

SANCTI BERNARDINI SENENSIS, ORDINIS SERAPHICI MINORVM, TOMVS TERTIVS.

SANCTI BERNARDINI SENENSIS, ORDINIS SERAPHICI MINORVM,

DVO ADVENTVALIA, VNVM DE VITA CHRISTIANA, IN QVO DOCTE DISSERITVR DE OCTO Beatitudinibus : Secundum, de Inſpirationibus. Duplex Quadrageſimale, vnum de Pugna ſpirituali : Secundum Seraphim nuncupatum, id eſt, de Amore. Sermones de quatuor Nouiſſimis, & alij tractatus.

OMNIA SYNOPSIBVS ORNATA, ET POSTILLIS ILLVSTRATA.

Operâ & labore R.P. IOANNIS DE LA HATE *Pariſini, eiuſdem Ordinis, primarij quondam Theologiæ Profeſſoris, nunc autem Chriſtianiſſimorum Regis & Reginæ Eccleſiaſtis, Terræ Sanctæ Commiſſarij Generalis, necnon Prouinciæ Franciæ Pariſienſis Reformatorum Commiſſarij Apoſtolici.*

Cum Indicibus locupletiſſimis, primo ſacræ Scripturæ, ſecundo rerum memorabilium, & tertio Sermonum.

TOMVS TERTIVS,

Ab innumeris mendis expurgatus.

LVGDVNI,

Sumptibus IOANNIS ANTONII HVGVETAN, & MARCI ANTONII RAVAVD.

M. DC. L.

Cum Priuilegio Regis, & Approbatione Doctorum.

ELENCHVS SERMONVM ET TRACTATVVM,
qui in hoc tertio Tomo continentur.

ADVENTVALE
secundum, de Inspirationibus.

QVADRAGESIMALE
nuncupatum Saraphim.

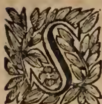
SERMONES extraordinarij.

DIVI BERNARDINI SENENSIS ORDINIS SERAPHICI MINORVM,

Aduentuale de Chriſtiana vita.

SERMO PROOEMIALIS.

Tit. 2. OBRIE, & iuſte, & pie viuamus in hoc ſeculo expectantes beatam ſpem & aduentum Domini gloriæ magni Dei. *Verba ſunt Apoſtoli ſcribentis ad Titum 2. c. de Chriſtiana vita, de qua ad præſens tractaturi ſumus. Lex eſt æterna temporaliter promulgata, diuinæ voluntatis oſtenſio, reformatio imaginis deuotæ, inuiſibilium amor, terror dæmonum, clauſura inferni, munditia cordis, animæ ſpeculum, ſol inuiſibiliter lucens, venuſtas omnium morum, via & ianua paradiſi. Hæc eſt via regalis, quæ recipit omnes: omnibus quidem communicabilis, omnibus coaptabilis, omnibus denique debita & poſſibilis eſt. Hanc aſſumere poſſunt Imperatores & Reges, Principes & Magnates, & abſque mutatione iuſtæ dignitatis Chriſtianæ vitæ poſſunt experiri virtutem. Blanditur nobilibus & ignobilibus, ſeruandi eam audaciam præſtat: ſapientes non abiicit, inſipientes non repellit, diuites non dedignatur, congratulatur pauperibus, nec ſexus in ſua operatione diſcernit. Amplectitur infideles, non damnat iura coniugij, ſtatum continentiæ fouet, extollit præ iis in culmine virginitatem & cunctis in eam perſeuerantibus vitam æternam infallibiliter repromittit. Hanc igitur Chriſtianam vitam paucis verbis magniſque ſententiis altiuidus ac magnus ille Apoſtolus in propoſito verbo declarando comprehendit dicens:* Sobrie, & iuſte, & pie viuamus in hoc ſeculo, expectantes beatam ſpem & aduentum gloriæ magni Dei. *In quibus ſacris eloquiis Apoſtolus tres virtutes commemorat generales Chriſtianæ vitæ. Prima dicitur modeſtia, & de hac dicit* ſobrie. *Secunda nuncupatur iuſtitia: & de hac ſubiungit* iuſte. *Tertia nominatur pietas & de hac ſuperaddit,* pie viuamus *id eſt, pie viuendo nos ſeruemus in hoc ſæculo, ſcilicet peregrini expectantes beatam ſpem, quæ ad beatitudinem ducit & aduentum gloriæ magni Dei, id eſt expectantes gloriam, quam experiemur in Deo magno, quando ſcilicet contemplabimur, quod Pſalmographus ait, quod* magnus eſt Dominus & laudabilis nimis in ciuitate Dei noſtri in monte ſancto eius.

Quid lex diuina, ei' encomiũ.

Tres virtutes generales Chriſtianæ vitæ.

Aduentuale de Chriſtiana vita.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic ſermo, qui eſt de Chriſtiana modeſtia, quæ triplex eſt, quique continet tres articulos, quorum primus complectitur tria capita, ſecundus verò tria, tertius denique tria ſimiliter.

Articuli primi, De triplici parſimonia per quam regulatur tota Chriſtiana vita,

Cap. 1. De prima parſimonia quam debet homo ſeruare in victu & veſtitu iuxta ſtatus ſui conditionem.

De Christiana modestia, quæ triplex est.

Sermo I.

Prima dicitur modestia.
Galat. 5.
Quæ modestia.
Philip. 4.
Triplex modestia.

PRIMA quidem virtus Christianæ vitæ ad præsens modestia nuncupatur, quæ est decimus fructus spiritus qui ab Apostolo, Galat. 5. numeratur. Est enim modestia virtus quædam, qua nec plus, nec minus agimus. Hæc siquidem virtus in omnibus factis & dictis modum seruat. Et ad hanc hortatur Apostolus dicens, *sobriè*. Et ad Philip. 4. iterum ait: *Modestia vestra nota sit omnibus hominibus: Dominus enim prope est.* Quod verbum potest esse thema in præsenti materia, in tertia Dominica de Aduentu, quasi commonefaciens omnes, sicut præmoneri solent pueri metas scholasticæ disciplinæ transgredientes, cum eis dicitur, Magister adest. Tota denique Christiana ac moralis vitæ modestia in triplici modestia comprehendi potest. Prima dicitur parsimonia, secunda dicitur disciplina, tertia vero nominatur honestas.

ARTICVLVS PRIMVS.

De triplici parsimonia per quam regulatur tota Christiana vita.

Prima dicitur parsimonia.

PRima quidem modestia, parsimonia nuncupatur. Dicitur autem parsimonia, à parsi præterito, de parco parcis, vt dicatur parsimonia, quasi parsitas in alimonia vitæ, quæ nihil aliud est, quàm in alimonia vitæ corporalis metam non excedere rationis. Vt igitur homo viuat secundum hanc rationabilem parsimoniam, triplicem duplicatam parsimoniam considerari atque seruari necesse est. Primam in victu & vestitu, secundam in vigilia & somno, tertiam in labore & otio.

De prima parsimonia, quam debet homo seruare in victu & vestitu iuxta status sui conditionem.

CAP. I.

Prima in victu & vestitu.

PRima autem parsimonia in victu & vestitu seruanda est. Primum pertinet ad corporis nutrimentum intrinsecum, secundum vero ad corporis fomentum extrinsecum. Nempe sine his duobus humana vita minimè conseruari potest. Attamen in eis excessus atque defectus omnino vitandi sunt. Primo quidem in victu non debet esse excessus, neque defectus: non vtique in victu debet homo excedere. Per victum quidem intelligimus omnia, quæ ad intrinsecam corporis sustentationem requiruntur. In hoc quidem esse excessum prohibet Dominus Luc. 21. dicens, *Attendite ne grauentur corda vestra crapula, & ebrietate.* Et iterum Eccle. 37. ait, *Noli auidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam. In multis enim escis erit infirmitas, & auiditas vsque ad choleram propinquabit: propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adijciet vitam.* Proinde licet homo secundum quosdam, ad Ecclesiæ ieiunia vsque ad completum 21. annum non sit astrictus: tamen qui ante illam ætatem à carnis illecebris molestantur: ea ipsa naturæ lege præfigere sibi debent aliquod tempus vel dies in quibus mortificent mortiferos sensus suos, sicut ad tales exhortando Coloss. 3. c. Apostolus ait: *Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram.* Porro magnæ deuotionis atque vtilitatis est opus in qualibet hebdomada aliquem sibi abstinentiæ statuere diem ob reuerentiam matris Dei, aut in memoriam Dominicæ passionis, Nec quoque tibi nimia abstinentia sumenda est. Nam perniciose illud onus assumitur, quod ad lassitudinem operatur. Hinc Rom. 12. cap. Apostolus ait, *Rationabile obsequium vestrum*, Et iterum 2. Cor. 6. inquit, *Castigati & non mortificati*, scilicet. Secundo quoque non debet quis excedere in vestitu. Inter vestimenta autem cætera corporis & cubiculi ac totius domus ornamenta connumeremus. Circa quæ omnia ne homo excedat sed veram parsimoniam seruet, tria considerare necesse est. Primum, quod respicit ad tempus præteritum: secundum quod respicit ad tempus præsens: tertium quod respicit ad tempus futurum. Primum quidem, quod respicit ad tempus præteritum, est pensare atque recolere, si talia indumenta atque iocalia & similia habita reperiuntur ex illicitè acquisitis, vel si ex his talia dans impotens factus est ad satisfaciendum malè ablata. Nam, teste, Esa. 9. *Vestimentum admixtum sanguine peccati, erit in combustionem & cibus ignis*, id est causa fiet, quod illud gerens æternaliter comburetur, ita vt fiat cibus infernalis ignis. Secundum, quod refertur ad præsens tempus, est diligenter examinare, si tanta vestimenta & ornamenta conueniant statui suo. Nam quod conuenit vni, alteri sæpe inconueniens est propter status diuersitatem, vtebi causa. Vni magnæ Dominæ conuenire potest, quod vxori vnius ciuis minimè conueniens est: nec vni rustico licet, quod conuenit mercatori vel ciui. Vni quoque armigero, seu stipendiario decens erit, quod erit indecens mercatori, & sic de consimilibus. Quod ostendere volens summus opifex Deus in ornatu, differentia fecit luminaria cœli, quemadmodum 1. Cor. 15. c. Apost. attestatur dicens, *Stella differt a stella in claritate.* Tertium, quod refertur ad tempus futurum, est cum prudentia ponderare, si cum talibus expensis tam largè profusis, pensatis casibus communiter affuturis, poterit homo absque impiis lucris perseuerare. Nam sicut Propheta ait, quod tenebrosum seculum non aduertit: *Abyssus abyssum inuocat.* Plane abyssus magnarum expensarum abyssum inuocat impiorum lucrorum, ad quæ occasionem dare non licet, quamuis homo magnæ ac nobilis conditionis existat.

Luc. 21.
Eccles. 37.
Coloss. 3.
Rom. 12.
2. Corint. 6.
Tria consideranda in vera parsimonia.
Esa. 9.
Quod quilibet in suo statu potest considerat.
1. Cor. 15.
Psalm.

De secunda parsimonia, quæ in vigilia & somno seruanda est.

CAP. II.

Secũda in vigilia & sõno.
Cant. 3.

SEcunda parsimonia seruanda est in vigilia & somno. In his quoque duobus tota nostra conducitur vita: nec in aliquo eorum debet esse excessus. Primo inquam homo non debet excedere in vigilia. Sancta quippe vigilia est, cum per eam quæratur & inueniatur omnis virtus & etiam ipse Deus, sicut Cantic. 3. ipse Dominus attestatur dicens: *Inuenerunt me vigiles, qui custodiunt ciuitatem*, scil. animæ suæ, dum

videlicet insistebant vigiliis sacris. Immoderata tamen vigilia, experientia teste, eneruat spiritum, & corporis vires consumit, atque quandoque hominem amentem reddit. Secundo quoque non debet esse excessus in somno. Nimia quippe dormitio hebetem ad virtutoia reddit hominem & inertem, negligentiam parit & fouet, ex quo fit quod faciliter mens ad casum omnibus tentationibus patet. Ratio est, quia ex nimietate dormitionis occluditur ratio, intelligentia suffocatur, memoria debilitatur, voluntas tepescit, & fit homo inconsideratus: pericula non prouidet: bona non curat: ex quo vtique fit, vt leui tentatione animus propulsatus & mala committat & bona omittat: & quod deterius est, nec illa aduertat. Proinde 2. Cor. 6. Ap. nos hortatur exercitari per arma iustitiæ à dextris, & à sinistris, sc. ne nimietate vigiliæ seu somni à nostris aduersariis prosternamur. Proinde Bern. ait, quod ex indiscretionis vitio, qui ieiunia & vigilias & huiusmodi sic agit; vt deficiente spiritu vel languescente corpore spiritualia impediantur, abstulit corpori boni operis fructum vel effectum, spiritui affectum, proximo exemplum, Deo honorem & obsequium, sacrilegus est, & omnium reus bonorum Deo.

Nimius somnus nocivus.

2. Cor. 6.

De tertia parsimonia, in labore & ocio seruanda.

CAP. III.

TErtia parsimonia in labore & ocio obseruanda est. Et in his quoque duobus tota humana vita decurrit. Nec in aliquo eorum debet homo excedere. in labore. Bonus est nempe corpori, & animæ moderatus labor. Corpus enim à multis infirmitatibus liberum reddit & necessaria corpori subministrat, ac à multis vitiis abstrahit. Insuper si moderatus est, spiritum deuotionis nutrit. Hinc Propheta ait: *Labores manuum tuarum, quia manducabis beatus es, & bene tibi erit.* Immoderatus attamen cum fuerit, & maximè pro temporalibus cógregandis, corporis vires confringit, diminuit vitam, extinguit spiritum, voluntatem bonam eneruat, atque omni honesta delectatione hominem priuat. Talis vtique labor arra infer ni iam dici potest, sicut de huiusmodi Prophet. ait. *Laborauit in æternum*; scil. in inferno, & *viuet adhuc in finem*: vt scil. sine fine non moriendo laboret. Secundo non debet homo excedere in quiete & ocio corporali. Est quippe ocium omnino humanæ naturæ contrarium. Quod mysticè Dominus Gen. 2. c. manifestat, cum Adam etiam ante lapsum posuit in paradiso voluptatis, *vt operaretur & custodiret illum*. Omnis nempè ociosus efficitur vitiosus, proinde Eccl. 33. ait, *Multam malitiam docuit ociositas*. Quod exemplum Sodomæ manifestat, de qua Ezech. 16. scriptum est; *Hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ*, scilicet, O anima ociosa, *superbia, saturitas panis, abundantia ipsius, & ocium eius*. Est nihilominus ocium sanctum & spiritualiter operosum, admodum quidem necessarium ad salutem, de quo Exod. 20. c. præcepit Dominus dicens, *Memento vt diem sabbathi sanctifices*, id est sanctis operibus in eo vaces. Ad hoc quidem ocium hortatur Propheta dicens: *Vacate & videte, quoniam suauis est Dominus*, quasi dicere velit, Vacando in diuinis operibus experimentaliter cognoscite suauitates & dulcedines Dei. Nec tantum in diebus festinis, diuinis operibus vacandum est: sed quotidie statuenda est aliqua pars diei, in qua fidelis anima ante oculos suos constituat sibi Deum creatorem, redemptorem, glorificatorem, iustum & misericordem: vt semper ab eius offensis arceatur timore, & ad eius beneplacita attrahatur amore.

Tertia parsimonia in labore & ocio obseruanda est.

Psal.

Labor aliquando infructuosus. Psal.

Genes. 2.

Eccles. 33.

Ezech. 16.

Otiū est aliquid sanctū.

Exod. 20.

Psal.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De triplici disciplina, per quam tota Christiana vita disciplinatur.

SEcunda quidem modestia, dicitur disciplina. Est enim disciplina secundum morales, competens informatio corporis & animæ ad id, quod est vtile & honestum, seu secundum alios: Disciplina est receptio præceptorum, quibus receptis id quod consideramus, implemus. Decet enim Christianum præcepta disciplinandæ vitæ suæ suscipere: & omni studio opere adimplere, quia omnia Christianæ vitæ præcepta sunt vtilia & honesta. Ad talem disciplinam suscipiendam hortatur Propheta dicens: *Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus*: scil. ex indisciplinata vita, & *sic pereatis de via iusta*, Psalm. 2. Quod verbum potest esse thema in præsenti materia de disciplina. Item aliud thema ad Hebr. 12. *In disciplina perseuerate, in qua tanquam filiis se offert Deus*. Triplex est vtique disciplina, per quam disciplinatur tota Christiana vita. Prima est disciplina cordis, secunda est disciplina oris, tertia vero operis nuncupatur.

Secunda modestia dicitur disciplina.

Psalm. 2.

Hebr. 12.

Disciplina.

De prima disciplina per quam cor humanum disciplinatur in gaudio & mærore.

CAP. I.

PRima quidem est disciplina cordis. In duobus enim est disciplinandum cor humanum. Primo in gaudio, secundo in mœrore. Primum pertinet ad mundi prospera, secundum vero ad mundi huius aduersa. Nam communiter in altero istorum occupatur humana vita: propterea freno disciplinæ moderanda est. Primo inquam disciplinari debet cor humanum in gaudio, seu in prosperis huius mundi, cum plures periclitentur ex prosperis quam aduersis, teste Propheta, qui ad ipsum Dominum ait, *Cadent a latere tuo mille*. Cadent, scil. per æternam damnationem, à latere tuo mille & decem millia à dextris tuis. Per sinistram aduersitas, per dexteram vero mundi prosperitas designatur, in cuius mysterium Christus legitur pluries fleuisse, & nunquam risisse; proinde magna cautio adhibenda est, quod cor humanum freno disciplinæ in prosperis moderetur, ne per lubrica & vana gaudia, effundatur ad hæc transitoria bona ex gloria magna, aut ex alta fama, siue ex nobili prosapia, aut ex magna familia, seu ex multa substantia, siue ex alto statu, siue ex quocunque gaudio alio temporali. Displicet nempe nimis inappreciabili dulcedini Dei, quod ea omnino neglecta, imo potius derelicta & spreta, homo per ineptam lætitiam in his transitoriis totaliter se diffundat, seu submergat. Vnde iusto iudicio, atque pio permittit frequentius Deus, vt homo percipiat mundi fallacias & suspiret ad veras delicias & diuitias, quod talibus contingit illud, quod Prouerb. 14. Sapientia Dei dicit, *Risus dolore miscebitur*, id est, statim occupabitur à dolore. *Et extrema gaudij*, id est, gaudia effrenata *luctus occupat*, videlicet inspectato & improuise. Secundo disciplinandum est cor humanum in mœrore, seu in huius mundi aduersis, ne videlicet per impatientem dolorem absorbeatur ab eis. Cum enim aduersitas nulla contingere possit nisi diuina iustitia misericorditer dispensante, necesse est si quando ex eis in animo consurgit tristitia, seu mœror, seipsum arguere ac suæ animæ dicere cum Propheta: *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi*, scil. cordialiter sentiendo, quod in his omnibus Deus mecum misericorditer operatur. Et iterum dicere cum Propheta. *In manibus tuis sortes meæ*. Igitur si te paupertas grauiter angit, si infamia contra te diffunditur circunquaque, si persecutio pellit, cruciat exilium,

In duobus est disciplinandum cor humanum.

Psal.

Prosperitas periculosior quam aduersitas.

Prou. 14.

Mœror ne nos absorbeat.

Psal.

Psal.

carcer affligit, si moriuntur filij, aut quicunque chari, seu quæcunque alia grauissima molestia vexat, in mente habeto exemplum illius patientissimi Iob, qui sicut in eius 1. c. patet: audita dilectorum filiorum & aliorum suorum miserabili nece aliisque aduersis, *Iob. 1.* *surrexit & scidit vestimenta sua, & tonso capite in* testimonium paternalis & proximalis compassionis & amoris *in terram corruit & adorauit & dixit: Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum.* Vide quanta disciplina in mœrore cor huius sanctissimi viri moderatum fuit, quia nec extitit insensibilis ad amorem proximi. Fleuit enim; fleuit & Christus ex Lazari morte: Nec tamen ex filiorum dolore oblitus est Dei creatoris sui.

De secunda disciplina qua discretè os nostrum in silentio & loquela disciplinari debet.

CAP. II.

Secunda est disciplina oris. Secunda quidem est disciplina oris, ad quam hortatur Sapiens Prou. 5. c. dicens, *Disciplinam labia tua conseruent.* *In duobus disciplinandum os nostrum.* In duobus enim os nostrum disciplinandum est. Primo in silentio, secundo in sermone. Primo quidem in silentio disciplinari debet. *Prou. 5.* Raro quidem rationabili & fructuoso eloqoio plenus est, qui discretum silentium seruare nescit. Magnæ quippè sapientiæ ac virtutis indicium est, silere ex ratione, *Eccles. 10.* Eccl. 20. attestante, qui ait; *Homo sapiens tacebit vsque ad tempus: lasciuus autem & imprudens non obseruabit tempus.* Et iterum Quintil. ait. In turba, in conuiuio & in itinere cogita secretum. Secundo autem disciplinandum est os in sermone. Nam teste Salomone, *Prou. 18.* Prou. 18. *Mors & vita in manibus linguæ.* Proinde *Eccles. 23.* Eccle. 23. c. admonet dicens, *Indisciplinatæ loquelæ ne assuescat os tuum: est enim in ea verbum peccati.* Sed quia disciplinatè loqui Propheta difficillimum cognoscebat, ideo hanc gratiam oboixè à Domino postulabat dicens, *Pone Domine custodiam ori meo & ostium circunstantiæ labiis meis.* *Custodia oris quæ.* Custodia quippè oris, discretionis luminosa ratio est, qua intelligit & discernit tacenda atque dicenda. Ostium vero quod aperiri & claudi potest, ipsius rationis discretio est, qua homo cum discretione loquitur & silentium seruat. Nec postulat Propheta ad linguæ custodiam murum, qui vtique cum difficultate poni & amoueri potest: sed ostium inquit, quod facilius potest aperiri & claudi: nec insuper ostium dicere satis fuit, sed ostium circunstantiæ postulat, vt in tacendo & loquendo obseruandas discretas circunstantias demonstraret. Septem sunt in loqnendo circunstantiæ cum magna diligentia obseruandæ. Quia considerandum est in hoc sermone primo, quis loqoitur: secundo, quare loquitur: tertio, quid loquatur: quarto, quibus loquatur: quinto, quando loquitur: sexto, quomodo loquatur: septimo, quantum loquitur. Primo considerare oportet, quis loquitur. Nam quod vni conuenit, alteri quidem indecens est, sicut verbi causa, *Eccles. 32.* Eccle. 32. cap. ait: *Loquere maior natu: decet enim te primum verbum. Adolescens loquere vix in causa tua, cum necesse fuerit. In multis esto quasi inscius & audi tacens simul & quærens & loqui in medio magnatorum ne præsumas, & vbi sunt senes, non multum loquaris.* Et sic in similibus obseruandum est. Secundo considerandum est, quare, id est qua ex causa & intentione homo loquitur: nam scriptum est.

Quicquid agant homines, intentio indicat omnes.

Matth. 6. Vnde Matth. 6. Dominus ait: *Si oculus tuus*, scil. intentio tua, *simplex fuerit, totum corpus tuum, lucidum erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit* Tertio considerandum est, quid loquatur. *Prou. 13.* Nam sicut Prouerb. 13. cap. scriptum est. *Qui custodit os suum, custodit ab angustiis animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala.* Quarto considerare necesse est, quibus loquatur. Proinde Gregor. super Ezech. ait: Obsecro, disce, qualiter vnumquenque alloqui debeas, quem corrigas & noli in parte ista ambulare in ienitu tuo, immo in furore tuo. Quinto quoque consideret, quando loquendum est: quia sicut Ecclesiastes. 3. inquit, *tempus tacendi & tempus loquendi.* *Eccles. 3.* Et Prouerb. 25. *Mala aurea in lectis argenteis,* *Prou. 25.* id est poma matura in argenteis vasis, *qui loquitur verbum in tempore suo. At econtra ex ore fatui reprobabitur parabola,* quia non dixit illam in tempore suo, ait Ecclesiastes 8. cap. Et iterum Prouerb. 15. scriptum est: *Eccles. 8.* *Sermo opportunus, optimus est.* *Prou. 15.* Sexto considerandum est, quomodo quis loquatur, quia modus secundum diuersas materias in dicendo variandus est. Nam cum triplex distinguatur dicendi modus, scilicet humilis, medius & grandiloquus. Talis à nobis obseruandus est modus, qualem expostulat materia ipsa. Vnde cum magna dicimus, granditer referenda sunt: Cum mediocria, temperate: Cum vero parua, subtiliter. Septimo quoque consideret homo, quantum conueniat loqui: vt nec nimium, nec parum merito indicari queat. Et maximè multiloquium euitandum est, quia vt dicitur Prouerb. 10. *Prou. 10.* *In multiloquio non deerit peccatum.* Aduertendum est tamen, quod in omnibus circunstantiis supradictis, *hominis est præparare cor: Dei autem est gubernare linguam,* sicut Salomon Prouerb. 16. attestatur. *Prou. 16.* Quantique muneris sit, quæ hæc dicta sunt obseruare, beatus Iacobus manifestat, cum in cap. 3. suæ Canon. ait: *Qui non offendit in verbo, hic perfectus est vir.* *Iacob. 3.* Ille quippe non offendit in verbo, qui discretus est in silentio & sermone secundum circunstantias supradictas.

De tertia disciplina, per quam disciplinanda sunt opera nostra per mansuetudinem & rigorem.

CAP. III.

Tertia vero est disciplina operis. Cum duobus enim disciplinanda sunt opera nostra. *Tertia est disciplina operis.* Primo cum mansuetudine, secundo autem cum rigore: Et hæc simul in homine gradiantur, vt mansuetudine *Cum duobus sunt disciplinanda opera nostra.* ostendatur patientia cum iustitia: & in rigore displicentia mali, cum modestia. Primo disciplinanda sunt opera nostra cum mansuetudine, ne scil. rigor sine mansuetudine & pietate mentem in duritiam & crudelitatem adducat. Taliter enim foris rigor contra vitia inardescat, quòd tamen limites mansuetudinis non excedat. Sic quoque rigor asperitatis temperari debet lenimento internæ pietatis, vt quantumcumque foris rigverit homo per iustitiæ zelum & seueritatem intus, tamen seruet piæ compassionis tractabilem lenitatem: vt licet homo virgam teneat in manu paternæ districtionis, in pectore tamen habeat vbera maternæ compassionis. Propterea Apostolus cap. 4. ad Eph. ait, *Cum omni humilitate & mansuetudine opera sua perfice.* *Eph. 4.* Secundo quoque disciplinanda sunt opera nostra cum rigore, ne videlicet pietatis nimietate torpescant. Sæpe enim sub pallio pietatis sæuæ iniustitiæ perpetrantur. Non enim debet *Sub pallio pietatis aliquando scelera perpetrantur.* esse in homine rigor sine visceribus pietatis, sicut prædictum est. Sic etiam nec pietas absque temperamento seueritatis. Hinc per Mich. 6. cap. ait spiritus veritatis, *Indicabo tibi, ô homo, quid sit bonum, & quid* *Mich. 6.* *Dominus requirat à te: vtique facere iudicium, & diligere misericordiam & sollicitè ambulare cum Deo tuo.* Proinde ad quoslibet regentes atque rectores Gregor. in pastorali ait: Curandum quippe est, vt rectorem subditis & matrem pietas & patrem exhibeat disciplina, atque inter hæc sollicita circumspectione

ctione prouidendum est, ne aut distractio rigida, aut pietas sit remissa. Nam disciplina atque misericordia multum destituuntur, si vna sine altera teneatur. Ad tales sic regentes in persona cuiuslibet subditi, Propheta inquit, *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt.* In virga enim, cum qua corrigi solent pueri delinquentes, iustitia iudicatur. In baculo vero, quo debiles sustentantur, ipsa misericordia denotatur, profecto per hæc duo populi & quælibet familia mira tranquillitate & consolatione replentur.

Psalm.

ARTICVLVS TERTIVS.

De tribus, in quibus quilibet Christianus honestatem seruare debet.

Tertia modestia dicitur honestas. Homo debet esse regulatus, ordinatus, & compositus, per triplicem honestatem.
1. Corin. 14.

TErtia modestia, honestas denominatur. Est autem honestas, secundum Isidorum, quæ nihil habet turpitudinis, seu honor perpetuus. Et dicitur quasi honoris status. Quilibet enim Christianus debet esse regulatus, ordinatus & compositus per triplicem honestatem. Prima est honestas sensuum, secunda est honestas vestium, tertia est honestas membrorum: quia quilibet debet esse honestus in sensibus, in vestibus & in omnibus membris suis, propter quæ omnia, 1. Corint. 14. Apost. ait: *Omnia honeste & secundum ordinem fiant in vobis.* Quod verbum potest esse thema in præsenti articulo.

De prima honestate, per quam regulari, & fulgere debent omnes humani corporis sensus.

CAP. I.

Ierem. 9.
Visus maxime custodiendus.
Iob. 31.
Psal.

PRima honestas est in sensibus corporis obseruanda. Debet enim homo esse in eis regulatus, compositus & ordinatus, vt in eis honestas interioris animi debita relucescat. Nam si sine debita diligentia custodiuntur, aditum præstant aduersariis nostris ad inferendum animæ nostræ mortem, teste Hier. qui 9. c. ait: *Ascendit mors per fenestras vestras; ingressa est domos vestras.* Primo enim honeste custodiendus est visus. Non enim licet intueri, quod non licet concupiscere. Propterea Iob. 31. de se ait: *Pepigi fœdus cum oculis meis, ne cogitarem quidem de virgine.* Et iterum Propheta à Domino postulabat dicens: *Auerte oculos meos, ne videant vanitatem.* Secundo honeste custodiendus est auditus, maxime ne verba audiat, vel legat turpia & inhonesta, inter quæ merito connumerandæ sunt cantilenæ lasciuæ, alij quoque libri carnalitatibus & inhonestatibus pleni, contra quos 1. Cor. 15. c. Apost. ait. *Corrumpunt bonos mores colloquia mala.* Tertio insuper honestè custodiendus est gustus, videlicet vt in cibo, & potu, non tantum in quantitate, verum etiam in ipso sumendi modo Christiana modestia atque sobrietas obseruetur. Proinde 41. dist. in c. quisquis Augustinus ait: Fieri n. potest vt sine magno vitio cupidinis vel voracitatis preciosissimo cibo sapiens vtatur: insipiens autem fœdissima gulæ flamma in vilissimum olus ardescat. Et sanius quisque maluerit more Domini pisce vesci; quam lenticula more Esau nepotis Abrahæ, aut hordeo more iumentorum. Non n. propterea continentiores nobis sunt pleræque bestiæ, quia vilioribus aluntur escis. Nam in omnibus huiuscemodi rebus non ex earum rerum natura, quibus vtimur: sed ex causa vtendi & modo appetendi vel probandum vel improbandum est, quod facimus. Hæc ille. Abiicienda: immo abhorrenda insuper sunt omnia verba inhonesta atque immunda, sicut Coloss. 3. c. Apost. præcipit dicens, *Deponite turpem loquelam de ore vestro.* Et iterum 4. c. Eph. ait. *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat.* Et iterum Seneca ait. A verbis turpibus abstineto, quia lingua eorum imprudentiam nutrit. Sermones magis vtiles quam affabiles ama:

1. Corin. 15.
Gustus quomodo custodiendus.
Coloss. 3.
Eph. 4.

miscebis interdum iocos, sed temperatos. Quarto quoque honeste custodiendus est odoratus, ne scilicet ex turpitudine aliqua delectetur: & sic in talibus verificetur, quod Isa. 3. ait, *Erit pro suaui odore fœtor.* Quinto quoque tactus, quantum fas est, etiam inter coniuges custodiendus est, ne effrenata licentia Christiani ac sacramentum matrimonij meretricio more sordescat: quia sicut Eccl. 13. c. ait, *Qui tetigerit picem, coinquinabitur ab ea.*

Isa. 3.
Eccles. 13.

De honestate secunda, qua seruari debet in cultu vestium seu vestimentorum.

CAP. II.

Secunda est vestium.

SEcunda honestas est vestium. Non enim solum seruari debet in eis parsimonia, sicut in huius sermonis initio dictum est: verum etiam secundum Christianam Religionem in vestibus suis atque suorum tam interioribus quam exterioribus debet homo esse regulatus, compositus, & ordinatus. Nam sicut Dominus Matth. 12. dicit, *Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona.* Bonus enim thesaurus hominis boni honestas est, qua qui præditus fuerit, eam exterius occultare non valet, nec etiam debet, dicente Domino Matt. 5. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est.* Proinde in pastorali Greg. ait: Intus est custodia, quæ composita seruat. Cum igitur intus est honestas in corde, dedignatur spiritus nobilis non ostendere honestatem in exteriori opere. At econtra mens impudica & vana facilè prorumpit in manifesta signa inhonestatis, sicut Dominus Matt. 12. testatur dicens, *Malus homo de malo thesauro cordis sui profert mala.* Malus nempe thesaurus hominis mali, impudicitia & effrenata mentis lascivia est. De quo thesauro tunc vtique profert mala cum in perniciem animarum inhonestatis indicia in amictu corporis manifestat. Proinde ait Bern. in apologia sua: vanum cor vanitatis notam corpori libenter ingerit & exteriorum superfluitas interioris vanitatis indicium est. Mollia indumenta animi mollitiem indicant. Non tantum quæreretur corporis cultus, nisi neglecta esset mens inculta virtutibus. Hoc idem Eccl. 19. attestatur dicens, *Amictus corporis & risus dentium & incessus hominis annunciant de illo.* Ex iam dictis manifestè clarescit, quod in viro ciuili habitus prædatoris: non ciuilis hominis, sed prædatoris esse indicat cor eius: atque in muliere habitus meretricius & amictus, meretriciæ mentis indicium est, propterea in talibus huiusmodi vsus illicitus est & abusus.

Matth. 12.
Matth. 5.
Honestatem in corde sequitur honestas in opere.

De tertia honestate, in qua ostendit quanta grauitate, & pudicitia humani corporis membra custodienda sunt.

CAP. III.

Tertia est honestas membrorum.

TErtia quidem est honestas membrorum. Oportet insuper hominem esse regulatũ, cõpositum, & honestũ atque ordinatum in omnibus mẽbris suis: ita quod tã in fœmina quam in viro cuncta corporis membra Christianã profiteantur & indicent honestatẽ. Omnis insuper leuitas abiicienda est. Nimia quoque tarditas, sicut & nimia celeritas, nõ meretur laudẽ. Iuxta quoque Christi sententiã: Melius est in rebus mansuetudinem habere quam in verbis. In his attendenda sunt moralis Senecæ verba, qui ait: Si continẽs es, animi tui & corporis motus obserua. Nam sicut ex præcedentibus patet, actus exteriores motuum interiorum indicia sunt. Plerique n. in exterioribus videntur graues, qui tamen mente & verbis ampullosis ac vana curiositate tument, hinc Prou. 6. scriptum est. *Sex sunt, quæ odit Dominus.* Et primũ subiun-

git dicens, *Oculos sublimes.* Is. quoque 3. c. de vanitate & leuitate mulierum loquens, hoc clarius manifestat dicens: *pro eo quod eleuatæ sunt filiæ Sion & nutibus oculorum ibant & plaudebant & ambulabant pedibus suis & composito gradu incedebant.* Ecce grauitas ex leuitate tumoris, sequitur in Propheta, *Decaluabit Dominus verticem filiarum Sion,* scil. in pœna grauitatis huius superbiæ. Absit etiam à Christiana Religione & debita honestate videre iuuenes nostri temporis: imò quod impudentius est, videre quinque dementatos senes vsque ad vmbilicum curtos palam gerere farcedinos alias farcentinos & ante & retro, ah pudet dicere tanquam impudici canes, omnia pudenda oculis astantiũ gerere impudenter. Sed verto me ad talia supportantes. Nonne ô vos matres atque sorores cæteræque in domo domesticæ & cognatæ, amplius vos antiquæ & senes impudica talia quotidie aspicere & supportare: Nõne inquã magnæ vestræ insẽsibilitatis atq; stultitiæ seu potius impudentiæ signa sunt ac indicia? Quænam mens sapiens & discreta, magis autem & pudica quotidie ante oculos suos tale monstruosum & infernale spectaculum sustinere valeret? Adhibeant igitur omnes & maximè mulieres pudicitiam amantes & honestatem remedium honestatis, videlicet saltem vsque ad genua ad verenda operienda palã gerãt christianæ pudicitiæ quodcunque velamẽ: quouisque talibus indumentis non hominum, sed potius bestiarum consumptis sibi fieri faciant alia honesta, rationalia & pudica. Quid etiam indicat in mulieribus tã patula & effrenata ostensio pectoris & vberum suorum, nisi lasciuiã impudicã & carnis concupiscentiam eorum? In quo quæso differunt huius actus & gestus à moribus suum & canum, cum etiam inter ipsos coniuges in membris omnibus christianam honestatem seruare necesse sit: ne ad carnis lasciuiam ex indebitè visis plus debito inardescant, & sic sancti matrimonij sacramentum in scortorũ vertatur abusum? Quid igitur dicam de giornetis, quas his temporibus effrenatis induunt non tantum mares, sed etiã iuuenes mulieres, quæ tamen dici volunt honestæ atque pudicæ? Nonne apertè demonstrant in corde gerere impudicitiam effrontem & effrenatam: cum tale operimẽtum propriè militaris sit vestis & pugnatorum, nec etiam meretricibus conueniens neque decens? Sed vt quod timeo, cordis mei mysterium palam fiat: tales armigerorum vestes passim tam in maribus quam in fœminis per totam Italiam circunquaque diffusæ atque multiplicatæ auribus & oculis cordis mei apertius clamant & clarius manifestant multitudine Italicorum scelerũ exigente ex iusto iudicio Dei, nisi populi resipiscant, Italiam deprædatorum traditã esse in prædam. Confirmant quoque hoc, quod turpe est dicere, sed turpius est videre: scortis vtique & meretricibus etiã inhonestum quod fœminæ vtantur caligis soleatis & sæpe cum procorum suorum signis atque insignibus. O insensati viri, ô parentes dementes: quænam cæcitas vos fascinauit? quæ carnalis amentia vos miserabiles fecit? quis inquam vos tam mirabiliter à mente alienauit? Vbi grauitas ipsa christiana? vbi sobrietas? vbi honestas? vbi denique pudicitiæ signa? Amoueantur quæso huiusmodi inhonesta & impudica, honestatis amore, aut statutorum & punitionum timore. Sin autem, timeo & valde pertimesco, quod erit hoc necesse fieri flagello, violentia & pauore. A quibus præuia prædictorum emendatione condigna liberet nos & omnes alios liberator vniuersorum malorum, Dominus noster Iesus Christus, qui cum patre & Spiritu sancto magnus & gloriosus, benedictus & benedicibilis viuit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

* * *

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

De Iustitia Christiana & quomodo debet esse integra, ordinata, & Zelans.

Sermo II.

SObrie & iuste & pie viuamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei, iterum vbi supra. In superioribus iam vidimus de modestia & sobrietate, quæ ad Christianam religionem & vitam pertinere videntur, eo quod *sobriè* viuendum præcipit Apost. Nunc autem de secunda principali virtute, quæ iustitia nuncupatur, agendum est: cum de illa idẽ subiungit dicens, *Et iustè.* Solet enim iustitia multipliciter sumi. Vno modo strictè, alio modo largè, tertio modo largissimè. Primo modo pro iustitia pœnali, secundo modo pro iustitia cardinali, tertio modo pro iustitia legali vel generali. Primo sumitur iustitia pro iustitia pœnali id est, pro inflictione pœnæ. Hinc Bern. ait. Nullum nomen Dei est, quod non sonet aut iustitiã, aut pietatẽ. Secundo autem modo sumitur iustitia pro virtute cardinali, quæ secundum Macrobiũ, est reddere vnicuique quod suũ est. Tertio quoque modo accipitur pro iustitia legali & generali, quia ipsa comprehendit omnes virtutes. hinc Hebr. 1. Apost. ait: *Dilexisti iustitiam*, id est omne bonum, secundum glo. Et iterum Mat. 6. *Primum quærite regnum Dei & iustitiam eius*, vbi ait glo. Iustitia regni Dei, est omnia quæ Christus docuit obseruare. De hac quoque Matt. 5. c. Dominus ait, *Nisi abundauerit iustitia vestra*, id est vita vestra iusta, secundum Chrys. *plus quam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.* Quod verbũ potest esse aliud thema in præsenti materia. Vt igitur secundum hunc tertium modum totam Christianorum iustitiam comprehendamus, distinguamus in breui triplicem generalem iustitiam. Prima dicitur iustitia integra, secunda dicitur iustitia ordinata, tertia vero dicitur iustitia zelans & perfecta denominatur.

Secunda virtus Christiano Religionis est iustitia. *Tripliciter sumitur.* *Primo.* *Secundo.* *Bernard.* *Tertio.* *Hebr. 1.* *Matt. 6.* *Math. 5.* *Chrys. s.* *Triplex iustitia.*

ARTICVLVS PRIMVS.

De triplici integritate iustitiæ Christianorum.

Prima dicitur esse integra. Triplex autem integritas. PRima quidem iustitia, quæ necessaria est Christianoo, integra nuncupatur. Triplex autem integritas requiritur ad integram iustitiam cuiuslibet iusti. Primo enim Christianus verus habere debet integram iustitiam quoad Dominum, secundo quoad seipsum, tertio quoad proximum.

Quod per solum amorem integratur iustitia in homine quoad Deum.

CAP. I.

Prima quoad Deum. Matt. 22. PRimo inquam cuilibet necessaria est iustitia integra quoad Deum, quam perfectè integrat amor Dei. Quod Dominus Matt. 22. perfectè insinuat, cum inquit: *Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.* *Luc. 10.* Luc quoque 10. cap. addit, *Et ex omnibus viribus tuis.* Quod præceptum tripliciter exponi potest. Pro prima *Ioan. Picciano.* expositione aduertendum est, secundum Io. de Picciano, alias de Picciano, quod amor & affectus hominis ad tria diuidi & affici potest. *Affectus hominis ad tria affici potest. Primo.* Primo ad res exteriores, secundo ad res interiores, tertio ad res superiores. Primo enim amor afficitur ad res exteriores, cuiusmodi omnia sensibilia dici possunt: & hic amor & affectus in corde significatur. Est enim cor domicilium vitæ & principium motus & sensus, est insuper organum concupiscibilis: Intelligitur ergo *in toto corde* amor & affectio ab omnibus sensibilibus eleuata in Deum: humana mens nullo affectu, id est nulla complacentia ob tem sensibilem à diuino amore quomodolibet distrahatur, sed potius per hæc sensibilia in eorum opificem eleuetur exemplo Prophetæ qui de se ait: *Psal.* *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum*, scil. non in hæc transitoria bona. Et alibi ad Dominum inquit, *Psal. 118. Secundo.* *In toto corde meo exquisiui tē, ne repellas me à mandatis tuis* Secundo autem amor afficitur ad res interiores: vtpote ad propriam vitam siue ad seipsum: & talis affectus in anima denotatur. Anima quippe ab animando dicitur, quia animat corpus quodam naturali affectu. *Ex tota anima* ergo diligere Deum est propter diuinum amorem despicere etiam propriam vitam. *Ioan. 12. Tertio.* Nam sicut Ioan. 12. Dominus ait: *qui amat animam suam, perdet eam.* Tertio quoque amore afficitur homo ad res superiores: vt puta ad res intellectuales. Et talis affectus in mente significatur. Mens enim ab eminendo dicta est. In mentis ergo nomine superior pars animæ spiritualis, quæ in homine eminet denotatur. De hac 2. Cor. 5. Apost. ait. *2. Cor. 5.* *Siue enim mente excedimus Deo, siue sobrij sumus nobis, charitas enim Christi vrget nos.* Tunc igitur mente Deum diligere, nihil aliud est quam omnia intelligibilia despicere respectu diuini amoris: & in hoc philosophorum curiositas condemnatur & quicunque alij, qui præponunt quamcunque scientiam diuino amori: ad quem omnibus præponendum quilibet necessario obligatur. Secundo etiam modo exponi potest, secundum Alex. de Al. *Alex. Al.* qui ait quod istæ quatuor clausulæ reducuntur ad tres, vt illa quam Lucas ponit dicens *Ex omnibus viribus tuis*, referatur ad quamlibet aliarum trium: quasi earum modus, vt sit sensus: *Diliges Dominum Deum tuum ex omnibus viribus tuis* *Tres amores Dei.* totius cordis: *ex omnibus viribus tuis* totius animæ, & *ex omnibus viribus tuis* totius mentis. Circa quod aduertendum est, quod tres dici possunt esse amores Dei. Primus dicitur intellectualis, secūdus affectualis, tertius verò memorialis. *Et ex omnibus viribus* istorum trium amorum diligendus est Deus. Primo *ex omnibus viribus* totius amoris intellectualis Deus amari debet, quia inquit, *ex toto corde*, vt scil. omnis intelligentia tua diuinæ sapientiæ sit subiecta, credens omnia esse bona, quæ diuinitus tradita sunt id est quæcunque sunt scripta diuinitus & prospera & aduersa, iuxta illud Apo. 2. Cor. 10. *In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* *2. Cor. 10.* Secundo *ex omnibus viribus tuis* totius amoris affectualis diligendus est Deus, qui ait, *ex tota anima tua*, id est vt omnis voluntas tua diuinæ voluntati sit conformis sibi dicens illud Matth. 6. *Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra*, *Matt. 6.* & quicquid amas, in Deo & propter Deum ames. Tertio insuper *ex omnibus viribus* totius amoris memorialis diligi debet Deus, quia subdit, *ex tota mente tua*, vt scil. tota memoria per recordationem assistat diuinæ potentiæ, iuxta Tobiæ monitionem, qui ait 4. c. *Tobiæ 4.* *In mente habeto Deum semper, & caue ne aliquando consentias peccato.* Quod equidem fit, quando homo in omnibus operibus suis semper ante mentis oculos habet Deum exemplo Prophetæ, qui de se ait, *proponebam Dominum in conspectu meo semper.* *Psal.* Tertio quoque modo hoc præceptū exponit Greg. dicēs, *Ex to o corde & ex tota anima, & ex tota mente diligendus est Deus*, *Gregor.* id est super omnia. Et est inculcatio verborum, indicans excellentiam diuini amoris, sitque eiusdem crebra ingeminatio ad fortius exprimendum altitudinem ac vehementiam diuini mandati.

Quod per tria integrat homo iustitiam ad seipsum.

CAP. II.

SEcundo debet homo habere iustitiam integram ad seipsum. *Secundo integritas iustitiæ quoad seipsum.* Ad cuius integritatem triplex obseruantia necessaria est. Prima diuinorum præceptorum secunda diuinorum consiliorum, tertia Ecclesiasticorum institutorum. *Ad quā triplex obseruantia necessaria est.* Primo requiritur obseruantia diuinorum præceptorum. Proinde, Matt. 19. Dominus ait *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* *Matt. 19.* Quę scilicet, Exo. 20. scripta sunt. *Exod. 20.* Ad quorum intelligentiam est aduertendum, quod decem Dei præcepta, sunt decem regulæ voluntatis diuinæ quę habent hominē dupliciter ordinare & regulare. Primo in Deum, secundo in proximum. Primo quidem in Deum Et hoc secundum triplicem rationem. Primo in obsequio operis, secundo in reuerentia oris, tertio vero in deuotione cordis. Primo quidem in obsequio operis, quod debetur diuinæ potestati quæ appropriatur personæ patris. Et hoc est præceptum, in quo dicitur: *Non habebis Deos alienos.* Et in hoc præcepto, secundum Aug. *August.* includitur quodlibet obsequium operis Deo necessariē exhibendu. Secundo vero in reuerētia oris. Et hoc debetur diuinæ veritati, quæ personæ filij appropriatur. Et hoc est 2. præceptum, scil. *non assumes nomen Dei tui in vanū.* Tertio in deuotione cordis quæ debetur diuinæ bonitati, quæ personæ Spiritus sancti solet appropriari. Et hoc est tertium præceptum scilicet *Memento vt diem sabbati sanctifices.* Ad obseruantiam primi præcepti inducit fides, ad obseruantiā secundi inducit spes, ad obseruantiam tertij charitas auxilium præstat. Secundo autem per alia præcepta secundæ tabulæ homo ad proximum ordinatur. Et hoc duobus modis. Primo in beneficentia, 2. in innocentia. 1. quidē in beneficentia, vt, scil. bona, quæ potest, proximo suo impendat. Et hoc 4. præceptum, scil. *honora patrem tuum & matrem tuam, vt sis longæuus super terrā.* In quo præcepto omnis beneficētia proximo exhibenda cōprehendi habet. Secundo in innocētia, vt nihil sibi iniustē inferat, nec sibi aliqualiter noceat. Potest enim sibi triplex nocumentū inferre. *Tertiū nocumentum.* Primū operis, secundū oris, tertiū cordis. Primo autē opere nocet, quis proximo suo tribus modis. Primo in

 persona

perſona propria, ſecundo in perſona coniuncta tertio in exteriori ſubſtantia. Primo in perſona & hoc prohibet 5. præceptum. *Non occides*. Secundo in perſona coniuncta, & hoc prohibet 6. præceptum, *Non mœchaberis*. Tertio in exteriori ſubſtantia & hoc prohibet ſeptimum præceptum, *Non furtum facies*. Secundo autem homo proximo ſuo nocet ore, Et hoc prohibet octauum præceptum, *Non falſum teſtimonium dices*. In quo implicitè, ſecundum Aug. prohibetur omne mendacium & quodcunque aliud nocumentum oris reſpectu proximi. Tertio autem nocet homo proximo ſuo corde, ſcil. quando quis cogitat malū contra proximū. Quod dupliciter contingere poteſt. Primo per affectum carnalitatis, ſecundo per affectum cupiditatis. Primo quidem per affectum carnalitatis, & hoc prohibet nonum præceptum, *Nō concupiſces vxorem proximi tui*. Secundo per affectum cupiditatis, & hoc prohibet decimum præceptum, *Non concupiſces rem proximi tui*. Denique hæc decem præcepta ſcripſit Deus breuiſſimè, clariſſimè & facillimè. Et hoc ne memoria grauaretur, ne intelligentia confunderetur, & ne facultas impediretur. Tanta quidem neceſſitate arctatur homo ad obſeruantiam horum præceptorum, quod nullus qui ad annos diſcretionis peruenerit: ex eorum ignorantia excuſatur. Nam quicquid continet lex Decalogi explicitè, continet implicitè lex naturæ, quæ omnes ligat. Eſt nihilominus aduertendum, quod aliquis aliquando tenetur ad aliquid cōditionaliter & reſpectiuè, quamuis non teneatur ad illud ſimpliciter & abſolutè. Et ſi multi ſimplices laïci, licet ſimpliciter & abſolutè non teneantur ſcire omnia præcepta diuinæ legis, tamen tenentur conditionaliter & in reſpectu ad tempus operandi. Quando enim immineret neceſſitas illud præceptum vel eius contrarium operari, tunc illud explicitè tenentur ſcire, propter quod tunc per ignorantiam ſimpliciter non excuſantur, imo ſi huiuſmodi ignorantia ex eorum negligentia proueniat, eos potius accuſat quam excuſat. Ratio huius maxime poteſt eſſe quia lex ipſa naturæ ſcripta eſt in cordibus noſtris, dicente Domino Hier. 31. *Dabo legē meam in viſceribus eorum, & in cordibus eorum ſcribam eam*. Sed ne memoria horum præceptorum de mente valeat aboleri, conditor ipſe naturæ in triplici parte corporis ita ſcripſit, Primo in capite, in quinque ſenſibus corporis, qui patent, ſcilicet viſus, auditus guſtus, odoratus & tactus & in hoc mentis, qui latent, ſcil. ſenſus communis, imaginatio, extimatio, fantaſia & memoria. Secundo autem in decem digitis pedum. Tertio in decem digitis manuum, vt myſtice innueret, quod ſecundum hæc decem præcepta cōformantia voluntati diuinæ debet homo moderare omnes ſenſus & motus exteriorum & interiorum intentionum, qui in decem ſenſibus capitis exprimuntur: & dirigere omnes greſſus affectionum, qui in pedibus deſignantur: & regulare omnes actus operationum, qui in manibus indicantur: ac per hoc à vertice vſque ad plantam pedis in hominis initio, medio & fine omnia clament, quod in omni intentione principaliter intendamus diuinum honorem, & in omni affectione diligamus diuinum amorem, atque in omni operatione quæramus proximi ædificationē. Secundo ad integritatem iuſtitiæ quoad ſe requiritur obſeruantia diuinorum conſiliorum. Eſt nempe conſiliū perſuaſio melioris boni ad quod de neceſſitate non obligamur, niſi quando illud expreſſe vel tacite promittimus obſeruare, ſicut exempli cauſa de quolibet voto patet, hinc Propheta ait, *Vouete*, ecce diuinum conſilium voti faciendi, Et ſubdit, *Et reddite Domino Deo veſtro*. Ecce diuinum præceptum voti adimplendi: & ſic de cæteris conſiliis, Tertio quoque ad integritatē iuſtitiæ quoad ſe requiritur obſeruātia eccleſiaſticorum inſtitutorum. Dimiſſis ergo his, quæ diuerſos ſtatus circa hoc particulariter tangunt, ſolum ad præſens quinque ſubdamus, ad quæ omnes communiter obligantur. Primum inſtitutum eſt de ieiunio ſacro, ſecundum de celebratione feſtorum, tertiū de auditione miſſæ, quartum de confeſſione, quintū de ſacra communione. Primum eccleſiæ inſtitutū eſt de ſacro ieiunio: obligantur enim quilibet per præceptū eccleſiæ ad omnia ieiunia inſtituta ab ea. Et hoc completo 21. anno, ſecundum quoſdam. Item quodcunque ieiunium ab Epiſcopis indictum obſeruandū eſt, ſicut patet de conſe. di. 5. ieiunius, & di. 3. c. 1. Inſuper tenetur homo ad illa ieiunia quæ ſunt de conſuetudine eccleſiæ approbata: quia talis conſuetudo ligat, ſicut patet diſt. 1. c. conſuetudo. Non obligantur autem ieiunare, qui legitimo tenentur impedimento, ſicut patet ext. de obſer. ieiun. c. conſilium. Conueniens tamen eſt, quod adoleſcentes etiam ante 21. annū, aliquibus diebus, iuxta ſuperiorū ſuorum diſcretionem, ieiuniis aſſueſcant. Secundum autem inſtitutum eccleſiæ generaliter ligans eſt de celebratione feſtorum. Eſt nihilominus aduertendum, quod vltra illa feſta, quæ mandauit eccleſia celebrari, ſunt alia per conſuetudinē introducta per totam eccleſiam neceſſario celebranda ſicut feſtum ſancti Nicolaï, & alia quædam, quæ ſaltem in multis partibus celebrātur, & in eis conſuetudo patriæ eſt ſequenda, ſicut ſupra de ieiuniis dictum eſt. Idem quoque dicendum eſt de feſtis, quæ ab Epiſcopis indicuntur, quæ etiam celebranda ſunt. Tertium vero ab eccleſia generaliter inſtitutum eſt de auditione miſſæ. Quilibet enim tenetur audire miſſam integram in die Dominico, ita quod benedictionem recipiat ſacerdotis. Et hoc de conſe. diſt. 1. c. miſſas, &c. ſequenti, & c. omnes, niſi excuſetur homo aliqua neceſſitate, ſicut notatur in d. c. miſſas, ſecundum tamen Scot, licet aliqua neceſſitas excuſet ab executione huius actus, quē determinat eccleſia: nihilominus neceſſarium eſt cum aliquo æquiualente ſupplere, vt ſaltem die illo qui ſpecialiter diuino cultui deputatus eſt, aliquis actus habeatur relatus in Deum & gloriam eius. Eſt inſuper aduertendum, quod ſicut de Dominico die, ita de reliquis feſtis ab eccleſia præceptis, dicendum eſt, argum. ad hoc de conſe. di. 1. c. qui dis. Quartum autem ab eccleſia inſtitutum eſt de cōfeſſione. Nā ſicut patet ext. de pœ. & re. c. omnis vtriuſque ſexus. Omnis fidelis poſtquam ad annos diſcretionis peruenerit, ſaltem ſemel in anno confiteri integre peccata ſua proprio ſacerdoti obligatur. Quod qui nō ſeruauerit in vita, de eccleſia ex pelli debet, & in morte carere debet eccleſiaſtica ſepultura. Quintum quoque ab eccleſia inſtitutum eſt de ſacra communione. Statuit enim eccleſia, quod quilibet fidelis poſtquam peruenerit ad annos diſcretionis, ſaltem in paſchate ſumat ſacri corporis Chriſti ſacramentum, niſi de conſilio ſui ſacerdotis propter aliquam rationabilem cauſam ad tempus abſtineat. Aliter ſicut de non confitente ſemel in anno ſup. dictum eſt, viuens de eccleſia eiiciendus eſt, & moriens carere debet eccleſiaſtica ſepultura, ſicut in præallegato. c. omnis, & ç. patet. Ætas autem conueniens ad huius ſacramenti ſuſceptionem, ſecundum Alex. de Al. & Tho eſt decem vel vndecim annorum, vbi in talibus concurrat ſufficiens diſcretio ac debita deuotio ſacramenti.

Hier. 31.

Deus in triplici parte hominis ſcripſit ſua præcepta. Primo in capite. Secūdo in digitis pedum. Tertio in digitis manuū.

Pſal. 10.

Primum inſtitutum Eccleſiæ eſt de ieiunio.

Secundū inſtitutum eccleſiæ eſt de celebratione feſtorum.

Tertium eccleſiæ inſtitutū eſt de auditione miſſæ.

Quartum eccleſiæ inſtitutum eſt de confeſſione.

Quintum eccleſiæ inſtitutum eſt de communione.

Alex Al. D. Thom.

Quomodo iuſtitia erga proximum integratur.

CAP. III.

Tertio autem neceſſe eſt habere iuſtitiam integram erga proximū ſuum. Per tres enim amores erga proximum iuſtitia hominis integratur. Primus dicitur amor verus, ſecundus dicitur amor iuſtus, tertius dicitur amor operoſus. His tribus amoribus quilibet naturaliter diligit ſemetipſum. Proinde tenetur

Integritas iuſtitiæ erga Chriſtianum quæ per tres amores integratur.

tenetur quilibet de necessitate salutis his tribus amoribus omnes diligere bonos & malos, fideles & infideles, amicos & inimicos, & generaliter cunctos iuxta præceptum Domini, Matth. 22. c. dicentis, *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Primus autem amor quo quilibet tenetur diligere omnes, dicitur amor verus: hoc nempe amore diligit homo proximum, quando non propter proprium commodum & vtilitatem diligit eum. Est quippe de natura amoris, quod homo bonum velit ei, quem amat. Ex quo patet, quod cum homo naturaliter diligat semetipsum, motus ipsius amoris in duo tendit. Primo in seipsum, cui vult bonum: Secundo in id, quod sibi optat bonum. Et licèt verumque ab homine diligatur: tamen vero amore diligit semetipsum, cui illud optat bonum. Bonum vero, quod sibi homo optat, non verè & rectè, sed abusiuè & accidentaliter amat. quis enim dicet illud vero amore amari, cuius destructionem aliquis concupiscit? Multa nempe sunt bona, quæ dum homo in vsum suum conuertit, destruit & consumit, sicut equus cum exponitur pugnæ: panis, cum ab homine manducatur: vinum quod bibitur: asinus, cum pro hominis vtilitate laboribus fatigatur, & sic de consimilibus. Ex quo patet, quod dum homo talia in vsum & commoditatem suam conuertit, non verè illa diligit, sed semetipsum. Sicut ergo alia mundi bona assumere potest homo in vsum suum & suam commoditatem: sic etiam potest homines ipsos, quos quidem si diligit quia vtiles aut delectabiles sibi sunt, manifestè apparet quod eos non diligit vero amore, sicut seipsum: sed sicut equum & panem & vinum & asinum, & cætera consimilia. Ad quæ ratio dictat, quod homo proximus ad similitudinem Dei formatus nō præponatur in dilectione oui & boui, aut rei cuilibet temporali? Proinde de Pœn. dist. 2. c. validos. §. proximos, scriptum est: proximos autem tunc diligimus sicut nos, si non propter aliquas vtilitates nostras, non propter speranda beneficia vel accepta: Non propter affinitates & consanguinitates, sed propter hoc tantum quod sunt naturæ nostræ participes diligamus. Pensent igitur coniuges & consanguinei & quicunque parentes, quod si se inuicem amant propter temporalem delectationem seu vtilitatem: non illos sicut seipsos amant. Si igitur tales non diligunt vero amore sicut seipsos: quomodo ergo diligent suos inimicos? Si propriam vxorem quis diligit propter pulchritudinem suam, & ea leprosa effecta, vel ea senectute, seu ex quacunque alia infirmitate turpiter deformata non eam diligit, falsus erat ille amor, non verus. Sic ergo eam amabat, sicut gulosus porcellum assatum, id est propter delectationem. Si enim quis famulum amat eo quod diligentissime & multa sollicitudine & fideliter seruiat ei, deinum infirmatum vel senem effectum derelinquit eum, vel ad hospitale transmittit. Quomodo ergo sicut seipsum diliget inimicum, qui ei factis vel verbis iniuriatus est? Ex quo patet, quod si amor seu amicitia inter homines ex delectabili, seu ex vtili causatur: & non est ibi honestum, quod non est amor verus, sed fallax est, talis amor est mercenarius & omnino non sufficiens ad salutem. Nam, vt 1. Cor. 13. Apost. testatur. *Charitas non quærit quæ sua sunt.* Et iterum 1. Cor. 10. idem ponit se in exemplum dicens: *Non quærens quod mihi vtile est, sed quod multis vt salui fiant.* Sed vere verificatur nunc, quod Phil. 2. idem Apost. ait: *Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi.* Secundus autem amor, quo quis tenetur diligere omnes etiam inimicos, dicitur amor iustus. Quilibet enim naturaliter iusto ordine diligit semetipsum. Iustitia vtique hoc requirit, vt maius bonum minori, & maximū maiori anteponatur. Sunt quidem in nobis tria gradata bona. Primum est anima, secundum est corpus, tertium est substantia huius mundi.

Matth. 22.
Primus dicitur verus.
1. Cor. 13.
1. Cor. 10.
Philipp. 2.
Secundus amor dicitur iustus.
Tria gradata bona sunt in nobis.

Et secundum hunc gradatum ordinem in quolibet homine docet ipsa natura per amorem vnum alteri esse anteponendum. Quod vtique per experientiam patet, cum naturaliter malit homo priuari oculo corporali, quam spirituali, qui quidem humana ratio est, qua deficiente fit homo amens. Rursus pro corporali tuenda vita naturaliter homo cuncta temporalia bona postponit. Quod etiam Iob. 2. c. testatur dicens, *Pellem pro pelle,* id est, alterius vitam pro sua tuenda & seruanda, *& cuncta,* scil. temporalia bona, *quæ habet homo, dabit pro anima sua,* id est pro sua vita seruanda. Sunt tamen plerique, qui quantum ad superaddita ipsi naturæ hunc naturalem ordinem dilectionis peruertunt, cum propter corpus vel corporis sui salutem virtutis bonum postponunt. Alij quoque propter temporalia bona grauissimis laboribus & manifestissimis periculis se exponunt. In his clarissimè patet quod in amore suo ordinem naturæ non seruant. Propterea non se amant, sed potius contra naturam oderunt semetipsos, Propheta teste qui ait: *Qui diligit iniquitatem, odit animam suam.* Cum igitur Dominus ait: *Diliges proximum tuum sicut teipsum,* apertè insinuat quod eo ordine iustitiæ quo quisque diligere se naturaliter recognoscit, eodem quoque & proximum suum amet, videlicet spiritualia corporalibus, & corporalia temporalibus in eis anteponendo. Parentes igitur, qui filiis suis per vsuras, siue furta atque rapinas & consimilia congregant temporalia bona in eorum præiudicium animarum: quomodo sicut seipsos diligent inimicos, qui hoc iusto amore non diligunt filios proprios? Matres quoque, quomodo hoc iusto amore diligent paganos & infideles, quæ pro sanandis liberandisque filiis omnia dæmonum atque dæmoniacarum mulierum seu virorum incantationes & ludibria per totam patriam perscrutantur, sanitatem corporis, sanitati spiritus in filiis præponentes? Ex his igitur patet, quod quicunque proximo suo contra salutem animæ suæ seu corporis temporalia bona procurat vel optat, seu corporalia, in detrimentum animæ eius quærit, non enim diligit amore iusto sicut seipsum. Tertius amor, quo quisque diligere omnes obligatur, dicitur operosus. Duo quidem naturali affectu semper nobis desideramus, scilicet adesse bonum & abesse malum. Duo quoque alia, cum opus est, naturaliter conamur pro nobis effectu mancipare, & executioni mandare: scilicet pro posse nobis procurare bona & vt à nobis elongentur mala Cum igitur præcipitur, *Diliges proximum tuum sicut teipsum,* operosus amor insinuatur, id est, vt non solum desideremus cuilibet proximo, etiam inimico, adueniré bonum & abesse malum: verum etiam cum necessitas adest, nobis præcipitur id opere adimplere & effectui mancipare, sicut 1. Ioan. 3. c, scriptum est. *Filioli mei, non diligamus verbo & lingua,* scilicet tantum: *sed opere & veritate,* id est veraci operatione. Qui igitur parentibus & consanguineis aliisque propinquis in infirmitate aliisque necessitatibus constitutis denegat opera pietatis, quomodo præstabit extraneis & inimicis opera charitatis? Ergo ex prædictis patet quod quilibet ex hoc præcepto de necessitate tenetur in quolibet casu necessitatis, siue sit necessitas temporalis, siue corporalis, seu spiritualis, iuxta posse cuilibet & amicu & inimico: non tantum corde, sed etiam verbo & opere subuenire. Aliter sine charitate Dei est, Vnde 1. Ioan. 3. *Qui habuerit substantiam huius mundi,* scilicet temporalem, corporalem, & spiritualem, *& viderit fratrem suum necessitatem habere,* scilicet de aliquo illorum trium, *& clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* De hoc triplici amore, de quo in hoc capitulo est dictum, exponi potest illud Apostoli. 1. Tim. 1. *Finis præcepti est charitas,* scilicet tam proximi

Iob. 2.
Tertius amor dicitur operosus.
1. Ioan. 3.
1. Ioan. 3.
1. Tim. 1.

proximi quam etiam Dei, *De corde puro.* Ecce amor verus *Et conscientia bona.* Ecce amor iustus. *Et fide nõ ficta.* Ecce amor operosus, & in hoc triplici amore iustitia nostra erga proximum plenius integratur.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De iustitia ordinata respectu superiorum, inferiorum, & æqualium.

Secunda iustitia dicitur esse ordinata. August. Cant. 2.

SEcunda quidem iustitia, quæ Christiano necessaria est, dicitur ordinata. Est enim ordo, secundum Aug. parium dispariumque rerum sua cuique tribuens dispositio. De hac ordinata iustitia, Cant. 2. sponsa de Christo Domino suo sponso ait; *Ordinauit in me charitatem*, id est per iustitiam charitate informatam totam vitam meam regulauit & ordinauit. Quod verbum potest esse thema in præsenti articulo. Triplici quidem ordine tota humanæ vitæ iustitia ordinatur. Primus seruandus est ad superiores, secundus ad pares, tertius ad inferiores.

Triplici ordine tota humanæ vitæ iustitia ordinatur. Rom. 13. Primus ad superiores seruãdus est.

Quomodo iustitia ordinanda est ad superiores corporales, spirituales & temporales.

CAP. I.

PRimus autem ordo iustitiæ ad superiores seruandus est. Sicut enim Apost. 13. c. ad Ro. inquit; *omnis potestas a Deo est, & omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* Tria hominum genera possunt dici superiores & patres quibus obedire debemus. Primi sunt patres corporales, secundi sunt patres spirituales, tertij vero patres temporales, secundum quod tria in præsenti sæculo habemus vel possidemus, scil. corpus, animam & temporalem substantiam. Primo enim obedire debemus superioribus corporalibus scilicet parentibus nostris. Proinde Eccle. 7. c. scriptum est, *Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliuiscaris*, memento, quod nonnisi per illos fuisses, secundum Alex. de Al. Filij tenentur parentibus obedire in omnibus probabiliter pertinentibus ad necessitatem vel vtilitatem rei familiaris, & ad morum disciplinam, & maximè in his, quæ sunt necessaria ad salutem. Et sic intelligi debet verbum Apo. ad Coloss. 3. c. cum ait, *Filij obedite parentibus vestris in omnibus*, scil. supradictis. Hugo de S. Vict. insuper ait: Parentes nostros honorare debemus obediendo eis in omnibus, exceptis his in quibus patris Dei dilectio offendatur. Secundo vero obedire debemus superioribus spiritualibus, id est, his, quibus animæ nostræ in curam traditæ sunt, sicut sunt Papa, Episcopus, parrochiæ sacerdos, prædicator atque confessor, & alij consimiles illis. His inquam obedire tenemur in omnibus, quæ ad eorum officium spectant sicut Apost. 13. c. ad Hebr. ait. *Obedite præpositis & subiacete eis, ipsi enim peruigilant*, id est peruigilare tenentur, *quasi rationem reddituri pro animabus vestris*: vt cum gaudio hoc faciant, & non gementes. Et iterum Deut. 17. cap. scrip. est. *Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio & decreto iudicis, qui eo tempore ministrat Domino Deo suo morietur homo ille.* Tertio insuper obedire debemus superioribus temporalibus, id est dominis videlicet in his, quæ pertinent ad officium eorum, propterea ad Ephe. 6. Apost. ait: *Serui obedite dominis vestris carnalibus cum timore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes: sed vt serui Christi facientes voluntatem Dei ex animo cum bona voluntate, sicut Domino, & non hominibus.* Et iterum 1. Pet. 2. cap. *Serui subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis, hæc est enim gratia* Inter hos quoque connumerandi sunt omnes officiales, & omnia regimina omnium ciuitatum & patriarum, & quilibet habens officium ad rempublicam gubernandam.

Tria sunt hominum genera superiorũ. Eccle. 7. Alex. Al. Coloss. 3. Hug. vict. Hebr. 13. Deut. 17. Ephes. 6. 1. Pet. 2.

Quomodo iustitia est ordinanda ad æquales, scilicet confratres, conciues, & coniuges.

CAP. II.

SEcundus quidem iustitiæ ordo seruandus est ad pares, seu æquales, & maxime per socialem conuersationem cum eis. Tria possunt dici genera æqualium, cum quibus dulciter, & socialiter conuersandum est. Primi sunt confratres, secundi conciues, tertij coniuges. Primi inquam sunt confratres. Inter illos nempe sit omnino conuersatio, confidentia, vnanimitate, tractabilitate, affabilitate, & omni charitate, atque dulcedine plena. Minores obsequantur maioribus fratribus suis, ac maiores minoribus decedant. Inuicem diligant, inuicem conuertentur, honore se inuicem præueniant, se inuicem in charitate supportent. Huiusmodi fratres taliter conuersantes in spiritu Propheta contemplans congratulanter ait, Psal. 132. *Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum.* Secundi sunt conciues. Inter quos licet quidam & sanguine, & genere nobiliores sint: tamen inter cæteros humaniter, & dulciter conuersentur. Qui ditiores sunt subueniant necessitatem patientibus, præstent mutuari volentibus, affabiles & domesticos minoribus se ostendant. Minores inquam honorent maiores, seruiant & obsequantur illis, & in omnibus reuerentiam deferant eis. Sicut enim inter conciues extinguuntur inuidiæ, ambitiones sedantur, æmulationes conualescere non valent, & inter illos gignitur & nutritur, & conseruatur dulcissimus amor: & quidem minores maioribus, & maiores minoribus egent: sicut in humano corpore membrum alteri membro necessarium est. sic in republica maiores sine minoribus stare non possunt nec etiam minores sine maioribus, Proinde 12. cap. ad Rom. Apost. ait: *Sicut in vno corpore multa membra habemus: omnia autem membra non eundem, actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra.* Tertij verò sunt coniuges. Inter quos mira dilectio esse debet, cũ *sint duo in carne vna.* Naturaliter enim, sicut dicitur Ephes. 5. *Nemo vnquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fouet eam*, Et iterum in eodem cap. inquit: *Qui diligit vxorem suam, seipsum diligit*, ergo si se inuicem non diligunt, contra legem naturæ agunt. Sciendum tamen, quod licet vir in regimine familiari coniugi suæ præsit: in re nihilominus coniugali omnino æquales sunt, teste Apost. qui 1. Cor. 7. cap. inquit: *Mulier sui corporis potestatem non habet sed vir: similiter & vir potestatem sui corporis non habet, sed mulier.* Ex his igitur patet, qualiter inter omnes tres præfatos socialis, & gratiosa conuersatio seruanda est. Quæ quantum Deo, & hominibus grata sit, Eccle. 25. manifestat dicens: *In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata*, id est approbata coram Deo, & hominibus: *concordia fratrum, amor proximorum, & vir & mulier bene sibi consentientes.* Ait enim, *sibi bene consentientes*, ad excludendum complacentiam inhonestam, quæ inter carnales coniuges esse solet.

Secundus iustitiæ ordo seruatur ad pares. Tria sunt genera æqualium. Confratres. Psal. 132. Conciues. Rom. 12. Coniuges. Ephes. 5. 1. Cor. 7. Ecclesi. 25.

Quomodo iustitia ordinanda est ad inferiores, vel filios corporales, spirituales, & temporales.

CAP. III.

TErtius quoque iustitiæ ordo ad inferiores seruandus est. Sicut enim in principio huius articuli patet, tria sunt genera superiorum, seu patrum. Sic correlatiuè & consequenter sunt tria genera inferiorum, seu filiorum, quibus ipsi patres, & superiores

Tertius iustitia ordo ad inferiores seruandus est.

Tria sunt genera inferiorum. res secundum iustitiam obligantur. Primi sunt filij corporales, secundi sunt filij spirituales, tertij autem sunt filij temporales. His siquidem filiis patres eorum ex debito charitatis obligantur ad tria. Primo ad instructionem, secundo ad correctionem, tertio ad punitionem. Primo enim filius corporalibus *Primi sunt filij corporales.* patres eorum tenentur ad instructionem, scilicet bonorum morum. Est enim iuuentus tenera, veluti viris nouiter transplantata, quæ nisi recto ordine dirigatur, atque putetur, siluestrem naturam, & inutilem induit. Proinde Prou. 29. c. scriptum est: *Puer qui dimittitur voluntati sua confundet matrem suam.* Et *Prou. 29.* Ecclesiast. 7. ad patrem ait: *Filij tibi sunt, erudi illos, & cura illos: Filiæ tibi sunt, serua corpus earum, & non ostendas faciem tuam hilarem ad illas.* Secundo tenen- *Eccles. 7.* tur eis ad correctionem. Vnde Heb. 12. Apostolus *Hebr. 12.* ait: *Quis est filius, quem non corripit pater?* Dicitur enim à filos, quod est amor: hoc est filiali amore dilectus. Tertio tenentur eis ad punitionem, vt quem à malis non corrigunt verba, duris verberibus arceantur: *Prou. 22.* vera enim est sententia Salomonis, qui Prou. 22. inquit: *Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplinæ fugabit eam.* Et iterum 13. c. ait, *Qui parcit* *Prou. 13.* *virgæ odit filium suum.* Et ne credant quod semper flagello vtendum sit, apertè subiungit dicens, *Qui autem diligit illum, instanter erudit.* Nec ait instanter flagellat, & percutit, eo quod plus sunt filij erudiendi, *Secundi sunt filij spirituales.* quam verberibus flagellandi. Secundo vero spirituales filij sunt etiam prædicto modo tripliciter dirigendi per patres spirituales. Primo enim debent erudiri, secundo corrigi, tertio vero puniri. Primo enim debent ab eis erudiri, & doceri. Sicut enim diuersi generis grex variis cibis pascitur, & nutritur: sic spiritualis pastor, & pater pro audientia auditorum doctrinam suam modificare tenetur, cum paruulis lacte opus sit, & solido cibo grandæuis. Est enim populus, & regendarum animarum multitudo, sicut animal ea multitudine diuersorum animalium, volucrum, piscium, reptilium compositum, & creatum: ad cuius nutritionem varia ei cibaria propinanda essent, iuxta varietatem eorum, de quibus compositum esset. Debet enim simplices docere *Pater noster*, *Credo* extra de vita, & honestate cler. vt quisque. Similiter & *Aue Maria*, pro reuerentia matris Dei. Mediocres enim docendi sunt seruare decem præcepta, & quinque ecclesiæ instituta, de quibus in præcedenti articulo, & 2. c. dictum est. Perfectiores vero ad alta Christi consilia animandi sunt. De talibus patribus *Eccl. 16.* Eccles. 16. scriptum est. *Qui misericordiam habet, docet & erudit quasi pastor gregem suum.* Secundo vero spirituales filij debent corrigi, cum delinquunt. Cauendum est valde, ne correctio metas chari- *Eccl. 15.* tatis egrediatur, cum Ecclesiast. 11. c. dicat: *Priusquam interroges, ne vituperes quenquam: & cum interrogaueris*, scilicet & verum esse compereris, *corripe iuste*, id est secundum iustum ordinem charitatis, sicut in sequenti sermone, articulo 2. atque capite 2. apparebit. Tertio vero tales filij cum obstinatè perseuerare volunt in malis, puniendi sunt, sicut per Mi- *Mich. 7.* cheam 7. c. pastoribus Dominus ait: *Pasce populum tuum in virga tua gregem hæreditatis tuæ*, scilicet per ordinariam potestatem notorij criminosi, & incorrigibiles compellendi sunt, sicut patet 6. q. 1. illi, qui. Vbi ponuntur hac punitione digni omnes illi trans- *Galat. 5.* gressores legis, de quibus Gal. 5. Apostolus ait, *Manifesta autem sunt opera carnis*, In quo capite omnes carnales carnalem vitam sectantes taliter punien- *Filij in regimine temporali à Dominis, debent tripliciter gubernari.* di enumerantur. Tertio debent filij & subiecti temporales in regimine temporali à dominis, & gubernatoribus suis etiam tripliciter gubernari. Primo institutione, secundo manifestatione, tertio punitione. Primo institutione, scilicet sanctarum legum, & institutorum, seu decretorum iustorum, quæ vel ipsi condiderunt, vel ab aliis condita seruanda per iuramentum, vel aliter inuiolabiliter susceperunt. Caueant nihilominus, ne super eos veniat illud, quod Esa. 10. scriptum est. *Væ qui condunt leges iniquas, scribentes iniustitiam scripserunt, vt opprimerent* *Esa. 10.* *in iudicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei, vt essent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.* Nec insuper dicant, quod Sapientiæ 2. scri- *Sap. 2.* ptum est, *Sit autem fortitudo nostra lex iustitiæ.* Secundo debet à maioribus gubernari manifestatione, scilicet conditarum legum, videlicet per præconem, seu alio debito modo: vt caueant ignorantes, & timeant delinquentes, & transgressores. Proinde Ezechielis 3. c. cuilibet regenti dictum est: *Si an-* *Ezech. 3.* *nunciaueris impio, & non fuerit conuersus ab impietate sua, & à via sua impia: ipse quidem in impietate sua morietur: tu autem animam tuam liberasti.* Tertio insuper debet à maioribus gubernari, punitione, videlicet cum delinquunt. Nam sicut 4. de ciuitate Dei, & capite 4. August. inquit: Amota iustitia, quid *August.* sunt regna, nisi magna latrocinia? Proinde obseruare debent, qui regunt, ne à rectitudine iustitiæ aliqua impietate flectantur timore, vel spe, odio, vel amore. Nam sicut 11. q. 3. c. quatuor, Isidorus *Isidor.* ait: Quatuor modis iudicium humanum peruertitur. Timore, dum metu potestatis alicuius veritatem loqui pertimescimus. Cupiditate, dum præmio animum alicuius corrumpimus. Odio, dum contra quemlibet aduersarium molimur. Amore, dum amico vel propinquo præstare contendimus, propterea tales hortatur Sapiens in 1. capite dicens, *Diligite* *Sap. 1.* *iustitiam, qui iudicatis terram.*

Articvlvs Tertivs.

De zelante iustitia circa veritatem, bonitatem, & sinceritatem.

Tertia iustitia, quæ Christiano conueniens est, *Tertia iustitia est perfecta.* zelans & perfecta denominatur, quæ & zelus Domini nuncupatur, iuxta illud Psal. 66. *Zelus* *Psal. 66.* *domus tuæ comedit me.* Quod verbum potest esse thema in præsenti articulo, vel thema potest esse illud Psal. 72. *Zelaui super iniquos pacem peccatorum vi-* *Psal. 72.* *dens.* Est enim zelus verus, & iustus, quidam exardescens feruor pro eis, quæ sunt conuenientia suo amori, & contra ea quæ sunt contraria suo amato, secundum enim Archidiac. super Decre. Est enim zelus quidam feruor animi quo mens relicto humano timore pro defensione veritatis accenditur. Est enim sicut ignis, qui & quædam sibi conformat, & quibusdam sibi contrariis aduersatur. Et tunc quidem est diuinus & sanctus, quando ipse amor est diuinus & iustus. Et tunc feruor, seu accensio ex condescentia sine ira per virtutem, quamuis cum ira per zelum est, & secundum Dei instinctum & beneplacitum mensuratus, ita quod non fertur ad aliquid, vel contra aliquem, nisi pro Deo & secundum Deum, vel pro quanto est contrarius Deo: multa tamen apparent hominibus debitam mensuram excedere, quæ sunt mensuratissima apud Deum: hanc *Triplex zelus.* autem zelantem iustitiam tunc homo perfectè habet, cum triplicem zelum corde, ore, & opere perfectè implet & seruat. Primus est zelus veritatis, secundus est zelus bonitatis, tertius est zelus sinceritatis. Hi tres pertinent ad tres animæ partes, primus ad rationalem, secundus ad concupiscibilem, tertius ad irascibilem pertinere probatur. Et hunc triplicem zelum ostendit se Christus habere in templi purgatione: Matt. 21. & Ioan. 2. *Matth. 21. Ioan. 2.*

Quomo

Quomodo Zelanda est veritas cordis, oris, & operis.

Cap. I.

Primus est zelus veritatis. PRimus quidem est zelus veritatis. Hic quidem est corde, ore, & opere omni veritati zelanter assentiri. Primum fit per veritatis dilectionem, secundum per veritatis confessionem, tertium per veritatis adhæsionem. Primo quidem omni veritati *Corde.* assentiendum est corde, quod fit per veritatis dilectionem. Nempe Deus veritas est, & veritas verita- *Ioan. 14.* tum, sicut Ioan. 14. de se testatur, dicens: *Ego sum via, veritas, & vita.* Qui igitur corde non assentitur ei, quam nouerit veritati, Deo aduersatur, & eius aduersarius comprobatur, cum omnis veritas sit quædam lux diuina, seu quædam participatio lucis diuinæ, quæ maxime elatis mentis oculis contraria est. Sicut enim scabiosus abhorret rasorem, fur lucem, adultera maritum, & freneticus ligamentum: *Greg.* sic elatus spiritus veritatem. Hinc Greg. ait: Tumor mentis obstaculum est veritatis. Licet igitur veritas contra te militet, licet vndique te impugnet, noli tamen dissentire ab ea, noli pugnare cum ea, ne tibi *Act. 9.* dicatur, sicut Act. 9. cap. Paulo dictum est, *Durum* *Psal.* *est tibi contra stimulum calcitrare.* Et iterum Propheta inquit. *Diligite Dominum omnes Sancti eius, quoniam veritatem requiret Dominus*, scilicet si per complacentiam fit in corde: *& retribuet Dominus abundanter facientibus superbiam*, id est per superbiam rebellantibus veritati. Secundo omni veritati assentiendum est *Ore.* ore, quod fit per veritatis confessionem. Cum enim Deus radicauerit linguam nostram in corde, apertius demonstrauit, quod non solum à nobis requirit veritatem in corde, sed etiam in sermone, proinde Propheta describens virum iustum Domino bene gratum ait: *Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua.* Licet tamen quandoque tacere veritatem, quando nisi scandalum oriretur. Contra veritatem dicere nefas est, hæc duo Propheta insinuat cum ait, *Qui non egit dolum in lingua sua.* Et non inquit, *Qui loquitur veritatem* in lingua sua, vt apertè insinuaret, quod videlicet liceat quandoque veritatem tacere, tamen nunquam licet verba contra veritatem venire, quod esset dolum agere in lingua sua. Magna igitur fatuitas est contra veritatem pu- *Prouerb. 12.* gnare verbis, cum Prouerbiorum decimo secundo, scriptum sit: *Labium veritatis firmum erit in perpe-* *Eccles. 4.* *tuum*. propterea Ecclesiastis quarto, admonet Dominus dicens: *Non contradicas verbo veritatis vllo modo.* Contra quod facere solet quælibet mens criminosa, & maximè carnalis, atque lasciua, sicut in secun- *2. Pet. 2.* da epistola, & secundo cap. Beatus Petrus testatur di- *Opere.* cens. *Multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphematur*, scilicet ore. Tertio omni veritati assentiendum est opere, quod fit per veritatis tentionem, vel adhæsionem. Si enim veritati cordis, & oris veritas operis non conformatur: vtique deficiens, & infirma veritas est, atque fallax hypocrisis. Si autem cum eis conformis est vera charitas, quæ omnis perfectæ iustitiæ forma est, continue suscipit in- *Ephes. 4.* crementum, propterea Ephes. 4. Apostolus ait: *Veritatem autem facientes*, scilicet opere: *in charitate crescamus.* Huic veritati detractio aduersatur. Proinde si tuum bonum in veritate factum ad tempus à multis non capiatur, nec bonum existimetur, vel à multis detrahatur, constanter age, quia tandem in fine veritas patefiet, & bonum vtique cognoscetur, sicut *Eccle. 27.* Eccle. 27. cap. attestatur dicens. *Volatilia ad sibi similia conueniunt: & veritas ad illos, qui operantur illam reuertetur.* Aduertendum est tamen, quod licet *Triplici excellentiori veritati ex-* omni veritati tripliciter sicut prædictum est, assentiendum sit: tamen triplici excellentiori veritati excellentiori modo adhærendum est. Prima est veritas *excellentiori modo adhærendum est. Triplex veritas.* iustitiæ, secunda est veritas doctrinæ, tertia est veritas vitæ. Distinguuntur autem hæ tres veritates secundum tres animæ vires. Nam veritas iustitiæ irascibilem compescit à malo, veritas doctrinæ rationalem informat ad bonum, veritas vero vitæ concupiscibilem ordinat ad bonum. Contra hanc triplicem veritatem, mundi, & dæmonum scandala aduersantur, vt eam confundant & à cordibus hominum auellatur: militant contra eam vndique scandala suscitando. Proinde aduertendum est, quod sicut dicitur ext. de reg. iur. in c. qui scandalizauerit. Vtilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur. Et ex hoc patet, quod contra has veritates ex nulla causa, nec propter aliquod scandalum euitandum aliquo modo veniendum est. Prima est veritas iustitiæ, quæ *1. Veritas iustitiæ.* in iudicibus, & iudicantibus esse debet, qui in tantum debent dare sententias veras & iustas, quod pro nullius scandalo debet falsam sententiam promulgare. Nec insuper intermittere debent eam pro alterius scandalo passiuo euitando: nisi illa iustitia dispensabilis sit, & variè moderabilis, vel simpliciter, vel ad tempus: secundum Thom. Cum pœnarum inflictio in tantum habeat iustitiæ rationem, in quantum per eas crimina prohibentur: si per inflictionem pœnarum manifestè apparet plura, & grauiora peccata sequi: tunc pœnarum inflictio minimè sub iustitia continetur & in tali casu à peccati punitione cessandum est, secundum August. Secunda est veritas do- *2. Veritas doctrinæ. In doctrina sunt duo consideranda.* ctrinæ. Circa quam aduertendum est, quod in doctrina duo consideranda sunt. Primum est veritas, quæ docetur, secundum ipse actus docendi. Primum est de necessitate salutis, scil. vt nemo doceat contrarium veritati, sed veritatem iuxta congruentiam temporis & personarum proponat is, cui docendi officium incumbit, ita tamen quod propter nullum scandalum quod sequitur, debet homo vllo modo prætermissa veritate falsitatem docere. Secundum vero quod est ipse actus docendi, inter eleemosynas spirituales numerandum est, & ideo pro loco & tempore à tali veritatis actu homo cessare potest & debet, vt scandalum euitetur, nisi in tribus casibus. Primo enim non cessandum est, vbi imminet periculum communis erroris, nisi ante veritas doceatur: secundo autem non est cessandum, vbi ex hoc notabilis profectus finaliter speratur electis: tertio insuper cessandum non est, vbi notabile salutis damnum ex ipsa taciturnitate ipsis electis verisimiliter timeatur. Tertia vero est veritas vitæ, quæ quidem nihil aliud *3. Veritas vitæ.* est, quam adæquatio conuersationis, vel vitæ ad regulas rectè viuendi, id est, ad diuinam legem, secundum quod est de necessitate salutis. Et talis veritas pro nullius scandalo dimittenda est, respectu tamen consiliorum, & supererogationum euangelicæ perfectionis non est simpliciter deserenda. Sed distinguendum est, ex D. Thom. & Alex. de Ales: quia aut tale scandalum oritur ex malitia, aut ex ignorantia. Primo modo oriri potest ex malitia, videlicet quando aliqui impedire volunt talia bona, scil. scandalum suscitando, vel concitando. Et hoc est scandalum Pharisæorum, qui de doctrina Christi scandalizabantur, quod Dominus Matt. 15. manifestè docuit con- *Matth. 15. Scandalum vnde potest oriri.* temnendum. Secundo modo autem potest oriri scandalum ex infirmitate, aut ignorantia: & hoc est scandalum pusillorum, propter quod spiritualia opera, aliquando sunt occultanda, aliquando autem differenda, vbi periculum non imminet, quousque reddita ratione tale scandalum cesset. Si autem post redditam rationem duraret, iam apertè apparet quod qui scandalum sumit, non ex ignorantia, sed ex malitia sumat.

Quam Zelanter corde, ore, & opere omni bono fauendum eſt.

CAP. II.

Secundus eſt zelus bonitatis. *Tripliciter fauemus.* *Corde.* SEcundus eſt zelus bonitatis: hoc eſt corde, ore, & opere omni bonitati zelanter fauere. Primo enim homo iuſtus corde cuilibet bono fauet, quod fit per cordis gaudium, & congratulationem de quolibet bono opere, vnde diuinus honor accrescat. Inſuper cum delectatur de proximi ſui profectu, & lucro, ſiue ſit ſpirituale ſiue corporale, ſeu etiam temporale, ſicut de omnibus ſupradictis lætabantur nato Domini præcurſore vicini, atque cognati Eliſabeth, & congratulabantur ei, quia magnificauit Dominus miſericordiam ſuam cum illa, ſicut Lucæ ſecundo capite patet. *Phil. 2.* Idem ſeruauit Apoſtolus, qui Philip. ſecundo cap. ait, *Congratulor omnibus vobis.* Tali congratulationi inuidia aduerſatur. *Nempe nemo bonus, niſi ſolus Deus*, *Luc. 18.* ſicut Dominus Lucæ 18. teſtatur: nec quiſquam bonus eſſe poteſt, niſi participatione illius boni. Si igitur propter dominum tibi placent boni, & bona, tibi vtique placet Deus, & tu illi. At econtra. Cui per inuidiam non placent iuſti, & iuſta: nec eiſdem placet Deus, nec ipſi grati poſſunt eſſe Deo. *Iob. 5.* Proinde Iob. 5. cap. ait, *Paruulum occidit inuidia.* Secundo autem perfecte iuſtus ore cuilibet bono conſtanter fauere debet, atque zelanter, quod maxime per exhortationem, & ſermonis fauorem fieri habet. *Ore.* *Luc. 6.* Sed quia ex abundantia cordis os loquitur, ſicut Dominus Lucæ 6. ait, conſequens eſt, vt cui bona placent in corde, idem quoque atteſtetur fauorabiliter ore. Tales vtique in conſiliis reipublicæ præponunt iuſta, commendant recta, laudant pia, & quæ pacis, & charitatis ſunt ſemper perſuadere procurant: conſolantur mœſtos, defendunt viduas, iuuant pupillos, tuentur innocuos, religiones commendant, & omni bonæ voluntati ſermonibus ſuis auxilium præſtant. Denique de lingua talium Eccle. *Eccle. 6.* 6. c. ſcriptum eſt *Lingua eucharis*, id eſt gratioſa, *in bono homine abundabit*. Huic veritati aduerſatur malignitas hominum impiorum, qui linguis ſuis doloſè agunt contra inſontes iniuſtitiam loquentes. *& Opere.* Tertio vero perfectæ iuſtitiæ eſt zelanter opere omni bonitati fauere, quod vtique fit per boni operis executionem, vt bonitatem quam cor diligit, & lingua commendat, omni diligentia perficiat opus. *Eccle. 51.* *Galat. 6.* Proinde talis iuſtus Eccle. quinquageſimo primo cap. zelanter, & confidenter ait: *Zelatus ſum bonum, & non confundar.* Et iterum Galat. 6. cap. Apoſtolus ait, ſe & alios iuſtos ad hoc exhortans: *Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes: maxime autem ad domeſticos fidei.* Huic operoſo zelo aduerſatur perſecutio iniquorum, *Iſa. 5.* qui vt dicitur Iſa. 5. *dicunt bonum malum, & malum bonum*, ſcilicet vt excuſent, & defendant ſua mala, & confundant aliena bona. Regula vtique iuris eſt, extra de iniur. & dam. da. in cap. ſi culpa, quod qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur. In tantum quod qui ad damnum dedit efficacem occaſionem, non ſolum incurrit culpæ demeritum, verumetiam damnum exinde datum ſatisfacere obligatur. Si igitur tantum poteſt iniquitas in fauorem mali, quare non in meritum, & lucrum tantum proficit charitas in fauorem boni?

* * *

Quod Zelanter corde, ore, & opere omni malitia aduerſandum eſt.

CAP. III.

TErtius quidem zelus eſt ſinceritatis: hoc eſt corde, ore, & opere, zelanter omni malitiæ aduerſari, & obuiare. *Tertius eſt ſinceritatis.* *Aduerſandū malo tripliciter.* Primo enim omni malitiæ aduerſandum eſt, ſeu obuiandum corde, ſcilicet per malitiæ abominationem. *Corde.* *Bona cōſcientia indicium.* Bonæ quippe conſcientiæ indicium eſt vitia abhorrere & crimina. Nec poteſt eſſe iuſtus, cui non diſplicent mala. Vnde ſcriptum eſt per Prophetam, *Pſal.* *Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum.* Et iterum 86. diſtinctione in capite facientis, dicitur: Primus innocentiæ gradus eſt odiſſe nefanda, & latum pandit delinquentibus aditum, qui iungit cum prauitate contemtum. Secundo quoque omni malitiæ obuiandum eſt ore, ſcilicet per contradictionem. *Matt. 12.* *Ore.* Matthæi enim 12. c. Dominus ait: *Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bona.* Bonos quippe theſaurus boni cordis eſt virtutum zelus, qui mala abhorret. De tali autem theſauro bonus, & iuſtus homo tunc profert bona, quando mala quæ zelanter odit corde, ore increpat, & reprehendit. Hinc de tacentibus, & vitia non arguentibus ſcriptum eſt in prædicto c. facientis. Facientis proculdubio culpam habet, qui quod poteſt corrigere, negligit emendare. Et ſubditur. Probat ſe odiſſe vitia, qui condemnat errantes. Et 4. Reg. 7. *4. Reg. 7.* *Si tacuerimus, & noluerimus nunciare vſque mane*, ſequitur *Sceleris arguemur.* Et Hier. 51. c. *Nolite tacere ſuper iniquitatem.* *Ierem. 51.* Tertio inſuper omni malitiæ obuiandum eſt opere, *& Opere.* ſcilicet per oppoſitionem. Scriptum eſt enim in præallegato c. facientis. Libat Domino proſpera, qui ab afflictis pellit aduerſa, & negligere cum tu poſſis perturbare peruerſos, nihil aliud eſt, quam fouere. Nec caret ſcrupulo conſenſionis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare. Et ſubditur: Nec relinquet ſibi locum deuiandi, qui non pepercerit excedenti. Et diſt. 83. capite error, ſcriptum eſt: Error, cui non reſiſtitur, approbatur. Ex his, quæ dicta ſunt, patet quæ ſit iuſtitia integra, ordinata, atque in zelo Dei perfecta: quas plenius imitari, & perfectiſſime adimplere concedat nobis ſummus zelator omnium bonorum, atque iuſtorum, & Rex omnium ſæculorum Ieſus Chriſtus, qui cum Patre, & Spiritu ſancto in Trinitate perfecta viuit, & regnat in ſæcula ſæculorum, Amen.

SYNOPSIS

Eorum quæ præcipuè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui eſt de Chriſtiana pietate quæ triplex eſt, quique continet tres articulos, quorum primus complectitur tria capita, alter totidem, tertius denique tria conſimiliter.

Articuli primi, Quod per tria opera pij efficimur erga Deum,

Cap. 1. *Quod oratio ſancta per tria cor pium efficit erga Deum*

Cap. 2. *Quod per vera in confeſſione mens erga Deum efficitur pia,*

Cap. 3. *Quod per deuotam communionem mens pia efficitur erga Deum.*

Articuli 2. Qui eſt de ſpirituali pietate ad animas & de triplici principali opere eius.

Cap. 1. *Quomodo adiuuandæ ſunt animæ proximorum per frequentiam orationum,*

De Christiana pietate quæ triplex est.

Sermo II.

Sobrie & iuste & pie viuamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei, iterum vbi supra. Vltimo post iam dicta, de pietate Christiana nunc est dicendum, cum Apost. subdat, *Et pie viuamus in hoc sæculo.* Hæc pietas tertia est virtus, in qua consistit Christiana vita. Et ad hãc hortatur Apost. quemlibet Christianum, 1. Tim. 4, loquiens Timotheo, *Exerce teipsum ad pietatem: nã corporalis exercitatio ad modicum* id est ad aliquid *vtilis est. Pietas autem ad omnia valet promissionem habens vitæ, quæ nunc est, pariter & futuræ.* Quod verbum potest esse thema in præsenti materia de pietate. Magna igitur, & mirabilis virtus est pietas quæ præsentis patitur & futuræ vitæ promissionem meretur. Vt autem omnes animentur ad pietatem, & induere studeant viscera eius, triplicem pietatem, distinguere necesse est. Prima dicitur diuinalis, secunda dicitur spiritualis, tertia dicitur corporalis. In his tribus comprehenditur omnis meritoria pietas Christianæ vitæ,

Tertia virtus est Pietas. 1. Tim. 4.
Quæ.
Magna virtus est pietas. Triplex est.

Articvlvs Primvs.

Quod per tria opera pij efficimur.

Prima inquam dicitur pietas diuinalis, & in ea comprehenditur omnis diuinus cultus, Attendẽdum est tamen, quod tria sunt maxime opera, per quæ cor humanum erga Deum efficitur pium: totumque impletur dulcedine eius, si modo debito frequentetur. Primum opus est oratio, secundum confessio, tertium communio. Primum est opus principaliter cordis, secundum oris, & tertium operis. Per primum talis pietas generatur, per secundum augmentatur, per tertium consummatur,

Prima est Pietas diuinalis. Tria opera per quæ cor humanum efficitur piũ erga Deum.

Quod oratio sancta per tria cor pium efficit erga Deum.

Cap. I.

Primum opus diuinalis pietatis oratio dicta est, vel dici potest, quæ principaliter fit in corde, & per eam Dei pietas in anima generatur. Tria autem sunt, quæ piam & efficacacem orationem efficiunt apud Deum. Primo si est attenta seu sensata, secundo si est deuota, tertio si fit cum reuerentia. Primo enim oratio debet esse attenta, seu sensata, Dicitur enim oratio, secundum Bern. quasi oris ratio, eo quod cum attenta ratione fieri debet, cum homo loquatur Deo, sine hac rationis attentione oratio omnino inefficax est. Proinde 1. Cor. 14. Apost. ait. *Si orem lingua*: scilicet tantum, *mens autem mea sine fructu est.*

Primum opus est oratio, & tria requirit.
Primo.
Debet esse attenta.
1. Cor. 14.

Triplex tamen est in oratione attentio procuranda. Prima ad verbum, secunda ad sensum, tertia ad obiectum. Prima attentio procuranda est ad verbum, id est ad vocalem prolationem, & formationem verborum, scil. ne in eis homo aliquo modo erret, maximè corruptè proferendo sanctissima verba scripturæ sacræ. Secunda attentio debet esse ad verborum sensum, quæ in oratione proferimus. Est enim litera sacrorum verborum quodammodo Dei carcer, sicut in nobis corpus est quasi carcer animæ nostræ. Cum enim illius verba per spiritum sanctum prolata sint, magna in eis virtus abscondita continetur, & seruatur, & ideo cum magna reuerentia tractanda sunt, semperque exorandus est Deus, vt dignetur verbi intellectum aperire, & imprimere sensum eius cordibus nostris. Tertia attentio debet esse ab obiectum, id est ad Deum, quem oramus, & laudamus, & etiam ad rem, pro qua oramus. Bona quidem est attentio prima, melior est secunda, tertia optima reputatur. Prima attentio quærenda est propter secundam, & secunda propter tertiam. Et si omnes non possunt haberi simul, semper potior præponenda est; quia ea quæ sunt ad finem, non debent impedire finem: magis autem promouere. Et quanto finis est melior, & principalior, tanto in ipsum tendere melius, ac rectius æstimatur. Denique per hanc triplicem attentionem oratio nostra efficitur fructuosa. Sine illis autem erimus de numero eorum, de quibus Matthæi decimoquinto Dominus ait: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me.* Secundo autem oratio nostra debet esse deuota, id est feruens, & affectuosa. Est enim orationis deuotio, siue affectio, ille clamorosus affectus, quem ascendere ad Deum quotidie postulamus, cum dicimus; *Domine exaudi orationem meam, & clamor meus ad te veniat.* Hinc Bernardus super Qui habitat, inquit: In Dei auribus desiderium vehemens, clamor est magnus: remissa autem intentio, vox submissa est. Ad cordis enim vocem, potius quam corporis adhibet aures eius. Proinde debet esse oratio nostra quasi ignis effulgens, & thus ardens in igne, vt dicitur Ecclesiastici 50. Est quidem oratio nostra quasi ignis effulgens per euigilatam attentionem, & quasi thus ardens in igne per desiderosam affectionem. Et hæc est oratio, quæ grata ascendit coram Domino maiestatis.

Triplex attentio in oratione.
1.
2.
3.
Matth. 15.
Secundo. Debet esse deuota.
Eccle. 50.

In cuius mysterium, Iudicum 13. c. scriptum est, quod Manue pater Sansonis cum obtulisset sacrificium, scilicet hœdum; *& ascendisset flamma ignis de altari in cœlum Angelus Domini simul cum flamma ascendit*, vt mystice innuatur quod orationes igne ardentis desiderij, affectionis, & deuotionis accensas Angeli coram Domino repræsentant, de tepidis non curantes. Tertio debet oratio fieri cum reuerẽtia, Reuerentia enim id est, humilitas exterior, & interior omnino exaudibilem reddit orationem, sicut Eccles. 35. scriptũ est *Oratio humiliantis se, nubes penetrabit, &, donec propinquet, non consolabitur, & non discedet, donec altissimus aspiciat, & Dominus non elongabit.* Et iterum Propheta ait: *Respexit in orationem humilium, & non spreuit preces eorum.* Ex hac triplici orationis conditione tres fructus subsequuntur ipsius orationis. Primus est illuminatio, secundus est inflammatio, tertius humiliatio. Primus pertinet ad intellectum, secundus ad affectum, tertius ad memoriã. Primus est illuminatio, qui oritur ex orationis attentione. Illuminatur autem homo ad cognitionem Dei & sui. Hinc Bern. ad Fratres de monte Dei ait, Oratio illuminat, & confortat. Secundus fructus est inflãmatio, qui oritur ex deuotione. Inflammatur enim mens ex illa ad Dei amorem, & proximi dilectionem. In cuius mysterium 4. Reg. c. 1. *descendit ignis de cælo ad orationẽ Heliæ.* Tertius fructus humiliatio nominatur, inclinans hominem ad sui odium, & contemptum: & hic ex humili reuerentia ortũ habet. Hinc Propheta ait: *Humiliabã in ieiunio animã meã, & oratio mea in sinu*

Iudic. 13.
Tertio. Debet fieri cũ reuerẽtia. Eccle. 35. Psal.
Tres fructus orationis.
4. Reg. 1. Psal.

sinu meo conuertetur, scilicet ad perficiendum duo prædicta in me: vel ad perfectam mei cognitionem.

Quod per veram confessionem mens erga Deum efficitur pia.

CAP. II.

Secundũ opus est confessio. SEcundum diuinæ pietatis opus, per quod diuina pietas in anima augmentatur, confessio dici potest, quæ quidem ore profertur. Iam autem ex oratione, vt ex præcedentibus patet, intellectu illuminato, affectu dulcorato, & spiritu humiliato, ex munere Dei nascitur contritio vera, cum qua fieri habet confessio grata Deo. Emollitur enim per confessionem cor erga dilectionem, ac dulcedinem Dei, cum anima pensat, quæ & quanta sibi fecerit Deus. Vt autem per confessionem crescat hæc pietas, tria necessario habere debet. Primo præparationem, secundo discretionem, tertio integrationem, Primo inquam debet habere præparationem, iuxta illud Esa. 38. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* In quibus verbis triplex præparatio confessionis manifestè ostenditur. Prima est recognitio, secunda est recordatio, tertia amaricatio. Prima præparatio, recogitatio dicta est: quia ad Dominũ Esa. ait: *Recogitabo tibi*, id est tanquam assistẽs tibi qui omnia nosti, in mente cogitando, & recogitando reuoluam, quæ contra maiestatem tuam commisi. Secunda præparatio, recordatio dici debet, quæ maxime ex recogitatione originem habet. Quis enim suorum multitudinis peccatorum reminiscentiam habere potest, nisi præuia recogitatione illa perquirat? Sed vt modus facilius habeatur reminiscendi, Esa. subdit, *Omnes annos meos.* Plures sunt vtique modi ingeniosi, quibus facilius reminisci possumus peccatorum nostrorum. Primus modus est diligenter discutere præteritam vitam nostram secundum diuersas ætates, scil. pueritiæ, adolescentiæ, iuuentutis, virilitatis, senectutis. Secundus modus est considerare nostros diuersos status, scil. virginalem, matrimonialem, & vidualem. Tertius est discutere nostras diuersas fortunas, videlicet prosperitatis, & aduersitatis, sanitatis, & infirmitatis. Quartus modus est pensare diuersa nostra exercitia, vel officia, quæ in vita nostra exercitauimus. Quintus est examinare diuersas societates, cum quibus conuersati sumus, Sextus est recogitare diuersa loca, ciuitates, villas, castra & domos, in quibus fuimus. Septimus est ponderare varias culpas, quibus Deum offendimus, corde consentiendo, ore loquendo, & opere adimplendo. Tertia præparatio amaricatio nominatur, hæc amaritudo vera contritio est, sine qua cõfessio non sufficit ad salutem, Et de illa Isa. subdit, *In amaritudine animæ meæ* Et in eodem c. in persona pœnitentis animæ idẽ ait, *Ecce in pace amaritudo mea amarissima.* Amara quidem ex æternis suppliciis quæ iam merui: Amarior autẽ ex æternis gaudiis, quæ amisi: Sed amarissima ex grauissimis culpis, quibus Deum offendi. Secundo autem confessio debet habere discretionem, & maxime in eligendo confessorem timentem, atque peritum. Nam sicut Dominus Matt. 15. cap. ait: *Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.* Sumat quoque discretum confitendi tempus, finem vltimum Quadragesimæ non expectans, ne cras, cras, cras, hoc est cornina voce decipiatur. Discretione quoque vtatur in modo confitendi peccata leuia leuiter, grauia grauiter, ac grauissima amarissimè confitendo. Tertio quoque confessio debet habere integritatem. Quid enim prodest, si tota custodiatur ciuitas, & solum vnum foramen hostibus relinquatur? Proinde Prou. 2. scriptum est: *Qui abscondit scelera sua non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.* Quandiu enim in vulnere ferrum est, vnguenta non prosunt. Sic & confessio, si integra non est: sed aliquod mortale ex malitia, seu ex negligentia reseruatum, salutem non præstat.

Margin notes (left column): Esa. 56. — 3. Præparatio confessionis. Hæc Pietas tria debet habere. Primo est præparatio. Triplex præparatio. Plures modi ad reminiscentiã numerorũ peccatorũ. Primus modus. — 2. — 3. — 4. — 5. — 6. — 7. — 3. Præparatio. — Matt. 15. — Prou. 28.

Quod per deuotam communionem mens pia efficitur erga Deum.

CAP. III.

Tertium opus est sacra cõmunio. TErtium diuinalis pietatis opus, id est per quod mens humana erga Deum efficitur pia, sacra communio est, quæ quidem effectu & opere adimpletur. Sicut enim iam visum est, oratio mentem disponit ad veram confessionem: Confessio vero purificat, & decorat animam coram Deo, dicente Propheta: *Confessionem & decorem induisti amictus lumine, sicut vestimento.* Spiritui igitur sic decorato, & mundato, Domino misericorditer concedente, ad illud consummatum pietatis opus atque dulcissimum gustum diuini amoris iam meretur admitti, quod fit in deuota sumptione sanctissimi Sacramenti. Tripliciter tamen sumi solet cibus huiusmodi amoris, atque dulcoris. Primo solùm sacramentaliter, secundo solum spiritualiter, tertio vtroque modo scilicet sacramentaliter & spiritualiter. Primo enim solum sacramentaliter sumitur, cum homo in mortali culpa existens corpus Christi verum realiter sub specie panis & vini contentum suscipit solummodo ore carnis, quod quidem maxime cum scienter fit, terribile sacrilegium est. Quis non existimaret horrendum, si tantum sacramentum proiiceretur in lutum? Quanto igitur sceleratius, & deterius est ipsum proiicere in cloacam conscientiæ cauteriatæ, & in ventrem, & in mentem hominis peccatoris? Audiant huiusmodi criminosi, Apost. sententiam, qui 1. Cor. 11. c. ait: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit, indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.* Secundo vero solum spiritualiter manducatur. Habet hæc spiritualis manducatio quodammodo in se duo. Primo masticationem, secundo incorporationem. Primo enim masticatio est recogitatio cibi, id est carnis Christi, qui est panis vitæ, qui de cælo descendit. Et huiusmodi est panis, quem sumimus: qui vtique in vtero sanctissimæ Virginis manu Spiritus sancti formatus, & in ara preciosissimæ crucis per incendium amoris ardentissimæ charitatis, & acerbissimæ passionis pro nostra redemptione decoctus est. Secundo vero habet incorporationem, quæ ex tali recogitatione consurgit, dum cogitans amorem Iesu Christi reficitur, cui ex charitate coniungitur, eique magis ac magis assimilatur, & incorporatur, sicut Ioan. 6. Dominus ait: *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.* Et de conse. di. 2. quid est. Fit autem hæc manducatio spiritualis per modum meriti: scilicet credendo & desiderando sumere hoc sacramentum, quia per tale desiderium atque fidem anima Christo & ecclesiæ incorporatur: & hoc modo sumitur spiritualiter mãducare tantum, quod quidẽ sine sacramenti susceptione potest alicui prouenire: verbi causa. Cum existens in gratia deuotè audit Missam, tamen sacramentaliter nõ suscipit corpus Christi: sed desiderat sumere illud: tũc vtique dici potest quod illud spiritualiter sumit. Tertio etiam modo fit hæc manducatio sacramentaliter & spiritualiter: videlicet credendo & percipiendo corpus Christi. Et ad hunc tertium modum sumendi semel in anno quilibet obligatur, sicut supra in præcedenti serm. art. 1. cap. 2. dictum est. Dignè ergo sumere corpus Christi duobus prædictis modis, scilicet

Margin notes (right column): Tripliciter sumi solet cibus huiusmodi amoris. — 1. Cor. 11. — Ioan. 6. — Quomodo sacramentaliter & spiritualiter fit communio.

scil. spiritualiter & sacramentaliter, seu tantum spiritualiter, est ad diuinam pietatem se ascendere & cum Christo, non dico de nouo vnire, sed per gratiam vnitos, plus vnire. Ex iam dictis apparet, quod horum trium hominum assumentium dominicum sacramentum, primi manducando non manducant, secundi non manducando manducant, tertij vero manducando manducant.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De spirituali pietate ad animas, & de triplici principali opere eius.

Secunda pietas est spiritualis & huius pietatis triplex est opus. SEcunda vero pietas spiritualis est dicta, quæ zelum animarum parit. Triplex est etiam huius pietatis opus. Primum fit corde, secundum ore, tertium opere.

Quomodo adiuuandæ sunt animæ proximorum per frequentiam orationum.

CAP. I.

Primum fit corde. PRimum huius pietatis spiritualis opus, fit corde adiuuando proximorum animas orationum frequentia. Est enim oratio eleuatio mentis in Deum.
Ioan. 11. Ad quod mysticè edocendum, Ioan. 11. Christus eleuatis oculis pro Lazari suscitatione patrem exorauit,
Quid oratio. vt mysticè demonstraret, quod oratio nihil aliud est quam mentalium oculorum eleuatio ad ipsum Deum. Hi nempe oculi pro triplici hominum genere piè ad Deum erigendi sunt. Primo pro mortuis, secundo pro iustis, tertio pro iniustis & impiis. Primo pro mortuis, quibus maxima pietas impendenda est: tum quia per spem iam sunt beati, tum quia in enarrabilibus afflictionibus sunt cruciati.
2. Mach. 12. Proinde 2. Machab. 12. scriptum est. *Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.* Sancta, hoc est piè orantibus, & salubris mortuis, pro quibus orationes fiunt. Secundo quidem piè orandum est pro iustis, scil. vt in Dei gratia crescant & finaliter perseuerent. Ad hoc hortatur bea-
Iac. vlt. tus Iacob. in vlt. c. dicens, *Orate pro inuicem vt saluemini.* Tertio quoque piè erigendi sunt oculi ad summum Deum pro peccatoribus atque pro quibuscunque infidelibus orationem fundendo, quod non aspectis eorum iniquitatibus dignetur eos illuminare & reuocare omnes deuios ad gratiam suam. Et quamuis obstante impietate eorum talis eis gratia non daretur, orantis tamen pietas non erit inanis, sicut in
Psal. huius persona Propheta inquit, *Oratio mea in sinu meo conuertetur.*

De triplici bono opere spiritualis pietatis Christianorum.

CAP. II.

Secundum fit ore. SEcundum opus pium ad animas proximorum, est opus oris, illis subueniendo vtilitate sermonis.
Tria sunt bona oris. Tria quidem sunt bona oris, quæ piè animabus pro-
Docere. ximorum sunt communicanda. Primum est docere, secundum est consulere, tertium est corrigere. Primum bonum est docere, videlicet ignorantes. Quod quidem fit, cum eos docemus fidem & bonos mores
Eccle. 18. in viam Dei, sicut Eccle. 18. scriptum est. *Qui misericordiam habet, docet & erudit quasi pastor gregem suum.*
Sap. 8. Quod autem docere necesse sit, ostenditur Sapient. 8. vbi dicitur: *Sobrietatem & prudentiam docet & iustitiam & virtutem, quibus in vita nihil vtilius est hominibus.* In vita scilicet mortali, quia videlicet quasi omnes virtutes cardinales comprehendunt
Consulere. in eis. Secundum bonum est consulere: scilicet dubitanti & nescienti eligere vera & iusta. Pro-

inde Prouerb. 11. cap. scriptum est: *Erit salus, vbi multa consilia.* *Prou. 11.* Vt apertius innuatur, quod vbi multa consilia sunt non tantum ex parte illa recipientis, verum etiam ex parte illa communicantis, salus æterna multiplicatur. Contra quod facere dignoscuntur ipsi docti & sapientes, qui errantes per deuia corrigere, aut dirigere non curant, aut animabus salubria consilia non impendunt. Tertium quoque bonum est corrigere, scilicet deliquentes, *Corrigere.* iuxta Dominicum verbum, qui Matth. 18. ait: *Si peccauerit in te frater tuus; vade & corripe eum inter te & ipsum solum, si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe adhuc vnum vel duos, vt in ore duorum vel trium stet omne verbum: quod si non audierit eos, dic ecclesiæ: si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* *Matth. 18.* In quo quidem præcepto consideremus tria. Primo correctionis casum, secundo correctionis modum, tertio correctionis terminum. *Tria consideranda in correctione fraterna.* Primo consideremus correctionis casum, id est in quo casu obligetur homo. Ad hoc enim quod quis ex debito proximum corrigere teneatur, tria concurrere habent. Primum, quod illa sit mortalis culpa: secundum, quod sit de illa sibi notitia certa: tertium, quod sit ex amicitia vera. *Quomodo quis proximum corrigere teneatur.* Primo inquam quis proximum corrigere obligatur, cum peccatum illius est mortalis culpa, propterea inquit, *Si peccauerit*, supple mortaliter. Est nihilominus aduertendum, quod corrigere fratrem est quandoque consilium & quandoque præceptum. Est enim consilium, quando proximus venialiter peccat: præceptum autem est, quando mortaliter Deum offendit, vel secundum quosdam est in manifesto periculo Deum offendēdi mortaliter. Sed quia hoc præceptum est affirmatiuum, obligat semper, sed non ad semper, sed pro loco & tempore: quando videlicet creditur, quod correctio sit ad profectū, aliter ad illam nemo obligatur. Secundo hoc præceptū cogit, quādo de proximi culpa homini est notitia certa, quia Dominus ait, *In te*, id est, *te sciente*, ne scilicet contra sententiā Ecclesiast. agas, qui 11. c. ait: *Priusquam interroges, ne vituperes quemquā, & cum interrogaueris, corripe iustè*, id est secundum iustū ordinem hîc à Domino institutum. *Eccles. 11.* Tertio quoque ad hoc quod obliget, cōcurrere debet amicitia vera, id est quod fiat ex charitate fraternæ salutis, non quia corrigens ipse offensus sit, aut quacunque alia causa iniusta & vana: sed principaliter pro salute animæ eius, propterea Dominus addit, *Frater tuus*, id est, ex charitate fraterna à te dilectus. Secundo circa hanc correctionem considerandus est correctionis modus. Nam triplici modo correctionis, secundum quod opus est, vti quilibet obligatur. Primus est modus amorosus, secundus est modus timorosus, tertius est modus pudorosus. Vel sit triplex correctio, quarum prima potest dici priuata, secunda sociata, tertia diuulgata. Primo inquam obseruādus est in correctione modus amorosus, id est quod cum dulcedine & amore proximus reuocetur à culpa. Et de hoc Dominus subdit: *vade*, scil. cito, *& corripe eum*. Corripere est subito cor de periculo rapere: vt solertiam charitatis ostendat inter te & ipsum solum. Peccator enim quando statim coram aliis increpatur excusare se solet, aut indignari, seu sua crimina defendere. Per talem autem secretam & charitatiuam correctionem parcitur illius confusioni & ostenditur signum manifestissimæ charitatis, ac per consequens talis modus magis est retractiuus à malo, ac magis inductiuus ad bonum. Subditque Dominus. *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuū.* Vide quā magnum bonum: quia & Deo & sibi & tibi lucratus eris illum, & per hoc verbum manifestè innuitur, quod intelligit Dominus de mortali, eo quod per abstractionem fratris à venialibus homo minimè lucretur illum,

cum

cum ex venialibus solum non maneat anima extra gratiam Dei. Secundo in correctione obseruandus est modus timorosus. Et de hoc Dominus subdit: *Si autẽ te non audierit*, id est, si tibi effectualiter nõ acquieuerit, *adhibe tecum vnum*, scilicet si suffecerit vnus: *vel duos*, id est, si vnus sufficere non videatur, *vt in ore duorum*, si sumpseris duos, *stet omne verbum*. Stet scilicet secretum, & etiam stet in testimonium veritatis si opus esset omne verbum scilicet dictum. Tertio in correctione obseruandus est modus pudorosus. Et de hoc Dominus subdit, *Quod si non audierit eos*, scilicet & te cum illis, *dic ecclesiæ*, id est mone eum coram omnibus de ecclesia: vel dic prælato suo. Tertio additur correctionis terminus, de quo Dominus subdit: *Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus*, id est ita sit extra communionem tuam ac si Gentilis esset, aut sicut publicus, & secularis peccator, seu merito à Prælato excommunicandus est.

De triplici exemplo bono dando pro animarum salute.

Cap. III.

Tertium opus pietatis fit bona actione. Tertium spiritualis pietatis opus est, quod fit operationis affectu, scilicet adiuuando animas per bonorum exemplorum incitamenta. Quia enim plus mouent exempla quam verba, mens pia ne animas scandalizet, sed eas lucretur Deo, studet semper exempla virtutum monstrare, mentisque magno cruciatur dolore, si quem aspexit exempla ostendere malæ vitæ. Et licet semper studeat omnibus cuncta bona exempla præbere, triplex tamen principaliter exhibere conatur. Primum est exemplum humilitatis, secundum castitatis & honestatis, tertium charitatis & bonitatis. Primo enim præbet exemplum humilitatis, scilicet & patientiæ in aduersis, vt sit consimilis
2. Thess. 1. illis, de quibus 2. ad Thess. 1. Apostolus ait: *Gratias agere debemus Deo pro patientia vestra & fide in omnibus persecutionibus vestris & tribulationibus, quas sustinetis in exemplum iusti iudicij Dei, pro quo & patimini*. Et si iniustè patitur, non frangitur, sed respicit in illud exemplar omnium bonitatum, de quo 1. Petr.
1. Petr. 2. 2. c. scriptum est: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius*, qui scilicet innocenter & patienter potius & volenter atque alacriter passus est. Et non tantum suis persecutoribus ex corde pepercit, verum etiam pro suis crucifixoribus exorauit. Ex quo clarius patet, quod in hoc humilitatis exemplo includitur remissio offensarum,
Luc 6. quod non paruæ pietatis est opus, de quo Luc. 6.
Matth. 6. Dominus ait, *Dimittite & dimittemini*. Et iterum Matthæi sexto, Orare impetrabiliter nos docuit dicens: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*. Secundo quidem mens pia studet præbere exemplum castitatis & honestatis suspecta consortia & consuetudines omnino euitans. Nec de illis hypocritis est, qui non curant scandalizare simplicium mentes suspecta consortia omnino sectantes & frequentantes & palliolo deuotionis & bonæ intentionis seipsos perniciose decipientes, sectari etiam studet mens pia, quod 2. Petr. 2. cap. clariget æthereus admonet dicens: *Conuersationem ve-*
2. Petr. 2. *stram inter gentes habentes bonam, vt in eo quod detractant de vobis tanquam de malefactoribus ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum in die visitationis*, id est quando illuminati à Deo intelligent veritatem. Tertio quoque mens pietate plena studet præbere exempla charitatis & bonitatis atque mansuetudinis, cæterarumque virtutum, iuxta Apostoli præcepta, qui 1. Timoth. 4. ait, omnem piam ani-
1. Tim. 4. mam exhortando: *Exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate*. Et de talibus exemplis præceptum dedit Dominus Matth. 5. dicens: *Sic luceat lux vestra*, id est lucida vestra & *Matth. 5.* exemplaris vita, *coram hominibus, vt videant opera vestra bona*. Sed ne hoc indebito fine fiat, subiungit, *& glorificent patrem vestrum, qui in cælis est*. Magni igitur periculi res est, ac pestiferum animarum virus, præbere exemplum malum. Nam secundum Apostolum 1. Corinth. 15. *Si corrumpunt bonos mores collo-* *1. Cor. 15.* *quia mala*, quanto magis id efficiunt opera praua? Exempla bona non facilè homines imitantur, mala *In malis facile propendimus.* autem multitudo auida cupiditate sectatur. Modicus quippe ignis citius inflammat magnam materiam siccam, quam magnus modicam humidam. Sic citius corrumpunt modica mala exempla, quam ædificent magna bona. Crudelis igitur fera, & impia vipera in animas Christi sanguine redemptas est omnis, qui proximo suo scandalum præbet. Inter quos maximè connumerandæ sunt mulieres inconsideratæ & vanæ, quæ quot concupiscentiarum & vanitatum tam viris quam mulieribus præstant occasiones, tot vtique mortibus dignæ sunt, dicente Domino, Matt. 18. *Qui autem scandalizauerit vnum de pusillis istis,* *Matth. 18.* *qui in me credunt: expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius*, id est mortalis culpa in anima eius: & *demergatur in profundum maris*, id est, in profundum inferni. Et iterum, sexta, quæstione 1. in cap. ex merito, scriptum est: Deteriores sunt, qui vitam moresque bonorum corrumpunt his qui substantias aliorum prædiaque diripiunt: Et in cap. sunt plurimi, Gregorius ait, Multum damnatorum à damnis temporalium distant.

Articvlvs Tertivs.

De corporali pietate & operibus eius.

Tertia principalis pietas dicitur corporalis, quæ etiam tripliciter fieri potest. Primo corde, secundo ore, tertio opere. *Tertia principalis pietas dicitur corporalis & trip. liciter fieri potest.*

Corporalis pietas fit corde.

Cap. I.

Primo enim corporalis pietas fit corde, & habet tres gradus. Primus est compassio, secundus condescensio, tertius supportatio. Primus est compassio. quæ maximè haberi debet erga infirmos. Ad eam hortatur beatus Petrus. 1. Petr. 3. dicens, *Estote inuicem compatientes, fraternitatis amatores*. Secundus gradus est condescensio, & maxime erga debiles. Talis enim condescensio ex compassione præcedenti oriri solet. Qui vero proximo suo compatiens est, ei dulciter & faciliter condescendit in his videlicet, quæ non sunt contraria charitati. Et hoc est quod Roman. 15. cap. Apostolus ait, *Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmiorum sustinere, & non nobis placere*. Tertius gradus supportatio dictus est, & maximè corporum infirmorum, & senio grauatorum. Senectus enim multis infirmitatibus & laboribus & grauaminibus plena est. Ad talium ergo supportationem hortabatur Apostolus Ephes. 3. cap. dicens. *Supportantes inuicem in charitate*, & iterum Galat. 6. *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi*. Verus igitur, magnus & admirabilis est fructus huius supportationis, quando in eius obseruantia tota lex Domini adimpletur.

Prima pietas fit corde & habet tres gradus. 1. *1. Petr. 3.* 2. *Rom. 15.* 3. *Ephes. 3.* *Galat. 6.*

* * *

Quod corporalis pietas ore tripliciter fieri potest.

CAP. II.

Secundo corporalis fit ore, consolando afflictos triplici afflictione cruciatos.

Secundo corporalis pietas fit ore, scilicet consolando afflictos, & maximè qui triplici afflictione cruciantur. Primo afflictione temporali, secundo afflictione corporali, tertio afflictione iudiciali. Primo enim verbis consolandi sunt afflicti afflictione temporali. Tanta enim est vis, & gratia, seu consolatio verbi boni, quod quandoque præstantior est quam subuentio manus. Proinde Ecclesiast. 18. scriptum est: *Nonne ardorem refrigerabit ros? sic & verbum magis quam datum.* Secundo sunt consolandi afflicti afflictione corporali. Ad hanc exhortatur Ecclesiast. 7. cap. dicens: *Non desis plorantibus in consolatione*, videlicet suauium verborum, *& lugentibus ambula.* Et sanctissimus Iob. 29. cap. imitationis exemplum dans se ait, *Eram tamen mœrentium consolator.* Tertio quoque consolandi sunt, qui afflicti sunt afflictione iudiciali, sicut sunt carcerati, & corporalibus suppliciis mancipati & condemnati. Exemplum sumamus Tobiæ, qui sicut Tobiæ primo c. scriptum est, *quotidie consolabatur captiuos.* Et primæ Thess. 5. cap. ad hoc exhortatur omnes Apostolus dicens: *Consolamini pusillanimes, suscipite infirmos.* Sæpe quidem non compati afflictis & tribulatis, in augmentum eorum afflictionis est, sicut in amicis Iob per exemplum patet. Propter hoc 16. cap. ait illis, *Consolatores onerosi omnes vos estis.*

Eccles. 18. Eccles. 7. Iob. 29. Tob. 1. 1. Thess. 5. Iob. 16.

De septem operibus misericordiæ corporalis.

CAP. III.

Tertio corporalis pietas fit opere. Septem sunt opera corporalis pietatis.

Tertio corporalis pietas fit opere & subuentione. Septem enim sunt opera corporalis pietatis. Primum est cibare esurientem. Et ad hoc hortatur Dominus Isa. 58. cap. dicens, *Frange esurienti panem tuum.* Secundum potare sitientem, sicut Roman. 12. Apostolus ait: *Si inimicus tuus sitit, potum da illi.* De his duobus iam dictis Prouerb. 25. scriptum est, *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, da ei aquam bibere.* Tertium opus est colligere hospitem. Ad quod Petrus 1. Petr. 4. nos hortatur dicens, *Hospitales inuicem sine murmuratione.* Quartum opus est vestire nudum. Et de hoc Isa. 58. cap. scriptum est: *Cum videris nudum, operi eum. & carnem tuam ne despexeris.* Quintum est visitare infirmum, scilicet illi subueniendo, sicut necesse est. Ad hoc hortatur Eccles. 8. cap. dicens, *Non te pigeat visitare infirmum.* Et vtilitatem huius operis subdit dicens. *Ex hoc enim in dilectione* scil. Dei & proximi *firmaberis.* Sextum est visitare incarceratum: scilicet cum effectu, quod est visitare illum ad subueniendum, ad redimendum, ad liberandum. Proinde Apostolus 10. cap. Heb. quosdam commendabat dicens, *Vinctis compassi estis* scilicet iuxta posse illis per prædicta subueniendo. Ad idem per Isa. 58. Dominus præcepit dicens: *Dissolue colligationes impietatis*, scilicet contractuum impiorum: *solue fasciculos deprimentes*, scil. rapinarum, *dimitte*, scilicet de carcere eos qui confracti sunt, *liberos & omne onus disrumpe*, scilicet non valentibus id portare. Hæc sunt sex illa opera, de quibus tam districtè Dominus rationem in iudicio postulabit, atque per illa donabit gloriam sempiternam dicens, Matth. 25. c. *Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: Hospes eram, & collegistis me: nudus eram, & cooperuistis me: infirmus eram & visitastis me: In carcere eram, & venistis ad me.* Et iterum dicet his qui à sinistris eius erunt: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Esuriui, & non dedistis mihi manducare: sitiui & non dedistis mihi potum: Hospes eram, & non collegistis me: Nudus eram, & non cooperuistis me. Infirmus & in carcere, & non visitastis me.* Septimum misericordiæ opus est mortuos sepelire. De hoc tamen opere pietatis non scribitur supra, quod in iudicio Dominus facturus sit mentionem. Et hoc maximè propter tria. Primo, quia misericordia proximis fit in quantum sunt membra Christi. Mortuus autem in quantum mortuus, non est propriè membrum Christi. Christus autem semper est viuens, sicut Hebr. 7. Apostolus ait. Secundo, quia in scripturis alibi commendatur, sicut Tob. 4. in laudem Tobiæ scriptum est, quod sepeliebat mortuos ex humana pietate, propter quod placuit Deo. Ioseph quoque ab Arimathia & Nicodemus, quia tradiderunt Dominum sepulturæ, Ioan. 19. cap. multipliciter commendantur. Tertio, quia non est indigentia tam aperta. Omnia igitur opera supradicta, vt grata sint Deo, tripliciter fieri debent. Primo humiliter, secundo hilariter, tertio misericorditer. Primo quidem humiliter aspicientes & considerantes in indigente indigentias, quas pro nobis assumpsit Iesus Christus. Memores quoque verbi Domini, qui misericordibus dicet: *Amen dico vobis, quandiu fecistis vni de fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Secundo fieri debent hilariter, teste Apost. qui 2. Cor. 9. c. ait: *Non ex tristitia, aut ex necessitate*, scilicet hæc opera fiant à vobis, *hilarem enim datorem diligit Deus.* Et iterum Eccles. 35. *In omni dato hilarem fac vultum tuum.* Tertio fieri debent misericorditer, iuxta illud Isa. 58. *Cum effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleueris, tunc orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies, & requiē dabit tibi Dominus Deus tuus semper.* Ex hac igitur pietate tria bona, seu fructus sequuntur homini pio. Primum est liberatio à malo, secundum amplificatio in bono, tertium vero perpetuatio in optimo. Primum est liberatio à malo: vnde 2. Petr. 2. *Nouit Deus pios de tentatione eripere.* Nam tales Deus eripit à malo culpæ, à malo pœnæ, & à malo gehennæ. Secundum autem est amplificatio in bono: proinde Baruch. 5. c. pio cordi Dominus ait: *Nominabitur enim tibi nomen tuum à Deo in sempiternum, pax iustitiæ & honor pietatis.* Per hanc enim pietatem ampliantur bona conscientiæ, crescit fama pietatis, honestatis & iustitiæ. Tertius fructus est perpetuatio in optimo. Vnde 2. Mach. 12. c. de Iuda Machabæo scriptum est, *quod considerabat quod hi, qui cum pietate dormitionē acceperant, optimam haberent repositam gratiam.* Ista gratia nihil est aliud, nisi sempiterna gloria: quam ex pietate & propter pietatem largiri nobis dignetur piissimus Dominus Iesus Christus, qui cum patre & spiritu sancto in Trinitate viuit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Isa. 58. Roman. 12. Prou. 25. 1. Pet. 4. Isaia 58. Eccles. 8. Hebr. 10. Isa. 58. Matth. 25. Cur in iudicio nō fit mētio sepulturæ. Hebr. 7. Ioan. 19. Opera misericordiæ quomodo Deo grata. 2. Cor. 9. Eccles. 35. Isa. 58. Ex pietate Christiana 3. fructus. 2. Petr. 2. Baruch. 5. 2. Mach. 12.

Finis Tractatus de Christiana vita.

De octo beatitudinibus Euangelicis.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Christiana perfectione beatitudinum euangelicarum, quique in se habet tres articulos,

---

De excellẽtia & dignitate Beatitudinum Euangelicarum,& de sufficienti numero & ordine prædictarum.

Sermo IV.

Matth.5. VIDENS *autem Iesus turbas, ascendit in montem. Et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius. Et apriens os suum, docebat eos.* Matth.5.c. Admiranda sunt verba Domini Saluatoris, purgant simul & illuminant intellectum, inflammant affectum, roboraot & conatum, vt solum in anima fulgeat, & id ametur atque opere compleatur, quod ipsa veritas dictat. Tanta denique est sublimitas doctrinæ Christi, vt nec dum ad altitudinem eius, quam incultus noo politus sermo decorat, humaous ascenderit intellectus. Custoditio quoque illius in agenda tota humana vita Rege non indiget, iodicem non requirit, forum causarum refugit, oec poncodis tribunalibus locum præstat. Indeficientem Christi possident verba virtutem, vt ipsa sine cæteris bonos atque perfectos mores efficiant, & iam in præsenti vita inter cœlicos ciues inferant hominem limo factum, ad quæ profecto nullis aliis vtique legitur concessa potestas: Sola siquidem eius verba scalas habent inuisibiles gratiæ ascensionis in cœlum. Nec solum perfectionem & omnem sufficientiam ad diuinas possident theorias: sed ad quictum etiam vitæ statum pacificumque progressum, vt nulla hominum lex pro hac, dum agitur vita, ne sit ipsis valentior, turbetur etiam si abolceretur ab humana meote respectus ad superiora tendendi. Sed ad præsens de perfectione animæ iam purgatæ in octo Beatitudinibus agens eam Beatitudinem vocat, vel quia immediatè ad beatitudioem teodit, vel quia animam iam purgatam statim euolare facit in statum beatitudinis sempiternæ, vel quia dat securitatem vitæ sine timore. Proinde ante promolgationem beatitudinum prædictarum, in earum laudem Euangelista Matthæus proposita verba præmisit dicens. *Videns Iesus turbas,* &c. Et sequitur, *docebat eos*, scilicet octo beatitudines sequentes. Pro generali tamen intelligentia beatitudioum prædictarum, tria ad præsens de illis consideremos. Primo doctrinæ dignitatem, secundo doctrinæ sublimitatem, tertio doctrinæ vtilitatem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quod tria ostendunt dignitatem, quæ in octo beatitudinibus continetur.

PRimo ioquam consideremos in his beatitudinibus doctrinæ digoitatem. Harum profecto dignitatem doctrinæ tria ostendunt. Primo sublimitas, secundo auctoritas, tertio profunditas. Nam in ascensu montis, sublimitas: In sessione Doctoris, auctoritas: In apertiooe oris profunditas denotatur.

Quod propter tria ascendit in montem Iesus, vt scilicet beatitudines prædicaret.

CAP. I.

PRimo enim in ascensu montis sublimitas indicatur. Ait enim Euangelista Matthæus *Videns autem Iesus turbas, ascendit in montem:* scil. Tabor, secundum Hieronymum, vel in alium montem excelsum ad præsignationem alti status perfectionis. Supra humanam quidem scientiam Saluator noster hominibus loquens audientium animos mira efficacia mouebat, atque auditores primi vt audierant eum referentes ad audieudum io propria voce alios inuitabãt, ita vt ex omnibus finitimis regionibus ad audiendum illum vtriusque sexus homines adproperarent. Et coeuntes in vnum, singuli de regionibus singulis, fecerunt plurimas turbas, quas videns Iesus ascendit in montem, vt ascendentes post eum turbam voam efficerent. Moos montem ascendit: quia lapis præcisus de monte sine manibus in tantum creuit, vt efficeretur mons magnus, ad quem profugere possent omnes gentes, vt mysticè ponitur Daniel. 2. Montem Daniel.2. quidem ascendit, ad beatitudines prædicandum, maximè propter tria, scilicet propter prophetiæ impletionem, propter desiderij subleuationem, & propter soorum imitationem. Primo propter prophetiæ impletionem, hoc est vt Isa. prophetiam impleret, de qua in 40.c. ait: *Super montem excelsum ascende tu, qui* Isa.40. *euangelizas* Secundo propter desiderij subleuationem, vt nouam daturus mundo doctrioam apertè insinuaret, quod ex ipsa indeuius ad æternæ beatitudinis montem celebratur ascensus, & ab imis homines extollere venerat, atque ad alta subuehere in æternom. Tertio propter suorum imitationem, vt videlicet manifestè innueret qnod in altitudine virtutum consistere debet, qui iustitiam Dei docet. Proinde Gregor. Gregor. ait: Si in terra est animus tuus, vt quid de cœlo loqueris? hæc ille. Forma igitur prærogata est iis, qui habent alios docere iustitiæ vitam, vt montem ascendant, altitudinem scilicet morũ atque virtutum: vnde idem Gregor. exponens illud Cantic. *Nasus tuus* Gregor. *sicut turris Libani,* ait: Prædicatoris vita semper in al- Canticor.7. to fixa debet permanere, vt more narium discernat fœtores vitiorum, odoresque virtutum.

Quod propter tria Iesus Christus sedit octo beatitudines pronuntiaturus.

CAP. II.

SEcundo in sessione Doctoris auctoritas demonstratur, ait enim Euangelista: *Et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius.* Fuit enim in Christo sessio actus quietationis, expectationis & attractionis. Primo inquam in Christo fuit sessio actus quietationis. Etenim doceos sedet, sedensque docet, quod pertinet ad dignitatem magistri. Sedet, vt quietius doceat io aliorum exemplum. Infunditur citius io corde audientium emissa in quiete doctrina, & tenaci memoria capitur, quod in tranquillitate à Doctore

 profertur.

profertur. Hæc siquidem corporis sessio, mentis quietem insinuat, ex qua illuminans doctrina procedit. Proinde de illuminando & illuminante Doctore, *Hierem. 3. Thren. 3.* Thren. 3. scriptum est: *Sedebit solitarius, & tacebit, quia leuauit se super se.* In quibus verbis ostendit tria, per quæ homo ascendit ad mentis illuminationem, vt aliis illam dispenset. Primum est, tranquillitas: secundum, singularitas: tertium, taciturnitas. Primum est tranquillitas, scilicet mentis & corporis. Ait enim, *sedebit*, id est totaliter requiescet: mente quidem ab inutili cogitatu, corpore vero ab inconuenienti motu. Secundum, est singularitas: Vnde ait, *Psalm.* *solitarius*, id est ab aliis separatus, exemplo illius, qui factus fuerat *sicut passer solitarius in tecto.* Sic profecto & Moyses ad diuinam visionem & collocutionem ascensus, ab aliis segregatus est. Nec tantum à terrenis turbis, verumetiam à sacerdotibus sanctis, sicut patet Exod. vigesimoquarto. Tertium, est taci- *Exod. 24.* turnitas: & de hoc subdit dicens: *Et tacebit*, scilicet ad tempus, quod maximè proficit in docente. Secundo autem sedere, est actus expectationis. Expectat enim nos Deus in infirmitatibus & tarditatibus nostris. Tardi enim sunt homines ad credendum, quæ Christi sunt: Tardi ad intelligendum, quæ vtilia sunt: Tardi ad agendum, quæ necessaria sunt: Tardi ad pœnitentiam, cum reliquerimus iter rectum, cum effudimus animas in peccata. At Dei benignitas, Dei patientia, Christi charitas ad pœnitentiam nos expectat, quærens misereri potius quam vlcisci, *Roman. 2.* vnde ad Romanos secundo, Apostolus ait. *Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit.* Hæc benignitas Ezechiel. decimooctauo, cap. ait. *Ezech. 18.* *Nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur & viuat.* Tertio vero sedere, est actus attractionis. *Et cum sedisset*, ait, scilicet ad attrahendum auditores. Ex hoc quidem loco trahitur, quod quando secularibus sermo fit, prædicator communiter stat tanquam inuitans ad prælium: Quando vero religiosis & contemplatiuis, communiter sedet tanquam inuitans ad quietem tranquillam. Sed in signum attractionis ab Euangelista subiungitur: *Et accesserunt ad eum discipuli eius*, scilicet tanquam magis deuoti, tanquam familiarius dilecti, tanquam specialiter aduocati. Illis quidem & consimilibus Propheta ait: *Psalm.* *Accedite ad eum & illuminamini: & facies vestra non confundentur*, quia scilicet non terribilis, sed placabilis est.

Quod pronuntiaturus beatitudines propter tria dicitur Christus aperuisse os suum.

CAP. III.

Tertio in apertione oris profunditas indicatur, *Psalm.* & de hoc Euangelista subiungit dicens: *& aperiens os suum*, docebat eos. Aperitur thesaurus desiderabilis, reseratur gazophilacium regni cælestis, fons omnium bonorum panditur, indigentes ditantur: Noua rex, noua lex. Ait enim, *& aperiens os suum*, hoc siquidem ait, vt ostendat doctrinæ eius profunditatem, proprietatem, & exemplaritatem. Primo, vt ostendat doctrinæ eius profunditatem. Nam oris apertio ad humanitatem corporis pertinet. Doctrina vero ad scientiam mentis. Os ex creatione, scientia ex infusione. Os corporeum & visibile: scientia incorporea & inuisibilis? Proinde à patre *Psalm.* ad filium humanatum per Prophetam dicitur: *Aperi os tuum, & ego implebo illud.* Tu aperias os carnis, & ego implebo illud scientia diuinitatis, vt non humana, sed diuina loquaris hominibus. Ait ergo, *& aperiens os suum*. scilicet tanquam magna & profunda apertè & clarè docturus, sicut & Ecclesiast. *Eccles. 24.* vigesimo quarto, prænunciat dicens, *& in ecclesia altissimi aperiet os suum.* Et per Ezechielem vigesimonono cap. à patre ipsi filio dictum est: *Tibi dabo os apertum in medio eorum, vt sciant, quia ego Dominus.* *Ezech. 29.* Secundo, vt ostendat doctrinæ suæ proprietatem. Perdoctè siquidem dictum est, *& aperiens os suum*, ad distinctionem faciendam, quia in veteri lege aperuerat ora prophetarum, vt nulla excusatio valeret hominibus, cum Dei filius eisdem in humanitate more hominum loqueretur. Aliud est enim, cum Rex per suas proprias litteras: aliud cum per suos legatos, & aliud cum per seipsum ore proprio subiectis populis fatur. Tunc nulla est excusatio efficax, nulla tergiuersatio contutans eos qui ex ore Regis audierunt sermonem. Et ipse pater in filio sic humanato dignatus est in plenitudine temporum loqui, sicut ad Hebræos primo c. Apostolus ait, *Multifariè, multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, nouissimè diebus istis locutus est nobis in filio.* *Hebræ. 1.* Tertio, vt ostendat doctrinæ suæ exemplaritatem, quia docebat eos. Nam qui docturi sunt aliis salutarem vitam, exemplo Christi aperire debent os mentis ad suscipiendam cœlestis gratiæ infusionem. Doceant apertè, qui susceperunt occultè: Doceant inquam humanè, qui susceperunt diuinè: Doceant libenter, qui susceperunt silenter: Doceant gaudenter, qui acceperunt gratanter. Et qui gratis acceperunt, gratis refundant: Tradant hominibus, quæ illis tradidit Deus, eoque fine quo acceperunt, diffundant: scilicet ne diligantur terrena, sed cœlestia in amorem deueniant. Non quæ videntur, sed quæ non videntur amore incessabili diligantur, vt cum Propheta dicere possit quilibet eorum: *Os meum aperui & attraxi spiritum*, *Psal. 118.* scilicet ad supra dicta annuncianda: *quia mandata tua desiderabam*, scilicet in me & in aliis adimpleri. Proinde *docebat eos.*

ARTICVLVS SECVNDVS.

De sufficientia numeri beatitudinum, & de gradibus earundem.

Secundo consideremus in his beatitudinibus doctrinæ sublimitatem. Ad intelligentiam autem dicendorum notandum est, quod sunt duo genera virtutum. Quædam enim sunt communes & humanæ, quemadmodum quatuor cardinales. Quædam sunt *Duo genera virtutum.* excellentes, seu heroicæ, vt dicitur in septimo Ethicorum. Et tales dicuntur quasi diuinæ, vt ibidem dicitur. Et exemplum inducitur de Hectore, qui propter excellentiam virtutis suæ dicebatur quodammodo filius Dei, & non hominis mortalis. Beatitudines autem hæ, de quibus dicturi sumus, maximè heroicæ sunt. Insuper aduertendum est, quod beatitudines septem sunt secundum distinctionem graduum, quamuis secundum essentiam octo sint. Et has Saluator *Beatitudines sunt septem secundum distinctionem graduum, & octo secundum essentiam.* enumerat in capitulo præallegato. Prima est paupertas spiritus, secunda mititas, tertia luctus, quarta esuries iustitiæ, seu iustitia famelica: quinta affectua misericordiæ, sexta cordis munditia, septima pax. Hæ septem perficiunt animam. Octaua est patientia, & hæc animam probat, confirmat, & perfectam in qualibet prædictarum declarat, vel septem perficiunt in statu prosperitatis, octaua in statu aduersitatis, vel septem sunt in agendo, octaua in patiendo, hæ septem beatitudines possunt adaptari septem diebus creationis. Nam prima die *formata* *Hæ septem aptantur septem diebus creationis.* *est lux.* Et paupertas, atque contemptus omnium sensibilium, est quasi intellectualis lux mentis humanæ. Secunda die *factum est firmamentum in medio aquarum.* Et mititas est quasi firmamentum quia in medio aquarum tribulationum non conturbatur. Tertia die separatæ sunt aquæ à terra, & congregatæ in locum unum. Et luctus aquas concupiscentiæ

& voluptatis à carne nostra separat & expellit. Quarta die cœlum luminaribus ornatum est. Et iustitia vniuersalis & zelus eius est sicut sol & luna & stellæ, quia eius est regere vniuersa. Quinta die ornauit aërem & aquam volatilibus cœli & piscibus maris. Et misericordiæ est volare per impetus ventositatis aereæ, quantum ad opera misericordiæ spiritualis: Et natare in aquis per compassionem afflictionis fraternæ, quantum ad opera misericordiæ corporalis. Sexta die ornauit terram animalibus & hominibus. Et munditiæ cordis est reformare animalitatem nostram ad imaginem Dei. Septima vero die requieuit Deus ab omni opere, quod patrarat, atque sabbatum sanctificauit. Et pax est quies & sanctificatio humanæ mentis. Circa igitur has beatitudines distinguamus triplicem graduum varietatem. Prima varietas est gradus purgationis, secunda est gradus ascensionis, tertia est gradus perfectionis.

De quinque gradibus, per quos anima perducitur in præsenti vita ad beatitudinis statum.

Cap. I.

Quinque concurrunt ad animam perficiendam. Primum. PRima varietas est gradus purgationis. Sunt enim quinque, quæ consequenter gradatim se habent ad animam perficiendam. Primum est gratia sacramentalis, secundum est virtus, tertium donum, quartum est fructus spiritus, quintum est beatitudo. Primo gratia sacramentalis sanat animam, quia sacramenta sunt medicinæ & medicamenta contra vitia, ideo purgant ægritudinem. Secundo virtus (Secundum.) habilitat potentias ad operandum. Nam habitus ponuntur in potentiis, quæ mox natæ non possunt exire in suam operationem, ideo virtus purgat defectum potentiæ habilitans eam ad operandum: Nam virtus est, quæ recte viuere facit. Tertio donum ordinat in operando, eo quod faciat expedite operari, (Tertium.) ideo purgat difficultatem in opere. Quarto fructus (Quartum.) delectat post opus, vnde purgat tædium & fatigationem ex opere. Proinde hæc quatuor sunt purgatoria. Quinto autem beatitudo conseruat in fine operis, & ideo est status & perfectio animi iam purgati. (Quintum.) Talis beatitudo sic definitur. Beatitudo est gratia vere sapienti cognita faciens ad suauitatem conscientiæ, & propinqua iam gloriæ. (Beatitudo definitur.) Primo enim ait, quod beatitudo est gratia. Nam præsupponit habitus virtutum & donorum informatos charitate & gratia, vt faciat recte & expedite & lætanter sustinere aduersa, aggredi ardua, & operari opera perfectionis & supererogationis. Secundo subdit, vere sapienti cognita: quia videtur extranea à sententiis humanæ sapientiæ. Nam omnes aliæ beatitudines, vel habent miseriam antecedentem, vel concomitantem, quæ videtur esse contraria beatitudini. Vnde Bern. in quodam serm. ait: Quid tam absconditum, quam paupertatem esse beatam. Proinde Matth. 11. c. Dominus (Matth. 11.) ait: *Confiteor tibi pater Domine cœli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus*, scilicet huius mundi. Non enim possunt hæc perfecte sciri, nisi per aliquam experientiam & gustum Dei. Tertio addit, faciens ad suauitatem conscientiæ: Beatitudo enim est perfectio animi iam purgati præseruans mentem à remorsu & stimulo conscientiæ, & disponens ad suauitatem vitæ. Quarto subditur, propinqua iam gloriæ, quia talis beatitudo est viæ, non patriæ, faciens beatum in spe, & quodammodo in re, in quadam scilicet propinquitate & facilitate veniendi ad Deum, sicut patebit de paupertate & fortitudine infra sermone sequenti, & cap. vlt. & sermon. 9. art. 1. cap. 3.

Quomodo per has beatitudines anima tripliciter ascendit.

Cap. II.

SEcunda varietas est gradus ascensionis. Ordinant autem hæ beatitudines animam primo ad inferiora, secundo ad paria, tertio ad superiora. (Ad quæ ordinant animam beatitudines.) Primo enim tres primæ beatitudines, scilicet paupertas spiritus, mititas, & luctus, ordinant animam ad inferiora. (Paupertas ad quid ordinat.) Nam respectu boni inferioris, scilicet temporalium, ordinat paupertas spiritus. Respectu mali aut pœnæ interioris sic ordinat mansuetudo: aut culpæ, sic ordinat luctus, in quantum scilicet pro peccatis à cœlesti patria elongamur. Secundo vero duæ aliæ, scilicet esuries iustitiæ & affectus misericordiæ ordinant ad parem, secundum duo præcepta naturalis iuris, quæ sunt innocentia & beneficentia. Secundum innocentiam est esuries iustitiæ, secundum beneficentiam est affectus misericordiæ. Tertio vero duæ vltimæ scilicet cordis munditia, & pax, ordinant ad superiorem scilicet Deum. Nam secundum vim apprehensiuam ordinat corpis munditia, secundum vim motiuam ordinat pax. Et sic prima ordinat aspectum, secunda affectum. Aliter, vel idem, secundo modo & melius dici potest. Primo enim oportet ab istis inferioribus euelli, secundo per media aduolare, tertio in supremis vniri. Pro primo præmittuntur tres beatitudines, quarum prima scil. paupertas spiritus, funditus resecat temporalia, & quæcunque superflua bona. (A terrenis diuellamur.) Secunda scil. mansuetudo resecat omnia humana litigia. Tertia, videlicet luctus, resecat omnia mundana gaudia & solatia. Pro secundo subduntur duæ aliæ. Prima scilicet famelica iustitia ardentissime anhelat ad rectitudinem iustitiæ tam in se, quam in aliis exercendæ, & zelandæ, ac promouendæ, & defendendæ. Secunda vero, scilicet, affectus misericordiæ, medullitus se euiscerat ad aliorum miserias & indigentias sentiendas, supportandas, & subleuandas, & ad supererogationem donorum & beneficiorum tam spiritualium, quam corporalium. Pro tertio vero sequuntur duæ: prima scilicet munditia cordis est abstersio ab omni cogitatu, vel specie impediente puram & simplicem contemplationem Dei. Secunda scilicet pax, est summa tranquillatio, seu summum silentium omnium actuum impedientium illum, qui dicitur delitiosissima ebrietas, & quietissima requies, atque sopor & deiformis summa transformatio mentis in Deum, quæ ab Apostolo vnitas spiritus nominatur. Vnde 1. Cor. 6. c. ait, *Qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum eo.* (1. Cor. 6.)

Quomodo anima perficitur per has beatitudines secundum triplicem potentiam suam.

Cap. III.

TErtia varietas est gradus perfectionis: distinguuntur autem septem primæ beatitudines in comparatione ad vires animæ. Nam tres primæ scilicet paupertas spiritus, mititas, & luctus, perficiunt irascibilem. (Vires animæ perficiuntur beatitudine.) Duæ secundæ scilicet esuries iustitiæ, & affectus misericordiæ, perficiunt concupiscibilem. Duæ vltimæ scilicet munditia cordis, & pax, perficiunt rationalem. Perficiuntur autem hoc modo: nam primo perficitur irascibilis, secundo concupiscibilis, tertio rationalis. Primo enim perficitur irascibilis. Primo quantum ad dominium super delectationes, quæ sunt in diuitiis, delitiis, & magnificentiis, perficit paupertas spiritus, id est plenaria abdicatio omnium delectabilium. Secundo quantum ad dominium super passiones voluntarias, id est in quibus reprimendis

dis dominium habet ipsa voluntas, sicut sunt ira, inuidia, & consimilia, perficit mansuetudo. Tertio quantum ad dominium super passiones inuoluntarias, quibus voluntas non plene resistere potest, vt est hebetudo intellectus, difficultas ad bonum, pronitas ad malum, perficit luctus de hoc, quod plene vitari non possunt. Secundo vero perficitur concupiscibilis. Primo quantum ad desideriũ respectu boni perficit esuries iustitiæ. Secundo quantum ad compassionem respectu mali affectus misericordiæ. Tertio autem perficitur rationalis: primo quantum ad puram contemplationem primæ veritatis perficit cordis munditia. Secundo quãtum ad affectuosum amorem summæ bonitatis subiectis omnibus contrariis motibus perficit quietatio pacis. Aliter, vel alio modo. Qui enim vult interius perfici, primo debet exteriora negotia, & sensibilia obiecta relinquere, quod est propriũ paupertatis. Secundo in ipso introitu turbationes interiores sedare, quod est propriũ mititatis. Tertio contractas sordes lauare, & expurgare, quod est proprium luctus, seu doloris pœnitentialis. Quarto oportet virtuali rectificationi potentiarum & actuum totis viribus insistere, quod est proprium vsus iustitiæ. Quinto pinguedinem & dulcorem bonitatis, seu pietatis superinfundere, & imbibere, quod est proprium misericordiæ. Sexto insuper in excelsum diuinæ speculationis totum suum intellectum suspendere & subleuare, quod est proprium munditiæ cordialis, seu mundi cordis. Septimo diuinæ fruitioni affectum suum totaliter incorporare, quod est vltimus finis nostræ mentis, nostrique desiderij, ac per consequens & pax eius. Proinde non immerito sic ordinantur à Christo, quasi septem gradus perfectionis, & ascensionis in Deum.

Qui vult perfici quid agere tenetur.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quomodo aliter distinguitur sufficientia numeri beatitudinum ad morum vtilitatem.

TErtio consideremus in his beatitudinibus doctrinæ vtilitatem. Ratio quidem vtilitatis, & etiam sufficientia numeri beatitudinum tripliciter sumi potest. Primo quoad diuersas opiniones, secundo quoad diuersas ordinationes, tertio quoad diuersas remunerationes.

Quod secundum diuersas opiniones beatitudinũ, hæ Beatitudines à Christo constituuntur.

CAP. I.

PRimo quidem ratio vtilitatis & sufficientia huius numeri beatitudinum sumitur quoad diuersas opiniones, quæ de beatitudine fuerunt & sunt. Nam quidam posuerunt beatitudinem suam in vita voluptuosa. Quidam in vita actiua. Quidam in vita contemplatiua. Prima vita scilicet voluptuosa impedit & retrahit à beatitudine vera: secunda vita, videlicet actiua, disponit ad veram beatitudinem: tertia vita scilicet contemplatiua essentialiter in patria, est ipsa vera beatitudo. Primo siquidem sunt aliqui, qui suam beatitudinem ponunt, & quærunt in vita voluptuosa, atque mundana. Et hi tripliciter distinguuntur. Nam quærunt eam quidam in diuitiis, quidam in magnificentiis, quidam in delitiis. Primo enim quidam quærunt beatitudinem in diuitiis, sicut faciunt cupidi & auari. Cupiditas consistit in accipiendo, auaritia in retinendo, & in vtraque plerique suã beatitudinem ponunt. Et tamen vtraque prohibetur, Eccl. 4. vbi dicitur: *Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.* De his qui ponunt beatitudinem suam in auaritia, Ezech. 33. c. ait: *Auaritiam sequitur cor eorum, & est eis quasi carmen musicum, quod suaui, dulcique sono canitur.* Talis quidem auaritia magnum impedimentum veræ beatitudini præstat. Proinde Dominus volens à tali impedimento retrahere humanas mentes, pauperibus spiritu regnum cœlorum repromittit, dicens: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Secundo autem sunt quidam, qui beatitudinem quærunt in magnificentiis, quod vt perficiant, immites & feroces sunt, atque per bella, litigia, & contentiones, violentias & rapinas destruendo aduersarios suos securitatem quærunt. De talibus Iac. 5. c. scriptum est, *Epulati estis super terram, & in luxuriis vestris enutristis corda vestra, in die occisionis adduxistis & occidistis iustum, & non restitit vobis.* Sed quia hæc veræ beatitudini impedimentum, non adiutorium præstant, propterea Dominus ab hoc retrahere volens repromisit mitibus terræ viuentium securam possessionem. Propterea subdit, *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Tertio vero sunt quidam, qui beatitudinem suam ponunt in deliciis, id est in concupiscentiis & delectationibus & affluentiis huius mundi contra labores præsentis vitæ, ignorantes, quod Apost. ad Rom. ait: *Qui in carne sunt, Deo placere non possunt.* Et quod Isa. 40. c. inquit, *Omnis caro*, id est, omnis carnalis vita *fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri, exsiccatum est fœnum & cecidit flos:* quia spiritus Domini insufflauit in eo. At quia talis carnalis vita veræ beatitudini opposita est, ideo volens Dominus huiusmodi homines retrahere à delectationibus præsentis vitæ, lugentibus consolationem promittit dicens: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Secundo vero sunt quidam, qui ponunt beatitudinem suam in vita actiua. Profecto actiuæ vitæ & corporali pro instrumento datur prædicatio morum, lectio scripturæ sacræ, diuinum officium, ecclesiastica sacramenta: sed vocalis oratio excedit omnes alios corporales actus. Hæc tamen plus conueniunt statui religioso, quam statui seculari, cui potius dantur septem opera misericordiæ. Omnia vero supradicta opera vitæ actiuæ ordinant & disponunt ad opera vitæ contemplatiuæ.

Opiniones variæ in quo sita beatitudines.

In quo non consistit beatitudo.

Eccl. 4.

Ezech. 33.

Auaritia impedimentum beatitudini consequendæ.

Iacob. 5.

Rom. 8.

Isa. 40.

Actiua ad contemplatiuam vitam dirigenda.

Ab operibus quidem vitæ actiuæ discedunt plerique duobus modis. Primo ab operibus iustitiæ, secundo ab operibus misericordiæ. Primo ab operibus iustitiæ, quia scilicet debita non reddunt, sed rapiunt aliena. Quod per Prophetam Dominus prohibet dicens, Rapinas nolite concupiscere. Vbi non tantum prohibet manum, sed animum. Vnde Prouerb. 24. *Rapinas meditatur mens eorum.* Dicuntur autem rapinæ non solum diuitiæ, quæ rapiuntur, hoc est, quæ per rapinam acquiruntur: sed etiam omnes diuitiæ, quæ rapiunt hominis mentem. Vnde & Matth. 6. *Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* Et Iob. 20. *Idcirco cogitationes meæ variæ succedunt sibi, & mens mea per diuersa rapitur.* Contra autem hoc vitium Dominus promittit esurientibus iustitiam, saturitatem dicens: *Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Secundo discedunt alij ab operibus misericordiæ, ne se immisceant miseriis alienis. Contra tales. Amos 6. c. sic ait: *Qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris, qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti, qui canitis ad vocem psalterij, sicut Dauid putauerunt se habere vasa cantici, bibentes in phialis vinum, & optimo vnguento delibuti, & nihil compatiebantur super contritione Ioseph.* Propter hoc enim promittit Dominus misericordiam his, qui in misericordia exercentur dicens, Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Tertio vero sunt quidam, qui ponunt beatitudinem veram in vita contemplatiua. Ad illam vero tanquam præuia duo disponunt. Primum autem est munditia cordis, secundum est ordinatio pacis. Primum inquam est munditia cordis, & hæc ad visionem

Prou. 24.

Diuitiæ rapinæ dicuntur.

Matt. 6.

Iob. 20.

Amos. 6.

Ad veram contemplationem quæ requirantur.

visionem Dei disponit. Et de talibus ait: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Secundum est ordinatio pacis, vel in alio, vel in seipso, cui pro remuneratione promittitur gloria filiationis diuinæ, quæ consistit in perfecta coniunctione ad Deum per sapientiam consummatam. Et de talibus ait: *Beati pacifici, quoniam Filij Dei vocabuntur*. Octaua beatitudo est: *Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum*. Hæc siquidem beatitudo requirit, quod non solum quis patienter aduersa perferat, cum sibi superueniunt sic, quod secundum legem Dei declinari non possunt, quoniam ad hoc tenentur omnes: verumetiam quod ex feruore diuini amoris illa præoptet desiderio magno, & cum gaudio magno sustineat illa, secundum

Iacob. 1. illud Iac. 1. *Omne gaudium existimate fratres, cum in tentationes varias incideritis*. Et post, *Patientia opus perfectum habet, vt sitis perfecti & integri in nullo deficientes*. Hinc profecto est consummatio perfectionis

1 Ioan. 4. & charitatis, iuxta illud 1. Ioan. 4. *Perfecta charitas foras mittit timorem*, scilicet tormentorum & mortis.

Quod ad perficiendas diuersas potentias animæ, hæ beatitudines ordinantur.

Cap. II.

SEcundo autem ratio vtilitatis & sufficientia numeri harum beatitudinum sumitur quoad diuersas ordinationes. Sunt enim hæ beatitudines ordinatæ ad potentias animæ perficiendas. Ad integritatem autem perfectionis tria necessaria requiruntur: primo perfectus recessus à malo, secundo perfectus processus in bono, tertio perfectus status in optimo. Primo inquam requiritur recessus à malo. Malum autem procedit aut ex tumore superbiæ, aut ex rancore malitiæ, aut ex languore concupiscentiæ. Ad perfecte igitur elongandum ab hoc triplici genere mali tres beatitudines necessariæ sunt, quæ quidem delitiose fruuntur oppositis bonis. Primo enim paupertas spiritus elongat à malo tumoris. Secundo vero mititas elongat à malo rancoris. Tertio autem luctus elongat à malo libidinis & à languore concupiscentiæ. Secundo enim ad integritatem perfectionis requiritur perfectus processus in bono. Talis quidem processus in bono attenditur secundum diuinam intentionem, sed iuxta propheticum verbum, *Vniuersa via Domini misericordia & veritas*. Veritas autem pro iustitia hic posita est: propterea secundum istas duas vias duæ beatitudines subiunguntur. Primo enim Deum iustum per eturiem iustitiæ imitamur, secundo autem Deo misericordi per affectum misericordiæ conformamur. Hæ quidem si perfectè complentur in nobis, & eas indeclinabiliter teneamus, ad statum in optimo nos perducunt. Tertio ad integritatem perfectionis requiritur perfectus status in optimo. Et loquor de optimo huius vitæ, quo plene conformamur optimo patriæ. Hoc autem optimum in duobus consistit. Primo in limpida cognitione veri, secundo vero in tranquilla affectione boni. Primo limpida veri cognitio fit per munditiam cordis, quæ ducit ad Deum videndum: secundo tranquilla affectio boni fit per pacem mentis ad perfecte Deo fruendum, quod perfecte adoptat in filium.

Ad integritatem perfectionis tria necessaria.

Paupertas contra tumorem.

Luctus contra concupiscentiam.

Ratio vtilitatis, quam consequuntur iusti ex beatitudinibus præsentis vitæ.

Cap. III.

TErtio vero ratio vtilitatis, & sufficientia numeri beatitudinum sumitur quoad diuersas remunerationes. Et hæc triplici modo distingui potest. Primo autem modo sic. Sicut enim hæ virtutes ascendunt: sic & rationes præmiorum, secundum quandam adaptationem se adinuicem habent. Primo paupertati spiritus dicitur, ipsorum est regnum cælorum. Secundo mititati dicitur, quod possidebunt terrā. Sed plus est possidere terrā regni cælorum, quā simpliciter illam habere. Multa enim habemus, quæ non firmiter & pacifice possidemus. Tertio luctui consolatio promissa est. Sed plus est consolari in regno, quam habere & possidere illud. Plerunque enim multa cum dolore possidere solemus. Quarto famelicæ iustitiæ promittitur saturitas, sed plus est saturari, quam simpliciter consolari: nam saturitas abundantiam consolationis importat. Quinto misericordiæ misericordia promissa est. Et hoc excedit saturitatem, vt scilicet plus accipiat homo à Deo, quam meruerit, vel desiderare potuerit. Sexto munditiæ cordis promittitur visio Dei. Adhuc autem est maius videre Deum, quam misericordiam consequi, sicut maior est, qui non solum in curia prandet, sed etiam faciem Regis videt. Septimo vero paci datur filiatio Dei: hoc autem excedit omnia supradicta: nam summam dignitatem in domo regia filius Regis habet. Vel aliter & secundo modo. Primo enim, quia paupertas omne dominium mundi abdicat, & in voluntaria egestate se locat, ideo merito sibi debetur ius singulare, atque dominium, & vniuersalis possessio, & affluentia regni Dei: quod hic ideo per regnum cælorum significatur: tum quia ille est specialior locus manifestationis eius: tum quia mos scripturarum est, atque Doctorum per supereminentiam bonorum sensibilium nos manu ducere ad concupiscendum supereminentiam intellectualium & diuinorum: tum quia per hoc quòd paupertas statuit hominem extra hunc mundum, & quodammodo extra omnem creaturam. Ideo eo ipso etiam in hac vita quodammodo collocat hominem in regno cælorum, tanquam in sibi propria mansione. Videmus, enim quod eo ipso, quod aliquis recedit ab vno extremo, eo ipso vadit ad oppositum eius. Proinde quia paupertatis amor totaliter à transitoriis recessit, ideo est in cælo totaliter collocatus. Secundo autem, quia mites omnia litigia, & omnem iræ turbationem à se abdicant: ideo merito debetur eis securitas & secura perpetuitas possessionis substantiæ immobilis & solidæ, & hominis substentatiuæ, quæ per terram significatur, quæ est immobilis & solida, & nostræ ponderositatis & mobilitatis substentatiua & stabilitiua. Insuper & nostra temporalis substantia consistit in ipsa, & in his, quæ de ea, & in ea nascuntur. Tertio, quia lugens amarè de Dei offensa, & super infectione propria magis ac magis intrat ad sensum gratiæ & veniæ, & ad sensum purgationis propriæ, ideo luctui conuenit participatio consolationis diuinæ, quamuis & per correspondentiam lugenti consolatio debeatur. Quarto, quia sicut panis cor hominis confortat, & est cibus solidus adultorum, sic rectitudo iustitiæ & veritatis omnia regentis est cibus solidus perfectorum, qui præ nimio zelo illius desiderio languescunt, atque solicitudine fatigantur, secundum illud Apost.

Ad Heb. 5. ad Heb. 5. *Omnis enim qui lactis est particeps, expers est sermonis iustitiæ, paruulus enim est*: perfectorum autem est solidus cibus eorum, qui pro ipsa consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali. Ideo zelatoribus eius merito tam in hac vita, quam in altera competit saturari de ipsa. Quod quidem fit, quando rectitudinem diuinarum legum & iustitiarum, quibus orbis regitur vniuersus, instar bolorum intime transglutiunt & incorporant sibi. Cætera satis patent ex dictis immediate. Tertio modo numerus beatitudinum in futuro correspondentium accipitur

Præmia beati adinuicem Euangelistarum.

Visio Dei omnia excedit.

Paupertas collocat hominem in regno cælorum.

Beatitudo futura in

quibus consistit. accipitur hoc modo. Beatitudo enim futura in duobus consistit. Primo quidem consistit in euasione omnis mali. Et hoc tripliciter, quia in euasione omnis mali, aut est mali indigentiæ, aut mali pœnæ, aut mali culpæ. Primo enim ex euasione mali indigentiæ, quod affligit pauperes, erit adeptio regni, propterea Dominus inquit: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Secundo autem ex euasione mali pœnæ, quod conturbat mites, est possessio terræ: proinde Dominus ait: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Tertio ex euasione mali culpæ, quod contristat lugentes, consolatio est, propter hoc Dominus ait. *Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Secundo vero beatitudo futura consistit in adeptione omnis boni. Et hoc erit gaudium beatorum, quod quidem habebunt aut ex adeptione beatitudinis creatæ, aut beatitudinis increatæ. Primo ex adeptione beatitudinis creatæ, aut merito iustitiæ, aut merito misericordiæ. Primo enim si merito iustitiæ, erit saturitas iustitiæ: propterea Dominus ait: *Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Secundo vero si merito misericordiæ, erit consecutio misericordiæ. Et de hoc Dominus ait, *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Secundo ex adeptione beatitudinis increatæ. Et hoc habebunt aut merito munditiæ, aut merito pacis. Primo enim si merito munditiæ, erit visio Dei: vnde Dominus ait; *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Secundo autem si merito pacis, erit filiatio Dei. Et de hoc Dominus ait: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Vt sic per Dei visionem splendeat imago Dei in aspectu, per filialem vero amorem sit eius similitudo in affectu. Tria prima pertinent ad irascibilem in adeptione libertatis. Et hoc tripliciter: primo, quia respectu plenæ libertatis in spiritu dicitur regnum: secundo, quia respectu plenæ libertatis in corpore dicitur possessio terræ: tertio respectu plenæ libertatis à miseria consolatio nuncupatur. Duo sequentia sunt concupiscibilis in adeptione beatitudinis creatæ, & hoc dupliciter, vt dictum est. Quia primo satietas erit ex condigno per iustitiam: secundo vero supra condignum per misericordiam. Vltima duo sunt rationalis in adeptione beatitudinis increatæ: & hoc dupliciter, vt dictum est. Primo videndo Deum, secundo autem diligendo eum. Quod nobis concedere dignetur beatificator animarum Iesus Christus Dominus noster, qui cum Patre & Spiritu sancto beatitudo est & præmium omnium Beatorum, hîc per gratiam, & in futuro per gloriam, per infinita sæcula sæculorum, Amen.

Triplex malum pœna, culpa, indigentia.

Beatitudo adeptio omnis boni.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de prima beatitudine est paupertas spiritus quæ beatitudinem parit, & agitur etiam ibi de multiplici alia paupertate, qui continet tres articulos, quorum primus tria complectitur capita, secundus totidem, tertius vero tria quoque.

Articuli primi, Qui est de triplici paupertate & varia conditione earum,

Cap. 1. Quanta sit excellentia voluntariæ paupertatis, & dominium eius.

Cap. 2. Consolatio pauperum verecundorum.

Cap. 3. De simulata, & hypocritali paupertate, & mendicitate, & quanti criminis sit.

Articuli secundi, Quod tripliciter intelligitur esse pauperem spiritu,

Cap. 1. Quod pauper spiritu est anima sine mundanorum affectione.

Cap. 2. Quod pauper spiritu est, qui nihil boni à se reputat habere.

Cap. 3. Quod vere humilis, pauper spiritu digne meretur dici.

Articuli tertij, Quod triplici ex causa voluntaria paupertas animas in hoc mundo efficit iam beatas,

Cap. 1. Quod voluntaria paupertas homines Angelis conformes facit.

Cap. 2. Quod imitari paupertatem Christi animam in hoc mundo beatam facit.

Cap. 3. Quare primæ & vltimæ beatitudini etiam in præsenti datur regnum cœlorum.

Prima beatitudo est paupertas spiritus, quæ beatitudinem parit, & agitur etiam ibi de multiplici alia paupertate.

Sermo IV.

Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Matt. 5. c. Fœlix doctrina, quæ à beatitudine initium sumit. Imum in rebus odibile hominibus, despicabile in personis, ante omnia Christus adscripsit æternæ fœlicitati, & decorauit deforme apparens, non tamen existens. Et merito, quod odibile sit hominibus, Christus beatum dicit, quia quod hominibus displicet, Christo placet: & quod hominibus placet, Christo displicet. Rex quidam duas filias habuit, vnam pulcherrimam, aliam turpissimam. Pulchra appetebatur ab omnibus & honorabatur; turpem vero nullus nedum amare, sed nec videre volebat. Hæc autem amarissime flebat in conspectu Regis. Cui Rex: Noli flere, inquit, dilectissima filia mea; Nam qui in sponsam duxerit sororem tuam, nihil secum accipiet, nisi pulchritudinem suam: qui vero sponsam acceperit te, dabo illi regnum meum. Mystice autem filia pulchra, est gloriosa seculi vita, diuitiis, deliciis, & magnificentiis plena: Filia vero turpis, paupertas voluntaria est, plena penuriis, plena cruciatibus, plena despectionibus. Tamen voluntariis pauperibus solarium est penuriam pati, cruciatibus fatigari, & ab insensato mundo despici & contemni. Hanc turpem filiam, qui acceperit in vxorem, promittit ei Dominus regnum suum dicens, *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* In quibus sacratissimis verbis Dominus quodammodo triplicem paupertatem distinguit. Prima dicitur generalis, secunda dicitur spiritualis, tertia dicitur cœlestialis. Et de hac dicit, Beati pauperes. Et de hac subdit, spiritu. Et de hac subiungit, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

Matt. 5.

Similitudo.

Triplex Paupertas.

Articvlvs Primvs.

De triplici paupertate, & varia conditione earum.

Prima paupertas, generalis vocatur, & hanc tangit Dominus dicens, *Beati pauperes.* Aduertendum est tamen, quod triplex est etiam paupertas. Prima dicitur voluntaria, secunda necessaria, tertia simulatoria, seu simulata. Prima laudabilis, secunda tolerabilis, tertia detestabilis. Prima pauperum Christi, secunda pauperum mundi, tertia pauperum diaboli. Prima cum merito, secunda sine merito, tertia cum demerito.

Quanam paupertas laudabilis.

Quanta

Quanta sit excellentia voluntaria paupertatis, & dominium eius.

CAP. I.

Paupertatis amor magna virtus.

PRima paupertas, est voluntaria: profecto non paupertas, sed paupertatis amor, virtus meretur dici. Voluntas enim, sicut radix est meriti, sic & stabilem perseuerantiam operatur. Quod necessitate fit, cito soluitur: quod voluntarie accipitur, perseuerat. Proinde beatus Franciscus diuinitus inspiratus in 6. cap. suæ regulæ de paupertate loquens ait: Cui, dilectissimi fratres, totaliter inhærentes, nihil aliud pro nomine Domini nostri Iesu Christi sub cœlo in perpetuum habere velitis. Nec inquit, Nihil habeatis: sed nihil habere velitis, & ad nihil transitorium vitiose afficiamini. Ad hoc 12. q. 1. clericus. & 1. q. 2. sacerdos. Talis igitur voluntarius pauper nihil temporale ambit, aut diligit, nihil perdere metuit. Cur igitur non est beata voluntaria paupertas, cum ipsa de cœlo proueniat, sit quædam naturæ libertas viuendi, dormiendi, standi, & prodeundi, & conuersandi, ac quædam securitas & moriendi tranquillitas? Profecto perfectius est omnia propter Christum contemnere, quam pauperibus distribuenda seruare, sicut patet 12. q. 1. expedit. Expeditus viator cito pergit iter suum: Natator nudus liberius transit flumen.

Voluntaria paupertas à cœlo est.

Encomia veræ paupertatis.

Hæc paupertas repellit æmulorum turbam: nec in manibus inspectorum constitutus est pauper: omne ostium eum capit, & vbilibet potest reclinare ceruicem, litigare non nouit, latronem non horrescit, in via per publicam & priuatam gradi potest, ciuitates habitare & penetrare deserta, terrenum iudicem adire non habet, aduocato in sua causa non indiget, libellos recipere aut porrigere vel de calumnia iuramenta præstare non nouit: nam & si aufertur tunica, dabit & pallium, vt rumor forinsecus non insurgat, & ne propter rem temporalem videatur odisse fratrem. Huiusmodi pauper nihil cum dolore animi perdit, quia nihil cum vitioso amore possedit: odium ad auferentem, ac tristitiam de amissis sustinere non potest, quia quod non diligebat, immo quod animo contemnebat, amisit: cum omnibus habet pacem, quietem in anima, gaudium in conscientia, liber est in operibus suis: eius oratio non habet ad quid recuruetur in terris, solicitudine nulla tenetur: non oneratur, vt libera volitet: huiusmodi pauper omnia terrena cuiusuis possessionis existant suo vendicauit in iure: nam ab omnibus petere vitæ necessaria potest, qui nihil vendicat sibi de omnibus in proprium: eius, qui nullam habet, omnis domus est sua, si capax extiterit, & omne superfluum est, pauperis proprium: non siquidem iure legis scriptæ, sed creatæ naturæ. Potest enim exigere ab omnibus habentibus naturali iure, qui præter naturam nil nouit habere.

Euangelica paupertas est contemptus omnium terrenorum.

1. Cor. 3.

Profecto euangelica paupertas est propter Christum contemptus omnium terrenorum. Talis paupertas facit hominem dominum omnium contemptorum, Proinde 1. Corinth. 3. contemptor omnium Paulus in Persona omnium Apostolorum, & Apostolicorum virorum inquit: *Omnia enim vestra sunt.* Hæc siquidem mysticè significatur per pannum, qui ponitur in ecclesia, in loco vbi euangelium legi debet, qui pannus fasticus, seu fasticum nominatur, à fastu. Qui igitur totum despicit mundum, totius mundi dominus est, teste Domino, qui Deuter. 11. cap. ait: *Omnis locus, quem calcauerit pes vester, vester erit.* Pes siquidem in scripturis affectum significat. Calcare enim despicere est. Ille profecto totum mundum pedibus calcat, qui cuncta mundana contemnit. Vnde ex ore Domini, omnium illorum dominus factus est. Proinde 2. Corinth. 6. Apost. ait: *Tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.*

Deut. 11.

2. Cor. 6.

Consolatio pauperum verecundorum.

CAP. II.

Paupertas necessaria. Ioan. 12.

SEcunda autem paupertas dicitur necessaria, quæ est pauperum huius mundi, de quibus dicitur Ioan. 12. *Pauperes enim semper habebitis vobiscum.* Hæc paupertas est simplex carentia diuitiarum, nec mala censenda est, vt dicitur 15. q. 1. illa. Propter hanc autem plurimi secretum petunt, deuitant publicum, cognosci nolunt. Cum hac nobilitas graditur ex obliquo, nec fit gratiositas prompta, sed remissa. Ob quod videtur hominibus denegata pulchritudo loquendi, & decora conuersandi moralitas sæpe retunditur & turpatur. O pauper verecunde, vis sequi consilium meum, vltro paupertati occurre, venientem læto animo bipatentibus valuis accipiens, atque amplectens. Prima enim fronte rigidula, ac subtristis non immerito viatori, atque viro armato exæquata, eo quod celer minaxque sit aduentus illius. At cum in familiaritatem admissa fuerit, & minimè sumptuosa, & secura, ac facilis hospes erit. Crede mihi, aperi illi ocius antequam vectem vi subita confringat, atque ostiis vulsis à cardine victrix introeat, vt resistentibus permolesta, sic cedentibus periucunda est. Mollius quidem diuitiæ subsellent, sed paupertas tutius. Nullæ opes sunt, quibus non sit anteponenda securitas. Profecto, vt animo inopi, ac deiecto nullæ deficiunt opes: sic diuiti, atque erecto nulla non sufficit paupertas. Nempe ille alieno innititur, hic proprio fidit.

Securitas diuitiis anteponenda.

Si paupertatē patienter tuleris, modestior eris.

Si paupertatem patienter tuleris, solito eris humilior, expeditior, atque liberior. Vacui amant incedere, qui iter arduum agunt. Carebis solitis opibus, simulque solitis muribus, atque furibus, necnon & proteruis seruis: iisque, quibus solent abundare diuitiæ, fictis amicitiis, sequacibus, ac tenacibus parasitis, totóque grege illo domestico arridentium tibi, téque rodentium, atque ridentium. Denique si amissas opes cum amissis tædiis conferas, lucrum voces. Certe, vt securitatem sileam, humilitatem, sobrietatem, requiem, modestiam, paupertatis comites, si nihil boni aliud, illa secum afferet et quamquam etiam fallacium gregibus adulantium, & seruorum tyrannide superborum liberet, abunde erat caræ, vt non ferenda modo esset, sed optanda, imo etiam necessaria pauperies. Profecto, vt audacter testimonium perhibeam veritati, nihil inter homines paupertate melius, nihil odibilius. Sed vir sapiens facit de necessitate virtutem, & vbi paupertatis necessitas vrget, prudentia liberæ voluntatis acceptet: vel potius, quo melius est, hilariter amplexetur. Recole pauper, quod Prouerb. 17. cap. scriptum est: *Melior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum iurgio.* Et 15. cap. iterum Salomon ait: *Melius est parum cum timore Dei, quam thesauri magni & insatiabiles.*

Prou. 17.

Erat quidam prædiues & valde pecuniosus habitans in nobili domicilio, cui coniunctum erat tuguriolum cuiusdam pauperis laborantis lanam. Cum autem diues in cubiculo suo iaceret, ac præ saturitate, ac multiplici sollicitudine torqueretur, nec dormire posset, audiebat pauperem iuxta igniculum suum cantantem & laborantem, & cum pueris suis lætantē, & reliquum noctis in pace dormientem, vsquequo prope diem vxor sua illum ad laboritium excitaret. Quod audiens diues inuidens lætitiæ suæ, cogitauit eum facere participem sollicitudinum & miseriarum suarum, atque de nocte clam surgens aperuit ostium pauperis, quod non multa diligentia clausū erat, bursamque non cum parua pecunia ad ostij eius canillam appendit. Quam manè pauper reperiens, coniíciensque quod pecunia

Diues cruciatur.

erat, laborare dimisit, nec domum egrediebatur, timens ne sibi pecunia auferretur. Cœpit denique contristari & mœstus esse, atque anxio animo cogitabat, quid de illa faceret, & vnde venisset. Et ne aliquis eam furari posset, abscondit eam in stramine lecti sui. Infirmumque in lumbis se fingens, super eam iacebat vsquequo diligenter quid agere deberet de illa, deliberaret, vt vicini, vel vxor sua nescirent illum inuenisse eam. Dúmque per plures sic torqueretur dies, nec de nocte solito more cátaret, domum illius diues ingressus ést, atque de illo quæsiuit. At cum vxor sua asfereret eum in lumbis infirmum, ait illi diues: Noui incantationem, vnde subito curem eum. Et accedens ad illum, secreto ad aurem illi ait: Redde mihi pecuniam meam, quam de tali accepisti loco, alioquin faciam te suspendi. Qui timens restituit pecuniam, & recuperauit in corde iucunditatem: noctéque sequéti cœpit cantare & iucundari cum pueris, sicut solitus erat. Vide ignorans pauper, quantam lætitiam habere potes, si patienter & iucunde tuleris paupertatem. Nesciunt pauperes, quot & quantis anxietatibus & angustiis pleni sunt diuites huius mundi. Et licet quoque aliquis mundanis diuitiis, delitiis, & magnificentiis ad libitum frueretur: tamen breue est, quod delectat: æternum, quod cruciat. At econtra de paupere patiente. De vtroque autem exemplum patet. Lucæ 16. cap. de diuite Epulone, & Lazaro paupere, & patiente. De hoc enim quidam de sanctis Patribus ait: Nihil reperimus scriptum de Lazaro paupere, quòd aliquam virtutem fecerit, nisi quòd nunquam aduersus diuitem murmurauit, qui nullam ei misericordiam impendebat, sed cum gratiarum actione sustinebat onus paupertatis à Domino sibi inflictum. De diuite vero dictum est: *Homo quidam erat diues.* In hoc diuitiæ: *qui induebatur purpura & bisso.* In hoc magnificentiæ: & *epulabatur quotidie splendidè.* Et in hoc deliciæ demonstrantur. Ecce tria, in quibus consistit tota concupiscentia mundanorum. Hinc Abraham inquit: *Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris.* Porro pauperibus verecundis discretè, ac prudéter subuenire opus magnæ pietatis, & charitatis est, exemplo illius Booz, de quo Ruth. 2. legitur, quòd Booz dicit ad Ruth: *Audi filia, ne vadas ad colligendum in alterum agrum, sed iungere puellis meis, & vbi messuerint, sequere: quando autem hora vescendi venerit, veni huc & comede panem. Mandaui enim pueris meis, vt nemo molestus sit tibi.* Et sequitur: *Præcepit autem Booz messoribus suis, dicens. Etiam si vobiscum metere voluerit, ne prohibeatis eam, & de vestris quoque manipulis proiicite de industria. & remanere permittatis, vt absque rubore colligat, & colligentem nemo corripiat.* Et hæc paupertas pœnalem cruciatum annexum habet cum merito, si patienter fertur. Sed quia in multis fragilibus talis paupertas est quandoque causa multorum malorum, si absque patientia fertur: ideo Salomon in persona viri infirmi, ac timentis propter inuoluntariam paupertatem ad impatientiam, & alia multa compelli, Prouerb. 30. cap. ait: *Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi: tribue tantum victui meo necessaria, ne fortè satiatus illiciar ad negandum, & dicam: Quis est Dominus? & egestate compulsus furer, & periurem nomen Dei mei.* Hæc proprie mendicitas dicta est, secundum Isidorum 10. etymologiarum. Nam mendicus dictus est, quasi minus habens, vnde degat, seu manu dicens necessitatem suam.

Pauper laetatur.

Subuenire pauperibus opus magnæ charitatis. Ruth. 2.

Prou. 30.

De simulata, & hypocritali paupertate, & mendicitate, & quanti criminis sit.

CAP. III.

TErtia paupertas simulata, seu simulatoria, & hypocrita nominatur. Hæc enim habet annexum cruciatum culpabilem, quo torquetur animus pauperis cupidi & auari, iuxta illud Iob. 18. cap. *Attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat costas illius.* de talibus Propheta ait, *Simul in vnum diues & pauper.* Diues in auaritia, & pauper in substantia. Hanc autem dissuadet Apostolus. 1. Thessal. 4. cap. dicens: *Nullius aliquid desideretis:* glossa, Nedum rogetis, vel tollatis, in quo prohibet propositum cupiditatis alienæ rei & petitionem ex ea venientem, iuxta illud Ephes. 4. *Qui furabatur, iam non furetur.* Magis autem laboret operando manibus suis, quod bonum est, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Quid dicam de quibusdam quæstoribus non necessariorum, importunissimis procuratoribus, qui fratrum pauperum vitam fœdantes, & post se fœtorem scandali relinquentes, conturbant populos indeuotos, & deuotos? Aduertant, se non religiosos, sed apostatas, & sub habitu sanctitatis hypocritas fictos esse, sanctæque religionis reiecisse veritatem, virtutem & meritum, nisi pœniteant, amisisse. Talium siquidem infœlix vita religionem confundit & dissipat, & tam religiosos quàm populum in multis quæstibus, quos propter eorum vitam inordinatam, & intemperatam fieri contingit, grauant. Qui præest, si hoc negligenter, vel vt in officio placeat, vel vt remissus tolerat, non caput, sed turpitudinem operiens cauda, non pastor, sed idolum est. Habet prælatus bonus irrumpere iniquitates: sed plerique non curant de religionis scandalo, dummodo satisfaciant ventri suo. Hi autem, qui quæstuum turpitudines approbant, ventriloqui dici possunt, quia semper pro ventre loquuntur. Et tales Iacob siue in prælatione, siue in subiectione domi simpliciter conuersantem vilificant, Esau venatorem magnificant. Quem & ego magnifico, si ad patris mandatum honestè facit, quod facit: sed caueat, ne propter insolentiam, vel ignorantiam benedictione meritò fraudetur. Non tamen propter paucos vniuersitas sancta culpanda est: non propter Iudam cæteri Apostoli reprehenduntur. Hoc sane dolendum est, quòd sæpe apud homines propter insolentiam aliquorum tota seruorum Dei congregatio blasphematur, & iniustissime vnius stultitia in omnes alios innocentes refunditur. Sed, vt dicitur Matthæi 18. cap. *Veh illi, per quem scandalum venit.* Transiui metas propositi, sed prodest bonis, stultorum vt caueant mala. Prudens ad visam alterius maculam, mundat suam. In his siquidem verbis ordo non multum congruus est, sed vtilitati nullatenus præponendus. Vnde propter digressum non puto verbum, si incidit congruum omittendum, quia verborum ordini debet vtilitas anteponi.

Iob 18.

1. Thess. 4.

Ephes. 4.

Contra quæstores.

Reprehenduntur importuni quæstores.

Arguuntur ventri seruientes.

Matth. 18.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quòd tripliciter intelligitur esse pauperem spiritu.

SEcunda principalis paupertas spiritualis denominatur: Dominus addit spiritu. Propter tria enim dici potest homo pauper *spiritu*. Primo propter affectionem, secundo propter reputationem, tertio propter humiliationem.

Propter tria quis pauper spiritu dicitur.

Quòd

Quòd pauper spiritu est anima sine mundanorum affectione.

CAP. I.

PRimo enim est pauper spiritu propter affectionem, id est carens spiritu, scilicet propria voluntate, sicut pauper pecunia: vt qui voluntatem superioris facit, sicut Christus, qui dicebat: *Pater non sicut ego volo, sed sicut tu.* Nam si locupletes veteris testamenti Patres in medium proferamus, necnon & multos Sanctos noui testaméti, quos nouimus terrenis fuisse diuitiis, & abundasse dominiis, diligenter cósideremus, conspiciemus aperte, quòd sancti Patres veteris testaméti pauperes fuerűt terrenis. Non enim afficiebantur possessis, sed alto animo nihili pendebāt illa, vt etiam omnibus perditis mansissent inconturbati. Et hæc est paupertas spiritu. Profectò & Abel pauper fuit spiritu, & quamquam sibi quædam animalia vendicasset, Deo tamen potiora offerebat, vt patet Genes. 4. & sanctus appellatus est, quod nec fuisset omnino, si spiritu terrenas diuitias dilexisset. *Enoch quoque ambulanit cum Deo, & vltra non apparuit: quia Deus illum tulit,* Genes. 5. Porro si cum Deo ambulauit, non diuitiis circumseptus, nec stipatus priuatis: non enim ambulat cum Deo, qui terrena sectatur, sed qui quærens aliam vitam propter illam, istam contemnit. Et ideo tulit eum Deus, quia ipse terrena non tulerat, neque enim à terrenis attractus erat. Magnus in paupertate Noë, qui præter vsum debitum naturæ nihil vltra conquireret, & iubente Domino per centum annos semetipsum, & suas impensas dedit in tatem pro humani generis vtilitate communi, Genes. 6. Nec ad priuatos vsus suas copias reseruauit. Adest omnino sanctissima paupertas, vbi adest & charitas, quæ non priuata communibus, sed priuatis communia anteponit. Pauper profectò censendus est, qui ad diuinum imperium cuncta, quæ possidet, paratus est impendere. Quos enim ante primam mundi ablutionem ad Dei regnum credimus pertinere, pauperes, & peregrinos absque constructione ciuitatum, & magnorum ædificiorum vitam communem peregisse asserimus. Abraham locuples fuit, Genes. 13. & extitit pauper spiritu, & peregrinus in terra, qui si libens ad sacrificium filium obtulit, Genes. 22. pro quo paterna hæreditas congregatur, ipsam hæreditatem iubente Domino libentius obtulisset. Nec odio habebat eam, qui aduenientes recipiebat hospitio, vt ex illa consuetudine Angelos suscipere mereretur, Genes. 19. Protinus cæteri patres in hanc conuenere virtutem, vt Iob hospitalis, & diues cum egentibus cuncta participans, & omnibus deperditis gratias egit, originem suam, & nudum ingressum in hanc vmbraticam vitam animo, & ore commemorans, mansit imperturbatus. Iob. 1. & 2. cap. Si vero noui testamenti Patres in medium producere conaremur: profectò recolimus, aut liberè omnia contempsisse, aut dedisse pauperibus alijs Christi pauperes fieri cupientes: aut velut Dei administratores, & pij distributores omnia possedisse sine cordis affectione vsu duntaxat corporis cum timore suscepto. Meritò ergo Augustinus super Psal. ait: Pauper Dei est in animo, non in sacculo. Et Hugo de claustro animæ ait: Sunt enim, qui rebus abundant, sunt tamen pauperes spiritu: & hæc est etiam vera paupertas; quia licet affluant diuitiæ, corda tamen nolunt apponere, iuxta propheticum consilium: *Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.*

[Margin: Plures diuites sunt pauperes spiritu. — Genes. 4. — Genes. 5. — Genes. 6. — Vbi charitas ibi paupertas euangelica. — Gen. 13. — Gen. 22. — Genes. 19. — Augustin. Hugo.]

Quòd pauper spiritu est, qui nihil boni à se reputat se habere.

CAP. II.

SEcundo autem est pauper spiritu propter reputationem, & de hoc Chrysostomus super Matthæum ait, Pauperes spiritu, id est animo, sunt qui omnino nihil se habere reputant, nec seipsos, siue corpus, siue animam, siue membra, sed omnia commodata habent, & quasi alienis vtuntur: & ideo non dicit manifestè, Beati humiles spiritu, vt sic ostendat humiles adiutorium Dei semper esse, sicut mendicantes. Vnde in Græco habetur, Beati mendici vel egeni, qui semper pulsant adiutorium Dei, tanquam ex seipsis nihil reputantes habere. Hæc ille. Hoc siquidem est illud nihil, pro quo tales animæ saluabuntur. Et de talibus Propheta ait: *Pro nihilo*, scilicet talis spiritualis paupertatis, *saluos facies illos.* Atque de iis, qui pro tali nihilo iam sunt beati, alibi Propheta inquit *pro nihilo habuerunt terram desiderabilem*, id est gloriam sempiternam adepti sunt. Et iterum Iob. 26. c. ait: *Extendit*, scilicet Christus, *Aquilonem super vacuum, & appendit terram super nihilum.* Quid per Aquilonem, qui ventus frigidus est, nisi ecclesia de gentibus designatur? Hanc autem Christus extendit, id est dilatauit, & ædificauit super vacuum paupertatis, tanquam super firmissimam petram, & appendit, hoc est à terrenis ad cœlestia eleuauit, & in mundo sublimauit terram, id est Apostolos, & Apostolicos viros, qui caro de terra sunt, super nihilum, scilicet antedictum. Vnde Chrysostomus super Matth. homil. 46. de Apostolis ait: Non signa mirabiles eos fecerunt: Multi enim & dæmones proiicientes, quia iniquitatem operati sunt, non sunt facti mirabiles, sed puniti. Sed quid inquam est, quòd eos magnos ostendit? pecuniarum contemptus, gloriæ despectus, ab omnibus vitæ huius negociis erectio: quia si non hæc habuissent, etsi decem millia mortuorum suscitassent, non solum nulli profecissent, sed & seductores existimati essent. Hæc Chrysostomus.

[Margin: Chrysost. — Vera paupertas nihil ducere præter animam. — Psal. — Iob. 26. — Chrysostom. — Contemptus diuitiarum mirabiles efficit.]

Quòd vere humilis, pauper spiritu digne meretur dici.

CAP. III.

TErtio quoque pauper est spiritu propter humiliationem. Et de hoc Augustinus in sermone Domini in monte ait: Paupertas spiritu, dicitur humilitas spiritualis, quæ spiritum inflantem extenuat, cuius nutrix humilitas est, secundum glossam. Nam spiritus ventus nominatur. Quis vero nesciat, superbos & præsumptuosos inflatos dici tanquam vento distentos? Et ideo Beati pauperes spiritu, id est humiles: proinde Prouerb. 29. scriptum est: *Humilem spiritu suscipiet gloria.* Chrysostomus quoque in homil. inquit. Sunt enim quidam naturaliter, & ex complexione pauperes, id est humiles & virtuosi, sed tales non sunt beati. Vnde Beati pauperes spiritu, id est illi, qui ex voluntate, & ex electione se humiliant. Ideo hic incipit radicitus euellere superbiam, quia hæc fuit radix, & fons malitiæ vniuersæ, contra quam ponit humilitatem, velut quoddam stabile fundamentum: qua subiecta, velut quoddam stabile fundamentum cum stabilitate alia superædificatur. Hac enim destructa, pereunt quæcunque congregaueris bona. Et iterum secundum Basilium in cap. 125. regulæ suæ. Pauperes spiritu, intelliguntur illi, qui non ex alia causa pauperes sunt, nisi propter doctrinam Domini dicentis, Matthæi 19. *Vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Et secundum hoc ly

[Margin: Paupertas spiritus humilitas spiritualis. — Prouerb. 29. — Chrysostom. — Superbia radix est malitiæ. — Basil. — Matt. 19.]

spiritu, sumitur pro voluntate spirituali, & feruida, vt sit sensus, pauperes spiritu, id est pauperes voluntate, seu voluntarij: & hic intellectus literalior est. Ioan. quoque Climachus inquit, Paupertas est sollicitudinum depositio, curæ vitæ præsentis priuatio, itineratio sine impedimento, tristitiæ alienatio, fides mandatorum, fundamentum pacis, munditiæ semita, pauper monachus, mundi Dominus, Deo curam sui credens, & per fidem omnes possidentes seruos. Non loquetur, aut dicet homini de necessitate sua. Venientia vero suscipiet, quasi de manu Domini ad extremam necessitatem. Pauper orator non habet affectum ad aliquid vitiosè: quæ habet, & ei venientia, quasi non existant repræsentans. Recessu superueniente, & anticipante arbitratus est omnia, vt stercora. Si vero in aliquo contristatur, nondum pauper factus est. Et iterum super Matthæ. Chrysostomus ait: Nam sicut cætera vitia deponunt ad inferos, maxime tamen superbia: sic etiam omnes virtutes inducunt in regnum cœlorum, maxime tamen humilitas: quia proprium est, vt qui se humiliat, exaltetur.

Climachus quid paupertas spiritu.

Chrysost.

Articulus Tertius.

Quòd triplici ex causa voluntaria paupertas animas in hoc mundo efficit iam beatas.

Tertio paupertas principalis, cœlestialis denominatur. Et de hac Dominus subdit, Quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Propter tria enim prædictorum pauperum est etiam in præsenti vita regnum cœlorum. Primo propter cœlestialem conformationem, secundo propter cœlestialem imitationem, tertio propter cœlestialem participationem.

Propter tria debetur regnum cœlorum pauperi spiritu.

Quòd voluntaria paupertas Angelis homines conformes facit.

Cap. I.

Primo inquam in præsenti datur pauperibus voluntariis regnum cœlorum propter cœlestialem conformationem. Audacter dixerim hanc paupertatem aliquid simile habere cum cœlestibus rationalibus creaturis, eo quod beata prædicatur in terris. De cœlo paupertas aduenit ad terras, sicut pro nobis factus egenus de cœlis descendit præferens in se ipsius virtutis normam. Cœlestem esse monstrauit, cum non habere neque velle terrena, gerat similitudinem Angelorum. Qui terrena concupiscere, neque possidere nouerunt, Angeli sunt terrestres. Nec minus, quàm virginitas cum Angelis habet aliquid commune paupertas: nam velut Angeli liberi sunt à carne, atque terrenis rebus, hoc in eis dictante ipsa sic creata natura: & homines à carnis concupiscentiis, operante diuina gratia, & terrena despicere facit voluntariæ paupertas assumpta. Et si Angeli terrena concupiscere, atque ipsis vti nequeunt: homines vero possunt, & nolut, & hoc confert hominibus beata paupertas, quod illis contulit creata natura. Beatificatur à Christo in terris voluntaria paupertas, quæ cũ Angelis ante creata fuit: Quoniam nihil eis extitit ex creatione priuatũ: omnia enim communia facta sunt. Qui vero sibi placuerunt in propriis, irremediabiliter corruerunt. Proinde si cœlestis est ipsa, si regnat in Angelis, Matt. 6. cap. orare docuit Christus, *Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra.* Vt velut Angeli naturâ pauperes sunt, nihil sibi conquirunt in proprium, nec aliud præterquàm Deum volunt: sic in terra in hominibus plenè fiat. Nam vera & operosa fides sine paupertate non est, quæ magnum fidei testimonium perhibet, cum homines ad se trahit. Ipsa est spei viriditas, cum propter cœlestia, terrena quæque contemnit. Charitas sine ipsa non graditur, cum à visibilibus hominem auellit, vt inuisibilia diligat, & de Deo solum ditari cupiens, pauperem in terris suum constituit possessorem. Diues in mundo, pauper de Deo; pauper de mundo, diues de Deo. Nemo diues de diuinis, atque terrenis simul inclaruit: ex vno diuitem, ex altero pauperem fieri lex æterna compellit. Cum paupertate creata sunt omnia, vt esset ordinata communitas, & omnis excluderetur proprietas. Vnde paupertas priuatio proprietatis existit, quæ si ex spiritu Dei venit, & voluntarie assumatur, habet regnum cœlorum in terris, quia Dominus ait, *Ipsorum est regnum cœlorum.*

Paupertas habet aliquid commune cum Angelis sicut castitas.

Matt. 6.

Quòd imitari paupertatem Christi, animam in hoc mundo beatam facit.

Cap. II.

Secundo vero in præsenti regnum cœlorum datur pauperibus supradictis propter imitationem, scilicet filij Dei. Est enim euangelica paupertas virtus, qua ex excessu diuini amoris ad imitandum Christum Iesum omnia temporalia abdicantur. Dic ergo, anima mea: Domine mi Iesu, vt hanc temporalium paupertatem posses charitate perpetua desponsare, & omnes perfectionis filios imitatores tuos in ipsa, & ex ipsa, & per ipsam perducere: à summo cœlorum descendere voluisti. Hæc tibi cum tanta fidelitate adhæsit, quòd in matris vtero inchoauit suum obsequium, dum corpus animatum, vt creditur, habuisti omnium minimum. Sed & orientem ex vtero in præsepio sancto recepit, & stabulo, & conuersantem in mundo sic omnibus te priuauit, vt capitis reclinatorio faceret te carere. Sed & fidelissima consocia, dum ad bellum nostræ redemptionis accederes, te fideliter comitata est, & in ipso passionis conflictu indiuiduus armiger astitit, & discipulis recedentibus, & negantibus nomen tuum, ipsa non discessit, sed te nunc cum toto comitatu suorum principum fidelius sociauit. Immo ipsa matre propter altitudinem crucis, quæ tamen te sola tunc fideliter coluit, & affectu anxio tuis passionibus iuncta fuit: Ipsa inquam tali matre te contingere non valente, domina paupertas cum omnibus penuriis suis, tanquam tibi gratissimus domicellus, te fuit strictius amplexata, & tuo cruciatui præcordialius iuncta, propter quod nec sibi vacauit crucem polite, sed rusticano more componere, & ipsos clauos, vt creditur, non sufficienti numero vulneribus fabricauit, nec ipsos exacuit, nec poliuit, sed tres rudes, & asperos & obtusos ad adiuuandum tuum supplicium præparauit. Dum quoque sitis moreris ardore, ipsa fidelis sponsa solicitè affuit, vt nec modicum aquæ posses habere: sed per satellites impios tantæ amaritudinis confecit poculum, quod gustare potius quàm bibere potuisti. In huius igitur sponsæ strictis amplexibus animam emisisti. Sed nec ipsa fidelis sponsa tuis defuit exequiis sepulturæ, nec tibi aliquid in sepulchro, in vnguentis, & linteis habere permisit nisi ab aliis mutuatum. Nec ista sanctissima sponsa tuæ resurrectioni defuit, quia in eius amplexus gloriose resurgens in sepulchro omne mutuatum, & aduentitium reliquisti. Hanc tecum asportasti ad cœlos mundanis relinquens omnia, quæ sunt mundi. Ad imitandum Christi paupertatem hortatur Bern. dicẽs: Imitemur eum, in quantũ possumus, qui sic dilexit paupertatem, quòd licet in manu eius essent omnes fines terræ, nihil tamen habuit, vbi caput reclinaret. Et alibi idem ait: Homines bonæ voluntatis, qui Christiana pietate diuitias paupertate commutauerunt, vel non habitas tanquàm habitas contempserunt, relinquentes omnia propter Christum, sicut & ipse reliquit omnia propter ipsos:

Paupertas sponsa Christi.

Socia Christi paupertas.

Paupertas in cruce socia Christi.

Bernard. Adhortatio ad paupertatem sequendam.

hi sequuntur agnum quocunque ierit. Talibus quidem etiam in præsenti promittit, & tribuit Dominus regnum cœlorum, dicens: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*, scilicet etiam in præsenti. Quæ autem sit hæc beatitudo, declarat Beatus Ambrosius in lib. de officiis, dicens: Dico autem beatam vitam consistere in altitudine sapientiæ, suauitate conscientiæ, virtutis sublimitate. Hoc est regnum cœlorum, bonum absconditum. Ad hæc Bernar. super illud Matth. 41. *Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis*, inquit: Quid tam absconditum bonum, quàm paupertatem esse beatam? Hæc abscondisti Deus à sapientibus, & prudentibus huius mundi. Pauperes autem spiritu, quodammodo sunt propinqui beatitudini patriæ. De qua Augustinus in Enchiridio inquit: Ille beatus est, qui omnia quæ vult habet: nec aliquid vult, quod non decet: pauper spiritu, vel in re habet, vel in spe.

Ambros. Beata vita in quo consistit. Bernar. Matth. 41.

Augustin.

Quare primæ, & vltimæ beatitudini etiam in præsenti datur regnum cœlorum.

CAP. III.

TErtio autem etiam in præsenti datur regnum cœlorum pauperibus supradictis propter cœlestialem participationem. Duæ sunt beatitudines, quibus in præsenti regnum cœlorum à Christo promissum est. Prima est hæc: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Secunda est, scilicet octaua & vltima, scilicet Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Sex vero intermediis regnum cœlorum promittitur de futuro, vt patet in secunda, qua dicitur: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terrã, & in tertia dicitur: Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Et in quarta dicitur: Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur: & sic de reliquis. Profecto paupertas, & persecutio temporalis, sorores sunt, & eis claues regni cœlorum non tantum promissiue sed possessiue conceduntur. Huiusmodi autem ratio est, quia Euangelica paupertas nihil habet, quod mundi sit: Temporalis autem persecutio potest totum mundum ab homine auferre. Sed quia prouidentissimus creator, & gubernator nullam creaturam sine loco fecit, cum paupertas, & persecutio in mundo locum non habeat, ideo eis possessoriè ex nunc cælicas sedes dedit. Proinde de his duabus August. ait: Dominus Iesus Christus omnia bona terrena contempsit, vt ea esse contemnenda monstraret: omnia mala terrena, quæ sustinere præcipiebat, sustinuit, vt in istis non quæreretur fœlicitas, nec in illis timeretur aduersitas. Quod autẽ pauperes spiritu, iam quodammodo in præsenti beati sint, clarescere etiam potest, si considerentur quatuor, quæ paupertas spiritu facit conformia statui beatorum. Facit enim impassibiles, agiles, subtiles, & diuites. Primo facit impassibiles, scilicet quia non dolent de temporalium amissione; immo de hoc gaudent, sicut patet in illis, de quibus Apostolus 10. c. ad Hebr. ait: *Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem, & manentem substantiam*, scilicet in cœlis. Secundo facit agiles, scilicet ad faciliter sequendum Christum, sicut fecerunt Apostoli, sicut patet Matth. 19. dicente Petro ad Iesum: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis?* Vbi Bern. Bene inquit Petre, & non ad insipientiam tibi. Aliter enim gigantem sequi non poteras, qui exultauit ad currendam viam. Tertio facit subtiles, seu graciles ad intrandum in paradisum: sicut econtra diuitibus, scilicet auaris, difficile est. Vnde Matth. 19. Dominus ait: *Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum.* Quarto facit diuites ad emendum regnum cœlorum. Proinde August. in persona Domini ait: Vænale habeo, vænale habeo. Quid? regnum cœlorum Quo emitur? Paupertate regnum, vilitate gloria, labore requies, morte vita. Item sicut egressus vitij, est ingressus virtutis: sic egressus à cupiditate mundi, est ingressus ad charitatem Dei. Et quia voluntaria paupertas propter amorem Christi facit maxime egredi à cupiditate mundi: ideo maxime facit ingredi ad charitatem Dei, in qua consistit completa beatitudo. Quæ de voluntaria paupertate dicimus, etiam ad martyrium adaptari possunt. Bern. quoque de vtrisque in quodam sermone ait: Pauperibus pariter, & martyribus regnum cœlorum promittitur, quia paupertate quidem emitur: sed in passione pro Christo absque omni dilatione percipitur. Et alibi ait: Quid sibi vult, quod eadem promissio facta est pauperibus, & martyribus, nisi quia verè genus martyrij est voluntaria paupertas? Magna ergo & mirabilis est dignitas, & excellentia voluntariæ paupertatis. Vis eam intelligere? Audi, Chrysost. in homilia vltima super Matth. ait enim Figuratio & descriptio voluntariæ paupertatis. Si quis tibi principatum, & ciuiles potestates, & diuitias, & lasciuiam proponeret: deinde paupertatem ponens, electionem daret accipere quodcunque velles: hanc confestim raperes, si tamen cognosceres pulchritudinem eius: mihi enim paupertas, puellæ cuidam pulchræ, & speciosæ similis esse videtur. Cum hac Helias educatus, raptus est, est beata illa rapina: Cum hac Heliseus claruit: Cum hac Ioannes: Cum hac Apostoli omnes. Si etiam ipsam puellæ huius pulchritudinem intueamur: etenim oculus eius est purus, & præclarus, nihil habens turbulentum, sed mansuetus, tranquillus, delectabilis, & ad omnes respiciens mitis humilis, nullum odio habens, nullum auertens. Os illi, & lingua sana est, continue gratiarum actione plena, & benedictione, & mitibus verbis, & amicabilibus. Si autem vis etiam proportionem membrorum eius videre, longa est & excelsior, quàm superabundantia. Si autem fugiunt eam multi, ne mireris: etenim & alias virtutes fugiunt insipientes. Sed contumeliis afficitur, ais, pauper à diuitibus. Rursus mihi inopiæ laudem dicis, quoniam beatus est, qui conuicium patitur: sed hoc ferre admonet inopia. Sed esurit pauper, ais: & Paulus esuriebat, & in fame erat. Sed non habet requiem, neque filius hominis habebat, vbi caput suum reclinaret. In his expresse declarat os aureum, quòd voluntaria rerum inopia non solum est magnæ preciositatis, sed etiam miræ pulchritudinis. Est etiam, & quod plus est, magnæ opulentiæ & honoris, sicut prædictus sanctus ait super Ioan. homilia 47. ait enim: Anima inopis: inopis quidem voluntarij, fulget velut aurum, splendet velut margarita fulgens: florescit autem vt rosa: non enim est illic tinea, non est illic fur, non solicitudo vitæ huius ac negociorum, sed sicut Angelus ita conuersatur. Vis animæ huius pulchritudinem videre? vis inopiæ diuitias addiscere? Non subiacet dæmonibus, non assistit Regi, sed assistit Deo, non militat cum hominibus, sed militat cum Angelis: Non habet arcas, aliàs areas, duas, vel tres, vel decem, sed talem abundantiam, vt hunc mundum vniuersum nihil esse existimet. Non habet thesaurum, sed cœlum: non indiget seruis, magis autem habet seruos passiones, & cogitationes, quæ Regum dominantur. Regnum autem, & aurum, & omnia talia, quemadmodum puerorum ludibria deridet, & sicut ludi pilam, hæc omnia existimat esse contemptibilia. Habet enim mundum, quem

Duæ sunt beatitudines, quibus regnum cœlorum promittitur de præsenti.

Paupertas & persecutio temporalis sorores sunt.

Augustin. Cur Christus omnia terrena contempsit.

Apost. 10.

Bernar.

Matt. 19.

August.

Regnum cœlorum emitur paupertate.

Bernard.

Paupertatis encomia.

Chrysost.

Paupertas omnibus præponenda.

Paupertas ditissima est.

Paupertatis potentia.

quem neque videre qui in his ludunt, possunt. Quid igitur hoc paupere melius est vnquàm? Pauimentum denique habet cœlum. Si autem pauimentum tale est, excogita tectum. Sed non habet equos & currus: quid autem ei opus est, qui supra nubes vehi debet, & esse cum Christo? Hucusque Ioannes os aureum igniris, fulgidis, ponderosis, & preciosis eloquiis voluntariæ paupertatis admirabilem celsitudinem, pulchritudinem, preciositatémque commendat, vt omnes ad huius paupertatis amorem inflammet. Prætetea quòd paupertas faciat hominem iam beatum, etiam ex aliis quatuor patere potest, quæ etiam ad beatitudinem faciunt. Primum libertas, secundum securitas, tertium sanitas, quartum est satietas. Primum inquam est libertas. Nam, vt testatur Apostolus, Rom. 8. cap. *Vanitati, id est seruituti subiecta est creatura non volens.* Et sequitur: *Quoniam ipsa creatura liberabitur*, scilicet ex ipsa paupertate à seruitute. Talis quidem beatitudo animam liberam, & expeditam à quatuor facit, scilicet à labore acquirendi, à timore amittendi, à feruore multiplicandi, atque ab amore conseruandi. Secundum est securitas. Proinde Matth. 6. cap. Dominus ait: *Thesaurizate vobis thesauros in cœlo, vbi neque ærugo, neque tinea demolitur: & vbi fures non effodiunt, neque furantur.* Vnde & hanc securitatem promisit Dominus, Matthæi 19. cap. dicens: *Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut vxores, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Tertium est sanitas: liberat enim ab auaritia, quæ est infirmitas diuturna, quæ nunquam senescit. Vnde & quidam Sapiens ait, Ad omnem rem sapientiores sumus, cum senescimus, quam ad rem acquirendam. Mortifera. Vnde Lucæ 16. cap. Dominus ait: *Mortuus est diues, & sepultus est in inferno.* Varia: proinde significatur per multas infirmitates, videlicet per manum aridam, Matthæi 3. Quæ per manus extensionem curata est: quia auaritia per eleemosynarum largitionem curatur. Item significatur per hydropicum, qui semper sitit, Ecclesiast. 5. *Auarus non implebitur pecunia.* Quartum est satietas. Satiat enim animam, & affectum in præsenti vita. Proinde talis beatus dicere potest illud Sapientiæ 7. cap. *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius.* Quæ bona cum ipsa paupertate spiritus nobis largiri dignetur Dominus pauperum, & pauper pauperum, Filius Dei Iesus, qui pauper in ortu, pauper in victu, atque pauper in vitæ exitu: Sed nunc diues in gloria, & distributor æternarum diuitiarum, cum Patre, & Spiritu sancto regnat per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Paupertas beatitudo. *Rom. 8.* *Matth. 6.* *Matth. 19.* *Paupertatis securitas.* *Luc. 16.* *Matt. 3.* *Eccl. 5.* *Sap. 7.*

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de secunda beatitudine est mititas, vbi agitur de triplici mititate, & pro qua terra viuentium pro beatitudine danda est, qui sermo complectitur tres articulos & eorum primus habet tria capita, secundus tria quoque, tertius denique tria similiter.

Articuli primi, in quo triplex mansuetudo seu mititas declaratur.

Cap. 1. De mititate, seu mansuetudine naturali.

Cap. 2. Quantum reprehensibilis sit insensibilitas & ignauia contra peccata sub specie mititatis.

Cap. 3. De imperturbabili mititate, & quod inuariabilis sit ad prospera & aduersa.

Articuli secundi, de triplici virtute, quam mititas in se comprehendit,

Cap. 1. Quod mititas lenitatem in se comprehendit

Cap. 2. Quod mititas comprehendit in se æquanimitatem.

Cap. 3. Quod mititas in se comprehendit innocentiam.

Articuli tertij, de præmio mititatis, & qua ratione beatificentur, tripliciter demonstratur,

Cap. 1. Quod mititas est quædam beatitudo considerata conditione hominum rabidorum.

Cap. 2. Quod impassibilitas mentis est quædam mititatis beatitudo.

Cap. 3. Quod mitibus triplicis terræ possessio pro beatitudine datur.

Secunda beatitudo est mititas, vbi agitur de triplici mititate, & pro qua terra viuentium pro beatitudine danda est.

Sermo VI.

Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Iterum Matthæi cap. 5. Post spiritus paupertatem merito mititas sequi debet. Profecto qui pauper est, multis iniuriis lacessitur: propterea illi, quod sit mitis, & mansuetus, necessarium est. Aduertendum est tamen, quod mititas, & mansuetudo idem sunt in essentia, differunt tamen in efficacia: nam mitis est, qui alium non offendit, mansuetus autem qui tolerat offendentes. Proinde mansuetus dicitur, quasi manu assuetus. Vnde Cassio. super Psalterium ait: Mansueti, quasi manu assueti, id est mala facile sustinentes, non malum pro malo reddentes. Mitis vero est, qui nulla animi accensione turbatur, nec propter aliquam iniuriam, seu damnum commoueri potest, sed in animi bonitate dulciter perseuerat. Et secundum hoc, mitis dicitur in affectu, mansuetus autem in effectu. Ex his patet, quod mansuetudo est animi iam purgati. Insuper dici potest, quod mansuetudo est species fortitudinis, ipsa patientia mediante, ita quod cum patientia idem sit. Attamen mansuetudo, & patientia differunt aliquo modo. Nam patientia est sustinentia corporalium molestiarum: Mansuetudo, vero est sustinentia molestarum contumeliarum. Ex his colligi potest, quæ differentia sit inter mititatem, mansuetudinem, & patientiam: nam mititas pertinet ad affectum interiorem, mansuetudo ad effectum exteriorem molestarum contumeliarum, patientia vero ad sustinentiam corporalium molestiarum. Aduertendum est tamen, secundum Nicolaum de Lyra, quòd dupliciter homo se habet ad irascibilis passiones. Primo modo communiter, secundo modo excellenter. Primo modo communiter, quando videlicet sic eas refrænat, quòd non nimis impetuose excedit, tamen aliqualem perturbationem illarum sentit. Secundo modo excellenter, scilicet quòd homo superat huiusmodi passiones, quod perficit mititatis beatitudo, quæ hominem totaliter tranquillum reddit ab irascibilis motibus per totalem subiectionem ad regulam rationis, & diuinæ legis. Hæc virtus suauis est copula, & amabile vinculum, quo homines hominibus, Deo, & Angelis vniuntur. Ad exprimendum igitur virtutem, & perfectionem huius secundæ beatitudinis, Dominus in verbo proposito ait: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Tria igitur circa mititatem ad præsens consideremus. Primo eius subiectum, secundo eius meritum, tertio eius præmium.

Matt. 5. *Discrimen inter mititatem & mansuetudinem.* *Cassio.* *Mansuetudo & patientia in quo differunt.* *Nicol. de Lyra.* *Quomodo se habet homo ad irascibilis passiones.*

Articulus Primus.

In quo triplex mansuetudo seu mititas declaratur.

De subiecto mansuetudinis.

PRimo inquam consideremus mititatis, seu mansuetudinis subiectum. Porro triplicem possimus distinguere mititatem, seu mansuetudinis varietatem, prima est naturæ, secunda est culpæ, tertia est gratiæ. Seu prima est naturalis, secunda criminalis, tertia virtualis.

De mititate, seu mansuetudine naturali.

Cap. I.

PRima quidem mansuetudo, seu mititas, est naturalis, quia ab ipsa natura est: quemadmodum naturalis magnanimitas, naturalis verecundia, naturalis pietas, & consimilia. Talis mititas licet naturaliter hominibus indita sit: tamen malitia, vel bonitate complexionis impeditur, vel adiuuatur. Et hoc manifestum fit per operationem eius, quæ secundum adiuuamentum, vel impedimentum complexionis, quę à parte corporis est aut tardior erit, aut rarior, aut frequentior, aut maior. Et licet prædicta mansuetudo aliæque consimiles virtutes perfectæ fuerint in Adam ante lapsum, & inditæ sint in nobis: nihilominus in nobis multum sunt læsæ, atque depressæ, ac penè omnino consopitæ, atque sepultæ immersione animalitatis, siue originalis corruptionis. Veruntamen exercitio, & consuetudine congruentibus multum eas adiuuari, atque proficere ipso sensu experientiæ manifestum est: nam frequentia operationum, vel augmentantur, vel acquiruntur, vel ingignuntur. Nec est aliqualiter dubitandum, naturaliter mansuetos exercitio eorum, quæ mansuetudinis sunt, in ipsa naturali mansuetudine augeri. Hoc autem fit, secundum quosdam, quia liberatur potentia, & quasi deturnulatur, & ira erumpit in opera maiora nullo modo apud se immutata, quemadmodum si homo ligatus diruptis, aut solutis vinculis incipiat ambulare, cum virtus eius gressibilis in nullo mutata est apud se, sed tantummodo liberata. Et similiter est de pietate, & consimilibus aliis. Ab his naturalibus virtutibus, tanquam à fundamento perfectio, initium sumit, sed exercitio, & consuetudine crescens gratuitis confirmatur.

Mititas naturalis secundum complexionem corporis maior aut minor.

Quantum reprehensibilis sit insensibilitas, & ignauia contra peccata sub specie mititatis.

Cap. II.

SEcunda mititas, seu mansuetudo est criminalis, quæ maxime ex displicendi timore venire solet. Sunt namque plerique, qui sub pallio mansuetudinis, & mititatis insensibiles, atque ignauia pleni fiunt: nec zelum habent diuini honoris, nec animarum salutis, sed quadam falsissima tranquillitate, & pace contra scelera tacent, quando pro loco, & tempore illa redarguere obligantur. Huiusmodi homines licet sic videantur pacifici, & modesti, atque quieti: nihilominus sicut Propheta inquit, *Tange montes, & fumigabunt.* Vnde de talibus Bernardus ait: Sunt quidam mites, scilicet quandiu nihil dicitur, vel agitatur, nisi pro eorum arbitrio: patebit autē quam longe sint à vera mansuetudine, si leuis occasio oriatur. Proinde notandum est, quod licet turbulentia vitiosa, seu immoderata cadere non debeat in regularissimo viro: cadit tamen, & cadere debet in eo turbulentia virtuosa, & pia, si talis est in statu naturæ passibilis & mortalis, cui ex suo statu competit multa pati, & multipliciter compati: nec intelligendum est, quòd omnis turbulentia de se in vitiū sonet, quia in Christo ex summo Dei zelo, & animarum fuit turbulentia iræ, & indignationis contra cæcitatem, & malitiam Iudæorum, & Pharisæorum Et tamen nullus sanæ mentis dicet turbulentiam illam vitiosam fuisse, immo in summo virtuosam. Contra tales igitur insensibiles, & pacificos, immo insensatos, zelans Propheta ait: *Zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns.* Et alibi idem inquit: *Iniquos odio habui, & abominatus sum.* Ecce quomodo huiusmodi mites iniquos, & abominabiles dicit. Proinde 83. distinctio. in cap. error. Innocentius ait: Error, cui non resistitur, approbatur: & veritas cum minimè defenditur, opprimitur. Negligere quippe cum possis perturbare peruersos, nihil aliud est quam fouere: neque caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Et 24. q. 3. cap. vlti. scriptum est: Qui desinit obuiare, cum potest, consentit. Et 86. dist. in cap. culpam, scriptum est: Culpam proculdubio facientis habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare. Et iterum, Libat Domino prospera, qui ab afflictis pellit aduersa: & probat odisse se vitia, qui condemnat errantes, atque omnibus annunciat. Hieremias cap. 51. dicit: *Nolite tacere super iniquitate.* Hæc virtus erat in Moyse, de quo Num. 12. cap. scriptum est: *Erat Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra* Et tamen zelo iustitiæ percutiebat, sicut patet Exo. 32. Merito ergo Ambrosius ait: Beatus, qui & seueritatem & mansuetudinem tenet, vt altero disciplina seruetur, altero innocentia non opprimatur.

Quando mansuetudo culpabilis. Psal. Bernar.

Quæ turbulentia virtuosa. Psal. Hiere. 51. Num. 12. Exod. 32. Ambros.

De imperturbabili mititate, & quòd inuariabilis sit ad prospera & aduersa.

Cap. III.

TErtia est mansuetudo seu mititas virtualis: hæc siquidem cum gratia gratum faciente militat & illam gratia charitatis informat atque decorat. Huius quippe virtutis Saluator solus voluit esse magister. Hanc quippe opere & verbo docuit. Opere, quando cum peccatoribus comedit & bibit: quando à Maria Magdalena se tangi & ablui permisit, quando egentibus & infirmis miserationum suarum gratiam exhibuit. Verbo, quando Matt. 11. cap. ait: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* Est siquidē hæc virtus firma supra petram situati cordis & superexaltari à materiis sensibilium & appetibiliū rerum, secundum carnem & apparentiam eius. Ipsa quippe est quædam intransmutabilitas animæ in honoribus & in ignominiis similiter se habens non variato animo in his, quæ ad eum indigna seu digna prouenIunt taciturnitate, præterquam ad reprehensibilia per omnia possidens, quia ad laudes & contumelias vniformiter se habet. Proinde in persona huiusmodi mitis propheta ait: *Factus sum, sicut homo non audiēs & non habens in ore suo redargutiones.* Ait enim, *Factus sum, sicut homo non audiens,* scilicet laudes adulatorum. Vnde Hieronym. ait: Si ad patriam tendimus. Syrenæ quidem adulatores sunt, de quibus Isa. 13. c. in fine. *Syrenæ in delubris voluptatis,* id est in domibus Magnatum, qui faciunt se sicut idola adorari: atque de contumeliis Propheta subdit: *Et non habens in ore suo redargutiones:* quasi dicat, Qui me iniustè arguebant, non redarguebam, sed patienter & cum mansuetudine sustinebam, licèt eos redarguere possem: obseruans illud, quod Apostolus ad Rom. 12. cap. ait: *Non vosmetipsos defendentes charissimi,* sed date locum iræ. Iob quoque 3. cap. in fine de seipso ait: Nonne

Christus docet mansuetudinem opere & verbo. Matt. 11. Psal. Hieron. Isa. 13. ad Rom. 12. Iob. 3.

Nonne dissimulaui, nonne silui, nonne quieui; & venit super me indignatio. Ait enim: Dissimulaui, quia exterius impatientiam non ostendi. Silui, quia non reclamaui. Quieui, quia interius turbatus non fui: & venit super me indignatio, quia me excusando eam non repuli.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De triplici virtute, quam mititas in se comprehendit,

Mititas triplicem comprehendit virtutem.

SEcundo quoque consideremus huius mititatis seu mansuetudinis meritum, secundum sententiam glossæ, Mititas triplicem in se comprehendit virtutem. Primo lenitatem, secundo æquanimitatem, tertio innocentiam siue innocuitatem. Lenitas est quantum ad motum mentis, Æquanimitas quãtum ad insultum hostis, Innocentia quantum ad actum hominis. Et sic excludit triplicem amaritudinem, scilicet rancoris per lenitatem: impatientiæ per æquanimitatem vel longanimitatem: Liuoris per innocentiam & innocuitatem.

Quòd mititas lenitatem in se comprehendat.

CAP. I.

Quinam sunt veri mites. August. Rom. 12.

PRimo enim mititas comprehendit in se lenitatem. Nam secundum glossam mitis est, quem mentis amaritudo non afficit. Proinde Augustinus ibidem ait: Mites sunt, qui cedunt improbitatibus & non resistunt malo, sed vincunt in bono malum. Hoc enim & Apostolus ad Roman. 12. cap. ait: *Noli vinci à malo, sed vince in bono malum:* quasi dicat, Si aduersarium tuum non pœnitet, tamen noli vinci à malo, scilicet per impatientiam, sed vince in bono scilicet, mititatis, malum scilicet hominem. Mititas quippe, seu mansuetudo, nobile genus vincendi est. glossa, Bonitate contende contra illum, bona contentio & salubre certamen, vt sis bonus contra malum: nobile est vincere, nobilius vincere in bono, sed nobilissimum vincere in bono, malum: Et Isidorus in soliloquiis, lib. 2. ait: Magna est virtus, si non lædas à quo læsus es. Magna est fortitudo, si etiam læsus remittis. Magna est gloria, si cui potuisti nocere, parcis. Qui enim hanc virtutem mititatis habet, sui est compos, suique possessor. Qui vero seipsum theoria & actu possidere didicerit, amplius triumphator erit, quam si de multis gentibus & ciuitatibus victoriam adeptus esset. Proinde Prou. 16. in fine, Salomon ait: *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium.* Amplius dicam, altius nobilius est suiipsius esse possessorem, quam omnium rerum extra positarum esse dominatorem, cum altior & nobilior est animus, cui dominatur quàm omnia corporalia, quæ sunt creata Vnde Aug. super Gen. ad literam. Sicut Deus omnem creaturam, sic anima omnem creaturam corporalem dignitate naturæ præcellit. Insuper in lib. de ciui. Dei inquit: Omni corpori præfertur animæ natura.

Magna virtus si non lædas à quo læsus es.

Prou. 16.

Aug.

Quod mititas comprehendit in se æquanimitatem.

CAP. II.

Quis mitis.

Ambros.

SEcundo quidem mititas comprehendit in se æquanimitatem. Vnde glossa sequitur dicens: Mitis est quem non rancor, vel ira afficit: sed omnia æquanimiter sustinet: vnde & Ambros. super Lucam. Quid enim mihi prodest carere sceleribus, nisi fuero mitis & mansuetus; Mitiga ergo affectum tuum, vt non irascaris: aut certè iratus non pecces. Præclarum est enim motum temperare consilio. Nec minoris virtutis esse videtur cohibere iracundiam, quàm omnino non irasci: cum plurimum istud sit, non irasci sit leuius. Hoc autem scilicet motum iræ cohibere, fortius existimo. Proinde Propheta inquit: *Irascimini & nolite peccare.* Est etenim duplex ira. Vna, quæ fit per vitium: secunda, quæ fit per zelum. Prima inquam est, quæ fit per vitium. Et de hac inquit: *Irascimini & nolite peccare*, id est si primus motus iræ insurgat, nolite peccare, scilicet consentiendo in corde: vel ad effectum perducendo in opere, vel diu retinendo in mente. Quod necessitatis est permittit: quod vero culpæ est, interdicit. Secunda autem ira est, quæ fit per zelum: secundum enim Greg. in 5. moralium, in fine super illud Iob. cap. *Virum stultum interficit iracundia.* Ira per vitium, oculum mentis excæcat: Ira vero per zelum, oculum mentis ad tempus conturbat: quia ex quo saltem rectitudinis æmulatione concutitur ea, quæ nisi trãquillo corde percipi non potest, contemplatio dissipatur. Quia enim inquietudine mentem agitat, eius mox aciem obscurat, vt altiora in commotione non videat, quæ bene prius tranquilla cernebat: sed inde subtilius ad alta reducitur: vnde ad tempus ne videat reuerberatur, alias turbatur. Nam recta æmulatio æterna post paululum ipsi in tranquillitate largius aperit, quæ hic interim per commotionem claudi. Et dat exemplum de collyrio, quod oculum prius turbat, sed post eum clariorem & sereniorem monstrat. Ex his patet, quod ira per zelum non tollit iudicium practicum, & præcipuè illud, quo regitur zelus ipse & actus eius. Illam vero serenitatem contemplationis, quam habet in tranquillitate illius pacis, quæ exuperat omnem sensum, obfuscat non quoad habitum, sed quoad actum: nec pro omni tempore, immo pro sequenti tempore multum iuuat, pro quanto per zelum illum accenditur charitas & omnis torpor mentis excutitur & radices vitiorum funditus extirpantur, atque plures cogitationum venialium absterguntur: necnon & per ipsum homo Dei gratiam amplius promereretur: & sic per illum mansuetudinis virtus non minuitur, sed augetur & firmius habituatur & solidatur.

Cohibere motum iræ magna virtus.

Psal. Duplex ira. Prima per vitium.

Secunda per zelum. Gregor. Iob.

Ira per zelum non tollit iudicium practicum.

Quod mititas in se comprehendit innocentiam.

CAP. III.

1. Cor. 13.

Thren. 3.

Iob. 34.

TErtio vero mititas cõprehendit in se innocentiã seu innocuitatem. Nam secundum glossam prædictam, Mitis est, qui non irritat, nec irritatur: nec nocet, nec nocere cogitat. Hinc 1. Corinth. 13. Charitas quæ mititatem seu mansuetudinem parit, non irritatur, quia propter iniuriam non prouocatur ad iram, cum vindicandi appetitum non habeat, quinimo vituperationem conuertit in refectionem, & plagas in medicinam. Vnde 3. c. Thren. de huiusmodi mansueto scriptum est: *Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis.* Et aliud de Iob. in 34. c. ait. *Quis est vir, vt est Iob, qui bibit subsannationẽ, quasi aquam,* id est ita abundanter, vel ita voraciter sicut aqua bibitur à sitibundo, vel ita delectabiliter & quasi cum refrigerio, sicut bibitur aqua tempore magni æstus. In tribus profecto consistit innocentia Christiana & vera. Primo in declinatione mali, secũdo in operatione boni, iuxta propheticum illud, *Declina à malo & fac bonum*, nec hæc sufficiunt ad innocentiam veram: sed tertium ei necessarium est, scilicet mansuetè tolerare aduersa, exemplo Prophetæ, qui de se ait: *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus; cum loquebar illis, impugnabant me gratis*, id est sine

In tribus cõsistit Christiana innocentia.

Psal.

1. Timot. 1. sine culpa mea. De his tribus per orationem ait Apostolus 1. Timot. 1. *Finis praecepti est charitas*, de corde puro in declinando mala: conscientia bona, scilicet in faciendo bona, & fide non ficta, id est non fictili & fragili in tolerando aduersa. Ad talem innocentiam hortatur Chrysosto. in Homil. dicens: Gaude innocentia & exulta: gaude inquam, quia vbique illæsa es, vbique secura. Si tentaris, proficis: si humiliaris, erigeris: si pugnas, vincis: si occideris, coronaris. Tu in seruitute liberalis: in periculo tuta, in custodia læta: Tibi omnis victoria adiicitur, tibi vniuersa militia subiugatur. Te potentes honorant, suscipiunt principes, magnates exquirunt: etiam illi nonnunquam te desiderant, qui te impugnant: Tibi boni parent, mali inuident, zelant æmuli, inimici succumbunt: Nec vnquam poteris victrix non esse, etiam si tibi inter homines iudex iustus defuerit.

Chrysost. Adhortatio ad innocētiā.

Articvlvs tertivs.

De præmio mititatis, & qua ratione beatificentur, tripliciter demonstratur.

TErtiò insuper consideremus mititatis, seu mansuetudinis præmium. Ait enim Dominus: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Hoc siquidem tripliciter patere potest. Primo per oppositum, secundo per effectum, tertio per fructum.

Quod mititas est quædam beatitudo considerata conditione hominum rabidorum.

Cap. I.

Iracundi infœlices.

PRimo quidem, quòd beati sint mites, patet per oppositum. Ad hoc quidem homines feroces & rabidi mouent bella & lites sequentes, scilicet irascibilis motus, vt quasi deuictis aduersariis securè possint possidere terram. Mititas & rabies in humano corde, miseria est: ergo mititas beatitudo merito dici potest. Proinde his, qui à motibus irascibilis sunt totaliter quietati, pacifica & quieta possessio terræ viuentium à Saluatore nostro promissa est, cum ait: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Verè itaque iam beati sunt mites, qui seipsos possident inuariabili animo, & dominantur sibiipsis velut rebus, quas possident. Ergo in hac vmbratica vita protinus est quædam fœlicitas sub decreto virtutum totum esse hominem ad seipsum & non illectum à concupiscentiis vanis, non sociatum malis. Hæc quidem mititatis virtus maximè præsidentibus conueniens est. Nam, secundum Hieron. super epistolam ad Titum: Nihil est fœdius præceptore furioso, qui cum debeat esse mansuetus & humilis ad omnes, ex diuerso toruo vultu, trementibus labiis, rugata fronte, effrænatis conuiciis facie inter pallorem & ruborem variata, clamore perstrepitat, & errantes non tam ad bonum attrahit, quàm ad malum sua sæuitia præcipitat & compellit.

Fœlix qui virtutes possidet.

Hieron. Nihil fœdius præceptore furioso.

Quod impassibilitis mentas est quædam mititatis beatitudo.

Cap. II.

Mansuetudo hominē impassibilem efficit.

SEcundo quoque, quòd mites sint beati, patet per effectum. Nam mititas seu mansuetudo hominem impassibilem facit. Quod patet, quia mitis secundum Philosophum, patitur, sed non deducitur, id est læsiones non sentit. Est quippe mititas tanquam culcitra mollis, quæ dura suauiter recipit, & in ea animus leuiter & suauiter requiescit. Proinde Ecclesiast. 14. in principio scriptum est. *Felix, qui non habuit animi sui tristitiam, & non excidit à spe sua:* Merito ergo Ambrosius super Lucam ait: Cum depo-suero omne peccatum, & exuero omnem malitiam, & simplicitate contentus fuero, inops malorum, superest vt mores temperem. Quid enim mihi prodest carere sceleribus, nisi fuero mitis vel mansuetus?

Ecclesi. 14.

Ambros.

Quod mitibus triplicis terræ possessio pro beatitudine datur.

Cap. III.

Mites tripliciter terram possident.

TErtio, quod mites sint beati, patet per fructum quia Dominus ait: *Quoniam ipsi possidebunt terram.* Possidebunt profecto triplicem terram. Primo terram, quam terunt, Secundo terram, quam gerunt: Tertio terram, quam quærunt. Hoc est terram mundi, terram corporis sui, & terram superni regni. Primo quidem possidebunt mites terram, quam terunt. Profecto immites homines & feroces terram huius mundi destruunt. Propterea non merentur possidere eam, sed mites, quia terram mundi pacificè regunt. Vnde Eccle. 10. cap. scriptum est: *Sedes ducum superborum destruxit Dominus, & sedere fecit mites pro eis.* Qui enim vult omnes iniurias vindicare, nunquam ditabitur, nec diu regnare poterit etiam in regimine sæculari. Proinde 2. Reg. 22. ait mansuetus Dauid, *Mansuetudo mea multiplicauit me.* Cito quippe ditatur, cui omnia prosperantur: atque plurimum prosperatur, qui regimina mansuetè gubernat, teste Propheta, qui ait: *Intende, prospere, procede & regna. Propter veritatem, mansuetudinem, & iustitiam, & deducet te mirabiliter dextera tua.* Ex his patet, quod ad omne regimen, siue temporale, seu spirituale, cæteris paribus, homines mites præferendi sunt, eo quod melius dispositi sunt, ad suscipiendum diuinas inspirationes necessarias ad regimen aliorum, quàm cæteri quicunque regentes, teste Propheta qui ait: *Docebit mites vias suas*, scilicet per quas alios bene regāt. Secundo vero immites & feroces non possidebunt terram proprij corporis, quia destruunt eam, eo quod sensualitatem suam non subiiciunt rationi: Mites autem & mansueti, qui proprij corporis dominium habent, subiiciendo sensualitatem imperio rationis: ideo possidebunt corporis sui terram: vnde Luc. 21. c. Dominus ait. *In patiētia vestra possidebitis animas vestras*, vbi Greg. inquit: Dū nobis ipsis dominari discimus, hoc ipsum incipimus possidere, quod sumus. Tertio immites & feroces de terra viuentium, id est paradiso excluduntur: Mites autem & quieti pacificè & securè possidebunt Dominum in terra viuentium. Vnde August. ibidem ait Rixentur ergo immites & dimicent pro terrenis & temporalibus rebus: sed beati mites, quoniam ipsi hæreditabunt terram, de qua euelli non poterunt: vnde Propheta ait: *Portio mea Domine, sit in terra viuentium.* De hoc autem etiam alibi Propheta inquit: *Mansueti autem hereditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis.* Ratio huius est, quia secundum Gregorium, Mansuetudo imaginem Dei in nobis seruat, sed ira dissipat. Qui autem imaginem patris non portabit, ad iudicium hæres patris non cognoscetur. Proinde 1. Corinth. 15. cap. Apost. monet: *Sicut portauimus imaginem terreni, portemus imaginem cœlestis:* hoc autem dico, quia caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt. Ergo soli mansueti, qui habent imaginem Dei, hæreditabunt terram illam viuentium, nec vnquam auferetur ab eis: vnde subditur, & *delectabuntur in multitudine pacis.* De qua alibi idem ait: *Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum*, scilicet in illo beato regno. Et iterum Isa. 32. cap. inquit: *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta.* Hæc tria competunt fidei, spei & charitati, quæ mansuetudinem introducunt.

Eccle. 10. Qui non parcit diu regnare nō potest.

2. Reg. 22.

Psal.

Mitis in regimine aliis præferendus.

Luc. 21. Gregor.

August.

Psal.

Gregor. Mansuetudo Dei imaginē seruat. 1. Cor. 15.

Isa. 32.

cunt. In futuro autem erit pulchritudo pacis, quantum ad dotes corporis: Tabernacula fiduciæ quantum ad dotes animæ: Requies opulenta, quantum ad vtrumque. Quæ nobis ex ipsa desiderabili mititate largiri dignetur mitissimus agnus Dei Dominus Dominus Iesus Christus, qui propter veritatem, & mansuetudinem, & iustitiam cum Patre & Spiritu sancto distributor est terræ regni cœlorum per infinita sæcula sæculorum, Amen.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de tertia beatitudine, est luctus cui promittitur consolatio vera, vbi agitur de Christiano luctu, qui continet tres articulos, quorum primus tria, secundus quatuor, tertius tria complectitur capita.

Tertia Beatitudo est luctus, cui promittitur consolatio vera, vbi agitur de multiplici luctu bono & malo

Sermo VII.

Matt. 5. BEati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Iterum Matth. 5. Miro quippe mysterio hæc tertia beatitudo primam sequitur & secundam. Profectò post paupertatem & mundi contemptum, post quietem mentis & mansuetudinem, dum homo sibiipsi solicitè vacat, nihil inuenit, nec in se nec in aliis, nisi quod flebile est, propterea luget. Aduertẽdum est autem, secundum Nico. de Lyra quod dupliter homo se habet circa concupiscentiã mundi. Primo modo communiter, secundo modo excellenter. Primo cõmuniter, scilicet cum delectationibus ciborum & venereorum in sensu gustus & tactus. Similiter & melodiarum, spectaculorum atque odorum in sensu auditus, olfactus & visus homo vtitur moderatè, atque resecat quæ superflua sunt: hæc pertinent ad virtutem temperantiæ: quæ virtus politica est. Secundo autem modo excellenter, cum scilicet homo omnia supradicta à se abdicat & elongat, & luctum in præsenti vita sanctissimis ex causis voluntariè sumit.

Nico. de Lyra.

Homo dupliciter se habet circa mũdi concupiscentiam.

Et hoc, secundum Augu. pertinet ad beatitudinem luctus. Et de hoc Dominus in verbo proposito ait: Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Circa hanc beatitudinem luctus, tria ad præsens consideremus. Primo luctus debitum, secundo luctus meritum, tertio luctus præmium. *August.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Quod homo in præsenti vita tripliciter flere debet pro seipso.

PRimo enim consideremus luctus debitum. Tenemur enim pro tribus lugere & lachrymari. Primo pro præterita vita, secundo pro præsenti miseria, tertio pro futura lætitia. Primum impetrat remissionem, secundum consolationem, tertium promissorum exhibitionem. *Pro tribus tenemur lugere.*

Quod lugere debet peccator præteritam vitam suam.

CAP. I.

PRimo quidem lugere & plorare debemus, pro præterita vita criminibus plena. Et huiusmodi impetrat peccatorum remissionem. De huiusmodi Isidorus de summo bono ait: Duplicem fletum habere debet omnis peccator in pœnitentia, vel quia bonum per negligentiam non fecit, vel quia malum per audaciam perpetrauit. Et Gregorius super illud Thren. 3. *Diuisiones aquarum deduxit oculus meus*, ait: Diuisas quippe in oculis aquas damus, alias deducimus, cum peccatis singulis dispertitas lachrymas damus. Proinde cum anxio spei desiderio hoc postulabat Propheta dicens: *Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in mensura*, quasi dicat: Spero Domine, quod gratia tua ita cor nostrum immutabit ad compunctionem & fletum, quod in ipso fletu pro peccatis ita delectabimur, sicut in, cibo & potu. Sicut de se Iob. 6. cap. testatur dicens: *Quæ prius nolebat tangere anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt.* Et addit Propheta dicens: *In mensura*, scilicet, peccatorum: vt quantitas pœnarũ correspondeat quantitati culparum, iuxta illud Isa. 27. *In mensura contra mensuram, cum abiecta fuerit, iudicabit*, scilicet Deus animam, vel homo conscientiam suam, & Greg. hoc verbum Prophetæ exponens ait: Vniuscuiusque mens tanto pœnitendo compunctionis suæ bibat lachrymas, quanto se meminit iuisse per culpas. Et Basilius in Hexameron ait: Grandia peccata, grandia lamenta desiderant, ita vt pro modo vel mensura culparum, sit modus vel mensura pœnarum. Hilarius quoque exponens hanc beatitudinem ait: Lugentes enim hic dicuntur, non orbitates, aut contumelias, aut damna mœrentes, sed peccata vetera flentes, & Grego. in Homil. inquit: Notandum autem, quòd hanc beatitudinem cum intentione quadam proposuit: ideo non dixit, *Beati qui tristantur, sed beati qui lugent*. Inde enim perfectionis magisterium dedit. Si enim, qui filios vel alios defunctos lugent, secundum illud tempus non desiderant pecuniam, vel gloriam nec conuiciis acuuntur, nec aliqua passione alia capiuntur: multo magis hoc seruare debent, qui lugent peccata sua. Quanto igitur maior fuerit peccatoris fletus, tanto maior & certior sequetur remissio peccatorum, & consolatio mentis, teste Propheta, qui ait: *Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei* Fluminis quidem impetus est abundantia lachrymarum, sicut alibi idem ait: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam.* Cum enim impetuosè lachrymæ fluunt, omnes sordes vitiorum abluunt & expurgant. Et hic est impetus, qui lætificat ciuitatem Dei, id est cor cuiuslibet veraciter pœnitentis. Tale siquidem cor, Dei ciuitas nuncupa

Hæ lachrymæ magnæ sunt virtutes. Isido. Gregor. Thren. 3. Psal. Iob. 6. Isa. 27. Pœna correspondeat delicto. Quanto maior fletus tanto certior remissio peccatorum. Psal. Psal.

Paradisus ciuitas quia Deus inhabitat.

nuncupatur: quia Deus inhabitat illud, & in eo esse debet ciuium vnitas, eo quod omnes cogitationes, affectiones & desideria vnanimiter tendere debent in Deum. Merito ergo Hieronymus in quadam epistola ait: O humilis lachryma, tua est potentia, tuum est regnum: Ante tribunal iudicis non vereris accedere, amicorum tuorum accusatoribus silentium ponis, non est qui te accedere vetet. Si sola intraueris, vacua non redibis: magis crucias Diabolum, quàm infernalis pœna. Quid plura? vincis inuincibilem, superas insuperabilem, ligas omnipotentem. Item Cassiodorus super Psal. ait: Fletus est cibus animarum, corroboratio sensuum, absolutio peccatorum, refectio mentium, lauacrum culparum. Ecce quàm præclarus & efficax est fletus ad culparum ablutionē.

Hieron. Encomium lachrymarum.

Cassio. Fletus cibus animarum.

Quod plorare & lachrymari debemus, pro incolatu miseriæ præsentis vitæ.

Cap. II.

Secundo vero lugere & plorare debemus pro præsenti miseria, & hoc impetrat spiritualiter consolationem. In necessitate factus est nobis luctus non tantum pro peccatis propriis & paternis, verum etiam, quia ipse incolatus noster inuitat nos ad lachrymas, necnon & expulsio in turbulentum & inquietissimum locum, vbi omnia peioribus semper conditionibus alternantur. Insuper & ad fletum cogit mortales ipsa ineuitabilis necessitas moriendi, magis incertitudo loci, qui meritis nostris aut demeritis nos expectat, & diiudicationis dies, in quem indeclinabiliter festinamus omnes, ad fluuium educere lachrymarum cogit. Merito Propheta de homine hoc diligenter considerante inquit: *Ascensiones in corde suo disposuit in valle lachrymarum, in loco quem posuit.* Ait enim ascensiones in corde suo disposuit, id est cōsiderationes supradictas diligenter in corde suo examinauit, in valle lachrymarum, id est in hac valle miseriæ. Cum enim homo considerat, quod propter superbiam primi hominis exul factus est in hac misera vita, atque tot & tantas miserias hic in se & à se sentit, magnam habet materiam atque occasionem, immo necessitatem seipsum humiliandi. Vnde Ecclesiast. 10. *Quid superbis terra & cinis:* Et alibi quidam ait.

Quæ ad lachrymas nos prouocant.

Misera hominis vita.

Ecclesiast. 10.

Vnde superbit homo, cuius conceptio culpa,
Nasci pœna, labor vita, necesse mori?

Profecto conceptio culpa est, sicut Propheta in persona cuiuslibet hominis ait: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Nasci pœna, Gene. 3. *in dolore paries filios tuos.* Labor vita. Gen. 3. *in sudore vultus tui vesceris pane tuo.* Et Iob. 5. cap. *Homo nascitur ad laborem.* Necesse mori. Psal. *Quis est homo qui viuet & non videbit mortem?* Et additur superius à Propheta, *In loco quem posuit,* scilicet ad prædicta considerandum atque plorandum. Vndique igitur nobis existentibus in hac lachrymarum valle materia luctus offertur, vt ascensiones ad optima in corde hominum disponantur, sicut in sequenti capitulo fiet.

A superbia vocamur.

Psal. 50.
Gen. 3.
Ibid.
Iob. 5.
Psal.

Quod flere & lugere debemus pro desiderio æternorum.

Cap. III.

Tertio quoque lugere & lachrymari debemus pro futura lætitia, exemplo sitientis atque desiderantis Prophetæ, qui de se ait: *Sitiuit anima mea ad Deum, fontem viuum,* scilicet à quo omnia bona fluunt. Et quid sitierit, subiungit dicens, *quando veniam & apparebo ante faciem Dei?* quasi dicat. Tardè est mihi Domine, quod appaream ante faciem tuam, quia tunc in te satiabor vtique fonte viuo. Vnde alibi ait: *Satiabor, cum apparuerit gloria tua,* id est cum gloriosus apparebo ante faciem tuam. Notanter autem dicit, *Sitiuit anima mea,* quia sitis, ex salis vsu prouenire solet. Sic & sitire Deum, ex sale sapientiæ originem habet. Proinde Ecclesiast. 24. scriptum est. *Qui bibunt me, adhuc sitient.* Et in sequenti beatitudine dicit Dominus: *Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Sed qui totum Deum desiderat, profecto de incolatu huius miseriæ & dilatione patriæ frequenter plorat. Vnde Propheta subdit: *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte,* dicens, *dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus?* Aperit enim causam suæ sitis: Qui enim comedit cibum salsum atque amarum, cito sitit. Vnde & Christus, cui dederunt in escam fel: *Sitio,* inquit in passione, Ioan. 19. Lachrymæ quoque ad literam salsæ sunt & amaræ. Ait igitur, *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes,* quasi dicat, Ego plorauì pro irriguo inferiori & pro irriguo superiori, id est pro præsenti miseria & pro futura lætitia. Quod mystica narratione describitur Iosue 15. & Iudic. 1. vbi dicitur, *quod Axa filia Caleph, sedens super asinum suspirauit, Cui dixit pater suus: Quid habes? at illa respondit: Da mihi benedictionem: Terram australem & arentem dedisti mihi, iunge & irriguam. Deditque ei pater suus irriguum superius & irriguum inferius.* Axa quippe super asinum sedet, cum irrationabilibus carnis suæ motibus anima præsidet. Quæ suspirans à patre terram irriguam petit, quia à creatore nostro cum magno gemitu gratia lachrymarum quærenda est. Sunt namque nonnulli, qui iam in dono perceperunt liberè pro iustitia loqui, oppressos tueri, indigentibus possessa tribuere: sed adhuc gratiam lachrymarum non habent, hi nimirum terram australem & arentem possident, sed adhuc irrigua indigent. Sed pater illius dedit ei irriguum superius & irriguum inferius, id est gratiam lachrymarum pro dilatione patriæ & pro incolatu huius miseriæ. Et quidem prius irriguum inferius, ac post irriguum superius datur: Sed quia lachrymæ pro futura lætitia dignitate præeminent, necesse scripturæ fuit vt prius irriguū superius, & postea irriguum inferius commemorari deberet. Ait ergo, *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes,* id est refectio spiritualis, sicut idem alibi ait, *Quia cinerem tanquam panem manducabam.* Die, scilicet quando fit prandium, ac nocte, quando fit cœna, vel die prosperitatis, & nocte aduersitatis. Has quippe lachrymas malorum opprobria iugiter excitant. Propterea Propheta subdit: *Dum dicitur mihi quotidie,* scilicet à malis, *vbi est Deus tuus?* Quia enim Deū non vident, eum non existimant. O ignorantia cæca, nescire vbi est ille, qui vbique est. De talibus Sap. 2. scriptum est: *Excæcauit illos malitia eorum & nescierunt sacramenta Dei, neque mercedem sperauerunt iustitiæ. Et ideo dicunt, vbi est Deus tuus?* quem quasi mercedem expectas, nec aliud in hoc sæculo habere desideras. Porro de hoc luctu mysticè Propheta ait: *Super flumina Babylonis, illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur Sion,* id est gloriæ sempiternæ. De hoc etiam fletu Bernard. inquit: Qui amat desiderat, inde irrigatur, inde indulcoratur, inde impinguatur adipe vituli saginati: Inde illuminatur, inde potatur fonte dulcissimo, sicut in persona talis animæ Propheta ait, *Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.*

Psalm.

Psalm.

Sitire Deum ex sale sapientiæ prouenit.

Eccl. 24.

Psalm.

Ioan. 19.

Iosue. 15.
Iudic. 1.

Magna est lachrymarū gratia.

Hominū maxima ignorantia.

Sap. 2.

Psalm.

Psalm.

Articvlvs Secvndvs.

De triplici meritorio luctu, qui pro proximo fieri debet.

Secundo consideremos luctus meritum. Triplex est enim meritorius luctus, qui erga proximū perhibetur. Primus est alienæ offensionis, secundus alienæ obsecrationis, tertius alienæ compassionis.

Quod

Quod flere debemus pro peccatis, quibus proximi nostri offendunt Deum.

Cap. I.

PRimus luctus est alienæ offensionis & culpæ. In illum profectò sensum horum verborum, *Beati qui lugent*, traiicio, qui de diuina offensione procedit, qui cum offensus est Deus inexaudibili, alias inexhausibili pœna deflere debet. Et nihil penitus aliud fletu & amarissimo luctu sit dignum, nisi cum offenditur creator omnium rerum. Profectò qui lachrymis & orationibus placat Deum, & maiorem acceptioremque Deo affectionem habet, & compassionem ad proximum, quam si pro corpore sustentando nostram omnem substantiam donaremus, præsertim si subleuatio ex impenso auxilio subsequatur ad tollendum malum proximi iam prolapsi. Ad hoc hortatur Ioel. 2. cap. dicens: *Inter vestibulum & altare plorabunt sacerdotes ministri Domini, & dicent, Parce Domine*, scilicet indulgendo culpam. *Parce populo tuo*, scilicet remittendo pœnam, *& ne des hereditatem tuam*, id est Christianum populum, *in opprobrium*, scilicet peccatorum & flagellorum. Hinc quoque Bern. ait: Illas enim lachrymas verè in vinum mutari dixerim, quæ fraternæ compassionis affectu in feruore prodeunt charitatis. Pro qua etiam ad horam tuiipsius immemor sobria quadam ebrietate infundens. Ecclesiast. quoque 22. c. mysticè scriptum est: *Supra fatuum*, id est peccatorem inconsideratum *plora, defecit enim sensus*. Sequitur. *Nequissimi enim nequissima vita super mortem fatui, luctus mortui septem dies, fatui autem & impij omnes dies vitæ illorum*. Chrysostomus quoque super Matth. ait: Et si qui sua lugent peccata, beati sunt, vt patet: beatiores autem sunt, qui aliena lugent peccata. Qui enim aliena lugent, certum est quòd sua non habent quæ lugeât. Tales quippe conuenit esse omnes Doctores salutis, sicut prædicatores & confessores. Hæ lachrymæ, mysticè significantur Genes. 36. vbi scriptum est, quòd *Anan inuenit aquas calidas in solitudine, cum pasceret asinas patris sui*. Anan quippe gratia interpretatur. Ipsa enim in solitudine præsentis vitæ inuenire facit aquas calidas, id est feruentes lachrymas, dum homo considerat vacuitatem bonorum, multitudinem malorum, atque infinitum numerum stultorum, qui per asinas designantur.

Nihil ita dignum lachrymis quam cū Deus offenditur.

Ioel. 2.

Eccl. 22.

Fœlicissimi qui aliena lugent peccata.

Gen. 36.

Quod plorare debemus pro cæcitate peccantium, quæ in mundo regnat.

Cap. II.

SEcundus luctus est alienæ obcæcationis & impœnitentiæ. De hoc Hierony. super hoc verbo, *Beati qui lugent*, inquit: Luctus enim hic non mortuorum ponitur communi lege naturæ, sed peccatis & vitiis mortuorum, sicut fleuit Samuel Saülem. 1. Reg. 16. & Paulus eos, qui post immunditiam pœnitentiam non egerunt, hoc fletu fleuit Hierem. cap. 9. cum ait: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos*, scilicet in anima filiæ populi mei? *Quis dabit me in solitudinem diuersorum viatorum, & derelinquam populum meum, & recedam ab eis? Quia omnes adulteri sunt, & cœtus præuaricatorum, & extenderunt linguam suam quasi arcum mendacij, & non veritatis. Confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, & me non cognouerunt, dicit Dominus*. Hoc quidem fletu fleuit Iesus super cæcos habitatores Hierusalem. Proinde Luc. 19. c. scriptum est: *Videns Iesus ciuitatem, fleuit super illam dicens: Si cognouisses*, scilicet mala, *quæ* propter peccata tua *ventura sunt super te, quæ* & ego video, propter quod & fleo, & tu, supple fleres, quæ modo exultas. Ad hoc Deuteron. 32. *Vtinam saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent*, atque causam, quare ignota eis erant iudicia Dei, quæ erat prosperitas mundi, subiungit dicens: *Et quidem in hac die tua*. Non mea, qua lætaris & gaudes, in qua tibi non mihi viuis, quæ ad pacem tibi. Sed quia talis prosperitas mundanorum oculos claudit, ne videant mala futura super eos, ideo subdit: *Nunc autem*, scilicet in tali prosperitate, *abscondita sunt*, scilicet mala ruinæ super te venturæ ab oculis tuis, quos prædicta prosperitas excæcauit. Hoc est stercus hirundinis, quod oculos Tobiæ excæcauit, Tob. 2. Atque cladem superuenturam illi prædicens ait: *Quia venient dies in te*, id est contra te, scilicet Romanæ obsidionis: *& circundabunt te inimici tui*, scilicet Romani Principes, *vallo*, per fossatum iactum in circuitu. Tres enim aggeres dicuntur fecisse Romani in circuitu Hierusalem. Et circundabunt te, scilicet per exercitum bellatorum circunquaque dispositum, & coangustabunt te, per machinas & instrumenta vndique, scilicet erecta, & ad terram prosternent te capiendo, & filios tuos, qui in te sunt occidendo & dispergendo, & non relinquent in te lapidem super lapidem, penitus & funditus destruendo. Pro talibus lacrymabatur Apostolus Philip. 3. cum diceba: *Multi enim ambulant*, scilicet proficiendo in peius, *quos sæpe dicebam vobis*, scilicet cum apud vos eram: *nunc autem*, scilicet cum absens sum, *& flens dico*: scilicet pro illorum obcæcatione, & pro simplicium subuersione *inimicos crucis Christi*: quia videlicet crucis virtutem contemnunt, vel quia crucis imitatores affligunt, aut à crucis imitatione retrahunt, seu cruci contraria faciunt, quorum interitus, id est damnatio sempiterna: *quorum Deus venter est*, quia illum tanquam Deum colunt & in ventris escis, tanquam in Deo spem ponunt. *Et gloria in confusione eorum*, qui terrena sapiunt. Has quoque lachrymas pro talibus effundebat Propheta, cum dicebat: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt*, scilicet taliter obcæcati, legem tuam.

1. Reg. 16.

Hiere. 9.

Luc. 19.

Deut. 32.

Prosperitas malorū oculos obcæcat.

Tob. 2.

Philip. 3.

Psalm.

De triplici fletu supernæ compassionis & mortis.

Cap. III.

TErtius luctus est alienæ compassionis, pietatis & pœnæ. Triplex quidem fletus ex compassione meritoriè in anima esse potest. Primus ex destructione, secundus ex afflictione, tertius ex morte. Primus enim est ex destructione, scilicet terrarum, ciuitatum & patriarum, quæ quidem venire solet ex partialitatibus atque bellis. Vnde & Neemias, 2. cap. de se ait: *Quare non mœreat vultus meus: quia ciuitas domus sepulchrorum patris mei deserta, & porta eius combusta igni*. Secundus est fletus ex afflictione. Proinde Iob. 30. cap. de se ait: *Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi*. Sic & Eliseus, 4. Reg. 8. Fleuit coram Azael, qui nuntius erat Regis Syriæ, cui Azael ait: *Quare Deus meus flet?* At Elisæus respondit: *quia scio quæ facturus sis filiis Israel mala. Ciuitates eorum munitas igne succendes, & iuuenes eorum interficies gladio, & paruulos eorum elides, & prægnantes diuides*. Tertius etiam fletus est ex morte: & hic fletus triplex etiam esse potest. Primus, quem parit natura: secundus, quem parit culpa: tertius, quem parit gratia. Primus, quem parit natura: Nam flere de perditis similibus in natura, ipsa natura fauet, quoniam & ipsa similia libenter & aptè similibus sociantur, & amor sic insitus à natura sic agitat, quamobrem dissociatio habet ex natura dolorem, si ex natura sociatio seruauit amorem. Secundus autem est, quem parit culpa, scilicet cum proximus diligitur supra modum, & affectio carnis

Triplex fletus ex compassione meritoriè potest esse in anima.

Neem. 2.

Iob. 30.

4. Reg. 8.

carnis superat rationem, ex quo de amissione charorum ab impatientia anima superatur. Et hoc quidem culpæ atque reprehensionis acerrimæ notam habet, cum talis fletus, nisi ex amore inordinate colligato atque iam dissoluto rei amissione secuta venire non possit, & tantumdem torqueat animum, & fletum inducit, quod amittitur quantum in amore ligabatur. Vnde 13.q.2.c.quam præposterum, hunc fletu prohibens Cyprianus ait: Nobis quoque ipsis minimis & extremis reuelatum est, vt contestarer assiduè, & publicè prædicarem, fratres non esse lugendos accersione Domini de sæculo liberatos, cum sciamus non amitti, sed præmitti; recedentes præcedere, vt proficiscentes, vt nauigantes solent. Profectò non perditur sine impatientiæ luctu, quod sine inordinato amore non hæserat, nec ordinato dolore vritur, qui amittit sine ordinato amore possessum. Talis siquidem luctus plerumque prorumpit in blasphemias & insanias falsas, sicut contingit plerisque viduis, quæ ex inordinato amore ficto vel vero, quem ad viros suos habuisse ostendūt non sine graui culpa continuè clausæ morantur in domo, dimissis diuinis officiis, ac debita visitatione ecclesiarum. Tertius est luctus, quem gratia parit. Habet enim & gratia fletum, atque dolorem irreprehensibilem facit, cum nihil amittatur, quod in Deo diligitur: cum & in ipso nobis salua sint omnia. Nam & sæpe addita specie pietatis deflemus quosdam charos, vtiles ad virtutem, ad capienda diuina, & ad cœlestia documēta. Quamobrem deploratus est Noë, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, Moyses, Aaron, Iosue, Samuel, & Dauid, atque quàm plures sacerdotes & Prophetæ, necnō & plurimi iusti Reges. Insuper in Machabæis multi bellatores, duces & sacerdotes in luctum populorū venerunt. Vnde Genes. vlt. scriptum est, quod, *Ioseph ruit super faciem mortui patris flens & deosculatus est eum.* Et Apostolorum Principes apud Vrbem & cæteri, vbi finierunt, multi Archimandritæ, id est pastores Dominicarum ouium, cum decesserunt, luctum reliquere relictis. De quarto quoque Ioan. 11. scriptum est, quod Iesus, vt vidit Mariam plorantem, & Iudæos, qui venerant cum ea plorantes, *infremuit spiritu, & turbauit semetipsum, dicens, vbi posuistis eum? Dicunt ei, Domine veni & vide, & lachrymatus est Iesus. Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum.* Sed quomodo verificatur de Christo illud Isa. verbum, quod 24. c. de ipso ait: *Non erit tristis, neque turbulentus.* Ad hoc dicendum, quod duplex est in luctu atque tristitia error. Primus est insensibilitatis, secundus est impatientiæ. Primus inquam est insensibilitatis, & hic est error Stoicorum, qui dixerunt quod nullus sapiens tristatur. Sed profectò inhumanum videtur, quod de morte maximè sancti viri, vel alterius, sapiens non tristetur. Secundus est error impatientiæ. Et hic est illorum omnium, qui in luctu & tristitia charorum immoderatè excedunt. Ad hos igitur errores eliminandos Dominus tristari voluit & lugere, vt apertius demonstraret, quod aliquando possumus atque debemus lugere & contristari, quod est contra Stoicos: Et modum in tristitia obseruauit, quod est contra impatientes. Proinde primæ ad Thessalonicens. 4. cap. Apostolus ait: *Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus, vt non contristemini, sicut & cæteri, qui spem non habent.* Vbi non simpliciter dicit, vt non cōtristemini: sed addit, sicut & cæteri, qui spem non habent: qui scilicet nimis vtique contristantur, quemadmodum contingebat viduæ, cuius vnicus filius defunctus erat, Lucæ. 7. cui Dominus ait, *Noli flere.* In cuius mysterium Genesis 26. c. dicunt pastores Geraræ id est Dæmones, *Nostra est aqua*, scil. lachrymarum harum impatientis animæ. Et Ecclesi. 22. ad literam scriptum est: *Super mortuum plora, quia defecit lux eius.* Et demum subdit, *Modicum plora super mortuum.*

[Left margin notes: *Quis fletus prohibetur.* — Genes. 50. — Ioan. 11. — Isa. 24. — *Duplex error in luctu.* — *Inhumanum videtur quod de morte sancti viri sapiens non tristetur.* — 1. Thess. 4. — Luc. 7. — Gen. 26. — Eccl. 22.]

Pia deploratio pro morte fratris Vincentij fidelissimi, ac dilectissimi socij mei.

Cap. IV.

CVm de fraterna compassione ac pietate sacras scripturas attenta perscrutatione considero, gladium doloris cordi meo acrius infigo, nec lachrymas scribendo continere valeo. Vis enim doloris adducit intentionem, & indignatio Domini ebibit spiritum meum. Subtracto siquidem illo, per quem mea in Domino studia vbicunque libera esse solebant, simul & cor meum dereliquit me. Cuius enim vel ferreum pectus super me non moueatur, si nouit incommodum & damnum meum? Reluctor affectui nitens vel inuitus non moueri frustra à conditione naturæ vniuersitatis, debito conditionis viri, potentis iussu, iudicio iusti, flagello terribilis, Domini voluntate. Pro huiusmodi quidem exigo à meipso nō indulgere multo fletui: nec possum imperare tristitiæ, dum impero lacrymis: sed sicut scriptum est, *Turbatus sum & non sum locutus.* At suppressus dolor altius introrsum radices figit, eo vt sentio acerbior fletus, quo non est exire permissus, fateor victus sum. Exeat necesse est foras, quod intus patior. Exeat sane per calamum vt scientes incommodum meum, dulciori affectu mihi compatiantur. Scitis dilectissimi fratres, quam iustus sit dolor meus, quam dolenda plaga mea. Scitis profecto, quam fidus comes deseruit me in hac via peregrinationis, qua ambulabam: quàm vigil ad curam, quam non segnis ad opus, quàm suauis ad mores. Quis ita mihi pernecessarius, cui æque dilectus ego, prima erat amicus religione frater, sed charitate extitit alter ego. Dolete quæso, & vicem meam tenete vos, quibus hæc sunt nota. Infirmus corpore, & grauiter multoties fui, & ille semper portabat & gubernabat me. Pusillus corde eram, & confortabat me. Piger & negligens in via Dei eram, & excitabat me. Improuidus & obliuiosus, & commonebat me. Quomodo mihi auulsus es Vincenti mi? Quomodo raptus è manibus homo vnanimis, homo secundum cor meum? Amauimus nos in vita, quomodo in morte separati sumus? Amarissima separatio, & quam non posset omnino efficere, nisi mors. Quando enim me viuus desereres, omnino opus mortis horrendum diuortium est. Quis enim tam suaui vinculo mutui nostri non pepercisset amoris, nisi totius suauitatis inimica mors? Bene mors, quæ vnum rapiendo, duos furiosa peremit. An non mors etiam mihi, immo plus mihi: cui vtique omni morte infelicior vita seruata est: viuo viuens vt moriar, & hoc dixerim vitam? Quam mitius me priuares, ô austera mors vitæ vsu quam fructu. Nam vita sine fructu grauior mors est. Denique duplex malum paratur ligno infructuoso: securis & ignis. Ergo meis laboribus inuidens elōgasti à me amicum & proximum, per cuius maxime studium erant si quando fructuosi erant, ipsi labores. Satius proinde mihi fuisset periclitari vita, quam tua Vincenti præsentia, qui meorum in Domino studiorum eras solicitus incitator, fidelis adiutor & cautus examinator. Cur quæso, aut amauimus, aut amisimus nos? Dura conditio, sed mea miseranda fortuna, non autem tua. Nam tu, chare frater, si charos amisisti, chariores (vt credo) iam recepisti: me vero quænam iam miserum, atque senem consolatio manet post te vnicum solacium meum? Per viginti duos annos & vltra in peregrinatione per Italiam placita fuit vtrique societas corporum, pro morum concordia, sed solum me diuisio vulnerauit. Cōmune quod libuit, quod triste & lugubre meum, in me transierunt iræ, in me confirmatus est furor. Erat ambobus alterutrum grata præsentia, dulce consortium, suaue colloquium.

[Right margin notes: *Optimi amici officium.* — *Mors inhumana.* — *Dolendum de interitu amici studiosi.* — *Duplex malū paratur ligno infructuoso.*]

loqnutum. Sed tantas vtriusque delitias ege perdidit: tu mutasti equidem immutatis illis retributio multa: Quanto fœnore gaudiorum, ac benedictionum cumulo cares hodie, (vt credo) nobis charissime. Habes certe pro me tantillo repositam tibi Christi præsentiam, nec di pendinm sentis absentiæ à nobis tuæ Angelorum admixtus choris. Non est igitur quod causeris tu de nostra, quasi subtracta tibi præsentia, cui affatim sui suorumque copiam Dominus maiestatis inclusit. At ego pro te quid? Quam vellem scire quidnam sentias nunc de me illu vnico tuo medius nutanre curis destinito scilicet baculo imbecillitatis meæ, si tamen licet ad hæc cogitare de miseriis ingresso abyssum lumiois, atque illo pelago æternæ fœlicitatia absorpto. Affectus proinde tuus nó est imminutus, sed immutatus, nec quia Deú vidisti nostri cura te exuisti: Etenim ipsi Deo cura est de nobis. Quod infirmú est, abiecisti: sed non quod pium, *charitas* denique *nunquam excidit.* Non obliuiscaris me in finem: non expedit quidem. Scis vbi verser, vbi iaceam, vbi reliqueris me. Non est qui porrigat manum. Ad omne quod emerserit respicio ad fratrem Vincentium, vt consueueram, & oon est. Heu tunc ingemisco miser, sicut homo sine adiutorio. Quem consulam in ambiguis? Cui in aduersis fidã? Quis portabit onera? Quis pericula propulsabit? Nonne vbique gressus meos Vincentij oculi anteibant? Qui nouistis eum, scitis vera esse quæ loquor. Nonne tuum Vincenti pectus curæ meæ notius quam meum ipsius habebant, familiarius incursabant, acriusque vrgebant? Nonne in liugua illa tua placabili & modesta meam à sermonibus sæculi frequentissime acrius vindicabas, amice reddebas quieti? Dominus dederat illi linguam eruditam, vt sciret quando deberet proferre sermonem. Ita denique in prudentia responsorum suorum, & in gratia sibi datade super domesticis satisfaciebat & externis. Occurrebat autem aduentantibus, se opponens ne subito meũ ocium incursarent, si quibus sane satisfacere non per se nequibat, hos perducebat ad me, cæteros emittebat. O virum industrium, ô amicum fidelem, ô mansuetudo modesta, & amco gerebat morem, & non deerat officiis charitatis. Nec quærebat quæ sua sunt, qui se medius ingerebat curis, vt ego vacarem. Sperabat enim, sicut erat humillimus, maiorem de mea quiete fructum, quam si vacaret: ipse siquidem plus omnibus laborabat, & minus omnibus accipiebat, ita vt sæpe cum aliis necessaria ministrabat, ipse egeret in pluribus: verbi causa, cibo, vestitu, & loco ad quiescendum. Gratias tibi ago, mi suauissime frater, de omni fructu meorum, si quis est in Domino studiorum, mearum prædicationum, meorum laborum in toto discursu per Italiam tanto tempore frequentato? tibi debeo, si profeci, si profui. Tu occupabaris, & ego tuo beneficio feriatus sedebam mihi, aut prædicationibus populi uccupabar. Cur enim securus intus non essem, cum te scirem agentem foris, manum dexteram meam, lumen oculorum meorum, pectus meum & linguam meam? Equidem indefessa manus, oculus simplex, pectus consilij, lingua loquens iudicium; sicut scriptum est, Psal. 36. *Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium*, Quot defectus commisissem in prædicationibus meis, nisi sensata sua ratio, & illuminatus spiritus, atque discretio summa me instanter & solicite docuisset? Non cognouit literaturam, sed habuit literarum inuentorem sensum, habuit illuminantem spiritum, iudicium rectum. Fateor me non habuisse in ordine, in verbi Dei doctrina, præter te, alium præceptorem. Tu magister meus, tu Doctor meus, tu doctor & rector meus. Quanta soliditate, veritate, discretione, atque prudentia illa tua humanitate & mansuetudine docebas me, instruebas me, corrigebas me, laborabas pro me, mente inuigilabas pro me, præmonebas me,

Auctor gratias agit defuncto de acceptis beneficiis.

Psal. 36.

cautum & circumspectum faciebas me. Si quid horum fuit in me, ex te fuit, à te processit, per te originem & incrementum sumpsit. Profecto hoc securus addo, mihi vtilis in omnibus, præ omnibus fuisti, vtilis in paruis & in magnis, in publicis & priuatis, intus & foris. Marito ex eo pendebam totus, qui mihi totum erat. Solum pene reliquerat mihi priuilium honorem & nomen, sed ille præerat in solicitudine. Merito ergo requiescebat in illo spiritus meus, per quem licebat delectari in Domino, & in scripturis sanctis, prædicare liberius, dictitare frequentius, pausare quietius. Heu sublatus es, & hæc omnia. Tecum omnia pariter abiere, deliciæ & lætitiæ meæ, viuam quoad viuam, in senectute, in amaritudine, viuã in mœrore. Etenim *manus Domini tetigit me.* Me inquam tetigit & percussit, non illum quem ad requiem euocauit. Me inquam occidit, cum illum succidit. Nunquam enim occidit, quem quis dixerit: quẽ Deus plantauit in vita. Exite lachrymæ: iam aperiantur cataractæ miseri capitis mei, & erumpant fontes aquarum, si forte sufficiant diluerẽ sordes culparum, quibus nã merui. Luctus meus quæso, humano, atque pio pensetur affectu, non vsu, videmus nempe mortuos quotidie plangere mortuos suos: fletum multum, & fructum nullum. Nõ culpamus affectum, nisi cum excedit modum, sed causam. Ille nimirum naturæ est, & eius turbatio peccati pœna, hæc vanitas & peccatum. Etenim ibi sola, ni fallor, plorantur damna gloriæ carnis, vitæ præsentis incommoda & plorandi, qui ita plorant. Nunquid ego sic? Similis mihi affectus, sed altera causa, dissimilisque intentio. Mirabantur profecto multi, qui præsente funere dilecti fratris mei cernebant erumpere lachrymas ab oculis ex medio cordis mei, dissimulabam: sed ignis qui absconsus erat in corde meo, adurebat, & depascebat interiora mea, clausus serpebat latius, sæuiebat acrius, & tandem in lachrymas erumpebat. Nulla profecto mihi querela de omnibus, quæ sunt mundi. In his profecto, quæ Dei sunt, ademptum doleo, fidele auxilium, salutare consilium, Vincentium lugeo. Vincentius est in causa proximus, spiritu vltra 22. annos socius in proposito euangelij verbi Dei. Adhæserat anima mea animæ illius & dilectio vnam fecerat ex duabus. Cum ergo essemus cor vnum & anima vna, hanc meam pariter & ipsius animã pertransiuit gladius, & scindens mediã partẽ locauit in cœlo, atque aliã partem reliquit in cœno. Ego, ego illa porro misera in luto iacens truncata potiori parte, & dicitur mihi, Ne fleueris? Auulsa sunt viscera mea à me & dicitur mihi, Ne senseris? Sẽtio, sentio licet inuitus, quia nec fortitudo lapidis fortitudo mea, nec caro mea ænea est. Sentio prorsus & doleo, *& dolor meus in conspectu meo semper.* Non sane nos poterit insensibilitatis arguere ille verberans, quomodo illos, de quibus ait Iere. 5. c. *Percussisti eos & non doluerunt.* Non sum fateor insensibilis ad pœnas, Mortem horreo meã etiam & meorũ: meus Vincentius erat, meus plane. An non meus, cum fuerit professione filius, solicitudine pater, peregrinatione socius, magisterio Doctor, charitate mater, consors spiritu, intimus affectu? is recessit à me. Sentio, læsus sum & grauiter, ignoscite fratres, & filij vicem dolere paternam. *Miseremini mei saltẽ vos amici mei.* Non reprehendo iudicium Dei, quo recipit quisque, quod dignum est. Ille coronam, quam meruit: ego quam debeo pœnam. Nunquid quia sentio pœnam, reprehendo sententiam; humanum est illud, hoc impium, humanum inquam & necesse affici erga charos, siue delectabiliter cum præsto sunt, siue cum absint moleste. Non erit ociosa conuersatio socialis, præsertim inter amicos, & quid effecerit mutuus amor in sibi præsentibus, separationis indicat horror & dolor de inuicem separatis. Plangu denique mi Vincenti, & si non super te, propter te tamen, hinc prorsus, hinc afficior grauiter, quia vehementer amo. Et nemo mihi molestus sit dicens, non deberet sic affici,

Planctus auctoris ex affectu nimio erga defunctum.

Psal.

Ierem. 5.

Inter amicos mutuus amor difficilẽ separationẽ efficit.

cum

cum benignos Samuel super reprobo Rege, & pius Dauid super filio patricida satisfecerint affectioni, non ad iniuriam fidei, non insuper in suggillationem iudicij: *Absalon fili mi*, ait sanctus Dauid, *fili mi Absalon*, & Vincentius plusquam Absalon est. Saluator quoque videns ciuitatem Hierusalem, & præuidens ruinam eius, *fleuit super eam*: & ego propriam, & quæ in præsenti est, desolationem non sentiam? plagam meã recentem & grauem non doleam? Ille compatiendo fleuit, & ego patiens non audebo? Profecto ad tumulum Lazari nec flentes arguit, nec à fletu prohibuit: insuper & cum flentibus fleuit, *& lachrymatus est*, inquit, *Iesus*. Fuerunt enim lacrymæ illæ testes naturæ, non indices diffidentiæ. Deinde & produit mox ad vocem eius, qui erat mortuus, ne continuo putes fidei præiudicium, dolentis affectum. Sic nec fletus vtique noster infidelitatis est signum, sed conditionis indicium. Nec quia percussus ploro arguo ferientem, sed prouoco pietatem, seueritatem flectere satago: vnde & verba mea dolore sunt plena, non tamen & murmure. *Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine*. Cãtet tibi misericordia, quam fecisti cum seruo tuo Vincentio. Cantet tibi iudicium, quod portamus, in altero bonus, in altero laudabilis & iustus. An solum laus bonitatis tibi conuenit? Insuper & iustitiæ: *iustus es Domine & rectum iudicium tuum*. Vincentium tu dedisti, Vincentium tu abstulisti. Et si dolemus ablatum, non tamen obliuiscimur, quod datus fuit, & gratias agimus, quod habere illum meruimus. *Dominus* igitur illum *dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum* per infinita sæcula seculorum, Amen.

Psal. — *Psal. 118.*

ARTICVLVS TERTIVS.

De triplici consolatione, quæ à Domino pie lugentibus datur.

Triplex consolatio in præmium datur pie lugẽtibus.

TErtio autem consideremus luctus præmium, quia Dominus ait, *Quoniam ipsi consolabuntur*. Triplex profecto consolatio in præmium pie lugentibus datur. Prima est remissionis, secunda lætificationis, tertia glorificationis. Et vna alteri gradatim succedit.

De consolatione, quæ à Domino datur iis, qui lugent peccata sua,

CAP. I.

Prima cõsolatio. Iudith. 8. Gloss. Ambr.

PRimo enim consolatio est remissionis, quia propter lachrymas remittuntur peccata, vnde Iudith. 8. *Indulgentiam eius fusis lachrymis postulemus*, Glossa ibid. ait, Lachrymæ pondera vocis habent, quæ, imperant, non supplicant. Et iterum Ambr. inquit: Oratio lenit, lachryma cogit: hæc vngit, illa pungit. Et idẽ super Luc. lib. 19. inquit: Lachrymas Petri lego, satisfactionem non lego: sed defendi non potest, ablui potest: lauant lachrymæ delictum, quod pudor est confiteri, lachrymæ veniam non postulant, & impetrant. Fleuit amarè, vt lachrymæ lauarent delictum. Tu similiter lachrymis dilue culpam. Non inuenio quid dixerit, sed quod fleuerit. Et Ber. super Can. ait. Lachrymę pœnitentium vicinæ sunt Angelorum, quia in illis odor vitæ, sapor gratiæ, gustus indulgentiæ, sanitas redeuntis innocentiæ, reconciliationis iucunditas, & serenatæ conscientiæ suauitas. Talis luctus est irriguum Magdalenæ, quæ, vt dicitur Luc. 7. *Stans retro secus pedes Iesu, lachrymis cœpit rigare pedes eius*. Proinde meruit à Domino audire, *Remittuntur tibi peccata tua*. Luctus est mystice mare æneum, siue mare templi, in quo lauabantur sacerdotes, id est animæ peccatorum. 3. Reg. 7. c. Hoc est lauatòrium claustri spiritualis, id est animæ Deo dicatæ: in cuius persona Propheta ait, Psal. 6. *Lauabo per singulas noctes*, &c.

Bern. — Luc. 7. — 3. Reg. 7. — Psal. 6.

Hoc est balneum in pomærio Susannæ, vbi ipsa lauabatur, Dan. 13. Hæc est cisterna Bethleem, cuius aquas desiderabat Dauid, 2. Reg. 23. Hic est fons hortorum dilectæ sponsæ, & puteus aquarum viuentium, Cant. 4. Hoc est natatorium Siloe, vbi cæcus illuminatur, Ioan. 9. cap. Hic est fluuius Iordanis, in quo leprosus Naaman mundatur, 4. Reg. 5. Hæc est cella vinaria sponsæ, de qua compunctionis & deuotionis vinum optimum propinatur, Cant. 2. Hoc est mare rubrum, in quo Ægyptij, id est crimina, & Pharao, id est Diabolus, cum toto suo exercitu, submerguntur, Exo. 15. Hæ lachrymæ sunt aquæ, in quibus capita draconis contribulantur. De quibus Propheta ait, Psal. 73. *Contribulasti capita draconis* id est vitia Diaboli, *in aquis*, scilicet lachrymarum. Hæc est probatica piscina in aqua abluitur hostia id est, oratio: quæ Domino offerri debet, Ioan. 5. Merito ergo Cassiod. super illud Psal. 41. *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte*, inquit, Fletus, cibus est animarum, corroboratio sensuum, absolutio peccatorum, refectio mentium, lauacrum culparum.

Dan. 13. — 2. Reg. 23. — Cant. 4. — Ioan. 9. — 4. Reg. 5. — Cant. 2. — Exod. 15. — Psal. 73. — Ioan. 5. — Cassio. — Psal. 41.

Quanta lætitia & consolatione replentur, qui per luctum impetrarunt peccatorum remissionem.

CAP. II.

Secũda cõsolatio. Chrysost.

SEcunda consolatio est lætificationis, & hæc oritur ex peccatorum remissione, secundum enim Chrysost. super Matt. sicut post vehementes imbres aër mundus, ac purus efficitur, ita etiam post lachrymarum pluuias, serenitas mentis sequitur, atque tranquillitas. Proinde Propheta in persona gaudentis post lachrymas ait, Psal. 103. *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo*, scilicet radicatorum, ac per lachrymas ostensorum *consolationes tuæ lætificauerunt animam meam* scilicet propter illa, quæ per lachrymas consecutus sum. Merito ergo Chrysost. in quodam sermone ait: Nemo ad Deum aliquando flens accessit: qui non quod postulauit acceperit: Nullus ab eo beneficia dolenter optauit, qui non impetrauerit. Ipse enim est, qui consolatur flentes, dolentes curat, pœnitentes informat. Et iterum Propheta loquit, Psal. 26. *Conuertisti planctum meum in gaudium mihi*. Et Ierem. 31. Dominus ait: *Conuertam luctum eorum in gaudium & consolabor eos, & lætificabo à dolore suo*. Et Isa. 40. c. etiam in persona Domini inquit: *Consolamini, consolamini popule meus, dicit Dominus Deus vester, loquimini ad cor Hierusalem, & aduocate eam, quoniam completa est malitia eius, dimissa est iniquitas eius.*

Psal. 103. — Chrysost. — Psal. 26. — Ierem. 31. — Isa. 40.

Quod pie lugentes diuersa beatitudine præmiantur..

CAP. III.

Tertia consolatio. Beatitudo sumitur tribus modis.

TErtia est consolatio glorificationis, quæ post lætificationem à Domino misericorditer dispensatur. Sumitur autem glorificatio, seu beatitudo tribus modis. Primo large, secundo proprie, tertio propriissime. Primo modo large, & secundum hoc charitas, seu gratia gratum faciens, beatitudo dicitur, quia æterna beatitudine facit dignum. Et de hac Propheta inquit, Psal. 83. *Beatus vir, cuius est auxilium abs te*, immo quælibet virtus formata, & quodlibet donum Spiritus-sancti, & quilibet fructus spiritus potest dici beatitudo prædicto modo. Secundo modo proprie & magis specialiter, & sic beatitudo est actus, seu perfectio animæ iam purgatæ immediata ad beatitudinem & sic sumitur in beatitudine occurrenti. Tertio modo sumitur propriissime, scilicet beatitudo præmij, quod duplex est scilicet increata, quæ Deus est; & creata, quæ est status omnium beatorum aggrega-

Psal. 83.

Psal. 83. tione perfectus. Et de hac Propheta inquit, Psal. 83. *Beati, qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.* De hac etiã intelligi potest, quod Dominus ait: *Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Talibus lugentibus Isa. vlt. c. Dominus ait: Isa vlt. *Lætamini cum Hierusalē, & exultate in ea omnes, qui diligitis eam, gaudete cum ea gaudio vniuersi, qui lugebatis super ea, vt sugatis, & repleamini ab vberibus consolationis eius, vt mulgeatis*, id est lac exprimatis, & deliciis affluatis ab omnimoda gloria eius. Et iterum Propheta inquit, Psal. 125. *Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent*, hîc per gratiam & in futuro per gloriam, quam nobis largiri dignetur lugentium consolator Dominus Iesus Christus, qui cum Patre, & Spiritu sancto gaudium est omnium Beatorum per infinita sæcula sæculorum, Amen. Psal. 125.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hi Sermo, qui est de quarta beatitudine, est esuries iustitia seu famelica iustitia, vbi agitur quomodo anima in præsenti vita, & in gloria saturatur, qui sermo continet tres articulos, quorum vnusquisque complectitur tria capita.

Articuli primi, Quod famelica iustitia ardenter tribuit vnicuique, quod suum est.

Cap. 1. Quod famelica iustitia Dei tribuit tria.

Cap. 2. Quod esuriens iustitiam sibi ipsi etiam tribuit tria.

Cap. 3. Quod esuriens iustitiam proximo suo etiam tribuit tria.

Articuli secundi, Quod tripliciter esurit & sitit etiam in vita præsenti anima bonis spiritualibus saturata.

Cap. 1. Quod rationalis insatiabiliter saturatur per fidem de diuina veritate.

Cap. 2. Quod irascibilis per spem insatiabiliter saturatur de diuina sublimitate.

Cap. 3. Quod concupiscibilis per charitatem insatiabiliter saturatur de diuina bonitate.

Articuli tertij, Quod famelica iustitia in beata vita triplici saturitate insatiabili præmiatur.

Cap. 1. Quod in gloria intellectus insatiabiliter saturatur de visione diuina.

Cap. 2. Quod in gloria insaturabiliter saturatur memoria de securitate diuinæ possessionis.

Cap. 3. Quod in beata vita voluntas humana insaturabiliter satiatur de diuina fruitione.

Quarta Beatitudo est esuries iustitiæ, seu famelica iustitia, vbi agitur quomodo anima in præsenti vita, & in gloria saturatur.

Sermo VIII.

Matt. 5. BEati, qui esuriunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Iterum vbi supra. Ad quartam Beatitudinem perducti sumus, quæ merito sequitur post prædictas. Qui enim mundana contempsit, moresque suos mansuetudine rexit, atque miserias suas, & alienas luxit, iam esurire & sitire iustitiã potest, quod prius non potuisset. Proinde Amb. super Luc. ait: Postquam delicta fleui, esurire incipio, & sitire iustitiam. Æger quippe non esurit, cum graui morbo laborat. Dupliciter se habet homo ad iustitiæ virtutem. Primo communiter, secundo excellenter. Primo quidem communiter, scilicet cum bene se habet ad proximum in his, quæ habent debiti rationem, vnicuique reddendo, quod sibi iuste debetur, non procrastinando, nec diutius retardando. Et hoc fit per iustitiam, quæ virtus politica est. Secundo vero se habet homo ad iustitiam excellenter, & hoc fit per esuriem iustitiæ, atque sitim, videlicet quando homo debita iustitiæ, cum quodam insolito & feruido desiderio operatur, & operari speculatur subtiliter, quemadmodum esuriens, atque sitiens frequenter comedit, ac bibit, & hoc agere imaginatur. Et de hoc in beatitudine iustitiæ Dominus ait: *Beati, qui esuriunt*, &c. Per hanc enim iustitiam immediate coniungimur Deo, quod non fit per alias virtutes cardinales. Insuper sicut Hier. ait: Non sufficit nobis velle iustitiam, nisi iustitiam faciamus & esuriamus, vt sub hoc exemplo nunquam nos satis iustos, sed semper esurire iustitiæ opera intelligamus. Ratio huius est, secundum Chrysost. Quoniam omne bonum, quod non ex amore ipsius boni, qui est animæ fames, faciunt homines, ingratum est ante Deum. Ideo debemus esurire, & sitire iustitiam. Esuriunt enim iustitiam qui secundum Dei iustitiam desiderant conuersari. Et illi iustitiam sitiunt, quis eius scientiam acquirere cupiunt. Esuries quoque iustitiæ est desiderium summi boni. Sed aduertendum est, secundum Hier. in epistola ad Demetriadem, quod omnes virtutum species vno iustitiæ nomine continentur. Est ergo famelica & sitibunda iustitia omnium virtutum, atque bonorum insatiabilis appetitus. Proinde Bern. in quadam epistola ait: Nunquam iustus arbitratur se comprehendisse; nunquam dicit, satis est: sed semper esurit, sititque iustitiam, ita, vt si semper viueret, semper quantum in se est, iustior esse contenderet, hoc enim Luc. 17. c. docebat Dominus discipulos suos dicens: *Cum hæc omnia feceritis, dicite, serui inutiles sumus.* Esuries quippe animati corporis, est appetitus eorum, quæ possunt secundum naturam sustentare naturam: Esuries autem & sitis animæ rationalis est, deuenire in optimum, atque verum. Cum enim rationali animæ amplior gratia condonatur, in ampliora tendit esuriens, vt etiam impatienter appetat à minimis vitiis liberari, & potioribus virtutibus inhærere, atque pœnis intentatis, & mortem appetere non desistat, & semper subiacet laboribus, quousque obtineat, quod ipsa optat. Tractantes igitur de hac famelica & sitibunda iustitia, triplicem famem & sitim ad præsens consideremus. Prima est fames iustitiæ, secunda est fames gratiæ, tertia est fames gloriæ.

Ambros. — Dupliciter se habet homo ad iustitia virtutem. — Primo communiter. — Secundo excellenter. — Hiero. — Chrysost. — Hiero. — Bernard. — Luc. 17. — Triplex est fames iustitiæ.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quod famelica iustitia ardenter tribuit vnicuique, quod suum est.

PRima est fames & sitis iustitiæ, id est ardens desiderium, atque bene viuendi insatiabilis appetitus. Nam esurire, est de re manducabili meditari. Sic esurire iustitiam est de illa affectuose & assidue meditari. Et talis esuries meliora bonis, & melioribus optima anteponit. Vnde Aug. de vera religione ait: Hæc est perfecta iustitia, qua potius potiora, & minus minora diligimus. Et Greg. 12. q. 2. c. cum deuotissimam, ait: Summum in rebus est bonum iustitiam colere, ac cuique iura seruare. Talis esuriens iustitiam, tribuit vnicuique, quod suum est. Primo ipsi Deo, secundo sibiipsi, tertio proximo.

Aug. — Gregor.

Quod famelica iustitia Deo tribuit tria.

CAP. I.

PRimo enim famelica iustitia & sitibunda, Deo tribuit tria. Primo honorem, secundo amorem, tertio timorem. Honorem creatori, amorem redemptori, timorem iudici, quasi initium, medium, & finem

Famelica iustitia tria Deo tribuit scilicet honorē, amorē, & timorem.

finem sine fine à Domino habere recognoscamus, vt quodammodo primum pertineat ad Dei cognitionem, secundum ad Dei dilectionem, tertium ad Dei recordationem. Dei honor. Primo inquam hæc famelica iustitia tribuit Deo honorem, tanquam creatori. Et hic siquidem triplex est. Primus est adoratio, secundus exoratio, tertius est veneratio. Primus enim est adoratio. Est enim adoratio subiectio & humiliatio interior & exterior, qua Deo nos subiectos esse ad perdendum & saluandum plenarie profitemur. Sic & adorabat Dominum propheta, Psal. 30. dicens: *In manibus tuis sortes meæ.* Secundus est exoratio, per exorationem enim ad Deum refugimus inclinandum. Sic faciebat Propheta, cum dicebat, Psal. 38. *Exaudi*, id est efficaciter audi, *orationem meam, & deprecationẽ meam auribus percipe*, id est diligenter attẽde, *lachrymas meas.* Tertius est veneratio, qua ad ipsum Deum & ad sacra eius non nisi decenter, hoc est loti & puri mente, & corpore accedere præsumamus, sicut Isa. 1. præcepit Dominus dicens: *Lauamini, mundi estote*, &c. Dei amor. Secundo vero talis iustitia amorem tribuit redemptori, sicut Deut. 6. omnibus præceptum est: *Diliges Dominum Deum tuum*, &c. id est dulciter, *& ex tota anima tua*, id est prudenter: *& ex tota fortitudine tua*, fortiter proinde Richard. super Canti. hoc idem: & Bern. ait: Disce Christiane à Christo amare Christum, ama dulciter, ama prudenter, ama fortiter: dulciter, ne illectus: prudenter, ne deceptus: fortiter, ne depressus ab amore Domini auertaris. Primo quidem amandus est dulciter: profecto Deum dulciter ille amat, qui eius dulcedinem, carnis & mundi delitiis anteponit. Et ad hoc hortatur Propheta dicens, Psal. 33. *Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus.* Secundo vero prudenter Deum ille amat, qui propter Christum proprium sensum relinquit. Vnde 1. Cor. 3. cap. Apostolus ait: *Si quis videtur inter vos esse sapiens in hoc seculo, stultus fiat, vt sit sapiens. Sapientia enim huius mundi, stultitia est apud Deum.* Tertio enim Deum fortiter amat, qui à propria voluntate se elongat, vt dicat Domino, sicut Matth. 26. Christus Patri pro ipso dicit: *Non sicut ego volo, sed sicut tu vis.* Dei timor. Tertio quidem hæc iustitia timorem tribuit iudici, cum Propheta dicat, Psalm. 7. *Deus iudex, iustus, fortis.* In quibus verbis ostendit Propheta, quod propter tria talis iudex timendus est. Primo quia infallibilis: secundo, quia inflexibilis: tertio, quia infugibilis. Primo enim, quia erit infallibilis, vnde ait, *Deus iudex*, scilicet erit in iudicio. Deus enim interpretatur videns. Quis enim fallere poterit sapientiam cuncta cernentis? cum *inextinguibile erit lumen eius*, vt dicitur Sapien. 7. cap. Ideo, vt dicitur Isa. 29. *Peribit sapientia à sapientibus*, scilicet in iudicio. Quoniam, vt dicitur Iob. 12. *Ipse nouit & decipientem, & eum qui decipitur.* Secũdo, quia inflexibilis: vnde subdit, *Iustus*, quis enim poterit flectere iustitiam eius; Scriptum est enim Prouerb. 6. *Zelus & furor viri*, id est, Christi, *non parcet in die vindictæ*, id est, iudicij, nec acquiescet cuiusquam precibus, nec accipiet pro redemptione dona plurima. Tertio, quia erit infugibilis, ideo subditur, *fortis.* Nam quod iuste iudicauerit, potenter & fortiter exequetur, nec ab executione poterit impediri. Vnde Iob. 9. cap. inquit: *Cuius ira resistere nemo potest.* E Ioannes Baptista, Matth. 3. cap. ait: *Quis vobis demonstrabit fugere a ventura ira?* scilicet iudicis perturbati. Et iterum Propheta inquit, Psal. 2. *Tunc*, scilicet in die iudicij, *loquetur ad eos in ira sua* dicens: *Surgite mortui, venite ad iudicium.* Quod verbum asperum erit malis, & suaue bonis, *& in furore suo*, scilicet quando cum eis disceptabit dicens: *Esuriui & non dedistis mihi manducare*, &c. Matth. 25. Quod quidem verbum asperum erit malis. Tunc inquam *conturbabit eos*, cum scilicet subdet, *Discedite à me maledicti in ignem æternum*, Matth. 25. Quod verbum erit horribile malis. Iustus autem, *ab auditione mala non timebit*: quæ erit quando dicetur, *Surgite mortui*: Neque à peiori, quæ erit quando dicetur, *Esuriui*, &c. Neque à pessima, quæ erit quando dicet Dominus, *Discedite à me maledicti in ignem æternum.*

Primo igitur tribuit Deo honorem, qui quidem triplex est. Primus est adoratio. Psal. 30. Secundus est exoratio. Psal. 38. Tertius est veneratio. Isa. 1. Deut. 6. Richar. Bern. Amandus est Deus primò dulciter. Psal. 33. Secundo est amãdus prudenter. Tertio amãdus est fortiter. Matth. 26. Psal. 7. Deus iudex timendus est. Propter tria. Primo quia infallibilis. Sap. 7. Isa. 29. Iob. 12. Secundo quia inflexibilis. Prou. 6. Tertio quia infugibilis. Iob. 9. Matth. 3. Psal. 2. Matth. 25. Matth. 25.

Quod esuriens institiam sibiipsi etiam tribuit tria.

Cap. II.

Secundo hic esuriens & sitiens iustitiam sibiipsi etiam tribuit tria. Primo munditiam, secundo custodiam, tertio disciplinam. Munditiam cordi, custodiam ori, disciplinam corpori. Munditia cordis. Primo enim tribuit munditiam cordis: proinde metuens cordis maculam cum Propheta ad Dominum inquit, Psalm. 18. *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, & ab alienis parce seruo tuo.* In quibus verbis à tribus postulat emundari Primo *à delictis*, secundo *ab occultis*, tertio *ab alienis.* Primo *à delictis*, vnde ait, *Delicta quis intelligit?* quasi dicat nullus omnia. Peccatum est in commissis, delictum in omissis. Delictum, quasi derelictum bonum. Et hæc intelligere difficilius est. Quod aduertens. Iob. 9. cap. ait: *Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti*: vbi glossa. *Verebar omnia opera mea*, etiam bona, quia in operibus bonis duo sunt timenda: desidia, & fraus. Desidiam facit timor & amor mundi: Fraudem vero proprius amor sui, dum pro bene actis tacita humani cordis gratia, vel fauoris aura, vel quælibet res exterior desideratur. Ex his patet, quod etiam operando bona homo incidit in delictum, scilicet in omissione, vel diligentiæ debitæ, vel intentionis rectæ. Diligentiæ debitæ, & de hac Ierem. 48. *Maledictus, qui facit opus Domini negligenter*, alias fraudulenter. Intentionis rectæ: vnde Matth. 6. c. Dominus ait: *Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Et si bona faciendo homo incidit in delictum, multo amplius bona dimittendo & mala operando. Propterea difficile est & impossibile intelligere ipsa delicta. Secundo postulat emundari *ab occultis*: vnde subdit, *Ab occultis meis munda me Domine.* In his verbis manifeste instruimur, vt oremus pro peccatis nostris oblitis vel ignoratis. De quibus August. ait: Pius Dominus piè pœnitentibus, aliàs petentibus: aut peccata dimittit, aut oblita ad memoriam reducit. Ait enim, *meis*, id est ex me prouenientibus & non ex alio, quo genere diabolus peccatum fecit. Tertio postulat emundari ab alienis dicens: *Et ab alienis parce seruo tuo, Ab alienis* ait, scilicet quæ diaboli, vel hominis suggestione operatus sum. Dicuntur autem aliena primo, quia sunt illius, qui suggerit: secundo efficiuntur illius, cui suggeruntur, si corde consentit, quo genere peccauit Adam. Et de talibus Propheta inquit, Psalm. 124. *Declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem.* Et subditur, *Parce seruo tuo*, scilicet tu, cui proprium est misereri semper & parcere. Quod vtique Dominus facit in custodiendo, ne labamur: vel lapsis dimittendo peccata, ne damnemur. Custodia oris. Secundo talis famelica iustitia tribuit custodiam ori. Proinde in persona huiusmodi iusti Propheta inquit, Psalm. 38. *Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator aduersum me.* In quibus sacratissimis verbis triplicem custodiam ori apponendam esse ostendit. Prima est custodia vitæ, secunda est custodia linguæ, tertia est custodia patientiæ. Prima inquam est custodia vitæ: vnde Propheta ait, *Dixi*, id est firmiter in corde proposui, *custodiam*, id est vt custodirem *vias meas*, scilicet cogitationes, locutiones, & operationes. De quibus Ierem. 7. cap. ait: *Bonas facite vias vestras & studia vestra.* Studia quidem hominum, sunt

Sitiens iustitiam sibi ipsi tria tribuit. Primo munditiã cordis. Psal. 18. Iob. 9. Gloss. 4. Ierem. 48. Matth. 6. August. Psal. 124. Secundo tribuit custodiã oris. Psal. 38. Custodia oris tripliciter est apponenda. Prima est custodia vitæ. Ierem. 7. Studiũ quid.

ſunt cogitationes eorum, affectiones, & intentiones, per quas ſe applicant ad aliquod malum, vel bonum. Eſt enim ſtudium intenta animi applicatio. Talia quidem tunc fiunt bona, cum diuinæ legi conformantur, & ſecundum regulas diuini iuris, quæ ſunt decem præcepta, dirigũtur & regulantur. Secunda autem

Secunda cuſtodia eſt linguæ.

eſt cuſtodia linguæ: & de hac ſubdit, *Vt non delinquam in lingua mea.* Merito enim præmiſit cuſtodiam vitæ, cuſtodiæ linguæ: quia niſi diligenter homo cuſtodiat vitam ſuam, non poteſt cuſtodire & refrænare linguam ſuam: quinimmo ſecundum quod homo labitur in vita, labitur & in lingua, iuxta illud Matth.

Matth. 12.

12. *Malus homo de malo theſauro cordis profert mala,* ſcilicet opera, atque verba. Ait ergo, *Vt non delinquam in lingua mea.* Sed ad cuſtodiam linguæ non ſufficit cuſtodia vitæ, niſi adſit adiutorium diuinæ gratiæ. Ideo Propheta auxilium à Domino ad hoc alibi poſtulabat dicens, Pſalm. 140. *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circunſtantiæ labiis meis.*

Pſalm. 140.

Cuſtodia quidem oris, eſt lumen rationis, ſeu ratio illuminata, cum lingua ſit inſtrumentum rationis. Oſtium quoque expoſcit, quod poſſit pro loco & tempore claudi & aperiri, quia Eccl. 3. ait, *Tempus tacendi, & tempus loquendi.* Sed *oſtium circunſtantiæ,* ſuperaddit. Hæc circunſtantia ſeptuplex eſt. Nam ſeptem ſunt diligenter in locutione conſideranda. Primo, quis loquitur: ſecundo, quare loquitur: tertio, quid loquatur, quarto, quibus loquatur: quinto, quando loquatur: ſexto, quomodo loquatur: ſeptimo, quantum loquatur. De quibus latius dictum eſt in tract. de Chriſtiana vita, ſerm. 1. art. 2. & cap. 2. Difficultatem vero obſeruandi omnia ſupradicta conſiderans

Eccl. 3.

Circunſtantia labiorum ſeptuplex eſt iuxta conſiderationes loquentis.

Eccl. 22.

Eccl. in fine 22. cap. inquit: *Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper labia mea ſignaculum certum, vt non cadam in ipſis, & lingua mea perdat me.* Tertia eſt cuſtodia patientiæ. Et de hac Propheta ſubdit: *Poſui ori meo cuſtodiam* id eſt rationem patientem, quaſi dicat. Non ſolum ſeruaui, ſed etiam diligenter ſeruaui. Et merito, cum Prouerb. 21. cap. ſcriptum ſit: *Qui cuſtodit os ſuum & linguam ſuam, cuſtodit ab anguſtiis animam ſuam.* Et addens, quod hoc fecit, quando magis arduum & neceſſarium fuit, inquit: *Cum conſiſteret peccator aduerſum me,* id eſt diabolus, vel homo inſidiator & procurator ad linguæ lapſum. Diſciplina corporis.

Prou. 21.

Tertio vero hæc famelica iuſtitia & ſitibunda tribuit diſciplinam corpori: ſecundum enim morales, Diſciplina eſt competens informatio animæ ad id, quod eſt vtile & honeſtum. Proinde corpori neceſſaria eſt, eo quod a natura corrupta indiſciplinatum ſit. Vnde diſciplina dicitur, quaſi diſplicina, quia ſemper diſplicet carni. Conſideremus itaque in carne, vel circa carnem, ad præſens tria. Primo diſciplinæ contrarietatem, ſecundo diſciplinæ neceſſitatem, tertio diſciplinæ vtilitatem. Primo inquam conſideremus diſciplinæ contrarietatem, quia caro ſemper ſpiritui & ſpiritualibus aduerſatur: vnde ad Gal. 5. c. Apoſt. ait: *Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem:* hæc enim inuicem aduerſantur. Sequitur: *manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſeruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, inuidia, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia.* Et additur, *qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.* Prima animæ noſtræ euenit ſicut ſocio furis, qui cum fure ſuſpenditur: ſic anima damnatur propter ſocietatem carnis. Item caro delicatè nutrita eſt ſicut aſinus pinguis, qui recalcitrat & proiicit Dominum ſuum in lutum. Hæc contrarietas carnis contra ſpiritum vſque ad mortem ſemper perſeuerat in nobis: hinc Propheta ait, Pſalm. 15. *Vſque ad noctem,* id eſt vſque ad mortem, *increpuerunt me renes mei:* hoc eſt reprehenſibilem me oſtenderunt meæ concupiſcentiæ naturales. Et Hier. ait; Quocunque pergo, mecum meum hoſtem porto. Et quidam verſificator inquit.

Tertio tribuit diſciplinam corpori.

Diſciplina quid.

Iuxta diſciplinam tria conſideranda ſunt.

Primo contrarietas.

Galat. 5.

Pſalm. 15.

Hier.

Pax erit hæc nobis ſemper, dum vita manebit,
Cum pecore infirmo, qua ſolet eſſe lupo.

Merito ergo Propheta ait, Pſal. 37. *Non eſt ſanitas in carne mea.* Quia contra ſpiritum & virtutes ſemper à carne pullulant ſymptomata vitiorum. Nam ſicut pili à carne, ſic mala deſideria ab illa ortum & originem habent, & ſicut pili abſque læſione præciduntur, ſed non ſine dolore euelluntur: ſic deſideria carnis abſque periculo poſſumus temperare, euellere autem non. Pili quoque præciſi iterum oriuntur: ſic & deſideria carnis, quamuis ſecentur, iterum renaſcuntur & pullulant. Secundo conſideremus diſciplinæ neceſſitatem. Eſt quippe neceſſaria diſciplina, vt ſpiritui contra infirmitatem carnis auxilium præſtet. Nam teſte Domino, Matt. 26. *Spiritus quidem promptus eſt,* ſcilicet ſemper ad bonum. *Caro autem infirma,* ſcil. ſemper inclinans ad malum. Vnde ſicut quãto plus de fimo ponitur in ipſa terra, tanto amplius herbæ inutiles creſcunt, niſi ſarculo extirpentur: Sic quanto magis homo delicatè nutriuerit & impinguauerit carnem ſuam, tanto magis inſurgunt inordinati concupiſcentiæ motus, niſi ſancta diſciplina diligentius excolatur. Sæpe enim ſarculo commota terra non permittit pullulare ſilueſtres herbas. In huius myſterium Hiere. 10. nos admonet dicens, *Nouate vobis nouale.* Dicitur enim hoc nouale, lis; & hæc noualis, lis, in eodem ſenſu. Et eſt ager vel terra quæ cultura ſæpius innouatur. In quo myſticè admonemur quod terram corporis noſtri debemus per diſciplinã ſæpius innouare. Ad hoc Auguſt. ſuper Ioan. ait: Spiritus deficit, vbi caro requieſcit, vt enim caro mollibus, ſic anima duris nutritur. Illam blanda refouent, hanc aſpera exercent. Et iterum Chryſ. ſuper epiſtulam ad Hebr. ait, Corpori molli reddito neceſſe eſt & animam participare ex corporis morbo. Bern. quoque in quodam ſermone ait: Cur carnem tuam pretioſis rebus impinguas & adornas, quam poſt paucos dies vermes deuoraturi ſunt in ſepulchro, & animam tuam bonis operibus non adornas, quæ Deo & Angelis eius præſentanda eſt in iudicio? Cur ergo animam tuam vilipendis, & ei carnem præponis? Dominam ancillari, & ancillam dominari, magna abuſio eſt. Anima quidem & caro ſunt quaſi duæ ſitulæ in puteo applicatæ, quarum quando vna aſcendit, altera deſcendit. Sic, quando caro infirmatur, ſpiritus impinguatur, & econuerſo. Vnde 2. Corint. 12. Apoſt. ait: *Cum infirmor,* ſcilicet in corpore, *tunc potens ſum,* ſcilicet in mente. Sunt tamen pleriqque qui fortes ſunt ad opera mundi & carnis: debiles vero ad ea, quæ ſunt Dei & ſpiritus. Proinde aſinis ſimilantur, qui a parte poſteriori ſunt fortes, à parte vero anteriori, vbi eſt crux, debiliores ſunt. Tertio conſideremus diſciplinæ vtilitatem. Sicut enim ſpiritus carni adhærens conditiones carnis induit, & totus carnalis fit: de quo ſtatu 1. Cor. 2. c. Apoſt. ait: *Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei:* ſic econtra ſpiritus per carnis diſciplinam Deo inhærens, ſic à Dei ſpiritu abſorbetur: & ita ſuper carnem dominium ſumit, vt ſpiritus etiam carnem ad conditiones ſuas modo quodam transformet. Et hic ſtatus hominis propriè ſpiritualis denominatur: in quo homo faciliter iudicat præſentia & futura. Propterea Apoſtolus vbi ſup. ſubiungit dicens: *Spiritualis omnia iudicat, & ipſe à nemine iudicatur.* Vnde in perſona talium diſciplinatorum Propheta iubilando ait, Pſalm. 46. *Subiecit populos nobis & gentes ſub pedibus noſtris. Elegit nobis hæreditatem ſuam,* ait enim, *Subiecit populos nobis,* id eſt rationis motus, qui debent regi & foueri in bonum: *& gentes,* id eſt motus gentiles carnis, *ſub pedibus noſtris* ſcilicet vt conculcentur à nobis, iuxta illud, quod Geneſ. 10. Dominus homini ordinauit dicens: *Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius.* Et ſubditur, *Elegit nobis,*

Pſal. 37.

Secundo neceſſitas.

Matt. 26.

Hiere. 10.

Auguſt.

Chryſoſt.

Bernard.

2. Cor. 12.

Tertio vtilitas.

1. Cor. 2.

Pſalm. 46.

Geneſ. 10.

nobis, scilicet Deus *hæreditatem suam*, id est gloriam sempiternam. Loquitur enim Propheta de Domino, sicut de bono patre, qui quando fit diuisio & portio inter filios, dilecto filio & maxime paruulo eligit potiorem partem, nec sustinet quod ille filius eligat, quia faciliter deciperetur. Sic quoque plerique sunt, qui libentius eligerent in carnis deliciis gaudere, in præsenti vita, quam sub disciplina carnem domare, vt demum acquirerent gloriam sempiternam. Sed pius Dominus eligit nobis, quasi nescientibus eligere, *hæreditatem suam* sicut prædictum est. Et hoc siquidem facit per disciplinam carnis. Et merito hoc agit: Nam & figulus non potest formosa vasa operari de terra, nisi prius fuerit bene trita vel cribiata & vndique agitata. Sic nec Deus vult facere vasa gloriæ de corporibus nostris, nisi fuerint prius diligenter disciplinata, propter hæc omnia Propheta in Psal. 2. ait: *Apprehendite disciplinam, nequando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta.* Et potest esse thema in particula huius capituli. *Psal. 2.*

Quod esuriens iustitiæ proximo suo etiam tribuit tria.

Cap. III.

Famelica & sitibunda iustitia tria etiam proximo tribuit. Dion. Amor habet triplicē vim.

Tertio quoque hæc famelica & sitibunda iustitia tribuit proximo etiam tria, scilicet primo obedientiam, secundo concordiam, tertio beneficentiam. Obedientiam superiori, concordiam pari, beneficentiam inferiori. Ratio autem prædictorum est, quia secundum sententiam Dion. de diuinis nominibus, Amor habet triplicem vim scilicet eleuatiuam, concordatiuam & inclinatiuam. Primo enim habet vim eleuatiuam, quia eleuat ad superiora: & hæc est obedientia ad superiores. Secundo habet vim concordatiuam ad pares. Tertio habet vim inclinatiuam, & hæc est beneficentia ad inferiores, vt patenter clarescat quod omnia hæc tria ex proximi dilectione procedunt & procedere habent. Obedientia ad superiores. Primo quidem tribuit obedientiam superiori, hanc famelicebat & ad hanc sitiebat Propheta, cum dicebat, Psal. 16. *Perfice gressus meos in semitis tuis*, &c. Semitæ profecto sunt viæ esurientis atque perfectissimæ iustitiæ. De quibus Prouerb. 12. in fine Salomon ait: *In semita iustitia vita.* Et 15. c. idem ait. *In abundanti iustitia virtus maxima est*, iustitia simplex est reddere vnicuique quod suum est. Vnde cum quis se totum dat Deo, vel potius totum Deo se reddit, exponendo se pœnitentiæ veræ, adhuc non nisi simplicem & communem iustitiam implet. Proinde si vult perfectus esse, & maximam virtutem acquirere, quæ est in abundanti & esurienti iustitia, oportet vt se non solum, cui debet, subiiciat se: sed etiam homini propter Deum. Et hoc quidem maxime fit per illam obedientiam sanctam, de qua 1. Reg. 15. *Melior est obedientia, quàm victimæ.* Obedientia enim fit homini propter Deum, cui non debetur: victimæ vero fiunt Deo, cui debentur. Mira ergo obedientiæ virtus est admodum Deo grata. Vnde August. super Psalm. inquit: Non potuit Deus perfectius demonstrare, quantum sit obedientiæ bonum, nisi cum prohibuit ab ea re, quæ non erat mala, sola ibi obedientia tenuit palmam, sola ibi inobedientia inuenit pœnam. Sic ergo perficiuntur gressus, id est operationes in se mitis Dei, quas maxime ingrediuntur religiosi. Sed quia non sufficit bonum incipere, nisi quod incœptum est consummetur: ideo suppliciter orat dicens, *Perfice gressus meos in semitis tuis.* Ita videlicet *vt non moueantur vestigia mea*, scilicet à semitis istis: quia, vt dicit Dominus Luc. 9. in fine: *Nemo mittens manum suam ad aratrum & aspiciens retro, aptus est regno Dei.* Et iterum Matth. 10. cap. inquit: *Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.* Concordia ad pares. Secundo autem

Primo tribuit obedientiam. Psal. 16. Prou. 12. Prou. 15. 1. Reg. 15. August. Luc. 9. Matth. 10.

hæc famelica iustitia tribuit concordiam pari, quia cum omnibus æqualibus satagit concordare. Hanc concordiam facit superna dilectio, & charitatis amor. Vnde Ioan. 13. cap. Dominus ait, *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem.* Quod obseruantes primi conuersi ad fidem, in omnibus concordes erant. Proinde Act. 10. cap. dictum est, *Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna.* Vbi Beda inquit, quod in Græca litera amplius est, scilicet, Et non erat separatio in eis vlla. Vbi etiam inquit: Qui seculum perfectè reliquerant, nequaquam de generis dignitate, alias nobilitate, gloriantes, se inuicem præferebant, sed velut vnius eiusdem matris visceribus editi, eodem fraternitatis amore gaudebant. Sensus est ergo, quod sic per fidem & charitatem vnius Dei, & per mutuam charitatem erant sibi inuicem inuiscerati, & quasi vnum cor effecti, vt nulla causa separationis derogare posset vnitati eorum. Sed quia hoc maximum munus Dei est: ideo Propheta inquit, Psalm. 67. *Deus, qui inhabitare facit vnius moris in domo*, id est in ecclesia Dei. Et alibi, Psalm. 54. *In domo Dei ambulauimus cum consensu.* Et iterum ait, Psalm. 132. *Ecce quam bonum*, &c. Et merito quidem. Nam sicut Christus inter Sanctos in cœlis habitat per charitatis gloriam: ita inter concordes & vnanimes habitat per charitatis gratiam, Domino attestante, qui Matth. 18. cap. ait: *Vbi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Hinc Hilarius super Matth. inquit: In tantum humanæ pacis Christus concordiæ studuit, vt vnitatis merito omnia quæ à Deo precanda sunt impetranda esse confirmet. Ecclesiast. quoque 25. cap. ait: *In tribus placitum est spiritui meo, quæ probata coram Deo & hominibus, concordia fratrum, amor proximorum, & vir & mulier sibi bene consentiens*, hanc quidem concordiam & vnitatem generat, nutrit atque conseruat, supportare inuicem in charitate, vt dicitur ad Ephes. & ad Gal. 6. iterum ait, *Alter alterius onera portate*, scilicet humanæ infirmitatis. *Portate & sic adimplebitis legem Christi*, scilicet qua Christus nos specialiter ligauit, quia præcipuè legem charitatis instituit. Proinde Ioan. 15. inquit: *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.* & de lege Christi, id est de charitate, Deut. 33. mysticè scriptum est: *In dextera eius*, scilicet patris *ignea lex, dilexit populos, quasi lex Moysi*: quia extitit lex timoris in sinistra Dei: lex autem euangelica, lex ignea est: quia extitit lex amoris, & in dextera Dei manet. De concordia quoque in exemplum nostrum Iob. 25. c. scriptum est: *Fecit*, scilicet Deus, *concordiam in sublimibus suis*, id est stabilissimo & tranquillissimo concordiæ nexu disposuit & colligauit creaturas supernas, scilicet hierarchias spirituum beatorum & cœlestia corpora. Non enim est illi pugna, aut contrarietas inuicem se dissoluens, ac corrumpens, vt mysticè innuatur, quod qui in concordi charitate in præsenti vita non manet, ad supernorum concordiam non ascendet. Beneficentia ad inferiores. Tertio famelica iustitia tribuit beneficentiam inferiori. Ad hoc hortatur Apostolus 12. cap. ad Roman. dicens, *Qui præest, in solicitudine esse debet.* Aspice quæso in macrocosmo, id est in maiori mundo, quanta sit sollicitudo superiorum ad inferiora, cum influere ad illa nunquam cessent. Nam cœlum influentia sua omnis generationis & corruptionis atque motus omnibus inferioribus causa est. Sol influentia sua vniuersa illustrat, incendit frigida & ad terræ fœcunditatem vapores in aëre leuās tandem dissoluit in pluuias, Luna humores in corporibus auget, & ossa medullis replet, atque mitigat incendia solis. Ignis mirabiliter in multis hominibus auxilium præstat, aër aspirationem, aqua potum, atque terra alimenta ministrat. In microcosmo: id est in minori mundo, qui est homo, idem ad litteram contemplare. Nam cor omnibus membris vitam &

Secundo tribuit concordiam. Ioan. 13. Actor. 10. Beda. Psal. 67. Psal. 54. Psal. 132. Matth. 18. Hilar. Ecclesi. 25. Ephes. 4. Galat. 6. Ioan. 15. Deut. 33. Iob. 25. Tertio tribuit beneficentiam. Rom. 12.

motum donat. Pulmo cordis flabellum est. Epar membris omnibus sanguinem purum transmittit: Cerebrum quoque ad cordis vtilitatem per corpus neruos diffundit, atque per eos membris omnibus sensum tribuit: Stomachus appetit cibum, coquit, & digerit, superfluumque emittit, atque quod vnicuique membro vtile est, ordinate distribuit. Si igitur tanta est beneficentiæ sollicitudo maiorum ad minores in maiori & minori mundo: quanta debet esse sollicitudo maiorum ad minores in mystico corpore Iesu Christi: Porro vera charitas fraternalis maxime maiorum ad inferiores, omnes sine deceptione diligit, quos potest Deo lucrifacit, temporalia propter fratres contemnit, decora & exemplaris est in conuersatione, humilis in condescensione, iucunda ad inimicos, benigna ad amicos, discreta in omnibus, socialis cum omnibus, sollicita pro omnibus, minimorum onera portat, atque quod his omnibus maius est, non excidit, sed semper fideliter perseuerat.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quod tripliciter esurit & sitit etiam in vita præsenti anima bonis spiritualibus saturata.

SEcunda principalis fames, est fames gratiæ. Et de hac Dominus subdit, *quoniam ipsi saturabuntur*, scilicet etiam in præsenti vita, qui esuriunt & sitiunt iustitiam. In argumentum profecto inhabitantis gratiæ & virtutis est, quod amplior bonorum gustatorum esuries in anima crescat & inardescat. Nam hoc habet proprium bonitas & sapientia Dei atque virtus, quod post saturitatem iterum atque iterum esuries subsequatur, & iterum sumpta desiderium accendunt, sic & per sapientiam Ecclesiast. vigesimoquarto dictum est: *Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient:* Porro ad hoc gloriosa Virgo, Luc. 1. cap. exultando & iubilando de Domino ait: *Esurientes impleuit bonis.* Merito enim ait, *Impleuit*, id est saturauit, non satiauit, gratiæ quidem bona eo nunus satiant, quo amplius replent. Esuries enim hæc, desiderium est. Gratia quidem Dei est animæ cibus, quæ quanto amplius crescit, tanto maius desiderium inardescit. Sed quibus bonis replentur iustitiam esurientes? Profecto illa esse existimo, de quibus 1. Corinth. 2. cap. Apostolus ait: *Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus:* scilicet in præsenti, *iis qui diligunt illum.* Hoc est manna absconditum, quod promittit Dominus, Apocalyp. secundo, illi, qui iustitiam esurit & sitit. Vnde inquit, *Dabo illi manna absconditum*, Manna quippe absconditum est admiranda gratiæ Dei suauitas, communicata iustis, & indignis merito occultata. Sicut enim manna desuperueniens omnem suauitatis saporem in se continebat: sic gratia seu suauitas grata esurientibus iustitiam à Domino communicata inexplicabilem suauitatem præstat, quam soli præfati experiuntur, & ex ea insatiabiliter satiantur. Tres quippè animæ vires esurientes & sitientes iustitiam, etiam in vita præsenti donis & bonis cœlestibus saturabuntur. Primo rationalis, secundo irascibilis, tertio concupiscibilis. Hæc saturitas fit per theologicas virtutes: nam iustitia, prout hic sumitur, in se comprehendit fidem, spem & charitatem, quæ nos immediatè coniungunt Deo.

Eccl. 24.

Luc. 1.

1. Cor. 2.

Apocal.

Tres sunt vires animæ esurientis & sitientis iustitiam.

Quod rationalis insatiabiliter saturatur per fidem de diuina veritate.

CAP. I.

PRimo quidem in esuriente & sitiente iustitiam satiatur rationalis. Esurit quippe & sitit in præsenti vita ipsam primam & summam veritatem, cui modo saturitas fidei condonatur. Decem quippe gradibus ascendit per fidem rationalis ad saturitatem primæ, & summæ veritatis. Primus est audire sapientiam fidei. Secundus sedari mente à motibus passionum. Tertius mentem leuare à sensibilibus ad insensibilia. Quartus de insensibilibus seu spiritualibus meditari. Quintus verum à falso discernere. Hæc quinque spectant ad discretionem scientiæ fidei. Sequentes quinque spectant ad adhæsionem ipsius scientiæ fidei. Primus gradus est delectari in vero, secundus perfici mente per veritatem, tertius est quiescere in complacentia eius, quartus admirari eam, quintus credere per fidem illuminatam. De iis tamen latius dicetur in sermon. 7. cap. penultim. Per talem fidem assentitur anima primæ veritati propter se, & supra omnia, & insatiabiliter illi adhæret, quia quanto amplius intellectus de Deo speculatur, amplius illuminatur: ac quanto magis illuminatur, amplius famescit & sitit in Deo, & de Deo illuminari, & sic semper insatiabiliter satiatur. Proinde August. definiens fidem, quantum ad suum obiectum & motiuum principium ait, Fides est illuminatio mentis ad suam veritatem. Et iterum inquit: Fides est res audax & improba perueniens quo non pertingit intelligentia. Ipsa est enim, quæ ascendit super Cherubim, & volat super Seraphim senas alas habentes, & ibi nunquam saturatur saturata.

Decem gradibus ascēdit per fidem ad saturitatem primæ veritatis vis insatia rationalis.

Fides quid secundum. August.

Quod irascibilis per spem insatiabiliter saturatur de diuina sublimitate.

CAP. II.

SEcundum autem in esuriente & sitiente iustitiam irascibilis saturatur. Esurit enim & sitit irascibilis diuinam sublimitatem. Cui modo datur prælibatio spei, qua etiam saturata non saturatur, ad hanc esuriem spei hortabatur Propheta dicens, Psalm. 4. *sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino.* Sacrificium quippe iustitiæ, quod mysticè super altare igne crematur, est ardens iustitiæ desiderium in altare cordis accensum. Quod quidem tunc sacrificatur, cum per insatiabilia iustitiæ opera, quasi insatiabili igne spe gloriæ anima insaturabiliter saturatur. Propterea subdit, *& sperate in Domino*, scilicet prædicto insatiabili modo. Sunt nanque plerique qui sine bonis operibus, immo cum multis criminibus dicunt se sperare in Domino, quod vtique non est spes, sed præsumptio de misericordia Dei, id est peccatum in Spiritum sanctum. Vnde ad veram & famelicam iustitiam atque spem alibi animam hortatur Propheta dicens, Psalm. 36. *Spera in Domino, & fac bonitatem:* non dicit fac bonum, sed *bonitatem*, quia bonum fieri potest non bono fine. Bonitas autem importat bonum bono fine completum, quod quidem requiritur ad veram spem, cum spes sit certa expectatio ex meritis proueniens: quia si facis bonitatem, iustè in Deo sperare potes. Alibi quoque Propheta ait, Psalm. 31. *Sperantem autem in Domino misericordia circundabit.* Nec inquit sperantem in meritis suis, sed *sperantem in Domino:* quia, sicut Gregor. ait: Vita Sanctorum succumbit, si pietas Dei desit. Hunc ergo misericordia circundabit, quia vndique illum proteget in præsenti. Atque in miram exhortationem prorumpens subdit: *Lætamini in Domino*, non in vobis, *& exultate iusti*, quasi dicat, *Lætamini* interius, *& exultate* exterius *iusti*, id est qui esuritis & sititis iustitiam, *& gloriamini*, id est participationem gloriæ iam suscipite: *omnes recti corde*, id est omnes, qui per esurientem iustitiam rectè ad Deum erigitis cor.

Psalm. 4.

Psal. 36.

Psal. 31.

Gregor.

Quod

Quod concupiscibilis per charitatem insatiabiliter saturatur de diuina bonitate.

Cap. III.

Tertio insuper in esuriente & sitiente iustitiam saturatur concupiscibilis, qua esurit & sitit diuinam bonitatem. Cui in præsenti vita datur prælibatio charitatis. Vnde Propheta hanc esuriem atque sitim per experientiam sentiens ad Dominum ait, Psal. 41. *Quemadmodum desiderat ceruus*, &c. secundum enim quod habetur in glossis, ceruus caligantibus oculis extrahit serpentem suis naribus à cauerna, quem cum comederit, protinus currit ad fontem & bibit, ac deinde proiicit cornua, & totus mutatur & innouatur. Sicut ergo ceruus hausto veneno desiderat venire ad fontem aquarum, sic & voluntas iusti Deum esuriens & sitiens, hausto veneno, id est reuocato ad memoriam venenoso sæculo, desiderat venire ad gustandum insaturabiliter suauitatem Dei. Hoc desiderium fames & sitis est charitatis. Et quantum tale desiderium desiderabile, ostenditur Prou. 13. vbi Salomon ait: *Lignum vitæ desiderium veniens.* Talis profectò voluntas quanto amplius desiderat, tanto desiderare amplius concupiscit. Non potest desiderio satiari charitas, quæ semper desiderare desiderat, quemadmodum in persona talis animæ desiderantis Propheta inquit, Psalm. 118. *Concupiuit anima desiderare.* Profectò anima Deum amans amore satiari non potest, quia Deus est amor, quem qui amat, amorem amat. Qui enim amorem amat, facit circulum, vt apertè clarescat quod nullus debeat esse finis, aut mensura amoris, cum amor sit infinitus.

(Psal. 41. — Prouerb. 13. — Psalm. 118.)

Articvlvs Tertivs.

Quod famelica iustitia in beata vita triplici saturitate insatiabili præmiatur.

Tertia & principalis est fames gloriæ, scilicet quam patientur beati in gloria sempiterna. Nam verbum supra positum, quod Ecclesiast. 24. c. inquit: *Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient:* non solum de statu & siti gratiæ, sed etiam de statu & siti gloriæ intelligi potest. Sed nunquid beati semper desiderant bibere Dei suauitatem, vt sic per consequens semper sitiant? Dicendum quod sitis seu esuries sumitur duobus modis. Vno modo pro indigentia rei absentis, secundo modo pro complacentia rei præsentis. Primo inquam pro indigentia rei absentis, & hoc modo sonat in defectum pœnalem. Vnde esurire atque sitire, est proprie desiderium cum quadam angustia mentis. Sentit enim anima sui corporis internam exhaustionem & consumptionem, tanquam sibi pœnalem, & ex hoc naturali impulsu cogitur vehementissimè inhiare ad extrinsecum cibum vel potum, quem intra se non habet. Et talis esuries non est, nec erit in beatis. Secundo autem modo sumitur esuries pro complacentia rei præsentis, sicut habens cultellum in mensa petenti dicit, ego indigeo, & hoc modo est esuries in beatis. Nam desiderium diuinæ gloriæ in eis non est ad rem absentem vel distantem, sed potius ad rem intimam & in plena facultate fruendi pro tota in futurum sempiternitate possessa: Nec prouenit ex aliqua consumptione interiori, sed potius ex optima & semper vniformi dispositione, & ideo nihil pœnale habet, sed semper iucundissimam satietatem, quæ satietas non generat fastidium: & ideo semper in vniformi accensione amantis desiderium tenet. Ex his clarescere potest, quod quanto beatus in beatitudine gloriosior atque amplius saturatus & inebriatus est, tanto magis esurit atque sitit. Nam quanto plus delectatur in Deo; tanto plus desiderat in eo & de eo delectari. Proinde Gregor. ait, Quando ad ipsum fontem vitæ venerimus, erit nobis delectabiliter impressa sitis simul atque satietas: sed longe erit à nobis necessitas, longe à satietate fastidium, quia & sitientes satiabimur, & satiati sitiemus. Et Chrys. super Matt. etiam ait: Saturabuntur scil. largitate remunerantis Dei, quoniam maiora erunt Dei præmia, quàm Sanctorum desideria. Proinde Dominus ait, Matt. 5. *Beati qui esuriunt & sitiunt*, &c. Ecce quod fames simul & saturitas erit ibi. Triplicem quidem esuriem patiuntur animæ beatorum in gloria sempiterna, dum plenissimè saturantur. Primo intellectus esuriem diuinæ visionis, secundo memoria esuriem diuinæ securitatis, tertio voluntas esuriem diuinæ dilectionis.

(Ecclesf. 24. — *Sitis vel esuries sumitur dupliciter. Primo pro indigentia rei absentis* — *Secundo pro complacentia rei præsentis.* — Gregor. — Chrysost. — Matth. 5. — *Triplicem esuriem patiuntur animæ beatorum.*)

Quod in gloria intellectus insatiabiliter saturatur de visione diuina.

Cap. I.

Primo quidem in gloria intellectus patitur esuriem diuinæ visionis. Nàm merito fidei datur ei cognitio summæ, & infallibilis veritatis. Et hæc cognitio ponit præsentiam rei visæ cum insatiabili saturitate, secundum enim Richard. de Media-villa, in 4. Hæc visio Dei, est quidam habitus luminosus in intellectu, quo eleuatur ad clare videndum Deum, sicuti est. Vnde 1. Ioan. 3. scriptum est: *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est*, id est suam bonitatem, suam maiestatem, suam veritatem, &c. cætera similia. Et 1. Cor. 13. c. Apost. ait: *Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem*, id est videmus nunc Deum per similitudinem creaturarum: tunc autem facie ad faciem, id est cognitione ad cognitionem. Ad hoc Iob. 33. *Videbunt faciem eius in iubilo*, id est in inexpressibili gaudio. Et subdit Apostolus, *Nunc cognosco ex parte*, id est imperfectè: *tunc autem*, scil. in gloria, *cognoscam sicut & cognitus sum.* Id est perfectè & præsentialiter, secundum enim Remigium, ly *sicut*, non ponitur hic qualitatiue, quia aliter cognoscet nos Deus, aliter nos Deum: quia cognoscet nos Deus sicut Deus, & sicut ipsum decet: nos autem cognoscemus eum sicut creaturæ, & sicut nos decet. Denique in patria triplex est visio. Prima dicitur meridiana, secunda matutina, tertia vespertina. Meridiana visio est cognoscere Deum in sua essentia. Matutina autem visio, est cognoscere omnes creaturas in verbo. Vespertina vero visio est cognoscere in se omnes creaturas. Et quælibet prædictarum visionum intellectum insatiabiliter satiabit. Et de iis Propheta inquit, Psal. 16. *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Et iterum alibi ait, Psalm. 35. *In lumine tuo videbimus lumen*, scilicet prædictæ saturatæ, & insatiabilis visionis.

(*Quid visio Dei.* — 1. Ioan. 3. — 1. Corint. 13. — Iob. 33. — *In patria triplex est visio.* — Psalm. 16. — Psalm. 35.)

Quod in gloria insaturabiliter saturatur memoria de securitate diuinæ possessionis.

Cap. II.

Secundo autem memoria patitur esuriem diuinæ securitatis: quia merito spei datur illi securitas diuinæ possessionis, qua secura fit in æternum possidere Deum, & omnia quæ in eo sunt. Nam secundum Aug. 13. de Trinit. Impossibile est aliquem esse beatum, nisi securus sit de suæ beatitudinis perpetuatione. Nam cum intellectus illuminatus fuerit illa æterna luce, & cognouerit Deum summum bonum & omnes creaturas in Deo & in omnibus creaturis Deum perspexerit, secure eum tenebit summè charum, & omnes creaturas in eo. Tunc profectò dicere poterit illud Cantic. 3. *Tenui eum, nec dimittam.* Hoc quoque promisit

(August. — Cant. 3.)

Ioan. 16. misit Dominus Apostolis suis, Ioan. 16. dicens, *Iterum videbo vos*, scilicet & vos me: *& gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Et hoc gaudium erit fames & sitis diuinæ securitatis. Quanto quoque maius gaudium erit, tanto maior securitas insaturabilis abundabit.

Quod in beata vita voluntas humana insaturabiliter satiatur de diuina fruitione.

Cap. III.

Tertio verò voluntas patitur esuriem diuinæ dilectionis, quia merito charitatis dabitur ei dilectio consummata. Tunc quidem complebitur præceptum de diuina dilectione. Quod considerans Propheta inquit, *Psalm. 118.* Psal. 118. *Omnis consummationis vidi finem*, scilicet in paradiso, *latum mandatum tuum nimis*, id est perfectissimè adimpletur. Et hæc est insaturabilis saturitas quæ semper insatiabilis est, s. diuinæ dilectionis, qua voluntas fruitur summo bono, atque ei perfecto amore inhæret propter seipsum, necnon & omnia creata diligit in Deo, & Deum in omnibus creaturis. Ecce admiranda saturitas, quæ semper insatiabilis erit. Præterea aduertendum est, quod principalius insaturabilis saturitas erit in voluntate quam in intellectu, vel memoria. Ratio huius est, secundum Richard. de Media-villa in quartum, quia sicut inter habitus viæ charitas est principalius donum, secundum Aug. 15. de Trinitate c. 8. ita inter habitus patriæ charitatis donum quod in voluntate consistit, obtinet principatum. Sed in patria nobilior habitus nobiliorem actum habet, ergo perfectè Deum diligere, qui est actus charitatis patriæ nobilissimus animæ actus est. Cum ergo in nobilissimo actu principalissima consistat beatitudo, & diligere sit voluntatis actus, principalius consistit in actu voluntatis, quam *Augustin.* intellectus. Vnde Aug. 22. de ciuit. Dei inquit: Tota virtus erit ibi videre, quod amas & summa fœlicitas amare, quod videas. Ibi beata visio in suo fonte bibitur, *Iob. 22.* vbi charitatis visio clarissimè aperitur. De hoc Iob 22. ait: *Tunc super omnipotentem delicijs afflues*, id est insatiabiliter satiaberis. De hac insaturabili satietate *Psal. 35.* voluntatis beatæ Propheta ad Dominum ait, Psal. 35. *Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ & torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te est fons vitæ.* Ait enim *inebriabuntur ab vbertate domus tuæ*, scil. in vita beata, quæ est domus tua. Ecce insatiabilis saturitas voluntatis, hæc profectò est illa domus, de qua Apo- *2. Corint. 5.* stol. 2. Cor. 5. c. in princip. ait: *Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod ædificationem ex Deo habeamus, domum non manu factam, sed æternum in cælis.* Hæc inebriatio præfi- *Genes. 43.* gurata est Gen. 43. in fine, vbi fratres Ioseph biberunt & inebriati sunt cum eo. Sed & præmittit ante, quod Ioseph dispensatori domus suæ præcepit dicens, *Introduc viros domum & occide victimas, & instrue conuiuium, quia mecum sunt comesturi meridie.* In quibus verbis notari potest & vbertas domus & comedendi ordo & manducandi tempus. Vt mysticè innuatur, quod in abundantia refectio irascibilis, in ordine refectio rationalis, & in tempore, scilicet in meridie, refectio concupiscibilis indicatur. Et licet non faciat mentionem, nisi de inebriatione, tamen in ea comprehendit etiam comestionem propter sumendi facilitatem, quia cibus sumitur quasi potus: Christus enim erit ibi ci- *Cantic. 5.* bus & potus, Cant. 5. *Comedite & bibite & inebriamini charissimi.* Et in omnibus his insaturabilis satietas erit in cunctis glorificatis. Vnde autem inebriabuntur, subiungit Propheta dicens, *Et torrente voluptatis tuæ*, id est abundantia & affluentia diuinæ fruitionis *potabis eos.* Torrente autem dicit, propter abundantiam & impetuositatem, non quia transeat. Vnde alibi in Psalm. 45. non torrens, sed fluuius impetuo- *Psalm. 45.* sus denominatur, vbi dicitur, *Fluminis impetus*, id est insaturabilis satietas, *lætificat ciuitatem Dei*, id est supernam Hierusalem. Proinde Genes. 2. c. mysticè scri- *Genes. 2.* ptum est, quod *fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum.* Nec profectò deficiet torrens iste insaturabiliter satians, quia est fluuius de fonte vitæ procedens, propterea Propheta subdit: *Quoniam apud te*, ô Deus, *est fons vitæ*, hoc est indeficiens vita. Teste Domino, qui Ioan. 14. de se ait, *Ego* *Ioan. 14.* *sum via, veritas, & vita.* Quam nobis largiri dignetur ex famelica iustitia ipsamet vita Dominus Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto esurientes replet æternis bonis per infinita sæcula sæculorum, Amen.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de quinta beatitudine, est affectus misericordiæ, vbi agitur de misericordiæ perfectione & quomodo in præsenti, & in futura gloria præmiatur, quique continet tres articulos, quorum vnusquisque tria continet capita.

Articuli primi, Qui est de perfecta misericordia ac de duodecim miserationibus viri misericordis.

Cap. 1. Quatuor primæ miserationes.

Cap. 2. Quatuor secundæ miserationes.

Cap. 3. Quatuor vltimæ miserationes.

Articuli secundi, Qui est de triplici præmio, quod promittitur viro misericordi & pio.

Cap. 1. Quod homo ad misericordiam allicitur per promissionem gloriæ sempiternæ.

Cap. 2. Quod homini misericordi finalis gratia promittitur & donatur.

Cap. 3. De quadruplici temporali bono quod datur in præsenti viro misericordi.

Articuli tertij, Qui est de triplici varietate misericordiæ qua in gloria præmiabuntur viri misericordes.

Cap. 1. Quod qui exercet misericordiam magnam dando pauperibus bona sua, magna gloria præmiabitur in æterna vita.

Cap. 2. Quod qui in præsenti in maiori misericordia occupatur dispensando pauperibus omnia bona sua, maiori gloria præmiabitur in futuro.

Cap. 3. Quod maxima misericordia est dare se Deo totum per religionis ingressum & pro salute proximi morti tradere corpus suum, & de maximo præmio eorundem.

Quinta beatitudo est affectus misericordiæ, vbi agitur de misericordiæ perfectione, & quomodo in præsenti & in futura gloria præmiatur.

Sermo IX.

Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Iterum vbi supra. Matth. 5. Iam tem- *Matth. 5.* pus instat agere de Beatitudine quinta. Et merito hæc sequitur post prædictas. Nam, secundum gloss. ibidem, *Cur nunc agitur post alias beatitudines de misericordia.* Misericordia de præcedentibus ortum habet: quia si præcesserit humilitas vera, & animus mansuescat, ac suos aliorumque casus fleat & iustitiam esuriat, postea nascitur misericordia pia. Tunc enim alienas miserias facit suas, & pro viribus auxilium præstat: & si iuuandi *Misericordia cum iustitia.* facultas deest, compassio non deerit. Ratio autem quare misericordia post iustitiam ponitur, est, quia mise-

ricordia

ricordia sine iustitia ad remissionem descendit. Iustitia vero sine misericordia ad crudelitatem ascendit. Vna vero cum altera secundum æquitatem incedit. Vnde gl. ibidem ait: Iustitiæ lumen est misericordia, indicando scil. ne nimis procedat: misericordiæ virtus est iustitia, roborando, scilicet ne minus vilescat. Tamen misericordia super iustitiam addit: Nam per iustitiam redduntur debita, per misericordiam vero dantur propria. Dupliciter tamen bene se habet homo in misericordia ad proximum suum. Primo modo communiter, secundo modo affectualiter. Primo inquam modo communiter, & quodam modo humano, scilicet per liberalitatem, quæ virtus politica est in mediocribus & paruis donis. Secundo modo per magnificentiam in excellentibus & magnis donis. Et hoc modo fit per beatitudinem, quæ misericordia nominatur, quando scilic. quis defectum alterius affectualiter accipit quasi suum. De hac misericordia Ber. ait: Misericordia affectio est, quæ nec voluntate coercetur, nec rationi subiicitur, quando non eam quisque in se pertrahit voluntario motu: sed ipsa pias mentes ad compassionem dolentium necessario cogit affectum, ita vt etiam si peccatum esset misereri, & si multum vellem, non possem non misereri. Potest quidem ratio vel voluntas affectui effectum subtrahere, sed nunquam ipsum affectum euellere. Et alibi idem ait: iustitia meritum quærit, misericordia miseriam intuetur: vera misericordia non iudicat, sed afficit: non vtitur discussione occasione contenta. Non n. expectatur ratio, vbi affectio trahit, vnde misericors, quasi miserum vel miserans habens cor super aliquem afflictum vel tribulatum. Differt tamen misericordia à miseratione. Nam affectualiter bene velle, misericordiæ est: benefacere verò miserationis. Est n. miseratio in se actio: sed misericordia tantum affectus est cordis, quo compellimur vt miseris subueniamus & compatiamur, si factis succurrere non valemus: sed miseratio ex opere comprobatur. Et secundum Hug. de S. Vict. differt etiam misericordia & miseratio, sicut fons & riuulus. Misericordia est quasi fons affectu: miseratio quasi riuulus effectu. Vnde, secundum Aug. in diffinitionibus. Misericordia est animi condolentis affectus, cum additamento beneficij, vt compatiamur proximo, & largiamur de proprio. Et 9. lib. de ciuit. Dei, iterum ait: Misericordia est alienæ miseriæ in nostro corde compassio, qua vtique si possumus, subuenire, compellimur. In Deo tamen est misericordia sine miseria cordis. Vnde de iis duobus Propheta inquit, Psalm. 110. *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors, & miserator Dominus: escam dedit timentibus se.* Item differt misericordia à pietate. Pietas n. est, qua homo communicat proximo bona sua: & hæc est quasi fluuius inter ripas decurrens. Misericordia verò est, qua homo mala aliena, facit sua, vt dictum est. Et hæc est quasi fluuius inundans & erumpens atque egrediens extra ripas. Et in hoc apparet amicitia vera. Perfecta quidem amicitia erit, si hanc misericordiam feceris inimico amplius quam si eam feceris tuo amico. Proinde Luc. septimo. Dominus ait: *Si benefeceritis iis, qui vobis benefaciunt, quæ est vobis gratia, siquidem & peccatores hoc faciunt?* Porrò mercator consultè agit, si merces suas libentius vendit amplius offerenti. Profecto maiorem mercedem accipies misericordiam faciens inimico, quam ipsi amico. Ad talem misericordiam hortatur Dominus in verbo proposito dicens, *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Circa igitur hanc beatitudinem tria ad præsens consideremus. Primo perfectionem, seu commendationem virtualem, secundo retributionem temporalem, tertio remunerationem æternalem.

Quid misericordia.

Quid miseratio.

In quo differt misericordia à miseratione.

Psal. 110.

Quid pietas & per quid differt à misericordia.

ARTICVLVS PRIMVS.

De perfecta misericordia ac de duodecim miserationibus viri misericordis.

PRimo inquam de ipsa misericordia consideremus commendationem virtualem. Profecto si rationem eius & causam plenius perscrutemur, sumpta misericordia generaliter in sua perfectione, includit in se quasi omnium virtutum perfectionem, & non qualemcunque sed vt redundantem & ius visceraliter diffusiuam atque euisceratiuam ad omnes. Qui n. perfectè misericors est, ipse omnium miserias sentit, & portat in visceribus tanquam suas. Iniurias omnes facillimè condonat, immo non sentit aut reputat. Omniumque peccata tanquam sua deplorat, incessanter omnem plenitudinem gratiarum omnibus optat, omnes pro posse supportat, omnes quoque coadiuuat, omnia communicat, omnium bonis vt suis congaudet. Nulli insidiatur, neminem circumuenit, nihil temporale indebitè cupit, quin potius ad omnem liberalitatem semper effusus est. Omnes n. aspicit, sicut pater & mater aspicit filios suos. Et hæc possunt breuius distingui & ordinari, vt quasi sint 12. perfectiones misericordiæ, seu 12. suauissimi fructus eius. Primus dicitur compassio, secundus condonatio, tertius deploratio, quartus exoptatio. Addantur alij quatuor. Primus dicitur supportatio, secundus coadiuuatio, tertius communicatio, quartus congratulatio. Subiungantur vltimi quatuor. Primus est nulla offensio, secundus nulla circumuentio, tertius nulla temporalis affectio, quartus paterna & materna dilectio. In iis n. 12. perfectionibus quasi in 12. miserationibus, quodammodo omnis perfectio misericordiæ descripta continetur. Ad hanc igitur misericordiam, quasi ad omnium virtutum perfectionem hortabatur Tim. Apostolus. 1. Tim. 10. c. dicens *Exerce teipsum ad pietatem: nam corporalis exercitatio ad modicum vtilis est, pietas autem ad omnia vtilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est & futuræ. Fidelis sermo & omni acceptione dignus.* Hanc igitur misericordiæ descriptionem diligentius perscrutantes in triplicem quaternarium distinguamus, vbi 12. miserationes perfecti misericordis per ordinem describuntur.

Misericordia in se includit aliarum virtutum perfectionem.

Misericordiæ encomia.

12. misericordiæ perfectiones.

1. Tim. 10.

Quatuor primæ miserationes.

CAP. I.

PRo primo quaternario miserationum, seu fructuum misericordiæ dicamus, quod primus dicitur Compassio. Nam qui verè & perfectè misericors est, omnium miserias sentit & portat in visceribus, tanquam suas. Quid de ipso testatur Iob 30. c. dicens: *Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.* q.d. tanquam misericors flebam, scilicet fletu compassionis exterioris. Rom. 12. *Flebam cum flentibus, super eo, qui afflictus erat,* scilicet afflictione exteriori: *& compatiebatur anima mea,* scilicet compassione interiori pauperi id est indigenti, q.d. Non tantum ostendebam compassionem exteriorem, sed etiam interiorem, quia ex vehementi affectu compatiebar inopiæ eius. Secundum enim Gregorium ibidem, amplius est compassio, quàm ipsum datum. Ratio est, quia plus est dare de seipso, quàm de suis. Nam qui compatitur, dat aliquid de seipso, scilicet cordis dolorem & compassionem. Alia ratio est, quia qui non compatitur, etiam quod dat, quodammodo negat. At qui verè compatitur, nunquam quod necessarium conspicit, proximo suo denegat, quia non danda manu, dat corde. Secundus dicitur Condonatio, profecto qui perfectè misericors est, omnes iniurias facillimè condonat, imò

Condonatio quid.

non

[Eccles. 28. — Colos. 3. — Luc. 6. — Deploratio quid. — Rom. 12. — Exoptatio quid. — Sap. 6. — Num. 11.]

non sentit, aut non reputat. Ad hoc admonet Eccles. 28.c. dicens: *Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata soluentur.* q.d. Relinque, id est, dimitte & indulge iniuriam & rancorem proximo tuo nocenti te, id est tibi. Non dicit de præterito; qui nocuit tibi, sed præsentialiter nocenti te, quia tunc profectò vltionis ira magis feruescere solet. Colos. 3. *Donantes vobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam, sicut & Dominus donauit vobis*, scilicet dum in cruce penderet. Et tunc deprecanti tibi pro peccatis tuis scilicet dimittendis tibi peccata soluentur, videlicet sicut cera ad ignem, & glacies & nix ad solem. Et Luc. 6. c. Dominus ait. *Dimittite & dimittemini.* Tertius Deploratio dictus est, quia talis misericors homo omnium peccata tanquam sua deplorat. Ad hoc hortatur Apost. 18. cap. ad Rom. dicens, *Inuicem sentientes.* Felix misericordia, vbi vera conformitas, quia idipsum & conformitatis generalitas, quia inuicem, & vtriusque veritas, quia vtique sentientes, scilicet siue bonum, siue malum, siue prosperitatem, siue aduersitatem, siue gratiam, siue culpam. Quartus Exoptatio nominatur. Quippe verè misericors incessanter omnem plenitudinem gratiarum omnibus optat, eo quod omnem abhorret inuidiam. Proinde firmiter ait illud Sapientiæ 6. *Neque cum inuidia tabescente iter habeo.* Exemplum patet in Moyse, Num. 11. qui cum Iosue ægre ferret, quod Eldab & Medab in populo prophetarent, inquit ad eum. *Quid igitur æmularis pro me? Quis tribuat, vt omnis populus prophetet & det eis Dominus spiritum suum.*

Quatuor secundæ miserationes.

CAP. II.

[Supportatio quid. — Ephes. 4. — 1. Cor. 13. — Gal. 6. — Ioan. 15. — Coadiuuatio quid. — Ephes. 4. — Communicatio quid. — Luc. 7.]

PRo secundo quaternario miserationum dicamus, quòd primus dicitur Supportatio, quia qui perfectus in misericordia est, omnes pro posse supportat, quemadmodum Ephes. 4. præcipit Apostolus dicens, *Supportantes inuicem in charitate*, scilicet quæ omnia suffert, vt dicitur 1. Corinth. 13. Et ad Gal. 6. iterum ait *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi*, scilicet qua nos ligauit, quia præcipuè legem charitatis instituit. Vnde Ioan. 15. cap. ipse ait: *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem.* Secundus dicitur Coadiuuatio: quia omnes coadiuuat, scilicet in spiritualibus, in temporalibus, in corporalibus. Rationem assignat Apostolus ad Ephes. 4. dicens: *Quoniam sumus inuicem membra* scilicet capitis & corporis Iesu Christi. Nam sicut in humano corpore ex natura membra sibi inuicem auxilium præbent: sic ex misericordiæ gratia miserator aliis mysticis membris adiutorium præstat. Tertius dicitur Communicatio. Nam omnia communicat seruans illud, quod ampla misericordia Saluatoris præcipit, Luc. 7. capite dicens, *Omni petenti te tribue.* Non dicit, quid, sed indistinctè ponit, vt intelligatur subuentio generalis, quasi dicat. Tribue cor, linguam, manum. His enim generaliter modis subuentionis potest proximus indigere. Tribue ergo cor per dilectionem, compassionem, congratulationem. Tribue linguam per instructionem consolationem & orationem. Tribue manum per largitionem, administrationem & defensionem. Item omni petenti te tribue, scilicet rem si habes; compassionem, seu consolationem, si non habes.

[Quomodo pauperes possunt esse misericordes.]

Quæstio. Si vero quæratur, quomodo hoc esse possit, vel debeat in pauperibus euangelicis, qui nihil habent? Dicendum quod de his quæ ad vsum eorum veniunt, effusissimi debent esse, & de obsequiis corporis sui & de cordiali affectu debent cæteros excellere, & vltra in animarum salute, & in misericordiis piis debent super omne genus hominum abundare. Christus congratulatio nominatur, quia omnium bonis vt suis congaudet, siue sint bona spiritualia, siue corporalia, siue temporalia. De hoc 1. Cor. 12. exemplum ponit Apost. de humano corpore dicens: *Si gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra.* Ait enim, Si gloriatur, hoc est de bonis lætatur vnum membrum, congaudent, id est, congaudere debent omnia membra, iuxta illud Apost. 12. c. ad Rom. *Gaudete cum gaudentibus.* Hoc autem obseruauerunt Achior & Nabath consobrini Tobiæ, qui venerunt gaudentes, & congratulantes Tobiæ de omnibus bonis quæ circa illum ostenderat Deus, & per septem dies epulantes cum gaudio magno gauisi sunt, scilicet de reditu filij sui, cum prosperitate, vt scribitur Tob. 11. c. Beatus quoque Franciscus dicere solitus erat, quod qui gratulatur de alterius bonis, sicut si essent sua, absque periculo & labore & cum merito magno delectatur de illis bonis.

[1. Cor. 12. — Rom. 12. — Tob. 11. — B. Franc.]

Quatuor vltimæ miserationes.

CAP. III.

[2. Cor. 6. — 1. Cor. 10. — 1. Cor. 13. — 1. Thess. 4. — 2. Cor. 7. — Hebr. vlt. — Psal. 30. — Esa. 19. — 1. Reg. 25. — 1. Tim. 6. — Luc. 6. — Matt. 5. — Duo principia generationis rerum.]

PRo tertio quaternario addamus, quod primus nulla offensio dictus est: quia talis miserator pius nulli iniuriatur, seruans illud quod 2. Cor. 6. cap. præcipit misericors Apost. dicens *Nemini dantes vllam offensionem*, id est, neminem facto vel verbo scandalizetis. Et iterum 1. Cor. 10. inquit, *Sine offensione estote.* Hoc autem merito fieri debet, *quia charitas*, scil. ex qua misericordia formam habet, *non agit perperam*, vt dicitur 1. Cor. 13. Secundus, nulla circumuentio nominatur, quia *neminem circumuenit*, scilicet per asturiam & malitiam perniciosam, seruans illud quod 1. Thessal. 4. c. præcepit Apost. dicens, *Nemo circumueniat in negotio fratrem suum.* Et 2. Cor. 7. iterum misericors Apostolus de se ait, *Capite nos, neminem læsimus, neminem corrupimus, neminem circumuenimus.* Tertius, nulla temporalis affectio dictus est, quia nihil temporale indebitè cupit, quia non ad terrena, sed ad cælestia animus eius tendit, cum Apost. ad Hebr. vlt. di. *Non habemus hic ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus.* Et quicquid de terrenis ad necessitatem fuerit, cum Dei laude sumit. At econtra de mundanis cupidis Propheta in persona Domini ait, Psalm. 30. *Audiui vituperationem multorum commorantium in circuitu.* In circuitu autem temporalium commorantur cupidi & auari, de quibus Esa. 19. cap. mysticè scriptum est, quod *Dominus miscuit spiritum vertiginis in medio Ægypti.* Et 1. Reg. 25. iterum scriptum est de summo Deo. *Porro inimicorum tuorum anima rotabitur, quasi in impetu & circulo fundæ*, ait enim *commorantium*, non transeuntium. Misericordes quidem per hunc circulum transeunt, non rotantur, quia de temporalibus tantum necessaria sumunt, dicentes cum Apost. 1. Tim. 6. *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus.* Quartus dici potest paterna & materna dilectio, eo quod omnes aspicit, sicut pater & mater aspicit filios suos, scilicet oculo compassiuo, amoroso & pio. Proinde summo patri talis misericors similatur. Et ad hoc Dominus Luc. 6. hortatur dicens, *Estote misericordes sicut & pater vester misericors est*, qui, vt dicitur Matt. 5. *Solem suum oriri facit super iustos & iniustos.* Hæc quidem duo in exemplum ponit. Primo, quia sunt euidentiora, & quasi radix omnium, quæ in terra nascuntur & nutriuntur. Nam virtus effectiua & conseruatiua eorum, principium habet à Sole & ab eius radio & calore. Humor vero est eorum materia & nutrimentum. Vel dici potest, quod duo sunt principia generationis rerum, scilicet calidum & humidum. Calidum in generatione est loco patris: humidum vero loco matris, & sic ponit solem à quo est fons caloris: & pluuiam

pluuiam, à qua est fons humoris. Secundo, quia sunt aptiora ad designandum summa beneficia gratiæ Dei, quæ sunc fidei lumen & diffusio seu irrigatio stillicidij spiritualium charismatum, quæ fluunc non solum in bonos, sed etiam in malus, quos Deus ad se conuertit: & omnibus malis, quantum ex se est, continuè impertitur. Et in his omnibus ostendit formam paternæ ac maternæ miserationis & pietatis, quam perfectus miserator exercere debet ad quamlibet creaturam rationalem, vt forma faciendæ misericordiæ in hominibus à diuina exemplariter formaretur. Porro vera misericordia non respicit ad miseri dignitatem, sed indigentiam releuat, agit quod sui iuris est, non quærens quid mereatur, accipiens non in meritum, sed in miserum tendit, non quid possit accipere, sed quid & cui possit impendere intuetur. Solaris enim lux, cum infunditur, non considerat corporum mundas & immundas varias qualitates, sed indifferenter obiecta illuminat eo plus & minus, quo sunt apta receptui. Interrogat diuina misericordia de domibus miserorum, non de gradibus fulcitorum, cum misericordia ad miserum sit, quia qui miser non est, sibi non appetit misereri. Talis quippe misericordia, secundum Chrysost. super Matth. est salutis præsidium, fidei ornamentum, propitiatio peccatorum. Hæc est, quæ iustos probat, sanctos roborat, Dei cultores ostentat. Et iterum Leo Papa inquit, Misericordiæ virtus tanta est, vt sine illa cæteræ etiamsi sint, prodesse non possint. Quamuis enim quis fidelis sic & cautus & sobrius & aliis maioribus ornatus insignibus, si misericors tamen non est, misericordiam non meretur.

Chrysostom. — *Leo Papa.*

ARTICVLVS SECVNDVS.

De triplici præmio, quod promittitur viro misericordi & pio.

SEcundo circa hanc misericordiam consideremus promissionem temporalem. Et de hac in Psalm. 40. Propheta inquit, *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. Dominus conseruet eum & viuificet eum & beatum faciat eum in terra, & non tradat eum in animam inimicorum eius.* In quibus sacratissimis verbis viro misericordi triplex præmium promissum est. Primum est æternale, secundum spirituale, tertium temporale. Primum est promissio gloriæ, secundum est dimissio culpæ, tertium est multiplicatio gratiæ. Propter dignitatem quidem incipit à maximo: deinde subdit quod maius est, & vltimo ponit magnum.

Psalm. 40.

Quod homo ad misericordiam allicitur per promissionem gloriæ sempiternæ.

CAP. I.

PRimum præmium, quod ei promittitur, est æternale, id est, promissio gloriæ, & de hoc Propheta ait: *Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem.* Egenus, secundum etymologiam, dicitur sine gente vel genere seu extra gentem, quasi sit ab omnibus derelictus. Pauper quoque, secundum etymologiam, dicitur quasi parum potens, vel parum parans, aut parum impertans, quæ omnia conueniunt illi, qui indiget sibi per misericordiam subueniri. Ait ergo, *Beatus*, scilicet erit, *qui intelligit super egenum & pauperem.* Et notanter ait, *qui intelligit*, id est, ex feruenti affectu misericordiæ & pietatis totus transformatur ad intelligendum ea, quæ egeno & pauperi necessaria sunt. Hæc enim efficit compassio visceralis. Nam, sicut ex præcedentibus patet, maius est per compassionem dare animam, quam pecuniam. Hoc autem insinuat Esa. 58. c. dicens, *Cum effuderis esurienti animam tuam*, id est, affectionem tuam & *afflictam*, scilicet quacunque afflictione, *repleueris*, scilicet quocunque remedio, *tunc orietur in tenebris lux tua*, qua scilicet intelliges omnes pauperis necessitates. Tali igitur misericordi beatitudo promissa est. Vnde Prouerb. 14. scriptum est, *Qui miseretur pauperi, beatus erit.* *Prou. 14.*

Esa. 58.

Quod homini misericordi finalis gratia promittitur & donatur.

CAP. II.

SEcundum præmium, quod ei promittitur, est spirituale, id est dimissio culpæ. Et de hoc Propheta subdit, *In die mala liberabit eum Dominus.* Dies enim mala, est dies mortis, scilicet quando homo moritur in mortali culpa, à quo præcauere nos admonens Eccles. 7. c. dicit, *Diem malam præcaue*, dicitur *Eccles. 7.* enim dies mala, malitia culpæ. Et de hac quoque Sophon. 1. c. inquit, *Dies iræ, dies illa: dies tribulationis* *Sophon. 1.* *& angustiæ, dies calamitatis & miseriæ: dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis: dies tubæ & clangoris.* In hac die mala liberabit Dominus hominem misericordem, quia dabit ei tempus & lumen ad veram contritionem. Vnde Prouerb. 16. capite scriptum est, *Misericordia & veritate redimitur iniquitas.* *Prouerb. 16.* Vnde Hieron. ad Nepotianum inquit: Non memini *Hieron.* me legisse mala morte mortuum, qui libenter opera pietatis exercuit. Habet enim multos intercessores, & impossibile est preces multorum non exaudiri. Merito ergo Dominus Luc. 16. cap. hortatur omnes dicens, *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*, id est, de diuitiis, quæ solent possideri iniquè. *Vt cum defeceritis*, id est, quando tempore mortis, non suffecerint merita vestra ad complementum salutis, *recipiant vos*, id est, receptabiles faciat vos *in æterna tabernacula*, scilicet gloriæ paradisi. At econtra, *Iudicium sine misericordia illi*; scilicet fiet *qui non fecerit misericordiam*, vt dicitur Iac. 2. *Iacob. 2.*

De quadruplici temporali bono, quod datur in præsenti viro misericordi.

CAP. III.

TErtium præmium misericordi viro promissum est temporale, quod est bona præsentis vitæ & multiplicatio gratiæ. Quatuor enim temporales *Quatuor temporales gratiæ viro misericordi promittuntur.* gratiæ promittuntur viro misericordi. Prima est gratia conseruans, secunda gratia viuificans, tertia gratia consummans, quarta gratia liberans. Prima gratia conseruans denominatur. Et de hac Propheta subdit *Dominus conseruet eum*, id est cum aliis, hoc est cum tota familia sua atque cum omnibus bonis suis seruet. Vnde Propheta inquit, Psalm. 144. *Psal. 144.* *Custodit Dominus omnes diligentes se*, scilicet in membris suis. Et Augustin. in regula clericorum ait: Deus, *Augustin.* qui inhabitat in vobis, etiam isto modo custodiet eos ex vobis, id est, si ex misericordia alter ex altero sollicitus est. Secunda est gratia viuificans. Et de hac Propheta subdit, *Et viuificet eum*, scilicet misericordem, quia misericordia, sicut supra Apost. ait: 1. Ad Timot. 4. *Promissionem habens vitæ, quæ* *1. Tim. 4.* *nunc est.* Tertia est gratia consummans. Et de hac subditur, *Et beatum faciat eum in terra*, id est in præsenti vita. Et hic iam per spem, sicut ad Rom. 8. *Rom. 8.* Apost. ait, *Spe salui facti sumus.* Quarta est gratia liberans, scilicet, à peccatis vel pœnis, quæ insurgunt ex suggestione diaboli. Vnde sequitur, *& non tradat eum in animam inimicorum eius*, id est in voluntatem & desiderium eorum, licet quandoque tradat in manus eorum ad probationem, non tamen tradit in voluntatem eorum, quæ est vt ruat in culpam. Proinde Iob. 1. c. Dominus dæmoni ait, *Ecce vniuersa quæ* *Iob. 1. & 2.* *habet,*

habet, in manu tua sunt. Et in 2. eiusdem inquit, *Ecce in manu tua est*. Non ait in voluntate. Vnde voluntatem diaboli & membrorum eius deprimens statim subiungit ibi, *Verumtamen animam illius serua*.

Quomodo diabolus deprehendit Deum sibi dare potestatem in Iob.

Quæstio. Quæri autem potest, quomodo diabolus deprehendit, quod Deus concedebat sibi hanc potestatem, & quod sub tali vel tali mensura. Aut quomodo tunc est ei concessa potestas illa, cum prius eam haberet ab initio creationis suæ, cum potestas illa sit idem quod virtus & fortitudo suæ naturæ atque suarum potentiarum naturalium. Certum quippe est, quod per illas, res illius destruxit atque corpus eius percussit. Ad quod dicendum quod potentia diaboli ad multa ligata tenetur, siue per actiones & ministeria Angelorum sanctorum, siue per impressiones in ipsis dæmonibus factas à solo Deo, siue per solam Dei prohibitionem vel voluntatem. Dato enim quod omnes causæ inferiores sufficienter concurrant ad vnum actum producendum, & Deus tamen velit simpliciter & absolutè, quod in illum actum non exeant: credo quod nunquam exire possint in actum illum, quamuis nulla mutatio alia sit facta in eis. Quemadmodum enim leo ligatus faciliter deprehendit relaxationem membrorum suorum à vinculis & remotionem arctationis ab eis: sic & multo facilius sentit diabolus, an sua potestas sit soluta vel ligata. Nam & nos hoc facillimè sentimus de pedibus & manibus nostris. Dicere autem Dei ad Sathan, *Ecce omnia quæ habet in manu tua sunt*: non est aliud quam eum vsque ad talem limitem soluere, & hoc diabolo notum esse ac si Deus per aliquam locutionem hoc sibi dixisset. Quod autem eius potestas à Domino refrænetur, & aliquando vsque ad certam mensuram soluatur, patet non solum ex isto loco, verum etiam ex toto Euangelio, vbi Christus eiiciebat dæmones ab obsessis, & vbi dedit Apostolis suis potestatem calcandi supra omnem virtutem inimici. Et de hoc plenius dixi in quadragesimali de Euangelio æterno, sermone 8. per totum. Ratio etiam hoc docet: quia cum constet, dæmonem velle quod peius potest, si eius potestas esset quoad omnia libera & soluta, ineffabili modo sine omni ordine & mensura subuerteret totum statum inferiorum, cum dicatur Iob. 41. *Non est potestas super terram, quæ comparetur ei*. Contra quod 1. Corint. 10. Apostol. ait: *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere*.

Iob. 41. 1. Cor. 10.

Articvlvs Tertivs.

De triplici varietate misericordiæ, qua in gloria præmiabuntur viri misericordes.

Tertio circa misericordiam consideremus remunerationem æternalem. Et de hac Dominus ait, *Quoniam ipsi misericordiam consequentur*, id est, gloriam sempiternam, scilicet secundum magnitudinem misericordiæ suæ. Triplex quidem misericordia est. Prima est misericordia magna, secunda est misericordia maior, tertia est misericordia maxima. Prima dat de suis, secunda dat omnia sua, tertia dat semetipsum. Et secundum hanc misericordiam triplicatam triplex gradus gloriæ correspondenter misericordibus exhibetur.

Quod qui exercet misericordiam magnam dando pauperibus de bonis suis magna gloria præmiabitur in æterna vita.

Cap. I.

Prima misericordia est magna, scilicet cum quis dispensat pauperibus de bonis suis. Et de hac Ambrosius in lib. de officiis ait. Beatus planè homo, de cuius domo nunquam vacuo sinu pauper exiuit. Neque enim quisquam magis beatus, quam qui intelligit super pauperis necessitatem, & infirmi atque inopis ærumnam, secundum enim Bern. in serm. de dupli ci aduentu, sunt quidam misericordes de his, quæ ad ipsos non pertinent, qui scandalizantur, quod non datur hominibus abundanter, sic tamen vt ne ipsi in modico quidem grauentur, qui si misericordes essent, de suo deberent facere misericordiam. Si non possent de terrena substantia, de voluntate bona darent his, qui contra eos fortè peccare videntur: indulgentiam darent, dulce signum, verbum bonum, quod est super datum optimum, vt eorum mentes ad pœnitentiam prouocarent. Denique & his & omnibus, quos in peccato esse cognoscerent, compassionem impenderent & orationem, alioquin misericordia nulla est, & misericordiam consequitur nullam. Hi ergo, qui faciunt misericordiam magnam, similiter & magnam in gloria consequentur misericordiam. Et de hac Isa. 58. cap. scriptum est, *Frange esurienti panem tuum & egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum operi eum, & carnem tuam ne despexeris*. Et additur, *Et anteibit faciem tuam iustitia tua, & gloria Domini colliget te*, scilicet tanquam maturum fructum, non per sinistram intentionem & simulationem acerbum.

Ambros. *Bernard.* *Isa. 58.*

Quod qui in præsenti in maiori misericordia occupatur dispensando pauperibus omnia bona sua, maiori gloria præmiabitur in futuro.

Cap. II.

Secunda misericordia est maior, scilicet cum quis dispensat pauperibus omnia bona sua, iuxta consilium Christi, Matth. 19. vbi ait, *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo*, scilicet maius, quam hi, qui de bonis suis pauperibus distribuerunt. Substantia enim huius consilij in duobus consistit, quæ sunt omnium derelictio, & eorum omnium in pauperes pro posse erogatio. Qui enim carnali affectu aliis plusquam pauperibus illa distribuit, vel relinquit, non bene implet hoc consilium. Sub nomine autem pauperum, bene intelligi potest omnis habens indigentiam temporalium, cuius suppletio spectat ad cultum Dei, sicut sunt viri religiosi. Luc. quoque 12. c. iterum ait: *Nolite timere pusillus grex, quoniam complacuit patri vestro dare vobis regnum*, id est gloriam sempiternam, maiorem quam prioribus. Et si quod sequitur, faciatis. *Vendite quæ possidetis & date eleemosynam* id est, omnia pauperibus dispensate, hinc Petrus Rau. in quodam sermone ait. Manus pauperis, est gazophylacium Christi, quicquid pauper accipit, Christus acceptat. Da ergo homini pauperi terram, vt accipias cœlum: da minimum, vt accipias regnum: da micam, vt accipias gloriam, da pauperi, vt det tibi, quia quicquid pauperi dederis, tu habebis: quod pauperi non dederis, habebit alter.

Matth. 19. *Sub nomine pauperis intelligitur omnis habens indigentiam temporalium.* *Luc. 12.* *Petr. Chrysol.*

Quod maxima misericordia est dare se Deo totum per religionis ingressum & pro salute proximi morti tradere corpus suum, & de maximo præmio eorundem.

Cap. III.

Tertia misericordia maxima est, scilicet cum homo semetipsum donat. Quod propter duo potest fieri. Primo propter perfectionem religionis, secundo propter perfectionem dilectionis. Primo propter perfectionem religionis, scilicet cum quis religionem assumens se donat Deo. Vnde cum Matth. 19. Do

Matt. 19.

19. Dominus dixisset adolescenti, *Si vis perfectus esse vade*, &c. subdit dicens, *& sequere me*, id est totum teipsum da mihi, sicut & ego me totum tradidi tibi. Quod autem Christus tradiderit semetipsum cuilibet nostrûm, & omnibus nobis, testatur Apostolus ad Ephes. 5. dicens, *Estote imitatores Dei sicut filij charissimi*. Et sequitur, *Tradidit*, scilicet Christus semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo. Oblationem in præcedentibus passionem: & hostiam in acerbissima & amorosissima passione. Ait ergo adolescenti, *& sequere me*, licet enim omnes Christiani siue fideles sequi debeant Christum: hic tamen vltra illam & cum illa agitur de speciali sequela Christi, in qua aliquo modo includitur professio obedientiæ regularis. Ex hoc quidem Euangelij textu quidam argumentati sunt, quod nullus debet ad religionem venire vel induci, nisi prius fuerit exercitatus in obseruantia mandatorum. Sed hoc est erroneum, quia est primo contra exemplum Christi, qui Matth. publicanum subito traxit ad obseruantiam consiliorum. Vnde dicitur Matth. 9. *Vidit Iesus hominem sedentem in teloneo, Matthæum nomine, & ait illi, Sequere me. Et surgens, secutus est eum.* Vbi Chrysost. ait, Disce vocati obedientiam: Neque resistit, neque domum abire rogauit, & suis hoc communicare: humana etiam pericula, quæ ei à Principibus accidere poterant paruipendit, dum scilicet rationes officij imperfectas reliquit, secundum Remigium. Secundo est contra exemplum sanctorum Patrum, qui peccatores ad se venientes mox receperunt ad suas religiones. Tertio quoque est contra rationem, quia quando ad vnum terminum tendunt duæ viæ, sed vna est breuior & rectior atque securior: stultus profecto esset, qui volens incedere per rectiorem, iudicaret primo se debere ire per longiorem antequam procederet per rectiorem, quia talis frustra atque dispendiosè & periculosè prolongaret iter suum. Rursus, quando aliqua duo sic se habent, quod vnum est fulcimentum & custodia alterius, sicut est equus & arma militi pugnanti, & baculus viatori, nauis etiam transuadanti: stultus est, qui iudicat hoc, nonnisi post aliud debere assumi, vtpote quod miles præliari non debet cum equo, nec armatus nisi prius præliatus fuerit pedes atque inermis, & sic de alijs. Sic profecto se habent consilia ad mandata, & obseruantia consiliorum cum mandatis ad solam obseruantiam præceptorum. Huic maximæ misericordiæ religionis maxima misericordia glorificationis parata est, atque misericordissimè condonatur. Quod ecclesiastica sanctione probari potest: Nam sicut patet de pœn. di. 1. §. His auctoritatibus, & extra de voto c. scripturæ, vbi de hoc in glossa quæ incipit, Non enim. Religionem intranti de præteritis culpis non est pœnitentia iniungenda. Ex hoc elici potest, quod si intrans religionem debito modo, statim assumpto habitu moriatur, absque pœna purgatorij in cœlum anima eius euolat. Sed de his plenius dixi in Quadragesimali de Euangelio æterno, serm. 24. artic. in princ. & art. 3. atque art. 8. Secundo quoque maxima misericordia est, cum homo seipsum donat propter perfectionem dilectionis. Nam ponere vitam suam corporalem pro salute animæ proximi, cum imminet manifestum periculum eius salutis, est de necessitate salutis: Si autem non imminet tale periculum, perfectionis consilium est, non præceptum. Ad hoc autem ostendit se fuisse paratum Apostol. cum 2. Corint. 12. c. de se dicebat: *Ego autem libentissime impendam, & superimpendar ego ipse pro animabus vestris*, id est pro salute animarum vestrarum. Ad hoc August. perfecta charitas hæc est, vt vnusquisque pro fratribus paratus sit etiam mori. Et iterum Phil. 2. *Sed & si immolor supra sacrificium & obsequium fidei vestræ, gaudeo & congratulor omnibus vobis.* Hæc profecto maxima

Ephes. 5. | Matt. 9. | Chrysost. | Remig. | 2. Cor. 12. | Augustin. | Phil. 2.

misericordia est, supra quam nulla reperitur maior, teste Domino, qui Ioan. 15. cap. ait: *Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt aliquis ponat animam pro amicis suis.* De hoc tamen latius dixi in supradicto Quadragesimali de Euangelio æterno, sermone 7. in 2. & 3. articulo. Huic profecto maximæ misericordiæ, maxima quoque misericordia gloriæ condonatur: quia moriens statim in paradisum euolat, & secundum maximam misericordiam præmiatur. Proinde de misericordia & præmio eius, Luc. 6. c. Dominus ait, *Date*, scilicet hanc misericordiam, & misericordias antedictas, *& dabitur vobis*, mensuram bonam & confertam & cogitatam & super effluentem dabunt in sinum vestrum. Mensura quippe ad litteram tunc bona est, cum est legitima atque magna. Mensura conferta est, quando est bene plena. Nam posset esse mensura legitima atque magna, sed non bene plena. Mensura coagitata est, quando est bene calcata atque hinc inde crullata, vt amplius non possit capere de frumento. Mensura vero supereffluens, quando non est rasilis, sed bene culmata, scilicet postquam fuit etiam coagitata ita, vt hinc inde exterius fluat. In quibus omnibus plenitudo & superabundantia remunerationis misericordiæ in gloria denotatur. Et ad hunc intellectum, verbum hoc quadrupliciter exponi potest. Primus modus. Primo modo notari possunt ibi quatuor, quæ misericordibus promittuntur. Primum est fidelitas, secundum æquitas, tertium largitas, quartum superlargitas. Primo promittitur fidelitas, quia sicut gloria magna misericordibus promissa est, ita & fideliter dabitur eis magna, & in hoc erit mensura bona. Secundo promittitur æquitas, quia quantum erit meritum, tantum erit & præmium, & hoc in genere, hoc est si multum, multum. Et in hoc erit mensura conferta. Tertio promittitur largitas, quia non erit aliquid, nec cogitatio, nec verbum, nec opus, quantumcunque minimum, quod non remuneretur. Et in hoc erit mensura coagitata, vt omnes etiam minutiæ intrent in eam. Quarto promittitur superlargitas, quia omnia supra meritum & supra condignum remunerabuntur. Et in hoc erit mensura supereffluens. Sinus autem, in quo dabitur, est intellectus, qui replebitur summa veritate: Affectus qui replebitur summa bonitate: Memoria, quæ replebitur summa maiestate, quæ omnia cum summa securitate possidebunt misericordes, quod denotatur in sinu, quia de eo quod homo tenet in sinu, securus est. Secundus modus. Secundo modo exponi potest: Nam misericordiæ remunerationis erit mensura bona, quia quod oculus non vidit, & sic erit supra visum. Erit conferta, quia nec auris audiuit. Plura enim potest auris audire quam oculus noster videre, & sic erit supra auditum. Erit coagitata, quia nec in cor hominis ascendit, & sic erit supra cogitatum, qui multo amplius se extendit quàm auditus. Erit supereffluens, quia in his omnibus erit Deus, omnia in omnibus & super omnia excedens sensum hominis & cogitatum. Proinde 1. Corinth. 2. Apostolus ait: *Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his, qui diligunt illum, vt sit Deus omnia in omnibus*, vt dicitur 1. Cor. 15. Tertius modus. Tertio quoque modo exponi potest. Mensura bona est, quia supra meritum. Conferta, quia supra speratum. Coagitata, quia supra desideratum. Supereffluens, quia supra cogitatum. Quartus modus. Quarto modo exponi potest, vt in his omnibus ascensio sit & gradus qui correspondere possunt quatuor misericordibus, de quibus in hoc 3. artic. & tribus capitibus dictum est. Primo enim his, qui distribuunt pauperibus de bonis suis, dabitur gloriæ mensura bona. Secundo his, qui distribuunt

Ioan. 15. | Luc. 6. | *Quatuor promittuntur misericordibus. Primum fidelitas. Secundum æquitas. Tertium largitas.* | *Quartum superlargitas.* | 1. Cor. 2. | 1. Cor. 15.

pauperibus omnia bona sua, dabitur gloriæ mensura conferta. Tertio vero professioni religionis dabitur mensura coagitata. Quarto autem perfectioni dilectionis dabitur mensura supereffluens. Verum imitatores Patrum veteris testamenti Abrahæ, Loth, Iob, Dauid, Tobiæ: similiter & noui compassionibus & operibus misericordiæ intendamus, vt misericordiam pro beatitudine consequamur in tempore opportuno, qua omnes in hanc miseram vitam editi indigemus: Quam & fusis lachrymis postulemus, ;vt eam misericors & miserator Dominus Iesus Christus misericorditer nobis concedat, qui in misericordia gloriosus cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat per infinita sæcula sæculorum, Amen.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Sexta beatitudo est munditia cordis, vbi varia munditia declaratur, sed tantum cordis munditia promittitur visio Dei.

Sermo X.

Matth. 5. BEati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. *Iterum vbi supra.* Conuenienter, secundum glossam sexto loco ponitur munditia cordis, quia die sexto homo conditus est ad imaginem Dei. Hæc quidem in homine obtenebrata est per culpam, sed in mundis corde reformatur per gratiam. Nam imaginem Dei, quam sexta die homo per culpam amisit, Christus sexta ætate per gratiam recuperauit, & mundis corde per gratiam suam infundit. Merito ergo post prædictas quinque Beatitudines sequitur hæc sexta: quia nisi illæ præcedant, mundum cor in homine non creatur. Proinde Ambros. (Ambros.) ait: Qui misericordiam defert, misericordiam amittit, nisi mundo corde misereatur. Nam si iactantiam quærit, nullus est misericordiæ fructus. Vnde merito additum est, *Beati mundo corde.* Et iterum Chrys. in Homil. inquit. (Chrysostom.) Quia enim multi miserentur, sed impudica agunt, monstrans quod non sufficit primum scilicet misereri & impudica agere, hoc de munditia apposuit dicens *Beati mundo corde.* Sed aduertendum est, quod dupliciter bene se habet homo in speculatione diuina. (*Dupliciter se habet homo in speculatione diuina.*) Primo scilicet modo communi & humano, secundo modo excellenti atque perfecto. Primo inquam modo communi atque humano scilicet cum per virtutes intellectuales, quæ scientiæ nuncupantur, & potissimè per Metaphysicam, quæ docet proprietates diuinas considerare ex creaturis, intellectus de Deo illuminatur. Hoc maximè docetur 12. Metaphysicæ, vbi ostenditur esse vnum Deum æternum atque purum viuentem vita nobilissima, sempiterna & optima. Sed hoc fit solum considerando Deum ex proprietatibus creaturarum. Secundo autem fit hoc modo excellenti atque perfecto scilicet per beatitudinem, quæ est munditia cordis, per quam mens humana Deo coniungitur, ita quod de occultis atque diuinis supra modum illuminatur, quemadmodum illustrati extiterunt Apostoli, qui absque humano studio de diuinis fuerunt excellentissimè irradiati. Et hoc fit per munditiam cordis. Hanc enim sic definiunt quidam. Munditia cordis est, virtus, qua luminis integritas diuini amoris intuitu obseruatur, & de hac Dominus ait, *Beati mundo corde*, &c. Circa hanc vero munditiam cordis tria consideremus. Primo munditiæ studium, secundo munditiæ meritum, tertio munditiæ præmium.

ARTICVLVS PRIMVS.

De triplici munditia vituperanda, vel laudanda.

PRimo inquam consideremus munditiæ studium: (*Studium munditia triplex.*) triplex namque est munditia, in qua homines student. Prima est munditia corporalis, secunda est munditia hypocritalis, tertia est munditia virtualis vel cordialis.

De munditia corporali, atque de eius vitioso ornatu.

CAP. I.

PRima est munditia corporalis, & hæc est diuitum mundanorum, atque vanorum, qui tantum attendunt ad munditiam corporalem. (*Prima munditia est corporalis.*) Sed non ait Dominus, *Beati mundo corpore*, sed *Beati mundo corde*, De hac munditia corporis, Matt. 12. c. (Matt. 12.) Dominus ait, quod *diabolus inuenit domum conscientiæ vacantem*, scilicet ab operibus virtutum per mentis incuriam, *scopis mundatam* scilicet, à corporalibus immunditiis per solicitam diligentiam: *& ornatam*, scilicet quadam grauitate morum tantummodo in extrinsecis, maximè per ornatum & apparatum vestimentorum & formositatis apparentiam. Contra vero munditiam talis corporalis ornatus, Bern. in sua apologia inquit: (Bernard.) Vanum cor, vanitatis notam corpori libenter ingerit, & exterior superfluitas, interioris vanitatis indicium est. Mollia indumenta, animi mollitiem indicant. Non tantum curarentur corporis cultus, nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus.

Quæ sit munditia superstitiosa, atque hypocritalis.

CAP. II.

SEcunda est munditia hypocritalis, quæ superstitiosè exteriori puritati inuigilat, interiori neglecta: (*Secunda munditia est hypocritalis.*)

glecta: imò turpiter deprauata. De qua Dominus, *Matth. 23.* Matth. 23. ait: *Va vobis Scriba & Pharisai hypocrita, qui mundatis quod deforis est calicis & paropsidis.* Calix, est vas continens potum: Paropsis, est vas continens cibum, & est vas quadrangulum & quadrilaterum, quasi paribus assidis, id est, lateribus. Vel dicitur paropsis, paropsidis, discus quadrus, à par & obsidia, quod est latus. Vnde Iuuenal.

Qui multa magnaque paropside cœnat.

Tali autem quadrato disco solent manducare Magnates, sicut faciebat Imperator cum Baronibus suis, quando in Italiam venit. *Chrysost.* Chrysost. enim prædictum verbum exponens ait, Hoc Dominus dicit, quia Iudæi quoties ingressuri erant templum aut sacrificia oblaturi, aut propter dies festos, seipsos & vestimenta sua & vtensilia sua lauabant: & à peccatis nemo seipsum purgabat, cum Deus neque corporis munditiam laudet, neque sordes condemnet. Pone tamen, quod Deus oderit sordes corporum, vestimentorum atque vasorum, quæ necesse est vt ipso sordidentur vsu: quanto magis sordes conscientiæ horret, quam si volumus, mundam semper seruamus. Subditque Dominus, *Intus autem*, id est, in corde & occultè, *pleni estis rapina*, id est affectu rerum alienarum. *Isa. 3.* Isa. 3. *Rapina pauperis in domo vestra*, id est in conscientia vestra, *& immunditia*, scil. quoad se per immunditiam diuersorum peccatorum, iuxta illud, *Prou. 30.* quod Prouerb. 30. scriptum est: *Generatio, qua sibi munda videtur: & tamen non est lota à sordibus suis*, atque exaggerans ex hoc conscientiam Pharisæorum subdit, *Pharisae caece, munda prius quod intus est calicis & paropsidis*, id est interiora cordis, vt fiat id, quod deforis est mundum, quasi dicat, Virtualis munditia exteriorum, dependet à virtuali munditia interiorum, scil. tanquam à causa sua formali. Loquitur enim ad similitudinem quorundam, qui exteriorem vasorum superficiem mundant, interiora vero sordescere non aduertunt, aut minime curant.

Quantum placeat Deo vera munditia cordis.

Cap. III.

3. Munditia est cordialis. Hier. 4. Tertia est munditia virtualis, seu cordialis. Ad hanc munditiam hortatur Dominus Hierem. 4. cap. dicens: *Laua à malitia cor tuum Hierusalem, vt salua fias: Vsquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ.* Malitia quippe à moliendo malum nomen accepit, vt sæpe amplior sit in homine malitia, quàm facultas. Ad amouendam quoque hanc malitiam ab humano *Iacob. 1.* corde hortatur Iac. 1. cap. dicens: *Abiicientes omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras.* Quia verbum Dei, quasi speculum maculas cordis monstrat, vt abstergantur. Per immunditiam quippe peccata carnalia principaliter denotantur: Per malitiam vero peccata spiritualia indicantur, & præcipue illa, quæ ex certa malitia, atque ex malignitate *1. Petr. 2.* fellea oriuntur. Et iterum 1. Petr. 2. cap. admonet Apost. Petrus dicens. *Deponentes*, scil. quasi graue onus, *omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes & inuidias, & omnes detractiones, sicut modo geniti infantes, rationabiles, sine dolo lac concupiscite*, scil. diuinæ gratiæ, & doctrinæ. *Quod vtique facietis, si tamen gustatis, quoniam dulcis est Dominus*, *Iob 8.* Et iterum Iob. 8. scriptum est. *Si mundus, & rectus incesseris, statim*, scilicet Dominus *euigilabit ad te.* Deus enim videtur dormire immundis cordibus, de eorum vexationibus quasi non curans, animabus vero mundis, & rectis euigilare dicitur ad tutelam, & ad amicitiam, necnon ad sui cognitionem, & visionem. Proinde *Prou. 22.* Prouerb. 22. cap. scriptum est, *Qui diligit cordis munditiam propter gratiam labiorum suorum, habebit amicum regem*, scilicet Deum. Profecto nemini sui ipsius

tam libens, & libera ostensio fit, quam ei qui sibi vera amicitia copulatur. Secundum enim Bern. super Cantica: *Bernard.* Puritas hæc cordis in duobus consistit, scilicet in inquirendo gloriam Dei, & in vtilitate proximi. In his igitur duobus studere debet, qui cor mundum habere desiderat apud Deum.

Articulus Secundus.

Quod munda tres vires anima debent esse, & à quibus mundanda sunt.

Secundo consideremus munditiæ meritum, vt enim munditia cordis verè meritoria sit, debet esse munda, rationalis, concupiscibilis, atque irascibilis. Debet enim esse munda, primo vis rationalis ab errore male instruente, secundo vis concupiscibilis ab errore male inflammante, tertio vis irascibilis à timore male humiliante.

Quod vis nostra rationalis à tribus mundanda est.

Cap. I.

Primo quippe debet esse munda vis rationalis ab errore malè instruente. Quod quidem vt fiat, debet homo abstinere à tribus. Primo à duplicitate intentionis, secundo à falsitate opinionis, tertio à prauitate cogitationis. Primo quidem debet homo abstinere à duplicitate intentionis. Proinde Eccle. 1. cap. admonet dicens: *Non sis contumax, & incredibilis timori Dei, & ne accesseris ad illum*, id est ad opera eius, *duplici corde.* *Eccles. 1.* Et iterum 3. capite ait: *Cor ingrediens duas vias, non habebit successus*, *Eccle. 3.* id est non prosperabitur in via sua. Vnde magnum signum duplicitatis, est inconstantia, atque instabilitas mentis & vitæ. Hinc Iacob. 1. cap. ait: *Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis.* *Iacob. 1.* Tales profectò sunt, sicut qui vult tenere simul duas contrarias vias, aut qui simul vno oculo vult respicere cœlum & altero terram, seu qui duorum dominorum contrariorum fingit se esse amicum, quasi quærens gratiam vtriusque, in quo quodammodo vtrique contrariatur, & quasi contra vtrunque proditor est, atque cum nullo stabiliter manet, sed instar fluctuum maris nunc hac, nunc illac instabiliter circumfertur. Secundo abstinere debet à falsitate opinionis, profectò immunditia cogitationis, & cordis merito dici potest, cum inutilia cogitantur, contra quod Esa. 59. cap. ait: *Cogitationes eorum, cogitationes inutiles.* *Esa. 59.* Et iterum Micheas 2. cap. inquit: *Va qui cogitatis inutile.* *Miche. 2.* Inutilis quippe cogitatio est in iis, quæ ad rem non pertinent, vel cogitantis superant facultatem, vt quod corde concipitur, nequit effectui mancipari. Sicut Genes. 9. cap. qui per turrim *Gen. 9.* vsque ad astra cœli conscendere putauerunt. Et iterum Eccles. 6. ait: *Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus, ne fortè elidatur virtus tua per stultitiam, & folia tua comedat*, *Eccle. 6.* scilicet stultitia, *& fructus tuos perdat, & relinquaris velut lignum aridum in eremo.* Tertio abstinere debet à prauitate cogitationis. Nam, vt scribitur Iob. 5. cap. *Qui dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum quod cœperunt.* *Iob. 5.* Prauæ quippe cogitationes sunt, cum de Dei misericordia, siue iustitia, siue bonitate aliquid cogitatur indignum, aut quod non sit æqua, & semper manus eius potenter extenta, quia de talibus Propheta inquit, Psalm. 72. *Cogitauerunt, & locuti sunt nequitiam, iniquitatem in excelso locuti sunt.* *Psal. 72.* Et cum aduersus proximum cogitatio mala desæuit. Vnde Prouerb. 17. scriptum est: *Cor iniqui exquirit mala*, *Prou. 17.* scilicet ad infamandum, seu nocendum illi, quem odit, quemadmodum fecerunt impij viri contra Hierem. Prophetam dicentes,

Hier. 18. Hierem. 18. *Venite & cogitemus contra Hieremiam cogitationes.* Et vt scribitur Ioan. 12. *Cogitauerunt Principes sacerdotum, vt Lazarum interficerent.* Insuper sedule cogitabant, vt morti traderent Christum. Merito ergo scribitur, Prouerb. 6. cap. *Cor machinans cogitationes pessimas, odit Deus.* Et Sapientiæ 1. cap. tatio ponitur, cum dicitur: *Peruersæ cogitationes separant a Deo*, cor scilicet De his tribus, quæ in præsenti cap. dicta sunt, Esa. 1. ait: *Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis.* Ait enim, *lauamini*, scilicet à duplicitate intentionis, *mundi estote*, scilicet à falsitate opinionis, *auferte malum cogitationum vestrarum*, scilicet à prauitate cogitationis.

Ioan. 11. — Prou. 6. — Sap. 1. — Esa. 1.

Quod vis concupiscibilis à tribus mundari debet.

Cap. II.

Secundo vero debet esse munda vis concupiscibilis ab amore male inflammante, quod quidem, vt plene perficiatur homo à tribus abstinere debet. Primo à terrena affectione, secundo ab obscena delectatione, tertio à nociua operatione. Primo à terrena affectione. Magnæ protinus immunditiæ sunt quæque terrena cordibus hominum, si transeunt in affectum, cum ex toto corde sit datum solum de Deo diligendo præceptum. Proinde in affectu cordis hanc munditiam, & ablutionem teneri oportet, vt sit mundus, atque depuratus ab omni malo ipse affectus, & à sordibus omnium terrenorum, quæ profecto sordes sunt non ex natura rerum, sed cum in affectum transeunt inuisibilium animorum: Hinc 1. Ioan. 2. prohibet Apostolus quælibet terrena diligi, cum ait, *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt.* Non velut res natura malas, sed velut animæ sordes, cui cuncta visibilia, & corruptibilia comparata sordescunt. Merito ergo Matth. 6. cap. Dominus ait: *Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum*, vbi Chrysostom. ait: Etsi nihil tibi alterius mali eueniat, non paruam sustinebis iacturam inferioribus affixus, & eorum seruus effectus, & à cœlestibus cadens, & nihil excelsorum cogitare potens. Secundo vero debet homo abstinere ab obscena delectatione, id est ab iis, quæ nisi turpiter amari non possunt neque cogitari sedule sine pudore, neque in eis delectari sine rubore, aut de ipsis loqui sine obscenitate, vt merito dicere possit illud Tob. 3. c. *Mundam seruaui animam meam ab omni concupiscentia*, scilicet mentis & carnis. Hoc profecto merito fieri debet: quia, sicut Hieronym. ait, Mundus Deus mundo corde conspicitur. Templum enim Dei non debet, aliàs porest esse pollutum. Tertio autem abstinere debet à nociua operatione, vnde Propheta quærit, Psalm. 23. *Quis ascendet in montem?* &c. atque respondens subdit, *Innocens manibus*, &c. Ait enim: *Quis ascendet in montem Domini?* Per montem enim mentis puritas, & contemplatio cœlestium denotatur, & merito quærit: *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius?* quasi pauci ad hunc montem ascendunt, & pauciores in eo stant; quia vt in Psal. 16. de mundanis dicitur, *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Insuper ait, *Quis ascendet?* Vt mysticè exprimatur difficultas ascendendi, & paucitas ascendentium, & additur, *Innocens manibus*, id est qui opere non peccauit: vel si peccauit, per pœnitentiam mundatus est, secundum enim August. Innocens est, qui nec miserum fecit, nec miserum dereliquit. Profecto ille innocens est, qui nec aliena rapit, nec sua indignis tribuit, nec insuper retinet dignis. Vnde Eccle. in fine 4. cap. ait: *Non sit porrecta manus ad capiendum, & ad dandum collecta.* Et subditut *Et mundo corde.* Nam sicut Prouerb. 22. cap. scriptum est: *Qui autem mundus est*, scilicet corde, *rectum est opus eius.*

1. Ioan. 2. — Matth. 6. — Chrysost. — Tob. 3. — Hieron. — Psal. 23. — Psal. 16. — August. — Eccle. 4. — Prou. 21.

Quod vis irascibilis munda esse debet à tribus.

Cap. III.

Tertio quoque debet esse munda vis irascibilis à timore male humiliante. Vis quippe irascibilis ex sui natura habet, vt statim illi se aperit diuinæ, ac veræ maiestatis imperiosa sublimitas, quod ei soli vltimæ honorificentiæ cultu seruiendum sit manifeste cognoscit. Nam innatum est in nobis timore reuerentiæ ad alta humiliari: ad supereminentissimæ, ac diuinissimæ nobilitatis altitudinem non naturali corruptione, sed naturali bona institutione, quæ in primis parentibus ante peccatum fuit, maxime nati sumus, humiliari, & extrema seruitute subiici. Sed errantes in corruptione, in qua nati sumus, vestigia eius loco ipsius amplectimur, atque decepti loco ipsius honorificentiam, atque diuinum cultum impendimus dæmoniis, & non Deo atque aliis, quod horrendum est creaturis. Proinde, vt vis ipsa irascibilis mundetur, & verè sit munda in nobis, omnem idololatriam, atque superstitionem, necnon & omnem erroneum, & vanum cultum detestari debemus, tanquam summam creatoris iniuriam, & contumeliam abhorrendam: quinimmo ardenti zelo, atque feruore talia corde, ore, & opere persequi, & horrere. Huiusmodi sunt, quæ falso traxerunt initium ab auguriis, à neomeniis, ab incantationibus, ab obseruatione dierum, à magicis artibus, à constellationibus, à propriatis moribus hominum, à geomantia, ab hydromantia, ab genomantia, à pyromantia, à nigromantia, à membrorum motu, ab hora nascendi, à cultu luminum, & stellarum, à cultu imaginum, à cultu characterum & figurarum, à cultu dæmonum, à cultu temporum, à cultu nominum & verborum, à cultu initiorum & initialium rerum, à cultu inuentarum rerum & inuentionum, à cultu somniorum, à cultu sortium. In hæc omnia & similia insanissimi perditissimique homines Dei virtutem & gloriam impiissimè transtulerunt. Contra quos Apostolus ad Rom. 1. cap. ait. *Hi commutauerunt veritatem Dei in mendacium, & coluerunt & seruierunt creaturæ, potius quam creatori, qui est benedictus in sæcula.* Hæc quidem hominum corda horribiliter maculãt, si eis adhibetur fides, quibus ab animo propulsatis, fidei lumine ipsa corda purificantur, & videtur Deus à cordibus depuratis esse, quod est, & nos ipse fecisse quod sumus.

Innatum est nobis ad alta humiliari. — *Quomodo irascibilis mundari debet.* — Rom. 1.

Articvlvs Tertivs.

Quo præmio remuneratur munditia cordis.

Tertio consideremus munditiæ præmium, quod siquidem maius est, quam præmium beatitudinum præcedentium, sicut illi qui in curia Regis non solum prandent, sed etiam faciem Regis vident. Magnum igitur in virtutibus est hominis interioris munditia, cui in præmium visio repromittitur ipsa diuina, cum dicitur: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Purgandi siquidem sunt corporei sensus ad susceptionem decentium obiectorum. Et quanto nobiliora sunt ex natura susceptiuis sensibus obiecta forinsecis, tanto mundari, atque propensiores expedit fieri ad ipsam susceptionem: & si hoc exigitur in corporeis, multomagis in iis, quæ sola mente percipiuntur. Insuper si ad ea intelligibilia, quæ secundum naturam intellectus proportionabiliter fiunt, opportunitas sic fieri persuadet: multo amplius ad ea capescenda, quæ non secundum naturam fiunt, sed supra naturam, & omnem intellectum naturalem

Maximũ est mũditia præmium. — *Sensus corporei mundandi sunt.*

naturalem ſupernaturaliter non fiunt, ſed exiſtunt. Deus quippe vnus, immenſus, æternus, immortalis, incorruptibilis, & incomprehenſibilis eſt ipſa mente, ineffabilis verbo, incircunſcriptibilis loco, interminabilis tempore, vincens ac ſuperexcedens omnem intelligentiam noſtram, atque viſionem ſpiritualem, & corporalem. Nam teſte Apoſtolo 1. Tim. 6. *Lucem habitat inacceſſibilem.* Quid igitur eſt, quod ipſe Saluator cordi mundo viſionem huiuſmodi repromittit? Eſtne cor carneum, immo expreſſiori loquendi genere cor caro ad hanc viſionem idoneum? Negauerim quidem, vbi cor hîc diuino verbo expreſſum ipſam ſpiritualem ſubſtantiam animæ intellexerim pro tempore ipſi corpori vnitam in tempore ſeparandam æterne pœnaliter, vel feliciter remunerandam, cui ante viſionem diuinam Saluator indicit mũditiam hanc ſpiritualem. Tali ſiquidem mundo cordi triplex viſio Dei communicatur. Prima harum eſt viſio per naturam, ſecunda eſt viſio per gratiam, tertia viſio per gloriam.

Quis Deus.

1. Tim. 6.

Triplex viſio.

Quod Deus per naturalem rationem cognoſci poteſt, ſicut etiam naturales Philoſophi cognouerunt.

Cap. I.

PRimo enim tali mundo cordi communicatur viſio, & cognitio Dei per naturam, ſecundum enim Boetium, Cognitio Dei omnibus naturaliter inſita eſt. Vnde & hanc Dei cognitionem Philoſophi habuerunt: ſed tamen ſicut tenebantur, non eum glorificauerunt. Proinde Apoſt. ad Rom. cap. 1. ait: *Quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis: Deus enim illis manifeſtauit. Inuiſibilia enim ipſius à creatura mundi per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur, ſempiterna quoque virtus eius, & diuinitas; ita vt ſint inexcuſabiles: quia cum cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt*, ait enim, Quod notum eſt Dei, id eſt quod ductu rationis cognoſcibile eſt de Deo: vt videlicet quod eſt Deus, quod eſt vnus, atque quod omnium rerum principium ſit, manifeſtum eſt illis, id eſt in ſe habent naturalem rationem, per quam hoc cognoſcere poſſunt. Et verè manifeſtum eſt illis: Deus enim illis manifeſtauit, ſcilicet per opera ſua: quia eis non tantum naturalem rationem, per quam cognoſcere poſſent, tribuit, atque cognitionem ſui naturaliter inſeruit: verumetiam exterius per admiranda opera ſua ad ſui cognitionem adiuuit, propterea ſubdit: *Inuiſibilia enim ipſius*, id eſt natura Dei inuiſibilis, omnia creans, & ad eſſe producens intellecta, id eſt intellectuali cognitione, non ſenſuali, vel imaginaria cognita. Deus enim intelligibile lumen eſt, quod ſolo capitur intellectu. Per ea, *quæ facta ſunt*, id eſt per creaturas à Deo factas, *conſpiciuntur à creatura mundi*, id eſt ab ipſa mundi creatione: vel id eſt ab homine, qui anthonomaſticè creatura mundi denominatur, quia cum omni creatura participium habet. Nam, ſecundum Greg. ſuper illud Marc. vltim. *Prædicate Euangelium omni creaturæ*, homo participium habet, cum qualibet creatura. Participat enim eſſe cum lapidibus, viuere cum arboribus, ſentire cum animalibus, intelligere cum Angelis. Habet enim homo naturalem rationem, per quam Deum cognoſcere poteſt, ſicut agnus per naturalem inſtinctum cognoſcit matrem, Pſalm. 4. *Signatum eſt ſuper nos lumen*. &c. Alio quoque modo intelligi poteſt de ſanctiſſimæ Trinitatis diſtinctione, vt dicatur: Inuiſibilia enim Dei, id eſt Deus pater inuiſibilis dictus eſt. Vnde Coloſſ. 1. cap. Apoſt. ait de ipſo Domino Ieſu Chriſto, quod eſt *imago Dei inuiſibilis*: quia pater nunquam apparuit in ſpecie viſibili, ſicut aliæ perſonæ: ac quodammodo magis diſtat à nobis, quam aliæ perſonæ, quia ipſe à nullo eſt, aliæ vero ab ipſo. Sempiterna quoque virtus eius, id eſt filius, qui *virtus eſt Dei, & Dei ſapientia* 1. Corint. 1. & diuinitas, id eſt Spiritus ſanctus. Iſta inquam intellecta conſpiciuntur ab homine per ea, quæ facta ſunt: à magnitudine enim creaturarum cognoſcitur potentia, quæ appropriatur patri: Ex ſpecioſitate & pulchritudine ſapientia, quæ appropriatur filio: Ex earum vſu, atque vtilitate bonitas, quæ appropriatur Spiritui ſancto. Et ſic per creaturas aliquo modo habetur cognitio ſanctiſſimæ Trinitatis, & hoc quantum ad appropriata, non tamen quantum ad propria. Talem inquam notitiam de Deo habuerunt, ita vt ſint inexcuſabiles, cum ſcil. non poſſint ſe per ignorantiam excuſare. Vnde Auguſt. in gloſſ. ait: Eos ſcriptura inexcuſabiles dicit, quibus nota eſt veritas, & perſeuerat iniquitas. Nam ſicut idem de vera religione ait, habebant Philoſophi ſcholas ſeparatas à populo, in quibus docebant illos, quos colebant, non eſſe veros Déos; & templa communia cum populo, in quibus eis ſicut diis ſacrificabant. Et hoc eſt, quod ſequitur. Quia cum cognouiſſent Deum, ſcilicet per naturalem rationem, non ſicut Deum, ſcilicet vniuerſitatis creatorem glorificauerunt eum, ſcilicet colendo & honorem debitum exhibendo, aut gratias egerunt, ſcilicet de beneficiis eis collatis. Et maxime de ſcientia, quam ſibi non Deo attribuebant.

Cognitio Dei omnibus naturaliter inſita eſt.

Rom. 1.

Marc. vlt.

Homo cum omnibus creaturis cõmunicat.

Pſal. 4.

Coloſſ. 1.

1. Cor. 1.

Per creaturas aliquomodo habetur cognitio Trinitatis.

De decem gradibus fidei, per quos intellectus perducitur ad perfectum lumen altiſſimæ veritatis.

Cap. II.

SEcundo modo cordi communicatur viſio, ſeu cognitio Dei per gratiam, quæ fidei lumen eſt, de quo Apoſt. ad Epheſ. 2. cap. ait: *Gratia enim eſtis ſaluati per fidem, & hoc non ex vobis: Dei enim donum eſt, non ex operibus, vt ne quis glorietur.* Per decem ſiquidem gradus aſcendit intellectus ad perfectum fidei lumen. Primus gradus eſt ſapientiam fidei audire, iuxta illud Apoſt. ad Rom. 10. *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti.* Secundus gradus eſt ſedari mente à motibus paſſionum, quæ ſcilicet ſunt quatuor mundanæ affectiones, videlicet ſpes & timor, gaudium & dolor. De quibus Dan. 7. cap. *Quatuor venti cœli pugnabant in mari magno*, id eſt in mundana mente. Tertius mentem leuare à ſenſibilibus ad inſenſibilia exemplo Prophetæ, qui de ſe ait, Pſal. 18. *Meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper.* Quartus de inſenſibilibus, ſeu ſpiritualibus meditari. Prou. 15. *Mens iuſti meditabitur obedientiam.* Quintus verum à falſo in eis diſcernere. Hic eſt Homo ille ſpiritualis, de quo 1. Cor. Apoſt. ait *Spiritualis omnia iudicat*, ſcilicet iudicanda, id eſt intelligit, & diſcernit. Non tamen omnia, ſecundum Auguſt. quæ continet diuina ſcientia, ſed quæ ad vitam & iuſtitiam ſufficiunt. Prædicti quinque ſpectant ad ſcientiæ fidei diſcretionem. Alij, ſcilicet qui ſequuntur, ſpectant ad ſcientiæ fidei adhæſionem. Primus eſt delectari in vero. Et ad hoc hortatur Dominus, Prouerb. 5. cap. dicens, *In amore eius delectare.* Secundus perfici mente per veritatem, quod prædicatoribus conuenire probatur, de quibus Propheta Pſal. 35. ait, *Et veritas tua*, ô Deus, *vſque ad nubes*, quia ſcilicet ea pleni eſſe debent. Et tales imbrem doctrinæ tunc effundere poſſunt, iuxta illud Eccle. 11. *Si repletæ fuerint nubes imbrem ſuper terram effundent.* Tertius quieſcere in complacentia eius, iuxta illud Apoſtoli. 1. Corint. 13. *Congaudet autem veritati.* Quartus admirari ea, ſicut myſticè ſcriptum eſt, 2. Eſdræ 4. de iis qui dixerunt, *Et veritas magna, & fortior præ omnibus.* Quintus gradus, eſt conſummata fides. Et

Epheſ. 2.

Per decẽ gradus aſcendit intellectus ad perfectũ fidei lumen.

Rom. 10.

Dan. 7.

Pſal. 18.

Prou. 15.

1. Cor. 2.

Prou. 5.

Pſal. 35.

Eccl. 11.

1. Cor. 13.

2. Eſdr. 4.

huic gradui datur per gratiam suam cognitio Dei, iuxta illud quod scriptum est 1. cap. Sapientiæ. *Apparet autem*, scilicet Deus *eis qui fidem*, scilicet præfatam *habent in illum.*

Sap. 1.

De præmio quod datur in præsenti vita mundis corde, quod quidem est visio Dei.

Cap. III.

TErtio quoque mundo cordi communicatur cognitio Dei per gloriam, non tamen permanentem, sed transeuntem, secundum Bonauent. in illuminationibus suis: secundum quoque Alex. de Ales in 1. q. 2. A perfectis per perfectam contemplationem potest videri Deus, non tamen adeò plene, sicut post hanc vitam. Et hoc est, quod Greg. exponens illud Iob. 28. *Sapientia abscondita est ab oculis omnium viuentium*, ait: Quia videri potest per quasdam circunscriptas imagines, & videri non potest per incircunscriptum lumen æternitatis. A quibusdam videri non potest in hac mortali carne existentibus, tamen inæstimabili virtute crescentibus quodam contemplationis acumine æterna Dei claritas videri potest. Porro hi sunt, de quibus in hac Beatitudine Dominus ait, *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* De hoc ad præsens duo exempla, videlicet de Iacob, atque de Apost. Paulo subiungamus. Primo ponamus exemplum de Iacob, qui Genes. 32. ait: *Vidi Dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea.* secundum enim August. in lib. de Trinitate, facies Dei dicitur forma, in qua *non rapinam arbitratus est Christus esse se æqualem patri*: quam nemo videre potest, & viuere. Siue quia post hanc vitam videbimus eum facie ad faciem, secundum Apost. 1. Cor. 13. cap. Et secundum Ioan. 1. Ioan. 3. *Nondum apparet quid erimus: scimus, quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est.* Quod vtique post hanc vitam intelligi voluit, cum mortis debitum soluerimus. Siue etiam nunc in quantum Dei sapientiam, per quam facta sunt omnia, spiritualiter intelligimus. In tantum quippe carnalibus affectibus morimur, vt mortuum hunc nobis mundum reputantes, nos quoque ipsi huic mundo moriamur & dicamus, quod ad Galat. vlt. Apost. ait, *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Hac quidem morte mortuus est Iacob, quod mysticè indicatur in eo, quod antequam videret faciem Dei emarcuit neruus fœmoris eius. Per quod mysticè indicatur, quod in eo præcessit extinctio omnis carnalis & mundani affectus. Secundo autem addamus exemplum de Apost. Paulo, qui 2. Corint. 12. de se ait. *Scio hominem in Christo, siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit, raptum huiusmodi vsque ad tertium cœlum. Et scio huiusmodi hominem, siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit, quoniam raptus est in paradisum, & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui.* Circa autem hunc textum tria consideranda sunt. Primo consideremus ipsum raptum, secundo tertium cœlum, tertio paradisum. Primo consideremus ipsum Pauli raptum, id est quid fuerit Pauli raptus. Circa quem aduertendum, quod triplex in anima potentia est, vegetatiua, sensitiua & intellectiua. Vegetatiua est, quæ corpus viuificat: & hæc in tali raptu corpus Pauli viuificat. Sensitiua est, quæ mouet, atque sensificat corpus, & ab iis anima Pauli abstracta erat: quia nec corpus sensum, nec membra habebant motum. Intellectiua autem, qua anima intelligit, atque considerat, vsque ad vltimum possibilitatis suæ eleuata erat, quia ad visionem diuinæ essentiæ, & totius Trinitatis per raptum eleuata fuit, atque sicut beati in gloria ipsum contemplabatur Deum. Et huiusmodi vltimus status est, ad quem tamen impossibile est pertingere in præsenti vita, nisi diuina virtute mirabiliter eleuante, & operante. Proinde gloss. in 7. cap. de diuinis nominibus, ait: Illi conditæ substantiæ naturaliter inest virtus, per quam possit & suæ naturæ terminos superare, atque ipsum Deum immediatè per seipsum attingere. Hoc enim solius est misericordiæ, solius gratiæ, solius fidei, quæ mentes rectè credentium & piè, quantum datur intelligentium in veritate, quæ Christus est, collocat, & in eis veritatem manifestat. Triplex visio, quasi triplex cœlum. Secundo consideremus, quid sit tertium cœlum, secundum enim August. triplex est cœlum, secundum quod triplex visio distingui potest. Prima est visio corporalis, secunda imaginaria, tertia vero intellectualis. Prima inquam est visio corporalis, quæ contingit, quando corporaliter quædam munera Dei cernuntur: quæ tamen alij præsentes videre non possunt. Et ex hoc talis visio dicitur cœlum, quia in ea aliquid reuelatur, quod tamen aliquibus absconditum est, sicut Daniel. 5. Balthasar vidit manum scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulæ regiæ. Et Genes. 18. apparuit Dominus Abrahæ in specie trium virorum in conualle Mambræ. Et Exod. 3. Moyses vidit Dominum in ardenti rubo. Et patres sæpius susceperunt Angelos visibiliter apparentes. Ad hanc visionem experientia quorumlibet sensuum referri potest, vt auditus, gustus, odoratus, & tactus, cum visus pro quolibet sensu in scriptura soleat poni. Vnde Exod. 20. scriptum est, quod *populus videbat voces, & lampades, & sonitum buccinæ.* Vocem quippe & sonitum buccinæ non visu, sed auditu percipere potuerunt. Secunda autem est visio imaginaria, & hæc est illa, qua homo videt in extasi, vel in somno, non corpora, sed imagines corporum ex reuelatione diuina, sicut Act. 10. Petrus vidit in extasi positus linteum magnum submitti de cœlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ, &c. & Pharao vidit in somnis septem vaccas pingues, & septem fœdas: vt scribitur Gen. 41. huiusmodi sunt visiones Ezech. & Dan. atque aliorum Sanctorum noui, & veteris testamenti. Possunt huiusmodi visiones etiam homini sobrio apparere. Tales visiones non tantum bonis, sed etiam malis sæpius reuelantur. Et licet sint veræ: tamen quandoque quidam ad veritatem erudiuntur, & quandoque aliqui ab eis deceptoriè deluduntur, sicut patet Ezech. 13. Vbi Dominus de talibus ait: *Nunquid non visionem cassam vidistis, & diuinationem mendacem locuti estis, & dixistis? Ait Dominus, cùm ego non sim locutus.* Hæ visiones licet etiam veræ sint, tamen nec sanctum faciunt, nec sancta ostendunt: alioquin Balaam sanctus esset, atque asina eius, quæ Angelum vidit, necnon Pharao fuisset sanctus, qui in somniando vidit præsagia futurorum. Insuper si veræ sunt, tamen in se meritoriæ minime sunt. Vnde qui multa talia videt, non tamē melior est: nec qui eis caret, imperfectior dici potest, sicut etiam de aliis miraculis dicendum est. Quam pluribus etiam visiones huiusmodi nocuerunt, eo quod in eis inaniter gloriati sunt. Plerique insuper arbitrantes se visiones vidisse, cum tamen nihil viderint, se & alios seduxerunt. Insuper quidā ad quæstum auaritiæ, sicut ego expertus sum, astutissimè retorserūt. Nonnulli quoque mendosè finxerunt se visiones vidisse, ne aut cæteris haberentur inferiores, siue vt honorarentur quasi homines digni reuelationibus secretorum Dei. In quibusdam quoque huiusmodi visiones præludia insaniæ esse solent, eo quod cerebro confuso, atque phantasmatibus obnubilantibus illud, etiam oculorum visus confunditur, & alteratur, ita vt putent sibi aliquid veraciter apparere, quod tamen phantasticum est, & falsum. Proinde spiritus veritatis, Eccle. 34. admonet dicens: *Sicut parturientis cor tuum phantasias patitur.* Et sequitur. *Ne dederis in illis cor tuum.* Quomodo autem animabus virtuosis, & sanctis, absque deceptione appareant visiones,

Margin notes: Iob. 28. — Quomodo Deus hic videri potest. — Gen. 32. — 1. Cor. 13. — 1. Ioan. 3. — Gal. vlt. — 2. Cor. 12. — Raptus Pauli. — Naturaliter Deum videre nō possumus. — Triplex Visio. — 1. Visio corporalis. — Daniel. 5. — Gen. 18. — Exod. 3. — Exod. 20. — Secunda visio imaginaria. — Act. 10. — Genes. 41. — Ezech. 13. — Eccl. 34.

visiones, dictum est in tractatu de inspirationum discretione, Serm. 3. art. 2. cap. 2. 3. & 4. & de hac etiam materia in tractatu illo plura alia sunt dicta. Tertia vero est visio intellectualis. Talis quippe visio est, quando nec corpus, nec imagines corporum quodammodo videntur, sed interius mentis in incorporeis substantiis mira Dei potentia, & virtute figitur. Et ad hanc visionem Beatus Paulus raptus est, vnde Aug. in q. pe. ad Orosium de raptu Pauli, ait: Ob id raptus fuerat Apost. Paulus in tertium cœlum, id est in intelligibilem visionem, vt Deum non per corpus, non per similitudinem corporis: sed sicut est ipsa veritas, cerneret. Ad hoc profecto peruenerat Paulus, vt Deum sic in ista vita videret, sicut Sancti post hanc vitam videbunt. Sed prius tanquam squammæ ceciderunt ab oculis eius, vt dicitur Act. 9. Per quod mystice denotatur, quod ille qui Deum videre debet, sicuti est, debet habere intellectum ab omni phantasmate depuratum, eo quod ratio naturalis est quædam intelligentia obumbrata. Vnde Aug. super Genes. ad literam ait: Nemo autem videns Deum viuit vita ista, qua moraliter viuitur in istis sensibus corporis, sed nisi in hac vita quisque funditus sensibus moriatur, siue omnino exiens de corpore, siue ita alienatus à carnalibus sensibus, vt merito nesciat, sicut ait Apost. vtrum in corpore, an extra corpus sit, non in illam sustollitur visionem. Abbas quoque Vercellen. super primum capitulum mysticæ Theologiæ ait, quod est quoddam diuinorum velamen, scilicet quando ab omnibus intelligibilibus anima absorpta, vnitur ipsi Deo, & cum videndo non videt, nihil inter se, & Deum habens, nisi quædam diuina ineffabilia velamina, quibus mediantibus nihil aliud quam supersplendens quædam caligo percipitur. Et hic modus nobilissimus est videndi Deum, de quo semper diuinissimus Dionysius mentionem facit, & maxime in lib. de mystica Theologia. Tertiò consideremus ipsum paradisum, scilicet in quem Paulus raptus est, vbi secundum Nic. de Lyra, non narrat Apostolus aliam visionem ab ea, qua se dicit raptum in tertium cœlum, sed eandem prosequitur; & quod prius nominauit tertium cœlum, hic subdendo nominat paradisum. Cœlum enim empyreum, quod est beatorum locus, respectu chrystallini atque syderei tertium cœlum denominatur. Diciturque empyreum à pyr, quod est ignis, propter similitudinem claritatis. Dicitur etiam paradisus à dulcedinis suauitate Et vtrumque Apostolus Paulus expertus est. Propterea primo nominauit ipsum tertium cœlum, & postea paradisum. In quo audiuit arcana verba, id est percepit quasi per verba, arcana ipsius Dei, quia per essentiam vidit Deum, secundum August. ad Paulin. in lib. de videndo Deum. Et ponitur auditus pro visu, & pro quolibet sensu, sicut de visu superius dictum est. Beati igitur mundo corde, qui simplici cordis oculo intendendo in Deum, inter mundana mundi mundum habentes aspectum secreta cœlestia ad Dei gloriam contemplantur, hic per excellentissimam gratiam, & in futuro per consummatam gloriam, quam nobis misericorditer largiri dignetur ille, qui mundator est cordium, & illustrator est mentium, Dominus Iesus Christus, qui cum Patre, & Spiritu sancto omnium Sanctorum est præmium consummatum, per infinita secula seculorum, Amen.

3. Visio intellectiua.

Act. 9. Quid ad videndum Deũ requiritur.

Cœlum empyreũ beatorũ locus.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Septima beatitudine, est pax, vbi agitur de multiplici bono pacis, atque de diuerso genere eius, & quod tria efficiunt filium Dei, qui sermo in se habet tres articulos, quorum vnusquisque tria complectitur capita.

Articuli 1. De triplici dono sanctissimæ pacis, scilicet securitatis, diuersitatis & integritatis,

Cap. 1. Quod in bono pacis secura sunt tria in quibus consistit tota moralis vita.

Cap. 2. De triplici diuerso genere pacis, scilicet temporis, pectoris & æternitatis.

Cap. 3. Quod ex pace cum Deo, cum seipso, cum proximo omnis pax debita integratur.

Articuli 2. Qui est de triplici pace, quam debet acquirere homo vt sit in pacifico mentis statu quasi beatus,

Cap. 1. Qualiter potest anima consequi veram pacem cum carne sua.

Cap. 2. De vero modo acquirendi pacem cum mundo.

Cap. 3. De modo, quo vere cum Diabolo pacem possumus obtinere.

Articuli 3. De fructu pacis & quod tria efficiunt hominem filium Dei,

Cap. 1. Quod formata fides hominem Dei filium facit.

Cap. 2. Quod perfecta charitas & dilectio inimicorum perfectè faciunt filium Dei.

Cap. 3. Quod verè pacifici filij Dei efficiuntur.

Septima Beatitudo est pax, vbi agitur de multiplici bono pacis, atque de diuerso genere eius, & quod tria efficiunt filium Dei.

Sermo IX.

BEati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. *Matt. 5.* Iterum Matt. 5. cap. Non etiam sine mysterio, secundum glossam hæc septima Beatitudo in septimo loco ponitur, quia in sabbatho veræ requiei dabitur vera pax sex ætatibus iam transactis. Ambros. etiam super Lucam rationem ponit, quare beatitudo pacis immediatè sequitur beatitudinem sextam, scilicet munditiam cordis dicens. Cũ interiora tua vacua feceris ab omni labe peccati, ne dissensiones ex affectu tuo procedant, à te pacem incipis, vt aliis pacem feras. Et hoc est, quod sequitur, *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Duplici tamen affectu, secundum Nic. de Lyra potest esse in animo pax. Primo affectu humano, secundo affectu diuino. Primo affectu humano, scilicet cum fit modo communi per naturalem amorem, quando, videlicet homo diligit Deum, sicut principium suum efficiens, atque conseruatiuum, licet præter hæc multa alia diligat. Secundo vero affectu diuino, & hoc per beatitudinem, quæ est pax, excellentius fit. Contingit autem fieri hoc, quando homo totaliter per mentis affectum coniungitur Deo, sicut excellentissimæ bonitati, ita quod extra ipsum nihil aliud quærit, sed in eo pacificatur & quietatur, dicens cum Simeone, Lucæ 2. *Nunc dimittis seruum*, &c. Circa igitur hanc pacem tria ad præsens consideremus. Primo pacis donum, quia *pacifici*: secundo pacis statum, quia *beati*: tertio pacis fructum, *quoniam filij Dei vocabuntur.*

Dupliciter potest esse pax in anima.

Luc. 2.

ARTICVLVS PRIMVS.

De triplici dono sanctissimæ pacis, scilicet securitatis, diuersitatis, & integritatis.

PRimo inquam consideremus pacis donum, quia pacifici. De dono pacis Aug. de ciuitate Dei inquit:

Quodnã donũ bonũ pacis. quit: Tale donum est bonum pacis, vt in rebus creatis nihil gratiosius soleat audiri, nihil delectabilius concupisci, & nihil vtilius possideri. In ipso quippe vocabulo pacis, id est, cum hoc nomen pax, ore pronunciatur, copulantur labia, & os quasi quadam spirituali suauitate dulcescit. At econtra, cum dicitur bellum, os amarescit, & quodammodo laceratur, & laniatur. Hoc quoque donum pacis describens Cassiodorus super Psal. ait, *Quid pax* Pax est concordantium in bono animorum ordinata tranquillitas. Seriosius tamen bona huius doni pacis consideremus. Tria sunt maximè bona pacis. Primum est bonum securitatis, secundum est bonum diuersitatis, tertium est bonum integritatis.

Quid in bono pacis secura sunt tria, in quibus consistit tota moralis vita.

Cap. I.

Securitas Primum donum pacis. PRimum bonum pacis, Securitas nominatur. Profectò non est securitas, vbi non regnat pax, nec veram dicimus pacem securitate carentem. *Tria sunt bona ad securè possidendum.* Tria sunt bona, in quibus sistit tota moralis vita, quæ securè possidentur in pace. *Primum est bon. honestũ.* Primum est bonum honestum, secundum est bonum vtile, tertium est bonum delectabile, seu iucundum. Primum, quod securè possidetur in pace, est bonum honestum, & de hoc Eccle. *Eccle.25.* 25. cap. ait: *In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus, Concordia fratrum, amor proximorum, & vir & mulier sibi bene consentientes.* Quæ omnia reducunt animas ad bonum honestum per vinculum pacis. Quæ est ista pax, quæ continet in se bonum honestum, nisi concordia cum illis, quibus conuersari contingit, & ex quibus tibi posset prouenire discrimen? Quid est pax, nisi debitus, & inconturbatus ordo naturæ, & modus extractus & necessario in moribus exquisitus? *Descriptio pacis.* Quid est pax filios Dei constituens, nisi obseruata pactio promissorum, integræ fidei legis eius immaculatæ, ad seipsum, ad bonum honestum, ad virtutes inuisibiles animas conuertentis. *Secundum est bonum v.* Secundum autem est bonum vtile, vnde August. in lib. de verbis Domini ait: Pax est securitas mentis, tranquillitas animi, vinculum amoris, consortium charitatis, Hæc est, quæ simultates tollit, rixas compescit, iras comprimit, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos concordat, cunctis est placida, nescit extolli. *Quid pax ex Augustino.* Hanc qui accepit, teneat: qui perdidit, repetat: qui amisit, exquirat: quoniam qui in eadem non fuerit inuentus, à patre abdicabitur, à filio exhæredabitur, nihilominus à Spiritu sancto alienus efficietur, nec ad hæreditatem Domini poterit peruenire, qui testamentum pacis noluerit obseruare. Hæc August. Nec tantum vtilitas spiritualis, sed etiam temporalis securè possidetur ex pace. Nam pax hæc, quæ constituit filiationẽ diuinã, à pacto seruando denominatur. Fiunt namque inter homines sæpe socialia pacta, fiunt & coniugalia, fiunt & commerciosa, fiunt & mercenaria, fiunt quoque seruilia, & consimilia multa, quibus seruatis manet animorum in amore sinceritas, manet & conuersatio grata, seruit obsequiosa conditio, subiacet sine contradictione subiectus, imperat potior, in amore perdurat societas, sodalitas stabilitur, caret querela coniugium, cõmercia depurantur à fraude: merces redditur dignis, seruilitas in opportunis se ingerit, & nulla personat querela deformis, immo videntur omnia summa ordinatione pacata. *Tertium est bonum delectabile.* Tertium est bonum delectabile, seu iucundum. Nam pacis tempore omnia lætitiam acclamare videntur. Pace quippe commendantur semina terris, & ad segetem maturam deueniunt, & messem: florescunt vineæ, arbores fructus educunt, dum bellicus furor non impedit naturæ processum. Pace natura prodit, & suis splendescit ipsa processibus: tutè dormitur in ædibus, & in aruis, securè itineratur in via, latro non timetur insiliens: floret olens virginitas, gaudet castitas pudorosa, lætatur pudicitia coniugalis, cum violentia impudicorum merito pacis arcetur: decorantur artibus ciuitates, armenta pecorum, atque boum modulantibus fistulis liberè ad pascua deducuntur. Pace domesticantur siluæ, plantantur vineæ, ædificantur atque resarciuntur domus, multiplicantur familiæ. Vadunt & redeunt mercatores & merces, seruatur religiosorum quies, ecclesiæ & ecclesiastica officia florent: vigent studia litterarum, frequentantur opera pietatis: honoratur atque fructificat verbum Dei in frequentia populorum, omnibus sua iura redduntur, nemo de iniustitia causatur, & tempus omnibus aptum pax optata commendat atque omnia ex pace exultare videntur. Proinde exultans Propheta ait, Psal. 132. *Ecce quam bonum*, &c. scil. bonum, quod est pax & tranquillitas populorum. *Psal.132.*

De triplici diuerso genere pacis, scilicet temporis, pectoris & æternitatis.

Cap. II.

SEcundum pacis bonum diuersitas nuncupatur: quia sunt diuersa genera pacis. *Secundũ pacis bonum.* Nam primo est pax temporis, secundo est pax pectoris, tertio est pax æternitatis: siue vna exterior, alia interior, alia superior. Prima bona, secunda melior, tertia vero optima merito dici potest. Prima quippe est pax temporis. *Prima est pax tẽporis.* Hæc quippe amittitur propter peccata populorum & dominorum. Nam Baruch. 3. cap. cuilibet eorum dicitur: *Baruch.3.* *Si in via Dei ambulasses, habitasses vtique in pace super terram.* Talis pax est quandoque falsa, & secundum Hug. in libro de clau. animæ, falsæ pacis tres sunt species. *Tres species fal. pacis.* Nam est pax extimata, pax simulata, pax imperata. Dum inter sæculares pacem quærimus, dum discordes ad concordiam reuocamus, extimant sæculares quod intus nos pacem habeamus. Dum in vestimentis ouium foras eximus, & intus quasi lupi rapaces gregem simplicium fratrum lacerãdo dispergimus, pacem simulamus, sed non habemus. Dum vero prælati subditis imperant, & eos disciplinæ legibus non coarctant, solummodo pacem docent & non tenent. Extimant pacem sæculares, simulant peruersi claustrales, imperant & non tenent tepidi pastores. Sic igitur extimatur à nescientibus, simulatur à non habentibus imperatur à non tenentibus. Hæc ille: De hac temporis pace, Ioan. 14. Apostolis Christus ait, *Pacem relinquo vobis*, quasi dicat, quantum potestis tenete eam. *Ioan.14.* Nam vt ait Hugo etiam in libro 1. de clau. animæ: Quidam philosophus inquit, quod viro bono quatuor necessaria sunt. *Viro bono quatuor necessaria sunt.* Primum, vt omnes sibi amicos faciat: Secundum, vt si non potest amicos facere, non faciat inimicos: Tertium, vt si id non suppetit, discedat: vt si Quartũ, quis discedẽtem persequitur, non vindicet se. Et hæc eadem ponit Apost ad Roman. 12. cap. dicens: *Roman.12.* *Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.* Si hoc non potest fieri, non discordias faciatis. Ideoque addit, *Non vosmetipsos charissimi defendentes.* Tertium vero, vt discedamus, tangit cum subdit, *sed date locum iræ.* Quartum, vt vindictam Deo committamus, tangit, vbi ait, *mihi vindictam & ego retribuam*, scilicet indulgentiam. Porro hanc pacem temporis, quæ est ad mundum frequenter relinquit Deus à malis hominibus perturbandã, non in dispendium, sed in compendium salutis fidelium animarum: vt quanto mundus asperior inhorruerit eis, tanto Deus ab eis possit placabilior inueniri, sicut Christus Ioan. 16. cap. Apost. prædixit dicens, *In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem.* *Ioan.16.* Secunda est pax pectoris. *Secunda est pax pectoris.* Et de hac Ioan. 14. cum dixisset Dominus discipulis suis *Pacem relinquo vobis*, vt dictum est, subiungit dicens, *Pacem meam do vobis.* *Ioan.14.* Hæc est pax mẽtis, quam

quam Christus dat fidelibus, scilicet vt pacificati sint in conscientia coram Deo. Et de hac Bern. serm. 13. super cantica, exponens illud Esa. 42. *Gloriam meam alteri non dabo*, inquit: Quid dabis nobis? Pacem inquit, relinquo vobis, pacem do vobis. Sufficit mihi, gratanter suscipio quod relinquis, & relinquo quod retines. Pacem volo, pacem desidero, & nihil amplius. Cui non sufficit pax, non sufficis tu. Tu enim es pax nostra, hoc mihi necessarium, hoc satis est, reconciliari tibi, reconciliari mihi. Adiuro gloriam prorsus, nec sacrilegus inuasor sum gloriæ. Tibi Domine, tibi gloria tua maneat illibata, mecum bene agitur, si habuero pacem. De hac pace pectoris, Cassiodorus super Psal. ait. Pax vera est, concordiam habere cum moribus probis, & litigare cum vitiis. Tertia est pax æternitatis, & de hac Esa. 32. cap. in fine ait: *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ & in requie opulenta.* Hæc tria competunt in præsenti vita, fidei, spei & charitati. Sed in præsentia gloriosa erit pulchritudo pacis, quantum ad dotes corporis: tabernacula fiduciæ quantum ad dotes animæ, & requies opulenta quantum ad vtrumque simul. De hac triplici pace Propheta ait, Psal. 4. in persona iusti, *In pace in idipsum dormiam & requiescam in pace*, scilicet pectoris, dormiam in præsenti, & in futuro requiescam, id est perfectè quiescam in pace æternitatis, quæ est pax in idipsum, id est immutabilis & inuariabilis. Pax vero huius temporis non est in idipsum, quia sæpe mutatur & variatur.

Isa. 42. — *Quid vera pax.* — *Tertia est pax æternitatis.* — *Isa. 32.* — *Psal. 4.* — *Pax huius temporis variatur.*

Quod ex pace cum Deo, cum seipso, & cum proximo omnis pax debita integratur.

CAP. III.

TErtium bonum pacis integritas dici potest, tunc quippe pax integra est, quando homo cum tribus pacificus est. Primo cum Deo, secundo cum seipso, tertio cum proximo. Primo cum Deo. Et de hac ad Philip. 4. ait Apost. *Et pax Dei, quæ exuperat omnē sensum, custodiat corda vestra & intelligentias vestras in Christo Iesu Domino nostro.* Ait enim, *Et pax Dei*, interlinearis, id est pax, quæ est Deus. Ad Ephes. 2. *Ipse est pax nostra, quæ exuperat omnem sensum*, id est omnem intellectum creatum, angelicum scilicet & humanum, *custodiat corda vestra*, id est voluntates vestras, *in charitate*, scilicet à mala affectione. Prou. 4. cap. *Omni custodia serua cor tuum, & intelligentias vestras* in fide, ab omni scilicet errore, & hoc *In Christo Iesu*, id est vt nihil extra ipsum appetatis, seu intelligatis. De tali pacifico August. de sermone Domini in monte ait. Sicut enim, quod est in nobis superius scilicet mens vel ratio, debet cæteris inferioribus imperare, ita quod est in nobis superius, scilicet mens vel ratio subiici debet potiori se, scilicet, Deo. Et subdit causam dicens: Neque enim imperare inferioribus potest nisi superioribus subiiciatur. Et hæc est pax, quæ datur in terra hominibus bonæ voluntatis. Secunda vero est pax integra, si homo est pacificus cum seipso. Et de talibus August. de sermone Domini in monte ait: Pacifici in semetipsis sunt, qui omnes animi sui motus comprimentes & rationi subiicientes, carnalesque concupiscentias habentes edomitas, fiunt regnū Dei, in quo ita ordinata sunt omnia, vt quod est in homine præcipuum & excellens, imperet cæteris reluctantibus, quæ sunt nobis bestiisque communia. Et in libro retractationum addit: Non tamen cuique prouenire potest, vt lex repugnans legi mentis omnino non sit in membris: sed hoc nunc pacifici agunt domantes concupiscentias carnis, vt quandoque ad pacem plenissimè veniatur. Hæc ille. Hoc quidem fit, cū deuictis tentationibus, homo pacificè de seipso triumphat. Et de hoc Apoc. 3. c. in septima ecclesia Dominus ait: *Qui vincit dabo ei sedere in throno meo mecum, sicut & ego vici & sedi cum patre meo in throno eius.* Thronus siquidem est summa pax mentis, quam Christus deuictis omnibus tentationibus adiit. Vnde Propheta ait, *Thronus tuus Deus in sæculum sæculi.* In hoc throno cum Christo sedet, qui deuictis tentationibus, quæ in actiua vita laboranti occurrunt, spe certa per amorosam contemplationem in Christo quiescit. Proinde ad Ephes. 2. cap. Apostolus ait, *Consedere nos fecit in cœlestibus in Christo.* Hanc quippe quietem & pacem propter victoriam passionum & tentationum meremur. Nemo quippe ad contemplationem sacramentorum Christi idoneus esse potest, nisi tentationibus victor esse voluerit, quis tentationibus tantæ pacis merito compos erit? Vnde & Luc. vlt. Dominus ait, *Oportuit Christum pati & ita intrare in gloriam suam.* Et hoc idem est, quod subditur à Ioanne, *Sicut & ego vici & sedi cum patre meo in throno eius.* Profectò in throno patris Christus sedet, qui carnis & spiritus pace obtenta in clara diuinitatis eius contemplatione lætatur. Vnde ascendit in iubilatione. sicut Propheta ait, Christus in Deo in illa vita, nos in Christo in hac vita quieti sumus. Tertio insuper pax integra est, si homo est pacificus cum proximo. De hac pace Bern. super Cantica ait: Est homo pacatus, qui bona pro bonis reddens quod in se est nemini vult nocere. Est alius patiens, qui non reddens mala pro malis etiam potens est sustinere nocentem. Est etiam pacificus, qui bona pro malis reddens in promptu habet etiam prodesse nocenti. Primus quantum in ipso est pacem habet, secundus pacem tenet, tertius pacem facit. Primus paruulus est & facile scandalizatur, secundus in patientia sua possidet animam suam, tertius multorum animas lucrifacit. Et de tali pacifico August. contra Epistolam Parmeniani ait: Quisquis vel quod potest arguendo corrigit: vel quod non potest, æquitate improbat, firmitate supportat, hic est pacificus. Ex hoc patet quod pacificus est, qui cum pacem odientibus habet pacem, sicut de se atque de Christo. Propheta ait. Psalm. 119. *Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus* &c. Non est enim omnino de pace signum, aut virtus cum pacificis: sed cum inimicis pacis esse pacificum, virtuosum atque laudabile est. Nec pax multorum pro vnius discordia dimittenda est. Proinde Bern. in quadam epistola inquit: Nec timeas cōtra charitatem esse, si vnius scandalum multorum compensaueris pace: melius est enim vt pereat vnus, quam vnitas. Nam, vt testatur Cassiodorus super Psal. Nec inueniri potest forma expressior conuersationis angelicæ quam vnitas socialis. Ex his, quæ in hoc cap. dicta sunt patet, quod pacifici sunt qui inuigilant paci reformandæ inter carnem & spiritum: Et qui inuigilant paci conseruandæ proximi ad proximum, proximi ad Deum, & proximi ad seipsum. Iterum pacifici sunt, qui habent pacem cum Deo in omnibus obtemperando. Ad Rom. 15. Iustificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum. Pacifici sunt, qui habent pacem secum motus illicitos refrænando, Iob. 5. *Scies quod pacem habeat tabernaculum tuum.* Pacifici sunt, qui habent pacem cum proximo, concordiam nutriendo. Rom. 12. cap. *Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes*, sicut superius dictum est.

Tertium pacis integritas bonum. — *Tunc est pax integra quando homo cum tribus pacificus est. Primo cum Deo.* — *Philip. 4.* — *Ephes. 2.* — *Prou. 4.* — *Qui imperat prius subiiciatur.* — *Secundo cum seipso.* — *Apocal. 3.* — *Luc. vlt.* — *Tertio cum proximo.* — *Psalm. 119.* — *Roman. 5.* — *Quinam pacifici sunt.* — *Roman. 12.*

ARTICVLVS SECVNDVS.

De triplici pace, quam debet acquirere, homo vt sit in pacifico statu mentis quasi beatus.

SEcundo consideremus pacis statum, quia Dominus ait, *Beati pacifici*, scilicet sunt. In tribus profectò consistit animæ pacificus status, quasi quædam beatitudo in præsenti vita. Primo si habet pacem cum carne, secundo si habet pacem cum mundo, tertio si habet pacem cum diabolo. Prima siquidem est à carne exigenda,

Status pacis. In tribus consistit pacificus animæ status.

exigenda, secunda est mundi reiicienda, tertia est à Domino impetranda. Et sic hæc triplex pax animæ est necessaria, vt ascendat ad pacificum statum mentis.

Qualiter potest anima consequi veram pacem cum carne sua.

Cap. I.

Pax animæ cū ipsa carne.

PRima pax est animæ cum ipsa carne, Et hanc debet homo à carne violenter exigere, non autem ipse carni suæ modo aliquo exhibere, vt fiat, à sola carne pax ista, cum de sui natura semper dum in corpore peregrinamur, ad vitia naturaliter prona sit. Proinde nunquam debet se spiritus subdere contumeliis suis, nunquam eius voluptati parere, nunquam de illius quiete confidere: quinimo semper iugi labore fatiganda, continua abstinentia edomanda, assidua vigilantia obseruanda: donec supplex pacem poscat, pacem promittat, pacem custodiat, desinat rebellare, nesciat concupiscere, sequatur spiritum & omnino recognoscat Dominum esse suum atque experientia & effectu ad spiritum dicat Propheticum illud. Psalm.72. *Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* Tamen sicut in quodam sermone Cæsarius ait: Si pacifica est Deo anima nostra, tunc animæ nostræ subdita erit caro nostra.

Psal.72.

De vero modo acquirendi pacem cum mundo.

Cap. II.

Pax cū mūdo. *Pax mundi reiicienda.*

SEcunda pax est quam debemus habere cum mundo Et hanc debet iustus à mundo oblatam reiicere. Hæc autem pax à spiritu quidem solo fieri debet non obtineri à mundo, immo etiam à mundo oblatam despicere necesse est. Nunquam enim verus iustus quærere debet aut velle, quod mundus ei suis oblectamentis deseruiat, quod obsequio suo demulceat, vel suis fauoribus blandiatur: sed debet magnanimus spiritus eius omnia, quæ mundi sunt, illi in faciem proiicere, ipsum despicere, facto contemnere, seque mundo ad omnem iniuriam gratanter exponere, & in mundi opprobriis, iniuriis, & contumeliis gloriari, atque cum Apostolo ad Galat.vlt. decantare: *Mihi autē absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est & ego mundo.* Et in hoc profecto acquiritur pax à iusto cum ipso mundo. Videlicet cum nulla eius prospera concupiscit, nulla eius aduersa pertimescit, cuncta transitoria contemnit & spernit, sicque Dominus mundi pacificè factus est, dicēte Domino cœtui iustorū illud Deut.11. *Omnis locus, quem calcauerit pes vester, vester erit.* Pede calcare, mundum contemnere est, per cuius contemptum dominatio acquiritur mundi. Igitur hi pacifici sunt, qui in seipsis paci huiusmodi faciendæ, reformandæ & conseruandæ insistunt. Paci quippe aliorum quinque contrariantur, videlicet bella, lites, tumultus, inquietudines atque molestiæ quæque: hi vero qui pacifici sunt, salua pace & quiete sua bellis sopiendis, litibus dirimendis, tumultibus sedandis, inquietudinibus quietandis, molestiis mitigandis vacant. Hæc enim sunt officia filij Dei, iuxta Propheticum illud, Psal.75. *Ibi confregit potentias, arcuum, scutum, gladium & bellum.*

Galat.vlt. *Deuter.11.* *Paci quinque contrariātur.* *Psal.75.*

De modo, quo vere cum Diabolo pacem possumus obtinere.

Cap. III.

Pax à diabolo acquirenda est.

TErtia pax à diabolo acquirenda est. Hanc profecto debet iustus apud Deum precibus obtinere. Hæc siquidem pax, nec à spiritu, nec à Diabolo fieri potest Nam qualem per spiritum diabolus fieri vellet, nunquam debet spiritus consentire: & qualem iusti spiritum probare decet, diabolus in æternum tali non consentiret. Et quidem post geminam pacem, quæ non potest corrumpi à carne, nec valet perturbari à à mundo: diabolus, quia spiritui inferre molestiam Dominus non permittit, ideo ad callida argumenta & occultas insidias se conuertit, & dolis atque decipulis eum circumuenire contendit. Sed debet iusti spiritus contra hunc aduersarium nostrum & per prudentem discretionem semper inuigilare & per feruentem orationem contra ipsum pugnare, atque per gratiæ adeptionem de ipso triumphare in nomine Iesu Christi. His igitur victoriis acquisitis datur humanæ menti ascendere ad illam pacem, quæ secundum Apostolum ad Phil.4.c. *exuperat omnem sensum.* Et quam Apostolus vocat pacem, à Ioanne Apocal. 8. c. silentium nominatur dicente, *Factum est silentium in cœlo, quasi media hora.* Propheta quoque nominat eam somnum dicens Psal. 4. *In pace in idipsum dormiam & requiescam.*

Articvlvs Tertivs.

De fructu pacis, & quod tria efficiunt hominem filium Dei.

Fructus pacis. *Tria efficiūt hominē filiū Dei.*

TErtio consideremus pacis fructum, qui à Domino subinfertur cum dicitur, *Quoniam filij Dei vocabuntur.* Tria profecto efficiunt hominem filium Dei, Primum fides formata, secundum charitas, tertium pacis concordia.

Quod formata fides hominem Dei filium facit.

Cap. I.

Primum est fides.

PRimum, quod efficit hominem filium Dei, est fides formata & viua. Est profectò fides viua, quidā viuificus radius in humanum intellectum gratis de fonte vitæ descendens. Proinde Propheta in persona talium fidelium ait, Psal. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, dedisti lætitiam in corde meo.* Vultus siquidem Dei ratio est: quia sicut per vultum homo homini similatur, & homo hominem recognoscit: ita per rationem similes sumus Deo, & ipsum recognoscimus Deum. Lumen autem vultus huiusmodi fides formata est per gratiam gratificantem. Nam sicut moneta informis est, donec imago regis ei per cuneum imprimatur: ita ratio nostra deformis est, donec per gratiam fidei formatæ cœlitus illustretur. Ratio enim est imago recreationis. Prima est ex natura secunda ex gratia. Hoc autem lumen signatum est super nos, scil. filios Dei. Vnde ad tales ad Ephes.1. Apostolus ait: *Signati estis spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ.* Atque in persona talis fidelis Propheta subdit, *Dedisti lætitiam in corde meo,* non extra in vanis. Nam omnis gloria filiæ regis abintus. Talis fides formata filium Dei facit. Proinde Ioan. 1.c. scriptum est, *Quotquot autem receperunt eum.* scil. per fidem formatam: *dedit eis potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius.*

Psal.4. *Fides formata imago recreationis.* *Ephes.1.* *Ioan.1.*

Quod perfecta charitas & dilectio inimicorum perfecte faciunt filium Dei.

Cap. II.

Matth.5.

SEcundum vero, quod efficit hominem filium Dei, est charitas perfecta, de qua Matth.5. Dominus ait: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri, qui in cœlis est: qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.* In quibus sacratis verbis ostendit Dominus tria de charitate perfecta, quæ efficit hominem filium Dei. Primum est meritum, secundum præmium, tertium est exemplum

Tria de charitate perfecta.

exemplum. Primo inquam ponit meritum, quod, quidem in tribus consistit. Primo in dilectione seu diligentia contra inimicantes, secundo in beneficentia contra odientes, tertio in oratione feruida contra persequentes & calumniantes. *Primum.* Primo inquam consistit meritum in dilectione seu diligentia contra inimicātes. Et de hoc, Dominus ait, *Diligite inimicos vestros.* In hoc, secundum gloss. consistit latitudo consūmatæ charitatis. Diligite ait, scil. affectu, non vitium, sed naturam. Et hoc triplici ratione: Primo propter Deum, quia omnia quę sunt, diligenda sunt non tātùm filij, sed etiam canes & vermes & cuncta quæ creata sunt. *Secundum.* Secundo propter nos, quia Deus est faber & ipsi sunt mallei seu lima ad amouendum rubiginem peccatorum nostrorum & ad fabricandum nobis coronam in gloria sempiterna. *Tertium.* Tertio propter eos, quia filij Dei sunt, licet insani, atque fratres nostri, licet infirmi: propterea maiori charitate diligendi sunt. Nam sicut Bernard. ait: Amare amantem naturæ est: non amantem vero, beneficijs cogere ad amorem perfectionis est Christi. *Quinā nomine inimicorū intelligātur.* Nomine tamen inimicorum intelligit tam personales hostes, quam generales, qui scilicet oderunt nos propter nationem, vel communem perfectionem. Intelligit quoque per hoc tam inimicos temporales, qui non curant nisi temporaliter nocere nobis, & qui non inimicantur homini, nisi secundum hanc temporalem vitam, quam etiam spirituales, qui scilicet oderunt Deum in nobis, & nos propter Deum, sicut sunt hæretici, & quilibet nostræ fidei persecutores. Vt autem aperte clarescat, quando hæc dilectio inimicorum sit consilium, vel præceptum, *Duplex affectus dilectionis inimici.* aduertendum est, quod duplex est affectus huius dilectionis. Vnus innocentiæ, alius beneficentiæ. Primus est affectus innocentiæ quo nolumus proximo nostro nocere, & sic præceptum est. Non enim optandum est alicui malum per se, scilicet in quantum malum: Per accidens tamen optandum est, scilicet in quantum expediens sit reipublicæ, seu illi. Secundus est beneficentiæ. Et iste aut attenditur quoad spiritualia necessaria ad salutem, & sic est præceptū. Omnibus enim bonum gratiæ & gloriæ optandum est. Aut quoad temporalia, & sic in articulo necessitatis præceptum est, nisi hoc esset in nocumentum sui, seu alterius. Aut præter articulum necessitatis, & sic non est præceptum de inimicis personæ: sed consilium de inimicis reipublicæ, nec est consilium, nec præceptum. Secundo vero consistit meritum in beneficentia contra odientes. Et de hoc Dominus subdit, *Benefacite,* scilicet effectu, *his qui oderunt vos.* Et hoc tum propter naturæ conformitatem, quia homines sunt, Esaiæ. 58. *Carnem tuam ne despexeris,* tum propter propriam vtilitatem. *Isa. 58.* Chrysost. Si benefeceris inimico, tibi amplius fecisti, tum propter diuinam imitationem. Hier. Noli negare, quod Deus nulli negat. Quando autem hæc beneficentia sit consilium, vel præceptum, distinguendum est, sicut supra distinctum est de inimicorum dilectione. Tertio autem consistit meritum præcepti huiusmodi in oratione feruida contra persequentes & calumniantes. Et de hoc Dominus addit, *Et orate pro persequentibus,* scilicet aperte & facto, vt puta fugando de loco ad locum, *& calumniantibus vos,* scilicet verbo & per apparentem iustitiam, sed tamen occultam malitiam. Si etiam quæratur, si talis oratio sit præceptum, vel consilium. *Quæstio. Solutio.* Dicenndum, quod orare in generali pro talibus id est non excludere eos à communibus orationibus, est præceptum: orare vero pro eis in speciali, perfectionis consilium est. Secundo vero ponit Dominus præmium, quod quidem maximum est, Vnde subdit, *Vt sitis filij patris vestri.* Nō natura se. sed imitatione & gratia, quasi dicat. Iam estis in spe, satagite vt sitis in re. si cumulantur merita, cumulabuntur & præmia ab eo, qui in cœlis est. Aduertendum est autem, quod quia iste amor & dilectio inimicorum est actus notabiliter arduus, atque difficilis: ideo dicens, *vt sitis filij patris vestri, qui in cælis est,* ostendit in his verbis huius actus simul sublimitatem & formalem & finalem. *Dilectio inimicorum satis ardua.* Primo quidem formalis sublimitas est perfecta participatio diuinæ conformitatis, seu perfecta imitatio diuinæ naturæ, quæ vtique est charitas summa & pura, teste Ioan. qui 1. can. suæ 4. cap. ait *Deus charitas est.* *1. Ioan. 4.* Hæc participatio & imitatio per nomen filij, qui dicitur a filos, quod est amor optime designatur. Secundo autem sublimitas finalis est, vt homo à Deo, vt filius in honorem erigatur & sublimetur: & quasi in omnibus iura filij obtineat in paterna hæreditate, hoc ipsum ideo ad septimam beatitudinem, scilicet pacificorum apposuit, quia quod quis perfectissimè diligat maximos inimicos, fieri non potest sine ineffabili exuberantia diuinæ pacis. Merito ergo Chrysost. ait, Carnales filij non sunt culpabiles, si eorum facies non sunt similes patribus, quia non est in eorum potestate corpus proprium figurare, sed spirituales nisi Deo similes fuerint, eorū culpa est, qui patris similitudinem perdiderunt. *Fecit n. Deus hominem ad imaginē & similitudinem suam.* *Genes. 1.* Tertio autē ponit Dominus exemplum dicēs: *Qui solem suū oriri facit super bonos & malos & pluere,* &c. Hæc enim duo in exemplum ponit maxime propter duo. *Primo.* Primo quia sunt euidentiora, & quasi radix omnium, quæ in terra nascuntur & nutriuntur. Nam virtus effectiua & conseruatio eorum, principium habet à sole & ab eius radio & calore. Humor vero est materia eorum & nutrimentum. *Secundo.* Secundo quia sunt aptiora ad designandū summa & communiora beneficia gratiæ Dei, quæ scilicet sunt Missio Christi in mundum, qui est sol animarum nostrarum: & diffusio, seu irrigatio stillicidij spiritualium charismatum & donorum, quæ quidem fluunt non tantùm in bonos, sed etiam in malos, quos Deus ad se conuerterit, atque omnibus malis salutem offerendo, quantum est ex se, exhibet & ostendit. *Duo principia generationum rerum mundanarū.* Potest insuper dici, quod duo sunt principia generationis mundanarum rerum, scil. calidum & humidum. Calidum quippe in generatione est loco patris, & humidum loco matris: & sic posuit solem, in quo est fons caloris: & pluuiā, in qua est fons humoris. Vt mystice designaret sublimitatem Dei & vniuersalem beneficētiam eius in vniuersum orbem. Rabanus vero hoc exponit de sole iustitiæ, & pluuia salutaris doctrinæ.

Quod vere pacifici, filij Dei efficiuntur.

CAP. III.

Tertium vero, cui datur in præmium filiatio Dei, est pacis concordia. *Tertiū quod hominē filiū Dei facit est pacis concordia.* Et de hoc Dominus in hac septima Beatitudine dicit: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur,* quod verbum exponens Chrysost. in homilia inquit: Pacifici, qui nec oderunt, nec litigant, sed litigantes concordant, rectè filij Dei vocantur: quia vnigeniti hoc est opus, congregare dispersa & pacificare contra se præliantia. *Tales pacifici erunt filij Dei.* Talis quippe filiatio Dei ad Deum similationem importat. Nam ipsius Dei propriū est seipso frui, ac quiescere in se ipso. Merito ergo, qui prædicto modo pacifici sunt, filij Dei denominantur. Profecto tales pacifici beati erunt, ex quo merebuntur fieri filij Dei: nam erunt Deo similes, cum Deo gaudentes, & ipsius hæredes. Primo, quia erunt Deo similes, vnde 1. Ioan. 3. scriptum est: *Charissimi nunc sumus filij Dei, & nondum apparuit nobis, quid erimus: scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus quoniam videbimus eum sicuti est.* *1. Ioan. 3.* Secundo quia erunt cum Deo gaudentes. *Tales erunt cū Deo gaudentes.* Proinde Matthæi 9. Dominus ait: *Nunquid possunt filij sponsi lugere, quandiu cum illis est sponsus?* *Matth. 9.* Tertio, quia erunt ipsius Dei hæredes, *Erunt hæredes ipsius Dei.* sicut testatur Apostol. Roman. 8. *Si autem filij, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* *Rom. 8.* Hæredes siquidem

Haeredes filij Dei ab Apost. in mũdo. Secundo à malis in iudicio. Sapient. 5. Matth. 25. Tertio à Christo in praemio.

Dei vocabuntur ab Apostolo in mundo, à malis in iudicio, à Christo in praemio. Primo vocabuntur filij Dei ab Apostolo, sicut testatur Apostolus. 1. Thess. 5. c. dicens: *Omnes enim vos filij lucis estis, & filij Dei.* id est Dei, qui nostra est dies. Secundo à malis in iudicio, sicut Sap. 5. c. scriptum est, quod impij in iudicio dicent, *Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei.* Tertio à Christo in praemio. Vnde Matth. 25. c. dicet Dominus: *Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Vide igitur excessum huius septimae beatitudinis ad omnes alias praecedentes. Nam secundum gloss. maximam dignitatem pacifici habent, sicut qui filius Regis dicitur, in domo regia summus est. Nam inter omnia praecedentia maximum iudicatur vocari filius Regis: Inter quos, nos connumerare dignetur vnigenitus filius Dei Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto omnes pacificos efficit Dei filios, per infinita saecula saeculorum, Amen.

SYNOPSIS

Eorum quae maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de octaua beatitudine, est patientia in quo agitur de martyrio & persecutione iustorum, ad quae hilariter sustinendum hortatur Dominus noster Iesus Christus, qui sermo includit tres articulos, quorum primus continet tria capita, secundus totidem, tertius vero quatuor.

Articuli primi, Quod tria requiruntur, vt quilibet martyr fiat.

Cap. 1. Triplicem persecutionem iustus quilibet pati potest.

Cap. 2. Quod propter triplicem iustitiam patitur quilibet homo iustus.

Cap. 3. Quod primae & vltimae beatitudini propter tria in praesenti possessori promittitur regnum coelorum.

Articuli secundi, Quod ad triplicem sustinentiam Dominus Iesus Christus hortatur iustos.

Cap. 1. Quod in maledictionibus quasi in beatitudine iusti gloriari debent.

Cap. 2. De persecutionibus perferendis & quando & quare fugiendae sunt.

Cap. 3. De ferendis detractionibus & quod detractiones Apostoli perpessi sunt.

Articuli Tertij, Quod in tribulationibus quas patimur vt meritoriae sint tria concurrere debent.

Cap 1. Quod gaudenter maledictiones & detractiones pati debemus, si mendaciter imponantur.

Cap. 2. Quod propter iustam causam debent quilibet iusti aduersitates pati.

Cap. 3. Quod intus gaudere & extra exultare debemus, maxime quia patimur propter Christum.

Cap. 4. Breuis declaratio beatitudinum praemissarum. Sequitur Epilogus omnium praedictorum.

Octaua Beatitudo est Patientia, in qua agitur de martyrio & persecutione iustorum, ad quae hilariter sustinendum hortatur Dominus noster Iesus Christus.

Sermo XII.

Octaua beatitudo est Patientia.

Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiã, quoniam ipsorum est regnum coelorum. Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos, mentientes propter me, gaudete in illa die & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis. Iterum Matth. 5. Porro postquam homo aduersus scipsum factus est saeuus, incurrens poenam iussione Dei contempta, factum est, vt in alios seueritas hominis desaeuiret, vt etiam inferretur innocentibus persecutio, pateretur mansuetudo molestiam, iacturam iustus iniuste toleraret, atque spreta Dei iustitia non esset tutela bonis ab improbis super terram & iniquitate hominibus dominante necessarium factum est, vt persecutio inter homines orta vexaret. Quae cum, euitari non possent vrente, atque regnante malitia oportuit statum patientiae interponi & praemuniri iustitia, quae cum adest in agonibus variis nominum, omnem passionem efficit gloriosam. Proinde Saluator noster octauam Beatitudinem patiendam statuens subdit: *Beati, qui persecutionem,* &c. Igitur determinata Beatitudine, distincta in septẽ beatitudinibus iam praedictis penes agere, in hac octaua determinatur penes ipsum pati. Nam sicut patriae beatitudo distinguitur penes auream, atque aureolam: sic beatitudo viae, quae est imago quaedã & similitudo illius. Porro praecedentibus beatitudinibus, quae consistunt in perfectione actionis, respondet praemium aureae. Huic vero quae consistit in perfectione passionis praemium aureolae, quae hic per regnum mystice denotatur. Praeterea sicut ad perfectionem pertinet bene agere: ita etiam mala pati. Secundum enim Aug. haec octaua Beatitudo est probatiua & consummatiua priorum, ita quod primae septem hominem perficiunt, sed octaua glorificat, & perfectum demonstrat: quia tunc aperte tam sibi, quam aliis apparet homo perfectus in qualibet praemissarum, quando pro qualibet illarum conseruãda, atque propaganda subit homo promptissime mortem & omne genus confusionis & poenae. Et vere vsquequo homo certus est, ad plenum hanc promptitudinem se habere certificari non potest, quod in illis perfectus sit. Constat autem quod experientia huius actus certissimè tam sibi, quam aliis hoc ostendit. Dupliciter tamen ad patientiam bene se habet homo. Primo per fortitudinem, secundo per beatitudinem. Primo per fortitudinem, vt puta quando imminente passione & tribulatione homo à virtutibus non discedit, licet sustineat aduersa cum displicentia & dolore. Et hoc fit per fortitudinem, quae virtus politica est. Secundo vero bene se habet homo ad patientiam per beatitudinem, quod quidem excellentius fit, quam per virtutem moralem: Nam talis patientia huiusmodi beatitudinis, est quaedam fortitudo diuina, videlicet cum sustinet homo non tantum patienter, sed etiam & laetanter, sicut & martyres faciebant, qui quanto acerbioribus tormentis cruciabãtur, tanto amplius in Domino laetabantur. Vnde Actor. 5. de Apostolis scriptum est, *Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.* Est igitur haec octaua Beatitudo quaedam manifestatio & confirmatio septem praecedentium. Ex hoc enim quod aliquis est firmatus in paupertate spiritus & mititate & aliis sequentibus, prouenit quod ab his bonis propter nullam persecutionem recedit. Ex quo sequitur, secundum Thom. quod omnia beatitudinum praemia sibi debentur. Chrysost. vero in homil. causam reddit, quare persecutionis beatitudo immediate sequitur beatitudinem pacis dicens. Posita pacificorum beatitudine, ne aliquis existimaret, quod semper pacem quaerere bonum sit, subdit dicens, *Beati qui persecutionem patiuntur,* &c. Circa igitur hanc beatitudinem triplicem doctrinam dat nobis Dominus Iesus Christus. Primo doctrinam generalem, secundo doctrinam specialem: tertio doctrinam singularem.

Vnde persecutio orta.

Ad perfectionem pertinet bene agere sicut & mala pati.

Dupliciter ad patientiã bene se habet homo.

Fortitudo virtus politica.

Actor. 5.

De hac beatitudine triplicem doctrinam dat nobis Dominus.

* * *

ARTICVLVS PRIMVS.

Quod tria requiruntur, vt quilibet martyr fiat.

Prima doctrina eſt generalis exhortans ad martyrium.

Tria sũt quæ martyrẽ efficiunt.

PRimo enim dat Dominus de beatitudine hanc doctrinã generalem ad martyriũ exhortantem. Porro tria ſunt, quæ martyrem efficiunt. Pœna, cauſa, & perſeuerantia: ſeu ſupplicium, motiuum, & præmiũ. Primum eſt pœna, ſeu ſupplicium. Et de hoc dicit, *Beati, qui perſecutionem patiuntur.* Secundum eſt cauſa, ſeu motiuum: & de hoc ſubdit, *propter iuſtitiã.* Tertium eſt perſeuerantia, ſiue præmium, & de hoc addit, *quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*, Et poteſt eſſe thema cum de hoc ſolo art. fieret ſermo.

Triplicẽ perſecutionem iuſtus quilibet pati poteſt.

CAP. I.

Primum eſt pœna.

Quilibet iuſtus triplicẽ perſecutionẽ patitur.

Prima in ſubſtantia.

Heb. 10.

Prouer. 12.

Secunda in fama.

Quid contumelia.

Nihil contumeliã moleſtius.

PRimum quippe, quod martyrem facit, eſt pœna, ſeu ſupplicium, ait enim, *Beati, qui perſecutionem patiuntur.* Triplicem enim perſecutionem iuſtus quilibet pati poteſt. Primam in ſubſtantia, ſecundã in fama, tertiam in perſona. Prima quidem in ſubſtantia, ſc. cũ quis ſuſtinet hilariter priuari ſubſtantia temporali, atq; prædationes. Et de hoc Apoſt. ad Heb. 10. cap. commendabat quoſdam, cum ait: *Rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis.* Et iterum Prou. 12. c. ſcriptum eſt: *Qui negligit damnum propter amicum, iuſtus eſt.* Multo amplius iuſtus eſſe probatur, cum quis propter inimicum hoc idem facit. Secundo pati poteſt iuſtus perſecutionum in fama, quod maxime per contumeliam fit, ſecundum enim magiſtrum Alex. de Ales in 2. q. 43. Contumelia eſt peccatum ex improperio ſermonis manifeſto tendens in proximi nocumentum. Tunc quippe maxime patientia neceſſaria eſt. Nam, vt Chryſoſtom. ait: Non eſt aliquid contumelia moleſtius, & quod maxime poteſt mordere hominis animam. Nam ſicut idem inquit, Inimicitiæ tempore ira accenſa & anima ardente, quod minimum eſt, magnum apparet: & quod non valde iniurioſum eſt, oneroſum eſſe videtur: occiſionem enim peperit & ciuitates integras euertit. Sicut. n. amicitia exiſtente, quæ oneroſa ſunt, fiunt leuia: ita etiam inimicitia ſubiacẽte quæ parua ſunt fiunt importabilia. Ad hoc quidem, remedium tribuit Chryſoſt. dicens: Cum conuitiatus fuerit aliquis: intellige quo ſupplicio torquetur, & non ſolum non habebis iram, ſed & lachrymas emittes. Aduerſus autem febricitantem nullus exacuitur, neque aduerſus inflammatum, ſed miſeretur omnium taliũ. Sic contingit de illo, qui contumeliam infert, compatiendum eſt ei tanquã febricitanti.

Tertio in perſona.

Heb. 11.

Tertio pati poteſt iuſtus perſecutionem in perſona. Et de talibus ad Hebr. 11. c. Apoſt. ait: *Alÿ ludibria & verbera experti ſunt, inſuper & vincula & carceres: Lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladÿ mortui ſunt. Circuierunt in melotis & in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus*, & cætera, quæ ſunt ibi.

Rom. 8.

Et ad Rom. 8. cap. Apoſt. feruore huius beatitudinis inflammatus ait: *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? Tribulatio? an anguſtia? an perſecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius?* ſicut ſcriptum eſt, *Quoniam propter te mortificamur tota die, extimati ſumus ſicut oues occiſionis, ſed in his omnibus ſuperamus propter eum, qui dilexit nos.*

Quod propter triplicem iuſtitiam patitur quilibet homo iuſtus.

CAP. II.

Secundum quod martyrem facit eſt cauſa.

Triplex iuſtitia propter quam patitur iuſtus.

SEcundum quidem, quod martyrem facit, eſt cauſa, ſeu motiuum. Et de hoc Dominus ſubdit. *propter iuſtitiam.* Non enim tantum dixit, *qui patiuntur* ſed addidit, *propter iuſtitiam.* Triplex eſt iuſtitia

propter quam patitur iuſtus. Prima eſt iuſtitia fidelitatis, ſecunda eſt iuſtitia moralitatis, tertia eſt iuſtitia charitatis.

Rom. 3.

Prima eſt iuſtitia fidelitatis.

Galat. 3.

Prima inquam eſt iuſtitia fidelitatis. De qua Ro. 3. Apoſt. ait: *Arbitramur hominem iuſtificari per fidem ſine operibus legis.* Et iterum 5. c. inquit, *Iuſtificati igitur ex fide pacem habeamus ad Deum per Ieſum Chriſtum Dominũ noſtrũ*, Et ad Galat. 3. *Ex fide iuſtificat gentes Deus.* Et paulo ſuperius ait: *Abraham credidit Deo & reputatum eſt illi ad iuſtitiam.* Propter hanc enim fidelitatis iuſtitiam inconcuſſe tenendam, hi qui cœperunt in exordio naſcentis eccleſiæ perſecutiones ſæuiſſimas paſſi ſunt vt ſanguis immenſurabilis funderetur ſacratus Deo furore Dæmonum, & terroribus tyrannorum. Atque vt nil deeſſet in pœnis, ac tormentis, & moriendi varietate quin iuſtificati per fidem in ſuis perſecutionibus paterentur. Hac igitur cauſa propoſita, ſcil. iuſtitia fidei ſecurè in omni agone certatur, & intrepide ictus bellorum excipiuntur. Congreſſio quæritur vt patientia ferro, fuſte, ſcorpionibus, fame, ſiti, exilio, carcere, vinculis, tunſionibus, flagellis, flagris, omni genere verborum, iniuriis, cõuiciis approbetur. Vnde & martyres libẽtiſſime mortem ſuſtinuerunt, ne decreſcerent fidẽ, & vilem æſtimauerunt omnem corporis pœnam propter fidei ſanctæ iuſtitiam.

Secunda eſt iuſtitia moralitatis.

1. Petr. 4.

Secunda eſt iuſtitia moralitatis, propter quã etiam patitur iuſtus hic poſt credita ea, quæ ſunt agenda complectitur, pro qua pati, ne deſeratur, neceſſe eſt, & illa ſegregari non poteſt, quæ ne committatur, quod nefas eſt, ſponte ſuſcipitur. Omnis quippe virtus iuſtitia eſt, cum ex ipſa caueatur iniuſtum, & illi placeatur, cui ſeruire omnis iuſtitia perſuadet. Non igitur tantum beati, qui bene operantur: ſed magis beati ſunt, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiã, non propter ſcelera, vt malefici, hæretici, latrones, & homicidæ. 1. Pet. 4. *Nemo veſtrũ patiatur quaſi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor:* ſed propter iuſtitiã ſc. faciendã, defendendam, promouendã, conſeruandã, atque annunciandam.

Tertia eſt iuſtitia charitatis.

Iacob. 1.

Tertia eſt iuſtitia charitatis, Sicut. n. Iac. 1. c. ait, *Patientia opus perfectũ habet.* Ex eo quidem patientia opus dicitur habere perfectum, quia per ipſum Dei, & proximi dilectio vera examinatur: & an, & quanta inſit, cognoſcitur manifeſte. Conſueuerunt ocio marcere virtutes, nec de ipſis haberi poteſt inhærentia certa, niſi cum oppoſitis habuerint quandoque congreſſum. Sed nulla patientia, vbi nulla iniuria, nulla contumelia, nulla tribulatio irrogatur. Sed cum aderunt hoſtiliter oppugnantia & aduerſantia mentem pariter, atque ſenſum, tunc patientia clareſcere facit dilectionem, qua proximum diligere credebamus, cũ ſeuerè, atque inhumane tractati ſeruãtes amorem, odiũ propulſamus, non attẽdentes iram, atque malitiam, ſed creatam naturam, ac etiam illam, quæ nobis offertur gratiam: non conſiderantes, quod irrogatur, ſed quod iubetur: non magni pendendo mala, quæ irrogat homo ſæuus, ſed quæ promittit piiſſimus Deus, non quod nos patimur, ſed quod pro nobis paſſus eſt inter homines homo factus. Similiter etiã, quanta charitate Chriſto iungamur, mõſtrat patiẽtia in aduerſis ne ſeiũgamur.

Rom. 8.

Proinde Ap. 8. c. ad Ro. ait: *Certus ſum. n. quod neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neq; inſtãtia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neq; creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro.* Ecce vnde patientia opus perfectũ habet, quia vtriuſque præcepti tenet incõcuſsè perfectionem. Nihil profecto iuſtius eſt, quam ſic agere ne quis ſeparetur à Chriſto. Iuſte impenduntur ſponte opes & ingerit ſe patientia, cum inuite tolluntur. Animo imperturbato cũcta pericula tolerantur, mors in deſiderio ſit. Acerbe mori computatur in lucrum, vitã perdere ſuperexcedens eſt bonũ, ne iuſtitia charitatis per impatientiam in anima auertatur: vnde Chriſtus, ab ipſa ſeparatus abſcedat.

Dicam amplius. Non est quippe persecutio solum attendenda in illatis corporaliter pœnis, & in his malis, quæ possunt lingua proferri, sed iustis pari à charitatis iustitiæ dissimiles hominum mores etiam nullis illatis, aut dictis aduersis magna profecto persecutio est. Cruciatus est quippe amatori Dei sibi videre, quod displicet, & diuinam habet offensam. Non n. potest verus Dei cultor absq; persecutione transire, videns quippiã maiestati diuinæ ingratum. Amor ad dilectum iniurias dilecti suas profecto persecutiones facit, etiã si esset ipse circumquaque pacatus. Et diligens proximũ vt seipsum, in animo persecutionẽ patitur, cum ipsum videt affligi manens ipse non tactus. Et amator honesti, fortiter animo cruciatur ex omni turpi, quod agitur, etiam si non obligetur ad actus. Sicut de seipso Proph. inquit, Ps. 118. *Vidi præuaricantes & tabescebam*, id est pro ipsis dolui, *quia eloquia tua, non custodierunt*. Et ibidem idem ait: *Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei*. Profecto præuaricatores legis Dei etiam intactis corporibus & imperturbatis rebus, tacitis verbis, necnon forte impensis obsequiis persecutores validi sunt amicorum Dei & dilectorum iustitiæ charitatis, quæ persecutio etiam propter iustitiam est ferenda, vt semper diligamus proximum cum odio vitiorum suorum.

Psalm. 118.

Quod primæ & vltimæ beatitudini propter tria in præsenti possessoriè promittitur regnum cœlorum.

Cap. III.

Tertiũ, quod martyrẽ facit est perseuerantia.

Tertium vero, quod martyrem facit, est perseuerantia, seu præmium, aut perseuerantiæ præmium, propterea Dominus subdit: *Quoniam ipsorum est regnum cœlorum*. Supra enim serm. secundo. cap. vlt. Positæ sunt rationes, quare voluntaria paupertas & persecutio temporalis sorores sunt, & quod eis claues regni cœlorum non tantum promissorie, sed etiam possessorie conceduntur. Sed ad præsens tres alias rationes superaddamus. Possessorie quidem promittitur primæ & vltimæ beatitudini regnum cœlorum. Primo propter affectionem, secundo propter afflictionem, tertio propter comprehensionem. Primo propter affectionem, nam sicut per paupertatem per viam abdicationis omnium mundanorum exit homo quasi de hoc mundo, vt se statuat in altiori sæculo, seu regno: sic per sufferentiam martyrij exit homo mentaliter & corporaliter de hoc mundo, ac de sua corporali vita, vt vadat ad altius sæculum, seu regnum. Et ad hoc Matth. 10. cap. hortatur Dominus dicens: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus: animam autem non possunt occidere, sed potius eum timete, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam*. Signanter autem persecutionem propter iustitiam prædixit, cum prohibuit timorem humanum imponens diuinum. Et ne crederent homines in persecutionibus à diuina prouidentia derelinqui per comparationẽ minimorum, quanta factori nostro sit cura de nobis, aperte monstrauit cum subdit: *Nonne duo passeres asse veneunt, & vnus ex illis nõ cadet super terram sine patre vestro*. Et sequitur: *Nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis vos*. Secundo propter afflictionem, voluntaria quippe paupertas quoddam genus martyrij est, quia extra à mundi punctionibus laceratur, & intus à multis vexationibus stimulatur, ne voluntarius pauper quasi in luto mundi delitiis, diuitiis, & magnificentiis requiescat. In huius mysterium pungitur paupertas præfata intra spinarum sepem vestibus multipliciter laceratis, sicut patet in conuentu Assisij, in capella, quæ sita est super altare beati Francisci. In martyrio quoque corpus affligitur vsque ad mortem. In vtroque igitur vincere animum necesse est, scilicet quoad delectabilia huius mundi, & gloriam eius. Proinde gloss. inquit, *Qui gloriam cœli optat, opprobrium & supplicium non timet in terra*. Et subdit: *Quantum quis de laude hominum lætatur, tantum de opprobrio contristatur, quem laus extollit, vituperatio deprimit*. Vbi quis quærit tantum gratiam apud Deum, non timet confundi in conspectu hominum. Tertio propter comprehensionem. Nam sub nomine regni omnia alia præmia comprehenduntur: quod quidem primæ beatitudini tanquam radici & fundamento & habitaculo sequentium virtutum primaria ratione adscribitur huic, tanquam fini, seu termino omnium, & tanquam illi, qui de facto introducit ad regnum cœlorum.

Possessoriè promittitur vltimæ beatitudini regnũ cœlorum propter tria.

Matt. 10.

Paupertas quoddam genus martyrij est.

Articvlvs Secvndvs.

Quod ad triplicem sustinentiam Dominus Iesus Christus hortatur iustos, atque perfectos.

Secunda doctrina circa hã beatitudinẽ est specialis.

Secundo autem circa hanc beatitudinem tribuit nobis Dominus doctrinam specialem. Namcum prius in præcedentibus beatudinibus in tertia persona Dominus loqueretur, tamen in explicatione, seu expositione huius octauæ beatitudinis conuertit sermonẽ ad discipulos suos, dicens: *Beati estis cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint. & dixerint omne malum aduersus vos*. Quod & fecit forsitan propter excessiuam difficultatem istius, propter quam speciali persuasione indiget. Proinde conuertitur ad perfectos, vt animaret, atque armaret, quos sicut agnos inter lupos missurus erat, sicut Luc. 10. ipse dixit. Ad triplicem sustinentiam specialiter hortatur Dominus discipulos suos, & quoscunque perfectos. Primo ad sustinendum maledictiones, secundo ad sustinendum persecutiones, tertio ad sustinendum detractiones. Impij enim tripliciter persequuntur bonos. Primo enim maledicunt præsentibus, secundo de loco ad locum fugant persecutionibus, tertio detrahunt iam fugatis & absentibus.

Luc. 10.

Ad triplicem sustinentiam specialiter hortatur Dominus discipulos suos, & quoscunque perfectos.

Quod in maledictionibus quasi in beatitudine iusti gloriari debent.

Cap. I.

Primo hortatur ad sustinendum maledictiones.

Primo enim hortatur eos ad sustinendum maledictiones. Propheta inquit: *Beati estis, cum maledixerint vobis homines*, scilicet carnales & infideles, gloss. id est ex odio in faciem contumelias dixerint. Graue quidem fit ab hominibus maledici, præsertim ab his quibus nõ inimicandi, sed amicandi causa perstruitur. Proinde Psal. inquit, Psal. 55. *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique. Tu vero homo vnanimus dux meus & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos*. Apostoli quidem, atque discipuli Domini amorem omnium ex præcepto eis imposito merito vendicabant, qui mittebantur omnium nunciare salutem, dirigere in melius vagos hominum mores, omnes infirmitates depellere, dæmones effugare, ordinare terrena, persuadere diuina, nullius causa quæstus, nullius ambitionis & inanis gloriæ, aut terrenæ delectationis intuitu, & sic eos sæue in multorum maximè tyrannorum odium deuenire diuina prouidentia disponebat. Porro omnibus benedicere missi erant, atque benefacere, maledictiones & conuitia peramplius suscepturi, quorum ibant procurare salutẽ, & in viã dirigere salutarẽ. Præuiderat. n. eos Saluator noster in prima persecutionum acie positos de nouo nascentis ecclesiæ velut duces belli Christiani populi cum dæmonibus & mundi principibus certaturos, non alia causa belli supposita, nisi noua fide incarnati verbi omnium causam agentis, dum pateretur in cruce, qua fide idololatria propellenda erat, dæmones effugandi, tyranni subiiciendi, mores renouandi, noua sacrificia, sacramenta

Psal. 55.

potiora condenda, pœnitentia prædicanda, mirabilia innumera facienda, venia danda conuersis, beatitudo in superis promittenda.

De persecutionibus perferendis, & quando & quare fugiendæ sunt.

CAP. II.

Secundo ad sustinendum persecutiones.

SEcundo hortatur eos ad sustinendum persecutiones, dicens, *& persecuti vos fuerint.* Cum enim fugat quis fugientem hostiliter, persecutio nominatur. Hanc & Apostoli perpessi sunt cæterique coosimiles & fugientes à fugantibus de terris ad terras, de prouinciis ad prouincias, de Iudææ regione ad insulas & regna gentium transmigrarent. Sic & monefecerat Matth. 10. cap. ipse Saluator dicens: *Cum persequentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam*, scil. vt amplius nomen vestrum diuulgetur, & vestra prædicatio audiatur, prouideatur infirmitati vestræ, atque hostibus vestris parcatur. Interlinearis. Non debetis semper resistere, sed ad tempus fugere, vt aliis possitis prodesse. Sic fugit Iacob à facie Esau, Genes. 27. sic Dauid à Saul. 1. Reg. 19. sic Helias à Iezabel. 3. Reg. 19. sic Paulus à Damasco. 2. Cor. 11.

Matth. 10. *Genes. 17.* *1. Reg. 19.*

De supportandis detractionibus, & quot detractiones Apostoli perpessi sunt.

CAP. III.

Tertio ad sustinendũ detractiones.

TErtio hortatur ad sustinendum detractiones. Et de hoc Dominus subdit, *Et dixerint omne malum aduersum vos*, id est, omnia genera verborum malignantium, secundum gloss. De his detractionibus. 2. Cor. 6. Apostolus ait: *Per arma iustitiæ*, scilicet pertransimus, *à dextris*, scilicet prosperitatis, ne eleuemur: *& à sinistris*, scilicet aduersitatis, ne frangamur *per gloriam*, scilicet cum honoramur: *& ignobilitatem*, scilicet cum vituperamur, *Per infamiã & bonam famam*, quia à quibusdam dicebantur magi & deceptores, & à quibusdam veritatis prædicatores. Et ad hoc idem subdit, *Vt seductores*, scilicet reputati sumus, *& veraces*, scilicet ab aliis æstimamur, *sicut ignoti*, id est à Deo reprobati, scilicet reputati sumus à malis, *& cogniti*, id est à Deo approbati & domestici, scilicet reputati sumus à bonis, *quasi morientes*, id est morti corporali expositi, & periculis. *Et ecce viuimus*, scilicet corporaliter & spiritualiter: *vt castigati*, scilicet flagellis & pressuris, vt à prædicatione cessaremus, & non mortificati, quia scilicet non desistimus à prædicatione, quasi dicat: Licèt à Deo per flagella castigemur, tamen per eum à morte eripimur, vt prædicationi vacare possimus, *quasi tristes*, scilicet in persecutionibus reputatione malorum, *semper autem gaudentes*, quia per Spiritum sanctum maiorem recipimus consolationem, *sicut egentes*, scilicet victum & vestitum ab aliis mendicantes: *multos autem locupletantes*, scilicet spiritualibus bonis. Vnde Sybilla Erythrea de Apostolis ait: In paupertate seminabunt diuitias tanquàm nihil habentes, scilicet temporalis aut spiritualis boni, in reputatione malorum, & omnia possidentes, quia non sibiipsis viuebant, sed Christo omnia autem erant subiecta Christo Matth. vlt. *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra, ait Dominus.* Propter quod Apostoli omnia reputabant esse sibi subiecta. In cuius signum obediebant eis ad nutum etiam insensibiles creaturæ.

2. Cor 6. *Matth. vlt.*

ARTICVLVS TERTIVS.

Quod in tribulationibus quas patimur, vt meritoria sint, tria concurrere debent.

Tertio circa hanc beatitudinem tribuit nobis Dominus doctrinam singularem, ea quæ dicuntur contra nos debent habere hæc tria.

TErtio vero circa hanc beatitudinem tribuit nobis Dominus doctrinam singularem dicens, *Mentientes propter me, gaudete in illa die & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.* In quibus sacratis verbis, manifeste ostendit, quod ea, quæ dicuntur contra nos, debent, habere hæc tria. Primo, quod sint mendacia falsa, secundo, quod sit causa iusta, tertio quod sit lætitia magna.

Quod gaudenter maledictiones & detractiones pati debemus, si mendaciter imponantur.

CAP. I.

Primo quod sint mendacia fa[lsa].

PRimo inquam debent esse mendacia falsa. Propterea inquit, *Mentientes* Oportet enim secundum Chrysost. ad hoc quod beatitudo hæc competat nobis, quod malum, quod de nobis dicitur, non sit in nobis, & quod propter odium Christi id dicatur de nobis. Christum autem intellige tam in se, quam etiam in membris suis, & quam in virtutibus ab eo præceptis, atque consultis. Ioannes enim in patiendo pro reprehensione adulterij, atque pro castitatis zelo, dici potest passus propter ipsum Christum. Dupliciter tamen mentitur homo. Primo, simulatione bonæ vitæ, secundo, verbo mendacis loquelæ, Primum quidem mendacium includit secundum. Creditur enim mendaci loquelæ propter apparentiam bonæ vitæ. Proinde 2. Corint. 11. c. Apostolus *periculum in falsis fratribus* enumerat inter pericula grauiora. Et Apocal. 2. cap. Angelo primæ Ecclesiæ de falsis fratribus dictum est: *Et tentasti eos, qui dicunt se Apostolos esse, & non sunt: & inuenisti eos mendaces.* Ad litteram tempore illo in ecclesia emergere cœperunt, qui plus de nomine, quam de bonæ vitæ veritate curabant. Et tales Angelus id est Episcopus Ecclesiæ primæ inuenit mendaces tam opere, quam sermone. Vnde non tantum tunc, sed etiam nunc lumen discretionis necessarium est, vt vtrũque mendacium detegatur. Quod autem multi pseudo-Apostoli in Ecclesia tunc surrexerint, ex Epistolis Pauli patet. Nam crebro & acriter inuehit contra eos. Fingebant enim se à magnis Apostolis missos, sed pro quæstu prædicabant, & pro gloria temporali.

Dupliciter mentitur homo. *2. Cor. 11.* *Apocal. 2.*

Quod propter iustam causam debent quilibet iusti aduersitates pati.

CAP. II.

Secũdo quod sit causa iusta.

SEcundo quod sit causa iusta. Et de hoc subdit *Propter me*, quasi dicat. Non propter accusationem peccatorum, sicut mentiuntur fures; non propter lucrum terrenorum, sicut mentiuntur cupidi: non propter fauorem hominum, sicut faciunt vanagloriosi: sed quod perfectissimum est, propter verbum Dei. sicut Apocalip. 6. c. scriptum est: *Vidi sub altare Dei animas, interfectorum propter verbũ Dei, & propter testimonium quod habebant.* Quantumcunque enim iusti ab impiis patiantur, patientia tamen & meritum eorum minus est, & inferius merito patientiæ Regis Martyrum, qui Dei filius est in assumpta humanitate, propterea Ioan. ait, *Vidi subtus altare animas interfectorum.* Sicut enim tota congregatio Sanctorum digne dicitur Dei templum, ad quorum quosdam 1. Cor. 6. Apost. ait: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos.* Sic merito altare dicitur humanitas Christi, quæ cæteris Sanctis in cœlo celsior est. Altare enim ab altitudine nominatur. Animæ quippe omnium electorum sub hoc altari sunt, quantum ad meritum & gloriæ præmium, quæ hoc ipso vno homine omnes inferiores sunt: vt non solum de hominibus, sed etiam de Angelis, ad Ephes. 1. Apost. audeat dicere, *Quod scil. constituit eum pater ad dexteram suam in cœlestibus supra omnem principatum & potestatem & virtutem & dominationem & omne nomen, quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro, & omnia subiecit sub pedibus eius.* Sed ne credatur omnes interfectorum animas, eo quod

Apocal. 6. *1. Cor. 6.* *Vnde altare dicitur.* *Ephes. 1.*

interfectæ sint, hoc priuilegio gaudere, vt participes sint meritorum & gloriæ Christi, merito superaddit. Propter verbum Dei & propter testimonium quod habebant. Non enim qui patiuntur, vt fures, adulteri, & homicidæ, sicut prædictum est: sed propter verbum Dei, quod prædicant, & propter testimonium, quod in Christianis operibus ostendebant, id est propter doctrinam & vitam Christianam passi hanc gloriam merito consequantur. Proinde 1. Petr. 2. scriptum est: *Si bene facientes patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum.*

1. Petr. 2.

Quod intus gaudere & extra exultare debemus, maxime quia patimur propter Christum.

Cap. III.

Tertio quod sit lætitia magna. Tria ad lætitiam inducētia Dominus manifestat.

Tertio, quod sit lætitia magna. Et de hoc Dominus subdit: *Gaudete in illa die & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* In quibus sacratis verbis tria ad lætitiam inducentia Dominus manifestat. Primum est triumphale gaudium, secundum exhilarans signum, tertium est superabundans præmium. Primum est triumphale gaudium, dum dicit, *Gaudete*, scilicet interius in corde. Aduertendum est autem, quod cum duo Saluator ad sustinenda mala in causa subiceret, scilicet semetipsum & gaudium supernorum: vnum cum superius ait, *propter me:* alterum cum adiecit: *Gaudete & exultate in illa die, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* Primum virtutis, secundum beatitudinis fuit. Amplius propter primum, quam propter secundum mala passos Apostolos legimus fuisse gauisos. Nam vt dicitur Actor. 5. *Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.* Vt magis lætarentur mala pati propter Christum, quam propter promissa regna cœlorum. Optimi enim militis est, non ob rem, sed propter Regem in bello pugnare. Secundum est, exhilarans signum. Et de hoc subdit, *Et exultate*, scilicet exterius, id est quasi præ gaudio extra saltate, quod est signum lareotis lætitiæ, quæ superabundat in corde. In illa die scilic. tribulationum. Et ad hoc hortatur Propheta dicens, *Exultate Deo adiutori nostro.* Tertium est superabundans præmium. Et de hoc subdit, *quoniam merces vestra*, ecce sufficientia iuxta meritum, *copiosa est*, ecce affluentia supra condignum, *in cœlis*, ecce indeficientia vltra terminum. In cœlis inquit, non huius visibilis mundi, secundum August. sed in spiritualibus firmamentis, vbi habitat sempiterna iustitia. Vel ad literam est in cœlis ex parte subiecti, scilicet ex parte beatorum, qui localiter est in cœlis.

Actor. 5.

Breuis declaratio beatitudinum præmissarum.

Breuis declaratio beatitudinum.

Beati pauperes spiritu. Hi sunt humiles corde, qui nec habent quod perdant, nec sperant aliquid quod possit amitti: quia nec à proximo expetunt honorem, nec à Deo expectant præmium. *Beati mites*, qui vilipendunt se verbis, gestis, & factis, ve vilipendantur ab omnibus terrena contemnendo & nullum iudicando. *Beati qui lugent* mala commissa & bona omissa offendendo Deum, & proximum, & seipsum, deformando se ab imagine & similitudine Dei, qui plorant, quod amiserunt Deum, sed magis plorant, quod Deus amisit eos. *Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam*, qui regnum mentis esuriunt reformare quantum ad corpus, & sitiunt quantum ad animam, vt Deo reddatur honor, proximo amor, & sibi verecundia, atque abiectio. *Beati misericordes*, qui in omnibus miseris transformati per amorem ita compatiuntur, vt magis desiderent eas pati quam compati, mala eorum reputando sua. *Beati mundo corde*, qui mundi à sorde peccati transformati in omnibus aliorum malis compatiendo, simplici oculo in Deum intentendo, inter mondana mundi mondum habent aspectum, *Beati pacifici*, qui reconciliati Deo, sibi, & proximo habent pacem cum Deo, omnia sua iudicia diligendo, conscientiæ suæ obediendo, & cum Deo proximum amplectendo. *Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam*, qui parati sunt omnia mala præsentia & futura propter honorem & amorem Dei, & amorem proximi, & odium sui, sustinere diligendo iustitiam Dei.

Sequitur Epilogus omnium prædictorum.

Ecce sub quot modis diuersis significandis ad agendam meritoriam vitam Saluator noster homines animauit & monstrauit, quanta est diuersitas agendorum: sed omnium horum finis est regnum cœlorum. Nam voluntaria paupertas finem habet regnum cœlorum. Mitis terram hæreditabit, sed illam regni cœlorum. Lugentes consolabuntur, sed in regno cœlorum. Esurientes iustitiam saturabuntur, sed in regno cœlorum. Misericordes misericordiam consequentur, cum intrabunt in regnum cœlorum. Mundi corde Deum videbunt, intuitiuè in regno cœlorum. Pacifici Dei filij vocabuntur & erunt, sed in regno cœlorum. Persecutionem patientes propter iustitiam gaudebunt in regno cœlorum. Demum secundo directus specialiter ad Apostolos post omnia tolerata & superata pericula promittit regnum cœlorum. Quod nobis per sanctissimam passionem suam & crucem largiri dignetur exemplar omnis patientiæ, Dominus Iesus Christus. cui cum Patre & Spiritu sancto est benedictio & claritas & sapientia & gratiarum actio, honor, virtus, & fortitudo in sæcula sæculorum. Amen.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de summa perfectione euangelica obedientia, atque de obedientia cuiuscunque religionis, continet tres articulos, quorum primus quatuor capita, alter tria, tertius denique septem.

Articuli primi, De perfectionibus obedientiæ quæ Euangelica nuncupatur,

Articuli secundi, De duodecim quæ faciunt obedientiam esse suauem atque ad perferendum leuem.

Articuli tertij, De scala sanctæ obedientiæ & de septem gradibus eius.

De

De Chriſtiana perfectione Euangelicæ obedientiæ, atque de obedientia cuiuſcunque religionis.

Sermo XIII.

Matth. 11. Triplex ſapientia huius mundi. 1. Ioan. 2.

TOLLITE *iugum meum ſuper vos.* Matth. 11. Triplex quippe eſt ſapientia huius mundi: videlicet ſuperbia, luxuria, & auaritia, de quibus 1. Ioan. 2. cap. ait: *Omne, quod eſt in mundo*, id eſt omne, quod mundi ſapientiam ſapit, *concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum & ſuperbia vitæ.* Conualeſcit enim ſuperbia per mundi magnificentias, luxuria per delitias, auaritia per diuitias. Tandem ex magnificentiis oriuntur vana, ex delitiis fœda, ex diuitiis impia. Quod intelligens vera ſapientia Dei Chriſtus, tria admirandæ ſapientiæ conſilia dedit, in quibus conſiſtit totum ſtudium ſapientiæ ſpiritualis in ſchola ſanctæ religionis, quæ oppoſita ſunt ſapientiæ mundi. Primum eſt conſilium obedientiæ contra mundi ſuperbiam, ſecundum caſtitatis contra mundi luxuriam, tertium paupertatis contra mundi auaritiam. Per obedientiam anima ſubiicitur Deo, per caſtitatem caro ſpiritui ſubiugatur, per paupertatem verò corpori noſtro ſubiicitur totus mundus, ſicut Deuteronom. 11. cap. promiſit Dominus dicens: *Omnis locus, quem calcauerit pes veſter, veſter erit.* Calcare quippe, deſpicere eſt. Qui ergo totum deſpicit mundum, totius mundi Dominus eſt. De obedientia quidem Matth. 16. ait: *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* De caſtitate Matth. 19. iterum Dominus inquit: *Sunt Eunuchi, qui ſe caſtrauerunt propter regnum cœlorum.* De paupertate etiam Matth. 19. Dominus ait: *Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo, & veni, ſequere me.*

Deut. 11. Matth. 16. Matth. 19. Matth. 19.

Votum obedientia præſtantiſſimum propter tria.

Inter hæc autem tria vota præſtantius, atque perfectius eſt votum obedientiæ, quàm alia duo, ſi ſumatur in culmine ſuo: quod probari poteſt triplici ratione. Primò propter oblationem, ſecundò propter comprehenſionem, tertiò propter appropinquationem. Primò inquam propter oblationem. Nam per votum obedientiæ homo aliquid maius offert Deo, ſcilicet ipſam voluntatem, quæ potior eſt, quàm proprium corpus, quod homo Deo per continentiam offert: Et quàm res exteriores, quas offert homo Deo per votum paupertatis. Vnde id, quod per obedientiam fit, magis gratum eſt Deo, quàm id, quod fit per propriam voluntatem. Secundò propter comprehenſionem: quia votum obedientiæ continet ſub ſe alia duo vota: ſed non econuerſo. Nam religioſus licèt teneatur ex voto ſeruare continentiam, & paupertatem: tamen hæc ſub obedientia comprehenduntur, ad quam multa alia pertinere probantur præter continentiam, & paupertatem. Tertiò propter approximationem. Nam obedientiæ votum propriè ſe extendit ad actus propinquos fini religionis. Quanto enim aliquid propinquius eſt fini, tanto melius eſt. Et inde etiam eſt, quod votum obedientiæ eſt eſſentialius religioni. Nam ſi abſque obedientiæ voto aliquis continentiam, & voluntariam paupertatem etiam ex voto ſeruet: non propter hoc pertinet ad religionis perfectionem, quæ præfertur etiam ipſi virginitati obſeruatæ ex voto: vnde Auguſt. ait in libr. de virginitate: Nemo quantum puto, auſus fuit virginitatem præferre monaſterio. Meritò igitur ſumma ſapientia Dei Chriſtus in verbo propoſito ad votum obedientiæ nos hortatur, cum ait: *Tollite iugum meum ſuper vos.* In quibus ſacratiſſimis verbis tria per ordinem contemplemur. Primo conſilium perfectiſſimum: quia dicit, *Tollite.* Secundò obiectum ſuauiſſimum: quia inquit, *iugum meum.* Tertiò ſubiectum conuenientiſſimum, quia ſubdit, *ſuper vos.*

ARTICVLVS PRIMVS.

De perfectione obedientiæ, quæ euangelica nuncupatur.

Circa obedientiam conſilium perfectiſſimū.

PRimo contemplemur circa obedientiam, & maximè euangelicam, conſilium perfectiſſimum, quia exhortatur Dominus dicens: *Tollite*, ſcilicet voluntariè à principio obedientiæ ſtatum, quaſi dicat: Non impono vobis, vt aſinis, ſeu bobus: ſed vos, vt homines tollite vobis, ſi vultis. Dominus quippe filios vult habere, non ſeruos. Proinde in ædificio tabernaculi, Exod. 25. ait Dominus Moyſi: *Ab omni homine, qui offeret vltroneus, accipietis.* Et 15. q. 2. in cap. non eſt. Ambroſ. in lib. de bona vita, inquit: Voluntarium ſibi militem eligit Chriſtus, voluntarium ſeruum ſibi diabolus auctionatur, id eſt acquirit, ſeu mercatur. Ex hoc patet, quàm impiè agunt, qui inuitos filios, ſiue filias in monaſteriis ponunt, ſeu potius incarcerant, contra illud, quod Propheta ait: *Voluntarie ſacrificabo tibi.* Et 20. q. 3. in cap. præſens dicitur: Quod enim quis non eligit, nec optat, profectò non diligit: quod autem non diligit, facilè contemnit. Nullum ergo bonum, niſi voluntarium: ſicut & integritas corporis res eſt voti, non præcepti, vt dicitur 32. q. 1. in cap. integritas. Sciens igitur Dominus obedientiam perfectiſſimam eſſe, ad eam voluntariè, & feruenter aſſumendam hortatur, dicens: *Tollite*, ſcilicet obedientiam ſanctam. Quatuor quidem perfectiones habet in ſe obedientia ſancta, maximè quæ euangelica eſt: propter quas talis obedientia voluntariè aſſumenda eſt. Primò autem eſt in ſummo abdicatiua & ſeparatiua, ſecùdò eſt in ſummo vnitiua, tertiò eſt in ſummo promotiua, quartò eſt in ſummo præſeruatiua.

Exod. 25. Reprehenduntur cogentes religionem ingredi. Euangelica obedientia quatuor perfectiones habet.

Quod obedientia euangelica, primatum tenet in abdicando omne, quod ſubiicitur hominis poteſtati.

CAP. I.

Principatus obedientiæ.

PRimo quidem euangelica obedientia eſt in ſummo abdicatiua, ſeu ſeparatiua. Ipſa ſiquidem principatum tenet in abdicando, & ſeparando omne, quod eſt ſub hominis poteſtate. Nam cum nullius rei poſſeſſores, aut domini ſimus, niſi per facultatem, & vſum libertatis noſtræ, iſtam abdicare à ſe, quantum nobis poſſibile, & licitum eſt, eſt abdicare prout poſſibile eſt omnia, quorum eſſe poſſumus poſſeſſores, aut Deum. Primò cum nihil in nobis ſit carius, intimius, altius, & maius propria libertate, ac facultate vſus eius: abdicare hanc à ſe, prout eſt poſſibile, tanto eſt perfectius, & altius quanto iſta præponderat omnibus aliis abdicabilibus noſtris. Amplius, quanto aliquid magis naturaliter diligitur, tanto propter Deum perfectius abdicatur: nihil enim nobis amabilius eſt libertate propriæ voluntatis. Per hanc homo eſt Dominus aliorum, per hanc poteſt omnibus aliis vti & frui, per hanc homo in ſuis actionibus dominatur. Nihil etiam eſt, quòd homo naturali affectu refugiat amplius, quàm priuari propria libertate. Et hanc propter Deum homo ſponte in euangelicæ obedientiæ voto abdicat, & quantum fas eſt, illa ſe priuat. Meritò ergo 1. Regum 15. cap. ſcriptum eſt: *Melior eſt obedientia quàm victimæ:* rationem huius reddit Gregor. in vlt. Moral. dicens: Obedientia victimis iure præponitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò propria voluntas mactatur.

Nihil amabilius libertate.

Quod obedientia euangelica primatum tenet in vniendo regularem statum.

Cap. II.

Per obedientiam pluriũ vnio.

SEcundo autem obedientia euangelica est in summo vnitiua. Tenet si quidem principatum in connectendo regularem statum, & societatem quotumcunque insimul conuiuentium. Per hanc enim maximè vniuntur omnes professores eius fortissima, & indissolubili coniunctione, tanquam membra sub capite vno. Vnde sine ea non potest in aliquo esse sublimitas, & singularis vnitas gregis, & capitis sui: & ita nec optimum regiminis genus, nec etiam regni. Nam secundum Aristot. in Politicis: Illud est, in quo est dominium regale, & monarchicum. Vniuntur etiam per hanc diuersæ, & diuersorum voluntates ad vnam, scilicet ad voluntatem superioris: & ideo per hanc cessant dissensiones, & omnes instabiles vagationes, si verè obedientia obseruatur. Per hanc enim omnes se aspiciunt, tanquam fratres, secundum Propheticum verbum: *Vnius moris in domo:* quia per hanc quasi sensibiliter dicunt se filios vnius patris. Per hanc omnis religio fit vnum corpus, vnus spiritus, seu vna voluntas, & vna fraternitas. Sine hac enim nunquam fieri potest vna immobilis societas, seu religio aggregata ex multis. Proinde religio illa, quæ summè est vna, vnum habet generale caput super omnibus præsidens ordinariè, & immediatè. Sicut enim Apostoli tenebantur obedire Christo, & post eius mortem Petro: sic omnes Minores vni generali Ministro. Et ideo in eorum regula præcipitur, quòd omnes sic familiariter debeant se habere adinuicem, ac si omnes essent de eodem speciali collegio, & conuentu. Vnde in hac sola potest in plenitudine effundi illa iucunditas Spiritus sancti effusi super professores huius obedientiæ in die Pentecostes. De quo cantat Dauid: *Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum, sicut vnguentum,* &c.

Quod obedientia euangelica primatum tenet in promouendo in bonum.

Cap. III.

Paupertas ad bonũ impellit tripliciter.

TErtiò verò hæc obedientia est in summo promotiua. Nam tenet principatum in promouendo, & in impellendo, atque in mouendo ad bonum. Et hoc triplici modo. Primò per suum habituale propositum, secundò per prælatorum adiutorium, tertiò per confratrum suffragium. Primò inquam per suum habituale propositum scilicet & per suorum actuum tam interiorum, quam exteriorum exercitium, qui quidem sunt multum humiliatiui, & omnis propriæ voluntatis suæ mortificatiui, & abnegatiui, & sunt Deo, & eius vsibus, & seruitiis, sui mancipatiui, & dedicatiui. Nullum enim præcedentium consiliorum, ita directè, aut completè dedicat hominem seruitio Dei, ac sequelæ Christi, sicut obedientiæ votum. Vnde in plerisque locis vbi in vocatione discipulorum Christus *dicit, sequere me:* vel vbi post verba illa: *Vade, & vende omnia, quæ habes,* subdit, *veni & sequere me:* specialiter intelligitur huius obedientiæ votum. Secundo mouet ad bonum per prælatorum multiplex adiutorium. Subditi enim prælatorum imperio, exhortationi, & documento, correptioni, & flagello tam secreto quam publico, & suæ sanctitatis inducto exemplo excitantur, instigantur, & quasi coguntur, arduam præceptorum, & consiliorum, & omnium regularium statutorum viam tenere. Vnde videmus, quod ab vno capite manat in membra sensus, & motus, & vitalis pulchritudinis ornatus: sic ab imperio, & discreto regimine prælatorum manat in omnia membra religionis ordinata commissio, & executio officiorũ, & omnium actuum virtuosorum. Tertio per confratrum suffragiũ: habet enim, secundum Eccle. 4. c. emolumentum societatis suæ: *si vnus ceciderit, ab altero fulcietur, & si tepuerit, ab altero calefiet.* Et tanto magis, quanto magis hæc societas per huius regulæ obedientiam est immobiliter vnita. Vnde hic potissimè adimpletur illud quod Prou. 18. scriptum est, *Frater, qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma.* *Eccle. 4.* *Prou. 18.*

Quòd obedientia Euangelica primatum tenet in præseruando à multis periculis. atque malis.

Cap. IV.

Obedientia à multis malis præseruat.

QVarta Euangelica obedientia est in summo præseruatiua: habet enim primatum & principatum in præseruando à multis periculis, atque malis. Nam per coërctionem obedientiæ præseruatur homo ab instabilitate, & leuitate, vagatione, atque discursu, si frater obediens esse cupit: vnde manifestum inobedientiæ signum est instabilitas, vagatio, & discursus. Præterea religionum capitula, visitationes, & solertia prælatorum, peruigilantia, & custodia omnium fratrum, & sociorum oculatus zelus, non solum præseruant hominem à prædictis: sed etiam sic instigant ad omnis virtutis exercitium, quod non solum non libet male agere: sed nec etiam licet retrocedere, aut tepescere, vel otiari. Præseruat etiam valde directè à proprio amore sui, & sic à principali radice omnis iniquitatis: secundum enim August. de ciuitate Dei: Ciuitas Diaboli inchoat ab amore sui, & terminatur in contemptum Dei. Ciuitas verò Dei inchoat à contemptu sui, & terminatur in amorem Dei. Præseruat etiam ab omni indebita, seu distractiua sollicitudine sui, & omnium suorum actuũ, tanquam subdens, & committens hominem totaliter curæ, & regimini prælatorum suorum. Præseruat etiam ab incentiuo vitiorum. Non enim ita faciliter tentatur quis de illis, super quæ tam superiores quam socij inuigilant, & quorum perpetrationem statim sequitur pœna, atque infamia, sicut de illis, in quibus nullum horum timetur, & dæmones non ita faciliter tentant tales, sicut alios. Proinde Bern. ait, quod vbi non timetur reprehensor, facilius accedit tentator, atq; facilius perpetratur iniquitas. De limitibus huius obedientię in sequenti serm. dicetur, & quod sint tres, & nõ plures, nec pauciores, & quare. Si quis autẽ vellet plenius intueri: quomodo obedientia valet ad omnis virtutis arduam perfectionem, & ad omnis mali tutam præseruationem, inspiciat modum probandi, qui in illa quæstione de paupertate habitus est: & per consimiles æquiualentes modos poterit ad propositum formare multiplices rationes, ac per hoc multipliciores ostendere obedientiæ vtilitates, quæ ego causa breuitatis omitto. Si autem quæratur, an obedientia maxima sit virtutum: dicendum, secundum D. Thom. secunda secundæ q. 14. art. 3. quod sicut peccatum consistit in hoc, quod homo contempto Deo, commutabilibus bonis inhæret: ita meritum virtuosi actus consistit econtrario in hoc quod homo contẽptis creatis bonis, inhæret Deo. Finis autem potior est iis, quæ sunt ad finem. Si ergo bona creata propter hoc contemnantur, vt Deo inhæreatur; maior est laus virtutis ex hoc, quod Deo inhæret, quam ex hoc quod bona terrena contemnit. Et ideo illæ virtutes, quibus Deo secundum se inhæretur, scil. theologicæ, virtutibus moralibus potiores sunt, quibus aliquid terrenum contemnitur, vt Deo inhæreatur. Inter autem virtutes morales tantę aliqua potior est, quanto magis aliquid contemnit, vt Deo inhæreat. Sunt autem tria genera bonorum humanorum, quæ homo contemnere potest propter Deum, quorum infimum sunt exteriora bona, medium autem sunt bona animæ, inter quæ quodam

Ciuitas Dei à contemptu sui incipit.

Ad quid valet obedĩtia.

Tria genera bonorum humanorũ quæ homo propter.

Deum potest contemnere. quodammodo principium est voluntas, in quantum, scil. per voluntatem homo omnibus aliis bonis vtitur. Et ideo per se loquendo laudabilior est obedientiæ virtus, quæ propter Deum contemnit propriam voluntatem, quam aliæ virtutes morales, quæ propter Deum aliqua alia bona contemnunt. Vnde Greg. in vlt. Moral. ait, quod obedientia iure victimæ præponitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero propria voluntas mactatur: vnde etiam quæcunque alia virtutum opera, ex hoc meritoria sunt apud Deum, quod sint vt obediatur voluntati diuinæ. Nam si quis etiam martyrium sustineret, vel omnia sua pauperibus erogaret, nisi hæc ordinaret ad impletionem diuinæ voluntatis, quod directè ad obedientiam pertinet, meritoria esse non possent, sicut nec si fierent sine charitate, quæ sine obedientia non *1. Ioan. 2.* potest esse: dicitur enim 1. Ioan. 2. *Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est: qui autem seruat verba eius, verè in hoc charitas Dei perfecta est.* Et hoc ideo est: quia amicitia facit idem velle, & nolle. Hæc ille.

Articvlvs Secvndvs.

De duodecim, quæ faciunt obedientiam esse suauem, atque ad portandum leuem.

Secundo circa obedientiam contemplemur obiectum suauissimum. Et de hoc Dominus ait: Iugum meum, quod est obedientia, maximè Euangelica propter Deum. Non inquit: Iugum propriæ voluntatis, quod non est leue, & simplex, sed graue, & multiplex: quia singuli corporei sensus per propriam voluntatem animæ iugum suum imponunt. *Luc. 14.* Proinde Luc. 14. in persona talis animæ ait: *Iuga boum emi quinque.* Hoc est sensuum curiositatē non sine magno labore acquisiui mihi, scil. varia inuestigando, & in eis delectando. Sicut enim iugum ceruicem premit, sic corporalis sensus comprimit rationem: hinc Aug. ait: Cum exterior sensus carnis bono suo vtitur, interior mentis sensus obdormit. Et iterum Isaac in libro de vita contemplatiua, inquit: Cum mens à sensibus exterioribus trahitur, cum eis comedit cibum bestiarum: cum vero sensus trahuntur à mente, cum ea cibum comedunt Angelorum. Quod autem graue sit *Iob. 7.* iugum propriæ voluntatis, Iob. 7. c. declarat, dicens: *Posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis.* Vnde Bern. ait: Nullum mihi importabilius onus meipso, nulla sarcina grauior est, factus sum mihimetipsi talentum plumbi, & resedit iniquitas *Zach. 5.* super illud Zach. 5. Iugum igitur Domini assumamus: quia ad illud tollendum ante verba thematis nostri, *Matth. 11.* Matth. 11. ipse hortatur, cum ait: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis: & ego reficiam vos.* Quod exponens Chrys. ait: Non autem dicit, Venite ille, & ille: sed omnes qui in sollicitudinibus, qui in tristitiis, qui in peccatis estis: Non vt expectem noxas: sed vt soluam peccata. Venite, non quia indigeo vestra gloria: sed quia volo vestram salutem. Vnde etiam dicit: *Et ego reficiam vos.* Non dicit saluando solum: sed quod multo amplius erat, *reficiam vos,* id est in omni quiete constituam: Vnde sequitur: *Et discite à me, quia mitis sum, & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris: Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.* Duodecim enim sunt, quæ *Duodecim sunt quæ leuem reddunt obedientiam.* suaue faciunt, & leue obedientiæ iugum, quæ duodecim suauitates decipiunt. Primæ quatuor pertinent ad incipientes. Prima est exemplatio, secunda humiliatio, tertia separatio, quarta dilectio. Secundæ quatuor pertinent ad proficientes. Prima est subleuatio, secunda æmulatio, tertia dominatio, quarta discretio. Tertiæ quatuor pertinent ad perfectiones. Prima est p omissio, secunda vnctio, tertia assuefactio, quarta est deportatio.

De primis quatuor suauitatibus obedientiæ sanctæ.

Cap. I.

Primæ quatuor suauitates pertinent ad incipientes.

Prima suauitas.

Prima quippe suauitas obedientiæ, scil. ab affectu, est Exemplatio, videlicet obedientissimi filij Dei Iesu Christi. Nam antequam assumeret statum prælati, atque magistri, parentibus subditus erat: vt patet 2. c. Lucæ: Postmodum autem *factus est obediens* *Luc. 2.* *vsque ad mortem: mortem autem crucis,* sicut patet Phil. *Phil. 2.* 2. *Et didicit ex iis, quæ passus est, obedientiam,* prout habetur Hebr. 5. In tantum, quod vbique ostendit *Hebr. 5.* se velle obedire patri etiam contra instinctum naturalis voluntatis suæ. Vnde Matth. 26. c. in tempore *Matth. 26.* passionis ait: *Pater non sicut ego volo: sed sicut tu:* propter quod Hebr. 10. Apost. introducit eum dicen- *Hebr. 10.* tem: *In capite libri scriptum est de me, vt faciam voluntatem tuam Deus.* Et ad Rom. 15. ait: *Dico enim,* *Rom. 15.* *Christum Iesum ministrum fuisse circuncisionis,* tanquam voluntariè subiectum, & obedientem legi Moysi etiam quoad multa cerimonialia eius, eo quod perfectè amauit, & obseruauit subiectionis statum. Quod probat Apostolus Hebr. 5. c. dicens: *Nec quisquam su-* *Hebr. 5.* *mit sibi honorem: sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron: sic & Christus non semetipsum clarificauit, vt Pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum, filius meus es tu ego hodie genui te.* Vnde sicut dicitur Ioan. 6. quando *Ioan. 6.* voluerunt eum facere Regem fugit. Et Luc. 22. ait: *Luc. 22.* *Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.* Et iterum Matth. 20. cap. ait: *Filius hominis non venit* *Matt. 20.* *ministrare.* Hoc etiam est, in quo se Dominus voluit imitari. Matt. 11. dicens: *Discedite à me: quia* *Matt. 11.* *mitis sum, & humilis corde.* Et Ioan. 12. in cœna vl- *Ioan. 12.* tima inquit: *Exemplum enim dedi vobis: vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis:* & Matth. 16. *Matt. 16.* ait: *Si quis vult venire post me: abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Et Luc. 14. c. in- *Luc. 14.* quit: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem, & animam suam: non potest meus esse discipulus.* In his verbis hoc consilium obedientiæ exemplo ostendit, & aliis obseruandum dedit. Nam docendo abnegare se, & odisse animam suam, quæ in scripturis sæpe ponitur pro propria voluntate, satis hoc consilium docet. Vnde ex conclusione, quam in fine sui infert dicit: *Sic ergo omnis ex vobis, qui non renunciauerit omnibus, quæ possidet: non potest meus esse discipulus.* Ex his verbis apertè innuit, quod renunciatione omnium possessorum vult intelligi, & includi renunciationem propriæ voluntatis quæ fit per huiusmodi obedientiæ consilium, atque votum. Nec immerito, cum propria voluntas sit præcipuum inter possessa, & illud per quod omnia possidentur. Generaliter autem vbicunque Christus verbo, vel opere laudat, & docet humilitatem Euangelicam, & eius statum, satis hoc consilium docet: & ne quid solemnitatis huic consilio desit, etiam Virgo, quæ vbique singulariter profitetur se esse ancillam Dei, Ioan. 2. c. *Ioan. 2.* consuluit ministris nuptiarum, dicens: *Quodcunque dixerit vobis, facite.* In quo si fiat vis in verbo, valde expresse hoc consilium docet, & est vltimum verbum *In abnegatione propriæ voluntatis maxima perfectio est.* quod Beata Virgo dixisse refertur. Vt per hoc mysticè innuatur, quod in hoc consilio est consummatio omnis perfectionis.

Secunda suauitas.

Secunda suauitas obedientiæ est Humiliatio: quia humilitas suauiter ad obedientiam disponit. Vnde ad

Phil. 2. ad Philippen. 2. volens Apost. ostendere obedientiam Christi, eius præmisit humilitatem, dicens: *Humiliauit semetipsum factus obediens*, &c. Et August. 14. de ciuitate Dei ait: Obedientia, nisi humilium esse non potest. Humilitas enim vacuitas est proprij sensus, & voliti, ideo alienum sensum, & volitum recipit quasi vacua à suo. Et ex hoc fit homo obediens Deo, & cuilibet, cui necesse est ei, & vtile obedire. At econtra superbus tetinens suum proprium sensum non recipit alienum, nec alterius volitum: Proinde Prouerb. 26. cap. Salomon ait: Vidisti hominem sapientem sibi videri, magis illo spem habebit insipiens. Cibus profectò nimis sale conspersus quasi perditus est. Facilius sal cibo apponitur, quam subtrahatur. Sic qui ad religionem accedit, si sal proprij sensus in eo nimis abundat, omnino religioni ineptus est. Facilius quippe homo simplex fit bonus religiosus, quam qui est sapiens in oculis suis: Vnde Bern. ad Fratres de Monte Dei. Superbia quamuis sibi prudens videatur, dimittenda est sibi, & abigenda est. Si enim admittitur superbus, prima die, qua incipit habitare, incipit leges dare. Nimium verò stultus discere non potest leges, quas inuenit in spirituali vita. Docet itaque Eccles. in c. 19. dicens: *Melior est homo, qui minuitur sapientia & indiget sensu in timore Dei: quam qui abundat sensu, & transgreditur legem altissimi*. Timor quidem pericula pensat, etiam quæ sunt ob defectus suos scrutatur: & inuenit indigere se sensu. Et sic timor humilitatem in animam introducit: humilitas vero videns sibi non sufficere sensum suum, alieno sensui acquiescit, nec vult amplius illum habere ducem, qui in tot foueas illum olim præcipitauit, scilicet proprium sensum. Si vero stultus est, & sibiipsi sapiens esse videtur, omnino indisciplinabilis est. Et tunc vtendum est consilio Salomonis, qui Prou. 26. cap. ait: *Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur*: secundum enim Gregor. in Moral. Sola obedientia virtus est, quæ cæteras virtutes menti inserit, insertasque custodit. Solent enim arbores agrestes inseri duobus ramusculis alicuius arboris nobilis, & ex hoc arbor, quæ erat prius agrestis producit flores, fructus, & folia, secundum naturam arboris nobilis, de qua ramusculi sunt assumpti. Sic obedientia alienam voluntatem, & sensum consumit, atque cordi eius, qui obedientiam promittit inserit, & iam cor illud si in obedientia perseuerat, secundum voluntatem, & sensum sui superioris iam operatur. Vnde dicitur obedire, id est contra proprium sensum, & voluntatem adire.

Obedientia humilium est.

Prouerb. 26.

Eccles. 19.

Timor necessarius.

Prou. 26.

Encomium obedientiæ.

Tertia suauitas.

TErtia suauitas obedientiæ sanctæ, Separatio nominatur: vt autem obedientia sit suauis, expedit ei qui perfectè vult obedire, quod voluntatem suam separet ab omni affectione terrena, totamque eam recolligat, atque paret, totamque præparet ad mandatum sui superioris. Si enim alicui affectioni terrenæ: vtputa locorum, amicitiarum, maximè mulierum, sub specie deuotionum, & confessionum adhæsit cauillationibus, excusationibus secularium, precibus amicorum, vel parentum infestationibus, murmutationibus, detractionibus, atque aliis innumerabilibus modis conabitur effugere obedientiam prælatorum. Porrò corium adhærens inflexibili ligno, sicut contingit in scutis, quæ de arbore fici fieri solent, flecti non potest, nisi ab ipso euellatur ligno, & separetur. Verus ergo obediens, ita ab omni vitiosa affectione segregatus est, quod corde, ore, & opere prælato dicere potest propheticum illud: *Paratus sum, & non sum turbatus: vt custodiam mandata tua*. Et iterum Deo dicere valet: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum*. Bern. Paratum ad sublimia, paratum ad humilia, paratum ad omnia.

Quid perfectus obediens efficere tenetur.

Psalm.

Quarta suauitas.

QVarta suauitas, Dilectio dici potest. Cum enim calor diuinæ dilectionis in anima feruet, facilè ad omnem obedientiam inclinatur, sicut & calefacta cera de facili flecti potest. Durissima quoque metalla liquescunt igne, atque infusa facillime suscipiunt formam. Sic etiam cor humanum cum igne diuini amoris incensum est, paret faciliter imperanti: Proinde Leuit. 6. c. mysticè scriptum est: *Ignis in altari meo semper ardebit, quem nutriet sacerdos subiiciens ligna mane per singulos dies*. Quid per altare, in quo ignis ardere debet, nisi humanum cor: quod vtique altare dicitur, quasi alta res, in quo ignem diuini amoris feruere necesse est: quod quidem, vt fiat, sacerdos, id est intellectus rationalis, quotidie subiicere debet ligna, hoc est recolere omni die sublimia Dei beneficia: vtputa creationis, redemptionis, religionis, & quæcunque alia dona sibi diuinitus collata. Hoc autem tunc fit mane: cum mente sobria, & quieta talia beneficia recoluntur, & in Dei amore anima inflammatur. Talis siquidem amor in corde humanò feruens, ad omnem obedientiam feruere facit. Ob hanc causam Dominus Luc. 12. c. ait: *Ignem veni mittere in terram*, id est in cor terrenum, atque terrenis affectionatum: *& quid volo, nisi vt ardeat?* Hunc siquidem ignem tunc misit in terram, cum pro nobis factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis: quotidie igitur recogitandus est talis obedientiæ pro nobis amor: vt erubescamus prælato, qui loco est Christi, inobedientes fieri, quando ille pro nobis obediens dignatus est mori. Denique, secundum Bern. Credentibus nihil impossibile, nihil amantibus difficile, nihil asperum mitibus, nihil humilibus arduum reperitur, quibus gratia fert auxilium, & obediendi deuotio lenit imperium.

Deum diligenti nihil difficile.

Cor humanum altare dicitur.

Luc. 12.

De quatuor aliis suauitatibus obedientiæ sanctæ.

CAP. I.

SEcundo subdamus alias quatuor obedientiæ suauitates, quæ pertinent ad proficientes.

Prima suauitas.

PRima suauitas dicitur subleuatio: licet enim obedientia sub onere ponat, Deus tamen à superioribus onus leuat. Largitur enim nobis in voluntate feruorem, in facultate vigorem & in obedientiæ executione amorem. Ipse est, qui vt dicitur Phil. 2. *Operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate*. Et tamen nobis tribuit ad meritum id, quod vtique suum est donum: sicut de Abraham Gen. 15. cap. scriptum est: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam*.

Phil. 2.

Gen. 15.

Secunda suauitas.

SEcunda suauitas æmulatio dicta est. Multum profectò dulcorat nobis obedientiæ iugum præcedentium Sanctorum, atque præsentium iustorum obedientia prompta, cum mens transit in æmulatione eorum. Considera stupendam obedientiam Abrahæ in immolatione filij sui Isaac. Gen. 22. De qua dixi latius in sermone de Abraham. Considera insuper vltra ea, quæ in hoc art. & c. 1. dicta sunt de obedientia Christi, quod obedientiam ostendit in mundo veniens, in mundo manens, & de mundo transiens. Primo in mundo veniens. Vnde Ioan. sexto ipse ait: *Descendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam: sed voluntatem eius, qui misit me*. Secundo in mundo manens. Ioan. 4. *Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius qui misit me*. Et iterum cap. 5. *Non quæro voluntatem meam: sed voluntatem eius, qui misit me*.

Gen. 22.

Christi obedientia eximia.

Ioan. 6.

Ioan. 4.

Ioan. 14.

me. Tertio de mundo transiens: Vnde Ioan. 14.cap. ipse ait: *Sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio.* Et de hoc Bern. ait: Mementore fratres, ne perderet obedientiam, perdidit vitam. Et in signum, quod obediendo mandato patris, mortem sustinuit, *inclinato capite emisit spiritum*, Ioan. 19. De aliis quoque martyribus, qui pro seruanda obedientia certauerunt vsque ad mortem, ad Hebr. 11. cap. Apost. ait: *Obturauerunt ora leonum*, scilicet obedientiæ virtute: *extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladij: conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello. Castra verterunt exterorum: acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alij distenti sunt non suscipientes redemptionem, vt meliorem inuenirent resurrectionem. Alij vero ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres. Lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt: Circuierunt in melotis, & in pellibus caprinis: Egentes, angustiati, afflicti: quibus dignus non erat mundus. In solitudinibus errantes, & in montibus, & in speluncis, & in cauernis terræ.* Sequitur in 12. cap. Ideoque & nos tantam habentes impositam nubem testium, id est multitudinem martyrum obedientium vsque ad mortem, deponentes omne pondus, & circunstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen.

Ioan. 19.

Hebr. 11.

Tertia suauitas.

TErtia suauitas dominatio nominatur. Nam sicut Augustinus super prædicto verbo thematis ait: Qui huic iugo subditur, cuncta habet subiecta. Proinde 1. Cor. 3. de se & omnibus aliis obedientibus inquit: *Omnia vestra sunt.* Quod exponens Aug. in gloss. 33. q. 7. cap. quod autem in fine ait: Scriptum est enim, scilicet per Apostolum. *Omnia vestra sunt*, id est ad seruiendum vobis data: *vos autem Christi, Christus autem Dei*, scilicet patris. Ratio autem, quare obediens talis omnibus dominatur, est, quia seipsum vicit, subdens se homini propter Deum. Vnde Prou. 16.c. scriptum est: *Melior est, qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium.* Multi quidem vrbes, & regna sibi subiugauerunt: qui tamen non sunt dominati animo suo. Nam, sicut Seneca, ait; Qui semetipsum vincit, contra omnia fortis est. Dum igitur homo per obedientiam se in homine subiicit Deo, meritò omnia subiecta sunt ei.

Obediens omnia sibi comparat. 1. Cor. 3.

Prou. 16.

Quarta suauitas.

QVarta suauitas est discretio, scilicet imperantis. Seneca quidem ait: Remissius imperanti melius paretur. Et Greg. in vlt. Moral. ait: Sciendum est, quod nunquam per obedientiam malum fieri: aliquando autem debet per obedientiam bonum, quod agitur, intermitti. Neque enim mala in paradiso arbor extitit, quam Deus hominem contingere interdixit: sed vt melius per obedientiæ meritum homo bene conditus cresceret, dignum fuerat, vt hunc etiam à bono opere prohiberet: quatenus tanto verius hoc, quod ageret virtus esset, quanto & à bono cessans auctori suo se subditum humilius exhiberet. Sed notandum, quod illic dicitur, scil. Gen. 2. *Ex omni ligno paradisi comede: de ligno autem scientiæ boni, & mali ne comedas.* Et addit Gregor. Qui ab vnoquoque bono etiam subiectos vetat, necesse est, vt multa concedat, ne obedientis mens funditus intereat, si omnibus operibus penitus repulsa ieiunat. Omnes autem paradisi arbores ad esum Dominus concessit, cum ab vna prohibuit: vt creaturam suam, quam nolebat extingui, sed prouehi: tanto facilius ab vna restringeret, quanto ad cunctas latius relaxaret. Nam 3. Regum 12. *Populus inobediens factus est propter graue imperium Roboam.* 7. q. 1. denique, facit ad hoc 26. q. 6. alligant. 45. dist. cum beatus. Vnde & Dominus non præcepit Petro, vt nauem à terra subduceret: sed rogauit: vt patet Luc. 5. c. In hoc confunditur superbia prælatorum mortificantium subditos suos, qui tanquam Domini imperiosè præcipiunt, & per obedientiam mandant, & vix aut nunquam rogant, cum profectò gladius sit in manu furiosi, præceptum præceps in ore prælati, contra quos Ezech. 34. scriptum est: Cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia. Contra hoc etiam est, quod scribitur 45. dist. in cap. licet vbi dicitur: Licet plerunque accidant sacerdotibus, quæ sunt reprehendenda: plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia, quam seueritas: plus exhortatio quam comminatio: plus charitas quam potestas: cum nemo nostrûm sine reprehensione, aut sine peccato viuat. Et idem ea. dist. 5. facit etiam ad hoc 95. dist. in c. esto. 11.q.3. rogo. Et hoc est contra prælatos illos, qui pro leui causa præcipitanter fulminant excommunicationis sententias, aliasque censuras in subditos suos, contra iura 11. q. 3. nemo. & cap. nullus sacerdotum, extra de senten. excommunic. satis. & eod. tit. cum medicinalis, lib. 6. Nam, sicut Seneca inquit: Generosus est animus, & imperanti naturaliter recalcitrans facilius ducimur, quam trahamur. Obedientia enim vera, & pura, quæ debet imponi, charitatem respicit, non timorem. Vnde 1. Pet. 1. cap. scriptum est: Animas vestras castigantes in obedientia charitatis, fraternitatis amore. Vnde merito quidam ait:

In imperante discretio requiritur.

Gen. 2.

3. Reg. 12.

Ne grauosi sint in suo imperio Prælati.

Plus erga corrigendos agit beneuolentia quam seueritas.

1. Pet. 1.

Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat
Iuppiter, exiguo tempore nullus erit.

De vltimis quatuor suauitatibus sanctæ obedientiæ.

CAP. III.

TErtio superaddamus quatuor vltimas obedientiæ suauitates.

Prima suauitas.

PRima est promissio: quia ex obedientia gloria æterna nobis promissa est. Proinde 2. Cor. 4. c. Apostolus ait; *Id, quod in præsenti est momentaneum & leue, tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis: non contemplantibus nobis, quæ videntur: sed quæ non videntur: quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna.* Merito ergo sicut inobedientia clauem paradisi amisit, sic & illam obedientia recuperauit. Vnde Matth. 16. *Tibi dabo claues regni cœlorum*, ait Dominus Simoni, qui obediens interpretatur. Vnde verè obedienti iam clauis regni cœlorum parata est, sicut Apoc. 3. mysticè scriptum est. *Hæc dicit, qui habet clauem Dauid, qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit.* Dauid, qui manu fortis interpretatur: verus obediens est, qui nouit inobedientiam declinare, & obedientiam operari. Clauem quidem Dauid habet Christus, qui gratiæ plenitudinem habuit ad omnem inobedientiam fugiendam, & ad omnem obedientiam Deo patri exhibendam. Hanc ergo gratiam, cuius ipse plenitudinem solus habet, cæteris aliis per partes dispensat: propterea subditur, qui aperit, scilicet paradisum: & nemo claudit: quod dicit, quantum ad implentes obedientiam. Quibus enim ipse portam paradisi aperit, eos nemo ab ea excludere potest: quibus vero claudit, vtputa inobedientibus, & rebellibus, nemo profectò aperit.

2. Cor. 4.

Inobedientia cœlum clausit.

Matt. 6.

Apoc. 3.

Obedientia meritum.

Secunda suauitas.

SEcunda suauitas est vnctio. Magna quippe est suauitas vnctionis in obedientia, & in adimpletione mandatorum Dei. Vnde in persona talis obedientis Propheta ait: *In via testimoniorum tuorum delectatus sum.* Et iterum, *In custodiendis illis retributio multa.* Vbi

Aug.

August. inquit: Non ait pro custodiendis, quia non tantum pro eis reddetur præmium: sed hic in eorum custodia magnum est gaudium. Proinde Eccles. 23. scriptum est: *Nihil dulcius, quam respicere in mandatis Domini.* Vnctio hæc, sicut Bern. ait: Andream fecit amplecti crucem gaudenter, Laurentium irridere carnificem, Stephanum pro lapidantibus flectere genua in oratione, & Apostolos gaudere in tribulatione. Psalm. *In tribulatione dilatasti mihi.*

Eccl. 23.

Psalm.

Tertia suauitas.

Tertia suauitas est assuefactio. Equus enim assessore circumuolutionibus assuetus, ad voluntatem illius facilius flecti potest. Assuefit autem circumuolutionibus ipsis, & discretis mortificationibus propriæ voluntatis. Et de hoc Prou. 21. cap. scriptum est: *Equus paratur ad diem belli, Dominus autem salutem tribuit.* Equus quippe domitus religiosus est, cui appositum est obedientiæ fænum. De talibus autem Zach. 10. scriptum est: *Posuit eos quasi equos gloriæ suæ in bello.* Operatur enim Deus per obedientiam in viro religioso salutifera, & gloriosa: vnde meritò equus gloriæ dici potest. Talis siquidem equus per assuefactionem ad obedientiam fideliter parandus est secundum voluntatem sessoris sui, id est prælati, loco Christi, nunc ad dexteram prosperitatis, nunc ad sinistram aduersitatis. Aliter in die belli profectò succumbet, quando ei aliquid graue præcipietur. Religiosus quippe qui in sua voluntate nutritur, omnino destruetur. Studeat ergo subditus, quod semper prælato dicere possit propheticum illud: *Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* In vita Beati Giliberti dicitur: Præesse non audeat, qui subesse non didicerit: nec à subiectis obedientiam imploret, qui eam prælatis exhibere non nouit. In cuius mysterium Matth. 16. Simonem, qui interpretatur obediens, Dominus aliis Apostolis præfecit, dicens vt dictum est: *Tibi dabo claues regni cœlorum.*

Zach. 10.

Obediens equus gloriæ Dei dici potest.

Qui nescit obedire non imperet.

Matt. 16.

Quarta suauitas.

Qvarta suauitas est deportatio. Nam tripliciter obedientes progrediuntur ad regna cœlorum. Primo equitando, secundo nauigando, tertio vero volitando. Primi sunt incipientes, secundi proficientes, tertij sunt perfecti. Primo enim incipiens progreditur equitando: quia innititur alieno sensui, & alienæ voluntati, quasi pedibus alienis. Proinde velocius currit, eo quod pedes quibus innititur, velociores sunt quam proprij. Vnde Apoc. 6. cap. mysticè scriptum est: *Et vidi, & ecce equus albus, & qui sedebat super eum, habebat arcum,* scilicet in manu sua, *& data est ei corona.* Equus quidem bellis aptissimus, prælatus est, aptus ad pugnandum viriliter in bello spirituali pro subditis suis. Huius equi ascensor, subditus eius est, quem ipse pedibus, & laboribus suis ad paradisum portat. Vterque igitur albus, est tam ascensor, quam equus per sanctæ puritatis, & conuersationis candorem. Dicitur, quod ipse ascensor habebat arcum. Arcus siquidem bonum est opus virtute obedientiæ operatum. Sicut enim in arcu duo sunt, scilicet lignum, & corda, & per cordam quæ leuis est, flectitur rigor ligni: sic & corpus flecti debet ad obedientiæ opus iuxta imperium præcipientis, licet quandoque ei difficile sit. Huius arcus sagittæ sunt in obediendo feruida, & ardentia desideria. De quibus Propheta ait: *Sagittæ potentis*, id est obedientis, qui seipsum vincere potest: *acutæ cum carbonibus desolatoriis.* His sagittis pugnat obediens verus per affectiones paupertatis contra mundum, per affectiones castitatis contra carnem, atque per affectiones obedientiæ contra diabolum. Sed quoniam obedientiæ opus sine præmio esse non debet, ideo subditur *Et data est ei corona.* Et potest illud ei referri ad equum, & ascensorem. Equus profectò, id est prælatus, coronam gloriæ meretur, quia bene præcipit, atque regit: subditus quoque coronam meretur, quia bene obedit. Vtrique coronam acquirunt gloriæ sempiternæ, quæ in corona, quæ signum est gloriæ, & finem in circuitu non habet, significatur. Secundo proficiens progreditur ad cælestia regna nauigando. Nam obedientia nauis est, qua obediens nauigat per hoc mare magnum, & spatiosum præsentis vitæ, vt perueniat ad portum salutis æternæ. Obedientia igitur est nauis illa, de qua Prouerb. vlt. dictum est: *Facta est*, scilicet obedientia, *quasi nauis institoris, de longe portans panem suum.* Institor enim mercator est: non tamen ille qui vendit, sed ille qui emit: quia scil. mercibus emendis instat. Talis est obediens sollicitus, & deuotus, qui, scil. continuè omni die, omni hora, omni tempore instat: vt emat gloriam regni cœlorum. In hac siquidem obedientiæ naui institor, id est obediens, de longè, id est ad portum sempiternæ vitæ portat panem suum, id est, lucrum obedientis vitæ suæ. Nam sicut qui est in naui, comedendo, bibendo, dormiendo, & quiescendo progreditur, quia mouetur alieno motu: sic verus obediens in religione ad literam comedendo, bibendo, dormiendo, & quiescendo, & alia bona opera operando meretur. Hic est panis, qui in obedientiæ naui ad æternam vitam portat, quem quotidie à Domino postulamus, cum dicimus, Matth. 6. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Tertio quoque perfectus progreditur ad cœlestia regna volando: si tamen obedientia habet duas alas, scil. castitatem, & voluntariam paupertatem. Vnde Apocal. 12. mysticè scriptum est: *Et data sunt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ, vt volaret in desertum, in locum suum.* Magna quippe aquila, quæ cœlos ascendendo penetrauit, Christus est: Nam altioris volatus & purioris contuitus inter cæteras aues est ipse Christus. Sic & ipse ascendendo volauit super Cherubin, & Solem in rota, id est patrem in æternitate, solus videlicet, sine quo nullus videre poterit: *cum nemo nouerit patrem, nisi filius*, &c. vt dicitur Matth. 11. Huius magnæ aquilæ, videlicet magni contemplatoris Dei patris, scil. Christi, duæ sunt alæ scil. castitas, & paupertas. Castitas enim magna est ala, quæ hominem expedit ab illa delectatione, qua difficillimum est hominem bene vti, & à fortissima occasione peccandi, scilicet à muliere, per quam diabolus Adam deuicit. Genes. 3. Paupertas quoque magna ala est, secundum Bern. qua tamen citò volatur ad cœlum. Nam in aliis beatitudinibus, quæ sequuntur, promissio futuro tempore indicatur: paupertati verò non tam promittitur, quam etiam in præsenti donatur, dicente Domino, Matt. 5. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est.* scilicet etiam in præsenti, *regnum cælorum.* Has duas alas Christus aquila magna in se habuit, quia castitatem, & paupertatem vsque ad mortem seruauit. Eædem quoque veræ obedientiæ alæ à Christo obedienti dantur, vt volet in desertum, in locum suum. Locus quippe proprius animæ obedientis cœlum empyreum est: quia ad illud est creata. Hic enim locus desertum dicitur, eo quod à peccatoribus Angelis derelictus est, sicut Beatus Iudas de ipsis Angelis ait: *Qui non seruauerunt suum principatum: sed dereliquerunt suum domicilium in iudicio magni Dei vinculis æternis sub caligine reseruauit.* De his alis, atque volatu Propheta in persona perfectè obedientis ait: *Quis dabit mihi pennas, sicut columbæ? & volabo, scilicet per obedientiam, & requiescam* videlicet in gloria sempiterna.

Tripliciter obediens tendit ad regna cœlorum.

Apoc. 6.

Obediens punit.

Contra quos aduersarios pugnat obediens.

Obedientia est nauis.

Prou. vlt.

Verus obediens in omnibus meretur.

Obediens quasi volans cœlum conscendit.

Apoc. 12.

Matth. 11.

Castitas ala est qua quis ad cœlum euehitur.

Matth. 5.

6. Iudicati.

Psalm.

ARTICVLVS TERTIVS.

De scala sancta obedientia, & de septem gradibus eius.

TErtio circa obedientiam contemplemur subiectum conuenientissimum, quia Dominus ait: Super vos, scil. qui assumptum estis, vel assumpsistis iam obedientiæ statum, secundum enim Augustinum. Oportebat vt homo sub Domino positus ab aliquo prohiberetur: vt esset ei virtus obedientia merendi: sed quia per inobedientiam ligni vetiti de paradiso expulsus fuit, necesse est vt in eum per obedientiam reuer-
Gen.28. tatur. Proinde Gen.28. in scala Iacob mysticè demonstratur: vbi dicitur. *Vidit Iacob in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cœlum: Angelos quoque Dei ascendentes, & descendentes per*
Obedientia scala gloriæ. Matt.19. *eam, & Dominum innixum scala.* Hæc est scala obedientiæ, qua obedientes religiosi ascendunt in cœlum, sicut Dominus Matthæi 19. cap. ait: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*, scilicet sanctæ religionis. Hanc scalam vidit Iacob dormiens in itinere lapide supposito capiti: secundum enim Augustin. in itinere dormire, est in via huius seculi ab impedimento secularium actionum quiescere. Et secundum glossam, Caput ponit in lapide, qui Christo inhæret mente. Quia igitur Basilius, Augustinus, Benedictus, atque Franciscus, qui approbatas regulas, & religiones instituerunt, Christo adhæserunt corde, & à curis huius seculi quieuerunt, spiritualiter viderunt visionem hanc. Hos quatuor institutores religionum futuros præuidit Daniel. tertio capite, dicens: *Species*
Dan.3. *quarti*, qui fuit Beatus Franciscus, *similis filio hominis*, id est Christo, est. In hac igitur scala quatuor mysteria insinuantur. Primum mysterium est intentionis rectæ, secundum conuersationis sanctæ, tertium operationis, seu actionis Euangelicæ, quartum amplexationis diuinæ. Primum mysterium est intentionis rectæ: quia Iacob vidit scalam stantem super
Obediens rectam habeat intentionem. terram, scilicet & ad cœlum erectam. In quo rectitudo intentionis mysticè denotatur, quam videlicet habere debent hi, qui viam obedientiæ sanctæ assumere quærunt. Nam qui in relinquendo mundum, terrenam intentionem habent, scala erecta non stat:
Eccles.4. sed potius in terra iacet. Proinde Ecclesiast. 4. admonet dicens, *Custodi pedem tuum*, id est intentionem, & affectionem tuam, *ingrediendo domum Dei.* Secundum mysterium est conuersationis sanctæ: quia cacumen illius tangebat cœlum. In quo mysticè denotatur, quòd conuersatio religiosorum debet esse cœlestis, & sancta. Vel potius, quia immediatus transitus est in morte à via perfectæ obedientiæ in ipsum cœlum. Nam secundum Bernard. de cella itur ad cœlum: nihil enim vel parum perfectè obedientes morantur in purgatorio. Nam ipsa religio, si seruatur professio, forma, & purgatorium est, in quo depurantur, atque depurgantur veri religiosi, sicut
Sap.3. Sapient. 3. capite scriptum est: *Tanquam aurum in fornace probauit electos Dominus, & quasi holocausti hostiam accepit illos, & in tempore*, scilicet *transitus de hoc mundo, erit respectus illorum*, scilicet rectus ad visionem Dei, in quo consistit gloria consummata. De hoc purgatorio. 27. q. 1. cap. impudi-
Eccl.27. cas: & Ecclesiast. 27. *Vasa figuli probat fornax*, id est religio sancta. Tertium mysterium est operationis, seu actionis Angelicæ: quia vidit Iacob per hanc sca-
Via obedientiæ Angelica. lam Angelus ascendentes, & descendentes. In quo mysticè denotatur, quòd via obedientiæ angelica via est. Siue enim ascendat obediens per lectionem, orationem, & meditationem, seu contemplationem Deo assistendo, sicut Angeli, qui semper vident faciem patris,
Matth.18. Matth. 18. siue descendat per administrationem, fratribus & populis seruiendo, iuxta illud: *Facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos, ignem vrentem* in vtroque opere mysterium Angelorum exercent, & Dei voluntatem adimplent. Ad hoc extra de renunciatio. in c. nisi. 36. dist. c. vlti. Quartum mysterium est amplexationis diuinæ: quia Dominus erat innixus scalæ: Vt mysticè innuatur, quòd paratus est Dominus apertis brachiis suscipere, & amplexari animam obedientis, ascendentem in cœlum, sicut pia mater paruulum ad se currentem dulciter amplexatur. In cuius persona Propheta ait: *Adhæsit anima mea post te, me suscepit dextera tua.* Et iterum Cant. 2. *Laua eius sub capite meo,* Psalm.
& dextera illius amplexabitur me. Et iterum Prophe- Cant.2.
ta inquit: *Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me*, scilicet per obedientiæ viam; & cum gloria, scilicet, tandem suscepisti me. O quantum inflammare deberet eos, qui in statu obedientiæ sunt, ad viriliter ascendendum spes, & desiderium contemplandi gloriam illius magni Dei, qui ipsi scalæ innixus est, exemplo expugnantium ciuitatem, vel castrum, quibus si promittatur, quod primo, qui intrauerit, dabuntur mille aurei: secundo quingenti: tertio centum: desiderium tanti lucri ita inflammat eos, quod aliqui ascendunt per scalas in lapidum defensionem, tenentes clypeos supra se. Alij ascendunt per lanceas, non timentes lapidum ictus, alij modis mirabilibus. Quanto magis spes, & desiderium æternorum debet inflammare seruos Dei ad ascensum scalæ obedientiæ sanctæ, omnes superando aduersitates; atque obedientiæ difficultates, vt verificetur, quod Matth. 11. c. scriptum est: *Regnum cœlorum vim pati-* Matt.11.
tur, & violenti rapiunt illud. Porrò violenti sunt sibi, qui abnegantes propriam voluntatem, seipsos cogunt aliis obedire. Fœlix talis coactio, quæ cœlestis regni acquisitio est. Huius scalæ obedientiæ duo latera sunt, scilicet castitas sancta, & voluntaria paupertas, seu abnegatio propriæ voluntatis, & proprij sensus. Septem quoque sunt eius gradus, secundum Bernar. per quos verus obediens ascendit in cœlum. Primus est obedire libenter, secundus obedire simpliciter, tertius obedire hilariter, quartus obedire velociter, quintus obedire viriliter, sextus obedire humiliter, septimus est obedire perseueranter.

Quòd libenter subditus obedire debet prælato suo.

CAP. I.

PRimus gradus est obedire libenter. Hunc gradum non potest ascendere, secundum Bernar. qui præcipientis non suam fecerit voluntatem. Libenter quippe obediebat, quod Ioan. 4. dicebat: *Meus ci-* Ioan.4.
bus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me. Augustin. quoque 4. confess. inquit: Optimus tuus minister est, qui non magis intuetur à te audire, quod ipse voluerit: sed potius hoc velle, quod à te audierit. Et iterum Bernar. ait: Quisquis occultè satagit: vt quod vult, ei prælatus iniungat, ipse se seducit, si fortè sibi quasi de obedientia blanditur. Neque enim in ea re ipse prælato, sed magis ei prælatus obedit. Paratum se ostendere debet subditus prælato suo, sicut Paulus Domino, Actuum 9. cum ait: *Domine, quid me vis facere?* Act.9.
Et 1. Regum 3. *Loquere Domine? quia audit seruus tuus;* 1.Reg.3. Esa.6.
& Esa. 6. *Ecce ego, mitte me.* Et Prou. 15. *Responsio mol-* Prou.15.
lis frangit iram. Quod verbum exponens Sanctus Antonius de Padua ait: Responsio mollis humilis subditi, frangit iram superbi prælati. Et Prouerb. 25. Prou.25.
Patientia, scilicet subditi lenitur princeps, id est prælatus. Et lingua mollis, scilicet veri obedientis, confringet duritiam, scilicet austeri prælati. Ecclesiast. 4. *Ne coneris contra ictum fluminis, id est* Eccl.4.
contra voluntatem prælati: *sed humilia ei caput tuum.* Et iterum Ecclesiast. 6. *Lingua eucharis*, id Eccles.6.
est bonæ gratiæ, *in bono homine*, id est in bono subdito abundabit. Vt dicat cum Iob. 14. cap. *Vocabis* Iob.14.
me,

me, & ego respondebo tibi. Respondet profectò, qui sibi præcipienti ex animo obedit, secundum Sanctum Antonium: nec dubium, secundum Bernar. in sermonibus, quin ampliorem gratiam mereatur, qui obedientem se exhibet ante mandatum. Requirit namque Dominus voluntarias oblationes. *Exod. 35.* Vnde Exod. 35. ait Moyses: *Omnis voluntarius, & prono animo offerat primitias Domino.* Coacta enim seruitia Deo placere non possunt. 20.q.3. præsens. Contra quosdam religiosos rusticanæ, & quodammodo asininæ conditionis, qui nisi coacti obedire non possunt. *Perfectior obedientia gratiam Act. 21.* Perfectioris quoque charitatis obedientia est, cum grauia præcipiuntur. Hinc & Apostolus Actuum 21. audacter, inquit: *Ego enim non solum alligari; sed & mori in Hierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu Christi.* Leuior tamen obedientia iudicatur, quando grauiora præcepta iniuncta sunt, atque illa grauior cum faciliora præcipiuntur, cum contemptus huiusmodi ex vltima radice superbiæ originem sumant. Vnde Bernar. in libro de *In difficilioribus obedientia gratior.* prædestinatione & dispensatione ait: In obediendi ratione hæc generalis regula tenetur: vt difficilioribus quibuscunque agendis obedientia gratior, quàm præuaricatio grauior iudicetur, & in facilioribus minusque onerosis contemptus damnabilior, quàm actus commendabilior æstimetur. Proinde Augustinus 14. de ciuitate Dei, inquit: In paradiso tanto maior inobedientia fuit, quanto id, quod præceptum est, nullius difficultatis fuit. Vbi enim magna est inobedientiæ pœna proposita, & res facilis à creatore imperata: nam quis satis explicet, quantum malum sit non obedire facili, & tantæ potestatis imperio, & tanto terrenti supplicio.

Quantum gratum sit Deo simpliciter obedire.

Cap. II.

Secundus gradus est obedire simpliciter. Multos enim videmus, secundum Bernard. post præcipientis imperium multas facere quæstiones, sæpius ingeminare: vnde hoc venit, quis hoc inuenit consilium. Inde murmuratio, excusatio, simulatio impossibilitatis, aduocatio amicorum. Contra quos Propheta ait: *Psalm.* *In auditu auris obediuit mihi.* Vt ostendat vno eodemque momento processisse, & imperantis imperium, & obsequium obsequentis. *Obedientia simplicitas.* Ad obedientiæ simplicitatem pertinere videtur non iudicare, quid vel quare præcipiatur. Vnde Bernar. in lib. de consideratione: Omnibus nobis maximè in conuersionis initio, nulla magis virtus nobis necessaria est, quàm simplicitas humilis, & grauitas verecunda. Et idem ad Fratres de Monte Dei: Perfecta obedientia, maximè in incipiente, indiscreta est, hoc est non discernere, quid vel quare præcipiatur: sed ad hoc tantum niti; vt fideliter, & humiliter fiat, quod à maiore præcipitur. Idem quoque de nouitio loquens ait: *Nouitius stultus fit vt sit sapiens.* Stultus fiat, vt sit sapiens, & hoc omnis eius sit discretio: vt in hoc nulla sit discretio: hæc omnis eius sapientia; vt in hac parte nulla ei sit. Et in sermonibus idem ait: Rara auis in terra discretio, ideo discretionis lucrum fratres in vobis suppleat obedientiæ virtus: vt nihil plus, nihil minus, nihil aliter, quàm imperatum sit, faciatis. Vnde *Deut. 13.* Deuteronom. 13. cap. scriptum est: *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quicquam, nec minuas.* Iulius Cæsar cum in perdomandis hostibus quinque annorum spatium sibi permissum terminum pertransisset, licet gloriosè triumphasset: honor tamen sibi debitus denegatus est, nec vrbem ingredi permissus est, eo quod vltra terminum sibi præfixum moram traxisset. August. quoque 5. de ciuitate Dei, cap. 18. refert de Torquato, qui filium, non quia contra patriam, sed etiam pro patria pugnabat: tamen quia contra imperium suum hoc fecisset, occidit, ne plus mali in exemplo imperij contempti, quàm gloria occisi hostis esset: secundum etiam leges, si quis extra aciem contra præceptum ducis etiam fortiter pugnauerit, & vicerit: tamen punitur; quia contra præceptum fecit, ff. de re milit. l. 3. §. in bello. Et notatur 23.q.5. elegantes. in glossa 1. Perfectè obediens se debet habere ad prælatum, sicut iumentum ad dominum suum, vt dicere possit Prophèticum illud: *Obedientiæ mira subiectio.* *Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* Et iterum: *Qui deducis velut ouem Ioseph.* Hæc est simplicitas illa, quæ tantum desiderabatur à sanctis Patribus in discipulis suis. Proinde in principio non præcipiebant eis congrua, & discreta. Vnde in vitis Patrum ait cuidam abbati Pastori: Seniores non loquuntur ab initio patribus, vel fratribus recta, sed magis distorta: & si viderint, quòd ea quæ torta sint faciant, iam non loquuntur eis, nisi quod expedit agnoscentes: quia in omnibus obedientes sunt. Debent enim inferiores audire mandata superiorum, & prælatorum, quasi eis à Deo præciperentur. Proinde Luc. 10. cap. Dominus ait: *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum qui me misit.* *Luc. 10.* Ad hoc 28. dist. in nouo. Vnde sicut non discernerent, si aliquid à Deo eis præciperetur: sed humiliter id adimplerent: sic disceptare non debent de mandatis prælati. Vnde Bernar. ait: Non te moueat magistri impetus, indiscreta potestas: sed memento, quia non est potestas nisi a Deo: & qui potestati resistit, Deo resistit. 11.q.3. qui resistit. 23.q.1. quid culpatur. Coloss. 3. *Serui, obedite per omnia dominis.* *Coloss. 3.* Et sequitur: *Quodcunque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, & non hominibus.*

Quòd hilaritas in obediendo obedientiam reddit gratam.

Cap. III.

Tertius gradus obedientiæ est obedire hilariter. 2. Corinth. 9. *Hilarem enim datorem diligit Deus.* *2. Cor. 9.* extra de donario. cap. 1. Vnde Bernar. ait: Serenitas in vultu, dulcedo in sermonibus, multum colorant obedientiam obsequentis. *Quæ obedientiam spectant.* Nubilosa corporis compositio, & facies tenebrosi tristitiæ obfuscata, ab animo recessisse, sinceram & iucundam obedientiam manifestat, & signat. Vnde 41. distinc. in cap. clericus: Sicut ergo August. ait: Incompositio enim corporis, qualitatem indicat mentis. Quis enim libenter imperat homini tristitiam efflanti? Ecclesiast. 35. *In omni dato hilarem fac vultum tuum.* *Eccl. 35.* Cauere debet à murmurationibus, iuxta illud Apostoli Philippen. 2. *Philip. 2.* *Omnia autem facite sine murmurationibus.* Qui enim cum murmure obediunt, felle Dominum pascunt. Psal. *Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto.* *Murmuratio vitanda.* Cibus enim Christi est obedientia opere adimpleta. Vnde Ioan. 4. ipse ait: *Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me.* *Cibus Christi obedientia. 1. Ioan. 4.* Potus autem eius est obedientia cordis, quam Dominus profectò sitit: Fel igitur Christo in escam datur, cum fit murmuratio oris: acetum quoque ei ministratur in potum, cum fit murmuratio cordis. Obedientia talium, obedientia dæmoniorum est. Proinde Luc. 4. scriptum est, quòd ad præ- *Luc. 4.* ceptum Christi, *exibant dæmonia à multis, clamantia, & dicentia. quia tu es Filius Dei:* qui licèt obediebant, *Obedientia dæmonum qua.* tamen obedientes non sunt. Hi sunt similes Simoni Cyrenæo, de quo Matthæi 27. scriptum est, quòd *Matt. 27.* *inuenerunt hominem Cyrenæum, Simonem nomine, & hunc angariauerunt.* Sic isti crucem obedienter portant, & crucis meritum non acquirunt: quia scilicet inuiti faciunt multaque sui angaria, & prælatorum tristitia, & melancholia obedientia taliter qualiter impletur: quod hodie in multis religiosis hoc esse manifesta experientia docet. Tales etiam sunt, vt lapides magni, qui moueri non possunt sine offensione mouentis. Proinde Ecclesiast. 10. cap. ait: *Qui transfert lapides, affligetur in eis.* *Eccles. 10.* Ad literam

hodie,

hodie, si prælatus transfert de loco consolabili fratrem ad alium locum non sibi consolabilem, afflictionem, & persecutionem recipiet à fratre translato. Et addit: *Qui scindit ligna*, id est vnitam societatem aliquorum, seu fratrum, & aliquarum deuotarum, *vulneratur ab eis*, scilicet blasphemiis, murmurationibus, detractionibus, & infamiis. Huiusmodi insuper sunt: vt rota currus non solum in hoc, quia pro defectu vnctionis murmurant: sed etiam quia vnus alterum præcedere recusat. Non faciam hoc, ait vnus, nisi etiam idem ille fecerit. Et de talibus Eccles. 33. ait: *Præcordia fatui, quasi rota carri.* Vnde Ioan. 21. cap. cum dixisset Dominus Petro, *sequere me*: & ille dixisset de Ioanne, *Hic autem quid? Ait illi Dominus. Quid ad te? tu me sequere.* Tales etiam sunt sicut imagines, quæ in ædificiis columnas sustentant, miram tristitiam in facie prætendentes. Sed prælatus, cuius subditi cum tristitia, & murmure parent, similis est illi, qui habet omnia membra infirma, quæ necesse habet mouere, & nullum mouere potest sine magno labore, & in magna miseria est. Prælatus huiusmodi imperat illi, & ille affligitur, & tristatur, & ipse cum eo: similiter etiam imperat alteri, & ille etiam contristatur, & ipse cum eo: & sic qui obsequi debuerunt, offendunt. Sed de talibus Hebr. 13. Apostolus ait: *Obedite Præpositis vestris, & subiacete eis.*

Eccl. 33. Ioan. 21. Obedienti tristis cui comparatur. Hebr. 13.

Quòd velociter debet obedientia exhiberi.

CAP. IV.

Quartus gradus est obedire velociter. Luc. 19. cap. à Domino dictum est Zachæo: *Festinans descende*, qui statim velociter obediuit. Vnde & statim subditur velocis obedientiæ remuneratio, cum Dominus subdit: *Hodie salus huic domui facta est*. Matth. etiam 4. cap. De Petro, & Andrea à Domino vocatis dictum est: *At illi relictis retibus, secuti sunt eum.* Et subditur de Iacobo, & Ioanne: *Illi statim relictis retibus & patre, secuti sunt eum.* Cantic. 5. *Manus illius tornatiles.* Manus opera signant, quæ tunc tornatiles sunt, cum ex obedientia opera velociter fiunt. Principibus quippe admodum gratum est, cum præcepta eorum velociter adimplentur. Proinde Prou. 22. cap. scriptum est: *Vidisti virum velocem in opere suo, coram regibus stabit*: extra de regul. iur. in c. mora. lib 6. Marianum Rauennatem Episcopum reprehendit Greg. quòd statim iniunctis sibi non obediuit. Et de hoc reprehenditur Episcopus Sipontinus. 27. q. 1. c. si custos ibi. Et statim non solum, &c. Et Sergius defensor, ea q. & causa, in c. si homo. ibi. Omni excusatione postposita. Et de hoc etiam. 18. q. 2. pridem. Gelasius reprehendit Castorem Episcopum.

Luc. 19. Matt. 4. Cant. 5. Prou. 22.

Quòd viriliter, & magnanimiter debet obedientia exhiberi.

CAP. V.

Quintus gradus est obedire viriliter. Vnde Bernar. Manum tuam misisti ad fortia: agendum est tibi instanter, & constanter obediendum: neque inter asperitatem verborum tam regalis semita relinquenda. Et loquitur de semita obedientiæ. Hanc semitam Christus etiam pro morte ignominiosa non reliquit. Vnde Philippen. 2. *Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.* Berna. Mementote fratres, quòd Christus ne perderet obedientiam, perdidit vitam. Et iterum ad Fratres in monte Dei ait: Putas obedientiæ fructum, cum subditus audit obedientiam, quam multis exquisierat votis, cum ei præcipitur quod redoleat dignitatem, è contrario meritum assignari illi obedientiæ, quæ terreat animum audientis, grauis ad audiendum, grauior ad implendum, grauissima ad tenendum. Ad hoc facit 19. dist. in memoriam, in princip. & 100. dist. contra morem, in princip. Proinde Prou. 21. Salomon ait: *Vir obediens loquitur victoriam.* Vincit enim verus obediens omnia membra corporis sui exterius, & voluntatem suam interius. Vnde Bernar. Verus obediens mandatum non procrastinat: sed parat aures auditui, oculos visui, linguam voci, manus operi, pedes itineri, & se totum intra se recolligit: vt ex toto mandatum peragat imperantis. Et in sermone de conuersione Sancti Pauli ait: Multorum profectò hodie pusillanimitas, & peruersitas exigit, vt ab eis quæri oporteat, quid vis vt faciam tibi? non ipsi quærant, Domine quid me vis facere? considerare necessariò habet minister, & vicarius Christi, quid sibi præcipi velint, non ipsi considerant, quæ voluntas sit præceptoris. Discernunt, & diiudicant eligentes, in quibus obediant imperanti: immo in quibus præceptorem suum ipsorum obedire necesse sit voluntati. Non est eorum obedientia plena, non in omnibus parati sunt obsequi, non per omnia sequi proposuerunt eum, qui non suam: sed patris venit facere voluntatem.

Constanter obediendum. Philip. 2. Prou. 21. Verus obediens mandatum non procrastinat.

De humilitate, quæ in obedientia seruari debet.

CAP. VI.

Sextus gradus est obedire humiliter. Vnde Bernar. Magna virtus humilitas, sine cuius obtentu virtus fortitudinis non solum virtus non fit, sed etiam in superbiam erumpit. Et ad talem obedientiæ humilitatem inducens Dominus discipulos suos, Luc. 17. cap. ait: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.* Nam secundum rei veritatem non prouenit Deo vtilitas de operibus nostris, sed nobis. Insuper ex nostris bonis operibus non fit maior, sicut nec sine eis fit minor. In tali gradu Propheta erat, cum ad Deum ait, *Bonorum meorum non indiges.*

Luc. 17. Deus ex operibus nostris non fit maior.

Quòd perseueranti obedientiæ datur gloria sempiterna.

CAP. VII.

Septimus gradus est obedire perseueranter. Perseuerantia enim, secundum Bern. singularis est filia summi regis. Et iterum: Quid currere prodest, & ante metam cursus deficere? *Sic currite, vt comprehendatis.* 1. Corinth. 9. Et de pœnit. distint. 3. Incassum, Gregor. in Mora. ait: Incassum quippe bonum agitur, si ante vitæ terminum deseratur, quia frustra velociter currit, qui priusquam ad metas perueniat, deficit. Et de hoc etiam legitur, & notatur extra de renuncia. cap. 1. Omnes quippe virtutes sine perseuerantia pugnare contra vitia possunt, sine verò perseuerantia vincere non possunt. Vnde soli in virtutibus perseueranti tribuuntur regna cœlorum. Proinde Matt. 10. c. Dominus ait: *Qui autem perseuerauerit vsque in finem, saluus erit.*

1. Cor. 9. Perseuerantia necessitas.

QVADRAGESIMALE ANTEHAC NON IMPRESSVM.

Feria Quart. Cinerum.

De pugna Spirituali.

Sermo I.

DIXIT *Iesus discipulis suis. Cum ieiunatis*, &c. Matth. Quamuis tota vita nostra dum sumus in via, sit continua pugna, iuxta illud Iob. 7. *Militia est vita hominis*

Matth. 6.

hominis super terram; tempore tamen Quadragesimali in maiori bello positi sumus: vnde Bernar. in serm. hodierno ait: hodierno die dilectissimi sacrum tempus Quadragesimale ingressuri, tempus est totius militiæ Christianæ, & ratio est: quia hostis noster bonis operibus inimicus, tanto magis nos impugnare satagit, quanto plus bonis operibus nos insistere prospicit: vnde Gregor. 4. Moral. cap. 20. Omnes, inquit, qui ea quæ mundi sunt mente calcant, & ea quæ Dei sunt plena intentione desiderant: Diabolum contra se suscitant: quia eius malitiam instigatione suæ conuersationis inflammant: Quia hoc tempore plus solito impugnamur ab hoste, ideo magis egemus arte pugnandi. Necessitatem huius artis tria probant, Mundana exempla, Sanctorum dicta, & inimici nostri Malitia. *Artem pugnandi tria probant.*

Primò, exempla patent: nam quotidie videmus, quòd multà bella vincuntur sagacitate, & peritia: vnde Romani, & Lacedæmones videntes artem pugnandi, esse necessariam, eam suos iuuenes docuerunt, attente considerantes, ne impetu, vel casu, priusquam sagacitate, & arte pugnarent: Annibal princeps, & Dux Carthaginensium, volens Italiam inuadere propter bellum, quod cum Rom. habebat, sumpsit vnum de Lacedæmonia huius artis peritum, cuius consilio multorum exercitus vicit, quamuis numero, & virtute eis minor esset. Cantopi exemplo hoc exemplum etiam patet, qui Carthag. contra Rom. magnum adiutorium præstitit; non quidem virtute, sed arte: Nam eos docuit qualiter in Rom. exercitum irruerent, de quo regulam ceperunt, & de ipso sagaciter triumphauerunt. Refert Valerius Maximus in 2. lib. quod Posthumus Tribunus, in Latino bello Consul, habens vnicum, qui prouocatus à Gemino Metio duce Tusculanorum ad dimicandum ignarus descendit, qui vt fortis gloriosam victoriam, & speciosa spolia reportaret; quem pater arripere fecit, & in modum hostiæ mactari iussit: sanctius esse iudicans patrem forti filio, quàm pœnam militari disciplina carere: vnde Vegetius in lib. de re militari dicit, in omni prælio non tam multitudo, & virtus, quàm ars, & exercitium solet parare, vel tribuere victorias. De Dauid 1. Reg. 19. legitur, quòd quia prudenter se habebat, constitutus est à Rege Saul super viros belli. *1. Reg. 19.*

Iud. 3. De hoc probant Sanctorum dicta. In lib. Iudicum 3. cap. dicitur, quòd Dominus dereliquit quasdam gentes contrarias populo suo, & noluit eas disperdere: vt erudiret in eis Israel, & omnes, qui non nouerant bella Chananæorum; & postea discerent filij eorum certare cum hostibus, & haberent consuetudinem præliandi. Eccl. 9. similiter habetur: *Hanc quoque sub Sole vidi sapientiam, & probaui maximam: Ciuitas parua, & pauci in ea viri; venit contra eos Rex magnus, & vallauit eos, extruxitque munitiones per gyrum, & perfecta est obsidio; inuentúsque in ea vir pauper, & sapiens, & liberauit eam ciuitatem per sapientiam suã.* Vnde Prou. 24. *Vir sapiens fortis est, vir doctus, & robustus, & valiaus*: quia cum dispositione *initur bellum, & erit salus vbi mul a consilia sunt.* *Eccl. 9.* *Prou. 24.*

Tertiò, ipsam artem bellandi nobis vtilem probat nostri inimici malitia; Nam quanto inimicus est subtilis, tanto plus cautela contra ipsum est vtilis: Sed inimicus noster diabolus est maxime astutus, Gen. 3. *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus*; ideo contra ipsum valde attenti esse debemus. Vnde 1. Pet. 5. dicitur: *Fratres sobrij estote, & vigilate; quia aduersarius vester diabolus, tanquàm leo rugiens*, &c. Patet igitur quomodo ars bellandi sit nobis necessaria, vnde Sancta mater Ecclesia, ipsa nobis tradit per omnia Euangelia, qualia in hodierno tamen Euangelio de ipsa tria dicit. *Genes. 3.* *1. Petr. 5.*

Primum de eius principio effectiuo, secundum de eius actu operatiuo, tertium de eius fine operatiuo: propter primum habetur à quo fit, propter secundum circa quæ fit, propter tertium ad quid fit. Primum habetur in principio Euangelij, *dixit Iesus discipulis suis*, secundum ibi, *cum ieiunatis*, &c. tertium ibi, *vbi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum erit.*

Primò ponitur huius artis principium effectiuum, *dixit Iesus*; vbi sciendum, quòd huius artis Doctor tria debet habere, summam sapientiam, perfectam experientiam, & maximam beneuolentiam. Primò debet habere summam sapientiam: quia sapientis est omnia cognoscere, vt dicit Philosophus in 1. Meth. Ita huius artis Doctor debet omnes circunstantias belli scire: nam qui errat in vno puncto, perdit totum: quia ibi potest consistere victoria, & perditio, & post conflictum non valet pœnitudo. Secundò debet habere perfectam experientiam, nulla enim ars potest doceri à non experto: vnde est Prouerb. *Medicus ignorans non sanat, sed vulnerat*: maxime Doctor huius artis debet esse bene expertus: quia multa credit homo facere, vel euadere, quæ non potest. Vnde Ecclesiastici, 34. *Vir expertus, & qui multa didicit aperiet intellectum*; ad hoc valet exemplum Alexandri: Quando antiqui milites, qui fuerant cum patre suo, volebant discedere ab eo, dicentes se vlterius præliorum angustias ferre non posse, quibus ipse respondit, magis eligi senum grauitatem, quàm iuuenum confidentiam; se autem agunt cum consilio titubantes, & experientia facit eos victores. Tertiò debent habere fidelissimam beneuolentiam, vnde non vnum pro alio doceat, sicut multi proditores duces, & consiliarij faciunt; hic cadit exemplum Cusi, & Achitofelis, 2. Regum, cap. 7. Hæc omnia perfecte in Christo nostro duce, & magistro fuere, hic vero nos docet artem pugnandi. Psal. *Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum*: primo sapientia in cognoscendo, Daniel. 3. *Domine tu nosti omnia, antequàm fierent*, & Ioan. 16. *nunc scimus quia scis omnia*: secundò experientia in operando, Act. 1. *cœpit Iesus facere, & postea docere*: vnde cum mundo pugnauit; iuxta illud Ioan. 5. *Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit.* Et cum diabolo, vnde August. in lib. de agone Christiano. Multi dicunt quoniam possum vincere diabolum, quem non videmus: sed habemus magistrum Christum, qui nobis in seipso monstrare dignatus est, quomodo inuisibilis hostis vincatur. Tertiò beneuolentiam in consulendo: *quia fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & Sanctus in omnibus operibus suis*, ait Psalm. & Num. 13. *Non Deus est homo, vt mutetur, neque vt filius hominis, vt mentiatur*: Dixit ergo, & non faciet, locutus est, & non eueniet? quasi dicat, non. Hoc ergo est principium effectiuum huius belli: Quod dixit Euangelium: *Dixit Iesus discipulis suis.* Sequitur, *cum ieiunatis*, vbi ponitur de arte bellica, quoad actum operatiuum, circa quod sciendum, quòd sicut est triplex pugna temporalis, videlicet ciuilis, campestris, & naualis; sic est triplex pugna spiritualis, scilicet cum carne, quæ est ciuilis; cum diabolo, quæ est campestris; & cum mundo, quæ potest dici naualis: Primum bellum vincitur per abstinentiam, hic de ieiunij virtute: secundum per rectam conscientiam: tertium per conculcationem auaritiæ. Propter primum dicitur 1. Corinth. 12. *Ego sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aërem verberans*, &c. vnde B. August. in regula carnem vestram domate ieiuniis, & abstinentia escæ, & potus, quam valetudo promittit: Hoc autem debet fieri per regulam æternam non mundanam: vnde ait Dominus: Cum ieiunatis, &c. Propter secundum Gregor. in 1. Moral. c. 41. Ad hoc inquit pugnat diabolus, & insidiatur, vt hoc, quod rectum coram hominibus agitur, ante conspectũ æterni iudicis vitietur; & in bono opere intentionem polluit: vt quod in actione sequitur, eo purum & mundum

Huius artis pugnandi Doctor tria habeat. *Prou.* *Eccl. 34.* *2. Reg. 7.* *Tres conditiones magistri in Christo.* *Psalm.* *Dan. 3.* *Ioan. 16.* *Act. 1.* *Ioan. 5.* *Psalm.* *Num. 13.* *Triplex pugna Spiritualis.* *1. Cor. 12.* *Intentio necessaria.*

mundum non exeat, quo hoc ab origine perturbat. Vincitur ergo, quando bonum quod fit, recta conscientia operatur, vnde sequitur: *Tu autem cum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua*: Quod sic intelligitur secundum Augustinum in Homilia, Vnge caput tuum, id est lætifica Christum, qui est caput omnium fidelium; Et faciem tuam laua, id est conscientiam purga, & rectifica.

Propter tertium August. dicit: Mundus vincitur, cum eius cupiditas non amatur, sed spernitur, & ad bonum cœlestis patriæ insudatur: vnde sequitur; *Nolite thesaurizare vobis thesauros in cælo*, &c.

Sequitur, *vbi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum erit*: vbi ponitur de pugna spirituali, quoad finem desideratiuum: quia finis huius pugnæ debet esse vita æterna: Quia vbi est thesaurus tuus, ibi debet esse & cor tuum; ne perdamus eum per carnem inficientem, per diabolum decipientem, & per mundum deficientem: Et possumus dicere, quòd vita æterna, thesaurus omnium diuitiarum est; *quia oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit*, &c. Et thesaurus sapientiarum: quia nunc cognoscimus ex parte, tunc autem sicut & cogniti sumus. 1. Corinth. 12. Est & thesaurus delitiarum: quia omne bonum ibi habetur, & nullum malum timetur; quicquid desiderabitur aderit: Et omne quod erit ibi summus Deus, & summum bonum erit, & quod est omnino fœlicissimum, ita semper fore credendum: vt August dicit: Hic ponamus auctoritatem Augusti. de summo bono, & de fœlicitate æterna. Concedat nobis Deus sic cum nostris inimicis pugnare: vt tantum thesaurum non possimus perdere: sed acquirere, quod propter suam magnam misericordiam faciat, qui est benedictus in sæcula, Amen.

Finis pugna vita æterna.

1. Cor. 12.

Feria Quinta Ciner.

De qua patria, & de qua arte sunt meliores pugnatores.

Sermo II.

Matt. 9.

CVM *introisset Iesus Capharnaum*, &c. Matth. 9. Heri diximus, quam sit vtilis doctrina pugnandi, & cum quibus pugnare debemus: Hodie dicemus de qua patria, & de qua arte sunt meliores pugnatores. Meliores pugnatores primo in temporalibus, secundo in spiritualibus, tertio hæc notantur in Euangelium. Quoad primum dicenda sunt duo, primo de qua patria, secundo de qua arte.

Propter primum sciendum est, quòd secundum Vegetium in lib. de re mil. De parte Orientali non sunt boni pugnatores; & ratio huius est, quia propter nimium calorem solis habent modicum de sanguine, & ideo sunt timidi: quia illud modicum, quod habent, timent perdere: propter quod ad pugnandum non sunt apti. Secundo nec de parte Occidentali sunt boni, quia valde abundant sanguine, & ideo sunt nimis audaces, & minus sagaces: sed de medio sunt meliores, quia non deficiunt valde in sanguine, ideo non sunt nimis timidi; nec valde abundant, ideo non sunt vltra modum prompti: Et illi sunt omnes, qui habibitant in regionibus inter Occidentem, & Septentrionem illius partis, quæ dicitur Europa: vt sunt Britones, Gallici, Germanici, Dasteiniti, Theotonici, qui appropinquant Galliam & Italiam, Constantinopolitani, Christiani, & omnes Italici, & horum medij sunt meliores, scilicet Romani, vnde nunquàm fuit natio, quæ præesset toti orbi sicut Romani.

Qui non apti pugna.

Secundum videndum est, de qua arte sunt meliores pugnatores, vbi sciendum secundum eundem Vegetium, quia de robustiori exercitio, vt sunt fabri ferrarij, malleatores, macellarij; venatores vrsorum, & ceruorum: sed non de arte delicatiori, vt sunt sutores, barbitonsores, piscatores? Et ratio huius est, quia illi sunt assueti in maiore labore, & ideo non timent percutere, & arma portare; isti autem non tangunt nisi acum, rasorium, accipitrem, vel hamum, & nulla est conuenientia inter acum, & lanceam, retem, & loricam. Habemus ergo duo; de qua patria, & de qua arte sunt meliores bellatores in pugna temporali.

Cuius suam conditionis

debēt esse fortiores milites.

Secundò videndum est hoc in pugna spirituali. Hic cadit exemplum de Dauid, quia interfecit leonem & vrsum, non timuit percutere Goliam. 1. Reg. 17. Vnde sciendum, quòd per Orientales intelliguntur homines, qui sunt sensibiles & voluptuosi: quia à sensu oritur cognitio, qui non sunt boni in pugna spirituali, quia nimis dediti mundo timent perdere, & dimittere, quæ habent propter Deum: Ideo sunt timidi; sicut illi, *qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt*, Luc. 8. Et ista sunt signa Orientalium nationum, puta Æthiopum: Et quòd sol circuit super capita eorum, sunt nigri, in crinibus crispi, in cute asperi, in omnibus membris tenues seu macilenti. Ita illi mundani, quia sunt nigri propter remorsum conscientiæ, Baruch. 3. *Nigra sunt facies eorum à fumo, qui in domo sunt*, id est conscientia perturbata: Crispi capiti propter appetitū auaritiæ, Amos 9. *Auaritia est in capite omnium*: asperi propter dolum inuidiæ: *nequam est oculus inuidi*. Ecclesi. 7. Macilenti in cute propter insaturitatem miseriæ, & similantur illis bobus, vel vaccis visis à Pharaone in somnis dum putaret se stare super fluuium, quæ emergebant de fluuio fœdæ, confectæque macie, & pascebantur in ipsa amnis ripa in locis virentibus, id est in mundi principio, vel delitiis, Gen. 41. Et isti non sunt boni in pugna.

1. Reg. 17.

Luc. 8.

Baruch. 3.

Amos. 9

Eccles. 7.

Genes. 41.

Sed nec illi de Occidente, id est qui intellectu sunt curiosi, quia in intellectu terminatur cognitio; Eo quòd sunt nimis prompti, & in se confidentes, & ideo labuntur in errores, & traduntur in reprobum sensum; *Qui dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt*. Rom. 1. Et isti habent illa signa Occidentalium nationum, quia sunt in corde alti siue elati, & in prole fœcundi, in facie pulchri, in comestione intemperati: Ita isti sapientes mundi sunt alti in mente propter sapientiam Iob. 11. *Vir vanus erigitur in superbiam*; fœcundi in prole propter lasciuiam, Amos 6. *Dormitis in lectulis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris*, in facie pulchri propter vanā gloriā: *vana est pulchritudo*, Prou. vlt. in comestione intemperati propter gulam, *quia Deus eorū venter est, & gloria in confusione*, vnde Psal. Neque ab Oriēte, neque ab Occidente, &c. sunt boni pugnatores. Isti non sunt boni pugnatores. Erunt ergo boni pugnatores illi, qui sunt in medio: quia virtus consistit in medio, & isti non sunt timidi, sicut Orientales, quia non timent propter Dominum pati, nec sunt de se nimis præsumptuosi, sicut Occidentales: quia Deum timent vt filij, & retinent ista signa media, scilicet gentium de Europa: quia ita in animis, sicut in corporalibus habent temperantiam; non enim sunt furiosi nec remissi, sed sunt liberales, magnanimi, nolunt communiter subiici, sed omnes esse liberi. Ita debent milites Christi, quia non furiosi propter iram, nec remissi propter acidiam, sed liberales propter charitatem; Et magnanimi propter fidem, & spem, & volunt esse liberi propter sanctitatem: quia vir sanctus iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur, 1. Cor. 2. Et propter hoc Apost. admonet dicens Ephes. 4. *Estote inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem, sicut Christus donauit nobis. Estote imitatores sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione, sicut Christus dilexit nos.*

Rom. 1.

Iob. 11.

Amos. 6.

Prou. vlt.

Virtus in medio.

1. Cor. 2.

Ephes. 4.

Secundò videndum est de quo exercitio sunt meliores pugnatores,& vt dicebam, de exercitio robustiori. Isti proprij sunt religiosi, qui magis sunt apti ad spirituale bellum, quam mundani, quia ipsi quotidie sunt in exercitio pœnitentiæ, possunt enim dici malieatores propter pœnitentiam; venatores aprorum,& vrsorum propter peccatorum conscientiam: quia in omni die venantur,& confitentur propria peccata: Homines autem seculares sunt delicati, ignorant enim cilicium, silentium, ieiunium, disciplinam & vigilias; rarò confitentur, & ideo non sunt ita boni exercitio spirituali; non tamen est dicendum, quòd de secularibus non sint aliqui boni, & de religiosis aliqui mali; sed quoad statum, in quo magis sunt apti ad spiritualem pugnam religiosi, quàm seculares.

Religiosi pugnæ spirituali aptissimi.

Habemus ergo de qua patria sunt meliores bellatores, quia de medio terræ, eo quòd esse debeant solliciti sine pigritia, Rom. 12. *Sollicitis non pigri*; humiles sine superbia, *quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* 1. Pet. 5. Confidentes de Dei misericordia,& erubescentes de propria culpa, quia Deus iustus,& misericors est: iustus inquam pœnitere nolentibus, sed misericors confidentibus de misericordia, & erubescentibus de propria culpa. Habemus ergo de exercitio eum, quia de obedientia. 1. Reg. 1. *Melior est obedientia, quàm victima.*

Rom. 12.
1. Petr. 5.
1. Reg. 1.

Tertiò videndum est quomodo hæc omnia notantur in Euangelio hodierno: in quo fit mentio de vno Centurione, qui cum introisset Iesus Capharnaum, *accessit ad eum rogans,& dicens, Domine, puer meus iacet in domo*, &c.

In illo Centurione notari possunt ea quæ dicta sunt: nam fuit sollicitus sine pigritia: *quia accessit ad eum*, secundus humilis sine superbia, *quia rogans eum:* tertius securus de Dei misericordia, *quia dixit, Domine, puer meus iacet in domo*, &c. quartus confessus culpam, *Domine non sum dignus, vt intres*, &c. quintus in obedientia, *nam, Et ego homo sum sub potestate constitutus*: sicut sunt viri religiosi, quia sub obedientia prælati sunt positi, quæ maximi est meriti: vnde fertur, quòd quidam monachus dixit S. Machario, Pater Abbas volo solus in deserto facere pœnitentiam, cui respondit, crede mihi, maioris meriti est subiici Abbati, & ei humiliter obedire, quàm in deserto solitariè viuere. Vnde videatis, quanta sit virtus sanctæ obedientiæ. Duo parua exempla de vitis Patrum referam.

Obedientia magni meriti.

Hortatur ibi, quòd quidam miles renuntians seculo cum filio suo vnico, pertexit ad monasterium, & promissa obedientia Abbati viuebat sanctè, quem Abbas probare volens si verus esset obediens; die qua Clibanus monasterij incendebatur, vocauit eum, dixitque sibi si diligeret verè filium, quod per obedientiam proiiceret eum in Clibanum, qui statim obediuit,& factus est ignis puero sicut ros,& illæsus exiuit.

Fertur etiam, quòd Abbas quidam volens cuiusdam fratris obedientiam probare, plantauit lignum aridum, vocauitque fratrem,& præcepit ei, vt tamdiu irrigaret lignum quousque produceret fructus. Distabat autem aqua multùm à monasterio, quod fecit ille per tres annos,& lignum viride factum est, & attulit dulcissimos fructus, quos Abbas colligens cunctis fratribus dedit, dicens, fratres comedite fructus sanctæ obedientiæ. Hic cadit exemplum de Abraham, qui voluit immolare filium suum propter obedientiam.

Concludamus ergo, quòd miles Christi debet esse sollicitus sine pigritia, humilis siue superbia; confidens de misericordia Dei, erubescens de culpa: & subiectus, & constitutus in obedientia: Hoc si habetis; curabitur puer tuus, id est anima tua; Et merebetis recumbere cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cœlorum, quod nobis præstare, & concedere dignetur Dominus noster, qui est benedictus in secula. Amen.

Quisnam verò miles Christianus.

Feria sexta Cinerum.

Quomodo in persona agnoscuntur boni pugnatores.

Sermo III.

AVDISTIS, *quia dictum est antiquis*, &c. Matth. 5. Diximus heri de qua patria, & de qua arte bellatores sunt eligendi. Verum quia omnes homines eiusdem patriæ, seu artis non sunt æqualiter fortes, congruum est videre in quo possunt cognosci viri bellatores. Hodie igitur videbimus signa boni pugnatoris. Attendite.

Matth. 5.

Vegetius in lib. 2. de mili. ponit quinque signa, quæ requiruntur ad verum pugnatorem. Primum pectus latum, secundum caput erectum, tertium carnem duram & neruosam, quartum vocem virilem, quintum corpus liberum,& in nullo monstruosum.

Quinque signa veri pugnatoris.

Primum debet habere pectus latum, quod indicat robustum, & fortem, sicut videmus in animalibus, quod ea, quæ sunt in pectore lata, sunt fortiora vt leones,& vrsi.

Primum.

Secundum debet habere caput erectum, quia indicat cordatum, & securum, quod in bello est maximè necessarium. Vnde scribitur Deuter. 20. *Si quis homo formidolosus fuerit, & corde pauidus non exeat ad prælium, sed reuertatur in domum suam, ne pauere faciat corda fratrum suorum.*

Secundum. *Deut. 20.*

Tertium debet habere neruosa membra, & non carnosa: quia nerui sunt fortiores carnibus: Caro etiam debet esse dura & non mollis: quia vt dicunt sapientes, mollities in carne hominis indicat bonum intellectum: durities autem robustum animum, quod quidem in bello est valde necessarium.

Tertium.

Quartum debet habere vocem virilem: quia vir muliebris, vel effœminatus non est aptus ad pugnam: Legitur enim antiquis in historiis, quòd Rex Sardiniæ nomine Pollio ita erat deditus mulieribus, vel muliebribus, vt non loqueretur cum suis Baronibus, nec cum aliquo, sed respondebat, & præcipiebat per schedulas, à mulieribus recedere nolens; Quidam autem Dux exercitus sui, cum ei diu seruisset, iuit ad eum, quem Rex honorare volens, præcepit ipsum ad se intrare; Dux ille astutus in bellis videns Regem sicut mulierem, spreuit eum, & ausus est ipsum inuadere; Rex autem timens fugit: Et quia non credebat manus Ducis posse euadere, se in certo loco cum toto thesauro suo in domo sua claudens combussit.

Quartum.

Quintum debet habere corpus liberum, in nullo monstruosum, non minutum in aliquo membro: diminutio enim membri cuiuslibet habet impedire pugnantem: vnde consueuerunt cum capiunt aliquem ipsum in aliquo membro mutilare, vt in bello vlterius non possit pugnare: legitur primo Regum 11. quod Naas Dux Ammonitarum obsedit ciuitatem Iabes, & ciues Iabes voluerunt cum Naas fœderare: *qui dixit eis, in hoc volo vos fœderatos, vt omnium vestrum oculos dextros eruam*, hoc autem faciebat, ne populus posset pugnare: quia pars sinistra in bello tegebatur clypeo, dextra verò erat cæca: Ita quod boni pugnatores esse non poterant.

Quintum. *1. Reg. 11.*

Statura autem non tam debet esse alta, magisque virilis, bene formata: multi enim homines parui vincunt magnos: Ita quod magnitudo non arguit bonum tyronem. Magnus erat Golias, & Dauid minor: verum ille Gigas interfectus est à Dauid. In historia Alexandri legitur, quòd Porus Rex Indorum cum eo pugnare volens, habuit in suo exercitu 13. millia currus.

Qua in bene pugnante debet esse statura.

300. Ele

300. Elephantes, in quorum quolibet turris lignea erat, in qua triginta homines existebant: vnde exercitus Alexandri perditus est: & plus propter animalia, quàm propter homines: Ipse autem ascendens equum, nomine Bucefali dixit, cum Poro Rege volo dimicare: Porus autem spreuit eum propter corporis paruitatem, quia Alexander erat trium cubitorum, Porus autem quinque, sed ignorabat virtutem, & audaciam in corpusculo latentem, in pugna tamen positi ambo: primo Porus Alexãdrum percussit, & quasi semiuiuum dimisit: at Alexander sumens vires facto impetu, complicatis brachiis tam fortiter Porum percussit, quòd statim interfecit, quo mortuo de toto exercitu triumphauit.

Concludamus ergo hæc omnia dicendo, quod bellator debet habere hæc quinque: pectus latum, caput erectum, carnem duram, & omne membrum neruosum: vocem virilem, corpus perfectum, & non monstruosum.

Applicatio. Et sicut ista debent esse in pugnatore temporali, ita eo modo debent esse in spirituali.

In pugnante spirituali quinque debet esse signa. *1. Ioan. 15.* *1. Ioan. 4.* Primò debet habere pectus latum propter dilectionem charitatis, vt omnes diligat. Ioan. 15. *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem.* Vnde 1. Ioan. 4. *Si Deus dilexit mundum, & nos debemus inuicem diligere.* Ista autem dilectio debet esse lata, & vsque ad inimicos diffusa. Psalm. *Latum mandatum tuum nimis:* vbi Augustinus, Latum est mandatum charitatis, quia omnes debent diligi: sed est nimis, quia non solum amici, sed etiam inimici sunt diligendi. *Charitas latissima.* *Psalm.* Vnde Rom. 12. & Prouerb. 15. *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitit, potum da illi:* Et maximè à fidelibus Christianis hoc debet seruari: Cum reperiamus antiquos paganos suis inimicis beneficia præstitisse. *Rom. 12.* *Prou. 15.* Narrat Valerius Maximus in lib. 5. quod Lucius Paulus audiens Persarum Regem ad se victum, & vinctum adduci, quem habuerat semper infestum, occurrit ei decoratus ornamentis Romani Imperij curuatumque ad genua procumbentem dextera manu leuauit, græco sermone ad spem salutis exhortatus est, in tabernaculum suum introduxit, & in mensa cum filio eum sedere fecit, dicens, quod sicut egregium est hostem abigere, ita laudabile est infœlici misereri: hæc de causa Dominus noster dixit nobis, tanquam suis militibus. *Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui vos oderunt,* &c.

Secundum. Secundò debet habere caput rectum propter considerationem Deitatis, vt semper ad Deum attendat. *Coloss. 4.* Coloss. 4. *Omne quodcunque facitis in verbo, vel in opere: in nomine Domini facite.* Vnde August. in libro exhortationis ad Bonifacium dicit in omnibus actis, & operationibus suis placens Deo, ne studeas facere aliud, nisi ad ædificationem animæ, & in omni opere, quod cogitas facere, primo cogita Deum, & si est secundum eum perfice illud, si vero aduersus amputa illum ab anima tua: Et in omni oratione, & obsecratione Domini voluntatem, & non tuam deprecare fieri.

Tertium. Tertiò debet habere carnem duram, & membra neruosa propter perseuerantiam stabilitatis. *Eccl. 5.* Ecclesiastici. 5. *Esto firmus in via Dei,* maximè autem hæc firmitas, & stabilitas in hac spirituali pugna est necessaria: Ideo Apocalyp. 2. *Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam gloriæ;* *Apoc. 2.* *Iud. 15.* figuratur hoc Iudic. 15. vbi dicitur quòd Samson in Ethan, cum maxilla asini interfecit mille Philisthæos: Samson fortis interpretatur, Ethan stabilitas: Philisthiim ruina, interfecit ergo vir fortis in stabilitate cum osse, & non cum carne Philisthæos, id est suos aduersarios, qui irruerunt in nos: vt essent causæ nostræ ruinæ. *Exemplũ de Sãsone, quod cum osse non cum carne.*

Quartum. Quartò debet habere vocem virilem propter euitationem pompositatis, & curiositatis: viri enim non sunt ita pomposi, & curiosi, sicut mulieres; Et in omni opere bono, maxime pompa, & vana gloria debet vitari: vnde Dominus noster in Euangelio hodierno dicit Matth. 5. *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus: vt videamini ab eis.* *Matth. 5.* Hic potest adaptari historia Regis Ezechiæ, qui ostendit omnia bona regni sui.

Quintum. Quintò debet habere corpus perfectum propter intentionem perfectibilitatis: vt ea, quæ facit, non nisi bona intentione faciat: quia intentio cuiuslibet rei nomen imponit: Ideo non nisi intentione bona faciat, videlicet acquirendi Regnum Dei, & Deo placendi: vnde Isidorus in libro de sinonymis dicit, quicquid agis, pro futura age mercede æternæ remunerationis.

Isti enim mercedem non hîc: sed in futuro recipiunt: futura merces non præsens promittitur Sanctis: non est hîc spectandum, quod alibi debetur. Patet ergo, quod milites Christi habere debent dilectionem charitatis, considerationem Deitatis, perseuerantiam stabilitatis, vitationem pompositatis, & intentionem perfectibilitatis.

Hæc quinque notantur in Euangelio hodierno, in quo primo ponitur dilectio charitatis; *Audistis quia dictum est antiquis, Diliges proximum tuum,* &c. *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros,* &c. tanta debet esse charitas: vt vsque ad inimicos se extendat.

Secundò ponitur consideratio Deitatis, cum dicitur, *vt sitis Filij Patris vestri;* hoc debet considerari, *vt Filij Dei nominemur, & simus.* Tertiò ponitur perseuerantia stabilitatis, cum additur: *Estote perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est;* Perfectio enim est stabilitas: quia immobilis perseuerans dat cuncta moueri, Iacob. 1. *apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio:* Ita, & nos quantum possumus, ipso adiuuante stabiles esse debemus. *Iacob. 1.* Quartò ponitur vitatio pompositatis cum adiungitur, *Cum facis eleemosynam, noli ante te tuba canere;* hoc autem faciunt pomposi, & vanagloriosi, quod nos facere non debemus. Quintò intentio perfectibilitatis ponitur, cum dicitur, *Te autem faciente eleemosynam,* &c. *Et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.* Hac intentione debemus facere bona opera: vt Deus solus videat, & retribuat vitam æternam. Amen.

Sabbato Cinerum.

Quòd pugnatores debent exercitio instrui, & præmio allici.

Sermo IV.

Cvm *sero esset,* &c. Diximus heri de quinque conditionibus bellatorum: Hodie dicendum est primo de bellatorum exercitio, secundo de dubio ab ipsis remouendo, tertio de præmio quod promittitur. Attendite.

Primò sciendum, quòd bellatores oportet multos sufferre labores; & ideo exercitandi sunt prius ad aliqua difficilia: vt in ipso prælio facilius possent angustias præliorum: *Exerceant se pugnantes in arduis.* vnde narrat Frontinus, quòd Cyrus Rex Persarum volens suum populum ducere in exercitu per tres dies in excidenda sylua fatigauit; deinde optimis epulis refecit; dicens in pugna sic fortiter laborate, & remunerabo copiosè habita victoria. Idem refert, quod Sylla aduersus Archelaum pugnans, peioribus militibus vtebatur, opere eos fatigando per exercitium; qui postea in pugna facti sunt cæteris meliores.

Secundò notandum, quòd quia interdum aliqua mira stupenda apparent in exercitu, quibus cor populi aliquando potest timore concuti. *Milites non concutiũtur.* Ideo est necessariũ populum tunc remouere à dubio, cum talia eueniunt, & ipsa potius ad bonum interpretari. Vnde recitat Frontinus,

nus, quod Epaminundas Thebanus cum contra Lacedæmones exercitum duceret, posuit in hasta sua infulam, quam ventus eleuãs depulit in sepulchrum cuiusdam Lacedæmonij, de quo turbati milites, dixit eis, Nolite trepidare: quia hoc significat Lacedæmoniorum interitum. Idem refert, quòd Sulpitius Gallus videns milites stupefactos propter eclypsim Lunæ, dixit; hoc signum est interitus inimicorum: Narrat etiam, quòd Olabus Atheniensis cum nauigaret ad pugnam, subito existente pugna excidit fulgur ante nauem, de quo perterriti milites, dixit, Estote securi, Maximus Deus Iuppiter voluit naui nostræ ostendere lumen suum.

Exemplum pro præmio militari. Tertiò sciendũ, quod omnis labor optat præmium, propterea debent milites præmio allici, & induci, vt libentius pugnent. Alexander, qui bene remunerabat fidelissimos, & probos milites semper habebat, & *1.Reg.17.* 1.Reg. 17. legitur, quod quia Rex Saul promisit Dauid dare filiam suam in vxorem interfecit Goliam Philistæum: Habemus ergo, quòd milites debent exercitio fatigari, ab omni dubio remoueri, & præmio allici.

Afflictatio. Apoc.3. Hebr.12. Ista tria obseruat Dux noster ille inuincibilis Christus suis militibus, primò fatigat in angustiis, Apoc.3. *Ego quos amo, corrigo & castigo:* vnde Hebr.12. *quem diligit Deus corrigit & castigat. & flagellat omnem filium,* *Signum prædestinationis in vita affligi.* *quem recipit:* vnde signum diuinæ prædestinationis videtur in præsenti vita affligi, & improspera, & aduersa pati: Nam mundus suos amarores per aliquod tempus prosperos facit: Amicos verò Christi tribulationibus *Ioan.15.* affligit: vnde dicit Saluator, Ioan.15. *Si de mundo fuissetis, mundus quod suum est diligeret: quia vero de mundo non estis: sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus; & sicut electi est signum hic pati, ita damnati est indicium prospere mori.* Vnde August. in soli. loquens Domino dicit: Tu consolatio sempiterna, quæ solis illis retribuis, qui consolationem huius mundi pro tua consolatione dimittunt: nam qui hic consolantur, indigni tua consolatione habentur; Et qui hic contristantur, à te consolantur: nam dignum est, vt amittat te, qui in alio magis consolari eligit, quàm in te; nemo enim potest in vtroque solatio consolari, nec potest quis in futuro gaudere: sed vnum necesse est, vt perdat, *Nullus in vtroque sæculo potest habere consolationem.* qui alterum voluerit possidere. Hic valet exemplum B. Ambros. qui Romam pergens in quadam villa Tusciæ, in domo cuiusdam magni diuitis hospitatus interrogauit eum de suo statu, & sollicite requisiuit, cui ille respondit, status meus Domine semper fuit fœlix. *Cõtinua fœlicitas periculosa.* Ecce diuitiis infinitis ego abundo, & seruos, & famulos quamplures habeo, copiosam filiorũ, & nepotum turbam possideo; omnia semper ad votum habui, nec vsquam aliquid aduersum, vel triste accidit. Quod audiẽs vir Sanctus obstupuit, & his qui secum erant dixit: Surgite, & fugiamus: quia in loco isto non est Deus. Cum fugeret, & aliquantulum esset progressus, subito terra se aperuit, & illum cum domo, & familia deglutiuit: Quod cernens ipse dixit; Videte fratres, quod misericors Deus parcit cui hic aduersa tribuit, & verè irascitur cui prospera elargitur: Adhuc ibi remanet fouea, quæ huius facti perhibet scientiam.

Secundò, in dubiis assecurat, quamuis enim suos amicos affligi permittit, non tamẽ eos derelinquit: sed adiuuat, hoc potest dici assecurare in dubiis: quia suos *2.Cor.1.* seruos non deserit in angustiis, 2.Corint.1. *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui consolatur* *1.Cor.10.* *nos in omni tribulatione nostra,* & 1.Cor.10. *fidelis Deus, qui non permittit vos tentari supra id quod potestis: sed faciet cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere:* super hæc verba dicit B.August. Deus est fidelis in promissis: suos tentari, & affligi super illud quod possint portare non sinit: sed in tentatione dat virtutis augmentum: Et quia diabolo tentandi dat licentiam, tentatis dat resistendi potentiam: Vnde semper in tribulationibus consolatur. Hic cadit exemplum Isaiæ Prophetæ. Sanctus ille Propheta reprehendens Manassen Regem, super idolorum adoratione, iussus est extra portam duci & serra lignea secari: Qui cum angustiaretur siti, & à carnificibus potum aquæ non valeret impetrare, cum tamen iuxta fontem esset, iussus est sic acerbe mori: Nõ est oblitus sui Dominus: sed per Angelum in os eius misit aquam de sublimi videntibus cunctis. Quod sine dubio suæ mortis refrigerium fuit.

Tertiò præmiis remunerat Hebr.11. *quod inquirentibus se remunerator sit,* ideo Sapient.5. dicit, *Iusti autem in perpetuum viuent, & apud Dominum est merces eorum,* & ibidem: *reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum:* Hic posset recitari historia de Achior: quæ habetur Iudith.5. & 6. vbi dictum est sibi, *Deus, cuius virtutem prædicasti, ipse remunerator tuus sit,* quod patuit Iudith. 11. *Heb.11. Sap.5. Iudith.5.*

Patet ergo quomodo Christus suos milites fatigat in angustiis: Assecurat in dubiis, & remunerat in præmiis: Hæc tria ostendit cum fecisse historia Euangelij.

In qua primo ponitur, quod suos discipulos in angustia fatigat cum præmittitur: *cum esset sero, erat nauis in medio maris, & erat ei ventus contrarius: & discipuli laborantes in remigando:* vbi dicit Beda in Homil. Quod more discipulorum adhuc Ecclesia patitur fluctuationem, in tantum vt fideles dicant illud prius, vt quid Domine recessisti longè, despicis in tribulatione, & milites Christi, persecutiones, & aduersitates in isto mundo oportet pati, sicut discipuli in naui.

Secundo ponitur, quod ipsos sua præsentia assecurat, cum additur, *circa quartam vigiliam noctis venit ad eos,* &c. Vbi dicit Beda: Quòd non omni tempore permittit eos tentari, siue tribulari, sed sicut pius pater in periculis ostendit se adiuuare, & potest dici, quod de tribus assecurauit eos Christus. Primo, quod esset saluator & liberator suorum fidelium: quia venit ad eos. Secundo, quod esset homo absque grauamine peccatorum: quia ambulauit super aquas: vbi dicit Beda: Quod in hoc ostendit se habere corpus leue, & à grauamine peccatorum alienum. Tertio, quod esset Deus elementorum, *quia ascendit in nauiculam, & cessauit ventus,* &c. *Dei præsentia efficax.*

Tertio ponitur, quod eis sua præmia ostendit, cum post ponitur, *& percurrentes,* &c. Nam præmium, quod homo consequatur Christo, est sanitas peccatorum, quæ tribuitur per gratiam, & sanitas corporum quæ datur in gloria: Quia corpus glorificatum nullum persentiet defectum: quia *corruptibile hoc induet incorruptionem.* 1.Cor.15. quod nobis præstare dignetur idem Dominus, Amen. *1.Cor.15.*

Dominica I. in Quadr.

De loco apto ad pugnandum.

Sermo V.

DVCTVS *est Iesus,* &c. Inter cætera necessaria ad pugnam committendam videtur esse locus, in quo exercitus conseruari, & hostis offendi possit: hic locus ostenderetur hodie: Attendite.

Locus pugnæ quatuor habere debet. Primus locus debet esse tutus, vt ab hoste non possit inuadi: Vnde non debet esse prope montem, seu inter montes: ne supersit hostis. Nam exercitus est pene victus, cui aduersarius dignoscitur imminere, & desuper iacula acrius iaciuntur: Vnde narrat Frontinus, quod Cæsar aduersus Pharnacem filium Mitridatis dimicaturus posuit in colle aciẽ: Qui incipiens primo pugnare, cum pila emissa in subiectos hostes deuicit: refert autẽ quod Lucullus *Locus pugnæ quatuor habet necessaria. Primum.*

aduersus

aduersus Mitridatem, & Tigranem Principes apud Irtiganos in Armenia maiori volens dimicare, accepit collem eminentem, & exinde descendens in hostes, ex aduerso eos deicit: Aduertendum est autem, quod si casu accidit, quod locus sit in planitie, debet attendi, ne possit inundari à vicino flumine, vel lacu: Narrat etiam Frontinus, quod Metellus in Hispania, in castra hostium humili loco posita: fluuium ex superiori parte immisit, & subita inundatione turbatos hostes per dispositos insidiatores occidit. Sed cur quaerimus antiqua? Cum adhuc vigeat memoria Regis Francorum, quando à Saracenis quamuis non debellatus: tamen ex inundatione aquarum victus exijt.

Secundum. Secundo locus debet esse sanus: vt exercitus moram contrahendo melius conseruetur: vnde debet attendi, ne malo aëre inficiantur: Bonitas autem aëris in hoc cognoscitur, quando non inficitur foedis odoribus, vaporibus, fumis, nebulis: Non est vicinus aquis putentibus, mortuis, & paludibus: Non priuatur vento septentrionali, nec multum expositus australi: Non est propinquus locis sulphureis, operatis, & metallicis: Non hieme multum algidus: Nec aestate feruens, cuius habitatores habent vocem claram, colorem viuidum, & visum bonum, auditum sanum Haec sunt signa boni aëris secundum medicos: vnde quàm sit periculosum in malo aëre figere campum: Patet in Alexandro, de quo legitur, quod transactis siluis in die venit in maximam vallem: vbi propter intolerabile frigus, & niues magnas? Ignes fecit accendi, mortui sunt tamen quingenti: Venit posthaec pluuia magna, nubes, & obscuritates, ita quod turbatus est exercitus: & peribat totus, si cito non fuisset motus.

Tertium. Tertio, debet esse in cibo copiosus: Nihil sic debilitat exercitum, sicut penuria victualiũ. Ita quod copia ciborum saltem debet esse: Attendi autem debet, quòd sint sani cibi & non mali, sicut sunt carnes animalium morticinorum: fructus: vt poma, melones, & his similia: quae talia vt medicorum tradit sententia, malorum humorum, & sanguinis sunt generatiua.

Quartum. Quarto debet esse potus vberosus: saltem in aqua, tam propter homines, quàm propter animalia: Aqua tamen debet esse sana: quae in hoc potest cognosci si est clara, lenis, & subtilis: carens odore, colore, & sapore: eius incolae ea vtentes non sunt vitiati in colore, nec in faucibus stomachi, & pulmonis: valde enim periculosum est mala aqua vti: Nunquam legitur infirmasse Alexandrum, non dicendo mortem, nisi quando peruenit ad fluuium nomine Otteansi, ex eius aqua lauans sibi faciem, statim coepit febricitari & dolere: Cuius infirmitas, totum exercitum, qui erat ducentorum millia millium conturbauit, sed arte medici sui, qui dicebatur Philippus, liberatus est: debet aqua similiter custodiri, si est bona, ne possit venenari.

Patet ergo, quòd quatuor debent considerari ad conseruationem exercitus in loco, vbi debet situari, scilicet quòd sit tutus, sanus, copiosus in cibo, & vberosus potu.

Quatuor ad pugnam spiritualem sunt necessaria. Ista suo modo debent esse in pugna spirituali, quia debet eligi locus tutus, qui est Ecclesia: Cibus sanus, qui est sacra scriptura, aër bonus est humilitas: potus congruus est charitas.

Zach. 14. Primò locus tutus est Ecclesia, Zach. 14. *Sedebit Hierusalem secura*, & hoc merito, quia primo à superiori mente non potest superari, id est ab aliquo superbo tyranno extirpari, vel expugnari non potest. *Isa. 1.* Isaiae 2. *erit mons domus Domini praeparatus in vertice montium*: Vnde dicit Christus, quod Ecclesia oppugnari potest, expugnari non potest: tela mittuntur: sed murus non perforatur, machina praeparatur: sed turris Dauidica non colliditur: secundo sedet secura, quia ab aliquo fluuio non potest inundari, id est erroribus summergi, vel suffocari. Cant. 8. *Nec flumina obruent illam*, id est haereses Ecclesiam non obruent: & ratio est, quia Ecclesia errare non potest; tutus est ergo ille locus, quo ei non nocet nec tyrannus, nec haereticus: vnde extra istum locum non est salus. *Cant. 8.* August. contra Donatistas: extra Ecclesiam, & virtutes fieri possunt, & sacramenta dari possunt, sed non saluari possunt.

Scriptura sacra cibus mentis. Secundo cibus sanus est sacra scriptura. Igitur cibus mentis est sermo Dei, Eccles. 16. *Cibabit illum pane vitae, & intellectus*: & iste cibus non est terrenorum fructuum, id est mundanarum scientiarum, quae inflant, & non aedificant. 1. Cor. 8. *Scientia inflat*, scil. humana, & ideo sapientes eius, qui ea nutriuntur, à Deo reprobantur. Isa. 44. *Conuertam sapientes retrorsum, & scientiam stultam faciam*: Sacra autem scriptura, cibus est melior, quia nutrit & aedificat, non tumefacit, nec inflat, & potest dici quod ipsa est cibus suauis, & placens, Psal. *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua*, &c. est cibus vtilis; defendens: *Parasti in conspectu meo mensam aduersus omnes, qui tribulant me*: est cibus luminis & docens: Psal. *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.* Hic potest adaptari historia Ionathae, quia comedit mel, & aperti sunt oculi eius, 1. Reg. 14. *Eccles. 16. 1. Cor. 8. Isa. 44. Scriptura cibus suauis. Psal. Cibus docēs. 1. Reg. 14.*

Tertiò aër est humilitas, Iob. 22. *Qui humiliatus fuerit in gloria*; Bonus aër est in futuro, & gratia in praesenti, Iacob. 1. Humilibus autem dat gratiam, & iste aër non est vicinus montibus, id est ambitionibus, vnde habitator huius aëris habet vocem claram id est interrogationem, & responsionem benignam, non raucam, non superbam, colorem viuidum, id est apparentiam placidam, visum bonum, & auditum sanum, id est intellectum verum, Prouerb. 12. *Vbi humilitas, ibi sapientia*: Hic cadit exemplum de Heliseo Propheta, quando cum pallio Heliae transire Iordanem non potuit: sed quia Deum magistri sui humiliter inuocauit, miro modo transiuit. 4. Reg. 2. *Iob. 22. Humilitatis encomium. Prou. 12. 4. Reg. 2.*

Quartò potus congruus est charitas, Cant. 2. *Introduxit Rex in cellam vinariam, & ordinauit in me charitatem.* Haec virtus cella vinaria dicitur, quia amor inebriat: vt Deum plusquam se ipsum diligat, & mundum superet, ac spernat: Hic potus plenè satiat. Quia qui diligit Deum, quia Deus charitas est, & qui habet Deum, totum mundum possidet: Sed potus, vel amor mundi, non sic: quia nunquàm satiat, sed semper plus habendo, plus cruciat desiderando: Vnde potest figurari in illa aqua, quae egressa est de petra, quando Moyses virga percussit, Num. 20. Petra est Christus, qui pro nobis virga Crucis percussus, duo praecepta charitatis dedit: *Diliges*, inquit, *Deum & proximum*, & sic egressa est aqua largissima, id est charitas, quae potest dici aqua sana & congrua. Eo quòd est leuis propter facilitatem: facile est diligere: *Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue*: est subtilis propter mundi contemptum, & caret colore mundanae carnalitatis: quam non assimilatur amori carnali, & caret odore infamiae noxialis, & sapore terrenę sollicitudinis: Ideo vtẽtes ista aqua sunt viuidi in colore per gratiam: Non vitiati in faucibus propter blasphemiam, nec in stomacho, vel in pulmonibus propter inuidiam, & inimicitiam, omnia haec patent in Epistola 1. ad Corint. 13. *Charitas benigna est, charitas non inflat, non est ambitiosa, non irritatur, non agit perperam*, & quae ibi ponuntur. *Cant. 2. Amor inebriat. Amor saeculi non satiat. Num. 2. 1. Cor. 13.*

Et sic patet, quomodo in spirituali pugna debet eligi locus tutus, qui est Ecclesia, cibus sanus sacra scriptura: aër bonus, qui est humilitas, & potus congruus, qui est charitas.

Haec quatuor Dux noster, & magister, voluit nos in seipso docere, vt patere potest in Euangelio hodierno in pugna, quam commisit cum Diabolo.

Primò

Primò ponitur locus tutus: *Ductus est Iesus in desertum*: per hunc desertum intelligitur Ecclesia, quæ à malis est deserta:& assimilatur deserto per quod trãsierunt filij Israel: quia sicut ibi illis pluit manna: Ita hic datur sanctissima Eucharistia. Ibi data est lex, & hic datur Euangelium: per illud transierunt 40. annis: & in isto ieiunatur 40. diebus, quomodo Ecclesia assimiletur deserto, potes videre in Alexandro, & in S. Bernardo, applica, *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto delicijs affluens innixa super dilectum suum.*

Eccl. 24.

Secundò ponitur cibus sanus: *Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo,* &c. Cibus iste est sacra scriptura, quæ procedit de ore Dei, *Ego ex ore altissimi prodij primogenita, Ecclesiast.* 24. Iste est bonus cibus, quo Dominus noster contra diabolum vsus est: Ideo semper dixit, *scriptum est* in illis tribus tentationibus, sacram adducens scripturam.

Non tentare Dominum, signum humilitatis.

Tertiò ponitur bonus aër scriptum est enim. *Non tentabis Dominum.* Diabolus tentauit Christum per superbiam, & ipse adhibuit humilitatem: *dicens non tentabis Dominum Deum tuum.* Non tentare Dominum est signum humilitatis, vt homo de se non præsumat, & debet facere sicut Christus fecit: qui ad suggestionem Diaboli, noluit se de pinnaculo templi præcipitare.

Quartò ponitur potus congruus: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies*: charitas vult soli Deo seruire, & pro temporalibus à Dei cultu nun recedere Sicut fecit Christus. Nam promiserat ei diabolus omnia regna mundi, si adoraret eũ: qui noluit adorare, nisi solum Deum. Vnde quantum prosit hæc charitas, patet: quia statim recessit diabolus, & venerunt Angeli, & ministrabant ei: Rogemus ergo Dominum, vt in hoc loco tuto nos conducat, & conseruet, sic cibemur, sit aër bonus, & potus, vt vincentes cum ipso in cœlo triumphemus, & cum sanctis Angelis, Amen.

Feria secunda Post I. Domin. Quadr.

Quid debet habere pugnator bonus.

Sermo VI.

Quas conditiones habere debeat pugnator bonus.

Cum venerit filius hominis, &c. Hodie dilectissimi intendimus dicere: quas conditiones vir pugnator habere debet: quæ quidem sunt sex.

Prima sit, defectus vitæ sustinere debet.

Primò defectus vitæ sustinere debet: Vnde de Scipione Africano, qui fuit expertus in bello, narrat Frõtinus, quod in exercitu plurimum sine pane, & veste esse solebat: valde fuit commendatus Alexander, quod eo transeunte per deserta Africæ, grauissima itinera, cũ totus exercitus angustiaretur siti, Miles quidam nomine Zephilus modicam aquam inueniens in cauitate petræ, in galea attulit sibi, cui dixit: ego solus nutriar sine vobis? & si vos omnes peribitis, quid ergo viuere volo: & coram se aquam iussit effundi. Plus profuit exemplo temperantiæ, quàm profuisset communitati, vel comestione, & potatione.

Secũda, se & alios protegere.

Secundo se, & alios protegere. Nam cum finis militiæ sit victoria vt dicit Philosophus in Ethicis, oportet bellantem se, & alios scire protegere, ne possit vulnerari, sed triumphare. Quare semper Alexander primus, pro defensione sui exercitus pugnabat; eiusdem etiam est fama, quando interfecit basiliscum. Vale. in 3. lib. di. quod Iulius in exercitu cum suam aciem vinci videret, cuidam militi timidè depugnanti scutum detraxit: eóque protectus acerrime pugnare cœpit, quo exemplo fortitudinem, per totum exercitum diffudit, & se, & suos defendit.

Tertia, inc.

Tertio incommode, & inquiete iacere. Nam cum in exercitu propter insidiantem aduersarium oporteat hominem esse sollicitum. Non suauiter & commode debet iacere: Narrat Frontinus de Annibale, super nudam humum tectus sacco quiescebat. Prædictus Auctor refert de Antonio, qui apud forum Gallorum sciens Dausam consulem quiescere, per insidias eum aggreditur nocte, confudit eius exercitum, ac ipsum vulnerauit: qui infra paucos dies expirauit, & obiit.

mode & quiete ia…

Quarta, membra celeriter mouere.

Quartò membra celeriter mouere: nam qui non subito mouetur, facile percutitur: quia ictus ad eum potest dirigi: refert Vale. num. 3. lib. quod Miles quidam Cato nomine, in aduersariorum aciem decurrens, gladius de vagina sibi cecidit, quod aduertens postquam ad suos rediit, veritus ignominiam: constanti animo iterum ad inimicos reuertitur, & gladium recuperat: quo facto perterriti hostes, præterito die supplices pacem petentes miserunt.

Quinta miles non debet fugere.

Quinto miles non debet fugere. Pro communi enim bono debet timere mortem: nec sanguinis vereri effusionem, vt acriter percutiat, & de acie non recedat. Vnde Val. lib. 3. di. quod Iulius in pugna cum videret signiferum fugere: cum apprehendit, dicens, quo vadis? illic sunt cum quibus pugnamus, pluribúsque militibus hic, vnde vinci paratos vincere docuit: Alexander contra Darium iturus transiens Euphratem, pontem, quem cum difficultate fecerat, destruxit. Cõturbati milites dicebant: si vincemur quomodo fugiemus? quibus dixit, ideo feci pontem destruu, vt pugnam agamus non fugam, quod si perdimus, omnes simul moriamur.

Sexto, arma portari debet.

Sexto pondera. Portare debet miles armorum pondera; & etiam aliquando pro exercitu, ille Scipio Africanus, qui sua prudentia Romam liberauit ab Africa, & Africam deuicit, vt legitur, semper in exercitu erat armatus. Salucius dixit. Tria sunt necessaria in bello; ars, vires, & arma. Patet ergo quot sunt necessaria pugnatori in bello; defectus victus sustinere, se & alios protegere, incommode iacere, membra celeriter mouere, non fugere, nec timere mortem, arma deferre, Hæc etiam sex miles Christi debet suo modo habere, quæ possunt dici sex opera misericordiæ.

Tria necessaria in bello, ars, vires & arma.

Hæc sex prædicta Christi miles portare debet suo modo, quæ possunt dici sex opera misericordiæ.

Nam primo defectus victus sustinere debet in proximi gubernatione. Non enim omnia debet comedere & bibere: sed pauperi erogare, & de multo dare multum, & de pauco paucum, & pati penuriam cum suo proximo. Tob. 4. *Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si parum autem, libenter impartiri stude.* Ideo iustificabat se Iob. 22. Cum dicebat: *si comedi bucellam panis solus, & non comedit pupillus ex ea.* Vnde pepercit Iosue Gabaonitis, quia pauperes videbantur. Vide historiam Iosue.

Tob. 4.

Iob. 22.

Secundò ergo, debet se, & alios protegere in nudi cooperitione: Vestimentum enim est protectio corporis. Vnde diuites sicut se protegunt bene induendo, ita nudos pauperes debent protegere, & induere, Isa. 19. *Cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris.*, quod quàm sit reprehensibile diuitibus, pauperes, & nudos non vestire, ipse Apost. Iac. in Epistola sua, cap. 5. *Agite nunc diuites, plorate vlulantes,* &c.

Iac. 5.

Tertiò incommode debet iacere, quod fit in peregrini receptione, sicut enim vestire nudum: ita recipere peregrinum est opus misericordiæ. Hebr. 13. *Hospitalitatem nolite obliuisci*, per hanc enim placuerunt quidem, Angelis hospitio receptis: Raab, quæ recepit homines Iosue sola euasit de Hierico: vide histo. Iosuë 2. vnde Iob. 31. *Foris non remansit peregrinus, & ostium meum viatori patuit.*

Heb. 13.

Iosue 2.
Iob. 31.

Quartò, membra mouere celeriter in infirmi visitatione, Ecclesiast. 7. *non te pigeat visitare infirmum, ex hoc enim in dilectione firmaberis.* Reprehendit enim Dominus non visitantes, Hiere. 4. *Vos dispersistis gregem*

Eccl.

Hier. 4.

gregem meum, & eiecistis eos, & non visitastis eos: Ecce ego visitabo super vos malitiam peccatorum vestrorum. Quantum ergo bonum sit visitare infirmos: Patet in Ioas Rege Israel, quia visitauit Helisæum infirmum tribus vicibus, percussit suum inimicum, scilicet Syriam: legatur histo. 4. Reg. 13. 4. Reg. 13.

Quintò non debet fugere, nec timere mortem, vel abhorrere sanguinis effusionem in captiuorum, & afflictorum consolatione, Iac. 5. *Religio munda, & immaculata apud Deum & patrem, hæc est, visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum.* Vnde in laudem Tobiæ legitur cap. 2. quod pergebat per omnes, qui in captiuitate erant, & monita salutis dabat eis: Dolebat autem Abimelech, Æthiops, quod Hieremias, qui fuerat missus in lacu, vbi non erat aqua, sed lutum & procurauit apud Regem, vt extraheret Hieremiam, vt habetur Hierem. 38. Vnde in figura inimicorum scribitur, Exod. 4. *Factæ sunt tenebræ per vniuersum terram Ægypti, & nemo vidit fratrem suum* scilicet tenebræ mentis, ecce autem fratres, & proximos nolunt videre in tribulationibus.

Iac. 5. Tob. 2. Hiere 38. Exod. 4.

Sextò pondera portare in mortuorum sepelitione: debitum est naturæ sepelire mortuos: vnde Apostolus, plus fideles debent facere in signum naturalis legis, & naturalis pietatis: inuenimus ipsos paganos, & barbaros etiam suis inimicis sepulturæ beneficia præstitisse: Nam vt recitat Vale. lib. 5. Annibal eum apud causationes deuicisset Æmilium Paulum Consulem, corpus eius diligenter fecit inquiri, honorifice tradi sepulturæ, Idem cum vicisset Marcellum, dicam inimicum, videns eum mortuum, fleuit: & sericis, ac aureis vestimentis indutum militari more sepeliuit, quid ergo mirum, si hoc faciunt Christiani? Eccles. 38. *Super mortuos produc lacrymas, & ne despicias sepulturam illius.* Eccl. 38.

Patet ergo, quod Christi miles debet habere sex, quæ sunt sex opera misericordiæ, sustinere defectus victus, id est famelicos cibare: se & alios protegere, id est nudos vestire; incommode iacere, id est hospitari peregrinos; membra celeriter mouere, id est, infirmos visitare: Non fugere, nec timere mortem: siue non abhorrere sanguinis effusionem, id est non abhorrere captiuos, & afflictos consolari: Portare pondera, & arma, id est dare mortuis sepulturam.

Hæc sunt, quæ requiret Dominus in finali iudicio; vt dicitur in Euangelio 10 quo sex ponuntur. Primo iudicis præ entia timorosa: *cum venerit filius hominis:* secundo ministrorum obedientia obsequiosa, *& omnes Angeli eius cum eo:* tertio iudicandorum congregatio copiosa: *& congregabuntur ante eum omnes gentes:* quarto ab inuicem separatio miraculosa, *& separabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat oues ab hœdis:* quinto meritorum examinatio infallibilis: tunc dicet Rex his, quod *esuriui*, &c sexto sententiæ executio irretractabilis *Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam*, Amen.

Feria tertia post I. Dominicam Quadr.

Quot conditiones debent habere Principes.

Sermo VII.

Cvm intrasset Iesus Hierosolymam, &c. Quia heri diximus de militibus & quæ in ipsis requirantur: Hodie dicendum est de conditionibus, quas debent habere Principes militum: & possumus assignare quinque conditiones.

Principes militum debent habere quinque conditiones.

Primo veritatis locutio: turpe est in principe mentiri: Vnde in eo semper debet esse verus sermo. Maioris periculi est mendacium in ore Principis, quàm aliorum. Vnde Aristoteles in lib. de secr. secret. Ad Alexandrum dicit, quod hæc fuit destructio Hebrægorum, & Syrorum: quia Reges eorum erant mendaces, & quæ promittebant, non obseruabant: sed sicut turpe est non obseruare promissum ita laudabile est adimplere: Ideo de fidelitate cuiusdam Principis dicam. Narrat Valerius lib. 1. quod Attilius Regulus, magna, & multa bella pro ciuitate Romana exercuit, ac vicit: tandem à Carthaginensibus per insidias Hasdrubalis, & Cantopi, Lacedæmonij ducis captus est. Cum Carthaginenses vellent eum cum Romanis amputare caput: miserunt legatos Romam cum hoc Regulo, credentes adhuc eum fideliter laborare pro sua liberatione: accepto tamen prius iuramento, quod ad carcerem rediret, si hoc obtinere non posset: At ipse fidelis ciuitati Romæ, cum hoc eis non expedire cerneret, coram senatu concionatus est, vt postulata non facerent: cùmque Romani eum tenere vellent, quamuis occidendum se, circet, ne tamen iuramentum infringeret, Carthaginem redijt, & crudeliter mortem accepit. Nam in dolio strictus missus: clauis vndique acutissimis perforato & pleno, acerbè vitam finiuit.

Secundò debet esse reuerentiæ debitæ exhibitio, vt miles Principi, & Princeps Regi, & Rex Deo reuerentiam exhibeat. Recitat Valer. in 10. lib. quòd Decius Imperator filium Decium suum nomine Imperiali diademate voluit insigniri, quod renuit filius dicens. Vereor ne si fiam Imperator, deficiam esse filius. Malo enim non esse Imperator, & humilis filius, quàm Imperator, & filius indeuotus: in exercitu tamen reuerentia necessaria.

Tertiò, Nam si vnus alteri nolet assentire, conflictus, & perditio non deesset. Iustitiæ obseruatio. In exercitu enim est iustitia necessaria, puniantur delinquentes, qui perturbant alios: Vnde narrat Frontinus quod Cæsar, cum vna legio seditionem & tumultū faceret in exercitu, statim duces seditionis securi percuti iussit, & totam legionem illam ab exercitu exemit, & stipendio priuauit: Per eandem totius exercitus prece eam restituit, & optimos milites de ipsa, & de alijs, pro iustitia habuit.

Quarto pietatis ostensio: Nam cum milites vident suum Ducem misericordem, & pium: plus diligunt ipsum. Narratur enim de Alexandro, cum Hyemali tempore duceret exercitum: sedens ad ignem inter suos milites aspexit quendam, quasi ex frigore mortuum: qui cum iussit in suo loco poni, & eius ministerio voluisse: Et ridendo ait, Gratia tibi est habere seruum Imperatorem, quod opus fecit à toto suo exercitu plus diligi, & amari.

Quintò rumorum sedatio. Multum debet Dux attendere, ne rumores & dissensiones insurgant, quæ sine damno esse non possunt, sed quia in multitudine videtur impossibile, quod non oriantur: tunc debet Dux esse attentus, vt citius compescantur: Vnde recitat Frontinus, quod cum legiones Romanorum perniciosa seditione furerent: statim Sylla fecit annunciari, hostes adesse, & omnes ad arma concurrere, qui arma tollentes, & vexilla attendentes: sagacitate tali, sedata est seditio: & sic patent supradicta quinque, veritas, reuerentia, iustitia, pietas, rumorum sedatio.

Ita spiritualiter, miles Christi debet habere in seipso ista quinque. Spiritualiter mile. Christi debet habere istas qui. que conditiones.

Nam primò debet esse verus in verbo: quia *os quod mentitur, occidit animam suum*, Sap. 5. Sed etiam corpus occidit mendacium, vt patet exemplo Ananiæ, & Saphiræ, qui fraudauerunt & mentiti sunt de pretio agri. Actuum. 5. Sap. 5. Act. 5.

Secundo debet esse reuerens Deo, Deuteron. 6. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.* Vnde quàm grate recipiat Deus honorem & adorationem ab homine Deut. 6.

homine: Patere potest in Samuele, qui cum pro populo offerret holocaustum Deo: Philistæi iniecerunt manum contra Israel, & Deus intonuit fragore magno in die illo super Philistæos, & exterruit cæsique sunt à filiis Israël. legatur historia. 1. Reg. 7.

1. Reg. 7. Psal. Num. 23. Tertiò debet esse rectus in iudicio. Psal. *Rectè iudicate filij hominum*, vnde quoniam bonum sit iudiciũ rectum patet, Num. 23. Quando Phinees perfodit virum cum muliere Madianitide, licet essent magni, & nobiles, meritum iustitiæ ostenditur, Sap. 10. *Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei: dedit illi scientiam Sanctorum.* Sap. 10.

Matth. 5. Quartò debet esse promptus in beneficio, Matth. 5. *Estote misericordes, sicut & Pater vester cœlestis misericors est:* Magnum pietatis exemplum habemus, Paralip. 29. De filiis Israel: Qui cum cepissent de viris Iuda ducenta millia mulierum, ac puerorum, pepercerunt eis, & vestitos, atque refectos ad propria remiserunt. Paral. 29.

Eccl. 6. Quintò debet esse cautus in colloquio, vt in respondendo non inducat, sed errores remoueat, Ecclesiast. 6. *Si est tibi sensus, responde proximo tuo: sin autem sit manus tua super os tuum, ne capiaris in sermone indisciplinato, & confundaris:* Propter hoc multum loqui nõ est bonum iuxta illud: in multiloquio non deerit peccatum. Vnde in Eua patet, quantum noceat incauta locutio, quæ totum genus humanum tali damnauit supplicio. Gen. 3. Gen 3.

Hæc quinque notantur in Euangelio hodierno. Nã primo veritatis locutio in responsione populi. *Cum introisset Iesus Hierosolymam commota est vniuersa ciuitas dicens: quis est hic: hic est Iesus*, &c. secundo reuerentiæ exhibitio in templi ingressione, *& intrauit Iesus in templum*: tertiò iustitiæ executio, in vendentium eiectione, & cathedrarum euersione, *& eiecit vendentes, & ementes*, &c. quarto misericordiæ impensio in infirmorum curatione: *Accesserunt ad eum caeci*, &c. quinto rumorum sedatio in eius responsione, *videntes autem Principes*, &c.

Chrysost. De primo dicit Chrysost. 4. Hoc erat proprium boni filij, vt veniens, ad domum curreret patris, & illi honorem redderet, qui genuit eum, & tu imitator Christi factus, cum in aliquam ingressus fueris ciuitatem, ante omnem actum ad Ecclesiam curras. De secundo dixit Christus: *Puta inquit, quod ipsi laudabant quem nesciebant, sed Spiritus sanctus in eos ingressus veritatis verba fundebat.* De tertio. nam iustum erat, vt in loco, vbi adorabatur Deus, non esset forum. De quarto, *accesserunt*, &c. Vbi dicit Glossa quod semper Christus se ostendit benignum humano generi spiritualiter, & corporaliter: Nam sicut corporaliter illuminabat, sic spiritualiter in eis lumen fidei irradiabat, curauitque claudos, vt claudicantes in fide, currerent ad Christũ. De sexto, *videntes autem Principes*, &c. Quorum sacerdotum admirationem, vel potius turbationem, Christus sedauit dupliciter. Primo per Prophetæ responsionem. Nunquam legistis, *ex ore infantium*, &c. Secundò per corporalem absentationem. Vbi Christus dicit, quod hoc fecit, vt recedendo compesceret, quos respondendo non conuerteret. Quia malitia excitatur sermonibus: malum enim hominem, melius locum dando, potes vincere, quàm respondendo. Nam si contemnis irritabilem rationem placare, & illum non placas, & te ipsum subuertis: Rogemus ergo Dominum, vt hæc quinque in nobis sint, &c. Amen. Gloss.

Feria quarta Post I. Dominicam Quadr.

De quatuor conditionibus, quæ debent esse in milite.

Sermo VIII.

ACCESSERVNT ad Iesum Scribæ, & Pharisæi, Matth. 13. Vt ratio probat, & sensus demonstrat, multa requiruntur ad vnum construendum: Ita est in homine bellicoso: quia multæ conditiones particulares requiruntur in ipso, vt sit aptus ab bellum. Vnde præter quæ in alis diebus diximus, adhuc hodie de quatuor huiusmodi conditionibus prædicabimus, quæ debent esse in milite. Matth. 13.

Primò debet esse in milite recta pugnandi intentio vt nonnisi bona intentione pugnet, scilicet propter Reipublicæ bonum, & propter habendam pacem, & quietem: vt dixit Philosophus: Quia non bellamus, vt bellum, sed vt pacem habeamus: vnde in laudem Scipionis Africani, narrat Valerius libro 5. quod cum Romani conflicti essent apud Cannas ab Annibale. Ita defecit eorum virtus: quòd resistere non audebant, nec poterant: vnde in manus hostis se tradere disponebãt: Prædictus autem Princeps hoc viso, accepit gladium, & cunctis minatus est mortem: ab omnibus accepit iuramentum, vt nullus se traderet hosti, sed pugnaret: & ipse caput pugnantium se fecit, & per subterraneos meatus vsque ad mare vadens cum paucis in parua naui iuit in Siciliam, & deinde in Africam, vbi belligerans Annibalem, à Romanis partibus recedere, & ad suæ patriæ defensionem ire coëgit. In milite quatuor debent esse conditiones. Primò recta pugnandi intentio.

Secundò congrua laboris exercitatio: vnde continue homo sit in laboris exercitio: Quia bellum, non nisi laborando perficitur: vnde recitat Valer. lib. 3. quod Annibal Capuam obsederat: in qua Romanus erat exercitus: manualis pugna nulla erat: sed solum alter extra, alter intra, quasi quiescens manebat, Quod aduertens Vibius quidam nomine præfectus, vnicum cohortis vexillum inter omnes hostes proiecit: vt suos milites ab otio excitaret: Dixitque eis, vt proprium vexillum repeterent, & se, & suos pugnare compellit. Quod videns alter tribunus nomine Valerius Falccus: Dixit suis pro aliorum videnda victoria huc non venimus: Ego semper optaui, aut habere speciosam mortem, aut victoriam fœlicem: Ego igitur solus pugnare paratus sum: quod audiens Pandamus Centurio vexillum similiter proiecit, & inter hostes sedit: & sic factum est quod tres totum exercitum ab ocio excitarent: & aduersarium qui eos clausos retinebat, fugere compellerent. Secundò congrua laboris exercitatio.

Tertiò fortis, & stabilis perseuerantia: Nam sicut non prodest velociter currere, & antequàm attingat terminum, deficere: sic non potest fortiter, pugnare, & non triumphare: si autem incœperit, & non perseuerauerit pugnare, nec speret quis triumphare: Non enim ad fugiendum: sed ad pugnandum debet homo aciem intrare: Vnde in supradicto libro dicit. Valer. quod Spartanius contra Persas in crure venit claudicans reprehensus à quodam suo amico, cur Claudus ad pugnam veniret: Respondit, non veni fugere, sed pugnare: & ille dixit: sagittæ Persarum tot sunt, quod Solem obscurant: Respondit.: melius est; quia in vmbra, & non in Sole pugnabimus: Cùmque muri excelsi, & lati ciuitatis, quam caperet, ostenderentur sibi ac diceretur: si crederet mulieres habere obuiam: Respondit ita, si nos homines simus. Tertiò stabilis perseuerãtia.

Quartò, benigna, & liberalis affectio: vt voluntariè, Quartò benigna affectio.

&

& non coactè pugnet: Nam delectatio perficit opus, & violentia retrahitur animus: Cum enim miles sua sponte pugnat: robustius se habet: patet hoc exemplo Romanorum antiquorum: Qui voluntariè, & pro amplificando imperio pugnantes, mundum totum suæ ciuitati subiugarunt, & sic patet quòd in milite debent esse quatuor, scilicet recta intentio: congrua laboris excitatio: habilis perseuerantio, & liberalis affectio, vel voluntaria.

Spiritualiter ista quatuor debēt esse in milite Christi.

Primò debet habere intentionem rectam ad pacem animi habendam: Non enim debet cum carne, vel cum mundo pugnare propter gloriam hominum: sed *Matt. 6.* propter Deum: vnde præcipit Christus Matth. 6. *Cum ieiunatis nolite fieri*, &c. *vt appareant hominibus ieiunantes*, figura ponitur. *2. Reg. 24.* 2. Reg. 24. Quando Absalon misit pro Ioab, vt ad se veniret, qui noluit: vnde præcepit seruis suis comburere segetem eius; qui cum reclamaret de damno: Dixit se hoc fecisse, vt interpellaret pro eo ad Regem: quod fecit; Absalon hic significat animam Ioab vero corpus, comburit segetem Ioab, Absalon, quando anima subtrahit carni superfluitatem cibi, vnde propter hoc venit Ioab. Quia caro animæ obedit, & ipsa anima preces fundit ad Christum pro carne: propter hoc igitur facienda est pugna cum carne, vt mereamur videre faciem Christi.

Secundò debet habere personam robustam, & exercitatam in labore pœnitentiæ, *Ioan. 2.* Ioan. 2. *Pœnitentiam agite, appropinquabit regnum cælorum.* Vnde in hodierna Prophetia legitur: quòd præcepit Dominus *Exod. 25.* Moysi, Exod. 25. quòd ascenderet in montem: vt daret sibi tabulas legis: Moyses Christianum figurat, Cui præcepit Christus quòd ad eum ascendat: quia vult omnes saluos fieri: sed ascendit per montem, id est pœnitentiam. Cuius iter difficile est, Moyses ascendit in ieiunio quadragenario, & tu Christiane quadraginta diebus ieiunare debes.

Tertiò debet firmam perseuerantiam habere: Vnde *1. Petr. 5.* qui incipiunt, & non perficiunt: vt dicitur 1. Petri 5. sunt *sicut canis, qui reuersus est ad vomitum*: vnde in *3. Reg. 20.* hodierna Prophetia scribitur 3. Reg. 20. quòd Helias, qui fidelis dici potest, fugiendo Iezabel, id est Diabolum perseuerat in fortitudine pœnitentiæ, vsque quo perueniat ad montē Dei: vnde signanter ponitur ibi panis subcineritius propter asperitatem, & aqua propter afflictionem.

Quarto debet habere voluntatem spontaneam: quia *Coacta obs. quia Deo non placent.* coacta seruitia Deo non placent, hic cadit figura 4. *4. Reg. 3.* Reg. 3. quòd Rex Israel, & Iuda euntes contra Moab ambulanteique per desertum septem dierum cœperunt deficere propter penuriam aquæ: sed consilio Elisei fecerunt in terra fossas, & fossæ habuerunt aquam, & vicerunt Moab; quid per duos Reges intelliges, nisi corpus & animam, quæ vadunt contra diabolum? Sed in asperitate pœnitentiæ deficit aqua delectationis: tunc in terra debet facere fossas, id est in terra cordis fodiendo faciat fussas voluntariæ obedientiæ: tunc implebitur aqua spiritualis consolationis, & vincet hostem: lege historiam.

Hæc quatuor vir pugnator debet habere, quæ sunt in Euangelio hodierno, primò ponitur pœnitentiæ fructus *signum non dabitur ei*, &c. secundò pacis affectus: *Regina austri*, &c. tertiò ponitur labor assiduus, *Cum autem immundus spiritus*, quartò dilectionis affectus, *adhuc eo loquente*, &c.

Circa primum. *signum non dabitur ei nisi Ionæ*: nam petentibus signum nullum datur nisi Ionæ. Iste Ionas quemlibet fidelem significat, qui interpretatur *Ioan. 12.* columba, *Estote simplices sicut columbæ*, Ioan. 12. iste Ionas in tempestate maris proiicitur in ventre ceti, vbi stetit tribus diebus: quia fidelis in tempestate mundi debet se coarctare in pœnitentia, quæ habet tres partes, scil. contritionem, confessionem, & satisfactionem,

post tres dies venit in terram solidam, id est ad requiem æternam, Ideo dicitur, *sic erit filius hominis*, id est ipse homo Christianus, qui talis erit.

Sequitur *Regina austri*: nam sicut ista venit à finibus terræ, audire sapientiam Salomonis, qui interpretatur pacificus: sic quilibet fidelis debet laborare: vt videat Christum in suo pacifico Regno, hic debet esse finis nostri laboris.

Sequitur, *cum autem immundus spiritus*, &c. hæc autem dixit Iesus de Iudæis, qui recipientes legem, expulerunt Diabolum: sed spreta lege diabolus reuertitur ad eos, velut ad locum suum: Ad nostram ergo dicitur doctrinā: vt postquàm benefaciēdo expulimus diabolū, perseuerare debemus, ne ad nos reuertatur iterum. *Perseuerantia necessaria.*

Sequitur, *adhuc eo loquente*, &c. nam qui appellauit fratres voluntatem patris sui facientes, magnum ostendit dilectionis profectum habere, scilicet acquirere Christum pro fratre: rogemus Dominum, Amen.

FERIA QVINTA POST I. DOminicam in Quadragesima.

Quomodo milites debent scire permutare castra, siue campum.

Sermo IX.

Egressus Iesus secessit in partes Tyri & Sidonis. Matt. 15. inter cetera necessaria in opere bellico est scire permutare castra, seu campum: nam in permutatione castrorum multoties cōsueuit exercitus offendi ab hostibus, & ideo sūma cautela est adhibenda: vt taliter moueātur castra, ne patiantur iacturā, & dicimus quòd cōtra mutationem castrorum, quatuor sunt attendenda. *Matth. 15.*

Primò, quod ab hostibus nesciatur: nam vt dictū est in ipsa mutatione hostis potest multū offendere: Ideo hoc debet fieri ipso ignorante: vnde narrat Frontinus, quod Darius vt falleret Scythas, in suo discessu canes, & asinos ligatos in castris reliquit, quos cum latrantes hostis audiret, Darium remanere credidit: Item refert de Spartano, qui cum a Varlio proconsule præclusus esset; palis fixis erecta cadauera adornata veste, atque armis, vana imagine deluso hoste exercitum suum noctis silentio eduxit. *In mutatione castrorū quatuor sunt necessaria. Primò quod ab hostibus nesciatur.*

Secundò, quòd impediens remoueatur. ita debet esse intentus, & alia præparare: vt dato quòd hostis aduertat, minime tamen offendat: vnde Frontinus refert, quòd Haymo ab hostibus clausus, locum præuidens ad fugiendum aggestibus plenum incidit: & cum hostis cætera loca teneret, ipse per flammam, cum suis omnibus scutis ora tegentibus, euasit hoste vidente: Idem dicit, quòd de Spartano de quo facta fuit mentio, cum deinde esset obsessus ea parte, qua erat mons, & in omni custoditus ab hostibus: ex vimine syluestri catenas fecit, per quas dimissus non solum euasit, verum etiam inopinate partem hostium sic triuit: vt de eis septuaginta octo interimeret. *Secūdò quod impediens remoueatur.*

Tertiò: quòd celeriter agatur: nam cum cito quis velociter fugit, non ita capitur, vel offenditur: narrat prædictus Auctor, quòd Cimitius consul in Liguria dimisso per angustias exercitu, cum iam omnibus aduersaretur, de industria cuiusdam militis Numidas nomine, ad augendum sui contemptum labi equos per ludibriū fecit: Ad quod vidēdum laxatis ordinibus, barbari in spectaculum sunt resoluti: quod vt aduertit cū suis paulatim succedētib⁹, additis calcaribus per medias hostiū stationes erupit, veniētēsque in arctos agros necesse fuit Liguribus ordinem exercitus permutare. *Tertiò quod celeriter agatur.*

Quartò, quod viriliter perficiatur: nam in ipso motu multum consueuerunt terrere armis, & tumore, ac dicere turpia, & opprobriosa: ideo opus est audacia, & fortitudine, ne per hoc dimittatur, quin melioratio *Quartò quod viriliter perficiatur.*

campi assequatur: vnde Alexander prohibente Poro Rege Indorum traiici exercitum per flumen hidaspen aduersus aquam statim præcurrere iussit suos, quod videntes Barbari, audaciam militum diffugerunt.

Patet itaque, quòd in remotione campi debent esse quatuor, scilicet quod ab hostibus nesciatur, quòd impediens remoueatur, quòd celeriter moueatur, & viriliter perficiatur.

Hæc quatuor, spiritualiter loquendo requiruntur in nobis: nam dum sumus in peccato sumus in malo campo, ideo oportet campum malum nos permutare: quatuor ergo debemus facere.

Primo campum mouere, quòd est separationem à *Hiere. 9. Apoc. 18.* peccatoribus, Hiere. 9. *recede de medio Babylonis*. Apocalyp. 18. *exite de Babylone popule meus, ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius accipiatis*, Babylon *Babylon confusio.* confusio interpretatur, significat peccatum, siue peccatores, de quorum consortio separari debemus, ne participantes *Num. 6.* in culpa, participemus in pœna: vnde Num. 6. præcepit Moyses filiis Israel: vt separarentur à tabernaculis Chore, Dathan, & Abiron, dicens *recedite à tabernaculis ipsorum impiorum hominum & nolite tangere, quæ ad illos pertinent, ne participetis in peccatis eorum*, legatur historia.

Secundò debemus impedimenta deponere, hoc est vitia deponere, quæ sunt duo principaliter ad præsens scilicet acedia, & vana gloria: primò acedia, quia non sufficit mala non agere, sed studeat bonis operibus insudare: vt dicit Gregorius, & dicit, non sufficit *Rom. 12.* à peccatoribus separari, nisi bonũ operetur: vnde Rom. 12. *fugientes malum, adhærentes bono*, secundo vana gloria est deponenda, vt de bono, quod facimus, non superbiamus: sed potius humiliemur, iuxta illud, *quanto maior es* supple in virtute, *humilia te in omnibus*. in figura huius præcepit Dominus Iosue: vt currus hostiũ combureret, & equos subneruaret, nec vllas reliquias *Iosue 11.* post se relinqueret: Iosue 11. per currum grauitas acediæ, & per equorũ pulchritudinẽ vana gloria intelligitur: vtrumque istorũ remouere debemus in via nostra.

Tertiò debemus velociter currere, scilicet ad pœnitentiam, & Christi misericordiam: vnde Hieronymus, in epistola sua, ille laudatur, ille prædicatur Beatus, qui cum cœperit cogitare, non solum non facit sed etiam interficit cogitatus, & allidit eos ad Petram, *Iudic. penult.* Petra autẽ erat Christus: vnde Iudicum penult. scribitur quòd fugati filij Beniamin, multi mortui sunt, scilicet viginti quinque millia: Pauci qui remanserunt, fugerunt per desertum vsque dum venirent ad Petram Remon: qui vltra non sunt fugati, filij Benjamin omnes sumus, id est doloris: quia cum dolore nascimur, nutrimur, & morimur, persequuntur nos inimici nostri, debemus fugere per desertum pœnitentiæ vsque dum veniamus ad petram Remon, id est Christum. Remon interpretatur celsitudo.

Quartò debemus audacter perseuerare, quamuis enim aspera sit pœnitentia, non tamen debemus deserere ipsam: quia non sunt condignæ passiones huius *Rom. 9.* temporis ad futuram gloriam, Rom. 9. vnde quanto magis despicimur, tanto magis debemus agere pœnitentiam: Et pulchrum exemplum ponit Gregorius in libro Dialog. narrat enim quendam fuisse Anconæ, nomine Constantius, in Ecclesia Sancti Stephani eiusdem ciuitatis mansionarij functus officio seruiebat, cuius sanctitatis opinio sese ad notitiam hominum dilatauerat: nam quodam die dum in lampadibus oleum deesset, ipsas lampades impleuit aqua, quæ arsit, vt oleum: magna sanctitas mutat naturam elementorum: sed maior fuit ex humilitate: nam *Humilitas à sanctis maximè colenda.* cum quidam Rusticus de longinquo ad eum venisset causa videndi, inuenit eum lampades reficere, erat autem pauper, & despectus: at ille interrogando quis esset, didicit eum esse, qui lampades reficeret, qui despiciens eum dixit, ego grandem hominem credidi: Iste autem de homine nihil habet, quem vt Constantius audiuit mox lampades deserens in amplexum eius venit, & deosculans eum dixit, tu solus in me oculos apertos habuisti; Ex qua re, vt dixit Gregorius: Pensandum est, cuius apud Deum humilitatis fuerit, qui despicientem se Rusticum magis adamauit, sic debent vere pœnitentes facere, quod propter despectiones hominum bonum non deserant: posset etiam hic adduci historia de Dauid, quando saltauit coram arca, & vilipensus est ab vxore sua. 1. Reg. 6. Patet ergo, quòd peccata debemus relinquere, vitia deponere, pœnitentiam agere, constanter perseuerare. *1. Reg. 6.*

Hæc quatuor per ordinem notantur in Euangelio hodierno ad commendationem mulieris Cananææ.

Primò ponitur vtilis peccatorum derelictio, *egressa de finibus illis*: secundò ponitur commendabilis vitiorum remotio, *Domine miserere mei*: tertiò immutabilis perseuerantia, *Iesus respondit, non est bonum sumere panem filiorum*, &c. vel Iesus non respondit verbum: quartò ponitur desiderabilis impetratio: *Mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis*.

Circa primum egressa de finibus illis, Cam, vnde denominatur Cananæa, filius fuit Noë, qui maledictus à patre, factus aliorum seruus, significat peccatores, qui sunt serui peccati, à quibus exemplo huius mulieris debemus recedere: sequitur Domine miserere mei, dictum fuit duo esse vitia impedientia nostrã viam, scil. acedia, & vana gloria, quæ duo remouit à se hæc fœmina, vanã gloriã: quia non erubuit confiteri suã culpã, dicens: *Domine miserere mei, filia mea male à dæmonio vexatur*. Secundò acediam: quia non destitit clamare, & si Dominus non responderit ei verbum, dixerunt discipuli *dimitte eã, quia clamat post nos*, sequitur, *Iesus respondit, non est bonum sumere panem*, &c. à Christo appellatur canis, & quasi spreta non destitit preces fundere, & se amplius humiliare, & dicere: etiam Domine: *nã, & catelli comedunt de micis, quæ cadunt*, &c. Sequitur, *ô mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis*: Concedat nobis Dominus istam mulierẽ imitari, Amẽ. *Peccator seruus peccati.*

Feria sexta Post I. Dominicam Quadr.

Quæ sunt illa, quæ parant victoriam, & procuranda sunt ante pugnam.

Sermo X.

Ioan. 5. ERat dies festus *Iudæorum*, &c. Ioan. 5. In omni pugna, sex consueuerunt victoriam parare. *Sex victoriã parant.*

Primò aptus locus, de quo dictum est superius, quod ad obtinendam victoriam multum confert, vnde in hoc debet attendere Dux, vt meliorem locum accipiat. Narrat Valer. lib. 5. quòd Annibal apud Cannas cum cognosceret flumen, quod hodie dicitur Osfidus, vltra naturam aliorum fluminum, magnum ventum mane mittere, qui arenam, & puluerem commouebat: ita constituit suum exercitum vt ventus ille Romanis in ora, sibi à tergo percuteret, quibus incommodis illam memorabilem obtinuit victoriam: quia vt dicitur, tres modios annulorũ aureorũ Carthagini remisit, vt ostenderet, quanta fuerit multitudo interfecta popularium, si tanta fuit nobilium. *Primò aptus locus.*

Secundò congruum tempus, debet enim semper tẽpus eligi: in quo exercitus sit magis aptus ad pugnam, quàm hostes: vnde Frõtinus dicit: quod Imperator Vespasianus cũ in exercitu contra Iudæos esset prope Hierusalem, antequàm ciuitatem obsideret, per octo dies *Secundò congruũ tempus.*

fecie

fecit quasi in campestri pugna positus, qui cum cognouisset Iudæos die sabbathi nihil velle agere, tunc ipse aggreditur eos, & vicit, & quos fugauit in Hierusalem inclusit, & non inde de obsidione recessit, donec omnes exterminauit.

Tertiò populi multitudo. Tertiò plurimus populus: multitudo enim multum facit ad victoriam, vt dicit Petrus 2. Politic. Sicut maius pondus magis trahit: vnde recitat Frontinus, quod Venturius Princeps cum in exercitu contra Regem Parthorum esset, haberétque maiorem populum, sed expectabat de Cappadocia Sagittarios. erat itaque Rex Parthorum vltra flumẽ Euphratẽ, & ipse citra, sed Parthi pontem faciebant ad transeundum, timuit iste, & inuestigauit si aliquis proditor esset, reperit, quod erat quidam Farneus, nomine Cirestes, hic omnia reuelabat aduersariis, quem ipse vocauit, & suum secretum consiliarium fecit, & quicquid timebat optare se fingebat, & econuerso, timebat autem, ne Parthi transirent, antequàm Sagittarij venirent, & hoc finxit se optare. Dixitque illi: Gaudeo, quod Parthi transeant, quia ascendam super istum montem, & solum cum lapidibus me defendam: sed si non transirent hac, sed magis superius irent, venirént que post me, & perderem, hoc ille statim retulit, quod facientes Parthi ambulauerunt per 40. dies inter montes, sicut ille dixerat. Interim venerunt Sagittarij venturi, & occurrit illis fugatis, & cum æquali numero esset, vicit, & Parthorum Regem interfecit.

Quartò corporis fortitudo. Quartò forte corpus, nam fortitudo corporalis maximè facit ad victoriam, & plus faciunt pauci fortes, quàm, multi debiles: legitur enim quod Darius volens terrere Alexandrum ex multitudine populi, misit sibi manticam plenam seminibus papauerum: dicens in Epistola: Significamus tibi per hæc grana papaueris multitudinẽ nostri exercitus: quia sicut ipsa numerari non possunt, ita noster populus. Alexander autem, accepit de seminibus illius, & comedens dixit, video sunt multi homines illi, sed molles, & remisit sibi modica grana piperis, dicens. Pro sementibus papaueris misimus tibi piper: vt cognoscas, quod multitudo papaueris huiusmodi, paucissimi piperis acumine subiugabitur.

Quintò sagax animus. Quintò sagax animus, non sufficit fortitudo, nisi sit prudentia, refert Valer. lib. 7. quod Metellus Consul in Hispania, cum aduersus Celtiberos Vrbẽ Trebiã obsideret, & nulla vi capere posset, vsus est astutia, nã obsidione recedens: modo in vna parte, modo in alia cœpit currere, & aduersarij ipsum sequebantur. Interrogatur à quodã amico, quare sic discurreret, & in nulla parte staret? Respondit, si mea tunica sciret: eam protinus cõburerem, quod euenit: nam cum totam prouinciam errore implicaret, vt nullus sciret, vbi castra figere deberet, statim Trebiam petiit, & inopinare expugnans cœpit.

Armorum habitus. Sextò armorum habitus: satis homo posset etiam sagax, & fortis, quod si inermis nunquàm vinceret. Vnde narrat idem Valerius. lib. eodem, quod Scipio ex Sicilia, nolens inuadere Africam, habere volebat trecentos equites Romanos, quos habebat pedites, & inermes: & cum subito non posset habere arma, præcepit trecentos iuuenes nobilissimos, de Insula armari, & eos sequi equites in Africam, qui propter breuitatem temporis, & belli periculum rogabant eum ab hoc desistere, qui dixit se tale habere præceptum à Senatoribus: verumtamen ob amorem ipsorum non curare solum quod darent arma, & equos illis Romanis peditibus: patet ergo, quod, quod ad habendam victoriã, sex sunt necessaria locus aptus, congruum tẽpus, plurimus populus, forte corpus, sagax animus, & amorũ habitus.

Spiritualiter, ita suo modo debet esse iusta lex in spirituali pugna.

Rom. 8. Primo locus, qui est anima: vnde Rom. 8. *Si secundum carnem vixeritis moriemini, si autem spiritu facta carnis mortificaueritis viuetis*, ideo scriptum est. Nemo cum vxore sua pergit ad bellum, id est cum carne. Hierony. in Epist. ad Eustochium.

Secundò tempus, id est homo debet esse in gratia Dei. 1. Cor. 5. *Hortamur vos, ne in vanum gratiam Dei recipiatis*, &c. Et sequitur: *ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis.* *1. Cor. 5.*

Angeli virũ iustum comitantur. Tertiò multi populi, id est, multitudo Angelorum, semper enim virum bonum comitantur Angeli: vnde Psal. *Angelis suis mandauit de te*, &c. Experimenta multa sunt de Angelorum custodia, & comitia, vt Psal. in historia sancti Bartholomæi Apost. quem Angeli non sinebant fatigari, exemplum secundum, de Beda presbytero: hic etiam posset adaptari factum Elisæi, quando dixit, *plures sunt nobiscum, quàm cũ illis* 1. Reg. 6. *1. Reg. 6.*

Quartò fortitudo, scilicet spes, Augusti. ad Heremitas: Quomodo fugimus ad tenendam propositam spem, quam habemus tutam ac firmam, tanquàm ancoram fidei nostræ. Psal. *In Domino speraui, non timebo quid faciat mihi homo.* *Psal.*

Quintò sagacitas, id est fides, quia sine sapientia, & sagacitate, impossibile est obtinere victoriam temporalem: ita nec sine fide spirituali potest haberi victoria, *sine fide impossibile est placere Deo.* Iac. 1. hoc est, quod dixit Iosaphat. 2. Paralip. 2. *In medio populi congregati, credite in Domino nostro, & securi eritis.* *Iacob. 1. 2. Paral. 2.*

Sacramenta, arma sunt necessaria. Iudith. 7. Sextò arma sunt necessaria, scilicet sacramenta, quibus inimici non valent resistere, vnde legitur in figura Iudith. 7. quod post mortem Holofernis exierunt filij Israel, a quibus fugatus est exercitus inimicorum, filij Israël sunt fideles, qui armati Sacramentis Ecclesiæ fugant aduersarios, vnde quilibet fidelis, hæc arma semper habere debet, maximè in morte, exemplo Beati Patris Augusti. qui quantucumque sanctus foret, voluit tum in fine sumere Eucharistiam.

Sex nobis cõferunt victoriam spiritualem. Et sic habemus illa sex, quæ conferunt victoriam, quibus ante Christi aduentum eramus priuati, & eorũ oppositis aggrauari, sed ipse veniens omnia nobis cõtulit, & contraria remouit, vt patet in miraculo, quod hodie ipse fecit de languido, vbi ostenditur, quod ante Christi aduentum, humana natura multis defectibus erat grauata, & principaliter in sex, quæ ponuntur in sex prædictis.

Primum. Primo locus, in quo debebamus quiescere, non erat in anima, sed in carne: vnde erat piscina quinque porticus habens: secundo tempus, tempus non erat in gratia, sed in lege, quia die sabbati: tertio multitudo erat in paucitate, nam dixit ille: Domine hominem non habeo: quarto fortitudo erat in debilitate, quia 38. annos habens in infirmitatibus: quinto prudentia, & sagacitas erat in simplicitate, quia nesciebat, quid faceret: sexto armatura erat in nuditate, quia pauper, in grabato solus iacebat.

Circa primum: vnde erat piscina, per piscinam corpus intelligitur, quod more piscinæ ventis, & vnda contrarietur: quinque porticus, quinque sensus pleni infirmis, quia quilibet sensus pluribus infirmitatibus erat infectus.

Secundum. Sequitur secundum in die sabbati: sabbatum præcipiebatur in lege, in quo nullus debebat operari: quia tempore legis, nullum opus erat perfectum.

Tertium. Sequitur tertium: Domine, hominem non habeo, nã antea Angeli non ita ministrabant hominibus. Cuius opera promittebant se operari, quod postea non.

Quartum. Sequitur quartum, 38. annos habens in infirmitate sua: numerus iste, vt sancti dicunt, est imperfectus, & significabat, quod tota vita nostra erat imperfecta, & mala: De quinto nihil reperitur hic.

Sextum. Sequitur sextum: pauper in grabato: ecce quomodo genus humanum erat afflictum, sed veniens Christus sua pietate liberauit eum, Primo de loco, quicum videtur, recederet, secundo de tempore, quia in die festo, quod significat tempus gratiæ, tertio de solitudine, quia associauit eum reliquæ turbæ, quarto de

debilitate, quia curauit eum ab infirmitate: quinto à simplicitate, quia fecit se ab ipso in templo cognosci, sexto de nuditate, quia vestiuit eum sanctitate, dicens, *vade & amplius noli peccare.* Rogemus ergo ipsum, vt similiter nos adiuuet, Amen.

Quantum ad arma dico, quod sunt sacramenta, quibus armamur, & fortificamur, quæ sacramenta fluxerunt à Christo, qui est piscina habens quinque porticus, id est quinque plagas.

Sabbatho Post I. Dominicam Quadr.

Qui sunt bellatores meliores: rustici, an nobiles

Sermo XI.

Matt. 17. ASsumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, &c. Matth. 17. Consueuit quæstio quædam de pugnatoribus poni, qui sunt meliores ad bellum, rustici, vel vrbani; sed processum huius quæstionis sic est agendum. Primo ostendere aptitudinem rusticorum, quam habent ad pugnam: secundo bonitatem nobilium, quæ consueuit inducere victoriam: tertio determinare dubium propter diuersorum materiam.

Rustici bello idonei & qua de causa. Propter primum sciendum, quod rustici multum videntur ad pugnam apti: nam aptitudo pugnatorum vt ostensa fuit superius, est in bello sufferre victus paucitatem, quietis asperitatem, vigoris stabilitatem, membrorum mobilitatem, mortis impauiditatem; hæc omnia habent rustici melius, quàm nobiles: quia defectum victus melius sufferunt, cum plurimum grosso pane, & aqua vescantur: quietis asperitatem, cum in campis, & male dormiant, vigoris stabilitatem, cum duriores, & robustiores appareant; membrorum mobilitatem, quia quotidie arando, & incidendo laborant: mortis impauiditatem, quia modicum de vita curant: ponderum assiduitatem, quia lapides, ligna, & multa alia portant; propter hæc omnia, maximè videntur apti ad pugnam, vnde Vegetius dixit: miramur posse dubitari aptiorem armis, etiam rusticam plebem.

Duo in pugna maxime necessaria. Propter secundum sciendum, quod in pugna duo sunt necessaria, scilicet abhorrere fugam, & habere prudentiam, hæc duo magis sunt in nobilibus: qui cum ipsi optant honorari, ne vilipendantur, abhorrent fugere: vnde recitat Phil. 3. Ethic. quod hæc fecit Hectorem audacem, dicebat enim, si de pugna fugiam, Palamedes mihi redargutionem ponet: sic Diomedes factus est strenuus: quia dicebat, si in bello terga vertã Hector cum concionabitur cum Troianis dicet, à me deuictus est Diomedes, prudentia etiam, & astutia maximè est opportuna, nam aliquando plus facit vna astutia, quàm fortitudo magna, & habere homines nobiliores, seu sagaciores. Vnde Romani semper meliores Principes mittebant ad pugnandum contra hostes, ideo obtinuerunt Monarchiam in toto mundo & hoc propter bellatorum prudentiam, & bellandi experientiam: nam, vt dicit Vegetius, Quid potuisset exercitus Romanorum aduersus multitudinem Hispanorum, contra dolos Afrorum, & prudentiam Græcorum: nisi prius fuissent exercitati in armis, & magis habuissent bellandi industriam? nam industriam, & exercitium armorum, magis habent, nobiliores, quàm rusticales: ergo magis sunt apti ad pugnam.

Duplex bellu equestre & pedestre. Propter tertium est dicendum, quod hanc quæstionem oportet soluere propter diuersam materiam: nam duplex est bellum, scilicet equestre, & pedestre: in bello equestri nobiles sunt meliores rusticis, & quamuis aliquando non sint ita fortes, equus tamen supplet defectum fortitudinis, in pedestri autem pugna rustici sunt meliores, quia melius sufferunt labores, omnes tamen optime pugnant. Vnde Vale. lib. 2. refert, quod cum Fuluius fractus Capuã obsideret, & equites Romani, nullo modo Capuanis possent æquari, de concilio Centurij nomine Nemi, Rustici pedites iuuenes tamen, & leues cum equitibus mixti sunt, qui cum telis, & amplis gladijs equos inimicorum vulnerauerunt: vnde Capuani resistere non potuere, & ideo Romani obtinuerunt, & de eis gloriosissimam victoriam habuerunt.

Spiritualiter loquendo, & moraliter, per ista duo genera pugnatorum intelligo duo genera Catholicorum nam aliqui sunt actiui, aliqui contemplatiui: actiui assimilantur laborantibus, & contemplatiui nobilibus. *Actiui & contemplatiui nobiles.*

Primò actiui assimilantur laborantibus, quia quotidie exercitantur in laboribus corporalibus, & operibus misericordiæ: nam pascunt famelicos, potant sitibundos, vestiunt nudos, recipiunt peregrinos, visitant infirmos, & redimunt captiuos: omnia hæc sunt opera practica, & ex istis ostenditur sapientis consiliũ Eccl. 9. *Quodcunque potest manus tua, incessanter operare*, & Apostoli exemplo. 1. Corint. 10. *Vsque in hanc diem esurimus, & sitimus, colaphis cedimur, & laboramus manibus nostris*, 1. Tim. 1. *Inter nos gratis non manducamus panem ab aliquo, sed in labore, & fatigatione, nocte & die laborantes*: & isti cum adiutorio diuinæ gratiæ, carnis vitia superant, quod figuratur in illis tribus pueris missis in fornace ignis, sicut legitur in Prophetia hodierna: nam actiui sunt in fornace corporis: vbi est vitiorum flamma, sed cum diuino adiutorio significato per Angelum, illæsi conseruantur. *Eccl. 9.* *1.Cor.10.* *1.Timo.1.*

Secundo cõtemplatiui assimilantur nobilibus, quorum est more nobilium præcipere, & ordinare, & mundanis negotiis se non implicant; sicut erat consilium Moysi: quia erat contemplatiuus, & cum Deo loquebatur, vt terrenis negotiis populi, stulto labore non deseruiret, sed solum in his, quæ ad Deum pertinebant præesset. Exod. 18. vide: vnde supra 8. *Videbar fortis in bello, intrans domum meam quiescebam.* Hæc duo genera hominum veniunt ad constructionem ciuitatis Dei, quod figuratum est Hier. 4. vbi dicitur, *quod pars populi faciebat opus, & pars alia custodiebat, & cum armis descendebat.* Per facientes opera, intelliguntur actiui, & per facientes custodiam, contemplatiui. Ambo isti ædificant Hierusalem, illi manibus operando, isti orationibus custodiendo, & munitionibus ordinando. *Contemplatiui assimilantur nobilibus.* *Exod. 18.* *Hier 4.*

Ista duo requiruntur in pugna spirituali, quia istis duobus ostendit Dominus gloriam suam, sicut patet in hodierno Euang. vbi fit mẽtio de transfiguratione facta in monte, vbi in corpore glorificato apparet in Euang.

Primo ponitur assumptio, cum dicitur, *assumpsit Iesus Petrum, Iacobum, & Ioannem*: secundo ponitur contemplatiuorum apparitio, *& ecce apparuerunt eis Moyses, & Helias, loquentes cum Iesu, & ecce nubes lucida obumbrauit eos*: tertio ponitur totius Trinitatis expressa notificatio, *& vox Patris intonuit*: quarto ponitur humanæ fragilitatis demonstratio, *audientes ceciderunt*: quinto ponitur visionis celandæ admonitio, *& descendentibus illis præcepit.*

Circa primum, assumpsit Petrum, Iacobum & Ioannem: illi Apostoli assumpti actiuos significant, & sunt tres ad significandum tres status in Ecclesia, scilicet coniugatorum, per Petrum, continentium per Iacobum, & virginum per Ioannem: sequitur secundum apparuerunt Moyses & Helias, isti significant contemplatiuos, quia ambo non corporaliter, sed spiritualiter viuebant: quia Moyses facie ad faciem cum Deo locutus est, & legem ab ipso recepit, ipsamque populo docuit, Helias etiam in montem Dei Oreb ascendit, vbi sibi Deus locutus est, & Sacerdotes, & Regem reprehendit, & admonuit, vt patet 3. Reg. 17. Sequitur tertium, nubes, Filius apparuit in carne, Pater in voce, & Spiritus sanctus in nube: sequitur quartum: Audientes ceciderunt: quia vt dicit Chrysosto. *Iacobus, Petrus & Ioannes quos designant.* *3.Reg.17*

Humana

Humana fragilitas aspectam maioris gloriam sustinere non valet, & quia nubes operuit eos, vocem Patris audierunt: quos tandem tangens Christus fugauit ab eis timorem: sequitur quintum, & descendentibus illis de monte præcepit nemini dixeritis, secundũ Glossam: quia populo promulgata ista visio passionẽ impediuisset, vel quia tanta gloria prius visa, & postmodum passione ostensa, scandalum generasset. Concedat nobis Dominus, actiuos, & contemplatiuos esse: vt ad montem cœlestem peruenire valeamus, & gloriam Dei videre, & frui possimus, Amen.

DOMINICA II. IN QVADR.

In quibus debent instrui pugnatores, & quid Dux exercitus facere debeat.

Sermo XII.

Matt.17. Assumpsit Iesus Petrum, &c. Matth. 17. Euangeliũ istud heri, & hodie in Ecclesia legitur, & ideo bis prædicatur de eo, heri prædicauimus exponentes illud per actiuos, & contemplatiuos, qui significantur per nobiles, & laboratores: hodie dicimus in quibus debent etiam esse instructi pugnatores, & quando dux aut magister equitum debent exercitum ducere.

In quinque debent esse instructi bellatores. Primo sciendum, quod in quinque debent esse instructi bellatores: primo in lapidum proiectione cum manibus, & funda: nam aliquando aduersariorum impetus melius lapidibus, quàm aliis armis prohibetur. Vnde Vegetius narrat, quod funda primo inuenta est, in quadam insula maris, quia homines illi non poterãt pyratarum impetum inhibere, nisi cum lapidibus: vnde omnes assuefaciebant cum funda lapides proiicere, in tantum vt matres non darent paruulis cibum, nisi prius cum funda bene, & directè proiiciebant.

Secundò debent instrui in clauarum, & plumbatarum percussione: occurrit enim in pugna, quod vna pars immisceatur cum alia, ita quod manualibus alterum percutiat, & oportet militem instructum etiam ad percutiendum cum ense, & gladio, claua, & aliis armis: vnde narrat Vegetius, quod Romani ad omnes istos actus assuefiebant in campo Martio: vbi figebantur pali, & iuuenes contra illos palos, vel contra hostem ibant, & modo percutiebant in summitate, & modo in medio, & ita faciebant actus cum clypeo, & palis, ac si in exercitu essent, & ita instruebantur tempore pacis, & ab ipsa iuuentute, vt tempore belli in pugna optime se haberent.

Tertiò debent instrui in sagittarum, & iaculorum emissione: nam siue sagittas emittere, & iacula, & lanceas proiicere, maxima est vtilitas, tam in defensione sua, quàm in offensione inimicorum: vnde Scipio cum auxilio sagittariorum vicit Africanos: semper enim prima acies erat ex sagittariis, qui ita debilitabant hostes, quòd resistere non poterant.

Quartò oportet instrui in aquarum natatione; multoties enim expedit flumina magna transire, vbi oportet scire natare: vnde Romani ad hoc prouidentes, semper suos iuuenes natare faciebant in Tyberi, & etiam equos, vt tam equi, quàm homines, & tam equites, quàm pedites natare scirent. Refert Valerius lib. 3. quòd Etrusci venerunt Romã cum exercitu valde magno, qui versus pontem, vt transirent Tyberim properabant: destructa erat Roma, si pontem transibant, & nullus resistere poterat: sed quidam Horatius nomine, armatus exiuit, & in capite pontis resistit, donec sui pontem diruerent, ac deinde in Tyberim se proiecit: qui ita bene natauit, quòd altitudine non conquassatus, nec armorũ pondere pressus, nec sagittis quæ vndique mittebantur, illæsus ad suos natando reuersus est: vnde dicit Valerius, non tantũ anima, quã natando commendandus fuit, & dicere poterant Etrusci, Romanos vicimus, & ab Horatio victi sumus.

Quintò in equorum ascensione, multum expedit militibus equos scire ascendere, & in eis sedere; occurrit enim aliquando hostibus pressura: nisi festinanter equos valeant ascẽdere: quare Romani faciebant equos ligneos paruulis suis, in quibus equitare docebant eos. Prima probitas Alexandri ista fuit: quia equitauit vnum equum, quem nullus equitare poterat, nomine Bucefalus, cuius subsidio à multis periculis extitit liberatus. Patent igitur ea, quæ debent facere milites.

Propter primum sciendum; quòd duo debent facere Principes, dum ducunt exercitum: Primò eos confortare, ne timeant: Secundò monere vt fideles existant.

Primum est necessarium pro tanto: quia occurrit aliquando nouitas, qua tenetur exercitus: vnde decet tunc Principem dum talia eueniunt; timorem à militibus remouere: vnde recitat Frontinus, quod Paris, dum in exercitu suo esset, fulgur cecidit: ergo territi milites, vocauit omnes, & coram eis de lapide cũ ferro faciliter ignem excussit, dicens, non ergo miremini si nubes simul collisæ emittunt ignem. Agachas Syracusanus in exercitu contra Carthaginenses, cum milites mirarentur de eclypsi Lunæ, dixit: hæc pertinet ad cursum naturæ, non ad nostrum propositum: Epaminundas in exercitu contra Lacedæmonios: quia cecidit scamnum in quo sedebat, dicebant milites malum esse signum, qui dixit; immo hoc est signum, quòd prohibemur sedere, dum debemus pugnare. Semptonius consul in exercitu suo contra Picientes, vel Picenos facto terræ motu vtrumque turbauit exercitũ, qui confortans suos dixit, hoc est signum victoriæ: & statim in aciem hostium irruit, & vicit: omnia hæc Frontinus. Secundò debet præcipere, vt fideles existãt, vt non reuelent secreta: multũ malũ facit reuelatio secretorũ, & habet non parum impedire in suo negotio: vnde Carthaginenses cũ viderent Alexandrũ multum exaltari, & resistere non possent sibi, miserunt Amilcharẽ speculatorẽ: vt simulato exilio veniret in amicitiam Alexandri, quod fecit ille, & omnia secreta sua retulit suis: quare Alexander non modicum impeditus fuit.

Hæc omnia spiritualiter, & moraliter intelligenda sunt,

Et primò quidem dictum est de pugnatoribus: quod quinque debent scire facere: quæ significant quinque perfectiones, quas debet habere fidelis Christianus. *Quas perfectiones debet habere Christiani.*

Primò lapides proiicere, id est diuitias dimittere, quæ lapidibus assimilantur ex grauitate, vnde quàm sint graues ostendit Apostolus, 1. Timo. 6. *qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt in interitum, & perditionem*: quod autem hæc grauia debeant milites Christi proiicere, patet Luc. 14. *qui non renunciauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* *1.Timo.6.* *Luc.14.*

Secundò cum gladio, vel ense pugnare, id est carnis vitia extirpare, Ezec. 5. *Fili hominis sume tibi gladium acutum, & radentem pilos*, id est peccata, vnde in figura legitur Cantic. 3. *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi, vniuscuiusque ensis super femur suũ propter timores nocturnos*: Salomon quilibet fidelis dici potest, qui pacificè viuere cupit: cuius lectum, scilicet conscientiæ custodiunt armati, id est virtutes, vel sacramenta, quæ sunt arma nostra, & vniuscuiusque ensis super femur suum: hoc est principaliter ad carnis vitia extirpanda. *Ezech.5.* *Cant.3.* *Sacramenta sunt arma nostra.*

Tertiò sagittas emittere, id est verba doctrinæ docere: vnde ille Isaïas, qui ad prædicandum missus erat, dicebat, Isai. 49. *posuit me quasi sagittam electam*: vnde in figura prædicatoris dicit. 1. Reg. 21. *tres sagittas mittam contra eum*: Istæ tres sagittæ significant tria quæ debet facere prædicator, scilicet punire culpas, comminari *Isa.49.* *1.Reg.21.*

comminari pœnas, & allicere per promiſſiones.

Quartò flumina tranſire, id eſt mundum relinquere, *Pſal.* Pſal. *ſuper flumina Babylonis illic ſedimus, & fleuimus,* &c. Id eſt ſuper fluxum mundanæ vanitatis ſterimus: dum hic veximus, & fleuimus præ multis anguſtiis, & doloribus, ideo iſta flumina debemus tranſire, *Iſa 47.* Iſaiæ 47. *deſcende, & ſede in puluere filia Babylonis, & tranſi flumina.*

Quintò equos aſcendere, id eſt virtuoſè viuere, *Apoc. 19.* Apocalyp. 19. *Ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper eũ vocabatur verax, & fidelis,* ſuper quæ verba dicit Gregor. equus quippe albus eſt vniuſcuiuſque animę ſanctę corpus: quod bene nouit ab illicitis continentiæ fræno reſtringere, & curſu charitatis impulſu, in exercitatione boni operis relaxare: equitis vero nomine animam ſancti viri exprimit, quæ iumentum corporis bene ſubditum regit.

Quinque habeant milites Chriſti. Patet primo, quod quinque debent milites Chriſti habere, ſcilicet diuitias proiicere, carnis vitia extirpare, verba doctrinæ docere, mundum relinquere, & virtuoſè viuere.

Hoc faciendo Chriſtus ſuam gloriam oſtendit, vt patet in Euangelio hodierno, vbi ponuntur duo, primò bonorum militum exempla ſequenda: ſecundò Chriſti doctrina diligenda, ſurgite & nolite timere.

Primò ponit militum Chriſti exempla ſequenda: iſti ſunt quinque, ſcilicet Petrus, Iacobus, Ioannes, Moyſes, & Helias: in his ſunt illa quinque, proiicere lapides, id eſt diuitias in Petro, qui dixit, Matth. 8. *Matth. 8.* *Ecce nos reliquimus omnia,* &c. Cum gladio pugnare, id eſt extirpatio vitiorum fuit in Iacobo: Iacobus interpretatur ſupplantator, & luctator: admonitio doctrinæ verborum, quod eſt ſagittam emittere, in Ioanne: ipſe enim in Euangelio, & in Epiſtolis, ſagittat hæreticos, & admonet Catholicos tranſire flumina, id eſt mundum relinquere, in Moyſe: quia tranſiuit mare rubrum: equum aſcendere, id eſt operatio virtutum, in Helia: quia ipſe aſcendit in curru igneo, vbi erant equi ignei: vt patet 4. Reg.

Secundò doctrina Chriſti noſtri ducis diligẽda: quæ vt dictum eſt ſupra, eſt duplex, confortare milites, ne timeant: quod: fecit cũ dixit: Surgite nolite timere, ſecundo monere, & præcipere; vt fideles exiſtant, & ipſe præcepit eis dicens; nemini dixeritis viſionem hanc; &c. hoc autem dixit: In noſtram doctrinam, vt bonum, quod ſcimus, vel facimus, non debemus reuelare, & mundi gloriam quærere: quia poſtquàm Chriſtus reſurrexit: manifeſtabit, & retribuet pro eis vitam æternam, Amen.

FERIA SECVNDA POST II. Dominicam Quadrageſimæ.

De tempore ad pugnam conuenIente.

Sermo XIII.

Hebr. 8. EGo vado, & quæretis me, Hebr. 8. Quia omnia tempus habent, & bellum ſuum tempus habere debet, idcirco de tempore ad pugnam conuenienti eſt hodie dicendum. Vnde ſciendum eſt, quòd tempus hoc non debet eſſe ventoſum, non obſcurum, Sol oculos non debet percutere, ſed tergum, exercitus non debet eſſe fame, vel ſiti grauatus: quatuor ergò in tempore debent attendi: Ventus, Aër, Sol, Exercitus.

Quatuor in tempore attendenda. Primò ventus, quòd non percutiat ora pugnantium habet enim reſiſtere pugnatoribus, quando ante percurrit: non enim eſt ſimilis ratio in publicis bellatoribus, & furibus, vel latronibus, qui more lupi, contra ventum vadunt, ne ſentiantur: quia ventos tranſportat odorem, & ſonitum motus eorum.

Secundò aer, ne ſi obſcurus: quia in obſcuritate faciliter ponuntur inſidiæ: vnde recitat Frontinus, quòd Annibal in exercitu contra Fuluium, ſciens eius caſtra male munita, & nimium confidere; vno mane in aurora cum eſſet tempus obſcurum, à duplici parte aggreditur caſtra Fuluij, & Fuluius vnam partem vincens, ignorans aliam: eum Annibal inſequitur: & eius caſtra ſunt capta, & ante ac retro habens pugnam, cum octo millibus fortiſſimorum militum periit. Idem dicit, quod gener Pompeij fugans Mithridatem, tempus nocturnum elegit: vt plus infeſtaret fugientem, & ſic ſuos conſtituit quod lumen Lunæ ſibi retro, & Mithridatem ante percuteret.

Tertiò Sol, ne radij eius oculos reuerberet: quia multum offendit pugnantem: vnde narrat Frontinus quòd manu aduerſus Cimbros Theutonicos, conſtituta die pugnaturus: quoſdam milites cibatus iam bene ante caſtra collocauit: vt per aliquantulum ſpacij aduerſarios ludicro modo propugnarent, donec Sol non recte eum reſpicerȩt, deinde ordinata acie aduerſoque Sole pugnans vicit.

Quartò exercitus non debet fameſcere, vel ſitire: quia redditur debilis valde; vnde dicebat Cæſar, quòd ſi fieri poterat, melius fame, quàm ferro hoſtis vincendus erit: vnde refert Frontinus, quòd Phicrates Athenienſis, ſciens horam qua hoſtis veſcebatur, ante illam horam ſuos veſci fecit: deinde præcepit contra hoſtem ire: & infeſtando non permiſit ipſum comedere tota die, deinde reducens exercitum in armis, retinuit & celeriter paſcere fecit, hoſtis vero cum fameſceret, ad cibum capiendum feſtinabat, quem ipſe iterum aggreditur & vicit: idem dicit, quòd Scipio Africanus in Hiſpaniis cognoſcens Aſdrubalem Pœnorum ducem ieiuno exercitu proceſſiſſe in aciem, præcepit ſuis vſque in horam ſeptimam quieſceret comedere, cumque hoſtes præ nimia ſiti, ſecundò armis tanta hora fatigati, caſtra repetere cœpiſſent, ſubito dux exercitum commiſſo prælio vicit.

Ergo ſic patet, quòd tempus ad pugnam debet eſſe quietum, & non ventoſum, nec obſcurum, Sol non reuerberet oculos, & exercitus non debet fameſcere.

Iſta ſpiritualiter debent eſſe in pugna ſpirituali: *Quæ in pugna ſpirituali neceſſaria.* quia miles Chriſti non debet pugnare cum vento, id eſt cum animo odioſo: ſed quieto, & beneuolo, non tempore obſcuro, id eſt cupido: ſed claro, & charitatiuo, non tempore quo oculi obcœcantur infidelitate, non tempore famis, vel ſitis ignorantiæ.

Primò non debet pugnare cum animo odioſo: nam ſicut ventus eſt aëris turbatiuus; & in mari tempeſtatis concitatiuus, ſic eſt odium. Prouerb. 10. *Prouerb. 10.* *Odiũ ſuſcitat rixas,* & ibidem 5. *vir iracundus prouocat rixas & ſicut ventus perturbat, & obnubilat aerem, ſic odium mentem,* 1. Ioan. 2. *1. Ioan. 2. Odiũ obcæcat.* *qui odit fratrem ſuum, in tenebris ambulat, & neſcit quo vadit:* quia tenebræ obcœcauerunt oculos eius: vnde vir odio plenus, non poteſt eſſe miles Chriſti: quia ſine dilectione opera noſtra non ſunt accepta, 1. Corint. 13. *1. Cor. 13.* *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt: quia charitas benigna eſt:* vnde Iob. 1. *Iob. 16. Odium ex inferno.* in figura ſcribitur: *quia venit ventus à parte deſerti,* id eſt odiũ à parte inferni: quia à bonis deſeritur: & cõcuſſit quatuor angulos domus, id eſt quatuor virtutes Cardinales: nam odium fugat temperantiam, debilitat fortitudinem, deſerit prudentiam, & expellit iuſtitiam: vnde corruit domus, & opprimit omnes filios: quia damnatur anima, & pereunt omnia bona opera.

Secundò non debet pugnare tempore obſcuro, id eſt animo cupido: ſed liberali & claro, dicitur enim cupiditas tempus obſcurum, pro tanto: quia eſt aptum ad malum, & non ad bonum, eo quòd *radix omnium malorum eſt cupiditas,* *Cupiditas mentem obtenebrat. Auaro non prodeſt aurũ.* 1. Timoth. 2. & ſicut cœco non

prodeſt

prodest lumen, sicauaro non prodest aurum, Ecclesiastici 14. viro cupido, & tenaci sine ratione, non est substantia, & ideo miles Christi cupidus esse non potest, figura habetur Iudicum 7. vbi legitur de Gedeone, quòd pars illa populi, quæ curuatis genibus bibit, non fuit ducta ad bellum, significans quòd illi, qui toto animo proni sunt ad mundum, non sunt apti ad spiritnale bellum: sed illi, qui tantum necessitatem, & non superfluitatem volunt: vnde dixit Sapiens, Prouerb. 30. & Tobiæ. 3. *diuitias, & paupertates non dederis mihi: sed tantum victui meo tribue necessaria.* *Eccles. 14. Iud. 7. Prou. 30. Tob. 3.*

Tertiò Sol non debet esse ante oculos, id est errore, vel infidelitate cœcari: nam error potest Soli, qui oculos percutit, assimilari: eo quòd hæreticus putat se clarè videre, & intelligere: sed lumen istud obcæcat, & non illuminat: vnde de isto Sole scribitur Isaiæ 28. *Confundetur Sol, cum regnauerit Dominus exercituum, in monte Sion, & in Hierusalem, & in conspectu seruorum suorum fuerit glorificatus, tunc enim confundetur,* &c. error, & infidelitas: quando Dominus regnabit, id est iudicabit: quia tunc apparebit, quod hæretici malè senescunt de fide, qui vsque in illum diem, in suo sensu perdurant, & isti non possunt esse Christi milites: quia displicet sibi infidelis, Ecclesiast. 5. & ad Hebræos, *sine fide impossibile est placere Deo*: vnde in figura habetur 4. Reg. 23. quòd Rex Iosias combussit currus Solis igne, Iosias interpretatur voluntas diuina, & hic est Christus, qui fecit voluntatem patris sui, qui currus Solis, id est animas hæreticorum, quæ sunt currus, & sedes infidelitatis, mittit in gehennam. *Lumen hæreticorum obcæcat. Isa. 28. 4. Reg. 23.*

Quartò non debet pugnare cum fame, & siti, id est cum ignorantia Christi: quia ignorans ignorabitur, 1. Corinth. 14. sicut enim fame, & siti debilitatur corpus, ita ignorantia debilitatur anima. Ecclesiastici. *Multa est hominis afflictio*: quia ignorat, & non sunt boni milites. Figura est 1. Reg. 21. quod Dauid fugiens solus venit ad Abimelech sacerdotem, qui dixit, pueros dimisi huc, & illuc, nunc si habes panes, da mihi: nam secum duxerat eos: quia famescebant, id est veritatem ignorabant. Ergo sic patet, quòd miles Christi non debet pugnare tempore ventoso, id est animo odioso: non tempore obscuro, id est corde cupido, non cum Sole oculos verberante, id est cum infidelitate, nec cum fame, & siti ignorantiæ: & quia Iudæi hæc non habebant; sed in his omnibus deficiebant: ideo in hodierno Euangelio de his quatuor reprehendit eos Christus. *1. Cor. 14. Eccl. 8. 1. Reg. 21.*

Primò de animo odioso, cum dicit, *ego vado, & quæretis me*, id est odio, secundum Augustinum, & *ideo in peccato vestro moriemini, & quo ego vado, vos non potestis venire.*

Secundò de appetitu cupido, secundum Augustinum in homiliis: solum terrena cupitis, & desideratis, ideò moriemini in peccatis vestris, scilicet cupiditatis.

Tertiò de infidelitate, cum ait: *Si enim non credideritis, quia ego sum*, scilicet Deus & homo, *moriemini in peccato vestro*, scilicet incredulitatis.

Quartò de ignorantia veritatis: dicebant enim, *tu quis es?* vbi Christus ostendit se verum Deum, dicens: *Principium qui & loquor vobis*: hominis filius: *quia multa habeo de vobis loqui, & iudicare: sed qui misit me verax est*: nam secundum quod homo habet iudicare: quia *pater non iudicat quenquam: sed omne iudicium dedit filio*, Ioan. 5. Secundum autem, quòd homo, misit eum pater: quia secundum quod Deus, est vbique totus; ostendit se insuper passurum; *quia cum exaltaueritis filium hominis*, scilicet in cruce; *tunc cognoscetis quia ego sum*, & omnia ista Iudæi ignorabant. *Ioan. 5.*

Rogemus ergo ipsum, vt nobis det suam gratiam, qua simus beneuoli, & non odiosi: liberales, & non cupidi: fideles, & non increduli; vel hæretici: scientes, & non ignorantes; vt non moriamur more Iudæorũ in peccatis; sed viuamus in sæcula sæculorum, Amen.

FERIA TERTIA POST II. Dominicam Quadragesimæ.

Quomodo acies debet esse ordinata per diuersos officiales.

Sermo XIV.

Super cathedram Moysi sederunt, &c. Matth. 23. *Matt. 23.* Antiquitus in exercitibus ordinatis erant sex genera personarum; Primò erat dux exercitus, & dicitur dux, quia omnium Dominus erat, & ad ipsum omnes recurrebant; secundò erant præpositi, & præfecti particulares, vtputa millenarij, qui præerant mille; centuriones, centum; quinquagenarij, quinquaginta, & decani, decem; millenarij habebant semper vexilla, & centuriones; sed quinquagenarij non semper habebant; tamen in capite habebant signum, quo recognoscebantur à cæteris, tertiò, erant consiliarij, semper enim dux, & princeps consiliarios habent, cum facienda practicant; quartò erant quidam præfecti, qui more Iudicum habebant punire delinquentes? quintò erant milites omnes æquales ordinati, & diuisi sub suis centurionibus; sextò erant magistri exercitus positi super victualibus, & necessariis pro exercitu; vnde emebant arma, & conseruabant; figebant papiliones, ordinabant campum, & curam habebant de infirmis. *In exercitu sex genera personarum.*

Ad primos, qui erant duces, spectabat prælio auaritiam abhorrere, & faciebant (vt dicit Valerius) patriæ rem, & non suam augere, & magis pauperes in diuite, quàm diuites in paupere Imperio versari malebant; vnde refert ipse Valerius in 4. lib. quòd Marcus Curtius, obsidens Beneuentum, qui dicebatur tunc Samnium; miserunt Beneuentani ei magnum pondus auri: sciebant enim eum esse pauperem; quia non nisi ligneis vasis vtebatur, & ideo crediderunt ipsum diuitem velle fieri; Qui dixit eis, reportate vestra vestris; & dicite eis, Marcum Curtium magis velle locupletibus imperare, quàm diuitem esse, & mementote me, nec acie vinci, nec pecunia posse corrumpi.

Ad secundos, qui erant centuriones, spectabat milites instruere, & eos animare: quare super primos, vel semper primo incipiebant; vnde refert Frontinus, quòd Sylla aduersus Ardelaum, cum videret tempus aptum ad bellum, accepto gladio prius cucurrit in hostes suos, dicens, si quis de me peteret; dicatis me solum pugnare, cuius rei pudore vniuersi secuti sunt eum, idem dicit, quòd Iulius cum audiret suos milites, equos non habere paratos, ipse equum dimittens pedester inimicorum aciem aggressus est, quem secuti sunt milites, & vicit.

Ad tertios spectabat consilia bona dare, non ad Ducis complacentiam, sed ad bonum Reipublicæ pertinentia: vnde Augustinus ad Bonifacium, eligit sibi consiliarios socios, Deum timentes, veritatem amantes: sæpe enim adulatores, blanda facie decipiunt animos audientium se, & perpetuæ mortis laqueis interimunt: vnde ad ædificationem debet patere, vel parere, non ad destructionem: ideo non omnis amicus consiliarius esse poterit, dicente scriptura, amici tibi sint multi, consiliarius vnus.

Ad quartos hoc est, eos qui erant vice iudicum spectabat iustè, & directè iudicare: antiquitus enim acriter puniebantur, non rectè iudicantes: vnde narrat Valer. lib. 6. quòd Cambises Rex Persarum, quendam iudicem viuum excoriari fecit: quia male suum æmulum indicauit: cuius filium supra tribunal pelle patris coopertum sedere fecit, dicens time pœnam, & fuge culpam.

Ad quintos, scilicet milites, spectabat esse humiles, non multum loquentes, abstinentes, & temperatos: vnde recitat Frontinus, quod Marcus Scaurus in suo exercitu, ita temperatos milites habuit, qood stans die tota cum eius exercitu sub arbore pomis plena, nullus militum tetigit eam: quæ, posteriori die, intactis fructibus reperta est.

Ad sextos, scilicet magistros, qui erant super opera & victualia: spectabat esse expertos, & legales: vnde nonnisi bene experti, & legales, tali officio fungebantur, sic erãt ordinati officiales in exercitibus ordinatis.

In Ecclesia diuersi sunt status. Et ita spiritualiter sancta mater Ecclesia, quæ est *terribilis, vt castrorum acies ordinata*, habet diuersos status suorum fidelium: nam aliqui sunt prælati, qui significantur per duces, aliqui prædicatores, qui repræsentantur per Centuriones, aliqui regulares, qui repræsentantur per Consules, aliqui pœnitentiarij, qui significantur per Iudices, aliqui sunt sæculares: ex quibus aliqui sunt nobiles, qui repræsentantur per milites, alij artifices, alij mercatores.

Primi sunt prælati. Primi sunt prælati, qui assimilantur Principibus: nam sicut illi Principes abhorrebant auaritiam, ita debent & prælati: vnde Esa. *Quis ex vobis, habitabit* supple in prælatura, *qui prohibet auaritiam ex calumnia, excutit manum suam ab omni munere*: Et ratio est: quia vir iustus erigit terram, & vir auarus destruit eam, *Prou. 29. Exod. 18.* Prouerb. 29. & ideo dictum fuit Moysi, Exod. 18. *Prouide ex omni plebe viros, qui oderint auaritiam.*

Secundi sunt prædicatores. Secundi sunt prædicatores, qui figurantur per Centuriones: quia sicut illi debebant instruere milites, ita isti populum, & sicut illi primo incipiebant præliari, ita isti primo debent facere, & postea docere: Vnde Beda, qui viam veritatis aliis ostendere cupit, cautissime attendere debet, ne aliter viuat quàm docet.

Tertij sunt pœnitentiarij. Leuit. 2. Tertij sunt pœnitentiarij, qui comparantur iudicibus, sicut enim iudices rectè iudicare debent, ac isti discreti, & prouidi pœnitentias imponere: vnde præcepit Dominus, Leuit. 2. Quòd in omni sacrificio debet sal offerri, significans, quod in omni opere sacerdotis debet esse discretio: vnde Marth. 9. dicit. Habete sal inter vos, & in vobis, *& vos estis sal terræ*, &c. *Discretio in omni opere sacerdotis necessaria.*

Quarti sunt regulares. Quarti sunt regulares, qui comparantur Consulibus: quia sicut illi, non ad placendum homini, sed ad commune bonum, dare debent consilium: sic isti, non vt placeant hominibus, sed vt placeant Deo facere debent bonum, Matt. 5. *Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis.* *Matt. 5.*

Quinto sunt nobiles. 1. Petr. 2. Quintò sunt nobiles, qui more illorum militum debent esse humiles paruitatem victus sufferentes, & ab omnibus carnalitatibus abstinentes, 1. Pet. 2. *Abstinete vos à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam.*

Sexto sunt artifices. Matt. 19. Sextò sunt artifices, qui debent in suis artibus esse sufficientes, & mercatores debent per omnia esse fideles, & veraces, Matt. 19. *Veritatem loquimini vnusquisque cum proximo suo*, ecce quomodo debet esse ordinata Ecclesia Dei.

Sed aliter hominum negligentia, & diaboli malitia fecit, vt paret in hodierno Euangelio; Nam primo prælati facti sunt auari: *quia super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi*: secundo prædicatores facti sunt mali: quia *dicunt & non faciunt*: tertio pœnitentiarij facti sunt indiscreti, quia *imponunt onera grauia, & importabilia*: quarto regulares facti sunt hypocritæ: quia *aliqua faciunt, vt videantur ab hominibus aliqui*: quinto nobiles in multis vitiis sunt implicati & in sumptu vestimentorum: sexto artifices non curant scire, sed sciri, nec videre, sed videri, & vocari ab hominibus Rabbi; mercatores modo cupiunt fraudare, & mentiri, diligunt salutationes in foro, hoc spectat ad mercatores.

Humilitas maxima Ecce videtis quomodo acies Christi est inordinata: sed nunquid ad hæc omnia Christus caput nostrum non posuit remedium? certè: immo ad omnia ista vulnera vnam perfectissimam adhibuit medicinam, scilicet *humilitatem, omnis qui se humiliat exaltabitur*, &c. *& prima medicina*

Rogemus ergo Dominum, vt tribuat nobis humilitatem, Amen.

FERIA QVARTA POST II. Dominicam Quadragesimæ.

Quomodo exercitus debeat ire, stare, & ferire.

Sermo XV.

Ascendens Iesus Hierosolymam, assumpsit duodecim, &c. Matt. 20. Proposui hodie vobis tria dicere: primo quomodo exercitus debeat procedere: secundo quomodo exercitus debeat stare: tertio quomodo exercitus debeat ferire. *Matt. 20.*

Quomodo se debet gerere exercitus. Propter primum sciendum, quod dum exercitus vadit, debet attendi, ne insidiæ fiant in itinere, quæ si fiont, vel sunt manifestandæ. Est imponendum militibus, vt cauti existant: & victoria promittenda, ne timeant: vnde de his cautelis Frontinus ponit multa exempla: Narrat enim, quòd Fuluius ducens exercitum supra Lucanos, præsciuit Lucanos in insidiis esse: qui debiliorem legionem cum sarcinis primo misit, & fortissimam ad dexteram, & sinistram diuidens misit, quod cum hostis prædationi intenderet: per vtraque latera irruens, eos occidit, idem Fuluius exercitum ducens, & hostis premens tergum peruenit ad Fluuium, in cuius ripis abscondit vnam legionem, ac hostis paucitare visa acrius insequitur, sed ipse occupans eum in medio totum prostrauit: refert etiam, quod Phierates dum in Thraciam equitaret, sciuit hostem habere obuiam, & ipse præmisit sarcinas cum debiliori exercitu, remanens ipse cum fortiori, vnde hostes circa prædam fatigatos, & intentos inueniens, & inuadens vicit.

Propter secundum, scilicet quomodo milites in exercitu stare debeant, dicendom, quod minus rara sit acies quam larga & spaciosa, quia quando est nimium rara, facilius rumpitur: vnde Frontinus dicit, quòd Rasides Dux Lacedæmoniorum, in exercitu contra ciuitatem Amphypolim, cum multitudo Atheniensium maior sua esset, & non nisi per ipsos transire posset: noua sagacitate vsus, se cum suis compressit, vt & longum coronæ ambitum, & destrueret hostilem frequentiam: & ideo, quia rarissimi existebant, & obstabant erupit: verumtamen non debet tam arctari, ne brachia possint mouere, & percutere: quando enim homines sunt nimis stricti, ad percutiendum impediuntur, non enim debet teneri extremum; vnde antiquitus in mille passibus ponebantur 1666. homines, debet enim tres pedes de spatio, pro quolibet.

Duo modi percutiendi Propter tertium, quomodo debent ferire, est sciendum, quòd duo sunt modi percutiendi, videlicet cæsim, & punctim. de istis debet melior eligi, & videtur, quòd sit punctim, quia percutiendo cæsim, multa arma oportet incidere: quod punctim non est, nisi quantum est acumen lanceæ, vel cultelli, percutiendo etiam cæsim, oportet magnam plagam facere, & multum de ossibus, & de carne incidere ad hoc, qnod plaga sit mortalis, sed percutiendo punctim, potest sufficere plaga vnius vnciæ, alia ratio est: quia percutiendo cæsim, plus laboratur, & hostis potest melius se defendere: quia plus valet præuidere, sed percutiendo punctim, non est labor: nisi tenere lanceam, & impingere, & hostis non potest ita se defendere: est etiam alia ratio: quia percutiendo cæsim homo eleuando brachium, potest plus offendi ab hoste cordato, & sub brachiis, & in pectore, vbi fiunt mortales plagæ, sed percutiendo punctim non potest lædi, imò ipse lædit. Patet ergo, quomodo exercitus debeat ire, stare, & ferire.

Spiritua

Spiritualiter loquendo, mundus iste potest dici, via per quam imus, quia transeuntes quasi, & non perpetualiter, & permanenter hic viuamus, Hebr. 11. *Non habemus hic permanentem ciuitatem; sed futuram inquirimus*, potest dici campus, in quo pugnamus. Vnde Bernardus: Dum (inquit) fratres, in hoc mundo sumus, quasi in campo certaminis positi sumus: videndum est ergo, quomodo spiritualiter debemus ambulare, stare, & percutere.

Saeculum via est. *Hebr. 11.*

Primo debemus ambulare cum prudentia, Ephes. 5. *Videte fratres, quomodo cautè ambuletis*, & propter inimicorum nostrorum insidias, nobis est necessaria prudentia: Inimici autem sunt tres, scilicet caro quæ inficit, diabolus qui decipit, & mundus qui affligit: de carne ad Gal. 5. *Caro concupiscit aduersus spiritum*: de diabolo 1. Pet. 5. *Tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret*: de mundo Ioan. 13. *In mundo pressuram habebitis.*

Ephes. 5. *Prudentia vtilissima est.*

Contra omnia ista, vnum est respiciendum, & nos tanquam prudentes, illud debemus accipere, & hoc est memoria passionis Christi, quæ est contra concupiscentias carnis: vnde Apostolus Christo in carne passo, & vos eadem cogitatione armamini. Hoc figuratur Exodi, in virga Moysi, in qua percussus est fluuius Ægypti, id est carnalis voluptas, & aqua vertitur in sanguinem: quia delectationes, maximè fiunt in abominatione, & moriuntur pisces, id est carnales delectationes, liberatà tentationibus diaboli, quod figuratur Num. 21. In serpente, ad quem aspicientes filij Israel, sanabantur à morsu serpentium, & in virga, quam miserunt in aquis Marath, quæ erant amaræ: quia passio Christi liberat à tentationibus dæmonum, & dulces facit afflictiones huius mundi: Vnde propter hæc omnia, dicit B. Hier. Respice Christum crucifixum: & contra omnes languores inuenies remedium, si infirmaris cogita, quia languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, si detractionem, & contumeliam patiaris: non de eo dictum est. In Beelzebub, principe dæmoniorum eiicit dæmonia: sic ergo omnem pœnam, in Christo inuenies medicinam.

Memoria passionis Christi remedium optimum contra plurima. *Num. 21.*

Secundò debemus stare cum constantia, 1. Cor. 10. *Qui se existimat stare, videat, ne cadat*: vbi dicendum, quòd sicut in exercitu temporali non debent stare homines nimis sparsi, nec nimis stricti: ita in spirituali, non debent milites Christi, nimis in temporalibus se diffundere: nec vltra possibilitatem se affligere, & restringere: quia periculosum est vtrumque.

1. Cor. 10.

Primo periculosum est in temporalibus, nimis se dilatare, quia faciliter potest se rumpere, Eccles. 11. *Fili mi, ne in multis sint actus tui, & si diues fueris, non eris immunis a delicto*, vnde in Psalm. dicitur: *Quod peccatores, quia obtinuerunt diuitias*: ideo *tenuit eos superbia, & prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum.*

Eccles. 11. *Diuitiæ periculosæ.* *Psalm.*

Secundo nimis se affligere, & restringere vltra possibilitatem est etiam periculosum: quia vt dicit Gregor. supra Ezechielem, nimis delicate carnem pascere, est hostem nutrire: sed vitium est ciuem interficere: vnde Apost. Rom. 12. *Rationabile obsequium vestrum*: & Bernardus, qui modo vixerit vt homo, viuet vt bestia: honor religiosi est vita discreta: vnde in abstinentia; & pœnitentia discretio est obseruanda: multos vidimus dementatos propter nimiam abstinentiam: vnde B. August. ita scripsit in regula: Carnem vestram domate ieiuniis & abstinentia escæ & potus: quantum valetudo permittit: patet ergo, quomodo in nostra pugna nos debemus stare non nimis stricti, nec nimis sparsi.

Rom. 12.

Tertio debemus ferire cum audacia. 2. Cor. 11. *Rogo autem vos per illam confidentiam, quam existimo videre*, &c. Istud autem audacter peruertere, est punctim diabolum vulnerare: ex opposito sibi, scilicet ex humilitate, nulla enim virtute tantum offenditur; quia vt dicit Vgo de S. Vict. Si ieiunas: hoc ipse non metuit: quia nunquam cibum sumit, si vigilas non timet: quia nunquam somnum capit: si castitatem seruas, hoc non timet, quia nunquam fœminam cognouit, sed si humilitatem seruas, hoc vehementer expauescit: quia hoc obseruas in terris, quod ipse in cœlo obseruare contempsit: vnde legitur in vitis Patrum, quod diabolus apparuit sancto Machario cum falce in manu, circundans eum, quasi acriter percussurus, & tanquam non valens eum percutere, dolorosa voce dixit: quid est, quod te non possum vincere? Certè quod nec abstinentia, nec continentia, sed sola humilitas tua me vincit, & vlulans discessit: & sic patet, quomodo debemus ire, & stare, & ferire.

2. Cor. 11. *Præ multis virtutibus humilitatem exosam habet diabolus.*

Hæc proponit Christus in Euang. & primo quomodo debemus ire: cum dicit, *Ecce ascendimus Hierosolymam*, &c. Secundo quomodo debemus stare: cum addit, *tunc accessit ad eum mater*, &c. Tertio quomodo debemus ferire, *tunc indignati sunt*, &c.

Circa primum. Vis ergo ascendere Hierosolymam, id est cœlestem intrare aulam? memento quomodo Christus fuit traditus per discipuli auaritiam, illusus, flagellatus, consputus per sacerdotum inuidiam, crucifixus per Pilati nequitiam, sed resurrexit tertia die per suam potentiam: hoc habendo in memoria, non timebis insidias carnalis concupiscentiæ, nec diabolicæ nequitiæ, nec mundanæ malitiæ: sequitur, *tunc accessit mater filiorum Zebedæi: dic, vt sedeant hi duo filij vnus à dextris, & alius à sinistris*, &c. Vis tu stare ad dexteram, id est in gloria in cœlo: & non ad sinistram, id est sine gratia in hac vita, bibe calicem, quem bibit Christus: sic ipse dixit *potestis bibere calicem*, &c. In ista ergo vita stare debemus bibendo amaritudines & passiones; sequitur de tertio, *tunc indignati sunt*, &c. *scitis quia principes: non sic erit inter vos*, &c. Hic ponit directè modum percutiendi diabolum, scil. cum humilitate, *quia qui maior est vestrum, erit vester minister*, &c. Vis ergo ferire diabolum: non sis sicut Principes mundi, qui quanto maiores sunt, tanto sunt etiam superbiores, sed sis sicut Christus, qui cum maior esset seruiebat: *sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare*, &c. qui cum esset Deus sublimis, *factus est homo humilis, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis*, &c. Rogemus ergo Dominum, vt sic faciat, nos ire, stare, & ferire, vt vincentes coronemur in cœlis, Amen.

Humilitate vincitur diabolus.

FERIA QVINTA POST II. Dominicam Quadragesimæ.

De generibus militum, qui ducebantur ad exercitum.

Sermo XVI.

HOmo quidam erat diues, &c. Luc. 18. In exercitibus antiquorum, quinque genera militum ducebantur.

Luc. 18.

Primo quidam vocabantur, velites, qui erant iuuenes leuis armaturæ, quos hodie latini vocant infantes: isti erant agiles, & primo mouebant bellum.

Secundo erant excubitores, qui die, & nocte custodiebant exercitum, inter se tamen diuisi, ne nimis vigiliarum labore grauarentur: maxime enim cura erat antiquitus, vt custodibus exercituum, tanquam eis vti sit valde necessarium: Nam Frontinus recitat: propter hoc Claudius Imperator vicit Cimbros, ipse enim existens in exercitu, contra eos iussit, quadam nocte eorum

In exercitu quinque genera militum.

eorum castra inopinatè aggredi: deinde fugere, quod continuans per plures noctes, fatigabat non modicum hostes: cogens eos omni nocte esse sollicitos: tandem simulauit totalem recessum, de quo gaudentes Cimbri, & facti securi: male se custodiunt, Claudius vero eorum castra aggreditur subito, & vicit eos, atque confudit.

Tertio erant deserui, vt enim dicit Isid. quod nunquam seruis promissum est ad militiam admitti, sed postquam Romani ab Annibale apud Cannas fuerunt deuicti: vt perditam militiam recuperarent: omnes seruos fecerunt liberos, & ita eis militare concessum est, vnde tales milites dicebantur deserui, id est, non serui, sed desinentes esse serui.

Quarto erant alares, qui per modum alaris aciem protegebant, & isti à tota acie erant separati, & inordinate habebant percutere hostes, discurrebant enim per campum, & illuc diuertebant, vbi videbant esse necessarium.

Quinto erant vexillatores, qui velis, & flammis vtebantur: erant ex hoc ab omnibus aliis separati, & sic patet, quod sunt quinque genera militum spiritualiter loquendo, ita debet esse in bello spirituali: quia,

Primo debent esse pauperes, qui significãtur per illos agiles & leues, qui non premuntur grauitate terrenorũ, sicut enim graue pondus impedit, volentem velociter currere, sic terrena omnia grauant Christi militem, qui cum diabolo vult pugnare. Hoc figuratum est in

1. Reg 18. Dauid. 1. Reg. 18. qui volens cum Philistæo pugnare: indutus armis Saul, non valebat incedere, sed ea abiiciens, baculum, & peram solum sumpsit, & liberè vadens vicit: hic Dauid fidelis est, cum diabolo pugnans, sed oneratus armis Saul, id est terrenis, non potest pergere: sed cum abiicit, & baculum Crucis accipit, & peram, id est memoriam quinque vulnerum Christi induit, prima percussione vicit.

Secundo sunt excubitores, id est stabiles, qui significantur per custodes, sicut enim illi, sic & Christi

1. Cor. 15. milites debent esse stabiles, & non vagi. 1. Cor. 15. *Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote & immobiles, abundantes in omni opere bono*, vnde quam sit vtile non

Gen. 34. vagari, & damnosum moueri: figuratum est Genes. 34. vbi scribitur, quod *egressa est Dina, vt videret mulieres regionis illius, quam cum vidisset Sichem filius Emor Princeps terræ illius adamauit, & rapuit, & dormiuit cum ea: opprimens illa virginem conglutinata est anima eius cum ea: tristemque blanditiis liniuit*, Dina, vt alienigenas mulieres videat, egreditur, quando mens hominis sua facta negligens alienas actiones curans, extra ordinem proprium vagatur, quam Sichem opprimit, quia inuentam in curis exterioribus diabolus corrumpit, & conglutinatur anima eius cum ea: quia iunctam sibi per iniquitatem respicit, & quia de bono perdito cogitur flere, & impius corruptor securitatem vanam elargitur, tristemque blanditiis curat delinire.

Tertio pœnitentes, qui significantur per illos, qui serui fuerant, sed vlterius non erant; ita isti relictis peccatis, quorum premebantur seruitute admittun-

Rom. 5. tur Christi militiæ. Rom. 5. *Liberati à peccato, serui*

Gen. 29. *autem facti Deo*: figura huius potest esse Iacob: de quo Gen. 29. scribitur, quod recedens Laban, cui seruierat, in ipso itinere Angelum Dei vidit, & cum eo luctans, Israel nomen accepit, hic Iacob est quilibet fidelis, qui recedendo à peccati seruitute, associatur angelicæ aciei: nomenque recipit diuinæ visionis, Israel videns Deum.

Quartò sunt contemplatiui, qui studio scripturarum insistunt, & figurantur per illos, qui aciem protegunt & subueniunt, scilicet alares, sic isti in omnibus tribulationibus, in ipsa scriptura consolationem reperiunt, quia *quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: vt per patientiam, & consolationem scripturarum, spem habeamus*, Rom. 14. Vnde in figura huius scribitur 1. Reg. 18. Quod spiritus malus, qui *Rom. 14.* *1. Reg. 18.*
inuaserat Saul, recedebat, cum Dauid Cytharam pulsabat: spiritus malus inuadens Saul, potest dici quælibet afflictio, vel tribulatio affligens Christianum, sed pulsante Cythara, & loquente scriptura, mitigatur molestia per exempla aliorum vita.

Quintò sunt charitatiui, qui significantur per illos, qui vexilla portabant, quia vexillum, & signum militis Christi est charitas, Ioan. 13. *In hoc, cognoscent homines, quod discipuli mei eritis: si dilectionem habueritis adinuicem, & ipsa charitas* loquitur Cant. 8. *Pone me, vt signaculum super cor tuum*, figura potest esse Machab. 4. vbi dicitur, quod *ostenderunt Elephantibus sanguinem vuæ, vt acuerent eos ad prælium*, id est dederunt signum charitatis feruentis, & facti sunt prompti ad spirituale bellum. *Signum militis Christi est charitas. Ioan. 13. Cant. 8. Mac. 4.*

Et sic patet, quales debent esse milites Christi: quia debent esse leues, non grauati pondere terrenorum, custodes, & stabiles, non vagantes in vanitatibus mundanorum, liberi & non subiecti vilitatibus peccatorum, promdi in meditatione sacrarum scripturarum, consignati signo charitatis. *Quales debent esse Christi milites.*

Omnia ista, quam sint damnosa non habentibus, & fructuosa seruantibus, patet in Euangelio hodierno; vbi fit mentio de diuite, & paupere: vt per diuitem intelligas malum, per pauperem autem bonum: & primo ponitur eorum diuersa conditio: secundo diuersa eorum remuneratio.

Propter primum dicit de homine malo, quod terrenis aggrauatur: *quia erat diues*, secundo vanitate relaxatur, *quia induebatur purpura, & bysso*: tertio victus carnis famulabatur: *epulabatur quotidie splendidè*: quarto charitate expoliatur: quia *de micis mensa non dabat*.

Sed de milite Christi contrarium loquitur: nam non grauatur terrenis: quia *mendicus*, non vagatur in vanis: quia *canes lingebant vulnera eius*, id est verba sacræ scripturæ mitigabant eius afflictiones, non priuatur signo charitatis: quia dicitur *Lazarus* & interpretatur à Deo auxiliatus, & significat charitatiuum, cui auxiliatur Deus. *Quam diuersus exitus pauperis & diuitis.*

Secundò ponitur istorum duorum diuersa remuneratio: nam Lazarus, qui non grauatur pondere terrenorum, portatur ad cœlum: quia non delectatur vanitate mundanorum, gaudet gloria beatorum: quia non sequitur carnale desiderium, colitur in Abrahæ sinu.

Diues verò pondere pressus, sepelitur in inferno, vanæ gloriæ deditus, patitur tormentum: gulæ seruus, sentit cruciatum: petit guttam aquæ, & non accipit: quia cupidus de suo non dedit aliis, nec pauperem petentem exaudiuit, nec ipse exaudiri meruit. Rogemus Dominum, vt det nobis gratiam, quod habeamus has quinque conditiones, ne cum diuite & Epulone sepeliamur in inferno: sed cum Lazaro à sanctis Angelis, in sinum Abrahæ, id est in cœlum deportemur, Amen. *Vana gloria deditis tormentum.*

FERIA SEXTA POST II. Dominicam Quadragesimæ.

De numero militum, de custodibus, & sui & castrorum.

Sermo XVII.

Homo quidam pater familias plantauit vineam, &c. Matt. 21. Apud antiquos in exercitibus, quatuor ordinatè fiebant: primo signatorum numerus: secundo *Matt. 21.*

do signorum cultus: tertio castrorum ambitus: quarto buccinarum actus.

In exercitu quatuor ordinate debent fieri.

Dico ad primum, est sciendum, quod Romani habebant legionem, de qua constituebant duplicem aciem, & dicebatur legio ab eligendo: quia erant electi, & quod dicimus legionem; Macedones dicunt Phalangem, & Gallici cateruam, in qua legione secundum Isidor. lib. 9. erant sex millia hominum: Vegetius autem videtur dicere, quod erant 6666. & adhuc plures erant apud Romanos: quia vt vincerent addebant 1330. erant autem secundum Isidorum decem cohortes, & 200. turmæ, in turma erant triginta equites de qualibet centuria: vna cohors habebat 500. milites: Romani tamen primam cohortem faciebant maiorem, & nobiliorem cæteris; vnde habebat mille centum, & quinquaginta pedites bene armatos, & equites mille trecentos, reliquæ vero æquales erant; fiebant autem de legione duæ acies.

Vexilla antiquitus in honore erant.

Quo ad secundum, scilicet cultum signorum, sciendum quod ipsa vexilla, in maxima habebantur reuerentia, & conseruabantur diligenti custodia, & pro eorum defensione milites se exponebant morti: vnde recitat Frontinus, quòd Siinis Trullns adolescens, aduersus Sabinos cum vincere nequiret, vexillum accepit: & in hostes proiecit, cuius repetendi gratia sic Romani pugnauerunt, vt etiam signum victoriæ reportarent: summa enim alacritate, ad illud repetendum incubuerunt: dicitur autem vexillum, à bello; quasi besillum: vt dicit Isidor. lib. 18. Etymologiarum: Ponit etiam ibi, quod sub Romulo, loco vexilli, milites habuerunt fasciculos fæni.

Castra quasi casta & quare

Quoad tertium, scilicet castrorum ambitum est dicendum, quod castrum locus est, in quo locatur exercitus: & dicuntur castra quasi casta, secundum Isidorum lib. 9. quia nunquam mulier debebat intra esse: extra autem prædictum locum, non licebat vagari; vnde dicit Frontinus, quod Scipio Africanus omnium qui recesserant dexteram manum, præscindi iussit.

Quo ad quartum buccinantium actus, est sciendum quòd buccinatores erant, qui signa belli dabant, & dicitur buccina, quasi vociua, à voce; vt dicitur Isid. lib. 19. de qua Frontinus: Buccina cogebat præsto ad arma. Illo enim signo equitabant milites: vnde refert Frontinus, quod Lucius Crassus, ita respondit cuidam interroganti, quo tempore mouerentur castra: times igitur ne audias buccinam, vel tubam. Et ita patet pugnatorum numerus, signorum cultus, castrorum ambitus, & buccinantium actus.

Spiritualiter loquendo, per illum numerum pugnatorum, intelligitur legis præceptorum ordinatio, per cultum vero signorum, vel vexillorum accipitur hominis ratio; per ambitum castrorum sumitur voluntatis operatio, & per actum buccinarum colligitur sanctitatis admonitio.

Decem decalogi præcepta quid denotant & contra quid muniunt.

Primo legis præceptorum ordinatio, intelligitur per pugnatorum numerum: nam sicut in vna legione ponebantur decem cohortes; ita decem fuerunt præcepta diuinæ legis, & sicut de omnibus militibus fiebant duæ acies, sic de ipsis præceptis fuerunt scriptæ duæ tabulæ; & sicut de illis militibus contra omnes hostes muniebantur exercitus: Ita in spirituali bello, ipsis munitur Christianus: nam per primum præceptum armatur contra infidelitatem, quia non adorabis Deum alienum: secundo contra loquacitatem, quia non assumes nomen Domini Dei tui in vanum: tertio contra superbiam & ambitionem: quia memento vt diem sabbathi sanctifices: quarto contra impietatem: quia honora patrem tuum, & matrem tuam: quinto contra crudelitatem, quia non occides: sexto contra libidinem, quia non mœchaberis: septimo contra falsitatem, quia non falsum testimonium dices: octauo contra rapacitatem: quia non furtum facies: nono contra cogitatus malignitates, quia non concupisces vxorem proximi tui: decimò contra cupiditatem; quia non concupisces rem proximi tui: Ecce quoniam cum istis decem præceptis, velut cum decem cohortibus contra omnes aduersarios defendimur, & munimur: in huius figuram, præcepit Dominus Exod. 24. Quod in tabernaculo fierent decem cortinæ: quid tabernaculum nisi anima, quæ est, & esse debet habitaculum Dei: sed istud tabernaculum decem cortinis ornatur, & ipsa anima decem præceptis aduersus omne malum ornauit vitam.

Exod. 24.

Animi Dei tabernaculum.

Secundo hominis ratio accipitur, per signorum & vexillorum cultum: nam sicut ipsum vexillum erat ad quod milites debebant attendere & ipsum sequi: sic ratio est, secundum quam viuere debemus. Vnde Aug. 1. soliloq. dicit: Ratio est in mente, sicut oculus in corpore: sicut etiam per vexillum vna gens, vel exercitus, & pars vna ab alia distinguitur: sic per rationem homo ab omnibus separatur: vnde Augustin. 1. de lib. arbit. sola, inquit, ratione separamur à cæteris: nam non solum cum animalibus, sed etiam cum arboribus multa habemus communia: vt alimentum corporis sumere, crescere, germinare, & vigere arboribus tributum esse videmus: videre autem, & audire, & olfactum, & gustum, atque tactum, sentire corporalia posse bestias acrius plerasque, quam nos cernimus, & fatemur. Adde vires, atque valentiam, firmitatemque membrorum, celeritates, facillimosque corporis motus, quibusdam æquamur, & à nonnullis vincimur: sola enim ratione à cunctis discernimur, & cunctorum dominamur: vnde de ipsa ratione locutus est Propheta in Psalm. dicens. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*, & de ea potest intelligi illud Cant. 8. *Pone me, vt signaculum super cor tuum.*

Ratio nos ab aliis animalibus separat.

Psalm.

Cant 8.

Tertio voluntatis operatio, sumitur per castrorum ambitum: quia sicut intra ipsa homo poterat semper morari: sic voluntas non potest ab aliquo auferri: vnde Seneca dicit: Errat Dominus, si putat totum hominem in seruitutem descendere: Pars enim eius exempta est, corpora obnoxia sunt Dominis: mens autem, & voluntas adeo libera, & vaga est, vt nec ab hoc carcere cui inclusa est, teneri possit: ideo Tullius in Rhetorica sua ait, quod in omni re volentem spectari oportet: vnde de his qui voluntarie seruiebant Deo: scribitur, Multa sunt castra Domini fortia nimis, & facientia verbum eius.

Sanctorum admonitionibus mouemur.

Isa 68.

Quarto admonitio sanctitatis, colligitur per buccinantium actum: nam sicut ipsorum sonitu mouetur exercitus, sic Sanctorum admonitionibus, verbis, & prædicationibus mouetur homo, & incitatur ad bonum opus: vnde Isa. 68. præcipitur prædicatori: *clama ne cesses, & quasi tuba exalta vocem tuam*, &c. vnde præcepit Dominus Numer. 10. Duas tubas fieri: quibus vsus est Iosue, cum committeret bellum & quando cœpit Hierico: vnde dicitur de septem tubis: Iosue 6. vtraque historia potest adaptari hic, per tubas Sanctorum admonitiones debent intelligi: quibus debemus vti tempore belli: quia in continuis pugnis vitæ præsentis; oportet nos Sanctorum admonitionibus credere, & obedire: Habemus ergo, quòd per milites legionis, intelliguntur præcepta legis, per vexilla Ducis, dominium rationis, locus in castris arbitrium voluntatis, & per sonantes tubas, admonitiones sanctitatis.

Num. 10.

Iosue 6.

Hæc quatuor ostendit Christus animæ humanæ fecisse, quorum male præstitum beneficium recognouit, & ideo in præsenti Euangelio tria ponuntur: primò circa animam sollicita benignitas, *homo quidam*: secundò animæ peruersa malignitas *cum tempus fructuum*: tertiò rigida æquitas, *malos malè perdet.*

Benignitas Christi erga animam.

Primò ponitur sollicita benignitas Christi erga animam, quæ apparet in eius creatione: quia *homo quidam plantauit vineam*, per vineam, animam: per hominem quendam, Deus intelligitur, qui animam

planta

plantauit, quando eam ad ſuam imaginem creauit: ſecundo apparet in eius protectione: *quia ſepem circundedit ei*. Per ſepem intelligitur lex diuina, qua anima humana, vt ſuperius patuit, ſtat circundata, & defenſa: tertio apparet Chriſti benignitas in animæ dignificatione: quia *ædificauit in ea turrim*: Per turrim intelligitur ratio, quæ more turris altius eminet, & longius apparet: inde homo per lumina reſpicere valet: quartò prædicta benignitas apparet in eius exemptione: quia *fodit in ea torcular*, Per torcular voluntas libera, in qua generatur affectio, & inde exit omnis bona, & mala operatio: quia omne bonum debet eſſe voluntarium, & etiam omne peccatum, ſolum voluntarium eſt puniendum.

Protectio Christi.

Ecce apparet Chriſti benignitas erga animam: quia eam ſingulariter creauit. Præceptis legis muniuit: Ratione ornauit, & libera voluntate dotauit, collocauit eam agricolis: id eſt ſenſibus corporis, & peregrè profectus eſt: quia eam liberam arbitrio dimittit.

Animæ malignitas.

Secundo ponitur animæ peruerſa malignitas, cum tempus fructuum venit: *tunc aduenit tempus fructuum*, quando homo eſt in ætate ad bene operandum, & tunc Deus quærit fructum de iſta vinea: ſed ecce malignitas eius, quia Deus mittit nuncios, id eſt naturales ratiocinationes, quando ratio indicat, & dictat bene agere: ſed homo verberat iſtos nuncios, quando ipſam naturalem cogitationem occultat. Ad hæc Deus mittit alios nuncios, id eſt occultas inſpirationes: & iſtos occidit, quando bonos cogitatus, non ſolum non ſequitur, ſed interimit: adhuc Deus mittit alios nuncios ſcil. monita Sanctorum, verba prædicatorum: ſed iſtos lapidibus opprimit, quando non obedit: ſed etiam contradicit. Ad vltimum mittit filium proprium: qui vita, & doctrina debet venerari, & imitari: ſed peruerſa malignitas ipſum extra proiicit: quia eius doctrinam per contemptum proiicit, & in quantum in ſe eſt, ipſum occidit, cum non ſibi, ſed ſuo inimico diabolo, ſcil. peccato obedit.

Malorum punitio.

Tertio ponitur rigida æquitas: *quia malos male perdet*. &c. ſic facientibus gratiam ſuam tribuet qui de ea fructum reddent: qui ergo ceciderit ſuper hunc lapidem, confringetur; id eſt quicunque credens in Chriſtum peccauerit, damnabitur, & ſuper quem ceciderit comminuet eum, id eſt quem fidelem inuenerit ſimiliter ipſum iudicabit; & quænam eſt cauſa, quare fructus non reddimus: Reſpondeo, quia hæc vinea eſt exterminata; *exterminauit eam aper de ſylua*, &c. iſta ſunt peccata, & diabolus; & quomodo exterminauit Diabolus? reſpondeo: quia aper ingreſſus eſt, id eſt diabolus ex eo, quod non erat ſeps, id eſt præceptorum obſeruantia, non turris, id eſt ratio: ſed ſenſualitas vigebat, non torcular bonæ voluntatis: His debebat reſiſtere contra hunc aprum, & ferum, & pugnare noluit, & non fuit buccina: quia verbum Dei audire nolumus: hac buccina, & tuba fugatur aper: hac ergo de cauſa vineam exterminauit, &c. & fructus hæc vinea non reddere poteſt, & illa reddit: de qua Moyſes: vua eorum, vua fellis, &c. ex eo, quod hæc vinea Domini Sabaoth, facta eſt vinea Sodomorum, & de ſuburbanis Gomorrhæ: Rogemus ergo Dominum: vt præcepta ſeruemus, ne ſeps diripiatur, conſeruetur turris: vt ſimus viuentes ſecundum rationem, & bonam habeamus voluntatem: & verbum Dei, quo tanquam buccina fugatur aper, & ferus diabolus, audiamus aure, & ſeruemus in corde: vt ſic ſimus vinea Domini Sabaoth, & afferamus fructum bonum, & reddamus Domino noſtro, non cadamus ſuper hunc lapidem: nec lapis ſuper nos, ne ſic perdat nos malè: ſed potius nos conſeruet, adiuuet, & ſaluet, Amen.

Verbo Dei fugatur diabolus.

* * *

SABBATHO POST II. DOMINICAM Quadrageſimæ.

Quomodo poſt conflictus poſſit homo reſurgere.

Sermo XVIII.

HOmo quidam habuit duos filios, &c. Luc. 15. Quia ſcribitur 2. Reg. 15. quod varij ſunt euentus belli: & ideo occurrit aliquando, quod non ſemper homo vincat: ſed ſuccumbat: propter hoc neceſſarium eſt videre, quomodo poſt conflictum homo poſſit reſurgere: & circa hoc tria videnda ſunt: primo propter quæ homo debellatur: ſecundo quomodo propter conflictum vilipendatur, tertio quomodo ad ſtatum priſtinum reſurgat: attendite.

Luc. 15. 2. Reg. 15.

Varij euentus belli.

Propter primum ſciendum, quod quamuis multa aſſignari poſſint: Duo tamen videntur conflictum inducere: primu diſiunctio animorum: nulla enim eſt ita priuatio, qua debilitari poſſit exercitus; ſicut inter milites diſſenſio; & hæc maximè caueri debet in exercitu: vnde ſagaces hoſtes, ſolent circa tempus pugnæ in aliorum exercitu diſſeminare diſcordias, quas ſi adeſſe in ſuo exercitu dux nouerit: mox toto conatu diſſoluere ſtudeat: omnis virtus vnita fortior eſt ipſa diuiſa: vnde refert Valerius lib. 7. quod Sertorius dux Luſitanorum, cum contra Romanos eſſet in exercitu, & ſui milites contra Romanos, omnes pugnare vellent: ipſe duos equos, vnum fortiſſimum, & alterum infirmum adduci fecit, & duos iuuenes habuit, quorum alter fortis. alter vero debilis erat. Præcepitque forti: vt caudam infirmi equi totam ſimul euelleret; debili verò, vt fortiſſimi equi caudam paulatim, & per partes caperet: At vir fortis, cum toto conatu ſimul caudam debilis equi euellere non potuit, ſed feſſus, & laſſus remanſit: debilis vero fortiſſimi equi caudam, quam paulatim, & per partes carpebat, totam euulſit, nec fatigatus remanſit: tunc Sertorius ſuis militibus dixit: Romanorum fortitudinem & cuiuſlibet multitudinis vnitæ, per hoc exemplum vobis oſtendi: nam ſi ſimul omnes vnitos aggredi volueritis, inſuperabiles erunt: ſi vero per partes, & diuiſim cum eis dimicaueritis, ſine dubio victoriam obtinebitis.

Diſſenſio in exercitu pernicies maxima.

Secundo armorum priuatio: nam ſine armis, nec alios expugnare, nec defendere poterit: vnde narrat Frontinus, quod Marcus Antonius, fugiens de Mutina, erat inermis cum omnibus ſuis, timuitque ne inimici hoc videntes, ipſum acrius inſequerentur: propter quod arborum cortices ſuis militibus pro ſcutis dedit, & alia arma ſe de ſigno habere ſimulauit.

Propter ſecundum, ſciendum, quod viri debellati in conflictu in magno opprobrio remanebant: nam ſi ad manus inimicorum veniebant, quod eſſent captiui, efficiebantur in perpetuum ſerui: quia ideo dicebantur ſerui, id eſt ſeruati, qui cum potuiſſent interfici ſeruabantur, & iure belli ſerui efficiebantur: ſi verò euadebant, vlterius militare non debebant, nec in aliquo officio Reipublicæ eſſe poterāt, vnde qui victi erant, præ rubore Romam redire non audebant, magis autem alibi habitationem eligebant: vnde in antiquis hiſtoriis multas ciuitates per hunc modum legimus fuiſſe conditas: quia victi milites, Romam redire verentes, ædificabant eas: ſic ciuitatis Vrbini conſtructio fuit: nam duæ legiones militiæ Romanorum apud Rauennas deuictæ ſunt, quarum milites Romam redire nolentes, in altis montibus Vrbium ædificarunt, & inde dicitur Vrbium, ab vrbe, & binum: ab vrbe Roma, quæ anthonomaſticè dicitur vrbs, & bene, à bina legione.

Virtus in opprobrio eſt.

Propter tertium, ſcilicet, quare ad ſtatum priſtinum reuertatur: ſciendum eſt, quod ſumma ſapientia,

Constantia animi laudatur.

tia, & constantia est habenda, ne frangatur animus propter amissum bellum: sed statim vires, quas valet refirmare; vnde Romani, post Cannensem conflictum, conati sunt pristinam militiam reparare: Ideo omnes, seruos liberauerunt, & omnia in communi posuerunt, & immediatè Africam à qua debilitati, vel debellati erant expugnare tentarunt: vnde Frontinus, in laudem Martij equitis Romani refert, quod ipse præfuit reliquiis exercitus, qui in Hispania deuictus erat, & ipse cum paucis euadens, occultè prope castra inimicorum stetit, & media nocte aggreditur hostem ex vna parte castrorum; & breuissimo interuallo facto, confortatus cum suis modico cibo, partem alteram aggreditur: hostis vero gaudio victoriæ dissolutus, & incompositus erat: vnde adueniens Martius, non restitit: quia timore confusus quid ageret ignorauit, ideo Martius eos vicit, & pristinam aciem reparauit.

Et sic habemus illa tria: scilicet quare homo debellatur: quomodo post conflictum despiciatur, & quomodo in pristinum restituatur.

Consentiens diabolo vincitur.

Spiritualiter loquendo: dum homo consentit diabolo vincitur, ab eo victus possidetur iure tyrannico: sed postea pœnitens liberatur à tali dominio: videndum est ergo primo, quomodo homo à dæmone vincitur: secundo quomodo possidetur cum opprobrio: tertio quomodo solo verbo liberatur.

Separatio à Deo & gratiæ priuatio hominem victum efficiunt. Psalm. Ephes. 6.

Propter primum, sciendum, quod sicut in temporalibus duo inducunt conflictum, scilicet disiunctio animorum, & priuatio armorum: sic in spiritualibus, separatio à Deo & expoliatio gratiæ eius facit hominem vinci: Propter primum dicit Psalm. *Ecce qui elongant se à te, peribunt:* propter secundum Apostolus, Ephes. 6. admonet dicens, *induite vos armaturam Dei vt possitis resistere:* nam quando homo expoliatus est armis spiritualibus, & separatur à Deo, facillime perdit suum dominium; figura eius patet in hodierna Prophetia, quæ est de Iacob Esau pro venatione separatur longe à patre, & vestimenta sua dimisit domi: Ideo perdidit patris benedictionem, & primogeniti iurisdictionem, significans eos qui à Deo recedunt, & spiritualia dona, quæ sunt animæ vestimenta dimittunt: vnde à Deo non benedicuntur, & aliorum serui efficiuntur.

Victus à diabolo repletur omni opprobrio.

Propter secundum sciendum est, quod homo victus à Diabolo repletur omni opprobrio: Nam ligatus manet in naturalibus: expoliatus in spiritualibus, & carceri mancipatur in pœnalitatibus: ad cuius probationem, vt breuius discurramus, sufficit solum historia Sansonis, quæ habetur Iud. 16. de quo legitur, quòd deceptus per vxorem, capitur à Philistæis, quem ligant, expoliant, obcæcant, & carcerant: hic peccatorem figurat, qui consentiendo carnali concupiscentiæ capitur à dæmonibus, à quibus omnia mala prædicta sustinere cogitur.

Confessio liberat à seruitute. Isa. 53.

Propter tertium, quomodo, scilicet liberat solo verbo: dicendum, quòd sola confessione peccatorum, & pœnitudine, per Dei misericordiam ab omnibus his malis liberatur: Vnde Isa. 53. *Dic tu iniquitates, tuas, vt iustificeris:* multorum exemplis patet Dei clementia in peccatoribus, in Manasse, de quo vide historiam 2. Paralip. 33.

Hæc tria ostenduntur in hodierno Euangelio, vbi fit mentio de filio prodigo, qui recessit à patre, cum parte substantiæ suæ, & secundum prædicta in tres partes diuiditur.

Primo ponitur, quomodo à Deo separatur, & bonis operibus spoliatur; cum dicitur: *Abiit in regionem longinquam:* ecce separatio à Deo: *consumpsit* totam substantiam suam: ecce bonorum expoliatio.

Secundo subditur, quomodo viuit in opprobrio: *facta est fames*, &c. magnum erat dedecus esse seruum: porcorum custodem: & fame deficere.

Confessione in gratiam reuertitur.

Tertio ponitur, quomodo sola confessione in gratiam reuertitur: *vadam ad patrem meum, & dicam. Pater peccaui*, &c. vbi ponitur restitutio omnium gratiarum: nam per stolam primam, est restitutio innocentiæ: Per calceamenta affectus iustitiæ: per annulum reconciliatio amicitiæ. Per vitulum saginatum, digna susceptio sacramenti Eucharistiæ; Rogemus ergo Dominum, Amen.

DOMINICA TERTIA IN Quadragesima.

Quomodo acies debent ordinari.

Sermo XIX.

ERat Iesus eiiciens dæmonium, &c. Luc. 11. Inter omnia necessaria duci, illi est scire acies ordinare: ideo de ipsis aciebus proposui hodie prædicare: Attendite.

Acies quinque modis fieri potest.

Pro hoc sciendum est: quod antiqui Duces belli, cum ducebant exercitum, diuertebant in aliquo campo, & suos milites ordinabant, ac si instaret bellum, vt ipsi postmodum, tempore opportuno, scirent ordinem standi, & pugnandi: fiebant autem acies quinque modis, sicut necessitas suadebat. Primo erat in figura rotunda: secundo erat cuneus: tertio erat forfex: quarto erat serra: quinto erat globus.

Primo erant in figura rotunda bene condensati: hoc autem faciebant, quando propter paucitatem pugnare non poterant: vnde per illum modum ordinabant se, ne ab hostibus possent separati ab inuicem, vel frangi: & modo dicitur, & dicebatur talis forma, nodus: quia propter difficultatem vix poterat solui, ita erant bene condensi, & resistentes, non autem ipsi pugnabant: sed pugnantibus resistebant.

Secundo erat cuneus: quando ipsi milites, inimicorum aciem frangere volebant, vnde ordinabatur ex delectissimis militibus acies, quæ in principio erat angusta: Deinde paulatim ampla: dicebatur cuneus: quia in vnum, omnes coniunguntur, vel quia ad modum cunei aciem scindebant.

Tertio erat forfex: quando hostes nolebant diuidere, sed concludere: vnde eligebantur fortissimi milites, & ordinabantur in modum forficis, & quando hostis percutiebat, isti se aperiebant, & hostem in se recipiebant, & recludebant: fit autem hæc acies aliquando modo triangulari, & quando hostis percutit in vno triangulo: se aperit, & clauditur, & vocatur forfex propter similitudinem, quam habet cum illo instrumento: quia sicut forfices aperiuntur, & clauduntur, & quod clauditur scinditur. Ita hi milites recipiendo hostes se aperiunt, & claudunt: & quod inducitur, sine venia, & pietate perdunt.

Quarto serra: quando enim vtraque pars communi concordia, & pari pacto publicè & ordinatè ad inuicem præliantur: ordinabant se milites, & pedites in locum secundum numerum ipsorum, & stabant ante frontem inimicorum: & vocabatur acies ista, serra: quia in modum serræ erat.

Quinto erat globus, quando milites abundabant, eligebantur aliqui. Ex quibus vna acies ab aliis separata fiebat, quæ in ipso prælio, inordinatè inimicorum aciem molestabat. Hæc per campum discurrebat, & vbi necessarium erat, illuc diuertebant.

Christus Dominus pugnare & vincere docuit quinque modis.

Spiritualiter loquendo: istæ quinque formæ præliantium acierum, quinque numeros significat spiritualium bellatorum: quia in spirituali pugna, omnibus his modis pugnauit Christus & vicit: Ac per hæc nos pugnare, & vincere docuit.

Primo cum constantia, secundo cum sapientia, tertio cum

cum iustitia, quarto cum potentia, quinto cum prouidentia.

Primo pugnauit cum constantia. Primo ergo pugnatur cum resistentia, siue constantia: quando tentationibus non consentit, & iste modus assimilatur nodo: quia sicut illo nodo milites nihil aliud agunt, nisi quod se defendunt: sic Christus non consentiendo diaboli tentationibus, nil aliud egit, quàm quòd se ostendit inuisibilem: sicut fuit in deserto post ieiunium: vbi Christus permisit se tentari, sed non superari: Cuius exemplo docemur non frangi aduersitatibus, non consentire suggestionibus, & tentationibus non assentire: Exemplum autem huius constantiæ habemus 2. Machab. 8. de septem fratribus: vbi dicitur. *Post hæc tertius illuditur, & linguam postulanti citò protulit, & manus constanter extendit*: Et infra his verbis *constanter effecti, pro patriis legibus mori voluerunt.* *2. Mach. 8.*

Secundo pugnauit cum sapientia. Secundò pugnauit cum sapientia: quando mundi gloriam non quæsiuit, & modus iste assimilatur forfici: quia sicut illo modo milites suscipiunt inimicorum aciem, & eam concludendo interimunt, similiter hic quando de bono quod agitur, laus humana, non cupitur: immo quod plus est, ipsa oblata despicitur: isto modo pugnauit Christus in patibulo crucis: vnde dicitur Hebr. 15. *Qui proposito sibi gaudio vel gloria, sustinuit crucem, confusione contempta*: Et verè tunc sapienter egit: quando diabolum bene conclusit. Nam diuinitatem in humanitate abscondit, quam diabolus non cognoscens, ipsum aggredi non timuit: sed ibi mortem suam inuenit: vbi alterius vitam auferre credidit: fit captiuus eius, quem suam prædam esse ferebat: huius figura habetur, Exod. 4. vbi legitur, quod Pharao, vsque ad mare rubrum persequitur Israel. Sed in ipso mari Pharao summergitur, & Israel liberatur: Pharao dici potest, qui Christum vsque ad mare rubrum, scilicet vsque ad mortem, & crucem persequitur, sed in ipso maris transitu, diabolus summergitur: quia in morte Christi ipse deuincitur, Christus autem liberatur: quia tertia die resurrexit à mortuis. *Hebr. 15.* *Exod. 4.*

Tertio pugnauit cum iustitia. Tertiò pugnauit cum iustitia, quando suum populum de captiuitate liberauit, & iste fuit modus serræ: quia sicut nisi nulla fraude, nulla proditione facta: pars quælibet stat manifesta, & illa quæ vincit, iustè victoriam obtinuit: sic hoc modo pugnauit in verbo: vbi adueniens, non se occultauit, sicut in cruce: Immo ostendit se esse quod erat, & de eo interrogantibus vera respondere fecerat per Prophetam, cum dictum est: *quis est iste Rex gloriæ? Respondit, Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prælio*: tunc iustè, quod suum erat receepit, & ipsum diabolum religauit. Hoc dixit Psal. *Fecisti iudicium meum, & causam meam, sedens super thronum, qui iudicas iustitiam*: quod etiam fuit figuratum in Dauid, 1. Reg. De quo ibi legitur, *quòd persecutus est Amalechites, qui abstulerant sibi vxores, & filios: vnde transiens flumen inuenit discumbentes, & lætantes super prædam; at ipse commisso prælio, pugnauit à vespere, vsque ad vesperum alterum alterius diei, & interfecit eos, & prædam accepit: Nihilque quod suum erat perdidit*: Dauid est Christus, qui insequitur Amalech, id est diabolum: qui suos fideles acceperat: sed transacto flumine mortis inuenit in campo, scilicet inferni: vbi ipsum, & suos lætantes, commisso bello iustitiæ, eos vicit, & suam prædam accepit: quia sanctos Patres liberauit: nihilque perdidit: quia nullum suum fidelē ibi dimisit. *Psalm.* *Psalm.* *1. Reg. 30.*

Quarto pugnauit cum potentia. Quartò pugnauit cum potentia: quando potenter vndique expulit aduersarium, & similatur iste modus cuneo: quia sicut ille miles audacter in hostem prosiluit: sic ipse potenter diabolum expugnauit: & hoc modo expugnauit post ascensionem, quando dato Spiritu sancto, discipulos tanquàm probos milites, per totum mundum misit, & diabolum expulit: & suam fidem introduxit: hoc fuit figuratum in Iosue qui de terra promissionis alienum populum expulit: sic Christus de mundo membra inimici abiecit, & suam gentem introduxit: Et sicut ille cum duodecim tribubus hæc fecit: sic Christus cum duodecim Apostolis, hæc obtinuit: vnde in Psal. dicitur. *Eiecisti gentes*, &c. *Psalm.*

Quinto pugnauit cum prudentia. Quinto pugnauit cum prouidentia, quando totum mundum regit: & assimilatur globo, quia sicut milites illi vbicunque vident necessarium, illuc diuertunt: sic Christus vbicunque est opportunum, illuc succurrit: & hoc modo pugnat quotidie pro nobis in mundo: quando à tentationibus diaboli defendit, & sibi resistendi nobis gratiam tribuit, Sapient. 12. *Non est alius Deus quam tu*: quia tibi cura est de omnibus, & 1. Pet. 5. *Omnem sollicitudinem vestram proiicientes in eum: quoniam ipsi cura est de vobis*: vnde dixit Hierem. 4. *Deus noster pugnat pro nobis, & nos ipsi faciemus opus.* *Sap. 12.* *1. Petr. 5.* *Ierem. 4.*

Et sic patet quomodo Christus pugnauit constanter, sapienter, æquiter, fortiter, & prouidenter: constanter, dum vixit in mundo: sapienter, quia obiit in patibulo: æquiter, quoniam descendit in limbum: fortiter postquàm ascendit in cœlum: prudenter, siue prouidenter dum quotidie conseruat vniuersum.

Hæc omnia ostenduntur in Euangel. hodierno: Primo ponitur quomodo constanter, *erat Iesus eiiciens dæmonium*, &c. secundo sapienter: *cum vidit eorum cogitationes*, ait: *omne regnum*, &c. tertio æquiter, cum ait: *si in digito Dei eiicio dæmonia, profectò peruenit in vos regnum Dei*: quarto quomodo fortiter, cum ait: *cum fortis armatus custodit atrium suum*, &c. quinto quomodo prudenter assiduè pugnat: cum dicitur: *Adhuc eo loquente, mulier extollens vocem.*

Dæmoniū potestas. Circa primum, erat Iesus eiiciens dæmonium: Nam in hoc verbo: Erat, notatur constantia: quia est verbum substantiuum, & quantum profuit nobis sua constantia, patet: quia dæmon fecerat nos cæcos ad credendum: surdos ad audiendum, & obediendum: mutos ad laudandum, & suos seruos ad possidendum: sed veniens Christus pro nobis constanter pugnans, de seruis fecit liberos: cum eiecisset dæmonium: De inobedientibus subiectos, cum reddidit auditum: De mutis laudatores: quia locutus est mutus, & admiratæ sunt turbæ.

Sequitur secundum, *Iesus vt cognouit cogitationes eorum*: Nam magnæ sapientiæ est cognoscere cogitationes: & cordi, & non voci respondere.

Digitus Dei Spiritus sanctus. Sequitur tertium, *si in digito Dei eiicio dæmonia*: Per digitum Dei intelligitur Spiritus sanctus: quia sicut in digito maior distinctio apparet, quàm in alio membro: ita secundum Spiritum sanctum, est donorum diuisio: Eiicit ergo in digito Dei, & propter hoc cum iustitia iuxta illud Isai. 13. *Ponam super eum spiritum meum, & iudicium proferet.* *Isaia. 13.*

Sequitur quartum, *cum fortis armatus*: Fortem armatum vocat diabolum cuius arma sunt peccata, & cuius atrium orbis terrarum: sed Christus fortior eo, arma eius abstulit, cum peccatores ad fidem conuertit, & spolia tulit: cum animas de eius manibus liberauit: vnde subdit, quàm vtile sit ipsum sequi, & damnosum sibi non credere, cum dicit: *qui non est mecum contra me est, & qui non colligit mecum, dispergit*: quia non est cum Christo, ideo damnatus: & qui cum Christo non colligit bona merita congregando: spargit, quia in vanum, & frustra laborat: sed quia non sufficit bona incipere, nisi vsque ad finem perseueratur: ideo dicit, quam malum sit, peccatum iterare: cum ait, cum immundus spiritus, &c. *Sine Christi gratia nihil possumus.*

Sequitur quintum, *adhuc eo loquente, mulier extollens vocem de turba dixit: Beatus venter*, &c. *Beati, qui audiunt*, &c. magna est prudentia, & prouidentia, quia solum suam doctrinam facere, & custodire est beatum esse: Hoc nobis ipse concedat; qui est benedictus in sæcula, Amen.

FERIA SECVNDA POST III. Dominicam in Quadragesima.

De armis pugnatorum.

Sermo XX.

Luc. 4.

QVanta audiuimus à te facta in Capharnaum, &c. Luc. 4. Quia adhuc singularis mentio de armis facta non fuit: ideo de eis rationandum est. Attendite.

Arma defensiua siue offensiua.

Vbi scire debetis, quod armorum genera, tam equitum, quàm peditum, quamuis sint diuersa, ad duo tamen genera reducuntur: sicut dicit Isidor. 18. lib. Etymolog. Primo sunt defensiua, secundo offensiua.

Cain quibus armis fratrem interemit.

Primo arma offensiua, quibus nocemus aliis, vt sunt cultelli, lanceæ, & his similia, quæ omnia offensiua dicuntur, etiam lapides, & ligneæ clauæ: vnde Caim non gladio neque lancea, quia nondum fuerant adinuenta: sed ligno, vel lapidibus eum interemit.

Secundò defensiua, quibus nos ipsos defendimus, & tegimus, vt sunt galeæ, scuta, loricæ, & his similia. Nam sicut sine aliquo homo non potest offendere: quia non habet dentes, vel cornua, vel vngulas sicut alia animalia: Ita cum aliquo alio oportet se defendere: vnde narrat Frontinus, quod parato pugnare volens, scuto carens, quod est defensiuum vimines accepit, & de eis scutum fecit, quod corio cooperuit. De Hercule legitur, qui pugnaturus cum serpente, leonem prius interfecit: quia ipse nudus erat: leonis corio ad vnum brachium inuoluto, altera manu claua lignea præmunitus, ad tam terribile bellum iuit, & vicit.

Arma offensiua opera virtuosa.

Spiritualiter loquendo, per arma offensiua intelliguntur opera virtuosa, & per defensiua Ecclesiastica sacramenta.

1. Cor. 10.

Primò arma offensiua sunt opera virtuosa, quia vt dicitur 1. Corinth. 10. *arma militiæ nostræ non sunt carnalia*: vnde August. in lib. ad Bonifacium comitem, loquens de milite terreno, & spirituali, dicit: Miles terrenus, contra hostem visibilem, carnalibus vtitur armis: sed militis spiritualis, est aduersus diabolum colluctatio cum armis spiritualibus, ille contra inimicum suum lanceas, & sagittas emittit: iste verò contra suum inimicum humilitatem, & salubria verba dirigit; & quia inter cætera opera humilitatis, & salutis verba, est oratio: Ideo solum de ipsa oratione, tanquàm de offensiuo munimine dicam, de qua Matth. 9. dixit Dominus, *hoc genus dæmoniorum non expellitur, nisi in oratione*, in figura huius legitur. 2. Mach. 5. *Exclamauerunt*, scilicet *in oratione, & fugauerunt castra Timothei*, id est diaboli, & propter hoc etiam legitur Exod. 15. quod pugnaturus Iosue contra Amalech, *Ascendit Moyses in montem: & sicut ipse eleuabat manus, ita vincebat Iosue: statim autem quod manus declinasset, Mox præualebat Amalech.* Hoc significatur, quòd oratio Moysi vincere faciebat; de quo dicit Chrysost. quia ascendit Moyses in montem, non armis, sed precibus pugnaturus, & infra perseuerante prece perseuerans victoria roborabatur, vbi multa dicit, hic adaptabilia, vide Sermonem Sancti Ioannis Chrysost. in Dominica tertia Quadragesimæ; Exemplum autem satis mirum, & pulchrum de virtute orationis, habetur in Vitis Patrum, vbi legitur, quod quidam Sanctus monachus, nomine Thima, quod Abbas erat monasterij ciuitatis Romæ; Hic habuit fratrem, Ima nomine, qui miles erat, & in illo bello in quo Rex Elrinus mortuus est, iste ad mortem vulneratus est, qui cum die, & nocte inter occisorum corpora iacuisset, tandem resumpto spiritu resurrexit, & sua vulnera, vt potuit alligauit: qui captus ab hostibus exercitus ad comitem Eldiredi Regis ductus; Interrogatusque negauit se militem esse, fingens se de rusticorum numero, portantium victualia pro exercitu, quem comes ille curari fecit, sed ne fugeret, ligari fecit; Mox autem vt ligabatur soluebatur, frater enim suus, qui inuenerat vnum corpus suo simile, quod sepeliri fecit, credebat penitus ipsum mortuum esse, qui omni die pro eo Missas, & orationes dicebat, & propter orationes eius ligari non poterat, interrogatur à comite, si verba diceret, vel scripta haberet, quòd ligari non poterat; Respondit se nihil horum facere, solùm autem inquiens habeo fratrem monachum, qui me credit mortuum, & ideò pro me orat; credo quòd sua oratio, me ligari non sinat, tunc comes secreto eum interrogans, promisit se nihil mali facturum, & diceret quis esset: Ille autem se fuisse ministrum, & militem, interpretis Regis, qui comes, per verba tua, & mores, semper credidi te esse nobilem: tu autem dignus es morte, quia in ipso prælio omnes fratres mei, & cognati mortui sunt; quia verò promisi, non te interficiam; vendidit eum in Lundonia, cuidam Fresoni, qui nec ab illo ligari potuit: tunc ille iuramento accepto, vt rediret, dimisit eum, vt pretium quo se redimeret apportaret, qui veniens ad quendam cui seruierat, postulauit subsidium, quo accepto reuertitur, sicut promiserat: & se redimens ad propriam reuersus, narrauit fratri suo omnia, quæ acciderant sibi, & cognouit frater eo reuelante, quòd maxime illa hora soluebantur vincula, quando orationem faciebat.

Vis orationis.

Mira virtus orationis.

Arma defensiua sunt Sacramenta. Ephes. 6.

Secundò, arma defensiua, sunt sacramenta, de quibus ait Apostolus Ephes. 6. *Induite vos armaturam Dei, vt possitis resistere in die mala*; sed de his sacramentis omnibus non dicam; sed solum de duobus, de Baptismo, & Eucharistia: De Eucharistia verò, quomodo sit defensiua, patet Danielis 6. vbi in figura scribitur, quòd Daniel in lacu, vbi erant septem leones mittitur: Angelus autem Domini, tulit Abacuc, qui prandium fecerat messoribus, & portauit eum in Babylonem ad Danielem, qui prandio pastus sustentatur, & à leonibus non deuoratur: Daniel quilibet fidelis dici potest, qui est in Babylone, id est in hoc mundo, & lacu, id est corpore, vbi sunt septem leones, scilicet septem viria mortalia: sed Christus qui prandium dat messoribus, id est Sanctis, qui cum exultatione recolligunt, quod cum dolore seminauerunt, apportant nobis prædictum cibum: iuxta illud: *Panem Angelorum manducauit homo*, quo cibo confortati, in virtute eius viuimus, & ab omni vitio illæsi manemus: Bene ergo dicit Psalm. *Parasti in conspectu meo mensam, aduersus omnes qui tribulant me.*

Dan. 6.

Eucharistiæ virtus.

Psalm.

Psalm.

Num. 19.

Baptismi necessitas.

De secundo, id est de Baptismo in figura scribitur Num. 19. vbi dicitur, *quòd quicunque tangebat morticinium aliquod, & aqua expiationis non lauabatur, peribat anima eius de populo suo*: Aqua ista; Baptismum figurabat, de qua lauari debebat, quicunque morticinium tangebat, id est omnis anima in corpore mortali degens: tunc enim potest dici, quòd homo morticinium tangat, quando anima in mortali corpore venit à Deo creata: & ideo si non lauatur ista aqua, perit, & damnatur: quia nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei, Ioan. 3. & sic patent spiritualia arma, quæ inter cætera sunt, Oratio, Baptismus, & Eucharistia.

Ioan. 3.

Hæc tria commendantur ab ore Christi, in hodierno Euangel. Nam cum Pharisæi peterent, cur in patria propria non faceret miracula, sicut in aliena: respondit, quia *nemo Propheta est acceptus in patria sua*: deinde descendit ad tria prædicta.

Iacob. 5. Vis orationis.

Primò de oratione, quando mentionem facit de fame, quæ erat super terram, &c. nam oratione Heliæ, Non pluit tanto tempore, de quo dicitur Iacob. 5. Helias homo erat, qui orauit, & non pluit annis tribus, & mensibus sex. Magna est ergo virtus orationis, quando cum ea cœlum clauditur, & aperitur.

Secundò de Eucharistia, quando mentionem facit de vidua, quæ erat in Sarepta Sidoniorum. Nam vt narratur 3. Reg. 29. *vidua illa colligebat duo ligna, vt faceret panem pro se, & pro suo filio*; Hæc mulier est ecclesia, quæ ante Aduentum Christi erat vidua; & extra ciuitatis portam erat expulsa: sed veniens Christus collegit duo ligna, quæ sunt duæ partes crucis, scilicet stipes, & transuersale, quasi duo ligna, in quibus igne passionis fuit decoctus ille panis, qui de cœlo descendit, & dat vitam mundo.

3. Reg. 29.

Tertiò de Baptismo; In Naaman Syro, qui lauit se septies in Iordane, & mundatus est à lepra. Hæc lotio Baptismum significat, qui ab omni culpæ macula mundat, sed septies debet fieri ad destruendum septem vitia capitalia; & sic patet sensus Euangelij. Quia tunc Pharisæi habebant odio veritatem, Christum voluerunt de monte præcipitare, qui ab eis, ipso nolente, non potuit offendi: sed transiens per medium illorum ibat. Rogemus ergo ipsum, &c. vt maneat nobiscum, &c.

FERIA TERTIA POST III. Dominicam Quadragesimæ.

Quomodo deuictos hostes debemus consumere, & in potestate nostra submittere.

Sermo XXI.

Matth. 18. Respiciens Iesus in discipulos, &c. Matth. 18. Satis vsque hodie diximus de prælijs, quomodo committantur, & quando fiant: hodie prædicabo, quomodo post victoriam hostes debent consumi, seu hostium reliquiæ, in potestatem subijci; Attendite.

Ad hoc faciendum, tria possumus dicere, quæ sunt facienda. Primum non eos ad desperationem inducere; secundò proprium exercitum in vnione seruare; tertiò cum ipsis hostibus vti liberalitate.

Quomodo cum deuictis hostibus nos debemus habere.

Primò non debet eos ad desperationem inducere: Nam homo desperatus, pro modico ducens vitam; acrius se morti opponit, & robustius se defendit. Inducitur autem ad desperationem, quando via euadendi sibi occluditur: vnde narrat Frontinus quòd Pirrus, Epirotarum Rex: cum ciuitatem quandam cœpisset, clausisque portis; ex vltima necessitate, dimicantes fortius inclusos, euertisset locum, illis fugam dedit, & facilius ciuitatem obtinuit, idem dicit, quod Themistocles, victo Xerse, volentes sui milites pontem rumpere; vnde poterant fugere prohibuit dicens: Melius esse, eum de Europa expelli; quàm cogi ex desperatione pugnare; Misit etiam aliquos, qui sibi dicerent, in quo periculo erant, nisi fugam maturaret; Dicit etiam, quòd Argesilaus Lacedæmonius aduersus Thebanos, cum eos expugnaret intellexit, quòd quia totaliter clausi erant, ex desperatione fortius dimicabant, vnde aperta Thebanis ad euadendum via. Rursus versus fugientes contraxit aciem, & sine suorum iactura occidit aduersos.

Secundò debet proprium exercitum in vnitate seruare, non spargere, sicut multi improuidi Capitanei facere consueuerunt, qui statim habita victoria resoluuntur lætitia, deserunt castrorum custodiam, & non intendunt, nisi ad prædam; & rationabiliter debent culpari cum non modicum periculum inde consueuit oriri: vnde refert Frontinus, quòd Vontodius victis à Parthis, se abscondens, cognouit eos alacres esse propter successum victoriæ, at ipse dissimulatione motus, se continet, & per insuspecta loca inopinatè aggreditur eos, quos reperiens, securitate resolutos, & non se custodientes, vicit, & ipsorum prouinciam Labienum, scilicet, obtinuit.

Tertiò debet cum ipsis hostibus liberalitate vti, & non nimis contra eos crudelis existere: vnde narrat Valerius in 5. lib. quod Rex Armeniæ, nomine Tigranes, cum multo tempore populo Romano fuisset infestus, tandem bello victus, à consule Pompeio, prodnctusque coram ipso: Non passus est eum in terra iacere, sed leuans eum, Dextera coronam suo capiti reposuit, & in pristinum statum restituit; æquum, & pulchrum iudicans conuincere reges, & facere, & propter hoc totam Armeniam subiecit Romæ.

Hæc tria debet suo modo facere Christianus contra inimicos suos: quia primò non debet eos præcludere, hoc est publicè, & manifestè confundere; secundò vnitè stare, id est à charitate non recedere; tertiò vti liberalitate, id est semper competit parcere.

Quomodo Christianus se gerere debet contra aduersarios.

Primò non debet manifestè confundere: nam cum homo apertè confunditur reprehensione, non ita emendatur: vnde debet reprehensio esse discreta, id est districta, non publica & opprobriosa: vnde Prou. 29. *quæ viderunt oculi tui, ne proferas in iurgium cito; Ne postea cum dehonestaueris amicum tuum, emendare non possis*: quomodo pulchrè reprehendit quidam Propheta Achab Regem Israel, proponendo sibi similitudinem, per quam cognouit errorem suum. 3. Reg. 20.

Prouer. 25

Secundò, seruare debet vnitatem, id est à charitate non recedere: statim enim cum fraterna charitas deseritur, à Deo receditur 1. Ioan. 3. *Qui non habet charitatem, ex Deo non est*: vnde Moyses à charitate recedere nolens, Deo pro populo orans, dixit: *Aut dimitte eis noxam hanc, aut dele me de libro quem scripsisti*, magna dilectio fuit petere amissionem diuinæ gloriæ pro populi dilectione.

Fraterna charitas non deserenda. 1. Ioan. 3.

Tertiò debet semper parcere: quia sicut parcimus inimicis nostris, ita Deus parcet nobis: vnde August. super illud: Dimitte nobis debita nostra, sicut &c. Dicit, sic inquit, in nobis debita dimitti postulamus, secundum quòd, & ipsi debitoribus nostris dimittimus, scientes impetrari non posse, quod pro peccatis petimus, Nisi & ipsi erga peccatores nostros pia fecerimus; Ideo ipse Saluator dixit: In qua mensura mensi fueritis, remetietur & vobis: Exemplum huius dilectionis, & peccatorum remissionis habetur Act. 7. in Beato Stephano: Qui pro suis orans lapidatoribus dixit: *Ne statuas illis hoc peccatum*, &c.

Inimicis parcendum.

Actor. 7

Hæc tria expresse ponuntur in Euangelio hodierno: in quo primò ponitur, quòd non manifestè reprehendendo debemus hominem confundere, cum dicit: *Si peccauerit in te*, &c. secundò, quod non debemus à charitate recedere, cum addit: *Amen dico vobis, si duo ex vobis consenserint*: tertiò, quòd debemus parcere, & dimittere, cum additur dixit ei Simon Petrus, *quoties peccabit, & ego dimittam*, &c.

De primò si peccauerit, vade *& corripe inter te, & ipsum solum*: Noluit proximi confusionem, quia cum sit inter te, & peccantem solum: nulla est confusio.

Proximi confusio non quærenda.

De secundò cum dicit, *si duo ex vobis consenserint*: Non dicit, si vnus ab alijs separatus, & corde diuisus, sed duo, vel tres: Ad demonstrandum, quòd in charitate (quæ minus, quàm inter duos haberi, non potest) viuere debemus, & quod petimus (sic faciendo) obtinebimus: Ponitur in parte ista de authoritate sacerdotum, cum dicitur: *Quodcunque ligaueritis*, &c. Hoc fortè pro tanto hic ponitur: quia si vnitas, & concordia in omnibus debet reperiri, maximè in sacerdotibus debet inueniri: Quibus tanta potestas datur in terris, vt cœlum possint aperire.

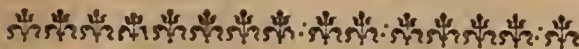
Vnitas in omnibus sed maxime in sacerdotibus.

De tertio dicit ei Simon: *Domine quoties*, &c. vbi dicit Chrysost. Petrus se magnum dicere putauit: sed quid amator hominum responderit, videamus: *Non* (inquit) *dico tibi vsque septies, sed vsque septuagies septies*, &c. sed in literalem intellectum, septuagies septies, id est quadringentis nonaginta vicibus, ac si diceret, vt Hieronymus exponit, Toties fratri tuo peccanti dimittas, quoties ille peccare potest, vel secundum

Toties condonandum quoties sit commissum.

Chryso

Chrysostom. Per septuagies. Non debemus intelligere numerum determinatum: vt aliquo determinato numero peccatorum remissio concludi intelligatur, sed continuè, & semper talis remissio fienda sit, significatur: Rogemus ergo Dominum: vt det nobis hanc charitatem, Amen.

FERIA QVARTA POST III. Dominicam Quadragesimæ.

Quid agendum est post victoriam, ne vlterius insurgat pugna.

Sermo XXII.

Matth. 11.

ACcesserunt ad Iesum, &c. Matth. 11. Peracta pugna, & obtenta victoria, munienda est Respublica, ne vlterius propter culpam oriatur diuisio: Hæc autem munitio principaliter videtur consistere, in bonarum legum institutione, & ipsarum inuiolabili obseruatione: quandiu populus bonæ legis obseruator extitit, tunc ad pacem tenendam se muniuit: Antiquitus autem fiebant leges ordinantes homines ad tria: primò ad Deum, secundo ad proximum, tertiò ad seipsũ.

Leges ad quid ordinantur.

Primò ad Deum: Præcipiebatur primo de diuino cultu; quamuis enim pagani verum Deum non cognoscerent, illos tamen falsos Deos quos colebant, maximè reuerebantur. Nam vt recitat Valerius in 1. lib. Romani, vt ampliarent Deorum cultum, Decem filios maiorum principum de senatus consilio acceperunt, & eos ad percipiendam sacrorum disciplinam tradiderunt, vt Deorum cultus non solum conseruaretur, sed amplificaretur sacerdotum numero. Narrat alibi, quod sub Publio Cornelio, & Fabio Pamphilio consulibus in agro Luci Petilij scribæ: ab aratore terræ, Ianculo nomine, repertæ sunt duæ arcæ lapideæ, in quarum vna scriptum erat corpus ibi esse Numæ Pompilij; in alia vero libri reconditi: qua aperta, reperti sunt 7. libri latini de iure pontificum, & cultu Deorum, & totidem libri græci, de disciplina sapientiæ, vnde latinos cum summa diligentia conseruauerunt, græcos verò, quia ex aliqua parte ad dissoluendam religionem Deorum pertinere videbantur, Prætor Vrbanus authoritate senatus coram populo cremauit. Nolebant enim aliquam scientiam in vrbe doceri, qua animi hominum à Deorum cultu possent reuocari. Ita quod scientiam, Dei cultui postponebant. Vtinam hodie pro vno vero Deo, homines similiter facerent.

Etiam pagani religiosè suos Deos colebant.

Scientia Dei cultui postponenda.

Secundo præcipiebatur de dilectione ad proximum, omnes enim vnanimes debebant viuere, & vnus alteri subuenire: maximè parentibus. Vnde refert Valer. 2. lib. Quòd Athenis erat statutum, vt ingratus filius hæreditatis iure priuaretur. Ponit etiam in 5. lib. pulchrum exemplum. Narrat enim, quòd Romæ, quædam mulier, capitali crimine damnata per prætorem apud tribunal suum: qui tradidit necandam in carcere: qua accepta qui custodiæ carceris præerat, misericordia motus, non statim strangulauit eam: volebat enim fame mori: qui aditum præbuit filiæ eius ad eam, & prius diligentissime perscrutabatur ipsam, an aliquid victus referret; Post plures autem dies, cœpit intra se quærere, & dubitare quomodo per tantum tempus mulier illa inedia non erat consumpta, quid nam esset, quod sustentabatur non cibata, ignorabant enim vnde caperet cibum: vnde cœpit, & interrogauit filiam, & aduertit, quod illa suo vbere famem matris, lactis subsidio leniebat, quo modo tam admirabilis spectaculi nouitas ab ipso ad triumuirum, & à triumuiro ad Prætorem, & à Prætore ad Senatum prolata: Remissionem pœnæ mulieri impetrauit. Nam inaudita nouitas, animos hominum inclinauit ad veniam.

Mira Filia in matrem charitas.

Tertiò præcipiebatur: de modo viuendi quoad seipsum. Nam qui seipsum bene non regit, male cum familia, & ciuibus viuit. Vnde antiquitus fiebant leges, qualiter homo viuere deberet. Recitat enim Valerius lib. 2. quod antiqui in cibis erant temperati. Et luxuriosas epulas, vinique abundantiam immoderatum veneris vsum, tanquam sanitati corporis inimica, maximè fugiebant: ibi etiam dicit, quod vini vsus omnibus Romanis fœminis ignotus fuit, ne in aliquod dedecus prolaberentur.

Vini vsus Romanis mulieribus ignotus.

Spiritualiter loquendo. Hæc tria similiter debet obseruare quilibet Christianus: quia circa Deum humilitatis obedientiam, circa parentes pietatis clementiam, circa seipsum puritatis munditiam.

Primò circa Deum humilitatis obedientiam, eius mandata obseruando: & ratio potest esse triplex; prima propter vniuersalem dignitatem: quia licet sint multi domini per participationem, essentialiter tamen non est nisi vnus Dominus Dominorum, Sap. 1. *Audite, qui continetis multitudinem in populis. Quoniam data est vobis potestas à Domino, & virtus ab altissimo*: quia igitur est vniuersaliter Dominus omnium, sibi in omnibus obedire debemus: secunda propter promissorum dignitatem: quia maius præmium nobis promittit. Nam Mahometus, promisit saracenis flumen lactis, & mellis, si sibi obedirent: in veteri testamento Deus promisit terram promissionis & bona temporalia, sed nobis in nouo testamento Deus promittit Angelorum gloriam. *Eritis*, inquit, *sicut Angeli Dei in cœlo*. Igitur propter maius promissũ magis sibi debemus obedire: tertio propter beneficiorum largitatem: quia multa immo omnia, quæ habemus bona, sunt ab eo, Actor. 18. in ipso viuimus, mouemur, & sumus. Et Iacob. 1. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum*: propter hæc omnia tenemur Deo obedire.

Cur Deo obedientia debetur.

Sapient. 1.

Iacob. 1.

Secundò circa parentes pietatis clementiam. Et hoc similiter propter tria: primo vt legem impleamus. Nam ille qui diligit proximum, legem impleuit: multo magis ille qui parentes diligit: secundo vt beneficium temporale acquiramus, Vnde Deuteron. 6. dicitur. *Honora patrem tuum*, &c. *vt sis longæuus super terram*: longitudo dierum, maximum est temporale bonum: tertio, ne ingratitudinis vitium incurramus. Nam si ille est ingratus, qui patria beneficia non recognoscit, multo magis ille qui maxima: sed paterna beneficia sunt incomparabilia: & secundum Philoph. sententiam, nunquàm potest reddi æquiualens. Ergo filius non recognoscens, est maximè ingratus. Propter hæc tria, pietatem parentibus impendere debemus.

In parentes simus pij.

Deut. 6.

Parentibus æquiualens non possumus reddere.

Tertiò circa nos puritatis munditia. Nam homo tenetur seipsum facere bonum, quod bonum consistit in puritate, & munditia cordis, vt non cogitet nisi bonum, quia *peruersæ cogitationes separant animam à Deo*. Sapien. 1. Secundo consistit in puritate, & munditia oris: *quia corrumpunt bonos mores colloquia mala*. 1. Cor. 15. Tertio consistit in puritate, & munditia operis, vt non operemur nisi bonum: quia qui mala egerunt, ibunt in ignem æternum, qui vero bona in vitam æternam. Athanasius in symbolo.

Sapient. 1.

1. Corint. 15.

Patet ergo, quomodo homo debet esse ordinatus ad Deum per obedientiam, ad proximum per clementiam, ad seipsum per munditiam. Hæc tria notantur in Euangelio.

Primò primum. Nam cum Scribæ, & Pharisæi dixerunt ad Iesum. *Quare discipuli tui transgr. tradit.* &c. *Respondit: & vos, quare transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?* Ecce apertè patet, quod magis Deo, quam hominibus tenemur obedire, & plus est reprehensibile sibi non obedire, quàm alteri.

Secundò secundum, cum dicit. Nam Deus dixit. *Honora patrem tuum*, &c. Iste honor vt dicit Hieron. non tantum consistit in salutationibus, & extrinsecis honori

Honor patris in quo consistit.

honoribus, sed in munerum oblationibus, & subuentionibus. Et quia isti hunc honorem non faciebant parentibus reprehenduntur. Dicebant enim Pharisæi, quod illa quæ filij debebant parentibus, offerrét Deo, qui erat verus pater. Et quia oblatio Dei debet præponi parentum muneribus, sub pietatis specie, impietatem docebant. Et parentes, quæ Deo consecrata, & oblata cernebant, ne sacrilegij crimen incurrerent, declinantes, egestate conficiebantur: & ita fiebat, vt oblatio filiorum, sub occasione templi, & Dei in sacerdotú lucra cederet, vel potest aliter exponi. Munus quodcunque ex me est, & mihi & sibi proderit, vt dicit Hier. Quia dicebant Pharisæi filiis, ita dicatis parentibus vestris. Quodcunque donum oblaturus eram Deo, in tuos consumo cibos, tibique prodest, ô pater, & mater, vt illi timentes accipere, quod videbant mancipatum Deo, magis vellent inopem vitam ducere, quàm de consecratis comedere. Ambæ tamen expositiones hæ sunt. Hier. in Homil. Patet ergo: quomodo isti reprehenduntur, qui pietatem, & clementiam, circa parentes non habebant.

In quo vera sanctitas consistit.

Tertiò ponitur tertium, scilicet de munditia, & puritate, quam homo debet in se seruare, cum ait: *Non omne quod intrat in os coinquinat hominem*, &c. Tota pars ista tendit in vnam sententiam, scilicet puritas, & munditia, & sanctitas hominis non est in parcitate ciborum, sed in cogitationibus bonis, & locutionibus veris, & in operibus iustis. Vnde dicit quod *cogitationes malæ, blasphemia, furta, adulteria, & homicidia, ista sunt, quæ coinquinant hominem*, id est faciunt eum malum, & peccatorem, cogitationes, dicit propter cor, Blasphemiæ, propter os, & furta propter opera. Rogemus ergo Dominum, vt sic simus ordinati ad Deum, proximum, & nos ipsos, vt digni simus vita æterna, Amen.

FERIA QVARTA POST III. Dominicam Quadragesimæ.

Quales debent esse ciues, ne expugnabiles reddantur.

Sermo XXIII.

Luc. 4.

Surgens Iesus de synagoga, venit in domum Simonis, &c. Luc. 4. Satis diximus de bello campestri. A modo dicamus de obsidionibus, quomodo scilicet obsidentur ciuitates, & castra. Et quomodo etiam defenduntur: multa tamen supra diximus de ipsis bellatoribus, quæ hic possent adaptari: sed non intendimus illa replicare, sed solum aliqua ponere, quæ faciunt ad præsentem materiam.

Quinque sunt quæ inexpugnabiles reddunt bellatores.

Et primo de ciuibus, quales debent esse ciues, vt inexpugnabiles existant, etiam præter ea, quæ dicta sunt supra, Quinque conditiones assignare possumus, quæ eos inexpugnabiles reddunt, scilicet humilitas, liberalitas, benignitas, æquitas, & veritas. Quodlibet istorum est necessarium.

Primo humilitas.

Vbi multitudo dominorum ibi confusio

Primò humilitas, ne vnus alteri præesse velit: statim enim cum volunt omnes fieri Domini, difficile est, quod possint resistere: quia vbi multitudo dominorum ibi confusio: oportet ergo, quod omnes obediant vni, & vnus non velit præesse alteri, Nam vt Homerus videtur dicere, destructio Troiæ fuit superbia ciuium. Et teste Lucano; desolatio Romanorum, fuit

1. Mach. 1.

pluralitas dominorum. Similiter legitur. 1. Mac. 1. Quòd post mortem Alexandri, qui erat Dominus vnus omnium, multi posuerunt sibi diademata. Ideo multiplicata sunt mala in terra: quare hodie desolatur Italia, nisi quia, vnus ciuis tyrannus efficitur, & contra alium dominium exercet. Nulla ciuitas est ita magna, habens multos dominos, quæ non sit destructa.

Secundò liberalitas.

Secundò liberalitas, ne cupiditati, & auaritiæ intendant. Nam hoc modo fiunt proditiones: quia ciues cupidi, & auari, præponétes bonum priuatum bono communi, corrumpuntur pretio, & pecunia: vnde narrat Frontinus, quod Annibal apud Areto, quæ præsidio Romanorum, Duci Iulio tenebatur, Bonium quendam Tarentinum, ad proditionem pecunia corrupit: hic sagacitate vsus, sæpe enim ille extra ciuitatem ibat, sub occasione venandi, qui captam prædam duci portabat. Et cum sæpius hoc faceret, & ideo non obseruaretur, quadam nocte Annibal venatorum habitu suos milites cum comitibus illius commiscuit, qui cum onusti venatione referti essent: & non suspecti à custodibus intromissi, protinus ipsos custodes interfecerunt, & porta fracta admissus Annibal cum toto exercitu, omnes Romanos interfecit, præter eos, qui ad arcem fugerunt: Lisimacus, (vt ipse author refert) Rex Macedonum cum expugnaret Ephesios, & illi in auxilio habebant quendam Archipiratam nomine Andronem: quem Lisimachus pecunia corrupit. Et ipse fortissimos Macedonum in sua naui manibus ligauit, & quasi captiuos hostes Ephesum portauit, qui est gaudio receptus, acceptis ex arce armis cum illis captiuis vrbem Lisimacho tradidit.

Tertio benignitas.

Tertio benignitas, vt mens alteri subueniat, & non immisericordes inter se existant: Nihil sic ciues in amore copulat, sicut si diues pauperi, & sanus debili subueniat: Nam in necessitate omnia debent esse communia, & impium multum est, nobilem abundare de publico, vbi plebeius fame deficit fatigatus: vnde de quodam consule Romano, qui vocabatur Gunnus, recitat Frontinus, quòd ipse pugnauit contra Fabinos, vel Sabinos, & vicit eos, qui post victoriam parari prandium fecit, & comestibilia omnibus diuisit, & æqualem portionem cum omnibus accepit dicens, sibi tantum debere sufficere, sicut aliis: At ipso comedente venit quidam miles, qui portionem non receperat, & ipse suam diuisit, & mediam illi dedit: & hoc opus ita clarum fecit, vt semper milites secú libentissimè militarét.

Quarto æquitas

Quartò æquitas, ne iustitia odio vel amore peruertatur: Multum enim iustitia habet conseruare ciuitates, tempore pugnæ, & tempore pacis: vnde apud veteres magna erat obseruatio iustitiæ, vnde narrat Valerius lib. 6. quòd Felangus, vrbem Locrensium regens, statuit vt qui in adulterio caperetur, ambobus occulis priuaretur, factum est vt caperetur filius eius, quem ipse damnauit secundum legem quam condidit, ac tota ciuitas, in honorem patris pro adolescentulo rogauit, qui nullo modo parcere voluit: Ad vltimum precibus populi deuictus, sui prius deinde filij oculo visum videndi vtrisque reliquit, & suam legem seruauit.

Quinto veritas.

Quintò veritas: Nam cum ciues oporteat esse fideles, decet eos in verbis esse veraces: nullo modo commendari debent, qui ad inuicem loquuntur; quia vnus alteri cum debeat credere, non potest nisi decipiatur. Hic posset adaptari historia 3. Reg. 31. quando spiritus mendax in ore omnium Prophetarum, decepit Achab vt iret ad pugnam, in qua ipse ad mortem percussus est. *3. Reg. 31.*

Spiritualiter loquendo, ciuitas est Ecclesia, ciues sunt fideles; propterea hæc quinque debent habere, primò debent esse humiles sine superbia; Quia *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*, Iac. 4. Ideo dicitur 1. Pet. 5. *Humiliamini sub potenti manu Dei*: secundò liberales sine auaritia: quia *auari non possidebunt regnum Dei*, Ephes. 4. Ideò ibidem cap. 5. dicitur. *Omnis auaritia, quæ est idolorum seruitus non nominetur in vobis*: tertiò benigni sine duritia: quia qui mentis est duræ, corruit in malum. Prouerb. 18. Ideo Matth. 8. dicitur: *Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est*: quartò iusti sine nequitia: quia cum sit timenda nequitia, data est in omnem condemnationem, Sapient. 17. *Ideo diligite iustitiam vos, qui iudicatis terram:*

Iacob. 4. *Ephes. 4.* *Prou. 18.* *Matth. 8.* *Sap. 17.*

terram: Sap. 1. quintò veri ſine fallacia: quia lingua
Prouerb. 16. fallax non amat veritatem, Prouerb. 16. Ideo Zach. 8.
Zach. 8. dicitur *loquimini veritatem vnuſquiſque cum proximo ſuo*, & quamuis iſta quinque in omnibus debeant reperiri: in aliquibus tamen aliqua ſingulariter debent inueniri, ſicut humilitas in religioſis: nulla enim virtus ita eſt neceſſaria, ſicut humilitas: quia tota ipſorum perfectio eſt obedientia, quæ ſine humilitate eſſe non poteſt: liberalitas in prælatis. Deteſtanda eſt in eis auaritia, vnde dictum eſt Moyſi, Exod. 18. Elige tibi viros potentes, Deum timentes, & qui oderint auaritiam: vnde non permiſit Deus filios Samuëlis regnare: quia declinauerunt ad auaritiam, & acceperunt munera, & peruerterunt iudicium, 1. Reg. 18. Benignitas in diuitibus. Ideo enim Deus diuitibus præbuit diuitias, vt ipſi pauperibus ſubueniant: vnde Beda: Quare Deus ſitit in paupere: vt tu non ſis ebrius in peccatis: quare fameſcit? vt paſcas eum de tuo labore quare nudus apparet? vt tua veſtimenta ſuperflua non corrumpantur a tinea: ſed induatur Deus ex eis in paupere: vt reponat coram Angelis ſuis. Quare hoſpes, & & peregrinus apparet? vt ſuſcipias eum: & ipſe te recipiat in æterna tabernacula: Æquitas in nobilibus: Militiæ enim ordinatæ ſunt ad defenſionem Reipublicæ, vnde ipſi nobiles, & potentes, viduas, & pupillos tenentur protegere. Exemplum dedit ille tyrannus Imperator, qui cum iret ad prælium, occurrit ei vna vidua petens iuſtitiam, qui dixit, me reuertente ſatisfaciam: & illa, ſi non reuerſus fueris, quis me vindicabit? Reſpondit ille, qui poſt me imperabit: quæ dixit: quid tibi proderit? Et ipſe ſtatim de equo deſcendit, & fecit, quod vidua petijt: veritas in Doctoribus. Abuſio eſſet, ſi ipſi, qui vera dicere debent, falſa proferrent: Patet igitur quales debent eſſe Chriſtiani fideles, qui ſunt Eccleſiæ ciues: quæ omnia in hodierno Euangelio in ſe oſtendit feciſſe Dominus, & nos docet facere.

Nulla virtus ita neceſſaria videtur in religioſis ſicut humilitas.

1. Reg. 18.

In doctoribus maxime veritas neceſſaria eſt.

Primò humilitatem ſequendam: quia *intrauit in domum Simonis*: vbi dicit Chryſoſt. quod ideo intrare voluit: vt nos erudiret ſuperbiam euitare: dum Dei filius tuguria piſcatorum non dedignatur intrare: ſecundò auaritiam deteſtandam cum ſubditur, *ſocrus autem Simonis*, &c. Per mulierem iſtam, intelligitur anima, quæ patitur febrem, id eſt cupiditatis ardorem: Nam vt dicit Ambroſius in homilia: Non eſt minor calor amoris terrenorum, quàm febris membrorum: & ſicut febris naturaliter dat ſitim, grauat caput: ſic cupiditas inſatiabilis eſt, & ſemper ad terram deprimit, quam expellit: nos eam expellere docens: tertiò miſericordiam impendendam, ibi, *cum autem Sol occidiſſet, quotquot habebant infirmos*, &c. nam ſicut Chriſtus compatiendo ſic nos debemus in neceſſitatibus proximis ſubuenire: quartò iuſtitiam laudandam: *Exibant autem dæmonia*, &c. quia, ſicut Chriſtus liberauit obſeſſos à dæmonibus, ſic potentes violenter, & iniuſtè oppreſſos liberare debent: ſed poſſeris hic dubitare, vtrum dæmonia cognouerint Chriſtum; dicendum quod cognouerunt quantum oportuit: oportuit autem, vt ipſum Deum eſſe ſuſpicarentur: quatenus eum timerent, & hominem ſemper eſſe crederent, ne eius paſſionem impedirent: quintò, doctrinam imitandam, vel veritatem in doctrina, *Erat enim prædicans in ſynagogis Galilææ* Gloſſa, tota Chriſti prædicatio non niſi veritas erat: ſicut ipſe eſt via, veritas & vita: Noſtra ergo doctrina debet eſſe vera.

Rogemus ergo Dominum, vt hæc quinque nos habere poſſimus, &c. Amen.

* * *

FERIA SEXTA POST III. DOminicam in Quadrageſima.

Qualis debet eſſe Dux Ciuitatis.

Sermo XXIV.

VENIT *Ieſus in ciuitatem Samariæ*. Ioan. 5. Heri diximus de ciuibus, hodie dicemus de Duce, ſeu Rectore ciuitatis: vbi dicemus, quod quatuor conditiones debet habere: ſcilicet primo cum ciuibus conformitatem, ſecundò in cuſtodiendo ſollicitudinem, tertio in videndo dignitatem, quarto in loquendo vtilitatem. *Ioan. 5.* *Rector ciuitatis quas debet habere conditiones.*

Primo cum ciuibus debet habere conformitatem, & ſimilitudinem: Nam ipſe Dux debet complacere ciuibus, vt plus ametur, quàm timeatur: Amor autem generatur ex conformitate morum: ſimilitudo enim, & morum conformitas cauſat dilectionem, ſicut videmus, quòd omne ſimile, appetit ſuum ſimile, tam in hominibus, quàm in animalibus: vnde Dux debet eſſe conformis ciuibus, vt ab eis ametur: ſemper enim ciues libenter Ducem volunt: quem eis conformem eſſe ſciunt: vnde legitur in hiſtoria Alexandri, quòd poſt mortem Darij, ipſe conceſſit Perſis, vt ſibi Dominum eligerent, & ipſe cum concederet eis vltro non elegerunt aliquem de exercitu Alexandri: ſed potius quendam ſenem compatriotam, cui nomen erat Duritius. *Rector plus ametur quàm timeatur.*

Secundò in cuſtodiendo eos debet habere ſollicitudinem: Ad hoc enim efficitur Dux, vt ciues cuſtodiat & ſeruet: vnde ſua intentio ad ſalutem populi debet eſſe, vnde Valerius lib. 3. refert, quòd Fabius maximus, cum Romani poſt Cannenſe prælium, vel Carthaginenſe destructi eſſent quaſi, ipſe contra Annibalem nunquàm in campum exiit, ſolum tranſitu alia munire ſtuduit, dum verò obuiam inimicos haberet claudere, & fruſtra: Pugnandi intentione decepit, timens ne ſui caſu ruerent: vnde plus profuit Romæ in non dimicando, quam ſi pugnaſſet: & quia bene populum cuſtodiuit, & eorum ſalutem procurauit, Saluator appellatus fuit. *Rector ſuos cum ſollicitudine cuſtodiat.*

Tertiò in videndo debet habere excellentem dignitatem: Decet enim eum digniorem toto populo apparere: vt ſemper eum populus miretur videndo: quia nimia familiaritas parit contemptum: vnde quidã raro in populo apparebant, vt ſemper digniores, & mirabiliores apparerent, ſicut recitat Philoſophus in libro de ſecretis ſecretorum ad Alexandrum, quod Rex Indorum, ſemel in anno tantum coram populo apparebat, cum regali apparatu, & armato exercitu, & vulgus ſtabat aliquantulum à remotis: nobiles verò circa ipſum, & in ipſa die, dona dabat: Reos de carceribus liberabat, multa pia opera exercebat, & omnes conſolabatur. *Rector toto populo dignior appareat.*

Quartò in loquendo debet habere vtilitatem. Non enim eſt pulchrum in Domino, verba vana & ſtulta loqui: vnde ſemper vtilia debet dicere, & ſua verba ſententioſa debent eſſe; vnde Zenocrates cuidam loquaci dixit, ſtulti aurem pluſquàm loquaces: os enim vnum à natura accepimus, aures vero duas: Idem cum inter male loquentes intereſſet, interrogatus cur ſolus taceret? Reſpondit, aliquando me pœnituit dixiſſe, tacuiſſe vero nunquàm: Patent iſta quatuor, quæ Dux debet habere. *Rector in ſermone ſuauitatis.*

Spiritualiter hæc perfectiſſime habuit Chriſtus in ſe, qui eſt totius eccleſiæ, & omnium fidelium Dux.

Nam primo habuit cum fidelibus ſimilitudinem, & conformitatem: quia *in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo*. Philipp. 2. vnde figuratus *Phil. 2.*
eſt in Moyſe, Exod. 30. Qui ex conſortio ſermonis *Exod. 30.*

Dei resplenduit facies eius, vnde filij Israël respicere non poterant, & ipse vt respicere possent velauit faciē: Moyses Christus est, qui propter diuinitatem à mortalibus intueri non potest, sed ipse velauit eam, quando sumpsit naturam humanam, quia *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius,* &c. Ioan. 1. *Ioan. 1.*

Secundo circa nimiam salutem habuit sollicitudinem, quia quicquid egit dum fuit in mundo, ad nostram salutem fecit; vnde figurari potest in Gedeone, Iudic. 7. qui pugnauit contra Madian pro Israël: & signum victoriæ petiit inuenire, & ductus est in aream & quando in vase pluebat, & quando in vellere, vide historiam. Gedeon Christus est, qui fortissimus virorum fuit, sicut Gedeon, Psal. *Neque est fortis, sicut Deus noster.* Hic pugnauit pro Israël contra Madian, id est pro humano genere contra diabolum; signum eius fuit in vellere, id est in virgine; quia non in alia, quàm in ea conceptus est, quæ etiam ab omni pluuia vitiorū munda fuit, quia nullus hominum præter eam fuit vnquam sine culpa: vnde Anselmus, decuit matrem Dei ea puritate nitere, vel lucere, qua sub cœlo maior nequit intelligi. *Iudic. 7.* *Psalm.*

Tertiò habuit in se dignitatem, quia in omnibus operibus suis se mirabilem ostendit, vnde alios in admirationem induxit: omnes enim faciebat admirari, quādo aquam conuertit in vinum solo verbo: sanabat omnem infirmum, resuscitabat mortuos, expellebat dæmones, illuminabat cæcos, cibabat famelicos, omnia ista digniorem, & mirabiliorem eum faciebant, de quo Psal. *Tu es Deus, qui facis mirabilia magna solus:* redditur mirabilis, dum incarnatur, nascitur, viuit, moritur, resurgit, & ascendit in cœlum: mirabilis in vita, in moribus, in verbis, & in operibus. *Psalm.*

Quartò in loquendo habuit vtilitatem: Vnde dixit Petrus, Ioan. 6. *Domine verba vitæ æternæ habes:* & ipse dixit: *verba quæ ego loquor, spiritus & vita sunt:* Inde potest signari in Salomone, qui fuit sapientior cunctis regibus, cui dictum est, 3. Reg. 8. *Beati sunt serui tui, & beati viri tui, qui assistunt tibi semper, vt audiant sapientiam tuam:* Sic patet, quomodo Christus habuit illa, quæ bonus Dux debet habere, & hæc ostenduntur in Euangelio. *3 Reg 8.*

Et primò ponitur, quomodo cum suis fidelibus voluit habere similitudinem: cum dicitur: *venit in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar,* &c. vbi erat fons: *Iesus fatigatus ex itinere, sedebat sic super fontem.* Et in ista parte ponitur triplex conformitas, seu similitudo quam Christus voluit habere nobiscum. Primo quoad locum, quia sedebat super puteum. Per puteum intelligitur obscuritas, calamitas, & miseria huius mundi, in qua Christus sicut & nos fuit; secunda quoad tēpus: quia hora sexta. Per sextam, sexta ætas intelligitur. Nam in sexta ætate Christus venit; tertia quoad corpus, quia fatigatur ex itinere: fatigatio enim corporis passio est, vnde ipse sicut & nos corpore fatigari voluit. Et post fatigationem non in lecto, nec in throno voluit quiescere & pausare, sed solum super terram sedere, & nos docere humiles esse debere. Dum ipse sic voluit se humiliare. Hinc Paul. ad Hebr. *Debuit per omnia fratribus assimilari.* *Tripliciter habuit nobiscū Christus cōformitatem.*

Quanta fuit Christi sollicitudo, vt fatigaretur ex itinere, labor ostendit sollicitudinem.

SEcundo ponitur, quantam circa vestram salutem habuit sollicitudinem: Cum additur, *venit mulier de Samaria haurire aquam,* Mulier ista figurat, vel significat nostram naturam, quæ de ciuitate egressa venit ad puteum, id est de paradiso expulsa venit in miserabilem mundum. Et venit haurire aquam, id est fluxibilia, terrena. Et inuenit Christum, & petit bibere, qui sitit eius conuersionem ad fidem: sed quia nulla est conuenientia. Bene potest mirari natura humana, quod sic Christus fuerit sollicitus ad saluandum eam: vnde dixit: *si scires donum Dei, & quis est qui tibi petit bibere, petisses forsitan ab eo, & dedisset tibi aquam, &c.* Quasi dicat: si scires gratiam, quam facio tibi, non propter merita tua, sed propter misericordiam meam. Tu non expectares inuitari, sed ante peteres, quam proferret, quia dedisset tibi aquam viuam id est cœlestem gloriam. *Mira in humanā naturā Christi misericordia.*

Sed quia Christus vt homo, & non vt Deus hominibus apparuit: ideo videbatur impossibile, quod dicebat: Ideo dicit ei mulier, *Domine neque in quo haurias habes: puteus altus est.* Ad litteram enim tunc Iudæi dicebant, non habet hauritorium, quia malus est, & maior patribus nostris non est, qui dederunt nobis istam aquam, de qua ipsi & pecora eorum biberunt. Per aquam scripturam intelligebant, quam Prophetæ, & patres eorum scripserunt: & ipsi pecorum more ignorātes, erant tantum carnaliter intelligentes: vnde de Christo dicebāt, *Nō est hic homo à Deo qui sabbatum non custodit,* sed Christus non lacessitus iniuria, semper sollicitus ad salutem nostram, semper ad amorem cœlestium nos prouocat: vnde dixit, omnis qui biberit ex hac aqua, sitiet iterum, &c. Nunquam enim temporalia satiant, nisi spiritualia: & ideo audita spiritualium dignitate, homo allicitur: vnde dicit mulier. *Domine da mihi hanc aquam:* sed quia spiritualia, spiritualibus, & non carnalibus, vel temporalibus dantur, ideo dicit. *Vade, voca virum,* id est animam tuam, vel spiritum tuum: quia spiritus vir corporis esse debet, sed pretio spiritus perdidit dominium, Vnde caro dicitur: quia caret viro: Ideo verum dicit: *virum non habeo, quinque viros habuisti,* id est quinque corporis sensus, quia solum secundum carnem viximus, & quamuis aliquando ratione vteremur, non tamen cum charitate: ideo nec ipsa ratio, tunc vir erat carnis: & quia homo cognoscens culpam suam, confitetur eam, petit doceri: quomodo possit Deo placere: ideo subdit. *Domine vt video Propheta es tu. Patres nostri adorauerunt in monte hc,* &c. Sicut enim erat contentio, verum in monte illo, vel in Hierusalem deberet Deus adorari. Ita ad hoc posset dubitari, vtrum spiritualiter, vel corporaliter debeat Deus adorari. Et quia spiritualiter. Ideo dicit Iesus. *Mulier crede mihi,* &c. Deus spiritus, ideo oportet eum nos in spiritu adorare, & pro spiritu & pro carne: quia tales adoratores Deus petit, & talibus Christus se patefacit: vnde mulier dixit: *scio quia Messias venit.* Et Dominus respondit, *ego sum.* *Nec iniuria Christi Domini à salute nobis tribuenda reuocant.*

Tertiò ponitur, quomodo in conuersando ostendit dignitatem, cum subiungitur. *Et continuo venerunt discipuli. Et mirabantur, quod cum muliere loqueretur:* hanc magnificentiā ostēdit in discipulorū admiratione, quia admirabantur discipuli, &c. Et nō admiratur homo nisi de magnis: admiratio etiam fuit in ciuiū cōmotione: magnum fuit, ciues vnius mulieris verbo facere de ciuitate ad se venire: vnde exierunt viri, &c. ostendit etiam in sui corporis sustentatione: & magnum, & mirabile est sine cibo sustentari: cum enim dicerent discipuli: *Rabbi manduca; & ipse dixit, cibum habeo manducare quem vos nescitis,* &c. Et quis nam esset eius cibus, ait, *meus cibus est, vt faciam voluntatem,* &c. id est, vt gentes conuertam, & suscipiam: & ostendit Samaritanos ad se videre regiones venientes pro salute: ostendit etiam dignitatem in magna remuneratione. Magnificè remunerare magnæ est dignitatis, & excellentiæ. Vnde dixit eis. *Hominem ne vos dicitis,* &c. Magna fuit discipulorum remuneratio. quia collegerunt, quæ non seminauerant, seminauerunt Patriarchæ, & Prophetæ, quando laborauerunt, vt viderent Christum: & nullus vidit, sicut Angeli. Hinc alibi dixit: *Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis: multi reges & Prophetæ voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt & audire quæ vos auditis, & non audierunt.* *Christus in conuersando ostendit dignitatem.* *Cibus Christi nostra conuersio.*

dierunt. Alij igitur laborauerunt, & vos in labores eorum surrexistis.

Vtilitas sermonis Christi Domini. Quartò ponitur, quomodo in loquendo ostendit vtilitatem, cum dicitur, *ex ciuitate ergo illa multi crediderunt in eum*, &c. Magna fuit vtilitas sic loqui, & prædicare, vt ad se conuerteret tot viros de illa ciuitate. Rogemus ergo Dominum, vt det nobis suam aquam, vt nos ad se conuertat, vt verè in ipsum credamus, vt credentes in eum salui fiamus, Amen.

SABBATHO POST III. Dominicam Quadragesimæ.

De Duce, & Rectore Ciuitatis.

Sermo XXV.

Ioan. 8. PERREXIT *Iesus in monte Oliueti*, Ioan. 8. Quamuis heri dixerimus de conditionibus Ducis ciuitatis: tamen quia multa requiruntur, ad perfectum vnius ciuitatis. Ideo adhuc hodie de ipso prædicabimus. Et tria dicemus, quæ debet habere. *Tria requiruntur in rectore ciuitatis.* Primo in admonendo perfectam scientiam: secundo in dominando, propriæ conditionis reminiscentiam: tertio in iudicando discretam iustitiam. Attendite.

Perfecta scientia in admonendo. Primò in admonendo perfectam scientiam, quamuis enim omnes homines non possint esse Philosophi, debet tamen Dux ciuitatis scire ea, quæ debet præcipere, & quæ debeant ciues facere: vnde Philosophus dicit, quod oportet. Dominum scire, quæ debet præcipere, & quæ seruus facere Debet etiam Dux scire, quomodo se debent custodire ciues, quomodo conseruabit eos. Vnde sapientes viri conantur scire omnia, quæ debent facere, & quando à se hoc non possunt, aliorum vtuntur cõsilio: vnde legimus, quod Alexãder Aristotelis cõsilio se regebat. Idem etiam Atheniẽsibus ita scripsit. Præcipimus vobis, vt nobis decẽ Philosophos dirigatis cum quibus cupimus nostrum negotiũ exercere. Nihil aliud præcipimus vobis, nisi vt nos tanquàm reges, & dominos teneatis. Et Valerius lib. 8. refert, quod Procrassus, cum in Asiam ad Aristonicum regem debellandum, Consul iuisset, græcam linguam conatus est addiscere, vt per seipsum militibus, & hominibus illius patriæ posset dicere omne, quod vellet. De Ciro rege dicitur, quod omniũ militũ nomina scire voluit, & singulos per singula nominauit. & vocauit.

Reminiscẽtia propria conditionis. Secundo in dominando, debet habere propriæ conditionis reminiscentiam, consueuit enim dominium, homines superbos efficere: vnde decet omnem principem propriæ conditionis recordari. Ne vltra quàm debet, possit extolli. Vnde legitur in libro Alexandri Quod Rex Darius fecerat sibi thronum de auro, & per 7. gradus ascendebatur ad eum. Primus gradus erat de amethysto, secundus de smaragdo, tertius de topazio, quartus de granato: quintus de adamante, sextus de auro, septimus de luto: vbi dicitur, quod non sine causa erant sic ordinati gradus. Nam primus ex amethysto: quia lapis ille fortitudinem, & fumositatem vini habet reprimere, nec sinit aliquem se gerentem de sua memoria immutari, vel inimicari, vel dememorari. Et regem decet perfecti sensus esse, & nunquàm occasione imperitiæ, decidat in sinistrum, secundus ex smaragdo, quia lapis ille clarificat visum & eum conseruat illæsum, & Regem decet visum cordis habere acutum, vt quæ videnda sunt videat, & sapienter discernat, tertius ex topazio, qui est lapis tantæ claritatis, vt si quis figuram suam imaginaretur: in eo videbit caput deorsum, & pedes sursum, & regem decet sua nouissima considerare, & dignitate non extolli, sed humiliari: quartus ex granato, qui omnes alios lapides rubore præcellit: & sic rex debet verecundia esse rubicundus, vt vltra licita non agat: quintus ex adamante, qui est durissimus: sic rex constans debet esse in iustitia, nullo modo ab ipsa deuiet: sextus ex auro, quod præcellit omne metallum: sic Rex omnes debet excellere sua virtute: sed septimus ex luto, vt cum homo fuerit ad regalem celsitudinem sublimatus, recordetur se ex terra creatum, & in terra reuersurum, ac per hoc, suæ conditionis memor existat.

In iudicando discreta iustitia. Tertiò in iudicando, debet habere discretam iustitiam. Dico, vt puniat punienda, parcat parcenda, dissimulet dissimulanda. Non enim debet esse nimis rigidus, vt exasperentur ciues, nec nimis benignus, vt non corrigantur delinquentes. Vnde de discreta iustitia videbimus, si exemplum Valerij proponamus. Narrat enim in 6. quòd inter Albanos, & Romanos facta est pugna: in qua de vtriusque concordia, electi sunt quatuor de vtraque parte, & qui quatuor vinceret, totius exercitus victor esset. Romani elegerunt suos: Albani vero elegerunt de exulibus Romanorum: qui fortiter præliantes tres de Romanis occiderunt: vno tantum de eis mortuo. Remansit autem vnus de Romanis, qui vocabatur Horacius, hic pugnans fortiter, tres illos occidit: vnde sua fortitudine Albani victi sunt. Et senatores fecerunt Horacio triumphum: cum autem in triumpho duceretur venit soror sua amarè plorans, quia desponsata erat vni illorum trium, quos ipse interfecerat: dedignatus, gladio cum quo vicerat, sororem suam interfecit. Senatores hoc dissimulantes tunc: non dimiserunt, quin honorificè more solito triumphum peragerent, quo peracto die sequenti, damnauerunt eum pœna capitali, cuius pater audiens filium debere mori. Mox vsque ad ventris medium se exuit, & cum fleru ad Senatores intrauit. Ostẽditque eis vulnerum cicatrices, quæ pro Roma susceperat: Et dicere cœpit iniustum esse patrem, qui tanta mala pro Roma tulerat vnico orbari filio, quamuis iustè damnatus esset, & ipse nunquam meritum aliquod postulauerat, solum hoc petebat: vnde Senatores pietate moti, reddiderunt filium patri: ecce in hoc exemplo apparet discretæ iustitiæ seruatio, nãm quia ille vicerat, fecerunt sibi triumphum, quia vero sororem interfecerat, damnauerunt eum morte reum: & quia pater iustè periit præmium, dimiserunt filium.

Prælatus habet lumen sapientiæ. Spiritualiter loquendo. Hæc tria debent esse in omnibus prælatis, principibus, dominis, & sacerdotibus. Nam primo debet habere lumen sapientiæ, in docendo: nam prælatus, & sacerdos debet esse magister populi, & princeps, & dominus sui populi. Ad magistrum pertinet scire docere, Sapient. 6. *Diligite lumen sapientiæ, qui præestis in populis:* & 1. quæst. 1. habetur, *Sapient. 6.* vilissimus reputandus est: ni ipse præcellat scientia, qui est honore præstantior: vnde in ipsorum figura legitur. 1. Esdr. 2. Quòd Esdras, obtulit ad ædificationem templi aurum, argentum. & vestes sacerdotales: *1. Esdr. 2.* Esdras princeps patrum interpretatur, sacerdos quilibet, ac Dominus princeps dici potest, qui debet offerre aurum, id est sapientiam luminosam, argentum id est eloquentiam sonorosam, & vestes, id est opera virtuosa.

Suarum sit memor culparum. Eccles. 3. Secundò debẽt habere suarum culparum reminiscẽtiam seipsos considerando, & humiliando, Eccl. 3. *Quanto maior es humilia te in omnibus:* vnde quã sit vtile seipsum considerare, & se cognoscere ostendit Bernard. dicens. Aude te cognoscere: nam melius est si te cognoscas, quàm si te neglecto cognosceres cursus syderum, complexiones hominum, animalium naturam virtutes lapidum, & herbarum. Et omnium cœlestium & terrestrium haberes scientiam: redde te ipsum tibi: statue te ante te, tanquam alium, & temetipsum plãge: istam considerationem habebat Dauid, cum dicebat. 2. Reg. 7. *Quis sum ego Domine Deus, quia adduxisti me hucusque?*

Sit in prælato iustitia discretio. Tertiò debet habere discretionem iustitiæ, in iudicando: vnde sacerdos non debet esse seruus, sed crimina miseri

Matt.18. misericorditer relaxare: vnde Matth.18. Cum Petrus peteret à Domino. Si dimitteret vsque septies. Respõsum est: *non solum vsque septies, sed vsque septuagies septies.* Ideo scribitur 5. quæst.8. Melius est rationem dare propter misericordiam, quàm propter crudelitatem: vbi est pater filio largus eius dispensator tenax esse nõ debet: & si Deus est benignus, vt quid sacerdos vult esse austerus? Non tamen sic debet esse pius, vt occasionem tribuat delinquendi: vnde non solum debet misericorditer parcere: sed etiam ne vlterius peccet admonere, in figura huius legitur. Quod in arca erant tabulæ legis, virga, & manna, hoc significat quod in pectore prælati & sacerdotis, debent esse tabulæ legis, vt sancta præcepta obseruet, & aliis obseruanda præcipiat: virga, vt corrigat. Manna, vt dulce variè paret.

Hæc tria ostenduntur haberi in hoc Euangelio, in quo similiter monemur nos ipsa obseruare: nam primo ponitur quomodo ostendit suam sapientiam esse luminosam: *quia docebat in templo:* exemplum dans sacerdotibus, vt in Ecclesia populum doceant, & admoneant: & seculares laici audiant: non verba vana, & ociosa dicant.

Secundo quomodo ostendit humilitatem virtuosam *quia inclinauit se, & digito scribebat in terra.* Docens nos inclinari per humilitatem, & in terra scribere per propriæ fragilitatis recordationem. Glossa: tunc bene in terra scribitur, cum propria peccata ad memoriam reuocantur.

Tertiò quando ostendit iustitiam gloriosam: *quia qui sine peccato est vestrûm: primus mittat lapidem in eã:* & ostendit iustitiam, & primo in accusantes, eam dixit. *Qui sine peccato est vestrum:* admonens quòd homo peccator prius se debet corrigere, quàm alium condemnare: secundo in accusatum, cum dixit: *mulier, vbi sunt qui te accusabant?* & sibi ostendit misericordiam & iustitiam: misericordiam quidem: quia pepercit, non condemnauit dicens, *nec ego te condemnabo:* Iustitiam vero: quia vlterius peccare prohibuit, dicens: *amplius noli peccare.* Rogemus ergo Dominum, &c.

DOMINICA IV. IN QVADR.

De constructione Ciuitatis.

Sermo XXVI.

Ioan.6. ABIIT *Iesus trans mare Galileæ.* Ioan. 6. Quia in toto officio fit mentio de Sancta Ecclesia, ideo congruum est prædicare de ipsa: sed quia sub figura ciuitatis Hierusalem, & bis proponitur, ideo prius videndum est qualis debet esse ciuitas, vt ab hostibus inexpugnabilis existat, propter quod scire debetis, quod fortitudo ciuitatis in tribus consistere videtur: primo in loci bonitate: secundo in necessariorum vbertate: tertio in ædificiorum munitate.

Fortitudo ciuitatis in tribus consistit. in bonitate loci.

Primò in bonitate loci: cum enim ciuitas est situata in loco alto naturaliter forti, vbi est aër bonus & sanus, & nostri obsessi præeminent, & altius obsidentibus manent, magis est inexpugnabilis, debet ergo esse in monte.

In necessariorum vbertate.

Secundò in necessariorum vbertate: nihil sic deuincit obsessos, sicut carentia, & penuria rerum: consueuerunt enim obsessos ad penuriam, & inopiam reddere, sicut Frontinus narrat de Annibale. Is enim cum regionem copia rerum abundantem obsideret, dissimulauit pacem, & petiit ab eis, vt eorum cibis accepto pretio suus exercitus sustentaretur, quod cum impetrasset exhausto oppidatorum frumento ipsorum vrbẽ aggreditur, & causa alimenti, destitutam superauit. Idẽ aduersus Imetos fecit, vnde ciuitas abundare debet, quia propter rerum inopiam multa inhumana fiunt. Recitat Vale. lib.7. Quòd Cassilinaces obsessi ab Annibale propter ciborum penuriam, coacti sunt corrigias & corios de cuti euellere, & feruosa in aqua resolutos manducare: Cretenses à Metello obsessi, suam & iumentorum vrinam bibere coacti sunt. Numantini à Scipione circumdati, cum omnia quæ famem contrahere poterant consumpsissent, ad vltimum humana corpora, coguntur manducare. Nam capta ciuitate inuenti sunt multi, hominum membra portantes, quibus nutriri deberent.

In ædificiorũ munitate.

Tertiò fortitudo ciuitatis, est in ædificiorum munitate. Magnum enim munimentum est, vbi sunt ædificia bona, vt sunt turres, & muri, & portæ, in his ædificiis multum consistit fortitudo ciuitatis; narrat enim Iosephus 18. lib. 6. quod ciuitas Hierusalem obsessa multo tempore se tenuit; quia bonis muris erat circundata: Troiani etiam per decem annos fuerunt obsessi, & bene se defenderunt propter muros, & turres, & nunquàm ciuitas illorum fuisset capta, nisi fuissent proditione decepti; patet quòd in his tribus est fortitudo ciuitatis, scilicet in loco munito vbertate necessariorum, & bonis ædificiis.

Spiritualiter loquendo, omnia ista habet sancta mater Ecclesia, primò est in loco altissimo, secundò in nutrimento abundantissima, tertiò in ædificio fortissima.

Ecclesia omnibus fortissima propter tria. Ga.4.

Primò est in loco altissimo, vnde in epistola dicitur, ad Galat.4. *Illa quæ sursum est Hierusalem libera est,* & Isaiæ. *Erit mons domus Domini in vertice montium.* Benè est altissima, quando in vertice montium est præparata, & situata; sed debes scire, quòd mons propter puritatem aëris est sanitatis cõseruatiuus, propter eminentiam altitudinis multorum ostensiuus, & propter situm fortitudinis defensiuus: sic sancta Ecclesia sanitatis conseruatiua, per gratiæ infusiones, Isaiæ 53. *Lætificabo eos in domo orationis meæ,* vnde dictum est Loth, Genes. decimonono. *salua te ipsum in monte,* id est in ecclesia, quia extra ipsam non erit animæ salus: vt dicit Augustinus: Secundò est multorum & mirabiliũ ostensiua, propter sacramentorum celebrationem, & ipsorum collationem: vnde dictum est Moysi à Deo, Exod.19. *Ascende ad me in monte, & ostendam tibi omne bonum.* Tertiò est defensiua per diuinam tuitionem Psalm. *Vnam petij a Domino hanc requiram, vt inhabitẽ in domo Domini.* Quare, *quia abscondit me in tabernaculo suo, in die malorum protexit me:* vnde 3. Reg. 21. dixerunt serui regis Syriæ: *Dij montium sunt dij eorum, ideo superauerunt nos, sed fugiamus contra eos in campestribus, & obtinebimus:* Dominus enim in monte ecclesia, non valet nos offendere: quia obediendo sibi non possumus non bene agere, sed in campestribus, id est in voluntatibus carnalibus deuincimur. Patet ergo quòd ecclesia est altissima.

Ecclesia sanitatis conseruatiua. Isa.53. Genes.19. Exod.19. 3.Reg.21.

Secundò est in nutrimento abundantissima, sapiens de ecclesia loquens ait: Prouerb.2. *Sapientia ædificauit sibi domum, miscuit vinum: & posuit mensam:* sapientia est Dei filius, qui dicitur sapientia patris: ædificauit ecclesiam domum suam, in qua posuit mensam, scilicet altare, vbi est vinum sui sanguinis, & panis pretiosi corporis, & hic cibus est maximæ dignitatis: quia panem Angelorum manducauit homo, est delectabilis Cant. 2. *Sub vmbra illius, quem desideraui sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo.* Sapient. 19. *Panem de cœlo præstitisti eis, omne delectamentum in se habentem,* & est satiatiuus, Ioan.6. *Ego sum panis vitæ: qui venit ad me non esuriet, vel qui manducat me viuet propter me:* illis tribus carent temporalia, primo non sunt dignitatis: quia terrena: non delectabilitatis: quia vanitatibus plena, Eccles. primo: *cumque me conuertissem ad omnia quæ fecerunt manus meæ, cognoui, quod in omnibus esset vanitas, & afflictio spiritus.*

Canticor.2. Sapient.19. Ioan.6.

Ecclesia fortissima. Isa.26.

Tertiò est in ædificio fortissima: quia murus eius inexpugnabilis, Isa.26. *Vrbs fortitudinis nostræ Sion:*

ponetur

Psalm. *ponetur in ea murus, & antemurale*, & Psal. *Circundate Sion, & conplectimini eam: narrate in turribus eius*: portæ vero eius possunt dici Apostoli, qui nobis tanquàm portæ ingressum posuerunt in eam: vnde canit sancta ecclesia in hymno: Vos cælum verbo clauditis, foréśque eius soluitis, & hæ portæ non fuerunt de ligno putribili, & molli: sed de duro, & forti: quia Apostoli electi sunt nobiles, sed rustici: Non Imperatores: sed piscatores, non secundum mundum sapientes: sed sicut columbę simplices. 2. Corinth. 1. *Videte vocationem vestram fratres: quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: nam quæ stulta sunt mundi elegit Deus vt confundat fortia, & contemptibilia elegit, vt non glorietur omnis caro in cōspectu eius.* (1. Cor. 1.)

Patet ergo, quòd ecclesia est in loco altissimo, in cibo abundantissima, & in ædificio fortissima.

Hæc omnia habentur etiam manifesta, vt infra, Apocalyp. 12. vbi scribitur, quòd in monte magno, & alto vidit ciuitatem sanctam Hierusalem: ecce alta locacatio, & habebat portas duodecim, ecce ædificiorum munitio, & erat ibi lignum vitæ, ecce nutrimenti abundantia: lege figuram. (Apoc. 12.)

Ista tria, quæ dicuntur de ecclesia ostendit Christus in Euangelio hodierno, in quo tria ponuntur, primò situs eminentia: quia post transitum maris *subiit in montem*: secundò victus sufficientia, quia de quinque panibus, & duobus piscibus satiauit turbam, primo ponit, ipsius ecclesiæ portarum numerum, quia duodecim Apostoli.

De primo dicit, *Ascendit in montem*: Nec significatur, quòd deserere debemus mundum, qui tanquàm mare est procellosus: Debemus ascendere montem, in quo est ecclesia ad obediendum, & obseruanda eius præcepta.

Christus quomodo satiat omnes. De secundo, de quinque panibus: & hoc significat quod Christus suo corpore, quod habuit quinque plagas, & duas naturas, scilicet diuinam, & humanam: satiauit omnes homines, &c.

De tertio, quia duodecim Apostoli, qui panem salutaris doctrinæ, conseruantes toti mundo communicarunt: nobis portæ facti sunt regni cœlestis, ad quos nos perducat ipse Dominus. Amen.

FERIA SECVNDA POST IV. Dominicam Quadragesimæ.

Propter quæ obsessi perdunt propria culpa.

Sermo XXVII.

PRope *erat pascha Iudæorum*, &c. Ioan. 2. Hodie proposui videre propter quæ obsessi propria culpa perdunt, & hoc videtur principaliter propter tria. (Ioan. 2.)

Propter quæ obsessi ruinā patiūtur. Propter nimiam securitatem. Primo nimia securitas facit pigros, ecclesiæ enim ciues sunt securi, ad custodiendum efficiuntur pigri: vnde sagaces hostes ipsos obsessos reddunt securos, vt propter securitatem efficiantur pigri, & non se custodientes facilius possint vinci, vnde Frontinus dicit, quòd Formio dux Atheniensium, venientibus ad se legatis Calcidentium, quos desolatus fuerat, benignè, & pacificè recepit, & ea nocte, qua ipsi legati recessuri erant ab eo, dixit eis: fortè mihi missæ sunt literæ à meis, vt debeant repatriare, & fingens se recedere, dimisit legatos, qui redeuntes dicunt omnia executa, & recessisse Formionem versus Athenas: tunc Calcidenses audientes à suis legatis remissis benignè responsum, & obsidentium recessum, remissè custodiebant ciuitatem, quam Formio subito, & inopinatè rediens cepit.

Propter nimiam simplicitatem. Secundo nimia simplicitas facit incautos: cum enim ciues sunt simplices, facillimè consueuerunt vinci: obsidentes enim aliquando fingunt fugam, vt possint obsessos educere extra, & tunc incauti ciues sperātes vincere vincuntur: Frontinus recitat de Annibale, quod cùm ipse obsideret Hyeremiam, castra sua capi de industria passus est, iubens recedere suis, tanquam præualeat hostis, quo euentu Hyrematis ita deceptis, vt gaudio impulsi relicta vrbe procurrerent ad Punicam vallem: Annibal vero vacuā vrbem, per eos, quos in insidiis posuerat, ob hanc causam cepit: Idem dicit, quod Hyrcanus cum Setrobigenses vincere vellet, visus est ista cautela: nam dispositis suis militibus in insidiis paucos misit, qui caperent pecora Setrobigensium, & de illa vindicandi causa cum festinanter percurrissent, simulantésque fugam illi prædatores ad insidias deducti, vel insidiis decepti capti sunt.

Tertia propter nimiam timiditatem. Tertiò, nimia timiditas reddit inrobustos, dum enim homines nimis timent, nunquam fortes esse possunt: vnde multi propter timorem se reddunt, qui optimè se defendere possent: vnde Frontinus narrat, quod Cyrus Rex Persarum, incluso Sardinibus Creso, cui mons erat, & nullum præbebat accessum, malos nauium, sic altos, vt mons erat posuit erectos, imponens eis simulachra hominum armata in personæ habitu, & ipsa de nocte apposuit monti: Postea diluculo ex altera parte obsessos aggreditur, cum quo orto Sole simulachra illa habentia speciem armatorum, apparuissent: oppidani opinantes à tergo vrbem captam esse, in fugam versi sunt & ciuitatem Cyrus cepit.

Spiritualiter loquendo, dæmones obsident mediāte corpore animas: quas conantur capere, & destruere; vnde inter cætera tria sunt vitia, quibus consueuerunt animam damnare,

Propter tria anima damnantur. Propter pigritiam. Primo propter pigritiā in bono opere, cū enim quis piger est ad bene operandū, facilius à diabolo vincitur, Eccl. 33. Multa mala docuit otiositas, & Bern. omniū tétationū, & malarū cogitationū sentina est. Vnde Prou. 24. *Per agrum pigri transiui, & per vineam hominis stulti, & ecce totum repleuerunt vrticæ, & operuerunt superficiem eius spinæ, & macerie destructa replent*: *vrticæ*, id est malæ cogitationes; & spinæ, & commissiones peccatorum iniquæ: sed maceria lapidum est destructa: id est virtutum amatura: vnde diabolo patet aditus, & via, qui dicit Ezech. 37. *Ascendam ad terram sine muro, & veniam ad quiescentes, habitantesque secure*: terra sine muro potest dici anima sine virtutis propugnaculo quam diabolus cito capit: vnde in figura scribitur 2. 2. Reg. 8. quod dormiens Isboseth a filiis Saulis percussus est à duobus latronibus, & capite truncatus, per Isboseth intelligitur piger, qui ad bonum faciendum dormiens est, Prouerb. 26. *sicut ostium vertitur in cardine, sic piger in lectulo suo*, qui latrones, id est dæmones occidūnt, & eius caput auferunt, quia animam perdunt. (Prou. 24. Ezech. 37. 2. Reg. 8. Prou. 26.)

Secundo propter confidentiam. Secundo diabolus hominem vincit propter confidentiam, quam habet in prosperitate, sicut enim hostes fingunt fugam, & ponunt insidias: ita diabolus fingit recedere ab anima cum eam non tentat de luxuria, sed ponit insidias, & tentat de superbia aliquando, & gula: vnde propter hanc malitiam eius, nunquā homo debet de seipso confidere, Prou. 27. *Qui confidit in corde suo, stultus est*: Ideo Hier. nunquid tu fortior es Sansone, nunquid sanctior Dauid, nunquid sapientior Salomone, de te ergo non confidas, nisi de Deo. (Prou. 27.)

Propter nimiam tristitiam. Tertiò vincit propter nimiam tristitiam in aduersitate; quia cum homo nimis timet, & dolet de aduersis, faciliter vincitur: vnde sicut timere Deum est bonum, ita timere amissionem temporalium est malū. Ideo Christus dicit, Luc. 12. *Nolite timere pusillus grex: vendite quæ possidetis, & date eleemosynam*: vnde Augustinus in libro de eleemosyna, dicit: Quod homo non debet timere facere eleemosynam, ne deueniat ad paupertatem, vbi sic ait: Metuis eleemosynam facere, ne (Luc. 12.)

patrocinio,

patrocinio, vel patrimonio tuo ad inopiam redigaris? Esto in hac parte intrepidus, esto securus, finiri non potest, si in vsus pauperum impenditur, & vnum opus cœleste celebratur. Nec hoc de meo refero: sed de sanctarum scripturarum fide, & diuinæ pietatis authoritate promitto: Loquitur per Salomonem Christus, & ait: qui dat pauperibus nunquam indigebit, qui autem auertit oculum suum, in magna inopia erit.

Et sic patent illa tria, propter quæ homo à Diabolo vincitur, scilicet propter timorem corporum, & securitatem, quæ tria debemus à nobis expellere, quod docuit nos Christus in hodierno Euangelio, cum expulit de templo vendentes oues, & boues, & columbas: per boues intelliguntur pigri, qui graues sunt ad currendum in via Dei, per oues nimis securi, oues enim securæ ad occisionem ducuntur, per columbas timidi, columba enim multum timet accipitrem, in tantum, vt aliquando non audeat fugere, cum ipsum videt, & sine resistentia ad deuorandum se præbet, Ezech. 2. Erunt in montibus, quasi columbæ conuallium omnes trepidi, & in figura peccatoris scribit Osee 7. *Ephraim quasi columba seducta non habens cor:* vnde isti tres expelluntur per Christum de templo Dei, & vita æterna: & nos Christi exemplo expellere debemus de templo cordis nostri pigritiam, confidentiam, & timiditatem malam, quod ipse nobis concedat, Amen.

Ezech. 2.
Osee 7.

✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠

FERIA TERTIA POST IV. Dominicam Quadragesimæ.

De malitiis, & cautelis, quas habent obsidentes contra obsessos.

Sermo XXVIII.

Ioan. 7.

IAM *die festo mediante:* &c. Ioan. 7. Hodie dicemus, quas cautelas habent obsidentes ad subiugandum sibi obsessos: & possumus dicere, quod sunt tres: primo fallere per proditionem, secundo auferre victus sustentationem, tertio inducere mortis pauorem. Attendite.

Qua industria obsidentes obsessos superant.

De primo fallere per proditionem, cùm enim ciuitas fortis est: & expugnari non potest: tunc obsidentes proditionem ordinant, vt quod non possunt viribus obtinere, obtineant deceptionibus: quæ proditiones dupliciter fiunt, aliquando enim fiunt per ipsos obsessos, corrumpendo aliquos ipsorum, aliquando autem per ipsos obsidentes simulantes velle bonum pacis, & intendunt malum falsitatis.

Primo fallūt per proditionem.

De primo non pono exēplū, quia omni die patet: sed de secundo: narrat enim Frontinus, quod Alchiluadens dux Atheniensium cum Aggectius obsideret, quæ erat ciuibus munitissima petiit ab illis ciuibus consilium de conferendis vtrique parti, & permiserunt eum in locum consultationis intra vrbem diu disserere, & dum diutius peroratur, Athenienses ab eo dispositi vrbem capiunt Argentinis in consilio occupatis: Troia enim, vt narrat historia, simulantibus obsidentibus ludum equo suscepto ligneo equitibus pleno, dum risum quærit, luctum inuenit.

Secundo auferre victus sustentationem. Multum conantur obsidentes ne victu abundent obsessi, & ne eis aliunde portentur obseruant, vnde recitat Frontinus: Quod Fabius Maximus vastata Campania tempore sementis se absentauit, vt sic frumento, quod erat vastationi residuum satoribus consumpto rediens acrius terreret, & subiugaret, quod factum est. Antigonos aduersus Athenas idem fecit: vnde semper in mense Maio consueuerunt obsidiones fieri: quia tunc arbores, & tritica possunt magis destruere.

2 Auferunt victus necessaria.

Tertio inducere mortis pauorem: multæ ciuitates ex falso timore proditæ sunt: vnde refert Frontinus, quod Pelopidas Thebanus duo oppida simul oppugnans, non ita longo spatio distantia quod eodem tempore de vno ad alterum mouebat exercitum, præcepitque vt ex opposito ab aliis castris venirēt primū uctoequites coronati notabili alacritate, velut victoriam nunciantes: ad eius similitudinem veriorem, præcepit syluam quæ in medio erat, incidi, vt præberet speciem vrbis ardentis: deinde eorum causa de suis in modum captiuorum iussit perduci, qua asseueratione vel simulatione perterriti, qui obsidebantur cum suos socios crederent, defecerunt, & hosti se tradiderunt.

3 Inducunt mortis timorem.

Spiritualiter loquendo hæc tria mala, quæ faciunt obsidentes, conantur facere nobis dæmones.

Primu fallunt per proditionem, quia vitia sua virtutis specie occultant: sicut enim illi obsidentes simulabant bonum agere, & capiebant ciuitatem, sic dæmones occultant vitia sub colore virtutum, & nos faciunt labi in ipsorum laqueum, vt verbi gratia, colorat gulam sub specie largitatis dicens, si male & parum comedis, dicent homines te esse auarum, & times tua expendere: sed si bene viuis, & delicatè, dicent te largum & bonum, quia scis vti tuo bonu: Ad auaritiam vero sub specie abstinentiæ suadet dicens, si vis tuū comedere, & aliis dare, gulosus, & prodigus reputaberis: dicetur enim te non aliud agere, nisi comedere; sed si quod habes conseruas, & aliis non distribuas, temperatum, & sapientem te dicent homines, etiam si penuria sit futura ignoras, melius est habere quam quærere: ad vanam gloriam vero superbia persuadet proponendo bona, dicens, tu es melior omnibus in scientia, in diuitiis, virtutibus, in sanctitate, & in omnibus, ostendas ergo te esse, quod es vt apprecieris, quàm volueris, prædica te ipsum vt virtutes quas habes, homines cognoscant, & te videant, prædica, & sic isto velamine perdit animam: Ideo dixit Eua, Gen. 3. *Serpēs decepit me*, de hoc figura habetur 2. Reg. 2. de Ioab, quando occidit Amasam in via osculans, & accepto gladio occidit: hic diabolum figurat, qui osculatur, & blanditur cum bonum te facere dicit, & malum est, quod facis: & ipse accepto gladio te percutit, quia sub specie virtutis per gladium vitij animam occidit.

Dæmones nos proditoriè decipiunt.

Gen. 3.
2. Reg. 2.

Secundo auferunt vitæ sustentationem, cum nos charitatem dimittere sollicitant, & ipsum Deum, qui est vita animæ, August. sicut corpus sine anima mortuum est, ita anima sine charitate mortua est, & istam faciunt nos dimittere, cum odium pro dilectione faciunt recompensare: cum enim aliquis alieno benefacit à quo non diligitur, sed odio habetur: tunc ipse dæmon instat, vt charitatem, & dilectionem homo in odium vertat: sed fidelis Christianus non debet propter hoc charitatem dimittere, sed eam tenere, vnde exemplum habemus charitatis in Dauid erga Saulem, à quo cum persequeretur iniuste, plures potuit illum occidere, sed noluit: immo cum eius audiuit mortem, fleuit, & suum interfectorem morte puniuit lege historiam 1. Reg. 24. & 26.

Anima vita charitas.

1. Reg. 24. & 26.

Tertiò inducunt mortis pauorem cum ex timore malo ad loquendum falsum inclinant, cum enim aliquis veritatem loquitur, & pro ipsa veritate odio habetur, statim diabolus persuadet dimittere veritatem, & loqui falsitatem sed seruus Christi non propter timorem aliquem debet tacere verum: sed quanto plus asserit verum maius meretur præmium, Eccles. 3. *Pro anima tua non confundaris dicere verum: est confusio adducens peccatum*, historia hic cadit 3. Reg. vlt. de Michæa, qui non tacuit veritatem quamuis fuerit in carcere sustentatus pane angustiæ, & aqua tribulationis. Hæc tria quæ nobis nostri aduersarij faciunt, & quomodo in his nos habere debemus, possunt in hodierno Euangelio comprehendi.

Eccles. 3.
3 Reg. vlt.

Primo ponitur, quando contra proditionē elationis,

&

& superbiæ Christus vsus est humilitate, cum dicit, *quod mirabantur Iudæi*, secundo quando contra odium inimicitiæ vsus est charitate, cum additur, *quid me quæritis interficere?* tertio ponitur quando contra falsitatem vsus est veritate, cum subditur: *Dicebantur quidam ex Hierosolymis.*

Primo ergo ponitur, quod mirabantur Iudæi, quod literas sciebat, cum non didicisset, & hoc non sine gloria erat: sed ne caperetur vana gloria, vsus est humilitate. cum dixit, *mea doctrina non est mea: sed eius qui misit me*: Ecce vt suam virtutem non sibi tribuerit, sed patri, super quæ verba, dicit B. Augustin. in Hom Si ille qui cum patre est vnum, Æqualis patri, Deus de Deo, Deus apud Deum, coæternus immortalis, pariter sine tempore, pariter creator, & dispensator tamen, quia venit in tempore, & formam serui accepit humanam, inuentus vt homo, quærit gloriam patris, & non suam. Quid tu homo facere debes, qui quando aliquid boni facis, gloriam tuam quæris: quando aliquid mali facis, Dei calumnias meditaris? intende tibi, creatura es, agnosce creatorem? seruus es, ne contemnas: Dominum adeptus es, sed non meritis tuis, quære gloriam eius à quo habes & gloriã; eius gloriam quæsiuit qui est ab illo vnicus natus: quia qui quærit gloriam eius, qui misit illum, hic verax est & iniustitia in illo non est, & sequitur secundum, *quid me quæritis interficere?* Iudæi enim quærebant Christum occidere, & ipse sanabat infirmos eorũ vnde mentionem facit de paralytico, quem sanauerat in piscina, at quia ipse die sabbathi sanauit eum, Iudæi maledicebant eum, ipsis tamen non reddit odium, sed amorem, & charitatem: Et sequitur tertium: *dicebat ego quidem*, &c. nam falsa erat opinio Iudæorum de Christo vt patet in textu, ipse iustum errorem destruxit, & veritatem dixit: *Clamabat ergo Iesus dicens*, rogemus ergo ipsum, vt nobis tribuat se imitari in charitate, in humilitate, & veritate, Amen.

Deo omnia tribuenda.

Male Iudæi de Christo sentiunt.

FERIA QVARTA POST IV. Dominicam Quadragesimæ.

Quid agendum est ciuibus obsessis in ciuitate debili.

Sermo XXIX.

PRæteriens Iesus, &c. Quia non omnes ciuitates sunt positæ in loco naturaliter forti, & propter repentinum aggressum hostium non possunt se munire: ideo congruum est videre, qui talibus ciuitatibus sit agendum, & tria debet facere.

Primo bonum ducem eligere. Nam bonitate Ducis conseruatur exercitus, & bonitate Capitanei defenditur ciuitas: capitaneus maxime debet esse beneuolus, & fidelis, vt suorum salutem velut propriam procuret: vnde infidelis capitaneus, non solum ciuitatem male munitam, sed etiam fortem habet destruere, quod est primum exemplum Vale. in lib. 7. Narrat enim, quod Tarquinius cum Gabinos nulla vi capere posset, filium suum, Sextum Tarquinium virgis cæsum, tamen ad hostes fugere fecit, qui inculata patris sæuitia persuasit gentibus, vt odio suo aduersus patrem vterentur, & dux ipsorum electus est, qui patri indicauit per nuncium, qualiter omnia in sua potestate haberet, & præciperet quidnam fieri vellet, sed pater nuntio nihil respondit: solum duxit eum in hortum, & baculo quem in manu habebat, maxima, & altissima capita papauerum, excussit, quod factum nuncius filio retulit: qui intelligens patrem suum, statim maiores Gabinorum ex illo expulit, & morte consumpsit, & sic vrbem opulentam bonis viris ciuibus, patri tradidit: quo exemplo patet, quod Capitaneus debet esse fidelis: secundo debet arma defensiua assumere, si enim obsessi semper præcipiuntur esse armati, quanto magis illi, qui loco beneficij sunt priuati. Vnde Neemiæ 8. scribitur, quod reædificantes Hierusalem, audientes aduersarios contra se venire, vna manu faciebant opus, & altera tenebant gladium, &c. tertio debent intrepide perseuerare, constantia enim in omnibus est commendanda, & maxime vbi est magis necessaria: vnde ciues non debent timere perterreri, sed constanter perseuerare. Narrat enim Frontinus: quod Mithridates cum obsideret castrum nouum Buzicum captiuos eiusdem quos ceperat produxit ostenditque obsessis existimans miseratione suorum compellere eos ad redditum. At illi patienter ferentes captiuorum mortem Romanis fidem seruauerunt: vnde semper ciues debent esse constantes: sed quantum valeat intrepido constantia male munitis ciuitatibus, patet exemplum Frontini: recitat enim, quod Numantini obsessi: nec vallo munierant ciuitatem ideo, sed continuerunt, quod cum Pompilius fiducialiter, aggrederetur, ipsi pro muro restiterunt, & exercitum Pompilij fugauerunt.

Dux ciuitatis sit beneuolus.

Neem. 8.

Constantia maximè commendanda.

Spiritualiter loquendo dum sumus in hoc mundo, sumus positi in malo loco, debemus ergo fidelem Capitaneum eligere, qui est Christus, arma arripere, & hic potest dici baptismus: constanter perseuerare, & hic est fructus.

Tribus debemus munire spiritualiter.

Primo ergo debemus Christum in nostrum capitaneum eligere: quia ipse est fidelissimus, Psal. *Fidelis Deus in omnibus verbis suis*, &c. Nullus enim potest esse ita beneuolus, & fidelis, sicut ipse, cuius beneuolentia patere potest per precis modum: magnum est enim, si quis pro amico liberando porrigit preces, verum maius si det argentum, sed maximum si tradat semetipsum: sed ecce inauditum, & insolitũ, atque naturæ contrarium pro inimico à quo grauiter offensus est sustinere non solum verba, & improperia, pœnas varias, & verbera: sed vilissimæ mortis sententia humiliauit semetipsum: *qui pro nobis factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.* Philip. 2. Vnde figuratum est in hoc Genes. 9. vbi scribitur, *quod plantauit vineam, & bibens vinum inebriatus est. Iacuitque discoopertus in tabernaculo*: hoc Christus est, *qui plantauit vineam*, id est humanam naturam condidit, Hier. 2. *Plantaui te vineam meam electam*: de vino eius vineæ inebriatus est, quando nimis eam dilexit, vnde stetit discoopertus in tabernaculo, id est nudus in patibulo.

Christus nobis fidelissimus. Psal.

Philip. 2.

Gen. 9.

Hier. 2.

Secundo debemus baptismum sumere, vel confessionem sacramentalem, & accipere tanquam armaturam defensiuam: vnde Act. 2. Cum dictum esset Petro, quid faciemus? Respondit, *pœnitemini igitur, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu*: sed quam sit magnæ efficaciæ hæc armatura, patet in figura Iosue 2. vbi legitur, quod filij Israël volentes terram promissionis intrare, transierunt Iordanem, & in ipso transitu arca testamenti sterit in medio & sacerdotes cum ea, totaque aqua inferior decurrit in mare, superior vero intumuit valde, & elegerunt de ipso flumine 12. Lapides: lege historiam, hæc spiritualiter loquendo scripsit, quod nos volentes transire terram promissionis, & Dei gloriam habere, oportet per flumen transire, id est per baptismum transire, quia nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, &c. vel si confessione sacramentali: debemus transire flumen, id est confessionem, quæ est flumen, quia ibi debet esse flumen lachrymarum, Psal. *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam.* sed in hoc transitu arca Dei debet stare in medio: quia mediante Ecclesia & sacerdotibus, & secundum formam assignatam ab Ecclesia, debet quis baptizari, & confiteri: aquæ inferiores decurrunt ad mare, quia omnia

Confessio sacramentalis armatura defensiua. Act. 2.

Iosue. 2.

Vt ad terrã promissionis perueniamus per baptismum transeundũ.

Psal.

omnia peccata ante commissa delentur, sed superiores aquæ intumescunt: quia bona, quæ postmodum fiunt fructificant: eliguntur 12. lapides, quia 12. sunt articuli fidei, in quibus velut in firmissimis lapidibus fundatur fides nostra.

Tertio debemus constanter perseuerare, quia in ipsa perseuerantia est fructus. Apoc. 2. *Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam gloriæ*: debemus autem constanter perseuerare, vt nulla tentatione, nulla aduersitate moueamur à Dei seruitute. Eccle. 2. *Fili si accesseris ad Dei seruitutem, præpara animam tuam ad tentationem*, & ideo Iob dicebat 27. *Donec deficiam, non recedam ab innocentia mea: & iustificationem meam, quam cœpi tenere non deseram.*

Apoc. 2. *Eccle. 2.* *Iob 27.*

Hæc tria, quæ nos debemus appetere in præsenti vita, perfectè comprehendi possunt in hodierno Euangelio, veruntamen sicut dicit Augustinus in Homil. Ita est prolixa lectio Euang. quam si vniuersam pertractare conamur pro sui dignitate, sicut vellemus singula verba considerantes: non sufficeret dies. Breuiter ergo oportet exponere: quia nimis longum esset singulis verbis immorari: dicamus ergo breuiter, quod illa tria prædicta notantur: primo Christi boni capitis electio in humiliatione: secundo baptismi & confessionis assumptio in piscina & latrone: tertio constantiæ fortitudo in sui ad ad Iudæos reprehensione.

Mira Christi Domini benignitas.

Primo lutum enim illud, quod est pilo & puluere factum significat Christum, qui diuinitate, & humanitate consistit. Quod lutum super oculos debemus ponere, quia ipsum tanquam nostrum lumen debemus respicere, & ipsum periculis velut caput habere: quanta autem sit huius capitis bonitas, & beneuolentia, & fidelitas ostendit in Euangelio: cum ponit se ad respiciendum. Cum respondit Apost. interrogantibus: *quis peccauit. & ait, neque hic, neque parentes, &c. sed vt manifestetur*: hanc venit ipse ostendere: vnde ait, quamdiu sum in mundo, lux sum mundi, me oportet operari opera eius qui misit me, quanta est Saluatoris benignitas, vt non rogatus fecerit lutum, oculos liniuerit, & illum cæcum illuminauerit? Ille cæcus, qui sedebat secus viam ciuitatis Hierico, rogabat, vt visum reciperet, & clamabat, Iesu fili Dauid miserere mei. Domine, fac vt videam; Respondit interrogans quid peteret: hic autem non rogatus linit, & illuminat, &c. De secundo per illam lotionem intelligitur baptismus, vel sacramentalis cōfessio: sicut enim ille recepit visionem sic in baptismo fidem, vel sacramentali confessione gratiam recepit homo, quæ est lumen, quo Deum videmus, &c. De tertio in confessione huius cæci, qui ita constanter fidem dicitur confessus coram Iudæis: *ille homo, qui dicitur Iesus* fecit lutum, &c. Confitetur Christi sanctitatem: cum ait, hunc scimus: quia Deus peccatores non exaudit, a sæculo non est auditum, quod quis illuminauerit oculos cæci nati, toties repetit hanc confessionem, & ille dicit propheta est: nam timet fieri extra synagogá, venit denique in templum, inuenit Christum, ibi eum adorat. Ecce quanta fuit constantia huius cæci nati, cuius exemplum nos imitari debemus eligere Christum in caput, & solum ad ipsum respicere, sicut fratres Iephtæ elegerunt ipsum in principem, & Ducē belli contra suum tyrannum, qui volebat sibi oculos eruere: sic diabolus conatur nos excæcare, & oculos dextros eruere: conuocemus ergo Christum in nostrum Ducem, & ipsum ante oculos nostros ponamus, & in ipsum respiciamus aspicientes in authorem fidei, & consummatorem Iesum: secundo lauemur in Siloe, qui dicitur missus, id est in baptismo, & sacramentali pœnitentia: tertio in bono concepto, & incepto constanter perseuerare, vt mereamur in ipso, & per ipsum regnare ipso præstante. Qui est benedictus in sæcula, Amen.

Christi sanctitas

FERIA QVINTA POST IV. Dominicam Quadragesimæ.

De crudelitate, quam exercent hostes in obsessos capta ciuitate,

Sermo XXX.

IBAT *Iesus in ciuitatem*, &c. Luc. 7. Ad alliciendum ciues, ad sufferendum obsidiones, ne fraudens eorum mentes in ipsa obsidionis angustia, quæ hostis habita victoria consueuit inferre, scire debemus: cum enim ciues sciunt suum inimicum, nimis esse crudelem: non libenter in eius manibus se volunt committere. Immo potius aliquando permittunt se fame mori, & consumi, quam velint pacisci: & ideo Frontinus dicit, quòd Epaminundas Dux Thebanorum aduersus Lacedæmonios dimicaturus, vt sui milites non solum viribus, sed affectibus pugnarēt: dixit in publico ordinatum est apud Lacedæmones, si vincerent, omnes virilis sexus interficere, mulieres autem & liberos eorum seruos facere, & Thebas diruere; quo dicto ita animati sunt Thebani, vt primo ictu Lacedæmones expugnarent: & ideo fideles Christiani vt sint fortes in bello contra diabolum in præsenti sermone dicam quam sit seruile eius dominium, vt hoc scito non consentias ei. *Luc. 7.*

Pro quo sciendum est: quod in temporalibus sæui hostes male pertractant deuictos in duobus, primum est ipsos debilitare: secundú de ciuitate propria expellere. *In quibus hostium crudelitas consistit.*

Primò eos debilitare, ne vlterius rebellare valeant, bonis omnibus expoliant: aliquando etiam ipsos minuunt in mēbris corporis, ne apti sint ad bellum, sicut Naas Princeps Ammonitarum volebat eruere oculos dextros, vt scribitur. 1. Reg. 2. Aliquando etiam ipsos occidunt. Narrat enim Valerius lib. 9. quod Silla quatuor legiones contrariæ partis, quæ sibi non obedierant in campo Martio occidi iussit. idem etiam de ciuitate Prænestina quinque millia sub spe salutis se reddentes ei, & ciuitatem dimittentes sibi, nō longe ab ipsa terra in campo fecit eos interimi: secundo de ciuitate expellebant, hoc multórum exemplis probari posset: quia multas ciuitates destruxerunt Romani, expellentes earum ciues & multarum adhuc viget memoria, quæ destructæ eo tempore à Romanis extiterunt. Alexander, vt recitat Frontinus, cum deuicit Asiam, omnes nobiles secum duxit, nec aliquem remanere permisit. *1. Reg. 2.*

Spiritualiter loquendo, hæc duo mala faciunt sæui hostes, scilicet diaboli: quia hominem sibi consentientem, primo bonis omnibus exuit, ac in anima occidit: secundo ipsum de bonorum congregatione, quasi de honorabili ciuitate expellit, *Dæmonis in nos crudelitas.*

Primo bonis operibus exuit: bona enim hominis, vel sunt naturalia, vel gratuita: naturalia, vt bona corporis, gratuita vero, vt bona mentis: hæc omnia ipse accipit. Primo bona corporis: cum enim aliquis sibi consentit in gula, vel in lasciuia, statim exuit, & debilitat corpoream naturam: vnde generat infirmitates, vnde corrumpuntur humores: vnde minuuntur vitæ dies, vsi & superfluo cibo, & potu, & coïtu: vnde August. ad Bonifacium. Escæ, inquit, nimiæ, non solum animas, sed etiam corpora lædunt, & ad infirmitatem perducunt, solet enim per nimiam ciborum auiditatem, & poculi intēperantiam frangi stomachi fortitudo: necnon, & abundantiā sanguinis, & colorem, & plurimas ægritudines escarum largitate oriri: cum etiam aliquis sibi consentit in acedia, vel tristitia: statim desiccat carnem, & ossa. Prou. 17. *Spiritus tristis desiccat ossa*, & cum aliquis sibi *Gula maxime nociua. Prou. 17.*

Inuidia pessi-fera. sibi assentit in inuidia: statim ipsum conturbat in felicitate aliena: vnde Basilius: Sicut rubigo ferrum, sic inuidia animam, in qua nascitur, corrumpit: & sic accipit bona corporis: secundo priuat bonis gratuitis, quæ sunt virtutes: nam cum aliquis consentit in superbia, priuat eum humilitate; cum consentit in ira, priuat eum benignitate, & mansuetudine: & cum in auaritia, priuat charitate, & largitate, & cum in vana gloria, priuat magnanimitate: sed postquam accepit bona corporis, & bona mentis, quid aliud agit: nisi quod corpus, & animam occidit: sicut factum fuit de seruis Dauid, qui missi sunt ad Regem Amon, quos ille remisit rasa media eorum barba, & incisis tunicis, vsque ad crura: hæc significant, quod qui diabolo consentit ipse radit sibi barbam, id est aufert virtutum insignia. Barba est signum sexus virilis, & vir à virtute dicitur. Et incidit tunicas, id est, aufert corporis valetudinem: & fortitudinem, quæ congruè per tunicas possunt figurari: quia sicut tunica corpus, sic corpus animam tegit, & defendit.

Dæmon hominẽ sibi cõsentientẽ de bonorum societate expellit. Secundo diabolus hominem sibi consentientem, de bonorum societate expellit. Nam qui puritatem innocentiæ sua suggestione non custodiunt, expellit eos de societate Angelorum, & qui fidelitatem obedientiæ non seruant, expellit eos de societate Patriarcharum, & qui claritatem sapientiæ spernunt, expellit eos de societate Prophetarum, & qui paupertatẽ indigentiæ vilipendunt, expellit eos de societate Apostolorum. Et qui soliditatem patientiæ in aduersis non custodiunt, expellit eos de societate Martyrum, & qui austeritatem pœnitentiæ facere nolunt, expellit eos de societate Virginum. Ecce quomodo miseri homines consentiendo diabolo, priuantur omni bono consortio. Nonne ipse primos parentes expulit de paradiso propter gulam? Nonne Dathan, & Abiron eiecit de mundo propter superbiam? Nonne Salomonem de sapientium consortio emisit propter lasciuiam? Nonne Iudam de Apostolorum collegio propter auaritiam & sic multorum exemplis, & rationibus patet, quam malum sit assentiri diabolo: & ideo fideles Christiani nunquam deberent permittere vinci: verum propter suam malitiam, & nostram imperitiam multos ex nostris vincit: ideo Christus sicut Deus misericors pater, & pius, prædam de manibus eius conatur auferre cum hominem liberat à morte animæ, & reuiuificat vita gratiæ: & hæc omnia patent in Euang. hodierno: in quo hæc duo notantur, scilicet diaboli crudelitas, & Christi pia benignitas.

Primo ponitur impia crudelitas, & hæc erat duplex: quia primo interfecerat: secundo extra ciuitatem miserat. Declara, quinam sint portitores, moraliter: propter primum dicitur: *Ecce defunctus*: propter secundum dicitur *efferebatur*, id est extra ciuitatem portabatur, duo mala erant: quia defunctus, id est, mortuus, & quia efferebatur, id est, extra ciuitatem portabatur, *misericordia motus est, & dixit noli flere.*

Benignitas Christi duplex. Secundo ponitur Christi pia benignitas: & hæc est duplex, opposita diabolo. Nam Diabolus occidit, Christus viuificat: moraliter declara Euangelium: iste de ciuitate expulit: Christus matri reddidit: primũ ibi tetigit loculum, & ait. *Adolescens tibi dico, surge: & statim resedit*: secundum ibi: *& reddidit illum matri suæ.* Rogemus ergo ipsum, vt nobis gratiam tribuat, vt à peccati morte liberemur, & ad vitam perducat æternam, Amen.

FERIA SEXTA POST IV. Dominicam Quadragesimæ.

Sermo XXXI.

Ioan. 11. ERAT *quidam languens Lazarus*, &c. Ioan. 11, Inter cætera, quæ ciuitates habent expugnare, sunt ædificia, quæ fiunt ad muros diruendos, quæ sunt quatuor, scilicet cuniculus, aries, testudo, & turris lignaria. *Instrumenta ad expugnandas ciuitates.*

Primum est cuniculus. Primum est cuniculus, & hoc est quando foditur sub terra, & sunt cuniculi meatus subterranei, instar cauernarum, quas instrumẽta eiusdem nominis efficiunt: ita fodiunt homines, & perueniunt ad fundamenta murorum, quæ hoc ingenio dirimunt: vnde: obsessi de hoc valde timere consueuerunt: Narrat enim Frontinus, quod cum Philosophus Cinacinum castellum nulla vi capere posset, & terram ante ipsius muros egisset: simulauit agi cuniculum, castellanique subruptos se extimentes, se dederunt.

Secundum est aries. Secundum aries, & hæc est quædam trabs: eius caput vestitur ferro, & cum illo propulsatur murus, & dicitur aries: quia fronte durissima elidit murum ad similitudinem arietis animalis, qui retrocedit, deinde acrius ferit: hæc autem vt recitat Vitruuius 10. lib. architecturæ: primum Carthaginenses pugnaturi Godes, contra cuiusdam castelli muros cogitauerunt: cũ enim non haberent ferramenta, quibus demoliri possent murum, accepto ligno, tenentes, quòd manibus summitatem muri propulsando lapides cœperunt excutere, & sic diruerunt totum: Deinde faber quidam lignarius Tirius nomine Pepias, ingenio suo statuit malum maius in terra fixum, & ex eo alterum malum transuersum suspendit, & inde ducendo, & repellendo gradinatorũ muros euertit, & sic arietis principiũ fuit.

Tertiũ est testudo. Tertium est testudo, & modo dicitur felis, & dicitur testudo: quia ad modum testudinis facta est, & dicitur felis ad similitudinem illius animalis, quod planè, & cũ deceptione murem de muro attrahit: Ita hic lapides de muro tolluntur: fit enim istud ædificium de lignis incoriatis, & ferratis, & intus stant homines, & portantur ad murum, & illi qui sunt intus cum piconibus perforant murum.

Quartum est turris lignaria. Quartum est turris lignaria, quæ modo dicitur castrum lignorum, & fit istud tantæ altitudinis, quod supereminet muris, & turribus aliquando, & ibi sunt homines, qui cum obsessis mutabiliter præliantur: ista sunt quatuor ædificia principaliora, quæ fiunt ad violentam captionem castrorum, & ciuitatum: Præter machinas, siue trabuccos, qui ita sunt communes, quod non indigent speciali mentione.

Contraria remedia ad illa instrumenta. Contra illa quatuor, quatuor remedia inueniuntur: Nam primo contra cuniculum est facere foueam aliam, & exire illis, qui faciunt obuiam: contra arietem est dimittere vbi percutit, aliquid molle: vt culcitræ & sacci pleni lana, & huiusmodi: contra feles est facere alium murum, & statim reparare destructum: vnde fortiores sunt ciuitates, quæ duos habent muros: vltimo contra castrum lignorum, & comburere per perditionem si fieri potest, & sagittare, vel sagittare contra ipsum ignem & alia huiusmodi: sed & melius est ordinare remedium vt locus per quem transit, sit mollis, & humidus, ne rotæ vehi possint: vnde recitat Vitruuius, vbi supra, quod Rex Demetrius cum filio Epimachi Atheniensis architecti, fecit fieri contra castrum altitudinis pedum centum viginti quinque, & latitudinis sexaginta: tunc in ea ciuitate monebat Diegnetus architectus, qui iussit perfodi murum in ea parte, versus quam accedere debebat: & omnes priuatè aquam immundam per fenestram, quam fecerat, & canales progredientes effunderent: cum autem quantitas magna aquæ ibi fusa fuisset nocte: Postero die Heliopus princeps Demetrij, accedens cum illo castro, antequam appropinquasset muro, stetit in humida voragine facta, nec progredi inde potuit: Itaque Demetrius se confusum videns, ab obsidione recessit: fecerat enim lacum subterraneum aqua plenum, super quem, cum moles illa venisset, statim terra cessit, & deceptis hostibus: turrem Diegnetus cepit: & in ciuitatem ducens, populo sibi congratulanti dedit.

In ſenſu ſpirituali quando ſint illa quatuor inſtrumenta.

Spiritualiter loquendo, quatuor ædificia ſignificant quatuor peccata, quibus diabolus obſidens animam, velut ciuitatem quandam, capit & deſtruit: & hæc ſunt: Peccatum cogitationis, & locutionis, peccatum operationis, & peccatum obſtinationis.

Primum eſt peccatum cogitationis, quod aſſimilatur cuniculo: quia ſicut illo modo occultè, & abſconsè ſubuertitur murus: ſic per cogitationes malas occultè quodammodo ſubuertitur, & deſtruitur virtus: vnde Eccleſiaſt. 2. *Cor fatui, quaſi vas confractum.* & Sapient. 1. *Peruerſæ cogitationes ſeparant animam à Deo:* Ideo dicitur Cant. 2. *Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas:* Nam per vulpes paruas malæ cogitationes intelligi poſſunt, quæ paruæ ſunt conſiderationes: ſed ſunt vulpes dolo, & fraude, & demoliuntur vineam, & deſtruunt animam.

Eccleſ. 2. Sapient. 1. Cant. 2.

Secundum peccatum eſt locutionis, quod aſſimilatur arieti: nam ſicut aries retrocedit, vt poſtea acrius feriat: ſic lingua retrouadit, quia ad malignum animũ retrocedit, deinde ferit: quia venenoſa verba dicit, & lapides de muro excutit, quando omne malum, quod cogitanit refere, quaſi ſingula verba, quæ dicit, ſint lapides, quos de ædificio tollit: & ſicut illud facit in muro feneſtram, ſic mala lingua pandit omnia ſecreta, vnde Prouerb. 25. *Sicut vrbs patens & abſque murorum ambitu, ita vir qui in loquendo non poteſt cohibere ſpiritum ſuum:* ſuper quæ verba dicit Greg. in Paſtorali: Quia, inquit, murum ſilentij non habet, paret inimici iaculis ciuitas mentis, primo ſi per verba extra ſemetipſam euicit, apertam aduerſario oſtendit quam tanto ille ſine labore ſuperat, quanto & ipſa, quæ vincitur contra ſemetipſam per multiloquium pugnat: per ipſam enim ſeminantur ſtimuli, oriuntur rixæ, accenduntur faces odiorum, pax extinguit concordiam: vnde bene per Salomonem dicit: *Qui dimittit aquam, caput eſt iurgiorum: qui linguam non refrenat, concordiam diſſipat.*

Prouerb. 25.

Gregor.

Tertium eſt peccatum operationis, quod aſſimilatur teſtudini, vel feli: nam ſicut illud ædificium citius deſtruit murum, ſic peccatum opere completum ſpirituali fabricę eſt deſtructiuum, Iac. 5. *Peccatum cum conſummatum fuerit, generat mortem.*

Iacob. 5.

Quartum eſt peccatum obſtinationis, quod aſſimilatur caſtro: quia ſicut illud cum difficultate tollitur, to quod eminet muro. Ita obſtinatio, & induratio ad malum, vnde Bern. quid eſt cor durum? ipſum eſt, quod nec compunctione ſcinditur, nec pietate mollitur, nec monetur precibus, nec minis cadit: ſed flagellis induratur, ingratum eſt ad beneficia, infidele ad conſilia, ſæuum ad iudicia: irreuerendum ad turpia, & ita pauidum ad pericula.

Bernard.

Iſta quatuor vitia debent deſtrui ſequentibus remediis.

Iſta quatuor vitia, velut quatuor ædificia deſtruere habent (vt patet) totam fabricam ſpiritualem animæ.

Sed habent quatuor remedia, quæ aſſimilantur cautelis, quæ fiunt contra illa ingenia: Nam contra malas cogitationes eſt contritio: ſicut enim contra cuniculum eſt facere aliam foueam, & exire obuiam, ſic contritio contra malas cogitationes exit: quia illæ inſtigant ad malum, iſta ad bonum: illæ gaudent de malo cogitato, iſta dolet: quia contritio eſt gratuita de peccatis propriis, cordis afflictio, ſecundo contra malas locutiones, eſt confeſſio, ſicut enim contra arietem eſt opponere contra mollia, ſic confeſſio oris, & ſacramentalis eſt contra malas locutiones: quia illæ ſuperbæ, iſta humilis, illæ deſtruunt, iſta reparat, illæ feriunt, & dirimunt alienum. Iſta in ſe recipit ictum, id eſt increpationes, verecundias, inſtructiones, ſiue inſtitutiones, & narrationes culpæ. Pſal. *Dixi, confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino & tu remiſiſti impietatem,* &c. tertio contra malas operationes eſt ſatisfactio, & bonorum operatio: ſicut enim contra gattum eſt facere alium murum, & ſtatim reparare deſtructum, ſic ſatisfactio eſt emendare malum perpetratum: quarto contra peccatum obſtinationis, & indurationis eſt humiliatio, & ſpontaneæ voluntatis obtemperatio: ſicut enim contra caſtrum lignorum eſt, locum vnde tranſire debet humidum, & mollem facere, ſic humiliatio eſt contra obſtinationem ab anima, & ſic habemus duo: primum eſt, quæ peccata deſtruunt ſpirituale ædificium animæ: ſecundum eſt, quæ remedia habent liberare.

Contritio quid.

Pſalm.

Lazarus ſignificat peccatorem.

Hæc omnia notantur in hiſtoria Euangelica, in qua narratur de Lazaro reſuſcitato per Chriſtum: dicatur hiſtoria: Hic Lazarus ſignificat hominem peccatorem mortuum in peccatis, per quatuor dies, quatuor dies intelliguntur: vt primus dies ſit peccatum cogitationis, ſecundus ſcilicet dies ſit peccatum locutionis, tertius peccatum operationis, quartus peccatum obſtinationis, in quo fœtet: quia poſtquam homo male cogitat, male loquitur, male operatur, & obſtinatus conſtitit, nimis abominabilem ſe facit.

Sed reſuſcitatur per Chriſtum: quia de morte ſurgit ad vitam per gratiam: vbi occurrunt quatuor contraria prædictis. Nam primo turbauit ſemetipſum, *infremuit ſpiritu*, in quo notatur contritio, quæ opponitur peccatu cogitationis, ſecundo petiit de loco vbi poſitus erat: in quo notatur confeſſio ſacramentalis, quæ opponitur peccato locutionis: tertio *lacbrymatus eſt* in quo notatur ſatisfactio, quæ opponitur peccato operationis: quarto iubet tolli lapidem, in quo notatur remotio obſtinationis, & indurationis.

Si igitur vis reſurgere à peccato, habeas contritionem cordis, confeſſionem oris, ſatisfactionem operis, & remoueas lapidem obſtinationis, & indurationis, & ſic reſurges à mortuis. Rogemus ergo Deum, vt hæc nobis concedat, Amen.

SABBATHO POST IV. DOminicam ſiue Paſſionis.

Propter quæ aliquæ ciuitates ab hoſtibus inopinatè capiuntur.

Sermo XXXII.

Ioan. 8.

Capiuntur ciuitates ab hoſtibus propter tria.

EGo *ſum lux mundi*, & cætera. Ioan 8. Propter tria inuenimus ciuitates ab hoſtibus fuiſſe captas: primo propter inſuſpectę partis aggreſſionem, ſecundò propter fluuij deriuationem, tertio propter auxiliorum deſtitutionem.

Primo propter inſuſpectæ partis aggreſſionem, ſunt enim aliquæ ciuitates, quæ in vna parte ſunt fortiſſimæ, ita quod ciues non timent ex illa parte poſſe capi, nec in hanc hoſtes velle irrumpere, propter quod partem quaſi ſatis tutam non bene cuſtodiunt: ſagaces hoſtes hoc ſcientes, per illam partem occultè tamen conſueuerunt aggredi: vnde refert Frontinus, quòd Tullius Marcus cum oppugnaret caſtellũ in monte ſaxeo ſitum, ordinauit nocte: vt per ſaxa montis miles quidam leuis armaturæ conſcenderet, qui cum perueniſſet ad ſummum cum adiutorio funiũ, centum homines traxit, qui omnes erumpentes in caſtrũ, & ipſe Marcus acriùs pugnans, qui erant in caſtello, videntes ſe à tergo capi, & ante impugnari, ſe & caſtrũ dederunt: ſimiliter dicit, quod Scipio Africanus apud Carthaginem volens capere ipſam, per aquæductum intrauit, vnde tota ciuitatis aqua exibat, & quia locus ille inſuſpectus erat, inde ingreſſus vrbem cepit.

Secundo capitur ciuitas propter fluuij deriuationẽ: sũt enim aliquæ ciuitates in planitiẽ ſituatæ, quæ propter loci ſituationem facillimè inundantur à flumine: vnde legitur, quod Alexander hoc fecit Babyloniæ: ordinauit enim vt ille fluuius magnus Euphrates

totis

totus mutato alueo cum fossa, & aggere, per medium ciuitatis iret: Frontinus tamen dicit, quod medietas illius fluminis, per medium ciuitatis ante ibat, & ipse eis obtulit per prædictum modum, & per illum locum, vnde prius flumen intrabat: ipse ingressus est ciuitatem, & cepit eam: vtrumque verum esse potuit.

Tertio capitur aliqua ciuitas propter auxiliorum destitutionem, cum enim ciuitas non abundat pugnatoribus eam defendentibus, facillimè deuincitur: vnde refert Frontinus, quod Cornelius Rufinus, consul Romanorum, cum multo tempore Carthoniam obsedisset, & nulla vi capere posset propter multos Lucanos in auxilium existentes: at ipse simulauit recessum, & vni captiuo pecunia corrupto persuasit, vt diceret ciuibus eum recessisse, id verum esse: Carthonienses arbitrati, dimiserunt auxilia, & destituit pro pugnatoribus inopinatè: & inualidi capti sunt.

Quid per illa tria in sensu spirituali intelligatur. Spiritualiter loquendo, per hæc tria intelliguntur tria vitia, quę damnant animam, primum est vitium elationis superbiæ, secundum est vitium carnalis concupiscentiæ, tertium est vitium temporalis auaritiæ.

Primum vitium elationis superbiæ, cum enim homo de seipso nimis confidit, & de se plusquam debeat, præsumit & maiorem se credit quam sit, in superbiam eleuatur: vnde ea parte qua se reputat securum per diaboli insidias debellatur: vnde habetur figura 2. Reg. 16. de Absalon, qui superbia eleuatus patrem de regno expulit, & ad hunc ipsum de mundo per mortẽ expellere proposuit: sed ipso pugnante deuictus fuit, & per crines ad quercum suspensus fuit, & equus huius sibi deficiens fugit: Hic hominem superbum significat, qui contra Deum quasi contra patrem pugnat, quando non eius voluntatem, sed propriam facit: sed ecce quòd in pugna fugit: Quia ad vltimam vitam venit, vt de hoc mundo exeat, sed per crines ad quercum suspenditur, quando pro ipsa vana gloria damnatur, vel pro ipsa superbia, quæ per crines capitis potest figurari, quæ hominem capitosum, vt ita loquar, efficit, & equus fugit, & euadit: quia mundanæ diuitiæ, quæ sibi causa erant superbiæ, non secum vadunt: sed hic remanent, iuxta illud Psal. *Homo cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria eius:* vnde cum tribus lanceis vulnerant: vt vna lancea sit dimissio terrenorum, secunda dimissio supernorum, tertia damnatio infernorum.

2. Reg. 16. *Psalm.*

Secundum est vitium carnalis concupiscentiæ, quæ inundationi aquarum assimilatur quia habet animam perdere, Naum 2. *Portæ fluuiorum apertæ sunt, & templum ad solum dirutum est:* per portas fluuiorum, intelliguntur incendia, luxuriæ, & libidines, quæ apertæ dicuntur, quando executioni mandatur, & tunc dirumpitur templum, id est anima, quæ debet esse templum Dei, Psal. *Nunquid in fluminibus iratus es Domine?* hoc est in luxuriosis; exemplum siue figura huius habetur 2. Reg. 2, de Dauid, quando per luxuriæ vitium adulterium commisit, & homicidium: vide historiam, in qua patet quomodo carnalis concupiscentia, quasi magna aqua inundauit eum: sed pœnitentia deleuit delictum, vnde dicitur in Psal. *Saluum me fac Domine, quoniam intrauerunt aquæ vsque ad animam meam.*

Naum. 2. *Psal.* *Psal.*

Tertium est vitium temporalis auaritiæ, quæ assimilatur destitutioni auxiliorum, eo quod cupiditas auaritiæ priuat omni bono, & inducit omne malum, 1. Tim. 6. *Omnium malorum radix est cupiditas:* De hoc est figura Iosue 2. In Achor, qui furatus virgam, & pallium de anathemate Hiericho, qui lapidatus est à populo: hic figurat quemlibet auarum, & cupidum, qui de bonis temporalibus anathematizatis amicis Dei indebitè accipit, vel vt supersit aliis, vel vt sibi solum prosit: propter primum accepit virgam, qua impotatur Dominus, propter secundum accepit pallium, quo intelligitur proprium desiderium, propter hoc Dominus efficitur auarus: vnde separatur à populo: quia *omnis auarus regnum Dei non possidebit*, Ephes. 1. & sic patent tria, quæ perdunt animam.

1. Tim. 6. *Iosue 2.* *Ephes. 1.*

Hæc tria notantur in Euangelio in verbis, quæ Christus dixit ad Iudæos, & primo contra superbos, quando dixit, *Ego sum lux mundi*, secundum contra luxuriosos, & carnales cum dicit: *Vos secundum carnem iudicatis*, tertio contra auaros, & temporales, cum ait: *hac verba locutus est Iesus in gazophylacio*, &c. de primo *Ego sum lux mundi:* nam Christus humilis lux est, & qui sequuntur eum, in luce sunt: superbi vero lux esse credunt, sed non sunt: & ideo non Christum, sed seipsos sequuntur: vnde in tenebris ignorantiæ sunt, ideo dixit: *vos autem nescitis vnde veni*, &c. De secundo, *vos secundum carnem*, &c. secundum carnem iudicare est secundum carnalem concupiscentiam viuere, & operari, quod proprie luxuriosos tangit, eo quod solum carnaliter viuunt, &c. De tertio, *hac verba locutus est Iesus in gazophylacio*, &c. Nam gazophylacium erat locus in templo, in quo pecunia congregabatur, & conseruabatur, & ipsi auari non nisi congregant pecunias, & conseruant: non autem largiuntur, & pauperibus donant: vnde contra eos prædicat Christus: Rogemus ergo, ne hæc tria vitia in nobis sint: ne anima ab ostibus capiatur, Amen.

Patent ista omnia per euangelium.

DOMINICA DE PASSIONE.

De bello nauali, & primo de nauta, & de naui

Sermo XXXIII.

DICEBAT *Iesus turbis Iudæorum*, &c. Quia hodie incipit officiũ de passione Christi, quæ quidem passio in cruce fuit, & ipsa nauis nostræ salutis extitit, quæ pretium quo redẽpti sumus portauit, & nos omnes ad salutis portum perduxit: vnde in hymno ita dicimus: *Sola digna tu fuisti ferre secli pretium, atque portum præparare nauta mundo naufrago:* propter hoc ergo passionem Domini prædicare volentes, opus est de cruce facere mentionem, in qua Christus velut in naui nauta fuit: verum quia de spirituali pugna huc vsque prædicauimus: quomodo figuratur etiam & in bello naualis: sed in hodierna prædicatione dicimus, quales debent esse Domini nauis, & qualis debet etiam esse nauis in temporalibus: secundo quomodo similis fuit Christus, & ipsa crux, tertio quomodo hæc notantur hodierno Euangelio. Attendite.

Primo ergo dicendum est de nauclero, siue clero: nauclerus interpretatur dominica nauis, vt dixit Isid. lib. 19. Ethymol. Nam nonne eius sortes sunt omnes nautæ: quia omnibus habet præcipere. Dicamus quod quinque debet habere, primo fidelitatẽ in operatione, secundo veritatem in locutione, tertio humilitatem in auditione, quarto sollicitudinem in gubernatione, quinto experientiam in nauigatione.

Qualis debet nauis in spiritualibus. Isidor.

Primo debet esse fidelis in operatione, vt operetur fideliter: nam omnem artificem decet esse fidelem, & specialiter illum, qui maiori periculo subiacet, vt pro sua legalitate ab omni infortunio retribuente Deo liber euadat: sed quia in ipsis nautis fidelitas deficit semper homines suspicantur de eis: vnde narrat Frontinus, quod Alceras Lacedæmonius volens contra Thebanos occultè, & inopinatè ire, de nullo nauta confisus. Ipse suam galeam gubernare voluit, & inimicorum naues capiens, aliis gubernandas tradidit.

Frontin.

Secundo debet esse verax in locutione. Magnæ laudis est, vt homo cui credere oportet, non nisi vera dicat, quod tamen in nautis non est: immo ipsi pro nihilo habent magna cæteris hominibus falsa proferre, & suis verbis, & factis alios decipere: vnde refert

Frontin. fert Frontinus: quod Hipicrates Atheniensium Dux, vt hostium naues falleret, suam nauem habitu hostium instruxit, & ad eos velut ad amicos vadens, ipsos fefellit, & decipiens cepit.

Tertio debet esse humilis in auditione, vt humiliter audiat verba aliorum, vnus enim homo non potest cognoscere: vnde nauis gubernator non debet de se solum confidere, & aliis non credere: quia in puncto euenit, quo minor eo plus ipso cognoscere potest: exemplum huiusmodi habetur, Act. De Paulo, quando nautis dedit consilium non nauigare, qui sibi nolentes credere, non in modico periculo fuerunt: vnde ipse postmodum dixit, oportebat me audire, & non lucrifacere iniuriam hanc, & iacturam, Quarto debet esse sollicitus in gubernatione. Nam cum aliorum vita sibi sit commissa: maxime debet esse sollicitus ne aliquo improuiso euentu, sua imprudentia, se & alios perdat. *Veget.* Nam vt di. Vegetius, in aliis rebus, si quid erratū est, potest postmodum corrigi. Defectus vero prœliorū, & nauis gubernationis emendationem nō recipiunt, sed statim pœna erroris sequitur: quia in prœlius, vel homo perdit, vel turpiter fugit. In marinis vero periculis, vel nauis perit cum nautis, vel labor crescit eis: vnde bellorum, & maris casus irremediabiles sunt. Quinto debet esse expertus in nauigatione, omnis enim ars bene expertū suū authorē requirit: & maxime Naualis, *Isidor.* vt di. Isid. lib. 9. Etymol. quia nauis dicitur, eo quod gnarum, id est prudentem, & sapientem, peritum & strenuum requirit rectorem, qui continere, & gubernare nouit propter maritima pericula, & casus: vnde est illud Salomonis: *& intelligens gubernacula centinebit*: & sic primum, qualis debet esse nauis gubernator.

Secundo dicendum est de naui: & primo de eius forma: secundo de eius materia: forma nauis est, quod in extremitatibus sit stricta, & in medio aperta, & hoc non sine causa: nam omnis pars anterior est stricta, & acuta, vt scindat melius vndas: & posterior, vt suscipiat fluctus cū minori periculo: pars anterior nauis vocatur prora: quia prior: posterior vero puppis, quasi post hæc insit. Materia autem nauis est lignum durum: vnde fit de quercu magis quam de aliis. alia enim vel sunt nimis ponderosa, vt pinus, vel nux, vel cito putribilia, vel curuabilia, vt Abies, Populus, & Castanea: quercina vero sunt meliora, si sunt bono tempore incisa: vnde secundum Vegetium tempore Martij, & Aprilis, in quo humor abundat in arboribus, non est bonum incidere sed tempore Iulij, & Aug. & etiam de mense Decembri: quia tunc humor desiccatur, est bonum incidere: rursus non statim incisis est fabricanda nauis, sed debēt fieri tabulæ, & facere desiccari. Nam si fieret ex lignis viridibus, quando humor non est desiccatus contrahuntur, curuantur, & faciunt rimas, quod est valde periculosum, patet ergo de temporali nauta, & naui.

Christus in cruce velut nauta in naui gubernauit nostram salutem. Spiritualiter loquendo: videndum est quomodo hæc fuerunt in Christo, qui in crucis ligno, velut nauta in naui gubernauit salutem nostram: & possumus dicere, quod perfectissime in se habuit illa quinque. Nam primo in opere fidelissimus: secundo in sermone verissimus: tertio in conuersatione humilissimus: quarto in gubernatione sollicitissimus: quinto in doctrina expertissimus.

Psalm. Primo in opere est fidelissimus. Psal. *Fidelis Deus in omnibus viis suis*: & potest dici, quod ipse fuit fidelis in promissis obseruando, in commissis dispensando, & in sociando. Nam ea, *quæ promisit fideliter seruauit*. *Gen. 21.* Gen. 21. Impleuit Ioan. 13. *Quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quemquam*: *Ioan. 13.* est fidelis in dispensando. 1. *1. Cor.* Cor. *Iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur*, & est fidelis in associando. Ioan. 14. *Ecce vobiscum* *Ioan. 14.* *sum vsque ad consummationem sæculi*, huius figura *Gen. 29. 30. 31.* fuit Genes. 29. 30. 31. In Iac. qui perueniens ad Laban, seruiuit sibi, sicut promiserat pro ambabus filiabus suis 14. annis, custodiuitque pecora sua. Nam Iacob Christus est, qui ad Laban venit, quando in mundum descendit, & carnem humanam assumpsit, duas vxores assumpsit, id est duas naturas, vt anima significetur per Rachelem, & corpus per Liam: seruiuitque annis 7. dictus 7. septimana circulariter perficitur, ac etiam sibi commissum fideliter conseruat, quod suum est ab alieno, sine fraude dispensat, & à suis vxoribus nunquam se separat, &c. secundo in sermone verissimus: vnde Act. 22. Sibi dictum fuit: *Act. 22.* *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & pro veritate odio habitus es.* Ioan. 7. *Ioan. 7.* *Quid me quæritis interficere hominem qui veritatem loquutus?* vnde figuratur in Achior, Iudith. 5. qui pro- *Iudith. 5.* pter veritatem, quam locutus est, Holofernes præcepit eum occidi: vnde serui Holofernis ligauerunt eum ad arborem manibus, & pedibus, Achior interpretatur *Figura.* lumen. Christus lux est vera. Ideo hic propter veritatem præcipitur ab Holoferne ligari ad arborem, & Christus ligatus est in cruce manibus, & pedibus, clauis, & non funibus, &c. Tertio fuit in conuersatione humilis. Nam de humili matre genitus, in humili ciuitate nutritus, in omnibusque humiliter conuersatus: vnde nūquam temporale dominium voluit, sed recusauit: vt patet Ioan. 6. vbi dicitur, quod turbæ satiatæ in mon- *Ioan. 6.* te, voluerūnt ipsum regem facere: qui cum cognouisset, quod venturi essent, vt caperent eum, & facerēt eū regem, *fugit iterum in montem ipse solus*: super quod verbum dicit Greg. in pastorali. *Gregor.* Quis, inquit, principari hominibus, tam sine culpa potuisset, quam idem, qui hos nimirum regeret quos creauerat? sed quia idcirco in mundo apparuit, vt non solum per passionem redimeret, verum etiam per conuersationem doceret, exemplum humilitatis se sequentibus præbens, rex fieri noluit, & ad crucis patibulum sponte conuenit &c. Quarto est in gubernatione sollicitus, sibi enim cura est de omnibus, Sap. 12. *Magna enim est* *Sap. 12.* *sibi sollicitudo de nobis*, omnia enim ad nostram vtilitatem condidit: & vltimo quos condidit, sua morte redemit: vnde ipse intelligitur per illum Samaritanum, de quo dicitur Lucæ 10. Qui inueniens vulnera- *Luc. 10.* tum, compassus est, & imponens eum super iumentū suum, vulnera alligauit, fundens oleum & vinum, protulitque duos denarios pro curatione. Vulneratus ille significat genus humanum, qui de Hierusalem descendit in latrones, id est, dæmones, qui eum vulnerauerunt in naturalibus, & expoliauerunt in gratuitis: Samaritanus interpretatur custos, & hic est Christus, cui dicimus. Sis præsul ad custodiam: hic inueniens humanam naturam, sic sauciatam, imposuit super iumentum suum, quando peccata tulit fuditque oleum, & vinum, quando misericordia, & iustitia nos sanauit: protulit duos denarios, quando duplicem substantiam, in cruce, & morte, pro nobis dedit, &c. Quinto est doctrina expertissima: quia quicquid docuit prius fecit, Act. 1. *Cœpit Iesus fa-* *Act. 1.* *cere, & postea docere: fuit vir potens in opere & sermone.* Vnde sua doctrina est salutaris, Psalm. *Psalm.* *Beatus homo, quem tu erudieris Domine: & de lege tua docueris eum*, Lucæ 11. *Beati qui audiunt verbum Dei,* *Luc. 11.* *& custodiunt illud.* Et sic patet quod fuit &, est, bonus nauclerus.

Secundò, dicendum est de naui eius, quia fuit crux Quæ ad litteram formam nauis habuit, & materiam: nam crux velut nauis in capite, & in pede stricta fuit, & in medio, vbi brachia expandit, ampla: materia etiam de forti ligno fuit, quia vt dicitur de cedro, quod est lignum durabile multum: hæc tamen non fuerunt sine causa: nam quia Christus fuit homo & Deus: Crux eius, talis formæ esse debuit propter humanitatem: quia in ligno humanitas passa est, & non diuinitas, quia impassibilis est: Nauis figura fuit Gen. 22. Vbi *Gen. 22.*

dicendum

diccendum eſt ad Abraham, quod offerret Iſaac, quem diligebat. Abraham interpretatur pater excelſus: Significat Deum patrem, de quo Pſalm. *Excelſus Dominus ſuper omnes gentes*, Iſaac riſus interpretatur, & eſt Chriſtus, qui eſt gaudium noſtrum: ſtrauit aſinum, & ſuper ſedit duos famulos, id eſt ſacramenta veteris legis, tanquam brutum animal, quæ ad perfectum neminem adduxerunt: duo famuli, duo populi, qui procul dimiſſi: quia tunc carnaliter ſapiebant: vadit pater, & filius, qui portat ligna, quia ipſe portauit crucem, pater ignem ſcilicet paſſionis, & gladium, qui poteſtatem habuit ponendi animam ſuam: ſed Iſaac non moritur: quia diuinitas immortalis eſt. Aries vero, id eſt humanitas immolatur, qui adhærebat cornibus crucis, & erat inter ſpinas, propter ſpineam coronam, vel propter Iudæorum perfidiam. Ecce patet, humanitatem in cruce fuiſſe paſſam, &c. Secundo, vt ſignificaret diuinitatem æternam, fuit crux de ligno durabili, quia ipſe Chriſtus ſecundum diuinitatem ſemper fuit, eſt, & erit. Vnde dixit Moyſi, Exod. 3. *Ego ſum, qui ſum*: quaſi dicat, ego ſum ita, quod ſemper fui: quod non poſſunt dicere cæleſtia, & ſum ita, quod ſemper ero, quod non poſſunt dicere terreſtria: patet ergo, quod Chriſtus fuit in opere fideliſſimus, in doctrina ſapientiſſimus, in ſermone veriſſimus, in conuerſatione humillimus, in gubernatione ſollicitiſſimus, in humanitate mortuus, & diuinitate perpetuus.

Pſalm. *Exod. 3.*

Hæc omnia colliguntur ex Euangelio.

Hæc omnia notantur in Euang. hodierno. Nam primo fidelis in opere: vnde dixit. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* ſcilicet infidelitatis? quaſi dicat, nullus ex eis, & vincas cum iudicaris: ſecundo verax in ſermone: vnde addit, *ſi enim veritatem dico vobis, quare non creditis mihi.* tertio humilis in conuerſatione, quod Iudæi non erant: quia Dei verba audire nolebant: vnde ſubditur: *qui ex Deo eſt, verba Dei audit, propterea,* &c. Et Iudæi dixerunt, *nonne benedicimus nos, quia Samaritanus es, & dæmonium habes?* ipſe autem humilis reſpondit, *ego dæmonium non habeo*, &c. Quarto ſollicitus in gubernatione. Vnde fuit appellatus Samaritanus, quod ipſe non negauit: quia Samaritanus dictus eſt: interpretatur enim cuſtos, & ipſe cuſtos noſter eſt: quia non deſinit gubernare, quos dignatus eſt creare: vt dicit Aug. &c. Quinto in doctrina ſapientiſſimus. Vnde ſubiungit: *ſi quis ſermonem meum ſeruauerit, mortem non guſtabit in æternum*: ſapientiſſimi doctoris eſt, talia docere, quæ à morte habent liberare. Sexto vt homo mortuus eſt in cruce, ideo adiecit, *Abraham pater veſter exultauit, vt videret diem meum: vidit, & gauiſus eſt:* tunc vidit Abraham, quando filium ſuum obtulit, vt dictum eſt: tunc vidit in ſpiritu, & præcognouit mortem Chriſti, quæ ſibi ſine gaudio non fuit: ſecundo vt Deus eſt æternus in diuinitate: vnde ſequitur. *Antequam Abraham fieret, ego ſum,* hoc ſecundum quod Deus dixit: Sed quia Iudæi odio habebant veritatem, voluerunt ipſum lapidare: ſed quia nondum venerat hora eius, nec tali morte prædeſtinauerat mori: *abſcondit ſe, & exiuit de templo.* Rogemus Deum, ne nos ſimus ſicut Iudæi, ſed Chriſti veri imitatores, fideles in opere, veri in ſermone, humiles in conuerſatione, ſapientes in doctrina, & gubernatione ſolliciti: non tollamus lapides obſtinationis, nec Chriſtum lapidemus, vt ſic ſaluemur, & periclitemur: amplectamur crucem, maneamus in hac naui ſanctæ crucis, cum nauta noſtro Chriſto, hic mortificemur, & perſeueranter maneamus: vt tandem ad portum ſalutis peruenire poſſimus, Amen.

Auguſt.

FERIA SECVNDA POST DOminicam de Paſſione.

De velis, & remis: & vbi fuit inuenta nauis.

Sermo XXXIV.

Miſerunt Principes, & Phariſæi, miniſtros, &c. Ioan. 2. In his naualibus bellis quædam conſiderantur ex parte nauis, quædam ex parte nautarum: ex parte nauis ipſa velut nauigatio, quæ debet abundare velis, & remis, ſed ex parte nauigantium ipſa vitæ ſuſtentatio: quatuor ergo dicenda ſunt de eis: primo de velorum neceſſitate, ſecundo de remorum congruitate, tertio de nauis inuentione, quarto de victualium portatione. Attendite. *Ioan. 2.*

Primo de velis dicendum, quia vt patet, tempore venti nauem ducunt: vnde à volatu dicitur velum, quia ipſo, nauis quaſi volat ſecundum Iſid. lib. 19. vnde Poëta: velorum pandimus alta, ipſa tamen vela, non ſine funibus ſeruiunt: vnde refert Frontinus, quod Carthaginienſens duces habentes vela & nauim, carebant funibus, & non potentes illo tempore tunc habere, de crinibus mulierum fecerunt; idem fecerunt & Rhodij, & Maſſilienſes. *Iſidor.*

Secundò de remis, vbi dicendum, quod remus ſeruit in nauibus non altis: & tempore quo ventus non eſt, vel ſi eſt non competit: vnde remus dicitur ſecundum Iſidorum à remouendis & deſtituendis fluctibus, &c. tertio de nauis inuentione: ſciendum quod nauis eſt inuenta: primo & principaliter, vt de vna parte tranſiret ad alia: Vnde Iſid. dicit, quod Lydij primam nauem fecerunt ſubmergere, quod incerta petentes, peruium mare vſibus humanis fecerunt: voluerunt enim aliam partem orbis videre, quæ eis oppoſita viſa erat, & inacceſſibilis maris pelago. Narrat etiam Frontinus, quod Cæcilius, quia vſu nauium, quibus elephantes tranſportarent deficiebat iunxit dolia, conſtruxit tabulatis, ac per ea poſitos periculoſum fretum tranſmiſit &c. quarto de victualium portatione, dicendum quod maxime in mari oportet habere victus copiam, cum non ſine manuali labore nauta viuere queat: propter frequentem motum ventorum, & fluctuum: ſi ergo deficit victus, quomodo poterit eſſe labor neceſſarius? vnde cum periculo non paruo eſt nauigare ſine victualibus, occurrit aliquando, vt ad terram non poſſint cum volunt nautæ reddere, aer etiam marinus appetitum edendi excitat, vt experientia nautarum, & piſcatorum probat: plus ergo ibi, quàm in terra abundare oportet. *Iſidor.* *Frontin.*

Spiritualiter loquendo, in hoc mundo ſumus quaſi in mari magno: volentes ergo ad portum optatæ patriæ cæleſtis peruenire, oportet cum velo temperantiæ in proſperis, & cum remo patientiæ in aduerſis exiſtendo in naui fidei, & crucis, quæ eſt Eccleſia, habendo Dei gratiam, quaſi neceſſarium animæ victum, peruenire. *Sumus quaſi in mari in hoc mundo.*

Primo cum velo temperantiæ in proſperis, ſicut enim nautæ velo in tempore, & vento proſpero: ita in ipſis proſperis debemus temperantia vti, & in ipſis non ſuperbire: vnde Apoſt. 1. Tim. 6. *Diuitibus huius ſeculi præcipe non ſublime ſapere, nec ſperare in incerto diuitiarum, ſed in Deo viuo, qui præſtat nobis omnia abundanter, ad fruendum, bene agere, diuites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, theſaurizare ſibi bonum fundamentum in futurum, vt apprehendant veram vitam*: diuitiæ enim poſſunt, & debent eſſe ad opera virtuoſa bene vtentibus, ſed multoties ſunt cauſa peccati male vtentibus. Saul antequam Rex eſſet, *1. Tim. 6.*

bonus fuit, sed postquam regnum habuit, Dei mandatum præteriuit. 1. Reg. 15. *Plus nocuit Salomoni rerum copia, quam profuit sapientia.* 3. Reg. 9. *Et ideo in ipsis prosperis, temperantia debent vti*, &c. Secundo debemus cum remo patientiæ nauigare in aduersis: sicut enim temperantia est necessaria in prosperis, ne superbiamus: ita in aduersis patientia, ne deficiamus. Hebr. 10. *Patientia vobis necessaria est, vt voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem*, de hoc figura est Ezech. 43. Vbi dicitur, quod *in altari fossa debet esse: quia si non esset fossa, sacrificium, quod in eo reperiebatur, aura superueniens spargebat:* altare Dei, est anima iusti, quæ quot bona facit, tot sacrificia super se, ante oculos Dei ponit: fossa altaris est patientia, quæ dum mentem ad aduersa toleranda humiliat, quasi fouea hæc imposita demonstrat: fossa in altari est, vt impositum sacrificium aura non dispergat, id est vir iustus patientiam custodiat, ne commotus vento aduerso, hoc, quod bene operatus est perdat: quæ fossa debet esse vnius cubiti, & in ipsa patientia vnitatem dilectionis debet seruare. Tertio debemus esse in naui Ecclesiæ: nam nisi in ea saluari possumus, extra namque Ecclesiam, non est salus: vnde Ecclesia figuratur. Ezech. 27. vbi dicitur de Tyro, *per modum nauis ipsa sita est in corde maris: constructa est de tabulis Sanir, malus de cedro Libani, remi de quercu basan: sedilia ex arbore Indica, velum de bysso, transtra de Ægypto, remiges sunt Sydonij, & Aradij, negotiatores Persæ Lydij & Lybes.* Tyrus interpretatur tribulatio, & significat præsentem Ecclesiam, quæ in mundo tribulationes, & angustias patitur: vnde potest dici, quod sita sit in corde maris: *constructa est de tabulis abietis de Sanir*, id est de fidelibus. Sanir nouitatem tollens, & ipsa aqua Baptismi renouans: malum, & arbor de cedro Libani, id est de Christo, Libanus candidus; & Christus est candor lucis æternæ. Ipse est arbor nauis: quia ipse ducit remos de quercu. Basan, id est Apostoli, quia omnia primo duxerant, & nauigauerant: Basan pinguedo, & ipsi pinguedinem spiritus receperunt: sedilia ex arbore, id est, martyribus: quia suis passionibus sedilia nobis stabilitatis fecerunt & ex ebore: quia fortes extiterunt. Remiges sunt Sydonij, & Aradij, i. confessores, & virgines, Sydonij commoti: & ipsi Confessores in commotione pœnitentiæ, sicut Aradij deponunt consilium, & virgines carnale consilium nubendi deponunt, & spirituale continendi statuunt: velum de bysso, id est sacra Scriptura, quæ plena flatu Spiritus sancti hos deducit: negotiatores sunt Persæ, Lydij, & Lybes, id est omnes fideles, qui in tres gradus distinguuntur, scilicet continentes, coniugati, & virgines.

1. Reg. 15. 3. Reg. 9. Hebr. 10. Ezech. 43. Ezech. 27.

Quarto victus in hac naui necessarius est, diuina gratia, qua omnes pascimur, & nutrimur, 1. Corinth. 5. *Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*, & ibidem 15. *Gratia Dei sum id quod sum*: vnde sine ea sicuti sine cibo viuere non possumus: vnde Act. 22. Scribitur, quod *Paulus rogauit omnes sumere cibum, qui in naui fuerunt ex tempestate fatigati:* super quæ verba dicit Beda, quod nullus huius seculi tempestates euadit, nisi patienter vescatur, & sic patet, quod velum nostrum est temperantia in prosperis. Remus est patientia in aduersis: nauis est Ecclesia: victus est diuina gratia: sine illis nullus venit ad patriam.

1. Cor. 5. & 15. Act. 22. Beda.

Hæc quatuor moderatio sunt, & ideo ipse perfecte habuit, vt potest notari in Euang. hodierno. Nam *miserunt Principes, & Pharisæi ministros qui caperent eum, qui dixit eis, modicum tempus vobiscum sum:* & primo dixit, quod de hoc mari tempestuoso ad portum quietis ibat, quod sine temperantia, & prudentia non fuit, cum dicit, *vado ad eum, qui me misit*, &c. Secundo ostendit, quia Iudæi illa non habebant, quo ibat, ire non poterant: vnde subdit: *quæretis me, & non inuenietis: & vbi ego sum, vos non potestis venire*, &c. Tertio quod Iudæi vera dixerunt de Ecclesia Christi spargenda per mundum, & reuocatura gentes, cum additur, *dixerunt ergo Iudæi ad semetipsos. Numquid iturus est in dispersionem gentium, quia dicit*, &c. Verum enim dixerunt, quod ipse in dispersionem gētium iret: hoc est in gentes sparsas per mundum debebat ire, & eas non occidere, sed docere, &c. Quarto in nouissimo autem die magno, &c. *Si quis sitit*, id est appetit, & diligit gratiam: *flumina de ventre eius*, id est, Abundantia in mente eius *fluent aquæ viuæ*, id est redundabit diuina gratia, quod exponens ait: *hoc autem dicebat de spiritu, quem accepturi erant*, &c. Rogemus Dominum, vt hanc aquam donet. Amen.

Hæc ex Euangelio colliguntur.

FERIA TERTIA POST DOMINICAM de Passione.

De tempestatibus, & bonitate nautarum.

Sermo XXXV.

AMbulauit Iesus in Galilæam, &c. Ioan. 2. In marino bello aliquid est considerandum ex parte loci qui est mare, & aliquid ex parte nautarum; qui sint nautæ: ex parte maris attendendum est, quod non sit tempestas, nec iuxta terram, & sint scopuli, committatur pugna: ex parte vero nautarum attendendum est, quod sint magnanimi, & quod sint experti: quatuor ergo debent considerari, primo debet esse temporis serenitas, secundo maris profunditas, tertio nautarum magnificentia, quarto ipsorum experientia.

Ioan. 2. Quæ sint necessaria ad nauigandum.

Primo debet esse temporis serenitas, vt mare non sit turbatum: nam tempore tempestatis non solum pugnare, verumetiam se gubernare est difficile: sunt enim interdum tempestates validæ, quæ ipsos nautas aliquando de naui eruunt, sicut recitat Valerius lib. 1. quod in quadam naui de Tyro tempestatis tempore, cum quidam de nautis aquam de sentina hauriret, fluctus quidam de naui eum proiecit, & alter fluctus subito veniens ipsum in naui reposuit, & ita in eodem tempore felix, & infortunatus extitit: vnde semper homines cum præsciunt tempestates, nullo modo nauigare volunt. Vnde in eodem libro narrat Valerius, quod Simonides Poëta nauigans, cum ad littus nauim applicasset, vidit inhumatum hominis corpus iacere, quod præcepit sepeliri, & de nocte apparuit sibi in somnis, cuius fuerat corpus, gratiasque referens dixit, quod nullo modo sequenti die nauigaret, qui contra voluntatem nautarum in terra remansit, & ipso vidente tempestas excreuit, cognouitque quod melius somno, quam nautis credere fuit: quia vitam euasit: vnde ipse totam illam historiam ad futurorum memoriam metro scripsit, & dictauit.

Temporis serenitas. Valer.

Secundo debet esse maris profunditas, si enim ad terram propellitur, sine remo frangitur: sunt etiam in mari scopuli, quod si non sunt sub aqua, multum periculosum est nauigare per ipsos: vnde posset adaptari historia de Ænea, quando venit in Italiam, quod inter Corsicam, & Sardiniam inuenit scopulos; vbi pars nauium periit, hoc recitat Virgilius, &c.

Maris profunditas.

Tertio debet esse nautarum magnificentia: vt officiales nauis, sic sint armati, compti non sint, homines inexperti, non vili genere nati, qui velut mercenarij fugiant & se, & alios confundant, qui non sunt minoris momenti, & pretij, & verecundius vitam præferunt vtilitati: vnde Valerius lib. 3. quod in bello illo, in quo cuius vsus non contemptus opera sua, littoribus Oceani claudere Britanniæ insulæ iniecit manus, cum quatuor commilitonibus naui transuectus in scopulum vicinum insulæ, quæ à multis hostibus tenebatur, postquam æstus suo regressu spatium, quo insula, & scopulus diuidebatur respexit, in vadum facile

Nautarum magnificentia. Valer.

facile transmeabile ingenti barbarorum multitudine affluente, cæteris reuersis ad littus per nauigium solum tenens firmissimum gradum vndique venientibus telis, & ab omni parte nitentibus ad fugam quinque militum diurno prælio subsecuta pila vna hostium corporibus adegit: ad vltimum suscepto gladio, quemlibet audacissimum modo impulsum vrbanis, modo mucronis ictu depellens, hinc Romanis in Britannicis oculis, dum viderentur incredibili spectaculo fuit: postquam autem ira, & pudor fecit conari cuncta fessus stragula fratrum traiectus, & saxi pondere ora concussus galea iam discussa, ictibus, & scuto crebris foraminibus assumpto, profundo se dedit, ac duabus loricis onustus inter vndas, quas hostium sanguine transierat euasit, visoque Imperatore, cunctis non admissis: sed bene impensis, cum laudem mereretur, veniam petiit, magnus prælio: sed maior disciplina, memoria militaris.

Nautarum experientia. Frontin. Quarto debet esse nautarum experientia, ad victoriam facit in omni bello, & principaliter in nauali: vnde in vltimo libro, & in fine narrat Frontinus, quod Camon dux Atheniensium propter maris experientiam vicit nauigium Persarum apud Cyprum, & milites suorum captiuorum armis induit, & in ipsis nauibus inimicorum nauigauit ad hostes reliquos in Pamphiliam ad flumen Curimedona: at Persæ nauigij, & nautarum habitus cognoscentes putantes esse suos non se custodientes, victi sunt in terra, & mari.

In nauigatione spirituali quæ sint necessaria. Spiritualiter loquendo quatuor debent esse in quolibet Christiano, primo tranquillitas pacis, secundo profunditas charitatis, tertio liberalitas voluntatis, quarto perplexitas aduersitatis.

1. Pacis tranquillitas. August. Rom. 12. Prou. 12. Primo debet esse pacis tranquillitas, quæ serenitati comparatur: ipsa enim secundum Augustinum est tranquillitas mentis, serenitas cordis, Rom. 12. *Cum omnibus pacem habentes*: vnde sibi opponitur ira, quæ est irrationabilis perturbatio mentis. Ideo Prou. 12. dicitur: *Vir iracundus prouocat rixas*: vnde ipsos iracundos, quantum possumus, fugere debemus, & si non omnino valemus vitare, non aperta exprobratione, ne magis ira crescat: sed occulta quadam cautela reuerendo, procedendo debemus ferire, cuius figura habetur 2. *2. Reg. 2.* Reg 2. de Abner. quando dixit ad Asael: *Recede, noli me sequi, ne compellar confodere te in terra, qui audire contempsit: percussitque eum Abner aduersa hasta in inguine, & mortuus est*, Asael iracundos significat, qui tanto sunt fugiendi, quanto insania rapiuntur; Abner, patris lucerna interpretatur, & significat Doctores, qui contra irascentem dissimulant verborum iacula reddere, quasi prosequentem volunt ferire: sed cum iracundus se non mitigat, & magis sequitur: *Vir sapiens se in furore non erigit: sed tranquillitatem ostendit: quadam tamen subtiliter profertur ex obliquo, vnde iracundiam feriat: vnde non recta; sed transuersa hasta transforauit.* Recte percutere, est apertè increpare, & respondere, aduersa verò hasta, obliquè, & tranquillè tangere, & quasi parcendo superare, & Asael cadit: quia iracundus dum parci sibi sentit, & responsione *2. Charitatis profunditas.* rationis tranquillæ tangitur, ab ira, qua erigebatur, cadit, &c. secundo debet esse charitatis profunditas, quæ comparatur profunditati maris: quia sicut alta *Prou. 1.* aqua cooperit scopulos, ita charitas peccata. Prou. 1. *Vniuersa delicta operit charitas rationis prima*, cap. 3. *super omnia charitatem habete, hac autem charitas non debet habere scopulos*: scopulus est quando homo ostendit amicum diligere, & eum propter aliquid diligit: vnde scopulos sub modica aqua abscondit: quia sub pauca dilectione, non proximi, sed sui bonum inten- *Iudic. 4.* dit: de hoc figura est Iudic. 4. quando Iabel dixit Sisaræ, *intra ad me Domine mi, postea cooperiens interfecit eum*, sic mala charitas facit diligere, ostendit quos mori cupit, dum mala committere facit: vt amicus confisus agat quod animam occidit, & ipse qui diligere simulat, priuatum bonum acquirat, talis charitas velut scopulus est, &c. tertiò debet esse liberalitas voluntatis: vt homo liberè, & spontaneè faciat bonum, quod debet non propter laudem hominum, sed propter Deum: & hæc est proprie magnificentia, non propter fauorem, vel gloriam hominum agere: vt dicit Philosophus 4. & hic vnde ad Galat. 6. *Non simus inanis gloriæ cupidi.* & Aug. in libro de conflictu vitiorum si *Galat. 6. August.* (inquit) aliquid boni agis, non pro transitoriis: sed pro æternis honoribus age, occulta quod agis inquantum vales, quòd si ex toto non vales, sit in animo occultandi voluntas, & non erit de ostentatione vlla temeritas, nec criminis erit aliquando manifestare, quid vis occultatum habere, &c. Quartò debet esse perplexitas in aduersis: nam sicut bonus miles esse non potest, qui ictus ab alio non recepit, & nauta qui tempestatem passus non est, sic bonus Christianus, nisi aduersis probatus sit: vnde Zachar. 13. *Vram eos, sicut vritur argentum, & probabo eos, sicut probatur aurum.* *Zach. 13.* Prouerb. 18. *Sicut in igne probatur argentum, & aurum in camino, ita corda probat Deus*, prodest enim aduer- *Prou. 18.* sis probari: quia melius homo valet se, & Deum cognoscere: huius figura habetur Num. 22. de Balaam, *Num. 22.* qui per asinam Angelum vidit, quem ipse non videbat, per Balaam anima, per asinam caro intelligitur: quia plerumque molestiis caro tacta indicat animæ Deum quem ipsa carni præsidens non videbat, ita vt anxietate spiritus proficere in hoc mundo cupiens, quasi iter impediat, dum inuisibilem, qui sibi obuiat innotescit: vnde per Petrum dicitur, correptionem habuit, sine vexamine subiugale mutum, quod in hominis voce loquens, prohibuit Prophetæ insipientiam: insanus enim homo à subiugali muto corripitur, quando supra omnia, humilitatem, quam tenere debet, ab afflicta carne memorat. Patet ergo, quod debemus tranquillitatem pacis habere, & proximorum verecundiam fugere, profunditatem charitatis habere, liberam & spontaneam voluntatem & probitatem in aduersis.

Hæc quatuor notantur in hodierno Euangelio, Christi exemplo & primo ponitur iracundos, & odiosos cum dicitur, *ambulabat Iesus in Galilaam*, secundo cupidos non audiuit, & cupiditatem spreuit videre: *dixerunt autem ad eum*, &c. Omnia hæc dicebant fratres eius consobrini, vt ipsi lucrarentur ratione sui, quibus respondit. *Tempus meum nondum aduenit*, scilicet eundi ad passionem, tempus autem vestrum ad cupiditatem semper est paratum: *non potest mundus odisse vos, me autem odit*, &c. tertio ponitur, quòd vanam gloriam fugit, & vitauit, dum dicitur: *Hac cum audisset*, &c. vbi Alchimius occultè ascendit: quia fauorem hominum non quærit, & non pompis stipantium Scribarum delectatur: quarto ponitur, quòd aduersitates, & æmulationes passus fuit, cum dicitur: *Iudai ergo quærebant*, &c. Passus est inimicitias: quia *quærebant eum Iudai interficere*, & passus est detractiones: quia quidam dicebant, quòd erat bonus, alij dicebant, non: sed seducit turbas: vbi dicit August. quòd hoc quod di- *August.* ctum est à Deo, valet ad consolationem, de quocunque dictum fuerit Christiano, & quidem si seducere est decipere, nec Christus seductor, nec quisque debet esse seductor Christianus. Rogemus ergo, vt nobis cócedat gratiam istarum quatuor conditionum. Amen.

FERIA QVARTA POST DOminicam de Passione.

De portu, & de insidiis, & sagacitate nautarum.

Sermo XXXVI.

Facta sunt encænia in Hierosolymis, &c. Ioan. 4. *Ioan. 4.* Propter quatuor à maritimis, seu à naualibus bellis

Homines propter quatuor à naualibus bellis libere euadunt. Frontinus

bellis homines libere euadunt: quia vel propter boni portus inhabitationem, vel propter pugnantium ſagacem operationem, primò propter boni portus inhabitationem, cum enim homines bonum portum teneant, nec de marinis periculis, nec de hoſtium nauibus timent: vnde multum affectant homines bonum portum habere: narrat enim Frontinus, quòd Alexander Lacedæmonius: vt Morentiam portum caperet, pro ſuis nauibus collocandis, qui portus proximus eſt Athenis, ideo ab Athenienſibus tenebatur: vnde Athenienſium portum oppugnare cœpit, concurrentibuſque Athenienſibus ab ea parte, qua ductibus anguſtiſſimis influit mare, milites ſuos clam ad littus egredi iuſſit, & ſubiectis totis, fœlicius naues ad portum prædictum deduxit: ſed ſicut bonus portus cum deſiderio acquiritur, ita malus cum labore, & ingenio dimittitur: vnde idem refert, quòd Duelus conſul portum Siracuſanum temere intrauit: at illi ad ingreſſum cathenam obiecerunt, ne egredi poſſet, & ipſe videns ſe clauſum, omnes in puppim retulit, & magna vi remigantium leuatam proram ſuper cathenam poſuit, & omnes in prora ire fecit, & ſuper cathenam viam naui dedit, &c. Secundò euaditur propter inſidiarum præcognitionem, fiunt enim in mari inſidiæ, ſicut in terra: vnde opus eſt eas præcognoſcere: quia alias non ſine periculo pugnatur: vnde Frontinus, quod Alcibiades dux Athenienſium in bellando aduerſus Nundorum, ducem Lacedæmoniorum, cum ampliſſimum exercitum, & plures naues haberet, poſuit in terra plures homines, & naues poſt quoddam promontorium occultauit, & ipſe cum paucis pugnans dolo fugit, & inſequentem hoſtem in inſidias deduxit, poſtea vincens fugientes ad terram, per eos quos poſuerat in terra occidit, dicit etiam quòd Thodus habens ducentas naues: vt hoſtium naues eliceret ad bellum, præcepit ſuis: vt paucarum nauium malas eligeret, eaſque primo ire fecit: hoſtes verò à longè videntes numerum arborum, & ex eo naues arbitrantes, obtulerunt ſe certamini, & à pluribus occupati, ſuperati ſunt, &c. Tertio euadit propter boni ducis gubernationem, ſicut in campeſtri bello propter bonum ducem liberatur exercitus à periculo, ſic & in nauali, immo magis: quia plus valet vna bona audacia in mari, quàm in terra: vnde narrat Frontinus, quòd Portius pugnans in naui, in hoſtium nauim ſe iactauit, turbatiſque hoſtibus ſuis extitit victor, &c. Quarto euadit propter pugnantium ſagacem operationem: in cunctis prælijs plus valet aſtutia, quàm potentia: vnde recitat Frontinus, quòd Timotheus Dux Athenienſium aduerſus Lacedæmones nauali acie pugnaturus, cum eorum naues procederent ad pugnã, ipſi ex velociſſimis nauibus xx. præmiſit, vt omni arte validoque flexu eluderet hoſtem, deinde cum alijs ipſe ſuperueniens, fatigatos hoſtes deuicit. Alcibiades, de quo ſupra fuit facta mentio, nauali prælio pugnaturus conſtituit malos nauium in quodam promontorio, & præcepit his, quos ibi reliquit, vt cum commiſſum bellum viderent, vela panderent: quo facto conſecutus eſt victoriam: nam hoſtis credens alias naues in auxilium eorum venire, fugere cœpit, & perdidit.

Spiritualiter loquendo, tutus portus eſt Eccleſia, inſidiæ ſunt vana gloria, Dux bonus eſt Chriſtus, qui ſagaciter pugnat eſt operatio ſpiritus.

Primò portus tutus eſt Eccleſia, extra quam non eſt ſalus: vnde figuratur Geneſ. 6. in arca Noe, quæ fuit facta de lignis læuigatis, id eſt quadratis, & conglutinatis, longitudo erat trecentorum cubitorum, latitudo quadraginta, altitudo triginta, & in cubito conſummata eſt feneſtra: ex cunctis animantibus fuerunt ibi, ſecundum Aug. lib. de ciuitate Dei. Diſpoſitio corporis humani, nam erat arca illa, ſepties longa, quàm alta, & decies longa, quàm groſſa, ſecundum quem modum eſt proportionatum corpus humanum bene diſpoſitum, & eſt inferius ampla, & ſuperius ſtricta: quia multi ſunt vocati, pauci vero electi, & multos hic tolerat quos ſuperius à ſe repellens damnat, manſiones multæ in arca, membra diuerſa in Eccleſia: oſtium eſt ex latere: quia ad Eccleſiam homo intrat per ſacramenta, quæ virtutem habuerunt, & emanauerunt ex latere Chriſti pendentis in cruce: de omni genere animalium ibi erant, quia omnes recipit Deus, & de omni genere, & de omni ſtatu & ſexu, aquis diluuij omnes peribant præter iſtos: quia extra Eccleſiam ſalus inueniri, & haberi non poteſt: ſecundo inſidiæ, quæ nobis fiunt, poſſunt dici, quod eſt vana gloria, quæ inſidiatur bene agentibus, ſub ſpecie ſanctitatis: quia vt dicit Aug. Vitium eſt bonis operibus ſuperbire malum, & de proximo ſemper inſidiatur elatio: quia impoſſibile eſt, vt laudabiliter viuentes laus humana non capiat, niſi vt ſcriptum eſt, qui gloriatur, in Domino glorietur: vnde Gregor. in moralibus, quaſi quidam quippe latrunculus eſt appetitus laudis humanæ, qui recto itinere gradientibus ex latere iungitur, vt ex occultis educto gladio vita gradientium trucidetur. Tertiò, Dux bonus eſt Chriſtus, Iſa. 15. Dux fuiſti in mari populo tuo, quem redemiſti: vnde de eius ducatu figuratur. 1. Reg. 11. in Saul, qui volens liberare ciuitatem Iabis boues ſuos in fruſta incidit: hoc facere cunctis minatur: niſi poſtero die ad Iordanem aggregentur, qui omnes congregati ſunt, & ipſe diuidens in tres partes ſubito Oriente ſole irruit ſuper hoſtes, & vicit: vnde totus populus eum regem appellauit. Saul Chriſtus, quia de eo dici poteſt, quod fuit ei ſimilis. Hic ciuitatem obſeſſam, id eſt humanum genus in maligno poſitum liberat, quando boues, id eſt Apoſtolos triturantes in agro Domini, qui mundum ſparſit, omneſque congregauit ad Iordanem, id eſt ad lauacrum Baptiſmi: & oriente ſole, id eſt ipſo apparente, per fidem in mente diuiſit populum in tres partes fidelium, & cum ipſis vicit diabolum: hoc facit, quia poſt victoriam gratias agimus, ſibi dicentes, liberaſti nos de affligentibus nos, & odientes nos confudiſti.

Quartò ſagax pugna eſt operatio ſpiritus, & bona, quia ſicut arma militiæ Chriſtianæ, non ſunt carnalia, ſic pugna noſtra non debet eſſe carnalis, ſed ſpiritualis: & ideo per operationes ſpirituales, & non carnales: vnde Apoſt. 1. Corinth. 18. *Ego ſic pugno, non quaſi aerem verberans, ſed caſtigo corpus meum*: vnde de hac ſpirituali pugna, figura eſt Iudic. 7. Quòd Gedeon pugnare volens contra Madianitas & Amalech, ipſi ſuis in manibus tenebant lapides, & cum tubis ſonabant, & lagenas complectebantur, & cum alijs armis non pugnabant: hoc ſignificat, quod in ſpirituali pugna, quæ eſt contra diabolum, eſt quaſi contra Amalech, qui interpretatur populus labens, & ipſe labi feſtinans tanquàm leo rugiens, circuit, quærens, quem deuoret. Portare debemus lapides, id eſt exempla bonorum operum oſtendere, ſonare tubis, id eſt verba ſanctæ doctrinæ dicere, complecti, & ſtringere lagenas, id eſt corpora propria per pœnitentiam macerare: his armis, & non aliis, vincimus diabolum: parent ergo iſta quatuor in ſpirituali pugna, ſcilicet portus tutus, inſidiæ, dux bonus, ſagax pugna.

Hæc quatuor poſſunt notari in Euangelio hodierno: primò Eccleſiæ quieta habitatio, cum dicitur *facta ſunt encænia*, &c. Secundò ponitur inſidiatum vitatio, cum dicitur: *circundederunt eum Iudei*, &c. Tertiò, Chriſti boni Ducis operatio, cum dicitur, *oues meæ*, &c. Quartò ponitur pugnandi modi demonſtratio, cum dicitur *ſuſtulerunt ergo lapides*, &c.

De primo facta ſunt encœnia: encœnia erat feſtiuitas dedicationis templi, quæ tempore Macchabæorum facta eſt. Hæc ſignificat, quod fidelis Chriſtianus poſtquàm dedicatus, & renouatus Deo per Baptiſ-

mum

mum dum esset hiems, id est tempestuosum seculum habitat in templo, & in porticu Salomonis, id est in Ecclesia pacifici regis æterni.

De secundo *circundederunt*, &c. vbi dicit August. quod non veritatem desiderabant, sed calumniam præparabant: tentare, & non obedire volebant, quibus Christus dixit: *opera, quæ ego facio*, &c. Huius exemplo docemur in insidiis, & tentationibus vanæ gloriæ non credere, vel assentiri, sed semper bona opera facere, vt testimonium sint in conscientia nostra.

De tertio, *oues meæ*, &c. Per oues intelliguntur fideles, quos ipse tanquàm bonus dux ad vitam æternam ducit: vnde August. Bona pascua vita æterna, vbi nulla herba arescit, & totum virescit.

De quarto, *sustulerunt ergo lapides*, &c. vsque in finem Euangelij hoc significat, quod contra nos lapidare volentes, id est dæmones, bona opera facere debemus, & filios Dei nominari, & esse non verbo tantum, sed facto. Rogemus ergo Dominum, &c.

FERIA QVINTA POST DOMINICAM DE PASSIONE.

De modis, & cautelis, quibus committitur nauale bellum.

Sermo XXXVII.

Luc. 7. ROgabat Iesum, &c. Luc. 7. Nauale bellum magni periculi est, propter multa, quibus marini hostes alios impugnare solent, & inter cætera ad præsens dicemus octo, & primum ignis, quod incendiarium vocant: secundum est, quoddam ferrum ad modum falcis curuatum bene incidens: tertium est, habere amplas sagittas, cum quibus scinduntur vela hostium: quartum est, habere vasa plena calce, & proiicere in naues: quintum est habere vncos ferreos fortes: sextum est, habere quoddam lignum longum, ex vtraque parte ferratum: septimum est, habere vasa plena molli sapone, quod appellant saracenicum: octauum est, nauem hostium perforare: hæc sunt videnda. Attendite.

Primum est ignis, quem incendiarium vocant: habent enim multa vasa plena pice, sulfure, & resina, & oleo, quæ omnia cum stuppa ex multis partibus in nauim proiiciunt, & tunc durum bellum agunt, ne extinguere valeant: vnde narrat Frontinus, quod Eustipio hoc fecit, & vicit: multum n. ignis nauim debellare facit, quomodocunque fiat: vnde vt Frontinus refert, Cassius oneratas naues ad alios vsus, vt aduersarium confligeret, non timuit perdere: sed eas accensit, & opportuno vento inter naues hostium misit, & incendio eas consumpsit: Secundum est habere quoddam ferrum curuatum ad modum falcis bene incidens, quod applicatum ad funes, quibus vela sustentantur incidit, & ipsis incisis vela ab arbore cadunt, & sic subtrahitur nautis, ne pugnare possint: quia per amissionem velorum redditur nauis pigrior & quasi inutilis ad pugnandum. Tertium est, habere amplas sagittas, cum quibus scinduntur vela hostium: nam velis perforatis non valentibus retinere ventum, non tantum nautæ possunt impetum facere, sed nec redire si volunt. Quartum est habere vasa plena calce pulerizata, & proiicere in naues: obcæcantur enim oculi nautarum, nec vident quando alios offendant, & se defendunt. Quintum est habere vncos ferreos fortes, & cum vident se esse prope hostes, cum illis vncis capiuntur eorum naues, & non permittunt eas recedere. Sextum est, habere quoddam lignum longum, ex vtraque parte ferratum, quod suspendunt ad arborem cum funibus, vt possit deprimi, & eleuari, & cum isto percutiunt tam nautas, quàm nauim sicut ariete percutitur murus ciuitatis obsessæ. Septimum est habere vasa plena molli sapone, quod appellant saracenicum, & ista proiicere, quæ franguntur, & loca nauis faciunt lubrica, ne nautæ discurrere, & ambulare possint, multa proiiciuntur in naui tempore belli, vnde narrat Frontinus, quòd Annibal dixit Antiocho Regi, vt vasa plena saponis in naues hostium faceret iaculari, quorum metu perterriti nautæ non auderent pugnare, idem fecit Brusias. Octauum est hostium nauim perforare: sunt enim quidam nautæ, qui diu sub aqua cum penetrali in multis locis nauim perforant: vnde aqua ingreditur, & nauis submergitur, & istud est maioris periculi, quàm omnia supradicta. Istis cautelis agitur in nauali bello.

Spiritualiter loquendo, octo sunt vitia, quæ damnant animam, scilicet superbia, vana gloria, ira, gula, luxuria, acedia, auaritia, inuidia.

Primò superbia, quæ assimilatur igni incendiario, quia sicut ignis alta petit, sic superbia. Psalm. *Superbia eorum, qui te oderunt ascendit semper*, ideo Tob. 4. *Superbiam nunquam in tuo sensu, aut verbo dominari permittas, ab ipsa enim initium sumpsit omnis perditio*: vnde de ea ait Gregor. in pastorali; occasio quippe perditionis nostræ facta est superbia diaboli: Argumentum redemptionis nostræ inuenta est humilitas Dei: hostis enim noster, inter omnia conditus, super omnia videri voluit elatus. Redemptor autem magnus manens super omnia, fieri inter omnia dignatus est paruus: dicatur humilibus: quia se dum deiiciunt, ad Dei similitudinem ascendunt: dicatur superbis: quia dum se erigunt in apostatæ Angeli mutationem cadunt. Per istam damnatus est Nabuchodonosor. Daniel. 5. — *Tob. 4. Gregor. Dan. 5.*

Secundo vana gloria assimilatur illi ferro, quod incidit velorum funes: nam sicut illud cadere facit velum, quo nauis vadit: sic vana gloria bonum facit perdere, quo anima se debet saluare, Prouerb. 19. *Gloriam eorum in ignominiam commutabo*: vnde Augustin. vel ad heremitas, initium sine prouidentia finis eius pœnitentia, per istam damnatur Arphaxat Rex Medorum, quia *gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui*, Iudith. 1. &c. — *Prou. 19. Augustin.*

Tertiò inuidia, quæ assimilatur illis amplis sagittis, quibus scinduntur vela hostium: quia inuidia venit, ex amplitudine, & fœlicitate aliena: vnde August. in quodam sermone; inuidia est odium fœlicitatis alienæ. Inuidia enim aliorum prosperitas aduersa, & aliena aduersitas, prosperitas iudicatur: hi aliena gratulatione tristantur, & in aliena tristitia gratulantur: isti suas aliena paupertate diuitias, & suam paupertatem in alienis diuitiis metiuntur: vnde ipse in lib. de conflictu vitiorum, ait: caue ne dum aliis locum celsitudinis inuides, illum imiteris, de quo scriptum retines, inuidia diaboli, mors intrauit in orbem terrarum: imitantur autem illum, qui de parte illius sunt, per istam damnatus est Cain. Gen. 4. — *August. Genes. 4.*

Quartò ira, quæ assimilatur calci puluerizatæ: quia sicut illa cæcat oculos corporis: sic ista oculos mentis: vnde Gregor. lib. 5. Moral. quanta sit iracundiæ culpa pensemus, per quam dum mansuetudo amittitur, supernæ imaginis similitudo vitiatur: per iram sapientia perditur, vt quid, quoue ordine agendum sit, omnino nesciatur: per iram vita amittitur. Per iram sapientia terminari videtur, per iram iustitia relinquitur, per iram gratia vitæ socialis perditur, per iram concordia rumpitur, per iram lux veritatis extinguitur, & Spiritus sancti splendor excluditur: nam iræ stimulis accensus, cor ei palpitat, corpus tremit, lingua se præpedit, facies ignescit, exasperantur oculi, & nequaquam recognoscuntur noti, ore quidem clamorem format, sed sensus, quid loquatur ignorat, per istam damnatus est Achitophel: quia suum consilium non acceptum vidit, *suspendit se laqueo*, 2. Reg. 17. — *Gregor. 2. Reg. 17.*

Quintò

Quintò acedia, assimilatur vncis nauium detinentibus, & *acedia tenet hominem immobilem ad bonum, pigritudo immittit soporem*, vt dicitur Prouerb. 19. & Bernard. in quadam Epistola: acedia est quidam languor: cum legere non licet, orare non delectat, meditationes sollicitæ non sequuntur: est enim quidam animi torpor, quo quis negligit bona inchoare, aut fastidit perficere, hæc fuit causa damnationis Sodomæ, Ezech. 16. *Hæc fuit iniquitas sororis tuæ, Sodoma, saturitas panis, & otium.*

Prou. 19. *Bernard.* *Ezech. 16.*

Sextò est gula, quæ assimilatur illi ligno, quo percutitur nauis: quia ipsa gula quodammodo lignorum fluctibus, vel ictibus anima & corpus corrumpitur: vnde Hier. 52. *Nabuzardan Princeps cocorum destruxit muros Hierusalem.* Princeps Cocorum, est venter: cui magna cura obsequium à Cocis impenditur, vt delectabiliter cibis impleatur, muri autem Hierusalem sunt virtutes animæ, ad desiderium supernæ pacis eleuatæ, *Cocorum* ergo *Principes muros Hierusalem destruxit:* quia venter dum gula resoluitur virtus animæ destruitur, per gulam fuit damnatus Adam, Gen. 3. & Esau perdidit primogenituram, Gen. 27.

Hierem. 52. *Genes. 3.* *Gen. 27.*

Septimò est luxuria, quæ assimilatur saponi molli: quia sicut lubricum illud homines cadere facit, sic luxuria, Hierem. 23. *Via illorum quasi lubricum in tenebris:* inde Apost. 1. Cor. 6. *Fugite fornicationem*, & quare? *quia neque adulteri, neque fornicarij regnum Dei possidebunt*: vnde August. in libro de conflictu vitiorum ait. O quam parua est concubitus hora, qua perditur vita futura: quod ergo emolumentum affert corpori, quodue tribuit lucrum, quæ tam citò perducit ad tartarum? per istam Salomon peccauit. 3. Reg. 2.

Hierem. 23. *1. Corint. 6.* *August.* *3. Reg. 2.*

Octauò auaritia, quæ assimilatur in naui factis foraminibus, nam sicut inde ingreditur aqua quæ submergit nauem, sic auaritia congregat terrena, quæ habet damnare animam, Abac. 2. *Væ qui congregant auaritiæ malum domui suæ, vt in excelso sit modus eius*: & subdit, *cogitasti confusionem domui suæ*, propter istam damnatus est Iudas: contra tamen omnia ista est pœnitentia hominis, & misericordia creatoris, qui condonat omnia peccata.

Abacuc. 2.

Et hoc patet in Euangelica historia, qui de pœnitentia Magdalenæ tractat, ac etiam de misericordia Saluatoris: ista est Maria illa, vt dicit Gregor. de qua scribit Marcus, quod fuerunt eiecta 7. dæmonia: in ista tamen sua conuersione septem operata est, contraria vitiis.

Gregor.

Primò contra superbiæ eleuationem, humiliauit se ad pedes eius, *stans retro secus pedes eius*: secundo contra vanæ gloriæ ostentationem, non apparendo ante faciem aliorum, dum dicitur *stans retro:* tertio contra acediæ torporem, non ociose morando, sed *lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis tersit:* quarto contra iræ turbationem, non loquendo aliqua: sed *osculabatur pedes eius:* vnde cum reliquis comedentibus non comedebat: sed ieiunabat, plorabat, orabat, veniam suorum peccatorum petebat: & septimo contra auaritiæ desiderium charitatis dilectionem, *quoniam dilexit multum*, & ideo *dimissa sunt ei peccata multa:* & misericordia Saluatoris ostenditur, cum dicitur, *vade in pace, fides tua te saluam fecit.* Rogemus ergo Christum Dominum, vt nobis donet hæc septem, vt denique nobis omnia peccata dimittat, & digni simus audire verba, quæ fuerunt dicta Magdalenæ, *fides tua te saluam fecit, vade in pace.* Amen.

***

FERIA SEXTA POST III. DOMINICAM DE PASSIONE.

Quod fuit principium bellandi, & quid mali hostes intendunt.

Sermo XXXVIII.

Collegerunt Pontifices, & Pharisæi consilium. Ioan. 10. De omni bellorum genere prædicauimus, ideo de nullo speciali bello dicam, sed solum in communi loquendo, tria dicenda sunt: primo quare iniusta bella fiant: secundo quid mali homines intendunt: tertio quid verè sapientes facere consueuerunt. Attendite. *Ioan. 10.*

Propter primum est sciendum, quod duplex est causa iniustæ pugnæ, scilicet cupiditas, & inuidia: vnde propter cupiditatem, primus homo, qui cœpit pugnare publicè, & ordinato exercitu fuit Ninus Rex Assyriorum, de quo dicit Isidor. lib. 18. Etymol. & *Isidor.* Orosius in 1. lib. Chronicarum, quod ipse non propriis finibus contentus, humanæ societatis fœdus rumpens exercitum ducere, alienare, vastare, liberos populos trucidare, & sibi subiicere cupit vniuersamque Asiam, vsque ad Lybiæ fines noua tunc seruitute perturbauit: hic studuit orbem in mutuo sanguine alterna cæde fœdare: ipse Zoroastem Brachmanorum Regem, magicæ artis repertorem, pugna oppressum interfecit. Ipse verò cum oppugnaret vrbem, sagitta periit: secunda causa iniusti belli est inuidia, & hoc patet exemplo Romuli, & Remi, qui fuerunt constructores Romæ, quorum alter Romulus, scilicet inuidia motus, & vt nomen ciuitatis Romæ ascriberet sibi soli, fratrem suum Remulum interfecit.

Propter secundum, quid mali hostes intendant: sciendum, quòd solum principalem intendunt interficere: quia eo interempto, triumphant de toto exercitu: vnde cum Alexander esset in exercitu contra Darium, Darius promisit cuidam suo militi dare filiam in vxorem, & magnam partem regni, si Alexandrum interficeret: qui indutus armis, & habitu militum Alexandri, in nocte exercitum eius intrauit, & in acie stans post: Alexandrum ausus est percutere, quem Alexander capi fecit, & credens eum esse Macedonem, increpauit dicens, quid tibi frater feci, quòd sic facere voluisti? & ipse dixit, se esse militem Darij, & ad Darij præceptum hoc fecisse. Interrogauit Alexander milites suos, quid illi facere deberet: qui omnes dixerunt eum debere mori, & ipse ait, immo laudem meretur, & præmium: qui præceptum sui domini voluit implere: nonne faceretis pro me simile? vnde remisit eum honorificè.

Propter tertium, scilicet, quid viri sapientes in pugnis facere consueuerunt: dicendum, quòd principaliter duo; primo locum tutum eligere: secundo fidelem sociorum copiam inuenire: primo scilicet. de loco tuto: patet exemplo Isocratis Atheniensis, de quo narrat Frontinus, quòd cum ipse in campestribus castra *Frontin.* haberet, explorauit aduersarios de monte venire, qui in castris multos ignes fieri fecit: simulans multitudinem ibi esse, & aliquos milites obuiam aduersariis ire fecit, vt impedimento essent ne citò venirent & ipse ad tutum locum confugit, &c. Secundum est bonam societatem eligere: vnde Valerius in 3. lib. refert, quòd *Valer.* Spartanus cum trecentis militibus apud Thermophilas contra Xerxem, totius Asiæ Regem, per mare, & terram videbatur dominari: bonos & probos, ac fideles milites habuit. Nam ad prælium adhortatus suos dixit, prandete viri commilitones, tanquàm apud inferos cœnaturi, qui omnes adhortati prænunciata morte, promissa

promissa victoria fuit, ipsum regem debellauit, quamuis ipse vulneratus fuerit: vnde suo sanguine victoriam hostibus scripsit, sicque cum honorabili triumpho ad patriam rediens obiit.

Spiritualiter loquendo, hostis noster diabolus est: videndum est ergo, primò quare pugnatur: secundò quid intendit: tertiò quid nobis agere expediat.

Hostis noster diabolus. Propter primum dicendum, quod mouent ipsum ad pugnandum duo, scilicet inuidia, & cupiditas, quia videt nos illum locum debere habitare, de quo ipse meruit expelli: vnde Sapient. 2. *Inuidia diaboli, mors intrauit in orbem terrarum*: secundò cupiditas: quia totum suum bonum videtur sibi esse nostra damnatio: vnde nunquàm satiatur homines perdere, & damnare: vnde Prou. 3. *inter insatiabilia primo ponitur infernus*, quod tamen de loco, quàm de eius domino, intelligitur: propter hæc duo, Augustin. in lib. ad Bonifacium Comitem, sic ait, diabolus est aduersarius generis humani, inuentor mortis, superbiæ institutor, radix malitiæ, scelerum caput, princeps omnium vitiorum, persuasor etiam turpium voluptatum: hic enim primum illum hominem Adam patrem omnium nostrûm cum intueretur, videretque eum hominem ex luto terræ ad imaginem Dei factum, pudicitia ornatum, temperantia compositum, charitate circundatum, immortalitate vestitum, æmulus, atque inuidus tantam beatitudinem hominem terrenum accepisse: quam ipse dum esset Angelus, per superbiam cognoscit amisisse, inuidit statim insatiabilis homicida, & primum parentem nostrum, nos, nostrosque parentes, tantis, ac talibus bonis expoliauit, insuper & peremit.

Sapient. 2.

Prou. 3.

August.

Propter secundum autem dicendum est, quod non aliud intendit, nisi Christi fidem, & charitatem in nobis occidere, tanquàm ex principe nostræ militiæ: huius figura fuit 2. Reg. 10. vbi dicitur, quòd *Ioab obsedit Abelam, & viri qui secum erant conabantur demoliri muros ciuitatis, locuta est mulier, & petiit cur hoc faceret, qui respondit, quod Sibam volebat, & illa promisit caput Siba per murum proiicere, quod cum fecisset, recessit Ioab ab obsidione*. Ioab obsidens ciuitatem, est diabolus impugnans hominem, mulier loquens est caro dolens, quæ tunc caput hominis per murum proiicit, cum fides Christi, quæ est caput animæ, quæ debet esse homo, & vir respectu carnis, proiicitur, id est dimittitur, tunc diabolus quiescit quia nihil aliud nisi animam quærit, Gen. 14. *Animas da mihi, cætera tolle tibi*: vnde Leo Papa in sermone quodam, ostendens, quòd diabolus cum multa malitia conabatur animam damnare, solum corrumpendo fidem, non desinit hostis antiquus transfigurare se in Angelum lucis, deceptionis laqueos vbique protendere, vt qua via, quo modo fidem credentium corrumpat, instat: nouit enim cui attribuat æstus cupiditatis, cui illecebras gulæ ingerat, cui apponat incitamenta luxuriæ, & cui infundat virus inuidiæ nouit, quem mœrore conturbet, quem gaudio fallat, quem metu opprimat, quem admiratione seducat: omnium discutit consuetudines, ventilat curas, scrutatur affectus, & ibi quærit causas nocendi, vbi quemquam viderit studiosius occupari.

2. Reg. 10.

Gen. 14.

Propter tertium, scilicet quid nobis expediat: dicendum, quod quod facere debemus, scil. ab ecclesia non recedere, & sanctorum comitatu muniri, quod per orationes, & bonas operationes acquiritur, quod figuratum est 4. Reg. 6. vbi dicitur: quòd *rex Syriæ misit exercitum suum, vt caperet Elisæum Prophetam, qui circundederunt ciuitatem: famulus Elisæi timuit, & ipse eum confortauit, & cum orasset, mons apparuit plenus equorum, & curruum circa eum*. Per Regem Syriæ diabolus intelligitur, qui ciuitatem obsedit, vt prophetam capiat, id est vt animam fide illuminatam perdat, famulus timet, id est corpus, quod famulari animæ tenetur. Expauescit iuxta illud, spiritus quidem promptus est, caro autem infirma, orat quæ Elisæus, & sibi adueniunt cælestis exercitus, quia per orationem iuuatur anima ab Angelo, & liberatur à diabolo.

4. Reg. 6.

Hæc tria comprehendi possunt in hodierno Euangelio, in quo narratur Principum Sacerdotum malignum consilium aduersus Christum. Primò ponitur causa, quare hoc agebant, & hæc erat duplex, scilicet inuidia: cum dicit, *quid facimus*, secunda cupiditas, cum dicunt: *si dimittimus eum sic*: secundo quid intendebant, scilicet Christum solummodo occidere, qui est caput omnium fidelium, cum dicitur: *vnus autem ex eis, qui erat pontifex, dixit: vos nescitis quia expedit vobis, vt vnus moriatur*, &c. Tertio ponitur, quid fideles Christi agere debeant, exemplo sui, cum dicitur: *Iesus autem non palam ibat in Ephrem*, &c.

De primo, scilicet de causa duplici, inuidia, & cupiditate: de inuidia dicitur, quid facimus: *quia hic homo multa signa facit? Inuidebant enim operibus, & miraculis eius*: de cupiditate, cum addunt, *si dimittimus eum sic, venient Romani*, & timebant perdere, quæ habebant, & ita cupiditate hæc dicebant.

De secundo, *vnus autem ex eis, qui erat Pontifex anni illius, nomine Cayphas, dixit, expedit, vt vnus moriatur*, &c. Quamuis veritatem diceret: quia Iesus erat moriturus pro populo, & non tantum pro gentibus, sed vt dispersos congregaret, & mors sua fuit valde vtilis, immo necessaria: *non tamen à se hæc dixit Cayphas, sed à Spiritu sancto dicebat*: quia voluntatem non sanctam, sed malam habebat: & ita diabolus solum vnum hominem, id est animam tuam vult occidere, quam occidit, cum fidem Christi deserere, & quasi Christum in anima occidere facit.

De tertio, *Iesus autem non palam ambulabat in Ephrem*, &c. Hic ponuntur illa duo, *quæ debemus facere*, scilicet ad ecclesiam concurrere, cum dicitur, *abiit in regionem iuxta desertum, qui vocatur Ephrem*: per quam intelligitur Ecclesia, quæ est fertilis in gratia: secundo bonam societatem habere, cum dicitur, *& ibi morabatur cum discipulis*: & nos suo exemplo, cum sanctis, qui discipuli eius sunt per orationem manere debemus in hac vita, per gratiam, & in futuro per gloriam. Rogemus ergo Dominum, vt nobis hoc concedat. Amen.

SABBATHO PALMARVM.

Recapitulantur omnia bella.

Sermo XXXIX.

Cogitauerunt autem Principes Sacerdotum, vt & Lazarum interficerent. Quia sapientis est omnia scire: decet omnem bellandi modum videre, cum bella sint diuersa, diuersosque duces requirant: videndum est quid sit agendum in bello obsessiuo, in bello campestri, & in bello nauali: vt hic prædicario omnium prædictarum, sit breue compendium: & dicere possumus, quòd in bello obsessiuo opportuna est sollicita custodia: in campestri magna audacia, & in nauali experta prudentia. Attendite.

Primò in bello obsessiuo opportuna, & sollicita custodia, quamuis in omni bello, omnis debet esse fortis: in defensione tamen ciuitatis, vel castri sollicitudo plus est necessaria, quia vt plurimum magis sagacitate vincuntur ciuitates, quàm fortitudine: Vnde magna debet esse cautela, qua obuietur hostium cautelis. Vnde narrat Valerius libro nono, quòd Semiramis Regina Assyriorum, quæ fuit vxor Nini, & successit sibi in dominio, cum more dominarum circa cultum cupitum occupata esset annunciatum est sibi: quod Babylonia sibi rebellauerat, quæ statim cuncta dimittens, cum maiorum pars capillorum dissoluta esset, protinus cucurrit ad eam expugnandam, nec Valer.

prius decorem capillorum in ordinem, quam tantam vrbem in suam potestatem redegit: vnde Babyloniæ posita est in illo habitu statua, quæ ad vltionem exigendam tanta celeritate, & sollicitudine fuit.

Secundò in campestri bello est necessaria audacia, nam ibi in æquali loco, homo stat cum inimico suo, si fugit vincitur, manu ad manum, bellare cogitur: cum ipse ab aduersario cuspide cultelli pectore propulsatur: vnde refert Frontinus, (Frontin.) quod Philippus contra Scythas, quorum erat maxima multitudo, timens, ne sui fugerent, fidelissimos equites posuit post tergum suorum, præcepitque, vt nullum fugere permitterent, & penitus volentes fugere trucidarentur, quo promulgato milites potius ab hostibus, quàm ab amicis mori eligentes, victor fuit.

Tertiò in nauali est necessaria experta prudentia: quia non ad voluntatem hominis tempora perseuerant: subitò mutatur ventus, intumescunt fluctus: Audacia non valet: quia non contra hostem est pugna, sed experientia requiritur, vt homo in talibus sit prudens, & expertus: (2. Reg. 9.) vnde 2. Reg. 9. scribitur, quòd Salomon fecit nauem magnam, posuit in ea seruos Iram Regis Tyri, qui erant gnari, & experti: de suis neminem legitur posuisse.

Spiritualiter loquendo, pugna carnis est quasi ciuilis: cum diabolo campestris, cum mundo naualis. Primum bellum perficitur per carnalium desideriorum deiectionem: secundum per superbiæ depressionem, & tertium per auaritiæ detestationem.

Primò bellum carnis perficitur per carnalium desideriorum deiectionem. Cum carnis desideria non perficiuntur: (2. Cor. 10.) vnde Apostolus 2. Corinth. 10. *In carne ambulantes: non secundum carnem ambulamus*: quantæ (Rom. 8.) autem vtilitatis sit, ostendit idem Apostolus, Rom. 8. (2. Cor. 10.) 2. Corinth. 10. *Si secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis*, (4. Reg. 6.) hoc autem patet in figura 4. Reg. 6. vbi dicitur, quod *Rex Syriæ obsedit Samariam: Intus erat Rex, & Eliseus propheta, facta est in ciuitate magna penuria, quædam mulier conquesta regi, quòd filium comederat eius vicina, quæ suum nolebat filium occidere: turbatur Rex contra Eliseum, qui prædicit magnam abundantiam postero die*: Samaria totus homo est, Rex est voluntas quæ dominatur, propheta vero intellectus, qui speculatur, obseditur à Rege Assyriorum cum tentatur, & impugnatur à dæmone: mulier clamans est caro, quæ filium dicitur comedisse, cum suum desiderium non valet, & ex nimia suggestione voluntas contra intellectum, qui consulit bonum, turbatur: quia carni, non spiritui vult obedire: spiritus autem illuminatur, gratia prædicit abundantiam postero die, id est post hanc vitam, in æterna gloria, si sit perseuerans homo in sancto proposito: viri leprosi, quatuor sunt affectiones carnis: sicut sunt quatuor elementa, ex quibus componitur corpus, vt dicatur, quod prima affectio sit circa terrena: secunda circa lasciuia: tertia circa curiosa: quarta circa præsumptuosa, hæ dicuntur leprosi: quia totum hominem inficiunt, manent extra portam, cum homo non recipit eos: qui egrediuntur ad castra inimicorum, penitus volunt agere quæ non decent, sed ipsa castra inimicorum erant confusa per sonitum, quem fecerat Dominus audiri: quia Deus liberat hominem de manibus inimici: cum sonitum mortis corporalis facit audiri, tunc ditatur ciuitas, cum confunduntur obsidentes: quia beatificatur anima bona, sua constantia: vir qui non credit, non gustauit, quia caro, siue corpus illam vitam non intrauit pro tunc.

Secundò bellum est contra diabolum, & vincitur per superbiæ depressionem, Psalm. *Humiliatus sum, & liberauit me*: hæc autem audacia debet fieri, vt non verecundetur homo humiliari nec timeat hic minorari, vt possit apud Deum exaltari: hoc autem fecit Dauid, cum arcam Domini, in domum suam duxit, sicut legitur 2. Reg. 6. *Lusit ante arcam: quod videns vxor despexit eum, atque reprehendit*, quia repugnat legi mentis, (2. Reg. 6.) mens vero bona carnis despectionem, vel subiectionem despicit, & humilis oculis fit: vnde Dominus dat ei Regem ab omnibus inimicis suis: quia de aduersario humani generis victoriam tribuit: quia humilibus dat gratiam 1. Pet. 5. (1. Pet. 5.)

Tertiò bellum contra mundum vincitur per auaritiæ detestationem, hoc autem cum prudentia fit sicut nauale bellum, in quo secundum tempus mutat velum, ita in bello contra mundum, secundum necessitatem, & congruitatem auaritiam detestatur: non enim debet se tantum paupertate arctari, vt non habeat vnde viuat: vnde Salomon Prouerb. 30. ait, *diuitias, & paupertatem ne dederis mihi, sed tantum victui meo tribue necessaria*, (Prou. 30.) verumtamen vt dicit August. in regula. (Augustin.) Melius est minus egere, quàm plus habere: de auaritia verò, quòd sit detestanda, figura est Zachariæ 5. vbi (Zach. 5.) dicitur, quod *vidit amphoram, & massa plumbi in os eius, duæque mulieres habentes alas milui eleuauerunt eam inter terram, & cœlum, & portauerunt in terram Sennaar*: Amphora, quæ habet os apertum est cupiditas: duæ mulieris alæ sunt duo vitia, communicantes, vel comitantes eam, scilicet iniusta acceptio rerum, & immoderata retentio earum: quæ eam eleuant inter cœlum, & terram: non ducunt ad cœlum: quia *auari regnum Dei non possidebunt* 1. Corinth. 6. (1. Cor. 6.) *Nec in terra dimittunt, quia viro cupido, & tenaci, sine ratione est substantia*, Ecclesiast. 40. (Eccl. 40.) *Sed portatur in terram Sennaar*, quæ interpretatur dolor dentium, id est ad locum illum, vbi est dolor, & stridor dentium.

Hæc tria possunt comprehendi in hodierno Euangelio, non vt singula verba exponamus sed solum aliqua accipiamus: primo ponitur, quomodo carnis desideriis non obediuit, & alios simile facere docuit, cum dicitur, *venit Iesus ad se*, &c. Secundò quomodo mundum spreuit, & alios spernere demonstrauit: cum dicitur, *erant autem quidam gentiles*, &c. vsque ibi, *ego si exaltatus fuero à terra*: tertiò quomodo non solum superbiam suppressit, sed humilitatem habuit: quia pro nobis in cruce exaltari voluit, *& si exaltatus*, &c.

Primò quod *inuenit Iesus asellum, & sedit super eum*: sedere super asellum est carni dominari, & non permittere ipsam dominari: Lazarum de monumento vocauit, id est aliorum mentes ad lucem veritatis eduxit, quem Principes Sacerdotum volebant interficere, id est dæmones damnare, sed nihil possunt perficere: intrans vero Hierusalem, quando cœlum ascendit, & ab Angelorum turba honoratur, si vis ergo ad cœlestem patriam intrare, & cum honore suscipi, suscita animam à culpa, & domineris carni, non obediendo sibi, sed spiritui.

Secundò *erant autem quidam gentiles*, &c. Quia cum gentiles vellent sibi loqui, clarificando se dixit, & addidit, nisi granum frumenti, &c. Vt Augustinus (August.) dicit, ipse erat granum frumenti mortificandum per Iudæos, & multiplicandum per populos: mori ergo voluit, vt mors non timeretur: vnde dixit: *qui odit animam suam in hoc mundo*: istud sic intelligitur, *qui amat animam suam*, id est vitam corporalem *in hoc mundo, perdet eam in alia vita*: quia non ibit ad vitam æternam, sed ad damnationem æternam: & econtra, qui non amat hic viuere, viuet in vita æterna, & quia hæc faciunt, hi sunt sui serui, & ministri: ideo subdit: *si quis mihi ministrat, me sequatur*, id est, qui vult esse seruus & minister, *me sequatur*, in hoc, & in aliis, & vbi ipse est: ibi & ipse erit, sed vt ostenderet veram humanitatem habere, dixit: nunc anima mea turbata est super mortem corporalem: secundum, quod homo sum, non secundum quod Deus clamauit ad patrem, vt clarificaret eum in hoc mundo in hominibus supple: vnde audita est

vox,

vox, de qua admiratæ sunt turbæ, & Christus dixit, quòd non propter se, sed propter turbam vox venerat: quia ea voce non indigebat: eo quod idem, quod Deus erat, sed vt homines audientes crederent, & credentes diabolum expellerent: vnde dixit: *Nunc iudicium est mundi, nunc Princeps mundi huius eiicietur foras*: principem mundi diabolum vocat, qui extra mundum eiiciebatur, id est extra homines, qui erant in mundo *& si ego exaltatus fuero à terra*, &c. Quia pro nobis in cruce exaltari voluit: sed quia turbæ non intelligebant verba sua, dixit, modicum lumen in vobis est, & admonet, dum ipsum, qui est lumen verum, habent, in bonis operibus ambulent, vt sic faciendo vitam æternam habeant: ad quam nos conducat Dominus Amen.

DOMINICA PALMARVM.

De triumphis, qui fiebant victoribus.

Sermo XL.

Vm appropinquasset Iesus ad montem Oliueti, &c. Matth. 21. Quia finis belli est victoria, & victoriæ præmium est triumphus, & hodie Christus intrauit in Hierusalem, cum diabolo pugnaturus, & de eo triumphaturus: ideo hodie, & de ipsis triumphis, qui fiebant victoribus dicam: sed quia triumphi non sine causa fiebant, ideo prius videndum est, quid erat triumphus, secundò cur fiebat triumphus. Attendite. (*Matth. 21.*)

Propter primum sciendum, secundum Isidorum, lib. 18. Etymolog. triumphus est exultatio de victoria: ponebatur enim victor, & ducebatur in curru, & coronabatur corona palmea aurea, & hoc si in conflictu vicisset: quia palma stimulos habet: si verò sine conflictu fugientem hostem prostrasset coronabatur laurea: quia hæc arbor sine spinis est, & induebatur purpura palmata: & in manu portabat sceptrum, scilicet baculum, qui vocabatur Scipio, & in eius summitate erat aquila, quæ colore rubeo superliniebatur, stabat autem carnifex iuxta eum: quia ipsum alapa percutiebat: hæc autem rationabiliter fiebant: nam ideo dicitur triumphus: quia triplici iudicio terminabatur, siue definiebatur. Nam primo lux spectabat ad ducem totius exercitus: secundo ad senatum: tertio ad populum: ponebatur autem in quadriga, quia antiqui duces sic inire bellum solebant: coronabatur autem, vt excellens honor esset: purpura verò induebatur, quia triumphantes toga vtebantur, baculus appellabatur Scipio, vt imitaretur Scipionem victoriosum virum. Ipse etiam baculus, quo homo nititur, vocatur Scipio, & Cornelius Scipio dictus est: quia pater eius cum esset cæcus, in foro eius brachio innixus ambulabat, aquila verò sedebat ob indicium, quòd per victoriam ad supernam magnitudinem peruenisset, & colore rubeo superliniebatur: quasi immitteret diuini ignis effigiem, & à carnifice contingebatur, vt ad tantum fastigium veniens, mediocritatis humanæ naturæ memoraretur, & sic fiebat triumphus. (*Isidor.* — *Quid sit triumphus & cur fiebat.* — *Quare dicatur triumphus.* — *Quomodo fiebat triumphus antiquitus.*)

Propter secundum, scilicet cur triumphus fiebat: sciendum quòd ad hoc fiebat, vt allicerentur corda hominum ad bene pugnandum pro communi bono, ne autem ex nimio desiderio prædictus honor indebitè peteretur, aut procuraretur: ordinatum est, vt Victor cum bona sapientia, & iustitia victoriam reportaret, quod si aliquod istorum deficeret, non triumpharet. (*Cur fiebat triumphus.*)

Primò cum palma, vt poteoter vinceret: vnde refert Frontinus, & Valerius, lib. 2. Ordinatum fuit vt nullus triumpharet, nisi quinque millia hostium vna acie cecidissent: sed quia Lucius, Damus, & Fabius tribuni mentiti sunt de prædicto numero, & ne prædicto honore priuarentur, statutum est, vt quicunque per literas falsum numerum interfectorum nunciaret, ipso triumpho priuaretur: vnde statim cum victores Romani reuertebantur, diligens inquisitio de hoc fiebat: ordinatum est etiam, vt pro augendo imperio, non pro recuperando triumpharetur: vnde recitat Valerius. Fuluius, qui Capuam cœpit, & Oppimius, qui Fregellanos ad deditionem compulit, triumphos petentes non obtinuerunt, quamuis quilibet opere fuerit magnificus: tantum enim interest, an adiicias aliquid ac subtractum restituas, quantum distat beneficij initium ad iniuriæ finem: hæc tamen lex in Scipione, qui recuperauit Hispaniam, & Marcello Siracusam tam præclaris ducibus, obliterata est. (*Frontin. Valer.*)

Secundò cum sapientia, vt sic victoria esset de morte inimicorum, ne casus esset etiam ciuium Romanorum: quia vt ibi dicit Valerius, licet necessariæ ita lugubres æstimatæ sunt victoriæ, quæ non externo, sed domestico sanguine fiunt: vnde non dabatur triumphus, si magna pars exercitus periisset. (*Valer.*)

Tertiò cum iustitia, quia vt dicit Isidorus, vbi supra, Victoria dicitur à vi, quia à virtute est acquisita, nam illa quæ non virtuosè acquiritur non est dicenda victoria. Turpis enim est (vt ait) dolo acquisita victoria: vnde ordinatum erat (vt Valerius ait) vt semper diis inuocatis pugnaretur iusteque vincentes, non prius arma deponerent, quàm ad Deorum (si aderat) templum recurrerent: tanquam Deorũ patrocinio vicissent. (*Isidor.* — *Valer.*)

Spiritualiter loquendo, dicendum est quod Christus, hodie Hierusalem ingreditur cum diabolo pugnaturus in cruce, & triumphaturus per passionem: videndum est ergo, qualis triumphus sibi debetur: secundo qualiter ipse meretur.

Propter primum est sciendum, quòd triumphus Christo est exhibitus in curru, & sede beatorum in purpura & veste virtutum in virga, sceptro regali iustitiæ, & in corona, & diademate naturæ: primo in curru, & sede beatorum, anima enim iusti sedes est sapientiæ, huius figura ponitur Isaiæ sexto vbi dicitur. Quod ipse *vidit Dominum super solium excelsum, & eleuatum: & duo Seraphim stabant sex alæ vni & sex alæ alteri*, & non cessabant dicere *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus*: per solium excelsum, & eleuatum natura Angelica, vel humana intelligitur, quia humana ad cœlestem gloriam eleuata proficit, & Angelica non cadens cum aliis, inde eleuata dicitur: vnde in gratia fuit confirmata, templum enim hoc est, quod solium, quia æternus Rex ibi habitat, vbi sedet, duo Seraphin sunt facti de duobus testamentis, scilicet inter omnes sunt habentes duodecim alas: quia illi de veteri testamento habuerunt duodecim Patriarchas, & nos de nouo habemus duodecim Apostolos: sex & alæ sunt, tamen pro quolibet propter sex ordines, vt sunt Patriarchæ, & Prophetæ, Apostoli, Martyres, Confessores, & virgines: Clamant *Sanctus, Sanctus, Sanctus*: propter confessionem Trinitatis, vel propter sanctitatem cordis, oris, & operis, &c. Secundò Christi triumphus est in purpura, & veste virtutum, Ezechiel. 29. *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, perfectus decore in deliciis paradisi Dei fuisti, omnis lapis pretiosus operimentum tuum*, nam Dei filius est signaculum similitudinis: quia filius patris plenus sapientia: quia creator orbis omnia in sapientia fecit, perfectus decore ratione sanctitatis: quia sine macula peccati, in delicus paradisi Dei fuit: quia in sinu patris, orationis lapis pretiosus operimentum eius: quia decorus plenitudine omnis virtutis, Ecclesiastic. 40. *Vestiri eum in consummatione virtutis*, huius figura fuit, Apocalyp. 1. Vbi dicitur, quod *vidit in medio septem candelabrorum aureorum*, id est in medio Ecclesiæ, *similem filio hominis*, id est Christum Deum & hominem, *vestitum podere*: poder est vestis, in qua antiquorum Patrum facta scripta erant, & ipse habuit perfectionem omnium Sanctorum: (*Isa. 6.* — *Ezech. 29.* — *Eccl. 40.* — *Apoc. 1.*)

zona aurea est virginalis continentia: septem virtutes, vel septem dona Spiritus sancti, &c.

Psalm. Tertium est in virga, & in sceptro regalis iustitia, quia *iustus Dominus iustitiam dilexit*, Psalm. Et alibi.
Psalm. Exod. 7. *Virga æquitatis, virga regni tui, dilexisti iustitiam:* de hac virga est figura, Exod. vbi dicitur; quòd *virga Moysi deuorauit virgam Magorum Ægypti:* virga ista, iustitiam Christi significat, quæ alias deuorat, cum malos per tormenta lauciat. Quartò est in corona, & diademate humanæ naturæ, Christus enim nostram naturam tantum dilexit, quòd eam assumens nunquam dimisit, & quamuis esset vilis respectu diuinitatis, ipse ta-
Cant. 3. men suam coronam deputauit. Ideo Cant. 3. dicitur. *egredimini, & videte filiæ Sion, Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua in die desponsationis illius, & in die letitia cordis eius:* Salomon Christus est, diadema humanitas, qua coronauit eum mater sua: quia à matre sumpsit humanitatem, in die desponsationis, id est in die conceptionis: quia tunc desponsauit, & copulauit inseparabiliter humanita-
Apoc. 10. tem, hoc figuratur Apoc. 10. Vbi legitur, quod *vidit alterum Angelum descendentem de cœlo, amictum lumine, & iris in capite eius, & facies eius sicut sol, & pedes eius tanquam columna ignis:* Angelus iste Christus, qui de cœlo descendit, & ascendit amictus lumine, & velatus carne: iris in capite est Deitas & humanitas: nam iris generatur ex reuerberatione solis in nube. Vnde habet duos colores principales, scilicet igneum, & aqueum, hæc significant duas naturas, vt per ignem Deitas, per nubem, vel aquam humanitas, facies vt sol ratione gloriæ, pedes vt ignis ratione charitatis,
Triumphus Christi. quam ad homines habuit, &c. Ecce triumphus Christi, qui est in sede beatorum, in veste virtutum, in virga iustitiæ, & corona humanæ naturæ. Meretur autem hunc honorem: quia pugnauit, & vicit cum virtuali potentia, cum mirabili sapientia, & cum rationabili iustitia, hæc ratione breuitatis dimitto ad præsens, alibi dicam: hæc tamen omnia possunt comprehendi in Euangelio hodierno, in quo primo ponitur de eius sede: quia *sedit super asinam*, per quam intelliguntur humiles, & vere obedientes: *super quem requiescam, nisi super humilem*, &c. Secundo de eius vestimentorum decoratione: quia posuerunt vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt, *& alij sternebant vestimenta sua in via:* hoc significat, quod Christus est super omnes virtutes aliorum: quia habet omnia, vt supradictum est. Tertio de eius virga, & dominatione: quia *cædebant ramos de arboribus:* hoc significat, quòd omnis potestas Christo subiicitur. Quartò de eius coronatione, cum *clamabant, Osanna*, quod interpretatur Saluator, ipse humanam naturam sumpsit, & *in nomine Domini venit, vt saluaret populum suum à peccatis eorum.* Rogemus ergo Dominum, &c.

FERIA SECVNDA MAIORIS hebdomadæ.

Sermo XLI.

Ioan. 12. De Passione Domini quoad temporis congruitatem. ANte sex dies paschæ, &c. Quia tota ista hebdomada Passio Christi nobis reducitur ad memoriam, & prædicatio debet conformari cum officio, quod celebratur: idcirco non vlterius vobis bella proponam, nec mundana, & læta exempla adducam. Tempus enim est fletus, & non risus: quia passio illius recolitur, quem tota mundi machina fleuit, de hac tamen
De Passione Domini hæc concio incipit hoc ordine. passione hoc ordine prædicabo, primò dicā de ea, quoad eius temporis congruitatem: secundò quoad eius figuræ veritatem: tertiò quoad eius auctorum malignitatē: quarto quoad patientis bonitatem: quintò quoad eius acerbitatem: sextò quoad eius vtilitatem. De istis sex omni die dicam vnum, hodie ergo nobis dicendum est de passione, quoad eius temporis congruitatem, vbi sex sunt declaranda, & consideranda: primo cur voluit pati in tali ætate mundi: secundò cur in tali ætate viri: tertiò cur in tali mense anni: quartò cur in tali hora diei: quintò cur in talibus signis cœli: sextò cur sub talibus dominis mundi. Attendite.

Primò dico, quod dicendum est cur Christus voluit Cur Christus pati voluit in tali ætate mund. pati in tali ætate mundi, vbi sciendum est, quod sex sunt mundi ætates: prima ab Adam vsque ad Noe: secunda à Noe vsque ad Abraham: tertia ab Abraham vsque ad Moysem: quarta à Moyse vsque ad Dauid: quinta à Dauid vsque ad transmigrationem Babylonis: sexta vsque ad Christum, in qualibet singulare vitium regnauit: nam in prima regnauit luxuria, quod peccatum Deus puniuit per diluuium: in secunda regnauit superbia, quod Deus puniuit per diuisionem linguarum, Gen. 11. In tertia regnauit inuidia, vt in Esau Gen. 11. contra Iacob, & fratribus contra Ioseph, quem Deus puniuit per exilium: quia omnes illi in Ægypto, quæ erat aliena regio, peregrini fuerunt, & ibi mortui: in quarta regnauit gula, quia *sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere*, vt patet, Exod. 33. quem Exod. 33. Deus puniuit per gladium: quia occisi sunt 24. millia hominum. Exod. 34. In quinta regnauit cupiditas, & Exod. 34. auaritia, vt patuit 2. Reg. 24. Quando Dauid fecit nu- 2. Reg. 24. merare populum, quem Deus puniuit per pestilentiam & mortem, & dicitur ibidem. Nam mortui sunt 7. millia virorum. In sexta regnauit ira, vt patet Hierem. 34. Hier. 34. in rege Sedechia, *qui fecit malum in conspectu Domini*, & verba Hieremiæ prophetæ noluit audire: immo libros, quos scripserat Hieremias, ipse ira repletus, combussit, & Hieremiam captiuauit: sed hoc peccatum Deus puniuit per carcerem, & transmigrationem, vt patet Hierem. 39. & 25. quia ergo in qualibet ætate Hier. 39. & 25. regnauit singulare vitium, & peccatum: Congruum fuit, vt in fine omnium veniret Christus, & sua morte hæc, & alia tolleret: nam tulit peccatum luxuriæ, quia de Virgine natus, virgo est mortuus: peccatum superbiæ: quia *humiliauit semetipsum vsque ad mortem* peccatum inuidiæ: quia pro suis seruis mori voluit: peccatum gulæ, quia in escam fel habuit, & in potum acetum: peccatum auaritiæ, quia totum sanguinem fudit: & tulit peccatum iræ, quia *tanquam mansuetus ductus est ad occisionem, & victimam: Coram se tondente obmutuit & aperuit os suum*, Isa. 53. Isa. 53.

Secundò videndum est cur pati voluit in tali ætate Cur pati Christus voluit in tali ætate viri. viri: vbi scire debetis, quòd sex sunt ætates hominis: prima est infantia, vsque ad septennium, & dicitur infantia: quia infans non potest fari, & loqui: secunda est pueritia vsque ad decimumquartum annum, & dicitur pueritia à puritate, quia purus est puer: tertia est adolescentia, quæ secundum aliquos vadit vsque ad 28. annum, & dicitur adolescens, id est ad gignendum, & augendum: quarta est iuuentus firmissima omnium, & vadit vsque ad quinquagesimum annum, & dicitur iuuentus, quia iuuare potest: quinta est senectus, & hæc est à quinquagesimo, vsque ad septuagesimum annum, & dicitur senex, à sensuum diminutione, quia iam incipit sensus minui corporis, & animæ: sexta est decrepitas, quæ nullo termino finitur: istæ sunt ætates hominis. Christus autem in meliori ætate mori voluit, scilicet iuuentute: quia hæc ætas, vt sensu patet, minus habet de defectibus corporalibus, quam aliqua alia: & decuit Christum in ætate perfecta, & non defe-
Cant. 1. ctuosa mori. Vnde Cant. 1. *Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus:* alia ratio est, vt dicitur, primus homo Adam tali ætate fuit factus, & creatus à Deo, & in tali ætate ipse peccauit, & ideo Christus in tali ætate mori voluit, & debuit.

Tertiò videndum est, cur in tali tempore anni, quod Cur in tali tempore. est initium totius anni, & mesis Martij, & dies Veneris: quia

quia ipse Christus fuit primus, qui mori pro salute generis humani voluit: ipse est primus sanctorum, quia sanctus sanctorum, & omnium salutem, & sanctitatem fuit initians. Alia ratio, quia Adam tali die istius mensis peccauit, & ideo Christus secundus Adam, tali mense, & tali die, pro peccato eius mori voluit, & debuit. Potest & alia ratio assignari, & est talis: in isto enim mense crescunt humores, & ebullit sanguis in corpore, & ideo ad lasciuiam magis pronus est homo, & propter hoc congruum fuit tali mense pati, quando plus ad peccandum proni sunt homines: quia ipse perpetrata peccata delere, & alia perpetranda prohibere debebat, quod melius, quàm sua passione fieri non potuit. Potest & alia ratio assignari, cum in tali tempore sanguis ebulliat: vt totum versaret, & effunderet pro nobis sanguinem, & nihil in eo remaneret, quia ipso bulliente de facili emittitur, sed cur in die festo? Rationem duplicem assignat S. Augustinus. Prima, vt manifesto implerentur effectu, quæ diu facta fuerant, figurata occulto mysterio: omnia miracula ferè in die festo facta sunt. Secunda, vt immolato vero agno, cessaret immolatio sacrificiorum legalium: & veniente sacerdotio Christi, cessaret sacerdotium Leuiticum; iuxta illud, *cum venerit sanctus sanctorum cessabit unctio vestra.*

Cur tali hora diei.

Quartò videndum est, cur tali hora diei: in sexta enim hora diei crucifixus est, quamuis inter Euangelistas videatur diuersitas, quia Marcus dicit, quod hora tertia, Matth. autem quod hora sexta, quam contrarietatem soluit Augustinus libro tertio de consensu Euangelistarum, dicens, quòd Christus crucifixus est hora tertia lingua Iudæorum, quando clamabant; *Crucifige, crucifige eum:* sed hora sexta manibus militum, & dicit, magis videndum est necationem Christi fuisse linguam Iudæorum, quam militum manus: sed cur tali hora? vt euidentior esset mors sua, & etiam dicit, quod tali hora peccauit Adam: & ideo Christus, qui pro illo peccato satisfecit, vt hora pœnæ respóderet horæ culpæ, tali hora diei mori debuit.

August.

Cur sub talibus signis cœli.

Quinto cur sub talibus signis cœli, dicendum est, quod tempore passionis Christi sol obscuratus est, & non naturaliter, sed miraculose: sed quomodo fuit, diuersimodè narratur à sanctis doctoribus. Hieronymus dicit, quod fuit hoc, quia diuina virtute radij solis retracti ad terram peruenire non potuerunt. Origenes dicit, quòd hoc fuit propter nubes spissas, & densissimas, quæ obtenebratam tunc operuerunt totam terram Iudæorum, sicut tempore Moysi obtenebrata est terra Ægypti: sed Dionysius in Epistola ad Policarpum dicit, se tempore Passionis Christi fuisse in Ægypto, & diligènter notasse miracula. Primo, quia naturaliter eclypsis solis fit per interpositionem lunæ: quia luna est inferior planeta, cum coniungitur soli interponit se inter nos & solem: sed tempore illo hoc non potuit esse, quia luna quartadecima non est soli coniuncta, sed diametraliter opposita. Secundò, quia hora sexta luna est cum sole, ex qua coniunctione causatur eclypsis: & quia illa hora iam pertransierat, & luna visa est in Oriente, & sol versus Occidentem, sicut hora vespertina stare solet, sine miraculo non fuit, Tertiò, quia talis obscuritas durauit tribus horis, & naturalis eclypsis in momento transit, ideo per hæc fuit facta miraculosè: sed cur sub tali figura cœli mori debuit? Ratio est, quia ipse Deus erat, & creator omnium, ideo creatura in eius morte debuit ostendere iustitiam ad confusionem etiam Iudæorum: quia eum negauerunt esse filium Dei, & Regem terræ, & cœlorum.

Origen.

Dionys.

Cur sub talibus dominis mundi debuit Christus mori.

Isidor.

Sextò & vltimo videndum est, cur voluit sub talibus Dominis mundi mori, vbi sciendum est, quòd Christus, secundum Isidorum lib. 5. Etymolog. tempore Tyberij Imperatoris mortuus est, & in xx. anno Imperij eius; Pilatus autem, sub quo damnatus fuit, erat in Hierusalem pro ipso Imperatore Romanorum: quia tunc Romani Monarchiam tenebant in vniuerso mundo: itaque tempore mortis Christi in regno Iudæorum erant multi domini, sed in regno Romanorum vnus Imperator, sed licet sub Principe Romanorum fuerit crucifixus. Fuerunt tamen Principes Sacerdotum, scilicet Anna, & Cayphas, qui eum morti tradiderunt: hæc autem ita concurrerunt, ad significandum, quòd Christus Imperator vnus, & princeps vnus erat in terra, & in cœlo: *data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra,* Matth. vlt. In signis etiam, quòd finis regni aduenerat per crudelitatem, ex quo in multis erat diuisum: iuxta illud, Luc. 16, *Omne regnum in se ipsum diuisum desolabitur,* & per Reges, & Sacerdotes pati voluit: quia & ipse Rex, & Sacerdos fuit: Parent igitur illa sex, quæ proposuimus.

Matt. vlt.

Luc. 16.

Hæc omnia possunt intelligi in prima parte Euangelij hodierni, cum dicitur, *ante sex dies Pascha,* vt per istos sex dies intelligantur illa sex quæ diximus: deinde historialiter dicatur Euangelium, & sufficit: rogando illum, vt ipse nobis concedat gratiam. Amen.

FERIA TERTIA MAIORIS hebdomadæ.

De Passione Christi, quoad figura veritatem.

Sermo XLII.

Erat Pascha, & azyma post biduum. Matth. 18. Heri diximus de Christi passione, quoad eius temporis congruitatem: hodie dicamus de ipsa passione, quoad figuræ veritatem, quomodo, scilicet in veteri testamento fuit oraculis Prophetarum prænunciata, & gestis Patriarcharum figurata: vnde scire debetis, quod sex sunt consideranda in passione Dominica: primò de eius vili venditione: secundò de eius turpi irrisione: tertiò de discipulorum derelictione: quartò de crucis formatione: quintò de pœnarum impositione: sextò de signorum apparitione. Attendite.

Matth. 18.

Videtur in hac concione quomodo Passio Christi fuit figurata in veteri testamento.

Primò dicendum est, de eius vili venditione, venditus fuit à Iuda causa cupiditatis, & auaritiæ: emptus fuit à sacerdotibus causa dolositatis, & inuidiæ. Propter primum dicitur in Psal. *Qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem.* Propter secundum dicitur, Sap. 2. *dixerunt impij, circumueniamus iustum,* &c. Et subditur, *hæc cogitauerunt, & errauerunt: excæcauit enim eos malitia eorum:* prædicta autem venditio fuit denariis triginta argenteis, quod prædictum est Zacha. 11. *Appenderunt mercedem meam triginta argenteis:* figuratum est hoc. Genes. 38. in Ioseph, qui venditus est à fratribus in Ægypto, triginta argenteis. Cuius venditio figurabat venditionem Christi: Vnde dicit Hieronymus, quod Ioseph non fuit venditus triginta argenteis, ne pretiosiùs venderetur seruus, quàm dominus. Ratio huius fuit, scilicet, quòd Iudæi tantum dederunt: quia ipse Christus fuit conuersatus cum eis triginta annis, & ideo triginta denarios dederunt traditori, sicut 30. annos putabant se offensos fuisse ab eo: Iudas, autem huius pretij fuit contentus, quia ipse fuerat indignatus de vnguento fuso super Christum in conuiuio à Magdalena, quando dixit, potuit vnguentum istud venundari multo, & plusquam 300. denariis, & dari egenis: de quibus denariis ipse decimam partem erat furaturus, quæ faciebat 30. & ipse habitis 30. denariis fuit contentus, non quòd ipse tantum petierit: quia tanquam vile mancipium tradens, totum pretium posuit in voluntate ementium, dicens: *quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? & ipsi constituerunt ei 30. argenteos.*

Psalm.

Sap. 2.

Zach. 11.

Genes. 38.

Hieron.

Secundo dicendum est, de eius turpi irrisione, quæ prima fuit in captione, quando ceperunt eum, de quo
Psalm. dicitur Psalm. *Circundederunt me vituli multi, tauri*
Hierem. *pingues obsederunt me*, & Threnor. 4. *Spiritus oris nostri*
Thren. 4. *Christus Dominus, captus est in peccatis nostris: cui diximus, in vmbra tua viuemus in gentibus*, nam ipse Christus spiritus oris nostri propter naturæ vnionem, eo quòd spiritus oris ex coniunctione duorum labiorum formatur, est captus in peccatis nostris, id est propter peccata nostra: quia Dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrum, vt dicit Isaias, sed in vmbra eius viuimus: hoc est sub eius protectione in gratia, vel in gentibus, & propriorum populorum, & Angelorum in gloria: secunda irrisio fuit in percussione, quia alapis percutiebant faciem eius, & conspue-
Isa. 50. bant: vnde Isa. 50. *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me: nam corpus suum dedit percutientibus*; quia nihil fuit in corpore, quod non flagellaretur: *genas suas vellentibus*: quia quamuis in Euangelio non legatur, sancti tamen dicunt, quòd pilos barbæ euellebant, & percutiebant etiam
Mich. 5. arundine: Vnde Mich. cap. 5. *In virga percussit maxillam iudicis Israel*: tertia irrisio fuit in induitione: ad illudendum enim induerunt eum in domo Herodis vestem albam, & in domo Pilati indumentum purpu-
Cant. 8. reum: iden in Cantic. dicitur, *dilectus meus candidus, & rubicundus*; quarta irrisio fuit spinarum in corona-
Cant. 3. tione. Vnde Cant. 3. *Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua*, id est Iudæorum synagoga, quæ facta est de matre nouerca.

Tertio videndum est, de discipulorum derelictione: omnes enim dereliquerunt eum, de quo prædixerat,
Psalm. Psalm. *Elongasti à me amicum, & proximum: & no-*
Isa. 63. *tos meos à miseria*, & Isai. 63. *Quare rubrum est vestimentum tuum? quia torcular calcaui ego solus, & de gentibus non est vir mecum*: hoc autem figuratum fuit, Le-
Leuit. 16. uitic. 16. vbi dicitur. *Nullus sit in tabernaculo cum Pontifex ingreditur tabernaculum, vt oret pro se, pro domo sua, & vniuerso cœtu filiorum Israel*. Vere nullus fuit secum (vt dictum est,) & orauit primo pro se, cum dixit: *pater clarifica filium tuum*, pro domo sua, id est pro his, qui secum erant familiares, vt fuerunt Apostoli cum dixit: *Pater sancte serua eos in nomine tuo*: postremo pro vniuerso cœtu filiorum Israel, id est pro omnibus credentibus, quando ait, *non pro his tantum, sed pro omnibus, qui credituri sunt in me*.

Quartò de crucis formatione, quatuor enim brachia, vel quatuor partes crux habuit, scilicet latitudinem, altitudinem, longitudinem, & profunditatem:
August. & hoc fuit congruum, vt ait Augustinus: quia ipse crucifixus Dei filius habuit latam dilectionem, extendentem se vsque ad inimicos, habet longam dilectionem, siue directionem: quia est *Alpha, & Omega*: principium, & finis omnium, habet altam dominationem: quia *in eius nomine, omne genu flectitur*, videlicet terrestrium hominum, cælestium Angelorum, & infernorum dæmonum, & habet profundam cognitionem: quia *in eo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei absconditi*: de ipsa cruce prædixit propheta Abacuch
Abac. 3. cap. 3. *Cornua*, scilicet crucis *in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius*: quia tunc vicit aduersarium:
3. Reg. 17. de ipsa figura est 3. Reg. 17. vbi legitur: Quòd mulier illa, quæ suscepit Heliam extra portam, colligebat duo ligna, vt coqueret panem; mulier illa fuit Iudæorum synagoga, quæ extra portam Hierusalem ad litteram super duo ligna scilicet stipite, & transuersali coxit pa-
Hierem. 10. nem vitæ, qui de cœlo descendit, Hierem. 10. *Venite, mittamus lignum in panem eius*.

Quintò videndum est, de pœnarum impositione quæ fuerunt multæ; primo in vestium expoliatione, &
Iool. 1. nudatione, Ioel. 1. *Nudans spoliauit eum*, scilicet Christi carnem, *& proiecit*. Isa. 53. *Nos reputauimus eum,* Isa. 53.
quasi leprosum, qua vestimenta diuiserunt inter se, sicut prædixit, Psalm. *Diuiserunt sibi vestimenta mea*: hæc nu- Psalm.
datio figurata est in Noe, in ebriatione nudus iacuit in tabernaculo: quia Christus ebrius amore, nudus in cruce pependit, quem Cham, id est populus Iudaicus derisit: secunda pœna fuit in manuum, & pedum perforatione, quia foderunt manus suas, de quo Psalm. *Fo-* Psalm.
derunt manus meas, & pedes meos, & Zacharias dicitur *Hu plagatus sum in domo eorum: qui diligebant*, id est diligere debebant *me*: tertia in lateris apertione, de quo manauit sanguis, & aqua, hoc est ostium, quod præcepit Dominus fieri, ex latere dextero in arca Noe, Gen. 6. Hæc est lapis à Moyse virga percussus: de quo fluxerunt aquæ largissimæ, Exod. 17. Quarta pœna in Exod. 17.
fellis, & aceti potatione, de quo Psalm. *Dederunt in es-* Psalm.
cam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto, & Deut. Deut. 32.
32. *Vinum eorum fel draconum*, &c.

Sextò videndum est de signorum apparitione, & primum fuit solis obscuratio, de qua Amos, *occidet sol in* Amos.
meridie, & tenebrescere faciam terram in die luminis: secundum fuit veli scissio, quæ significabat sacræ Scripturæ reuelationem: tertium petrarum scissio, quæ significabat, quod corda dura, & lapidea erant mollificanda: & quartum sepulchrorum apertio: quæ significabat quod mortui reuocabantur ad vitam: quintum, & vltimum terræ motus, de quo Hilarius dicit, Hilar.
quod significabat illum mori, quem recipere capax terra non erat: vnde Psalm. *Terra tremuit, & quieuit, dum* Psalm.
resurgeret in iudicio Deus, vt ita dicat, quod cum Deus, scilicet Christus exurgeret in cruce ad iudicium dæmonum, & liberationem sanctorum Patrum: (de quo iudicio, dicit Psalm. *Fecisti iudicium meum, & causam* Psalm.
meam sedens super thronum, qui iudicas iustitiam,) terra tremuit, & quieuit per fidei fundamentum.

Hæc omnia, quæ dicta sunt, possunt assignari in hodierno Euangelio de passione: nam primò de venditione ibi, *& Iudas Iscariotes, vnus de duodecim*, &c. De irrisione ibi, *adhuc eo loquente*, & primo de turpi captione, ibi *tanquam ad latronem*, &c. Secundo de percussione; ibi *& ceperunt quidam conspuere in eum*: tertiò de induitione, *induit ei purpuram*: quartò de coronatione, ibi, *plectentes ei coronam spineam*: quintò de discipulorum derelictione, *& discipuli derelinquentes eum, omnes fugerunt*: sextò de crucifixione ibi, *& eduxerunt eum, vt crucifigerent illum*: septimò de pœnarum impositione, ibi, *& educunt eum in Golgotha*, &c.

FERIA QVARTA MAIORIS hebdomadæ.

De malignitate Iudæorum, qui fuerunt auctores passionis Christi.

Sermo XXXVIII.

Appropinquabat dies festus Iudæorum. Lucæ. 22. Luc. 22.
Heri prædicauimus de passione Christi, quoad figuræ veritatem, hodie dicemus de ea, quoad eius auctorum malignitatem: vbi animaduertendum est, quòd Sex circumstantiæ aggrauantes peccatum homicidij.
sex sunt circunstantiæ aggrauantes homicidij peccatum: prima quis: secunda in quem: tertia quare: quarta est quomodo: quinta vbi: sexta quid.

Primò dico, quod prima conditio aggrauans peccatum Iudæorum in Christi occisione, est Quis, scilicet considerando ipsos, qui fecerunt, quoniam tenebantur sibi non reddere malum pro bono, sed bonum pro bono, & nunquàm potuissent satisfacere, sed ipsi econtrario, malum pro bono reddiderunt: vnde hac conditione nimis grauiter peccauerunt: ipse enim Christus Dei filius, Iudaicum populum, tanquam

ab

ab eo plus dilectum, à cæteris nationibus separauit, [Gen. 12.] Gen. 12. vnde dixit Abrahæ, qui fuit eorum principium, *egredere de terra tua, & de domo patris tui: & veni in terram, quam monstrauero tibi, faciamque te in gentem magnam*: proprijs vexillis, & insignijs ornauit, [Gen. 17.] Genes. 17. Terra nobilissima hæreditauit, & de [Gen. 22.] eorum stirpe incarnauit, Genes. 22. dixit. *Possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, & in semine tuo benedicentur omnes gentes.* In Ægypto multiplicauit, & de seruitute durissima multiplicatos liberauit, vt patet [Exod. 4.] Exod. 4. vsque ad decimum quartum, *Pane cælesti in* [Exod. 16.] *eremo gubernauit.* Exod. 16. In terram promissam indu- [Iosue vlt.] xit, & habitatores eius eis subiecit: vt patet Iosue vltimo. De eis natus, infirmos eorum curauit, mortuos suscitauit, famelicos saturauit, & ipsi, quibus tanta [Mich. 6.] bona fecerat, crucifixerunt eum: vnde Michææ 6. sic eos alloquitur. *Popule meus quid feci tibi, aut in quo molestus fui, responde mihi?*

Secundò aggrauatur peccatum hac conditione, scilicet cui fecerunt: quanto enim maior est offensus, tanto maior reputatur offensa, vt minima offensa, in rege facta, reputatur maior, quacunque alia: sic iniuria in Christum perpetrata fuit maxima: quia ipsi Iudæi illum offenderunt, qui erat Dei filius, de eius substantia, ab æterno genitus, à Prophetis prænuntiatus ab Angelo nunciatus, de Spiritu sancto formatus, de Virgine natus. *Noster pastor, redemptor, doctor, mediator, iustus, innocens, impollutus: à peccatoribus segre-* [Hebr. 6.] *gatus, excelsior cœlis factus.* Hebr. 6. & tamen Iudæi tantum, & talem crucifixerunt, & Pilato volenti ipsum dimittere, dixerunt, *non hunc, sed Barabbam.* Vnde [August.] dicit Aug. in libr. de Symbolo. O cæcitas Iudæorum, ô furia freneticorum: noli ipsum dimittere, sed Barabbam, quid fuit aliud dicere, quàm occidatur Christus saluator, qui suscitauit mortuum, & dimittatur latro, vt iterum perpetret homicidium? &c.

Tertiò aggrauatur hoc peccatum hac conditione Quare, multum aggrauatur offensa, quando aliquis offendit multum, alterum leui causa. Sed magis si offendit non offensus, & maximè si propter bona opera offendit, & quia ipsi Iudæi propter bonitatem, quæ erat, & quam faciebat, & quam docebat Christus, persequuti sunt eum, & occiderunt: ergo hoc peccatum ipsorum maximè aggrauatur, nam ipsi hoc egerunt, quia Christus de vitijs eorum ipsos arguebat: vt pa- [Matth. 21.] tet Matth. 21. hoc prædictum est Sap. 2. vbi dicitur [Sapient. 2.] quod *dixerunt impij, circumueniamus iustum: quia contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis*, &c. Quia veritatem eis dicebat Ioan. 7. *Quid me* [Ioan. 7.] *quæritis interficere hominem qui vera locutus sum?* etiam [Ioan. 11.] signa eis faciebat, Ioan. 11. quid facimus, *quia hic homo multa signa facit?* & quia multa bona opera eis osten- [Ioan. 10.] debat Ioan. 10. *multa bona opera ostendi vobis ex patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis.*

Quartò prædictum peccatum aggrauatur hac conditione? Quomodo quamuis enim modus rei non sit res, multum tamen ad ornatum eius facit, vnde possit fieri bonum opus, & si esse sine modo non diceretur ita bonum, similiter potest fieri malum aliquo modo: non videtur valde malum, nec apparet, peccatum ipsorum multum aggrauatur ex modo: nam ipsi hoc egerunt [Matth. 27.] falsos testes inducendo. Matth. 27. *Principes autem Sacerdotum, & omnes seniores, & omne Concilium quærebant falsum testimonium contra Iesum, vt eum morti traderent: Et non inuenerunt, cum multi falsi testes accessissent: nouissime autem venerunt duo falsi testes.*

Quintò pecunia discipulum eius corrumpendo. [Marc. 14.] Marc. 14. vbi dicitur, quod promiserunt Iudæ pretium se daturos.

Sextò Pilatum falsis persuasionibus, & allegationi- [Luc. 22.] bus prouocando, Luc. 22. *Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dari Cæsari,* [Ioan. 16.] & Ioan. 16. *si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.*

Septimò Turbam persuaserunt, vt peterent Barabbam dimitti, & eum crucifigi. Matth. 26. *Pontifices au-* [Matth. 26.] *tem concitauerunt turbam, vt magis Barabbam dimitteret eis, Iesum vero perderet.*

Auxilia pessima, & arma crudelissima contra ipsam innocando, & portando, Luc. 23. his omnibus, quia [Luc. 23.] non bonum habuerunt, aggrauant eorum peccatum.

Octanò aggrauatur alia conditione, scilicet, Vbi & in quo loco, circunstantia enim loci non parum grauat delictum: maius enim peccatum est hominem occidere in Ecclesia, & fornicari, & quæcunque alia delicta perpetrare, quàm extra. Et ideo, quia Iudæi in ciuitate Hierusalem hæc fecerunt, quæ erat ciuitas sancta ad diuinum cultum dedicata, & ipsi locum orationis conuerterunt in speluncam latronum Dei filium occidendo, de quo Isa. 1. *Quomodo facta est meretrix ci-* [Isa. 1.] *uitas sancta, plena delicijs, iustitia habitauit in te, nunc autem homicida.*

Posset etiam hic alia conditio aggrauans assignari, scilicet, Quando, quia in die azymorum qua debebant vacare spiritualibus bonis, Deo gratias agere, quia eos liberauit de Ægypto tali die, & ipsi tali die filium Dei occiderunt. Psal. *Retribuebant mihi mala pro bonis*: & [Psal.] ideo diuino iudicio & ciuitas & omnis eorum festiuitas deleta est, festa reuersa in luctum, sabbata in fletũ, honores in improperium, infensa, odiosa, & abominabilia Deo Isa. 1. *Sabbatha vestra, & calendas vestras odi-* [Isa. 1.] *uit anima mea.*

Nonò, & vltimò plus omnibus aggrauatur considerando Quid, scilicet quid fecerunt, quia flagellauerunt illuserunt, & dolorosè in cruce inter duos latrones crucifixerunt: de hac in figura dicebat Iob. 16. *aperuerunt* [Iob. 16.] *super me ora sua, & exprobrantes percusserunt maxillam meam, & satiati sunt pœnis meis*, & Threni tertiò, *factus sum in derisum omni populo.*

Hæc omnia ponuntur in hodierna passione: quamuis non tali ordine vt diximus, nam primo ponitur, quòd ipsi in die festo & solemni hæc omnia fecerunt, cum dicitur, *appropinquabat dies festus Iudæorum*: secundo qui hoc fecerunt, quia *principes sacerdotum, & scribæ*: 3. in quem fecerunt, quia in Iesum qui erat filius Dei: 4. quomodo hæc fecerunt, quia *dolo, & nequitia non iustitia*: 5. cur hoc fecerunt, quia *propter inuidiã*, quia *plebs adhærebat sibi, & ipsi timebant plebem*: sextò quid fecerunt, quia *tenuerunt & occiderunt.*

Hic potest diuidi totum Euangelium siue passio hodierna. Rogemus ergo Dominum ne simus nos vt Iudæi.

FERIA QVINTA MAIORIS Hebdomadæ.

De bonitate patientis.

Sermo XLIV.

ANTE *diem festum Pascha.* Ioan. 13. Quia heri di- [Ioan. 13.] ximus vobis de malignitate authorum passionis hodie autem loquemur de bonitate patientis, quæ in [Bonitas patientis in sex apparet.] sex apparere potest: primò in ardentissima charitate: secundo in fructuosissima communicabilitate, tertiò in perfectissima operabilitate, quartò in profundissima humilitate: quintò in mirabilissima potestate: sexto in clarissima doctrinæ veritate.

Primò dico, quod Christi bonitas apparet in ardentissima charitate: inter cæteras virtutes perfectior est charitas: vt probat Apostolus 1. Corinth. 13. vnde Gre- [1. Corint. 13.] gor. in hom. vt enim multi arboris rami ex vna radice [Gregor.] prodeunt, sic multæ virtutes ex vna charitate generantur, nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, nisi permanserit in radice charitatis: magna ergo

virtus est, & si sine ea, nullum bonum meritorium est: ergo habens eam, bonus & perfectus est: sed Christus excellentissima fuit charitate plenus Ioan. 15. *maiorem charitatem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis.*

Ioan 15.

Aug.

De charitate Christi, dicit Augustinus ad Bonifacium. In tantum Christus nos amauit, vt &c. mori pro nobis dignatus est, & manus eius, quæ plurimas virtutes faciebant, clauis pro redemptione nostra affixæ sunt. Et ori mellifluo, à quo salutaris doctrina profluit, fel pro cibo impij porrexerunt. Et qui neminem læsit Iesus est: Et qui nullum maledixit, opprobria, & maledicta pro nobis pertulit: hæc omnia passus est, vt nobis vitam æternam daret.

Secúdò Bonitas Christi apparet in fructuosissima cõmunicabilitate, Nam non solum pro nobis semel se obtulit ad immolandum, sed omni tempore se præbet sub specie panis, & vini ad manducandum: quod sacramentalis communionis dicitur, quia Christus se totum nobis communicauit: Et possumus dicere quod prædictum Sacramentum maximè est vtile, & fructuosum in continentia nostræ reminiscentiæ, & ratione virtutis efficaciæ. Nam est Christi, & totius Trinitatis contentiuum, est Christi passionis nuntiatiuum: Et est peccatorum nostrorum solutiuum: primo dico quòd primum Sacramentum est tale, & fructuosum ratione continentiæ: quia est Christus, & totius Trinitatis contentiuum: Nam Sacramenti præsentia continet quatuor quantum ad corpus, quia virtute verborum transubstantiatur panis in corpus Christi, de non naturali concomitantia continentiæ continet Christum quantum ad animam, quia naturaliter anima concomitatur corpus, sed personali subsistentia continet Christi diuinitatem, in illa enim persona omnis diuinitas est, & fuit inseparabiliter copulata: & vnitatis sententia continet totam Trinitatem, quia ibi est vtique Christus Dei filius, qui cum Patre, & Spiritu sancto essentialiter est vnus Deus. Tota ergo Trinitas in ipso corpore Christi est: quamuis nec caro Christi appareat esse, quod pulchre figuratum est Genes. 27. in Esau, & Iacob. 8. Nam Esau terrestria significat, Iacob vero cœlestia: Rebecca est Mater Ecclesia, sacerdos qui consecrat Eucharistiam: Ecclesia enim panem, & vinum Sacerdoti præbet consecrandum, sub quibus post consecrationem est hic Christus sed occultus: quia vestibus Esau Iacob indutus, id est sub speciebus terrenis, vt est panis, & vinum latet Iacob. S. sanguis, & corpus Christi verum: Vnde non nisi Esau apparet & ait Isaac: manus quidem, manus Esau sunt, quia sub accidentibus ipsarum rerum occultatur, vox autem Iacob est: quia quamuis sensus, visus, vel tactus decipiatur: auditus tamen rerum percipit, cum dicitur *hoc est corpus meum*: secundo vtile, & fructuosum ratione reminiscentiæ: in reminiscentia enim passionis Christi, cuius fructu liberati sumus, hoc Sacramentum institutum est, & ideo est passionis nunciatiuum 1. Cor. 11. *quotiescunque enim mãducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis donec veniat*: & Luc. 22. & Matth. hic *quotiescunque feceritis, in mei memoria facietis*. Nam inter cætera quæ debent esse cordi nostro fixa, passio Christi est: vt sicut ipse passiones, & vulnera in suo corpore habuit, & eorum cicatrices non delentur, ita de corde nostro memoria deleri non debet: vnde dicit Eusebius: & ponitur in decretis. De consecratio. distinct. 2. dignum erat vt coleretur iugiter per mysterium quod solum offerebatur in pretium: vt quia quotidiana cernebat pro omnium salute, redemptio perpetua esset redemptoris oblatio, & perennis illa victima viueret in memoria & semper esset in gratia: hoc autem figuratum est in manna quod pluit populo in deserto, de quo scribitur Esa. quod in arca testamenti erat manna & hoc vt illius cibi perpetua esset memoria: vnde illud manna istius sacramenti erat figura: quia datur à cœlo: & hic est panis qui de cœlo descendit: illud datum est populo in deserto: & istud datur in Ecclesia Christiana, illud in memoria conseruatur in arca, & istud debet teneri mente, & memoria nostra, vt dictum est, nostræ redemptionis: tertio dictum Sacramentum est vtile ratione efficaciæ: Quia est peccatorum nostrorum solutiuum, nam ipsum dicitur Eucharistia: quod interpretatur bona gratia, & in peccatorum solutione cognoscitur, vnde Chrysost. super Lucam. Quod operatur in nobis hoc Sacramentum imaginem regiam: & nobilitatem animæ non permittit marcere: protinus irrigans animam: magnamque inspirat virtutem: fugat dæmones: aduocat Angelos, & Dominum Angelorum: De eo quidam sanctus Pater, in vitis patrum ait: Eucharistia respuit auaritiam, horret luxuriam, fugat furorem, firmat amorem, calcat superbiam, continet linguam, componit mores, odit malitiam & excludit inuidiam. Ecce patet eius efficacia, in peccatorum solutione: De hoc figurat Daniel. 12. vbi dicitur, quod in Babylone Daniel missus est in lacum Leonum, vbi erant 7. Leones, vt deuorarent eum. Tulit Angelus Domini Abacuch, qui portabat prandium messoribus, & posuit eum super lacum, qui dedit Danieli cibum, confortatusque, liberatus est à leonibus & à carcere. Daniel, qualibet fidelis anima dici potest, quæ in hoc mundo quasi in Babylone, quæ interpretatur confusio, est in carcere corporis, vbi parati sunt 7. leones, id est septem principalia vitia: sed Abacuch Christus est, qui portat prandium messoribus, id est sanctis in vita æterna, vbi recolligunt quæ hic seminauerunt, quia iste est panis Angelorum, quem manducat homo: quo cibo liberatur à septem leonibus, & à carcere corporis.

Gen. 27.

1. Cor. 11.

Luc. 22.

Eusob.

Chrysost.

Daniel. 12.

Tertiò dicebatur, quòd bonitas Christi apparet in perfectissima operabilitate: quia *Dei perfecta sunt opera*. Psalm. & Genes. 1. *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.*

Psal.

Gen. 1.

Quartò apparet in profundissima humilitate: *humiliauit semetipsum factus obediens*, in mirabilissima potestate: *Dominus fortis, & potens*, &c. Psal. 13. *Domine Rex omnipetens*, &c.

Psal.

Hester. 13.

Sextò in clarissima doctrinæ veritate, Matt. 22. *Magister scimus, quia verax es.*

Matth. 22.

Hæc sex habentur in hodierno Euangelio: primò charitas: quia *cum dilexisset suos*: secundò communicabilitas: quia *surrexit a cœna*: tertiò perfecta operabilitas: quia *deposuit vestimenta*: quartò humilitas: quia *cœpit lauare pedes*: quintò potestas: quia *omnia dedit ei Pater in manus*: sextò doctrinæ veritas: quia *magisterium*:

De primo, quarto, quinto, & sexto procedendum est, sicut placet: sed de secundo, scilicet cum *surrexit à cœna*. In illa enim cœna, corpus suum sub specie panis, & vini communicauit omnibus. De tertio, *deposuit vestimenta*, vbi dicit glossa: quòd à cœna surrexit: lauit, vestimenta deponit, linteum præcingit, peluim implet, & non alteri impleri iussit: sed omnia operatur, quod omni studio, talia fecit: Rogemus ergo Dominum, &c.

FERIA VI. IN PARASCEVE.

De acerbitate passionis Christi.

Sermo XLV.

EGRESSVS *est Iesus cum discipulis suis, trans torrentem Cedron.* Ioan. 18. Hodie oportet vti nouo loquendi genere: quia materia, de qua prædicare debemus, tantum est dolorosa, quod plures requirit lachrymas, quàm verba. Nullus hodie à beata Virgine

Ioan. 18.

quætat

August.

quærat cœlum, vel sidera, vt dicit Augustinus; sed solum flumium lachrymarum, vt die noctuque, cum ipsa plangente, plangat creatorem rerum cunctarum. Verumtamen, vt verba nostra sub congrua forma dicantur, hoc ordine procedemus dicendo, quod sex

Sex sunt quæ Christi passionem reddunt acerbã.

sunt, quæ Christi passionem reddunt acerbam: prima indigna rerum aduersatio: secunda magna morte permutatio: tertia opprobriosa verecundia: quarta penuriosa inopia: quinta doloris immensitas: sexta dulcissimæ matris pietas.

1. Indigna rerum aduersatio.

Primò dico, quod Christi passionem reddit acerbam indigna rerum aduersatio: nam ipse Christus erat potentissimus: quia sua virtute & potentia multos adiuuabat, erat beneuolus: quia sua beneuolentia afflictos confortabat: erat piissimus, quia peccatoribus indulgebat: erat iustissimus, quia innocentes defendebat, & mirum est, quod quantumcunque esset potens, nullus fuit, qui eum aduocaret, quantumcunque esset beneuolus, nullus fuit, qui eum confortaret, quantumcunque esset piissimus, nullus fuit, qui sibi misericordiam impetraret, & quantumcunque esset iustus, nullus fuit, qui eum excusaret, immo, quod crudelius est: quia potentia defensiua contra eum aduersatur: quia conuersa est in crudelem afflictionem. Beneuolentia in liuorem, misericordia in impietatem, & iustitia in falsitatem; ecce indigna rerum aduersatio: quia cuncta, quæ sibi debebant esse propitia, facta sunt sibi contraria, & quod omnia sibi fuerunt aduersa: quia desuper Deus Pater vnicus erat filius, dimisit eum in Iudæorum manibus crucifigendum. Vnde ipse in passione conqueritur, cum dixit, *Deus meus, Deus meus, vt quid me dereliquisti?* desubter vero erat pia mater, quæ eum à passione reuocabat, internus erat anima, quæ nimium dolebat tot tormentis, & flagellis conquassari; propter quod rogabat patrem, dicens. *Pater si fieri potest, transfer a me calicem hunc*, & subiungit causam: quia *spiritus quidem promptus est, caro autem infirma*, sed ex parte dextera, id est prosperitatis fuit aduersatio suorum discipulorum, qui omnes eum reliquerunt: quod prædictum fuit Zachar. 11. *Percutiam pastorem, & dispergentur oues:* vltimo ex parte sinistra, id est aduersitatis Iudæorum, qui eum blasphemabant: vnde per Prophetam dicebat Psalm. *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique, sed dux meus & notus meus:* vnde de eo potest dici illud Thren. 1. *Omnes amici eius spreuerunt eum, & facti sunt ei inimici.*

Zach.11. *Psal.* *Hierem. Thren.1.*

2. Magna morte permutatio.

Secundò Christi passionem reddit acerbam, magna morte permutatio. Nam in Christo fuit charitatiua beneuolentia, vita sanctissima, facunda eloquentia, clarissima sapientia, mira & venusta figura. Vnde pro sua beneuolentia debebat reamari, pro vita sua sanctissima honorem, facunda eloquentia auscultari, clarissima sapientia admirari, misericordia recompati, & venusta figura lauari, & pulchra conseruari: sed ecce morum permutatio magna, nam pro charitate, & beneuolentia, à prædilecto discipulo venditus, & traditus est: Matth. 26. *Amice ad quid venisti?* & Luc. 22. *Iuda osculo filium hominis tradis?* pro vita sanctissima à suo populo, in quo miracula fecerat turpiter inuasus captus, detentus, & ligatus est. Vnde ipse dicebat Luc. 22. *Quasi ad latronem existis cum gladiis, & fustibus comprehendere me*, pro facundissima eloquentia flagellis & verberationibus extitit redargutus: propter quod ipse in maxilla percussus, dicebat Ioan. 18. *si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, cur me cædis?* & pro clarissima sapientia fuit opprobriis, & irrisionibus interrogatus: vnde Iudæi velantes faciem eius, eum derisiue interrogabant: Matth. 26. *prophetiza nobis Christe, quis est, qui te percussit?* pro misericordia ad mortem proclamatus Ioan. 19. *Crucifige, crucifige eum. Et iterum si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum*: sed in sua venusta figura consputus, & fœdatus: vnde *colaphis eum cædentes, expuebant in faciem eius*: vnde propter hæc omnia dicit Bern. caput Angelis tremebundum spiritibus densitate spinarum pungitur, facies clara præ filiis hominum, in sputis Iudæorum deturpatur, oculi sole lucidiores caligantur in morte, os quod Angelos docet, felle & aceto potatur, aures quæ audire solent Angelicos cantus audiebant Iudæorum insultus: manus quæ formauerunt cœlos, clauis Cruci affiguntur: pedes quoque quorum scabellum est terra, sunt clauis cruci affixi: totum corpus verberatur, latus lancea perforatur, nihilque in eo remansit nisi lingua cum qua pro peccatoribus exoraret, & matrem discipulo commendaret.

Matth.26 *Luc.22.* *Ioan.18.* *Matth.26.* *Ioan.19.* *Bernard.*

3. Opprobriosa verecũdia.

Tertiò Christi passionem reddit acerbam opprobriosa verecundia: & possumus dicere quod Christus in sua passione sustinuit verecundiam ratione supplicij, ratione consortij, & ratione loci: Ratione supplicij, quia tormentum crucis erat supplicium Latronum. Vnde Augustinus de cruce Christi loquens dicit extremum genus mortis elegit, ne aliquod genus mortis eius martyres formidarent: ratione consortij, quia crucifixus in medio duorum Latronum. Vnde Isa. 52. *cum sceleratis reputatus est*: ratione loci: quia in monte Caluario crucifixus est: vbi erat intolerabilis fœtor corporum mortuorum: vnde Psal. *factus sum opprobrium vicinis meis valde, & timor notis meis*: & alibi, *omnes videntes deriserunt me.*

August. *Isai.52.* *Psal.*

Quartò penuriosa inopia, nam magna est indigentia rerum alicui quando est peregrinus, & lecti quando est fatigatus: omnibus his Christus habuit indigentiam & maximam passus est inopiam: nam pependit in cruce nudus & nullum habuit vestimentũ: quia milites exuerunt eum, & inter se diuiserunt: fuit in cruce sitibundus, & non habuit nisi fel & acetum, in monte, extra omne tegumentum crucifixus est, & nullum habuit palatium. Sed nec partium hospitium: Portauit sibimet crucem grauissimam. De alia indigentia non modicum fatigatus, & non habuit lectum, immo nec paruum lignum ad caput reclinandum: vnde dixit *vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet vbi reclinet caput suum*: crudeliter afflictus, & nullus discipulorum astitit ad consolandum dolorem: vulneratus, & neminem habuit ad seruiendum: vnde per Psalm. conqueritur, dicens: *considerabam ad dexteram & videbam, & non erat qui cognosceret me.*

Psal.

Quintò Passionem Christi reddit acerbam doloris immensitas, quia tuus dolor omnem dolorem excessit: propter quod scire debetis, quòd sex rationibus probari potest, quòd dolor Christi maximus omnium fuit, primò propter doloris puritatem; quia in aliis sanctis mitigatus est dolor ex diuinæ consolationis auxilio. Sicut patet in Sancto Stephano, cui *lapides torrentis dulces fuerunt*, & in Sancto Laurentio, cui carbones accensi rorem salutiferum ministrabant. Sed in Christo secundum Damasc. vnicuique pœnæ permissum est agere & pati quod suum erat: secundo propter locorum patiendi sensibilitatem: quia passus est in membris maxime sensibilibus: vt in capite, manibus, & pedibus, vnde propter neruositatem magnus dolor in eis sentitur, & propter pondus: quia totum corpus in sua complexione eis affixis ligno sustentatur, vnde continuo dolor augetur: tertio propter complexionis nobilitatem, quia sua complexio erat nobilissima, & ideo doloris maximè perceptiua: quartò propter mortis & pœnæ vilitatem, qui in pœnis illusionem & irrisionem, & in morte turpissimam genus mortis sustinuit: quinto propter amicorum infidelitatem: quanto enim plures percipiebat in sua morte peccare, quia eorum peccata sua reputabat, tanto magis eius dolor crescebat: sextò propter culpæ vniuersalitatem: quia sicut culpa Adæ, pro qua satisfaciebat vniuersalis fuit,

quia

quia principium culparum omnium, sic pœna satisfaciens, vniuersalis esse debuit, habens rationem dolorum omnium: propterea dicebat Christus illud Thren. 1. *ô vos omnes qui transitis per viam, attendite & videte, si est dolor similis sicut dolor meus*: sexto & vltimo passionem Christi reddit acerbam dulcissimæ matris pietas: nam magna afflictio Christo erat de sua pia matre, quæ sic affligebatur eius passione. Nam vt dicit Hieronym. quot læsiones in corpore Christi, tot vulnera in corde Mariæ, quot spinæ pungentes, quot claui penetrantes, quot ictus carnem rumpentes, tot sagittæ per oculos intrantes, & tot Mariæ vulnerantes: vt dicat cum Iob. *non peccaui, & in amaritudinibus moratur oculus meus*: quare ex hac Matris passione plus sentiebat dolorem; vnde inter verba quæ in cruce pendens, hoc quoque cum angustia, dixit: *Mulier ecce filius tuus, & discipulo: ecce Mater tua.*

Hierem. Thren. 1.

Hiero.

Et sic patet de Christi passione quomodo fuit acerba propter sex supradicta, quæ omnia habentur in hodierno Euangelio.

Rogemus ergo Christum, vt nos participes faciat meritorum suæ Passionis, & suæ glorificationis, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

In his Sermonibus de militia hæc obserua. Primam & Secundam partem diuide. In prima parte propone requisita, & per tracta vnam vel duas conditiones requisitas spiritualiter applicando: vltima conditio reseruetur pro vlt. parte.

Et omnem conditionem requisitam ad spiritualem notitiam accommoda statim cum illa parte Euangelij, quæ sibi conuenit, ita quod pertractando primam conditionem dicas. Hæc conditio prima ostenditur in Euangelio & consequenter de secunda, & tertia. Pro vltimo Sermonis dicas.

Hæc sunt quæ requiruntur ad militiam, vel ad ciuitatem, vel ciues vel Principes, &c. Epilogando omnia, quæ dicta sunt, & deinde sequere.

Sed proh dolor, suntnè in vobis hæ conditiones? vbinam est illa conditio prima; vbi secunda? vbi tertia? Immo oppositæ conditiones sunt in vobis, ita quod non estis milites Christi sed diaboli, & contra Christum.

Vos non estis tales, quid mirum si vos occidit Diabolus? ciuitas vestra habet tales partes & munitiones, quid mirum si capitur ab hoste maligno? Eia fratres, ad has sanctas acquirendas virtutes vos hortor, vt sitis Christi, veri milites, & reportetis coronam gloriæ.

Rogemus & hunc Dominum nostrum, hunc Ducem & Capitaneum: vt tales nobis concedat virtutes & conditiones. Tu Domine Iesu dulcissime dux noster, & Capitanee nostræ militiæ, docuisti conditiones requisitas ad veram militiam, bella premunt hostilia, da robur, fer auxilium, da nobis has virtutes, vt simus tui veri milites, tecum vincamus, & victores tecum regnemus in cœlo, vbi tu viuis & regnas, cum Deo Patre & Spiritu sancto in sæcula sæculorum, Amen.

ADVENTVALE DE INSPIRATIONIBVS.

PROLOGVS.

CVM materia Inspirationum sit difficilis & recondita, vtilissima tamen quanto quæque omnium genera hominum respicit; ideo operæ pretium duxi in hoc sacro Aduentus Saluatoris nostri tempore, quæ Deus mihi per suam gratiam illuminatiuam inspirauerit, in medium proferre, vtinam in Dei honorem, & omnium vtilitatem, cognita enim inspiratione quid agendum & à quo abstinendum nobis compertum erit.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Inspirationibus, & primo de inspirationum varietate, continet tres articulos quorum primus habet septem capita, secundus tria, tertius tria similiter.

Articuli primi, De septem generibus inspirationum, & à quibus originem habent,

Cap. 1. Quod solus Deus absque medio bonas inspirationes inspirans humanam voluntatem immutet libera remanente.

Cap. 2. Quibus modis Angeli sancti in animas bonas cogitationes inspirent.

Cap. 3. Quod à propria animæ virtute inspirationes sanctæ quandoque originem habent.

Cap. 4. De inspirationibus spirituum malignorum, & quibus modis cogitationes humanas incendunt.

Cap. 5. Quod quandoque à propria hominis malitia inspirationes malæ originem habent,

Cap. 6. Quomodo aliquando inspirationes ex aliqua temporali necessitate in anima oriuntur,

Cap. 7. Quod quandoque inspirationes ortum habent ex conuenientia temporali.

Articuli secundi, De impossibilitate, seu difficultate discretionis quæ in his generibus inspirationum cadit,

Cap. 1. Quod impossibile est de aliquibus inspirationibus cretionem habere.

Cap. 2. Quod est possibile in aliquibus malis inspirationibus à quo inspirentur discretionem habere.

Cap. 3. Quod difficile est iudicium discretum habere in aliquibus inspirationibus, vnde originem sumant.

Articuli tertij, De vniuersalibus operibus malis, & bonis, tripliciter distinctis, & diuersimodè inspiratis.

Cap. 1. De triplici differentia delectabilium operum inspiratorum, quæ possunt esse vitiosa & virtuosa.

Cap. 2. De triplici differentia laboriosorum operum inspiratorum, quæ insuper possunt esse vitiosa, & virtuosa.

Cap. 3. De triplici differentia laboriosorum, & delectabilium operum inspiratorum, quæ etiam possunt esse & vitiosa, & virtuosa.

De

De Inspirationum varietate.

Sermo I.

Ioan. 4. NOLITE *omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint*. Ioan. 4. Nauigantibus hoc sæculum quasi mare magnum, ne periclitemur, magna cautio est adhibenda. Sæpe enim fallimur sub specie boni: & nisi in actibus nostris diuino lumine dirigi contendamus, in multiplices periculorum laqueos ruere necesse est: sed cautione atque prudentia hæc pericula euitemus. Nam vt in libro etymologiarum Isidorus attestatur: Cautio est prudentia in discretione vitiorum speciem virtutis præferentium. Prudentia est ratio recta à gratia studens vitare contraria iustitiæ propter iustitiam. Porrò imprudentia est obtenebratio intellectus qua quis minus prouidus est in prouidendo præterita vel futura. At econtra prudentis officium est examinare consilia, & non cito facili credulitate ad pericula seu dubia prolabi. Melius quippe est ante tempus pericula præcauere, quam post periculum & contra errorem remedium adhibere. Secundum etiam Isidor. vbi sup. Prouidus dicitur, quasi porrò videns. Pespicax est enim & incertorum prouidet casus. Profectò quanto maiora timentur esse dispendia, tanto promptior &, perfectior debet adhiberi cautela. In via quippe spirituali imprudentibus multa & magna pericula superuenire probantur, quibus sæpe non facilè remediũ adhibetur. Proinde Deuter. 32. c. de improuidis dictum est, *Vtinam saperent*, scil. præterita: *& intelligerent* videlicet præsentia *ac nouissima prouiderent*, hoc est futura. Ad hanc igitur prouidam cautelam in inspirationum materia acquirendam altiuidus iste Io. nos hortatur verbo in proposito, cum ait: *Nolite omni Spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint*. Nam pleraque sunt mundi, aliqua sunt carnis, & multa sunt diaboli, quæ ab imprudentibus diuina existimantur. In grauioribus tamen periculis, quæ concurrere solent in vita spirituali, non tantum prudenti prouidentia, verumetiã dono intellectus & clara, intelligentia opus est, & per ea probare, vel reprobare, quæ occurrunt, *si ex Deo sint*. Scio quod opus aggredior arduum atque lumine discretionis præcipuum, Sed instantia precum multorum deuotorum deuictus, & in Dei pietate confisus, quæ in hac materia sentiam, pro multorum vtilitate depromam: subiiciens hæc & omnia alia dicta mea piæ correctioni & emendationi eorum, qui in scientia & experientia magis illuminati sunt: Circa igitur materiam & varietatẽ atque probationem inspirationum, tria ad præsens considerenius. Primò inspirationum distinctionem, secundo inspirationum occultationem, tertio inspirationum operationem.

Marginalia: Hoc sæculum mare. — Isidor. — Quid cautio. — Imprudentia quid. — Prudentis officium. — Prouidus quid. — In via spirituali magna pericula imprudentibus. — Precibus amicorũ plura tribuenda. — Inspirationũ distinctio.

ARTICVLVS PRIMVS.

De septem generibus inspirationum, & à quibus originem habent.

PRimo enim consideremus inspirationum distinctionem. Circa quod aduertendum est quod generaliter sunt tria genera inspirationum, quæ vniuersas inspirationes comprehendunt. Quædam sunt bonæ, quædam sunt malæ, quædam vero indifferentes, nec bonæ, nec malæ. Proinde inspiratio sic definiri, seu describi potest. Inspiratio, est quædam excitatio mentis ad aliquod meritorium vel demeritorium seu indifferens operandum. Bonæ quidem in triplici differentia sunt. Primæ sunt diuinæ, secundæ sunt angelicæ, tertiæ vero sunt à propria virtute meritoria in salutem. Malæ vero in duplici differentia distingui possunt. Primæ sunt diabolicæ, secundæ vero malignæ. Indifferentes etiam in duplici differentia reperiuntur. Primæ oriuntur ex temporali necessitate, secundæ proueniunt ex aliqua conuenientia temporali. Breuiter ergo ad septem hæc genera omnes inspirationes reduci possunt Primæ sunt diuinæ, secundæ sunt Angelicæ, tertiæ à propria virtute, quartæ diabolicæ: quintæ à propria malitia, sextæ à temporali necessitate, septimæ à temporali conuenientia.

Marginalia: Tria sunt genera inspirationum. Bonarum, malarum, indifferentium. — Bona in triplici discrimine. — Mala in duplici differẽtia. — Indifferentes in duplici similiter differentia.

Quod solus Deus absque medio bonas inspirationes inspirans humanam voluntatem immutet libera remanente.

CAP. I.

PRimæ inquam inspirationes sunt diuinæ. Secundum etiam Alex. de Ales in 2. dist. 14. q. 1. Deus enim solus bonas cogitationes immittit, incendit & voluntatem rationalem immutat. Primo enim ipse solus est, qui bonas cogitationes immittit. Talis quippe immissio bonæ voluntaris est factio & creatio, secundum venerabilem Bedam. Prou. 21. *Cor regis in manu Dei*, id est in potestate, licet enim Angelus aliquo modo moueat intellectum ad bonum, sicut in seq. cap. apparebit, non tamen est in eo prima causa boni, sed in Deo. Proinde in scriptura sacra non Angelo, sed Deo attribuitur immissio cogitationis bonæ. Et ex hoc clarescere potest, quod quando mala in corde nostro versantur, nostra cogitatio est: quando vero bona, Dei miserentis inspiratio est credenda. Et de hac immissione, Ioan. 3. Dominus ait, *Spiritus vbi vult spirat*. Secundo ipse solus bonas cogitationes incendit. Incẽdere quippe est speciem ignis præbere: ipse solus præbet speciẽ ignis spiritualis, id est charitatis ipsi voluntati, quemadmodum Luc. 12. c. Dominus ait: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat?* Tertio quoque ipse Deus solus est, qui voluntatem rationalẽ immutat secundum quod vult: & nihilominus libera remanet ipsa voluntas. Proinde Propheta inquit, *Omnia quæcunque, voluit Dominus fecit in cælo & in terra*, id est in anima & corpore, in mari & in omnibus abyssis. Multifariè multisque modis consueuit Deus deuotas mentes dirigere, erudire & inspirare, quandoque reuelationibus manifestis, quandoque infundendo imperceptibiliter ipsis animæ viribus virtutes habituales, scilicet fidem, spem & charitatem. Quandoque acuendo intrinsecus intellectum, memoriam & voluntatem respectu aliquorũ obiectorum, quæ vtilia sunt ad salutem. Quandoque insuper flectit hominis intellectum ad aliquem seruum Dei, qui potest illum dirigere & iuuare. Quandoque etiam hominem deuotum & zelo accensum dirigit Deus ad aliquem textum scripturæ sacræ, sicut fecit beato Francisco in euangelij trina apertione. Quandoque insuper homini occurrere facit aliquã historiam, in cuius consideratione eius anima dirigitur: & in ea quod desiderat, consolatur. In his tamen & consimilibus modis magna grauitate & discretione luminosa est opus propter subtilitatem spiritualium deceptionum. Quando illuminat intellectum sua luce immediate, quod Propheta ostendit dicens, *Signatũ est super nos lumen vultus tui Domine*, hoc est luminosus vultus tuus, qui non est aliud quam tu. Hunc ergo vultum illuminat super nos, cum ex eo effulget in animabus nostris, hoc est in superioribus viribus nostris, scil. animarum nostrarũ splendor alicuius nouæ releuationis, aut alterius gratiæ. Et quia ipsi soli creatori notum est quando hoc ei placet facere, Propheta ait, *signatum lumen vultus ipsius super nos*, id est clausum. Vel propter hoc est clausum, quia nõ fiunt huiusmodi irradiationes super animas humanas: nisi huiusmodi lumen se aperit & effundit ad modum coruscationis, quæ fit in mediis tenebris vel pro hoc dicit signatum, hoc est clausum: quia sc. ignotũ. Paucissimi enim sunt, quibus illud lumẽ se aperuerit & innotuerit. Quod enim interdũ mediatores

Marginalia: Deus solus bonas inspirationes immittit. — Deus solus immutat voluntatem. — Signatum est lumen vultus Domini.

tores inter nos & Deum sancti Angeli sunt, in causa interdum est, quia non sumus idonei splendore ipsius immediatè irradiari, Et in multis indubitanter prohibet irradiationem immediatam vitiorum & peccatorũ fœtulentia. In multis alligatio animarum ad corpora quæ prohibet abstractionem earum à corporibus ad hoc necessariam. In multis autem complexio. Quædã enim complexiones incrassant animas & impediũt vires earum nobiles. Proinde Galenus ait, quod phlegmatica complexio nullam virtutem animæ iuuat. In multis quoque solicitudines de sensibilibus atque de temporalibus rebus. Causa autem in hoc est, quia incruant & occupant humanas mentes: & propter hoc prohibent à perfectione sublimium rerum & occultarũ, quemadmodum plenitudo vasis de vno liquore, prohibet ipsum à receptione liquoris alterius. Sicut etiam inscriptio tabulæ vel pellis prohibet aliam inscriptionem ab illa, iuxta illud Prouerb. 18.c. Non recipit stultus verba prudentiæ, nisi ea dixeris, quæ versantur in corde eius. Propter huiusmodi causas Aristoteli visum fuit omnes ingeniosos melancholicos esse & videri eidem potuit melãcholicos ad irradiationes huiusmodi magis idoneos esse quam homines alterius complexionis, propter hoc, quia complexio ista magis abstrahit à delectationibus carnalibus & à tumultibus mundi licet autem adiumenta prænominata præstet ad illuminationes & reuelationes: gratia tamen creatoris & munditia conuersationis & cordis, atque puritatis sanctitas: multo abundantius ipsas impetrant & etiam interdum obtinent non postulatas: præsertim si de gloria & honore Creatoris & de publicis vtilitatibus sit eis solicitudo & vigilantior cura.

Quibus modis Angeli sancti in animas bonas cogitationes inspirent.

Cap. II.

Inspirationes Angelicæ. *Dionys. Areo.* SEcundæ vero inspirationes sunt angelicæ. Secundum enim Dionysiũ in 4. de diuinis nominibus, nõ mouet Angelus voluntatem humanam absque aliquo medio, sicut Deus: sed aliquo obiecto proposito mediante. Vnde quadruplex officium habet erga humanam mentem, scilicet. Primum illuminare, secundum incendere, tertium habilitare, quartum releuare. *Quomodo Angelus illuminat.* *Primum Angelorum officium.* Primum eius officium est illuminare. Illuminare quippe est de aliquo occulto intelligibili reuelationem dare. Illuminat enim intellectum humanum ad boni cognitionem: subiectum autem voluntatis est ad bonum cognitum anhelare, quod quidem eligit voluntatis consensu, nisi alia vitiosa dulcedine iam illecta, tracta & capta sit. Proinde Alex. de Ales, vbi supra ait, quod secus est de affectu humano & intellectu. Intellectus etiam humani est subito necessario suscipere effectum Angelicæ actionis, nisi contingat quod ex vehementi inclinatione ad aliud totaliter conuersus sit. Affectus autem siue voluntatis non est suscipere necessario propter eius absolutam libertatem. *Dupliciter impeditur anima ne illuminetur.* Aduertendum est etiam, quod propter impedimenta quæ in præcedenti c. dicta sunt, duplex impedimẽtum recipit anima, ne irradietur lumine veritatis. Primum inquam, est grauitas humanæ corruptionis, secundum est malignitas dæmonis. *Primum impedimentum.* Primum inquã est grauitas humanæ corruptionis. Vnde Sapien. 9. scriptum est. *Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.* Ex corruptione igitur ista oritur facilitas in anima siue pronitas, ad minus ordinatas cogitationes, secundum quod Gen. 8. c. scriptũ est *Sensus enim & cogitatio humani cordis in malũ prona sunt ab adolescentia sua.* *Secundum impedimentum.* Secundum impedimentum est malignitas dæmonis. Proinde D. Aug. in lib. 83. q. inquit: Malignus spiritus obstruit meatus intelligentiæ, per quos pandere lumen rationis radius æternæ lucis solet. Ex his duobus anima impeditur, ne se erigat ad cogitationes bonas. Contra hæc duo impedimenta dupliciter expedit animam Angelus bonus. *Quomodo Angelus illuminat animam bonam.* Primo illuminando ad spiritualium intuitionem, ex quibus intuitis excitatur cogitationes bonas. Secundo arcendo contrarias potestates, ne illuminationem impediant, sicut patet Apoc. 7. c. vbi scriptum est: *Vidi quatuor Angelos stantes super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos ne flarent super terram.* *Secundum officium Angelorum.* Secundum Angelorũ officium est incendere, hoc est cogitationẽ iam factã inflãmare. Hæc enim incẽsio est quædam exsiccatio. Aliud enim est siccare ligna vt igniãtur. aliud est ignire ligna. Angelos autem incendere non est aliud, quam incendibile præparare, sed solius est Dei ignire ligna, id est voluntatem bonam in animã facere. Angeli igitur boni non faciunt cogitationes bonas in intellectu: sed impedimenta remouent, vt bonæ cogitationes fiant in intellectu ab ipso Deo. Vnde glossa super illud Iob. 10. c. *Manus tuæ fecerunt me*, inquit. *Iob. 10.* Quod dicitur Angelus intellectum dare homini: vt dicitur quis dare lumen domui, cui fenestram facit, cum eam nõn sua luce penetret seu illustret. *Tertium Angelorum officium.* Tertium vero Angelorum officium est habilitare: habilitant enim cogitationem ad bonum informando ipsum spiritum, seu ipsam illuminando per immediatam irradiationem, siue communicationem suarum visionum. *August.* Sicut enim Aug. super Gen. 12. ait: Sancti Angeli visionem suam quodam ineffabili modo in spiritu nostro infundunt, & visa sua quadam præpotenti vnione nostra esse faciunt, quod aliquo modo tali exẽplo patere potest. Spirituales creaturæ sicut Angeli & animæ specula sunt spiritualia, sicut dicit Dionysius de diuinis nominibus. Vnde sicut speculo materiali obiecto alij speculo materiali species resultatæ in vno gignunt se in alio: Ita potest esse licet similitudine distante, quod speculum spirituale, scilicet Angelus obiicit se animæ, quo existente visa siue species existentes in ipso Angelo relinquuntur in anima, siue accipiuntur ab illa, quæ quidem visa habilitant, & excitant intellectum ad bonam cogitationem. *August.* Secundum etiam Augustinum in libro de spiritu & anima, alio quoq; miro modo operatur Angelus in intellectu humano. Vnde postquam ibi locutus est de reuelationibus, quæ in somnis ab Angelis ipsis dormientibus fiunt, subdit: Vigilantibus etiam occulto quodam instinctu ingestas esse cogitationes nouimus quas diuinare vocamus. Sicut Cayphas Pontifex prophetauit, cum eius intentio voluntatem prophetandi non haberet: hæc omnia secundum Alex. de Ales, vbi supra. *Quartum officium Angelorum.* Quartum officium eorum est adiuuare seu releuare, scilicet ab hominibus quadruplicem eorum defectum, qui sunt pronitas ad malum, difficultas ad bonum, longinquitas à Domino, tepiditas in animo. Ad quæ quatuor designanda quatuor nomina Angelorum, & non plura, sunt in scriptura sacra, hominibus reuelata, secundum Bonauen. in Centiloq. scilicet Raphaël, Gabriël, Michaël, & Vriël. Primus Raphaël, qui interpretatur medicina Dei, siue sanans Deus: hic missus est curare Tobiam à cæcitate oculorum, & Saram ab improperio de occisione virorum. Et contra hæc duo, quæ ex originali peccato contraximus, quæ sunt ignorantia rerum agendarum, & concupiscentia noxiarum, per quæ duo reddimur proni ad malum. Secundus est Gabriël, qui interpretatur fortitudo Dei: quo fortificamur & confortamur ad obseruationem præceptorum & ad impletionem consiliorum. In signum primi missus est annunciare ortum præcursorum de coniugatis. In signum secundi missus est annunciare ortum Saluatoris de Virgine matre, per Ioannis exemplum & per Christi beneficium & exemplum reddimur dispositi & faciles ab bonum. Tertius est Michaël, qui interpretatur quis vt Deus: qui dicitur in cœlo animas Domino præsentare, propter quas etiam de manu diaboli eruendas, Apoc 12. cap. commisit prælium cum dracone. Huiusmodi autem duas

duas festiuitates solemniter celebramus, scilicet, Apparitionis & Dedicationis, in signum quod ipse pro nobis est, dum viuimus in hoc seculo, & dũ educimur de exilio. Quartus est Vriel, qui interpretatur lucens Deo seu aperiens Deo, vel ignis Dei, aut incendium Dei. Hæc duplex duplicata interpretatio innuit, quod per eius mysterium illustramur veritate & inflammamur charitate. Mittuntur enim Angeli ad illuminandum nostrum intellectum & ad inflammandum nostrum affectum, vt ex præcedentibus patet. De hoc nomine habetur Esdræ 4. quod missus est Angelus iste ad consolationem populi Dei, qui ab alienigenis premebatur.

Vriel.

Quod à propria animæ virtute inspirationes sanctæ quandoque originem habent.

Cap. III.

Inspirationes.

TErtiæ vero inspirationes sunt à propria virtute meritoria in salutem id est ab habitu charitatis, quam anima habet. Tanta quippe est vis & operatio charitatis, aliarúmque habituatarum virtutum, quibus mens est induta, sicut mutatoriis ornamentis, quod ipsam mentem inclinant & intellectum illuminant ad desideria sancta. Proinde Rom. 8. Apost. ait, *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Quæ autem cooperatio conuenientior est ex munere charitatis quam mentem excitare ad charismata meliora? Matth. enim 13. Dominus ait: *Qui enim habet, dabitur ei & abundabit. Qui autem nõ habet, id quod videtur habere, auferetur ab eo,* quasi dicat. Qui enim habet charitatem aliásque virtutes habituatas, ex quibus scilicet incitatur ad bonum, dabitur ei scilicet inspiratio sancta per eas à Deo, & abundabit scilicet desideriis bonis. Qui autem non habet scilicet prædictas virtutes habituatas & cõsuetas: Consuetudo est altera natura: non solum non dabitur ei, sed etiam id quod videtur habere auferetur ab eo: ait enim, quod videtur habere, scilicet tempus ad suscipiendum angelicas inspirationes vel diuinas, auferetur ab eo, scilicet per breuitatẽ vitæ & mortem. Et hoc erit imminens periculum atque magnum tempore Antichristi non se reperire bene virtutibus habituatum. De quo præmonens Christus ait, 24. c. Væ prægnãtibus & nutrientibus id est habentibus tantum desideria bona & opera virtuosa, nondum bene habituata: quia huiusmodi fortes tentationes illius tẽporis nõ sustinebunt.

De inspirationibus spirituum malignorum & quibus modis cogitationes humanas incendunt.

Cap. IV.

QVartæ sunt diabolicæ. Sunt enim dæmones spiritus impuri, humani generis inimici, mente irrationales, in nequitia subtiles, nocendi cupidi, per superbiam tumidi, semper in fraude noui, immutant sensus, inquinant affectus, vigilantes turbãt, dormientes per somnia inquietant, morbos inferunt, tempestates concitant, in lucis angelos se transformant, semper infernum suum secum portant, in idolis sibi diuinum cultum vsurpant, super bonos dominari appetunt, magicæ artes per eos fiunt, bonis ad exercitium dantur, tandémque semper fini hominis insidiantur. Sed vt ad diabolicas inspirationes deueniamus, notandum est, secundum Alex. de Alex. quod propriè diabolus nequaquam immittit cogitationes malas in ipsam mentem, quia cogitatio est voluntaria mentis inclinatio, quod quidem solius liberi arbitrij est. Quadrupliciter tamen humanas cogitationes ad malum incendere potest. Primo per imaginis oblationem, secundo per insensibilem allocutionem, tertio per suiipsius applicationem, quarto per extrinsecam operationem. Primo inquam per imaginis oblationem. Nam, secundũ Aug. diabolus repræsentat similitudines modo prospero-

Quot modis Diabolus suggerit malas cogitationes.

rum, modo aduersorum, ex qua repræsentatione anima secundum partem imaginatiuam negociatur, & per consequens inclinat ipsam intellectiuam vel disponit ad inclinationem. Et Gregor. iterum ait: diabolus modo cupidis prospera; modo timidis aduersa ingerit, vt magis afficiat. Aduertendum est tamen, quòd licet diabolus non sit propriè immissor cogitationum malarum, sicut prædictum est: immittere tamen dicitur duobus modis. Primo modo immittere est disponere ad hoc quod fiat, iuxta illud Prophetæ, *Immissiones per Angelos malos.* Secundo modo immittere est facere: secundum ergo, quòd immittere est disponere, quasi ab extrinseco secundum hunc modum reperiuntur Sancti, qui dicunt, quòd diabolus immittit cogitationes. Offert enim animæ similitudinem, in ipsa verò anima est, quòd prosequatur, vel fugiat ipsum oblatum. Non autem dicitur immissor cogitationum, id est, factor. Quod enim sint cogitationes malæ, in quantum malæ, est ab ipso homine. Quod autem sint cogitationes bonæ, est tantùm ab ipso Deo. Secundo per insensibilem allocutionem, quasi insensibiliter loquitur humanæ menti aduersarius noster: vnde Gregor. in Moralibus. Quis spiritus sit, qui loquitur, ipsa suggestio declarabit. Semper enim spiritus carnalis mollia, spiritus mundi vana, spiritus malitiæ semper amara loquitur. Ex quo patet, quòd illius insensibilis locutio est eius circumuentiua suggestio, qua decipere multiformiter animam quærit. Tertio per suiipsius applicationem. Facile enim est spiritibus malignis in imaginationibus eorum, qui eis eatenus appropinquant, pingere signa, vel imagines rerum, quasi illi voluerint apparere. Si enim res corporales, & quæ extra nos sunt per corporeos sensus nobis appropinquantes, tam facilè pingunt in sensibus nostris, & etiam animabus imagines suas: quid mirum si maligni spiritus, qui formis pleni sunt, iuxta Philosophum qui ait, quòd omnis intelligentia plena est formis: Si inquàm cum animabus nostris coniunguntur, pingunt, vel cum eis, vel in imaginationibus nostris, & fulgere in eis faciunt rerum similitudines, quas noluerint, prout à creatore omnipotentissimo permittuntur. Sicut enim in cribro multa foramina sunt, ita diabolus cum multiformis sit, se homini applicando, mille modos tentandi habet: quia quot sunt vitia, tot vtitur modis variis ad tentandum. Vnde secundum August. Diabolus plenus est incentiuis vitiorum, ideo toto conamine se applicando nititur animas suis incendiis inflammare. Et sicut Alexan. vbi supra, ait. Incentiua eius dicuntur motiua ad cogitãdum malum, quæ per quandam originem sunt in ipsis dæmonibus, qui malis cogitationibus, & affectionibus pleni sunt, & intendunt in aliis similia generare. Dicitur autem plenus, quia omnia genera suggestionum penes ipsum originem habent: & plenus malitia etiã est in se, quia nullus deterior est. Non tamen habet sufficientem potestatem, & efficacem incendendi omne humanum cor. Sicut nõ omnis materia igni obediens est, sic nec omne liberum arbitrium hominum sequitur diaboli incẽdium. Proinde Ioan. Damasc. ait, quòd potens est diabolus immissiones facere nobis, aut eas suscipere, vel non suscipere, sicut libet. Quarto per extrinsecam operationem hoc fit, quando extrinsecus visibiliter nobis malum ab eis suggeritur aliquo signo, vt ille cui fit ad consensum peccati declinet. Vnde Aug. lib. 83. qq. inquit de diabolo ipso tentante. Serpit hoc malum per omnes aditus sensibiles, dat sese figuris, accommodat coloribus, odoribus se subiicit, infundit saporibus. Quod quidẽ nihil aliud est, quàm ex his illicitam delectationem in animo prouocare. Greg. quoque super illud. Iob. 18. *Abscondita est in terra pedica eius,* inquit, Intuetur inimicus humani generis vniuscuiusque mores, cui vitio sint propinqui, & illa apponit ante faciem, scilicet corporis seu mentis, ad quæ cognoscit facilius inclinari, vt blandis

Psalm.

Cogitatio mala in quantum talis est ab ipso homine.

Diabolus varijs tentandi modis vtitur.

Incentiua diaboli quæ.

Tentat diabolus sed liberum est nobis tentationes eius non admittere. August.

Astutia diaboli in tentando.

blandis ac lætis moribus luxuriam, vel vanam gloriam: asperis autem mentibus iram, superbiam, vel crudelitatem proponit. Et generaliter dicit ibi decipulam deceptionis inseri, vbi viam propinquæ cogitationis inuenerit. Proinde Alexander de Ales, in 2. quæst. 36. inquit: Præsumitur autem, quod isti colores sophistici, qui in faciebus mulierum tanto studio apponuntur, aut etiam in capillis, instinctu diaboli fiant. Similiter istę sophisticationes odorum, & constitutiones saporum, quæ veniunt ex maiori studio, quam sit necesse, non propter humanam necessitatem, sed ad prouocandum voluptatem. Similiter contingit in istis ioculationibus virorum, vel mulierũ, in melodiis etiã ad luxuriam prouocantibus, vel lasciuiam. Insuper fictutis vestium, & frequentibus balneationibus, vbi non requirit necessitas, sed magis expetit voluptas. Similiter in cantilenis mulierum ad luxuriam prouocantibus, vel lasciuiam, choreis & huiusmodi. Et sic per omnes corporis sensus allicit animã ad peccandum. Incensor etiam est diabolus malarum cogitationũ, licet earum non sit auctor, Vnde Oseæ 7. *Omnes adulterantes quasi clibanus succensus à coquente.* Per clibanum quippe cor humanum significatur. Sicut enim coquens succẽdit ignem in clibano, sic diabolus igne concupiscentiæ in corde humano. Est insuper aduertendum, quod in anima est liberum arbitrium, intelligentia & voluntas. Vnde iuxta hæc tria, secundum Alexand. de Ales, vbi supra, est differentia inter diaboli tentationem, consilium & suggestionem. Nam tentatio est liberi arbitrij, consilium vero ipsius rationis, vel intelligentiæ: suggestio vero respectu voluntatis. Sicut enim Spiritus sanctus suggerit bona humanæ voluntati, vt Ioan. 14. patet: sic spiritus malignus suggerit mala ipsi voluntati: & sic patet differentia earundẽ. Insuper secundum eum est differentia in tentatione ex parte eorum, qui tentantur à diabolo. Nam mali offerunt se, & vadunt ad diabolum, vt ab eo tententur: Ad bonos vero vadit diabolus, vt eos tentet, eo quòd se non offerunt tẽtationi illius, sicut faciunt criminosi. Aduertendum est etiam, quòd quatuor modis tentando decipere potest animas aduersarius noster. Primo suadendo bonum, secundo suadendo malum, tertio dissuadendo bonum, quarto dissuadendo malum. Primo enim decipit suadendo bonum, & hoc propter malum: vt cum instabili homini suadet religionis ingressum, vt postmodum in apostasiam ruat. Secundo suadendo malum sub specie boni: vt peiurare ex charitate pro rebus alterius conseruandis. Tertio dissuadendo bonum, tanquàm perniciosum vt cum probo viro dissuadet religionis ingressum, ne de hoc postea pœniteat, & egrediens in populo confundatur: vel cum alicui dissuadet eleemosynam, vel orationem, ne in vanam gloriam ruat. Quarto dissuadendo malum, vt inducat ad peius: vt cum dissuadet intemperantiam in victu, & somno, vt inducat in indiscretam abstinentiã: quod quidem est peius, cum sit status multis periculis plenus. Tria prima inspirationum genera perfecta sunt, & semper adimplenda mente & opere in delectationibus, & pœnis. Quandoque etiam quartum inspirationum genus, quando eius inspirationes tenent naturam alicuius primarum trium, etiam mente & opere adimpleri potest.

Colores sophistici capillorum instinctu diaboli fiant.

Osee.7.

Ioan.14.

Diuersus tentandi modus.

Quatuor modis potest diabolus tentando decipere animas.

Quòd quandoque à propria hominis malitia inspirationes malæ originem habent.

Cap. V.

QVintæ sunt à propria malitia, & habituata, & naturata iniquitate. Vnde August. lib. de Ecclesiasticis dogmatibus ait: Non omnes cogitationes nostræ malæ semper diaboli instinctu excitantur, sed aliquoties ex arbitrij nostri motu emergunt. Et secundum Alexandrum vbi supra, Potestatem à seipso habet homo, etiam si non tentetur cadere in culpam. Sed casus in peccatum ex cogitationibus malis originem habet, & sic malæ cogitationes à propria malitia quandóque originem sumunt. Insuper Marci 7. cap. Dominus ait. *Abintus enim de corde hominum mala cogitationes procedunt*, vbi Beda inquit: Arguuntur ex hac sententia, qui cogitationes à diabolo immitti putant, non ex propria nasci voluntate. Idem quoque Matth. 15. c. Dominus ait, *De corde enim exeunt cogitationes malæ*, id est, ex malo affectu motæ, & ad malè agendum etiam ordinatæ. In libris quoque sanctorum Patrum sancta Sincletice ait. Sicut nauis aliquando mole fluctuum exterius opprimitur, & aliquando pondere suo crescente mergitur: sic & nos aliquando dæmonum nequitia, aliquãdo iniquitate propria peccamus. Vnde de pœnit. dist. 5. §. 1. Augustin. ait. Sunt qui non solum non vincuntur, sed vltro se peccato offerunt: nec expectant tentationem, sed præueniunt voluntatem. Et Oseæ 2. cap. ait. *Sequetur amatores suos, & non apprehendet eos, & quæret eos, & non inueniet.* Et Isaiæ 50. cap. iterum ait. *Misisti legatos tuos procul*, id est, cogitationes, & affectiones malas, *& humiliata es vsque ad inferos in multitudine viæ tuæ laborasti, non dixisti quiescam.* Hi sunt, de quibus Prou. 2. c. scriptum est: *Lætantur, cum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis, quorum via peruersa, & infames gressus eorum.* Porro huiusmodi sunt de quibus diabolus securatus in eis laborare non curat, & de quibus quoque summus animarum medicus, & Saluator, vt sic dicam, desperat. Vnde per Prophetam ait: *Dimisit eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis.* In peccatis nouis, quæ inueniunt euntes de peccato in peccatum proficient. A quo malo profectu reuocat Dominus Isaiæ 1. c. dicens. *Quiescite agere peruerse, discite benefacere.* Hi sunt similes amato, & inquieto mari, quod licet ventis, quandoque non agitetur: tamen propter fluxum, atque refluxum nunquàm quiescit. Et de talibus Isaiæ 57. cap. ait: *Impij, quasi mare feruens, quod quiescere non potest.* Aduertendum est tamen, quòd quartum & hoc quintum inspirationum genus clarius cognoscuntur per priuationem conditionum, quæ requiruntur in tribus primis, & nunquam pro acquirenda salute exaudiri debent: quia ad fallendum sunt, non ad saluandum.

Cogitationes mala à propria voluntate.

Marc.7.

Matth.15.

Osee.2.

Isa.50.

Prou.1.

Psal.

Isa.1.

Isa.57.

Quomodo aliquando inspirationes ex aliqua temporali necessitate in anima oriuntur.

Cap. VI.

SExtæ vero originem habent ex temporali necessitate in se, seu in altero absque aliquo spirituali motiuo, nihil tamen credendo offendere Deum. In se quidem, sicut contingit ei, qui in lutum cecidit, statim ei cogitatio resurgendi in mentem venit. Ieiunanti intensior appetitus, famescenti cogitatio comedendi, frigescenti cogitatio calefaciendi, fesso & lasso cogitatio quiescendi, & sic de similibus. In altero vero, sicut cum absque aliquo Dei respectu contingit patri, & matri cogitatio lactandi, seu alendi paruulum, rustico pascendi, seu potandi iumentum, agricolæ colendi vineam, hortulano agrum, & sic de similibus: quæ inspirationes ex quadam necessitate originem videntur habere.

Inspirationes ex necessitate.

Quòd quandoque inspirationes ortum habent ex conuenientia temporali.

Cap. VII.

SEptimæ autẽ oriuntur à conueniẽtia, seu condecentia tẽporali in se, aut in proximo, absque merito glorię, aut pœnæ. In se quidẽ: vt cũ oritur cogitatio in exercitio, & labore vti vilioribus indumentis, in luto grossioribus calceamentis. In proximo: vt cum in mente cogitatio oritur respondere interrogationibus, in

Inspirationes ex condecentia temporali.

via

via cedere obuiantibus, non obmutescere salutantibus, & sic de consimilibus, quæ ex quadam consuetudine communiter fiunt, & conuenientia esse videntur.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De impossibilitate, seu difficultate discretionis, quæ in his generibus inspirationum cadit.

SEcundo consideremus inspirationum occultationẽ. Miro quidem modo, atque occulto diuina sapientia dispensante prædicta septem inspirationum genera in animam inspirantur, ita vt in aliquibus earum impossibile sit discretionem habere, immo de necessitate triplex ignorantia concurrere habet, quæ omnino excusabilis est, cum euitari non possit.

Quòd impossibile est de aliquibus inspirationibus discretionem habere.

CAP. I.

PRima ignorantia concurrit circa prima tria inspirationum genera, quæ sunt diuinæ, angelicæ, & à propria virtute meritorię in salutem. Quarum nulla ab altera secerni, aut cognosci potest, ac per consequens talis ignorantia inexcusabilis omnino esse non potest. Prædictis etiam tribus, quandoque se sociat generatio quarta, videlicet illa, quæ ex diabolo ortum habet: quia contingere potest, quòd nec à prædictis tribus secerni valet. Nam diuina inspiratio, quandoque angelica, vel à virtute propria apparebit: angelica quoque à propria virtute, seu diuina inspiratio videbitur iudicanda. Quæ etiã ex virtute originẽ habet, videbitur angelica, vel diuina. Diabolica quoque existimabitur à virtute, aut ab Angelo, vel diuina. Proinde 2. Corinth. 11. c. Apostolus ait, *Ipse enim Sathanas transfigurat se in Angelum lucis.* Ratio huius ignorantiæ triplex est. Primo, quia præfata quatuor inspirationum genera circa principium inspirando tenent eundẽ modũ, eo quòd omnia eisdem modis bonum in mentẽ spirant. Secundo circa medium in actibus, & in operibus tenent eundem modum, eo quòd omnia eisdem modis ad opera virtuosa auxilium præstant. Tertio, quia circa terminum, seu finem seruant etiam eundem modũ eo quòd omnia ad finem beatitudinis animas iuuãt, & ad gloriã summi Dei. Sed mirum quippe videtur, quomodo fieri possit, quòd mens humana sequendo diabolica incitamenta non ruat in culpam. Neque minor admiratio est, quòd in culpam debeat dici labi, qui inspirationem, seu tentationem diaboli imitatur, quando impossibile est, quòd præfata à tribus primis inspirationibus discernatur. Ad quod dicendum, quòd si secundum quòd prædictæ tres rationes ostendunt, inspiratio dæmonis eundem obseruat modum cum primis tribus, videlicet bonum inspirando, & bonum operando, atque in idem obiectum optimum terminando sc. ad gloriam Dei, & animarum salutem: Nulla relinquitur ratio, quare anima meritum boni operis perdat, aut perdere debeat, cum inspirationem præfatam sancta intentione sequatur. Nec tunc inspiratio diaboli æstimetur, nec æstimari, aut cognosci possit, cũ ad impossibile nullus omnino sit obligatus. Raro tamen cõtingit hoc, & præter, immo contra dæmonis intentionem, cum ille ex sui malitia semper animæ aduersetur. Nec vnquàm ad bonum inspirat, nisi finali intentione fallendi: vt scilicet sub specie boni bonum incœptum in malum exitum terminetur.

Triplex ignorantia concurrit circa inspirationes.

2. Cor. 11.

Triplex ignorantia ratio.

Diabolus semper animæ aduersatiuus.

Quòd non est possibile in aliquibus malis inspirationibus, à quo inspirentur discretionẽ habere.

CAP. II.

SEcunda ignorantia circa duas penultimas inspirationes concurrit, id est, circa illam, quæ est à diabolo atque circa eam, quæ à propria malitia ortum habet: quarum quælibet ab altera minimè discerni potest. Rationes autem prædictorum similes sunt his, quæ in præcedenti capitulo dictæ sunt, videlicet primo, quia obseruant eundem modum in ipsam mentem inspirando: secundo, quia tenent eundem modum in actibus operando: tertio, quia habent eundem modum in obiectis terminando.

Secũda ignorantia.

Quòd difficile est iudicium discretum habere in aliquibus inspirationibus, vnde originem sumant.

CAP. III.

TErtia ignorantia concurrit circa duas vltimas inspirationes, hoc est circa illam, quæ oritur ex temporali necessitate: & circa eam, quæ venit ex conuenientia, seu condecentia temporali, harum quidem differentiam intelligere non quidem omnino impossibile est, sed difficile, cum ipsa necessitas, quandoque conuenientia videatur & è conuerso. Sed quia hæc duo vltima inspirationum genera perfectum, seu imperfectam naturam non habent: propterea de eis breuiter transeundum est, cum ex illis nec formidabile damnum, nec appreciabile bonum subsequi possit.

Tertia ignorantia.

ARTICVLVS TERTIVS.

De vniuersalibus operibus malis, & bonis, tripliciter distinctis, & diuersimodè inspiratis.

TErtio consideremus inspirationum operationem. Circa quod aduertendum est, quòd omnia opera quæ actiuè & passiuè, voluntariè, ex inspiratione bona, vel mala homines operantur, ad triplicem distinctionem reduci possunt. Nam quædam sunt opera, quæ delectant; quædam, quæ cruciant; quædam vero, quæ delectant & cruciant.

De triplici differentia delectabilium operum inspiratorum, quæ possunt esse vitiosa & virtuosa.

CAP. I.

PRimo quidem quædam sunt opera, quæ inspirata delectant virtuosè, & vitiosè. Quædam delectant animam, quædam delectant corpus, quædam vero delectant animam & corpus. Primo sunt quædam opera inspirata, quæ delectant animam diligendo creaturas vitiosè, vel virtuosè. Primo vitiosè, & hoc prohibet Dominus, Ioan. 2. clamans: *Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt.* Et Matth. 10. iterum Dominus ait: *Qui amat patrem, aut matrem plusquàm me, non est me dignus: & qui amat filium, aut filiam super me, non est me dignus.* Secundo autem virtuosè: vt cum quis diligit creaturas propter illum, qui fecit eas, & est ad illas affectio ordinata: vnde Deuter. 33. mysticè scriptum est: *Benedictus in filiis Aser, sit placens fratribus suis, tingat in oleo pedem suum: ferrum & æs calceamentum eius.* Aser enim diuitiæ, seu beatitudo interpretatur, & significat diuitem, qui non inordinatè afficitur ad temporalia bona, sed eá diligit in Deum, & propter Deum: Hic benedicitur in filiis suis, quos inordinatè non amat: placet fratribus suis propter amorosã, & dulcẽ conuersationem cum ipsis: tingit in oleo pedem suum, quia affectus eius est deuotus ad Deum, quod in oleo denotatur: firmus quoad seipsum, quod indicatur in ferro: clamorosus per famam, & exemplum bonum ad proximum, quod in ære sonante significatur. Secundo sunt quædam opera inspirata, quæ delectant corpus, sc. cum quis delectatur exercendo corporales sensus in delectabilibus obiectis eorum vitiosè, vel virtuosè. Primo vitiosè, & de talibus Amos 6. scriptum est, *Væ qui opulenti estis in Sion*: & sequitur:

Quæ sunt opera, quæ delectant animam.

Ioan. 2.

Matth. 10.

Deut. 33.

Aser quid mysticè designat.

Amos. 6.

Qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris, qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti, qui canitis ad vocem psalterij: sicut Dauid, putauerunt se habere vasa cantici, bibentes in phialis vinum, & optimo vnguento delibuti: & nihil compatiebantur super contritione Ioseph. In quibus verbis perspicaciter intuenti denotantur omnes corporis sensus criminaliter delectari. Secundò virtuosè, & de hoc Propheta ad Dominum ait, *Delectasti me Domine in factura tua*. Non enim ait, factura delectauit me: sed tu me delectasti, id est, delectare fecisti in factura tua: facturæ quidem Dei delectant malos, sed Deus delectat iustos in facturis suis. Et subdit, *Et in operibus manuum tuarum exultabo*. Idem hic opera nominat, quod ante facturam vocat. Tertio sunt quædam opera, quæ delectant animam & corpus: sicut quando in delectabilibus obiectis sensus hominis exercentur. Vnde humana voluntas merito hilarescit: & hoc etiam vitiosè, vel virtuosè. Primo vitiosè: vnde Iob. 21. de talibus ait: *Exultant lusibus, tenent tympanum, & citharam: & gaudent ad sonitum organi: ducunt in bonis dies suos*, id est in bonis temporalium, in prosperitate, & delectatione mundana: *& in puncto ad inferna descendunt*. Secundo virtuosè, scilicet contemplando in bonis creatoris bonitatem, & dulcedinem creatoris, iuxta Apostoli documentum, qui Rom. 1. c. ait: *Inuisibilia enim Dei à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus eius, & diuinitas*.

Psal.

Quæ sunt opera, quæ delectant corpus, & animam.

Iob. 21.

Rom. 1.

De triplici differentia laboriosorum operum inspiratorum, quæ insuper possunt esse vitiosa, & virtuosa.

Cap. II.

Quæ sunt opera, quæ cruciant corpus, & quæ cruciant animã.

SEcundo vero sunt opera quædam, quæ inspirata cruciant etiam vitiose, vel virtuosè. Harum quædam cruciant animam, quædam cruciant corpus, quædam vero cruciant animam & corpus. Primo enim sunt quædam opera inspirata, quæ cruciant, scilicet ex proximorum afflictione: & hoc vitiosè, vel virtuosè. Primo vitiosè; vt cum homo compatitur, & affligitur propter hominem, quem vitiose & carnaliter amat. Vnde Hugo de Sancto Victore: Compassio quidem ex vitio est, quando affectus illic reprehensibili dolore tangitur, vbi illicito prius amore tenebatur. Secundo virtuosè: & de hoc etiam Hugo ait: Compassio ex virtute est, quando propter Deum alienis doloribus compatimur cum scilicet iustitiam proximi, vel innocentiam affligi videmus. Et iterum Greg. 7. lib. Moral. ait: Tanto quisque perfectus est, quanto perfectius sentit dolores alienos. Et de hoc Heb. 10. Apostolus ait: commendans quosdam, *Vinctis compassi estis*. Secundo vero sunt quædam opera inspirata, quæ cruciant corpus, scilicet in seruitiis proximorum. Et hoc vitiosè. Primo vitiosè, sicut contingit stipendiariis, & famulis dominorum, & impiis partialibus, qui dicere possunt quilibet Domino suo Propheticum illud: *Propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis*. Secundo virtuosè, sicut est obedire, & seruire propter Deum præceptis prælatorum, & dominorum. Quod de Ecclesiasticis præcepit Apostolus 13. cap. ad Hebræos dicens: *Obedite præpositis vestris*, atque de temporalibus Dominis ponderabile verbum ad Ephes. 6. iterum ait. *Serui obedite Dominis vestris carnalibus cum timore, & tremore in simplicitate cordis vestri, sicut Christo non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes: sed vt serui Christi facientes voluntatem Dei ex animo cum bona voluntate, sicut Domino, & non hominibus*. Tertio quoque sunt quædã opera inspirata, quæ cruciant animam & corpus: videlicet, quando exercentur sensus in afflictiua obiecta: vnde voluntas hominis cruciatur vitiosè, vel virtuosè. Primò vitiosè vt cum in bellis, &

Ad Hebr. 10.

Hebr. 13.

Ephes. 6.

inimicitiis homines anima & corpore elaborãt, vt noceant aduersariis suis. In huius mysterium, Gen. 49. scriptũ est, *Simeon & Leui vasa iniquitatis*. Simeon audiens mœrorem, Leui vero additus interpretatur. Et merito significant adinuicẽ inimicantes: quia ex vno latere auditur mœror, ex altero quoque super mœrorem additur dolor. Et sequitur, *maledictus furor eorum, quia pertinax: & indignatio eorum, quia dura*. Quæ omnia indicant, & clamant animæ, & corporis cruciatus. Secundo virtuosè, sicut sæpe contingit in seruiendo grauiter infirmantibus, quia graue est in anima ex compassione: & graue est in corpore ex laboriosa occupatione. Proinde Ecclesiastici 7. cap. scriptum est: *Non te pigeat visitare infirmum: ex hoc enim in dilectione firmaberis*. Et vt laboriosi huiusmodi seruitij meritum maximum Dominus manifestet, Matth. 25. scribitur, quod talibus dando gloriam dicturus est: *Infirmus eram, & visitastis me*. Similiter de aliis laboriosis operibus misericordiæ dici potest.

Quæ sunt opera, quæ cruciant animam, & corpus.

Genes. 49.

Simeon & Leui quid denotant.

Ecclesi. 7.

Matth. 25.

De triplici differentia laboriosorum, & delectabilium operum inspiratorum, quæ etiam possunt esse vitiosa, & virtuosa.

Cap. III.

Opera, quæ cruciant, & delectant hominem.

TErtio insuper sunt quædam opera inspirata, quæ hominem simul delectant & cruciant: & hoc vitiosè, vel virtuosè. Nam quædam delectant animam, & affligunt corpus, quædam delectant corpus, & cruciant animam, quædam delectant, & cruciant vario respectu. Primo enim quædam sunt opera inspirata, quę delectant animam, & affligunt corpus vitiosè, & virtuosè. Primo vitiosè: Nam ex ioco & solatio absque calceamentis, & vestimentis ire per niues, seu ludere niue, delectat mentem, & cruciat corpus vitiosè. Vnde de talibus ludis Tobiæ 3. c. dicitur: *Nunquam cũ ludentibus me miscui: neque cum his, qui in leuitate ambulant participem me præbui*. Secundo virtuosè: vt ire per niues absque calceamentis, vt à concupiscentiis frigescat corpus, & fit ex diuino amore, atque ex pudicitiæ zelo, sicut fecit Beatus Pater noster Franciscus, & delectat animam, & cruciat corpus, & virtuosè. Quod tanquam opus perfectionis suasit Apostolus Colossen. 3. cap. dicens: *Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram*. Secundo sunt quædam opera inspirata, quæ delectant corpus, cruciant animã, & vitiosè, & virtuosè. Primo vitiosè: vt cũ vxor pudica, & casta desiderat castitatẽ seruare, & ad debitum reddẽdum cogitur à viro suo: reddendo debitũ profecto delectantur in corpore, vitium est, & communiter in talibus veniale. Secundo autem virtuosè: quia dum debitum reddit, in anima cruciatur, & voluntariè, atque virtuosè delectatione se priuat, sequens consilium Beati Petri, qui in prima canonica secundæ cap. 2. ait: *Charissimi, obsecro vos, tanquam aduenas, & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam*. Secundo quoque sunt quædam opera inspirata, quæ cruciant, & delectant vario respectu: verbi gratia: Quidam discretus pater, qui videt dilectum filium suum intrasse religionem sanctam vitiosè & virtuosè, gaudet & dolet. Primo dolet vitiosè, quia sensualiter amiserit filium suum. Secundo etiam vitiosè dolet, dum timet ne non sit sanctus religiosus. Item vitiosè gaudet. Primo dum sperat filium ad magnam ascendere famã, vel prælaturam: atque exinde domum, & familiam suam exaltari, atque ditari. Secundo virtuosè gaudet, dum in beata vita sperat filium suum ex virtutibus eius magnam gloriam adipisci. Ex prædictis patet inspirationum septuplex distinctio, varia occultationis actio, atque diuersimoda earum operatio. Ad quarum vltimam discretionem animas nostras præparemus pro

Tob. 3.

Colos. 3.

Quæ delectãt corpus, & cruciant animam.

1. Petr. 2.

Quæ cruciãt & delectant vario respectu.

sequenti

ſequenti ſermone orantes, vt illuminator humilium Dominus Ieſus Chriſtus nos illuminet ad veram inſpirationum diſcretionem, qui cum Patre, & Spiritu ſancto fons eſt luminum, & omnis diſcretionis hic per gratiam, & in futuro per gloriam, quam nobis largiri dignetur per infinita ſæcula ſæculorum, Amen.

SYNOPSIS

Eorum quæ præcipuè continentur in hoc Sermone.

Hic ſermo, qui eſt de inſpirationum diſcretione, continet tres articulos, quorum vnuſquiſque quatuor continet capita.

Articuli primi, qui eſt de quatuor regulis diſcretionis inſpirationum, quæ ad laborem inducunt,

Cap. 1. Prima regula diſcretionis inſpirationum bonarum contra delicioſos.

Cap. 2. Secunda diſcretionis regula contra eos qui corpus ſuum immoderata rigiditate caſtigant.

Cap. 3. Tertia regula bonæ inſpirationis eſt contra eos qui animæ ſuæ imponunt importabile onus.

Cap. 4. Quarta bonæ inſpirationis regula ponitur contra eos qui erga virtutum labores irrationabilia aliqua operantur.

Articuli ſecundi, De ſecundis quatuor regulis diſcretionis inſpirationum quæ ad delectationem inducunt,

Cap. 1. Quinta regula diſcretionis inſpirationis bonæ, quando naturalis delectatio ibi rata acceptari debet.

Cap. 2. Sexta regula diſcretionis inſpirationum eſt quando inſpiratur ſola delectatio ſpiritualis.

Cap. 3. Septima regula diſcretionis inſpirationum bonarum eſt, quando ex ſpirituali delectatione plus anima humiliatur.

Cap. 4. Octaua regula diſcretionis bonarum inſpirationum eſt, quando anima ex ſpiritualibus delectationibus amplius in fide & moribus illuſtratur.

Articuli tertij, De vltimis quatuor regulis diſcretionis inſpirationum quæ inducunt ad laborem & delectationem,

Cap. 1. Nona regula diſcretionis inſpirationum quomodo abſque occaſione ſcandali animarum illuminatarum inſpirationes ſuſcipiendæ ſunt, vbi de triplici ſcandalo diſputatur.

Cap. 2. Decima regula diſcretionis eſt, quando in opere concurrit aliqua delectatio ſpiritualis.

Cap. 3. Vndecima regula diſcretionis eſt de bono opere præponendo vel poſtponendo.

Cap. 4. Duodecima regula, in rebus arduis atque dubiis quid agendum ſit.

De inſpirationum diſcretione.

Sermo II.

Pſal. 84. AVDIAM *quid loquatur in me Dominus Deus.* Pſalm 84. Eruditiua ſunt profecto verba Spiritus ſancti in ſcripturis ſanctis: Et ad diſcretionem ſpiritualium interiorem illuminantia ſenſum, cum illuminent intellectum ad cognitionem boni & mali, Pſalm. iuxta Propheticum illud, *Declaratio ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis:* atque inflamment affectum ad odium mali, & boni dilectionem, vt ſolùm in animo fulgeat, & id ametur, quod veritatis diſcretio dictat. Proinde in fine quinti capi- Hebr. 5. tuli ad Hebræos Apoſtolus ait talibus: *Perfectorum autem eſt ſolidus cibus eorum, qui pro ipſa conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni, & mali.* Ait enim *perfectorum autem*, ſcilicet ſenſu & opere, quæ in perfectionibus mentis, & corporis iam ſunt experti: *eſt ſolidus cibus*, id eſt perfecta, & ſolida doctrina eorum, qui pro ipſa conſuetudine, ſcilicet ſtudij, lectionis, orationis, meditationis, & ſpiritualis exercitationis. Exercitatos non tantum naturaliter acutos habent ſenſus, ſcilicet quinque ſpirituales. Sic Luc. vlt. de talibus ſcriptum eſt. *Tunc aperuit* Luc. vlt. *illis ſenſum, vt intelligerent ſcripturas.* Exercitatos inquam ad diſcretionem boni, & mali. Quod quidem fit per ſcientiæ donum, ſicut ſupra ſermone 1. artic. 1. cap. 3. declaratum eſt. Felix profectò anima, cuius vita perfecta doctrina ſolida, exercitatio multa, atque diſcretio fructuoſa. Talis quippe anima propter ſpiritualium inſpirationum diſcretionem dicere poteſt propoſitum verbum, *Audiam quid loquatur in me*, non diabolus, non mundus, non caro: ſed *Dominus Deus*, id eſt, exaudiam quicquid in mentem meam inſpirabit ipſe Dominus Deus, qui eſt origo cunctorum bonorum. Quia, vt teſtatur Iacob. 1. Iacob. 1. cap. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum, deſurſum eſt*, quaſi dicat: Omne nobile donum, ſicut eſt diſcretio inſpirationum, & ſimilia ſunt à Deo. Et licet quandoque aliunde veniant inſpirationes bonæ: tamen principaliter à Deo originem habent, ſicut in præcedenti ſermone, artic. 1. & cap. 1. dictum eſt. Proinde poteſt poni aliud thema, ſcilicet illud Pſalm. 142. *Doce me facere voluntatem tuam, quia* Pſal. 142. *Deus meus es tu.* Vt igitur perueniamus aliqualiter ad inſpirationum diſcretionem, & voluntatis Dei cognitionem: notandum eſt, quòd omnes inſpirationes, quæ perfectè debent exaudiri, tripliciter diſtingui poſſunt. Nam quædam ſunt, quæ cruciant: quædam quæ delectant: quædam verò, quæ cruciant, & delectant. *Vnde bonæ inſpirationes emanant.*

ARTICVLVS PRIMVS.

De quatuor regulis diſcretionis inſpirationum, quæ ad laborem inducunt.

PRimo enim ſunt quædam inſpirationes ſanctæ, quæ cruciant, eo quòd ad opera laborioſa, & virtuoſa inducant. Et de his quatuor regulæ diſcretionis ſtatuendæ ſunt, per quas luminoſa, & vera diſcretio haberi poſſit, vtrum inſpirationes inſpiratæ ex neceſſitate adimplendæ ſint.

Prima regula diſcretionis inſpirationum bonarum contra delicioſos.

CAP. I.

PRima regula diſcretionis hæc eſt. Semper inſpiratio illa exaudienda eſt, quæ ex ſui natura ad cruciatum, ſeu ad laborem inuitat, non habito reſpectu ad vtile, vel delectabile temporale in ſe, vel in altero naturaliter, vel ſenſualiter, aut criminaliter ab eo dilecto. Prænotandum eſt autem in regula iſta, quòd per cruciatum, vel crucem, ſeu laborem, & ſimilia, in præſenti tractatu ſemper intelligimus rem laborioſam, virtutis amore portatam: vt quemadmodum longitudo erectæ crucis tranſuerſum eius ſuſtentat, ſic quoque amor in virtute laborem portat. Vnde & Ambroſius ſuper *Beati immaculati*, inquit: Nulla ſine labore virtus, quia labor proceſſus eſt virtutis. Aduertendum eſt autem, quod in hac regula tres ponuntur conditiones, quas debet in ſe habere inſpiratio ſancta, antequam exaudiatur, & opere impleatur. Prima enim conditio eſt, quod inſpiratio inducat ad laborem & pœnam. Ratio huius eſt: quia cum ex originali culpa ſemper proni ſimus ad voluptuoſas delectationes carnis, & concupiſcibilia mundi: ideo condecens eſt, vt per ea, quæ carnis delectationibus opponuntur, ſancta inſpiratio fiat. Nam quælibet inſpiratio bona primo menti, ſiue ſpiritui communicatur, vt inde refundatur in corpus: aut è contra omnes tentationes iniquæ ad ſpiritum per regiones carnis tranſitum habent. Sed cum

Qua inſpiratio exaudienda eſt.

Inſpirationis ſancta quæ conditiones.

Prima conditio.

cum caro nostra infecta fomentum concupiscentiæ, & omnium malorum sit: necesse est vt bonis, quæ in anima inspirantur continuè aduersetur: hinc labor, & crux in virtute, quæ circa difficile est, originem habent. Et hæc est illa indefessa pugna & lucta, de qua Apostolus ad Galat. 5. cap. ait: *Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem*, hæc enim sibi inuicem aduersantur. Ait enim: caro, id est sensualitas, concupiscit aduersus spiritum, id est, aduersus rationem. Dicitur autem caro concupiscere, quia secundum carnem id anima operatur, iuxta illud Rom. 7. c. *video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.* Et spiritus à Deo adiutus aduersus carnem: hæc enim sibi inuicem aduersantur. Et merito. Nam spiritus est natione cœlestis, caro vero terrestris. Et dum vnumquodque ad suam patriam tendit, vehemens fit pugna, & lucta. Proinde ad difficilia inducit inspiratio sancta In huius mysterium Genes. 3. cap. scriptum est, quod *eiecit Dominus Adam, & Euam de paradiso voluptatis; & collocauit ante paradisum Cherubin, & flammeum gladium, atque versatilem ad custodiendam viam ligni vitæ.* Cherubin quidē interpretatur sciētiæ plenitudo, quod pertinet ad cognitionem, Gladius sunt temporales pœnæ, qui tunc flammeus est, cum pœnæ pro virtutibus feruenter, & ardenter suscipiuntur: sed etiam versatilis dictus est, quod pertinent ad operationem prudentis, & discreti laboris: Vt mysticè innuatur, quòd per labores, & pœnas intellectualiter, & feruenter assumptas ad vitam, vel viam redimus gloriæ sempiternæ: sicut etiam de Domino, Lucæ 24. cap. scriptum est. *Oportuit pati Christum, & sic intrare in gloriam suam:* hinc quoque est, quòd Dominus caput nostrum de cœlo descendens, & ad cœlum animas, tanquàm membra sua per inspirationes attrahere volens, Matthæi 16. ait *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* In quibus sacratissimis verbis ostendit Euangelista quatuor inspirationum sanctarum, videlicet primo ostium, secundo fundamentum, tertio adiutorium, quarto terminum. Primo ostendit inspirationum ostium, quod est desiderium suæ sanctæ sequelæ, ait enim: *Si quis vult venire post me*, scilicet per affectum interiorem, per imitationem exteriorem ad patriam superiorem. Et merito ait, *Si quis vult*, quia neminem cogit, vt seruitium sit gratius Domino, & præmium sit gratius seruo. Proinde Chrysost. ait: Si quis aurum daret, cum violentia non vocaret, sed omnes sponte currerent. Multo magis ad ea, quæ sunt in cœlis. Secundo ostendit inspirationum fundamentum, quod est omnis obstaculi amotiuum: & de hoc subdit, *abneget semetipsum*, id est omnes voluntates suas, & proprium sensum, atque omnem curam sui carnalem. Ait enim, abneget, hoc est actu se neget in omnibus, quorum ipse est causa: quia vana sunt, vel mala. Item abneget semetipsum, non tantum suos, vel sua: sed suum intentum, suum affectum, suum sensum. Intentum rationis, quod fit per fidem: affectum voluntatis, quod fit per charitatem: sensum carnis, quod fit per spem. Quod & Apostolus se fecisse fatetur dicens Gal. 2. cap. *Viuo ego iam non ego, viuit vero in me Christus.* Tertio ostendit inspirationum adiutorium: & de hoc subdit, & tollat, id est super se accipiat, non sub se crucem suam, id est sibi diuinitus inspiratam. Porro per crucem, sicut supradictum est, acceptatio inspirationum dissimilium denotatur, per quod purgantur peccata, reprimuntur vitia, augmentantur virtutes, ædificatur proximus, & tanquam vinum ex torculari exprimitur consolatio spiritalis, ac per hoc funditus moritur homo mundo, & carni, & vitiis eius, & per quod efficitur homo holocaustum summi Dei. Aduertendum est autem, quod quædam exercitia, & opera virtuosa cruciant animam ante opus, quædam in opere, quædam post opus, quædam vero cruciant in delectatione oppositi vitij. Primo enim ante opus

Galat. 5.

Rom. 7.

Genes. 3. Tribulatio ad gloriam.

Luc. 24.

Matth. 16.

Secundo.

Gal. 2.

Tertio.

Operis virtuosi discrimen.

cruciat abstinentia, dum homo cogitat eam. Secundo in opere cruciat obedientia, cum contra propriam voluntatem necesse est obedire. Tertio vero post opus affligit patientia: vnde patientiam semper ratio antecedit. Quarto in delectatione vitij oppositi castitas cruciare probatur. Ad hoc enim perducit corpus inspiratio talis quod in his quæ Dei sunt spiritui non resistat: sed pro modo suo promptè illi obtemperet non concupiscendo mala, nec horrendo dura, nec fastidiendo bona. Quarto subditur inspirationum terminus, Vnde dicit, & sequatur me. Quod est Christum imitari, Christo vniri, ipsi subiici, subsequi & obsequi. Ait enim: Et sequatur me: quasi dicat, me habens lucem in intentione contra fauorem humanum: me sequens ducem in operatione contra errorem diabolicum inspiratum: me expectans mercedem in remuneratione, contra temporale commodum, & mundanum. Sed inferius in 4. cap. huius articuli hæc sententia Christi pro tentationibus malis aliter exponetur. Secunda conditio bonæ inspirationis est, quod labor & afflictio antedicta principaliter non fit pro suo vtili, vel delectabili temporali. Temporalis quippe vtilitas consistit in honoribus, fama, lucris, corporis fortitudine, hominis libertate, sensuum prosperitate, & consimilibus bonis. Temporalis verò delectatio consistit in complacentia naturali sensuali, vel criminali, vel in diuitiis, deliciis, magnificentiis, seu in concupiscentia oculorum & concupiscentia carnis & superbia vitæ. Item consistit in luxuria, gula, ludis, iocis & similibus, pro quibus si homo laborat non habito respectu principaliter nisi ad vtilitatem vel delectabile temporale, inspiratio bona minime dici potest, sed vel est ex 6. vel 7. genere inspirationum, quæ meritum vel demeritum non acquirunt, quia sunt ex temporali necessitate, seu conuenientia temporali, sicut in præcedenti sermone, articulo 1. dictum est: vel est ex inspiratione maligna, quæ secundum grauitatem culpæ demeritum habet, & quandoque etiam in præsenti vita ex laboribus homo infernaliter incipit cruciari, & de talibus per Prophetam Dominus ait, *descendunt in infernum viuentes.* Tertia conditio bonæ inspirationis est, quod homo non laboret pro vtili vel delectabili temporali: non tantum pro se, sicut prædictum est: sed nec etiam pro quocunque alio, quem diligit amore naturali, aut sensuali, seu etiam criminali. Amore naturali communiter diligunt pater & mater & consanguinei filios & coniunctos suos. Amore sensuali communiter coniuges se mutuo amant. Amore autem criminali diligunt inuicem se carnales. Laborare igitur pro taliter à se dilectis, vel nullius est meriti, seu culpæ, vel venialis, aut mortalis est culpa, secundum quod consensus & intentio & affectio & operatio inspirati hominis diliguntur. Iuxta quod Matt. 6. Dominus ait: *Si oculus tuus simplex fuerit*, id est intētio recta & fides formata in inspiratione tua: *totum corpus tuum lucidum erit*, id est congeries laborum & operum tuorum interiorum & exteriorum lucida erit, quia directa in Deum atque formata. Videtur enim Christus per oculum simplicem accipere mentem Deo puro & simplici amore cohærentem. Per corpus vero affectus & opera, quæ ab ipso dependent & ordinate sibi cohærent, sicut corpus capiti suo adhæret. Et subdit, si oculus tuus nequam fuerit, id est intentio peruersa, de qua Bernardus ait. Oculum nequam duo mala constituunt. Cæcitas, quæ non cognoscit veritatem: & peruersitas, quæ diligit iniquitatem. Sequitur, totum corpus tuum tenebrosum erit, id est congeries operum tuorum per tentationis consensum obscura erit. Et in hoc apparet, quod omnes labores & cruciatus, quos mercatores, artifices, rustici, parentes pro filiis, serui pro dominis, amici pro mundanis amicis mundialiter portant non meritorij: sed absque spirituali merito sunt, vel demeritorij dici possunt, secundum laborantis intentionem. Si vero temporaliter ad temporalia

Quid est sequi Christ.

Psalm.

Amor naturalis, sensualis, criminalis.

Matth. 6.

Ex intentione opus.

temporalia intentio est directa: temporalem quandoque & non semper remunerationem recipiunt, non æternam. Et de talibus Matth. 6. Dominus ait: *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* Ex his etiam, quæ in hoc cap. dicta sunt, clarescere potest error eorum, qui decepti ab erroribus spiritus libertatis & animæ simplicis cruciant, labores fugiunt atque horrent, cum perfectiores non sint Apostolo Paulo, qui Galat. 2. cap. de se ait, *Christo confixus sum cruci.*

Matth. 6.

Galat. 2.

Secunda discretionis regula contra eos, qui corpus suum immoderata rigiditate castigant.

Cap. II.

Secunda vero discretionis regula subiungatur, quæ talis est. Inspiratio exaudiri debet, quando inspirata crux & labor à corporali natura portabilis est, hoc est si est discretus. Cum enim humanū corpus à Deo creatum sit: licet tanquam seruum laboribus & asperis sub rationis iugo flectere debeamus: non tamen mactandum & occidendum est, cum pro futura gloria animæ diligat illud Deus, sicut Sap. 11. scriptum est: Diligis omnia, quæ sunt & nihil odisti eorum, quæ fecisti: nec enim odiens aliquid constituisti aut fecisti. Proinde 2. Corint. 6. Apostolus ait: *Quasi morientes, & ecce viuimus: vt castigati & non mortificati.* Sicut enim vulnus si semper vnctum fuerit, carnem mortuam caro trahit, quæ illud sanari non sinit, & si semper remorsiua adhibeatur, grauius valde sauciatur: sic est de infirma hominis carne: si semper ei leuia adhibeantur, sensus spiritualis in anima moritur. Atque si pœnitentiæ corrosio vltra modum corpori adhibeatur, mens satis infirmior ad bona opera reperitur. Pœnæ enim secundum Philosophum in 2. Ethicorum, sunt medicinæ. Medicinæ quippe debent cum magna discretione & moderatè sumi. Proinde Bern. inquit: Qui ex indiscretionis vitio ieiunia & vigilias sic agit, vt deficiente spiritu vel languescente corpore spiritualia impediantur: abstulit corpori boni operis effectum, spiritui affectum, proximo exemplum, Deo honorem & obsequium, sacrilegus est & omnium bonorum reus Domino. Est enim anima immortalis: proinde deficere minimè potest, sed corpus corruptibile & vas fictile est: & non potest pariter contendere cum ea in cursu, nec tantum ferre laboris quantum illa capere potest feruidæ voluntatis. Ebrius quandoque ad cursum agitat, cui insidet, equum: nec considerat quod cum ipse æstuet vino, & equus sit sine fræno & ab eo supra posse laborare cogatur, necesse est illum ruere & ad locum intentum tardius peruenire. Debemus enim carnē restringere, non extinguere: reprimere, non opprimere: regere, non occidere: vt seruiat non lasciuiat: ancilletur, non dominetur. Terra fertilis, si diu inculta fuerit, siluescit: si nimis fructificare cogitur, fructum non affert: si medium tenetur, fertilis perseuerat. Sic de corporis agro agendum est, vt nec de ocio, vel deliciis lasciuiat: nec desidia, vel labore deficiat. Proinde beatus Hieronymus in quadam epistola ait: Corporis debilitas nimia etiam vires animæ frangit, & mentis quoque ingenium marcescere facit: quicquid cum modo & temperamento fit, salutare est. Optimus in omni re modus, laudabilis vbique mensura. Hæc ille. Sanitas quippe à nimia indigentia & superfluitate corrumpitur: & in pulchrioribus membris non placet, quod nimis est. Cui rogo placeret, si magnitudinem faciei oculorum excederet magnitudo? Gustus nimis calidum & nimis frigidum horret, & sic alij corporis sensus. Nimia quoque dulcedo non placet, licet amplius amaritudo displiceat. Porro discretio non tantum est virtus, sed est omnium virtutum mater, vt dicitur. 1. quæst. 5. præsentium. Et extra de officio custo. cap. 1. Item est omnium auriga virtutum. Præcedere enim debet iudicium mentis iustitiam, quæ in corpore exercetur, quemadmodum auriga bigam præcedit. Nam & in processionibus post cereos & luminaria, crux prosequitur. Sic in pœnitentia corporali debet præcedere lumen discretionis. Chrysostomus quoque ait: Tutius est chordas remitti intensius, quàm protendi: remissarum nanque intensione artificis peritia conualescit: sed quæ semel rupta est, nullo artificio reparatur. Sic quippe & maximè iuniorum corpora confringuntur, dum nimia seueritate arctantur, eneruantur corporales vires. Proinde quidam sapiens ait:

1. Cor. 6. Pulchra cōparatio.

Quomodo sumenda medicina corporis, & animæ.

Discretionis laus.

Omnibus in rebus res est discretio summa.

Vnde fit (quod & ego sæpius vidi,) quatenus in tantam relaxionem labuntur, & tanta impatientia cruciantur, vt nullo modorum à quocunque eis valeat satisfieri. Fiunt amentes non absque discrimine animarum suarum maximo, fiunt inconuersabiles, proterui, prælatis rebelles, omnibus inutiles, instabiles, vagi & omni vitio pleni. Et de talibus Propheta ait, *Ascendunt vsque ad cœlos*, scilicet ex superno & initiali feruore, *& descendunt vsque ad abyssos* in criminali errore, *anima eorum in malis tabescebat*: id est deficiebat & in magno mœrore plerosque vidi deceptos in extremitatibus laborantes, qui vel abstinentia nimia, vel ingluuie superflua ad culmen perfectionis ascendere arbitrabantur, & de talibus Cassianus, collatione 2. inquit in vtraque enim parte sustinebit magnum detrimentū, quisquis inæqualitatem tenēs, nunc ventrem ieiuniorum ariditate confrangit, nunc escarum nimietate distendit: vt enim mens cibi auiditate lassata perdit orationum vigorem, dum carnis nimia lassitudine prægrauata condormitare compellitur: ita rursum nimietate voracitatis oppressa emittere ad Deum preces puras leuesque non poterit. Sunt nanque plerique, qui dum corporis valetudo laborat, operantur mira: scilicet arctis ieiuniis, magnis vigiliis, asperis disciplinis, nuditate pedum, & parcitate indumentorum corpus affligunt contra iudicium expertorum, & quandoque etiā contra obedientiam prælatorum. Sed quia non in humilitate fundantur, deficientibus viribus corporis, abeunte virtute atque vigore mentis, diuino iudicio permittente scandalosis modis vt plurimum relaxantur Proinde Cassianus in præfata collatio. ait: Omni conatu debet discretionis bonum virtute humilitatis acquiri, quæ nos illæsos potest ab vtraque nimietate seruare. Vetus nanque sententia est: Nimietates æquales sunt: ad vnum enim finem nimietas ieiunij ac voracitas perueniunt, eodemque dispēdio vigiliarum immoderata continuatio monachum quo somni grauissimi torpor inuoluit. Nam per excessum continentiæ debilitatum quemque ad illum statum reuocari necesse est, in quo neligens quisque per induritiam detinetur Hæc vbi supra, in collatione abbatis Moysi, Quidam quoque sapiens ait:

Psal.

Nimietas periculosa.

Qui plus posse putat, quam sua natura ministrat;
Posse suum superans se minus esse probat.

Stultus quippe hortulanus est, qui tempore veris brucos & locustas plantis suis non innocnè insidentes tanto impetu & violentia à ramis excutit, quòd flores & fructus deiicit. Sic quandoque qui vitiorum motus per nimiam pœnitentiam à se excutere nititur, bona gratiæ & naturæ non sine discrimine lædit: vt merito dicere possit illud Psal. 108. *Genua mea infirmata sunt à ieiunio, & excussus sum sicut locusta.* Non enim omnes æquales sumus. Quod vni necessarium est, alteri reperitur esse perniciosum. Non enim sanat oculum, quod sanat calcaneum. Sæpe quoque in infirmitate consimili, quod alteri profuit, alteri nocuit. Alia quippe medicina danda est calido, alia frigido, alia rustico, alia delicato. Franguntur arbores, quæ nimietate fructuum onerantur, maximè si tenellæ sunt. De talibus iuuenibus in initiali feruore periclitantibus, Canticorum. 1. Salomon ait, *Adolescentulæ dilexerunt te nimis*, id est vltra debitum rationis. Talibus enim. 1. Pet. 4. c. Spiritus

Psal. 108.

Prudentia in pœnitētia necessaria.

1. Petr. 4.

ſanctus ait: *Nolite peregrinari in feruore, qui ad tentationem*, id eſt ad reprobationem *vobis ſit.* Et iterum Bernardus ait, Bonæ voluntati non ſemper credendum, ſed regenda eſt & frænanda maximè in incipiente. Profectò periculoſiſſimum eſt indomitum equum & impetuoſum atque laſciuum calcaribus ſtimulare, vt ſine aliquo fræno currat. Et Iacobi 3. cap. ait, *Equis fræna in ora mittimus ad conſentiendum nobis.* Sic quoque iuuenilis feruor multa diſcretione à ſpiritualibus patribus frænandus eſt, ne proprio ſenſu periclitetur. Plerique profectò reperiuntur, qui leuioribus potius quàm fortioribus armis in pugna ſpirituali victoriã conſequuntur. Quod in victoria Dauid contra Goliam. 1. Reg. 17. cap. myſticè monſtratum eſt: Nam cum armis aſſuetus non eſſet & indutus armis Saulis incedere non valeret, eis depoſitis leuioribúſque aſſumptis: ſcilicet funda & lapide, Goliam deiecit. Sic quoque pleriſque contingit, qui vel ætate, aut longa conſuetudine, vel corporis debilitate, armis religionum, ſeu pœnitentiæ auſteræ in religione pugnare inepti ſunt, qui tamen funda & lapide, id eſt, lachryma, à perſeueranti ſtabilitate victores fiunt. Si quis autem quærat, quo iudicio ſtandum ſit in huiuſmodi regulæ diſcretione, cum plerique ex immoderato feruore diſcretum putent, quod nimis arduum eſt: atque alij ex remiſſiori feruore arduũ arbitrentur, quod leue eſt: dicendum quod ne homo ex aliqua prædictarum parte ſemitam veræ diſcretionis egrediatur, ſtandum eſt iudicio Deum timentium prælatorum & conſilio expertorum & peritorum: quibus ſi fides plena & pura adhibeatur, non permittet Deus talem ſperantem in ſe periculoſè labi, niſi aliud obſtet in conſcientia latens, propter quod diuino & ſecreto iudicio ruere permittatur. Nec imitari velint quidam aſperas pœnitentias præteritorum Sanctorum, quia in hoc multi decipiuntur neſcientes quod ſecundum Gregorium, facti ſunt admirandi in talibus, non imitandi.

Similit. Iacob 3.

1. Reg 17.

Tertia regula bonæ inſpirationis eſt contra eos, qui animæ ſuæ imponunt importabile onus.

Cap. III.

Tertia vero diſcretionis regula eſt iſta. Bona inſpiratio eſt, ſi crucians labor ab animæ virtute portari poteſt. Sicut enim humano corpori onus importabile imponi non debet, ſicut in præcedenti capitulo dictum eſt: ſic quoque & ipſi animæ importabile pondus imponi non debet, cum ſit alienatio & ſtupefactio ſpiritualium virium, & quodammodo tentare Deum. Quod prohibet Dominus, Matth. 4. *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Tentare quippe propriè eſt experimentum ſumere de eo, quod tentatur. Sic profectò interpretatiuè Deum tentat, qui ſupra animæ ſuæ vires onere importabili eam grauat: tum quia præſumptuoſè ſe ingerit in operibus Dei & vltra menſuram ſibi congruam vel condignam: tum quia ſtultè & ſine cauſa periculo ſe exponit: tum quia vanè & curioſè hoc agit. Quantum autem talis aſſumptio indiſcretæ mentis diſpliceat ſummo Deo, Apocal. 2. cap. teſtatur Dominus dicens. *Sed hoc habes bonum, quia odiſti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.* Nicolaus iſte vnus de ſeptem diaconibus erat, qui Actuũ 6. ab Apoſtolis electi ſunt: hic ad literam dum de amore pulchritudinis vxoris ſuæ argueretur, ad excuſandum ſe excuſatione in peccatis, ne de pulchritudine vxoris curare videretur, omnibus volentibus proſtituit eam, atque pernicioſum dogma diſſeminans vxores ſic eſſe proſtituendas & coniugia inuicem commutanda, pertinaciter docuit: Quæ hæreſis huius hæreſiarchæ hic ad literam à Domino condemnata eſt: de hoc quoque Nicolao Auguſtinus in libro de hæreſibus, in 5. cap. ait. Et iterum de illo habetur. 24. quæſt. 3. cap. quidam autem hæretici. In hoc tamen facto moraliter erudimur debilitatæ menti

Matth. 4. Tẽtare quid.

Apoc. 2.

Nicolaus quis fuerit, à quo Nicolaitæ.

parcendum eſſe, nec cuilibet oneri ſine differentia eſſe proſtituendam. Nicolaus enim ſtultus populus interpretatur. Stultus ſiquidem eſt, qui ſic indiſcreto onere in Dei ſeruitio ſe grauat, quod diu in eo ſubſiſtere non poſſit. Proinde Matth. 9. cap. Dominus ait, *Non mittunt vinum nouum in vtres veteres:* ſcilicet qui diſcreti ſunt: *alioquin rumpuntur vtres, & vinum effunditur & vtres pereunt.* Vinum quippe nouum in vtres veteres mittitur, cum pondus mentis infirmitati non adæquatur. Cito quippe onus iſtud abiicitur, vel cum diſcrimine toleratur, quod vltra vires aſſumptum ad importabilem laſſitudinem operatur. Tunc enim vinum nouum vtres veteres rumpit, cum fatigata infirmitas per importabile onus ſuccumbit. Tunc etiam vinum effunditur, cum gratia iam habita diſſipatur. Tunc quoque vtres pereunt, quando ex hac indiſcretione animæ periclitantur. In huius quidem myſterium legitur, Geneſis 24. cap. quod Sichimitæ diuina violantes per circumciſionem à filiis Iacob Simeon & Leui cum cæteris aliis perierant. Sichimitæ quidem humeroſi ſeu laborioſi interpretantur: hi mentale onus vltra vires aſſumptum, per quod Dina illuditur, manifeſtant, cum talibus laboribus vltra virtutem mentis infirmitas oneratur, filij igitur Iſraël, id eſt opera virtuoſa: & maximè obedientiæ ſanctæ, hoc amputare debent, ne cum ſub ſpecie virtutis negligentia euitatur, vitium indiſcreti oneris ſic obrepat & omnem iuſtitiæ ſtatum ſubito euertat. Sed tamen aduertendum, quod ne dum importabile mentis pondus euitamus, vitium negligentiæ incurramus. Vnde Chriſtus, qui laudabat prælatum Philadelphiæ, qui oderat facta Nicolaitarum, ipſum prius arguebat de negligentia dicens: Sed habeo aduerſum te pauca, quia charitatem tuã primam reliquiſti. Tantæ quippe aſtutiæ eſt ſerpens antiquus, vt hominem Deum timentem non mox inuadat ſuggeſtione aperti ſceleris, ſed primum paulatim reſtringit rigorem iuſtæ diſcretionis. *Qui autem modica ſpernit*, vt dicitur Eccleſiaſtici. 29. cap. *paulatim decidet.* Proinde Dominus iuſto viro de hac negligentia canet dicens, *Sed habeo aduerſum te pauca.* Multa ſe aduerſus eum habere diceret, ſi illum in manifeſtis ſceleribus inueniſſet: ſed pauca ſe habere aſſerit, quia in eo feruorem iuſtitiæ negligentiæ torpore remiſſum inuenit. Et hoc eſt, quod ſubdit: quia charitatem primam reliquiſti. Sicut enim perfectus eſt melius quantumcunque modicus fuerit, Deo tamen gratus eſt: ſic è contra deficere à feruore boni, Deo multum ingratum eſt quantumlibet tamen modicum fuerit. Ex his igitur aduertendum, quod Dominus hunc epiſcopum de negligentia arguit, & odium indiſcretæ diſciplinæ commendabile oſtendit: facilius eſt enim laborem ſuperfluum reſpuere, quam diſcretum laborem ſuſtinere. Rectè ergo Dominus facta Nicolaitarum, id eſt indiſcretæ mentis onera odit, quæ à rectitudine iuſtitiæ citius quàm negligentia adducit: propterea multi in cautela huius vitij commendabiles eſſe poſſunt, qui de negligentia culpabiles fiunt. Hoc tantum per hæc duo manifeſtum eſt, quod etiam à iuſtitia recedat homo, ſcilicet per negligentiam, & per indiſcretum pondus. Diſcretus igitur homo, atque ſenſatus vt cautius gradiatur, ponderat vires animæ ſuæ: ne ex vna parte, vel ocio langueſcat, vel ex alio irrationabili labore ſuccumbat. Vnde & Apoſtolus. 2. Corinth. c. 6. nos hortatur exercitari *per arma iuſtitiæ à dextris, & à ſiniſtris.* A dextris profectò faciendo, quod neceſſarium eſt: A ſiniſtris verò ſinendo & omittendo illud, quod irrationabile & ſuperfluum dici poteſt: huiuſmodi ſortis plerique ſunt, qui ſtupris vel aliis ſceleribus aſſueti eremiticam & ſolitariam vitam aſſumunt quærentes ſeruire Deo ſuo proprio ſenſu. Qui diuino iudicio permittente, & animarum aduerſario operante, atque talium præſumptione temeraria exigente, innumerabilibus erroribus & deceptionibus illuduntur & cadunt, atque ſcandaloſè ruunt.

Nicolaus quid interpretatur. Matth. 9.

Geneſ. 24.

Eccl. 29.

Mens indiſcreta vituperatur.

2. Cor. 6.

ruunt. Contra quos 16.q.1. in cap. si clericatus, Hieronymus ad Rusticum monachum ait: Primum tractandum est, vtrum solus, an cum aliis in monasterio viuere debeas. Mihi placet, vt habeas sanctorum contubernium: nec ipse te doceas & absque doctore gradiaris viam, quam nunquam ingressus es. Non longè talibus dissimiles sunt, qui autumant absque rationabili causa sic saluari posse in sæculo, sicut in sacra religione, non aduertentes quam ponderosa sunt pericula secularis vitæ, & fragilitatis suæ. Quidam quoque tantæ præsumptionis, vt facere miracula quærant: & tentantes Dominum, sicut prædictum est, arbitrantur quodammodo esse æquales Deo, qui solus potest miracula operari. Alij quoque sunt, qui omnino ignari, & ignorantes præsumptuosè sub specie animarum zeli & charitatis ingerunt se confessionibus audiendis, & prædicationibus atque populorum curis: quod non esse inspirationem Dei, sed tentationem diabóli, Matt. 15. aperuit Dominus dicens: *Cæci sunt & duces cæcorum. Cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt*, propter mentis vtriusque importabile onus. Secta quoque Dulcini hæretici, pro more habet mares & fœminas iuniores cohabitare simul, inter quos licet quandoque dormiat sathanas, ad cautelam tamen sæpius euigilat ad ruinam, cum contra Apostolum præsumptuose sentire videantur, siue probentur, qui 1. Corint. 6. cap. ait: *Fugite fornicationem*: sciens fragilem ad carnis lapsum humanam mentem. Quædam quoque mulier non est diu à diabolo instigata, vt pugnaret contra tentationem carnis: hac intentione cum iuuene lectum ingressa est: transeo si perdidit pugnam. Quidam quoque cum iuuenes sint quodam secreto & callido opere diaboli, cum non sentiant in suspecta conuersatione seu familiaritate incendia carnis, plus debito domestice insimul conuersantur, non intelligentes quod vt fidentius fallat diabolus dormire se fingit, sed capto tempore, tales euigilat ad scandalum & ruinam. Solet vulpes vt cautius capiat aues, fingere se mortuam vel dormire in agro. Proinde Iob. 40. mystice scriptum est de hoc diabolo, *sub vmbra dormit in secreto calami in locis humentibus*. In vmbra, ignorantia cæca priuata calore proprij zeli, & proximorum exempli merito denotatur. Et in hac vmbra diabolus dormire se fingit, dum incentiua carnis ad tempus non suscitat. In secreto calami, de se latens & superba confidentia denotatur: in locis humentibus, deliciæ & occasiones ruinæ merito indicantur, sicut sunt loca suspecta, importunum tempus, frequentatio nimia, iuuenilis ætas, conditio propria, & similia quæ possunt ad carnis immunditiam inclinare, aut in proximo scandalum, aut suspicionem probabiliter excitare. Præterea beatus Franciscus in regula sua districte præcipit fratribus suis dicens: Præcipio firmiter fratribus vniuersis, ne habeant suspecta consortia, vel consilia mulierum.

De quibusdam præsumptuosis. — *Matt. 15.* — *1. Cor. 6.* — *Periculum fugiendum.* — *Iob. 40.*

Quarta bonæ inspirationis regula ponitur contra cos qui erga virtutum labores irrationabilia aliqua operantur.

CAP. IV.

Inspiratio quid facere debet.

Quarta autem discretionis regula addi potest, quæ talis est. Exaudiri inspiratio debet, si labor & cruciatus rationabilis est: scilicet siue sit corporalis, siue sit mentalis. Posset enim inspiratio inducere ad laborem corporis & animæ virtuti portabilem, sed rationabilis minime esset. Vnde necesse est quod secundum rationem fiat, vt acceptabilis inspiratio sit. Est enim ratio quidam motus animi visum mentis acuens veruntque à falsis distinguens. Vnde si cruciatus & labor est secundum regulam rationis illuminatæ: necesse est quod placeat Deo, qui illuminat rationem, sicut Propheta testatur dicens: In lumine tuo videbimus lumen. Duas tamen, secundum Aug. ratio habet partes. Pars enim superior æternis rationibus conspiciendis, vel consulendis adhæret: Pars vero inferior ad temporalia gubernanda deflectitur, vt illa rationis intentio, qua contemplamur æterna, sapientiæ deputetur: Illa vero, qua bene vtimur rebus temporalibus, scientiæ adaptetur. Sed quia hæc pars inferior rationis decipi potest, atque decipitur sæpe, magna cautio adhibenda est. Qua autem ratione decipiatur plenius vide, in Quadragesimali de Euang. æterno, sermone 53. articulo. 1. cap. 1. & 2. dictum est, & articulo. 2. quasi per totum. Ad talem profecto rationabilem laborem & cruciatum hortatur Apostolus 12. c. ad Rom. dicens: *Obsecro vos per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum*. Ait enim obsecro vos per misericordiam Dei, vt exhibeatis, hoc est sponte offeratis. Exod. enim 25. c. in principio, dicitur: *nullus in tabernaculo Domini, nisi vltroneus offerebat*. Corpora vestra, scilicet non tantum animas vestras hostiam, in mortificatione vitiorum. Col. 3. *Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram*, viuentem, per opera virtuosa, sanctam, per firmam in Deo perseuerantiam. Cauda enim cum capite præcipiebatur offerri. Leuit. 3. id est intentio ad Deum erecta & finalis perseuerantia, Deo placentem secundum enim Ambros. tunc opera nostra sunt hostia Deo acceptabilis, si ipsa incontaminata seruemus: Et in his omnibus rationabile obsequium nostrum, scilicet vt sic mortificentur vitia, vt tamen seruetur natura. Et secundum rationem obsequium fiat, Leuit. enim 2. In omni sacrificio sal præcipiebatur offerri. Contigit quippe in Marchia diebus nostris, quod quidam ducens solitariam & eremiticam vitam, à diabolo seductus atque seductor suasit multitudini virorum & mulierum, vt nudi sicut egressi sunt de vtero matris irent ad mare, quod eis aperiri debebat, vt sicco vestigio ad terram promissionis transirent. Quod licet dici posset, quòd talis inspiratio crux esset & tolerabilis corpori & animæ: tamen quam irrationabilis fuerit, mens etiam simplex aduertit. Irrationabilis quippe est crux & labor eorum, qui renunciant sæculo per ingressum religionis, & non seruant quod supradictum est, Matthæi 16. cum Dominus ait: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum & tollat crucem suam & sequatur me*. Septem quippe modis irrationabilis fit talis assumptio laboris & crucis. Primo, si est violenta: secundo, si ociosa: tertio, si fraudulenta: quarto, si delicata: quinto, si mutuata: sexto, si momentanea: septimo, si simulata. Primò inquam talis crux fit irrationabilis, si est violenta, sicut contigit parentibus, qui filias suas contra voluntates earum faciunt moniales: propterea Dominus ait: *Si quis vult*, secundum enim August. nemo inuitus bene agit: & Ecclesiast. 15. scriptum est, *Apposui tibi ignem & aquam*, id est religionem & seculum. *Ad quodcunque volueris, porrige manum tuam*, scilicet vt dicere valeas cum Propheta, *voluntarie sacrificabo tibi*. Secundo, si est ociosa: vel quia religionem ingreditur, vt labores effugiat: aut quia in religione ociose viuere cupit. Contra quos Gen. 2. mysticè scriptum est. *Posuit Dominus Adam in paradiso voluptatis*, id est in sancta religione, *vt operaretur & custodiret illum*, id est vt operando seruaret professionem suam: quia ociosi illam minimè seruare possunt, cum Ecclesi. 33. scriptum sit, *Multam enim malitiam docuit ociositas*: propterea Dominus subdit, post me venire: quia scilicet à conceptione in vtero matris meæ semper in laboribus fui. Tertio est fraudulenta, videlicet cum quis sua dat Deo, se vero dat mundo, cum principaliter cor hominis quærat Dominus dicens illud Prouerb. 23. *Fili, præbe mihi cor tuum*. Quod & Propheta seruauit dicens: *Holocaustum & pro peccato non postulasti: tunc dixi, ecce venio*: scilicet in persona propria. Et hoc

Rom. 12. — *Exod. 25.* — *Ad Col. 3.* — *Leuit. 3.* — *Leuit. 2.* — *Exemplum notabile.* — *Matt. 16.* — *Irrationabiliter assumitur labor & quomodo.* — *Violenta.* — *Eccl. 15.* — *Ociosa.* — *Gen. 2.* — *Eccl. 33.* — *Otium fugiendum.* — *Fraudulenta.* — *Prouerb. 23.* — *Psalm.*

Delicata. *Galat. 5.*

hoc Dominus subdit, abneget semetipsum, potius quam sua. Quarto si est delicata: plerique enim sic volunt facere pœnitentiam, vt nullum sentiant laborem vel molestiam. Contra quos, Galat. 5. cap. Apostolus ait: *Qui autem Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.* Et iterum Hieron. ait: Delicatus es, frater charissime, si & hic vis gaudere cum mundo, & in futuro regnare cum Christo. Proinde Dominus subdit, *Et tollat crucem*, id est statum in virtutibus, & laboribus occupatum. Quinto si est mutuata: sicut contingit his, qui gloriantur in passionibus, & pœnitentiis patrum & fratrum suæ religionis & societatis, ipsi vero pati aliquid minime volunt. Quibus Ioan. 8. Dominus ait: *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Propter quod Dominus subdit suam, non alienam. Sexto si est momentanea. Nam, vt Lucæ. 9. cap. in fine, Dominus ait. *Nemo mittens manum ad aratrum & respiciens retro aptus est regno Dei.* Per aratrum crux Dominica significatur, in qua fuit lignum & ferrum, quo corda fidelium aperiuntur post passionem & deuotionem. Ad hoc aratrum vtique manum mittit, qui tollit crucem suam & sequitur Christum: propterea subditur, *Et sequatur*, ad hoc exprimendum Lucæ 9. cap. additum est quotidie, vt continuatio & perseuerantia denotetur. Septimo si est simulata. Sunt namque plerique, sicut hypocritæ, qui simulant sequi Christum: qui tamen sequuntur mundum & fauorem eius. Propterea sequitur, me, non mundum. Meritò ergo Ioan. 10. cap. Dominus ait. *Oues meæ vocem meam*, id est, inspirationem meam, *audiunt*, id est acceptant, *& ego cognosco eas*: scilicet per approbationem *& sequuntur me, & ego vitam æternam dono eis.* Ex septem quoque contrariis clarescere potest, quando crux ex diuina inspiratione originem habet, & rationalis existimanda sit: Nam debet esse primo voluntaria, secundo operosa, tertio vera, quarto laboriosa, quinto propria, sexto continua, septimo recta, secundum quod clare sonant prædicta Dominica verba. In quibus notari possunt septem gradus scalæ crucis, per quos post Christum ad cœlum conscendere valeamus.

Mutuata. *Ioan. 8.* *Momentanea.* *Luc. 9.* *Luc. 9.* *Simulata.* *Ioan. 10.* *Septem contrariis patet quomodo crux est ex diuina inspiratione.*

ARTICVLVS SECVNDVS.

De secundis quatuor regulis discretionis inspirationum, quæ ad delectationem inducunt.

SEcundo sunt quædam inspirationes sanctæ, quæ delectant: & licet ad laborem & crucem non inducant, nihilominus suscipiendæ sunt. Et de his etiam quatuor regulæ subiungantur ad habendum discretionem earum, ne mens incauta decipiatur sub specie boni.

Quinta regula discretionis inspirationis bonæ, quando naturalis delectatio inspirata acceptari debet.

CAP. I.

PRima regula discretionis hæc est. Acceptanda est inspiratio, quando in opere absque mortali culpa minor est delectatio naturalis, quàm spiritualis. Ad intelligentiam huius regulæ aduertendum est, quòd nulla delectatio in quantum delectatio, virtuosa vel vitiosa dici potest: fit autem vitiosa, cum hæc quinque concurrunt, videlicet cum delectatur homo in eo, in quo non debet, & in loco vbi non debet, & in tempore quando non debet, & in modo in quo non debet, & etiam plusquam debet. Et per opposita quinque fit delectatio virtuosa. Aduertendum est etiam, quod secundum diuersa obiecta delectabilia, triplex delectatio distingui potest. Prima est sensualis, secunda naturalis, tertia spiritualis. Prima enim est delectatio sensualis, & talis delectatione spreto Deo carni ratio subdita est,

Delectatio in se nec bona nec mala nisi ex circunstantia. *Delectatio triplex.*

Et hæc est delectatio, secundum quam omnes peccatores sequuntur impetus suum appetituum corporalium sensuum suorum; nec ratione ducuntur, cum in eis ratio sensualitati serua effecta sit. Et de talibus Apostolus Rom. 8. cap. ait. *Qui autem in carne sunt*, id est carnales homines, *Deo placere non possunt.* Et subdit rationem dicens: *Qui autem secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt.* Et iterum de eisdem Propheta inquit: *Corrupti sunt*: quia ratio à corrupta carne, corrupta est. *Et abominabiles facti sunt. Non est, qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.* Et iterum, *fiant*, id est fient *viæ eorum tenebræ & lubricum, & Angelus Domini*, id est diabolus *persequens eos.* Secunda delectatio est naturalis, in tali quippe delectatione ratio sensualitati consociata est: nec in ea ratio, nec sensualitas in totum prædominatur: tamen corporales sensus delectantur quandoque paululum vltra modum & debitum rationis, ex quo plerumque committitur venialis culpa. Et de hoc. 1. Cor. 10. Apostolus ait. *Tentatio non vos apprehendat, nisi humana.* Cùm enim prædicta delectatio possit esse cum peccato veniali, & plerunque est: possit esse sine veniali culpa, licet raro contingat, non optauit vel consuluit Apostolus incidere in tentationem istam, sed quod non inciderent in aliam persuasit: si vero in istam inciderent, non vlterius progrederentur per mortalem culpam. Tertia est delectatio spiritualis in qua natura corporalis & spiritualis supernaturaliter delectatur. Nam & humani sensus corporis & animæ debitè delectati possunt in obiectis creatorum, quando homo de creaturis scalam facit ascendendi ad creatorem. Et de tali delectatione in creaturis delectabatur Propheta, cum dicebat, *Delectasti me Domine*, scilicet tu, non ego: in factura tua, & in operibus manuum tuarum exultabo. Ex his tribus delectationibus clarescere potest intellectus regulæ supradictæ. Nam primo excluditur delectatio sensualis, vt inspiratio digna sit acceptari, quia dicitur absque mortali culpa. Noui personam, quæ dum contemplabatur humanitatem Christi pendentis in cruce (pudet dicere & horrendum est etiam cogitare) sensualiter & turpiter polluebatur & fœdabatur: quod apertè prædicare discretum non puto. Sunt quoque plerique, inter quos oritur amor & delectatio spiritualis atque paulatim diabolo operante descendunt in delectationem naturalem, vt plus delectando in conuersatione iuuenilis, quàm senilis ætatis & consimilium; tandem ruunt in delectationem sensualem, seu carnalem. Omnibus vtique supra dictis Galat. 3. Apostolus ait: *sic stulti facti estis, vt cum spiritu cœperitis, nunc carne consumamini?* Secundo in præfata regula præsupponitur delectatio naturalis, quæ potest esse cum peccato veniali, & etiam absque eo. Tertio vero tanquam principale in acceptabili inspiratione est delectatio spiritualis, qua regnante & prædominante, si quid inspiratur, in quo concurrat delectatio naturalis, acceptari debet: nec propter naturalem delectationem delectatio spiritualis respuenda est: verbi gratia: Dum homo magno feruore ieiunat, licet plus delectetur in comedendo naturaliter porros vel cœpas, quam non ieiunando si comedat perdices & pauones, non tamen debet dimittere ieiunium propter delectationem naturalem in porro vel cœpe; si maior sit in eo delectatio spiritualis in amore ieiunij quam delectatio naturalis in porro vel cœpe: & sic de consimilibus. Ad hanc duplicem delectationem spiritualem & naturalem hortatur Apostolus ad Phil. 4. dicens: *Gaudete in Domino semper*, non ad horam. Ecce delectatio spiritualis in anima. *Iterum dico, gaudete.* Ecce delectatio naturalis in corpore. Et ad hoc idem hortatur Propheta dicens. *Lætamini in Domino*, Ecce delectatio spiritualis. *Et exultate iusti.* Ecce delectatio naturalis.

sensualis. *Rom. 8.* *Psalm.* *Delectatio naturalis.* *1. Cor. 10.* *Delectatio spiritualis.* *Gal. 3.* *Naturalis delectatio potest esse cum veniali.* *Ad Phil. 4.* *Psalm.*

Sexta

Sexta regula discretionis inspirationum est quando inspiratur sola delectatio spiritualis.

CAP. II.

Secunda discretionis regula talis est. Acceptanda est inspiratio si in opere inspirato ex virtute vel gratia est pura delectatio spiritualis. Ad intellectum huius regulæ prænotandum est, quod omnis virtus est virtus & gratia: sed non omnis gratia est virtus. Proinde tria ad præsens consideremus. Primo, quid est virtus: secundo, quid est talis gratia: tertio, quæ est pura delectatio spiritualis. *Virtus quid.* Primo enim consideremus, quid est virtus. Si ergo quæratur, quid est virtus. Dicendum quod virtus est in anima pura forma, cuius quantitas virtuosa immensurabilis est; per quam voluntas humana cum diuina vnitur atque vnum fit cum ea, si virtus perfecta est. In libro autem de moribus Ecclesiasticis sic diffinitur. Virtus est ordo amoris siue amor ordinatus. Et iterum Augustinus ait. Virtus est bona qualitas mentis, qua recte viuitur: qua male nemo vtitur, *Virtutum connexio.* quam Deus in nobis, & sine nobis operatur. Et sicut Hieronymus in quadam epistola inquit: Omnes virtutes sibi hærent, vt qui vna caruerit, omnibus careat. Qui ergo vnam habet, omnes habet. Omnes quippe virtutes adinuicem sibi auxilium præstant & quælibet ad perfectionem omnium operatur virtus, mere- *Virtutis meritum & præmium.* tur gratiam atque conseruat eam. Si quæratur insuper, quando virtus perfecta meretur dici. Dicendum quod tunc perfecta est, quando debite potest diligere creatorem, & creaturas cum virtuoso odio sui: & quando potest cum gaudio dolores sustinere & pœnas. Si etiam quæratur, quare enim datur virtus. Dicendum quod datur ei vt homo, qui dignus erat odio Dei, fiat dignus amore eius, per quem & in quo & cum quo valeat in sempiterna gloria præmiari. Omnes autem virtutes in gloria correspondent præmio essentiali. Et quælibet *Eccl.44.* virtus habet suum præmium particulare, vnde merito Ecclesiast. 44. scriptum est. *Non est inuentus similis illi,* *Gratia quid & quotuplex. 1.Cor.12.* *qui conseruaret legem excelsi.* Quid est gratia, quæ non est virtus. Secundo consideremus quid est gratia, quæ non est virtus, hanc secundum Bonauenturam in Centiloquio, quodammodo diffinit Apostolus 1. Corinth. 12. dicens. *Gratia est manifestatio spiritus ad vtilitatem.* Huius gratiæ sunt spiritus prophetiæ, reuelationes, visiones, raptus, iubili, extasis & consimilia: Tales gratiæ sunt, quæ non sunt virtutes, licet ex sui natura non sint meritoriæ: tamen potest homo mereri in eis ex gratitudine, & bono atque humili illarum vsu. Item notantur aduertendum est, quod hæ gratiæ à sanctis viris sicut miro modo in vsu ponuntur, quod semper in eis gratia, est gratia atque virtus: insuper sunt quædam gratiæ, quæ semper sunt gratiæ & virtutes, sicut sunt habitus virtutum, status mentium, atque status contemplationum. Gratia, vt puta feruor, & affectio magna, iuuat virtutem, vt opera laboriosa sustinere possit. Magna profecto Dei gratia est, alta intelligibilia creatoris & creaturarum eius atque mira sentimenta habere. Nec tamen *Dona Dei plerunque communicantur iis qui sunt in morta i peccato.* debet quisquam gloriari in eis, cum sæpius communicentur his, qui sunt in mortali culpa. Quod maxime facit Deus propter quatuor rationes. Primo propter attractionem, secundo propter reuocationem, tertio propter remunerationem, quarto propter obcæcationem. Primo inquam propter attractionem id est vt hominem trahat à statu perditionis, ad statum saluationis; *Primo. Osee.11.* sicut de talibus Oseæ. 11. capit. Dominus ait. *In funiculis Adæ traham eos in vinculis charitatis.* Funiculi Adæ sunt gratiæ antedictæ, quas ei aliquomodo in statu naturæ conditæ contulit Deus. Vincula charitatis sunt dona, quibus post lapsam animam vtitur Deus vt hominem ad se trahat: Sicut sunt Ecclesiastica sacramenta, & multa alia beneficia Dei *Secundo.* Secundo propter reuocationem, id est vt hominem, qui iam extitit in magna perfectione, & decidit in magnam ruinam culpæ, reuocet ad statum salutis æternæ. His profecto gratiis atque donis Propheta Dauid à scelere adulterij, & homicidij ad veram pœnitentiam misericorditer reuocatus est, ita vt cordialiter exclamaret: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam,* quia magna iniquitas mea magnam exigit misericordiam tuam. *Tertio.* Tertio propter remunerationem. Scit enim Deus aliquem multa bona & magna opera fecisse, & facturum esse, & finaliter non saluandum: propterea ad remunerationem prædictorum bonorum tribuit ei multa & magna sentimenta, vt bonum irremuneratum non relinquat. Et de hoc patet exemplum in Salomone, secundum eos, qui tenent *Psalm.* eum damnatum. Porro Propheta inquit: *Iustus Dominus* *Quarto.* *& iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius.* Quarto propter obcæcationem. Anima enim quæ in magna perfectione & lumine non est: & per propriam malitiam peccat in Spiritum sanctum, atque per horribiles modos se vertit ad diuinam offensionē, & conatur nouam fidem, atque doctrinam inuenire & docere in in animarum salutem, & crimina sua non relinquit: sed vult peccata sua cognoscere non peccata, sed perfectissimas esse virtutes: recipit talia sentimenta in horribilem sententiam Dei, vt non intelligat statum suū horribilem & periculosum, in quem peruenit: & credat se dotatū summa perfectione, & sic auferatur ab eo testimonium suæ æternæ damnationis. Et de hoc pa- *Exemplum.* tet exemplum in hæretico Origene, qui magnis & admirandis gratiis fulsit, & tamen hæresiarcha in multis erroribus fuit. Extitit quoque de talibus Nicolaus Antiochenus, de quo supra, artic. 1. & c. 1. dictum est. De *Sap. 2.* his quoque Sapient. 2. scriptum est, *Excæcauit eos ma-* *Pura delectatio spiritualis.* *litia eorum.* Tertio vero consideremus quæ sit pura delectatio spiritualis. Et hoc ad præsens quoad Deum, & alias quoad proximum. Profecto illa est delectatio pura spiritualis quoad Deum, quia in Deo anima supernaturaliter delectatur. Quod fit per sapientiæ donum, secundū quod supra in die Penrec. artic. 1. & c. 7. dictum est. Et ibi per beatum Iac. ponuntur septem testimonia, seu signa, per quæ manifeste intelligere possumus si est vera delectatio pura spiritualis absque aliqua impuritate deceptionis. Et de hac pura delecta- *Cant. 7.* tione Cantic. 7. c. anima sancta inquit: *Ego dilecto meo,* *Cant. 2.* *& ad me conuersio eius.* Et iterum 2. c. ait. *Dilectus meus mihi & ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies & inclinentur vmbræ.* Possumus insuper addere quinque alia signa seu testimonia, per quæ clarescere potest, *Quinque signa spiritualis lætitia.* si delectatio prius habita est pure spiritualis. Quorum primum testimonium est timoratio, secundum humiliatio, tertium crucis desideratio, quartum est inebria- *Primum.* tio, quintum donorum variatio. Primum testimonium est timoratio id est tam fortis & efficax timor, quod animam & corpus in Deo tremere facit, iuxtà Prophe- *Secundum.* ticum illud, *Timor & tremor venerunt super me.* Secundum est humiliatio, hoc est humilitas profundissima, quæ ex gustu suæ vtilitatis & nihilitatis intellectualiter degustatæ originem habet, quemadmodum de se *Psal.* Propheta ait: *Ad nihilum redactus sum & nesciui.* Tertiū *Tertium.* est crucis desideratio & inconsiderabile desiderium posse sustinere quasi infinitas passiones & cruces, sicut patet in Apostolo Paulo, qui post admirandas delecta- *Rom.8.* tiones, & puras de se & coapostolis suis ait, Roma. 8. c. *Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an pericu-* *Quartum.* *lum? an gladius?* Quartū testimoniū est inebriatio: in cō- *Galat.2.* tēplando, exēplo etiā Apostoli qui Gal. 2. c. ebrius amore Domini ait, *Viuo autem iam non ego, viuit vero in me* *Quintum.* *Christus.* Quintum testimonium est donorum variatio. Nam sunt quædam singularia dona, quæ post habitam delectationem in anima & corpore,

remanent

remanent quandoque in corpore tantum. Et hæc quasi infinitis modis diuersimode variatur, quandoque enim remanet in anima quædam inconsiderabilis pax, quam Philip. 4. Apostolus optabat dicens: *Et pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra & intelligentias vestras, in Christo Iesu Domino nostro*, Quandoque remanet quædam aptitudo & habilitas ad diligendum Deum, quasi semper cum delectatione seu suauitate spiritualis gustus, vt dicere valeat cum Propheta: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te.* Quandoque remanet quædam prædominatio super omnes corporales sensus & illecebras carnis. Cum enim *Deus spiritus sit*, vt dicitur Ioan. 4. Qui in contemplatione *adhæret Deo vnus spiritus sit cum eo*, vt testatur Apostolus 1. Cor. 6. Humanus igitur spiritus Deo adhærens sic à Dei spiritu absorbetur, vt spiritu etiam carnem in conditionem suam quodammodo transformet & subiectam eam, & sensus suos teneat sub imperio rationis. Et hic propriè dicitur status hominis spiritualis, in quo homo faciliter iudicat præsentia & futura, quemadmodum 1. Cor. 2. Apostolus ait: *Spiritualis omnia iudicat, & ipse à nemine iudicatur.* Quandoque induit nouam virtutem, quam nunquam in præterito ex aliquo suo exercitio potuit adipisci. Vnde 1. Reg. 10. tali homini per effectum à Domino mysticè dictum est, *Mutaberis in virum alterum.* Quandoque expoliat aliquod vitium, quod ante nunquam suo conamine potuit spoliare, iuxta illud Apostoli Ephes. 4. *Renouamini spiritu mentis vestræ.* Quandoque remanet corpus liberum ab aliqua incurabili infirmitate, iuxta Propheticum illud, *Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua* Et iterum Isa. 40. *Qui sperāt in Domino, mutabunt fortitudinem.* Si delectatio spiritualis in experimentali actu, seu in fine per supradicta duodecim signa & testimonia, non clarissime & certissime innotescit, sit tibi suspecta sicut dæmonium incarnatum.

Ad Phil. 4. / Ioan. 4. / 1. Cor. 6. / 1. Cor. 2. / 1. Reg. 10. / Ephes. 4. / Psalm. / Isa. 40.

Septima regula discretionis inspirationum bonarum est, quando ex spirituali delectatione plus anima humiliatur.

Cap. III.

Tertia discretionis regula subiungatur, quæ talis est. Sancta est inspiratio, si ex spirituali delectatione amplius anima humiliatur, Antiquus quippe hostis de thesauris sapientiæ sibi naturaliter inditæ per creationem superbiens, clauo diuinæ iustitiæ à diuina suauitate exclusus, nititur vnumquemque ab eadem suauitate excludere, superbiam suggerens, per quam vera dulcedine Dei indignus fiat quicunque consenserit fallacibus suggestionibus eius. Sic humilitatis discipulos, & veritatis alumnos tentabat in prima operatione virtutum, & thesauris dulcedinis Christi per gloriam vanam excludere. Vnde Luc. 1. cap. scriptum est, quod discipuli reuersi sunt cum gaudio dicentes, *Domine, etiam dæmonia subyciuntur nobis.* At humilitatis magister, quod per operationem virtutum, & alia spiritualia dona ad suauitatem sapientiæ suæ, per gratiam suam eos introducere disponebat, doctrina sua eos statim ad humilitatem reduxit. *Videbam inquit sathanam, sicut fulgur de cœlo cadentem.* quasi dicat. Si sathanas in tanta nobilitate naturæ conditus, per inanem gloriam subito cecidit, & à diuina suauitate exclusus est: quomodo vos natura infirmiores de virtutibus, quas non ex vobis, sed ex gratia habetis gloriantes poteritis consurgere ad cœlestia regna? Sicut ergo superbia ostium diuinæ suauitatis & consolationis cœlestis superbienti Angelo clausit: sic vera humilitas terreno homini ostiū consolationum cœlestium pandit. Proinde Apoc. 3. c. animæ humili Dominus inquit: *Ecce dedi corā te ostium apertum, quod nemo potest claudere, quia modicam habes virtutem: & seruasti verbum meum, & non negasti fidem meam.* In quibus sacratissimis verbis ostenduntur per ordinem tria, quæ concurrunt ad veram consolationem spiritualem, & ad Dei spiritualia dona & altissima charismata humilibus danda. Primum est consolationum donum, secundum consolationum meritum, tertium consolationum obiectum. Primum concurrens est consolationum donum: ait enim, *Ecce*, quod est excitare ad spiritualis consolationis discretionem: *dedi*, id est daboiam enim Dominus dederat apud se: & per hoc magis ostendit discretionis & consolationis gratiam esse in promptu. *Coram te ostium apertum*, scilicet ad veritatem luminosæ discretionis habendam, quæ sunt diuinæ & veræ consolationes, & quæ diaboli illusiones. Insuper ostium apertum humili datur, quia contemplationis gratiam ingressus ad gustandum diuinas suauitates communicatur: vnde & Apoc. 4. contemplatur Ioan. hoc ostium apertum: proinde dicitur ibi, *Et ecce ostium apertum in cœlo*, quia homini in quo est humilitas, siue humilitatis gratia, ingressus ad altissima sentimenta, & secreta Dei benignissime dispensatur: quod tamen per aliquam falsam illusionem & deceptionem nemo potest claudere, scilicet nisi homo clauserit per superbiam sibiipsi. Sunt nanque plerique, qui visiones & reuelationes, quæ supra naturam sunt, atque supra communem cursum eorum, qui amant & timent Deum per veram fidem concupiscunt & quærunt, nec intelligunt, quod quasi impossibile est talia quærere & desiderare absque radicata superbia, & absque fundamento præsumptionis, & sine tentatione vanæ curiositatis circa secreta Dei. Nec insuper potest esse sine fragilitate & defectu fidei. Vnde merito ex diuino iudicio permittuntur tales ruere in periculosas illusiones & deceptiones diaboli, & in falsissima sentimenta. Hic profecto est mons, per quem modernis temporalibus in magna parte disseminat diabolus tentationes spirituales, atque radicat eas in cordibus illorū, qui veri Antichristi nuntij sunt. Tales quippe sibiipsis ostium claudūt, ne possint intelligere quomodo decipiuntur & illuduntur à diabolo, atque operam præstāt, ne ingredi possint ad talia spiritualia dona. Secundum concurrens est consolationū meritum. Porro quanto quisque maior est in conspectu sui, tanto minor est in conspectu Dei. At è contra quanto amplius homo sibiipsi vilescit, tanto coram Deo in gratia crescit. Et tali animæ Christus subdit, *Quia modicam habes virtutem.* Modica virtus dignè humilitas appellatur: tum quia facit hominem seipsum modicum reputare: tum quia facit hominem modica appetere, nec gloriam propriam affectare: tum quia non conatur resistere donis Dei. Quasi sit humilitas triplex. Prima est humilitas reputationis in intellectu: à cuius contrario, Colos. 2. c. Apostolus de quodam superbo ait, *Ambulans frustra inflatus sensu carnis suæ.* Secunda est humilitas affectionis in affectu, qua homo non afficitur ad propriam altitudinem, iuxta Apostoli præceptum, qui Rom. 12. cap. ait: *Non alta sapientes, sed humilibus consentientes.* Tertia est humilitas inclinationis in conatu, quia Iac. 4. cap. scriptum est: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Prædictam triplicem humilitatem habentibus merito ostium reuelationum & magnorum donorum, & consolationum à Domino aperitur: nec procedunt ex aliquo humano studio, desiderio seu conatu: sed solummodo, veniunt ex summa bonitate & misericordia Dei in animam existentem, non tantum in præfata triplici humilitate, sed etiam in magno Dei timore, & summa reuerentia eius atque magno fidei amore atque feruore. Sunt tamen plerique, qui student atque conantur humiliare seipsos, habere timorem atque reuerentiam erga Deum, ad hoc vt scilicet habeant supernaturales consolationes, reuelationes, visiones & sentimenta. Et hi quoque etiam eisdem deceptionibus illuduntur, cum eandem radicem & fundamētum finalem intentionem habeat, sicut desiderium ante dictum. Proinde merito dignum est,

Diabolus superbiæ suggestor. / Luc. 1. / Per inanem gloriam Angelus cecidit. / Apoc. 3.

Tria concurrunt ad spiritualem cōsolationem. / Apoc. 4. / Secundum. / Quanto quis sibi maior videtur tāto coram Deo minor est. / Prima. / Colos. 2. / Secunda. / Rom. 12. / Tertia. / Iacob. 4. / Plures spiritualiter decipiuntur.

est, vt in eandem sententiam, & derelictionem Dei deueniant, sicut & supradicti. Plerique etiam seducuntur putantes per Spiritum sanctum fieri, quod ipsi prius finxerunt, vel quod spiritus erroris eis suggessit. Proinde vaticiniis iam vsque ad nauseam repleti sumus: vt puta de Antichristi aduentu, de signis iudicij propinquantis, de Ecclesiæ persecutione & reformatione, & similibus. Quibus etiam viri graues atque deuoti plusquam oportuit creduli extiterũt, de scripturis Ioachim, & aliorum vaticinantium interpretationes varias extrahentes. Quæ & si vera & authentica forent, attamen serui Dei plura alia reperirent, in quibus possent fructuosius occupari, cum Dominus Iesus Christus, Actu. 1. c. in plurimis tales temporum curiosos inquisitores reprehenderit, dicens. *Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate*: non hominis.

Act. 1.

Tertium concurrens est obiectum consolationum: vt enim humilitas grata sit Deo, duo maxime requirũtur. Primum, quòd sit verbis Christi conformata, & quòd non secundum proprium sensum bonis operibus homo insistat. Et de hoc subditur Apoc. 3. *Et seruasti verbum meum.* Porrò verbũ Christi per diligentiã seruari debet, vt tam attentione mẽtis, quã instantia executionis doctrina Christi adimpleatur, quæ in hoc maxime cõsistit, quod in omnibus bonis requiratur gloria Dei. Secundũ quod sit diligens & operosa & exercitata, & vsque in finem ad gloriam Dei perseueret. Et de hoc subditur, *Et non negasti nomen meum.* Profecto nomen Christi negat, qui scilicet per gloriam & delectationem propriam à Christi humilitate apostatat. Vnde Ecclesiast. 1. scriptum, *Initiũ superbiæ hominis apostatare facit à Deo.* Qui enim in donis gratiæ non ipsum attollit, sed seipsum extollit: hic iam primum mentem à Deo per superbiam separat: Dei enim dona sibiipsi imputat: & per hoc propter donorum complacentiam seipsum, non Deum amat: & hæc est vera negatio Christi, de qua Iob. 31. cap. scriptum est, *Si vidi solem consulgentem, & lunam incedentem clare, & lætatum est in abscondito cor meum, & osculatus sum manum meam ore meo, quæ est iniquitas maxima, & negatio contra Deum altissimum.* Solem fulgentem, & lunam clare incedentem videt, qui successum in temporalibus, seu spiritualibus gratiis habet, seu habere se putat: ex quarum gratiarum complacentia homo non Dei, sed manum propriam osculatur: quando omnia supradicta bona sic habet: quasi à propria manu, non diuina adeptus sit. Et hæc iniquitas maxima non solum superbiæ in seipso reputationis & gloriationis, sed etiam maximæ ingratitudinis contra Deum, vt digne Dei negatio nominetur, cum à munifica manu eius munera accipiuntur, & mox ingratitudinis gladio manus Domini amputatur. In multis igitur hominibus antiquus hostis hanc negationem sub prætextu visionum & reuelationum diuersissime & astutissime operatur in his, in quibus regnat præsumptio spiritualis, & secreta ambitio famæ, gradus & dignitatis. Nam sunt nonnulli, qui miro modo decepti faciliter bibunt calicem Babylonis, agiliter suscipientes in se, vel ab aliis visiones & reuelationes, quæ extollunt & ducunt eos ad altos gradus: vt puta ad Papatum, vel ad alias dignitates. Et licet quidam eorum ex miris reuelationibus hoc habuisse assererẽt, tamen semper illos sicut extiterunt, deceptos & illusos existimaui. Quod quanti periculi sit, nunc nostris temporibus experitur ipsa infœlix Christianitas, in infœlice infœlix dum per hanc illusionem, vt manifesta iudicia clamant, delusum antipapam tam horribile, & scandalosum monstrum in ecclesia, parturiuit, quod est iniquitas maxima, & negatio contra Deum altissimum. Tu vero, qui ne fallaris spiritus discretionem habere desideras: solerter caue, ne in tua oratione & contemplatione aliquo modo sustineas in anima tua consolationem aliquam: quamuis magnam, quamuis altam, fundantem se in æstimatione seu præsumptione superba tui ipsius, aut ducentem te in ambitionem tuæ propriæ gloriæ & honoris, non tantum in præsenti vita, sed etiam in futura, ex quo videlicet consolatio supradicta includit principaliter tuæ propriæ affectionis refectionem atque saturitatem. Indubitanter itaque tene, quod anima talem consolationem amplectens, ruit in maximam multitudinem periculosorum errorum & vitiorũ. Nam iusto iudicio suo permittit Deus ipsi dæmoni potestatem per plurimas vias & multiplicia argumenta augendi consolationem prædictam atque imprimendi cum consolatione præfata periculosissima sentimenta atque suas illusiones, quibus anima iam imbuta credat & arbitretur esse reuelationes veraces. Ah Domine Deus, tu scis quot modernis temporibus his fallaciis decipiuntur: Nam & maior pars non dicam raptuum tuorum, sed rabierum antichristi discipulorum & nunciorum per hunc modum procedit. Proinde dilectissime frater, qui legis, diligenter caue, ne in oratione & contemplatione tua sustineas nisi consolationem illam, quæ perseueranter sequitur post prædictam veram tui cognitionem & post perfectam sensibilitatem tuæ nihilitatis & tuæ imperfectionis, & quæ procedat & veniat cum tui magna subiectione, magnitudini & altitudini Dei per altam reuerentiam: nec non & cum magno desiderio gloriæ & honoris eius, non tui: ita quod consolatione antedicta principaliter in prædictis vel in consimilibus aut æqualibus fundetur & stabiliatur. Nec prætereundum puto, quod plerique ita horribiliter seducuntur, & decipiuntur, vt putent sibi in visione apparere Christum, vel ipsam Virginem benedictam: & non tantum osculis & amplexibus, verum etiam indecentioribus gestibus, & actibus demulceri ab eis: credentes quod sicut eorum spiritus interius ab illis consolatione & delectatione repletur, ita & caro exterius sibi congruo oblectationis sensu sensibiliter carnalibus demulceatur. Quod non tantum seductorium, & falsissimum est: verumetiam grauissimum genus blasphemiæ comprobatur. Porro visitatio Spiritus sancti, sicut contra omnia vitia detestanda & reprimenda infunditur: ita quoque efficaciter contra carnales illecebras toto suo impetu aduersatur, atque vbi spiritus munditiæ iubare suo in anima fulserit, continuo omnes prauæ voluptatis motus euanescere, & nebulas tenebrosas superueniente diuino lumine disparere necesse est. Huiusmodi autem homines, cum aliquando dulcedinem spiritualẽ sentiunt, continuo quoque carnalis, & fœdæ delectationis pruritu illecti fœdari solent. Nescio quippe, quid de his iudicem, nisi quod potius eligo illos carere floribus, quam de luti sordibus colligere vellem. Et sicut illos damnare non audeo, qui inuiti quandoque in huiusmodi spiritualibus affectionibus carnalis fluxus liquore maculantur: ita quoque istos excusare nescio, qui tali fluxu ex consensu delectantur, etiam qualiscunque eorum bona intentio videatur. Quatuor deceptiones in spiritualibus exercitiis, plurimi quoque in delectationibus spiritalibus periculosè falluntur etiam in spirituali gustu atque ad quadruplicem differentiam tales fallaciæ reduci possunt. Prima est differentia diabolicæ deceptionis, secunda artificiosæ transformationis, tertia naturalis passionis, quarta insufficientis aptitudinis. Atque tales deceptiones primæ & secundæ personæ communicantur: quia non tantum decipiuntur hi, qui istas sustinent, sed etiam illi qui eas vident, & fidem adhibent. Prima enim differentia harum fallaciarum est diabolicæ deceptionis. Et harum modi innumerabiles sunt; quia miris & innumerabilibus modis animabus insidiatur serpens antiquus ad decipiendum eas, de quibus satis dictum est in antecedenti sermone, articulo 1. & cap. 4. & etiam aliqua in præsenti capitulo dicta sunt, atque domino operante dicturi sumus in tractatu septem tentationum. Secunda differentia deceptionum est artificiosæ transformationis.

Duo requirit humilitas Deo grata. — *Apoc. 3.* — *Qui Christi nomen negat.* — *Eccl. 1.* — *Iob. 31.* — *Præsumptio maxime fugienda.* — *In visionibus plures decipiuntur.* — *Visitatio Spiritus sancti ad quid datur.* — *Quatuor deceptiones in spiritualibus sentimentis.* — *Prima differentia.* — *Secunda.*

Sunt nanque plerique qui seipsos violentant ad lachrymas & feruores & per quosdam exteriores actus ad sentimenta supernaturalia elaborant, & in hac tentatione seipsos cogunt. Ex quo fit quod paulatim natura per talium consuetudinem assuescit: vnde artificiosæ transformationes, & non veræ diabolo adiuuante in talibus oriuntur. Et videbitur magnum quid, quod tamen ex gratia, & quodammodo ex natura fit. Tales, atque omnes eis credentes decipiuntur: quia non intelligunt, quod gratia violentari non debet in huiusmodi inflammationibus, & lachrymis, & consimilibus, nisi gratia ipsa cogat. Quia quando vult Dominus animam dono suæ gratiæ visitare, non est quod possit se abscondere à facie eius, sed se vocanti obedire necesse est. Consueuerunt tamen quidam huiusmodi inflammationes, atque feruores, & talia dona singularia in conspectu hominum pro posse retinere, tenuere, vel occultare, ne de eis percipiat quisquam, & non ad insipientiam sibi. Consolationes vero & deuotiones, quæ in deuota & humili oratione in secreto insipientibus venire solent, respuendæ ab eis nō sunt, cum plurimum vtiles sint animabus imperfectis, atque perfectis. Posset tamen in aliqua anima tanta perfectio esse, quod de omnibus consolationibus spiritualibus priuari desideraret, & hoc vt esset confixa cum Christo in cruce. Tertia differentia deceptionum est naturalis passionis. Profecto quædam passiones naturales, seu infirmitates sunt, quæ etiam peritissimis medicis absconduntur. Hæ vt plurimum iuxta virtutes, vel vitia animarum, in quibus sunt per signa & opera se manifestant. Proinde quidam minus intelligentes, quæ sint opera spiritualia, quādoque credunt esse opera spiritus Dei, & quandoque opera spiritus diaboli, secundum quod persona in quibus sūt ad bonum vel ad malum diuersimodè inclinatur, & tamen naturalia sunt, licet quandoque spiritus nequam possit se in eis multipliciter immiscere. Talibus delectationibus & tentationibus si spiritualia remedia non prosint, post dorsum proiiciendæ sunt, atque tradendæ obliuioni, vel negligendæ, aut fugiendæ: nec etiam nisi fortè generaliter confitendæ, nec aliquo modo recogitandæ, sed existimandum est, quod sint passiones & fragilitates, vel infirmitates communes statui huius vitæ. Quarta differentia deceptionum est insufficientis aptitudinis. Anima enim quæ non est sensatæ rationis in operibus suis, maxime in his, in quibus laudabilis discretio necessaria est, raro se perfecte accommodat perfectioni virtutum, quia nec vitia prudenter cauet, nec virtutes cum prudentia imitatur. Sed qui vitia non prudenter euitat, & virtutes cum frequenti solicitudine non frequentat, ad sublimitatem diuinorum donorum peruenire non potest. Proinde si in talibus aliqua sanctificata, & spirituales delectationes apparent eis minime credi debet, quia ibi aliqua de supradictis, vel aliis deceptionibus, seu fallaciis latere credendum est.

Maxima discretio in spiritualibus exercitiis necessaria est.

Tertia.

Quarta.

Octaua regula discretionis bonarum inspirationum est, quando anima ex spiritualibus delectationibus amplius in fide & moribus illustratur.

Cap. IV.

Quarta regula discretionis addi potest, quæ talis est. Recipienda est inspiratio, si adueniente spirituali delectatione anima in fide, & moribus amplius illustratur, & solidatur: vt enim clarius elucescat regula præsens, tria considerare necesse est. Primo, quid est lumen spirituale: secundo, quid est lumen fidele: tertio, quid est lumen morale. Primo consideremus, quod est lumen spirituale: quod quidem clarescere potest, si primo intelligamus naturam luminis corporalis: profecto ad corporis nostri visum quatuor requiruntur. Primo oculus dispositus ad videndū, secundo obiectū formatū ad visum, tertio lux inter obiectū & oculū, quarto mediū inter oculum & obiectum discrete proportionatum. Si enim quodlibet horum in sua proportione perfectum fuerit, perfectus equidem erit visus. Et quanto omnia supradicta erunt perfectiora, tanto visus perfectior erit. Si igitur corporeus visus pluribus indiget, quæ sibi cōueniant, vt exequi possit officium suum: quāto amplius aspectus spiritualis aliis & perfectioribus indiget, quæ illi necessaria sunt. Hæc etiam quatuor distinguere possumus. Primo enim necesse est habere intellectum summe purificatum, secundo vero obiectum certe determinatum, tertio quoque lumen desuper datum, quarto Dei amorem animæ communicatum. Primo enim necesse est habere intellectum summe purificatum, qui scilicet in Deum oculo simplici intuendo inter mundana mundi, mundum habeat aspectum, iuxta illud Matt. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Secundo obiectum certe determinatum, quod est nolle offendere creatorem, sed velle facere voluntatem Dei: supplicando Dominum cum Propheta, atque dicendo, *Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.* Tertio lumen desuper datum, iuxta Propheticum illud, *Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis.* Quarto Dei amorem animæ communicatum, iuxta illud primæ Ioan. 4. *Deus charitas est, & qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo.* Quanto igitur hæc quatuor in anima sunt maiora, atque perfectiora, tanto maius est lumē in intellectu, & è conuerso. Secūdo consideremus quid est lumen fidele, quod est necessarium ad salutem nostram, sicut in symbolo Apostolico continetur, in quo triplex scriptura cōtinetur, siue comprehenditur, quam quilibet Christianus adultus tenetur credere implicite, vel explicite, secundum status personarum varietatem. Prima scriptura est totum testimonium nouum, propterea in symbolo scriptum est, *Secundum scripturas*; quod est dicere, Credo Christi incarnationem, natiuitatem, passionem, resurrectionem Christi, &c. quæ de Domino Iesu Christo, dictante Spiritu sancto, in nouo testamento scripta sunt. Secunda vero scriptura est testimonium vetus, quod in symbolo continetur, cum dicitur, *Qui locutus est per Prophetas.* Profecto omnes qui scripserunt testimonium vetus fuerunt Prophetæ, sicut patet de Moyse, Iob, Psalmista, Salomone, Isaia, Ieremia, & aliis scriptoribus eius. Tertia vero scriptura credenda est, quicquid à sancta Romana Ecclesia in decretis, decretalibus, & extrauagantibus determinatum est. Quod etiam in symbolo continetur, cum dicitur, *Et vnam sanctam catholicam & Apostolicam Ecclesiam.* In his insuper continetur quicquid de scripturis sanctorū Doctorum ab Ecclesia approbatū est: sed de his plenius dictum est in Quadragesimali de Christiana religione, sermon. 3. art. 3. quasi per totum. Tertio consideremus, quid est lumen morale: hoc siquidem est lumē quatuor virtutum moralium, ad quarum obseruantiam obligamur tam ex lege naturæ, quam ex lege veteris & nouæ scripturæ, cum & moralia veteris testamenti euacuata non sint, secundum Alex. aliósque Doctores. Ex his tribus luminibus clarescere potest intellectus regulæ supradictæ. Vnde omnis delectatio spiritualis, & omne sentimentum, quantumcunque altum, & omnis visio, seu reuelatio & apparitio, quantumcūque certa: ex quo ducit cor tuum in affectionem, seu opinionem contra aliquem articulum fidei, aut contra bonos mores maxime contra honestatem, & contra humilitatem fugias, & abhorreas, quia absque dubio ex parte diaboli sunt, quia non addunt, sed auferunt lumē, & imprimūt cæcitatē de his, quæ sunt fidei, atque bonorū morū. Ah Deus, quot simplices decipiuntur sub pallio spiritus. Tu vero, qui recto itinere gradi desideras, prudēter caue à quibuscūque, licet habeāt altam vitam, aut magnā deuotionē, aut intellectum clarū, seu quancunque aliā sufficientiā: sic clare cognosces, siue probabiliter intelliges, quod consilia eorum, aut modi non sunt secundum veram discretionem, iuxta vitam à Christo, & à Sanctis datam,

Lumen spirituale.

Intellectus purificatus.

Obiectum determinatum.

Psal.

Ioan. 4.

Quid lumen fidele.

Secunda scriptura.

Tertia scriptura.

Tertio consideramus.

Sub prætextu deuotionis plures decipiuntur.

&

& à sacra scriptura probatam, & à verbis sanctorum Doctorum prædicatam & declaratam. Nec timeas paruipendere, seu irritare, aut contradicere modis & consiliis prædictorum, quia non offendes per superbiam, aut præsumptionem, dum modo id agas veritatis zelo & rectitudinis atque rectæ viæ amore: immo peccares, si talibus totis viribus non obstares, quia 86. dist. c. facientis: scriptum est: Non caret scrupulo consensionis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare, & extra de homicid. cap. sicut dignum. Nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare: immo tales episcopis & inquisitoribus accusandi sunt, & denunciandi, quia dicitur, 4. Reg. 7. *Si tacuerimus, & noluerimus nunciare vsque mane, sequitur, Sceleris arguemur.* Omnino fugiendæ sunt & abhorrendæ familiaritates & conuersationes talium deceptorum, qui prædictos errores disseminant, & diffundunt: insuper & eorum, qui sustinent & laudant prædictas personas. Nec audienda sunt prædictorum verba, nec videndi sunt eorum modi: quia tales monstrabunt tibi in multis verbis & modis maximam simulationem perfectionis, quæ si acceptares tanquam diuina & bona, rueres in præcipitium errorum suorum, & suorum vanorum & inhonestorum modorum. Nec existimandæ sunt eorum visiones & raptus: immo si dicunt, vel diuertunt ad aliquid, quod sit contra fidem, aut contra scripturam sacram, siue contra bonos mores, seu contra vitam & verba Sanctorum sanè accepta: abhorreas eorum visiones tanquam falsas delusiones & eorum sentimenta tanquam stulta delitamenta, & raptus eorum tanquam rabies stultorum. Veruntamen si inducunt ad ea, quæ sunt secundum fidem & secundum scripturam sacram & bonos mores, non despicias ea: quia forte despiceres ea, quæ Dei sunt. Non dico tamen quod omnino confidas in eis: nam in deceptionibus spiritualibus falsitas induit occultissime similitudinem veritatis & malitia similitudinem bonitatis, vt possit diabolus facilius absque suspicione effundere virus suum. Proinde visiones, motus & raptus, & similia habentia apparentiam bonitatis, & veritatis, non multo appreciėtis, nisi venirent quibusdam, de quibus ratione sanctitatis, humilitatis, atque soliditatis, & discretionis magna experientia probatum, certum, & manifestum est, quod decipi minime possent per diaboli deceptiones & illusiones. Et licet etiam tunc pium sit credere visionibus & sentimentis talium personarum, tamen securius est non credere præfatis visionibus ratione sui, sed solum quia concordant cum catholica fide, & cum scriptura sacra, & bonis moribus, atque cum vita & verbis Sanctorum à Romana Ecclesia approbatorum, & cum ratione fundata super prædicta. Nonne tempore B. Bernardi & aliis præcedentibus & sequentibus temporibus, insuper & temporibus nostris etiam, dum eram puer iam sunt quinquaginta anni, cucurrit delusio multarum reuelationum, & visionum asserentium Antichristum iam fuisse natum? Quæ reuelationes ratione apparētia vitæ, ac ratione famæ eorū qui talia prædicauerunt, atque scripserunt apparuerunt veræ: & tamen sicut sæpius prædicaui experientia teste, fallaciæ dæmonū repertæ sūt. Et licet forte multa bona in aliquibus talis credulitas operata sit, quod nouit Deus: tamen astutia serpentis antiqui magnum effectum sortita est: dum sæpius hanc illusionem disseminans malignissime operatur, vt toties diffusus hic error inter Christianos hoc agat, quod tempore veri Antichristi aduentus eius à populis non credatur, nec per consequens timeatur. Quod apud intelligentes, & illuminatos est graue damnum, & periculum magnum.

4. Reg. 7.

In deceptionibus spiritualibus quomodo se induit falsum.

Falsæ reuelationes.

Articvlvs Tertivs.

De vltimis quatuor regulis discretionis inspirationum, quæ inducunt ad laborem & delectationem.

TErtio sunt inspirationes quædam sanctæ, quæ cruciant & delectant, & de his etiam quatuor regulæ subiunguntur, vt de eis discretio haberi possit.

Nona regula discretionis inspirationum quomodo absque occasione scandali animarum illuminatarum inspirationes suscipiendæ sunt, vbi de triplici scandalo disputatur.

Cap. I.

PRima regula hæc est. Inspiratio acceptabilis est, si delectatio, aut pœna est sine occasione scandali proximi à Deo illuminati. Ad huius regulæ intellectum aliquid videre de scandalo necesse est. Et primo videamus, quid est scandalum. Secundum enim glossam super illud Mat. 18. *væ mundo a scandalis*: quod potest esse thema pro materia scandali. Scandalum est dictum, vel factum minus rectum, præbens aliis occasionem ruinæ: à quibusdam aliis sic describitur. Scandalum est dictum, vel factum, vel signum, cuius occasione trahitur quis in consensum mortalis culpæ. Sed secundum Alexand. de Ales in 2. q. 56. prima diffinitio sufficiens est: quia dictum, vel factum in prædicta diffinitione largo modo accipiuntur, vt comprehendant omnem nutum, vel signum: sub facto enim hæc comprehenduntur, vel propter quandam conuenientiam sub dicto, eo quod innuens vel signum faciēs quodammodo dicit. Circa autem materiam de scandalo triplex scandalum ad præsens consideremus. Primum est necessarium, secūdum actiuum, tertium passiuum. Primo inquam est scandalum necessarium, quia Dominus, Mat. 18. ait, *Necesse est vt veniant scandala.* Et Luc. 17. iterum ait, *Impossibile est vt non veniant scandala.* Sed vt hæc veritas Christi recte intelligatur in scandalo, triplex necessitas distinguenda est, secundum Alex. de Ales, vbi supra. Prima est ineuitabilitatis, secunda malignitatis, tertia vtilitatis. Prima est necessitas ineuitabilitatis, vbi non cooperatur aliquo modo liberum arbitrium. Et hoc modo non est necesse scandala euenire. Quod probatur triplici ratione, videlicet: Primo, quia scandalum esset inculpabile: secundo, quia esset ineligibile: tertio, quia esset immutabile. Primo, quia scandalum esset inculpabile: nam necessitas culpabilitatē tollit. Quod per simile Chrys. apertè ostendit dicens: Nullus incusat eum, qui necessitate talis est: sed magis veniam dat, vt si aliquis à natiuitate cœcus est: si vero ex propria malitia non sit: eodem modo si ex necessitate veniant scandala; nullus inculpabitur, sed faciens scandalum inculpatur. Non ergo ex necessitate, sed ex electione liberi arbitrij scandala oriuntur. Secundo, quia scandalum esset ineligibile id est nō veniret ex electione nostra, quod falsum est. Chrys. autem ait: Si in quibus nos incusamus, testamur vere id esse totum manifestum, quoniam in quibus increpamus, ostendimus, quoniam electionis est hoc delictum. Tertio, quia scandalum esset immutabile. Nā quæ naturalia sunt, nō transmutantur de facili: sed hoc de facili transmutatur. Qui enim despexit pauperem, iam nō despicit illum, & è conuerso. Ergo scandalū non est à natura, nec etiam à Deo est. Tunc enim non diceret Dominus, Mat. 18. *Væ illi, per quem scandalum venit.* Secūda est autē necessitas malignitatis sc. quæ oritur ex dispositione naturę corruptæ, seu cōsuetudinis prauæ, secundum conditionē hominū, qui sibi à peccatis nō cauent. Et hoc modo intelligi potest, quod necesse est vt veniāt scādala, sicut dicitur, quod necesse est ægritudinem aliquam superuenire his,

Prima regula ad suscipiendas inspirationes.

Scandalum quid.

Scandalum necessarium. Matt. 18. Luc. 17.

Triplex necessitas.

Necessitas tollit culpabilitatem.

Scandalum immutabile.

Matt. 18.

his, qui dictam debitam non obseruant. Sed non est necesse eum, qui attendit & cauet ab ægritudine corrumpi: & hoc modo Chrysost. ait: Nihil ita nociuum est, vt conuersatio perniciosa. Et iterum si quæras, vnde sunt mala: dico & à commorando, vel conuersando cum perniciosis, & à contemnendo virtutes. Tertia vero est necessitas vtilitatis, quia necesse est, hoc est vtile est ex comparatione ad finem, siue ad bonum, quod ex illo elicit Deus. Et secundum hunc sensum 1. *1. Cor. 11.* Cor. 11. Apost. ait: *Necesse est hæreses esse, vt qui probati sunt manifesti fiant.* Sic enim necesse est scandala euenire. Ex illis enim elicit Deus bonum. Proinde *Deus ex scandalis bonum elicit.* Chrys. ait: Scandala eligunt stabilitatem, non eam faciunt: quare si vigilauerimus, non paruum hic fructificabimus lucrum. Si autem hostibus existentibus & tantis tentationibus imminentibus dormimus, qua erimus digni venia in ocio viuentes? Et per hoc manifeste possunt intelligi verba Christi supradicta, dicta in Matth. & Luca, quia ibi non dicitur de necessitate secundum primum modum, sed de necessitate secundum secundum & tertium modum. Si enim diceretur secundum primum modum, tunc locum haberet, quod opponendo Chrys. ait. Si necessitas huiusmodi esset, tolleretur omnis culpa. Secundum est scandalum actiuum; & *Scandalum actiuũ quid.* hoc est, quod superius diffinitur secundum enim Bern. triplicitet peccare contingit scilicet ex infirmitate, ex *Tripliciter quis peccare potest.* ignorantia, & ex certa malitia. In primis quippe duobus casibus cauendum est, ne aliquid operemur, quod alteri causa, vel malitia scandali fiat: cum scilicet ex infirmitate, vel ignorantia id procedit. In tertia vero non, scilicet cum ex certa malitia ortum habet. Vnde Domi- *Matt. 15.* nus de Pharisæis, qui ex malitia scandalizabantur, Matt. 15. c. discipulis suis ait: *Sinite illos, cæci sunt & duces cæ-* *Matt. 17.* *corum.* Ac de quærentibus didragma, Mat. 17. c. in fine ait Petro: *Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem qui primus ascenderit tolle; & aperto ore eius inuenies staterem, illum sumens, da illis pro me, & pro te.* Et de hoc 11. q. 3. cap. inter verba. Proinde Bern. ait, Illorum scilicet Pharisæorum scandalum ex malitia procedit: eorum ex ignorantia descendit: isti scandalizantur, quia veritatem nesciunt, illi oderunt. Quia quandoque scandalum sumitur ex doctrina sana, vt in præal. cap. inter verba secundum enim Thom. 2. 2. q. 43. quando scandalum oritur ex ignorantia, vel infirmitate, quod est scandalum pusillorum, debent spiritualia opera occultari, vel etiam differri, vbi periculum non immineat, quousque reddita ratione scandalum huiusmodi cesset. Si autem post redditam rationem duret, iam patet, quod qui inde scandalum sumit, non ex ignorantia, sed potius ex malitia procedat: & sic propter ipsum non sunt opera spiritualia dimittenda. Hieron. autem dat regulam circa hæc, quæ talis est. Omne, quod potest fieri, vel non fieri, salua triplici veritate, propter scandalum omittendum est. Sed si veritas in periculo sit, propter scandalum non est omittendum bonum, scilicet vt omittatur veritas vitæ, veri- *Veritas iustitia & doctrinæ.* tas iustitiæ, vel veritas doctrinæ. Verbi gratia, secundum Alex. de Ales, vbi supra. Si scandalizantur parentes, nisi ego postquam voui intrare religionem ad seculum redeam, redire non debeo, quia veritas vitæ est in periculo. Similiter si scandalizantur auditores, quia prædico fidem Christi, seu decalogum, non debeo dimittere, quia veritas doctrinæ est in periculo. Item si reus scandalizatur, quia profero sententiam rectam, dimittere non debeo, quia veritas iustitiæ in periculo est. Distinguuntur autem hæ tres veritates secundum tres animæ vires. Nam veritas vitæ concupiscibilem ordinat ad bonum, veritas iustitiæ irascibilem compescit à malo, veritas doctrinæ rationalem informat ad bo- *Veritas vitæ.* num discernendum, & malum fugiendum. Prima est veritas vitæ, quæ ad omnes pertinet. Et est adæquatio vitæ, seu conuersationis ad regulam recte viuendi, id est ad legem Dei comprehendens omnia præcepta prohibita & consilia, hoc est omnia, quæ sunt de necessitate salutis. Et hæc pro nullius scandalo dimittenda est: respectu vero consiliorum, atque supererogationum euangelicæ perfectionis, non est simpliciter deserenda, sed forte vni homini singulari ad tempus differenda esset pro vitando scandalo alicuius: secundum enim Thom. vbi supra. Impletio consiliorum, largitio eleemosynarum, & huiusmodi misericordiæ opera, quando non sunt de necessitate salutis, propter scandalum non sunt simpliciter omittenda: sunt tamen interdum occultanda, vel differenda propter scandalum pusillorum, quousque reddita ratione scandalum cesset. Quando autem obseruatio consiliorum, & impletio operum misericordiæ sunt de necessitate salutis, vt patet in his, qui consilia vouerunt, & in his quibus ex debito imminet defectibus aliquorum subuenire, vel in temporalibus, puta pascendo esurientem: vel in spiritualibus, puta docendo ignorantem. Et hoc siue huiusmodi fiant debita propter iniunctum officium, vt patet in prælatis, siue propter necessitatem indigentis: tunc eadem est ratio de huiusmodi, sicut de aliis, quæ sunt de necessitate salutis. De temporalibus bonis est distinguendum, secundum Thom. vbi supra. Quia si temporalia *Bona temporalia.* sunt nobis ad conseruandum commissa, sicut bona ecclesiæ committuntur prælatis, & bona communia reipublicæ rectoribus, talium conseruatio, sicut & depositorum imminet his, quibus commissa sunt ex debito necessitatis, & ideo non sunt propter scandalum dimittenda: sicut nec alia, quæ sunt de necessitate salutis. Vnde & Beatus Thom. Archiepiscopus Cantuariensis repetiit res Ecclesiæ cum scandalo regis. Si vero temporalia sunt talia, quorum nos domini sumus: dimittere ea tribuendo, si penes nos sunt: vel non repetendo, si apud alios sint, propter scandalum quandoque debemus hæc dimittere, quandoque non. Si enim ex hoc *Quando aliquid faciendum propter scandalum* propter ignorantiam, vel aliorum infirmitatem scandalum oriatur, quod dicimus scandalum pusillorum: tunc vel totaliter dimittenda sunt temporalia hæc, vel aliter scandalum sedandum est, scilicet per aliquam admonitionem. Si vero scandalum ex malitia ortum habet, quod est scandalum Pharisæorum: tunc propter eos, qui sic scandalum concitant, non sunt temporalia dimittenda, quia hoc etiam noceret communi bono, eo quòd daretur malis occasio rapiendi: atque noceret ipsis rapientibus, qui retinendo aliena remanerent in culpa. Sed de hoc notabiliter, & copiosè Alexand. de Ales, in 2. distinct. 56. tractat, quæ causa breuitatis omitto. Sed videtur, quòd veritas vitæ sit propter scandalum dimittenda. Nam vitatio cuiuslibet culpæ pertinet ad veritatem vitæ: sed homo ad vitandum scandalum proximi debet peccatum veniale committere, vt videtur: quia plus debet cauere damnum æternum proximi, quod patitur propter mortalem culpam, qua scandalizatus fuit: quàm damnum temporale suum, quod patitur per veniale. Et sic videtur, quòd *An homo obligetur committere veniale.* veritas vitæ propter scandalum dimittenda est. Ad quod dicendum, secundum Thom. etiam vbi supra, quòd homo non obligatur committere veniale, ne alius mortaliter peccet: nec etiam bene facit committendo, quia ad declinandum peccatum non inclinamur principaliter ex proprio damno. Nam hoc esset desistere à peccato timore pœnæ: sed inclinamur, ne offendamus Deum, cuius offensa est etiam venialis culpa, quamuis non tam grauis, sicut mortalis. Nullus quippe debet offendere Dominum paruum, ne alius offendat multum: quia homo debet in infinitum plus diligere Deum, quàm proximum suum. Proinde nullus debet committere veniale peccatum ad scandalum euitandum, dummodo actus suus ex tali causa factus peccatum remaneat veniale, sicut mendacium officiosum. *Nullus venialiter peccare debet ad vitandum scandalum.* Contingit tamen, aliquem actum ex aliqua causa factum non esse veniale, quod aliàs extitisset: sicut dicere verbum iocosum. Iam enim non esset verbũ ociosum,

sum,cum non careret causa piæ vtilitatis,& sic de consimilibus. Secunda est veritas iustitiæ, & hæc pertinet ad rectores, iudices,& prælatos: atque duas partes iustitiæ in se comprehendit, maximè in prælatis, scilicet seueritatem in corripiendo reos,& liberalitatem in sustinendo miseros, secundum Alexan. de Ales, vbi supra. Tales debent dare veras & iustas sententias,atque pro nullius scandalo debent falsam sententiam promulgare. Nec insuper pro scandalo alterius passiuo iustitiam intermittere debent, nisi iustitia illa sit dispensabilis, & variè moderabilis,vel simpliciter, vel ad tempus. Circa hoc quæri potest, vtrum dimittenda sit aliquando propter scandalum veritas iustitiæ, quæ est in executione seueritatis, vtpote excommunicando delinquentem. Dicendum, secundum Alexand. de Ales, vbi supra, quòd duplex est iustitiæ opus. Nam est quoddam iustitiæ opus distributiuæ, & est quoddam iustitiæ opus punitiuæ. Primum est opus iustitiæ distributiuæ, quod est in reddendo vnicuique, quod suum est, ad hoc vt quisque habeat, quod ad eum pertinere probatur. Et hoc iudicium maxime quantum est de voluntate, secundum Greg. nunquam pro scandalo dimittendum est. Secundum vero est opus iustitiæ punitiuæ, quæ est in pœnis statutis. Istud quandoque suspendi potest propter pericula, quæ superuenire possunt: & maxime quando Princeps, vel multitudo in causa est. Et hoc propter schisma,quod contingere potest, secundum quod habetur contra epistolam Parmeniani, à contrario sensu. Dicitur enim ibi, quandoque cuiusquam crimen notum est, & omnibus execrabile apparet, vt nullos prorsus, vel non tales habeat defensores, per quos possit schisma contingere, non dormiat seueritas disciplinæ. A contrario autem sensu, si potest schisma contingere, supersedendum est seueritati disciplinæ. Et tamen non propter hoc dimittitur seueritas iustitiæ,quin velit vnicuique quod suum est reddere quantum est de se: sed suspenditur propter maius periculum euitandum. Et tunc magis instandum est admonitionibus circa discretiones. Thom. vbi supra inquit: Pœnarum inflictio in tantum habet rationem iustitiæ, in quantum per eas crimina cohibentur.Si autem per pœnarum inflictionem manifestum sit plura, atque maiora crimina sequi: tunc pœnarum inflictio non continebitur sub iustitia. Et in hoc casu à punitione peccatorum cessandum est. Alexand. de Ales, etiam distinguit aliter dicens: quia aliquando seueritas iustitiæ, siue disciplinæ dormire non debet: cum aliqui quadam auctoritate peccatum, quod faciunt, defendunt ad modum hæreticorum. Et hoc dat intelligere Isid. cum ait: Hi, qui neque à vitio corruptionis emendantur, atque hoc ipsum carnale delictum, quod admittunt, vindicare quadam superstitiosa temeritate nituntur, nec gradum honoris, nec gratiam recipiunt communionis. Si vero non defendunt peccatum suum, & timetur schisma, vel aliud malum huiusmodi, debet dissimulari, cum multitudo peccat. Vnde August. ad Bonifacium ait, Cogunt multas inuenire medicinas multorum experimenta morborum. In huiusmodi causis, vbi per graues dissensionum scissuras, non huius aut illius hominis periculum: sed plurimorum strages iacet, detrahendum est aliquid seueritati, vt maioribus sanandis maculis charitas sincera subueniat. Hæc Alexand. vbi supra. Et de hoc patet exemplum notabile, distinct. 4. in cap. denique: vide ibi: & de hoc in Quadragesimali de Euangelio æterno, sermone 38. artic. 3. bene. Tertia est veritas doctrinæ, quæ pertinet ad magistros & Prædicatores. Et hæc dimitti non debet, vbi est periculum communis erroris, nisi ante veritas doceatur: aut vbi notabilis profectus in electis finaliter speratur ex ea: aut vbi in electis notabile damnum salutis timetur, nisi publicè doceatur. Nota in quantum est veritas pro

Veritas iustitiæ.

An dimittenda sit veritas iustitiæ.

Opus iustitiæ punitiuæ.

Detrahendū seueritati vt maculis sanandis charitas subueniat.

Veritas doctrinæ.

aliquorum scandalo dimittenda. Aliàs est pro loco & tempore tacenda, vel occultanda. Thom. vbi supra ait, Circa doctrinam duo consideranda sunt, scilicet veritas, quæ docetur: & ipse actus docendi. Primum quippe est de necessitate salutis: vt scilicet contrarium veritati homo non doceat, sed veritatem secundum congruentiam temporis, & personarum diuersitatem. Ex hoc exequatur ille,cui officium docendi incumbit. Et ideo propter nullum scandalum, quod sequi videatur, debet doctor, vel Prædicator prætermissā veritate docere falsum. Sed ipse actus docendi inter spirituales eleemosynas continetur. Propterea de illo dictum est, sicut est dictum supra per ipsum Thom.cum agitur de veritate vitæ. De correctione vero fraterna dicit etiam vbi supra Thom. quod cum ordinata sit ad fratris correctionem, ideo in tantum computanda est inter spiritualia bona,in quantum homo subsequi potest. Quod siquidem non contingit, si ex correctione frater scandalum sumit. Proinde si propter scandalum euitandum correctio relinquatur, non tamen dimittitur spirituale bonum.Tertium est scandalum. Thom. vbi supra, scandalum passiuum importat quandam animi commotionem à bono in eo, qui scandalizatur. Nullus autem commouetur, qui firmiter inhæret immobili rei: perfecti enim soli Deo inhærent, cuius immutabilis bonitas est. Nam & si prælatis suis inhæreant: nón quidem inhærent eis, nisi in quantum illi inhærent Christo,iuxta illud Apostoli.1.Cor.4.*Imitatores mei estote,sicut & ego Christi.* Vnde quantuncunque videant alios dictis,vel factis se inordinatè habere, ipsi tamen à sua rectitudine non recedunt, iuxta propheticum illud,*Qui confidunt in Domino,sicut mons Sion non commouebitur in æternum,qui habitat in Hierusalem.* Et ideo in his,qui per amorem Deo perfectè adhærent, scandalum non reperitur:vnde Propheta ait:*Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum.* Proinde super illud Matth.18.*Qui scandalizauerit vnū de pusillis istis,qui in me credunt*,&c. Hieronymus ait:Nota, quod qui scandalizatur, paruulus est:maiores enim scandala non recipiunt.Sed contra,videtur enim quod scandalum passiuum possit cadere in perfectos:nāChristus fuit in summa perfectione,tamen Matthæi 16.dicit Petro,*Scandalum mihi es:*quanto magis alij perfecti possunt scandalum pati. Ad quod dicendū, quod scandalum ponitur largè,pro quolibet impedimento.Vnde quia Petrus nitebatur suæ passionis propositum impedire,dixit ei Dominus, *Scandalum mihi es*, id est,obstaculū. Et licet perfecti viri ex infirmitate carnis interdū incidant in aliqua peccata venialia,non tamen ex aliorum dictis, vel factis scandalum sumunt, sed naturam scandali,vel rationem: quia non accipiunt occasionem ruinæ:tamē potest esse in eis quædā appropinquatio ad scandalum, iuxta Propheticum illud, *Mei autem penè moti sunt pedes*, id est, interiores. Hi sunt intellectus,& affectus, qui penè moti sunt de loco suo, qui est Deus. Hoc dicit propter primos motus, qui non sunt in potestate nostra. Propterea Ecclesiastes 10. cap. admonet dicens, *Si spiritus potestatem habentis*, id est, dæmon, *ascenderit super te*, scilicet per primos motus, *locum tuum*, id est, Deum *ne dimiseris*, scilicet per scandali susceptionem. Sequitur *pene*, id est, quasi *effusi sunt gressus mei.* Gressus intellectus est per cogitationes, & affectus per desideria pergens, quasi dicat. Ex impulsu quasi effusi sunt ad culpam per passiuum scandalum, quod per actiuum scandalum paratum est mihi. Sed iustus, & si tentatur ab eis,qui scandalum parant ei: tamen non consentit scandalum sumens. Tantum igitur peccatores, aut ex infirmitate, aut ex ignorantia, seu ex malitia scandalizantur, sicut superius dictum est: hæc de scandalo longius euaserunt, quàm putaueram. Sed quia talis materia vtilis est ad docendum, & vt ex omnibus supradictis proposita regula clarior fiat, non piget huiusmodi

Tertium scandalum passiuum.

1. Cor. 4.

Psal.

Psal.

Matt. 18.

Matt. 16.

Scandalum communiter ceptum pro quolibet impedimento.

Psal.

Eccle. 10.

Ex tribus scandalum oritur.

modi longius scripsisse. Iam igitur ad regulam redeamus, quæ ait quod inspiratio acceptabilis est, si delectatio, aut pœna est sine occasione scandali primi à Deo illuminati: quod de delectatione, & pœna spirituali, vel sensuali intelligendum est, cum inconsiderabiles deceptiones in vtroque reperiantur: & à paucis cognoscantur, quæ omnes originem habent à propria voluntate, & à superbia spirituali, atque ab amore sui, diabolo miro artificio, & malitia sua hoc cooperante. Hæ profectò ab his, qui diuino radio illuminati sunt, facilè cognoscuntur. Propterea de talibus delectationibus, seu pœnis, eis credendum est, nec eorum iudicia despicienda sunt, aliter absque deceptione esse non potest. Et hoc est occasionem scandali præbere proximo à Deo illuminato: licet ipse verè iustus ex hoc scandalum non assumat. Et licet secundum prædictam regulam summopere cauere debeamus, ne præbeamus occasionem scandalizandi animas à Deo illuminatas: non minus tamen debemus cauere scandalizare infirmos, vel ignorantes,

1.Cor.8. sicut ex præcedentibus patet. Et Apostolus 1. Cor. 8. cap. in fine ait. *Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum, ne fratrem meum scandalizem.* Charitas enim, in qua Christus pro peccatoribus mortuus est, hoc exposcit. Ignari & inexperti in via spiritus, & communiter omnes seculares sæpe ædificantur de pœna, & de his, quæ cruciant, & affligunt: vtputa de Christiana pœnitentia, de ieiuniis, & similibus: licet sine discretione fiant. Et è contra scandalizantur de aliquibus, quæ delectant: licet quandoque forte nec venialia sint. At è contra qui diuino lumine irradiati sunt, oppositum

1.Cor.2. iudicabunt: & verificabitur quod 1. Corinth. 2. cap. Apostolus ait: *animalis homo non percipit*, id est, non perfectè capit: quia non intelligit ea, *quæ sunt spiritus Dei*, stultitia enim est illi, quantum ad affectum.

Eccl.1. Ecclesiastici 1. cap. *Execratio autem peccatoribus sapientia, & non potest intelligere:* scilicet spiritualia, quantum ad intellectum: quia spiritualiter examina-

Prou.18. tur, id est probatur. Nam, vt dicitur Prouerb. 18. *Non recipit stultus verba prudentiæ, nisi ea dixerit*, scilicet homo, *quæ versantur in corde eius: spiritualis autem iudicat omnia*, id est, intelligit, & discernit omnia iudicanda. Non tamen, secundum August. omnia, quæ continet diuina scientia: sed quæ ad vitam, & institiam sufficiunt. Dicitur autem homo spiritualis, qui spiritum Dei rectorem habens secundum ipsum viuit, atque intelligit. Et ipse à nemine, scilicet homine carnali iudicatur, id est intelligitur, an bene iudicet, seu malè,

Decima regula discretionis est, quando in opere concurrit aliqua delectatio spiritualis.

CAP. II.

Secunda regula discretionis subiungatur, quæ talis est. Inspiratio acceptabilis est, si absque mortali culpa minor est delectatio naturalis cum vitio, quam pœna virtuosæ crucis. Tria, de quibus superius dictum est, ad memoriam reuocanda sunt, ex quibus elucidari possit regula supradicta. Primo quippe supra in hac regula dictum est, quod in naturali delectatione ratio ipsi sensualitati consociata est, atque in ea nec ratio, nec sensualitas in totum prædominatur; sed in ea corporales sensus quandoque paululum delectantur vltra debitum rationis, ex quo venialis committitur culpa. Ex hoc patet, quid est delectatio naturalis cum vitio. Exempli gratia: Hi à quibus ieiunia frequentantur, delectabiliori appetitu manducant, quam ab eisdem quando non ieiunant. Et hæc est delectatio naturalis, & fortè cum veniali culpa. Secundo in eadē quinta regula etiam declaratur, quod in delectatione sensuali, ratio sensualitati subiecta est, vnde ortum habet mortalis culpa. Propterea in hac regula dicitur absque mortali culpa, id est quod delectatio naturalis in delectationem sensualem non transeat, & rationi dominetur appetitus inordinatus, & sensualis: vtputa quia ieiunans in tantam voracitatem prolabitur, quod in ingluuiem, & peccatum gulæ ruit: quod facile contingere potest. Proinde 41. dist. in cap. quisquis, Augustinus ait: Fieri enim potest, vt absque aliquo vitio cupidinis, vel voracitatis pretiosissimo cibo sapiens vtatur. Insipiens autem fœdissima gulæ flamma in vilissimum olus ardescat. Et sanus quisque maluerit more Domini pisce vesci, quam lenticula more Esau nepotis Abrahæ, aut hordeo more iumentorum. Non enim propterea continentiores nobis sunt pleræque bestiæ, quia vilioribus aluntur cibis. Nam in huiuscemodi omnibus rebus non ex earum rerum natura, quibus vtimur: sed ex causa vtendi, ex modo appetendi, vel probandum est, vel improbandum, quod facimus. *Non qui continentiores quia vilioribus cibis vtimur.* Et in cap. deliciæ: idem ait: Deliciæ quælibet, si absque desiderio percipiantur, non officiunt: & viles cibi appetenter accepti impediunt profectum abstinentiæ. Dauid enim aquam malè cupitam effudit, & Helias carnes comedit: hæc ille: de Dauid. 1. Paralipomenon 12. de Helia vero. 3. Reg. 17. patet. *1.Paral.11. 1.Reg 17.* Tertio vero declaratum est supra in prima regula, quod pœna virtuosæ crucis est difficile opus virtutis amore portatum: sicut sunt paupertas, vigiliæ, ieiunium, & similia. Huius igitur sensus est, quod si principaliter homo ad virtutem laboriosam intendit: vt puta ad ieiunium, & abstinentiæ dilectionem: & tamen ieiunando delectabiliori appetitu comedit, quam non ieiunando: licet ibi veniale sit, tamen dummodo non transeat ad mortale vitium gulæ, non est dimittendum ieiunium propter veniale, quod ibi contingat: quia propter paruum vitium non est dimittendum opus virtutis magnæ, cum tale vitium possit stare cum charitate, secundum Sco. in 4. Quod de se ostendit Propheta, cum ad Dominum ait, *Imperfectum meum*, id est, imperfectionem meam *viderunt*, scilicet per approba- *Psalm.*
tionem *oculi tui, & in libro tuo*, id est in libro vitæ, *omnes scribentur:* scilicet tales infirmi. Et alibi idem ait, *Plu- Psalm.*
uiam voluntariam, id est, charitatis donum gratis ab eo datum *segregabis Deus hæreditati tuæ*, id est illis, qui tui electi sunt *& tamen infirmata est*, scilicet per venialem culpam: *tu vero perfecisti eam*, scilicet per charitatem tuam. Hic tamen diligenter obseruandum est, ne tale leue peccatum transeat in grauitatem mortalis culpæ. Vnde per Iob. 24. cap. Dominus ait, *Dulcedo illius Iob.24.*
vermes, id est delectabile mortalis culpæ, quæ tandem conuertitur in conscientiæ remorsum & corrosionem, Isa. vlt. *Vermis eorum non morietur*, id est non sit in re- *Isa vlt.*
cordatione, *sed conteratur quasi lignum infructuosum.* Nam vt dicitur Matthæi 7. *Omnis arbor, quæ non facit Matth.7.*
fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. Arbor, quæ fructum bonum non facit, est voluntas mala, quæ in quantum talis facit opera mala. Et hæc excidetur, scilicet à consortio Beatorum, quod est grauissimum in damnatis, & in ignem mittetur, scilicet gehennæ sempiternæ. Et de hoc Chrys. inquit: Duæ sunt pœnæ, scilicet excidi, & in ignem mitti. Noui quod plurimi illā pertimescant gehennam: ego autem illius amissionem gloriæ amarius, quàm ipsius gehennæ dico suppliciū.

Vndecima regula discretionis est de bono opere præponendo, vel postponendo.

CAP. III.

Tertia discretionis regula subdi potest, quæ talis est. Cæteris paribus minus bonum pro maiori bo- *Tria sunt vitæ præsentis bona*
no dimittendum est: ac per consequens maius bonum minori bono præponendum. Porro tria sunt bona præsentis vitæ. Primum est magnum, secundum est maius, tertium est maximum. Primum temporale, secundum corporale,

corporale, tertium est spirituale. Profecto naturalis iustitia hoc exposcit, quod magnum bonum pro maiori, & maius pro maximo postponatur, verbi gratia. Primo in temporalibus naturaliter quidem vnus florenus pro decem, & decem pro centum, ac centum pro mille, vt patet per experientiam, postponuntur. Secundo patet hoc idem in corporalibus: incisio, seu amputatio vnius manus, vel pedis postponitur, ne homo exoculetur: atque oculi postponuntur, ne homo ipsa vita priuetur. Tertio quoque hoc idem patet in spiritualibus. Proinde Matth. 5. cap. Dominus ait: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum & proiyce abs te.* Oculus iste dexter est conuersatio cum muliere cum sancta intentione, quæ si scandalizat te, id est, est occasio tuæ ruinæ, seu occasio tuæ infamiæ, erue eum & proiice abs te. Vnde & Chrys. ait: Erat mulier religiosa, & respexi & dixi, debeo visitare illam assiduè, vt illam instruam, & informem in bono: bonus est iste respectus. Factum est mihi in scandalum, eiiciam ergo illud bonum respectu illius, qui factus est malus. Vel oculus dexter acquisita scientia est, vel clericalis status. Qui si cum discrimine propriæ salutis venit: quia nec aliter acquiri potest, eruendus & à se proiiciendus est. Et subdens Dominus ait: *Expedit enim tibi*, id est, magis vtile, vel minus damnosum est tibi, *vt pereat vnum membrorum tuorum*, id est, scientia ista, quam habes: vt tuum membrū, vel tale studium, aut clericatus, *quàm totam corpus tuum*, id est tu ipse, *mittatur in gehennam.* Item secundum ordinem naturæ primo necesse est postponere bonum temporale pro corporali. Vnde Iob. 2. cap. scriptum est, *pellem pro pelle*, id est, corpus proximi pro corpore proprio conseruando: *& cuncta, quæ habet*, id est scientiam huius mundi, & cuncta exteriora: *dabit pro anima sua*, id est, pro sua corporali vita seruanda, sicut & Ioan. 12. cap. cum dicitur: *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Et iterum Lucæ. 14. cap. Dominus ait: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus* Secundo quoque necesse est postponere non tantum bonum temporale, sed etiam bonum corporale pro bono spirituali. De bono temporali ex se patet, ac etiam Ecclesiasticus 10. testificatur dicens: *Nihil est iniquius, quam amare pecuniam: hic enim & animā suam venalem habet.* De bono corporali iterum Propheta ait, *Qui diligit iniquitatem*, id est bonum corporale præponit spirituali, quod est iniquum: id est non est æquum, *odit animam suam*, id est facit, ac si odiret eam. Tertio insuper est necesse postponere bonū spirituale minimum pro minori, & minus pro paruo, & paruum pro magno, atque magnum pro maiori. Necnon & maius pro maximo: & de hoc in Apostolo Paulo exemplum patet, qui 1. Corinth. 1. de se ait: *Non enim misit me Christus baptizare, sed euangelizare.* Nam licet baptismi sacramentum sit necessarium ad salutem, ad maius, seu vtilius officium, scilicet prædicandi elegerat eum Deus. Nam & populi conuertebantur ad baptismi fidem ex verbo Dei, non autem è conuerso. Proinde Rom. 10. Apostolus ait, *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi*, scilicet per Apostolos prædicatum. Insuper dici potest, quòd permitti valet veniale pro vitando mortali: & veniale minus pro vitando veniali maiori, & mortale minus pro vitando mortali grauiori. Primo quidem permitti valet veniale, vt euitetur mortale. Nam culpa mortalis in infinitum venialem excedit, cum culpa mortalis priuet infinito bono, quod est increatum. Per veniale vero tollitur quid creatum: vtputa feruor charitatis. Distantia autem priuationum ex his, quæ priuantur, mensurari habet: propterea mortali culpæ debetur æterna pœna, veniali autem temporalis. Secundo vero permitti potest veniale minus pro vitādo veniali maiori: vtputa in duplici genere venialium. Nam quoddam est veniale ex genere, vtputa ociosum verbum: ac quoddam est veniale ex causa, vt quod ex infirmitate, vel ignorantia perpetratur: quod quidem quandam excusationem habet. Lenius quidem videtur, ac per consequens potius permittendum veniale, quod fit ex causa: quàm hoc quod fit in genere. Tertio etiam permitti potest mortale minus, vt euitetur mortale maius: Verbi gratia, causa de vsura & furto. Nam & Deuter. 23. cap. Iudæis præcepit Dominus, dicens: *non fœneraberis fratri tuo ad vsuram pecuniam, sed alieno.* Secundum enim Alexand. de Ales, in 4. Non fœnerari fratri, est ibi positum præceptoriè, tanquàm iustum naturale: quod verò subditur, sed alieno permissio comparatiua: atque ibi permissoriè positum est, ea videlicet ratione, qua permittuntur minora mala, nè fiant grauiora, iuxta quod Deuter. 24. Repudiatio vxoris in lege permissa est, atque dato libello repudij diuortium fieri, & hoc ad vxoricidium euitandum. Nam cum essent auari, ne scilicet fierent fures: aut vsurarij in fratres suos: permissum est eis posse vsuras exigi ab alienis. Item Beatus Gregorius scribens Anglorum Episcopo de obseruantia ieiunij quadragesimalis, permisit inordinatum carnium esum in Dominico die Quinquagesimæ, sicut patet distinct. 10. cap. denique, vbi ait: De ipsa vero Dominica hæsitamus, quidnam dicendum sit, cum omnes laici & seculares illa die plus solito, & cæteris diebus accuratius cibos carnium appetant: & nisi noua quadam auiditate vsque ad medias noctes se ingurgitent, non aliter se huius sancti temporis obseruationem suscipere putant. Quod vtique non rationi, sed voluptati, immo cuidam cœcitati mentis adscribendum est. Vnde nec à tali consuetudine auerti possunt. Et ideo cum venia suo ingenio relinquendi sunt, ne fortè peiores existant, si à tali consuetudine prohibeantur. Vt enim Salamon ait, Prouerb. 30. c. *Qui vehemēter emungit, elicit sanguinem.* Prædicta autem corruptela carnisprîuij per totam ferè Christianitatē quasi irreuocabiliter etiā inter plerosq; Dei seruos diffusa, atque permissa est. Nec tamen hoc fit sine graui culpa sequentium prædictam abusionem.

Marginalia: Matth. 5. — Iob. 2. — Ioan. 12. — Luc. 14. — Eccl. 10. — Psalm. — 1. Cor. 1. — Rom. 10. — Mortali culpæ pœna æterna debetur veniali temporalis. — Deut. 23. — Deut. 24. — Permittitur minus malū ne grauius fiat. — Prou. 30.

Duodecima regula, in rebus arduis, atque dubiis quid agendum sit.

CAP. IV.

QVarta discretionis regula subiungatur, quæ talis est. In agendis dubiis & arduis ante operis inchoationem certitudo diuinæ voluntatis inuestiganda est. In talibus quippe operibus hæc certitudo tripliciter quæri potest. Primo per illuminatorum consilium, secundo per orationum patrocinium, vel subsidium; tertio per expectati temporis spatium. Primo inquam per illuminatorum consilium: Secundum enim Tullium in 2. Rheto. Consilium est examinandarum gubernandarúmque causarum subtilis animi prospectus. Quod quidem consilium ante magnarum rerum deliberationem quærendum est. Nam secundum eundem Tullium vbi supra, Deliberatio est ante quodlibet incœptum plena maturitatis, & solertiæ consideratio. Hæc quippe in rebus arduis necessaria sunt. Proinde Ecclesiast. 32. admonet, dicens: *Fili sine cōsilio nihil facias*, scilicet graue: & post factum non pœnitebis. Qualis autem consiliator esse debeat, declarat Ambros. 2. de offic. dicens: Aduertendum est, quòd in conquirendis consiliis plurimum valet vitæ probitas, virtutum prærogatiua, beneuolentiæ vsus, facilitatis gratia. Quis enim in cœno fontem requirat? Quis de turbida aqua potum petat? Itaque vbi luxuria est, vbi intemperantia est, vbi vitiorum confusio, quis inde sibi ad hauriendum existimet? Quis vtilem iudicet alienæ causæ, quem videt inutilem vitæ suæ. Quomodo enim potero eum iudicare consilio superiorem, quem video moribus inferiorem?

Marginalia: In omnibus necessarium. — Eccl. 32.

Supra debet eſſe, cui me committere paro. An eum idoneum putabo, qui mihi det conſilium, quod non dedit ſibi? Et mihi eum vacare credam, qui ſibi non vacat? Cuius anima voluptates corrumpunt, libido deuincit, auaritia ſubiugat, cupiditas perturbat, & ſubdit: *Talis debet eſſe*, qui conſilium dat, vt ſeipſum formam aliis, atque exemplum bonorum operum exhibeat in doctrina, in integritate: vt ſit eius ſermo ſalubris, atque irreprehenſibilis, conſilium vtile, vita honeſta, ſententia decora. Ad hoc idem Tobias 10. cap. ait, *Conſilium ſemper à ſapiente perquire*, ac econtra Eccleſiaſt. 8. cap. admonet: *Cum fatuis ne habeas conſilium: non enim potuerunt diligere, niſi quæ eis placent*, & cap. 37. ait, *A malo conſiliario ſerua animam tuam.* Et ironicè ſubdit: *Cum viro irreligioſo tracta de ſanctitate, & cum iniuſto de iuſtitia, & cum muliere de his, quæ æmulatur: & cum timido, de bello: & cum negotiatore, de traiectione*, id eſt, de mercium tranſportatione, *Cum emptore, de venditione: cum viro liuido, de gratiis agendis: cum impiis, de pietate: cum inhoneſto, de honeſtate*, &c. Secunda certitudo eligendorum quæri poteſt per orationum patrocinium, ſeu ſubſidium. Nam, teſte Auguſt. ratione melius ſoluentur dubia, quàm inquiſitione alia. Qui enim in talibus arduis, & dubiis ſe reperit, oret ad Dominum, & ad Sanctos eius, atque orare faciat, maxime ſeruos Dei, exemplo illorum, qui 2. Paralipomenon. 20. ad præſidium orationum in rebus arduis confugientes dixerunt ad Dominum: *Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolum reſidui habemus, vt oculos noſtros dirigamus ad te.* Multum valet generalis clamor, & oratio vnius populi, cum in magno diſcrimine eſt, & ignorat quid eligendum, ſicut ego prædicando per Italiam pluries expertus ſum. Et etiam Iudith. 4. cap. exemplum patet. Nam vt ibi dicitur: *Clamauit omnis populus ad Dominũ inſtantia magna, & humiliauerunt animas ſuas in ieiuniis ipſi, & mulieres eorum. Et induerunt ſe ſacerdotes cilicio, & infantes proſtrauerunt contra templum Domini, & altare Dei operuerunt cilicio, & clamauerunt ad Deum Iſrael vnanimiter, ne darentur in prædam infantes eorum, & vxores in diuiſiones, & ciuitates eorum in exterminium, & ſancta eorum in pollutionem. Tunc Eliachim, ſacerdos Dei magnus circuiuit omnem Iſrael, allocutúſque eſt eos dicens: Scitote, quoniam exaudiuit Dominus preces veſtras, ſi manentes permanſeritis in ieiuniis, & orationibus in conſpectu Domini.* Tertio inſuper hæc certitudo eligendorum, ſi per prædicta duo non claret, quid eligendum ſit, exquiri debet per expectati temporis ſpatium. Nam vti Seneca ait: maximè ſunt contraria conſilio feſtinatio, & ira. Velox conſilium ſequitur pœnitentia. Multa quippe efficit tempus, quæ perficere non poſſet voluntas, ſeu ingenium, aut humana poteſtas. Tempus clarificat turbatum mare, ad maturitatem perducit fructus, animalia, piſces, & aues per illud ſuſcipiunt incrementum. Vult quandoque Deus non per Angelum, ſeu per alium modum, ſed per medium temporis nos clarificare de eligendis, maxime ſi perſeueramus in oratione. Mutatur ſiquidem tempus, & cum eo mutantur multa, & in omnibus clarificator conſiliorum, & dubiorum eſt Deus, qui in Trinitate perfecta glorioſus, & magnus viuit, & regnat per infinita ſæcula ſæculorum, Amen.

Tob. 10. *Eccleſ. 8.* *cap. 37.* *2. Par. 20.* *Oratio populi totius efficax eſt.* *Iudith. 4.* *Velox conſiliũ ſequitur pœnitentia.*

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui eſt de multiplici lumine, quo cognoſci poſſit quæ ſint inſpirationes implendæ, & quare merentur & quid merentur, qui ſermo continet tres articulos, quorum primus tria complectitur capita, & ſic duo alij.

De multiplici lumine, quo cognoſci poſſit, quæ ſunt inſpirationes implendæ, & quare merentur, & quid merentur.

Sermo III.

Illumina oculos meos, ne vnquàm obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus, præualui aduerſus eum, Pſalm. 12. Apta petitio humilis ſupplicatio, oratio grata ad acquirendam gratiam, & ad inclinandum ad miſericordiam maieſtatem Dei. Oret igitur hoc modo mens deuota ad Dominum poſtulans, ne decipiatur in inſpirationibus ſub ſpecie boni, & dicat, *Illumina oculos meos.* In quibus ſacratiſſimis verbis triplicem gratiam, à Domino poſtulat, qui ſic orat. Primo gratiam illuminantem, ſecundò gratiam gratificantem, tertiò gratiam triumphantem. Primò enim gratiam illuminantem dicens, *Illumina oculos*, ſcilicet tu Domine Deus meus, qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum. Duplex eſt oculus, ſcilicet exterior, & interior. Et ſicut exterior duplex eſt, ſcilicet ſiniſter & dexter: ſic quoque interior, videlicet oculus cognitionis, qui eſt ſiniſter, & oculus affectionis, qui eſt dexter. Oculus cognitionis obſcuratur per ignorantiam. Vnde neſcit cognoſcere, quæ ſit inſpiratio bona, vel mala. Atque obſcuratur oculus affectionis per concupiſcentiam, quia ſcilicet neſcit diligere, eo quod præponit tranſitoria ſempiternis. Illuminatur autem oculus cognitionis per ſcientiam, & inſpirationum diſcretionem, & oculus affectionis per virtutem, & virtutum dilectionem. Porro quandoque illuminatur oculus cognitionis, & obſcuratur oculus affectionis. Proinde Num. 24. myſticè ſcriptum eſt. *Dixit Balaam, filius Beor, dixit, homo cuius obſcuratus eſt oculus.* Balaam quippe populus vanus interpretatur. Qui enim vanitatem huius ſæculi quærit, oculum affectionis obſcuratum habet. Hic fœdus iniuit cum Naas, qui eruit eius oculum dextrum. In huius myſterium, 1. Reg. 11. dicit Naas ad tales, *In hoc feriam vobiſcum fœdus, ac eruam omnium veſtrum oculos dextros.* Naas quippe interpretatur ſerpens, aut augurans. Hic eſt call... Geneſ. 3. Qui auguratus eſt Euæ, dice... *moriemini, ſed eritis ſicut dij ſcientes* ... Talis oculus affectionis ſic obſ...

Pſalm. 12. *Triplex gratia.* *Oculus interior eſt duplex.* *Num. 24.* *1. Reg. 11.* *Geneſ. 3.*

1.Reg.14. illuminat. In cuius mysterium 1.Reg.14. mysticè scriptum est, quòd *Ionathas extendit summitatem virgulæ, quam habebat in manu, & intinxit in fauum mellis, & conuertit manū suam ad os suum, & illuminati sunt oculi eius.* Ionathas quippe, qui donum columbę interpretatur, illum, in quo est gratia, signare habet. Virga vero Euangelium Christi, quod perfectam iustitiã euidentius docet, teste Domino, qui Matth.5. inquit: Matth. 5. *Nisi abundauerit iustitia vestra plusquàm Scribarum, & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum.* Fauus autem mellis, Dei misericordia est, quæ in duabus Christi naturis mysticè demonstratur in cera & melle: manum vero ad os conuertit, qui quod alios docet, primitus ipse facit. Atque eum virga fauum attrahit: qui per iustitiam, quã in seipsum facit, misericordiam Dei acquirit, exēplo Prophetæ, qui de se ad Dominum ait, Psal. *Feci iudicium & iustitiam, non tradas me calumniantibus me.* Psalm. Et alibi inquit: *Misericordia & veritas obuiauerunt sibi,* misericordia Dei miserantis, & veritas hominis se iudicantis, atque de se iustitiam facientis obuiauerunt sibi, scil. in osculo pacis. Et hoc modo illuminantur oculi Ionathæ, id est animæ pœnitentis. Secundo sic Psalm. orans postulat gratiam gratificantem, dicens: *Ne vnquam obdormiam in morte,* id est in mortali culpa, scil. propter inspirationum errorem. Aduertendum est tamen, quod differentia est inter dormire & obdormire: & ad litteram se per ordinem habent. Nã ille dormitat, qui inter somnum & vigiliam, quasi medius est: & talis somnus non durat, sed talis homo vicissitudinariè excitatur. Dormire vero est perfectè capere somnum. Sed obdormire profundè dormire est, sicut lethargicis accidere solet, qui nec attractionibus, nec percussionibus excitantur, sed tãdiu dormiunt, donec soporem morte concludunt. Sic mysticè in morte dormitat, qui sæpius peccat, & tamen cito pœnitentiam agit. Dormit vero, qui diu pœnitentiam differt. Ille vero obdormit, quem mala consuetudo ita premit, vt nec blandis allici possit, nec asperis excitari. Ad talem Prou.23. Prou.23. Salomon ait: *Eris sicut dormiens, in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo: & dices: Verberauerunt me, & non dolui: traxerunt me, & non sensi.* Hæc tria Ecclesiast.43. mysticè exprimuntur, cum dicitur. Eccles.43. *Frigidus ventus aquilo flauit, & congelauit crystallus ab aqua.* Aqua dormitationem, glacies dormitionem, crystallus vero obdormitionem designat. Tertiò autem sic orans postulat gratiam triumphantem, id est, victoriam de inimicis suis dicens: *Nequando dicat inimicus meus: praualui aduersus eum,* scilicet in inspirationibus falsis finalem victoriam exultando contra eum dicat se adeptum. Quomodo autem, & quibus modis præualeat diabolus contra animam infelicem, mysticè Exod.15. Exod.15. c. scriptum est, vbi dicitur: *Dixit inimicus, persequar & & comprehendam, diuidam spolia, implebitur anima mea. Euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Inimicus homo hoc fecit.* Matth.13. Septem gradibus anima à diabolo expugnatur: hic siquidem intellectus septem progressibus victoriam obtinet contra hominem peccatorem, videlicet. Septem gradibus anima à diabolo expugnatur. Primò quippe insultat in suggestione, secundo luctatur in delectatione, tertio percutit in consensu quartò spoliat in actu, quintò præcipitat in consuetudine, sextò hilarescit sibi in gloriatione, septimò præualet in morte. Primò enim insultat in suggestione, ideo dicitur *inimicus,* scilicet inspirando: seu tentando variis modis, sicut supra sermone secundo, articulo primo, & cap.4. plenius dictum est, talis insultus potestas dicitur tenebrarum. Luc.22. Matth.5. Proinde Luc.22.c. *Dominus his, qui venerant, vt eum caperent.* Matth.5.c. *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.* Secundo luctatur in delectatione vnde subditur, *persequar* scilicet ad delectationem inducendo. Luc.19. Quod Do[...] 19.c. vt rem flebilem demonstraret [...] *[...]ne ciuitatem,* id est talem anima[...] [...]ntem: *Fleuit super illam dice[...]* [...] *& quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.* Tertiò percutit in consensu, & de hoc subditur: *Et comprehendam,* quasi vngulis ferreis capitur, & tunc lethaliter vulneratur Et de hoc Prou.5. cap. scriptum est, *Iniquitates suæ capiunt impium,* quia peccator nisi per consensum mortalis culpæ à diabolo capi non Prou.5. posset. Quartò autem spoliat in actu: vnde subdit, *diuidam spolia.* Secundum enim Alex. de Ales, consensus mortalis culpæ, priuat gratia gratificante, quæ quidem vestis nuptialis est. Sed mortale opus priuat gratiis gratis datis, quæ secundum demerita diuino iudicio ad diuidendum, & disperdendum dantur in manibus inimici. Quintò præcipitat in consuetudine, & de hoc subdit, *implebitur anima mea.* Proinde consuetudo abundans, & electissima portio diaboli dici potest. De qua Abacuc.1. cap. ait: *Incrassata est pars eius, & cibus eius electus.* Sextò hilarescit, id est in gloriatione, est quia peccatores gloriantur, cum male fecerint: & exul- Abac.1. tant in rebus pessimis, vt dicitur Prou.2.c. Ad talem Propheta inquit: *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?* Et de tali lingua diaboli subditur, Prou.2. Psalm. *euaginabo gladium meum.* Nam lingua taliter gloriantis, gladius diaboli est, sicut Propheta inquit: *Et lingua eorum,* scilic. talium peccatorum, *gladius acutus.* scil. dæmonis est. Vagina talis gladij est os eorum sicut Propheta inquit, *Et gladius in labiis eorum,* hunc autem gladium diabolus tunc euaginat: cum peccator de sceleribus publicè gloriatur, Septimo vero præualet in peccatoris impœnitentis morte. Et de hoc subditur, *Interficiet eos manus mea,* quod efficit diabolus, cum impœnitens moritur in peccato. Et de talibus Propheta inquit, *Mors peccatorum pessima.* Et tunc præualet diabolus contra peccatorem in pugna. Propterea vbi Psalm. supra orat Propheta dicens. *Nequando dicat inimicus meus, praualui aduersus eum,* scilicet sicut prædictum est, triplicem prædictam petitionem exaudit Deus, huic triplici gratiarum petitioni humiliter postulantis gratissimè respondit Dominus in Psal.31. dicens: *Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac, qua gradieris: firmabo super te oculos meos.* Psal.31. Primo quidem petierat gratiam illuminantem, dicens, *Illumina oculos meos.* Et hic respondet Dominus, dicens, *Intellectum tibi dabo:* maxime quadruplicis inspirationis, scilicet vt quatuor intelligas & cognoscas. Primò præsentia, secundò æterna, tertio pœnas, quartò teipsum. Primũ reddit hominẽ expeditum, secundùm hominẽ feruidum, tertium timidum, quartum solicitum. Primum enim reddit hominem expeditum. Qui enim cognoscit præsentia, contẽnit atque relinquit ea, iuxa illud Naum tertio. *Omnis, qui vidit te resiliet à te:* & sic homo redditur expeditus. Secundum reddit hominem feruidum. Qui cognoscit Naum.3. æterna bona, desiderat illa: & sic fit feruens ad acquisitionem eorum, sicut de se testatur Propheta dicens, *Viam mandatorum tuorum cucurri,* scil. effectu & opere, *Cum dilatasti cor meum,* scil. in notitia æternorum. Tertium reddit hominem timidum. Psalm. Qui enim cognoscit pœnas, horret eas & fit timidus, dicens, *Timor & tremor venerunt super me & contexerunt me tenebræ.* Quartum reddit hominem solicitũ. Qui enim cognoscit seipsum & debilitatem suam, solicitus fit, quia non confidit de fortitudine sua. Patet exemplum de Psalm. vetulis debilibus, quæ quando peregrinantur, ita solicitæ sunt quod tantam dietam faciunt, quantam viri fortes atque equestres. His quatuor inspirationibus intellectus illuminatur. De quo Propheta ait: *Intellectus bonus omnibus facientibus eum, laudatio eius manet in sæculum sæculi.* Psalm. Secundò autem petierat gratiam gratificantem, dicens: *Ne vnquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus, praualui aduersus eum: Qui tribulant me inimici,* &c. Et huic petitioni respondet, *Et instruam te,* scilicet quomodo gratiam gratificantẽ acquiras, & in ea vsque in vltimum perseueres. *Dat quippe intellectum* & instruit Dominus, modis. Primò

per

per inspirationem, secundò per prædicationem, tertiò per tribulationem. Primò enim dat intellectum & instruit per inspirationem. Vnde Iob.4.c.ait. *Porro dictum est ad me verbum absconditum & quasi furtiuè suscepit auris mea venas susurri eius.* Et 1.Ioan.2.iterum Ioan. ait: *Non necesse habetis, vt aliquis doceat vos:* sed vnctio eius docet vos de omnibus. Secundò per prædicationem: vnde Propheta inquit, *Declaratio sermonum tuorum illuminat & intellectum dat paruulis.* Tertiò per tribulationem. Proinde Isa. 28. cap. ait. *sola vexatio dabit intellectum auditui.* Et Iob.33.ait, *quòd Dominus homines instruit disciplina.* Tertiò autem postulauit gratiam triumphantem, dicens: *Ne quando dicat inimicus meus præualui aduersus eum.* Et tali petitioni respondet, dicens, *In via hac, qua gradieris, firmabo super te oculos meos:* In quibus verbis notatur respectus misericordiæ Dei, & custodia contra omnes illi animæ aduersantes. Non enim ait tantum, *Ponam super te oculos meos*, scilicet, vt triumphes: sed ait, *firmabo*, id est, ponam: & non remouebo super te, scilicet illuminatum, *oculos meos*, id est, gratiam, & misericordiam meam, sicut Sap.4. scriptum est: *Gratia Dei, & misericordia est in sanctos eius, & respectus illius super electos eius*, sed quia Sap. 1. scriptum est, *quòd Spiritus sanctus aufert se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu.* Propterea quilibet nostrûm instantissimè à Domino postulare debet, atque orare, & dicere cum Propheta, *illumina oculos meos ne vnquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum.* Et tunc fidelis anima merebitur audire ab eo, *intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac, qua gradieris, firmabo super te oculos meos.* De tribus quasi per triplicem illuminationem Dei circa materiam inspirationum possumus erudiri. Primò, quæ inspirationes sunt meritoriæ: secundò, quare sunt meritoriæ: tertiò, de quo sunt meritoriæ. Vel aliter. Primò, quæ sunt quæ merentur: secundò, quare merentur: tertiò, quid merentur.

Iob.4. — Ioan.2. — Isa.28. — Iob.33. — Sapient.4. — Sapient.1. — Psalm.

ARTICVLVS PRIMVS.

De inspirationibus, quæ meritoriæ sunt.

Quid ad opus inspiratum meritorium requiritur.

PRima illuminatio illuminat intellectum ad intelligendum, quæ sint inspirationes, quæ sunt meritoriæ, seu quæ merentur. Circa quod aduertendum est, quòd ad hoc quod aliquod opus inspiratum sit meritorium, tria necessario requiruntur. Primò, scilicet, quòd opus fiat in charitate: secundò, quòd fiat ex charitate: tertiò, quod fiat ad charitatem. Primò inquam necesse est, quod opus inspiratum fiat in charitate; quia opera, quæ extra charitatem fiunt, mortua sunt, quemadmodum carbo extinctus. Secundò, quod fiat ex charitate. Multa enim fiunt in charitate, quæ tamen meritoria minimè sunt ex eo, quòd non fiunt ex charitate. Tertiò, quod fiant ad charitatem, hoc est ad bonum referibile sit, quia mala bona intentione non possunt fieri, alioquin absurditas sequeretur, scilicet quòd idem opus esset meritorium, & demeritorium, & de hoc latius dicetur infra, art.3. in 1. c. circa finem. In merito etiam inspirationum tria ex parte hominis requiruntur. Subiectum quod est anima, liberum arbitrium, & intentio, seu finis. His tribus ad merendum in ipsis inspirationibus respondent tria ex parte Dei, scilicet gratia, virtus, & charitas. Gratia quidem reddit subiectum Deo gratum, cum inspiratur. Virtus autem animæ habilitat liberum arbitrium, scilicet vt assentiat inspirationibus sanctis, charitas vero intentionem dirigit ad finem debitum. His præmissis aduertendum est, quòd omnium inspirationum sanctarum, quæ in præsenti sæculo dantur, & dignæ sunt adimpleri, quædam sunt adimplendæ voluntate, & opere; quædam voluntate & non opere; quædam opere & non voluntate.

De inspirationibus, quæ meritoriæ sunt, quando voluntate & opere adimplentur.

CAP. I.

PRimo enim sunt quædam inspirationes, quæ sunt meritoriæ, & implendæ voluntate & opere. Et hæ sunt, quæ formatæ sunt secundum duodecim regulas præcedentis sermonis, quæ debent, vt dictum est, voluntate & opere adimpleri. Exéplo Domini Iesu Christi, de quo Phil.2.c.ait Apostolus. *Hoc enim sentite in vobis quod & in Christo Iesu*, qui scilicet pro nobis voluntate, & opere mortem sustulit super lignum. Profectò in inspirationibus, quæ sunt secundum duodecim regulas supradictas voluntas sine opere, & opus sine voluntate placere non potest. Proinde Propheta inquit, *voluntariè sacrificabo tibi.* Ait enim voluntariè, non coactè. Non enim placent Deo coacta seruitia, vt ait August. Hinc Exod.25.c. Dominus in mysterio inquit. *Ab omni homine, qui offert vltroneus accipies primitias.* Et addit, *sacrificabo tibi*, scilicet sacrificium boni operis. Et alibi ait: *Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ oblationes, & holocausta.* Et iterum, *Sacrificate sacrificium iustitiæ*, quod est opus bonum. Et Iacobi 2. *Fides sine operibus mortua est.* Si igitur prædictæ inspirationes voluntate & opere adimplentur in charitate trium meritoriæ sunt. Primò vitæ æternæ, secundò augméti gratiæ, tertio remissionis pœnæ. Primum præmium vitæ æternæ, sc. substantialis gloria radici operis correspondet, videlicet charitati. Secundum autem præmium, scilicet accidentale, correspondet generi operationis, sicut est augmentum gratiæ, quia operibus excellentibus, & operibus supererogationis maius augmentum gratiæ, quam aliis operibus erogatur. Tertium vero præmium, scilicet remissio pœnæ pœnalitati operis correspondet. Vnde & opera, quæ magis pœnalia sunt, magis meritoria sunt remissionis pœnæ. Regula quippe theologica est, quod pœna pœnæ resolutoria est. Aduertendum est tamen, quod licet tota vis merendi æternam vitam, & etiam alia bona, consistat in charitate: non tamen totus merendi effectus consistit penès magnitudinem charitatis; sed etiam penès magnitudinem operis, sicut patet in merito remissionis pœnæ: quia non solum consistit in charitate, sed etiam in operibus, quæ pœnalia sunt sicut patet in Christo, qui meruit nobis apertionem ianuæ paradisi, scilicet cum effectu. Hoc autem meritum non erat solum in charitate, & in excellentia operis laboriosi, videlicet in sua sacratissima passione. Secundum enim Alex. de Ales, in 2. quæst. 33. opera prædictarum operationum voluntariè facta in charitate ad septé valent. Primò ad gratiæ augmentationem. Vnde Aug. Charitas meretur augeri, & aucta meretur perfici. Secundò ad habilitationem, scilicet ad bonum opus. Vnde 2.Cor.9. *Vt abundetis in omne opus bonum:* scil. operari debetis. Tertio ad dimissiones: scil. pœnæ debitæ, vel iniunctæ. Tob.12. *Eleemosyna à morte liberat, ipsa etiam purgat peccata.* vnde Luc.11. Dominus ait: *Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Quartò ad abbreuiationem, id est ad celeriorem transitum purgatorij. Vnde Prou.13.cap. Salomon ait, *Redemptio animæ viri diuitiæ sua.* Gloss. qui animam suam vult redimere ab ira futura, congreget diuitias bonorum Ira enim ibi dicitur purgatoria pœna. Quintò ad minorationem, scilicet cuiusdam pœnæ in gehéna, videlicet conscientiæ vermis, scilicet vt damnatio tolerabilior fiat. Sextò ad peccati recordationem: scil. in præsenti, quod fit per naturam operis virtuosi, quod semper vitiis naturaliter, & multipliciter aduersatur. Septimò ad gloriam accidentalem. Nam sicut ex parte malorum, qui plura mala fecerant, amplius angustiabuntur conscientiæ verme: ita ex altera parte numerositas operum bonum augmentum facit in gaudio paradisi de operibus bonis. Sed hoc præmium non est de

Phil.2. — Exod.25. — Psal. — Iacob.2. — Meritum in charitate. — 2.Cor.9. — Tob.12. — Luc.11. — Prou.13.

de substantiali, sed de accidentali gloria Beatorum. Addi potest octauo, quia valet opus bonum ad ædificationem, scilicet proximorum. Vnde Bernardus ait. Intentio sufficit ad meritum, actio ad exemplum. Alij quædam alia ponunt, quæ in his versibus continentur.

Iucundat, stabilit, auget, peccata remittit:
Debilitat, remouet, exercitat, atque repellit.

ait enim iucundat, scilicet mentem: stabilit scilicet virtutes: auget, scilicet meritum accidentalis præmij, peccata remittit, scilicet quantum ad pœnam, quæ iam remissa sunt quoad reatum. Debilitat, scilicet fomitem: remouet, scilicet acediam: exercitat scilicet hominem in assuetudine boni: atque repellit, scilicet tentationes diaboli.

Quando inspirationes debent voluntate, & non opere adimpleri & de merito & causis earundem.

Cap. II.

Secundo sunt quædam inspirationes, quæ adimpleri debent voluntate & non opere: vt puta quæ continentur in 2. 3. 4. 5. atque 10. & 12. regula, de quibus in præcedēti sermone dictum est. Et hoc contingit duplici ex causa. Aut propter defectum operantis, aut propter defectum circumstantis. Primò propter defectum operantis: verbi gratia, habet quidam voluntatem feruentem martyrium pro Christo pati: aut viuere solitarius in desertis, ieiunare in pane & aqua, pati nuditatem & famem, & in multis asperrimam ducere vitam: sed imperseuerantiam timens atque astutias diaboli, & inexperientiam: necnon & fragilitatem suā abstinet à prædictis, voluntatem feruidam tenens si possit talia operari. Secundo propter defectum circunstantis: vt puta cum quis vellet conuersari sæpius cum aliqua muliere ad illius eruditionem in vita spirituali: tamen ab hoc abstinet, ne inde scandalum oriatur, & sic de similibus. Tunc Deus talem voluntatem acceptat,
1.Reg.5. quasi opere impleta fuisset, quia 1. Reg. 5. cap. scriptum est, *Melior est obedientia quam victimæ*, id est melius est voluntate obedire, quam opere victimare. Aduertendum est tamen, quod secundum Alex. de Alex in. 2. q. 33. quod vtait Aug. in lib. confessi. duplex est voluntas, scilicet plena & semiplena: plena dicitur, quando nihil deest ex parte volentis, qui faceret si posset: & tunc voluntas pro facto ad meritum vel demeritum reputatur. Si autem potest facere: principaliter imputatur ei ad meritum voluntas vel intentio tanquam radix operis, non quod opus ipsum non faciat ad meritum, vel demeritum, sicut in præcedenti cap. dictum
Psalm. est. Quod dicitur in glossa super illud Psal. *Et tu remisisti impietatem peccati mei*: votum pro operatione reputatur. Et illud quod dicitur in gloss. super illud Psal. *Manus vestræ concinnant*. Quicquid vis & non potes, Dominus factum computat. Et super illud, *in mandatis eius volet nimis*. Sufficit velle, si perficienti mandata desit facultas, & similes Sanctorum auctoritates referuntur ad voluntatem plenam, vbi non est facultas perficiendi, ibi præter voluntatem perficiendi, opus ad meritum vel demeritum facit. Si vero voluntas semiplena est, tunc illa sola non facit ad meritum vel demeritum, nisi forsitan veniale. Huius rei gratia potest
Voluntas comparatur. quæri de aliquo, qui habuit voluntatem plenam exeuntem in opus: & alio etiam qui habuit voluntatem plenam, sed non exeuntem in opus, quia non aderat facultas: vtrum ad paria præmij, seu pœnæ iudicentur. Dicendum quod in bonis & in malis est differenter quodammodo, & quodammodo similiter. Primo quidem in bonis, sic est, quod præmium substantiale est, quod consistit in visione Dei, & est præmium adiunctum seu accidentale, quod consistit in gaudio de aliquo bono præcedenti perpetrato, vel aliquo in præsenti superaddito. Quantum ad præmium substantiale: pacificatur voluntas plena, vbi deest facultas volūtati plenæ, vbi adest facultas cum actu, dummodo sit par charitas, siue par gratia gratum faciens. Quantum vero ad præmium adiunctum, siue accidentale, plus meretur voluntas plena cum actu, quam voluntas plena sine actu: & non solum quantum ad adeptionem boni, sed etiam quantum ad dimissionem mali pœnæ Secundo vero in malis sic est, quod ratione voluntatis plenæ & etiam ratione actus debetur pœna, & propter hoc qui habuit voluntatem plenam cum actu, plus punitur quam qui habuit voluntatem plenam, sed non cum actu, quantum ad afflictionem actualem: sed quātum ad carentiam visionis Dei æquales vtique sunt in pœna. Ex his patet de isto primo, qui vult pati martyrium, & non sustinet: & de illo, qui vult sustinere, & sustinet, Nam volenti plena facultate deficiente, debetur aurea, id est specialis gloria. Cum autem est superadditus actus, aureola sibi debetur: & sic ad paria iudicantur, quantum ad primum, sed non ad paria quantum ad secundum.

De inspirationibus, quæ sunt opere & non voluntate adimplenda, & de causis & merito earundem.

Cap. III.

Tertiò sunt quædam inspirationes, quæ adimpleri debent opere & non voluntate, & hoc si operari non contradicit alicui regulæ de duodecim iam prædictis. Duo quippe inducunt, vt prædictæ inspirationes voluntate atque opere impleantur. Primum est obedientiæ necessitas, secundum excessiua charitas. Primum inquam est obedientiæ necessitas, vt cum quis per obedientiam necessario cogitur habitare cum mulieribus, aut cum turbis, & interesse epulis; necnon & coniugalem actum sola obedientia diuini præcepti cum omni honestate, vt est possibile exercere, sicut fecerunt Prophetæ. Et hoc habet locū in actibus Christi condescensiuis. Præterea Ioan. 6. ait: *Descendi de* Ioan.6.
cælo non vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me. Et in hoc docuit Christus, quod alterius voluntatem semper nostræ præponere satagamus, si potest absque peccato fieri. Secundum est excessiua charitas & propter charitatē necessitas. Sunt quippe multa, quę difficilia sunt ex circunstantiis extrinsecus annexis, sicut difficilius est abstinere cum delicata cibaria apponuntur, difficilius est temporalia bona contemnere cū offeruntur, difficilius est continere in consortio fœminarum & consimilia. Sed hæc per accidens quandoque meritoria sunt, sed directè & in quantum est de se magna via sunt ad ruinam. Propterea vir prudens talia fugere debet, nisi magno & euidentissimo saluti animarum profectu cum probabili securitate sui velit hæc sustinere ad tempus.

Articulus Secundus.

De duodecim rationibus, quare inspirationes sanctæ opere adimpletæ meritoriæ sunt.

Secunda illuminatio, illuminat intellectum ad cognoscendum, quare inspirationes sunt meritoriæ, seu quare merentur: cum enim dicat Isai. 64. c. *quasi pā-* Isa.64.
nus menstruata, omnes iustitia nostra. Et Apostolus 8. c. ad Rom.8.
Rom. etiam attestatur, quod *non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis*, quomodo possumus ex sanctis inspirationibus promereri maximè gloriam sempiternam. Ad intel- Triplex meritum.
ligentiam ergo dicendorum aduertendum est, quod triplex est meritum, scilicet congrui, digni & condigni. Meritum congrui est, per quod disponitur subiectum, vt recipere possit gratiam secundum rationem iustitiæ Dei. Istud disponitur, merè nominatur, dum

dum ſc. homo facit, quod in ſe eſt. Meritum digni dicit idoneitatem operantis ad aſſequendum illud, quod meretur. Meritum vero condigni dicit æqualitatem meriti ad ipſam remunerationem. Dico tamen æqualitaté non quantitatis ſed proportionis. Quod paret, quia Deus ſemper remunerat ſupra meritum, ſicut & punit citra condignum. Vnde non eſt meritum & præmium æqualis quantitatis, ſed proportio tantum: quia apud Deum non eſt iuſtitia cómutatiua, cũ nulli debeat quicquam, ſed tantum diſtributiua. Dicitur auté iuſtitia cómutatiua, iuſtitia fori, qua datur pro denario vnus panis, vel brachiũ panni pro vno groſſo. Iuſtitia vero diſtributiua eſt principum, qua diſtribuũtur dona ſecũdum proportionem ad merita: & hæc eſt apud Deum. Vnde 1. Cor. 3. Apoſtolus ait. *Vnuſquiſque mercedem propriam accipiet ſecundum ſuum laborem.* Et Apoc. 22. *Ecce venio cito & merces mea mecum eſt dare vnicuique ſecundum opera ſua.* Et poſſunt eſſe themata in præſenti articulo. His præmiſſis dicendum, quod homo propter adimpletas ſanctas inſpirationes, condignè meretur gloriam ſempiternam, & de hoc aſſignari poſſunt duodecim rationes, quas ſub triplici quaternario ſubiungamus.

1. Cor. 3.
Apoc. 22.

Prima quatuor rationes, quare ſancta inſpirationes cum implentur, meritoriæ ſunt.

Cap. I.

PRimæ quatuor rationes, quare homo ex acceptatis inſpirationibus promeretur, antea ſubiũgantur, meretur enim primo propter gratificationé, ſecundò propter conformationem, tertiò propter oppoſitionem, quartò propter illuſtrationem. Primo inquam meretur propter gratificationem, ſeu electionem: quia Deus dignatur ſibi gratificare ſeu gratum facere & eligere hominem, ſicut Ioan. 15. c. Apoſtolis & omnibus electis ſuis, ait: *Ego vos elegi de mundo, non vos me elegiſtis.* Porrò ſi ex nobis ad Chriſtum conuerteremur nos Chriſtũ prius elegiſſemus. Sed quia hoc ſine Chriſti gratia habere non poſſumus, ſc. vt ipſum diligamus: ideo ipſe per gratiam ſimul elegit nos, vt & nos poſtremo ipſum per dilectionem eligamus, cui potiſſimè ſeruire velimus. Secundo meretur propter conformationem, ſcil. ad voluntatem Dei, quæ paret in diuinis præceptis, ſeu conſiliis & aliis ſignis voluntatis Dei. Vnde de tali homine Propheta inquit: *In lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte,* id eſt in proſperis & in aduerſis. Tertiò meretur propter oppoſitioné. Eſt quippe laborioſa propter voluntatem & naturam ex peccato corruptam, quæ ſemper tendit ad ima. Proinde Dominus inuitans ad ea, quæ difficilia, id eſt ſurſum ſunt, Ioan. 12. c. inquit: *Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur,* ſc. ad ſuperna. *Et vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit,* ſc. in gloria ſempiterna. Quartò meretur propter illuſtrationem, ſc. quam vera & virtuoſa inſpirationis operatio parit. Verbi gratia, de opere fidei inſpiratæ, in Ioan. 7. c. Dominus ait: *Si quis voluerit voluntatem eius,* ſcil. Dei facere, *cognoſcet de doctrina mea, vtrum ex Deo ſit.* Quia teſte Auguſtino, Intellectus eſt merces fidei, iuxta quod Iſa. 7. c. ait: *Niſi credideritis, non intelligetis.* Noli ergo quærere intelligere, vt credas, ſed crede magis, vt intelligas, & Ioan. 16. c. iterum ait. *Spiritus veritatis*, id eſt Spiritus ſanctus, qui eſt veritas per eſſentiam & effectiuè, quia anima in qua Spiritus ſanctus eſt, corde, ore & opere diligit veritatem, ſequitur, *docebit vos omnem veritatem,* id eſt illuminabit vos de omni veritate neceſſaria ad æternam ſalutem.

Ioan. 15.
Ioan. 12.
Ioan. 7.
Iſa. 7.
Ioan. 16.

Secũda quatuor rationes, quare inſpirationes ſancta opere adimpleta meritoria iudicantur.

Cap. II.

SEcundo ſubiũgamus alias quatuor rationes. Meretur inquam homo ex inſpirationibus acceptatis. Primo propter ſubiugationem, ſecundò propter exemplationem, tertiò propter affectuoſam dilectionem, quartò propter miſerationem. Primo inquam propter ſubiugationem. Nam acceptatio inſpirationum bonarum eſt contra propriam libertatem & voluntatem, ſed in eis eligit anima ſe ſubiugare voluntati diuinæ & per ipſam inſpirationem copulatur humana voluntas cum voluntate Dei atque fit receptaculum eius. Proinde Iſa. 62. cap. Dominus ad talem animam ait, *Vocaberis voluntas mea in ea.* Secundò propter exemplationem. Opera quippe inſpirationum ſanctarum præſtant intuentibus exemplum boni, atque inducunt & incitant animas ad ſalutem: ita vt homo omnibus videntibus dicere poſſit illud, quod Ioan. 13. Dominus ait: *Exemplum enim dedi vobis: vt quemadmodum ego feci & vos faciatis.* Tertio propter affectuoſam dilectionem. Differunt quippe affectio & dilectio. Nam dilectio & charitas ſtant in voluntate mentis: affectio vero eſt feruor dilectionis redundans in corpus ſeu in ſenſum carnis. Inſpirationes igitur ſanctæ ad vtrumque inducunt: & quanto iſta in homine maiora ſunt, tanto anima plus meretur, ſicut ſcriptum eſt: *Vbi charitas & amor, Deus ibi eſt*, ſcilicet ſecundum prædicta merita multiplicans & acceptans & efficacia Domini ſui in merito cooperans. Quartò propter miſerationem: tanta eſt enim imperfectio hominis cuiuſcunq; quod nullus eſt qui omné corruptionem culpæ atque pronitatem à ſe expellat, & cor ſuum toto poſſe in Deum ire faciat, ſed ſecundum Anſ. in lib. Cur Deus homo, minimum peccatum, quod dari poſſit, tanti ponderis eſt, quod prius deberet homo permittere totum mundum perire, antequam minimum peccatum ſeu nutum faceret contra voluntatem Dei. Ex quo ſequitur, quod nulla iuſtitia propria per ſe ſumpta pro iſto ſatisfacere poſſet: ſed miſeratio Dei ſanctiſſima non tantum hoc operatur, verum etiam facit, quod acceptatæ inſpirationes meritoriæ ſunt. Tertio igitur illi amplius neceſſaria eſt ipſa miſericordia Dei, vt inſpirationibus promereri valeat, quod multa & grauia perpetrauit. Ex his relinquitur, quod in quolibet homine non niſi ex miſericordia Dei acceptatæ inſpirationes meritoriæ ſint. Proinde Gregor. in moral. ait: Si enim remota pietate diſcutitur opus noſtrum, pœna dignum eſt quod remunerari præmiis præſtolamur. Eſt igitur aduertendum, quod miſericordia Dei eſt eſſentialis cauſa iuſtitiæ noſtræ, aliàs ſimpliciter iniuſtitia eſſet. Profecto niſi mens noſtra diuinæ miſericordiæ innitatur, non poteſt in ſe habere verum habitum charitatis ſeu gratiæ & iuſtitiæ veræ. Proinde ſi quis propriæ iuſtitiæ inniteretur, exiſtimans & præſumens quod nullo modo ſibi debeat denegari præmium ſempiternum, ita quod credit & ſentit quòd ad hoc non indiget gratia & miſericordia Dei, huius iuſtitia pura iniuſtitia & ſumma ſuperbia eſt, & de talibus Rom. 10. Apoſt. ait: *Ignorantes Dei iuſtitiam & ſuam quærentes ſtatuere iuſtitia Dei non ſunt ſubiecti.* Et 3. c. iterum ait, *quod ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro.* Et ſequitur, *vbi eſt ergo gloria tua?* Excluſa eſt, &c. Nec mirum, quia noſtra iuſtitia ſeu charitas noſtra à Dei pietate emanat & eius expreſſa ſimilitudo eſt. Vnde habet eam pro principio effectiuo & pro principali obiecto & pro clauſula & pro fine. Propterea non decet liberalitatem miſericordiæ Dei parua reddere ſuis.

Iſa. 62.
Ioan. 13.
Affectio & dilectio differunt & in quo.
Miſericordia Dei cauſa iuſtitiæ noſtræ.
Rom. 10.

Tertia quatuor rationes, quare inſpirationes ſancta opere adimpleta meritoria ſint.

Cap. III.

TErtio ſuperaddantur quatuor aliæ rationes. Meretur etiam homo, ſi inſpirationes acceptat: primo propter diuinam ordinationem, ſecundo propter diuinam promiſſionem, tertio propter diuinam

Quomodo mereatur homo.

voluntatem

voluntatem seu volitionem, quarto propter diuinam amationem seu dilectionem. Primo inquam meretur homo propter diuinam ordinationem. Cum enim ipse Deus & eius gloria sit præmiũ inspirationum adimpletarum, quis dicet quod aliquod opus nostrum omnino sufficienter sibi obligaret Deum ad hoc quod det nobis se ipsum per modum gloriæ sempiternæ, nisi quod ipsemet sic in sua infinitissima sapientia ordinaret. Vnde si sumatur meritum nostrum secundum illam proportionem, secundum quam mercenarius promeretur stipendium suum: sic gloria Dei nunquam sub merito cadit: quia ibi est proportio quasi cuiusdam appenditiæ: hic vero in infinitum vnum alterum superexcedit, quod tamen & misericorditer diuina ordinatione sancitum est. Secundo meretur propter diuinam promissionem: in hoc apparet liberalitas Dei tribuentis, quem parua retribuere minime decet. Quod enim impletæ inspirationes meritoriæ sint, est quoddam ius diuini pacti seu diuinæ promissionis, quamuis illa sit gratis & ex gratia facta. Proinde Apostolus ad Titum. 1. c. ait: *Paulus seruus Dei, Apostolus Iesu Christi secundum fidem electorum Dei & agnitionem veritatis, quæ secundum pietatem est in spem vitæ æternæ, quam promisit qui non mentitur Deus ante tempora sæcularia*, & sicut Num. 23. c. scriptum est: *Non est Deus vt homo, vt mentiatur: neque vt filius hominis vt mutetur: dixit enim, & non faciet: locutus est, & non implebit*. Tertio meretur propter diuinam voluntatem seu volitionem. Postulat enim hoc ius diuinæ voluntatis & causalitatis. Profecto iustũ est, quod illud quod Deus vult fieri, fiat. Vult autem propter impletas inspirationes atque per gratiam nos saluare & per illam nos efficaciter perducere ad gloriam sempiternam. Sed, sicut Propheta inquit: *omnia quecunque voluit, Dominus fecit in cœlo & in terra, in mari & in omnibus abyssis*. Et Isa. 46. c. Dominus ait: *Cõsilium meum stabit & omnis voluntas mea fiet*. Vocat scilicet per inspirationes aues, id est, contemplationes, & de terra lõginqua, id est de peccatorum statu, virum voluntatis meæ, scilicet in vita actiua. Et vt dicitur 12. c. ad Rom. *hæc est volũtas Dei bona*, quoad gratias gratis datas: *beneplacens*, quoad gratiam gratificantem: *& perfecta*, quoad gloriam triumphãtem, quæ omnia in retributionem inspirationum adimpletarum dispensat Deus, secundum quod postulat ius voluntatis suæ. Quarto autem meretur propter diuinam amationem seu dilectionem: hoc enim exposcit ius amicitiæ Dei. Iustum profecto est, vt quem Deus in sua amicitia constituit & sibi amicum facit & eum diligit, vt filium seu sponsam, est inquam iustum quod ei sicut amico fiat. Et ab isto profecto iure, & ab hac proportione, motus Apost. 2. Timo. 4. c. ait. *Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex*. In fine huius articuli notãter aduertendum est, quod omnes virtutes, siue mentales, siue corporales, cruciantes seu delectantes, agendo aut patiendo, tantum meritoriæ sunt in salutem, quanta est perfectio harum 12. rationum, de quibus in hoc articulo dictum est: quia ex eis meritum originem habet & fundamentum.

Ad Tit. 1. — Num. 23. — Isa. 46. — Rom. 12. — 2. Tim. 4.

Articvlvs Tertivs.

Quod mereatur quodcunque genus inspirationum siue bonarum siue malarum.

Tertia illuminatio illuminat intellectum ad cognoscendum, de quo inspirationes sunt meritoriæ, seu quid merentur. Sicut enim supra sermone 2. artic. 1. ostensum est: septem sunt inspirationum genera. Quarum tria prima remunerantur in bonum, duo sequentia remunerantur in malum, duo vero vltima vario modo remunerabilia sunt.

Quæ sunt inspirationes, quæ remunerantur in bonum & quibus bonis.

Cap. I.

Prima inquam tria genera inspirationum, scilicet Diuinæ, Angelicæ & quæ à meritoria virtute originem habent, remunerantur in bonum. Nam de triplici bono remunerabilia sunt. Quia aut merentur bonum temporale aut merentur bonum temporale, & spirituale: aut merentur bonum temporale, spirituale & æternale. Primo inquam quandoque merentur bonum temporale, idest temporalia bona, quæ quidem in tribus consistunt. Primo in creaturis, puta in domibus, agris, denariis, filiis, seruis, gregibus, villis, castris & similibus bonis. Secundo in honoribus seu gradibus & dignitatibus atque magistratibus præsentis vitæ. Tertio in fama bonitatis & sanctitatis. His temporalibus bonis remunerat Deus quandoque tantummodo malos, quia bonis inspirationibus paruerunt. Cum enim secundum August. bonum sit irremuneratum nullum, præuidens Deus, quod inspiratio adimpleta per peccato eam remunerari non debeat in æterna vita: remunerat eam temporalibus bonis. Insuper quandoque amouet flagella: nam remissio pœnæ respondet pœnalitati operis, quia homo in opere elaborat: proinde opera quæ sunt magis pœnalia magis sunt meritoria remissionis pœnæ. Regula, vt prædiximus, Theologica est, quòd pœna pœnæ resolutoria est, scilicet in præsenti & etiam in futuro. Ex bonis igitur operibus Dominus hoc facit in præsenti etiã his, qui sunt in mortali: quasi tali homini dicat illud Matth. 20. *Tolle quod tuum est & vade*. Iustisque de hoc mirantibus etiam dicat: *Amen dico vobis receperunt*, scilicet tales *mercedem suam*. Secundo etiam sunt qui merentur bonum temporale & spirituale: spirituale quidem bonum consistit in tribus. Primo in diuina infusione, & gratiæ augmentatione. Psalm. *Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis*. Secundo in feruenti affectione. Psalm. *Inflammatum est cor meum, & renes mei commutati sunt*. Tertio in spiritualibus sentimentis. Sapient. 1. *Sentite de Domino in bonitate*. Et de his spiritualibus bonis vltra temporalia antedicta, pro adimpletis inspirationibus remunerat quosdam bonos seu malos Deus. Tertio quoque sunt quidam, qui ex inspirationibus adimpletis remunerantur triplici bono, scilicet temporali, spirituali, & æternali. Maius bonum quod bona opera inspirata merentur in præsenti vita est, quod Deus faciat animam exerceri in virtutibus meritoriis in salutem, Bonum siquidem æternale consistit in triplici gloria scilicet spirituali, quæ consistit in gloria animæ, consubstantiali, quæ consistit in gloria corporis, & accidentali quæ consistit in aureolis & in consortio Beatorum: de hac triplici gloria Propheta inquit, *Ecce quam bonum*, scilicet est gloria substantialis. *Et quam iucundum*: videlicet gloria consubstantialis: *habitare fratres in vnum*, scilicet in gloria accidentali. Vltra prædicta insuper aduertendum est, quod quartum inspirationum genus, scilicet quod à dæmonibus originem habet. Quandoque remunerari meretur omnibus præmiis supradictis, quemadmodum prima tria genera antedicta, videlicet Diuinæ, Angelicæ & ex virtute meritoriæ. Et hoc quando, scilicet diabolicæ cum prædictis tribus in ipsis bonis operibus consortes sunt, quod tamen contingere raro comprobatur. Nam Angelus tenebrarum transfigurat se in Angelum lucis, callidè inspirat bonum, vt tandem deducat ad finem malum. Verbi gratia, inspirabit sæpius ad ieiunia, ad vigilias, ad austeras pœnitentias, ad ingressum religionis, ad orationem, & multa similia bona, vt tandem ruere faciat in aliquod damnabile detrimentum. Talis igitur animæ videns miseri-

Tria genera inspirationũ. — Temporalibus bonis mali remunerantur. — Matth. 20. — Psalm. — Sapient. 1. — Psalm.

O ricors

ricors Deus puram intentionem, & diaboli fallacem delusionem, illuminat intelligentiam eius & bonum, quod cœperat inspirante diabolo, prosequi & perficere facit suo misericordissimo dono, etiam propter hoc meretur eisdem præmiis remunerari, sicut & tria prima genera inspirationum sanctarum, sed hoc raro accidere solet.

Quæ sunt inspirationes, quæ remunerantur in malum, & quibus malis remunerantur.

CAP. II.

DVo penultima inspirationum genera, scilicet quæ ex diabolo, & ex malitia propria originem habent, cum in sua malitia adimplentur, triplici malo remunerantur, videlicet, aut malo temporali, aut malo temporali & spirituali, aut malo temporali, spirituali & infernali. Primo quippe remunerantur quandoque malo temporali: quia secundum August. nullum malum est impunitum, & iterum Propheta inquit, *Multa flagella peccatoris.* Sicut sunt inimicitiæ & bella, fames & sterilitas terræ, pestes & diuersæ infirmitates atque bestiæ crudeles & sæuæ nocentes, sicut sunt leones, lupi & vrsi. Proinde in apertione quarti
Apoc. 6. sigilli, Apoc. 6. de hac triplicata puniente diabolo scriptum est. *Data est illi potestas super quatuor partes terræ interficere gladio, fame, morte & bestiis terræ.* Terreni quippe homines congrue terra denominantur, in quibus spiritus totaliter à terrena carne absorptus
Genes. 3. est, sicut & Adæ, Gen. 3. cap. dictum fuit: *Puluis es & in puluerem reuerteris.* Hæc terra quatuor partes habet, cum conscientia peccatoris terrena præeligenda indicat, consensus voluntatis terrena præiudicata eligit, corpus exequitur, atque infatuata anima peccatis non contradicit. Et hæc sunt quatuor partes terræ super quas domino permittente diabolus potestatem habet: vel super quatuor partes terræ, id est super omnes reprobos commorantes in oriente, occidente, australi, & aquilonari, Domino permittente. Ad litteram diabolus potestatem habet infligendi propter peccata has quatuor plagas, scilicet interficere gladio, fame, morte, & bestiis terræ. Secundo autem remunerantur peccantes malo temporali & spirituali. De malo temporali satis iam dictum est. De malo spirituali, quo impij etiam puniuntur prædictum mysterium etiam spiritualiter declaremus. Gladius quippe, qui pungit & scindit, remorsus conscientiæ est, ipsam conscientiam pungens & scinderis: quia malè illecta peruertium consensum in anima prouocat. Proinde Pro-
Prou. 12. uerb. 12. cap. scriptum est: *Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientia.* Malè promittit conscientia, quando iniquum fœdus cum appetitu peccandi, qui sibi subesse deberet, componit. Et ideo merito gladio remorsus spiritualiter vulneratur, cum inde sortitur pœnam, vnde sibi falsam promisit delectationis complacentiam. Fames vero diuinæ gratiæ defectus, qua nec ratio, nec scientia, nec voluntas dul-
Prou. 10. cedine diuina reficitur. Vnde Prouer. 10. scriptum est, *Non affliget Dominus fame animam iusti.* Hæc fames consensum peccatoris inuadit, cum diuina dulcedo hominem peccato fœdatum funditus derelinquit. Mors vero naturæ consumptionem atque virium eius
Exod. 11. denotare potest. Vnde Exod. 11. & 12. cap. Dominus primogenita Ægyptiorum occidit, ad mysticè innuendum quod in seruitium peccatorum pereunt ipsæ naturæ vires. Corpus ergo peccato seruiens, morte perimitur, cum in peccando bonum naturæ omnino destruitur. Bestiæ vero terræ dæmones ipsi sunt, qui animam quæ in peccato principalis fuit & dæmonibus peccando consensit, multis tentationibus & vexationibus lacerant & molestant, à quibus liberari animas
Psalm. fideles orabat Propheta dicens, *Ne tradas bestiis animas confitentes tibi.* Tertio insuper peccatores remunerantur quandoque malo temporali, spirituali, & infernali. Iam diximus de malo temporali & spirituali: sed idem ministerium exponi potest etiam de malo infernali. Nam & hæ iam dictæ plagæ etiam sunt æternæ damnationis pœnæ. Gladius pungés est vermis conscientiæ rodens: vnde Isa. vlt. *Vermis eorum non morietur.* Fames, Isa. vlt.
diuina desolatio est. Psalm. *Famem patientur vt canes.* Psalm.
Mors æternales pœnæ, Apoc. 2. *Qui vicerit, non lædetur à morte secunda.* Mors enim prima est animæ separatio à Deo per mortalem culpam: Mors vero secunda est recessus Dei ab anima per æternam pœnam. Bestiæ, multitudines dæmonum sunt. Vnde Dominus per Prophetam ait, *Dentes bestiarum immittam in eos cum furore trahentium super terram.* Apoc. 2. Peccati mors animæ.

De merito inspirationum, quæ naturaliter fiunt, & de variis inclinationibus, quæ fiunt ex constellationibus.

CAP. III.

DVo penultima inspirationum genera dupliciter adimpleri possunt. Primo in se, secundo proximo. Primo quidem si adimplentur in se, nullo modo meritoriæ sunt: quia naturaliter fiunt. Nam secundum Philosophum, natura neque boni, neque mali sumus. Secundo vero si in proximo adimplentur, merentur seruitia à proximo, in quo implentur. Vt puta si naturaliter aliquem diligis, naturaliter ab eo diligeris: Si ex consuetudine salutabis, & ex consuetudine salutaberis: & sic de similibus. Proinde Matth. 5. cap. Matth. 5.
Dominus Apostolis ait: *Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis?* quasi dicat nullam. Nam secundum Glossam, amare amantem, naturæ est: Non tamen ex hoc intendit, quam diligere amicos meritorium sit, quando fit propter Deum: Sed solum intendit hoc negare tantummodo, quando amici diliguntur, quia diligunt, ita quod si non diligerentur, non diligerent. Et sequitur. *Nonne & publicani hoc faciunt*, secundum naturalem affectionem, non secundum gratuitam dilectionem: quia canes & multa alia animalia diligentes se diligunt & signa dilectionis ostendunt quodam naturali instinctu atque amore. Secundum enim Rabanum, Publicani sic dicti à Publico rege, qui primus eos ordinauit. Necnon & de actu exteriori adiungit. *Et si salutaueritis fratres vestros tantum, quid amplius facietis*, scilicet quod cæteri communiter faciant ex consuetudine & natura, *Nonne & Ethnici hoc faciunt?* secundum enim Rabanum, Ethnici gentiles sunt, quales geniti sunt. Ethnos Græce, gens Latine. Sunt enim sub lege concupiscentiæ & peccati & ignorantiæ Dei, atque diuinæ legis. Per salutationem enim intelligit quæcunque extrinseca signa amoris, quia in hoc actu est prima communicatio & ostensio humanæ affabilitatis & societatis. Ex prædictis patet, quod hæc duo vltima inspirationum genera, quia naturalia sunt, scilicet natura innata, vel natura nata, quæ est consuetudo, ex sui natura non debent meritoria dici, nisi sicut prædictum est. Aduertendum est etiam, quod plura impellunt, Plura inspirare videntur quæ fiunt naturaliter.
atque inspirare videntur humanas mentes, quæ tamen naturaliter fiunt. Verbi gratia, de naturalibus passionibus. Naturalis timor sæpe propulsat mentem cogitare, quæ homo timet: vt puta deficere sibi victum, ab aduersariis multa pati, in infirmitatibus derelinqui, & sic de aliis passionibus intelligendum est. Item excessus alicuius humorum, vel eius bona, vel mala dispositio naturalis, vt puta melancholiæ, seu alterius humoris, aut spirituum animalium, huiusmodi homines sentiunt quandoque quodam occulto motu cogitationem moueri improuise ad aliqua & diuersa obiecta, quia dispositio & habitudo prædictorum humorum in interioribus virtutibus sensitiuis spirituales immutationes facit. Quandoque insuper ex

dispositio

dispositione & habitudine cælestium planetarum fiunt in homine quidam impulsus ad hoc vel ad aliud obiectum. Quandoque etiam ex multitudine & varietate phantasmatum, seu animalium specierum longo tempore collectarum in aliquibus melancholicis tenacis & vagæ memoriæ post agitationem phantasiæ eorum per diuturnam cogitationem, & sollicitam indagationem alicuius rei oriuntur, occurrunt multa & mirabilia, quæ imperceptibili velocitate, quasi eis à quodam spiritu inmittantur, vt sunt parabolæ, vel historiæ, vel aliqui textus sacræ scripturæ ad materiam, seu ad propositum pertinentes, in quo eorum phantasia laborat. De talibus quosdam noui, de quibus talia circa memoriam in eis certa experientia vidi & audiui, quod si ea scriberem, vix credibilia forent: & licet mirabilia viderentur, tamen naturalia erant, Nec facile credendum est quibusdam spiritualibus, qui forti phantasia in contemplatione laborant, quod in omnibus impulsionibus, seu immissionibus, quas sentiunt, vel in eis, quæ illis quasi inopinatè occurrunt, ab Angelo, vel à peruerso spiritu supernaturaliter moueantur, quia in tali leui credulitate latere solet quædam vana cupido, & curiositas venenosa, atque præsumptuosa supernaturalium reuelationum & miraculosarum motionum, Nam plerique sunt, qui ad tantam in re huiusmodi leuitatem iudicij & credulitatis peruenerunt, quod omnem strepitum & tumultum circa se, vel alios à glitibus, vel felibus seu aliter casualiter accidentem credant & asserant à diabolo factum esse. Nec quippe credibile est spiritum nequam callidissimum deceptorem faciliter, atque sponte exterioribus tumultibus prodere semetipsum atque manifestare se contra hominem esse, ad cuius euersionem callidissime elaborat. Veruntamen quidam non irrationabiliter credunt, quod quandoque diabolus illi quem tentat, in aliqua effigie, seu figura apparet: vel se aliquo tumultu, sen aliter se manifestat: & ad hoc à Deo, vel à bono Angelo compellatur, ne forte homo credens inimicum procul, cum præsens est, ab eo insidiose decipiatur. Scio de inspirationibus omnino diminutè dixisse: sed ille, qui prædictarum veritatum, & omnium bonorum fontalis origo, augmentum, complementum est, suppleat in mentibus aliorum, quod ex multiplici meo defectu diminutum reperitur in me. Et hoc modicum, quod ipse dedit, sit ad suam gloriam & honorem, qui trinus Deus & verus & gloriosus viuit & regnat in sempiternas æternitates infinitorum & æternorum sæculorum, Amen.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de inspiratoribus, quique tribus constat articulis.

Articulus primus.

Quòd reperiuntur septem inspiratores.

Articulus secundus.

Quot sunt genera seminis inspiratiui.

Articulus tertius.

De effectu inspirationum.

De Inspiratorib. u.

Sermo IV.

Luc. 3. EXiit, qui seminat seminare semen suum. Luc. 3. c. Ad euidentiam dicendorum præmitto, quod in hoc sermone seminare, idem est, quod inspirare & inspiratio est mentis exercitatio ad aliquid operandum, vel non operandum, vel neutrum. Et intellige ad aliquid operandum, scilicet bonum, vel non id est malum, vel neutrum: scilicet quando mens est dubia, vel indiffetens in aliquid operando; circa quæ tria sunt consideranda. Primo, quot sunt seminarores: secundo quot sunt genera seminum: tertio, de effectu, seu de certis regulis cognoscendi semina bona, & mala. *Quid inspiratio.*

Articulus Primus.

Quot sunt inspiratores.

AD primum nota, quod sunt, seu reperiuntur septē seminarores, scilicet Deus, Angelus bonus, virtus propria, Angelus malus, malitia propria, necessitas, & conuenientia: & de his singulariter. *Septem seminatores.*

Primo prosequamur: vnde primo dico, quod primus inspirator, seu seminator est Deus; quia *omne datum optimum & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum,* &c. Iacobi 1. cap. & in Genes. 1. *Inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ.* *Primus.* *Genes. 1.*

Secundus est Angelus datus ad nostrum exercitium, scilicet ad nostram custodiam: vnde Paulus Apostolus dicit; *Omnes sunt administratores spiritus in ministerium missi.* *Secundus.* *Hebr. 10.*

Tertius est virtus propria, quæ quandoque prouenit sine Deo, & sine Angelo, vt in bono viro accidit, qui deuotè orans, propria virtute inspirante, & cum magna charitate assueta bona singulariter inspirat intellectum: quia sicut culpa culpam inducit, ita virtus virtutem inspirat. *Tertius.*

Quartus est Angelus malus, qui est seminator zizaniæ, sicut palliatè fecit in Eua, inspirando ei, & suadendo, quod induxit eam ad comedendum de pomo vetito. Et hoc accidit tam in spiritualibus operationibus, quam temporalibus, vt infra dicetur; quia sub specie fallit homines. *Quartus.*

Quintus est malitia propria, quæ habituatur in malis, semper inspirat tentationes malas sine alterius inspiratione, sicut accidit in pluribus latronibus, quorum prior & habituatus in longa sua praua consuetudine furandi, & interficiēdi, exiens dicit aliis, ego volo antecedere, sequimini me: ego, quia ex sua propria malitia habituata in similibus malis inspirat, & inducit eum ad perimendum homines, quibus obuiat magis quam socios, qui forte in talibus non sunt ita habituati; & habituati in facinoribus sunt similes lapidi rotundo, qui proiectus in grauedine sic discurrit ad locum decliuiorem, donec requirat suum centrum seu locum vbi stet. Similiter & peccatum, quod per pœnitentiam non delerur, mox suo pondere discurrendo, & inspirando trahit animam ad aliud peccatum: vnde Dauid; abyssus abyssum inuocat. Et Isaias cap. 5. *Cor impij quasi mare ferueſcens, quod nunquam habet requiem,* sicut & cor impiorum feruet iniquitatibus Et sicut mare conuertit dulce in amarum & amarum in dulce. Ita cor impij: vnde Isa. c. 5. *Væ vobis, qui dicitis bonū malum, & malum bonum, & ponitis amarum in dulce, & dulce in amarum.* Et scias, quod diabolus facit sicut mater, quæ nutrit filios suos; quia quando sunt ita paruuli, quod non possunt ire per se, blandiendo, ducit eos in in circulis, donec de per se addiscunt ire. Et postea dimittit eos ire de per se sine custodia. Ita facit diabolus, quia primo allidit suis filiis iniquitatis, inspirando paulatim mala: & dum in malis sunt habituari, nec se corrigunt amplius, non expedit, quod tententur à diabolo; quia ex sua propria malitia habituata inclinantur ad malum: & quia scit istos perseueraturos in malis, amplius non tentat eos; quia sine sua tentatione, ex habitu propriæ malitiæ, de per se irascuntur, luxuriantur, blasphemant Deum, decipiunt alios, & omnia mala faciunt. *Quintus.* *Peccatum vires acquirit.* *Isa. 5.* *Isa. 5.* *Diabolus aliquando tentare desinit.*

Sextus seminator est necessitas; & quia necessitas nō habet legem, hæc inspiratio non inducit meritum, nec demeritum; vt si habes famem, necessitas inspirat te *Sextus.*

te quod comedas : & mater non poteſt obliuiſci infantulum ſuum neceſſitate aſſiſtente : & hæc neceſſitas quandoque eſt reſpectu ſui-ipſius, quandoque reſpectu proximi.

Septimus. Septimus ſeminator eſt conuenientia, id eſt conformitas conuerſantium adinuicem, quæ neque à Deo, neque ab Angelo inſpiratur, &c. de quibus clarius indicetur.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quæ ſunt genera ſeminis inſpiratiui.

Septem genera ſeminum. AD ſecundum principale ſcilicet quot ſunt genera ſeminis; quia tot ſunt, quot ſunt ſeminatores; quia primum genus cognitionis ſeminum eſt Dei ad animam : ſecundum eſt Angeli ad animam : tertium virtutis propriæ ad animam, &c. differentia quarum inſpirationum quaſi incognoſcibilis eſt, immo infallibilis : & iſta tria ſemina inſpirationum ſemper bona ſunt. Et etiam quartum genus inſpirationis à diabolo ſeminante, quandoque non cognoſcatur, vtrum ſit à Deo, vel ab Angelo, vel à virtute propria : transfert enim ſe diabolus quandoque in Angelum lucis : & iſta inſpiratio quandoque eſt bona, quia meritoria, rariſſimè tamen : ideo ſis cautus quando talis inſpiratio ſeminatur in mente, quia vix poteſt deprehendi, an ſit bona, vel mala, an à Deo, vel ab Angelo, &c. inſpiretur, quia in principio, medio, & fine apparentes conueniunt; quia apparet, quod talis inſpiratio ſit de bono, & cum apparentibus rationibus, & cum apparente diſcretione, & propter eum videtur fieri debere inſpiratio illa, licèt à diabolo inſpiretur. *Quanam inſpiratio mala.* Et nota, quod inſpiratio procedens à diabolo, & à noſtra malitia propria regulariter mala eſt, vnde quando tu propoſuiſti facere ex aliqua bona inſpiratione aliquid boni, diabolus inſpirat, quod ſi facis tale quid, erit maius bonum, quam ſi facis tale, quod propoſuiſti, tu dimittis prius bonum ex bona inſpiratione tibi inſpiratum. & facis maius bonum à diabolo inſpiratum, vt maius meritum conſequaris, quo incœpto poſtea videbitur tibi ita arduum quod, illud relinquis, & ſic non facis primum, nec ſecundum, & ſic de aliis ſimilibus inſpirationibus. Neceſſaria, & conuenientia ſunt ita connexæ, & commixtæ, quod vix vna inſpiratio prouenieus ex neceſſitate, vel ex conuenientia diſcernitur ab alia, & in his duabus ſi eſt verè neceſſitas, non meretur.

ARTICVLVS TERTIVS.

De effectu inſpirationum.

Decem regulæ ad effectū inſpirationū cognoſcendū. AD tertium principale, ſcil. de effectu ſupradictarum inſpirationum. Et nota bene. Ad cuius declarationem nota, quòd decem regulæ ſunt notandæ.

Prima. Prima eſt, quæ in diſcretione conſiſtit, vt ſemper maius bonum præponatur minori, cæteris paribus : & ſic incipiendo de minori bono ad maius bonum, & de maiori ad maximum gradatim, quia iuſtitia præcipit, maius bonum magis diligi : vnde bonum ſpirituale eſt eligendum magis, quam corporale, & bonum generale eſt præferendum bono ſpeciali : vnde ſi maiora, & plura poſſunt ſimul fieri & exerceri, & ſunt compaſſibilia, ſunt facienda, magis quàm pauciora, & vnum ſolum, & cum perſeuerantia, vbi illa plura non requirunt totius hominis exercitium; ſed ſi requirit totius hominis exercitium, ſicut eſt prædicare, & habere curam animarum, illud eligi debet, quod eſt magis fructiferum, & alterum tantum facere : quia alterum illorum duorum officiorum occupat totum hominem : vnde Paulus ait, *Non me miſit Dominus baptiZare, ſed euangeliZare.* *1. Cor. 1.*

Secunda regula. Secunda regula eſt, quod in præſenti materia in cognitione crucis, propter ea, quæ ibi dicentur, attendas, quod ex ſui natura ſit crux, & non propter ſe, ſcilicet propter tuam delectationem temporalem, vel vtilitatem propriam, vel propter alium, ſcil. propter proximum, vel vtilitatem proximi, vt ibi declarabitur : circa quæ nota quinque.

Primo, quod omnis virtus poteſt dici crux, aut inſpirata à Deo, aut ab Angelo, vt ibi declarabitur, hæc denotantur in cruce Chriſti, in qua conſidera quatuor, vnum eſt longum, aliud eſt lignum ſuper quo Chriſtus tenebat pedes : tertium eſt, quod eſt per tranſuerſum : quartum eſt lignum deſuper caput Chriſti, vbi inſcriptus fuit titulus, videlicet, *Ieſus NaZarenus, Rex Iudæorum.* Et per lignum longum deſignatur amor Dei, per inferius lignum ſuper quo tenuit pedes, notatur amor proximi, per tranſuerſale intelligitur delectatio aduerſitatis propter amorem ipſius crucis, per lignum ſuperius intelligitur gaudium, & ſpes vitæ æternæ. *Omnis virtus dici poteſt.*

Secundo nota, quòd non eſt propter ſe tantum laborare, ſed eſt laborandum, ne Deus offendatur, & vt amplius honoretur. Pſalm. *Labores manuum tuarum, quia manducabis : beatus es*, ſcilicet in præſenti vita, *& bene tibi erit*, in futura. *Pſal.*

Tertio nota, quod non eſt operandum reſpectu delectationis corporalis, & vtilitatis tantum, ſed reſpectu Dei : vnde poſito, quod ieiunes vt magis acuas appetitum, & delectabilius comedas, vel vt ſanior viuas, & ſimilia, quia non fit propter Deum, ſed propter te tantum, ideo recipis mercedem tuam ab eo propter quod id facis, iuxta illud : *Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam*, ſcilicet à delectatione, vel ſatietate. *Cur quid. Matth.* Si pater, qui naturaliter inclinatur ad amandum filium, ipſum ditat, veſtit, & alit, in hoc nil meretur, quemadmodum & pecora, & animalia naturaliter alunt filios, & naturaliter appetunt viuere, & ſimilia. Item nec propter conuenientiam ſocietatis tantum debemus amare ſocios, ſeu aliam creaturam, nec taliter amando meremur : nam & bruta animalia, aſini, equi, & ſimilia animalia naturaliter amant ſimilia, & ſocios quia omne ſimile appetit ſibi ſimile : & quando ſimilia ſunt conuenientia, non meremur. Sed ſi ille naturalis amor, vel conuenientia ſocietatis perueniunt vt Deus minus offendatur, & perfectius ſeruiatur ſibi, tunc meretur taliter amans : vnde pater filium diligendo, inſtruendo, & ei neceſſaria faciendo, vt valeat viuere ſine peccato, & ſeruire Deo, & non offendere ipſum, tunc præmiabitur de ſuo labore; & talis inſpiratio naturalis amoris, & conuenientiæ procedit à Deo, vel ab Angelo, vel à virtute propria; poteſt etiam procedere à diabolo, tamen contra ſuam intentionem finalem : & nota, quòd quando quis operatur propter naturalem ſeu carnalem amorem tantum, vel propter ſe tantum, illud procedit ex inſpiratione diabolica, & non referendo illum amorem principaliter ad Deum. Item nota, quod quando ſenſualiter tantum amatur, vt puta, plus amare iuuenem, quam ſenem, & pulchrum, quàm turpem, & ſic de ſimilibus, non referendo illum amorem ad Deum, talis inſpiratio eſt etiam diabolica : ſed ſi amatur iuuenis, vel pulchra res plus, quàm turpis, non propter ſe tantum, vel propter illum amatum tantum : ſed vt Deus non offendatur, & vt ei magis ſeruiatur, tunc eſt meritorium, aliàs ſecus : vnde Matth. 16. cap. *Qui vult venire poſt me, tollat crucem ſuam, & abneget ſemetipſum, & ſequatur me.* *Quid ſit propria abnegatio. Matth. 16.* Abnegare ſemetipſum, eſt ſeruire : ſed non propter ſemetipſum tollat crucem. Et ſic nota, quòd volens ſequi Chriſtum, neceſſe habet, tollere crucē, & debet tollere crucē ſuam, id eſt ſecundū ſuum poſſe, & meum, ſicut Chriſtus accepit, quia opera Sanctorum aliqua ſunt admiranda, ſed non imitanda : *ſequatur me*, id eſt honorē, & amorē meū, & non ſuum.

Tertia regula. Tertia regula generalis eſt, quod accipere crucem vltra paſſibilitatem corporis, non eſt inſpiratio Dei,

ſed

sed diabolica tentatio: ratio est, quia Deus nihil odit eorum, quæ ipse fecit: vnde non odit corpus nostrum, immo diligit, & vult nos ipsum diligere, & ad suum honorem ipsum conseruare, & non destruere, nec dare ei onus, quod non possit portare: nam iugum meum suaue est, &c. & licet videatur Sanctos fecisse magna, &c. dico, quod sunt admirandi, & non per omnia imitandi: sic non est iudicium inter nos, & Sanctos; sed inter Deum, & nos, & Sanctos; sed inter Deum, & nos, eo quod omnes fecerimus præcepta sua, nec bonum quantum facere poteramus; & non ex eo, quia non fecerimus, quod Sancti fecerunt; vel quia non fuerimus imitati Sanctos: vnde Beatus Augustinus in prima sua dicit, quod medium tutissimum est inter extrema tenere; quia medium tenuerunt Beati. Et scias, quod parum operari, non perducit ad regnum; nimium vero operari, vltra regnum transit, & ad infernum demergit: vnde Paulus 2. ad Corinth. 5. cap. *Tanquam morientes, ecce viuimus: vt castigati, & non mortificati, tanquam morientes* tenendo extremitatem: & *ecce viuimus*, tenendo medium pœnitentiæ corporalis; *vt castigati* à præsumptuositate nostra in non tenendo amplius extrema, *& non mortificati* propter negligentiam, & pusillanimitatem nostram: sed tenendo medium, & exercendo virtutes, & bona opera, quæ exercere possumus, viuamus; vnde exemplum. Erant duo, qui volentes seruire Deo, consuluerunt Fratrem Bernardinum, quibus consuluit, quod subirent obedientiam religionis alicuius prælati; & alter tenuit suum consilium, alter verò noluit sequi consilium suum, sed intrauit vnum eremitorium, & voluit regulari secundum caput suum; & fecit ita austeram, & extremam vitam illo anno, quod in effectu debilitauit cerebrum, & vires corporis, quod incœpit vacillare, & intrauit ciuitatem; vnde ciues videntes austeritatem vitæ suæ, incœperunt sequi eum, vt amicum Dei, & fere Sanctum: & incœpit prædicare, quòd erat Papa, & quòd debebant apparere certa signa: quadam die congregata multitudine gentium expectantiũ signa, incœpit demens fieri; propter quod Frater Bernardinus accepit eum in custodiam, & gubernationem in quodam xenodochio, dando pro regula, quod quis dicit se imperatorem, vel Papam, quæ sunt sibi danda: vnde vna die dictus furius accepit vnam partem ostij volens percutere caput F. Bernardini; & nisi vidisset vmbram, & orauisset, ipsum interfecisset: & notauit hoc, quòd si infatuans reperitur in peccato mortali, & moriatur fatuus, damnatur. Item notauit, quòd nouitius primo anno, quo stat in probatione religionis, si infirmatur, aut non perseuerat, aut vix perficit vitam monasticam.

Sancti non possunt imitari.

2. Cor. 5.

Quarta regula.

Quarta regula principalis est, quòd omnis crux importabilis animæ, nunquam est assumenda etiam à quocunque inspiretur, quia nunquam perficietur: hoc tamen non in omnibus quia feruor animæ debet attendi secundum virtutem portabilem, seu quæ portari possit, & secundum plus, minus exerceri cum discretione. Tamen Maria Magdalena ex multa dilectione, quia multum dilexit, promeruit veniam multorum peccatorum, & gratiam abundantem: vnde Christus dixit, *fides tua te saluam fecit.* Vnde Matth. 4. *Non tentabis Dominum Deum tuum*: quod facit imponens nimiam crucem animæ suæ scilicet, nimium orare, nimium meditari, quasi videtur tentare Deum, & propter fastidium, quasi desperans mutabit propositum, quia non in multitudine, sed in deuotione, & feruore deuotionis consistit oratio; vnde Beatus Franciscus itinerabat quandoque per decem milliaria, quod non dicebat nisi vnum Pater noster. Nec est tamen orandum nimis parum, sed medium est tenendum, vt supra dictum est: & reperto medio debet se stabilire, & perseuerare in illo, nec interim donec reperiatis illud medium, est desistendum à bono; quia sicut vitrarius, vel figulus non cessat facere ciathos suos, vel paropsides suos, licet aliquos frangat; sic nec volens seruire Deo. Sed vnum procedit, quando erit vnus infirmus & senex, qui plus operatur in seruitiis Dei, quam iuuenis, sicut in beato Francisco reperitur; illud procedit ex feruore, & amore, & vigore virtutis animæ redundante in corpore illius: secus si cætera essent paria, quærere enim mori propter Christum, sicut fecerunt Martyres, non est naturale, sed est ex virtute, & feruore animæ; sed an censeatur indiscretus ille, qui propter pœnitentiam, & bene agendo, & discretè infirmatur? Respondeo, si quis, infirmatur in bono opere, infirmatur non ex indiscretione, sed à Deo, ad sui profectum, & ad cognoscendum, vtrum hæc procedat à probatione Dei, vel ab indiscretione: nota, quod qui ex probatione Dei infirmatur, cum gaudio sustinet infirmitatem, & laudat pœnitentiam, & hortatur alios ad similia facienda, & ad patientiæ supportationem, cuius infirmitas non est ad mortem, & vt glorificetur filius Dei propter eum: sed quando infirmitas ab indiscretione procedit, tunc impatienter portatur, & infirmans dissuadet aliis ne similia faciant; & est signum indiscretionis, & tentationis: vnde Apocalyp. secundo: vbi prælatus reprehenditur de feruore, sed laudatur de odio Nicolaitarum, qui sub triplici differentia, sed triplicem differentiam, infra scripti verbi Nicolaitarum, significat literatos corporales, & spirituales. Nicolaus enim vnus de septem Diaconibus fuit, qui cum centum viginti Spiritum sanctum receperunt, & postea effectus est caput hæresis, & conduxit ex dictis centum viginti, vndecim ex sua secta: vnde considerando, quod discipuli, qui receperunt Spiritum sanctum, sunt effecti hæretici valde tremendum est: vnde Psal. *Posuisti firmamentum eius formidinem.*

Matth. 4.

Oratio non in multitudine, sed in deuotione consistit.

An indiscretus qui bene agendo infirmatur.

Apocal. 2.

Psal. 88.

Item exierunt quidam ex nobis, sed non fuerunt ex nobis; quia non qui incœperit, sed *qui perseuerauerit, saluus erit.* Et iste Nicolaus hæreticus tripliciter errabat. Primo, quia non studebat nisi in carnalibus desideriis mulierum, & dum reprehenditur, negauit se luxuriari, sed dixit, quòd bene communicabat propriam vxorem aliis, quia omnia sunt communia; & hoc faciebat ex charitate, quæ erat charitas, vnde Nicolaitæ dicti sunt. Secunda differentia est corporalium, qua sequebantur carnalia inordinatè vnde stultus populus interpretatur. Tertia differentia erat spiritualium, quia vitiosè, & indiscretè viuebant, vnde stultus populus interpretatur.

Nicolaus hæreticus in quo errabat.

Quinta regula est, quòd omne, quod non est secundum vsum rationis, omnino non est faciendum. Et si Sancti videntur fecisse oppositum sunt miranda, sed non imitandi, quia potius tentatio esset, & maxime contra præcepta diuina, vt mulieres in habitu monachali cum monachis in monasterio habitent; quamuis reperiatur in libris vitæ Sanctorum Patrum, aliquas in habitu monachali inter monachos habitasse, & Sanctas fuisse. Et est etiam contra vsum rationis, quòd iuuenis fœmina peregrinetur, quia periculosum est suæ pudicitiæ, secundum rationem: vnde Paulus ad Rom. *Rationabile obsequium vestrum.*

Quinta regula.

Rom. 12.

Sexta regula, quòd nihil est faciendum contra sensum, & consilium expertorum in via Dei, accipit pœnam sine præmio ex sua cruce ex vs, quæ facit; vel si accipit crucem delectationis spiritualis sine consilio, vt supra, male sibi veniet; sicut si aliquis peregrinus volens transire per locum periculosum contra consilium habitantium in locis proximis, & scientium pericula illius loci incidit in latrones, & spoliatur, & multoties interficitur; & hoc respectu illorum qui recipiunt crucem pœnitentiæ corporalis. Item etiam est periculosum accipere crucem delectationis spiritualis sine consilio peritorum, & expertorum in talibus; quia multoties diabolus

Sexta regula.

diabolus transfert ſe in Angelum lucis, ſicut fecit vni ſocio Sancti Franciſci, qui apparebat in forma crucifixi, dicens, quòd non deberet morari, nec credere illi Franciſco tam deſpecto, & vili perſonæ; & recipiebat in animo cõſolationem, credens fore Chriſtum. Et hoc faciebat diabolus, vt apoſtataret, & relinqueret ſeruire Deo. Et diu occultauit prædicta, tandem reuelauit ſancto Frãciſco, qui dixit dicto fratri ſuo, quòd ſi amplius appareret ſibi, quòd ſpueret in eius faciem; quia ſi eſſet Angelus lucis, vel Chriſtus, patiẽter portaret: & ſi eſſet diabolus, cum ſuperbia, & impatientia recederet. Quod cum ita feciſſet, diabolus deluſus inde receſſit cum magno impetu, & dirupit ſcopulos, vnde tranſiuit: vnde expertus crede magis. Et etiam ſunt ſcandalia andi: vnde Paulus ait: *Si ſcandalizauero fratrem, non manducabo carnem in æternum.* Et non dixit, ſi ſcandalizauero æmulatorem iniquum, malitioſum, proteruum, &c. ſed dixit fratrem, ſcilicet ſimplicem, virtuoſum, & ſimilem. Et de æmulatoribus Chriſtus dixit: *Sinite æmulatores, quia cæci ſunt, & duces cæcorum.*

Quomodo diguoſcitur Angelus lucis ab Angelo Sathanæ.

1. Cor. 8.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui eſt de ſemine inſpirationis, quinque tribus conſtat præcipuis articulis.

Articulus primus.

De diſcretione inſpirationum.

Articulus ſecundus.

De inſpirationum operatione.

Articulus tertius.

De fructu inſpirationum ſeu de earum fructu.

De ſemine inſpirationis.

Sermo V.

EXiit, *qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum.* De ſemine inſpirationis varias acceptiones præmiſimus: ſed in iſta prædicatione dicere intendimus de ſemine inſpirationis: vnde ad euidentiam nota tres regulas, ſeu conſiderationes.

Prima conſideratio eſt diſcretio.

Secunda eſt inſpirationum operatio.

Tertia conſideratio eſt fructus inſpirationum, ſeu inſpirationum fructificatio.

Item nota decem regulas, de quibus heri diximus de ſex per ordinem. Reſtat in præſenti ſermone tractare de aliis quatuor.

Articulus Primus.

De diſcretione inſpirationum.

PRima regula eſt, quod quando occurrit in mente tua cogitatio aliqua faciendi quoddam magnum factum, & intellectus tuus ſtat ſuſpenſus, & non es ſolitus facere tale factum; nunquam illud incipias, donec non es bene clarus; quia ſi illud aggrediaris, niſi fueris bene clarus male continget. Nam operationes magnæ de ſui natura ſunt magni effectus, & debent capi cum magno intellectu, & cum matura deliberatione: verbi gratia, ſi vis effici religioſus, & tuus animus intricatus ſtat in ſuſpenſo, non facias donec tibi alia cogitatio non occurrat; & donec bene intelligas, & es clarus animo repauſato, maxime in his, in quibus experientiam non habes; quia ſi fundamentum eſt debile, quando magnum ædificium eſt fabricatum, ruit, nec poteſt ſtare: vnde priuſquam curras ad actum, maturè delibera: vnde quando talis cogitatio tibi occurrit, in qua tuus in ſuſpenſo ſtat animus, & neſcis quid facias deliberare, primo recurre ad orationem, & orando Deum inſtanter precare, vt tuum clarificet intellectum. Et ſi orationes tibi non proſunt, quære conſilium ab experto: & ſi adhuc non es clarus, nullo modo te impellas. Et dixi primo quod inſiſteres orationi, quia ſi illa inſpiratio à Deo procedit, ipſe paulatim declarabit tuum intellectum, quòd illa inſpiratio ab eo procedit: & ſi à diabolo procedit, adhuc te Deus illuminabit paulatim, quòd illa eſt diabolica inſpiratio in proceſſu. Ideo non feſtines. Secundo quære conſilium ab aliquo in talibus experto. Et ſi non reperis conſilium, ſuperinde expecta tempus, & paulatim Deus tibi declarabit, quid ſis facturus ad iſtas fortunæ; quia naucleus dubius de fortuna maris, expectat in portu ſecurus, donec paulatim fortuna recedit, & eſt clarus de tranquillitate, & tunc ſecure tendit in altum. Nam multotiens menti occurrit aliqua bona cogitatio à diabolo inſpirata; vt ſub ſpecie boni ſi inceperis, in proceſſu non proſequeris, decipiat, propterea non feſtines, niſi Deus tibi mittat per nuntium tempus, quod paulatim te declarabit quid melius ſit faciendum, quia conſultius eſt deſiſtere, & non principiare, quàm principiatum deſerere: iuxta illud, *Non qui inceperit, ſed qui perſeuerauerit, ſaluus erit.*

Prima regula.

Matura omnia conſideranda.

Conſilium ab experto accipiendum.

Matt. 10.

Secunda regula eſt, quod quando tibi occurrit alia inſpiratio alicuius cognitionis, in qua ſit aliqua delectatio naturalis, quæ ſit ſine peccato, & illa naturalis delectatio ſit minor, quam pœna crucis; illa operatio ſemper eſt facienda: verbi gratia, quando tu ieiunas propter appetitum accenſum, tu habes maiorem delectationem, quam de carnibus; vel de vno capone, quando tu non ieiunas; vel cape delectationem naturalem cum vxore tua, dico ſemper ſine peccato mortali; & illa delectatio eſt minor, quàm pœna crucis. Tu non debes dimittere ieiunium, ſeu aliam operationem virtuoſam propter illam delectationem naturalem, quia maior eſt pœna crucis, ſcilicet ieiunium, quam ſit illa delectatio naturalis; & dixi, ſi eſt ſine peccato mortali; quia ſi eſſet cum peccato mortali, nullatenus eſt facienda: verbi gratia, ſi Abbas præcepit ſuo monacho quòd non comederet cepe; & ille monachus ieiunaret, vt poſſet comedere, & comedit cepe. Et quia delectatio naturalis, quam ipſe habet in comedendo illud cepe, eſt cum peccato mortali, quia facit contra obedientiam, licet ſit minor, quàm pœna crucis, hoc eſt, quàm ieiunium, non eſt facienda. Similiter potes ponere exemplum.

Secunda regula.

Tu vadis ad audiendum prædicationem ad audiendam facundiam prædicantis, & delectaris naturaliter in ea, tamen ſuſtines frigus, vel aliquam neceſſitatem, licet non habeas delectationem ſpiritualem, tu non debes relinquere prædicationem: quia pœna crucis maior eſt, quàm illa naturalis delectatio, ſi eſt ſine peccato mortali, ſicut eſt in mercatore qui ſcit, quod ſi mercatur, perdet aliquid: ſed ſcit, quòd de illa mercatura, vltra aliud, bene lucrabitur, non ſtabit quo minus mercetur, quia plus lucrabitur, quàm perdet. Idem in agricola, qui ſcit, quod ſeminando diſperdit multa grana; tamen quia ſcit per experientiam, quod multo plus granum habebit, & lucrabitur, quàm ſit illa grani diſperſi perditio. Similiter in prædicante naturaliter venit ſibi delectatio quædam videndo ſub eius audientia multas perſonas: ſi illud refert ad Deum, non peccat: ſed ſi ſibi appropriaret, incideret in peccatum inanis gloriæ, quod eſt mortale: & tunc melius eſſet deſiſtere peccando mortaliter; quia licet faciat multum fructum aliis, quid prodeſt ſibi, ſi totum mundum habeat, & animam perdat; vnde ſcias, quod natura ſtat inter gratiam, & culpam, ſi delectaris in bono, habes gratiam; ſi delectaris in malo, habes culpam: & illam delectationem naturalem, quam habes; ſi refers ad Deum, eſt

bona,

bona, & consequeris gratiam: si ad te refers, est culpa, vnde Iob. 28. c. *Dulcedo illius vermis non sit tibi in recordatione*, &c. Dulcedo illius vermis scilicet delectatio, non sit tibi in recordatione, referendo semper ad Deum tantum: quia *non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam*: quia descendit in operatione aliqua delectatio naturalis, refertur ad Deum, & non relinquitur via, & operatio virtuosa, scilicet crucis, tūc sequitur gratia, & lignum naturæ frangitur infructuosum; similiter econtra sequitur contrarium; & ideo quando ex aliqua operatione sequeretur illud contrarium, semper desiste ab illa inspiratione illius inspirationis.

Iob. 28.

Ad Deum omnia referenda.

Tertia regula. Tertia regula est, si sibi occurrunt duæ delectationes, vna naturalis, alia spiritualis: & spiritualis superat naturalem sine peccato, semper debes illam sequi: alias secus: verbi gratia, tu vadis audire Missam propter audire organa, vel cantore, & naturaliter delectaris in illa melodia, magis, quàm in sensu scripturarum, & in Missa; quia naturalis illa delectatio exuperat spiritualem, nec refertur ad Deum, sed ad te: tunc est desistendum, & non sequendum: sed si exuberat in te plus delectatio spiritualis sensus, quàm naturalis, illa est inspiratio diuina nec est relinquenda propter delectationem naturalem: vnde Paulus ad Ephes. c. 4. *Gaudete in Domino semper* spiritualiter intellige. *Iterum dico gaudete* licet habeatis aliquam delectationem naturalem.

Ephes. 4.

Quarta regula. Quarta regula est, quia [si]gulariter homo potest gaudere, & hoc dupliciter [v]no modo per virtutem patiendo, alio modo per gratiam: vnde quando pono delectationem in anima, ve[l pe]r gratiam, vel per virtutem; illam virtutem omni[no] capere debeo, delectationem per virtutem patien[do], sicut Apostoli ibant gaudentes ad martyrium; sic debemus gaudere patiendo, & amando Deum: [o]mnia alia aduersa virtuose patiendo pro eo. Nam [Deu]s non præcipit, quòd aliquis moriatur pro eo, nec [o]mnia aliis: sed dicit, *Ama me, & sermones meos ser[ua]*, & sic præcipit, quòd gaudeamus: & ideo secundum [qu]od gaudemus amando Deum, lætemur in eo per [vir]tutem in persecutionibus nostris. Aliud est gaudere [in] Deo, scilicet quando anima fit liquefacta in gratia [v]erbi gratia, quando vadis ad confitendum, tu vadis [tris]tus, & cum magna grauitate tuorum facinorum: [q]uando es confessus, anima remanet tota gaudens [...]cuis: & si est bene contrita, & sibi placet, quod ei [pla]ceat, quòd mala fecerit per præteritum, & potius [vel]t illam talem contritionem habere, quàm omnes delectationes, si essent simul conglutinatæ illo[rum] suorum omnium peccatorum, quas habuit illa [perpe]trando, & plus delectatur in displicentia pecca[torum] illorum, quàm delectata fuerit in perpetrando, [tu]nc est vera contritio illa: vnde Propheta. *D[uc]am in solitudinem, & lactabo eam*, scilicet quando deseret peccata [...] scilicet in placendo pœnitere de operibus; quia tunc peccator delectatur in Deo, & [cont]emplando dicit animæ suæ: anima mea quàm ingrata versus tuúm Creatorem, & amasti tuam [perdi]tionem, & mundum periculosum, & peccata, der[eliquis]ti Deum, & saluatorem tuum, &c. & hoc proc[edit] [ta]ntim per inspirationem, & quandoque per diui[nam gr]atiam. Et similiter si contemplando gaudia para[dis]i, tes animam liquidari: vnde aliqui Sancti eti[am dele]ctationes spirituales in hoc sæculo fugerunt, sic[u]t Iacoponus, qui reperiens Christum fulgent[em in ce]lla, dixit ei: Foras Christe: & Christus diceba[t] *intra, fili*: & ille respondit: *Non intrabo nisi ex*[i]s, ecce qualiter aufugit Deum, vnde hoc, & quid [...]tarer illam spiritualem delectationem, vt cruci[fix]e cum Deo, non delectando de eo pro tunc, [si]cut [Chri]stus in cruce, quando dixit: *Deus meus, cur m[e dereli]quisti?* vnde Cant. 7. cap. *Ego delector in eo, & [con]uersio eius*, &c. Vnde

Cant. 7.

prima delectatio est virtus, secunda est delectatio à Deo data. Et hoc quando euentus non expectat.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De inspirationum operatione.

Secunda consideratio est operatio inspirationum, & in hoc est quadruplex differentia; quia quædam est operatio inspirationum cum voluntate & opere. *Operatio inspirationum, Ioan.*

Secunda est cum voluntate, & sine opere.

Tertia est cum opere, sed sine voluntate.

Quarta, quia aliqua non debent sine opere, & sine voluntate fieri.

Prima inspiratio intelligitur melius inter supradictas regulas, quæ sunt decem; quia omne, quod bonum est, debet cum voluntate, & opere exerceri, vt in extremo sermone continetur.

Secunda regula, quando aliqua bona inspiratio non plus imponit, quàm possit ferre corpus tunc fac & cum voluntate, & opere.

Tertia regula, quando delectaris secundum rationem, cum factis debet fieri.

Quarta regula, quando non das scandalum alteri, non debes operari cum factis, & voluntate, si das scandalum, sufficit tantum bona voluntas, quia pro facto reputatur.

Quinta regula, quando perfecte intelligis rem cum deliberatione; fac cum opere & voluntate.

Sexta regula, quando minor est delectatio naturalis sine peccato, quàm spiritualis, fac opere, & voluntate.

Septima regula, quando est maior delectatio spiritualis, fac opere & animo. Vnde Paulus, *Hoc sentite in vobis*, quod sensit Christus in se scilicet gaudium, & pœnam: gaudium in bene viuere, & virtuosè: & pœnam crucis, quia oportet Christum pati, & intrare regnum suum, & qui Christum volunt sequi, debent ire per viam Christi cum voluntate & factis; & habes primam differentiam, quæ est in exercendo cum voluntate, & opere.

Secunda differentia est, quia sufficit inspiratio voluntatis sine opere: verbi gratia: vxori iuueni, & pulchræ alicuius ciuis inspiretur seruire pauperibus in aliquo xenodochio; vel peregrinari; tunc sufficit sola voluntas, si id facere non potest propter insufficientiam propriam: vel ne faciat scandalum aliis, videlicet marito, & superioribus, & sic de similibus; quia si vni iuueni inspiraretur peregrinari, & timeret pudicitiam; quia aliàs posset peccare itinerando, & esset tentatio diaboli; ista inspiratio debet perfici sola voluntate & non opere.

Tertia inspirationum differentia est, quod aliqua inspiratio debet fieri cum opere sine voluntate: verbi gratia, maritus præcipit vxori ieiunanti in die non præcepto ieiunare vt comedat aliquid; vxor licet voluntas non concurrat, debet obedire, & comedere, & non erit peccatum, sed meritum; licet si alias faceret, esset peccatum veniale: secus autem si propter illud obediret, peccaret mortaliter, quia tunc nec vxor marito, nec monachus prælato obedire tenetur. Nam Christus dixit: *descendi de cœlo, vt facerem voluntatem patris mei, & non meam.* Nam Sanctus Franciscus discretè videns, quòd vnus ex suis Fratribus propter abstinentiam quasi deficiebat, media nocte mandauit ipsum comedere, & ipsemet voluit comedere secum, licet voluntas non foret; sed id fecit opere, vt alliceret socium ad comedendum secum, & non deficeret. *Ioan. 6.*

Quarta differentia est, quia aliquæ inspirationes fieri non debent, nec opere, neque consensu, scilicet malæ inspirationes, & vitiosæ; quia non consensu, nec opere debent fieri, & similiter nimia crux Christi & animæ est fugienda: vnde in Genes. Manusque vestras tenete contrarias, scilicet decem reg. supradict. Similiter, econtra bonæ inspirationes, & virtuosæ,

& quæ non imponunt ſuperfluam crucem corpori, & animæ, ſemper ſunt faciendæ.

Articvlvs Tertivs.

De fructu inſpirationum ſeu de earum fructu.

Tertia conſideratio principalis, eſt fructificatio iſtarum inſpirationum, vnde ſicut ſupradictum fuit in heſterno ſermone, tu habuiſti tria genera inſpirationum: bona ſemper, ſcilicet Dei, Angeli, & virtutis propriæ: mala ſunt dæmonis, & malitiæ propriæ: nec bona, nec mala ſunt quæ proueniunt à neceſſitate, vel conuenientia: fructificatio inſpirationum, quæ inſpiratur à Deo, Angelo, & virtute propria, eſt, quia homo per illas aliquando recipit, & colligit bona temporalia, aliquando bona temporalia, & ſpiritualia, aliquando bona temporalia, ſpiritualia, & æterna.

Recipit temporalia bona, quia licet homo ſit in peccato mortali, & faciat bonum ieiunando, peregrinando, & eleemoſynas dando, & bona alia faciendo; tamen expectat recipere remunerationem in hoc mundo in bonis temporalibus, ſcilicet diuitias, ſanitatem, filios, pacem, &c. & procedit ab inſpiratione Diuina, Angelica, vel propria virtute.

Aliquando remuneratur faciendo bonum ſpirituale, ſicut ſi meretrix in peccato mortali ieiunet diebus Beatæ Virginis, quandoque per illud bonum taliter inſpiratur, quod in puncto mortis poteſt habere tantam contritionem, quod conſequitur gratiam temporalem & ſpiritualem.

Tertium præmium, quod colligit homo ex inſpiratione, quandoque eſt temporale, ſpirituale, & æternale, quando homo operatur ſecundum gratiam ſibi datam, & inſpirationem à Deo inſpirante prouenientem. *Præmium ex inſpiratione.* Et nota, quòd diabolus poteſt inſpirare, quòd tu facias bonum, & faciendo illud bonum, potes conſequi bona temporalia, ſpiritualia, & æterna. *Diabolus bona raro inſpirat.* Raro tamen hoc accidit, verbi gratia, diabolus inſpirabit, quod tu ieiunes, & valde extermines corpus tuum: volens ſequi vitam auſteram alicuius Sancti, & hoc facit, vt infatueris, & prædicta faciendo aliquis te reprehendit, & deſiſtis ſequi vitam illam inſpiratam à diabolo: quia principium fuit bonum, & tu ieiunaſti cum bona voluntate, & puritate; & quia principium fuit bene terminatum, te præmiabit Deus, & per hoc potes conſequi bona temporalia, & ſpiritualia, & æterna, quemadmodum ſi te Deus inſpiraſſet, quemadmodum ſi aliquis malus vt faceret monetam falſam, & bonam, ad cuneum bonæ monetæ dominationis alicuius, tamen bona moneta illius mali viri per eum fabricata expendetur ita bene, ſicut moneta bona illius dominationis, licet mala non expendatur. Modo ſimiliter, quia contrariorum eadem eſt diſciplina ex quota inſpiratione, quæ eſt diaboli, & quæ eſt quinta, quæ à malitia propria hominis procedit, & quæ ſunt contrariæ inſpirationibus ſupradictis, ſcilicet Dei, Angeli, & propriæ virtutis: quandoque quis meretur mala temporalia, aut mala ſpiritualia, aut mala temporalia, & ſpiritualia, & æternam damnationem: vnde nota, quod ſicut nullum bonum irremuneratum, ſic & nullum malum tranſit impunitum: vnde malum temporale eſt perdere filios, vxorem, diuitias, & ſpem temporalium bonorum, & ſimilia. Malum ſpirituale, quando anima priuatur delectatione ſpirituali, & virtutibus, & repletur vitiis, & peccatis, & verſatur ſemper in continuo conflictu, & labore acediæ, iræ, & nunquam habet aliquam delectationem ſpiritualem. Tertium præmium eſt fructificatio malarum inſpirationum, eſt habere malum in corpore, & in anima, & æternaliter in perditione corporis, & animæ; & ſic omnia præmia bonæ, & malæ inſpirationis reducuntur ad hæc.

Duæ aliæ inſpirationes, quæ proueniunt ex neceſſitate, vel conuenientia, non inducunt meritum, nec demeritum, vt plurimum: verbi gratia, tu ſitis, bibis, tu eſuris, & comedis, &c. id ex neceſſitate cogente facis: vel ſi ſeruis amico, vt tibi ſeruiat: vel nutris filium, vt in ſenectute ipſe te nutriat, id ex conuenientia facis, & non mereris, nec demereris: ſed ſi ea facis, vt ſeruiatur Deo, & Deus non lædatur, tunc inde debes præmium expectare.

Vt ergo habeas plenam notitiam iſtarum inſpirationum à diabolo prouenientium, nota, quòd ſeptem ſunt ſpecies iſtarum inſpirationum, quia prima dicitur importuna, ſecunda dicitur dubia, tertia dicitur ſubita, quarta occulta, quinta violenta, ſexta fraudulenta, ſeptima & vltima dicitur perplexa. Et iſtæ ſeptem ſunt tentationes omnes, per quas diabolus tentat animam. *Septem ſpecies inſpirationum.*

Prima importuna habet illam malitiam, quia dæmon varie tentando conatur trahere animam per importunitatem ſuam quia tentat in vno vitio: & ſi non poteſt inducere animam ad peccandum per illum modum, tentat in alio deinde in alio, donec per importunitatem facit peccare. *Septem ſunt tentationes quibus animam tentat.*

Secunda dicitur dubia, quæ habet naturam inuoluendi animam, quando homo non clare diſcernit; quid ſit facturus; & iſta habet peiorem naturam, quàm prima, quia continet etiam malitiam præcedentis ſcilicet importunæ.

Tertia ſubita, ita ſubito occupat intellectum, quod non diſcernit verum, ſicut quando dicitur alicui iniuria, ille ſubito ira accenſus prorumpit in iniuriam Dei, blaſphemando Deum vel Sanctos, vel ad iniuriam proximi; & habet naturam peiorem primis duabus, qui continet in ſe etiam illas duas primas, ſcilicet importunam & dubiam. *Tertia.*

Quarta dicitur occulta, & iſta obſcurat ita intellectum, quod neſciat diſcernere verum, & habet peiorem naturam omnibus ſupradictis, & in ſe continet omnes præcedentes. *Quarta.*

Quinta dicitur violenta, & iſta dominatur ita tantum homini, quòd ſibi videtur, quando perſeuerat in aliquo peccato, quod non poſſit aliter facere, nec ſe abſtinere ab illo; diabolus quãdo eſt in poſſeſſione alicuius animæ, ipſe facit eut vnus canis paruus, qui exiſtens in domo domini ſui, latrat etiam magnis canibus, & expellit cum magna audacia illos de domo ſua. Sic diabolus quando facit cadere aliquem in peccato luxuriæ, vel alio conſueto, licet ille vellet relinquere illud peccatum propter aliquas bonas, veraces, & magnas inſpirationes, dæmon latrando expellit illas de anima illius, quam poſſidet, adeo quòd videtur, quòd ille quodam modo ſit coactus illud facere, & quod non poſſit aliter facere nec ſe abſtinere: & iſta eſt peior omnibus præcedentibus, quia vltra ſuam malitiam continet etiam malitiam omnium præcedentium. *Quinta.*

Sexta dicitur fraudulenta, cuius malitia facit mentem effici ſcilicet exageratam, & inſenſatam, & eſt peior omnibus aliis ſupradictis, & illarum omnium malitias in ſe continet. *Sexta.*

Septima dicitur perplexa, & iſta eſt peſſima; & vltra ſuam malitiam etiam continet omnes malitias præcedentium, de quarum naturis ſingulariter infra dicitur: vide pſalmum decimum. *Qui habitat in adiutorio Altiſſimi, in protectione Dei cœli commorabitur. Dicet Domino, ſuſceptor meus es, & refugium meum Deus meus, ſperabo in eum. Quoniam ipſe liberauit me de laqueo venantium, & à verbo aſpero. Scapulis ſuis obumbrabit tibi, & ſub pennis eius ſperabis. Scuto circumdabit te veritas eius: non timebis à timore nocturno. A ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu, & dæmonio meridiano. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit. Verumtamen oculis tuis conſiderabis, & retributionem peccatorum videbis. Quoniam tu es Domine ſpes mea: altiſſimum poſuiſti refugium tuum. Non accedet ad te malum,* *Septima* *Pſalm. 10.*

malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Quoniam Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis. In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Quoniam in me sperauit liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Clamabit ad me, & ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Longitudine dierũ replebo eum, & ostendam illi salutare meum. In isto psalmo comprehenduntur omnes malitiæ supradictarum tentationum. *Scuto circumdabit te veritas eius*, continet primam, scilicet importunam; *non timebis à timore nocturno*, includit secundam scilicet dubiam. *A sagitta volante in die*, continet tertiam, scilicet subitam: *a negotio perambulante in tenebris* continet quartam, scilicet occultam. *Ab incursu*, continet quintam, scilicet violentam. *Et dæmonio meridiano*, continet sextam, scilicet fraudulentam. *Cadent à latere tuo mille*, continet perplexam. Supra habuisti etiam in prædicatione, quæ incipit, ista prædicatio præparat nobis viam per totam Quadragesimam, &c. Quod status ecclesiæ erant inclusi, etiam in isto Psalmo. Sed vt melius intelligas, nota ista notabilia. Primum, quod licet status septem ecclesiæ sint vnusquisque per antonomasiam, siue excellentiam excellentior altero in suo tempore: nihilominus quilibet eorum est in sigillo eorum, & in eorum quolibet; quia in vnoquoque eorum alij includuntur. Secundum notabile est, secundum quod dicitur currere status ecclesiæ per ista septem tempora, seu per illos septem status, scilicet, iustitiæ, patientiæ, sapientiæ, gratiæ, innocentiæ, humilitatis profundæ, & pro bonis periculosæ. Ita omnes homines, moraliter intelligendo, currunt per istos septem status; & non incipit à iustitia, sed ab vltimo, scilicet à probatione; quia quando homo est deditus mundo, primo Deus incipit probare eum, dando sibi persecutiones, & infortunia; & tunc homo humiliatur, & transit ad innocentiam, & fit innocens eius anima, quia confitetur, & de innocentia transit ad gratiam, quia communicat gratiá sibi datam à Deo cum aliis, quia inducit omnes alios quoscunque potest, vt humilientur, & confiteantur, & de illo statu gratiæ transit ad statum sapientiæ, quia gustat de sapore Dei Et si tunc incurrit in aliquam aduersitatem, fert illam patienter, & sic de statu sapientiæ transit ad statum patientiæ; & sic factus patiens redit ad domum, semper vadit de bono in melius, de meliori in perfectius accrescendo. Tertium notabile est, quod isti septem status hominis sic iunguntur cum septem statibus prædictis ecclesiæ, in tentationibus: vnde ita est in mente humana discurrendo per animam, sicut per status temporum tentationum Ecclesiæ, vt infra videbis. Quartum notabile est, quod omnes tentationes possent quandoque omnes esse vna sola; & quælibet ipsarum potest venire sola; ita quod possunt venire simul, & separatim, sicut legitur in diabolo ampullarum, qui apparuit Beato Benedicto Abbati, qui habebat circum circa multas ampullas plenas tentationibus; & si non potest facere, quod bibas de vna, tentat te, quod bibas de alia, & sic de singulis. Quintum notabile est, quòd istarum tentationum malarum secunda est maior prima, quia continet illam, & tertia est peior secunda, quia continet primam, & secundam; quarta est adhuc peior, quia continet omnes præcedentes: quinta adhuc peior, quia etiam continet præcedentes: sexta etiam peior est, quia & ipsa præcedentes omnes continet: septima vero est pessima, in qua etiam omnes aliæ continentur, vt supra dictum est. Sextum notabile, est quod Deus permittit, omnes istas tentationes venire homini propter animam exercitare, & meliorare, illuminare, & ipsam animam solidare, inflammare, & fortificare; & sicut ista tria scilicet inflammare, illuminare, & fortificare, proueniunt ex parte Dei; sic per contrarium frigidare, cæcare, obscurare & debilitare animam prouenit ex parte diaboli: vnde tres sunt ex parte voluntatis, aliæ sunt ex parte intelligentiæ: prima cum tertia probatur, & per voluntatem, quinta videtur voluntas violentata: intelligentia illuminatur per intelligentiam. Salomon ait, Qui non est tentatus, qualia scit? Et ideo vt intellectus illuminetur, Deus permittit venire tentationes in anima, quæ est dubia. In quarta occulta exercetur etiam intellectus. In sexta, scilicet fraudulenta, etiam exercitatur intelligentia. Vltima, scilicet perplexa, etiam exercetur per intellectum: vnde quando diabolus te tentat, tu debes aperire omnes intelligentias ad obuiandum istis tentationibus, sicut faciebat simia nummularij, quæ cum vidisset vnum qui obturabat sibi oculos cum manibus, voluit similiter facere, & cum obturasset etiam sibi oculos, ille subtraxit denarios de telonio, propter quod dominus simiæ videns sibi deficere denarios, ipsam valde verberauit ambos verberando sibi oculos: vnde exinde cũ ipsa simia videret aliquem transeuntẽ iuxta cambium, sibi verberabat ambos oculos: ita tu fac, aperias bene oculos omnium intelligentiarum in tentationibus, si non vis decipi; quia quando cadis, vix potes releuari, nisi intelligas modos, quibus te decipit diabolus; & nisi intelligas periculum cuiuslibet istarum tentationum, & remedium obuiandi.

Vnde diuide singulas istarum diuisionum in tres partes, seu considerationes, scilicet in videndo modum decipiendi, periculum, & remedium obuiandi.

Quatuor modi quibus tentat diabolus.

Vnde nota, quod quatuor sunt modi, quibus te tentat diabolus: per hanc primam, scilicet importunam, videlicet ante, & post, à dextera, & apertè sinistra: & nota per ante, præsentiam: per post, absentiam: per dexteram prosperitatem: per sinistram, aduersitatem: vnde *væ mari, & terræ*; quia mare descendit ad vos, in Apocalypsi per mare intelligitur aduersitas; per terram intelligitur prosperitas: vnde diabolus incipit tentare à dextra, scilicet à prosperitate; & percutit ante, scilicet in præsentia, verbi gratia, tu videbis vnam pulchram iuuenem: si es luxuriosus, subito te importune tentat diabolus, & concupiscendo illam, & iam mœchatus es. Vel quædam mulier videt vnam magnam caudam vestis alterius, subito repræsentatur sibi tentatio importuna, vt sibi faciat vnam similem, & dicitur percuti ante, quæ ante oculos repræsentatur: tentatio retro est, quæ fit in absentia rei visæ, vel actus: verbi gratia, vidisti pulchram iuuenem in eius absentia, diabolus tentat te luxuriosum repræsentando tibi illam, & tunc delectaris in illa: vel aliquis te offendit, vel odisti aliquem, sed fecisti pacem & postea diabolus te importunè tentat, vt facias vindictam; & tunc te pungit retro.

Sinistra interpretatur aduersitas, vt cum aliquis dicit tibi iniuriam, tu sine patientia subito prorumpis in cõtumeliam, & non potes te refrænare, & pungis te à sinistra: & sic diabolus nunquam cessat tentare animam ante per præsentiam, retro per absentiam, à dextra in prosperitatibus & à sinistra in aduersitatibus: vel in terra, id est in prosperis, & in mari scilicet in aduersis, vnde oportet te habere scutum, de quo dicit Psalmus supradictus, scilicet *veritatis* ibi. *Scuto circumdabit te veritas eius: & non timebis à timore nocturno.*

Exiguis tentationibus obuiandum.

Et nisi scias dimicare cum isto scuto, vndique ante, retro, à dextra & sinistra, efficieris malus per continuam importunitatem tentationis diaboli, si sibi consentis, quia *gutta cauat lapidem non vi sed sæpe cadendo.* Sic per continuam guttam tentationum non resistendo, licet sint paruæ tentationes: nihilominus continuando facit animam consummare per continuationem; sicut pluuia continua aufert pinguedinem terræ, & sicut febris continua, aufert vires corporis, & consumit carnem, &c. Similiter, & musca pungens caluum semel, bis, & continuando

nuando

nuando prouocat ad iracundiam. Multo magis diabolus impellendo animam cum modica, ſed importuna tentatione, facit hominem peccare mortaliter: vnde ſis prudens, quia diabolus te percutiet ante, vel retro faciendo te ita importune cogitare de aliquo, quòd inducet tibi delectari in illo, & faciet te peccare mortaliter.

Periculum importunæ tentationis.

Secunda conſideratio eſt videre periculum iſtius importunæ tentationis. Et nota, quod habet quatuor pericula. Primum delectatio, ſecundum conſenſus, tertium operatio, quartum eſt damnatio, quæ ſequitur ex prædictis. Dico quòd primum periculum eſt delectatio. Nam ſicut delectaris in minima tentatione importuna diaboli, illa delectatio inducit conſenſum: & ſicut conſentis, ille conſenſus conducit ad peccatum. Nam ſicut modica fauilla facit magnum ignem: ita parua tentatio inducit magnum peccatum interueniente conſenſu, & conſentiendo habebis malam horam, & diem, &c.

Quatuor pericula in tentatione.

Tertium eſt operatio: quia ſicut conſentiendo operaris actum tentationis, videlicet luxuriam, iram, inuidiam, accediam, auaritiam, &c. immediate teneris, ſicut auis inuiſcata, quia quanto plus voles inde aufugere, plus inuiſcaberis. Quartum eſt damnatio, ſine conſummatio, verbi gratia homo propter nimiam fœlicitatem, & abundantiam diuitiarum, & pacis paulatim venit in tantam tentationem, quòd non recordatur de ſuo Creatore, ſe extollit, & alios vilipendit. Superbia creſcit, & incurrit pericula infinita, & peccata, propter quæ conſumit animam, ſicut fecit Salomon, fuit ſapientior, ditior, & potentior in populo Dei, & in tantam tentationem diabolicam venit, quod relicto Deo, adorauit idola, propter cæcitatem luxuriæ, & vnius fœminæ: ita Samſon fortior, qui tandem ex importunitate dixit Dalilæ, in quo conſiſtebat fortitudo ſua, ſcilicet in capillis, propter luxuriam illius mulieris, perdidit fortitudinem, &c. vnde nota hic; quod quandocunque vna creatura acquiſiuit aliquam gratiam temporalem, vel ſpiritualem, vel vtrumque ſimul, ſine labore, vel contradictione, non ſolum eſt in periculo cuſtodiendi ipſam gratiam, ſed eſt in periculo perdendi illam, ſicut fuit Lucifero, qui ſubito acquiſiuit gratiam tantam, quæ nihil cõſtitit ſibi, & ſubito perdidit illam. Similiter in Adam, & Eua, qui cito perdiderunt gratiam ſibi donatam, nullo ſuo labore acquiſitam. Item Dauid perdidit gratiam pro luxuria cum vxore Vriæ; ſic de ſimilibus: vide Petrum Apoſtolum, qui gratiam ſibi datam aperiendi portas paradiſi, ſubito abnegando Chriſtum vni fœminæ perdidit, quam per pœnitentiam poſtea recuperauit: vnde etiam dictum, quòd filij diuitum, & vſurariorum ſubito diſperdunt & conſumunt patrimonium ſibi relictum, quia nullum laborem habuerunt in vendicando illud: vnde caue, ne theſaurizes propter ditari filios. Nam ſi erunt virtuoſi, nunquam deficit eis: ſi erunt vitioſi, tu damnaberis, & diſperdent patrimonium ſibi acquiſitum: noris itaque ſcientias cuſtodire, gratias tibi ſine tuo labore datas, ne ex importunitate diabolicæ tentationis perdas, & damneris in profundum. Nunc videamus remedia ad reſiſtendum iſtis tentationibus, quæ ſunt tria. Primum remedium eſt dominatio intelligentiæ veritatis in non dimittendo ſe excæcare, ſed dicendo, cognoſco quòd hoc procedit à diabolo, & non cõſentias, & æquiparatur illi verbo Pſalmi noſtri ſupradicti, & veritas eius. Et effugies diabolum, & euades cum ſcuto veritatis, ſicut fecit Chriſtus, Luc. 4. quando ſanauit ſocrum S. Petri cum dicit, ſtans importune, quod ſignificat importunitatem: vnde veritas Dei: *vndecunque circundabit te ſcuto*, ſi venit ante, videndo pulchram mulierem, & inciteris ad concupiſcendum eam, dicas, quid eſt iſta mulier? vere eſt puluis, & vile cadauer: quid ſi introſpectis viſceribus, nonne eſt omni putredine plena? &c. Et victor eris ſimiliter retro, & dextra in proſperis, & ſiniſtra in aduerſis, & ſic faciendo, & meditando euitabis tentationes, conculcabis leonem & draconem, &c. Sicut in Centurione, qui in hoc æquiparatur animæ. Nam cum diabolus tentat animam in luxuria, anima debet vocare caſtitatem, & imperare ſibi, quod fugiat luxuriam, & faciat eam caſtam, & ſic in aliis tentationibus aliorum vitiorum debet vocare virtutem contrariam vitio illius tentationis, & imperare ſibi, vt fugiat illud vitium à quo tentatur, & ſibi virtus illa deſeruiat, contrariando & reſiſtendo illi tentationi, & ſic euades.

Quod nullo labore acquiritur, facile deperditur

Primum remedium.

Luc 4.

Secundum remedium.

Secundum remedium eſt, vt cum tentaris, confitearis, & ſic cum illa tua humilitate, & gratia humilitatis in confitendo confunditur dæmon, & ſic virtus reportabit iſta remedia, ſcilicet reſiſtendo, & confitendo, & per frequentationem iſtarum duarum virtutum liberatur in totum anima, ſuggeſtione diabolica.

Tertium remedium.

Tertium remedium eſt oratio: quia ſi ſcis vti oratione, id eſt tenere mentem fixam, & occupatam in ſola oratione, tunc valet oratio, ſed ſi in oratione habes mentem occupatam in alio, parum videlicet, immo ſi habes in oratione mentem occupatam in aliis vacillando cogitationibus, eſt periculoſa, quia efficieris phantaſtica. Et ſic nota tria remedia contra iſtam tentationem importunam, ſcilicet vſus rationis, vſus confeſſionis, & vſus orationis. Quartum remedium eſt, quod anima tua non ſtet ocioſa, quæ ſtat ocioſa, efficitur camera tentationum diaboli: & ideo tene ſemper mentem tuam occupatam in aliquo bono opere, & exercitio, vigilare, & non dormire, &c. Sequitur videre de ſecunda ſpecie tentationis, quæ dicitur dubia: in qua etiam nota tres conſiderationes, ſcilicet dæmonis tentandi: ſecunda de periculo, tertia de remediis: & in iſto verſiculo Pſalmi noſtri, *Non timebis à timore nocturno*, continetur modus tentationis de modo, quem tenet in hoc dubio, & conſidera quatuor in eo, qui vadit de nocte: Primum, quia vadit dubius, ſecundum quia vadit timidus, tertium quia vadit vacillans: quartum quia vadit inconſtanter: ita concurrunt iſta quatuor in hac dubia tentatione diaboli: & eſt perículoſior prima ſupradicta: vnde qui vadit de nocte maxime tempore belli, vel per loca ſuſpecta latronum, ſicut audit vnum folium cadere, ſubito fit dubius, & dubitat ne aliquis latro ſit ibi: vel ſi videt aliquam arborem ſiccam de longe, credit, quod ſint lanceæ inimicorum: vel ſi videt aliquem lapidem magnum, vel ſtipitem alicuius ligni, credit, & timet, quod ibi ſit vnus lupus, & huiuſmodi, & multoties incidit in inimicos, credens quòd ſint amici. Et econtra aufugit amicos, credens quod ſint inimici, & tunc trepidat, & ideo non timebit à timore nocturno. Ita occurrit in huiuſmodi tentatione, quia quandoque, quod videbitur bonum, erit malum, & econtra: vnde Propheta *non trepidauerunt timore, vbi erat timor*: vide qualiter facit dubium, ſicut Nauta videns tempeſtatem de nocte, multum timet appropinquare terræ, ne frangatur nauis. Et cum videt nubem, quandoque videre timet montem: dicens ſocus: caueamus, quia video terram. Ita occurrit in hac tentatione, quia cum anima tentatur, dicit, bonum eſt facere hoc. Alia tentatio dicit, immo eſt malum: vnde Propheta dicit, *Anxiatus eſt in me ſpiritus meus*, & totum cor meum eſt alteratum: *vnde non timebit*. Tertium ſimiliter ire de nocte facit hominem vacillantem, ita vt neſciat, quo vadit: vnde ſæpe itinerantes ſunt dubij. Et vnus dicit, vadimus bene, alter reſpondet, ignoro. & ſæpe itinerant tota nocte, & in craſtinum reperiunt ſe vix itineraſſe: vnde Iob. 20. capite *cogitationes meæ variæ*, ſuccedit ſibi, & mens mea rapitur hinc inde, ſurſum, ſcilicet & deorſum. Quartò efficitur inconſtans itinerando de nocte, quia cum itinerauit modicum, dicit, certe credo, quod bene ibam, & cum bene iuerat vltra videns arbuſta, vel aliud di

Remedia contra tentationem.

Noctis pericula

cit, ô ego omnino non bene vado, & iterum reuertitur, & sic eundo, & redeundo pluries reperit se itinerasse. Similiter meus inconstans nunquam ad portum salutis applicat desistendo ab eo, quod bonum est: vnde Dauid. *Errauerunt in solitudine*, scilicet non vera via habituali Dei non repererunt, quia destiterunt à bono opere.

Septimò nota, quòd communiter si homo cognosceret malum, non faceret illud. Quatuor sunt pericula tentationum.

Quatuor sūt pericula tentationum.

Primum est ignorantia veritatis, sicut in populo Dei, qui valde desiderabat exire de manu Pharaonis, & existentes in deserto, & habentes dulce manna, & ignorantes de tot beneficiis murmurabant, dicentes. Vtinam sederemus super ollas carnium in Ægypto, &c. Similiter in Pharaone, qui dum tentaretur à plagis, dicebat Deum fore iustum, & postea licentiato populo, faciebat claudere portas. Similiter in anima tentata, quia ita excæcatur, quod non cognoscit bonum à malo, nec verum à falso, & hoc ideo, quia homo efficitur fragilis ad cognoscendum malum, sicut fuit Eua, quæ tentata dixit diabolo interroganti, quare non comederet de pomo vetito? ne forte moriamur, & tunc fuit immediatè capta, quia posuit in forte præceptum Dei: sciebat enim, quod Deus dixerat, *quacunque hora manducaueritis, moriemini*. & sic fuit. Ideo cognosce causam tentantis, & non deseras prædicationes.

Secundum periculum. Secundum periculum, quia cum incœperis facere malum, sis lentus in dimittendo illud.

Tertium periculum. Tertium periculum est, quia si cognosceres illud esse malum, non ipsum faceres.

Quartum periculum. Quartum periculum est, quia si cognosceres veritatem, non desisteres à bono. Ecce quatuor pericula occurrentia in non cognoscendo veritatem.

Remedia contra tentationes. Similiter nota quatuor remedia contra huiusmodi tentationes.

Primum est sacræ scripturæ studere, quia *declaratio sermonum illuminat, & intellectum dat paruulis*, id est qui non intelligebant credentes malum bonum, & econtrario. Secundum remedium est capere consilium ab experto in illo, in quo dubitas quid sit bonæ discretionis, & Deus tunc mirabiliter te quærentem cum diligentia, & confidentia illuminabit, sicut sæpe accidit in sanctis Patribus.

Tertium remedium. Tertium remedium est videre, & contemplari discurrendo vitas sanctorum Patrum: quia si reperis aliquid tale, de quo dubitas factum fuisse per aliquem sanctum, elige illam viam, quia omnis actus Sanctorum ad nostrum exemplum est: quia quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt cognoscamus veritatem.

Quartū remedium. Quartum remedium est: videre & considerare nomen Iesu infirmari fide, & dic Psalmum, *Deus in nomine tuo saluum me fac*: exemplum Actuum Apostolorum, cap. 6. Erat vnus claudus ab vtroque latere, qui significat dubitantem, quia nescit à quo latere debet ire: respicit exemplo ad Petrum, & Petrus dixit, *aurum & argentum, non est mihi: surge, & ambula*, & subito surgens ambulauit, magnificans Deum, & sic accidit in eo, qui confidit in Deo: quia sicut mons Sion exaltabitur, &c. vnde oportet, quod in consulendo euitare tentationes diaboli interueniat consilium Petri, & Ioannis. Petrus interpretatur experientia, Ioannes sapientia seu intelligentia: quia si consultor sit Petrus, scilicet habeat experientiam, & non interueniat Ioannes, scilicet intelligentia, non consulas eum. *Act. 6.*

Vnde considerato modo istius tentationis, quæ dicitur subita, possumus ipsam æquiparare sagittæ, & sic à sagitta volante in die, quia in arcu quatuor concurrūt.

Primū, quia non videtur sagitta, ita velociter transit.

Secundum, quia in quem proiicitur non expectat sagittam.

Tertium, quia sagitta subito percutit.

Quartum, quia si homo non defendatur aliquo scuto, vel non perpendit, percutitur à sagitta volante: similiter in tentationibus, quare dicitur a sagitta volante in die, quia non visa percutit: vnde vbi sagitta non videtur, ibi non potest esse discretio ad præcauendum sibi: & vbi non est visa, nec expectata, neque discretio, ibi non potest esse consilium ad præcauendum sibi, neque prouidentia; ita quòd venit subita, & ideò si non videtur, non potest esse discretio prouidendi, & sic homo non circundat se scuto, nec defenditur, & percutitur: verbi gratia, si dicitur tibi iniuria, subito blasphemas Deum, & sanctos: vel prorumpis in iniuriam proximi, & peccas mortaliter: vnde nota regulam, quia quoties venit subito offensa Dei, licet non præcesserit cogitatio: licet communiter primi motus non sint in potestate nostra, semper est peccatum. Similiter si prorumpis in iniuriam proximi, in ira percutiendo, &c. vnde Hierem. 4. velociores fuerunt inimici mei, quàm Aquila cœli, quæ habet naturam, quòd ita velociter descendit scindendo aera cum tanto impetu, quod subito percutit aues, & occidit. Similiter facit dæmon admstar basilisci, qui solo visu venenat, & occidit, & sicut vipera, quæ dicitur venenare, antequàm mordeat, similiter in tentationibus: nisi primo habeas remedia supradicta, & non defenseris scuto, subito percutit te. Et sicut in homine, qui subito cadit mortuus ex aliqua infirmitate occulta, quia si sciret infirmitatem, cepisset remedia, & non esset mortuus subito. Similiter in peccato luxuriæ, cuius cupido pingitur cum arcu, & sagitta, nisi tenueris remedia danda tibi, te aliter perforabit; quod nunquàm te deseret illud vulnus: vnde cum tu vereris in tanta ignorantia veritatis rationis, quòd non discernis tentationes, tu non consulis, & non consulendo non potes facere rectè iudicium, vtrum sit bonum, vel malum, & non defenderis, & non defensus scuto veritatis Dei, sagitta te percutit ad exitium: ideo causas ista. Videamus modo remedia, quæ sunt quatuor. *Hierem. 4.* *Diaboli iniquitas.*

Remedia tentationum. Primum, cum peccas, subito confitearis.

Secundum, quia cum es confessus, saltem semel in die recorderis de illo peccato.

Tertium fuge causas, scilicet luxuriæ, auaritiæ, iræ, acediæ, & aliorum peccatorum, si non vis in illo cadere.

Quartum remedium, sta semper paratus obuiare peccato: vnde ita faciendo, facies vnum habitum virtutum, quod faciliter præcauebis: vnde Anselmus fortis habitus, &c. Sed in his tentationibus est magnum periculum in homine habituato in vitiis, & peccatis, qui est ita debilitatus in virtutibus, quod si cadit, quia faciliter cadit, nunquam potest per se erigi, sicut etiam in homine debili, & infirmo, quia faciliter cadit, & per se nunquam potest se sustinere: sed iuuenis fortis, si impingens in aliquem durum lapidem putat cadere, tantus est eius vigor, quod statim salit & saliendo currit, & vitat periculum, ita quod non cadit: vel si cadit conatur percutiendo in terram, & subito fugit, ita facit homo habituatus in virtutibus, qui est ita fortis in charitate, & amore Dei, quòd licet tentetur, non faciliter cadit, & si cadit mediante habitu suarum virtutum, & confessus surgit, vnde tales Antichristi in omnibus erunt ita debiles in fide, & non habituati in virtutibus, quòd nisi fuerint abbreuiati dies illius, perirent quasi omnes: vnde sequitur Matth. 8. cap. *Væ pregnantibus malitia, & vitiorum*. Similiter in infantia, qui cadens est ita debilis, quod nisi iuuetur, non leuatur. Sed maior factus non eget auxilio alterius in eundo, & surgendo. Fac ergo, vt serues remedia supradicta, vt fortius existas, & non cadas, & sic venies ad portum salutis, ad quem nos Deus perducat. Amen. *Matth. 8.*

SERAPHIN QVADRAGESIMALE,

Ex iis profecto Concionibus, quas in Quadragesima D. Bernardinus Pataiij habuit, collectum.

PROLOGVS.

DEus patrum meorum, & Domine misericordia, qui fecisti omnia verbo tuo, & cuius sola voluntate vniuersa mirabiliter sunt disposita, qui super omnes creaturas tuas sapientia tua inenarrabili constituisti hominem dominatorem omnis creatura, quia coram oculis tuis facta est; Qui terrarum omnium orbem in aquitate stabilisti, & disposuisti in iustitia, & directione cordis tui; Qui cœlorum omnium motus, & siderum influentias certißima scientia tua, & sine cognitione cuiuscunque intellectus humani, cuius non est omnipotentiam tuam concipere, sine aliquo errore sanctißimè instituisti. Domine Deus meus totius humana propaginis conditor, qui & illa qua me priora fuerunt, fecisti & qua me sequuntur vsque ad consummationem saeculi; Qui omnia iudicia tua, & cuncta qua super creaturas tuas futura sunt, in tua prouidentia posuisti ad aeternitatis tua libitum, respice ad seruum tuum, ad thesauros scientia tua anhelantem. Domine Deus rex omnipotens in ditione tuà cuncta sunt posita, & ad praeceptum tuum tremiscunt omnia, quoniam tu illa creasti, cuius voluntati nemo resistere potest. Tu fecisti cœlum & terram, & quicquid cœli ambitu continetur. Omnia nosti, & scis, quid creaturis tuis expediat, qui omnia sub hominis pedibus mancipasti. Peccauimus enim in conspectu tuo, prioris innocentia ingrati; & abutentes immaculata scientia, quam protoparenti tribuisti. Nunc ergo tu Domine Deus omnes creaturas tuas in misericordia tua gremio colligens nemini creaturarum tuarum manum claudas, nec despicias hareditatem tuam. Memento mei Domine, & ostende te mihi. Da mihi fiduciam loquendi Domine Deus meus. Tribue sermonem compositum in ore meo. Et libera me de tenebris ignorantia. Aperi Domine intellectum meum, & tribue mihi largitatis tua affluentiam, vt Spiritus sancti tui flatu completus, scientiarum tuarum intelligens inuestigator inueniar, illarumque rerum concipiam intellectum. Amen.

HVius igitur operis inuentio ex deuota, & pulcherrima conceptione fuit in vno Seraphin fundata sic, vt totum Quadragesimæ opus de Amoris diuersis speciebus pertractet. Hoc supposito ordine, vt contempleris ardentem Seraphin in capite habentem quatuor diademata refulgentia adinstar crucis. In pedibus autem tria pulchra diademata, & circa totum corpus sex alas habentem, quarum alarum quæque septem pennas habeat, quæ omnes, & gemmæ, & alæ, & pennæ diuersis, & propriis amoris nominibus sunt notatæ, vt hic inferius apparebit.

Quatuor gemmæ capitis sunt quæ sequuntur.

Amor altus. 1
Amor longus. 2
Amor latus. 3
Amor probans. 4

Prima ala, quæ vocatur mobilis habet pennas septem, quæ sequuntur.

Amor radiosus. 5
Amor timorosus. 6
Amor non dubiosus. 7
Amor miraculosus. 8
Amor vigorosus. 9
Amor gaudiosus. 10
Amor gratiosus. 11

Secunda ala, quæ vocatur incessabilis, habet pennas septem, quæ sequuntur.

Amor honorans. 12
Amor lamentans. 13
Amor condemnans. 14
Amor bene vtens. 15
Amor remunerans. 16
Amor bene conuersans. 17
Amor amplexans. 18

Tertia ala, quæ vocatur calidus amor, habet pennas septem, quæ sequuntur.

Amor sanctificatiuus. 19
Amor purgatiuus. 20
Amor prudens. 21
Amor correctiuus. 22
Amor sanatiuus. 23
Amor inflammatiuus. 25
Amor acutus. 25

Quarta ala, quæ vocatur amor acutus, habet pennas septem, quæ sequuntur.

Amor aculeatus. 26
Amor iratus. 27
Amor non commentuatus. 28
Amor illuminatus. 29
Amor desolatus. 30
Amor putridus. 32
Amor euisceratus. 32

Quinta

Quinta ala, quæ dicitur amor feruens, habet pennas septem, quæ sequuntur.

Amor fugiens. 33
Amor restituens. 34
Amor conterens. 35
Amor benefaciens. 36
Amor incarnans. 37
Amor conuertens. 38
Amor præparans. 39

Sexta ala, quæ dicitur amor liberalis, habet pennas septem, quæ sequuntur.

Amor officiosus. 40
Amor ineffabilis. 41
Amor pauidus. 42
Amor fanatiuus. 43
Amor saporosus. 44
Amor angustiosus. 45
Amor quietus. 46

Tres gemmæ pedum sunt, quæ sequuntur.

Amor victoriosus. 47
Amor misericordiosus. 48
Amor gloriosus. 49

FERIA QVARTA CINERVM.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore spei siue de amore alto per spem, tribus præcipuis constat partibus.

Prima pars principalis.
Vbi amor diuinus habet fundamentum.
Secunda pars principalis.
Vnde amor diuinus descendit.
Tertia pars principalis.
Quo amor diuinus progreditur.

De amore spei.

Sermo I.

Matth. 6. THesaurizate vobis thesauros. Matth. 6. Volentes itaque Deo fauente, tota ista Quadragesima tractare de Amore, incipiamus hodie dicere de prima capitis gemma, scilicet Spe, quam altum amorem, & primum vocabimus. Hodie ergo de amore Spei tractaturi, persuademus the. aurizare thesauros in cœlo. *Spes altus amor.* Sicut enim mercator in partibus alienis quicquid lucratur, mittit domum: ita & nos in hac vita peregrini, debemus mercari thesaurum vitæ cœlestis per bona opera & mittere ad domum nostram in cœlum, in quo cœlo situatur altus amor noster, de quo Apoc. 8. *Apoc. 8.* *Venit Angelus, & stetit ante altare habens thuribulum aureum in manu sua, & data sunt ei incensa multa, vt daret de orationibus Sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei. Et ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo, & accepit Angelus thuribulum aureum, & impleuit illud de igne altaris, & misit in terram, & facta sunt tonitrua, & voces, & fulgura, & terræmotus magnus.* In quo sancto eloquio tria principaliter notantur. Primò, vbi amor diuinus habet fundamentum, secundò vnde amor diuinus descendit: tertiò quò amor diuinus vadit, & sic habes principium, medium, & finem. Principium est fons amoris diuini, quod notatur ibi, *thesaurizate.* Medium est iustorum oratio, ibi, *vobis.* Finis est iustorum conuersio in pœnitentia spirituali, ibi, *in cœlis.*

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

Vbi amor diuinus habet fundamentum.

CIrca primum ergo quæritur, Qualiter possumus thesaurizare, & vbi. Respondeo, *thesaurisare in cœlo thesaurum*, qui consistit in tribus. *Thesaurisare in cœlo in tribus consistit.*

Primò in Christo, qui est diuinitas in throno, secundò, in anima, quæ signatur per Angelum, tertio; in anima cum corpore deuotè vnita, quod signatur per fulgura, voces & tonitrua. Circa primum ergo principale sermonis nostri, scilicet vbi amor diuinus habet fundamentum dic, quòd in Christo, qui est diuinitas in throno. Per thronum enim diuinitas designatur. Vnde Propheta: *Thronus tuus Deus in sæculum sæculi, virga directionis, virga regni tui,* & alibi: *Thronus Dei, sicut Sol,* scilicet diuinitatis in conspectu meo quia sicut in Sole est lumen, calor & vigor: ita in Deo sunt ista tria. *Psalm.* *Psalm.*

SECVNDA PARS PRINCIPALIS.

Vnde amor diuinus descendit.

CIrca secundum, scilicet, vnde amor diuinus descendit, dic, quod ab anima Christi. Anima igitur signat Angelum magni consilij. Considera ergo quòd anima stat inter magnum thronum, altare, & Angelum. Diuinitas enim maior est. Spiritus Christi, est minor quam diuinitas. Corpus autem eius, minus est quam spiritus, quia spiritus viuificat. Caro autem Christi in suo altari, quod habet quatuor cornua, signat quatuor virtutes cardinales, & est altare aureum, quod signat diuinitatem & humanitatem, quæ erant in Christo. Diuinitas in auro, humanitas in altari, quia immolatus fuit Christus in humanitate carnis super altare propriæ passionis. Vnde Dominus Exod. 10. præcepit fieri altare de terra respectu humanitatis, & fieri votum respectu animæ, & spiritus Christi. Sed quis est qui dat thesaurum? Ipse Deus. Quis vendit thesaurum? Spiritus Christi. Quis emit? Corpus Christi. Subdit, *quod Angelus habebat thuribulum*, quod est diuisum in duas partes, vnam superiorem, & aliam inferiorem, & est factum sicut cor, & signat cor Christi. Cum diuinitate enim est anima & cor, & Christus vult tibi dare cor suum, & vult quòd tu des illi tuum, iuxta illud, *fili, tribue mihi cor tuum.* Ideo in Propheta hodierna ait: *Conuertimini ad me.* Euellendo ex corde omnem prauitatem. Et est diuisum, scilicet in partem superiorem, quæ signat amorem Dei: & in partem inferiorem, quæ signat amorem proximi. Vides enim quod pars superior habet multa foramina, quæ signant contemplationes cordis in Deo. Ignis stans in thuribulo signat amorem Dei vel Christi, qui stat in corde. Vnde vult Deus à nobis tria, scilicet diuitias, cor & animam, sic vt diligas Deum ex toto corde tuo. Et ex hoc sentimus nobis venire spem amoris alti, scilicet per tria, quæ sunt in thuribulo, & hoc quoad pelagus amoris. Sed quomodo possumus acquirere istum amorem? Per medium orationis non solum Sanctorum, sed etiam sui ipsius. Ideo fratres oremus quotidie, vt Deus calefaciat corda nostra hac Quadragesima in amore suo. Sequitur, *Data sunt illi incensa multa.* Oratio enim debet habere tria. Primo debet à nobis per Angelos esse Christo præsentata vnde, pulsate & aperietur vobis cum magno affectu amando Deum. Secundo oportet quòd ipsa oratio per Christum præsentetur ipsi Deo, quia aliter Deus non acceptaret. Tertio expedit quod sit à Deo accepta, scilicet, quod sit iusta. Et isto modo quanto plus orabis, tanto plus B. Virgo, & Sancti erunt tui interpretes. Per incensum enim oratio talis designatur. Psalm. *Intret oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Nam

Vnde amor diuinus descendit. *Exod. 10.* *Quomodo amorem Dei possumus comparare.* *Oratio tria debet habere.* *Psalm.*

incensum in manu acceptum videtur mortuum, sed ad narium positum reddit odorem, positum in igne murmurat & videtur quodammodo loqui & fumat, fumus significat orationes facere, & tunc odoratus illius fumi orationis transit ad Dominum in odorem suauitatis. Vnde nisi oratio ponatur super igne Crucifixi, nil prodest, quia ignis est Christus. Vnde si vis facere orationem vocalem, vel mentalem, pone in igne qui est in thuribulo cordis Christi, dicens, sicut ecclesia in fine orationis, Per Dominum nostrum Iesum Christum, & isto modo omnem orationem Deus acceptat. Vnde in Euangelio. *Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis*, & hoc est quod dicit, *Data sunt illi incensa multa*. Vnde oremus beatam Virginem & Sanctos, quod Deus det nobis gratiam coram ipso, vt orationes nostræ audiantur. Oratio enim facit quod Deus dat nobis gratiam cum misericordia & iustitia, & aliter non dat Deus gratiam suam. Et nota quod oportet istam gratiam a Deo dari per orationes. Et ideo possibile est quod aliqua muliercula possit esse ita deuota Virginis gloriosæ, quod in oratione sua plus mereatur quàm prædicator, & oratio per alium facta per se laborat, & in fine iudicij oratio illius mulierculæ plus merebitur quàm labor prædicatoris. Oportet igitur quod oratio sit à nobis, primò Christo præsentata. Secundo oportet quod eadem oratio à Christo præsentetur Deo. Tertio oportet quod Deus illam acceptet infundendo gratiam diuini amoris super altare aureum, quod est ante thronum Dei. Altare est corpus Christi, vbi oratio præsentatur. Et ideo vt ostendat orationem à Deo acceptatam, subdit: *Exiuit fumus de manu Angeli coram Deo.* quasi dicat, quòd Deus isto modo acceptat orationem. Ideo Apostolus ait de Christo. Intrauit in cœlum, vt continue pro nobis oraret. Ideo voluit corpus suum cum plagis in cœlum portare, vt semper stet ante Deum pro nobis. Inde venit, quod gratia Dei mittitur, si orationes præcesserunt. Ideo ait: *Accepit Angelus thuribulum aureum, & impleuit illud de igne altaris.* Altare est Christus: Thuribulum est cor Christi plenum igne amoris sui, & postea misit in terram. Vnde Lucas ait: *Ignem veni mittere in terram.* Et Paulus, *Gratia Dei diffusa est in cordibus vestris.*

Lucas

TERTIA PARS PRINCIPALIS.

Quo tendit amor diuinus.

Quo tendit amor diuinus.

CIrca istam tertiam partem scilicet, Quò amor diuinus vadit, dic quod vadit ad deuotos, & anima & corpore, notatos per fulgura, voces & tonitrua, & magnos terræmotus. Vnde nota quod tria sunt personarum genera in mundo, per quas venit amor Dei: quia aliqui conuertuntur ad Deum duri & peccatores de mundo, & de malo ad bonum, & istos signant tonitrua. Alij sunt Doctores & litterati, dotati magna scientia, signati per fulgura. Aliqui dulces, tractabiles & teneri, signati per voces. Et ideo prædicator debet vti magna discretione, si vult vtiliter prædicare. Consideret ista tria hominum genera: Et contra duros peccatores debet aspero sermone vti, quasi tonitruo quia tales sunt segnes & asinini generis: Sapientibus autem prædicare cum dilucidatis sententiis sacræ Scripturæ, illos in suo intellectu illuminando, sicut fulgura. Dulces autem debet dulcibus vocibus, & benigno sermone ad Dei sermonem & amorem allicere, & sic variare modum, tempus & dicta, quibus possint audientes fructum de suis sermonibus ferre. Et nota quod primi scilicet duri, per cognitionem suæ putridæ culpæ veniunt ad cognitionem diuini amoris ibi, tonitrua. Secundi Sapientes, per suam sapientiam & cognitionem rationis & veritatis veniunt ad diuinum amorem ibi, fulgura. Tertij per voces dulces dulciter inclinantur ad amorem Dei. Et tunc cognoscendo suorum putredinem peccatorum, ecce Angelus redit ad paradisum faciendo orationes pro talibus & totus paradisus gaudet audiendo istos in bonum conuersos. Istius autem talis cognitionis vide modum Lucæ 14. de illo, qui plantauerat vineam & ficum, quæ primo anno non fructificauit, & expectauit anno secundo: sed videns quod non fructificabat, fecit illam coli, & expectauit anno tertio, & rursum fecit multa folia sine fructibus, tunc vocauit villicum vt excideret eam, qui suasit ne incideret sed expectaret alio anno, & villicus posuit de pinguedine terræ circa ficum & bene coluit & expectato quinto anno arborem non fructificantem incidit. Ficus est populus, cui prædicatur. Primus annus sunt gratiæ temporales & spirituales datæ & cum propter hoc non cognoscit Deum, nec fructificat, sequitur secundus annus, scilicet suasiones factæ vt ametur Deus, & tamen non fit fructus etiam ex hoc, sed sequitur tertius annus, scilicet reprehensiones factæ per aduersitates aliquas Deo permittente, & adhuc nullus fit fructus, sequitur quartus annus, in quo talis populus ficus inutilis bene colitur pinguibus prædicationibus & ostensione stercorum peccatorum suorum, & si tunc non facit fructus, væ populo graui, genti peccatrici. Fructificemus ergo fratres, vt Deus misereatur nobis, sicut Mariæ Magdalenæ, quæ interpretatur illuminata: quia cum lumine rationis fuit irradiata per fulgura. Aliud genus, quod tertio posuimus, dulcium hominum alliciuntur per dulces voces verbi diuini, & ideo ait: Factæ sunt voces, quia quando prædicator populo prædicat, vox illius est vox Dei in corde audientium. Vnde illud, *Ducam eam in solitudinem, & ibi loquar ad cor eius.* Quando enim prædicator prædicat, Deus inspirando loquitur animæ dicendo. Anima mea, dilecta mea, veni & vide tot beneficia tibi facta quoniam de non esse ad esse, te produxi ad similitudinem meam. Perditam te meo sanguine recuperaui. Cognosce & ama me creatorem tuum, quia volo docere te acquirere thesaurum in cœlo absconditum. Veni dilecta mea, & considera quia nihil es, & nihil potes, & si cadis, non potes surgere sine me. Tuc peccator considerans se esse sicut stercus humiliat se creatori suo, quia misericordia Dei est alta & lata, & quia dulcedo mouet vt creatura mulceatur à Deo. Ideo in prædictis inspirationibus bona speret in nomine Dei, quia non est alibi salus. Et alibi. Scribo vobis, quia remittentur vobis debita vestra in dulcedine creatoris. Et alibi in cantica. *Veni de Libano, veni sponsa, veni, quia coronaberis.* Libanus signat dulcedines mundi. Coronaberis sponsa mea, & faciam te reginam, & coronabo te de quinque lapidibus preciosis, *de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum*: &c. Amana interpretatur inimicus Dei. Vnde coronabo te corona, quia faciam te victricem diaboli inimici Dei, & comprimes eum victoriosè, & poteris Deum amare. Sanir significat fœtorem luxuriæ. Nam gustato spiritu, desipit omnis caro. Amon, seu Hermon, interpretatur excommunicatus, & faciam te capi amore Dei, & intra ecclesiam dabo tibi coronam. Cubile leonis, est domus vsurariorum & auarorum, quia leuabo à te auaritiæ labem. Pardus astutia sua intrat cauernam in ore latam, & leo illum insequitur & cauerna est in medio stricta, & Pardus ex alio capite exit foras, & redit in os cauernæ & interficit Leonem qui nō potest se in illa cauerna voluere, nec iuuare. Isti sunt homines fraudulenti, falsi notarij, & falsi testes. Ideo dicit, dabo tibi victoriam de montibus pardorum, defendendo te ab istis & isti per dulcedinem conuertuntur. Et tunc conuersis his omnibus fit terræmotus, quia terræmotus signat contritionem de peccato, sursum per amorem trahendo, & deorsum humiliando. Vnde loquens Deus de terra ait: *Commouisti terram & contriuisti eam.* Et quando

Luc. 14

Similitudo.

Osee.

Cant.

Quid Amana, quid Sanir & Hermon denotant.

Psalm. quando mouet Deus terram? Quando homo est plenus peccatis & conturbatur per contritionem, & commotus est de mala voluntate ad bonum, & de mundo ad Deum, & sic fit terræmotus animabus, quæ timent Dominum, væ animabus illis, in quibus non fit talis *Apoc. 8.* terræmotus, iuxta illud Apoc. 8. *Audiui vocem vnius aquilæ volantis per medium cœlum dicentis voce magna. Væ væ habitantibus in terra*, scilicet animæ superbæ & *Exhortatio.* exaltatæ & currenti contra Deum. Nunc igitur charissimi thesaurizate vobis in cœlo thesaurum, qui habet contraria hæc. Primo carnem, quæ dissuadet tibi ieiunium, quod non possis ieiunare. Secundo diabolum, qui instigat te quod non vadas ad prædicationem. Tertio mundum, qui propter vnam paucam cupiditatem impediet te ne sis affectus Deo. Ideo Christus contra istos hostes tria remedia ordinauit in Euangelio. Primum est carnem castigare ieiunando. Secundum est illuminare mentem claritate veritatis. Tertium est esse temperatum contra auaritiam. Primum remedium de carnis castigatione habes in principio Euangelij ibi, cum ieiunatis, ergo præsupponit quod ieiunes contra carnem, sed non sicut hypocritæ tristes, & bene dicit tristes, quia qui vadit in veritate, vadit lætus: sed hypocritæ quia in *Qui in veritate ambulat non tristatur.* veritate non vadunt, ideo sunt tristes. Caue ergo ne sis hypocrita. Et nota quod tantum interest inter testamentum nouum & vetus, quantum inter corticem & medullam, quia testamentum vetus est in cortice, nouum est in medulla: hypocrisis enim potius exteriorem apparentiam quærit, quam proprium verum, nec metitur operationes suas cum ratione, sicut aliqui faciunt, qui tota prima hebdomada præsentis Quadragesimæ nolunt comedere pisces, & volunt sine mensura corpus castigare, & in futuro tædio affecti non ieiunabunt, & ista est tentatio *Quinam à ieiunio eximuntur.* diaboli. Tene ergo medium, & ieiuna competenti cibo, quia qui potest & non ieiunat, peccat mortaliter, nisi quædam personæ excipiantur vt sunt Grauidæ, Lactantes, Senes, Peregrinantes & Infirmi, & Laborantes, nisi sint ita diuites quod possint sine opere viuere, quia tales debent ieiunare. Et patres familias consulant & hortentur, immo constringant quos possunt, vt ieiunent ne sint participes peccati mortalis. In omnibus autem his habenda est discretio, quia si esset aliquis sic debilis quod non posset ieiunare, vel mali stomachi, consulat peritos homines, qui sint bonæ conscientiæ, & faciat quod consulunt. Et non solum abstineat ab esu, sed & ieiunet ab amplexibus carnalibus saltem dominicis diebus & festiuis, &c. Secundus hostis est diabolus, contra quem instituta est prædicatio, vnde in legendis Sanctorum patrum reperitur, quod maximus eius amicus est ignorantia. Et sicut aues nocturnæ timent claritatem & amant obscuritatem, ita & diabolus. Sequitur, *Vnge caput tuum.* Vnguentum caput vngens & suaue discurrens in mentem humanam, est prædicatio. Subdit, *Faciem tuam laua*, scilicet per notitiam veri leuans fœtores & maculas peccatorum, qui denigrant & intricant animam. Tertius hostis est mundus intricans hominem per auaritiam, & contra hunc datur remedium scilicet quod non attendas ad thesaurizandum *in terra, sed in cœlo, vbi nec ærugo, nec tinea demolitur.* Mundus enim transit & concupiscentia eius. Thesauriza ergo tibi thesaurum in cœlo, & fac quod vbi thesaurus tuus est, ibi & cor tuum sit, scilicet in cœlo. Ad quam gloriam nos perducat Dei filius.

FERIA QVINTA

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de fide siue de amore longo per fidem tribus constat præcipuis partibus, in quibus tria fundamenta fidei signantur.

Prima pars principalis.

De fundamento discooperto.

Secunda pars principalis,

De fundamento operto agit.

Tertia pars principalis,

De fide formata tractat.

De amore longo per fidem.

Sermo II.

Domine, puer meus iacet in domo paralyticus & male torquetur. Matt. 8. c. Supra vidimus de amore *Matth. 8.* alto, scilicet Spe, nunc secundo videre superest de amore longo, scilicet de fide, quæ in longitudine crucis fundatur. Hæc ergo fides habet tria principalia funda- *Fides tria habet.* menta quæ sunt. Primo discoopertum. Secundo coopertum. Tertio est fides formata.

Prima Pars Principalis.

De fundamento discooperto.

Dico igitur circa primum, quod primum fundamentum est discoopertum. Quilibet enim fidelis scire tenetur, quod sunt duodecim articuli fidei, qui habentur in Credo, & quicunque vult saluus esse, sicut habetur in actis Apostolorum, & *Pater noster*, quæ consistunt in cognitione Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Et quilibet Christianus tenetur addiscere, cum ad annos discretionis venerit, nisi subsit causa in contrarium: puta quia sit aliquis ita rudis à natura, quod non possit addiscere; vel si esset in loco, vbi doceri non posset, vel non haberet patrem aut matrem, vel aliquem qui haberet illius curam. Et in his casibus ille, qui leuauit eum de sacro fonte, obligatur filiolum suum docere 4. distinct. de pœnitentia. Et si aliquis sacerdos haberet aliquem suum parochianum ignarum prædictorum, debet illum docere saltem eo modo, quo vnus docuit suum, qui cum esset ætatis fortè triginta annorum, & confiteretur sacerdoti, dixit sacerdos, quod diceret *Pater noster*, qui dixit quòd nesciebat, quia nun- *Exemplum notabile.* quàm iuerat, ad scholas, & sacerdos valde reprehendit ipsum quòd non addisceret: qui respondit quòd nunquàm posset addiscere: Et sacerdos sagax sciens ipsum auarissimum ait. Quid dares vni, qui te doceret illud? At ille respondit, Vigintiquinque aureos. Dixit sacerdos. Vide, Ego volo te docere hinc ad vnum annum illud *Pater noster* sine labore aliquo: sed volo quòd mutues tres modios frumenti illis personis, quas mittam ad te vsque ad vnum annum. Tunc hoc facto, si docuero te vsque ad annum *Pater noster*, nolo aliud à te nisi quòd frumentum sit illorum pauperum, quibus mutuasti & ille fuit contentus. Postquam ille recessit, sacerdos dicit vni pauperi: Vade ad talem & dic sibi ex parte mei, quod det tibi duos sextarios frumenti, & dic quod tu vocaris *Pater noster*. Deinde alia die mittit alium & dicit, Dic quod tu vocaris *Qui es in cœlis*, & sic successiuè tot misit, quot ceperunt omnia verba istius *Pater noster*. At ille auarus bene tenuit menti nomina omnium istorum, & finito anno videns quod sacerdos nihil dicebat illi, nec

docuerat eum, vt promisit, fecit citari omnes illos, quibus dederat frumentum, quibus iam sacerdos dixerat quod nihil sibi darent, & dixerunt iudici, quomodo talis sacerdos illos ad istum miserat & præceperat, vt nihil illi restituerent, & accersito sacerdote coram iudice, sacerdos ait illi, Quid habes agere cum istis? Tu nescis qui sint, & ignoras eorum nomina. At ille dixit: Imo bene scio illorum omnium nomina. Scio enim quod iste vocatur *Pater noster*, & iste vocatur *Qui es in cælis*, & sic de singulis nominando, donec dixit totum *Pater noster*. Et nunc presbiter dixit. Nonne conuenisti mecum quod si docerem te *Pater noster*, vsque ad annum, illud frumentum esset istorum? Et ille ait, Vos nunquam fuistis locuti mecum semel, nec docuistis *Pater noster*, & ille ait, Illud est *Pater noster*, quod didicisti in nominibus debitorum tuorum, & ille perdidit triticum & didicit *Pater noster* ita iocose. Sic faciant isti presbyteri, vt quoquo modo subditos suos doceant.

Secunda Pars Principalis.

De fundamento cooperto.

Secundum fundamentum dicitur coopertum. Circa quod nota quod tres scripturas obligaris credere, licèt non obligeris scire. Primo totum nouum testamentum. Secundo totum vetus testamentum. Tertio omnes determinationes ecclesiæ, scilicet decreta, decretales, clementinas, extrauagantes, & cætera. Vnde cum in *Credo* dicatur, secundum scripturas, ipsis scripturis credere debemus. Ideo ait Augustinus, quod si reperiret vnum minimum verbum in sacris scripturis falsum vel mendax, nihil crederet in omnibus scripturis sanctis, quia non licet de minimo verbo dubitare. Vnde Papa tanquam Papa, & Episcopus sicut Episcopus, & sacerdos prout sacerdos, errare non possunt plus quàm Christus, sed bene tanquam homines errant. Vnde si Papa, vel Episcopus male determinant, tunc velut homines, & non sub nomine dignitatis errauerunt. Et si. Papa erraret vt Papa, Christus erraret. Nonne ait Christus: *Tu es Petrus, & super hanc petram*, id est super me Christo, *ædificabo ecclesiam meam*, quia petra illa est Christus. Ideo ab vno tempore citra multiplicati sunt in mundo, maximè in Italia, multi errores, quia spernuntur determinationes ecclesiæ. Et licet nauicula Petri conquassetur, & fluctuet hinc inde, sursum & deorsum: tamen semper durabit ecclesia, donec sit mundus. Ideo dico quod debes credere vni decretali, sicut Euangelio. Sed quid de Doctoribus & eorum lecturis? Nunquid eis creditur? Dic quod si est determinata per ecclesiam & approbata eorum lectura, creditur illis, aliter non. Tamen si sunt adhærentia euangeliis, & doctrinæ approbatæ, debes illis credere, sicut Bernardo, & Bonauenturæ, & similibus Doctoribus, quia quod dicunt, approbati dicunt. Item debes credere libris authenticis, sicut Legendario & Legendis sanctorum Patrum. Sed aliis ab Ecclesia reprobatis non est credendum, quia periculosum est in illis legere, sicut est ille periculosus liber, qui dicitur Liber de anima simplici. Apocryphis autem credere pium est, non necessarium: & si non credis, non damnaris. Doctoribus tamen qui sunt bonæ conscientiæ, licet in libris damnatis legere causa impugnandi illos, quia cognoscunt altitudines Sathanæ, & sic habes quid debet credi discoopertè, & coopertè, & in hoc fac breuem conclusionem, Quod simplicibus mulieribus sufficit cum Dominica oratione simpliciter credere, quod credit sancta mater ecclesia. Doctores autem tenentur scire id, quod pertinet ad eorum scientiam & doctrinam secundum communem cursum, vt sciant consulere. Similiter sacerdotes, & confessores tenentur scire quantum debetur communi cursui, quia si errarent crassa ignorantia, ad restitutionem tenerentur, vt alibi dicetur. Testificationes autem tres principales pro fidei nostræ robore considerare debemus quæ sunt. Primo concordantia testium & omnium sanctorum. Secundo miracula facta in oculis peruersorum. Tertio martyres contemptores corporum suorum. Primum firmamentum consistit in concordantia testium. Nam *in ore duorum vel trium testium stat omne verbum*. Vnde nota quod Philosophi non sunt concordes, nec eorum discipuli. Nec in aliqua alia fide habes testes concordes, sicut in fide Catholica, in qua omnes concordant tam in nouo, quàm in veteri testamento, & sic nullo modo potest dubitari. Ratio autem tantæ concordiæ est, quia habent vnicum principium, quod sit Deus, qui est clemens, potens, & sapiens, & infinite sciuit, voluit & potuit omnes inspirare vno modo, & non discordat quicquam, quia *non vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis*. Et ab illo spiritu scriptores habuerunt concordiam. Vnde August. ait in libro de Ciuitate Dei, quod scriptores noui testamenti non debent esse multi, quia multitudo efficitur fastidiosa. Nam satis est Biblia, in qua sunt omnia quæ oportet credere iussu Dei. Item ait quod non debent esse pauci, vt sint concordes secundum Deum, & non secundum commune ingenium, quia licet discordent in verbis, tamen concordant in vnam sententiam. Vnde tu reperies quod multi ex eis in vno & eodem tempore scripserunt, ita quod vnus non vidit alium, & in separatis, & longinquis partibus, & licet videantur debilibus intellectibus scripturæ discordes, tamen non discordant, sed Deus permisit illud propter pelagus aliarum scripturarum inde ortarum. Vnde dicit Bonauentura. *De medio petrarum dabunt voces*. Lapides sunt Pater, Filius, & Spiritus sanctus, de quibus petris dabunt voces per Doctores & concordiam testium. Secundum firmamentum fidei est per miracula. Dicet aliquis. Forte ista miracula non fuerunt vera. Vel dicent quod etiam Antichristus faciet miracula. Ad primum respondet Augustinus de Ciuitate Dei, lib. 22. cap. 4. Aut fuerunt facta miracula in principio ecclesiæ, vel non. Si fuerunt facta, adhuc miracula sunt. Vnde ait, considerato quod pauci erant fideles, Petrus pauper piscator cum paucis sociis totum mundum subiugauit, Reges, Principes, & doctores maximos, quia *in omnem terram exiuit sonus eorum*, & istud miraculum miraculorum, quia sine miraculis subiugauerunt mundum extra omnem fidem positum, quia qui est extra fidem, de facili de fide sua non trahitur, in qua fuerant sui parentes, & sunt à pueritia docti & nutriti, & quia caro semper est contra spiritum, ita quod sua fides non potest eradicari de mentibus suis dando fidem omnino suæ fidei contrariam & resistentem deliciis carnis, cui applaudent omnes aliæ fides. Quid enim dicemus de August. ita contrario nostræ fidei? Quid de Cypriano luxurioso incantatore, & multis aliis qui cõuersi sunt in tanto intellectu spirituali & lumine veritatis, vt nostram fidem illuminarent? Quid de Constantino Augusto? Vere conuersio talium fuit miraculum miraculorum. Sed si dicas. Fortè prædicta non fuerunt vera, & multa addita sunt in libris. Dic quæso, si credis libris incantationum, quare non debes multo plus credere libris veritatis æternæ? Sed dices, quod etiam diabolus facit miracula, concedo tibi. Similiter Antichristus miracula faciet, sed dabo vobis doctrinam cognoscendi miracula procedentia à Deo, & procedentia à diabolo. Vnde pro nunc tene hanc doctrinam quod miracula Antichristi erunt cum magna malitia operata. Vnde quæres quod tibi dicat, quid cogitaueris in mente tua vsque ad horam & certe nesciret tibi dicere, quia diabolus non potest scire secreta cordis, nisi per signa exteriora monstrata, quæ dant significare interiora, puta quia quando

Qua debeamus credere.

August.

Tres testificationes pro fide nostra robore.

Primum firmamentum fidei.

August.

Bonauent.

Secundum firmamentum fidei.

August.

August.

Nota doctrinam cognoscendi miracula procedentia à Deo vel diabolo.

quando vnus rubet in facie, est signum pudoris: si tumet, est signum iracundiæ in animo. Vnde diabolus sapiens & astutus per longam experientiam, & per signa de foris intelligit secreta cordis, aliter non, quia solus Deus scrutator est cordium, & Deus posuit terminum diabolo, vltra quem præterire non potest, ideo si vides aliquem facientem miracula, si tibi reuelabit secreta cordis tui, crede quod à Deo prouenit, alias à Diabolo. Nec facias sicut isti populares, qui sicut vident aliquem viatorem vel Iudæum, qui Iudæi communiter solent tale facere. Si dicat tibi, tu fecisti sic semel, vel tu habuisti talem fortunam, vel habes tale signum in dorso, noli credere quod sit miraculum, quia diabolus qui vidit signum & fecit tibi infortunium, dicit sibi, vt per tales viros decipiat animas: vnde non sunt verè miracula, nec à diabolo fieri possunt, sed sunt miranda. Et istis talibus hodie credunt populi magis quam bonis, & sanctis viris Dei. Et per tales seminantur multæ hæreses in ecclesia Dei. Vnde legitur in vitis Patrū, imo verius in historia Martiniana, quòd fuit quidam homo vocatus Ioannes, qui vixit vsque ad ætatem trecentum annorum, & omnes ibant ad videndum eum pro vno miraculo, & erat valde deuotus, & continue stabat in ecclesia, & ideo vocatus fuit Ioannes Vodadio, modo corrupto vocabulo sicut videtur aliquis senex, dicitur quod ipse est Ioannes Butadeo, & mulieres postea apud ignem dicunt fabulas de eo, quod est vnus qui percussit Christum & nunquam moritur, & vadit per mundum, & ita suadent pueris suis, quod non est verum. Vnde semel cum frater Bernardinus esset Ianuæ tempore Concilij, venit vnus vestitus pellibus non natis, qui dicebatur Ioannes Vodadeo, & omnis populus currebat, & cum magno honore receptus fuit in domo vnius ciuis, & frater Bernardinus cum aliquibus ciuibus iuit ad ipsū, & dum stetisset secum dixit quod volebat dicere officium, sed frater Bernardinus dixit ieiuno stomacho, & ille biberat tantum quod fœtebat de vino, & erat inebriatus, ita quod nunes senserunt fœtorem vini, & nisi aufugisset, tunc frater Bernardinus fecisset illum comburi. Vnde caue ne des fidem talibus, quia totus mundus est corruptus istis cautelis & ambagibus. Ita quod Ioannes Vodadeo vadit vestitus pelle non nata super qua scribuntur breuia, & bestia illius pellis est Antichristus, quem sequuntur tales. Tertium firmamentum nostræ fidei fuit tot, & tantorum martyrum sanguis, & lacus exuberans, de quo in Apocal. *Exiuit sanguis de lacu vsque ad frenos equorum.* Intelligentes enim fidei veritatem, mortem pro ea sustinuerunt, sed dicet hæreticus. Etiam Ioannes Hus pertulit se comburi pro fide sua, quia dixit se cum illa sua opinione mori velle, sed de huiusmodi miraculis, vide plene in Bonauentura in lib. 8. Lumi. Nota ergo vnam differentiam inter martyrium illorum qui moriuntur pro fide Christi, & aliorum, quia nullibi repertum est, quod aliquis infidelis in eorum morte fecerit miracula, sed martyres Christi sic, & ante & post mortem. Vnde semel in partibus Nouariæ in aliquibus montibus quidam Dulcinus leuauit vnam sectam, sicut est secta Barilotti, & creuit ita quod tota vna ciuitas erat plena illa secta, & dum obsideretur à septem Inquisitoribus, & peterent illum cum vna sua concubina valde pulchra, & populus ille staret in obsidione per tres annos, antequam vellent dare illum Dulcinum cum illa fœmina illis Inquisitoribus, tandem per obsidionem ipsos dederunt, & dum perseuerarent in illa perfidia fecerunt fieri vnum lignarium, & posuerunt primo intus fœminam hortante Dulcino: vt staret fortis, & ignis impositus, in virtute diabolica non poterat ardere, ita quod inquisitores illi, & fideles valde titubabant, & populus incœpit murmurare, sed subito vnus ex illis inquisitoribus sapiens accepit corpus Christi, quo ibi delato, subito fugit omnis diabolica virtus, & ignis præualuit, & corpus illius mulieris subito versum est in carbones, & sic illa perfidia cessauit.

Tertium firmamentum fidei. — *Bonauent.*

TERTIA PARS PRINCIPALIS.

In qua de fide formata tractatur.

Circa tertiam principalem partem quæ dicitur fides formata. Sciendum quod *fides sine operibus mortua est.* Vnde nota, quod fides dicitur formata, vel disformata tripliciter: quia quandoque est in intellectu, sine opere, quandoque cum opere sine intellectu, quandoque cum opere & intellectu.

Fides dicitur formata tripliciter.

Circa primum, scilicet quando fides est sine opere scias quod pluribus de causis hoc accidit, non operari opera fidei, quia primo accidit, per inordi. Itam affectionem, sicut Dauid ex inordinata affectione vnius fœminæ commisit adulterium, & homicidium. Salomon sapientissimus dicta de causa relicto Deo vero adorauit idola, licet crederet firmiter Deum, sed habebat tunc fidem sine opere fidei. Iudas tam bene credebat, & sciebat se tradere sanguinem iustum, sed auaritia ductus tradidit Christum. Modo si dicitur tibi credis Deum esse? Tu dices, Credo. Si dicitur tibi. Si tu luxuriaris, aut homicidium facis, credis te puniri per iustitiam Dei? dices *Credo.* Quare ergo peccas, nisi quia habes fidem sine opere, ad instar eius, qui nescit litteras, qui si librum aperis, videt litteras, quia habet oculos, & quandoque acutiores quam litteratus, & tamen nescit litteras legere, sicut litterati. Vnde hoc nisi quia nesciunt discere, & cognoscere litteras, nec sunt illuminati in doctrina litterarum. Simile est in nobis, qui credimus gloriam & pœnas infernas, & tamen peccamus: qui si sciremus luminosè, quod sensissemus de illa gloria & de illis pœnis, vtique non peccaremus. Secundo accidit propter timorem, puta si esses inter paganos, & propter timorem mortis diceres, non credo, licet crederes corde, tu habes fidem sine opere, & peccares mortaliter, & abnegares fidem. Petrus enim quando timore ancillæ negauit Christum, credebat, sed tamen non opere propter timorem. Et nota quod abnegans fidem Christi ore, licet nō corde publicè inter infideles, oportet quod se publicè inter infideles emendet, sicut accidit à pauco tempore in Hierusalem: quia duo fratres iuerunt illuc, & vnus abnegauit, & data fuerunt illi multa munera, tandem cognoscens se esse in statu perditionis, rediit ad fratrem suum dicens, quod volebat se emendare, & frater suus hortatus est eum, & promisit secum ire. Et vno magno festo apud Saracenos dum omnes expectarent allocare suum Episcopum, quem dicunt cadi ad muscheam, iste renegatus venit cum illo fratre, & se spoliauit ibidem publicè, & se induit vestes sui ordinis, quas subtus portauerat, alter frater dicens se male fecisse, & velle se corrigere, & sic ambo publicè combusti fuerunt. Tertio accidit propter fragilitatem. Nam vbi non est necesse operari, non est necesse sumere martyrium. Ideo hodie non sumimus martyrium sicut olim, quia non est necesse. Tamen si esset necesse secundum Doctores, potius deberes mori, quam abnegare Christum. Sed vnde hoc, O Christi beata mater, quia non legitur, quod tu, quæ non solum credebas, sed certa eras, quod filius suus erat filius Dei, videns eum affligi, & in Cruce conclauari, non accepisti vnum gladium, & interfecisti saltem vnum ex illis perfidis Iudæis, nec orasti pro eo, aut saltem vnicum verbum dixisti in eius fauorem illum excusando? Hic nota tres causas huius taciturnitatis. Primo, vt daret exemplum mulieribus, quod non sint nimium sapientes: quia tunc sunt fatuæ, cum reputant se sapientes. Nam virgo beata fuit omnibus sapientior, & hic vides, quod tacet, vt doceat mulieres tacere, ideo Paulus noluit aliquam fœminam prædicare. Secūda ratio: quia beata Virgo erat cōformis

Abnegans fidem Christi ore publicè debet se emendare publicè.

Tres fuerunt causæ cur B. V. siluit v. dum filii crucifigi.

voluntati diuinæ, quæ volebat filium pati, & sic intrare regnum. Vnde dicebat, *Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra* pro salute humani generis: sed erat dolendum, quia fuit in iusto factum. Tertia ratio est, quia si virgo dixisset aliquid, Iudæi erant sic indurati, quod fecissent peius, quia si noluerunt intelligere ipsum, & cognoscere cum tot prædicationibus, & miraculis, multo minus intellexissent eam. Ideo quia intelligebat quod passio Christi erat opera Dei, ideo noluit ipsum aut verbis, aut factis adiuuare. Secūdus modus, quo fides est formata in anima, est cum opera sine intellectu. Et hoc potest esse tripliciter. Primo propter timorem, sicut infans propter timorem verberum, qui bene operatur ac bene studet in scholis, extra vero est peruersus, & sicut Iudæi qui nolunt fieri Christiani, ne perdant diuitias, & honores, sicut Iudæi baptizari, qui tamen non credunt. Isti habent fidem baptismi sine intellectu eius, & sicut sunt multi vsurarij increduli, qui dicunt, Eamus & nos ad Missam cum aliis, vt reputemur boni viri. Et sicut isti quæstores peruersi, ac improbi qui indebitè vadunt manducando per villas, habentes libros, in quibus habent scripros omnes de domo, & cum applicant ad domum muliérculæ immediatè petunt, Quid est de Petro & Martino, & tali, vel tali, & qualiter stat eius filius, vt ponant illas in admiratione, & sic ab huiusmodi admiratione raptis post petent modicum tritici pro sancto Bone, vel lini pro sancto Gotardo, vel carnis salitæ pro sancto Antonio vel modicum argenti pro vno Calice faciendo, & dicunt se esse Sacerdotes, cum non sint, & promittunt decem Missas: & fatua mulier sibi dat, quod habet, & nollet subuenire vicinæ suæ quam sciret esse pauperrimam. Et isti tales quæstuarij postea vadunt per tabernas pergræcando, & gaudendo cum meretricibus. Isti tales habent operam sine intellectū fidei. Alius modus, & ab istis extraneus inuenitur in aliquibus, qui faciunt, & non faciunt, & non credunt, vt sunt aliqui qui bene viuunt, & videtur eis, quod non possint credere aliqua fidei fundamenta, sicut videndo Corpus Christi non possunt illud credere, nec de resurrectione, & similibus, & tamen omnia instituta ecclesiæ benefaciunt, & non bene credunt: quia diabolus eis infigit tales cogitationes, & tentationes, & si illis consentiunt, sunt in potestate diaboli, sed si sunt malè contenti, & non consentiunt, habebunt præmium. Et nota quod istæ tales cogitationes tripliciter proueniunt, quandoque à diabolo, quandoque à natura, vnde si alicui occurrunt istæ tentationes, stet perseuerans, & disponat se ad illud martyrium, quod vocatur martyrium desiderij. Deus enim ista permittit ad exercitationem animæ. Nonne Paulus ait, *Datus est mihi stimulus carnis, qui me colaphizat.* Vnde dicitur de quadam moniali, quæ habuit vnam sororem, quæ virgo se dedit ad seruitium Dei, & perseuerauit annis 40. sed 30. annis continuis existens virgo semper fuit tentata à vitio carnis, & ad blasphemandum Deum, immo ad desperandum. Sed quia nunquam consensit, meruit tot gratias à Deo quod pluries diabolus ipsam verberauit, & eiecit de scalis, & ad hanc perfectionem peruenit, quod rapiebatur in spiritu, & quando reuertebatur in se, multus sanguis fluebat de naso, & facta fuit incuruata, & modica per prædicta: sed in cœlo magna. Et aliquando, & secundo procedunt istæ cogitationes à diabolo, quia propter præterita peccata permittit Deus peccatorem vexari acerrime, & maximè in eo malo in quo diu deliquit. Aliquando & tertio procedunt tales cogitationes à natura, sicut sunt aliqui fratres, qui nunquam contentantur, quod procedit à natura melancholica, vnde quando ista procedunt à natura confiteantur pluries; & si istæ tentationes non recedunt irrideant eas, & nunquam de illis amplius aliquid dicant alicui, sed nunquam super talibus cogitent, ne faciant de similibus impressiones in mente. Tertius modus est cum opera, & cum intellectu formata fides: quia potest occurrere, quod homo bene intelligit & bene operatur, & hæc est fides formata, puta si tu haberes solum Bullam Papæ sine scriptura, vel scripturam sine Bulla, quippe non valeret: sed si habes scripturam cum Bulla pendente, certè bene valet, vnde sigillum est opera, scriptura est intellectus, & sic ista duo requiruntur, aliter non est fides formata, vt supradictum est. Habentes ergo ista duo sunt sicut Centurio, qui tripliciter videtur habuisse fidem longam, vt patet in Euangelio propter tria. Primo in fide petendo. Secundo in se humiliando. Tertio in integraliter obtinendo. Vnde *intrante Iesu Capharnaum accessit ad eum Centurio rogans & dicens, Domine.* Ecce timor fundatus in fide *puer meus.* Erat seruus, quia communiter dicebant seruo, *Puer. Iacet in domo.* Ostendit conditionem suam. *Paralyticus, & male torquetur.* Et non dixit veni, vt facias miracula, sed in hoc fidem ostendit, quia detegit ei necessitatem suam. Secundo ostendit Centurio humilitatem suam dicens, *Domine non sum dignus:* quia sum peccator, *vt intres sub tectum meum:* sed tanta est fides mea, quòd *tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.* Et cum subdit se habere seruos, quibus ait vt vadant & veniant, vult dicere in exemplo, Tu es Deus & princeps Angelorum, & sanitatis, & potes iubere sanitati, & fiet: quoniam *ipse dixit & & facta sunt.* Tertio sequitur integra obtentio petitionis à Christo, cum ait: *Audiens Iesus miratus est, & sequentibus se dixit: Amen dico vobis. Non inueni tantam fidem in Israël.* Sed nonne Virgo Maria habebat maiorem fidem? dic quod Virgo non erat de populo Israël. Subdit dicens, *Dico vobis quod multi ab oriente & occidente venient & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cœlorum.* Isti tales venientes ad me & credentes saluabuntur: *Filij autem regni*, scilicet populus Iudaicus, *eiicientur in tenebras infernorum.* Videmus enim quod meretrices armigerorum, & sicarij conuertuntur sæpissime, & veniunt in tantum ardorem, quod efficiuntur electissimi, & isti tepidi damnantur. Et vertens se ad Centurionem ait: *vade, & sicut credidisti, fiat tibi.* Et hoc exemplum est contra illos, qui seruos operantur in iuuentute, & cum sunt senes pellunt eos ad xenodochium. Et isti tales habent charitatem proximi, & non charitatem Christi, habeamus igitur fratres fidem Centurionis rectè formatam, vt mereamur vitam æternam.

Secūdus modus, quo fides est formata in anima, fit tripliciter.

Tertius modus quo fides est formata.

FERIA SEXTA.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore lato per charitatem tres præcipuas partes continet.

Prima pars principalis.

De amore generali in dextera crucis.

Secunda pars principalis.

De amore cordiali in clauo.

Tertia pars principalis.

De amore spirituali in sinistra.

De amore lato per Charitatem.

Sermo III.

Diligite inimicos vestros. Matth. 5. Supra in præcedenti sermone tractauimus de amore longo per

Matth. 5.

per fidem, nunc de amore lato tractabimus per charitatem. Vnde nota tres gradus istius amoris lati, qui consistunt in Cruce Christi, per dexteram, sinistram, & clauum. Hunc ergo amorem diuidamus in tres. Primus est amor generalis in dextera crucis. Secundus est amor cordialis in clauo. Tertius est amor spiritualis in sinistra. Ecce modo, *Diligite* scilicet, generali amore. Primus ergo amor est generalis, qui comprehendit amicos, inimicos, paganos, Iudæos, Christianos, patrem, matrem, filios, & proximos, & omnes alios, quia quilibet comprehenditur sub isto amore generali.

Tres gradus amoris lati. Primus est generalis. Secundus est cordialis. Tertius est spiritualis.

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

De Amore generali in dextera crucis.

HAbet igitur hic amor generalis quatuor differentias, quia primo debet esse verus: secundo quia debet esse iustus, tertio quia debet esse sanctus, quarto sit operosus. Primo igitur sit verus. Vnde scito, quod si vis in veritate bene intelligere, tu non amas filios tuos, nec teipsum. Vnde ad intelligentiam nota, quod quando tu amas aliquem, tu vteris isto vulgari, Ego volo tibi bonum, id est volo aliquod bonũ ad vtilitatem tuam scilicet propter te, quem amo. Ita quod in isto amore duo concurrunt, scilicet tu quẽ diligo, & res bona quam vellem te habere: quia est bona & tibi vtilis, ideo vellem te habere illa, puta denarios, possessionem, sanitatem, honorem, filios, & bonam famam. Modo in isto meo amore, quem tibi habeo, quid præualet, an tu, an denarij, quos vellẽ te habere propter te? Certè denarij præualent, quia ego non amo te propter denarios, sed amo denarios propter te, quia vellem te illos habere, & sic de aliis rebus. Tunc ad propositum. Christus ait, *Dilige proximum tuum, sicut teipsum.* Si amas proximum vt tibi seruiat, tu amas illum propter te & tuam vtilitatem, & non sicut teipsum. Similiter, si tu habes vnum bonum seruum, tu non amas illum sicut te, sed propter te: ideo amas te plusquam proximum, & sic non seruas mandatum. Sic si tu diligis filium tuum, vt tibi seruiat quando est magnus, tu diligis eum propter te, non sicut te. Vnde tu amas prædictos sicut tuũ asinum, & amor quem habes erga illos æquiparatur amori, quem habes ad asinum tuum, quia est tibi vtilis. Et sic amando hoc modo, nullus amat proximum sicut seipsum, nec seruat mandatum, & non seruando peccat mortaliter, & damnatur. Iste enim non est verus amor, sed falsus, de quo Paulus. *Charitas procedit de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta.* Vnde si amas vxorem propter delectationem carnis, iste amor est caninus, quia etiam amas canem propter delectationem venandi. Oportet ergo quod ames proximum sicut teipsum. Ideo Paul. ad Cor. 13. *Charitas vera non quærit quæ sua sunt.* Item alibi. *Non quærens, quid mihi vtile sit, sed quod multis vtile fiat*, vnde prædicator qui quærit suum vtile & famam, & non propter charitatem communem prædicat, ibit ad inferos. Secundam conditionem istius amoris iunge scil. Quod sit iustus. Iustitia enim vult quod melius præferatur bono, & optimum meliori, & bonum præferatur malo, vnde in amando proximum considera tres gradus, scilicet animam, corpus, & diuitias. Amanda est prius anima, secundo corpus, tertio diuitiæ. Et lex naturalis hoc docet: quia naturaliter homo potius vellet perdere oculos corporales quàm mentales, scilicet intellectum & effici stultum. Et potius eligit naturaliter malum corporis quàm animæ, & plus diligit corpus quam diuitias. Et præeligit vitam quàm mortem licet semel viderim quòd inimici ceperunt vnum valde diuitem auarum, habentem filios, qui potius laqueo se occidit, quàm dare vellet pecunias, quas petebant, & tamen eis dare potuisset: sed hoc fecit amore filiorum. Ideo ad propositum ait Iob. *Pellem pro pelle, & vniuersa quæ habet, dabit homo pro anima sua.* Item naturale est præponere animam corpori, & corpus diuitiis, sed dices. Iste qui se laqueo suspendit fecit contrarium. Dic quòd ille fecit contra ordinem naturæ, ideo diabolus habuit eum, vnde illi qui plus amant corpus quam animam, illi odiunt se. Similiter stipendiarij, qui præponunt diuitias corpori, exponendo corpus suum multis periculis propter stipendia, odiunt se, & sunt martyres diaboli. Vnde David: *Qui diligit iniquitatem, odit animam suam.* Ideo si tu amas proximum tuum sicut te ipsum, ama animam suam sicut tuam, & corpus suum sicut tuum, & diuitias suas sicut tuas, vnde si consulueris proximo quod propter diuitias ponat se ad periculum corporis vel animæ, tu peccas mortaliter, quia naturaliter loquendo non acciperes illud consilium per te, & per consequens non diligis proximum sicut te. Et peruertis ordinem naturæ præponendo diuitias corpori. Similiter tu vxor inducis maritum tuum ad lucra illicita, vt bene te induat: tu es causa suæ damnationis, & præponis diuitias animæ suæ, ideo non amas ipsum sicut te ipsam, sed mortaliter peccas. Sed pone, tu es in mari, superuenit magna tempestas: oportet quod nauis alleuietur, & est in tua libertate proiiciendi res tuas vel proximi. Dico quod isto casu potes licitè dimittere proiici res proximi magis quam tuas, quia omnis charitas incipit à seipso. Non dicit, terminatur in seipso: quia aliud est charitas præcepta, aliud charitas determinata seu terminata. Nam dicit Dominus quod debes amare proximum sicut te: ergo præsupponit quod primo ames te, & postea proximum, quia actus consummatus est finis, aliàs esset locutus consulendo, quia est maior perfectio dimittere proiici in mare bona tua quam bona proximi, sed non est præcepti. Ponamus modo exemplum in corpore. Aliquis vult te occidere & nullo modo potes euadere nisi occidas eum: quæro, si licet nunc illum occidere prius quam te occidat, dic quod sic. Si vero aliquo modo vel ingenio potes euadere, non licet tibi, & est charitas inceptiua à se. Sic & Sacerdos in tali casu potest occidere, & non fit irregularis, & potest satisfacere: tamen securius est trepidare, & confiteri, sed si talis permittit se potius occidi, quàm velit occidere, hæc est perfecta charitas. Item pone quod oportet quod aut tu, aut proximus tuus peccet mortaliter, quid faciendum? dico quod melius est, quod proximus tuus moriatur quã tu pecces mortaliter, quia omni vice qua eligis te peccare potius quam proximũ, tu peccas, & peccando offendis Deum propter proximum, ergo plus amas proximum quàm Deum: vnde si committendo vnum peccatum mortale, tu crederes saluare omnes spiritus damnatos, & vniuersum mundum, tu potius deberes abstinere à peccato. *Quid enim prodest tibi, si lucreris vniuersum mundum, animæ verò detrimentum patiaris?* Redeamus modo ad animam, vxor amãdo maritum propter carnem, & suadendo sibi vsurarios quæstus & illicitos, peccat mortaliter. Patres & matres non admonentes filios, nec inducentes eos ad ieiunia, compatientes carni, non animæ filiorum, aut famulorum, communicant secum de peccatis, quia pater-familias tenetur, quos potest astringere, & quos non potest inducere vt ieiunent, confiteantur & sumant eucharistiam. Et est maximus, & communis error, quasi in omnibus, qui non aduertunt ad ista, vnde volo te docere sine scandalo cognoscere, quando vxores vellent quod mariti sui morerentur, vt possint alium accipere, & econtra, quando scilicet non curant quòd existentes infirmi communicent; alibi dicemus plenè. Tertia conditio istius amoris generalis est; quod debet esse sanctus: quia non potest aliquis saluari, nisi habeat hunc amorem sanctum. Nam sanctum est, quod est à Deo ordinatum, sicut Ecclesiæ altaria, calices, paramenta, & huiusmodi, quæ sunt ad ordinem Dei & Deo dicata, & anima nostra debet esse sancta, quia si vult saluari, oportet

Amor generalis habet quatuor differentias. Primo vt sit verus.
Secundo vt sit iustus.
Psalm.
Exemplum.
Exemplum.
Tertio vt sit sanctus.

oportet quod de illo fonte amoris vniuersalis inebrietur & amet suum particulare bonum, quod bonum est salutare, sed propter Deum, vt faciat omnia propter Deum, & sit sicut aqua quæ fluit ad mare, & inde redit, sic omnia flumina vadũt ad mare & inde redeunt, ita est amor Dei, qui influit gratiam in animã, & trahit animam ad se, mediante gratia & inde redit. Sic homo, quando cum omni sua operatione tendit versus Deum, sicut amat se ad Deum, sic debet amare proximum ad Deum, vt saluetur. *Similitudo.* Similiter trahimur amare naturaliter sapientiam, pacem, consolationem & delectationem, & ita natura trahit animam nostram, & animam proximi ad Deum, quia omnes trahimur ad scire, pacem habere & in pace stare, & consolationes, & delectationes habere. Trahimur enim ad scire, vt cognoscamus amorem Dei & proximi, quia dormiendo quærimus scire, cum omnes homines natura scire desiderent. Ideo debemus quærere bonum proximi, sicut bonum nostrum, aliter non amaremus, nec Deum, nec proximum recte, vnde non corrigendo filios, aut filias errantes, non amas eos. *Debemus quærere bonũ proximi sicut nostrum proximum.* Ecce quod ad habendum amorem sanctum, oportet quod sicut inclinaris amare Deum, sic ad illum finem sanctum debes amare proximum. Vnde hoc mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, amet & proximum, & impossibile est amare Deum, quin ames proximum. Item debes amare proximum operose, sicut te ipsum; quod sic est in exemplo intelligendum. Puta, si esuris, quæris comedere, & quando non habes quod comedas, emis panem. Non enim sufficit bona voluntas nisi interueniant facta. Item in fugiendo periculum mortis, quia non sufficit bona voluntas sine factis, ita vtroque opus est, scilicet voluntate & facto. Ideo ama proximum tuum, sicut teipsum factis. O vsurarij, vsurarij venite ad iudicium. Quando proximi vestri egent, adiuuatis eos propter se, an propter vestram vtilitatem & cæcitatem? scilicet furari. Væ, væ, væ vobis: quia infernus vos expectat. Si ergo non seruis proximo tuo in suis necessitatibus, in infernum detruderis. Dico quod *arcta est via, quæ ducit ad vitam*, & quod quilibet facit mundum suo modo. Fac ergo proximo sicut tibi, qui vides cum in necessitate. Vnde Ioan. *Non diligamus verbo & lingua, sed charitate* & non canitate. Istæ sunt conditiones amoris generalis, quibus debemus & amicis & inimicis subuenire: & dicitur generalis amor ad extra. Vnde si videris vnum Iudæum in necessitate, tu debes sibi subuenire, & omnibus aliis, cum vero & iusto amore sancto & operoso, & nisi sic feceris, infernus te expectat.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS.

De Amore cordiali in clauo.

Amor cordialis, in quo septem requiruntur.

SEquitur secundus amor, qui dicitur cordialis, qui consistit in corde signatus per clauum. Et debet haberi iste amor magis spiritualiter quàm prædictus qui est generalis. In hoc ergo septem requiruntur, Primò concordia & vnio proximorum. Secundo indulgere & parcere proximo. Tertio compati in tribulatione proximo. Quarto salutem proximi ex corde quærere. Quinto de proximi bono gaudere. Sexto defectus proximi cordialiter reprehendere. Septimo incorrigibilem patienter tolerare. *Primum concordia. Rom. 12.* Circa primum scilicet in concordia conuersari, ait Paulus ad Rom. 12. *Si fieri potest quod in nobis est, cum omnibus pacem habeatis.* Vnde bonum est stare in pace cum proximo; quia sæpe sub vmbra zeli radicatur intrinsecus odium versus prauam creaturam: ita quod transit ille zelus in odium creaturæ. Et nota quod primo Deus creauit Adam solum & ex ipso fœminam, ad notandum, quòd sicut est vnus Deus, vna fides, vna charitas, vnum Principium: ita seruaretur vnio inter creaturas humanas. Cætera autẽ animalia fecit bina. Et vides quòd omnia animalia eiusdem speciei naturaliter appetunt stare simul, sicut oues, boues, pisces, & aues, & cætera animalia, *Exemplum.* & homo qui factus est vnicus facit oppositum, qui est animal rationale. Sed quæres, Vnde hoc? Respondeo quia diabolus semper ponit diuisionem & in paradiso, & in terra. Vnde Apoc. *Væ mari, & terræ, quia descendit diabolus.* *Apoc.* O quàm pulchrum est, & delectabile videre plures fratres, & conciues simul vnitos in amore. Vnde Ecclesiast. *In tribus placitum est cordi meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus,* *Eccles.* scilicet *concordia fratrum, & populorum, & mulieris cum viro*, quia quando sunt quatuor fratres habitantes in vnum, quilibet facit aduersa officia & maiori obeditur à minoribus, tunc omnia illis prospere succedunt. Vnde Dauid, *Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum.* *Psalm.* Sed multoties vxores ponunt diuisiones inter fratres. Similiter pulchrum est, cum vir, & vxor honeste viuunt, & virtuose: sed si viuant in culina & luxu, & submerguntur in fœcem & cum fœce reperientur. Vnde amor & charitas sit eorum ligamen. Nam videmus si sunt duo ligna, vel asseres simul fixi naturaliter appetunt simul stare, & si vis illos separare, cum stridore separantur. Simile videmus in naturalibus, & elementis, & corporibus supercœlestibus, quia omnia secundum cursum naturæ sibi attributum à Deo faciunt sua officia propter amorem naturalem. *Secundum indulgere.* Secunda conditio istius amoris est, indulgere & parcere proximo, quia nunquam poteris saluari, nisi parcas. De hoc membro alibi dicemus. *Tertium compati.* Tertia conditio est, Compati proximo in tribulatione sua. Sicut si vnus digitus dolet, totum corpus sentit: sed si incidis digitum, postquam incisus est & separatus, si postea frustatim inciditur, nihil sentit. *Si nulla est charitas non compatimur proximo.* Sic euenit quod si charitas est vnita ad inuicem, si vides aliquid aduersi proximo, compatieris sibi. Sed si est diuisa charitas, nihil sentis de passione proximi, sicut in mortuo, qui nihil sentit, & quando proximo non compatieris, est malum signum. Vnde est admirandum quod in hominibus non sit sicut in bestiis videmus, quòd si hirundini subtrahitur pullus de nido, vadit vociferando & conquerendo, & omnes aliæ hirundines compatientes secum vociferant. Si bos in macello videt mactari bouem, naturaliter semper compatitur & effundit lachrymas. *Bestiis homo peior.* Similiter in porcis videmus, sed homines sunt peiores quam porci: quia si vnus peccat, nullus quærit emendare illum, nec reprehendere. Vnde Paulus *Idem sentite in vobis, quod in Christo Iesu.* *Quartum sollicitudo.* Quarta conditio est solicitudo, & cura patrum volentium saluare animas filiorum suorum & famulorum, & magistrorum volentium discipulorum animas saluare. Nam videmus Solem, & Stellas, qui secundum cursum suum naturalem influunt in diuersis locis diuersa: quia in aliquibus argentum, alibi bonum vinum, alibi frumentum, & similiter alia creata. Et denique omnia inter se speciei suæ curam habent, præter hominem, *Homo inhumanus.* quia vnus homo non curat de filio, nec vxor de viro pro salute animarum. Vnde Paulus. *Estote solsciti, & non pigri.* *Paul.* Charitas ergo naturaliter insita homini est, vt proximum diligat. *Quintũ gaudere.* Quinta conditio est de proximi bono gaudere. Vnde Paulus: *Gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus* proximis, sicut gaudere in te, & dolere in te. Vnde vnus spiritus illuminatus dicit, quòd vera compassio est, quæ cum videt vnum infirmum, vellet potius pati illam passionem, quàm velle sentire dolorem compassionis, quam habet de illo, *Quænam vera est compassio.* & si videt pauperem, potius vellet pati eius paupertatem quàm compassionem pro illa paupertate. Sed hodie vix vicinus dat de aqua putei sui, vel de igne, suo vicino: vnde quia non est compati, non est gaudere. Sed sanctus Franciscus dicebat, quod plus gaudebat de regno Franciæ, quàm rex Franciæ, quia gaudebat, quod gauderet rex de suo regno; sed dicebat se habere vnam

prærogatiuam

prærogatiuam à Rege, quia rex habebat labores & expensas regni, & S. Franciscus habebat gaudia sine labore & expensis. Sexta conditio est, defectus proximi cordialiter corrigere. Vnde quando vides fieri aliquam displicentiam Deo, tu tristaris. Vis addiscere, quando iste zelus est in te, de quo Propheta. *Zelus domus tuæ comedit me.* Zelus enim est virtus, & rancor est vitium Zelus & rancor habent domos continuas, & habitant ostiatim, & domus vnius viz discernitur ab alia, & habent ostia similia, & portant similia vestimenta, ita vt vix discernantur. Vnde Gregorius in libro Moraliũ dicit, quod zelus est virtus, quæ est talis naturæ quod nisi homo sit cautus, & bene prouideat, multoties credit amare & odit; credit intrare ostium domus zeli, & intrat odij. Vnde caue quod nisi sis armatus multa patientia & humilitate, & disponas te ad hoc, non capias tale donum, nisi capias ardentem zelum, sicut Christus quando expulit illos de templo dicens, *domus mea, domus orationis vocabitur.*

Sextum cordialiter corrigere.

Zelus & liuor prudenter à se inuicem seiungendi.

Sæpe enim accidet, quod tu corriges filium tuum vel proximum, & corrigendo ipsum dicet tibi iniuriam & pro eo non stabis quin iterum & iterum corrigas, & iterum ipse tibi dicet iniurias, & sic si tu irasceris, & odis eum, peccas, ita quod credens intrare ostium zeli intras ostium rancoris, & odij. Septima est, incorrigibilem patienter tolerare. Vnde consultum fuit cuidam dominæ, quæ habebat maritum sceleratum, quem non poterat suis verbis emendare, cum iam peruenisset ad hoc vt odiret ipsum, fuit dictum illi, quod caueret sibi ne de domo zeli intraret ostium odij, & quod potius desisteret reprehendere eum, quia volens corrigere vitia aliorum debet habere affectum paternalem & corrigere viriliter cum multa patientia: & si vides quòd nolit corrigi, vadas potius cum amœnis verbis, quia tu non debes plus velle in eo quàm Deus velit. Idem sit zelus regularis, aliàs sit coopertum odium. Secus tamen est in prælato & iudice, quia debent errantes corrigere cum discretione puniendo eos, & potius iudex debet dimittere errantem desperare, quàm iustitia pereat omnium aliorum.

Incorrigibilẽ patienter tolerare.

No. de correctione.

TERTIA PARS PRINCIPALIS.

De amore spirituali in sinistra.

SEquitur tertius amor, qui dicitur spiritualis aliter specialis, quem habere debemus ad inimicos nostros. Et in hoc amore nota, quòd quilibet tripliciter peccare potest. Primo in necessitate succurrendo. Secundo modo in loquendo. Tertio modo in signa faciendo. Primo igitur si vides inimicum tuum portantem necessitatem famis, vel huiusmodi, nisi succurras peccas mortaliter. Et si vides ipsum incurrere peccatum mortale, cum possis obuiare, & non obuias, peccas. Secundus modus est in loquendo, Vnde si negas loquelam inimico tuo, toties peccas mortaliter, quoties te salutat, & non respondes ei, & quoties te requirit, & sibi non facis pacem, quia bonus homo de bono thesauro, quod habet in corde, profert. Et nota bene, quod est vnus casus, in quo non peccat, qui negat loquelam: Puta, quando orta est discordia inter mulierem & virum, qui illam adulterabat, quo casu si mulier recusat loqui sibi, ne peccet secum, non peccat. Item si sit aliquis, cum quo non possis loqui sine tuo præiudicio, non peccas, non loquendo. Sed tamen cessante causa, debet cessare effectus. Tertius modus est in signa faciendo. Puta, si aliquis interfecisset fratrem tuum, aut patrem, & esset tecum pacificatus, & cum sibi obuias, vadis in aliã partem, & euitas eum; vel si sis in cœtu aliorum, & illo superueniente recedis, peccas mortaliter, quia illud est signum odij, & das scandalum illi, quia per talia signa das sibi intelligere quod tu odis eum. Si autem cum vides tuum inimicum tecum reconciliatum, sanguis turbatur & accenditur propter vestigia, vel reliquias odij præcedentis, si in illo primo motu non cõsentis tali odio, sed amas, tu mereris, sed consentiendo peccas. Vnde in Euangelio ait, *Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Et qui dixerit fratri suo, racha, reus erit gehennæ*; & si cadis in talibus, teneris confiteri. Modo igitur ad euangelium redeundo, *Diligite inimicos vestros* hoc igitur diuiditur in tres partes Prima ostendit Christi singularem exhortationem. Secunda assignat illius causam singularem. Tertia ostẽdit dirigere intentionem, in amando. Primo igitur dixit discipulis suis, *Audistis quia dictum est antiquis, Diliges proximum tuum & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros: Benefacite his, qui vos oderunt: Et orate pro persequentibus & calumniantibus vos.* Quasi dicat: illi in lege sua dixerunt, odio habebis inimicum tuum. Ego autem in lege mea, Diligite proximos vestros, sicut vos ipsos. Et diligite inimicos vestros. Vnde lex noui testamenti est præceptum filij Dei. Hoc est præceptum meum, addendo & supplendo in scriptura veteris testamenti. Et nota quòd inimici possunt tria facere cõtra inimicos suos. Cordiali et odire, iniurias dicere, & factis operari. Et licet inimicus tuus his vtatur contra te, tamen vtere Christi consilio, qui ait: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui vos oderunt*, id est, Si odit te inimicus corde, & dicat de te malum, fac sibi bonum dicendo, Deus det sibi cognitionem veri. Et orate pro persequentibus & calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri, qui in cœlis est, scilicet veri & approbati in charitate. Et est causa valde nobilis, & gentilis. Et iste pater vester facit duo, *quia facit solem oriri super bonos & malos: Et pluit super iustos & iniustos.* Pluit enim infundendo gratiam suam volentibus, siue iusti, siue iniusti, quia nemini redeunti gremium claudit. Stat enim ad ostium scilicet animæ, & pulsat dicens, Aperi filia mea, dilecta mea, quia ad te intro, si aperis. Si quis igitur de te obloquitur, cogita si in illo est aliqua virtus, quia si sit valens, dicas, vere ipse est valens homo: si est sapiens, dic, vere ipse est sapiens homo. Et conare toto ingenio, & toto corde illum laudare, qui te diffamauit, quia pluit Deus super bonos & super malos: vnde si Deus pluit super malos pluuiam suæ gratiæ, & tu debes pluere etiam super diffamatorem tuum commendandu ipsum in aliqua virtute: quia malitia sua non debet te inducere ad dicendum, aut faciendum malum. Ideo disce à Christo nostro magistro, quia sic faciendo saluaberis. Secundo singularem causam reddit, quia inimicos diligere debemus dicens: *Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis?* quasi dicat, nullam, quia iam recepistis mercedem vestram: quia tenemini diligere qui vos diligunt. Sed vt consequamini mercedem, diligite non solum benefacientes vobis, sed etiam malefacientes: Quia naturale est, quod etiam animalia bruta diligant illos, qui sibi bene faciunt, & cognoscunt eos, vt equus, canis & alia animalia, quæ non diligunt nisi eos qui dant sibi comedere propter suam vtilitatem. Vnde fac etiam bonum malefacientibus tibi. *Nonne & publicani*, id est publici canes, & meretrices, etiam hoc faciunt? *Estote ergo perfecti sicut pater vester cælestis perfectus est.* Tertiam partem subiungit in dirigendo intentionem rectam dicens. *Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum.* Et alibi *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Cum ergo facis eleemosynam, noli tubâ canere, sicut hypocritæ.* Vnde nota quod aliqui faciunt eleemosynas mittendo tubas ante, clamando O pauper, veni, accipe istam eleemosynam, vel proiiciunt de fenestris panem pauperibus, & similia, vt videantur. Aliqui mittunt tubas à latere, quia faciunt pauperes ante ostium domus in

Amor specialis ad inimicos.

In hoc amore tripliciter possumus offendere.

Quando possumus aduersariò non loqui.

Lex noui testamenti præceptum Filij Dei.

Aduersarius erga aduersarium tripliciter se potest habere.

Cur benefacere debemus aduersario.

De eleemosyna rectè facienda.

via

via comedere. Aliqui mittunt tubas post, sicut isti qui post mortem faciunt capellas & paramenta, & ponunt arma sua hinc inde, vt appareat quod ipsi fecerint. Vnde eleemosyna debet fieri occultè sine istis tubis: quia qui summum facit, summum habebit. Et notat Christus duo genera hypocritarum: vnum est euidens hypocrisis, scilicet facere palam, vt videatur bonum fecisse in synagogis, vbi gentes congregantur. Secundum, quando quis in vicis, id est in secreto facit. Dicitur enim vicus stricta via, vbi pauperculi stant, & aliqui hypocritæ faciunt eleemosynas secrete in vicis, tamen non ad bonum finem, vt scilicet, sit secretum, sed apparens, quia ostendentes velle secretum esse quod faciunt, habent modos quibus diuulgatur, & iste talis est hypocrita hypocritarum. Vnde in prima hypocrisi palam facta diabolus tuba clamat. In secunda homo ipse est, tubicina. *Amen dico vobis quia receperunt mercedem suam.* Ideo si vis facere bonam eleemosynam, *sinistra tua*, id est mala intentio: *nesciat quid faciat dextera tua*, id est bona intentio, quia charitas facta mala intentione vertitur in maledictionem, & pater qui videt in abscondito, reddet tibi præmium vitæ æternæ, &c.

Quomodo debeat fieri eleemosyna. *Duo genera hypocritarum.* *Charitas facta mala intentione male cedit.*

SABBATHO POST Cineres.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone

Hic Sermo, qui est de Amore probante continet tres præcipuas partes.

Prima pars principalis.

Agit de natura principiãte, quæ quatuor constat gradibus.

Secunda pars principalis.

De natura saluificante quatuor similiter gradus habente.

Tertia pars principalis.

De natura beatificante, in qua quatuor gradus reperiuntur.

De amore Probante.

Sermo V.

ERAT *nauis in medio mari, & Iesus solus in terra,* Marci 5. In hodierno Euangelio ad euidentiam dicendorum nota, quod mare signat amaritudinem laborum & tribulationem, & aduersitatem huius mundi, & nox signat priuationem totius consolationis spiritualis cum tribulationibus corporis. In præcedenti tractatum fuit de amore lato per charitatem. Nunc tractabimus de illo amore qui dicitur Amor probans: quia tunc Deus probat animam, quando illam in medio mari tribulationum vexat & quatit. Vnde dicitur, quod erat nauis in medio mari. Nauis enim statum naturæ signat: vnde in lapsa natura tres status miserabiles notantur. Primus status est principians. Secundus status est saluificans. Tertius status est beatificans. Primus ergo status lapsæ naturæ est principians, & est de sui natura fragilis, & corruptibilis, & caro nostra humana est ita putrescibilis & apta corruptioni, quod nisi saletur mari, id est amaritudine tribulationum sæculi, fit putrida & corrumpitur, sicut carnes, quæ non sale condiuntur putrescunt. Et ideo vt status fragilis naturæ nostræ saluetur, necesse est quod saletur sale tribulationum & amaritudine sæculi, vt apparebit. Alioquin putrescet in fœtore vermium vitiorum & peccatorum, & abiicietur in profundum. Secundus status naturæ est Saluificans, quia tunc rectè saluatur naturæ nostræ fragilitas, quando exercitio tentationũ fit audax ad militandum, & fit victrix hostium suorum per assiduitatem & continuitatem præliandi, & ex continuitate laboris solidantur & fortificantur bases animæ; sicut consuetudo ligonis facit rusticum fortẽ & aptum labori, qui si non esset assuetus labori, esset debilis. Tertius status est beatificans ipsam naturam: vnde nota quod ad perueniendum ad statum gloriæ beatæ oportet transire mare multarum amaritudinum, & tribulationum. Circa quod nota 12. gradus, quasi vnius ascensibilis scalæ, quibus de vno ad alium itur. Quorum graduum quatuor deseruiunt primo statui naturæ Principianti: alij quatuor deseruiunt secundo statui naturæ Saluificanti. Cæteri quatuor deseruiunt tertio statui naturæ Beatificanti & perficienti in gloria.

Marc. 5. *Quãdo Deus probat animam.* *In natura lapsa tres status considerantur.* *Afflictio necessaria & quare.* *Duodecim gradus.*

Prima Pars Principalis,

In qua agitur de natura principiante quæ quatuor constat gradibus.

CIrca statum naturæ principiantis, accipe primos quatuor gradus, qui sunt. Primus viuificatiuus. Secundus illuminatiuus. Tertius humiliatiuus. Quartus probatiuus. Primus igitur gradus est viuificatiuus animæ mortuæ in peccatis & vanitatibus & iniquitatibus. Vnde Dauid ait: *In tribulatione viuificasti me. Et si ambulauero in medio tribulationum viuificabis me.* Ideo nota quod tentatio est vita hominis super terram. Nam mortuus non intelligit tribulationes, sed viuus illas sentit: vnde sentiens tribulationes est viuus: Et homo non habens tribulationes in hoc mundo, potest dici mortuus. Et Deus, qui est medicus, cum de infirmo desperat ait: date illi quicquid vult Ita facit mortuis & sceleratis in peccatis, quos præuidet spiritualiter morituros: quia dat illis quicquid cupiunt, & non vexat illos tribulatione, sed facit eos in hoc mundo fœlices, & hoc est malum signum. Sed quando homo vexatur & anxiatur angustia est bonum signum. Et nota quod Dæmon desinit hominem tribulare tribus de causis. Primo quia sperat, imo quia est certus de anima derelicta à Deo, quam non vult tribulare in hoc mundo, quod vult in alio illam tribulare: vnde legitur de quodam sancto patre, qui vidit super portam ciuitatis vnicum diabolum, & super portam monasterij, vbi erant sancti viri, vidit innumeras legiones Dæmonum, & hoc quia Diabolus in ciuitate nullum reperiebat contradictorem, sed in monasterio fortes milites & contradictores habebat, ita quod quando protervus non tentatur, est signum quod est diaboli. Secunda causa potest esse, quia sit aliqua anima ita perfecta, & ardens in amore Dei quod diabolus nescit vnde tentet ipsam. Exemplum, Sicut vnus lebes qui quando bullit fortiter super ardente igne nulla musca appropinquat: Vnde dicitur, Ollæ candenti muscæ non insident. Sed si remoto igne tepescit & frigescit, ferculum repletur muscis. Ita in anima reducta ad bonam & sanctam vitam, quæ quando est bulliens amore Dei, non sentit tentationes diaboli, maxime in principio, sicut Paulus nullum laborem sentiebat in principio suæ conuersionis propter magnum ardorem, quẽ sentiebat in anima sua de amore Christi: Sed postea sensit multas tentationes & tribulationes, vt ipsemet in epistola sua testatur. Vnde dicitur, quod semel vnus frater ordinis B. Francisci in principio conuersionis suæ nullam tentationem sentiebat vsque ad multos annos, sed postea tribulatus est vsque ad animam. Ita vnus homo sanctæ vitæ ad hoc venit quod non poterat dicere Pater noster nisi ita fortiter quod audiretur. Ita de alio qui cũ sibi impositum esset in pœnitentia quod diceret Pater noster, non erat modus quod posset aliquo modo dicere, non audiẽte suo patre pœnitentiæ. Itẽ de vno homine sanctæ vitæ, qui cum visitaretur, & illi suo more à visitantibus diceretur Aue Maria, & ille idem verbum vellet replicare, non poterat dicere, nisi

Quatuor gradus naturæ principiãtis. *Primus gradus viuificatiuus.* *Psal.* *Qui nõ affligitur mortuus potest dici.* *Exemplum.* *Reprobis ad desiderium omnia eueniunt.* *Cur diabolus hominẽ aliquãdo tẽtat*

Prem diaboli.

nisi A, a, a, ve, ve, ve, Ma, Ma, Ma, ri, ri, ri, a. quod totum procedebat à Diaboli tentatione. Tertia ratio potest esse, quia Diabolus in aliquibus præsumptuosis, qui putant se habere tantam gratiam, quod diabolus non possit eos tentare, assecurat ipsos ita, vt illa infelix anima dormiat non exercitata tentationibus. Et tunc diabolus dormit secrete in carne illius, & expectat tempus & viso tempore in vno puncto facit illam animam assecuratam, ruere violenter vt ita videtur, quod non possit contradicere tali tentationi. Vnde nota quod quanto plus sentis te mortificatum, si non es cautus, tanto stas in maiori periculo maioris ruinæ propter occultas insidias diaboli, & sic habes tres causas, quare non venit homini tentatio, &c.

Secundus gradus illuminatiuus. Afflictione illuminatur.

Secundus gradus est illuminatiuus, quando enim anima habet labores & aduersitates, si est stulta, fit illuminata, & sapiens: & si est sapiens fit sapientior, & quanto maiores labores habet, tanto fit sapientior, & magis illuminatur, & illuminata humiliatur, & humiliata probatur, & probata fortificatur, & fortificata cósolatur: & consolata delectatur, & delectando conseruatur, & conseruata firmatur, & firmata præmiatur, & præmiata triumphat, & triumphando coronatur. Vnde aduersitates faciunt hominem mortuum in carnalitate, ita sapientem & viuificantem, quod venit in primo statu cognoscendi Deum, qui est sapiens, iustus, potens, & misericors: quas dignitates vbi prius non cognoscebas in prosperitate, quando cadis in aliqua aduersitate, faciendo tibi gratiam, postea cognoscis per experientiam: vnde quando percuteris ab aliqua aduersitate, tu dicis: Propter aliquod meum graue peccatum Deus permisit mihi hoc accidere, & quádo credis quod nauis tuæ fragilitatis quæ fluctuat in medio tempestatis submergatur, tunc Deus subito tranquillat mare & adiuuat te, & tunc tu cognoscis misericordiam Dei tibi datam, ita quòd sæpe euenit quòd quando cognoscis vitam tuam miserabilem, tristem, & caducam, tu fis virtuosior propter iustitiam, & misericordiam, & sic Deus facit, quòd tu de malo fis bonus, & de paupertate corporali ducit te in diuitias animæ, & de miseria mundi ad delicias Paradisi: vnde quando vnus populus viuit in magna prosperitate, tunc fit valde cæcus ad cognoscendum Deum, & sic econtra, quanto plures habet aduersitates, tanto plus cognoscit Deum, & exercitatur in maiori perfectione virtutum, vnde qui non cognoscit Deum, non amat illum, & non amando non illum timet, & non timendo, non custodit sua mandata, & sic peccat, & peccando mittitur in profundum. Et quando homo credit magis se esse tutum, magis sibi caueat. Nam Dauid dixit quòd sentiebat se ita securum quòd nunquam desereret Deum, dicens de seipso: *Ego dixi in abundantia mea non mouebor.* Et ideo Deus voluit faciem suam ab eo, & cognouit fragilitatem suam. Ideo caue, quia Diabolus ducit illum qui putat se securum in aliquam abyssum, vbi colaphizando facit eum cadere, vnde cognosce diabolum & mundum, quia mundus dicit sæpe, Si facis sic, tu potes ditari: & credendo sic, superueniet tibi vna aduersitas, quia mundus & diabolus sunt contrarij Deo, & ideo Deus permittit malum illis, qui relicto eo sequuntur aduersarios eius. Nonne ait Dominus: *Qui vult post me venire, tollat crucem suam & sequatur me,* & Deus talibus donat bonum. Sed mundus promittit bonum & dat malum: vnde de mane ostendit te pulchrum & diuitem esse, & de sero reperis te delusum. Cognosce ergo gratias tibi datas: & cum quantis laboribus debes custodire te cum virtutibus, quia mundus non est sine aduersitate bellorum, sed cito transibit & in puncto mortis reperis te delusum, si sequeris hypocrisim, & fallacias mundi, adhære igitur virtutibus quæ acquiruntur non sine magno labore. Nec credas, quod si non es habituatus per longum tópus vitæ tuæ in fortitudine, patientia & in cæteris virtutibus ante punctum mortis, postea in angustia mortis, vbi est maior labor omnibus laboribus, qui dici aut excogitari possint, possis habere patientiam, quia si non potes esse patiens in sufficiendo vnum minimú verbum contra te prolatum, male habebis in illo puncto patientiam in quo anima & corpus conquassata simul decertant, de quo aiebat Psalmist. *Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me.* Vnde vnus seruus Dei stabit per viginti annos antequam acquirat virtutem patientiæ, & cadet multoties. Et habere contritionem peccatorum, est difficilior res quæ sit in mundo. Et vtinam res non sit etiam arctior quam dicatur. Cum ergo probasti aduersitates, tunc cognosces vitam æternam, quam Deus non dat sine virtutibus cum magnis laboribus acquisitis. Et cognosces infernum à quo præcauebis. Vnde Ecclesiastes, *Qui non est tentatus quid sit, nescit qualis sit.* Et scholastici studentes, si non haberent tot malas noctes, & continue laborarent per longum tempus abstinendo ab esu & potu, non lucrarentur virtutes: Non dicendo de his qui vadunt vagando, quorum patres faciunt vsuras, vt mittant sibi denarios, quos abuciunt. Nota ergo quod vexatio dat intellectum. Nam quidam seruus Dei per vnam vexationem, quam passus est, subito cognouit vnam virtutem, quam nunquam ante intellexerat. Vnde & Paulus licet esset plenus Spiritu sancto, tamen per exercitium multorum laborum effectus fuit valde expertus. Similiter & Dæmon per experientiam fit sapientior. Vnde sequitur in cruce labor.

Afflictio ad Deum cognoscendum nos elenat.

Prosperitas ad cæcitatem nos ducit.

Mundus fallax.

Patientia maxime necessaria.

Afflictio dat intellectum.

Tertius gradus humiliatiuus.

Tertius gradus est humiliatiuus, ita quod non est aliquis ita superbus, qui si incarceretur non humilietur, & si sit homo Diabolicus, & si pater habet filium superbum & inobedientem, qui sit saltem decem annorum si carcerabit eum, humiliabitur. Et non solum facit malos bonos, sed bonos efficit meliores. Et nota quod virtutes sunt periculosæ, nisi sunt cum humilitate, quia faciunt cum virtute superbiam, & virtuosum superbum. Vnde cum tribulationes crescunt, virtutes augentur. Ne extollam me, *datus est mihi stimulus carnis, qui me colaphizet,* non consentiendo tamen, sed contradicendo. Ideo nota quòd nullus fuit, nec est ita sanctus, qui non habuerit, & habeat aliquid aduersum, & tales defectus tenent eos in humilitate depressos, & multoties permittit Deus tales cadere, vt fiant magis humiles.

Humilitas fit virtutum comes.

Cur electos permittit Deus cadere. Quartus gradus probatiuus.

Quartus gradus est probatiuus; sicut in Hispania dicitur, quòd matres expoliant filios suos nudos, & ponunt in niue, & dicunt quod probant eos in tenera ætate, vt sint fortiores, ita Deus probat suos in tentationibus, & multoties accidit, sicut cum aliquando quis jactat se quod est bonus athleta, & alius ait contrarium. Ita accidit aliquando quod vnus seruus Dei præsumit se posse resistere & ad minimam tentationem cadit, & sic probatur & fit melior. Vnde Ecclesiast. *Vasa figuli probat fornax.* Et alibi *tanquam aurum in fornace probauit electos dominus.* Et nota quod Deus non permittit tentationes animæ, quas non possit portare, vt ait Apostolus. *Fidelis Deus qui non permittit nos tentari supra id, quod potestis.* Vnde sicut vides in Euangelio, Diabolus quandoque fecit venire tempestates seruis Dei, & tamen nunquam submersi sunt. Sed quando veniunt dic, si es fortis, sicut Iob. 1. *Deus meus pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me.* Et alibi, *Dominus mihi adiutor & non timebo, sed despiciam inimicos meos, &c.*

Eccles.

Afflictio non vltra vires datur.

Iob. 1.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS.

De natura salusficante quatuor similiter gradus habente.

VIsis quatuor gradibus deseruientibus primo statui, qui dicitur principians: nunc videamus de secundo statu, qui dicitur salusficans, & iste status habet alios quatuor gradus. Primus est satisfactiuus.

Secundus

Secundus est consolatiuus. Tertius est delectatiuus, Quartus est conseruatiuus.

Quatuor gradus naturæ saluificantis.

Primo igitur gradus est satisfactiuus, vel solutiuus peccatores puniendo in hoc mundo, vt saluentur in alio, quia nullus est tam iustus qui saltem peccata venialia non habeat. *Nam omnis homo mendax.* Vnde Deus postquam viuificauit, humiliauit, & probauit, te in secundum statum reducendo, reducit te in secundum statum in quo primo persoluit tibi dicens: *Redde rationem villicationis tuæ.* Amasti filium plus quàm me, faciam illum mori, amasti vxorem plus me, priuabo te illa: & isto modo priuat te in hoc mundo, vt puniaris in isto, & præmieris in alio, & te fortificat hoc modo. Secundus gradus est consolatiuus: vnde si tu es valens agonista, tu dices cum Dauid, *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam,* quia post tristitiam dedisti gaudia, iuxta illud benedicti Iesu, qui ait, *Tristitia vestra conuertetur in gaudium: & gaudium: vestrum nemo tollet à vobis:* sicut Apostoli, de quibus dicitur, *Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Domini Iesu contumeliã pati.* Tertius gradus est delectatiuus. Vnde Laurentio dulces videbantur carbones. Et Stephano saxa, de quo dicitur. *Lapides torrentis illi dulces fuerunt* quia videbat arrhas paradisi, dum ait: *Ecce video cœlos apertos.* Quartus gradus est conseruatiuus, quia illa spes vitæ æternæ conseruat eos in pœnis.

Iustus à peccato veniali non est liber.

Secũdus gradus cõsolatiuus.

Psalm.

Tertius gradus delectationis.

Quando tribulaberis facias sicut asinus, qui nunquam cadit, vbi aliàs cecidit, & hoc est propter clamores & verbera quæ ibi habuit, vt leuaretur: Ita tu si addiscis vbi cecidisti, & propter illud habuisti aliquam aduersitatem, cauebis magis tibi ne cadas iterum ibi, & vitabis causas, & te recurrente ad adiutoriũ Dei auxiliaberis à Deo, & à te. Vnde Gregorius super Psalmo *Proba me Domine & tenta me,* ait: Si nesciuisset sibi cauere à tentationibus, posuisset se in magno periculo, sed subiungit, Domine complectere me, quia potero conseruare gratias tuas. Nota ergo hic, quod à principio mundi Lucifer fuit creatus cum multis gratiis, & nesciuit custodire illas. Adam etiam subito perdidit gratias suas. Salomon sapientissimus & plenus gratiis perdidit suas. Petrus primus Apostolorum negando Christum, perdidit gratias suas. Quare hoc? Quia istæ tantæ gratiæ fuerunt gratis datæ, & acquisitæ sine labore. Et si acquisiuissent illas cum labore, non ita de facili perdidissent, quia tenuissent illas cum maiori diligentia. Vnde Adam postquam cecidit semel, nunquam amplius cecidit, ita quod plus acquisiuit ruendo, quàm si non cecidisset. Vnde Dauid fugiendo filium & equitando per vnam viam, vnus rusticus proiecit terram in faciem sibi, propter quod familiares sui voluerunt illum interficere, & Dauid dixit Dimittatis, quia Dominus permisit hoc propter mea peccata, quia sic mihi soluit de peccatis meis. Ita vides etiam in filiis vsurariorum communiter, qui consumunt vsuras patris, quia nesciunt cum quanto labore, acquirantur: quia si scirent labores acquirendi, melius conseruarent acquisita, quia nihil facit ita conseruare gratiam, sicut aduersitas.

Psalm.

Quæ sine labore acquiruntur facile pereunt.

Tertia Pars Principalis,

De natura beatificante, in qua quatuor gradus, reperiuntur.

Gradus naturæ beatificantis.

Sequitur tertius status humanæ naturæ, qui dicitur beatificans, cui deseruiunt alij quatuor gradus subsequentes, qui sunt. Primus manifestatiuus. Secundus præmiatiuus. Tertius triumphatiuus. Quartus coronatiuus.

Primus gradus.

Primus ergo manifestat stabilitatem animæ, quia quando anima ascendit octo gradus post de illis gradibus ascendit ad alium, in quo manifestatur, vt vita eius sit exemplum aliis. Vnde Dominus in Luca ait, *Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant bona opera vestra.* Et nota tria exempla animæ existentis in isto gradu. Primum est patientia, secundum est paupertas, tertium est humilitas, quæ tres virtutes vigent in eo qui venit ad istum gradum, & tunc ista exẽpla in illa anima existentia, sunt exẽpla aliis & ædificant proximũ in illis virtutibus: nã patientia demonstrat hominẽ in tribulationibus, & ista virtus reducitur ad animã & corpus. Vnde Dauid habuit tribulationẽ vt ędificaret proximũ in exemplo patientiæ suæ. Paulus ad Heb. 10. *Patientia vobis necessaria est.* Sic patiẽtia Tobiæ, & Iob, & aliorũ multorum. Sic & paupertas in contemptu diuitiarũ multarum. Paulus, *Nihil habentes & omnia arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam.* Humilitas manifestatur quoad animam scil. in orando, confitendo, & alias virtutes humilitatis animæ operando, quoad corpus patienter verbera sustinendo, quibus exẽplis manifestatis proximus ædificatur. Secundus gradus est præmiatiuus, quia sancti, qui se humiliauerunt, nunc præmiantur maximo honore & dignitate facti socij Dei, de quibus ait Dominus, *ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt:* sunt etiam amici Dei, de quibus in Euangelio Iesus: *Vos amici mei estis, si feceritis, quæ præcipio vobis.* Imo & filij, quia vt ait Ioan. 1. *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius.* Sicut fecit Dominus Abrahæ, quem Dominus fatigauit & postea dedit illi gratiam. Psalm. *Eripiam eum & glorificabo eum.* Tertius gradus est triumphatiuus, quia quando Angelus perditionis videt se superatum per vnum hominem carneum, cuius natura est fragilis cum tot virtutibus paupertatis, patientiæ, humilitatis, resistendo eius tentationibus, & superbiæ, considerans quòd propter superbiam suam fuit eiectus de cœlo, & quod homo suis virtutibus humiliatus meruit coronã gratiæ & triumphum, remanet confusus, ac si vnus miles captus esset ab vna muliercula. Vnde Christus semper voluit de dæmone triumphare per medium alicuius vilis, & abiecti hominis sicut fuit sanctus Franciscus, qui erat vnus homuncio & dicebat: Deus elegit me, qui sum maior peccator mundi & abiectus homuncio, vt in me confundatur diabolus in virtute Dei: sic etiam consensus fuit per multas virgines, & per rudes Apostolos, qui subiugauerunt Imperatores, Reges, & totum mundum, quia in omnem terram exiuit sonus eorum. Similiter & ordo sancti Francisci à principio fuit fundatus per rudes homines, & modo est auctus vndique & pulsat cum cimbalis bene sonantibus. Vnde magna est confusio diaboli, confundi à paruulis. Vnde Iob. *Ancilla mea alligabo eum,* scilicet diabolum, cum anima mea in seruitutem ligabo. Ideo nota quod cæteris paribus, quanto plures labores habes, tanto plus meriti expectas. Quartus gradus est coronatiuus. Decet enim quod qui valenter certauit de inimico triũphans, coronam victoriæ reportet. Vnde Iacobus in prima canonica. *Beatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.* Et Paulus ait, *Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit.* Qui ergo vult coronam oportet quod pugnet & triumphet de hoste. Nec potest quisquã sine hoste pugnare: ergo labores sunt causa præmij, & mercedis. Igitur persuade tibi, quod si debebis intrare vitam æternam, oportebit intrare per multas angustias & tribulationes, quod, nauis animæ tuæ in medio mari conquassetur fluctibus. Modo ad Euangelium redeundo dicamus, *Cum sero esset factum, erat nauis in medio mari, Iesus solus in terra.* In hoc ergo Euangelio summatie possunt notari sex. Primo temporis qualitas. Secundo maris transitus medietas. Tertio Christi singularitas. Quarto eiusdem Christi pietas. Quinto laboris difficultas. Sexto huius laboris causa efficax. Primo ergo dicit, iam factum sero, & bene sero, quia in infelici humana natura,

Luc. — *Patientia quid in tribulationibus.* — *Heb. 10.* — *Humilitas quid declarat.* — *Secundus gradus.* — *Ioan. 1.* — *Psal.* — *Tertius gradus.* — *Diabolus superatur à vili homine* — *Quartus gradus.* — *Iacob. 1.* — *Sine labore non est corona.*

natura,

natura, quam Deus sua bonitate in plena luce creauerat perfectæ rationis & intelligentiæ, superueniente peccato oculos à vera luce diuertis, & secutæ sunt tenebræ interiores, quarum signum est corporalis passio, & mentalis ignorantia qua cæcamur. Vnde Psalm. *Confusio faciei meæ operuit me.* Secundo per mare mundum intellige, qui mari comparatur, quia mundus quasi mare amarus est animæ, propter mala culparum & pœnæ obuẽturæ propter illas. Fluit enim etiã & refluit mare, per quod notatur fortuna, quæ instabiles homines, nunc ante, nunc retro prouehit. Item non est solidum, sed liquidum, & non sustinens, sed demergens, quia nihil solidum aut duraturum est in sæculo, sed qui in illo delectatur demergitur in angustiis & anxietatibus. Vnde Dauid, *Veni in altitudinem maris, & tẽpestate demersit me.* Tertio cũ ait, Iesus solus in terra, notat singularitatem Christi multipliciter, quia Christus in quantum Deus, solus est, quia scribitur, *ego solus sum Deus, & non est alius præter me:* & Apostolus ait *Soli Deo honor & gloria.* In quantum redemptor & reparator mundi, solus est, vt ait per Psalmist. *Singulariter sum ego, donec transeam.* In quantum Deus & homo, solus fuit, quia vnigenitus Dei filius suæ diuinitatis volens nos esse participes, factus est homo solus in terra, quia ipse solus in solido loco: cæteri enim homines agitantur à fluctibus tentationum, ipse vero etiam moriturus stetit in soliditate mentis. Vnde Ioan. 16. *Venit hora, vt dispergamini in propria, & me solum relinquetis.* Quarto cum ait, & videns eos laborantes in remigio. Videre etenim Dei est misericorditer super creaturas suas respicere. Dum enim videret oculis æternitatis suæ humanum genus defatigatum, & laxatum in transgressione protoparentis, tanta misericordia motus est, vt nostra mortalitate vestitus pro nobis pati & mori voluerit. Vnde Psal. *Vides, quoniam tu laborem & dolorem consideras.* Quinto cum ait, laborantes in remigio, ponit difficultatem laboris. Non solum enim homini labor est in terra, iuxta maledictionem illi datam in Genesi, *In laboribus comedes*, sed & in mari, quod est dicere, quod homo in terra laborat propter necessitates & ægritudines corporales: In mari propter tentationes mentales & spirituales. Vnde illud Iob. 5. *Homo ad laborem nascitur.* Sexto cum ait erat enim ventus contrarius illis, ponit causam efficacis laboris. Vnde Adamantius super Iosue ait: Peccatori omnis creatura hostis est, iusto autem seruiunt omnia. Sicut videmus in curiis Principum, quia si vnus venit in indignationem Principis, omnes aduersantur ei, & si sit vnus gratus Principi, omnes diligunt & verentur eum. Per ventum enim contrarium intellige triplicem tentationem carnis, mundi, & Diaboli, quibus nauis humanæ naturæ agitatur, sed Deus bonitate & misericordia sua imperat mari, & cessat quassatio, qua cessante efficimur digni gloria sua. Ad quam, &c.

Psalm. — *Cur mundus amarus.* — *Psal.* — *Ioan. 16.* — *Quid sit Dei videre.* — *Psalm.* — *Genes. 3.* — *Iob. 5.* — *Iusto omnis creatura seruiunt.*

DOMINICA I. IN Quadragesima.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Amore radioso tres habet partes principales.

Prima pars principalis.

De obiecto radioso in quo speculatur intellectus.

Secunda pars principalis.

De opposito vitioso in quo orbatur intellectus.

Tertia pars principalis.

De subiecto amabili in quo viuit intellectus.

Incipit prima ala nostri Seraphini, quæ vocatur Amor mobilis, qui Amor mobilis in septem flammas incendij amoris diuiditur, quæ sunt Amor radiosus, Amor timorosus, Amor dubiosus, Amor miraculosus, Amor vigorosus, Amor gaudiosus, Amor gratiosus.

Sermo VI.

NOn in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Matt. 4. Quoniã ista Dominica habemus tractare de prima ala nostri Seraphini, quam appellamus mobilem, volentes ipsam diuisam in septem pennas prosequi in septem feriis præsentis hebdomadæ, incipiemus à prima penna alæ amoris mobilis, quæ penna dicitur Amor radiosus, qui elicitur ex euangelio dicto, *Non in solo pane viuit homo.* In quo sacro eloquio faciamus tres contemplationes. Primo obiectum radiosum, in quo speculatur intellectus. Secundo oppositum vitiosum, in quo orbatur intellectus. Tertio subiectum amabile, in quo viuit intellectus.

Matt. 4. — *Tres contemplationes circa præsens institutum.*

Primo igitur anima viuens *de omni verbo, quod procedit de ore Dei*, habet intellectum, per quem intelligit bonum & malum, iustum & iniustum, pulchrum & turpe, virtutes & vitia, & oportet quod ista anima viuat de eo, quod est sibi conforme: quia sicut corpus viuit & nutritur de quatuor elementis & rebus elementatis quæ sunt cibus conformis ipsi corpori, quæ sunt corporalia, sic anima viuit de spiritualibus, quæ consistunt in voluntate, affectu, & delectatione, & memoria, scilicet in cognitione veritatis, & delectatione diuinæ bonitatis, & potentia bonarum operationum, quibus pasci possit & nutriri, ita quod anima non viuit de pane, sed de verbo Dei. Cum enim homo consistat ex corpore & anima, duplici cibo illi opus est, pane scilicet materiali pro cibo corporis, & pane spirituali scilicet verbo Dei pro cibo animæ. Et ideo Christus singula singulis attribuendo ait, *Non in solo pane viuit homo, sed de omni verbo, quod procedit de ore Dei*, qui est dulcis & spiritualis gustui animæ. Vnde vt volunt Philosophi: sicut omnes morerentur, si vna die sola cessaret sol facere cursum suum, qui habet splendorem, calorem, & vigorem. Ita si verbum Dei deficeret, quod est sol animæ, scilicet quod verbum Dei non prædicaretur, & non communicaretur animabus, vt possent incitari & illuminari splendore veritatis & calefieri in ardore illius sumendo dulcorem cibi spiritualis procedentis de verbo prædicatorum, *quod procedit de ore Dei*, quia non cognoscerent Deum, non cognoscendo non amarent, & non amando non timerent, & non timendo nostra natura fragilis & procliuis ad malum, citò moreretur. Ideo oportet quod ipsa viuat de verbo Dei. Vnde in Apocalypsi, *Apertum est sigillum septimum & factum est silentium in cœlo, quasi media hora*, quæ hora erit in fine sæculi, quando veniet Antichristus, quia tunc cessabunt omnia sacrificia, nec dicentur Missæ nec prędicationes, & fiet silentium in cœlo, quia nulla fere fiet mentio amplius de Christo, sed omnes clamabunt viuat Antichristus, & amplius non coletur fides Christi: & hoc paruo tempore durabit, ideo dicit quasi media hora, quia nisi dies illi abbreuiati forent, non fieret salua omnis caro. Et ecce subito veniet Christus, & Antichristus silebit ad instar cantorum, qui diuiduntur in duos choros, quia vnus chorus cantat, & alius tacet: & finito versu primi chori, subito alter incipit cantare: Ita erit tunc, quasi media hora, sicut hodie fit, quando est vnus bonus & valens prædicator, omnes dicunt, *ad concionem, ad concionẽ.* Vnde vbi non prædicatur & cessat Verbum Dei, ibi non est cognitio

de Deo. Et vbi plus prædicatur verbum Dei, ibi est maior cognitio de Deo, & plus timetur & colitur. Et accidit de hoc sicut de Sole, qui plus feruet in æstate quam in hyeme. Ita amor Dei magis calet in habentibus cognitionem Dei, quam in non habentibus. Vnde redeamus ad primum propositum.

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

De obiecto radioso in quo speculatur intellectus.

Obiectum intellectus radiosum diuiditur in nouem radios.

PRimo ergo anima habet obiectum radiosum, in quo speculatur scilicet splendorem solis iustitiæ, qui sol diuiditur in nouem radios; quorum tres pertinent ad illuminationem intellectus, alij tres ad veritatis demonstrationē, alij autem tres ad discretionis instructionem, qui sunt hi. Primus est mentis irradiatiuus. Secundus est demonstratiuus. Tertius est declaratiuus. Quartus est discretiuus. Quintus est delectatiuus. Sextus est inflammatiuus. Septimus est confractiuus. Octauus est defensiuus. Nonus est fructificatiuus.

Primus radius est mentis irradiatiuus ad instar lucis, quæ tria operatur.

Primo ergo est mentis irradiatiuus, & hoc ad instar lucis, quæ tria operatur. Primo fugat tenebras. Secundo ostendit viam. Tertio si errasses in tenebris superueniente luce ostendit viam. Fugat tenebras ignorantiæ & homo fit sapiens, & luminosus, quia Diabolus nullum habet maiorem amicum quàm ignorantiam, quæ obscurat intellectum, ne possit cernere lumen veritatis, luminis verbi Dei, & sic econtra nullum habet maiorem inimicum quàm intelligentiam. Item ostendit viam, quia audiēdo prædicationes anima illuminatur & illuminata videt viam veritatis. Item si perdidisset viam, quod anima esset lapsa in peccatis dimittendo bonam viam & venisset in obscuritatem vitiorum, venit in discretionē cognoscendi bonam viā à mala. Irradiat ergo verbum Dei mentem. Vnde Dauid,

Psal. 118.

Lucerna pedibus meis, verbum tuum. Nam sicut si vadis de nocte, cespitas & præcipitaris, ita facit ignorantia in puncto mortis, te præcipitat in infernum, quia ignorans ignorabiter, quia ex quo non vixisti in lumine veritatis in vita, dignum est quòd in puncto mortis vadas cum cæcitate, in qua vixisti. Vnde oportet te habere duos oculos, fidem, & cognitionem Dei. Vnde vidi aliquas mulierculas habere tantum lumen propter continuitatem prædicationum quod inuenerunt gratiam perficientem suam naturam, quia melius intelligunt quàm vnus bonus prædicator.

Secundus radius est demonstratiuus.

Secundus radius est demonstratiuus, quia demonstrat cognoscere bonum à malo, sicut Cynosura, quæ monstrat viam nautis, per quam cognoscunt si bene vadunt, vel non. Ita verbum Dei potest dici ista stella, qua videmus, si sumus boni, vel mali, & si tenemus vitam bonam, vel malam, vnde isti qui sunt soliciti potius ire ad forum, quàm ad prædicationem, errauerunt in solitudine, & viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt.

Similitudo verbi Dei ad speculum.

Assimilatur enim verbum Dei speculo, in quo vides tuam turpitudinem & deformitatem: & si habes aliquam tincturam in facie, illam vides & cognoscis, & sic te lauas. Ita est verbum Dei, per quod vides tua peccata, & potes illa cognita lauare per confessionem & pœnitentiam.

Psalm.

Psalm. *Declaratio sermonum tuorum illuminat.* Ita quòd te speculando in eo fis virtuosus & nunquam te fastidit, sed omni die magis te consolatur.

Tertius radius est declaratiuus nostræ voluntatis.

Tertius radius est declaratiuus nostræ voluntatis, quia multoties homo ignorat se habere peccatum mortale, & tamen est in peccato. Vnde Dauid dicebat, *Ab occultis meis munda me Domine.* Videbat enim se ignorantem & cæcum, & ideo quærebat declarari de defectibus suis & mundari.

Psalm.

Vnde Propheta. *Lex Domini immaculata, conuertens animas.* Lex enim Domini, est verbum Dei, quo declaratur homo in erroribus suis, & cum homo est declaratus, tunc quia cognoscit vitium quod illi obiectum fuerat, illud abominatur, & abominando vitiū, amplectitur eius contrarium, quod est virtus, & subsequenter in Deum intuetur, & amat, & timet eū.

Quartus radius est discretiuus.

Quartus radius est discretiuus, quia quando cōscientia est illuminata & declarata verbo Dei, discernit in omnibus operibus suis. Vnde Paulus. *Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti.* Vnde verbum Dei est incisiuum, & est gladius transiens cor, & facit te discernere & videre quod percantatio, quam tu mulier fecisti bona intentione, fuit mala, & fuit peccatum, & sic de reliquis, qui non cognoscunt nec discernunt malum à bono, nec bonum à malo, contra quos Propheta, *Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum.* Vnde adueniente hoc radio fit discretio.

Quintus radius est delectatiuus.

Quintus radius est delectatiuus per experientiam, quia multi tantum delectantur in audiendo verbum Dei, quod dimitterent audire omnia instrumenta mundi, & cantilenas, & melodias. Vnde experientia diuinorum inducit gaudia. Vnde Psalm. *Lætatus sum, in his quæ dicta sunt mihi.*

Nota Exemplū de eo qui non potest audire verbum Dei.

Vnde nota, quod quando homo non potest audire verbum Dei, est signum quod est prope mortem, ad instar illius, qui nihil boni potest comedere, & perdit appetitum. Sed quādo aliquis est bene sanus, habet bonum appetitum & bene comedit. Vnde vt conserues bonum stomachum, oportet comedere, quia tunc bene disponitur tota natura. Si in audiēdo verbum Dei disponitur mens, & acuitur appetitus, & si diu stas, quod non audias verbum diuinum, mens hebetatur & perditur gustus diuini verbi.

Exemplum.

Vnde nota, quod verbum Dei æquiparatur hamum, cui alligatur esca, vt capiat pisces. Ita Verbum Dei est hamus, quo capiuntur homines, & alliciuntur ad amorem Dei. Vnde Christus Apostolis, quos prædestinauit prædicatores, ait: *Faciam vos piscatores hominum,* quia audientes dulce Dei verbum, capiuntur ab illa esca.

Sextus radius est inflammatiuus.

Sextus radius est inflammatiuus quia anima delectata in verbo Dei, inflammatur & ignitur. Vnde quando Deus dedit verba legis Moysi, apparuit in forma ignis. Et quando misit sanctum Spiritum super Apostos, venit cum flamma & fragore ignis in forma linguarum, quæ signat quòd prædicatores debent ex impetu in lingua bicipiti, infocata ex igne cordis pronuntiare verbum Dei, & sic facit accendere animam intelligentem. Ideo misit Christus ignem Apostolis, vt cum lingua ignea prædicarent. Vnde ait: *Veni mittere ignem in terra, & quid volo, nisi vt ardeat?* Non solum dixit de se, sed etiam de omnibus aliis prædicantibus, qui charitatem non solum in se retinent, sed etiam cum aliis communicant. *Non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.* Vnde scribitur de Elia: *Surrexit Elias & verbum illius tanquam facula ardebat.* Similiter discipulis euntibus in Emaus cor eorum inflammabatur audiendo verba Christi, licet non cognoscerent eum. Vnde dixerunt *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cum loqueretur:* Ita quod verbum Dei inflammabat.

Septimus radius est confractiuus.

Septimus radius est confractiuus: quia anima quantuncunque dura, si audit prædicationem, confringitur, quia nunquam vidi hominem tam infrigidatum, & induratum, qui si audit prædicationem nō confringatur: quia audiendo intelligunt, & vident peccata, & periculum quod incurrunt in animā, & sic emendantur præ timore, Vnde Iere. 33. *Nunquid non verba mea sunt quasi ignis ardens, & quasi malleus conterens petrā?* quasi dicat sic. Ideo Ieremias admirans verbum Dei dicebat. *Contritum est cor meum in medio ventris mei, & contremuerunt omnia ossa mea. Factus sum quasi vir ebrius, & quasi homo madidus vino à facie Domini, & à facie sanctorum verborum eius.*

Hiere. 33.

Octauus radius est defensiuus.

Octauus radius est defensiuus quia defendit à peccatis. Vnde si virgo, vel nupta audit Verbum Dei, addiscet prudentiam serpentis, & puritatem columbæ, & fraudes hominum, & sciet suam pudicitiam & virginitatem custodire, quia si non audis Verbum Dei, non cognoscis astutiam Diaboli, & non cognoscendo pericula, nescis vitare, &

maxime

maxime iuuenculæ inexpertæ, & ideo antiquæ debent ducere iuuenculas ad prædicationes, vt audientes verbum Dei discant se defendere. Vnde ad Ephes. 6. *Extinguntur omnia tela ignea nequissimi.* Vnde & Psalm. *Si populus meus audisset me, Israel si in viis meis ambulasset, pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliassem & super tribulantes eos misissem manum meam.* Ita quod verbum Dei facit te expertum vt scias te defendere: quia sicut Leo fugit ignem, sic diabolus qui est tanquam Leo rugiens, fugit ignitum Verbum Dei. Nonus & vltimus est fructificatiuus. Vnde in Euangelio. *Semen est verbum Dei, & exiit qui seminat seminare semen suum:* sicut alibi dictum est, & hoc verbum est quod fructificat in anima, ita quod facit eam gaudere in hoc mundo & in alio.

Ephes. 6. Psalm.

Nonus radius est fructificatiuus.

Secvnda pars principalis.

De opposito vitioso in quo orbatur intellectus.

Oppositum animæ vitiosum. Septem sunt genera hominum qui male audiunt verbum Dei.

Sequitur videre de opposito animæ vitioso, quod est totum tenebrosum & obscurum & plenum malitia pro his, qui nolunt audire Verbum Dei. Vnde nota quod septem sunt genera hominum, qui male libenter audiunt prædicationes, nec patiuntur prædicatores. Primi smemorati. Secundi tepidi. Tertij intricati. Quarti assurdati, Quinti curiosi. Sexti fastiditi. Septimi indæmoniati.

Primi igitur sunt smemorati, & isti sunt qui audiunt Verbum Dei, sed intrat per vnam aurem, & exit per aliam, & cum sunt domi, sunt obliti, & vellent facere quod audiuerunt & non recordantur, & non recordando nesciunt & nesciendo non operantur. Et scias quod ista smemoratio tripliciter accidit. Quandoque per senium, & hoc accidit hominibus qui bestialiter vixerunt, non ponentes curam ad aliquam virtutem, nec curantes de aliquo bono, qui propter malum vsum non curauerunt vnquam audire verbum Dei, & sunt ita deprauati in suo vsu viuendi, quod nihil boni capere possunt, aut recordari. Quandoque procedit à natura, quia naturaliter habebit homo malam memoriam. Et tales oportet esse assiduos, & solicitare, & continuare, quia sæpe vsus conuertitur in naturam. Quandoque procedit à Diabolo, & ista est peruersissima obliuio, quia Diabolus possedit illam animam, & facit illam obliuisci, & Dei, & suiipsius. Vnde in talibus volucres cœli comedunt semen seminatum, id est vagæ & instabiles tentationes Diaboli. Et ideo qui nō vult esse smemoratus, debet verbū Dei quod audiuit, mente ruminare, quia in lege veteri Deus nolebat sibi sacrificari, nisi ruminantia. Oportet enim quod faciatis sicut soliciti prædones, non sicut somnolenti sicarij, quia segnes dimittunt transire mercatores & nesciūt de thesauris suis aliquid eripere. Soliciti autē neminē transire permittunt quin illi aliquid iocale arripiant. Vos ergo neminem prædicatorem permittatis transire, quin ab eo aliquid auferatis, quia si de omni prædicatione, quam auditis, sumatis tantum duo notabilia, in fine multarum prædicationum eritis diuites facti. Secundi sunt tepidi, & isti audiunt & tenent mente, sed tamen nihil faciunt sed purè habēt meliorem conditionem quam smemorati, & isti non deserunt prædicationes, quia

Gutta cauat lapidem non vi, sed sæpe cadendo.

vnde in talibus semper verbum Dei natum aruit, quia non habebat humorem scilicet deuotionē & feruorem operandi bonum. Vnde de talibus ait Dauid: *Fiant sicut fœnum tectorum, quod priusquam euellatur exaruit,* & isti audiendo prædicationes, cum occurrit eis aliqua tentatio subito recedunt, quia non habent fundamentum. Tertij sunt impediti, & isti sunt, qui audiunt, sciunt, & volunt facere, sed sunt ita intricati quod non possunt operari, quia impossibile est Deo seruire & mundo, & rursus in mundo sic accidit, quod

Psal.

quando quis onerat se multis, & diuersis negotiis, nullum bene facit, quia

Pluribus intentus minor est ad singula sensus.

Isti igitur, qui volunt esse inuoluti in mundo, & facere seruitium Dei, serunt inter spinas sine fructu, iuxta illud Iere. 4. *Nolite serere inter spinas, quia non facient fructum.* Quarti sunt surdi: propter auaritiam nolunt ire ad prædicationes, quia similes sunt aspidi surdæ, de qua Psal. *Sicut aspides surdæ obturantes aures suas.* Nolite quæso, ô auari sic facere. Possibile enim est, quod in puncto mortis recordaberis de aliquo verbo audito in prædicatione, quo saluaberis, & audiendo referss audita filiis vel amicis, qui à te poterunt capere fructum. Sicut vnus vsurarius, qui propter relata sibi de his, quæ dicta fuerunt in vna prædicatione, restituit quinque millia ducatorum. Vnde Ieremias ait. *Audite cœli, audiat terra verba oris mei,* scilicet quæ prædicator non ex ore proprio, sed ex ore Dei loquitur, Audiendo enim verbum Dei si tu es valens, efficeris valentior. Si tu es bonus fis melior, & terra & homines terreni, fiunt spirituales. Quinti sunt curiosi, quorum aliqui sunt prædicantes, aliqui audientes prædicantes, qui potius prædicant vt sciantur quam vt sciant, & magis ad pompam sui, quam ad fructum animarum, allegātes subtilitates philosophicas, & poemata & similia, & postponunt Theologiam, quæ est sciētiarum mater & regina, quia omnes aliæ scientiæ sunt sibi subordinatæ, & sunt suæ pedissequæ: etiam non est conueniens quod ancillæ melius tractentur quam regina. Vnde si tu præponeres famulas reginæ, ipsa fleret, & doleret, videns quod oporteret ipsam seruire suis famulabus: vnde si tu prædicas ad pompam, & frequentas allegationes poëtarum, & similium plusquam sacræ scripturæ, tu es curiosus prædicator, & abuteris Theologia. Non dico tamen, quod sit prohibitum aut allegare, aut discere ista alia, imo concessum est scire alias scientiās propter Theologiam. Alia curiositas est respectu auditorum, quia audientes prædicationes non debent aspicere ad illud quod prædicatores faciunt, sed ad id quod dicunt: *vnde secundum opera eorum*, scilicet mala, *nolite facere.* Isti tales quando vident aliquem inflatum in pulpito & curiosè prædicantem, dicunt iste debet esse valens: & si est vnus humilis male indutus & mordax peccatorum, dicūt oppositum, quod non est faciendum. Nam multoties in turpi & vili sacco vidi stare de bono tritico, & in pulchro sacco, de malo grano. Sunt etiā aliqui curiosi, qui audiunt solum cum oculis, quia ad actus prædicatoris, non ad sententiam verborum attendunt. Sexti sunt fastiditi. Et isti dicunt. Quid tantum prædicare, aut audire tot prædicationes? Bene scio, quid habeam agere: Christus dixit, *Non facias aliis quod non vis tibi fieri,* & alia similia, & omnes prædicationes includuntur in hoc solo verbo, & stabo omni die ad istud fastidium & perdam tempus? Hi pessime cogitant, quia in prædicationibus multa vltra hoc addiscunt: Nam prædicator non prædicat vt audiatur solum, sed vt audientes operentur. Sed hodie prædicatores possunt dicere, *Ego vox clamātis in deserto.* Septimi sunt indæmoniati, qui cum audiunt prædicare de aliquo vitio, in quo sint inuoluti torquent vultum, ac si fœteret sibi. Sicut si esset aliqua fœmina luxuriosa, quæ esset in cœno carnalitatis vsq; ad oculos, & audiendo de luxuria ostenderet signis oris & vultus stringendo os & spatulas, ac si abhorreret illud vitium & istæ personæ sunt sicut illæ, quæ stando in fœce, vsq; ad nares, non sentiunt fœtorem, & si essent longe à fœce & audirent loqui de fœce, ostenderent se schifas ad instar illius Dominæ, cui villicus portauit ramum de pulchris cerasis. Ista videns cerasa ingluuie capta, subito intrauit camerā, & tantam habebat voluntatem comedendi, quod fuit oblita claudere cameram, & incœpit comedere de cerasis, sicut vna lupa: & non solum cerasa, sed & ossa cum omnibus, & dum

Hierem.

Psalm.

fuit plena cerasis, maritus veniens sedet ad prandium & præsentata fuerunt sibi cerasa, quæ superfuerant,& vxor incipit accipere vnicum cerasum, & respiciens dicit, villice mundantur ista cerasa? Qualiter comeditis vos illa in villa? Et villicus respondit: Nos comedimus ipsa in villa, sicut vos paulo ante vorabatis in camera,& remásit cõfusa. Ita istæ personæ indæmoniatæ audientes de peccatis suis quandoque vadunt dicẽdo, quod prædicator docet vitia quæ nesciuntur, vel dicunt malum de eo,& non conqueruntur de suo vitio sed de alieno. Aliqui dicunt quod ipse dixerit de tali vitio, in quo talis est, cum ipse in eo sit vsq; ad mentũ: vnde si audis aliquod vitium, in quo tu sis, audi & corrige te. Alij audiunt. vt detrahant & peruertant verba, quæ audiuerunt,& isti sunt similes canibus habentibus duos pedes, qui portant tantum ossa. Et nota quod est differentia inter Dæmonem, & Diabolum, quia dæmõ interpretatur sciens,& diabolus interpretatur deuorator: à Dia, quod est duo, & bolus quasi faciens duos bolos de homine, sc. animæ & corporis, & est proditor. Vnde si esset aliquis, qui esset valens,& esset proditor, si diceres sibi: tu es valens homo; certe non irasceretur, quia sonaret in bonum. Sed si diceres, Tu es valens proditor, tunc irasceretur, quia sonaret in malum, & ideo isti magis dicuntur indiabolati, quàm dæmoniaci, quia sunt proditores, & non scientes: vnde quædam dæmoniaca magis irascebatur prædicatori quando nominabat Diabolum, quàm quãdo nominabat Deum, quia dicebat quod erat iniuria dæmoni appellare ipsum diabolum, id est proditorem.

Discrimen inter diabolum & dæmonem.

TERTIA PARS PRINCIPALIS,

De subiecto amoroso in quo viuit anima.

Vt homo fructum reportet de auditione verbi Dei debet habere septẽ conditiones.

Circa tertiam partem in qua dicimus de subiecto amoroso, in quo viuit anima, nota quod ad volendum portare fructum de Euangelizationibus, oportet hominem habere septem in se, quæ sequuntur & tunc habebit fructum. Primo præparatio. Secundo deuotio. Tertio reuerentia. Quarto ruminatio. Quinto recta intentio. Sextò firma fides. Septimo desiderium operandi. Prima igitur est præparatio mentis vnde quando vis ire ad prædicationem, tu debes præparare corporalia, postea spiritualia. Primo omni die audias vnam missam, quia missa præparat mentem, sicut terra laborata quando modicũ pluit, & seminatur, tunc semen melius præparatur ad nascẽdum, vnde corpus Christi est verbum Dei. Et prædicatio est verbum Dei vestitum voce: vnde Aug. dicit quod est tantum peccatum dimittere cadere verbum Dei, quantum dimittere cadere corpus Christi. Et habes in decretis, quod multo melius est audire prædicare, quam missam, distinctione tamen, quia diebus Dominicis & præceptis debes missam audire, quia si non audis missam, peccas mortaliter: vnde si non potes audire vtrumque audi potius missam in illis diebus: sed in aliis, qui non sunt de præcepto, audi potius prædicationem, & quod ita sit audi Doctorem in Rosario, Licet missa sit maioris dignitatis, tamen verbum Dei prædicatum, est maioris vtilitatis, quia missa præparat conseruans lucra acquisita in prædicationibus, & etiam acquirenda, & hæc est prima scilicet præparatio. Secunda est deuotio, quæ facit verba iam audita fructificare. Cum enim audis prædicatorem, tu debes præsupponere, quod audias Deum, si tamen prædicet veritatem, & non sic de illis, de quibus dicitur, *ad excusandas excusationes in peccatis*. Nec respicias ad personam prædicantis. Prędicator enim cum videt auditores bene dispositos ad audiendum, tunc melius præparatur ad dicendum,& si habes vitia aliqua quæ non possis relaxare, vna aliqua die dabitur tibi intelligentia, per quam fugabis vitia illa:& similiter si vis acquirere vnam virtutem & non possis, illuminaberis & acquires illam, quia sub auditorio concurrunt multi quorum aliqui vellent audire de spe,& aliqui de fide, aliqui de charitate, continuando prædicationes, si non audis hodie, vna alia die poteris audire, & sic de aliis: vnde semel accidit quod cũ prædicator prædicasset de vno peccato, quidam accessit ad eum post prædicationem, dicens, quod illud peccatum, non rectè informauerat eum, cum tamen prædicator nihil sciret de hoc facto, nec sciret de quo loqueretur. Tertia est reuerentia. Debet enim qui accedit ad prædicationem ire cum maxima reuerentia, quia vbi est reuerentia in aliquo actu, ibi est maxima attentio ad omnia particularia, & ibi ipsius vilipensio. Si enim vnus magnus Princeps scribit vnam litteram suo populo, omnes conuocantur, & omnes præparant se ad audiendum cum magno desiderio sciendi, & cum magna reuerentia & cancellarius ascendit in altum coram populo, & tollit sibi caputium cum magna reuerentia in aperiendo istam litteram, quia repræsentant personam Domini, & omnes congregati stant reuerentes & attenti cum silentio. Si igitur hoc in temporalibus fit, quanto magis in spiritualibus, cum prædicator sit cancellarius magni Regis æterni? Quarta est ruminatio. Quid enim esset tantum audire verbũ Dei,& post discessum à prædicatione, nunquam amplius recordari? Non enim dicitur venisse qui non stetit: de istis enim in Euangelio, quod semen comederunt volucres. Per volucres enim intelligunt cogitationes mundanæ, quæ instabiliter volãt & rapide, quoniam transit mundus & concupiscentia eius:& istæ cogitationes non permittunt hominẽ ruminare, nec cogitare de his quæ audiuit in prædicatione. Ideo Dominus volebat sibi sacrificari libenter animalia riminãtia. Quinta est directa intentio: debet enim homo & mulier ire ad prædicationem cum recta & pura intentione audiendi verbi Dei & operandi quod audit,& non facere sicut aliqui fatui, & fatuæ, euntes ad prædicationẽ cum foziis,& diuitiis,& ornamentis capillorum,& similibus cũ falsa intentione non audiẽdi verbũ Dei, sed prouocandi & balestriandi cum amasiis suis, de quibus ait Dominus: *Domus mea, domus orationis vocabitur: vos autẽ fecistis illam speluncam.* Vnde Propheta ait, quod ingressus est templum,& vidit ibi reptilia & abominationes pessimas. Sexta est fidelitas. Multum enim confert, quod homo habeat fidem in prædicatore, & quod credat ea quæ dicit prædicator esse vera, & non faciat sicut aliqui curiosi indiabolati, qui dicunt, istud quod dicit prædicator, non apparet mihi verum, & disputabunt de his, quæ non intelligunt:& sæpe dicunt prædicatorem dixisse vnum, & prædicator dicet contrarium,& sic cum suis ambagibus nolent credere verbo Dei,& credent percantulis mulierum,& cantoribus mendaciorum, qui cantabunt de Rotolando, & facient ictus incredibiles, & nota quod isti tales sunt publici infames & audire eos est peccatum, quia tales sunt prædicatores diaboli, quia diabolus mendax est & pater mendacij, & isti prædicant mendacia, vt alliciant homines ad mendacia, & diuertant eos ab auditione prædicationis veritatis. Vnde dicitur, *veniet tempus quo sanam doctrinam non sustinebunt, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur.* Septima est desiderium operandi, quia tunc ex prædicatione oritur fructus: Sicut legitur in vita patrum de quodam exemplo dato vni, cui fuit dictum quod si haberet lebetem plenum panicata, tamen non ponendo manum vel scopolum intus, posset illum mundare abiciendo paulatim quod est intus & proiiciendo paulatim de aqua, & sic pluries iterando & abiciendo mũdaretur lebes, Sic est in prædicatione quia eundo vna vice, vel duabus homo non potest mundari à sordibus peccatorum, sed si sæpe & sæpius reiteret, tunc mundabitur ad plenum. Nunc igitur ad Euangelium redeundo videamus tria in euangelio. 1. dicit. quomodo Dæmon tentat de gloriositate. 2. quomodo tentat de vitio inanis

Aug.

Psal.

Simile.

Exemplum.

Tria in Euangelio videnda sunt in hoc sermone.

Christum de vitio inanis gloriæ tentat diabolus. inanis gloriæ. Tertio quomodo tentat eum de vitio auaritiæ. Notandum igitur quod Christus fuit in desertum cum intellectu claro & luminoso,& cum velle feruido & vigoroso, & potenti insultu, *vt tentaretur à diabolo*: vnde diabolus dubitans, verum Christus esset purus homo, an Deus humanatus per multa signa & sanctissimam eius vitam,& videns quod Christus intrat in desertum post baptismum, & non portauerat secum panem, custodit gressus suos, & videns quod stetit 40. diebus & 40. noctibus, quod nihil comedit, & postea esurit, considerans quod Christus faciebat signa humana, & quandoque signa plusquam humana, considerans etiam prophetias, quæ loquebantur de futuro Iesu stabat in magno dubio: vnde deliberauit omnino tentare Iesum, & expedire se de factis suis, & transformauit se in forma humana, cum veste longa ad instar vnius sancti viri cum barba longa, & vultu squalido, in forma vnius peregrini, & videbatur totus defessus, & applicans ad Iesum cum ficta hypocrisi, ait: heus serue Dei, Salue. Audiui à sanctis viris de longinqua prouincia mea, quod natus est filius Dei, legi scripturas, reperio ipsum nasciturum de vna virgine. Vnde audiens hæc, circuiui multas prouincias, quærendo vbi natus sit, & in nulla parte mundi potui reperire istam veritatem, nisi in ista prouincia Ierusalem: vbi intellexi te fore illum, & venisti ieiunare in deserto sine pane, aut aliquo cibo, & vt scias quod ego sim magnus seruus Dei, & quod habeam spiritum prophetiæ, scio quod ieiunasti 40. diebus & noctibus. Christus autem bene armatus audit & nihil dicit. Et diabolus prosequitur dicens: videtur mihi quod Deus parum curet de te, dimittendo te in hoc deserto tot diebus, & nunquam prouidit tibi te aliquo cibo, & scio quod esuris. Si ergo filius Dei es da mihi istam consolationem. *Dic, vt lapides panes fiant*. Et nota quod Diabolus nunquam tentat hominem quin portet medicinam. Vnde dicit, videtur quòd Deus parum curet de te, quod inducit desperationem. Et Christus respondet. *Non in solo pane viuit homo*. In qua responsione tria facit, quia Primo respondet ad propositum. Secundo impugnat inimicum. Tertio dat nobis cautelam, vnde dicit, O diabole! homo respectu carnis fragilis viuit de pane, sed respectu animæ rationalis viuit *de omni verbo quod procedit de ore Dei*. Videns igitur diabolus quod tentatio de vitio gulæ parum profuit, transit ad aliam. Tentat ergo secundo eum de vitio inanis gloriæ. *Tunc assumpsit eum Diabolus in sanctam ciuitatem & statuit supra pinnaculum templi*. Sed qualiter assumpsit eum, dic quod cum alijs dæmonibus: quasi vellet ostendere Christo. Ecce ego habeo tantam gratiam Dei quod habeo Angelos mihi seruientes. Faciam ergo te portare supra pinnaculum templi, vt non solum mihi manifesteris, sed & omni populo, & dum esset supra pinnaculum, ait Diabolus: *Mitte te deorsum, quia scriptum est: Angelis suis mandauit de te, vt in manibus tollant te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum*. Et nota quod Diabolus in omni sua tentatione quærit malum. Christus respondit; *scriptum est, non tentabis Dominum Deum tuum*. Dat sibi Christus vnum responsum, & Diabolus non perpendit: quasi dicat non debes tentare Deum tuum, quem quæris & non intelligis, quia quod potes ingenio humano facere, non quæras facere per miracula. Sequitur. Probat igitur tertio tentare Christum de auaritia, volens Christo persuadere quod erat tam sanctæ vitæ quod omnes thesauri erant sibi inabsconditi. *Assumpsit iterum eum Diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna mundi & gloriam eorum*. Sed qualiter ostendit omnia regna mundi? Dic forte ad instar incantatoris, qui facit videre illusionem diabolicam in vngue, vel cristallo, puta vnam ciuitatem, domos & alia multa. Ita potuit facere apparere Christo. Subdit ergo: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me*. Et Christus iterum ipsum reprehendit dicens; *vade retro satana. Scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis & illi soli seruies. Tunc reliquit eum diabolus*. Sed quare Christus permisit se tentari? Dic quod ideo, ne certificaret diabolum, quod esset filius Dei, quia si non permisisset se tentari, diabolus fuisset certificatus, & non permisisset eum occidi. Cibemus ergo animas nostras verbo Dei, vt illuminati mereamur gloriam paradisi, &c.

Tria facit Christus in responsione ad diabolum.

FERIA SECVNDA POST I. Dominicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Amore timoroso tribus constat præcipuis partibus.

Prima pars principalis.

Agit de iudiciali maiestate.

Secunda pars principalis.

De iudiciali veritate.

Tertia pars principalis.

De iudiciali æquitate.

Sermo VI.

Ibunt in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam. Matth. 25. Videndum nobis modo sufficit hodie de amore, qui dicitur amor timorosus, notatus in præallegato verbo, in quo tria secreta mysteria nobis consideranda supersunt. Primum est de iudiciali maiestate. Secundum est de iudiciali veritate. Tertium est de iudiciali æquitate. Quæ tres considerationes comprehenduntur in Psalm. cum ait: *Iudicabit in nationibus, implebit ruinas, conquassabit capita in terra multorum*.

Matth. 25. Tria mysteria hic nobis consideranda sunt. Psalm.

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

De iudiciali maiestate.

Circa primum secretum, scilicet de iudiciali maiestate contemplantur quatuor. Primo quis venit aut veniet. Secundo quomodo, & qualiter veniet. Tertio cum quibus veniet. Quarto quomodo in triumphali maiestate stabit. Circa primum igitur volue mentem ad considerandum, quis veniet ad iudicandum mundum. Certe filius hominis, de quo dicitur. *Cum venerit filius hominis in sede*. Sed discipuli dixerunt ad Iesum. *Dic nobis quando hæc erunt?* Et Iesus respondit, *Non est vestrum scire tempora vel momenta*, id est puncta vltima. Vnde nota quod postquam Antichristus venerit post eius mortem durabit mundus 45. diebus. Et adde, quia tunc conuertentur omnes, iuxta illud, *Nisi abbreuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro*. Sed videtur huic contradicere illud Dominicum, *Cum venerit filius hominis*, putasne inueniat fidem super terram? quasi dicat Non. Quomodo ergo verificantur ista? dic quod filius hominis veniet, omnes, & Iudæos, & alios populos iudicare, qui erunt excæcati propter eorum mala. Non infirmus modo in hoc. *Veniet enim dies Domini, sicut fur* tempore quo totus mundus erit plenus iniquitate, quia tunc in tribus sceleribus iudicabitur mundus, scilicet in scelere superbiæ, luxuriæ, & auaritiæ. Et Deus puniriones distribuet secundum peccata, quia ponet humilitatem contra superbiam, quia superbi humiliati ruent. Superbia enim quia semper ascendit sursum, comprimitur per ruinam, quæ tendit deorsum, sicut in lucifero videmus, qui propter superbiam suam posuit paradisum ad arma, & Michaël pugnauit cum Dracone, & Draco cum eo, & Lucifer proiectus est

Circa primũ quatuor considerantur.

est de paradiso in profundum inferni cum angelis suis. Ecce prima superbia in altiori loco cœli cœpit, & per ruinam præcipitata fuit in profundum. Contra luxuriam ponet submersionem, & suffocationem suiipsius. Et quoniam homines illud sanctum præceptum, quod Dominus dedit in paradiso dicens, *Crescite & multiplicamini & replete terram*, non intelligentes verterunt in luxuriam pessimam, & fœtor transiuit ad nares Dei, & dedit Deus pœnam delicto correspondentem, quia qui in delectatione carnalis luxuriæ voluntariè submerguntur, postea inuiti ligantur, & suffocantur in angustiis inordinati amoris, & zelotypiæ, & veniunt in tantos labores, quod inuident mortuis, & cognoscũt pœnas suas, & causam pœnarum & remedia quæ prodessent, & tamen non possunt se iuuare, nec sensu suo, nec posse, nec ratione, sed immersi remanent in amaritudine dolorum suorum, donec Deus misereatur pœnæ suæ. Et sic in cœno suæ luxuriæ stant submersi.

Exemplum. Contra auaritiam ponit sitim: quia quanto plus auarus possidet diuitias, tanto plus possidetur ab eis, sicut ebrius qui quantum plus vini bibit, tanto plus possidetur à vino: quia sicut ignis est insatiabilis, sic & auaritia, quæ semper dicit, affer affer. Vnde si vis quod cupiditas auaritiæ tibi extinguatur, fac sicut fit quando extinguitur ignis, quia si ligna apposita igni subtrahuntur, deficit ignis. Ita in auaro, si diuitiæ eius subtrahantur sibi & diuidantur inter pauperes, extinguitur suus insatiabilis appetitus. Ideo Deus videns cupiditatem auaritiæ in toto mundo, in die iudicij destruet illam cum igne. Psal. *Ignis ante ipsum præcedet & inflammabit in circuitu inimicos eius*. Ita quod Deus ardebit totum mundum & postquam erit arsus, volet stare aliquibus diebus ante quàm veniat, vt purgetur malus aer & tunc terra erit sterilis: & draco stabit super arenam maris, & erunt contra nos omnia elementa. Et non solum ignis erit ante aduentum Christi, sed in iudicio totus mundus erit focatus, & propter diuinam potentiam congregabuntur ad inuicem tria genera ignis ad comburendum mundum. Primus erit subterraneus infernalis. Secundus erit ignis communis quo vtimur. Tertius aereus & elementaris. Primus ergo ignis erit ad cruciandum eos, qui damnabuntur in inferno, & ad purgandum & peccatores saluandos. Secundus ignis erit, quo consumentur omnia ista, quæ sunt super terram. Tertius ignis superaereus erit subtilians ad purgandum alia elementa. In tali igitur incendio omnes erunt arsi, ita quod boni erunt purgati, mali autem erunt combusti in igne æterno. Et Deus mittet tibicinas per quatuor partes mundi horribiliter concinentes, *Surgite mortui, venite ad iudicium*. Et in vltima tuba veniet filius hominis, non vt iudicetur sicut quando venit in mundum, sed veniet in triumphali maiestate ad iudicandum omnes. Et omnes resurgent vnius ætatis, boni in melius, & mali in peius. Vnde boni per communionem animæ quæ habebit gratiam & communicabit gloriam cum corpore, erunt felicissimi, & corpora bonorum erunt immortalia, & communicato corpore cum anima per gratiam & gloriam omnes erunt suo bono repleti. Et sic anima damnati, quia erit iuncta cum damnato corpore morte æternali, plena erit omni supplicio & deformitate. Vnde secundum Doctores, omnes saluati erunt ætatis Christi scilicet triginta trium annorum tam paruuli quàm magni, & omnes defectus corporum erunt remoti, & erunt pulcherrimi & sine macula. In damnatis autem erit alio modo, quia sicut saluatio animæ facit corpus pulchrum, ita damnatio animæ communicata corpori facit corpus omnino deforme & terribile. Et qui in hoc mundo erat claudus, vel mancus, si erit de damnatis, remanebit in suo defectu. Filius hominis igitur, sicut prius venit in vilitate, sic modo veniet in maiestate. Sed nota quod occurrit vnus pulcher punctus euangelij, quia veniet filius hominis iudicare mundum, quando erit plenus auaritia. Auaritia enim vocatur idololatria, in capite *Auaritiæ, quæ est idolorum seruitus*. Vnde Matth. 24. ait Dominus *cum videritis abominationem desolationis, in loco sancto*. Idolum vocatur auaritia, idolum vocatur luxuria & demũ omne quod amatur plus quã Deus. Si enim plus amas filium, vel vxorem, vel vineam quàm Deum, hoc est idolum. Sed hoc loco intelligimus idolum desolationis, quod erit solum in fine mundi. Nam quando Lucifer fuit præcipitatus de cœlo, illud non fuit idolum desolationis, quia remanserunt multi Angeli in cœlis. Tempore diluuij non fuit idolum desolationis, quia remanserunt octo personæ viuæ. Sed tempore mundialis destructionis vocabitur idolum desolationis, quia omnes erunt auari, & habes primum, scilicet quis veniet. Nunc ergo secundo videamus, quomodo & qualiter veniet. Et aduerte, quod scribit Ioannes Apoc. 14. in quo scribit, quomodo veniet filius hominis, *Vidi nubem candidam & qui sedebat super eam, similis erat filio hominis, & habebat coronam auream in capite suo & in manu sua falcem acutam*. Istud ergo mysterium signat quatuor cõditiones in Christo, tempore, quomodo veniet, quia veniet purus, sapiens, dominãs, & beatus. Per nubem candidam signat puritatem Christi, vnde Christus iudicaturus mundum veniet purus, sicut ascendit in cœlum. Et tunc Apostoli qui viderunt ipsum de terra ad cœlum ascendere, videbunt eum similiter ad iudicandum descendere recordati eius quod dixit illis Angelus in ascensione scilicet *hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet*, stabunt sicut memorati. Veniet ergo super nubem, quæ est leuis, in qua notatur priuatio peccati, quia peccatum est grauius. Secundo dicit nubem istam candidam esse in quo notatur sapientia Christi, de quo Salomon. *Candor lucis æternæ & speculum sine macula*, vel potest etiam intelligi caro Christi candida & pura ab omni macula peccati, quæ caro quasi nubes diuinitatem Christi adumbrabat. Vnde illud Prophetæ. *Ecce Dominus ascendet super nubem leuem, & intrabit Ægyptum*. Hoc est dicere, quod quando Dominus primo venit in Ægyptum, venit leuiter illuminando, & quando veniet iudicare, veniet in nube lucida. Sed quare lucida? quia & ipse clare omnibus apparebit & facta omnium conscientiarum detegentur apparenter & erunt lucida. Quia vt dicit in Apoc. *Aperti sunt libri, & iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris*. Quod autem dicit eum sedentem, notat Dominum, & quietum ac tranquillum eius iudicium, quia tanquam iudex tranquille iudicaturus sedebit. Sententia enim iudicis debet pronunciari sedendo. Veniet rursus, Sapiens, quia iudex debet esse sapiens. Et dicit similem filio hominis. Vide intellectum Spiritus sancti, quia non dicit hominem, nec dicit Deum, sed *similem filio hominis*. Ad notandũ quod Christus non venit sicut purus Deus nec sicut purus homo, sed similis filio hominis mystice. Nam si veniret sicut purus homo, non videret corda id est, peccata hominum, quia *solus Deus scrutator est cordium*. Et si veniret sicut purus Deus, peccatores possent dicere. Deus tu creasti nostram naturam humanam fragilem & plenam omni miseria, subiectam omni iniquitati, & tu altitonans stas in illis cœlestibus ædibus, & nos in istis miseriis fragilis carnis permittis immergi. Si habuisses experientiam carnis & fragilitatis nostræ & sensisses pericula mundi, tu haberes misericordiam de nobis. Ideo dicit *similem filio hominis*, quia in quantum Deus videt corda hominum. In quantum homo ostendit se habuisse experientiam carnis nostræ. Vnde Paulus. *Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia*. Veniet etiam dominans in maiestate triumphali, habens in capite suo coronam auream, quod signat sapientiam humanam. *Et habebit falcem in manu sua*, quod signat sapientiam diuinam. Falx etenim habet duas partes vnã: quæ tendit sursum, &

Margin notes: In die iudicij congregabuntur tria genera ignis. — Matth. 24. — Quomodo & qualiter veniet Christus. Apoc. 14. — Quatuor conditiones in Christo venturo. — Sententia iudicis debet pronunciari sedendo.

& aliam quæ tendit deorsum, quæ signat duo iudicia, scilicet bonorum in parte superiori, & malorum in parte inferiori, quæ iudicia competunt soli Christo. 22. dist. nemo mittat falcem in messem alienam. Item per falcem notatur timor & amor. Timor in inferiori parte per damnatos: Amor in superiori per saluos. Tertio nunc videamus cum quibus veniet. Et certe; *ecce Dominus veniet & omnes Sancti & Angeli eius cum eo.* Venient Angeli mali cum suis damnatis. Et damnata corpora erunt ita grauia & infirma, quod non poterunt per se stare nisi portentur & sustineantur à diabolo, quia corpora damnatorum ponderant plus quam vnus magnus mons etiam si esset plumbeus, ita quod nisi tenerentur à diabolo, subito penetrarent in profundum. Beati autem venient per se, quia iam per gratiam beatorum corpora propter communitatem animæ cõmunicata cum corpore venient leuiter, quia sicut gratia animæ communicata cum ipsis beatis corporibus facit ipsa leuia, ita damnatio animæ communicata corporibus damnatis facit ipsa grauia, & quia omnis anima habuit duos Angelos in hoc sæculo vnum bonum ad exercitium boni, & alium malum ad exercitium mali, quilibet diabolus habebit suam animam cum corpore & deludens portabit eam dicens, Ecce meum castronum. Et similiter boni Angeli associabunt suas animas dicentes, Ecce frater meus, & gloriantes gratias agent Deo. Et omnes boni saluati, & omnes Angeli cũ beata Virgine erunt ad iudicandum mundum & præcipuè Apostolus quibus ait Dominus. *Sedebitis & vos super duodecim sedes iudicantes*, &c. Nota igitur quod ante tribunal Christi erunt quatuor genera. Primum genus erunt sancti & perfecti. Secundum genus erunt aliqui boni. Tertium genus erunt aliqui mali. Quartum erunt aliqui extra fidem existentes, & sic erunt quatuor differentiæ in iudicando; aliqui iudicabunt, & non iudicabuntur, & aliqui iudicabuntur & iudicabunt, & aliqui iudicabuntur & non iudicabunt, aliqui nec iudicabunt, nec iudicabuntur. Primi qui non iudicabuntur, licèt iudicabunt, erunt Apostoli, quibus ait Christus. *Eritis iudicantes duodecim tribus.* Secundi qui iudicabuntur & iudicabunt, erunt boni, qui iudicabuntur in bonis gratiæ permanentis, & iudicabunt iustum esse Dei iudicium, de quibus in Apoc. audiuit Ioan. vocem clamantium. *Iusta & vera sunt iudicia tua, Domine.* Tertij iudicabuntur, sed non iudicabunt, scilicet mali, qui iudicabuntur ad gehennam perpetuam in malis culpæ & pœnæ inseparabiliter. Quarti nec iudicabunt, nec iudicabuntur, sicut Apostatæ, Iudæi, Saraceni, & infideles, quia qui sine fide est iam iudicatus est. Erit tamen differentia inter beatos, quia vnicuique dabitur præmium gratiæ, & gloriæ condignum suo merito, & plus, & minus secundum suum meritum. Similiter in damnatis dabitur præmium condignum suæ damnationi plus & minus prout merebuntur. Quarto nunc videamus, quomodo in triumphali maiestate stabit ad iudicandum. Sedebit enim super sedem diuinitatis, iuxta illud, *Thronus tuus in sæculum sæculi*, de quo throno ait Ioan. Apoc. 20. *Vidi thronum magnum candidum. Et sedentem super eum, à cuius conspectu fugit cælum & terra. Et vidi mortuos pusillos & magnos stantes ante thronum.* Thronum enim magnum dicit, notando magnitudinem æternitatis in Christi diuinitate. Candidum autem in denotationem puritatis intemeratæ carnis Christi. Et dicit cœlum & terram in iudicio à facie illius fugere, quia, vt ait Petrus in epistola, elementa calore soluentur, & cœlum similiter, vt purgetur.

Falx iudicii denotat timorem.

Cum quibus veniet in dei.

Quatuor genera ante Christi tribunal apparebunt.

Stabit Christus in triumphali maiestate iudicaturus.

Apoc 20.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS.

De iudiciali veritate.

Quatuor veritates hic notantur.

SEcundum mysterium est de iudiciali veritate. In quo nota quatuor veritates. Prima est congregatio. Secunda separatio. Tertia nominatio. Quarta præmiatio. Prima ergo veritas est, quia *congregabuntur coram eo omnes gentes*, & nullus habebit ibi aduocatum. Cessabunt ibi lucra procuratorum, quia quilibet habebit satis pro se procurare, & erit coram eo omnis vtriusque sexus. Secunda veritas est, quia separabit eos ab inuicem non solum loco, sed & merito, secundum bonum & malum, quod quisque fecerit scil. bonos ad gloriam, & malos ad supplicium æternum. Tertia veritas est, quod nominabit eos sicut pastor pecudes suas scilicet bonos, simplices, fideles & virtuosos. Omnia enim quæ ex pecude exeunt sunt bona, scilicet lana, & carnes, lac, pellis & vox, quia etiam balando annunciat bene & bonum Diligentibus enim Deum omnia cooperantur in bonum. Malos autem nominabit hircos, quia similes sunt mali hircis, qui semper delectantur in libidine, & sunt fœtidi, & bene vident de nocte: quoniam *qui male agit, odit lucem. & ambulat per tenebras, & est sterilis*, quia omnis operatio sine charitate, est sterilis. Quarta veritas est præmiatio, quia stabunt iusti à dextris sicut pecorellæ, & recipient præmium gloriæ; quia in dextera eius diuitiæ & gloria; Et mali stabunt à sinistris iudicati in profundum malorum, quia *cadent a latere tuo mille & decẽ millia: ad te autem non appropinquabunt.* Sed nota quod pauci sunt saluati, quia plures sunt damnati, licet impropriè dicatur de damnatis quod sint, quia in veritate damnati nihil sunt.

TERTIA PARS PRINCIPALIS.

De iudiciali æquitate.

HAbitis igitur duabus primis partibus, sequitur tertia de iudiciali æquitate. Vnde nota hic quatuor præmia bonorum, & quatuor malorum. Bonorum igitur præmia sunt ista quatuor. Prima glorificationis. Secunda commendationis. Tertia humiliationis. Quarta acceptationis. Prima igitur glorificationis erit, quia ille vultus glorificationis erit ita in aspectu bonorum miræ iucunditatis, pulchritudinis, splendoris, suauitatis, & mansuetudinis, quod mens humana deficiet ad tantum bonum capiendum, quia finitum infinitum capere nequit. Et sua benigna voce dicet, *venite benedicti patris mei, possidete regnum preparatum vobis ab origine mundi*, venite humiliter, & tunc animæ illæ erunt in gloria intelligentiæ radicatæ, & irradiatæ, effundentur ad secretum suæ gloriæ, quia intellectus erit illuminatus omni scientia claritatis diuinæ, in qua speculabitur anima, & de hoc participabit cum corpore, ita quod corpus fiet lucidum & clarum, & voluntas sua erit conformis cum mente diuina, & participabit de voluntate Dei, ita quod erit quasi vnum cum diuina voluntate. Memoria reminiscetur, quia semper possidebit gaudia paradisi, & quod anima erit immortalis, & perpetua fruetur lætitia, & gustabit corpus pariter cum anima ista gaudia contemplando Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum. Vnde illud, *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* In dulcore sapientiæ, quia *fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei*, cum oculis ad videndum ineffabilia paradisi, cum auribus ad audiendum angelicos choros cantantes *dulcia cantica dragmatis.* Cum naribus ad odorandum odores suauitatis. Cum gustu ad gustandum spirituales cibos in mensa omnipotentis Dei. *Ecce* igitur *quàm bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum.* Hoc enim est verbum valde attractiuum, & ideo omnes deberent bene operari, vt tam perennem gloriam consequerentur. Et cum omnes erunt ibi, dabit omnibus benedictionem applicabilem paternitati patris, quia illi fient filij Dei, iuxta illud, *Ego dixi, Dij estis & filij excelsi omnes*, & non solum erunt beati, quia filij sint Dei, sed quia fratres & cohæredes Christi. Intrate ergo in vitam æternam & non poteritis expelli, vos despexistis vana

Quatuor præmia bonorum, & quatuor malorũ hic notãtur.

& caduca, & modo reperistis æterna. Nunc ergo eritis in Paradiso reges coronati diademate glorioso. Vnde dicitur de Christo, quod est primogenitus mortuorum & princeps regum terræ. Ideo Apoc. 5. audiuit
Apoc. 5. millia millium dicentium, *Redemisti nos Domine Deus in sanguine tuo, & fecisti nos Deo nostro regnum, & regnabimus*, &c. O quam grandia parauit Dominus diligentibus eum, quia vt ait Apostolus, *nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quanta parauit Dominus diligentibus se.* Secundum præmium est condemnationis, assignando causas: *Esuriui, & dedistis mihi manducare*, & hoc procedit à pietate, quia *beati misericordes quia misericordiam consequentur.* Si vis in-
Isa 48. trare in vitam æternam, da panem Isa. 48. c. ait, *Frange esurienti panem tuum. Sitiui, & dedistis mihi potum*, quia dans amore Dei aquam sitienti, possidebit vitam. Sed non faciat sicut ille, à quo petiit quidam seruus Dei potum, qui respondit, Non vendo vinum, & dum sciuisset quod erat famosus homo, dolens misit se excusatum. Et vide quod ille non faciebat propter Deum, sed propter fumum eius famæ. Ideo qui fumum sequitur, fumum habebit. Fac ergo eleemosynam indifferenter vnicuique, secundum Deum, nec præsumas malum de aliquo, nisi sua vita esset tibi notoria, quia vitiose viueret: quia melius est prouidere bonis ope-
August. ribus. Vnde Aug. venale habes. Et quid? vitam æternam. Et quilibet potest emere vitam æternam, quia tantum valet, quantum potest quisque expendere in amore Dei ieiunando, & peregrinando, eleemosynando, &c. *Eram pauper & nudus, & me recipiens vestisti* in hospitale tuum sine murmuratione. *Eram infirmus, & visitasti me.* Et nota quod non facit mentionem de septimo, quod est mortuos sepelire, quia illa est misericordia spiritualis, & hoc loco non facit mentionem nisi de misericordia corporali, vt ostendat quod si vita æterna datur pro misericordia corporali, multo magis dabitur pro misericordia spirituali, quæ est maioris meriti. Et ideo debet homo etiam misericordiæ spirituali inniti, vnde si quis dubitat in facto suo, consule sibi rectè, & est maius bonum quàm bonum corporale. Si est tribulatus, conforta eum. Si es offensus ab alio, parce illi, quia hæc est eleemosyna spiritualis quæ plus omnibus valet. Si vides aliquem malum, ora pro eo, & sic merebens vitam. Tertium præmium est humiliationis. Credo enim quod spiritus beatorum genuflectant coram se, amplectentes se inuicem, & glorificantes Deum in sæcula sæculorum de tot gratiis & præmiis sibi datis dicentes, *quando vidimus te esurientem, & fregimus tibi panem? Sitientem, & dedimus potum? Peregrinantem, & suscepimus te?* quasi dicant: Si fuissemus tunc temporis bene fecissemus quod inquis. Quarta veritas seu præmium est acceptationis. Ideo dicet Christus: *Quod vni ex minimis meis fecistis*, ideo da esurienti panem, quia das Deo, sicut S. Martinus, qui dans partem pallij vni pauperi, reperit se dedisse Deo. Et subiungit meritum dicens: *Id mihi fecistis*, id est pro me, ideo pro tali merito dedi vobis vitam sempi-
Quatuor veritates condemnationis malorum. ternam. Habitis igitur modo quatuor meritis bonorum, videamus quatuor iudicia damnatorum. Nota igitur modo quatuor veritates. Prima est condemnationis. Secunda reprobationis. Tertia querelationis. Quarta est indignationis. Prima veritas condemnationis est, quia vertet se contra malos, & licet de sui natura habeat vultum gratiosum, tamen propter abominationem peccati, & propter vlcus quod sentiet de amissione tot animarum, pro quibus proprium sanguinem effudit, conturbatus, videbitur terribilis ac tremebundus malis, & hoc propter pœnam,
Quatuor causæ tremendæ sententiæ. quam de suis facinoribus expectant. Profert igitur ipse iudex terribilem sententiam dicens: *Discedite à me maledicti in ignem æternum.* Et assignabit quatuor causas istius tremendæ sententiæ. Prima est separatiua, cum ait: *Discedite*, quia amodo eritis separati à luce & ibitis in tenebras exteriores, & non poteritis videre aliquam veritatem, & non videndo non cognoscetis, & non cognoscendo eritis semper in summa ignorantia, & eritis remoti ab omni contemplatione dulcedinis, & corporalis, & spiritualis, & semper sentietis pœnas infernales, vnde illecebris voluntas æternaliter maledicta, quia nunquam voles nec appetes nisi malum, & omnia erunt tibi in desiderio contraria tuo bono, & mens tua semper gustabit amara, & disce pati omnem grauitatem & pœnam, sicut elegisti mala illa perpetrando, ita mala habeas in æternum: vade & tu memoria, & sis semper immemorata, & memento quod anima tua semper erit inseparabilis à corpore, & participabit secum æternalibus pœnis in sempiterno igne, & appetet separari à corpore, & non esse, & nequibit, & erit semper in continuo bello: & reminiscere, quia dolori tuo non erit finis, & anima tua semper habebit societatem dæmonum ipsam torquentium, & quod participabit de suis, & sociorum pœnis, & non poteris reminisci, nisi malorum, & tibi dietim noua præparabuntur supplicia. Ite corpora maledicta, & inter vos & animas vestras sit continuum bellum, & vnum vestrum semper affligat alterum, & sicut omnia elementa in mundo erant pro vobis concordantia, nunc sint semper ad inuicem contra vos discordantia. Item sicut forma in mundo agebat, & materia patiebatur, inter vos deinceps seruabitis contrarium ordinem, quia materia agere quæret, & forma pati, vt pœnæ vestræ magis crescant; & ignis in corporibus vestris existens cum aliis elementis, vniatur cum igne infernali, & fortificet vires suas, & semper quærat consumere partes alias corporum vestrorum, & non possit partem aquaticam, nec alias partes consumere, sed sint semper in bello, in qualibet sui parte cum doloribus, sine fine. Item in corporibus vestris sit semper omnis appetitus accensus, & famelicus fame, & siti, & omni desiderio, appetat iuuamentum, ita quòd pars calida corporis appetat frigus, & pars frigida appetat calorem, & sit ordo peruersus naturæ in vobis, & semper sitis in omni necessitate sine aliquo iuuamento, & omnia ista cõtraria sint simul & semel in qualibet parte corporis. *Ite igitur maledicti* in tenebras exteriores, vbi est vmbra mortis, & omnis confusio & stridor dentium, & omnis generatio pœnarum, & cõtinuus vlulatus. Et ignis erit vndique præparatus ad vindictam, & erit in corde damnatorũ iam infocatus, & in conscientia tribulando eos. A sinistra erunt diaboli ad miseras animas & corpora ingluttiendum, sicut lupi rapaces, cum vncis aperientes ora, præparantes omnia genera tormentorum. A dextera erunt Angeli ipsas animas malorum inculpantes, & æquus iudex semper ipsis damnatis videbitur iratus & rectè. Secunda veritas reprobationis est, quia opera misericordiæ abhorruerunt. Vnde ait, *Esuriui, & non fregistis mihi panẽ.* Sed nonne sunt maiora peccata? Certè sic. In omittendo facienda, & in faciendo nõ facienda, & multipliciter committendo. Sed si Deus punit istos malos, quia omiserunt facere opera misericordiæ, quam punitionem habebunt illi, qui peccant in committendo, id est auferendo pauperibus debitum, sicut in tenendo eleemosynas in testamentis relictas & legata. O vsurarij, O fures hospitalium,
O Prælati habentes pinguia beneficia, quorum re- *Discursus.*
ditus non dispensatis secundum Deum, à quorum mensis priuati sunt pauperes Christi. O occupatores bonorum pauperum, & iurium pupillorum & viduas opprimentes, venite, venite ad iudicium, quia fornax accensa vos expectat. *Nudus eram & non me operuistis.* O vos, qui habetis arcas vestibus oneratas, quas sinitis potius à tineis consumi, quã vestire pauperes. O vos fœminæ caudatæ cum vsuris vestrorum maritorum,

vt

vt vobis faciant caudas longas, & bene apertas manicas suffultas gibellinis, quo ibitis? Putatis-ne iudicium Dei fabulam fore. Attende & desine vsuras & furta, & noli sugere sanguinem pauperum, & filiorum suorum, fame degentium domi, vt tuam vxorem facias apparere caudatam. *Non visitasti infirmos.* Heus, quid dicam de his qui tempore pestis fugiunt parentes, fratres, filios, atque proximum, & dimittunt ipsos mori desperatos, sicut canes sine aliqua prouisione & animæ & corporis. Sed de his qui tenent carceratos pro debitis non habentes, vnde soluant, & dimittunt eos ibi perire. Vel qui tenent captiuos, quos ceperint, & ibi eos trucidant, & occidunt, quid erit de istis. Aperite oculos, & speculemini in hoc futuro iudicio. Tu vides quod in bestiis est insitum à natura, quod vna alteri compatiatur: Quare ergo nos, qui expectamus futurum iudicium, non exercemus opera misericordiæ? Tertia veritas querelationis. Sicut enim boni humiliter dicent versus Deum, *Quando esuriisti, & dedimus tibi panem: quia nunquam vidimus te*, & referent sibi gratias: Ita per contrarium isti damnati querelantes dicent? *Quando vidimus te esurientem, & non fregimus tibi panem? Quando fuisti nudus, & non operuimus te?* quasi dicant: Semper nos fecimus debitum opus misericordiæ, & facis nobis iniustitiam. Hoc ergo facient propter duas causas. Primo ad denotandum eorum ingratitudinem: quia sicut animæ in gratia propter abundantem humilitatem omnem minimam gratiam sibi reputant immensam, & non propter sua merita habere, quia cognoscit se nihil esse nisi à Deo: Sic à contrario anima damnata ita est ingrata, quod propter eius superbiam conformem suo Lucifero, cum quo participat, credit se promereri suis meritis paradisum, sicut dæmon credidit se promereri esse similem Deo propter ignorantiam luminis veritatis. Secunda ratio est, quia rabies pœnæ, quam habebunt, intricabit ita eos, quod erunt ita omnibus anxietatibus circundati, quod effecti immemorati, volent loqui, & non poterunt explere verba, & nescient quid dicant, aut faciant, &c. Quarta veritas est indignationis: *Amen dico vobis, Quod vni ex minimis meis non fecistis, mihi non fecistis.* Et sic ibunt maledicti in ignem æternum, iusti autem in vitam æternam, quam, &c.

FERIA TERTIA POST I. DOminicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore non dubioso sex habet partes principales.

Prima pars principalis.

De timente humilitate.

Secunda pars principalis.

De feruente charitate.

Tertia pars principalis.

De negligente tepiditate.

De amore non dubioso.

Sermo VII.

Amoris tres gradus secundum tria Christianorum genera.

INtrauit Iesus in templum & eiecit omnes ementes, & vendentes. In quo sacro eloquio tractaturi de amore, qui dicitur amor non dubius, considerare possumus tres gradus, secundum tria genera Christianorum, in quibus gradibus vita omnium Christianorum comprehenditur, & sunt hi gradus. Primus est timentis humilitatis. Secundus est feruentis charitatis, Tertius est negligentis tepiditatis. Primus status innuitur ibi, *Intrauit Iesus.* Secundus ibi, *In templum.* Tertius ibi, *Et eiecit ementes, & vendentes.* De primo & secundo modicum tangemus, sed de tertio plura dicenda supersunt.

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

De timente humilitate.

In primo statu tria sæcularium genera continentur.

DIco quod primus status est timentis humilitatis, in quo statu tria genera sæcularium continentur scilicet Virginum, Viduorum, & Maritorum. Vnde quicunque est in istis statibus, nisi sit in eo timorosa humilitas ad inferos ibit. Et nota quod in statu virginali quandoque virgo peccat ex mala custodia matris, quandoque per tentationes diaboli, quandoque per tentationes carnis. Quia qualitercunque peccet, si timet & horret, quando peccat, est bonum signum, quia est signum timentis humilitatis. Et nota, quia videbis pulchra, quod illa, cui videtur non deturpare sibi conscientiam est sicut pigra ancilla quæ vertendo dimittit quisquilias in angulis, & sub scamnis domus, sed solicita & bona ancilla verrit per omnes angulos totam domum. Ita addisce tu facere scil. scopare conscientiam in omnibus angulis ipsius, vt nulla intus lateat turpitudo. Vnde si in statu isto virginitatis, siue masculus, siue fœmina peccet, & post peccatum remaneat sibi timor, verecundia, & humilitas, non despero, sed si non confiteatur, est malum signum. Et nota quod volo quod isto mane conducamus diabolum in vno angulo & ipsum capiamus sicut piscem in stricto orificio. Similiter in statu viduali, si vidua cadit & abhorrens illud peccatum, tremit, est bonum signum, & quanto plus dolet, tanto melius signum est. Ita est in statu matrimoniali, si maritus, vel vxor cadens tremit, & confitendo lachrymatur, est bonum signum. Et iste est status timentis humilitatis.

Nota exemplum.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS.

De feruente charitate.

Secundus status innuit tres modos per quos charitas ædificatur in sæculo.

TOlle secundum statum feruentis charitatis. Quia Christus fuit magister charitatis, & sciebat quid est charitas, & pericula charitatis perdendæ, inuenit tres modos per quos charitas ædificatur in sæculo. Primus est anima Secundus est corpus prope animam. Tertius sunt diuitiæ extra corpus & animam. Primum fundamentum Christus fundauit in anima per subiectionem propriæ voluntatis per obedientiam. Secundum fundamentum Christus fundauit in corpore per castitatem & continentiam Tertium fundamentum fundauit in diuitiis, spernendo illas voluntariè, & læto animo. Primum ergo fundamentum est in animo: quia sicut libera voluntas attendens ad peccata, separatur à Deo: ita subiiciens se cum proposito & voto obediendi, in statu obedientiæ alligatur Deo. Vnde Christus dicit, *Qui vult venire post me*, id est sequi amorem meum & viam charitatis, *abneget seipsum* id est propriam voluntatem, *& me sequatur*, cum obedientia corporali. Vnde quando isti duo status seruantur, & quando in illis peccat anima & tremit, & confitendo erubescit, est bonum signum, sed melius signum est sequi amorem Christi cum obedientia. Castitas obediens facit animam feruentem in amore Dei: Et obediens Deo videtur ita accensus amore Dei, quod de facili caputium in ignem apponeret. Vnde semel fuit quidam, qui propter obedientiam saltauit in ignem & illæsus exiuit. Et nota mirabilem regulam in cognoscendo luxuriosum à casto, quia luxuriosus credit quod nullus sit castus, & quod nullus possit viuere in castitate. Castus autem, qui longo tempore stetit in castitate,

tate, credit quòd omnes de facili stent casti. Et si luxuriosus videt aliquam mulierem loquentem cum fratre, vel tangentem sibi manum ex charitate, subito malum cogitat, & castus nunquam crederet, nisi bonum. Ratio est, quia omnes vident cum suis oculis, & potest capere exemplum in radiis Solis percutientibus in fenestra vitrea diuersorum colorum, quia sphæra Solis percutiens in vitro talem colorem demonstrat in terra, qualis est color obiecti vitri, ita quod secundum diuersitatem vitri diuersificatur color solis, vt notet quod secundum colorem cogitationum hominum in corde existentium & operum conformium voluntati, faciunt in aliis talia iudicia quales ipsi sunt, & possum dicere cum bona conscientia, quod toto tempore quo fui frater & audiui confessiones, nunquam habui fratrem, qui quærendo eleemosynam fuerit vnquàm carnaliter tentatus, licèt aliqui dicant illum statum eleemosynandi esse valde periculosum in mendicantibus. Et nota, in veritate, quod Deus dat gratiam creaturis suis ad conseruandum eas in statu, in quo vocauit eas, vnde Dominus imposuit paupertatem fratribus Minoribus, vt conseruent castitatem, & ideo concludendo dico quod omnis anima potest in mundo benefacere, si vult, adiuta Dei auxilio. Similiter tales fascinati videntes paupertatem, non credunt illam posse sufferri. Sed status obedientiæ & seruiendi Deo est præstantior aliis. Vnde Marcus: *Qui reliquerit patrem & matrem*, &c. *in hoc mundo centuplum accipiet, & in alio seculo vitam æternam possidebit.* Et certe bonus religiosus si bene aduertit, videt clare quia sic est: quia si relinquit vnum patrem carnalem, acquirit mille patres spirituales in ordine: si duos fratres, acquirit quatuor millia, si vnam domum, acquirit mille domos in omnibus conuentibus, & vbique habet expensas. Vnde Psalm. *Iacta cogitatum tuum in Domino & ipse te nutriet*, & ex his habes duos status, scil. timentis humilitatis, & feruentis charitatis.

Exemplum. *Nota.* *Psalm.*

TERTIA PARS PRINCIPALIS.

De negligente tepiditate.

SEquitur tertius status, qui dicitur negligentis tepiditatis. Vnde dicitur de his qui sunt in isto statu, quod Christus *eiecit eos de templo*, id est tepidos. Ideo Apoc. 3. *Scio ô tepide, quia nec calidus, nec frigidus es, sed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo. Et dicis quia diues sum & nullius egeo. Et non vides, quia nudus es, pauper, & miser, & miserabilis*, &c. Vnde circa ista omnia facias tres considerationes, quæ ad tepidum pertinent. Primo qualiter est conditionatus. Secundo qualiter à seipso sit reputatus. Tertio qualiter dignè sit reprehensionatus. Tolle primam scilicet, qualiter conditionatus, & hæc habet tres veritates, quia Christus loquendo de tepido, tibi memorat tepentem calidum, & frigidum, & non sine mysterio: Nam inter calidum & frigidum est vnum medium vitiosum, quod habet multos defectus, quod dicitur tepidus. Hoc autem procedit, quia nec calidus. Natura enim caloris est ascendere sursum de terra, sicut vides vapores de terra ascendentes propter reuerberationem solis, quia sol sursum trahit, & similiter aer ignitus seu ignis, & sic hoc signatur status illorum, qui sunt in amore amoroso, qui cognoscunt gratias à Deo habitas, & ex hac cognitione etiam perditas gratias cognoscunt in aliis: & per hoc videntes se possidere quod alij perdiderunt, incitantur in amorem diuinum. Et sis, vel iste, habens talem cognitionem vocatur calidus. Vnde Dauid cognoscens gratiam sibi à Deo datam ait, gratias soli Deo referens, & non sibi. *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Frigidus autem facit contrarium, quia stringit & vadit deorsum: Nam aqua & oleum congelatum stringitur deorsum, & hoc est quòd qui sine calore charitatis est, frigidus stringitur in conscientia, ita quòd non possit sursum stare ad cognitionem veritatis, sed condensatus in vitiis grauat & deorsum tendit. Attamen hoc optimum habet in se, quod culpas suas sibi soli imputat, non Deo aut diabolo, nec dicit, talis fuit causa huius peccati, se excusando: sic bona fœmina, quæ confitendo dabat culpam sui scandali marito. Vnde bonus sacerdos absoluit maritum absentem inculpatum ab vxore, & dedit vxori pœnitentiam ieiunandi. Cape modo medium inter calidum & frigidum, quod est tepiditas, & considera duas tepiditates. Vna tendit de frigido in calidum, & ista est bona. Alia, quæ tendit de calido in frigidum, & ista est mala tepiditas. Nunc ergo videamus, qualiter tepidus est conditionatus, & cape tepiditatem, quæ nec sursum tendit, nec deorsum. Pone quod vna anima non cognoscit, nec videt peccata, nec dolet de illis, nec considerat. Ista non habet amorem ad bene viuere, quia non cognoscit Deum nec vadit sursum, aut deorsum. Sed pone. Aliqua anima non timet malum, tunc faciet omne malum: quia sicut timor inducit ad bonum, sic qui caret timore inducitur ad omne malum. Ratio, quia timor offensæ ab amore procedit, & vbi non est amor, non est timor, & vbi non est timor, non est occasio bonum faciendi. Vnde talis tepidus est pessima bestia. Vnde Greg. concludit quod tepidus est pronus ad faciendum omnia mala. Ratio, quia in bono opere se maxime iustificat & in peccato se alleuiat & excusat: Puta quia si faciunt aliquid boni reputant se sanctos & in peccatis non aduertunt dicentes. Quæ aut qualia peccata commisi ego? Nunquam violaui virgines, construpatus fui, non adulteraui, non succendi sacras ædes. Non furatus sum, non fui proditor, quid mali feci? & sic isto modo se excusat tepidus non videns, quod tunc intricatus est. Nihil ergo isti superest, nisi vt in eburnea capsa imponatur & ibi mortuus adoretur pro sancto: Sicut illa pessima mulier, quæ confitens Parochiali sacerdoti, qui ipsam per omnia optime cognoscebat, volebat se sanctam ostendere. Vnde sacerdos dimisit eam clausam in sacristia, & cœpit campanas pulsare, ita quod omnes & masculi, & fœminæ cucurrerunt ad ecclesiam petentes quid sibi vellent istæ campanæ, & sacerdos omnibus congregatis ait: Ago diem festum, quia inueni vnam sanctam & sine peccato, & dum quærerent vbi esset sacerdos accensis luminibus aperuit sacristiam & ostendit istam mulierem omnibus quæ confusa discessit cum derisione omnis populi. Ira debet fieri istis tepidis, quorum status est periculosior omnibus aliis, quia melius est esse facinorosum, quia sceleratus cognoscens se pessimum, tremit, dicendo, heu miser, quot mala feci. Essem mille mortibus dignus, & sic sæpe se humiliant Deo, flendo de peccatis suis. Vnde Ecclesiastic. *Sunt peccatores & scelerati, qui tremunt conuersi*, &c. Sed tepidi sunt ad instar panni nigri, in quo non bene videntur maculæ, sed in albo panno omnis macula quantumcunque parua discernitur: & ideo de istis tepidis ait Psalm. *Posuisti firmamentum eius formidinem.* Ego enim vidi multos vsurarios, armigeros crudelissimos, meretrices, & aliquando paganos conuerti ad Dominum & fieri bonos seruos Dei, sed tremo cum nunquàm viderim repidatum ad Deum conuerti, quia quando peccata offuscant homines in tepiditate, credentes se non habere magna peccata, valde dubius est illorum status, & sunt ad instar lapidis fracti, qui consolidari non potest, ita tepidi, qui in tepiditate sua franguntur, nunquàm solidantur. Melius est ergo esse aut bonum, aut malum, quàm tepidum, & ideo dicit, *Vtinam esses calidus, aut frigidus.* Calidus, quia natura calidi est mittere foras virtutes intrinsecas, sicut in herbis, quæ tempore calido foras emittunt flores, ita calor in anima bene operando mittit foras bona opera. Frigidus autem, quia licèt tempore frigoris non appareant flores, quia frigus stringit: tamen in illis plantis est

Tres considerationes circa tepidum. *Similitudo.* *Psalm.* *Exemplum pro mag.* *Greg.* *Exemplum.*

est substantia humidi, in quo est possibile & verisimile tempore calido pulcherrimos flores pullulare: quia licèt malus homo sit frigidus, & pro tempore peccati sit strictus, ita, vt non appareat in eo flos boni operis, tamen quia cognoscit se malum, est in eo fomes humidi, ex quo verisimile est eum conuerti, & pullulare bona opera, quia timet. Vnde de talibus ait Dauid: *Cogitaui vias meas malas, & conuerti pedes meos in testimonia tua.* Secunda veritas est, qualiter tepidus est à se ipso reputatus. Vnde nota tres fore reputationes tepidi. Prima est, quia credit, habere diuitias naturales, vel corporales. Secundo credit habere diuitias morales. Tertio credit habere diuitias spirituales. Diuitias corporales putat habere, cum se in hypocrisi sua putat pulchrum & gracilem & recti corporis, & vagi aspectus, & sani coloris reputat & fortis corporis, & ob hæc omnia credit se amari carnaliter sub habitu & colore sanctitatis. Diuitias morales putat habere, cum existimat se habere Cardinales virtutes sic vt sit prudens, iustus, fortis, & temperatus, in his omnibus versatur plenus vento pro fama & laude mundi. Diuitias spirituales se putat possidere, cum virtutes Theologicas sibi vendicat, quia putat se fidelem, & sperantem in Deum & charitatiuum, cum tamen hæc omnia tepidus credat habere à se, & non à Deo. Cuius figuram habes in Euangelio de Phariszo, qui mouendo caput dicebat, *Non sum sicut cæteri adulteri, & publicani. Ieiuno bis in Sabbatho, decimas do omnium quæ possideo.* Sed væ animæ illi, quæ in tepiditate sua secura consistit se iustificando, de qua Dom. Apoc. ait in persona talis animæ: *Sedeo vt regina, vidua non sum, luctum non video.* Subdit, *propterea vna die venient plagæ eius.* Qui enim tepidus est, sedet in peccato, non aduertens quod sit inuolutus in scelere, & putat se regem supra peccata, quasi se iustum & sine peccato reputans, cum sit sub graui peccatorum iugo ligatus. Non videt luctum, quia de futuro luctu in iudicio peccatorum non cogitat, sperans vitam æternam, cum iam damnationis arram possideat. Et ideo ait Dominus in Apocal. tali tepido: *Pauper es, cæcus & nudus, & miser & miserabilis*, &c. Non ergo sequamur tepidum Pharisæum, sed Publicanum, qui stans ad fores templi tremens pro peccato suo dicebat, pectus suum percutiens, *Deus propitius esto mihi peccatori*, nec audebat intrare templum, quia nihil virtutis se habere iudicabat, & nihil cognoscebat in se, nisi peccata, saluo quod sperabat in Deo, & se humiliabat sub potenti manu Dei sui. Tertia veritas est, qualiter tepidus dignè sit reprehensus scilicet, *quia neque calidus, neque frigidus.* Nota igitur hic spiritualiter tres cibos. Primus cibus dicitur, qui extra corpus est. Secundus cibus dicitur, qui in corpus missus euomitur. Tertius cibus, qui in corpus digestus conuertitur in nutrimentum. Per cibum extra corpus existentem intellige animas peccatrices, & timentes tamen pro peccato, quæ existentes extra gratiam, tamen propter timorem ad intra sui sæpissimè reuertuntur, sicut habet dictum de publicano pectus suum percutiente, & hinc ordinatum est, vt orantes pectus percutiamus, quia tremit anima, & signat quod in se reuersa est. Alius cibus est cibus digestus, qui conuertitur in nutrimentum, & hoc est quando anima quæ depasta est pabulum verbi Dei, iam ipsi Christo conformata in ipsum conuersa, & comedens talem cibum habet dentes superiores, & inferiores. Per superiores intellige iustitiam, per inferiores intellige misericordiam. Tertius cibus est, quod in corpus missus euomitur, & hic est cibus tepidi reprehensibilis. Ideo reprehendit eum Dominus dicens: O tepide, tu qui reputas te ditiorem hominem mundi, nonne vides te infirmum peiori infirmitate, quæ sit in mundo. Peior enim infirmitas mundi est perdere memoriam, & fieri stultum, quia homo simul perdit sanitatem animæ, & corporis. Si enim quis infatuatur in peccato mortali, non potest saluari, quia non potest pœnitere, nisi forte habeat dilucida interualla, in quibus possit tunc pœnitere, & saluari. Magna ergo & reprehensibilis est ægritudo tepidorum, quod se iustos putant, cum sint peccatores, & si quid boni habent in se, non Deo, sed sibi attribuunt, & arbitrantes se signare percutiunt se digito in oculo, iuxta illud Matth. 6. *Si lumen quod in vobis est, tenebræ sunt, quia quando appropriamus nobis virtutes, illæ efficiuntur tenebræ & peccatum.* O miserabilis anima cæcata, & priuata lumine veritatis, quæ magis incantationibus credis quam prædicatoribus, vide quam sis pauperrima, ita quod non habeas quid comedas, quia es omni charitate priuata: nam iactantia facit omnia ista mala, & omnia bona turbat, & videns intrare de calore charitatis in tepiditatem sicut homo cæcus sine rectore, & sicut homo nudus, & famelicus sine subsidio. Vita igitur tepiditatem, quæ est periculosissima, & sectare calorem charitatis, vt ardendo in amore Dei abeas ad gloriam æternam, ad quam, &c.

Psalm. 118.

Tres reputationes tepidi.

Matt. 6.

FERIA QVARTA POST I. DOminicam Quadrages. mæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore miraculoso tres præcipuas continet partes.

Prima pars principalis.

Agit de miraculis gratiæ.

Secunda pars principalis.

De mirabilibus malitiæ diaboli.

Tertia pars principalis.

De mirabilibus stultitiæ.

De amore miraculoso.

Sermo VIII.

GEneratio mala, & adultera signum quærit. Matth. 16. Volendo hodie tractare de amore, qui dicitur miraculosus, dicam de vna via, qua peritata fiet vtilitas animarum. Sed non cogitantes facta animæ deridebunt me, & ego deridebo eos. Et ad euidentiam dicendorum volo primo declarare vnum dubium scilicet. Quod est maius desiderium, quod habeat diabolus contra animam. Et certe hoc est, quòd extirpet ipsam de firmitate fidei. Et sunt tres rationes. Prima ratio est, quia diabolus scit, quòd quando anima non habet fidem solidam, nunquam poterit Deo placere, quia scit istam regulam statutam in imperio magni Regis, iuxta dictum Pauli ad Hebr. 11. *Impossibile est sine fide placere Deo.* Secunda ratio est vitæ, quia intelligit malitiosus diabolus quod fides Christi est via ad vitam æternam, quia arcta est via, quæ ducit ad vitam. Nam anima existens extra fidem, est extra viam saluationis, sicut si esses in capite vnius viæ bifurcatæ, & velles ire ad sanctum Iacobum, & via dextra iret ad sanctum Iacobum, sinistra autem iret ad partes remotissimas, & si incipis ire per viam sinistram dimissa dextra, quanto plus itinerabis per eam, tanto plus fies remotus à sancto Iacobo: sed si vadis ad dexteram, quanto plus itinerabis, tanto propinquior fies sancto Iacobo, tandem applicabis ad locum optatum. Ita in proposito in principio iuuentutis si incipis ire per viam fidei Christi, quanto plus viuis, & perseueras in illa, tanto magis appropinquas Deo. Et sic incipiens à contrario ire in iuuentute, quanto plus viuis, tanto fis remotior à Deo, & ma

Matt. 16.

Sermo de miraculo.

Quod est maius desiderium quod habeat diabolus contra animam.

Responsio datur propter tres rationes.

Hebr. 11.

Exemplum.

& magis appropinquat diabolo, & tales in fidei via errantes facilitet mouentur credere incantationibus & diabolicis superstitionibus. Et accidit male itineranti quòd si itinerauit male per decem milliaria & perpendit se errasse redeundo, perdit illa decem milliaria, & cursus alia decem iterum eundo per bonam viam, quæ non perdidisset rectè ambulando, & hoc est valde tædiosum. Et communiter in cruciariis ponuntur signa demonstrantia bonam viam, & accidit sæpe quod mendici mutant illa signa, vt ducant peregrinos in nemora in manus latronum, vbi occiduntur & furantur. Sic accidit erranti in via fidei, quia diabolus demonstrat malam viam, & mutat signa & facit quod non sequitur viam veritatis. Vnde dicitur de talibus, *Errauerunt in solitudine.* Cum ergo totum nostrum fundamentum vitæ spiritualis stet in fide, ideo diabolus illam nititur extirpare. Tertia ratio est, quia diabolus nititur extirpare animæ oculos fidei, quibus euulsis anima in omne peccatum præcipitatur, quia positus extra fidem prolabitur in omne nefas: homicida, adulter, incendiarius, vsurarius, & omnia mala perpetrat, quia si non credit, non timet infernum. Et sicut vnus solus videns occidit mille cæcos, sic diabolus cæcat infinitas animas, & illas perdidit. Vnde Sophoniæ 1. *Ambulabunt vt cæci, quia Domino peccauerunt.* Cum ergo diabolus tantum laboret animas excæcare, vt deuient à fide, quia prædicatores non debent solicitare ne animæ deuient à fide, à diabolo seductæ. *Filij etenim tenebrarum prudentiores sunt filiis lucis*, quia magis est sagax diabolus dimertere animas à fide, quàm velint esse aliqui prædicatores, vt animas in fide conseruent. Et ideo volo hodie prædicare cōtra aliquas fraudes diaboli, quas ostendit hominibus sub specie boni, quia aliqui credentes benefacere, sunt in periculo damnationis æternæ. Vnde fundo me in quarta flamma amoris nostri Seraphini, qui dicitur amor miraculosus. *Nam generatio mala signum quærit.* In quibus verbis tria miraculorum genera denotantur. Primum est gratiæ id est *signum Ionæ.* Secundum est malitiæ id est, *signum quærit.* Tertium est stultitiæ id est *generatio adultera.* In his igitur omnia mundi miracula includuntur.

Sophon. 1.

Prima Pars Principalis.

Agit de miraculis gratiæ.

Tres sunt differentiæ quibus dignoscuntur miracula Dei à miraculis diaboli.

De primo genere miraculorum scilicet gratiæ, Bonauentura in Centiloquio suo, in tertia parte ponit quatuor differentias, quibus miracula Dei differunt à miraculis diaboli. Prima differentia est à causa efficienti, secunda differentia est à causa formali, tertia differentia est à causa materiali, quarta differentia est à causa finali. Tolle primam ex causa efficienti. Bonauentura declarat quod miracula Dei facta sunt per operationem potentiæ infinitæ, miracula dæmonis sunt ex causa finita & terminata. Veniamus ad practicam. Audisti incantationem illam?

Tre fra per vna via andaua.
Innanzi dal diauolo se incontraua, &c.

Ista habetur in libro del Disse. Nam liber iste est valde magnus. Sic in percantulo lanæ succidæ, quia dicunt quod plaga illa nunquam fœtet, nec etiam marcescit, quando est incantata de illa lana. Est-ne hoc miraculum Dei, an diaboli? Certè diaboli miraculum est. Et vt videas veritatem, attende quod aut hoc est Dei, aut est diaboli. Si est Dei, tu poteris cum eisdem verbis omnia alia miracula facere, quia Deus non plus in vno laborat quam in alio, qui est potens omnia facere, & est potentiæ infinitæ. Vnde si non potes omnia facere cum eo nisi ad plagam, stat quòd Deus sit potentiæ finitæ & non infinitæ, quod est falsum. Si ergo hoc est, stat quod est diaboli, & non Dei, & sic de omnibus aliis huiusmodi percantulis. Prætetea miracula, quæ à virtute Dei procedunt, sunt supernaturalia: sed diabolus non potest facere nisi miracula naturalia. Modo tu, qui scis incantare percantationes, herbarias, breuia & facturas, fac tibi incidere totaliter vnum digitum, ita quod sit separatus a manu, & certe cum omnibus percantulis quos scis, aut scire poteris, nec etiam diabolus poterit tibi digitum solidare, quantumcunque ipsis fidem adhibeas. Sed ex virtute diuina ita præcisus digitus, imo & collum, & totum corpus statim incisum solidaretur in solo nomine dulcis Iesu. Sed modo dicendo de modo diaboli circa apparentias morum miraculorum, Diabolus qui est astutus, & sapiens scit plus de medicina quàm omnes medici de mundo. Vnde sæpe euenit quod infirmus habet aliquam infirmitatem occultam in medullis, vel recosic, quam medicus ignorabit, & infirmus quæret percantationes & vetula rencagnata, anus diaboli percantabit, & diabolus sciens fontem ægritudinis, & sciens herbas illi infirmitati appropriatas, cum subtili astutia imponet infirmo dormienti in loco læso & liberabitur, & sic infirmus dabit fidem percantulo, & diabolata anus iactabit se quod liberauit infirmum, quem medici non poterant liberare, & sic isto modo diabolus creditur, colitur, & adoratur, & detrahit honori Dei, qui solus adorandus est & colendus. Si enim homines scirent virtutes herbarum, sicut scit diabolus, subito omnes homines liberarentur. Vnde audiui ab vno medico, quod sciebat vnum florem nascentem apud nos, qui impositus plagæ subito euellebat ferrum de plaga. Ita facit occultè diabolus, quando illi per incantum extrahunt ferrum cum duobus digitis de plaga, quia clam possunt superponere de illo flore. Vnde cum semel vnus faceret percantulum, vt euelleret ferrum de plaga, dixit vnus Sacerdos quod erat peccatum & non potens prohibere, dum ille percantaret, presbyter incœpit plane dicere Euangelium S. Ioannis, & non erat modus quod percantator posset ferrum mouere, & admiratus fecit quod vlceratus deposuit cultellum suum, & rursus nihil proficiens ait: Certè aliquis magnus peccator est hic, & sacerdos ait: Vere tu es ille, nam operatio tua diabolica non potest resistere verbis Euangelij, quod assistens dixi, & habes primam de causa efficienti. Secunda differentia formaliter est, quantum ad medium causæ dispositiuæ. Medium virtutis Dei & publica iustitia. Publica iustitia est fides iustificans publice prædicata. Vnde qui facit miraculum Dei, debet publice facere, & dicere, quia Apostoli in nomine Iesu publice miracula faciebant, quem publice prædicabant. Vnde Matth. vltimo. *In nomine meo linguis loquentur nouis, serpentes tollent & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt.* Nonne ait Dominus, *Ego palam locutus sum mundo & in occulto nihil. Et quotidie vobiscum eram in synagoga, & in templo, publice docens*, &c. Vnde signum publicæ iustitiæ est, quando vnus virtuosus & sanctus existens in gratia Dei in nomine Iesu publicè dæmonia eiicit. Hoc est signum publicæ iustitiæ. Et non est sicut ligare vnum breue ad pellendum febrem cum filo vnius virginis, in die Iouis, stomacho ieiuno, ante Solis ortum, dicendo ter *Pater noster* in aure dextra & sufflando super malum, & huiusmodi circunstantiis, quia tales circunstantiæ delictum aggrauant. Imo nota quod etiam infideles visi sunt in scripturis in nomine Iesu illuminare cæcos & mortuos suscitare, sicut de Dionysio magno Philosopho discipulo Pauli, & Clemente discipulo Petri, & aliis. Cum enim Dionysius Christi fidem illuderet, & à casu portaretur cadauer, Paulus ait Dionysio: *Ex quo quæris signa, vade tu ipse, & iube isti cadaueri vt resurgat in nomine Iesu, Dei Pauli*, & subito surrexit in publico & conuersus est Dionysius, faciens illud miraculum non in virtute sua, sed in virtute benedicti nominis Iesu, in quo Paulus firmam habebat fidem. Signa autem diaboli sunt priuatæ & occultæ iustitiæ, quia ille qui docebit

Exemplum.

Mat. vlt.

bit percantulum, occultè docebit & dicet, Noli docere alios quia perdit virtutem, & dicet quod non potest docere nisi in nocte Natiuitatis, vel Epiphaniæ, & similes nugas. Nam si ista essent ex Deo, omni tempore & hora & publice, & omnibus in charitate communicarentur. Tertia differantia est materialiter, quia interest inter materiam miraculornm Dei, & miraculorum diaboli. Materia enim miraculorũ Dei est supernaturalis: Materia miraculorum diaboli est secundum naturam, & sunt possibilia secundum ordinem naturæ. Vnde vno tempore contigit Florentiæ, quod pueri communiter per totam Florentiam exeuntes de scholis, si reperiebant aliquam magnam arborem seu trabem, vnus tãgebat cum vno digito ab vno capite trabis, & alter ab alio, & dicebant nonnulla verba secreto: Et ambo simul dicentes. Su, su, su, leuabant vnum quoddam maximum lignum quod decem homines non leuassent. Et in isto modo in conuentu Fratrum Minorum eleuauerunt vnum immanem lapidem propter quod fuit notificatum istud Domino Episcopo, & fuit ordinatũ sub pœna excommunicationis, quod nullus amplius talia attentaret. Modo istud est mirabile in apparentia, quod duo pueri eleuent tantum lignum, sed tamen non est præter, nec supra naturam, quod illud lignum possit per plures homines eleuari: sed si per plures homines, multo magis per plures dæmones, quia multi dæmones inuisibiles illos pueros adiuuabãt ad eleuandum lignũ: ita quod diabolus potest naturalia facere, sed nõ supernaturalia. Et nota bene & tene mente, & quære euangelia, & non inuenies Christum fecisse miracula sine magna & notabili causa: & licèt in libro de infantia Saluatoris dicatur multa miracula facta à Christo puero, ecclesia non approbauit librum illum, quia non sunt credenda, scilicet quod fecerit, licèt facere potuisset. Christus enim in veritate nunquàm aliquod miraculũ fecit sine magno mysterio. Quarta differentia, quæ est ex causa finali, est pulchra, & est in timore Dei. Vnde nota quod Deus nunquàm sanauit corpus quod animã non sanaret, imo principaliter faciebat propter saluare animam. Sed diabolus facit aliter, quia facit miracula sanãdo corpus propter damnare animã. Item facit Deus mirabilia corpori, & animæ vt ipse Deus honoretur, & colatur in hoc mundo, & in alio. Dæmon facit miraculum vt Deus inhonoretur in hoc mundo, & in alio. Item facit Deus miraculum, vt Christianus ædificetur, dæmon facit vt scandalizetur. Item Deus facit miracula, vt aliquis sanctus honoretur. Sed dæmon facit, vt sui sequaces & complices adorentur. Etenim, vt paucis diaboli malitiam in suis miraculis amplectamur, primo facit ea, vt corpus credentis sibi patiatur: Sicut vides in habentibus morbum caducum, qui faciunt se agitari à vespere vigiliæ sancti Bartholomæi vsque ad vesperam diei festi eiusdem saltãdo cum tympanis, tibiis, tubis, & cymbalis, & omnibus strepitibus, & non habent per totum annum amplius illud malum vsque ad festum sancti Bartholomæi alterius anni. Istud ergo miraculum est diaboli, quia si esset Dei, curaret pro toto tempore vitæ patientis, sed diabolus non permittit ipsum liberari, nisi pro vno anno, vt omni anno fiat suum anniuersarium, & plures animas lucretur. Nocet enim ista saltatio, & continua agitatio corpori adeo, quod per violentiam exterminati laboris accident casus morbi, & in hoc finalis intentio diaboli est perditio corporis in exterminato labore, & perditio animæ in falsã fide & credulitate. Si enim ille morbus deberet per Deum liberari, potius cessaret propter orare, ieiunare, & alia opera spiritualia facere, quam propter illas deceptiones, & saltus & tripudia, quia videtur festum Bacchi, & ibi agitantur pulchræ iuuenes, &c. Secundo facit diabolus miracula, vt faciat malum animæ, quia anima dat fidem istis operationibus diaboli, & fit idololatra, & sic damnatur: quia quando videt per illa verba extrahi ferrum de plaga, & febrem cessare propter illud breue de charta non nata, dat fidem facilitet omnibus aliis verbis & percantulis, & faciunt istæ bestiales fœminæ incantare filios de vermibus proiiciendo plumbum, & dicendo verba in auribus, & multa similia fiunt per incensatas fœminas. Et scies quod si quis haberet bonam, & plenam fidem in solo nomine Iesu, liberaret omnem morbum. Ita ergo scias, quod sicut Deus vult per miracula venerari, sic etiam diabolus vult per sua miracula venerari. Nam in vita æterna incœpit velle adorari, & sic facere quærit in terra. Sed attende, quid vult dicere, quod quando audiuntur mirabilia Dei, omnes stant attenti mirantes, & timentes Deum & illuminantur in fide, & quando audiuntur mirabilia diaboli, omnes rident: ratio huius est, quia deceptiones sunt. Nam in mirabilibus Dei anima venit in deuotionem, quia intellectus venit in gratia crescendo, videndo sapientiam Dei, & intellectus, & memoria communicant corpori simul de illa gratia illuminante lumine veræ fidei, ita quod ista gratia corpori communicata inducit illud ad actus extrinsecos deuotionis, & timoris Dei, & fidelitatis. Sed in miraculis diaboli secus, quia adulteriæ suæ intellectui facile discooperiuntur, & virtutes animæ quæ semper laborant ad verum, veniunt in displicentiam falsitatis, & inducit risum in elusionem falsi. Et tunc fit lætitia Deo: quia sicut diabolus habet solatium quando faciendo percantulum Deum despicis, sic Deus lætatur, quando videt animam bonam in vera intelligentia permanentem irridere diabolum.

Nota quod Deus nunquàm sanauit corpus quin sanaret animam.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS.

De mirabilibus malitiæ diaboli.

VEniamus ad secundam, quæ est signum malitiæ diaboli, quæ malitia in eius mirabilibus quatuor modis demonstratur. Primo per medium auaritiæ. Secundo per medium infidelitatis. Tertio per medium carnalitatis. Quarto per medium deceptionis.

Malitia diaboli in eius mirabilibus quatuor modis demonstratur.

Primum medium est auaritiæ, quia sunt aliqui circulatores, qui propter auaritiam portant ampullas, & dicunt quod intus est de lacte virginis Mariæ & vendunt eas. Item aliqui vendunt ossa mortuorum, & dicunt ea esse ossa sanctorum, & vidi vnum, qui fecerat bullas Papæ falsificatas, quæ testificabantur quod erant ossa sanctorum & faciebat mercantiam de ossibus mortuorum. Similiter in vendentibus de ligno crucis, & ponendo super igne, si non comburitur, credunt illud esse lignum crucis, quod est falsum, quia Doctores dicunt quod Salomoni missum fuit vnum lignum, in quo ignis non habebat vires. Item Augus. dicit, quod est vnum genus ligni ficus, quod impositum igni nõ comburitur. Item in incantationibus, qui vendunt breuia, & intus vendunt fidem Christi. Vnde nota regulam ad cognoscendum breuia mala à bonis, quia in breuibus malis sunt nomina, quæ non intelliguntur, vt est Astaroth, quod est nomen diaboli, & vlterius attende, quia in eis ponuntur characteres, quæ sunt sigilla diaboli, sicut in bullis & Papalibus, & Imperialibus, & Regalibus ponunt sigilla principum, sic & in breuibus ponuntur sigilla diaboli, quia illa sunt suæ bullæ. Item nota, quando scribũt in pelle, seu charta non nata cum pilo bestiæ. Illa pellis non nata signat Antichristum non natum. Item attende, quando ligatur cum filo virginis, & per puerum virginem. Item quando percantulum debet plus fieri vna hora quàm alia, quia virtus Dei non limitatur sub hora, loco aut die. Item quando in illo breui dicitur, quod quicunque portauerit super se, non morietur in igne, aut aqua. Et scito, quod quicunque vendit, aut scribit scienter vendentibus talia breuia, peccat mortaliter, & contra fidem facit. Et nota quod aliquando repertum est, aliquem totum trucidatum, qui dicit se non posse mori sine pœnitentia propter vnum breue, quod habet supra se, & mentitur, quia Diabolus potest stare in illo corpore, & ostendit velle confiteri, vt detur fides illis breuibus,

Augus.

Regula cognoscendi breuia.

bus, vt alij decipiantur: vnde si aliquis habens fidem in istis breuibus moriatur, non confitens de hoc peccato, damnatus vadit ad inferos. Secunda causa est infidelitas. Quia volunt isti quod res diuinæ subseruiant diabolo, sicut qui volunt diuinare respiciendo manum & frontem, quanto tempore viues, & qualem fortunam habebis, & in sortilegiis & incantationibus in phiala, vngue vel cristallo cum candelis benedictis, incisorio & duobus cultellis, & cum Psalm. ad furtum inueniendum. Item illi, qui credunt in libris de arte notoria, in clauicula & pentaculis Salomonis, quæ est clauis diaboli: in omnibus enim istis diabolus conatur supplantare fidem Christi. Tertia est causa carnis, quia multi quærunt propter desideria carnis & luxuriam, facere incantationes ad amorem alicuius mulieris vel viri, & facere sibi portari aliquam fœminam sicut Cyprianus, qui per incantationes misit diabolum ad S. Iustinam: vnde nota hic quod si persona est bene confessa & sine peccato mortali, & est in gratia, Diabolus non habet potestatem super eam, sicut non profuit Cypriano mittere dæmonem ad Iustinam, quia erat in gratia Dei, & nihil præualuit contra eam, & quia diabolus dixit Cypriano se nihil posse contra eam, quæ erat in gratia, ideo ipse conuersus fuit ad fidem Christi, Sed quid dices de his, qui faciunt sibi portari fœminas per incantamenta, & habent secum agere, & si quæris à muliere, dicet tibi quod est verum quod fuit portata, & habuit coitum cum tali, & tamen mentietur. Nota quod diabolus potest transformari in forma mulieris illius incantatæ, & faciet se portari, & fatuus incantator credet quod sit illa fœmina, & copulabitur cum Diabolo, & exinde faciet quod fœmina somniabit se portari & iacere cum illo & reportari, & tamen in vero nihil erit, & hoc vt detrahatur fidei Christi, & est deceptio carnalitatis, licet etiam in veritate aliquando contingat, quod propter peccata mulieris incantator possit per dæmonem trahere mulierem, quasi insanam & nesciam ad domum suam, & abuti illa, quæ tamen nesciet quid agat. Quarta est causa deceptionis. Sunt enim aliquæ vetulæ, quæ credunt se ire cum Zobiana, vel in cursu, quia diabolus faciet sic sibi apparere in somnis, quod efficiatur vna felis, & tamen non erit verum, quia diabolus transformabit se in vnam felem, & in apparentia felis intrabit cameram, & paterfamilias habens puerum credit, quòd sit vna striga, & surgens percutiet felem & videbitur sibi fregisse tibiam felis, & deinde diabolus faciet frangi tibiam illi vetulæ, & in crastino tã ille pater-familias quàm illa vetula credent esse vera ista, & erũt illusiones diabolicæ, &c.

Tertia Pars Principalis.
De mirabilibus stultitiæ.

Tertium genus miraculorum est stultitiæ. *Generatio stulta & adultera*, & incipiam ab adultera. Nota quod herodiana & zobiana est idem, & fuit adultera vxor fratris Herodis, quæ fecit amputari caput Ioannis Baptistæ & calcauit ipsum sub pedibus suis, & inde venit quod est in deuotione meretricum, & male custodiunt mulieres suum diem dicentes fabulas quod zobiana omni anno venit ad flumen Iordanis, vt baptizetur & reperit eum siccum. Vnde habentes vxores custodientes dies Herodianæ deinceps verberent eas & reputent eas non bonas. Aliqui etiam sequuntur auguriorum opiniones stulti & insani, sicut antiquorum tempore fiebat, vt apparet in Valerio Maximo in titulo de ominibus & auguriis. Et nota tres differẽtias, quia aliqua sunt corporalia, aliqua temporalia, aliqua spiritualia. Corporale, vt si reperis in via leporẽ vel mustellã, vel si obuias alicui fœminæ discoopertæ, quia erit malũ augurium. Item audiendo coruum vel nycticoracem in tecto. Item aliqui ponunt fidem in garritu auium, sicut quædam vetula, quæ habens fidem in garritu auium audiuit primo die Martij cuculum quinquies garrientem, & accepit auguriũ quod deberet viuere 5. annis ponens vnum annum pro singulo cantu, tandem ipsa primo anno grauiter infirmatur, vicinæ visitant eam & videntes eam grauatam, confortant eam vt confiteatur, & illa ait. O ego non moriar ex hoc malo: secunda die peiorat: volunt quod confiteatur. Ipsa dicit, quod adhuc debet viuere quinque annis, quia audiuit Cuculũ quinquies cantantem primo Martij seu Maij. Tertio die vix loquitur, & volentibus vicinis quod confiteretur, licet non potuisset, illa annuebat quinque digitis scilicet quod quinque annis superuiueret, & sic sequenti nocte sine confessione mortua est cum diabolo per fidẽ augurij in cantu Cuculi. Item aliqui ad dolorem dentium incantant cum cultello in terram fixo. Item diuidunt virgam nucelarij contra toretas & signant, & quãdo serpens mordet aliquem. Igitur aliqui scribunt nomina diabolica super hostiis & in pomo, & in salina, & faciunt comedere. Itẽ aliquæ mulieres dant de arca Antenoris pueris suis, vt liberentur à tusse pagana. Et quid dicam de matribus docentibus filias suas frangere fidẽ maritis, vt possint facere quicquid volunt, ne mariti habeant libertatem super ipsas? In spiritualibus vide quod Diabolus omnia corrumpit & conuertit in se, quia in nocte Natiuitatis in Missa sanctæ Susannæ quot breuia fiunt & docentur in die sancti Sebastiani & calcaria ponuntur in aqua benedicta, & de his qui ponunt zoccum in vigilia Natiuitatis, & seruant de carbone & dant comedere illi zocca, aliqui parant mensam in nocte Natiuitatis, nec dant ignem vicino in mane. Aliqui faciunt cruces in passione Domini de oliua, & habent istam virtutem quòd non possunt mori sine magno malo. Item aliqui credunt in diebus oziagis. Item comedentes omnia nata die Iouis sancta, in quibus omnibus peccatur mortaliter: vnde hodie dictum Christi verificatur in hoc, quia generatio mala & adultera signum quærit. Non tacebo de his, qui capiunt oleum sanctum & corpus Christi sacratum, & exercent illa in operibus Diaboli, & sic in omnibus talibus & multo pluribus fides Christi est corrupta, quam intemeratam seruare nobis concedat Christus benedictus, Amen.

FERIA QVINTA POST I. DOminicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ præcipuè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore vigoroso, triplici constat parte principali.

Prima pars principalis.

De statu gratiæ illuminatiuæ.

Secunda pars principalis.

De pœna & culpa destructiua.

Tertia pars principalis.

De punitione periculosa & anfractiua.

Sermo IX.

Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi cõtingat. Iob. 6. c. Tractaturus hodie de amore, qui dicitur vigorosus, considero tres status ipsius amoris vigorosi hoc ordine. Primus status est diuinæ gratiæ illuminatiuæ. Secundus est pœnæ & culpæ destructiuæ. Tertius est punitionis periculosæ & anfractiuæ. Prima, *Ecce iam sanus factus es*. Secunda, *Iam noli peccare*. Tertia, *ne deterius tibi contingat*. *Ioan. 6. Sermo de Incantationibus. Tres status amoris vigorosi.*

Prima Pars Principalis.
De statu gratiæ illuminatiuæ.

Tolle primam, scilicet gratiam illuminatiuam. Hæc gratia illuminat animam, & facit eam esse beatam, & dat animæ cognitionem peccatorum suorum: vnde Apoc. 6. in tertio sigillo dicitur: *Cum aperuisset sigillum tertiũ, ecce equus niger & qui sedebat super eum,* *Apoc. 6.*

cum, habebat stateram in manu sua, & audiui vocem dicentem, bilibris tritici denario vno: & tres bilibres hordei denario vno: vinum & oleum ne laseris. In hoc eloquio nota tres veritates ad illuminandum intellectum nostrum & animam. Prima veritas, cui similantur facientes percantulos. Secunda veritas, à quibus equitantur incantatores. Tertia veritas, à quibus sunt excæcati. Accipe primũ, cui assimilatur talis, scilicet equo. Equus enim nescit quo vadit, & si malum habet ductorem, præcipitatur. Ita est in oculo fidei, quia vnus minimus error infidelitatis orbat ipsum oculum fidei, & postea habet Diabolum ductorem, qui præcipitat animam. Et nota quòd tangitur, quando homines excæcantur, vt sequantur errores. Et non mireris, si vides fidem Christi esse ita dilaniatam, & erroribus plenam: Nam fides est ita nobilis quòd quanto plus corrumpitur, tanto plus efficitur deterior: vnde vides in nobilitate aciei oculi, quia omnis minima percussio valde nocet sibi plus quã aliis membris. Ita est in nobilitate oculi fidei, quia errando in vno solo verbo, homo damnatur & efficitur cæcus: sed in aliis peccatis sunt mille remedia, sed peccando in fide, nulla est redemptio. Sed vnde venit quod tot herbariæ incantationes & opera diaboli regnant in mundo? Et quòd homines audiendo in prædicationibus tot animarum pericula non corriguntur? Considero quòd hoc triplici de causa procedit. Prima est ignorantia. Secunda est superbia. Tertia est stultitia, quæ inducunt homines in istos errores: quæ quidem causæ in istis verbis describuntur. *Ecce equus niger.* Iste equus habet tres significationes: prima, quia est niger & significat ignorantiam. Equus portat caput altum, & significat superbiam. Equus calcitrat, & significat stultitiam. Ignorantia igitur est prima causa istorum errorum, & nota quòd in hoc loco Apocal. *sunt duo equi. Albus & niger.* Albus significat animam virtuosam plenam intelligentia. Niger signat animam cæcatam, plenam ignorantia & sceleratam ac plenam peccatis. Secunda est superbia, quia vna fœmella ignorans Deum & sanctos ibit post facturas & stultitias percantulorum, audiendo prædicatores & Doctores ecclesiæ, & reprehensiones illorum faciet contra fidem, & est ita lucifer ana, quod nescit *Pater noster*, & vult scire plus quàm Deus & sancti: hoc à superbia procedit, quia dicit: Ego confessa fui, & Sacerdos dixit quòd non deberem plus percantare, & parum post ipse infirmatus fuit & misit ad me, & fecit se percantare. Sed vide paupercula, quod quando sacerdos te reprehendit, ipse per os Dei locutus est, & quando dixit quòd tu percantares locutus est per os diaboli, nec excusaris dicendo, sacerdos dixit mihi, vel ipse facit etiam istos percantulos: quia si cæcus cæcum ducit, ambo in foueam cadunt, quando qui debent docere animas, faciũt incantationes, & non intelligunt si est bene factũ necne, & hoc facit superbia, quia dum prædicatur hoc fore male factum, & contra fidem, propter superbiam dicet, iste nescit quid dicat. Ego pure video quod in isto percantulo sunt bona verba & prodest, &c. Et tamen in vero est blasphemia Dei: vnde August. Superbia meretur illudi, & Diabolus ducit animas istorum ei alligatas, sicut buffalus ducitur per nasum annulo perforatum: vnde Ieremias. *Superbia tua & arrogantia cordis tui, decepit te*, & sic habens caput equi: vide in decretis. 26. q. 1. 2. 3. & 5. quantum laborant contra istorum animas excæcatas. Et in testamento veteri prohibet Dominus credi istis incantatoribus siue verum dicant, siue non, & vult quod tales lapidentur, Exod. 9. cap. *Nonnulli credunt quòd ego somniem ista, & quòd dicam de capite meo.* Vide tertiam rationem, quare hoc prouenit a stultitia. Reperi multa peccata in diuersis terris, sed aliqua specialia in vna plus quàm in alia, sed vniuersaliter vbique terrarum regnant illæ incantationes & herbariæ, & ista procedunt à stultitia, quæ æquiparatur calci equi, vnde Christus æquiparat istos Iudæ dicens, *Qui manducat panem meum, leuabit calcaneum suum contra me, & percussit me in pectore* scilicet, *ille qui comedit & bibit meum sanguinem*, cum quo recuperaui eum, calce me percutit, quia non vult credere mihi, sed fœminis diabolatis, & hoc procedit ex insipientia, quia *dixit insipiens in corde suo, non est Deus*: vnde quando Christus venit in mundum, ipse inuenit totum mundum plenum idolis, & dixit: si non dimitto aliquod remedium nihil faciam, & sic dimisit vnum remedium propter eleuare & extirpare omnes istas incantationes, & dimisit remedium nominis Iesu, cum quo omnis infirmitas liberatur & mortui resurgunt: vnde Marci vltimo. *In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt.* Secunda veritas est, à quibus equitantur incantationes: equitantur enim à diabolo, & hoc est quod dicit, *qui sedebat super eum.* Nam diabolus qui vocatur Belzebut, habet multos equos & equas, & est princeps herbariarum & incantationum, & tot equitat, quot faciunt & credunt in ipsis: vnde quæcunque mulier, quæ quærit herbarias propter facere se imprægnare, imprægnabitur à Diabolo, & illi qui dant denarios filiis tempore Natiuitatis vt ludant, sunt equi diaboli: & stipendiarij, qui faciunt incantare equos, & qui ponunt denarios in focaria in sancto Martino. Et qui in anno nouo dant bonam manum seu strenam, quia vnus diabolus sic nominatus illud inuenit. Et qui illo die nolunt comedere rusparita retro sed proiicientia antea, sicut porci, & qui ex voto nolunt comedere de capite, vel de pede, & portantes anulos eppropriatos granso: & qui portant denarium crucis, & qui lauant sibi manus in Sabbatho sancto cum pulsantur campanæ propter scabiem. Et qui in mane S. Ioannis Baptistæ vadunt per rosatam, & qui cum vident lumina & nouum ignem in Sabbato sancto ostendunt sibi bursam ne deficiant sibi denarij. Et qui habent in deuotionem primam diem Martij propter tempestatem. Et qui faciunt signare equos & non ascendunt eos in die sancti Ioannis. Et qui credunt dies otiagos. Omnes isti peccant mortaliter. Et qui incantant tempus propter periculum tempestatis, quia talibus euenit illa gratia, quæ venit vni mulieri Ianuæ, quæ signando ad tempus ostendit annum tempori & sagitta celestis percussit eam in bersalio. & sic mortua est cum suo incantamento. Sed quot adulteria fiunt in matrimoniis in dando adulteria comedere maritis, in ponendo spurcitias sub caput lecti, & faciunt maritos portare supra se nescio quid. Vnde dum semel vna iuuenis vellet diligi à marito, iuit ad rencagnatam, quæ in nocte expoliauit se nudam, & illa iuuenis remansecat ibi cum vna socia, & voluerunt videre quid faceret ista anus & illa incantatrix fecit venire vnum dæmonem, qui minxit in vno vrceo, & dixit, da bibere de hoc illi iuueni, & maritus diliget eam, & illa iuuenis videns hoc horrore percussa noluit bibere. Et sunt qui incantant sanguinem, & qui vadunt iuxta persicum, & cum incantauerint dicunt, Diabole asporta istam infirmitatem, & persicus siccatur. Et quæ expellunt feles extra domum, vt pariant masculũ, & sic isto modo Diabolus cum istis superstitionibus omnia vitiat. Imo & scientias veras, puta astrologiam, quæ in se est vera & bona, sed Diabolus permiscuit eam cum nigromantia, quia obseruant puncta stellarum in magicis, & sic corrumpunt illam, vel quia etiam Diabolus facit astrologũ præsumere quod possit certitudinem scire de re futura, quod non est faciendũ: quia licet astrologus possit vehementer iudicare de aliqua re futura per verisimiles coniecturas, tamen certitudinem non habet, quia Deus sæpe dispensat cum creaturis suis, prout vult, sicut in Ezechia visum est, cui Dominus quindecim annos vitæ superaddidit. Vnde dum semel vnus astrologus vellet præscire mortem Principis cum quo stabat, vidit

Tres veritates ad illuminandum intellectum.

Ex triplici causa prouenit quod homines audiendo verbum Dei non corriguntur.

Tres significationes verbi equus.

August.

Exod. 9.

Marc. vlt.

quod secundum cum debebat mori illo anno, & cum staret molestus coram principe, princeps voluit scire causam suæ tristitiæ, tandem astrologus post multa coactus dixit Principi quod illo anno erat moriturus, cuius verbi efficacia ita impressa est in corde Principis quod factus tristis dicti perdidit esum,& tandem reclinatus in lecto iacuit quasi moriturus, & non poterat consolari mortem expectés. Quidam miles sciens Principem iacere propter verba astronomi, dixit astronomo: Dic quæso, quanto tempore reperis te victurum? at ille dixit, viginti annis adhuc superuiuo?& mox miles ipsum gladio transfodit dicens, mentita est astronomia tua, quia hodie morieris. Et tunc princeps audiens quòd astrologus fuerat propriæ mortis ignarus prosiliit ex lecto, qui solo timore iacebat, & liberatus est statim, ita quod certitudo non potest in talibus haberi. Et multi sunt qui credunt somniis inanibus, cum tamen somnia possunt apparere ex complexionibus,& exercitiis, & cogitationibus, & passionibus, & esu, & crapula,& ex diabolica suggestione: vel etiam ex diuina inspiratione: vnde omnes qui dant fidem istis, sunt equitati à Diabolo. Tertia veritas est: A quibus sint excæcati. Et quidem à peccatis. Nam dicit quod diabolus qui equitabat equum nigrum, *habebat stateram in manu sua*,& ponderabat infideles,& peccatores. Statera signat iudicium discretionis, quia discretio discernit & iudicat bonum in manu Dei, malum autem iudicat in manu diaboli: vnde quando homo plus diligit infidelitatem quàm fidelitatem, & credit plus vni fatuæ incantatrici, quam dictis sanctorum & prædicatorum, & quærit plus solatia corporis quam animæ, & cupit plus complacere diabolo quam Deo, ille expectat ponderari statera dæmonis. Et quam rationem plus assignabit incantator, nisi quia non poterat talis liberari nisi incantassem, & tu plus existimas sanitatem quàm animam. O quantum statera tuæ discretionis est iniqua sed quæ remedia debent fieri infirmis? Quære medicos & medicinas. Non enim Deus frustra medicinam instituit: Non frustra herbis & plantis,& seminibus,& aromatibus, & gemmis, & aliis nascentibus proprietates exhibuit, nisi ad iuuamentum hominis: Et orationes sunt optima remedia: non in percantulis, quia dicuntur mendacia. Forte dices: Deus dicit, adiuua te & ego etiam adiuuabo: hoc est verum si legitimo modo te adiuues,& Deus adiuuabit te puniendo vel præmiando. Dices, tamen videtur mihi quod bene faciam, si quæro modum liberationis meæ, quomodocunque. O pauper intellectu, tu deciperis, quia Deus vult te infirmari propter aliquod tuum bonum, ideo caue, ne ex hoc tibi contingat deterius. Quid enim præstat, an perdere fidem, an liberare infirmum. O infortunate, tantum appretias fidem, quantum asinus gemmam. Et sicut asinus plus appretiat hordeum quàm gemmam, sic tu magis appretias carnem quam animam. Quid est melius, an patientia Christi, an impatientia diaboli? Tua enim indiscreta statera plus ponderat iniquitates. stultitiam & malitias, & diabolum, quam Christum, & præponis incantatrices scientiis,& fallacias dæmonum, Ecclesiæ & sacræ paginæ. Et præponis pelles bestiarum non natarum, pellibus sanctorum martyrum, qui tanta passi sunt pro fide Christi.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS.

De pœna & culpa destructiua.

SEcundus status est pœnæ & culpæ ruinatiuæ: vnde dicit Christus, *Iam noli peccare*. Ideo occurrit vnum dubium, quæ est causa, quare vnus liberabitur propter incantationes, & propter medicinas, orationes & missas, & vota non liberabitur? Ratio, quia Deus sæpe permittit infirmitates ad experimentum creaturarum suarum, & ad purgationem peccatorum suorum: & quia sic determinauit propter orationes, non mutat propositum, quia scit illam infirmitatem esse medicinam animæ patientis. Sed si anima sit impatiens, & recedit a Deo suo & recurrat ad Diabolum, tunc Deus permittit ipsam in manibus diaboli, ex quo sibi hic eligit, & Diabolus adulatur carni, vt perdat animam, & liberet creaturam ab infirmitate corporali, & ponat eam in infirmitate spirituali, quia facit ipsam infidelem. Item etiam quare maleficiatur matrimonium, & puer in cunabulis exsiccatur? Non propter aliud hoc permittit Deus nisi propter modicam confidentiam, quam habent homines in Deo: vnde 26.q. 6.c. mater, Doctores ponunt istam rationem, quod Deus permittit ruere domum quando non habet bonum fundamentum. Inde est quod vna puella vadens ad maritum existens in peccato mortali, potest maleficiari, quia non confidit in Deo: vnde si vadit cum timore Dei, non est possibile quod diabolus habeat potestatem in illo matrimonio, nec in aliis quibuscunque personis timentibus Deum: & nota quod non est minus peccatum soluere maleficiatos, quam illos maleficiare: vnde si vis soluere maleficiatos, solue eos in solo nomine Iesu. Item alia ratio est, quia homines in istis superstitionibus habent malam opinionem. Erit aliquis naturaliter infirmus morbo incurabili,& credetur quod sit maleficiatus, vel infectatus, & hoc est graue peccatum, & se ibi experientur omnes percantatores, & tot peccata fient circa ipsum, quod si deberet aliàs liberari, Deus indignabitur, ita quod infirmus semper permanebit in illa infirmitate. Item alia ratio est, quia Deus permittit, vt intelligas & scias eius virtutem. Nam, vt ait Augustinus permittit hoc Deus, quia non habes fidem Deo, dicendo solum, *Pater noster*, non facies illud miraculum, & tamen facies cum illis percantulis, quia deficit tibi fides, & dicunt insani, quod habent in istis bonam manum, & abnegauerunt Deum. Item alia ratio est, vt mundus cæcus intelligat quod fides Christi deficit: vnde 20. q.1. cap. 1. Deus permittit hoc, quia stas cum diabolo. Et portando breuia supra te, portas diabolum: de quo habes in cap. nec mirum. 26. q. 5. quia miscet nomina Dei cum nominibus diaboli. Et quando inseritur aliquod mendacium in eo, tunc illud breue est diaboli,& quando limitatur in certo die & hora: vnde scribentes, portantes, consulentes quod portentur: ementes, vendentes, credentes, & locantes, peccant mortaliter. Et nihilominus aliqui fatui confitentur,& comedunt corpus Christi,& habent diabolum supra se. Item & alia ratio est, quare Deus permittit, vt videas quantum studium,& quantus affectus habetur in his percantulis, & capit iste diabolus cum vetula rancagnata indiabolata incantatrice mille animas, vt cognoscatur quantum studium habet diabolus in capiendo animas. Item alia ratio, vt cognoscatur verus homo probatus, qui talia vilipendit,& non sequitur phantasias muliebres. *August.*

TERTIA PARS PRINCIPALIS.

De punitione periculosa & anfractiua.

TErtius status est punitionis periculosæ, & anfractiuæ: vnde nota tres punitiones à Deo datas. *Tres punitiones Dei.* Prima est temporalis: secunda corporalis: tertia infernalis. Prima punitio est temporalis, de qua in titulo de sortilegiis, puniuntur sortilegi publicis pœnitentiis,& quadraginta diebus afficiuntur pœnis corporalibus & excommunicantur. Et si sunt sacerdotes, debent priuari officio & beneficio. Secunda punitio est corporalis, quia raro videbis hominem sortilegum & incantatorem qui non moriatur mala morte, vel desperata, vel subitanea sine pœnitentia,& cum infamia. Tertia punitio est infernalis, quia iam iudicatus est, quia qui non credit, iam iudicatus est: & est mirabile quòd diabolus ita excæcat eos, quod morientes non possunt pœnitere: vnde Apocalyp. 9. *Non egerunt pœnitentiam,* *Apoc.6.*

sed

Rom. vlt. *sed sunt excacati à diabolo*: vnde Paulus ad Rom. vlt. *Et dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt*: & iste est amor vigorosus, cuius ardore & dulcedine repleat nos Deus, vt mereamur gloriam æternam.

FERIA SEXTA POST I. DOminicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore gaudioso tres præcipuas habet partes.

Prima pars principalis
Est de statu desiderante.

Secunda pars principalis,
De gradu tribulante.

Tertia pars principalis.
De gradu iubilante.

De amore gaudioso.

Sermo X.

Matth. 15. Fiat tibi sicut vis. Matt. 15. Amor, de quo tractare volumus, dicitur amor gaudiosus: vnde nota, quòd per tres status & gradus proceditanima. Primus status est desiderans. Secundus est tribulans. Tertius gradus est iubilans. Tolle primum, & est vtile scire. Nota ergo, quòd tria sunt lumina animæ desiderantis in primo gradu.

Per tres gradus procedit anima in amore gaudioso.

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

De statu desiderante.

In primo gradu tria sunt lumina animæ.

Anima igitur desiderans habet tria lumina. Primum est lumen videndi defectus suos. Secundum est videre Deum esse, qui dat esse animæ. Tertium est videre, quam dulce est animam vniri Deo. Anima igitur primo gradu videt se nihil esse, & se esse infirmam & multos habere defectus, & non posse ex se quicquam habere, & quod expedit eam habere cibum, & quod solus Deus est cibus animæ. Et tunc venit ad secundum lumen proficiscendi, & discernit differentias inter mundum & Deum, & inter finitum & infinitum. Et ex isto lumine sequitur tertium videre, & tunc dicit anima: O si possem frui Deo, dicens ad instar filij prodigi intra se. Quia serui sunt in domo patris mei, qui abundant panibus, & ego hîc fame pereo. Et sic teuersus receptus à patre intrauit in gaudium patris sui: vnde bene discurrendo incipiamus à natiuitate pueri: vides enim, quod puer nascitur ita debilis, & infirmus, quod nihil potest ex se, nec cognoscit patrem, nec matrem: imo quando adhuc est aliquantulum maior & incipit ire, ita sequeretur lupum, sicut patrem: vnde propter illam ignorantiam & debilitatem, quia nescit se in boccare, nec in minimo iuuare, & nihil scit facere, nisi inturpare: inde est quod illi suæ naturæ debili & defectiuæ, tot iuuamina in omnibus sunt inuenta, vt viuamus, & habeamus necessaria corpori comedere, & vestire, & habitare. Et si bene consideras nulla creatura eget tot necessariis, quot indiget homo. Vnde Iob. *Nudus egressus sum de vtero matris meæ*. Asellus enim & agnellus, & cætera animalia nascuntur armata, & pullus cum natus est vadit, & comedit, & cognoscit bonum granum à malo, & alia animalia vt nata sunt, cognoscunt matrem, & nos sumus ita imbecilles, & pleni miseria, quod ex nobis nihil possumus nec habemus. Et nihilominus rebellamus creatori nostro. Inde est quod natura eget tot necessariis, quia *in sudore vultus tui vesceris pane tuo*. Et qui non laborat non manducet: vnde oportet quod omnia sint occupata circa miseram vitam corporalem: Et omnia elementa, aer, terra, aqua, laborant subtus & supra, vt subueniant isti corpori: similiter ignis ad calefaciendum, & sustentandum vitam nostram, & omnia breuiter loquendo subiecta sunt nostræ miseriæ. Si modo intelligeremus hoc nos habere à Deo, & quia *non ex solo pane viuit homo, sed de omni verbo, quod procedit de ore Dei*, quia non solum oportet intelligere necessaria corpori, sed & necessaria animæ, vt viuat, ita quod si anima sciret bona spiritualia, sine quibus non potest viuere & intelligeret amorem Dei, multo magis quæreret cibum spiritualem quam têporalem. Et tamen vides quot pericula, quot labores, quot mala sustinemus pro corpore. Quid ergo heri debet pro anima? & sicut mater gubernat infantulum, & educat tenêdo ipsum in brachio, ita Deus nutrit animam dando sibi quatuor desideria, ita quod primum desiderium est viuendi, secundum desiderium est habendi virtutes, tertium desiderium est sciendi, quartum desiderium est habendi quietem. Sicut enim anima naturaliter abhorret mortem, quia natura abhorret non esse: sic è conuerso appetit vitam, quia secundum philosophum Omne ens appetit permanere: Et sic à simili, cum anima habet lumen seipsam videndi, sicut corporaliter appetit viuere, sic & spiritualiter desiderat æternaliter viuere. Rursus sicut homo appetit in hoc sæculo bonis têporalibus abundare, credens bona temporalia esse summum bonum, cum non rectè cognoscat, quia de bonis temporalibus fit maior amissio quam lucrum, sicut de insensato infante, qui fugit lapidem, & credendo lactare plus dimittit de suo quam acquirat de lapide, quia homo quanto plus in diuitiis mundi pro corpore lucratur, tanto plus perdit pro anima, sic anima illuminata lumine veritatis appetit acquirere virtutes. Et licet vulgares credât quod acquirere diuitias sit magna virtus: tamen veritas est quod acquirere virtutes hoc est ipsa virtus, quia sapientia huius mundi stultitia est apud Deum. Vnde non laboremus in acquisitione diuitiarum, sed virtutum: vnde August. Inquietum est cor nostrum, donec veniat ad te. Item sicut homo est semper cupidus scire in hoc sæculo, & inuestigat quæ in hoc sæculo sunt scibilia: quia vt ait Philos. omnes homines natura scire desiderât, sic & omnia illuminata semper inuestigat & satagit scire originem fontis illius bonitatis à quo creata est. Item sicut homo in hoc sæculo omnia facit, vt in fine quiescat & gaudeat, sic anima illuminata omnia patitur in hoc sæculo, scilicet ieiunia, vigilias, disciplinas, & omnem pœnitentiam, vt in fine quiescat. Secundum lumen est videre Deum esse, qui solus & totus dat esse animæ, & istud secundum lumen nascitur ex primo lumine videndi tuos defectus, quibus eges: vnde cognoscendo primo nihil ex te esse, & nihil ex te habere, tu postea venis in cognitionem Dei: vnde Cant. 1. *Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis*, quasi dicat quod quatuor lumina nascuntur in anima ex cognitione Dei. Primum est lumê sui luminis, cum ait: *Osculetur me osculo oris sui*, quia osculum est os. Secundum lumen est intelligere Deum per cogitationem, meditationem, & contemplationem: vnde Psal. *Eructauit cor meum verbum bonum*, quasi dicat quod intelligit sapientiam Dei ad supplementum ignorantiæ suæ, ideo secundum splendorem infusum in sacra Scriptura sugit illius scripturæ vbera. Ideo dicit, *Meliora sunt vbera tua vino*: quia vinum cauat hominem de memoria, *sed vbera dant lac, non escam*, secundum Paulum, ex quo lacte fit optimum nutrimentum. Tertium lumen est abundantia gratiarum Dei, in qua abundat anima plena flagrantia preciosorum vnguentorum. Vnde Paulus, *Christi bonus odor sumus*: aliis ad vitam, aliis ad mortem: ad vitam bonis, ad mortem

Deus nutriendo animam dat illi quatuor desideria.

Arist.

August.

Cant. 1.

Psalm.

mortem malis, & hoc est quod dicit, *flagrantia vnguentis optimis*. Quartum lumen est imbibitiuum animæ in Deum, cum subdit, *Oleum effusum nomen tuum*. Oleum est sanatiuum, illuminatiuum, transpenetratiuum, & ignis nutritiuum. Ita nomen Dei est adorabile, & habet mirabilem virtutem, quia hoc nomen, quod est tota sapientia Dei; potest saluare humanam naturam, & hoc est nomen Iesus. Et qui non cognoscit hoc nomen, non cognoscit Deum, & intelliges illud nomen, quantum sit sanatiuum in Dominica oliuarum, quia nulla infirmitas est, quæ in nomine Iesu non sanetur. Item videbis quantum transfigatur & dilatetur cor nostrum in nomine Iesu, quia *in nomine tuo videbimus lumen*. Ecce cor dilatatur, propter quod tota anima est transformata, quia quantum anima cognoscit Deū, tantum ipsum amat. Oleum est nutritiuum ignis, quia anima cognoscens Deum nutrit ignem amoris diuini: vnde vides qualiter anima venit ad profectum visionis Dei: ex istis igitur venit anima ad tertium lumen, quia considerat quantum stet bene, quando est vnita cum Deo. Sed quando videt sibi deficere amorem dulcedinis Dei, amaricatur. Ideo in Cant. dicitur: *Adolescentulæ dilexerunt te nimis*, scilicet animæ inebriatæ diuino amore: quia sicut nimium vinum inebriat, & multa febris facit mori: Ita multus amor Dei vnitus animæ facit animam, ita inebriari amore diuino, quod non timet mori morte corporali, sicut fuerunt martyres, qui gaudebant pati & mori in nomine Iesu, quia inebriati erant illo nomine. Et ita erant ardentes in nomine illo, quod in magno frigore sudoribus affluebant: vnde sanctus Franciscus habens modicos pannos, dum interrogatus fuisset tempore hiemis in intensissimo frigore ab vno diuite vestibus duplicato, qui tremebat, nunquid frigeret, dixit quòd tanto calore ardebat quòd sudabat: vnde diues tangens manum B. Francisci, tantum calorem sensit ex illa manu, quòd sensit ipsum calorem diffundi per totam personam. Hoc enim facit nimius amor, quia sicut nimius cibus facit euomere, sic nimius amor facit euomere verba Dei. Imò tanta est vis amoris diuini, quòd facit animam infatuari, adeo quod nihil curat de mundo, nec plus curat inamoratus de Deo ire nudus quàm vestitus, nec derideri quàm laudari. Ideo non est mirum, si dicit, *Trahe me post te*, quia calcitro mundo; *& cupio dissolui, & esse cum Christo*, secundum Apostolum. Et ex his habes primum statum, qui est desiderans.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS.

De gradu tribulante.

SEquitur secundus status, qui dicitur tribulans. Et tunc anima est in isto statu, quando quærit Deum & non inuenit: & aliis videtur quòd Deus se vltro det non quærentibus, sicut hodie vidisti in Euangelio, quòd Christus quærebatur à Cananea quæ sequebatur eū, & ipse fugiebat sequentem: & alibi habes, quòd Deus currit post fugientem se; ita quòd multi quærunt eum, & nunquam possunt habere vnam lætitiam de ipso Deo. Sed pure *quærite & inuenietis: petite & accipietis: pulsate & aperietur vobis*. Quære cum intellectu illuminato, & pulsa cum toto affectu, quia tandem cum bene pulsaueris; Deus post tuam doloratam anxietatem, aperiet tibi ostium lætitiæ affluentis, & te consolabitur dicendo, fiat tibi sicut vis: vis me cognoscere, & amare, veni anima mea dilecta, quæ tanto tempore me quæsiisti, & nunc gaudia suscipe tui creatoris: & anima tota ardens in consolatione diuina vniendo se Deo & fruendo ipso, dicit cum Psalm. *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine*, & Deus ait illi, Caue ne me perdas: videamus ergo de Euangelio aliquid. In isto amore gaudioso notato per illud, *fiat tibi sicut vis*, tres affectiones demonstrantur in Cananea, quia primo desiderat, secundo suspirat, tertio petit. Primo igitur *ecce mulier Cananea à finibus illis egressa*. Existens Iesus in partibus Tyri & Sidonis, quæ erant duæ terræ Cananeorum, quas Iudæi non poterant acquirere: vna Cananea sentiens famam Christi, venit cum magno desiderio ad eum, & Christus vitans eam intrauit vnam domum, & Cananea secuta est eum in illam domum, & Christus exiuit è domo illa, & cœpit aufugere, & secessit transeundo terram Tyri & Sidonis, & Cananea sequitur cum veloci passu. Hoc signat quòd quandocunque anima vellet pœnitere & habere contritionem, & quanto plus laborat in hoc eundo ad missas & ad prædicationes, videtur quòd minus pœniteat, & quod Deus fugiat ab ea, & Cananea id est voluntas nostra, sequitur indefessa veniens ad secundam affectionem. Voluntas igitur nostra à finibus suis veniens, id est considerans à prima die originis suæ innumera peccata; & rursum finem damnationis æternæ, ait cum Dauid: *Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui*. Clamat suspirans. Ecce secunda affectio. *Miserere mei fili Dauid*, quod signat contritionem animæ, quando clamat misericordiam dicens, ego vere vellem Deum amare, & est intricata in istis carnalibus desideriis mundi, & versatur in cupiditate auaritiæ, & suspirando dicit: Si non adiuuas me, sum periclitata. Clamat ergo *Miserere mei*, non intrando iudicium tuum, quia *non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens*. Sequitur tertius affectus petentis. Ostendit enim necessitatem suæ indigentiæ, & desiderij dicens, *filia mea*, & non alterius, id est anima mea *male vexatur*, id est à spiritu fornicationis, & voluntate carnali trahitur in luxum. Et istas tres affectiones habes circa primam principalem partem, quæ est status desiderans. Nunc circa secundam principalem sequitur status tribulans, in quo statu tres probationes facit Deus de anima: quia primo probat intellectum cum taciturnitate & fidelitate, secundo affectum cum longanimitate, tertio desideriū cum patientia & diuturnitate: vide primum, quia *non respondit ei vllum verbum*: volebat enim illam probare, si erat fidelis cum taciturnitate. Nam cum verbum Dei tacet, clausa misericordia, videtur quòd Deus irrideat animam, sed hoc facit vt probet suum intellectum & fidem, & vt cum magno labore acquiras gratiam Dei, & melius custodias ipsam: vnde sicut scholaris crassi ingenij propter magnum studium cum multo labore acquirit scientiam, & fit valens, & memoriosus, & quando non intelligit, tantum studet quod venit ad lumen scientiæ, sic anima quærens Deum multoties non inuenit, & accidit quandoque quod ipsa anima nescit quid petat, sed tandem reperit Deum & perpendit suam petitionem non fuisse iustam. Secundo probat cum longanimitate, quia ista Cananea non cessat clamare post eum. *Miserere mei fili Dauid: Et accedentes discipuli rogabant eum dicentes Dimitte eam, quia clamat post nos*, quasi dicat expedias eam cito, & noli facere nos vituperare & clamare post nos, quia alij forte credent peius. Christus autem respondit suis discipulis aduocatis illius Cananeæ. *Non sum missus nisi ad oues, quæ perierant domus Israel*, quod figuratiuè vult dicere quod multoties petens vnam gratiam ab vno sancto intercessore tuo, & videbitur quòd nec tu, nec sanctus audiatur, sed Deus facit illud vt te probet. At illa Christo dicente illa verba currendo venit, & cadens in faciem suam adorauit eum dicens valde anxiando. *Domine adiuua me*. Tertio probat eam cum patientia, & factis respondendo sibi cum iniuria dicens, *Non est bonum sumere panem filiorum, & dare canibus*, & vocauit ipsam vnam canem. Et nota pulchrum responsum. *At illa dixit, Etiam domine*, quasi dicat verum est quod ais, quia sum vna canis & magna peccatrix. *Nam & catuli edunt de micis, quæ cadunt de mensa Domini sui*, quasi dicat Domine miserendo mei, da mihi minutissimas gratias in vno angulo paradisi, dummodo fugiam pœnas inferni.

Psalm.

Tres affectiones demonstrantur.

Status, Cananea.

TERTIA

TERTIA PARS PRINCIPALIS.

De gradu iubilante.

SEquitur tertius status, qui est Iubilans, & est tertia pars prædicationis nostræ in qua dat Chananeæ tres consolationes: primo ipsam illuminando splendore veræ fidei, ibi, *O mulier, magna est fides tua*: secundo consolatur ipsam per affectum charitatis magni amoris id est, *fiat tibi sicut vis*, tertio consolatur ipsam per effectum operando & sanando filiam suam, ibi *& sanata est filia eius ex illa hora*, Vnde multoties Deus obaudit vt probet, & probando cognoscat perseuerantiam peccatoris, deinde multoties dat gratiam animæ, quæ gratia vadit & venit, vt multoties accendatur amor Dei, & melius illuminetur anima in cognitione sui creatoris. Finaliter consolatur animam recipiendo eam ad gaudia æterna.

Tres consolationes à Christo recipit Cananea.

SABBATHO POST I. DOminicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore gratioso triplici parte præcipua constat.

Prima pars principalis.

Est de gratia diuinæ illuminationis.

Secunda pars principalis.

De gratia bonæ operationis.

Tertia pars principalis.

De gratia spiritualis consolationis.

De Amore gratioso.

Sermo XI.

ABSTINETE *vos ab omni specie mali*, 1. ad Thessal. Intendimus tractare in hac vltima penna nostri Seraphini de amore, qui dicitur gratiosus, per quē addiscemus hodie abstinere ab omni specie mali, Vnde vt abstineamus à malo, oportet tres gratias interuenire cum Dei auxilio. Prima est gratia illuminans. Secunda est gratia operans. Tertia est abstinenentia ab omni malo. Nota igitur quòd post aperturam tertij sigilli, de quo Apoc. 5. imo. 6. Ideo dicit *Audiui vocem in medio quatuor animalium dicentium bilibris tritici denario vno, & tres libras hordei denario vno. Vinum & oleum ne laseris.* In quibus verbis notantur tres gratiæ suprascriptæ, sine quibus nullus potest aufugere à diabolica fraude.

Thessal. 1. *Vt abstineamus à malo oportet gratias interuenire.* *Apoc. 5.*

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

Est de gratia diuinæ illuminationis.

PRima igitur gratia est diuinæ illuminationis. Et hoc est, quod vult dicere Sanctus Ioan. quod illi fugiebant illum equum nigrum, de quo scribitur in tertio sigillo, *& erant perterriti valde. Et audiuit tanquam vocem*, quæ signat sanctam spirationem Dei, quæ non est vox spiritualis, sed corporalis: imo è conuerso, quia non est vox corporalis, sed spiritualis, quæ post homines clamat, caue, caue: quia nisi Dominus illuminaret nos, nullus posset cauere à fraudibus diaboli, quia Dominus lumine nominis sui Iesus leuauit de mundo omnes errores, & cum notitia Dei mūdo manifestata, hæresis de mundo fuit leuata, Ioan. 5. *Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia & suggeret vobis omnia*, quia in nomine Iesu dabit intelligere, & cognoscere Deum, & dicit, quod ista vox exibat de medio quatuor animalium, quæ signant quatuor virtutes cardinales, ad dandum intelligere, quod Deus cum nomine suo inspirabit vitare fraudes diaboli, te iuuando cum quatuor virtutibus prædictis. Signatur etiam vitæ actiua in illis animalibus, quia ait Ezechiel, *Primum animal simile leoni, secundum simile vitulo, tertium habebat faciem quasi hominis, quartum animal simile aquilæ volanti*: leo signat iustitiam. Vnde illud: *Iustus tanquam leo confidens.* Moraliter dicitur, quod leo nascitur mortuus, & per triduum stat tanquam mortuus, & post triduum pater vociferando super eum facit illum viuere; quod signat quod nisi iustitia fiet tribus diebus, non valet. Primum est dimittere malum. Secundum dimittere tantùm malum non sufficit, nisi iungas secundum diem, qui est, quod cum clara intelligentia facias bonum. Non enim sufficit abstinere à malo, nisi fiat quod bonum est. Vnde Psalm. *Declina à malo, & fac bonum.* Adhuc ista duo non sufficiunt, nisi interueniat tertia dies scilicet fides, quia *iustus ex fide viuit*, & ideo oportet clamare tertia die, quia quando desistis à malo, & facis bonum, & cum pura fide illud operando refers ad gloriam Dei, illud naturale conuertis in morale: & ideo Christus tertia die voluit resurgere, ad dandum intelligere illa tria supra scripta scilicet quod prima die debes relinquere malū, secunda operari bonum cum intelligentia, tertia confidens in Deo referre bonum ad gloriam Dei. Vnde Paul. *Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo. Mortui enim estis*: ecce prima dies. *Vita vestra* ecce secunda. *Abscondita est cum Christo*: ecce tertia: & hoc de iustitia, Et secundum animal simile vitulo, qui signat patientiam, quia patientia portata cum amore Dei facit omnia sufferre. Vnde Psal. *Propter te mortificamur tota die, existimati sumus sicut oues occisionis*: & quia patientia fundata in dilectione Dei faciliter suffert omnia, ideo ait Christus: *Iugum meum suaue est, & onus meum leue. Et tertium animal habens faciem quasi hominis*, signat temperantiam, quæ virtus non habet locum nisi in homine, qui vtitur ratione, quia omnia animalia sine discretione non plus comedunt quam sibi sufficit, sed quando puer peruenit ad annos discretionis, & efficitur magnus, & est in plena discretione, appetitus attrahit hominem, si est auarus ad cupiditatem, si est gulosus ad ingluuiem, si est luxuriosus ad luxuriam, & sic de aliis. Et temperantia cum ratione dicit: Non facias, & refrænat illum inordinatum appetitum: & ideo dicitur *quasi facies hominis*, quia in facie hominis notatur sapientia. Vnde, *Cor eius in manu eius*, qui est sapientia moralis. Et nota, quod alia est sapientia moralis, alia spiritualis, quia sapientia spiritualis, facit intelligere, & amare Deum sed sapientia vitæ actiuæ est temperantia, quæ in vsu rationis facit agenda, & vitat fugienda. *Et quartum animal simile aquilæ volanti*, quæ signat prudentiam, quia sicut aquila habet oculos magis acutos & magis resistentes radiis solis, quia tenet oculos magis fixos in sole, quam alia animalia, ita prudentia insita homini facit vitare malum, & eligere bonum. Vnde propter hoc potes intelligere illa verba, *Facies hominis, & facies leonis à dextris ipsorum quatuor.* Nota, quod dextera signat prosperitatem; quod vult dicere, quod in prosperis oportet vti facie hominis, qui interpretatur temperantia: & leonis, quæ interpretatur iustitia scilicet quod in prosperitate semper debes vti iustitia, & temperantia. *Et facies bouis a sinistris ipsorum quatuor*, Sinistra interpretatur aduersitas, vitulus interpretatur patientia, quod vult dicere, quod in aduersitate tu debes esse fortis, & vti patientia. *Et facies aquilæ desuper ipsorum quatuor*, quod vult dicere,

Ioan. 5. *Ezech.* *Psalm.* *Duplex sapientia notatur.* *Dextera significat prosperitatem. Sinistra aduersitas interpretatur.*

quod siue in prosperis, siue in aduersis aquila id est prudentia, debet volare desuper, id est, debes te regere cum prudentia, & alias virtutes cum prudentia dirigere: & sic habes quatuor virtutes. Et nota, quod si faceres omnia bona, & non essent in istis virtutibus regulata, nihil faceres, quia multoties credens facere bonum, faceres malum, & è contra. Vnde temperantia regulat omnia in faciendo, & non faciendo, & oculus aquilæ vndique respicit regulando. Et nota quod patientiæ virtus tunc demum acquiritur, cum anima est contenta de laboribus. Sed pone, quod tibi superueniat paupertas, vel aduersitas; & pone quod dimittas istos labores de foris, & anima tua abundet gratiis: certè eris gaudiosus, & omnia patienter feres: ad instar dormientis, & stantis in lecto, & dicentis famulo: Cooperi me bene, & claude ostium, & fenestras, & sic stat calidus, & dimittit frigus, & niues ab extra. Ita est in anima agitata paupertate, & laboribus, quæ dimittens ista de foris stat pausata in statu suæ quietæ mentis eleuatæ versus Deum, considerando istas suas aduersitates occurrere pro meliorando, & non peiorando conditionem status sui. Sed si te leuares de lecto nudus, & proiiceres te in niue, tu moreris frigore, & non meliorares conditionem tuam; Ita est in impatiente, qui quandoque desperat, & perdit animam, & corpus. Multoties enim homo dicit, Ego non possum portare patienter istos labores, & credit se dicere verum, & tamen potest illos ferre; & decipitur sic dicendo. Ecce igitur quatuor animalia, ex quibus exit vna vox diuinæ inspirationis, & hoc de prima.

Prudentia debet regere alias virtutes.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS.

De gratia bonæ operationis.

SEquitur secunda pars quæ est Gratia Operans id est exercitium bonæ operationis. Vnum iustitiæ, aliud pœnitentiæ de malo operato, vnde bene viuendo, & dolendo de malis præteritis, fit homo bonus operarius. Et sunt duo operarij, vnus frumenti, & alius hordei. Primi sunt operarij iustitiæ; ideo ait vox illa: Bilibres tritici denario vno: de aliis operariis ait: Et tres libras hordei denario vno. Vidisti igitur in tertio sigillo diabolum ponderare conscientias delusas, & Deus illuminat illas. Diabolus promittit malum, & Deus bonum. Dicit igitur iustitia: Fac bonum, & caue tibi à malo; & tunc est vna libra quando librat te, dimittendo malum, & faciendo bonum. Alia libra est pro denario. Denarius enim dicitur à decem, quia decem paruuli valent vnum denarium. Vnde si vis bene facere, & virtuose operari, oportet te vitare decem vitia, & operari virtutes eis oppositas, quæ sequuntur. Primum vitium est vita gulosa. Secundum est vita luxuriosa. Tertium vita cupida, & damnosa. Quartum est vita superba, & ambitiosa. Quintum crudelitas vituperosa. Sextum vita vacua, & vanagloriosa. Septimum vita iniusta, & criminosa. Octauum vita misera, & spurcitiosa. Nonum vita affannata, & dolorosa. Decimum voluntas propria carnis amorosa. Igitur si vis tranquille viuere vitando decem vitia suprascripta, oportet secteris virtutes istis vitiis oppositas & contrarias. Prima vita sobris, contra vitam gulosam. Secunda vita casta, contra vitam luxuriosam. Tertia vita larga, contra vitam cupidam & damnosam. Quarta vita humilis, contra superbam & ambitiosam. Quinta vita mansuets, contra crudelitatem vituperosam. Sexta vita grauis, contra vacuam & vanagloriosam. Septima vita iusta, contra iniustam & criminosam. Octaua vita purgata, contra spurcitiosam. Nona vita tranquilla, contra affannatam & dolorosam. Decima amor Dei, & proximi, contra amorem proprium. Nunc igitur hæc omnia concordando, Si vitas gulam, sequeris parcitatem: Si vitas luxuriam, sequeris castitatem, & sic habes quatuor minuta. Si vitas cupiditatem, sequeris largitatem, & sic habes sex. Si dimittis superbiam, sequeris humilitatem, & sic habes octo, Si dimittis crudelitatem, sequeris mansuetudinem, & habes decem; & sic subsequenter de singulis. Vnde nota, quod ex supradictis habes decem bonas vitas, & decem malas. Vnde oportet nos habere duas librationes tritici, scilicet iustitiæ in exercitio bonorum operationum, & timoris in euitatione vitiorum. Triticum enim est cibus hominis, vnde qui est iustus faciens bonas operationes, hic dicitur homo. Hordeum autem datur iumentis: vnde homo, qui relinquit malam vitam, faciens pœnitentiam de peccatis suis, hic factus est iumentum pœnitentiæ, & Dei, iuxta illud: *Vt iumentum sum apud te, & ego semper tecum*, & hic habet tres libras hordei denario vno, quia in pœnitentia sunt tria, scilicet lætitia, lenitas spiritualis, & humilitas. Huius figuram habes Ruth. 1. vbi legitur, quod *Noemi iuit peregre, & reuersa est in domum tempore messis hordei.* Noëmi enim interpretatur pulchra, scilicet anima ad imaginem Dei creata, quæ vadit peregre quando recedit à Deo per offensam ad instar filij prodigi, & recollecta in se reuertitur tempore messis hordei dolendo de peccatis perpetratis, & pœnitentiam agendo, & tunc considerat quantum fuit ingrata de beneficiis sibi à Deo datis. Et Angelus animæ clamat dicens: O anima mea, quæ stas in ista fæce, lumen tuum dereliquisti, & es in obscuritate tenebrarum peccatorum, & tunc dicit anima: Peccaui, & feci omne malum, & metit hordeum per pœnitentiam, & redit domum, quia domus propria est conscientia, & habet etiam homo ciuitatem communem, scilicet paradisum, quem intrat mediante bono opere. Et nota, quod pœnitentia stat in tribus scilicet contritione, cõfessione, & operis satisfactione, quia peccatum in tribus scilicet cognitione, affectione, & operatione. Item peccatum consistit in duobus, vel omittendo, vel committendo, quia præcepta Dei stant in faciendo, vel non faciendo. Item potes tripliciter peccare in quolibet istorum decem præceptorum. Primo, quia non ponderas Deum sicut debes, vel non amas sicut debes, & non operaris quod debes. Verte per contrarium: quia amas, quod non debes, & afficeris ad id quod non debes, & operaris, quod non debes: & sunt sex libræ scilicet tres in omnibus istarum: tres in omittendo, & tres in cõmittendo, quas habes pro vno denario. Vnde nota, quod quando Dominus creauit Adam, dedit sibi vnum denarium, & diabolus illi dolo subtraxit, & perdidit denarium, & Deus postea expulit illum de paradiso & post peractam pœnitentiam Dominus recepit denarium a Diabolo, & restituit Adam in decem gratiis. Prima est scire, 2. est velle, 3. posse, 4. discerne, 5. præmeditari, 6. facere bonum, 7. quod cognoscat homo nihil per se posse nisi adiutus à Deo, 8. timor Dei, 9. amor Dei, 10. quod omne bonũ quod facit ad honorem Dei. Et iste fuit denarius datus Adæ. Modo perdit homo denarium, & cadit sibi, quando non habet suprascripta scilicet velle, scire, & posse, &c. & non potest facere bonum per se, sed malum sic. Vnde, vide, quod sicut Adam fuit expulsus, & fecit pœnitentiam flendo, Deus fecit sibi restitui suum denarium, & recuperauit prædicta: sic homo peccans perdis denarium & deperditum recuperat per pœnitentiam flendo peccatum suum. Vnde si vis fugere fraudes, oportet te habere duas operationes, scilicet facere pœnitentiam de perpetratis malis, & agere bonum, & tunc restituitur tibi tuus denarius.

Ad bene faciendum decem vitia sunt fugienda.

Ad bene faciendum amplectenda sunt decem virtutes istis vitiis opposita.

Figura Ruth. 1.

Pœnitentia stat in tribus.

Tripliciter peccatur in legem Dei.

TERTIA PARS PRINCIPALIS.

De gratia spiritualis consolationis.

SEquitur tertia gratia, quæ est abstinentia ab omni malo, & dicitur gratia spiritualis consolationis.

Abstinentia à malis.

Nam

Nam cum anima sentit consolationes spirituales, obliuiscitur omne malum facere, quia iam carnis oblita est, quæ suadet malum, iuxta illud: *Gustato spiritu desipit omnis caro*, & ideo dictum est, quod illi fugiebant illum equum. Vnde subdit: *Vinum, & oleum ne læseris*. Nota, quod de duabus rebus fit mens læta. Prima est lætitia, secunda est dulcedo. Sed oportet, quod istas præcedat iustitia, scilicet quod dimittas malum, & quod facias bonum, & tunc habebis deuotionem Dei. Sed si poneres deuotionem in breuibus, credens, quod portando ea tu non possis mori in igne, vel aqua, illa est deuotio asinina. Vnde nota, quod deuotio debet habere tria scilicet iustitiam, lætitiam, & dulcedinem. Iustitia est pœnitentia, quia vere pœnitens est iustus, & æquiparatur tritico. Vinum est lætitia, quia lætificat cor hominis. Oleum est dulcedo, quia linit, & mulcet. Nunquam enim habebis deuotionem sine lætitia cordis, & tunc mens est læta, quando est libera à peccatis, & inebriatur vino gratiæ Dei. Nam Petrus antequam biberet de illo vino, negauit Christum. Sed postquam inebriatus est illa amœnitate sicut & alij Apostoli *ibant gaudentes à conspectu concilij, quia digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati*. Vnde Psal. *A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt*: in deuotione, lætitia, & dulcedine: Quam nobis præstare dignetur, &c.

Mens fit læta de duabus rebus.

Vera deuotio debet habere tria.

DOMINICA II. IN Quadragesima.

SYNOPSIS

Eorum quæ præcipuè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore honorante, tres partes habet præcipuas.

Prima pars principalis.

Qualiter filius debet honorare parentes & quot obligationes.

Secunda pars principalis.

Quare filius non honorat parentes & vnde hoc procedit

Tertia pars principalis.

Pœna qua plectitur non honorans parentes.

In qua Dominica incipit secunda ala Seraphini, quæ dicitur Amor incessabilis, & habet flammas septem, quæ sunt Amor honorans, Amor lamentans, Amor condemnans, Amor bene vtens, Amor remunerans, Amor bene conuersans, Amor amplexans.

De amore Honoranti.

Sermo XII.

Matth. 17.

HIc est filius meus dilectus. Matth. 17. Quoniam in ista secunda Dominica habemus tractare de secunda ala nostri Seraphini, quæ dicitur Incessabilis: ideo incipiemus hodie à prima penna, seu flamma, quæ dicitur Amor honorans. Ad euidentiam igitur dicendorum præmitto tria, quæ aptarent mundum, si rite fierent. Primo si boni confessores, & boni prædicatores propter Deum exercerent sua officia, & non propter auaritiam, aut pompam. Secundo, si patres & matres bene castigarent filios suos. Tertio, si magistri scholarum timerent Deum, & docerent pueros doctrinam Dei, & timere Deum, & patrem, & matrem & docerent eos pulchros mores. Modo nos habemus in Euangelio nostro, quod Christus seruauit mandata patris. Vnde Deus Pater de illo ait, *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Ipsum audite*. Et nota, quod quædam præcedunt transfigurationem, quædam sequuntur, & quædam concomitantur. Vnde primo *assumpsit Iesus Petrum, Iacobum fratrem Petri, & Ioannem, & duxit illos in montem excelsum seorsum*, id est in partem. Vnde nota, quod prædicator non cũ apparẽtia mundi, sed Dei præcedere, vel procedere debet ad euellendum animas de manu Diaboli, & dicit *seorsum*, id est in vno angulo, quãdo signat contemplationem, quæ habetur in loco solitario, humili, & bello: *& transfiguratus est ante ipsos*, & non ante se; non tamen apparuit sicut est in paradiso, quia est inestimabiliter pulchrior, sed apparuit talis, quale est vnum corpus beatũ & glorificatum, & aliter apparebat Petro, aliter Iacobo, & aliter Ioanni, secundum varias illorum gratias: quas habebant. Nam Petrus interpretatur obediens, Iacobus pauper, Ioannes castus & luminosus gratia Dei: *& resplenduit facies eius tanquam sol*, iuxta illud Matt. 13. *Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. Vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix*; quod signat, quod in scriptura sacra animæ sapienti omnia apparent alba, & pura, sine aliquo defectu. *Et ecce apparuit illis Moyses, & Elias cum eo loquentes*, Sanctus Lucas dicit, quod *loquebantur de excessu* dilatati amoris in crucifigendo corpus Iesu in Hierusalem: vnde Petrus audiens dicere excessum, dixit, melius est stare hic quam mori. Vnde ait: *Respondens Petrus ad Iesum: Domine bonum est nos hic esse: si vis faciamus hic tria tabernacula: Tibi vnum, Moysi vnum, & Eliæ vnum*. Et nota, quod Petrus erat bonus gulosus, quod volebat, quod Ioannes contemplatiuus staret cum Elia, & Iacobus actiuus staret cum Moyse, & ipse staret cum Christo in suo tabernaculo. *Et adhuc eo loquente ecce nubes lucida obumbrauit eos, & vox de nube ait: Hic est filius meus dilectus*, &c. *Audientes discipuli ceciderunt in faciem suam*, quia non potuerunt sustinere illum splendorem, & visionem, & contemplationem, & timuerunt amore timoroso, *& accessit Iesus & tetigit eos dicens, Nolite timere. Leuantes autem oculos suos neminem viderunt, nisi solum Iesum*, quia Moyses, & Elias recesserant, quod signat, quod in vita æterna nihil aliud est, quam solum Iesum contemplari, & descendentibus illis de monte præcepit Iesus, *Nemini dixeritis visionem hanc, donec a mortuis resurgat filius hominis*, quod signat quod gratiæ visionum diuinarum debent custodiri, nec de facili reuelari, ne perdantur. Et in hoc toto Euangelio nihil aliud est quam totus amor, qui dicitur Amor honorans. Ideo vnum de præceptis decalogi est: *Honora patrem tuum, & matrem tuam*, de quo amore faciamus tres vtiles considerationes, quæ sequuntur, Primo qualiter filius debet honorare parentes, & quot obligationes. Secundo, quia non honorat, & vnde procedit, quod non honorat parentes, Tertio remuneratio, quam consequitur non honorans parentes. Circa primum igitur: scilicet quomodo filius tenetur honorare parentes, nota septem obligationes.

Tria sunt premittenda ad euidentiã dicendorum.

Matt. 13.

De amore parentũ tres considerationes.

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

Qualiter filius debet honorare parentes & quot obligationes.

SEptem igitur sunt. Prima est amare parentes. Secunda est timere parentes. Tertia est reuereri parentes. Quarta est obedire parentibus. Quinta est supportare parentes. Sexta est imitari parentes. Septima est sustentare parentes. Nota igitur tres causas, propter quas debes amare parentes. Primo, quia tibi dedit esse. Secundo, quia te nutriuit. Tertio, quia te castigauit. Et si nulla alia causa esset in mundo, nisi quia dedit tibi esse, debes semper patrem amare, & matrem

Septem obligationes erga parentes.

Propter tres causas debemus amare parentes.

Ezech. 3. matrem etiam. Vnde Ezechiel. 3. *Honora patrem tuum & non obliuiscaris gemitus matris tuæ*, quia nisi fuisset, tu non haberes esse: vnde qui bene considerat, videbit, quod omnia, quæ habet, & temporaliter, & spiritualiter, habet à patre suo, & à matre: vnde si pater tuus manu tenet te in studio, vel mercatura, aut aliqua arte, cum tu es valens, & lucraris, & ipse est senex, & mente captus, memento illius quia dedit tibi esse, & inde habens omnes alias gratias, scilicet virtutes, honores, diuitias, & filios, & alia omnia, consequeris gratiam Dei, & per consequens paradisum. Vnde magister noster dicit: *cognoscat mundus, quia diligo patrem.* Sed quia Christus non præcepit patri, quod amaret filios, sicut è contra. Imo præcepit, quod *non odit filios, & seipsum plusquam me, non est me dignus.*

Exemplum. Ratio, quia naturale est, quod quicunque diligit suam facturam, sicut pictor diligit imaginem quam fecit: & quia quilibet naturaliter amat carnem suam, inde non expedit præceptum patris de amore filiorum, quia amor carnalis naturaliter descendit, spiritualis autem ascendit sicut ignis, quia gratia Dei æquiparatur igni & natura humana inclinatur ad amorem filiorum, & non ascendit, quod est ex defectu naturæ, quia omnes nascimur filij iræ, sed per gratiam saluamur. Et videmus exemplariter, & in facto, quod maior est amor parentum ad filios, quam è conuerso. Multi enim sunt parentes seipsos damnantes fœnerando, vt acquirant filijs. Et è contrario videmus multos filios desiderantes mortem parentum, cum facti sunt diuites, vt possint gaudere. Vnde semel Pergami accidit, quod vnus fuerat maximus fœnerator, vt acquireret multis filijs quos habebat, & acquisiuit illis multas opes, & tamen filij male obediebant sibi. Vnde vna die iste fœnerator ad se reuersus dicit intra se: Ego perdo animam meam pro istis filijs inobedientibus; & video, quod in vita mea calcitrant mihi, volo experiri si morerer, qualiter prouiderent animæ meæ, & dixit vxori propositum suum, & quod promitteret facere sicut ordinaret, & ita vxor facere promisit. Exinde iste vsurarius

Exemplum. finxit se infirmum, & incœpit gemere, & lamentari, & sic fingens peiorare dietim, transactis quinque diebus; ecce vxor exiens cameram ante diluculum, incœpit clamare dicens, maritum esse mortuum: & audientes filij iuerunt ad matrem dicentes, vbi sunt denarij patris nostri? at illa dixit, pater vester dedit mihi claues, & ordinauit, quod non darem vobis ipsas, quia vult, quod dispensem denarios, quos cum peccato acquisiuit, pro anima sua. Tunc dixit vnus, vbi sunt istæ claues? Mater respōdit, habeo ipsas in sinu, & alter posuit manū ad sinū, vt acciperet sibi claues: & inter clamandum, & reluctandum maior filius intrauit camerā, & alij sequentes eum non iuerunt ad lectum patris ad videndum si esset mortuus, necne, sed accepta securi fregerunt capsam denariorum; & tunc pater leuato capite dixit: quis rumor ô filij, qui tanto impetu matrem perturbatis vestram, ecce viuo: & surgens de thalamo eiecit filios, & conuersus ad se vidit periculum animæ suæ, & confessus male ablata restituit, & omnia pauperibus erogauit. Vnde disce pater non thesaurizare filijs, ne anima tua crucietur in inferno, & filij tui gaudeant in mundo, & nunquam pro anima tua dent vnum denarium. Similiter nec filij debent tantum amare patrem quod aliquid attentent contra Deum, quia plus debet amari Deus, quam parentes, & post Deum pater & mater. Et tu pater non facias sicut aliqui, qui audientes filios blasphemantes Deum, vel sequi lasciuias mulierum, gaudent, & ri-

Timere patrē & matrē debent filij. dent, sed filios tuos nutrias in timore Dei. Secundo debet filius timere patrem & matrem, neque etiam si esset filius vir annosus & fortis, debet contradicere patri, sed per omnem vitam suam timere illum, quia iusto iudicio Dei videntur blasphemiæ parentum in filios incidere, cum parentes habita iusta occasione filios blasphemant. Vnde sæpe visum est, quod facta blasphemia patris aut matris in filium, subito captus est infœlix filius in blasphemia parentum, licet melior sit timor filialis veniens à zelo patris, & timore Dei, quàm à timore blasphemiæ paternæ. Et patres debent vti etiam maxima discretione in tenendo filios sub timore, quia sunt aliqui qui dimittunt filios, cum habent xiiij. annos ire quo volunt solutos sine habena regiminis alicuius. Vnde Gregor. Præbeatur paren-

Gregor. tibus amore mixta formido. Nec etiam debent parentes esse ita rigidi, & tenere filios sub tanto timore, quod desperent, & fugiant à patribus, & fiant stipendiarij, aut sicarij, vel alias malè deuient. Tertio

Reuereri parentes debent filij. debet filius reuereri parentes, & habere ipsos in honore. Vnde Dominus: *Ego honorifico patrem meum.* Ideo tu qui habes familiam, fac quod tu & vxor tua sitis honorati, ac si essetis Rex & Regina, & fac te vocari Dominum, & vxorem tuam dominam, & sicut Principibus, & Officialibus fit reuerentia, ita filij, & tota familia debent facere reuerentiam Domino, & dominæ domus. Vnde Ecclesiastici 3. *Qui timet Deum, honorat parentes.*

Eccl. 3. Videamus enim cum quanta reuerentia stent serui coram Principibus, & quam proni ad obsequium, ita quod si si Princeps dicat: Fac sic, respondeant: Factum est, & dicunt esse factum antequam incipiant facere: & hoc venit ex abundantia cordis, propter significare affectum amoris, & magnæ reuerentiæ. Et si hoc faciunt serui dominis, quanto magis debent filij parentibus esse reuerentes. Ideo tu pater nutrias sic filios tuos, vt sis illis in maxima reuerentia ex modestia morum tuorum, & non dimittas filios, aut filias stare sicut asinos, sed exerce illos continuo in virtuosis operibus & laboribus. Nam,

Senec. vt ait Seneca, Languent præ inertia saginati. Et tu fili debes honorare patrem in tribus, operando, loquēdo, & patienter ferendo. Nam filius debet dare cor in

Debet filius honorare patrē in tribus. amando patrem in omni patientia, & sufferre eum in omnibus, & nunquam debet reputare se habere ius contra patrē: quia licet pater quādoque videatur irasci contra filium, tamen debent aliqua præcessisse alijs incognita, quibus pater mouetur, sed est de raro contingentibus, quod pater moueatur sine causa contra filium. Quārto debent filij parentibus obedire secun-

Obedire debent filij parentibus. Prou. 6. dum Deum, exemplo Christi: qui *factus est patri obediens vsque ad mortem crucis.* Et Christus ait, *Ego præcepta patris mei seruaui.* Et Prouerb. 6. *Fili honora patrem tuum, & non obliuiscaris legem matris tuæ, liga eam in corde tuo iugiter, & circunda eam gutturi tuo.* Vnde tu mulier, cum filia tua vadit ad maritum, non

Documenta matris ad filiam euntem ad maritum. doceas eam herbarias, sed, dic: *Filia mea*, tu exis domum meam, & vadis ad domum mariti; dilige Deum ante omnia, & post Deum ama maritum tuum super omnia, nec ames alium hominem, nec des illi aliquam causam suspicionis, quando errat, argue eum cum charitate & reuerentia, & tene ipsum nitidum, & curā habe de sumptibus & familia, & si sit turbatus, sis patiens, & obediens sibi cum silentio, & obedias in illis, quæ sunt secundum Deum: in his verò, quæ non sunt secundum Deum, redargue eum sapienter, & modestè. Sit tibi maritus tuus loco patris tui, & mater mariti tui sit tibi mater, quia tu & maritus tuus duo estis in carne vna. Et si maritus tuus esset molestus parentibus proprijs, tene partem eorum, & reconcilia ipsos, & supporta senectutem eorum, & prouide illis in charitate, cibando illos bonis condimentis, & sternendo lectum ipsorum, & si quid contrarium loquerentur contra te, ne respondeas illis. Item quia senes quandoque sunt morosi propter senium, considera quod & tu efficieris etiam senex secundum naturam, ideo sis patiens. Filios tuos nutrias cum timore Dei, & bonis moribus instruas, ipsos duc ad Missas, & prædicationes: & disce filia mea mores tui mariti, & si sint boni, fac te illis conformem. Quinto debent

Supportare debent filij parentes.

debent filij supportare parentes. Nam Christus hoc docet per Paul. *Alter alterius onera portate.* Et Salomõ *Suscipe senectam patris tui, & ne contristes illum in vita sua*, quia semper est supportanda senectus. Et si est mente captus, malus filius deridebit eum. O nefande puer, nondum probasti mundum, quia multoties decrepitus pater propter longam experientiam sciet plus quam iuuenis, qui reputas te ita sapientem, licet quandoque videatur tibi in aliquo hallucinari, ideo nõ spernas senem. Nã virtus iuuenis est habere omnia virẽtia; & virtus senis debilitatur, & fit arida, & nota, quod si male tractas senem patrem, non efficieris senex. Et si puer senescis, fies ita hebes, sicut pater tuus. Sunt etiam aliqui filij, qui ducta vxore nolunt, quod propriæ matres loquantur aliquid aduersus nurus suas, & volunt, quod sint pedissequæ vxorum suarum, & omne verbum quod loquitur mater, flocci habetur; & nurus semper, patiente filio, loquitur per obliquum, & multoties expellunt senes parentes de domo: sed væ talibus, ipsorum est regnum inferni. Vnde Gregorius.

Gregor.

Nemo patrem verbis asperis lædat. Filij loquantur quæ parentes delectent, quia patres quando audiunt filios loqui res virtuosas, valde gaudent, sperantes quod efficiantur valentes: & è contra filij contristántes parentes sunt causa mortis suæ ante tempus. Sexto debent filij imitari parentes, quia tu fili debes considerare, si pater tuus habet aliquas virtutes, puta quia sit patiens in aduersis, non iuret, non blasphemet, obliuiscatur iniuriarum, sit amicus Dei, faciat eleemosynas libenter: Tu igitur in talibus debes illum imitari, & dicere filiis tuis, pater meus habebat tales virtutes, vt & illi ipsas imitentur. Septimo debent filij substentare & nutrire parentes, quia ad hoc illos obligat lex naturæ, lex scripturæ, & lex gratiæ. Nunquam enim poteris tantum facere patri, quod satisfacias secundum debitum. Ipse enim tibi dedit quod nunquam poteris ei dare: te nutriuit in pueritia, & tu nunquam poteris eum nutrire in tanta necessitate.

Debēt imitari parētes filij.

Substentare debent parētes filij.

Consilium.

Et volo dare tibi vnum consilium, quod nunquam perdes seruitium per te factum alicui. Cum aliquis quærit à te denarios mutuo, vel aliquod seruitium, respice eum in vultu, & pensa, si habuit, vel habet patrem, vel matrem, & considera qualiter tractauerit eos: si bene tractauit parentes, seruias sibi: si autem non, noli sibi seruire, quia perdes seruitium, quoniam qui est ingratus parentibus, multo magis erit ingratus tibi, nisi esset in extrema necessitate. Nam tales ingrati beneficiorum parentum sunt inimici naturæ. Vnde 1. ad Corinth. 4. *Qui suorum maxime domesticorum curam non habent, infideles sunt.* Ideo non impedias te cum talibus, quia non habent fidem.

1. Cor. 4.

Quare, & quibus de causis filius non honorat patrem.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS.

Quare filius non honorat parentes & vnde hoc procedit.

SEquitur secunda pars. Quare filius non honorat patrem, & quibus de causis. Et nota, quod causæ quibus filius non honorat patrem, sunt sex. Prima est iniquitas humanæ corruptionis. Secunda est cupiditas humanæ possessionis. Tertia est superbia humanæ ambitionis. Quarta est carnalitas humanæ abusionis. Quinta est negligentia humanæ confusionis. Sexta est vindicta dignæ punitionis. Prima ergo causa est iniquitas humanæ corruptionis. Quando enim filius non videt Deum, neque cognoscit, neque amat Deum, non expectet pater, quod sit gratus versus se, quia qui non curat de Deo, qui est pater omnium, multo minus curabit de patre terreno. Vnde Matthæi 3. *Genimina viperarum, quis vos docuit fugere à ventura ira?* Vipera cum nascitur scindit corpus matris, & occidit matrem, quia tales filij, vel filiæ luxuriosæ faciunt mori matrem ante tempus propter angustias & tribulationes, quas sibi dant. Vnde legitur, quod post diluuium remansit Noe cum septem filiis, & Noe plantauit primo vineã & cum ipsam vindemiauit inebriatus est & dormiebat discoopertus; & suus filius minor videns patrem, derisit eum, & maior cooperuit ipsum: & ideo Noe sciens, quod Canaham deriserat ipsum, maledixit illum. Vnde Salomon in Prouerbiis 30. *Oculum, qui subsannauerit patrem suum, & despexerit partũ matris suæ, corui de torrente cauant, & filij aquilæ deuorabant ipsum.* quia tales suspenduntur, & corui cauant sibi oculos, & dæmones deuorant eos in inferno, & sic male plectuntur. Ecclesiastici. 4. *Non glorieris in contumelia patris tui. Non erit tibi gloria, sed confusio.* Secunda est cupiditas mundanæ possessionis. Vnde tu pater nota filiũ tuum, quia quando vides ipsum in iuuentute auarum, noli expectare, quod crescat; sed quam citius potes remoue ipsum à te, quia tibi tollet omnia, & dabit tibi panem & vinum ad mensuram, quia de natura iuuenis est esse largum, & de natura senis est esse auarum. Vnde Absalon per auaritiam expulit Dauid de regno, qui fuit pater suus. Item ipse filius videns, quod pater est senex, & non potest lucrari, recedit ab eo, & non recordatur de tot beneficiis à patre receptis. Tertia est superbia humanæ ambitionis, quia videtur iuueni, quod sit sapiens, & quod melius sciat se regere per se quam faciendo modo patris & quia non cognoscunt pericula mundi, male plectuntur, & mala societas sæpe facit filium rebellare patri. Quarta causa est carnalitas humanæ abusionis, quia cum filia est philocapta, incipit non timere patrem, nec matrem, vnde com audit equitantem, vel cantantem, prosilit ad fenestras, nec facit patri, & matri debitam reuerentiam. Tunc caue, quia est malum signum, & castiga ipsam baculo, vel facias sibi diuelli tantum sanguinem, quod ille calor extinguatur. Sic etiam de filio, qui vadit de nocte, vel deridet patrem, tunc caue pater, quia furabitur tibi frumentum, vinum, & oleum, pecuniam si poterit & conuersando cum mala societate, efficietur fur, & luxuriosus. Item caue, quando das filio tuo vxorem, qualem sibi tradas, quod non indiabolet eum. Et nota, quod prouenit quando quod filij sunt vitiosi etiam ex defectu parentum, quia quando pater generat filium in mala dispositione nocet genito: puta si pater generat filiũ quando est ebrius, filius est ebriosus: si generat quando est in magno affectu taxillorum, filius fit taxillator, & similia: & sic filij inclinantur ad illam dispositionem, in qua erat pater tempore generationis eorum. Et Philosoph. ait: Qualis pater, talis filius, Vnde spurij, & filij presbyterorum, & religiosorum, & monialium, vt plurimum sunt luxuriosi & vitiosi, quia male geniti. Vnde si vis habere bonos filios, genera eos in sobrietate, cum timore Dei, & impossibile erit quod non te bene tractent in senio, & quod non sint boni. Quinta est negligentia humanæ confusionis, quia male castigantur, & nutriuntur in pueritia sine cognitione Dei, & virtutum. Vnde Prou. 13. *Qui parcit virgæ, odit filium, & si non castigas ipsum, ipse castigabit te*: & multoties patres sunt causa, quod filij fiant luxuriosi, quia dant eis pecunias, maxime in festis Natiuitatis, vt ludant, & fiant gulosi, cum audiunt, quod vadunt post mulieres, gaudent, & crescunt cum illis malis moribus propter negligentiam parentum, & fiunt lusores, & furantur, & suspenduntur, maledicentes patri, & matri; qui non castigauerunt eos à pueritia; ad instar illius, qui dum duceretur ad furcas, finxit se velle osculari patrem antequam moreretur, & dentibus truncauit nasum patri dicens: Si castigasses me, non suspenderer modo. Sexta est vindicta dignæ punitionis diuinæ, quia accidit sæpe diuina iustitia permittente, quod sicut quis deliquit, ita in eodem delicti genere punitur; vnde accidit quod filij verberant patres, quia ipsi patres etiam verberauerunt suos, quod visum est in experientia. Vnde pauci sunt

Matth. 3.

Prou. 30.

Eccle. 4.

Aliquando filij sunt vitiosi ex defectu parentũ.

Prou. 13.

sunt anni, quod dum filius verberaret patrem in Corsica in medio viæ, & traheret ipsum per capillos & barbam percutiendo ipsum pedibus & pugnis, postquam traxit eum vsque ad certum locum, pater incœpit dicere versus filium: Non plura, fili, non plura: nam iustitia Dei volente recte fecisti, quia in isto loco, & modo quo me traxisti verberando, traxi & ego patrem meum, ita quod fecisti vindictam aui tui. Similiter & in Foro Iulij in Spilimbergo accidit, quod dum Dominus Vrerrinus, Dominus illius castri transiret per terram, audiuit magnum clamorem, & intrans domum illam inuenit filium acriter verberantem patrem, tunc pietate motus cepit ipsum filium, & incœpit illum percutere, quod videns pater genuflectens coram Domino dixit: Domine, ne percutias filium meum, quia etiam ego verberabam genitorem meum, quod audiens ille, & considerans iudicium Dei, statuit quod de cætero ipsum impune pro libito verberaret. Similiter in villa rusticus vnus labium faciebat, & puerulus suus ait, pater quid vis facere? Et rusticus ait, volo in labio isto dare comedere auo tuo; & puer à Deo inspiratus dixit, Pater mi fac ipsum bene magnum, quia cum eris senex sicut est auus meus, ego similiter dabo tibi comedere intus: tunc rusticus ille considerans quod dixerat infatulus, abiecit labium, & se correxit. Item Mantuæ quidam iuuenis dum haberet patrem senem, & orbum, & vellet ducere vxorem, animaduertit, quod in die nuptiarum plures congregarentur in domo sua in conuiuio ad nuptias, & quod ineptitudo senis patris sibi in verecundiam redundaret, & imaginatus fuit ducere patrem extra ciuitatem, & claudere ipsu in vna ecclesia distāte per miliare à ciuitate, donec nuptiæ complerentur, & accersito patre duxit eum extra ciuitatem. Et pater quærebat, quo me ducis fili? & filius dicebat: veniat mecum, quia cito erimus ad locum, & tandem oportuit patrem pausare, quia grauabatur senio, & filius duxit eum super vno lapide magno secus viam. Et pater ibi quiescens ait: Dic mihi quæso fili mi quo me ducas: qui dixit, Ego hodie facio nuptias, & vos estis cæcus, & incommodus in domo, ita quod venientes ad nuptias vos abhorrerent, & deluderent ideo putaui vos ponere in hac ecclesia vsque ad occasum, & postea veniam ad vos. Tunc pater clamando ait: O vera & digna Dei iustitia, memini fili mi, quod similiter feci patri meo, quando duxi matrē tuam, & duxi eum, per istam viam, & ad istam ecclesiam, & pausauit super hoc lapide, sicut ego: ideo bene facis fili mi satisfacere mihi eo pretio, quo ego satisfeci patri meo. Sed vnum tibi significo, quod posteris tuis relinquam, vt similiter tibi faciant, sicut tu mihi fecisti: quod audiens filius, exterritus, magnam Dei iustitiam contemplando, reduxit patrem ad proprios lares, & ipsum ad nuptias primatem in mensa locauit, vt decuit.

Exempla.

TERTIA PARS PRINCIPALIS,

Pœna qua plectitur non honorans parentes.

Punitiones quæ inhonorantis parentes.

VIdeamus modo remunerationem, quam consequitur non honorans patrem. Septem igitur sunt remunerationes malæ. Prima est dolens paupertas. Secunda est breuis vita. Tertia est turpis infamia. Quarta est infœlicitas filiorum. Quinta est maledictio paterna. Sexta est indignatio diuina. Septima est æternalis pœna. Primo igitur superuenit dolorosa paupertas, quia omnia male succedunt talibus filiis, quia quicquid velint faciant de omnibus perdunt: dignum est enim, vt ex quo contra naturam operantur, natura secum etiam contra rationem operetur. Secundo est breuis vita. Ad quod nota memoratu dignum, & quod fuit verissimum ex relatu Domini fratris Petri de obseruantia. Dum esset vnus pulcherrimus iuuenis ætatis 22. annorum, qui non fuerat à parentibus castigatus, sed in prauis moribus enutritus, & omnibus parentibus inobediens, tot latrocinia fecit, quod in teneris annis ad furcas damnatus fuit: cumque esset ad furcas appensus, dum miles expectaret animam separari à corpore, vita diutius morabatur. Incipit spumare, astantes admirantur, & ecce incipit barba illi suspenso crescere, qui erat imberbis, & paulatim fit barba prolixior, post incipiunt pili canescere, & ætas adolescentis mutatur in virum antiquum. Fama vulgatur per vrbem, concurrunt vndique gentes, hanc nouitatem visuræ. Hoc pulsat aures Episcopi: Accedit vt videat prodigium. Et denique ætas isthus teneri & pulcherrimi iuuenis se monstrauit in nonaginta annos creuisse, Et tam capillis cadentibus, & rugis venientibus in facie grauecaluitium demonstratur; & sic iuuenis 22. annorum, expirauit senex 90. O inauditum Dei iudicium. Stupent omnes, quid sibi hoc velit. Tūc Antistes ciuitatis prudens mysterium intellexit, & ait populo: Videte stupendum Dei iudicium in hoc iuuene, vt emendetis & filios vestros corrigatis. Mutatio ætatis in isto iuuene nobis significat, quod naturaliter debebat viuere, vsque ad 90. annos, in quibus spiritum emisit: sed propter sua scelera, & malam vitam, & quia male tractauit suos parentes, Deus abbreuiauit dies suos: *Quia viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos.* Tertia est infamia. O quam malam infamiam consequitur qui non honorat patrem, aut matrem. Nonne maior proditor est, qui patri aduersatur. quam qui omnibus Principibus sæculi? Quarta est maledictio paterna. Nunquam enim peruersus filius maledicitur à patre, quin etiam recipiat maledictionem Dei. Vnde Eccl. *Maledictus qui contristat patrem suum*, & cap. 3. *Maledictio matris eradicat domum.* Quinta est infœlicitas filiorum, quia qui male tractat patrem nunquam est contentus de filiis, quos generat: quia aut moriuntur infœliciter, aut nascuntur filij monstruosi & similia. Sexta est indignatio diuina. Est enim aliquorum opinio quod Iudas proprium interfecerit patrem, & propter hoc semper supra se habuit diuinam indignationem, donec factus proditor Christi se ipsum laqueo suspendit. Septima & vltima est æternalis pœna, quia in die iudicij dicet Deus, Si ego condemno in ignem æternum extraneos, qui non prouiderunt pauperibus quanto magis condemnabo eos, qui propriis parentibus non subuenerunt. Et ideo talibus malis filiis dicet, *Ite maledicti in ignem æternum.* Bonis vero filiis dicet. *Venite benedicti, percipite gloriam æternam,* quam nobis concedat omnipotens.

Eccl. 3.

FERIA SECVNDA POST II.
Dominicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore lamentanti, tribus præcipuè constat partibus.

Prima pars principalis,

Est quomodo Sodomia excæcat homines.

Secunda pars principalis.

Quomodo hoc vitium indurat cor hominis.

Tertia pars principalis.

Quod hominem in desperationem conducit.

De amore lamentanti.

Sermo XIII.

Sermo de peccato Sodomorum.
Ioan. 8.

IN *peccato vestro moriemini.* Ioan. 8. In his verbis notatur secunda flamma, quæ dicitur amor lamentans.

lamentans Conqueritur amor Dei de tot abominationibus, quæ regnant super terram, Ego dicam & tacebo, & tacendo dicam, & clamando tacebo, & tacendo clamabo, Causam huius querelæ habes Apocal. 13. Vbi dicitur: *Vidi de mari bestiam ascendentem habentem capita septem & cornua decem, & super cornua eius decem diademata, & super capita nomina blasphemiæ, & bestia quã vidi similis erat pardo, & pedes eius, sicut pedes vrsi & os eius sicut leonis, & dedit illi draco virtutem suam & potestatem suam magnam & vidi vnum de capitibus suis quasi occisum & mortem, & plaga mortis sua curata est, & admirata est vniuersa terra post bestiam, & adorauerunt draconem, qui dedit potestatem bestiæ, & adorauerunt bestiam dicentes, Quis similis bestiæ; & quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquendi magna & blasphemias. Et data est illi potestas facere menses 42.* Ista bestia est pessima sodomia, quæ regnat super terrã, in qua habes considerare tria mala. Primo excæcat hominem in peccato. Secundo facit hominem induratum. Tertio facit hominem desperatum: prima ibi *in peccato*, secunda ibi, *vestro*: tertia ibi, *moriemini.*

Apoc. 13.

Tria mala Sodomiæ.

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

Est quomodo Sodomia excæcat homines.

Tres causæ excæcationis hominis in peccato.

CApe primam consideratiọnem, quæ est excæcare hominem, Vnde nota tres causas cæcationis in hoc peccato. Prima est contra naturam delectatio. Secunda est in peccatis ruinatio. Tertia est in peccato gloriatio. Circa primum de delectatione contra naturam, considera quod creatura in qua incipit regnare hoc peccatum, videt vnam bestiam exire de mari, quæ bestia est inordinata voluptas talis peccati, & exit de mari quando incipit in se delectari. Vnde nota quod sunt duæ delectationes in hoc mundo. Vna est delectatio creaturæ, alia est delectatio creatoris: prima delectatio est amara, secunda est dulcis: Psal. *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine.* Dulcedo igitur creaturæ, quæ ad corticem videtur dulcis, sed semper conscientiam amaricat & mordet, & ista amaritudo nũquam finit sodomitam quiescere, nec viuere in pace, neque etiam mori, quia bestia id est Diabolus ipsum vocat. Nam isti sodomitæ ponentes suum inordinatum desiderium in pueris, consumunt sua in istis facinoribus, & vbi credunt capere delectationem, capiunt amaritudinem & semper incuruantur ad malum, ad instar delfini, qui semper incuruatur in mare. Nota quod quinque habet istud peccatum, est cauerna vitiorum omnium, quia illud peccatum nunquam regnat solum, Et incœpit ista bestia exire de mari, maximè in Italia postquam regnauerunt maledictiones bellorum, quia vna maledictio trahit aliam post se. Nam in aliquibus regnat solum vnum speciale peccatum & singulare, sed in pessimo sodomita regnant omnia peccata. Et ideo dicit quod ista bestia habet 7. capita & decem cornua, quia per 7. capita signat septem peccata capitalia, per decem cornua signat transgressionem decem mandatorum Dei, & ideo possunt dici sodomitæ cornuti, quia diabolus eorum ductor pingitur cornutus Vnde Deus dedit præceptum, Non coli plures Deos. *Deus enim tuus vnus est*, sed sodomitæ faciunt sibi plurès Deos, quia amanț plures pueros. Facit etiam sodomita contra secundum præceptum, quod est, *Sabbata sanctifices*, quia in diebus festiuis faciunt plures actus luxuriosos, quam aliis diebus, & sanctificant sabbatum suum diabolo. Et nota quòd quando filius tuus non obedit tibi, scito quòd ipse est effœminatus, & de negligẽtia tua postea habebis dolorem, vnde veta pueros vti cum malis societatibus Facit etiam contra tertium præceptum, *Non sis occisor.* Nã toties cõmittit homicidium sodomita quoties peccat, & spargit semen humanum in loco sterili, quod si in naturali loco poneretur, gigneret & animas procrearet. Facit contra quartum, *Non mœchaberis*, quia sodomitæ mœchantur pueros, & nolunt videre fœminas & ob defectum ipsorum sæpe fœminæ in adulteria coguntur: quia mariti potius mœchantur pueros quam velint propriis vxoribus debitum reddere. Facit cõtra quintum, *Non furtum facies*, quia sodomitæ omnia furantur, quæ possunt parentibus, vt dent pueris & faciunt illos gulosos, faciendo prandia & merendas & gulosis bolis ipsos quasi oues simplices per guttur alliciendo. Faciunt cõtra sextum, *Non periurabis*, quia cum reprehenduntur de tali delicto millies periurabunt, quòd non est verum & quòd nunquam fecerunt talia & simpliciter sunt periuri. Faciunt contra septimum, *Non concupisces vxorem alienam*: quia licet non concupiscant alienam fœminam, tamen cõcupiscunt alienos pueros & filios, vt secum luxurientur, & sic de reliquis omnibus. Tertium est gloriatio in tam abominabili peccato, vnde dicit decem diademata esse super cornua eius, quibus vna corona instituitur, quod signat gloriam malitiæ sodomorum, qui cæcati in talibus peccatis gloriantur, & rotunditas coronæ signat infinitatẽ illius peccati: vnde non cesses clamare sicut tuba: Mitte voces tuas: vis videre gloriã istorum, qui gloriantur in malis suis. Peccator talis, cum in profundum malorum venerit, spernit Deum & non secrete gloriatur, sed publicè. Vnde Psal. *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?* Nuncio vobis, ô sodomitæ, quod in peccato vestro moriemini Et nota quòd propter hoc horribile peccatum, Deus sentiens odorem sodomiæ in ciuitatibus Sodoma & Gomorrha, orto sole insperatus ignis accensus est, & consumpti populi illi sodomitæ & versæ sunt illæ ciuitates in fauillam. Sol signat lumen veritatis, quo isti sodomitæ cognoscunt se male agere, sed quia non abstinent à peccato, tunc inopinato Dei iudicio & vident & sentiunt suas fornicationes cum graui ruina. Et vide ad quam cæcitatem inducit diabolus istos, quia si possent habere pulchriores fœminas mundi non tãgerent eas & quanto plus senescunt, tanto plus cœcãtur in hoc vitio, adeo quod fuerunt duo eiusdem ætatis, qui in iuuentute incipientes simul commisceri, perseuerauerunt vsque ad ætatem sexaginta annorum.

Duæ delectationes in hoc mundo. Psal.

Peccatũ Sodomiticum quinque habet.

Psal.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS.

Quomodo hoc vitium indurat cor hominis.

Tres causæ indurationis Sodomitæ.

SEcundo principaliter hoc vitium indurat cor hominis. Vnde nota tres causas esse huius indurationis. Prima est blasphemare, secunda est deuorare, tertia est indiabolare. Prima ergo est blasphemare. Nam secundũ Aug. Blasphemare est quæ Dei sunt, sibi appropriare, quia isti luxuriosi corrumpunt pueros appropriando sibi eos ad carnalitatem & tollendo illis innocentiam suam propter putridam delectationem, priuando ipsos gratia Dei per adulationem. Vnde Psal. *Fructum eorum de terra perdes & semen eorum à filiis hominum.* Ecce maledictio eorum, qui fructum spargunt & non habent filios, & hæc est blasphemia in Deum, quia inter Christianos contaminatur caro sanctificata hominum. Immo aliqui doctores dicunt, quod Deus adeo abominatur hoc vitium quòd cùm difficultate permisit filium incarnari ea carne, quam videbat adeo turpiter contaminari, licet quando Christus venit in mundum, inuenit totum mũdum corruptum, & Christus expulit dæmonem sodomiæ. Vnde illud *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet. Cũ autẽ superuenerit fortior eo, vniuersa illius arma aufert.* Sed si diabolus postea reuertitur in domũ suam, tunc fit peior. Nam Christiani erant per Christũ à paganis purificati & ab isto vitio, sed reuersi in eodẽ sunt peiores, quam prius, Secunda causa est deuorare, ideo subiungit quod bestia *habebat os pardi*, pardus significat

August.

Psal.

ficat malitiam sodomorum, qui philocapiuntur de pueris sicut de fœminis, & tenent scholas cum suis fraudibus decipiendo pueros. Ecce pellis pardi variati. Subdit, *Et pedes eius sicut pedes vrsi.* Vrsus est animal luxuriosum, & pedes vrsi signant affectum luxuriandi. *Et os eius sicut os leonis.* Os leonis signat modum vorandi & decipiendi pueros. Sic quod per pardum signat malitiam sodomorum. Per vrsum signat adulationem. Per leonem signat violentiam, quia isti maledicti sodomitæ decipiunt pueros istis tribus modis. Aut per malitiam inducendo illos suis fraudibus & nugis. Aut per adulationes dando sibi pecunias & soluendo fructus & similia. Aut per vim, quia sæpe illis incutiunt timorem. Ideo ô parentes docete pueros vestros, vt sibi caueant à talibus sodomitis, quia tales adolescentes taliter capti bene possunt dicere, *Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam & sicut catulus leonis habitans in abditis.* Tertia causa est indiabolare. Vnde dicit quod *dedit illi draco virtutem suam, & potestatem suam magnam*, scilicet malignandi, quia non est vitium quod magis indiabolet hominem quam hoc. Amor enim propriæ carnis excæcat eos, quia amor pingitur cæcus, & maxime signat huius peccati cæcitatem, quæ primo ipsos sodomitas excæcat, & rursus excæcat eos qui sibi credunt, & hoc quia tot maliciosa verba & deceptoria habent præ manibus; & istas omnes deceptiones habent à diabolo qui habet tria, scilicet velle, scire, & posse de sui natura, sed quando cecidit, perdidit posse: ideo qui creauit eum alligauit eum, & sic remansit in scientia sua, licet illam peruerterit de bono in malum, & hæc est scientia, qua vtuntur sodomitæ vt possint suam artem operari. Et in ipsis potest per nouam considerationem verificari illud, quia sapientiores sunt filij tenebrarum filiis lucis, quia sodomitæ filij tenebrarum sunt astutiores in decipiendo pueros quam patres in custodiendo.

Sodomitæ tribus modis decipiunt pueros.

TERTIA PARS PRINCIPALIS.

Quod hominem in desperationem conducit.

Circa tertium videamus quod hoc peccatum facit hominem desperatum, quia dicunt aliqui quod practicantes istam maledictam sodomiã, vsque ad ætatem triginta annorum, est quasi impossibile quod non damnentur in ea. Ideo ô vos sodomitæ *moriemini in peccato vestro*, quod facit hominem desperatum. Nota ergo tria. Prima causa desperationis est. Semper peiorare in peccato. Secunda causa est continuè contaminare socios. Tertia causa est Deum persequi & inimicari sibi. Prima causa est semper peiorare, quia siue habeat sodomita, quod vult siue non, peccat. Et siue confundatur siue non, peiorat. Siue vituperetur, siue non, peiorat. Et siue sit diues, siue pauper, peiorat ad instar sulfuris cum pice, quia quanto plus picis cum sulfure proiicis, tanto plus ardet & fœtet vsque ad cœlum, & signat putredinem sodomitarum. Et pluit Deus super eos maledictiones, quæ nunquam recedũt. Subdit, *vidi vnum de capitibus suis quasi occisum in mortem*, quod signat quod quando sodomita reprehenditur à prædicatore, disponit se ad emendandum de turpitudine sui peccati, cognoscens sceleratam vitam suam, sed plaga mortis eius subita curata est, quia reuertitur iterum ad peccandum. Vnde ait Dominus, *Veni in mundum vt videntes videant & non videntes cæci fiant.* Secunda causa est contaminare socios, ideò ait: *Admirata est vniuersa terra post bestiam*, quod signat, quod contaminatus omnes alios contaminat. *Et adorauerunt bestiam dicentes, Quis similis bestiæ?* quasi dicat, Quis est maior bestia quam sodomita: & adorauerunt draconem, scilicet peccatum sodomiæ. Tertia causa est Deo contrariari & ipsi inimicari. Nam Deus est natura naturans, & quicquid est, aut fit, facit Deus per naturam, vnde faciens contra naturam facit contra Deum, quia nullum est peccatum contra naturam sicut sodomia; quia vt dicunt Doctores, postquam diabolus inducit hominem ad illud peccatum, non potest ibi stare, quia diabolus est inclinatus ad amorem naturalem, & peccatum contra naturam est contrarium omnibus creaturis. Vnde dicit, *datũ est illi facere menses 42.* diuide quatuor in quatuor denas, quod signat quatuor virtutes, & duos qui signant dilectionem Dei & proximi, quia sodomita neque Deum diligit, neque proximum. Nunc ergo tale vitium cum cæteris aliis abhorrentes virtutes sectemur, vt mereamur gauda paradisi, ad quam gloriam, &c.

Tres causæ desperationis sodomitæ.

✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤

FERIA TERTIA POST II. DOminicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS.

Eorum quæ præcipuè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui agit de amore condemnante, tres præcipuas habet partes.

Prima pars principalis.

Est de natura correctione.

Secunda pars principalis.

Est de natura dilectione.

Tertia pars principalis.

De vtriusque natura retributione.

De Amore condemnante.

Sermo XIV.

Secundum opera eorum nolite facere. Matthæi 23. In hoc Euangelio Christus nihil tractat, nisi de Sacerdotibus, & religiosis, & licet materia huius euãgelij sit singularissima, tamen pro meliori de factis sacerdotum præsentis temporis melius est silere, quàm male loqui: vnde quantum attineat pro modo circa Euangelium, considero tres virtutes manifestatas hic. Prima naturæ correctionis. Secunda naturæ dilectionis. Tertia vtriusque naturæ retributionis. Incipit ergo, Tunc Iesus locutus est ad turbas, & ad discipulos dicens: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi. Omnia quæcunque dixerint vobis, facite*, si sunt bona quæ dicunt, sed si sunt mali & mala dicunt, *secundum opera eorum, nolite facere*, puta si sacerdos intrat vineam suam & tempore mensis Maij frangeret pampinos vineæ suæ dicens se velle vindemiare, certè omnes rustici deriderent eum, & nollent facere sicut ipse, quia scirent se male facere immo expectarent tempus quo vua esset matura, & tunc vindemiarent. Similiter si nauis rumperetur, in qua esset pater cum filiis & tota familia, certè vnusquisque quæreret propriam salutem fugiendi naufragium, & filius tunc non iuuaret patrem, quia satis haberet se posse iuuare: vnde cũ hodie in hoc mũdo nauis sit rupta & sine gubernatore, oportet quod vnusquisque se iuuet. Sequitur. *Dicunt enim & non faciunt.* Alligant autem aliis onera grauia & importabilia, digito autem suo ea mouere nolunt. Omnia verò opera sua faciunt vt videantur ab hominibus, & sunt ambitiosi. *Dilatant enim philacterias suas, & magnificant fimbrias: Amant primos accubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus, Rabbi.* Nota ergo quodlibet verbum Christi est vnum lumen veritatis. *Vos autem discipuli mei.* Ecce, 2. scilicet, Naturæ dilectionis, cum instruit eos, *Nolite vocari Rabbi, quia omnes estis fratres, & vnus Deus est magister vester, & patrem nolite vocare vobis super terram. Vnus enim est pater vester,* qui

Matt. 23.

Tria considerantur circa præsens institutum.

Exempla.

qui in cœlis est, quasi dicat: Bene licet vocari pater & magister, sed non ambitiose, quia tunc quæris vocari pater per ambitionem, quando tu vis quòd filius tuus potius faciat tuum velle quam voluntatem dei, & tunc peccas. Nam Christus erat subditus Ioseph & Mariæ, & Ioseph non vocabat ipsum filium per ambitionem, sed quod erat minister suus, & ideo ne vocemini minister, immo magister nolite vocare, quia magister vester vnus est Christus: & subdit: *Qui maior est vestrûm, sit sicut minister.* Sequitur, *Qui se humiliat exaltabitur.* Ecce 3. scilicet Retributionis, qui humiliando exaltatur, habet præmium retributionis pro humilitate. *Et qui se exaltat humiliabitur.* Ecce aliud præmium ambitionis, &c. Sequitur nunc videte de tertia flamma amoris condemnantis, de qua Apoc. 14. cap. *Angelus ponit pœnam sodomorum.* Dicit ergo, *Ecce alius Angelus exiuit de altari, qui habebat potestatem super ignem & aquam & clamauit voce magna ad Angelum, qui habebat falcem acutam dicens, Mitte falcem tuam & vindemia botros vineæ terræ, quoniam maturæ sunt vuæ eius, & misit Angelus falcem suam in terram, & vindemiauit vineam terræ, & misit in lacum iræ Dei magnum, & calcatus est lacus extra ciuitatem, & exiuit sanguis de lacu vsque ad frenos equorum per stadia 1600.* In præmissis igitur verbis tria mysteria notantur.

Apoc. 14.

Primum est Corporalis punitio. Secundum est Temporalis correctio. Tertium est Æternalis damnatio.

PRIMA PARS PRINCIPALIS

Est de naturæ correctione.

In corporali punitione tria notantur.

IN primo igitur mysterio corporalis correctionis nota tria. Primo Christum cognitorem sodomorum. Secundo Christum manifestatorem sceleratorum. Tertio Christum castigatorem iniquorum. Tolle igitur primum, quod demonstrat Christum punitorem sodomorum, cum ait, *Angelus exiuit de altari habens potestatem in igne.* Et nota quod vbi fit mentio in Apoc. de secundo Angelo, semper intelligitur Christus. Altare igitur signat humanam voluntatem, quia mens humana est templum & ara Dei, dummodo sit mens vnita cum Deo in gratia & ignita amore diuino, iuxta illud Exodi, *Ignis in altari meo semper ardebit*, id est in mente hominis sit semper feruor charitatis. Cum ergo ista mens est per vitium separata à Deo & ista ara est Deo polluta, *tunc Angelus*, id est Christus *exit de altari*, id est de mente peccatoris, ita quòd Christus est cognitor sodomorum, & de illis exit ob fœtorem sodomiæ. Secundo est reuelator sceleratorum, quia peccatum talium manifestat, & hoc est quod ait, *quia Angelus ille clamauit voce magna, Mitte falcem tuam & vindemia botros vineæ terræ.* Vnde nota quod Christus quandoque tacet, quando quis peccat & se corrigit. Sed cum peccator perseuerat, tunc clamat & publicat illud peccatum. Vnde *media nocte clamor factus est*, quia *clamor sodomorum multiplicatus est.* Et isti luxuriosi publice narrant inter se de isto vitio sine pudore, & Christus permittit quòd clametur & ratiocinetur publice de isto peccato, expectando de ipsis glorificari, quando per iustitiam mittet eos in supplicium æternum. Tertio est factus castigator iniquorum: ideo dicit, *Mitte falcem tuam & vindemia botros vineæ terræ.* Et nota quòd plures sunt species vinearum, quia quædam sunt altæ, & quædam bassæ: vineæ altæ sunt illæ, quæ sunt in matrimonio, quæ adhærent arbori, scilicet marito; qui est arbor vxoris: vineæ bassæ quæ vadunt per terram, sunt sodomitæ, seu pueri quos sodomitæ corrumpunt. Vindemiatur autem ista vinea, cum puniuntur sodomitæ, & botri vinearum signant pueros corruptos. Vnde *vindemia botros vineæ terræ*, scilicet pueros sodomorum mittendo epidimiam in eos, & ideo epidimiæ regnant modo plus solito, quoniam maturæ sunt vuæ, quia isti tales principiauerunt in hoc vitio & perseuerauerunt vsque ad senium & indurati sunt, & non sunt corrigibiles, ideo tempus est vindemiæ. Ideo ait, *Misit angelus falcem suam in terram & vindemiauit vineam terræ*, & falx est punitio culpæ & pœnæ. Vnde nota quod sicut tria sunt peccata generalia, quæ regnant in mundo, ita sunt tres punitiones: nam totus mundus est plenus auaritia, luxuria & superbia, & contra ista sunt tres punitiones, scilicet Bella contra superbiam, Sterilitas & Fames contra auaritiam, Pestilentia contra luxuriam & inordinatum appetitum sodomorum. Vnde *vindemia vineam terræ*, id est sodomitas agentes, scilicet & consentientes. Vnde nota quod Sodoma dicitur pecora: Gomorrha dicitur cæcitas. Faciatis ergo ô patres filios vestros cõfiteri, si sunt corrupti à talibus, & reddite eos cautos vt præcaueant sibi ab istis luxuriosis, & si sunt decepti in isto vitio, non perseuerent, quia indurati in illa cæcitate nunquam confitentur. Et volo, pueri, si aliquis dicit vobis aliquid de illis negotiis, dicatis illis, Cornute. Cauendæ igitur sunt malæ societates, quæ inducunt pueros in peccata & moriuntur postea ex peste Deo permittente propter sodomiam. Misit ergo angelus falcem suam & vindemiauit vineam terræ, quoniam maturæ sunt vuæ eius. Vnde nota in vuis tres status, scilicet, Agrestem, quod signat peccatum contra naturam in iuuentute. Si reprehenditur tamen iuuenis & se castigat, bene est. Alius status sunt vuæ maturæ quod significat sodomitam existentem in sodomia & perseuerantem in ea. Alius status sunt vuæ marcidæ, quod significat sodomitam marcidum in peccato, ita quòd in eo gloriatur.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS

Est de naturæ dilectione.

SEquitur secunda pars de temporali correctione. Christus enim volens corrigere, considerat vnde velit incipere, & quandoque tenet falcem expectando quòd peccator se emendet. Sed tamen ait illud Psalm. *Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo*, id est cum expectauero satis, ego mittam falcem id est subitam pestilentiam: vnde Isa. *Ecce Dominus mittet falcem in terram & dissipabit terram*, & hoc quando multiplicantur ista vitia, & si non venit tunc expectat, & si non emendatur, tunc punit cum peste & vindemiat. Vnde Gregor. Vindemiauit me Dominus & locutus est Deus in die furoris sui.

Psalm.

Isa.

Gregor.

TERTIA PARS PRINCIPALIS

De vtriusque naturæ retributione.

TErtia pars est æternalis damnatio, Et hoc est quod dicit; *Misit in lacum iræ Dei magnum.* Lacus enim iræ Dei est infernus. Vnde sicut amauerunt luxuriem & putrida, ita in luxuriam æternalis pœnæ lacus iræ Dei immerguntur in locum putridum inferni, & quia noluerunt misericordiam in hoc mundo, habeãt iram Dei magnam in futuro iudicio. Nam propter hoc vitium Dominus quinque ciuitates combussit & funditus deuastauit, & in illo loco non nascitur herba & vnus lacus est teterrimus, in quo nullum lignum quantuncunque leue sustinetur aut natat, sed subito ad fundum mergitur, & si quæ auis desuper volat, subito cadit mortua Et est ita niger ille lacus, quod ex terra quæ inde sumitur, fit tinctura pannorum. Ita quod hæc est æterna damnatio talis lacus in quo nota tristia tormenta sodomitarum, quia erunt tormenta desperata, quòd eicientur extra ciuitatem. Vnde ait, *Calcatus est lacus iræ Dei extra ciuitatem.* Nam ciuitas dicitur, quasi ciuium vnitas, quando sunt omnes ciues vnius ciuitatis vniti tunc sciunt, volunt & possunt, quia sciunt, & volunt vnus propter alium. Inde sequitur posse & qualibet ciuitas bene vnita est potens, quia sciunt & volunt,

& ideo possunt: sed quando sunt discordes, tunc destruuntur, quia omne regnum in se diuisum desolabitur, quod est dare intelligere, quod sodomitæ mittentur in lacum iræ Dei extra ciuitatem, id est, supernam Ierusalem, & non scient, quia erunt cæci; non volent, quia deficiet illis affectus omnis bonæ voluntatis, & non poterunt, se ad inuicem adiuuare, ideò erunt desperati ibi. Vnde secundum Iob, *Et horror & nullus ordo, & vmbra mortis*, scilicet ignorantia, & amissio potantis & perpetua discordis. Horror, quia habebunt odio illos, cum quibus peccauerunt. Calcare est premere in angusta pœna, quia Deus calcat eos in lacu illo, & similiter diabolus. Vnde Isa. *Calcaui eos in furore meo & conculcaui in ira mea*, & vnum calcare pertinet Christo, & aliud calcare pertinet executoribus & ministris iræ Dei, scilicet dæmonibus: vnde Propheta, *glorificata est corona ebriorum Ephraim*. Corona est gloria sodomiæ. Ephraim interpretatur crescēs, scilicet incipiendo, crescendo & perseuerando. Ebriorum, quia inebriati prosequuntur in illo vitio. Et gloria, quando gloriantur in malitia sua. Corona ebriorum est illa, quæ est in medio, scilicet coryphœus sodomitarum est ille, qui coronatur in pœna & culpa, quia sodomitæ habebunt tormenta agglomerata. *Et exiit sanguis de lacu.* Lacus habet duo significata, vnum in corpore, & aliud extra corpus, quia signat extra corpus mortem & pœnam, sed in corpore signat delectationē, scilicet quod quando sodomita delectatur in illo vitio, est sanguis in corpore, sed quando exit sanguis de corpore, tunc exit de lacu iræ Dei id est pœnæ. *Vsque ad frenos equorum.* Nam sanguis sanguinem tetigit. Primus sanguis in vita peccando contra naturam tetigit sanguinem in pœna æternali. Et vocat sodomitas equos diaboli: vnde Zacha. 12. cap. ait; *Castigabo eos in furore meo, percutiam omnem equum & equitantem in amentia:* vnde Propheta: *Percutiam in furore sodomitam:* frænum ponitur equo habenti os durum quod signat induratos & obstinatos in isto peccato, quia tales habebunt plura tormenta, quam illi qui minus peccauerunt. Vnde Psal. *In chamo*, id est in capitio minus peccantes. *Et freno indurati, maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.* Per stadia mille sexcenta. Stadium dicitur à stando, quia Hercules currendo antequam traheret flatum currebat per octauam miliarij. Stadium ergo est octaua vnius miliarij. Et mille sexcenta stadia sunt ducēta miliaria. Vnde Sodomita stabit in inferno per stadia mille ducēta. Mille signat intelligentias centum volendo, sex operando quæ faciunt ducenta miliaria, scilicet bis centum, quod signat binas delectationes, vnam corporis, aliam animæ. Vnde Deus puniet istos sodomitas in anima & corpore, secundum eorum delectationes, quas habuerunt ex suo nefando coitu & secundum eorum intelligentiā voluntatis, &c.

Isa.

Zachar. 15.

Psalm.

FERIA IV. POST II. DOMInicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS.

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, cuius titulus est de amore bene vtente, habet tres præcipuas partes.

Prima pars principalis.

Agit de principio malæ consuetudinis.

Secunda pars principalis.

De consummatione malæ consuetudinis.

Tertia pars principalis.

De remedio malæ consuetudinis.

De amore bene vtente.

Sermo XV.

SCitis quia principes gentium dominantur eorum. Matth. 20. Videamus hodie pennam nostri Seraphini elicitam ex euangelio, quæ dicitur Amor bene viens. Ex quo nota tria fundamenta. Primo est patientia benigna. Secundo est charitas feruida. Tertio est humilitas profunda. Primum igitur fundamentum erit de patientia. Et Christus ponit se ipsum pro fundamento patientiæ omnibus, qui volunt bene viuere. *Ascendens ergo Iesus Ierosolymam assumpsit duodecim discipulos secreto & ait illis: Ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum & scribis.* Ecce patientia. *Et condemnabunt eum morte*, & quare? Non propter aliquod crimen, sed propter feruentem charitatem, vt redimatur mundus & aperiantur portæ paradisi. Ecce feruens charitas. *Et tradent eum gentibus ad illudendum & flagellandum & crucifigendum.* Ecce humilitas profunda, quod filius Dei permittat se deludi & flagellis cædi ac crucifigi, quasi dicat discipulis: Si ego male tractabor, qui sum magister vester, oportebit & vos similiter pati cum multa patientia & feruida charitate & multa humilitate, & ne desperent dicit subiungendo, *Tertia die resurget*, quia semper pungere & non vngere, non esset sanare primas plagas. Nam *oportet Christum pati, & sic intrare in regnum cælorum, & quemadmodum ego facio, ita & vos faciatis.* Et dum sic ratiocinaretur subiungit Euangelista, quòd discipuli non intelligebant Christum, quia credebant dum diceret de regno patris sui in cœlo quòd diceret de regno mundi. *Tunc accessit, ad eum mater filiorum Zebedæi*, quæ iam consuleret cum filiis suis dicens. Ex quo Christus post resurrectionem suam est futurus ita magnus Rex, bonum est quod anticipetis & petatis aliquod bonum officium, vnde filij dixerunt: Nos non haberemus audaciam, quia fortè reprehenderet nos, sed vade tu mater, & dic sibi, quia habebit te magister excusatam, & non dabimus nos scandalum aliquod discipulis, & sic ipsa cum filiis suis accessit adorans & petens aliquid ab eo. Qui dixit, Quid vis? Bene tamen sciebat quid vellet, sed hoc ideo fecit, vt causam haberet dicendi quod infra sequitur. Ait illi mater istorum. *Dic vt hi duo filij mei sedeant vnus ad dexteram tuam, alter ad sinistram tuam in regno tuo.* Et Christus non vertit se ad matrem discipulorum, sed ad discipulos & ait illis, *Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* quasi dicat, Ego si volo intrare in regnum patris mei, oportet me sustinere amarissimam passionem & crucifigi & mori. Et discipuli intelligentes dixerunt, *possumus*. Sed tu ô Ioannes, qualiter potes, quia tu nudus profugisti relinquens sindonem. Et ait illis Iesus, *Calicem quidem meum bibetis, sedere autem ad dexteram meam vel ad sinistram non est meum dare vobis:* hoc est dicere ire in paradisum per dexteram, vel ad inferna per sinistram, *non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo*, & hoc de primo fundamento. Sequitur Secundum fundamentum humilitatis, & subdit, quòd *audientes decem alij discipuli indignati sunt de duobus fratribus & fuerunt scandalizati.* Sed quomodo ita sancti viri poterant scandalizari? Respondeo quod interuenit sicut inter scholares ad inuicem disputantes, qui videbuntur quasi velle se percutere, sed non est illud scandalum propter malitiam, sed propter discere & elicere veritatem, & finita disputatione sunt fratres sicut prius. Ita in proposito fuit in discipulis, & vnde Christus videns decem indignatos, capit tertium fundamentum humilitatis. Modo tertium fundamentum est de humilitate cum ait: *Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos.*

Matt. 20.

Tria fundamenta amoris bene vtentis.

tor. Vos autem non sic. Sed qui maior est inter vos, sit sicut minister, scilicet in humilitate, quia oportet volentem esse in gratia Dei fore humilē. Et appropriat sibi Christus ista omnia dicens. *Filius quidem hominis venit ministrare, non ministrari, vt daret animam suam in redemptionem pro multis* licet *multi sunt vocati, pauci vero electi*. Modo capiamus flammam nostram, quæ dicitur amor bene vrens, de quo amore facio tres considerationes.

Prima est principium malæ consuetudinis. Secunda est consummatio malæ consuetudinis. Tertia est remedium malæ consuetudinis.

PRIMA ET SECVNDA PARTES principales simul.

De mala cõsuetudine.

EXpediamus igitur simul duas partes principales, scilicet principiū malæ consuetudinis, & consummationem malæ consuetudinis. Nota ergo septem mala malæ consuetudinis. Prima est malorum inductiua. Secunda est bonorum retractiua. Tertia est cordis induratiua. Quarta est animæ incatenatiua. Quinta est gratiarum diminutiua. Sexta est in peccatis ruinatiua. Septima est in peccato necessitatiua. Tolle primam malignitatem, quæ est malorum inductiua. Vnde Ierem. *Cursor leuis explicans vias suas*, quia primus in malos vsus velut cursor leuis cito se expedit. Quia sicut mala voluntas peccandi sibi venit, subito peccat, vt in luxurioso, *qui cum videt fœminam*, subito *concupiscit eam*, & *iam mœchatus est*, & sic mala consuetudo subito præcipitat hominem in peccatum, quia vsus vertitur in naturam: & ita consuetus in aliquo vitio cito ruit sicut gallus cito fugit, cum dicitur vs, propter consuetudinem seruatam in expellendo eum, quia semper quando expellitur, dicit vs. Et est ad instar molendini facti ad ventum, quia rotatur ad omnem ventum. Similiter assimilatur naui sine gubernaculo, quæ ducitur ad omnem ventum. Sic anima consueta ad omnia mala, est prona ad omne nefas. Secunda malignitas est bonorum retractiua: vnde Ierem. 2. *Nunquid potest æthiops mutare pellem suam?* Sic nec peccator poterit bene facere, licet didicerit peccatum & cognouerit illud fore malum, & tamen non poterit se abstinere, & hoc est quod ait Dauid. *Ne forte offendas ad lapidem pedem tuum*. Pes est affectus, lapis est indurata consuetudo: quia qui male assuetus est, difficulter fugit. Vnde minus malum esset ignis ardens domum quam ipsa mala consuetudo, quæ non solum videtur corrumpere habitantes, sed etiam muros: quia si omnes recederent de illa domo, & noui homines intrarent, videtur quod muri illius domus inducant intrantes ad malos vsus ibi consuetos. Et si esses habituatus in malis moribus, si velles ipsos relinquere & adhærere virtutibus, non posses: Sicut nec plaga infistulata curatur, & sicut fistula grauat medicum, ita mali vsus grauant Deum. Vnde Ecclesi. *Peruersi difficile corriguntur*. Peruersi sunt resupinati, quando pedes vadunt sursum & caput deorsum. Itaque noli inueterari in malo, quia vol.os non poteris abstinere a mala consuetudine. Tamen quousque flatus est in corpore, potest te tua conscientia remordere. Sed vnum volo dicere, quòd isti infistulati & indiabolati in malis vsibus, cum magna difficultate liberantur & subiacent magno periculo mortis æternæ & pauci saluantur, & euenit de istis, sicut si exiret edictum à Cæsare quod vsque ad tres annos quilibet faceret suis manibus vnam pulchram picturam sub pœna capitis: essent aliqui, qui subito caperent penicillum & addiscerent vsque ad tempus trium annorum, & essent aliqui qui non curarent dicentes, Est adhuc bonum tempus, Ego bene potero addiscere & indulgentius ministeriis. Ecce cum tempus erit lapsum, quasi triū annorum vel in vltimo die præfixi temporis, vellent incipere addiscere. Tarde fierent magistri, sed illi qui essent assueti picturæ pluribus diebus, bene pingerent & non caderent in pœnam. Sic qui est assuetus longo vsu malo, Cum venerit vltima dies vitæ, & volet incipere bene viuere, tarde venit, quia quando homo est in illa agonia mortis, nihil scit nisi dolorem suum, & nescit quid faciat, & ideo pauci tales saluantur. Immo est maius factum quòd tales saluentur, quam si quis volaret sine alis. Nec reperitur huiusmodi quempiam saluatum fuisse, nisi latronem. Tertia malignitas est cordis induratiua. Vnde Iob. *Indurabitur cor eius, quasi lapis*. Ecclesiastici. 43. *Flabit aquilo & congelabitur crystallus*, quia aliqua species crystalli fit de aqua congelata per illum ventum aquilonis. Ita est in aquilone mali vsus & consuetudinis peccatorum, quia ita congelat animam quòd semper induratur & anima indurata siue in prosperis, siue in aduersis semper peiorat, quia tales sunt præda diaboli. Ideo caue ne indureris in malo vsu & te emenda. Vnde Apocal. duodecimo. *Væ terræ & mari, quia descendit diabolus ad vos*, quia si mare, id est, aduersitas vel terra, id est prosperitas veniet induratis in malos vsus, deteriorabitur. Quarta malignitas est animæ incatenatiua, quia assuetus & inueteratus peccatum incatenatur sicut Samson, qui quater quatuor ligaminibus fuit incatenatus, primum fuit ligamen carnalitatis Dalidæ, quæ taliter excæcauit eum quòd corrupta pecunia ab inimicis Sansonis, quærebat scire in quo consistebat virtus eius fortitudinis, & primo dixit quòd stabat in eo quòd si ligaretur funibus non posset solui, & ita fecit, & dum foret ligatus superuenientibus hostibus eius, Dalida clamauit, surge cito, & subito ruptis vinculis illos fugauit. Iterum suis blanditiis quæsiuit in quo stabat sua vis, & dixit quod ligatus neruis septem, perderet vim, tandem ligatus & superuenientibus hostibus eius Dalida clamauit, surge cito, & statim ruptis neruis surrexit: similiter & licius per capillos ligatus ad clauum, surrexit & sic finaliter perseuerauit in sua mala consuetudine carnalitatis & luxuriæ & propalauit vires suas in capillis esse, quibus tonsis incidit in suos inimicos. Primum ligamen est affectio, secundum est consensus, tertium perseueratio, quartum induratio, quintum est interitus. Quinta malignitas est priuatiua omnis aptitudinis benefaciendi. Vnde nos habemus naturale ingenium, liberam voluntatem, grandem memoriam, iuuentutem, sanitatem, pulchritudinem, fortitudinē. Item habemus bona spiritualia, scilicet sapientiam, intelligentiam, cōtemplationem, meditationem. Item habemus bona gratuita, scilicet gratiā gratis datam & gustum diuinæ dulcedinis & fruitionem ipsius creatoris. Et cōtra ista omnia est crassior ille diabolus, qui studet continue nos istis bonis deprædari, & inducit nos in malos vsus, quasi vbi est peccatum, non potest esse gratia Dei, & ideo ait Salomon. Eccl. 12. *Memento creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ & appropinquent anni, de quibus dicas, Nō mihi placent: Antequam tenebrescat sol & luna & stella, & reuertantur nubes post pluuiam*. Sol est cognitio Dei, quia ex mala consuetudine homo fit de carne lapis, quia memoria fit debilis, ideo pone memoriam in bona consuetudine amandi Deum & reminiscendi beneficiorum eius. *Et luna*, id est corpus hominis quod est mutabile sicut luna, quia nunc crescit, nunc decrescit, in eodem sistere nescit. Luna plena signat plenum hominem in iuuentute: luna sima & diminuta signat corpus debilitatum senio: luna pallens signat corpus infirmum, luna rubens signat corpus prosperosum, luna nigra & eclipsata, signat corpus moriens. Vnde si inueterascis in malo vsu, obtenebrabitur luna, quod est corpus hominis: homo igitur dum est iuuenis assuefaciat se virtutibus, & bonis operibus, quia vna vetula propter consuetudinem melius ieiunabit, quam vnus rubustus iuuenis, qui non

Notantur septem mala malæ consuetudinis.

Psalm.

Iob.

Eccl. 43.

Apoc. 12.

Quinque ligamina quibus Dalida Sansonem ligauit.

Eccl. 12.

sit assuetus. Et stellæ quæ notant quinque sensus hominis, quia si assuefacis sensus ad bonos mores, tunc erunt sicut stellæ, & si corrumpis eos ex consuetudine vitiorum, tunc obtenebrantur stellæ, vnde valde periculosum est indurare se in mala consuetudine. Ideo Daniel *vidit quatuor bestias, & bestia quarta terribilis, & fortis, & dentes habebat ferreos, & reliqua pedibus conculcabat.* Ista bestia est mala consuetudo, quæ tantum afferr, quod nescis te separare ab ea, & habet vngulas & dentes ferreos, quia anima non potest se expedire ab ea, vnde primo habemus charitatem gratuitam, ex qua licet mouearis ad confitendum, tamen propter malam consuetudinem iterum cadis: Et deuorat sicut canis redeundo ad vomitum & frangit bona opera. Sexta malignitas est in peccatis ruinarina, exemplum habes in sancto Petro, qui primo incœpit negare Christum, secundo dixit falsum, tertio fecit blasphemiam anathematizando, *Non noui hominem*, quia sicut lapis declinat ad centrum, ita mala consuetudo declinat ad peccatum. Vnde Eccles. 28. *Ne assuefias iurare.* Multi enim casus sunt in illo propter malam consuetudinem, sed omni vice qua iuras, & scis fore mendacium, semper peccas mortaliter, maxime iurando & inuocando res Dei. Vnde si dicas per fidem meam quæ fides est Christi, & illud quod iuras est falsum, peccas mortaliter, quia nihil aliud vult dicere, nisi quod fides Christi est falsa, si id quod iuras est falsum, & nunquam videbis aliquem iurantem esse fidelem seruum Christi, nec Deus facit gratiam tali: Et nemini credas mendaci, seu iuranti faciliter, licet sua mendacia nihil noceant alicui. Vnde in Euangelio: *Nolite iurare, neque per cœlum, neque per terram*, quia vix videbis habentem ista duo scil. qui non dicat mendacia, & non periuret, quin habeat magnam gratiam à Deo, quia melius est tacere mendacium quam dicere, vt sequatur magnum bonum. Vnde Gregor. Non sunt facienda mala vt veniant bona, & quando quis sæpe dicit mendacium, & sæpe iurat, ita frequentando deducitur in malum vsum, eo quod in omni verbo iurat, & dicendo mendacium ipsemet non perpendit, & spernit iusiurandum, vnde Salomon, *impius cum in profundum malorum venerit, tunc spernit*, &c. & talis mala consuetudo trahit animam de peccato in peccatum, donec suffocatur. Et anima habituata in mala consuetudine peccati, est ad instar ebrij, qui se inuoluit in fimo, sed eleuans non se tergit & ridet nesciens quid faciat. Idem exemplum est in fatuo, & sic est in peccatore, qui in peccatis inueteratus ridet, & fit desperatus. Vnde ait Aug. peccata grandia & horribilia cum in consuetudinem transeunt, pro nihilo reputantur, & ad tantũ veniunt peccatores quod non solũ non videtur eis peccatum, sed gloriantur, & publice prædicant, quia sunt in peccatis marcidi. Septima malignitas est necessitaria, sicut sunt luxuriosi, qui propter malam consuetudinem existimant, quod non possint abstinere, vnde vnus philosophus factus Dominus vnius Ciuitatis dedit leges, quas propter consuetudinem male viuendi videbatur subditis impossibile esse posse seruari. Vnde nutriuit duos catulos natos ex vna cane, & vnum nutriuit in venationibus, & factus fuit bonus ad venandum, alium tenuit in coquina, & dabat illi comedere in patellis, & de iusculo, & factus fuit coquinarius, quadam die conuocauit populum, & incœpit dicere de sua mala consuetudine viuendi & suorum malorum morum, & in exemplum fecit duci istos duos canes, & vnus habebat leporem sub pallio, & alius sartaginem cum iusculo, & vnus tenebat ambos canes, & vno tempore ille qui habebat frixorium, deposuit frixorium, & alter dimisit leporem & alius solutis canibus incœpit clamare: ille qui erat solitus ad venationem, subito cucurrit post leporem, & alius assuetus iusculo, cucurrit ad patellam, & se ingurgitauit dimisso lepore: & per hoc demonstrauit populo quod illud procedebat ex sua mala consuetudine. Vnde patres in infantia filios assuefaciant virtutibus, quia est de illis sicut de virgula quæ facile plicatur, sed non truncus: sic est in iuuene, quia dum est iuuenis si addiscit, & habituatur in virtutibus, virtutes sequuntur eum quocunque vadit, & in quocunque statu reperiatur, & ab actibus suis quilibet potest cognosci, quia tractant fabrilia fabri. Vnde in exemplo: Dum quidã philosophus captus fuisset, & venditus vni Principi interrogatur à principe, quid sciret facere, dixit se esse philosophum, sed ille princeps nesciebat quid esset philosophus sed tamen arbitratus est illum esse sapientem, & sic tenuit eum, & iussit sibi dari vnum solum panem in die, & de aqua, & vno die dum vellet emere gemmas misit ad istum philosophum, & positis corã illo tribus gemmis petiit, quæ esset præstantior, philosophus accepit eas in manu, & dixit, ista est pretiosior, sed habet vermiculum intus, & fracto lapide ita esse repertũ est, & princeps admiratus voluit scire quomodo hoc vidisset: qui dixit, quod posuerat eum in fronte, & senserat, vnde princeps fecit sibi deinceps duos panes dari. Alio die volens princeps emere equos, misit ad philosophum petens ab eo, quis esset melior, ipse elegit vnũ de illis pro meliori, sed dixit quod fuerat filius vnius asini, & ita repertum est, vnde admirans princeps dixit, quomodo hoc cognouerat, qui dixit, naturale esse quod quando ille equus currebat, tenebat aures extẽsas sicut asini, & tunc iussit dari philosopho tres panes in die, vno alio die cum esset Princeps cum Baronibus in balneo nudus misit ad philosophum & petiit, quis eorum esset pulchrior, qui visis omnibus dixit, vos Domine estis pulchrior, sed habetis vnum defectum, tãdem ait, vos estis filius vnius pistoris, & Dominus clam accepta matre dixit illi, Scio à philosopho quis fuit pater meus, & nisi dixeritis mihi, vos interficiam, si autem dixeritis, nihil aliud erit & tandem coacta mater ait, Tu es filius talis pistoris, vnde admirans Dominus dixit philosopho, vnde habes quod fuerim filius pistoris, qui dixit, habeo à tuis moribus & loquela, quia sicut pistores nunquam loquuntur nisi de pane, sic tu nunquam ordinas mihi nisi panem, quia omnes tuæ gratiæ, & omnia tua beneficia, sunt panis & non aliud: & hoc, quia deriuatiuum sapit naturam sui primitiui ex pistoribus venisti, & nunquam nisi de arte pistoria, & pane tibi cura est. Et sic habes duas principales partes expeditas ex his, scilicet principium malæ consuetudinis, & consummationem malæ consuetudinis.

TERTIA PARS PRINCIPALIS.

De remedio malæ consuetudinis.

TErtium principale est remedium contra malas cõsuetudines. Et sunt septem remedia. Primum est orare & inuocare auxilium Dei. Secundum est fugere causas malæ consuetudinis. Tertium est abominatio vitij in quo es habituatus. Quartum est incipere præcauere in iuuentute à vitiis. Quintum est inniti contrario eius vitij in quo es habituatus. Sextũ est ambulare cum bonis. Septimum est omnimoda mutatio vitæ. Pro primo igitur si non potes te emendare, nec iuuare, aut remouere à malo vsu, ora & inuoca auxilium Dei, quia spiritus vadit & nõ redit, ita quòd diuina bonitas te iuuabit, vnde Propheta dixit, *Deus in adiutoriũ meum intende, Domine ad adiuuandum me festina*, & *Deus in nomine tuo saluum me fac. Quærite ergo & inuenietis: petite & dabitur vobis quia si orabis, Deus iuuabit te.* Et ideo Luc. 11. ait, *Cum fortis armatus custodit atriũ suũ, in pace sunt omnia quæ possidet: Si autem fortior illo superueniẽs vicerit eum, vniuersa arma illius auferet, in quibus confidebat, & spolia illius distribuet.* & Salomon in ecclesiaste, *Si videris calumnias egenorum & violenta iudicia, & subuerti iustitiam, non mireris super hoc, quia excelso alius*

Margin notes: Daniel. — Exemplum. — Eccles. 28. — Gregor. — August. — Exemplum. — Septem remedia contra prauas consuetudines. — Luc. 11.

alius excelsior est, & super hos quoque eminentiores sunt alij, & insuper rex vniuersæ terræ imperat seruienti. Diabolus est fortis, sed angelus est fortior. Deus autem est longe fortior & Angelo & diabolo, quia facta oratione Deus dicet diabolo, noli eum amplius tentare, & dicet Angelo, custodi eum; & dicit homini, & tu relinque malam consuetudinem, & sic distribuet spolia diaboli. Secundum remedium est fugere causas malæ consuetudinis. Vnde tu sodomita cornute, si vis fugere malas consuetudines, fuge pueros & non respicias eos. *Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum & proijce abs te.* Fuge causas conuersandi, videndi & audiendi. Et nota tu pater-familias; quòd non dimittas dormire fratres cum sororibus adultis: Nec tu pater dormias cum filia magna: Nec tu mater dormias cum filio magno, vita causas, quia Diabolus est subtilis, & crede mihi, quia fui confessor, &c. Et nota quod semel vnus sanctus pater habebat vnũ socium, qui sæpe cadebat, & ille pater releuabat eum, & puer ille iterum cadebat, vnde dum insisteret orationi pro eo habuit reuelationẽ, quod quandocunque diabolus pulsabat ad ostium illius cadentis, ille aperiebat sibi, pater intelligẽs factum in crastinum vocauit socium dicens, Accipias istud lignũ magnum ab vno capite, & ego capiam ab alio, & portemus ad ignem, & cum portarent, pater dimisit caput suum in terram & dixit socio, porta tu solus. Ipse dixit, nunquã possem portare sine adiutorio, & tunc pater dixit, fili, per hoc intellige quod si vis quod Deus adiuuet te, oportet etiã quod tu adiuues te ipsum: quia si vis portare onus tuæ tentationis & non cadere, Deus te iuuabit cum gratia sua: & sic si diabolus pulsat ad ostiũ tuæ conscientiæ, subito adiuua te ipsum, & fac illi resistentiam; & sic præcauit sibi deinceps. Tertium remedium. Pensa & considera omnem abominationem, quam potes de illo vitio in quod cadis: puta si tu es ebriosus, considera quid est ebrietas, & quot inconuenientia sequuntur ex illa tam corpori quàm animæ. Et quanta infamia sit tibi & tuæ familiæ, & quod tu perdis intellectum, & oculos, & viuis in peccato mortali. Si es luxuriosus, considera quod nutriendo scortum consumis diuitias, considera infamiam & pericula, & sic de auaritia & aliis vitiis. Quartum remedium est incipere præcauere à vitiis in iuuentute, quia virgula flectitur, sed non truncus. Auicula iuuenis discit cãtare, senex nunquam. Equus iuuenis discit quadrupedare, senex nunquam. Quintum remedium est contrarium operari. Vnde si fecisti peccatum, & inclinaris ad illud, puta ad luxuriam, pone tibi in animo standi per octo dies quod non luxurieris, & postea iterum sta aliis octo diebus quod non cadas, & sic successiue de octo in octo diebus, & videbis quod in pauco tempore fies castus, & si quandoque cadis, propone stare quindecim diebus, & persceuera isto modo quantum potes, & in pauco tempore eris liber. Vnde fuit vnus sanctus pater, qui inter alios socios habebat vnum ebriosum, & proposuit liberare eum, & dedit sibi quòd biberet vnum vrceum vini ad pastum, & ordinauit cauponario quod quando hauriebat vinum faceret vnam guttam ceræ liquatæ cadere in vrceo, & sic iuit guttando, & cera creuit in vrceo ita quod quanto plus erat de cera in vrceo, tanto minus ille bibebat, in tantum quod in pauco tempore ille habituatus est ita parum bibere, quod reliquit à se vitium ebriositatis. Sextum remedium est ambulare cum bonis: quia si es luxuriosus, ambula cum honestis & sanctis & castis ac continentibus viris, quia *cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris.* Septimum remedium est, quod si vides te non posse resistere vitio tuæ fragilitatis, muta te, sicut mutatur accipiter in cauea, scil. intra in aliquam bonam religionem in caueam cellulæ, quia in aliquibus est quasi impossibile, quod stando in mundo possint assueta vitia dimittere, vnde quæras bonam & sanctam societatem religiosorum, qui [illegible] uant cum timore Dei. Nam si relinqueres mundum, & intrares malam societatem, peius esset, vnde si intras bonam societatem, & sis ebriosus, dabunt tibi bibere ad mensuram: & si eris luxuriosus dabunt remedium cum ieiuniis, & vigiliis, & disciplinis. Nec credas, vt multi credunt, quod religiosi habeant bonum tempus respectu carnis, quia si faciunt quod debent, minor tentatio, quam habent, est tentatio carnis, & maior tentatio (quod non crederes) est scire ad inuicem conuersari, quia sunt plures diuersarum complexionum. Aliqui sunt melancholici, aliqui iracundi naturaliter, aliqui læti, aliqui iuuenes, aliqui senes, & oportet te adaptare naturis omnium, quod est valde difficile, nisi homo sit prudens. Vnde Bern. exponendo illud verbum, *bonum est hic esse*, loquendo de existentibus in societate bonorum ait, *bonum est ibi esse*, quia homo viuit purius, cadit rarius, surgit velocius, vadit cautius, securius quiescit, roratur gratiis Dei, purgatur merendo citius, moritur in pace confidentius, & copiosius præmiatur, & quanto difficiliorem & grauiorem vitam habet religiosus quàm secularis, tanto magis præmiatur in vita æterna. Ad quam, &c.

Exemplum. Bern.

FERIA V. POST II. DOMINICAM Quadragesimæ.

SYNOPSIS.

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore remunerante tres partes principales continet.

Prima pars principalis.

Differit de diuitis vitiosi consolatione.

Secunda pars principalis.

De pauperis virtuosi tribulatione.

Tertia pars principalis.

De vtriusque iusta retributione.

De Amore remunerante.

Sermo XVI.

Recordare fili, quia recepisti bona in vita tua, Lazarus verò mala. Luc. 16. In hoc Euang. Christus fecit vnam similitudinem discipulis loquendo de Abraham, in cuius sinu stabat pauperrimus Lazarus, qui semper in hac vita fuit cruciatus, & in alia habuit meritum, in quo sacro Euangelio tractatur de quinta pena nostri Seraphini, quæ vocatur amor remunerans, quia sicut operaberis, ita habebis. Vnde videamus tria mysteria. Primo diuitis vitiosi consolationem. Secundo pauperis virtuosi tribulationem. Tertio vtriusque iustam retributionem. Prima ibi, *fili recordare*. Secunda ibi *Lazarus similiter mala*. Tertia ibi, *nunc autem*.

Luc. 16. Tria mysteria amoris remunerantis hic notantur.

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

Differit de diuitis vitiosi consolatione.

Primum ergo mysterium est diuitis vitiosi consolatio, quæ consistit in tribus generalibus fundamentis, & sex specialibus aliis fundamentis. Generalia igitur fundamenta sunt ista. Primum consistit in diuitiis. Secundum consistit in superbia intrinsecus. Tertium consistit in luxuria de prope, quia quicquid est in mundo, aut est superbia carnis, aut oculorum, vel superbia vitæ. Vnde nota istas delectationes sensuales, corporales & mentales in hoc Euangelio esse notatas. *Homo quidam erat diues*, ecce delectatio & consolatio in

Primum mysterium in tribus fundamentis generalibus consistit.

in diuitiis. Subiungit foris superbiam cum ait, *& induebatur purpura & bysso.* Addit prope luxuriam cum ait: *& epulabatur quotidie splendide.* Ecce quomodo iste diues capiebat omnia delectamenta mundi quæ poterat, quia non cupiebat habere illa, quæ non poterat: & licet ista tria fundamenta sint generalia, tamen inde sequuntur alia specialia quæ sunt sex. Primum fundamentum est sui nominis obliuisci. Secundum est suus status periculosus. Tertium est suus status pomposus. Quartum est suus status gulosus. Quintum est suus status ruinosus. Sextum est suus status ambitiosus.

Specialia fundamenta illius mysterij sunt sex.

Primum ergo demonstrat Christus dicens, *homo quidam*, & non exprimit nomen, quia diues iste ignorabatur in paradiso, vbi stabat Christus, quia in paradiso ignoratur nomen auari amatoris mundi & diuitiarū plus quam Dei. *Amen dico vobis, nescio vos.* Sed in hoc mundo qui est totus fumus, & in inferno qui est ignis bene cognoscitur diues auarus: sed Lazarus pauper & Paulus Apostolus, & similes bene cognoscuntur in paradiso, quia vt ait idem Paulus, *Nostra conuersatio in cœlis est*, ad dandum intelligere, quod iudicium Dei non est simile iudicio mundi, quia secundum Ieremiam cognitiones meæ non sicut cognitiones vestræ, quia tantum distant sine comparatione, quantum distat cœlum à terra: quia paupercula mulier videns aliā caudatam mulierem, & bene indutam, credit illam fore fœlicem: sed errat, quia parum durat in diuitiis illis. Alia ratio est, quia etiam damnati ignorantur in hoc mundo, quia si tu mulier scires maritum tuum, aut parentem esse in inferno, tu nullum bonum diceres aut faceres pro animabus illorum, & sic tolleretur illud bonum tibi, vel illis, qui sunt in purgatorio, vel si tu scires malum saluari, tu faceres malum, putans te posse similiter saluari. Item ille diues, fuit ille de quo loquitur Luc. 12. qui aiebat, *Anima mea multa bona habes posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare. Et dixit illi Dominus: Stulte, hac nocte repeto à te animam tuam. Quæ autem parasti, cuius erunt? Homo enim thesaurizat & nescit cui, & moritur, & sepelitur in inferno*, & potest hic loqui de vno Lazaro, qui fuerat paulo ante quam Christus loqueretur istam parabolam. Tolle secundum statum periculosum istius diuitis. Vnde nota quod in aquirendo, & cumulando diuitias homo talis expectat magnam ruinam. Paulus, ait. *qui volunt diuites fieri incurrunt in magnas tentationes, & in laqueum diaboli.* Item in tenendo diuitias est periculum, quia qui vult effici diues, est in periculo faciendi illicitos contractus propter vsuram ad terminum vendendo, quia in mercatoribus secundum cursum præsentis temporis alterum de duobus necessarium est, aut quod pauperes fiant, aut quod diabolus eos portet: quia si volunt fugere vnum laqueum, oportet quod cadant in alium, iuxta illud,

Luc. 12.

Incidit in Scyllam cupiens vitare Charybdim.

Vnde oportet quòd diuitiæ à principio sint bene acquisitæ, & quod in medio sint bene v.æ, & quod in fine sint bene dimissæ, id est, quod relinquas tali de quo sis bene contentus. Tertius status est pomposus: & nota bene omne verbum, quia *induebatur purpura & bysso.* Duo sunt vestimenta scilicet intrinsecum & extrinsecum. Byssus est species lini subtilissimi albi, & signat intrinsecam pompam. Purpura autem signat extrinsecam pompam, quia non vult Deus quod tu cures tantum de corpore quod obliuiscaris de anima, vnde si tu tantum curas vestire illud corpus putridum, quare non curas etiam de anima, quia nunquam vestis animam veste alba purificata lauacro confessionis. Nonne ait Dominus, *Mundi estote, quia mundus sum ego*, & nota quod non est peccatum mundare corpus sed anima etiam debet magis mundari, quia non debes peius tractare animam quàm corpus, quia si domina tenetur pro serua, & serua pro domina, non est iustum, quia bene licet tractare seruam, sed domina debet melius tractari. Abundantia enim vestium est signum intrinsecæ vanitatis, & qui habet curam vestium, non habet curam animæ suæ, & qui solum attendit ad se ornandum, necesse habebit obliuisci de anima. Vnde Eccles. 18. *Amictus corporis & risus dentium & incessus indicat hominem*, quia per habitum caputij, & vestium comprehenditur prudentia & modestia, vel vanitas & intemperantia animi, quia si caputium est fractum & tibiæ seu caligæ bipartitæ & vestis incisa, tale est cerebrum, quales sunt vestes & habitus; & ita est laniata anima illius sicut caligæ & vestes, quas portat. Aliud signum est risus inordinatus. Alius est gressus, quando quis vadit se vertendo & occupat totam viam. Quartus est status gulosus, ideo subdit, *epulabatur splendide*, id est, de multis ferculis, & diuersorum generum. Vnde Iacob. 5. *Epulati enim estis super terram, & educastis corpus vestrum in rabie luxuriæ*, & Bernardus, opus eorum in terra & mari ambitiosa fames, quæ omnia fiunt propter gulam. Quintus est status ruinosus, ideo subdit, *quotidie* vltra decentiam suæ conditionis, quia est peccatum. Tanto enim magis aggrauatur peccatum; quanto magis continuatur & frequentatur. Semel quidem in anno inebriari, aut crapulari, peccatū est: sed hoc repetere decies est adhuc grauius peccatum. Sed & quotidie inebriari, & crapulari, hoc grauissimum est. Vlcus enim quod continue scalpitur, continue fit peius. Vnde de adulterio, dicitur in canonibus: Nihil grauius adulterio, quod volens glossa declarare ait: Grauius quia sæpius: frequentatio ergo peccati facit hominem ruinosum. Sextus status est ambitiosus, ideo subdit, *splendide*, quia non sufficiebat sibi comedere in paropsidibus ligneis, sed in argento & auro.

Eccl. 18.

Iacob. 5.

Bern.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS.

De pauperis vitiosi tribulatione.

VOlue modo manum, & vide 2. mysterium pauperis virtuosi tribulat, in quibus verbis Euangelij quantum pertinet ad pauperem virtuosum, nota tres veritates contrarias statui istius diuitis gloriosi. Prima paupertas. Secunda humilitas. Tertia patientia, quæ tria si pauper non habet, perdit omnia. Ecce paupertas, cum dicit *mendicus*, & dicitur mendicus, quasi manu indicans, quando est ita afflictus quòd non potest loqui, & porrigit manum indicando suam necessitatem. Humilitas, cum subdit, *& iacebat ad ianuam diuitis*, puta nō super strato aut tapetis, sed super terra, & in luto, instrata extra terram ad ventum, & pluuiam & solem, & omnia incommoda sufferebat, & hoc signat humilitatem iacere in terra: humilitas enim ab humo dicta est, quia sicut humus est infimum elemētum, sic humilitas in sua natura est infima virtus: licet eius effectus si altissimus. Patientia, cum additur, quod erat *vlceribus plenus, cupiens saturari*, non de magnis ferculis, sed *de micis, quæ cadebant de mensa diuitis*, & supererant canibus *& nemo illi dabat*, non est mirum, quia omne simile appetit sibi simile. Nam bonus est contrarius malo, & luxuriosus honesto, &c. Ideo in domo diuitis gulosi canes magis compatiebātur Lazaro, lingentes eius vlcera quàm viri illi, quia mali erant, & odio habebant pauperem Christi.

Iuxta secundū mysteriū tres veritates cōtraria statui præcedenti notantur.

TERTIA PARS PRINCIPALIS.

De vtriusque iusta retributione.

SEquitur tertia pars, scilicet vtriusque diuitis & pauperis iusta retributio. Nota ergo præmia, quæ dantur pauperi correspondentia suis meritis, & contraria miseriis diuitis. Primo diuitiæ paradisi contra paupertatem. Secundo gloria paradisi propter suam humilitatem.

Iuxta triplex mysterii de retributione pauperis Lazari tria præmia notantur.

litatem. Tertio viſio Dei in ſinu Abrahæ propter eius patientiam.

Primo ergo ait, *factum eſt vt moreretur mendicus*, & non dicit ſicut in diuite, de quo dicit, *mortuus eſt autem diues*. Nam *pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius*, quibus dantur diuitiæ vitæ æternalis, vnde diues tantum fecit, quod non dando comedere Lazaro mortuus eſt mendicus, & per diuitem non defuit quin Lazarus fame moreretur, licet non fuerit ſic, ſed moriendo tranſiuit de hoc mundo doloroſo ad cæleſtes diuitias: ita quod Lazarus non eſt mortuus ante tempus, quia regula eſt quod nullus bonus moritur ante tempus, quia boni ſunt pleni dierum, ſicut Abraham, Pſalm. Iſaac & Iacob. Vnde Pſalm. *Conuertetur populus meus, & dies pleni inuenientur in eis*, & alibi: *Videas filios filiorum tuorum*, ſed mali communiter moriuntur ante tempus. Secundo ait, quod *portatus eſt mendicus ab angelis*. Ecce præmium ſecundum, propter humilitatem ſuam. Vnde nota quòd non dicit quod anima portaretur, ſed Lazarus: non tamen in corpore ſed illud dicit duplici ratione. Prima ratio, quia ſignat reſurrectionem gloriæ, quando in die iudicij reſurgemus cum anima & corpore per figuram, quæ dicitur ſinecdoche, quando totum accipitur pro parte. Alia ratio, quia eccleſia tenet quod anima beatorum iam ſit cum corpore in paradiſo, quia eſt certa de reſurrectione, & quod corpus per idem eſt ac ſi iam eſſet vnitum cum anima per reſurrectionem, vnde in litaniis eccleſia dicit: *Sancte Petre, ora pro nobis*, ita quod dicit quod ſanctus, & non anima ſancti oret pro nobis. Item nota quod dicit angelos portare illam animam. dic, id eſt, aſſociabant ad inſtar vnius ſponſæ quando aſſociatur ad ſponſum, quia bene ſciret & poſſet ire, ſed propter honorem aſſociatur. Tertio ait, quod *locatus eſt in ſinu Abrahæ*, propter eius patientiam. ad inſtar patris tenentis filium: ad notandum quod ante Chriſtum etiam qui moriebatur in gratia non poterat videre Chriſtum facie ad faciem, niſi contemplando, ſicut contemplabatur S. Paulus, quando fuit raptus, ideo dicit in ſinu Abrahæ, quia Lazarus, & cæteri S. Patres in illo tempore poterant contemplari Deum; ſed non videre eum. Et vocabatur quies in ſinu Abrahæ per contemplationem, eſt & ſinus Abrahæ confinis viſionis vitæ æternæ, quia quando Chriſtus aſcendit ad cœlos, & glorificatus eſt, tunc de contemplatione viderunt Deum. Modo videamus 3. præmia diuitis, pro demeritis ſuis. Primum eſt dolor contra ſuas diuitias. Secundum confuſio contra eius ſuperbiam. Tertium horror contra eius delicias. Primo doluit de diuitiis, & nota bene quod diues habet quatuor dolores. Primus dolor eſt in moriendo, cum ait, *mortuus eſt diues*. Sed qualiter mortuus eſt? Ego imaginor quod iſte diues mortuus eſt, quando erat bene ebrius, & dicebat, *anima mea habes multa bona, quieſce, comede & bibe, & illa nocte ſubita morte veniente, ſepultus eſt in inferno*. Vel mortuus eſt ſicut vnus diues auarus, non habens vxorem, nec filios, ſed ſolus exiſtens, qui habebat tres fratres, & nunquam dederat eis aliquid de ſuo, nec volebat quod ipſi haberent aliquid de ſuo, nec in vita, neque poſt mortem: accidit autem quod infirmatus eſt, & nullum habebat famulum & erat ita miſer, quod moriebatur fame, vnde aliquæ vicinæ viſitantes eum, ſuaſerunt ſibi quòd reperiret aliquam fidam ſenem, quæ ſeruiret ſibi, & cognoſcentes eius naturam nominauerũt ſibi vnam miſerrimam conformem ſuæ naturæ, quæ placuit ſibi. Et vocata ſene ordinauit ſibi quod emeret vnam gallinam, & ſic dabat ſibi quartam partem tantum in die. Iſte peiorauit & recuſabat volentes ire ad ipſum, ne ſpoliarent ipſum. Iſti fratres tenuerunt modum loquendi illi ſeni, & dixerunt quod faceret illum confiteri. Illa perſuaſit ſibi quod confiteretur. Ille reſpondit: ah non moriar. Altera die peiorat & iſti inſtant cum vetula, vt confiteatur, & ille ſemper dicit ſe non moriturum. Tandem incipit incraſſari lingua, & ſic non vult confiteri. Altera die totaliter amiſit loquelam, & quia illi ordinauerant vetulæ quòd dum eſſet prope mortem notificaret ſibi, ipſa dixit eis quod ille amiſerat loquelam. Illi ergo ceptis multis portitoribus intrauerunt cameram, & maior iuit ad lectum dicens: Quomodo valeris, & ille auarus adhuc boni intellectus non poterat reſpondere, ſed hinc inde aſpiciebat, ne aliquid auferretur. Et ille incœpit eum hortari verbis dicens, non timeatis: bene liberabimini, & ille annuebat capite quod ſic. Interim iſte iuuenis ponit manum ſub ceruicali & accepit claues, & ille auarus volens clamare non poterat, ſed mutizabat annuens, quod inde recederet, ſed ille clauſa vetula in quadam camera introductis fratribus aperuit arcas & capſas vndique plenas, & vidente illo auaro, & gemente, & pleno omni anxietate & dolore, quia videbat ſibi eripi bona, & non poterat obuiare, acceperunt omnes denarios eius & vaſa argentea, & fecerunt plurimas ſalmas, & vocatis portitoribus omnia miſerunt ad domum ſuam, & dum nil fieret mittendum, niſi lectus ſuper quo iacebat ille moriens, poſito illo ſuper paleis extraxerunt lectum de ſubtus & miſerunt domum, & quia ſuaſione medici iſte habebat in pedibus vnum par caligarum nouarum coccinei coloris & deliberatione facta inter eos vnus accipit vnam caligam & alter aliam, & extrahentes caligas de tibiis ſimul & ſemel, iſti extrahebant caligas, & diabolus extrahebat animam, & in illa miſeria & cum illo dolore ſenex auarus mortuus eſt. Vnde exinde dicitur quando aliquis moritur: *il a tiré ſes chauſſes*. Ecce eius primus dolor, quia dimittit diuitias. Secundus dolor eſt in ſepeliendo, quia cum magna confuſione ſepultus eſt in inferno, & ſicut corpus vndique conculcatur terra, ſic anima vndique conculcatur doloribus inferni. Vnde Pſalm. *dolores inferni circundederunt me*. Et nota quod iſte diues non dicitur damnatus propter vſuras, ſed quia male vſus eſt diuitiis ſuis, non erogando pauperibus. Quid ergo fiet de vſurariis, prædonibus, furibus, & male contrahentibus? Et nota quantum intereſt inter mortem diuitis, & mortem pauperis, quia accidit in his ſicut de accipitre, & gallina, quia nobilis homo educat accipitrem cum magna induſtria portando in pugno, ſeruiendo ſibi, paſcendo eum, poliendo caudam & ſupportando eum in omnibus, vt fiat domeſticus, & portat eum omni mane ad miſſam & ad prædicationem, vt fiat magis deuotus, & aptat eius alas, & breuiter in omnibus eſt ſibi ſubiectus. Sed gallina licet faciat oua, & ſit vtilis, tamen in eius vita ſemper eſt ſpreta ſi vadit in coquinam expellitur, ſi ad menſam expellitur ſi cantat eſt faſtidioſa, & nunquam pauſat, & pueri & famuli in omnibus ipſam vilipendunt, tandem cum venit in faſtidio interficitur, ſed in eius morte tota familia gaudet. In morte vero accipitris ſecus, quia proiicitur in foueam, gallina vero cum lætitia reconditur in ſinu Domini ſui, & incorporatur ſibi, & fit caro & ſanguis Domini ſui. Ita in anima pauperis accidit, vt fiat diuina participatione caro & ſanguis dilecti Ieſu, & in vita ſpernitur, in morte vero vadit ad menſam agni prouidi ſcilicet Dei, & diues proiicitur in foueam infernalem. Tertius dolor eſt in videndo, & non erat paruus dolor diuitis videndo ſe habuiſſe tot bona in mundo, & nunc eſſe in pœnis inferni, & videndo Lazarum quem ſpreuerat in mundo eſſe in ſinu Abrahæ in tanto gaudio paradiſi, vnde eleuans oculos ſuos, cum eſſet in tormentis, vidit, Abraham à longe, & dicit à longe propter id quod ipſa dicetur, *inter nos & vos eſt magnum chaos*. Et hoc ad eius confuſionem Deus voluit quod in tanta ſua pœna videret Lazarum glorioſum, vnde Gregorius dicit, quod Deus permittit, quod vſque ad diem iudicij damnati videant Gregor.

beatos

Marginal notes: Tria præmia diuitis pro demeritis ſuis. Diues habet quatuor dolores.

beatos in gloria gaudentes cum afflictione & inuidia, imò & sancti, secundum Doctores semper videbunt, & continue vident damnatos: Sed post resurrectionem damnati propter eorum plurimas pœnas non videbunt sanctos, & damnati vltra proprias pœnas affliguntur propter fœlicitatem beatorum. Iunge quartum dolorem sensus. Vnde clamabat, *pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aqua*, &c. Et dicit, *pater*, captando beneuolentiam, sed parum prodest, & bene dicit *Abraham* per naturam, quod descenderunt multi ab eo, &c. *vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma*, sed quare non petebat maiora, bene periisset maiora, sed desperabat obtinere, sed quæ fuit causa huius petitionis, & potuerunt esse tres. Prima erat inuidia, vt mittendo Lazarum, ipse Lazarus interim recederet ab illa gloria, & non esset ita tribulatus videndo gloriam Lazari. Secunda ratio, quia leuando Lazarum ab eius consolatione, minueretur eius pœna. Tertia ratio, quia refrigeraret modicum eius linguam. Et nota quod iste diues murmurauerat contra illum pauperem, in hoc mundo, ideo in eo in quo deliquerat, puniebatur, scil. in lingua, vnde considera mundum suarum pœnarum. Et ad intelligentiam nostri Euangelij considero, quod quãdo Lazarus mortuus est, fuit præsentatus coram Deo, dicens, Domine ego fui multum tribulatus in mundo, quia sum mortuus fame? dixit Deus, qualiter hoc? dixit Lazarus, vnus diues auarus abutens diuitiis suis in quotidianis epulis, dimisit me mori fame, & tunc credo quod Deus dedit potestatem diabolo, vt ipsum diuitem corã throno suæ maiestatis præsentaret, & quod obediens diabolus illam diuitis animam subito euulserit de corpore, & coram Deo repræsentauerit, & Deus dixit, veni miserrime. Iste meus seruus valde conqueritur de te, quod dimiseris eum mori fame, & istud probat per scripturam sacri Euangelij, quæ non mentitur. Nam diues iste fecit multa mendacia, & primo dicit se excusando, Domine, tunc cum mortuus est, ego non eram in ciuitate illa, dicit Lazarus, quomodo potest dicere hoc, quia euangelium dicit, *erat*. Et videns quòd non poterat negare hoc, dicit aliud mendacium, Domine ego habebam magnam familiam: dicit pauper imò scriptura dicit: *Quidam*, & sic erat ipse solus, dicit diues aliud mendacium, ego eram pauper, quod vix poteram mihi sufficere, dicit pauper, cum euangelium dicit contrarium, quia dicit *diues*. Cum videbas ipsum nudum, quare non induebas: dicit diues, ego non habebam nisi vnam vestem pro me, dixit Lazarus, imò dicis mendacium, vide librum, quia dicit quòd induebaris *purpura & bysso*, replicat Deus: quare saltem non dedisti ei semel prandium? dixit diues, vix habebam pro me, respondit Lazarus, tu dicis magnum mendacium, imò quando veniebas domum cum societatibus, tu respiciebas alibi causa non videndi me, *& epulabatur*, Deus, vides modo, quia tu dicis mendacium, dicit diues, ô ego epulabar quandocunque, sed raro, dicit Lazarus, imò *quotidie*, dicit Deus quare ergo non dabas sibi aliquid? dicit diues, licet ego epularer quotidie, quid credis: ego tamen viuebam pauperrime & parce. imò dixit Lazarus, tu mentiris, quia scriptura dicit *splendide*, auro & argento, & nitidis pannis, & tapetis, & ego Lazarus iacebam ad ianuam tuam. dixit Deus. ô mendax. si iacebat infirmus, quare non faciebas sibi mederi? Respondit diues, ipse nullum habebat malum, imò dicit Lazarus, ego eram *vlceribus plenus*, dixit Deus, vade crudelissime, non reperio in te forte aliquam charitatem, quia bene credo quod mortuus sit ex tua culpa, dixit diues. Domine quia isti mendici vadunt quærendo ostiatim & affluunt multis eleemosynis, ego credebam ipsum fore de illis. Inquit Lazarus. imò ego *desiderabam saturari de micis, quæ cadebant de mensa tua*, dixit iterum Deus, ego non reperio te exercuisse aliquam pietatem in eo, tu es peior quam canis, dixit Lazarus, vos verum dicitis, quia & canes magis compatiebantur mihi quia veniebant, *& lingebant vlcera mea*, & exercebant cum lingua sua illam pietatem, quam poterant versus me, dixit Deus concludendo, *factum est ergo vt moreretur iste mendicus* propter te, & bene ac iustum est, *vt portaretur ab angelis in sinu Abrahæ*, & modo recipiat gloriam in præmium suorum laborum, & tu sepeliaris in inferno, à quo custodiat nos Deus per suam misericordiam, Amen.

Exemplum.

Tres causæ petitionis diuitis à Lazaro.

FERIA SEXTA POST II. DOminicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore bene conuersante tres præcipuas habet partes de differentiis conuersantium.

Prima pars principalis.

De conuersatione bonorum cum bonis, quæ est optima.

Secunda pars principalis.

De malorum cum malis consuetudine & hæc pessima.

Tertia pars principalis.

De varia, quando scilicet boni conuersantur cum malis, & econtra.

De amore bene conuersante.

Sermo XVII.

ET misit illum in villam suam, vt pasceret porcos. Luc. 15. cap. & in Euangelio hodierno. Filius prodigus missus fuit pascere porcos quia consumpserat sua viuendo luxuriose. In quo sacio eloquio elicitur amor bene conuersans, & sunt tres differentiæ conuersantium. Prima est conuersatio bonorum cum bonis, & hæc est optima. Secunda est malorum cum malis, & hæc est pessima. Tertia est econtra, scil. quando boni conuersantur cum malis, & mali cum bonis, & ista est varia.

Luc. 15.

Circa amorẽ cõuersantem tres sunt differentia conuersantium.

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

De conuersatione bonorum cum bonis, quæ est optima.

ACcipe primam conuersationem, scilicet bonorum cum bonis, & ista est optima conuersatio, & primo probo triplici ratione. Prima ratio est, quia bonus cum bonis conuersando potest melius operari. Secunda ratio est, quia malum potest habilius euitari. Tertia ratio est, quia in bono potest melius perseuerari. Dico quod prima ratio est, quia bonum potest melius operari, quia melius possunt duo quam vnus, & sic de pluribus. Item potest quis melius labores sustinere bene viuẽdo cum pluribus bonis quam per solum. Item possunt melius scire, quia plus sciunt plures quàm vnus. Item plures melius volunt, quia vnus imitatur per alium, & vnus capit exemplum ab alio. Secunda ratio est, quia malum potest melius euitari quam in solo, quia in solo non est scire ita promptum, nec velle, nec potest ita bene perseuerare vnus solus, sicut in bona societate vnus adiuuat alium. Tertia ratio, quia in bono potest melius perseuerari declinando à malo, & faciendo bonũ, perquirendo pacem & fugiẽdo rixas: probatur etiam per auctoritatem Eccl. 4.

Conuersatio bonorum cũ bonis est optima pro triplici ratione. Prima.

Secunda,

Tertia.

Eccl. 4. Gen. 2. Hiero. Eccl.4.cap. *væ soli, quia si ceciderit non habet subleuãtem. Et non est bonum homini esse solum, faciamus ei adiutorium.* & Hieron. in decret. in epistola ad Rusticum: primum quidem tractandum est, vtrum solus in monasterio conuersari debeat, nam hodie est magis via periculosa stare solus in deserto, vel in eremitorio solus, quia hodie dæmones sunt subtiles. Item quia homines non ita constantes, nec sciunt ita bene se regere, & multoties credunt ire in syluam, vt efficiantur eremitæ, & cadunt & postea reuertuntur ad stipendia & efficiuntur peiores quam primo erant: vnde credunt quandoque bene facere & male faciunt. Vnde Hiero. dicit, si vis seruire Deo, debes primo videre viam per quam debes ire: itaque stare solum est periculosum, quia nulla ars est difficilis ad discendum quàm ars seruiendi Deo, quia si ars manualis, stando cum vno magistro citius addiscitur quàm à seipso: ergo oportet quòd etiam tu habeas bonam societatem, vt discas seruire Domino, licet habeas bonam voluntatem, quia socius dabit tibi viam solidam & regulatam, vnde mihi places quod stes in societate, & caueas intrare viam, quam nũquam intrasti, & habeas bonam societatem, quia tu vides per experientiam, quod plures melius defendunt castrum quàm vnus solus, & melius ac leuius portant vnum pondus quàm vnus solus. Et Matth. 18. c. *Vbicunque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum.* Vnde Dauid volens videre, si quid esset in hoc mundo, quod posset assimilari paradiso, contemplando dicit, *quia mirabilia sunt opera tua domine, quæ posuisti in abscondito,* & dixit: *Ierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio in idipsum,* & considerauit statum Regum, & Principum, & non est similis paradiso, quia quandoque isti reges, & domini expelluntur. Item quandoque putantur felices apud pauperes videndo principes, vel diuites fore fœlices, & intrinsecus vtuntur doloribus, & rancore, & peius habent quàm pauperes. Item considerauit omnia ista bona temporalia, & status, & conditiones totius humanæ naturæ, & nullam reperit in hoc mundo similitudinem cum paradiso, nisi in bona societate, & conuersatione. Psalm. *Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum,* quia ibi sunt omnia bona, scilicet bona voluntas, bonum scire & bene operari. Vnde Ambros. dicit: Habe conuersationem bonorum, quia cum eis habebis bona, quia cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris, & vide stellæ quàm pulcherrimæ qualiter concordant in obediendo suo creatori: & est commune vulgare, Ego nollem esse solus in paradiso: & vides corpus qualiter est plenum ossibus, & omne os habet suam virtutem, & similiter anima habet singulares virtutes sibi, quemadmodum ossa habent suas singulares virtutes, quæ virtutes animæ appropriatæ sunt virtutibus ossium: & vides quod quantumcunque minimum os male stat sine aliis: similiter vides in regimine mundi, & in bene viuendo vnus subalternatur alteri, quia nec Papa, nec Imperator possunt facere sine aliis, ad dandum intelligere quòd quilibet eget bona societate. Vnde Ioan. Climacus dicit, quod quando vnus solus equus vadit, vadit piger: sed quando est in societate, visus aliorum, & pedum strepitus dant sibi vigorem: similiter in societate plurium peregrinorum vnus propter alium melius peregrinatur: similiter si tu es in vna bona societate, tu magis proficis cum vna modica bona voluntate quàm vnus alius optimæ voluntatis solus, quia vnus docet alium, & inuitat ac inducit, & imprimit voluntates alterius ad bene agendum, orandum, & operandum.

Co'm propositur. *Matth. 18.* *Psalm.* *Psalm.* *Ambros. Malorum impiorum societas vtilissima.* *Ioan. Clim.*

SECVNDA PARS PRINCIPALIS.

De malorum cum malis consuetudine & hæc est pessima.

Societas vel conuersatio malorum est

VIde secundam conuersationem malorum cum malis, & ista est pessima, & probo primo per rationem, quia si sunt plures mali in vna societate procliues ad faciendum malum, & vnus habeat modicum cõsilium in faciendo aliquod malum, alius habebit aliud modicum, alius aliud modicum, & vnus docebit aliud. Vnde reducendo omnia ista consilia in vnam pessimam voluntatem, erunt sufficientes ad omne malum, & hoc tam in cognoscendo & sciendo, quam volendo, & operando, & virtualiter faciendo omne malum: quia quod vnus ignorat, non vult, aut non potest, alius scit, & docet, hortatur, vult, potest & coadjuuat: & licet sit vnus bonus & bonum sciat, alij idipsum faciunt obliuisci, & vnus pro alio scit, vult & facit melius omne nefas. Et probo etiam per auctoritatem, maximè in tribus peccatis vltra alia regnantibus scilicet luxuria, auaritia, & superbia. Vnde Dauid, *Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem:* & dicit *operamini,* & non qui operati estis, quia in illo qui operatur, est magnum periculum: sed in illo qui operatus est, potest esse bonum & malum, intellige qui non operatur. Et dico quòd maxime in iis tribus peccatis, qui est & vult esse contaminatus, noli eum impedire. Vnde Salomon: *Qui tetigerit picem, coinquinabitur ab ea:* & luxuria potest dici pix, quia nigra & coinquinatiua, Isaias, *Conuertetur pluuia eius in picem, & cor eius in ignem,* quæ est luxuria, & facit hominem infamem. Similiter in superbia. Vnde Salomon, *qui communicat superbo, coinquinabitur à superbia.* Fui in vna ciuitate, in qua venit vnus dominus cum sua comitiua superba, qui portabant caputios oblongos & inde ad paucos dies omnes iuuenes illius ciuitatis, qui honestissimos ante caputios portabant, incœperunt portare etiam suos illo modo, & illud non processit, nisi à superbia. Similiter in auaritia si conuersatus fueris cum auaro, vidẽdo diuitias, & modos suos, efficieris auarus, & peruersus. Nam peruersus est os versum. Vnde *cum peruerso peruerteris:* tu vides, quod erunt duæ res, quæ simul comestæ nocebunt, sed separatim comestæ non nocebunt, propter earum malitiam simul mixtam, & communicatam, quarum malitiæ simul inuentæ fortificant malitiam suam & necant hominem, & tamen separatæ non necabunt, si comedantur, volui scire causas tantorum homicidiorum commissorum in Lombardia, & in aliis partibus vbi fui, & habui homicidas, qui dixerunt quod non habebant voluntatem occidẽdi, nec præcesserant causæ, sed propter malam conuersationem, & malas societates interfecerant aliqui ipsorum vltra trecentos homines, & stuprauerant infinitas fœminas, & postea ipsas occidebant, & si grauidæ erant pueros extrahebant ex ventribus ipsarum. Item pueros natos eijciebant, & collidebant in muros capiendo per pedes, & percutiebant eorum capita in muro & exanimabant pueros, carnes Christianorum vendiderant ad lanienam, & aliqui emebant, & comedebant de ipsis, domos infinitas crẽmauerant & arua vastauerant: & dixit mihi ille ostendendo magnum ædificium, quod si illud foret plenum, moneta non persolueretur pro damnis per eum factis, & pro rebus ignitis, & vastatis. Vnde dixi quòd teneret certos modos, quos si tenebit spero quòd misericordia Dei dabit sibi gratiam, reuersus est ad laborandum: & dixit mihi postea quòd si modo lucratur quinque solidos, videtur sibi quod efficiantur ducati, vbi primo non poterat tantum prædari, & lucrari, quin dilapidaret & omnia illa dixit processisse propter malam suam societatem.

malis est pessima. *Psalm.*

TERTIA PARS PRINCIPALIS.

De varia, quando scilicet boni conuersantur cum malis, & econtra.

TErtia pars principalis est tertia conuersatio scilicet malorum cum bonis, & hæc potest fieri dupliciter, quia aut bonus conuersatur cum malo, vt ipse malus efficiatur

Conuersatio malorum cum bonis potest

fieri dupliciter. efficiatur bonus: Aut malus conuersatur cum bono, vt peruertatur bonus. Primo casu laudabile est in iis, qui perfecti constantes sunt. Secundo casu periculosum est valde & maxime in iuuenibus: & ratio, quia homo est fragilior & pronior ad cadendum, & faciendum malum quàm bonum; & ideo leuius bonus conuersando cum malis efficitur similis malo quàm econtrario, & quandoque peior. Item quia facilius quis descendit quàm ascendit. Vnde Eccl. 2. cap. *Derelinque iniquum & discedent a te mala.* Gregor. super Ezech. in Homilia dicit: Infirmi debent consortia euitare malorum, & loquitur de iuuenibus, & assignat exemplum naturale, quia tu vides quòd conuersando cum leprosis, eorum flatus, vel tactus contaminat conuersantes secum: simile accidit in conuersatione bonorum cum malis, quia efficiuntur mali: Sed admiror de vno, quia non recordor de conuersatione nostrorum vidisse aliquem leprosum: & ratio est, quia bona conuersatio non dimittit, quia subito remedia adhibet. Vnde Apoc. 9. c. vbi Ioan. *vidit similitudines locustarum similes equis paratis ad prælium, & sextus Angelus tuba cecinit, & vidit tot equos, & qui sedebant super eos habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & sulphureas, & capita equorum erant tanquam capita leonum, & de ore ipsorum procedit ignis, & fumus, & sulphur.* Equi sunt iniqui homines à diabolo equitati, os leonum mordax & vorax. Ignis significat auaritiam, fumus significat superbiam, sulphur significat luxuriam. Vnde nota quod tres partes sunt in mundo, scilicet perfecti, qui non dimittunt se contaminari: alij sunt puri, & periculosi sunt in conuersando, quia de facili contaminantur à malis. Alij sunt mali cum malis, & ista est pessima conuersatio. Vnde Salomon in Prouerb. 16. c. *Qui graditur cum sapientibus, sapiens est:* & in conuersando cognoscuntur homines, amicus stultorum, similis efficitur, quia cum scelerato nunquam addisces bona. Petrus conuersando & stando ad prunas cum malis, abnegauit Christum, sed recedendo ab illis malis societatibus & exeundo foras, Christus respexit eum & conuersus est. Illud accidit propter malam societatem quæ ibi erat. Adam propter Euam ruit. Angeli mali propter Luciferum ceciderunt, & sic de multis aliis tota die videmus homines, qui propter malas societates publice condemnantur. Itaque vitemus malas conuersationes, & societates malas, vt vitemus mala, & cum bonis conuersemur, vt efficiamur boni & prosequamur virtutes, quibus mediantibus Dei gratiam reperiamus qua mediante taliter proficiscamur in vita præsenti, vt ad cœlestem patriam perducamur; quod facere dignetur omnipotens Deus per suam misericordiam. Amen.

Eccles. 2. Gregor. — *Apoc. 9.* — *Tres sunt partes in mundo.* — *Prou. 16.*

SABBATHO POST II. Dominicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Amore amplexante continet tres præcipuas partes.

Prima pars principalis.

De lapsu peccatoris criminosi.

Secunda pars principalis.

De releuatione status gratiosi.

Tertia pars principalis.

De displicentia mundi & dæmonis inuidiosi.

De amore amplexante.

Sermo XVIII.

ET *misericordia motus est, & occurrens cecidit super collum eius & osculatus est eum.* Luc. 15. c. Hæc est materia singularis ad hortandum peccatores desperantes de misericordia Dei. In quibus sacris verbis tractatur de amore amplexante elicito ex euangelio hodierno ibi, *Et occurrens cecidit super collum eius,* &c. In quo notantur tria mysteria. In primo notatur lapsus peccatoris criminosi. In secundo notatur releuatio status gratiosi. In tertio notatur displicentia mundi, & dæmonis inuidiosi.

Luc. 15. Hæc est materia singularis ad hortandu peccatores ne desperent de Dei misericordia vbi tractatur de amore amplexante, de quo tria mysteria notantur.

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

De lapsu peccatoris criminosi.

DIco quod id in primo mysterio notatur lapsus peccatoris ruinosi. Vnde notandum quòd sunt nouem gradus, seu status labentium in peccatis. Primus est velle labi, & sequi appetitum suæ propriæ voluntatis. Secundus est velle sequi & perseuerare in sua propria volũtate. Tertius est se à Deo separare, & elongare. Isti gradus pertinent principio, idest incipientibus mala facere. Quartus est in concupiscentiis mundi laté & sine freno se laxare. Quintus est gratias à Deo datas dissipare. Sextus est in concupiscentiis, & voluptatibus mundi magis vtendo famescere. Isti tres status pertinent medio, scilicet proficientibus in malo. Septimus est omni miseriæ se subiicere. Octauus est omne miserum & vilissimum opus exercere Nonus est se in fine delusum reperire. Isti tres respiciunt finem & consummationem vitæ hominis peccatoris.

Nouem gradus seu status labentium in peccatis.

Dico, quod primus status lubricandi in peccatis est, secundum suam propriam voluntatem & appetitum labi, sicut fecit iste prodigus. Vnde dicit, *Homo quidam habuit duos filios, & dixit adolescentior ex illis patri: Pater da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit.* Vnde tu vides, qualiter iste adolescens quærit emancipari & sequestrari à patre, vt possit laté sequi suam propriam voluntatem & libertatem: & nota in hoc Euangelio, per patrem intelligi Deum, qui est pater creatione & & redemptione: mater est virgo gloriosa, filius prodigus significat malum hominem, filius verò bonum hominem, filius adolescentior est iuuenis insensatus, non credens patri, neque matri, vetulis & expertis in mundo, quia in antiquis est sapientia: vnde prouerbialiter dici solet. Qui non credit suæ matri vetulæ, per cruta cadunt sibi fœces fœtidæ. Vnde iste adolescens dum incœpit conuersari cum discolis, & malis societatibus, videns alios socios suos portare vestes fimbriatas, & caputios nouis modis & caligas à scissa tibia torta, & in omnem labem lasciuiæ, fuit à sociis promotus ad petendum portionem suam, vt ipse libere posset facere propriam voluntatem, sicut & ipsi discoli. Vnde imaginor quod eius mater hoc sentiens dissuasit ei dicens: fili mi, noli petere portionem substantiæ tibi tangentis, quia cum dissipaueris illam cum sociis tuis male viuendo, tu postea non recipieris à patre tuo, neque à fratre, & furaberis, & male capieris, quia qui sua consumunt, cum deest, aliena sequuntur, & non attendenti maternis verbis pater sibi dedit partem substantiæ suæ eidem tangentem, *& diuisit illis substantiam,* hæc diuisio est Dei, quia omnes homines sunt filij Dei, & quidam volunt stare cum patre: & sequi voluntatem patris magis quàm suam propriam. Aliqui vero nolunt sequi voluntatem Dei, nec stare cum eo, sed volunt sequi suam propriam voluntatem, sequendo voluptates secundum suum proprium appetitum, & carnalitates. Vnde Eccle. 15. *Formauit Deus hominem, & diuisit illum in manu consilij sui.* *Eccles. 15.*

sui. Si igitur homo facit suam propriam voluntatem, sequendo appetitus suos, tendit deorsum, & descendit: sed si facit voluntatem Dei, tendit sursum ascendendo: te igitur potes faciliter iudicare quòd quando homo sequitur suam propriam voluntatem proprij appetitus, quòd est signum suæ ruinæ, & est principium suæ damnationis. Vnde Bern. in sua quam scribit fratribus de monte Dei epistola, dicit, quod principium perfectionis est non discernere non velle, id est spoliare se propria voluntate, & disponere se obedientiæ superiorum, & quod experti non debent, ita dico, experti in via Dei non debent ita de facili recipere vnumquemque in regula, nisi sit bene approbatus, quia etiam si volens ingredi dicit fratribus, si non recipitis me, me interficiam & similia, non est ei credendum, iuxta illud, *Nolite credere omni spiritui, sed omnia probate, quod bonum est, tenete*: nam aliqui veniunt ad religionem cum aliqua mala intentione: & ideo non est credendum, nisi expertis & scientibus regulam, & primo & ante omnia disponentibus abijcere propriam voluntatem, quia principium ruinæ est sequi proprium velle. Sequitur secundus gradus lapsus criminosi, qui consistit in hoc quòd quando quis incœpit secundum suam propriam voluntatem facere, & perseuerat in sua voluntate malefaciendi inchoati, sicut fecit iste adolescens; qui congregatis omnibus sibi à patre datis, &c. transit ad tertium gradum. Tertius gradus est, quia sic perseuerando in via peccatorum elongatur à Deo, & ideo dicit quòd peregrè profectus est, & in regionem longinquam: vnde finge hunc adolescentem fuisse Paduanum, & congregatis denariis ex alienatione substantiæ sibi datæ persuasu sodalium iuit Ferrariam, & ibi emit equos, & fecit sibi zonas fimbriatas cum recamaturis & caputium ad similitudinem cami-num, & caligas à tibia distorta, & dabat sibi bonum tempus in hospitio, deinde iuit in Franciam, & sic *peregrè profectus est in regionem longinquam*: vult dicere quod quando homo sequitur suam propriam voluntatem elongatur à Deo. Vnde Isaias, *Iniquitates propriæ separauerunt nos a Deo nostro*, quia voluntas est creata vt affectet Deum, & non elongetur à voluntate sui creatoris, sed semper sit sibi conformis, dicendo, fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra: similiter intellectus est creatus ad hoc, vt intelligat, cognoscat, & contempletur Deum: & memoria, vt recolendo amet suum creatorem, quia iustitia suggerit amare, timere, & intelligere suum creatorem. Vnde Pau. 2. ad Corinth. 6. cap. *Quæ communicatio est iustitiæ ad iniquitatem, & lucis ad tenebras, & Dei ad diabolum*: qualiter ergo ex obliuione Dei eris cum Deo, & qualiter lux erit vbi sunt tenebræ, & qualiter erit Deus, vbi est diabolus, cum duo detractoria non possint simul stare: cum ergo anima peccat, elongatur à Deo per millia millium milliarium. Quartus gradus est in concupiscentiis sine fræno rationis se laxare, sicut equus sine fræno, quia si rumpitur frænum, hinc inde vagatur discurrendo, & calcitrat, & multoties interficit equitantem, quia non habet frænum, cum quo eum gubernet. Possumus ergo digne æquiparare adolescentem huiusmodi equo, & calcaria malis societatibus: quia sicut calcaria faciunt currere, calcitrare, atque saltare equum, similiter mala societas facit iuuenes dilapidare substantias suas, & male plectere. Sequitur quintus gradus, qui est gratias à Deo datas dissipare, & ideo subdit, *& dissipauit substantiam suam viuendo luxuriosè*. Nam substantia animæ nil aliud est, quàm voluntas, memoria, & intellectus, quia homo viuendo luxuriosè, dissipat memoriam, hebetat intellectum, & supponit propriam voluntatem procliuem omnibus lasciuis, & carnalibus desideriis, & sic consumit cito corpus, & senescit, & dissipat virtutes animæ, & sic perdit omnem substantiam suam in hoc mundo, & in alio, vel dissipat substantiam suam scilicet tempus, quod est maioris pretij omnibus aliis rebus mundi, quia tempus tantum valet quantum Deus: quia si diabolus haberet vnum modicum temporis, in quo posset pœnitere, sicut nos, ipse saluaretur & acquireret Deum, & per consequens tantum valet tempus, quantum Deus. Vnde qui expendit tempus luxuriosè est dignus multa reprehensione, vel substantia est gratia Dei, vel paradisus. Vnde Salomon in Prou. *Qui nutrit scortum, perdit substantiam suam*, scilicet animam, corpus, mundum, scientiam, & famem, & sic perdit omnem substantiam suam id est aptitudinem, quia viuens luxuriosè non proficit sibi neque proximo, neque mundo, neque Deo. Vnde Iob, *Ignis est vsque ad consummationem*. Sextus status est quanto magis vtitur deliciis, & concupiscentiis mundi, tanto magis famescit: quia vitiosus fit insatiabilis, quia peccatum peccatum attrahit, & *abyssus abyssum inuocat*, & quanto magis peccat, tanto magis fit insatiabilis in peccatis, & ideo subdit, *facta est fames valida in regione illa, & incipit egere*: & cũ omnia consummasset, eius socij quæsito colore dereliquerunt illum adeo, quod venditis equis, & vestibus viuendo luxuriosè à propriis famulis fuit derelictus, & non habens vnde redimeret panes, cœpit egere. Sequitur modo septimus status, qui est se in omni miseria subiugare, sicut fuit iste prodigus, qui in tantam & tam extremam egestatem peruenit, quòd abijt & adhæsit vni ciuium regionis illius, qui videns quod nesciebat attendere miseriæ, neque equis, nec fore aptum ad mysterium aliquod, nisi ad lasciuias, & procacitates mulierum, &c. sicut assuetus fuerat, intra se dixit, ego prouidebo tibi, sicut mereris. Vnde dicit, *mittam famem super terram illis*, scilicet quibus est appetitus suæ propriæ voluntatis, *quorum Deus venter est*. Sequitur octauus gradus, qui est in omni miseria se exercere sicut iste prodigus, quem dominus suus *misit in villam suam, vt pasceret porcos*: porci enim nihil aliud sunt quam sensus brutales, & iniqui, & qui sequitur propriam voluntatem in voluptatibus se immiscendo sine ratione & inique, pascit porcos iacentes in fimo, sicut est videre libenter inania, audire turpia gaudiosè, gustare vetita, & tangere impudica cum delectatione, &c. Sicut sunt aliqui nobiles curiis dominorum deseruientes, qui committunt omnia pudenda sine fræno rationis. Sequitur nonus status lapsus criminosi, quia talis dissipator gratiarum sibi datarum à Deo vltimo reperit se delusum & ideo subiungit, *& cupiebat replere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant, & nemo illi dabat*. Siliquæ sunt cortices fabarum, quæ implent & non saturant, sicut moneta quæ licèt impleat auaros, tamen non satiat eos: sed ad instar ignis est, qui quanto magis ligna reperit, tanto maiorem flammam facit, & magis vritur ita auari, qui tanto magis vruntur in auaritia, & appetunt quanto plura accumulant: ô anima insensata, quæ pascis porcos tuorum sensuum peccando in cupidine rei habendi, & auaritiæ, &c. Nonne vides, quod cupiendo mundana recedis à Deo, & vadis in regionem longinquam viuendo luxuriosè, &c.

Ber.

Isa.

2.Cor.6.

Secunda Pars Principalis

De releuatione status gratiosi.

ET nota quòd sicut per nouem status anima cadit, & separatur à Deo vt supra dictum est: ita per nouem status releuatur, & redit ad patrem, quorum tres pertinent principio, tres medio, & tres fini. Primus est præteritam vitam considerare. Secundus præteritorum malorum vitam emendare cum feruenti cogitatione. Tertius est cum bona deliberatione pœnitentiam agere. Quartus incipere bene operari. Quintus est paternaliter amplexari. Sextus est se Deo humiliare. Septimus est se virtutibus ornare. Octauus ad domum reuertendo nuptias facere. Nonus est post reuersionẽ ad domum

Sicut per nouem status anima cadit, ita per nouem alios status releuatur.

domum patris iubilando gaudere, & ibi quiescere. Dico ergo quod primus status est considerare suam vitam præteritam. Ideo euangelium subdit dicens, *in se autem reuersus dixit, quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus*, &c. Peccator autem in se reuertitur quando considerando mala quæ fecit, odit se ipsum & disponens suam vitam emendare, confidit de misericordia Dei. Vnde nota singula verba, quia ex quolibet verbo Euangelij elicitur vnus dolor peccatoris: Vnde videns se in tanta miseria dicit, *quanti mercenarij*, non dico filij sicut sum ego, sed mercenarij sunt in domo: non dico in nemore, vel villa, vel stabulo porcorum, sicut sum ego: & non dico domini talis qualis est meus, qui ita male tractat me, sed patris id est cum paterna affectione, & charitate tractantis seruos suos, & dico mei, non illorum dominorum, qui non habent misericordiam de seruis suis, sicut iste dominus, cui seruio, qui posuit me ad standum, dormiendum, & comedendum cum porcis, & custodiendum porcos suos brutaliter viuendo, & quod peius est, serui illi *patris mei abundant panibus: ego autem hic fame pereo*. Nam panis patris, est corpus Christi, quod est panis Angelorum, ex quo anima satiatur: quasi dicat, dum ego stabam in domo patris mei, & sequebar voluntatem Dei, abundabam panibus Angelorum & gratiis Dei, & eram diues bonorum naturalium, corporalium, & spiritualium: nunc recedens à patre meo, & volens sequi propriam voluntatem consumpsi omnem substantiam meam viuendo luxuriose, scilicet dona Dei, gratias eius, & reuelationes, &c. Et hic, id est isto modo carnalium desideriorum, pereo fame diuinorum: ô anima, quæ deuiasti à domo patris tui, contemplare vitam tuam præteritam, & mala quæ fecisti, & ascende secundum statum. Sequitur secundus status, qui est malorum præteritorum cum feruenti cogitatione viam emendare: ideo hoc considerans iste prodigus confidens de paterna misericordia dixit, *Surgam*, & conculcat omnes cogitationes desperationis, ponens se in spe paternæ misericordiæ, & sic confidendo transit ad tertium gradum. Sequitur modo tertius gradus, qui est cum bona deliberatione pœnitentiam agere, quia postquam proposuit vitam malam emendare proponit modo agere pœnitentiam dicens, postquam iuero in conspectu patris mei, dicam illi, *Pater peccaui in cœlum & coram te*, quia pœnitet me fecisse tot mala, &c. transit ad quartum statum. Sequitur quartus gradus siue status, qui est incipere bene operari, pœnitens de peccatis præteritis surgens per pœnitentiam, & contritionem venit ad patrem totus humilis, & totus famelicus cibo spirituali, nudus gratia Dei & discalceatus operationibus bonis, & totus anxius intus, & extra fessus, & afflictus, &c. quod significat animam peccatricem surgentem à casu peccatorum, & conuersam & pœnitentem ac confidentem de misericordia Dei, quæ proponit amplius nolle peccare, & venit ad patrem, ipsam clamantem, & dicentem, *Venite ad me*, o vos *qui laboratis*, & fessi estis, *quia reficiam vos*, &c. Quintus gradus est paternaliter amplexari: vnde subdit, *cum autem adhuc longe esset* &c. *Misericordia motus est, & occurrens cecidit super collum eius*: quia cum anima cognoscit se peccatricem, & præuenit pœnitendo, Deus pater à longe videns eam redeuntem ad se, misericordia motus amplexatur, & osculatur ipsam tribus cum misericordiis: scilicet cum misericordia præueniente, consequente, & subsequente. Prima misericordia Dei est præueniens, & elicitur ex iis verbis, cum autem adhuc longe, &c. Quia nondum plenè pœnituerat, sed disposuerat se pœnitere, & cum anima est in isto statu, immediate sequitur secunda misericordia, quæ dicitur consequens, deinde sequitur subsequens, ecce secunda. *Et misericordia motus est, & occurrens cecidit super collum eius*, &c. Ibi tertia, *dixit autem pater*, &c. Sicut in Petro, qui postquàm abnegauit Christum ter, & Christus respexit eum cum oculo misericordiæ præuenientis, *& statim gallus cantauit & recordatus est Petrus verbi domini, & exiens plorauit*, & pœnitentiam agens consequutus est aliam misericordiam, deinde aliam. Et similiter in Magdalena quam Christus prædicando, & reprehendendo vitia, *respexit* cum ista misericordia præueniente, quæ flendo peccata sua consequuta est misericordiam consequentem, & subsequentem. Similiter & Sanctus Paulus, cum Christus dixit, *Saule, Saule, cur me persequeris*. Et similiter Dauid præuentus est. Similiter & Zachæus, qui ascenderat arborem Sicomorum, vt videret Christum, qui transiens vocauit eum dicens, descende quia volo esse tecum in cœnaculo tuo. Et Matthæo dixit, *veni & sequere me*. Nam Christus stat cruci affixus cum brachiis apertis, & pedibus conclauatis, & cum capite humili, & inclinato semper paratus ad recipiendum peccatores, & cum videt eos velle redire ad se, infundit gratiam præuenientem, & occurrit sibi gratias infundendo. Et ideo *occurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum*, dando sibi misericordiam consequentem, quia *iugum meum suaue est & onus meum leue. vade & noli amplius peccare*, deinde post confessionem, & contritionem anima quieta consequitur gratiam & misericordiam subsequentem. Sextus gradus est se Deo humiliare, quia quando peccator se humiliat Deo, dicendo, *Pater peccaui in cœlum & coram te*, est signum emendationis eius malæ vitæ præcedentis, & dicit, *peccaui in cœlum* propter vilipendium diuini numinis, *& coram te* scilicet feci contra tuam magnam sapientiam, à qua illuminatus sum, & ex contemptu tuæ charitatis, quia te non timui, nec feci tuam voluptatem, & dissipaui gratias à te mihi datas, *propterea non sum dignus vocari filius*. Septimus est se virtutibus ornare: hinc est quod subiungit: *dixit autem pater ad seruos suos*, qui sunt virtutes decorantes animam: *Cito proferte stolam primam & induite illum*, quia postquam peccator cõuersus, determinauit amplius nolle peccare, & exuere peccata, & vitia, tunc Deus pater omnipotens iubet illam animam indui stolam primam, id est virtutes primo inducentes animam ad vitam quæ sunt charitas, innocẽtia, & puritas, quia per pœnitentiam, & contritionem anima efficitur pura, innocens, & plena charitate. Vnde Christus, Luc. 18. c. *Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum*. Luc 18.
Et date annulum in manibus. Nam soli liberi homines debent portare annulum, ad denotandum quod quando peccator qui erat seruus peccatorum est conuersus, fert annulum aureum, scilicet fidei in signum libertatis, & non seruitutis, restituitur in pristinum statum & pro filio reputatur. *Et calceamenta*, quod significat spẽ, quia ante erat priuatus spe vitæ æternæ, nũc vero cõuersus calcatur spe, sicut in Magdalena, Petro, Paulo, Zachæo & Sancto Matthæo fœneratore, qui conuersi ad Christum calceati fuerunt ista spe vitæ æternæ consequendæ. Non tamen debemus calceare pedes nostros spe ita dissolutè & laxatè, & amplè, sed strictè, quia posset esse ita lata, quod exiret pedes nostros & remaneremus nudis pedibus, ita quòd oporteret habere spem cum timore, & satisfactione, cum pœnitentia, & restituendo aliena, si fieri potest, &c. & amplius non peccando, sicuti Magdalena, quæ ita ligauit caligas vinculo spei, quando Christus dixit, *vade & amplius noli peccare*, quod amplius non dissoluit caligas suæ spei, sed perseuerauit vsque in finem. Vnde quia Maria Magdalena est speculum magnum peccatoribus, rogo quòd Dominica die omnes meretrices veniant ad prædicationem, quia audient de spe huiusmodi, per quam confortabuntur. Sequitur octauus status releuari, & conuersi, qui est mutatio nuptialis: ibi *& adducite vitulum saginatum, & adducite, vt manducemus, & epulemur, quia hic filius meus mortuus erat & reuixit: perierat*

vt

peneras

perierat & inuentus est, &c. Nam per hunc vitulum saginatum potest intelligi corpus Christi: quia postquam peccator mortuus in peccatis, & deperditus, per pœnitentiam, confessionem, & contritionem reuiuiscit, vocatur ad nuptias, & ad cœnam agni prouidi, quia patet vitulus saginatus, id est in cruce mortuus, & passus pro eius redemptione inuitat eum ad cœnam secum, & se dat sibi in escam, & sic reuiuiscit peccator. *O Iesus comme pouuez vous souffrir, la vie faire mourir*, &c. Sequitur nonus status qui est iubilando gaudere, & æterna perfrui lætitia in gloria patris, sine fine.

TERTIA PARS PRINCIPALIS.

De displicentia mundi & dæmonis inuidiosi.

Tria vitia opposita virtutibus supra scriptis.

VEniamus modò ad tertiam partem prædicationis nostræ, quæ est tertium mysterium, videlicet, Displicentia mundi, & dæmonis inuidiosi. In quo notantur tria vitia contraria virtutibus suprascriptis: primum ipsorum vitiorum est inuidere. Secundum conturbari. Tertium satisfacere. Quæ tria vitia eliciūtur ex verbis Euangelij, quæ sequuntur: *Erat autem filius eius senior in agro, & cum veniret & appropinquaret domui audiuit symphoniam, & chorum, & vocauit vnum de seruis, & interrogauit quid hoc esset; isque dixit illi, frater tuus venit, & pater tuus occidit vitulum saginatum, quia saluum illum recepit. Indignatus est autem & nolebat introire.* Ecce quia inuidia motus nolebat introire *& indignatus est*, &c. *Pater ergo illius egressus, quia dictum fuerat sibi quod erat indignatus & nolebat introire, cœpit eum rogare vt intraret, & patienter ferret, & pariter secum iubilaret*, &c. *At ille respondens dixit patri suo, Ecce tot annis seruiui tibi & nunquam dedisti mihi hœdum, vt cum amicis meis epularer, & occidisti illi vitulum saginatum.* Vnde præ gaudio se iactando, patrem, patrem & fratrem ingratos dicit, & vituperat improperando, & se turbando. Vnde nota actus & progressus inuidi. Sequitur tertium vitium, scilicet satisfactio. Nam prouidus pater satisfacit omnibus dicens: *fili tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt: epulari autem oportet & gaudere, quia frater tuus hic mortuus fuerat, & reuixit, perierat & inuentus est. Quia ita gaudium erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia.* Luc. 5. cap. Quod gaudium iustorum nos sentire faciat cum suis sanctis in cœlis omnipotens Deus per suam misericordiam, Amen. *Luc. 5.*

DOMINICA III. IN Quadragesima.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Amore sanctificatiuo tres præcipuas habet partes & considerationes de matrimonio.

Prima pars principalis.

Qualiter matrimonium debet esse in carne regulata.

Secunda pars principalis.

Quomodo matrimonium debet esse in carne sanctificata.

Tertia pars principalis.

Quomodo matrimonium debet esse in carne honorificata.

In qua Dominica incipit tertia Ala Seraphini, quæ dicitur calidus amor, & habet pennas septem, quæ sunt amor sanctificatiuus, Amor purgatiuus, Amor conciliatiuus, Amor correptiuus, Amor sanatiuus, Amor inflammatiuus, Amor acutus.

De amore sanctificatiuo.

Sermo XVIII.

ERAT *Iesus eiiciens dæmonium & illud erat mutum.* Luc. 11. cap. In præcedentibus tractauimus de duabus alis nostri Seraphini; scilicet amoris mobilis, & amoris incessabilis: restat nunc tractare de tertia Ala quæ dicitur amor calidus, quo mediante anima calefit in amore Dei. Quam alā extendemus in septem pēnas, secundū septē vias illius amoris calidi. Et hodie tractabimus de prima pēna, quæ dicitur amor sanctificatiuus. Secūda amor purgatiuus. Tertia amor discretiuus, quarta amor correptiuus, quinta amor sanatiuus, sexta amor inflāmatiuus, septima amor acutus. Modo redeamus dicēdo de nostro amore sanctificatiuo: *Sancti estote quia sanctus ego sum.* Et vt possitis seruire Deo in omni sanctitate, in statu matrimoniali, de quo isto manè sum tractaturus, vos videbitis quod habebitis multa peccata in hoc statu matrimonij, de quibus nunquam confessi fuistis, nec sciuistis fore peccatum, seu peccata, nec forte vnquam peccauistis, & melius intelligetis, quàm ego, ideo nolite contaminari, si in hac materia me extendam ad dicendum, quia secundum subiectam materiam vtar vocabulis honestis & claris; ita quod vnusquisque poterit bene intelligere; & sciet quid est licitum & quid illicitum, si bene aduertit. Et nota quod dominus frater Bernardinus quia in isto Euangelio nō potuit bene tractare hanc materiam die Sabbathi successiue, super Euangelio de Samaritana, Ioan. 4. cap. in quo suum thema fuit, *Ego sum qui loquor tecum, alios quinque viros habuisti, & hic quem habes non est tuus,* & ideo deducam illos duos sermones in vnum quàm melius sciuero & potero. In quo themate notauit flāmam amoris, qui dicitur inflammatiuus: & primo redeo ad primum Euangelium, vbi dicitur, quòd illud dæmonium erat mutum. Hierony. dicit, quòd illud dæmonium primo faciebat cæcum, secundo surdū, tertio mutum: quia illud dæmonium est contrariū Deo, & facit animam cæcam, quia non videt, nec intelligit: ideo facit surdum, & facit etiam mutum, quia in confessionibus sacerdotes audent interrogare mulieres, & sunt tanquam canes muti non valentes latrare, quia sunt in carnalitatibus inuoluti, & etiam procedit, quia verecundia tenet mulierem ne dicat lasciuias suas & multoties fatua mulier vt appareat honesta, dicet marito, sacerdos interrogauit me de tali turpi re, & vult scire id quod facio vobiscum, & maritus fatuus scandalizatur cum sacerdote, & ideo sunt tanquam canes muti non valentes latrare, & ideo sacerdotes debent interrogare filias prægnantes, sed etiam dici mutum, quia non interrogando, & non credendo fore peccatum, mulier non confitetur, & credit se fore confessam, & facit ad propositum quod dicitur Exod. 21. cap. *Si bos cornupeta fuerit ab heri, & nudius tertius, & contestati sunt Dominum eius, nec concluserit eum, occideritque virum, aut mulierem: & bos lapidibus obruetur, & dominum illius occident.* Bos habet duo cornua, quæ significant duos appetitus, scilicet irascibilitatem & concupiscentiam, quia naturaliter inclinamur ad luxuriam. Vnde licet habeas vxorem, & sis in statu matrimonij, & habeas appetitum carnalis desiderij, debes illum appetitum regulare debito modo, & refrænare cum tribus frænis infra scriptis: sed si sine ratione vtaris illo appetitu, bos tuus cornu petat, debes protestari

De amore calido quo mediante anima calefit in amore Dei tractatur in sequētibus.

De amore sanctificatiuo, tractatur hic, vbi de sanctitate in statu matrimoniali.

Ioan. 4.

Hiero.

Exod. 21.

restaui, & notificare domino illius bouis, scilicet rationi eundo ad prædicationes, seu confitendo, quia addisceres quando licet vti matrimonio, & quando non: & quando est peccatum, & quando non: si facta protestatione non claudis bouem, scilicet concupiscentiam, & occident hominem vtendo contra rationem bestialiter cum vxore, tunc occidit vtrunque, scilicet maritum, & vxorem: quia aliqui credunt posse facere de vxore quicquid volunt, & vti ea sicut volunt, & non est verum: imo non licet vti ea, nisi cum ratione & debito, & ordinato modo, prout infra dicetur, quia matrimonium est sacramentum ordinatum à Deo in paradiso tempore innocentiæ, & fuit factum ante peccatum, & cætera sacramenta facta fuerunt post peccatū. Vnde Paolus dixit, *Viri diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit ecclesiam*, in epistola ad Ephes. &c. Et diligite eas amore sanctificatiuo, & honestatiuo, qui docent qualiter sacrum matrimonium debet exerceri taliter, quod non dicatur adulterium. Circa quæ faciemus tres considerationes, secundum tria debita, & obligationes concurrentes in matrimonio. Prima qualiter matrimonium debet esse in carne regulata. Secunda, quomodo matrimonium debet esse in carne sanctificata. Tertia, quomodo matrimonium debet esse in carne honorata. Vel breuius qualiter matrimonium debet esse regulatum, sanctificatum, & honoratum.

Ephes.

Tres considerationes circa tres obligationes in matrimonio concurrentes.

PRIMA PARS PRINCIPALIS

Qualiter matrimonium debet esse in carne regulata.

CIrca quæ Paulus inquit, *Sciat vnusquisque suum vas possidere in omni sanctificatione.* Vas mariti est vxor, & maritus est vas vxoris, ideo vterque vtatur alterutro vase in sanctificatione, id est regulato modo, quia mulier non habet potestatem sui corporis, sed vir, & vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier, cum conditione quòd matrimonium sit regulatum, sanctificatum, & honoratum: quia vtendo aliter quàm debeat, non est honoratum, circa quæ nota quatuor dubia.

Matrimoniū debet esse in carne regulata.

Quatuor dubia circa hanc materiam.

Primum dubium est, vtrum vxor sit obligata reddere debitum marito, quandocunque maritus vult, & in omni modo quo vult, & omni tempore quo requirit vxorem, & in omni loco & continue. Ad cuius dubij declarationem nota tres veritates, secundum quas debet matrimonium regulari.

Circa primū dubium tres veritates notantur.

Prima, quod matrimonium debet esse cum carne refrænata exercitatum.

Secunda, quod matrimonium sit cum obedientia regulatum.

Tertia, quod matrimonium sit cum prouidentia discreta custoditum. Dico primo, quod matrimonium debet esse cum carne refrænata exercitatum: circa quod nota tria facienda siue fræna.

Primum frænum, cum quo debes regere voluntatē in matrimonio, est quod non interueniat voluntas, vel opera, nisi cum tua propria vxore: & è conuerso vxor, nisi cum proprio marito, quia *sunt duo in carne vna*, & in huius signum Eua prima mulier fuit facta ex costa Adæ, quia debent esse æquales, maxime in actu matrimoniali, quia non solū licet marito exercere aliam, quam propriam vxorem, sed nec desiderare, quia secundum Augustinum, vtendo vxore tua propria cum desiderio alterius, tu peccas mortaliter, immo videndo aliam mulierem, cum desiderio habendi eam, licet non das operam habendi ipsam, peccas mortaliter: & similiter virgo, vel vidua & multo magis maritata solum cogitando & stando in illa cogitatione de aliquo viro, ponendo aliquam delectationem in illo, etiam si non vellet personaliter esse secum, semper peccat mortaliter. Et Hieronymus. 32. quæst. quarta, dicit, quod qui amat vxorem nimis ardenter, hoc est si vellet secum vti, etiam si non esset eius vxor, peccat mortaliter, & subdit, quod nihil est turpius quam vti vxore propria in malis vsibus: quia qui taliter abutuntur vxoribus, sunt sicut porci, qui tenent rostrum os in luto, & cum vis subtrahere sibi lutum, immerguntur in luto & clamant & se ingurgitant.

August.

Hiero.

Secundum frænum hic sequitur. Vnde vos fœminæ nolite pudere de his, quæ Deus facit, sed pudeat vos peccata committere: nam siue Deus fecerit te pulchram nigram, magnam vel paruam, pinguem vel macram, albam vel rubeam, quælibet habet contentari, quod talis sit facta à Deo: in tantum, quod si tu non velles esse mulier, peccas mortaliter. Similiter debetis contentari de passionibus vestris, quas dedit vobis Deus, & non hominibus, & est magna gratia esse mulierem, quia plures saluantur fœminæ quam viri, & habetis multas passiones in pariendo, &c. & magnos labores circa curam rei familiaris & domus, nec debetis verecundari audire de talibus, nec dicere defectus vestros confessori vestro. Vnde quæro, cum tu mulier habes tuam passionem, & maritus tuus te requirit, verum teneris sibi consentire, distingue aut alia passio non est naturalis, & tunc neuter peccat: nec maritus petendo, nec vxor consentiēdo: aut est passio naturalis, & tunc distingue, quia aut maritus scit te habere illam passionem, aut ignorat; si ignorat tunc si vxor consentit ignorante marito & non certificato de illa passione ab vxore, non peccat maritus, sed sola vxor mortaliter peccat, & si ipse scit & petat, & tunc distingue, quia aut tu scis tuum maritum esse Sodomitam, & ita luxuriosum, quod iret ad alias fœminas vel pueros, tunc si es menstruata & sibi consentias, non peccas mortaliter, sed ipse solus peccat: aut scis tuum maritum esse constantem & virtuosum & non ad alias mulieres iturum, nec fore sodomitam, & tunc si consentis, vterque vestrûm peccat mortaliter. Item si es menstruata & scis, quod si tuus maritus sciret te habere illam passionem non requireret te, sed iret ad alias, vel ad pueros, & requirat te, tu consentiendo & nihil sibi dicendo de passione tua, sed celando non peccas: & ratio, quare est prohibitum ne cum menstruata, est quia si generaretur partus ille, aut esset mancus, leprosus vel mutus, vel bestialis, vel pareret vnum frustum carnis, vel monstrum & huiusmodi: & propterea Deus prohibuit in veteri testamento, & quia eadem est ratio in nouo, quæ fuit in veteri, ideo & nos seruamus. Immo aliqui iungunt aliud frænum, & sic erit tertium frænum.

Tertium frænum est, quod est periculosum, peccati mortalis, quando agitur cum fœmina prægnante, quando est periculum disperdendi, sed si non est periculum disperdendi, non est peccatum mortale, & aliqui volunt dicere, quod est periculum in principio partus & in fine, sed discretio moderat omnia prædicta. Sed si consideramus canes & bruta animalia, sunt magis temperata, quam homines, qui vtuntur discretione, quia sciunt quando suæ fœminæ appetunt, & tunc sequuntur illas donec sunt plenæ, & deinde nunquam eas molestant post conceptum.

Quartum frænum est, quod non vtaris cum vxore tua contra naturam, quod est, secundum Sāctum Thomam & Doctores, quando vteris quocunque modo vtaris, quod secundum cursum naturæ taliter vtendo generare non potes. Et nota quod si essent maritus & vxor non apti ad generandum, vel senes, si potiantur vxore sua & coeunt tali modo, quod generare possent secundum naturam, si essent apti ad generandum, non peccant. 32. quæstione quinta cap. adulterii. vbi dicitur, quod adulterium vincit fornicationem, vincitur autem ab incestu, sed incestu deterius est peccare cum matre, sed horribilius est peccare contra

naturam

a

naturam. O Sodomitæ pessimi, aperite aures, quantum sit terribile peccatum contra naturam, quia peius est quam agere cum propria matre: sed cum vxore agere contra naturam, multo peius est. O Sodomita ad focum, ad focum picis, & sulphuris æternalem. Vnde vos mulieres debetis potius mori, quam consentire, quia moriendo taliter, subito iretis in paradisum & intelligerentur vobis esse remissa omnia peccata vestra, quia *beati qui patiuntur propter iustitiam*, &c. Item si cognoscis illam, quam tuus pater leuauit de sacro fonte, peccas, quia ipsa est tua soror spiritualis. Item tu sacerdos cum confitearis aliquam fœminam, quæ conqueratur quod eius maritus abutatur vitio sodomiæ, vadas subito ad episcopum vt separet illum thorum: non ergo miremini si loquutus sum ita latè, & apertè de his, quia expedit cuncta rimari.

Secunda Pars Principalis,

Qualiter matrimonium debet esse in carne regulata.

Matrimoniū debet esse in carne sanctificata. *Duplex obedientia.*

Secunda regula est, quod matrimonium debet esse in carne sanctificata cum obedientia regulata, & vt bene intelligas est duplex obedientia, & vna est regularis, alia matrimonialis. Regularis est illa, quam debent habere regulares, quia tenentur obedire suis prælatis, & ista obedientia est limitata: tamen quia prælatus si præcipit subdito, imo si Papa præcipit, quod quis faciat peccatum, non tenetur obedire, quia sunt maiores in benefaciendo, inuitando ad bonum, sed non in peccando, quia omnis duplicitas est peccatum, ideo non est obediendum in illicitis, quia in quantum non faciunt officium suum, non es sibi obligatus obedire: quia vt dixi, Papa non potest præcipere, quod faciam malum. Et ideo Sanctus Franciscus fuit cautus, dicens in regula, quod sui fratres sint obedientes prælatis, dummodo non præcipiant id, quod non præciperent, nisi licita. Secunda est obedientia matrimonialis: quia vxor marito, & econtra maritus vxori obedire tenentur in statu matrimoniali in his, in quibus non interueniat peccatum, quia mulier non habet potestatem sui corporis, nec econtra. Vnde cum obedientia regularis sit multo magis stricta quam matrimonialis, & subditus non tenetur obedire prælato, vbi obediendo peccaret: multo ergo minus vxor tenetur obedire marito, nisi illa obedientia sit debito modo regulata & discreta. Vnde tu mulier nota pericula, in quibus non teneris obedire tuo marito.

In tribus periculis mulier non tenetur obedire marito.

Primum est, quando est periculum perdere charitatem Dei, quam debes præferre tuo marito, quia stando continuè in pruritu cum tuo marito, charitas Dei eradicatur de mente tua, quia duo contraria, scilicet luxuria & Dei charitas, non possunt simul stare in eodem subiecto.

Secundum est, quod vides expresse quando obediendo mariro tu peccas mortaliter, quando scilicet habes tuam passionem naturalem, nisi modo suprascripto, vel vellet te sibi consentire contra naturam, aut aliter offenderes Deum.

Tertium, quando times perdere pudicitiam: quia licet vxor sit cum marito consentiendo debito & regulato modo, semper seruat pudicitiam, quæ pudicitia propter frequentem coitum & inordinatum perditur & similiter in loquendo verba impudica, & eundo & conuersando cum impudicis, perditur pudicitia: quia tunc fœminæ perdentes pudicitiam sunt labiles ad omnem lasciuiam, & tales cognoscuntur, quia sunt lasciuæ in omnibus suis gestis, tam in gressu & habitu, quam in verbis, vsu, & conuersatione. Nam pulchrior domina mundi fuit dulcis virgo Maria, & sui actus & gestus corporis sui benedicti erant ita pudici, graues & honesti, quod nullus hominum videns eam nedum mouebatur ad aliquam malam cogitationem, sed si quem malum sensum carnalitatis habebat, subito ab eo cadebat. Itaque tene lora in manu & tene carnem subiectam rationi & spiritui, & rege te in præstando debitam obedientiam tuo marito cum discretione, quia periculosum est sequi omne desiderium & delectationem carnis: quia nisi refrenetur & reguletur ac cum ratione illuminetur, homines excæcantur ita quod submerguntur in luxuria.

Tertia Pars Principalis.

Quomodo matrimonium debet esse in carne honorata.

Matrimoniū debet esse in carne honorata.

Tertia veritas est, quod matrimonium debet esse in carne honorata, & debet exerceri cum prudentia discreta, quia mulier data est nobis socia in adiutorium, non propter luxuriari, sed propter fornicationem euitandam, ideo debet cum discretione vti: Nam. Deus non est amator extremorum, ideo tene medium inter duo extrema, & sic tutissimus ibis: & sicut in comedendo est magna diuersitas, quia aliquis cibus confert vni stomacho, qui noceret alteri debiliori, secundum varias naturas & complexiones hominum, quia si dares vni puero cibum conueniens vni magno, & non lac, puer moreretur & similiter si dares tantum lac magno moreretur. Ita accidit in coniugatis; quia aliqui sunt iuuenes, aliqui minus iuuenes. aliqui sani, aliqui infirmi, aliqui robusti & fortes, aliqui debiles, &c. Vnde non potest dari certa regula, quot vicibus debeas dare debitum, sed do tibi tres consultores, cum quibus in talibus te gubernes, & consulas.

Tres consultores in matrimonio dantur.

Primus est prudentia in considerando naturam tuam, & naturam & complexionem tui mariti: & secundum tuam & suam naturam fortem vel debilem cum discretione debitum reddere debes: si est fortis plus, si debilis minus.

Secundus consultor est conscientia, quæ te regulabit: quia conscientia est lumen, quod dat tibi videre quid & quantum expediat. Ideo in cubiculum tuæ conscientiæ intra & cum freno ac cum istis consultoribus te guberna.

Tertius consultor est charitas, pensando necessitatem animæ & corporis tui mariti, taliter operando, quod tuus maritus non peccet contra naturam, & quod tu non perdas animam & ista tria consilia facient te regulatam. Et require tibi vnum confessorem qui habeat scientiam & conscientiam, cui confitearis & dabit tibi modum faciendi & te regulandi si ex te nescires capere medium, nec de te confidas sine consilio boni confessoris, quia si habet scientiam sine conscientia, dabit tibi consilium quod teneris obedire marito quoties te requirit, & decipieris. Et si habet conscientiam sine scientia, te nimis arctabit & posses errare: tamen vidi aliquas Dominas in statu matrimonij ita pudicas, quod quando mariti requirunt eas, videtur sibi facere sacrilegium: & tamen reddunt sibi debitum modis suprascriptis, cum prudentia, conscientia, & charitate. Secundum dubium est: vtrum mulier teneatur reddere debitum marito si ipsam requirit quandocunque solum cum ictu oculi, vel signo aut nutu capitis vel manus, an teneatur expectare quod maritus dicat suam necessitatem verbo, & similiter vtrum maritus sit obligatus reddere debitum vxori indicanti suam necessitatem per aliqua signa, vel debeat expectare, quod ipsa sibi dicat. Ad quod respondeo, & primo dico. *Secundum dubium.*

Responsio datur.

Primus casus est, quod consideratis prædictis duabus obedientiis, scilicet regulari & matrimoniali, quæ multum inter se differunt tantum, quantum anima differt à corpore, & video, quod si prælatus annuit per aliquem actum quod vellet me celebrare, quod non pecco, si non celebro, nisi mihi expresse dicat, quia regula esset nimis arcta & pauci saluarentur: tanto igitur minus vxor est obligata marito reddere debitum per

per signa, quæ sibi faceret, nisi expressè eam requirat, vel nisi expresse monstrentur signa, sed differunt, quia maritus tenetur deseruire vxori, quādo sibi ostendit signa aliqua, per quæ bene comprehendere potest voluntatem vxoris, nec debet expectare quod expresse vxor eum requirat, & signa mariti debent esse magis aperta & maiora, quam signa vxoris, quia honestius est in marito facere ista maiora signa, quam in vxore, & quia vxor naturaliter est magis subiecta & obligata marito, quam maritus vxori.

Secundus casus est, in quo fœmina obligatur seruire marito sub pœna peccati mortalis, quando non seruiendo sibi timet, quod vadat ad alias, & committat adulterium, vel sodomitium. In quibus casibus vel cognoscis tuum maritum fore adulterum, vel sodomitam, obligaris requirere eum, & omnem modum tenere, quod det tibi debitum, si sic faciendo scis quod tuus maritus non committet prædicta, & aliter faciendo ipse peccaret cum alia, vel cum puero, tu peccas mortaliter nisi facias modo iam dicto & ipso non petente.

Tertium dubium. Tertium dubium est, verum si maritus requirat vxorem contra naturam, dicendo quod si sibi non consentit, ipse committet adulterium cum aliis mulieribus, vel sodomitium cum pueris, mulier tenetur consentire marito. Dico quod non, etiam si diabolus deberet eum portare. Probatur per Augustinum 20. quæstione *Responsio August.* secunda, cap. facies. Vnde & si quis interrogaret te de aliquo, quod si dicis ille interficitur & si dicis mendacium, liberabitur à morte, tu debes potius dimittere illum occidere, quam mendacium dicere: immo plus, quia debes potius dimittere perdere totum mundum, quam dicere vnum mendacium, ratio est, quia melius *August.* est, secundum Augustinum in libro contra mendacium, non peccare, quam peccare, & dicendo mendacium semper peccas, igitur, &c. & mendacium, & vsura non recipiunt dispensationem. Vnde secundum Augustinum, facias ex tuo latere, quod debes. Nam si tacendo verum potes iuuare hominem à morte, non est peccatum tacere, verum isto casu: sed mendacium dicere nunquam licet. Vnde si quis dicat mulieri, omnes istos interficiam, nisi mihi consentias, melius est, quod dimittas potius omnes interfici, quam tu pecces consentiendo, quia non sunt facienda mala vt bona fiant. Sed pone, quis dicat, quid potius vis, aut quod vnus moriatur, aut omnes vel mille? Certè minus malum est eligendum, scilicet, quod permittas potius vnum interfici quam plures. Dico permissiuè, nec moueant te exempla Sanctorum, qui videntur dixisse mendacium, sicut Iacob, qui dixit patri, quod ipse erat Esau, & subtraxit benedictionem fratris, & Christus, qui dixit, quod Ioannes erat Elias, quia non dixerunt mendacium: sed exemplariter loquuti sunt assimilando illos illis, quos fore dicunt. Item aliud exemplum, considera vnum nobilem per aliquam infirmitatem effici freneticum, & vxor vel famuli accipiunt ensem appensum in capite lecti, & abscondunt ipsum Maritus dicit vxori, da mihi meum ensem: certe si vxor dat sibi ensem, & percutiat aliquem, peccat, nec tenetur obedire: similiter si obedit marito debitum petenti inordinate, quia videtur dare ensem furioso, peccat mortaliter. Vnde quando maritus vult inordinatè, quod sibi consentias, tu debes cum blanditiis & discrete reprehendere eum, ne vadat ad alias, vel peccet aliter, & quando erit in se reuersus, remanebit contentus & magis diliget te quam primo, & accendetur magis in amore Dei, & non erit zelotypus de te: secus si videbit te proclinem, quia erit su pectus de te. Item sunt aliquæ dominæ, quæ cum multa prudentia reducere sciunt suos maritos ita castos, quod per tempus vouent castitatem & sanctificant matrimonium, & nota infrascriptos modos ad fa- *Notandi modi.* ciendum suos maritos castos.

Primus modus est, quod in te appareat vnum bonum exemplum versus tuum maritum in honestate vestium, in videndo te orare, festa celebrare & in sanctis moribus & actibus exerceri, quia tunc plus mouebitur tuus maritus exemplis, quam verbis: & licet maritus tuus habeat rabiem luxuriæ, illam temperabit.

Secundus modus, admone ipsum cum bonis verbis, dicendo sibi, non videris, quod à modo non sumus plus habiles ad procreandum, & destruitis personam, & perditis animam, &c.

Tertius modus, fuge causam, & sis prudens in leuando te à conspectu mariti, & non facias sicut faciunt aliquæ fatuæ, quæ ostendunt crura, mammillas, & se expoliant in camisia & nudæ in conspectu maritorum. Et nota, etiam quod si vides tuum maritum quod quotidie efficitur magis impudicus, ascende in montem & consule tres tuos consultores suprascriptos, alioquin peccabis.

Sed nota secundam partem principalem, quia matrimonium debet esse in carne sanctificata: sed pone quod maritus vtitur cum vxore solum propter delectationem, vel principaliter propter delectationem, sed habet istum respectum quod potens vti cum alia, non *Quando interuenit peccatum in appetendo vxorem.* vellet, nec vellet vti cum sua si non esset vxor, vel nec contra naturam vti vellet. An capiendo tantum delectationem peccet: ad hoc Doctores dicunt, quod potest interuenire peccatum, sed non semper. Primo propter inordinatam affectionem. Secundo propter nimiam frequentationem. Tertio propter dissipationem virtutum. Cape primam rationē, scilicet propter inordinatam affectionem, dicit sæpe maritus: Quare non possum capere delectationem de meis rebus & de vxore mea. Sed Augustinus dicit, quod non est tua sed Dei: ergo oportet quod ipsa magis obediat Deo, quam tibi: ergo non potes vti ea inordinate sine peccato. Exemplum, lucratus es mille ducatos & ex bono lucro *Exemplum.* sunt tui, sed potes ipsos nimis amare & male vti, & peccabis ad instar diuitis, qui vidit Lazarum in sinu Abrahæ & non imputabatur, quod male lucratus fuerat, sed quia male vsus fuerat diuitiis suis. Similiter tu habes vinum tuum ex tua vinea, non tamen licet tibi inebriari ex illo tuo vino, licet tuum sit. Similiter tu potes tantum amare & inordinate vti tua vxore propria, quod perdes animam tuam & hoc ignorabas & forte non credebas fouere peccatum. Secundum signum est ex nimia frequentatione. Augustinus sexta distinct. *August.* cap. Ad eius, tangit, quod dantes filios ad nutricem, vt possint luxuriari cum vxore, est peccatum. Vnde nota tria signa, per quæ tu cognosces, quando est peccatum *Tria signa quibus cognosci potest quando peccatur cum vxore.* mortale luxuriari cum vxore Primum est, quando maritus vel vxor propter nimium coitum infirmantur. Vnde tu pater caue, ne filius tuus iuuenis, quando nubit debilitetur. Secundum est, quando maritus infirmatur & vxor sibi consentit, quia potest faciliter mori, quia non sunt septem anni quod quis accepit vxorem & tantum luxuriatus fuit, quod est mortuus in eius brachiis luxuriando. Tertium signum est, quando propter dissipationem, & nimiam frequentationem coitus non potest generare, vel generatum non potest ad effectum perducere, seu in lucem edere, vel ita debilitatur virtus naturalis, quod aliter vel neuter potest generare, quia tu es causa perdendi tot animas, quot nascerentur, & semper est peccatum mortale. Vnde Tubiæ *Tob. 7.* 7. cap. dicitur quod *Sara habuit septem maritos, quos omnes interfecit Angelus prima nocte, quia iacebant secum propter appetitum inordinatum.* Vnde ecclesia consulit, quod sponsi prima die debeant abstinere à coitu. Alia ratio est propter specialem delectationem, quia actus carnalis nimium frequentatus excæcat hominem, supernenit ignis & non viderunt solem, scilicet Deum & effeminantur & obliuiscuntur Dei & efficiuntur bestiæ insensibiles & ignorantes, cæci & luxuriosi, sectatores mulierum, maxime studentes deuiantes à studio propter lasciuiam mulierum. Item patres multoties habent filias, & non aduertunt in conspectu filiarum

liarum dicere & facere actus luxuriosos,& virgo fingit obaudire & non videre,sed multoties audita & visa deducunt in practicam & insciis parentibus sæpe nubunt simile in domo patris, fratres & famuli portant diploydes curtos & breues vsque ad vmbilicum, & ita inhoneste vadunt in zuparello per domum in conspectu sororum & ostendunt turpia,& incitant eas, licet fingant nun videre, & dant causam edicto. Similiter sunt qui ponunt fratres cum sororibus viros potentes in vno lecto vel in vna camera ad dormiendum vel ipsos solos stare de die, &c. Cauere, quia diabolus est subtilis. Immo periculosissimũ est dimittere filias adultas dormire cum parentibus,& filios adultos cum matribus & attinentes iuuenes,cum consanguineis. Itaque præcauete, quia confessores omnia sciunt. Et vidi talem ætatis viginti annorum, stuprasse vltra septem suas proximas attinentes,& cognatos cum cognatis,& fratres cum sororibus, filios cum matribus, & patrea cum filiabus. Vnde amore Dei custodite, & refrænate iuueniles calores,& remouete causas & facite, quod in domibus vestris iuuenes vadant in habitu honesto, & sint in moribus faceti,& notat Hiero. contra Ioui. circa fi. contra procaces,& amatores illicitos luxuriarum. *Hiero.* Amor formæ obliuio boni est, & infamiæ proximus, magna consilia turbat, auctos magnos spiritus trahit ad infima, querulos, iracundos, temerarios, dure impios, seruiliter blandos omnibus, inutiles ad bona faciens, & cum insaturabili affectu flagiat. Itaque diligentes vxores,& formam mulierum indecenter inducunt obliuionem Dei sui,& proximi,& efficiuntur infames, quia *vbi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum.*

Sunt tria genera hominum non habentium cor. Et nota quod sunt tria genera non habentium cor. Primum genus sunt auari & vsurarij, quia habent cor in capsa, vbi est thesaurus suus. Nam Sanctus Antonius Paduanus fecit reperire in capsa cor auari mortui, quia dixit quod habebat cor suum in capsa & fuit euisceratus & medici non reperierunt sibi cor in corpore, sed aperta capsa denariorum, ibi repertum fuit cor sicut prædixerat beatus Antonius. Secundum genus sunt ebriosi, qui habent cor in fragrantia boni vini. Tertium genus sunt philocapti, qui habent cor in loco mulieris vilissimo quem appetunt: magna consilia turbat, quia si esset de consilio alicuius magni principis consuleret de fœmininis. Et simile sodomitæ habent cor ad pueros. Hinc est quod Veneti expellunt eos de cōciliis suis, sed si se emendant, tunc cessante causa cessat effectus. Querulos facit, quia si vir vel vxor sit inamoratus de alia, vel ipsa de alio, semper sunt retrogradi, vel nunquam possunt habere pacem adinuicem. Iracundi etiam sunt semper, nisi quando vident suam amasiam: similiter blandi, quia amasia faciet erga amasium suum omnem seruitutem cum multis blanditiis & cum insaturabili affectu flagrat.

Qualiter matrimoniũ debet esse in carne honorata. Cape tertiam partem generalem, qua scilicet matrimonium debet esse in carne honorata. Et quia contrariorum eadem est disciplina, quia cognito quibus modis vituperatur matrimonium, sciemus ipsum honorare, prout decens est. Idcirco nota quod sacramentum matrimonij tribus modis vituperatur.

Tribus modis sacramẽtum matrimonij vituperatur. Primo modo non seruando modos debitos.

Secundo modo non seruando debita tempora.

Tertio modo non seruando loca debita. Et sic vituperari potest ratione modi, temporis,& loci.

Cape primum, scilicet ratione modi;& potest tribus modis vituperari: primo modo cum visu, quia non licet marito videre omnia pudibunda vxoris, nec se speculari in illis fœtidis, licet tamen capere delectationem cum vxore sua, sed de hoc non licet facere artem, quia multa sunt quibus licet vti, quæ videndo non sunt licita. Secundo modo cum ore, quia non est licitum marito & vxori loqui de omni carnalitate, nec ponere os ad illicita loca, non tamen dico quod semper sit peccatum, sed cum moderamine inculpatæ tutelæ, quia non licet ponere os in loco inhonesto & se impinguare perseuerando in longum, quia tunc est peccatum. Item ponendo manus & tenere in omni vituperio & continuando peccas, sed non in omni casu. Vnde *abominabiles facti sunt, sicut ea quæ habuerunt*, scilicet maritus & vxor peccando. Secundo modo non seruando tempora. Nam ecclesia ordinauit tempora: vnde sunt aliqui dicentes quod prohibitum est coire cum vxore in diebus festiuis, siue in omni festo & tempore Quadragesimæ, & in diebus quibus ieiunatur: sed hoc est consilium & non præceptum: sed in sacratis temporibus peccas, scilicet in die veneris sancta, & in die qua debes sumere corpus Christi, non potest sine peccato coire cum vxore tua, nisi in aliquibus casibus. Vnde Greg. in suo Dialogo ponit de quadam muliere, quæ peccauerat cum marito carnaliter illa nocte *Gregor.* præcedente diem, in qua erat indicta processio, quæ veniens ad processionem indæmoniata fuit, & Deus permisit dæmones ipsam vexare propter illud peccatum, quia fecit contra indictum. Vide, in testamento veteri fuit tempus seminandi, nunc vero in nouo est tempus recolligendi. Exod. 18. cap. ponit, quod quan- *Exod. 18.* do Deus volebat dare leges, fulgurabat per tres dies ante: Multo magis, quando tu debes sumere corpus Christi, debes abstinere à carnalitate per tres dies ante,& saltem illa nocte: simile habes in libro Regum, quod quando Dauid fugiendo petiit à sacerdote si habebat panes laicos, qui dixit, se non habere nisi panes benedictos & recusabat illi dare & sociis suis, nisi dixisset se abstinuisse à coitu mulierum, &c. & de conse. secunda dist. capit. omnis homo: dicitur, quod volens capere corpus Christi debet abstinere ante per septem, vel quinque vel 4. vel 3. vel per duos dies, & licet de glo. in illo cap. videatur dicere, quod teneatur vxor, vel vir reddere debitum, intellige regulato modo suprascripto,& assignat pulchrum exemplum, quia dicit, si moreretur tibi pater, vel mater, frater vel filius illa die tu non luxuriareris: multo magis debes præcauere, cum vis accipere corpus Christi. Item deturpatur ratione matrimonium, quia prohibitum est exerceri in certis, quia non licet exerceri super altari, nec in ecclesia & loco sacro, nec in platea coram populo. Tamen Richard. dicit, quod potest esse casus quod sine peccato *Richard.* posset maritus petere debitum, verbi gratia si aliqua esset vallata in aliqua curia,& esset obsessa, ita quod oporteret inhabitari in illa ecclesia, & ibi essent aliqui coniugati per longum tempus obsessi & stimularentur à carne, quod potest reddi debitum in ecclesia sine peccato, tamen faciendo cum discretione. Et per hoc habes hanc materiam, per quam tu poteris regulari & conseruare te in sacramento matrimonij sine peccato, & taliter regere quod mediante gratia Dei fructum facies ex matrimonio acceptabilem Deo, & vitam consequeris æternam, quam Deus nobis concedere dignetur per suam misericordiam, Amen.

FERIA SECVNDA TERTIÆ Hebdomadæ Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Amore purgatiuo continet tres præcipuas partes circa confessionem.

Prima pars principalis.

De confessionis qualitate, scilicet qualiter sit facta.

Secunda pars principalis.

De eius necessitate, scilicet qualiter sit necessaria.

Tertia pars principalis.

De eius vtilitate.

De amore purgatiuo.

Sermo XX.

Ioan 4.

MVlti leprosi. Ioannis quarto, & in Euangelio hodierno. Nota quod sicut habemus animam & corpus, ita habemus lepram corporalem & spiritualem, & sicut venit in corpore quædam tertia lepra, quæ est incurabilis, ita in anima. Vnde tractatur in hoc sermone de lepra animæ, qualiter curetur: videamus de amore confessatiuo, siue purgatiuo, & mundatiuo de peccatis non confessis, quæ sunt lepra animæ. Circa quæ faciemus tres considerationes. Prima de confessionis qualitate, scilicet qualiter sit facta. Secunda de eius necessitate, scilicet qualiter sit necessaria. Tertia de eius vtilitate, quantum sit vtilis.

Tres considerationes circa confessionem.

Prima Pars Principalis,

De confessionis qualitate, scilicet qualiter sit facta.

De qualitate confessionis.

PRimo dicamus de sua qualitate, quæ notatur in istis quatuor versibus, scilicet.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, lacrimabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.

Debet esse simplex.

Nota igitur primum versum, & quodlibet verbum, & cape primum, scilicet sit simplex. Simplex dicitur sine plica. Nam nostra conscientia quandoque est simplex, quandoque est plicata. Nam sacerdos siue confessor non videns illam tuam conscientiam plicatam, non potest consulere, nec curare, nec bene confiteri, nisi ille qui confitetur exprimat & displicet suas plicas, & sunt paucæ personæ, quæ sciant bene confiteri: Nam sunt aliquæ personæ, maxime mulieres, quæ vadunt per anfractus & ambages antequam veniant ad conclusionem sui reatus, & quando volunt dicere necessaria & tangentia factum, consumpserunt tempus in ambagibus & minimis & non suppetit eis tempus dicendi illud, quod foret necessarium, & suggerente diabolo remanet talis persona inconfessa, & ista dicitur plicata, & non est simplex, quia simplex confessio debet summatim, breuiter & conclusiue explicari cum debitis circunstantiis aggrauantibus delictum, vt infra dicetur, & non debet fieri sicut pleræque faciunt fœminæ & etiam mares, qui in confessionibus se inuolutant, sicut araneæ quæ inuolutant muscas in telis suis captas. Item debet esse humilis, quia peccator, quando est ante confessorem, debet considerare se adstare in conspectu Dei & vadit petere vitam æternam, & debet ire cum humilitate, quemadmodum si mereretur mori & iret ad petendum veniam vitæ, & vitam ab illo qui posset ei donare vitam, multo magis cum maiori humilitate coram confessore pro obtinendo gratiam vitæ æternæ, pensando offensiones factas Deo, & quantas ingratitudines commissas versus Deum de tot beneficiis nobis donatis. Quia Deus vult humilitatem cordis. Vnde Paulus Apostol. *Deus venit peccatores saluos facere, quorum ego sum primus*, quia non erat primus, id est maior peccator, sed illud dicit propter profundam humilitatem, quia vna anima sine peccato mortali, dicet se fore maiorem peccatricem mundi, sicut sancta Maria, quæ nunquam peccauit: & Sanctus Franciscus, reputabant se maiores peccatores totius mundi.

Debet esse humilis.

Vnde propter profundam humilitatem, quam habebant per gratiam intelligebant, & ita Beata Virgo Maria per ipsam gratiam quam habebat, quam Deo appropriabat per suum magnum naturale quod habebat, quod nisi fuisset custodita à Deo ipsa Beata Virgo, de sui natura erat subiecta peccatis, & isto modo videndo se subiectam de natura sua & fragilitatis humanæ, seu mundanæ peccatis reputabat & videbat se isto modo maiorem peccatricem de mundo, nisi fuisset custodita mediante diuina gratia & ita Pau. & Fran. & cæteri sancti reputando se dicebant maiores peccatores mundi. Vnde propheta Dauid dicit, *Ad nihilum redactus sum.* Et nota quod est magna differentia in videre te esse nihil, & sentire te esse nihil, quia Pagani Iudæi, & omnes possunt se videre nihil ex seipsis, quia puluis est omnis homo: sed gustare se nihil esse aliud est, quia tantum interest inter gustare panem, & videre panem. Nam videndo se nihil, Deus dat post gratiam quod ex hoc gustat & cognoscit se nihil fore. Tertio debet esse pura, quia cum pura intentione debes confiteri & non vt reputeris bonus: quia si vadis cum hac intentione, tu reuerteris peior, nec vadas sicut aliqui ex quadam consuetudine. Vnde Christus dicit, *si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum erit lucidum.* Quarto quod sit fidelis, id est sine mendacio, quod tu non ostendas illud, quod non es, nec dicendo te esse maiorem peccatorem mundi, cum non sis, quia est magnum peccatum potius quam merces nisi illud diceres cum bona conscientia & bona intentione, sed dicas te tantum esse peccatorem, quantum es, vel sic quod tu habeas fidem, quod Deus remittat tibi omnia tua peccata, de quibus confiteris, si tu es bene contritus & confessus. Quinto dicit, Atque frequens, & hoc tribus rationibus, quia non possumus scire per vnam tantum confessionem, vtrum Deus parcat nobis, vt de purg. canon. c. Suscepimus. Vnde est reiterandum, immo consilium est, vt homo semel in anno confiteatur de omnibus peccatis suis, quæ toto tempore vitæ suæ fecit, non quod sit necesse, nisi in aliquibus casibus, vt alias dicam: quia dicendo nunc omnia, si aliàs Deus non tibi pepercit, forte nunc reperiet te ita bene dispositum quod modo tibi parcet. Alia ratio est, quia commissio clauium est data sacerdoti. Vnde occurrit quod si sacerdos est catholicus, cum claui purgat te & à multis pœnis peccatorum, quas pati deberes in hoc, vel in alio mundo. Vnde reperias tibi vnum bonum & valentem sacerdotem confessorem in scientia & conscientia, liberum, non excommunicatum, non hæreticum, nec schismaticum, nec suspensum, neque interdictum: quia si sciens eum esse excommunicatum & huiusmodi, non valeret tibi tua confessio, sed donec nescis valet: sed si ignorabas tépore confessionis ipsum fore excommunicatum, sed postea aliquo tépore scis, cum scis, nihil valet confessio tibi illa, oportet te de nouo iterum confiteri. Vnde si est malus confessor tuus, claues tibi datæ non auferunt tibi pœnas, quæ auferrentur, si esset bonus & quæ tibi essent remissæ si ab idoneo fuisses confessus, qui haberet claues liberas. Item volunt Doct. quod si mulier confiteretur à laico, vel à marito, sicut accidit semel de vno zelotypo, qui sub specie presbyteri in habitu clericali confessus fuit eius vxorem, vt sciret peccata eius, quæ perpendens quod erat maritus eius, dixit dum eam interrogaret: certe nullus postquã fuit vxor Petri, tetigit me carnaliter cognoscendo, nisi vos Domine, & credens maritus quod ipsa loqueretur de suo parochiali, quando venit ad domum, erat valde turbatus, & ipsa dixit: fatue, nonne confessa fui verum, quia nullus cognouit me postquam iui ad maritum, nisi vos, cui confitebar peccata mea, quem bene cognoui. Vnde in istis dic quod tanto tempore illa confessio, valebit, quãto tempore illa persona ignorabit se confessam fuisse vni laico, & hoc quoad confessionem, sed non quoad pœnæ remissionem. Tertia ratio est, quia plus stat in pudore, quia tu potes habere tantam verecundiam in confessione,

Debet esse pura.

Debet esse fidelis, propter tres rationes.

Debet esse frequens.

Exemplum.

sione, quod dicendo tua peccata, cum illa verecundia, Deus remittet tibi peccata & pœnam, sicut fecit in Magdalena peccatrice, cui remissæ fuerunt culpæ & pœnæ, cum dixit, *remittuntur tibi peccata tua*. Nuda, quia oportet quod non sit vestita, sed sit nuda & aperta, sicut sunt aliqui volentes dicere peccata, sed nollent quod confessor ita ponderaret illa, & quod non videantur ita turpia & horrenda. Nam debes honestis vocabulis dicere peccata tua, taliter tamen apertè & nude intelligitur, quia si confessor non intelligit, nesciet tibi consulere, nec debitam tibi tradere pœnitentiam. Vnde Iob 10. c. *Non parcam ori meo*. Et Isa 4. c. *Perdam Babylonis nomen & reliquias & germen*. Per germen Babylonis interpretatur confusio, quia peccatum est confusio tui-ipsius. Vnde perde nomen tuæ confusionis, & dic audacter tua peccata: reliquæ sunt res cantilenæ, & actus delectationis peccati, & circunstantiæ peccati, quæ aggrauant peccatum: vel germen est principale peccatum, non tamen debes dicere peccatum accusando aliquem: & germen est etiam, quæ peioraui perseuerando in tali peccato. Discreta habet duos sensus. Primus in te, quod consideres tuum peccatum, & grauitatem, & dic te humiliando & grauando bene, sed minuta peccata non tantum ponderes, nec facias ad instar flentis & dolentis & grauantis valde hoc peccatum, quia fuerat in ecclesia, & non posuerat pedes supra, & non faciebat sibi conscientiam de furtis, dicens se forte habere ducentos ducatos de furtis, & dum confessor illud ponderaret, & valde grauaret hoc peccatum, ille subridendo dicebat, quod erat consuetudo in prouincia illa furari. Ita quod valde grauabat spuere in ecclesia, & furari pro nihilo reputabat: vnde graua grauanda, sicut Dauid: *Lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo*. Secundus sensus, quod quæras confessorem discretum, de quibus pauci sunt. Nam oportet, quod confessor habeat duo, sapientiam scilicet & conscientiam, quia vnum sine reliquo est magnum periculum, sed neutrum habendo est periculosissimum. Vnde vide August. de pœ. 1. dis. Sacerdotem quære, qui sciat soluere & disligare, quia si nescit tibi consulere, dicet, quod restituas vni, debendo restituere alteri, & teneris iterum alteri cui debebas ad restitutionem. Et nota, quod si non restituis illi cui de iure restituere teneris, confessor qui tibi consuluit, vt restitueres alteri, tenetur illi cui de iure restituere debetur. Et nota, quod multo magis est periculosum committere tuam animam in manibus sacerdotis ignorantis, quam corpus infirmum medico imperito. Nam plagæ animæ non videntur, ideo grauius est ipsas curare, quam plagas corporis, & tanto etiam est periculosius, quanto anima excellit corpus. Vnde tales ignorantes confessores, sunt negotiatores diaboli, & male fiet pro animabus, si nescit confiteri. Nam scire dubitare est magna scientia: & qui nihil scit, de nihilo dubitando cespitat ad instar euntis per viam plenam foueis coopertis paleis; quia si equitans inde ignorat illas foueas, incidet in eas, sed si scit, sciet sibi præcauere, & sciet aliis consulere, ne vadant per illam viam, & vitare illas foueas. Confessio itaque est difficilior ars, quæ fit in ecclesia Dei. Octauo debet esse libens, quia sicut nemo inuitus male agit, ita debet esse libens, & voluntaria confessio: & sicut voluntariè auxit peccata, ita libenter euomat. Vnde Cant. 5. Voluntariè sacrificabo tibi *labia eius destillantia myrrham primam*. Myrrhæ plura sunt genera, quia prima est quæ voluntariè venit, & est gratia, quæ primo nascitur. Secunda per vim destillatur, & prima species est melior. Sic debet esse confessio à libera voluntate procedens, & est proprie latronis confessio, qui dixit, *Nos factis digna patimur, sed hic nihil mali fecit; memento igitur mei*, &c. Nono debet esse verecunda, quia debes ire cum verecundia, sed si confitentem dicendo peccata non pudet, & dicit sua delicta cum iactantia, vel ridet, tunc est malum signum, quia gloriatur cum malefecerit, quia gloriari est peccatum augere. Decimo debet esse integra, quia si vnum solum peccatum taces scienter, nullum est tibi remissum; & teneris iterum omnia confiteri, etiam si vnum minimum peccatum occultares, de quo tibi faceres conscientiam: & hoc potest esse duobus modis. Primo modo, quando tacet propter verecundiam, quia si vnum solum est retentum, Deus non parcit tibi: ad instar ciuitatis, cuius portæ essent clausæ, si murus esset ruptus in aliqua sui parte, inimici intrarent per illam rupturam, & caperent ciuitatem. Ita diabolus inimicus animarum, retento vnico peccato, intrandi aditum per illud peccatum habet ad animam. Similiter si vnus est ex pluribus ictibus percussus mortalibus, vnus est ad necem sufficiens. Ita in nō curando animam tuam ab vno solo peccato mortali, id est, sufficiente ad animam occidendum. Vnde nota, quod circunstantia peccati potest esse peccatum mortale, verbi gratia, conuersando cum femina antequam venias ad actum principalis reatus, etiam occurrunt multa mendacia, & quandoque odia, &c. vt peruenias ad illum ictum. Item vltra actum carnalem in illo actu interueniunt tactus inhonesti cum manibus, atque ore. Nam quoties ista inordinatè accidunt, est peccatum mortale. Vnde non expedit solum confiteri se carnaliter cognouisse fœminam, sed oportet etiam dicere circunstantias illius peccati, scilicet lenocinia, promissiones, fallacias, mendacia, quæ docuisti fœminam illam facere, vel furta inde facta, vel homicidium, seu odium inde sequutum, &c. quia non sufficit confiteri principale, sed oportet, & est necessarium cum appenditiis confiteri. Similiter in homicidio potest esse quia possunt interuenire furta, &c. Idem in percutiente sacerdotem, quia periculosius est offendere sacerdotem, quam laicum: & grauius est furari viduam, & pupillum, quam diuitem & potentem: Ita quod oportet dicere dignitatem, & conditionem personæ, quam offendisti. Item dicere locum, quia grauius in ecclesia, & in vno loco, quam in alio. Item tempus, quia grauius est peccare in die festo, quam in aliis diebus. Item debes dicere modum, non solum dicendo, peccaui cum muliere, sed dicere modum, videlicet in sodomitio. Et oportet etiam dicere numerum, scilicet quoties peccasti. Et ratio est, quia non potest saluari, nisi dicat circunstantias, quia *magnus est Deus, & laudabilis nimis, & potens facere omnia*, & sicut vult remittere tibi grauissima peccata principalia, ita remittet tibi circunstantias, ad instar vnius Principis, cui esses obligatus in mille nummis, & volendo tibi remittere totum debitum de gratia speciali, nonne esset fatuum si tu supplicares, quod tibi remitteret vnum solidum: pariter sine comparatione in omni potestate de Deo. Item dicendo omnia peccata, gratia intrat animam, sed stando aliquid culpæ, non potest intrare gratia, quia non possunt simul in vnum stare culpa, & gratia. Item Deus non vult stare de societate cum diabolo infernali. Feci itaque cum istis suasionibus, & modo isto confiteri multas dominas de iis circunstantiis, de quibus nunquam confessæ fuerant. Sed dic quæso, ô tu domina, nonne stetisti propter verecundiam tui peccati dicere peccatum ipsum cum circunstantiis suis? Sed si non fuisti verecundata in faciendo illud, quare verecundaris in dicendo ipsum? Nam non est verecundia lauare faciem deturpatam, sed bene ire in conspectu aliorum cum ipsa facie sic deturpata. Item potest esse alia ratio, quia non dicis tuum peccatum, quia dicis tibi, quod confessor reputabit te meretricem & peiorem fœminam mundi, si times hoc, cape discretam personam, quia memini me habuisse dominam in confessione, quæ tenuit me duobus diebus, dicendo peccata sua cum anxietatibus cordis, & lacrymis

Debet esse nuda.
Iob. 10.
Isa. 14.
Debet esse discreta quod dupliciter intelligitur.
Psalm.
August.
Debet esse libens & voluntaria.
Cant. 5.
Debet esse verecunda.
Debet esse integra.
Hoc potest esse duobus modis.
Circunstantia peccati potest esse peccatum mortale vt patet exemplo.
Exemplum.

lachrymis multis, sed aliqua non audebat dicere: quod perpendens cum discretione dixi, ego video, quod tu vis dicere, sed præ verecundia diabolus non te dimittit, quia nihil fecisti tam graue & horrendum peccatum, quin alias fuerit factum etiam per sanctos viros Petrus negauit Christum, Paulus fuit persequutor fidei, & interficere fecit millia Christianorum: Iulianus interfecit patrem, & matrem: S. Ioannes Chrysost. commisit stuprum, dixit mendacium, & fecit homicidium simul & semel: & latro in cruce fecerat tot mala, & Deus misericors & miserator misertus est eorum; quid ergo peiora facere potuisti? dic ergo in bono omine & sic capiens vigorem omnia dixit aperte, & interuenit in prædicatore, sicut in Balaam incantatore dæmonum, qui dum percuteret asinam, vt transiret, asina loquuta est dicens, *non possum transire, quia hic est vnus angelus, qui obuiat mihi ne transeam.* Vnde discretus confessor tanto magis compatitur de peccatore, quanto magis videt te dicere omnia peccata tua, & purgare te bene, & animam à vitiis, & peccatis: & bene perpendit quando omnia dicis, vel non. Item ista causa, quod propterea teneat te pro mala & peiori fœmina mundi, non te moueat ad tacendum reatum, quia tu nō vis vxorari secum, nec es sibi subiecta, vel serua. Itaque dicite audacter, sed cum pudore peccata vestra. Secreta debet esse ex parte confitentis, & confessi, quia confessor non debet reuelare secreta confitentis: imo periculum est Sacerdoti dicere, confessus sum bonam personam, talem, vel talem malam personam: quia si dicit se confessum fuisse bonam personam, & non sic dicat de alio, præsumetur, quod inferas illum fore malum, nec etiam licet dicere econtra. Item confessus etiam tenetur tenere cōfessionem secretam, seu pœnitentiam datam: tamen super hoc articulo distingue, quia aut dicere illud tendit ad vituperium, seu scandalum confitentis, aut confessi, vel alterius, aut neutrius. Si tendit in tuum vituperium, & in tuam infamiam, te vitupeias, & facis stultitiam, & peccatum facis mortale. Si venit in scandalum & vituperium confessoris, vt si confessor dicat, meretrix non possum te absoluere, nisi recedas à presbytero, quia non sufficit te secum stare in domo propter scandalum, & malum exemplum aliorum: vnde reuelando peccat mortaliter; & licet ecclesia non dicat, tamen peccat. Item sunt aliquæ meretrices, quæ vt videantur à maritis pudicæ reuelant sibi dicendo, quod confessor quæsiuit de aliquo impudico, si fecerat contra naturam, vel huiusmodi cum marito, quia ita reuelando tales tradunt Christum, & peccant mortaliter, quia ponis te in manu Dei & dicendo, facis maritum tuum venire in scandalum, & ad gladium cum confessore. Lachrymabilis. Quia *per singulas noctes lachrymis meis stratum meum rigabo*, cogitando de ingratitudine & peccatis horrendis perpetratis; dicendo, heu miser, quid feci, perdidi paradisum, & me posui in inferno, & feci tot peccata in conspectu Dei, & nihilominus dicas, Domine reuertere ad me, & ego accipiam te. Tunc Deus miserator & iustus infundet gratiam suam, & recipies de tristitia tua magnum gaudium, ad instar mulieris, quæ *cum parit, tristitiam habet: sed cum peperit filium, fit gaudio plena.* Accelerata, quia subito cum peccasti, vadas ad confitendum: quia quemadmodum cum in domo accenditur ignis, subito exclamas: ita cum peccasti, subito vadas ad clamorem confessionis ad extinguendum peccatum, quia vnum peccatum trahit aliud, quia post iram sequitur homicidium, &c. Fortis, quia sis ita fortis in confitendo, sicut fuisti magnanimus in peccando, quemadmodum Maria Magdalena fuit magnanima in expellendo peccatum. Accusans, quia debet accusare seipsum, & non proximum, sicut Adam, qui inculpauit Deum dicens, Socia quam mihi dedisti, fecit me peccare, quasi dicat, si mihi non dedisses, non peccassem, & Eua accusauit serpentem dicens, &c. & sit parere parata, scil. illud, quod dicit confessor in bono, & non in malo, quia in malo non sibi consentias, quia Deus non permittet te periclitari, vt si confessor diceret, nolo te absoluere nisi prius mihi consentias: sed si diceret, non feras istas caudas, vel capillos mortuorum, non te excuses dicendo, meus maritus non vult, quia si tu velles, bene scires facere, quod ipse vellet; vel non dicas ita fert consuetudo; vel caueas ne tripudies in diebus festiuis, quia est peccatum mortale: debes obedire, quia si haberes aliquod malum in capite, & medicus diceret, si vis liberari oportet, quod amputes tibi capillos, certè pro salute corporis id faceres, & pro salute animæ recusabis.

Secreta esse debet.

Debet esse Lachrymabilis.

Debet esse accelerata.

Debet esse fortis.

Debet esse accusans.

Secvnda Pars Principalis

De eius necessitate, scilicet qualiter sit necessaria.

Circa necessitatem confessionis ponuntur tres conclusiones.

Cape secundam partem necessitatis, scil. quantum confessio sit necessaria, & habet tres conclusiones. Prima conclusio est, quod nullus potest saluari si non confitetur saltem semel in anno, postquam venit in dies discretionis, à confessore discreto, qui sciat consulere, & docere, de pœni. & remi. c. omnis. Secunda conclusio, quia etiam patres, & matres tenentur præmonere, & inducere filios ad confitendum saltem semel in anno, & si non confiteantur, tenentur tanquam Iudæi. Similiter tenentur inducere famulos, & famulas ad confitendum. Similiter & Patrini tenentur facere, quod filioli, si parentes non habent, confiteantur: alias parum prodest eorum confessio, quia peccant. Similiter & medici mortaliter peccant, si non inducunt infirmum ad confitendum: quia *diliges proximum tuum sicut teipsum*, spiritualiter, ecce filij tui sunt, dilige ipsos, & fit contrarium: quia si asinus tuus cadit in foueā tu studeres extrahere ipsum de fouea illa, & conuocares vicinos, & pernoctares, vt euelleres asellum, & si filius tuus cadit in periculum mortis æternæ, non studes nil leuare ipsum. Tertia conclusio est, quod non confitentes semel in anno, non debent sepeliri in sacro loco, quia etiam presbyter sepeliendo ipsum peccat mortaliter. Similiter excommunicatus non debet sepeliri in sacro loco, & debet expelli de ecclesia, & aliter faciendo Sacerdos peccat mortaliter. Et ad salutem vitæ æternæ est necessaria cōfessio modo supradicto facta, ex qua anima lauatur à peccatis, & nitida facta infunditur gratia, qua mediante cognoscit Deum, & illuminatur lumine veritatis, per quam reperit viam paradisi, ad quem nos dignetur perducere omnipotens Deus, Amen.

FERIA TERTIA POST III. DOminicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ præcipuè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore discreto, tres præcipuas habet considerationes de confessione.

Prima pars principalis.

De Excusatiua.

Secunda pars principalis.

De Diminutiua.

Tertia pars principalis.

De Humiliatiua.

De

De amore discreto.

Sermo XXI.

Tres notantur hic confessiones.

SI *caecus caeco ducatum praestet, ambo in foveam cadunt.* Act. 15. c. & in Euangelio hodierno. In hoc sermone intendo tractare de contritione, sed primo praemittam de confessione aliqua. In quo sacro eloquio tractabimus de amore discreto. Unde sis bene discretus, ut ducaris à luminato, & primo nota tres esse confessiones. Prima est excusatiua. Secunda est diminutiua. Tertia est humiliatiua.

PRIMA PARS PRINCIPALIS

De excusatiua.

De confessione excusatiua. Utrum liceat accusare se in confessione. Licet in tribus casibus nominare complices.

CIrca primam tangam unum dubium cum aliquibus pulchris punctis. Primum, utrum in confessione sit licitum excusare se, & accusare alium, sic dicendo, talis fuit causa, quod peccarem, vel fecit me peccare? Dic secundum Rich. de Media-villa, quod licet in tribus casibus nominare alios, & non in aliis casibus. Primus casus est, quando aliter non potes manifestare tuum peccatum, videlicet grauitatem tui peccati, ut si peccasses cum filio, quia magis grauatur peccatum. Sed secundum Bonau. potes dicere in genere, peccaui cum sacerdote. & tu foemina diabolica, peccans cum sacerdote, qui repraesentat Christum, est sacrilegium, & fornicari cum Christo, & non licet nominare dicendo, peccaui cum tali sacerdote, & iungit Bonauent. Pone, quod peccasses cum Papa, qui non est nisi unicus, vel cum Episcopo, qui est unicus in ciuitate: non tibi licet dicere, peccaui cum Papa, vel cum Episcopo, sed sufficit dicere, peccaui cum uno magno praelato. Sed pone, quod maritus peccauerit contra naturam cum uxore: mulier debet nominare dicendo, peccaui cum marito meo contra naturam, quia aliter non potes dicere, & quando aliter non potes dicere, tunc licet nominare, aliter non. Item non licet tibi dicere, maritus meus fecit me irasci, vel diabolus induxit me, vel meus inimicus; nec facias sicut illa, quae inculpabat maritum, quod fuerat causa sui reatus, quia confessor absoluit maritum tantum, sed dedit poenitentiam uxori, & hoc ideo absoluit maritum, quia peccauerat ipsa. Item est casus, in quo licet nominare socium cum quo peccasti, quando confessor est aptus corrigere ipsum, vel propter illud amplius non cadat in illud peccatum, verbi gratia, peccasti cum fratre, & confiteris cum suo superiore, & inde venit scandalum omnibus de illa domo, vel ordine, & euenit, quod suus superior sciet, & bene facies dicere. Sed Bonau. dicit, quod bene esset, quod confitens diceret extra confessionem suo superiori, ut possit corrigere suum subditum, quia dicendo sibi in confessione, non posset reuelare confessionem, & bene facies, quia ex charitate tu teneris sibi dicere, & facere, quod sicut tu corrigeris, ita & ipse tuus socius corrigatur. Tertius casus est, quod licet accusare socium criminis, cum quo peccasti quandocunque vides te aptu recadere, nec potes aliter euadere illam ruinam, tunc potes nominare illum causa consulendi, ut euadas à periculo illo, quia sciendo personam, dabit tibi consilium salubrius, alias ab istis tribus casibus non licet. Imo Bonau dicit, quod si sacerdos interrogaret vltra illos tres casus, volens scire cum quo peccasti, non licet tibi dicere, neque dicere debes: imo si velles nominare illum, cum quo peccasti, sacerdos tibi mox debet imponere silentium, quantum ad socij nominis illius expressionem. Vnde bene dicitur ista confessio excusatiua, ad instar Adae, quem Deus vocauit postquam peccauerat, dicens. Veni ingrate Adam, vbi es? non vertendo eius vultum gratiosum versus Adam, qui priuatus tanta gloria existens tibi promissa, & es subiectus tantae miseriae quantum est peccatum, ô miserrime ingrate, quid fecisti? qui te excusauit dicens, *Socia quam mihi dedisti, &c.* quia fecit magnum peccatum blasphemando proximum, appropriando sibi quod non est suum, & blasphemando Deum, quia inculpabat Deum, ac si diceret, si tu non dedisses mihi talem sociam, non peccassem. Item inculpabat sociam, quia dicebat quod socia induxerat ipsum. Item inculpabat pomum, quia si non fuisset pomum, similiter non peccasset, similiter se. Similiter fecit Eua dicens, daemonium fecit me peccare, & est peccatum excusare se, & accusare daemonium, quia licet daemon habeat intentionem tentandi, & faciendi peccare hominem, nunquam habet potestatem faciendi peccare ipsum, nisi velit & consentiat: nec facito sicut aliquae mulieres quando confitentur, quia sacerdos dicit, iurasti: & illa respondet, ô, non potest fieri quin aliquando iuretur, & dicantur mendacia. Et nota, quod mentiuntur, quia potest fieri absque eo, quod iuretur, & dicantur mendacia: sed caue, quia latet anguis in herba, & quando dicis talia te excusando, semper tu blasphemas Deum, quia non est dicere aliud, nisi quod aut Deus non bene fecit, aut non fecit te bonum, sed tua malitia te contaminauit, quia *videns Deus cuncta, quae fecerat, quod erant bona:* & sic te bonum fecit. Item blasphemas Deum ex eo, quod imposuit tibi legem, quam potes obseruare, quia est dicere, quod Deus est iniquus, & in primo casu facis eum ignorantem. Sunt etiam iuuenes dicentes, quod est consuetudo ire ad meretrices: & non est verum, quia non est cõsuetudo, sed corruptela, quia omnes si vellent possent facere contrarium, & adhibere remedia: vnde si diceretur iuueni, caue, quia si peccas cum meretrice, vulneraberis: certè si ita esset, abstinerent pro salute corporum suorum: quare ergo non abstinent pro salute animarum suarum quas perimunt secum agendo? Item non luxuriarentur in medio plateae, vbi populus, vel Princeps videret eos, sed quare non abstinent à visione Dei, & ab aeterna damnatione, vbi omnes Sancti eos videbunt. Similiter tu non blasphemares dominationem timore corporis, vel dominationis, & non abstines te à blasphemando Deum.

Bonau. *Bonau.* *Bonau.*

SECUNDA PARS PRINCIPALIS.

De diminutiua.

De confessione diminutiua. Circa quam duo notantur dubia. Primum.

SEcunda confessio est diminutiua, vnde nota duo dubia. Primum dubium est, vtrum ex quo ecclesia praecipit, quod confitearis saltem in anno, tu postquam confessus fuisti inde ad vnum mensem, tu peccasti mortaliter, & habes contritionem. Quaeritur, vtrum incontinenti debeas confiteri, vel debeas expectare vsque ad alium annum? Dico quod si subito te poenitet, tu potes inducias facere vsque ad annum, quia aliquae sunt obligationes affirmatiuae, aliquae negatiuae. Et nota quatuor casus, in quibus quis obligatur incontinenti confiteri. Primus, quando sacerdos debet celebrare, & sumere corpus Christi: quia licet esset contritus, debet tamē confiteri. Secundus est, quando esset imminens periculū vitae, quia exponēs te periculo maris eundo ad S. Sepulchrū, vel propter merces: quia ex quo es inter Christianos, & habes valentes confessores, debes te purgare, & cõfiteri, antequam exponas te periculo maris. Tertius quando conscientia te remordet, vt confitearis, & vult quod confitearis, quia faciendo contra conscientiam, peccas mortaliter. Quartus casus est, quando tu vis ire inter infideles causa moram trahendi, vel qualitercunque, vbi periculum est, nec verisimile te reperire continuè confessores, antequam vadas, tu debes confiteri, ex quo domi habes idoneos confessores, & non expectare annum, licet habeas cordis contritionem, quia aliter faciendo esses in culpa. Alius casus est, quando tu habes confessorem

In quatuor casibus tenetur quis subito cōfiteri.

sorem habentem potestatem absoluendi in specialibus casibus reseruatis, quia non est verisimile, te similem reperire. Bonau. tamen dicit, quòd in omni casu periculosum est te subito quam primum potest non confiteri: & sic summatim nota quatuor casus, in quibus quis tenetur subito confiteri. Primus, quando non est verisimile te posse confiteri si expectas, sicut in infirmitate, quia infirmus debet subito confiteri propter accidentia, quæ occurrere possunt. Secundus, quando vadis ad loca, vbi non est verisimile te posse confiteri, nec reperire locum, & personam habilem, in quo, & coram qua tu possis confiteri, quia es in culpa, ex quo es in loco, vbi reperis personam idoneam ad confitendum. Tertiò, quando reperis personam idoneam, & habentem libertatem absoluendi in certis casibus reseruatis, subitò debes confiteri. Quartus est, quando conscientia dicit, quod confitearis, vt supradictum est. Et licet non habeas veram contritionem, tamen non stes quin confitearis, quia si confiteris omni anno tu facis præceptum ecclesiæ, & euitas vnum peccatum mortale, in quod incurreres non confitendo. Item, quia si confitearis, confessio disponit te, licet non habeas veram cõtritionem, & ille actus humilitatis confessionis, & exhortatio boni confessoris inducent te ad veram contritionem, & ideo confitere, & subito. Et nota, quod qui confitetur, & non accipit corpus Christi, sine expressa, & legitima causa, illa confessio non valet, quoad præceptum ecclesiæ, nisi in infirmitate. Istud non est nouum, sed est parum vsitatum: & hæc est ratio, quia aut tu es dispositus accipere corpus Christi & ita obligaris illud sumere, sicut obligaris confiteri, vt in c. omnis vtriusque sexus, aliàs confessio non valet, aut non es dispositus propter distemperationem stomachi, propter infirmitatem, vel aliam legitimam causam, & tunc sufficit confiteri. Pone, quod vnus secularis est contritus, & non potest confitedi, quia non habet idoneum confessorem, quia est in villa: dico quod potest assumere corpus Christi, cum proposito incontinenti, quam primum poterit se confitendi, & reuertendo ad domum confiteatur. Item pone, quidam confessus est, & in actu accipiendi corpus Christi recordatur de aliquo peccato mortali, & pœnitet, dico, quod potest sumere cum proposito confitendi, & postea confiteatur. Secundum dubium mouet Albertus Magnus: Quidam luxuriosus confitetur causa obediendi, & non causa deserendi luxuriam suam, & emendandi se. Quæritur, vtrũ prosit sibi? Dico, quod confessio facta est dupliciter. Primo propter obedientiam, secundo propter remedium. Iam dicta confessio, quantum est pro remedio, non valet, quia confessio sine pœnitentia non valet: sed quantum est pro obedientia, valet, quia vitat illud peccatum mortale, in quod incurreret. Item poteris ex hoc consequi aliud bonum, quia confessor poterit facere, quod emẽdaberis, & ex alia parte Deus dabit tibi gratiam. Vnde omnino confitere, licet non sis dispositus reddere ablatum, tamen valebit, vt dixi ad euitandum peccatum inobedientiæ, & poteris meliorare modo suprascripto. Tertium dubium est, vtrum confessus semel, teneatur iterum confiteri? Respondet Bonauen. in Centiloquio, quod duæ sunt causæ ex parte confessoris, & duæ ex parte confitentis: quare non valet confessio ex parte confessoris, oportet, quod habeat ista duo, scilicet auctoritatem, & potestatem, aliàs non valet confessio, vt puta si non est tuus sacerdos, vel est excommunicatus, interdictus, suspensus, vel priuatus à confessione, quia tunc non habet auctoritatem absoluendi & confitendi, nec potestatem, quia non habet claues aperiendi. Et nota, quod scio, quod isti duo ordines, scilicet Minorum, & Prædicatorum habent auctoritatem à Papa confitendi: de aliis ordinibus ita nescio. Vnde antequam Fratres confiteantur aliquos, suus Prælatus debet eligere quos videt idoneos, & ipsos præsentare debet Episcopo, & petere licentiam, & tunc si concedit eis licentiam, poterunt confiteri: & si non concedit licentiam, adhuc poterunt confiteri, dummodo primo se humiliauerint in petendo licentiam illam, aliàs non habent auctoritatem & confitens ab eis non erit confessus, quia *nemo debet mittere falcem in messem alienam*: & quando concessa est licentia ab Episcopo, tunc possunt confiteri, nisi in certis casibus reseruatis, saluo quam si illi casus sibi concedantur: & si non est eis concessum, & aliquis confiteatur de aliquo dictorum casuum; tunc debet petere licentiam, alioquin non valet. Sed pone, tu scis sacerdotem esse in peccato mortali, tu potes confiteri, & valebit confessio, licet sacerdos peccet: sed quando habet auctoritatem, & nescit confiteri te, non valet confessio, & oportebit te iterum confiteri. Ex parte vero confitentis, oportet duo interuenire. Primum, quod tu dicas omnia peccata tua, secundum, quod habeas propositum accipiendi corpus Christi illo anno, aliàs non valet, quoad præceptum. Item si vadis cum proposito non deserendi peccati, vel si diuidis confessionem dicendo partem peccatorum tuorum vni confessori, & partem alteri, vel si non te pœnitet, vel te non emendas, quia in his casibus non valet quantum ad absolutionem, & ad remissionem tuorum peccatorum; proficit tamen propter suprascripta. Item sunt aliqui dicentes, quod si recordaris de vno peccato tantum, de quo alias non fuisti confessus, non expedit dicere omnia peccata, sed solum illud de quo recordaris. Item si confessus fuisti de aliquo peccato, in quo iterum recidisti, non oportet dicere omnia alia, de quibus fuisti confessus, sed illud tantum in quod iterum recidisti. Item si presbyter dat tibi pœnitentiam & obliuiscaris, reuertere ad illum cui confessus fuisti, & si non recordatur, oportet quod iterum confitearis. Item si noluisti facere pœnitentiam, de qua recordaris, poteris confiteri de hoc solo, quod non fecisti pœnitentiam, & illam facere.

Bonau.

Nota.

Secundum dubium mouet Albertus Magnus.

Tertium dubium. Verum confessus semel teneatur iterum cõfiteri.

Nota quod loquitur de iis qua erant in vsu ante concilium Tridentinũ.

Tertia Pars Principalis

De humiliatiua.

Tolle tertiam partem principalem, quæ est confessio humiliatiua, in qua tria dubia notantur. Primum, quomodo homo potest recordari de omnibus suis peccatis, vt sciat omnia dicere, & nota modum, quia primo homo debet considerare quot annos habet, & cogitet primo quando incœpit cognoscere bonum à malo, puta in septimo anno. Vnde cogites quid fecisti illo anno, & cum qua societate vsus fuisti, & quid fecisti clam, publicè, vel associatus in illo anno, & cum quo peccasti, & in quo loco, & quomodo, & quando. Similiter in octauo anno, nono, & decimo, & quando tu intras in pelagus peccatorum, & tuæ ætatis, discurrere debes de die in diem, & de septimana in septimanam, & de mense in mensem, & de anno in annum, & de tempore in tempus, & de loco in locum, & de mansione in mansiones, quas mutasti, & in terris in quibus fuisti, & quid fecisti in singulis dictorum locorum. Item discurrere contractus quos fecisti, si sunt liciti, vel non. Item discurrere per artem, quam facis. Item obligationem, fidemque vxoris si fregisti, vel seruasti, & quoties, & cum qua vxore fregisti fidem, &c. & sic venies ad recordandum te de tuis peccatis, & si scis scribere, scribas, & legendo dicas tuam culpam, tu mulier cum capite cooperto, & iunctis manibus, fac quod confessor nunquam videat tuum vultum, & sic dicas omnia tua peccata cum ordinato, ac præmeditato, & deliberato cogitamine, cum verecundia, & animo amplius non peccandi, quatenus est tibi possibile. Secundum dubium est, à quo debes confiteri. Albertus Magnus dicit, quod sicut sine baptismate non potest saluari, ita sine confessione, si potest fieri, quia habeatur ibi

Circa confessionem humiliatiuam tria dubia notantur.

Quomodo homo potest recordari de omnibus peccatis.

Secundum dubium, cui debes confiteri.

ibi sacerdos, alioquin potest confiteri vni mulieri, licet non sit necessaria, quia potest esse quod presbyter esset excommunicatus: quia tunc sicut fœmina in casu necessitatis potest baptizare, ita potest in puncto mortis aliquis in casu necessitatis confiteri. Item nota, quod sunt sex, qui possunt confiteri, & absoluere. Primus est Episcopus ciuitatis, qui potest te absoluere plus quam sacerdos tuus. Secundus est suus Vicarius spiritualis, à quo potes confiteri, & absolui, fiat ab Episcopo. Tertius est ordo Minorum, & Prædicatorum cum licentia Episcopi modo supràscripto, qui dicuntur proprij sacerdotes per priuilegium particulare. Vnde quando tales habent authoritatem ab Episcopo, valet eorum confessio, nec expedit iterum confiteri tuo sacerdoti. Nec obligat glossa super c. omnis vtriusque sexus, quæ videtur contradicere, cuius dubitatio tollitur per extrauagantem Ioannis. Quartus est proprius tuus sacerdos Parochianus, qui etiam in quibusdam casibus certis non potest absoluere, nisi sint sibi concessi. Item habes licentiam à tuo Parochiano potest te confiteri. Item sacerdos confiteri non potest, nisi positus sciat & sit notatus. Item potest absolui in quocunque casu, quando non potes aliter confiteri à Papa, vel ab Episcopo, quia quilibet in casu necessitatis potest effici presbyter tuus. Inter istos ponuntur etiam peregrini. Et nota, si vis peregre proficisci, non vadas, nisi habeas licentiam ab Episcopo, vel à tuo sacerdote, quod possis confiteri, & accipere corpus Christi, à quouis sacerdote. Imo aliqui dicunt, quod quando peregrinus baculum accipit à presbytero, videtur sibi esse data licentia. Sextus casus, tu potes confiteri cui vis, quando tu habes sacerdotem, qui sit sciens, bonæ voluntatis, & conscientiæ, & sit persona non suspecta, & tuus sacerdos sit imitator meretricum. Et est alius casus, quando tuus sacerdos est reuelator confessionis, tu potes ire ad alium, modo supràscripto. Tertia pars nostri sermonis est, quæ natura nostræ confessionis, & quotuplex est eius natura, & est duodecuplex. Prima est purgatiua. Secunda illuminatiua, quia confitendo intelligis peccatum, & Deus dat gratiam, & disponit ad contritionem. Tertia à diabolo fugitiua, quia diabolus facit de anima, sicut lupus, qui capit pecudem per pilum, seu lanam, & nil mali sibi facit, donec illam portauerit, quò vult in locum solitarium, & illa pecus nullum sentiens dolorem, nihil balat, neque clamat, quia si clamaret, cæterum pecus ipsam eximeret, & postea lupus subito vorat illam. Ita facit diabolus portando nos, ita quod nil sentimus, nolendo confiteri, donec nos præcipitauerit, & subito nos deuoret in profundum. Ideoque cum nos portat exclamemus coram pastore nostro confitendo &c. Quarta cum Deo pacificatiua, quia cum sumus confessi, & contriti, tunc pacificati sumus cum Deo, ad instar columbæ portantis oliuam Noe in signum pacis, & cessationis diluuij. Ita anima nostra portat oliuam pacis, dicens cum Dauid, *Confiteor Deo*, &c. Quinta conscientia disgregatiua, *sicut onus graue grauata sunt cicatrices meæ*, nam & mulier cum parit, habet dolorem; sed cum peperit, habet lætitiam: sic facit confessio, est disgregatiua vitiorum, & alleuiat animam grauamine peccatorum, & parit lætitiam in anima confitentis. Sexta est dæmonis confusiua, quia diabolus confunditur, & per confessionem acclamatur post diabolum, sicut acclamatur post furem repertum in flagranti crimine dicendo, ad latronem, qui fugiendo confunditur dimissis spolijs furti. Vnde Prouerb. *qui reuelat secretum amici, non curat amplius de amico*. Sic in anima reuelante secretum diaboli sui amici, diabolus non curat de ea. Septima, iudicij placatiua, & est contraria iudicio huius mundi Nam si latro confitetur coram iudice suum scelus punitur: sed non est ita in confessione, quia placat iudicem, & remittit. Octaua est cœli apertiua, quia toties datur clauis paradisi quoties confiteris, sicut latroni in cruce, quia cum confessus fuit se esse latronem, dicens, *Domine memento mei*, &c. incontinenti fuit sibi data clauis aperiendi paradisum: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso*. Nona est conscientiæ reintegratiua. Vnde Paul. *Gloria mea hæc est, testimonium conscientiæ*, &c. Decima est culpæ fugatiua, quia reuelando tua peccata, discretus confessor facit te cautum, & curat, & curando fugat culpas, ad instar medici, qui curat plagam, & curando liberat infirmum, & habentis dentem marcidum, cui curatur & fugatur dolor. Vndecima est pœnæ purgatiua, quia propter confessionem, & bonam contritionem anima purgatur, & saluatur: quia cum anima est purgata, Deus infundit gratiam, qua mediante facit pœnitentiam, & pœna purgatur. Duodecima est orationis impetratiua: *Confitemini peccata, vestra vnus alterum*, & intellige de venialibus quia non licet confiteri de mortalibus, nisi sacerdoti, nisi in actu consilij capescendi, & confitendo illo modo alterutrum, non est confessio sacramentalis, sed per modum consilij. Et sic seruando confessionem modis supràscriptis, anima efficitur purgata, & impletur gratia Christi, ex qua consequetur Dei misericordiam, qua mediante consequetur vitam beatam, ad quam nos Deus perducat fœliciter, Amen.

[Margin notes: *qui sunt qui possunt confiteri.* — *De effectibus confessionis. Primus est purgatiua.* — *2 Est illuminatiua.* — *3. A diabolo fugitiua.* — *4. Cum Deo pacificatiua.* — *5. Conscientia disgregatiua.* — *6 Est dæmonis confusiua.* — *7. Iudicij placatiua.* — *8. Cœli apertiua.* — *9. Conscientiæ reintegratiua.* — *10. Culpæ fugatiua.* — *11. Pœnæ purgatiua.* — *12. Orationis impetratiua.*]

FERIA QVARTA POST III. Dominicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore correctiuo, tres partes præcipuas continet de correctione.

Prima pars principalis.

De correctione fraternali.

Secunda pars principalis.

De paternali de minore ad maiorem.

Tertia pars principalis.

De filiali minore ad maiorem.

De amore correctiuo.

Sermo XXII.

SI peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum. Mat. 18. Vtile est seruare hoc præceptum. In quo sacro eloquio tractatur de tertia flamma, quæ vocatur Amor correctionis: & considera bene istud vocabulum, corripere, quod idem est, quod cor rapere, quemadmodum si filius tuus cadit in igne, tu subito extrahis eum, quia officium charitatis est subito subleuare cadentem, & corde rapere eum de igne inferni: & quia peccatum stat in corde, non immerito Deus poluit illud ministerium, vt rapias proximum de malo ad bonum, de peccato ad paradisum: vnde correctio est admonitio fratris de offensione peccatorum charitatiuo cum feruore præcedente. Vnde tria sunt necessaria in correctione. Primum, quod fiat præcedente charitate, & cum charitate. Secundum, quod correctio fiat cum causa. Tertium, quod *peccauerit frater tuus*. Et merito dicitur *frater tuus*, quia omnes sumus fratres in Christo, quia patet & filij sunt fratres, licet vnus sit maior altero, tamen oportet vt omnis iustitia impleatur, quod maior corripiat minorem: & quandoque è cótra minor maiorem. Vnde possumus solide videre tres fore correctiones. Prima est fraternalis, Secúda paternalis de maiore in minorem. Tertia filialis de minore ad maiorem.

[Margin notes: *Matt. 18.* — *Nota Verbi corripere.* — *Exemplum.* — *Quid sit correctio.* — *Tria necessaria in correctione.* — *Correctiones, fraterna, paterna, filialis.*]

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

De correctione fraternali.

Circa primã quatuor occurrunt dubia. SEd quia prima est magis necessaria ad propositum, ideo cape primam fraternalem. Et nota quod in hac prima, quæ est fraternalis, occurrunt quatuor dubia. Primum est vtrum homo sit obligatus corrigere proximum suum, & vtrum non corrigendo peccet? Ad illud dubium Ioan. Gualen. in libro suarum quæstionum, respondit dicens quod si homo consideret illud loqui Christi, corripe si peccat. q. d. quod si non peccauerit non corrigas. Vnde distingue, quod duplex est peccatum, vnum mortale, & aliud veniale: peccata venialia non damnant, sed vnum mortale sic. Et non intelligit Christus in euangelio de peccato veniali, quia dicit in euangelio, lucratus es fratrem tuum hodie, ideo intelligit de mortali, subiungit Doctor subtilis, *Doctor subt.* quod non intelligitur solum de peccato mortali iam facto, sed de proxime faciendo, quando videt proximum ruiturum in peccatum mortale, quia etiam debet corrigi, & est boni intellectus, & quod Christus præcipiat ista duo, videlicet quod peccauerit, vel quod sit in procinctu peccandi, vt in hoc exemplo; *Exemplum.* Erit vna stulta iuuenis, quæ nescit præcauere, & luxuriosus sequitur eam, & est in procinctu peccandi, teneris corrigere eam, ne cadat. *Eccles. 17.* Vnde Eccle. 17. c. *Vnicuique præcepit Deus de proximo suo, vt corrigat, ne peccet*, & est profunda materia ista quantum sit in euangelio. Vnde glo. super illo eloquio Eccle. dicit, Quod est ita debitum corrigere proximum, sicut est debitum parcere sibi, qui te offendit. *Richar. Nota.* Sed Richar. in 4. 19. dist. distinguit, quod tribus modis, siue rationibus potest occurrere, quod quis nõ corrigit, & non corrigendo non peccat. Prima ratio, quia non videt tempus corrigendi, quia vides tunc proximum turbatum, & corrigendo illo in tempore faceres ipsum peiorare. Vnde in isto modo mereris, si habes animum corrigendi ipsum expectando tempus. Secunda ratio est, quia potest esse ne displiceas, vel quia times perdere aliquod seruitium, vel quia dubitas ne fortè faciat tibi scandalum, maximè in bonis temporalibus, vel quod te odiat &c. tunc peccas mortaliter non corrigendo eum, quia tu debes præponere animam tuam proximi diuitiis, & bonis temporalibus, verbi gratia, si plures essent pagani subuertentes Christianum, ita quod staret in periculo animæ, tu obligaris ad debitum saluationis plus amare animam proximi tui, quã tuũ corpus, & teneris ponere te sub pœna peccati mortalis in periculo vitæ, & in periculo perdendi bona tẽporalia. Est & tertius casus, seu tertia ratio, secundum *August.* Aug. 10. c. de Ciuit. Dei. Dicit quod si dimittis corrigere proximum, quia putas ipsum incorrigibilem, & times displicere, peccas venialiter, sed non mortaliter, sed si putas corrigendo ipsum, & dicendo sibi veritatẽ, proximum emendari, & propter verecundiam stas, tu peccas mortaliter, quia fraudatur, cum si esset certificatus de illo se emendaret. Vnde Paulus *clama, ne cesses*, maxime in prædicatione, quia non debent prædicatores desinere dicere veritatem propter murmurationes, vel propter aliam causam. Ita quod propter tria potest *Potest dimitti correctio propter tria.* dimitti. Primo expectando tempus. Secundo propter nõ perdere bona temporalia, vel amicitiam, vel ne murmuretur. Tertio, quando desperatur ne corrigatur propter reprehendere. Sed si propter tepiditatem, quando speras corrigi, & non corrigitur, tunc bene est peccatum. *Chrysost.* Vnde Ioan. Chrys. Vita bonorum, est scandalum malorum. Charitas ergo feruida corrigit cum discretione. Secundum dubium est, quo ordine debet corrigi proximus. Respondit in euangelio Christus, & in eo *Circa 2. dubium tres modi notantur corrigendi.* ponitur ordo, & sunt tres modi corrigendi Primus cum amore, secundus cum timore tertius cum pudore. Et si ista tria non prosunt, quia non emendatur, dimittes eum. Vnde cape sententiam Christi, quia tibi dat ordinem charitatis: & iste modus scilicet corrigendi cum charitate *inter te & ipsum*, non valet: tunc corrige cum timore, scilicet secundo modo, & postea cum pudore. Vnde dicit, *si peccauerit in te*, id est, te sciente quod peccauerit in te, vel contra te, quia si peccauerit contra te, non debes moueri ad corrigendum eum cum iniuria propter te, sed propter charitatem. Ideo secunda causa, quare debes corrigere fratrem tuum, est fraternalis charitas, & non propria. Tertia est modus, quia *inter te, & ipsum solum corripe ipsum*, & est debitum, quia sicut est debitum corrigere proximum, ita est debitum tenere istum modum & ordinem, & non sicut fœmina facias, quæ videns vicinam fecisse damnum in coquina, vadit ad commatrem, & dicit sibi, væ mihi tristi: vtinam essem mortua, quia nunquam fui ita dolorosa, nec tribulata, sicut nunc. Dicet commater, quia nunquam vidi vos in tanta agonia? Respondit ipsa: ego nullatenus dicerem vobis, quia sum male contenta vsque ad mortem, quod ego sciam, *Nota.* ne dum quod alij sciant: dicet, commater non confiditis de me, bona commater, vos potestis mihi dicere audacter, quia erit subtus terram, tunc dicit ipsa, nescitis commater, quod talis vicina nostra fecit damnum in coquina cum tali: sed amore Dei nemini dixeritis hoc. At illa respondet dicens, per istam † ego nemini dicam. Sed væ mihi, quæ dicitis, quia putabam ipsam fore vnam bonam fœminam, & mox inde recedens ibit similiter ad aliam vicinam tota turbulenta & anxia, quæ similiter volens scire causas tantæ malancholiæ, tandem fingens nolle sibi dicere, dabit sibi iuramentum, nemini dicere, & similiter sibi dicet de vicina sua & non erit inde reuersa, quod prima eius commater iam dixerit alteri, & altera alteri, & sic de singula in singulam veniet in notitiam mariti, & inde orietur magnum scandalum, & sic faciendo, licet dicat verum, nihilominus peccat mortaliter: quia aut debet tacere, vel corrigere eam, quæ peccauit modis, & cum doctrina in hoc euangelio nobis tradita, nisi diceret alteri cum prudentia. Videns quod propter se non corrigitur, & putat ipsam personam corrigi debere mediante reprehensione eius cui illud dixerit, & est modus amoris. *Et si te audierit, lucratus es fratrem tuum, & animam tuam.* Et tunc si dares omnia pro Deo, non tantum lucrareris quantum lucraris corrigendo proximum tuum, quia Deus bene ponderat quid est lucrari vnam animam. Et si non valet amor quia non corrigitur propter hoc: tunc proba timorem, si cum timore, potes reducere proximum tuum & dicas tu solus sibi bis, ter, quater, & decies, si speras & putas ipsum corrigi debere, propterea antequam velis adhibere alios tecum, sed si vides quod non vult propter te solum corrigi, adhibe vnum tecum, si sufficit. Et si non prodest, tunc adhibe duos, quia tu debes considerare accipere personas bonæ conscientiæ, & graues tecum, & licet Christus non dicat de pluribus tu potes adhibere tres, & quatuor, vel plures, quia *in ore duorum, vel trium constat omne verbum*, & non erit licitum illis personis illud referre alijs: quia si illæ personæ tecum adhibitæ ad corrigendum proximum, illud referrent aliis personis, peccarent mortaliter, quia tenentur tenere secretum, quia sunt testes quia ille poterit dicere, correxi illum in pœnitentia restium, vt ducas tecum tales personas, quæ sint discretæ ita quod proximus non scandalizetur, & si audiuerit eos lucratus fueris animam fratris tui. *Et si non audiuerit te.* Iste est tertius modus, quia dicit ecclesiæ, nam potes dicere patri, matri, vel fratri, aut marito, confessori, aut sacerdoti, cui magis videtur tibi sine scandalo posse dici, vt corrigatur, & non peccabis. *Sed si tunc non audiuerit*, dicit Christus, *habeas ipsum pro publico*, ex quo non corrigitur, & noli sibi loqui non ex odio, sed vt confusus corrigatur, sed si potes subuenire, subuenias sibi in suis necessitatibus, sed aliter fuge illũ.

&

& fac te conformem Deo, *ne malus* honoretur ſicut bonus, & intellige hoc, quando eſt extra ſpem corrigendi. Vnde ſubiungit Christus, non ſpernatur ſacerdos, vel epiſcopus, *quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum, & per me*, id eſt ſi cum iuſtitia facient. Tertium dubium eſt: ſi homo obligatur taliter, & quod quotieſcunque non corrigit proximum, peccet mortaliter. Vnde nota quod ad hoc vt quis non corrigendo

Ad ſciendum quando quis peccat non corrigendo ſex cauſæ concurrere debent.

proximum peccet, vel non, ſex cauſæ concurrere debent. Tres pro parte corrigentis, & tres pro parte correcti. Pro parte corrigentis ſunt iſta tria ſcilicet primum quod ſciat peccatum, vel ſigna, ſeu euidentes præſumptiones peccati. Ideo dicit Christus, *in te*, id eſt, te ſciente poſſibili ſcientia ibi quod ſit certus, quod ſit peccatum mortale, vel quod ſit aptus peccare. Vnde Eccle. *Antequam interroges, noli vituperare, & poſtquam interrogaueris, corrige.* Vnde non corrigas niſi ſcias, vel certa ſigna habeas. Secunda cauſa concurrens eſt patientia, vt concurrat manſuetudo cum aſperitate verborum cum aliquibus, & cum aliquibus manſuete. Et nota quod ſi vis corrigere proximum, oportet te armare ſcuto patientiæ, quia in corrigendo ſuſtineas, ſi tibi dicentur opprobria patienter, & non ſolum diſponas te ſuſtinere verba, ſed etiam verbera. Vnde ſi te diſponis ad tantam patientiam, bene eſt: ſin autem, tu non peccabis in non corrigendo, ſed in non diſponendo te ad illam patientiam.

Prima Para Principalis

De correctione fraternali.

Tertia cauſa eſt, quando aliqua perſona, eſt ſubiecta alicui, vt puta patri, vel matri, vel alteri perſonæ diſcretæ, quia tunc proximus non obligatur corrigere illam, verbi gratia, tu videbis filiam alicuius boni & diſcreti viri, quæ ibit nimis vana, ſi eius parentes ſunt boni & ſapientes, tu non teneris corrigere illam, ſi ipſi ſciunt: quia eſt veriſimile quod corrumpitur ab eis. Sed eſt ſignum, quod eſt obſtinata, ſecus vero, ſi ipſi parentes illud ignorarent. Idem in ſubdito prælati, quia ſi prælatus ſcit peccatum ſui ſacerdotis, vel monachi, tu non obligaris: ſed ſi ignorat, ſic. Item tres cauſæ ſunt ex parte illius, qui debet corrigi. Prima, quando vides quod peccans eſt aptus peccare, & non emendari, ſi ipſum corrigis, quia tunc peccabis, & non mereberis, Sed qualiter facit: prædicator dicit, quod ſi videt quod propter ſuas prædicationes plures peiorant quàm corrigantur, debet tacere. Sed ſi plures corriguntur, tunc non debet

Prou. 9. Hiero.

tacere. Vnde Salomon in Prouerb. *Noli arguere deriſorem, ne oderit te*: & Hieron. Fruſtrari & nihil aliud quam odium quærere, ſtultum eſt: quia minus malum eſt habere caput ruptum quam vultum. Secunda cauſa eſt, quando non eſt aliud tempus corrigendi, & eſt tempus corrigendi. Tertia, quando non eſt nunc tempus corrigendi, ſed expectas cum animo corrigendi, ſed viſo tempore. Vnde ſi vnum ex iis ſex deficit

Quartum dubium.

non corrigendo, non peccas. Quartum dubium, quæritur ſi corrigendo quis ſceleratus proximum peccet, vel non. Vnde nota quod duplex eſt corrigere. Quia aliud eſt corrigere, aliud cum peccato corrigere. Primú corrigere quilibet obligatur etiam peccator. Primo, quia ſcit proximum peccaſſe. Secundo, quia amor naturalis nos inclinat ſubleuare cadentem: tam magnus peccator corrigendo pauperem de vno paruo peccato angariando eum, & faciendo ſe militem ſuper

Matth. 17.

illo peccato peccabat mortaliter. Vnde Matth. 17. cap.

Tollere feſtucam ſi vis de fratris ocello,
Quæ tua conturbat lumina, tolle trabem.

Vnde iſte talis corrigendo peccat, & non corrigendo etiam peccat. Secundo modo, quia velit corrigendo oſtendere ſe non eſſe peccatorem, ſicut plenus malis contractibus dicet malum de aliquo ſimili peccato. Vel latro dicet malum de aliquo latrocinio proximum corrigendo, vt appareat bonus, peccat mortaliter, quia eſt hypocrita marcidus, & facit ſcandalum. Si vero peccatum corrigentis eſt occultum, tunc ſi corrigit proximum meretur, & facit debitum ſuum, quia peius eſt peccare publicè, quam occultè. Alio modo etiam peccator monetur corrigendo proximum hoc modo, quia ibit ad proximum cum bona humanitate dicens frater mi, Nos ſumus peccatores, & ſtamus in perditione animæ, & bonæ famæ, & in periculo corporum & rerum, amore Dei emendemur, non perſeueremus amplius in vſuraria prauitate, vel in hac miſeria meretricij, vel proditionum, ſeu homicidiorum, &c. Quintum dubium eſt, ad quid eſt *Quintum dubium.*
bonum iſtud reprehendere proximum. Dico primo, quod eſt bonum ad hoc, quia ſi proximus tuus peccando non videt, nec cognoſcit ſuum peccatum, quia eſt excæcatus: quia vbi regnat affectio, perit omne iudicium, nunc corrigendo ipſum, & dicendo, frater non vides tuum periculum & tuam infamiam, &c & tunc aperiet intellectum & videbit errorem ſuum, & corriget ſe. Vnde Salomon in Prou. *Diſciplina & correctio docet ſapientiam.* Reſponſio docet ſenſum maxime in iuuene inſenſata, dicendo ſibi, fatua quid feciſti, eſt ne iſte honor, quem feciſti, & facis tibi, & tuis, quia alij oculi plus vident in te quam tui: & fac ſicut aſinus, qui nunquam cadit vbi ſemel cecidit, & hoc procedit propter clamores, & verbera, quæ ibi habuit, vbi cecidit. Aliud bonum eſt, quia ex reprehenſione verecundatur: & eſt confuſio, quæ inducit peccatum, & eſt vna alia confuſio, quæ inducit gratiam, ex qua poſtea ſequitur miſericordia Vnde cum peccator reprehenſus videt peccatum ſuum, dicit in ſe reuerſus: Domine Deus eleua me miſerum de hoc peccato, & pœnitet ſe peccaſſe conterendo cor ſuum, & Deus infundit gratiam ſuam, de gratia tranſit ad gloriam. Aliud bonum eſt, quia ſi peccator non videt ſuum peccatum, non cognoſcit illud, & non cognoſcendo, non ſibi cauet. Vnde Aug. Nō deſperemus arguere, & caſtigare, quia ſi *Auguſt.*
fuerint filij pacis: conuertentur; & ſi non fuerint filij pacis, reuertētur in te. *Vnde ſi peccauerit in te frater tuus.* *Nota duo eſſe genera fratrum, vnū maiorum & aliud minorum.*
Sed quis eſt iſte frater tuus. Nota quod habemus duo genera fratrum. Vnum genus fratrum maiorum & aliud minorum. Maiores debent quatuor modis caſtigare minores. Primo magiſtrando. Secundo exhortando. Tertio corrigendo. Quarto caſtigando. Nam mater *Maiores debent quatuor modis minores caſtigare.*
debet caſtigare filiam dicendo, filia mea ego præcipio tibi, ne te piles, nec cures facere tibi capillos albiores, quam tibi natura produxerit, oculos tuos tene pudicos, & à vanis auerte: faciem tuam ne fucaueris, non frequentes feneſtras, nec cantilenas diſcere quæras, neque motettos, nec ſtes ocioſa, nec cogites vana, & qualem te Deus creauit, talem velis videri: & ſuper omnia timeas Deum, quia ſi ſic facies, filia mea exhortor te, quod habebis gratiam Dei, & bonam fortunam, & ſimilia. Vnde Eccl. *Filij tibi ſunt, erudi illos, & incurua eos in iuuentute ſua, quia lignum vetus male torquetur, & in cera molli imprimitur omnis forma: & ſi non corrigitur, increpa iuuenes deuiatos à bono.* Quarto corrigere cum virga, ſi verba non proficiunt, quia *qui parcit virgæ odit filium.*

Tertia Pars Principalis

De filiā minore ad maiorem.

Similiter minores poſſunt redarguere maiorem, ſcilicet filius patrem, iuuenis ſenem, ſubditus prælatum, familiaris dominum, &c. quatuor modis. Primo *Similiter minores poſſunt redarguere maiores quatuor modis.*
cum dulcedine verborum & actuum. Secundo cum reuerentia, quæ ſemper debet ſeruari. Tertio cum aſperitate. Quarto cum iuſtitia. Dico primo cum dulcedine minor debet redarguere maiorem, ſicut

filius habens patrem ebriosum, lusorem, auarum, luxuriosum, &c. Debet filius dicere contra patrem, & senem cum omni reuerentia, & dulcedine, ah! mi pater dulcissime rogo vos, cauete vobis à vino, ne inebriemini, quia consequuntur multa mala. Primo perditis famam bonam, similiter consequor etiam infamiam, & tota domus vestra, mens fit hebes, perditis memoriam, consumitis corpus, & animâ submergitis in profundum. Similiter filia dicet matri fatuæ & vanæ: mater mea, cum reuerentia, vos vaditis nimis vana, & cum capite leuato: hodie tales dominæ derident vos, amodo non estis puella. Ego filia vestra & iuuencula verecundor nedum ire ita vana, sed de gestibus vestris, ah! amore Dei non plus faciatis ista talia, &c. Et vide pastoralem in Gregorium, qualiter docet corrigere maiorem taliter quod non perdatur reuerentia, quia non debet sperni gradus prælati, & cum reuerentia, & dulcore potest reprehendi Papa. Secundo modo cum reuerentia, quare non debes perdere reuerentiam, quia licet sit excommunicatus, debes facere illud quod dicit ecclesia. Asperitas bene stat de sene ad minorem. Sed prædicator debet vngere & pongere, quod in omnibus sit fructus. Quartus est fructus iustitiæ, quia non licet subditis reprehendere superiores, nisi propter iustitiam, si superior esset hæreticus, & extra fidem, quia debet asperrime reprehendere eum. Vnde Paulus ad Tim. *Obsecra antiquum.* Vel si Papa esset hæreticus, omnes tenentur comburere eum cum ordine secundum iustitiam ordinatam, & similiter debent officiales corrigi cum iustitia ordinata. Itaque *si peccauerit frater tuus, corripe eum*, vt emendetur, & consequatur gratiam Dei, quam & vos consequi ille dignetur, qui viuit & regnat in sæcula sæculorum, Amen.

FERIA QVINTA POST III. Dominicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone

Hic Sermo, qui est de Amore sanatiuo, tribus præcipuis constat partibus, quibus contritio declaratur.

Prima pars principalis.

De quidditate contritionis.

Secunda pars principalis.

De necessitate contritionis.

Tertia pars principalis.

De qualitate illius.

De amore sanatiuo.

Sermo XXIII.

Luc. 4. STans *Iesus super illam, imperauit febri, & dimittit illam.* Luc. 4. & in Euang. hodierno, loquitur Euangelium istud de socru S. Petri Apost habente febrem continuam & mortalem: & superueniens Iesus *imperauit febri, & dimisit illam, & continuò surgens administrabat illis.* Ex quo sacro eloquio elicitur quinta flamma amoris, qui dicitur sanatiuus: quia nulla gratia est ita sanatiua animæ, sicut contritio: quia nil valet confessio & cætera sacramenta, sine vera contritione de peccatis perpetratis. Contritio ergo venit virtuosè in anima ad instar iussus Christi qui imperauit febri, & febris subito recedit, & liberata est socrus Petri languens, & administrauit Christo. Ita accidit in anima, quæ patitur febrem mortalium peccatorum: quia superueniens contritio infunditur in illa anima contrita gratia Dei, quæ imperat febri illorum mortalium peccatorum, quæ subito recedunt ab illa anima, quæ purgata, & liberata surgit à peccatis, in quibus ceciderat, & erat infirma, & admonstrat Christo disponens sibi seruire, & de cætero non peccare, circa quam contritionem tria sunt consideranda. Primum de sua quidditate, scil. quid est contritio. Secundum de sua necessitate, scil. quantum est necessaria. Tertium de sua qualitate, scil. qualiter debet esse facta. Vnde *stans Iesus super illam*, denotatur quidditas. *Imperauit febri*, ecce necessitas. *Et dimisit illam*, ecce qualitas.

Contritio animæ sanatiua. *Circa contritionem tria consideranda.*

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

De quidditate contritionis.

ET nota bene, quia dico quod primo est consideranda quidditas contritionis. Vnde contritio à Doct. magistraliter sic definitur, videlicet. Contritio est dolor voluntariè assumptus de peccatis cum proposito confitendi, & satisfaciendi. Primo dicitur, quod est dolor de malo facto; quia sicut in consentiendo peccatis delectatus es: ita cum dolore & odio illius peccati expellas, quia contraria contrariis curantur. *Stans super illam*, & subiungit voluntariè ad differentiam illius doloris, qui venit contra voluntatem, sicut quando efficeris pauper: quia licet contentias illi violentæ paupertati, tamen ille dolor non est bonus: similiter si moritur tibi filius, ille dolor non est voluntarius, sed in contritione debet esse dolor voluntarius, & subiungit de peccatis: quia si te nõn pœnitet in hoc mundo voluntariè, violenter coactus eris dolere, cum amaris & sempiternis pœnis in futuro sæculo *in inferno, vbi nulla est redemptio.* Item potest dici voluntariè, ad differentiam doloris damnatorum, qui suis malis grauibus violenta voluntate patiuntur: & nota hic Albertum magnum, qui dicit quod in paradiso non potest esse confessio, quia confessio continet tria, scilicet gratiam, dolorem, & meritum, gratiam infusam, dolorem de peccatis. Meritum, id est, gloriam, & in paradiso non est dolor: & in inferno non est contritio, quia ibi nulla est redemptio: & in purgatorio non cadit pœnitentia de peccatis, id est, non dolendo de bonis, sed de malis perpetratis. Cum proposito confitendi, contra aliquos, qui dicunt quod non est necessaria confessio dummodo habeatur contritio. Vnde merentur tales comburi, quia in articulis fidei habes, Et in vnam sanctam ecclesiam, fundatam super petra, *petra autem erat Christus.* Vnde ecclesia præcipit quod saltem semel in anno confiteatis. Et ideo licet sit contritio, debet esse cum proposito confitendi, & quod confitearis. Vnde si vis stare in sinu, & protectione ecclesiæ, oportet quod saltem semel in anno confitearis. Nam si fecisti fornicationem, & velis propter contritionem quam habes potius esse mortuus quam illam commisisse, sed non es aptus confiteri, certe actus contritionis est virtuosus, sed non est vera contritio. Sed cum venit in actu confessionis, tunc est vera contritio. Vnde pone quod non possis confiteri ore, sed habeas veram contritionem in mente, & libenter confitereris si posses, sufficit, hinc est quod multoties morienti maximè accidit in castris armatæ militiæ, ponitur per commilitonem de terra in ore, & est bonum. Ad hoc quia ille moriens, sentiens terram in ore, considerat quod ipse est terra, & in terram debet reuerti, & humiliatur, & humiliando habet contritionem, quia ille plus sentit terram in ore, quam verba concipiat aure. Et nota quod confessio, & contritio sine proposito restituendi parum valent: quia sicut in cauda scorpionis stat venenum, ita in fine vitæ debet esse propositum satisfaciendi, scilicet reddere ablata, restituere famam illi quem desfamasti: quia sine proposito destruendi, nil valet confessio, id est contritio.

Quid sit contritio. *Confessio tria continet.* *Nec confessio nec contritio sine proposito restituendi parum valent.*

SECVN

SECVNDA PARS PRINCIPALIS

De necessitate contritionis.

De necessitate contritionis. Vide secundam considerationem contritionis, scilicet de sua necessitate, quia confessio est adeo necessaria quod sine illa peccator non potest saluari, quia sine ea non potest haberi gratia concurrente contritione, nec lumen potest haberi sine expulsione tenebrarum. *In vera contritione tria requiruntur.* Vnde nota quod in vera contritione requiruntur tria, quæ sunt necessaria ad veram contritionem. Primum, quid. Secundum, cum quo. Tertium, quare. Quid stat in duobus scilicet, in corde, & in peccato: quia cor est vas, peccatum est venenum in corde reconditum. Vnde ad expellendum istud venenum peccati de isto vase cordis, oportet quod istud vas cordis rumpatur & trituretur, iuxta illud, *scindite corda vestra*, vt inde exeat venenum peccatorum: quia nisi frangatur illud apostema peccatorum, interficit animam, quia solum cor offendit Deum, & ideo oportet illud conteri, & frangi. Vide modo cum quo, quia peccatum est durissimum, opacum, crudele, & amarissimum tantum quantum Deus est tenerrimus, lucidissimus, mitis, pius, & dulcissimus, quia contritio est amarior atque leuior res mundi. Et ad habendum veram contritionem sunt necessariæ duæ molæ. Vna sursum, alia deorsum, inter quas frangitur frumentum, & conteritur farina, quia in vera contritione frangitur cor, & teruntur peccata existentia in corde. Et est contritio, quemadmodum si vna mola moueretur de terra, & tenderet velociter versus cœlum ascendendo, & alia mola moueretur de cœlo velociter descendendo, se adinuicem cum illo impetu obuiarent, & se insimul percuterent, & cor hominis esset in medio: certè totum illud cor contereretur: Vnde mola, quæ tendit de terra sursum, est spes. Nam, *Spera in Domino, & fac bonitatem*, quia non licet sperare tantum in Deo, nisi facias bonitatem. Nam illa est optima spes, quando sperando facis bonum: quia si vis àte lenare peccatum, impossibile est quod Deus deneget tibi veniam. Similiter impossibile est quod Deus parcat tibi & quod saluens, nisi facias bonum, secundum possibilitatem ordinatam à Deo. Nam maiestas timorosa est. Cœlum & terra est misericordia amorosa.
Psalm. *Adorabimus in loco, vbi steterunt pedes eius*, & tunc est hoc, quando anima vult emendari, & ista mola vadit sursum, quando est vigor misericordiæ Dei. Vn-
Psalm. de Dauid, *Mitte manum tuam de alto*, &c. Et Isa.
Isa.50. 50. cap. *Qui ambulabit in tenebris, & non est ei lumen*, quia diuina misericordia est maior omnibus peccatis. Secunda mola est timor diuinæ iustitiæ, quia *Deus iustus iudex est*, & Eccle. *Corda filiorum implentur contemptu in hoc*, quod si centies peccet peccator, Deus est ita misericors, quia expectando innitat peccatorem ad pœnitentiam, & inspirando imprimit ad contritionem, quia *nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat*. Quare si Deus est ita misericors impiis, quid faciet iustis & bonis, quia pluit Deus super iustos &
Apo.4. iniustos. Vnde Ioan. in Apoc. 4. *Timete Deum, quia descendit mola*. id est iustitia Dei, quia nulla anima habet desperare, nec præsumas quia peccares in spiritum sanctum, quia solum confidendo de iustitia, & spem nō habendo, desperares. Ideo, consiste inter spem & iustitiam, timendo facere malum, & spera te emendando, &
Apo.10. faciendo bonum. Et idem in Apoc. 10. c *vidi alium Angelum fortem descendentem de cælo amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat vt Sol, & pedes eius tanquam columna ignis, & habebat in manu sua libellum apertum, & posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram*. Mare significat amaritudinem, & contritionis cordis magnam & profundam, sicut mare, quia quando anima vadit vsque ad cælum sperando, & vsque in profundum desperando, dicit, *Veni in profundum maris, & tempestas demersit me* Sinistrum autem supra terram. Terra significat, prosperitates mundanas, in quibus homo insultans, & faciendo malum, sperat in Deo. Nam quanto peior est homo, tanto magis sperat & fallitur. Et ideo non oportet nimis sperare, nec nimis desperare, sed oportet tenere medium. *Ideo venit Angelus, & posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram*, dicens: anima, sta firma & stabilis, quia non tibi licet male agendo sperare, quia est præsumere, & *duo pedes*, vnus in terra in prosperis, & alius in mari, quia misericordia Dei facit, vt non desperes, & sic habes duas molas. Sequitur tertium, scilicet Quare, quia peccatum habet naturam rodendi cor, & anima nostra est valde delicata ad instar domicellæ valde delicatæ, quæ si sentit vnam plicam camisiæ clamat pedissequam vt amoueat, & si lectus est durus, scilicet cor, non potest quiescere: sed si est mollis quiescit. Vnde anima amorosa Dei verba libenter audit, & quanto plus audit de Deo, plus inamoratur, & mundus plus oditur, & tunc audiendo verbum Dei quiescit: quia vt dixi, est valde delicata, quærit delicias Dei, & cor molle. Vnde Eccle. *Cor durum in nouissimo malum habebit*, & sic ha- *Eccle.* bes tria. Primum, quod debet conteri scilicet cor cum peccatis. Secundum cum quo scilicet cum misericordia, & timore iustitiæ. Tertium, quia anima est delicata, debet esse ista contritio in corde contrito & humiliato, & non duro. Vnde Dauid, *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*.

TERTIA PARS PRINCIPALIS

De qualitate illius.

Et in isto versu comprehenditur tertia pars, quæ *Septem conditiones veræ contritionis.* est qualiter debet esse facta ista contritio. Vnde si vtens dicere istum versum, eris in gratia Dei, quod Deus disponet te ad contritionem, & ad hoc vt habeas veram confessionem, oportet quod habeas ista septem, quæ si habebis perpendes te habere veram confessionem. Primum quod sit repensata. *Recogitabo*. Secundum, quod sit necessitas secreta. *Tibi*. Tertium quod sit integra. *Omnes*. Quartum quod sit ordinata. *Annos*. Quintum quod appropriata. *Meos*. Sextum quod sit amaricata. *In amaritudine*. Septimum, quod sit intrinseca *animæ meæ*. Dico primo quod oportet, quod confessio sit repensata, quia oportet pluries cogitare, & repensare de peccatis antequam confiteatur peccator. Vnde cogitemus vnum modicum de anima, & pensemus peccata nostra, & cum quanto labore itur ad vitam æternam, & nunquam cogitamus nisi de isto mundo caduco, quia si mercatores ita cogitarent de anima & portarent tot labores pro anima, quot portant pro corporibus omnes essent sancti. Vnde semel quidam auarus vna die dixit mihi, si ista via eundi ad paradisum est ita stricta, quis saluabitur? Et ego dixi, totum studium & ars mea, est seruire Deo, & continue sto cum tremore, quod diabolus me portet, & dixi illi, cum quanto labore acquiris tu pecunias: & intelligens ille laborem inquit quippe est magnus labor cumulare diuitias, cui dixi, antequam cumulaueris pro tua sufficientia quanto tempore laborabis? quot vigilias, & studia portabis? quot fames, & sites, & necessitates, ac mortis pericula sustinebis, antequam efficiaris diues, quanquam siris habendi nunquam saturetur, ait ille dixit, per annos quadraginta. Et accidit de duobus alterum, quia aut vno in puncto omnia perdis, vel plecti que talia tua bona relinquis quod cor tibi crepat, quia *thesaurizas & nescis cui*, si ergo oportet te sufferre tot labores pro bonis caducis, quanto maiores oportet illum, qui comparat thesauros illos absconditos in cœlis, *vbi neque tinea, neque ærugo demolitur*. Vnde quanto res est pretiosior, tanto maiori pretio oportet vendicari, & homines nunquam student circa

pter muscarum auaritiam, qui ponunt se in periculo mortis. Similiter vides quod ad capiendum muscas ponitur de aqua in vno æquali, vel de largato super vna charta,& muscæ,quæ ibi vadunt remanent captæ, quot fraudes, & contractus illiciti, & iuramenta intercedunt, vt homines, capiant istos denarios, sicut in largato capiuntur muscæ. Vnde merito isti denarij possunt æqoiparari muscis. Item mosca fugit ignem de æstate, & de hyeme propinquat igni: nam ignis est amor Dei, quia auari fugiunt amorem diuinum. Et sequitur fœtida & caduca, sicut musca. Pensa igitur & recogita habere deinceps aliquam sollicitudinem de anima tua. Appropria, *Meos*: hoc est si tu vis habere bonam contritionem, debes abiicere iniurias tibi factas, præpondera facta tua. Nam quando Christus ducebatur cum cruce super suis humeris gloriosis crucifigi totus flagellatus, dominæ Iudaicæ punctæ compassione lachrymantes sequebantur eum, vt habes 22. cap. Et Christus vertens se dixit, *filiæ Ierusalem*, id est, filiæ huius sæculi, *nolite flere super me, sed flete super vos, & filios vestros, quia venit tempus*, &c. Quod significat, quod non placet Christo quod homo debeat dolere de eius morte nisi primo plangat de sua offensa, quia tu interfecisti Christum, qoia propter tuam salutem mortuus est, & toties interficis ipsum, quoties voluntariè peccas mortaliter. Et si vnus interficeret alium, potius debet flere peccata sua ioterfector quam interfectus. Ideo dicit, *Meos*, & non alieos. Paul. *Vnusquisque vnus suum portabit*, id est peccatum suum, quia filius non portabit iniquitatem patris, nec econtra, Vnde dole de tuis propriis offensis, quam fecisti Deo, &c. Sexta *in amaritudine*, quod non gaudeas, sed gaudendo dolcas: quod *anima tua denigrata super carbones*. Ierem. 4. cap. Considera ergo quod tu es priuata vita æterna, & damnata in inferno propter tua peccata, nisi confitearis. Septima coodino contritionis debet esse intrinseca, quia si pateris in oculo, & ponas medicinam in tibia, nil proficit: pone ergo medicinam, vbi est plaga: scilicet in anima. Ideo dicit *anima mea*, quia contritus debet esse in anima, vbi est plaga. Vnde Exod. 21. cap. *Si quis percusserit proximum suum lapide, & percussus non fuerit mortuus; & si ambulauerit super baculum, debet soluere medico*: si duo fuerint rixati, sunt duo rixantes ad inuicem, scilicet corpus & anima. Nam *caro concupiscit contra animam*, & econtra: qoia videndo pulchram fœminam concupiscentia concurrit, auerte oculum. Vel si vides bonum cibom, & voluntas appetat illum, ieiuna, & tunc anima percutit corpus: sed quando corpus excæcat animam tollendo voluntatem bonam, & rectam conscientiam, tunc corpus offendit animam. Vnde oportet quod corpos soluat expensas animæ, & anima consentiens debet sumere medicinas ieiunando, eleemosynas faciendo,& debitam pœnitentiam persoluendo,& isto modo sanatur anima, qua sanata transit ad gloriam mediantibus pœnitentia pro satisfactione, confessione, & cordis contritione: ad qoam vos perducere dignetur omnipotens Deus, Amen.

Luc. 22. — Ierem. 4. — Exod. 21.

Et istam prædicationem debes continuare cum præcedenti prædicatione proxime superiori.

FERIA VI. POST III. DOMINICAM Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Amore inflammatiuo continet tres præcipuas partes, in quibus differitur de tribus statibus amoris inflammatiui.

Prima pars principalis.

Status est cordis visitati.

Secunda pars principalis.

Cordis inflammatus.

Tertia pars principalis.

Cordis præcipitati.

De Amore inflammatiuo.

Sermo XXIII.

EGo sum, qui loquor tecum. Ioan. 4. In quo eloquio notatur septima flamma amoris, qui dicitur inflammatiuus. Vnde nota, quod ars medici est incidere, & mederi. Heri incisimus, hodie medebimur. Et vide modos diuinæ sapientiæ, quia Deus quandoque fugit animam, & anima sequitur eum dicendo, indica te, dilecte mi, quia pro te langueo. *Nunquid quem diligit anima mea, vidisti*, dicit anima. Item aliquando anima male viuit, & Deus videtur sequi eam fugientem ipsum Deum, quia Deus dat sibi bonas inspirationes, & anima non audit eum: & deinde pulsat ad ipsam cum modica febre, & adhuc anima non audit eum: quandoqoe dat inspirationes intrinsecas, & videtur non audire,& habuisti istos actus in duabus dominabus, scilicet primo in Chananæa sequente Christum fugientem ab ea, & dicentem sibi, quod ipsa erat vna canis, &c. Ita accidit in aliqua anima sequente Christum, quæ videtur non posse capere aliquam consolationem de Deo: sed hodie tu habes contrarium de Samaritana, quæ fugiebat Christum, & Christus sequebatur eam, quæ habuerat quinque viros, & habebat sextum adulterum, quæ primo non cognouit Christum, sed cum vidit & cognouit, subito inflammauit eam. Ideo merito ista amor inflammatiuus dicitur de quo amore habuisti in Magdalena, primo, secundo in latrone, tertio in S. Paulo, subito conuersis, ad denotandum quod si Deus pluries vocauerit aliquem in 25. vel 30. aut 40. annis cum conuertit, quanto plura facit peccata, tanto magis efficitur melior, ad instar cuiusdam vilissimæ meretricis, quam cognosco, quæ fuit tacta à Deo, quæ est ita infocata amore diuino, & est facta ita singularis seruitrix Dei, quod est vnus stupor, & ita occurrit in talibus, qui conuertuntur ad Deum: licet hodie tractetur de adultera, tamen est valde deuotum de quo amore inflammatiuo dicam in tres status diuidendo per quos Deus dirigit, & ad se ducit animam, quæ ipsum quærit. Primus amor inflammatiuus est status cordis visitati. Secundus status amoris inflammatiui, est cordis inflammati. Tertius est status cordis præcipitati, & per hos tres status notatur principium, medium & finis.

Ioan. 4. — De Samaritana. — Amor inflammatiuus in tres status distribuitur.

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

Status est cordis visitati.

ET nota quod anima est instar vegetis, qui vinum com infunditur primo visitat vegetem cum incipit intrare: sic in anima, quia quando amor diuinus primo incipit intrare eam, primo visitat quando impletur, inflammatur,& quando est plena, supererxubetat & præcipitare videtur: vnde cape primom statum, qui est cordis visitati, quis ergo visitauit cor istius Chananeæ? certe amor, quia quod Deus potest, scit & vult dare in cœlo & in terra, totum stat & consistit in Christo Iesu: vnde Apostoli in transfiguratione *neminem viderunt nisi solum Iesum*, ad denotandum qood solus Iesus est ille, qui visitat corda hominum: vnde *visitauit oriens ex alto*, quia dicit, *ego sum lux mundi*, ad animas inflammandum, vigorandum & illu-

minandum: vnde distinguit Iesus quod sicut tripliciter venit visitare mundum generalem, ita tripliciter venit visitare hominis cor, quod est in medio hominis, qui est mundus paruus, & particularis singulorum indiuiduorum, & venit in mundum in Hierusalem, quæ
Tripliciter Christus venit visitare cor hominis.
est in medio mundi. Prima visitatio fuit incarnationis, secunda conuersationis, tertia passionis, scilicet principium, medium & finis. Cape primam visitationem Christi quæ fuit incarnationis. Et hoc est, quod dicit Euangelium, *venit ergo Iesus in ciuitatem Samariæ.* Samaria erat vna regio, quam incolentes vocabantur Samaritani, qui credebant in quinque libris Bibliæ, & non credebant in Prophetiis. Sichar erat ciuitas, licet Hebraicè dicatur Sichem, & venit iuxta prædium, vbi erat fons Iacob, quem dederat Ioseph filio suo: & nota quod *Iesus venit prope ciuitatem*, & non intrauit, quod significat numerum & pondus: hoc est quod quando Verbum caro factum est, venit significare & dare intelligere quod sumendo carnem, voluit portare onera nostra, quia *vere languores nostros ipse tulit, &
Isa.
dolores nostros ipse portauit. Isa. *peccatum non fecit, nec inuentum est mendacium in ore eius:* & dicitur maior peccator mundi, non quod Iesus Christus fuerit peccator, sed quia ipse peccata nostra tulit. Et quod dicitur, *gaudium est Angelis in cœlis super vno peccatore,* quia Christus fuit ille peccator, qui peccata nostra ferendo cum ligno Crucis fecit viam in cœlis, & aperuit portas paradisi. Ecce Iesus venit penes Sichar, iuxta prædium quod significat mundum plenum spinis, stimulis, peccatis & tribulationibus, & nisi istud prædium mundi laboraretur cum lingua prædicatorum, væ mundo: Nam prædicando scinditur terra, id est cor & omnia vaduut de subtus supra & postea Deus seminat semen suarum gratiarum in mentibus, præparatis: quia *nisi
Apoc. 9.
dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam: erat autem ibi fons, id est puteus, & profunditas concupiscentiæ, luxuriæ, superbiæ, auaritiæ, gulæ, iræ, & acediæ, *& exiuit fumus de puteo abyssi*, Apoc. cap. 9. scilicet superbiæ, luxuriæ, auaritiæ, & nota quod Christus quærebat bibere ad conculcandum in illo puteo lacum luxuriæ, auaritiæ, & superbiæ, & cæterorum vitiorum. Nota secundam visitationem, quæ est conuersationis. Cuius Christi conuersatio fuit plena labore, & fuit amara vsque ad Crucem: vnde *Iesus erat fatigatus ex itinere*, quia secum non ducebat equos, nec alias prouisiones, sicut facere solent magni domini. Et nota quod fuit semper tota vita sua fatigatus: primo quidem in pueritia sua itinerauit in Ægyptum cum eius matre virgine gloriosa per 15. dies per viam sterilem, in qua nihil reperitur herbarum, vel vmbræ, neque aquæ, sed sola arena arida, & erat pauperrimus; vbi stetit per 7. annos, & cum magna grauitate itineris, & laboris fuit fatigatus redeundo per eandem viam: vnde imaginor quod humerus illius Beatissimæ Virginis gloriosæ fuerit suum iumentum, & sanctum eius gremium fuerit sibi lectus, & similiter fuit fatigatus in tota eius pueritia vsque ad 12. annos quo cum sapientibus disputauit, quia venit ministrare. Item in 30. annis iuit ad viuum fontem baptismatis, deinde in desertum 40. diebus ieiunauit, & tentatus diabolum debellauit. Inde fatigatus venit ad prædicandum circuiẽdo ciuitates & loca, facit miracula, consulit, promittit, hortatur, minatur, reprehendit, expellit auaros de templo, & sic tribus annis diuinitus laborauit, & tandem pro tantorum præmio laborum fuit crucifixus: vnde *fatigatus ex itinere* tam arduo, longo & laborioso *sedebat sic super fontem.* Et est 3. visitatio, quia anima incipit considerare, & contemplari mirabiles dulcedines miraculorum Christi. Sed quando ipsa anima discurrendo vitam Iesu Christi dicit cum Christo, confixa sum cruci, tunc est vere visitata à Christo, & ideo tunc venit ad fontem gratiæ Christi ad denotandum quod si tu vis gratiam Christi, oportet quod tu consideres, & contempleris pœnam passionis Christi, & eius amorem, &c. *Et Iesus sedebat super fontem* cum brachiis apertis amoris largitiuis vnde Isa. 50. cap. *quis ambulabit in tenebris, & non est ei lumen*, vt amplecteretur peccatores, sicut mater *Isa. 50.*
stat manibus apertis amplectens filium, quia cum morte sua voluit dare vitam, cum pœna dedit gloriam, cum labore quietem: *& ecce mulier Samaritana venit haurire aquam* spiritualem, quam qui bibit, nunquam sitit. Et Samaritana significat animam, quæ appropinquat Deo, & Christus fecit aucupatores, quia proiecit rete, vt capiat illam.

Secunda pars principalis

Cordis inflammatiui.

Et nota secundam partem principalem in qua notatur secundus status amoris inflammatiui, quo Deus trahit animam ipsam inflammando amore suo. *Secundus status amoris inflammatiui.*
Et nota quod sunt septem gradus, per quos anima trahitur ad flammam huius amoris. Primus est amoris sitientis. Secundus gradus est amoris donantis. Tertius est amoris quietantis. Quartus est amoris clamantis. Quintus est amoris reuelantis. Sextus est amoris illustrantis. Septimus est amoris triumphantis. *Septem sunt gradus per quos anima trahitur ad hunc amorem.*
Cape primum gradum flammæ huius amoris inflammatiui: vnde credo quod Christus quando vidit illam venire, tetendit arcum, & cum sua manu spirituali traxit primam sagittam, dicens, *da mihi bibere:* nam *sagitta potentis* Christi *acuta cum carbonibus desolatoriis*, quasi cum vno actu compassibili, quasi dicat, fatigatus nil habeo, quia peregrinus sum, *da mihi bibere*, vult dicere, ô anima quæ tantum dedisti bibere mondo in delectamentis & vanitatibus mundi, da modo mihi bibere delectando in me. Nam Samaritana interpretatur anima vana, quæ quærit tantummodo lasciuias, delectationes & placimenta mundi, vestes candidas, luxuriam, auaritiam & omnia desideria mundi, & vas, in quo portatur aqua, est desiderium cordis, in quo ponitur carnis cupiditas, denariorum & vitia superbiæ, luxuriæ, auaritiæ, & aliorum peccatorum, & tunc cum est plenum, vadit in infernum vbi deficit iste fumus luxuriæ, superbiæ, auaritiæ, &c. Vnde Psalm. *vidi impium superelleuatum & exaltatum super cedros Libani & periit memoria eorum cum sonitu*, quia subito cum *Psalm.*
moritur impius diues superelleuatus subito fit sonitus, id est fama diuulgatur: quia dicitur talis est mortuus, & detruditur in infernum cum illo sonitu superbiæ & eius fama, nam transit mundus cum concupiscẽtia sua, quia audio dicere, quod non erunt anni 25. quod pauci qui hic sunt reperientur: videte, quia postea vnusquisque secundum opera sua habebit præmium: vnde Psalm. dicit, *quia calix in manu Domini vini meri plenus mixto, & inclinauit ex hoc in hoc: verumtamen fex eius non est exinanita*, quia postea gustabit infernum, & peccatis pœnas correspondentes peccator habebit. Sed in auaritia vos auari dormiendo moriemini, qui nunquam in hoc mundo saturamini. Sed Christus dicit, *da mihi bibere*, id est tu ô anima vana, quæ tantum dedisti bibere mundanis desideriis, da mihi bibere modicum gustando de aqua viui fontis & delectationis spiritualis, quia volo implere tuum vas charitate, & gratia Dei, & tuam mentem lumine veritatis: quasi dicat *ducam eam in solitudinem, lactabo eam:* ducere in solitudinem, est quando tu eris senex & morieris, quia oportebit se relinquere luxuriam & auaritiam, &c. & si non in vita, tamen in morte cum pœna & tormento. Sed quæ est ratio quod senex inueteratus dierum malorum non potest diligere Deum, ratio est, quia homo cum efficitur senex, perdit omnes delectationes mundi, & quia est ita habituatus in carnalibus affectionibus, quas in seto exercere non potest, quod non est capax spiritualium: Et spiritualia non intelligit,

neque

neque gustat, & temporalia amplius gustare non potest. Inde venit quod in hoc mundo incipit esse in inferno: vnde Deus alliciédo animam ad se dicit, *da mihi bibere*, quando anima incipit deserere desideria mundi: & incipit gustare mamillam lactis Dei, quia tunc mamilla Dei loquitur animæ dicens, *lac dedi vobis, non escam*: vnde dimittendo fornicationem, reuertere modo ad me, & *da mihi bibere* filia Babylonis misera: tu expendisti tempus in malo operari, modo *da mihi bibere*, & est prima flamma sciens, & subiungit Euangelista, quod *discipuli eius abierant in ciuitatem, vt cibos emerent*, quia non erat conueniens, quod Christus ipsemet iter ad emendum cibos, ad denotandum quod aliqua conueniunt presbytero, quæ non conueniunt Episcopo: & quædam conueniunt Episcopo, quæ non conueniunt Cardinali, &c. Item potest dici quod Christus est nobilior, & magister, & per consequens discipuli iuerunt, & non Christus, & quia Christus erat fatigatus, sed Christus volebat aucupari illam animam. Et nota maiorem probationem in vidua, quæ reliquit mundum, quàm in virgine, quia probauit illum, & venit cum magno sensu ad seruitium Dei ab vna parte propulsata, ab alia coacta cum ardore maioris feruoris pungendo cum timore, & cum amore trahendo magis proficit, quam vna virgo. Et dixi quod ista Samaritana erat senex, quia quando Christus dixit, *da mihi bibere*, ipsa respexit eum toruo oculo, & cognoscendo eum ad vestes dixit: *quomodo tu Iudæus cum sis, bibere à me poscis?* vult dicere quod quando anima est inuoluta, & audit verbum Dei & prædicationes, dicit, hoc nunquam amplius audiui, & in se reuertens discurrit vitam suam & dicit, ô ego habeo tot peccata, & incipit respicere cum oculo toruo versus Deum, quia nondum est illuminata, & non cum scandalo, sed cum admiratione, & est bonum signum, quando aliquis vadit ad prædicationes, & non scandalizatur, sed admiratur, sed si scandalizatur, est sicut bubo, qui non potest videre solem, & sunt tales, qui scandalizantur quando audiunt corrigere peccata sua, videlicet luxuriam, & scandalizantur sicut porci, qui tenent os in luto & aliquis accipit lutum de ante ora eorum, quia tunc figunt inglutientes totum os in luto vsque ad oculos & pedes in labio proclamantes & rugientes. Ita sunt isti fatui luxuriosi, qui murmurant & scandalizantur, quando audiunt reprehendi eorum vitia: vnde Eccles. *audiuit luxuriosus, & displicuit sapiens*, laudauit insuper, & adiecit, quia à principio inuolutus in peccatis non potest bene videre. Cape secundum gradum flammæ amoris donantis, per quem Christus tendens suum arcum traxit secundam sagittam illius amoris percutiens Samaritanam dicendo, *si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forsitan petiisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam*. Et nota quod ista Samaritana primo erat somnolenta quando Christus dixit, *da mihi bibere*, sed ipsam incutiendo excitauit à somno cum dicit, *si scires donum Dei: Et quis est qui dicit tibi, da mihi bibere*, &c. Nam ille Deus est, à quo *omne donum perfectum procedit*, & qui facit donare Deum animæ, & animam Deo, & qui est ille Filius Dei primus, qui sedet ad dexteram Dei patris, & nouissimus qui venit saluare mundum, *si scires quis est, qui dicit tibi, da mihi bibere*. Primo suspendit eius affectum dicens, *si scires donum Dei*, deinde suspendit eius intellectum, cum dicit, *& quis est qui dicit tibi, da mihi bibere*, forsan suspendit magis intellectum, licet dicat forsitan, Christus tamen bene sciebat quæ facturus erat: sed docet quod in magnis opportunum est ire cum pedibus plumbeis: vel sic, quia licet ego Deus ex parte mea faciam vt tu inclineris ad cognitionem veritatis & ad faciendum bonum, dando animæ bonas inspirationes, & trahendo eam, tamen ex parte tua tu etiam debes te iuuare & consentire, & facere, quæ bona sunt, quia legem posui in mundo, vt anima stet in libertate sua, & consentiat vel non consentiat: sed *sto ad ostium & pulso*, si vis aperire, paratus sum cœnare tecum, & tu mecum: nam & sancti, & poetæ vtuntur in suis dictis, quod dicendo forsitan, volendo ostendere dicere modicum, dicunt multum, & satis, sicut Pau. *credo etiam ego habere Spiritum Sanctum*, &c. vnde *si scires* charitatem puritatis Christi, qui petit bibere, qui dicit quod qui dederit modicum aquæ frigidæ propter eius amorem, habebit vitam æternam, quia *si scires*, quid est Deum amare, tu cuperes liquefieri in amore suo & fieri aquam, vt biberet te Christus: & vide, qualiter primo ista ad iniuriam quodammodo vocauit Christum Iudæum, dicens, *tu Iudæus cum sis*, &c. Et nunc sciens secundam sagittam Christi, quæ est amoris donantis: *dixit ei mulier, Domine neque in quo haurias aquam habes, & puteus altus est: vnde ergo habes aquam viuam? nunquid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit*, &c. quasi dicat Iacob ex suo proprio ore bibebat de hac aqua ad instar nobilis patrisfamilias habentis in vno vase vinum, de quo nullus alius biberat, quod seruaret pro vsu suo ad instar mannæ, & si daret alteri ad bibendum, diceretur iste est de proprio vino, quo vtitur dominus: vult dicere, quod quando anima sentit se peccatis implicatam in hoc mundo, & incipit intelligere Deum, videns eum nudum in Cruce & flagellatum, incipit dicere, Domine Domine, ô Iesu Christe, tu natus es nudus & paupertimus in mundo, in præsepio repositus, dũ mater & Ioseph essent peregrini accipiens calorem ab asino, & à boue, & fuisti inuolutus in velo Beatæ Virginis & dixisti, *catuli habent foueam*, &c. & ego diues non contentor. Similiter Hieronymus voluit mori nudus super terram, & *puteus altus est*, scilicet puteus carnalitatis huius mundi, est profunddus. Non obstat quod posses dicere, talis sanctus habuit vxorem, dico quod verum est, quod habuit vxorem, sed vsus est ipsa secundum quod debebat. Tertia sagitta est amoris quietantis quam Christus tertio tendens arcum suum trahit & percutit Samaritanam dicens, *omnis qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum*, & subdit. *Qui autem bibit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum.* Ecce qualiter trahit ipsam paulatim de luto carnalitatis quasi dicat qui bibit de aqua huius mundi, sicut est luxuria & auaritia, nunquam satiatur, quia

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

Similiter in superbia, & in aliis peccatis: *sed qui bibit de aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam*: vult dicere, qui bibit de aqua gratiæ Dei, conducetur in talem statum in vita præsenti, quod *fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Sed nonne Sancti semper sitiunt? Dico, quòd sitis sanctorum non est pœnosa, quia semper bibunt, & quanto magis sitiunt, tanto magis contentantur sitire vt magis bibant, sicut vidisti ebrios comedere libenter salsam, vt magis acuatur appetitus bibendi: sic fit in vita æterna, quia ibi non comeditur nisi sal, id est sapientia, & amor Dei, & quanto maiorem notitiam de Deo anima habet, tanto magis bibit, vel sic, quia sitiens in hoc mundo, *satiabor, cum venerit gloria tua.* Et nota varios intellectus huius aquæ, scilicet gratiæ Dei, quia est triplex conditio huius gratiæ Dei. Prima est abundans, secunda crescens, tertia satians. Prima scilicet abundans, exiet in eo fons in medio cordis: quia quando anima habet gratiam Dei, est quasi vna vena exiens de corde, quia est conformis amori Dei radicata in corde, quia semper crescit illa charitas, glossa, si operari renuit, charitas non est. Vide secundam conditionem gratiæ Dei, quæ est crescens & saliens in vitam æternam, sursum corda. Tertia conditio est satians, quia quanto magis est anima in gratia Dei, tanto minus curat de mundo: quia sunt duo amores contrarij, vnus est mundi, & iste est descendens deorsum. Alius Dei, & iste

Hiero.

Exemplum.

Triplex est conditio gratia Dei.

Amor Dei & amor mundi sũt contrarij.

iste est sursum saliens in vitam.' Et ista duo contradictoria non possunt simul stare : vnde ista Samaritana audiens hoc, incipit plus eleuare mentem suam, & ascendere, & dicit ad eum, *Domine*. Et nota, quod iterum dicit, *Domine da mihi hanc aquam*, quia desiderabat hanc aquam sensualiter, quia volebat fugere laborem veniendi amplius ad hauriendum de aqua illius putei, quia volebat paradisum sine labore:& Christus dat sibi de quarta sagitta in corde flammæ clamātis, dicens. *Vade & voca virum tuum* : nam maritus animæ est intellectus, & bonus affectus, & cognitio boni est impraegnatio animæ:*& respondit illa mulier* genuflectens modicum, *non habeo virum*, quia quando anima cognoscit peccata sua, & illuminatur intellectus & cognitio viri, tunc vocat maritum suum,&cum cognoscit se nunquam fecisse aliquod bonum, tunc est reuersa dominum. Vnde subiungit,&, sagittat ipsam cum quinta sagitta amoris reuelantis dicens ei Iesus, *Bene dixisti, quia non habeo virum: quinque enim viros habuisti, & hic quem habes, non est tuus vir*: significat quōd anima habet quinque maritos, scilicet quinque sensus corporales, qui sunt quinque mariti animæ adulteræ, quando homo male vtitur illis. Sed sextus vir est propositum male viuendi, & est adulter, non vir : vnde inspice, *vade & voca maritum tuum*, verum, incipiendo bonum facere,& perseuerando vsque ad finem: & nota quod dicit sibi iniuriam, quia quinque viros habuisti,&quem habes, non est tuus vir, quasi dicat ō miseriata, tu habuisti quinque viros,& non sufficit tibi,quia adhuc habes sextum,qui non est tuus vir, sed adulter,& tunc anima,quæ est confessa realiter, & Christus scilicet confessor reprehendit eam: respondit dicens, *in dictis verum*. Item nota, quasi vellet dicere, quod in iuuentute fuisti cum maritis sacramentaliter in statu veri matrimonij, & tunc in senectute es effecta adultera, stando cum adultero propter rabiem luxuriæ,& cum malo proposito, & tunc illa incipit sentire,& incipit propius venire dicens, *Domine vt video, propheta es tu*. Nam primo vocauit eum Iudæum, deinde dominum:nunc vero vocat ipsum dominum & prophetam. Glossa,ex quo es propheta,dic quæso, *patres nostri in monte hoc adorauerunt : & vos Iudæi dicitis,quia Hierosolymis est locus, vbi adorare oportet* : ah? doce me aliquid boni & declara mentem in hoc. Et Christus iterum trahit arcum, & emittit aliam sagittam amoris illustratiuis, & sauciauit eam dicens ei: *Mulier,crede mihi, quia venit hora*, id est,alius modus intrandi per viam securam, *quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis patrem, quia adoratis quod nescitis* adorando solum pro rebus temporalibus & mundanis, scilicet pro salute filiorum,& mariti, & diuitijs habendis & pro carnalitate, sicut sunt aliquæ stultæ dicentes in hebdomada sancta tot Pater noster ante crucifixum certis horis, nunc in pedibus, nunc cum manibus apertis, alio die cum vno pede super alio, alio die cum corpore super terram, &c. vt ligent Deum cum filio,credentes quod dicendo illo modo,& seruando illum modum, Deus non possit denegare illam gratiam,quam propterea volunt. Sed *nescitis quod petatis*. Sed Iesus venit,*& nos adoramus, quod scimus, quia salus ex Iudæis est,& venit hora,& nunc est quando veri adoratores adorabunt in spiritu & veritate. Nam & pater tales quærit, qui adorent eum in spiritu & veritate*: Nam Samaritani intelligebant quod Deus adoraretur localiter, & Iudæi intelligebant literaliter. Sed Christus dicit quod debet adorari in spiritu & veritate, & sunt duo,cum quibus debemus adorare eleuando mētem nostram sursum continuè, scilicet in spiritu & veritate.enim deuotione & cognitione,& fructus orationis non est sine istis duobus, & duo infundit Deus in mente orantis, scilicet cognitionem cum sapientia & suam diuinam clementiam,& est spiritus,ideo subiungit, *Deus spiritus est*:& quia spiritus est,& eos qui adorant eum in spiritu,& veritate oportet adorare:& quia nōdum erat capax de rebus diuinis,*dicit ei mulier, scio, quia Messias venit,qui dicitur Christus.Cum ergo venerit ille nobis annunciabit omnia*, id est docebit reuelando omnia obscura, & quæ facere debebimus. Et Iesus videns quod ipsa recordatur & commemorat Christum, mittit sextam sagittam illustrantis seu transformantis amoris, & aperit saccum claritatis dicens ei, *ego sum qui loquor tecum, & continuo venerunt discipuli eius*, & inquantum dicit,*ego sum*,dat intelligere sibi quod ipse est Deus : & *qui tecum loquor, est verbum caro factum* quia abyssus humilitatis in altitudine diuinitatis, & discipuli admirabantur,quia cum muliere loquebatur, quia non erat domesticus mulierum,& raro cum maria Magdalena. Sed non erat malum exemplum loqui cum fœmina. Intellige hic pulchrum secretum,quia nil erat in Christo, in quo aliquis posset male ædificari & capere aliquod malum exemplum. Primo considera quod locus ille erat apertus omnibus : hinc est quod fratres debent stare ad audiendum confessiones solo loco aperto. Et debent semper habere ibi socium videntem confiteri. Secundo considera horam,quia in meridie. Item quia stomacho ieiuno, ex quo nota, quod debet capi tempus congruum & honestum ad loquendum cum mulieribus, vt proximus non male suspicetur : nam tempore ieiunij corpus est magis refrænatum,quam quando est bene pastum. Item quia loquebatur cum illa quæ iam erat senex, & non cum iuuencula, quæ est magis dubia & suspecta. Quinto, quia erat necesse,vt loqueretur secum,& venaretur illam animam, ad denotandum quod licet fratribus tempore necessitatis & confessionis loqui cum filia spirituali. Item quia Christus erat sapientia diuina, quæ errare non posset.Et si vis videre, quando non licet loqui cum fœmina sine malo exemplo & magna suspicione,cape contraria supradictis,videlicet quando locus est suspectus& occultus, quando hora est incongrua. Item quando corpus est repletum cibo & vino,in quo est luxuria. Item quando fœmina est iuuenis, & quando non est aliqua iusta & necessaria causa,&c. Et nota quòd discipuli non fuerunt in aliquo contaminati,nec scandalizati, sed admirati:ideo nemo tunc dixit quicquam,quid loqueris cum ea, quoniam bene videbant, quod ex charitate & bono affectu loquebatur secum.

TERTIA PARS PRINCIPALIS

De amore præcipitato.

CApe tertiam partem amoris præcipitati. Ista Samaritana illuminata amore illustratiuo relinquit hydriam, & abijt in ciuitatem currendo sicut vna insensata,& dicit illis hominibus,*venite & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcunque feci : nunquid ipse est Christus ?* & artificialiter dixit hominem, & non dixit,quod esset Christus, qui dixerat quæcunque fecerat,vt omnes citius venirent & viderent Christum : *& exierunt de ciuitate,& veniebant ad eum.Interea discipuli videntes Christum fatigatum interrogabant Iesum dicentes : Rabbi, manduca* : parauerunt super puteo : & Christus vt credo, stabat cum manu sub maxilla cum oculis versus terram, *& dixit illis : Ego alium cibum habeo manducare,quem vos nescitis*. Vide magnam charitatem Christi, quia fatigatus, sitiens & famelicus quærebat potius cibum spiritualem, & animarum quā corporalem:*dicebant ergo discipuli ad inuicem, Nunquid aliquis attulit ei manducare? dixit eis Iesus : meus cibus est,vt faciam voluntatem eius,qui misit me, vt perficiam opus eius*, & intrat parabolam dicens, *nonne vos dicitis quod adhuc quatuor menses sunt ad messem,& ipsi non intelligebant. Ecce dico vobis,leuate oculos vestros & videte regiones, quia albæ sunt iam ad messem*, quia omnes

gentes

gentes currebant induitæ de albo ad videndum & audiendum Iesum. Et subdit, *& qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam, vt & qui seminat simul gaudeat, & qui metit. Ego misi vos metere quod non seminastis: alij laborauerunt, & vos in labores eorum introistis: & iterum superuenerunt gentes. Et ex ciuitate illa multi crediderunt in eum Samaritanorum propter verbum mulieris, testimonium perhibentis, qui dixit omnia quæcunque feci. Cum venissent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum, vt ibi remaneret, & mansit ibi duos dies iudicando & docendo, & multo plures crediderunt propter sermonem eius, & mulieri dicebant, quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audiuimus, & scimus, quia hic vere est Saluator mundi,* qui vobis salutem dignetur concedere per suam misericordiam, Amen.

DOMINICA IV. IN Quadragesima.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Amore aculeato, tres præcipuas continet partes.

Prima pars principalis.
Est hominum prudentium admirationis,

Secunda pars principalis.
Vsurariorum admirationis.

Tertia pars principalis.
Terræ & contractæ maledictionis vsurariorum.

In qua Dominica incipit quarta Ala Seraphini, quæ dicitur amor acutus, & habet pennas, septemque sunt. Amor aculeatus, Amor iratus, Amor non conuentuatus, Amor persequitatus, Amor illuminatus, Amor desolatus, & Amor putridus.

Sermo XXVI.

Ioan. 6. *Sequebatur eum multitudo magna* Ioan. 6. cap. & in Euangelio hodierno. Operante diuina gratia locuti sumus de tribus alis principalibus nostri Seraphini: & eleuando mentem ad summum Creatorem habemus tractare de quarta ala ipsius Seraphini, quæ dicitur amor acutus ad similitudinem ignis, quia ita acute transit, quod calefaciendo ferrum ab vno latere penetrat ad aliud, sine ruptura. Ita facit amor diuinus, quia non est cor ita durum quin si tangatur amore diuino non penetretur & mulceatur anima indurata, & erit iste amor valde vtilis pro his, qui ignorant peccata, quia ignorando nesciunt præcauere: vnde modo consueto distinguo istam alam in septem pennas. Prima vocatur amor aculeatus, secunda amor iratus, tertia amor non conuentuatus, quarta est amor persequitatus, quinta est amor illuminatus, sexta est amor desolatus, septima est de amore putrido, vltimo de amore euiscerando. Hodie intendo tractare de vsurariis: vnde *sequebatur eum multitudo magna,* quia in illa die fecit miraculum panis spiritualis & corporalis, saturãdo quinque millia hominum ex quinque panibus hordeaceis & gemellis piscibus, & impleti fuerunt 12. cophini ex fragmentis illorum quinque panum & duorum piscium, & omnes saturati fuerunt, &c. sed quot gentes sequuntur vsurarium, qui accipit illis panem, quem comedere debent pauperes, & eorum filioli, & multitudo, scilicet dæmonum persequuntur ipsum, quia sunt plures dæmones in domo vsurarij, quàm capilli sui: vnde in Apoc. 6. cap. Ioan. dicit, *& audiui vocem quarti animalis dicentis, veni & vide, & ecce equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi mors, & infernus sequebatur eum, & data est illi potestas super quatuor partes terræ interficere gladio, fame, & morte & bestiis terræ.* Credo quod ille equus erat, sicut sunt isti equi ex nostris, magnus, macilentus, habens collum longum & subtile cum capite magno, & oculis valde intra caput, & crassis cum corpore crasso inflato, & cum ossibus vndique apparentibus sine carnibus, sed solum pelle vestitus cum cauda pilata, & tibiis inflatis, & totus pallidus, & qui sedebat super eum, & erat mammona dæmon vsurariorum, & subiungit quod *data fuit illi potestas interficere gladio*, scilicet de faciendo bella. Secundo fame, propter sterilitatem terræ, & propter bella, & morte inducendo pestes super terram, & bestiis terræ inducendo lupos ad comedendum pueros, & homines, & cæteras feras propter vsurarios & auaros, qui regnant in mundo. *Sequebatur eum multitudo magna.* In quo mystico sermone tres considerationes faciamus de isto amore aculeato. Prima est hominum prudentium admirationis, secunda est vsurariorum abominationis, tertia consideratio est terræ & regionis, vbi stant vsurarij maledictionis.

Hic de vsurariis tractatur.

Apoc. 6.

Tres considerationes circa præsentem materiam.

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

Est hominum prudentium admiratio.

ET hoc est quod dicit, quod *agnus aperuit quartum sigillum, & exiit quartum animal* quod est Aquila, qui interpretatur prudentia. Nam isti vsurarij carent prudentia, quia si in eis regnaret prudentia, nullo modo fœnerarentur, quia vsura est contra naturam. Et volo tibi probare per rationes quatuor legum. Prima, quia quædam est lex naturæ. Secunda quædam est lex scripturæ, Tertia est lex gratiæ. Quarta est lex sacræ Ecclesiæ. Credo quod multi fœneratores si scirent quantum peccatum sit vsura, ipsi nunquam fœnerarentur. Et credo quod multi audientes magnitudinem huius peccati, se emendabunt, & si se non corrigent, credo quod diabolus eos habebit. Et vidi multos vsurarios, qui audiendo huiusmodi prædicationem de vsuris, se emendauerunt, & restituerunt ablata. Et volo ligare scientes cum rationibus, & primo per legem antiquam. Vnde Ezech. 18. *Si iustus genuit filium furem, homicidam, adulterum, & vsurarium, non viuet.* Et in Psalm. *vidi iniquitatem, contradict.* Et in Psalm. *Qui habitat in tabernaculo tuo,* dicit dominus: *qui pecuniam non dederit ad vsuram.* Sed Iudæi debent, quod licet eis dare ad vsuram propter illud, *non fœneraberis fratri tuo, sed alieno:* Sed non dicunt verum, quia adhuc volo Iudæum adiuuare in lege Christianorum 14. quæstion. 4 in cap. Qui, & alibi, vbi dicitur, quod licet dare ad vsuram propter bella. Sed dic quod Iudæi ipsi non dicunt verum, quia cupiditas auaritiæ facit eos intelligere, quod volunt, sed non quod debent: nec Deus eis hoc permittit, nisi vt infra dicam. Et quod vsura sit prohibita. probo tibi per rationes: Et prima ratio est ista, quia aut est vnum de tribus. Nam aut vsura est licita de sui natura semper, aut est licita quandoque, sed non semper, aut nunquam est licita. Si dicis quod vsura de sui natura sit licita semper: Respondeo quod Deus dicit generaliter, qui vsuram faciet, morte morietur: ecce quia non licet, quia est præceptum Dei expresse: secundo dices forte, quandoque licet, quandoque non, quod si foret, ergo malum permitteret fieri Deus, quod non est credendum. Tertio dico, quod nunquam licet vt extra de vsuris, cap. super eo, vbi dicitur, non esse licitum, & quia nunquam licet fœnerari, ideo vsura est prohibita: vel dic,

Vsura est extra naturam, vt quatuor legum rationibus ostenditur.

Ezech. 18.
Psalm.
Psalm.

Vsura prohibita probatur.

dic, aut est bonum fœnerari, aut malum. Si est malum de sui natura, nunquam licet: si est bonum, sequeretur quod Deus fecisset malum præcipiendo quod non fœneraretur etiam fratri tuo sicut aliis. Imo multo magis fratri: ergo postquam Deus vult dicere quod nullo modo est facienda, ipsam prohibet: vel distingue in facto præcepti Dei cæremoniarum, sicut sacrificare cum animalibus quia in se nihil volebant significare, sed significabant bonum futuræ veritatis, quia in testamento nouo sunt in veritate, quæ erant in figura in testamento veteri: nam in testamento veteri aliqua sunt cerimonialia, aliqua necessaria. Ceremonialia in se nihil sunt, sed erant significata sacrificiorum verorum Christi, quæ facimus. Sacramenta vero necessaria sunt præcepta Dei, & ista nunquam deficient: vnde Deus præcepit, quod non tangas fœminam menstruatam propter procreationem filiorum, & ideo illud seruamus in testamento nouo, quia illic est par ratio, ibi debet seruari idem ius: idem debet seruari in vsura. Qualiter ergo respondetur & intelligitur illud, fœnerare alieno, & nō fratri tuo, dico quod illud dictum pars est præceprum prohibitum, scilicet *non fœneraberis fratri*: pars est permissum scilicet, sed alieno: Et ista permissio est, quemadmodum ecclesia permittit regnare lupanaria in ciuitatibus pro minori malo propter peccata sodomiarum, quæ regnarent, quod est deterius peccatum: vnde pro minori malo permisit Deus fœnerari alieno, non tamen quod non sit etiam peccatum, & etiam, quia Deus dederat populo Iudaico illas terras Paganorum, Samaritanorum, &c. & quia illi circunstantes occupabant sibi illas regiones & ciuitates, quas dederat ei Deus, & non poterant possidere: ideo permissum erat tanquam vendicatoribus rerum sibi occupatarum fœnerari, & eis ad vsuras dare, & etiam occidere ipsos impune. Sicut etiam permittitur Christiano sine peccato præstare ad vsuram vni, qui occupet suum propter recuperare illud. Sicut etiam in bello licito licet occidere & furari, dummodo illud non propter auaritiam fiat principaliter, sed vt sequatur id, ad cuius finem fit illud bellum & non propter odium, sed propter iustitiam, vnde non possunt ipsi Iudæi fœnerari Christianis, nisi forte velint dicere, quod liceat eis vendicare à nobis: sed hoc non possunt dicere, quia nihil occupamus de suo. Quarta ratio est, quod sumus omnes creati à Deo, & omnes sumus propagati ab eodem patre scilicet Adam: & sumus fratres; glossa, non licet Iudæis nobis fœnerari, nisi si sibi aliquid occuparetur, quia licite vendicarent. Probo per legem gratiæ. Lucæ 6. cap. *Date mutuum nihil inde sperantes*: vnde si vltra principalem sortem denariorum, quos mutuasti recipis, tu teneris restituere, & teneris si potes, proximo quærenti, & in necessitate posito mutuare gratis: nec valet quod dicas, isti denarij sunt mei, & non tui. Imo dico, quod illi denarij qui tibi supersunt, & exuberant vltra tuam necessitatem, sunt proximi tui, & pauperum egentium post tuam necessitatem. Nam debes illud facere aliis, quod tu velis tibi fieri: vnde non licet sperare tibi aliquid vltra sortem: nec debet illud mutuum fieri, vt ille cui mutuas, te magis diligat: nec licet facere peccatum cum illo cui mutuas, quod tibi mutuet, etiam quando tu eges secundum aliquos, sed fiat simpliciter. Probo etiam per legem Eccles. 14. q. 4. & 15. & 16. & in c. super eo, & in c. consuluit extra de vsuris. Item non licet vendere mercaturas ad terminos pro pluri pretio, quam valeant in præsenti. Nam mercatura est licita & necessaria, sed damnantur contractus illiciti, qui fiunt in ipsa, per quos destruuntur boni mercatores in Clementina de vsuris, & Ecclesiasticus vult, officiales & fauentes talibus illicitis, sint ipso facto excommunicati: & tenentes quod vsura non sit peccatum, debent puniri tanquam hæretici, si sint pertinaces. Et probo etiam per rationes legis naturæ, quia non est possibile, quod Papa vel Imperator possit contra legem naturæ: vnde nota quatuor rationes. Primo, quia expresse iniquum & iniustum, quod de mea propria re ego habeam damnum, & tu vtilitatem. Nam si habes gallinam, iustum & conueniens est, quod oua sint tua & non vicini: & similiter si perdis illam, quod damnum sit tuum: vnde tua res debet esse tibi proficua, vel damnosa. Similiter si mutuas alicui centum ducatos, si ille cui mutuasti perdiderit illos, tu nihilominus vis habere tuos ducatos centum: quos sibi præstasti, & ita requirit iustitia, quod siue perdat, siue lucretur ille, cui mutuasti, quod ipse etiam restituat tibi omnia mutuata. Sed non dices si quis locat domum sub certa annua pensione, vel dat equum ad naulum, vel locat vineam ad partem recipiendo nauli pensionem, vel locationem, quod sit vsura. Responde primo quod non est sic in contractu mutui, quod mutuum ideo dicitur, quia de meo fit tuum, & transfertur dominium in accipientem: sed non est ita in re locata, quia locans retinet in se dominium rei locatæ, & si in mutuo soluerem vsuras de re mea propria, ex quo dominium est in me translatum, tamen in locante equum ad naulum potest committi vsura isto modo, quia faciendo æstimare equum, puta decem ducatis: Et si moritur, vel peiorauit vis solutionem pretij equi vltra conducturam seu vecturam, siue moriatur ex culpa, siue sine culpa conductoris equi: Et sunt tres rationes, quare in locatione & conductione non est vsura Prima est, quia locans stat in periculo: quia si moritur equus sine culpa conductoris, conductor non tenetur vt dixi, quia esset proprie vsura, sed non est ita in mutuo. Secunda ratio, quia domus locata semper stat in peiorate conditionem suam, & non sic in denariis. Item est ratio, quia de natura vineæ est si vis laborare ponendo exercitium tuæ personæ, laborando cauas inde vtilitatem, secus in mutuatis denariis, quia vsu consumuntur: & si nescis illos operari, nullum habes fructum dimittendo denarios in cumulo, nisi scires mercari: vnde caue tu vsurarius, ne amplius fœnereris, quia omnes tui denarij habent Diabolum intus, quia tui denarij corrodunt ossa pauperum, & sugunt medullas filiorum suorum. Ita tu ô mercator, caue de cætero accipere denarios viduarum ad certum lucrum sub vsuris ad discretionem, quia discretio talis est adultera vsurariorum. Et ô vos notarij ad barbam habetis faciendo talia instrumenta vsurariorum scienter, & tenebimini similiter. ô vos testes intercedentes scienter in talibus instrumentis obligamini ad restitutionem. Item procuratores scienter procurantes pro vsurariis tenentur ad restitutionem. Nam vsura duplicat faciendo de vno duo: quia vsuræ & denarij sunt idem, & tamen vsura distinguit vsum à denario, quia propter vsum denariorum vult duplicari suos eosdem denarios, qui vsu consumuntur. Exemplum, si habes phialam plenam vini, & bibas vinum, qualiter restituas mihi phialam plenam eodem vino hausto, quod vsu consumptum est? vel do tibi saccum plenum pane, & comedis illum, qualiter restitues mihi illum saccum plenum eodem pane? Nam si dico. dabo tibi phialam plenam vino, & volo quod hinc ad annum mihi restituas eandem phialam cum eodem vino: & tu accipias causa bibendi, quomodo poteris bibere nisi cōsumes illud? similiter est in denariis, & aliis quæ consistunt in pondere, numero & mensura, quæ vsu consumuntur, quia in illis semper committitur vsura accipiendo vltra sortem quantitatis eius quod mutuasti: vnde vsura idem est, quod æris vsus, imo si concedis alicui vasa argentea, & facit illa æstimari, & vis tibi emendari quantum sint peiorata, facis vsuram. Tertia ratio est, quia non est iustum quod meus labor, & meum exercitium fiat ad tuam vtilitatem, quia illud lucrum est vsura, nisi tu poneres denarios tuos periculo, & ille ponat ingenium, quia tunc non erit mutuum, sed

Lucæ 6.

Vsura est cō tra legē naturæ.

natura ostenditur per quatuor rationes.

In locatione & conductione non est vsura, vt ostenditur per tres rationes.

Exemplum.

sed erit societas, & licet. Sed in his qui dant boues æstimatos laboratoribus mutuo sub certa mercede vel pensione ad annum,& in capite anni accipiunt pensionem seu mercedem & vltra accipiunt boues cum emẽdatione deteriorationis,si minus erunt æstimati, quia vsura est. Item quinta ratio, quia volunt quod res incerta & dubia producant rem certam, quia dubium erit si boues erunt viui in capite anni, & quantum erunt peiorati,quia boues vsu consumuntur,& tamen vult certum prouentum, & quotiescunque ex incerto sequitur prouentus certus in casibus suprascriptis, & modis suprascriptis, semper erit vsura: Et omnes leges canonicæ clamant contra istos vsurarios.

Secunda Pars Principalis

Vsurariorum abominatio.

Tolle secundam partem principalem, quæ est vsurariorum abominationis consideratio:vnde Sanctus Ioan.in Apoc.6.c.& *Ecce equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi mors, & infernus sequebatur eum, & est data illi potestas super quatuor partes terræ,* &c. Nam multi dant ad vsuram, qui non credunt fore vsuram in multis casibus Vnde nota quatuor considerationes vsurariorum peruersorum, quæ sunt considerandæ in ipsis. Prima consideratio est, cui assimilantur. Secunda, in quibus operantur. Tertia, à quo equitantur. Quarta, à quibus persequuntur. Dico primo, quod vsurarius assimilatur diaboli equo & est propriè equus diaboli, quia natura equi est dare calcitramenta quæ penetrant viscera pauperum, & proximi sui,iuxta illud, *Qui manducat panem meum leuabit calcaneum suum contra me*:& est similis Iudæ, qui accipiebat decimam & potest dici vsurarius Christianus renegatus, eo quod facit contra legem Christi:nam merito sunt sequaces Antichristi, & colunt dæmones pro suo Deo: facit contra eos 44. dist. cap. sicut 2.quia cum maiori auiditate, & dulcedine vident denarios, quam solem:& facit vsurarius contrarium rusticorum: Rusticus enim cum pluit stat ociosus, vsurarius vero non curat,quia siue pluat, siue non,vniformiter lucratur;& quandoque lætatur maxime quando sperat ex illa pluuia excessiue res fieri cariores. Et cum exegit denarios, vadit domum,& imaginor, quod quando est domi osculatur denarios, & ponit ipsos super pectore. Item vsurarius cum vadit ad ecclesiam, facit sicut fecit semel vnus, qui cum esset demens, eius parentes ipsum induxerunt ad ecclesiam coram crucifixo, vt daret sibi gratiam, vt resipisceret,& volebant, quod se genuflecteret,qui dixit,Christe te adoro,sed non tibi credo.Ita faciunt vsurarij, vt fidem adhibeant aliis non cognoscentibus eos. Et est hypocrita vilissimus. Item vsurarius dissipat omnes leges ecclesiæ, & facit contra ecclesiam, & sic abnegat Deum. Nam Dei est dare omnia per gratiam; sed vsurarius vendit gratiam. Ideo omnes amantes Deum deberent esse inimici vsurariorum, quia Deus donauit tempora, & ipse vendit tempus.Et nota,quod assimilantur equo vnde Psal. *Et posteriora dorsi eius in pallore auri.* Et vide malignitates vsurariorum. Prima malignitas est, quia dicit, seruio proximo meo: & capit caput lumbiculi pauperis,& paulatim extrahit viscera, trahendo de die, & de nocte,donec euiscerauerit eum,& est iniqua charitas euiscerare proximum. Hinc dicit Psalm. *Sicut nouacula acuta fecisti dolum:* ô vsurarij, vos ô barbitonsores,quando vaditis in processione,ponatis istos vsurarios ante vos,vt antecedant,quia sunt maiores magistri quam vos,quia sciunt melius radere quam vos.

Secunda pessima conditio malignitatis vsurarij est, quia sunt fures. Probo hoc per Christum, qui expulit de templo vsurarios vocando ipsos latrones, dicens, *Domus mea,domus orationis est, & vos fecistis ipsam speluncam latronum.* Et vsurarius est latro domesticus, quia furando licet videatur,non fugit,quia furatur omni hora, de die, de nocte, & in ecclesia, & ante Christum,& in quocunque loco existat: sed latro occultus quando sentitur,aut videtur,aufugit.

Tertia pessima malignitas vsurarij est, quia est destructiua, & annihilatiua totius charitatis: quia nihil est,quod tantum annihilet charitatem, quantum vsurarius. Vnde si vis repetire decem ducatos mutuo, & habes pignus tu potius pro fœnore pignorabis, quam velis petere à proximo,ne sis illi obligatus,quia si non reperirentur fœneratores,tu peteres à proximo,& charitas magis exerceretur,vnde tepescit. Similiter pauperes melius facerent, quod venderent res quas ponunt ad fœnus sub spe rehabendi, & nunquam exigunt, & roduntur sub vsuris, & sic pro minimo perdunt res suas.

Quarta pessima conditio vsurarij est, quia est vsura nutritiua omnium malignitatum, quia multoties vidua,vel pupillus consumitur sub vsuris.

Quinta maledictio, quod vsura procedit à magna crudelitate: quia quanto proximus plus eget,vsurarius sibi plus fœneratur, & plus aufert sibi: vnde Iac. *Qui viderit necessitatem proximi,& clandit charitatem in illo,qua charitas viget in eo?*

Sexta,vsura de natura proditionis, quia facit hominem proditorem,quia vsurarius bibet, & comedet cum proximo suo, vel eius fratre, & corrodit ipsum continue fœnerando, prædando, & præstando super domo, vel vinea fratris.Et sic paulatim extirpat in pane,& caseo ipsam domum, vel vineam de manibus fratris sui. O vos filij vsurariorum attendite, quia si succeditis in iniquitate vsurarum paternarum, efficiemini filij iniquitatis,& diabolus etiam vos equitabit, nisi restituatis si potestis ablata,& incerta detis pro Deo.Vnde dicitur Ephraim educit filios ad perditionem. Ephraim interpretatur crescens, quia vsurarij semper crescunt in diuitiis. Septima pessima conditio vsurarij est,quia est proditor pauperum. Vnde Io. *Quia ossa mea odiunt,non dormiunt*: quia vsurarij de die, & nocte corrodunt ossa.

Tertia Pars Principalis

Terræ & contractæ maledictionis vsurariorum.

Tertia pars principalis prædicationis est, à quo equitantur: quia *qui sedebat super eum, est nomen eius mors*, id est, diabolus infernalis, qui dicitur mammona,dæmon vsurariorum, qui ducit ipsos ad inferos. Et ille diabolus habet longa calcaria, & calcat ipsos pungendo,ducendo,& trahendo ipsos in infernum veloci cursu,quia nullus est, qui ita cito, & ita dulciter applicet in inferno, sicut vsurarius. Vnde, ô vos vxores vsurariorum attendite,quia diabolus dat xvij. aculeatas plagas maritis vestris vsurariis. Prima aculeata est,quia facit excæcatos,quia vsurarius efficitur ita cæcus,quod non videt,neque cognoscit Deum nec charitatem habet: sed Deus illorum forma denariorum est. Secunda aculeata quam sibi dat diabolus, quia semper sitit, & nunquam saturatur, & quanto plus bibit, tanto plus sitit, ad instar ignis, quia quanto plura ligna superponuntur, tanto magis crescit ignis, sed si extrahantur, ignis deficit: sed vsurarius semper sitit, & ardet in cupiditate habendi, & *crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit*: imo ipsi dant denarios Iudæis ad fœnus vt fœnerentur Christianis. Vnde fuit quidam pessimus vsurarius habens filium sibi similem, & iniquum, & iam effectus senex induratus propter senium efficitur immemor: & accidit, quod quando pignorabat super aliquo pignore, ipse scribebat super libris suis vnum ducatum pro centum, & non videbat &

Apoc.6.

Quadruplicitur vsurarij consideratur.

Vsurarius equo diaboli comparatur.

Vsurarij impietas.

Psalm.

Plurima vsurarij malitia.

Psalm.

Vsurarius est fur.

Vsurarius destruit charitatem.

Vsura est nutritiua omnium vitiorum.

Vsurarius crudelis.

Vsurarius proditor proximi.

& quando aliqui veniebant ad rehabendum pignus suum ipsi dicebant, facite rationem vestram, quia debetis ita: ecce de vsura computata sorte, & ille loco centum ducatorum scriptum reperiebat vnum ducatum cum vsura: & illi tacentes dabant sibi illud, quod petebat, & læti cum pignoribus suis inde recedebant. Vnde cum voluit videre calculum rationum suarum cum eius filio, reperit se multum perdidisse: vnde dixit, fili mi, ego video, quod propter senium visus amodo mihi deficit, non bene video, & careo memoria, vnde bonum est fili mi, quod tu attendas telonio fœnoris, & fac ita, quod tu restaures deperdita, nec deseras fœnus, quia est melior ars lucratiua, quæ sit in mundo: verum quia est vnum modicum infamiæ apud istos rudes, qui nesciunt dulcedinem denariorum: ego emam vnum rosarium pendens vsque ad terram, & leuabo bona hora, & ibo ad primam Missam, & ibi dicam Pater noster, ita fortiter, quod omnes audient, & cum videbo aliquem pauperem, cito clamabo eum fortiter, vt veniat ad accipiendum eleemosynam, & perquiram plures angulos meæ crumenæ, & tandem cum videro plures personas stare coram me, dabo sibi vnum denarium, nec timeas fili mi, quod intendam propterea dare multum pro Deo, quia qui non habet de suo, poterit quærere de alieno: & hoc faciam propter eleuare à me istam murmurationem: vnde sic factum est: & fecit vnum telonium extra domum filio: & ipse cum veniebat de Missa explicabat suos danarios. Et accidit, quod ipse mutuauerat vni presbytero de villa super vna veste sua quinque ducatos, qui presbyter propter sua debita deliberauit aufugere: & quia non volebat recedere sine sua veste, accepit crucem cum crucifixo, & vadit ad domum istius vsurarij antiqui, percutit ad ostium, intromittitur, dicens, alias pignoraui meam vestem hic, ego libenter vellem ponere istam crucem loco meæ vestis, & quod præstaretis etiam alios quinque ducatos super ea, & isto crucifixo: tunc inueteratus in malos dies incipit magna voce proclamare dicens, proh scelus, *vade retro satanas*, quia venisti tentare me, vis quod pignorem super crucifixo, super Deo meo, ego non sum ille quem putas: imo omni die quo non audirem Missam, & non facerem eleemosynam, videretur, quod illa die non essem homo, & expulit eum: quocirca sacerdos ille confusus recedens iuit vsque extra portam domus: considerans senex, quod perderet vsuras illorum denariorum, magna charitate motus fecit eum vocari, & dixit, pater, ego valde compatior vobis videns vos in magna necessitate, vnde motus charitate feci vos vocari, & quia ego nullo modo fœnerarer, ego mittam vos ad filium meum, qui facit illam artem, qui bene seruiet vobis: imo multo peius faceret quam fœnerari super crucifixo: & sic ille presbyter fecit. Item fœnerator semper surgit bona hora, & habet in deuotione maxime Sanctum Antonium, & vadit tempore fori super angulis, & cognoscit pauperes, & quærit quæ voret, & si reperit aliquem quærentem denarios, fingit se non habere, sed quærere vnum qui seruiet sibi, & verberabit eum fustibus, ex quo ictu nunquam liberabitur pauper ille donec sibi acceperit porcellum, vineam, & omnia quæcunque habebit. Item dat sibi diabolus quartam aculeatam, quia semper est tribulatus, & non potest dormire ex anxietate auaritiæ, & tristis illa mulier, quæ est vxor vsurarij: & tristis est filius in eius vita, sed post mortem omnes gaudent: imo sæpe vsurarius mensurat vinum, & panes connumerat, & semper conqueritur, quod nimis comeditur in domo illa, & oportet, quod vxor furetur modicum olei, carnium salsarum & farinæ, vt sibi emat calceos, &c nec famuli vsurariorum vnquam habent pacem, nec possunt habere mercedem suam; vnum tamen habent, quod

Prouerb. non possunt peccare in gula: vnde Prou. cap. *Qui sectatur auaritiam, conturbat domum suam.* Et tu vxor vsurarij disce facere coquinam marito tuo vsurario, accipe de spinaciis & noli multum lauare ipsas ne expendas multam aquam & frige ipsas, & cum ponis ante eum dic, ah marite mi, accipe istas spinacias frigatas, quia ita diabolus frigabit te & me: similiter cum tu ponis ante eum aliquid dic, marite forte cras eris mortuus, & ibis ad infernum. Similiter, quando tu das sibi camisiam vt se mutet, dic, marite memento quia ista erit vltima camisia, quam tibi pones, sed caue ne te capiat, quia forte percuteret te: tamen isti vsurarij sunt viles & effœminati. Item dat sibi diabolus quintam aculeatam, quia semper sitit, & est peior quam fur, & habet quatuor pessimas conditiones. Prima, quia modicus labor est sibi magna sanitas, quia viuit sub vmbra laboris alieni. Secunda pessima eius conditio, quia efficitur cito diues, sed parum durant eius diuitiæ. Tertia, quia est certus de lucro. Quarta, quia ipse est securus de pignore: vnde Iob. 5. cap. *Vnus est, & secundum non habet, & laborare non cessat, nec dicit in corde suo, cui congregabo diuitias,* &c. Et est ita pessimæ naturæ, quod non audet comedere: vnde erat quidam vsurarius plenus denariis, & erat solus, & iuit ad piscariam, & vidit vnum pulchrum & delicatum piscem, & volens mercari istum piscem, piscator petiit quinque grossos, & vsurarius considerauit, quod in capite anni ipse haberet quinque grossos, & fœnus ipsarum, & quod erat singulis annis nummus, noluit emere. Superuenit vnus cerdo, qui mercatus est illum piscem pro quinque grossis: & vsurarius in se receptus dixit: væ mihi misero, ego sum ita diues & solus nunquam habui bonum pastum, & nescio gaudere vti meis diuitiis, & dixit quod volebat prandere cum illo cerdone, qui læta fronte sua vota suscepit, fecitque inde, & abundanter cum iucunditate parare: finito prandio vsurarius dixit cerdoni, ego nescio gaudere de diuitiis meis, si tibi placet, ego volo, quod sis frater meus, & dedit sibi claues domus, & capsæ denariorum, dicens, vade & fac me tecum gaudere donec vixero, post mortem meam facito sicut vis: & ingrediens domum cerdo aperuit bene duodecim ostia antequam reperiret capsam denariorum, & ingrediens cameram denariorum, reperit vnum atrum dæmonem stantem super capsam, & dicentem, abi hinc, quia nolo quod accipias istos denarios, quia mei sunt, & vis ipsos dilapidare in breui, quos meus seruus & martyr iam, tanto tempore, & cum tot vigiliis & fame, & siti acquisiuit. Sexta aculeata quia est tenax, & moritur sicut canis desperatus, quia moriendo videt relinquere diuitias suas, quas cum tanta affectione amabat, & vt plurimum videt se thesaurizasse, & nescit cui, vel tali, quod ipsum pœnitet, vnde parum est, quod audiui ab vno magistro in sacra pagina, quod dum vxor vnius vsurarij laborantis in extremis misisset pro eo, vt confiteretur, & hortaretur maritum, vt confiteretur, & ille dixit, ad quid debeo dicere peccata mea huic fratri, da mihi ad comedendum, & si morior, quid curo facias me sepelire: Notarius adest, vt faciat testamentum: instat frater, vt ablata restituat, & ille recusat: instat vxor, hortatur Notarius: at ille dixit, iam non fœneratus sum, & accumulaui thesaurum, vt ipsum disperdam, quid ergo fecissem in hoc mundo toto tempore vitæ meæ, ego non moriar: tamen semicoactus precibus & hortatu omnium, dicit, quod vult restituere: Notarius incipit scribere testamentum, vxor dicit, vultis restituere tali: & dicit auarus, non profecto, quia non fuit paruum seruitium illud quod sibi feci, quia seruiui sibi de meis denariis in sua magna necessitate, & quid mei denarij non debent lucrari, vos estis bene fatui: & instat frater, dic in bona hora quod sic nescis, quia nisi tu restituas, tu ibis in infernum: & ille dixit, creditis esse infernum: certe credo, quod anima moritur pariter cum corpore ah! non molestetis me, quia fecistis mihi venire febrem, tandem cum precibus, & magna instantia

Vsurarius habet quatuor conditiones pessimas. Iob. 5.

omnium

omnium fecit scribere, quod erat contentus, quod si moreretur, bona restituerentur, & aliter non. Septimum, aculeata, quia vsura est ars desidum, & dans se vsuris in iuuentute, nunquam potest recedere ab ea, & viuit semper ad expensas aliorum. Octauum, quia est ars magis abominata, quam aliqua alia ars mundi. Et nota quod semel vnus prædicator dixit, quod habebat libertatem dandi veniam omnibus à Summo Pontifice, & quod omnes venirent die Dominico, quia volebat eos absoluere, & quilibet deponeret de per se in acies ordinatas secundum eorum artes: & dato die cõuocato populo in ordine, prout dixerat: primo vocat milites, secundo Doctores, tertio mercatores: & sic successiue per singulas artes, nouissimè vocauit vsurarios, & nullus vsurarius comparuit propter abominationem nominis sui, & accidit de vsuris, sicut de fele, quia vocando omnia alia animalia veniunt, excepto fele, quando vocas dicendo, felis, felis aufugit: sic faciunt vsurarij. Nonum, aculeata est desperatio, quia nulla ars facit hominem desperatum, sicut vsura, quia quandoque vsurarius habebit bonas inspirationes, & conscientia corrodet eum, vt restituat, & respicit filios, & filias, & vxorem, & dicit inter se, ô filij mei, væ mihi, quia propter vos vado ad inferos, si restituero, eritis deserti, si non restituero moriar damnatus, item si restituo, efficiam pauper, & vxor, & filij semper erunt in continuo bello mecum: & dicit, ego volo potius stare misericordiæ Dei, quam hominum, & cum isto proposito moritur desperatus, & plusquam desperatus. Nam Iudas licet suspendendo se desperauerit, tamen confessus fuit peccatum suum dicens, *peccaui tradens sanguinem iustum*, *& restituit triginta argenteos*. Sed vsurarius, qui iam proposuit fœnerari, & non restituere, scit quod non restituendo non remittitur peccatum, & sic non curat confiteri, nec restituit, nec pœnitet non restituendo, ita quod moritur plus desperatus quam Iudas. Vnde quidam auarus existens Arimini considerauit, quod propter paucitatem tritici futura esset magna egestas, & emit omne triticum quod potuit & tenuit valde ipsum clausum: & transactis aliquibus mensibus accreicit pretium tritici, & quanto plus diminuuntur frumenta, tanto magis crescit, in tantum, quod modius frumenti valebat quadraginta solidos, & vix reperiebatur. Et iste diues auarus, cum à se petebatur, negabat se frumentum habere, & disposuit non vendere granum, donec modius valeret quinquaginta solidos: & ne aliquis haberet causam petendi, quod illi venderet, iuit rus, & ibi stabat, & continue à rusticis redeuntibus petebat quantum valebat frumentum, & audiens, quod dietim esset carius, fingebat compati pauperibus ore, sed corde gaudebat. Accidit, quod erant duo mercatores, qui audientes de ista penuria onerauerunt vnam magnam nauim frumenti in Apulia, & apportauerunt Ariminum, & videntes magnam famem ibi existentem, & disposuerunt exercere officium charitatis, & pietatis versus proximos, & calculauerunt, quod poterant lucrari medium solidum de singulo modio, dando modium pro tribus solidis cum dimidio, & sic proclamari fecerunt, quod volentes emere, irent ad portum pro tribus solidis cum dimidio modium, vnde omnes vicini, & rustici scientes prædicta cucurrerunt, emunt, & Deo agentes gratias, plenis cum saccis, & oneratis asinis redeunt domum, iubilantes, *Gloria in excelsis Deo*, &c. Diues vero auarus ignarus prædictorum, quia longe à ciuitate equitauerat ad suam possessionem, vt difficilius posset quæri, videns, quod frumentum ascenderat ad pretium quod volebat, rediens domum gandiosus, obuiat istis villicis oneratis bono tritico cum magno comitatu, & inquit, boni viri, quid portatis in istis saccis, est verum, quod sit tanta egestas in ciuitate, sicut audio? At illi iubilando dixerunt, bone domine, iuimus ad forum tanquam desperati; sed gratia Dei apparuit nobis: siquidem heri duo mercatores, imo Angeli Dei, applicuerunt ad portum bono tritico onerati, & ex compassione omnibus volentibus, in dicto pretio, modium tradunt, cum tribus solidis & dimidio abundanter, pollicentes, quod isto vendito de alio abundanter portabunt: vnde iste diues auarus subito stupefactus, voce magna proclamauit, væ mihi tres solidos cum dimidio, Ah! heu mihi, quia sum desertus, & restringens equitando vadit dicendo per viã, oyme, *tres solidi cum dimidio*, tres solidos cum dimidio, sic obuiauit vni sibi noto, qui dixit ad eum, domine bene steteritis: & ille respondit *tres solidi cum dimidio*: cum venit ad portam ciuitatis, Dux portæ dicit, bene steteritis domine: & ille respondit *tres solidi cum dimidio*: cum applicat ante portam domus, vicinæ dicunt, bene veneritis, & ille dicit, *tres solidi cum dimidio*: stat attonitus insensatus, & nil dicit præter *tres solidi cum dimidio*: pulsatur ad ostium, descendit vxor, recipitur in domo, vxor petit qualiter sibi esset, & ille par dicit, *tres solidi cum dimidio*, nescit descendere de equo, vxor dicit, quod descendat: & stupefactus ad omnia respondit, *tres solidi cum dimidio*: vxor facit ipsum accipere de equo & facit eum ascendere gradus, & dicit si vult bibere, & dicit, *tres solidi cum dimidio*, ipsum ponit in lecto, sui mali ignara, & facit ferculum bene conditum dicens, vultis comedere, & ille respondit, *tres solidi cum dimidio*: adest medicus, quærit pulsum, & nullum signum huius alterationis inuenit, & quærit, si quid vidit, dolet, & dicit, *tres solidi cum dimidio*: & non febris, & nescit causam stuporis, & dicit, vbi patitur *tres solidi cum dimidio*: venit presbyter, vt confiteatur, & quærit, nil aliud dicit, nisi *tres solidi cum dimidio*, & sic dicendo præ dolore crepauit, & diabolus eius animam asportauit: & de cætero vsurarij in illis partibus vocantur, *tres solidi cum dimidio*. Decima aculeata, quia eleuat verecundiam ab homine, & timorem Dei, quia vsurarius faceret omnia scelera propter denarios. Vndecimum aculeata est, quia semper exercetur in malo: nam omnes peccatores aliqua hora faciunt inducias cum Deo: vsurarius vero semper fœneratur, & lucratur tam in diebus Dominicis, quam Natalis, quam Paschæ, & nunquam facit inducias cum Deo, neque de nocte, neque de die, & omni hora fœneratur, & nunquam cessat à malo. Duodecimum, quia est ita inuolutus, quod semper est oblitus de Deo. Tertiumdecimum aculeata est, quia est priuilegiatus valde, quia toties est diaboli, quoties fœneratur. Quartumdecimum, quia quando moritur omnes gaudent, primo filij, vxor, & tota familia: vel si non habet filios, vxor gaudet, substrahit, & subito quærit alium maritum, cum quo possit gaudere ad expensas vsurarij, cum quo semper fuit mœsta, ad instar vnius dominæ cuius vir vsurarius de mane mortuus est, & in sero accepit secundum virum iuuenem in vilipendium primi. Quintumdecimum, quia est porcus diaboli, quia in vita viuit sicut porcus, & moriens omnes pueri, & alij sunt circa, & vnus petit caudam, alius aurem, alius vesicam, & vita nulli prodest, & nulli est vtilis, nec potest aliquis gaudere de suo, sed post mortem omnes gaudẽt, quia pauperes sperant rehabere vsuras, & similiter fratres aliquid sperant habere, & propterea gaudent, & quia eius vita omnibus est exosa. Sextumdecimum aculeata est, quod ab omnibus Sanctis est derelictus, quia mors peccatoris pessima, quia omni die festo Sanctorum fœneratus est, & nunquam custodit festa, ideo in morte derelinquitur ab omnibus Sanctis. Decimumseptimum, quia ab omnibus creaturis etiam est derelictus, quia nullus facit ita turpem mortem, sicut vsurarius, & est signum, quod omnes creaturæ pugnant secum: primo dæmones subsanando ducunt ad infernum: Angeli, & Sancti detestantur eius vitam, cœli vociferantur, elementa deprauant eius damnatam artem,

panes, vinum, & carnes, quas comedit ipsum blasphemant, quia conuersa sunt in eius sanguinem, & carnem: domus, tectum, & paries conqueruntur, quoniam ea infecit: terra gemit, quia calcauit eam, & omnia clamant contra pessimos vsurarios, dicentia ite ad ignem æternum maledicti, desperati iustitia: & sic multitudo magna sequitur vsurarios, quia infinita mala veniunt propter auaritiam, à qua defendat nos Deus, vt peruenire possimus ad gaudia paradisi, Amen.

FERIA SECVNDA QVARTÆ Hebdomadæ Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone

Hic Sermo, qui est de Amore irato, tres precipuas continet partes, de damno proximi.

Prima pars principalis.

Agit de damno spirituali interiori.

Secunda pars principalis.

De damno corporali.

Tertia pars principalis.

De damno temporali.

De amore irato.

Sermo XXVII.

Ioan. 7. *CVm fecisset quasi flagellum de funiculis eiecit omnes de templo.* Ioan. 7. cap. In quo apparet secunda penna Alæ nostri Seraphini, quæ vocatur Amor iratus: vnde, *Irascimini & nolite peccare.* Ita facit Christus ad dandum intelligere, quod irasci debemus contra peccata nostra & aliena; non contra personam, sed contra culpam, quia sic sunt diligendi homines, vt errores eorum non diligantur, sed quia à Deo facti sunt: quæ materia est necessaria, & vtilis Vnde dum Sanctus Franciscus transiret per vnam ciuitatem, & esset post eum vnus dæmoniacus: quidam ciuis interrogauit eum dicens, quod est maius peccatum mundi? & S. Franciscus respondit, quod homicidium erat maius peccatum mundi: & dæmoniatus existens retro risit dicens, est vnum aliud maius quam homicidium. Et Sanctus Franciscus dixit: In virtute Dei, dic mihi quod est illud peccatum maius homicidio, & diabolus respondit, quod tenere rem alienam est maius peccatum homicidio, quia nulli vadunt tot ad inferos, quot vadunt de tenentibus aliena. Dixit S. Franciscus, dic causam, quare plures vadunt ad inferos de tenentibus bona aliena, quam de aliis: qui respondit dicens, postquã deduximus homines ad accipiendum aliena, & acquirendum diuitias, bene iuuamus eos ad non relaxandum illa bona extorta, & sic damnantur ipsi, & filij, qui eis succedunt, & sciunt, quod illa bona venerunt de furtis, & sunt male acquisita: & similiter illi, qui participant de illis male acquisitis, sicut vxores, filij, & cæteri damnantur: ad cuius notitiam distinguendo nota tria damna, quæ fieri possunt proximo. Primum est damnum spirituale intus. Secundum est damnum corporale Tertium est damnum temporale, quod est de foris. Et secundum ista tria damna, disce tres regulas. *Tria damna possunt fieri proximo.*

Prima Pars Principalis

De damno spirituali interiori.

Prima est de damnis spiritualibus factis: vnde cape prosequela generali, quod omne damnum, quod fit *Tres regulæ ad ista damna.*

spirituale, seu datur proximo, in quantum possibile sit, es obligatus satisfacere, quia non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, & intellige, quod debet restitui tam damnum spirituale, quam corporale, & temporale. Circa quam regulam nota, quod tripliciter potest dari damnum spirituale proximo. Primo scandalizando ipsum, secundo infamando ipsum, tertio ipsum inducendo ad faciendum malum. Primum damnum in scandalizando proximum fit tripliciter: quia aut scandalizatur proximus cũ verbis, aut cum factis, aut cum actibus, dico quod verbis scandalizatur dicendo sibi verba iniuriosa, vel generatiua litis scandalum, & tunc teneris sibi restituere, quod tu fuisti es eius animam: vel per te non stetit, quominus facies ipsum peccare; ideo oportet quod tu vadas ad eum, & dicas tuam culpam. Vnde Matth. 5. *Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio* irascendo cum corde intrinsecus. *Qui autem dixerit fratri suo, Racha, reus erit concilio.* Racha est actus iræ, cũ dicit, hey sic: quia tu ostendis de foris signum iræ intrinsecæ, etiam oportet satisfacere, reconciliando te cum fratre tuo. *Si autem dixerit, Fatue, reus erit gehennæ ignis*, quia peccauit mortaliter: quia ex quo iratus fuisti in mente, & ostendisti foris verbo iracondiam maledicendo proximum, oportet te secum reconciliari, & facere pœnitentiam de illo peccato. Item tertio potest offendi proximus cum factis puta tu deprædatus fuisti proximum: & tunc sit duplicitet, aut palam, vel occulte: si palam, damnificasti proximum, & tunc sufficit restituere prædam, vel damnum, nisi secum reconcilieris, quia fecisti sibi duo damna: vnum temporale tollendo res suas: aliud spirituale scandalizando ipsum Et si non potes restituere res ablatas, saltem dicas tuam culpam, & reconcilia te secum, offerens te satisfacere cum poteris, si ipse remittere non vellet damnum, vel vsuram, aut furtum. Si vero damnum, vel furtum est occultum, tunc non expedit, quod tu vadas ad eum, & ab eo petas veniam, nisi modo iosfrascripto, & restitues sibi etiam modo infrascripto ablata. Tertius modus est, quia debet damnum spirituale restitui cum nutibus. Nam Deus non iudicat secundum modum, quem facimus, sed secundum suum iudicium verissimum, & non secundum nostrum apparere: pone quidam te offendit, interficit tuum patrem, vel te furatus est, vel tibi tenuit loquelam, & tu dicis: parco sed nolo sibi loqui, nec me secum impedire. Ego dico, quod nisi facias illi omnes actus, quos facis aliis tuis proximis, & amicis, secundum amorem, & charitatem generalem cum actis & signis, salutando eum, cum sibi obuias, & si te salutat, respondendo sibi, tu peccas, & similiter Iudæo, & cuilibet alteri pagano, nisi foret prohibitum per ecclesiam, quia non debemus habere odio peccatorem, nisi secundum peccatum: vnde tuo inimico præterito teneris iudicare signis & actis, quod sibi remisisti iniuriam, loquendo secum, respondendo sibi cum loquitur, & cætera faciendo quæ faceres cum aliis proximis tuis; saluo quod si esset talis persona, cum qua si loquereris, posset sequi peccatum, sicut si esset aliqua fœmina, quæ stetisset in adulterio cum aliquo, & nollet sibi loqui, ne inducatur iterum ad peccandum: dico, quod tunc potest sibi tenere loquelam, ne illud scandalum sequatur: & sic de aliis similibus. Sed pone, es in circulo cũ pluribus hominibus alloquentibus, superuenit inimicus tuus tecũ reconciliatus, tu mutas colorem, & subito inde recedis, quia tu ostendis illud signum odij, & fecisti scandalizare proximum, tu peccasti mortaliter. Nam illud odium remansit tibi secretum in corde: & non vides quod diabolus tenet ipsum ab sconsum, ita quod non videtur tibi quod ipsum odias. Sed Deus scrutator cordium, illud videt, & ideo obligaris de illo actu dicendo tuam culpam Et quod sit verum, vide Mat. 5. c. vbi Christus dicit: *Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid*

Tripliciter potest fieri damnum spirituale proximo.

Matth. 5.

Matth. 5.

aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum, aliàs perdis oblationes. Sed intellige hoc solidè, quia vos stabitis per menses & menses tenendo loquelam vnus alteri, & male facitis, & peccatis. Non dico, quod si recordaris de odio fratris tui, quod tu relinquas Missam, & oblationem, quia si est tibi, vel possibile, quod non perdendo Missam reconcilies te secum, vade & reconcilia te secum: sin autem audi Missam, & offeras cum proposito reconciliandi secum, quamprimum poteris, offerendo cum bona contritione, & similiter facito cum vis ieiunare, vel eleemosynam facere: alioquin parum prodest tibi quantum ad salutem animæ, quia es in peccato mortali, & bona, quæ facis non tibi prosunt, nisi cum contritione, & proposito confitendi, & veniam petendi à proximo tuo. Vide modo secundum damnum spirituale in infamando proximum: & licet possit addi temporali, tamē potest adaptari spirituali. Nam melior est bona fama, quam diuitiæ multæ. Et secundum Scot. Bonau. & S. Thom. & Rich. in 4. etiam tangit, & alios Doct. Iste punctus distinguitur tribus modis. Primus, quando aliquis diffamat alium cum veritate dicendo verum, & cum charitate. Secundus, quando dicit mendacium diffamando aliū cum peruersitate & iniquitate. Tertius, quando diffamat dicendo verum sine charitate. Et nota, quod esset periculosum valde diffamare proximum, quia nunquam poteris saluari, nisi petas veniam. Et si imposuisti aliquam infamiam alicui, & petendo ab ipso veniam, vel dicendo, quod fuisti mentitus per gulam restituendo sibi famam apud illas personas quibus dixisti, & diffamasti proximum, deberes potius incurrere omnem infamiam à tuo proximo, & apparere vnus mendax iustè, quam tuus proximus iniustè portet infamiam, quia iustitia præfertur iniustitiæ, & fuisti causa infamationis. Primus modus, quando tu corrigis fratrem tuum cum charitate dicendo verum, secundum euangelicam disciplinam, primo *inter te & ipsum*, secundo *si non audierit te*, dicendo ecclesiæ, vt tibi prædicaui in septimana præterita, in prædicatione, quæ incipit, *Si peccauerit in te frater tuus*, & si taliter diffamas ipsum cum charitate, non teneris ad restitutionem, verbi gratia si tua vicina iuuenis tenet malos modos, & tu cum charitate admones ipsam, & illa dicit, non est verum: & dicis sibi secunda, & tertia vice, & se non emendet: accipias vnam, vel duas bonas fœminas tecum, & graues, & cum charitate reprehendas ipsam: & si se non corrigit, & emendat, dic patri, & fratri, &c. Et si illa persona, quæ corrigitur dicit, quod tu mentiris, &c. certe tu non teneris dicere tuam culpam, imo peccares, quia videretur quod te pœniteret fecisse illud bonum. Secundus modus est, quando per odium infamas aliquem, vel accusas proximum contra veritatem: & isto modo temerariè diffamādo, vel accusando proximum contra veritatem, semper peccas mortaliter, & obligaris ad restitutionem. Similiter si malo iudicio iudicas proximum contra veritatem fecisse aliquid, quia tu peccas mortaliter, & istis casibus quando diffamas aliquam personam, vel malo iudicio, vel contra veritatē, tu teneris ad restitutionem dupliciter, scilicet, dicendo tuam culpam illi, quem diffamasti, & restituendo ei suam famam penes illos quibus diffamasti, vel falso modo iudicasti eum dicendo, quod mentitus fuisti, sicut si esset aliquis philocaptus de aliqua iuuene, quæ delectatur stare ad fenestras, & ridere, &c. sed non habet voluntatem peccandi, & iste mentiendo dicet alias, quod habuit eam certè: tu teneris dicere tuam culpam illi iuueni, si ipsa scit, quod diffamaueris eam, & retractare infamiam apud illos, apud quos ipsam diffamasti. Similiter si tu quæ audisti ab aliquo diffamari aliquam personam, postea alias retulisti illam infamiam, & ille venit ad te dicendo, quod mentitus fuit per gulam de eo, de quo diffamauit eam, tu similiter teneris ire ad quos tu retulisti illam infamiam, & dicere, quod non fuit, nec est verbum illud, quod dixisti de eo, quia ille à quo audiuisti retraxit reductus ad conscientiam, & dixit se mentitum fuisse, & quod illud dixerat ex odio, vel ex inuidia, vel temerario modo: alioquin tu peccas. Tertius casus est, quando tu diffamas aliquem cum veritate, sed non cum charitate. Et si videris fœminam fornicari, si dixeris alij, nisi actu charitatis, tu peccas mortaliter toties quoties illud dicis, nisi in actu charitatis, puta quia dixisti illi fornicariæ, & non vult corrigi, quia tunc seruando euangelicam doctrinam, potes dicere alteri, vt corrigat eam, cui magis credit, vel timet, vel adhibendo tecum duos, vel tres, &c. Vos ô virginellæ fatuæ, cauete vobis ab inamoratis, quia cum rideris sibi in ore, vel respondetis suis verbis, vel sibi consentitis, ipsi habent socios, & referunt sociis se iactando de vobis, & multoties plus dicunt quam sit in veritate: & socij dicunt aliis, & sic repletur tota ciuitas antequam vos fatuæ sciatis: ideo nolite date aures suis verbis. Vides ergo qualiter, ex quo tu non dixisti veritatem diffamando aliquem, tu teneris isto modo restituere dicendo, dico meam culpam, quia dixi tibi pridie culpam proximi mei talis, & licet sit verum, non debebam tibi dicere, quia non seruaui officium charitatis. Sed pone, quidam iuuenis maritata tenet malos modos in fallendo marito: quædam bona domina perpendens corrigit illam: illa se non castigat: & videns hoc ipsa ex charitate adhibet secum vnam aliam vicinam, & adhuc vident quod non corrigit se, illa quæ mouetur ex charitate dicit illud patri: alia vero illud reuelat marito, charitas eius, quæ dicit patri est iusta: altera, quæ dicit marito non. Maritus vero dicit vxori, illa negat dicendo, quod mentitur, modo quæritur cui illa quæ negauit adulterium commisisse teneatur restituere? & certè dico, quod tenetur dicere suam culpam illi, quæ cum charitate se mouit, & alteri non: quia illa adultera non obligatur confiteri veritatem, quantum ad leuandum infamiam illi, quæ non correxit cum charitate, quia non meretur, quia non se mouit cum opere charitatis: in alia vero, quæ correxit cum charitate, tu distingue: quia aut illa adultera confitendo veritatem incurrit periculum vitæ: & illa quæ correxit cum charitate incurrit periculum infamiæ tantum; & isto casu adultera non tenetur confiteri veritatem, aut incurrit periculum infamiæ tantum, & isto casu tenetur adultera dicere verum, & potius velle incurrere infamiam, quam permittere incurrere illam, quæ cum charitate ipsam correxit, aut dicendo veritatem incurrit periculum mortis, & negando illa, quæ cum charitate correxit, incurrit periculum vitæ. Et isto casu debet potius eligere mortem, & dicere veritatem, quam velle pati, quod illa quæ iustè correxit, & cum charitate, moriatur, alioquin damnabitur. Tertium damnum spirituale, quod datur proximo est in inducendo proximum ad malum, sicut in inducendo fœminam ad luxuriandum: & est ita necessarium scire, sicut aliquid aliud: vnde pone, quod induxisti fœminam ad luxuriandum, & deuiauit, & male plectitur: quid es tu restituere obligatus sibi? certè tu pœnitens non solum debes te corrigere, sed obligatis quantum est tibi possibile reducere ipsam ad frugem melioris vitæ, nec sufficit te solum pœnitere, sed oportet, quod inducas etiam ipsam ad viam pœnitentiæ. Simile si proxeneta induxit aliquem ad fœnerandum, vel faciendo iniquum contractum, vel ad furandum, vel aliquod aliud malum faciendum, tu non potes saluari, nisi inducas illum ad restitutionem: & si illud non fecisset, nisi tu induxisses eum, tu teneris ad restitutionem, si ipse non vult restituere: sed alias latius tibi dicam de hoc. Simile si induxeris aliquem ad adulterandum aliquam, non sufficit pœnitere, nisi inducas illam, quam fecisti peccare charitatiuè ad emendandum se cum tuis orationibus, &

Quot modis infamatur proximus secundū Doct.

faciendo precari Deum, & cùm factis suadendo sibi, quod se emendet, simile si aliqua vetula deduxerit aliquas puellas, & ad se fucandum, & ad portandum capillos alienos,& vanitates,& ad alios actus minus honestos, procaces,licet pœniteat,non potest saluari, nisi induxerit illas iuuenes ad emendationem vitiorum, ad quæ illas induxit suis suasionibus, precibus, & orationibus. Simile si quæ induxerit nouas vanitates, vel iam repertas sequitur, peccat, & tenetur, vt supra. Sed quæro, quis magis peccat, vel vsurarius, vel mulier vana, quæ ponit sibi inania, capillos alienos, & nouas vanitates propter facere inamorare iuuenes? Certè dico, quod talis mulier vana plus peccat, quam vsurarius, quam latro, & fur viatum, quamque incendiarius, quam prædo ecclesiatum, & viduarum, & ratio est illa,quia illi damnificant solum in rebus: illa vero fœmina vana in vna die est sufficiens prædari, & occidere mille animas trahendo iuuenes ad concupiscentiam sui; quia *qui respicit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est:* & quanto anima est præstantior rebus, tanto magis peccat, & tu ô fœmina vana, caudata, & fucata, portans capillos mortuorum, & indiabolata, non facis tibi conscienriam, nec vnquam confiteris de hoc tuo tam grandi scelere, diabolus te docet, tenet, & regit, & finaliter te equitabit, quia tu sola in vita tua es sufficiens occidere decem millia hominum ad concupiscendum te, & es exemplum, & das causam aliis mulieribus facere sicut tu. Sed qualiter istæ tales fœminæ vanæ satisfacient, & restituent animas peccantes in eas, quia non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum, dico quod non sufficit ipsas pœnitere, & abstinere amplius facere talia,nisi taliter se emendent, quod sicut prius fuerunt exemplum vanitatis & mali, efficiantur exemplum,& speculum honestatis & boni,quia debent portare vestes inferiores & viliores quam deceat statum suum,& leues, superfluas caudas, iocalia,capillos alienos,fucos & similia,& castigent alias & ipsas inducant quantum sciunt & possunt ad habitum honestum. Similiter in his,qui lucrantur ex malis lucris veteris, non sufficit pœnitere, sed oportet quod restituant lucra, si possunt. Similiter Scot. in 4. 15. dist. distinguit ista tria damna spiritualia,corporalia,& temporalia,dicēs quod maius & periculosus peccatum,quod est damnum mali exempli illorum, qui debent dare bonum exemplum, sicut patres qui debent dare bonum exemplum filiis, magister scholaribus, presbyteri subditis,&c.quia obligantur ad restitutionem. Vide de hoc in decretis 5. quomodo 1. cap. ex merito deteriores sunt qui malis moribus vitam bonorum corrumpunt, quam qui possessiones temporales arripiunt.

Scot.

Secunda Pars Principalis

De subdito criminoso.

Tria sunt damna corporalia.

Vide de damno corporali, de quo tolle secundam regulam principalem, quia tu debes satisfacere damnum corporale, & nota quod sunt tria damna corporalia, quia aut tu facis damnum feriendo, vel membrum mutilando, debilitando vel incidendo, aut occidendo. Cape primum, pone quod ferias aliquem, tu secundum conscientiam obligaris soluere omnes expensas percusso, scilicet, medici,& medicinæ, damna & interesse, vt de iniur. & danda in cap. si rixati fu. in tantum quod Doct. dicunt quod si percussus haberet paruos vel patrem senem, &c. tu teneris soluere omnes eorum expensas. Et in veteri testamento etiam habes, Exod. 20. c. &c. Secundum damnum corporale est incidendo membrum, &c. iniuste, quia similiter teneris ad expensas quas fecit in liberando & patris senis & totius familiæ, & ad damna & interesse, etiam si causa intercessisset. Tertium est si occidisti aliquem publicè, debet dari publica pœnitentia, quia sicut publicè scandalizasti proximum, ita publicè debet dari pœnitentia & fieri, & hinc est quod in curia Romana faciunt spoliare homicidas & vadunt in circulo vbi sedent publice pœnitentiarij & quilibet percutit homicidam ter super humeris. Scor. dicit quod qui interficit hominem; debet ponere vitam in periculo mortis cum infidelibus pro fide Christi, vt ex quo priuasti proximum vita, adeo quod non potest facere pœnitentiam de suis peccatis, tu satisfacias pro eo ponendo te in discrimine seu periculo vitæ pro fide. Vnde pro regula tene, quod omne damnum datum proximo, quantum est possibile, teneris satisfacere: quia omne quod habes de alieno, quod ad tuas manus peruenit, vel quod pertineat ad alios, sine vero titulo, siue iniuste, teneris restituere. Circa quod nota tria notabilia. Primum notabile est, quia aliqua sunt aliena, quæ peruenerunt ad tuas manus licitè, quia reperisti denarios, vel caligas alienius: nunquid licet tibi tenere illos? Respondeo, non, quid ergo facies? certè tu debes inquirere cuius sunt, & considerare & quærere, & teneris ei restituere ad instar furti, quod est contrectatio rei alienæ inuito Domino, sic in re perdita, quia est verisimile, quod si conuertis in tuos vsus, tu facis contra voluntatem eius, qui perdiderit. Secunda regula est, si non reperis cuius sunt, quid facere debeas? Tertia regula, quia si es pauper, quia eges, tu debes ire ad episcopum & dicere necessitatem tuam, quando non potes reperire illum, cuius res inuentæ sunt: & si consulit quod teneas, tene cum animo restituendi, si reperitur ille cuius sunt, sed si es diues, & faciendo suprascripta non reperis, cuius sunt, & es paratus restituere si reperires, non reperiendo debes dare pauperibus: tamen si speras reperire Dominum, non peccas seruando animo restituendi semper. Sed secutius est dare pro Deo, desperando reperire Dominum. Simile si licitè veniant ad manus tuas res dandæ pauperibus, quia es commissarius, &c. Si non das pauperibus, tu es fur & si das attinentibus tuis, tu es fur. Similiter si vicina accommodauit tibi rem & est oblita, tu teneris sibi restituere, alioquin peccas, quia furaris. Simile si emisti rem furto raptam, teneris restituere Domino. Sed alias tibi dicam de hoc. Similiter si mercator dedit ad terminum tibi rem, si tu non soluis in termino, teneris ad interesse suum. Et nota pro regula, quod omne, quod tibi licitè ad terminum datum est, in termino teneris restituere, alias peccas dupliciter, quia primo omne promissum est debitum: Secundo propter ingratitudinem. Tertia regula est, quod omne quod est alienum, & ad manus tuas licite peruenit, teneris restituere, sicut est furtum, rapina, vsura, radere monetam & tributa, & similia. Sed cui debent restitui, infra dicam alias. Simile, lucra superflua & facta in malis ponderibus & falsis mensuris, & omne lucrum quod vltra debitum facis. Simile in immiscendo malum granum cum bono, & cimatura cum lana, ad faciendum pannos, & aquam cum vino, & falsificando isto modo mercaturas, quia illud plus quod vendis vel recipis ex huiusmodi falsitate, restituere teneris.

Exod. 20.

Tria sūt notatu digna circa hanc materiam.

Tertia Pars Principalis

De damno temporali.

Tertium notabile est, quod omne quod pertinet ad alios, & licite peruenerit ad tuas manus, tu debes restituere: quia si habes cartas, instrumenta, vel libros rationum alicuius, tu teneris illi, cuius tu teneris restituere, tenendo iura aliorum, propter quod ipsi non possunt probare & ostendere iura sua, omnia sua damna & interesse & expensas factas in recipiendo scripturas illas de nouo, & in faciendo lites illa de causa teneris restituere: & si perderet causam ex defectu illorum iurium suorum occultorum: nam teneris ad restitutionem. Simile de decimis in quibus es obligatus secundum

cundum consuetudinem debes restituere, quia *quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo debentur*. Sed dices, sacerdos male expendit decimas in meretricibus & filiis suis, & non in erogando pauperibus. Respondeo, si male expendit, nihil ad te, & sibi imputet si non seruat mandata: sed quantum ad te pertinet, tu ipse serua. Sed pone, Dominatio ponit subsidium, mittit vnum exactorem: certè tu non teneris soluere, sed si exactor male facit, quia consumpsit denarios exactos, imputetur Dominationi, qui malum exactorem elegit. Sed quid si sacerdos iungit matrimonio filiam suam, & dat sibi dotem, tenetur ad restitutionem, 12. q. 2. cap. gloria episcopi, quia qui dotes dant, similiter tenentur restituere. Similiter fœminæ concubinæ presbyterorum viuentes ad expensas crucifixi, tenentur ad restitutionem. Sed pone, aliquis credit dare vni, & dat tibi per errorem, quia errauit in persona, credens te fore illum cui dare debebat, certe licite illud datum peruenit ad manus tuas, tamen teneris restituere danti. Similiter si datur vel relinquitur xenodochio, rector xenodochij tenetur illud dare pauperibus. Similiter quæstentes pro xenodochio sancti Boni, & pro sancto Antonio. Certe illud quod recipiunt & expendunt gaudendo cum meretricibus expendunt in tabernis & malo modo, sicut communiter faciunt isti quæstores, tenentur restituere pauperibus. Sed tu qui facis eleemosynas prædictis propter eorum fallaciam & mendacia verba, das eis triticum, linum vel carnes, & habes vicinam pauperrimam, melius faceres dare egeno quem tu cognoscis; quam talibus meretricibus. Insuper concedentes priuilegia istis talibus quæstoribus, tenentur ad restitutionem pauperibus de illis eleemosynis, quas inueniunt. Dixi de his qui acquirunt per errorem personæ: videamus secundum errorem, qui est error fortunæ. Pone tu facis eleemosynam diuiti, non egeno, qui posset tibi facere eleemosynam: certè tenebitur accipiens restituere illi, a quo accepit. Simile in fure, quia tenetur restituere illi cui furto rapuit. Sed si fur est effectus pauper, debet confiteri & pœnitere & facere secundum quod consulet confessor. Sed pone, quidam accipit pretium pro eundo pro alio ad sanctum Iacobum, & habuit solutionem integram, & vadit quærendo eleemosynas & quæstando: certè tenetur ad restitutionem illarum eleemosynarum aliis pauperibus, quia videtur spoliare illas eleemosynas aliis pauperibus. Similiter si datur eleemosyna pro missis dicendis: & non dicat, tenetur Deo restituere. Sed pone, aliquis est aptus ire ad Sanctum Iacobum de suis bonis, & facit votum eleemosynando, dico quod sicut non potest ire furtum faciendo, ita non debet ire eleemosynando, & tantum quantum subtrahit, tantum tenetur restituere pauperibus. Sed si vult ire ratione pœnitentiæ debet dare tantum de suo pauperibus, quantum lucratur de eleemosynis. Sed pone, quis interficit aliquem, an obligetur venire ad iudicium vt decapitetur? distingue in hoc casu, & similibus tria tempora, seu tres differentias, quia aut aufugit antequam capiatur post occisionem & licitè fugit & potest mittere acceptum bona sua sine peccato salua conscientia, & de ipsis facere quicquid vult. Aut post occisionem capitur & aufugit ante latam sententiam, seu condemnationem latam contra eum, & tunc fugiendo peccat mortaliter, sed non tenetur redire in manus Iudicis. Aut aufugit post latam sententiam iuste, & tunc peccat mortaliter fugiendo, & tenetur redire in manus iudicis, si vult saluari ad satisfactionem sententiæ vt decapitetur, si est taliter condemnatus; & si dat alteri res suas post latam sententiam, tenetur ad restitutionem, quia non sunt suæ. Similiter si quis iustè condemnatus in pecunia vel in re alia tenetur persoluere, alias peccat. Et sic habes tria damna, quæ restituere tenemur, scilicet spirituale, corporale, & temporale, si volumus consequi vitam æternam, quam nobis dignetur dare ille qui *cum fecisset quasi flagellum de funiculis deiecit omnes de templo*, &c. per suam misericordiam. Amen.

❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧

FERIA III. POST IV. DOMINICAM Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Amore non conformi, tres præcipuas habet partes iudicij.

Prima pars principalis.

De iudicio curioso.

Secunda pars principalis.

De iudicio criminoso.

Tertia pars principalis,

De iudicio periculoso.

De amore conuentuato siue non conformi.

Sermo XXIII.

NOlite secundum faciem iudicare, sed iustum iudicium iudicate*, Ioan. 7. cap. Ista est vtilis & pulchra doctrina ad sciendum & periculosissima ignorare, dicens, *Nolite secundum faciem iudicare, sed iustum iudicium iudicate*, id est, secundum iudicium intrinsecum: nam maior ars quæ sit in mundo, est iudicium. Vnde fratres spirituales conuentuantur in duobus mensibus, & nullus facit iudicare in vno anno, & diabolus facit in vno die. In quo sacro eloquio tractabimus de amore non conuentuato. In quo tres considerationes faciemus, secundum quod sunt tria iudicia totius artis iudicandi, & non sunt plura in mundo. Primum est curiosum. Secundum est criminosum. Tertium est periculosũ. Vnde antequam veniam ad ista iudicia, ego volo exponere textum. Vnde considera bene sermonem Christi, quia per faciem intelligitur apparentia de foris, quia cortex quandoque apparet bona, & medulla intus erit marcida, & arbor mortua. Et sic non poteris iudicare, secundum exteriora. Et textus dicit, *nolite iudicare*: & non dicit, nõ iudicate, quia interest inter ipsa. Vnde Augustinus super prima epistola ad Cor. 4. c. dicens, quod si non possumus suspicionem euitare, tamen cauere debemus temerarie iudicare, quia primos motus missos in intellectum secundum apparentiam extrinsecam expellere non possumus, quia primi motus non sunt in potestate nostra. Si ideo quando occurrunt nobis aliquæ suspiciones in principio, scilicet prima facie, non debemus consentire illis primis suspicionibus iudicãdo. Et nota verum notabile, quod licet Christus dixerit, *Nolite iudicare*: tamen sunt aliqua ita expresse mala, quod iudicando aliter quam sint peccares, sicut si vous esset publicus vsurarius, & iudicares bonum. Similiter si tu iudicares statum Iudæorum esse bonum, non haberes bonum iudicium. Vnde Ioan. *Qui non credit, iam iudicatus est*. Et Paulus ad Tim. *Sunt quædam, quæ præcedunt ad iudicium*, id est sunt quædam quæ possunt iudicari. Vnde cum tria sint iudicia suprascripta, Christus locutus est secundum illa iudicia. Cape primum iudicium curiosum, in quo est tota theorica iudicandi in mundo. In criminoso est tota practica mundi in iudicando. In periculoso est actus iudicandi. Et per hoc habes principium, medium, & finem. Principium est theorica iudicandi. Medium est practica iudicandi. Finis est actus iudicij vniuersi mundi.

Ioan 7. *Tres considerationes, hic ponuntur.* *Exemplum.* *August. 1. Cor. 4.* *Nota.* *Ad Tit.*

PRIMA PARS PRINCIPALIS

De iudicio curioso.

CApe primam partem principalem, qui est iudicium curiosum & facio arborem, quam diuido in radices, truncum & fructus, ita interuenit in primo iudicare, quia primo sunt radices, & exinde extenditur virgella siue truncus, & postea producit fructus. Radix est considerare facta aliena plusquam tua. Truncus est intrare in suspicione aliorum, exinde producitur fructus, qui est temere iudicare. Cape, scilicet, primum iudicare curiose, quod habet quatuor radices, in quibus appenditur omne iudicare mundi, quæ consistunt in quatuor infra scriptis. Quia actus, in quo apparet nullum bonum & malum. Aut actus, in quo apparet nullum bonum & omne malum. Aut actus, in quo apparet modicum bonum & multum malum. Aut actus, in quo apparet multum bonum & paucum malum. Aut actus, in quo apparet semper omne bonum & nullum malum. Ex his quatuor actibus procedunt quatuor signa, per quæ iudicamus facta proximi. Primum est signum violentum, secundum probabile, tertium pœnæ, quartum temerarium, in quibus quatuor signis omnia iudicia recluduntur. Signum violentum est actus, quem videre in proximo, totus malus & nihil boni, & est omne signum mali, sicut est furari, fornicari, dare ad vsuram, occidere hominem & similia. Vnde pone in hoc violento exemplum, pone, est commissum furtum in loco, vbi non sunt nisi sex, & necesse est quod aliquis ex illis sex commiserit furtum. Isti sex capiuntur, & ducuntur coram iudice. Inquiritur de voce & fama & vita ac conuersatione istorum, & reperitur per fide dignas personas, quod quinque ipsorum sunt homines bonæ vitæ conditionis, conuersationis & famæ, & sextus est valde suspectus, vilis conditionis, malæ vitæ, conuersationis & famæ, habita hac informatione iudex facit venire coram se istos sex, primi quinque bonæ famæ non mutant faciem, sed stant constantes vultu & animo: sextus vero mutat faciem, trepidat & trementi voce respondet: certè istud est signum violentum. Et si iudex iudicat illum fore furem, non peccat & potest ipsum cum bona conscientia torquere & eruere veritatem. Simile, quidam interfecit vnum in vico & leuato rumore ignoratur quis interfecit: sed circunstantes currunt ad locum, interfector qui fugiebat videns multitudinem incipit currere versus rumorem & se miscens cum aliis detestatur illud maleficium & fingit dolere & cum venit super cadauere, subito sanguis incipit exire de plagis: sicut naturale est in similibus certe, quia hoc est naturale, istud signum est violentũ & potest iudicari illum fore interfectorem. Simile habes in libro Regum 3. c. quando duæ meretrices in eodem lecto existentes de partu & vna suffocauit filium & clam furata fuit filium sociæ viuum & posuit iuxta illam dormientem suum filium mortuum, quæ videns non esse filium suum accersita socia coram Salomone petebat filium suum viuentem, & alia negabat. Vnde Salomon iussit diuidi puerũ in partes duas vnam vni, & alteram date matri, Et illa, cuius non erat, laudauit sententiam. Mater vero supplicauit, quod potius daretur integer illi, vt viueret, quam filius occideretur materna affectione compulsa. Altera vero, nullo fœdere charitatis inducta, sed potius liuore commota dixit, nec mihi, nec tibi, sed diuidatur, iuxta sententiam Salomonis. Quod audiens rex, hoc signo violento compulsus filium ipsum matri propriæ cõdonauit ex eo, quia natura non patitur quod mater morti filij consentiret, & ex parte meretricis, quæ volebat puerum diuidi erat omne signum mali, & nihil boni, ideo violentum, & sic de similibus. Secundum signum dicitur probabile, v. g. maritus fuit vltra mare non redituus in breui relicta vxore iuuene, vxor absẽte viro vadit ad festa multum vana & fucata cum capillis alienis, &c. Certè ista non facit propter placere marito, sed est signum probabile quod hoc facit ob aliam causam. Similiter est vnus senex nullos habens filios & est cupidus, diues, vsurarius & nullam facit eleemosynam & nil curat de diuinis. Certè hoc est signum probabile, per quod potest iudicari quod ille damnabitur. Similiter vnus iuuenis robustus & sanus, qui staret tota die sine esu & potu ad videndum batuere, vel choræas & festa, & dicet se non posse ieiunare, certè est signum probabile, quod mentitur, quia sicut sine comedere stat ad videndum vana, ita potest ieiunare. Vnde nota & tene mente, quod quoties non ieiunas in diebus ab ecclesia ordinatis & præceptis, toties tu mortaliter peccas, & vide si potes ieiunare, quod si tibi daretur vnus ducatus pro omni vice, seu die, quo tu ieiunares: certe tu sæpe ieiunares, vt lucrareris illum ducatum, considera intra te, & dicis te ieiunare non posse. Similiter tu fœmina, dicis maritus meus vult quod portem caudam, vel quod portem capillos mortuorum. Certè tu mentiris: sed si tu haberes malum super capite, & medicus diceret quod non posses liberari, nisi incisis capillis: Certè pro salute corporis permitteres tibi radi capillos, & pro salute animæ nedum tuos, sed alienos capillos recusas deponere, & istud est signum probabile. Similiter tu habes meretricem quam tenes & nõ vis repellere eam, ne malè puniatur propter magnam charitatem, quam habes: illud est signum probabile, quod facis propter luxuriam, ad instar lupi, qui vidit agnum errantem, qui perdiderat matrem & flebat. Vnde lupus motus ex passione & charitate voluit potius comedere eum quam perderetur vagando. Vnde istud signum est probabile, in quo apparet modicum bonum, & multum malum. Tertium signum leue est, in quo apparet multum boni & paucum mali. Exemplum, erit vna meretrix conuersa, quæ stabit in confessione ad pedes vnius confessoris: Alius videns eam & cognoscens eius præcedentem malam vitam, iudicabit dicens, vide illum presbyterum tenentem illam meretricem ad eius pedes: quid putas modo quod dicatur, &c. Istud est signum leue, in quo est multum boni, & parum mali, sicut in Samaritana loquente cum Christo, sed palliatur propter circunstantias in illo euangelio tibi dictas. Quartum est signum temerarium quando semper apparet omne bonum & nullum malum, verbi gratia, tu vides aliquem seruantem decem præcepta & spernere diuitias & frequentare ecclesias & semper exerceri in omni opere virtuoso & tu iudicabis malum de eo, sicut in euangelio hodierno, vbi Iudæi dixerunt, iudicantes Christum, *dæmonium habes*: & sic habes quatuor radices & quatuor signa, quæ no. in glo. fi. c. si quis in graui. de purga. cano. Sequitur videre de ramis istius arboris, & secundum quatuor suspiciones, quas potes habere de proximo ita distingue, istam arborem in quatuor ramos. Primus dicitur paruus. Secundus ramus suspicionis est mediocris, quando tu stas in suspenso. Tertius ramus est fortis, & violentus, quia videtur quod tu sis violentatus ad credendum illud esse malum. Quartus est determinatus, quãdo indeterminate iudicas bonum esse bonum, vel malum esse malum. Cape modo fructus istius arboris, qui sunt quatuor: quia aut iudicas proximum de peccato mortali vel veniali, vel sciendo quod sit peccatum mortale, vel dubitando. Vnde cape radices cum ramis & fructibus, & possunt ire sursum directè, & deorsum directè, & econtrario, & sursum oblique, & per transuersum, qualitercunque & quomodocunque vadent, tu poteris iudicare esse peccatum, vel non, & quale peccatum, vltra veniale, vel grauissimum veniale, vel peccatum mortale, & quando. Veniamus ad praxim, & incipe à primo ramo, qui est parua, siue leuis suspicio proximi, & vade ad radices, & vade ad primam radicem, quæ est signum violentum, quod est de rege Salomone, qui volebat diuidere puerum, & mater

Cõparatio. Radix. Truncus. Fructus.

Quatuor signa per quæ indicantur facta proximi.

Signum violentum.

Exemplũ de latronibus.

Quatuor suspiciones quas habere possumus de proximo.

mater noluit: & de homicida, quo superueniente è cadauere sanguis exiuit, & de latrone tremente, in his & similibus tibi cadit vna leuis suspicio, & in hac leui suspicione nullum est peccatum. Et vade ad secundam radicem, quæ est signum probabile, & non est peccatum. vade ad tertiam radicem, & tertium signum, & erit peccatum veniale propter paruam suspicionem. Cape quartum signum totum bonum, & si efficeretis suspectus, est peccatum veniale maius. Cape secundum ramum, est suspicio mediocris inter sic & non, & cape primam radicem signi violenti, & non est peccatum. Simile in probabili in tertia radice, vide signum leue, si non consentis, est peccatum graue veniale, in quarta radice est grauissimum veniale. Cape tertium ramum, & est violenta & fortis suspicio & cape primam radicem, quæ est violentum signum, in quo apparet omne malum, & nullum bonum, & non est peccatum in secunda radice probabile, in quo apparet modicum boni & plurimum mali, non est peccatum. Vade ad tertiam radicem, quod est signum leue, in quo apparet multum boni & parum mali, & est grauissimum plusquam primum veniale peccatum. Cape quartam radicem, & erit multo plus grauissimum veniale. Cape quartum ramum suspecti temerarij, & terminati, & oportet ponere radices cum fructibus & in hoc consistit periculum iudicandi & non iudicandi. Vnde in hoc ramo cape primam radicem, & est signum violentum in exemplo illius furis, qui trepidat, est signum violentum ad inducendum te ad credendum, quod ille sit fur & ita credendo tu non peccas mortaliter. Tolle modo secundam radicem in probabili signo, & in hoc tene fœnom in manu, quia in hoc est periculosum iudicare, tamen non est semper peccatum mortale, sed nunquam erit sine veniali peccato.

Cape modo tertiam radicem, vbi apparet signum leue, & apparet multum boni & parum mali, & quando in hoc tu consentis, aut tu iudicas temerarie: si illud erat peccatum mortale, de quo tu vides plus boni quam mali, tu peccas mortaliter, quando cum corde iudicas, sicut si vna persona peccatrix confiteretur, & tu iudicabis quod sit hypocrita, in hoc si iudicas vnum de peccato veniali. peccas venialiter: Si iudicas de peccato mortali. peccas mortaliter, si credis quod sit mortale. Vnde secundum quod iudicas talem peccare sine venialiter, siue mortaliter, tu taliter peccabis. Et de eo de quo non vides nisi bonum, & consentis cum corde iudicando malum peccas mortaliter, sicut si videbis bonum virum & tu iudicas esse vnum hypocritam, tu peccas mortaliter, quia tu es hypocrita, & quanto es maior hypocrita, tanto magis deliberate peccas, nec potes credere quod sit aliqua persona bona, quia quod totus non habes, de foris tradere non vales: & vides cum tuis oculis maculis ad instar solis percutientis in vitro variorum colorum tot facientis colores in terra, per quot variorum coloró vitrea pertransit, vnde cape pro regula, quod non potest peccare mortaliter, nisi in his in quibus vides omnia bona, & nil mali: vel in quibus est plus boni quã mali, aut totum bonũ: & quando iudicas de rebus quæ essent peccatum mortale, si essent veræ, & quando iudicas de rebus quæ essent peccatum veniale, credendo quod esset peccatum mortale: vnde caueto qualiter iudicas, quia eodem iudicio quo iudicaueris, eris iudicatus. & *nolite iudicare, & non iudicabimini*. Sed iudicando in iudicio veritatem, Deus te non iudicabit, nisi in veritate. Et si iudicas alios falso modo ita te iudicabit mediante iustitia, sicut alios iudicabis, &c.

Secvnda Pars Principalis
De iudicio criminoso.

Secunda pars principalis est iudicium criminosum. Septem sunt modi periculosi, per quos homo iudicando periclitatur. Primus modus est periculosus. Secundus præsumptuosus. Tertius malitiosus. Quartus superstitiosus. Quintus perniciosus. Sextus ponderosus Septimus curiosus. Dico quod primus modus iudicandi est periculosus, vt quantum iudicas de dubus vel occultis alieni cordis: quia si iudicas illum peccare mortaliter, tu peccas mortaliter, & quod est ars intricata: hoc potest accidere tribus modis, quia aut iudicas de præsenti: vt quia vidisti vnam fornicationem, tu potes actum iudicare in qua forma futurum eor dispositum, quia potuit post fornicationem confessum fuisse & pœnituisse, & peccas mortaliter. Item peccat periculosissime, quia sit vnus fornicator quantum velit, vel sit de præsenti viturarus, non tibi licet iudicare, quod ille erit damnatus, quia Deus his voluit sibi reseruare, quia multi in senio possunt se reducere & restituere ablata, & vsque ad finem vitæ potest saluari, quia cor contritum & humiliatum Deus non despicies Vnde SanctusPaulus primo ad Corinth 4. cap. dicit, quod *non debemus iudicare proximum, donec veniat qui iudicaturus est viuos & mortuos, qui manifestabit secreta cordium & illuminabit tenebras*. De præterito autem non potes iudicare sine periculo magni peccati mortalis, verbi gratia vidisti aliquem actum malum in proximo de præterito & modo vides, quod facit actum bonum & male iudicas, quod est hypocrita, &c. Certe tu peccas mortaliter. Tolle secundum modum qui est præsumptuosus, quia duo sunt, quæ sibi Deus retinuit, & spectant ad ipsum solum, scilicet gloriam & Iudicium, quia omnia vult fore facta & acta & fieri ad suam gloriam & honorem. Nam gloriam meam nemini dabo: quia dat tibi gratiam & ipse vult gloriam. Vnde Ioan. 5. cap. *dedit filio hominis*, scilicet Christi *iudicium facere*. & quando tu iudicas, tu accipis sceptrum de manu Dei, & furaris Deum, & iste est modus præsumptuosus, & hunc dicit Pau. in cap. epistola. *Tu quis es, qui iudicas alienum seruum, quia suo Domino stat*, scilicet, iudicare, si bene vel male facit, quia tibi non est datum iudicare, sed potestatibus in hoc mundo per iustitiam, & Deo super omnia. Vnde Paulus nesciebat se ipsum iudicare, qualiter tu scies proximum iudicare, cum tu sis fetuus, sicut proximus tuus, quem iudicas, Tertius modus est malitiosus, vt puta quando homo est malus & non vadit in rectitudine semper cogitat socium fore sibi similem & talem, qualis ipse est: & credit quod nullus bonus homo reperiatur & dicet, non reperitur vnus bonus homo. Dico quod non est verum; quia si non esset de bonis viris, quam multis mundus deficeret. Sed dico quod malignitas, quam talis habet in corde, facit illum ita maligne iudicare. Vnde de directis difficulter male sentimus. De non directis difficulter bene sentimus: quia vbi regnat affectio, perit omne Iudicium. Et Gregorius in 6. mora. dicit. quod quando vnus bonus reprehendit malum, ille malus semper credit quod iste bonus reprehendat ipsum propter arrogantiam, & quod arrogantia moueat ipsum, & de hoc loquitur Christus in 7. Matth. cap. *Aut quo dicis fratri tuo, sine eiiciam festucam de oculo tuo, & ecce trabes est in oculo tuo. Vnde trabe prius trabem in oculo tuo quam trahas festucam de oculo proximi*, iudicando ipsum. Vnde Matth. 12. cap. Christus dicit: *Si autem sciretis, quid est dicere misericordiam volo & non sacrificium, nunquam condemnaretis innocentes.* Et Iac. in sua canonica. *Iudicium sine misericordia fiet ei, qui iudicauit proximum sine misericordia*. Quartus est superstitiosus, quando aliquis marcidus in peccatis de vno minimo peccato iudicabit proximum, sicut fuit semel Senis, tempore magnæ egestatis erant certa granaria super plateis in aperto, in quibus reponebatur farina ad vendendum & de nocte in faucibus plateæ stabant custodes: vnus fur ibat de nocte 10 quatuor, cum manibus per terram curuatus, & habebat vnam campanellam ad collum, & quando transibat

vertebatur

Septem modi periculosi quibus homo iudicando periclitatur.

1. Cor. 4.

Ioan. 5.

Gregor.

Matth. 7.

Matth. 12.

vertebatur in porcum, ibat & furabatur farinam & ligabat saccum ad collum & per transuersum & redeundo velut quadrupes cum campanella grunniebat, & sic redibat cum furto, & custodes credebant videntes à longe & audientes vocem & campanellam ipsum esse vnum porcum Sancti Antonij & dimittebant ipsum transire sine vlla suspicione. Item accidit, quod vnus alius fur fuit publice condemnatus ad furcas, & dum suspenderetur iste, alius fur farinæ dicebat castigando alios, fratres mei capite exemplum ab isto latrone, quia propter sua latrocinia est suspensus: caueatis, ne faciatis similiter: viuite de laboribus vestris, quia si ipse fecisset & vixisset de laboribus suis, sicut ego ipse, non fuisset suspensus. Et paucis diebus post, iste fur fuit deprehensus in furto & etiam suspensus fuit. Et similiter accidit in aliis vitiis, quia erit vnus totus sceleratus & coopertus fornicator: & de vno actu proximi in aliquo paruo crimine discooperti faciet magnum facinus, & tales dici possunt Iudices non conuentuati, & tale iudicium dicitur superstitiosum. Vnde huiusmodi iudicantibus Christus dicit, ô Hypocritæ: *si autem sciretis, quid est, misericordiam volo & non sacrificium*, nunquam condemnassetis innocentes, & quia sunt plurimæ species hypocrisis, vna die de his tractabo, quia hypocrisis non consistit solum in portando collum tortum, sed etiam in alios iudicando, &c. Quintus est perniciosus, qui pertinet ad officialem, quia in iudicando debet sequi ordinem iudicij, secundum acta & probata, quia non sufficit iudicare recte, nisi seruate modum & ordinem iuris: vnde in Deuteronomio. 6. cap. *Quod iustum est, modo iusto iudica.* Deut. 6. Sextus modus est ponderosus, quia erit aliquis, cui videbitur habere bonam conscientiam, & veram, & faciet de vna parua re vnum magnum quid. Nam non debet grauare rem plusquam deceat, quia quando conscientia non est bene formata in lumine veritatis, facit iudicium de vna festuca & valde iudicabit: vnde oportet quod si diceretur veritas, quia multoties aliquis grauabit rem vltra quàm sit veritas, quia iudicando secundum veritatem non peccat: sed iudicando aliter quam sit veritas rei, vel contra veritatem, tunc facit conscientiam magnam: vnde oportet facere sicut boni sagittarij, quia debemus dare in signo veritatis iudicando, nec ire hinc vel inde, vel sursum, vel infra, sed iustum iudicium iudicare & non plus grauare quam oporteat. licet sint aliqui dicentes, quod prædicando induco homines ad desperationem. Ego dico quod nō est verum, sed volo ostendere foueam, vt qui nolunt incidere in ea sibi præcaueant. Nam *verbum quod vobis prædico, non est meum, sed patris mei qui misit me*, & sunt qui dicunt, quod diabolus non est ita turpis sicut pingitur. Sed quando ipsum videbunt, scient mihi dicere, qualis erit. Et nota quod malus homo est peior, quam diabolus discatenatus, quando Iesus dedit potestatem discipulis, dedit ipsam super dæmonibus & non super hominibus, ad significandum, quod diabolus incarnatus est peior spiritu maligno. Iudica ergo æquum, & secundum veritatem, & non cures de maledicentibus ad instar solis, qui non desinit lucere & micare, nec curat de habentibus malos oculos, qui non possunt videre eius lucem, quia sunt sicut noctuæ amantes tenebras, & fugientes lucem veritatis. Septimus modus dicitur curiosus, & accidit illis, qui ita parum habent facere de factis suis propriis, quod quærunt facta aliena, dicendo & iudicando, talia dicit talis, talia facit talis, &c. Et isti cadunt in altero de duobus quia impossibile est quin aut ita accurate quærendo facta aliena obliuiscantur suorum, aut si bene vident sua, bene etiam videant aliena.

TERTIA PARS PRINCIPALIS

De iudicio criminoso.

Tertia pars principalis est videre tertium iudicium, quod dicitur periculosum. Et nota quod sunt bene septem pericula in iudicare proximum. Primum periculum dicitur curiositas. Secundum vagabundositas. Tertium præsumptuositas. Quartum crudelitas. Quintum rapacitas. Sextum iniquitas, & septimum peruersitas. Dico ergo, quod primum periculum in iudicando, est curiositas, qui fructus male iudicandi est, quod talis obliuiscitur sua facta, & iudicat aliena, vt iam dixi. Secundum periculum, quod efficitur vagabundus, est bestialis & vagando per aliena facta non considerat se ipsum ad instar filij prodigi, qui recedens à patre non considerans seipsum, dissipauit sua & iuit in longinquas partes, & talis cum audit aliquod verbum, semper iudicat. Tertium periculum est præsumptuositas, quia propter artem iudicandi semper vellet esse iudex in iudicando alios, & non vult iudicari. Accidit & quartum periculum crudelitatis, quod propter habitum iudicandi alios, efficitur ita insensatus, malignus & crudelis, quod quando videt proximum facere aliquod malum, ipse gaudet de malo proximi, & efficitur spretor proximi. Ex quo sequitur quintum periculum rapacitatis, quia rapis & prædaris Deum, quia semper gaudebis de aduersitate proximi. Sextum est periculum iniquitatis, quia non cognoscis bonum, nec malum, quia bonum videbitur tibi malum & malum bonum, & indicabis de bono malum, de malo peius, & de peiore pessimum. Item sequitur septimum malum peruersitatis, quia videndo & iudicando quod bonum sit malum, & malum bonum, & malum peius, & peius pessimum, efficitur detractor, & crepabit de bono proximi videndo, quod non poterit ipsum iudicare de bono. Inde venit, quod comedit de carne non cocta, corrodendo, diffamando, & indicando proximum: ergo *nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate*, vt Deus omnipotens in die iudicij nos taliter iudicet, quod simus de suis electis, & nos perducat in paradisum per suam misericordiam, Amen. *Septem sunt pericula in iudicando proximum.*

FERIA QVINTA POST IV. Dominicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore illuminatiuo quatuor continet partes.

Prima pars principalis.

Quod rem alienam quam habes debes restituere quam primum potes.

Secunda pars principalis.

Quandocunque quis est in aliqua necessitate, vel non potest restituere sine suo damno, debet petere licentiam à Domino Episcopo.

Tertia pars principalis.

Varia contractuum genera consideranda vt quis sciat quando restituendum.

Quarta pars principalis.

Ponitur notabile necessarium vt scias quomodo restituendum.

De

De amore illuminato.

Sermo XXIX.

Ioan 9. SI *peccator est, nescio: vnum scio, quia caecus cum essem, nunc video.* Ioan.9.cap. Verba sunt caeci illuminati contra scribas & pharisaeos murmurantes de Christo dicentes, quod erat peccator. Scitis charissimi, quoniam habemus tractare de quarta flamma nostri Seraphini amoris acuti, qui dicitur amor illuminatus, de quo facimus tria lumina loquendo, quando debent ablata restitui: vnde dabimus tres regulas.

Prima Pars Principalis

Quod rem alienam quam habes, debes restituere quam primum potes.

PRimo dicitur luminosa, quia rem alienam, quam habes, debes restituere quamprimum potes. Ad cuius declarationem, nota tria notabilia. Primum, quod omne quod ad te peruenit de male acquisito, sicut est vsura, rapina, furtum, simonia, & huiusmodi, incontinenti teneris illud restituere integraliter, & non debes induciare dando tantum in anno, & quod sit verum, probo tribus rationibus magistri Alexandri. Prima ratio est fundata in regula iuris, quae dicit, quod non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum: quia ex quo tu obligaris restituere, & non potes esse sine peccato, nisi restituas, ergo &c. Et vt absoluaris, & venias in gratiā Dei, & stes in illa, necesse est, vt restituas contra illos, qui occupantes bona aliena confitentur, & dicunt suam culpam, & bonus confessor ignorans dicit, absoluo te, & remanes incatenatus, & perditus & non absolutus. Secunda ratio est, quia similis iniuria est tenere rem alienam iniuste, sicut ipsam praedari, & aliqui faciunt sibi conscientiam prędandi, sed non retinendi praedam. Sed ego dico quod minor culpa est praedari res alienas, quam ipsas retinere, quia citius parcet tibi de iniuria praedae, quam ex eo quod retines ipsas res ablatas, & in hoc non sufficit dicere tuam culpam, quia daemon dicit meam turtam, & non prodest, nisi restituas, confitearis quantum velis. Imo absoluendo te confessor confirmat te in manibus diaboli, quia tu putas retinendo ablata esse absolutus, & in totum liberatus, & remanes iam cum illa tua malitia retinendi, & non restituendi ablata. Tertia ratio est, quia facis contra vnum de decem mandatis Dei, de non habendo rem alienam & praecepta negatiua obligant semper, sicut istud, *Non furtum facies, nec rem cupies alienam,* obligat semper, & istud, non rem teneas alienam, includitur in illo, *non furtum facies,* nec intelligas quod tenere aliena sit affirmatiuum, quia retinendo committis furtum, contrectando rem ipsam inuito Domino: exemplum si accipis vnū carbonem in manu, non ita nocebit tibi, si incontinenti deponis illum, sicut si diu illum tenes in manu. Ita est in auaritia carbonis aeternalis ignis in retinendo aliena ablata & indebite. Nota in hoc vnum dubium. Doc. quaerunt, si vnus vsurarius publice in puncto mortis condit testamentum, & relinquit quod restituuntur ablata, vtrum valeat tale testamentum? Magister Alexander dubitat, & assignat rationem, quia ex quo fecit malum, ipse debet satisfacere, quando ipse potest & satisfaciens non habet peccatum, quia quando potest restituit. Sed si quando non potest, vult restitui, tunc non valet. Secunda ratio, quia quando potest emendari, non vult. Et quando non potest vult, & est periculum quod si esset sanus, tunc ipse non foret in illa opinione. Ideo vt valeat illud testamentum pro salute animae suae, Doc. dicunt quod confessor antequam absoluat publicum vsurarium, debet facere quod ipse praestet publicam cautionem, & alia infra scripta de restituendo vsuras. Nam antequam absoluas ipsum, si habet pecunias mittas pro iis à quibus accepit vsuras, & incipias restituere magis egenis. Item est necesse quod sicut publicè dedit ad vsuras, ita publice fiant proclamationes in locis publicis per ciuitatem, & Alexander dicit, quod si publicus vsurarius restitueret omnia male acquisita, non potest absolui, nisi mittat publicam proclamationem, quia oportet quod sicut publicè vituperauit, & confudit fidem Christi & sacro-sanctae ecclesiae, & legem bene viuendi & legem euangelicam & naturae, ita publice se confundat & vituperet per publicas proclamationes, quia non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum eo modo quo accepit. Nam in Quadragesima praeterita reperi quod vnus vsurarius restituerat omnia male acquisita propter esse in statu saluationis, & nihilominus fuit consultum quod vltra hoc erat necesse facere publicam proclamationem, & ita factum fuit. Et habes duo: primum est, quod subito soluat: Secundum, quod fiat publica proclamatio. Item oportet tertium scilicet quod se obliget, & sua per publicum instrumentum de restituendo illis, qui habere debent, quia aliàs non potest absolui, vt in cap. 2. de vsuris. lib. 6. Et vltra hoc oportet, quod faciat vnum publicum instrumentū, in quo cassentur omnia instrumenta & quaternos, in quibus contineretur vsuraria prauitas, vt nil petere possit. In his 4. factis potes ipsum absoluere, alias non. Simile est de publico fure & stipendiario, quia quando est possibile ei satisfacere, non absoluas eum, nisi restituat, vel cautionem praestet de restituendo: sed in priuato latrone, infra tibi dicam, vt in cap. super. de rapto. qui ibi limitatur de fure publico prius admonito, licet Doct. intelligant quando esset vnus latro prius admonitus non vult se corrigere, & aliqui intelligunt de non publico latrone tempore pacis, vel tempore belli non iusti: vnde si peccatum non remittitur, nisi restituatur ablatum, & ex quo potest restituere & non restituit, signum est non bonum confess. sed si vellet confiteri de aliis peccatis, tu potes eum confiteri & absoluere, ne tantum se induret in peccatis, & non facit contra praeceptum ecclesiae, tamen verum est quod confessor debet ei dicere, qualiter absoluit eum ab aliis peccatis, sed non ab illo, nisi restituat & det sibi poenitentiam discretam, hortando ipsum quod bene viuat & bene faciat, & quod disponat se ad restitutionem, & multum proderit sibi illa confessio, quia poterit disponi ad res, per quas induceretur ad restitutionem, & ad infusionem gratiae.

Tria notabilia circa praesens institutum.

Secunda Pars Principalis

Quandocunque quis est in aliqua necessitate, vel non potest restituere sine suo damno, debet petere licentiam à Domino Episcopo.

ACcipe secundum notabile plenum succo, & artificiosum, quia quandocunque homo est in aliqua necessitate, vel non potest restituere sine suo damno, debet petere licentiam à Domino Episcopo, & de eius licentia potest retinere, & possunt esse tres licentiae, sicut sunt tria mala lucra. Prima est, quia quidam possunt parum restituere, quia habent magnam familiam. Secunda, quia aliqui sunt ita pauperes quod nihil restituere possunt. Tertia est, quia quidā possunt restituere, sed diminuitur facultas eorum. Ita oportet tres licentias esse. Prima est licentia inuenta & consentita. Secunda est petita. Tertia est licentia interpretata. Prima licentia consentita, vt in hoc exemplo, erit vnus diues de vsuris & latrociniis: vadat ad illos, quos furatus est, & quibus tenetur restituere, & quaerat licentiam de dando sibi 10. in anno: & si sunt contenti dare sibi inducias, ille talis cum bona consciētia potest induciare, &

Tres licentiae restituendi.

& potest pœnitentiam agere, confiteri & sumere corpus Christi, maxime si facit debitam cautionem de restituendo. Et dico quod ista licentia talis debet esse libera, quia si non foret libera non esset bona, quod potest accidere 4. modis, quod illa licentia non erit libera. Primo modo si procedit per timorem, secundo modo si procedit propter verecundiam, tertio si procedit propter desperationem; quarto, quando fit propter spem, quia si procedit propter aliquem ex his 4. modis, illa licentia non erit libera. Per timorem, sicut fuit in quodam Domino, qui multas fecit extorsiones indebite subditis suis, & laborans in extremis fecit se portari in plateis conuocato populo & dixit, quod volebat quod parcerent sibi de extorsionibus sibi factis, & nihil restituit, qui dixerunt se esse contentos. Tamen si fuissent ausi potius voluissent quod restituisset sibi ablata: vel erit potens, qui furto rapuisset pauperes & diceret, volo quòd detis mihi terminum ad restituendum vsque ad 10. annos, & illi per timorem darent illum terminum, non est libera illa licentia, quia illud fecerunt, quia ille perijt cum vno aliquo actu damnabili, &c. Secunda licentia fit per verecundiam: vt puta tu eris confessus alicui confessario de ablatis per vsuram vel furtum, & dices, ah male acquisiui, & vellem restituere in certis terminis, ne me sinistrarem, confessarius ille bestialis ibit ad debentes habere, suadendo eis qualiter ille vsurarius semper seruiuit sibi in suis necessitatibus, & quod debeat facere sibi terminos, infra quos ille possit commode restituere, & ille præ verecundia dicit, quod est contentus, tamen si posset, potius vellet integraliter suos denarios quàm facere sibi inducias. Dico quòd illa licentia non est libera. Per desperationem fit, quando desperabat vnquam aliquid rehabere ab illo vsurario vel fure. Per spem, quia dicet, si ego non do sibi licentiam, ipse non seruiret mihi vna alia vice, quia spe sublata ille non daret sibi licentiam illam. Sed dices, ego dubito qualiter sciam, quòd illa licentia sit libera vel non. Ego respondeo; quia præsuppono quòd in his tu sis soluendo, & tunc accipe pecunias, quas debes restituere, & vade ad illum cui debes restituere, & dic, frater mi, ego accepi tibi indebite per vsuram iam prauitatem, centum ducatos. Ecce ipsos, & trade sibi libere in manibus suis petendo veniam de sinistro, quòd sibi fecisti & retinendo eos: veruntamen ego valde egerem ipsis in tali meo negotio, si tibi placeret ipsos mihi mutuare vsque ad tale tempus, esset mihi magnum seruitium, & si postquam habuit illos denarios in sua libertate sibi seruit vel donat, vel est contentus quòd in terminis sibi restituas, tunc tu potes cum bona conscientia id facere dando sibi bonam cautionem de attendendo: vel si non habes denarios, da illi pignus sufficiens, ita quòd sit sibi bene cautum pro illa quantitate: vel si non habes denarios, nec pignora in bonis mobilibus, & habes immobilia, cape vnum notarium, & vade ad illum, cui teneris dicendo, ego non habeo denarios, nec pignora in mobilibus, accipe cautionem & cape terminum, quem tibi dabit: potes tamen dicere si velles, mihi inducias facere esset in seruitium, facito tamen sicut tibi placet: per ista tria signa suprascripta tu poteris certificari, si illa licentia erit libera, & vocatur licentia consentita: vnde parum est, quòd Senis, vbi prædicabam, erat vnus vsurarius, qui tenuit istum modum, & restituendo pecunias viuis sibi libero tertium, alius medietatem, &c. Et si ille tunc mortuus fuisset, moriebatur saluus. Secunda licentia petita, quando non habes tantum, quòd possis commode restituere sine tuo incommodo vel dispendio: in hac oportet habere magnam discretionem, & consulere valentem confessorem: pone, tu debes restituere quingenta, & non habes in facultatibus vltra trecenta, & habes sex filios, tu obligatus es restituere, sed restituendo peris fame: quid facies? Sunt aliqui Doct. dicentes, quod melius est restituere & mendicare quam iniuste Domino retinere, tum prudens confessor debet considerare si ille, qui debet habere, habet tantos sumptus, quantos & quot tu: & si est egenus, sicut tu: tunc secundum Ioannem Scotum, cæteris paribus, conuenientius est, quod ille qui tenet indebite aliena, patiatur necessitatem, quam ille cuius sunt illa ablata: sed si ille, cuius sunt ablata, esset diues, & qui habet restituere pauper, tum confessor potest dare sibi licentiam de restituendo tantū in anno & debes stare illi licentiæ confessoris, obligando te illi, cui teneris: & licet non velit ille, cui es obligatus, dare tibi illas inducias, tibi sufficit ad saluationem. Tertia licentia dicitur interpretata, quando pro aliqua iusta causa ille, qui debet habere, non debet velle quod sibi satisfaciat. Et hoc potest interuenire, & esse 4. de causis Primo, quando restituendo potest oriri periculum alicuius scandali, vel periculum infamiæ, vel periculum personæ, vel periculum animæ, siue peccati mortalis, quia quoties occurreret propter petere inducias alterum, vel plura ex istis periculis, potes induciare & expectare tempus ad petendum istam talem licentiam: exemplum, quando potest oriri scandalum. Tu es furatus alicui 100. quæ non potes restituere, si petis licentiam detegendo furtum, ille cuius furtum est, poterit scandalizari: tu videns hoc, poteris induciare, donec venerit tempus, quo sine scandalo petere potes licentiam. Simile si esset periculum infamiæ, quia obligaris incontinenti restituere furtum: si restituis, infamabis, tu potes induciare expectando tempus. Tertium si est periculum vitæ, quia forte quærendo licentiam, vel restituendo furtum, ille posset te accusare, & posses perdere vitam, quia potes expectare tempus. Quartum, si esset periculum animæ verbi gratia quædam fœmina furata fuerit aliquem iuuenem, si petit licentiam, ille diceret, nisi mihi consentias, ego te accusabo: certè si timet istud periculum animæ, & peccati mortalis non tenetur petere licentiam, sed poterit præstolari tempus commodum, quo illud petere possit sine scandalo. Sco. in suo 4. 16. dest. format vnum dubium. Si ista pericula suprascripta occurrunt illi, cuius est illa res, quam sibi furatus fuisti, si non manifestas te subtraxisse: an tenearis illud manifestare? Respondit quod potius debes tu fur iuste subire periculum quam pati, quod ille iniuste patiatur aliquod periculum vitæ, infamiæ vel scandali, excepto quam periculum animæ, quod euitare debes: pone, duo sunt in extremitate pereundi fame, quorum vnus habet tantum vnum panem, socius furatur sibi illum panem: si restituit illum, morietur: si non restituit, morietur socius hic distingue, quia aut socius est in maiori periculo pereundi fame, & teneris illi restituere: aut tu es in maiori periculo pereundi fame, quam socius, cui furatus fuisti, & non teneris sibi restituere. Sed si sint in pari periculo, potius fur debet subire periculum, & sic intellige suprascripta. Sed quod si tu mulier restituis, peccas mortaliter consentiendo sibi, vel aliter te accusabit: & si non restituis, ille cui abstulisti peccabit mortaliter, quia iurabit falso alium subtraxisse, & scis illum iuraturum falso, an tenearis potius peccare quam dimittere illum iniuste peccare? certè tu non debes illam rem restituere, nec petere licentiam, donec durat illud periculum, quia tu teneris & debes præferre animam tuam omnibus rebus mundi. Sed pone, quod ille cui furatus fuisti, sit diues, & tu fur es pauper, & ille diues dicit quod nullo modo parcit, nec vnquam parcet illi, quod sibi abstulit, nisi restituat sibi: quæritur, an tenearis petere sibi licentiā vel restituere si cadit in aliquod periculum suprascriptorum scandalorum? certè tu non obligaris, ex quo potest venire periculum petendo licentiam, vel restituendo, ex quo ille diues non facit debitum suum ex sua parte, quia vult quod scandalizeris, vel perdas vitam, vel incurras infamiam, aut perdas animam pro suis diuitiis, quia charitas vult

quod

Obiectio. quod fama, vita & anima præferatur diuitiis. Sed si dices modo, ille fur non restituendo, nonne stat in peccato mortali, & debet potius perdere vitam quam peccare mortaliter, quia anima debet præferri vitæ corporali? dico quod debet præferre animam suam animæ sui socij, & vitam corporis diuitiis mundi. *Solutio.* Sed de hoc aliàs latius tibi dicam, bene lex naturalis vult, quod ego plus amem meam animam, quàm illam socij mei, & debeam præponere meum corpus corpori socij mei, & præponere diuitias meas illis socij, & sic debes præponere animam, vitam & famam diuitiis.

Tertia Pars Principalis

Varia contractuum genera consideranda, vt quis sciat quando restituendum.

TErtium notabile, quod in aliis bonis, quæ non peruenerunt ad tuas manus ex vsuris & furtis, sed ex aliis contractibus, vt puta ex dotibus, sententiis & mutuo deposito, vel aliunde ex contractibus licitis, tu non obligaris ita subito restituere, & soluere, sicut illa, quæ prouenerunt ex furtis, sed debes considerare varias naturas contractuum & iuramentorum, quæ interuenerunt in illis, quia quanto obligatio est strictior, tanto magis obligaris ad citius restituendum. Sed pone, tu promisisti cum iuramento dare quingentos ducatos vigore vnius dotis vni vsque ad certum tempus, interim superuenit bellum vel aliqua tribulatio, vel comburitur substantia tua taliter quod volendo non potes adimplere, nec seruare promissa, nisi alienes tuas possessiones pro minori pretio dimidiæ eius quod valent. Certe Theologi dicunt quod tu non obligaris iactare tua in foro conscientiæ, ex quo habes bonam voluntatem: Et debens habere non habet charitatem in supportando te, sicut tenetur in casu isto necessitatis considerando quod leges obligationum & statuta ciuitatum quæ conditæ sunt pro conseruando bonam vnionem charitatis inter ciues & populum, non videtur quod ex bona conscientia illa lex vel statutum debeat ita sanctè interpretari, nec charitas suadet quod ille ciuis remaneat destructus pro satisfaciendo illi: verumtamen posset accidere quòd creditor tuus esset casurus in simili damno, & in simili promissione; *Quando debes restituere creditori.* Certè tu non debes in simili casu & damno præponere tuum damnum suo, quia tu iuste es obligatus, & tuus creditor iniuste patitur respectu tui. Et hoc propter causas. Prima est gratia gratitudinis, quia ex seruitio non debet pati damnum. Secunda ratio, quia ex quo es obligatus ad dandum illud: non potes dicere esse tuum quod alteri debetur, & sic est suum & non tuum. Tertia ratio ex debito iustitiæ, quæ vult quod vnicuique restituatur quod suum est. Quarto, quia æquitas requirit quod quis de suo sibi subueniat. Secunda regula est quod quotiescunque propter restituere aliquam rem temporalem tu incurris periculum maius, quàm sit damnum proximi, in tenendo illam rem temporalem, tu non teneris restituere illam, donec durat illud periculum: vnde ad huius declarationem nota 3. notabilia. *Tria notabilia ad elucidationem præsentis materiei.* Primum est, quod quotiescunque poterunt interuenire quatuor damna suprascripta quæ sunt scandalum, infamia, mors, & peccatum mortale, tu potes tenere illam rem temporalem, donec cessent illa pericula, vel aliquod illorum, in quod posses incurrere restituendo. Secundum notabile pone, quod ille cuius est res, quam subtraxisti, & restituere teneris, incursurus est, si non restituis, similia pericula in quibus tu incurres restituendo, quia incurret in periculum infamiæ vel personæ: certè tu potius debes restituere & incurrere illa pericula infamiæ & mortis, quia iustè incurris illa pericula, quàm dimittere illum incidere in illa iniuste, quia hoc requirit iustitia, & sic debes isto casu potius subire illa tria pericula scilicet scandali, infamiæ, & mortis corporalis quam socius. Tertium vero periculum animæ, tu semper debes præponere tuam animam animæ socij. *Debet præponi anima propria animæ proximi.* Modo ego volo respondere illi dubio superius quæsito, quia si non reddit stat in peccato mortali, & sic in dubio perdendi animam, dico quod est minus malum quod proximus perdat diuitias, quam ille perdat animam: imò minus malum est quod proximus perdat diuitias quam fur perdat famam, & vitam, multo magis animam, nisi simile periculum incurrat ille, vt supradictum est, ratio, quia vbi maius periculum est, ibi cautius est agendum. Sed maius est periculum animæ omnibus rebus, & fama, & vita: igitur præferenda etiam animæ proximi, vt dixi.

Qvarta Pars Principalis

Ponitur notabile necessarium vt scias quomodo restituendum.

QVartum notabile pone, vnus fecit falsam testimonium, propter quod damnificauit proximum in centum: tenetur ad emendationem illius damni, ac si furatus esset eum. Modo pauper est testificatus falsè, & propter falsum testimonium damnificat vnum mille ducatis, si contradicit illi suo falso testimonio, ipse perdet manum vel membrum, quid faciendum? debet ipse dicere, ego deposui falsum testimonium, ne ille damnificetur in mille: certè non tenetur contradicere sibi, quia debet præponere suam personam diuitiis proximi proponendo sibi in animo de restituendo illud damnum, si veniret ad pinguiorem fortunam, & cum habueris vnde satisfacias, satisfac & sufficit: tamen si potes retractare falsum testimonium sine periculo personæ & infamiæ, tu teneris illud facere &c. Adinstar vnius, qui per potentiam in ciuitate Paduæ misit ad vnum notarium, & dum esset in eius domo dixit, quod faceret vnum instrumentum contra alium de mille ducatis, alioquin quod faceret eum occidere. Ille notarius videns se male paratum, nec posse euadere, timens periculum vitæ, non inde recessit quod sibi fecit illud instrumentum solemne in publica forma, qualiter ille nequam mutuauerat mille ducatos tali in præsentia duorum testium mortuorum, & vnius, viui concurrentis cum voluntate Domini: facto instrumento falso ille notarius inde recessit, & iuit ad dominum obligati, & dixit. ego, feci contra te vnum instrumentũ falsum de mille ducatis ad petitionem talis petẽtis metu à me extortum: veni, quia sum dispositus quod sibi soluas de moneta, quam tibi dedit, & fecit sibi vnum aliud instrumentum solutionis factum eodem die, & in præsentia dictorummet testium scriptorum in illo primo instrumento obligatorio. Translactis aliquibus mensibus silentibus his, ecce primus cõuenit secundũ, & petit mille ducatos, & producit illud instrumentum obligatorium. Ille opponit exceptionem solutionis: datur terminus ad probandũ. Notarius vadit Venetias. Secundus in termino probat solutionem per secundũ instrumentum. Ille replicat quod illud instrumentum solutionis est falsum, & dicit qualiter soluisti mihi certè de eadem moneta, quam mihi mutuasti, & facto vno saluo conducto, Notarius venit & narrauit factum Potestati secundum veritatem, & captis famulis illius nobilis, qui interfuerunt, reperit veritatem: vnde si testis falsus posset sine periculo cum sua prudentia recuperare dictum suum, & damni proximi contra quem deponit, sicut iste notarius prudens fecit, bene faceret. Secundus casus est, quidam Doctor dedit sententiam iniustam, vel falsum consilium: si non potest satisfacere damno in quod propter illud proximus incurrit, obligatur in refellendo se, vel dicendo se dedisse falsam sententiam, vel falsum consilium, nisi ex hoc incurreret magnum periculum infamiæ vel personæ: tamen posset esse tam grande damnum, quod deberet præponderare suæ famæ, & præponere illud

damnum famæ suæ, sicut si esset sententia de regno vel prouincia, & similia: quia sicut non sunt facienda bona, vt veniant mala: sic nec mala sunt facienda, vnde veniant bona. Tertius casus est, vna fœmina, quæ cupiens non potest habere filios: maritus vadit transfretando, & mercando, & ante recessum habuit rem secum, & post recessum mariti paulatim vadit sibi ponendo de bombyce corpori, ita quod videtur grauida, & scribens marito qualiter est grauida. Inde supponit sibi vnum puerum, & dicit fore filium illius boni mercatoris & succedens patri putatiuo spoliat illos proximos illius mercatoris hæreditate, quæ sibi spectabat de iure; vel ipsa fœmina fecit falsum viro. & parit puerum ex quæstu adeptum, qui succedet illi suo viro, & spoliat proprios hæredes: teneris illa fœmina manifestare hoc ante quàm moriaris, vel in puncto mortis? certè tu debes tacere, & nihil dicere nisi tuo confessori, & facere pœnitentiam. Meretrix, quæ sic faciendo tu ponis te in periculo perdendi vitam & animam: & postquam errasti meretrix, non te confidas de tua commatre, nec tuo compatre, vel socia, nec de aliqua persona mundi, nisi de tuo confessore bonæ & sanctæ vitæ etiam in puncto mortis; quia nō debemus incurrere maius malum, vt euitemus minus malum. Et hoc pluribus rationibus. Prima ratio propter scandalum occurrens marito, & toti parentelæ donec viuunt, Secunda ratio, qualiter debet tacere, est propter infamiam, in quam tu mala fœmina incurris, quæ reputaris bona, & es vna porca, quia maior thesaurus quem habet fœmina, est bona fama: nam non est ita in viro: quia si perdit castitatem, potest habere alias dignitates. Nam fœmina perdens pudicitiā, *nil valet vltra, nisi vt mittatur foras, & conculcetur à viris*: vnde Sal. 20. cap. *Melius est bonum nomen, quam diuitiæ multæ.* Tertia ratio est periculum vitæ, quia dicendo illud, poteris venerari cum filio illegitimo, vt non participet de hæreditate tui mariti, & perdes corpus & animam. Quarta ratio, quia dato quod illud diceres, non tibi crederetur in iudicio, nisi illud probes, sicut vna fatua, quæ irata cum filio accusauit, & non erat filius legitimus, sed adulterinus, vt priuaret eum patrimonio patris, & proximum patri volens succedere, non potuit illud probare. & sic remansit delusus, & illa remansit pro vna fatua. Quinta ratio, quia vltra fidem quam rupisti tuo marito, tu accipis sibi filium suum, quem ipse putabat suum, perinde amabat eum ac si esset filius suus, & sciēdo hoc perdit charitatem filialem, quam sibi habebat. Nam pater amando filium, amat æstimationem reputationis filialis, quia impossibile est scire illum esse filium suum, & nulla lex obligat patrem amare filium, nisi credat quod sit filius suus: vnde obligat patrem credulitas & æstimatio, quod sit filius, amare ipsum ve filium, & non veritas secundum Deum, & secundum legem Imperij. Sexta causa est, quia adiungis sibi verecundiam, quia semper credet quod ostendatur cum digito reperias modo tot bona, quæ eueniant, quot mala ex reuelatione huius. Certè non reperiri possunt, gloria magis est tacendum, quàm dicendum. Sed si dicta pericula non euenirent, & cessarent suprascriptæ causæ, melius esset dicere quàm tacere, Sed consulo quòd talis fœmina, quæ caderet in huiusmodi peccato, tenetur emendare & satisfacere omnia damna illis, ad quos spectaret successio sui mariti, & debet se ingeniare post eius mortem relinquere seu reficere illud damnum obligando dotem suam, & satisfacere si potest. Similiter pater adulter deberet nutrire illum filium spurium & quantum potest occulte regat ipsum si potest sine scandalo, sin autem ipsum dimittat. Sed si diceres, melius esset dicere quàm occultare, quia posset accipere vnam suam sororem in vxorem: dico quòd si ipse non scit esse suam sororem, non peccat: vnde est magnum peccatum adulterium, quia potest esse cum causa huius sceleris. Simile si illegitimus huiusmodi efficitur presbyter sine dispensatione si nescit. Sed quid si scit se fore illegitimum, quia mater discreta sibi dixerit cum discretione, & habet causam credendi? certè tenetur restituere illam hæreditatem in foro conscientiæ. Sed secundum iudicium humanum non tenetur, si non credit, vel non habet causam credendi, quia forte mater odiet eum, & illud dicet ad filij confusionem, & pudorem, & ipse non tenetur credere, nisi probetur in figura iudicij: simile quia mater quandoque odiet filium propter naturam, vel quia magis diliget vnum alium filium, quàm ipsum, vel quia est fatua, & non tenetur sibi credere. Item medici dicunt, quòd multoties fœmina vtens cum pluribus, non potest esse certa, cuius sit partus, ita quòd in casu dubij non tenetur credere. Tertia regula est, quia ad impossibile nemo tenetur, de quo alias dicam. Et sic concludendo habemus de nostro auctore luminoso, per quem illuminati simus, qualiter possumus gratiam Dei consequi in restituendo aliena, propter quod possumus consequi misericordiam Dei, qua mediante possumus consequi vitam æternam, quā nobis cōcedere dignetur Christus Iesus, qui cæcum illuminauit, Amen.

Non debemus incurrere maius malū vt euitemus minus.

FERIA QVINTA POST IV. Dominicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo; qui est de amore desolato, quatuor constat præcipuis partibus.

Prima pars principalis.

Vtrum licitum sit vacare mercaturæ.

Secunda pars principalis.

Vtrum mercatori liceat vendere mercaturas quantum potest.

Tertia pars principalis.

In quibus casibus potest interuenire in mercatura vsura.

Quarta pars principalis.

Aliqua consideratione digna continet.

De amore desolato.

Sermo XXX.

Cum appropinquaret Iesus portæ ciuitatis, & ecce defunctus deferebatur filius vnicus matris suæ, & hæc vidua erat. Luc. 7. cap. & in euangelio hodierno. In quo sacro eloquio dicemus de quinta flamma amoris, quam vocabimus amorem desolatum, & per istam viduellam intelligemus dominam mercaturam, eius vir qui est mortuus vocabatur quondam dominus Iustus; suus filius, qui etiam est mortuus, vocabatur quondam rectus, quia in mercatura hodie sunt mortui iustus, & rectus, id est iustitia & rectitudo. Nam iustitia & legalitas est prærogatiua mercaturæ, quia omnis status habet prærogatiuam. Nam sicut prærogatiua in fœmina est honestas, & prærogatiua religiosi fratris vel monachi est obedientia, & magistri Theologiæ defensare fidem Christi, & militum defensare rempublicam, cum iustitia: ita prærogatiua mercatoris est legalitas & rectitudo, quam si non seruat, non potest esse bonus mercator: vnde in mea ciuitate Senarum, est mos quòd cum moritur vnus honorabilis ciuis & magnus, sui attinentes ponunt aliquem super vno equo, qui vadit super plateis & locis publicis *Luc. 7.*

publicis per ciuitatem, & alta voce proclamat omnibus, sit manifestum quòd Ser. Antonius Franciscus est mortuus, sui attinentes faciunt vos inuitare, quatenus placeat suo funeri interesse: & similiter volo vobis manifestare, quod Ser. Rectus est mortuus: domina Mercantia eius mater viduella, vos ô mercatores, inuitat quatenus vadatis ad suum hospitium ad honorandum eius funus. Et in ista flamma amoris formabimus tria dubia.

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

Vtrum licitum sit vacare mercaturæ.

Tria dubia proponuntur & soluuntur circa præsentem materiam. PRimum dubium est, vtrum sit licitum facere mercaturam: quia Ideo Chrysostomus super Matth. dicit, quod est impossibile, quod vnus mercator possit vnquam saluari, imò deberet expelli de Ecclesia Dei. Et ponit hoc ita aspere, non ex eo quod mercatura non sit licita, sed quia non fit iustè, nec licitè exercetur: *Chrysost.* vnde Alexander dicit quod res potest considerari illicita dupliciter: quia aut res est illicita secundum suam naturam, sicut est fornicatio, luxuria, mendacium, rapina, homicidium, & huiusmodi, quæ nunquam sunt licita de sui natura. Alio modo considerari potest illicita accidentaliter, ex malo vsu: nam mercatura licet sit licita, vtilis & necessaria de sui natura, tamen potes ita male vti, quod accidentaliter poterit esse illicita: & nota quod sunt sex causæ, quæ reddunt mercaturam illicitam. *Sex causæ reddunt mercaturam illicitam.* Prima est persona, secunda est causa, tertia modus, quarta tempus, quinta locus, sexta consortium. Dic ergo quòd prima causa quare mercatura redditur iniusta, est ratione personæ, quia presbyteri, fratres & religiosæ personæ prohibitæ peccant mortaliter faciendo mercaturam, tamen non est eis prohibitum emere necessaria. Et nota, quòd est tantum peccatum presbytero facere mercaturam, quantum mercatori facere vsuras. Et quicquid lucratur per presbyterum ex mercaturis, est illicitum, cum sit prohibitum, nec illud potest tenere salua sua conscientia, sed totum illud debet dare pro Deo. Secunda ratio est ratione causæ. Nam erit vnus diues non habens filios, dico quòd mortaliter peccat faciendo mercaturam propter lucrari, ex quo est diues, quòd mouetur ex auaritia causa cumulandi, & non ex necessitate. Nisi illam mercaturam faceret causa dandi lucra inde prouenientia, licitè tamen habita pro Deo. Et nota quòd debent esse verissimæ causæ inducentes te ad faciendum mercaturam: vnde ô vos qui facitis mercaturam propter ditari, & animo cumulandi, & non ex causa necessaria nec habendo filios, nec causa dandi lucra amore Dei, peccatis mortaliter: vnde Iob. 5. cap. *vnus est, & secundum non* *Iob. 5.* *habet, & tamen laborare non cessat, nec saturantur oculi eius, nec dicit in corde suo, cui congero diuitias istas*, & animam meam priuo omni gaudio, quia *nemo potest duobus Dominis seruire*, quia quanto plus ditaberis, tanto plus obliuisceris de Deo. Nam auarus non implebitur pecunia. Inde Cassiodorus super illo verbo, *Cassio.* *non cognoui litteraturam, & introibo in domum Domini, & memorabor iustitiam Domini, quia non cognoui mercaturam*: & alibi hac animaduersione plectitur peccator vt moriens obliuiscatur sui, qui viuens oblitus est Dei: nam semel fuit vnus huiusmodi diues mercator auarus, senex & sine filus, qui dum esset grauiter infirmus, vxor hortabatur eum, vt confiteretur, & ipse respondebat, *Exemplum.* venerunt noua de galeis Flandriæ: & vxor dicit, dimittatis galeas & cogiteris de factis animæ, & ille dicit, quantum valet piper, ascendit vel descendit eius pretium, & illa dicit, amore Dei dimittatis ista, nunc ecce Frater, confiteamini, & ille repellit vxorem, & omnes dicentes, quod confiteretur, dicens, vos facitis me mori ante horam recordando mihi talia: & sic dicendo de istis mercaturis animam diabolo condemnauit, dimissis denariis & mercaturis suis, quia in eo in quo homo versatur cum delectatione viuendo, in eo delectatur moriendo: vnde oportet tenere frenum parcitatis. Tertia causa, quare mercatura sit illicita, est modus, nam bene deficit modus in mercatoribus, quia dicunt mille mendacia pro vno denario, & vnus sutor causa vendendi vnum par calceorum vltra debitum, dicet multa mendacia, illo modo semper peccat mortaliter, cum falsificatione vendendi suam mercaturam, & cum malis ponderibus & paruis mensuris iurando, & mercaturam falsificando immiscendo & imponendo res falsificantes ipsas mercaturas, & exercetur hodie communiter mercatura malis modis: vnde verificatur dictum Ioan. in Apoc. 13. ca. in tempore *Apoc. 13.* Antichristi, quia faciet quod nemo posset vendere & emere nisi habeat caracterem in dextra manu, vel in frontibus suis. Nam mendacium est sigillum Antichristi, quia vult dicere quod nemo posset emere vel vendere, si non habeat suum sigillum, primo in corde, secundo in opere, tertio in ore dicendo mendacium, quia cum omni falsitate experietur decipere proximum, ita quod appropinquatur tempus Antichristi, qui iam portat suum sigillum scilicet mendacium in fronte, quia nullus verecundatur dicere aperte mendacia, & dolum propter decipere proximum. Quarta causa est tempus, quia in diebus festiuis & Dominicis & prohibitis per ecclesiasticum vendunt & emunt, & negotiantur contra diuinum præceptum, & semper peccant mortaliter. Et illud lucrum tantum valet, quantum vsura, exceptis licitis, de quibus declarabo die Dominico: licet tamen mederi & dare medicinas in festo. Quinta causa est locus, quia non licet vendere in ecclesia, sicut isti, qui vendunt confortinos in Ecclesiis, & super sacratis, & super corporibus mortuorum, quia vendentes & ementes peccant mortaliter: & oportet facere sicut fecit Christus, quando expulit de templo illos, qui mercabantur. Matt. 21. cap. *domus mea, domus orationis est: vos fecistis eam speluncam latronum.* Sexta causa, quæ facit mercaturam illicitam, est consortium, quia non licet tibi vendere plus vni quam alteri: plus ignoranti quàm astuto, vt in cap. placuit: de emp. & ven. quia sic faciendo est vna spelunca latronum. Si ergo vis bene facere mercaturam, serua contrarium prædictarum rerum. Primo sit persona non prohibita, & propter substentare se & familiam, serua modum, tempus, locum, consortium & sine mendacio, dolo & sine fraude, & isto modo placebis Deo & mundo. Vnde fuerunt tres mercatores Senis, qui fecerunt vnam societatem, & disposuerunt rectè facere mercaturas suas sine fraude, & in processu temporis effecti fuerunt ditiores aliis, quia propter bonum lucrum, & bonum nomen omnes concurrebant ad eos, & multa expediebant, & expediendo lucrabantur. Similiter reperi me Ferrariæ, possunt esse 15. anni, vel circa, vbi fuit vnus qui disposuit dare decimam de omnibus suis lucris, & rectè facere mercaturam suam, & modo rediens illuc reperi ipsum auxisse multum facultates suas, qui interrogatus mihi dixit, ex quo disposui bene & iuste viuere, Deus fecit mihi gratiam, quia omnia mihi *Exemplum.* successerunt prospere: vnde Deus permittit quod recti mercatores prospere agant & multiplicent facultates suas ad confusionem aliorum. Nam melius est iusto parcitas diuitiarum, quam iniusto plena domus, quia subito euanescit, iuxta illud. de male acquisitis non gaudebit tertius hæres: vnde Scot. Doct. subtilis in suo 4. *Scot.* dicit: cum reipublicæ sit necesse habere res necessarias ad bene viuendum, necessarium est esse mercatores, & esse duo genera mercatorum, aliquorum conducentium & portantium de vltra mare, & de aliis locis ad loca, vbi non sunt, & de illis rebus. & aliquorum conseruantium res illas, quæ portantur, & distribuentium ad tempus egentibus, & ex quo istæ res sunt necessariæ, ergo mercatura est necessaria ad conseruationem reipublicæ, & subiungit, quod postquam mercatura

mercatores se ponunt in periculis vitæ, & ponunt suum ingenium & industriam,& denarios suos, & periculum perdendi de suis mercaturis, merito ergo licet eis lucrari: Sed quantum licet lucrari, impossibile est dare certam regulam limitatam, quantum sit licitum lucrari: sed dicam tibi in parabola ista,quia tantum licet lucrari, quantum est licitum perdere verbi gratia. Tu habes vnam mercaturam, quæ valet centum ducatos,ponas tibi in animo quod propter nimium lucrari tu non vis perdere animam: respice & considera communem cursum, quantum valent non se concordantibus mercatoribus insimul de pretio, pro quo volunt currere dictam mercaturam. Modo si emisti pro 100. & communis cursus in illa prouincia,ad quam tu portasti mercaturam ipsam,est quod valeat 200. vel 300. tu potes licitè vendere pro illo pretio, pro quo communiter currit. Verte similiter per contrarium, quia tu emisti pro decem, & non reperis plusquam decem, vel emisti vltra mare pro 100. & non reperis hic secundum communem cursum vltra 50. tu non vis illam rem dare pro pretio, pro quo secundum communem cursum currit, tu peccas vltra vendendo illud quod valet secundum communem cursum, & dictus Doct. quando concurrit conseruare & conducere ista faciendo causa reipublicæ conseruandæ seu propter rempublicam, & eius vtilitatem; tunc licet mercari apportando de loco ad locum, & conseruando res illas emptas ad tempus pro subuentione ciuium, & tunc licet tibi tantum lucrari, quantum perdere: nec potes secundum bonam conscientiam plus vendere, quàm sit tibi communis cursus valoris illius rei,& tenēdo istud propositum firmum de vendendo mercaturas secundum communem cursum propter publicam vtilitatem, & non propriam tuam priuatam vtilitatem vendendo quandoque plus, quandoque minus, variando secundum quod variatur communis cursus, & apportando de loco ad locum, vel portata conseruando, tunc cum istis circunstantiis mercatura est sancta & licita,alioquin si facis propter tuam vtilitatem propriam & priuatam,& non conducis de extraneis locis, vel nō conseruas,nec melioras ipsas mercaturas,quia emis lanam & facis pannum,vel emis ceram,& facis candelas, &c.non faciendo ista, sed mercaris rem aliquam in aliquo loco & illam rem talem vendis qualem emis,nulla facta melioratione, semper peccas nisi concurrant ista tria seu alterum istorum modorum. Primus est in transportando mercaturam de loco,vbi est, ad loca vbi non est in copia. Secundus, quando emunt causa conseruandi,vt supra dictum est. Tertius, quando mercatura empta melioratur, & istis tribus modis licet mercari secundum cursum communem. Sed vltra istos tres modos non licet,quia semper interuenit auaritia,sicut sunt vsurarij, & tales destruunt ciuitates, & deberent expelli de ciuitatibus, quia sunt contra rempublicam, & inde merito dicuntur vsurarij,quia transfigunt & destruunt homines: vnde ego non admiror si diabolus vos portat, ô vsurarij proterui, quia statis prouisi, & venditis egeno vnum pannum pro 50.ducatis,& exinde facitis quod socius emet pro 40. & destruit illum talem ciuem, & dicitis quòd est consuetudo, sed imò corruptela & ars diabolica,& isti sunt vsurarij occidentes mercatores alios.

Exemplum.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS

Vtrum mercatori liceat vendere mercaturas quantum potest.

Secundum dubium quærit idem singularis Doct. si licet mercatori vendere suam mercaturam quantum potest,& è contra, si licet emptori emere quanto minus potest & dicit, amice ego non cogo te emere: vnde ad declarationem huius dubij notantur tria notabilia. Primum notabile est,quia valor rei potest considerari dupliciter. Primo modo naturaliter, secundo modo vsualiter: siue primus est naturalis, secundus vsualis. Cape valorem naturalem, quid valet plus,vel vna pulex,& vna musca,an vnus ducatus.Certe secundum naturalem valorem, vna pulex plus valet quam vnus ducatus,quia habet vitam,& est plus similis Deo quam vniuersum aurum mundi. Secundus valor est vsualis, & secundum istum modum vsualem plus valet vnus ducatus quam 10. pulices Similiter vnus panis, secundum modum vsualem valet plusquam 100. muscæ, & istud facit contra aliquos,qui considerant tantum vtilitatem, quæ sequitur ex rebus: vnde erit vnus medicus,qui dicet, ego dedi tibi talem medicinam, quæ liberauit te, & vult æstimare vtilitatem vitæ illi medicinæ dicendo,si non fuisset illa medicina, tu fuisses mortuus. Secundum naturale, quia res potest plus, vel minus valere tribus modis: primo modo secundum suam virtutem, quia panis bonus plus valet quam malus, secundum vigorem rei venditæ plus valet. Secundo modo secundum suam raritatem, quia sunt multa in vili pretio communiter, sicut aqua, quia communiter est copiosa: tamen potest esse in aliquibus montibus, vel partibus ita rara, quod ibi non est copia aquæ, quia æstimabitur plusquam aurum: sed propter magnam copiam abundantiæ aquæ quæ habetur, fit maior æstimatio auri quam de aqua. Tertio modo propter suam voluntatem & affectionem,quia sicut habeo vnum librum, in quo studui, & ei afficior, quia posui meam memoriam supra illum librum, non darem pro pretio communi, quo communiter æstimaretur. Quarto, quandoque etiam cupiditas facit apparere rem, puta pannum, plus valere suum quam alienum. Tertium notabile est, quia æstimatio mercium non est possibilis quod fiat æqualiter propter defectum humanum. Exemplum, pone decem pannos, & erunt 10. æstimatores, quilibet æstimabit diuersimode,qui plus, & qui minus, & istud accidit propter humanam cæcitatem, & ignorantiam. Respondeo ergo dubio supradicto, & dico quod non licet vendere quantum vis, quia cape communem cursum rei visui hominis,& virtutem ipsius rei, & similiter considera raritatem, quia plus valet res quando reperitur modicum, quàm quando reperitur multum: vnde vos qui emitis frumentum tempore boni mercati, & facitis mercaturam tenendo ipsum clausum expectando penuriam, & tunc melius, & plus venditis, semper peccatis, & non potestis licitè tenere talia lucra, quia facitis illud propter cupiditatem; & noceris reipublicæ propter inopiam, nisi illud emeretis causa portandi de loco ad locum: tamen si emisti pro te & tua familia, & superest, non peccas, quod superest vendendo secundum communem cursum. Item adiunge si est amor vel affectio rei. Nam si est amor, quia quis propter amorem vnius contraræ dabit de vna domo centum ducatos plusquam valeat, & potest vendi, licet secundum communem cursum non tantum valeat: sed si est affectio, debet vendi non plus, sed secundum communem cursum, & non secundum affectionem tam in emendo quam in vendendo: vnde pone quod sunt 10. panni eiusdem generis, vnus pannus plus venditur alio & varie:nam vnus venditur pro ducatis 40. alius 41. alius 43.. Sed valor vnius non transit vltra ducatum medium plus altero: quæro,quantum est licitum vendere communem cursum realiter vendendo illos pannos? dico quod non licet vendere vltra communem cursum:vnde noli transire multum communē cursum & noli transire 47.solidos vltra istum communem cursum de lucro cuiuslibet panni quia peccares si venderes pro ducatis 45. quia tu transis communem cursum, & si venderes vni pro 39.& alteri pro 41 non peccas, dummodo non transeas communem cursum,

Circa secundum dubium tria hic notabilia.

Res vna potest plus vel minus valere tribus modis.

sum: sed si dicis, si vendo secundum communem cursum, ego perdo: certè melius est quod tu perdas rem, quàm animam, quia periculum venditionis mercaturæ non stat in vendendo pro minori pretio, sed in vendendo pro pluri & maiori pretio, quàm sit communis cursus valoris rei, & licet lex dicat quod licet contrahentibus, se decipere vsque ad dimidiam iusti pretij, dico illam legem non habere locum in foro conscientiæ, quia in foro poli teneris ad restitutionem. Sed quid si vnus vendit rem valentem secundum communem cursum, centum ducatos, & nõ plus, & volente emptore sciente & consentiente vendet ei pro ducentis ducatis, certe valebit: sed si interuenit ignorantia, vt puta, vendens lapidem pretiosum valentem 50. ducatos pro sex, tamen non valet venditio, & tenetur emptor secundum conscientiam restituere: similiter si propter animi leuitatem, res pro minori pretio venditur, vel pro pluri emitur, non valet venditio, quia aut retractatur, aut resarcitur residuum pretij quod valebat, notat glossa si vendis rem pro maiori pretio quam valeat, tu teneris ad restitutionem, & est magnum periculum animæ: & tales sunt sufficiẽtes destituere ciuitates, qui stochizando plus vendunt, vel vident proximum in necessitate, & propter singularem necessitatem oportet redimere aliquas pecunias, & pro modico subtrahunt ei sua bona.

Tertia Pars Principalis

In quibus casibus potest interuenire in mercatura vsura.

In quibus casibus potest interuenire vsura. Tertium dubium est, in quibus casibus potest interuenire in mercatura vsura? dicunt Doct. quod potest interuenire mutuum: verbi gratia, tu dabis denarios mercatori, & vis esse certus de lucrando medietatem lucri mercaturæ, sed si perditur, tu vis quòd periculum totum sit socij, & capitale remaneat tibi solidũ, quia erit potius mutuum quàm societas, & ad declarationem huius dubij potest interuenire peccatum vsuræ in mercatura quatuor modis. *Potest interuenire peccatum quatuor modis in vsura.* Primus, quando mercator vendit ad terminos plusquàm incontantis, vt in cap consuluit, extra de vsuris, quia accipit illas vsuras propter tempus, in quo eum expectat, siue propter inducias quas sibi facit: verbi gratia, vnus habet decem pulchros pannos eiusdem generis, & bonitatis, communis cursus erit de quadraginta, & quadraginta cum dimidio, & istud pretium erit maius secundum cursum communem, minus pretium erit de quadraginta secundum communem cursum, & mediocre pretium erit de quadraginta, & quarto vno, secundum communem cursum. Pone modo inter istum communẽ cursum maiorem, minorem, & mediocrem, duo extrema, vnum extendens istum communẽ cursum scilicet quinquaginta, vel quinquaginta quinque, & vnum infra istũ communem cursum, valet triginta, vel triginta sex: modo considera, quòd erit vnus in necessitate positus, qui propter necessitatem dabit pannum, qui valet secundum communem cursum quadraginta pro triginta, & isto modo accipit ad vsurã, quia ille qui accipit pannum, tenetur resarcire vsque ad summã recti pretij, quod secũdum illum communem cursum valet quadraginta, vel quadraginta cum dimidio, vel quadraginta & vnum quartum, quia facit vsuram, & tenetur ad restitutionem illius pluris: sed tu qui emisti, vel pro maiori, vel pro minori pretio, quid facies: licet ne tibi vendere pro 50. sicut emisti? certè non, quia efficieris latro, sicut ille qui tibi vendidit: sed dices, si do pro minori pretio ego perdam, quid faciam? certe tene medium, & respice communem cursum, & pro illo vende, quia melius est perdere rem, quàm animã, simile facito in alijs. Vnde si das ad terminos plures, & propter illum terminum tibi accipis vtile, & ille habet damnum, ergo vsura. Sed quid si vendo ad terminum pro pretio communis cursus, & ille non mihi soluat in illo termino, propter quod ego damnificor & accipio aliqua necessitate compulsus ad vsuras: vbi si mihi solueret in termino, dico quòd ille tenetur restituere omnia damna, vsuras, & interesse, quæ patior, quia tibi in termino non satisfacit, quia est in culpa, vel est causa damni mei: sed quid diceret: ille qui vendit ad terminos, quia dando ad terminos est vsura, vendendo vltra communem cursum: quia si haberem meos denarios, ego interim lucrarer vltra. Respondeo secundum Butrigarium, tu potes etiam perdere, sicut lucrari. Secundus casus, quando tu emis frumentum in herba, & vinum in vuis, pro meliori foro quàm valet tempore recollectionis, dando denarios incontinenti, certe facis vsuram, quia propter illud præstate, plus lucraris, quàm si dares ad vsuram, quia ibi cadit mutuum indirectum: secus si præstares denarios pro frumento & vino, pro pretio quod valebit tempore recollectionis. Tertius casus est in his, qui mutuant denarios super vna domo, vel possessione, vt gaudeant domo, vel lucrentur fructus possess. donec sibi restituantur denarij, certe est vsura, & tenentur computare illos fructũs, & pensionem domus in sorte. Quartus casus est in illis, qui non volunt vendere possessionem, sed pignorare, & mutuans denarios, vt cum titulo possit lucrari fructus, volet sibi fieri instrumentum venditionis, & dabit modicum pretium respectu sui valoris: sed faciet pactum de retrouendendo, &c. Certe est vsura, & similiter fructus debent computare in sorte, & parum est quod huiusmodi contractus solebant fieri in quadam ciuitate, & factum fuit statutum ibidem, quod tales contractus non valerent: & fuit indicta pœna notariis, qui talia scriberent instrumenta, vt extra de emptione & venditione cap. ad nostram. Vnde caue de huiusmodi contractibus. Vnde si vis cognoscere, vtrum sit vsura, vel non, quære tuam conscientiam, & potest apparere duobus modis. *Quomodo cognoscatur quando sit vsura.* Primus est, si intelligis quòd ille non relaxet tibi possessionem illam pro pretio, quod sibi dedisti, si haberet modum exigendi, & de fructibus extrahendis in paucis annis lucraris pretium de foris in iudicio sæculari potest apparere dupliciter. *Vsura in cõtractibus potest apparere dupliciter.* Primo modo, quando pretium est multo minũs quàm sit valor rei. Secundo modo, quando contrahens est vsurarius, & solitus facere similes contractus: & tunc notarius, qui scienter facit talia instrumenta, tenetur. Similiter & testes, & proxenetæ tenentur de huiusmodi contractibus vsurariis ad restitutionem. Sed si venditur iusto pretio, vel prope, & venditor propter affectionem suæ rei venditæ vult quòd sibi restituatur pro eodem pretio: certè potest fieri sine peccato, & emptor primus lucratur fructus. Alius casus est, quando das alicui artifici pecunias cum spe lucrandi octo, vel decem pro centenario ad discretionem, & non facis certum pactum de lucrando certum quid, sed ad discretionem artificis recipientis, & est peccatum tam respectu recipientis, sicut respectu dantis. & discretio illa est damnosa dictæ mercaturæ, quæ fornicatur tunc cum mammona accipiendo ad vsuram sub discretione 110. pro 100. Et licet non facias peccatum, dummodo habeas istud tale propositum in mente accipiendo octo, vel decem pro centenario in discretione artificis, alias tu non mutuasses sibi illos denarios: certè sufficit bona voluntas quantum ad hoc, vt commiseris vsuram, licèt nihil in te accepto, vt notat in glossa in dicto cap. consuluit, quia ecclesia facit tres intentiones volutatem bonam, malam, & mediam. *Tres intentiones Ecclesia facit.* Bona intentio est, quando præstas tali intentione & si tibi daret aliquid tu posses illud accipere, si modo habeas hanc intentionem, quòd sine lucro mutuasses sibi charitatem animo nihil inde rehabendi. Secunda est non ita bona, sed mediocris, quando feceris mutuando alicui cum intentione inter sic, & non: videlicet quòd si tibi daret aliquid, acciperes illud: sed nihilominus siue det, siue non, tu sibi cum intentione libere seruiendi mutuas sine

aliquo seruitio, tamen si sua sponte, & liberalitate tibi dat aliquid, vel decem pro centenario de lucro, tu potes accipere, & si vis cognoscere quando prouenit hoc potes accipere isto secundo modo cum bona conscientia, considera inter te, quòd quando essent transacti duo anni, & non dando aliquid de lucro, si peteres illos denarios tibi restitui, quos non peteres dando tibi illud lucrum: prima est meritoria, secunda minus; tertia quæ sequitur, est vsura, quando scilicet seruis propter te, & non propter proximum.

Quarta pars principalis

Aliqua consideratione digna continet.

SEquitur quarta pars principalis, tenendo propositionem euangelij faciamus tres considerationes, scilicet quia aliqua præcedunt huius resurrectionem, aliqua consequentur, & aliqua subsequentur: Vnde dicit euangelium, quòd *Christus ibat in ciuitatem, quæ vocatur Naim; & ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa.* Naim interpretatur etiam cœnosus. *Cum autem appropinquaret portæ ciuitatis*, & modo sunt aliqua præcedentia resurrectionem: *ecce defunctus efferebatur*, id est extra portam ciuitatis illius portabatur ad sepeliendum, *filius vnicus matris suæ: & hæc vidua erat*: hæc vidua modo suprascripto est domina mercatura priusta suo filio directo, quia pauci, imo rarissimi mercatores sunt, qui vtantur faciendo mercaturas directè, & subiungit Euangelista. *Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam dixit illi, Noli flere, & accessit, & tetigit loculum*, &c. *Ij autem qui portabant steterunt.* Loculus vocatur feretrum, siue capsa discooperta, in qua portantur mortui: spiritualiter intelligendo dico quod iste loculus significat malam consuetudinem, quæ portat omnes animas mercatorum ad inferos, & quatuor sunt portatores, qui portant eos mercatores mortuos ad mortem æternam. Primus portator est similitudo peccati, quia vnus mercator malus videbit alios committentes aliquas falsitates in mercaturis, vel facientes malam mensuram, & falsificantes pondera, & huiusmodi, & bene vident quòd faciunt mala sed sequuntur similitudinem talia mala faciendi dicendo, *A torto, e a dretto impie la casa in fino al tetto*, &c. Secundus portitor est spes magna, quam habent in misericordia Dei, sed non recordantur dicti Gregorij dicentis dicentis: quòd misericordia Dei est magna, imo maior: sed hoc scias, quod non minor est eius iustitia. Tertius portitor est delectatio mundi, quam ponunt in istis caducis temporalibus. Quartus portitor est ignorantia, quia aliqui ignorant, & aliqui nolunt ire ad prædicationes, ne corrigantur & vt perseuerent in ignorantia sua, & isti quatuor portitores portant malos mercatores ad inferos. Vnde prædictus euangelista subiungit, quòd *quando Christus tetigit loculum*, hoc est declarauit istam malam consuetudinem, *steterunt* id est cessauerunt dicti portitores portare vlterius mercatorem mortuum in malis vsibus. Et Christus dixit, *adolescens tibi dico, surge*, ô tu mercator, qui per præteritum male vsus fuisti tua mercatura: & ô tu discorrecte, qui eras mortuus propter malam consuetudinem mercatorum, surge & eleua mentem tuam ad Deum, *& resedit, qui erat mortuus & cæpit loqui*, id est quia confessus fuit de omnibus malis contractibus, & pœnituit malè fecisse cum proposito bene faciendi in futuro, *& tunc Deus dedit illum matri suæ*, id est restituit directum suæ matri mercaturæ, quia proponit mercator deinceps recte exercere mercaturam, & modo ista subsequuntur resurrectionem & subiungit, quòd *turba hæc videns incæpit cum timore magnificare Deum dicentem, quia Propheta magnus surrexit in nobis, & quia Deus visitauit plebem suam*, qui visitando nos resuscitare dignetur relinquendo peccata, & restituere vitæ æternæ per suam misericordiam, Amen.

Quatuor portatores defe-runt peccatorem in infernum.

FERIA SEXTA POST IV. DOminicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore putrido constat tribus præcipuis partibus.

Prima pars principalis.

Proponit dubium & illud soluit.

Secunda pars principalis.

Quare aliquid restituere debeas ostendit.

Tertia pars principalis.

Quomodo fauens vsurario teneatur restituere.

De Amore Putrido.

Sermo XXXI.

IAm fœtet, quatriduanus est. Ioan. 11. cap. Dilectissimi nos hic habemus videre de sexta flamma nostri amoris, quæ vocatur amor fœtens: & cras prædicabimus declarando euangelium, quia est pulcherrimum, in quo videbitis septem gradus amoris Christi, quos habet versus peccatorem, & omnis gradus habebit in se vnum verbum amoris, quia donec habemus flatum in corpore, ipse nos est aptus recipere per suam misericordiam, si modo velimus, quia *cor contritum, & humiliatum Deus non despiciet*, & iste noster amor est putridus, & fœtens, quia est ita difficile restituere aliena auferendo indebitè, quòd putrescimus in vitiis & peccatis, & dicam hodie de iis, qui tenentur restituere, quia primo locutus fui, quis tenetur restituere. Secundo die Mercurij, quando debemus restituere: hodie nos dicemus quid debemus restituere, & nota quòd quando mammona cecidit in mundum considerando facere omne malum dixit Lucifero, postquam fecero accipere bona aliena, quid nobis proderit, quia ipsi raptores restituent ablata? dixit Lucifer, fac solum subtrahere, & extorquere, quia ego bene faciam quòd non restituent. Circa quam considerationem dabimus tres regulas.

Ioan. 11.

Psal. 50.

Quid debemus restituere.

Prima pars principalis.

Proponit dubium & illud soluit.

ANte regulas moueo vnum dubium singulare. Quærunt aliqui Doctores theologici. Si homo potest sibimet soluere & ius dicere absque eo quòd imploret officium iudicis, verbi gratia aliquis per vim extorsit mihi, & aliquid de suo peruenit aliquo modo ad manus. Vel possum aliquo modo subtrahere, & mihi ipsi satisfacere, vel bene possum adire iudicem, sed mutuaui sibi centum nullo præsente, & negat, vel me decipit, habeo ius, sed deficit probatio iuris, & sic si ipsum conuenio coram iudice absoluetur, quia actore non probante reus absolui debet, &c. Duæ in hoc sunt opiniones. Vna Legistarum dicentium, quod nemo potest esse iudex in sua causa: Alia Theologorum dicentium secundum aliquos, quòd in duobus casibus licet cum bona conscientia sibi ius facere, & sibi soluere. Primo casu, quando efficitur dispensator, vt puta commissarius illius à quo debet habere. Secundo casu, quando licite venit ad manus habere debentis de bonis dare debentis, à quo non potuit debitum consequi. Aliter non licet, quia possent sequi quatuor mala sibi

Tres regulæ circa præsentem considerationem.

Duæ hic ponuntur opiniones.

ipsi

ipsi soluendo. Primum est periculum scandali, quia te accipiente clam aliena alius posset inculpari, & propter tibi satisfacere, posset propter hoc proximus damnificari, & periclitari. Vnde propter bona temporalia non debes scandalizare, & damnificare proximum. Secunda ratio propter infamiam, quam incurrere possis, quia reputareris latro, & fur, & debes præponere famam bonam diuitiis, quia *melius est bonum nomen quam diuitiæ multæ*, vt ait Salomon, Prouerb. 5. cap. Tertia ratio, quia si posset probari, posses puniri tanquam fur & latro, & debes præponere vitam temporalem diuitiis: aliter peccas mortaliter. Quarta ratio, quia tu es transgressor legis, & constitutionis ecclesiasticæ, quæ non vult, quòd tu omnino pecces. Item iunge quatuor causas. Prima vt malefactor non se excuset sub isto colore dicendo, ego mihi solui, quia habere debebam, & aliter non poteram mihi satisfieri, quia non habebam probationes, vel similia, quia esset excusatio fusium: & ideo lex vult quòd causatur ad iudicium ad postulandum sibi ius fieri. Secunda ratio, quia esset bellum continuum inter populos, & possent sibi ipsis ius facere: tamen vbi non potest haberi ius, fiunt repræsaliæ. sicut solebat plerumque fieri in Foro Iulij contra Theutonicos alicuius loci, vbi aliquis mercator fuisset spoliatus, & non posset ibi consequi ius suum. Tertia causa, quia homo decipit se ipsum credens habere ius, cum non foueat iustitiam, quia credet debere habere, & debebit dare, &c. Vt ergo non decipiatur in hoc, oportet quod alius iudicet, quia vbi regnat affectio, non potest esse rectum iudicium. Quarta ratio, quia tu non æstimares rectè illud, quod tu acciperes causa tibi satisfaciendi: quia vbi res valeret decem, tu æstimares quinque: sed pone quòd tibi satisfeceris, & dices, quòd tu accepisti tuo debitori tantum, quia volebat tibi soluere, &c. Quid debet facere confessor? dico quod confessor in aliquibus casibus debet facere illud restituere, & in aliquibus non. Et nota quòd sunt quinque casus, in quibus debet iubere te restituere. Primus casus est, quando plus accepisti, quam habere debes, illud plus debes restituere. Secundus casus, quando tenendo illam rem, eueniet scandalum proximo, quia inculpabitur, & reputabitur latro. Nam isto casu confessor debet facere restituere. Tertius, quia occurrit tibi infamia. Quartus, quando esset timor futuri periculi vitæ tuæ, quia debes præponere famam, & res vitæ, aliter faciendo facis contra iustitiam, & peccas mortaliter. Quintus casus est, quando propter non restituere eueniret aliquod peccatum mortale, vel periurij, vel huiusmodi, quia debes præponere animam rebus, quia forte daretur tibi iuramentum: si iuras male, periuras, si dicis verum, est periculum infamiæ, vel vitæ, &c. Sed extra istos quinque casus, si habuisti rem tui debitoris, à quo non potes aliter tibi satisfacere in foro iudiciali, vt supra dictum est, licet non haberes rem illam, vt dispensator, nec venit tibi ad manus licite in casibus suprascriptis duobus, nec est possibile quòd errores notati in quinque casibus propè dictis possint venire, tu non obligaris rem illam restituere: sed debes dare confessori, & dicere tuam culpam, & confessor potest concedere, quod rem illam retineas dicendo tuam culpam, quòd rem ipsam subtraxeris. Et ad illam legem, quæ dicit quòd nemo potest esse iudex in causa propria, intelligendo quando aliquis est iudex publicus, quia tunc non licet sibi ipsi ius dicere, vel si casus est dubius, super quo vis iudicare: sed quando isti duo casus non occurrunt, secundum conscientiam potest sibi soluere, si non interueniunt pericula supradicta. Vnde meus Doctor dicit, licet lex ita instituerit, tamen in duobus casibus; primo supradictis, quando res tibi licite venit, potes rem retinere, quia si es dispensator bonorum tui debitoris, tu potes dispensare ita tibi, sicut dispensas aliis, & intelligitur permisisse, quòd sibi ipsi satisfaciat, si non prohibuit, quia si prohibuisset, tunc non liceret sibi soluere in alio casu, hoc est quando res debitoris licite venit ad manus creditoris, illam rem potest retinere donec erit sibi satis factum. Verbi gratia, dedit ad vsuram cuidam, qui me damnificauit in bello illicito, & comburendo mihi domum, vel prædando rem meam, certè non tenent restituere sibi vsuras, & damna vsque ad concurrentem summam mei damni, & possum illud retinere cum bona conscientia: quia sicut dispensator potest sibi satisfacere, ita vsurarius, si aliter non potest habere ius, sibi satisfieri, quia licet vim vi repellere, & dolus compensatur cum dolo. Et vt melius scias hoc, cape pro secunda, quòd quotiescunque concurrit aliquis ex septem casibus subnotatis in soluendo tibi ipsi, semper peccas mortaliter. Primus casus est, quia si potest alio modo consequi debitum suum, quam soluendo sibi ipsi peccat. Secundus casus est, si tu es cum aliquo iudice in iudicando, faciendo tibi ius peccas, quia generatur scandalum in populo: quia licet facias tibi ius secundum iustitiam, dicetur quòd feceris de facto. Tertius casus, quando est periculum animæ, quia est dubium, vtrum debeat habere, vel non. Quartus est, quando est periculum proximi, qui poterit inculpari contra debitum iuris. Quintus est, quando posset oriri periculum infamiæ, quia fama bona debet præferri rebus. Sextus est, quando est periculum vitæ, quia debet præferri rebus, & peccas mortaliter. Septimus est, quando est periculum animæ, quia in his septem casibus suprascriptis semper peccas mortaliter, quando tibi ipsi soluis. Et non tamé dico, quòd in supra scriptis casibus semper teneris restituere, nisi in sex casibus. Primus, quando plus accepisti. Secundus, quando ponis te in dubio. Tertius, quando venit in scandalum proximo. Quartus, si venit infamia. Quintus, si est periculum vitæ. Sextus, si est periculum animæ.

Prou. 5.

Sūt quinque casus, in quibus imperari debet rem restitui.

Nota casus supradictos.

Secunda Pars Principalis

Quare aliquid restituere debeas ostendit.

SEcunda regula principalis est, quia omne damnum quod tu das proximo, vel es causa damni, vel quòd sibi sit damnum datum, quod proximus ipse non habuisset nisi dedisses causam: tu teneris illud sibi restituere, vt in c. si culpa, de iniu. & damn. da. quia qui occasionem damni dat, ipse damnum dedisse videtur. Ad cuius declarationem trado tres regulas, seu tria notabilia. Primum notabile est, quia erunt plures damnū dantes, si omnes soluunt partem suam damni dati, tunc sunt absoluti, & non remanent amplius obligati. Secundum notabile est, quādo plures, vt puta vigintiquinque damnum dant, & habent vnum caput: si principalis soluit totum illud damnum, omnes alij damnum dantes sunt obligati soluere partem suam illi principali, qui soluit totum, & non alij. Tertium notabile est, quòd quando plures dant damnum, qui plus dat causam dāni, plus tenetur reddere secundum ratam ad eos pertinentem, vel secūdum causam per eos damni dati: verbi gratia pone, erit vnus dominus volens facere bellum iniustum, in aliqua prouincia & habebit plures terras sub se, & requirit à qualibet ex suis terris centum homines, & faciunt suos duces, & cognoscūt, quòd illud bellum est iniustum, & Dominus iste mittet omnes istos ad comburendum, & deuastandum illam prouinciam, & omnes illi requisiti vadunt, & damnificant & depopulantur illam prouinciam, quis erit obligatus ad emendationem illius damni. Doct. dicunt, quod primus Dominus, qui misit eos, & omnia eius bona sunt obligata: sed in illis, qui missi fuerunt distingue, quia aut omnes erant necessarij, puta erant trecenti, & habebat tres Duces: & tunc dico, quod quilibet illorum trium Ducum principalium est obligatus in solidum: sed si suffecissent centum homines, tunc dico quod quilibet illorum Ducum tenetur pro rata ad refectionem illius

Tria notabilia circa præsentem regulam.

 damni:

damni: famuli verò seu prædatores erunt obligati eatenus, quatenus dederint damnum pro sua speciali causa, secundum plus, & minus, prout damnificauerint, & quatenus fuerint causa damni dati. Veruntamen licet nullum inferant damnum, tamen peccant, quia sciunt illud bellum non esse licitum. Vnde concludendo dico quod aliqui obligantur in totum, quando dant totum damnum, & sunt causa totius damni. Aliqui in magna parte, quando sunt causa magnæ partis damni dati, vel ipsi dant magnam partem illius damni. Aliquando in particula, quando est causa parui damni, & in tantum obligatur in quantum dedit damnum, vel fuit causa illius damni. Modo veniemus ad practicam istius secundæ regulæ principalis, & pone quatuor causas. Prima est, quando potest quis damnificare cum operibus, sicut si est vnus vsurarius, qui recipit centum ducatos ab aliquo paupere homine, qui habet vnam filiam nubilem, & soluendo istos centum ducatos, non potest ipsam maritare, & si vult eam maritare, oportet ipsum accipere ad vsuras illos centum ducatos. Quæte, quis debet soluere istam vsuram? dico quod vsurarius tenetur soluere illud damnum vsurarum. Simile si pignoro vnam domum ad terminum, infra quem si non reluo, perdo ipsam domum: modo debeo habere centum ab vno alio vsurario, quæ centum si ille mihi restituisset, ego reluissem illam domum meam. Certe ille vsurarius tenetur ad emendam illius damni. Imo fortius Canonistæ, & Theologi volunt, quod quando vsurarius recipit aliquas res lucratiuas producentes fructus, vel pensiones, quòd non solum teneatur restituere res, sed etiam fructus. Verbi gratia tu dedisti pro vsuris vnam possessionem in solutum, certe teneris restituere possessionem, & fructus inde perceptos: sed si das denarios pro vsuris, quia non fructificant, non teneris ex eis date fructum. Secunda causa, quare quis potest damnificari, est cum verbis, quia multoties vnum verbum potest esse causa faciendi magnum damnum proximo, & teneris ad restitutionem illius damni, in quod incurrit proximus propter illud verbum. Tertia causa damni potest fieri cum scriptura, eis faciendo instrumenta falsa, vel in falsificando libros mercationis, immutando numerum, vel quantitatem, tenetur falsificans ad emendam. Similiter in littera, propter quam quis damnificabitur scribens tenetur resarcire illud damnum. Quartus casus, quando accidit in male consulendo, sicut si aliquis confessarius, qui facit te restituere vni pro altero, tu teneris iterum restituere illi, cui debes de iure: & si non restituis, confessarius ipse tenetur restituere. Simile si esset vnus Doctor, qui daret vnum consilium falsum per imperitiam, vel propriam malitiam, aut negligentiam, tu teneris, quatenus ille damnificabitur propter illud falsum consilium, vel ignorantiam, vel malitiam, aut propter illam negligentiam: hoc probatur in cap. nuper de sen. excomm. & dico quòd tu teneris de imperitia, quia non debes exercere officium, quod ignoras. Item sunt alij quatuor casus, in quibus quis tenetur ad damnum. Primus, quando aliquis petens præcipit dari damnum, sicut facere comburi domum, vel occidere, vel incidere vineas, vel vastare: certe principalis præcipiens, quia est causa quare fit illud malum, tenetur xi. q. 3. cap. Iulianus; vbi dicitur, quòd plus peccat, qui præcipit, quàm qui infert damnum, quia illud damnum non fuisset factum, nisi mandasset. Secundus casus est, quando aliquis cum minis inducit aliquem ad inferendum malum, alias non facturum, minans tenetur. Tertius est, cum quis per blanditias, & adulationes inducitur ad faciendum damnum proximo, quia adulans, & blandiens tenebitur ad damnum, vt 80 q 6. c. si inimicus. Quartus casus est, exhortando, quia si per exhortationem inducis aliquem ad inferendum damnum proximo, tu teneris. Nota alios quatuor casus in aduocatione. Primus quando aliquis cum falsa aduocatione defensabit aliquem iniustè, tenetur aduocatus ille resarcire omne damnum, in quod incurrit pars aduersa sui culpa. Secundus casus, quando aduocatus fauebit parti, quam credet fore vsurariam, quæ secundum eius conscientiam vtetur instrumentis fœneratitiis, ille talis aduocatus tenetur ad restitutionem damni ex sui culpa illati alteri parti. Similiter officialis, quod credit contractum illum fore vsurarium, & potest inducere per aliquod ius ad notitiam veritatis, si potest, & non aperit veritatem obligatur. Tertius casus, quando aduocatus cum falsis allegationibus defendit iniustitiam, tenetur resarcire illud damnum: similiter si aduocatus defenderit ius, sed non possit illud defendere sine falsis allegationibus, certe tenetur ad restitutionem, si propter illas allegationes damnificaretur proximus: simile in falso teste, & in notario scribente scienter falsum instrumentum, tenetur ad damni restitutionem, simile in accusante aliquem falsè, quia tenetur ad damni restitutionem. Item nota alios quatuor casus. Primus est in illo cum deberet præseruare aliquem, & non præseruauit, propter quod ille talis damnificatus est, sicut in rectore, qui videt conculcare aliquem contra iustitiam, cum possit eum præseruare si non præseruat, tenetur ad emendam dãni: similiter si non præseruat eum propter ignorantiam, negligentiam, vel fraudem, &c. Idem in medico, qui si esset doctus & valens, subitò liberaret infirmum, & si est ignorans, vel negligens, tenetur ad omne damnum, in quod incurrit infirmus propter eius ignorantiam, vel negligentiam, vt in cap. si culpa de iniuri. & dam. da. Secundus casus est in aduocato, qui accipiet defensionem alicuius causæ iustæ, si perdit propter eius ignorantiam, negligentiam, vel culpam, tenetur ad illud damnum, in quod eius pars incurrit, & caueant sibi studentes qui attendunt ad nugas, & non student, & postea reuertuntur domum ignorantes, & ferunt prauas, & iniquas sententias, & non considerant, quia in puncto mortis ipsi sentient in futuro. Idem in prælatis, episcopis, & aliis, qui habent præseruare subditos, si non præseruant, tenentur: sed si requiris medicum, vel alium aduocatum ad patrocinandum tibi, &c. & dicat se non esse valentem, nec sufficientem ad illud: certe si tu accipis eum tibi imputetur, quia tu fuisti in culpa, postquam certificauit te: & damnum quod quis sua culpa senrit, sibi imputet. Idem in nauta periclitante ex sua culpa, vel ignorantia, vel negligentia, tenetur, & sic de similibus. Tertius, quando aliquis officialis potest obuiare alicui malo, & non obuiat, ille officialis tenetur ad damnum, nisi forte esset in obuiando periculum suæ vitæ. Verbi gratia, si erit bellum, non potest obuiari vnde, nisi potestas equiret ad obuiandum, sed est periculum suæ vitæ, vel sui status: certe non tenetur istis casibus ire, nec resarcire damnum inde secutum, secundum legem naturæ, imo peccaret, vt in cap. sicut dignum, de hom. §. 3. Quartus casus est, quando aliquis mouetur ad inferendum aliquod damnum proximo propter suas exhortationes, alias non facturo. Idem in dante auxilium, consilium & fauorem. Verbi gratia sunt decem, qui vadunt ad prædandum, & non habent quid comedant, vadunt ad hospitem: hospes scienter dat sibi panem & victualia, quia alias non possent ire. Vnde dando sibi, vadunt & furantur, hospes tenetur ad damni refectionem. Accipe modo alios quatuor casus in conseruando, quia vnus furabitur, & alius conseruabit, quia si fur non haberet conseruationem, sciretur, & detegeretur eius latrocinium: si conseruator scit, tenetur ad damnum, si latro non restituit. Secundus est in receptatore, sicut erit vnus castellanus, qui recipiet fures viarum, tenetur ad restitutionem. Tertius est in obuiando, si potest obuiare, ne male ablata restituantur? verbi gratia erit vnus qui habebit suam vxorem, & filios, & habet vnam domum de bene acquisito, & lucratur de vsuris tantum, quòd illud lucrum vsurarium absorbet illã domum,

Quatuor causa veritatis istius regula.

Quatuor casus in quibus quis tenetur ad damnum.

Sunt etiam quatuor casus in aduocatione.

Alij quatuor casus notantur.

Quatuor casus etiam in conseruando notantur.

mum, ita detrahendo res alienas computatis expensis, quas semper fecit ille vsurarius sibi, filiis, vxori & familiæ, nil superest de patrimonio vsurarij, quòd non sit obligatum æri alieno pro vsuris, ad quarum restitutionem tenetur, ita quòd nihil habet, quod sit suum. Modo vxor videns maritum diuitem dicit, Ego nonne bene possum portare caudam, & ire bene induta? & dicet confessori, ego habeo tot Margaritas, tot vestes, & zonas. meus maritus est diues, & bene potest facere sic, &c. Sed ô fatua, considera inter te, de quo lucro est diues maritus tuus, nonne omnia quæ habet subiacent restitutioni eis, ex quibus extorsit per vsurariam prauitatem: & tu fatua teneris ad restitutionem omnium vestium, & expensarum, quarum tu es causa, quòd tibi fiant citra illud quod facere potest de suo patrimonio iuste acquisito non aliis obligato prius quàm tibi pro vsuris illis, seu male ablatis acquisitis, & extortis, & illas vestes, quas consumpsisti non possunt restitui, vnde tu teneris restituere ex tua dote, alioquin diabolus te portabit: & certe in bona conscientia tua dos debet confundi per expensas, quas facis, & es causa quòd tibi fiant & etiam pro salario famulæ, quam tenet tuus maritus tui gratia. Item familiares stantes cum vsurariis similiter tenentur restituere mercedem iam annuo obligatam illis à quib. ille eorum dominus vsurarius extorsit per vsuras, & expensas oris, & omnia quæ inde habuerunt. Quartus casus est in re, quæ ad tuas manus peruenit de furto, quia aut emis rem quæ ex certa sciētia est furto rapta, & es in mala fide, aut tu eras in bona fide, quia ignoras, nec habes causam sciendi. Primo casu tu teneris restituere illam rem & omne damnum, quod euenit propter illud illi, cuius est, cum fructibus inde perceptis, vel percipere potuisti habito respectu quanti plurimum valuerit res illa cum fructibus. Verbi gratia si ego emerem tres vitulas, & crescunt, & multiplicant in decem tu teneris si moriantur ad pretium, quanti plurimum valuerunt, & teneris de omni periculo, quia es in mala fide scienter emendo, vel habendo causam sciendo rem alienam. Verumtamen si fieret aliqua expensa vtilis, & necessaria in re ipsa, potest detrahi, & semper res illa vadat in quorumcunque manus, semper potest vendicare à vero domino, nisi obstet præscriptio. Secundo modo potest constitui in mala fide, quando tu nescis, quòd res illa per te empta sit furto rapta, sed habes iustam causam sciendi illud. Verbi gratia erit vnus latro, qui vendet vnum calicem, vel vnum missale, licèt ignoras rem illam raptam, euidens præsumptio, & iusta causa est quòd credas rem illam ad manus illius peruentam fuisse de furto. Vnde caue ne emas, quia teneris ad restitutionem, & ideo statutum est, quòd ista sacra, & talia publice vendantur & teneris restituere libere, & perdis pretium respectu eorum, qui vendicant res suas. Aliquando erit bona fide, & hoc potest esse dupliciter. Vno modo, quia scis cuius est, & emis animo sibi restituendi, & tunc non peccas, nec teneris sibi restituere, nisi tibi pretium restituat. Alio modo, quando tu nescis cuius sit, & emis rem illam cum intentione restituendi illi, cuius est, & quærendi cuius sit.; aut emis bona fide, nesciens rem illam furtiuam in publico foro à persona quòd verisimiliter poterat habere rem illam sine suspicione furti, vel rapinæ, & tunc quàmprimum tibi venit ad notitiam rem ipsam fore alterius, tu teneris restituere, & potes repetere socium illi à quo emisti. Item lucraris fructus illius rei emptæ, donec durat bona fides: sed superueniente mala fide, postquàm tibi venit ad notitiam, teneris etiam restituere fructus. Tolle alios quatuor casus, in quibus etiam damnificatur proximus cū signis, quia quandoque damnificabitur cum signo indicatiuo: verbi gratia, sicut fuit vnus, fortassis est annus integer, qui erat stipendiarius. & cogitauit funditus euertere, furari vnum castrum, in quo erat, & ordinauit cum inimicis quod starent in excubiis iuxta castrum, & cum audirent clamare venirent: tunc dato ordine & hora, iste proditor ascendit equum, & ligat sibi tibiam; & fingit se habere malum intensum ad tibiam, & fingens exire castrum, cum fuit super pontem, ipse incœpit clamare quantum potuit. Væ mihi tibia, væ mihi, inimici inuaserunt pontem, quia ille stetit cum equo super ponte donec intrauerunt & depopulati fuerunt illud castrum, &c. Secundus casus cum signo narratiuo, sicut sunt tubæ, quæ ducuntur in campis ad animandos equos, & animos virorum, quia omne damnum quod sequitur vigore illius vigorationis impressæ propter sonum tubarum debent restituere, sine quo signo illud damnum non fuisset datum. Tertius casus est, cum signo inceptiuo, quia vnus incipiet ponere ignem, vel incipiet furari, & alij sequuntur aliàs non facturi, tenetur reficere omne damnum, intellige semper in bellis illicitis. Quartus cum animo animatiuo, quia erit vna societas volens redire, & non prædari, & vnus inanimabit eos & inducet eos ad faciendum illud malum inanimans, & inducens tenetur ad emendam totius illius damni. Tolle alios quatuor casus. Primus est consentiendo, quando dedisti causam consentiendo, vt 2. q. 1. c. notum fit. Secundus, quando non confitetur verum: cum peritur, verbi gratia tu scis rem furto ablatam, & officialis mittit ad te, & præstat tibi iuramentum, si dicis verum, recuperatur res, & fur suspenditur. Tu verum prius dicas, quàm tu dicendo falsum condemnes animam tuam, quæ omnibus est præferenda, & sibi imputet fur, qui est causa sui mali, saluo si esset periculum confitendo perdere tuum statum, vel tuam vitam, quia in isto casu non teneris, quantum ad satisfactionem rei furatæ: sed tamen negando peccas, & respectu peccati teneris propalare etiam in periculo tui status & personæ, quæ deberet postponi saluti animæ, vbi vertitur peccatum mortale. Tertius casus in participando, quia si comedisti de vsuris, teneris restituere: sed cui teneris restituere, die Lunæ tibi dicam. Vnde si participas de vsuris, vel furto, aut simonia, & de male acquisitis huiusmodi, tu obligaris eatenus restituere, quatenus communicasti, vt in c. sicut dignum. §. ille de vsuris. Quartus casus, quando tu obuias ne proximus habeat, quod suum est, sicut tenendo instrumenta, libros mercaturarum, & alia iura, propter quod proximus ex defectu iurium suorum non potest probare, nec consequi debitum suum, tu teneris ad damna, quæ patitur propter hoc. Secundus casus, quando eueniret damnum proximo propter tuam confessionem: verbi gratia testator instituit aliquem suum hæredem, & reliquit centum ducatos pro anima sua, pro maritando quatuor domicellas: hæres venit ad te, qui habes filiam nubilem, & es pauper dicendo: Si tu vis facere mihi vnum instrumentum, quod receperis à me 25. ducatos pro maritando filiam tuam, pro anima talis testatoris, ego dabo tibi quinque. Certe tu confiteris habuisse 25. propter habere illos quinque teneris ad restitutionem, quia fraudas pauperes Christi, & similiter notarius, qui scienter, & testes qui scienter interfuerunt, tenentur ad restitutionem, & hæres etiam remanet doloratus. Et si ipse hæres principalis non soluit, suprascripti tenentur, quia participant in illa fraude consentiendo, &c. Similiter quando imponuntur grauamina ciuibus, si superstites propter odium grauant aliquem vltra modum suarum facultatum, & minus grauant alium propter amicitiam quàm debeant secundum eius facultates, & sic ponunt grauamina inæqualia, isti tales tenentur ad restitutionem tam proximo de damno dato sibi, quam reipublicæ de honore imponendo omisso: & sic habes secundam regulam de damno dante proximo.

Quatuor alij casus.

TERTIA

Tertia Pars Principalis.

Quomodo fauens vsurario teneatur restituere.

Tolle tertiam regulam, quæ est tertia pars principalis, quod omnis dans fauorem vsurario, vt per vsurariam prauitatem acquirat vsuras & fœneretur, vel obuiat vsurario, ne restituat vsuras, talis qui est causa prædictorum, tenetur: ad cuius regulæ declarationem facio tria notabilia. Primum notabile comprehendit notarios, testes, institores, & familiares attendentes stationibus dominorum, & banchis fœneratorum. Et cape pro veritate, quod quotiescunque tabellio credit verisimiliter, quod contractus, quem celebrat, sit vsurarius, primo peccat mortaliter, & est infamis, quia est periurus, quia iurauit quando fuit creatus notarius facere recte officium suum: & tenetur ad restitutionem totius damni, quod inde sequitur proximo, quia facit instrumenta dupli in fauorem vsurarum, & est causa vt vsuræ accipiantur per illum modum. Similiter testis tenetur, qui interfuit illi instrumento vsurario, sciens illud similiter proxeneta, tenetur ad damnum emendandum: ideo oportet quod omnes vos notarij, testes & proxenetæ qui interfuistis huiusmodi contractibus, hortemini illos vsurarios, vt restituant vsuras, alias vos estis obligati, & facio hic duo dubia. Primum si inducis vnum ciuem ad fœnerandum hortando eum vt fœneretur, qood non erat solitus fœnerari, an tenearis ad restitutionē vsurarum? Alexander dicit quod non teneris restituere, sed peccas mortaliter: secus in inducendo aliquem ad furtum faciendum, & reddit rationem diuersitatis, quia quando datur causa furti, facis duo mala. Vnum quia es causa furti: aliud rerum ablatarum, sed in vsura solum est causa culpæ. Secundum dubium est, intercessor, quia est mediator ad faciendum præstari ad vsuram, an tenetur, vel non? & distingue, quia aut qui accipit ad vsuram, habet necessitatem accipiendi, vel non. Verte manum, aut præstans voluntatie præstat, vel est inductus præstare. Cape primum casum: vous eget emere ad vsuram, intercessor vadit ad publicum vsurarium & se interponit, vt mutuet: certè nec ipse, nec accipiens ex necessitate peccat, sed mutuans solus peccat: & probatur per vnum dictum Augustini dicentis, quod aliud est malo vti in malo, sicut vsurarius: Aliud est vti malo in bono, sicut est in egente, qui accipit ad vsuram. Pone quod intercessor non mouetur ex charitate, vt fœneretur egenti, sed propter proprium lucrum, tunc intercessor peccat mortaliter, & tenetur restituere illud damnum, sed vsurarius non restituit illud. Sed quidam mercator accipit dotem mulieris in ratioοem decem pro centenario, non quia egeat, sed propter mercari & superlucrari xx pro centeoario, peccat mortaliter. Similiter proxeneta peccat mortaliter: Similiter stipendiarij pignorantes arma, vt ludant ad taxillos, peccant mortaliter, quia vtuntur malo in malum. Similiter intercessor si mouetur pro parte accipientis, non tenetur: sed si mouetur pro parte vsurarij præstantis, tenetur restituere. Sed quid de institoribus, vel socijs & familiaribus superstitibus, & attendentibus stationibus vsurariorum, & similibus. Doct. distinguunt, quia aut stant pro famulis, & nil habent nisi suum certum salarium, & isti non tenentur ad vsuras: sed quia salarium, quod percipiunt, est turpe lucrum, ideo non possunt retinere illud tale salarium: sed habens partem & tenens vices principalis, ipse tenetur restituere totum, si principalis non restituit. Secundum notabile est de vxoribus filiis, repetitoribus & familiaribus vsurariorum: dicit Doctor meus, quod quando vxor vsurarij non habentis aliquid de proprio patrimonio quod non sit obligatus pro vsuris restituendis, & quod omnia sunt de male acquisitis: si ipsa domina posuit dotem in domo, ita quod ante male acquisita illa sunt sibi pro dote obligata: & tunc potest viuere super bonis non obligatis pro vsuris: aut posuit dotem postquam omnia sunt pro vsuris obligata, tunc viuat super dote, donec durat, & finita dote viuat de suo labore, quia est capitata in manu diaboli. Similiter filius vsurarij, qui nil habet nisi de vsuris, non potest viuere de illis bonis, quia sunt aliis obligata ad restitutionem. Sed pone, vsurarius moritur relicto filio, & reliquit quod restituantur quinque millia, tamen fuerit lucratus de vsuris decem, & expendit in filio pro studio mille ducatos aliis obligatos pro vsuris quæritur, vtrum filius teneatur restituere illos mille ducatos: dico, quod vltra illa quinque millia, quæ reperiuntur in bonis vsurarij filius tenetur etiam restituere quicquid pater expendit pro eo in studio, quia illa bona subiacebant restitutioni & erant aliis obligata. Idem in famulo, quod in vxore, quantum ad expensas, quia non potest comedere de bonis vsurarum, si omnia habet de vsuris, imo tenetur restituere & expensas & salarium: similiter medicus, aduocatus, procurator, barbitonsor & operarij tenentur restituere quicquid percipiunt ab vsurario, nil habente de bono patrimoniali, Iudæus tamen bene potest capere medicinas a medico Christiano, & Christianus potest mederi sibi, sed salarium sibi datum debet restituere illis, qui habuerunt damnum de illa vsura. Et nota quod nullus potest recipere præmium ab vsurario ex suis operibus, nisi in faciendo operas, per quas saluetur fundus & vinea nisi gratis fieret. In aliis verò artibus non est ita, quia artifex puta draperius, si dantur ei denarij pro panno à Iudæo, vel vsurario, tantum dat, quantum recipit, & sic non videtur damnificarium in aliquo patrimonio vsurarij & ideo non tenentur tales artifices ad restitutionem precij. Idem in repetitoribus stantibus secum, quod supradictum est in familiaribus Tertium ootabile in maritis filiarum vsurariorum, qui sciunt socerum noo habere aliunde, quod de vsuris recipientibus dotes, quia tunc ad conscien iam non possunt illas dotes tenere, & tenentur restituere, quia sunt aliis obligatæ, & pater vsurarius vxoris illius non potuit plus iuris in illum transferre in illa dote alias obligata, quam ipse habebat. Veruntamen, si aliquid superesset ex bonis incertis istius vsurarij, cum auctoritate episcopi potest dos constitui. Vnde iam fœter, quandiu anius est: vult dicere quod propter quatuor causas isti tales retentores bonorum alienorum efficiuntur putridi & fœtentes. Et prima causa est peccatum in talia retinendo. Secunda causa est facere operationem talis peccati, scilicet extorquere, fœnerari & furari. Tertia est dura restitutio bonorum alienorum raptorum. Quarta & vltima est putrida & fœtens damnatio, quæ inde sequitur, à qua nos Deus liberet & me vobiscum qui est benedictus & laudabilis in sæcula sæculorum, Amen.

Tria notabilia circa huius tertiæ regulæ declarationem.

Duo dubia hic proponuntur & soluuntur.

SABBATHO POST IV.
Dominicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone

Hic Sermo, qui est de amore euiscerato, tres partes principales continet.

Prima pars principalis.

De præcedentibus resurrectionem Lazari.

Secunda pars principalis.

De ipsius Lazari resurrectione.

Tertia pars principalis.

De subsequentibus Lazari resurrectionem.

De amore eviscerato.

Sermo XXXII.

Diligebat Iesus Martham & Mariam sororem eius Lazarum. Hoc scribitur in Euangelio praecedentis diei. Charissimi, sicut scitis, habemus hodie loqui de septima flamma nostri amoris, qui dicitur amor euisceratus, & faciemus talem intellectum in hoc euangelio, quod per Mariam intelligimus intellectum illuminatum: nam Maria, illuminata interpretatur: Martha verò potest significare virtutem operatiuam scilicet memoriam. Nam Doctor meus dicit, quòd significat partem inferiorem: Lazarus autem significat adiuuatum, scilicet nostrum velle, quod semper adiuuatur à Deo, quia ego sto ad ostium & pulso. Ita quod in istis significationibus tu habes omnes tres potentias animae, scilicet intellectum, voluntatem, & memoriam. Vnde accidit quod peccatori putrido in peccatis remanet aliquia intellectus. Ecce Lazarus putridus scilicet peccator quatriduanus foetet, marcidus in peccatis: & licet voluntas consentiat & operetur in peccatis, & perseueret & induretur cor peccatoris, dummodo remaneat sibi aliquid memoriae, & potest intellectus adhuc resuscitare. Vnde per Lazarum intelligimus peccatorem, & sic habes primum diem: Per Martham significamus memoriam, & sic habes secundum diem. Per Mariam significamus intellectum illuminatum, & sic habemus tertium diem. Per Christum significamus adiutorium. Ecce quartus dies: & sic bene quatriduanus est. Et in isto nostro euangelio nos faciemus tres partes.

Io. 11. Septima flamma amoris.

Maria significat pro intellectu illuminato.

Martha pro memoria.

In prima parte tractabimus praecedentia resurrectionem Lazari. In secunda de resurrectione. In tertia tractabimus sequentia.

Prima Pars Principalis.

De subsequentibus Lazari resurrectionem.

Capiamus primam partem de praecedentibus resurrectionem. In qua nota septem amores in ipsa, qui non deserunt animam vsque ad mortem, qui sequuntur.

Septem amores.

Primus amor est annuncians, qui annunciauit infirmitatem Lazari Christo. Secundus amor retardans. Tertius amor sequens. Quartus amor supplicans. Quintus amor compatiens. Sextus admirans. Septimus amor approximans. Cape primum amorem, qui est annuncians. Textus euangelij dicit, *Erat autem quidam languens Lazarus à Bethania in castello Mariae & Marthae sororis eius*, & secundum Nico. de Lira, Languor est infirmitas incurabilis. *Maria autem erat qua vnxit Dominum vnguento, & extersit pedes eius capillis suis.* Cuius frater Lazarus infirmabatur: de quo habes Luc. 7. cap. & Ioan. 12. cap. Et subiungit textus, *Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas, infirmatur.* Et videtis quod non mittunt vt veniat vel mittat: neque petiuit aliquam gratiam sanitatis Lazari, ad denotandum magnam fiduciam amoris & charitatis, quam sciebant Christum habere Lazaro, quod absque eo bene prouideret opportune. Nam vero amico sufficit dicere necessitatem suam, quia non expectabat ad procedendum: quod significat singularem affectum, ita quod vtrique erat verus amor. Sed quis est iste Lazarus infirmus: certè est peccator, qui consentiendo tantum voluntate peccatis cadit in languorem incurabilem, & est impossibile quod possit liberari sine gratia Dei, iuxta illud, noster *spiritus est vadens & non rediens* per se, sine gratia Dei, à peccato non potest liberari. Sed sorores istius voluntatis consentientis peccato, videlicet intellectus & memoria, annunciant Deo dicentes, *Domine, ecce quem amas, infirmatur*: quando intellectus eleuatur considerans & intelligens peccatum animae, cui per voluntatem consensit, & memoria recordatur de morte & iudicio Dei, pensando peccatum & poenas inferni, & tunc mittunt nuncium istius cogitationis & cognitionis ad Deum, iuxta illud Dauidicum, *Prouidebam in mente mea Deum meum* semper, mittendo ad eum cum suspirijs, & dolore & lachrymis stratum meum rigando, quia frater meus est languidus, & quo languore, scilicet febri peccati incurabilis, cognoscendo pulsum suum variatum, gustum depravatum & stomachum multum fastiditum & totum corpus aggrauatum. Ita facit anima, quando in se reuersa considerans peccata sua & se esse ita infirmam, quod videt se in manibus diaboli, & in statu damnationis, stringit sibi pulsum, & conuertitur ad poenitentiam, sed si sentit sibi magnum pulsum, dicet: ô magna est misericordia Dei, & pulsus tunc ascendit & postea descendit, quando peccator dicit in fine mortis, dicam meam culpam, & multoties non potest dicere suam culpam, & descendit vsque in abyssum per desperationem, iuxta illud. *Ascendunt vsque ad caelum, & descendunt vsque ad abyssos, anima vero eorum in malis tabescebat*, & in Prouerbiis. *Cor stulti dissimile est*, quia vellet gaudere ad expensas aliorum, & habere paradisum, & non restitutere ablata, quia bene viuere & male viuere, gratia & culpa non bene conueniunt, & velle gaudere in isto mundo, & alio, non reperitur in hoc aliqua conformitas, & iste est pulsus variabilis. Vnde ô vos, qui habetis filias nubiles, notate quod quando accidit, quod aliqua iuuenis erit philtrocapta, & stabit attonita, & in lecto ita vt videatur à medicis derelicta, & non cognoscitur eius infirmitas, nec per pulsum dignoscitur: tu cognosces isto modo, si dubitas quod sit amore languida, capias brachium & tange pulsum, considerando in quibus potest esse philtrocapta, tene modum proferendo aliqua verba in quibus nomines aliquos iuuenes, & nomina plures antequam nomines illum, de quo potes dubitare, quod sit philtrocapta, & continuè respice ipsam in oculis, & videbis quod sicut nominabis suum amatorem, qui est valens, bonus & pulcher iuuenis, & huiusmodi, subito mutabitur in oculis suis, & subito senties eleuari pulsum. Vnde quando peccator cecidit ad propositum reuertendo, quando tangit pulsum suorum peccatorum, quae habet si est vsurarius, non amplius foeneratur: & si inspiratio aliqua foenerandi ampliua sibi occurrit, facit ad instar equi marcidi super dorso, quia eum tangitur calcitrat. Similiter potest cognosci infirmitas in variatione gustus, quia si dabis infirmo saccharum, videbitur sibi amarum, similiter animae putrescenti in peccatis, si dicis sibi de dulcedine Dei, sibi foetene verba Dei: si tangis de denariis, luxuria, & huiusmodi, subito laetatur, iuxta illud Isaiae. 5. cap. *vae vobis, qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes dulcia amara, & amara dulcia*: & quibus videtur lux tenebrae, & tenebrae lux: quia ista faciunt variare eorum gustum: similiter facit corpus langnidum, ad dandum intelligere, quod quando homo est valde saeculo deditus & attractus ab amore mondi, est valde grauis, quia peccatū est grauior res mūdi, quia peccatū superbiae fuit ita graue, quod deiecit Luciferū de paradiso vsque in profūdū inferni, iuxta illud, *fiant graues & immobiles, sicut lapis*, scilicet peccatores Veniamus ad secundum arcum amoris, qui dicitur retardans. Vnde, Iesus autem audiens dixit eis, *Infirmitas hac non est ad mortem*, scilicet, ad finem mortis, *sed pro gloria Dei*, scilicet vt glorificetur filius Dei: & subiungit amorem Christi dicens, *diligebat autem Iesus Martham, & sororem eius Mariam & Lazarum*, & dat duas causas, quare non iuit incontinenti. Prima, quia volebat ipsum mori propter suam gloriam demonstrare, vt glorificaretur filius Dei

Primus. Secundus. Tertius. Quartus. Quintus. Sextus. Septimus. Amor annuncians.

Ioan. 11.

Psal. 106.

Amor retardans.

Dei per eum. Secunda, quia volebat, vt per resurrectionem eius viderent dilectionem, quam sibi habebat: & ideo subiungit, Diligebat autem Iesus, &c. quod moraliter intelligendo significat, quod quando anima cadit in peccata, licet veniat sibi quandoque aliqua bona voluntas, non videtur quod Deus itacito intelligat attendendo sibi, sed dimittit ipsam languidam, & insipidam sui amoris, vt peccator rediens magis sit in gratia. quia est maior gloria Deo de vno peccatore magno & pessimo conuerso, quam de vno non ita magno peccatore; quia quanto quis est maior peccator, & scit plura mala facere: tanto perfectior efficitur si conuertitur, & efficitur feruentior in amore Dei, & Deus facit eum longanimem, iuxta illud, *Deus nunquid irascetur nobis per singulos dies*, sed ô peccator, non confidas perseuerando in peccatis, quia forte non eris de iis, & poterit esse quod quando voles conuerti ad Deum, non poteris, quia noles efficaciter, & quia ignoras si tu habebis tempus, iuxta illud, Volenti dabitur, nolenti quod sibi videtur habere auferetur ab eo. Et subiungit euangelium: *Vt ergo audiuit, quia infirmabatur: tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus* volens quod moreretur & putresceret. Tertius est amor vocatus sequens, quia deinde post hæc dicit Iesus discipulis suis, *Eamus in Iudaeam terram & non in Bethaniam*: quoniam iubebat: & dicunt ei discipuli, nunc Rabbi quærebant te Iudæi lapidare, & iterum vadis illuc, scilicet vt per hunc modum facilius te morti tradant, & excitemus eos qui non cogitant tibi insidias præparare, qui nondum erant bene vigiles. Respondit Iesus, *nonne duodecim horæ sunt diei?* quasi dicat, nonne potuerunt mutari de opinione ab illa hora citra? vel sic, *ego sum lux mundi*, & vos estis duodecim horæ diei: quia licet transiuerit pars istius diei non dubitetis, quia ego non moriar priusquam velim: *nondum venit hora mea*. Et melius subiungit dicens: *Si quis ambulauerit in die, non offendit, quia lucem huius mundi vidit, Si autem ambulauerit in nocte offendet, quia lux in eo non est*, quasi dicat, qui vadit cum intellectu rationis, non potest cadere, & qui vadit cum lumine fidei Christi, vadit in die scilicet cum Christo, qui est lux mundi illuminans omnem hominem, quia omnis Christi actio, est nostra instructio, & qui eum sequitur, non offendit, nec vt desperatus morietur, sed mecũ veniet, dicit Dominus, & morietur in gratia, *sed qui sequitur tenebras*, id est infidelitatem sine lumine fidei *nescit quò vadat*, quia est excæcatus, offendit, & vadit ad infernum & in profundum abyssi: quia si cæcus, id est anima cæca, cæcum scilicet corpus ducit: ambo in foueam cadunt: & subiungit, *Ecce Lazarus amicus noster dormit*; Ecce significat amorem, quem sibi gerebat dicens, *sed vado vt à somno exsuscitem eum*. Sed discipuli non intelligentes, nec habentes caput ad intellectum Christi, intelligebant de dormitione naturali, quia non habebant mentem ad ea, de quibus intelligebat Christus, & quia non habebant voluntatem eundi illuc propter metum Iudæorum. Ideo dixerunt discipuli, si dormit, saluus erit, & subiungit Euangelista, quod Christus palam dixit de morte eius, & illi putabant, quod de dormitione somni diceret: ideo manifestè dixit: *Lazarus mortuus, & dixit gaudeo propter vos, vt credatis, quia non eram ibi*, quia tenuissem eum viuum, & videtur non facere ad propositum, reddicit, quod resurgendo habebitis maiorem fidem videndo eum quatriduanum & marcidum, & putridum resurgere, & ita efficiemini creduli magis: vbi non videndo tantum miraculum non efficiemini ita creduli, sed *eamus ad eum*. Dixit ergo *Thomas, qui dicitur Dydimus, ad condiscipulos, eamus & nos & moriamur cum illo*, & ista verba possunt referri ad duplicem intellectum. Primo de Lazaro. Secundo de Christo, secundum quod sunt hic duo nomina scilicet. Thomas & Dydimus. Nam Thomas interpretatur amor, & Didimus interpretatur dubius: vnde Thomas significat amorem & abyssum charitatis, non secundum intellectum istum dixit eamus & nos, & moriamur cum illo, propter charitatem, & amorem quem sibi gerimus. Et quia Didimus significat dubium, secundo modo potest intelligi, quod dubitando de morte propter metum Iudæorum tanquam homo desperatus dixit, ex quo vult ipse ire vt ipsi non solum eum occidant, sed & nos, *ecce eamus & nos & moriamur cum illo*, sed moraliter, & debito modo intelligendo, potest intelligi, eamus & nos & moriamur cum illo, cum carne, sed anima cum consensu repleto charitatis diuinæ non deserat D. & magistrum nostrum, *venit itaque Iesus & inuenit eum quatuor dies iam in monumento habentem*: vnde prima die facta fuit denunciatio mortis, & duobus diebus tardauit post ire: quarta autem die resuscitauit eum. Et ad literam voluit hoc ponere Christus, vt maius & magis appareret illud magnum miraculum. Et subiungit Euangelista, quod Bethania parum distabat à Hierusalem. *Erat autem Bethania iuxta Hierosolymam, quasi stadiis quindecim*. Nam omne stadium est octaua pars vnius miliarij: vnde distabat Bethania à Hierusalem duobus miliariis minus vno quarto, & propter paruam distantiam multi ex Iudæis venerunt ad Martham & Mariam, vt consolarentur eas, &c. Sed nota hic vnum dubium, considerato quod Martha & Maria erant ita amicæ Christi & coniunctæ cum Christo, & iam Iudæi & Pharisæi inierant consilium contra Christum & erat factum vnum præceptum quòd Christus non reciperetur ab aliquo; & quod communicantes cum eo, essent excommunicati & reputarentur transgressores legis: quare ergo tales personæ ibant ad consolandum Martham & Mariam iam discipulas Christi & communicabant cum Christo: Respondeo quod erant tales personæ earum propinquæ, & quæ amabant eas, & erat maior affectio amoris, quem sibi portabant, quam odium, quod tales personæ gerebant Christo. Tolle tertium amorem, qui est sequens, & dicit, quatriduanus est, in sepultura Lazarus id est peccator est fœtens postquam mortuus est in peccatis, significat quod Deus permittit quandoque quod peccator moritur in consentiendo peccato in operatione & in perseueratione & induratione, & tunc sepelitur & lapis ponitur super eius corpore, qui significat duritiem cordis, & fœtet propter infamiam quæ sequitur: quia efficitur infamis & fœtidus: sed erit visitatur ab amicis suis. Martha & Maria, scilicet intellectus & memoria. Amici sui sunt bonæ inspirationes pulsantes intelligentiam & memoriam peccatoris, quia in se receptus peccator dicet, me miserum, quid feci in hoc seculo, ego sum putridus in peccatis, nonne moriar, & veniunt de Hierusalem, quæ significat terram pacis, in Bethania, quæ significat domum panis, & angelus infundit tales inspirationes, & venit in Bethania, interpretata domus panis, vt disi. Quartus amor est supplicans, & subducitur. *Martha autem vt audiuit, quia Iesus venit, occurrit illi*, quæ significat rationem inferiorem: & Maria significat rationem superiorem, quæ domi sedebat, id est in mente altiori, quia omnis peccator habet lumen superius, quia cognoscit peccatum suum per cognitionem intellectus, & luminis superioris, per quod illustratur, & demonstratur suum peccatum, si quicunque peccator velit. Martha, vt dixi, significat rationem inferiorem, quia peccator in se reuersus cogitat de sua morte, & tunc genuflectit se coram Christo, & dicit, *Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus*: quasi dicat, moraliter loquẽdo, quod quando intellectus stat domi, & per cognitionem veri luminis pensat de morte crimina abhorrendo & mens consentit nunquam peccaret, iuxta illud, *Recordare nouissima tua, & in æternum non peccabis*. Et subiungit, dicens, *Sed scio quod quæcunque poposceris à Deo, dabit tibi Deus*. Ecce magna fides Marthæ. Quasi dicat, si tu das mihi vnam veram cognitionem de

Moralitas.

Tertius amor sequens.

Verba Thomæ duplicem intellectum habent

Thomas id est amor Didimus dubius.

Consentiendo in operatione, perseueratione, induratione.

Quartus. Amor supplicans.

Maria ratio superior.

Martha ratio inferior.

de te, inspirando animam meam à Deo, habebis illud quod voles & postulabis, quia saluabor: & respondet dicens Iesus, *resurget frater tuus.* Vult dicere, quando te sentis in peccato, dices inspiratus in anima tua, Deus faciet mihi gratiam, & alia cogitatio dicet contrarium, & isto modo exercitatur spes & iustitia: dicit ei Martha: *scio, quia resurget in resurrectione in nouissimo die:* & Christus magis confortat eam dicens, *ego sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet; & omnis qui viuit, & credit in me, non morietur in aeternum:* quod significat duas resurrectiones, scilicet, resurrectionem futuram, de qua loquitur Martha, quia in nouissimo die omnes resurgemus: & resurrectionem peccatoris mortui in peccatis, qui per poenitentiam & contritionem cum proposito amplius non peccandi resurgit, quia viuens cum Deo in isto mundo nunquam moritur, sed praesens vita continuatur cum alia vita aeterna: vnde Christus dicit, *credis hoc? at illa ipsa,* scilicet respondit, *vtique Domine, ego credidi, quia tu es Christus filius Dei, qui in hunc mundum venisti,* & confitetur tria in Christo Iesu. Primo confitetur Christum esse filium Dei, & Deum & hominem, & est conformis cum Ioanne dicente, *Verbum caro factum est:* ad dandum intelligere, quod anima quae vult saluari oportet credere ista tria, alias non potest saluari. Quintus est amor compatiens. Et cum haec dixisset, *Martha abiit ab eo & vocauit Mariam sororem suam silentio dicens, magister adest & vocat te,* & tacite infert Euangelista, quod Christus dixerit, vade, & voca Mariam, licet euangelium non dicat: vel etiam potest intelligi quod propter intellectum proprium iuerit proprio motu ad vocandum eam, vt veniret, & secreto vocauit eam, quia ex consuetudine solebat loqui secreto, vel moraliter intelligendo, quod Martha scilicet vita actiua annunciat Mariae scilicet contemplatiuae, quia multoties vnus magnus peccator propter aliquod bonum opus, quod facit, & consequetur gratiam Dei, quod eius intellectus illuminabitur taliter, quod remouebitur ab alio peccato, & tunc vocat Mariam scilicet vitam contemplatiuam. *Illa vt audiuit, surrexit cito & venit ad eum.* Et subiungit *quod nondum venerat Christus in castellum, sed erat in illo loco vbi occurrerat ei Martha,* ad monstrandum eius humilitatem, ad docendum nos quod in magnis operibus nō debemus nos ponere ante alios, sed ostendere humilitatem & facere nos precari, quia quando Christus faciebat aliqua miracula, illa faciebat vel precibus motus aliorum, vel cum actu humilitatis, & differt à facientibus miracula daemonum, qui illa faciunt cum iactantia & apparentia dicentes, dimittaris me facere, &c. *Iudaei ergo qui erant cum ea in domo & consolabantur eam, cum vidissent Mariam, quia cito surrexit & exiit, secuti sunt eam dicentes, quia vadit ad monumentum vt ploret ibi. Maria ergo cum venisset, ibi erat Iesus videns eum, cecidit ad pedes eius & dixit ei, Domine si fuisset hic, frater meus non esset mortuus:* & non dixit tantum, quantum Martha. Primo propter abundantes lachrymas erat valde inducta & afflicta: secundo, quia erat ita fidelis & habebat tantam intelligentiam & fidem, quod credebat quod Christus faceret, quod ipsa desiderabat: vel moraliter intelligendo vult dicere quod mens nostra, quando venit ad lumen intellectus veritatis, quod Deus nobis infundit per suam gratiam dicit, Domine si te cognouissem, nunquam fecissem tot peccata. Et nota quod semper Maria cadebat ad pedes Christi, quare ergo semper cadis ad pedes Iesu, ô Maria, quia ibi remittuntur peccata mea, Luc. 7. & 10 cap. quia ibi est locus meae consolationis, cum sto ad pedes mei magistri audiendo verba oris eius, & quia ibi reperio meam tuitionem cum dixit, sinite eam cum infudit vnguentum. Luc. 12. c. Et quia ibi reperio meam defensionem, cum dixit *cur molesti estis huic mulieri.* & etiam meam exhortationem: nunc vero credo etiam ibi ad pedes eius repetire resurrectionem Lazari fratris mei. *Iesus autem videns eam plorantem,* tunc venit quintum verbum amoris, quia Christus teneritate cordis *infremuit spiritu & turbauit seipsum* & consentit quod sua mens turbaretur: non passiuè, sed permissiuè dicens, *vbi posuistis eum?* quod significat fremere Christi passionem quantam habet pro anima inuoluta in peccatis, in quibus est posita, & in quibus est mortua, iuxta illud, *denigrata est super carbones facies eorum* & est priuata gratia Dei & posita in maledictione Dei, & ideo petit *vbi posuistis eum;* considerando seruitutem peccati, *seruus est peccati,* & facit priuare animam de ciuitate Dei, & promerere poenas inferni: tunc dicunt ei, *Domine veni & vide,* hoc est facito me videre quantum sit esse tanta gratia priuata, & illud quod est infernus in quo sum damnata, vt possim poenitere & viuere, *veni & vide. Et lachrymatus est Iesus,* hoc est dicere quod quando anima pensat de suo peccato si non plangit cum oculis corporeis, plangit saltem in anima quod amiserit vitam aeternam. Sextus amor est admirans, quia tunc dixerunt Iudaei admirantes: *Ecce quantum amabat eum,* quae est ista turba Iudaeorum? certe sunt animae peccatrices, quae vidètes quòd Deus dat gratiam alicui peccatori quod conuertetur & illuminabitur, tales admirabuntur quod Deus illuminauerit illum: & dicunt, ecce quando amabat eum, & subiungit Euangelista: *quidam autem dixerunt ex ipsis, nōn poterat hic, qui aperuerat oculos caeci facere, vt & hic non moreretur?* quasi dicat si hic illuminauit caecum, quomodo non tenuit viuum Lazarum, qui erat ita suus amicus? & sic aliqui dicebāt propter murmurare. Aliqui non dicebant hoc propter infidelitatem: quasi dicat, certè miraculum caeci non fuit verum, quia si fuisset verum, pari ratione potuisset tenere istum viuum, & aliqui illud dicebant pure sine malitia, sed procedebat ab ignorantia, secundum Bedam. Et subiungit septimum amorem, qui est approximans. *Iesus ergo rursum fremens in semetipso venit ad monumentum: erat autem spelunca, & lapis superpositus erat ei. At Iesus dixit: Tollite lapidem:* & Martha non habens integram fidelitatem dixit, *Domine iam foetet, quatriduanus est,* quia pars procedebat, quia nondum erat bene perfecta in fide, & pars procedebat ex charitate ne foeteret Christo, pars ex confidentia quam habebat Christo, & pars etiam ex ignorantia sua, quia nondum erat bene illuminata. Vnde dicit ei Iesus, *nonne dixi tibi, quia si credideris, videbis gloriam Dei:* nos possumus hic praesupponere, quod Christus dixerat ei alia verba praecedentia, ex quibus sequebantur ista verba: vel quòd alias sibi dixerat similia verba: quasi dicat, quod Deus praecipit animae, quod surgat à proposito male viuendi & poeniteat de malis praeteritis cum proposito de caetero bene viuendi: & ipse dabit sibi suam gloriam amouendo lapidem duritiae, & tenebrarum, & superueniente luce intellectus, & bene viuendi.

Resurrectio generalis. *Poenitentia resurrectio à peccatis.* *Martha tria confitetur de Christo.* *Ioan. 1.* *Quintus amor compatiens.* *Martha vita actiua Maria vita contemplatiua.* *Maria quare stupet ad pedes Christi.* *Mens Christi permissiuè nō passiue turbata.* *Sextus amor admirans.* *Septimus. Amor approximans.*

Secunda Pars Principalis

De ipsius Lazari resurrectione.

Sequitur modo secunda pars principalis, scilicet de resurrectione, in qua faciemus tres considerationes. Prima est orationis Christi, secunda est exclamationis. Tertia est resurrectionis. Prima est orationis, vnde dicit Euangelista, quod cum hoc dixisset, & tulissent lapidem, *Iesus eleuatis sursum oculis dixit: Pater gratias ago tibi, quoniam semper audisti me. Ego sciebā, quia semper me audis: sed propter populum qui circumstat, dixi vt credant, quia me misisti.* In isto actu Christus magister noster docet nos qualiter debeamus orare faciendo actus, per quos mens moueatur & eleuetur in eleuando sursum oculos & manus iunctas eleuādo & genuflectendo peractus exteriores, nō quod ista signa exteriora conferant orationi propter Deum, quia Deus est scrutator cordium & non mouetur propter signa exteriora,

Secunda pars habet tres considerationes. *Prima orationis.*

exteriora, sed hæc fiunt seu fieri debent, vt scis, iunctis orationi corpore & anima, quia faciendo signa cum corpore efficitur conforme animæ: & quia tu debes te adiuuare ex tua parte quantum scis & potes, & te Deus etiam adiuuabit, quia Deus inspirat te, & tu debes illas inspirationes cognoscere,& te iuuare imitando illas,& non solum debes orare pro te, sed etiam pro aliis. Secundus actus fuit, quia hæc cum dixisset *voce magna exclamauit*. Ista sunt tria verba. Primum est *voce*, quod significat diuinam sapientiam. Secundum est *magna*, quod significat diuinam potentiam. Tertium *exclamauit*, quod significat diuinam clemētiam, iuxta illud Iosue. 11. cap. *Ducam eum in solitudinem & loquar ad cor eius*, scilicet in intellectu, *& lactabo eum*, &c. Nam clementia & charitas Dei est magna, quando descendit vt trahat ad se peccatorem,& magna est misericordia eius facere vt peccator detestetur peccata sua & etiam, quia est maius factum releuare vnam animam à peccato mortali, quam facere & creare mundū vniuersum omnésque creaturas. Vnde oportet ista tria interuenire scilicet sapientiā, clementiā, & potentiā ad salutem animæ. Iūge modo alia tria verba,& sic erunt sex scilicet. Lazare exi foras, quæ tria verba significant velle, scire & posse. Nam Lazarus significat voluntatem, quia Lazarus consentiendo peccatis cum voluntate mortuus est. Et Lazarus interpretatur adiutus, quia cum vocatur vt resuscitetur, per bonas inspirationes adiuuatur, quia illuminatur vt cognoscat Deum, quo cognito tunc videt peccatum suum. Vnde oportet, quod cum vocatur intellectus & voluntas cum affectu, consentiat, & fiant conformes voluntati diuinæ,& tunc volendo, possendo,& faciendo suscitatur, quia non sufficit quod illumineris lumine diuino, nisi te iuues, iuxta illud, quis ambulabit in terris, & non venit ei lumen, quia non sufficit lumen Dei, nisi te iuues sicut si claudis oculos non videbis solem, sed aperiendo oculos videbis radios solis, & alia quæcunque mediantibus radiis solis: vnde oportet quod velis suscitari, & volendo consentias: quia licet voceris, si non consentis, non iuuaberis: vnde *nullus venit ad me, nisi pater meus eum traxerit*:& alibi, *non vos elegistis me, sed ego vos*: quasi dicat ô tu te non cognosces, si non misero tibi meas inspirationes, iuxta illud, *veni de libano anima mea, & coronaberis*: vnde oportet, quod anima vocata per gratiam sentiat foris signa affectus, quia sine me nihil potestis facere: nam *sine ipso factum est nihil*, sed solum peccatum est per nos, sed tolli non potest sine Christo. Et subiungit Euangelista, *Et dictis his verbis statim prodijt, qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus*, &c. *& facies illius sudario erat ligata*. Vult inferre quod dato quòd peccatorem pœnituit,& habeat cor bene dispositum, adhuc est ligatus pedes, quia adhuc habet de alieno & non restituit, manus etiam adhuc sunt ligatæ, quia nondum operatur in restituendo,& bona opera faciendo, oculos adhuc habet sudario coopertos & alligatos, quia adhuc eius anima non est bene illuminata lumine veræ intelligentiæ. Et tunc dicit ei Iesus: *Soluite eum,& sinite abire*: quia cum peccator est illuminatus, cognoscendo Deum & pœnitendo de suis peccatis, confitetur peccata sua & eius cor conteritur & resuscitatur & reuiuiscit,& Christus, scilicet confessor repræsentans Christum absoluendo eum dicit, *soluite eum & sinite eum abire*, liberum à vinculo peccatorum, & sumendo corpus Christi pedes & manus à peccatis ligati dissoluitur, & oculi propter cæcitatem velaminis sudarij peccati dissoluti illuminantur lumine veræ fidei & veritatis, quia confessor dat tibi intelligere docendo, tale est magnum peccatum,& tale est maius, & peccatum à non peccato, & sic anima suscitata & liberata à vinculis abijt in gratia Dei tota clara.

Lazarus dicitur adiutus.

Ioan. 1.

TERTIA PARS PRINCIPALIS

De subsequentibus Lazari resurrectionem.

SEquitur tertia pars principalis, de sequentibus istam resurrectionem, quia *multi ergo ex Iudæis, qui venerant ad Mariam,& viderant quæ fecerat, crediderunt in eum*, quod significat moraliter loquendo. quod Deus nunquam relinquit peccatorem: quantumlibet sit marcidus & putridus in peccatis, si modo velit consentire in eum, consequitur gratiam Dei sui, nec vadat ad pharisæos, scilicet, ad dæmones, qui concilium ineuntes vorant ipsos æternaliter in igne æterno; A quorum manibus nos liberet Deus, qui Lazarum suscitauit, Amen.

DOMINICA QVINTA IN Quadragesima.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore fugiente, tres habet partes principales circa Christi Domini lapidatores.

Prima pars principalis.

Est de lusoribus taxillorum & alterius ludi vetiti.

Secunda pars principalis.

De blasphematoribus.

Tertia pars principalis.

De his, qui festa non obseruant.

In qua Dominica incipit quinta Ala Seraphini, quæ vocatur amor feruens: & habet septem pennas, quæ sunt Amor fugiens, Amor restituens, Amor conterens, Amor honestans, Amor incarnans, Amor conuertens, & amor præparans.

DE AMORE FVGIENTE.

Sermo XXXIII.

TVlerunt lapides, vt iacerent in Iesum. Ioan. 8. In quo sacro eloquio, iuuante & comitante gratia diuina, conducti sumus vsque ad mysteria passionis Christi, & ecclesia quasi incipit abscondere velando crucem in altari, ad significandum, quod amor & omnis carnalitas humanæ offensionis debet à nostris mentibus eleuari & abscondi. Et quia huculque tractauimus de quatuor Alis nostri Seraphini, nunc verò dilectissimi, hodie debemus videre de quinta ala eiusdem, quæ vocatur Amor feruens, & incipit demonstrari tristitia de passione D. N. Iesu Christi. Et istam alam sicut alias diuidemus in septem pennas, seu flammas, quæ prima flamma vocabitur.

Ioan. 8.

Quinta ala amor feruēs.

Primus amor fugiens, de quo vobis dicam hodie.

Secundus amor restituens, scilicet cui, quo loco, & qualiter debet restitui ablatum & quantum.

Tertius amor conterens, in quo tractabimus de vera contritione, secundum solidum intellectum.

Quartus amor honestans, de quo dicemus die Mercurij.

Quintus amor incarnans & humanans, & tractabimus de euangelio Mariæ Magdalenæ

Sextus amor conuertens, vbi tractabimus de bonis dominabus & malis, vt conuertantur.

Septimus amor præparans mentem ad recipiendum nomen Iesu in mente, ita quod nunquam excidat.

Ala amoris fugientis diuiditur in septem pennas.

Redeamus

Redeamus ergo ad primum amorem, qui dicitur fugiens: quia *Iudæi tulerunt lapides, vt iacerent in Iesum.* Iesus autem non secundum humanam naturam, sed secundum diuinam potentiam se abscondit ab his, quos noluit: & dimittendo se apparere his, quibus voluit. In quo quidem amore faciemus vnam vtilissimam considerationem, propter quam multos peccatores pœnitebit propitio Deo peccatorum suorum præteritorum, & in præsenti. Et à futuris præcauebunt, ne peccent, & reducti ad frugem melioris vitæ, vitabunt futura scelera. Et nota, quod sunt tria genera peccatorum, qui possunt vocari lapidatores Christi: & merito, quia omnis culpa blasphemiæ, & omne peccatum mortale est vnus lapis percutiens Christum. Sed principaliores duces lapidatores Christi, sunt lusores taxillorum. Secundi sunt pessimi blasphematores. Tertij sunt illi, qui male custodiunt festa.

Tria genera peccatorum, qui lapidatores Christi dicuntur. Omne mortale peccatũ lapis est percutiẽs Christum.

Prima Pars Principalis

Est de lusoribus taxillorum & alterius ludi vetiti.

Capio primos lusores ad taxillos, & ad ludos vetitos, de quibus Dauid dicit: *Odiui ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo.* In quo eloquio ista tria genera malignantium designantur. Primi vocari possunt exosi. Secundi maligni. Tertij impij, & crudeles. Dico quod primi sunt odio perfecto odiendi, de quibus faciemus tres lucidas veritates.

Psal. 25.

Lusores taxillorũ exosi, blasphemi, maligni.

Prima erit magnitudo peccati eorum.

Secunda erit stultitia ipsorum.

Tertia erit malitia sua.

Dico quod prima veritas est magnitudo peccati, quæ est in ludendo, in qua nota duodecim iniquitates, quæ oriuntur ex maledictione ludi Prima iniquitas est, quia ludus generat vnam cupiditatem in lusore, quia perdendo accenditur cor suum, vt reludat propter recuperare deperdita: Etsi lucratur, magis accenditur auaritia ad ludum, vt magis lucretur: & hinc est, quod dicitur in Apocalypsi, 13. ca. *Et vidi vnum de capitibus suis, quasi occisum in mortem*, quod est quando multoties accidit, quod lusorem pœnitet de ludo, & plaga mortis eius curata est, quia reuertitur ad ludum, & loquitur ibi de auaritia Sanctus Ioannes, quæ est radix omnium cupiditatum: quia cum perdit homo, deberet cessare amplius ludere, sed auaritia lucrandi trahit eum.

In ludo iniquitates 12. Prima.

Apoc. 13.

Secunda ludi iniquitas.

Secunda malitia ludi est, quia facit hominem qui sequitur ludos, prædonem & furem & latronem: quia illud quod ego vinco, non est meum, quia lusor placibilius furatur quam grassator, qui vadit ad viam: nam taxilli non possunt mihi dare denarios, & lusores sunt maiores prædones, quam viarum grassatores, quia grassator non audet publicè apparere: sed alearum lusor est domesticus & patens latro. Tertia malitia, quia facit hominem proditorem pessimum, quia associabitur lusor cum vno, & sic bibendo, & comedendo secum, & recumbendo in tabernis furabitur sibi in vna hora omne illud, quod quis lucratus erit in septimana, ex quo debent viuere ipse, vxor & filij sui: & erit causa, quod tota familia peribit fame.

Tertia ludi iniquitas.

Quarta ludi iniquitas. Ludus facit vsurarium.

Quarta malitia est, quia facit hominem vsurarium, quia terribilior vsura quæ sit in mundo, & turpior quæstus, est ludus. Nam ex eo quod vsurarius accipiat centum pro centenario in vno anno, tu facies illud damnum proximo tuo in vna hora: vnde ista quatuor concurrunt insimul Sed si diceres, Ego ludo de voluntate socij, &c. Respondeo, quod etiam vsurarius fœneratur de voluntate accipientis, & tamen peccat mortaliter, & non saluatur, nisi restituat ablatum.

Quinta ludi iniquitas.

Quinta malitia, dico, quod ludus est nutritor mendaciorum, duplicitatum & fraudum & falsorum taxillorum, & teneris ad restitutionem omnium lucrorum: de quo tibi cras dicam.

Ludus nutritor mendaciorum.

Sexta malitia, quia facit hominem blasphematorem Dei, eiusque Genitricis gloriosæ, & omnium Sanctorum, & omne malum videtur sibi paruum. Septima malitia, quia facit hominem spretorem diuinorũ præceptorum, & ecclesiæ, & semper quando ludis ad ludos vetitos per ecclesiam facis peccatum mortale. Octaua malitia est, quia facit scandalizare proximum, quia est causa quod pater-familias propter suum exemplum malum, quod prohibet filiis videntibus patrem ludere efficientur similes, & mali: & quando vos datis denarios filiis vestris, vt ludant, peccatis mortaliter, quia datis ad malum exemplum, & ponitis eos in manibus diaboli. Nona malitia est, quia est causa, qua perditur omne bonum, quod facere potes, & in primo ictu tu perdis animam, quia nullum bonum, quod facis, valet ad vitam æternam, & sic veterascendo in ludo vadis recta ad inferni profundum.

Sexta ludi iniquitas. Ludus causa blasphemiarum. Septima ludi iniquitas. Ludus causa contemptus præceptorum Dei & Ecclesiæ. Octaua ludi iniquitas. Ludus causa scandali. Nona ludi iniquitas. Ludus amissio boni.

Decima eius malitia facit generare odia, iram, discordiam, homicidia, percussiones. Vnde semel dũ prædicarem de ista materia, quidam lusor irrisus est; nã post concionem meam quam primum iuit ad aulam lusoriã gladio percussus fuit. Vndecima malitia est, quia inducunt homines ad soluendum præceptum Dei, & festa solẽnissima, quia in diebus Natiuitatis Domini solemnissimis, & Dominicis vniuersaliter plus luditur, & taxillatur, quam in alijs diebus & plura peccata, extorsiones, & blasphemiæ, & iniuriæ Dei, & Sanctorũ fiunt in illis sanctis diebus, quam in aliis temporibus, & non vadunt ad missas, nisi quando eleuatur corpus Christi, maxime in istis villis, & eleuato corpore Christi subito fugiunt, & redeunt currentes ad tabernã. Vnde ô vos rustici, attendite, quia in diebus Dominicis, & solemnibus ordinatis ab ecclesia, vos tenemini totã Missam audire à principio, & in medio, vsque ad finẽ, & benedictionem; alioquin semper peccatis mortaliter, iuxta illud, *Introite portas eius in confessione*, scilicet intra ecclesiam, & non foris stando, &c. Vnde occurrit mihi ad propositũ, quod dum vnus noster Frater iuisset ad celebrandum in quadam villa die Dominico, & iuxta ecclesiam erat vna taberna, & carnarium: & dum pluries pulsasset campanam vocantem ipsos ad Missam, nullus veniebat: egressus vocauit eos ad Missam, & reperit, quod eorum multi bibebant, & comedebant vocantes, & dicentes, Veni domine & bibe, quia melius dices Missam: & rediens incœpit Missam, & dicendo Missam, carnarius incœpit vendere carnes, & omnes concurrunt, & vnus dicit; incide mihi de illo latere, & alius dicit, da mihi quia ego volo: alius dicit, imo ego volo: vnus blasphemat Deum, & Virginem, & Sanctos, alius capit carnes dicens, ego volo dicere, quis mihi arripiet de manibus meis istud frustũ carnis. Aliqui stãt ante vestibulũ ecclesiæ, & tractãt de suis bestijs, & frugibus, & factionibus suæ villæ, donec dictus Frater dixit precationem, & cũ est in procinctu eleuandi corpus Christi, vt moris est, pulsatur cãpanella, & omnes currũt cũ impetu, & se calcant intrãdo ecclesiam portantes in manibus frusta carnium, baculos, scipiones, & enses, &c. Et eleuato corpore Christi vadunt & osculantur altare cũ ore vncto adipe, condimentis, & madido vino & ebrij, & inde aufugiũt redeuntes ad tabernã, & sorices postea corrodunt pannos altaris vnctos. Vnde post finitã cum multo turbine Missam, dixit eis, quod in sequenti Dominica deberẽt venire ad Missam, quia finita Missa volebat eis monstrare vnum dæmonem Et diuulgato hoc nouo omnes villici circunstantes vtriusque sexus conuenerunt ad locũ, vt viderent istum diabolũ: finita ergo Missa, bonus ille Frater ascendit pulpitũ, & incœpit prædicare de eorum prauis moribus, & pauca credulitate Dei: quia dum in alia præcedẽti Dominica vocaret eos ad videndum corpus Christi, stabant potius in tabernis ad se inebriandum quam vellent ire ad Missam

Decima Ludi iniquitas. Ludus mater odij & infinitorum peccatorum. Vndecima Ludi iniquitas.

ad videndum Deum, & modo vt videant diabolum, quia est dominus & Deus eorum, non solum illi de illa villa venerunt, sed etiam prouocauerunt alios circunstantes, vt ipsum videant. Videre ergo, dixit Frater ille, diabolum fore talem & turpiorem quam sit iste, qui est pictus in isto muro, quia in vestibulo ecclesiæ illius erat Sanctus Michael, & ibi erat diabolus pictus, & inde recessit dimissis illis rusticis cum dicto suo diabolo, dicens, Propterea, quæ Dei sunt, vos non auditis, quia de Deo non estis, quia homo illud cupit audire, quod amat.

Duodecima ludi iniquitas.

Duodecima malitia ludi est, quia facit aleatorem Deum renegare. & etiam omnium præceptorum Dei transgressorem propter denarios extorquendos propter auaritiam, & ludum.

Prima fatuitas aleatoris.

Secunda veritas est aleatoris fatuitas, quia est tantæ fatuitatis, quod liber homo, qui habet liberum arbitrium, cui Deus non potest facere bonum, si ipse homo non vult, se supponit imperio vnius modici ossis, & obedit plus sibi quam Deo. Et non e[...]minus ridiculum recte consideranti, quam si tu videres, ad instar Boetij, vnum magnum murem stantem in duobus pedibus cum vno baculo in manu in medio multorum soricum imperandu alijs, quanto magis est derisorium videre hominem rationalem, qui facit suum dominum vnum modicum ossis. Secunda stultitia hominis aleatoris est, quia non solum subijcit se illi ossi, sed obedit illi ossi, quia si imperat quod det omnia sua bona socio, dabit illico sine contradictione propter obedire sibi, & multoties dabit pannos de dorso vsque ad femoralia: & semel fui in vno loco, vbi quis iusit bis propriam vxorem subijciendam, nisi ipsa aufugisset, & non daret vnam minimam vestem amore Dei. Tertia stultitia est, quia facit, quod quando bene aleator obediuerit illi Domino suo ossi, & finatus fuerit eum, tamen est magis sibi obediens in blasphemando Deum, Matrem, & Sanctos, & facit amare illos, qui faciunt sibi mala, & odire illos, qui faciunt sibi bona. Quarta fatuitas est, quia multoties inducit magnos Doctores, qui putabant se paratos in iudicando, & consulendo ad subijciendum se illi ossi, & obedient sibi, quia subijcient se suæ legi. Et si dicet, da centum isti, incontinenti dabit sibi sine contradictione, & nolunt obedire mandatis Dei, neque prædicatoribus; & sunt tanto stultiores illo taxillo, quanto sunt magis inflati, & obediunt vni ossi mortuo. Quinta stultitia, quia facit hominem apostatare, postponendo omnem delectationem amoris diuini, & suæ famæ, quia propter ludum efficitur infamis, & perdit gratiam Dei, solum propter delectationem ossis. Sexta stultitia, quia sunt aliqui, qui non habent aliam delectationem quam in ludo, & perdunt tempus, quod est maius bonum quam habeat homo in hoc mundo post creationem suam, & gratiam Dei, quã in hoc tempore acquirere posset, indulgendo ita seruitiis Dei, sicut ossi, de quo adhuc egebimus de eius perditione flendo, quia si bene consideremus, non erũt 50. anni, quod nullus ex hic præsentibus vita fruetur æthera, sed erunt pulnis: vnde *operemur bonum dum tempus habemus.* Septima stultitia est, quando præfatus aleator stat ociosus in ludendo credens ocium fugere: vnde Bernár. Stultissimum est ocium ocio vitare: quia oportet, quod lusor efficiatur vna camera iniquitatis contra aliquos iuuenes, qui stant quotidie sub tugurijs ludentes, & credunt non reputari nobiles, nisi stent ociosi, quod detestabile est se in aliquo opere virtutis non exercere. Octaua fatuitas est quod cum manibus, cum quibus Christus te liberauit cruci infixis, animam perdis ludendo. Nona stultitia est, quia isti lusores perseuerant semper in omni malo: nonne diceres, quod talis foret bene fatuus: certe sic. Et fuit quidam, qui talia fecit, qui dum pro statu foret captus cum filio, pater sciens se non posse euadere mortem, dixit, quod volebat ridere & hilariter iocari illis diebus, qui illi superant. Et omni die vixit luxuriose, & abundanter de omnibus, & noluit confiteri, & mortuus fuit tanquam desperatus. Filius vero oppositum fecit, & confessus, ac contritus, & cum magna deuotione mortuus fuit: vnde multo maior est stultitia lusoris, quia continuè Deus condemnat eum: & ipse stat continuè in ludo. Decima stultitia nonne est fatuitas magna, seruire diabulo illo tempore, quo potes seruire Deo & acquirere animam. Vndecima fatuitas est, quia si homo, qui videtur sapiens faceret aliquem actum puerilem reputaretur leuis & puer, quanto magis debet reputari lusur puerilis & fatuus. Duodecima stultitia, quia aleator non credit reperire consolationem nisi in ludo. Tertia veritas ostendit ludi malitias, vltra supra scriptas quæ sunt duodecim. Prima est, quia si taxillator habet patrem, vel matrem, necesse est, quod efficiatur dæmoniatus versus parentes, & expellit eos de domo, & eorum vita parentum vertitur in tædium lusoribus. Vnde ô vos patres docere filios taxillari, quia sunt aliqui peruersi, qui docent filios taxillari, & dant eis denarios vt ludant: vnde merito patiuntur quod filij rebellent eis. Secunda malitia, quia nunquam stant in pace in domo cum vxore, & verberant eam, & sunt causa, quod efficiatur scortum & meretrix: vnde cauete maritare filias vestras talibus lusoribus. Tertia, quia est familiæ turbator, & multoties isti filij lusores efficiuntur fures, & latrones, quia patres consumpserunt facultates suas, ita quod eorum filij vadunt pro famulia aliorum, efficiuntur discoli, & furantur, & multoties suspenduntur, vel aliter male plectuntur propter partes. Quarta, quia maior pars aleatorum inclinatur ad furandum, & pauci euadunt furcas, vel aliter male finiunt. Item vltra ista quatuor mala, alia sex mala veniunt causa ludi. Primum, danti domum, vt intus ludatur; quia fit particeps tot peccatorum, quot ibi fiunt. Secundum, danti tabulam, quia toties peccat mortaliter, quoties præstat. Tertium, præstanti denarios pro ludo, sicut qui conducunt domos, qui habent vnam capsam, & accipiunt denarios de rebus lucrantium, & ponunt in illa capsa, quia est maior vsura, & maius furtum, quod fieri possit. Quartum est præstanti taxillos, & facienti, atque vendenti, quia impossibile est ipsos saluari, nisi relinquant illas suas artes maledictas. Quintum, superstantibus ad videndum ludere, quia semper peccant mortaliter, & fiunt participes peccatorum, & partiales, quia immediate superstans ludo capit partem, quia vellet alterum potius vincere quam alium. Sextum malum est officialibus & rectoribus ciuitatum, qui sunt negligentes in non prohibendo ludo, cum possunt, quia non possunt aufugere de manibus diaboli, nisi prohibeant. Istæ sex personæ possunt intelligi per sex puncta, quæ sunt in taxillo. Et tu ô qui tenes locum ad ludendum in domo tua, in die Natiuitatis, & festis solemnibus, tu es particeps omnium peccatorum & malorum, quæ ibi fiunt, & nullus confessor poterit te absoluere, donec remoueris illam tuam domum à tali pessimo vsu ludendi: & hi qui præstant denarios, & tabulam, & semper accipiunt denarios, nunc isti, nunc illi, & tandem omnes denarij remanent sibi, ô maledicti, & dæmoniaci, ego vellem potius viuere de denariis assassinorum, quam de talibus denariis, qui habentur ex ludo, & cum blasphemiis Dei, & peius facitis quam Iuda, qui vendidit Christum: væ ergo vobis, quia vos venditis Christum, & viuitis ex blasphemiis, & maledictionibus Christi: væ ergo vobis, qui talia lucra accipitis, &c. Septimum, vendentibus ossa talia, quia non cerno fore maius peccatum quam vendere tesseras, quæ sunt loca tot maledictionum, quia patres, matres, antiqui, & magistri, qui non prohibent ludos, grauissimè peccant, si prohibere possunt. Et isti tales vendentes, & lusores sunt presbyteri diaboli: vnde aduertendum, quod ludus fuit repertus isto animo, quia dum Lucifer misisset per mundum

Secunda stultitia aleatoris. *Tertia stultitia sinistra.* *Quarta stultitia.* *Quinta stultitia aleatoris.* *Ludo efficitur infamis.* *Sexta stultitia aleatoris.* *Septima stultitia lusor camera iniquitatis.* *Octaua stultitia.* *Nona stultitia.* *Decima stultitia.* *Seruire diabolo.* *Vndecima stultitia.* *Duodecima stultitia.* *Ludi malitia.* *Primo.* *Secunda malitia.* *Tertia malitia.* *Quarta malitia.* *Sex mala sequuntur ex ludo.* *Primum.* *Secundum.* *Tertium.* *Quartum.* *Quintum.* *Sextum.* *Rectores ciuitatum non prohibentes ludos peccãt.* *Septimum.* *Ludus à diabolo inuentus*

mundum multas legiones dæmonum ad seminandum zizanias, & maledictiones, & tentationes, accidit quod tempore Natiuitatis, dæmones valde cruciabantur, & portabant maiores pœnas quam toto tempore anni: vnde conuenerunt in vnum, & miserunt vnum legatum seu nuncium Lucifero, & miserunt legatos suos Azardum, & Sbarainum: vnde isti legati exposuerunt qualiter illa nocte, & festis Natiuitatis, dæmones erant magis cruciati quam in aliis temporibus: vnde Pluto voluit scire caussam: dixerunt, causa est, quia in illa nocte Natiuitatis omnes Christiani vadunt ad ecclesias cum magna deuotione, & quilibet sacerdos celebrat illa nocte tres Missas, & confessi communicant, & successiuè illis festis totis peragũt pœnitentiam, & delentur taliter eorum peccata, quod parum possumus præualere eis, & sic multos patimur cruciatus cum suis orationibus, & multum torquemur, nisi tua astutia capiat modum in istis, tunc dixit Lucifer, qui sunt isti sacerdotes, & quos ritus seruant, & qualiter faciunt, tunc dixerunt legati: Dicemus tibi, ipsi habent prouincias distinctas in episcopatus, & quilibet episcopatus habet vnum, qui præest aliis, quem vocant Episcopum, & sub eo sunt omnes alij scil. archipresbyteri, presbyteri, diaconi, subdiaconi, & clerici, &c. & habent parochias, in quibus stant isti presbyteri: in illis ecclesiis parochialibus sunt altaria, super quibus dicunt Missas, & primo induunt se & ponunt sibi pluuiale, camisium, & planetam, & paramenta, & habent vnum Missale, super quo legunt Missam: habent hostiam quam transmutant in corpus Christi, & calicem, in quo sacrificant sanguinem Christi, & eleuant corpus Christi, & calicem, & de hostia faciunt tres partes, & postea comedunt corpus Christi, & populi stant ad videndum, & audiendum istas Missas cum variis, & multis deuotis orationibus, & cum feruenti corde, & faciunt multas cruces, & deuotiones, propter quas concurrit in illo sacrificio corpus Christi, cum multitudine Angelorum, qui expellunt nos de ecclesiis, & locis, & patimur magnas torturas; in tantum, quod non possumus resistere. nec durare si ad hæc non prouides, quia isti Christiani in illa nocte, & illis festis efficiuntur ita deuoti, & feruentes, vt valeant vsque ad magnum tẽpus in gratia permanere, & nos miseri remanemus confusi, nec est modus tentandi ipsos &c. Tunc magnus Lucifer ait: Ego reperiam vnum modum, si vos eritis mihi obedientes, & fidi: Iube inquiunt, & iussa perficiemus, Ego volo, quod illud, quod fit pro Christo, fiat econtrario pro meo nomine, faciatis quod in omni ciuitate ædificetur vnus episcopatus in nomine meo, & vocetur aleatorium, Episcopum volo esse dominationem illius ciuitatis, quæ amat ludum ipsum: dicunt legati. Episcopi Christi habent vicarios, quis ergo erit vicarius tui Episcopatus? Pluto respondit, vicarius erit conducens tabulam, plebani verò volo quod sint tabernarij in ciuitatibus, & villis, & istas tabernas volo esse ecclesias meas plebanas, scilicet, tabernarij proprie vos estis plebani diaboli, quia in tabernis vestris semper sunt loci lusorij, vbi luditur, & blasphematur Deus, & ibi fiunt omnes spurcitiæ, lasciuiæ, & ebrietates, & estis participes omnium peccatorum, quæ ibi fiunt, & non deberis vnquam aperire tabernas, donec sint celebratæ Missæ vsque prope tertias, maxime in diebus Dominicis, & festis præceptis custodiri per ecclesiam, & similiter in Quadragesima non licet aperire tabernas, donec homines audiuerint Missas, & summo mane vos aperitis, & mittitis clamando per plateas ad leones ad leones vbi venditur bonum vinum ad duos solidos, puta bochale, ad duos solidos: nam vngit, & pungit, & trahit ad maturum: & allicitis homines ante Missas ad se inebriandum, & sic leuiter incurritis peccata mortalia, quia potest esse, quod sint dies ieiuniorum, & datis causam, quod non ieiunent, seu frangant ieiunium, & estis etiam causa multorum, & multorum aliorum malorum: & tabernæ vestræ sunt receptacula renegationis Christi, licet tamen vendere vinum in tabernis honesto modo horis debitis viatoribus & personis sitibundis, & senibus, non tamen habentibus oculos ignitos propter nimias potationes. Item volo quod diuersoria & cauponæ, & etiam domus nobilium vbi ludunt, sint ecclesiæ parochiales meæ, & quod tabula seu mensa super qua luditur sit meum altare, & super ea accendantur candelæ maxime de nocte, sicut faciũt Christiani in nocte Natiuitatis. Quæ erunt reliquiæ quæ ponuntur in altari; reliquiæ inquit erũt, quia volo, quod fritillus, seu discus loco altaris sit grossus, & habeat vnum foramen per quod immittantur denarij, quos colliget vicarius mei Episcopi, qui superest ab isto, & ab illo, & illi denarij impositi volo, quod sint loco reliquiarum. Missale autem istorum dicentium mihi missas, volo quod sint tres taxilli, & volo, quod in eis scribantur litteræ, quas omnes sciant legere, scilicet, viri, mulieres, & pueri, & omnes habeant causam essendi meos sacerdotes, & volo quod ita mulieres possint dicere mihi missas in illa nocte Natiuitatis, & pueri sicut viri, & volo quod non ferant magnos labores in voluendo cartas in isto missali, quia vndecunque voluant ipsos taxillos immediate sciant legere lectiones & litanias, nec quod in isto meo missali sint plures viginti vna literis, & volo, quod loco calicis sit ducatus, & loco hostiæ sit grossus. Sed qui erunt sacerdotes, volo quod omnes taxillatores, & lusores sint mei sacerdotes, & volo habere hanc prærogatiuam à Christo, quia vbi solum viri sibi celebrant missas, & volo quod tam senes, quam iuuenes. mulieres, & pueri sint mei sacerdotes, & possint celebrare missas meas: Ita quod omnes lusores sunt dæmonis sacerdotes. Sed qualiter faciemus de clericis, quia oportet etiam habere clericos, dixit Sathan, clerici mei erunt pueri, qui addiscunt ludere, & isti qui vadunt colligendo taxillos: diaconi vero erunt iuuenes, qui seruiunt mensæ in dando de taxillis, & luminibus, & portando vinum vt reficiantur, &c. Sed quæ erunt planetæ, planetas volo esse stultiloquia, quæ proprie sunt appropriata istis lusoribus, sicut planetæ quibus vtuntur Diaconi, qui dicunt euangelium; & loco albæ faciemus ludere pannos, & remanebunt in camisia albæ; loco manipuli, qui ponitur ad manus, faciemus istos taxillatores furari, & ligabuntur sibi manus: & loco stolæ, quæ ponitur ad collum, faciemus sibi ponere vnum funem, & suspendi eos pro præmio missarum nobis dictarum. Sed ipsi dicunt introitum, Introibo ad altare Dei, & loco introitus volo quod sit inuitatio ad ludum, scilicet, altare diaboli, quando dicunt, volumus modicum ludere, & respondent, volumus, & tunc loco Gloriæ in excelsis Deo, volo quod mei sacerdotes perdentes dicant maledicatur Deus, Virgo, Sancti Angeli, Archangeli, &c. Et isti presbyteri Christi dicunt, Dominus vobiscum, volo quod loco illius dicatur, sic bestiis, in nomine diaboli: & quod respondeatur loco & cum spiritu tuo, vtinam possit te portare & euellere oculos, & loco crucium; quas faciunt super calice, ego volo, quod percutiant de pugnis super taxillis, ita quod intrent carnem præ rabie perditionis suorum denariorum: & loco euangelij, quod interpretatur annunciatio, ego volo, quod quando isti lusores sunt accensi in ludo, dicant, perdo in nomine diaboli, & dent malã annunciationẽ socio & ille respõdeat, inter corpus tuũ: & loco transubstantiationis hostiæ in corpus Christi, ego volo, quod sit transmutatio denariorum ludi de vno in alium. Sed Episcopi eleuant corpus Christi: & loco illius faciatis, quod leuent taxillos. Sed ipsi diuidunt corpus Christi: &

Auditus missæ confert eum ad resistendum diabolos.

Taxilli missale dæmoniorum.

Aleatores Sacerdotes dæmonis. Pueri aleatores clerici dæmonis.

loco eius vos diuidatis eis corpus, animam, & diuitias: quia sicut de corpore Christi fiunt tres partes, ita de ludo veniunt tres principales perditiones, scilicet corporis, quia plurimum interficiuntur, vel debilitantur propter vulnera & dissolutiones, & perdunt famam, animam, & diuitias. Et ipsi comedunt corpus Christi: & vos comedetis eorum animas æternaliter damnatas. Sed ecclesiæ Christianorum implentur Angelis: & vos istas ecclesias meas vbi luditur, implebitis de legionibus infinitis Diabolorum. Reuertamini ergo ad principes meos, qui vos miserunt, & facto concilio inter se, quilibet reperiat diuersos ludos, vt diuersimode possit nobis sacrificari, & deleri sacrificium Christi: & in præmium eorum, qui ludos reperient, volo quod ludi isti denominentur ab eis, & sicut inuenti fuerunt ludi per Diabolos in nocte Natiuitatis, vt sacrificetur Diabolo in despectum Christi: & ludus gesticulatorius repertus fuit per Diabolum, qui dicitur Starainus: ludus aleæ, fuit repertus per Azardum dæmonem: ille vero, qui minoris mali est causa, fuit repertus per Minoretum dæmoné, & sic de aliis. Vnde quicunque ludit istis ludis prohibitis celebrat diabolo, quia ex ludo nil oritur, nisi malum de quibus supradictum est, & multa alia infinita: & finaliter lusores male plectuntur.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS

In blasphematores.

Blasphematores lapidant Christum.

SEcunda pars principalis prædicationis nostræ, lapidatorum Christi, sunt blasphematores. ô fatui, ô linguæ diabolicæ, quid potest te inducere ad blasphemandum Deum tuum, qui te plasmauit, in quo tuum summum bonum consistit, qui te cum suo sanguine pretioso redemit. Vnde faciam hic tres cósiderationes malignitatis istorum blasphemantium. Prima in principio, secunda in medio, tertia in fine consistit. Ex prima tres iniquitates descendunt. Prima est intentio, secunda est delectatio, tertia est ingratitudo.

Blasphemantium malignitates tres.

1. Malignitas blasphemantis.

Quantum ad primam malignitatem dico, quod intentio blasphemantis est solum in offendendo Deo: & si bene consideres, omnes alij peccatores licet habeant intentionem, & voluntatem faciendi omnia mala, & faciunt, nihilominus intentio eorum est velle facere illa mala sine offensa Dei, & non causa deseruiendi Deo, sicut in luxurioso, & homicida vsurario, & fure, vellent posse exercere illa vitia sine offensa Dei. Sed tota intentio istius blasphematoris, cuius lingua dirigitur ad blasphemandum Deum, est solum ad iniuriandum Deo, & efficitur vous ensis acutus, & percutit cum illo pectus Christi, & Virginis gloriosæ. O impij, & sine misericordia, quia miraculose visum est, quod isti tales blasphematores in iram conuersi volentes percutere figuram Beatæ Virginis, seipsos percutiunt. Vnde Dauid: *Et gladium in labiis eorum, & fructus eorum de terra perdes, & semen eorum à filiis hominum* propter suas blasphemias.

Lingua blasphemantis ensis acutus

Psal. 58.
Psal. 20.

2. Iniquitas blasphemantis delectatio.

Secunda iniquitas est delectatio, quia nullus est peccator, qui habeat tantam delectationem sui peccati, quantam habet blasphemator, quia nullam habet causam, quæ inclinet illum ad blasphemandum: quia in genere peccatorum habemus, quod quanto plus qui habet causam inductiuam ad peccatum, tanto minus peccat ille, qui minorem causam habet peccandi; quia in luxuria, & alio vitio subest aliqua causa inclinans, & inducens hominem ad id: solus autem blasphemator sine causa peccat, verbi gratia erit vnus, qui habebit magnam familiam, & erit non multum diues, minus peccabit fœnerando, quam diues & solus auarus fœnerans. Similiter vna fœmina dilecta, & bene tractata à marito, & turpis, plus peccat meretricando, quam vna pulchra exosa à marito, & malè tractata. Similiter senex luxuriosus plus peccat, quam iuuenis, &c. in talibus subest aliqua causa: sed in blasphemando nulla est causa, sed sola propria malitia.

Qui habet maiorē causam inductiuam ad peccandum minus peccat.
Blasphemia nulla causa inductiua.

3. Malignitas blasphemia est ingratitudo.

Tertia malignitas blasphemiæ est ingratitudo, quod est terribile peccatum. Vnde quæro, quod est maius peccatum, an peccatum naturale, ad quod aliqua causa naturalis appetitus inclinat hominem, an blasphemia; Certè peccata naturalia, si pœnitentia interuenit, Deus parcit, & remittit: sed blasphemator efficitur inimicus Dei, & efficitur tantum ingratus, quod non vult sibi illud, parcere non confitendo illud, iuxta illud Matthæi 12. c. *Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemia non remittetur. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur sibi. Qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, nec in hoc sæculo, nec, nec in futuro:* quia propter eius ingratitudinem in puncto mortis non recordatur pœnitendi se, isto modo remanet damnatus, quia est extra gratiam Dei, & est peccatum in Spiritum sanctum, iuxta illud: *Serue nequam nonne omnia dimisi tibi*, &c. & facit eum eiicere in carcerem. Vnde præpara dicere tuam culpam de talibus peccatis, & perge pœnitentiam, & noli amplius blasphemare.

Peccata naturalia remittit Deus.

Matt. 12.

Blasphemia neque in hoc sæculo neque in futuro remittetur.
Matth. 18.

Seconda consideratio istius secundæ partis principalis est medium; & est offendere Dei bonitatem per malitiam, quia omnia alia peccata videntur procedere partim ex fragilitate, & infirmitate humanæ naturæ, partim ex ignorantia: sed illud peccatum blasphemiæ procedit ex propria malitia: & quanto est maior persona offensa, tanto maior est culpa, & plus crescit malitia culpæ, & sic blasphemia continet in se maiorem malitiam aliis peccatis, & nullum est peccatum, quod habeat in se tantam iniquitatem, sicut blasphemia. Nam Deus offendi potest pluribus modis, quia potest offendi in rebus humanis, & mundanis, sicut vsurarius, qui vsurpádo bona proximi offendit Deú. Secundo modo potest offendi in persona, sicut occidendo hominem, quia magis offendit Deum, quam accipiendo bona. Tertio blasphemando Virginem Mariam eius genitricem gloriosam, & Sanctos, quia occidit cú suo proposito matrem Dei, & sanctos. Quarto potest offendi in corpore Christi, quia qui proiicerent corpus Christi in terram, & calcarent illud pedibus, offenderent eius sacrum velamen. Quinto offendendo Deum in propria persona, & in suo esse proprio & istud est maius peccatum, quod possit esse. Vnde concludit Beatus Aug. quod est maius peccatum blasphemare Deum, & offendere ipsum in essentia suæ summæ bonitatis, & in sua persona, quam occidere hominem & non est creatura angelica & humana. & pecudes, & quæque animalia, quæ non laudent benedicentes Domino, iuxta illud, *Laudate Dominum omnes gentes*, & ibi *Benedicam Domino in omni tempore*, & in Psal. *Benedicite Domino omnis terra*, &c. excepto homine, cuius præceptor est diabolus, qui blasphemat Deum: sed væ, væ ei, &c,

Quanto persona offensa est maior, tanto est culpa maior.
Blasphemia agit in Deū.
Deus pluribus modis offendi potest.
in rebus.
In persona.
In blasphemia.

In corpore Christi.
In propria persona & in suo esse propio.

Psal. 116.
33.
125.

Tertia consideratio malignitatis istius secundæ partis prædicationis nostræ, est respectu finis istorum blasphemantium, quia grauitas istius peccati est dignissima portio, quia omnia alia peccata videntur minoris ponderis quam blasphemia Dei, quia in se continet infidelitatem, & infidelitas continet in se omne peccatum, & alterat omnem virtutem, quia iniuriatur Deo, in quo consistit omnis bonitas virtutis. Vnde Sanctus Gregorius in suo dialogo dicit, quod erat vnus puer quinque annorum, qui quando non habebat quod volebat, subito blasphemabat Deum, & pater & mater tacebant; tandem vna die, dum pater haberet eum in brachio, & puer iratus blasphemaret Deum, Diabolus arripuit ipsum puerum de brachiis patris,

ctis, & ipsum exportauit propter blasphemias Dei. Simile tempore quo vigebat bellum inter Ducem Mediolani, & Florentinos in Alpibus de Vbaldinis erat vnum castrum, vbi erant aliqui stipendiarij pro custodia illius castri, inter quos erat vnus magnus blasphemator: & vno die dum luderent aleis & dum blasphemaret Deum, venerunt diaboli, & visibiliter ceperunt ipsum causa asportandi eum, & ipse cepit socios, & tenuit se illis, & illi tenuerunt eum, adeo quod non asportauerunt ipsum pro tunc. Sequenti vero die iterum dum luderent, ipse incœpit blasphemare Deum, & Sanctos, circa meridiem diaboli visibiliter ceperunt eum, & portauerunt eum per aerem omnibus ipsum videntibus, & per spatium vnius miliaris cadebat calceus, & per aliud spatium tibiale, & per aliud spatium vestis, & sic de aliis vestibus, & portatus fuit ad inferos. Vnde dum ergo frater Bernardinus essem Florentiæ in loco, qui dicitur Sancta Maria de Busco, venerunt duo Fratres pro parte Reuerendi Patris Domini Fratris Ioannis Dominici Cardinalis, quos mittebat ad illud castrum causa videndi illud prodigium. Similiter vnus venerabilis magister sacræ paginæ mihi affirmauit, quod Cumis erat vnus faber magnus blasphemator, qui dum vna die blasphemaret in sua apotheca, diabolus traxit ipsum per capillos in aëre vsque ad stillicidium domus, & tenebat ipsum pendulum suspensum per capillos, donec religiosæ personæ venerunt ad illum locum, qui cum aqua sancta & orationibus confitendo reatum suum, & pœnitendo, depositus fuit. Et nota, quod sunt generationes, quæ communiter faciunt malum finem, scil. lusores, blasphematores, vsurarij, & incantatores, & ostendunt in mente eorum cum turpibus signis malam eorum mortem, ad significandum, quod sicut viuunt, ita moriuntur. Vade ad æternam considerationem æternalis damnationis, quia incipiunt in hoc mundo loqui, & blasphemare Deum, & Sanctos, sicut facient in alio mundo tanquam desperati videntes se esse priuatos diuina visione in æternum, totus eius cogitatus, & locutio versabitur circa blasphemias Dei, & eius diuinam potentiam, semper accrescendo eis plures dolores, & pœnas propter tales eorum blasphemias. Vnde potest dici, quod eorum pœnæ suæ damnationis incipiuntur eis in hac vita venire.

Exemplum blasphemātis.

Qui malè moriuntur sunt lusores, blasphemi, vsurarij, & incantatores.

TERTIA PARS PRINCIPALIS

De his qui festa non obseruant.

DE tertia principali, scilicet de his, qui non celebrant festa, aliàs prosequemur. Caueatis ergo à blasphemiis Dei, vt dignetur concedere suam gratiam nobis, qua mediante consequi mereamur vitam æternam, Amen.

FERIA SECVNDA QVINTÆ hebdomadæ Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Amore restituente, duas partes principales continet,

Tertia pars principalis.

Quod quilibet debet satisfacere & restituere illi, cui debitor est.

Secunda pars principalis.

In quo loco debet restituere.

De amore restituente qui est secunda penna quintæ alæ amore feruentis.

Sermo XXXIV.

SI quis sitit, veniat ad me & bibat. Ioan. 7. c. Charissimi, sicut scitis non habemus tractare de secunda flamma, quæ vocatur restituens, siue reddens. Vnde restat videre circa restitutionem faciendam, cui restitui debeat, in quo loco, & quo modo restitutio fieri debeat. Ad cuius scientiam ego do vobis tres regulas, secundum tres considerationes.

Ioan. 7.

1. Penna seu flamma dicitur restituens.

PRIMA PARS PRINCIPALIS.

De restitutione,

PRima regula est, quod quilibet debet satisfacere, & restituere illi, qui de iure debet habere. Ad cuius regulæ declarationem nos habemus facere quatuor notabilia.

Restitutio ei fit cui debetur.

Primum notabile est, quod sunt tria genera hominum, qui habent, & tenent bona aliena iniustè: quia quidam tenent cum vero titulo iuris, sed non iusto, quidam tenent aliena cum vero titulo iuris, & iusto, quidam tenent aliena, qui non habent verum titulum iuris neque iustum.

Tria genera hominum qui tenent aliena iniustè.

Tolle primum tenentium aliena cum titulo iuris, sed non iusto, sicut vsurarius, cui tu dabis tua bona liberè, licet illa tua voluntas non sit bene libera, & si post datum velles illud datum repetere, tu non posses propter titulum, quem ipse habet, & transfertur per tuam traditionem dominium illius rei in ipsum vsurarium adeo quod si sibi illam rem furareris, tu suspendereris. Ratio est, quia voluntariè dedisti, licet non liberè. Sed pone, vsurarius dedit mihi vnam eius filiam in vxorem, & centum nomine dotis, qui nihil habet nisi de vsuris, vel dedit tonsori, vel medico decem, cui restituetur illud datum nomine dotis, vel nomine medicinæ, vel tonsoriæ, seu nomine patronatus, vel huiusmodi, & præsupposito, quod nihil habet quin sit de vsuris, & quod taliter data sint aliis obligata nomine vsurarum, cui restituentur illa data, dico quod debent restitui eidem vsurario, saluo quam in aliquibus casibus, in quibus non debent sibi restitui, sed habere debenti. Vnde distingue, quia aut non est lata sententia, quod illa bona vsurarij restituantur, & non sufficiunt bona, quæ reperiuntur tempore eius mortis in domo dicti vsurarij ad restitutionem faciendam. Et isto casu teneris restituere ipsi vsurario, vel hæredibus suis. Si vero sententia esset lata per Episcopum, quod omnia bona restituantur habere debentibus: & tunc isto casu post latam sententiam non debes restituere vsurario, vel hæredibus, sed illis qui habere debēt, & cui vsurarius tenebatur restituere post factam declarationem de prædictis, & in primo casu vbi teneris restituere vsurario, si diceres. Si restituo vsurario, ipse nunquam restituet alteri debenti, nec satisfaciet ei. Respondeo tibi, quod restituendo sibi tu fecisti tuum debitum ex parte tua: & si ipse non restituit, sibi imputet, quia non debes facere sicut lupus, qui dum obuiasset agno quærenti matrem suam: motus quadam lupina charitate dixit. Ego valde compatior isti agno, qui perdidit matrem, & nescit quo vadat, faciliter posset se perdere: melius est ergo, quod comedam eum, quam perdatur, & sic vocauit eum. Consulo ergo tibi, quod vadas ad vsurarium, vel hæredem & redde quod habes iniustè ab eo, si nondum est lata sententia, & si scis rem illam extortam esse ab vsurario per vsurariam prauitatem ab aliquo, tu potes dicere, talis facit tibi conscientiam, quia extorsisti sibi istam rem ex vsuris, si placet tibi ergo sibi restituam: & si est contentus, tunc restituas illi, cuius est: sin autem, trade ipsi vsurario, vel hæredi.

 Sunt

Sunt quidam, qui habent verum & iuſtum titulum, & tunc tu teneris ſemper reſtituere illi cuius eſt, vel ſuis hæredibus. Et ſi ſunt plures hæredes diuiſi, vnicuique reſtituere teneris pro rata, ſi ſunt in ſua poteſtate: ſed ſi ſunt in poteſtate tutoris, vel curatoris, ſiue adminiſtratoris, tunc reſtitue pro rata tangente pupillis illis ſuis tutoribus, & gubernatoribus, ſi non ſunt ſuſpecti: ſed ſi ſunt ſuſpecti, tunc non reſtituas tutoribus ſuſpectis, niſi eſſes coactus de iure, ſed depone apud fide dignam & idoneam perſonam reſtituendam pupillis, cum erunt legitimæ ætatis, & ſic euades periculum auaritiæ. Idem ſi haberes rem reſtituendam mente capto, vel furioſo, quia debes ſeruare prædictum modum. Sed quid ſi habui ab vno diſpenſatore alicuius eccleſiæ vel ab aliquo zenodochij domino rem eccleſiæ, vel xenodochij, tunc tu teneris reddere illi diſpenſatori, vel xenodochij Domino ſi non eſt ſuſpectus, da rem illam reſtituendam tempore congruo alicui fido, ſed ſi ille diſpenſator, vel œconomus eſſet mortuus, tunc redde ſucceſſori ſuo. Veruntamen Doctores dicunt, quod ſi habui à diſpenſatore alicuius loci, vel ab aliquo monacho rem monaſterij propter aliquam malam cauſam, ſicut ſi dediſſet meretrici aliquid, tunc teneor dare & ſtituere loco, cuius eſt, ſeu ſuo Gubernatori, & Priori, vel Abbati.

Tertia differentia eſt, quando aliquis habet rem ſine vero, vel iuſto titulo, ſicut ſunt latro, fur, & huiuſmodi: & illa res peruenit ad tuas manus, quam fur ille furatus eſt, nunquam reſtituas illi furi, vel latroni ipſam, quia teneris iterum ad reſtitutionem illis, quorum res illa eſt: redde ergo illi, cui fuit prædata, vel furto, ablata. Similiter ſi emiſti à fure, vel raptore, teneris reſtituere illi, cuius eſt, ſi ſcis, & perdis pretium, ſi ignotas infra dicetur.

Res aliena tribus modis ad manus noſtras poteſt venire. Secundum notabile ſcias, quod res aliena poteſt venire ad tuas manus tribus modis.

1. Ex culpa. Vno modo ex culpa tantum illius, qui ipſam rē accipit, & ſubtrahit, & non ex culpa dantis: *2.* aliquando ex culpa illius, qui ipſam rem dat & non accipientis: *3.* quandoque ex culpa vtriuſque ſcilicet dantis, & accipientis, & hæc diſtinctio eſt magiſtri Alex. Primo caſu ſicut in fure, & vſurario, quia culpa eſt ex parte furantis tantum: vſurarius tamen poteſt habere rem ex ſui culpa, & dantis, vt quando accipit rem ab illo, qui non eget denariis, ſed accipit denarios ad vſuram, vt ex eis poſſit lucrari: & iſto caſu rem, vel pecunias, quas recipit vſurarius, non tenetur reſtituere illi, à quo habuit, ſed tenetur reſtituere pauperibus Chriſti, quia eſt culpa vtriuſque ex parte dantis, & recipientis, ſicut ſunt, qui accipiunt dotes mulierum, & viduarum in rationem decem pro centenario, vt ex illis denariis negotientur cauſa lucrandi vigeſimo quinto pro centenario, & non egent, quia poſſent facere ſine: & vidua vult illa decem pro centenario, ſaluo ſuo capitali, quia fit gratia vtriuſque ſine culpa vtriuſque, mulier, quæ recipit illa decem pro centenario, non tenetur reſtituere illi, qui ſibi dedit, ſed dare debet pro Deo, & ſibi reddendo iterum teneris dare amore Dei, vt 14. q. 5. c. non ſane, in fi. Et nota, quod ille, quod ille, qui quærit accipere ad vſuram, *Qui accipit ad vſuram dupliciter poteſt peccare mortaliter.* poteſt dupliciter peccare mortaliter. *1.* Primo modo, quando accipit non egendo, ſed vt magis lucretur animo ditandi, & cumulandi. *2.* Alio modo, quando inducit aliquem ad ſibi præſtandum ad vſuram, qui non præſtaret, quia tunc peccat dupliciter in accipiendo, & inducendo, & quoties aliquis non vellet fœnerari licet moriaris fame, non licet tibi eum inducere, vt tibi fœneretur ad ſubueniendum tuo corpori quia ſalus animæ debet præferri ſaluti corporis. Vnde oportet, quod duo interueniant ad hoc, vt accipiens ad vſuram non peccet. *Duo neceſſaria vt accipiens ad vſuram non peccet.* *1.* Primum, quod egeat, & neceſſitas inducat eum. *2.* Secundum, quod accipiat à publico vſurario, quia non inducit illum à quo accipit, ad fœnerandum, & videas quod quando procedit ex ſola culpa recipientis, & non dantis, debet reſtitui illi cuius res eſt. Et volo reddere rationem, quare vnus qui inducit ad præſtandum ad vſuram, non tenetur perdere, & ille qui conſulit fieri prædam & furari, & etiam ille, qui inducit ad prædandum, tenetur: ratio eſt, quia in vſura eſt aliqua voluntas dandi ad vſuram reſpectu dantis, & recipiendi reſpectu recipientis. Sed in præda, & latrocinio ceſſat omnis voluntas reſpectu illius, cui violentia prædæ fit, & ſimiliter in furto. Item quando inducit aliquem ad dandum ad vſuram, illud lucrum quod ille inductus recipit per vſuram, non eſt propter illam ſuaſionem, vel inductionem alicuius: ille qui inducit eſt cauſa immediata, quia fiunt illæ prædæ, & illa furta, & dandi illud damnum & iniuriam paſſo, cuius nulla voluntas intercedit: & *Notarius inducens ad fœnerandum & conficiens inſtrumentum tenetur ad reſtitutionem.* ideo vnus notarius qui inducit aliquem ad fœnerandum, licet peccet mortaliter inducendo, tamen non tenetur reſtituere illud damnum, niſi faciat inſtrumentum vſuræ, quia tunc bene tenetur. Tamen inducens aliquem ad fœnerandum, qui alias non fœneratus fuiſſet, ſimiliter eſt obligatus inducere illum ad reſtituendum extorta per vſurariam prauitatem, vt vitet peccatum, & ratio, quia notarius faciendo inſtrumentum vſuræ tenetur ad reſtitutionem vſuræ: ratio: quia ex illo inſtrumento acquiritur ius vſurario, in quo obligat ſe & omnia ſua bona, & ſuos hæredes, & ideo tenetur. Secundo modo, quando res peruenit ad tuas manus ex culpa dantis tantum, Exemplum erit aliqua paupercula habens filiam nubilem pulchram, vnus amator dabit matri aliquid, illa bona fide accepit, poſtea ipſa perpendit quod intentio illius qui dedit, non fuit bona: cui debebit reſtituere iſta illud ſibi datum? Tunc diſtingue, quia vt ille qui dedit, potuit dare vel non, quia aut eſt in poteſtate ſua aut in poteſtate aliena, ſi eſt in poteſtate ſua, tunc transfertur dominium in te: ſi eſt in poteſtate aliena, quia eſt filius in poteſtate patris, qui non poteſt dare res patris, tunc non licet ſibi retinere illud datum, ſimiliter in familiari dante rem Domini ſine eius voluntate, ſimiliter in vxore, quæ non poteſt dare rem mariti, ſimiliter Frater, & Monachus, dantes ſine licentia ſui ſuperioris, ſimiliter in presbytero dante rem eccleſiæ mala intentione, licet receperis à prædictis bona intentione, tu teneris reſtituere, quam io ſe habeat, tamen ſi dans licet mala intentione ſit Dominus rei datæ, accipiens bona intentione non tenetur reſtituere, probatur in 4. q. 5. capite non ſane. & capite nolite. & c. immolantis, & capite forte. Tertio eſt ex culpa vtriuſque dantis, ſcil. & recipientis, tunc non debet reſtitui, ſed dari pro Deo, tamen in foro ciuili in pari cauſa turpitudinis melior eſt conditio poſſidentis. Sed magiſter Alexander dicit, quòd ſi iſta res data foret cum iniuria alterius; verbi gratia aliquis dabit denarios homicidæ, vt interficiat ſuum inimicum, cui dabuntur iſti denarij dati iſto modo, certe oſtenſo, & non pro Deo. Sed pone, vnus officialis qui debet iudicare ſine præmio aliquo, quia ſtipendium habet de publico, non potes conſequi ius tuum ſine præmio, & tributo, tu dediſti ſibi aliquid, vt obtineas, quid fiet de iſto dato? Dico quod non debes rehabere, ſiue iudex ille ſit ex voluntate & beneplacito totius publici ad ius dicendum cōſtitutus, ſiue à principe, quia potuiſti dare, ex quo tuum eſt: ſed nec iudex ille poteſt illud datum retinere, quia indebitè accepit, & ſic dabitur pro Deo. Simile in teſte, qui non vult dicere veritatem ſine præmio, non eſt obligatus reſtituere datum illi, qui dedit, ſed pro Deo, tamen iſta ſunt limitata iſto modo: quia aut dans erat certus & ſciebat ius fore pro ſe, & non dedit illud ad promerendum iudicem, ſed vt vendicaret ius ſuum: quod ſciebat ſe habere, & non ad circumueniendum teſtem, ſed vt obtineret ius ſuum: & tunc iudex & teſtis debent ei datum reſtituere, ſed ſi res eſſet dubia, & ille qui dedit, dedit vt partes ſuas tueretur tam iudex quam teſtis:

tunc

tunc non debet restitui danti, sed dari pauperibus, quia videtur magis fecisse propter corruptelam quam ob aliam causam. Et quando venit ex culpa vtriusque; nunquam restituitur danti, sed pauperibus dari debet: sed præallegatus Doct. adiungit, quod si quis dederit denarios alicui vt interficiat aliquem, & ipsum interfecit, illi denarij dabuntur hæredibus offensi, & non pro Deo. Similiter tu ô mulier quos habuisti à tuo amasio denarios, qui habet vxorem, & certe teneris restituere vxori, quia illos recepisti ab eius marito, sed si non habet vxorem, non teneris sibi restituere: quia Doct. dicunt quod meretrix turpiter facit luxuriando sed non turpiter facit pretium recipiendo. Tamen si dans meretrici, esset in potestate patris, vel alterius sui superioris potestate, tunc meretrix recipiens debet restituere patri, vel Domino, vel priori, sub cuius potestate est, sed quando est in potestate sua, & dat meretrici, tunc meretrix potest id retinere, licet culpa sit vtriusque, quia in pari causa turpitudinis melior est conditio possidentis, hoc habet locum in foro ciuili: sed in foro conscientiæ, quia turpiter quæsitum est, est dandum amore Dei. Sed pone, vna maritata dat alicui suo adultero: adulter tenetur restituere marito, cui fit iniuria illa. Imo ipsa adultera debet perdere dotem suam, vt in c. olim. de diuor. Iunge alium casum, est vnus officialis deputatus pro iure reddendo, & habebit certum salarium sibi ad hoc deputatum, sibi præsentabitur aliquid & recipiet, totum illud quod recipit, tenetur restituere illi Communitati, vel Dominationi, quæ posuit eum ad tale officium, & dat sibi salarium, sicut etiam sunt milites deputati super mensuris, & ponderibus panis, vini, & victualium, & similibus totum illud quod recipitur per eos, vt populus fraudetur, tenentur restituere fisco, seu communitati quæ dat eis salarium, & tenentur ipsi officiales, & milites, & saltuarij restituere damnum totum, quod infertur propter eorum malitiam, vel negligentiam in inquirendo, vel omittendo. Sed ille qui est vsurarius cum sola intentione habendi aliquod præmium, illud quod sibi datur, quid fiet? certe tenetur restituere illud sibi datum non danti, sed pauperibus & ideo tu qui dedisti, habuisti intentionem puram, & bonam transferendi dominium in eum rei datæ, sed ipse ab initio habuit malam intentionem habendi rei aliquod præmium, licet non fuerit expressum, ideo tenetur pauperibus erogare, quia vsura est. Tertium notabile pone, moritur

3. Notabile. vnus vsurarius, sua bona remanent obligata restitutioni, & antequam moriatur, cauet de restituendo, & relinquit hæredes, vel commissarios & reperiunt bona certa & incerta, quia mutuauit certis personis super aliquibus pignoribus ignotis, & nesciebat quæ sunt illæ personæ, & lucratus fuerit decem millia de male acquisitis, & in morte non reliquit vltra tria millia reperiuntur de certis sex nulla, de incertis volo duo millia, & residuum volo restitui certis, potest ne illud facere episcopus licite? dico quod sicut non potest licite furari, ita nec licite potest aliquid pro incertis accipere, nisi prius satisfiat certis, similiter fratres, & presbyteri, & omnes qui recipiunt aliquid, vel candelas, ceram, pannum, vel denarios in sua sepultura talis vsurarij, tenentur restituere ac si furarentur, quia omnia illa bona sunt illorum, à quibus ille vsurarius extorsit, vt in c. sicut dignum, de homici. & totus mundus pacificitur de talibus incertis, nec potest fieri vna eleemosyna, nisi prius satisfiat certis, & si quid superest, debet dari episcopo, vt illud distribuat pauperibus Christi, & aliter facientes tenentur de suo restituere. Et vos ô hæredes & commissarij vsurariorum, aliter faciendo, tenemini restituere iterum certis. Quartum notabile est,

4. Notabile. Quæ primo restituenda male acquisita. & nota bene quod semper debet primo restitui, & præponi in restituendo illud, quod prouenit de male acquisitis, quam illud quod prouenit de male acquisitis. Exéplú, vsurarius habet de male ablatis, & bene acquisitis, & reliquit quòd hæredes faciât capellas, xenodochia, eleemosynas, vel ecclesias, dico quod primo debet restituere illud, quod extorsit de male acquisitis quam relicta pia, & ratio est, quia adimplendo legata, facis quod debes: sed restituendo ablata, facis duo. Primum, quia iustitiam adimples: secundum exoneras culpam, quia illa bona ita tenentur cum culpa, sicut venerunt cum culpa. Nam in primo casu soluendo legato, tu bene facis, quia facis quod debes, sed tu nullam culpam habuisti in acquirendo, sicut in secundo casu, ergo &c. Sed Bonauentura quærit de vno dubio, quæ est ratio quod prius soluitur relictum, quam furtum, rapina, & vsura? Respondet, quia petitur in iudicio vigore testamenti, sed si res forent pates, conscientia rei alienæ debet purificari prius. Quintum verò notabile, cæteris paribus, qui prior est in tempore, potior & in iure. Sed priuilegiati, sicut sunt dotes, & habentes hypothecam expressam, & debitum fisci præferuntur alijs debitis non priuilegiatis, & vltra hoc primo debet satisfieri creditori, qui habet pignus quam alijs: Alij Docto. volunt dicere, quod exceptis casibus priuilegiatis depositum debet præcedere, sicut etiam in tutelis, quia debent præcedere, simile in distributione legatorum. Primo debet solui magis egenis, sed vbi sunt omnes priuilegiati æqualiter, sicut in pluribus sororibus, &c. tunc sequere leges, statuta ciuitatis & consuetudinem approbatam, & in cæteris conscientia te regat cum discretione. 5. Notabile in restitutione.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS

In quo loco debet restituere.

Circa secundam partem, scilicet in quo loco debet restitui, ego do tres regulas. Prima, quando habes restituere res alicui, qui sit de longinquis partibus, & considera duo. Primum valorem illius rei, si est pretiosa. Secundum, si illa res peruenit iniuste ad tuas manus. Tertium, si propter tuam culpam, vel negligentiam non restituisti, tolle tres casus contrarios, si illa res est parui valoris. & non venit de malo lucro ad te, & sine tua culpa, & isto secundo casu tu non obligaris mittere illam rem illi, cuius est: sed debes deponere illam rem sigillatam, & consignatam in manu alicuius personæ idoneæ, & securæ, & facis duo bona. Primum, quia te securas: secundum, quia liberas ab auaritia, & dabis bonam intentionem, & bonum exemplum de te, si veniret ille, cuius est res illa. Primo casu, si commode potes rem illam mittere illi cuius est, mitte quamprimum potes: sin autem tene, vel depone vt supra, donec videbis tempus sibi mittendi. Sed si non esset spes, quod ille rediret, cuius res est & nescis in qua parte stet: tu debes dare pauperibus rem illam, seu pretium: sed si es pauper, vade ad Episcopum, vel superiorem, & dic necessitatem tuam & poterit fieri dispensatio. Secundum notabile est circa expensas factas in mittendo rem illam, in longinquas partes illi, cuius est, & certè si furatus es, tu es obligatus mittere rem illam, secundum bonam conscientiam, tuis expensis, vt in capite primo de rap. & capite super eo. Et ne decipias te ipsum propter varios casus, qui possunt occurrere, & consultor debet tria considerare. Primum, valorem rei, secundum, periculum quod est in mittendo rem illam si est bellum, vel latrones, &c. tertium, expensam faciendam & necessitatem illius, cuius est, cui mittere teneris, quia erit vnus pauper cui esset magna expensa in mittendo rem parui valoris vni diuiti, & si erit pauper aliter consulet, vel dicet, expecta aliud tempus, & secundum varietatem temporis & personarum consulet. Sed si pactum est mittere vel soluere in certo loco, & in certo tempore, sufficit si ad locum destinatum, vbi promisisti mittere, mittas, & in tempore stabilito. Tertium notabile est, de incertis: & potest esse Tertium no-

In quo loco restituendum regula tres.

2. Notabile circa expensas.

tabile ad restitutionem rerum incertarum.

esse tripliciter, quia aut persona incerta est, quia habuisti a communitate: & tunc cui debet restitui? & dico quod est maius peccatum accipere iniuste à communitate, quàm à singulari persona, & debet restitui ipsi communitati. Item potest esse incerta respectu multarum gentium, sicut in tondente monetas, quæ diuersimode veniunt ad tuas manus, in diuersas personas expendendas, cui restitues illud lucrum? certe communitati, quia non videtur dari damnum personis quibus dispensas illas monetas, ex quo currunt, licet in futurum possent damnificari aliquo euentu mutationis monetarum, & similium. Tamen aliqui volunt dicere, quod potest dare pro pauperibus in illa terra, vbi damnum datum est: sed verius est dare communitati. Alio modo potest esse incertum ratione personæ, sed locus erit certus, sicut in vsurario, qui fœneratus fuerit in aliquo loco, ignorabit personas, sed sciet locum vbi debet restitui: certè in illo loco pauperibus illius loci, vnde habuisti, damnum dedisti: sed si posses distribuere in vna alia terra, melius, quia est maior necessitas quam in loco vbi habuisti, tu potes illud facere sine conscientia, quando es certus quod est maior necessitas ibi. Sed, ô vos Dominæ, quæ sæpe fraudamini à fratribus, & presbyteris falsis, quibus datis pecunias in manibus dispensandas, si ipsi non dabunt, quibus de iure tenemini, vos tenemini ad restitutionem, si scitis personas quibus tenemini restituere, & non estis aliquo modo liberatæ. Sed formo vnum dubium, de cuius consilio debent distribui talia bona incerta: dico quod secundum consuetudinem, episcopus potest dare licentiam quòd distribuatur, si sunt bona incerta publica, sed si non publica incerta, tunc Episcopus non habet se impedire, sicut sunt occulta incerta, quia commissarius habet dare pro Deo. Bona incerta publica, sunt bona publici vsurarij, quorum distributio spectat ad Episcopum: sed pone, hæres vsurarij habens de bonis incertis, & facit eleemosynas sine licentia Episcopi, quæritur, vtrum teneatur ad restitutionem illorum distributorum amore Dei? dicit meus singularis Doctor, quia quod si bene dispensauit, non potest arctari iterum satisfacere: si tamen fuit publicus vsurarius ille, cuius bona sunt distributa, Episcopus potest dare sibi pœnitentiam ex eo quod sine sua licentia præsumpsit distribuere: sed si male dispensauit, potest iterum arctari ad satisfactionem, sed pone, quidam habet bona incerta distribuenda pauperibus, & constrictus est ab Episcopo expendere, quæritur an possis certificari, si bene expenduntur pro Deo, & personis egenis? certe dico quod tu potes velle ita & taliter certificatus, quibus & qualiter distribuuntur, sicut potest esse coactus, & Episcopus debet conferre, & esse contentus distribuere de consensu, & scitu tuo ex hæreditate vsurarij cuius interest respectu periculi animæ suæ, nec potest Episcopus pro se retinere, nisi esset ita quod oporteret se nutrire. Quarta regula seu notabile est, quomodo debet restitui, & facio tria notabilia quantum ad modum. Primum est, quod quotiescunque in restitutione rei alienæ tibi occurrit aliquod ex istis quatuor periculis, scilicet vel scandalum proximi, vel infamia tibi, vel periculum vitæ, aut peccatum mortale, non teneris restituere, donec imminent illa pericula: sed cessante causa periculorum, cessat iste effectus, & tunc teneris restituere: tamen videndum esset, si non restituendo rem illam, occurreret aliquod periculum istorum scandalorum prius occurrerent illi, cuius res est quam tibi, tu teneris prius subire illud tale periculum restituendo ex quo iniuste tenes, nisi esset periculum animæ, quia tu in omnibus rebus mundi debes præferre animam tuam animæ proximi. Tolle secundum notabile, quia si habes rem alienam, quam non potes palam restituere sine scandalo: tene modum quod ille rehabeat rem suam, ponendo rem ipsam secreto in domo taliter, quod reperiat rẽ ipsam,

Quartũ notabile circa modum restitutionis.

Primum notabile circa modum.

Secundum notabile circa modum.

sicut factum fuit in Lombardia, maxime in Papia, quãdo fuit depopulata per Facinum Canem: quia dum prædicarem, fuerant restituta multa bona isto modo, quia de nocte proijciebant in domo, vel ponebãt ante ostia taliter quod reperiebantur: vel si non potes proijcere in domo sine periculo scandali, tene modum reperiendo vnam personam fidam, quæ restituat rem ipsam & non nominet personam. Vel si non potes hoc facere, teneas modum quod dones illi rem æquiualentem, nec habeas respectum, seu quæras ex illo quod tu donas in cambium rei restituendæ rehabere aliquod seruitium: vel præmium, quia non valeret, & teneris restituere iterum. Tertium notabile, pone quod vnus vsurarius venit ad conscientiam, & vult reddere, & vadit ad confitendum vni confessori, qui dicet, dimittas me facere, quia faciam quod de illo quod habes de vsura, tu poteris aliquid retinere, & iste confessor ibit ad illos, qui debent habere quod ex vsuris soluerunt, & dicet se interponendo, tu soluisti centum pro vsuris tali, ipse reductus ad conscientiam, tu non debes velle quod per te stet quin reducatur & se emendet: veritas est, quod iste tibi seruiuit in necessitatibus tuis, & allegabit defensionem vsurarij quæ est, quod ingratitudo est magnum vitium in non volendo recognoscere seruitia sibi facta, Ego volo quod tu recognoscas seruitium in partem, quod ipse etiam recognoscit meritum sibi factum per te & volo accipere vnam mediam iuris prudentiam, videlicet quod vbi habuit centum, restituat quinquaginta. Et facias sibi pactum de amplius non petendo quicquam vltra: & certe illud tale restituere, & pacisci non valet. Vnde nota quod ad hoc vt restituens non remaneat obligatus, oportet quod quatuor interueniant. Primum, quia debens rehabere non remittat dare debenti per timorem, sicut fuit in quodam domino Regulo, qui fecerat multas extorsiones suis subditis: & dum lethaliter infirmaretur, fecit se portare in medio plateæ, & accersito populo petiit veniam, qui dixerunt, parcimus tibi & dum ille posset restituere populo ablata, potius voluit relinquere suo hæredi pecunias extortas, & ire ad infernum, quam restituere, & parum profuit illa remissio, quia fuit per metum hæredum futurorum extorta. Secundum, quod illa remissio non fuit propter verecundiam, sicut in primo casu, quando confessor se interposuit, & induxit habere debentem propter verecundiam ad consentiendum. Tertium, si inducitur ad remittendum propter desperationem: quia ille qui rehabere debebat, desperabat vnquam habere aliquid, ita quod desperando accipiet quicquid sibi dabitur & minimum quid de vna magna quantitate, Quartum, si ex illo remisso sperabis habere aliquod seruitium, vel remunerationem: certe in istis quatuor casibus non prodest remissio in totum vel in partem, quia remanes obligatus eatenus, quatenus restas soluere. Sed quæro, qualiter potero cognoscere quod ego perfecte restituerim, & sim absolutus à tali obligatione? dico quod tu illud cognosces per tria signa, quæ dabunt tibi intelligere, quod eris liberatus libere, pure, & sine scrupulo conscientiæ: nam tu debes libere dare pecuniam, quam teneris restituere, in manibus, & potestate recipere debentis, & si postquam illam libere in sua potestate habuit, tibi restituat aliquos denarios, potes tenere sine scrupulo conscientiæ: & si tibi nullum restituit, noli turbari in mente tua: & non facias sicut fecit, qui dum disposuisset ablata, & iuit ad vnum, à quo habuerat quinquaginta ex vsuris, & sibi restituit, & ille omnes retinuit nullo remisso, & iratus ad se reuersus iurauit non restituere plures. Secundum, quia si non habes denarios, dare debes illi pignus libere in potestate sua, vel fac sibi cautionem per publica instrumenta, ita quod sit bene securus cum illo termino, quem vellet apponere pro suo libito voluntatis: & postquam feceris supradicta, si ille tibi aliquid remittit, vel donat ex tali debito, tu secure accipere potes: & taliter

Tertium notabile circa modum.

Qui restituere debet non tenetur ob quatuor.

Primum.

Secundum.

3.

4.

Signa perfectæ restitutionis.

1. *Liberè dare pecuniam.*

2. *Cautio debiti.*

3. *Donatio desitii.*

taliter faciendo remittetur tibi culpa, & consequeris gloriam Dei, quam nobis concedere dignetur qui sitientes potat, Amen.

FERIA TERTIA POST V. Dominicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone

Hic Sermo qui est de Amore conterente duabus constat partibus præcipuis.

Prima pars principalis.

Est de contritionis varietate.

Secunda pars principalis.

De contritionis quantitate.

Tertia penna.

De amore conterente. Tertia penna quinta alæ amoris feruentis.

Sermo XXXV.

Ioan 7.

VOs *ascendite ad diem festum hunc: Ego enim non ascendam ad diem festum istum, quia meum tempus nōdum impletum est.* Ioan. 7. c. Sunt verba Christi, qui respondendo dixit fratribus suis, scilicet consanguineis suis desiderantibus quod Christus iret ad festum, vbi fiebat congregatio gentium, vt manifestaret se mundo, & faceret miracula, vt exaltaretur cum eo propter mundū & fastum, nondum enim credebant in eum Et nota quod duo sunt festa, scilicet temporalia & spiritualia. De temporalibus Esaias loquitur dicens, *Calendas vestras, & solennitates vestras odiuit anima mea. Ascendite ergo vos, ego autem non ascendam.* Scilicet ad ista festa mundana, vana, & temporalia: Alia sunt festa spiritualia, & ad illa iuit Christus in occulto: festa spiritualia sunt displicentia peccari, dolendo de peccato facto, & quod dolendo gaudet dolere, quia peccauit: similiter gaudere de bono & de Deo, & tristari quod non gaudet de bono, & de ipso Deo, & similiter gaudere de mundo extrinsecus, quod ad corticem propter solam necessitatem viuendi: sed gaudere intrinsecus in bono spirituali, & festum nostrum debet esse in occulto: scilicet in conscientia nostra puta bene contrita de perditione temporis, tristando de temporalibus & caducis, & plorando peccata nostra, & gaudendo, & iubilando de spiritualibus, & ista est flamma amoris, qui dicitur conterens. In quo faciemus tres considerationes. Prima est contritionis varietas. Secunda est contritionis sua quantitas. Tertia est contritionis sua contrarietas.

Deo festa temporalia & spiritualia Primo. Festa spiritualia displicentia peccati &c.

Flāma amoris conterentis tres considerationes.

Prima Pars Principalis.

De contritionis varietate.

1. consideratio, varietas contritionis. Differentia contritionis ab attritione.

DIco primo, quod consideranda est contritionis varietas, & Doctores ponunt dubiū, & varietatem inter contritionem, & attritionem. Nam attritio est, quando peccatori displicet malum crasso modo: Contritio vero est, quando peccatori displicet malum minutum, sicut quando cum Maria Magdalena flendo peccata nostra, & discurrendo vitam nostram fore inuolutam in fœce peccatorum, & vndique plenam miseriis & fœtore & cogitando totum nostrum tempus fuisse perditum, & in statu damnationis psalmum facientes: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicies.* Nam primo cor fit amaricatum, secundo contritum, tertio humiliatum. Vnde in quantum est sacrificium Deo, est cor tribulatum: quia primo oportet quod sit amaritudo in corde, secundo contritio, tertio humilitas & obedientia. Vnde nisi habeas ista tria, tu non es bene dispositus ad confessionem, & non possumus scire si non habemus veram contritionem omnino, nisi per signa exteriora: & sunt tria signa secundum Dauid. Primum quod sit cor bene contribulatum à con, quod est simul & tribulatum, sicut conscientia dicitur à con, & scientia id est simul scientia, scilicet quod pars inferioris scientiæ in cognoscendo se ipsum & mundum fragilem coniungitur cum sapientia intelligendo Deum, & gaudia paradisi. Inde venit vna conscientia, quod homo ab horret peccata, & facit sibi conscientiam bonam, & rectam vitando mala & faciendo bona, & reddendo honorem Deo. Similiter in contritione, quia pars inferior, quæ est cor con, id est simul teratur, id est cum parte mallei superioris, qui est conscientiam sibi facere de tot, & tantis sceleribus, & peccatis factis, & offensis factis Deo teratur, id est conterendo puluerizetur, & teratur cum vna amaritudine compunctionis cordis: quia vbi cor primo erat durum, efficiatur molle, sicut puluis: cape lapides, & tere ipsos cum vno malleo bene, cum percutis incutiendo ipsos faciunt tumorem, cum franguntur, & quanto plus in minores partes franguntur, tanto minus crepitant, siue sentis facere tumorem: ecce duo. Postea cape puluerem, sentis eum leuem & humilem. Ita cor induratum propter peccata, quando accipis malleum conscientiæ, & percutis cor induratum stridendo gemit, & suspirat: & quanto lapides, scilicet duriores peccatorum sunt maiores, tanto maiora emittis suspiria, & magis proclamas, & sentis maiorem amaritudinem, & cum isto malleo doloris, & compunctionis. Primo cor fit amarum, secundo fit tritum, sicut lapis. Primo, quando frangitur est asperum, quando est bene tritum, & puluerizatum, si misces puluerem, nullum facis tumorem; si capis per digitos, & minuis, est leuis: si ponis super puluerem lapidis triti manuum facis impressionem, & figuram manus, & digitorum, si calcas cum pedibus cedit & imprimitur pes, & dimittit figuram pedis, si percutis super puluerem, nullum facit timorem, si proijcis in aëre, est leuis. Vbi primo antequam ille lapis esset tritus faciebat per omnia contrarium, quia erat durus, sonum emittebat, erat asper, offendebat pedem, percutiendo in eo erat grauis, &c. Ita ad propositum in vera contritione oportet quod concurrant ista tria scilicet amaritudo cordis: 2°. tritio seu subtilitas conscientiæ Tertio humiliatio: vnde *cor durum in nouissimo male habebit.* Occurrit mihi in ista auctoritate iam primum vna pulchra consideratio, quam prius non habui: quia secundum diuersa puncta, potest habere diuersos intellectus: quia si dicis cor durum, faciendo punctum hic, significat, quod cor durum perseuerans vsque ad mortem scilicet vsque ad finem vitæ in nouissimo malè habebit, scilicet erit damnatus in puncto mortis, quia sic est sententia: sed dicendo cor durum in nouissimo malum habebit, id est damnabitur: oportet ergo quod cor durum sit tritum, & confractum antequam veniat ad punctum mortis, vt bene habeat, quia sero addiscitur seruire Deo, cum homo moritur. quia in illo puncto homo obliuiscitur sui ipsius. Et nota, quod tres sunt causæ quare cor debet amaricari. Prima est amor & dilectio, secunda est valor, tertia est contradictio. Dico quod prima causa amaricandi cor est dilectio: probo per auctoritatem, quia quid est propter quod tu odis mortem? certè est dilectio vitæ, & tantum doles perdere diuitias, quantum amas illas, & sic tantum doles perdere honorem, quantum amas illum. Vnde Hiero. Qui diligit honorem timet verecundiam. Et Deus est omnia, &

Psalm. 50.

Amaritudo, contritio & humilitas tria necessaria ad cōfessionem.

Signa exteriora contritionis.

1. Cor cōtribulatum.

2. Cor contritum.

In vera contritione tria concurrere debent.

Eccles. 5.

Homo moriēs non seruit Deo.

Tres causæ ob quas cor debet amaricari.

1. amor.

2. valor.

3. contradictio.

& est noster amor: quia omnis consummationis est finis scilicet Deus, quia Deus charitas est, & est tantum largus in nobis, quanta est charitas, quam habemus, quia omnia diriguntur ad illum finem, scilicet vt gaudeamus & fruamur Deo: nam nos amamus medicinam propter finem sanitatis: ergo plus amamus sanitatem, quam medicinam & medicum: si ergo amamus aliqua propter Deum, & ad finem vt fruamur Deo, & propter finem ipsius Dei, nos debemus odire illud, quod tollit illum finem, scilicet peccatum, per quod priuamur Deo, fac ergo quod nihil opereris, per quod impediatur ille vltimus finis beatificus Dei, quia *non habemus hic ciuitatem permanentem*, quia peregrini sumus. Salus ergo nostri finis Christus est, & per consequens ipsum imitari debemus, in quo tota spes nostra consistit. & peccatores, & superbi, & luxuriosi deuiant ab isto fine, quia sunt indurati, & non intelligunt peccatum, nec eorum finem quo priuantur, quia damnati magis dolent de priuatione tanti infiniti summi boni, quam de toto igne infernali, quem perenniter patiuntur: si ergo doles perdere quod amas, quanto res est magis pretiosa quam amas, tanto magis ipsam perdendo doles, considera ergo, quanta est perditio Dei propter vnum peccatum. Vnde Ierem. 1. *Lamentum & planctum vnigeniti*, fac tibi lamentum amarum, scilicet quando peccas, quia tuum thesaurum perdis, & ideo anima videns se priuatam suo creatore, debet multum dolere, quia nil est pretiosius illo, qui est finis omnium bonorum. Nam Dauid dum vnus eius filius infirmaretur, posuit se in solitudinem, & continuè fleuit tota die & nocte, donec sibi relatum fuit, quod vnicus eius filius mortuus fuerat, quia tunc confortatus alium assumpsit. Nam bona voluntas, & bonus amor est filius, & peccatum cui consentit voluntas delet, & accipit amorem & gratiam Dei, & anima infirmatur & cum intellectus intelligit se perdidisse amorem & gratiam Dei, & animam esse infirmatam, & stare in periculo mortis æternæ, non cessat flere suum reatum donec confiteatur & pœnitentiam agat, donec sentit se recuperasse sanitatem, scilicet Dei gratiam, & amorem diuinum: quia tunc reuiuiscit, & cibum capit spiritualem, scilicet corpus Christi. Tertia ratio est contradictio: quia si bene ponderas, per culpam tu perdis quod habes per gratiam, quia per gratiam tu consequeris vitam æternam & fugis ignem æternum, quod non est paruum bonum, & sic per contrarium non est parua perditio perdere gratiam Dei. Vnde in Apoc. 7. c. & in 12. c. Facta est salus, quia deuictus & proiectus est draco ille magnus, scilicet serpens antiquus, qui vocatur diabolus, & Sathanas qui seducit vniuersum orbem proiectus est in terra & Angeli eius cum eo missi sunt, & Ioan 7. c. *Benedictio, claritas, sapientia & gratiarum actio, honor, virtus, fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum, Amen.* Nam fortitudo est amor diuinus, per quam saluamur & saluati sumus, quæ perditur propter peccatum, quia nulla creatura mundi posset priuare animam suam libertate, excepto peccato, cui consentiendo perdit diuinam gratiam & gaudia paradisi: quia qui est in gratia Dei, est in gratia omnium Sanctorum, & totius paradisi; & econtrario propter culpam perdit gratiam Dei, & omnium Sanctorum, & gloriam paradisi. Considera ergo pulchritudinem animæ, quæ est facta ad similitudinem Dei, quam pulchritudinem propter peccatum amittis, quantum deberes dolere perdere illam propter peccatum ad instar matris habentis pulcherrimam filiam, quam sperat tradere sponso sine dote propter decorem suæ pulchritudinis, & sibi superueniret vna lepra quæ deformaret totam faciem, & pulchritudinem eius filiæ: quantum putas doleret illa infœlix mater. Ita dolere debet anima denigrata, & deformata propter lepram peccati: & hoc quantum ad cor amaricatum. Cor contritum, quia sic dando de malleo durus lapis in puluerem atteritur. Ita oportet cor nostrum teri & minui, id est de omnibus peccatis dolere tam de paruis, sicut de magnis, & tam de multis, sicut de paucis, quia si sic non fit, non est vera contritio, nec vera confessio: & si vis cognoscere, quando tu es bene confessus, considera si te pœnitet de omni peccato commisso tam verbo, quam opere, tam in omittendo, quam in committendo, & in quinque sensibus corporis, & in omni mala cogitatione, & cõsensu. Vnde cor contritum, &c. Contra aliquos dolentes de aliquibus peccatis magnis, & confitentur de illis tantum, & non de paruis: sicut vsurarius qui audiens peccatum vsurariæ prauitatis esse graue, dimittit fœnus, sed non restituit vsuras, & tunc est attritio, sed nõ contritio: similiter fœmina fornicatrix dimittit actum fornicationis, & dolet de actu fornicationis: sed multoties consentit corde sine opere, & tamen dolebit de primo actu, & non de secundo, scilicet de consensu, & concupiscentia erit attritio, sed non contritio, & non sufficit. Similiter domina faciet fieri vnum vestimentum pretij ducatorum ducentorum, ad quid perditio hæc? si consideras, ô fœmina à diabolo sollicitata, quę inducis tuum maritum ad prædandum pauperes ad faciendum istas vestes sumptuosas, tu reperies, in illis tuis manicis suffultis, & veste caudata tot furta, quæ comedunt sanguinem pauperum cum lachrymis vxorum, & familiolæ suæ degentium domi fame, & frigore propter illam tuam vestem, quod vtique non gauderes, sed plangeres die, noctéque, quia erunt in testimonium tibi in die iudicij ad perdendum animam tuam. Similiter ferre capillos mortuorum, est magnum peccatum. Similiter si fiet tibi iniuria, tu applaudes illi vultum, & tamen seruas in pectore vulnus, confitendo de huiusmodi, & non se corrigendo, nil valet. Similiter in peccatis venialibus tu debes confiteri, & dolere secundum qualitatem, quantitatem, & grauitatem peccatorum: & talis est vera contritio, & occurrit in confessione, sicut in mercatoribus vendentibus pannos eiusdem bonitatis, conditionis, & collationis, & vnus vendet pannum suum pro minori pretio quam alter, certè ille mercator habebit maiorem concursum, qui vendet minori pretio, quam qui vendet maiori. Ita hodie accidit in confessione, quia confessores, qui dant pœnitentias minores habent maiorem concursum quam dantes magnas, & sic fit mercatura de pœnitentiis, & sic peccatores decipiuntur, & mittuntur ad inferos: & isti qui vaduntad tales, qui dant minores pœnitentias causa euitandi bonos confessores, causa non habendi congruas pœnitentias & magnas, non plus contritionis habent quam diabolus, quia confessor cæcus non faciet conscientiam fœminæ de suis vanitatibus, nec quærit, & non examinat de debitis circunstantiis peccatorum, & sic mergitur in profundo, & se mergendo, te pariter trahit ad æternum supplicium, nisi per medium iustitiæ tibi consulat, nec valet dicere, est ita consuetudo Paduæ, quod fœminæ vadant caudatæ, & cum capillis alterius, quia non est bona excusatio, nec est consuetudo approbata, sed corruptela. Vnde oportet habere conscientiam contritam, sicut puluerem. Non tamen dico quod consulat nimis strictè, nec nimis latè, sed stet in medio signi, quia virtus consistit in medio ad instar balistarij, quia non debet trahere sagittam à dextris, nec à sinistris, nec nimis sursum, nec nimis deorsum, sed in medio signi. Et considera balistam tuam, quia si plus trahit, teneas per medium signum, si minus trahit, teneas magis sursum, & tunc bene collimando rectè trahes in medio scopi. Ita confessor cum discretione, & prudentia debet considerare illum, qui confitetur & eius conditionem, ætatem & peccata, familiam, artem, & si est sui iuris, vel in alterius potestate, & rectè consulat, &c. Tertium est obedientia: & ideo dicit humiliatum, id est in puluerem redactum, & bene contritum: quia si ponis manum super illo puluere, vel crucifixum, monstret formam manus,

Marginalia (left): *Heb. 13.* — *1. Deus finis noster.* — *Ierem. 1.* — *2. valor Dei.* — *3. contradictio.* — *Apoc. 7. 12.* — *Amor diuinus fortitudo.* — *Pulchritudo animæ ob similitudinem Dei.* — *Mater dolet quando pulchritudo filiæ deperditur sic anima se gerere debet*

Marginalia (right): *quando peccat.* — *Confessio tam magnorum peccatorum quam minimorum esse debet.* — *Exempla.* — *Dissimulatio iniuriæ peccatum est.* — *Confessio ad instar mercaturæ.* — *Cõfessores similes mercatoribus.* — *Pœnitentia congrua & respondentes peccatis imponi debent.* — *Consilium confessoris ad instar balistæ.* — *3. obedientia.*

nus, vel crucifixi: & sit ita mollis quod forma ipsius crucifixi imprimatur in puluere illius cordis contriti, & non sit asperum, sed tenerum; molle, & humile, & si percutitur quòd non resonet. Nam si ponis manum super lapidibus aliqualiter tritis, & non in puluerem redactis, nisi leuiter, non monstrat signum manus: & si ponis pedum supra, non imprimetur forma pedis. Imo noceret pedi, si res supra quia essent nimis duri, & asperi illi lapides: & si diceres, vel percuteres illos lapides cum baculo murmurarent, & sonitum ederent, seu resspirarent: ita est cor bene contritum, sed leuiter attritum: & si vis scire iterum, quando es bene contritus, quando confessor inungit tibi pœnitentiam, & licet sit aspera, & libenter cum obedientia sine aliqua contradictione illam sumis, & facis sine murmuratione: sed quando confessor facit tibi conscientiam, & dicit, ego volo quod tu deponas vanitatem, & quod de cætero non portes caudas, nec capillos alienos, & cristas, neque fuces amplius tibi facies & huiusmodi: & tu dicis, ego non possum, quia maritus meus vult quod portem vel faciam, quia facio etiam vt placeam marito meo: & ego dico, quod tu mentiris, quia si faceres ad placendum tuo marito, tu ita ires per domum fucata, sicut tu vadis extra domum, & istud est murmur & tumor lapidum percussorum: nec facias vt solent dicere nonnullæ mulieres, habeo omnia peccata, excepto quia non peccaui de corpore meo, & nunquam fornicata fui nec noui alium virum quam maritum meum: quia tales sic dicentes mentiuntur; quia millies mœchatæ sunt desiderando alios calamistratos: quia qui videt mulierem ad concupiscendum eam mœchatus est, & econtra: si non confiteris de omnibus modo prædicto, & quando vadis ad confessionem cum vsuris, & contractibus illicitis, non seruando festa, & animo non restituendi, nec deserendi meretricem, quam tenes, vel te non emendandi cum proposito amplius non peccandi, peius facis quam si non fuisses confessus. O vos pigmentarij, qui in diebus dominicis venditis, & tenetis apothecas apertas, nisi in casu necessitatis medicinarum, & confitemini: & cur perseueratis non cognoscendo vos. Etô vos vsurarij diabolici, qui ita fœneramini in diebus Dominicis, Paschæ, & Natiuitatis, sicut in aliis diebus, diabolus vos expectat. Sed si vultis saluari, estote obedientes confessoribus vestris, & peragite pœnitentiam, quia animæ renouantur sicut flores tempore Veris per confessionem, & pœnitentiam, & frequentare prædicationes, vbi instruemini de his, quæ ignoratis. Nam sapiens interrogat, quare Deus dedit sensum homini sapienti: respondit, vt instrueret fatuos, & ignorantes.

Nota bene contritionem.

SACVNDA PARS PRINCIPALIS,

De contritionis quantitate.

De contritionis quantitate. Circa quantitatem 3. dubia.

CApiamus secundam partem principalem nostræ prædicationis, quæ est scilicet sua quantitas contritionis. Circa quam considerationem nota tria dubia. Primum quærunt. Doctores secundum Franciscum de Maironibus, quanta debet esse contritio. Respondit, quod sicut in infirmitate corporali tanta datur medicina, quantus est morbus, ita in infirmitate spirituali animæ tanta debet esse contritio & pœnitentia, quanta sunt peccata. Vnde in Deuter. cap. 25. ordinabat Deus pro multitudine peccatorum erit plaga eorum, nam morbus & plaga animæ peccatricis est infinita, quia priuat bono infinito, & ita sequitur pœna infinita, & ita debent esse per consequens pœnitentiæ infinitæ: & videtur impossibile, & graue valde posse habere veram contritionem, quia oportet quod plus doleas de vno peccato mortali, quam si perderes filios, vxorem, diuitias, membra, vitam, & omnia bona temporalia, & corporalia: quia propter peccatum mortale, tu perdis animam. quæ cunctis rebus est præferenda, ergo, &c. Et vere potius homo rectè considerando deberet velle mori quam facere vnum peccatum mortale: & est ratio, quia sicut est melior anima quam corpus, ita melior mors corporalis quam peccare, quia peccatum occidit animam. Secunda ratio, quia tu debes præponere Deum tibi: quia dicit Deus, ama me super omnia, & amare vitam corporalem, & ista temporalia plusquam vitam æternam, quæ nil aliud est quàm frui ipso Deo, quùm vitam æternam perdis propter peccatum, est præponere se Deo: ergo, si igitur est ita difficile, & quasi impossibile habere veram contritionem, quis saluabitur? Cum videatur quasi impossibile. Dico, quod hic est punctus omnium agibilium, dixit, Lippotopus, & est conclusio totius operis vitæ hominis. Nam iste Lippotopus fuit homo valde hilaris in mundo, & sicut gaudiosè, & solatiosè viait in mundo, ita mortuus est mundo: habebat enim pro solatio facere suos familiares desides & ita tristes, quod quando ipsos expellebat nemo sciens illos stetisse cum Lipporopo accepisset eos aliqua via mundi. Vnde dum infirmaretur voluit facere testamentum: & vocatis testibus, & notario, dixit: primo relinquo xenodochio Senensi mille ducatos, domino Episcopo mille. Item relinquo carceratis quingentos ducatos. Item pro maritando viginti domicellas, mille ducatos. Item viatoribus quingentos ducatos. Item cuilibet ordini fratrum, mille ducatos. Item relinquo presbytero Iacobo rectori S. Danielis de Padua, mille ducatos. Item pro pontibus aptandis vndecim ducatos. Item pauperibus nobilibus verecundis quinque mille ducatos, &c. Et in effectu reliquit triginta ducatos. Astantes vero commissarij & notarij qui cognoscebant suum patrimonium esse modicum, quia consumpserat magnam partem suarum facultatum in dando sibi delectationem & in solatiis, & gaudiis in hoc mundo, dixerunt, Bene, tu bene ordinasti sic: vbi sunt isti denarij: vnde ille: respondit, hic stat punctus. Et exinde certo vocabulo communiter dicitur, hic stat punctus, dixit Lipporopus: vnde ad propositum redeundo, ista contritio est ita difficilis res, quod nisi præponas Deum omnibus existentibus in mundo, & filiis, & vxori, & solatiis, gaudiis & diuitiis, attinentibus, & amicis, & potius velles perdere vitam quam offendere Deum, tu in puncto mortis reperies te deceptum: & crede mihi, quia non dico tibi summa, sed verissima, nam sunt aliqui, imo infiniti, qui male viuunt & sperant dicentes, cum moriar dicam meam culpam & ero saluus: & crede mihi, quia nisi habueris istam contritionem, de qua iam tibi cecini, est impossibile quod tu salueris, quia difficilior res mundi est scire seruire Deo, & tu voles incipere seruire Deo in puncto mortis: vere, nisi discas tempestiue viuere secundum Deum, & habere veram contritionem, sero incipies, cum morieris, & qui non recordatur de Deo in vita, non auditur in puncto mortis. Et accidit istis talibus, sicut accidit domino, qui annuebat capire quod famulus iret ad eum, & familiaris suus etiam annuendo & mouendo caput significabat, quod volebat ire, & tandem dominus vocauit eum ore dicens: tu ita hebes, quod quando annuo caput isto modo, tu ignoras, quod ego volo quod tu venias ad me. Et famulus respondit, ignoras & tu, quòd quando ego moueo caput: significat quod ego nolo venire: similiter facit Deus, quia quando peccator modo suprascripto vult vocare Deum, Deus obaudit dicens: *amen dico vobis quia nescio vos*, quia nunquam vidi vos, nec venistis ad me in conspectu meo per orationem, confessionem, & contritionem: sed sicut plus amastis caduca quàm me, cadendo in profundum, inuenimi ab his, quibus seruuistis in prosperitate vitæ vestræ: vnde hac animaduersione plectitur peccator, vt Deus obliuiscatur eius,

Plaga animæ peccatricis est infinita. Plus dolendū pro vno peccato mortali quam pro amissione quarūcunque rerum.

Deum nobis proponere debemus.

Testamentum Lipporopi Senensis.

Adagium, hic stat punctus est ex testamento Lipporopi.

Contritio in aliud non remittenda.

Exemplum.

Mat. 25.

Deus obliuiscitur eius qui Dei oblitus est.

qui oblitus est Dei. Et B. August. dicit, quod quoties homo viuendo, vel moriendo non pœnitet propter amorem Dei, nec custodit se à peccato amore Dei, ne ipsum Deum offendat, sed tantum metu pœnæ infernalis, non est actus contritionis, sed isto modo moriendo ingreditur profundum inferni: quia timor illius non est fundatus in charitate. Itaque fundemus nos in timore dilectionis Dei, & iste timor sit in charitate fundatus: & exoneremus grauitatem peccatorum per confessionem cum vera contritione fundata in charitate Dei, vt in puncto mortis leuiter prosilire possimus maximam foueam, & latissimam, quæ est de isto mundo in alium, & ita taliter quod onerati non potentes saltare cadamus in foueam profundi abyssi: vnde capiamus vnum terribile exemplum. Dominus aliquis ponit legem, quod quicunque non exit ciuitatem per talem portam, suspendatur vsque ad vnam horam: & ante portam erat vnus pons, cum vna profunda fouea vndique murata, & pons est remotus, & illa fouea est ita profunda quod qui cadit intra, non potest exire, sed oportet omnino suffocetur. Certe non esset homo qui si iret bene oneratus auro & argento, & gemmis, cum videret periculum vitæ imminere non saltando foueam, & saltando haberet spem euadendi vitam si saltaret vltra: & si caderet videret se moriturum, nonne deponeret aurum, gemmas & vestes, & faceret se leuem quantum posset, & poneret se potius in periculo cadendi in foueam cum spe euadendi, quàm remanere in ciuitate, quia scit etiam quod non exeundo suspenderetur: certe sic, imo si esset ille terminus appositus in præfixo die, omnes per vnum diem ante conarentur experiri saltare, vt melius possent in illo puncto saltare foueam illam, & ponerent sibi in manibus duos lapides, vt melius saltarent: vnde si ad euitandam mortem corporalem, sic vtereris tanto ingenio: quanto majori ingenio tu, ô homo cæce! vti deberes & experiri discere scire saltare de isto mundo in alium in puncto mortis: quia si reperieris esse onustus & grauatus peccatis, tu non poteris saltare: & nisi cautè ambules offendes pedem & magnum inde detrimentum senties; nec credas in illo puncto posse ita subito deponere sarcinam peccatorum: vnde disce ô miser, ô peccator, à S. Ioanne Chrysostomo, qui in puncto mortis rogabat suos fratres orando & dicendo: Fratres, orate pro me, quia habeo facere vnum magnum saltum, quem nunquam feci. Et Pau. qui dicebat, *conuersatio nostra in cælis est*, dixit: nescio qualiter sciam salire, quia non in hoc iustificatus sum, &c. Et nos miselli peccatores, quid faciemus, & scimus quod nobis inuitis oportet, quod nos moriamur, & lege statutum est quod omnes faciamus illum saltum, & tu, ô vetula cantatrix quomodo cum tuis mamillis loco lactis abundantibus peccatis, qualiter saltabis. Sed tu ô Bernardine, qui studuisti iam 18. annis in sciendo saltare illam foueam, & noluisti habere vxorem, nec filios, nec diuitias, vt sis agilior in saltando illo puncto, quid facies? verè ego timeo valde quod in illo puncto non sim impatiens, vel aliquid tentationis impediat saltum meum, & perdam quæcunque fecero, quia dubius valde est saltus ille: ergo fratres discite & vos prouidi scire saltare: volue modo, & ne forte desperes quod non possis habere istam contritionem ego volo tibi probare, quod est bene habere eam. Primo per auctoritatem legis de re. iur. ç. nil est tam naturale quam eodem vinculo dissolui, quo ligatur, quia peccatum nostrum à voluntate procedit, & voluntas est grauior, & est leuior res, quæ sis in mundo. Nam si voluisti facere malum, modo voles facere bonum: qui siue sis diues, siue pauper, siue infirmus, vel sanus, senex, vel iuuenis poteris leuiter tuam voluntatem exercere & dirigere in hanc sententiam, quod tibi displiceat malum adeo, quod potius velles mori, quam offendere Deum, quia Deus offenditur per peccata, & hoc est possibile, & leue volenti; vnde Bonauentura mouendo istud dubium, si homo deberet velle potius mori quam offendere Deum & peccare mortaliter.

Phil. 3.

Quæstio an homo debeat potius velle mori quam Deum offendere.

Respondet quod dupliciter potest intelligi scilicet sensitiuè in dolendo: & intellectiuè scilicet in ratione intellectus volendo potius præponere Deum & animam omnibus aliis rebus, quam econtrario: alius est dolor sensitiuus quando homo dolet & lacrymatur compunctione cordis, & pœnitet se peccasse, & illud est signum magnæ gratiæ, & iste dolor sensitiuus non est possibilis & debitus omni creaturæ. Sed dolor intellectiuus est insitus naturaliter omnibus: vnde consentiendo, & cum consensu volendo dolere, pœnitere & flere peccata nostra cum proposito amplius non peccandi & emendandi vitam nostram, est vera contritio. Sed quando dolor sensitiuus & procedens à sensu corporali communicato cum sensu intellectiuo, quod velit potius mori quàm offendere Deum, tunc est magna gratia Dei, adeo quod repertum est, quod dum quædam meretrix audiret prædicationem, tanta gratia Dei prosiliuit in istum tantum dolorem corporalem communicatum cum sensu spirituali, quod ipsa venit in tantam contritionem quod intelligendo offensam, quam fecerat Deo, cœpit magna voce clamare, misericordia, misericordia: & sic eiulando expirauit, & ni fallor ego credo quod illa ad gloriam pertransiuit. Sed tu ô mercator, & tu ô artifex: propter lucrari vnum solidum dices mendaciũ, & tunc præpones vnum solidum, imo quandoque vnum denarium Deo: qualiter ergo poteris saluari, certè nunquam poteris saluari, nisi præponas potius non velle te esse Imperatorem quam velle peccare mortaliter. Et hoc totum consistit in voluntate, quæ est libera homini. Et non mireris si Deus voluit hoc esse difficile propter magnum lucrum, quod lucramur cum sola voluntate, qua mediante leuiter & agibiliter possumus acquirere perpetua gaudia & thesauros paradisi, & transubstantiari in ipso Deo: vnde ex parte carnis est difficile, sed ex parte animæ in qua consistit voluntas, est leue. Si ergo tu præponis animam corpori, leuiter acquires veram contritionem. Nam sic faciendo iustitia & pax osculabuntur, & facies quicquid voles suppeditando corpus; sicut martyres, *qui ibant gaudentes a conspectu concilij* ad martyrium, & S. Paulus dicebat, *cupio dissolui, & esse cum Christo*. Secundum dubium est, si homo potest habere tantam contritionem, quod possit sibi remitti culpa & pœna: & dicunt Doctores, quod contritio potest venire duplicata respectu corporis & animæ, & potest esse tanta, & concurrere in tanto dolore, quod anima à corpore discedens in illo dolore & punctione corporis & animæ subito volat ad gaudia paradisi, sicut iam supra dixi de illa meretrice, quia in intellectu rationis tantus est dolor quanta est charitas, quemadmodum quanto plus sol intrat cameram, tanto plus illuminatur camera; quia quantò est maior charitas in anima, tantò est maior contritio, in tantum quòd potest esse tantus dolor sensitiuus in corpore communicatus cum dolore intellectiuo animæ, quòd Deus remittit culpam & pœnam, sicut fuit in Maria Magdalena, quæ habuit tantam contritionem primo animæ, & postea in sensibus corporis flendo de peccatis factis in visu, odoratu, tactu, gustu, & auditu, quod Christus dixit, *vade in pace* propter rationalem, *quia remittuntur omnia peccata tua*, propter sensitiuam: vnde nota quòd vna lachryma est tantæ virtutis, quòd plus mortificabit ignem inferni quàm totum mare: vnde Bernardus: Humilis lacryma sublime regnum impetrat paradisi.

Responsio distinguenda intellectiuè mori & sensitiuè.

Exemplum.

Act. 5.

Phil. 1.

An possit esse tanta contritio vt per eã remittantur culpa & pœna.

Luc. 8.

Lachryma virtus infernũ extinguit.

FERIA

FERIA QVARTA POST V. Dominicam Quadrag.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Amore honestante, tres habet considerationes duabus partibus comprehensas.

Prima pars principalis,

De domina honesta, & de ista gloriatur maritus,

Secunda pars principalis,

De domina vana, de qua suspicatur maritus.

De amore Honestante, quarta penna quintæ alæ amoris feruentis.

Sermo XXXVI.

Ioan. 10. SI *mihi non creditis, operibus credite.* Ioan. 10.
cap. In hoc sermone intendo tractare de amore,
qui dicitur honestans. Et intendo tractare de triplici
Triplex species mulierū. specie dominarum, quæ reperiuntur. Prima vocatur
domina honesta, & de ista maritus habet gloriam. Secunda
vocatur domina vana, & de ista maritus portat
suspicionem. Tertia vocatur domina saltatrix, garrula
& vaga, & de ista maritus habet tristitiam.

Prima Pars Principalis,

De domina honesta, & de ista gloriatur maritus.

DIco quod quædam dominæ sunt honestæ, modestæ
& pudicæ, & multoties habent maritos, qui
sunt minimè digni habere tales dominas; & vbi sunt
tales dominæ, bona semper augentur, & mala conculcantur:
vnde si accidit quod talis domina honesta habeat,
vel habuerit maritum, ipse bene potest esse contentus:
Si vero habet vanam vel saltatricem, semper
viuet in suspicione zelotypiæ, & cum tristitia & amaritudine
cordis, & si habebit filios, erit dubius vtrum sint
sui, & quia ars malitiæ mundi est omne bonum conculcare
& vituperare, necesse est quod in illa domo, vbi
Tres causæ ob quas maritus amare debet mulierem honestā. sunt tales mulieres, mala augeantur, & bona conculcentur.
Et nota quod tres sunt causæ, quare maritus
debet amare vxorem honestam. Prima, quia est ab ipso
in fide desponsata. Secunda, quia debet esse ab eo, sicut
1. est ecclesia à Christo amata. Tertia causa quia de-
2. bet esse propter eius honestatem & virtutes apprecia-
3. ta: dico primo, quod est à marito in fide desponsata.
Vnde Propheta loquens in persona mariti dicit, *Desponsabo
Osee 2. *te mihi in fide in æternum*: hinc est quod desponsatur
Coniugati si non fideles, proditores. mulier in signum fidei: & ideo cum sunt sibi
ad inuicem infideles, sunt proditores. Et nota quòd
Annulus triplici consideratione datur vxori. annulus datur vxori sub triplici consideratione. Prima
consideratio est, quod digitus est longior annulo. Secunda,
quia annulus est latior digito, & circundat digitum.
Tertia, quod ponitur in digito venæ cordialis:
1. vnde annulus excedit in latitudine digitum, & excedi-
2. tur in longitudine à digito, ad significandum, quod se-
3. cundum sententiam S. Pauli, vir non habet potestatem
sui corporis sed mulier, & econtra mulier non habet
1. Cor. 7. potestatem sui corporis, sed vir: & in hoc vir, & vxor
Quæstio an maritus grauius peccet fidem frangendo quā vxor. sunt æquales, quia non debet alter alteri cunienire,
nisi in licitis & honestis, & cum modis, locis, & temporibus
indicendis. Sed quæro, quod est maius peccatum,
vel quod maritus rumpat fidem vxori, vel vxor
marito: & primo dico, quod secundum modum est
maior verecundia vxori, & maius periculum, quia cum
maritus sit fortior, potest eam occidere. Sed væ illi, qui
occidit vxorem maxime vt vinculum soluat ad ducendum
Dispensatio vxoricidij raro conceditur nisi in tribus casibus. aliam, & raro dispensatur super homicidio vxoris,
nisi in tribus casibus. Primus, quando reperit ipsam
in flagranti crimine, quia tunc dispensatur. Secundo,
quando occidit eam per iram & tunc raro dispensatur.
Tertio, quando est philtro captus de alia, & occidit
ipsam vt matrimonium ducat cum illa saga & nun- 1.
quam dispensatur, quia maritus occidens vxorem plus 2.
peccat, quam occidens matrem. Modo respondeo ad 3.
quæsitum, & dico, quod est maius peccatum homini *Responsum quæstioni.*
fallere fidem vxori quam econtra: ratio diuersitatis
est, quia est caput vxoris, sicut Christus est caput Ecclesiæ,
& est magis constans, & mulier est magis fragilis
& mutabilis. Tu ergo ô vir, cum sis caput mulieris,
noli esse sicut illi, quorum caput est vxor, & vxor est supra
maritum, quia est magnus pudor homini, quod
vxor sit virtuosior eo, & gubernet familiam loco viri.
Item vir ponit annulum in digito cordis, in quo est ve- *Locus annuli maritalis.*
na procedens a corde, ad significandum quod debent
se cordialiter mutuo amore diligere: vnde si maritus,
vel vxor ponant cor ad concupiscendum alium, vel
aliam quam ad sibi inuicem, licet non vellent esse in
actu carnali cum illo vel illa, quem vel quam concupiscunt
mentaliter tantum, tamen rumpitur fides, & est
fornicatio mentalis, & iam mœchati sunt. Secunda ratio,
quare maritus debet amare vxorem bonam est, quia
nos debemus imitari Christum, vnde Paulus dicit: *viri* *Ephes. 5.*
diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit ecclesiam,
quia hoc sacramentum magnum est, &c. Et Christus *Christus ecclesiam amauit tribus modis.*
amauit Ecclesiam tribus modis. Primo modo ad eius
salutem, vt inde intelligatis quod similiter debetis diligere
vxorem: quia datur vxor viro non ad perditionem,
sed vt sit ei adiutorium, vnde in Genesi, primo, *fa-* *Genes. 1.*
ciamus sibi adiutorium, &c. vnde si vxores vestræ volunt
ieiunare & facere bonum, orare & opera Dei facere,
vos debetis eas dimittere vt bona opera perficiant,
alioquin vos pœnitebit non solum in futuro, sed
forte etiam in hoc mundo: quia si impeditis ipsas indulgere
diuinis & virtutibus, vt immergantur in vanitatibus,
vos ipsi eritis caussa vestri mali: ô insensati,
quot sunt qui haberent vxores virtuosas &
honestas, qui dant causam suo pudori incitando
ipsas in lateciuiis & vanitatibus mundi, damnum ergo
quod sua culpa sentiunt, tales sibi imputent.
Secundo amauit Christus Ecclesiam, quia sustinuit
passionem pro ea. Ita debet esse bonus maritus: *2. ratio cur Christus ecclesiam amauerit.*
quia si vxor infirmatur, compati sibi & subuenire
ei debet, si est senex, supportate eam in patientia:
& sunt aliqui, qui si vxores non sunt bonæ ad luxuriandum,
non ipsas amabunt, &c. vnde qui diligit vxorem
suam, se ipsum diligit, quia *hoc os de ossibus meis, &* *Genes. 2.*
erunt duo in carne vna: & relinquet homo patrem & ma- *Matth. 19.*
trem: quoad habitationem, non tamen quoad dilectio- *Marc. 10.*
nem: *& adhærebit vxori.* Itaque tempore pestis si inficitur,
non derelinquas eam, nec econtra: sed prouideant
sibi ad inuicem necessitatibus animæ & corporis.
Vnde Salomon dicit, *In tribus placitum est,* *Eccli. 25.*
*spiritui meo quæ sunt probata coram Deo & hominibus,
concordia fratrum & amor proximorum & vir
& mulier bene sibi consentientes*, quia pulchrum &
laudabile valde est concordia fratrum, dilectio vxorum
& populorum vnio: & tu, ô honesta, consenties
viro tuo inhonesto: similiter & vir, si igi- *3. ratio quia Christus non est peccator. Duæ regulæ.*
tur vult ire ad villam & quod secum vadas, vade
si imperat tibi aliquid, dummodo non sit contra
Deum & bonos mores, consentias sibi, & econtra
cum discretione semper: nam Christus voluit pro
Ecclesia mori. Ita debent facere coniugati, sed mariti
communiter sunt contrarij vxoribus. Tertio ostendit
Christus Ecclesiæ quod non est peccator, qui velit

Omni peccatori volenti redire ad Deũ non denegatur gratia.

2. Deus non parcit ei qui se sibi non vult reddere.

Amare rem aliã plusquã Deum fornicatio est.

in veritate reddere se Christo, quin Christus sibi parcat. Sed non qui dixerit, *Domine, domine, saluus erit*: sed *qui fecerit voluntatem patris mei, qui misit me.* Et nota duas regulas. Prima est, quod cuique peccatori volenti redire ad Deum, Deus non potest sibi denegare veniam peccatorum suorum, secundum pœnitentiam ordinatam. Secunda ratio est, quod impossibile est, quod Deus parcat ei, qui non vult voluntariè se sibi reddere: vnde Ierem. *Tu autem fecisti tot fornicationes*, quia fornicatio est omnem aliam rem plusquam Deum amare, & nihilominus si vis pœnitere & redire ad diuinum amorem, Deus parcit tibi. Similiter maritus debet cordialiter parcere vxori, quæ errauit marito, si ipsa in veritate velit redire ad frugem honestatis & laudabilis vitæ.

3. Causa amoris mariti circa honestam.

Tertia causa, quia maritus debet mulierem honestam amare & appreciare propter eius virtutes & honestatem: Nam domina honesta debet talis esse, qualiter apparuit S. Ioan. 12. ca. *Et signum magnum apparuit in cælo, mulier amicta Sole & Luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim, & in vtero habens*, &c. quod significat quod domina honesta est vestita Sole, qui est vigorosus, luminosus, & calens, quia domina honesta est illuminata radiis veræ fidei, & vigorosa præmiis magnæ & indubitatæ spei, & habet calorem feruentis charitatis: quia vidi per experientiam & probaui meliores esse fœminas quàm viros in spe, fide & charitate: nam in sola Maria fides remansit, & mulier ponit spem suam solum in Deo. Sed vir communiter ponit spem in diuitiis mundanis.

Luna est frigida Exemplum.

Luna significat vanitatem: Nam Luna est lucens, tamen ex sui naturali influentia est frigida, & lucet in tenebris: similiter domina vana, est mundus apparenter de foris lucens: sed influentia & fluctus suarum vanitatum est plenus turbine, miseriis, tristitiis, infortuniis, & peccatis: & est ad instar fumi, qui quandoque lucet de foris, intrinsecus autem est putridus. Similiter potest assimilari ligno marcido, quod lucet de nocte, & tamen est totum marcidum. Tu ô voluptuose fatue, vis videre in quo posuisti amorem tuum: dic amasiæ tuæ, quæ tantum te amat, quod tu vis eam mœchari. Ego scio quod propter amorem patietur se scortari: tolle eius pellem, & pellem vnius felis, & porta illas pelles vni pellipario, certè tu reperies plus de pelle vnius felis quàm de illa pelle, quæ videtur tibi ita splendens, in qua posuisti tuum amorem, & facis tot fatuitates: considera dempta illa pelle tuæ amatricis, quid remanet nisi vnus saccus fœcis plenus putredine, & tandem efficitur esca vermium & vertitur in cinerem, & anima istius dominæ vanæ descendit in puteum abyssi. Nam dum quidam prædicaret de vanitatibus Dominarum, videns quòd se non corrigebant, posuit in pulpito vnam fœminam repertam siccam in quodam sepulchro, valde visu horribilem: & dum prædicaret volens ipsis ostendere, quales dominæ vanæ efficiuntur, accepit istam mortuam, deformem & siccam, & ipsam palam ostendit in pulpito illis, Domina, dicens, ista fuit vana, sicut & vos, & tandem efficiemini sicut ista cum vestris vanitatibus, & anima forte cruciatur in inferno. O vana, considera & contemplare, qualis eris, cum sis certa quod morieris.

Regula notanda.

Et nota, vnam regulam, quod si vna Domina vana & impudica dealbaret sibi tempora & vultum quantum scit, & minio ruberet illa cum suis capillis tam anterioribus, quam posterioribus & vestibus caudatis minus placebit viris suis quam domina vana pudica, honesta impudicè vestita, & facit maritum zelotypum & censebit eam impudicam & vilem, & non poterit cordialiter diligere ipsam etsi fingat eam amare, iuxta prouerbium antiquorum, quod tria sunt quæ spernuntur, sensus pauperis, portitoris fortitudo, & pulchritudo meretricis. Nam si domina vana transit per viam, omnes derident eam, & faciliter diffamatur. Sed si domina honesta pertransit, omnes cedunt sibi & benedicunt ei, multos habebit defensores, & nihil mali poterit credi de ipsa:

Beata Virgo Maria ob honestatem non erat tentationi obnoxia. *Apoc. 12.* *Honesta mulier a 12 proprietates.* *Sol est mulier honesta & bona Exemplum.*

vnde B. V. Maria, mater Dei, erat tantæ modestiæ, pudicitiæ & honestatis, quod homines qui videbant eam, non solum non tentabantur, sed omnis tentatio, si quam habebant, cadebat ab eis & fuit honesta honestarum, & virgo virginum & vidua viduarum, & voluit esse maritata, ad ostendendum quod ipsa erat antesignana nuptarum, & fuit dux viduarum, & gloria virginum, & habebat 12. *stellas in capite* propter duodecim proprietates bonæ & honestæ mulieris, & erat amicta Sole: nam pulchrior res mundi est Sol, sic pulchrior res, quam potest habere ciuis, est vxor honesta, quia excedit vitrum, argentum, lapides pretiosos, vestes, domos, possessiones, & omnia quæ possideri possunt. Vnde Eccles. 26. cap. *Sol oriens in altissimis Dei*: ita bonæ mulieris species in ornamento domus suæ, quia sicut Sol illuminat totum mundum, creata nutrit, & sine eo deficerent omnia creata, & victualia morerentur, si sol deficeret, quod non faceret cursum suum per diem super terram secundum naturales: sic honesta domina pulchra & virtuosa illuminat totam domum patrisfamilias lumine veræ fidei, quia est fundamentum omnibus de domo in inducendo pulchris suasionibus maritum & filios atque familiam ad confitendum, & sumendum corpus Christi, castigando filias suas, & faciendo ipsas modestas & virtuosas, & ne filij blasphement & docet ipsos præcauere à malis societatibus, & domus illa in qua est domina honesta, est plena gratia & pace atque quiete. Vnde Eccles. cap. 26. *gratia super gratiam mulier sancta & pudorata*, quia non solum gratia, sed super gratiam, quia non portat caudam, non scortatur, nec se fucat, non portat holoserica acu elaborata, non quærit placere marito nisi in licitis & honestis, quinque sensus subordinat rationi, honestè conuersatur cum marito stando, orando in domo & in ecclesiis semper cum modestia & discretione, nunquam relinquit prædicationes & missas, sacra veneratur & reliquias sanctorum, custodit festa, confitetur crebro, & cum deuotione sacrificium corporis Christi sumit, & si scit legere, cum tempus ei vacat: & maximè in festis diebus deuotis libris indulget legendo, & meditando, choreas non curat, nec in cantilenis versatur, sed honesta ipsa omnia honestè facit.

Eccl. 26.

Actiones bonarũ & pudicarũ mulierum.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS,

De domina vana de qua suspicatur maritus.

SEquitur secunda pars, scilicet de domina vana. Et quia contrariorum eadem est disciplina, verte per contrarium conditiones Dominæ vanæ cum conditionibus dominæ honestæ: quia sicut domina honesta est amicta sole, & habet lunam sub pedibus, per contrarium vana est amicta luna, scilicet vanitatibus, & sub pedibus eius tenet solem, scilicet splendorem virtutum, & dic signum magnum apparuit mundo, scilicet in inferno mulier amicta tenebris & luxuria, &c In capite eius corona 12. stultitiarum, de quibus infra dicam: quarum stultitiæ quatuor pertinent ad iustitiam Dei, quatuor ad offensam sui ipsius, & 4. ad offensam proximi. Et volo primo incipere à capite mulieris vanæ, & non considerat vana fœmina vanitates esse peccatum. Sed Alexander, primus mag. Theo. fons doct. & pelagus sapientiæ, quærit si mulier vana portat capillos alienos, licet portet ad placendum marito suo, si potest sumere corpus Christi: & disputat pro & contra: tamen allegando August. & Cyprianum, qui tenent quod Domina vana, quæ mentitur capillamento, peccat mortaliter, quia facit contra dictũ Christi dicentis, tu non potes facere album vnum de capillis tuis. Dicit, quod dealbantes capillos & faciem, &c. conantur interpretari dictum Christi, quia licet tenere

Quæstio, an mulier capillata capillo alieno possit sumere corpus Christi.

Matth 5

capillos

Innupta non licet capillos crispare. Nec nupta nisi in certis casibus. Vendentes comas & aquas ad facies lauandas peccant mortaliter.

capillos delicatos, tamen non licet tenere eos, & facere artificiatos: quia ita faciendo volunt facere Christum mendacem, & non licet facere ista, maxime mulieri non habenti virum: sed nec etiam habenti, nisi in certis casibus, quia semper peccant mortaliter. Et similiter vendentes comas, & facientes aquas, & similia ad dealbandum capillos & facies mulierum, quæ omnia & similia sunt ad instar ephippiorum equi, scilicet hominis, quem equitat diabolus. Et stipendiarij communiter feruut vestes interpolatas ad significandum, quod sicut incidunt peniculatos paonos: ita demonstrant de foris, quod eorum intentio & propositum est incidere alios homines in frusta & diuersas partes, similiter de his, qui ferunt caligas gemini coloris ribus quasi consutas. Similiter in fœminis depingentibus sibi vultum, quia huiusmodi tales, & mulieres volentes facere se pulchriores, vel maiores quam sint, vel artificialiter facientes sibi ostendere mamillas, maiores pulchriores quam habeant, vel ponendo sibi bombycem ad spatulas vel ad sinum, vel retro subtus crines, faciendo macagnonos, & huiusmodi, semper peccant mortaliter. Nam macagnonus est vnum os in porco in renibus, quod nisi recipiatur, facit puttefacere carnes, & est nomen diaboli, qui induxit illum, vt mulieres vtantur eo: vnde si Deus fecit nigram vel rubeam seu albam, & si fecit te paruam, vel magnam, crassam vel gracilem, pinguem vel macram, tu debes satisfacere, quia Deus vult ostendere suam omnipotentiam in singulis creaturis: nam tu vides quod ex innumerabilibus faciebus quas creauit, vna non est similis alteri: & secundum S. Cyprianum, Deus est similis vni pictori, verbi gratia, sicut fuit Zotus, qui volens ostendere dignitates sui magisterij pinget vnum hominem macrum, claudum vel cæcum vel gibbosum: vel pinget vnum equum macerrimum, & illud facit non quia non sit magnus opifex, sed quia est difficilius magisterium in faciendo picturam deformem & macram quam pinguem & naturalem: vnde Deus volens ostendere nobilitatem sui magisterij, facit varias formas sub variis qualitatibus & quantitatibus, & ideo non oportet te facere aliter quam ipse summus opifex fecit: tamen si tu es clauda, postquam nupseris, tu potes celare tuos defectus & teneris antequam nubas dicere tuos defectus, si quos habes: alias tu fraudares eum de illa mercatura:

Exemplum

nec facias sicut vna parua, quæ dum vellet nubere, iussit sibi emere calceos vnius cubiti & super caput turres altas valde coopertas capillis cuiusdam in arbore suspensi, & circa pectus, & spatulas bombycem in vna inuestitura: vnde videretur habere personam bene formatam & grossam, quia erat aliqualiter gibbosa: & factis nuptiis postquam maritus transduxit ipsam, illa bona domina deposuit calceos & monticulos, & remansit ita parua quod maritus credebat, quod staret genuflexa, vnde ipse dixit: noli stare ita genuflexa, venias in lectum: & dum sibi extraxisset mendacia muliebria, aspiciens eam ita paruam & gibbosam, & deformem dixit, vbi dimisisti residuum tuæ personæ? & exurgens reperit quod ipsa dimiserat super scabellum plusquam dimidium suæ personæ; & exiens de thalamo repudiauit eam, quia vidit se ita delusum. Et istæ tales

[...]ra orna- mulierũ.

volunt fraudare Deum opificem, qui vult te talem esse, stare & apparere, qualem te creauit, & eo modo & forma, quibus te creauit: & si voluisset te aliter apparere, aliter te creasset, & si non es contenta voluntate Dei, non poteris saluari: si ergo saluari cupis, fac te conformem diuinæ voluntati dicendo, *fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra*, Cauete ergo, ô vanæ

[...].6.

mulieres linire figuram vestram, faciem & capillos, & à superfluis vestibus & caudatis. Tamen dominæ regum, principum & magnatum debent præferri aliis dominabus in vestibus, secundum conditionem maritorum, honeste tamen etiam in illo suo genere vestimentorum. Sed tales inferiores vxores artificum & pauperum, quæ volunt æquari magnis & potentibus, & in dignitate constitutis, magis peccant & inducunt maritos ad furandum, ita quod suspenduntur. Et ista est prima stultitia, quam fœmina vana habet.

2. Stultitia. Vana mulierum.

Secunda stultitia vanæ est, quia offendit Christum, qui incarnari venit in mundum, vt & ipsam vanam saluaret in ligno amaræ Crucis, nudus suum sanctissimum sanguinem effudit: & tu, ô maledicta, cras ibis ad festum caudata & fucata, & bene cristata, & occides mille animas, de qua Prouerb. *Et ecce mulier occurrit illi, mulier cum habitu meretricio ad capiendum animas*, quas Christus redemit cum suo sanguine pretioso.

Prouerb.

Notate ergo, vos ô Confessores, quia tales vanæ non possunt saluari, nisi restituant animas, quas occiderunt, scilicet eundo in humiliori & depressiori habitu, quàm deceat suum statum, ædificando & dando bonum exemplum illis, quos occidit cum sua vanitate. Ecce vos accenditis ignem, oportet quod ardeatis. Accenditis ignem, cum vos geritis vultum cum capillis dealbatis & caudis vestris & habitu, gestu, & visu inhonesto.

3. Stultitia.

Tertia stultitia, quia non solum iniuria afficiunt Christum, sed virginem Mariam, quia cras vos vanæ ibitis ad festum Annunciationis Beatæ Virginis, quæ fiet in Arena cum vanitatibus vestris, & ibi emetis crepundia & iocalia, & facietis etiam peccare vendentes, quia omnes ementes & vendentes in diebus festiuis præceptis ab Ecclesia custodiri, & in diebus Dominicis peccant mortaliter. Et vos apothecarij, qui in talibus diebus tenetis apothecas apertas, & venditis. Aperite corda vestra, quia tot peccata mortalia facitis, quot venditiones exercetis: & vos Dominæ vanæ diabolo deuotæ melius faceretis stare domi, quam ite ita vanæ ad ecclesias, quia tales sancti, quorum ecclesias ingredimini, indignati merito possunt, & dicere scortum, domus mea, domus orationis est, & non lenocinij.

4. Stultitia vana.

Quarta stultitia est, quia mulieres debent intrare ecclesias cum capite velato & ire ad subsellia honestè, & non cum vanitatibus. Vnde Paulus Apost. 1. Cor. 11. dicit, quod *mulieres in ecclesia portent caput velatum propter Angelos seruientes altari*, scilicet presbyteros & fratres, qui seruiunt diuino officio, quia habent oculos, & carnei sunt: vnde vos Dominæ, quando statis in ecclesia, velitis ad prædicationem vel coram Confessore, necesse est, quod stetis ita honestæ quod Sacerdos, Prædicator, vel Confessor non videat aliquam vanitatem, ne sibi occurrat aliqua tentatio & mala cogitatio.

1. Cor. 11.

Presbyteri Angeli sunt. Angeli hominum custodiunt etiã in ecclesia.

Vel intelligas propter Angelos hominum, qui veniunt ad ecclesiam: nam quilibet homo habet vnum Angelum ad custodiam: vnde homo quando propter tuam causam tentatur, diabolus ridet, & Angelus tristatur videns, propter mulierem vanam anima illa peccat & tentatur, & dicit: Væ tibi vana, tu es causa damnationis illius animæ, propter quam Deus misit me ad salutem ipsius, ego ero testimonium aduersus te in die iudicij, & sic Angeli oderunt tales vanas. Vel tertio intelligas propter Angelos, hoc est qui in missis & aliis mysteriis, & officiis ecclesiæ, & in consecratione corporis Christi intersunt, quia illic venient infiniti Angeli, quia vbi est corpus Christi, sunt Angelorum infinitæ legiones, & etiam sunt Angeli omnium personarum, qui ibi intersunt: & aliqui Doctores dicunt quod homines ratione officij habent Angelos; quia vltra suum quem quilibet habet ratione officij, habet etiam alium: vnde vous miles vel doctor ratione officij habet Angelos spirituales, ratione illius sui officij.

Vbi corpus Christi ibi infinita Angelorum legiones.

Considera ergo tu, ô fœmina vana, quot Angelos offendis. Et tu, sacerdos, conserua manus tuas, & os tuum, per quod intrat corpus Christi ab illicitis & procacitatibus, & mendaciis, quia dicendo mendacium sacerdos facit sacrilegium: & tu, ô nequam mulier, quæ exerces

sacerdotem in voluptatibus, diabolus te equitabit in æternum. Sequuntur alia quatuor mala seu malitiæ, respectu offensæ suspsius & animæ suæ miseræ. Prima erit vana occupando tempus suum fucando se, & dealbando faciem & capillos, & portando vanitates, perdit totum tempus quod sibi dedit Deus ad lucrandum animam suam, quia post animam nihil potest habere homo, quod plus valeat, & maioris pretii quam tempus, quia in media hora potest acquirere vitam æternam, & perdit illud tempus & animam.

1. Malitia perdere tempus.

2. Deformare naturam. Secunda malitia est quia deformat naturam & pulchritudinem suam mulier vana propter eius vanitatem: vnde Cyprianus dicit, quod propemodum tolerabiliora sunt adulteria, quia illis violatur pudicitia, per hanc natura, scilicet propter vanitatem. Et nota bene, quia hoc non dico ex me. Tertia malitia est, quia vana perdit omnem operationem bonam quam facit, quia orando non exauditur, quia Deus non dabit aliquam gratiam, si in vanitate orabit: vnde Paulus ad Timot. c. superbus habitus non impetrat, scilicet homo orando in illo habitu vano & superbo, non exauditur. Quarta malitia, seu stultitia est: quia de duobus erit alterum; quia fœmina vana aut est fornicatrix, vel si non est, reputatur, quia videntes eam ita vanam, potius existimabunt malum quam bonum, quia est maius signum mali quam boni in ea in quocunque statu existat, siue in statu virginitatis, seu matrimonij: & sunt sicut canes quas sequuntur catuli, quia si illi canes non expellunt alios canes sequentes ipsas, est malum signum. Et nota quod quando catulæ vadunt in saltum, catuli sequuntur eas, & non aliter: & quando vadunt in saltum, licet percutias catulum, tamen reuertitur & nunquam recedit, nisi cum desunt ire in saltum, quod significat quod si mulier vult esse honesta expellit plus amantes quam ensis mariti. Et si vis cognoscere fœminam aptam cadere in infamiam, quod facit sicut illi qui volunt facere magnos ignes, faciunt magnum caminum: ita facit fœmina ardens, quia facit caminum latum in capite cum suis capillis in altum eleuatis, & portando vanitates & caudas, &c. & cum vides fumũ vanitatis, tunc est impedita, quia si non cadit vitium, non euitabit infamiam, quia tantum vadit felis ad caseum, quod incidit in calei tetiatium, & accidit de istis fœminis, sicut de his qui volunt vendere equos, qui ponunt paleas super aures, & volens emere non petit si mercator vult vendere illum equum, sed tantum petit quid vult, quia ad signum paleæ videt quod est venalis: ita fœmina fucata & vana est, quod illa vanitas & fucatio, &c. ostendit signum, per quod iuuenes sciunt quod ipsa est venalis, & solum petunt de pretio cum signis & actibus, & cito inde vituperatur, vel vno modo, vel alio, quia saltem non euitabit magnam infamiam. Tolle alias 4. scilicet vltimas respectu offensæ proximi. Prima est, quia sequitur istud damnum, quia video quod maritus furabitur proximum, non restituitur, & sic damnificatur proximus, & damnatur anima mariti tui. Et tu, ô Domina vana, es causa & teneris ad satisfaciendum, & pariter cum tuo marito damnaberis non restituendo ablata. Secunda stultitia est. quod si pateris filiam tuam ire ita vanam, tu das intelligere aliis quod non est tua filia, quia si esset tua filia, natura inclinaret te ad amandum ipsam, & amando eam non patereris talia: & caueant parentes, ne decipiant genetos cum filiabus suis. Tertia est dare cum suis vanitatibus malum exemplum aliis, quia cum capitis crines colore fucantur, & facis personam tuam cum calceis altis, & cum cauda longa, aliæ fœminæ omnes facere volunt similiter: & sic nocet proximo & eius mulieribus similiter vana fœmina si docet alias distillare aquas, componere fucos & capillos dealbare, & lucere sibi vultum & vnguenta appropriata ad hæc. Caueant ergo, quia tales sunt participes omnium illorum scelerum & sicut videat ali-

3. Malitia vacare ab omni bona operatione.

4 Malitia vanitatis est mala fama.

Vanitates signa venditionis mulierum ad instar equorum.

Quatuor mala de vanitate. 1. Respectu proximi.

2. Parentes nõ debent pati filiã vanam.

3.

quam publicam meretricem portare aliquam vanitatem in vestibus vel in caliga, domina vana incipit illam vanitatem portare, & dat causam aliis facere similiter: vnde vellem potius habere peccata illius, qui interfecisset homines, quam illius fœminæ malæ introducentis aliquam consuetudinem alterius mali vsus & inhonestæ vanitatis. Quarta malitia seu stultitia, quia semper contemnit suum virum & dat causam, quod similiter aliæ mulieres contemnant maritos suos, quia sicut vna vana induxit aliquem modum nouum, immediate aliæ mulieres vanæ volunt scire vnde ille modus venit, quis fuit ille magister qui sciuit ita bene facere, & quo pretio haberi potest: & sollicitant maritos suos de die & de nocte, & nunquam dant pacem marito, donec maritus fecerit aliquem contractum vsurarium, vel extorserit à proximo tot denarios, quod iubet fieri vxori suæ similem vestem tali modo. Et ideo Florentiæ & in aliquibus ciuitatibus est limitatum, quod fœminæ portent vestes & iocalia secundum conditiones & status maritorum, quia nulla Domina auderet ferre varium, neque vir, nisi esset vxor militis vel Doctoris, &c. & vide in Decr. de consec. vlt. c. fucare. Et quando Confessor dicit, quare portas istas vanitates, dicunt ad placendum marito meo, & mentiuntur, vt supra dixi, quia vestri mariti plus videot vos non vanas in domo quam extra domum, & istas vanas volo assimilari lanistis, qui omnibus ostendunt & poliunt carnes mortuas, vt expediant eas. Item possunt æquiparari istæ vanæ tabernariis tenentibus in tabernis suis Pistorum vinum, scilicet vinum de moore optimum & hoc vendunt viatoribus & aliis dantibus lucrum tabernæ foris, & habent vinum non ita bonum: de isto dant domesticis de domo sua. Ita facit Domina, quæ dat pulchritudinem suam ornatam fuco & capillis alienis cum extistis & cauda aliis forensibus, & marito suo simplici apparebit in domo tota male compta, & ab ea nunquam poterit habere vnum bonum verbum: sed tanquam bestialia, quando adibit lectum, ponit sibi in capite vnam fasciolam & lintea vestimenta, tunc videtur petornata: & ecce quomodo curat placere marito suo. Et nota quod Domina vana semper portat luuam, id est, vanitates & caudam super capite. In qua cauda considero 12. stultitias. Prima stultitia est in hieme fimus, quia oportet eam trahere caudam per lutum, & tunc qualis, prætextura in suis vestibus, & tamen licet gloriari traxisse post se lutum, mulier est nobilioris naturæ quam vir, factus fuit de limo terræ, & mulier facta fuit de carne, & sic de nobiliori materia, & in signum huius quantuncunque vir lauet sibi manus, semper aqua est lutosa: secus est in fœmina: & ideo est contra eius naturam, quod appetat lutum: & ideo tu vides quod Domina honesta non portat istas caudas, sed vestes honestas vsque ad talos: sed ratio est, quia Domina vana est carnalis & semper desiderat esse in põpa, ideo inclinatur ad sordidandas in caudas luto, ad indicandũ de foris, quod intus habet. Secunda stultitia est puluis in æstate, quia sunt ventosæ & plenæ fumo, dant de fumis & puluere sub naso aliis sequentibus eas, & subluunt sibi de fumo, quem sequuntur. Tertia est, quia Domina vana est incensaria diaboli, quia dat incensum sub naso sequentibus eas. Quarta stultitia est, quia scopat vias cum sua cauda, quam eleuauit maritus eius de ore pauperis, qui petit fame cum filiolis suis. Quinta stultitia est, quia Dominam vanam oportet semper habere famulas, quæ hieme lauent & tergant caudas suas pollutas fimo: & in æstate quæ excutiant puluerem de earum vestibus: & credo quod multoties pedissequæ excutiendo vestes, cum puluis vadit super earum naso, dicant de Domina vana, nascantur tibi vermes canis, & apostemata, cum tuis caudis, quod diabolus te portet, quia tota die fumus occupatæ circa tuas caudas.

Inuentio vanitatum peccatum.

4.

1. Stultitia.

2. Stultitia.

3. Stultitia.

4. Stultitia.

5. Stultitia.

Sexta

6. Stultitia. Seata stultitia est perditio temporis, quæ fit in acquirendo diuitias, propter quas homo possit, sequi voluntatem & voluptatem Dominæ vanæ, qnia tempna deberet expendere sernitio Dei, & expeoditio sernitio Diaboli, & io perdiiiooe animæ. Et nota, quod etiam ille, qui vendit panoum volenti facere istas caudas sciens, peccat mortaliter. Similiter sartor scieos & faciens candas. Similiter & fimbriarum artifca peccat mortaliter, quia pauperum expensis & de sudore eorum huiusmodi caudæ fiunt.

7. Stultitia cauda accipiter diaboli. Septima stultitia est, quia cauda est accipiter diaboli: quia sicut aucuparor capit coturnices ita diabolus capit animas cum istis caudis damnatis.

8. Stultitia. Octaoa, quia assimilatur serpenti, qui portabit vanã, & vorabit eam: quia qoando vadit per viam, ipsa vadit ducendo nates, ad instar vnius serpentis: vnde N. prophetauit de hoc, quod veniret tempus quo mulieres portarent istas caudas, dicens, Mulieres io iocessu serpentis, & gressus plenus omni superbia, & reædificabunt domos Veneris.

9. Stultitia sella diaboli. Exemplum Ambrosii. Nooa, quia est sella diaboli: Vnde Cyprianus, & Zeno discipuli sancti Ambrosij, dum irent post sanctum Ambrosium, Zeno incepit ridere; & S. Ambr. verteos se retrò vidit aliquas dominas inde transeuntes, & dixit versus Zenonem, qnid habes, quod rides? & dixit Zeno, Pater vides quod video? respondit S. Ambrosius, non: die mihi quid vides: noo vides illos diabolos dormientes super caudis illarum dominarum? vna ex illis fœminis transeundo illud lutum leuanit candam, & vons diabolns, qui dormiebat super suam caudam cecidit in lutum, & est totus cœnosus: vnde alius suus socius incepit valde ridere, propter quod ego etiam videns istud solatinm non potui me abstinere à risu, & modo iste diabolus, qui cecidit parat se figere in tibiis illius mulieris statim in transitu istius fimi, & videbis, quod faciet cadere illam resupinam cum sua canda: & sicut dixit ita fecit, & lutosa fuit tota illa domina vana cum sna cauda: & vltus fecit magnum festum cnm aliis sociis suis diabolis, & illa remansit tuta vituperata.

10. Stultitia pauoni similis. Decima, quia est similis pauoni, quia ponit vanam gloriam in soa canda, sicut pauo? & si haberent bonum discorsum rationis, deberent verecundari ferre caudam, quia aut oportet esse maculatas, aut oportet semper tenere caudam.

11. Stultitia. Vndecima stultitia ramen colorata aliqua ratione, quia credo, quod ista cauda fuit reperta ab aliqua habeote scabiem, quia leuando caudam se scabere potest. Alia & vltima ratio potuit esse propter istas pleoas pulicibus, quæ fingont tenere & leuate caudas, & se scalpunt vbi pulices pnognnt eas, & illo modo expellunt eas, quia alias esset verecundia se scalpere. Estote ergo honestæ, & virtoosæ, & pudicæ, vt consequamini gratiam Dei, quam nobis concedere dignetur omnipotens Deus, Ameo. Tamen non reperi alibi ita honestas fœminas sicut in hac ciuitate.

FERIA QVINTA POST V. Dominicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Amore incarnante, tribus pracipuis constat partibus.

Prima pars principalis,
De amore incarnante ab Angelis desiderato.

Secnnda pars princidalis,
De amore incarnante à sanctis Patribus desiderato.

Tertia pars principalis,
De amore incarnant e Virgini gloriosa der ate.

De amore Incarnante, qninta penna quinta ala amoris fernentis.

Sermo XXXVII.

OSTENDE *nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis. Audiam quid loquatur in me Dominus meus, quoniam loquetur pacem in plebem suam* Psal. 80. Io quo sacto eloquio demonstratur quintus amor, qui dicitur incarnans, de quo faciemus tres contemplationes. Prima de amore incarnante ab Angelis in cœlis à Deo petito ibi, *Ostende nobis Domine misericordiam tuam.* Secunda de amore incarnante à Sanctis antiquis desiderato ibi, *Saluatorem tuum da nobis.* Tertia de amore incarnante Virgini gloriosæ donato ibi, *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus meus, quoniam loquetur pacem in plebem suam.* Vode tu vides qualiter Dauid in isto eloquio in spirito vidit istas contemplatiooes amoris Verbi incarnati. Prima fuit de amore incarnante ab angelis desiderato, quod est primum contemplari, scilicet cum quanto desiderio Angeli id expectauerunt. Secunda contemplatio Sanctorum Patrum petentium, & dicentium. *Salutare tuum da nobis.* Tertia contemplatio fuit Beatæ Virginis gloriosæ dicentis, *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus meus, quoniam loquetur pacem in plebem suam.* *Psalm. 80. Tres contemplationes amoris incarnantis. 1. Angelorũ in cœlis. 2. Sanctorum antiquorum. 3. In vtero Virginis Mariæ.*

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

De amore incarnante ab Angelis desiderato.

ACcipe primam contemplationem, quæ est pro intelligentibus, quia Angeli petebant à Deo dicentes, *Ostende nobis Domine misericordiam tuam,* id est, gratiam tuam nobis ostende per medium incarnationis humanæ carnis, qnam vis capere, quia propter tuam gloriam, mediante Christo, vis humano generi communicare illam. Nam cum fecit lucem dixit Deus, *Fiat lux*, id est, Angelica natura. Et primum lumen, quod ostendit Aogelis contemplantibus in speculo dioinitatis fuit, quia commnnicando de diuinitate intellexerunt, & repræsentatum fuit eis, quod Dominus debebat sumere carnem humanam, Verbum incarnari debebat. Et quamprimum Deus creauit Angelos, ipsis tunc existentibus viatoribus, & io libera voluntate, fecit primam legem, quæ est, qood qui se exaltabit humiliabitur, & qoi se humiliabit exaltabitur: & voluit seipsum humiliare, & sumere carnem humanam. Vnde Dauid Psal. 80. *Gloria, & honore coronasti eum, & constituisti eum,* &c. Faciendo Angelicas creaturas videre de summo ad infimum: & de primo ad nouissimum, quia *in principio erat Verbum & Verbum caro factum est*, & dicendo, ô Angeli creati, Ego volo propter meam humilitatem profundam somere carnem, & filium meum incarnari, & volo, qnod inclinantes ei exaltentur, & recnsantes ei inclinare, in profundum præcipitentur. Vode præcepit omnem creaturam inclinare se, vt adoraret filium Dei Christum. Quapropter Lucifer videns se pulchriorem creaturam cæteris, & tam excellentis oaturæ, & quod homo debebat esse vermis & puluis, iuxta illud: *Ego autem sum vermis, & non homo*, & cum suo intellectu contemplaretur qnod Verbum debebat incarnari, & fieri homo, & se ita illuminosum debere ei inclinare, genuflectere, & eum adorare, inuidens homini, quod deberet præferri sibi. Tunc superbia motus, & accensus *1. Contemplatio Angelorũ. Gen. 1. Lux Angelica natura. Legũ omniũ prima hæc fuit qui se exaltat humiliabitur & qui se humiliat exaltabitur. Ioan. 1. Psalm. 21.*

 iouidia,

Isa.14. inuidia, inquit, *Ponam sedem meam in Aquilone & similis ero Altissimo.* Et quia Deus fecerat illam legem, qui se exaltabit humiliabitur, de cœlo in profundum abyssi præcipitatus est, quod probatur per vtranque legem. s. veteris, & noui testamenti, vnde Ioan in Apoc. *Io. Apo. 11.* 11. c. *Et apertum est templum Domini in cælo, & visa est arca testamenti eius in templo eius, & facta sunt fulgura, & voces, & terræmotus, & grando magna.* In quo
1. sacro eloquio notantur tres veritates. Prima, quod Christum velle incarnari, fuit Angelis demonstratum. Secunda veritas, quod Verbum velle incarnari fuit in arca testamenti eius in templo eius Angelis denunciatum. Tertia veritas, quia Christus fuit ab Angelis adoratus consentientibus voluntati diuinæ. *Christus demõstrat Angelis velle incarnari.*
2.
3.
Cape primam veritatem, quæ est, Christum debere incarnari, fuit Angelis demonstratum: & probatur, quia dicit, *Apertum fuit templum*, scilicet Ecclesia, quæ est duplex, scilicet militans, & credentium in Deum. *Ecclesia duplex, militãs.* Vnde Sanctus Paulus, *Templum Dei est sanctum*, scil. ad sanctos Dei ordinatum, & in Apoc. 11. c. *Et datus est mihi calamus similis virga, & dictum est mihi surge, & metire templum Dei, & altare & adorantes in eo*, ad intelligendam mensuram sanctæ Ecclesiæ, qualiter debet mensurari. *Apoc. 11.* Sed quædam est ecclesia triumphans, scilicet in cœlis, quando lux creata est, scilicet Angelica creatura. *Ecclesia triũphans.* Et quod sit verum, Dauid, in templo sancto suo, & in cœlis sedes sua: in cœlis, scilicet in mente Angelicæ creaturæ: sed fuit apertum, quando intellectus Angelorum fuit apertus in videndo Deum debere humanam sumere carnem: & creaturam humanam, non suo præmio, sed mediante gratia Dei, gloriari debere; *quia non sunt condigna passiones*, &c. *Psal. 10.* *Rom. 8.* Adeo vt nec omnia merita creaturarum humanarum, & diuinarum possent promereri, quod solus homo glorificaretur, sed oportet vnum Christum per veram iustitiam debere incarnari, vt præmium infinitum acquireretur per infinitatem Christi acquirendo etiam gloriam infinitam. *Omnia merita creaturarum non possunt promereri gloriam.* Vnde non erat conueniens, quod Angelus posset promereri infinitum meritum, quia est finitus. *Angelus finitus.* Ergo oportet vnum esse causam tantæ gloriæ infinitæ, qui esset infinitus secundum regulam iustitiæ. Vnde ista apertio templi Domini in cœlo, nil aliud fuit, nisi ostẽdere Angelicæ naturæ incarnationem Christi. Cape
2. Veritas. secundam veritatem, quæ est, quod Verbum velle incarnari, fuit in arca Angelis denunciatum. Nota, quod est arca testamenti eius in templo eius. *Arca etymologia.* Nam arca dicitur ab arcendo, quia in arca tu ponis quod vis, & est arctatum: sed specialiter loquendo, est fides nostra: & fides merito dicitur arca, quia arcet nos credere, quod videri non potest. *Fides arca dicitur.* Vnde Paulus, *Captiuate omnem intellectum vestrum in fide* Christi: *2. Cor. 10.* quia sicut ostensa fuit Angelis in cœlo illa fides, ita necesse erat ostendi hominibus in terra, & præcepit Deus Moysi, quod fieret arca fœderis de ligno imputrescibili, sed quod posset ardere: & quod arca esset cooperta de foris, & intus esset de auro, in qua poneretur vas aureum plenum manna, quod pluerat in deserto, & virga Aaron florida, & tabulæ decem mandatorum datæ à Deo Moysi in monte Sinai. *In Arca erãt mãna, virga Aaron quæ floruerat & tabula legis.* Quæ res repræsentant, & comprehendunt totam fidem Christi, scilicet Christum Deum & hominem, Virginem, & legem timoris & amoris. *In Christo humanitas & Diuinitas.* Dico primo, quod in fide requiritur humanitas cum diuinitate credi in Christo. *Caro Christi plena sapientia.* Vrna, seu vas auri significat sapientiam, quia caro plena sapientia, manna est cibus delicatus, sapidus de omni sapore, quod significat diuinitatem, quæ pluit de cœlis inuisibiliter, quando Verbum, scilicet diuinitas, caro, scilicet manna, factum est. Ecce vrna, seu vas auri. *Beata Maria Virgo ante partũ, in partu, & post partum est.* Secundario requiritur in fide credere Virginẽ in partu, ante partum, & post partum. Virga Aaron florida significat virginitatem Mariæ Virginis florentem. *Virga Aaron significat virginitatem Mariæ matris Christi.* Vmbra significat verba Angeli annunciantis, & dicentis, *Spiritus sanctus obumbrabit tibi.* *Luc. 1.* Fructus significat fructum cum cortice dura, ad instar amygdalæ, ad figurandum fructum Virginis gloriosæ habentem corticem duram, scilicet duros labores in cortice, scilicet carne assumpta, & morte quam passurus erat Christus. *Fructus amygdala repræsentat labores & mortem Christi.* Tertio ad fidem Christi oportet credere testamentum vetus: ecce tabulæ præceptorum decem, & tenere legem timoris, & amoris per testamentum nouum. Vnde oportet habere amorem cum timore, & timorem cum amore. Vnde si bene intelligis, fuit demonstratum intelligentiæ Angelicæ filium Dei in vtero Virginis obumbrandum, & qualiter debebat nasci, & mori, & qualiter oportebat Christum pati voluntariè, & intrare gloriam, & habere illud præmium quod pœnas luerit & satisfecerit pro humano genere: sed qualiter poterant hoc videre, quia nondum Christus natus erat? Item qualiter poterant Patres nostri antiqui, & beati habere gloriam, & promereri ante Christum? Respondeo, quod Christi futurum meritum ita extendebatur beatis Patribus ante Christi natiuitatem, sicut futuris beatis post eius aduentum. Tolle tertiam veritatem, quæ est, quod Christus fuit ab Angelis adoratus in cœlis, *Veritas Christus in cœlis ab Angelis fuit adoratus.* quia aliqui Angeli conformantes se voluntati diuinæ, sicut intellexerunt Verbum incarnari debere, & sumere carnem, & filium Dei nasciturum, subito humiliati genuflexerunt ei, & adorauerunt eum. Quidam vero ex Angelis admirantes celsitudinem incomprehensibilis deitatis, & infirmitatem, & fragilitatem humanæ carnis, debere incarnari, & Deum fieri, stabant inter sic & non, sed postea consentientes voluntati diuinæ adorauerunt, se humiliantes, Verbum. *Duæ partes Angelorum adorauerunt Verbum.* Tertij vero nullo modo voluerunt consentire diuinæ voluntati, nec se humiliare: sed adhæserunt Lucifero proclamanti, *Ponam sedem meam in Aquilone, & similis ero Altissimo.* *Tertia pars Angelorum noluit adorare verbum.* Et subito facta sunt fulgura, quia subito nubes rupit, & voces, & terræmotus, & grando magna, *& factum est prælium magnum in cælo, Michael & Angeli eius præliabantur cum dracone: & draco pugnabat, & Angeli eius, & non præualuerunt, neque locus est inuentus eorum amplius in cælo: & proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus & Sathanas, qui seducit vniuersum orbem, proiectus est in terram, & Angeli eius cum illo missi sunt: & audiui vocem magnam de cælo dicentem, Nunc facta est virtus, & regnum Dei nostri, & potestas Christi*, *Apoc. 12.* eius nubes est voluntas Dei, quæ cum rupit subito fulgura facta sunt, id est, subito Deus illuminauit splendore fulgurum suorum, id est; voluntatis suæ spiritus illos beatos, qui se humiliauerunt ad adorandum Christum, quia per illam humilitatem, in qua inclinati fuerunt, voluit, quod confirmarentur in gloria. Vnde Paulus: *Lapidem angularem in Christo*, in quo est gloria: *Ephes. 2.* quia non solum coniunxit Paganos cum Christianis, sed est angularis, quia coniunxit diuinitatem cum humanitate. *Christus lapis angularis quia coniunxit diuinitatem cum humanitate.* Sed qualiter potuerunt Angeli gloriari, nisi per illum lapidem angularem, quia sic placuit Deo, quod per Christum vniretur non solum humanitas, sed & Angeli vnirentur, & ideo dicit, *Facta sunt fulgura*, scilicet Angelorum; de quibus Iob 28. *Fulgura missa ibunt, & redibunt.* *Iob 28.* Ecce ista fulgura sunt Angeli, qui videntes humiliari bonos, redeunt referendo Christo de his, qui humiliati sunt, quia redeunt de natura ad gratiam, & de gratia ad gloriam, natura scilicet Angeli boni ad gratiam consentiendo, & de gratia ad gloriam, natura, scilicet Angeli mali est ad culpam, & de culpa ad damnationem. Vnde, *Facta sunt fulgura*, scilicet bonorum Angelorum laudantium Deum, & iubilantium, dicendo, Factæ sunt voces, &c. *Apoc. 12.* *quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos die, ac nocte, & ipsi vicerunt illum propter sanguinem agni, & propter verbum testimonij sui, & non dilexerunt animam suam vsque ad mortem, propterea lætamini cæli, & qui habitatis in eis.* Vnde qui vellet contemplari quantas laudes

des exhibuerunt magnificando Deum, mens stupendo deficeret: quas laudes tu habes in Apoc. 7. c. quia *Apoc. 7.* dicebant, *Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, virtus, & fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum*, Amen. Et ista sunt septem verba, in quibus consistit omnis laus communicata de Deo in Christo. Aliqui vero Angeli considerantes ex vna parte celsitudinem immensi Dei, quem intelligebant incarnari velle, & ex alia parte intelligentes imbecillitatem fragilis carnis, & quod homo erat vermis, & puluis inter ista duo extrema stabant dubij, & terra tremuit, quia terræmotus factus est: qui significat vacillare, quia isti Angeli vacillabant, terra tequieuit ad intelligendum, quod ipsi postea confirmati fuerunt, & glorificati. *Apoc. 11.* Tertij vero non consentientes deiecti fuerunt, & ideo *facta est grando magna* & terribilis, quia ceciderunt sicut grando. Vnde nota, quod grando, & tempestas valde nocent & significat dæmones, quorum deprauata natura est semper nocere. Et vides, quod *grando est parua, & magna*, & significat varietatem dæmonum. *Grando aqua gelata est.* Item grando est aqua gelata, quod significat liberam in eis voluntatem, quâ habebant, quæ eorum voluntas cum fuit amore Dei priuata, fuit congelata, & indurata, & ruerunt pluentes sicut grando. Et boni Angeli præliantes dicebant, viuat Iesus, Iesus, Iesus, Iesus, Iesus, quia facta est salus in sanguine eius, quia intellexerunt eum passibilem. Non tamen intelligas, quod ibi fuerint enses, & arma: sed fuit in Angelis, sicut esset in aliquibus hominibus, quantum aliqui credunt vnam rem esse bonam, & aliqui malam. Ita fuit in Angelis, quia voluntas beatorum Angelorum adhærentium voluntati diuinæ fuit contraria malis Angelis: in tantum, quod illa duo contraria non poterant simul stare, quia voluntas Dei cum sit contraria diabolo, non potest simul stare, & iden grando illa diabolica cecidit in terram. Vnde boni Angeli patienter terræ dixerunt, *Va terra, & mari*, quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam, &c. quia conturbauit omnia: vnde tertia pars Angelorum fuit grando malorum. *Iosue 5.* Vnde habes Iosue quinto capite quod dum populus Dei pugnaret cum populo Amorrhæorum, venerunt ad locum, qui vocatur Veteron, vsque ad Zota, & ibi venit grando, quæ fregit populum Dei, & intelligitur boni & mali. Veteron significat domum iræ, & superbiæ, quia diaboli non poterant stare ibi in cœlis, oportuit eos cadere in profundum. Tempestas est mens indurata vsque ad Zota, quæ interpretatur muscipula, siue cassis, in qua capiuntur mures. *Veteron domus ira & superbia.* Ita diabolus captus fuit ad muscipulam, quia primo Deus dixit, noli plus amare te, quam me, quia remanebis captus in casside; nisi consentias voluntati meæ. Vnde diabolus dicitur induratus vsque ad Zota, id est, vsque ad obstinationem, fuit incatenatus in inferno. Vnde postea in cœlis Deus interrogatus fuit ab Angelis dicentibus, *Ostende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis*. Si vis videre *Iob. 38.* per vetus testamentum, nota bene in Iob, 38. c. & videbis breuiter, quis dimisit lapidem angularem, cum dimitterent, *& laudarent astra matutina*. Lapis angularis est Christus & scripturæ dicunt, quod ille lapis, qui portatus fuit in templo coniunxit arcus templi, & figuratiuè assimilatur Christo vero Deo, in cuius honorem structum fuit templum, quia Christus quando fuit incarnatus, fuit lapis angularis, quia coniunxit naturam humanam cum Angelica, & tunc laudabant *Astra matutina sunt boni Angeli.* astra matutina ipsi Angeli boni, cum intellexerunt Christum nasciturum, & naturam humanam ita exaltari, & glorificari, & iubilauerunt, & conclusit ostiũ malis, scilicet alligando malos Angelos, quia qui creauit eum scilicet, dæmonem, alligauit eum, scilicet Deus alligauit dæmonem in inferno, vt non posset nocere Angelis, nec hominibus plusquam ipse Deus velit, & tunc demum alligauit eum, quando ipsi mali Angeli insurrexerunt contra bonos Angelos.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS,

De amore incarnante à sanctis Patribus desiderato.

TOlle secundam veritatem, quæ qualiter amor incarnans fuit à sanctis Patribus desideratus. *2. Veritas. Psal. 80.* Vnde Dauid subiungit, *Et salutare tuum da nobis*, ne simus damnati. In quo eloquio significatur desiderium ardens, vt Deus mitteret Saluatorem *quis det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ*, scilicet Virginis Mariæ, *Cant. 8. Isa. 45.* *Rorate cæli desuper, aperiatur terra, & germinet Saluatorem*. Vnde rumpantur cœli, & veni dulcis amor incarnans: vt possim te amplecti, & *annuntiate dilecto meo*, quia totus sum in ardore sui amoris, vt visitet plebem suam. *Cant. 2. Psal. 84. Psal. 79.* *Ostende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis: ostende faciem tuam, & salui erimus*. Vnde Sancti Patres proferebant hæc, & similia verba desiderantes incarnationem Verbi, & erat iam plenum tempus incarnationis, quando Christus natus fuit præcedentibus prophetiis, & orationibus Sanctorum Patrum, quibus credere firmiter debemus.

TERTIA PARS PRINCIPALIS,

De amore incarnante Virgini gloriosa donato.

CApe tertiam partem prædicationis nostræ de Amore incarnante Virgini gloriosæ donato. *3. Veritas qua tres habet veritates.* *Audiam quid loquatur in me*, &c. De quo amore nota tres veritates secundum quod tres veritates Angelus Dei speciales in annunciatione, quam fecit Beatæ Virgini *Psal. 80. Luc. 1.* Mariæ facere intendit in Euangelio hodierno S. Lucæ in 1. c. Et primo Euangelista præmittit historiam narrando, qualiter *missus est Gabriel Angelus à Deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazareth*, qui interpretatur flos, *Nazareth flos.* *ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph de domo Dauid, & nomen Virginis Maria*. Et tria facit Angelus ingressus ad eam, *Angelus missus ad B. V. tria facit.* quia primo sua oratione Ciceroniana reddit ipsam attentam, mentem Virginis disponendo ad præbendum sibi auditum ibi, *1. Reddit attentam. 2. Securam. 3. Consentientem.* cum dicit, *Aue gratia plena, Dominus tecum*, &c. Secundo reddit ipsam timentem securam suadendo ei, & docet, atque informat eam, cum dicit, *Ne timeas Maria*. Tertio intendit ipsam doctam, & informatam inducere ad consentiendum ibi, *Et respondens Angelus dixit ei, Spiritus sanctus superueniet in te*, &c. *Attenta ob trib.* Et tripliciter facit eam attentam. *1. Ob creationem.* Primo ea sublimitate suæ creationis, cum dicit, *Aue Maria*, quia est sublimis super omnes creaturas in natura. *2. Ob gratiã. 3. Ob gloriã.* Secundo ex sublimatis gratificatione, cum dicit, *Gratia plena, Dominus tecum*, quia exuberat omnes creaturas in gratia. Tertio, quia excedit omnem creaturam in gloria, cum dicit, *Benedicta tu in mulieribus*, &c. Dico primo, quod est sublimior cæteris creaturis humani generis, quia excedit Euam primam parentem in natura: & ideo dixit, Aue, ab à, quod est sine, & ve, quod significat expressionem mentis dolentis, quod est contrarium Euæ. Nam Eua induxit gemitum & dolorem humano generi, quia damnauit. Per istud Aue inducta fuit salus, & lætitia humano generi per Virginem Mariam, quia saluauit consentiendo illi Angelicæ salutationi, vt intelligamus, quod sicut Eua nobilissima creatura fuit creata in gratia, quia manus Dei plasmauerunt eam, & postea intulit mortem. Sic Virgo gloriosa restaurauit vitam. Per Euam perdita fuit gloria, quam per Virginem gloriosam recuperauimus, ideo merito est sublimior aliis creaturis. Dico secundo, quòd Angelus facit ipsam attentam, laudando eam à plenitudine omnis gratiæ singularis, quam

dare

dare posset vni creaturæ Deus omnipotens, secundum suum posse ordinarium, & secundum intelligentiam sibi datam, quia verè cognouit Deum creatorem suum, & Angelos, & omnes alias creaturas propter excessum gratiæ suo intellectui diuinitatis attributæ. Ideo merito *gratia plena* in contemplando Deum, & cuncta creata, plusquam Paulus Apost. raptus sine comparatione, quia si essent tot Pauli, quot sunt creaturæ, non attingerent suum contemplari. Nam Paulus fuit *vas electionis*: Virgo vero Maria fuit vas diuinitatis, quia nulla creatura tantum amat, nec tantum timet Deum, quantum Virgo gloriosa. *Dominus tecum*, quia tanta est vnio, & communio tui cum Deo, quod, secundum ordinatam potentiam Deus est tecum plusquam cum omnibus aliis creaturis: quia in natura respectu intellectus, & in gratia respectu voluntatis, & in memoria respectu gloriæ, & timoris, & amoris diuini est sublimior cæteris creaturis, & exuberat omnes mulieres in omni intelligentia, voluntate, & memoria: ideo *Benedicta tu in mulieribus*. Vnde Benedicta videns tantam Angelicam legationem, & facta attenta in omni attentione, quæ dici, aut excogitari possit, dixit, *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus meus*, &c. Et nihilominus audiens se tantum laudari, metu iactantiæ effecta fuit tota timorosa, non tantum quia dixit, *Gratia plena*, quia sciebat se esse in gratia Dei: sed quia dixit *Benedicta tu in mulieribus*. Nam laus humilibus est timenda: sed facta superbis est elatissima. Vnde Virgo Maria cum audisset istam legationem, *turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset salutatio ista*. Et Angelus vsus est maiore Rhetorica, qua quisquam vti posset, vel imaginari. Nam si ipse dixisset, tu ô Maria es lascinior quæ sit in mundo, non ita admirata fuisset, quia ipsa reputasset ipsum dicere verum propter profundam eius humilitatem, vnde admirando turbata fuit de tantis, & cum tanto eloquio, & per tantum excellentem nuntium laudibus sibi attributis reputando & intelligendo se esse fœminam humilem, & carnem putrescibilem & ideo dicit, *Turbata in sermone eius*: quod de alio non ita turbata fuisset: & turbata fuit, quia verebatur qualis esset salutatio eius, qui sicut superbus turbatur audiendo sibi dici turpia, & opprobria, & in subitam prosilit turbinis iram & inflatur, & exaltatur cum laudatur. Ita humilis Virgo minime fuit exaltata, nec superba propter celsitudinem tantæ salutationis, & laudis: imo tota verecunda turbata est, & *cogitabat* cum suo sublimi intellectu, *qualis esset salutatio ista*. Et Angelus secundo facit eam attentam in docendo, & informando, & assecurando eam, dicens, *Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum*,
1. & demonstrat illi quam, & quantam gratiam sit con-
2. secuta, & quid eueniet ex hac salutatione, dicens
3. tria. Primum, *Ecce concipies in vtero*, secundum, *Et*
4. *paries filium*, tertium, *Et vocabis nomen eius Iesum*. Et
5. orat at quinque futura in isto suo filio, quem pariet; & reddit eam in hoc valde attentam, & docilem, dicendo primum, *Hic erit magnus*, secundum, *Et filius Altissimi vocabitur*, tertium, *Et dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius*, quartum, *Et regnabit in domo Iacob in æternum*, quintum, *Et regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad Angelum*, quærendo, *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* quia voui virginitatem meam Deo, adeo quod ex proposito meæ voluntatis si essem conceptura filium Dei, nollé consentire parere filium: tamen ex proposito meæ virginitatis, quæ est conformis diuinæ voluntati, Deus potest dare mihi intelligere quicquid vult, quia non intelligo habere virum, *quia virum non cognosco*. Et respondens Angelus ita occultè, quod nullus potuisset id mysterium conceptionis intelligere dixit ei *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi*, quia nec ego, nec omnes Angeli sumus sufficientes intelligere tantum mysterium: sed experientia facti demonstrabit, quia Deus omnipotens cũ sua vmbra defensiua demõstrabit, & in toto gremio intrabit, *quia quam cæli capere non poterãt, tuo gremio contulisti*. Tertio suadendo, ipsam prouocat ad consentiendum illi ostendendo, quod dicit per rationem demonstratiuam dicens, *Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua*. Consentias ergo Maria, quia sicut possibile est, quod Elizabeth cognata tua, quæ erat sterilis, & senex, per potentiam diuinam conceperit, ita tu potes credere Spiritum sanctum obumbrare tibi: *Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei: quia & ipsa Elizabeth concepit filium in senectute sua: Et hic mensis sextus est illi, quia non erit impossibile apud Deum omne verbum*. Contemplare anima, Virgini deuota, cum quanto ardore, & desiderio charitatis humani generis saluandi piis Orationibus instabant Seraphini, Cherubini, Virtutes, Potestates, Dominationes, Throni, Archangeli, & omnes Hierarchiæ Angelorum fuerunt concurrentes cum voluntate diuina Patris, Filij & Spiritus sancti, in mittendo Verbum, quod ad instar missilis emissi ex forti balista mox cum Virgo sanctissima consentiendo dixit, *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Cum virtus Altissimi obumbrauit* Psal. 84.
sibi, & concepit de Spiritu sancto. Et tunc iustitia, & pax osculatæ sunt. Vnde in illo actu antequã purissima Virgo diceret, *Ecce ancilla Domini*, omnes Angeli, & omnes creaturæ, limbus, & mũdus expectabant consensũ Virginis, dicentes, Consenti Maria, & dic *Fiat voluntas tua, sicut in cælo*, & in me. Angeli quidem, vt adimplerent sedes Angelorum propulsorum: limbus, vt inde Sancti Patres exuto tartaro exirent: inde mundus vt liberaretur à potestate diaboli & fieret regeneratio, & sublimatio naturæ humanæ. Ideoque Beata mater Domini desiderans adimplere voluntatem Dei, & ad saluationem humani generis cum profunda humilitate dixit: *Ecce*, ad monstrandum largum consensum. *Ancilla Domini*: & non mater. *Fiat mihi secun-* Ioan. 1.
dum verbum tuum: ad notandum obedientiam, & latitudinem charitatis: & profunditatem humilitatis in istis profundissimis virtutum abyssis in tantum fuit submersa, quod *Verbum caro factum est. & habitauit* in Maria. Et ideo bene verificat illud dictum, *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus meus, quia loquetur pacem in plebem suam*. Vnde considera, quod hodie fecit magnum festum Trinitas, scilicet Pater, Filius, & Spiritus sanctus, & Virgo Maria, & Sancti Patres & omnes Angeli. Fecit inquam Pater festum de hac Incarnatione prædicando illam in Angelica natura à principio, & in Testamento veteri per Prophetas. Et fecit festum in Filio, in quantum cœpit carnem humanam, quia fuit verificatum, quod à principio fuit demonstratum, in tantum, quod credentibus in eum *dedit potestatem filios Dei fieri*: sed non vno & eodem modo, quia nos peccatores oportet mediante Christo consequi gratiam Dei, & per ipsum consequi gloriam. Et est festiuo Trinitatis, & Virginis gloriosæ, quia possumus facere de festo isto conceptionis festum Sanctorum, quia per hanc gloriosam, & sanctissimam conceptionem mater Dei est posita in sublimiori gradu, & excellentiori merito, & altiori gloria, quam aliqua creatura, *quia astitit Regina in vestitu deaurato, circumamicta varietate*, festum celebrant Angeli, quia vident, & contemplantur, quod fuit à principio demonstratum. Festum agit humanum genus, quia per hanc incarnationem *gloria, & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum*. O immensitas & bonitas Dei, qui voluisti exaltare humanitatem in tanta celsitudine gloriæ, quia videtur, quod plantæ lapides, elementa, & animantia quæque, & omnes creaturæ terrestres, & cœlestes, scilicet & stellæ videntur omnia exaltata esse per creaturam, quæ creata suot

Marginal notes (left): *Laus humilibus timenda.* — *Quinque de Christo prædicantur in Angeli annũtiatione.* — *Angeli non possunt intelligere mysteriũ Incarnationis.*

Marginal notes (right): *Psal. 84.* — *Ioan. 1.* — *Diei Incarnationis festũ festorũ.* — *Pater eiuscemodi festum agit* — *Filius quoq;* — *Ioan. 1.* — *Psal. 44.* — *Psal. 8.* — *Annunciatio vt fuit facta diadematae.*

Dies dominicus & Sabbata ob tres rationes custodiri debẽt. 1. Ob memoriam creationis. 2. Ob requiẽ. 3. Ob Cultũ Dei.

sunt ad vtilitatem hominum. Vnde nota, quod istud festum Incarnationis,& Annuntiationis Beatæ Virginis Mariæ incepit in die Dominica, quia primus dies fuit dies Dominicus. Et ideo Dominus præcepit ita stricte quod custodiretur dies Dominicus,& Sabbata, scilicet festa per tres cõsiderationes. Prima causa, quare vult custodiri diem Dominicum, & Sabbatha, est propter recordationem creationis nostræ vt habeamus menti nostram creationem. Secundo propter peregrinationem & recreationem, ac detractionem ab operibus, vt quiescamus. Tertio, vt exerceamur in his sanctis diebus in sancto exercitio, & deuotione diuini operis. Et propter hæc tria, habes principium, medium,& finem. Et ideo dicit, Memento, vt intelligas, quod Deus te creauit: & est homo ita negligens vt non custodiat festa, quæ præcepit Deus, cum & ipse requieuit septima die ab omni opere, quod patrarat. Et caussa damnationis Luciferi fuit, quia primum festum huius Incarnationis Verbi sibi reuelatæ noluit custodire. Vnde ementes, & vendentes in diebus festis peccant mortaliter. Et tu ô auare, & vsurarie, qui in diebus Dominicis, & festis continue fœneraris, & diripis pauperum bona, facis sicut dicit Sactus Lucas 12. c. de illo diuite dicente, *quid faciam, destruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea,& dicam animæ meæ, anima habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, & epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte anima tua repetetur à te, quæ autem parasti, cuius erunt?* Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum diues, quia ex repentina morte sibi occurrente non potest dicere suam culpam, & diabolus eum portat ad infernum & ideo, quia non habemus hîc mansionem manentem, custodi mandata, & festa, vt cum hinc à tua peregrinatione discedes, redeas ad tuam mansionem diuinam. Tertia causa, quod recorderis, de tua gloria. Vnde *Thesaurizate vobis thesauros in cœlis.* Et nota, quod in hoc mandato dicit, Memento, & non dicit sic in aliis mandatis. Vnde memento primo, quia es generatus. Secundo memento, quia es peregrinus, & semper es fatigatus, si de medio. Memento tertio de fine, scilicet cui laboraueris, & thesaurizas. Vnde nota, quod in die festo tu debes tria seruare. Primo, caue tibi à laborando in diebus festiuis, scilicet, quod tu, ô rustice non ducas plaustra, neque artes exerceas manuales, quia teneo, quod Officiales deputati vt videant si obseruantur leges & statuta ciuitatum, peccant mortaliter, quoties non faciunt seruare statuta, & leges, & seruare festa. Et ita econtra, merentur dum curant custodiri, & seruari festa, leges, statuta, ordinationes terrarum, & quoties præbent causam seruandi prædicta. Similiter vos apothecarij, qui in diebus Dominicis, & festis, postponendo Missas, & sacra, tenetis stationes vendendo gratia lucri, & auaritiæ, semper mortaliter peccatis, quoties venditis. Similiter & ementes peccant his in diebus festis mortaliter, nisi forte pro medicinis dãdis in casu necessitatis pro salute corporum, quia in his dumtaxat licet vel in similibus. Similiter lanij vendentes car..es in diebus Dominicis,& festiuis,& ementes. Similiter tonsuras radentes vsque ad vnam, vel plures horas noctis in diebus prohibitis, sicut in Sabbatis, & vigiliis Natiuitatis,& huiusmodi. Similiter alij artifices laborantes in diebus festis,& horis prohibitis. Similiter Notarij facientes instrumenta illicita, & in diebus festiuis, & prohibitis, &c. Secundum, quod debes seruare, seu præcauere tibi in diebus festis, & Dominicis, est, quia debes tibi præcauere à peccatis illis diebus magis quam in aliis, quia peccata magis grauantur, & sunt grauiora facta in illis diebus festis, quam in aliis diebus: & communiter à diabolo introductum est, quod in istis sanctis diebus homines magis peccant, quam in aliis, qui expendunt suum tempus præcipuè in illis diebus, in choreis, & tripudiis, luxuriis, tabernis, vanitatibus pompis,& carnalibus desideriis, ac delectationibus corporis, magis quam sacrificando, orando, & eundo ad Missas, prædicationes, vesperas, & ad diuina officia. Nam quoties tu tripudias in Dominicis, & diebus præceptis custodiri, toties peccas mortaliter, nisi esset in festiuitatibus communitatum, vel pro matrimonio honesto tantummodo. Tertium, quod debes seruare, & fugere, quia debes in istis festiuis diebus fugere ociositatem, & debes te exercere, primo in oblatione, secundo in oratione, tertio in prædicatione. In oblatione, quia debes offerre animam tuam totam in obsequiis diuinis istis diebus contemplando, & meditando Deum creatorem tuum. Item in audiendo Missas, & offerre animam cum corpore in Missis, & sic exercendo animam, & corpus, & custodiendo festa Dominus illuminabit tuam animam, quod cognosces Deum, & cognoscendo vitabis peccata, & dabit tibi gratiam, per quam habebis veram contritionem, per quam saluabitur anima tua, quia qui non est memor Dei in vita, Deus obliuiscitur eius in morte. Et nota, quod oportet, quod homo audiat omni die Dominico, & in omnibus festis præceptis vnam Missam integram ad minus ieiuno stomacho: alioquin non euitat peccatum mortale, quia dicit præceptum Dei *Sabbata sanctifices.* Et non debes facere sicut rustici, qui stant in taberna bibendo, corpus adimplendo, donec audiant campanellam, quæ significat, quod corpus Christi debet eleuari, & bibunt, & velociter currunt: & cum corpus Christi est eleuatum, vadunt cum suis labiis vnctis, & ebrij sæpe osculantur altare, & inde fugiunt, & redeunt ad vinum: & postea mures corrodunt mantilia, & mappas altaris vnctas. Secundo debes te exercere in oratione, quia oratio penetrat cœlum, & est gratiarum impetratiua, & facit animam appropinquare Deo, sibi, & aliis confert viuis, & defunctis. Tertio sanctificare, & totum tuum tempus istis diebus festiuis, & solemnibus, & Dominicis debes expendere in audiendo diuinum officium, & prædicationes, & postponere omnia mundana, & isto modo tua anima dicet, *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus meus, quoniam loquetur pacem in plebem suam*, quæ faciet opera sua. Et sic faciendo ostendet nobis Dominus misericordiam suam, quam nobis concedere dignetur, qui viuit, & regnat in sæculorum sæcula benedictus. Amen.

Lucifer dãnatus, quia noluit festum Incarnationis custodire.

Luc. 12.

Matth. 6.

Cur dicitur memento de mandato festi & non de aliis.

Diebus Dominicis præcauere debemus peccata.

Peccata cõmissa festiuis diebus maiora.

Exercitium festorum est in oblatione, oratione & prædicatione.

Missa quoties audienda est ieiuno stomacho sub peccato mortal.

FERIA SEXTA POST V. DOminicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Amore preparante, tres considerationes habet vnica parte comprehensas.

1. *Consideratio est in opere.*
2. *In verbis.*
3. *In corde, sed sub ratione domesticarum V. gloriosæ.*

Istam prædicationem posui hîc, quia continuatur ad præcedentem, licet sequens præcesserit.

De

De amore præparante Septima penna quintæ alæ amoris ferventis.

Sermo XXXVIII.

Ioan. 12. 7. Penna amoris. Amoris præparantis tres cõsiderationes.

VOLUMUS *Iesum videre.* Ioan. 12. c. Sunt verba aliquarum animarum deuotarum, & fidelium cupientium Iesum videre. In quo sancto eloquio sequitur septima penna amoris præparantis. Intendo tractare qualiter anima debet se præparare ad sumendum Iesum id est corpus Christi. In quo amore præparante faciemus tres considerationes. Prima consideratio est in opere, secunda in verbis, tertia in corde. Prima consideratio est præparatio in opere, scilicet honestæ conuersationis cum opere. Secunda est præparatio feruidæ orationis cum verbis. Tertia est præparatio cordialis deuotionis cum corde. Vnde hodie habebimus pauca verba, & bonum sensum. Vnde in superiori sermone habuisti qualiter gloriosa Virgo benedicta, quando fuit annuntiata, fuit præparata recipere Iesum, quia recepit ipsum opere, verbo, & corde, quia beatissima Virgo nil aliud desiderabat, nisi Iesum. Et nota, quod quando beata Virgo fuit annuntiata, erat in camera, siue cubiculo, cum septem domesticis. Prima erat domina Clausura, secunda erat domina Timor, tertia domina Taciturnitas, quarta domina Honestas, quinta domina Prudentia, sexta domina Humilitas, septima domina Obedientia: vt intelligamus quod volens sumere corpus Christi, oportet, quod primo se disponat bene velle viuere. Vnde domina Clausura erat ianitrix Virginis gloriosæ. Et cum Angelus sero venit & pulsauit ad portam, accessit ad ianuam, & domina Clausura ianitrix dixit. Quis es tu qui pulsas? & respondens Angelus dixit, Ego sum Angelus Domini, qui volo loqui Reginæ mundi, scilicet Mariæ Virgini à patre summi Regis creatoris sui. Et domina Clausura retulit Virgini, quæ iussit aperiri Angelo. Hinc est quod Euangelium dicit, *Et ingressus est Angelus*, &c. Vnde tu qui habes fœminas in cura, & custodia, disce quod stent clausæ in domo. Et si habes filiam, non cures quod exeat domum nisi vadat cum omni honestate ad missam, vel prædicationem, vel nisi ducas eam ad loca, vbi possit lucrari animam. Et cum exis domum, caue ne dimittas filiam tuam solam, sed stet ad instar virginis clausa, & sociata in domo, & possunt assignari tres causæ, quare iuuenes fœminæ non debent exire domum, si non sunt bene associatæ.

1. In opere. 2. In verbis. 3. In corde. In die Annunciationis B. V. erat domi cũ septẽ Domesticis.

1. Clausura. 2. Timor. 3. Taciturnitas. 4. Honestas. 5. Prudẽtia. 6. Humilitas. 7. Obediẽtia.

Luc. 1.

Tres causæ ob quas iuuenes filia & fœmina exire domo non debent. 1. Sunt cera mollis.

Prima causa est, quia iuuenes sunt sicut cera mollis, quæ apprehendit formam sibi datam, & nostri sensus fragiles sunt magis inclinati ad malum, quam ad bonum. Vnde si ducuntur extra domum & non habent bonam custodiam, discunt multa mala, & si non sunt versatæ stant cum oculis grauibus, procliuibus & inhonestis. Similiter in auditu: quia si non sunt expertæ extra domum, cum audiunt iuuenes aliqua dicentes sibi, audiendo erubescunt & pauent. Similiter in tactu, quia si tripudiant cum iuuenibus, in tactu manuum assecurantur & audaces efficiuntur, & cum sunt assecuratæ perdunt verecundiam, quæ verecundia est vnus de quatuor custodibus custodientibus virgines, sicut habebitur in sequenti prædicatione, nam vbi non est verecundia, cessat amor Dei, & pudicitia & perdit verecundiam, dum lenocinatur & fit domestica & secura, tunc male credit suæ pudicitiæ & est ad instar auiculæ, vel animalis siluestris, quod à principio cum capitur fugit à conspectu hominum, & non permittit se tangi: sed cum tangitur, domesticatur, & sequitur hominem quocunque vadat. Ita virgo modo suprascripto assecurata efficitur domina domestica, & est fatua, eo ipso, quia est effecta domina domestica, & est vna asina, & scropha. Sed domina siluestris est vna bona domina. Itaque tene filiam tuam siluestrem, adeo vt cum videt forensem intrantem domum fugiat à conspectu virorum, & latitet ad instar vnius felis, quem habebant Fratres in vno monasterio, qui cum videbat seculares intrantes monasterium, subito fugiebat: sed videns fratres non se mouebat. Caue etiam ipsam à conuersatione domesticorum attinentium, & etiam propriorum fratrum suorum, nec permittatis fratres & sorores in eodem loco dormire: quæso credite mihi, quia confessor fui, & scio quid loquor, imo & patres caueant, ne filiæ dormiant secum, sicut sunt aliqui fatui, qui non considerant diabolicas tentationes. Vnde teneatis filias vestras in timore & pudore, quia si ista sibi deficiunt, efficientur domesticæ, & dimittent se palpare, & tandem vltra plurimas infamias quas patientur tandem pro vltima infamia damnabuntur: & hoc de prima domicella, scilicet domina Clausura.

Mulieres nõ verecunda nec pudica.

Secunda assecla, quæ dicitur timorata erat cum beata Virgine. Vnde puella debet esse ita timorata, quod cum audit hominem loquentem, subitò debet rubere & tremere, & tunc est bonum signum. Et hinc est quod cum Angelus dixit, *Aue gratia plena*, &c. Virgo intemerata *turbata est in sermone eius tremendo*, quid ergo fecisset in præsentia hominis? & est bonum signum, quia qui tremit, sapiens est: & qui est stultus, communiter est temerarius & insolens & stultus Vnde Eccles. 18. cap. *Sapiens in omnibus trepidat & timet*, quia videt pericula. Vnde valens medicus semper dubitat, & sic de aliis, multo magis in Virgine quæ non posset non esse multum timorata. Vnde vide 2. Reg. 13. de Thamar quæ cum esset cum fratre in camera, credens se fore securam, fuit violenter à fratre corrupta.

Eccles. 18. 2. Reg. 13.

Tertia assecla fuit domina Taciturnitas, quæ erat valde sapiens, & pauca loquebatur, & nunquam loquebatur de aliqua vana, & de rebus vanis & inutilibus, sed potius semper de diuinis. Vnde cogitabat cum ista sua domicella *qualis esset illa salutatio*, stando sic taciturna: & docet mulieres, quid facere debeant, cum eis mittitur aliquod nuncium, quia non debent subito respondere, sed debent duo prius cogitare, scilicet quid sibi dicitur, & quid debeant respondere: Propterea Virgo beata merito *cogitabat, qualis esset ista salutatio*, & nota quod tria mala accidunt fœminæ garrulæ. Primum quia maritus nunquam diligit vxorem loquacem, quia efficitur tædiosa, quia *in multo eloquio non deest peccatum.* Ergo, quia fœmina loquax communiter est audax, & procax, & exinde maritus efficitur zelotypus & generatur odium sibi. Tertio, quia cum maritus dicit aliquid, ipsa vult respondere, & respondendo pertrahit maritum in irã, ex quod sequitur, quòd sæpe pulsatur à marito duris verberibus, & semper fœmina loquax est contentiosa in domo. Vnde solet dici, quod non est locus pacis, vbi est lingua loquacis. Ad instar illius fœminæ, quæ dicebat marito, quod ipse erat pediculosus, & maritus verberabat eam, & nil proderant verbera: quia quanto plura sibi dabat, tanto magis sibi dicebat, quod erat pediculosus, & peius faciebat. Vnde vna dierum dum ista pessima fœmina multiplicaret in malo eloquio, proposuit obturare sibi os taliter, quod non posset sibi dicere quod foret pediculosus, & portauit eam super ripa fluminis, quod discurrebat secus domum eius, & proiecit eam in aquam tenendo ipsam per pedes, & caput subter aquã & videns quod non poterat loqui, & sibi dicere pediculosum, eleuauit ambas manus & cœpit conglutinare vngues, & ipsos ad inuicem incutere, quemadmodum si ipsa interficeret pediculos. Indicans per signa, quæ nõ poterat proferre ore. Vnde tu ô mulier, fac quod

3. Taciturnitas.

Fœmina garrula tria mala. 1. Maritus non diligit loquacem. Prou. 10. 2. Mulier loquax est audax & procax. 3. Respondet marito.

4. Domestica Honesta. B. V. honestate decorata. quod domina Taciturnitas sit tua socia, ne tibi similia accidant & stes in charitate cum tuo marito.

Quarta assecla fuit domina Honestas quia gloriosa Virgo fuit ita honesta, quod nunquam voluit aspicere Angelum in vultu. Inde est quod Angelus Gabriel dixit, *ne timeas*, videndo ipsam ita verecundari, quia tu habes actus ita honestos, tam corporales, quam mentales vt te Deus amauerit, quia nihil est quod faciat ita amare fœminam, sicut actus honestus. Vnde in veteri testamento dicitur, quod plurimæ propter actus honestos placuerunt maritis. Vnde Ecclesiast. c. 26. *gratia super gratiam mulier pudorata.* Eccles. 26.

5. Domestica prudentia. Quinta fuit Prudentia, nam licet non conniueret mundo, tamen sciebat fraudes mundi & hominum propter eius prudentiam, quia non frequentans mundum, melius cognoscit illum, quam qui ipsũ frequentat: vnde dum quidam mãgister in Theologia prædicaret de vsuris: & qualiter vsurarij contrahunt, quidã mercator ibi existens, dixit versus socios. Nos plus scimus dormiendo de huiusmodi contractibus & praxi mundi quam iste prædicator vigilando Sed si ipsum audiuissem, ego illi respondissem, quod ille bene sciret celebrare contractus illicitos vsurarios, me autem nullo modo scire, sed melius cognoscere illos, & suos effectus. Exẽplum, verbi gratia, si tẽpore caliginis vadis per plateam cum vno socio, si ille socius separatur à te aliquãtulum, tu non poteris eum videre, nec ita bene vides nubem, licet sis & tu in caligine, sicut ille qui esset supra nubem, vel separatus à nube, qui melius videt & discernit ipsam nubem. Ita in homine qui quanto magis est separatus à mundo, tanto magis videt & intelligit caliginem & pericula mundi, quam ille qui est inuolutus in turbine & caligine mundi. Ita erat in Virgine, quæ cum prudentia sua speculando in radiis diuinitatis supernæ cum sua immensa prudentia sciebat & cognoscebat fraudes & dolos mundi & hominũ. Et hinc est, quod Virgo quærit à prudentia, *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* quia credo quod Virgo gloriosa nunquam respexit virum in vultu, quod tamen intellige cum effectu. Vnde consule filiæ tuæ vt omnia cum prudentia faciat, & si mater est male edocta & imprudens, prudentia filiæ stat in magno periculo, ne pereat, quia pecora scabie infecta alia inficiũt & erit similis exemplo virginum fatuarum. Vnde Matt. 25. c. *Simile est regnũ cælorum decẽ virginibus, quæ acceperũt lampades suas, & exierunt obuiã spõso & sponsæ. Quinque autẽ ex eis erant fatuæ quæ acceptis lãpadibus non sumpserunt oleum in vasis suis cum lampadibus, &c. & media nocte clamor factus est: ecce sponsus venit, exite obuiam sponso, tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades suas: fatuæ autem sapientibus dixerunt, date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur, & prudentes recusauerunt. Vnde dum fatuæ irent ad vendentes, prudentes intrauerunt cum sponso ad nuptias, quia paratæ erant: & nouissimè reliquæ virgines fatuæ venientes dicebant: Domine, Domine aperi nobis, at ille respondit: Amen dico vobis quia nescio vos. Vigilate itaque,* quia vigilantibus & non dormientibus, prudentibus & non fatuis aperitur porta regni cœlorum. Anima est virgo sapiens, sponsus est Deus: sponsa est virgo Maria Regina cœlorum: quinque sapientes accipiunt & emũt de oleo sapientiæ, & de lumine veritatis, & stant paratę, & ornant lampades suas, vt intrent cum sponso ad illas nuptias cœlestis regni audiendo verba Dei & prædicationes, &c. Accidit quod fatuæ non iuerunt ad prædicationes, sed stando domi se fucant & ornant, ac docent alienas lectiones impudicas, quia dum matres stant ad prædicationes, istæ fatuæ diaboli discipulæ remanẽt domi & tunc procant, cantant, ludunt, & tripudiant, & aliqua alia factitant, quæ vestrûm aliquæ dum essetis iuuenes benè scitis, & non portant de oleo, *& media nocte clamor factus est*, cum venit hora mortis *ecce sponsus venit*, & sapientes iam præparatæ ornant lampades suarum virtutum, & cum splendore lucis veritatis æternæ timoratæ & illuminatæ intrant cum sponso, & sponsa ad nuptias æterni gaudij, & fatuæ plenæ malis vitiis, & tenebrosæ cum suis vanitatibus incidunt in manus alicuius fatui, qui colaphum infringet, quia non habent de oleo sapientiæ qua possint illuminari, & videre viam rectitudinis & salutis suæ, & tandem vadunt cum fatuis. Ideoque vigilate, &c.

B. V. valde prudens. Matt. 25. Anima virgo sapiens. Matt. 25.

Sexta est humilitas, quia licet virgo Maria benedicta esset pulchrior omnibus creaturis, & esset plena gratia & regina: tamen erat tantæ humilitatis quod tanto magis stabat depressa, quanto plures habebat gratias: & ideo dixit, *ecce ancilla Domini*, quamuis indigna, tamen fiat voluntas tua, ad docendum puellas, quod sint humiles in capiendo bonam doctrinam & obediendo suis superioribus, & humiliter faciant omnia sibi præcepta, vos ergo matres, quæ habetis filias sub vestra custodia, satagite vt vestræ filiæ sint humiles & obedientes, & ita vt filiæ vestræ faciant omnia exercitia domus contra aliquas, quæ nolunt quod earum filiæ faciant exercitia domus, nec quod filent, neque verrant domos, nec lauent scutellas, nec faciant coquinam, neque panem, &c. Sed tantum attendunt illecebris vitiorum & curant earum vultum, & apponunt eis crines cincinnatos vt postea conducant ad festa, & choreas, & cum matrimonio traduntur, nihil sciunt, ignorant suere, coquere, filare & penitus nullius sunt valoris: curem vero falso colore polluere, stare ociosè ad fenestras lasciuiæ, & petulantiæ ergo non eas præterit. Vnde Romanorum filiæ addiscebant filare lanas, & alia & nunquã sinebant ipsas torpere, & stare ociosas. Vndè tu mater facito quod nulla mora teneat tuã filiã ociosã quia si est virtute prædita, erit sufficiens manu tenere maritũ & familiã suã. Vnde doce eam facere omnia, suere & filare vsque ad stamenta, quẽadmodũ faciunt Fratres, quia quantumcunque sint nobiles in sua septimana lauant scutellas, faciunt coquinã & omnia alia vilia & necessaria. Vnde Virgo humilis dixit, *ecce ancilla Domini*, id est, sclaua. Tu ergo iuuenis, caue ne accipias vxorẽ, nisi sit humilis, & sciat omnia facere, quia melius est habere virtuosã & prudentẽ & humilẽ indotatã, quã fatuã & vanam, plenam diuitiis, Sed communiter in his partibus patres dotant pulchriores & dant eis magnas dotes, quæ communiter nihil sciunt facere, nisi ornari cultius, & libidinũ fomitem accendere. & turpiores dedicant Deo, & ponunt ipsas in monasteriis contra earũ voluntatem, hinc est, quod postea non fundatæ in Deo maledicunt parentibus & tanquam desperatæ supponunt se fratribus. & faciunt filios cum fratribus & nunquam seruiunt Deo, sed semper attendunt vanitatibus, quia regulariter nunquã fuit domina ociosa quin sit vana: & si est vana, nõ potest facere quin sit adultera. Ideoque vos mariti teneatis vxores vestras in cõtinuis exercitiis. Similiter tu ô mulier, caue ne accipias maritum, qui non faciat aliquod exercitium, quia vir non virtuosus nunquam fuit quin sit vitiosus. Fugite ergo ocium Nam tu fœmina, si aliquod exercitium facis, tu ponis amorem illi exercitio, quod facis: Verbi gratia, tu filas & facis camisiam: tu dicis, ista camisia est ex meo opere & geris illi amorem, & sic de aliis exercitiis, quia dum placet tibi illud licitum exercitium tu fugis amorẽ vitiosum, & est valde vtile domui, in qua est vna virago, quæ apprime gubernat filios & familiam, quæ si nescit regere, oportet magnum numerum ancillarum & famulorũ nutrire & mercedem tribuere, &c. quibus occurrentibus maritus vi quadam impulsiua efficitur vsurarius & sic tu fœmina es causa perditionis animæ tui mariti & tuæ animæ.

6. Domestica humilitas. B. Virgo quo maiores gratias habebat, eo humilior.

Septima est domina Obedientia, nam Virgo mater Christi intelligens voluntatem diuinam, fuit obediens effici mater Dei. Vos ô patres & matres, facite quod filij vestri sint vobis obedientes, & quod filiæ vestræ cum illis præcipitur aliquid, nõ dicant non faciam, vel non

7. Domestica obedientia.

Filia inobediens malum signum. non possum facere, quia quando filia est inobediens, est malum signum, maxime cum excedit decimumquartum annum, quia est signum quod ipsa est amore turgida. Et si est obediens, subitò cum illi præcipis, illud faciet sine mora, & sine excusatione. Vnde maximum signum obedientiæ est semper mandata adimplere & nunquam se excusare. Alia est præparatio, quæ in deuotione consistit, in qua volebam exponere Pater noster. Tertio erat tertia præparatio cordialis, de quibus duabus alias vobis dicam. Præparemus itaque nos, vt possimus Iesum videre, mediante misericordia sua, quam nobis concedere dignetur, qui viuit & regnat per infinita sæculorum sæcula, Amen.

SABBATHO POST V. DOminicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Amore conuertente, tres partes precipuas continet.

Prima pars principalis.

Est animam euellere à peccato.

Secunda pars principalis.

Est animam à peccatis contrariis defendere.

Tertia pars principalis,

Est animam inflammatam in amore Dei perseuerare.

De amore conuertente Sexta penna alæ amoris feruentis.

Sermo XXXIX.

De Maria Magdalena, & de bonis & malis mulieribus.

Luc. 7. QVi *minus dimittitur, minus diligit.* Luc. 7. c. & in euangelio hodierno, quod sacrum eloquium est *De sexto amore conuertente.* magnæ confortationis peccatorum, quia quanto sunt maiores peccatores: cum conuertuntur ad Deum, maiores faciunt operationes: & ideo magis diliguntur ab eo, & est mirabile dictum, quod plus dimittatur maiori peccatori, qui minus diligit; quia cum incipit gustare de Deo, feruentius studet in amando Deum, & sicut fuit peruersus, quando non cognouit Deum, tanto magis fit conuersus ad seruitia Dei, cum intelligit ipsum. Sed quid in beata Virgine, quæ non poterat peccare? dico quod plus peperit sibi, quam alicui alteri creaturæ. Et nota quod per experientiam loquor, quia expertus sum, quod erit vna domina magne naturæ, & intellectus subtilissimi, quæ quia nescit regere sensus suos, in peccata cadet. Quæ quando conuertitur ad Deum, tanto efficitur melior aliis, quanto suum ingenium præualet, & scit facere maius bonum & licet errauerit, fit melior. Vnde sanctus August. Paulus, & sanctus Petrus & Dauid, similiter Maria Magdalena in luxuria deturpata, &c. quando conuersi fuerunt, si ante sciebant facere malum, cum viderunt veritatem effecti fuerunt magis singulares, & feruentiores in amando & seruiendo Deo, quam alij: quia multi sunt, qui ideo non faciunt malum, quia ignorant illud facere, sed nec sciunt facere bonum: & si faciunt bonum, illud tepide faciunt. Et in hoc denotatur sextus amor, qui dicitur conuertens. In quo nota tres modos conuersionis,

Primus est animam euellere à peccato.

Secundus modus est animam à peccatis contrariis defendere.

Tertius modus & processus, est animam in amore Dei inflammare, & in eo perseuerare.

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

Est animam euellere à peccato.

PRimus modus conuersionis est dulcis & pulcher, & est ipsam animam à peccatis euellere, & in isto modo conuersionis anima per quatuor status vocatur & excitatur. *1. Modus conuersionis.*

Anima quatuor modis vocatur ad conuersioné.

Primus status est offensionis.

Secundus est conuersionis.

Tertius est satisfactionis.

Quartus status est murmurationis.

Vnde si vis ponere te ad seruiendum Deo, dispone te ad sustinendum multas murmurationes contra te. Et notandum, quòd dominus, non facit tibi occurrere aliquas tentationes quas non possis bene euadere cum triumpho & victoria, & est primus status offensionis, quo incipit Euangelium: *Rogat Iesum quidam pharisæus, qui vocabatur Simon leprosus* in peccatis, & inuitauit Christum ad cibum non corporalem, sed spiritualem, & credo quod illud fecit propter inanem gloriam magis quam ex charitate, ex eo quia non seruauit signa charitatis, quia non lauit pedes Christo, nec ostendit signa pacis in osculando eum, nec vnxit caput eius vnguento, prout mos erat illius regionis, vnde Christus iuit non propter fumum inanis gloriæ illius pharisæi, sed propter fructum spiritualem, qui inde sequi debebat. Et nota tres modos offensionis Dei. Primus est peccatorum magnitudo, scilicet, quod presbyteri teneant meretrices. Secundus est peccatorum exercitium & certitudo, scilicet quod peccatum publice exerceatur, vt est in publica meretrice, publico vsurario & similibus. Tertius est peccatorum multitudo, quod consistit in frequentatione peccatorum, sicut publicè fœnerari, publicè fornicari, perpetrare homicidia, dicere falsa testimonia, sodomias & similia committere: omnes istos tres modos offensionis Dei habuit Maria Magdalena. Et si vis videre magnitudinem peccatorum ipsius Magdalenæ, considera verba Euangelij dicentis, *Ecce mulier* ad demonstrationem peccatorum suorum, ac si digito ostenderetur admiratione dicendo, ecce mulier proterua, &c. Vnde Isaias similiter dicit 21. *Babylon dilecta mea posita es mihi miraculo,* vt sis supposita tot miseriis & calamitatibus, vt tu anima cum sis bona, diues & habeas tot attinentes honorabiles & sis nobilis, & habeas imaginem similem Deo, & memoriam ita nobilem & excellentiam intellectus, plus amas mundum fragilem & caducum quam Deum tuum creatorem, & plus diligis damnantia te, quam bona salutifera tibi. Vnde *tu es mihi miraculo.* Nã Babylon interpretatur confusio, quia nil aliud cogitat, nisi de luxuria, de auaritia, de superbia, & de mundanis delectationibus, & merito es mihi miraculo, quia propter modicum corporalis delectationis, vis perdere infinitam, & perpetuam lætitiam paradisi. *Luc. 7.* *Magnitudo peccatorum Magdalenæ.* *Isa. 21.* *Babylon confusio.*

Secundus modus, quia Maria Magdalena fuit in peccatis exercitata quia fuit meretrix occulta, & denotatur certitudo peccatorum illius ibi, cum dicit, *quæ erat in ciuitate peccatrix.* Vnde fuge iuuenes lasciuos ô mulier, quia si vni consentis, ille dicet aliis & publicaberis, & forte tu ignorabis credens illud fore occultum, & cum ibis per plateas ostenderis digito dicendo, ecce illa est meretrix, deprauata est, &c. iuxta illud Isaiæ 23. capite. Dum cum cithara circuibat ciuitatem meretrix, adiutorium non inuenit. Cithara est vacua, & significat meretricem, quæ habet melliflua verba, sic cithara habet dulcem melodiam, & est vacua meretrix, *Magdalena in peccatis exercitata.* *Cithara vacua significat meretricem.*

sicut

ſicut cithara & vadit quærendo per ciuitatem & deſtruendo, fornicationes faciendo, donec eſt iuuenis & poſtea efficitur publica & tabernaria, & adiutorium non inuenit. Tertius eſt multitudo peccatorum, & ideo ſubiungit, *peccatrix*, id eſt meretrix. O magna miſeria, cuius ars eſt diabolica, quia non ſolum animam ſuam perdit, ſed ſtudet perdere animas tot hominum quibus conſentit & ſæpe numero ipſa meretrix erit nobilis, & de bona familia & conſentiet viris viliſſimis, ſcabioſis, leproſis, cuilibet miſerrimo viro, & ſtabit cum vno vili ruſtico, qui verberabit eam & percutiet ipſam, & ſtabit cum ſeruitute & in miſeria, & non habebit ad quem recurrat & erit peccatrix.

Fœmina 7 Gradibus periclitatur.

Nota, quot modis fœmina periclitatur: & ſunt ſeptem gradus, quibus fœmina inducitur ad periclitandum, ruendum & peccandum.

1. Gradus ruinæ mulieris ſtudium pulchritudinum.

Primus eſt ſtudium pulchritudinis & præparatio vultus, pilando, fucando, & ſibi crines mortuorum imponendo, vt videatur pulchra, & illa ſunt ſigna impudicitiæ & peccat ſic faciẽdo mortaliter: & ſi maritus conſentiret: ſi ipſa nollet, nec econtra, nec mulier tenetur conſentire marito in his, in quibus peccaret mortaliter, & caue tu mater, ne permittas filias tuas ſe fucare & faciem depingere, &c. quia iſtud eſt principium, per quod fœmina errat & ruit.

2. Gradus addiſcere cãtilenas.

Secundus gradus eſt addiſcere cantilenas vanas & libidinoſas, & tu mater, cogita de te ipſa, ſi offendiſti, vel ſi vidiſti aliquas alias ruere per iſtam viam, quia cantilena eſt fauilla ad incendendum ignem. Nam virgo filando, & ſuendo cogitat & cogitando cantat, & cantando incitatur, & accenditur taliter, quod quando ſentit equitantes, vel iuuenes cantantes, vel tranſeuntes per viam, currit ad feneſtras, vnde tu ô mater, & tu pater, cuſtodi filias tuas, & corripe, ne talia faciant intercedente baculo.

3. Gradus portare capillos.

Tertius gradus eſt portare capillos alienos, vel ſuos inordinate & mutare ipſos, vt videantur flaui, ſed conſidera bene, quod ſi daretur tibi in pœnitentia, quod tu portares vnum os alicuius mortui ſuper caput de die & de nocte, tu trepidares & timeres, ne ille mortuus te portaret. Sed in portando capillos mortuæ, diabolus adeo excæcat te, quod tu non conſideras. Et nota quod quando tu vides aliquam portare capillos alienos credas pro firmo quod aut morbo aliquo inhoneſto capillos perdidit aut habet aliquem defectum.

4. Gradus eſt oculus.

Quartus gradus ruinæ mulieris eſt oculus, quia cũ ſupraſcriptis gradibus fucandi ſe & cantandi, & portandi alienos capillos occaſionem præbet vt iuuenes in eam oculos coniiciant, & ſit tanquam ſcopus in quem ſagittarij colliment qui eſt illorum iuuenum caſus & ruina, & tediens domum conſiderando amatores ſuos ſcinditur in varias curas & ſtat in magno periculo periclitandi.

5. Gradus æſtimatio ſui

Quintus gradus eſt reputatio ſuæ pulchritudinis, quia reputando ſe pulchram ſuperbit.

6 Gradus.

Sextus gradus eſt, quia cum habet iſta, neceſſe eſt, quod reſupina ruat, & poſtea dicit, me miſeram, dolore repleram, quia ſum nata ſub tali miſero ſidere. Si ergo vis vitare iſta cum vadis ad feſta, vadas honeſta cum capite inclinato, & cum oculis demiſſis, & ſerua modeſtiam & omnem pudicitiam.

7. Gradus eſt extollitur in laude. Cogitationes mulieris meditatio mortis, inferni &c.

Septimus gradus eſt, quia cum laudatur ab amatore ſuo extollitur, & præbet illi aures, & reſpondendo capit audaciam, & poſtea ruit, ſed ſi vis vitare iſta, cũ audis homines tibi loquentes non exaudias ipſos, neque reſpondeas quicquam eis; ſed recurre ad crucem Chriſti & conſidera quod cito morieris & cõſidera te eſſe puluerem, & in puluerem reuerſuram, & pellem tuam quæ videtur ita pulchra, eſſe ſaccum eſcæ vermium & conſidera infernum, & eius duriſſimas, & ſempiternas pœnas & etiam conſidera ſi cadis, quod eris ſemper diffamata, & nunquam deſeres illa turpia, quæ omnia habuit, & in eis inuoluta fuit Maria Magdalena. Nam communiter mulieres conantur facere, vt videantur pulchræ: & quanto ſunt pulchriores, tanto ſuperbiores, nam Maria Magdalena habuit plures dotes. Prima, quia erat pulcherrima in facie. Secunda eius dos, quia

Magdalena dotes plures habuit.

erat magni & ſagacis intellectus. Tertia, quia habebat 1.
valde pulchros capillos. Quarta, quia habebat pulchros 2.
& ſplendentes oculos. Quinta, quia erat nobilis & ma- 3.
gnæ parentelæ, & reputabat ſe magni ſtatus. Sexta, 4.
quia propoſuerat ſibi vitam luxurioſe tranſigere ad in- 5.
ſtar illius diuitis, dicentis, Luc. 12. *anima mea epulare* 6.
&c. Ita credo quod faciebat Maria Magdalena. Et Luc. 12.

Quatuor cauſa ob quas mulieres ruunt.

ideo propter prædicta ruit. Et nota quatuor cauſas quæ conducunt mulieres in ruinam. Prima eſt pulchritudo quando mulier eſt pulchra & fatua, quia illa pulchritudo eſt valde periculoſa: Vnde Salomon, Prou. 11. *circulus aureus in naribus ſuis mulier pulchra & fatua*, ſed quando mulier pulchra eſt & ſapiens, eſt magna & bona gratia homini, qui poteſt illam habere, quia eſt *ſicut vitis abundans in lateribus domus ſuæ*. Pſal. 127. & ſequuntur multa bona in illa domo.

1. Pulchritudo. Prou. 11. Pſal 127. 2. Diuitiæ.

Secunda cauſa ſunt diuitiæ, quia ſi fœmina eſt pulchra & diues, eſt valde periculoſus ſtatus eius, quia ſi ipſa habet maritum, adiuuet eam Deus, ſi eſt vidua, adiuuet eam Deus, Virgo Maria, & ſanctus Franciſcus. Si eſt virgo, adiuuet eam Deus cum omnibus ſanctis.

3. Libertas.

Tertia eſt libertas, quia ſi mulier habet illa tria, ſicut habuit Maria Magdalena, tunc fac ſignum crucis, quia eſt expedita, & nulla eſt redemptio, niſi ſubſit quædam præexcellens virtus in ea, quæ raro reperitur in talibus.

4. Simplicitas.

Quarta eſt ſimplicitas, quia ſi illa quatuor concurrunt, niſi concurrat iuuamen Dei adiuuans illam, ſine dubio ruet. Et nota tu ô mulier veſana, quod ſi cognoſceres ſtudia proditionum & fraudũ ac deceptiones virorum, tu nullatenus confideres ipſis & fugeres blanda verba, & adulationes lenonum: nam vnus docet alium & ſenes rugoſi docent iuuenes, quo pacto vos decipiant & capiant, & noretis vos ô fœminæ, ſeptem proditiones virorum, quas exercent vt vos prodant & decipiant.

Septem proditiones virorum in mulieres. 1. Proditio.

Prima proditio viri eſt, quia fingit atque docet diligere te bono amore & multa tibi promittit, ſed quę ò ne fidem verbis adhibeas, nec quicquam reſpondeas, neq; in aliquo aperias te, quia nihil aliud à te vellet, niſi ſpoliare tibi famam & virtutes corporis & animæ, & te vituperare & priuare te vita: quia ſi audiunt tui parentes vel maritus tuus, te fore vituperatam, venenum propinabunt.

2. Proditio.

Secunda proditio eſt, quia dicet tibi, quod vult tibi dicere in ſecreto tantum vnum verbum, & ſi tu es ita fatua, vt eum auſcultes & ducat te in ſecreto loco, te vituperabit, & per experiẽtiã loquor, & experti ſunt mihi teſtes quod quotieſcunque vnus calamiſtratus iuuenis loquitur mulieri in ſecreto, neceſſe eſt quod aut illa vituperetur, vel diffametur, aut mala morte moriatur. Et ſi incipit cõuerſari tecum, oportet te cõtinuare, donec capiaris in caſſide & moriaris.

3. Proditio.

Tertia proditio, caue fatua, quia promittet tibi fidẽ ſeruare, & te celatã tenere, & nullã aliã accipere in vxorẽ, præter te, & cum receſſerit à te, non videbit horam quo minus dicat conſocio, & ſocius reuelabit illud vxori, vxor vicinæ, vicina marito, maritus ſuo conſocio, & ſic de vno in alium, donec publicè dicatur, & tota ciuitas erit plena: *quia nihil opertum, quod non reueletur: & nihil occultum, quod non ſciatur.*

Matth. 10. Tria quæ celari nõ poſſunt, ſcabies, tuſſis & amor.

Nam tria ſunt quæ celari non poſſunt: Scabies, tuſſis, & amor: quia amoris flamma accenſus non poteſt ita occultè laſciuire, quin aſtantes perpendant, licet creditus ille integritatis corruptor credat quod nullus aduertat. Vnde dum ſemel vnus mihi referret, & totus anxius reuelaret quæ egerat cum ſua amaſia. Ego dixi, qualiter poterãt facer ita occultè, quod non perpenderentur: ipſe dicebat quod quando erat publicè, ita occultè faciebant quod nullus perpẽdebar, & hinc eſt, quod amor pingitur cæcus, quia amantes ſunt cæci & credunt alios eſſe ita cæcos, ſicut

ipsi sunt, & iudicium Dei, quod talis mulier remaneat confusa, nec cognoscat suum peccatum, sed misericordia Dei quandodo cognoscit peccatum, vnde imple Domine facies earum, vt reuertantur ad te, & hoc propter misericordiam tuam quoniam Deus permittit, quod fœmina confundatur per iustitiam suggerentem propter tuum delictũ reuelabuntur tua pudẽda, & caue ne secrete consentias alicui: quia si tibi promittit, nõ attendit & efficieris adultera, & tales merito possũt appellari scrophæ & vaccæ, & natura vaccarũ est, quia vacca cum sentit vespas, & pungitur ab eis, subito leuat caudam & fugit quærendo latebras & arbusta. Ita mulier effecta vna vacca, cum sentit, audit & videt iuuenes libidinis mancipia, leuat caudam, & cautè quærit opportunitatem & remanet vituperata, & infamata.

4. Proditio. Quarta proditio est, quia cum proditor homo non potest intentũ finẽ consequi minatur accusare ipsam marito, vel patri, si habet; nisi illi cõsentiat, sed si tibi occurreret, ô mulier, quæ amas Deũ & pudicitiã tuã, quod aliquis vellet te actus venereos exercere sub ficto colore minarũ, fac sicut fecit sancta Susanna, quæ potius voluit confidere in Deũ, qui poterat defendere ipsam innocentem, quã consentire illis tribus senibus qui illam libidinose amabant & iudicati sunt Danielis sententia quæ Susannam liberauit. Et nota, quod sicut Daniel Propheta liberauit Susannam innocentem, ita decet detegere mulierem nocentem. 13. capite. Nam erat vnum templum paganorum Babyloniæ, in quo erat vnum Idolum, cui offerebat populus multa edulia: & rex ciuitatis iubebat apponere multa fercula super altari & in mensis, dicentes regi & populo, quod illud Idolum & dij sui comedebant nocte illas escas & omnes conabantur mittere fercula delicata diis suis, & sacerdotes nocte veniebant in templum cum mulieribus & *Dan. 14.* filijs suis, & edebant illas escas. Vnde Daniel Propheta dixit regi, Istud Idolum habet os, & non comedit; & habet oculos & non videt, & *præcepit Daniel pueris suis & attulerunt cinerem & cribrauit per totum tẽplum corã rege & egressi clauserunt templum*, & facto crastino rex cum Daniele aperto tẽplo, & non reperierunt de edulibus nisi ossa, & rex dixit, ecce quia Deus noster comedit omnia, quid vis tu modo dicere. Vnde potuit aliquis intrare templum & comedere illa, præter istum Deum meum, & Daniel dixit, aspice vestigia rex pedum tuorum sacerdotum, quia aliqua sunt magna, & illa sunt sacerdotum, quia aliqua mediocria, & ista sunt fœminarum suarum: & aliqua sunt parua, & hæc sunt puerorum suorum, & quærens sub altari reperit ostium occultum, per quod intrabant in templum, & consumebant quæ erant super mensam propter quod rex interfecit ipsos. Vnde caue tu mulier concupiscentiæ libidinem nutrire, peccandi fomenta quæritare, misericordia seu iustitia Dei surgente manifestabitur tuus reatus & vituperaberis vel vitam perdes.

6. Proditio. Sexta proditio est, quia multoties isti homines fingũt se diuites, & habent vnam vestem à Iudæo mercede conductã, & permutant vnam vestem cum alia sub vsuris, vt videantur diuites & habere plures vestes vt sic decipiant viduam, & postquam erit prodita, serò perpendet. vnde caueat.

7. Proditio. Septima proditio est, quia si aliquid mali, postquam desponsauit te, tibi persuadere potest, semper habebit te suspectam, quia homines mali credunt quod intus habent, quia credunt quod omnes dominæ sunt tales quales ipsi sunt: quia communis opinio hominum est, quod paucæ dominæ sint castæ & pudicæ iuxta prouerbium Florentinum. Fœmina nulla bona, si non bona, non casta: si autem casta, non probata, sed ego vidi contrarium, vnde considera, quãta sit simplicitas mulieris: quæ dimittit se seducere & crede mihi, nisi matrimonium quæratur debito modo per tuos maiores & per illos, quorum interest, aliter fit mala fide.

Remedia ad euitandas à mulieribus proditiones, hominum. Nota modo remedia ad euitandum proditiones istas virorum, & August. in libro dat quatuor remedia ad fugiendum proditiones hominum.

1 Remedium timor Domini. Primum remedium est timor Domini, quia tu quicunque habes vxorem timentem Deum, bene potes agere gratias Deo, quia raro reperis dominam timoratam impudicam, sed erit omnibus virtutibus plena, & si infirmaberis, erit anxia in te iuuando: si occurret tibi aliquod infortunium te confortabit, si peccabis, te diriget in viam veritatis dulcibus monitis, & semper viues in pace cum iucunditate, cum potentia & augmento tuæ domus. Sed si est mala habebis tuum purgatorium in hoc mundo.

2. Remedium bona custodia. Secundum remedium est bona custodia quia fœmina naturaliter est timida & fragilis. Vnde oportet quod habeat bonam custodiam: proptereà tu marite, noli confidere de tuis socijs, neque de tuis fratribus, neque de tuis cõpatribus, quia multoties vidi à talibus mulieres fuisse seductas & est bonũ signum, quando fœmina stat & requirit semper timoratam societatem.

3. Remedium dedecus Tertia custodia est timor mundi, quando timet infamiam.

4 Remedium pœna. Quarta custodia & remedium, est timor legum: quia secundũ Ius diuinum, fœmina debet lapidari, si rumpit fidem marito, & ita debent esse de iure ciuili. Item nota tu ô mulier, duas custodias, & duo remedia in viro tuo. Primum est timor Dei in viro. Secundum est virilitas in ipso, & non muliebritas, & effeminati, & abominabiles facti sunt, sicut quem dilexerunt, & nota quod est peccatum mortale etiam ire cum publicis meretricibus, quia aliquæ sunt publicè desponsatæ, aliquæ clam maritatæ, aliquæ monachæ, & multoties potest accidere quod tu poteris peccare cũ tua sorore spirituali, quam tuus pater leuauit ex sacro fonte, quando etiam peccabis cum illa, cum qua peccauit pater tuus, vel frater tuus, aut germanus: Nam si erit nupta, committis adulterium: si erit monacha, committis sacrilegium: si attinens, vel soror spiritualis fit incestus: & mulier fatua non intelligit ista scelera, ad quam similiter concurrunt presbyteri, religiosi, fratres spirituales, &c. Et omne quod illis datur ob turpem hanc causam à filiis familias, vel existentibus in aliena potestate, tenetur restituere. Similiter inuoluet se turpiter ori, per quod intrat corpus Christi & manibus sacratis, quæ administrant filium Dei, ô nefandæ, infernus vos expectat pariter cum ipsis religiosis, cauete ergo, &c.

Magdalena conuersio fit ob tria, nẽpe lumẽ, intellectum, & cognitionem. Vide modo conuersionem Magdalenæ. Vnde nota, quod oportet, quod anima conuersa habeat tria. Primum oportet, quod habeat lumen, intellectum & cognitionem, quia si non cognoscit malum, non potest deserere illud, & sic moriendo in illo peccato damnatur.

Anima conuersa debet habere lumẽ, intellectum & cognitionem. Secundum oportet, quod cognoscendo malũ anima habeat ardorem in deserendo illud. Tertium, quod habeat vigorem in perseuerando vsque in finem. Et omnia ista habuit Maria Magdalena, quia primo habuit contritionẽ. Ideo dicit tex. quod Maria *cognouit, quod venisset Iesus in domum pharisæi*, Vnde credo quod Iesus, quando prædicauit dicens, qui sitit, ad me veniat, &c. *Luc. 7.* Et Maria audiens hoc, hausit de illo fonte diuinę sapiẽtiæ delectando se in odio carnis, & credo quod illa die locutus fuit Iesus de vanitatibus & concupiscentia carnis: & Maria stans in illa prædicatione, quia habebat bonũ intellectum, & perspicacem animum, eleuata est in sublimitate sui perspicacis intellectus, & incœpit considerare statum suum, & discurrere per vitam suam, & impudicitiam, & lasciuiam vitæ eius, & audiendo Iesum Christum dicentem, ô paupercula, tu occidisti mille animas, aperias modicum oculos tui intellectus, cur me tantum offendis, dilecta anima mea. Ignoras, quoniam isti tui oculi ita procaces, & attractiui animarum ad luxuriam obscurabuntur? Nonne consideras, quod tua florida & virens iuuentus ad instar floris, & velut fœnum arescat? & citata senectus te incumbabit Nonne vides quibus, & quantis miserijs tu es subiecta? ô Maria, Maria, nimis amara animæ tuæ, aperias fenestrã tui intellectus, vt intres lumen veritatis & illuminet

net illum. Putas-ne semper gaudere in hoc fragili mũdo cũ senecta aggredietur te, hispida fies, capilli canescent pariter & cadent, dentes eburnei marcescent, genæ iam floridæ contrahent rugas, flatus aromatibus putrescet & olidus fiet, dorsum incuruabitur sicut arcus, & omnes te fugient, & intelligendo prædicta, subitò compuncta repetit domum, & clausa in camera incipit flere, & crede quod subito omnia medicamina, fucos, & vanitates abiecit, & repetit audita à suo magistro Iesu Christo dicens, ô anima mea, quid fecisti in hoc sæculo, quia iamiam video te esse damnatam: ô oculi mei, euomite pelagus lacrymarum & plangite peccata vestra, quia occidistis animas infinitas, & tu ô os quod tantum offendisti Deum verbo & opere, exprime gemitus, cor tanto tempore induratum cogitationes carnales, & vanitates considera quantas feceris offensiones Deo, contere te & humilia te Deo, & creatori tuo contra quem fuisti ita ingratum, & nunquam cogitasti gratias, quas plurimas tibi dedit. Quid sapiam misera, ibo-ne ad conspectum Iesu Christi filij Dei viui? Ego nocentissima ibo ad tantam puritatẽ & innocentiam? Ego fœtida ibo ad tantum splendorẽ lucis æternæ? Quid facies desperata Maria, audebis cõparere coram eo, qui palam omnia habet & cordis intima vidit? vince misera, vince pudorẽ: pelle timorẽ, carpe iter, & vade ad illũ, qui te potest solari pariter & saluare. Sed quis veniet tecum, ibis-ne sola? vade, quia ipse est filius Dei: ipse est fons gratiæ, & est ita pius & misericors ac miserator Dominus & iustus, quod tibi parcet & credo quod his dictis accensa spe, & fide accepto alabastro vnguenti venit audacter.

Et cape secundam partem, scilicet conuersionis, & venit portans vnguentum amoris dicens, fac me reminisci amoris tui Christe, & inflamma me amore diuino, sicut fui inflammata amore mundi, & Maria conuersa habuit tertium scilicet vigorem, quia venit, vt intelligamus quod non solum cognouit eius miseriam & malam vitã, sed etiam suam cõuersionem. Et nota quod quæ publice portauit capillos mortuorum, publicè debet illos comburere. Cape tertiam partem scilicet satisfactionis, & considera septẽ modos offensionis, Dei, & videbis remedia satisfactionis quæ fecit Maria Magdalena, Vnde nota quod fœmina, quę publicè offẽdit Deũ, debet publice ostẽdere signa suæ pœnitentię. Itẽ Dominus Episcopus debet facere, vt blasphemator Dei & Virginis ac Sanctorum, stet ante ante fores Ecclesię maioris horis missarum genuflexus per septem dominicas ita quod omnes intrantes Ecclesiam, videant eum, & septima Dominica stet nudus ante fores Ecclesiæ, & septem diebus ieiunet in pane & aqua, & pascat duos vel tres pauperes, secundum suam possibilitatem, & septima die Episcopus introducat ipsum ad audiendum diuina officia. Vnde satisfactio debet esse condigna offensioni, vnde si publice peccas, publica debet esse satisfactio, & sicut accepisti publice hominem Deo, ita obligaris publice ipsum restituere, & nõ potes absolui, nisi satisfacias. Modo vide, qualiter Maria satisfecit per satisfactionem contrariam peccato, & fac septem gra-
Magdalena satisfactio. dus contrarios 7. peccatis, quæ habebat: quia in ea pri-
mo fuit vigor mentalis contra suum malum pro-
positum, quod habuerat prius. Secũdo in ea fuit
7. Gradus satisfactionis B. Magdalena pudor virtualis contra suum vitium actus carna-
lis. Tertio fuit in ea timor reuerentialis contra
3. eius superbiam. Quarto fuit dolor pœnitentiæ
4. contra procacitatem suorum oculorum. Quintò
5. splendor spiritualis contra modestiam ornatus suo-
rum pulcherrimorum capillorum, in quibus habe-
bat magnam vanitatẽ & vanam gloriã: Sexto est ardor
affectualis cõtra pigmenta sui vultus. Septimo est sapor
1. *Gradus vigor mentalis.* sapientialis cõtra perpetrationẽ suorũ peccatorũ. Dico
quod primus gradus satisfactionis Mariæ, vigoris sui
Luc. 7. mẽtalis fuit contra suũ malũ propositũ, & hinc est quod

dicit Euang. stãs: quia fœmina impudica quando cõuertitur debet stare firma, ita & taliter quod sit semper memor propositi quod nolit amplius peccare. Ita debet facere vsurarius qui debet firmare suũ propositum de amplius non fœnerando contra suum primum malum propositũ. Secundus gradus est pudor virtualis contra actum carnalem, quod notatur ibi, *retro* quia Mariã pudebat ire ante vultum Christi: ideo *stabat retro* dicendo anxia: miserã me, quid feci? nã Christus qui omnia videt, Virgo gloriosa eius mater purissima, & Angeli viderunt mea mala & scelera, qualiter potero apparere corã eo: & sic plangendo & lacrymando tã confusa stabat retro ad instar publicani dicens, *Miserere mei domine*, quia indigna sum venire ante conspectũ tuũ præ verecundia de meis peccatis. Venit etiã ad tertium gradum satisfactionis, qui est timor reuerentialis ibi, *secus pedes eius*: quod significat, quod vbi prius erat superba & volebat sibi inclinari & antecedere alios præ superbia, nũc mutãdo propositũ, stabat humilis *secus pedes* Christi, & infima in domo Pharisæi: similiter in domo eius stabat ad pedes eius, & in cruce, & in horto semper reperis Mariã Magdalenã ad pedes Christi, quod significat humilitatẽ profundã contra eius superbiã, & postulationem veniæ & misericordiæ. Quartus est dolor pœnitentiæ sc. & lacrymarũ contritionis, quæ tanta fuit, quod dolor corporis cõmunicatus cum contritione compunctionis cordis fuit tantus, quod promeruit suorũ remissionem peccatorum propter confessionẽ quã sibi habuit Christus dominus noster. Et legitur Mariã semper flere, & cœpit tunc propter contritionẽ, & eius lacrymæ etiam mouerunt Christũ lacrymari pro Lazaro fratre, id fuit propter affectionẽ proximi ad significandũ etiã cõpassionem, quam sibi habuit. Itẽ post Resurrectionẽ Christi plorando & quærendo Christum magistrum suum in horto, meruit potius videre ipsum, quam aliquis alius. Item fuit lacryma consolationis, quia Maria 30. annis stetit in deserto, & septies in die sumebat 7. consolationes de Deo, quia septies in die eleuabatur à terra in spiritu contemplando Deum, quas omitto modo, quia non habeo tempus. Sed tu, ô anima peccatrix, disce plangere tua peccata: quia primo considera offensas, quas fecisti Deo, quia Maria stans ad pedes Christi plorabat & cogitando suspirabat de suis peccatis, & & cũ corde contemplabatur Christum, & os nõ poterat loqui, quia erat occupata à Deo, quia præ nimio dolore non poterat vociferare cum ore, sed bene credo quod in suo corde fortiter proclamabat dicendo in corde suo, ô peccata mea, quia contra me estis semper: ô iniquitas mea, ô amor Dei, vbi te reliqui? ô ætas mea, quam turpiter & inane expendi te, quod de cætero antequam velis offendere Deum potius eligas mori quam peccare anima deturpata, & in nimia peccatorum fœce submersa, quo vultu audebis respicere Deum tuum, plange misera peccata tua, ô oculi mei, qui veneno sagittarum vestrarum infinitos homines excæcatos peremistis, quia hactenus obtenebrati fuistis in caligine vitiorum, donec misereatur vestri *lux vera quæ illuminat omnem hominem*, & agite pœnitentiam; vt qui dedistis causam cæcitati, madendo pedes Dei mei, inde mereamini lumen veri luminis accipere ex claritate veræ fidei radiantis in Iesu Christo, ô anima cæca contemplare lucem tibi hactenus incognitam & sic dicendo, plangendo & fortiter dolendo in corde suo lacrymæ fluebant ab imo cordis emissæ: & sic adhęrendo pedibus Christi illo modo lauit pedes eius ex abundantia lacrymarum. Sequitur quinta satisfactio, quæ est splendor intellectualis: deinde capiens capillos suos dixit, Capilli mei in quibus hactenus fuit potestas & vis diabolica, amodo relinquite omnem vanitatẽ & abrenuntiate satanæ, & põpis eius, & adhærete pedibus Saluatoris mei, in quo consistit salus mea, & officiamini Sacramentum Christi, & cũ eis ter-

Secundus gradus pudor virtualis.

3. timor reuerẽtialis.

4. Satisfactio dolor pœnitentiæ.

Magdalena sẽper flebat.

5. Gradus satisfactionis splendor intellectualis.

gebat sanctos pedes Dei: deinde dixit, Os meum pollutum tot osculis & verbis purga te omni immunditia, taliter quod de cætero nunquam præsumas dicere, vel tangere vana, & tremēti ore osculata est pedes Christi. Deinde venit ad quintam satisfactionem, quæ fuit splēdor virtualis contra vanitates suorum capillorum, quia capillis capitis sui tergebat pedes eius: nam capilli significant signum spirituale & clarum intellectum, quia capillus est pulcher & longus; & significat illuminationem animi. Sexta satisfactio est affectus totus ardens, & feruens in amore Dei. Et hinc est, quod subiungit, *& osculabatur pedes eius*, quod significat charitatem indiuidui amoris diuini, quasi dicat: *porro vnum necessarium est*, vt te Christum solum amem ex toto corde, & calcitrem mundo, quia amor mundi deficit, tuus est sempiternus: ille damnat, tuus saluat. Ideo pie Iesu, parce mihi & miserere mei. Septima satisfactio fuit sapor sapientiæ, contra eius peccata per ignorantiam veræ cognitionis perpetrata, *& vnguento vngebat pedes eius*. Nam sicut vnguentum purgat & sanat plagam mortiferam: Ita significat, quòd Christus purgauit & sanauit animam istius Mariæ miseræ peccatricis, quæ mortua erat, & reuiuiscit. Sequitur videre de 4. statu conuersionis Mariæ, per quem ipsius anima à Christo vocata fuit, vt inflammaretur amore diuino, & nota quod quotiescunque quis disponit se emendare, præparet se ad tolerandas multas murmurationes, infamias, & persecutiones: & quod sit verum, experientia docet: & Christus permisit, quod murmuratio veniret ad campum & nota, quod est maius peccatum impedire bonum, & turbare seu obuiare bonis operibus, quam facere malum: quia facere malum, est peccatum fragilitatis: sed obuiare bono & turbare volentes facere bonum, ne fiat, est peccatum malitiæ: vnde euangelium dicit, quod videns Pharisæus ista, incœpit murmurare intra se: & primo murmurauit de Maria, secundo de Christo. Et Christus videns cor Pharisæi murmurantis, respondit ei corde etiam: & murmuratio illa erat aduersus illam Dominam scilicet Mariam Magdalenam: & credo quòd ille Pharisæus in corde suo murmurabat dicens, quis diabolus conduxit modo istam mulierem huc, irato animo? Et Christus in corde respondit, non fuit à Diabolo, sed à me vocata fuit in templo, dum dicerem: O vos qui sititis, venite ad me, quia dabo vobis aquam vitæ salientis in cœlum: & secure venite vos omnes, qui estis grauati peccatis, quia teneo brachia aperta, & omnibus volētibus se emendare, volo eis parcere, & credo quod ille Pharisæus dicebat in corde suo, qualiter ista vagabunda quærit appropinquare, vade & recede, instabilis mulier & discola es. Et Christus in corde respondebat, tu maledicis: imo ipsa est in bono proposito firmata & stabilis: ideo dicit, *stans*, & ille Pharisæus subiungit tertiam murmurationem dicens, vide qualiter ista mulier sola venit habens frontem meretricis sine aliqua verecundia, & quia est discola & vagabunda, sola vadit: & Christus excusabat eam dicens: imo non venit ita valde cum fronte meretricis, sicut dicis: sed venit cum anima pudorata, & firmata in proposito taliter emendandi suam vitam, quod erit tota cōtemplatrix diuinitatis & humanitatis Christi, quia *retro*. Quarto murmurando dicit, vide qualiter ista male morigerata venit cum superbia & magna audacia sine salutatione aliqua: & Christus sibi respondet, imo venit valde humilis, quia *secus pedes*. Quinto iterum murmurando dixit, ista petulans exuta omni verecundia, instruit modo aliquas insidias lacrymis suis. Ego credo, quod diabolus duxit modo eam vt ploret & riget pedes eius, & tollat consolationem Christi, quam habuisset mecum in isto conuiuio, & Christus dicit, certe non venit ipsa tribulari, sed consolari, quia gaudium est Angelis super vno peccatore plangente peccata sua, &c. quia Angeli rident, diabolus plorat. Audit sextam murmurationem dicens, non sufficit tibi ostendisse tuos flauos capillos amatoribus & secularibus, quæ & modo ostendit ipsos sacerdotibus, scilicet Christo & discipulis suis, quia capillis capitis sui tergit eius pedes, & Christus eam excusat dicens, imo venit contrita, & hoc facit, vt magis inflammetur amore meo diuino: quia *vulnerasti cor meum* Maria in *vno ictu oculorum tuorum*, quia cerno per prædestinationem quod debes contemplari gustando septies in die diuinas contemplationes & cum capillis cooperiet sanctificata eius membra præ nimia pœnitentia transfigurata in deserto. Alia contemplatio credo quod murmurando septimo dixit, vide de ista vacca, ah! vesana sine aliquo pudore, quia non verecundatur in præsentia tot & tantorum virorum osculari pedes eius: & Christus respondet, tu male loqueris, quia caro eius iam facta est purificata & munda, sicut, caro vnius pueri hodie nati sine macula. Octaua murmuratio Pharisæi dicentis, ecce quanta audacia & temeritas est in ista stulta, ah! vecors, ipsa venit sola huc, vt aliquis putet quod sim eius leno, & non puduit eam vngere pedes eius vnguento. Et Christus respondet, imo ipsa est sapiens, & est repleta iam lumine veritatis & diuinæ sapientiæ, quia tota domus est repleta odore suauitatis vnguenti suæ sanctitatis. Sequitur 9. murmuratio de Christo, quia Pharisæus iste intra se dicit, credidi conferre honorem vni Prophetæ: sed hic si esset Propheta, sciret vtique, quæ & qualis est mulier ista, quæ tangit eum, quia peccatrix est, quasi dicat, si Propheta esset, cognosceret ipsam esse vnam meretricem, & nō permisisset eam appropinquare sibi. Et tunc Christus cum discretione incœpit exire ad conuincendum prauas cogitationes illius Pharisæi, & ad declarandum mētem eius infectam peccatis. Et est prima pars principalis.

6 Gradus affectus ardēs. *7. Gradus saporsapientiæ.*

Secunda Pars Principalis,

Est animam à peccatis contrariis defendere.

Sequitur modo secundus modus, qui extrahit animam de peccato, quia Christus incipit eam defendere, sicut defendet illas dominas quæ conuersæ dabunt suos capillos à mortuorum capite euulsos aliaque meretricum ornamenta, vt comburantur & fiat sacrificium Deo, ad confusionem diaboli, & incidunt sibi caudas & deponunt vana, sicut fecit Magdalena. Et ecce secundam defensionem, de qua subiungit euangelium, quod Christus respondens dixit: *Simon habeo tibi aliquid dicere*: & fecit eum attentum. Et Simon dixit: *magister, dic*, Credens forte quod per aliquod signum Iesus perpendisset de cogitationibus suis, & dedit ei funem, quo eum ligauit dicens parabolam hanc: *Duo debitores erant cuidam fœneratori: vnus debebat denarios quingentos, alius 50. non habentibus illis vnde redderent, donauit vtrisque, quis ergo eum plus diligit? Respondens Simon dixit: æstimo, quia is cui plus donauit: & ille dixit, recte iudicasti.* Quis est iste vsurarius? certe est Deus, quia væ no danti debitum fœnus Deo, quia est territorium nō laboratum & incultum. Et sunt duo debitores huic fœneratori debentes vnus in committendo sc. Maria Magdalena, quæ peccauerat cum 5. sensibus corporeis, quia debebat isti fœneratori Deo quingentos denarios, propter 5. sensus corporeos. Alius debitor in omittendo multa bona, quæ facere poterat, quia custodiebat se à malo, & non faciebat bonum, quod facere poterat: & istud est debitum 5. denariorum: vnde vertens se Christus primo reprehēdit eum de superbia contra humilitatem Mariæ Magdalenæ dicens Simoni: *vides hanc mulierem?* Nam vbi regnauit iniquitas, ibi regnabit & gratia. *Intraui domum tuam* ad faciendū operimentum tuæ hypocrisi, *aquam pedibus meis non dedisti* de tua cisterna, vel de flumine: *hæc autem lacrymis pedes meos rigauit* cum aqua sui cordis amaritudine pleni propter profundam humilitatem, *& capillis suis tersit*. Secundo reprehēdit eum de sua tepiditate, quia *osculum* mihi

Cant 4. *Qui sunt duo debitores Deo fœneratori.* *Vnus in committēdo peccata.* *2. Debitor in omittēdo bona.* *Pharisæus reprehensus à Christo de superbia, tepiditate, & ariditate.*

mihi non dedisti: hæc autem, ex quo intraui non cessauit osculari pedes meos, non dico vultum, sed pedes meos, quod est signum magnæ humilitatis & charitatis: *pedes*, ecce humilitatis: *meos*, ecce charitatis, quia est trãsformata in me propter magnam eius charitatem, quia iam disposuit relinquere omnia vitia pœnitendo de peccatis iam factis cum contritione cordis communicata cum lugenti dolore corporis cum proposito castigandi illud & comprimendi quinque sensus corporeos ad virtutem & seruitia Dei contra vitia tua ô Pharisæe qui neque modo incipis te disponere. Tertio reprehendit eum de eius ariditate, quia tu non fecisti mihi aliqua signa amoris & charitatis, quia *oleo caput meum non vnxisti: hæc autem vnguento pedes meos vnxit, propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum, cui autem minus dimittitur, minus diligit.*

TERTIA PARS PRINCIPALIS,

Est animam inflammatam in amore Dei perseuerare.

Anima accensa amore Dei perseuerare debet. Perseuerãtia vsque in finẽ necessaria. Matth. 10. & 24. Luc. 8.

SEquitur modo 3. pars prædicationis nostræ, quæ est inflammatam animam in amore Dei perseuerare, quia Deus animæ perseueranti in eius amore vsque ad finem facit misericordiam, quia non qui incœperit, sed *qui perseuerauerit, saluus erit.* Ideo Christus *dixit ad illam, remittuntur tibi peccata.* Quibus dictis etiam aliqui, *qui simul accumbebant*, murmurantes *cœperunt dicere intra se, quis est hic, qui etiam peccata dimittit?* Et Iesus reuoluens se *ad mulierem dixit, fides tua te saluam fecit, vade in pace.* Quam nobis concedere dignetur dominus noster Iesus Christus, qui remisit peccata Mariæ Magdalenæ. Amen.

Dominica VI. in Quadragesima.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Amore officioso, tres habet præcipuas partes.

Prima pars principalis,
De domo naturæ, & hæc est anima nostra.
Secunda pars principalis,
De domo gratiæ, & ista est Ecclesia.
Tertia pars principalis,
De domo gloriæ, & ista est domus paradisi.

In qua Dominica incipit sexta Ala Seraphini, quæ dicitur Amor liberalis, & habet pennas septem, quæ sunt Amor officiosus, Amor ineffabilis, Amor pauidus, Amor sanatiuus, Amor sapidus, Amor dolens, & Amor quietus. Et nota quod sequens sermo adaptatur præcedenti.

DE AMORE OFFICIOSO.

Sermo XL.

De Mariæ Magdalenæ officio seu vnctione pedum.

6 Ala Seraphini habet septẽ pennas.

DOmus *impleta est ex odore vnguenti.* Ioan. 12. c. & in Euangelio hodierno loquente primo de Amore officioso perseuerato in Maria Magdalena, quæ vnxit pedes Iesu, dum cœnaret in domo Lazari in Bethania: vnde ad intelligenda dicenda notandum tres domos sine status. Prima domus est naturæ, & ista est anima nostra, Secunda domus est gratiæ & ista est Ecclesia. Tertia est domus gloriæ, & ista est domus paradisi. Nam à statu naturæ transitur ad statũ Ecclesiæ, scilicet gratiæ, & de statu ecclesiasticæ gratiæ itur ad statum gloriæ. Et volumus loqui isto mane de amore gratioso, & sic de prima domo, seu de primo statu naturæ ibimus vsque ad domum gloriæ, vbi Deo propitio mansionem nostram sempiternam faciemus in gloria patris, vbi multæ sunt mansiones: vnde isto mane consideramus de vnguento multarum gratiarum posito in anima nostra. Et nota inter alias, quod nouem sunt gratiæ quas debemus considerare. Prima quod tu consideres in quanta altitudine tu es creata. Secunda gratia est, quod tu consideres, quanto thesauro tu es æstimata. Tertia gratia, cum quanta diligentia tu es custodita. Et istæ tres gratiæ spectant ad statum naturæ. Quarta gratia est, quod tu anima consideres cum quanto dolore tu es perdita. Quinta gratia est, quod tu consideres, cum quanto labore tu es quæsita. Sexta quod tu consideres, cum quanta culpa tua tu es perdita. Et istæ tres gratiæ siue considerationes pertinent ad statum gratiæ. Sequuntur modo aliæ tres, quæ pertinent ad statum gloriæ videlicet. Septima est, quod tu anima consideres, cum quanto gaudio & festo iubilationis recipieris in paradiso. Octaua quod consideres, cum quanto pretio tu es redempta. Nona & vltima gratia, quod tu consideres, cũ quanta gloria & beatitudine tu es beatificata.

Ioan. 12. Tres sunt domus seu status hominũ. 1. Natura. 2. Gratia. 3. Gloria. Nouem sunt gratiæ considerandæ. 1. Altitudo creationis suæ. 2. Quanto thesauro cõparata. 3. Quãta diligentia anima custodita. 4. Cõsideratio lapsus. 5. Quãtum à Deo quæsita. 6. Quãta culpa perdita. 7. Gaudium introitus paradisi. 8. Quãto pretio redempta. 9 Quãta gloria repleberis. Gratiæ status naturæ sunt tres.

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

De domo naturæ & hæc est animæ nostræ.

REdeo ad primam gratiam considerandi, in quanta altitudine tu, ô anima es creata. Et in hoc debes tria contemplari. Primum, quis te creauit. Secundum, qualiter te creauit. Tertium, ad quem finem te creauit. Prima contemplatio, est considerare, quis te creauit, quia vere est summus opifex & magnus magister, & ingentis opificis est omnia sua opera facere mirabili artificio, quia non vult quod aliquid exeat de suis manibus nisi sit bene factum, sicut est in magno pictore, sc. Zoto, & in bono scriptore, & in magno Doctore, & cõsultore, & similibus quia volunt quod omnia quæ ipsi faciunt, sint sine defectu aliquo. Sed quid dicemus de Deo, in quo consistit omnis scientia, omne velle & omne posse, & quicquid est: nã ex quo ipse Deus magister magistrorum creat animam, ipsa anima infallibiliter est magna res, & tanto maior omnibus aliis creaturis, quanto ipsa magis conformis & similis Deo: *vnde faciamus hominem ad similitudinem nostram*, &c. Si ergo cupis cum magno desiderio & deuotione videre picturas S. Lucæ, certe multo magis sine comparatione tu deberes desiderare, videre & contemplari animam, & eius dotes & gratias, quæ est à Deo facta & ad eius similitudinem, & tu es ita fatuus quod non consideras quicquam de ea. Imo plus æstimas & doles perdere vnum canem quam vnam animam. Capiamus secũdam contemplationem istius animæ, scilicet qualiter te creauit, & qualis es, scilicet qualiter es facta, quia nulla lucida arma nec castrorum acies ordinata, nec palatium, neque elementa, nec stella, neque luna, neque sol, neque cœlum stellatum sunt ita pulchra, sicut tu, ô anima: vnde volo quod cum vno pulchro eleuato & nobili intellectu scias, comprehendas & quæras, quid est anima: & quæras causam propter quam Deus fecit animam: vnde Paul. 1. c. ad Rom. dat viam contemplãdi animam, quod *inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt à creatura mundi intellecta conspiciuntur.* Et nota, quod Deus omnipotens fecit elementa, animalia cætera, planetas & cœlum stellarum & cristallinum propter nostrum corpus, quia creauit Deus omnia corporalia propter

Anima nihil pulchrius.

Rom. 1.

noſtrum corpus, & creauit corpus propter noſtram animam, animam autem propter ſe Deum: vnde Aug. omnia creauit Deus propter hominem, & creauit hominem propter ſe. Et ideo anima debet eſſe ſine comparatione multo pulchrior quam ſit corpus, & cætera corpora creata, ex quo ipſa eſt facta ſolum propter Deum. Vnde conſidera in mente tua, quod ex quo Deus fecit iſta corporalia, ſcilicet elementa, planetas, cœlum ſtellatum & cœlum criſtallinum ſolum propter noſtrum corpus, & corpus propter animam, & animam propter ſe, & hæc fecit vt perueniamus ad ſpiritualia. Ita per omnem gradum ipſe fecit ſpiritualia, vt te conducat ſenſim ad cœleſtia, vt quaſi per vnam vmbram viſibilium tu poſſis comprehendere Angelos, ipſum Deum, & ſpiritus intellectuales, ſemper tendendo ſurſum: quia illa pars inſtar terræ. Et iſta elementa ſunt ſchola Dei: nam vides, quod aliqua meteororum cœli proiiciuntur in terram, & fœx, & omnia turpia proiiciuntur in terram. Et nihilominus tu vides quantum iſta fœx terræ eſt pulchra & pulchros producit effectus. Sed multo pulchrius, & pulchrioris naturæ eſt videre de rebus naturalibus. Nam aqua eſt decies pulchrior, quam ſit aqua: & ignis eſt decies pulchrior, quam aër, & vnum elementum inficit aliud, & vertitur in aliud. Nam terra corrumpit aquam, & aqua denſatur, & vertitur in terram, & è contra. Poteſt terra ſic rarefieri, quod verti poteſt in aquam, &c. Ita quod vnum elementum prædominatur alteri, notabiliter alterat, & inficit illud, cui prædominatur, & trahit illud ad ſui naturam: & poſtea Deus fecit Lunam cum tam mirabili ſua influentia, quia cum luna mutatur omnia elementa alterantur; ſimiliter Luna eſt pulchrior decies, quam ſint omnia elementa: ſimiliter Sol eſt longe pulchrior quam luna. Et ſic diſcurrendo per planetas, ſimiliter cœlum ſtellatum eſt decies pulchrius, quam ſit Sol; & cœlum criſtallinum eſt decies pulchrius, quam ſit cœlum ſtellatum, & cœlum empyreum eſt decies pulchrius, quam criſtallinum, & anima eſt decies pulchrior, quàm ſit cœlum empyreum: conſidera, qualis, & quam pulchra eſt anima, & quantæ excellentiæ, & dignitatis.

Terra ſchola Dei.

Contemplare modo terram, quæ eſt ſchola Dei, & res valde abiecta reſpectu aliarum rerum creatarum, quantum eſt pulchra, & nobilis, quia nullum eſt ingenium humanum, quod poſſit comprehendere cum omni induſtria, & ſubtilitate terræ naturam, & eius dignitatem. Reſpice in tempore veris vnum pratum, quantum eſt pulchrum, virens, & ex quot variis floribus ornatum diuerſorum colorum, odorum, & ſaporum, & quot ſint genera herbarum, arborum, arbuſtorum, & fructuum. Sed & conſidera ornamenta tot montium, & quæ producuntur in his, deiice mentem tuam in viſceribus terræ, vbi reperies aurum, argentum, lapides pretioſos, & tot diuerſitates metallorum, & generum lapidum pretioſorum, & gemmarum, quæ omnia tamen ſunt terra, & ex ipſis fiunt tanta, & tot pulchra, & varia in ſcientia, ſicut ſunt organa, tubæ, cymbala, citharæ, ſimphoniæ, pſalteria, violæ, campanæ, & huiuſmodi tam dulcia, & tam ore reſonantia, omnia ſunt de terra: Vnde Dauid reſonando citharam, tantam melodiam ſentiebat. Similiter in pſalterio, quod rapiebatur in ſpiritu, & anima illius ſubleuabatur in tantum, quod ſubleuata contemplabatur Deum propter ſonum vnius modicæ terræ. Sed ſi audiuiſſet harmoniam ſupercœleſtium, quid feciſſet? & in illo raptu nulla erat pſalterij ſymphonia, quia exibat extra ſe, ſimiliter ſapores croci, ſacchari, aromatum, balſami, & aliorum innumerabilium ſaporum ex terrena ſpecie procedentium, quorum ſpecies ſunt diuerſæ, & infinitæ. Conſidera ſpecies mellifluorum fructuum infinitas, ficus, vuas, poma, & cætera, quæ omnia terra producit, & in terra exiſtunt. Nam pelagus ſapientiæ Dei omnia in ſapientia fecit. Et ſi omnes Philoſophi mundi ſimul contemplarentur, non poſſent comprehendere vnum capillum, niſi ex gratia Dei infuſa. Nam legitur, quod vnus Philoſophus non potuit cum omni ſuo ſtudio, naturali ſerutinio in 30. annis diſcere, & cognoſcere naturam vnius apis. Conſidera virtutes lapidum pretioſorum, margaritarum, & gemmarum, ac colorum lanarum, varietates ſerici, & quot auium genera, & animalium genera ſuſtentet, & quot ſpecies hominum nutriat ipſa terra: ô terra, terra, quam mirabilia ſunt opera, & virtutes tuæ, quæ cum in tempore prouehis, producis, & nutris, cito in terram vertuntur, quæque ſunt ex terra producta, & omnia immunda in alueo terræ proiiciuntur, & ideo illi, qui non habent altiorem intellectum, nil cupiunt, nil ve amant, niſi terram, ſicut ſunt auari, & vſurarij, qui ponunt totum ſuum affectum in iſta viliſſima re terræ, iſti tales ſunt ſimiles illi, qui eſſet rex, & recedens à gubernaculo regni poneret ſe in fœce, & diceret illud eſſe beneficium ſui regni, poneret ſuum ſummum bonum, & fœlicitatem in illa fœce: certe iſte talis eſſet merito priuandus, & expellendus à maieſtate ſceptri regalis tanquam indignus. Similiter eſt ille cupidus, & auarus, qui propter terrena, & fœtida, & caduca deſerit animam, atque Deum: & iſti tales ſunt ſimiles vni puerulo, qui nondum habet dies diſcretionis, cui ſi apponeretur vnum ceraſum & diceretur, eligas quid mauis, an iſtud ceraſum, an vnum regnum? certe ille puer eligeret ceraſum potius quã illud regnum, & ſi eſſet filius tuus, tu multum doleres, quia tu cognoſceres iacturam, & damnũ perditionis illius regni pro vno ceraſo. & hæc propter imbecillitatem, & ignorantiam illius pueri indiſcreti. Similiter, qui propter auaritiam perdunt regnum cœlorum æternaliter duraturum, in quo conſiſtit ſummũ bonum, & omnis fœlicitas propter iſta momẽtanea, & caduca & terrena, propter ſtercus, quæ ſunt ſimilia vni ceraſo, in comparatione ad gaudia regni cœleſtis, & tu diues auare, diues de illo ſtercore, & de illa fœce vellem illam habere in abundãtia, & tu habeas in hoc mundo, ex quo vis, quia tu non haberes ſi velles, quia tu habes liberum arbitrium eligendi, quid vis. Si ergo voluntarie vis eſſe potius fatuus, & indiſcretus, quàm diſcretus & illuminatus, non vis cognoſcere Deum, ſed perſeuerare in fœce terrenorũ in hac vita, tu digne proiicieris in tenebras exteriores, & in fœce æternalis tormenti in alia morte cum omni obſcuritate ignorantiæ tui intellectus, qui nõ vult illuminari, dũ tẽpus habet in præſenti vita, quæ eſt meritoria: & ideo noli perdere hoc tẽpus meritoriũ, dũ lucem habes ſpeculandi res ſupracœleſtes, & quanto res eſt ſuperior, tanto eſt nobilior: & vides in iſtis elementaris inferioribus, quod aqua eſt nobilior terra, & ignis nobilior aëre, &c. Sed dices, aurum eſt pulchrius aqua, ſed tu non intelligis: nã licet videatur ſic oculo corporali eſſe pulchrius aurum, quam ſit aqua: tamen ſecundum conſiderationem veri intellectus, non eſt ita. Sed ſi deficis intellectu veræ cognitionis rerum naturalium; quas vides, & palpas, comedis, & de quibus es compoſitus; quanto ergo magis deficies in cognitione rerum inuiſibilium, & ſupercœleſtium, ac ſpiritualium? ſed eleua altius mentem tuam, contemplando res incorporales, vt paulatim venias ad cognitionem rerum ſpiritualium. Nam per ingenium naturale ſi totum humanum ingenium eſſet in vnum conglutinatum, non intelligeret vnam guttam aquæ: ergo multo minus curſum naturæ lunæ, niſi illuminetur à patre luminum, qui deſurſum eſt: præterea in vides in iſtis inferioribus naturalibus, quod vnum modicum aëris reuerberatum in cythara, vel organo, facit pulcherrimam melodiam. Sed quid ſi totus aer mundi eſſet ſimul conglutinatus, & percuſſus in vno inſtrumento apto comprehendere illum, quantam credis faceret melodiam? certe tu iudicares non fore maiorẽ, nec pulchriorem harmoniam in paradiſo: ſed quid foret in igne vniuerſi orbis ſimul collecto? quãtas vires

Philoſophus naturã apis 30 annorum ſpatio nõ potuit cognoſcere.

Auari & vſurarij ſimiles regi, qui regiam deſerunt in luto.

Auari ſimiles pueris qui eligunt ceraſum & relinquunt regnũ & aurum.

Aurum non eſt pulchrius aqua.

vires credis haberet,tu non posses æstimare, considera leuando mentem tuam altius, & metire cursum lunæ, & eius decorem ; respice solem & eius velocissimum cursum,& suos radios vigore præditos, splendidos, & calentes,qui est tantæ virtutis,& influentiæ,quod naturales dicunt, quod si ipse sol cessaret vno solo die facere circulum sui cursus, omnia animalia quæ in terra sunt morerentur ; & si pro vno singulo homine essent tot homines, quot sunt singuli : iste solus sol omnes nutriret, & regeret, amplius eleua intellectum tuum magis sursum, & intra considerationem cœli stellati mobilis,& quis fuit ille opifex,& tam bonus conditor, qui fecit illa sidera ita fulgida,& cum tanto ordine, & vniformiter rotantia sine aliqua sui ordinis alteratione, & facientia suos meatus continuo cursu cum influentiis proportionaliter sibi datis : & sola vna minima stella est pulchrior, & maior,quam sit tota terra, in cuius fœce tuus intellectus est mersus,& non considerat vltra,sed quid dices de cœlo cristallino transparente : cuius modicum si posses videre,videretur tibi tanto pulchrius cœlo stellato mobili, & aliis supradictis, quanto sol est pulchrior terra. Sed ascende alium gradum altius,& considera cœlum empyreum,quia si posses videre modicum ipsius cœli empyrei, videretur tibi centies millies pulchrius cœlo stellato,& cristallino, & aliis omnibus,& tantum distat ab illa in pulchritudine, quantum sol si luceret centies millies plusquam facit, distat à terra,quæ per se est corpus opacum, & obscurum, & omnia ista suprascripta sunt facta propter corpus nostrum ; & vnum corpus beatum est multo pulchrius,quam sit cœlum empyreum.Et considera,quantum cœlum empyreum debet esse pulchrum, in quo habitat Deus : & vnicus eius filius gloriosus dominus noster Iesus Christus,beataque Virgo,& omnes Angelorum chori,& intelligentiæ, & omnes Sancti. Nam si esset vnus Imperator,& dominus mundi, & vellet facere sibi vnum pulchrum palatium pro sua habitatione,& pro habitatione sui filij, & vxoris suæ, & totius suæ curiæ,quanto cum ingenio magistrorum,& splendore ædificiorum, & multo artificio habitationum diuersarum curiarum,& mansionum, plausu cordis illud palatium eleuaret ? Et illud tantum excederet omnia alia ædificia mundi,quantum Imperator ille totius vniuersi dominus per pœnitentiam excederet alios potentatus,præsupponendo, quod ipse haberet ad hoc scire, posse, & velle : multo ergo magis sine comparatione tu debes imaginari , quod cœlum empyreum , vbi est habitatio, & domus superni luminis, & in qua Virgo gloriosa cum omnibus Sanctis, & nos, qui sumus filij Dei adoptiui inhabitamus, debet mirabiliter esse pulchrum, adeo quod lingua humana proferre nequiret, nec intellectus hominis capere posset secundum cursum suæ naturæ,nisi quatenus permitteretur à Deo : & omnia quæcunque sunt creata infra Angelos,nihil sunt respectu animæ, quia anima est multo pulchrior quam sit terra,aqua,aer,ignis,luna,sol,stellæ, & cœlum stellatum,cristallinum, & cœlum empyreum & probo auctoritate Gen. 2. c. *Creauit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam* : & dicit *hominem*, id est animam ? & nota, quod dicit suam, ad denotandum quod si Deus crearet tot mundos quot sunt stellæ in cœlo, continentes singulos, omnia contenta in isto mundo non essent ita pulchra, sicut est anima. Tu ergo,ô pulcherrima anima, aperias lumen tui intellectus in tenebrarum valle,& considera tuam creationem, & pulchritudinem, atque dignitatem:& considerare cum admiratione debes,si vera dico, quantum sis pulchra, & pulcherrima rerum respectu tui opificis, ad cuius similitudinem te fecit.Quod probo per exemplum : pone quod est major pictor mundi,& pulchrior omnibus aliis hominibus,& vellet,sciret, & posset facere vnam imaginem pulcherrimam ad similitudinem suam, quanto artificio,& studio,& mirabili ingenio, credis,quod

Stella minima pulchrior & maior tota terra.

Corpus beatū pulchrius cœlo empyreo.

Cœlum empyreum pulcherrimū & sedes Dei, Iesu Christi, B.V. & sanctorum.

Anima pulchrior rebus creatis infra Angelos: homo sumitur pro anima.

Exemplum.

studeret facere illam ? Et quam pulchram ? immo pulcherrimam credis, quod faceret illam, quam mirabilis pulchritudinis credis ergo animam fore, quam ad sui similitudinem fecit Deus,quem oculus non vidit?quia inquit Deus,videbit me homo:quia nullus intellectus potest comprehendere Deum, quia finitum non potest comprehendere infinitum : nisi ex voluntate diuina procedat,si ergo est ita sapiens,quia lingua non potest exprimere, & potest in ictu oculi quodcunque vult, quia *quæcunque voluit fecit*, & in creatione ipsius animæ ad similitudinem eius factæ concurrunt velle, & scire, & posse,quantum ergo debet esse pulchra hæc anima nobilissima,quia audeo dicere,quod si esset possibile,quod homo incarnatus posset videre animam in abstracto glorificatam,& ipse non crederet Deum fore pulchriorem vna anima : vnde similitudo est respectu gratiæ Dei, & imago est respectu trium potentiarum animæ, scilicet memoriæ, voluntatis, & intellectus: quia memoratur, vult,& intendit seu intelligit: vnde, *signatum est super nos lumen tuum domine, dedisti lætitiam in corde meo*,Psalm.4.in lumine intellectus signatum significat voluntatem liberam, & quod sit similitudo,quod debet velle,est voluntas Dei:vnde, *voluntariè sacrificabo tibi*,Psal.53.est similitudo,& *prouidebam Dominum in conspectu meo semper* Psal.15. ecce intellectus, sed quando est apta ad ista, tunc est imago Dei propter aptitudinem, vel sic,imago est charitas, à qua infinitus actus amoris procedit. Item habemus vnam aptitudinem ad amandum, vel bonum incommutabile, quod est Deus, vel bonum commutabile : & sic est peccatum mortale, quia peccatum mortale est relinquere bonum incommutabile, & adhærere bono commutabili. Et adhærendo Deo, & communicando, & anima transsubstantiatur in Deum, & est imago Dei: hinc est,quod anima nunquam satiatur, quia est capax infiniti Dei, & si esset domina cœlorum, & omnium creatorum,& omnium spirituum beatorum,& non haberet fruitionem Dei, non esset quieta : & solum gaudendo Deo in fruendo ipso absque aliis, ipsa esset beata : quia est vna de dotibus animæ gaudere de Deo. Immo plus,quia si Deus faceret mille millia cœlorum, & etiam esset domina omnium illorum, & in se haberet omnia gaudia beatorum simul conglutinata,adhuc non esset contenta sine Deo : ergo ô cæce, qui relinquis æterna, perdendo Deum, ad cuius imaginem es creatus, propter caducum, & commutabile, relinque transitoria & mutabilia & ama Deum tuum æternum, & incommutabilem.Similitudo Dei in anima ideo dicitur, quia sicut in Deo procedit vnus amor, & vna charitas: Ita in anima, quia si tuus maritus est Venetiis, tuus animus est Venetiis. Ita est tuus animus velox, quia spiritus vbi vult spirat, & vno ictu cor tuum leuatur in paradiso,& prolixus est, sed non infinitus. Item tertio, quia sicut Dominus creans fuit principium omnium creaturarum : sic homo primus
Adam à Deo creatus generans fuit pater omnium 1.
aliorum hominum : quia omnia generata veniunt, & 2.
procedunt ab vno principio. Quarto similatur anima 3.
Deo in hoc, quia sicut Deus est pure rationalis. Ita homo est animal rationale. Quinto similatur Deo, quia sicut Deus spiritus est : ita nostra anima est spiritus. Sexto, quia sicut Deus est interminabilis,& in-
finibilis,ita anima,licet habeat principium, nunquam 1.
habebit finem,contra aliquos stultos credentes, quod 2.
mortuo corpore moriatur anima : quia tunc pulex es- 3.
set maioris gratiæ,quam homo : vnde dato quod foret, tu non deberes hoc credere. Septimo,quia sicut Deus est simplicissimus, & purus : ita anima. Octauo sicut vides Deum esse in toto orbe : ita anima est in toto corpore. Nono, quia sicut Deus est vbique scilicet in inferno per iustitiam, in terra per præsentiam & gratiam,& in cœlis per gloriam: ita anima est in toto corpore, & est tota in qualibet parte ipsius corporis : sed secundum

Psal.113.

Anima similitudo est respectu gratiæ Dei.

Anima est imago Dei sed respectu trium potentiarum, scilicet intellectus, voluntatis & memoriæ.

Anima apta est amare Deum, vel peccatum.

Amare bonū commutabile est peccare mortaliter.

Anima quare ad Dei similitudinem.

Anima habet quindecim similitudines ad Deum.

Deus vbique, in inferno per iustitiam, in terra per præsentiam & gratiam, in cœlis per gloriam.

secundum diuersas operationes. Decimo, quia sicut Deus est inuisibilis. Ioan 1. *Nemo vidit Deum vnquam*: ita anima est inuisibilis: quia sicut cum calcaneo non potes videre solem, sic nec cum oculis corporis, potes videre animam, neq; Deum. Vndecimo, quia Deus in quocunque loco turpi existat, non deturpatur, vel deformatur radius in fimo, & in stercore. Ita anima in quocunque corpore leproso, infirmo, vel debilitato, & deformato existat, non deturpatur vel deformatur propter illud corpus: sed solum propter peccata deturpatur, & inficitur. Duodecimo, quia sicut Deus nunquam dormit, quia *neque dormitabit, neque dormiet* Psalm. 120. similiter anima nunquam dormit. Tertiodecimo, quia sicut Deus stans in toto mundo, omnia vario modo ornat: Ita anima stando in corpore, variat diuersimode membra, dando vnicuique membro varias, & mirabiles operationes: nam oculo dat visum, naribus olfactum & odoratum, ori gustum, auribus auditum, manibus palparum, & varias operationes ad iuuamen corporis, & pedibus gressum, & sic de aliis organis corpori seruientibus. Quattodecimo, quia sicut Deus in omnibus creaturis stando facit omnia augeri, videlicet, fructus, plantas, herbas, & cuncta animantia: Ita anima infusa in corpore facit illud paulatim accrescere, & augere membra. Quintodecimo, quia sicut Deus stabilis manens dat cuncta moueri: Ita anima in corpore quiescendo, facit humores discurrere per corpus, & membra mouet diuersimode, secundum corporis dispositionem, & prout placet ipsi animæ.

Anima non deturpatur nisi peccatis.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS,

De domo gratiæ, & ista est Ecclesia.

CApe modo secundam considerationem, & contemplationem secundæ gratiæ, quanto thesauro, & pretio tu es æstimata, & cuius sit valoris. Sed tu non consideras hoc: nam vnus studens cognoscens vnum librum, æstimabit illum 30. ducatis. Et vnus rusticus pluris faciet vnum sextarium frumenti; quia est imperitus literarum, & non cognoscit valorem, & doctrinam illius libri: similiter vnus armiger videns vnum pulchrum equum percussum, potius dolebit damnum illius equi, quam mortem vnius sicarij, quia non intelligit, neque cognoscit pretium animæ, quia *animalis homo non percipit, quæ sunt Dei*, 1. Cor. 2. sed tantum percipit ea, quæ sunt carnis & ventris, & quæ sunt congrua suo vitio, & brutali appetitui, & homines creati ad imagine, mnon intelligentes Deum, nec creationem animæ laudant solummodo temporalia & semper oculos habent terræ affixos, & terram diligunt: & nisi esset experientia mortis, quam quotidie vident, quod omnes tam docti, quam indocti, & tam principes, & diuites, quam pauperes moriuntur: nullus crederet alium paradisum fore, quam istum mundum. Considera ergo, quod omnia corpora hominum, & animalium moriuntur: & quod rationalis anima nunquam moritur: vnde primas concede animæ immortali, non autem corpori mortali à peccatis si vis viuere in æternum. Vnde nota, quod semel diabolus misit vnum legatum Deo, quod si Deus volebat dare sibi partem suam, quod nunquam bellum secum indiceret. Vnde Deus vocauit diabolum ad se, & dixit, si vis facere pacem mecum, dabo tibi totam terram: qui respondit, nihil habeo terram, quia nolo voluere terram: deinde promisit sibi aquas: qui dixit, nolo ducere naues: deinde obtulit illi aërem: qui negauit dicens, ad quid mihi prodest mittere aërem hinc inde? Item obtulit illi ignem: & respondit, nolo imperium ignis: quia tædet me stare semper in igne. Tunc dixit Deus: vis tu cœlum stellarum & errantia sidera? qui recusauit dicens: esset mihi magnus labor sine vtilitate rotare solem, & lunam singulis diebus: & nil aliud operari. Tunc dixit Deus: bene, ego volo tibi dare cœlum cristallinum, & esto pacificus mecum. Cui respondit Sathan: ego nolo, quia essem vicinus tibi. Quid ergo requiris à me? dixit Deus. Tunc respondit diabolus, nil aliud volo, nisi animam: tunc dixit Dominus: animam non tibi dabo, quæ est ad similitudinem nostram facta, & sic remanserunt discordes: vnde pluris fecit Deus omnipotens animam, quam cæteras creaturas: & tu, ô auare plus amas vnum ducatum, quam ipsam animam. Similiter tu præfata anima, si perdis gallinam tuam, non poteris dormire, neque quiescere, nec pacem habere discurrendo per vicinatum domos quousque reperiatur gallina. Et si ipsam non reperis, valde dolebis, & de perditione animæ tuæ nihil curas, & stabis per viginti annos, parum sollicita recuperare animam perditam in peccatis nec quicquam somniabis de ipsa. Et plus diliges tuos calceos, quam animam tuam: quia si sunt infecti, & sordibus scatentes, tunc tergis ipsos: animam vero quantumcunque sit infecta, & in fæce peccatorum deuoluta, & deturpata, non curas mundare, & tergere, ac lauare ipsam, & neque forte curabis quicquam de ipsa. Immo tu, ô cerdo, & artifex, pro vno solido non curas perdere animam, adiurando corpus, & sanguinem Domini, quod illam tuam mercaturam tanti emisti, vt emptor alliciatur ad dandum tibi vnum solidum plus: & falso periurabis, & peccabis mortaliter periurando, & sic moriendo, vt crebro accidit, vadis recto tramite pœnas æternas sustinere ac persentire. Vos ergo, ô boni ciues, artifices, & mercatores, capite, & assuefacite vos in bona consuetudine in non iurando, quando venditis vestras mercaturas, dicendo: res mea tantum valet, & tantum volo sine iuramento. Et sic dicendo, plus credetur vobis. Similiter nolite vos emere, nec vendere diebus festiuis, & præceptis ab Ecclesia: nam illi qui impediunt ne bona fiant, & ne festa custodiantur, & sunt causa malorum, sont participes illorum peccatorum. Similiter tonsores cessent a lucris in festis, & cæteri artifices: quia aliter faciendo, dominus permitteret venire aliquod infortunium ingratum, quod tales contra facientes, vno puncto amitterent omnia, tam lucra, quam totam substantiam suam, ad instar vnius, qui dum confitendo diceret quod mercabatur in festis, & confessor prohibebat, ne venderet in festis: & ille dicebat, quoniam ego plus lucror in festis, quam in aliis diebus: & bonus confessor dixit, videns quod non poterat conuincere eum; bene, ex quo video semper te dispositum vendere in festiuis diebus, ego volo saltem à te, quod tu ponas separatim lucra, quæ facis in diebus solemnibus, & festiuis, à lucris, quæ facis in diebus non feriatis; quod cum mercator ille fecisset, in capite omnium cernens lucra festiua, reperit denarios illorum lucrorum versos in carbones: & rediens ad confessorem, confessor dixit, Dominus rex permisit propter suam misericordiam, vt intelligas quod si perseueras in tuo damnato proposito, tua anima ab istis carbonibus cruciabitur in inferno; *quid enim prodest homini, si totum mundum lucretur, & anima sua patiatur detrimentum?* Considera ergo quanto pretio anima æstimatur à Deo, & cuius valoris sit diabolo, qui recusauit terram, cœlum, & quæ continentur in eis, propter animam: & tamen Deus hoc facit ex plenitudine gratiæ suæ bonitatis, quia Deus sine anima non est minor, & cum anima non est maior.

Diabolus vult solum animas.

Vendere vel emere in festo peccatũ. Exemplum.

Matth 16 Marc 2 Luc 9.

TERTIA

TERTIA PARS PRINCIPALIS,

De anima in statu naturæ.

CApe tertiam considerationem, scilicet cum quanta diligentia tu es custodita. Tu scis, quod habens thesaurum, vel rem pretiosam, quanto est excedens pretium, tanto magis & maior adhibetur ei custodia, & cum maiori diligentia: quia intelligit excessum illius thesauri. Et si à casu habens illum thesaurum, esset cum eo in mari, & superueniret quædam valida tempestas, ita, vt timeretur naufragium, talis abiiceret aliquas capsas cum aliquali parte sui thesauri in mare ad subleuandam nauem, vt sic euadere posset cum suo thesauro illud periculum. Ita facit Deus, quandoque cum permittit occurrere tribulationes corpori nostro volens saluare animam. Vnde Sa. 3. *Iustorum animæ in manu Dei sunt*: ita charas habet ipse Deus animas, Iob. 1. ca. quando diabolus dixit Deo, Iste Iob non est talis qualem credis, quia benedicit tibi, cum benefeceris illi: sed tange eum, & videbis qualis erit, quia ita benedicet tibi. Vnde Deus dedit libertatem diabolo in corpus Iob tantum, dicens, *verumtamen animam eius serua*. Nota ergo cum quanta diligentia, tu ô anima es custodita. Sed dic quæso tu ô fœmina, quid melius custodis, & cum maiori diligentia, an gallinam, vel animam? certè tu melius custodis gallinam, & prouides sibi, quam animæ: & tu ô auare, qui cum tanta cura & diligentia accumulas, & custodis thesaurum tuum, certe tu non portabis illum tecum, sed alieno quæris hæredi, & anima tua portat secum peccatum, & gehennam ignis æterni, quæ acquisiuit pro diuitiarum & fuluæ arenæ congregatione.

Sap. 3.

Iob. 2.

Anima custoditur magna cura.

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

Status gratiæ.

CApe quartam considerationem, scilicet cum quanto dolore tu es perdita, quia Deus destruxit multa regna, & nunquam fleuit; sed pro anima, licet de sua natura non sit passibilis, tamen voluit assumere naturam humanam passibilem, vt intelligamus quantum dolorem patiebatur ob casum & ruinam animæ pro cuius saluatione voluit mori in cruce pendens. Nunquid etiam videns ciuitatem Hierusalem, cœpit flere super eam & filios suos. O infelix anima, si tu intelligeres conditionem tuam, tu non cessares lachrymari in ista, idest in hac illuminatione, quia Deus nunquam perdidit aliquam animam, sed quærit saluare ipsas animas, sed in diuersis marsupiis: bonas, scilicet in marsupio paradisi, & malas ab inferno liberare. Vnde ait: Filiæ Hierusalem, flete super vos, &c. quia dæmones circumdabunt vos cruciando in inferno. Tu ergo, ô anima, quæ cupis saluari, plange tua peccata in hoc mundo, & fac voluntatem Christi, faciendo te conformem illi. & ad hunc sensum loquutus de Lazaro, idest de peccatore fœtente in peccatis, pro quo Christus in se ipso lachrymatus est, non propter se, sed quia Lazarus significat animam peccatoris mortuam, id est perditam, & damnatam, quæ non quærit, resurgere, & liberari à peccatis.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS,

Status gratiæ.

CApe quintam, scilicet cum quanto labore tu es quæsita: nam Deus recessit de paradiso, & venit in mundum, vt quæreret animam perditam, dicens: *Quis vestrum, habens centum oues, & si perdiderit vnam in deserto: nonne redit vt quærat eam*, &c. Matth. 5. 18. Ita Deus humanatus est, & descendit in hunc mundum, quando *verbum caro factum est*, relinquendo suam gloriam, vt quæraet animam perditam in deserto isto, & ipsam conducat ad ouile paradisi, & secundum B. Bernardum, ipse Deus descendit in ventrem gloriosæ Virginis Mariæ propter animam: & exiens de eius ventre flendo dixit, A, a, a, ad significandum, quod non querebatur de Adam, neque de Eua, tanquam tu, & sicut alij infantes conqueruntur, sed ad alium sensum, quasi vellet dicere: Anima mea considera, quia pro te veni, & descendi de summis cœlorum, & humanam naturam assumpsi: ego volo te ducere; veni ad me, anima mea dilecta, audi me, semper desidero te. Fugit in Ægyptum, te longo itinere quærens: & postea reuertens de Ægypto Christus benedictus, factus annorum duodecim, majori labore quærens te in Hierusalem, *& non cognouerunt parentes eius*: sed quærentes eum *inter cognatos & notos, post triduum inuenerunt eum*, qui sedebat *in medio Doctorum*, de te anima audiens, atque quærens, vbi credo, quod inter alia disputauit de dignitatibus animæ, qualiter pro anima recuperanda venerat, & quanta possessio, & fruitio Dei datur animæ in cœlesti regno, & quantis pœnis anima cruciabitur in profundo inferni. Deinde steterit vsque ad triginta annos quasi dormitasset: sed tamen quærebat animam: inde in fluuio Iordani, vbi baptizauit eum Ioannes, & postea transferens se in desertum, *quadraginta diebus ieiunauit, & postea esuriit*, quia habebat famem desiderij spiritualis, scilicet ipsius animæ, diabolum confundendo in profundum demersit, dum tentaretur propter animam, & exiens de deserto cum victoria, circuit loca prædicando, & docendo animam, & dicendo: *ô vos, qui laboratis, & onerati estis, venite ad me, & ego reficiam vos.* Item omnia miracula quæcunque fecit, illa fecit, vt conuerteret animam ad se, vt anima saluaretur & omnis actio sua in terra fuit propter istam animam dicens ei: pœnitentiam age, quia appropinquat regnum cœlorum, & anima quæ sitit, *veniat ad me & bibat*, & ego volo amplecti te anima mea, & volo tibi omnia tua peccata remittere. Veni ergo, veni dilecta mea, quia aperta brachia semper teneo, vt te complectar. Tu autem non es tui amans, si ad Deum tuum, qui te plasmauit, non vis venire: & sicut alias audiuisti, fuit in omni sua operatione fatigatus in itinere, in prædicatione, in fame, & siti vt te ô creatura nobilissima reperiret & anxius quale refrigerium tribueret tibi fessus, fame lāguidus, & siti būdus necesse habuit redire in Ierico ad se refrigerandum. Sed tandem post multos labores & afflictiones cum venit hora, vidit animam saluari non posse, nisi vita moreretur: vnde quærit vocans animā, passus est effici de diuite pauper, de rege regum seruulus, passus est se prodi, capi, ligari, cædi, blasphemari, colaphis cædi, conspui, neruis duris flagellari, coronari spinea corona vsque ad cerebrum profundum, & tandem crucem baiulans ex itinere fatigatus, vsque ad montem caluarium anxius venit semper te animam quærendo, vbi relinquens omnia, vestibus denudatus, crucis patibulum ascendit, durissimis manus & pedes clauis confixus, apertis brachiis semper clamabat, anima dilecta mea, imago mea, vbi es? vbi es? similitudo mea, veni anima mea: & voluens se cum vultu versus orientem dixit: *venite ad me*, in quo est salus, ô vos infantes, & voluens se in meridionali plaga iuuenibus dixit: *venite ad me*: & voluens se in septentrionem dixit senibus, & vos *venite* etiam *ad me*; deinde voluens plantas pedum, versus occidentem vocauit omnes generationes, & omnes animas, vt ad vitam venirent per medium suæ mortis. Et postquam saluauit omnes, dixit: *consummatum est*. Et demum dixit: *sitio*, iterum mori pro salute animæ, dicens: reperi modo pecudem scilicet animam, quā perdiderā, qua comperta *inclinato capite* expirauit propter te, ô anima, vnde Christus fuit maior peccator omniū, quia omnium peccata ipse tulit. Cōsidera ergo anima, cum quāto labore tu es quæsita.

Luc. 15.
Ioan. 1.

Christus semper quærit animam.

Luc. 2.

Christus in medio Doctorum de dignitatibus animæ disputabat.

Matth. 4.
Marc. 1.
Luc. 4.

Matth. 11.

Matth. 3.
Marc. 1.
Luc. 3.
Ioan. 7.

Matth. 11.

Ioan. 19.
Ibidem.

TERTIA

Tertia Pars Principalis,

Status gratiæ.

CApe modo sextam considerationem, scilicet cum quanta tua culpa, ô anima es perdita. Nam dedit quatuor pulchritudines ipsi animæ naturales, quia primo creauit ipsam pulcherrimam ad sui similitudinem, & dedit ei liberum arbitrium, quia fecit eam liberam in tantum, quod nullus Angelus potest eam sua libertate priuare; ac dedit ei gratiam, & finaliter gloriam. Et videns Deus, quod propter vnum peccatum mortale, tu, ô anima perdis omnes istas tuas pulchritudines naturales, quas tibi dedit, & damnaris; non minus dolet ipse pater animarum, quam doleret vnus paterfamilias, qui haberet vnam pulcherrimam filiam, quæ posset esse regina, & rex vellet ipsam desponsare; & ipsa propter eius fatuitatem diffamaretur in tantum, quod nedum ipse, sed omnes cuiuscunque minimæ conditionis illam nollent in sponsam accipere, quantum credis, dolorem haberet eius genitor? Ita facit Deus, quando anima vesana denigratur, sic inuoluens in labe peccatorum. Vnde ad instar Lazari dicere potest, vbi posuistis eum, ô peccatores miseri, & infelices, vbi posuistis animam vestram? in monumento infernali, fœtentem præ multitudine peccatorum: ergo ô peccator, exi foras de isto monumento, & resuscita confitendo, pœnitendo, & Eucharistiam deuotè sumendo, & viues restaurando gratiam, de qua transibis ad gloriam tibi paratam.

Anima pulchritudines naturales habet.

Ioan. 11.

Prima Pars Principalis,

De anima in statu gloriæ.

SEquuntur aliæ tres considerationes, quæ pertinent ad statum gloriæ. Et proxima istarum trium, quæ est septima in ordine continuando cum superioribus est quod tu anima consideres cum quanto iubilo reciperis in paradiso à Deo, & Angelis. Nam vno verbo tu potes cœlestem curiam gaudio replere, dicendo scilicet tuam culpam. Nam tunc omnes Angeli gaudentes celebrabunt festum; quia *magnum gaudium est Angelis super vno peccatore pœnitentiam agente*, &c. Luc. 15. vnde considera, ô anima immemor cum quanto festo reciperis ad instar patris currentis versus filium prodigum, qui luxuriosè viuendo consumpserat totam substantiam suam, quia cadens præ lætitia super collum eius, & amplexando eum non quæreret, vbi est equus, nec vbi sunt calceamenta, & vestes, &c. Immo cum iubilatione dedit ei annulum, calceos, vestes & vitulum saginatum mactatum conuocatis amicis apponere iussit & cum, symphoniis epulādo gauisus est, & diem festum egit. Ita facit Deus, quando dat tibi gratiam præuenientem reuertens ad te ipsum & cognoscens te peccatorem, disponis redire ad domum patris tui, disponendo, & firmando te in bono, & sancto proposito bene agendi. Et tunc dat tibi gratiam subsequentem, & cadit super collum tuum quando agis pœnitentiam de peccatis tuis, & confiteris de peccatis perpetratis conterendo cor tuum, & tunc tu es in gratia Dei, & tunc dat tibi gratiam subsequentem, & cadit super collum tuum, dans saginatum vitulum, scilicet gaudia paradisi inducendo te in domum suam lætitiæ, vt recorderis, quod propter te ipse mortuus est, & dat tibi calceamenta, & annulum, &c. id est nonces amplius mancipium peccati quia annulo subarrhauit te faciens liberum. Nam antiquis temporibus soli liberi ferebant annulos, & non alij.

Secunda Pars Principalis,

In statu gloriæ.

CApe octauam, & nota cum quanto pretio tu es redempta, quia sanguine, & vita Christi, ad denotandum excellentiam animæ: quia vous passus pedis, & vnicus ictus oculi Christi, & quilibet actus Iesu, & vna gutta sanguinis Christi, erat sufficiens pro redemptione decem millium mundorum: hinc Sanctus Paulus dicit 1. Cor. 6. *Empti enim estis pretio magno: portate Christum in corpore vestro.* Nam si aliquis vestrûm posset habere vnam guttam sanguinis Christi, certe haberet illam valde charam. Sed quantum debes habere charam vnam animam, pro qua totus sanguis Christi est sparsus, qui nullo pretio potest comparari, nec intellectus potest intelligere? considera ergo quanto pretio tu anima fuisti redempta.

Tertia Pars Principalis,

In statu gloriæ.

NOna, & vltima contemplatio est, quod tu, ô anima, consideres quanta gloria, & beatitudine donaberis & glorificaberis, & quantum præmium dabitur intellectui quod erit ipse Deus propter vnum modicum fidei, quia reddetur possessor ipsius Dei, & ipse Deus. Nam ab angelo infra, anima est pulchrior omni alia creatura, & Angelus est pulchrior anima: considera modo, quam pulcherrimus debet esse Deus creator, & factor omnium, cum minimus Angelus sit pulchrior omni anima, excepta anima Christi: & vide etiam quantum præmium dabitur memoriæ; quia per spem conducitur memoria ad recolendum semper Deum & eius diuinitatem; & recolet anima beata, se nunquam habituram finem, & semper debere frui ipso Deo, cum omni summo bono, & fœlicitate, & sine defectu aliquo cum plenitudine gloriæ, sine fine: & dabitur voluntati tuæ, propter vnum modicum gradum amoris diuini, quod tu habebis charitatem æterni amoris, & charitatem Dei, quæ *nunquam excidit*. Et sic anima ipsa pretiosa, & beata semper videbit Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum cum omni perfectione trium suarum potentiarum scilicet, intellectus, memoriæ, & voluntatis: quia domus ipsius animæ est repleta *ex ore vnguenti*, transeundo de domo gratiæ in domum gloriæ paradisi, ad quam amor Dei gratia plenus nos perducat per suam misericordiam Amen.

Anima Christi pulchrior Angelis.

1. Cor. 13.

Ioan. 12.

FERIA SECVNDA POST VI. Dominicam Quadrag.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore ineffabili, tribus constat præcipuis partibus.

Prima pars principalis,

Differit de statu incipientium.

Secunda pars principalis,

De statu proficientium.

Tertia pars principalis,

De statu pœnitentium.

DE

DE AMORE INEFFABILI.

Qui est 2. penna 6. alæ, quæ dicitur amor liberalis.

Sermo XL.

De nomine Iesu.

Psal. 2.

IN *nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur: quia dominus noster Jesus Christus in gloria est Dei patris.* Ad Philippenses 2. cap. & in epistola hodierna. Charitas me pungit, & timor me reprehendit, hinc charitas me vrget vt loquar, & clamor, & timor me angit vt sileam non valens congruè & dilucide sermonem habere talem, qualis congruit materiæ, videlicet in secunda epistola amoris ineffabilis, vnde loquendo taceamus, & tacendo loquamur. Et dicamus de suo excelso nomine, quod omnibus nomen contulit rebus, & humilitas mihi dicit, quod non possim de ea loqui, considerata sua immensa gloria, de qua non solum lingua humana, sed & Angelica virtus deficeret glorificando quantum decet & meretur nomen gloriosum Iesu. Nihilominus, quia charitas vult, quod ego prædicem vobis de tali nomine secundum facultatem, quæ inest mihi, non tam in me confidens quam in illo, qui me fecit, tantum quantum ille, cuius est hoc nomen dicere, dabit, prædicabo. Sed quid de eo dicemus boni ex nobis? Si dicam, quod sit magnum, videre videor dicere, quod sit paruum considerata sua incomprehensibili magnitudine. Si dixero, quod sit dulce, videbor dicere ipsum fore vnam amaritudinem, cōsiderata sua immensa dulcedine. Si misericors prædicetur, ipsum crudele nominare videbor, considerata sua ineffabili misericordia, quæ est infinita, sicut sunt aliæ sui nominis dignitates. Non ergo potest tantum laudari, quantum plures ei laudes conueniant, & quātam perfectionem suarum virtutum magnificentiæ poscāt, iuxta illud Dauidicum, Psalm. 41. *Sicut nomen tuum Deus, sic & laus tua in fines terræ*: quasi dicat, sicut Deus est vnum infinitum, ita laudē infinitam meretur istud nomen Iesu. Vnde quod res creatæ finitæ sunt, & mensuratæ, sequitur quod nulla res sola, & particularis, nec omnes simul couglutinatæ possint istud sublime nomē Iesu iam à mentibus hominum longa excisum obliuione, & à memoria absens suam copiosam sufficienter laudare virtutem. Ideoque nos illius subsidium inuocabimus, quæ tale nomen mūdo fecit, quæque propter suam humilitatem, virtutem nobis, & gratiam dignabitur augere, qua mediante possimus loqui, ad quę de iis, maiorem poterint conferre laudem, & gloriam Dei, eiusque nominis gloriosi, & animarum nostrarum salutem, pariter corporum, idcirco mente & voce pia dicam: *Aue Maria*: &c. Loquentibus ergo vobis, cum dicitur gratia, de hoc nomine glorioso Iesu, de quo in themate nostro proposito mentionem facit S. Paulus Apost dicendo. quod *in nomine Iesu omne genu flectatur*, &c. dico quod dignè Apostolus loquitur sic quia si bene consideramus, à principio creationis mundi reperiemus, quod dum creata Angelica natura specularetur diuinam essentiam, in qua futura videntur tanquam præsentia vidit & cognouit Iesum incarnari debere, quem Angeli, qui hodie sunt beati, facti conformes voluntati diuinæ adorauerunt. Et draco ille superbus Sathanas, & sui sequaces, difformes diuinæ voluntati ipsum adorare sunt dedignati. Vnde subito factus est rumor, & tonitrua, & terræmotus, & prælia inter ipsos Angelos in cœlo; & in nomine Iesu Angeli beati victoriam habuerunt, & eiecerunt spiritus malignos de paradiso in abyssum: vnde ego ratiocinor bonos inter se dixisse: viuat Iesus, viuat Iesus, quemadmodum hodie faciunt armigeri de principe, & duce, ad vocem cuius nominis illi dæmones resistere non potuerunt, quin protinus de paradisi apice in imum abyssi ciciderint. Exinde creati fuerunt Adam, & Eua, qui etiam propter transgressionem mandati diuini ceciderunt, quia comederunt de fructu ligni eis vetiti: & propterea fuerunt expulsi de paradiso: vnde dolentes, & plangentes pœnitentiam egerunt in tantum, quod de generatione in generationem succedendo peruenerunt vsque ad Prophetas, quibus facta est per Spiritum Sanctum reuelatio de hoc salutifero nomine Iesu, & sic prophetizauerunt naturam humanam per tale nomen debere saluari: vnde nihil aliud desiderando clamabant, cum dicebant: *sonet vox tua in auribus meis.* Cant. 3. *dic animæ meæ, salus tua ego sum*, Psal. 33. Isa. 45. *Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, aperiatur terra, & germinet saluatorem*: & alibi, *mitte Domine quem missurus es.* Et post tot planctus, & desideria placuit Deo mittere illud gloriosum nomen de cœlo in terram pro nostra salute, quando vnius Dei Filius de purissima Virgine eius genitrice induit carnem & interpretatur Iesus saluator: vnde nomen bene conuenit rei, & effectus reddit testimonium rei, quia per ipsum liberati sumus à manibus diaboli: & ideo bene dicit S. Ioannes cap. 5. *scimus quia verum est testimonium eius.* & nota celsitudinem istius sublimis nominis: Nam dicit Io. de Pisis super Cantica, quod omne quod Deus vnquam fecit, facit, aut faciet, dixit, dicit, vel dicet ad animam saluandam est in hoc sacratissimo nomine inclusum. In hoc nomine tu reperies eius Incarnationem, Peregrinationem, Passionem, Mortem, & Resurrectionem, & Ascensionem ad cœlos, quæ propter nos fecit. Ibi qui bene contemplatur repetiet omnem eius prædicationem, omnem doctrinam, & legem, & omnia eius miracula, quæ vnquam fecit, & quicquid continet cœlum, & terra, est in hoc ineffabili nomine comprehensum: & ideo dicit S. Paulus, *Verbum abbreuiatum fecit Dominus super terram*, vt non sit qui *se abscondat à calore eius*, quasi dicat, licet istud nomen Iesu sit breue, quia aut per tres, vel quinque literas scribitur: nihilominus in sententia & virtute quicquid cœlum, & terra continet, in se concludit. Vnde digne dicunt verba proposita, *In nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum*, Et didicit S. Pau. dicere hoc, quando fuit *raptus vsque ad tertium cœlum*, vbi sensit tantam dulcedinem Iesu, quod exclamando dixit, Iesu *trahe me post te*: ad significandum quod tanta est dulcedo istius nominis gloriosi, quod trahit vsque ad cœlos, qui bene gustat ipsum, & ad istam prolationem nominis Iesu, Paulus raptus vidit omnes Angelos beatos breuiter per gloriam, & homines per gratiam, & dæmones damnatos per pœnam, iuxta illud, *Sanctum, & terribile nomen eius.* Et istud nomen est sanctum, & gloriosum atque gratiosum beatis spiritibus, & illis qui quærūt salutem animarum suarum: & est terribile malignis spiritibus, & hominibus obstinatis in malis operibus, sicut lux radiantis solis est grata sano oculo, & terribilis oculo infirmo: ita istud sacratissimum nomen Iesu, est gratum bonis, & terribile malis spiritibus. Et ideo serui Dei, quanto magis sunt in gratia, tanto maiorem deuotionem & dulcorem sentiunt in nomine Iesu, sicut de S. Paulo, qui fuit singulariter acceptus à Deo, quemadmodum indicant verba Christi Ananiæ de ipso Paulo dicendo, Elegi ipsum mihi in *vas electionis, vt portet nomen meum coram gentibus*, elegit enim Deus inter alios Apostolos specialiter S. Paulum, qui suum gloriosum nomen per mundum spargeret, & propalaret: & bene id fecit, quia legitur in epistolis S. Pauli quingenties hoc gloriosum nomen Iesu esse nominatum. Et vos, qui negotiamini in mundo, si vultis res vestras optimum & intentum finem consequi, regite vos in omnibus operationibus vestris cum nomine Iesu secundum doctrinā, & regulā S. Pauli

De glorioso nomine Iesu.

Psalm. 41. Iesu nomen laudem infinitam meretur.

Oratio Aue Maria in concionibus in vsu tempore sancti Bernardini.

Nomen Iesus saluator.

Rom 9. Psalm. 18. Iesu nomen est paucis comprehenditur verbis, tamen omnia continet.

2. Cor. 12.

Cant. 1.

Psal. 110. Iesu nomen sanctum bonis, terribile malis.

Iesu nomen lux est.

Act. 9. Iesu nomen quingenties in epistolis Diui Pauli nominatur.

S. Pauli dicentis, Colossens. *Quicquid facitis, aut dicitis, in nomine Iesu facite, aut dicite*: & ego magis infra demonstrabo non à me, quia nolo quod solum mihi credatis, sed per auctoritates noui & veteris testamenti, quod non est nomen in cœlo, neque in terra, quod sit tanti valoris, sicut est nomen Iesu. In quo nomine omnia antiqua oracula, noua facta sunt, fiunt, atque fient: & vt possimus de ipso ordinatè tractare, distinguamus tres status. Primus est status incipientium. Secundus est status proficientium. Tertius est status perfectorum. Et æquiparando istud grande nomen, quod est super omne nomen, Soli, iuxta illud, Psal. 103. *oritur est sol iustitiæ Christus Deus noster*, capiemus duodecim radios istius solis, quorum quatuor explicabimus de primo statu, & quatuor de secundo statu, & alios quatuor de tertio statu, quos omnes videbimus ordinatè. Primus vocatur refugium pœnitentium. Secundus auxilium bellantium. Tertius remedium infirmantium. Quartus solatium patientium. Isti quatuor radij pertinent ad primum statum, id est statum incipientium. Quintus honor credentium. Sextus dulcedo prædicantium. Septimus adiutorium proficientium. Octauus sustentatio deficientium. Isti alij quatuor radij aspiciunt secundum statum, qui status est proficientium. Nonus suspiratio meditantium. Decimus suffragium postulantium. Vndecimus gustus contemplantium. Duodecimus gloria perseuerantium. Isti alij quatuor radij spectant ad tertium statū, qui est status perfectorū.

In Iesu nomine omnia antiqua & noua miracula facta sunt, fiūt, & fient. Nomē Iesu, est sol cuius duodecim sūt radij.

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

Complectens quatuor radios nominis Iesu pro statu incipientium.

1. Radius nominis Iesu refugiū pœnitentium.

ET incipiendo à primo radio dico, quod est refugium pœnitentium. Et ideo attendite, ô peccatores: quia quanto quis fuerit sceleratior, tanto magis tangit eum. Sed tu ô iuuenis, siue senex, vis deserere tua peccata, committe te glorioso nomini Iesu deuotè, quia est impossibile quin ad istud præstantissimum nomen recurrens non conuertatis, & peragas pœnitentiam, & habeas veram contritionem tuorum peccatorum diuino auxilio nominis Iesu coadiuuante. Et cogita de diuina iustitia, quia non est peccator tam horridus, & crudelis, qui si cognoscit illam non tremiscat, iuxta illud Iob, *Tremens factus sum ego*, & cætera. Vnde considerando esse naturam humanam fragilitate ita hebetem, quia videt iustum septies cadere in die, Prouerb. 24 & omnipotentem Deum non seruare illam seueritatem iustitiæ, quæ in veteri legitur testamento, quia pauci essent salui: Ideo de cœlo misit in terram istud nomen Iesu gloriosum, quando vnigenitum Verbum ex Virgine dulcissima assumpsit carnem, cuius nomine mediante sumus in statu gratiæ collocati. Vnde non est amplius tempus timoris, sed modo est tempus gratiæ, & dulcoris: nec est amplius tempus vltionis, & vindictæ, sed misericordiæ: expectat enim Deus in præsenti tempore peccatorem, vt conuertatur ad pœnitentiam, quia tempore veteris testamenti, in quo nulla erat memoria huius dulcis nominis Iesu, subito post commissum peccatum Deus mittebat vindictam sine mora & rigidam iustitiam super populo suo, sicut tu habes ab Isaia, quod centum & octuaginta quinque millia hominum permisit Deus trucidari de populo suo propter vnum peccatum: & ideo merito vocatur illud tempus timoris & vltionis Vnde Isa. 30. capit. *Ecce nomen Domini terribile venit de longinquo*, scilicet dominus iustus, furens, et ardens & grauans, ardens inquam, quantum ad voluntatem, furens quantum ad intelligentiam, ardens & grauans quantum ad potentiam: ita quod humana conditio non poterat tale pondus portare. Vnde non erat Deus illo tempore visibilis, & palpabilis, sicut tempore præsenti, quia apparendo Moysi in rubo ardenti tātum ardorem & splēdorem impressit in faciem Moysis, quod Iudæi nullatenus potuerunt respicere & intendere in eius faciem redeuntis ad ipsos. Ita splendebat, vt coactus fuerit sibi velare faciem cum loquebatur secum, quod significat quia, non solum Deus, sed & illi qui regunt pro ipso sicut fuit Moyses cum tanta seueritate iustitiæ procedebat, quod populus non poterat ipsum sufferre. Comprehende hoc cum isto rudi exemplo, quia erat ad instar vnius magnæ massæ ferri bene igniti, & flammiuomæ quam oculus vix potest videre quin lædatur visus nec potest palpari, nisi proiiciatur in aquam: & extinguatur, quia tunc fit palpabilis, & visibilis sine pœna & læsione visus. Ita erat Deus omnipotens tempore veteris testamēti præuaricatoribus huius legis, rigidus cum sua subita iustitia rigorosa, quam exercebat in delinquentes & inobedientes: sed postquam in illum fuerit aquæ viuæ salientis in cœlum fecit descensum, hoc est in ventrem virginis, ex quo post nouem menses nasceos exportauit ooll is gratiosum nomen Iesu, & est nobis factus visibilis, & palpabilis & mutauit prædictas conditiones: quia vbi primo erat præuaricatoribus, timor & pœna, & seuera iustitia, est modo factus spes & dulcedo per infinitam misericordiam, & gratiam peccatoribus expectando, & confortando ipsos ad pœnitentiam: hoc est ergo primus radius declaratus, scilicet quod dulcissimum nomen Iesu est refugium pœnitentium. Vnde benedixit Angelus Gabriel annunciando ad Virginem: Luc. *Ideoque quod ex te nascetur, sanctum vocabitur*, &c. Sanctus Ioannes 4. c. dicit: *Scribo vobis filioli, quoniam remittuntur vestra peccata propter nomen eius*. Et S. Petrus in Actis Apostolorum. 4. c. *Non est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo sit salus, nisi in nomine Iesu*. Et in summa intellige in hoc sanctissimo nomine Iesu nostram humanam apprehendisse gratiam, & gloriam, quia per ipsum habemus potentiam redeundi ad pœnitentiam post peccatum, & finaliter post vitam præsentem consequendi gloriam paradisi. Vnde non est ita sceleratus peccator, qui mediante nomine Iesu non possit ad pœnitentiam redire, & animam suam saluare: & vide hoc per totum nouum testamentum, quia nullus fuit infirmus, qui si deuotè proferret nomen Iesu, quin fuerit ab eo ea corpore, & anima liberatus, & ista de primo radio sufficiant.

Lex veteris tempus timoris & vltionis erat.

Cur Moyses faciem velauerit.

Luc. 1.

Ioan. 4.

Act 4.

Secundus radius nominis Iesu.

SEquitur secundus radius, qui vocatur adiutor bellantium. Vnde nota, quod habemus tres inimicos, cum quibus in vita præsenti continue bellum gerere contingit, scilicet diabolum, mundum, & carnem, contra quos fides est fortissima armatura & deuotio nominis Iesu: & ideo tu, ô peccator, cum es bene confessus cum proposito nolendi ad priora peccata redire, scio quod tu eris multum ab istis inimicis tentatus, & tanto plus tentaberis, quanto meliorem vitam eliges: vt possis ergo illas tentationes aufugere, deuotè & cum magna fide debes te nomini Iesu committere, iuxta illud Dauid Psal. 34. *Assumite scutum fidei*: quod si feceris, ego non dubito quod cum Dei gratia de nomine Iesu eris ita armatus quod de omnibus prædictis inimicis victoriam referes, iuxta illud Dauidicum, *Scuto circundabit te veritas eius: non timebis à timore nocturno, à dæmonio meridiano, à negotio perambulante in tenebris*, &c. Et ego vere testificari possum de multis miraculis, quæ reperi facta à pauco tempore super benedictum nomen Iesu, sicut inferius vobis dicam. Vnde mihi videtur, quod Dominus velit modo renouare antiquam & iā obsoletā magnā virtutē nominis Iesu, descriptā à S Marco. 3. cap. sui Euangelij. *In nomine meo dæmonia eycient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent, & si mortiferū quid biberint, nō eis nocebit: super ægros manus imponent,*

Tres amici diaboli est Psal. 90.

Marc 3.

imponent, & bene habebunt: hæc verba S. Marci fuerunt Christi Iesu, qui est, *via, veritas, & vita.* O peruerse & infidelis hæretice, qui non credis quod in virtute nominis Iesu gloriosi possint dæmones expelli, & alia miracula fieri. Tu ergo, ô homo, & domina fidelis, crede quod tali nomini hæc virtus fuit in cœlis donata, & in terra à Christo Iesu suo proprio ore confirmata, & si aliquis dæmon, vel spiritus caliginosus susque deque verteret omnia quæ essent in domo tua vel te, ita quod in ea domo non posses habitare, si es in peccato aliquo, confitere & habeas contritionem peragendo pœnitentiam de perpetratis malis, & satisfaciendo cum proposito corrigendi vitam tuam, & perseuerandi in bono. & reductus in gratia Dei cum grandi fide vade per domum illam, asperge de aqua benedicta in nomine Iesu, & liberaberis ab ista molestia. Vnde dum ego essem Mantuæ, quidam de Hostilia venit ad me causa consilij, narrauit mihi qualiter in domo sua conuersabatur vnus spiritus, qui videbatur ludere cum eius filia, & tangebat manus, & genas, & sensibiliter actitabat multos actus perinde ac si esset vnus homo, adeo vt vir ille, pater illius iuuenis, diceba quod spiritus ipse se collocabat inter ipsum & filiam in lecto, erat tamen inuisibilis & cui consilium dedi, quod tibi do & trado, videlicet quod ipse confiteretur cum tota familia sua cum bona fide & pura, & facta diligenti confessione ipse aspergeret domum. & lectum aqua benedicta in nomine Iesu: & itamihi inde redeūti post multos dies retulit se fecisse, & inde liberatum fuisse ab illa molestia. Similiter me prædicante in Alexandria de tali nomine Iesu, quidam puer posuit nomen Iesu super vna energumena & confestim extitit liberata: & plura alia exempla possem dicere, sed quid percurrere exēpla lōginquiora? nā mihi ex fide digno relatu dicitur quod erat in hac vestra ciuitate Paduæ in Burgo omniū Sāctorum vna dæmoniū habēs, quæ liberata fuit in nomine Iesu: & ecce ipsam hic, quæ de hoc potest vobis tribuere bonam fidē. quæ ex cœtu aliarū mulierū consurgens omnibus videntibus, & intelligētibus suo proprio ore confessa fuit ita fuisse & esse, & se in nomine Iesu benedicti liberatam fuisse. Et nō miremini, quod etiam hominibus sunt subiecti diaboli in nomine Iesu, prout describit S. Lucas 10. cap. sui Euangelij, quia Apostoli redeuntes cum lætitia ad Christum dicunt ei, Nescis magister, *quia in nomine tuo etiam dæmonia subijciuntur nobis:* & respondit Iesus, *videbam sathanam tanquam fulgur cadentem de cælo:* quasi velit dicere, non admiremini, si in virtute mei nominis expellitis dæmonia de isto mundo, quia in nomine meo fuerunt expulsi de paradiso impetuose, hoc est ruendo tanquam fulgur cum impetu descendit. Vnde si vos videtis aliquem dæmoniacum, si vultis eum liberare, sit aliquis vir sanctus vel aliquis habens magnam fidem nomini Iesu, qui non sit in peccato mortali. & nominet nomen Iesu super illo dæmoniaco, liberabitur, si fuerit salus animæ suæ. Vnde inter cætera miracula in hoc proposito habetis, quod dum S. Bernardus Mediolani rogaret pro vno dæmoniaco Deum, dæmon qui obsederat illum loquendo dixit, non exibo propter te Bernarde sed solùm exibo propter magnum Dominum. Et S. Bernardus quæsiuit, quis est iste magnus Dominus, & si vnquam viderat eum. Cui respondit diabolus, quod erat Iesus, quem viderat ante quam eiectus foret de cœlo. Et tunc S. Bernardus præcepit isti dæmoni, quod in nomine Iesu exiret ab illo homine, & ita exiit, & homo ille remansit liberatus. Itaque vos ô patres, & matres deuoti nominis huius Iesu, docete filios vestros, quod omnia quæcunque faciunt, exceptis peccatis, faciant in nomine Iesu, siue comedunt, siue bibūt, siue in cubili se collocent, vel surgant: siue legere velint, scribere, aut loqui in nomine Iesu semper incipiant, & videbitis prosperos effectus sequi & inimicos in nomine Iesu videbitis superatos primos, scilicet dæmones. Secundus inimicus

[Margin: Ioan. 14. — Exemplum. — Aqua benedicta valet contra spiritus immundos — Exemplum. — Diaboli in nomine Iesu hominibus obediunt. — Exemplum S. Bernar. — In nomine Iesu omnia facienda. — Inimicus]

nuster est mundus, scilicet mundanæ contrarietates, & mundani homines subdidascali diaboli, qui sunt contrarij saluti animæ nostræ, & pacificæ, & sanctæ vitæ quia repetiuntur aliqui in malis ita obstinati quod sufferre nequeunt quod alij sint dissimiles ipsis. Vnde in vna domo reperitur quod frater vitiosus erit susurro in fratrem virtute præditum, & similiter in quadam vrbis parte erit vna domina quæ timebit Deum, & vellet relinquere vanitatem: & vna alia diaboli captiosa meretrix scandalizabitur de illa iuxta illud Matthæi decimo *Inimici hominis domestici eius*, sed tu ô deuota, & fidelis nominis Iesu, fac in illo nomine tibi signum sanctæ Crucis, quando à tali inimico eris ita tentata, & sancta videberis, & deludens te remanebit delusa. Similiter, tu qui nauigas maria sis deuotus nomini Iesu, & te illi fideliter cōmenda, qui te potest ab omni tempestate euellere & defendere. Et tu ô blasphemator Dei propter malam tuā consuetudinē, in qua es constitutus sæpe cadis in tali vitio, vel periuras ex habitu deprauatæ cōsuetudinis, vel sæpe nominas diabolū, si vis emendari, cum tu cadis in aliquo istorum vitiorum, subitò genuflectas te in terra deuote dicendo Iesu, quia non pronuntiabis sic decies, quod mala tui habitus cōsuetudo te relinquet: quia dæmon, qui nos conducit ad blasphemādum, vel talia faciendum, multum cum talibus actibus confunditur. Et similiter in omni tuo periculo deuote recurras ad nostrum Iesum, & noli ferre verba appensa, nec alia signacula, vel superstitiones, & brebulas, quia talia sunt opera diabolica, quæ erunt causa tui casus & ruinæ sed istud nomen Iesu, est breue breuium, quod in se cōprehendit omnem virtutem sacræ paginæ aptum, & sufficiēs in omni tuo periculo te iuuare, iuxta illud dictum Salomonis, Prou. 18. *Turris fortissima nomen Domini*, & per os Dauid dicit Dominus. Psal. 90. *protegam eum, quoniam cognouit nomen meum.* Cape illud etiam per exemplum, si es fidelis alicuius potentis Domini mundani, si humiliter te illi committis in tua necessitate, nonne certissime credis quod te adiuuabit & libenter? certe sic, multo magis crede de Deo, in quem non cadit ignorantia, nec ingratitudo, neque aliquis defectus, sed esse bonum cognoscit, & vult & potest, & iam declaratum habes, qualiter de secundis inimicis tu potes victoriam reportare in nomine Iesu. Tertij inimici sunt caro propria, scilicet fragilitas, & duritiés cordis, quæ remouent nos à bonis operibus, contra quæ non est fortius obstaculum quam nomen Iesu. Vnde dicit beatus Bernardus, quod non est res quæ tantum humiliet cor nostrum, quantum est nomen Iesu dulcissimum. Istud nomen, si te illi fideliter commendas, ab omni tentatione te eripiet, scilicet à tentatione carnis, iræ, superbiæ, auaritiæ, &c. Et ideo non immerito S. Bernardus æquiparat hoc benedictum nomen vni electuario communi contra omnem infirmitatem, quia contra omne periculum saluat animam atque corpus, iuxta illud dictum Prophetæ 2. c. *Omnis, qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit.* Et sic habes secundum radium declaratum, qualiter scil. nomen Iesu est adiutoriū bellantiū.

[Margin: Hominis mundus. — Matth. 10. — Prou. 18. — Psal. 90. — 3 Inimicus hominis est caro — Ioël. 2. — Rom. 10.]

Tertius radius, qui dicitur remediū infirmitatū.

SEquitur tertius radius, qui dicitur remedium infirmitatum. Et ideo vos, qui habetis infirmos, attendite ad hunc passum, quæ sunt illæ infirmitates, quę in nomine Iesu non sint sanatæ? Audite, quid dicit Christus per S. Marcū vltimo c. sui Euangelij: *In nomine meo dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis: & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent; & bene habebunt*, considera hic, quia quicūque dicit primū quia homines fideles, & deuoti in meo nomine dæmonia eijciēt, & istud est supra declaratū, in secūdo radio. 2. est, quia sine nocumēto serpētes tollēt in manibus, & de hoc habes, quia legitur de S. Paulo, quia vnus serpēs pepēdit de digito eius fortissimè ipsū mordendo

[Margin: Marc. 16. — Act. 28.]

in multorum præsentia, & nullam aliam læsionem ei facere potuit, quia erat deuotus, & fidelis nominis Iesu. Intellige etiam, quia multoties accidit quod corrumpunt aërem. Vnde sequitur pestilentia in aliqua terra, vel regione vbi regnant, & talis pestilentia cum nomine Iesu aufertur, illud expertus sum quod me prædicante tempore vigentis pestis Ferrariæ de nomine Iesu, ad tantam fidem illius nominis fuerunt accensi, & deuoti vt quasi totus ille Ferrariensis populus mediante nomine Iesu quod superliminari cuiuscunque domus, apposuerunt vt remedium illius pestiferi morbi, quo illa pestis cessauit, quando secundum naturalem rationem magis debebat accrescere, & inde fuerit. Et ita faciet Deus per suam gratiam hic Paduæ & vbique, vbi vigebit fides & deuotio sui gloriosi nominis. Tertium quod dicit Christus est, quod deuoti prædicatores nominis Iesu, locuti fuerunt *nouis linguis*, sed respice, si ita est, omnibus vobis videtur quod prædicam res nouas prædicando vobis ea, quæ per alios dicta sunt, quia quod dicit Christus est quod si fideles, & deuoti sui benedicti nominis Iesu intelligunt, ipsi bibent res veneno infectas, quæ naturaliter perducunt ad mortem, hoc eis nil nocebit. Et hoc habes de S. Ioanne Euangelista, qui in nomine Iesu bibit vnum cyathum veneni, & nil ei nocumenti fecit. Quintum, quod Christus dixit est, quod fideles Christiani nominis Iesu *super ægros manus imponent & bene se habebunt*, scilicet de anima & de corpore, ad exemplum Christi, qui quando sanabat de corpore, etiam semper sanabat de anima. Et ideo tu, quivis miraculose liberare infirmos, noli vti verbis, herbis, & superstitionibus, quæ sunt prohibita à sancta matre Ecclesia: sed vade cum regula, quam tibi monstrauit Iesus Christus, scilicet in *eius nomine benedicto*. Pone manum tuam super infirmum, tangendo sibi caput, vel aliud membrum honestum dolorosum cum signo palpabili, & videbis quod miraculose liberabitur, quia subito in nomine Iesu erit sanatus, & non liberabitur cum induciis sicut liberatur paulatim cum medicinis naturaliter. Istum effectum mirabilius reperies in nomine Iesu, scilicet cum certis conditionibus procedes, quas magis infra tibi ostendam. Tu habes dictum Christi præallegatum verificatum iam per exempla: Capias modo per auctoritatem. Vnde Sancta Ecclesia dicit in benedictione aquæ sanctæ *ad expellendos dæmones, morbosque fugandos, diuina gratiæ sumat effectum*. Et Propheta dicit, *Saluauit eos propter nomen tuum, vt notam eis faceret potentiam suam*. Et Petrus Rauennas super illud verbum salutationis Angeli id est, & *vocabis nomen eius Iesum*, dicit: hoc est illud nomen, quod dedit cæcis visum, surdis auditum, gressum claudis, vitam mortuis, & potentiam diaboli extinxit, & habes tertium radium, qui declarat Iesum esse remedium infirmitatum.

Per inuocationem nominis Iesu pestilentia aufertur.

Marc. 16.

Psal. 105.

Luc. 1.

Quartus radius nominis Iesu consolatio omnium patientium.

SEquitur quartus radius, qui vocatur consolatio omnium patientium. Et quod sit verum, respice. 5. c. Euangelij Sancti Matthæi, vbi Christus dicit: *Beati eritis, cum maledixerint vobis homines, & mentientur propter nomen meum*, & *gaudebitis, quia merces vestra magna est in cælis*. Et Sanctus Paulus dicit: non solum *alligari, sed & mori pro nomine Iesu paratus sum*. Et alibi, *ibant Apostoli gaudentes in conspectu concilij*, & sciebant bene, quod quando essent delusi & spreti à quo forent consolandi, non certe ab alio quam à *nomine Iesu*, pro quo *pati* volebant: est ergo nomen Iesu solamen, & consolatio patientium, qui est quartus radius, & vltimus ex radiis, qui pertinent primo statui incipientium.

Act. 21. c.
Act. 5.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS,

Cuius sunt 4. radij nominis Iesu pro proficientibus.

SEquuntur modo alij quatuor radij pertinentes proficientibus. Quorum primus vocatur honor credentium, & quod sit verum cogita, quis est maior honor, quo honorari possimus? Certe est quotiescunque nominamur & sumus filij, quod, erimus etiam eius hæredes, & sic erimus in honore, & in beatitudine simul hæredes cum Christo, qui est Filius Dei, & honoratus in cœlo, in terra, & in inferno supra omnem alium, qui honorem mereatur, quia in eius nomine *omne genu flectitur*, cœleste, terrestre, & infernale, sicut dicit nostrum thema propositum. Et quod ita sit, quod in nomine Iesu credendo fideliter acquiramus istum honorem, & efficiamur filij Dei, probat Sanctus Ioan. 1. sui Euangelij, vbi dicit, *Dedit potestatem Filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius*, scilicet in nomine Iesu benedicti, debent fieri Filij Dei, ô magna exhortatio peccatorum, quia nullus est ita sceleratus, qui non possit effici Filius Dei. Emenda ergo ô peccator tuam miseram vitam & efficieris mediante nomine Iesu Filius Dei: & noli tardare, quia tardatio boni sæpe vitium inducit. Et in Apocalypsis vigesimo secundo capite, tu habes quod Sanctus Ioannes voluit adorare Angelum, qui apparuit sibi valde lucidus, ostendendo aliqua secreta Dei: & Angelus dixit, noli me adorare, sed creatorem adora, quia simul tecum, & cum sociis tuis ego sum eius seruus, vbi apparet quod propter nomen Iesu nos sumus ita exaltati, & in honore ita collocati, quod angelica natura vocat se consociam nostræ naturæ humanæ, & non permittit nos honorare ipsam, bene est ergo nomen Iesu honor credentium, & sic habes primum radium secundi status, qui est proficientium.

1. Radius nomen Iesu honor credentium.

Nomine Iesu natura angelica consocia natura humana.

Secundus radius nominis Iesu proficientium dulcedo prædicantium.

SEquitur secundus radius secundi status, qui vocatur dulcedo prædicantium, quia non est dulcedo alicuius rei cognitæ, quæ aliquid adiungat dulcedini cogniti nominis Iesu. Vnde si vnus Philosophus cognoscit vnum lapidem pretiosum per scientiam, propter illam notitiam venit in amorem illius lapidis pretiosi propter auaritiam valoris eius. Vnde plus est cognitio amata quam res cognita. Sed non est ita de nomine Iesu, quia qui plus cognoscit ipsum, magis eum amat quam res cognita: & si nunquam deberes propter illud habere præmium aliquod, tanta est illius suauissimi nominis dulcedo, quod solum contemplando illud præmium bonæ reperis. Et ideo prædicatio veritatis, dulcissime prædicat & sentit de nomine Iesu plus quam aliquis Philosophus, vel quiuis alius scientificus aut scientia instructus alicuius rei creatæ quam per suam scientiam cognoscat, & etiam constringitur ab amore, quem sibi gerit prædicare de eo iuxta illud Petri descriptum per Sanctum Lucam Actuum Apost. 4. c. Quod dum esset eis per principes sacerdotum prohibitum & præceptio, quod non prædicarent plus nomen Iesu, respondit: *non enim possumus quæ vidimus & audiuimus, non loqui*.

Tertius radius nominis Iesu pro proficientibus adiutorium proficientium.

TErtius radius nominis Iesu, qui pertinet isti secundo statui proficientium, est adiutorium proficientium, quia si tu proficiens in amore Iesu, apprehēdis specialem deuotionē nominis illius, mirabiliter reperies tuā voluntatē ad maiorē & maiorē amorē accēsā, iuxta illud dictū Dauidicū, *Deduxit me super semitas iustitiæ, propter nomen suum*. Psal. 22. dicit Dauid, quod *Psal. 22.*
Deus,

moriemini, intelligendo de morte corporali primo, Deus conduxit eum per semitas iustitiæ mediante nomine suo, scil. Iesu benedicti, & nota quod semita iustitiæ, est via secreta, qua itur in vitam æternam, sed via consiliorum sunt voluntaria paupertas, obedientia & castitas, & multi ducuntur in paradisum per istam viam, prout dicit Dauid, mediante nomine Iesu, & etiam per viam latã vadunt multi in vitam æternam per virtutem illius nominis Iesu gloriosi, & vocatur via lata, qua itur in vitam æternam, via præceptorũ legis, quę sunt decem, sicut tu scis, & si ignoras, discas ipsa decem præcepta bene, quæ in his versibus continentur, qui sequuntur.

Via secreta paradisi est via consiliorum.

Vita lata æternæ est via præceptorũ.

Vnum cole Deum, nec iures vana per ipsum,
Sabbatha sanctifices, habeas in honore parentes,
Non sis occisor, fur, mœchus, testis iniquus,
Alterius nuptam, nec rem cupias alienam.

Et per quamcunque viam ascendatur in vitam æternam, non sine lumine & auxilio nominis Iesu quisquam ingreditur, iuxta illud Psalmographi Psal. 88. *in lumine vultus tui ibunt, & in virtute nominis tui exultabunt*, bene est ergo nomen Iesu auxilium proficientium, quod fuit tertius radius secundi status.

Quartus radius proficientium in nomine Iesu subuentio deficientium.

SEquitur quartus radius, qui dicitur subuentio deficientium, quia si aliquis est tepidus & piger in bene operari, vel frigidus quia sit in peccatis inueteratus de malo in peius per viam infernalem ruens, potest si vult à nomine Iesu mirabiliter subueniri, & quod sit verum respice actum S. Petri versus illum pauperem claudum qui ab illo petebat eleemosynam. Cui dixit S. Petrus, sicut habetur Actuum Apost. 3. *Mihi non est aurum, neque argentum, sed quod habeo, tibi do, In nomine Iesu surge, & ambula*, & subito ille claudus retractus lætus surrexit, & perfectè sanatus iuit. Vide quantum ad sensum litteræ, quod nomen Iesu fuit subuentio ad defectum sanitatis illius pauperculi claudi eneruati, qui ex vtero matris suæ talis editus fuerat. Sed moraliter intelligendo, possumus per illum claudum intelligere peccatorem in peccatis natum, qui est satis infirmus anima, & eneruatus, & infirmatus corpore & claudus qui ex se non potest ire in paradisum. Isti dicit S. Petrus, quod ipse surgat & perambulet, & hoc est quando confessor & prædicator consulit quod se remoueat à mala consuetudine peccandi, & confiteatur sua peccata, disponendo se de cætero ad bene operandum, & quando peccator huic sano consilio acquiescit tunc illi confessor, vel prædicator dat de eo quod habet, non aurum, nec argentum, sed quod excedit aurum & argentum: quia secundum auctoritatem, quam confessor ipse habet à vicario Christi Iesu, ipse absoluit eum in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & per istum modum vadit ipse absolutus perseuerando in paradisum, vnde primo propter suum defectum ruebat versus infernum. Modo nomen filij, quod simul cum nomine Patris, & Spiritus sancti iste infirmus anima & corpore absoluitur, est nomen Iesu. Verum est ergo, quod nomen Iesu est subuentio deficientium, & sic habes quartũ radium secundi status declaratum.

TERTIA PARS PRINCIPALIS,
Quæ habet quatuor Radios nominis Iesu pro perfectis.

REstat modo de quatuor vltimis radiis, qui spectant ad perfectos. Primus vocatur suspiratio meditantium, qui in hoc statu est & experitur, me intelligit, quia anima deuota, fidelis & contemplatiua dulcis nominis Iesu non potest tacere, nec ascendere quin indicet sæpe dulcia suspiria, quæ habet & sentit pro eo, & quod sit verum, audi illa dulcia suspiria S. Bernardi dicentis: Iesu dulcis memoria, dans vera cordi gaudia, sed super mel & omnia, eius dulcis præsentia. Nil canitur suauius, nil auditur iucundius, nil cogitatur dulcius, quam Iesus Dei filius. Iesus, spes pœnitentibus quam pius es petentibus, quã bonus te quærentibus, sed quid inuenientibus, nec lingua potest dicere, nec littera exprimere, expertus nouit credere, quid sit Iesum diligere. Iesus dulcedo cordium, Fons viuus, lumen mentium, excedens omne gaudium, & omne desiderium. Iesum quæram in lectulo, priuatim & in publico, clauso cordis cubiculo, quæram amore sedulo, cum Maria diluculo, Iesum quæram in tumulo, cordis clamore querulo mente quæram, non oculo. Tumbam perfundam fletibus, locum replens gemitibus, Iesu prouoluar pedibus, strictis hærens complexibus, Iesu rex admirabilis & triumphator nobilis, dulcedo ineffabilis totus desiderabilis, mane nobiscum Domine, Mane nouo cum lumine, Pulsa noctis caligine, mundum replens dulcedine. Amor Iesu dulcissimus, & vere suauissimus, plus millies gratissimus, &c. Experti recognoscite amorem pium poscite, Iesum, ardenter quærite, quærendo ardescite. Iesu auctor clementissime, totius spes lætitiæ, dulcoris fons & gratiæ, veræ cordis lætitiæ. Cum digne loqui nequeam de te tamen ne sileam, amor facit vt ardeam, cum solum de te gaudeam. Iesu tua dilectio, grata mentis refectio replet sine fastidio, dans famem desiderio. Qui te gustant esuriunt, qui bibunt adhuc sitiunt, desiderare nesciunt nisi Iesum quem sentiunt. Quem tuus amor inebriat, nouit quid Iesus sapiat fœlix gustus, quẽ satiat, non est vltra, quod cupiat. Iesus decus angelicum, in aure dulce cãticum, in ore mel mirificum, in corde nectar cæli cum. Desidero te millies, mi Iesu, quando venies: quando me lætum facies, & tecum me suscipies. Iesu mi dulcissime spes suspirantis animæ te quærunt piæ lacrymæ, & clamor mẽtis intimæ. Dilecte mi reuertere, consors paternæ gloriæ, hostem vicisti prospere: Iam cœli regno fruere. Iam prosequar cum laudibus Iesum hymnis & precibus, vt nos det in cœlestibus cum Christo frui sedibus, amen. Et si tu ô homo, vel domina habes ista, vel aliqua huiusmodi suspiria propter benedictum nomen Iesu, sæpe deuote meditando scias ipsa conseruare, & si non habes, quære ipsa suspiria, quære & acquire, quæ acquirere potes, si modo velis. Et tene pro regula quod quoties audis nominari nomen Iesu, toties te genuflectas, sicut cum dicitur, *Aue Maria*. Ibi & Christus benedictus, &c. & in *Salue Regina, & in Iesum benedictum fructum*, &c. & similiter per omnem alium modum, quẽ audis nominari Iesu, inclina tuum genu, & scito quod illud non facies frustra, quia pro omni vice tu lucraberis quadraginta dies indulgentiarum Sacræ, & Romanæ Ecclesiæ: & aliqui dicunt 80. si vis ergo inter perfectos pertransire, tu debes continue nominis Iesu cum prompta memoria recordari & ipsum intellectu sæpe orare, & voluntate summam eius dulcedinem gustare & totis conatibus in dulcibus suspiriis nominis Iesu perseuerare. Et habes de isto tertio statu perfectorum primum radium, qui dicitur suspiratio meditantium.

1. Radius perfectorum est suspiratio.

Secundus radius nominis Iesu perfectorum, qui nuncupatur suffragium orantium.

SEquitur secundus radius, qui vocatur suffragium orantium. Vnde si vis de aliqua infirmitate, vel aliquo malo liberari, vel si vis aliquam honestam gratiam à Deo postulare, genuflectas te, & cum feruente oratione pulsa in nomine Iesu illud, quod vis, quoniam tu illud habebis, si cum conditionibus, quas tibi dicam, procedis. & quod sit verum, vide S. Ioan. 15. c. sui euangelij. Vnde dicit: *Quodcunque petieritis Patrẽ in nomine meo, dabit vobis*, loquitur Iesus Christus dicens, *quodcunque petieritis*, &c. quod si non credis, tu es hæreticus, quando veritas tibi dicit, quia ego hæc ex me non dico.

Nomen Iesu est suffragiũ orantium.

Petitio in nomine Iesu debet fieri cum aliquot conditionibus.
1. Conditio.

Sed tu dices, ego multas gratias petij in nomine Iesu,
quas ego non habui. Et ego respondeo tibi, quod tu
nihil petisti in nomine Iesu, si non fiant aliquot condi-
tionibus. Primum est, quod volens petere gratiam, pu-
tè confiteatur cum tota eius familia, quia similiter
oportet facere cum Deo, quod fieret cum vno Domi-
no temporali, si velles aliquam gratiam postulare, quia
primo satageres fieri eius amicus, & vitares recipere in
domum tuam aliquem eius inimicum: similiter facito
cum Deo, quia primo confitere, vt efficiaris eius ami-
cus: & fac confiteri totam tuam familiam, vt nemo eius

Decretū medico quod suadeat ægrotanti cōfiteri.

inimicus habitare reperiatur in domo tua. Et scito
quantum est vtilis ista tua confessio, quia à sancta ec-
clesia per vnum decretum præcipitur medico, quod si
medetur alicui infirmo, qui non fuerit de proximo cō-
fessus, ante omnia pro prima medicina debet suadere
illi vt ipse confiteatur, considerando quod sæpe pro pec-
catis superueniunt infirmitates: non solum veniunt his,
qui talia peccata perpetrant, sed etiam superueniunt fi-
lijs vel personis, quas valde amant, vt tales peccatores
per talia infirmos ad cor redeant in hunc mundum, &
affligantur: qui enim experitur, sentit & potest de hoc
testimonium perhibere, quoniam non est modica affli-
ctio videre amantem affligi tribulationibus, vexatum
torqueri, nec ingerat tibi aliquod dubium illud dictum.
Non portabit filius iniquitatem patris, quia illud dictum
intelligitur in alia vita, hoc est dicere, non damnabūtur
filij propter peccata parentum. Attamen non impedit,
quin filius infirmetur corpore propter peccata patris.
Et quando modo suprascripto tu feceris confessionem.

2. Cōditio petitionis seu orationis.

Secundario tu debes petere rem iustā, & non iniustam,
quia vnus sapiens dominus mundanus rem petitā non
tibi concederet, si peteres rem iniustam, quanto ergo
magis Deus te irrideret, in quo summa iustitia & sa-
pientia viget, & accidit, quod filius sæpe sanatur, quia
remouetur causa ægritudinis, qua remota remouetur
effectus: ergo vtilis, imo necessaria est confessio ad sani-
tatem tuam, vel aliorum, propter virtutē nominis Iesu
acquirendam. Hæc est sententia S. Augustini, quod si
iniustè vel te existente in peccato mortali aliquid petis
à Deo, dato quod dicas, & nomines tuo ore nomen Iesu,
nō propterea intelligitur etiam si in nomine Iesu facias
tuam petitionem. Tertia res, quæ tibi necessaria est vt
satisfacias pro tuis peccatis iuxta tuam potentiam & fa-

Satisfactio est facienda vt impetremus postulationē.

cultatem pro omnibus tuis commissis. Verbi gratia, si
recepisti aliquid ab aliquo sub vsuris, vel alio modo de
malè ablatis, redde si tu vis habere gratiam, quam petis
& restitue famam illi, quem maculasti inique, & etiam
redde honorem sacræ ecclesiæ, quæ non vult quod tu
portes verba collo, nec credas istis superstitiosis appensa
chartulis, sed vult te credere nomini Iesu, se posse sequi
omne magnum miraculum, quia ipse Iesus Christus suo
proprio ore nobis id reuelauit, & similiter alij sancti
toti mundo cum magnis miraculorum exemplis mani-
festauerunt: O dæmoniata vetula rugosa, non bonis ve-
tulis dico, sed incantatricibus, & vos ô miseri homines
à diabolo excæcati, qui potius credere vultis vni vanæ
phantasiæ vnius mulierculæ, & eloquio vnius mimi, &
gesticulatoris & circulatoris, quam verbis & orationi-
bus ecclesiæ sanctæ, & verbis Iesu Christi, qui est *via,*

Ioan. 14.

veritas & vita. Crede ergo tu ô deuote & fidelis, quod
omnis virtus bene operandi inclusa sit in virtuoso no-
mine Iesu in tantum, vt quemadmodum adoras Iesum
in carne, ita tu debes nomē Iesu adorare: non dico scul-
pturam, vel colorem, sed saporem: non signum, sed si-
gnificatum, quia nomē Iesu tibi significat Saluatorem,

Susceptores seu patrini infantium largiebantur sub fascia monetam deauratam nominis Iesu.

redemptorem & filium Dei, & ideo laudo, quod quan-
do de fonte baptismatis vos leuatis aliquam creaturam,
in cambium aliorum variorum donorum, quæ ex con-
suetudine dari solent, sub fascia vos largiri debeatis
vnum ex istis nominibus Iesu de argenteis deauratis
magnum, vel paruum secundum facultatem dantis, &
recipientis, vt infantulus super se ex deuotione portet:
& non quia sit de argento, vel auro, sed propter virtu-
tem illi sanctissimo nomini insitam. Et puer veniens in
dies discretionis possit comprehēdere deuotionem no-
minis Iesu, & de illo continue possit recordari ad in-
star picturarum repræsentantium vobis B. Virginem,
vel alios sanctos, quæ picturæ solum sūt ob memoriam
ipsorum sanctorum. Vnde nota quod reperiuntur qua- *Litterarum quatuor species*
tuor species litterarum: vna melior altera. Primæ spe-
cies sunt litteræ grossæ pro gente rudi, sicut sunt pictu- *1. Pictura illit littera.*
ræ. Secundariæ pro hominibus mediocribus repeiun-
tur literæ mediocres, sicut sunt litteræ scriptæ, & istæ 2.
meliores quam primæ litteræ. Tertiæ sunt litteræ voca- 3.
les repertæ pro illis, qui in actiua propter charitatem se
volunt exercere, petendo & conferendo vt remaneant
docti, & alios doceant & istæ sunt præstantiores quam
aliæ duæ primæ. Quarto & vltimo sunt litteræ menta- 4.
les à Deo ordinatæ pro illis, qui volunt in contemplа-
tionibus semper perseuerare, & ista inter alias est perfe-
cta & excedit alias, quæ aliæ ad istam sunt ordinatæ, &
non ista ad alias, & qui potest has vltimas litteras con-
tinue habere, non oporteret habere alias, sicut tu habes
de S. Ignatio, qui fuit ita meditatiuus, & contemplati-
uus nominis Iesu, vt in sua morte cultello sibi corde re-
perium fuit in eius corde insignitum nomen Iesu cum
litteris aureis, sed quia paucis est concessa talis gratia
portandi nomen Iesu continue in corde, conueniens &
vtile est quod aliæ species litterarum repertæ fuerint &
ipsis diuersimode vtuntur secundum hominum diuer-
sas facultates. Quartum, quod eges, & est tibi necessariū, *4. Conditio.*
vt tibi conferat nomen Iesu, si tu vis gratiam aliquam
in eius nomine petere, est quod petas cum firma fide,
quia sine fide impossibile est placere Deo, secundum Pau- *Hebr. 11.*
lum Apostolum. Quintum est necessarium, vt petas
gratiam, quæ conferat animæ, quia multoties petimus
stulte gratiam, quæ esset omnino contra animam no-
stram, si Deus illam gratiam concederet, & hinc est quod
non exaudit nos Deus talia petendo, quia ipse plus
amat animam quam corpus, & ideo dicit Christus illis
duobus filijs Zebedæi, qui petebant effici magni in
mundo, dicens, nescitis quid petatis. & ideo tu qui vis
habere gratiam mediante nomine Iesu, semper pete il-
lam conditionaliter, si bene cedit tibi pro salute animæ
tuæ, vel illius pro quo petis. Et vltimate humilia te di-
cendo, *fiat voluntas tua.* Et si cum istis modis, & condi-
tionibus, quas supra dixi, procedis, sine dubio in nomi-
ne Iesu exaudieris Audi Dauid, qui probat hoc fore ve-
rum *Beatus vir, cui spes est nomen Domini, & non respicit
vanitatem, nec insanias*, Psal. 39. Et nota hic vnum pul-
chrum exemplum, ante quam procedam ad vlteriora:
quia cum esset vnus deuotus sancti Thomæ, valde eius
familiaris in vita, & post mortem S. Thomæ grauiter
infirmaretur, audiens miracula quæ faciebat, ex deuo-
tione iuit ad sepulturam ipsius rogando deuotè, quate-
nus per medium suæ intercessionis liberaretur ab illa
infirmitate, & ita obtinuit, & sanatus cum lætitia rediit
domum: & sicut Deo placuit, quia erat & ipse de electis
ad vitam æternam, considerauit intra se quod non pe-
tierat gratiam suæ sospitati cum ista conditione si foret
pro meliori animæ suæ, putans forte illam infirmitatem
posse proficere sibi ad salutem animæ ex diuina permis-
sione, & ita timens se male petiisse rediit ad sepulchrum
beati Thomæ, & veniam postulans si male postulasset,
omissa conditione. Et iterum orauit dicens, vt interce-
deret pro eius sanitate ad Dominum nostrum Iesum
Christum, vt sanaretur, & sanus permaneret, si tamen
infirmitas illa esset magis sibi vtilis pro salute animæ
suæ, vt redeat idem infirmitatis status, in quo prius erat,
ita vt conseruaretur in sanitate, vel infirmitate secundū
diuinam voluntatem in eo statu qui esset salubrior ani-
mæ suæ, & completa oratione sua subito passus est sta-
tum suæ pristinæ infirmitatis, vnde colligere possumus,
quod primo ignorauerat petere ex eo quia sanitas erat
damnosa animæ suæ, & infirmitas erat sibi vtilis, in
tantum

tantum, quod patientia ferendo illam infirmitatem vsque ad mortem, promeruit ire in vitam æternam, & ideo tu qui intelligis, disce postulare gratias à Deo, modo & cum conditione prædictis.

Tertius radius nominis Iesu perfectorum qui dicitur gustus contemplantium.

SEquitur tertius radius, qui pertinet ad prædictos, qui dicitur gustus contemplantium. Et quod sit ita, audi sanctum Bernardum dicentem: aridus est omnis spiritus, nisi hac pinguedine condiatur, loquendo de nomine Iesu. Et Isa. *Nomen Domini, & memoriale tuum desiderium animæ*, scil. perfectorum contemplanti, bene est ergo nomen Iesu gustus contemplantium, qui est tertius radius.

Isa. 26.

Quartus radius nominis Iesu qui est gloria perseuerantium.

SEquitur modo videre de quarto radio, qui pertinet tertio statui perfectorum. Et iste quartus radius vocatur gloria perseuerantium, ad quam nemo poterit peruenire, nisi, qui vsque ad mortem cum firma fide & deuotione nominis Iesu perseuerauerit. Vnde Apostolus: Non qui incœperit, sed *qui perseuerauerit vsque in finem, saluus erit*, & certo quod nullus vnquam ibit in vitam æternam, nisi cum isto schemate nominis Iesu inscripto super fronte. Et quod sit verum, vide 14. cap. Ioan. in Apoc. vbi sanctus Ioannes dicit, *Vidi supra montem agnum stantem, & cum eo 14000. omnes habentes nomen eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis*, &c. Et Dauid: *Gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum*, quasi dicat Dauid: O Domine, nos recipiemus à te vltimate omnes gloriam, dummodo perseuerauerimus in dilectione nominis tui. Et ideo tu qui futuram gloriam expectas in nomine Iesu, studeas illud nomen taliter imprimere in tua mente, vt in transitu huius vitæ in aliam te associet ad instar Pauli Apostoli, qui ita habuit illum impressum in sua mente, & ita ab eo fuit associatus, vt in vita & in morte continuè habuerit ipsum in ore: Ita vt non legitur aliquis sanctus in ecclesia, qui frequentius nominauerit nomen Iesu, quam fuerit Paulus, & qui maiorem fructum concionando illius prolationis fecerit. Vnde inter alios mirabiles effectus cape duos. Vnum in vita sua, alium in morte. In vita sancti Pauli tu habes, quod ipso prædicante Athenis, vbi vigebat studium, nomen gloriosum Iesu, erat inter alios magnos philosophos Dionysius philosophus valde incredulus, licet eum delectaret audire sanctum Paulum prædicare. Cui sanctus Paulus cum firma fide & deuotione dixit, Dionysi, vade & dic illi infirmo vt surgat in nomine Iesu. Et Dionysius licet esset incredulus, fecit sicut ei dixerat sanctus Paulus: & subito ille infirmus surrexit sospes, quo viso subito Dionysius se conuertit, & scripsit postea factus Christi pugil & fidelis Christianus, vnum librum mirabilem valde de diuinis nominibus, & in morte sancti Pauli tu habes, quod dum iret ad martyrium amore Iesu Christi, ita sæpe corde, & ore nominabat nomen Iesu, quod dum caput fuit separatum à corpore pluries dicebat Iesu, ita vt fecerit tres saltus in terra, & in singulo saltu, singulum fontem aquæ viuentis terra scaturiuit, qui vsque in hodiernum diem apparent. Et sic vides qualiter in deuotione nominis Iesu perseuerando sanctus Paulus promeruit, in vita, & in morte miracula facere, tam in creatura rationali, sicut fuit in Dionysio prius incredulo ad fidem conuerso, & illum infirmum sanando in virtute nominis Iesu, quam etiam in creatura irrationali, sicut fuit in aqua producta de terra in illis tribus fontibus scaturientibus in singulis illis locis, vbi caput S. Pauli prosiluit, solum tactu suo in virtute sanctissimi nominis Iesu, & sic promeruit de hac vita cum nomine Iesu in vitam beatam transire. Vnde merito nomen Iesu est gloria perseuerantium, qui est vltimus radius.

Matth. 10. & 24.

Psal. 5.

Effectus duo mirabiliter in vita & morte D. Pauli obre- ... deuotam nominis Iesu.

§ Dionysius adhuc infidelis obediens D. Paulo dixit infirmo in nomine Iesu surge & surrexit.

Dionysius Christianus factus est ob miraculum nominis Iesu.

Feria III. post VI. Dominic. Quadrag.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Amore pauido tribus constat præcipuis partibus.

Prima pars principalis,

Est de tempore præterito.

Secunda pars principalis,

De tempore præsenti.

Tertia pars principalis,

De statu perfectorum.

De amore pauido qui est 3. penna 6. alæ nuncupatæ amor liberalis.

Sermo XLII.

De peccati maledictionibus.

P*Eccatum meum contra me est semper.* Psal. 50. Charissimi, quia scriptum est Rom. 8. quod *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, secundum S. Paulum, quemadmodum in bono stomacho, in quo etiam malus panis, & malus cibus conuertitur in bonam carnem, & bonum sanguinem: Ita econtra, Saccharum comedat serpens venenosus, conuertitur in venenum. Et licet proposuerim dicere hodie de misericordia; quia estis pauci, reseruabo illud pro die Martis futuro, & quia pridie vobis dixi de pulchritudine animæ, recitare censui hodie vobis de ipsa anima facta nigerrima propter peccatum, secundum thema propositum, s. *Peccatum meum contra me est semper.* In quo sacro eloquio declarabimus hoc tractando de Amore pauido, quia non erit homo, qui non intelligat, quæ in hoc sermone sum dicturus, & quin paueat considerando gratias animæ attributas, quas perdit propter peccata. Et considera attentè de hoc amore pauido, quia quanto plura peccata habes, tanto plures gratias perdis, & plus anima denigratur. Et nota tria tempora ad huius rei declarationem. Primum est tempus præteritum. Secundum est tempus præsens. Tertium est tempus futurum, hoc est ante mortem, in morte, & post mortem.

Psal. 50. Rom. 8.

Quanto plura peccata habemus tanto plures gratias perdimus.

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

De tempore præterito.

ET capiamus primum tempus. Et nota, quod sunt septem maledictiones peccati. Prima est peccatum animæ vulneratiuum. Secunda est peccatum omnia boni animæ spoliatiuum. Tertia maledictio est peccatum animæ deturpatiuum. Quarta maledictio est peccatum in inferno animæ obligatiuum. Quinta maledictio est peccatum malorum virorum consciētiæ amaricatiuum. Sexta maledictio est peccatum cordis induratiuum. Septima maledictio est peccatum ad insensibilitatem cordis inductiuum, & intelligea mirabilia peccata. Cape primam maledictionem, quæ est peccatum animæ vulneratiuum, quia anima percussa peccato mortali est mortua, nisi per medicinam pœnitentiæ veniat ad vitam. Vnde Luc. 5. c. Inquit, *homo quidam descendebat ab Hierusalem in Iericho, incidit in latrones, qui etiā spoliauerunt eum, & plagis impositis abierunt semiuiuo relicto,*

Peccatum 7. Maledictiones habet.

1. Peccati maledictio peccatū animæ vulneratiuum Luc. 5.

licto, &c. In quibus verbis ostenduntur tres potentiæ animæ, scilicet potentia intellectiua, memoria & voluntas, hoc est facultas faciendi bonum, quæ tres potentiæ percutiuntur, cum peccat anima. Vnde cum ipsa anima descendit de Hierusalem, quæ interpretatur visio pacis, si quando quiescit in pace, & tranquillitate mentis recedit à pace, quæ est ipse Deus, & vadit in Iericho, quæ interpretatur luna, quæ significat vanitatem, instabilitatem, id est amorem peccati, & ignorantiam. Vnde anima stulta & ignorans descendens de Hierusalem, & visione pacis diuinæ in Iericho incidit in latrones, scilicet diabolos & fures, quia latro *non venit nisi vt furetur & mactet*, & diabolus similiter venit vt animam furetur & mactet ipsam, priuando, & spoliando charitate Dei. Nam malus sperans in Deo faciendo malum decipitur, quia postea Christus dicit, *quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem*, &c. & plagis peccatorum animæ impositis abiit relicta anima semimortua, quia *spiritus est vadens, & non rediens*: quia quando anima est vulnerata per peccatum intellectu, & est spoliata voluntate bona, & debilitata in facultatibus operandi bonum cadet in ignorantiam, & cæcitatem viæ veritatis, & vadit in Iericho, & perpendendo charitatem incidit in latrones, & spoliatur ipsa charitate, adeo quod ipsam non potest recuperare sine Deo. Nam peccator, quantumcunque sit magnus: licet eius anima sit mortua in peccato, tamen illud corpus dum habet flatum, potest pœnitere & dicitur semiuiuere propter animam mortuam propter peccatum, & pœnitendo reuiuiscit. Nam spiritus ex fide viuit, & priuatus gratia semiuiuit, & potest adhuc pœnitentiam agendo, & exercendo virtutes reuiuiscere & saluari. Secunda maledictio peccati est, quia peccatum est omnis boni spoliatiuum & fugatiuum: quia cum tu peccasti, omnia bona quæ toto tempore vitæ tuæ fecisti, fugantur & delentur & perduntur: & hoc est, quo me multum tremiscere sentio. O frater Bernardine, quid facient prædicti peccatores? ex quo tu vides quod ille qui semper bene & virtuose toto tempore vitæ suæ vixerit, in solo puncto mortis propter vnum solum peccatum mortale damnabitur, hinc est, quòd S. Hilarius hoc intelligens factus in agonia dicebat, dum esset in puncto mortis: anima mea, quare times, quia non audes exire de fœtido corpore, &c. Et sunt aliqui peccatores, ita securi, ac nil pauent, ac si nunquam aliquid mali fecerint, quia firmamentum posuisti sanctum, formidinem. Vnde duo sunt firmamenta. Vnum est sanctorum, qui semper trepidant: & istud est sanctum firmamentum, quia qui plus videt & cognoscit peccatum, plus trepidat, & plus illud vitat, & magis declinatur ad bonum, & continuè plus confirmatur in bonis operibus, sicut in habente oculos; & videndo pericula, magis illa vitabit quàm non videns illa. Aliud est firmamentum diaboli, quia discipuli diaboli nil trepidant. Nam malus quanto plus est induratus in prauis operibus & peccatis: tanto magis efficitur securus & magis firmatur in suis sceleribus. Vnde in eo in quo reperies te firmatum, in eo reperies te securatum, quia firmamentum timoris est Dei, & firmamentum securitatis est dæmonis: & cum peccas, priuaris omnibus bonis, quæ fecisti & gratia Dei, & si es timorosus, subito cum cecideris, leuabis te pœnitendo, & gratiam prædictam recuperabis: secus facies, si es securus, & nota hic, quod Doctores ponunt differentiam dum facimus bonum in gratia, & facimus malum in culpa, quia illud bonum quod fit in gratia, valet & prodest, quia quanto plus boni facis in gratia, plus præmij expectabis in vita præsenti, & in futura, sed dum facis bonũ in culpa, te existente in peccato mortali, quia vadis ad S. Iacobum: illud bonum secundum Doct. nil valet tibi ad vitam æternam, sed bene valet ad duo. Vnum ad bonũ temporale, aliud ad bonum spirituale. Ad temporale valet, quia prodest filiis, & vxori, acquiris amicos, & habebis bona temporalia, & habebis bonas fortunas in stipendiis, & lucris in mari, & mercaturis, & similia, sicut aliqui stipendiarij, qui aliqua deuotione, die ieiunant Sabbathi in honorem B. Virginis, defensant mulieres, ne vituperentur, neque ludunt taxillis, non comburunt domos, nec blasphemãt: quia nullum bonum irremuneratum, Deus eis dabit præmium in hoc mundo quia forte multoties possent capi & vulnerari, & custodientur à Deo propter illa bona quæ faciunt. Item possunt habere etiam bona spiritualia, sed indirectè & secundariò, quemadmodum accidit quandoque in percutiente in murum. Quia lapis ille proiectus in murum reuerberat, & percutit eius alterius, & quandoque ipsius percutientis præter eius propositum. Similiter quandoque accidit, quod si agis aliqua bona in peccato mortali, Deus tenet cor tuum languidum & molle, vt non induretur taliter quod aliquo casu, vel legendo, vel audiendo prædicatorem, vel in puncto mortis venit tibi contritio, & saluaberis. Sed si fecisti bona te existente in peccato mortali, & redis ad gratiam, an recuperas illa bona? dico quod non. Vnde rhythmus.

Sæpe reuiuiscunt, quæ mortificata fuerunt,
Nunquàm reuiuiscunt, quæ mortua facta fuerunt.

Sed pone, homo facit bonum, sed cadens damnabitur, vel econtra: quid erit de illo bono, quod ille fecit? dic secundum Doctores quod accidet huic sicut diuiti decedenti siue filiis ab intestato. Nam bona sua transferuntur in proximiorem: similiter euenit damnatis, quia bona quæ fecerunt, veniunt ad proximiores suos parentes, scilicet ad animas proximioris gradus existentes in gratia, sicut in viro, qui fuit causa quod vxor fecerit aliquod bonum, aliàs non factura, quæ damnatur, quia omnia illa bona distribuuntur viro, qui curauit fieri illud bonum, & est contra Franciscum de Mairono dicentem, quod Deus distribuit animabus purgatorij illa bona secundum earum gratiã. Vnde Ier. 4. *Dispersi sunt lapides Sanctuarij*, ad instar exulis, cuius bona & domus disperduntur, & subuertuntur, & quilibet rapit, sic accidit animabus, quia omnis virtus animæ est vnus lapis magnus, vel paruus, secũdum virtutes magnas, vel paruas, ex quibus fit ædificiũ in vita æterna, anima virtuosa omnes istos lapides portat in vitam æternam, & ex eis ædificat sibi palatium. Et nota, quod iustus nunquam moritur nisi completa sua domo, & tunc reperit suam domum ædificatam: sed cum peccat mortaliter, omnes isti lapides deperduntur & dissipantur. Similiter in malis, qui ædificant sibi gehennã, quia semper cum peccas mortaliter, diabolus tibi custodit lapides illius peccati in inferno. Et ibidẽ, tibi ædificat domum infelicem pœnarum. Vnde tum nunquã desistas facere bonum, quia etiam si nunquam esses saluandus, senties saltem minus malum, ad instar cancri rodentis patientem, quia si superponitur gallina, vel carnes ligantur super illo malo, non vorat carnẽ patientis. Ita accidit peccatori ponenti bona opera super peccato, quia dabit minores pœnas in inferno, si in peccato mortali moritur, & postea est damnandus. Tertia maledictio, quia peccatum est animæ deturpatiuum. Vnde nota hic regulam, quod quanto res est perfectior, si corrumpitur, tanto magis efficitur putridior, exemplum, si vnus magni sensus, & boni naturalis peccat, quanto plus sensus habet peccando, tanto efficitur peior, & magis diabolicus, quia post nubilum peccatorum, venit pluuia pœnarum. Vnde Lucifer, quãto fuit pulchrior & sapientior aliis spiritibus, tãto magis effectus est cæteris impior & peior aliis spiritibus dãnatis. Ita accidit animæ, quia quanto est nobilior, tãto magis peccando fit peior & turpior, & detestabilior. Vnde Ierem. 3. c. *Denigrata super carbones facies eorũ* animarum peccatriciũ quia tales animæ sunt priuatæ pulchritudine sibi à Deo data. Quarta maledictio quia peccatũ est animæ in inferno obligatiuũ. Vnde habes in Gen. 2. quòd Deus dixit Adæ & Euæ, Nolite comedere de hoc fructu: quia quacunque hora comederitis de eo, morte

morie

Peccato tres animæ facultates percutiuntur. — *Ioan. 10.* — *Matth. 10.* — *Psal. 77.* — *Peccator omnis dũ viuit potest pœnitere.* — *Semiuiuus est cuius anima peccato mortua.* — *2. Maledictio peccati. Peccatũ animam omni bono spoliat.* — *Bona facta in peccato m. nõ merentur vitam æternã, sed valẽt ad bonum temporale & spirituale.*

Bona mortificata damnatorum distribuuntur animæ proximiorum existentibus in gratia. — *Ierem. 4.* — *Virtus quæuis est lapis pretiosus.* — *Iustus nunquã moritur nisi completa sua domo. Peccator sibi ædificat gehennam.* — *3. Maledictio. Peccatum animæ deturpatiuum. Res quo perfectior eo deterior in sui corruptione. Lucifer quãto pulchrior & sapientior, tanto turpior & peior.* — *4. Maledictio. Peccatum in inferno obligatiuum. Gen. 2.*

Psal.54. & postea de morte spirituali scilicet animæ, quia *viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos.* Quinta maledictio est peccatum conscientiæ malorum amaricatiuum, nonne percipitis, quia mali incipiunt ex hoc mundo esse in inferno, quia licet illis conscientia non remordeat, tamen est in peccatis & amaritudine quia nunquam reperies vsurarium, vel peccatorem habentem vnicam horam quietam, & tranquillam in hoc mundo, quia comedendo roduntur. Vnde si bene consideras, boni & serui Dei semper stant læti & iucundi: siue bene habeant, siue male, & mali semper sunt mœsti, quantumcunque accumulent ista caduca quia secundum S. Paulum, *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, & conscientia semper rodit malos, licet extrinsecus ab aliis videatur oppositum, & ad propositum potest dari tale exéplum. Pone quod sunt duæ dominæ, quarum vna est in continua tribulatione, & habet vnum felem valde pinguem, & morbidum & ludentem per domum: sed ipsa domina & tota familia semper stat in rancore & tribulatione. Altera vero domina semper cum tota eius familia stat in continuo gaudio & lætitia, sed habet vnum felem valde macrum & tristem. Modo si intrares domum illius dominæ mœstæ, & videres illum suum felem pinguem, ludentem & lætum & ex illo fele velles arguere quod ipsa domina & tota eius familia esset similiter læta & iucunda, sicut eius felis, nonne errares? Similiter si intrares domum illius dominæ lætæ, & velles arguere ipsam fore mœstam ex eo, quia videres eius felem fore macrum & tristem, tu certe deciperesris, sic est in proposito, nam si conscientia sit nitens & libera, licet corpus sit anxiatum, tamen anima semper stat læta & iocunda ad instar Sancti Laurentij, cuius licet corpus super craticula combureretur, tamen eius anima erat læta expectans coronam gloriæ sempiternæ: nam martyres ibant ad martyrium gaudentes in conspectu concilij, sed mali & vsurarij, licèt habeant denarios & regnum, semper sunt in continuo bello, & semper amaritudine replentur ab eorum conscientia. Vide ergo anima, quantum malum est relinquere Deú, & adhærere diabolo, quia incipis cruciari in hoc mundo & sentire infernum antequàm moriaris. Sexta maledictio est peccatum cordis induratiuum adinstar chrystalli, nam flauit Aquilo, & indurauit: quia propter peccata induratur cor nostrum, sicut aqua quæ flante Aquilone induratur adeo, vt conuertatur in crystallum. Vnde Iob. 41. *Indurabitur cor eius, quasi lapis*, & quando cor est induratum, tunc in fine male se habebit, quia non poterit mulceri & morietur in perditione. Septima maledictio est, quia peccatum est inductiuum cordis ad insensibilitatem ad instar cadentium ex morbo caduco, quia efficiuntur insensati & memoria hebetatur in illis. Ita accidit in peccatoribus, qui sæpe cadunt, quia sæpe cadendo anima ita est in luto peccati, quòd non perpendunt, & nunquàm putant, nec considerant quicquam de peccatis, & efficiuntur insensibiles qui nunquàm maturescunt, neque curant de fama, neque de Deo, neque de proximo, dummodo accumulent & efficiantur bestiales, quia qui brutaliter viuit, brutus efficitur, & est similis bestiis, sequendo tantum sensualia, & efficiuntur tales sicut asini: quia si tu habes vnum asinum & diceres, asine tu non vadis per bonam viam, quia intrabis nemora, & lupi te vorabunt: flecte ad dextram, quia bene ibis: certe asellus te non audiet, & recto tramite sequetur iter suum incœptum per arbusta, & nemora, & lupi vorabunt eum. Ita isti sunt peccatores indurati, effecti animales: quia licet audiant prædicatores euangelizantes de gaudiis paradisi & pœnis inferni, & de gratiis animæ attributis: tamen nihil percipiunt, nec aduertunt, & æquiparantur canibus inutilibus, quos Dominus præcipit famulis ligare & portare ad flumen, vt necentur, quia canes ipsi dimittunt ligari sibi molam ad collum & pedes, & postea proiiciuntur in flumen, & nunquam aduertunt nisi quando sentiunt se proiectos in aquam submergi & necari. Ita accidit in peccatore indurato, quia expedit, vt tandem suspendatur eius collo lapis molaris, & mergatur in profundum: quia secundum sanctum Augustinum impossibile est peccatorem benè mori, ô tu vsurari, & ô tu mulier à diabolo fascinata & vos excæcati in duritie pecatorum, audientes & non ad mea verba aduertentes, facti insensibiles & brutales, nisi corrigamini & emendetis vitam vestram, moriemini in peccatis vestris & diabolus transferet vos ad habitaculum suum. Intellexistis inquam suprascriptas septem maledictiones peccati.

Marginalia: *6. Maledictio Peccatum malorũ amaricatiuum.* — *Rom.8.* — *Exemplum.* — *6 Maledictio peccatũ cordis induratiuum.* — *Iob.41.* — *7. Maledictio peccatũ cordis inductiuũ ad insensibilitatem.* — *Comparatio.*

Et sic successiue, videatis modo alias septem maledictiones. Prima maledictio, quia peccatum est animæ occisiuum. Secunda maledictio, quia vnum peccatum est alterius attractiuum. Tertia maledictio est, quia peccatum est inferno similatiuum. Quarta maledictio est, quia peccatum est innocentiæ irrecuperatiuum. Quinta maledictio est, quia peccatum est pœnæ temporalis obligatiuum. Sexta maledictio est, quia peccatum est temporis perditiuum. Quia si scires & intelligeres, quod bona tua perdis propter peccatum, subito, dum tu peccas, adires confessorem, & ageres pœnitentiam, quia dum es in peccato, totum tempus est perditum, quia quicquid boni facis, est perditum, quantum ad saluationem animæ, vnde iuxta sententiam Ezechiel. 7. cap. nunquam redit quod vendidit. Ideoque si vendis tépus tibi datum à Deo ad vendicandum paradisum diabolo, tu nunquam illud poteris recuperare. Septima maledictio, quia peccatum est debilitatiuum, quia debilitauit hominem ad resistendum peccatis ad instar Samsonis fortissimi, qui habebat fœminam nomine Dalilam, quam Philistæi inimici Samsonis induxerunt vt sciret ab eo in quo consisteret vis eius fortitudinis, & perderet eum qui primo dixit, quia si ligaretur cum certis herbis nihil posset aduersus inimicos suos, & dato ordine dum dormiret & ligasset eum cum illis herbis, & superuenissent Philistæi, dixit, surge cito, quia hic sunt inimici tui, qui ruptis vinculis herbarum exurgens fugauit illos cum cæde multorum. Secundo dum Dalila instaret vt sciret, in quo consisteret fortitudo eius, inquit quòd si ligaretur cum funibus nouis, non posset se iuuare; quod cum fecisset superuenientibus Philistæis excitatus ruptis vinculis iterum fugauit eos. Tertio iterum volens scire quid posset obstare fortitudini suæ dixit, quod si ligaretur fune capillorum in terra affixo cum clauo nouo non possum præualere inimicis meis, vnde Dalila dato ordine ipsum ligauit fune capillorum cum clauo in terra affixo, & superuenientibus hostibus rupto ligamine vinctus est dissolutus, & inimicos fugauit. Quarto dum Samson vellet dormire super gremio suæ Dalilæ, ipsa conquerebatur dicens nequaquam me diligis quia non vis mihi aperire in quibus resideant vires tuæ, & in tantum profecit vt Samson ei dixerit vires habere in capillis. Et dato ordine cum suis inimicis, dum Samson male cautus dormiret in gremio Dalilæ, ipsa totondit eum, tonsus captus fuit à suis inimicis, & orbatus positus fuit ad molendum loco vnius aselli. Nam Dalila significat sitim & desiderium mundanæ delectationis, & anima consentiendo sibi, alligatur primo desidero cupiditatis, secundo ligatur funi peccatorum operando peccata nunquam prius facta: deinde tonsis capillis, scilicet illuminatione mentis & veritatis: quia capillus significat illuminationem clari intellectus, eleuatur ab anima omnis cogitatio boni, & cogitatio veri, & tunc perdit vim, quia non potest resistere peccatis: excæcatur à Philistæis inimicis suis, scilicet à diabolis, quia non videt viam veritatis, & cadit in ignorantiam, ponitur ad molendum loco asini, id est bestia factus

Marginalia: *1. Alia maledictiones peccati.* — *Ezech.7.* — *Iud.16.* — *Dalila significat sitim delectationis*

ctus vehitur ad supplicium. Et habes quatuordecim maledictiones peccati, in quas incurrit homo viuendo.

Secvnda Pars Principalis,

De tempore præsenti.

SEquitur secundum tempus, scilicet præsens tempus mortis, In quo videamus modo dolores, quos inducit peccatum animæ moriendo. Et nota, quòd sunt septem dolores peccatorum morientium: quia sicut iustis *mors est pretiosa in conspectu Domini*, ita est pessima peccatoribus; vnde si modò non mihi credis, tu experieris. Primus dolor est, quia videt se priuari omnibus delectationibus, quas habere potest in hoc mundo: quia quantò est maior peccator, tanto magis amat omnia transitoria: sed iustorum conuersatio est in cœlis: quia *vbi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum*, & S. Paulus dicit, *nostra autem conuersatio in cœlis est*, sic est in auro, quia si de duobus millibus ducatis perdit mille, ipse suspendit se, sicut actualiter fuit Paduæ: quia tempore quo prædicabam, dicit frater Bernardinus, quidam propter vnam sententiam contra se latam de ducentis libris pro vna fideiussione, quam fecerat, se suspendit, & repertæ fuerunt sibi in capsa vltra quingentas libras, & sic accidit in multis, qui multoties se suspendunt propter amissionem partis bonorum suorum, & tamen licet priuentur illis bonis sibi remanent alia bona & filij, & vxores etiam possunt adhuc lucrari de aliis bonis: & si priuantur filiis & vxoribus non se suspendunt, & propter auaritiam sic. Item si priuantur filiis remanent adhuc vxores, bona & amici: sed priuando se vita, priuantur omnibus quibuscunque rebus. Considera ergo tu, ô auare, qui cumulare non cessas, cum quanto dolore oportebit te relinquere omnia bona tua, & nescis forte cui tu accumulas, quia hæres tuus gaudebit, & tu ibis ad reddendam rationem villicationis tuæ, vbi nunquam habebis aliquam delectationem, sed sempiternum dolorem. Secundus dolor est, quia peccatores & auari ante mortem vident se priuari bonis, quibus tantum gaudebant & delectabantur, ad instar illius diuitis, qui mortuus fuit intestatus, à quo nepotes traxerunt caligas coccineas, quas medici iusserant tibiis apponi propter infirmitatem, & diabolus eripuit eius animam, vt supra dixi de diuite Lazari. Item semel in quadam ciuitate vidi quod filius deserui pattem, qui erat vsurarius: & vnus alius filius, quê ille vsurarius habebat, mortuus est: & dum infirmaretur, proximi & affines intrauerunt & expulerunt vxorem domo, & clausa porta consilium dederunt testamentum condere ad eorum voluntatem, & ipso crepante, & videnre eos transferre de domo omnes suos denarios, & eo inuito mortuus est desperatus, & parentes quos odio prosequebatur, habuerunt omnia eius bona, & diabolus habuit eius animam. Similiter fuit quidam, quem cognouistis, si nominaretur vobis, valde diues & plenus denariis, qui dum esset lethaliter infirmatus, vxor & parentes hortabantur vt confiteretur, & non erat locus in eius anima confessioni: vocauit filium dicens, aperi capsam meam, & porta mihi denarios intus existentes: quibus allatis iussit ipsos poni in vno catino. & incœpit clamare & suspirare dicendo, heu mihi denarij mei, debeo vos ita deserere, & capiens plenis manibus ponebat ipsos ad vultum & ad pectus, & cum lacrymis se voluens suspirando clamauit, & diabolus eius animam de corpore extraxit & noluit confiteri, nec sacramenta capere. Similiter in alia ciuitate in Italia, quidam qui fuerat semper magnus vsurarius, habebat pulchriorem domum illius ciuitatis, & pulchros equos, & argentarias, & denarios infinitos, & pulcherrimam dominam. Ad quem Deus misit vnam phrenesim, & non fuit recordatus Dei, neque animæ, & vsque eo peruenit quod medici dixerunt, vt illi darent quicquid vellet: vnde vsurarius ipse videns se moriturum incœpit blasphemare Deum & Sanctos: dicens, modo quod accumulaueram vt gauderem, ego debeo mori, &c. iussit se deferri in locum, vbi poterat videre equos & vxorem: & filios, & coram se accersiuit vxorem & filios, equos suos & omnes denarios, iocalia, vestes preciosas, & argentarias, & respiciens omnia blasphemando Deum, exclamando diabolum, capiebat argentarias dentibus, & flendo dæmonem inuocando & blasphemando in rabiem versus animam expirando, diabolo condonauit, & filiis mortuis vxor dilapidauit in lasciuiis, & vidi ipsam magnum prostibulum: vnde multoties illi auari cum magno dolore vident se priuari bonis suis. Tertius dolor est, quod malus quando moritur, efficitur horribilis, sicut diabolus: vnde quando euenit punctus mortis, Deus immittit tractus mirris, vt videatur corpus stimulare animam. quod nullus vestrum poterit euitare, neque effugere, quin hoc probet, est tanta vnio naturalis inter corpus & animam: quia anima est vbique tota, in toto corpore, & tota in qualibet parte corporis, quia anima videns se priuari corpore, omnes nerui & ossa & pulpæ & medullæ corporis stimulant animam cum tanto terrore, quod nullus exprimeret nisi experiretur quod qui male vixit vltra illum dolorem considerat, & sibi repræsentat coram omnia sua mala opera & pœnas infernales imminentes: vnde moriendo extēdit pedes, & voluit oculos, extenuat membra, torquet ora, & dolor mortis æternæ circundat eum, & efficitur turpis sicut diabolus: vnde Dauid in persona illius tristis animæ dicit, *Circundederunt me dolores mortis & pericula inferni inuenerunt me.* Sed iustus cogitat bona, quæ facit & habet spem salutis, & considerat quod transit de morte ad vitam, quia nullus confisus in Domino derelictus est: & istius felix anima vna cum Hieronymo dicit, anima mea liquefacta est vt inuenire possim dilectum meum, quem in mundo quæsiui & non inuentum ostende Domine lumen tuum, illumina nunc me, vt nunquam amplius *obdormiam in morte*, & sic in Domino moritur, cupiens *dissolui, & esse cum Christo.* Quartus dolor est, quia ante quam separetur anima mali à corpore, diabolus illi ostendit omnia mala, quæ vnquam fecit reuelando ei omnia peccata & pudenda sua, & dat videre, quod est damnatus: nam mors animæ est horribilior quàm sit mors corporis: vnde modo tu potes considerare quantum peccatum sit horribile: vnde Dauid loquens de ista anima dixit, *Torrentes iniquitatis turbauerunt me.* Torrens est quasi terrens mentem. Ita euenit animæ in isto quarto gradu, quia spiritus speculatur & videt se iturum in istũ torrentem infernalem & omne peccatum de se est vnus torrens, qui torquet ipsam animam infœlicem in inferno. Quintus dolor, quia in illo puncto transitus reuelatur ipsi animæ quanta iniquitas est peccatum, & quanta pœna datur animæ propter peccatum, & aperiuntur illi cataractæ inferni. & iam videt ipsas pœnas per intelligentiam antequam per experientiam: vnde merito dicit Propheta Regius *dolores mortis circundederunt me, & pericula inferni inuenerunt me.* Sextus dolor, Dolor est, quia in extremo puncto mortis aspiciet visibiliter dæmones. Et similiter videtur Dominus noster Iesus Christus, quia nullus moritur, quin videat Dominum nostrum Iesum Christum, & dæmones: quia si est malus, diaboli veniunt iubilando, & Christus apparet iratus & rigurosus contra peccatores, & diaboli stant parati cum gaudio ad accipiendam illam animam dolorosam: sed bonis Christus apparet mitis & benignus brachiis apertis paratus recipere & amplecti eius animam beatam: vnde Propheta dicat, videbit eũ omnis oculus bonus & malus: & qui pupugie

Peccatores morientes septē habēt dolores.
Psal. 115.
1. Dolor peccatoris morientis.
Matth. 6.
Phil. 3.
Luc. 16.
2. Dolor.
Exemplum.
Exemplum.
Exemplum.
3. Dolor.
Psal. 17. & 114.
Psal. 12.
Philip. 1.
4. Dolor.
Psal. 17.
5. Dolor.
Psal. 17 & 114
Sextus dolor. Moriens videt Dominū Iesum Christum & dæmones.

Matt. 8. & 22. & 25. *7. Dolor.*

git eum gladio peccati mortalis audiet Filium Dei dicentem, *proiicite eum in tenebras exteriores*; Septimus dolor est, quia quando anima est spirata à corpore peccatoris, & rapta in manibus diaboli, dicit cum Propheta, Inimici eius apprehenderunt eam in angustiis eius.

TERTIA PARS PRINCIPALIS,

Quæ est de tempore futuro.

TErtium est tempus futurum post mortem: quia si bene fecerimus, debemus sperare gaudia paradisi: Si malè, certum est nos acerbissimas sed quod acerbius est æternas passuros pœnas nisi in hoc mundo fecerimus dignam pœnitentiam. Operemini itaque bona, quibus mediantibus possitis consequi vitam æternam, quam nobis concedere dignetur omnipotens Deus, qui est vita viuorum & resurrectio mortuorum, Amen.

FERIA IV. POST IV. DOminicam Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone

Hic Sermo, qui est de amore sanatiuo agit de memoria mirabilium Dei id est de Sanctissimo & Sacratissimo Eucharistiæ Sacramento, & tria complectitur mysteria; sed de duobus partibus duabus verba habentur, de tertio sequenti sermone.

Prima pars principalis.

Qualiter Eucharistiæ Sacramentum est memoriale respectu memoriæ.

Secunda pars principalis.

Quomodo mirabile respectu intellectus.

DE AMORE SANATIVO

Qui est 4. penna 6. ala vocata amor liberalis.

Sermo XLIII.

De Augustissimo ac mirabili Eucharistia Sacramento.

MEMORIAM *fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus: escam dedit timentibus se.* Psal. 110. Hodie tractare intendimus de quarta Ala scilicet de amore sanatiuo. Et dicemus. Quæ sunt mirabilia Dei, quibus dedit se in escam timentibus se. Et ista prædicatio & crastina sunt maturatio fructuum omnium concionum, quas inseruimus & seminauimus in ista Quadragesima: quia ante Quadragesimam incœpimus arare cordium vestrorum terram, & in hac Quadragesima inseruimus & seminauimus: nunc vero instat tempus metendi, quia metemus panem Angelorum: vnde Christus volens ostendere suam immensam potentiam, largitatem, misericordiam & charitatem; volens recedere de præsenti vita dedit se mãducandum suis discipulis, & per ipsos omnibus Sacerdotibus, vt suum sacratissimum corpus possent in eius perpetuam memoriam sacrificare, & fideliter capere, & vobis aliis communicare, sine quo cibo nullus posset, saluari: qui cibus in veteri testamento fuit præfigoratus & monstratus multis signis, sicut apparet in illo lapide à Moyse percusso, ex quo exiuit aqua, & saturauit populum sitientem, ad significandum quod in isto sacramento corporis Christi petra est Christus, quia illo sacramento corporis Christi emisso ex ista petra, quæ est Christus, omnis anima sitiens contrita & deuota potest saluari. Similiter potest hoc sacramentum assimilari diuino mannæ, de quo cras prolixiori sermone dicemus, & non sufficit solum quod sit demonstratum signis, sed etiam fuit figuratum in sacrificio oblationis sacerdotis Melchisedech in pane & vino, ad denotandum quod hoc verum sacramentum corporis Christi debebat fieri in pane & vino: simile etiam omnibus aliis sacrificiis veteris testamenti fuit annunciatum, quod omnia sacrificia facta & oblata à populo Dei præfigurabant hoc sacrificium corporis Christi, quod sacrificium sacrificiorum: & vide, quia victimæ vitulorum, hircorum, columbarum & aliorum sacrificiorum, quæ fiebant tunc, habent mysterium ad hoc sacrificium sanctissimum significandum actibus & signis demonstratum, & sacrificiis antiquæ legis prophetizatum, de quo sacramento Dauid singulariter & specifice vltra alios in sermone nostro proposito denotauit dicens, *Memoriam fecit Deus mirabilium suorum*, &c. iuxta illud, *mirabilia sunt opera tua Deus*, quia tale sacrificium est tantum miraculosum ad demonstrandum quod lingua humana non possit ad plenum exprimere, & mens stupet gustando: & est mirabile in contemplando suam immensam charitatem nobis communicatam in tanto sacrificio, cuius memoriam nobis reliquit, quæ omnia includuntur in proposito versu. Cuius versus eloquium suspendit mentem nostram ad tres contemplationes, quæ consistunt in tribus mysteriis, quæ sunt in ipso sacramenti alloquio. Primum mysterium contemplationis huius sacramenti corporis Christi. est memoriale. Secundum est admirabile Tertium mysterium est desiderabile, secundum quod habemus tres potentias in anima nostra. Prima potentia animæ est memoria ad recolendum. Secunda est voluntas, in qua delectamur. Tertia est intelligentia, per quam cognoscimus, desideramus, & intelligimus. Quæ tres potentiæ animæ fuerunt deformatæ in nobis propter fructum vetitum, quem comedit Adam, contra præceptum Dei: & primo fuit deformata memoria, non memorando tunc de Deo. Similiter intellectus Adæ tunc fuit cæcatus & repletus ignorantia & tenebris. Similiter nostra voluntas, quæ tunc subiacebat tantum rationi, & erat conformis voluntati Dei, fuit propter illud peccatum priuata charitate & deformata & supposita carnalibus desideriis, iuxta sententiam sancti Pauli dicentis: Et video in carne mea aliam legem, quæ resistit menti meæ, quia non possum dirigere mentem meam ad Deum propter deformationem memoriæ, intellectus & voluntatis, quia lex carnis est torpere, dormire, stare in continuis ludis & delectationibus corporis: lex vero spiritus est esse promptum ad vigilias, orationes, ieiunia & pugnare aduersus carnem, quia *spiritus promptus est, caro vero infirma & spiritus aduersus carnem, caro vero aduersus spiritum*, &c. vnde in hoc sacratissimo sacramento ex spirituali cibo Deus ordinauit quòd memoria iam deformata reformaretur ad recolendum Deum communicando eius sacratum corpus *in memoriam*. Item ordinauit ipse Deus vnum cibum mirabilem intelligentiæ ad reformandum ipsam intelligentiam, id est *mirabilium suorum misericors & miserator Dominus*: & ad reformandam voluntatem tepidam factam promptam in delectatione simneodo corpus Christi cum amore & timore *in escam dedit timentibus se*. Et dicam hodie de duabus partibus principalibus. Tertiam partem reseruabo ad diem crastinam. Ex quibus reformationibus mentis postea venit reformatio corporis Et nota quòd hodie volo procedere alio modo, quàm solear facere communis

Marginal notes: *Psal. 110.* — *Exod. 17.* — *Eucharistia sacrificiorum sacrificium.* — *Eucharistia memoria mirabiliũ Dei.* — *Rom. 7.* — *Matth. 26.* — *Matth. 14.* — *Gal. 5.*

munis mos hominum quia primo ponunt bonum vinum; sed volo tenere contrarium, quia volo seruare meliorem partem in vltimis pro intelligentibus, quia res diuinæ procedunt contrario modo quam mundanæ, quia semper vadunt crescendo de bono in melius, & finiunt in gloria, & mundus finit in luctu & tristitia.

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

Qualiter Eucharistia Sacramentum est memoriale respectu memoriæ.

Eucharistia est triũ memoriarum memoriale. 1. Memoria dilectionis infinitæ. VNde primo consideremus, qualiter est memoriale: vnde nota, quod tres memorias voluit Dominus noster Iesus Christus relinquere nobis. Primam suæ infinitæ dilectionis. Secundam nostræ mirabilis transformationis. Tertiam suæ acerbæ passionis, & sic habemus principium, medium, & finem. Tolle primam, scilicet suæ mirabilis & infinitæ dilectionis. Et ideo Christus reliquit suum corpus gloriosum, vt sacrificaretur in terra, vt cognosceretur sua immensa charitas, quam circa nos habuit ad instar vnius amantis, quia subit omnem laborem pro re, quam amat: quia si amat scientiam, vel aliam rem magnam operatur, & subit multos labores, vt consequatur id quod amat. Similiter tu vides in amore inordinato mulierũ, quia qui amat illam, multa pericula subit, & magna facit: vnde Gregorius dicit, operatur amor magna, si est: si nõ est, nõ operatur. Ita voluit facere Dominus noster Iesus Christus, qui voluit ostendere quanto amore dilexit humanum genus, quia quamquam fuisset cruci affixus propter nos & humanam naturam, & Iudæi persecuti fuissent ipsum: tamen voluit ostendere charitatem nobis, & reddere pro malo bonum, quia si quis pater contumelia afficeretur à filio & nihilominus pater amore eum prosequeretur, & subiret pœnas, opprobria, iniurias & mortem pro ipso filio, nonne esset signum in patre feruidæ charitatis erga filium? Sic itaque Dominus noster Iesus Christus, plures sustulit iniurias, & fuit paratus suspendi propter humanam naturam: vnde de eo dixit Ioan. 13. *cum dilexisset suos,* *Ioan. 13.* qui in mundo erant præsentes, vel qui venturi erant *vsque in finem,* præcepit omni Christiano, quòd comederet ipsum in eius commemoratione dicendo, *comedite, quia hoc est corpus meum: quoties ergo comederitis* *Matth. 26. 1. Cor. 11.* *meam carnem, & biberitis meum sanguinem, mortem Domini annunciabitis, donec veniat:* vt possimus comprehendere sinum immensum huius charitatis diuinæ amorem.

2. Memoria transformationis nostræ. Secunda memoria nostræ trãsformationis est, si amauit nos, debemus amare ipsum, quia si vis amari, ama, ne simus ingrati, quia magna ingratitudo est amantem non amare, & hæc est secunda memoria, vt quæramus vniri Deo: & docet nos amare ita Deum, quod nostra anima transformetur in ipsum: vnde Hugo de S. Victore dicit, quod amor transformat amantem in amatum: vnde in rima dicitur, &c. Vnde anima trãsformatur in id, quod amat, fimus transformatur in fumum, si amat carnem vel denarios, &c efficitur id quod amat: si amat Deum, transformatur in Deum: vnde Augustinus dicit, qui adhæret Deo: vnus spiritus est, quia si ponis ceram iuxta ignem, liquefit: & si ipsam ponis in igne, efficitur ignis. Ita accidit animæ, quia si appropinquat Deo, calefit amore diuino: & si amat ipsum cordialiter, non propter naturam, sed per gratiam vnitur Deo, & transformatur in ipsum per vnionem: vnde S. Paulus transformatus in Deum, raptus & eleuatus inquit, *siue in corpore, an extra corpus* *2. Cor. 12.* *nescio, Deus scit:* & ipsemet nesciebat, qui erat in ipsum Deum transformatus: vnde Dauid: *ego dixi, Dÿ* *Psal. 81.* *estis & filÿ Dei* participatiue, & ideo Christus voluit 5. sacramenta relinquere mundo, vt anima nostra amet Deum, se transformando in ipsum per medium istius sacramenti, quia nil est tam conforme in præsenti vita ad transformandum se in Christum, quam hoc sacramentum, & reperti sæpe nostris temporibus sunt multi, sicut Ioan. de Lauernia, & alÿ qui communicando Corpus Domini in extasim ascenderunt propter transformationem in Deum: & quod hoc sit verum & credibile, scito quod sicut substantia panis transformatur in substantiam corporis Christi: ita anima nostra transformatur in Deum. Et quando Deus fecit hominem ad imaginem suam, non propterea homo erat vnitus Deo, dato quod haberet intellectum ad cognoscendum, & memoriam ad memorandum Deum, & voluntatem, qua posset amare & contemplari Deum, quia ante hoc sacramentum nunquam fuit demonstrata transformatio animæ in Deum, nisi nunc: quia tempore creationis Adæ non transformauit eum in Deum isto modo, licet haberet corpus ita nobile: & licet vniuersa supposuerat illi & fecerit illum Dominum mundi, tamen non erat vnitus Deo: Et licet dedit ad suam custodiam Angelos, non propterea erat vnitus ipsi, & quando assumpsit carnem humanam, non tamen quælibet particularis creatura erat vnita Deo: & dato quod fore noster pater, noster frater, noster dux, noster corrector, & præceptor, nihilominus nunquam fuit vnitus nobis: sed ad faciendam talem vnionem, voluit se dare manducandum nobis, & sic nos comedentes ipsum transformamur in Deum, & non Deus transformatur in nos, & licet cibus corporalis efficiatur caro, non tamen est sic in isto cibo sacramentali, imo & ipsum comedendo efficimur cibus Dei, & subito transformamur in Deum, & efficimur corpus & sanguis Christi. Sed quando tu comedis panem, vel carnes: causa quia conuertitur in tuam carnem, est quia virtus potentiæ tui stomachi naturaliter conuertit minus potens scilicet, cibum in eius carnem: sed in hac transformatione animæ in Deum potentior est Deus, quam homo, & ideo homo comedendo ipsum conuertitur in Deum, tanquam in potentiorem & non est contra, quia ipse est creator & homo creatura, & ideo conuenientius est, quod maior potentia in se conuertat minorem potentiam, quam contra: vnde de hoc loquens Aug. dicit, Crede, & manducasti, & non mutabor ego in te, sed tu in me. Et multi Confessores capientes corticem verborum, credentes quod per ly manducasti, sufficiat solum credere, quia credendo periode sit ac si manducarent mentiuntur, quia omnis persona, quæ habet discretionem, debet manducare corpus Christi saltem semel in anno sub pœna peccati mortalis, vt in cap. omnis vtriusque sexus, de pœni. & re. & nisi cures etiam infantes tuos si est fœmina, cum est 12. anno. si masculus, cum est 14. anno sumere corpus Christi omni anno, tu peccas, nec potes digne capere tu Christi corpus: vnde Aug. dicit quod talis cibus transformat aberrantem in se, & non è conuerso. Exemplum, si proiicis vnam guttam aquæ in fornacem ardentem, immensus calor illius fornacis, subito consumendo illam guttulam transformabit illam in se, & absorbebit in se debilitatem illius guttulæ: similiter corpus Christi est tantæ virtutis, tanti vigoris vt sit fornax ignis diuini amoris, in quo qui intrat, non consumitur, sed consolatur & delectatur, sicut Daniel. cum suis sociis fecit, & non transformatur, sed transformat, & habes duas memorias: vnam dilectionis, aliam transformationis.

Eucharistia Sacramentũ animam in Deum transformat.

Eucharistia fornax diuini amoris. *Dani. 3.*

Eucharistia sacramentũ est memoriale passionis Dominicæ. Tertia memoria est suæ acerbæ passionis, vt semper recordemur suæ passionis. Et ideo fuit ordinatum & formatum in formam passionis: vnde Luc. 20. cap. & Paulus 1. Cor. 11 dicunt, *quoties hunc panem comederitis, & sanguinem bibetis, mortem Domini annunciabitis,* *Luc. 20. 1. Cor. 11.* *donec veniat,* quasi dicat, tantum vos, ô Christiani amaui, quòd in cruce me consummaui: vitam occidendo

propter

propter vitam veſtram. Item Paulus ideo dicit *hoc facite in meam commemorationem*, quaſi non ſufficeret tantum ſemel mortuũ fuiſſe pro nobis: ſed vult, quòd omni die fiat commemoratio ſuæ paſſionis per quemlibet presbyterum cum gratia, gratitudine & delectatione. Prima eius mors fuit in cruce per contrariũ, quia facta fuit cũ odio & liuore, & quia quotidie peccamus, ideo voluit nobis quotidianum cibum vitæ relinquere, ad denotandum quòd ſicut per mortem Chriſti fuimus redempti, ita per eius paſſionis memoriam quam facimus mediante hoc ſacrificio corporis Chriſti ſanemur à peccatis, & reſurgamus ad vitã animæ. & datur quotidie, vt ſuſtentemur & fortificemur in fide. Ideo fit quotidie ab Eccleſia. & ſic vidiſti medium, & cauſam quare fuit ordinatũ. Vide tertium, qualiter eſt formatum, quia primo hoſtia fit ex adipe frumenti inſra duo ferra calida & ignita; & vinum, quo ſacrificatur ſanguis Chriſti, eſt purum & clarum, & vides quòd illa duo ferra ignita ſunt certæ figuræ: ſed à principio Eccleſiæ ponebatur ab vno latere hoſtiæ ſolum nomen Ieſu, ab alio latere nihil eſt, & eſt azyma, quod ſignificat ſinceritatem & purgationem, iuxta illud, *Expurgate vetus fermentũ*, quia *peccatum non fecit, nec eſt inuentus dolus in ore eius*. Item duo ferra ſignificant duo: vnum ſignificat iram & odium Iudæorum: & ignitum ſignificat odium Phariſæorum. Aliud ferrum ſignificat amorem & charitatem Chriſti. Et inter iſta duo ferra fuit ſcriptũ corpus Chriſti à latere Iudæorum & ſcribarum remanſit ſculptura & ſigna iræ cum toto corpore afflicto, quia odium & liuor Iudæorum & ſcribarum ſuſpendit Chriſtum in cruce & occidit, quia in hoſtia à latere ipſorum Iudæorum remanſerunt vulnera, paſſi Chriſti & flagella corporis Chriſti & oculi liuidi, à latere ſcribarum. Sed ex latere Chriſti nihil remanet. Ideo in cruce clamauit dicens, *Pater dimitte illis, quia neſciunt, quid faciunt*: & hoc quantum ad ſacerdotiũ: ſed quantum ad paſſionem Chriſti presbyter frangit hoſtiam in tres partes: duas partes ponit ſuper patena, tertiam partem ponit in calice: frangere hoſtiam ſignificat verbera & flagella corporis Chriſti & paſſionis ſuæ, quæ habuit in vita ſuã, & orationes ſignificant murmurationes contra ipſum factas vſque ad mortem, dum dicebant Iudæi, *vah qui deſtruis templum Dei, & poſt triduum reædificas illud*. Et deinde venter & ſtomachus Sacerdotis, qui recipit ipſum corpus Chriſti comeſtum, ſignificat ſepulturam Chriſti, in qua poſitus fuit poſt eius mortem.

Paſſionis commemoratio fieri debet quotidie per presbyterũ cũ gratia, gratitudine & delectatione.

1. Cor 5. Iſa 53 & 1. Petr. 2.

Luc. 23.

Matt. 25.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS,

Quomodo mirabile reſpectu intellectus.

SEcunda pars principalis prædicationis, in qua eſt ſecunda contemplatio reformatiua intellectus: vbi apparent ſuæ ſapientiæ mirabilia in inſtitutione, ſua immenſa potentia apparet in tranſſubſtantiatione & ſua clementia apparet, in cõmunione & aſſumptione: quia ſcilicet principium, medium, & finis. Principium, quia *in principio erat verbum*, infinite potens, & ſic mediũ, quia *omnia per ipſum facta ſunt. Alpha & Omega, principium & finis*, Ad primum huius ſacramenti corporis Chriſti oſtendi tibi per tres cauſas, quia eius mirabilis ſapientia voluit illud fore nobis celatum & velatũ, quia poſt eius conſecrationem, & inſtitutionem tu nõ vides aliud quàm panem: nec adoras, niſi panes. Prima ratio fuit, quia in hoc apparet multo plus profundiſſima eius ſapientia, quàm ſi mutaretur aliter. Secunda in faciendo tale, & tam altum ſacramentum. Tertia ratio, quia apparet adhuc profundiſſima eius ineffabilis ſapiẽtia, quòd dederit ſeipſum nobis in cibum, & habet in ſe mirabiliſſimum ſtuporem iſta tertia cauſa, in qua incipiamus primo, quia videtur magis ſtupendũ quod dederit ſe nobis in eſcam. Et ſunt tres cauſæ, quare dedit ſe comedendum nobis. Prima propter noſtram corruptionem. Secunda propter noſtram defectionem. Tertia propter noſtram conditionẽ. Dico, prima cauſa fuit propter noſtram corruptionem, quia Adam comedit de fructu vetito & de ligno mortis, & nos de arbore vitæ quia ſicut mors intrauit per lignum mortis in Adam: ita exiuit per lignum vitæ, ſcilicet S. Crucis ex nobis, per quam recuperati ſumus, iuxta illud Prou. 3. cap. *lignum vita eſt, qui bene apprehenderit eam, & tenuerit, beatus*, & vocatur viaticum exemplo Heliæ, qui itinerauit cum illo cibo, quem comedit vſque ad montem Dei, qui ſignificat vitam æternam, quod fuit figura & demonſtratio cibi huius ſacramenti: & ſicut per cibum intrauit & venit mors, ita per hunc cibum eſt conſtitura vita. Et merito Eccleſia bene intellexit, hoc opus noſtræ ſalutis, ordo popoſcerat &c. & medela foret illi, vt vnde mors intrauerat, inde exiret, & vita intraret, quia per illum modum tolleretur mors, quo introducta fuit, quia aliter non poteramus ſaluari, ſecundum iuſtitiam ordinatam: quia nil eſt tam naturale, quàm diſſolui eo vinculo, quo ligatur.

Iuan. 1. Apoc. 22.

Cur Chriſtus ſe dederit ad comedendum.

Reſponſio quæſtioni.

Prou 3. 3 Reg. 19. Eucharist. a vocatur viaticum.

Secunda cauſa, quare debemus comedere corpus Chriſti, quia conſiderato defectu noſtræ fragilitatis: ſi non comedimus cibum corporalem, non poſſumus viuere: nec anima poteſt viuere ſine cibo ſpirituali, & non poſſumus dicere illum habere animam, qui ſaltem ſemel in anno accipit Corpus Chriſti, & omnis anima deuota debet illud ſumere omni feſto principali, ſi eſt ſine peccato mortali: & antiquitus communiter ſumebatur omni die: & Auguſt. quòd ſumere illud diebus Dominicis laudat, ſed ſumere omni die nec illud laudat neque vituperat, intelligendo de ſæcularibus & non de ſacerdotibus, qui omni die debent illud ſumere, ſi modo non ſit cauſa legitima. Sed ſunt aliqui dicentes, ego nolo illud capere, quia ego poſſem peccare, poſtquam accepiſſem illud, ſed falluntur: nam ſi tu deberes reſiſtere inimicis & bellũ genere contra ipſos & ſtares per tres dies, itaut non comederes: certè tu eſſes ita debilis quòd vinceretis: nec poſſes eis reſiſtere: quia ſecundum Matth. 4. cap. *non ex ſolo pane viuit homo, ſed ex omni verbo, quod procedit de ore Dei*, &c. vnde ſi non habes pro tua ſubſtentatione glorioſum ſacramentum corporis Chriſti, tu non poteris reſiſtere, nec præualere alicui tentationi. Et hinc eſt, quòd Dauid dicit contra tales, *percuſſus ſum ſicut fœnum & aruit cor meum, quia oblitus ſum comedere panem meum*, Ita tu, ô peccator, qui nõ vis capere corpus Chriſti, *es ſicut fœnum tectorum, quod prius quam euellatur exaruit*, &c. & quia non vis accedere ad menſam tanti ſacramenti, tu reperies cor tuum & intellectum lumen ſuum perdere, & Deum te induratum & excæcatum relinquere. Iſtud dicitur in oratione Dominica quam ordinauit Chriſtus Dominus noſter, in qua nos poſtulamus tale ſacramentum omni die dicendo *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, & tu non vis illud ſumere: vnde ſi illud non capis, debilitaberis adeo vt tu deficies, & anima finaliter tua damnabitur, in cuius ſignum dixit Chriſtus, *Miſereor ſuper turbam hanc, quæ tribus diebus me ſuſtinuit*, & dixit ſolum tribus diebus, quia tria tempora erant præterita, quibus non dederat talem cibum Angelorum ſpiritualem. Primum tempus fuerat legis naturæ, ſecundum tempus ſcripturæ tertium fuit tempus Prophetiæ, in quibus nõ dederat iſtum cibum. Sed quando venit tempus gratiæ, quod fuit tempore Ieſu Chriſti, in quo tempore nos præſentialiter ſumus, voluit dare nobis ad edendum tale & tantum ſacramentum.

2. Cauſa comeſtionis corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Sacerdotes debent quotidie communicare.

Matth. 4. & Deut 8.

Pſal. 101.

Pſalm. 128

Marc. 18.

Chriſtus tribus temporibus non dederat cibum Angelorum.

Tertia cauſa, quare dedit nobis ſe in eſcam, fuit conſideratio conditionis humanæ, ô altitudo ſapientiæ diuinæ, & profunditas iuſtitiæ ſuæ! quantum occulta & inuiſibilia myſteria ſua, quia dedit cibum ſecundũ conditionem naturæ humanæ: nam homo habet animã & corpus, & ideo dedit ei cibum appropriatum & condecentem, Angelo non dedit cibum ſibi congruum,

qui est firmus, qui consistit in gaudio & fruitione ipsius Christi & visione illius *facie ad faciem*, iuxta illud 1. Cor. 13. *panem Angelorum manducauit homo* Psal. 77. & iste cibus non est velatus Angelis, sed alio modo dedit istum cibum omnibus viatoribus, & nun firmatis ita sicut sunt Angeli firmati, quia dedit istud sacramentum celatum & velatum respectu corporis & respectu animæ propter velatum spiritum, qui est intus in ipso corpore. Item etiam apparet diuinæ sapientiæ pelagus dando suum corpus collatum nobis, & hoc in immenso sacramento propter tres conditiones hominum, quia quidam boni, aliqui mali, aliqui debiles & imbecilles. Ideoque datus est nobis celatus iste cibus, quia boni merentur videntur ipsum velatum ad hoc vt fides locum habeat in nobis, quia ad habendum cor sincerum, sola fides sufficit: nam *fides est substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium*, & si videres, non haberes fidem, nec meritum: vnde fides est medium inter infernum & paradisum, quia fides non habet meritum, vbi humana ratio perhibet experimentum, & merito, quia sicut venit mors propter malam fidem: ita debet venire vita propter bonam fidem: nam diabolus dixit: non *moriemini*, & male: & Christus dixit, *moriemini*, & bene: & nunquam dixit mendacium. Ideo audi Ioan. 6. cap. dicentem, *qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in ipso, & ego resuscitabo ipsum in nouissimo die*, &c. quod credas firmissime: nam exemplum Esau, qui fuit deceptus à Iacob fratre astutia matris Rebeccæ. Nam postquam Isaac pater vocauit Esau dicens, fili vade venatum, & *affer de venatione tua, vt comedam*, & benedicam te prius *quàm moriar*: Iacob doctus à matre interfecit hœdum, & ex eo parauit ferculum: & quia Esau pilosus erat brachia & manus, cum pelle hœdi cooperuit sibi manus & brachia: & intrans ad patrem dedit illi ferculum dicens, quòd erat Esau: vnde Isaac audiens inquit, *Vox quidem est Iacob*, sed palpans manus & brachia dixit fore Esau, & dedit ipsi Iacob benedictiones dandas Esau: vnde istud exemplum præfiguratum fuit in hoc sacramento, quia in Isaac deceptus fuit visus, quia caligati erãt oculi Item fuit deceptus in gustu, quia credebat comedere siluestria, & comedit hœdinas carnes. Itẽ fuit deceptus in tactu, & odoratu: *ecce odor filij mei*, quia vestis redolebat, & credebat quòd redoleret, quia fuissent per flores & arbusta fragrantia odorem in venando. Item fuit deceptus in tactu credens tangere manus & brachia Esau, sed non fuit deceptus in auditu, quia ait, *vox quidem Iacob est*, &c. vt intelligamus, quòd in quatuor sensibus corporeis nos sumus decepti in isto sacramento quantũ ad hoc, vt per actus exteriores per istos quatuor sensus possumus certificari, excepto quàm per auditũ: ratio, quia fides comprehenditur per auditum & audiendo hoc, comprehendit illud sacramẽtum esse corpus Christi: quia dicit Christus, *hoc est corpus meum*: quia *fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei*: Nam etiam Deus est vsus suo immenso & incomprehensibili sensu, videns homines reputari se esse tanti sensus quòd credit intelligere mysteria Dei.

1. Cor. 13.
Psal. 77.
Sapientia diuina apparet pelagus in Eucharistia sacramento.
Christus velatus in Eucharistia quare.
Hebr. 11.
Fides mediũ inter paradisum & infernum.
Genes. 3.
Gen. 2.
Gen. 27.
Exemplum. Isaac deceptus in multis sensibus.
Matt. 26.
Marc. 14.
Luc 22. & 1. Corin. 11.
Rom. 10.

Hinc est, quòd secunda causa, quare Deus voluit dare se velatum in hoc sacramento, fuit propter peruersos & malos homines, qui sunt ita curiosi, quòd eis videbuntur esse sapientiores homines mundi, & volent comprehendere tantum mysterium, quantum est istud sanctissimum Sacramentum: vnde ad confundendum superbos voluit esse celatus. Nam olim August. volens scribere & comprehendere in libello hoc incomprehensibile mysterium, & deambulare, contemplando super hac materia, ad ripam maris, legitur repertisse infantulũ accipientem aquam maris cum vno cochleari, & imponentem ipsam in quandam fossulam: inquit Augustinus puerulo, quid facis? qui respondit, volo euacuare pelagus cum hoc cochleari in hac fossa: ait Augustinus nullo modo poteris hoc facere, quia impossibile est? Cui infans dixit: ita possibile est te explicare mysterium corporis Christi, sicut me euacuare mare, & disparuit ad confusionem curiosorum, & superborum: & in secundo libro Regum. 3. cap. vbi figuratur hoc in arca fœderis, quia cum videbatur à malis, & à Paganis subito moriebantur ipsi mali, Ita facies tu, quicunque vis istud quærere, sicut fecit August. vt supradictum est. Cui Deus exemplariter reuelauit, quòd volebat istud mysterium fore secretum & celatum.

2. Reg. 3.
Arca fœderis visa à malis mortẽ infligebat.

Tertia causa, quare celatur, est propter nostram imbecillitatem, quia nostra fragilitas & humana debilitas non potuit comprehendere solum suam transfigurationem, quæ apparuit Apostolis in monte Tabor in sola sua humanitate, ostendendo suum corpus gloriosũ simplex, sed totum quomodo substinebimus trãsfigurationem suæ diuinitatis: & in Exod. 34. c. dum descendisset Moyses de monte Sinay erat ita ardens, vt necessarium fuerit populum cooperire sibi vultum, si volebat ipsum videre, & erat homo simplex: qualiter ergo nos sustineremus diuinitatem, si appareret nobis simpliciter, non velata. Nam si tu Doctor loquereris cũ infantulo de apicibus iuris, reputareris fatuus, iuxta sententiam Pauli, *loquimur sapientiam inter perfectos* vnde si per rationem firmissimam velles istud ostendere, esset magna præsumptio tibi, & cuilibet humano corpori. Ideoque omnipotentis Dei sublimis sapientia videns intellectum nostrum ita debilem, quòd non posset capere infinitam altitudinem huius sacramenti diuinitatis, voluit ostendere se celatum nobis, quia creatura nõ potest comprehendere creatorem, nec finitum potest comprehendere infinitum, & per consequens in hoc me non extendam ad vlteriora.

Matth. 17.
1. Cor. 2.

Videamus modo de eius transsubstantiatione, & volo tibi monstrare istius sacramenti transsubstantiationem, quod nulla erit fœmina, quæ non possit ipsam intelligere cum vinis rationibus, qualiter est possibile, quòd fiat ista transsubstantiatio remanentibus accidentibus.

Creatura cõprehendere non potest creatorem.
De transsubstantiatione sacramenti Eucharistiæ

Tertiam particulam secundæ partis principalis, vbi apparet in communione magna charitas Dei, cras tibi tangam, quia maius factum, quod appareat in tali sacramento remanentibus talibus accidentibus, scilicet consistentibus in visu, gustu, tactu, odoratu, albedine & rotunditate, & huiusmodi, illa substantia panis transsubstantietur in verum Corpus Christi, qui fuit flagellatus, passus, mortuus, & sepultus. Et ad huius declarationẽ, volo vt subtili ingenio consideres infra scripta: & vide sex mutationes, quæ sunt in vniuerso orbe. Incipias ab infimis gradatim ascendendo de gradu in gradum, in modum scalarum.

Prima mutatio vocatur naturalis, seu artificialis.
Secunda mutatio vocatur ardoris, seu caloris.
Tertia vocatur generationis.
Quarta vocatur nutritionis.
Quinta vocatur mutatio delectationis.
Sexta vocatur mutatio totalis transsubstantiationis.

1 Mutatio naturalis siue artificialis
2 Mutatio caloris.
3. Generationis.
4 Nutritionis.
5 Delectationis.
6. Totalis transsubstantiationis.

Prima mutatio artificialis, seu naturalis: nonne videtur magna tibi mutatio, quod aqua transiens per vitem efficiatur vinum, quæ est mutatio naturalis secundum philosophos, & est vnus stupor, & admiratio contemplando vnum racemum vuarum, qualiter generetur & procreetur, quia omnes philosophi deficiunt ad intelligendũ & contẽplandum hoc: videas herbas, quæ nascuntur ex terra, quæ producunt folia & flores, deinde fructus, considera mutationes humorum in illis herbis & arboribus, qualiter natura variat suos humores in diuersitate foliorũ, florum & fructuum atque specierũ plantarum & arborũ, quæ producunt folia, & postea cadunt & debito cursu tẽporis redeunt, & vides, qualiter vnus fructus est dulcis, alius acerbus, alius amœnus, alius amarus: & aliqua planta est longa, aliqua breuis, aliqua hispida, aliqua lenis, & sunt tot varietates

&

& mutationes in creaturis ex terra productis, quod nulla mēs hominis potest esse capax, & omnia ex terra producta terra fiunt: qualiter ergo poteris comprehendere tam grandem transsubstātiationem in Corpus Christi: & ita est de aliis rebus creatis. Vade ad mare, & considera quot genera piscium & corallium, species gemmarum, vnionum, & aliarum mirabilium rerum, quas producit, & vides pisces magnos comedere paruos, & vnus piscis sic comestus conuertitur in alium, & transmutatur in alium: Similiter in aliis bestiis feris comedentibus vna aliam, & similiter in auibus similiter vides, quod ouum transformatur in gallinam, & gallina generat ouum. Itē in naturalibus in comprehendis quod corruptio vnius est generatio alterius, & in his trāsmutationibus naturalibus inferioribus humanus deficit intellectus, & cognoscendo, & apprehendendo, qualiter fiant & vis capere, & intelligere transsubstantiationem incomprehensibilem Corporis Christi?

2. Mutatio ardoris. Ignis omnia in se mutat.

Secunda est mutatio ardoris, quia si ponis ferrum in ignem, efficitur ignis, & sic videtur, quod vna substantia vadat & mutetur in aliam, si ardet lignum, efficitur ignis: similiter si ponis herbas, fructus, arbores, animalia, lapides & cuncta terrena in igne præpotenti vertentur in ignem.

3. Mutatio generationis.

Tertia mutatio fit per generationem: nonne vides, quod alterando formam rei in generatione alicuius animalis, res non vitalis producit animal vitale? & ista mutatio est maior primis duabus, & videtur quod in iis mutationibus sine operatione plus deficiat intellectus quam in duabus primis.

4. Mutatio nutritionis.

Quarta mutatio fit per nutritionem: quia si comedis panem, ille panis transmutatur in comedentem, & efficitur caro, nerui & ossa: similiter vinum efficitur sāguis, & sic non solum mutat vnam substantiam in aliā, sed efficitur propria caro, & proprius sanguis illius, qui comedit rem illam: quia si tu comedis panem, efficitur tua propria caro.

5. Mutatio dilectionis. Amicitia est idē velle idē nolle. Genes. 2.

Quinta mutatio est per dilectionem: nam potest esse tantus amor & dilectio, quod diligens efficitur illud quod amat, quia amicitia est idem velle, & idem nolle, iuxta illud, amicus est alter ego, & *erunt duo in carne vna* per dilectionem: non ergo vides, quod amans efficitur amatum: vnde homo potest tantum diligere tempo. alia & denarios, quod efficitur illud quod amat, sicut fuit in miraculo beati Antonij confessoris de illo auaro, qui cū mortuus esset, B. Antonius dixit, quod, cor eius erat in suis denariis: *quia vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum*: & repertum fuit eius cor in capsa domini: vnde anima potest venire ad tantam dilectionem Dei, vt efficiatur vnita Deo, iuxta illud, *ad nihilum redactus sum, & nesciui*, quia non remansit esse meum: quasi dicat, quod totum suum esse erat esse Dei, & videre Deum ad instar ferri igniti, quod habet naturam ignis, quia relucet, & calet atque ardet, sicut ignis: similiter anima potest venire ad tantum ardorem amoris diuini, vt penitus absorbeatur, & vertatur & tandem in Deum transformetur, neque illa anima poterit dicere se in se esse sed solum in ipso Deo: vnde Doctores dicunt, quod iste annihilator apparuit in Deo qui non erat suppositus alieni, & simpliciter voluit annihilare, sed sumendo carnem humanam, quæ caro Christi ita fuit assumpta in diuinitatem, quod, facta fuit filia Dei naturaliter, & transformata in Deum, & sic Filius Dei voluit se transformare in nos, & nobis in totum se coniungere, & vnire mediante sui corporis sacramento. Videte, quid facit dilectio, quia de centum facit vnum, quia si nos omnes vocaremur à Deo, & amaremus Deum, nos omnes efficeremur vnum, & essemus vna anima, iuxta illud, *erat cor vnum & anima vna*. Considerate ergo, quod omnes suprascriptæ quinque mutationes, simul collectæ nil videntur aliud dicere, nisi quod in Deo est transsubstantiatio, & omnis creatura varie mutatur, & videtur clamare, transmuta,

Exēplū miraculosū D. Antonij cordis reperti in arca diuitis. Matth. 6. Psal. 72. Actu 4.

transforma, transsubstantia, id est, mutando suum creatorem, quæ transmutatio creaturarum tantum differt à transsubstantiatione Dei, quantum interesset inter creaturam, & suum creatorem, quia transsubstantiatio Dei fit remanentibus accidentibus. Si ergo supra quinque mutationes sunt incomprehensibiles ad intellectum humanum, multo magis sine comparatione, sexta transsubstantiatio corporis Christi erit incomprehensibilis, & tanto plus quantum distat creatura à suo creatore, & ista est maior transsubstantiatio, quam Deus facere possit. Postquam ergo vides quod omnes terrestres, & cœlestes semper mutantur, & videntur clamare, muta, muta, muta: quanto magis ipse creator omnipotens potest facere, & facit talem transsubstantiationem remanentibus suprascriptis accidentibus.

6. Transsubstātiationu. Transsubstātiatio corporis Christi est incōprehensibilis.

FERIA V. POST VI. DOMINICAM Quadragesimæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore sapido, contemplatur Sacrosanctum Eucharistiæ sacramentum, vt est mysterium desiderabile pertinet ad animæ voluntatem, cuius tres sunt contemplationes.

Prima Contemplatio.

De conuiuio.

Secunda Contemplatio.

De præparatione ad illud.

Tertia Contemplatio.

De fructu seu effectu illius.

DE AMORE SAPIDO

Qui est 5. penna 6. alæ dictæ amor liberalis.

Sermo XLIV.

De tertio mysterio desiderabili quartæ pennæ amoris liberalis pertinente ad voluntatem.

Escam *dedit timentibus se*. Psalm. 110. Iterum vbi supra. Sequitur tertia pars prædicationis proximè suprascripta, in qua tractabimus de amore sapido, de quo tres contemplationes faciemus. Psal. 110.

Prima de conuiuatione, quia *escam dedit*.

Secunda de præparatione, quia *timentibus*.

Tertia de fructificatione ibi, *se*. quia sumentes digne hoc corpus efficiuntur Christus per participationem.

PRIMA CONTEMPLATIO,

Est de conuiuio.

Cape primam de conuiuatione, in qua Primo datur cibus suauitatis.

Secundus cibus est auiditatis.

Tertius cibus ebrietatis.

Primus suauitatis, scis tu per illud manna, quod Deus pluit in deserto, quia *panem Angelorum manducauit homo*, cum mysterio significatum fuit istud sacramentum altaris per septem significationes, seu considerationes. Exod. 16. Psal. 77.

Māna significabat Eucharistiam. 7. Considerationibus. Prima consideratio est suæ generationis modus, quo pluit illud manna.

Secunda consideratio est locus generationis, scilicet in quo loco generatum fuit.

Tertia consideratio est generationis tempus, in quo tempore pluit.

Quarta consideratio suæ mensurationis terminus, scilicet quantum pluebat.

Quinta præparationis eius, scilicet qualiter condebatur.

Sexta reseruationis vsus.

Septima eius saporis gustus.

1. Cōsideratio. modus generationis manna. Prima consideratio est modus generationis, quia pluebat de nocte de cœlo miraculose, quia nullus poterat illud videre: ita facit hoc sacramentum, qui venit de nocte quia licet sit aliquale lumen de nocte propter stellas, scilicet per fidem, non tamen videtur in totum, sed solum per medium fidei hoc sacramentum, quia non videtur per aliquod argumentum experimentale, sed per medium fidei capitur, quia omnis sensus corporalis decipitur in eo, excepto per auditum ipsius fidei.

2. Manna locus desertū. Secunda consideratio est, in quo loco pluebat: quia in deserto, vbi erat castrametatus campus & exercitus populi Dei: quod significat, quod in deserto vitæ præsentis populo Christiano tantum communicatur sacramentum, quia nullus est, cui Deus tantum appropinquet, sicut Christiano; *quia non est natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquātes sibi, sicut adest nobis Deus noster*, quia extra fidem Christi, non est sacramentum altaris. *Deut. 4.*

3. Manna pluebat sex diebus tātū. Tertia consideratio est tempus, quo pluebat, quia ipsum manna pluebat sex diebus in hebdomada, & septimo die desinebat pluere: ô vos diaboli discipuli & auari, qui non vultis custodire festa; attendite, quia Deus ipse omnipotens custodiebat, quæ figuratiue significant sex dies: dies vitæ præsentis laboriosæ, quia septimus dies significat gloriam, & dicit gloriæ, quia in ista vita præsenti habemus & viuimus isto manna scilicet huius sacrificij & post diem iudicij, & in illo die iudicis videbimus istud manna aliter quam in vita præsenti, quia *videbimus eum facie ad faciem*, vel cum gloria beatificari, vel per iustitiam in inferno cruciati. *Septimus dies gloriam designat.* *1. Cor. 13.*

4. Manna mensura solū gomor. Quarta consideratio est terminus suæ mensurationis, quia quicunque capiebat de illo manna vltra vnū gomor pro quolibet existente in familia, illud plus euanescebat, nec plus reperiebat se habere, quam vnum gomor pro singulo capite, & illud sufficiebat, & si minus vno gomore capiebat pro singulo de sua familia ad sufficientiam reperiebat. Gomor enim erat vas certæ mensurationis, sicut esset, vnū sextariū apud nos, quod figurate significat; quod ita capis integrū Corpus Christi in paruula hostia, & in qualibet. quantuncunque minima particula vnius hostiæ fractæ in mille partibus quantum si reciperes vnam magnam quantumcunque hostiam consecratam, quia in qualibet particula hostiæ sanctificatæ conseruatæ est integrum Corpus Christi: quia Deus est totus in tota hostia & integer in qualibet sui parte, sicut anima est tota in toto corpore, & tota in qualibet parte corporis, secundum philosophū, contra aliquos fatuos, qui dicunt quod presbyter non dedit sibi hostiam integram, & caueant sibi sacerdotes quod in talibus diebus, in quibus debent communicare Corpus Domini populo, ne sibi deficiant hostiæ ad dādum Corpus Christi: quia in omni ciuitate vbi prædicaui, hoc sacerdotibus consului, ideoque bene prouideant habere hostias in sufficientia: & si deficerent hostiæ, possunt diuidere hostias consecratas in plures particulas: quia vt dixi in qualibet minima particula est integrum Corpus Christi. Similiter si superessent plures hostiæ presbytero, ipse potest dare duas & tres, pluresve hostias simul tibi & tamen tu non sumeres, nisi vnum corpus Christi. *Gomor vas certa mēsura.* *Christus totus in tota & in qualibet minima hostia parte.*

Quinta consideratio est ritus præparationis istius mannæ, scilicet qualiter coquebatur. Nam qui ponebat ipsum manna ad coquendum super igne, conseruabatur & non demoliebatur: sed si ostendebatur Soli, consumebatur & corrumpebatur: figuratiue ignis significat feruidam mentem amoris diuini, quia deuota mens, licet non videat mysterium Corporis Christi, tamen perinde amat & credit per fidem: sed si ostendatur Soli, corrumpitur & cōsumitur. Sol enim interpretatur curiosum: quia si aliquis Doctor vellet curiosè per rationes superstitiosas: & non per fidem videre & intelligere hoc sacramentum, tunc consumitur & non prodest illi, quia hoc sacramentum per rationes probari non potest, quia impossibile est quod intellectus humanus finitus possit capere ratione mysteria Dei incomprehensibilia ex infinitis: quia sicut vas non est comprehensibile, nec potest tenere in se plusquam sit eius capacitas: Ita nec videtur humanus intellectus posse plus comprehendere per rationes, quam sibi concessum sit, & quam sit capax, quia datus est terminus intelligentiæ naturalis, vltra quam præterire non licet, nisi quatenus de potentia absoluta diuina sibi concedatur, sicut sancto Ioanni Euangelistæ, & sancto Paulo rapto, & similibus concessum est, &c. Debet ergo in hoc sacramento, & similibus fieri fundamentum per fidem, videlicet quod habeatur fides indubitata quod per auctoritatem datā sacerdoti & per illa sanctissima verba, quæ ipse sacerdos dicit in actu sacrificandi Corpus Christi cum proposito & intentione ipsum sacrificandi, & conficiendi, illa hostia azyma transsubstantietur in verum Corpus Christi: vnde istud māna huius altissimi mysterij sacrificij Corporis Christi, deficit portatū ad Solem, scilicet in quocunque curioso volente ipsum per rationem intelligere, cognoscere & videre: sed conseruatur in fideli credēte, sicut Ambrosius dicens, panem istum quem sumimus in mysterio, istum vtique intelligo, qui manu sancti Spiritus formatus est in Virginis vtero, & igne passionis decoctus, & in ara crucis fuit. *5. Consideratio. Manna coquebatur igne nō autē solis ardore vel calore.* *Sol sumitur pro curioso.*

Sexta est reseruationis vsus, quia qui reseruabat illud manna in vermes conuertebatur & putrefiebat vltra septimanā, seu transacta septimana, vt intelligamus, quod qui seruat & non vult sacrificare propter auaritiā Corpus Christi reperiet rodi & consumi à verme cōsciētiæ & credo quod non sit peior auaritia, quā vendere Corpus Christi, & nolle celebrare ipsum propter cupiditatē auaritiæ: non tamē dico, quod qui seruit altari, nō debeat viuere de altari: sed intellige quæ ego dico sane. *6. Manna non poterat reseruari.*

Septima consideratio est saporis gustus, quia in illo manna erat cuiuscunque materiei cibi gustus, quem comedens cupiebat gustare: quia si desiderabat carnes siluestres, vel domesticas, volatiles, vel pisces, herbas, legumina, vel sapores cuiuscunque cibi, gustus & materiei sibi sapiebat & gustabat perinde ac si ad corpulētiā & saturitatē haberet de omnibus, quæ poterant cōcupiscere & desiderare: & nihilominus ingratus ille populus dicebat & murmurabat, *nauseat anima nostra super isto cibo leuissimo*. Vtinā mortui essemus, cum sedebamus super ollas carnium in Ægypto comedētes illas carnes desiderantes eadem gulæ irritamenta habere, quæ habuerant in Ægypto: & tales sunt homines vino madidi, qui capiunt Corpus Christi sine deuotione. Sed homines, qui illud sumunt deuote, sentiunt in eo omnes sapōres variorum desideriorum, secundum quod sunt variatæ conditiones humanæ. Relinquit Deus illud corpus, in quod intrat saturatum de desiderio, quod cupit: nā sicut hominum diuersæ sunt facies: ita sunt multiplices hominum voluntates & desideria: & sicut sunt variæ hominum conditiones, ita in cibo spirituali Deus saturat mentem ipsam gustantem omnibus suæ cupiditatis desiderijs, diuersimode tamen secundum quod diuersa sunt sumentium desideria: exemplum, pone ante oculos duorum hominum vela diuersorum colorum scilicet rubei, & nigri, albi & cœrulei coloris: certe vnus *7.* *Num. 11.*

videbit

Matth. 17. Christum Dominum diuersimode tribus apparuit Apostolis.

videbit vno modo, alius alio modo: similiter habes quod in transfiguratione Christi super monte Thabor, aliter apparuit Petro, quia videbatur esse totus feruens, quia ipse erat feruens in amore suo. Ioanni apparuit totus contemplatiuus, quia & ipse erat contemplatiuus. Iacobo verò apparuit totus actiuus, quia & ipse erat actiuus. Similiter erit in recipiẽte Corpus Christi, quia si erit dispositus in amando eum, erit totus feruens in tali sacramento capiendo. Si erit timidus, sentiet timorem cum dulcore in sumendo ipsum. Si erit contemplatiuus reperiatur in contemplatione illud sumendo: si erit pius in capiendo, liquefiet cor eius in pietate, & sic in spe, fide, & charitate, & sic varios dulcores sentient in sumendo ipsum, secundum varias eorum sumentium dispositiones, in quibus reperiuntur tempore sumptionis, & secundum quatuor complexiones hominum, scilicet melancholicas, colericas, sanguineas, & phlegmaticas: ita illa anima sentit illud sacramentum secundum quod inclinabitur in complexione sua, & dato quod quandoque homo se præparet, non tamen semper dabitur ei tanta consolatio, quia Deus vult ostendere, quod illam consolationem homo habeat de gratia, & secundum quod quis est præparatus, tantum fructum consequitur, iuxta Paulum dicentem, *scio abundare & penuriam pati.* Nam frater Ioannes de Lauernia, aliquando in pulpito prædicando verba eius videbantur sagittæ ignitæ, quia tunc erat in illa dispositione, & amor ignis diuini erat in eo. Et aliquando existens in pulpito non sentiens sibi inesse illum feruorem Dei dicebat, nihil est: quis tunc non sentiebat punctum de amore diuino, & gratia Dei tunc nondum venerat in eo, quia in prædicatione oportet, vt in eo conueniat præparatio talis, vt ardeat in charitate Dei & proximi, ad hoc vt efficaciter exprimantur verba Dei, & etiam audientes afferant fructum. Secũdus cibus significatur in illo vitulo saginato, id est, impinguato, quod significat plenitudinem gratiæ: quia in illo sacramento est omnis dulcedo Christi, *sicut vnguentum, quod descendit de capite in barbam, in barbam autem Aaron, & in oram vestimenti eius*, hoc est quod intrinsecus cordis sui & quod habeat tale sacramentum humiliãdo cor vsque ad corpus purificatum. Tertius cibus est ebrietatis animæ: vnde Salomon in cantica. 5. c. *Comedite & bibite & inebriamini charissimi.*

Consolatio Eucharistiæ est à gratia. Philip. 4.

Psal. 132.

Secunda Contemplatio,

De præparatione ad illud.

SEcunda pars principalis de præparatione generali, & die sabbati dicam de præparatione particulari, & exponam *Pater noster*, & significat in agno, de quo in Exodo. 12. cap. In quo facio quatuor considerationes.

Prima consideratio est tempus.

Secunda consideratio est ritus.

Tertia consideratio est cultus.

Quarta consideratio est fructus.

Vnde primo considera tempus, quia primo mense. Secundo considera ritus, quia decima die mensis. Tertio cultus, quia xiiij. Luna. Quarto fructus, quia hora vespertina primi mensis, quoniam est mensis pœnitentiæ, qui est Aprilis, & significat statum gratiæ, & vtinam sit iste mensis Aprilis in quo aperiatur cor tuum, & oporteret quod tria interuenirent; scilicet contritio, confessio, & satisfactio ad sumendum sacramentum. Vnde præcipua & principalis causa ad diu permanendum in bona dispositione est frequenter cõfiteri & absolui, quia, qui sunt confessi & non sunt absoluti, non debent illud capere, nisi modo quo dicam, quia oportet quod ibi sit vera confessio, & vera contritio, & vera satisfactio. Et magister Alexãder mouet vnum dubium: si domina quæ portat capillos alienos, potest illud cãpere: & dicit, quod non, nisi esset calua, quia tunc, & nõ licet nisi displiceret marito, nec etiam licet ei portare capillos

Aprilis mensis est pœnitentiæ.

Sexus muliebris portans capillos alienos nisi caluus sit non potest sumere Eucharistiã.

alienos, si sui cecidissent, nisi displiceret marito & timeret ne aliam amicam quæreret, quia tunc potest portare alienos capillos factos, sicut erant sui & non pulchriores, sed similes suis. Item magistri facientes taxillos caueant sibi, ne sumant corpus Christi, nisi prius deserant illam maledictã artem cum proposito amplius non faciendi artẽ illam. Similiter fimbriatũ factores & alij facientes similes artes prohibitas, & damnatas non recipiant Corpus Domini, nisi deserãt illas: similiter tubicines qui deseruiũt castris, & exercent artẽ suam in bellis prohibitis: & similiter tympanorum, & mensarum: quia multories sunt causa quod damna inferantur excitando armigeros cũ suis classicis: quia vt supra dixi in materia vsurarum, tenentur ad restitutionem: & donec restituãt, non possunt digne capere Corpus Christi, & non dico de omnibus tubicinibus generaliter, sed solum suprascriptis seruientibus bellis iniustis & qui sunt causa dãnorum illatorum. Similiter tu, qui vendis respectu dilationis solutionis pretio maiori, quã venderes præsenti pecunia, si existens in isto peccato comedas Corpus Christi, diabolus te secum deducet, nisi proponas amplius illud nõ facere. Similiter tu, qui non vis custodire festa, & capis illud cum proposito non te emendandi, & vos ô barbitonsores, qui laboratis vsque ad duas horas noctis in sabbato, & in festis prohibitis, & non proponitis de certo emendari, nonne illius socij eritis, & similiter vos ô vsurarij publici, & quilibet peccator publicus abstineatis à sumptione huius sacramenti, nec sacerdos debet vobis dare: neque similiter meretrici, quæ stat in peccato mortali, sacerdos debet eam expellere. Similiter stans in concubinatu, debet repelli a sacerdote ita masculus, sicut fœmina. Similiter mulier suspecta stans cum sacerdote, licet quod non peccet, debet repelli propter suspicionem. Item institores & famuli, qui stant cum aliis vendentibus ad terminos & vendunt pro eis, vel qui exercent fœnus pro aliis, non possunt suprascripti sumere Corpus Christi, nisi emendent se cum proposito amplius taliter non peccandi mortaliter.

Secundum tẽpus est decima die mensis, numerus denarius significat decẽ præcepta, quæ seruari debent, iuxta illud, *qui in vno offendit, factus est omnium reus*, vnde qui non proponit seruare ipsa, non sumat Corpus Christi.

Tertium tempus est xiiij. Luna, quod significat numerum quadratum, hoc est quatuor virtutes cardinales, scilicet iustitiam, fortitudinem, prudentiam, & temperantiam. Secundum quas virtutes debemus moraliter viuere, secundum quas quicunque non viuit, nec custodit dies ab ecclesia custodiri ordinatos, secundum suam possibilitatem, non sumat Corpus Christi.

Luna 14. significat numerum quadratum.

Quarta est hora vespertina, in qua Sol declinat & tendit ad occasum & propinquat nox, quod significat quod tu, ô fœmina vana, debes cogitare de vespertina hora, scilicet de tua morte, & amodo deponere vanitates: & tu ô diues potens & superbe, debes deponere, & amouere superfluam gloriam, quæ non conuenit tuo statui: quia si non deponis ista, tu non poteris participare mensæ Corporis Christi digne hora vespertina, scilicet mortis, fac ergo taliter, quod tu possis capere illud meridie, & qualibet hora, scilicet dum iuuat viuere.

Attende ritus, quia Deus ordinauit illum agnum comedi. Sed aduerte quatuor.

Primum, quod non comederetur crudus.

Secundum, quod non ederetur lixus.

Tertium, quod non comederetur frictus.

Comestio agni paschalis ceremonialis.

Quartum, quod comederetur assatus, quæ significãt, quod sunt quatuor genera sumentium Corpus Christi: quia aliqui illud sumunt crudum, non facientes aliquam præparationem: & isto modo captum facit magis damnum quam vtilitatem. Non tamen dico de omni damno, quia si non habent peccatum mortale, non peccant: sed tamen si non sunt præparati, deuotio eis deficit. Secundi capiunt illud lixum cum mẽte occupata, & non præparata, sed intricata in familia hinc inde, &

Sumentium Corpus Christi quatuor sunt genera.
1. Corpus Christi quã do crudum.
2 Quando lixum manducatur.

plena acedia nondum facta aliqua præparatione, ſicut ſunt mercatores & magni cines perplexi in occupationibus, & factionibus mundi, qui hodie quærunt & volunt ditari, & cras intendunt capere Corpus Chriſti, & ſic dum erit in actu capiendi illud, vacillabit mens eius ad negotia mundi, & cogitabit, qualiter fuit deceptus in tali mercatura; & quod talia non ſoluit ſibi, & quod perdit tempus & horam ad faciendum tale forum, &c. Vnde primo debent ſe præparare, & poſtea cum mente compoſita & tranquilla illud ſacramentum ſacramentorum capere.

§ Qualiter frictum.

Tertij ipſum comedunt frictum, ſicut ſunt aliqui curioſi, qui ſolummodo volunt videre & ſcire, qualiter tranſſubſtantiatur Corpus Chriſti in illa hoſtia, & volo tibi dare vnum exemplum, ſi diſcere cupis.

Res ſpirituales prius creduntur quam intelliguntur, è contra res naturales.

Nam res naturales prius intelliguntur, quam credantur: ſed in ſpiritualibus ſecus, quia oportet quod prius credantur quàm intelligantur: quia hoc ſacramentum quanto plus credis, tãto magis intelligis, ſicut accidit in magiſtro ſcholarum, cui quanto plus credit diſcipulus, tanto plus addiſcit: quia ſi non crederet ſuæ doctrinæ, nunquam addiſceret: ita accidit in curioſo infideli: quia ſi non credit, nunquam poterit intelligere: ſed quanto plus ſcrutatur ſcire per rationes, tanto fit plus rudior & induratur ſicut Iudæi, quia potentia diuina tranſcẽdens non ſubiacet, nec poteſt cõcludi ſub noſtris rationibus finitis, quia ſapiẽtia hominis eſt ſtultitia apud Deum: vnde oportet quod ſimpliciter credas, alioquin tu comedis ipſum frictũ, quia talis tua curioſitas volens per rationes hoc intelligere, eſt cauſa tuæ perditionis, & multoties diabolus repræſentabit vnã aliquam rationẽ illuſiuam, quæ nunquam excidet mentẽ tuam, & ſemper ipſam tenebis, donec te perducat ad ſempiternũ horrorem.

§ Qualiter aſſum.

Quarti qui comedunt hoc ſacrificium veri agni immaculati aſſatum ſiue igne tuſtum ſunt perſonæ deuotæ, quæ ſunt in medio ignis ardoris diuini abſque eo quod ſentiant, vel eis appareant, ſeu ſciant. Nã nihil eſt medium inter carnem ſeu id quod torretur & ignẽ: ſed in carnibus frictis in ſartagine eſt mediũ inter ipſas carnes, quę friguntur, & ignẽ, quod ſignificat tuã talis myſterij cognitionem & intelligentiam, quia ſic tibi videtur: ſed ad habendum cor ſincerum ſola fides ſufficit.

Cultus ad eſum Agni paſchalis.

Tertia conſideratio eſt cultus, in quo notantur quatuor conditiones. Prima, quia Deus volebat comedentes agnum eſſe calceatos. Secunda quod haberent baculum, inper quo ſe firmarent & ſuſtentarent. Tertia, quod eſſent ſubcincti. Quarta, quod comederent cum lactucis agreſtibus. Iſtud calceare duos pedes, ſignificat diſciplinam corporis mundatam ab affectionibus mundi, vel cogitationem, animæ conculcationem. Nam pedes ſignificant deſiderium noſtrum: quia quando reſtringimus noſtra deſideria, nec magis amamus mundũ, quam Deum, tunc ſumus calceati per diſciplinam pœnitentiæ corporalis & mentalis, quod ſignificat vnum pedem, & alium. Eſſe cinctos, ſignificat reſtrictionem cogitationum corporis & animæ, quia oportet eſſe purgatos omnibus malis cogitationibus ad comedendum iſtum agnum Corporis Chriſti immaculatum, contra illos qui accedunt ad altare, ſicut porci, quia debẽt eſſe mundi corpore & anima.

Baculus ad vſum Agni paſchalis.

Tertio baculus ſignificat duo: vnum eſt peregrinatio, quia non habemus hic manſionem manentem: aliud eſt patientia, ad tolerandos labores & tribulationes, quæ habere debemus in hoc mundo, in quo ſumus peregrini: vnde etiam hodie peregrinantes ferunt ſcipionem, & vocantur peregrini. Vnde

Hebr. 10.

Paulus *Patientia vobis neceſſaria eſt:* & tu qui nõ vis parcere aliis tuis inimicis, non potes ſaluari capiendo Corpus Chriſti, niſi eis parcas, & ſis ſine peccato mortali.

Lactucæ agreſtes ad edendum agnũ neceſſaria.

Quarto eſt cũ lactucis agreſtibus, ad ſignificãdum amaritudinem contritionis, & duram pœnitentiam, quam facere debemus in iſtis ſanctis diebus, quia debetemus dormire veſtiti per tres dies ante aſſumptionẽ ipſius, & ſtare in orationibus. Secunda, quia paſſio Chriſti fuit acerba, & quando accipimus Corpus Chriſti, debemus reminiſci & contemplari paſſionem, & amaritudinem crucis Chriſti Ieſu, & Domini redemptoris noſtri.

Fructus eſus Agni paſchalis.

Quarta conſideratio eſt fructus, qui ſequebatur ex comeſtione illius agni aſſati, quia Deus concedebat cuicunque facienti, quod ſibi præcipiebat in comedẽdo de illo agno duas gratias. Primam, quia aufugiebãt aſportando omnia ſua bona, quæ habebant in domo, & omnia alia quæ habebant extra domũ: ſed volebat quod de ſanguine illius agni tingerentur oſtia à parte ſuperiori, & à latere dextro. Vngere ſeu tingere à latere dextro oſtij diuina cuſtodia, iuxta illud, *Dominus mihi adiutor, non timebo, quid faciat mihi homo:* à ſiniſtro latere ſignificat cuſtodiã angeli tibi dati à Deo, vt te cuſtodiat & defendat, quia nulla tẽtatio carnis vel diaboli tibi poterit nocere, ſi accipis illud digne. *Pſal. 117.* Tingere oſtiũ de illo ſanguine deſuper oſtium ſignificat, quod tu efficieris illuminatus & amans Dei, & mẽs reformabitur timorata in gratia Dei, qua cuſtoditis. Et nota bene quod volo primo ponere reſupinũ, ſiue reuerſum, & poſtea directũ,

TERTIA PARS PRINCIPALIS,

Quæ eſt de effectu ſeu fructu ſumptionis Corporis Ieſu Chriſti Domini noſtri ſecundum diſpoſitionem ſumentium.

CApe tertiam partẽ de fructificatione, quæ ſequitur ex comeſtione Corporis Chriſti. Si indignè ipſum ſumis id eſt ſi in peccato mortali exiſtẽs & ſciens & non es confeſſus, vel non vis relinquere illud, tu capis diabolum: vnde vos ô ſacerdotes, qui continue celebratis, cauete qualiter de illo participatis, ne ſitis in peccato mortali. Similiter vos ſeculares: tamen raro reperi ſeculares capientes illud cũ peccato mortali: & legite Pſ. 68. *Saluum me fac quando intrauerunt aquæ:* vbi videbis maledictiones indignè ſumentium hoc ſacramentum: vbi dicitur, *fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum, in tribulationem, & ſcandalum, obſcurentur oculi eorum, ne videãt & dorſum eorum ſuperincurua. Effunde ſuper ipſos iram tuam, & furor iræ tuæ comprehendat eos, fiat habitatio eorum deſerta, & in tabernaculis eorũ non ſint qui habitent. Quoniam quem tu percuſſiſti, perſecuti ſunt: & ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt: appone iniquitatẽ ſuper iniquitatem eorum & non intrent in iuſtitiam tuam. Deleantur de libro viuentiũ & cum iuſtis non ſcribantur.*

Indignè cõmunicantes duodecim habent maledictiones.

Et ſic potes cõprehendere, quod duodecim maledictiones ſunt datæ per Deum talibus indigne recipientibus hoc ſuum ſacramentum, contentæ in illo pſalmo.

Prima, quod tales ſemper ſunt in illo peccato, in quo ſunt quando recipiunt illud ibi, *fiat menſa eorum in laqueum*, quia ſunt in poteſtate diaboli: quia menſa eorum eſt altare, & fit in laqueum diaboli.

Secunda, quia præparant ſe damnationi: quia ſicut illud receperunt cum offenſione, ſic habebunt punitionem, ibi, *in tribulationem*.

Tertia ſcandalum proximi: quantum ſcandalum eſt proximo, quod ſacerdotes teneant meretrices, & nihilominus diuina conficiunt & ſumunt Corpus Chriſti, ô vos clerici & Fratres diaboli mancipia aduertite, quia ſi crederetis, vtique ſemper tremeretis, ibi, *in ſcandalum*.

Quarta, *obſcurentur oculi eorum, ne videant:* & ita eſt quod communiter tales perſonæ, ſiue ſacerdotes vel fratres, aut ſeculares qui comedunt Corpus Chriſti in peccatis, ſemper excæcantur & obſcurantur, adiungendo peccata peccatis in eorum confuſione & damnatione comedentes Corpus Chriſti, ac ſi comederent vnum fruſtum panis & moriuntur tandem deſperati: ideo merito obſcurantur oculi eorum ne videant.

Quinta maledictio *dorſum eorum ſuperincurua.* vult dicere, quod eſt ita in poteſtate diaboli, qui ſumit indigne hoc ſacramẽtum, quod facit eum cadere quoties, & quando & quomodo vult, adeo quod Dei nunquam poſſit recordari, & in iſtis terrenis facit eum incuruare

in

in tantum quod quanto plus senescit, tanto plus efficitur induratus.

Sexta maledictio. *Effunde super ipsos iram tuam:* quia quandoque in puncto mortis antequã moriantur, mittit eis infirmitates & tribulationes, ita vt nullam habeãt aliquam consolationem in hac vita. Imo incipiunt esse in inferno antequam moriantur, & post mortem merguntur in profundum.

Septima maledictio, & *furor iræ tuæ comprehẽdat eos,* quia priuantur vita corporali ante tempus.

Octaua *fiat habitatio eorum deserta, in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet,* quia Deus permittit superuenire incursus hostium, & bella, & pestes, quibus mediantibus habitationes, & loca destruuntur, deseruntur & comburuntur, & nullus remanet in eis, qui habitet. Item potest intelligi etiam, quod corpus est habitatio, in quam intrat Corpus Christi: vnde illud corpus quod sumit indigne Corpus Christi, fuit desertum gratia Dei: & ante tempus priuatur anima, quia moritur ante tempus.

Nona quia priuantur intellectu & efficiuntur obstinati, & sũt crucifixores Christi, iuxta illud, *quem percussisti persecuti sunt & afflictiones addiderunt:* quasi dicat, magis dolet Christus ista vulnera facta à peccatoribus sumentibus corpus suum indigne, quia iterum crucifigunt eum quam vulnera sibi facta à Iudæis, quia Deus permissiue dimisit percutere Christum à Iudæis, qui ignorabant quid faciebant eo respectu, quia nesciebant ipsum esse Filium Dei, iuxta dictum Christi, *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt:* sed isti existentes in peccato mortali scienter sumunt ipsum indigne: & sciẽter addunt ei vulnera vulneribus. Et hoc est, quod dicit, & *super dolorem vulnerum meorum addiderunt.*

Christus magis dolet de indigna communione quã de vulneribus à Iudæis inflictis.
Luc. 23.

Decima maledictio, *appone iniquitatem super iniquitatem, & non intrent in iustitiam tuam,* quia nesciunt inuenire viam.

Vndecima maledictio est, *deleantur de libro viuentium,* quia de eis in paradiso non erit memoria.

Duodecima, & *cum iustis non scribantur,* quia dicet eis Christus benedictus, *Ite maledicti in ignem æternum,* &c. Et *inter nos & vos est magnum chaos.* Et nota, quod istasmet maledictiones incurrunt omnes homines vtriusque sexus, mares, scilicet post completos quatuordecim annos, & fœminæ post completos duodecim annos, qui non accipiunt Corpus Christi saltem semel in anno.

Matth. 25.
Luc. 16.
Omnis vtriusque sexus debet semel in anno communicare, mares scilicet post 14. annos, fœminæ post 12. cõpletos, alioquin incurrit duodecim maledictiones.
Matth. 5.

Prima, quia Deus permittit quod anima non capientium illud saltẽ semel in anno, sit ligata laqueo diaboli.

Secunda, quia non recipies retributionem.

Tertia, quia generas scandalum aliis conciuibus, si illud non recipis. Ideoque illud recipe publicè in tua parochia, palamque vt videaris, & des exemplum aliis, vt similiter ipsi faciant: nec te moueat quod dicas, ego nollem videri, ne reputer vnus hypocrita: quia sic *luceat lux vestra coram hominibus, vt videant,* &c. vnde nisi publicè communices, habebis istã maledictionem.

Quarta maledictio, quia plus excæcatis, nec valet quod dicas, ego non sum dignus.

Quinta maledictio, dorsum eorum supetincurua, quia sitū es inclinatus ad malum, non accipiendo, tu plus incuruaberis.

Sexta funde super eos iram tuam, quia infirmitates superuenient tibi, filij & vxor morientur tibi, & multæ aliæ maledictiones occurrent, scilicet bella, pestes, fames, &c. & consideraui & per experientiam vidi, quod in locis, vbi non recipitur digne Corpus Christi, regnant istæ maledictiones: imo in aliquibus locis, quãdo aliquis confitetur vel sumit Corpus Christi & huiusmodi, alij derident eum dicentes, quod ipse est vnus hypocrita, & vult dare fidem hospiti, &c. vnde communiter vbi admittitur Corpus Christi cessant istæ maledictiones magis quam alibi, vbi non capitur.

Septima maledictio, quia citius moriuntur, qui non capiunt, quam qui illud sumunt: ibi & *furor iræ tuæ eos comprehendet.* Et nota bene, quia volo vos docere notam qua possitis agnoscere si vxores vestræ vos diligant, & quando cupiant vt moriamini & ducant alium sponsum. Pone menti, quia si non curat tempore Quadragesimæ, & tempore Paschę, quod tu accipias Corpus Christi, & non stimulat, neque te sollicitat, quod tu illud sumas, nec curat, scias, quod ipsa cupit & desiderat tuam mortem. Similiter si infirmaris, & non curat, neque sollicitat quod illud sumas, est signum quod ipsa vellet te mori: ratio est, quia citius morieris: & probo, vt 3. c. ibi infirmitas, de pœnit. & re. vbi notatur, quod multa mala veniunt propter peccata. Et ibi præcipitur medico, quod antequam medeatur infirmo, inducat eum ad se confitendum: ratio, quia infirmitates multoties veniũt propter peccata. Et timorati medici ad hoc prædicandum in aliquibus locis me impulerunt, quia euenit quod aliter faciendo medicus sæpe dedecore afficitur, & infirmus non ita desperat de vita, neque tristatur, si à principio medicus illi dicit, Amice habeo de more, & ita iura ecclesiæ præcipiunt, quod nemini medear, nisi primo confiteatur infirmus, quia multoties Deus permittit infirmitates venire hominibus propter eorũ peccata. Nam si ista tua infirmitas esset à Deo permissa propter tua peccata, mediante confessione Deus te liberabit, alias parum valerent meæ medicinæ aduersus voluntatem Dei, &c. Similiter tu, ô domina, quando tuus maritus non curat inducere te ad confitendum, scito quia parum curat de vita tua: vnde quando pateris, non expectes, sed subito mittas ad confessorem & confitearis & communica.

Octaua maledictio, quia superueniunt multæ maledictiones & infortunia tam corporis quam animæ & furor iræ tuæ comprehendat eos.

Nona maledictio, quia indurati & priuati intellectu Christum crucifigunt de nouo, quando quem tu percussisti, &c.

Decima, quia iungunt iniquitatem supra iniquitatem omni anno: quia licet confitearis, nihilominus non sumendo Corpus Christi, tu peccas, & non remittuntur tua priora peccata, de quibus es confessus, & sic iungis peccata peccatis, & non valet tibi illa confessio, quia facis vnum peccatum mortale de nouo, quia transgrederis mandata ecclesiæ, præcipientis quod saltem semel in anno quilibet accipiat Corpus Christi: & sic contrafaciendo tu peccas mortaliter, & non intras iustitiam, neque gratiam, & per consequens non tibi prodest confessio illa.

Vndecima, quia deleris de vita viuentium, quia non poteris viuere, & non viuendo deleris de libro viuentium.

Duodecima, quia cum iustis non scriberis, nec miraberis: verumtamen grauiores sunt istæ maledictiones in his, qui indignè capiunt Corpus Christi, quam in his, qui non capiunt.

Videamus modo fructus, quos recipit anima, quæ dignè sumit Corpus Christi, de ligno vitæ in medio paradisi, de quo qui dignè comedit, non morietur: & sunt duodecim fructus dignè recipientium Corpus Christi. Primus est animæ viuificatiuus, prout scribitur in Apoc. cap. pen. de ligno vitæ. Secundus est intellectus illuminatiuus, tertius est affectus mentis confortatiuus, quartus est mentis fortificatiuus, quintus est peccatorum purgatiuus, sextus est pœnarum satisfactiuus, septimus est inimicorum defensiuus, octauus est casus & ruinæ releuatiuus, nonus fructus est meritorum augmentatiuus, decimus fructus est bonorum conseruatiuus, vndecimus fructus est infirmitatum liberatiuus, duodecimus fructus est vitæ æternæ apertiuus.

Digne communicantiũ duodecim fructus.
Apoc. 20.

Primus igitur fructus arboris vitæ est animæ viuificatiuus, quia sine eo impossibile est animam posse viuere: vnde Ioan. 6. cap. *Qui manducat me, viuit propter me, quia iustus ex fide viuit,* & alibi, *Non ex solo pane viuit homo,*

1 Fructus cõmunio digna animam viuificat.
Ioan. 6.
Rom. 1.

homo, sed ex omni verbo, quod procedit ex ore Dei, & Matth. 4. c. *Lignum vitæ est & qui apprehenderit & tenebit, beatus erit*, & Ioan. 6. cap. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo: & nisi manducaueritis, non viuetis.*

Matth. 4. Ioan. 6.

2. Fructus. Cõmunio digna intellectũ illuminat.

Secundus fructus est intellectus illuminatiuus: nam in illo cibo Corporis Christi est tota sapientia Dei, & ideo capiens ipsum efficitur intellectus illuminatiuus lumine veritatis: & isti sunt oculi Ionatam, qui fuit illuminatus: & hoc est, quod dicit Ioan. Apoc. 3. *Vnge collyrio oculos tuos, vt videas.* Collyrium est puluis purgatiuus oculorum, qui potest æquiparari Christo, qui non solum purgat oculos mentales, sed etiã est medela oculorum corporalium, quibus respicièndo Corpus Christi deuotè proficit ad medelam: vnde tu, cui deficit lumen, audi deuotè Missam, & sume Corpus Christi dignè, & proficiet tibi corpori & animæ, & vendicabis gratiam Christi: qui autem faciunt secus, perdunt oculos ante horã: vnde sicut habes de vita & hone. cle. c. vbi dicitur, quod stes cum honestate ad Missam, & non impedias officium. Tertius fructus, est affectus mentis confortatiuus, & refectiuus, quia si recipis Corpus Christi cum deuotione, sicut infra tibi dicam, tu recipies tantam consolationem, quod omnis alia delectatio videbitur tibi pœna, iuxta illud, *Parasti mensam in conspectu meo:* & alibi, *Dominus regit me, & nihil mihi deerit, & in loco pascuæ me collocauit.* Et recipiens Corpus Christi reperit in eo de omni cibo, quem vult spiritualiter, sicut populus Dei comedendo manna satiabat gustum de omni cibo, quem volebat corporaliter.

Ioan. Apoc. 3. Collyrium est puluis purgatiuus oculorum.

3. Fructus. Cõmunio digna animam reficit & recreat. Psal. 22.

4. Fructus. Cõmunio digna animam roborat.

Quartus cibus est mentis roboratiuus contra aliquos, qui dicunt: si confiteor, & capio Corpus Christi, ego non ero fortis contra tentationes: imo dico, quod capiendo illud mens roboratur, & magis fortificatur, & magis amas bonum, & vitas mala, & adhæres appropinquando magis Deo, & Deus te adiuuat, iuxta illud, *Deus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo.*

Psal. 117.

5. Fructus. Cõmunio digna peccata purgat. Peccatorum duo sunt genera venialium & mortalium.

Quintus fructus est peccatorum purgatiuus. Nota, quod duo sunt genera peccatorum, venialium, & mortalium, & in confessione remanent multa peccata venialia. In sacramento est sacramentum, & res sacramenti: in quantum tu consideras sacramentum sumendo illud deuotè, purgaberis ab omni peccato veniali, & plus & minus secundum tuam deuotionem, quam poteris habere, quemadmodum demonstratur in ignis elemento quod operatur in rebus positis in ipso igne secundum materiam & conditionem, seu dispositionem illarum rerum, quæ ponuntur in ipso igne, quia si ponis paleam, nihil durat, & subitò consumitur: si ponis lignum, plus durat: si ponis lapidem, adhuc plus: si ferrum multo plus, & sic de aliis. Ita est in amore diuino, quia secundum dispositionem animorum plus, & minus operatur, quia capiendo Corpus Christi, quandoque omnia peccata venialia delentur. Ita potest esse charitas feruida, & contritio, ac dolor animi, & cordis communicatus cum dolore corporis, si præcedit confessio, & alia requisita. Tolle modo peccatum mortale, quia peccatum est equuleus conscientiæ. Et quæro, vtrum valeat assumptio Corporis Christi in peccato mortali ad absoluendam animã de illo peccato, dico quod possibile est, quod etiam si habens peccatum mortale, de quo non recordaris, quod deletur illud peccatum, de quo non recordaris, & non habes animum illud peccatum faciendi: alioquin si sciens te habere illud peccatum, & recorderis, & nolis confiteri, vel habes animum illud perpetrãdi, tu iudicium tibi manducas, & bibis: quia sicut mortuus non manducat ita tu in peccato existens, censeris mortuus, & manducando non manducas ad vitam, sed ad mortem perditionis tuæ: vnde si habes peccatum mortale, & illud sumis, male est. Et tamen nota, quod potest valere duobus modis. Vno modo dispositiuè, verbi gratia tu non voles parcere, vel non vis restituere ablata, ô fœminæ caudatæ, quia credo, quod capiendo Corpus Christi, dicendo, non mereor capere, & propter reuerentiam capies cum mente, & poteris venire ad contritionem. Secundo modo, quãdo tu habebis vnum peccatum mortale, de quo non recordaberis, nec habuisti præparationem mentis, & voles, quod confessor petat, & examinet conscientiam tuam, & habebis peccata, quæ ignorabis fore mortalia, vel non intelliges fore peccata, si capis Corpus Christi cum tali peccato, quod ignoras propter tuam negligentiam illud capiendo deuotè, recordaberis illius peccati & habebis feruentem contritionem, qua mediante Deus dabit tibi illam gratiam, quã non habuisses, & faciet te saluari, vbi si nõ accepisses, nõ fuisses coactus, & per consequẽs damnatus.

Peccatũ mortale est equuleus conscientiæ.

In peccato existens mortuus. Cõmunio indigna id est cum peccato mortali valere potest duobus modis.

6. Fructus. Cõmunio digna est pœnarum satisfactiua.

Sextus est pœnarum satisfactiuus, iuxta illud, Nullũ malum impunitum, &c. vel in hoc mundo, vel in alio. Nam si sumis Corpus Christi sæpe digne fieri poterit, quod pœnas purgatorij non senties. Primo, quia ibi est sacramentum, quia sacrat mentem. Nam sacramentum idem est, quod sacta mens, vel sactans mentem, & mentem sacratam Dei amantem efficit & charitas purgat non solũ culpas sed etiã pœnas, secundum magnos Doctores: quia si virtuosè viuis, & capis sæpe Corpus Christi, sæpe liberaris, non tantum à culpa, sed etiam ab omni infirmitate corporis, & animæ. Et nota, quod secundum deuotionem, quam habebis subleuabit tibi pœnas in isto mundo, & in alio. Vnde semel quæsiui, cum Corpus Christi sumitur, quare non ardet mens? & responsum mihi fuit, propter dispositionem accipientis, quia tantum habes dulcedinis, quantum es dispositus. Similiter considera illud sacramentum, in quantum est sacrificium, quia faciens dicere Missas cum deuotione, non solum illud sacramentum, seu sacrificium purgat culpam, sed etiam pœnas, non solum illi, qui iussit dicere & facere illud sacrificium Missarum, sed etiam illis pro quibus in commemoratione animarum suarum dicitur, & fit iubendo illud sacrificium fieri, & illas Missas dici per personas timentes Deum, dum autem personæ non verentes Deum celebrare volunt tum adiungitur iniquitas super iniquitatem, cum vero celebrans digne paratus est, tunc Deus dimittit tibi pœnas, quas debebas propter tua peccata soluere, & mitigatur pœna. Similiter in sumendo Corpus Christi, potes leuare pœnas animarum existentium in purgatorio, ac si imperares celebrare Missas.

7. Fructus. Cõmunio digna est inimicorum defensiua. Homo tres habet inimicos.

Septimus est inimicorum defensiuus. Et nota, quod habemus tres inimicos. Vnus est mundus, secundus est diabolus, tertius est fragilitas carnis, contra illos, qui dicunt, ego nolo accipere Corpus Christi, quia non sum dignus, nec mereor, & dico, quod est defensio animæ, & corporis. Primo contra dæmones, quia non poterunt te tentare in ira, superbia, luxuria, auaritia, & custodieris ab omni peccato cõtra diabolum: vnde Dauid: *Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me*, scilicet dæmones: & eris sic armatus multo magis securus quã si esses inermis aduersus inimicos. Nec valet dicere, ego non sum dignus, & nolo præcingi armis huius sacramenti: quia sic operando tu esses fatuus, quemadmodum si deberes ire ad bellum, & diceres, ego nolo portare arma, quia possem cadere cum armis. Similiter si tu es Deo associatus, tu stas magis securus quam sine Deo, & cum Deo, quam sine Deo, iuxta dictum Iob, *Pone me iuxta te* & veniat dæmon, & contradicat mihi. Item habes carnem inimicam & contrariam tibi: & accipiendo Corpus Christi expelles à te omnem tentationem carnalis desiderij, iuxta illud, *Super aquas refectionis educasti me*, quasi dicat sicut aqua extinguit ignem, ita sacramentum Corporis Christi extinguit peccatum. *Nam si ambulauero per medium vmbræ mortis non timebo.*

Psal. 22.

Iob 17.

Psal. 22.

8 Fructus. Cõmunio digna à ruina releuat vacandi.

Octauus est ruinæ releuatiuus, ad instar aliquorum, quos vidisti, qui hodie, quia est dies Iouis sanctus, sumunt Corpus Christi, vt habeant maiorem libertatem in die Paschæ, ad vacandum vanitatibus: & multi

multi sunt volentes hodie sumere Corpus Christi vt retineant illud per duos, aut tres dies in corpore:& postea, vt euomant illud in fœce. Nam si tu haberes Corpus Christi in vno vase, certe tu custodires illud: ergo multo magis debes illud custodire in tuo corpore. Sed ego volo respondere illis, qui dicunt, ego nolo recipere illud, quia non sum dignus, vel quia postea ego cadetem iterum. Ad primum vbi dicis, quod tu non mereris, nec es dignus, respondeo, quid intelligis per ly promereri, & quomodo potes promereri illud sacramentum? credis tu, quod ad sumendum illud requiratur quod sis sacratus, sicut fuit Sanctus Petrus, & Sanctus Paulus, aut sis quis alius Sanctus? quia audeo dicere, quod si tu excederes in sanctitate omnes Sanctos, & Beatissimam Virginem, tu nunquam posses promereri illud recipere. Sed duo sufficiunt ad hoc vt possis illud sumere digne. Vnum est, quod sis sine peccato mortali, & sis bene confessus. Aliud est, quod sis dispositus nolle peccare, & ista sufficiunt. Ad secundum respondeo, quod si ieiunares semper, & nonquam comederes, & ires peregre omni die, & perficeres omnia opera misericordiæ, non sufficit. Item si ageres in seruitio Dei, quæ nullus homo vnquam fecit, non sufficit. Vnde illud, Quod nos ex nostra fragilitate facere non possumus, ipse omnipotens Deus facit, & sufficit, quod mandatis paremus, quia quæ desunt nobis, ipse cognitor defectuum nostrorum supplet, exemplo infantoli eius, qui vellet te osculari, & non posset, propter eius imbecillitatem, & tu inclinas te, & apertis brachiis expectas donec paulatim venit, & capis amplexando eum, & accipis in tuo sinu ipsum osculando. Ita facit Deus, quia ex quo fecit hominem fragilem, Deus vult te iuuare in tua fragilitate, & supplere tuos defectus. Sed tu debes etiam cooperari secundum tuum posse faciendo quod in te est, quia sic Deus per suam gratiam tibi infusam facit te dignum: & si dicis postquam recepero Corpus Domini, ego iterum cadam: & impedit hoc quo minus sumas illud: certè sic faciendo tu es obstinatus, & efficieris diabolus, qui est obstinatus, nec potest pœnitere, sicut sumendo ipsum digne efficiens Deus, quia transmutaris in Deum. Exemplum, sunt duę Dominæ bene vestitæ, quæ ambo cadune in fimo, vna surgit tota maculata, & adit domum, lauat se, & mundat sibi vestem. Alia non vult surgere, timens si surgit iterum cadere, quæ istarum dominarum erit sapientior? certè illa, quæ si millies cadit, surgit semper, & se tergit, quam illa, quæ semper stat in sterore, & fimo. Vnde ita facito tu, quia si cadis, eleua, & vade ad confessionem, & terge te, quia etiam *iustus septies in die cadit*, & surgit: & noli effici obstinatus, quia est peccatum obstinationis, sicut fecit Lucifer obstinatus, qui nunquam surrexit. Sed Adam fragilis homo cecidit, & surrexit pœnitentiam agendo. Vnde isti obstinati vt possint vitare peccatum fragilitatis, incurrunt in peccatum obstinationis, & propter malitiæ. Vnde tu ô proditor animæ tuæ, redde te, & humilia te Deo, quia accipiendo Corpus Christi, eris fortior ad te leuandum si cadis, ad instar vnius cespitantis in lapide, quia si est agilis & fortis, sicut cespitat, subito salit, & si inclinat se versus terram, subito salit in pede: si est debilis immediatè sicut cespitat cadit, & non potest ita se iuuare propter eius debilitatem. Igitur sæpe sume ipsum & fortificeris, & salueris.

Ad communionem dignã duo solum sufficiunt.

Prou. 24.

9 Fructus Communio digna meritorum augmentatiua.

Nonus fructus est meritorum augmentatiuus ad tria, quia primo augetur deuotio ad Deum, secundo augetur amor diuinus in te, tertio augetur charitas in proximo, quia ipse Deus est fons charitatis: & ideo vos ô matres inducite filias vestras, & filios vestros adultæ ætatis ad confitendum, & ad sumendum Corpus Christi, alioquin non speretis, quod vnquam sint boni.

10. Fructus Communio digna bonorũ conseruatiua.

Decimus fructus est bonorum conseruatiuus. Nam qui sciret lucrari, & non conseruare, nihil faceret: vnde cum sumis Corpus Christi, dic, Domine gratiam quam mihi dedisti, custodi mihi illam, tu Domine.

11. Fructus communio digna infirmitatũ preseruatiua.

Tolle vndecimum fructum, qui est infirmitatum liberatiuus: vnde Apost. Paulus in epistolis dicit, quod multi infirmantur, quia non accipiunt Corpus Christi, vel quia illud sumunt indigne.

1. Cor. 11.

12. Fructus Communio digna est vitæ æternæ apertiua.

Duodecimus fructus est vitæ æternæ apertiuus, quia accipiens illud, potest esse ita contritus, & ipsum capere cum tanta deuotione, quod purgat ipsum ita, & taliter, quod recto tramite ingreditur paradisum, sicut demonstratur in Elia, qui iuit cum illo cibo spirituali, quem sumpsit ad montem Oreb, quem nobis sumere dignetur ille, qui suo proprio ore constituit, & ordinauit hoc sacratissimum sacramentum sacramentorum pro salute animarum nostrarum nunc, & in hora mortis per suam misericordiam, Amen.

❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧

FERIA SEXTA IN DIE Veneris Sancto.

SYNOPSIS

Eorum quæ præcipuè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore dolente, agit de Passione Domini, quæ dicitur lignum vitæ & tres præcipuas complectitur partes.

Prima pars principalis,

Contemplatur radicem ligni vitæ.

Secunda pars principalis,

Tangit amorem illius fructificantem duodecim fructus.

Tertia pars principalis,

De amoris fauantis folius.

DE AMORE DOLENTE

Qui est 6. penna 6. ala dicta amor liberalis.

Sermo XLV.

De Passione Domini nostri Iesu Christi quæ dicitur lignum vitæ.

LIGNVM vitæ in medio paradisi. Gen. 2. In quibus verbis loquemur de amore fructuoso, quia lignum vitæ, affert fructum vitæ. Et etiam in hoc sermone loquemur de sexta Ala, scilicet amore angustioso seu dolente. Et quia vita non potest haberi & obtineri sine gratia, ideo oportet ipsam gratiam implorare, & ipsam gratiam non possumus hodie à consueta Virgine implorare, nec ad eam recurrere: primo, quia nobis non adest aditus recurrendi ad eam, considerato, quod eius vnigenitus filius hodie est pro nobis vituperatus, flagellatus, & mortuus in crucis patibulo, vnde propter hoc perdimus accessum. Item quia etiam nobis deficit potentia, qui si volumus eam salutare dicendo, *Aue Maria*, quia aue significat sine ve, ab à, quod est sine, & ve: ipsa Virgo plena dolore ex passione sui geniti potest respondere, quod hodie est magis plena ve id est tristitia, & dolore, quam fuerit aliqua creatura mundi. Nam si vocabimus ipsam Mariam, quæ dicitur illuminata, quid poterit respondere, nisi quod ipsa est omni lumine priuata? & si volumus ei dicere, Maria id est amarum mare, ei multiplicabitur dolor: & si dixerimus, Gratia plena, ipsa merito poterit respondere, imo plena pœna, & dolore, & omni tristitia. Nec possumus dicere, Dominus tecum: quia respondit, quomodo est Dominus mecum, imo prædilectus filius non tanquam Dominus,

Genes. 2.

Maria idest illuminata.

Dominus, sed tanquam seruus vilissimus est mihi cruce appensus,& cum iniquis deputatus, & a me est proditoriè sublatus. Sed si dicimus, Benedicta tu in mulieribus : ipsa respondebit, imo videor hodie mundo cæco maledicta. Et si dixerimus, Benedictus fructus ventris tui : erit in memoriam illi reuocare,& renouare & augere dolorem, & poterit dicere, quod imo apparet perfidis Iudæis eius fructus magis maledictus quam vnquam fuerit aliquis. Si dicemus, Sancta Maria ora pro nobis : ipsa dicet, Ego non possum pro me orando redimere filium meum,& multo minus hodie potero pro vobis orare : deficit etiam scire & velle, quod est ita absconsum in mente diuina, quod ipsum alibi habere non possumus : vnde non habemus hodie recursum, nisi ad crucem, a qua talis & benedictus dependet fructus : vnde orando ipsam salutabimus lachrymabili voce dicentes, Aue crux passiua. In proposito enim thematis demonstratur amor fructuosus, de quo loquitur Ioan. 22. cap. dicens: *Ostendit mihi flumen aquæ viuæ splendidum tanquam crystallum procedentem de sede Dei, & agni in medio plateæ eius, & ex vtraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim per menses singulos reddens fructum suum. & folia ligni ad sanitatem gentium, & omne maledictum non erit amplius,& sedes Dei,& agni in illa erunt, & serui eius seruient illi,& videbunt faciem eius, & nomen eius in frontibus eorum, & nox vltra non erit, & non egebunt lumine lucernæ,neque lumine solis,sed Dominus illuminat illos, & regnabunt in sæcula sæculorum.* Vnde eleuando mentem nostram in isto eloquio sancto. quia sunt quamplures intelligentes,& omnibus debitor factus sum, diuidam in tres amores contemplandos. Primus est amor radicans , qui consistit in radice huius arboris ligni vitæ. Secundus est amor fructificans, in quo videbitis duodecim fructus huius arboris vitæ,& hoc erit pro intelligentibus , quia videbunt in his passionem Domini nostri Iesu Christi,in qua stupebunt. Tertius amor erit sanans, quia folia eius ligni ad sanitatem gentium, & erit pro omnibus gentibus Et noteris bene vos,qui scribitis,quia declarabo vobis tres de passione animæ Christi in secunda parte, quod faciam, vt vos intelligentes videbimini intus recollecti , quia commemoratio passionis Christi non fit propter corpus , sed propter animam. Prima pars erit breuis, & sic habebitis istam arborem in cortice , & in medullis scilicet in corpore, & anima Christi.

Apoc. 22.

Commemoratio passionis Christi fit solum propter animam.

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

Qua contemplatur radicem ligni vitæ.

VEnio igitur ad primam partem, scilicet ad fundamentum radicis istius ligni quia lignum vitæ in medio paradisi à quo anima capit cibum in medio paradisi, scilicet comedendo eius fructum in hoc mundo acquirit gratiam, & postea gloriam in medio paradisi à sancta catholica ecclesia, & habet tres radices , secundum tria tempora continuo visa per animam Christi cum diuino Verbo vnitam : quia vt scias Christus verus Deus , & homo , per vnionem quam habebat cum Verbo diuino,cui omnia tempora præterita,præsentia, & futura semper sunt præsentia , sciebat in præsentia omnia quæ futura erant de sua passione:vnde Ioan.18. cap. *Videns omnia,quæ ventura erant super eum.* quod videre illuminatiuum repræsentabat illi omnes iniurias sibi factas,& omnes iniurias, & peccata, quæ vnquam facta fuerunt ab Adam , & descendentibus ab eo vsque ad eius incarnationem , & in ventre Virginis : & postquam natus fuit,& sic omnia peccata,quæ habebat , & futura erant ipse præsentialiter semper habebat , & sic nulla fuit operatio præterita,præsens,vel futura , quin fuerit semper à Christo præsentialiter visa. Et sic habes tres radices visionis Christi, scilicet trium temporum, scilicet præteriti,præsentis,& futuri,de quibus visionibus fundamentorum , siue istarum trium radicis istius ligni Dauid Propheta loquitur dicens , *Fundamenta eius in montibus sanctis* : montes sancti sunt suum videre ista tria tempora præterita,præsentia , & futura,de quo diuino visu ipse Dei Filius erat illuminatus.

Radix ligni

Visa erat visio Christi per tria tempora.

Psal. 86.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS,

Tangit amorem illius fructificantem duodecim fructus.

ELeua modo mentem tuam, & considera secundam partem duodecim fructuum cuiuslibet mensis huius arboris,qui continet dolorem,& amorem. Nam cortex est amara,scilicet dolor, & fructus est dulcis & suauis , scilicet amor. Primus fructus dicitur priuationis, secundus fructus est obligationis, tertius fructus est incisionis, quartus fructus est fornicationis, quintus fructus est contritionis , sextus fructus est compassionis, septimus fructus est deformationis, octauus fructus est ostensionis,nonus fructus est receptionis, decimus fructus est ignorantiæ , vndecimus fructus est abbreuiationis, duodecimus fructus est reuerberationis.

Cortex passionis est amara Fructus passionis dulcis & suauis.

Capio igitur primo fructus , & omnis fructus nihil aliud est,quam amaritudo animæ Christi,& illa amaritudo animæ Christi erat cum voluntate & gaudio dolendi,quia secundum August. Nemo inuitus bene agit: vnde anima Christi tantum gaudebat , quantum dolebat.

Primus igitur fructus , siue pomum primum dicitur fructus priuationis, quia Christus benedictus considerabat tria tempora priuationis æterni regni , scilicet præteritum tempus, præsens,& futurum , quia videbat omnes tam natos ab initio mundi,& qui erant nati, & nascituros fore priuatos , atque priuandos gloria paradisi.Hinc est,quod considerans,quod propter eius passionem omnes credentes debebant saluari , dolendo de eius passione , gaudebat , quod doleret propter istum fructum priuationis dolendo,& redemptionis mediante eius morte faciendæ. Et omnem fructum diuidam in duas partes,& sic erunt xxiiij.horæ diei naturalis,& sequentur Solem huius diei : quia est illa dies,de quo loquitur Propheta, Ecce nox solum sibi nota, quia solus Deus nouit illam diem : vnde ipse Christus intelligebat quot animæ debebant priuari vita æterna , & dolebat,& gaudio replebatur,quod doleret,& tantum dolebat, & gaudebat de illo suo dolore , quantum erat bonum , quo illos priuari debebant. Secundo propter longum tempus, quo priuabantur. Primo enim quantum erat illud bonum,quo priuabantur ? certè erat infinitum,& per consequens ipse habebat infinitum dolorem : quia si crearentur plures creaturæ,quæ vnquam fuerunt,sunt,& erunt, non possent comprehendere illum ineffabilem dolorem passionis Christi. Vnde etiam infinite conquerebantur de tanto tempore istius priuationis : quia illud bonum , quod exinde sequebatur, erat infinitum,ideo erat infinitus ille suus dolor Ex alio latere tantum dolebat,quanto tempore videbat animas illo summo bono priuari : & illud tempus illius priuationis durare. Si ergo gustas saporem huius considerationis,tu videbis , quod tantum dolebat, quantum erat magnum bonum , quod animæ perdebant , & quantum erat tempus immensum,quo tanto bono debebant priuari : Exemplo vnius Reginæ matris plurium filiorum expulsorum de suo regno,quantum credis , quod ipsa doleret de expulsione suorum filiorum, & priuatione illius regni ? certè tantum ipsa doleret , quantus esset valor illius regni , & secundum illud tempus per quod considerat illos suos filios fore priuandos illo regno, & tanto plus doleret,quanto plus sciret , & cognosceret magnitudinem illius regni , & quãto tempore videret illos debere esse exules à regno suo,

Primus fructus priuationis regni æterni secundum tria tempora.

Christus dolebat secundum tempus priuationis regni æterni.

suo, ut dixi. Sic fecit Dominus & redemptor noster Iesus Christus, quia secundum valorem priuationis, & perditi paradisi, & prolixitatem temporis, quo illa priuatio durare debebat, habuit passionem doloris. Fuit ergo sua cum ratione voluntas, quia gaudebat de suo dolore, per quem humanum genus à priuatione tanti boni, & tam longa redimeretur: vnde Isa. 29. *Tristis erit*, & tristis apparebat non solum pro propria passione, sed pro nostra dispersione, non quod essemus damnati, gaudebat, quia tunc vt saluaremur tantam pœnam offerebat se soluturum pro nostra saluatione, tantus erat eius amor.

Christus dolens & laetus in passione.
Isa. 29.

2. Fructus obligationis.

Secundus fructus est obligationis, quia Christus gloriosus intelligebat omnes, qui erant obligati inferno, & dolebat, quod incurrerent tantum malum infinitè, sicut infinitam esse intelligebat pœnam inferni, & tantum quantum erat tempus illorum, qui erant inferno deputati. Ergo quanta est pœna damnatorum, & futuram intelligebat, tantam pœnam portauit Christi anima benedicta, & quanta erat ira Dei aduersus damnatos implacabilis, quia in inferno nulla est redemptio, & sic erat dolor ille infernalis in anima Dei, & totum illum dolorem ferebat in eius mente ex compassione. Exemplum si esset vna mater, habens filium, quæ videret ipsum capi, & in atro carcere trudi, & ad proprium carcerem condemnari, & nunquam speraret amplius videre ipsum, quantum doleret illa mater: certè ipsa tantum doleret, quantum intelligeret iram illius damnationis, quæ condemnasset eum fore implacabilem versus ipsum. Ita erat in Christo, videndo pœnas infinitas inferni, & iram Dei infinitam, & implacabilem aduersus damnatos. Erat igitur tanta pœna in anima Christi, quanta datur, aut dabitur in perpetuum omnibus damnatis: vnde Propheta Regius Psal. 142. *Collocauit me in obscuris sicut mortuos seculi, & anxiatus est spiritus meus super me.* Ecce vna pars huius pomi, siue fructus huius, ibi, *sicut mortuos.* Ecce alia pars huius pomi, *in obscuris*, scilicet in inferno, *vbi nullus est ordo, sed sempiternus horror*, & priuatio lucis, & omnis boni, vnde eius pœna poterat dici infernalis.

Iob 10.

3. Fructus incisionis.

Tertius est fructus, seu pomum incisionis, quia Christus tantum dolebat, & tot dolores habebat, quot intelligebat fore corpora damnatorum, quæ diuidi debebant ab eo, & quanta erat infinitas illorum, qui debebant diuidi ab eo. Vis bene intelligere hoc. Pone, quod sit vnus, cui incidatur omnis iunctura membrorum, quot dolores sentiet ille? certè tot dolores sentiet, quot iuncturas abscissas habebit: sic erat in Christo, cuius sumus membra, à quo separamur ob peccata nostra, quia tot dolores habebat, quot animas intelligebat separari propter peccata ab eo. Et quando vnus prælatus diuiditur à Christo, tunc euellitur vnus oculus Christo. Et si est vnus prædicator diuisus ab eo, túc abscinditur ipsi lingua. Si est vnus peregrinus, tunc abscinditur sibi pes. Si est eleemosynarius, abscinditur ei manus; & sic de aliis: & iste erat sibi vnus dolor immensus. Adiunge modo supradictis doloribus pœnas infinitas, quas habebat, quia est caput omnium. Nam habuit tot pœnas, quot intellexit fore infirmitates in membris suis, scilicet in nobis, qui sumus membra eius, quas infirmitates ad nos mittit Deus propter peccata, per quæ peccata membra abscinduntur, & separantur ab eo, vnde renouatus est ei infinitus dolor abscissionis tot illorum dolorum: vnde Thren. 1. *foris interficit gladius, & intus est mors similis*, foris est incisio hominis, & animæ Christi dolor intrinsecus, quia intus est anima, & foris est corpus: vnde quando homo per peccatum est abscissus, intus in anima Christi est dolor peccati similis morti propter separationem hominis à se, qui mittitur in profundum propter peccatum.

Peccata separant nos à Deo.
Prælatus dicitur oculus Christi.
Prædicator lingua est Christi.
Peregrinus pes est Christi.
Eleemosynarius est manus Christi.
Thren. 1.

4. Fructus fornicationis.

Quartus fructus est pomum fornicationis, quia valde dolebat, intelligens scilicet animas amare ex totis visceribus mentis plus mundum, & res caducas, quam Deum, & ita postponendo amorem diuinum mundanis rebus animæ taliter fornicarentur, vnde ex hoc valde dolebat, quemadmodum si Imperator mundi nobilis quidam acciperet in suam vnicam & legitimam vxorem vnam pauperculam villicam, quam vestiret purpurales vestes, & eam sub eodem throni velo locaret, & ipsam amaret vltra alias creaturas, & ipsa submitteret se vni luxurioso: quantum credes, quod doleret Imperator eius maritus? certè tantum dolorem haberet in eius mente, quantus est amor ille, quo eam adamabat, & quanta esset gratia qua eam decorauerat. Ita facit Christus, qui *de stercore erigit pauperem* animam, & tantum dolebat, quanta erat fornicatio animæ, & quantus erat amor, quo eam deperibat; sed quot fuerunt, sunt, & erunt animæ fornicatrices? certè innumerabiles, & certè tot dolores ipse Christus in eius anima habuit. Item tot dolores sustinuit, quot animas amauit, quæ fornicatrices fuerunt, & erant, & fornicatrices futuras esse intelligebat, quorum numerus est infinitus: vnde Hier. de humana generatione loquens inquit: Tot autem passus est dolores, quot animas amauit, & quot animæ fornicariæ fuerunt, erant, & esse futuras intellexit, qui omnia palam habebat.

5. Fructus contritionis.

Quintus fructus, siue pomum est contritionis, quia Christus tantum dolebat, quantum videbat multitudinem peccatorum, & eorum magnitudinem, & horrorem intelligendo, quod omne peccatum mortale priuat animam gratia Dei, quia omnia peccata mundi præsentia, præterita, & quæ futura erunt, ipse Dei Filius ita habebat præsentia, sicut tu habes istud pulpitum, quia tanto plus videt te, quantum visio creatoris exuberat visionem tuam, & omnes creaturæ sine aliqua comparatione: & vos peccatores nunquam peccati rei estis, quin viderit ante quando fuistis in rerum natura: & tu ô fœmina, nunquam fornicaris, quin te videat, caueto ergo: vnde Ioan. in Apoc. 1. *Videbit omnis oculus, & qui eum pupugerunt.* Et sic istud pomum est diuisum in duas partes, quia videbit multitudinem peccatorum, & eorum magnitudinem. Exemplum, tolle quendam patrem habentem filium, qui pater timeat Deum, & diligat filium, sed maxime eius animam. Iste pater videt hunc filium suum committere homicidium, certè tantum dolet de illo homicidio, quantum ipse pater amat Deum, & ipsum timet, & quantum amat animam filij sui: & sic propter duas causas dolet, quia prima deseruit Deo: & de hoc tantum dolet quantum amat Deum. Secunda, quia dolet propter amorem, quem defert filio tantum quantum est amor filij. Ita occurrebat Christo considerata magnitudine, & altitudine peccatorum, & eorum multitudine, ex anima Christi exibat infinitus dolor, quia & ipse est infinitus, & peccata sunt infinita: tu vides, quod vnum peccatum mortale est infinitum malum, & tam grande, & infinitè offendit Deum, & est causa tanti doloris ei: propterea caue quantum potes, ne pecces: vnde Hiere. 2. cap. *Magna sicut mare est contritio tua*: quia sicut innumerabiles sunt tempestates maris, & innumerabilia sunt peccata, & quam grande est mare, ita innumerabiles fuerunt dolores Christi, & tam magni.

Apoc. 1.
Peccatum infinitum malum.
Hier. 2.

6. Fructus compassionis.

Sextus fructus, siue pomum est compassionis, quia tot dolores habebat Christus, quot erant martyrum dolores & supplicia, qui debebant sufferre passionem pro eo, & quot erant iusti, qui debebant affligi propter eius nomen. Tolle ergo modo labores, & pœnas omnium suorum martyrum, & confessorum, & iustorum, ipse Christus sentiebat omnes pœnas, quas ipsi senserunt, & similiter sensit omnes pœnas quas tulerunt viri sancti, & Prophetæ pro eo, sicut habes in testamento veteri; & etiam pœnas aliorum martyrum futurorum vsque ad finem mundi, & sic sentiebat pœnam S. Laurentij, & habebat maiorem pœnam quam postea habuit S. Laurentius; & sic de Stephano, & sic

de

de aliis, quia in præsentia videbat futura, præsentia, & præterita, & omnibus istis ipse compatiebatur valde. Ita compatiebatur confessoribus, prædicatoribus, & aliis quibuscunque se affligentibus in aliis bonis operationibus propter eum: & tu nunquam dixisti vnum *Pater noster*, cum labore, quin Christus sentiret illum laborem, & sic de ieiunio quod facis, & de aliis bonis operibus, quæ facis pro eo: similiter si vides aliquem offendere Deum, & tu doles de illa offensa tantum dolet Deus quantus fuit tuus dolor, & plus, & compatitur ad instar matris habentis filium, quem videbit suspendi, membratim lacerari, & cruciari: quantum dolorem credis quod habebit illa mater dolorosa? certè tantum dolorem habebit quantum dolorem & pœnam videbit suum filium pati. Similiter Iesus Christus videns pœnas omnium suorum martyrum, quas pro suo nomine passi fuerant, patiebantur & pati debebant, tot pœnas patiebatur, quot pœnas passi fuerunt, & passuri erant. Similiter si tu videres tuum filium vnicũ ieiunare, & valde infirmari, vel valde doloribus oppressum, quantum dolorem haberes? certè multum, & magnum: sic fecit Christus confessoribus, prædicatoribus, & aliis suis seruis: vnde Dauid, *Sicut aqua effusus sum*, diuide in duas partes, & *dispersa sunt omnia ossa mea.* Ossa Christi fuerunt sancti martyres, qui fuerunt cruciati, sicut aqua significat confessores fatigatos.

Psal. 21.
Martyres ossa sunt Christi

7 Fructus deformationis.

Septimum pomum est deformationis, quia tantum dolebat Christus, quod anima esset deturpata, quantum ipsa anima est grandis, & pulchra, & eius imago, & similitudo: nam imago Dei est infinita, similiter & similitudo: vnde Christus videns imaginem suam fore ita deturpatam in nobis, & eius similitudinem, quanta est magnitudo ipsius imaginis & similitudinis, quas habemus cum ipso Deo, tantum dolebat: & quia est eius imago infinita, ideo infinitè dolebat de turpitudine ipsius animæ, quam videbat ad instar matris, quæ haberet vnam pulcherrimam filiam, circa quam poneret totum suum studium, vt appareret pulchra, vt bene nuberet, & eius facies efficeretur tota leprosa, & capilli splendidi caderent, & efficeretur calua, & tota deformaretur: certè ista mater tantum doleret quantus esset amor, quem illi deferret, & quanta erat sua pulchritudo deperdita, & spes quam habebat ad eam marito traducendam. Ita fecit Christus de anima nostra deturpata in lepra peccatorum: vnde Thren. 4. cap. *Denigrata est super carbones facies earum*: Vnde ergo Christus habebat infinitum dolorem, sicut eius imaginis pulchritudo est infinita, & quanta est infinitas culpæ à peccatoribus perpetratæ.

Imago & similitudo Dei quæ sit in anima peccatis deturpantur.

8 Fructus offensionis.

Octauum pomum est offensionis, & diuide istud pomum, quia Christus infinitè dolebat quantum amabat Patrem æternum offensum, & quantum amabat creaturas ipsum offendentes, & sicut infinitè amabat Patrem, & creaturas, ita infinitè dolebat, ad instar patris habentis vnum bonæ indolis filium, & tres filios malos, qui pater esset bonus, sapiens, & gratiosus Deo & mundo, & tres filij nequissimi veniunt ad tantam iniquitatem quod verberarent patrem, & percuterent lapidibus, & blasphemarent eum, & sæuirent in eum, certè bonus filius tantum doleret, quantum amaret patrem suum & fratres suos. Ita facit Christus videns Patrem æternum esse tantum offensum, qui est infinitus, infinitè doluit, & quantum ipsum amabat, quia infinitè, & quantum habebat peccatores ipsum offendentes: vnde Dauid, *Fiant filij eius orphani, & vxor eius vidua*: quia anima faciens vnum peccatum mortale, occidit Deum & sufficit tua malitia quamuis ipse non sit mortalis: vnde si velis occidere Papam, vel Regem, licet non existas feruens in tuum malum propositum, quia tu ipsum non occidisti tantum ex parte tua, perinde est ac si ipsum occidisses: sic est in peccatore, quia peccatum mortale vult dicere, quia aufert vitam, vbi est, sicut dicitur, *Qui concupiscit mulierem ad mœchandum eam, mœchatus est*: licet non venerit ad actum. Vnde peccare mortaliter nihil aliud est quam occidere te, & Deum, & priuare te Deo, quia priuatur omnium vita, & infinito bono, quia est infinita mors, & tollit vitam, vbi est. Nam anima habet vitam ab illo, qui est vita, iuxta illud: *Ego sum via, veritas, & vita*: vnde quælibet res, quæ habet vitam, sicut arbores, plantæ, herbæ, vermes, bestiæ quadrupedes, pisces, aues, omnes dæmones, & Angeli, & quæque cætera habentia vitam, illam habent à Deo, qui est vita; & non essent elementa, nisi esset ille Deus, in quo consistit vita, & est vita viuentium: vnde cum sint quatuor naturæ, scilicet natura creata corporalis, & natura creata rationalis, & natura creata spiritualis, & natura naturans diuinalis: & cum tu peccas mortaliter quantum in te est, tu occidisti Deum, qui est vita, quia negando in te infinita mors, deficit infinita vita in te, quantum est ex parte tui, & sic tu tollis esse vitale corpori tuo, & similiter animæ, ex quo tollis vitam animæ, tu tollis gloriam Angelis, & sic deficiunt gloriæ Beatæ Mariæ Virginis, & omnibus aliis Sanctis paradisi, quia non potest esse gloria paradisi sine sanctis; tu ergo cum peccas mortaliter, occidis animam tuam, & tuum corpus, Beatam, Virginem, Angelos, & Sanctos, &c & quia si esses beatus augeretur gloria paradisi per te, quæ consistit in Sanctis, & sic augeretur gloria Sanctorum omnium, & Angelorum, ac Beatæ Virginis: vnde occidendo animam tuam per peccatum, occidis in te Deum cum omnibus dependentibus ab eo: vnde solet dici, Remanserunt orphani, quia filius occidit patrem, & vxor eius vidua. Considera ergo quantum dolorem habuerit Christus Filius Dei, qui videns occidere patrem, & matrem, Beatam Virginem, Angelos, & omnes Sanctos, toties quoties peccatores peccant mortaliter, quia tantum doluit quantum amabat patrem, matrem, angelicam naturam, sanctos, & ipsos peccatores.

Christus infinite doluit quia pater infinitus offensus est.
Psal. 108.
Peccatum mortale occidit Deum.
Matth. 5.
Ioan 14.
Omnia viuentia vitam à Deo habent.
Naturæ quatuor sunt vitã habentes.
Peccãs mortaliter vitã aufferre ab omnibus eam habentibus

9 Fructus dolor recisionis.

Nonus est dolor recisionis, & significat quod Christus videbat quanto tempore debebat viuere, & tempus quo debebat mori, & recedere de hoc mundo: & sic duo videbat, scilicet dolorem, quem sufferre debebat morte, & passione sua, & amore, quo se amabat qui erat moriturus; & tantus erat eius dolor; quantus erat ille dolor, quem ipse portare debebat in patibulo diuæ mortis, qui dolor erat infinitus, & ideo infinitè dolebat ex illa parte pomi, quia se infinitè amabat, infinitè etiam ex hac parte dolebat: amabat enim se propter se, & secundario, quia videbat eius mortem fore salutiferam animabus: vnde diuidendo illud pomum Christus tantum dolebat quantum amabat, quia infinitè: & sic considera, quod in eius anima fuit infinitus dolor, exemplo sapientissimi ciuis, qui esset dux sui populi, & videret se comburendum, vel moriturum, & non posset euadere, & intelligeret pœnam illius suæ duræ mortis, & ab alio latere consideraret iacturam sui populi propter suam mortem, quia videret se esse valde vtilem populo, certè multum doleret propter ista duo, & tantum quantum plus saperet, & intelligeret illa. Ita Christus, qui infinitè intelligebat, & se infinitè amabat, ita infinitum habuit dolorem in mente sua: vnde Ioan. 18. *Videns omnia, quæ ventura erant super eum*, orans in horto inquit: *Tristis est anima mea vsque ad mortem*, quia licet non habeam illum dolorem per experientiam, tamen illum habeo per intelligentiam: & vide si erat magnus dolor ille, quia factus in agonia guttæ sanguinis decurrerunt vsque in terram, &c.

Matth. 26.
Luc. 22.

10. Fructus ignorantia cæcitatis humani generis.
Christus dolebat ob beneficium incarnationis nõ intellectũ.

Decimum pomum est ignorantiæ cæcitatis humani generis: quia primo cognoscebat, quod eius incarnatio non debebat intelligi à natura humana. Secundo, quia cognoscebat infinitum beneficium suæ incarnationis, & tantum dolebat, quantum erat illud beneficium suæ incarnationis, non intellectum, & quantus erat amor, qui fecerat ipsum incarnari, & ista duo

mysteria

mysteria ipse intelligebat & infinite dolebat, quòd non erant intellecta ab anima, & quantum amorem ipse ostenderat in tali sua incarnatione, quia virtus venit in Maria Virgine: *& sic Deus dilexit mundum*: ecce primum *vt filium daret mundo*: ecce secundum. Exemplum si esset vnus pater habens filios & causa ditandi ipsos laborasset diu, exponendo se multis periculis maris, & senex factus videret filios non cognoscere hoc, & fore ingratos versus patrem, & male se tractare, quantum doleret senex pater: certe tantum, quantum fuisset beneficium illud, & quantum amorem sibi ferret: sed beneficium, quod nobis donauit Deus se incarnando, est infinitum & non est appretiatum mundo cæco, neque cognitum, quia fecit nos Filios Dei participatione & gloriosos, & videns nostram ingratitudinem contemplare anima, quantum dolebat & quantum dilexit nos, & labores suos quos portauit pro nostra salute vsque ad mortem crucis: vnde si propter hoc non lachrymaris, valde est induratum cor tuum, & illud dedisti morti: vnde Ambros. Tristis erat, quia paruulos nos relinquebat: quasi dando tibi vnum aliud exemplum, quia si moriendo relinqueres post te plures filios tuos paruulos cum vna mala matre & prauis affinibus, & coniunctis, pro explorato & certo haberes, quòd te mortuo omnes spoliabunt ipsos & nulla, eorum cura & sollicitatio, quantum doleres? & si videres filios tuos ludere in conspectu tuo, quid diceres in corde tuo? certe si vos intelligeretis hoc, vos fleretis mecum: sic fuit in Christo nostro redemptore, qui infinite dolebat de nostra cæcitate, & beneficio nobis dato non cognito, & nostra perditione, quam non intelligimus.

Ioan. 3.

11. Fructus abbreuiationis.

Vndecimum pomum fuit abbreuiationis, in quo præuidebat Christus breuitatem temporis, in quo debebat manere in præsenti mundo & dolebat secundum humanitatem de sua morte futura: & diuide pomum, quia primo cōsiderabat meritum, quod acquirebat mūdo in sua conuersatione, quæ erat infinitæ vtilitatis & infiniti meriti: quia omnis actus Christi erat infiniti meriti, quod infinitum meritum breuitas temporis quo debebat permanere in præsenti vita auferebat humano generi: ex alia parte videbat se in breui passurū & moriturum propter quas duas præmeditationes Christus tantum dolorem habebat quārum erat illud infinitum meritum, quod promerebatur degēdo in mūdo, & quāta futura erat pœna suæ diræ mortis ad instar vnius generosissimi viri, qui faceret vnum præclarum opus quod foret factum in mundo, & esset sapientior homo mundi & iuuenis, quantum doleret mori considerando vtilitatē & meritum, quod deberet sequi, qui dolebat infinite de merito & sua conuersatione sequebatur, & illud perdebat, & de sua morte cito futura: vnde Isaias. *Vere dolores nostros ipse portauit, & lāguores nostros ipse tulit.*

Omnis actio Christi erat infiniti meriti.

Isa. 53.

12. Fructus reuerberationis.

Duodecimū pomū fuit reuerberationis, quia Christus videbat matrem suam, dum penderet in cruce totā transformatam, & esse irā crucifixā, sicut erat ipse Christus, quia erat vnita cum Christo, & è contra, adeo quod totus dolor Virginis Mariæ reuerberabat in Christo, & è contra, iuxta illud, *Ipsius animam pertransibit gladius*: vnde ipsius Virginis dolor erat maior & plusquam omnes creaturæ mundi possent portare in tantum, quod si ille dolor foret partitus & diuisus inter omnes creaturas mundi vitales, caderent mortuæ, quia quāto plus amabat Christum virgo beata, tanto plus dolebat, & amor suus, quem ipsa portabat Christo eius vnigenito filio, erat infinitus: ergo eius dolor erat infinitus. Et fac duas partes de isto pomo. Prima est, quia ipse Dei Filius Christus gloriosissimus tantum dolorē portabat, quantus erat amor, quem portabat virgo benedicta, & è contra, & quantum Christus de ipsa condolebat, & exinde ipse Deus infinitum dolorem sentiebat coniungendo vtrunque hinc inde, exemplo matris sapientissimæ videntis publicè affligi filium suum magni intellectus & prudentissimi: quia filius habebat dolorem suum & tantum maiorem dolorem ex afflictione matris, quantus erat amor immensus, quem habebat ad eam, & quantum afflictam videbat eam: ita erat in Christo & plus sine comparatione, iuxta illud Ierem. *O vos qui transitis per viam, attendite & videte si est dolor*, per reuerberationem, *sicut est meus*: quia omnes dolores mundi, & alij suprascripti, si essent simul coniuncti, non essent tot & tanti, quantus fuit dolor gloriosæ Virginis Mariæ reuerberati & recepti cum illa crudelissima passione Christi, & iste est magnus sensus animæ eleuatæ in Christo.

Virgo Maria crucifixa in cruce cum Christo Filio.

Luc. 2.

Virginis Mariæ dolor maior quā omnes creaturæ sufferre possent.

Thren. 1.

Ego volo formare tria dubia. Primum est, quare dolebat ita Christus de damnatione peccatorum, vt supra dictum est, ex quo ipse videbat causam damnationis ipsius Christi. Secundum dubium est, cum voluntas Christi est vniformis cum voluntate Dei, & ipse Deus non dolebat de damnatione ipsorum damnatorum, quare ergo debebat ipse Filius Dei qui in omnibus debet conuenire cum mente diuina, cum nec sancti dolēt de impiorum damnatione, qui sunt conformes cum mēte diuina: multo magis debebat gaudere, & non dolere Christus ipso existente in peregrinatione. Ad quorum duorum dubiorum declarationem, nota quod anima Christi habebat duo obiecta: vnum obiectum diuinitatis, in quantum erat Deus, & aliud obiectum humanitatis in quantum erat verus homo: vnde in quantum habebat obiectum diuinitatis ipse Dei Filius non dolebat quemadmodum nec Angeli, neque beati dolent de damnatione ipsorum, imo gaudent etiam si viderent animas parentum & filiorum damnari, quia eorum animæ sunt conformes voluntati diuinæ: sed Christus in quantum homo & viator, habebat omnes dolores, quos tibi supra dixi, & plures, imo plus, quia Deus volebat, quòd ipse eius Filius sic vellet, iuxta illud, *voluntarie sacrificabo tibi*, &c. Sed si diceres, quare ergo Christus in quantum homo non moriebatur in ipso instanti, ex quo habuit tot infinitos dolores, sicut superius demonstratum est: quia si illi dolores, quos ipse passus fuit, fuissent partiti & communicati inter omnes creaturas mundi, omnes subito mortuæ præ nimio dolore fuissent: Ego respondeo tibi secundum naturales, nullus potest mori in hac vita ex dolore aliquo, nisi dolor ille communicetur sensualitati, & animæ sensitiuæ: vnde licet Christus perciperet tot dolores in anima sensitiua, tamen donum fortitudinis diuinæ tenebat illum dolorem reclusum ita, quòd veniret ad partē animæ sensitiuæ, & non cōmunicaret sensualitati Christi, donec peruenit ad illum punctū, vbi ipse dixit: *Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti*. Tertium dubium est, quare erat necesse quod Christus pateretur tantam pœnam & tot dolores. Respondeo, quòd fuerūt quinque causæ, quæ induxerunt Christum ad tantum dolorem & pœnas sustinendas: & facio differentiam inter dolorē in corde & pœnam in corpore: & ipse Dei Filius voluit portare vtrūque quādoque rationibus contradicentibus Prima causa fuit ad honorandū patrem ex sua sāctissima vita & virtuosa, quæ fuit tāti honoris patri, quòd omnes alij Sācti nō potuissent honorare tantum ipsum Deū patrē & creatorem omnium, quantum fecit Christus cū illo suo dolore, qui excessit omnes dolores omnium creaturarum in infinitum. Secunda causa fuit vt satisfaceret æterno patri mediante eius vnigeniti filij immenso dolore de offensis & iniuriis sibi illatis à nobis. Tertia causa, quia voluit tantum dolorē sufferre ad ostendendam viam cœlorū nobis, ad quos cœlos tu ascendere non poteris sine pœna, & nisi efficiatur tua anima humilis, quia via quæ ducit nos ad vitam est arcta, & vos ô cæci & stulti vos non poteritis intrare regnum cœlorum, nisi per viam Christi, quia ipse Christus est ostiū, per quod oportet ingredi, qui vult intrare regnū cœlorū aliter autē qui vult aliūde intrare quàm per *ostium, fur est & latro*. Itaque si vultis intrare cœlū,

Quare Christus ita dolebat de dānatione peccatorum.

Christus obiecta duo habebat.

Psal. 53.

Ex dolore nemo moritur nisi dolor communicetur sensualitati, seu animæ sensitiuæ.

Matth. 25.

Christus tot dolores passus.

Dolor est in corde, pœna in corpore est.

Ioan. 10.

intrare per viam crucis Christi. Nam, vt ait Lucas vlt. cap. *oportuit Christum pati*, & sic intrare gloriam suam, & alibi, *primogenitus mortuorum*, & Princeps regum: & alibi, *non est discipulus super magistrum*: & ipse Dei Filius ostendit, & aperuit nobis viam ad intrandum paradisum pœnis & doloribus crucis: & vos fatui creditis cum vestris gaudiis & mundanis delectationibus intrare vitam æternam? discite ergo à magistro vestro Christo: exemplum etiam dedit nobis, vt quemadmodum ipse fecit, & nos faciamus, &c. Quarta causa, quare voluit portare tot & tantos dolores fuit, vt satis-faceret Deo pro nobis, & sic liberaret nos soluendo debitum nostræ culpæ culpa sua, quam portauit pro nobis à vinculis inferni & à potentia diaboli, quia iustitia Dei volebat quòd tantum restitueretur Deo quãtum erat illi ablatum: vnde nullus mortalis propter peccatum primi parentis poterat intrare regnum cœlorum, nisi solueretur illud debitum, quod persoluere nullus erat sufficiens, nisi Christus: vnde Christus propter eius meritum soluit vinculum nostræ obligationis cum multiplici & infinita eius pœna, quia oportuit ipsum pati, & sic intrare gloriam & parare nobis viam, ad significandum quod similiter & nos facere debemus, ita quod Christus voluit sustinere tantum dolorem ad restituendum Deo illud, quod ipse habere debebat, quia infinita culpa erat ei facta per creaturam, vt supradictum est.

Luc. 24. *Apoc. 1.* *Luc. 6.*

Quinta causa fuit, vt demonstraret perfectionem vitæ perfectæ, quæ consistit in laboribus & pœnis, & omnes, qui perfectionem huius vitæ fugiunt, non poteruntsalua: i. Beata Virgo, Apostoli & omnes Sancti intrauerunt in regnum cœlorum per istam viam perfectionis vitæ æternæ & tu credis cum tuis vanitatibus & gaudiis attingere huius vitæ perfectionem, & certe tibi ipsi sic alludendo diabolus tibi illudit.

Perfectio vitæ perfectæ posita est in pœnis sufferendis.

Tertia Pars Principalis,

De amoris sanantis foliis, quæ sanitatem gentibus dederunt.

SEquitur tertia pars principalis nostræ prædicationis, quę tangit omnes gentes magis communes, & in ista parte est significatio contemplatiua; & postquam diximus de fructibus istius arboris, in hac parte dicemus de foliis, quæ sunt ad saluationem gentium. Et diuidemus passionem Christi in 12. folia duplicata, & sic erunt 24. folia: videlicet duo folia in quolibet supraſcriptorum pomorum. Ita quod cuilibet pomo attribuimus duo folia, quæ consistunt in 24. amores, de quibus infra patebit Prima duo folia vocantur Amor orans deuotus, amor sanguinatus: Secunda folia amor totus inflammatus, amor captus & ligatus: Tertia folia, amor circumcirca intendens, amor renegatus: Quarta folia amor se demonstrans, amor sententiatus; Quinta folia amor crucem portans, amor angustiatus. Sexta folia amor Mariam inspiciens, amor debilitatus. Septima folia amor totus inflammatus, amor crucifixus. Octaua folia amor sanguiuersans, amor tribulatus. Noua amor clamans, amor vita priuatus. Decima amor mundo vociferans, amor mundo mõstratus. Vndecima amor percutiens, amor impallidatus. Duodecima amor cor feruẽs, amor intumulatus.

Passio Christi. 12. Habet folia sed duplicata.

Primum itaque folium habet duos amores, scilicet amor deuotus orans, amor sanguinatus, vbi est contemplandum quòd sicut Christus contemplatus est vltimam suam cœnam: sciens quia debebat tradi à Iuda postquam prædixerat dicens, *vnus vestrum me traditurus est* cum mãsuetudine, & charitate, vt desiderauit cũ discipulis suis iuit in hortum & cœpit orare: & primo admonuit discipulos dicens, *vigilate & orate, ne intretis in tentationem*, ne me abnegetis & hortabatur Petrum, cui prædixerat antequam Gallus cantet, ter abnegaret eum dicens, *spiritus quidem promptus est, caro vero infirma*, & tunc cœpit orare patrem, & leuans oculos in Deum, & videbat Iudam, qui iuerat ad prodendũ, & iram Iudæorum & Scribarum & Pharisæorum parãtium se ad prehendendum ipsum, & videns omnes pœnas, quas passurus erat, & sic orando versabatur dolor ex eius anima sensitiua, & secundum sensualitatem, & præ angustia petiit dicens, *Pater, si possibile est transeat à me calix iste*, secundum sensualitatem: & est supponẽdum, quòd ipse etiam dixerit, Pater tu vteris tanta clementia & charitate aliis dissimulans tãto tẽpore peccata, quòd oro te pater mi, vt parcas eis sine tot & tantis pœnis, flagellis & doloribus istius meæ sensualitatis: vnde vtere etiã tua charitate & clementia versus meam sensualitatem, *vt calix iste transeat à me*. Et pater respõdebat: fili mi, tu debes esse paratus mori, quia iustitia poscit quòd propter infinita & grandia peccata humana generatio sit tota perdita & deleta de libro viuentium, nisi redimatur per mortem huius tuæ sensualitatis, ita quòd hoc modo oportet, quòd tu persoluas debitũ culpæ generis humani, & erat magna cõtrouersia inter rationem & sensualitatem Christi: quia ratio dicebat, *pater mi, non tamen sicut volo, sed fiat voluntas tua*: venit ad discipulos suos, qui præ agonia tristitiæ non poterat orare & sic ociũ soporis obduxerat eos, & inuenit eos dormiẽtes, & dixit Petro: & tu Petre, qui volebas pati tãta, me protegere, & vos alij, *non potuistis vna hora vigilare mecum? perseuerate in oratione, & vigilate & orate, ne intretis in tentationem: spiritus quidem promptus est, caro autem infirma*. Iterũque secundo abiit & orauit similem orationem dicens, *pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua*. Et pater respondit dicens, fili mi, nõne vides, quia propter tuam salutiferam mortem tu illuminabis vniuersum orbem radiis meæ dilectionis, & propagabitur mea gloria, quia propter eandem tuam mortem tot qui sacrificabant diabolo, sanctificabunt nomen meum: vnde subeundo mortem, tu dilatabis meum honorem magis, quàm alio modo. Et ita moriendo ego dabo tibi potẽtiam infinitam & exaltabo te in gloriam, si te humiliaueris vsque ad mortem. quia qui se humiliabit, & exaltabitur, & volo videre te mori in cruce: gaude ergo moriendo, & morietis afflictus cum infinitis doloribus gaudendo: & Christus iterum dixit, pater fiat sicut vis, sed oro pro salute meæ dulcissimæ & charissimæ genitricis & pro conseruatione istorum meorum discipulorum, quos mihi dedisti, quos digneris conseruare in mea fide & charitate. Est credendum, quòd pater respõdit Christo in illa oratione: licet ego dimittam tuos discipulos conquassari & multa flagella pati, tamen non deseram ipsos & tenebo tuam matrem in suma fide, nec dimittam eam in aliquod opprobrium cadere, saluo quòd sufferet & participabit pœnam pariter tecum, sed ipsam tuam matrem & sponsam meam semper in doloribus iuuabo.

Passionis Christi. 1. Foliũ duos habet amores. Amor deuotus orans. Matth. 26. Marc. 14. Luc. 23. Matth. 26. Marc. 14.

Matth. 26.

Tũc venit ad discipulos suos, & dixit illis, *dormite iam & requiescite*, & rediens ad orãdum, *factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terrã*: & ratio, est quia cõcurrerũt ad inuicẽ timor, & amor, scilicet timor pœnæ, quã passurum se intelligebat & videbat, qui timor pœnæ fecit currere totũ sãguinẽ ad cor. Et amor humani generis, pro quo passurus erat, similiter concurrit ad cor, & tunc amor ita impleuit cor, quòd subito & magno impetu expulit de corde sanguinẽ dicens, exi foras sanguis, quia amor vincit timorẽ, quia volo quod Christus moriatur pro populo suo Christiano, & cum tãto impetu sẽlit cor Christi, quod omnes pori corporis aperti sũt. & exiuit sãguis pallidus per omnes poros & pilos corporis Christi vsque in terrã. Et sic habes duo folia: vnũ amoris deuotæ orationis Secundũ amoris sãguinati, &c. Et Dominus noster Iesus Christus existens ex sudore sanguinis, ita madidus, pensa, quòd cum sua veste tergebat vultum suum: tamen aliqui contemplãtes imaginantur, quòd in Torrente se lauaret: ô vtinam,

Luc. 22. Sanguineus sudor in Christo quare & vnde.

nam, quis posset habere modicum illius amoris, vt sanguis similiter præ nimio amore pulso timore per tempora emanaret, certe esset Filius Dei.

Amor inflammatus. Sequuntur alia duo folia, videlicet amor totus inflammatus, amor captus & ligatus, quia finita oratione prædicta Christus venit ad discipulos dicens, venit hora, vt præparem me pugnæ flagellorum. *Matth. 20.* *Ecce tradetur Filius hominis in manus peccatorum: Surgite eamus cito, qui tradet, prope est.* *Discipuli redeuntes ad Christum osculabantur eum.* Contemplare anima, secundum aliquos docet quòd mos erat inter discipulos, quòd quando aliqui discipuli recedebant à Christo & consortio aliorum condiscipulorum Christus dabat eis suã benedictionem, & redeuntes in signum pacis, amplexabantur Christum eorum magistrum, & osculabantur eum: vnde Iudas proditor dederat Iudæis hoc signum dicens, *Matth. 26.* *quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, & ducite eum caute,* & secundum consuetudinem iam dictam Iudas admonens Iudæos, qui venerant ad locum illum vbi erat Christus cum multitudine armatorum venientium cum magno strepitu, *cum gladiis & fustibus,* & laternis, summis Sacerdotibus & scribis & senioribus, vt caperent Iesum, volens ostendere, quòd non veniebat vt traderet eum, sed vt solum aspiceret & eum Iudæis ostenderet festinanter appropinquauit ei dicens, *aue Rabi & osculatus est eum,* & Christus tunc dixit, *Iuda filium hominis osculo tradis?* & credo quod putredo illius osculi fuit de horribilioribus fœtoribus, quos vnquam sensit Christus: sed credo quod Deus permisit illud os fœtidum dare signum suæ capturæ, demonstrando desiderium suæ mortis, per quam fœtores peccatorum debebat delere: & hoc propter illum diuinum amorem immensæ charitatis, quam habebat humano generi, & tunc Christus inquit, *Ioan. 18.* *quem quæritis? Si ergo me quæritis, sinite hos abire.* Ecce charitas immensa Christi gloriosi, quasi se inuitando attribuit culpam sibi, & alios excusauit defendendo. Quod tamen videntes hi discipuli qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt, *Luc. 22.* *si percutimus in gladio,* & Petrus in illo fragore percussit ex illis seruum nomine Malchum principis sacerdotum, *Ioan. 18.* *& amputauit auriculam eius dextram.* Et Christus se voluens versus Petrum, *Matth. 26.* ipsum reprehendit dicens: Petre, Petre *gladium tuum in vaginam conuerte, quia qui gladio ferit, gladio peribit*: *Luc. 22.* & dixit, *Sinite huc vsque, & cum tetigisset auriculam eius, sanauit eum:* & propterea illi perfidi Iudæi videntes hoc miraculum non dimiserunt eum: imo credo quòd ille Malchus sanatus, fuit primus, qui ligauit Christum, & cæteris iniquior. Cum ergo Christus dixit, *Ioan. 18.* *quem quæritis? ego sum: omnes retrorsum ceciderunt,* quia Christus voluit ostendere suam immensam potentiam. Et si voluisset, non potuissent comprehendere eum nisi voluisset cõsentire, quia necesse erat ipsum mori pro salute nostra. Et verum dixit, *quem quæritis,* &c. Illi autem dixerunt, *Iesum Nazarenum.* Respondit Iesus: *dixi vobis, quia ego sum,* &c. *Tunc vero cohors & tribunus, & ministri Iudæorum comprehenderunt Iesum & ligauerunt eum,* & quantam crudelitatem fecerunt tunc ei: contemplare Iesum quomodo, aliqui depilabãt eũ, aliqui percutiebant ipsum in vultu, aliqui vno modo, & aliqui alio modo, & ducebatur cum tanto impetu, & quia nox erat in monte, & discalceatus, & trahebãt per scopulos & lapillos percutiendo pedibus in illis scopulis propter quos sanguis emanabat, & omnem derisionem iam sua charitas substinebat, & sic *Ioan. 18.* *adduxerunt eum ad Annam primum: erat autem socer Caiphæ, qui erat Pontifex anni illius: erat autem Caiphas, qui consilium dederat Iudæis, quia expedit vnum hominem mori pro populo:* & ductus coram pontificibus inceperunt Iudæi inferre illi grauissimas iniurias dicentes, nunc videbimus si tu es Filius Dei, cum illis verbis acerbis & opprobrio plenis percussionibus, & sputis, quia ille se æstimabat beatum, quia iniurias & maledicta patiebatur, & vt dicunt aliqui Doctores, posuerunt eum in quodam loco vili domus illius & ligauerunt eum ad vnam columnam & Sacerdotes & Pontifices petierunt lectum vt dormirent relicto ac dimisso Iesu in manibus illorum militum & perfidorum Iudæorum & Pharisæorum ligato ad illam columnam, quemadmodum si omnem commisisset culpam percutiendo ipsum, aliqui vno modo, aliqui alio modo colaphizando ipsum pugnis grauibus, & pedibus conculcando personam, spuendo in suam diuinam faciem, depilando sibi barbam & extrahendo ei capillos, &c. Et Christus benedictus tota illa nocte fuit modo prædicto angustiatus, & cum sua profundissima humanitate omnia sufferebat in pace, & ipsi perfidiores & crudeliores magis efficiebantur aduersus eum. Gloriosa autem Virgo Maria mater Christi, vt credo, erat in domo Mariæ Magdalenæ: Ioan. vero adolescens relicta sindone nudus perfugiens venit ad domum vbi erat B. Virgo totus anxius & plenus tristitia dicens, ô mater gloriæ, infœlix nuncium, quia Iudæi cœperũt magistrum meum cum tanto furore, & cum tot durissimis verberibus & iniuriis abduxerunt eum, quod neque ore proferre poterat: tunc Virgo gloriosa cum maximo dolore leuatis oculis ad cœlum petiit misericordiam à Deo dicens, pater si misereris peccatorum, miserere redemptoris filij tui: & Virgo quæsiuit, vbi est Petrus & alij discipuli eius, & Ioannes respondit quod ipsi confugerant: & tunc Magdalena accensa dolore cum maximis querelis volebat exire domum quia parata erat mori cum suo magistro increpans, discipulos quod aufugissent & non comitati fuissent ipsum in vita & in morte: & Ioan. timuit & non permisit eam exire illa nocte de domo. *Marc. 14.*

Sequitur videre de tertiis foliis, quæ sunt de amore interno vndante, amore negato, quia illa nocte nunquam dimiserunt eum quiescere & interim vsque ad crucem Christus Dei Filius nunquam quieuit: & leuando ipsum à columna ligauerunt illi manus, & circundederunt collum rudi & crasso capistro, & vinctum sic conduxerunt ipsum ad domum Pilati vndique flagellatum & ob sanguinis fluxiones & emissiones languidum ac deficientem. Pilatus vero examinato Christo videns quod per inuidiam tradidissent eum, & *audiens quod Galilæus esset,* vt se à iudicio proferendo liberaret, *misit eum ad Herodem qui Ierosolymis erat illis diebus. Herodes autem viso Iesu gauisus est valde: erat enim ex multo tempore cupiens videre eum, eo quod audiuerat multa de illo, & sperabat signum aliquod videre,* *Luc. 23.* & hoc faciebat propter vanitatem, & Iesus multis sermonibus interrogatus *nihil respondebat ei. Spreuit autem illũ Herodes cum exercitu suo, & illusit indutum veste alba, & remisit ad Pilatum* in modum vnius fatui, *& facti sunt amici Herodes & Pilatus ex illa die: nam antea inimici erant ad inuicem,* & Pilatus examinato Iesu dixit, *ego nullam causam inuenio in homine isto ex his, in quibus eũ accusatis:* sed neque Herodes & Pilatus considerauit si flagellaret Christum vt Iudæi mitigarentur, & iussit eũ ligari ad vnã columnã, & sic denudatus fuit totus cęsus & flagellatus: & in nulla sui corporis parte remansit intactus. *Secunda flagellatio ad columnam.* Ita quòd vndique pluebat sanguinem: & tunc iussit Iesum duci & dixit turbis, ecce correxi eum: *emẽdatum ergo illum dimittam,* & vidẽs Pilatus, quòd nihil prodesset, proposuit sibi aliã viã relaxandi eũ: *Isa 23.* *necesse autem habebat dimittere eis per diem festum vnũ* vinctum, & dixit turbis, quem *vultis dimittã, Iesum, an Barrabã,* & illi crudelissimi clamauerunt volentes *Barrabam, qui propter seditionem quandam factam in ciuitate, & homicidium fuerat missus in carcerem,* & tenuerũt Christum pro nequissimo qui erat Saluator omniũ credentium. Iterum autem Pilatus experiendo num posset liberare Iesum, *locutus est ad illos, volens dimittere Iesum. At illi clamabãt dicentes, crucifige.* Considera anima tuũ Redemptorem & vindicem peccatorum passum se castigari à Pilato, qui voluit tantũ verberibus affici ipsũ

quòd compassione ducti consentirent ad dimissionem illius,& vt illius vitæ parcerent, Sed diabolus intrauerat in illos,& erant ita indurati,quia licet viderent eum totum plagatum per faciem & per totam personam, velut describit eum Isaias Propheta 53.cap.dicens, *vidimus eum,& in eo non apparebat vlla species, neque decor*: nullatenus fuerunt mites effecti. Petrus vero qui videtat Iesum deludi & cruciari in domo Pontificis, dum secutus fuisset Iesum & staret ad prunas, sicut
Luc.23. prædixerat Christus *ter negabit eum prius quam Gallus cantaret*,& sic abnegando,& periurando quod non no-
Luc.23. uerat hominem,Christus respexit eum, & *tunc Petrus recordatus est verbi Domini*, & quod ipse patiebatur illas derisiones propter suam culpam, vt eum redimeret à manibus diaboli, & quod ipse Petrus non staret promissis,quia dixerat, *& si oportuerit me mori tecum,non te negabo, exiuit foras & fleuit amare* agens pœnitentiam. Considera etiam anima,cum quanto furore Pha-
Luc.23. risæi adduxerunt Iesum ad Pilatum dicentes, quod fecerat se regem,& induerunt eum vnam vestem purpuream, non ad decorem,& honorem , sed ad irrisionem & cauillationem & ad vituperium , & coronauerunt eum corona spinea, & vno linteo velarunt oculos, sicut quando aliquis ducitur ad iustitiam. Et secundum Bernardum , spinæ illius coronæ fuerunt ita acutæ quod penetrauerunt,vsque ad cerebrum: & tu ô fœmina vana vis facere de capillis alienis coronam diabolo:
Capillus alienus spina est Christo. quia omnis capillus alienus,quem portas,est vna spina Christo,& tantus fluebat sanguis ex capite vt obturaret oculos , qui non poterant videre , nec tergere illos sanctos oculos , quia habebat manus ligatas, dic ergo, tu ô mulier,cum aptas tibi caput, num habes in reuerentia illam coronam spineam Iesu Christi.

Quarta alia duplicata folia sunt amor se demonstrans, & amor sententiatus:quia non erat membrum, neque pars membri à summo capite vsque ad plantas pedis,quæ non foret læsa & cruciata , & ita percussus, sputis delusus & coronatus,fuit populo demonstratus per Pilatum,vt superius dictum est. Et virgo benedicta tota anxia iam venerat , & cum Pilatus ostenderet ipsum populo dixit, *Ecce homo*,& tunc benedicta virgo super omni eius membro plangebat & lamentabatur dicens,ô fili mi coronate in cœlo , tu es in mundo ita vituperatus,ô oculi vnigeniti filij mei, qui illuminant totum mundum,qualiter estis caligine sanguinis tenebrati. Et credo quod oculi Christi reuerberati erant cum oculis beatissimæ eius genitricis,qui vix poterant eum videre propter sanguinem discurrentem ex torrente capitis sui,sed audiebant piæ voces Virginis proclamantis,ô manus salutiferæ, quæ plasmastis hominem,quem permisistis per nos creaturas ligari, & credo quod pessimi illi canes Iudæi appellabant eam dicentes illi multa opprobria & contumelias. Et credo quod Maria Magdalena,quæ comitata erat matrem Domini videns eius magistrum ita deludi,& verberatum,cœpit magna voce clamare,ô os gloriosissimum,quod tam sanctam doctrinam prædicasti , & me à manibus diaboli liberasti, quomodo perfidi Pharisæi potuerunt pati tam decoram speciem vituperare ? nam tu me peccatricem ab omni culpa liberasti,& credo quod lamentando & gemendo ipsa defecerit,adeo , quod exanimata in terram ceciderit. Tūc vero duræ voces Pharisæorum cœperunt clamare magis *crucifige,crucifige eum*. Et tūc Virgo beata eleuans oculos ad sydera dicebat, Pater non sinas filium meum mori prius quam me. Pilatus vero volens populo satisfacere , lotis manibus dimisit eis Barab-
Matth.2. bam , tunc lata fuit crudelis sententia per Pilatum *& tradidit eis Iesum flagellis cæsum,vt crucifigeretur*,& Virgo mater Dei clamabat dicens, ô fili mi,oro te quatenus velis me trahere ad te , vt tecum pariter crucifigar In patibulo crucis.

5 Folium duplicatum. Sequitur aliud quintum duplicatum folium. Videlicet amor crucem portans, Amor angustiatus.Nam posuerunt super sanctis humeris suis ingentem crucem sine aliqua compassione ad eius maiorem derisionem. Et beata eius genitrix hoc videns alta voce clamabat,fili mi, vita mea , qui das vitam habentibus vitam, miserere tuæ miserrimæ matris , vt patiaris ipsam tecum pariter crucifigi , ne ita sola orbataque remaneat. Et illi perfidi ducebant ipsum per ciuitatem & per viam longiorem,vt maior afflictio & dolor adhæreret passio. Et Virgo dolorosa ivit currendo per medium & breuiorem viam,& vt videret filium suum pœnis afflictum. Iudæi ipsum fune ad collum tanquam publicum latronem ducebant per ciuitatem semper cum illa ponderosa cruce super humeris suis , & hanc iniuriam potius ei quam alijs duobus latronibus faciebāt, & Christus ibat valde incuruatus & anxius non poterat vltra crucem portare,& tunc angariauerunt , & Simonem ceperunt , & dederunt illi crucem i. Simoni Luc.23.
Cyrenæo , vt citius expedirent suum malum propositum, ne forte interim Pilatus posset pœnitere sententiæ latæ ad mortem.

6 Folium duplicatum. Sextum folium duplicatum,videlicet amor Mariam inspiciens , Amor debilitatus. Vnde B. Virgo Maria posuit se super vno angulo & videns suum dilectissimum filium liuidum , cuius non erat aspectus neque decor,ille occurrit,& dolor matris reuerberatus in corde filij ita sauciauit eius cor,vt ceciderit in terram,& similiter econtra dolor filij reuerberatus in corde matris ita penetrauit eius intima, vt prolapsa fuerit in terram , & Magdalena,& Maria Iacobi minoris, & Ioseph , & Salome,quæ sequebantur eum , dolentes acriter flebant, & sic existente in terra mortificata credendum est, quod illi perfidi Iudæi calcabant eas pedibus, & à quibusdam eorum vim & iniuriam , ab alijs atrociora patiebantur,& tandem violenter & crudeliter trahentes eum duxerunt ipsum cum multis iniurijs & blasphemijs vsque ad montem Caluarium.

7 Folium. Sequitur septimum folium duplex , quod dicitur Amor totus inflammans , Amor crucifixus , meditare quod cum fuerit in loco , qui dicitur Golgotha , quod est interpretatum *Caluariæ locus*,super vno scopulo aliqui foderunt lapidem,vbi posuerunt crucem : & cū rabie,furore, & clamore posuerunt crucem in illa petra, quæ est altare nostræ redemptionis,& credo quod posuerunt tres scalas ad crucem,videlicet vnam ad pedes, & fecerunt Christum ire retro super illa scala,sicut fu- Scala tres ad crucifigendū Iesum Christum.
res,qui suspenduntur, nudatum vestibus suis sicut exiuit ex vtero matris , & tunc postquam ascendit scalam illam apertis brachijs ostendit se mundo. O munde excæcate eleua mentales oculos, & vide solem qui incipit apparere & appropinquare tuo redemptori , & credo quod aperiendo brachia clamabat dicens , *ô vos* Io.4.& 7.
omnes, qui sititis, venite ad me , quia reficiam vos, quia volo hominibus credentibus parcere. Venite ergo , *ve-* Matth.11.
nite ad me qui onerati estis , & reficiam vos ? Pater mi, volo subire mortem pro salute totius humani generis: Configite ergo me , & petijt gratiam à Deo quod inscriberentur in suis brachijs quinque literæ,quæ dicāt, amor, amor amor , & posuerunt illas duas scalas retro crucem singulo brachio , vnam ad brachium dextrum, & aliam ad sinistrum, & comprehensis brachijs , & extensis super ligno transuerso crucem acceptis clauis,& malleo incœperunt conclauare dignissimas eius manus durissimis ictibus , & mater gloriosa audiens illos impios ictus alta voce clamabat,configite me,ô Iudæi pariter cum meo filio innocente : & ille clamor percussionum penetrabat illius cor: & vertens se conquerebatur versus discipulos,qui ibi aderant,deinde clauata prima manu conclauauerunt aliam manum,& confixis manibus eleuauerunt scalam de subtus pedibus Christi,& dimiserunt sic eum pendulum, & naxerunt eum ita confixum, & ille sic pendens in cruce figurabat se esse serpentem , qui fuit appensus in deserto, quem morsi à serpentibus aspicientes liberabantur.

Vnde

Vnde tu ô anima, quæ es tribulata, respice hũc serpentẽ, qui pro te voluit ita viliter pẽdere & mori in ista cruce, & conforta te in eius passione, quia liberabit te, deinde confixerunt etiam pedes & sic fuit adimpleta illa Prophetia Dauid, qui dicit, *Foderunt manus meas, & pedes meos & dinumerauerunt omnia ossa mea.* *Psal. 21.*

8. Folium geminatum. Sequitur octauum folium geminatum, quod dicitur amor sanguinem versans: amor tricoloratus. Ecce confixo Christo sanguis fluebat per manus & pedes, & tamen Magdalena vadit ad lignum salutiferæ Crucis ad pedes Christi, & leuatis manibus non poterat eius pedem iungere. Ecce primus color Magdalenæ rubeus, posse iungere montes: ecce secundus, quia triumphus & tunc possidens, sic clamat ad omnes existentes in mundo scilicet pueros, iuuenes & senes, dicens, Christiani cum exaltatus fuero, omnes traham ad me, nunc ergo exaltatus sum in Cruce, vt omnes contemplentur in me, contemplare ergo anima Deum tuum creatorem & redemptorem: & considera, quia pro tua salute in cruce confixus fuit, & ideo sequere eius doctrinam, vt te trahat ad se, & crucifixerunt alios duos latrones: vnum à dextera, & alium à sinistra, & *Matt. 27.* tunc Iudæi, & Pharisæi, *Blasphemabant eum dicentes, vah qui destruis templum Dei, & in tribus diebus ædificas illud, saluum fac temetipsum, descende de cruce. Similiter summi Sacerdotes illudẽtes ad alterum cum Scribis dicebant, alios saluos facit, se ipsum non potest saluum facere,* Christus si *rex Israel est, descendat nunc de cruce,* vt videamus & credamus, & diuiserunt vestimenta eius, & mater Domini cum Ioanne adhæserunt cruci, & ibi contemplabantur Iesum.

9. Foliũ duplicatum. Sequitur nonum folium geminatum, scilicet amor alte clamans, amor vita priuatus. Et vt possis hoc folium amoris bene contemplari: Nota quod Christus clamauit septem clamores. Et omne verbum illorum septem verborum quæ protulit fuit vna flamma ardentis amoris. Prima flamma fuit parcens. Secunda flamma fuit contemplans. Tertia flamma fuit transformans. Quarta flamma declarans. Quinta amor sitiens. Sexta amor deficiens. Septima flamma amor recommittens. Dico, quod prima flamma fuit parcens. Disce tu, ô peccator qui non vis parcere aliis iniurias tibi illatas, intellige suum primum verbum amoris inflammatum, quia primo Christus efficitur excusator & defensor persequentiũ se, & orauit pro te peccatore, qui ipsum videns cruci affixum mente, & effectus fuit tunc noster aduocatus, dicens. *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Vadit tanquam ad patrem, non tanquam ad iudicem, excusando & petendo vindictam & punitionem: sed tanquam excusator, & aduocatus & simplex filius, quia volebat propter eos misericordiã, & dicit, *dimitte,* & non dicit, considera culpam illorũ, qui me crucifixerunt, & facit tria. Quia primo ipse petit, secundo excusat eos, tertio orat patrem pro eis, quasi dicat, licet eorum iniquitates requirant iustitiam seueram contra eos, tua misericordia est tanta, quod ad ea non aduertat, sed quasi currentibus oculis pertranseat, & dicit omnibus peccatoribus, quia me non cognoscunt, & nesciunt quid faciunt, iuxta illud Pauli, *Si cognouissent eum, non interfecissent,* & allegat eorum ignorantiam. Vult dicere. sunt homines, & adhuc potest eis parcere.

Septem verba Christi in cruce pẽdẽtis fuerunt.
7. Flãmæ ardentis amoris.
1. Verbum Christi in cruce pendẽtis fuit flamma amoris ignescentis.
Luc. 23.

2. Verbum amor condonans. Secundus sermo, seu secundum verbum Christi in cruce fuit amor condonans, & considera mirabilem amorem, quem Christus ostendit versus latronem, qui erat ad dexteram Christi, dum dixit, *memento mei Domine, cum fueris in regno tuo.* *Luc. 23.* Et Christus vertens se versus latronem dixit, *amen dico tibi, hodie eris mecum in paradiso.* O vos Sodomitæ, ô vsurarij, & tu ô fœmina vana, aperite oculos vestri intellectus, & considerate, quia datur in hoc instanti regnum cœlorum latroni, qui toto tempore vitæ suæ mala operatus fuerat, & primo datur latroni, & peccatori quam alteri personæ, ad significandum quod Christus subibat mortem pro salute peccatorum, & quod ipse erat ostium, per quod oportet ingredi paradisum. Et primo aperuit illud ostium latroni per medium fidei, quia credidit dicens, *Domine memento mei,* &c. & nota septem verba. Primum fuit, *Amen,* hoc est in veritate, quia *iurauit Dominus & non pœnitebit eum,* Dico, *ego* Deus verbum pietatis. *Psal. 109.* *Tibi* scilicet peccatori, cui parco cum tanto dolore, & charitate. *Hodie,* est tempus breuitatis. *Mecum,* est quantum verbum dulcissimæ societatis, quia maiestas diuina passa est comitem habere vnum latronem, tantus erat amor, quem deferebat humano generi, & ipse latro non poterat habere meliorem societatem. *Eris,* est verbum firmæ certitudinis. *In paradiso,* est verbum vtile iucunditatis, & beatitudinis. Et nota bene, quia non videbis in tota Scriptura septem verba tantæ dulcedinis, & efficaciæ. Et non est mirandum, si Deus dedit tantam gratiam huic latroni, quia est de maioribus sanctis paradisi, excepta Virgine gloriosa, eo quia ipse solus habuit plus fidei quam omnes alij Apostoli, & quam aliqua alia creatura, excepta beata matre Dei; quia Petrus negat Christum in terra, & latro Christum confitetur in cruce, & sanctissima Virgo reseruauit fidem in mente. Vnde fides remansit postea in sola Virgine, quia in omnibus aliis perdita fuit ita, quod post Virginem sola fides erat in latrone, quia ipse solus credidit Christum filium Dei, similiter spes post Virginem sola remãsit in latrone: nam Petrus ex se fuisset in desperationem deuolutus, nisi postea audiuisset Christum resurgere, &c. Similiter in latrone superuenit feruida charitas, quia quando audiuit quod Christus promisit illi vitam æternam, & intelligens pœnas inferni quas intrare debebat, & perpetuo inhabitare & contemplabatur paradisum, vbi est summa beatitudo indeficiens, fuit accensus ardore tantæ charitatis, quod cum corde ipsum amabat & in cruce defendebat eum cum lingua dicẽdo firmiter Christum filium esse Dei dicendo versus alium latronem eius consocium, *nos quidem digna patimur: hic autem, quid mali fecit?* *Luc. 23.* Nam primo confitetur se esse peccatorẽ dicens, *digna se pati* & reddit se in culpa. Secundo defendit eum super crucẽ confitendo ipsum esse iustũ, & innocentem. Tertio ad proximum se vertẽs eum corripit dicens: *nec tu times Deum.* Quarto se voluens contra Christum dixit, *memento mei Domine, cum veneris in regnum tuum,* petens quod eius spiritus esset sibi commissus in eius regno. Vnde nota bene ista verba latronis, quia in tota sacra pagina, tu non reperies peccatorem cum talibus, & tam efficacibus, & substantialibus verbis petere gratiam à Deo post Virginem Mariam, quia in illo verbo latronis includuntur Fides, Spes, & Charitas; amor sui, Dei, & proximi, & virtutes cardinales, nonne apparet fides in latrone, quia solum in ipso & beata Virgine remansit, & nulli alij crediderunt. Tunc apparuit etiam spes in ipso, quia videns Christum ab omnibus spretum, delusum, in cruce pendentem, morti damnatum, summa cum spe se eidem committit, dicens, *memento mei Domine.* Charitas etiam apparuit in hoc, quia dixit; *memento mei Domine,* propter amorem, quem cognouit Christum deferre sibi & aliis peccatoribus, quia pro eis moriebatur: quasi dicat, tu tantum amas me, quod sufficit quod tu habeas memoriam mei, quia hic non petit potentiam, neque diuitias, neque aliquid aliud, nisi quod recordetur sui. In illis verbulis latronis etiam virtutes quatuor Cardinales cõprehenduntur, & primo prudentia, quia nõ quæsiuit vitam temporalem, sed solum memoriam sui. Item fortitudo, quia latro ipse pendens in cruce in tormentis obliuiscitur suorum peccatorum, & adhæret tantum Deo, & voluntati diuinæ qui non petit se liberari ab aliis pœnis in præsenti vita: sed præbẽs se conformẽ voluntati diuinæ dicit sufficere sibi quod recordetur sui in suo futuro regno. Item

Latro bonus est de maioribus sanctis paradisi.
Fidei spes, & charitas remanserunt in bono latrone.
Verba boni latronis comprehendunt virtutes theologicas & quatuor Cardinales.

temperantia, quia non dicit, fac me beatum, sed petit illud quod placet ipsi Deo cum dicit, *memento mei.* Item iustitia denotatur in hoc, quod dicit, *nos quidem digna patimur*, quia iustitia requirit vt propter nostra scelera digna patiamur, dicendo de se & eius proximo, se culpādo, & etiam in eo quod defendit Christum cum iustitia ipsum excusando, *hic enim nihil mali fecit.* Propter quæ Christus ei donauit quinque priuilegia, quæ aliis non donauit. Primum priuilegium fuit, quia mortuus simili morte, & in eo loco & eo modo, quibus Christus mortuus fuit, sed tu diceres: Iste latro mortuus fuit propter sua peccata, & dignè, non ita Christus, respondeo tibi, quod amor fecit conuertere eius latronis animā in tātum, quantū prius fuerat nequā & peruersa, in tantum, quod omnia eius peccata conuersa fuerunt in maximo feruore charitatis, quod sicut fuerat prius sagax prauus & subtilis furando res mundanas, ita fuit feruidus capiendo res diuinas. Secundum priuilegium, quia ipse latro solus plus cōpassus fuit Virgini gloriosæ quam aliqui alij, quia alij conuitati sunt Christum tanquam hominem: ipse latro, tanquam verum Deum, & hominem, & ideo compatiebatur ei tanquam matri Dei & veri hominis. Tertium priuilegium, quia nullus repertus est in passione Christi, qui publicè prædicaret nomen Christi, præter furem, & excusat eum: at inculparet Pharisæos, nisi ipsum solum, secundum aliquos Doctores, quia ipse increpabat eos profitendo, & prædicando Christum esse verum Dei filium & innocentem. Quartum priuilegium, quia latro fuit primus, qui tempore vindemiæ gratiarum Christi, peteret gratiam à Christo. Quintum priuilegium fuit, quia nunquam fuit aliqua creatura quæ melius & verius significat animas peccatorum redemptas, & saluatas per gratiam, quam ipse latro. Tertium verbum, quod fuit ex ore Christi prolatum in cruce, est amor transformatus, quia vides eius beatissimam genitricem totam pœnam afflictam, & transformatam inquit humili voce sua, *Mulier ecce filius tuus:* & discipulo, *ecce mater tua*, Considera anima, quantus fuit ille dolor Virginis gloriosæ considerando, qualem permutationem sustineret capiendo creaturam pro filio rerum omnium creatore, seruum pro Domino. Sed ipsum pro suo filio accepit, ex quo vidit ita esse filij voluntatem, cui semper erat conformis, & ista fuit vox Dei intercidentis flammam ad plantandum cor virginis, quia Iesus interpretatur fons gratiæ, quod significat quod omnis anima deuota tunc effecta fuit filia B. Virginis Mariæ, & sic exinde Virgo accepit eum in suum & ipse eam in suam matrem. Quartum verbum fuit amor declarans cum dixit, *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me*, ac si diceret, tu permittis, & vis me mori vt saluetur humana natura, in quo declaratur amor, quem nobis demonstrauit, iuxta illud, *veni in altitudinē maris, & tempestas demersit me.* Quintum verbum, quod in cruce protulit Christus, est amor sitiens, cum dixit, *sitio*, quasi dicat, ô animæ meæ redemptæ propter meam exaltationem, venite ad me, & incorporemini mihi, quia adimpletur quod scriptum est de me, *cum exaltatus fuero, omnia traham ad me.* Vnde sitio, ac si dicerem, tanta est sitis mihi trahere ad me humanum genus propter amorem & feruentem charitatem quam illi gero, quod quasi oportet me subire infinitas mortes, scilicet pro omni peccatore vnam mortem, & pro omni peccato iterum crucifigi, & pro omni præmio peccatoris, vt saluaretur, ego vellem facere: quia *sicut ceruus sitiens ad fontes aquarum*, &c. Vnde tu ô anima sitiens, sequere istum amorem tui creatoris, sicut ipse secutus est versus te, quia sponte subiuit mortem pro tua salute. Sextum verbum est amor consummatus, dum dixit *consummatum est*, Io. 19. Nam omnis actus Christi indicabat vnum actum infiniti meriti animarum electis secundum illos, qui debent saluari. ô fœlix illa anima, quæ includit in hoc

Latro bonus habuit quinque priuilegia quæ aliis non habuit.
1. Priuilegiū.
2. Priuilegiū.
3. Priuileg. ū.
4. Priuilegiū.
5. Priuilegiū.
3. Verbum Christi pendentis in cruce amor trāsformatus. Ioan. 19.
4. Verbum Christi in cruce pendētis amor declarans. Matt. 27. Marc. 15.
5. Verbum Christi in cruce pendētis amor sitiens. Ioan. 12.
Psal. 41.
6. Verbum Christi in cruce pendētis amor cōsummatus. Ioan. 19.

verbo, *consummatum est*, & bene consummatum est, scilicet in persona Christi, scilicet scripturæ & prophetæ iam consummatæ sunt in Christo, sanguis meus iam consummatus est, miracula & signa amoris iam consummata fiunt in me. Iniuriæ mihi factæ iam consummatæ sunt in me, quia omnino sum oblitus iniuriarum, verborum & lamentationū, dolorum, tormentorū, irrisionum, & opprobriorum in mea persona illatarum, & factarum, quia *vox Domini confringens cedros*, id est superbos. Septimum verbum Christi est amor commendatus, qui tamen omnis consummationis vidit finem Domini nostri. Iesus Christus ardens amore voluit caput suum sanctissimum versus partem dextram vertere, vt facilius faciem Virginis genitricis aspiceret & sic voluit caput versus peccatores clamando ipsos, & oculos versus patrem cum lacrymis, & voce magna clamando, *in manus tuas Domine commendo spiritum meum, inclinato capite emisit spiritum.* Decimum folium duplicatum est amor alta voce clamans, Amor mundo monstratus, quia beatissima Virgo: videns hoc fuit transfixa gladio, & cogitauit quod tunc foret adimpleta prophetia Simeonis, dum dixit in templo, quod Christus esset vnus gladius penetrans cor eius, & tunc totus mundus cœpit vociferare, & signa ostendere de isto immenso amore summi creatoris, quem detulit humano generi, quia omnis creatura ad vtilitatem humani generis clamando ostendit clare istum immensum amorem vniuerso orbi terrarum: nam cœlum incœpit clamare de hoc amore, quia Sol se obscurauit & *tenebræ factæ sunt super terram.* Infernus clamando obturatur & clauditur, lapides cum magno strepitu scinduntur & confringuntur. Vnde beata Virgo vna cum Sole, durissimis lapidibus, & tota machina mundi eiulabat de isto ad palum ligato amore, indicantes signa dolorum ex passione Christi: quia cum esset iustissimus, portabat languores nostros & dolores, quos nos pati debebamus pro peccatis propriis nostris, exceptis crudelissimis animabus, quæ non planxerunt, neque compatiuntur morti Iesu Christi, neque clamauerunt de tanto diuino amore. Inde venit vndecimum folium duplicatum. Amor cor feriens. Amor pallidus, quia postquam Christus emisit spiritum, eius corpus remansit pallidum, & ita Sol fuit obscuratus, & terra tremuit, *& velum templi scissum est.* B. Virgo contemplando filium & videndo ipsum mortuum flebat præ nimio dolore, & tunc eius cor pertransiuit gladius. Duodecimum folium duplicatum, Amor cor fruens, Amor tumulatus. Tunc venit turba vt frangerent crura latronibus, & Virgo gloriosa putans quod vellent etiam rumpere tibias Christo genuflectens se coram eis incœpit denuo plangere orando ipsos, ne frangerentur illi crura. Tunc miles vnus Longius nomine cum vna lancea aperuit latus Christo, *& exinde exiuit sanguis, & aqua*, & tunc beata mater Dei fuit transfixa, & nouus dolor ex illa apertura iterum penetrauit cor & animam matris gloriosæ attrito gladio, & sic mater Domini, Ioannes, & Magdalena cum his, qui secum erant incœperunt voces querulas, & nouos planctus facere.

* * *

7. Verbum Christi in cruce positi amor commendatus.
Luc. 23.
10. Foliū duplicatum. Amor clamans.
11. Folium amor cor feriens.
12. Folium amor cor fruens.
Ioan. 19.

IN DIE SABBATI SANCTI.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Amore quieto, id est mortuo & sepulto tractat de depositione à cruce & sepultura amoris quieti, insuper sunt meditationes circa ea quæ dixerunt Beata V. Maria mater amoris quieti & discipuli de Christo mortuo.

DE AMORE QVIETO.

Sermo XLVI.

Ioan. 19. IOseph ab Arimathia tulit corpus Iesu Ioan. 19. Postquam omnia quæ audistis peracta de Iesu saluatoris morte, turba inde recessit dimisso Christo in cruce affixo, relicta Virgine gloriosa, & tunc dolorosa cum Ioanne, Magdalena, & paucis aliis secum. Considera anima deuota, quantos, qualesve clamores, & querelas, anxietates, lachrymas & dolores ibi faceret B. Virgo, & Magdalena, cum aliis, &c. Et inde mater Dei aspiciens filium benedictum querula voce clamabat, fili mi, qualiter potero te euellere de illa cruce, vt possem te tantillum tangere fili mi, &c. Aspiciens vidit venientes Ioseph, & Nicodemum, & illico renouando, & emittendo lacrymas, & dolores asperrimos adinuicé deposuerunt ipsum de cruce adorando prius ipsum tanquam filium Dei viui, & deponendo ipsum. Erant tres scalæ ad euellendos illos ingétes clauos, duæ scalæ erant retro ab vtroque latere, & vna à pedibus, & Ioseph ascendit ad vnam scalã & euulsit clauum vnius manus, & illum dat secreto Ioanni, ne Virgo illum videret, quia beata Virgo contemplabatur aspiciendo eius beatam faciem totam discoloratam, & manus Christi pendentes in latus eius tangebat, deinde euulsit secundum clauum alterius manus, & similiter ipsum porrexit discipulo, & corpus Christi brachiis Ioannis Apostoli, qui erat de subtus, & ascẽdit scalam pedibus positam, extraxit illum clauum, & tunc ipsum deposuerunt, beatissima eius mater cœpit eum osculando eius caput, vultum, manus, & omnes plagas dicendo cum duris lacrymis, & lamentationibus inspiciendo oculos eius: quis vos priuauit lumine, qui mundum totum illuminastis, iuxta illud, *ego sum lux mundi?* similiter dicebat, ô sacratissimum os, quod alios docuistis, quomodo es priuatum eloquio tuorum sacrorum dogmatum? ô manus sempiterni regis quæ omnia plasmastis, quî permisistis creaturas ita sæuire in suum creatorem? ô caput coronatum corona gloriæ, qualiter permisistis vos tam crudeliter istis pungentibus spinis coronari vsque ad cerebrum penetrantibus? & sic de membro ad singulum membrum discurrendo, & flendo conquerebatur simpliciter postulando, vt Deus eam ab hac vita in meliorem trãsferret vt esset cum Christo Iesu filio suo, ex quo secum viuere nõ poterat, &c. Et Maria Magdalena prostrauit se pedibus Domini, ipsos osculando, & suis solitis lacrymis balneando & clamando dicens, ô sanctissimi pedes mei Dei & Domini, qui me purgauit, & mundauit ab omni peccato: vos docuistis me quo pacto debeam aufugere, & exire de manibus diaboli, & sic discurrendo cum multis lamentationibus, & planctibus, super quibus mẽbris corporis Christi faciebat vnum planctum pariter cum Ioanne, & aliis ibi astantibus, & sic cõtemplando passionem Domini superuenit hora serotina, bonum est amodo, vt sepeliamus eum, & Ioseph, & Nicodemus dixerũt matri Dei, quid volumus facere, hora est vespertina, ne recludamur extra ciuitatem: & volebant eum sepelire, vt virgo Maria posset requiescere, quia illa nocte præcedente nunquam quieuerat vsque in illam noctem, nec illa die comederat, neque biberat, ita quod erat ita defessa & tabescens vt vix posset stare, & portauerunt ipsũ ad sepulchrum, tenebat semper Virgo Maria ipsius caput, & Magdalena pedes, & tandem vix posuerunt eum in sepulchro, quia Virgo volebat sepeliri cum eo. Et deposito corpore Christi in sepulchro & reuoluto lapide ad ostium monumenti: tunc Virgo anxia se voluit ad lapidem dicens, ô lapis, qui tenes meum vnigenitum filium, vtinam me cum eo pariter retineres, sed ex quo me tibi rapiunt isti Ioseph, & Nicodemus, amplectens lapidem illum inquit: tu anima mea remaneas hic: & tu intelligentia mea remaneas hic: & omnis memoria mea non hinc recedat, sed omnis sensus corporis, & animæ meæ remaneat cum sociis hic in sepulchro, & solus dolor, gemitus, lacrymarum fons, & anxietas concomitetur corpus meum, & inde iuxta eandem recedens multi dicebant versus Virginem gloriosam, quanta iniquitas, & iniustitia est hodie tibi facta contra sanctissimum tuum filium, qui tot & tanta miracula fecit, qui tam bonam doctrinam prædicabat: qui mortuos resuscitauit: qui surdos audire fecit: qui cæcos illuminauit, &c. & Nicodemus & Ioseph volebant ipsam ducere ad domum suam, & cum grandissimis planctibus recedens ab eis deliberauit ire, & iuit cum Ioanne, & Maria Magdalena ad montem Sion semper incessu gemebundo, & velata sicut vidua, & dum applicuissent in montẽ Sion, intrauit domum & incœpit alta voce, dicere, O mi Ioannes, vbi est tuus magister & dulciter atque pie commemorabat omnes alios discipulos dicendo, fili mi, hic heri de sero cœnasti cum discipulis tuis nouam institutionem tui sacratissimi corporis docẽdo, donasti, & te illis comedendum dedisti, ô popule nequam: hoc est meritum quod dedisti meo dulcissimo filio de prædicationibus, & doctrinis tibi datis, & de maximis miraculis per eum tibi ostensis, & tu popule tam crudelis tormentis ipsum crucifixisti. O Maria Magdalena, vbi est tuus dilectissimus magister, qui te à tuis peccatis voluit liberare. O tu Petre, qui eras ita feruidus, ad amandum filium meum, & ad verba vnius vilissimæ ancillæ te remouisti ab eo, ipsum tam viliter abnegando. O Ioannes fili mi: vbi est tuus magister, qui te tantum amabat. Ioannes, & Magdalena cum totis conatibus suis hortabantur & quærebant consolari eam: & ipsa mater Dei habens fidem & plenam certitudinem de resurrectione sui sanctissimi filij cœpit aliqualiter vigere laudando, & benedicendo Deo dicens, ô humana natura, pro qua meus prædilectissimus filius recepit mortem pro redemptione tua, contemplare hanc sanctissimam passionem, quam filius meus sustinuit pro tuo peccato, & sic faciendo non incurres peccatum, & peruenies ad eius gloriam, ad quam ipse Dei filius nos perducere dignetur, qui est vita, mors & resurrectio & pepercit latroni, Amen.

IN DIE PASCHÆ.

SYNOPSIS

Eorum quæ præcipuè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Amore triumphante in die resurrectionis duabus constat partibus quarum

Prima pars principalis,
Agit de quatuor victoriis.
Secunda pars principalis,
Est cordialis lætitiæ contemplatio.

DE AMORE TRIVMPHANTE.

Sermo XLVII.

De victoriis Christi.

Apoc.5. V*Icit Leo de tribu Iuda, aperire librum & soluere septem signacula.* Ioan.in Apoc.5. cap. Operante diuina gratia nos peruenimus ad desideratum diem Paschæ resurrectionis Domini nostri Iesu Christi per eius victoriam, in generali pro humana generatione & in particulari verba proposita faciunt ad propositum vniuscuiusque vestrum, dicente sancto Ioanne, *vicit Leo*, &c. Quod sanctum eloquium ad tres contemplationes subleuat mentes nostras ad amorem victoriæ. Prima contemplatio est triumphalis victoriæ. Ibi, *vicit Leo*. Secunda est cordialis lætitiæ, ibi *de tribu Iuda*. Tertia est spiritualis intelligentiæ ibi, *aperire librum & soluere septem signacula.*

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

Agit de quatuor victoriis.

DIco quod prima meditatio est triumphalis victoriæ. Vnde subleuemus mentes nostras quia *vicit Leo de tribu Iuda* Vnde nota quod habuit quatuor victorias Dominus noster Iesus Christus. Prima victoria fuit peccati, quod praua generatio Iudaica toto conamine facere procurabat. Secunda victoria fuit dæmonis, quia vicit dæmonem. Tertia victoria fuit inferni. Quarta victoria fuit paradisi. Vnde oportuit quod Christus haberet istas quatuor victorias, vt aperiret nobis portas paradisi.

Iesus Christus quatuor habuit victorias.

Prima ergo victoria fuit peccati, quia istis tribus diebus post mortem Christi nihil aliud egit nisi vt victoriam acquireret. Vnde primo vicit Leo peccatum, cui victoriæ diabolica astutia Iudæorum, dum Christus esset in cruce, obuiabat loquentium per os diaboli, & dicentium, *si filius Dei es, descende de cruce & credimus tibi.* Et dæmon suadebat eis loqui illa verba ad hoc, vt non haberent victoriam peccati, *quia generatio praua & adultera signum quærit & non dabitur ei nisi Iona prophetæ, quia oportuit Christum pati & mori, & sepeliri & post tertia die resurgere à mortuis*, sicut Iona qui reputabatur mortuus, non tamen erat mortuus morte naturali, quando Cete deglutiuit ipsum, & stetit sepultus tribus diebus in eius vtero, & post triduum piscis euomit eum super littore maris ad similitudinem resurrectionis Christi, sed illis, qui vltra aliud signum datum est signum resurrectionis Iesu Christi, & eius ascensionis in eius signum datur intelligere, quod ipse habuit victoriam ex eo, quia noluit descendere de cruce, ad significandum quod ibi pendebat propter nostra peccata, & voluit sepeliri in alieno monumento.

Iesu Christi prima victoria fuit peccati. *Luc.23.* *Matth 12. Luc.24.*

Secunda victoria fuit contra dæmonem aduersarium animarum nostrarum. Quia Angeli boni videntes bellum futurum inter nos & dæmones, quando propter superbiam proiecti fuerunt de cœlo in terram dicebant, væ mũdo, væ mari & terræ, quia diabolus venit ad nos, sed fortis pugil & fortis Leo vicit, de quo sanctus Lucas 12. c. loquitur dicens, *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace ponit omnia quæ possidet: sed cum fortior eo superuenerit, expellit eum*, nam fortis armatus erat diabolus, in pace possidebat atrium suum, quia spoliabat animas generis humani, sine contradictione, sed cum fortior eo venit, scil. Christus, *tunc princeps huius mundi eiectus fuit foras*, & accepit arma dæmonis, scil. tentationes, idololatrias, culpas, quibus mediantibus sanctificabatur nomen dæmonia, in eius signum ipse fortis Leo voluit descendere ad limbum postquam peperceras mundo & fuit per eius mortem clarificatus lumine veræ fidei, & conculcauit draconem, & eiecit potestatem diaboli principis huius mundi foras. Vnde cum anima & spiritus Christi descendit ad limbum, sancti patres sumpserunt vigorem, & sanguinem & dulcedinem sui: & videntes splendorem tantæ suæ claritatis, & perpendentes prophetias iam factas, & adimpletas, & tempus instare suæ desideratæ liberationis cœperunt clamare, *Attollite portas principes vestras, & introibit rex gloriæ*, Et inimici humanæ naturæ responderunt, *quis est iste rex gloriæ*, & videntes propius appropinquare suam mirabilem lucem, quomodo omnes tenebras orco illuminabat, iterum clamantes dixerunt, *Attollite portas principes vestras, & introibit rex gloriæ*, & iterum dixerunt dæmones, *quis est iste rex gloriæ*, tertio dixerunt patres sancti, *Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prælio, ipse est rex gloriæ*, & dicto hoc verbo confestim portæ infernales æreæ vlsimo apertæ sunt in modum quod non potuerunt resistere, nec ipsas clausas tenere, quæ sicut in primo tenebant infernum, vbi est limbus, in quo stabant sancti Patres. Et tunc Christus gloriosus cum eius socio latrone, qui erat de societate dedit eis visionem suæ gloriæ donec resurrexit à mortuis, & liberauit fælices animas beatorum Patrum à limbo, & sic habuit duas victorias.

2. Victoria Christi contra dæmonem. *Luc.12.* *Christus fortior diabolo.* *Psal.23.*

Videamus tertiam victoriam, quæ fuit inferni, ex eo quia fecit quod vbi primo ante eius mortem animæ saluari non poterant, neque intrare paradisum bellando deuicit, & viam aperuit paradisi iuxta canticum Ecclesiæ, Qui mortem nostram moriendo destruxit, & vitam resurgendo reparauit. Vnde Propheta, *O mors, scilicet ô inferne, ego ero mors tua*, quia ego dabo tibi vnum morsum, quod fuit, quando extraxit quatuor partes existentium in inferno, sine prophetam, & cum peruenit ad limina inferni extrahendo fontes tenebrarum cum triumpho, & spoliis beatorum spirituum & hac victoria tertia abeundo dixit dæmonibus, iam victi inferni sunt.

3 Victoria Iesu Christi fuit de inferno. *Osee 13.*

Quarta victoria fuit paradisi, in quem nulla anima poterat intrare sine violentia. Vnde ipse dicit, quòd à sancto Ioanne auctore baptismatis aquæ facta est violentia paradiso. Et ideo vos omnes qui in hac sancta Quadragesima effecti estis boni armigeri, & estis armati clypeo corporis Christi, venientis Dominica proxime futura armari sagittis, machinis, & bombardis, quia volo quòd sagittemus illa die paradisum, & audiemus Angelos violentiam pati, & omnes replebimur diuinis diuitiis, & sic in meo recessu volo vos omnes diuites relinquere gratiæ Dei, & erit in illo sacramento vna medulla suauissimi odoris, & qui non habent arma, veniant ad me, quia eis dabo arma fortissima ad illud prælium. & ostendam vobis vnam viam, quando Iesus ibat ad paradisum terrestrem totus armatus cum suo vexillo victorioso crucis, & cum tota illa sanctissima multitudine sanctorum, quos secum duxit de limbo reperit ibi ante fores vnum Cherubin positum ad custodiendum ingressum ab eo tempore, quo Adam peccauit, non enim cuicunque personæ peruius erat aditus, violentia vtendum erat aduersus custodẽ Angelum, qui optimus dimicator erat & tenebat in manu ensem versatilem. Iste quidem Seraphinus significat tria. Primo significat plenitudinem scientiæ. Secundo ille ensis erat igneus. Tertio semper ipsũ versabat mouendo hinc inde ad portam, quæ tria significant hæc, primũ scire, secundum velle, tertium posse, ad denotandũ quòd paradisus erat talis conditionis quod nisi accederes vnus, qui scires, velles & posses, nullus posset intrare,

4 Victoria Iesu Christi fuit de paradiso.

quia

quia humana facultas non habebat potentiam, neque voluntatem amoris diuini signati per ensem igneum neque scire significatum per cherubin: nisi veniret vnus, qui suppleret istis tribus pro genere humano, quæ tria fuerunt in Christo, quod significat quod per te nunquam intrares paradisum, nisi Christus det tibi scire, velle & posse, quia tunc tu potes vim inferre cœlo iuxta illud, *regnum cœlorum vim patitur*, Christus ingrediendo paradisum remouit illud obstaculum, propter quod non poterimus intrare, neque possumus nisi mediante victoria, & gratia Christi, & ad significandum istas quatuor victorias homini cantata fuit Missa, quam cantare debuimus hodie, & eleuatum fuit heri vexillum sanctæ crucis, cum qua habitæ fuerunt istæ quatuor victoriæ, scilicet contra peccatum, dæmonem, infernum, & contra paradisum & ponuntur in cruce quatuor lapides preciosi: vnus in quolibet cornu: nam gemma cornu sinistri crucis significat patientiam Christi per quam vincit peccatum, gemma dextri cornu significat obedientiam, per quam vincit dæmonem. Tertia gemma, quæ est in parte crucis inferiori, significat victoriam inferni. Quarta quæ est in parte superiori crucis, significat victoriam paradisi, iuxta illud Dauidicum: *Confregit potentia arcum, scutum, gladium, & bellum confregit*. In qua potentia diaboli. iuxta illud Iob, non est potencia super eum, & in cruce fuit conflictus & superatus dæmon, quando impositus fuit titulus cruci, & tunc Christus propter obedientiā vicit dæmonem *factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis*. Item magna erat potentia inferni, vt primo Apoc. *Primogenitus mortuorum, & princeps regni terræ* arcus est victoria inferni: nam arcus æquiparatur inferno: quia quando extrahitur contra aliquem, qui esset ligatus, & sagittatur, ille ligatus qui sagittatur videt ennmante quam sagitta applicet ad eum, & percutiat cum expectatione suscipere illud lethale lethum: ita damnati vident continuo sibi præparari noua genera tormentorum animæ quam experiuntur illi. Vnde Iob *fient arma ferrea, & irruet in arcum ferreum*, loquendo de damnatis: arma ferrea, quia damnati in inferno vident & sentiunt per experientiam diuersa genera tormentorum de præsenti arcum æreum, id est de expectatione pœnarum sibi futurarum, quas à longe vident, & sciunt se tanto tempore passuros, quanto tempore durabit infernus, quia nunquam habebunt finem. Scutum est peccatum. Scutum habet tres partes duas superiores, & vnum angulum inferiorem, quod significat animam, quæ habet tres potentias, scilicet memoriam, per angulum dextrum, per sinistrum intelligentiam, & & per tertiū inferiorem significatur voluntas quæ descendit à duobus superioribus. Nam intelligentia defendit nos à peccatis, & voluntas procedit à memoria, & intelligentia: vult dicere quod peccatum est bona memoria obscurissima damnatis, intelligentia est ignorans? & hebetata voluntas est semper maligna damnatis: quia ruptum fuit illud scutum, & gladius, quia fractus fuit ille ensis illius Seraphin custodientis portas paradisi, & loco Seraphin positus est S. Petrus custos, qui tenet claues ad aperiendum, & claudendum paradisum, & custodit illum, & nobis data est potestas, scientia & voluntas acquirendi paradisum, bellum est dæmonis, qui semper est grauis animabus. Considera modo & inspice melius in resurrectione animæ quæ habuit victoriam secundum Christum primo de peccatis iuxta illud, *si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite*: & habuit victoriam aduersus diabolum, & contra infernum, & acquisiuit paradisum. Vnde merito potest ad ad nos pertinere regnum cœlorum: potestas intra vos est qui accepistis corpus Christi, cauete ne corpus Christi intret per os mendax, & periurans, quia esset periculosum animæ, & quod sit ita peccarum in sensu conscientiarum vestrarum, si vos reperitis bene dispositos, & qui accepistis corpus Domini, & disposuistis de cętero bene viuere num magis contenti eritis quam quando male viuebatis, sum certus quod respondebitis quod sic. Vnde si bene consideras, quantam consolidationem, & dulcedinem spiritualem accepistis in confitendo, & communicando vos perseuerare meliora sectantes, & scitote pro certo, quod si bene confitebimini, accipitis corpus Domini, vos consequimini gratiam Iesu Christi, & boni nunquam vos pœnitebit, sed mali sic: & illi qui negligunt, & recusant capere corpus Christi, non possunt perdere gratiam Dei quia iam amiserunt illam.

Matth. 11.
In cruce 4. lapides preciosi recōdebātur olim.
Gēma cornu sinistri significat patientiam.
Gēma dextri significat obediētiā.
Gēma inferioris partis victoriā inferni significat.
Gēma superioris partis paradisi victoriam.
Psalm. 75.
Iob 41.
Philip. 2.
Apoc 1.
Iob. 20.
Colo. 3.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS,

Quæ est contemplatio lætitiæ cordialis.

In die resurrectionis quatuor sunt lætitiæ.
1. Lætitia materna.

Sequitur secunda contemplatio cordialis lætitiæ: & nota, quod quatuor sunt hodie lætitiæ. Prima lætitia fuit materna. Secunda lætitia fuit victorialis. Tertia lætitia fuit cordialis. Quarta fuit generalis. Dico primo lætitia fuit materna: & nota discere modicum contemplatu, & qualiter consolatus est matrem. Vnde cum vidit tempus, resurrexit: de hora resurrectionis variæ sunt opiniones Doctorum. Bonauentura dicit quod Christus resurrexit inter autoram, & matutinum: aliqui tenent mediam noctem. Virgo gloriosa stans in cōtemplatione portabat in sua mente illud secretum resurrectionis, & Maria Magdalena cum aliis dominabus ignotantes resurrectionem Christi emerunt aromata, & iuerunt ad sepulchrum Christi, vt vngerent corpus Iesu, quia adhuc erant plenæ sensualitatis. Et nota quod omnes actus, qui interuenerunt de Christo in illa via Magdalena recordabatur cum maximo planctu, quia iuit per illam viam, per quam ductus fuit ad crucifigendum, & ibat respiciendo per terram num videret guttulas sanguinis prolabentis de capite, & de toto corpore sui Magistri, & in omni loco vbi Dominus noster Iesus Christus ductus fuit, adhæsit, & stetit per viam, Magdalena per totam illam viam querulis lachrimis anxio corde dicebat: Heri hic Magister meus dixit tale verbum, hic deposuit crucem, hic vertit se versus flentes dominas, dicens, *flete super vos, & filios vestros*, ibi beata eius genitrix multas anxietates passa est, &c. Et beata mater Dei remansit domi, contemplādo Christum, & eius resurrectionem; & certè apparuit illi eius vnigenitus filius: licet Euangelista nihil dicat de hoc: & quod apparuerit illi, plures rationes suasoriæ assignari possunt.

Christus matri 1. apparuit.
Cur Euangelistæ nihil scribant de hoc.

Prima ratio, quia considerato quod illi qui scripserūt, & testificati fuerunt de resurrectione Christi, erant & sunt verissimi & idonei testes: & considerato textu Marci, non ita traderentur ab ignorantibus & superstitiosis & maleuolis Iudæis, & propter fragilitatem humanam, quia possent dicere omnes infideles, mater propria testificatur hoc, & ideo testimonium eius est suspectum, & non credendum: vnde Deus non permisit, quod Euangelistæ aliquid scriberent, quod apparuerit matri.

Secunda ratio est, quia considerato ineffabili & inexhausto intellectu Domini nostri Iesu Christi, & Virginis beatificæ, fuisset necesse, quod in eius apparitione interuenissent aliqua verba inter eos, quæ fuissent incomprehensibilia humano generi, neque potuissent dici, neque scribi, neque intelligi secundum nostrum corruptibile, & fragilitatem nostram, quia pauca verba reperiuntur intercessisse inter Christum, & Beatam Virginem; & econtra illi sermones apparerent noui, & extranei nobis & tunc non intelligebantur, primo, quando Christus dixit, *Quid me quærebatis, nesciebatis, quia in his quæ patris mei sunt, oportet me esse*, & alibi, quando fecit de aqua vinum: dixit Christus, *Quid mihi & tibi mulier?* quia tales sermones erant inter eos ita mentales

Luc. 2.
Ioan. 2.

mentales & occulti in secreto suæ diuinitatis reuerberantes in mente & anima Virginis, quia licet inter se intelligantur non poterant percipi ab aliis, quasi dicat caro tua est mea, & econtra caro mea est tua, quia tantum ligamen dulcedinis charitatis inter nos, quod si non esset aliud, opotteret, quod facerem voluntatem tuam. quod esset inextimabile apud exteros, ad instar fluminis velociter currentis & valde murmurantis, quod tenuis pertransire & tandem erit parum vnda, & sine timore, & periculo poteris pertransire: sed similiter per contrarium erit flumen placidum, suaue, quod non videbatur discurrere, neque moueri, & tamen erit profundissimum & periculosum, & erit cauendum ab eius vndis. Ita erat in verbis Christi, quæ erant plena & magna dulcedine, & magna suauitate, & erant certissima & profundissima, quod eorum profunditatem homo fragilis, & mortalis attingere non poterat: & propterea Euangelista hoc reliquit discutiendum, & contemplandum mentibus deuotis.

Apparitiones Christi post resurrectionē diuersa.

Cur Christus Mariæ Magdalenæ apparuerit in forma hortulani.

Christus splēdidior apparuit Matri post resurrectionē quā Petro in trāsfiguratione.

Tertia causa, quia si bene consideres apparitiones quas fecit Christus, nunquam apparuerunt vno modo, sed diuersimodè: quia quandoque nomine vnius hortulani, quandoque nomine vnius peregrini, omnia secundum diuersitates mentium illorum, quibus apparebat diuersimode se demonstrabat. quia Mariæ Magdalenæ apparuit in forma hortulani, quia Maria Magdalena plantauerat suos affectus in Deo, & suam voluntatem in mente diuina cum suis lacrymis, & ideo apparuit ei sicut hortulanus. Alij discipuli fundauerunt suam voluntatem in Christo, vt peregrini, & ideo eis apparuit in forma peregrini: sed Virgini apparuit mirabili splendore coruscans, & mirabiliori quam apparuerit in monte Thabor Petro & discipulis in eius transfiguratione, & tanto splendore, & mirabilior quantum interest inter contemplari, & perfectionem ipsius matris Dei, & inter Apostolos, & alios, quibus apparuit, quia non posset scribi, nec ore exprimi.

Quarta ratio, quia tu debes considerare ista fundamenta, videlicet, primum, conceptionis, quia erat mater Christi. Secundum, quia erat virgo, & sine aliqua macula & peccato. Tertium, quia in die passionis eius ipsa Virgo benedicta habuit tantum dolorem propter eius mortem, vt nemo posset illum percipere quia fuit infinitus, & si ille eius dolor fuisset inter omnes, certè omnes fuissent mortui, sicut dixi in die Veneris sancto. Vnde conueniens fuit, quod sicut passa fuerat infinitum dolorem, & infinitam afflictionem, ita ipsa debebat habere immensam gloriam, & cōsolationem infinitam ex apparitione vnigeniti eius filij gloriosi: nam si consolatus est Petrum, qui abnegauerat & anathematizauerat Christum, & alios discipulos, qui perdiderant fidem, multo infinitè plus debebat consolari matrem suam, & tanto plus, quanto maiorem passionem & dolorem passa fuerat, iuxta illud: *Sicut fuistis socij passionis, ita & consolationis*, & certè consolatio sua fuit inexhausta & infinita, ne pœna exuberaret talem lætitiam. Et credo, quod ipsa Dei mater habuit in vnum gradum plures consolationes quam alij donec ipsa ascendit cœlum, & si diceres, quare Euangelista posuit, quod *apparuit primo Mariæ Magdalenæ*, secundo Petro. Euangelista illud posuit, vt doceret exemplum bonæ spei peccatoribus conuersis, vt sperent in Domino postquam conuersi sunt, & disposuerint rectè viuere secundum Deum, sicut fecerat Magdalena, quæ prius peccauerat, deinde apparuit Petro, qui abnegauerat ipsum: sed postea recordatus verbi ipsius Domini, pœnitentia ductus fleuit amare: & ideo Christus voluit ei parcere, vt daret illi consolationem, tam de eius resurrectione, quam etiam vt intelligeret, quod remiserat eius peccatum vt peccatores confortentur si post peccatum emendauerint se in eorum vita, quia similiter possunt sperare remissionem suorum peccatorū, & sic hoc ideo est ad confortandos peccatores, quibus

2. Cor. 1.

Marc. 16.

prius apparuisse legitur, quam propriæ matri. Et insuper adde etiam, quod ipse Dei filius suæ dilectissimæ matri apparuit dupliciter, scil. spiritualiter, & intellectualiter: & alio modo corporaliter: & sic nota, quod duplex est visio, scilicet spiritualis, & corporalis: visio potest leuiter decipi: vnde sunt aliqui ponentes de pinguedine serpentum in lucerna, & faciunt cum lumine illius lucernæ apparere totam cameram, laquearia, & muros, & omnia plena serpentibus; & sic visio corporalis illuditur & decipitur. Similiter faciunt isti incantatores apparitionem illusione diabolica, quod in veritate non est. Sed visio spiritualis non potest decipi, quia spiritus est, qui visitat, & tantum interest inter visum corporalem & spiritualem, quantum interest inter carnem, & spiritum. Sed Beata mater Domini habebat intellectum ita illuminatum & refixum in mente diuina, quod dum contemplaretur suum vnigenitum filium semper videbat omnem actum, quem ipse suus filius pretiosus faciebat in limbo, & extra limbum, & in ipsa resurrectione. Vnde Dauid hodie in introitu Ecclesiæ cantat, *Resurrexi, & adhuc tecum sum, posuisti super me manum tuam.* Vult dicere primo ô dilecta mater, *ego resurrexi, & sum tecum*, alleluia, id est Deus sit laudatus. Secundo, *posuisti super me manum tuam*, sc. tuum cor, quod habuisti firmum in fide purissima de me, & de mea resurrectione, quæ solum remansit in te sola in mea passione, quia omnes alij dereliquerunt fidem meam de me, alleluia, id est laudetur Deus: *mirabilis facta est*, scilicet tua ex me, de qua regratiatur Deo dicens alleluia. Et sic habes tres apparitiones, vna est corporalis, secunda spiritualis, tertia est mixta, scilicet temporalis, & spiritualis.

Visio corporalis quando illuditur.

Visio spiritualis decipi nō potest.

Psal. 138.

1. Lætitia victorialis.

Marc. 16.

Sequitur secunda lætitia victorialis, quæ apparuit Magdalenæ, quæ dixit, *Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti?* Monumentum non est sicut communiter pingitur, sed est in vna spelunca, ad instar vnius cauernæ ex lapide concauato, & in illa cauerna est monumentum Christi, & ante ostium illius cauernæ positus fuit vnus magnus lapis rectus versus Orientem: & respiciens Magdalena versus ostium illius sepulturæ vidit Angelum candidum, qui eis dixit, *Iesum quæritis Nazarenum, surrexit sicut dixit, non est hic*: & Maria non aduertens ad verba Angeli, licet audierat eum, processit ad lapidem excisum; in quo posuerant eum, & introspexit credens reperire corpus suum. Et nota mirabilis naturam amoris, quia quamuis audiuisset & vidisset Angelum illa sibi dicentem, tantus erat ardor amoris sui magistri, & videndi suum sacratissimum corpus, quod vbi auris non applaudit, nō audit sed oculus processit ad locum vbi est, quem amat, & vbi cor habebat & non inueniens eum, reuersa ad discipulos anxia dixit quod fuerat substractus furto: vnde discipuli omnes territi, & dolentes volebant arripere inde fugam. Et tunc ipsa Magdalena præ nimio amore iterum cum sociabus redit ad monumentum, & quæritat hinc inde diligenter per monumentum inspiciens pluries & pluries, & aspiciendo modo hinc modo illinc, sursum, & deorsum per omnem partem, & ipsum non videndo semper flebat amare, replicando eius passionem, & magis eius motionem, dicens: Magister mi, saltem te semel, vtinam viderem antequam moriar. nam amore langueo. nisi videam te: & iterum introspiciens, tunc duo Angeli apparuerunt ei dicentes, *Quem quæritis, Iesum Nazarenum, non est hic, resurrexit*, & sic loquendo: Ecce Christus retro venit in forma vnius hortulani & Angeli inclinantur Christo: & tunc Maria, reuoluit se, & Christus dixit sibi, *Quid quæris?* & ipsa non respondit ad propositum, non aduertens ad ea, quæ dixit, sed tanquam amans: quæ credit, quod omnes sciant flammas sui amoris, dixit, *Si tu sustulisti eum dicito mihi, & ego eum tollam*, Dic mihi Maria si tuus Magister esset positus in domo Caiphæ, vel Pilati, tolleres eum? certè sic: & sum tuus, & tu contemplateris eius caput, faciem,

Luc. 24.
Ioan. 20.

faciem, manus, & totum corpus, & tu oscularetis illius plagas, latus, & totum corpus lingeres pro amore & nimia charitate, & tunc ipsa stans in isto rancore animi, & cogitatione, vbi positus fuerat Christus, dixit, Maria, & sic audiuit vocem sui Magistri soliti eo modo vocare eam, subito cognouit eum, & voluit eũ capere, & prosternens se voluit osculari eius solitos pedes: & Christus dixit, sta retro, *noli me tangere, quia nondum ascendi ad meum patrem* æternum, secundum tuã mentẽ, quæ deseruiat me propter modicam fidem, quia non considerabas, quod à tuis peccatis te liberaueram, & quia fuisti infidelis, & non credidisti meam resurrectionem: ideo sta retro, & disparuit subito: tunc Maria dolens, & mœsta remansit. quia non potuit eum tangere, inde læta, & gaudens de eius visione, & resurrectione redit ad sorores dicens *vidi Dominum*, & apparuit mihi tali modo, &c. & redeuntes domum lætæ annuntiauerunt Beatæ Virgini, & Apostolis. — *Ioan. 20.*

3. Apparitio discipulorum fuit lætitia 3. Cordialis. Tertia apparitio fuit cordialis facta in medio omnium, Et tunc Maria videns eum prouoluit se & cepit eius pedes lacrymando, & stetit tunc firmus: & credo, quod illi fuerunt dulciores lacrymæ, quas vnquam emiserit & lacrymata fuerit. Et tunc Iesus dixit. Ite ad discipulos meos, & dicite eis, quia surrexi, & habeatis firmam fidem. Et credo quod Christus fecerit illi crucem dicens, Dicite Petro quod veniat, & videbit me. Tunc vero Maria Magdalena iuit ad discipulos, & referens dixit Petro, quod iussu Domini iret ad eum: & Petrus Apostolus, audito verbo immediate iuit, licet Scriptura non dicat de loco, tamen credo, quod iuit ad locum ei quem dixit Maria, vbi repererat Christum: & reperto eo cum multis lacrymis ob suum peccatum credo quod Christus confortauit eum, & firmauit eum in fide, absoluendo eum de suo peccato: & credo, quod dixerit, permisi te cadere, & te absolui, quia volui, quod sis vicarius meus in terra, quando dixit, *tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam* Et quemadmodum parco tibi, & tu non sis durus ad indulgendum aliis, quia postquam crediderunt resurgent, & volunt redire ad gregem, tuum & ad gremium sacrosanctæ ecclesiæ per me institutæ. — *Matth.*

4. Lætitia generalis fuit in apparitione variis facta. Quarta apparitio, generalis dici potest, de qua Paulus inquit, quod visus est hodie à Iacobo minore. Aliqui dicunt, quod visus fuit à Ioseph, secundum euangelium Nicodemi. Alia fuit visio habita à discipulis euntibus in Emaus distans à Hierusalem per spatium octo milliarium, qui non credebant resurrectionem, quia non audierant nisi à Maria Magdalena de eius resurrectione. Alia apparitio fuit vndecim discipulis clausis ianuis absente Thoma, qui audiens de eius apparitione dixit, Nisi posuero manum meam in fixura clauorum, non credam: &c hodie ad octo dies apparuit omnibus discipulis & etiam Thomæ dicens, *infer digitum tuum huc*, & pone digitum in plaga: subito cõfessus fuit diuinitatem dicens, *Dominus meus, & Deus meus*: quan- eũ dulcorem sensit, vnde respectu diuinitatis dixit, *Deus meus*: quantum ad humanitatem dixit, *Dominus meus*. Alia vice apparuit sicut dixit. S. Paulus recitat etiam, quod visus fuit à quingentis in die Ascensionis mirabiliter in omni apparitione, & generali visione apparendi, & ascendendo ad cœlos prouocauit omnes ad maiorem fidem, iuxta illud, Sicut aquila prouocat filios suos ad volandum. Et illud fecit tempore Ascensionis, & Pentecostes, & vt nuncium reciperent discipuli, & accenderentur amore diuino & resisterent persecutionibus firma fide, & perducerentur ad gaudia vitæ, ad quam nos perducere dignetur, qui sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis, Amen. — *Ioan. 20.*

Dimisi tertiam partem breuitatis causâ, quia esset nimis prolixa.

IN DIE LVNÆ POST Pascha.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore misericordæ, habet tres partes.

Prima pars principalis,

Agit de tribus gratiis scilicet de praeueniente, consequente, & subsequente.

Secunda pars principalis,

De peccatoribus desperatis.

Tertia pars principalis,

De misericordia fratri suo parcente.

DE AMORE MISERICORDE.

Sermo XLVIII.

MISERICORDIA *domini plena est terra* Psal. 32. Nota ad euidentiam dicendorum, quod tres sunt misericordiæ. Prima diuina, peccatorem amplexans propter desideria: secunda infernalis, peccatorem desperans vt affligat: tertia proximi suo fratri parcens ob offensas. — *Psal. 32.*

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

Agit de tribus gratiis scilicet de praeueniente, consequente, & subsequente.

CApe primam misericordiam diuinam peccatorem ampleaantem. Et in hac prima me dilatabo magis quam in aliis, & potest ista misericordia Dei distingui in tres gradus, seu considerationes.

Dico, quod prima est misericordia Dei præueniens: & hoc est quando Deus præuenit animam absque eo, quod anima mereatur illam.

Secunda est misericordia Dei consequens, quando inspiratur à Deo tuæ animæ, & tu non illa petas.

Tertia est misericordia Dei subsequens, & non est apta sine illa petitione, iuxta illud Pauli. *Non sumus sufficientes cogitare quicquam à nobis, tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra à Deo est*. Et Dauid, *Cito anticipet nos misericordia tua*. Primus status est misericordiæ præuenientis, & hoc est quando anima nihil minus cogitãs de salute sua, Deus inspirationes immittit aut alio modo vtitur per quem anima ad se rediẽs nouissimorũ recordatur & tunc pœnitentiã agere intẽdit. Secundus status est misericordiæ consequentis, & hoc est quando anima vult illã misericordiã acceptare, & cõsentit ipsi misericordiæ humiliter implorando illam, quia primo Deus ostendit misericordiam suam, secundo succedit tua voluntas, quia secundum Augustinum, Si quæris & vis, iam habes ipsam, de quo secundo statu misericordia mea cum ipso est, dicit Propheta in persona Dei. Tertia misericordia dicitur subsequens, quæ facit operari, & præcedit operationes bonas ipsius misericordiæ subsequuntę, & facit operari illud, quod primo cognouit, & in secunda est volũtas à qua sequitur operatio, sed qui non facit operationes bonas, videtur quod non velit illam misericordiam consequi, quia primo infunditur, secundo consummatur, tertio operatur, — *2. Cor. 3.* *Psal. 78.*

ad instar mercatoris, qui vult vendere pannum suum, & dicet, nemini dabo, nisi soluat pecunias promptas, & tu dices, da mihi, de panno tuo; & ille mercator dicet, videns, quod non tradis pecuniam, ego bene video, quod tu non vis de meo panno, quia non facis opera ad comparandum pannum, hoc est quia non soluis pretium, & sic videris nolle de meo panno. Ita facit Deus quia non faciendo opera, videtur, quod nolit consequi misericordiam suam, iuxta illud, *Non qui dixerit, Domine, Domine, intrabit regnum cælorum, sed qui fecerit voluntatem patris mei*, & alibi, *Misericordia eius subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ.* Quia intendo ornare omne nostrũ ædificiũ, quod ædificauimus in ista Quadragesima, volo explicare vnam particulam istis prædicationibus intelligentibus: vnde istos tres status misericordiæ Dei videas in 12. c. Apoc. *Signum magnum apparuit in cælo: Mulier amicta sole, & luna sub eius pedibus, & in capite eius corona stellarum 12. & in vtero habens, & clamabat parturiens.* Clamabat vt parturiret, & peperit filium marem. Vnde venio ô sapiens, quia hac in parte nbiloquar, & oportet quandoque desipere cum stultis, & cum sapientibus sapere: vnde ista verba si bene intelligantur, possunt conuenire vni animæ, quæ sit bene confessa, & acceperit corpus Christi. & sic in gratia Dei, quia illa anima erit ista mulier, quæ habebit istos tres status misericordiæ Dei suprascriptos: primum scilicet misericordiæ pœnitentis, quia Deus tribus modis præuenit animam secundum tres potentias ipsius animæ: nam præuenit voluntatem ipsam inflammando diuina clementia, præuenit intellectum replendo ipsum fonte diuinæ sapientiæ, & inspirat memoriam timorando ipsam diuina potentia. Et sic in sole sunt tria scilicet calor, vigor, & splendor, quia calefacit, illuminat, & vigorem tribuit. Ita Deus quando infundit gratiam suæ misericordiæ habet calorem ad inflammandum animam, & informando voluntatem nostram in desiderio caloris diuinæ charitatis proximi sui infundit scire in ipsa anima, quæ illuminat intellectum: nam Deus est lux mundi, & vigorem dat animæ inducendo memoriam timurosam, sua potentia infinita: vnde si tu sentis in tua anima ista tria, in te est Trinitas, & si bene intelligis, sicut in Deo sunt ista tria, scil. clementia, summa scientia, & potentia infinita, ita Deus infundit in nobis prædicta tria, reformando animam, sicut erat quando ipsam creauit. Et hoc est, *Signũ magnum apparuit in cælo*: signum scilicet gratia inspirata voluntati. Nam signum non est illud quod significat: certè tu vides nomen Iesu est vnum signum repræsentans tibi omnia, quæcunque Deus vbique fecit ad saluandam humanam naturam, & die Mercurij dicam, Deo dante, magnum mysterium, quod est in singula litera huius sancti nominis Iesu: nam & miles, qui habet signum auri, quia fert aurum, significat quod debet esse defensor Reipublicæ: & sicut domina non potest concipere sine viro: ita anima nostra non potest aliquid velle, vel operari, nisi diuina inspiratio illud infundat bonum, iuxta illud: *Non elegistis me, sed ego vos.* Ita est intelligentia nostra, quia præuenit dando lumen, quia intellectus illuminatur à Deo veritatis ad cognoscendum veritatem, alioquin nihil valeret, nec parũ prodesset, nec valet habere oculos in obscuro, & tenebris sine lumine, quia nihil videtur. Ita est intellectus noster, quis licet sit aptus natus videre, tamen nisi illuminetur diuino lumine inspirato, non potest per se eũ videre: vnde Deus dat lumen nobis vt cognoscamus veritatem: & hoc vult dicere illud verbum, *In cælum*, quia cælum, idest cælatus, hoc est in intellectu: qui est cælatus, quia nullus potest eum videre, nisi Deus qui est solus scrutator cordium, apparet lumen intelligentiæ à Deo infusæ: vnde Genes. *Creauit Deus cælum, & terram* August. exponit cælum id est, animam intellectiuam, & terram, id est corpus & sensualitatem. Similiter memoria est præuenta, &

Matt. 7.

Psal. 22.

Apoc. 12.

In sole tria sunt calor, vigor, & splendor.

Signũ nõ est illud quod significat.

Ioan. 15.

Gen. 1.

facit animam timorosam considerando Deum esse immensum, & incomprehensibilem, & considerando suam prauitatem, & imbecillitatem fragilem & caducam, ac momentaneam, ad instar vnius asini videntis currere versus se vnum maximum & fortissimum equũ, quia fugiendo valde timet. Ita facit memoria nostra præuenta inspiratione diuina, quia memorando ex se nihil esse sine Deo, & considerando eius infinitam potentiam facit animam timere Deum & offensiones Dei vitare, & viuere secundum Deum, quia *magnus Dominus & laudabilis nimis.* Et hoc est, quod dicit, *Signũ magnum in cælo.* Vide secundum statum misericordiæ Dei, qui est consequens. Nam si anima consentit volendo, & intellectus apparuit consentiendo, & memoria timendo, tunc verificatur illud, quod scribitur in Apoc. 3. cap. *Ego sto ad ostium & pulso, & si quis audierit*, ecce voluntas: & *aperuerit mihi*: ecce intellectus consentiens: ego *intrabo & cænabo cum eo*: ecce charitas cum timore. Exemplum, quia sicut solis radij nunquam intrant tuam cameram circundatam muris, quandiu est fenestra bene clausa, sed cum aperis fenestram subito sol intrat & spargit radios suos per totam cameram, & efficit illam fulgentem & luminosam, ita vt vbi primo nil poteras videre de his, quæ sunt in illa camera & per consequens non poteras, neque sciebas vbi & qualiter debes eam scopare, & mundare ante quam irradiaretur: sed postquam est illuminata, mediantibus radiis solis tu vides clare vbi ipsa est infecta, & telas aranearum, & omnes spurcitias, ita quod potes & scis vbi & qualiter debes ipsam scopare, & efficere pulchram, & tunc tu delectaris habitare in illa. Vnde ita facit Deus, quia postquam illuminauit animam vera cognitione, veritas efficitur clara, & vidit se esse puluerem, nihil esse sine gratia Dei, Exinde videt immensam potentiam & iustitiam Dei, & efficitur timorosa, & voluntas vadit ad confessorem & à peccatis absoluitur, intellectus non consentit, & dolet de male gestis pœnitendo, & si potest satisfacit: & memoria facta timorosa viuit deinceps secundum præcepta Dei, & efficitur conformis voluntati Dei, & consequitur eius gratiam, & sic Deus tres effectus producit exinde, quia primò voluntas efficitur amans Dei mundum despicit, quia nil curat de mundo & de desideriis carnis, sed accenditur charitate & amore diuino. Tertio intellectus fit illuminatus radiis intelligentiæ & sapientiæ Dei. Vnde quando sentis in te bonã voluntatem, & tua anima est accensa amore diuino, tunc illa tua bona voluntas est, *illa mulier amicta sole*, si recepit corpus Christi in hoc Pascha, quia *Christus est sol iustitiæ*: vnde considera, quod sicut nulla est res in hoc mundo pulchrior sole, ita non est pulchrior res mundi, quam bona voluntas, de qua loquens Deus dicit, *Regnum cælorum intra vos est*, qui habetis bonam voluntatẽ: & Paulus, *Gloria mea hæc est, testimonium conscientiæ nostræ*, & de hac conscientia loquendo dicit Christus, *Simile est regnum cælorum, thesauro in agro abscondito*, &c. Nam tunc est gloria & continua lætitia, dum adest bona voluntas: similiter ager est corpus nostrum, in quo consistit iste thesaurus absconditus, scilicet bona voluntas, in stricto cordis nostri, quem qui inuenit, quando Deus præuenit illuminando cor nostrum radiis veri luminis cognitionis, & intellectus consentiẽdo bonæ voluntati, aperit fenestram, & sine medio illuminatur, & memoria redditur timorosa, tunc videt omnia quæ habet spernendo mundum, diuitias, concupiscentias, & omnia desideria abiiciendo, vt emat agrũ illum, in quo est thesaurus ille, quia qui habet voluntatem bonam, habet charitatem, & consequitur thesaurum supradictum, qui in cælis est.

Psal. 47. & 144.

Misericordia Dei secũdus status dicitur 3. sequẽs.

Apoc. 3.

Luc. 17.

2. Cor. 1.

Matt. 13.

Corpus nostrũ ager est in quo absconditus thesaurus.

Secundum signum est memoria à mundo leuata, & spirata, scilicet quæ non vult offendere Deum propter delectationes & placita mundi, & vanitates caducas, quæ significant lunam, quæ est lucida, volubilis, &

frigida,

frigida, & nunquam est stabilis, nec habet firmitatem, & lumen quod habet, dependet ab alio, quia à sole, quia sic est mundus, & eius vanitates, & desideria, quia videntur in apparentia pulchra, & tamen nullam habent stabilitatem, sed omnia sunt transitoria & caduca, quia vt tu vides, si es iuuenis, cito senescis, si eris in iuuentute delectabilis, & placabilis, tu efficieris hebes, & displicibilis in senio. Si acquiris diuitias cum magno labore, tu illas perdis cum nimio dolore, vel illis nō potes vti, cum iuuarent, scilicet quando es infirmus, & senex; & sic mundus iste ad instar lunæ crescit, & decrescit, & in eodem statu sistere nescit, ad instar rotæ Fortunæ continuè rotantis, & qui est in summitate, labitur ad infima, & qui est infimus ascendit ad summa: & qui est in summitate rotæ pingitur asinus, quia iste mūdus facit homines sensuales, cupiantes, & amplectentes eū effici asinos, & bestiales, quia sequuntur tantum quæ mundi sunt, & non cognoscūnt Deum, quia deficit in eis lumen. Similiter, qui ascendunt ad desideria conductoris mundi amplexando mundum, & bona fortunæ, habent caput asini, & personam hominis, quia moueotor paulatim à cognitione rationis, & efficiuntur bestiales, & asini, sequendo plus mundum quam Deum. Ille vero, qui est collapsus ad ima, qui perdidit statum, diuina bona, temporalia, amicos, sanitatem, filios, & huiusmodi, tunc vbi prius erant prosperi efficiuntur retro homines rationales, incipiunt destruere, & intelligere istum mundum fore volubilem, caducum, & nil prosperitatis, & stabilitatis manētis in eo, & quod omnia prætereunt præter amare Deum, & ideo non pinguntur asini, & bestiæ, sed homines rationales. Ideo ista domina bona voluntas cum intellectu illuminato tenet *lunam sub pedibus*, id est vanitates mundi. Nam luna est frigida, & sic delectatio vanitatum mundi refrigerat hominem, & facit perdere Deum, & facit hominem fieri asinum, iuxta illud, *Sic transit mundus & concupiscentia eius*. Si autem vis cognoscere vnam animā quando amat Deum, respice quando ipsa non curat de mūdo, & spernit illum, & pompas eius quemadmodum maius lumen offuscat minorem splendorem, & maior amor exuberat minorem. Ita dulcor inæstimabilis charitatis & amoris Dei spernit, & offuscat delectationes transitorias mundi.

Ioan. 2.

Tertium signum, quando tu potes cognoscere quādo tu habes misericordiam Dei consequentem, scilicet quando tuus intellectus est illuminatus cognitione Dei, & hoc est, quando dicit, *Et in capite eius corona stellarum duodecim*. Corona est circularis, & rotunda, & nō habet finem, quæ significat potentiam Dei infinitam. Duodecim stellæ sunt duodecim signa, & splendores duodecim, quibus anima efficitur luminosa, & irradians, quibus mediātibus homo efficitur sapiens, & cognoscens Deum, quæ duodecim stellæ hic sequuntur. Prima stella est in Deo confidentiam habere, secunda stella est mundum spernere, tertia stella est carnem castigare & refrænare, quarta stella est prudentia spiritualis, quinta stella est experientia suæ fragilitatis, sexta stella est reuerentia diuinorum, septima stella est attētio diuinorum testimoniorum, octaua stella est cognoscere malum: quod propter Deum debes vitare, ne eum offendas: nona stella est bonum cognoscere, & illud operari propter Deum; decima stella est firmam constantiam in mente habere; vndecima stella est, quod quanto plures gratias reperis, tanto plus te humilies; duodecima stella est cum discretione stare inter bonū, & malum.

Potētia Dei infinita per coronam significatur.

Stellis duodecim anima efficitur luminosa.

Dico, quod prima stella est solum confidere in Domino, iuxta illud: *In te Domine speraui, non confundar in æternum*: quia non est sapientia confidere in scapha rupta: nam puppis firma non timet procellas Psalm. 30. ducit nos ad portum salutis nempe Deum, in quo solum est confidendum, quia *maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum & benedictus homo, qui confidit in Domino*, secundum Hieronym. Vos ergo ô patres & matres, qui collocatis totam vestram spem in filiis, discite non confidere in eis, quia vana est spes vestra, quia aut moriuntur, vel spe efficiuntur ita proterui quod verberant & expellunt parentes. Et certè si tu confidis in vno, qui semper decipit illos, qui confidunt in eo: nonne peius cedit tibi, quā si confidis in vno, qui non potest te decipere? Certè peius est, sed si confidis in isto mundo proditore, qui deludit, & decipit omnes, qui confidunt in eo, nonne decipiet etiam te: nam ostendit tibi facere bonum, & alludit tibi ridenti facie, & postea facit tibi malum, & mutabit faciem in turbine procellarum, sicut dictum docet & experientia mundi. Simile si tu confidis magis amicis quam Deo, reperies te deceptum, & sic de aliis, quæ promittit tibi mundus iste caducus & fragilis.

1. Stella animæ confidere in Domino. Psal. 30. Hier. 17.

Secunda stella est spernere mundum, quia semper te prodit, & decipit, & ipsum spernendo non appretiabis illum plus, quam Deum. Exemplum, si esset vnus Doctor, qui haberet vnum librum in sua facultate, quē ad vnguem intelligeret, & bene operaretur ex illo, consequeretur magnum honorem & vtilitatem, sine quo non posset bene exercere artem suam, nonne iudicares illum fatuum si daret ipsum pro vno ducato, plus appretiando vnum ducatum, quam illum librum, sine quo aut nullas conciones componere, aut quæstionum dubia resoluere posset? certè sic. Similiter si haberes rem paruæ vtilitatis, & nociuam, & dares illā pro magno thesauro, nonne censeteris sapiens? certè sic. Similiter est de illo, qui spernit thesaurum reconditum in cœlis, pro caducis huius fallacis mundi, & talis est fatuus. Ita sapiēs est, qui ipsum mundum nociuum fugit, & spernit, & alienat pro illo magno thesauro diuino. Ergo *thesaurizate vobis thesauros in cælis*, &c. quia quis vtitur isto mundo plusquam vrget necessitas, relinquet omnia in fine, & sic spernit Deum pro istu mundo, & ita meretur sperni à Deo in futuro sæculo.

2. Stella mūdus spernendus.

Tertia stella est carnem castigare rebellem, quæ efficitur massa vermium quare ergo cum tanta diligentia & deliciis nutris eam, & ipsam appretias plusquā animam, quia propter carnem mortalem, & putrescibilem, tu damnas tuam animam perpetuo duraturam, & tanto splendore decoram ad imaginem Dei factam, Ideo plus dilige animam, & nutrias eam, in deliciis Dei, quam corpus in desideriis mundi. Nam si haberes vnum tantum cordialem & fidum amicum, & vnus errabundus faceret aliquem cōtractum cum illo tuo amico, & sic contrahendo secum cautè quæreret decipere tuum amicum, qui non perpenderet de illo dolo, & tu perpenderes quod ille quæreret decipere eum: nonne faceres cautum tuum amicum de illo dolo viatoris, & plus defenderes eum, ne decipiatur, qui semper diceret stare, & perseuerare in charitate, & fraterno amore tecum, quam illum viatorem, quem nunquam vidisti, nec speras vnquam amplius eum videre, nec ab eo quicquam consequi? certe sic, & esses fatuus facere oppositum. Sic est in proposito, quia quādo tu vides, quod ista transitoria caro quærit aduersus spiritum, tua voluntas, & intelligentia, & memoria timorosa, debet adiuuare animam, & nō consentire. quod ipsa anima, quæ semper debet viuere tecum, decipiatur & illudatur, & inficiatur, à carne & subiugetur à concupiscentiis, quia *non habemus hic ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus*. Item *qui diligit iniquitatem, odit animam suam*. & *quia caro concupiscit aduersus spiritum*, ideo carnem ipsam castiga macerando vigiliis, ieiuniis, disciplina, & esto cōtrarius sensibus istius mundi, qui sunt considerare mundum, onerare se diuitiis multis cū malitiis, dolositatibus, fraudibus, vsuris, & multis rapinis, concupiscentiis carnis aut oculorum, vel superbia vitæ: vnde si vis vitare ista contra cupiditatem mundi, sperne mundum, & sic de

3. Stella caro castiganda.

aliis rebus, & vitiis, si tentaris ab aliquo vitio, resiste cum armis contrariis illi vitio, videlicet contra superbiam accipe arma humilitatis, contra iram accipe clypeum patientiæ, contra luxuriam sit tibi comes castitas sancta, & de aliis: nam mundus & fastus eius, & desideria sua sunt contraria Deo: & ideo Christus incarnatus volens docere sapientiam Dei, dedit tria vota religioni primum fuit humilitatis & obedientiæ, & fuit in mane, iuxta illud. *Qui vult venire post me abneget semetipsum, & sequatur me.* Secundũ votũ fuit castitas, & fuit in meridie, iuxta illud: *Sunt amici, qui se castrauerunt propter me.* Tertium votum fuit paupertas, & fuit in sero, iuxta illud: *Si vis perfectus esse, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Et quando vnus seruus Dei ista tria mandata tenet, habet intellectum, & sapientiã Dei infusam, quod seruat sibi in mente illa tria mandata, scil. castitatem, obedientiam, & paupertatem: & omnis vera religio est vna scala sapientiæ Dei, & omnis spiritualis quanto plus est sapiens, minus confidat in seipso, sed ponat se sub obedientia, quia quanto erit humilior, tanto magis confidet in Deo. Similiter, si religiosus credat castigare carnem, vincat in tanta dulcedine castitatis, quod vix eius anima sentiat illam tentationem carnis, contra illos, qui non possunt credere, quod aliquis religiosus possit seruare castitatem: nam talis mereretur igne cremari, quia quales sunt, & quales oculos habent, taliter vident, & talia iudicia faciunt in aliis, quæ sustinent in membris suis propter eorum malum vsum viuendi.

Tria vota religionis sũt sapientia Dei.

Matt. 16. & Luc. 9. Matth. 19. Marc. 10. Luc. 18.

Et ex ista tertia stella sequitur quarta scilicet prudẽtia spiritualis: quia anima repletur spiritu sapientiæ, & prudentiæ spiritualis, quia qui non addiscit, & studet, non potest effici sapiens: vnde vidi multos conuersos spirituales illiteratos, qui nesciunt legere, nec scribere, qui propter studia tantum votorum supra scriptorũ scil. obedientiæ, castitatis, & paupertatis, venerunt ad perfectionem tanti luminis sapientiæ Dei & prudentiæ spiritualis, quod videbatur vnum miraculum, & stupor omnibus, vt habes de S. Francisco pauperculo, qui paucas sciebat litteras, & ad tantam perfectionem venit ob illa tria vota seruata, quod videbat corda hominum, quæ loquebantur cum Deo, & tandem Christi stigmata meruit victoriosè portare. Inde venit quod melius est multoties ire ad confessorem prudentem & timoratum & minime instructum multa scientia quam ad doctissimũ sed non probũ. Sed optimum est habere bonã vitã, & scientiam, tamen cum experientia istorum trium votorum verbi gratia, erunt duo homines, quorum vnus ibit ad audiendum de gestis magnorum virorum, qui fecerunt magna facta in gestis armorum, & fuerũt probissimi viri, sicut sunt de gestis magni Caroli, Orlandi Oliueri, & cæterorum & Æneæ, & aliorum fortium virorum, & per hoc solum audiendo de gestis ipsorum sine aliqua experiẽtia vult effici probatissimus armiger: certè nunquam per solum auditum de magnis gestis efficietur probus. Alius vero, qui volet effici probus, verè ibit in armatam militiam, vbi habebit experientiã in dando & accipiẽdo, sic efficietur strenuus armiger. Similiter non tantũ addiscitur in libris sapiẽtia Dei, sed melius addiscitur, quãdo seruus Dei, experientia seruit Deo, seruando illa tria vota, quia tunc consequitur experientiam Dei per prudentiam experimentalem.

4. Stella prudentia spiritualis.

Quinta stella est experiẽtia suæ fragilitatis: nã Deus ante quã caperet carnẽ humanã, sciebat oportere cõpati humano generi propter fragilitatẽ suæ putrescibilis carnis: sed postquã habuit experientiã carnis humanæ viuentis, & per experientiã palpans miserias, & fragilitates carnis, & quot miseriis est supposita à passionibus & tentationibus mundi, diaboli, & cupidinis tot speciẽrũ desideriorũ, exinde citra semper fuit magis misericors & miserator nostri: hinc est, quod prouidẽtia diuina permisit cadere Petrum, vt simili exemplo esset misericors aliis, sicut Deus fuit misericors eius ex eo, quia futurus erat Princeps ecclesiasticæ fidei & Cephas Christianorum. Et modicum est, quod vnus homo Dei dum visitasset alium seruum Dei, qui ex vana gloria & præsumptione strictiorem obseruare continentiam quã socij sibi suadebat, dixit socio suo in recessu illius expedit isti amico Dei tentari à spiritu fornicationis, aut aliquã vitupetationẽ sustinere. Et ita accidit quia pauco tẽpore post hoc, ille amicus Dei cecidit in vnã fornicationẽ, taliter vt publicè cognita fuit, & fuerit valde mortificatus, & tunc fuit humilior quam vnquam fuerit, reputans se esse miserum peccatorem, vbi prius se reputabat veneratione dignum, & portare coronam aliorum seruorum Dei, & hoc proueniebat solum propter spem, quam ille habebat, quia melius addiscitur sumptibus suis, quã alienis. Similiter vidi, & sunt aliqui studentes pauperrimi, qui stabunt sub pedibus alienis male induti, & patiuntur magnas necessitates, multoties efficiũtur valentiores, quam illi, qui faciunt eis expensas, & habent modum, facultatem, & tempus studendi. Similiter talis fuit Dauid qui non fuit sapiens, nec bene cognouit Deum, neque se, neque mundum, nisi postquam cecidit. Vnde Ille loquens ad hoc propositũ dicit, *Auertisti faciem tuam à me, & ego sum conturbatus.* Item *ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum.* *Psal. 29.*

5. Stella fragilitas humana.

Inde venit sexta stella, quæ est rebus diuinis reuerentiam habere, reuereri Deum. Et hoc tangit nobiles, qui quandoque dedignantur reuereri Deum, & res diuinas. Nam & ipsi Pagani quanto erant sapientiores, tanto plus colebant Deos: vnde quando vnus non veretur, neque reueretur Deum, & res sacras, ac diuinas, est deterior quam sit vna bestia: & quando quis magis timet Deum, tanto est sapientior, & plus reueretur res diuinas scilicet corpus Christi B. Virginem, Sanctos, templa, res sacras, & sacerdotes, non considerando, quod sint peccatores, sed gradum sacerdotij: vnde S. Francisc. dicebat, quod volebat honorare sacerdotem tanquam vicarium Christi, secundum eius gradum, contra illos, qui dicũt sacerdotes, Fratres, Prælati, & Papæ, sũt praui, & malæ cõditionis, &c. vnde quid sint, tu debes reuereri eos tanquam habentes gradum sacerdotij, & dignitatis, & non tanquam peccatores, & in quantum delinquunt: & ideo male faciunt dicendo, quid presbyter, quid Prior, quid Abbas, quid Episcopus, quid Cardinales, & Papa, quia considerato gradu eorum peccant valde spernentes eos. Exemplum, si esset vnum vas plenum denariis in stercore proiectum: credis tu quod auarus non caperet illud vas, non obstante quod esset fœtidum? certe sic. Sed illud non faceret propter vas, sed propter thesaurum inclusum: vnde sapiẽs imperator Constantinus, corã quo Prælati & sacerdotes litigabãt non cõsiderauit ipsos quãtum homines essent fragiles & peccatores. Considerauit exinde eorum gradum: quia similiter eorum gradus repræsentant creatorem, & ideo cum magna reuerentia, & bonis verbis induxit eos ad se compromittendum in ipsum, & facto compromisso audita eorum causa prudentissimè iussit sibi dari omnes scripturas, & capitula partiũ, & verbis, & modis reduxit eos ad concordiam & igne cremauit omnes scripturas hinc inde productas, & noluit ipsas legere, neque legi, ne aliquid conuitij in eisdem foret descriptum in vituperium eius, quod pateret aliis, ne exinde oriretur aliquod scandalum. Vnde sanctus Franciscus docuit prædicare in genere, & nõ specie. Similiter Christus quando reliquit beatam eius genitricem inuit cum Pharisæis & repertis dixit Virgo ei, *fili quid fecisti nobis,* &c. Qui respondit, *nesciebatis quia in his, quæ patris mei sunt, oportet me esse,* & magis appretiauit Pharisæos, qui habebant gradũ quã beatã Virginẽ ex qua ceperat carnẽ: nõ respexit Deus quod essent maligni & magni peccatores, sed quia erant in gradu sacerdotij. Vnde præposuit eos carni Virginis Mariæ: quia si essent mille virgines Mariæ, non possent consecrare Corpus Christi

6. Stella reuerendus Deus. Diuina res reuerenda.

Sacerdotes honorandi.

Luc. 2.

Sacerdotes præferendi V. Mariæ.

Christi, vnus sacerdos peccator poterit consecrare illud. Vnde quantum ad hoc ostenditur dignitas & auctoritas sacerdotij: quia sunt vicarij Christi præferendi carni beatissimæ Virginis Mariæ.

7. Stella. Creatura omnis & omne verbũ est testimonium Dei.

Septima stella diuinorum testimoniorum, quia omne verbum est testimonium Dei, quia Sol est testimonium: si est pulchrum tempus, est testimonium Dei: si pluit, est testimonium Dei: & quæcunque creata reddunt testimonium Dei & diuinorum operum, quia quęcunque Deus facit, cum mysterio facit: vnde quanto magis homo est sapiens tanto magis contemplãdo fingit sensum referendo omnia quæcunque vidit summo opifici, & in omnibus videt Deum esse trinum & vnũ: & quanto plus habes de intellectu, tanto plus habes testimonia de Deo vnde sapiens extrahit de stultitia sapientiam & testimonium Dei.

8. Stella. Cognitio mali à quo præcauẽdũ est.

Octaua stella est cognitio mali, à quo tu debes præcauere. Attẽdite vos ô dominæ, quæ dimittitis filias vestras domi, & non ducitis eas vobiscum ad prædicationem, vbi addiscunt scire præcauere à malo & sequi bonum, dicite mihi quæso veritatem, à quot malis præcauistis vobis in ista Quadragesima propter prædicationes, quas audiuistis? & hoc non fuit nisi quia vos didicistis eligere viam bonorum operum, & vitare mala, iuxta illud, *ignorans ignorabitur*: & iuuenes sunt sicut cera, quæ capit formam, quæ sibi imprimitur: vnde caueas homo, ne ducatis eas, quando senes venient, quia sũt magis aptæ ad diuina monita, quia nõ sũt induratę.

1. Cor. 14.

9 Stella. Cognitio boni ad operãdũ bonũ propter Deum. Ignorantia amica diaboli.

Nona stella est cognitio boni ad operandum bonum propter Deum: & vt scias præcauere tibi à malo: nam audiẽdo bonum & prædicationes, tu addisces cognoscere malum & vitare illud, & sciendo & cognoscendo illud, quod est malum, tu vitabis illud & sequeris bonum: quot mala vitarentur, si homines cognoscerent prauitatem illius mali esse tanti præiudicij, & periculi animabus, sicut est ignorantia, quæ est maior amica, quam habeat diabolus, & tamen non excusat peccatum.

10. Stella. Mens cõstãs & firma in proposito.

Decima stella est mens constans & firma, quia sapientis est esse cõstans in perseuerando in bono, & mutare propositum de bono in melius, & de meliori in optimum. Nam fatui qui incipiunt facere bonum, licet habeant tunc bonum propositum, non perseuerabunt, sed ibunt ad festa peccando: & portare incipient caudã quam deponere nunc proposuerunt: & similiter taxillatores incipient facere taxillos: & lanij vendunt eis ossa, vt possint facere taxillos: similiter interpolatores, qui continuant artem interpolandi pannos, omnes huiusmodi, & similes facientes istas artes damnatas, licet incipiant habere bonum propositum sunt fatui & instabiles, & diabolus eos expectat, & caueant sibi vxores talium interpolatorum & similium, qui in talibus artibus perseuerabunt, quando sunt implicatæ: sis ergo constans, & in bono proposito perseuerans, quia sic faciendo consequeris gratiam Dei & firmaberis in bono proposito.

11. Stella.

Vndecima stella est, quod quanto plures gratias accepisse percipis, tanto plus te humilies: quã differentiã facimus nos inter prædari res spirituales, & deprædari res temporales, & prædari Christum vel diuitias mundi aut diuitias Dei: certe maior timor qui me magis perculit in hoc mundo, est ne efficiar prædo, & latro publicæ viæ, hoc est quod omnis gratia, quam Deus concedit nobis, illam attribuamus nobis, & non attribuamus Deo: quia si atttribuimus nobis gratias, quas habemus à Deo, nos prædabimur illas gratias Deo, quia si habeo aliquam bonam voluntatem, illam non ex me habeo, nec debeo illam ex me ad perseuerandum habere, sed à Deo, considerando, quod ex me nihil sum. Vnde quanto homo ascendit diuitiis, honoribus & fama, tanto magis incurrit periculum, vt efficiatur prædo: hinc est, quod Lucifer fuit præcipitatus de summo ad infima, quia noluit se humiliare Deo: sed voluit furari gloriam Dei creatoris sui: & ideo perdidit gratias infinitas, & fuit humiliatus vsque in profundum abyssi: quanto ergo plures gratias habeas, diuitias & honores, tanto magis fac te humiliorem & cognoscas te, siue sint gratiæ temporales, siue spirituales.

12 Stella. Discretio boni & mali. Benjamin interpretatur boni & mali discretio.

Duodecima stella est discretio inter bonũ & malũ significata per Benjamin, qui interpretatur discretio boni & mali, qui de xij fratribus fuit vltimus scire quid potest habere: quia antequã possit reperiri mediũ, nã discretio inter bonũ & malũ est vltima & præcipua virtus & vltimũ istius discretionis multũ laboratur, quia quãdo itur nimis sursum, quando nimis deorsum, quando nimis late, quando nimis stricte, quia virtus consistit in medio, quæ cũ difficultate potest quæri, & quæsita seruari eodem calle: & multoties hebes redditur anima reputans fore indiscretionem illud, quod foret discretio & foret discretio discretionis: probo per scripturam. Vide librum Iudicum: vbi vult, quod sint duodecim iudices ad tollendum populum de manibus alienigenarum & paganorum: vult dicere, quod significat istas xij. stellas, scilicet virtutes supra scriptas, quæ consistunt in vera cognitione Dei, quæ cognitiones Dei sunt xij. & producunt infrascriptos effectus in anima.

Virtutes duodecim producunt cognitionem Dei qua affectus varios in anima gignunt.

Primus, quia adducit te ad pœnitentiam, vt cognoscas quod Deus vocat te per pœnitentiam.

Secundus, quia vocat te ad gratiam per eius misericordiam.

Tertius, quia ostendit te non videre.

Quartus, quia cauet te de periculo, per eius manum.

Quintus, quia cognoscas quod tibi auget gratiam per gratiam, per eius misericordiam.

Sextus, quia cognoscas, quia te releuat à peccato per suam misericordiam.

Septimus te acceptat per suam misericordiam.

Octauus, quia tibi parcit per eius misericordiam.

Nonus, quia obliuiscitur tuorum peccatorum per suam misericordiam.

Decimus, quia gratiam tibi datam conseruat per suam misericordiam.

Vndecimus, quia tuam animam per Dei misericordiam tibi seruat.

Duodecimus, & vltimus tibi dat gaudia paradisi, & frui se ipso Deo per eius misericordiam. Cape gratiam Dei subsequentem. Et sanctus Ioannes scribit, quod gratia Dei tria facit operari.

Subsequens gratia tria operatur, nẽpe affectum gratiosum, laboriosum, & gaudiosũ.

Primum affectum gratiosum.

Secundum affectum laboriosum.

Tertium affectum gaudiosum.

Primum significatur *habens in vtero*, vult dicere quod significat mentem grauidantem amorem Dei propter cognitionem, quam habet de Deo: vnde cognitio charitatis Dei, est maritus, & voluntas amans charitatem Dei, est vxor. Et quandoque vxor est melior marito: quia quandoque erit voluntas bona, sed non erit intelligẽtia, quia deficiet intelligentia: & qui non intelligit, non potest amare, quod non intelligit: quandoque erit intelligentia, sed deficit voluntas: sed quando cõiungitur bona voluntas cum intelligentia, tunc anima ingrauidatur lumine veritatis, & tunc incipit operari bona & parit filium masculum: vnde expedit quod intersit gratia.

Secunda, quod adsit affectus laboriosus à principio, licet postea factum sit tibi lumen: & hoc est, quod dicit, *& clamabat parturiens & cruciabatur vt pariat*.

Tertio expedit, quod sit gaudiosus, & hic est fructus, quem parit, iuxta illud, *mulier cum parit, tristitiã habet*, scilicet etiam cum peperit, sequitur gaudium, quia natus est puer in mundo: vnde in bene operando à principio est difficile sicut in eleemosynæ distributione videtur durum in principio, sed postea parit fructũ gaudiosum, & sic ad confitendum, & sumendum Corpus Christi, quia quando non es solitus, videtur durum: sed cum feceris, tunc efficieris totus gaudiosus. *Ioan. 16.*

SECVNDA PARS PRINCIPALIS,

Agit de misericordia infernali proximum desperante.

In signum desperatorũ. Desperatorũ tria signa. SEquitur secundo misericordia, quæ dicitur infernalis, est proximum desperans, & do tibi tria signa de istis desperatis. Primum est illo qui male viuit & sperat in Deo, & putat Deum daturum sibi contritionẽ in eius morte. Noli dicere ô peccator, quod misericordia magna est, quia, non minor est iustitia, sed si bene viuis & virtuose, in fine Deus dabit tibi gratiam contritionis: vnde sanctus Paulus dicit, *nihil mihi conscius sum.* Et Dauid *ab occultis meis munda me, & ab alienis parce seruo tuo*, Nam & seruus Dei recte viuens, semper timet & dubitat de hora transitus: Et tu ô peccator, vis confidere male operando in Deo, & speras saluari ita facili negotio? conuertere ergo & de cætero auerte à malo cum proposito bene viuendi, & sic Deus miserebitur tui, & dabit tibi gratiam veræ contritionis, sed finaliter vitam æternam. *1. Cor. 4. Psal. 18.* *2. Signũ desperatorum.* Secundum signum, quia sunt aliqui detractores qui nolunt bona facere, sed interrũpunt alios volentes facere bonum, sicut si aliqua domina vellet deponere vanitates & caudas, vna alia vanitatibus dedita apprehendet eam & conabitur remouere ipsam à bono proposito: tales possunt dici desperati: & si esset aliquis volens detrahere verbo diuino, quod vobis prædicaui per Dei gratiã, iste talis esset in isto gradu desperationis, & nolite illi credere, maxime quia si tibi videtur me in aliquo male docuisse, veniat ad me, & dicat mihi charitatiue, quia si male docui, volo publice me emendare aliquantulum. Sed postquã recessero si, maledixerint mihi, censeantur detractores potius quam veridici: si aliquis prædicaret contrarium eius, quod prædicaui vobis, subito audientes recedant à talium prædicationibus: & si mihi scribitur quod aliquis prædicet contrarium eius quod vobis prædicaui, subito huc accedam, vbicunque fuero, ad defendendum verbum Dei, & si male loquutus fuero, me ipsum coram omnibus emendabo, & prædicabo cõtrarium eius quod male dixerim. Sed volo vobis dicere vnum, & nunquam fui in aliqua ciuitate, vbi prædicauerim tot subtilitates & veritates sicut in hac vestra ciuitate, quia alibi nõ fuissem ausus illas prædicare: & hoc quia meis concionibus non solum viri integerrimi, sed etiam eloquentissimi & sancti Doctores interfuerunt ex omni facultate, & alibi non fuissem ita intellectus: & ridentes credidissent me dixisse multas hæreses, doctorem & indoctorem me tenere. Et credo quod sanctus Antonius protector vester impetrauit à Deo vt ego venirem ad vos, quia quod locutus sum, non ex me, sed ex Deo est: si quis contradiceret, non audiatis eum, quia proprie erunt spiritus diabolici, maxime offendendo me ad supradicta.

3. Signum desperatorũ. Tertium est signum, quia volo dicere omnibus indebite tenentibus aliena bona, vel per vsurariam prauitatem, vel per symptomiam, aut latrocinium, &c, & non vult reddere, certe ille talis induratus perseuerando & tenendo est desperatus Et ideo ecclesia prohibet vsurarios, & alios taliter morientes sepeliri in loco sacro, sed iubet eos proijci ad aliũ locum, vbi bruta animalia proijciuntur, tanquam desperatos: de vsu. cap. 2. lib. 6. Sed ad exhortationem talium desperatorum vsurariorum & latronum, & simoniacorum, & tenentium aliena indebite, volo dare vnum exemplum, & similitudinem ipsis. *Exemplum aliena retinentium.* Erunt quinque in vna scapha & voluit ire ad ciuitatem Venetiarum, & nauigiolum submergitur in flumine, vnus scit natare, exit flumine totus balneatus & territicatus. Secundus labitur infra aquam, & arripit aliquas arboris radices. Tertius magis labitur modo supinus, modo resupinus, & tandem apprehendit vnum ramunculum valde debilem. Quartus vero magis ruit per aquam bibendo plusquam velit & talis apprehendit enarum florem. Quintus autem petit fundum & suffocatur: Et sic sunt quinque differentiæ inter eos, qui tenent bona aliena indebite & iniuste quæsita, quia aliqui restituunt aliena subito, & isti euadunt periculum flumininis infernalis. Aliqui volunt saluare animam suam & tamen non restituunt illud, quod possent, sed de mille denariis quos, reddere debent, restituunt diuersis temporibus & non omnes simul, & subito isti tales non sunt absoluti, & moriuntur in peccato mortali, nisi restituant: & sacerdos non debet tales absoluere, nisi restituant & admoneant de restitutione, & isti sunt similes illi, qui se tenet, & stat suspensus ramunculo, quia stant in periculo mortis æternæ; sed adhuc possunt saluari. Quartus est similis illi, qui stat apprehẽsus flore, qui disponit restituere in 50. annis, adhuc est minus malum, quam nolle reddere quicquam, quia interim posset accedere quædam intentio & voluntas ei restituendi omnia simul & semel, & sic etam potest saluari. Quintus est totaliter desperatus, quia submersus necatur; quia est induratus ad fœnerandum toto tempore suæ vitæ vsque ad mortem, & nunquam restituit etiam moriendo, & sic submergitur in flumine ignis infernalis.

TERTIA PARS PRINCIPALIS,

De misericordia proximo parcente.

TErtia misericordia est proximo parcens. Est-ne aliquis viuens, qui habeat inimicitias, ausculta peccator dicta, quæ dicam cordialiter: & considera in hoc tria.

Primum est, cui debet parcere proximus.

Secundum est, cui debet parcere & remittere.

Tertium, quare debet parcere.

Dico, quod primum est, cui debet parcere. Et respondeo quod generaliter tu debes parcere omnibus, qui te offendunt per omnem iniuriam tibi factam.

Secundum est, quid debet parcere: & super hoc nota tria damna, quæ dantur proximo: quia aut est damnum spirituale, aut corporale, seu personale, aut reale, scilicet vel pertinet ad animam vel corpus, aut res. *Quid debemus parcere. Proximo tria dãna damus.* Primum spirituale, verbi gratia, si tu locutus es in aliquam personam, illa debet tibi parcere, si tu quæris ab eo veniam: quia tu teneris petere ab eo veniam, si ille scit quod aduersus ipsum os tuum locutum est; sed si ille ignorat quod mala fama inussisti eum, tu non teneris petere veniam ad scãdalum euitandum, saluo si aliquis esset scandalizatus de eo, quia tu qui diffamasti, teneris accipere culpam illam super te. & laudare insontes: sed si diffamasti aliquem, vade ad eum & quære ab eo veniam. Corporale damnum, quia si occidit tuum patrem, fratrem vel filios. parce illi; damnum vero naturale, seu in rebus, & in bonis illatum est, quia tu debes habere ab alio, qui non potest soluere, tu teneris illi remittere & ei parcere: sed si facit tibi iniuriam extorquendo à te contra ius bona tua, vel per rapinã, vel per vsurã, aut furtum, tu teneris illi parcere iniuriam, si non teneris illi dimittere tua bona, nisi ille non esset soluẽdo, quod est contra illos qui tenent homines pauperculos incarceratos non habiles vnde soluant.

Parcere tenemur proximo. Tertium est, quare tu teneris parcere, multis rationibus. Prima ratio est, iustitia quæ poscit: quia sicut tu vis vt tibi parcant alij, ita teneris, iuxta illud dictum, lance laude iustitiæ requirente etiam aliis parcere, quia eadẽ mensura, qua metimini aliis, metietur & vobis: quia quanto plus distribues de charitate in hoc mundo, tanto plus recipies in alio, iuxta illud, *Centuplum accipietis & vitam æternã possidebitis*: *Matth. 19.* & si non parcis aliis, Deus adimplebit contra te, quod in Euangelio dixit de seruo nolente parcere conseruo suo, cui dixit: *vade serue nequam*, &c. *Matth. 18. & Luc. 19.* Secunda ratio, quia nos sumus membra ad inuicem, & sicut membrum adiuuat membrum. Ita nos

nos debemus adiuuicem nos iuuare, & parcere alteri: & sic accidit quandoque quod homo signando se percutit cum manu sua in oculo & offendit oculum, & nihilominus oculus cupit manum illam abscindi, imo parcit illi, nec vellet ipsam manum pati, licet oculus perderetur. Ita licet tu offenderis ab aliquo, tu debes ei
Ephes.4. parcere tanquam membro tuo: quia vt dixit, *omnes nos sumus membra Christi ad inuicem.* Tertia ratio, quia parcere aliis, non procedit à pusillanimitate, sicut aliqui superbi, & fatui dicunt, imo procedit à magnanimitate, & nobilitate animi. Nam tu nunquam vidisti aquilam capere muscas, neque leonem capere murem: quod uult dicere, quod animus magnanimus, & regalis, non curat de istis murmurationibus, quæ quidam solent dicere de his qui remittunt iniurias dicentes, quod est magna verecundia non vlcisci iniurias, quia tales bubulæ, & murmurationes non sunt appretiandæ à magnanimo. Nam si in hac ciuitate esset vna muliercula murmurans, & spernēs Imperatorem, aut Regem Franciæ, & propterea Rex Franciæ, vel Imperator moueretur cum suo exercitu, & vlcisceretur de ista muliercula: nonne omnes merito talem irriderent? sed quia magnanimi est, spernere ista talia & parcere, ideo de talibus non est curandum, iuxta illud, Parcere subiectis, velle iuuare pium est: Quarta ratio est, quia parcere & iniurias remittere, est opus pium & misericordiæ, quia melius est parcere, quam ire ad conuiuia & sine magno dispendio tu potes parcendo aliis acquirere vitam æternam, quia oratio, quam Dominus noster Iesus Christus docuit disci-
Matth.6. pulos dicit, & *dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*: & sic dicendo Pater noster, & non parcendo, tu peccas: & non dicendo Pater noster, etiam tu peccas: & ideo *dimittite, & dimittetur*
Matth.5. & Luc.6. *vobis. Diligite inimicos vestros, orate pro persequentibus, & odientibus vos,* dicit dominus: & ipse dominus noster pendens in cruce orauit pro crucifigentibus eum dicens, *Pater ignosce eis, quia nesciunt quid faciunt.* Exemplum enim dedit nobis, vt quemadmodum ipse fecit, multo magis & nos facere debemus: vnde dum vnus Castellanus in Hispania interfecisset filium vnius Baronis, & foret circumuallatus cum militum multitudine ab illo Barone, cuius filius fuerat peremptus ita & taliter quod defectu victualium non poterat amplius resistere, ipse se nudum spoliauit & posuit sibi ad collum vnum capistrum, & vnam crucem de ligno super humeris, & solus extra suum castrum exiuit: isto modo recto tramite iuit ad tentorium Baronis offensi, & coram eo se genuflexit, misericordiam postulando, & dicens, domine mereor omne malum, & me reddo tuæ misericordiæ magnanimæ: ergo princeps miserere mei, per illum crucifixum, qui pependit super ligno istius crucis. At ille Baro magnanimus hoc audiens inquit, etsi perdiderim filium meum, tamen quia humiliter misericordiam petit, pro Deo non perdam animam, & liberaliter ei pepercit & exercitum remisit, & sic in castellum ingressus est: & intrans coram Barone crucifixus lugens in cruce inclinauit Baroni omnibus astantibus quasi dicēs, ô Baro tibi gratias reddo quod respectu & amore mei iniquitatem remisisti ei, qui te offenderat: simili exemplo, dum quidam interfecisset vnum, tunc relicta eius vxore prægnante, quæ peperit filium Mariæ: qui dum creuisset & homicida, qui fuerat exul, sed propter mutationem status illius ciuitatis in patriā redisset & conuersaretur cum illo iuuene filio quondam occisi: Quidam dixit illi iuueni, ô stulte si tu esses sapiens, tu non appropinquares illi, quia ipse suis manibus occidit patrem tuum. Et ille iuuenis mox veniens domum dixit genitrici suæ: Mater ego admiror valde, quod nunquam dixisti mihi, quis fuit ille qui interfecit patrem meum. Ego omnino volo quod dicas mihi, quis eum interfecit: & mater plorans dixit, ô fili mi, rogo te noli curare scire: & tandem videns filium dispositum scire, dixit: fili mi, fuit talis: sed rogo te dimitte vindictam Deo, qui est iustus vltor: vnde iuuenis iste quæsiuit opportunitatem vindicandi mortē paternam, & vna die Veneris sancta captis armis aggressus est eius inimicum inermem, & euaginato ense dum vellet illum percutere, eius inimicus dixit, ego non possum euadere mortem, sed rogo te amore illius, qui hodie pependit in cruce, vt mihi vitam largiaris: & iuuenis ille dixit, tu taliter me ligasti, quod non possum dicere contrarium, vade ergo in pace, amore Christi tibi vitam dono: & depositis armis & rancore intrauit in ecclesiam, & dum diceretur officium & ostensa cruce & posita in terra, vt mos est, ad quam omnes vadunt ex deuotione osculandam, Iesus Christus defixus à cruce apparuit magnus in forma humana, sicut erat, quando fuit crucifixus cum plagis sanguinolentis, apertis manibus iuit omnibus videntibus ad locum vbi erat ille iuuenis, & amplexatus fuit in cruce in materia ærea, sicut prius erat: inde notandum est, quod nullum opus potest fieri maius quam parcere suis inimicis, nec aliquid est, quod tantum placeat Deo sicut exercere opus tantæ charitatis contra suos inimicos amore Iesu Christi. Simile fuit in comitatu Florentiæ, dum vnus obuiasset cuidam suo inimico soli, & inermi in quadam via, vnde nullo modo poterat euadere, ille nobilis exempto ense irruit super eum, dicens, modo non potes euadere, modo faciam vindictam meam ad te, proditor nequam: & ille videns se male paratum prostrauit se in terra dicens, ô amore Iesu Christi, qui pependit in cruce pro te, & tua salute, dimitte mihi offensam tibi illatam: & ille subsistens inquit, surge quia adiurasti me per illum, qui me creauit, eius amore tibi parco, & duxit illum secum ad villam, ad eius palatium, & dedit cœnam, & hospitium in bona charitate, & pepercit ei: & facto mane, dum intraret Ecclesiam crucifixus inclinauit se illi: & ita vsque in hodiernū diem apparet, propter quod nobiscū ille sumpsit monasticum habitum, & facto prælato monasterij Deo seruiuit, & est sanctus. Disce ergo parcere aliis, vt misericordiam valeas consequi à Deo, quæ nobis concedatur. Amen.

IN DIE MARTIS POST PASCHA.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore glorioso seu de gloria paradisi, cuius gloriæ tres sunt species, sed de duabus tantum speciebus agit duabus præcipuis partibus.

Prima pars principalis,

De substantiali animæ gloria & præmio.

Secunda pars principalis,

De consubstantiali gloria siue de corporis præmio, de dotibus corporis gloriosi deque beatorum exercitio.

DE AMORE GLORIOSO.

Sermo XLIX.

Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum. Psal.132. Ad euidentiam dicendorum nota tres glorias, quas habet anima glorificata in paradiso. *Anima in paradiso tres glorias possidet.*

Prima est gloria substantialis: ibi, *ecce quam bonum,* & ista datur in præmium animæ.

Secunda est gloria consubstantialis: ibi, *& quam iucundum*: & ista datur in præmium corpori.

Tertia est gloria accidentalis: ibi, *habitare fratres in vnum.* Et ista datur vtrique, corpori & animæ.

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

Tractat de substantiali gloria animæ.

Anima tres potentias habet.
Potentia tres animæ habẽt gloriam.

CApio primam gloriam animæ, quæ est substantialis, id est de substantia animæ. Vnde nota, quod anima habet tres potentias, scilicet intellectum, voluntatem & memoriam, & anima beata habet gloriam secundum capacitatem meritorum, cuiuslibet istarum trium potentiarum. Nam intellectus cognoscit bonum à malo, iustum ab iniusto, &c. Et iste intellectus idem est, quod ratio, & viuit per medium fidei, quæ fides conformat ipsum intellectum. Item habemus voluntatem, quæ delectatur amando id, in quo ponit desiderium suum, & suum amorem: & ista voluntas conformatur per charitatem amando Deum, proximum, & seipsum.

Item habemus memoriam, quæ consistit in essentia animæ, & ista memoria conformatur per spem, & delectatur sperando possidere Deum. Et sic habemus tres virtutes Theologicas, scilicet fidem, charitatem, & spem. Ex quibus anima glorificata formatur, secundum ipsius animæ tres potentias suprascriptas: quia intellectus meretur per fidem, voluntas meretur per charitatem, & memoria meretur per spem: quæ tres potentiæ animæ, consistunt in scire, velle, & posse: hæc æquiparantur tribus personis diuinis, Patri, Filio, & Spiritui sancto. Et prædictæ tres virtutes Theologicæ coniungunt nos Deo: & fides est medium inter voluntatem & memoriam, & inter charitatem & spem: quia qui habet fidem firmam, necesse est vt habeat spem futuræ beatitudinis, quia fides est sperandarum rerum, &c. & vbi charitas est, ibi amor est: & vbi est charitas & amor, ibi Deus est, quicunque ergo credit in hoc mundo, cum fide, spe, & charitate, in alio mundo gaudebit de Deo per meritum fidei cum intellectu, videndo Deum facie ad faciem.

Item fruetur Deo per meritum charitatis, volendo quod ipse Deus vult, amando quod ipse Deus amat, & nil aliud, adeo quod si pater tuus esset damnatus, tua voluntas esset ita conformis bonitati diuinæ, quod tu esses valde lætus, nec velles ipsum saluum fore. Item contemplabitur Deum per meritum spei, speculando in sempiterna diuinitate, memorando, quod Deus est infinitus, & ipsius animæ felicitas est circularis, & sine fine, ex quo memoria recipit ex hoc summam fœlicitatem, recolendo, quod sibi dabitur possidere Deum per sæcula infinita. Deus ergo omnipotens, ita ordinauit quod in paradiso ista præmia dantur in paradiso animæ fœlici, scilicet præmium intellectus videndo Deum facie ad faciem: voluntatis possidendo ipsum cum charitate infinita: & præmium memoriæ gaudendo, & videndo ipsum Deum vnde nos habemus tres scalas ad videndam faciem Dei, & id *quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec ascendit in cor hominis.*

1. Cor. 2.
Scala tres sunt quibus videri possumus Deum.

Prima scala est natura corporalis, quæ est valde longa: nam incipit à profundo, & ascendit ad rationalem.

Secunda est rationalis, quæ etiam est longa, & ista ascendit vsque ad spiritualem.

Tertia scala est spiritualis: & ista est de natura Angelica: & quot sunt Hierarchiæ & ordines Angelorum, & quales & quot, & de eorum officio, &c. Vbi contemplando applicatur ad visionem omnipotentis Dei.

1. Scala ad Deum
Natura corporalis scala est ad contẽplandũ Deũ.

Dico prima scala est de natura corporali, quæ est vna scala, per quam tu potes ascendere per gradus ad contemplandum Deum, & sunt infiniti gradus. Vnde tu ô anima, quæ vis habere notitiam Dei, disce ascendere gradus huius pulcherrimæ contemplationis diuinæ: & primo considera ista naturalia, quæ tu vides, palpas, comedis atque tangis.

Primus ergo gradus supradictæ scalæ naturæ corporalis, & rudis, est terra, quæ est ita opaca, & de sui natura obscurissima, ascende eius gradum, & considera lapidem primo qui est res insensibilis & inanimata, Considera ergo, quot genera lapidum sunt in orbe, & quot gemmas producit terra diuersorum colorum, visu delectabilium, cum diuersis & mirandis virtutibus. Considera aurum, argentum & diuersorum metallorum genera, & tot aromata, quotque organa, symphoniæ, citharæ: & genera infinita producentia, tam dulcem, & canoram harmoniam: & tamẽ nil aliud sunt quam terra. Ascende ad considerandum animata, & primo considera quot diuersitates plantarum, herbarum, & arborum, quæ habent animam vegetatiuam. Considera varietates florum, rosarum, fructuum, & odorum & mirabilium virtutum in eis insitarum, atque saporum diuersorum, secundum diuersitatem naturarum suarum: & nihil aliud sunt quam terra. Ascende etiam ad bruta animalia, quæ habent animam sensitiuam, & vegetatiuam: & vide quot sunt diuersitates specierum & generum istorum animalium, & naturarum suarum, & qualiter viuunt, & de quibus viuunt & quod vnum est in gradu perfectius alio: & tamen in consideratione istorum, quæ dicta sunt, intellectus humanus non sufficeret cuncta rimari, quæ in his essent consideranda: & tamen nihil illud sunt quam terra. Et vides quod ista terra est vilius elementum quod sit, & producit tot & tam pulchra, & grandia & admiranda.

Ascende secundum gradum istius scalæ corporalis & naturalis: & contemplare naturam elementorum, scilicet istius terræ, & quæ generantur & producuntur ex ea, aquæ, quot & quanta & qualia, & quot diuersitates generum, specierum & piscium, & animalium generantur, viuunt in ea, & modus viuendi, quia est vnus stupor imaginatu. Considera etiam quod aqua est decies subtilius & nobilius elementum, quam sit terra: & aer est decies subtilius, & nobilius elementum, quam aqua. Et ignis similiter est decies rarius & nobilius aere: & sunt inter se diuisa ista elementa, quia terra grauis & sicca & frigida est: Aqua est frigida, grauis & humida: Aer & ignis se habent per oppositum ad prædicta: & vides quod ex istis contrarietatibus omnia corpora animata & inanimata, quæ continentur sub sideribus, sunt composita: & licet sint contraria, sunt in tanta pace, charitate & confœderatione nexus naturæ incorporata, quod semper quærunt simul stare, neque quærunt, imo abhorrent dissolui.

Ascende altiorem gradum sphæræ Lunæ, Solis & aliorum planetarum, & contemplare anima eorum pulchritudinem, & splendores & diuersas influentias, & eorum varietates & cursus circulares, cum quanto ordine positi sunt, & nunquam cessent rotare, & nulla in parte turbetur cursus eorum. Et solum vnus minimus eorum axis vel rota, seu quid aliud egeat reparatione à tot circulis annorum citra, quo creata fuerunt illa corpora planetarum, certè ille summus opifex, qui creauit ea, debet esse magnus magister, & fecisse ea de perfecta materia, quæ nunquam deficit. Considera cœlos, qui etiam sunt corpora in ista scala comprehensa, & cœlum stellatum, & stellas fixas, & errantes, quam sint pulchræ & decoræ, vt nullus vnquam fuerit philosophus, qui potuerit scire, de qua materia sit minima stella mundi & cœlum. Considera etiam cœlum crystallinum, quod est valde pulchrius cœlo stellato, eleua mentem altius & contemplare anima, quid, qualeve & quantum debet esse cœlum empyreum, vbi est habitatio beatorum spirituum, quia est adeo pulchrum, & decorum, quod ingenium humanum non sufficit exprimere. Considera ergo, si debet esse pulchrum, quia si vnus imperator vellet facere vnum palatium conueniens suæ maiestati & imperatrici, & filiis suis & suis aulicis, certè faceret ipsum pulchrius quam palatium mundi. Multo magis sine comparatione

debet

debet esse pulchrius cœlum empyreum, quam alij cœli, & quam Sol & cuncta corpora cœlestia lucentia sine aliqua comparatione, in qua est habitaculum imperatoris & Domini, ac creatoris totius vniuersi, ac suæ reginæ genitricis virginis, & sponsæ gloriosæ & angelorũ, Apostolorum cæterorumque spirituum bonorum, quia si esset possibile, quod oculus corporis humani posset videre vnum modicum illius cœli cristallini, non posset imaginari quod nedum anima, sed nec Angeli, nec ipse Deus posset esse pulchrior.

2. Scala ad Deum. Anima pulchritudo quanta.

Sed anima, volo quod ascendas secundam scalam naturæ rationalis, & considera animam rationalem, quia vna minima anima rationalis beata, est decies pulchrior quam sit Sol, quam sint stellæ, quam sit cœlum stellatũ, & cristallinum, & aliud quoduis corpus naturæ corporalis. Considera, quantum debet esse pulchra, cum sit creata ad imaginem & similitudinem Dei creatoris sui. Considera etiam, quia vna sola anima est tantæ magnitudinis, quod implet vniuersum orbẽ, & hinc est, quod anima rationalis non satiatur, si esset domina totius terræ, totius aeris, & ignis. Item, si esset domina Solis, Lunæ & omnium planetarum, & omnium cœlorum & stellati & crystallini, nec satiaretur. si possideret omnes Angelos: & nunquam quiescit, donec possidet & fruitur ipso Deo. In quo solo reperit suam quietem, & fœlicitatem, & ideo ambit totum mundum, quia Deus vbique est, & oportet, quod ipsa anima ad hoc vt quiescat, transsubstantietur in Deo, & efficiatur Deus participatione. Et sic si tu ascendis ista contemplando sursum, valde approximas Deo. Si ergo vides mirabilem huius animæ pulchritudinem & magnanimitatem & eius conformitatem, quam ipsa habet cum ipso Deo, ipsa anima est sine comparatione infinitè pulchrior quã sint aliqua corpora naturæ corporeæ, & considera modo, quot sunt illæ animæ quæ fuerunt creatæ ab Adam citra, & quæ modo viuunt in hoc sæculo, & quot futuræ sunt vsque ad finem mundi, quæ saluabuntur quantum sunt & erunt pulchræ, vt dixi, & vna est pulchrior alia in vno gradu, alia in duobus, altera in tribus, aliqua in quatuor, secundum eorum merita & bona opera rutilat magis vna anima, quam alia, coaduna quomodo omnes istas animas beatas simul in paradiso, quantum splendorem credis emittere, quia vna minima anima beata relucet septies plus quam Sol, si ergo tot soles septies pro singulo lucerent plus quam Sol luceat: quot sunt illæ animæ lucentes septies plusquam Sol, quis posset enarrare gloriam tuam Domine, mens hebes & intellectus deficit comprehendere incomprehensibilia tua Domine, & memoria cæcutit.

3. Scala ad Deũ, natura spiritualis.

Sed ascende altius contemplando tertiam scalam naturæ spiritualis, scilicet Angelorum vitæ æternæ, quia cum tu attingis ascendendo vnã scalã, tu vides Deũ facie ad faciem. Vnde nota in hac tertia scala tres veritates.

Prima est de pulchritudine Angelorum.

Secunda veritas est de multitudine Angelorum.

Tertia est de distinctione ipsorum Angelorum, qualiter inter se differunt ipsi Angeli.

De Angelorũ pulchritudine. Quilibet Angelus pulchrior qualibet anima excepta anima Christi & V. Matth. 11.

Dico primo, quod primus gradus istius tertiæ scalæ est de pulchritudine Angelorum. Et dico quod minimus Angelus existens in vita æterna est decies pulchrior, quam sit pulchrior anima, quam vnquam fecerit Deus, & quam anima sancti Ioannis Baptistæ, excepta anima Christi, & virginis gloriosæ, & licet dicatur Matth. 11. *Quod inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista:* tamen, qui minor est inter Angelos in vita est minor, eo valde. Et nota illud dicere, quod *inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista.* Vult dicere quod Ioannis Baptistæ anima est maior omnibus animabus natis ex muliere, & Christus cauet se extra, & Virginem gloriosam occulte si bene aduertis suum eloquium, quia dixit, *non surrexit*, quia nullus dicitur leuare seu surgere, qui non cecidit in aliquo peccato conceptionis, nec actualis, & similiter beata Virgo: ideo non sunt in illa regula, quia non ceciderunt modo iam dicto, ideo non dicuntur surgere, sicut omnes cæteri homines qui ceciderunt, & cadunt ab Adam citra per peccatum originale. Tamen vtrum beata Virgo fuerit concepta in peccato originali, ecclesia non damnat: Sed magis pium est credere, quod non fuerit in peccato concepta, quam credere quod sit. Et dum pridie essem in monasterio carceris diœcesis Paduanæ in illo eloquio cum quodam approbatæ religionis viro, Domino fratre Bartholomæo de Sicilia ibi professo, reddidit mihi vnam pulchram rationem, quare non erat credendum, beatam Virginem fuisse conceptam ex peccato originali, dixit enim mihi Daniel de Purgilus, si bene percepi: certum est quod Deus creauit Adam sine peccato originali ex limo terræ, deinde ex costa eius creauit Euam, & sine peccato. Et certum est quod Christus incarnatus fuerit Deus & homo, & fuit maior quam Adam & Eua & maioris dignitatis. Et tantum interest inter eos quantum inter creatorem & creaturam, modo non est credendum, quod ipse Filius Dei voluerit nasci ex virgine & sumere eius carnem, quæ esset maculata ex aliquo peccato originali. Imo credendum est, quod voluit sumere carnem ex carne purissima, & quod eius mater fuerit plus quam Eua & Adam, qui creati fuerunt sine peccato originali, quæ ratio mihi valde applausit, etiam quæsiui, si repererit in scriptis. Respondit quod non, sed sic meditando sibi in mente occurrit.

B. Maria in peccato non fuit concepta.

De Angelorũ numero.

Secunda contemplatio est ipsorum Angelorum multitudo. Nam Dionysius in suo libro Hierarchiæ dicit, quod solum Angeli in paradiso existentes sunt plures quam sint stellæ, quam sint arenæ maris, & terræ, quam sint folia & herbæ, & quam sint omnia quæcunque creata, Vnde Matth. 19. capite de Angelis datis ad custodiam animarum loquendo dicit, *quod Angeli eorum in cœlis semper vident faciem patris*, vt intelligamus, quod quælibet anima habet duos Angelos: vnum Dei & spiritus: alium carnis, qui semper sunt contrarij, quia *caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus vero aduersus carnem.* Considera quot Angeli debẽt esse, si infinitus est numerus animarum, & cuilibet animæ datur vnus Angelus bonus, & vnus malus. Et cum fuerint ab Adam citra tot animæ cuius numerus est infinitus, & sint in præsentiarum in toto orbe, & futuræ sunt vsque ad finem orbis, quibus singulis dari sunt & dabuntur duo Angeli, vnus bonus & vnus malus. Contemplare tibi ipsi suadendo, quãtus debet esse numerus Angelorum. Et quidem cum anima consentit delectationibus carnis & peccat, Angelus malus ridet & plaudit, & Angelus pacis, & bonus mœret & dolet lugendo, videndo animam damnari, & quando videt Angelus bonus animam resistere carni & adhærere virtutibus, & Deo & saluari; tunc ridet & iubilat, & malus Angelus contristatur. Et non solum hominibus dantur Angeli ad custodiam, sed Damascenus in sua prima parte 10. cap. dicit quod muscæ & pulices & formicæ, & omnes creaturæ, & omnia creata habent vnum Angelum, secundum species suas. Secundum Origenem, Augustinum, Thomam & Damascenum, similiter & quælibet species pomorum & fructuum, plantarum & herbarum habet Angelum suum, quia omnia per ipsum facta sunt: & est tanta sapientia contemplando essentiam vnius minimi pulicis & pediculi, quod humanus intellectus capere & intelligere non sufficit, neque potest: qualiter ergo capies naturam angelicam & eius numerum incomprehensibilem, nec mireris de his, quæ tibi dico, quia tu vides in vna curia vnius Domini temporalis, quod quælibet res habet vnum superstitem & custodem. Nam vnus accipiter habebit vnum aucupem ad sui custodiam & gubernationem. Item canes habebunt famulos sibi cum magna cura & diligentia attendentes. Item qui habebunt superstitem, & scutiferos. Item similiter habebunt magistrum & familiarem

Matth. 19.

Anima quælibet habet duos Angelos.

Diabolus ridet de malo perpetrato sed flet de bono.

Angelus custos latatur de bono perpetrato, sed flet de malo.

Creaturæ omnes custodem Angelũ habent.

familiarem sibi attendentes ad custodiam deputatam. Item erunt campary super vino, pistores ad panem deputati, coqui & ad coquinam, pincernæ, domicelli & sic de aliis quibuscunque rebus, & inter istos vnus erit deputatus maior quam alius secundum varia & diuersa officia & honorabilia, ad quæ erunt deputati, & quilibet totis viribus conatur diligenter exercere officium suum, & regere & gubernare mysteria, ad quæ sunt deputati gratia sui Domini. Multo ergo magis, & cum maiori cura & diligentia Angeli ad nostrarum animarum custodiam deputati exercent officia sua, quantum interest inter animas rationales, & alia creata, quia omnia in sapientia fecisti [illegible]one Deus. & vt intelligas, sunt nouem ordines Angelorum, scilicet Angeli, Archangeli, Virtutes, Principatus, Throni, & Dominationes, Potestates, Cherubim, & Seraphin. Et quilibet ordo Angelorum est decies pulchrior altero, quia minimus Archangelus est decies pulchrior quam vnus Angelus: & vnus Angelus virtutis est decies pulchrior quam sit Archangelus: ordinis principatus est decies pulchrior virtute & sic de aliis multiplicando pulchritudinem Angelorum decies de ordine in ordinem. Item Archangeli decies sont plures quam Angeli, & virtutes decies plures quam Archangeli, & Throni decies plures aliis. Considera modo, quis geometra sciret facere computum: quia si esset vnus vsurarius, qui mutuaret vnum ducatum in ratione quatuor solidorum in mense, & continuaret istud lucrum, & lucrum lucrorum semper accumulando vsque ad quinquaginta annos tenendo semper firmum capitale cum ipsis lucris, ego audeo dicere quod non sunt tot ducati in tribus bonis ciuitatibus, quot essent illi multiplicati ex illo vnico ducato illius vsurarij, & vos ô vsurarij, dicitis quod vsura non est peccatum. Modo videamus istam multiplicationem in ordine Angelorum, & cape ordinem Angelorum, & pone quod sint solum x. Angeli in illo ordine, & cape secundum ordinem, scilicet Archangelorum, qui sunt decies plures, & sic erunt centum. Cape tertium ordinem, qui sunt decies plures quam Archangeli, & sic erunt mille. Cape quartum ordinem, qui sunt decies plures tertio ordine, & sic erunt decem millia. Cape quintum ordinem, qui sunt decies plures quarto, & sic erunt vnum millionum. Vnde sic multiplicando tuos intellectus in hoc numero non sufficeret.

Angeli custodiũ cura circa animam.

Angeli quo superiores eo decies pulchriores.

Tertia consideratio est de eorum differentia & distinctione, quia secundum Doctores isti ordines Angelorum sunt differentes specie, quia sicut bos differt ab asino, ita vnus ordo specifice differt ab alio. Præterea in quolibet ordine Angelorum, vnus Angelus est decies pulchrior alio, verbi gratia: Secundus Angelus est decies pulchrior primo, & tertius est decies pulchrior secundo, & quartus est decies pulchrior tertio, & sic de aliis illius ordinis sẽper multiplicãdo decies de pulchritudine vnius respectu alterius vsque ad vltimũ. Modo ordo secundus Archangelorum, se habet ad primum isto modo, quia pulchrior Archangelus, est decies pulchrior quam vltimus pulchrior Angelus: & secundus Archangelus est decies pulchrior primo, & sic de aliis super multiplicando vsque ad vltimum Archangelum. Et primus Angelus tertij ordinis est decies pulchrior, quam sit vltimus pulchrior Archangelus, qui est decies pulchrior aliis, & sic multiplicando per singulos ordines Angelorum, vsque ad vltimum Seraphin. Considera anima primò pulchritudinem terræ, & creaturarum de terra, sicut lapides pretiosos, aurum, argentum, colores, sapores, &c. Considera aquam, quæ est decies pulchrior terra, & aerem decies pulchriorem aqua, & ignem decies pulchriorem aere. Considera stellas & planetas quia vnus est decies pulchrior altero. Similiter cœli, quorum vnum est decies pulchrius altero. Considera animas, quantum sint pulchriores creaturis illis corporeis, & vna pulchrior altera. Considera etiam pulchritudinem Angelorum & quantum vnus Angelus in ordine & specie sua sit pulchrior altero, & quantum vnus ordo sit pulchrior altero, & sic discurre de vno in alium, & de ordine in ordinem, & videbis mirabiles pulchritudines & incapaces nostro humano intellectu. Sed quid dicendum de pulchritudine Dei & creatoris omnium creaturarum & Angelorum, in cuius pulchritudine respectu prædictorum comparatio nulla cadit, nec cadere potest comparatio, quia ipse Deus est tantæ pulchritudinis, quod mens humana stupet & deficit imaginari & memoria timet ne deficiat recolendo, quia finitum non potest comprehendere infinitum, &c. Contemplare anima, quantus splendor rutilantis decoris debet esse in aula illius summi imperatoris, & quanta beatitudo, & tu anima per vnum modicum fidei poteris videre ipsum Deum facie ad faciem. sicut est, & frui ipso Deo, & sic per medium fidei habebitur præmium visionis maiestatis diuinæ & istud est primum præmium substantiale datum animæ, scilicet videre Deum. Tu ergo anima contemplando cum Paulo dic, *nostra conuersatio in cælis est*: & similiter per istas scalas contemplando ascendis ad videndum Deum; quem debes possidere per medium spei. Vnde Paulus, *sic currite, vt* Christum *comprehendatis*, per speio faciendo sicut fecit Magdalena, quia primo vidit Christum, & secundo ipsum apprehendit, & tenuit eum, vnde fuge dilecte mi, vt anima sequatur te & teneat te. Tertium præmium datur animæ per voluntatem, vt gaudeat in amore diuino, quia sicut in hoc mundo habuit charitatem & amorem Dei, in huius præmium in patria perenniter gaudebit in ardore charitatis Dei, & in ista præmia nunquam deficiant animæ, secundum suas tres potentias, & sic potes ascẽdere alias tres scalas ascẽdendo per istas tres potentias animæ, & earum præmia iam dicta. Ascende primam scalam. Et oportet quod intelligam ista spiritualia per communia exempla corporalia. Vnde do vnum rude exemplum, si tu haberes in vita præsenti vnum ducatum talis conditionis & naturæ, quod tu posses eum expendere pro omnibus tuis necessariis millies in die & semper reperies illum in tuo marsupio, & esses certus quod nunquam tibi deficeret, & quod nullus posset ipsum tibi auferre, quantum haberes ipsum carum, certè credo quod valde. Sed si tu haberes decẽ millia huiusmodi, certe credo quod multo plus cari penderes. Sed si efficereris Dominus totius Lombardiæ cum pacto & certitudine quod nullus posset tibi resistere, habendo illos ducatos cum conditionibus suprascriptis: certe adhuc esses lætus, sed plus si tibi daretur imperium vniuersi orbis cum hac certitudine, quod nullus vnquam posset te repellere, & haberes thesauros totius mundi & ecstanter cum hoc quod tu nunquam deficeres, neque morereris & nunquam senescetes, neque sentires aliquod incommodum, neque dolorem, certè tu recusares alium velle paradisum. Sed si vltra prædicta tibi adiicerent imperium quatuor elementorum cum omnibus quæ intra illa continentur, & solis, stellarum & planetarum, ita vt peragerent cursum suum pro libito voluntatis, & faceres dies & noctes longas & breues, secundum tuam volũtatem, & quod plus est si haberes dominium cœlorum & stellati & cristallini, & cœli empyrei, & omnium corporalium, certe tu secundum omnium reputationem esses magnus Dominus. Sed ascende secundam scalam spiritualium. Sed si adhuc retinendo dominium suprascriptorum & tot naturæ corporeæ dominari & possidere Angelos & Archangelos, Corpus Christi, & beatam Virginem posside[illegible], certe tu reputareris quasi ab omnibus alter Deus. Sed dico tibi, si à Corpore Christi infra omnia possideres, tu non haberes felicitatem nisi possideres ipsum Deum vnde Psalmus dicit, *sic currite vt comprehendatis Deum*. O infelix & miserande quãtum deprimeris in fœtore stercoris tui desiderij, auaritiæ,

Angeli differunt specie. Angelus vnus decies pulchrior alio.

Elementum quo superius eo decies alio elemento pulchrius.

Deus est tãtæ pulchritudinis vt anima deficiat in cõtemplatione.

Tertium præmium animæ datur per voluntatem vt gaudeat in amore diuino.

auaritiæ, luxuriæ, & superbiæ, vt pro vna vilissima re & cupidine denariorum, carnis, & elationis, velis perdere tot præmia tibi promissa & Dominum omnium creaturarum & possessionem & fruitionem ipsius Dei, & tu ô, ô, ô mulier vana & caudata cum tuis capillis posticiis, ac caducis vanitatibus, surge, eleua mentem tuã, & considera, quanta cæcitas te comprehendat, & emẽda vitam tuam, & adhære virtutibus vt possis ascendere istas scalas visionis diuinæ bonitatis. Considera pręmium animæ, quod consistit in eius voluntate ardentis charitatis Dei. Et certe tu poteris comprehendere quãta debet esse eius animæ fœlicitas in paradiso, dum est submersa in puteo ardẽtis charitatis diuinæ per ista exempla naturæ corporalis, quia tu vides quantũ gaudeant & affectent ista corporalia stare simul & appetere semper durare & perseuerare naturaliter in suo esse, in tantum, quod etiam videtur quod insensata corpora habeant istud desiderium, quia si tu rumpis vnum lapidem, vel vnum lignum, vel aliud ædificium compositum & colligatum adeo amant stare, & sic in suo esse perseuerare & durare cum suo principio, quod frãgendo, vel illa ab inuicem separando, videntur murmurare & clamare, sonum emittentia & strepentia, ac si flerent & dolerent, propter eorum separationem & dissolutionem, & iste amor standi & perseuerandi etiam est in serpentibus & scorpionibus venenosis, & quibuslibet rebus, quantumcunque pessimæ & venenosæ. Si quæreres ab aqua, quæ est tua delectatio, dicet, mea delectatio est permanere in vnione. Si interrogas ignẽ, vbi est delectatio tua. Respõdebit, stare vnitus in sphæra mea, hinc est quod ignis semper ascendit vsque ad sphœram suam, & ibi quiescit & non vadit vltra, quia ibi reperit desiderium sui centri, in quo delectatur, itẽ cuncta animalia gignunt, & capiunt delectationem generando & multiplicando, vt augeant & conseruẽt species suas in genere suo, & totum eorum studium est bibere, comedere, generare: & hoc ob innatum desiderium conseruationis suæ & specierum. Sed si haberes omnes delectationes omnium animalium simul conglutinatas in te, quas sentiunt in se, bibendo, comedendo, gignendo, gaudendo, cantando, tripudiãdo, & omnes delectationes quas faciunt & facere possunt, in effectu quid esset respectu gaudiorum supercœlestium? Sed ascende altius: volo quod tu habeas animarum delectationes, & omnium Angelorum: non dico quas habent in Deo, sed in se & inter ipsos, sunt certe magnæ. Sed quid credis, quod sunt omnia ista gaudia omnium creaturarum, & animarum beatarum & spirituum electorum quæ inter se habent respectu delectationis cõmunicatæ in Deo, & cum ipso Deo, & certè nihil sunt, & considera bene, quia tantum interest inter ista gaudia creaturarum & creatoris, quantum interest inter ipsas creaturas, & ipsum creatorem, & tu, ô pessime viuitate & auare, si tu haberes innumerabilem mundorum multitudinem cum omnibus quæ intra se continent, tu nihil haberes cum omnibus delectationibus tuis, respectu delectationis amoris charitatis diuinæ, & pro modico lucro perdis tantum gaudium & tantam possessionem, quantus est Dominus omnipotens.

Delectationes Angelorũ & animarũ nihil sunt respectu illius quæ est in Deo.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS,

De corporis præmio & gloria.

De gloria cõsubstantiali, quæ pertinet ad corpus.

Videamus modo præmium & gloriam corporis, quæ est consubstantialis, quæ notatur in secunda parte nostri thematis ibi, *& quam iucundum*, & est secunda pars principalis prædicationis nostræ. In qua secunda parte notantur tres contemplationes.

De corporis beati qualitatibus.

Prima est, qualiter est ornatum corpus glorificatum.

Secunda est, quare est ita præmiatum.

Tertia est, in quo est ita exercitatum.

Prima contemplatio est, qualiter corpus beatum est ornatum, & de hoc nota tres veritates.

Prima est sui corporis ornatus.

Secunda est suæ pulchritudinis fundamentum.

Tertia est sensuum corporeorum dotes.

Dico quod prima veritas est de corporis ornamentia, ad quod nota, quod corpus sanctum habet quatuor ornamenta.

Corpus beatũ quatuor habet ornamenta.

Primum ornamentum est, quia est splendidum.

Secundum ornamentum, quia est totum impassibile omnis infirmitatis.

Tertium ornamentum, quia est agile, & in nullo fatigabile & valde leue.

Quartum, quia est penetrabile sine alicuius rei resistentia.

De dotibus corporis glorificati. *Matth. 10,*

Dico quod corpus beatum primo est splendidum & lucidum septies plusquam Sol. Vnde Matthæi decimo c. *Fulgebunt iusti tanquam Sol in regno patris eorum*, & non dicit vltra, & æquiparat Soli, quia impossibile est dare rem visibilem, pulchriorem & lucidiorem Sole in hoc mundo.

Secundus eius ornatus est, quia corpus glorificatum est totum impassibile, ab omni infirmitate & alteratione liberum, & in nullo te fatigabit: Ideo in hoc mundo illud vexa & ipsum fatiga. *Et in sudore vultus tui vesceris pane tuo*, si in futuro in nullo te fatiget. Vnde Paulus *oportet corruptibile hoc* vt efficiatur impassibile, & immortale.

Sap. 3.

Tertius ornatus corporis est, quia erit in patria agile, & erit ita leue, vt in vno momento prosiliet de vna parte paradisi ad aliam partem, & de vna parte mundi ad aliam, & de cœlo in terram. Vnde Sap. 3. c. *tanquam scintillæ in arundineto transcurrunt*. Ita corpora glorificata discurrunt ita leuiter & agiliter, sicut scintilla ignis. Quartus ornatus est subtilitas, quia erit ita subtile, quod penetrabit murum sicut Christus intrauit ianuis clausis cœnaculum, in quo erant Apostoli clausi propter metum Iudæorum: sicut est tuus spiritus & tua anima, quia stans hic poteris cum spiritu intrare turrim clausam, & vnam capiam per imaginationem, sed tunc tu corporaliter intrabis sine fractura muri, vel capsæ. Vnde Paulus 1. ad Corinth. 15. c. *Seminatur nunc corpus animale, sed resurget corpus spirituale.* Nota modo secundam veritatem, quare corpus beatum est ita præmiatum.

1. Cor. 15.

Cur anima beata corpus præmium recipit.

Prima causa est, quia intellectus est lumen diuinum & habebit in patria lucem incomprehensibilem, & quanto plus intelligit de Deo, illuminabitur, & quanto plus erit lucidum splendore illo diuino, tanto plus illuminabit corpus, quia communicabit de illo splendore infuso animæ speculando diuinitatem cum corpore & fiet totum lucidum & luminosum ad instar lucernæ, quæ tanto plus lucet, quanto maius lumen intromittitur.

Secunda causa est, quia memoria propter communicationem, quam habebit cum Deo, adeo solidabitur, vt reddat animam impassibilem & incommutabilem.

Tertia ratio, quia voluntas contemplando saliet in Deum, & reflectetur in corpus cum tanta charitate diuini amoris, vt efficiatur ipsum corpus subtile: quia sicut voluntas pertransit per subtilitatem pertranseuntem, ideo ita illa subtilitas reuerberata communicabitur corpori, propter quod subtile reddet ipsum corpus factum sibi consimile, & quia corpus erit totum spiritale & suppositum solo spiritui, efficietur sibi conformis propter communionem & conformitatem communicatam ipsi corpori per spiritum, propter quod efficietur leue, sicut spiritus est leuis.

Dotes sensuũ externorum corporis glorificati.

Capiamus tertiam veritatem, quæ est de dote sensuum corporis glorificati: vnde nota quod corpus beatum habebit omnes suos quinque sensus, scilicet visum, auditum, odoratum, gustum, & tactum, in his

quinque

quinque sensibus corpus habebit magnam felicitatem. Capio visum,& nota, quod visus corporis beati habebit nouem dotes, valde nobiles.

Visus corporis beati habebit nouem dotes.

1. Prima, quia omnia erunt ita aperta visui, quod videbit omnes res inferiores, sicut superiores, & omnes damnatos sine aliquo obstaculo damnatorum.

2. Secunda dos, quia videbunt res intrinsecas, quia omnia erunt illi nuda.

3. Tertia dos, quia videbunt ita clare à longe, sicut de prope.

4. Quarta dos, quia ita videbunt retro non se voluendo, sicut à parte anteriori.

5. Quinta, quia respiciendo leuatis oculis sursum, ita videbunt infra, sicut supra: & econtra procliues oculos tenendo versus terram videbunt ita bene supra, ac si respicerent sursum.

6. Et sic habes per hanc sextam, quæ est videndo infra, vides quæ sursum est.

7. Septima, quia ita videbitur de nocte, sicut de die, quia in paradiso nulla est nox.

8. Octaua, quia omnia corpora beata relucent in paradiso & Angeli, & cætera. Corpus beatum videbit radios omnium simul.

9. Nona dos, quia similiter videbunt omnium radios rutilantes separatim, cognoscent radios Sancti Ioannis,& radios Sancti Petri & Pauli,&c. quia non erit sicut est in visione pœnitentis vitæ: verbi gratia: Si tu esses in vno prato florido floribus albis, tantùm bene videres omnia alba,& esse flores albos in genere, sed non posses particulariter discernere vnum ab alio, qualis & cuiusmodi herbæ forent. Sed in paradiso, tu videbis omnes in genere, & cognosces distinctè radios omnium in particulari.

Capio modo seorsum auditus, & iste sensus auditus habebit tres dotes.

Sensus auditus tres dotes habebit in paradiso.

Prima, quia audies omnes sonos, & tam sonitus spirituales quam corporales ita à longe, sicut prope.

Secunda dos, quia audies simul omnes cantus & instrumenta omnia, sicut vnum sonum, distinctè,& differenter & discernes vniuscuiusque melodias ita distinctè & bene, sine aliqua deformitate,& sine aliqua confusione, quemadmodum vnam solam melodiam, quia tu dices, talis cantus est Sancti Francisci,& talis Sancti Antonij,& talis cithara est talis Angeli, & sic per singulos.

Tertia, quia omnes audientur pariter, & sonus vel cantus vnius non impediet alium distinctè. Capio odoratum, & corpus gloriosum habebit tres dotes in odoratu.

Odoratus in corpore glorioso tres dotes habebit.

Prima est, quia ita odorabit à longe, sicut prope.

Secunda, quia sentiet odores omnium aliorum simul,& sciet discernere, & discrete cognoscere, cuius erunt illi odores.

Tertia, quia poterit omnes illos odores simul sentire discernendo differenter vnum ab alio.

Tactus & gustus dotes habebunt in paradiso.

Capio tactum & gustum, quia corpora glorificata poterunt tangere vnum & aliud cum maxima & vnanimi charitate. Et nota, quod isti duo sensus, tactus, & gustus, sont aliter præmiati quam alij sensus corporei, & si quis sensit aliquid de Deo, poterit hoc iudicare & intelligere. Nota ergo tu, qui communicasti corpus Christi, deuotè, & sensisti aliquam delectationem spiritualem. Nam illa delectatio processit à corpore Christi communicato animæ quæ anima communicauit corpori illam dulcedinem, quia illa communio vult ipsam cum Christo, ex quo sentit illam spiritualem delectationem sic erit in paradiso, quia anima beata in patria intelligendo, amando & memorando Deum, sentiet tantam dulcedinem in delectatione amoris diuini, quod ardor illius dulcedinis communicatus corpori segregabitur ab anima, & ipsum dulcorem incomprehensibilis suauitatis diuinæ infusum animæ ipsa anima immediate communicabit corpori, ita quod corpus sentiet & gustabit immensam delectationem illius inæstimabilis suauitatis & dulcoris diuini, adeo quod non est, nec potest imaginari gaudium super illo, & qui sensit aliquid de Deo, potest hoc iudicare & non alius.

Et omne corpus beatum radiabit in patria, & omnia corpora glorificata habebunt suprascriptas dotes, sed aliter & diuersimode, quia omnia erunt lucida impassibilia, leuia & penetrabilia, sed diuersimode, & non eodem modo: quia quanto magis anima per sua bona opera facta in hoc mundo promerebitur magis videre, gustare & intelligere Deum, tanto magis satiabitur & fruetur ipso Deo, adeo quod erit fulgidior, & splendidior,& impassibilior,& leuior, & plus penetrabile corpus illius animæ, quam alterius animæ, quæ non fecit tot bona, nec tanta, non quod propterea admittenda sit aliqua obscuritas, passibilitas, seu penetrabilitas aliqua alicuius crassitiei in corporibus glorificatis quibuscunque plus in vno, quam in alio, sed spiritualiter intellige.

Tertio similiter in omnibus corporibus beatis erit odor admirandæ suauitatis, excedens omnia aromata simul congregata, sed vnus odor vnius non erit sicut alter, sed aliter & alio modo.

Quarto nota, quod in patria nulla anima cum corpore est, quando cantet & iubilet cantus diuinæ suauitatis,& nulla faciet eundem versum, sed omnes cantabunt varios versus,& varias melodias.

Quintum notabile est, quod quilibet simul & semel audiet omnes versus & melodias,& discernet vnam ab alia,& sic de alijs,&c.

Sequitur modo videre, qualiter in paradiso saluati erunt ita præmiati, & nota bene, quare dabuntur istæ quatuor dotes corporibus felicibus, & respondeo tibi, quod hoc erit propter quatuor virtutes Cardinales, quibus homines in hoc mundo vsi fuerunt. Nam tu vides, quod in hoc seculo est datum homini exercere iustitiam, fortitudinem, temperantiam,& prudentiam in hac vita actiua. Et per consequens pro harum quatuor virtutum præmio in vita æterna dantur quatuor dotes, secundum istas quatuor virtutes, quia iustitiæ datur dilectio Dei,& proximi, & tibi odium de peccatis, quæ si fecisti in hoc mundo, quia dilexisti Deum, proximum & habuisti odio peccata: ideo in alio mundo tu radiabis radio virtutis iustitiæ, sicut fuisti leuis præcauendo à mole peccatorum in hoc mundo, ita tu eris leuis in vita,& tuum corpus erit leuissimum:& sicut fuisti fortis patienter ferendo labores, anfractus, & tribulationes huius mundi, per hoc mereris præmiari præmio impassibilitatis in patria:& sicut tibi prędominata fuit prudentia in hoc mundo, disponendo virtuose præsentia, recolendo præterita, & prouidendo futura, & sic pœnitens de peccatis præteritis, disponens bene viuere pro præsenti, & prouides in futuro augendo pœnitentiam de perpetratis malis,& sic subtile efficis corpus propter vitæ asperitatem,& mentem considerando vitam beatam. Inde datur in præmium corporis subtilitas,& sicut temperantia est virtus temperans virum & mulierem, qui in prosperis tenent humilitatem, & non superbiunt, sed sunt temperati & moderati in gestis, vestimentis non caudatis, & alijs suis operationibus & per hanc virtutem datur eis luciditas in vita æterna.

De beatorum exercitio.

Tertia contemplatio est scire, quid fiet in vita æterna,& quale exercitium exercebunt saluati, & quidem in vita æterna nil fiet nisi cantare, cytharizare, tripudiare, gaudere, iubilare, & esse in continuo ardore amoris diuini, & frui ipso Deo, adeo vt ibi nulla erit passio corporalis vel spiritualis, sed gaudium, lætitia,& fœlicitas summa, & summum bonum atque perpetuum & inæstimabile. Sed quæso cum salis grano intellige quod dixi nempe quod in paradiso cytharizatur, iubilatur,& cantatur in Christo Iesu. Et nota quod ad concinne

cinne cantandum requiruntur quatuor. Primum, quod vox sit pulchra: secundum, quod sit bona: tertium, quod sit alta: & quartum, quod sit flexibilis: vnde in vita æterna non erit catarrus impediens vocem, ita quod vox secundum subiectam melodiam poterit esse altissima in excelsis laudando Deū, & erit flexibilis & bassa, prout placebit, secundū exercitium erit cytharisare vel fides instrumentorum pulsare, ad quarum fidium motionem quatuor requiruntur. Primum bonum instrumentum: secundum, quod sit bene concordatum: tertium, quod manus sit ita fortis, quod ex labore pulsandi nō efficiatur fessa & lassa: quartū, quod manus sit leuis: vnde omnia ista quatuor erunt in perfectione in paradiso. Primum enim instrumentum erit perfectum, quia Deus illud faciet, à quo cuncta perfecta procedunt, & temperabit, ac concordabit illud, tertio manus erit fortis, quia impassibilis, & quarto erit leuis, quia totum corpus erit leue: ita quod omnia requisita ad bene pulsandum interuenient. Item dico, quod in cœlesti curia tripudiatur, & Christus etiá tripudiat, sed ad bene tripudiandum, & saltandū quatuor requiruntur. Primum, quod corpus sit pulchrum: secundum quod sit bene ornatum: tertium, quod sit leue: quartum, quod sit forte, quia non recedet a tripudio, quia non sit fessum. Et quod ista sint vera, quæ tibi dico, probo tibi omnia per auctoritatem sanctæ Scripturæ. Et primo tu habes in testamento veteri: *Et exultabunt Sancti in gloria*, ecce tripudiare, *Lætabuntur in cubilibus suis*, cubile erit corpus sanctificatum animæ, vel sedes ipsorum sanctorum, & ipsum corpus glorificatum erit instrumentum: nam *exultationes Dei in gutture eorum*, ecce cantus procedens de gutture sanctorum. Et

Corpus sanctificatum est cubile animæ.

Apoc. 14. Io. 14. c. in Apoc. *Et audiui vocem de cælo tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni, & vox, quam audiui, sicut cytharædorum cytharizantium in cytharis suis, & cantabant quasi canticum nouum ante sedem, & ante quatuor animalia, & seniores, & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta qua-*

Apoc. 15. *tuor millia, qui empti sunt de terra*, &c. & 15. c. ibi, *Et vidi tanquam mare vitreum mixtum igne, & eos, qui vicerunt bestiam, & imaginem eius, & numerum nominis eius stantem super mare vitreum habentes cytharas Dei, & cantantes canticum Moysi serui Dei, canticum Agni, dicentes. Magna & mirabilia opera tua, Domine Deus omnipotens, iustæ & veræ viæ tuæ, Rex sæculorum, quis non timebit te Domine, & magnificabit nomen tuum, quia solus pius es, quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conspectu tuo, quoniam iudicia tua manifesta sunt*, &c. Vnde ego volo isto mane cantare vobiscum: cantemus ergo in regione viuorum, & dico, quod Sancti in gloria chorizant, in chorizando cantant, & mare est latitu-

Psal. 18. do gloriæ æternæ, quia *latum est mandatum tuum nimis*: tu vides, quod mare est splendidum, quia significat splendorem Dei, & erat solidum sicut vitrum, quia vitrum, significat solidationem animarum & cæterorum beatorum solidatorum in spe, fide, & charitate, & vidi super hoc mare tres generationes beatorum, qui vicerunt bestiam, scilicet mundum bestialem: & virginum, qui vicerunt carnem: & Doctorum, qui vicerunt, & confuderunt diabolum, & hæreses suas declarando fidem Christi, & vituperando & discooperiendo numerum eius bestiæ scilicet malitias, fraudes, & astutias diaboli, qui erant numerosi decipientes vniuersum orbem. Vnde isti beati stantes super istu mare vitreo, id est, super latitudine misericordiæ Dei, cytharizant, cantant, iubilant, choreas diffusas ducunt, laudantes & benedicentes Deum de victoriis, quas habuerunt contra mundum, carnem, & diabolum, & psallunt in cytharis bene sonantibus. Nam cythara est vacua, vnde per reuerberationem chordarum ingeneratur melodia: & ista cythara sunt corpora beata vacua omni malitia & peccato, & omne corpus beatum habet tres chordas. Prima est anima, quæ est biscantus; corpus est tenor;

Corpora sanctorum sunt cythara. Corpus beatū habet tres chordas.

virtutes, quibus mediantibus adepti sunt vitam æternam est contratenor, & ad bene pulsandum bonum instrumentum oportet, quod illud tale instrumentum sit factum de ligno ad illud tale instrumentum. Nam legitur Reg. 10. c. quod Regina Saba misit Salomoni *3. Reg. 10.* certa ligna per mare apta ad faciendum instrumentum ad pulsandum in templo Dei per sacerdotes, quia Regina Saba est ecclesia, quæ mittit ligna, scilicet homines aptos, mediante Sancto Baptismate, & ordinibus institutis ab ipsa ecclesia ad sanctificandum corpora sua per fidem, spem, charitatem, cæterasque virtutes, quæ corpora sanctificata sunt apta ad componenda instrumenta canora coram throno Dei, & mittit ipsa ligna, hoc est corpora beata, per mare id est per misericordiam Dei, qua mediante peruenitur ad portum salutis, & vitæ æternæ, vbi peruenitur per humilitatem, cæterasque virtutes, quas sancta mater docet ecclesia, quibus virtutibus mediantibus corpora illa beata efficiuntur instrumenta vitæ æternæ, & dicit Io. vbi supra, quod cantabant duos cantus, scilicet legis antiquæ, scilicet timoris, & legis nouæ, scilicet amoris, quod significat gaudium beatorum iubilantium ex eo, quia vident se per Dei gratiam euasisse profundum inferni. Agnus vero est cantus amoris benefaciendo proximo: nam parcere offensis illatis proximo tuo, reddere bonum pro malo, & ipsum amare sicut teipsum in hoc mundo, istud est cantare Deo in paradiso.

Et nota, quod Christus Imperator noster, ducit choream, & est caput, & antecedit alios, post quem sequitur Virgo gloriosa eius genitrix, Regina coronata, sole amicta, cum fulgenti corona stellarum duodecim: deinde sequitur Seraphin, deinde Cherubin, cæterique chori Angelorum, secundum dignitates Hierarchiarum, & ordinum suorum, deinde sequitur S. Ioan. Baptista, demum Sancti Patriarchæ, & Prophetæ, S. Petrus, & S. Paulus, cæterique discipuli: deinde in chorea sequuntur martyres, inde confessores postea Doctores, & Eremitæ, postea virgines, viduæ, & postremo sancti coniugati, & turba magna ex omnibus gentibus beatis, quam numerare nemo poterat, & omnes cantant dulcibus melodiis: & quanto sunt beatiores, tanto melius cantant amicti stolis albis dicentes, Magna, & mirabilia sunt opera tua, Deus omnipotens, & cantant pulcherrimam cantilenam, in qua sunt xxiiij. stantiæ, quæ sequuntur, & cantus intercalaris est, Magna, & mirabilia sunt opera tua, Deus omnipotens, & omnis stantia est vna laus Deo, quia omnis anima eleuatur ad magnificandum & laudandum Deum, gratias illi agens, & finita vna stantia, omnes cantant dictum intercalare, scilicet, Magna & mirabilia sunt opera tua, Deus omnipotens,

Prima stantia huius cantilenæ est, Benedictus & laudabilis Deus in æternum, quia fuisti creator meus, & me formasti ad imaginem tuam Domine.

Sancti cantãt versus & laudes in Dei honorem.

Secunda stantia, Benedictus & laudabilis Deus meus, quia tu procurasti meam saluationem.

Tertius versus, O magne & bone Deus, benedictus sis, & laudabilis, quia me defendisti, ne periclitarer.

Quartus versus, O magne & bone Deus laudabilis & gloriosus, quia fuisti meus prædicator, & docuisti me vt saluarer.

Quintus versus, O magne & bone Deus, sis laudabilis & benedictus, quia me exercuisti, & fecisti me in vita actiua fugere mala, & adhærere virtutibus, & bene operari.

Sextus versus, O pater de cœlis Deus, sis benedictus & laudabilis, quia fuisti meus illuminator per fidem, & clementiam tuam, per cuius fidei lumen secutus sum virtutes, & abhorrui vitia.

Septima stantia, O mitissime & pie Deus, sis laudabilis in æternum, quia fuisti meus trāsformator.

Nona stantia, Benedictus tu Domine Deus, quia fuisti meus redemptor cum tuo sanguine pretioso.

Decima

Decima stantia, Domine Deus virtutum tibi laus & gloria, quia tu es meus glorificator, & continuè experior tuam gloriam transformando me in te, & totus ardeo amore diuino.

Vndecima, O Deus bone, qui ab æterno cuncta nouisti, sis laudabilis & benedictus, quia te humiliasti, & per infusionem tuæ gratiæ me supra trahendo ad te fecisti tuæ gloriæ possessorem.

Duodecima, Misericors Deus & benigne, tibi soli est laus & gloria infinita: quia cum in tanta pulchritudine fores, descendisti à cœlesti patria in mundum propter meam subleuationem, summæ nobilitatis speculum, sancte Deus, tu sis per sæcula benedictus, quia propter me carnem induere voluisti, vt tua immensa charitas, atque gloria à me cognosceretur.

Tertiadecima, O piissime Domine, dominans toti mundo, vniuersa laus tibi reddatur & gloria per sæculorum secula, quia tu Domine reliquisti diuitias paradisi, venistique in extrema paupertate huius mundi, vt me traheres ad inexhaustas diuitias paradisi.

Quartadecima stantia, siue versus, O gloriosissime Domine Deus, qui cuncta conspicis ab æterno, tibi honor & reuerentia insit semper, quia cum gloriosus existeres super cœlos, venisti in hanc lachrymarum vallem, & miseriam huius mundi, vt de stercore traheres me ad regnum cœlorum, in quo nunc gaudeo, fruendo te Deo altissimo.

Quintadecima, Domine Deus deliciarum benedictus & laudabilis sis, tu Pater misericordiæ, quia cum existeres in tot gaudiorum iubilo, recedere voluisti & descendere in mundum tribulationum, motus tua propria bonitate charitatis, vt me perditum subleuares.

Sextadecima, Dulcis Domine & benigne Deus, benedicta sit tua sancta essentia diuinitatis: quia dum esses meus iudex me merito condemnando, fuisti meus aduocatus in crucis patibulo saluando dicens, *Pater ignosce eis, quia nesciunt quid faciunt*, quia dum tibi mortem inferrent patres mei, benigne Deus non ipsos inculpasti, sed pro ipsis aduocando eos excusasti, pro tua morte me saluum fecisti, vnde sint tibi gratiæ & laudes infinitæ. *Luc. 23.*

Decimaseptima, Deus vita & consolatio beatorum, benedictum sit tuum nomen gloriosum, quia dum essem tuus perfidus inimicus, tu Domine fleuisti & gemuisti, & effecisti te Deum fratrem meum, vt me mediantibus tuis passionibus recreares.

Decimaoctaua, O Domine Deus, qui per vnigenitum filium tuum humanam speciem recreasti, tibi omnis laus, honor, & benedictio tribuatur: quia dum esses creator omnium, & Dominus dominantium, effectus es seruus propter me, vt me faceres participem imperio regni cœlestis, in quo nunc tecum cum gloria iubilo chorizando.

Decimanona stantia illius cantilenæ est: Singularis Domine Deus mitissime & benigne benedictus sis & laudabilis tu pater misericordiæ, quia dum meus pater & creator existeres, per assumptionem humanæ carnis voluisti effici filius meus scilicet hominis.

Vigesima, Deus, qui per incarnationem tuam me à morte perpetua liberasti, sit tibi laus & gloria, quia inuenisti tua mediante diuina prælectione meliorem, ac puriorem, honestioremque Virginem, quæ foret in toto orbe, in cuius vtero posses assumere carnem, quam per gratiam Sancti spiritus concipere voluisti, vt mea humanitas à potestate diaboli redempta tecum fieret conformis.

Vigesimaprima, O admirabilis bonitatis Deus omnipotens, benedictus semper sis, & laudabilis Deus meus, quia existens gloriosus, & omnia replens, ac incomprehensibilis, voluisti in vtero Virginis comprehendi & incarcerari, vt me per tuam charitatem, & misericordiam extraheres à carcere infernali, & transformaret in te, & efficeret tecum Deus, sit tua incarnatio benedicta, quia fuit causa exaltationis generis humani, quod per peccatum perierat primi parentis.

Vigesimasecunda, Deus, cui inest virtutum omnium plenitudo, sit laus tuæ indiuiduæ Trinitati, quia dum velles de hoc seculo ad cœlestem patriam remeare, voluisti mihi ostendere charitatem, quam humano generi demonstrasti. In hoc etiam, quia voluisti in sacramento altaris te mihi tradere manducandum, vt tui fieret commemoratio quotidiana, & comedendo teipsum in te transsubstantiaret.

Vigesimatertia, Deus, qui per mortem vnigeniti filij tui humanæ misericordiæ succurristi, sis semper laudabilis, & in omnibus tuis dignitatibus, & proprietatibus benedictus, quia fecisti legem, vt te semper feruenti animo amem, sicut tu me in tuæ charitatis gremio recepisti. Nam quicunque cupit amorem, qui est inter tuam deitatem, & humanitatem, contemplari oportet cum corde feruenti significationes tuarum diuinarum virtutum; & humanarum qualitatem recipere diligenter, ita quod à parte tuæ diuinitatis tres virtutes comprehendat, quæ sunt potestas, sapientia, & voluntas humanitatis tuæ, quæ sunt memoria, voluntas, & intellectus, quę simul coniunctę, meam animam in cognitione amoris, qui est inter diuinam naturam & humanam mei naturam, facit totis viribus contemplari, & tecum misericors Deus in omni charitate vinculo inseparabiliter alligari.

Vigesimaquarta est, Deus cui fieri competit omnis actio gratiarum tuæ infinitæ sapientiæ, & summæ bonitati, laus omnis & gloria tribuatur, quia fuisti ita benignus, misericors, & miserator Dominus, quod tu tantum amasti me, quod omnis amor omnium creaturarum simul vnitus nihil est respectu illius charitatis, quæ te mouit nostram carnem ex purissima Virgine assumere, vt me traheres ad te, vt possim tecum cum Sanctis tuis in tua beata gloria psallendo, cantando, & citharizando, summa cum fœlicitate tripudiare: & possim iubilando dicere cum beatis spiritibus, *O quam bonum, & quam iucundum est fratres habitare in vnum.* Cuius iucunditatis participes nos facere dignetur æternitas summi Dei, qui semper sit laudabilis, & gloriosus, Amen. *Psal. 132.*

SERMONES EXTRAORDINARII.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de regno Dei, & de iis qui volunt fieri beati, tres habet contemplationes principales.

Prima pars principalis,

Breuissima de loco paradisi.

Secunda pars principalis,

De numero beatorum.

Tertia pars principalis,

De signo quod apparebit beatis.

De Regno Dei.

Sermo I.

ET vidi, & ecce Agnus stabat super montem Sion, & cum illo centum quadraginta quatuor millia, habentes

bentes nomen eius scriptum in frontibus suis. Io. in Apoc. 14. Et loquitur de regno Dei & omnium volentium fieri beatos, & phylocaptos amore diuino. In quo quidem sacro eloquio notantur tres magnæ contemplationes, quæ hic infra dicuntur. Prima, scilicet de loco, vbi erunt beati, quia super montem Sion, scilicet in paradiso. Secunda de numero eorum, qui erunt beati, quia centum quadragintaquatuor millia. Tertia de signo, quod apparebit beatis, quia habebunt nomen Iesus scriptum in frontibus.

Apoc. 14.

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

De loco paradisi.

ET prima contemplatio est de loco, de quo in præcedenti prædicatione satis dixi heri; & tantum quod non cuio multum me extendere: sed tamen modicum dicam. Nota, quod Sion interpretatur speculatio, quia in speculatione vidi agnum immaculatum Iesum, scilicet stantem super montem Sion, scilicet in paradiso. Et per hoc sanctificatur gloria æterna, ad intelligendum, quod caueatis a miseria præsentis vitæ. Nam quis ascendit in montem Sion? certe innocens manibus qui non facit mala opera: & mundo corde qui non consentit voluntate malis operationibus, & qui non accepit in vanum animam suam, id est nolens mala facere, & sic habes tria, quæ sunt vitanda, si vis ascendere in montem Sion, scilicet velle operari; & consensus si ista exercitantur in bono: secus vero si exercitantur in malo,

Sion I. speculatio.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS,

De numero beatorum.

NOta, quod beati erunt centum quadragintaquatuor millia, & non plures, nec pauciores. Et non intelligas numerum ad literam, sed interpretatiue & mystice; quia omnes numeri sanctæ scripturæ sunt mystici; & si bene intelliges isto mane, tu videbis numeros scripturæ: quia vel anologice, vel moraliter, vel interpretatiue sumpti sunt; & nota, quod sunt tres numeri principales, secundum quos, & inter quos omnes alij numeri includuntur; quia est vnus numerus denarius, alius centenarius, alius est numerus millenarius, & vocatur alba Spiritus Sancti. Numerus decenarius semper significat, & interpretatur operatio bona vel mala. Numerus centenarius significat delectationem bonam, aut malam. Numerus vero millenarius significat cognitionem bonam, vel malam. Vnde vnus numerus, scilicet decenarius vocatur longus, centenarius dicitur latus; millenarius vocatur profundus, & est cognitionis, & protenditur sursum. Capere numerum decenarium, qui significat operationem, quæ est duplex, quia quædam est actiua, quæ competit corpori: quædam est contemplatiua, quæ conuenit animæ: operatio actiua est sextuplex, in quibus sex consistit omnis operatio corporis, siue bona, siue mala. Operatio animæ est quadruplex, in quibus consistit omnis operatio animæ, siue bona, siue mala. Sume istos ambos numeros simul, & sic habebis numerum decenarium, quia sex & quatuor constituunt decem. Ad quorum declarationem nota, quod Deus formauit hominem cum decem gratiis, quarum sex consistunt in vita actiua, & competunt corpori, & quatuor vitæ contemplatiuæ, & conueniunt animæ, cum libero arbitrio operationis boni & mali, quæ decem gratiæ sequuntur. Prima gratia fuit scire bonum; secunda gratia fuit scire velle bonum; tertia gratia fuit scire posse bonum; quarta gratia fuit discernere bonum à malo, quinta gratia fuit præmeditari bonum à malo; sexta gratia fuit operari bonum, & non malum;

Numeri omnes sancta scriptura sunt mystici.
Numeri tres principales alios numeros includentes.
Numerus decenarius significat operationem bonam vel malam.
Numerus centenarius delectationem bonam aut malam significat.
De significatione numeri decenarij.
Operatio actiua est sextuplex.
Operatio animæ est quadruplex.
Homo formatus à Deo cum decem gratiis, sex pertinent ad corpus, quatuor ad animam ratione vita contemplatiua.

& istæ attribuuntur corpori: nam & ipse Deus similiter sex diebus fuit operatus actiuè. Iunge modo alias quatuor gratias congruentes animæ nostræ; septima, quia dedit vt homo vinceret, & ex se ipso nihil posset facere sine Deo, nisi solum peccatum; octaua est timere Deum, non faciendo malum, & faciendo bonum; nona est amare Deum, ex toto corde, qui iuuabit facere bonum; decima est, quia tota sua bona operatio erit propter Deum. Quas quatuor operationes contemplatiuas & spirituales animæ homo exercet in quatuor virtutibus; quarum prima est prudentia, quæ est principalior: secunda est iustitia: tertia est temperantia: quarta est fortitudo. Prima est prudentia, cuius officium est cognoscere bonum à malo. Sequitur iustitia, quæ ponit bonum in exercitio, ita quod illud operatur. Inde venit fortitudo, cuius virtutis officium est, esse fortis, & constantis, & perseuerantis animi sufferendo omnem prauitatem, & in nulla aduersitate declinate à bono, & timere cadere faciendo aliquod malum: & sicut ista virtus fortitudinis cognoscitur in aduersia, quando liber & constans animus non flectitur ad malum: Ita eius contrarium, scilicet inconstantia cognoscitur in prosperitate mundana; quia prosperitas facit hominem in præceps ruere, & flectit ad quæque mala, & desideria caduca, nisi temperetur fræno temperantiæ. Inde ergo sequitur ista quarta virtus animi, scilicet temperantia, quæ est frænum in abundantia prosperitatis cognoscendo se esse puluerem, & vermem, & se humiliando, & quidquid habet cognoscere se habere à Deo, & nisi isto fræno regaris, tu demergeris, & sicut Adam peccans ipse perdidit omnes supra scriptas gratias: quia perdidit velle scire, & posse facere bonum, & cæteras gratias prædictas tam corporales, quam spirituales: quia perdidit gratiam Dei, & ipsum Deum, qui est amor vitæ, & generalis; & ita amor proprius est amor vitæ propriæ & specialis: Vnde Augustinus de ciuitate Dei ponit Ierusalem interpretando pro visione pacis, & Babyloniam pro amore proprio, & carnem nostram, vbi est plantatus noster amor proprius specialis, qui est contrarius amori Dei, qui generalis: quia amor proprius à diuino, & generali sunt ita contrarij, & diuersi, sicut est mors contraria vitæ, & econtra: vnde iungendo sex operationes corporis supra scriptas, cum quatuor operationibus animæ, faciunt numerum decennarium, vt supradictum est; sicut etiam in quatuor Euangelistis appropriatis quatuor virtutibus supra scriptis: quia quilibet eorum interpretatur habere sex alas, figuratas operationibus corporeis, plenas oculis: quia bona operatio non fit sine oculis claritatis cognitionis, & prudentiæ; in cæcitate, & ignorantia vitiorum. Videamus modo de centenario numero; & sunt decem operationes, quæ multiplicatæ, & applicatæ modo infra scripto conducunt mentem ad notitiam, & delectationem Dei. Primum est audire testimonia Dei, & omnia, per quæ peruenimus ad notitiam Dei, sicut est scriptura sancta, & omnis scientia in sui natura, & omnia creata: secundum est præponere bonum malo: tertium inuocare diuinum auxilium: quartum pœnitere de defectibus suis, & abstinere à malo; & ista quinque pertinent ad innocentiam abstinendo à malo. Et nota, quod homo nunquam potest delectari in bono, diligendo malum: & econtra nunquam delectatur in malo, nisi dimittat bonum, quod est eius oppositum: quia contrariorum eadem est disciplina: Ecce qualiter dimittendo malum, & abstinere ab ipso malo, est innocentia, & facere bonum est iustitia: & sunt quinque operationes pertinentes ad iustitiam: quia prima est operari bonum: secunda perseuerare in eo: tertia negligere malum: quarta zelare bonum: quinta delectari, & quiescere in bono; & de istis testimoniis

Anima quatuor gratias à Deo acceptas in creatione exercet in quatuor virtutibus cardinalibus.

Euangelistis quatuor virtutes Cardinales appropriantur.
De centenario numero.
Operationes ducentes ad notitiam & delectationem Dei.

Homo non delectatur in bono diligendo malum nec econtra.

Ad iustitiam pertinent quinque operationes.

Dei dicit Propheta: *Mirabilia ſunt teſtimonia tua Domine*, & cætera. Sed ſi teſtimonia Dei ſunt mirabilia, quid & quam admirabilis debet eſſe creator omnium Deus? Vnde nos non poſſumus habere delectationem niſi per intelligentiam corporalem, aut ſpiritualem, ſcilicet per auditum ſpiritualem, ſcilicet legendo; poteſt etiam iſta delectatio haberi per fidem: ſed vt ait Apoſtolus Paulus; *Fides autem ex auditu* venit: quia audiendo prædicationes, & verba diuina, eſt teſtimonium Dei; & ſic primo tu audis, & poſtquam tu audiuiſti, tu proponis facere illud quod audiuiſti, & ſic peruenis ad ſecundum gradum: tertio tu non potes facere bonum, niſi inuoces Deum, & committas te illi: quarto ſi tu vis quod Deus te adiuuet, fac ex latere tuo, quod tu pœniteas de omni malo, quod tu feciſti, & ſatisfacias pœnitentiam agendo; quinto, quia non ſufficit, quod te pœniteat præteriti mali, niſi cum propoſito firmo abſtineas à malo pro tempore futuro; & ſic habes prædicta quinque pertinentia ad innocentiam; & ſunt etiam alia quinque pertinentia ad iuſtitiam: primum eſt operari bonum: ſecundum, quia non ſufficit, quod facias bonum, niſi perſeueres in inceptis bonis, quod committas te Deo, vt te iuuet ad operandum bonum: quarto nec hoc ſufficit, niſi venias in eo gradu, vt odio habeas malum, tibi ipſi dicendo, ô ſcelerate peccator, quid feci, quia iam perdidi quadraginta annos in vanitatibus, & carnalibus deſideriis, & in miſeria, & cupiditate huius mundi; & ſic dolendo in te abominare alios, qui amant vanitates, carnalia deſideria, & cupidines, atque miſerias huius caduci, & miſerabilis mundi: quia vbi primo tibi placebant prædicta, modo tibi diſpliceant: quia ſic faciendo eſt zelate bonum; Vnde Dauid: *Zelaui ſuper iniquos*, videlicet quod quando aliquis facit tale malum, videatur tibi euelli cor, & quod cor tibi crepet, & eſt quod in corde tuo tu ſentias dulcedinem de eo, quod tu zelas bonum, & facis ſupraſcripta; volue modo manum, & videas qualiter anima ducitur ad habendam ſemper diſplicentiam, & cape contrarium; quia ſicut primum operari erat facere bonum; ita modo ſit odiſſe malum: quia colloquia mala corrumpunt bonos mores: & ſicut audiuiſti, tu conſentis, & vadis tunc per malam viam proponendo facere malum; tertio quia confidendo de te ipſo, relinquis Deum, & committis te diabolo; quarto, quia tu non doles quod in præteritum feceris malum, immo gloriaris te iactando verſus alios, & doles de bono ſi quod feciſti: quinto eſt abſtinere à bono, & facere malum. Cape alia quinque; Primum eſt facere malum; ſecundum eſt perſeuerare in malo; tertium, quod confidas de te ipſo, poſtponendo Deum; quartum eſt negligere bonum, & ſuſurrare de his, qui faciunt bona; quintum, quia venit tibi in odium facere bonum. Vltimo ſequitur delectatio male operando, ſicut in Sodoma, & in Gomorrha; & ſic habes numerum delectationum bonarum, ſcilicet decem, & numerum malarum operationum decem. Si vis numerum centenarium, cape decem præcepta, & ex ipſis decem præceptis cape vnum, & appende ipſi vno præcepto omnia alia nouem præcepta, & ſic multiplicata, erunt centum: verbi gratia, Capiamus primum præceptum, quod eſt, Vnum cole Deum, & cape iſtas decem operationes ſupra ſcriptas, appende ipſas illi præcepto, videlicet tu non potes credere vnum Deum, niſi illud audias; quia fides per verbum Dei ex auditu venit; ſecundum cum tu audis tu proponis credere, & vnum Deum tantum colere, & tenere iſtam fidem indubitatam: tertium, quia non potes bene credere, niſi committas te Deo, quod tibi det gratiam, vt inde credas; quartum, quia tu vides, quod eſt forte credere, & tunc tu cum multa pœnitentia, & fide teneas iſtam fidem ſolidam, & firmam: quintum eſt abſtinere à peccatis, & malis operibus, faciendo

Ad innocentiã pertinent quinque.

Rom.10.

Pſal.72.

quod docet fides, & vitando, quæ prohibita ſunt à fide, & quæ ipſam fidem corrumpunt; & ſic eris innocens in fide. Modo oportet, quod tu habeas opera fidei, quæ ſunt quinque pertinentia ad iuſtitiam; primum eſt operari, quæ præcipit fides; ſecundum eſt perſeuerare in ipſa fide; tertium eſt negligere omnem perfidiam, & ſuperſtitionem infidelem, & contemnere omnem incantatorem, ſortilegia, diuinationes, breuia prohibita, denique omnem malitiam, quia ſi mille millium videres illuſionum, aruſpicum, ariolorum, & incantatorum, & huiuſmodi oculis corporeis, non credas, niſi in ſola fide Ieſu Chriſti, & eius nomine glorioſo: quia omnia alia ſunt quiſquiliæ & nihil; quartum eſt zelare fidem in tantum, quod tu non poſſis habere patientiam in his, quæ ſunt contra fidem; quintum eſt, quod in ipſa fide cum delectatione tu pauſeſces, & delectaberis, & ſi habes vnum præceptum continens in ſe decem operationes. Cape ſecundum præceptum, quod vult, quod tu ames proximum, ſicut te ipſum. Prima operatio eſt audire, qualiter proximus debet amari; quia cum hoc audies, non potens non amare proximum. Vnde bonum eſt audire prædicationes; quia ſic audiendo primo tu audiſti, qualiter te debes regere, & quæ debes facere, & quæ vitare, licet aliqui dicant, Iſte Frater Bernardinus minus reprehendit vſurarios; aliqui dicunt, quod nimis grauat ferre caudas; aliqui dicunt quandoque dicit iocoſa, & facit ridere; Et tamen in fine poſtquam bene audiuerint; Iſti, qui primo murmurabant, tanquam excæcati vitiis, quæ reprehendebantur, modo illuminati ſpeculo veritatis amant: quia veritas odium parit, gratia vero amicos. Nam veritas eſt magis exoſa, & magis amata, quam aliqua alia res mundi; ſecundum eſt, quia poſtquam audiſti, quod debes amare proximum, ſicut te ipſum, tu proponis ipſum amare; tertio tu dicis, Domine ex quo propoſui amare proximum, da mihi gratiam, vt ipſum amem, ſicut me ipſum; quarto eſt, quia ex quo commiſiſti te Deo, quod tu doleas, quod tu non amaſti in præterito; quinto, quia omnia relinquis, quæ ſunt contra proximum: quia vbi primo non loquebaris illi, tu modo reconciliatus loqueris illi, & ipſum amas, delectando in amore ſuo. Cape modo alia quinque, quæ pertinent ad iuſtitiam, operando cum factis.

Primum, quia illi ſubuenis in ſuis neceſſitatibus; ſecundum eſt perſeuerare faciendo bonum proximo; tertium eſt, quia ſi tibi fit iniuria, remittis illi; quartum eſt operari quicquid potes iuuando ipſum proximum in deſiderio operum miſericordiæ circa ipſum proximum; quintum eſt gaudere, quod ponis in deſiderio tuo, & delectando quieſcis in illo ardente tuo deſiderio; & ſicut dixi de prædictis præceptis, ita diſcurre per ſingula alia præcepta. Modo volue prædicta in malo; & primo, vnde naſcitur, quod odis proximum tuum; & certè primum eſt audire diabolum, ſeminantem zizaniam: quia præceptum ipſius diaboli eſt odire ſe adinuicem; ſecundum eſt proponere ſe odire adinuicem; tertium eſt committere ſe ipſi diabolo, poſtponendo Deum; quartum, quod pœniteat te, quod non nocuiſti illi; quintum eſt, quod non proſis illi, cum poſſis, & non abſtineas ab iniuriis: Immo delectaris dum illi noces, & hæc quinque pertinent ad nocentiam animæ; & alia quinque ſunt ad nocentiam corporis, quæ conſiſtunt in operando. Primum eſt nocere proximo; Secundum eſt perſeuerare in nocumento illius quantumpoteſt, & in illo malo propoſito: Tertium, quia videtur tibi quod brachia tibi cadant faciendo illi aliquid boni, & ſubito cum tibi dicit diſſonum aliquid auribus, tu curris ad arma, & percutis proximum; Quartum eſt zelus odij, & rancor cordis, erga proximum; & velles ipſum eſſe potius de niue, quam de carne, & loqueris illi cum magno odio; quintum, quia cum feciſti ei malum,

Fidei opera ſunt quinque & ad iuſtitiam ſpectãt.

Vnde odium proximi.

lum, vel damnum aliquod, tu gaudes, & delectaris, quod gaudes, & sic de aliis contrariis præceptis: vnde si bene aduertis, ex singulo præcepto tu facis decem operationes bonas; sex pertinentes ad corpus, & quatuor pertinentes ad animam, accumulando omnes istas denas singulo præcepto, quæ sunt decem; & sic habes decem decades in delectatione boni, quæ conficiunt simul iuncta vnum numerum centenarium, qui dicitur numerus latus: & similiter tu habes decem decades in delectatione mali contrario modo procedendo ad diuina præcepta, vt supra dictum est, quæ faciunt numerum centenarium. Videamus modo tertium numerum millenum, applicabilem sursum: vnde ad huius intelligentiam cape decem intelligentias spirituales, & applica ipsas insimul modo infra scripto, & constituent numerum millenum: vnde in istis decem intelligentiis spiritualibus cum mens est certa, venit in cognitionem boni & mali; & capiamus primo cognitionem boni, & capiamus numerum decem intelligentiarum. Prima est audire sapientiam; secunda est sedari à passionibus mentalibus; tertia est eleuare se a sensibilibus ad insensibilia; quarta est de spiritualibus meditari; quinta cognitio boni, & mali. Et ista quinque pertinent ad discretionem boni, & mali; & alia quinque pertinent ad visionem veri. Quorum primum est delectari in vero: secundum est fulciri mentem luminibus veritatis, tertium congaudere in complacentia veritatis, quartum est admirari veritatem, quintum credere veritatem. Dico quod primum est audire sensum, & sapientiam; quia audiendo prædicationes, & operationes, miracula, vitas Sanctorum Patrum, & verbum Dei, homines efficiuntur sapientes de Deo: secundum est fugare omnes passiones mentales, & deponere omnia alia opera in prædicationibus, & audire, & intelligere cum tota mente, & cum omnibus sensibus verba diuina: nam sicut quando aqua est turbida, non bene videtur intus: sic est in mente turbida, quia verba Dei non bene possunt speculari à turbine mentis quando mens in prædicatione vadit vacillando, discurrendo per mercaturas, & alia opera: quia *vbi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum*: sicut est domina vana, stipes quæ vbi audit, quando audit prædicare de vanitatibus, de caudis, de capillis posticiis, & mortuorum, & de fucationibus, & cætera. Vide Bonauenturam primum Magistrum Theologiæ in quarto & etiam Sanctum Augustinum in quarto de doctrina Christiana, & Cyprianum, qui dicunt, quod domina fucans, seu depingens sibi vultum, non potest sumere corpus Christi, nisi pœnitendo proponat deinceps non se fucare; Ita quod mens quieta in audiendo verbum Dei proficiscitur: & scholaris attendens tota mente suis lectionibus, efficitur doctus. Similiter seruus Dei debet audire cum mente quieta lectiones in mensa, & in omnibus bonis operibus, & in cella stet cum mente tranquilla: tertium est, quod debet leuare mentem suam, à sensualibus ad spiritualia, scilicet à carnalibus, intrando cameram, vel cellam suam, & leuando manum suam versus cœlum, & vultum similiter cum mente attenta orando: quia dato, quod fortiter plueret, & tu stares subtus pluuiam, & tu teneres os clausum, & plicatum versus terram, tu nunquam reciperes aquam in ore tuo: ita accidit in mente oppressa, & procliui terrenis desideriis: nam oportet subleuare mentem ab istis corporeis ad spiritualia, sicut accidit Magistro subtili, scilicet Scoto, qui ita fuit extractus de materialibus sublunaribus ad spiritualia, & ita fuit eleuatus, quod fratres, qui ignorabant hunc eius solitum morem, credentes ipsum fore mortuum, sepelierunt eum viuum. Et postea venientes eius discipuli, scientes id illi sæpe accidere, quid fuerit de eius modo interrogantes, repererunt eum viuum sepultum fuisse suffocatum: quartum est de spiritualibus meditari, & cum mente

Centenarius numerus est latus.

De numeri millenary significatione & intelligentia.

Mens seu anima nostra decem intelligentiis spiritualibus venit in cognitionem boni, & mali.

Cælo audiëda attente. Aqua turbata non representat.

Matth. 9 & Luc. 12.

Mulier fucata non debet admitti ad Eucharistiā recipiendam nisi pœniteat & proponat non fucare.

Orationis attentio. Similitudo

eleuata stare, & in cœlis habitare: quia, vt ait Apostolus, *Nostra conuersatio in cælis est*: quia quanto plus homo considerat cœlestia, & spiritualia, tanto magis ascendit, & eleuatur ad spiritualia: quintum est discernere verum a falso, bonum à malo, veritatem à falsitate: quia stando super turri, discernit domum magnam a parua. Vnde credis tu, quod Doctores habuerint tantam cognitionem iudicandi bonum à malo, nisi per subleuationem mentium ipsorum, per frequentem contemplationem, & orationem? & sic tu habes quinque quæ pertinent ad discretionem boni, & mali. Cape modo alia quinque, quæ pertinent ad visionem boni, & mali. Primum est delectatio boni; secundum est replere mentem lumine veritatis, cognoscendo bonum à malo, peccatum mortale à veniali: quia qui delectatur de studio alicuius scientiæ, replebitur ea, sicut quando te delectat comedere de aliquo cibo, & habes ipsius abundantiam, repleris illo. Ita accidit in proposito huiusmodi studij; tertium est, quando tu delectaris in illa cognitione veritatis, & quiescis in illa: quartum est admirari de illa veritate, quam intellexisti, sicut est admirari de magnitudine, & pulchritudine Dei, sicut Petrus, & Apostoli videntes Christum transfiguratum, ceciderunt in facies suas: quia sicut vestis est pura, & sancta; ita magna, & admirabilis est sapientia Dei; quintum est credere cognoscendo Deum, & sic habes decem cognitiones Dei, & pono illas sic multiplicando per singulas, iuxta suprascriptum numerum centenarium, & habebis numerum millenum. Vulue modo per contrarium, & vis tu cognoscere ignorantiam, cape decem contraria suprascripta: Primum est nunquam audire de Deo, sed semper audire de luxuria, de contractibus illicitis, & vsuris, & de aliis huiusmodi pertinentibus ad mundana, & ad damnationem animæ: & certe tene pro 1.
conclusione, quod tu addisces illam scientiam, quæ 2.
legitur in schola, in qua practicas. Secundum est ha- 3.
bere mentem totam inuolutam mundanis, & postponendo omne studium, & cognitionem virtutum, tunc solum studes malitiis. Tertium est amouere tuam mentem ab omni cogitatione supercælestium, & bonarum virtutum, & tenere mentem affixam tantum terræ, & terrenis desideriis; quia bruta animalia tenent oculos versus terram, & Angeli stant subleuati sursum, & homines habent oculos medios inter vtrumque, quia habent partem corpoream, & sic respectu corporis habent oculos procliues versus terram; & partem animæ, & sic habent oculos conformes Angelis; modo si tenent mentem procliuem, & affixam terræ, & carnalibus, atque terrenis desideriis efficiuntur similes brutis animalibus; si vero tenent mentem subleuatam, & oculos affixos versus cœlum, efficiuntur angelici, & diuini. Quartum est meditari de sensualibus, de
carne & potu, de fumo, & vanitatibus huius transito- 4.
rij mundi, sicut sunt istæ dominæ cerefiæ, & domina vana idolum, quæ vadunt turbare illas bonas dominas conuersas ad benefaciendum. Quintum est habere
mentem ad cameram falsitatum, sicut sunt peruerten- 5.
tes veritatem in falsitate, & laudantes malos, & vituperantes bonos. Vnde *væ vobis, qui dicitis bonum malum & malum bonum*; & prima quinque pertinent ad discretionem boni à malo, per quam potest iudicare bonum bonum, & malum esse malum: Ita alia sequentia quinque pertinent ad constantiam falsitatis. Primum est delectatio de falso, quia nunquam credunt ve-
rum. Secundum est replere mentem erroribus, & fal- 1.
sitatibus, quia si audiunt de fide contradicunt. 2.
Tertium quiescere cum delectatione in erroribus suis, & cæcitate. Quartum est admirari de sua ignorantia, persuadent sibi omnia scire & intelligere, & quod sint magistri sapientes, & per hæc intelligi valentes, quando videtur eis se nihil scire, quia quanto plus scit, tanto magis videt profunditatem scientiæ, &

Quinque pertinent ad discretionē boni & mali.

Quinque pertinent ad visionem boni, & mali.

Modus cognoscendi ignorantiam. Ignorantia cognoscitur multis modis.

Falsitatis constantia cognoscitur quinque modis.

1. Cor. 14. plus dubitat: sed *ignorans ignorabitur*. Quintum, & vltimum est esse ignorantem, & credere sibi soli, & nolle consulere peritiores; & sic habes mille intelligentias boni, & mille intelligentias mali, quia illud quod stultum est Deo, sapientia est hominibus; *1. Cor. 3.* quia scriptum est, *Sapientia hominum est stultitia apud Deum*; & sic habes numerum beatorum centum quadragintaquatuor millia signati. Nam omnes qui bona faciunt, erunt de illo numero beatorum; nam numerus decennarius significat operationem bonam vel malam, qui numerus multiplicatus decies facit centum, & sic habes numerum centenarium. Numerus vero centenarius significat delectationem bonam, vel malam, quæ consistit in quatuor operationibus animæ, quæ sunt quatuor virtutes cardinales, scilicet Iustitia, Prudentia, Temperantia, & Fortitudo; & per hæc quatuor habes quadragintaquatuor, qui numerus centenarius decies multiplicatus constituit numerum millenum, qui significat cognitionem bonam, vel malam; & sic mille per fidem, centum per Charitatem, & decem per Spem, & omnes per has virtutes saluabuntur, & erunt de illis numeris.

TERTIA PARS PRINCIPALIS,

Quæ est de beatorum cognoscendorum signo.

VIdeamus modo tertiam contemplationem scilicet de signo, quod apparebit beatis; quia nomen Iesu est illud, aliud non sequitur signum beatorum, qui erunt signati in fronte de nomine Iesu. Et nota, quod Christus elegit Sanctum Paulum Apostolum bullatarium, qui facit bullas in frontibus beatorum de hoc nomine glorioso Iesu, & nullus intrabit paradisum, nisi habeat istud nomen in corde insignitum, & foris super ostio suæ domus, intra domum in omni opere suo: fac ergo vt ipso semper vtaris in omni operatione tua, vt cum eo intres in vitam æternam: & scito, quod Sanctus Petrus est ianitor, & nullum dimittit intrare, nisi habeat istud nomen insignitum in fronte, & in corde; dum ergo es in hac vita, vendica tibi huius nominis tesseram, vt cum eo intrare valeas paradisum; alias tu ibis ad infernum; & de isto nomine dabimus quatuor intellectus istius nominis Iesus. Primus litteralis; secundus analogicus, id est, supernus sermo, tertius allegoricus, quia de Sancta Ecclesia; quartus theologicus, id est, moralis. Et capio primo intellectum litteralem, de quo nota tres considerationes; Prima litterarum; secunda loci; tertia formæ. Dico, quod prima consideratio est, cum quibus, & quot litteris debet scribi; & dico, quod debet scribi cum tribus, hoc modo, quia primo fit I, secundo H, tertio S, & postea ducitur vnus titulus super H, ad instar Crucis: verbi gratia, IHS. vel debet, & potest etiam scribi cum quinque litteris, hoc modo, Iesus; secunda consideratio est loci, scilicet, in quo loco debet poni, & scribi; & quia est nomen super omne nomen & cæteris gloriosius, ad cuius nomen omne genu cœlestium, terrestrium, & infernorum flectitur: Dico quod debet poni in nobiliori loco mundi, & quia nihil in hoc mundo videtur pulchrius Sole: Idcoque ipsum ponemus in Sole ad instar lapidis valde pretiosi, qui ligatur auro, tanquam in pretiosiori metallo mundi, quod sanè intelligens Dauid, non immerito dixit, *In Sole posuit tabernaculum suum*, &c. Et sic in Sole ponemus gloriosum eius nomen cum duodecim radiis magnis rutilantibus vndique: & inter alterutrum dictorum duodecim magnorum radiorum debent esse octo parui radij, & radiolus medius inter vnum radium, & alterum radium; magnus debet esse breuior aliis; secundus longior; tertius magis longus: quartus magis longus: & similiter ab alio latere alterius radij magni, debet esse vnus radiolus maior altero, ad instar organi, & intra illos radios debet esse vnus campus cærulei coloris, & intra illos radios in dicto campo debet esse nomen Iesus inscriptum litteris aureis, & illi radij circumcirca nomen Iesus, debent esse rotundi ad instar vnius circuli circundantis litteras nominis Iesu, & rotundus orbicularis circuli circundantis radios illos, in quo sunt inscriptæ circumcirca istæ litteræ: In nomine Iesu omne genuflectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum, debet distare bis tantum, quantum est bis vnus ex illis maioribus radiis: vnde prima consideratio huius nominis gloriosi Iesus, est de litteris; ex quibus, & quot litteris scribitur, & dicitur intellectus litteralis: secunda consideratio est formæ, quia campus in quo inscribuntur litteræ, & pinguntur radij, debent esse cærulei, tertia consideratio, quia color in quo ponitur iste circulus, in quo est nomen Iesus, cum omnibus radiis, & litteris supradictis debet esse viridis: sed tamen non curo: & potest fieri tripliciter, vel rotundo modo, vel in modum scuti: vel quadratè, & in his non est vis. Videamus modo secundum intellectum, qui dicitur analogicus, id est, sermo supernus, & diuinus, in quo notantur tria, secundum quod tres sunt litteræ, cum quibus scribuntur nam I, significat Patrem, H, significat Filium, S, significat Spiritum Sanctum: quia in illis tribus litteris Trinitas adoratur: nam habet tria significata: primum, quia I, est in medio quinque vocalium; secundum quia I, est minor littera alphabeti; tertium, quia non debet esse I, sed Y. Et est prima littera Iesus. Esse in medio vocalium significat Filium, qui est medius inter Patrem, & Spiritumsanctum, & I, minor littera alphabeti significat, quod iste Filius Dei Iesus, factus est paruulus, quia incarnatus, & humilis, *factus obediens vsque ad mortem, mortem vero Crucis*: & adeo humilis, quòd *vere nostros dolores, & languores ipse tulit*. Et dico tibi, quod quando Virgo consensit in salutatione Angeli, cum dixit: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*; immediate Christus Sanctus cœpit tantum de sanguine Virginis, quantum stare vix posset super acie, seu puncto vnius paruulæ acus, & ibi erat integer, licet esset ita paruus, quod vix vidisses eum: hinc est quod dicit Sanctus Paulus: *Verbum abbreuiatum fecit Dominus super terram*: sed dices Y, non est minor littera; & quare ponitur Y, dico quod ideo est, quia Y, est littera Græca, & breuior quæ sit, & proferendo more Græco, est breuius proferre quàm Latinè; & quia est breuissima, & significat in Græco Filium Dei, ideo scribitur per Y, quæ gerit vices, I, quæ est littera Latina nostri alphabeti. Cape modo H, quæ non est littera, sed aspiratio: In qua notantur tria, primum, quod non est littera, vt dixi, sed aspiratio: secundum, quia ponitur in medio alphabeti: tertium, quia habet corpus tumidum ad instar prægnantis, quod significat tria: primum Filium Dei conceptum ex Spiritusancto, & est aspiratio Dei, in cuius signum Deus aspirauit Spiritum Sanctum in discipulos: secundum, quia est octaua littera in ordine, in alphabeto, ad significandum octauam resurrectionis, & gloriam beatorum; quia ipse Dei filius resurgendo a mortuis, est gloria beatorum: tertium, quia H, habet corpus prægnans ad significandum, quod Virgo gloriosa ante partum, in partu, & post partum fuit ingrauidata, & concepit Iesum Redemptorem nostrum de Spiritusancto. Cape modo tertiam litteram, scilicet, S, quæ voluit caput T flectendo ipsum, quod significat diuinam gratiam, quæ post peccatum Adæ vsque ad Natiuitatem Christi voluebat, & voluit spatulas humano generi; & voluebat se ad R, quando dixit, Vbi es Adam? & cætera; quia R, significat errorem ipsius Adæ; quia postquam peccauit

Iesu nomine in omni operatione vtendum est.

Iesu nomen quatuor habet sensus, nempe literalem, analogicum, allegoricum & moralem, vel theologicum.

Iesus nominis sensus literalis habet tres considerationes.

Iesu nomen vbi ponendu.

In Sole nomen Iesu est locandum.

Psal. 18.

Iesu nominis radij duodecim & radiola octo.

Iesu nominis sensus analogicus notat tria.

In nominis Iesu literis Trinitas adoratur.

I Lit. tria significat verbum.

Philipp. 2.

Isa. 53.

Sanguis vix perceptibilis ex quo fuit materia corporis Iesu Christi.

Rom. 9.

H non est litera, sed aspiratio.

H littera significat Christum.

H octaua litera alphabeti significat octauam resurrectionem & gloriam.

S litera significat diuinam gratiam.

Adam culpauit Deum de sua ...

peccauit se excusans, culpabat sociam, & Deum dicens: Socia, quam mihi dedisti, fecit me peccare, ac si diceret, si non dedisses mihi ipsam; ego non peccassem; & sic tu fuisti causa mei peccati, dando mihi talem, & modo à tempore incarnationis citra reuoluit se ad nos, ostendendo humano generi misericordiam suam, & salutare suum dedit nobis, & inclinauit faciem suam, & caput suum ad T: nam Tau significat maiestatem diuinam, & se breuiauit voluendo isto modo: S, quando fuit incarnatus, & inuolutus, atque sepultus in illo paruo vtero Beatissimæ Virginis Mariæ. Nam Græci scribunt S, isto modo: Ad significandum, quod diuina iustitia est inclinata cum misericordia, & osculatæ sunt faciendo pacem, quando Christus pro nobis moriendo soluit debitum peccati nostri primi parentis Adæ; & sic habet tres considerationes in qualibet istarum triũ litterarum, ex quibus scribitur nomen Iesus. Cape modo cõsiderationem tituli, qui fit per transuersum H, in modum Crucis, quod significat, quod in eius nomine nos sumus redempti, in quo est Trinitas, scilicet, Pater mittendo, Filius incarnando, Spiritumsanctum concipiendo, & transuersum tituli in modum H significat labores Christi, quos pro nobis portauit, & nostram consolationem; quia redempti fuimus propter eius mortem à seruitute diaboli. Cape modo secundam considerationem litteralis intellectus huius nominis gloriosi Iesus, S, locum, vbi ponimus eum; quia in Sole: vnde nota, quod Christus dicitur Sol, iuxta illud, quia ortus est Sol iustitiæ Christus Deus noster. & significat duo, quia in Christo est diuinitas, & humanitas: quia inquantum Deus, est Sol paradisi, & significat tria, scilicet visionem, fruitionem, & possessionem Dei; & ita apparet in Deo in Trinitate; sicut Sol habet tria, scilicet vigorem, splendorem, & calorem; Ita & in Christo sunt ista tria; quia primo ipse est splendor, *Ego sum lux mundi, illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum*, duodecim radij significant duodecim articulos fidei, per quos anima illustratur: vnde Paulus 1. Tim. 6. *Lucem habitans inaccessibilem*, Ecce abundantia, quia nulla creatura potest comprehendere splendorem, quem Deus habet in se. Octo sunt radij parui in modum organi existentes inter alterutrum duodecim radiorum supradictorum, qui significant beatitudinem spirituum glorificatorum: nam omnes spiritus beati significantur per illum numerum; quia in domo patris mei multæ mansiones sunt propter varietatem gloriæ beatorum; & debent isti radij pingi rotundi in orbe circulari ad denotandum quod gloria animarum beatorum in paradiso nunquam habebit finem, sed incessanter manebit. Campus in quo sunt isti radij, & nomen Iesus debet esse cœrulei coloris, quia talis color significat fidem, quia sine fide non possumus habere gloriam. Et nota, quod tres sunt cœli appropriati tribus virtutibus theologicis. Primum est cœlum, quod dicitur firmamentum, & hoc fidem significat: quia ad habendum cor firmum, & sincerum solá fides sufficit; secundum est cœlum cristallinum, quod significat spem; tertium est igneum, quod significat charitatem: quia virtutes perducunt animas ad vitam æternam. Capiamus modo tertium intellectum allegoricum, scilicet Sanctæ Ecclesiæ, videlicet Christi cum suis membris, cum tribus alijs notabilibus: Nam tres istæ litteræ, I H S significant in Ecclesia tres personas, Patris, Filij, & Spiritussancti, Y, Pater, H Filius, S, Spiritussanctus: vnde in Canticis vocat Spiritumsanctum in se, qui habetur per gratiam, dicens; Veni dilecte mi; quia dilectus meus in me, & ego in eo; dilectus Sanctæ Ecclesiæ est Christus Iesus. Sponsa Christi est Ecclesia. & ipsa amplexatur à Iesu, dicens; Amplexata sum, &c. Anima purgata peccatis est sponsa Iesu, & amplexatur ipsum transformando se in ipsum, quando sumit corpus Christi, & Christus tunc dicit, *quam pulchra es amica mea, quam pulchra es & decora*:

T littera maiestatem diuinam significans.

S littera significat iustitiam inclinatam cum misericordia ad soluẽdum debitum peccati Adæ.

H transuersa significat redemptionẽ fuisse factam nomine Iesu, in quo est Trinitas sanctissima.

Sensus litteralis loci nominis Iesu.

Christus dicitur Sol.

In Christo est diuinitas & humanitas.

Christus in quantum Deus, est Sol paradisi.

Ioan. 1.

Radij duodecim Solis significant.

12. Fidei articulos.

1. Tim. 6.

Radij octo parui significans beatitudinem glorificatorum.

Circulus significat æternitatem.

Cœli tres appropriantur tribus virtutibus Theologicis, Fides firmamento, Spes cristallino, Charitas igneo.

Sensus allegoricus nominis Iesu.

Cant. 1.

oculi tui sunt columbarum absque eo, quod intrinsecus latet. Et sic anima in hoc mundo debet amare Iesum per fidem amplam de ipso, donec soluta & ab hoc putrido corpore libera videbit ipsum facie ad faciem in gloria paradisi. Item possumus combinare nomen gloriosum Iesus, per quinque litteras, quæ quinque litteræ repræsentant nobis quinque plagas, vel sic, I, significat Filium Dei, E, significat vitam dolentis, S, nota modum proferendi, sic: quia videtur sonare offensiones Filij Dei. Vnde in ecclesia continuo fit lamentatio de offensa facta Iesu Christo, vnde delebo hominem, quem formaui; quia quotidie homines offendunt eum blasphemando, & peccando in eum. Vnde oportet, quod gemendo pro peccatis, & offensis, quæ facimus, dicat sic. Sequitur S, Ista litera S. media in isto nomine Iesus debet scribi longa, quæ significat diuinam seueritatem, & vltima littera S, debet scribi curuata, & breuis reflexa, & significat iustitiam conculcatam, & altitudinem maiestatis diuinæ in ventre Virginis incarceratam, V, quæ est penultima litera istius nominis Iesus, & vltima vocalium, & in eius prolatione videtur sonare vocem querulam Iesu Christi conquerentis, & clamantis in cruce dicentis in vltima voce. V, I, *Domine in tuas commendo spiritum meum, & inclinato capite emisit spiritum*: quia omnis consummationis vidi finem, V, etiam significat magnam charitatem, quam habuit pro nobis: & ideo lamentabatur, quia videbat tot animas à diabolo deuorari, ideo ex maxima charitate voluit subire mortem, vt liberaret nos & clausit infernum, & aperuit paradisum, V, si nos consideratemus ista immensa beneficia, semper portaremus hoc gloriosum, & victoriosum nomen insignitum in corde, in fronte, in domo, & in quocunque loco, & in omni nostro verbo, & opere; & habendo ipsum pro nostro obiecto nunquam peccaremus.

Si tu vis considerare anagogicè, istud nomen Iesus, potes considerare triplex. Primo quod significat honorem beatissimæ Virginis Mariæ, inquantum æquiparatur soli, *quia mulier amicta sole; & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim, & in vtero habens*, &c. Ioan. in Apocalyp. duodecimo capite. Secundo modo potest significare honorem Ecclesiæ. Vel tertio modo potest anagogicè significare sapientiam veræ fidei Christianæ, quæ in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Vnde si intelligis de Sancta Maria matre Domini, significat duodecim stellas radiantes in ea, scilicet de ecclesia significat duodecim articulos fidei. Si de sapientia ecclesiæ significat duodecim Apostolos, qui prædicauerunt fidem, irradiando totum mundum lumine fidei. Et per hoc tu habes duodecim circundantes nomen Iesus. Item allegoricè de loco: & nota, quòd potest fieri in scuto, quod significat Trinitatem, quia habet tres angulos, attribuendo vnicuique illorum trium angulorum vnam personam diuinam, scilicet Patrem vni, Filium alteri, & tertio Spiritum Sanctum. Vnde Paulus, Sumite scutum fidei, scilicet Trinitatem, quæ defendit Ecclesiam.

Quartus intellectus est theologicus, scilicet animæ, & moralis cum tribus considerationibus. Prima litteralis, quæ significat tres potentias animæ, in qua sunt formatæ tres litteræ, Iesus, in Trinitare, scilicet cognitio, amor, & timor. Ecce I, quando amat Filium Dei. Ecce H, quando memoratur de Deo. Ecce S, quando timet Deum, Ecce sigillum, quod cognoscat, amet, & timeat Deum. Inde Sanctus Paulus dicit; *signauit nos Deus, & dedit nobis pignus* vitæ æternæ in dilectione nominis Iesu. Et si vis quod literæ sint quinque distinctæ, Iesus, significat quinque plagas Christi in mente nostra retentas. Aliud notabile est, quia sol significat gratiam, & charitatem Dei in nobis occultam. Et illustratur sol, quia sicut sol habet tres proprietates, scilicet splendorem,

Nomen Iesus scriptũ quinque literis significat 5. plagas.

Luc. 23. Ioan 19.

Sensus anagogicus nominis Iesu.

Iesus nomen honorat V. Mariam.

Apoc. 12.

Sensus Theologicus seu moralis nominis Iesu.

1. Cor. 1.

Iesus quinque litteræ quinque plagas significant.

Solis tres proprietates.

Gratia tres virtutes. splendorem, calorem, & vigorem. Ita gratia Dei, & charitas infusa in nobis illuminat mentes nostras gratia fidei infusa in anima nostra, & calefacit eas ardore charitatis, & roborat ipsas seu per spem vitæ futuræ in gloria, quæ consistunt in intuitu vultus Dei. Vnde Dauid. Signatum est super nos Deus nomen tuum. Duodecim radij magni significant abundantiam charitatis infusæ in nobis, vnde diffusa est in nobis gratia Dei. Octo radij parui, qui ponuntur inter alterutros radiorum magnorum, significant Doctores Ecclesiæ, aliquos maiores, aliquos minores. Item octonarius numerus significat gratias nobis infusas, aliquibus magnas, aliquibus paruas; quia aliqui sunt sapientiores aliis, aliqui doctiores. Vnde Paulus, Alij sic, alij sic, &c. vel octonarius numerus, & virtutes quatuor cardinales, & spirituales, in quibus est fundata tota vita moralis. Et hoc de nomine Iesu gloriosi dicta sufficiant; habeamus itaque notam eius scriptam in frontibus nostris, vt possimus habitare cum eo super montem Sion, cùm illa caterua sanctorum signatorum, de quibus in nostro themate fit mentio, quod nobis concedere dignetur ipse Iesus, Dei Filius, Amen.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de expugnatione paradisi, in tres diuiditur contemplationes.

Prima pars principalis,

De mirabili exercitu à quo cœlorum regnum vim patitur.

Secunda pars principalis,

De militum violentia, & de trium regnorum deletione.

Tertia pars principalis,

Considerat triumphum & spolia eorum qui rapiunt cœlum.

DE EXPVGNATIONE PAradisi.

Sermo II.

REGNVM *cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Matth. 11. Verba sunt magni Ducis Domini nostri Iesu Christi, agni immaculati. Quæ sanctissima verba ad tres contemplationes extendimus.

Prima contemplatio est ad contemplandum mirabilem exercitum, à quo cœlum vim patitur.

Secunda ad contemplandam fortium violentiam, quia *violenti.*

Tertia ad contemplandum triumphum gloriosum, & spolia ditissima, & pretiosa eorum, qui rapiunt cœlum.

Prima Pars Principalis,

Contemplationis à quo cœlorum regnum vim patitur.

PRima meditatio est exercitus mirabilis. Vnde omnes vos steris in puncto, & sitis bene armati; quia Dux, & tota militia est in ordine, quia volumus hodie expugnare, & conscendere, denique intrare paradisum, & violentiam facere Deo, Angelis, & Sanctis paradisi, & rapere cœlum. Ita quod oportet habere optima arma, ire contra tantam potentiam; & qui in ista. Quadragesima vendicauerunt bona arma, erunt bene securi: alij verò ascendendo ita in altum, nisi sint bene armati, & percutientur, & cadent in profundũ. Et quia in vno tam grandi exercitu oportet habere plures Duces sub principali, secundum diuersitatem plurium acierum, & officiorum armorum, quæ requiruntur in isto futuro bello; oportet eligere officiales, & principes & recensere exercitum, vt omnes reperiantur bene armati, & in puncto, cum ordinabuntur acies. Item oportet habere in tanto exercitu tubas, & cancellarios, & alios officiales: de quibus & aliis ad talia requisitis, tangitur per Ioan. in Apoc. 14. cap. dicentem: *Et vidi, & ecce agnus*, qui est magnus, & principalis præfectus totius exercitus, *stabat super montem Sion: & cum illo 144. millia signati, habentes nomen eius, & nomẽ patris eius scriptum in frontibus suis.* Et iste magnus Ductor habet tredecim tubicines: sed principalis est Ioannes Baptista, qui cum sua tuba vadit concinendo: *Ego sum vox clamantis in deserto, parate viam Domino*; & omnes se præparent, & veniant super montem Sion cum armis suis; quia Dux noster vult rapere cœlum, & ascendere paradisum. Alij magni tubicines sunt duodecim Apostoli; quia in omnem terram exiuit sonus eorum, tubicinantes, clamantes, venite armati clypeo fidei. Et fuerunt etiam alij quadraginta duo Apostoli tubicines minores, qui similiter impleuerũt omnes regiones, maria, montes, & planities, vt omnes sequantur agnum immaculatum; & conueniant super montem Sion, vbi parantur acies ad expugnandũ, & rapiẽdum cœlum, & paradisum: & Antesignanus iste sensit vnum futurum magnum tubicinem, qui nolebat venire ad suum exercitum; & fecit illum vocare, & ad eum duci ligatum, & caligatum, & multum conquassatum; & quia nolebat accedere, & ibat ad stipendia inimicorum suorum; qui vocabatur Saulus, qui promisit fidelitatem; & fecit signare in eius fronte nomen suum, & nomen patris sui, & vocauit eum Paulum; & præcepit illi, dicens; vade, & clange tua alta tuba per omnes regiones, quod nullus noceat alicui nostro amico: & Paulus bonus tubicen agni immaculati, ferens signum eius in fronte sua, & stigmata sua in corpore suo, factus fidelissimus, secundum præcepta magni Ducis vadit. Et sicut habes in Apocalip. septimo cap. Concinit cum sua tuba, *& clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus erat datum nocere terra, & mari, dicens; nolite nocere terræ, neque mari, neque arboribus, quousque signemus seruos*, & armigeros nostri Principis, *in frontibus eorum* de nomine suo. Et isti quatuor Angeli erunt ductores eorum, quibus data erat potestas nocendi *terra, mari, & arboribus*, &c. Vnde fecit proclamare, quod nemini amico nostro nocer & sub pœna æternalis exilij; neque *mari*, id est, neque existentibus in aduersis; neque *terra*, id est, existentibus in prosperitatibus; neque *arboribus*, id est spiritualibus, & contemplatiuis, donec omnes de exercitu erunt signati. Et factis conuocationibus suprascriptis per ordinem, fuerunt electi quatuor protocancellarij. Primus notarius Ioannes Euangelista secretarius magni Ducis: vnde, beatus es, cui reuelatum est secretum. Et est signum, quod iste secretarius habebat vnum tractatum in paradiso, quem nullus sciebat, nisi Princeps, & ipse, cui reuelatum fuit illud secretum: & Ioannes seruabat in pectore suo omnia hæc. Alius erat Marcus, tertius Lucas, quartus Matthæus; & isti protocancellarij habent sub se alios quatuor optimos subcancellarios, scilicet quatuor Doctores Ecclesiæ, & multos alios subscribas propter maximum exercitum. Et postquam omnes sunt vocati, & congregati, Primatius, conuocato consilio suo, dixit; quis est dignus ferre vexillum exercitus? cui dabimus? oportet, quod eligatur de toto exercitu vnus strennus, & audax ad expugnandam tantam potẽtiam: & circuientes totum exercitum, viderunt vnum paruulum malè indutum, sed magnanimum, qui propter suam magnanimitatem spreuerat totum mundum, & neglexerat omnia, & dispersérat, & dederat pauperibus quicquid habebat: vnde illi dictum est, num vellet stipendia promereri sub nobilissimo potente qui respondit, se esse expeditum & paratum vitam tradere pro eo, &

Apoc. 4.

Luc. 3.

Mare aduersitates significat.

Terra prosperitates significat.

Ioannes Euangelista. 1. Secretarius.

Euangelista quatuor sunt secretarij sui Dei, Doctores.

4 Ecclesiæ sunt subcancellarij exercitus.

S. Franciscus vexillifer exercitus nostri.

& relatum fuit potenti, qui misit ad eum nuncium, vt talem paratum interrogaret, & accederet, qui cum accessisset, adorauit potentem & dixit, Domine quid placet tibi,& dixit potens,quo nomine vocaris. At ille dixit. Ego vocor Franciscus, tunc potens bene,ex quo vocaris Franciscus, quasi Francus stans: Si vis venire mecum, ego volo facere te meum vexilliferum,sed oportet te disponere ad mortem subeundam pro me: qui respondit, hoc solum cupio & iam diu, disposui vitam cum morte commutare. Et dato in socium sancto Antonio confessore de Padua,consignauit eidem suum vexillum in eius propriis manibus. Et hoc est, quod dicit idem Ioan. in Apo. *& vidi alium Angelū*, sc. sanctum Antoniū angelice viuentem,consocium S. Francisci vexilliferi Iesu Christi,quibus datum fuit vexillum crucis Christi. Cuius signum sanctus Franciscus portauit in pectore, in pedibus & manibus. Ego sum, qui porto stigmata Christi. Et S. Antonius fuit magis fidus socius, quem habuerit S.Franciscus,& vocabat eum suum Episcopum. Quibus pactis magnus Princeps vocauit suū tubicinē secretarium altisonantē, & Paulum dicens, vt clangeret, quod omnes Duces sui exercitus, ex omnibus tribubus se cū suis armigeris præsentarent,& signarentur,& recenserent exercitum. Et fecit primum suum bullatarium,& signatorem. Quibus præsentatis omnes fuerunt signati in frontibus suis signo nominis Iesu Dei viui. Quibus per ordinem signatis, & præstito fidelitatis iuramento ipsi magno duci,lustratus est exercitus & ordinate sunt descripti per Ioannem secretarium, & protoscribam magni Principis in suo libro in Apoc. Vnde omnes conductores gētium,& numerus armatorum omnium tribuum. Primū Dux fuit Iudas,qui interpretatur confessio,& est Princeps vastatorum. Et iste Iudas habet quatuor Ductores sub se, quibus est data potestas cum suis vastatoribus nocere terræ, & mari, & arboribus, & de isto numero recenseri possunt, & numerati omnes, qui confessi sunt in ista quadragesima; quia fuerunt, & sunt vastatores peccatorum. Inde venit, quod Iosue c. decimo septimo dixit Deus, Ascendo in montem, & vt excidas, &c. deinde poteris vltra procedere cum occideris Cananæū. Cananæus interpretatur zelans animam. Nam anima, quæ amat Deum, & purgat conscientiam suam à peccatis declinando à malo,& faciendo bonum,occidit Cananæum, id est diabolum, vnde primo eleua mentem cum proposito bene viuendi, & viues in gratia, & eris signatus in fronte nomine Iesu, & poteris esse de numero huius exercitus istorum vastatorum. Ecce ergo primus princeps, vocatur Iudas interpretatus confessio, & de comitiua sua fuerunt electi, & numerati de numero signatorum duodecim millia signati, omnes probi,& fortissimi bene armati, & in ordine, quibus nihil deficiebat. Secundus Dux fuit Ruben,qui interpretatur filius visionis,& de comitatiua tribus istius Ducis sunt omnes valentes. & probi viri, verax cognitionum magnarum veritatum fidei Iesu Christi,& est Princeps Balistator, & omnes de eius comitatiua sunt veri electissimi, & trahunt ita directè, quod nunquam errant: quia veri balistatores fidei,scopum attingunt,& medium veritatis; quia si oblique, & non recta collimarent, immediate repellerentur de numero signatorum; & istius turbæ. Vnde Dauid Psal. 118. *vidi præuaricantes, & tabescebam*,quia isti præuaricatores fidei,& peccatores non intelligunt veritatem. Et nota,quod balistator claudit vnum oculum,vt recta sagittam dirigat,vt demonstret peritiam suæ artis, sic oportet te claudere vnum oculum scilic. vanitatum, & desiderij,cupiditatum huiusmodi, & postponere mundum,& habere vnum solum oculum apertum dirigendo ipsum rectà in Deum,& habere solum omnibus usibus tuis,signum fidei Iesu Christi,pro obiecto,& nunquam errabis;quia semper ad scopum pertinges: vnde si tu vadis ad auarum; ipse non bene collimabit, & dicet, quod vsura non est magnum peccatum,& dato 10. pro centenario,est potius charitas, quam peccatū subueniendo aliis in suis necessitatibus:sed nō dicunt verum,quod est magna charitas. Similiter si tu confiteris vni luxurioso, ipse non malum damnabit vitium luxuriæ,dicendo,quod est vitium naturale,&c. vnde in lustratione istius recti Ducis Rubeo, ex tribu suæ comitiuæ fuerunt electi viri,& optimi balistarij,de numero signatorum,duodecim millia signati.

Patriarchæ duodecim sunt duodecim principes exercitus ad expugnandum malum.

Iudas id est confessio.

Ruben interpretatur filius visionis.

Psalm. 118.

Tertius Princeps fuit Gad, & iste est ductor expugnatorum, & interpretatur accinctus latrunculus, id est armis præcinctus latrunculus. Isti oppugnatores sunt aliquæ vetulæ, & viduellæ, ac personæ simplices,& deuotæ,quæ sunt latrunculæ, & fures vitæ æternæ; cum earum conscientia bona simplice, & pura furantur Iesum Christum, & similiter aliqui boni viri,& bonæ mulieres existentes in statu matrimonij,qui seruant 10. mandata, & fidem matrimonij,& stant confessi,& dispositi honestè viuere:quia perseuerando isto modo sunt de comitiua Gad, & de ista tribu huius comitiuæ exeunt electi 43. expugnatores probi viri, & bene in ordine signati nomine Iesu Christi, & Dei viui.

Gad latrunculus accinctus interpretatur.

Quartus Princeps fuit vocatus Asser,& iste est Princeps nobilium virorum,& fœminarum, & interpretatur beatitudo, vel nobilis diuitiis: quia nobiles spiritu spernentes omnia mundana, sunt diuites, quasi omnia habentes, & nihil possidentes, Et isti tales sunt Domini omnium, qui pedibus calcant, & calcitrant mundum, nihil curant,siue bene, siue male habeant; potius sunt attenti,& talibus omnia comparantur in bonum,& omnes isti tales furantur arces Paradisi, & de vno eorum fuerunt electi probissimi viri nobiles sexaginta superiores.

Quartus princeps Asser interpretatur beatitudo.

Quintus Princeps fuit Nephtalim, & ista interpretatur dilatatio: vnde Paulus *dilatatum est cor meum*,& iste est conductor pauperum Dei,& fratrum mendicantium, quorum religio est facta ad dilatandam, & augendam fidem Iesu, & de tribu comitiuæ istius Ducis fuerunt electi duodecim signati, armati summæ paupertatis,cum multa charitate & humili obedientia.

Quintus princeps Nephtalim interpretatur dilatatio. 2. Cor.

Sextus princeps fuit Manasse,qui interpretatur obliuio,& Princeps Sanctorum Monachorum, qui viuunt secreti, & incogniti;quasi mortui mundo, qui debent obliuisci de mundo,& dicitur monachus à monos,quod est solus,quia debet stare desolatus ab omnibus, & solum indulgere Deo. Et de istis fuerunt electi ex omnibus duodecim signatis fortes bellatores, qui semper fuerunt in omni militia ad militandum contra diabolum,carnem,& mundum.

Sextus princeps Manasse interpretatur obliuio. Monachi de [illegible].

Ex tribu Simeon, qui interpretatur, obedientia, vel auditor,fuerunt electi duodecim millia signati; ex sua militia, videlicet ex filiis bonis, qui fuerunt reuerentes, & obedientes suis parentibus, & suis maioribus. *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*, per mediū patris mei,quia quādo pater tuus præcipit tibi aliquid, tu debes opinari,quod præcipiēs tibi te præamat,& iste Simeon est princeps bonorum filiorum,& obedientium patribus, & qui habent in honore parentes.

Septimus princeps Simeon interpretatur obedientia. Psal. 84.

Octauus Princeps vocatur Leui, & interpretatur assumptus,& est conductor bonorum parentum,quia bene est assumptus, & in magno gradu sumptus, qui procurat salutem animarum filiorum suorum: & quilibet pater, qui non est sollicitus de salute animarū filiorum suorum, erit apostata, & expelletur de ista societate magni potentis agni immaculati, damnabitur in inferno, & de tribu militiæ istius Leui fuerunt electi elegantissimi viri signati 12.

Octauus princeps Leui interpretatur assumptus.

Nonus princeps dicitur Isachar, qui interpretatur memorans Dominum, vel vir mercedis, & est conductor pauperum,qui laborant, & viuunt de sudore vultus sui, quia *labores manuum tuarum manducabis; beatus es, & bene tibi erit*: & sunt in isto numero, etiam boni viri

Nonus princeps Isachar interpretatus memorans Dominum.

viri facta custodientes, & cui lucrantur licite in hoc mundo, quia tales habebunt uitam æternam in alia, quia *fuerunt memores nominis tui Domine.* Et ea istis electis fuerunt de tribu eius Principis Isachar signati duodecim.

Psalm. 1?7.
Psalm. 44.

Decimus princeps Zabulon interpretatur habitaculum fortitudinis.

Decimus princeps fuit Zabulon, & interpretatur habitaculum fortitudinis: Et iste est Princeps, & magnus ductor armipotentium virorum, potestatum, & officialium, tam in genere, quàm in particulari, & virilium animatum, qui ex nulla causa eleuantur à iudicio veritatis, & sunt contra omnes præuaricantes leges, & statutum ciuitatum subuerteotes & in malis interpretantes: vnde iustum iudicium iudicant, qui iudicant terram. Et de istis fuerunt etiã electi 12. signati.

Vndecimus princeps Ioseph interpretatur augmentum.

Vndecimus princeps fui Ioseph, qui interpretatur ampliatio seu augmentum, & dilatatio, & iste est primatius bonorum mercatorum qui nolunt facere viuras, nec vendere pluri pretio, vendendo ad inducias, & ad tempus & nun falsificant mercaturas, & custodiunt festa, & volunt viuere secundum Deum, & potius volunt vendere recte, iuste & mediocriter, quam extorquere maius pretium, tam mendaciis, & falsitatibus, & peccatis, & de minimo istorum ea tribu Ioseph fuerunt electi 12 signati: vnde melius est iusto parce viuere, quam abundare diuitiis Dauid dicit Psal. 118. *viã mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum* volendo iuste viuere, & factus sum diues, mediantibus lucris animæ.

Psal. 118.

Duodecimus princeps Benjamin interpretatur filius dextræ.

Duodecimus Princeps fuit Benjamin, & interpretatur filius dextræ, & iste est dux militum fortium fauentium rei publicæ bene viuentium, & de eius militia electi fuerunt 12. signati viri milites fortissimi, bellicosi. Et sic tu habes 12. Duces, & quilibet ipsorum habet sub se milites 12. electos ex suis innumerabilibus populis, & gentibus, & vltra illos discrete adhuc habet sub se alias cateruas infinitorum militantium. Et hoc est quod dicit. Ioan in ata hoc *vidi turbam magnã quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis & linguis, stantes ante thronum, & in conspectu Agni,* &c. Quem stipatum istis 12. aciebus, sequebantur populi, tribus, linguæ, & implebant illum innumerabilem exercitum. Sed videamus modo, qualiter sunt armati, & certè arma etiam necessaria habent, galeam in capite, loricas cum thoracibus ad tegendum corpus, brachialia cum manibus ferreis ad tegendum brachia cum manibus, ocreas pro tibiis. Et sic quatuor genera armorum. Item possumus addere balistas cum bombardis, & arcus, lanceas, enses, pugiones, & scuta. Dicu quod pro tutela capitis cassides relucentes bene tersas, & politas cum visieris, quæ possunt eleuari sursum, cum foraminibus intus, vt melius possint videre, habent. Item super galeis habent cristas siue pennas diuersi coloris. Aliqui habent pennas tendentes sursum. Aliqui habent pennas in modum alarum, aliqui tendentes retro, aliqui habent pennas crispatas, vel varij coloris cum corallio, ornato lapidibus pretiosis. & argento, balteos relucentes Nam galea, quæ est pro defensione capitis, significat timorem Domini, quia principium capitis, & animæ est timor Dei, & hoc est, quod dicit Paulus Ephes. 6.c. *assumite galeam salutis.* quod timor Dei est, principium fidei, & salutis æternæ: vnde positis actibus magnus princeps, misit suum tubicinem ante concinentem, ponite vobis cassides, cassides, cassides, sursum corda, sursum sursum, sursum; sistite, sistite, sistite, hoc est timete Deum & date illi honorem, quia venit hora iudicij eius, & adorate eum, qui fecit cœlum, & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt, & fontes aquarum, &c. Et subito omnes obtemperarunt sumentes galeas, quia omnes erant politi; & mirabiliter relucentes: & omni parte bene extersi, quod significat timorem Domini, vt dixi, & habentes istã armaturã in capite, non possunt lędi ab aliqua mala cogitatione, vel ensis, vel lapidis, siue missilis, videlicet diaboli, carnis, vel mundi: quia si quis percutiat in tali casside bene tersa relucente, & polita, immediate vias prosilit scintillando, vel discurrunt sine læsione percussi, quia timor Domini repellit peccatum: visiera, significat intellectum illuminatũ timore Dei, ob quam illuminationem melius videt offendicula, vt sciat qua in parte debeat se tueri, & vitare pericula: quia qui habent intellectum illuminatum, & timoratũ de Deo, semper stant cũ proposito in omni opere suo vitandi peccatum, & vident in cunctis si est peccatum, vel non, & intelligentes fore malum, armati non consentiunt illi: & licet percutiat ille primus impetus, primi motus in galeam, subito prosilit inde, & non potest stare in illa, nec penetrare conscientiam eius, vt perseueret in aliquo malo proposito, sed diuertunt, diducando, & videndo per visieram intellectus, & veræ cognitionis ipsius timoris diuini: ne offendant Deum, cædunt, & euitant periculum peccati: & homo qui aggreditur bellum sine istis galeis, & sine ista tali visiera immediate percutitur. Et vno alio modo ab inimicis, qui inexorabiles sunt, non intelligendo, non videndo pericula offendiculorum peccati percussus moritur, sicut vna bestia, quia non videndo nescit vere pericula, & proprie est bestia diaboli, & ista est illa cassis seu capitis armatura de qua Dauid dicit Psal. 110. *Initium sapientia est timor Domini.* Deinde loquendo de visieria, *intellectus bonus omnibus facientibus eum,* &c. Item super galea ponitur etiam pennata crista pennarum quandoque protendentium sursum, quod significat rectitudinem fidei, & timoris Dei, & opera hominis recta tendentia sursum: quandoque in pennatio, seu crista super casside positæ sunt simul pennæ cõneaæ, colligatæ, quæ significant memoriam cum pœnitentia præteritorum, & illuminationem intellectus dispensando bona præsentia, & bonum propositum perseuerandi in futurum: quandoque pennatium, siue crista vadit retro, & significat intentionem bonam in anima hominis dicentis post præteritum, tu fuisti malus, & magnus peccator, & non timuisti Deum: ergo volo de cætero firmare me in timore Dei, quandoque pennatium est elaboratum, seu factum de pennis varij coloris, vt appareat pulchrius, scilicet flauo, rubeo, viridi, & albo: quibus quatuor coloribus possunt attribui quatuor virtutes cardinales, in quibus versari debet optimus miles militans Christo, & cum istis ornamentis anima efficitur, sicut columba ornata, & sic facta est ornamentum iucunditatis, cum istis armis tota intrat volando in Paradisum. Item habent isti proceres, loricas. Nam lorica incipit cum quatuor annulis, ex quibus conglutinatur, & intexitur postea dilatando loricam, & fit armatura animæ, quæ significat fidem; vnde Paulus 1. Thess. 5. *& loricam fidei accipite,* quæ significat istas quatuor cantilenas & paludamentum clausum est, & est vnus clausculus, vt sit fortior: Et iste clausculus est, ita reuerberatus quod videtur simul innodatus, & significat primo feruidam fidem, solidam, & conclauata pars clauiculi jungentis paludamentum istius loricæ de subtus significat humanitatem Iesu Christi: pars ipsius clauiculi superioris magis eminens, significat diuinitatem, quia simul juncta tenetur fides loricæ Christi, quia *Verbum caro factum est:* & ista armatura est fortis, & firma, & armatus ista armatura potest audacter intrare istum exercitum, & debellare paradisum, & eios spolia portare: quia Adiutorium nostrum in nomine Domini, mediante.

Armatura militis Christiani.

Galea timorẽ Domini significat.

Crista pennata significatio.

Secundus annulus, ex quo fit lorica ista, est quando clauatur tibi cor propter passionẽ Christi, & tũc est bene conclauata, quando tu consideras, quod propter te Christus voluit mori. Et iste est ille, cuius clauus perfudit cor Virginis gloriosæ, quia cor eius pertransiuit gladius, &c. Itẽ habere fidẽ cũ ardenti zelo, quãdo tu audis vel vides aliquam minimam rem contra fidem Christi, non posse illud portare zelando ipsam. Tertius

annulus

annulus significat spem sperandi summum bonum per medium fidei. Quartus annulus istius loricæ est abnegatio omnis tristis imaginationis tibi repræsentatæ per diabolum menti, vel per auditum, vel legendo contra fidem aliquid, vel per aliquem sensum corporeum non percipientem,& incapacem alicuius articuli fidei:sed solum,intrare in naviculam Petri, & simpliciter credere, quod credit Sancta mater Ecclesia, & purè confiteri Dominum nostrum Iesum Christum, verbum incarnatum, & filium Dei vivi, & in omnibus duodecim articulis fidei purissimæ. Tertia armatura istorum procerum est thorax & iste thorax si est ferreus,nihil valet, quia respectu acuminum,generum telorum, quibus vtuntur aduersarij, parum prodesset talis thorax contra offendicula, & si est totus compositus de chalybe,nō multum valet quia cum percutitur veloci iaculo rumpitur, quia propter duritiem suam non ardet sed scalpitur:oportet ergo quod ad hoc,vt sit bonus, quod fiant duæ geminæ siue laminæ simul coniūctę,& reuerberatæ ignito malleo vna chalybea à parte extrinseca,& alia ferrea à parte intrinseca:quia si prima lamina forti ictu scalpitur, & rumpitur, emissum iaculum in illam perdidit quasi vires. & reperit aliam ferream, & non vadit vltra, & ista significat charitatem Dei, & proximi: lamina extrinseca significat charitatem Dei,intrinseca charitatem proximi,quia sicut mors nemini parcit, ita charitas laminæ Dei nemini parcit: quia propter amorem creatoris facit amare omnes creaturas,& iniungere istas duas laminas amoris & charitatis Dei,cum lamina charitatis proximi cum malleo laborum,& igne charitatis diuinæ, & proximi faciunt opus perfectum, & thoracem approbatum, quia nil iaculi poterit præterire;ecce thorax ferreus: *diligite inimicos vestros*,seruite qui vos oderunt: nam fragilitati humanæ hi sermones videntur valde duri: sed iuncta lamina,id est iuncto amore, & charitate Dei, qui pendens in cruce dixit, *Pater ignosce* crucifigentibus me, *quia nesciunt quid faciunt*,&c.fit optima armatura,quia nos debemus imitari magistrum nostrum Dominum Iesum Christum, vt quemadmodum ipse fecit, & nos faciamus,habebāt duas coxarum armaturas cum ocreis quarum vna est dextera, alia sinistra: per dextram intelligas patientiam inuincibilem, per sinistram intellige magnam constantiam, & magnanimitatem, quia non poteris saluari, nec tuto bellare sine istis duabus armaturis,quæ operiunt vsque supra pedes,quod significat magnanimitatem, quæ abundat deferre ad defendendos pedes cum humilitate, & intrinsecus magnam affectionem Dei, & proximi. Item habebat scutum in brachio sinistro, quod significat propugnaculum fidei fidei: vnde Paulus *assumite scutum fidei, & scuto fidei circundabit te*,per brachium dextrum intelligitur operatio boni viri:*declina à malo*, quod est sinistrum, & *fac bonum*, quod interpretatur per dextrum. In quo dextro tenetur lancea,quæ est recta, quod significat operationem rectam, & bonam,& manus est armata manibus ferreis, quod significat bonam voluntatem armatam dimittendo malum cum proposito faciendi deinceps bonum,& perseuerandi de bono in melius. Item quoniam lancea portatur super costam,quod significat bonum exemplum:vnde Paulus, prouidemus enim bona non solum coram Deo, sed coram hominibus, sic luceat lux vestra, &c. fertur quandoque lancea post Dominū,& sic retro,quod significat bonū exēplū vitæ præteritæ;lancea firma significat bonū exēplum bonæ vitæ præsentis. Item habeant gladium,ensis omnis portatur à latere sinistro, & est gladius spiritus, quod est verbū Dei,& est ille gladius quo Christus habuit victoriam contra diabolū,quando tentauit eum,quo percussit eū, dū dixit:*non ex solo pane viuit homo, sed ex omni verbo, quod procedit ex ore Dei*. Item,dedit eidē diabolo de acumine,dū dixit,*Deū tuum adorabis*: & tertio illum verberauit gladio, qui significat zelum, & feruorem Dei, & percutiendo cum cecidit in abyssum, dum dixit, *non tentabis Dominum Deum tuum*&c.vnde ensis euaginatus est verbum prædicatum,vagina significat membrū. Et ecce classica vndique sonant. & instrumenta pulsantia cantant, ad equum,ad equum, ad equum: boni commilitones:cito, cito. occide, occide, occide: & vt Ioan.in Apoc.5.inquit,cantabant canticum nouum dicentes, *dignus es Domine* magne princeps, *accipere librum,& aperire signacula eius,quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo, & ex omni tribu, lingua, populo,natione,& fecisti nos Deo nostro regnū,& sacerdotes,& regnabimus super terram, & vidi, & audiui vocem Angelorum multorum in circuitu throni, & animalium, & seniorum,& erat numerus eorum millia millium dicentium voce magna:dignus est agnus qui occisus est, accipere virtutem,& diuinitatem,sapientiam,fortitudinem, honorem, gloriam, benedictionem,& omnem creaturam,quæ in cœlo est,& super terram, & subtus terram, & quæ sunt in mari, & quæ in eo sunt omnes audiui dicentes.Sedenti in throno, & agno,Benedictio, honor, gloria, & potestas in sæcula sæculorum. Et quatuor animalia dicebant, Amen. Et.24.seniores ceciderunt in facies suas: & adorauerunt. Et vidi, quod aperuisset agnus vnum de 7.signaculis, & audiui vnum de 4.animalibus dicentem, tanquam vocem tonitrui,veni,& vide & ecce equus albus, & qui sedebat super illum habebat arcum. Et data est ei corona,& exiuit vincens,vt vinceret*,&c.Vnde quādo agnus aperuit primum secretum Dei.vidi primum animal scil. Leonem, qui significat Episcopum fortem,& vidi equum totum album phaleratum,& qui ascendit sedebat super illum equum:habebat arcum,& erat scriptum Rex regum & Dominus dominantium. Equus iste albus significat corpus illius Domini dominantium, splendidissimum, lucidissimum, & ornatissimum,super quo,& in quo residebat diuinitas:vnde Dauid: *iumentum factus sum*:ecce diuina corona scilic. dominium, & potestas significat,quod misericordia,& veritas obuiauerunt sibi, quia chorda misericordia,quæ flectitur, & lignū est iustitia, vnde arcus significat diuinam iustitiam, & chordā significat diuinum amorem.Et sic omnes isto modo sunt armati. Sequitur vniuersa turba,scilicet ex omni natione gentes terram inhabitante.

Matth.5.
Luc.23.
Ephes.6.
Psalm 90.
Psalm.36.
Brachiū dextrum.
Est operatio bona.
Lancea tenetur dextro quæ significat operationem rect.
Bonū exēplū vita præteri ta & præsenti.
Apoc.5.
Apoc 6.
Agnus albus significat corpus Iesu Christi,
Psalm.72.
Corona dominiū significat.
Arcus significat misericordiā & iustitiam.

Secunda Pars Principalis,

De violentia militum & de trium regnorum deletione.

Secunda contemplatio est generosi, & violenti triūphi. Ideo dicit,*violenti*, &c. vnde sciendum, quod antequam perueniatur ad ciuitatem superni regni, quam volumus impugnare, & violentia expugnare, oportet nos transire per tria fortissima regna,& suppeditare ipsa, & totaliter ipsa vastare, & delere. Primum est regnum mundi. Secundum est regnum carnis, & peccati. Tertium est regnum diaboli infernalis. Et nisi vincamus ista tria regna, non possumus acquirere victoriam paradisi, & sicut scitis, quando habetur victoria contra inimicos vincentes signa lætitiæ & exultationis construere iubet cum victoria reportanda est, & sensu, & cum magna discretione oportet dirigere acies:vnde princeps noster magnus cum summa patiētientia volens transire per regnum mundi, & ordinare acies suas, vocauit Iudam ductorem vastatorum,dicens tu Iudas, veni cito, quia oportet nos transire per tria regna fortissima,dura, & bellicosa. Et primo per regnū mundi;necesse est,vt sis strenuus & manus conseras in mundū cum tuis gentibus,vastatoribus. Secundo vocat Ruben ducem balistariorum, & ordinauit aciem balistariorum. Tertio ordinauit aciem expugnatorum. Quarto nobilium. Quinto seruorum Dei, & mendicantium ad horrandum, prædicandum, & confitendū alios vt suppeditent mundum, carnem, & diabolum: Sexta

Ad cœlū nō ascēditur nisi tria regna deleta sint.
Regna tria vincēda antequā paradisi triūphus reportatur.

Sexta acies eſt bonorum monachorum. Septima acies eſt filiorum obedientium patribus. Octaua acies fuit lumen patrum, qui habent curam animarum filiorum. Nona acies fuit pauperum ex ſuo ſudore viuentium rectè. Decima acies fuit armipotentum virorum poteſtatum, & officialiom. Vndecima acies fuit rectorum & iuſtorum mercatorum. Duodecima acies fuit militum fortiſſimorum electorum, qui fauent iuſtæ rei publicæ, viduis, & pupillis: & iubent vt omnes ſub pœna æternalis perditionis ſequantur ordinare ſuos duces. Et ſic omnes iuxta ordinem ſibi datum, inuadunt regnum mundi, clamantes, bellum, bellum, bellum, mors, & lætitiæ exitium mundo, & reperiunt tres militias in mundo ſcilicet auaritia, luxuria, & ſuperbia, quia quicquid eſt in mundo, aut eſt concupiſcentia oculorum, vel auaritia, vel ſuperbia. Et niſi iſta tria vincas, non habebis victoriam in paradiſo de regno vitæ. Et iſti ad bella doctiſſimi incipiunt aggredi acies ſibi oppoſitas mundi prædictas, & dare inſultum, clamantes. terræ, terræ, terræ, mundi omnis auaritia, luxuria, & ſuperbia, in quo tamen preſſuram vos commilitones habebitis, & in fine pacem: & ſic conuocatis iſtis tribus aciebus mundi, omnes incipiunt iubilando, annuendo aliis exclamare forti voce, *cecidit, cecidit, cecidit, Babylon magna, & facta est habitatio dæmoniorum*, dicendo ter, cecidit, propter tria peccata conculcata, ſc. auaritiæ luxuriæ, & ſuperbiæ: quia cum vino ſuo potantes inebriauit omnes gentes amantes mundum, *veh, veh, Ciuitas illa magna Babylon: Ciuitas illa fortis: quoniam vna hora venit iudicium tuum*, &c. & poſt victoriam mundi inquit magnus, & victorioſiſſimus princeps, ô boni commilitones, & victores ingrediamur audacter ſecundum Regnum, quia ſuppeditabimus ipſum, & ſic directis aciebus, & explicantes vexilla aggreſſi ſunt ſecundum regnum inteſtinum, ſc. peccati: quia deſtruatur peccatum mortale, & confortetur cor veſtrum, & viriliter agite, & exhortatur dicens proſequimini inimicos ſc. ſeptem peccata mortalia cadant coram vobis: vnum, ſcilicet cor contritum fugabit mille, & vnus eſt numerus intelligentiæ, duæ ſcilicet cor humiliatum cum corde contrito, fugabit decem millia peccata. id eſt ſi leuatur à te peccatum. poſt humiliationem percutiendo tibi pectus habebis victoriam contra ſecundum peccatum. Et ſic vnum peccatũ trahit aliud: Ita diſtractio vnius eſt deletio alterius, cõfitendo, habendũ propoſitum amplius non peccandi: ſed rectè viuentes vincunt ſeptem peccata, & regnum ipſorum. Et ſumendo corpus Chriſti digne, iubilando clamant victoria, victoria, victoria, quia ſuppeditauimus duo regna, ſcilicet mundi, & peccati. Aggrediamur modo audacter fortiſſimum regnum diaboli, quod eſt peius aliis. Vnde colluctatio carnis nihil eſt reſpectu diaboli: quia non eſt poteſtas ſuper terram, quæ ſit tanta, quanta eſt poteſtas regni diaboli. Sed optimus conductor hortatur cum Iacobo dicens, proſequimini inimicos veſtros, & fugate diabolos ſuos, &c. Et Paulus ex alia parte hortatur commilitones, dicens. *Quis nos ſeparabit à charitate Dei, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque damnatio inferni*: quia propter charitatem omnia ſuppeditabuntur: & ſic fuit etiam victoria contra diabolum: vnde cum maxima lætitia, & magno iubilo reſonantibus: vndique tubis Chriſtus victorioſus, Cephas conuocat omnes commilitones & militiæ adſcriptos & luſtrans cohortes videt ſi quis ex ſuis eſt mortuus. & nullum reperiens mortuum, videt ſi quis eſſet percuſſus & ſi quos inuenit eos in nomine Ieſu liberauit.

Victoria mundi. *Mundus tres militias habet ſcilicet auaritiã, luxuriã, & ſuperbiam.*

Victoria diaboli. *Regnum diaboli peius eſt regno mundi & peccati.* *Poteſtas diaboli maxima eſt.* *Rom. 8.*

Tertia Pars Principalis,

De triumpho & ſpoliis eorum qui rapiunt cælum.

Videamus inquit, ô proceres, & milites glorioſi, hodie faciam vos omnes diuites quod ſupereſt: Nam inſtat tempus, quo ſortiamur glorioſum triumphũ Regni cœleſtis. Aſpicite & videte arces cœlorum, & ciuitatem ſanctam Dei. Iſta ciuitas eſt fortior, & magis glorioſa, & plena fortiſſimis pugnatoribus quam aliqua alia ciuitas mundi. Nam fundamenta eius in mõtibus altis, & eſt quadrata, & ſunt vndique aſperrimi montes, & habet foſſas, & ſaltus ampliſſimos vltra millia millium latos, & eſt valde arduum poſſe figere tentoria ibi, & caſtrametari eam: ſed eſtote fortes, quia *violenti rapiunt illam*: Et ſciatote quod ad eundum ad iſtam ciuitatem ſunt duæ viæ: vna eſt lata, ſed longiſſima: alia eſt breuis, ſed eſt valde arcta, & laborioſa, quia vniuerſæ viæ eius aut miſericordia, aut veritas: via veritatis eſt breuis, ſed multum arcta, & laborioſa: Sed via miſericordiæ eſt lata, vadunt omnes, pueri, munitiones, machinæ, bombardæ, pontes, plauſtra, & ſcalæ &c. Et Chriſtus dicit vos ô principes, ite per quam iſtarum viarum magis placet vobis, vſque ad ciuitatem cœleſtem, & ibi congregabimini; & tunc aliqui vadunt per viam latam miſericordiæ, quia *Beati miſericordes*, quoniam miſericordiam conſequentur, quia faciendo miſericordiam proximo, Deus miſerebitur eis. Sed ſanctus Franciſcus capto vexillo crucis ſibi dato à ſummo duce, capit viam breuiorem, & celſiorem, ſed fatigabilem, arctam, & valde ſcrupuloſam, quia ſecutus eſt iuſtitiam: & poſt eum ſuus ſocius Antonius, & cæteri ſui boni commilitones, ſequentes viam apoſtolicam veritatis, & iuſtitiæ. & intrantes per anguſtam portam intrauerunt vnam vallem ſtrictiſſimam, quæ vocatur vallis leuitatis. quam vallem quanto homo minus portat, & minus habet, tanto leuior vadit per illam vallem. Et quia ſanctus Franciſcus nihil habebat, ipſe alacriter eundo pertranſiuit illam vallem: Et poſtquam omnes hinc inde per vtramque viam pertigerunt ad hanc glorioſam ciuitatem cum machinis, & bombardis magnus conductor iubet fieri aggerem circumuallantem muros, & foſſas ciuitatis cum ſagittariis, & baliſtariis, & figi bombardas & machinas circunquaque. Inde deinde ordinat acies, & fortes armatos, omnes ſcalas ad aſcendendum arces, & pedites, deinde equeſtres, & ponit catapultarium ad portas, & iubet omnes tubicines concinere, & clamare, bellum, bellum, bellum: arma, arma, arma: caro, caro, caro. Tunc vero Beata Virgo cum ſuo glorioſo Virginum Choro, Angeli, Archangeli; Throni, Dominationes, Poteſtates, Cherubim, & Seraphim tanto clangore attoniti admirantes, quid hæ inſolitæ nouitates ſibi vellent venientes ad feneſtras arcium paradiſi, videntes illas tot acies violentorum armatorum velle rapere paradiſum, incipiunt acclamare, arma, arma, arma: accurrite currite, & feſtinate ad portas, & muros ciuitatis noſtræ portãtes propugnacula, & tela fortiſſima, vt defendamus ciuitatem noſtrã: & ſimiliter ordinant ſuos baliſtarios, ſagittarios, fundas, machinas, & catapultas, & bombardas terribiles: & poſitis aciebus ſuis pedeſtrium, & equeſtrium incipiunt clamare, ad vitam, ad vitam, ad vitam, & ad gaudia paradiſi. Et ecce bellum crudele incipit: & Agnus tuli et trahit vnã magnã bombardam cum multitudine miſſilium, & iaculorum: & percuſſerunt multos Angelus dicentes ſalua, ſalua, ſalua. Nã quando tu ſuſpirando doles de peccato, quod feciſti. tu trahis arcum, & baliſtam, & percutis vnum Angelum. Similiter quando tu genuflectis te, tu emittis baliſtã, & quando tu tendis manum verſus cœlũ, dicendo, Pater noſter qui es in cœlis, &c fiat voluntas tua, in omni petitione eſt emittere baliſtã, & percutis Angelos. Et quando tu dicis. Aue Maria, dicens Ieſus,

Via duæ ad paradiſum. *Paradiſus habet duas vias.*

Matth.

tu

tu percutis Virginem gloriosam, & multiplicando sagittas orationum,& bombardas disciplinarum,& iacula ieiuniorum,&c.Angeli & Sancti qui custodiunt attes paradisi, taliter vulnerantur, & percutiunttur,quia sagittæ acutæ cum carbonibus charitatis desolatoriis, & incipiunt cedere,& tunc aliqui de militia agni proiiciunt cum fundis lapides, id est lacrymes, quæ sunt rotundæ ad instar lapidis,iuxta illud Bernardi:tuum est Regnum,ô lachryma:tua est potentia cœli, vincit inuincibilem,& percutit magnum Deum in pectore: & tunc Deus dicit,filij mei,tis meæ,percusserunt me,& ita multiplicauit lapides,& iacula violētorum, quod vnus magnus lapis percutit beatam Virginem dicentē. Heu quia sum victa,& strata ab illo peccatore, quis non potest fieri, quo minus parcatur ei,& sic victa virgine alius trahit vnum magnum iaculum, & percutit librarium Michaelem, scilicet contemplationem: vnde Paulus, *nostra conuersatio in cœlis est*. Alius extendit arietem,& percutit perforando arcem paradisi, scilicet quando trahitur amor, *Zelus domus tua comedit me*: & subsequenter desetuntur vniformiter, & pariter magnæ congeries bombardarum,cum multis clamoribus, & clangore resonantibus nil aliud nisi amor,amor,clamat totus mundus: amor,amor, amo: & omnis amor est vna bombarda: & sic propter multitudinem machinarum, & bombardarum armigeri,sancti Dei efficiuntur attoniti, manet sanctæ ciuitatis inclinatur ad terram, acies Agni immaculati transeuntes fossas super pontibus charitatis, quos secum tulerunt violenti manu intrant ciuitatem Regni cœlorum, omnes alta voce clamantes, ad vitam, ad vitam, ad vitam: viuat Iesus, viuat Iesus, Iesus, Iesus, Iesus, & veniunt ad arcem vbi arcana Dei, quæ non licet homini loqui,nec lingua fari posset,nec in cor hominis ascēdit: & cum applicuit illuc Sanctus Franciscus cum vexillo suo voleus deprædari thesauros absconditos Dei,& obuians Christo securus est ipsum & apprehendit Christum, & voluit eum proiicere in terram: sed Christus fuit fortior,& deiecit,scilicet Franciscum sub se,& percussit ipsum quinque vulneribus,& superuenientibus aliis gentibus Christus fuit percussus similiter quinque vulneribus: vnde dicit,videte manus meas,& pedes meos, &c.Et alligato Christo arripuerunt thesaurum omnipotentis Dei, & totum cœleste regnum paradisi, & vnusquisque rapuit prædam magnam cum
5.Cor.12. plenitudine diuitiarum,secundum gratiam sibi datam, diuidentes inter se thesaurum illum diuinum,quia aliqui per spiritum rapuerunt sermonem sapiētiæ,alij autem sermonem scientiæ,aliqui fidem alij gratiam sanādi morbos, alij operationem virtutum, alij spiritum prophetæ,alij discretionem spirituum,alij genera linguarū,aliqui rapuerunt interpretationes sermonū, &c. factis ergo tot spoliis,non possunt arripere plura de illo thesauro,quia illa bona scaturiunt in ærario Dei, sicut fluuius,nec possunt exhauriri. Et beata Virgo gloriosa plena humilitate,& gratia,& charitate se interposuit ad faciendum pacem inter humanam naturam,& diuinam,S. Franciscus vexillifer conquerebatur quia fuerat à Christo percussus quinque vulneribus,& quod multi in illo conflictu, ad obtinendam victoriam paradisi fuerunt percussi,& mortui,& virgo gloriosa dixit,quod filius meus dilectus fuit percussus etiam quinque vulneribus à tuis commilitonibus, & à te,& propter te,& sic facta mutua compensatione dolorum vulnerum, & laborum fuerunt concordes quod natura humana fieret vnus populus cum natura Angelica,& diuina, & essent plura membra in vno corpore.Et hoc est,quod S. Paulus dicit 1. ad Corin. 12. cap. *Nunc autem multa quidem membra, vnum autem corpus sumus*, &c.
Apo.11. Et vt habes in Apoc. 11. c. tunc *factæ sunt voces magnæ in cœlo dicentes, factum est regnum huius mundi Domini nostri, & Christi eius, & regnabit in sæcula sæculorum*,Et quia ante dictum conflictum istorum, qui violentia expugnauerunt paradisum hominum mortalium, facta fuit lex inter Deum, & Agnum, quod quicunque esset signatus nomine Iesu, Dei viui patris eius in fronte, si vinceret ista tria regna scilicet mundum,peccatum,& diabolum posset intrare, & habitare,incorporarique cum sanctis Angelis in cœlesti patria & frui ipso Deo, sicut angelica natura,& quod omnes gratiæ diuinæ communicarentur cuilibet in cælesti patria, secundum coronam gloriæ suarum victoriarum. Ad quas nos perducere dignetur omnipotens Dominus noster Iesus verus homo,& verus Deus precibus B.Francisci,eius vexilliferi,ac S. Petri, cui datæ fuerunt claues paradisi, & omnium Sanctorum per suam misericordiam.

EMENDA EST CHARItas Diuina.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo,qui est de charitate diuina emenda,tribus constat præcipuis partibus.

Prima pars principalis,

Agit de sapientia.

Secunda pars principalis,

Constat interrogationibus & responsionibus nouem quæstionum spectantium ad charitatem diuinam.

Tertia pars principalis,

De pulchritudine charitatis diuini amoris.

Sermo III.

DA mihi intellectum bonum, & scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo. Psalm. 188. Dum esset quidam seruus Dei Parisiis dicendo istum versum: ipse habuit tantum lumen intelligentiæ, vt contemplando fuerit raptus, & leuatus à terra in aëre, quibus sanctis verbis eleua intellectum tuum ad tres contemplationes trium diuitiarum. Prima est sapientia: ibi, *da mihi intellectum bonum*. Secunda est diuitiæ: ibi, *& scrutabor legem tuam*. Tertia est pulchritudo: ibi, *& custodiam illam in toto corde meo*. Nota ergo quod tria dedit nobis Deus,scil. scire velle, & cognoscere veritatem,scire, *Da mihi intellectum*. Secundum velle veritatem,ibi, *& scrutabor*. Tertium posse operari:ibi, *& custodiam illam*,&c. Psal.188. *Deus dedit nobis scire, velle, & cognoscere veritatem.*

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

De sapientia.

NOueris in hoc sermone, quod Iesus Christus est mercator, & vult vendere mercaturam suam: & ego sum emptor,Et sanctus Ioa.in Apoc. sua, septimæ ecclesiæ 3.c. loquens in persona Christi. *Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, vt locuples fias & vestimentis albis induaris, & non appareat confusio nuditatis tuæ,& collyrio inunge oculos tuos,vt videas*:quę verba sancta possunt adaptari nostro themati proposito, quia tu petis dicēdo *da mihi intellectum bonum*, &c. Et Christus dicit,*ego suadeo tibi emere à me aurū ignitū probatū*;hoc est sapientiā,quæ illuminat intellectū,vt scias & cognoscas veritatem: nam aurum tanquam nobilius elementū potest æquiparari intellectui, tanquam nobiliori parti animæ,& tanquam bonus mercator allicit animum *Christus mercator est. Apoc.3.* *Sapientia vocatur aurum ignitum. Sapientia illuminat intellectum vt sciat &*

cognoscat veritatem, aurū nobilem eiemdi comparatur intellectui.

animum tuom ad emēdum de sua mercatura, dicens, *vt diues fias*; quasi dicat, si tu emis de ista mea mercatura tu efficieris immediate diues, quia non oportebit amplius laborare circa mercaturas, quia tu petis tuoc scrutari legem meam, quam emere quæris, cum dicit, *& scrutabor legem tuam*, & tanquam bonus mercator ne recedas à mercatura, Christus subjuogit, *suadeo tibi*, quod concludas forum mecum, & emas de isto meo auro charitatis ignitę, vt diues factus tu *induaris vestimentis albis: & non apparebit confusio nuditatis tuæ*: quia tu es ita male vestitus propter tuam paupertatem intellectus & charitatis, quod vndique apparet tua nuditas ignorantiæ, & bestialitatis, & vt bene videas, quid merceris, & cognoscas bene istam meam mercaturam vt tu scias bene custodire eam in toto corde tuo, *inunge oculos tuos collirio, vt videas.* Collirium est puluis, ex quo fit vnguentum oculi, & clarefacit eos, vt melius videant.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS,

Constat interrogationibus & responsionibus nouem quæstionum spectantium ad charitatem diuinam.

ET *scrutabor* cum emisti istam charitatem mediante intellectu, qui discernit, & cognoscit illam, tu scrutaris legem Dei, & custodis illam in toto corde tuo, & es ita locuples quod Deus infundit tibi gratias, & aperit thesauros suos, qui ante erant tibi absconditi, & tunc tu habes quicquid cupis. Et nota, quod maiores diuitiæ quæ desiderari & peti possunt, sunt charitas, & statio Dei, hoc est omnis mercatura charitatis amoris diuini. Et volo ad declarationem huius veritatis mouere vobis nouem quæstiones, siue quæsita.

An Amor diuinus possit vēdicari vel furari aliquo alio titulo quam emptione.
Amor diuinus est emēdus.
Charitas emenda est.
Ad emēdū requiritur cōsensus vēditis & emptoris.
Amor Dei volēti amare datur.
Comparatio.
Sol neminem cogit apprehēdere lucē.
Apoc. 3.
Liberū arbitrij cōseruatur cū gratia efficaci.

Prima quæstio est: nunquid iste amor diuinus possit vendicari, vel furari, vel titulo donationis, seu aliquo alio modo, quam titulo emptionis emendo ipsum, vel posset aliqua via mundi, aliter haberi, quam per pretium? Respondeo, quod charitas, siue amor diuinus nullo alio modo potest haberi, nisi ipsum emas: quia contractus emptionis requirit mutuum consensum vtriusque, scilicet mercatoris vendentis, & emptoris ementis, & nisi intercedat voluntas vtriusque, mercatum nunquam perficitur; & licet, vt dixi tibi heri, quod regnū cœlorum vim patitur: Tamen iste amor Dei non potest violētiā sustinere, nec patitur vim, nec potest furari, sed solum capitur per cōsensum, & non datur, nisi volenti. Vnde Aug. Nemo inuitus bene agit, & hinc est, quòd dicit, *suadeo* quia sicut sol lucens non cogit aliquem, vt apprehendat lucem suorum radiorum, sed tantū suadet: quia si tu vis aperire oculos tuos, tu capis lucem solis, & vides: si non vis aperire, non cogit te, nisi consentias. Ita facit amor diuinæ charitatis, quia suadet menti, quòd aperiat, dicens. *Ego sto ad ostium & pulso: Si quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ille mecum.* Si ergo bene consideras Deus vult seruare voluntatem liberi arbitrij, quia beneficium non confertur in inuitum, sed bene suadet tibi, vt aperias cor tuum, vt ille amor diuinus intret, & repleatur charitate Dei, nec vult quod possit prædari plusquam velit. Vnde Ioan. in Euangelio, 15. c. *Non vos me elegistis: sed ego elegi vos*, & in eodem c. parum supra, *qui manet in me, & ego in eo: quia sine me nihil potestis facere*: qui ergo Deum habet, est locuples. Vnde inquantum præuenit Deus te vocando si consentis, eius misericordia ab ipso inspirata præuenit cum iustitia subsequente. Quemadmodum si velles facere eleemosynam centum pauperibus, & non pluribus, & proclamare iuberes, quod quicunque venerit tali die & tali hora, dabitur ei eleemosyna: & dicto die multi conuenirent ad locum

Ioan. 15.
Locuples est qui Deum amat.

illum, & omnes sedebunt ordinate: modo dum facis eleemosynam, aliqui porrigunt manus simplices, aliqui nolunt porrigere manus, certè eleemosyna dabitur tantū porrigentibus manus, & non dabitur nolentibus, & non poterunt postea conqueri ex eo, quod illis nō fuerit data eleemosyna. Ita accidit iis, ad quorū fores Deus pulsat, inspirando bonas inspirationes: quia qui aperiūt fores cordis volendo misericordiam Dei, Deus infundit illam: & sic ad emendā istam mercaturam requiritur voluntas vtriusque. Secundo quęro, cui vēditur ista mercatura charitatis diuinæ respōdeo, quod vēditur omnibus volentibus ipsam emere. Et dico, quod etiā diabolo venderetur, & damnatis, si ipsi vellent eam emere. Sed quia diabolus, & dānati sunt obstinati, & nolunt ipsam emere, neque pœnitere de suis peccatis, propter eorum obstinationem; ideo nunquam habebunt misericordiā Dei, sic est in hac vita quia quanto magis anima est obstinata, tanto magis est elongata à Deo. Vnde dicit *suadeo tibi*, & tibi, & tibi, id est omnibus emere volentibus meam mercaturam charitatis. Tertio quæritur vtrum possit heri vectigal, siue furari? & respondeo, quod non, quia nullo alio modo potest quæri, & haberi, nisi ematur. Vnde oportet vos omnes volentes acquirere mercimonium diuini amoris, habere crumenas plenas denariis. Et qui non portat isto modo denarios ad emendum ipsam, sibi imputet, quia de cætero non erit proxeneta, quia amplius non erit emptor istius mercis in ciuitate. Quarto quæro, quis vendit istam mercem: & vbi est apotheca vbi venditur? Respondeo, quod Christus est mercator, & qui vendit istam mercem Statio vbi venditur est crux, quia si vis emere, oportet te ire ad stationem crucis: & nota, quod dicit emite *a me*, subaudi, & non ab alio quia nullus alius vendit de illa merce, nisi solus Christus, & si vis illam emere, oportet te soluere tantum quantum ipse requirit, quia vnico verbo facit forum suum, & non acciperet vnum denarium minus, quam quæsiuit, & accidit in hoc sicut in mea terra Senarum, vbi erat vnicus magister, qui sciebat facere quandam mercem, & vnico verbo dicebat quantum volebat pro illa merce: ita vt qui volebat pro illo pretio, poterat accipere: sin autem dimittebat: vnde vt dixi, corpus Christi est amor diuinus, & Christus est venditor: crux est statio: Virgo Maria est optima proxeneta, mediatrix. Quinto quæro, quæ est ista? Respondeo, quod certè est aurum purum & ignitum, quia aurum est pretiosius metallum, quàm reperitur, & omnia pretiosa appretiantur auro ad significandum, quod aurum, id est charitas appretiat omne bonum: quia ieiunium, peregrinatio, eleemosyna, & cætera bona, tantum valent cum quanta affectione, & charitate fiunt, tam cū corpore, quam cum anima, sicut vidua, quæ obtulit duo minuta gazophylacio cum ista charitate Dei: quia plus obtulit, quam cæteri alij qui obtulerunt tantam quantitatem auri. Vnde tu poteris dicere vnum verbū orando pro anima alicuius cum tanta charitate, quod tantum mereberis, quantum ego dicendo vnam prædicationem, quia Deus respicit feruidam charitatem facientis aliquid qui nostrorum bonorum nec factorum vllo modo eget, sed tantum vult voluntatem nostram cum feruida charitate sui amoris. Vnde Paulus 1. ad Corinth. 13. c. *Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Nam *charitas patiens est, benigna est. Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitatem, congaudet autem veritati, omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet: charitas nunquam excidit, siue prophetiæ vacuabuntur, siue linguæ cessabunt, siue scientia destruetur*, &c. Ideo charitas est pretium quo appretiatur res gesta cum charitate, ideo merito vocatur aurum, quod est pulchrius & pretiosum metallorum. Et ideo vocatur Regina: *vnde astitit regina à dextris eius in vestitu deaurato*, quia ista

Charitas diuina cui vēditur.
Emptor charitatis diuinæ qualis est.
Charitatem diuinam omnes possunt emere etiā diabolus.
Anima quāto obstinatior tanto magis elongatur à Deo
Charitas furari non potest.
Christus vēdit charitatem.
Crux officina vbi venditur charitas.
V. Maria est proxeneta diuini amoris.
Charitas qualis est mercatura.
Charitas appretiat omne bonum.
Marc. 12. & Luc. 21.
Deus voluntatem nostrā ignitā amore charitatis esse vult.
Charitas aurū vocatur, quare.

Charitas regina vocatur. Psalm 44. ista charitas est magis conformis ars animæ, quam aliqua alia ars mundi. Et omnes possunt illam comparare; quia nihil aliud requirit, nisi quod diligas Dominum Deum tuum, &c. Et quod quicquid agis, semper habeas principaliter Deum pro obiecto in omnibus tuis, & sic omnis potest istam mercem emere, siue sit magnus, siue paruus, siue sanus, siue infirmus, siue diues, siue pauper. Sexto quæro, qualiter debet esse facta ista charitas? Respondeo, quod debet ardere, & bullire. Vnde Lucæ duodecimo capit. *Ignem veni mittere in terram & quid volo nisi vt accendatur?* & iste est ardor dilectionis charitatis affectionis, & veri amoris: & sicue abigne procedit feruor exundantis, & saliens aquæ in lebete. Ita feruor ardentis, & feruentis amoris procedit à charitate. Nam charitas est amor consumens vsque ad animam, & facit bullire lebeté cordis, & propè cadit in ebullitione charitatis, vt in feruore liberis: quia quando ponis lebetem ad ignem, citò non bullit. Tertio bulliendo tu eleuas ipsum bullientem ab igne, & sic separatus ab igne adhuc continet feruentem bullitionem per aliquod spatium, & sic paulatim desinit bullire, & refrigeratur paulatim. Ita accidit nobis: nam puerulus, cum est baptizatus, habet charitatem: sed nondum charitas ipsa bullit in pueru, sed cum crescit, & cognoscit, & habet verum intellectum, venit in notitiam veræ fidei, & facit eleemosynas; compatitur proximo & facit opera misericordiæ, & alia bona, tunc bullit in eo charitas. Tertio cum peccat mortaliter, nõ habet charitatem bullientem, quia separatus est ab igne quanquam feruorem aliqualem potest adhuc habere, sed perseuerando in peccato, paulatim refrigescit in eo feruor & si subitò cum peccauit confiteretur pœnitendo, perseueraret in eo calor illius charitatis, quemadmodum cum eleuas lebetem ab igne bullientem, & mox reponeres ad ignem perseueraret bullire sine interuallo. Septimo quæro, de quo generationibus, seu generibus istius mercis istius auri igniti reperitur? Respondeo, quod reperitur ad mercatum de pluribus generibus an... sed posses emere de tali, quod nunquam efficieris locuples: sed vt sias locuples, eme de probato, & purificato per septem fornaces. Et si vis cognoscere, quod est melius: ego qui sum prosenera siue aurifex, volo te docere cognoscere melius. Vnde nota, quod sunt tres probationes auri. Prima probatio auri est versus Deum; verbi grana ni petis à Deo aliquam gratiam cum sua voluntate, veputa, quod digneror tibi dare vnum filium, vel diuitias, & Deus non exaudit te, quia non dat tibi gratiam, quam petis, tu propter hoc non desinis, sed crescis amando Deum, & in charitate amoris diuini, dicendo, Domine Deus, gratias tibi ago, quia mihi gratiam, quam petebam, non dedisti: quia fortè est melius non dedisse mihi filium, quam habuisse ipsum, quia sapientia immensæ tuæ prouidentiæ est mihi occolta: scio etiam te esse omnipotentem, & plenum gratiis, & semper te fore pronum ad gratiarum infusionem, si modo sint condignæ & tuæ voluntati conformes, sicut dixisti discipulis tuis filiis Zebedæi, *nescitis quid petatis*, &c. Ita Domine dico meam culpam, quia nesciui quid petierim: & ideo summas gratias ago tuæ bonitati; quia melius est me non habuisse filium, quem peroptabam, quam ipsum habuisse, quia forte esset mihi vtilius. Et est sicut si medicus dicit, non des aquam frigidam tuo marito infirmo, quia peius se habebit, & recusas ipsi simpliciter petenti propter intrinsecum ardorem febris dare aquam: quia licet pro tunc turbetur, tamen cum est liberatus plus diliget te, quam si ei dedisses, quia vidit quod dilexisti eum, & certè sic faciendo, & dicendo, tu bene facis. Sed si tu habes vnum filium maculum, & petis gratiam à Deo, quod tibi det vnum alium, & Deus nõ tibi dat illũ, quem petis: imò aufert à te quem habes: as, vel petis sanitatem pro tuo marito, & Deus non exaudit te: imo tu etiam infirmaris pariter cum eo: si tu agis gratias Deo, & amas ipsum plus quam amabas ante dicendo, miserere mei Domine si peccaui, quia fortè mea petitio non fuit iusta, neccondigna: nunc est aurũ ignitum, & approbatum, & melius, quam primum: sed si minus amas Deum, quam antè amabas ipsum, tunc non est aurum approbatum, & si tibi dat gratiam, quam petebas, & amas ipsum, bene est, sed tantum quantum in exemplis suprascriptis, quando petendo non exauditis, vel non solum exauditis, sed & damnificatis, & nihilominus plus amas ipsum Deum. Octauo quæro, quare petitur aurum istud? Respondeo, *vt locuples fiat*, quia nil est, quod ista ditat hominem sicut amor Dei, quia si feceris malum, & ames Deum illud malum vertitur in bonum, quia *amantibus Deum omnia cooperantur in bonum*: quia siue sit quis simplex, siue pauper, siue diues, aut sapiens, vel sceleratus conuerteretur in bonum, si conuertatur in amorem Dei: & diligat Deum, & accidit, sicut in viatore, qui vult accedere ad aliquem locum de die, cum hora est tarda, magis festinat gressus suos, & magis properat. Ita accidit in peccatore conuertente se in amorem Dei, magis properat agendo pœnitentiam ad Deum propter tẽpus perditum, vt recuperet illud, sicut fuit in Maria Magdalena: præterea fuit quædam sanctissima domina, quæ habebat maximas reuelationes, & stabat in deserto ad seruiendum Deo. Relinquens Deum venit ad ciuitatem & dedit se vanitatibus, & lasciuiis, & sic perdidit omnes gratias illi datas à Deo, quia reliquit charitatem, & amorem Dei. Similiter istis temporibus erat quidam frater Nicolaus Romanus Eremita, qui prædicabat, & habebat magnas gratias à Deo, præsentialiter fuit in Hierusalem, & abnegauit Christum Et est factus perfidus infidelis, & perdidit omnes gratias Dei, quia recessit ab amore Dei: propterea quidam Eremita videns hæc, plorare non cessabat propter duo: vnum, quia illa sanctissima domina, & iste frater Nicolaus apostata perdiderant Deum; quia plus studebant placere mundo, & lasciuiis, quam Deo. Secundo plus studebãt placere hominibus, quam ipse Eremita studebat placere Deo: sed propheta Dauid, licet fecerit fornicationem, & homicidiũ, tamen fecit forsã, & stans intus humiliauit se Deo, & fecit pœnitentiam, & ideo promeruit recuperare gratiã ipsius Dei. Et si Deus præcipit aliquod malum, seu peccatum de sui natura, & facis illud propter charitatẽ, & amorem Dei illud non est peccatum. Nam Moyses de præcepto Dei interfecit 30. millia hominum, & non fecit peccatum, imo malũ cõuertitur in bonũ, quia charitas habet maiorẽ potentiã vt crescat bonũ, quã vanitas habeat ad minuendam charitatẽ: sed si tu facis aliquod bonum, puta eleemosynam, siue charitatem, sed non propter charitatem est magis malum quam bonũ; & sic anima habens charitatẽ cadens in aliquod peccato, non auertens faciem suã à dilectione Dei, & reuertitur ad Deũ, & recuperat gratiã. Vnde Mat. 6. c. si lumẽ, quod in nobis est tenebræ, fiunt quod erunt tenebræ, id est si bonitas vertitur in peruersitatem, quid erunt peruersitates: quia homo non recedens à charitate in omnibus operibus suis, etiam malum conuertitur in bonũ, & finaliter ditabitur, quemadmodũ vnus mercator, qui semper lucratur de suis mercimoniis, siue mittat vltra mare, & submergantur eius merces, siue fures furẽtur, siue prædones ipsum deprædentur, tamẽ semper lucratur & efficitur diues Ita si sæpe perdit, efficitur pauper, & mendicus: ita est in peccatore, qui licet peccet, & non recedit à charitate Dei, lucratur, & tandem reperit gratiam Dei, & emit aurum illud comprobatum amoris diuini. Tu ergo, ô mercator, hodie efficere diues, quia si diligis Deum, omnia tibi conuertentur in bonũ ideo amate Deũ, & charitatẽ habete, quia Christus nullum aliud peculium, nullamve aliam hæreditatem reliquit discipulis suis in suo testamento, nisi charitatem, dicens. Charitatem do vobis, charitatẽ meam relinquo vobis, non quemadmodum mundus dat, charitatem do vobis, &c. Nono quæro, qua moneta, vel quibus rebus emitur istud aurum approbatum? Respondeo, quod

Marginalia: *Charitas ardere debet. Luc. 12. Feruor dilectionis procedit à charitate. Charitas consumit vsque ad animam. Comparatio charitatis ad lebetem feruentem. Charitas nõ feruet in pue. ro baptizato. Auri plura genera. Charitatis melior quand. Charitas per septem fornaces probata & purificata est melior. Aurum probatur tribus modis. Charitatis prima probatio est versus Deum. Amor Dei ditat hominem. Rom. 8. Malum conuertitur in bonum. Charitas nõ relinquenda. Exemplum. Eremita lucro eremitanus abnegauit Christũ. Amori Dei non recedendum. Exemplum. Christus aliã nõ reliquit hæreditatem præter charitatem. Ioan 14. Charitas tota hæreditas Christi.*

Charitas quibus rebus emitur.
1. Cor 4.
Omnia à solo Deo concessa.
Omnia pertinent ad Deum.
Amor non emitur pecuniis nostris nec corporalibus nec spiritualibus quia Dei sunt & à Deo obcessa omnia.
Charitas non emitur sapientia, humilitate, &c. quia ha virtutes sunt Dei.

quod non poreſt emi tuis pecuniis neque aliquibus rebus temporalibus, neque corporalibus, oeque aliquibus rebus ſpiritualibus: quia iſta talia temporalia, vel corporalia, ſiue ſpiritualia non ſunt tua: dic quæſo, quid habes, quod non fuerit tibi à Deo conc:ſſum, & quod à Deo non acceperis, & quod non ſit ipſius Dei, & certè tu non potes emere aliquam rem pecunia, vel re alia, quæ non ſit tua. Vnde ſi tu ires ad aliquem mercatorem, & velles emere ab eo partem aliquam panni, & facto pretio, tu dicis, dimitte me ſumere de tua capſa pretium, quo emi iſtum pannum, quia de tuis pecuniis volo tibi ſoluere, certè mercator ille dicet: Amice ego volo, quod ſatisfacias mihi de tuis propriis denariis, & non de meis, quia perderem pannum meum: nam amor non poteſt emi denariis, quia denarij ſunt Dei; nec poteſt emi veſtibus, nec domibus, nec poſſeſſionibus, neque equis, vel ſeruis, neque filiis, quia ſunt Dei: nec emitur corporalibus; quia oculi, manus, pedes, omnia corporalia ſunt Dei, & nobis à Deo conceſſa: ſed nec poteſt emi amor iſte diuinus ſpiritualibus, quia nec anima, quia ipſam, & memoriam, intellectum, & voluntatem habuiſti à Deo, & ſunt Dei: ſed poterit emi ſapientia, vel humilitate, vel prudentia, vel iuſtitia, cæteriſque aliis virtutibus; certe non, quia omnia iſta etiam ſunt Dei, & à Deo nobis conceſſa, quo ergo pretio poteſt emi iſtud aurum, & iſta merx? Certè ego reſpondeo tibi, quod tu non potes emere iſtam mercem, niſi tuis peccatis: nec eſt mirum, ſi ſpernitur iſta merx, quia emitur tam vili pretio; nec mireris, quia hoc eſt verum: nam omnia bona ſunt Dei, & omnia mala, & peccata ſunt tua; quia illa non ſunt Dei, ſed tantum tua, & nihil aliud potes habere, quod tuum ſit ad expendendum; & non aliud pretium Deus requirit à te niſi quod tu des illi tua peccata. Quis ergo poſſet cogitare, quod quanto plura peccata tu habes, tanto maiorem denariorum numerum, & plures aureos & maiorem theſaurum tu habes ad emendam iſtam mercem, & probo tibi per Dauid prophetam dicentem. *Confiteor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei*; ecce qualiter peccata ſunt noſtra, quia dicit, *peccati mei*. Sed ipſe Deus vult etiam marſupium, in quo reconduntur tua peccata, quibus emitur iſta mercatura amoris diuini, ſcilicet tuum cor, &c.

Peccatis nostris emitur charitas.
Omnia mala & peccata nostra sunt.
Psalm. 31.

Et antequam vendat ipſe Chriſtus ſuam mercaturam oportet quod interueniat mediator, & ſcruretur pecuniæ quantitatem quam habes ad expendendam, & ratiocinetur hinc inde antequam concludatur, & poſtquam mercator ſcit intentionem tuam, ipſe accipit pretium, & dat tibi in mercaturam ſuam. Vnde Propheta & ſacerdos, qui eſt mediator inter Deum & te, ratiocinium, quod fit ad emendum iſtud aurum approbatum, eſt confeſſio, quam facis ſacerdoti; pretium & pecunia quam tradis, ſunt tua peccata, quæ reuelas ſacerdoti, & reuelando ipſi in perſona Chriſti recipiuntur tua peccata, & tot peccata quot reuelas, tot denarios tu ſoluis; & quanto plura peccata tu habes, & ea confiteris pro tanto pluri pretio tu emis, & habes plures denarios ad emẽdum iſtam mercem. Et caue ne lateas, & retineas aliquẽ denariũ, quia vult omnes denarios quos habes; hoc eſt, quod tradas omnia peccata tua, quia ſi non tradas confitendo omnia peccata tua, tu nunquã emes illud aurum: nec poteſt aliquo modo falli, quia ipſe ſolus eſt ſcrutator cordium, & videt intima cordis, neque purgat animam à peccatis, niſi vendat, & reddat charitatem ſuam. Et nullus eſt, qui ſe poſſit abſcondere à calore eius & iſto modo vnuſquiſque poteſt emere charitatem Dei, quia ipſa emitur omni minimo & vili pretio; quia nullus eſt, qui non habeat aliquid ad diſtribuendum de iſta pecunia, & dico quod ipſe mercator Deus vult etiam crumenam ſcil. cor, *cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies*. Sed poſtquam emiſti iſtam mercaturam charitatis amoris diuini, oportet te eſſe ſapientem ſollicitè & attentè cuſtodiendo aurum ignitum, & comprobatum poſtquam effectus es diues, & locuples: quia non minus eſt labor, quam ſcire parta tueri, &c. Vnde nota tres cognitiones ſiue plures, quibus poteris clarificare lumen tuũ intellectus ad bene videndum, & cuſtodiendum iſtud aurum taliter emptum, vt ſupra, & *vnge collyrio oculos tuos*, nam vt ſupra dixi, collyrium eſt puluis, ex quo cum oleo ſimul mixto fit vnguentum, ex quo vnguntur oculi, & clarefacit viſum.

In confessione omnia peccata confitenda.
Peccata nostra pecunia qua emitur charitas.
Deus scrutator cordiũ est.
Psalm. 18.
Cor nostrum est crumena peccatorum.
Psalm. 50.
Apo. 3.
Collyrium quid.

Primus puluis iſtius veræ cognitionis eſt *memento homo, quia puluis & in puluerem reuerteris*: quaſi dicat, fac me recordari, quia ſum puluis, & in puluerem reuertar, & hoc viliſſimum habeo in me: quia fecit Deus hominem de limo terræ; & ſunt tres cognitiones. Prima eſt cognitio Dei, ſecunda tui, tertia cognitio proximi: quia tu debes cognoſcere Deum plaſmatorem tuum, & creatorem tuum, & debes etiam orare flendo, & lacrymando, vt pateat tibi, & cognoſcere te viliſſimum puluerem eſſe, & reuerſurum in eundem. Tertia eſt cognitio proximi amando proximum, ſicut te ipſum, & ſubuenire in neceſſitatibus ſuis. Sed quid dicam de Iudæis, an ſunt Chriſti noſtri, &c. circa quos quia audio, quod in hac ciuitate Paduæ ſunt multi Iudæi, aliqua de eorum conuerſatione, & aliquas veritates de ipſis dicere volo. Prima veritas eſt, quod quandocunque tu bibis & comedis cum Iudæis, tu ſemper peccas mortaliter, vt in c. ſæpe, de Iudæis, & 27. q. 1. de Iudæis Nam ſicut eſt prohibitum eis comedere nobiſcum: ita eſt prohibitum nobis comedere cum illis. Secunda veritas eſt, quod non licet alicui infirmo ad ſanitatem recuperãdam vti aliquo Iudæo: dico quia ſemper peccat mortaliter, vt in c. nulli, & 10c. omnes, c. q. 1. Tertia veritas, quod non licet intrare balneum cum Iudæis, vt in dictis iuribus allegatis. Quarta non licet Iudæis, amplia re, vel de nouo facere ſynagogas: ſicut ſcio factum fore contrarium in hac ciuitate, vt extra de Iudæis. c. Iudæ. Quinta veritas eſt, quod diebus quibus legitur Paſſio Domini, debent ſtare clauſi, ne ſuſurrent de Paſſione Chriſti, ibi. Sexta veritas eſt, quod in qualibet terra. Iudæi debẽt portare aliquod ſignũ, per quod cognoſcãtur Iudęi à Chriſtianis. Sed miror, quare nõ portãt hîc, Vicẽtiæ & Veronæ ſigna, vt cognoſcantur, Et volens informari, dictũ eſt mihi quod habent priuilegiũ à Papa. Et ſunt quidã dicentes quod Papa non poteſt id cõcedere cõtra 4. concilia. Sed de hoc nolo agere cõtra determinationẽ Papæ. Sed ciues deberent prouidere ſuper hoc, & aliquid de ſigno ſtatuere: ratio eſt: quia ſi non habent ſignum, ſe immiſcent mulieribus Chriſtianis; & eſt contra c. nonnulli, de Iudæis. Et ipſi Iudæi ſi credunt ſuam fidem fore meliorem, deberent portare ſigna vt cognoſcerentur, & nõ deberẽt verecundari cognoſci pro Iudæis; ſed nil aliud vult dicere, niſi quod conſcientia remordet eos, ſpernendo fidem ſuam: & bene faceret communitas ſupplicare Papæ, quod non obſtante priuilegio eis indulto, concedere, quod poſſint cogi geſtare ſigna; ita incogniti poſſunt ſe immiſcere cum fœminis Chriſtianis, vel Chriſtiana quoties ſtat domi cum Iudæis famulando eis, toties peccat mortaliter: quia eſt prohibitum, de Iudæis, cap. Iudæi cum Iudæis, contra iſtas, quæ nutriunt, & lactant filios Iudæorũ ſimiliter in illis, quę obſtetricant, ſeu lauant pueros, & fœtus Iudæorũ, ſtando & comedendo in eorum domibus, peccant mortaliter: nec licet ipſis obſtetricibus accipere pecunias à Iudæis eo quod lauerint filios ſuos, ſi ſunt vſurarij: quia illæ pecuniæ ſunt aliis obligatæ. Septimo quæro, nunquid liceat tonſoribus, procuratoribus, obſtetricibus, aduocatis, medicis, & huiuſmodi perſonis accipere ſalariũ laborũ à Iudæis vſurariis, ſeu à Chriſtianis vſurariis, nihil habẽtes aliud quàm de vſura. Thomas dicit, quòd ſiue tales Iudæi, & Chriſtiani habeant aliquid non acquiſitum de vſura, tamen ſi eſt obligatum aliis pro vſuris acceptis, quòd non licet

Cognitiones quibus custodire possis charitatem.
Charitatis conseruandæ modi plures.
Memoria creationis nostra Collyriũ est.
Cum Iudæis bibere & comedere peccatum mortale.
Infirmo non licet vti Iudæo medico alioquin peccat mortaliter.
Balneum intrare cum Iudæis non licet alioquin est peccatum mortale.
Synagogas nouas construere aut ampliare non possunt Iudæi.
Iudæi recludantur in diebus passionis.
Iudæi signum distinctionis à Christianis ferre debent.
Nutrices lactantes filios Iudæorum peccant mortaliter.
Obstetrix non potest recipere pecuniam à Iudæis.
Salarium laborum vsurariis cõparatum vsuris non potest recipi.

aliquid

aliquid accipere à talibus : quia accipit illud, quod est alteri obligatum : multo ergo minus licet accipere aliquid ab eo qui omnia habet ex vsuris : quia accipit quod est alterius, & alteri obligatum : tamen nutrix seu obstetrix potest eleuare filios Iudæorum, & vsurariorum sine aliquo præmio. sed non licet eis seruire, vel secum comedere, nec stare domi, vt dixi. Similiter medicus potest mederi Iudæo, & vsurario sine præmio, quia peccatum in talibus est recipere ab eis aliquid, quod sit alteri obligatum. Vnde nota duo genera seruitiorum in talibus : quia si est tale seruitium propter quod vsurarius non efficitur impotens diuitiis, quia tu das tuum pannum, & ipse dat tibi pretium : vel das illi alias res minori pretio, pro quo non efficitur impotens : quia habet a te rem æquiualentem pretio tibi dato, & tunc tu potes illud facere sine peccatu, vt alio modo, quam effici impotens : sicut si notarius scribit illi : vel procurator, vel tonsor, siue medicus, & huiusmodi, quia recipiendo salarium, vel præmium ab eis, diminuitur eorum substantia aliis obligata, quia nõ recipiunt rem aliquam, quæ recipiat fruitionem, seu æquipollentem, nec venit illis in bonis aliqua vtilitas, & tunc est peccatum. Octauo quæro, quid debet fieri de eo quod tu recepisti à Iudæo & vsurario. Respondeo quod tu debes illud restituere, vt aliàs tibi dixi. Sed arte dei tu restituere vtilitatem ipsi Iudæo, vel Christiano vsurario. Respondeo, quod in Christiano facito sicut alias tibi dixi : sed quia Iudæus nunquam est aptus restituere, nec tenetur licite. Thomas dicit, quod tu non debes restituere Iudæis, sed illis qui fuerunt damnificati ab illis Iudæis per vsurariam prauitatem; sed si aliquando recepisti damnum aliquod a Iudæis, tu potes de illo lucro tantum retinere quæsitum quantum fuisti damnificatus a Iudæis, & ab inde supra tu debes omnia restituere; & si nescis damnificatos, tunc debes reddere pauperibus Christi, vel vertere in pios vsus. Nona veritas, nunquid liceat recipere illud quod tibi donat Iudæus, Respondeo, si est vsurarius non. Idem in Christiano fœneratore : & si recipis, debes restituere damnificatis ab eis per vsurariam prauitatem, vel vt supra dixi. Decimo quæro, si Iudæus vult effici Christianus, & haberet multa bona, quid debet fieri de illis bonis? Et vtrum possint illi dimitti illa bona? Aut habuit de vsuris, & tunc plurimi dicunt restitui debere male ablata his à quibus extorta fuerunt per vsurã : & si aliqua bona incerta supersunt, & tunc de illis incertis dominus Episcopus potest illi prouidere, dando illa amore Dei ei, si nõ reperiuntur cuius fuerint, sicut ipse Episcopus daret aliis Christianis pauperibus. Sed quæro, nunquid recipientes azyma à Iudæis peccent; & dico, quod peccant mortaliter. Item quæro, nunquid locando domos Iudæis peccent. Et dico, si tu locas domos tuas Iudæis vsurariis, & similiter Christianus ad vsum vsurarum, tu peccas mortaliter. Tertiodecimo quæro, vtrum sacerdos possit petere decimas a Iudæis, sub cuius parochia stant; & respondeo quod sic, vt in c. Quartodecimo quæro nunquid liceat benefacere Iudæis, & amare eos. Respondeo, quod in iis, quæ concernunt amorem generalem, licet eos amare : Sed in his, quæ concernunt amorem specialem, non : sed fuge amare ipsos speciali amore. Et ideo si concedis ad pensionem domum, vel stationem Iudæis, vt fœnerentur, tu teneris ad restitutionem, & peccas mortaliter. Vnde cauete vobis à prædictis, quæ ideo hic tetigi propter multitudinem Iudæorum, qui regnant in hac ciuitate, vt sitis sapientes à conuersatione eorum.

Medicus ad potest mederi Iudæo & vsurario cum pretio & præmio.

An restitutio facienda Iudæo & vsurario.

Iudæus vsurarius nihil potest dare. Nihil recipiendũ est à Iudæo vsurario.

An Iudæus effectus christianus debeat dimittere omnia bona.

Azyma recipientes a Iudæis peccant mortaliter.

Iudæos amare possunt Christiani amore generali nõ speciali.

TERTIA PARS PRINCIPALIS,

De pulchritudine charitatis.

SEquitur tertia pars prædicationis nostræ, quæ est pulchritudo, quæ notatur per illa verba, *& custodiã illam in toto corde meo*, sc. charitatem, & legem amoris. Et hoc est, quod Ioan. dicit. *Et vestimentis albis induaris.* Nam vestis est triplex, siue tria significat. Primo, quod est habitus bonæ virtutis. Secundo est honesta, quæ significat bonam voluntatem, quia bene faciendo & bene operando, tenet te calidum & feruidum in amore Dei taliter, quod moriendo tu reperis te habere ita habitum bene viuendi, quod etiam bene moriens, & reddet te in omnibus honestum. Tertio tenet te in calidum, quod quanto melius operaris, & melius seruas charitatem, & gratiam tibi datam. Et sic eris sapiens quantum ad te, & honestus quantum ad proximum : & consequens iustitiam quoad Deum, qui misereatur nostri, per suam misericordiam, Amen.

Vestis tria significat.

DE CONSCIENTIA Decepta.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Consideratione operariorum malorum, tres habet principales partes.

Prima pars principalis,

Tractat de malorum respectu mentalium dolorum retributione.

Secunda pars principalis,

De male operantium corporali punitione.

Tertia pars principalis,

De animæ & corporis æternalibus tormentis.

Sermo IV.

VOCA *operarios, & redde illis mercedem suam*, Matt. 20. capit. licet scriptum sit, nullum bonum irremuneratum, & nullũ malũ impunitum : tamen principale propositum Christi est remunerare abundãter bonos. Reperitur etiam quod punit malos, & potest intelligi de operariis bonis, & malis. Sed vult hic tractare de operariis malis : Vnde in Apoc 14. cap. sanctus Ioannes dicit. *Si quis adorauerit bestiam, & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua, & hic biberit de vino iræ Dei, qui mixtus est mero in calice iræ ipsius, & cruciabitur igne, & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, & ante conspectum agni, &c.*

Matt. 20.

Apoc. 14.

Hæc est sapientia sanctorum, qui custodiunt mandata Dei, &c. Vnde sciendum, quod triplex est retributio malorum. Prima est retributio dolorum mentalium. Secunda est retributio pœnarum corporalium. Tertia est retributio tormentorum æternalium corporis, & animæ.

Triplex retributio malorum.

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

De retributione malorum respectu mentalium dolorum.

IN prima retributione dolorum mentalium notantur tres veritates.

Dolores malis malorū tres sunt. Prima est transgressionis, & offensionis adorando bestiam, & imaginem eius, &c.

Secunda est punitionis, ibi & hic bibent de vino iræ Dei, &c.

Tertia est mensurationis pœnæ, & culpæ, quam habet anima; ibi, & cruciabitur igne & sulphure, &c.

Animal & bestia differunt. Et nota quod animal & bestia differunt valde. Nam animal est, quod sensualiter viuit, & nil scriptum de Deo: *Animal quid sit, bestia quid sit.* bestia est animal crudele, vt lupus, leo, aper, vrsus, & huiusmodi, & per bestialem amorem, & sic diabolus potest dici bestia, quia semper quærit fallere animas: & mundus potest dici bestia, & qui diligit mundum plusquā Deum, dicitur bestia: & ille adorare dicitur bestiam, & si plus diligit diabolum quam Deū, diabolus dicitur bestia, & ille adorat bestiam: & sic de aliis, vnde non omne apparens est existens; quia amare imaginem mundi, videlicet bestialem concupiscentiam carnis, vel oculorum, vel malorum morum, & vitæ brutalis, & cuiuslibet alterius apparentiæ, ista talia sunt imagines, & recipere characterē in fronte, & faciem plus voluntatem mundi & diaboli, quā facere voluntatē Dei: sic faciunt mulieres, quæ ornant filias, ponendo in fronte filum sericum, & fucum, & super earum capita comas mortuorum, & depilant earum facies, sunt earum deprædatrices. Nam istæ tales adorant bestiam, & amant imaginem eius, scilicet mundi, & bestialem concupiscentiam. Vnde caueat, quoniam infernus tales expectat, & cruciabuntur igne & sulphure. Vnde qui adorauerit bestiā, &c. *Hic habet de vino iræ Dei.* Vnde debemus considerare triplex vinum. Primum dicitur gratiæ, & istud est clarum, dulce, & potens, secundum eius significationes. Secundum dicitur vinum culpæ. Tertium est vinum gloriæ.

Vinum triplex est.

Vinū gratiæ Dei quid. Vinum gratiæ Dei est, quando anima inebriatur vino Dei, per fidem, charitatem, & claritatem virtutum, gustando de illo vino gratiæ Dei, dulci, claro, suaui, & potenti, quod assimilatur vino maluatico de Tyro, & huiusmodi pretiosis vinis.

Vinum seu culpa seu ira quid. Ignorantia quid. Stultitia quid. Vinum culpæ est ignorantia, & stultitia hominis. Ignorantia, quando non consistit in veritate, fide, & charitate, & in cæteris virtutibus. Stultitia, quando operatur malitiam, vitia, & falsitates. *Vnde hic bibet de vino iræ Dei*, quod est amarum, debile, & tenebrosum.

Vinum gloriæ. Vinum vero gloriæ est videre, & gustare diuinam sapientiam, facie ad faciem, & est suauissimum, & luminosum, viuum potens, est diuina misericordia, præmium fidei, & cognoscere Deum, videre Deum, colligere ipsum, & frui Deo in Paradiso sine fine.

Timor triplex. Timor gratiæ quid. Timor culpæ quid. Timor gloriæ quid. Quæ quidem in hoc mundo seruanda sunt cum magno timore, qui timor est triplex, quia quidam timor est gratiæ, qui est clarus, dulcis, suauis, & potens. Secundus est timor culpæ. & iste est debilis, terribilis, amarissimus, & tenebrosus. Tertius est timor gloriæ, & iste est luminosus, & timoratus. Nam si quis biberit de vino gratiæ Dei & gloriæ, illud tale vinum descendit ab anima in corpus, & illud corpus efficitur lucidum, & gloriosum cum anima participando, & communicando simul; & efficitur Deus, & participat cum Deo de eius diuinitate, & summo bono. *Corpus & fusum & lucidū quomodo. Vinum iræ Dei quid operitur.* Anima vero bibens de ira Dei, seu de vino iræ Dei: Illud vinum iræ Dei descendit ab anima in corpus, & diffunditur per ipsum corpus, & tunc illud corpus efficitur opacum, passibile, crassum, grauissimum, & tenebrosum; & efficitur quod diabolus in furore iræ Dei veniet, & semper debilitabitur, & cruciabitur æternaliter. Vinum dulce mundi sunt diuitiæ, pulchritudo, sanitas, &c. *Mundi vinū quale sit. Homo quāto magis delectatur terrenis, tanto minus de aeternis participat.* Et quāto plus homo delectatur in diuitiis, & delectationibus huius mundi, tanto minus participat de rebus diuinis. Calix in quo stat istud vinum, significat mensuram, iræ Dei. Vnde nota duos calices; vnum à dextera, alterum à læua. Et iste calix stat in manu Dei & potes bibere de malis. Et vnus est dulcis, alter est amarus. & tibi liberum arbitrium. Nam si bibis de calice dulci, & bene operatis, tantam gloriam consequeris, quantum est premium tui boni operis. Et econtra si male operaris, reperies tantam pœnam æquipollentem tuo sceleri. Et quanto diabolus inducit te ad peccandum, & fornicandum, ex quo sequitur tibi pœna, nunc scindet te: vnde caue, ne in hoc mortis tuæ diabolus te inueniat in puncto mortis, & te trahat te de morte corporali ad mortem æternam quia mors corporalis tantum differt à morte æterna, quantum mors picta differt à morte corporis.

Mors corporalis tantū differt à mor. te æterna quantū mors picta differt à morte corporis.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS.

De punitione corporali male operantium.

Sequitur modo videre de pœnis, & punitione seu mercede male operantium. Vnde nota hic tres veritates.

Prima veritas est, cum quo punientur damnati.

Secunda veritas est, vbi punientur damnati.

Tertia veritas est, quomodo torquebuntur damnati. Quantum ad primam veritatem, dico quod damnati punientur igne, & sulphure, id est fœtore, qui significat per sulphur tribulationē pungentem per ignem. Et nota duas pœnas tormentorum vniuersales in inferno, vna est respectu corporis, id est sulphur; & alia respectu animæ scilicet ignis, vltra alias pœnas infinitas particulares: quia sicut sunt quatuor dotes beatorum, scilicet leuitas, & lucidītas, subtilitas & impassibilitas in regno cœlorum. Tertia est impassibilitas. quia sicut corpus in hoc mundo est animale, & passibile: Ita in alio mundo corpus beatificum erit spirituale. & impassibile. Quarta est subtilitas quia penetrabit murum, & ferrum sine ruptura ad instar Solis penetrantis vitrum: Ita per contrarium corpus damnatum habet quatuor dotes. Prima est grauitas, quæ est contraria leuitati beatorum, quia vnum corpus damnatum ponderat plus, quam si totus mundus, & eius continentia, essent simul collecta in vna massa [illegible], & in tantum ponderat, quod si esset in cœlo empyreo frangeret omnes cœlos, & perforaret terra, & transiret vique ad infimum centrū abyssi ad locum sibi destinatum. Secunda dos est obscuritas, quæ est contraria lucidītati beatorum: quia vnum corpus damnatum excedit omnes tenebras huius mundi. Tertia dos est passibilitas, quæ est contraria impassibilitati beatorum spirituum: vnde corpora damnatorum [illegible] recipient alia passionum, quod si tu tangeres vnum corpus damnatum in quacunque parte illius corporis cum vno capillo, haberet tantam passionem, & maiorem, si maior cogitari potest omni passione, quam humo viuens pati posset ad instar habentis vnū vulnus in loco neruoso, licet si tangitur neruos cum vno filo, generatur dolor quasi spasmaticus. Ita generatur dolor spasmaticus in toto corpore damnato toto passibili. Quarta dos est, quia est crassum contrarium subtilitati corporis glorificati. Nam vnum corpus damnatum est adeo crassum, quia si totus mundus esset vna porta, non posset inde pertransire; sed qualiter ista intelligunt, alias dicetur veracibus rationibus; & semper aqua pestifera, ignis, sulphur, & omnis spiritus tempestatum super damnatis incessanter pluit. Secunda veritas, vbi punientur damnati, & certe in inferno. Nam totum corpus ratione suarum principalium partium affligetur, quia anima odiet corpus, & corpus odiet animam, & ipsam abhorrebit, & omnes partes corporis similiter ad inuicem erunt discordes & appetent separari ab inuicem, nec poterunt dissolui: vnde oportebit affligi vtrunque, scilicet anima, & corpus. Corpus quidem, quia a sua anima torquebitur in æternum: Anima vero, quia recolet, & intelliget corpus suum in æternum torqueri, & diliget naturaliter habere gloriam, quam desperabit attingere. Item erit pœna in corpore ratione elementorum contrariantium sibi

Damnati igne punientur.

Sulphur pœna corporis damnatorū, ignis pœna animæ damnatæ. Damnati dotes quatuor habebunt. Beatorum dotes sunt contrariæ dotibus damnatorum.

Inferrum in quo loco damnati punientur. Corpus & anima affligentur in inferno ratione.

Corporis, pœna ratione elementorum cōtrariantiū.

contrariantium sibi ad inuicem, & sic quælibet pars corporis, respectu elementorum adinuicem contrariantium in toto corpore totam quamlibet partem, quas corporis damnati affliget, & cruciabit, & sic sine corruptione, semper in æternum quæret vna pars corporis se ab inuicem separare, & se mutuo corrumpere. Item erit alia pœna, quia tota operatio naturæ corporis damnati peruertetur in contrarium circa materiam, & formam: quia vbi proprium formæ est agere, & proprium materiæ pati, secundum naturam ibi erit per contrarium. Item est & alia pœna, quia ille ignis, qui cum aliis elementis continet illud corpus, fortificabit vires suas ratione coniunctionis flammæ infernalis, hęc autem fortificatio erit contra aquam, & contra terram, & contra aerem, quibus ipsum corpus est ligatum. Et quoniam aer, aqua, & terra non potuerunt sub illo igne consumi, multiplicabitur corporis pœna: & sic econtra per singula de cæteris elementis. Item est alia pœna, quia in inferno omnes partes corporis, alia contra aliam appetet solatium, & sic habebit homo appetitum comedendi, bibendi, infrigerandi, calefaciendi, quiescendi. Ita quod pars corporis inquantum erit frigida, appetet calefieri, & humefacta desinet econtratio. Et erit iste appetitus mutuus sine fine, videlicet in æternum. Ita quod appetitus semper erit appetibilis, & nunquam attingibilis ad id, quod appetet. Item erit alia pœna, quia anima omnes pœnas animales spirituales, & intellectuales suas administrabit corpori in sua radicali, & maiore sensualitate, & econtrario. Item erit alia pœna, quia in partibus corporis, in quibus frigiditas dānatur, tunc caliditas intensa summis cum doloribus præualebit, sicut est in cerebro, & in partibus corporis, vbi calor est radicalis: sicut in corde, vbi intensa frigiditas dominabitur; & in cerebro, vbi intensus calor præualebit; & sic in cæteris membris. Item erit alia pœna: quia elemēta quæ sunt in corpore humano concordantia, & operantia actus suos in hac vita ad sustētationē corporis, secundum regulas naturę, & Dei, in inferno vnūquodque secundum suam ferocitatē naturæ fortificabit vires suas ad affligendū illud corpus, & nunquā corrūpent illud, licet crucient ipsum: Vnde ibi est dolor & stridor dentiū peremptis sine fine in omni discordātia, & peruersitate. Et quia contrariorum eadē est disciplina, considera per omnia esse contrarium in paradiso in omni concordantia. Item nota, quod illa regula fallit in inferno, quæ dicit: Quod solatium est miseris socios habere pœnarum: quia quanto plures sunt damnati, tanto magis augentur pœnæ ipsis damnatis: sicut in paradiso, quanti plures saluantur, tanto plura augentur gaudia paradisi. Item habent plures alias pœnas, quas ad præsens omitto. Tertia veritas est, quando torquentur corpora damnata, & ista est secreta valde, vnde verifica per exemplum: vt puta in platea erunt plures, qui comburentur pro sodomitico scelere, hic considera etia genera personarum; vnum est eorum, qui comburuntur; secundum est eorum, qui sunt ita prope ignem, quod sentiunt fumum ignis, sicut sunt lictores, tertium officinæ eorum, qui stant ita longe, quod vident ignem, & fumum, & combustionem eorum, qui patiuntur, & tamen sunt læti in cordibus eorum, & nihil participant, neque sentiunt de huiusmodi pœnis, & fumo, & calore.

Appetitus damnatorum semper appetibilis & nūquam attingibilis.

Elementa nō poterunt corrumpere corpus damnatorum.

Solatium non est habere socios in inferno.

Tertia Pars Principalis,

De tormentis æternalibus corporis & animæ.

Pœna est substātialis animæ damnatæ quæ.

Modo considera tres pœnas hic: vna est pœna animæ substantialis; alia est pœna substantialis corporis; alia est accidentalis, scilicet conuersationis dæmonum: & pix, sulfur, oleum, quæ omnia imponuntur cum aliis nutrientibus ignem, vt pœna sit fortior, & ista est pœna substantialis corporis, & ignis est pœna substantialis animæ, fumus est pœna accidentalis sociorum, & fumus vnius transit ad alium, & econtrario. Ita quod vnusquisque sentit fumum, & tormenta omnium aliorum, quemadmodum si esset vnus pater cum septem filiis morituris: ipse pater haberet dolorem suum, & omnium suorum filiorum, & econtrario, & dolor vnius transiret ad alium participatione. Ita quod haberet, & sentiret suum dolorem, & participaret de dolore aliorum filiorum suorum, & econtrario; sic est in inferno apud damnatos, & hoc est, quod dicit, quod fumus transibit de sæculo in sæculum, & omnis beatus videt pœnas damnatorum, & hic est fumus in oculis beatorum, & gaudentes, & contemplātes Deum nil sentiunt de his pœnis, & fumo: & hoc est, quod dicit Dauid. Psalm. 17. *Ascendit fumus in ira eius, & ignis à facie eius:* similiter est in beatis per contrarium, quia in vita æterna omnes recipiunt gloriam substantialem corporis, & animæ, & accidentalem sociorum, cum quibus participant de illa gloria alterutrius, & gloria vnius transit ad alium in omni charitate, amore, & dilectione. Vltima veritas est, quod nisi esset misericordia, & gratia Dei, nullus posset à diabolo aufugere: & nota, quod duo sunt oculi, videlicet dexter, & sinister; oculus dexter est cognitio boni: & sinister est cognitio mali, culpæ, & pœnæ: oculus dexter est præcauere à malo, & à peccato: quia qui mala operatur, mala habebit: oculus sinister est econtra. Item oculus dexter respicit sursum per aera, & oculus sinister deorsum; & sicut auis habens alas, & oculos suos volat agiliter sursum per aera, sic anima seruans decem mandata Dei, & virtutes, volat ad sidera; & sicut columba non habens alas, neque oculos, capitur faciliter: sic anima carens virtutibus, & non cognoscens Deum, nec habens oculos veritatis, fidei, & charitatis, velut cæca capitur à diabolo, & corruit ad inferos, vbi habet mercedem suam, scilicet tormenta exterminata supra scripta, & vnusquisque recipit mercedē suam, scilicet boni, & mali, secundum quod operatus fuerit in hoc mundo: Vnde voca operarios, & redde illis mercedem suam, quod fuit thema impositum, operemur itaque taliter, quod consequamur in hoc mundo gratiam, qua mediante possimus peruenire ad gloriam. Amen.

Pœna accidentalis dānatorū quæ.

Beati vident pœnas damnatorum.

Psal. 17.

Beati omnes gloriam substātialem & accidentalem animæ, & corporis recipiunt.

Oculi dextri & sinistri significatio.

Similitudo auis habentis alas & oculos, quæ fertur sursum. Anima non habens alas & oculos non fertur sursū.

DE VITIO TEPIDITATIS.

SYNOPSIS
Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Tepiditatis vitio, tres habet precipuas partes.

Prima pars principalis,
Est de gratia animam vocante.

Secunda pars principalis,
De anima gratia vocanti respondente.

Tertia pars principalis,
De amore qui reperitur inter Deum & animam mutuo & eorum cœna.

Sermo V.

Matth. 20. Anima multis modis à Deo vocatur.

MVLTI *sunt vocati, pauci vero electi.* Matth. 20. cap. Verissima, & admirabilis sententia. Multis modis vocat Deus animam, quos potes intellectualiter videre, ponderare, & mirabiliter considerare, & meditari in Apoc. 3. cap. *Ego quos amo, arguo, & castigo. Æmulare ergo, & pœnitentiam age; Ecce sto ad ostium, & pulso; si quis audierit vocem meam & aperuerit*

Apoc. 3.

Amoribus tribus Deus animam vocat.

aperuerit ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ille mecum, &c. Istud eloquium est secretum valde, in quo nota tres amores, & tres modos, quibus Deus vocat animam. Primus amor est, quem Deus habet circa animam ipsam semper vocando; secundus amor est animæ ad Deum illi respondendo; tertius est amor, qui est inter Deum, & animam cœuando simul.

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

De amore quo Deus animam vocat.

Amoris Dei signa tria.

PRimus amor est semper ipsam animam vocare. Ibi, *multi sunt vocati*. Et nota hic tria signa, per quæ poteris considerare, & scire, si Deus te diligit: & econtra, si Deus te odit. Primum signum est, quando homo videt, & sentit se multis tentationibus perturbari: secundum signum est, quando homo sustinet patienter reprehensiones: tertium signum amoris Dei est, quando homo fert tribulationes patienter. De primo signo considero, quam mirabiliter est absconsum in cancello illius eloquij, *quos amo, arguo*, &c. Ad cuius intelligentiam nota tria genera hominum exosorum à Deo. Et tria genera hominum amatorum, quæ verifica per exemplum: Ecce sunt duo domini, qui ad inuicem faciunt bellum, & vnus est potentior altero: potentior inuadit regnum minus potentis. Modo considera tres varietates hominum inter subditos istius Domini inuasi minus potentis, quia aliqui oderunt illum Dominum suum, adeo quod in conspectu sine resistentia aperiunt portas ciuitatis inimicis Domini sui, qui veniunt ad obsidendam ciuitatem illam: aliqui magis oderunt illum Dominum suum, quia non solum aperiunt portas illius ciuitatis inimicis Domini sui sine resistentia: sed cum hoc faciunt magna solatia, & festa de perditione status Domini sui: Sunt & alij, qui multo magis oderunt eius Dominum, & isti tales antequam inimici appropinquent eorum ciuitati, quærunt inimicos Domini sui, vt veniant, & mittunt eis claues, antequam appropinquent, & successiue introducunt eos in iubilo. Econtra sunt tria genera amicorum, quia aliqui ciues, quādo veniunt inimici eorum Domini circa ciuitatem, se viriliter defendunt, & dimittunt dare insultum, & comburere domos, & tandem fessi petita venia à Domino suo se reddunt. Alij plus diligunt, & isti tales non solum se viriliter defendunt, & dimittunt comburere segetes, frumenta, & comburere omnia ædificia villarum, sed etiam dimittunt se obsidere vsquequo oportet eos comedere canes, equos, feles, & mures; & tandem quando non habent quid comedant licet inuiti, tamen se reddunt. Alij multo plus diligunt eorum dominum in tantum, quod dimittūt non solum se prædari, & comburere omnia, sed permittunt se fame, igne, & peste cruciari, immo & personas violare, & se interfici, & occidi priusquam velint se reddere, & perdere.

1.
2.
3.

Correctionem sustinere signum amoris Dei.

Tribulationes ferre patienter est signum amoris Dei.

Tria genera hominū amatorū & exosorū à Deo. Similitudo.

Deus odit nō resistentes tentationi.

Deus odit ista tria genera hominum, quorum aliqui cum eis superuenit aliqua tentatio carnalis concupiscentiæ, vel auaritiæ, seu alicuius alterius sceleris, sine resistentia aliqua aperiunt illi ostium conscientiæ, & intromittunt hostes, & istos odit. Aliqui nō solū aperiunt ostium consciētiæ malis tentationibus, sed cum gaudio, & delectatione intromittunt hostes malorum operum. Et istos tales magis odit Deus: Alij qui non expectant tentationes, sed quærūt tentationes, & cōsentiunt ipsis: & licet natura non requirat, quærunt satiare eorum peruersum appetitum, & tales multo magis odit Deus. Sequitur modo triplex genus amatorum à Deo; quia aliqui contra tentationes pugnant, & tandem consentiunt, & tales diligit Deus tantum, quantam resistentiam faciunt aduersus tentationes. Aliqui contradicunt tentationibus, & sustinent multas aduersitates, sed tandem consentiunt, & cadunt, & tales magis diligit Deus. Aliqui vero sunt, qui semper resistunt, & omnia mala sustinent, & tandem violenti cadunt, & isti sunt philocapti de Deo: & istos multo magis diligit Deus; & per hoc considerabis, & perpendere poteris, quando Deus te odit, vel diligit: quia *quos amo arguo, & castigo*: & sic habes primam veritatem. Secundum signum, per quod perpendes, si Deus te amat, est quando tu sustines patienter tentationes, & varie vtitur Deus ad arguendos peccatores, quandoque mediante prædicatione, quandoque mediante lectione, & quandoque mediante inspiratione per medium prædicationis: quia mittit Deus sæpe prædicatores, vt increpent vitia, vt audientes conuertantur ad eum, quandoque medium lectionis, quia inclinant peccatores ad legendum libros aliquos deuotos, & aliquando illuminat animam peccatoris: & isto modo vocat ad eum; & quando corrigitur peccator, tunc Deus amat illum. Quandoque mediante inspiratione: vt quando ex aliqua inspiratione, homo se ipsum reprehendit, & tunc superuenit ei contritio de suis malis operibus, & pœnitens reuersus in se ad instar filij prodigi dicit, quod *mercenarij abundant in domo patris mei, & ego fame pereo*. Et reuersus in se cogitat de iustitia, deinde medicans sua peccata, ponderat iudicium: quia semel post mortem oportet vnumquemque stare ante tribunal Dei, & reddere rationē de bono, & malo. Nam iudicium Dei in puncto mortis abyssus multa; non ergo cōfidas in naui rupta quia submergeris: & relinque vitia prius, quam vitia ipsa deserant te, quod aliter faciendo diabolus te vorabit. Tertium signum, per quod tu perpendes si Deus diligit te, est si portas patienter tribulationes, quia *quos amo, arguo*; sed tu poteris dicere, qualis est iste amor, si Deus tribulat amicos suos infamia, aduersitatibus, & tribulationibus? intellige, habet amorem ipse ad instar matris quæ depilat filiam in temporibus, & fronte eleuando ei pilos cum magno dolore: certe mater non facit illud ex odio, sed quia amat eam, vt videatur pulchrior. Similiter potes dicere de matre, quæ purgat tineam de capite filiæ cum magnis doloribus. Nam illud facit propter dilectionem, vt liberetur, & non ex odio. Nam sicut purgat medicus vulnera vulneribus. Sic Deus purgat tineam peccatorum per tribulationes, & aduersitates: & tunc diligit Deus illam animam purgatam, & probatam, tanquam aurum in fornace. Apocalyp. 3. cap. *Quos diligit filios, corrigit, & castigat*, &c. & sic habet tria signa amoris diuini.

Deus odit eos qui gaudent in tentationibus.

Deus odit quærentes tentationes.

Deus amat contra tentationes pugnantes.

2. Signum an Deus nos amat.

Luc. 15.

Rom. 14. & 2. Cor. 5.

3 Signum an Deus nos amat.

Tribulationes patienter sufferre est signum amoris Dei.

Comparatio medici.

Peccatū tinea.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS,

De anima gratiæ vocanti respondente.

ET econtrario nota tres veritates animæ respondentis amori clamanti Dei. Prima veritas animæ respondentis Deo clamanti, incipere, secunda continuare, tertia perseuerare. *Æmulare ergo* & age pœnitentiam, & intellige *æmulare* in bono, non autem in malo: vnde nota hic tres æmulationes; vna est mortua, & hæc consistit in anima, quæ quando audit prædicationes, quanto plus audit, peius facit, quia non capit illam cum bona voluntate, & desiderio Dei, sed vadit ad prædicationem causa murmurandi, & peiorandi ad instar Iudæorum. Interdum fingebant velle addiscere à Christo, & ipsum interrogabant, vt deprehenderent eum. Secunda æmulatio est frigida, quæ est in illis, qui audiunt prædicationes, & verba Dei, & vellent facere bonum, sed sine labore ad instar illius, qui dixit Christo: *magister quid faciendo, vitam æternam possidebo? Qui respondit, serua mandata, & ille respondit, feci: deinde Christus dixit, Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus; & reuersus contristatus est*. Tertia æmulatio est tepida, & hæc est in illis qui vellent facere bonum, sed crastinant, dicentes, cras, cras, ad instar corui. Istud dicitur desiderium tepidum, & assimilatur illi iuueni dicenti Christo, habeo voluntatem

Anima Deo vocanti respondet cum incipit.

Æmulationes tres sunt

Æmulatio mortua quid.

Æmulatio frigida quænam.

Luc. 10.

Æmulatio tepida quænam,

sequendi

Matth. 8. & Luc. 9. sequendi te, sed volo prius sepelire patrem meum: & Christus respondit: *Dimitte mortuos sepelire mortuos suos*, & istud desiderium melius est, quam desiderium frigidum: & frigidum adhuc est melius, quam desiderium mortuum. Vnde si tu habes desiderium bene faciendi, Deus præstabit tibi gratiam, quod ibis de bono in melius: & illud desiderium tepidum potest dupliciter intelligi: verbi gratia si ponas aquam ad ignem primo efficitur tepida, deinde calida. Volue modo manum, & remoue istam aquam calidam ab igne, primo efficitur tepida, deinde frigida: hic sunt duæ tepiditates, vna, quæ protendit de tepido ad calidum: Alia, quæ protẽdit modo retrogrado de tepido ad frigidum. Prima est bona, secunda mala: Æmulare ergo de tepido ad calidũ meliorando, & perseuerando amando Deum, si vis quod in te charitas augeatur. Similiter si tu habes duo ligna frigida, frica bene illa ad inuicem, calefient. Ita accidit incipiendo amare Deum, & perseuerando in amore Dei, si non habes charitatem in te veniet: & si habes, augebitur, & multiplicabitur dietim: & similiter accidit in philocapto: quia philocaptus omnia agibilia melius, & feruentius operatur, quàm si non esset philocaptus, quia nil illi videtur difficile. Amor enim istorum, qui vocantur, & respondent, per tres actus ostenditur. Primus in vocatione; secundus in responsione; tertius in cœnando, qui notantur in suprascriptis verbis: *Ego sto ad ostium, & pulso*, &c. Nota, quod ostium habet duas partes; vna pars est intelligere, & cognoscere voluntatem Dei: Alia pars est consentire, & si intelligis, & consentis, tunc aperitur porta, si denegas, tunc clauditur. Vnde quando pulsatur ad portam conscientiæ, conscientia venit ad fenestram, & respicit quis pulsat, & tunc cognoscit, & intelligit pulsantem, & vocantem, si vult consentire, aperit illi portam, & tunc voluntas Dei intrat ad conscientiam: & si denegat consentire, tenet portam clausam, & non aperit, & voluntas Dei non intrat, & sic econtra. Et nota, quod varie, & multis modis vocat nos Deus, & multi sunt vocati, pauci vero electi. Vnde quandoque vocat Deus aliquem ad ostium suæ conscientiæ voce prædicationis, vel lectionis, aut inspirationis; & si subito respondet, ista est optima vocatio. Si vero non respondet, tunc percutit ostium manu, dando illi vocato vnam febrim quartanam, vel aliquam aduersitatem: & si adhuc non respondet, tunc percutit fortius pede; quia morietur ille, vocatus filius, vel maritus, aut vxor, vel ignominia notabitur de adulterio, & huiusmodi in amissione diuitiarum, vel honorum. Et si non audit, tunc percutit vno lapide ad ostiũ fortius, & dat illi percussiones magis terribiles; quia accusabitur pro statu, habebit torturas, &c. & habebit subuersionem, perditionem ciuitatis, bonorum, & efficitur pauper, & huiusmodi. Si vero adhuc obaudit, & aperire recusat, tunc Deus percutit ad ostium percutiendo securi mortis æternalis, & amplius non pulsat; sed facit sicut medicus visitans infirmum, & videns quod non est spes salutis de vita infirmi; dicit vxori, date illi quicquid vult; quia habeo ipsum pro derelicto. Vnde caue, ne tardes cum vocaris à Deo, respondere; ne diabolus vocet. Et nota, quod Deus nunquam intrat per gratiam; nisi anima velit, ex quo habemus liberum arbitrium, vbi misericordia fit cum iustitia concurrente cum tuo velle acceptante; sed quando Deus præuenit, tunc est misericordia. Vnde pro regula seruo, quod Deus non intrat sine consensu: tamen Deus videtur intrare quasi per vim quandoque, sed raro, sicut fecit in sancto Paulo; cui in instanti data fuit gratia per singularitatem, quia fuit vas electionis vel melius Deus, quando videtur violare aliquem, seu conscientiam animæ, sine consensu intrat, quod non expectabatur, sicut fecit postquam resurrexit, quando intrauit ad discipulos suos inopinatè; vel quando infudit spiritum Prophetiæ, licet omnino quæratur, vel aliquam singularem gratiam: vnde sunt aliquæ animæ desiderantes trahi ad aliquam singularem gratiam supernaturaliter, & reperiunt se multoties deceptas propter talem earum præsumptionem; sed quando Deus videns, quod illa anima meretur illam gratiam talem supernaturaliter, ei concedit; sed est de raro contingentibus, sicut fuit in beata Virgine Maria, quæ licet non desideraret, & nec reputaret se dignam fieri matrem Dei: tamen Deus omnipotens illam elegit pro eius matre; & hoc est singulare priuilegium, quando coactus trahitur: tamen Virgo gloriosa consentit; Vnde videtur velle consentire, quia Deus regulariter non intrat sine consensu propter liberum arbitrium nobis datum; sed diabolus facit cõtrarium, quia nunquam intrat portam conscientiæ, nisi per vim tanquam rusticus: vnde modo pulsat per luxuriam, modo per suggestionem auaritiæ, modo per acediam, & sic per infestationem omnium tẽtationum, peccatorum, & vitiorum, & quando induxerit hominem ad peccatum iræ, luxuriæ, auaritiæ, vel alterius peccati, venit ad inducendum eum cum impetu seu vento magnæ potestatis, qui percutit fenestram conscientiæ cum tanto impetu, quod ipsa aperit violenter & proiicitur in terram cum maximo turbine: sed Deus nunquam intrat nisi consentiente anima, & voluntarie consentiente illi fenestram conscientiæ, & ostium eius: quia tunc tanquam nobilis, & curiosus, ac honestus intrat, & facit ad instar solis intrantis fenestram cameræ apertam, qui illuminat subito splendore suorum radiorum totam cameram; sic Deus intrans clarefacit intellectum, & illuminat totam cameram conscientiæ, illi sponte aperientis; quia omni lumine veritatis videt & cernit omnem veritatem.

Desiderium tepidum melius frigido & frigidum melius mortuo.

Tepiditates duæ sunt.

1\. *Tepiditatum vna bona, alia mala.*

Amor vocati & respõdentis per tres actus ostẽditur.

Ostiũ animæ habet duas partes.

Anima quãdo aperit.

Vocationes Dei diuersæ. Multifariam Deus nos vocat.

Similitudo Dei deserentis vocatum. Deo vocanti respondendũ & obediẽdũ. Deus non intrat per gratiam nisi anima velit per liberum arbitrium. Deus priuilegium demonstrat quando coacte animã trahit & raro fit.

Deus sine cõsensu regulariter non dat sibi gratiam. Diabolus vi & conatu cõsensum animæ trahit.

Similitudo solis intrantis fenestram sic Dei animam.

Tertia Pars Principalis,

De cœna animæ cum Deo & Dei cum anima.

Tertia veritas, seu actus est cœnare cum Deo, postquam intrauit, *& cœnabo cum eo, & ipse mecum.* Cœna est vltimus cibus diei. Nam Deus seruat morem Ianuensem, quia vbi prandet, ibi cœnat, & econtrario; cui Deus dat prandium, & ibi dat illi cœnam. Prãdium Dei est consolatio puræ conscientiæ, plenæ gratiæ; & & econtrario delectatio virtutum tenet, quando das te prandium Deo: sed quando perseueras vsque in finem, tunc das etiam cœnam Deo, quæ cœna est vitæ æternæ, *ad quam multi sunt vocati, pauci vero electi.* Ad quam nos Deus admittat in fine vitæ nostræ per suam misericordiam. Amen.

Cœna vltimus diei cibus. Prandiũ Dei est consolatio pura conscientia. Perseuerare est cœnare cum Deo.

DE FLAMMIS SEPTEM Amoris.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de septem Amoris flammis, & est in laudem V. gloriosæ quæ ignis diuini in se habuit septem flammas.

Prima flamma.

Earum flammarum ignis diuini vocatur separans.

Secunda flamma amoris diuini.

Transformans.

Tertia flamma amoris diuini.

Communicans.

Quarta flamma amoris diuini.

Iubilans.

Quinta flamma amoris diuini.

Saporans.

Sexta flamma amoris diuini,
Compatiens.
Septima flamma amoris diuini,
Consummans.

Sermo VI.

Psal. 118.

V. Maria de solo amore Dei loquebatur.

V. Maria cor flammam amoris eiiciebat ad instar ardentis fornacis.

V. Maria septies tantum locuta est.

Vam dulcia sunt faucibus meis eloquia tua Domine. In mente Beatissimæ Virginis Mariæ tanta erat dulcedo charitatis, & amoris Dei, quod nil poterat loqui, nisi de amore Dei: & eiiciebat de sanctissimo cellario cordis sui intensissimam flammam amoris diuini eloquij ad instar ardentis fornacis, quæ tantam flammam eiicit, quatenus in ea præualet ardor ignis. Et nota quod non reperitur in sacratissimo Euangelio beatissimam Virginem Mariam fuisse locutam, nisi septies: Intellige tamen, quod illa septem eloquia sua non fuerũt sine maximo mysterio, in quo dulcissimo eloquio nimina bene, quod Deus communicatus cum ipsa Virgine gloriosa quæ omni sapore gustabat ipsum, vult nobis detegere & demonstrare, quam dulcia sunt eloquia sua: & quam suauissimus sit gustus eius. Vnde nota, quod ad bene gustandum, tria requiruntur.

Ad gustum tria requiruntur.

Primo quod cibus sit bonus, & sapidus: secundo, quod appetitus sit bonus, & feruens: tertio, quod comedens illum sit famelicus, & bene dispositus ad sumendum illum cibum. Ita occurret tibi; si gratia diuini amoris est, scilicet, quod mens tua sit illuminata gratia Dei, quia primo requiritur gratia Dei: secundo appetitus, id est bona operatio: tertio, quod mens tua sit disposita velle amare Deum. Et sic gratia Dei est, quam dulcia sunt: est appetitus, siue fames in faucibus meis, & gustus est eloquia tua. Et dixi non reperiri beatam matrem Dei in Euangelio, non fuisse locutam nisi septies. In quibus septem sermonibus septem amores, & ardores charitatis Dei notantur, quos beata Virgo Maria habebat in se.

V. Maria septem amores & ardores Charitatis Dei in se habebat.

Prima flamma est separans, secũda flamma est transformans, tertia flamma est communicans, quarta flamma est iubilans, quinta flamma est saporans, sexta flamma est compatiens, septima flamma est consummans.

V. Maria septem flãmas intensissimi amoris Dei in se habebat per varios gradus.

Quæ septem flammæ, amoris diuini consistunt à principio amare Deum vsque ad finem, seu consummationem. Et omnes istas flammas intensissimi amoris Dei, beatissima mater Dei habebat in se per varios gradus. Et quælibet dictarum flammarum amoris intensissimi Dei, quas beatissima Virgo mater Dei habebat in se, habet vnam singularissimam vim incendendi, vigorandi, & inflammandi animam.

Prima Flamma Amoris Divini,

Dicitur separans.

Prima flamma amoris Dei dicitur separans quæ habet vim separandi, & fugandi omnia displicentia Deo, & declinandi à malo, & inducendi ad opera bona & quanto erit maior flamma amoris Dei, tanto magis separabit mentem à malo. Vnde beata Virgo Maria plena ardore istius flammæ separantis, dum fuisset nuntiata ab Angelo, & firmasset se seruaturam semper suam virginitatem integram, & intemeratam, quam vouerat illibatam Deo. Primum verbum, quod legitur dixisse tota pauida, & abhorrendo, qualis foret illa salutatio, fuit dicens, *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* sciebat enim bene Christum nasciturum, sed ignorabat infinitos modos, per quos omnipotens poterat in lucem prodire, seu nasci: sed quantum respectu sui propter ingentem amorem separantem à se omnem sordem vitiorum, dicere volebat, quòd si ipsa deberet generare Filium Dei corrumpendo statum suæ sanctissimæ virginitatis, quam vouerat Deo, nolebat fieri illo modo mater Dei, sed volebat potius conseruari illibata à corruptione corporis, & animæ, & hoc respectu sui: sed respectu Dei fuit voluntas sua. Ita quòd in flamma istius amoris Dei separante est separare à se omne vitium. Sed cum beata Virgo sciret omnia: vnde est, quòd Deus non reuelauerit se futuram matrem Dei? Respondeo: hoc ideo fuit, vt præpararet se ad humilitatem profundissimam, & fieret exemplum nobis charitatis, & amoris Dei separantis à nobis omnem malitiam, & malam operationem.

Virgo Maria verbũ primũ quodnã protulerit. Luc. 1.

Cur Virgini Mariæ reuelatũ non fuerit futuram Dei matrem.

Secunda Flamma Amoris Divini,

Quæ dicitur transformans.

Secunda flamma diuini amoris, dicitur transformãs, quia transformat amantem cum amato. Nam amor capit formam rei amatæ, sicut tu amas caduca, superbiam, luxuriam, & vana capiunt formam illius rei amatæ, & transformant te cum illa re, quam amas, ita quòd tu efficieris superbus, luxuriosus, vanus, & caro, & illud quod tu amas. Ita si tu amas Deum, tu efficieris transformatus cum Deo tuo amato, & efficieris bonus, sanctus & virtuosus. Et vt transformeris in Deo, requiruntur quatuor. Primum est mens præparata per obedientiam, secundum est humilitas profunda, tertiũ est voluntas consentiens, quartum est fides in anima.

Ad transformationẽ quatuor requiruntur.

Quæ omnia profundissima fuerunt in sacrata Virgine gloriosa matre Domini. Primum fuit mens per obedientiam præparata, cum dixit, *ecce.* Nam sicut Eua per inobedientiam fuit separata à Deo: ita Maria Virgo per obedientiam fuit vnita cum Deo.

Secundum fuit in ea humilitas profunda, cum dicit: *ancilla Domini,* & non mater Dei, sed ancilla: non Domina mundi, non Regina cœlorum, sed ancilla.

Tertium fuit voluntas consentiens, & charitas, cum dixit, *fiat mihi.*

Quartum fuit fides, cum dixit, *secundum verbum tuum:* quia charitas beatæ Mariæ Virginis præparata amore proprio vniuit, & eius fides colligauit, & nodauit ligamen cum Deo, quod ante erat dissolutum. Quæ quatuor concurrentia in Virgine Maria consentiendo, & volendo transformauerunt eam in Deum totaliter, vt illis salutiferis verbis, quæ protulit: *ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum:* in illo instanti efficeretur mater Dei, & fuit transformata in Deum propter eius profundissimam humilitatem. Et ideo beatissima mater Dei plena Spiritu sancto, & transformata tota in Deum iubilando dixit decem iubilationes.

V. Maria per obedientiam, humilitatẽ, consensum & fidẽ fuit transformata in Deum. Luc. 1.

V. Maria post Angelicã salutationem plena Spiritu sancto dixit decem iubilationes.

Primus iubilus fuit, quia videns, quòd venerat tempus, in quo humanum genus restauraretur propter incarnationem verbi secundum prophetias, & in quo animæ erant glorificandæ in Deo: magnificauit Deum sic iubilando: *magnificat anima mea Dominum: quia respexit humilitatem ancillæ suæ*; propter quam dignatus est, vt efficiat mater eius. Et voluens faciem suam versus gentes, annuncians tempus venisse desideratum, quo humanum genus restaurabatur, & glorificabatur in cælis, dixit: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Et nota hic, quòd Bernardus refert, quòd gloriosa Virgo vidit omnes saluandos per eam, & portas vitæ æternæ clausas reserari per eam.

V. Maria vidit omnes saluãdes per eã. 2. Iubilus Virg. Mariæ.

Et ideo dixit faciens secundum iubilum: *& exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.* Quia ipsa habebat tantam lætitiam in corde, quod non poterat ipsam abscondere, quin reuelaret alijs ad instar desiderantis habere filium, cui natus fuisset vnus pulcher filius masculus, vel qui acquisiuisset vnum regnum ex inspirato, quia iubilaret in eo, in quo exultaret. Ita beata virgo *exultauit in Deo salutari* suo, quasi dicat, singularis saluator meus: quia aliqui Doctores speculantes

Verbum carnem assumpsisse in ius ad suam

Virginē salvandā quam omnes alias creaturas.

speculantes dicunt, quòd Deus assumpsit carnem potius ad saluandam Virginem singularem, quam omnes alias creaturas.

3. Iubilus.
Eua pulchrior cæteris mulieribus.

Tertius iubilus; *quia respexit humilitatem ancillæ suæ*, &c. Vnde nota iocosam & deuotam considerationem. Nam postquàm Deus creauit Euam valde pulchram, quia fuit pulchrior cæteris mulieribus: quia summus magister magistrorum plasmauit eam: ipse summus opifex in suo viridario deliciarū iuit ad aurā postmeridianam, & delectabatur in pulchritudine creaturæ suæ. Et ecce diabolus post pusillum in forma serpentis cum facie mulebri ascendens arborem incœpit adulari Euæ puræ, & innocenti, volens inducere eam multis suasionibus ad comedendum de pomo vetito: & audiēs Deus, quòd Eua respondit, *nequaquam, ne forte moriamur*: dixit Deus intra se, quid faciet ista? Et iterum diabolus suadet illi, quòd habebat scientiam boni, & mali; & videns Deus, quòd Eua titubabat, quia posuit se in fortè, dicens, *ne fortè moriamur*, &c. dixit iterum intra se, expecta modicum, ista fatua contrauenict mandatis meis, quia ipsa est in libero arbitrio, & diabolus magis suadens dixit ei: ò Deus est misericors: ne credas, quòd Deus velit te mori pro ista minima re, quid nocebit illi hoc? sicut faciunt aliqui peccatores, quibus diabolus suadet, qui peccando dicunt, ò Deus est ita misericors, quòd miserebitur mei: sed Deus habet vnam crumenam habentem multas partes, & secundū opera hominum ipsos locat in partibus diuersis suæ iustitiæ ordinatæ, & sic neminem perdit: quia in vna parte ponit ducatos, in alia aureos, in alia solidos, & in alia denarios: quia in domo patris mei mansiones multæ sunt: & habet vnum alium marsupium, in quo ponit monetas falsas fractas: & extraneas. Et tandem suasionibus diuersis diaboli Eua innocens comedit de illo pomo vetito, & facta fuit nocens, & videns se nocentem, etiam suasit suo socio Adæ, in tantum, quòd postposito præcepto Dei, etiam comedit de illo pomo vetito, propter quod Deus omnipotens indignatus auertit faciem suam ab humano genere, & stetit per quinque millia annorum, quod nunquam aliquis hominum potuit eum videre. Et quando Deus fecit beatissimam Virginem eius matrem, ipsam fecit suo modo, & fecit eam omni perfectione virtutum perfectam & contrariam Euæ. Nam Maria interpretatur Domina, vel stella maris, & fundauit eam in tanta humilitate, & profunditate virtutum, vt ipsa salutifera virgine matre Domini mediante, Deus ipse conuertit suam clementem faciem, quam auerterat propter peccatum Adæ, & Euæ humano generi: & *tunc vidimus gloriam quasi vnigeniti*, &c. Et hoc est quod dicit iubilando Virgo beata: *quia respexit humilitatem ancillæ suæ*, &c. Conuertendo se, versus Virginem: quasi dicat, venit tempus acceptabile, quo saluabuntur creaturæ rationales & mortales, & quo saluabuntur animæ glorificatæ & glorificandæ in Deo. *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Quia per Euam generatio humana fuit dolore refecta & perdita, & per me fiet gaudio abundans, & recuperata. Ideo *beatam me dicent omnes generationes* redemptæ.

Dicebolus sub specie serpentis cum facie muliebri ascendit arborē & Eua adulatus est.

Gen. 3.

Eua suasit Adæ comedere de pomo vetito.
Deus iratus ob contemptū suum præceptum, noluit posse quinque millium annorum suum ostendere vultum hominibus.
Ioan. 1.

4. Iubilus.

Quartus iubilus: *quia fecit mihi magna, qui potens est, & sanctum nomen eius*; quasi dicat, sic me dicent beatam omnes generationes. Ego non feci illud, nec à me prouenit; sed processit à Deo, *qui mihi fecit magna.* Et verè *magna*, quia fecit matrem, & virginem intactam, & intemeratam; & verè *magna*: quia me matrem Dei. Et quid maius potuisset mihi facere? sed nonne potuisset Deus facere ipsam æqualem filio, certè non; quia hoc est impossibile Deum posse sibi æqualem habere, qui potens est facere, & sanctum nomen eius.

Deus magna fecit in V. Maria, quare.
Deus V. Mariam æqualē sibi non poterat facere quare.

5. Iubilus.

Sequitur quintus iubilus; *& misericordia eius à progenie in progenies*: quasi dicat de Iudæis in Gentes, &c. *timentibus se*: quasi dicat misericordia Dei est præparata, non tamen omnibus, sed solum volentibus in veritate timere eum. Et verè est magna, & maior quàm credas: sed & magna est iustitia Dei, & sicut nullum bonum est inremuneratum: ita & nullum malum transit impunitum: sed super quibus est misericordia Dei, certè *timentibus eum*. Et ideo non qui dixerit, *Domine Domine, intrabit regnū cælorū*, sed qui fecerit voluntatē Dei.

Misericordia Dei præparata omnibus volentibus in veritate timere eum.
6. Iubilus.

Sextus iubilus: *fecit potentiam in brachio suo.* Nota regulam certissimam, quod gratiam Dei bonis bona facit, & malis mala. Vnde si est data vna gratia populo: vt puta quia habet bonos prælatos, vel bonos prædicatores, audientes verbum Dei cum bona voluntate efficiuntur meliores: & talibus continuè augebitur gratia, & mali efficiuntur peiores; vnde Christus venit in carne bonis in resurrectionem, & malis in ruinam, iuxta illud: ego veni in mundum, vt qui non videt, videat, vnde Virgo iubilans dicit. *Fecit potentiam in brachio suo*: quia *verbum caro factum est. Dispersit superbos mente cordis sui*: & venit ad illuminandum mentem meam, scilicet beatissimæ Virginis.

Gratia Dei bonis bona facit, malis mala.

Christus bonis est in resurrectionem, malis ad ruinā.
Ioan. 1.

Septimus iubilus loquens de hominibus malis. Quia Virgo Maria conformis voluntati Dei gaudet, quando diabolus portat ad inferos malos. Vnde iubilando dicit. *Dispersit superbos mente cordis sui.*

7 Iubilus.
V. Maria conformis voluntati Dei de malorū supplicio gaudet.

Octauus iubilus de Angelis collapsis, scilicet dæmonibus gaudet, *deposuit potentes de sede* diuina. Et verè *potentes*; quia vnus diabolus est potens trahere animas infinitas ad inferos; sed modo non possunt, quod ante incarnationem verbi poterant: *& exaltauit humiles*, id est Angelos conformes diuinæ voluntati in vita æterna ipsos confirmando.

8. Iubilus.
V. Maria de lapsu dæmonum gaudet.

Nonus iubilus: *esurientes impleuit bonis*, quia sicut homo famelicus appetit cibum, & saturari: ita est in fame mentali, & animæ: quia anima videns se priuatam gratia Dei, tanquàm famelica de diuina gratia, quærit illam. Ita homines priuati gratia Dei, esuriebant, & expectabant adimpleri prophetias de natiuitate Christi, vt recuperarent gratiam mediante profunditate humilitatis Virginis beatæ, quam perdiderant per Euam, mediante suasu superbientis, & inuidentis diaboli. *Et diuites dimisit inanes.* Vnde nota, quòd non loquitur de habente diuitias, qui non multum amat diuitias; sed loquitur hic diues pro illo, qui amat valde diuitias, quod est valde periculosum: similiter periculosum est habere scientiam, quando inflat hominem: sed ille, qui plus diligit diuitias, quam Deum: vel qui propter scientiam inflatur, non potest dici diues, vel doctor: sed potest verè dici pauper, & dolens, & miserabilis, quia huiusmodi *diuites dimisit inanes*. Decimus iubilus. *Suscepit Israel puerum suum.* Israel interpretatur videns Deum: quia receperunt assumptionem corporalem, seu personalem puerum, scilicet Christum suum, scilicet promissum illi per prophetas, mediante Deo. *Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in sæcula.* Et nota, quod si omnes creaturæ angelicæ, & humanæ recolligerent suum velle insimul in vna voluntate, non haberent tantam vnionem cum Deo, quantam habet B. Virgo Maria sola: quia solus eius consensus & voluntas, efficit ipsam fieri Matrem Dei in tantum, quod Deus non posset ipsam separare à se: verbi gratia. Imperator mundi non habet vxorem, & volens vxorem ducere, audit de vna virgine, quæ est pulchrior, sapientior, & magis morigerata, pudica, & humilior omnibus aliis, quæ reperiri possunt, & non curat de fumo mundi: vnde iste imperator audiens tot virtutes, & dotes istius virginis, quærit habere eam in vxorem, & mittit legatos suos ad eam cum libertate, & pleno mandato, quod si ipsa consentit, & vult esse eius legitima vxor, quod & ipse Imperator vult, & sic consentiente illa virgine perficitur matrimonium inter eos per verba de præsenti: quo perfecto tanta est facta vnio inter eos, quòd nunquam possunt separari amplius in æternum ab inuicem, quia facti *sunt duo in carne vna*: &

9. Iubilus.
Anima sine gratia est famelica & esurit illam.

Diuitias valde amare periculosum est.
Scientiā habere periculosum est quādo inde homo inflatur.
10. Iubilus.
Israel id est Deum vidēs.
Omnium Angelorū & hominum voluntates non ita sunt coniuncta Deo sicut sola voluntas V. Mariæ.

Similitudo.

quos

Matth. 19. Deus & V. Maria sunt duo in carne vna.

quos Deus coniunxit, homo non separet. Sic fuit in beata Virgine: quia per virtutque coniectum Dei, & ipsius facti sunt duo in carne vna, & ipse Dei Filius assumpsit humanam carnem à carne ipsius Virginis gloriosæ.

TERTIA FLAMMA AMORIS DIVINI,

Quæ dicitur communicans.

Anima amore Dei accensa amorem aliis communicare conatur. V. Maria amorem Dei communicauit aliis per opera charitatis & aliarum virtutum.

TErtia flamma est communicans: quia anima philocapta in Deo conatur communicare illum amorem omnibus aliis per opera charitatis, & aliarum virtutum, sicut ignis communicat flammam, & calorem suum omnibus circunstantibus, & sicut sol communicat radios suos, & splendorem suæ lucis per vniuersum orbem: sic in amante Deum, qui communicat suum amorem etiam non amanti ipsum. Et sic fecit benedicta Virgo Maria, quæ cum fuit obumbrata virtute altissimi post Annuntiationem angelicam, plena amore diuino, *subito consurgens abijt in montana*, &c. Et primo communicauit flammam ardentis sui diuini amoris Ioanni Baptistæ, tanquam iam sanctificato in vtero matris, & magis capaci participationibus illius diuini amoris, quia debebat esse præco fidei Christi. *Ego sum vox clamantis in deserto, parate viam Domini*: & interpretatur gratia. Secundo communicauit illum suum ardorem amoris diuini cum Elizabeth, salutando eam. Sed qualiter salutauit eam, euangelium non dicit. Sed credendum est, quod ipsa dixerit, Christus sit tecum. *Et subito repleta est Elizabeth Spiritu Sancto.* Ecce amor communicans, quia amor communicatus Ioanni communicauit Elizabeth matri, & communicatur postea Zachariæ, & sic de communicatione in communicationem, de vno in alium. Et amplexantes se, Elizabeth sensit puerum suum Ioannem genuflectere in vtero suo, vteri Virginis Mariæ gloriosæ.

Luc. 3. Ioannes idest gratia. V. Maria amorem communicauit Elizabeth. Luc. 1. V. Maria salutatio ad Elizabeth quomodo verbis concepta.

QVARTA FLAMMA AMORIS DIVINI,

Dicitur iubilans.

Psal. 113.

QVarta flamma est amor iubilans, quia diuino amore iubilatur: vnde Virgo dixit, *non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam*: vnde in cantico decem iubilationes facit in Psalterio decem chordarum. Sed vt intelligas fundamentaliter, nota duo fundamenta diuini colens generalia: vnum est altissime de Deo sentire, aliud est experientiam de Deo habere. Et vnum haberi non potest, sine alio, sine delectu, & dimotione, quia timens Deum debet eum timere cum amore. Ita fuit in virgine dicente, Magnificat anima mea Dominum: per ly *Dominum*, significat timorem: per ly *Deum*, significat dulcorem amoris: quia vidit se habere maiorem gratiam, quàm aliqua alia creatura, scilicet vidit se matrem Dei, & Reginam regni cœlorum: referendo desuper omnes prædictas gratias: & quia erat super omnes creaturas ipsa sola, magis magnificat Deum, quàm omnes aliæ creaturæ cœlestes, vel terrestres.

De Deo altissime sentiendum est. De Deo experientia habenda. V. Maria vidit se maiorem gratiam habere quàm alia creatura, ideo sola magis laudat Deum quam alia creatura.

QVINTA FLAMMA AMORIS DIVINI,

Quæ dicitur saporans.

Sapores diuini amoris ad duos reduci possunt ad dulcorem & dolorem. Anima pœnitens sentit amarum saporem

QVinta flamma est saporans: vnde nota vnam regulam, quòd omnes sapores amoris diuini possunt reduci in duos principales sapores, scilicet in dulcorem, & dolorem, amarum, dulce, & omnes alij possunt reduci ad istos duos: vnde quando anima est humiliata agens pœnitentiam, sentit in se amarum saporem, & dolorem compunctionis conscientiæ de perpetratis malis a se, & sentit dulcorem amoris Dei in ipso Deo: vnde Apostolus, *scio abundare, & penuriam pati: abundare* de quo, scilicet gratiis Dei mihi datis, & iste est sapor dulcis, *& penuriam pati*: quia quandoque Deus dat abundantiam saporis sui amoris, & gratiarum, & postea recedit totus ille sapor ab anima, & relinquit ipsam nudam, & patitur penuriam gratiarum, quibus primo abundabat, & anima tunc amaricatur, & remanet tota tristis, & collapsa in aliquod peccatum: fornicator clamans ad Deum, quæritat eum, & pœnitentiam agendo gustat tunc illum amarum saporem: quia si Deus semper staret tecum, non ita cognosceres dulcorem amoris sui: sed deficit tibi, tunc magis desideras eum, & multo magis cognoscis eum. Sic accidit in fratre Ioanne de Lauernia: qui dum esset plenus gratia Dei, & postea gratia Dei recessisset ab eo, remansit infirmus, & tanquam homo perditus, & lapidens, & iocius sui ipsius. vnde scriptum fuit per quendam fratrem magnum reputaui, & reputo scire abundare de Deo: sed maius reputaui, & reputo scire penuriam pati de Deo. Scire de Deo, est bene stare cum eo: & in sapore dulcoris amoris sui: sed magis est scire habere penuriam de eo, scilicet sentire tentationes corporales, & aduersitates, sicut Iob, qui maledixit diem suæ natiuitatis, ita fuit corporalibus, & temporalibus tentationibus inuolutus. Et quare est magis sentire penuriam de Deo? quia tunc fides magis augetur, & plus est credere sine miraculis, quam credere propter miracula. Item spes est tunc sine spe præmij, & charitas sine dil- tiune, & peccator magis humiliatur, & obligatum magis se reputat Deo. verbi gratia erunt tres: vni istorum interfecisti fratrem, alteri nunquam fecisti, nec bonum, neque malum: alteri donasti medietatem bonorum, quæ possides, & omnes isti tres te æqualiter diligunt in charitate: quis plus te diligit? certe ille, cui interfecisti fratrem, quia amor verus est ille, qui prouenit sine spe præmij, & cum charitate vera, & non ficta, & sine amore lucratiuo. Nam sunt aliqui hominum, qui nunquam irent ad ecclesiam, nec dicerent vnum Pater noster, nisi sperarent habere præmium à Deo.

scilicet dolorem. Pœnitentia duos sapores dulcorem & amarum habet.

Exemplum.

Scire abundare de Deo quid. Scire penuriam pati à Deo quid. Scire penuriam pati à Deo maius est quam scire abundare.

Similitudo.

SEXTA FLAMMA AMORIS DIVINI,

Quæ dicitur compatiens.

Ioan. 2. V. Maria amoris flammam compatientem habuit quando dixit vinum non habent. Miraculum 1. Christi fuit mediante V. Maria factum.

SExta flamma est amor Dei compatiens: nam gloriosa Virgo compatiens humano generi propter eius caliginem ignorantiæ, nihil aliud voluit dicere, quando ipsa dixit, *vinum non habent*: nisi quod mundus adhuc te non cognoscit: vnde clarifica te, vt te cognoscat, & cognoscendo te credat, & credendo saluetur, & fuit sextum verbum, quod reperitur dixisse in sacra scriptura: Nam ad salutem humani generis oportet, quod tu cognoscaris: & primum miraculum, quod fecit Dominus noster Iesus Christus clarificando se, fuit factum mediantibus precibus, & orationibus V. Mariæ, ad denotandum, quòd fuit Beata Virgo fons gratiæ: vnde Deus fuit dator, Christus mediator, Virgo vero fuit intercessor.

SEPTIMA FLAMMA AMORIS DIVINI,

Quæ dicitur consummans.

V. Maria amoris flammam consummantem omnia mandata Dei communicauit omnibus creaturis.

SEptima flamma consummans: vnde Virgo intemerata plena desiderio implendi omnem voluntatem Dei, habebat in se flammam amoris diuini, consumandi omnia mandata Dei, & omnia signa voluntatis Dei, & id quod ipsa in se fecit, voluit communicare omnibus: quia voluit omnes sanctos fieri, sicut ipsa in tantum, quod voluisset lapides, & omnes creaturas sanctificari, & amorem Dei habere. Et ideo Virgo sanctissima dixit, *facite quæcunque dixerit vobis*, quia ego feci id,

quod

quod dixit mihi per Angelum: & similiter vos faciendo, quæcunque dixerit vobis, habebitis amorem eius consummantem,& alias flammas amoris diuini supradictas, sicut,& ego habeo; & sic digne dicetis mecum, quàm *dulcia sunt faucibus meis eloquia tua* Domine in vita æterna: ad quam nos perducere dignetur per suam misericordiam Dominus noster Iesus Christus, Deus & homo, Filius beatissimæ Virginis Gloriosæ, qui trinus viuit,& viuet per infinita sæcula sæculorum semper benedictus, Amen.

IN FESTO PVRIFIcationis.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de misericordia Dei tribus constat præcipuis partibus.

Prima pars principalis,

Agit de loco in quo misericordia Dei nobis est data & de Virgine gloriosa, cui sex notabiles gratia ante annunciationem attributa sunt & de duodecim illius corona stellis.

Secunda pars principalis,

De misericordia Dei nobis data quantitate.

Tertia pars principalis,

De misericordiam dante humano generi.

DE MISERICORDIA DEI.

Sermo VII.

Psal. 42. Misericordia eloquium dulce. Iustitia eloquium triste & seuerum.

SVSCEPIMVS *Domine misericordiam tuam in medio templi tui.* Psal. 42. Eloquium misericordiæ est dulce, sicut eloquium de iustitia est terribile,& seuerum. In quibus quidem verbis propositis possunt considerari tres contemplationes. Prima, vbi misericordia Dei est data nobis: quia in medio templi tui. Secunda de misericordia Dei, quæ est data nobis in tanta ibi, misericordiam tuam. Tertio cui hæc misericordia est data tanta, quia nobis ibi, suscepimus Domine.

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

Agens de loco in quo misericordia Dei nobis est data.

Anima sancta templum Dei. V. Maria est templū sanctum sanctorum. V. Maria sex gratia notabiles ante annunciationem collata.

TEmplum intelligitur anima sancta, quia templum Dei est sanctum, quod est in nobis. Sed templum sanctum sanctorum est Virgo beata, Mater Dei, & Domini nostri Iesu Christi, in qua possumus notare sex notabiles gratias illi attributas ante annuntiationem, per quam recepimus misericordiam: vnde in primo suo statu, quæ hic infra sequuntur. Prima, quia fuit ab omni culpa libera. Secunda fuit eius fomes sopitus ad peccata. Tertia quia fuit in omnibus virtutibus habituata. Quarta, quia fuit per gratiam sanctificata, & facta sancta sanctorum: sancti estote, quia ego sanctus sum. Quinta, quia fuit voluntate Dei, tota philocapta. Sexta, quia fuit in intelligentia tota illuminata Vnde non immerito Angelus nunciando dixit, *Aue gratia plena.* Item Virgo gloriosa habuit etiam quatuor cognitiones, dum Dei Filium haberet in vtero. Prima, quia habuit cognitionem totius creaturæ irrationalis creatæ, quia sciebat, cognoscebat, & intelligebat omnes creaturas irrationales.

Luc. 1. V. Maria cognitiones quatuor habuit dum Dei Filiū gestaret in vtero.

Secunda, quia habuit cognitionem totius creaturæ formatæ, quia sciebat,& cognoscebat iustos, & peccatores.

Tertia cognitio fuit, quia cognoscebat, sciebat,& intelligebat omnes intelligentias,& habuit cognitionē omnium spirituum. Quarta cognitio: quia cognonit verum Deum, & verum hominem; quia in ipsa gloriosa,& pia Matre Dei fuit cognitio omnium scientiarum,& rerum atque naturæ creatæ,& increatæ. Nam etiam Adam ante peccatum erat ita sapiens, & ita bene cognoscebat res, & earum proprietates quia omnibus rebus nomen imposuit, secundum proprietatem, & veritatem sui nominis appropriati. Hæc quidem Virgo glorificata vere fuit templum reformationis, quia post annuntiationem ipsa habuit 12. gratias, quæ possunt appropriari 12. stellis radiantibus in corona capitis sui. Prima fuit nouus habitus virtutis, quantum erat conueniens Matri Dei, quia in ea erant omnes virtutes, & scientiæ: quia Deus determinauerat ipsam beatissimam Virginem futuram eius genitricem, & ideo habebat habitum virtutum tantum, quantum erat conueniens, & decens Matri Dei. Et licet in responsione, quam ipsa fecit Angelo annuncianti, dicendo, *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* quasi non sciret omnia: quia si sciuisset se futuram matrem Creatoris, eo modo quo non fuit, non sic respondisset. Dicendum est, quòd Deus voluit ipsam hoc ignorare propter eius profundissimam humilitatem. Et vt plurimi dicunt. Ista mater Dei benedicta Virgo Maria gloriosa, dum contemplaretur prophetiam illam Isaiæ. *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium,* &c. & meditaretur hoc, quæ, qualis, & quanta foret ista Virgo benedicta, quæ erat conceptura creatorem mundi, inter se meditando dicebat, ô vtinam essem digna, esse ancilla istius Virginis, & Reginæ cœlorum, & illi seruire. Et sic contemplando: ecce Angelus Domini rutilans annunciando dixit, cum omni pudicitia, quæ potest imaginari. *Aue gratia plena,* &c.

V. Maria cognouit omnes scientias & naturas verā tam creatarū quā increatarum. V. Maria non minus quam Adam ante peccatum cognoscebat res & earū proprietates. V Maria virtutem cōuenientē dignitati matris habebat. V. Maria ignorauit se fore matrem quare. Isa. 7. V Maria meditabatur illa verba Isa. Ecce Virgo cum Angelus salutauit.

Secunda stella fuit dolor,& compassio, quam Virgo Beata feiebat omni creaturæ dignæ dolore,& compassione, quantum erat decens, & conueniens illi creaturæ, vt ei compateretur: quia omnis creatura erat præclusa à via paradisi, ante incarnationem Christi,& ideo compatiebatur ei.

2. Stella fuit dolor & compassio.

Tertia stella, est gratia, quia in aliqua parte suæ mentis, ipsa erat impassibilis per singularem gratiam sibi datam, vt participaret cum Sanctis, quando Christus fuit in eius vtero benedicto.

3 stella. V Maria impassibilis in aliqua sua mentis parte quare.

Quarta stella, quia eius spiritus erat pacificus, & quietus. Nam mens eius fuerat læta de Deo sedente in ea per nouem menses in omni pace, & quiete,& ideo spiritus eius erat pacificus.

4 Stella. V. Maria spiritum quietum & pacificum quare.

Quinta stella erat altissimi sensus, qui fuerunt in ipsa beata Virgine, quia sicut in corpore sunt quinque sensus corporales, qui viuunt ex quatuor elementis, & nutriuntur ex eis: ita sensus spirituales nutriunt animam secundum Deum, & reficiunt animam ipsam virtutes in Deo, quos sensus gloriosa Virgo habebat super omnes creaturas, quia sicut in maiori gradu erat cæteris creaturis, ita tanto magis participat illis, quia dormiendo contemplabatur plus in Deo, quàm quisquam alius vigilans.

5. Stella. V. Maria altissimorū sensuum erat. V Maria plus contemplabatur dormiendo quam alij vigilantes.

Sexta stella erat dolor inconsiderabilis, quia dum ipsa Virgo gratiosa habuisset Christum in vtero participabat,& sentiebat cum Christo passiones, & gaudia amando proximum, & dolendo de offensis secundum longitudinem, & transuersum crucis Christi, quæ habebat duo ligna: longum per quod notatur passionem Christi extendi ad omnes,& breue, per quod significatur humilitas Christi, in nascendo in paupertate, viuendo in sobrietate,& moriendo humiliter.

6. Stella V. Maria dolores inconsiderabiles.

Septima

7 Stella. V Maria amor inuariabilis.

Septima ſtella eſt inuariabilis amor, quia amor aliarum creaturarum eſt variabilis : ſed amor virginis intemeratæ ſemper fuit inuariabilis tam in creatore, quam in creatura.

8. Stella.

Octaua ſtella eſt amor benignitatis, quia ad hunc ambrem eam inducebat præceptum, exemplum, ſupplicium & præmium. Præceptum, *diliges proximum ſicut te ipſum:* exemplum Patrum antiquorum & præcipue Filij ſui Ieſu Chriſti, ſupplicium inferni, quod creaturæ rationales euadebant, quo euaſo Deo fruebantur.

9 Stella. V. Maria potens facere miracula. Chriſtus primum miraculum à ſe in Cana retulit ad matrem. Ioannes Baptiſta miracula reſeruauit creatori omnium Chriſto.

Nona ſtella fuit potētia faciendi miracula, & quamquam viuendo non legitur Beatam Virginem feciſſe miracula : Tamen Chriſtus in nuptiis faciens de aqua vinum, ad eam miraculum illud retulit : & licet dixerit, *quid mihi, & tibi mulier,* locutus fuit, tanquam perſona domeſtica, ei illud miraculum referendo, requirenti illud, & dicendo *: quodcunque dixerit vobis, facite,* &c. Similiter in Ioannem Baptiſtam dici poteſt, quòd ipſe in vita nullum reperitur feciſſe miraculum, quia illa reſeruauit Chriſto omnium creatori. Tamen ipſa Virgo ſemper intacta, & ipſe Ioannes potuiſſent omnia miracula facere : quia ſi multi Sancti inferiores, & minores Ioanne Baptiſta miracula fecerunt, multo magis feciſſet ipſe Ioannes Baptiſta, & Virgo ſemper Glorioſa, cum inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta.

10. Stella.

Decima ſtella eſt omnium aduerſitatum patientiſſima : nam acerbiſſima Filij impeccabilis paſſio etſi animam Virginis Mariæ gladius compaſſionis pertranſierit, ipſam nec per odium in ſuſpendentes Filium occidit, nec per impatientiam vulnerauit, quæ ſi fuit vt vere fuit in mortis perpeſſione patiens, quo modo ergo in aliis occaſionibus quæ non adeo ſenſibiles erant vt crucifixio ſui chariſſimi & amantiſſimi Filij?

11 Stella. V. Maria omnes ſcientias callebat.

Vndecima ſtella, quia omnes ſcientiæ erant in mente Beatæ Virginis irradiatæ.

12. Stella. V Maria omnes linguarum intelligentias habebat.

Duodecima ſtella, quia omnium linguarum intelligentias habebat : vnde illud, *Beatam me dicent omnes generationes.*

Secvnda Pars Principalis,

De miſericordia Dei quantitate data nobis.

Offerebantur in templo ſex genera animalium quorum tria ad purgationem peccatorum ſpiritualium tria carnalium.

AD ſecundam partem noſtræ prædicationis de miſericordia Dei, quæ eſt data nobis tanta, &c. In quo notandum eſt, quòd in templo ſex genera animalium offerebantur, quarum tria reſpiciunt purgationem peccatorum ſpiritualium, ſcilicet paſſer, columba, & turtur. Et alia tria purgationum peccatorum carnalium, ſcilicet boues, hirci, & oues : vnde ſciendum eſt, quòd ante peccatum Adam habebat ſex proprietates: videlicet primam ſagacitatem in ingenio. Secundam rectitudinem in animo. Tertiam humanitatem in affectu. Quartam, quia poterat omnia bene operari. Quintam, quia omnia guſtabat, & edebat ordinate ſine vitio. Sextam quia habebat manſuetudinem conſeruando. Quæ omnia Adam ipſe in ſtatu innocentiæ habebat : ſed illa perdidit cum filiis, & deſcendentibus ſuis propter peccatum, & peruertit in malum : vnde oportuit humanum genus habere ſex gratias. Primam vigilantiam, ſecundam innocentiam, tertiam beneuolentiam, quartam obedientiam, quintam ſobrietatem, ſextam patientiam, quæ ſunt ſignata ſex generibus animalium ſupradictorum per vigilantiam: vt redderet lumen intellectus, & hoc ſignificat paſſer ſolitarius: vnde in Pſalmo *factus ſum, ſicut paſſer ſolitarius in tecto :* quia multum vigilat, & ſolers eſt : per innocentiam, quæ æquiparatur columbæ, quia innocens eſt, & oportet rectè iudicare, & rectè viuere : per beneuolentiam figuratur turtur, quæ ſignificat bonitatem in affectu, quia turtur male neſcit amare : nam ſemel vni nupta marito ſemper adit ſimul cum ipſo, vel ſola volat, &c. per obedientiam appropriatur boui, qui obediens eſt bubulco, & fatigabilis : per ſobrietatem ſignatur capræ ſeu hirco, qui ſignificat aſperitatem, qui ſemper aſcendit rubos, ſcopulos, dorſa montium, ac comedit ſpinas, & arbuſta, ac aſpera, & ſemper operatur ardua, & nunquam quieſcit, & æquiparatur agentibus pœnitentiam, & aſperam ducentibus vitam propter peccatum perpetratum, & amor Chriſti: per patientiam figuratur pecudi, quæ eſt manſueta, & contra impatiētiam, & ex ea omnia bona procedunt, lana agni, & etiam ipſa in ſe bona eſt, vſque ad ſtercus ad ſtercorandos agros, propter quas ſex gratias Adam Pater noſter, qui peccauerat, meruit miſericordiam: vnde hodie per exemplum noſtrum ſublata ſunt ſacrificia illorum ſex animalium, ſcilicet paſſeris, columbæ, turturis, bouis, hircorum, & ouis, quum Chriſtus in cruce ſe immolauit, & in hoſtiam ſe dedit, in cuius commemorationem hodie ipſius Domini noſtri Ieſu Chriſti Corpus in ſola Hoſtia ſacrificamus. Et per hoc habemus ſex contemplationes, quod per Mariam Dei ſublata eſt iuſtitia, & facta eſt concordia inter pacem, & miſericordiam : quia hodie *miſericordia, & pax oſculata ſunt,* & apertæ ſunt portæ paradiſi volentibus introire, & hic quoad ſecundam partem.

Adam ſex proprietates poſt peccatū perdidit & conſequenter filij illas non habent.

Pſal. 101. Columba innocentiam denotat. Turtur beneuolentiam denotat.

Bos obedientiā denotat. Hircus ſobrietatem denotat. Ouis patientiā denotat.

Per V. Mariā ſublata eſt iuſtitia & facta eſt concordia. Pſal. 84. Miſericordia & pax oſculatur quādo.

Tartia Pars Principalis,

De miſericordiam dante humano generi.

Miſericordia Dei data eſt humano generi à V. Maria.

SEquitur tertia pars, in qua videamus cui donata, ſeu data eſt miſericordia nobis: & quidem à Regina cœlorum, glorioſa Virgine Maria. Nam Deus pater dedit Filium Virgini, quæ inde ipſum proprium filium nobis obtulit, vt per eius miſericordiam ſaluaremur: Et profecto, primo dedit ipſum nobis cum charitate feruida, quia dedit filium mundo. Secundo dedit ipſum cum liberalitate, quia ipſum liberaliter dedit. Tertio ipſum dedit cum veritate, vt per ipſum efficeremur beati. Item per exemplum eſt datus nobis, vt pro nobis ſeu noſtra moreretur ſalute. Item in præmium datus eſt nobis, ſiue in pretium, quia per nos non ſumus ſufficientes ſaluari, & ad futuram gloriam peruenire, niſi Dominus noſter Ieſus Chriſtus noſtros ſuppleuiſſet defectus pro nobis. Item in ſocium datus eſt nobis, vt nos omnes ſaluaret : vnde cum ipſe Dei Filius datus, vt ſupra per Beatam Virginem eius genitricem portaretur ad templum. Simeon Propheta in Spiritu ſancto vectus venit ad templum, quaſi datus à patre nobis in procuratorem ad recipiendum gratiam nomine humani generis. Quæ gratia recepta, & nobis data, fuit triplex : prima eligens, quæ attribuitur patri : Secunda amans, quæ attribuitur filio. Tertia fuit diſponens, quæ attribuitur Spiritui ſancto, qui repleuit Simeonem Prophetam, ſuo ſancto ſpiritu, vt tanquam procurator humani generis proſiliret ad templum, ad videndam promiſſionem ſibi factam à Spiritu Sancto, vt ante finem vitæ ſuæ videret Saluatorem mundi. Et vero fuit procurator generis humani à Deo electus, quia habuit omnes gratias ſpectantes ad tale ſuum officium, ad quod electus fuerat ſcilicet procurationis: vnde hic notanda eſt vna regula generalis, quando Deus eligit aliquam creaturam ad aliquem ſtatum ſingularem, ſemper illi donat omnes gratias competentes illi creaturæ inſitas illi ſtatui ſuo ſingulari, ſicut in Petro, in Paulo, in Moyſe, & Ioſue ducibus, & veteribus plebis Dei. Et ſicut in Salomone, Dauid, & in iſto Simeone, & in Beata Virgine, quibus omnes gratias integre contulit ſuis officiis congruentes: iuxta regulam iuris, quæ dicit, quod cui iuriſdictio data eſt, illa videntur eſſe conceſſa, ſine quibus iuriſdictio illa expediri, & exerceri non poſſet: vnde dum procurator noſter S. Simeon Propheta à Spiritu Sancto, ductus in templum appropinquaret Chriſto, Ieſus inclinauit ſe verſus

V Maria dedit filiū humano generi cum charitate fœcunda cum liberalitate cum veritate. Chriſtus datus eſt humano generi in exemplum, in præmium, in ſocium.

In oblatione Chriſti in templo fuit triplex gratia recepta à nobis data. Gratia eligēs quid. Gratia amās quid. Gratia diſponens quid. Simeon procurator generis humani. Deus eligens creaturam ad ſtatū aliquem dat ei gratias quæ requiruntur ad talem ſtatum.

vetus Simeonem poeris,ac diuino affectu,innuens se velle in eius vlnis prosilire, vt diuina promissa sortiret Et marct eius Virgo gloriosa,toto affectu porrexie volens infantulum Christum in eius brachiis tradere: Tunc sagax humani generis procurator,officium suum accurate gerens inquit. Non recipiam infantulum hunc,nisi tu pia Virgo primo ipsum mihi tradas, hoc pacto,vt infantulus iste innocens filius tuus, ô mater tanto filio digna pro salute totius humani generis occentis moriatur,dico morte patibuli amaræ crucis, & gladius perforet animam tuam, ô Maria. Quæ Virgo purissima tota conformis voluntati Patris, & Filij, & Spiritus Sancti,illum vnicum genitum suum dilectissimum Simeoni tradidit cum charitate feruenti, & liberalitate gratiosa,ac cum veritate donauit.Tunc procurator noster Simeon Propheta, hoc ineffabile donum recipiens diuinitatis, amplexando puerum cum ipso iubilo dicere cœpit. *Nunc dimittis seruum tuum Domine,secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen*, &c.Quæ quidem lux fuit pacificata,& tranquilla, quia *venit in pace*. Item fuit lux irradians,quia *lumen ad reuelationem gentium*. Item lux beatificans,quia *gloriam plebis tuæ Israel*, ô lux singularis lucens in tenebris, *quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, illumina mentes nostras radio fidei tuæ claritatis,vt dignemur recipere misericordiam tuam in medio templi tui,qua mediante perducamur ad vitam sempiternam,Amen.

Simeonis sermo verba ad V.Mariam.

V.Maria essensus volūtati Patris, Filij & Spiritus Sancti.

Luc.2.

Christus lux tranquillans, irradians,beatificans. Ioan.

⁂⁂⁂⁂⁂⁂⁂⁂⁂⁂⁂⁂

DE TRIBVS STAtibus viduitatis.

SYNOPSIS

Eorum quæ præcipuè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo , qui agit de viduitate tres complectitur,principal es partes.

Prima pars principalis,

Ostendit statum viduitatis commendabilem & opera illius.

Secunda pars principalis,

Agit de tribus viduarum honoribus.

Tertia pars principalis,

De iis qui viduas vituperabiles reddunt.

Sermo VIII.

1.Tim.5.

HONORA *viduas , quæ verè viduæ sunt*. 1. cap.ad Timoth.vers. 5. In hoc sermone intendo describere tres status viduitatis.Primus status est commendabilis ibi, *Quæ verè viduæ sunt*. Secundus est honorabilis ibi, *Honora*. Tertius status est vituperabilis ibi, *Viduas*.

Viduitatis tres sunt status.

Prima Pars Principalis,

Agit de primo statu commendabili viduitatis.

TOlle primum statum viduitatis, qui est commendabilis in illis dominabus , *quæ verè viduæ sunt*. Ad cuius euidentiam est sciendum,quòd ad hoc vt aliqua matrona sit verè vidua,oportet, quòd eius vita sit tribus virtutibus redimita. Prima, quòd sit Deo deuota: secunda, quòd sit operosa: tertia , quòd sit victoriosa resistendo peccato.

Vidua vita tribus virtutibus ornari debet.

Tolle ergo primam virtutem , quia quantum ad Deum oportet ipsam esse deuotam:nam ex quo perdidit eius dilectum maritum , quem, post Deum , super omnia diligebat, cum Deo nun poterat liberaliter terunte, quia studebat ieiune viro;modo facta libera vinculo matrimoniali,ipsa dei et vacare ipsi Deo cum toto studio,& in omnibus operibus suis.Vidua ergo dicitur,quæ est priuata marito,& quæ desolata remansit, & ista talis debet instare orationi,& deuotioni die,noctuque.Exemplo illius viduæ, de qua legitur Luc.2. cap.quæ vacabat in ecclesia orationibus , & domi ieiuniis,quæ obtulit duo minuta æra , & dixit Christus ipsam plus omnibus aliis offerentibus magnum thesaurum obtulisse. Nam vidua,quæ attendit deuotioni Dei,& castigationi corporis , siue carnis , impetrat à Deo omnem gratiam , quam requirit, sicut Anna vidua,quæ nihil aliud desiderabat,nisi videre Filium Dei incarnatum, vnde promeruit ipsum videre in spiritu, dum oraret in templo cum isto desiderio. Et quod sit verum,Ecclesiastici 35.cap.dicit : Non despiciet Deus vota pupilli,& preces lachrymosas viduæ.Non tamen dico , quòd tu vidua petas vindictam , vel illicita ; sed quod tua vota sint iusta, & rationi supposita: vnde in Act. Apostolorum 9.cap.tu habes, quod Petrus Apostolus, postquàm sanauit in Lydda *ab annis octo iacentem in grabato qui erat paralyticus ; cum autem prope esset Lydda ad Ioppe,discipuli audientes, quia Petrus esset in ea,miserunt duos viros*,vt Petrus veniret ad se,& procedens Petrus,*introduxerunt eum in cœnaculum*,vbi erat Tabitha interpretata Dorcas , discipula Christi mortua,& *circumsteterunt illum omnes viduæ flentes* , & Petrus pietate, & lachrymis viduarum illarum deuotarum motus , *conuersus ad corpus*,facta oratione , *dixit*: Tabitha *surge*:& apertis oculis, *viso Petro*,Tabitha appellata Dorcas , *resedit* , *& illam viuam viduis assignauit* : ad significandum , quod vidua debet esse deuota Deo,& seruis eius.

Vidua sit deuota.

Vidua quanam sit.

Luc.2.

Eccle.35.

Secundo debet esse operosa in domo , & non stare otiosa ; vnde Paulus ad Timo. 5 cap. loquens de verè vidua , dicit , quòd *vidua vera est non minus sexaginta annorum, quæ fuerit vnius viri vxor,in operibus bonis testimonium habens , si filios educauit, si hospitio recepit , si Sanctorum pedes lauit,si tribulationem patientibus subministrauit,si omne opus bonum subsecuta est. Adolescentiores autem viduas deuita*,&c. Vnde vidua si filios,vel nepotes habet,discat primus domum suam ornare,non intelligas de ornatu extrinseco , scilicet , quòd domum scopatam teneat,& ornet serico , & tapetis ; sed quòd doceat ipsos ornari moribus,virtutibus, & scientia , & sciat ipsos gubernare secundum Deum ; & in gubernatione domus suæ sit magnanima,sicut docebat Hieronymus, viduam filios gubernare;quia oportet viduâ supplere defectum mariti ; vnde cum virga disciplinæ corrigat filios adolescentes;mittat ipsos ad scholas, vt efficiantur docti,& virtute instructi,& faciat ipsos addiscere grammaticam,logicâ,& rhetoricâ : & tu vidua sis solicita,vt filij tui cōfiteātur & sumāt corpus Christi,cū sunt intra dies discretionis, videlicet,si esset fœmina in duodecimo anno;si masculus in quartodecimo anno : & non cures fieri tuis filiis vestes pretiosiores & elegantiores secundum modum currentem:& si habes filiam,tu vidua , nunquam dimittas ipsam sine te; quia si vadis ad Missam,vel prædicationes, vel rus,vel quocunque vadas, semper ipsam ducas tecum ; quia si dimittis ipsam domi , tu finaliter reperies ipsam prægnantem , secundum corruptelam viuendi præsentis temporis , propter insidias calamistratorum iuuenum, & lenum corrupticum , quæ continuò suis applausibus,& lenocinijs,puris,& maturis virginibus insidiantur,quo pacto ipsas decipiant:& caue ipsam à conuersatione aliarum vanarum ; quia quando sunt insimul, poliuntur , docent se fucare, & ornare , & ratiocinantur semper de vestibus cultis & amatoribus , &

Vidua operosa sit in domo.

1.Tim.5.

cum sentiunt aliquem equitantem, vel transeuntem per viam, subito prosiliunt ad fenestras cachinnando, & melodias cantando, &c. Et annuntio vobis, quòd quoties vos fœminæ non ducitis filias vestras ad Missas, & prædicationes in diebus Dominicis, & solemnibus, peccatis mortaliter: sed hoc procedit, quia si sunt turpes nolunt videri, vt decipiant aliquem. Et noli dimittere filiam tuam addiscere tales cantilenas, sed fac, quòd addiscant scire filare, & legere, & tunc in diebus festis fac ipsas legere libros diuinæ scripturæ, & legendas virginum, & quòd non stent aliqua hora ociosæ, & custodi ipsas, & gressus earum; & sæpissime quære quid habet in eius capsa, si reperis marsupia, manustergia, & huiusmodi, examina ipsam, & subtiliter quære vnde habuit: videas si reperis puluerem redolentem, & ampullas vnguentarias, & quære subtus lectum vbi dormit si habet de huiusmodi lenociniis: ô insana tu bene intelligis me. Nam quando dimittis tales fatuas domi, multoties loquentur suis amatoribus, & infamãt se, & domos suas: facito etiam, quòd filia tua fugiat tripudia, & festa iocosa, & quòd semper timeat remanere sola, & quòd in domo sit sicut ancilla & serua, & pro omni minima re argue eam; quia filia carens patre minus timet, quàm si haberet. Sed si vidua non habet filios, vel nepotes ad gubernandum, tunc ipsa debet frequentare ecclesiam, & die, noctuque indulgere diuinis orationibus, & quòd superest temporis, debet laborare, & filare pro pauperculo, vt illi faciat indusia; & debet visitare, bene stipata, pauperculam vetulam infirmam, & seruare eius bonam famam cum omni pudicitia, & integritate, & sit semireligiosa.

Filiarum instructio.

Filiæ fugere debent tripudia.

Tertiò requiritur, quòd vidua sit virtuosa contra peccatum. Et nota, quòd à tribus partibus insurgit peccatum, vel à dæmonio tentante, & instigante, aut à carne stimulante, & minante, vel à mundo infortunante, & prosequente: dico ergo primo, vidua verè debet esse victoriosa contra diabolum; quia dum diabolus præsentat, & proponit illi aliquam inspirationem malam, vel aliquam acediosam, melãcholiam, & tentationem, tu debes resistere, dicendo: ego fui in tanta tentatione, quod non curo amplius de tuis malis cogitationibus ô diabole: nam multoties diabolus ipse propter malas consuetudines præteriti temporis, conducit te in prauas cogitationes, & stimulationes carnis: sed tu appone clypeum Iudith, & sicut ipsa, incide caput Holoferni, scilicet principio tentationis carnalis desiderij; & aliarum malarum tentationum, &

Vidua contra peccatum sit vigilantissima.

Vidua victoria cõtra tentationes dæmonis.

Principiis obsta, sero medicina paratur.

Postquàm aperuisti diabolo pulsanti ostium tuæ domus, quia tunc si consentis illius tentationibus, tu nunquam poteris sine tentatione esse.

Item est alia victoria viduæ contra carnem, quia si vidua est iuuenis, & nutrita in deliciis, nisi sit sapiens, & sciat extinguere ignem, tunc comburetur domus illa, in qua habitat: vnde tu virgo iuuenis, cui bullit sanguis, fac in tuo regimine, si vis, quòd tuus sanguis non bulliat, & non vis vri, fac sicut facis, quando tu vis, quòd tuus lebes non bulliat: nam tripliciter obuiatur ne lebes bulliat; vel quia tu amoues ligna ardentia subtus de igne, & subito cessat bullire, & tantum bullit, quantum ignem facis, & quot ligna imponis.

Vidua victoria contra carnem.

Ita regula te, subtrahendo cibaria, & vina delicata, ieiunando, vigilando, laborando, in paleis dormiendo, frigora sustinendo, aquam bibendo, & huiusmodi, & in continuis orationibus fortiter insistendo: certè sic faciendo, tu non recordaberis de luxuria, & vinces insidias diaboli, & stimulos carnis.

Contra carnis vitia remedia.
Vidua substrahere debet delicias.

Secundo modo obuiatur remouendo causas, & fugiendo conuersationes malas: & tu ô vidua, caue tibi ab omni homine; & in confessione reperias tibi fidum confessorem, & timentẽ Deum; quia homo est fragilis, & fœmina fragilior; & ideo consulo, quòd quælibet domina deuota sibi reperiat fidum confessorem, & timoratum de Deo; & non cures multum conuersari cum tuo confessore præter actum tuæ confessionis.

Vidua conuersationes malas debet fugere.

Tertio modo obuiatur ponendo aquam in lebete, scilicet temperando, & subiiciendo sensus corporeos rationi: vnde Paulus Apostolus dicit: *Castigo corpus meum, & in seruitutem* repono imperio rationis, vt prędicando castitatem, non reperiar in delicto. Sed quid faciet iuuencula vidua delicata, quia nisi sit sapiens, & regat se fræno prudentiæ, & temperantiæ, & dimittat intrare inimicos suos, quos vndique habet in eius domum, scilicet carnes, bonum vinum, & calidos cibos, & delicatos, vincetur, & sine dubio cadet, & vadit postea ad se confitendum, & dicit; domine, ego affligor, & sum vndique tentata, &c. Et non est mirum, si tu tentaris, & vreris, ponendo super igne tui iuuenilis caloris cibaria delicata, & bona vina, & dormis in mollibus plumis, stas ociosa, & in malis curis. Sed aduerte, & fac sicut docet Euangelista: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum*, &c. Hoc est diuertendo visum in aliquam partem, remoue causas, & castiga carnem, & non dormias in plumis: non tamen dico, quòd tu dormias super scamnis, nec in terra, sed super paleis: & dico tibi, quòd expertus loquor, quòd non est suauius, & melius dormire quàm super paleis: quia in æstate sunt recentes, & in hieme sunt calidæ, & homo non infirmabitur propterea; & sic faciendo tu habebis victoriam carnis. Et nota, quòd contra istos tres inimicos, scilicet diaboli, carnis, & mundi, Deus præparat tres victorias, & exinde sequuntur tria præmia. Primo, quòd si filios habet, Deus dabit eis bona temporalia, quia saturabit eos panibus, iuxta illud August. ad Psal. 36. *Non vidi iustum derelictum*: quia licet iustus quandoque sentiat egestatem corporalis cibi, nunquam veniet in egestatem panis spiritualis, qui est melior cibo corporali; quia habendo cibum spiritualem, tu eris ita contentus, quòd tu habebis patientiã, & nõ curabis. Secundo benedictio, quia Deus dat illi gratiã suam. Tertio, quia ex gratia sequitur benedictio æternalis animæ, & corporis.

1. Cor. 9.

Vidua temperare debet sensus corporeos.

Matth. 5. & Marc. 4.

Vidua contra tres inimicos tres habebit victorias.

Psal. 36.

Panis spiritualis melior cibo corporali.

Tertiam victoriam debet habere contra mundum, quia si ipsa est diues, parentes & affines sui mariti quęrunt deprædari filios, & ipsam; si filias habet diuites, omnes quærent habere filias suas propter bona; & si habet pinguem dotem, sit bene cauta, ne decipiatur à malis consiliis, & accipiet aliquem libidini addictum, sicut quotidie accidit; quia secundum consilium Pauli, si potest continere, consulit, quòd non nubat, si potest resistere carni: si verò non potest continere, nec resistere carni, *tunc melius est nubere, quàm vri*. Et cauete vobis, ô viduæ, ab istis vetulis maledictis, & excœcatis, quæ faciunt sicut lanij, qui postquàm vendiderunt suas carnes, vendunt postea carnes alienas: nam istæ pessimæ vetulæ veniunt filando ad domum viduellæ, fingentes se velle emere aliquam telam, vel aliqua alia; vel quando vendunt aliquas vestes aut suppellectilia sedent & sedentes confabulantur, & respiciunt fixè vultum viduæ, & suspirant, dicẽtes: filia mea, heu quàm magnum peccatum tu facis, perdendo ita frustra tuum tempus; quæ compassio est ista, tu potes acquirere multas animas Deo, & acquirere tam pulchros filios, qualis tu es; quia in veritate tu es pulchrior iuuenis istius terræ, Deus parcat illi, qui tale dedit consilium tibi, quòd perdas isto anno tempus, quia facit tecum magnum peccatum: & sic dicendo intrant paulatim suadendo, donec suaserit viduæ taliter, quòd faciliter, vel vno, vel alio modo decipiant eam. Sed tu, ô vidua, fac istis talibus vetulis, sicut fecit vna Veronæ, quæ ita verberauit vnam lenam, quòd væ illi: vnde caue, quia tales vetulæ non quærunt nisi replere se de tua pelle: postquàm ergo Deo placuit, quòd sis vidua, cape Christum pro tuo sponso; quia vna de duodecim admonitionibus Christi est castitas; non tantum ipse mihi noster Christus dedit hoc consilium, sed omnibus iis, quę possunt attendere animæ, & castitati. Nam vidua

Vidua victoria. 3. contra mundum.

1. Cor. 7.

Vidua sponsũ debet habere Christum.

non

non habet maritum, qui molestet eam: & ideo ipsa potest facere pœnitentiā, surgere in matutino ad orandū: potest facere disciplinam, ieiunare, frequentare ecclesias, & multa bona facere. Vnde Paulus ad Corinth. 7. c. *Mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo, vt sit sancta & corpore, & spiritu: quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro*, &c. & sic faciendo verè vidua erit tripliciter victoriosa contra dæmonem, contra carnem, & contra mundum.

Secunda Pars Principalis,

De tribus viduarum honoribus.

Secundus status honorabilis est descriptus hic à Paulo Apostolo, dum dicit: *Honora viduas, quæ verè viduæ sunt*: vnde nota tres honores. *1. Ad Tim.*

Primus honor status vidualis est, quia debent esse commendatæ.

Secundus, quia debent esse confortatæ.

Tertius, quia debent esse defensæ.

Nam primo debent commendari, quando earum negotia prospere succedunt. *Vidua commendanda.*

Tertio debent defendi in suis necessitatibus. Vnde Christus distinguendo tres status, scilicet virginalis, vidualis, & matrimonialis, præposuit statum virginalem viduali, & præposuit statum vidualem statui matrimoniali: Vnde Matth. 3. c. dicit, quod virgo, quæ non probauit delectationem mundi, & actus carnales, magis experitur, & sentit de dulcedine Dei, quam aliæ scilicet viduæ, & maritatæ. Et Ioannes Climachus dicit, quod inexpertæ vitio luxuriæ non tentantur, ita à spiritu luxuriæ, sicut expertæ, sicut in liberali homine, qui dando vnum ducatum non multum erogasse existimat, nec tam illi difficile quam auaro qui daret vnum tantummodo solidum. Et nota, quod viduæ dantur quinquaginta pro præmio: & iste numerus quinquaginta signat mediam delectationem, quia non est virgo: sed virgo habet delectationem Dei per opera castitatis, per decem, quod significat operationē: statui verò matrimoniali, seu nuptæ dantur pro præmio triginta, quia delectatio. Et isti statui dantur duodena pauciora, quam statui viduali: & vnum decem est causa aliud decem, & occasionis: prima decas accipit occasionem castitatis sanctæ, vnde Christus voluit ex Virgine nasci, vt præponeret statum virginitatis ab Anna vidua, voluit recipi, vt laudaret secūdum statum viduitatis. Tertio in nuptiis in statu matrimoniali fecit miraculum in triginta annis, vt etiam ipsum statum matrimonialem approbaret, & laudaret, sed non tantum. Item lege in Biblia in libro Ruth, de iuuene pulcherrima vidua, quæ iuit peregre tēpore mariti, & omni die se elongabat à Deo quia attendendo marito, non poterat attendere Deo: & cum remansit vidua, vidit se elōgatam valde à Deo, quia fecit ipsam redire domum tempore quo colligebatur hordeum, quia hordeū habet de foris corticem asperam, quæ significat pœnitētiam, quam vidua rediens peregre, faciendo pœnitentiam recordatur de Deo, redit ad Deum, &c. Secundo debet confortari, quia si mulier viduata vult viuere in illo statu viduali, conforta ipsam, quod perseueret in eo; & adimple Canonem traditum à Sancto Iacobo, de religione, *munda & immaculata apud Deum, hæc est, visitare pupillos, & viduas in earum tribulationibus*, & subuenire eis in earum necessitatibus, defendere eas, nec facias sicut aliqui, qui spoliant eas, & earum dotes occupant, & vsurpant. Nec tu ô iudex, aduocate, & procurator, noli facere sicut dicit Iob, 22. *Vacuas dimisisti viduas*, scilicet si debent habere suum debitum. Tu ô Iudex & vos aduocati parentes dimittitis ire vacuas, non faciendo illis ius, &c.

Continentia tres gradus. Matth. 3. *Numerus quinquaginta mediam delectationē significat.* *Ioan. 2.* *Triginta statum matrimonialem significat.* *Hordeū symbolum pœnitentia.* *Iac. 1.* *Iob. 22.*

Tertio vidua debet defendi, quia licet fratres habeat, & proximos & affines, non propterea illarum defensio & protectio est negligenda, quia perdendo maritum videtur omnia perdere, & quicunque debet ipsam iuuare, & non dimittere ipsam ire ad loca suspecta; quia si ibunt, de duobus eueniet alterum; aut redibunt vituperatæ, aut diffamatæ: ô proditor, ô dignissime cremari, qui talia facis. Vnde Isa. 1. c. *Quærite iudicium, vt cito fiat ius viduæ, subuenite oppressæ*; quia si viduella est oppressa, & occupatur illius debitum, facite sine strepitu, & figura iudicij ipsi reddere, quod suum erit. Et tu ô Aduocate, & procurator, nota quod dicitur Deuteronomi 22. capite. *Pupillo, & viduæ si nocueritis, clamabunt ad me, & exaudiam eos*: quia orando proclamabunt vindictam; & dato quod non benefaciant, tamen Deus faciet vltionem; quia vox oppressorum, merces retenta laborum, &c. *Vidua defendi debent.* *Isa. 1.* *Deut. 22.*

Tertia Pars Principalis,

De statu viduæ vituperabili.

Sequitur tertius status viduæ vituperabilis, cum dicit, *Viduas*. Vnde nota quod tria sunt quæ maculam inurunt viduis. Prima, si est ociosa: secunda, si ipsa est curiosa: tertia, si est luxuriosa. *Viduarum vituperia tria.*

Dico, quod primum est ocium, quod vituperat viduam. Vnde nota bene, quod si vidua est iuuenis, & viuit delicate, & in ocio, ita est possibile, quod ipsa sit casta, sicut est possibile, quod homo sit asinus; quia cum habebat maritum, erat illi subiecta, & non audebat ita recalcitrare, quia habebat frænum continuum, quo gubernabatur, &c. sed quando est facta libera, tunc ipsa est sicut equus potens, & furens sine fræno, & sine sella, qui vadit currendo, & saltando, & nescit quo currit quia nimis impinguatur nec cohibetur; sed dando ei hordeum, tunc stat firmus: nam hordeum significat pœnitentiam, vt supra dixi. Ita facit iuuenis in libertate posita, & nisi reperiatur bene associata, oportet, quod efficiatur compta & vestibus culta. Oportet ergo, quod vidua iuuenis habeat semper ante se hordeum, vt stet firma, sicut equus, & refrænentur sui appetitus sensuales: surgat enim quotidie summo mane, & dicat horas canonicas, videlicet loco matutini, dicat xxv. *Pater noster*, & totidem *Aue Maria*: in sexta septē *Pater noster*: in tertiis totidem: in nonis tantundem: in vesperis dicat xij in completorio septem; & sic omni die dicent orationes, seu horas canonicas; & hæc faciant tam maritatæ, quam viduæ; quia illæ breues orationes non multum illas impedient & retardabunt ab officio & sollicitudine domus: & scientes legere, dicant officium Beatæ Virginis; quia illud cauet ipsas à culpis. & si habent tempus mane, cogitent de gloria maxima paradisi præparata volentibus ipsam, faciēdo opera bona: in secūdo vero cogitēt de pœnis inferni, & omnia quæcunque fecerunt illa die; & de passione Christi, quā portauit pro nostra redemptione; & sic semper cogitent de passione Christi, vel alicuius Sanctæ Virginis, vel alicuius Sanctæ Viduæ, commutādo earum vitam, filando, suendo, & cætera opera faciendo. In diebus vero Dominicis, & festis debent diluculo surgere, præparare prandiū ad ignē, & omnia præparare, & postea ire ad Missā, & audire diuina officia, & audire prædicationes, & suos filios instruere, & inducere, vt audiāt omnibus diebus festiuis Missas & prædicationes. Sed si est diues vidua, tūc nō debet cessare quin filet, & suat pauperibus pro Deo, & laboret, ne ocium ipsam deprehendat; quia sic faciendo, multum placebit Deo. Item vidua debet omnia quæ portat, & quæ portāt filij aptare, & suere suis manibus, sicut quædā nobilissima domina, quæ optime gubernabat domū, & familiam suā sapienter & discretè, & dixit, proinde quando fuit prope mortem: Ego volo, quod faciatis mihi vnam gratiam, quod ponatis mihi, cum clausero oculos, indusium, quod meis propriis manibus filaui, & meo labore quæsiui; quia nil aliud, nec alicuius portare volo: ad denotandum, quod sicut portabat virtutes, &

Ocium vituperat viduā. Vidua ociosa vituperatur. *Vidua & nupta dicant horas canonicas.*

fuit virtute ornata: ita fuerat laboriosa,& labores manuum suarum portare volebat in corpore suo; quia multum placet Deo, quod viduæ sint laboriosæ; & multū placeret mihi, quod vos dominæ viduæ reficeretis corporalia subtilia istis ecclesiis derelicta;quia est deuota eleemosyna,vbi supponitur corpus Christi; & est modici sumptus: sed si vidua est pigra, & similiter quæque alia mulier, & negligens,dormiens vsque ad tertias,non vadit ad ecclesiam, & efficitur camera omnium vitiorum.

Vidua pigra camera omniū vitiorū.

Secundum vituperat viduas, scilicet, quando sunt curiosæ,& verbosæ,loquentes,quæ non decet;quia nō licet,neque viduis, neque iuuenibus complacere vitis iuuenibus,& esse loquaces,& curiosas;quia inde vituperium consequuntur: Vnde Paul.ad Tim. 5.c. *Simul autem & otiosæ discunt circuire domos, non solum ociosæ, sed & verbosæ, & curiosæ loquentes:* contra istas fatuas mulieres,quæ mittunt filias suas capillatas,fucatas, & bene ornatas.quia docent etiam filias esse audaces,&c. quæ non licent maritatis quæ possunt ire ornatæ, tamen honesto modo, & non debent se stibio pingere, nec ire cum caudis, & vti alus superfluis vanitatibus, loqui lenonibus & huiusmodi farinæ hominibus;multo minus ergo viduis conceditur vt sint curiosæ,& depingentes sibi vultus,& imponentes sibi aquas, vt videantur vel pallidæ, vel coloratæ; quia talia faciendo est malum signum,& earum animæ sunt siccæ,si earum cutis quærit colorari quia est morbida; quia est esca vermium,& saccus stercorū,& domus omniū vitiorū.

Vidua curiosa vituperatur.

1. Ad Tim. 5.

Tertium,quod maximè vituperat mulieres est,si est luxuriosa, quia est impudica, & sit secreta quantumcunque velit,si non refrænat, extinguendo ignem sui iuuenilis caloris, remediis supra scriptis, necesse est, quod omnino sit vituperata. Et nota,quod sunt variæ dominæ luxuriosæ, quæ quærunt varias causas luxuriandi:quædam quærunt maritari,vt liberius possint luxuriari,& istæ quærunt iuuenes; quia multoties sunt aliquæ vetulæ rugosæ ita luxuriosæ, quod non sufficit ipsas habuisse duos vel tres viros,quod accipient quartum,iuniorem primo,qui posset esse filius suus, & nepos, & possent filios propter earum senium procreare: ô pessimæ mulieres, quia nil est deterius,quam senex luxuriosus.Quædam iuniores volentes luxuriari,reperiunt nouas causas ad ducendum maritum: nam dicunt,væ miseræ, ego sum de nobili & bona progenie, & sum diues, sed sum malè recta,& gubernata. Nota, quod sicut vidua dicit hæc,ipsa capit maritum: quandoque dicunt,Bene est verum, quod melius esset mori pariter cum suo marito, quā remanere vidua;quia nullus curat de vidua,& malè tractatur, quia vsque ad ancillas,& famulos,& factores non timent me,immo dicunt mihi contumelias.Vel dicet,væ mihi miseræ,quia non habeo mihi emat vnam libram carnium. Et si habet filios,dicet,filij mei,ego bene video,quod nisi prouideatur vobis, vos efficiemini discoli:quia non habetis aliquē,qui vobis sit cordi,& qui castiget vos:& mittat vos ad scholas,nec qui defendat vos,& si pueri habent affines,tunc faciunt ipsos eis exosos,dicendo,bene nomen est consequens rei, & merito vocantur parentes à paro paras,quia vos quærunt spoliare,nisi aliter prouideatur vobis filij mei dulcissimi. Et tunc nota,quia quærunt sibi prouideri de marito, vt luxurientur.Cōsulo vna cum Paulo,vobis,ô viduæ,vt sitis honestæ,& non faciatis sicut aliquæ, quæ volunt apparere honestæ,& politæ vadunt super ostiis suis ad ostendendum se;& si vultis maritum, quia *melius est nubere, quam vri*,cape patrem,vel matrem, vel tuos proximiores,ad quos talis cura merito spectari debet,& honesto modo dic,quod prouideant tibi de vno bono,& honesto viro,& legitimo marito.Sed aduerte, quod si capis maritum,de duobus erit alterum, aut tu capies vnum malum maritum,aut vnum bonum:si capies malum,& primus fuit bonus,tu nunquam habebis vnum bonum diem,& semper stabis in continuo bello, & continua afflictione, & omne verbum male prolatum penetrabit cor tuum respectu primi tui mariti,qui fuit bonus: si erit lusor, tuas ludet vestes,& omnia, & reducet te super paleis: si erit ebriosus, bibet in tabernis in vno die lucrum totius septimanæ,& veniens domū ebrius, te verberabit, & semper stabis in continua afflictione, & continuo bello. Sed si habuisti primum bonum, & reperies secundum bonum; adhuc tu nunquam habebis bonum tempus, timens istum mori, sicut primus mortuus fuit.Similiter si primus fuit malus, & secundus malus, duplicabitur tibi dolor, & poteris dicere, quod tu incœpisti esse in inferno prius quam moriaris.Et si habes filios,vel filias ex primo,vel tuus secundus maritus habet filios, vel filias ex prima eius vxore, & tunc tu nunquam habebis pacem, quia si bene tractas filios tuos melius quam suos, tu eris inimica tui mariti,& filiorum suorum:si melius tractas suos quam tuos,tu efficieris inimica tuorum propriorum filiorum.Et econtra maritis.Et sic tu nunquam habebis pacem.Præterea si habes filios de tuo proprio marito, ad quid capere amplius maritum,ex quo habes prolem;& scis,quod tua proles non bene tractabitur, sicut experientia docet? Et si non habes filios,tu es bene fatua, ponere te liberam in tanta seruitute habendi liberos:& si habes liberos ex primo,ille secundus non poterit pati videre comedere ipsos suum panem, & oportebit te furari panem, & alia ad subueniendum eis; & sic eris semper in continuo bello,& rancore.Et si ipse habet filios ex prima, similiter semper tuus vir erit suspectus, quòd non diligas eos. Et si infirmabuntur, infirmaberis,quia dicetur,quòd ex tua culpa, quia desideras eorum mortem, & quod potum veneno mixtum eis dederis; & si das eis comedere,dicetur,quòd facis,vt moriantur: si non,dicetur, quòd es crudelis;& sic semper eris in continua tristitia, & rancore.Et lege Hiero. in quadam sua epistola, de hoc, qui nullatenus consulit viduæ nubere.Sis ergo cauta bona vidua,& bene prospice qualiter agas, & cui nubas, & si potes remanere vidua,consulo tibi, quòd serues vidualem vitam,& sis verè vidua,sicut prædixi,viuendo in castitate,& in seruitio Dei;quod si feceris,gratiam Dei consequeris;qua mediante,tu peruenies ad vitam æternam,quam nobis concedere dignetur Deus omnipotens per suam misericordiam,Amen.

Vidua impudica vituperatur.
Sene luxurioso nihil deterius.
Vidua si nubit ex duobus alterutrum effugere non poterit.
Vidua non nubat.

DE SCIENTIARVM Studiis.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de scientiarum studiis tres præcipuas habet partes.

Prima pars principalis,

De scientia infusa & inspirata in qua de intellectu.

Secunda pars principalis,

De vita ornata ad scientiam comparandam.

Tertia pars principalis,

De scientia acquisita.

Sermo IX.

B*ONITATEM, & disciplinam,& scientiam doce me,quia mādatis tuis credidi.*Psal. 118.Nota mirabile eloquium studiorum disciplinæ, & rationem infusionis disciplinæ,quia mandatis,&c. Ad cuius euidentiam,

Psal. 118.

dentiam, nota tria studia. Tu ô studens, qui copis studere, & effici doctus. Primum studium est de scientia inspirata, ibi, *bonitatem*. Secundum studium est de scientia, & vita ornata, ibi, *& disciplinam*. Tertium studiû est de scientia acquisita, ibi, *& scientiam doce me, quia mandatis tuis credidi*. Nam primum studium incipit à summitate scientiæ, quæ est scientia spirata, quæ est bonitas. Secundum ornat disciplinam. Tertium est scientia acquisita per feruentem continuationem, & frequêtationem studiorum, quæ omnia procedunt à Deo: *quia omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est, descendens à patre luminū*, &c. Iac. 1. c. quæ omnia in fide fundata sunt: & ideo subdit, *quia mandatis tuis credidi*.

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

De scientia infusa & inspirata.

INcipiamus ergo à primo ædificio, & incipiamus à summitate ædificij. Nam quanto plus scientia inspirata, vel ornata, seu acquisita adhæret suo principio, tanto plus bonitatis & fidei est in illo, qui scientiam ipsam cupit acquirere. Prima namque scientia dicitur inspirata, quia bona, & nullus bonus, nisi solus Deus. *Theologia vocatur bonitas.* Ideo sacra Theologia vocatur bonitas, quod aduertens Dauid clamabat, dicês, *Bonitatem*, &c. *doce me*. Et si cupis scire, qualiter studium scientiæ huius primæ bonitatis potest acquiri: lege in Apoc. 10. vbi tu recte habebis modum acquirendi sapientiam. *Apoc. 10.* Nam dicit ipse *Et audiui vocem de cælo, iterum loquentem mecum, & dicentem; vade, & accipe librū apertū de manu Angeli stantis super mare, & super terram, & abij ad Angelum, dicens ei, vt daret mihi librum: & dixit mihi, accipe & deuora illum, & faciet amaricari ventrem tuum. Sed in ore tuo erit dulce tanquàm mel: & accepi librum de manu Angeli, & deuoraui eam: & cum deuorassem eum, amaricatus est venter meus, & dixit mihi, oportet te iterum prophetare populis, & gentibus, & linguis, & regibus multis*, &c. In quo facto, & mystico eloquio nota quatuor regulas, per quas anima potest in sciêtia proficere. *4. Regulæ quibus anima in scientia proficit.* Prima regula est de diuina inspiratione. Secunda regula est de mentali acceptatione. Tertia regula est, de affectuali saporatione. Quarta regula est, de fructuali exercitatione. *Profectus in scientia fit regulis quatuor.* Dico, quod prima regula est de diuina inspiratione: quia nisi in pieris à Deo, tu non poteris scientiam adipisci, & hoc est, quod dicit, *audiui vocem de cælo dicentem mihi. Vade & accipe librū apertum*, &c. quia nihil aliud est, nisi diuina infusio sapientiæ, quæ taciitè infunditur in mente inspirante Deo, audiendo Doctores, & loquendo de diuinis, se exercitando in diuinis scripturis, & eas legendo, sed potissimum consistit in audiendo scientiam, quam vis tibi infundi, & hic dicit Psal. Non enim humanam voluntatem locuti sunt Prophetæ, sed inspirati Spiritu S. locuti sunt homines, sicut Ioan. hic. & Hier. & alij Prophetæ, qui aperiebant os, & Spiritus S. locutus est. *Scientia debet esse à diuina inspiratione.* *2. Petr. 1.* Et hoc est, quod S. Ioan. dicit: *vade ad Angelum*, &c. Nam ire ad Angelum, nihil aliud est, quam adhærere Christo; quia quanto plus adhærebis illi, tanto magis efficieris sapientior. Quia ire ad Christum, est & cum desiderio amoris, & amoris appropinquare Christo, timendo, & amando, & econtra, quia Christus est magister sapientiæ, *cui est data omnis potestas, sicut in cælo, & in terra*, & ideo qui plus amplectitur Christum, plus addiscit, sicut sanctus Ioannes, qui recubuit super pectore Christi, & in tantum repletus scientia Dei fuit, quod nullus alius sanctus, tam lucidam, & altam scientiam acquisiuit, sicut ipse tam de scientia diuina, & cœlesti, quàm de scientia terrestri. Ecce scientiam, quam acquisiuit à potentia diuina in cœlo. *In principio erat verbum.* Ecce potentiam vbi datam in terra. *Et verbum caro factum*, vel sic, quia totum suum cosogelium primum fuit cœlum. Sed scilicet Apoc. fuit terra, & sic qui plus adhæret Christo, plus acquirit de *Matth. 28.* *Ioan. 13.* *Ioannes Euangelista lucidiorē & altiorem scientiam habuit.* *Qui magis adhæret Christo, plus acquirit de scientia diuina & terre na.*

scientia diuinali, scilicet Theologia, & de scientia terreoa; hinc est, quod dicit, *sicut in cælo & in terra*. Secunda regula est, quod homo præparet mentem suam, & velit ipsam scientiam à Deo infusam acceptare, quia licet sol luceat, & tu claudetes oculos, tu nunquàm videres, quia dicit Dominus. *2. Regula.* *Ego sto ad ostiū & pulso, & qui aperiet, ego intrabo*, &c. Et hoc est, quod dicit Io. & *abij ad Angelum dicens, vt daret mihi librum* disponendo mentem suam ad recipiendam infusionē spiritus scientiæ Propheticæ: vbi nota, quod volo docere vos, ô studentes, habere sensum perfectum, & consentire bono. *Apoc. 3.* Nam si tu vis esse in istu statu, oportet te habere quatuor conditiones. Prima est sperare in Christo Iesu. Secunda est in Christo confidere. Tertia est cum oratione humiliter petere. *Scientia à Deo datur.* Quarta, quia tu certus, reputes, videas, & agnoscas te solum per gratiam, illam scientiam vel illud, quod vis consequi à Deo acquirere, & tibi infundi, & non aliunde. Alioquin nisi ista quatuor côcurrant, tu nunquam eris acceptus Deo. Dico ergo primo, quod si vis esse gratus Deo oportet, & speres in eo. Et nota, si vis cognoscere inspirationem tibi in mentem occurrentem, verum procedat à Deo, vel à diabolo. *Inspiratio an à Deo, vel diabolo sit, cognoscitur.* Cûsidera bene, quia si prouenit à Deo cum tibi venit, & se præsentat ante tuam mentem, non te violentat: quia si aperis consentiendo, sola intrat, si non aperis illi, stat foras, & non intrat, quia dimittit te libero arbitrio. Sed diabolus facit contrarium, quia si venit, & affert ante fores tuæ mentis suam diabolicam inspirationem, & claudis illi portas, vlulat, pulsat pedibus ad fores, & deorsum rodit portas, & satagit in tantum vt vel fastidio, vel violenter aperiatur illi, & est sicut rusticus fastidiosus. Sed Deus non intrat, nisi per liberam voluntatem. Vnde si anima aperit, intrat; & intrando, anima delectatur & illustratur; iuxta illud, *aperi os tuum, & replebo illud*: quia si non aperis os, cibus nunquàm intrabit Sed natura diaboli est contraria, quia pulsat hoc inde fastidiosè, & vndique rugit, donec consentias ei. *Psal. 80.* *Deus consensum liberum, diabolus etiam eo amoto, intrat, iam vult.* Si ergo vis bene addiscere scientiam in qua studere proposuisti, fac quod tu desperes illam addiscere. Non dico absolutè desperes; sed desperes, quod ex te possis illam acquirere, & non reputes te esse dignum illam acquirere sine gratia Dei, & facito sicut ille, qui conatur transilire vnam magnam foueam, quia incipit à lôge currere, & sic currendo melius saliat vltra, quàm stando prope subito saltu saliret. Ita accidit volenti capere sapientiam & sciêtiam; quia quanto plus elongas te à tua spe, & curris cum spe Dei, tanto plus saltas, & proficiscetis in illa scientia. Vnde Cant. 7. cap. *vmbilicus tuus crater tornatilis nunquàm indigens poculis*, vmbilicus est fragilior locus & tenerior totius nostri corporis, quia est saccus stercorum, & interpretatur cognitio tuæ fragilitatis, & iniquitatis. *Cant. 7.* Propterea Dauid sentiens in se hoc dicit, *ad nihilum redactus sum*, & nihil ex me possum scire, & sicut vmbilicus siue venter est plenus putredine, & fœcetitia est cognitio tuæ fragilis abominationis. *Psal. 72.* Et iste vmbilicus est rotundus, sicut crater tornatilis. *Cognitio nostra est plena fragilia abominationis.* Et nota quod magister, qui facit scutellas vel crateres tornatiles habet vnam perticam pendulam alligatam vna chorda in vno capite, & cum alio capite illam et chorda est alligata vni ligno affixo terræ, super quo magister tenet pedem: postea magister illam met chordam, circa eius medium circumligat illud frustum ligni, ex quo vult facere craterem. Cum ergo laborat, calcat cum pede lignum affixum terræ, cui alligata est illa chorda, & pertica, quia est ligata cū illamet chorda flectitur, & sic vadit deorsum, & magister eleuat pedē, lignum inferius eleuatur, & per consequens pertica superior eleuatur, & sic vadit modo sursum, modo deorsum; illud lignum, ex quo vult facere craterem, voluitur, & rotatur. Et ferro, quod magister habet in manu fit rotundus, & cauatur. Item crater tornatilis stat inter duo ligna, inter duo ferra opposita affixa in singulo duorum lignorum, & vnum ex dictis duobus lignis

potest trahi ante, & retro & stringi, & laxari secundum magnitudinem, vel paruitatem crateris, vel scutellæ, seu catini. Vnde magister crateris facit quatuor, quia facit ire petticam sursum, modo deorsum; & quandoque ducit ante, quandoque retro illud lignum, quod tenet craterem infixum: & quanto plus calcat petticam, & inclinare facit, tanto plus eleuatur: sic est mens, quæ quanto plus se humiliat, tanto plus exaltatur, sicut fecit Beata Virgo Maria. *Luc. 1.* *Nam quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Ecce qualiter se humiliauit, quia *respexit humilitatem ancillæ suæ*; ecce qualiter exaltatur, *ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*: &c. Similiter habes in Publicano, qui stans foris de templo dixit: *Luc. 10.* *propitius esto mihi peccatori. Amen dico vobis, descendit hic iustificatus ab illo*, scilicet Pharisæo, qui dicebat; *gratias tibi ago Domine, quia non sum sicut cæteri homines peccatores: Ieiuno bis in sabbato*, &c. & iste descendit. Ecce, qualiter tornus, quanto magis descendit, tanto magis ascendit, & quanto crater, & vas magis cauatur, & est magis vacuum, tanto plus tenet, ad signandum, quod quanto plus homo se humiliat, & est vacuus vitiis, & peccatis, tanto plus repletur gratia Dei; quia reputat se vacuum, & ex se nihil esse, sicut Virgo Maria se humiliauit *fuit plena gratia, quia Dominus tecum*: & quanto plus recedit à Deo, & plus confidit de se ipso, tanto minus participat de gratia Dei, & hoc est, quod dicit, abiit; quia quanto plus confidit Deo, tanto plus diffidit de se; & hoc est, quod dicit, abiit ad Angelum, scilicet Christum Angelum magni consilij, qui non solum venit mediator ad saluandū nos, sed mediator totius gratiæ. *Psal. 132. Psal. 44.* Vnde Dauid, *vnxit eum Deus oleo præ consortibus suis*, & idem, *sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam Aaron*: *Gratia descendit à capite.* quia illa gratia Dei primo descendit in capite, sicut vita descendit à capite, & descendit in barbam, id est homines viriles, sicuti fuit Aarō dux populi Dei, & hoc descendit *in montem Sion*, quod interpretatur speculario, quia debemus speculari in Deo, habēdo ipsum pro nostro obiecto semper in omni nostro desiderio, & operatione. *Barba significat homines strenuos & viriles. Sion id est speculatio.* Tertio, quia cum volumus gratiam Dei infundi nobis, nos debemus feruenter orare, & petere ab eo: sed non quod ipse Deus egeat nostris orationibus, sed vt mens nostra efficiatur feruida, & credens acquirendo scientiam, quam cupimus mediante gratia Dei, & propter laborem mereamur gratiam: quia iustitia vult, quòd laborādo mereamur, quia omnis labor optat præmium, & merendo gratia infunditur, sine qua Dei nunquam habebimus scientiam, quia *in maleuolam animam non introibit sapientia*.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS,

De vita ornata.

Orationis dictionem orandi spiritu & veritate. REquiritur ergo primo, quòd cum intellectu oremus in spiritu, & veritate, implorando eius gratiam, & suffragium, quia nos egemus gratia Christi, & non ipse eget nobis. Secundo requiritur voluntas calens appropinquando ipsi Christo cum affectu animi. Tertio requiritur, quòd à parte nostra conemur, & laboremus cum assiduo studio, vt acquiramus scientiam. *Luc 1.* Vnde sanctus Lucas, c. 1. dicit, *petite & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.* Cum triplici intellectu: quia dicit primo *petite*, scilicet orando verbo, *quærite* cum affectu, & desideriis feruidæ voluntatis, *pulsate* cum mente, & intellectu ardente præparato ad recipiendam gratiam cum feruida charitate, & sic faciendo videtur, quòd impossibile est, quòd Deus non inclinetur secundum iustitiam ordinatam ad infundendum, & dandum tibi gratiam, quam cupis obtinere, & scientiam quam discere vis. *Sancti omnes tribus modis gratias adepti sunt.* Nam omnes sancti his tribus modis adepti sunt gratias, quas voluerunt; quia mediantibus orationibus cum voluntate prona, & intellectu illuminato, & mente liquefacta, & præparata receperunt gratias Dei magni. Quarto requiritur quòd tu repures te obtinere scientiam vel gratiam, quam cupis à Deo, non propter tuum meritum, sed ex mera, & propria liberalitate gratiæ Dei: quia cum per orationes bene quæsieris, & cum voluntate desideres, & cum mente disponas gratiam sumere, si credis gratiam obtinere propter tuum meritum, tu nihil fecisti, quia gratia dicitur gratis data: dic quæso; quid credis, quod Deus curet de te, & quid potes facere Deo, quo egeat, quòd si mille millia mūdorum essent, Deus propterea non esset maior, neque potentior, neque ditior, nec dignitates suæ essent magis auctæ in se, & ideo, vt ait Apost. Iacob. cap. 1. *Deus nullius eget.* *Omne datum optimum, & omne bonum perfectum, desursum est, descendens à patre luminum, apud quem non est transmutatio*, &c. & non ex nobis: & hoc est quod Ioannes in proposito themate dicit: *vt daret mihi librum sapientiæ*: quia quanto magis tu putabis te fore indignum, tanto magis gratiam obtinebis. Vnde tu habes in Apoc. quādo Ioannes vidit Christum ita album, cecidit ad pedes eius tanquā mortuus: ideo dixit, *surge*. Idem habes in transfiguratione super montem Thabor, vbi Apostoli ceciderunt in faciem suam, & Christus tetigit eos, dicens: *surgite*, quod significat, quanto tu reputas te minus dignum, & te non mereri, & magis te humilias; tanto magis mereris gratiam Dei tibi infundi exemplo Virginis Gloriosæ, quæ reputabat se fore indignam fieri matrem Domini; & ideo promeruit gratiam Dei. *Quanto te humilias tanto gratias dat Deus.* Tolle modo tertiam regulam mentalis præparationis, quæ est de affectuali saporatione, qui postquàm petiit librum, Angelus dixit: *accipe, & deuora illum, & faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tāquam mel; & accepi librum de manu Angeli, & deuoraui eum: & cum deuorassem eum, amaricatus est venter meus, & erat in ore meo tanquam mel dulce.* *3. Regula præparationis ad scientiam id est de affectuali saporatione.* Vnde considera, quod duo sunt sapores; vnus dulcis, scilicet amoris, & alius est amarus scilicet timoris; vel vnus charitatis, & amoris, alius humilitatis, quasi dicat, si tu non sentis amaritudinem, tu nescis retinere dulcedinem, sicut Lucifer inexpertus amaritudinis iræ Dei. *Sapor dulcis est amor vel charitatis sapor amarus est timor, vel humilitatis.* Et Petrus Apostolus, quia quasi sine labore acquisiuerit gratiam Christi, & sic de multis aliis. Ideo ille resistendo, & iste abnegando Christum, leuiter perdiderunt gratiam Dei. Ideoque Deus ordinauit istos duos sapores: quia si tu vis gustare dulcedinem de Deo, & ipsam conseruare, oportet quod tu gustes amaritudinē, sicut fuit in beata Virgine, quando quærebat Iesum disputantem in templo: ecce dulcedinem, *fili mi, quid fecisti?* ecce amaritudinem, quia *dolentes quærebamus te.* *Luc. 2.* Similiter Christus in Cruce. *Deus, Deus meus*; ecce dulcedo: *vt quid me dereliquisti*: ecce amaritudo. *Marc. 15.* Sic in studio, amaritudo est labor studij: dulcedo est, quando intelligitur, & postquàm adepta est scientia, quia inde multa commoda spiritualia, & temporalia proueniunt ex gratia Dei. *In studio est amaritudo & dulcedo.* Cuius libri saporationem in ore, & amaritudinem in corpore sentiens frater Iacobonus vna dierum meditando in subitum clamorem prorupit tanquàm à somno expergefactus clamando, proh dolor, proh dolor, pro dolor, propter cæcitatem hominum huius mundi, qui Deum non cognoscunt, quia ipse deuorauerat illum librum, & dolebat de damnatione infinitorum, *quorum venter Deus est*: & *glutinatus est in terra eorum venter*. Glutinare est cum fit panis, & miscetur aqua cum farina mista, & nondum bene composita, & in massa coadunata: sic homines huius mundi ingluuie & ebrietate inuoluti dicuntur conglutinati, & volutantes in fœce, & stercore repleti, quia tales non cognoscunt Deum, neque scientiam, & cognoscentes Deum, & eius gratiam immensam, quæ postponitur propter tam vilia, habentes notitiam, & scientiam huius libri, quem deuorauerunt, sentiunt dolorem in intimis corporis sui, ex compassione proximi sui tam cæci, & incorrigibilis: & hoc est, quod amaricauit ventrē Iesu;

quia

Iesus amor venire amaritat. *Psalm.68. & Ioan.2.* quia quanto plus quis sentit de Deo, tanto plus dolet de peccatis proximi sui, sicut veri prædicatores videntes peccata, quæ regnant non corrigi, meritò dicunt; *zelus domus tuæ comedit me*, & nequeuntes ferre; vociferant acclamando, & nota quod dicit *accipe & deuora*, & nota, quod dicit, *comede:* nam *accipe* est lumen intelligentiæ: quia licet liber intret os, tu nōdum gustas: sed cum tu illum deuorasti, tunc tu gustas, & saporas, & saporando intelligis, & intelligendo errores, & peccata proximorum propter quæ damnantur, tu doles, & amaricatur corpus tuum: quia multoties quis gustat rem valde paruam, quæ videtur dulcis gustui, & cum deuorabit, intrinsecus habet aliquam amaritudinem, quam sentit postea, sicut in breuibus, & capillis postitiis & caudis: quia videtur esse inferendo talia quædam dulcedo apparenter. Sed si gustares offensiones Dei propter prædicta, tu doleres: dulcedo est, quòd tu gaudes de offensione Dei: amaritudo vero est, quod gaudendo doleas de offensione Dei, & de peccatis: vnde, Ventrem meum doleo, sensus cordis mei turbati sunt: zelus domus tuæ comedit me: veh mundo, ô cor vesanum, adquor mala protrahis homines, & propter te video multas animas damnari; & ideo doleo, & sensus mei sunt turbati propter compassionem, quam habeo de te: & *mel*, id est sapientia, quia spiritus meus super mel dulce, & veritas mea super mel, & fauum. In *Mel symbolū sapientiæ.* cuius exemplum Christus venit comedere mel, quod erat in fauo, seu in cera, quia mel erat cum cera mixtum: nam verbum est mel: cera est caro. Vnde Isaias 5.c. *Butyrum & mel comedet, vt sciat eligere bonum & reprobare malum:* butyrum est humanitas, mel est diuinitas; & sic habes tres præparationes. Tolle quartam præparationem, quæ est de fructuali exercitatione. Vnde oportet prophetare id est quod postquam vendicasti scientiam, oportet quod illa scientia sit exercitata in populis, & gentibus, &c. quia quanto donum sapientiæ magis communicatur cum charitate pluribus, tāto Deus multiplicat illam. Nam Deus facit sicut sol, qui oritur, & venit de Oriente, & venit in Meridiem, & vadit in Occidentem. Nam *Deus pluit super iustos, & iniustos,* vt intelligamus, quod habentes doctrinam, & sapientiam, debent communicare, & prædicare vniuersaliter omnibus, quia quanto plus attenditur scientiæ, & doctrinæ distribuendo vniuersaliter, tanto plus Deus illam multiplicat in illo. Sed quanto plus quis docet, & participat doctrinam particulariter, tanto magis abbreuiatur, & occultatur in illo Itaque, ô Frater Bernardine, considera bene hoc. Nam semel elegi viam confessoris, & audiebam homines, & mulieres: deinde habui curam fratrum, & eleuaui à me eloquium mulierum, & officium confitendi quenquam, & curam fratrum. Et video, quod hoc mihi nō sufficit, quia adhuc veniet tempus, quod non loquetur mihi homo: quia attendēdo, & loquendo hominibus particularibus, omitto studium, propter quod ex stimulo conscientiæ oportet quod deseram particularia bona, & adhæream vniuersalibus, & prædicationibus pro maiori bono. Vnde dixit Angelus, oportet te iterum prophetare populis & gentibus, &c. Istæ gentes, & populi sunt non habentes cultum Dei, & quæ non intelligunt Deum & non habent cognitionem, nisi de mundanis, & carnalibus, & qui sunt inquinati, & polluti spurcitiis, & peccatis, & linguis, id est intelligentibus nunciando vitia, & virtutes, infernum, & gloriam paradisi. Et quia ista tria sunt, quæ regnant animam, scilicet bonitas, scientia, & disciplina, quæ nobilitant ipsam animam, quæ studet in eis. Nota quod quatuor studia debent habere nobiles, circa regimen ipsius animæ. Primum est, quod eorum vita sit immaculata; secundum, quod eorum vita sit regulata: tertium, quod eorum vita sit disciplinata: quartum, quod eorum vita sit exercitata. Dico, quod primū studium est, quod vita sit immaculata: quia *beati immaculati in vita* præsenti; & *beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum:*

Isa 5. *Butyrum humanitas, mel diuinitas.* *4 Regula præparationis ad scientiam quæ est de fructuali exercitatione.* *Matth. 5.* *Sapiētia vniuersaliter est distribuenda & non particulariter retinenda.* *Vita nostra debet esse immaculata.* *Psal. 118.* *Psal. 1.*

quia nobilitas animæ consistit in non scire facere vnum peccatum: & quod eius vita sit immaculata, & ideo vocantur nobiles: sed cum recedunt à Deo efficiuntur maculati, & merguntur in luto, & in voluptatibus & nociuis concupiscentiis. Ad instar vnius nobilis dynastæ qui mortuus est, & habebat vnum catulum valde delicatum, quem nutriuerat in magnis deliciis, qui mortuus est in monte nostro. Et iste catulus nolebat comedere, nisi super vnam mensam, & carnes simul frustatim incisas, cum volebat se purgare, pulsabat ad ostium donec aperiebatur illi, & extra se purgabat. Et fratres ponebant ipsum ad comedēdum cum felibus, & paulatim propter famem venit ad tantam necessitatem vt vbi prius non comedisset, nisi modo supradicto carnes incisas, vt mentotenus ipse vorabat omnia data felibus, & submergebat totum os in scutella. Ita accidit nobili spiritui, quia cum recedit à Deo, efficitur priuatus Deo, & incidit in manus diaboli, & mersus in labe peccatorum, efficitur vnus porcus. Nam Christus cœpit suos discipulos piscatores, & personas pauperes artifices, & fecit ipsos nobiles. Et dixit Petro. Ego volo te facere ducem, & te ô Ioannes, meum œconomum; & fecit duas classes: vnam duodecim Apostolorum, & aliam Euangelistarum, & erant ita amantes Dei quòd non poterant separari ab eo; & Christus eis dixit: nisi recessero à vobis, Spiritus paraclitus nunquàm veniet in vos. Vult dicere, quòd Christus ita diligebat Apostolos, quòd dixit, quòd volebat, quòd postquam amauerant Christi humanitatem, amarent ipsius Christi Diuinitatem spiritu sancto, relinquendo carnem. Ita debet facere nobilis spiritus, quia debet postponere mundum, & adhærere spiritui. Et videmus, quòd plus amat carnes, accipitres, equos, mundum, & carnē quàm ipsum Deum. Itaque si vis esse nobilis, ama Deum, & sic habebis vitam immaculatam,

Secunda est vita regulata: & nota, quòd vita non potest esse regulata, nisi sit immaculata, & vita non potest esse immaculata, nisi sit regulata bonis moribus, & virtutibus, alioquin cum vita nobilium est irregulata, efficiuntur lupi rapaces, & tyranni. Et regulati efficiuntur sicut agni immaculati. Nam quāto anima est nobilior, tanto est maior; & quanto est maior, tanto debet esse magis regulata, & cognoscere summum Deum. *Vita nostra regulis dirigenda est.*

Tertium regnum animæ est, quòd eius vita sit disciplinata, id est quòd refrænet appetitus suos, & sua desideria illicita; quia quāto ciuis est nobilior, & sublimior, tanto magis debet esse speculū, & cōsilium salubre suæ patriæ, & econtra, quāto ciuis est ignobilior & indisciplinatæ vitæ, & prauorum morum, est destructio ciuitatum. *Vita animæ sit disciplinata.* *Ciuis quanto nobilior tāto est maius & nobilius speculū patriæ.*

Quartum studium nobilis animæ est, quod eius vita sit exercitata in studio virtutum, & scientiarum: & mundus est hodie ita cæcus, quòd vbi olim scientiæ, & artes liberales fuerant introductæ, quia soli liberi homines, & nobiles illas addiscerent, & se exercerent in illis, & in virtutibus, & regerent ciuitates cum exercitio legum, & scientiarum, atque virtutum: hodie ipsi verecundantur studere, & scire scientias negotiari & facere mercaturas; sed stant in plateis irridendo bonos homines, & mulieres transeuntes per vias, & stando in ociis sub labiis ludendo, & taxillando, & perdendo tempus, aut eundo super bestiis, cum bestiis, post bestias, & siluestria animalia, & sic efficiuntur bestiæ, & tanquàm bestiæ moriuntur. Vnde tu, ô iuuenis, qui vis esse verè nobilis, cape exercitium studij alicuius scientiæ, in qua tu possis exercere tuum animum, & ingenium: & sic mediante illa scientia tu efficieris doctus, & clari intellectus, & tunc tu cognosces Deum, & mundum, & cernes quantum interest inter tuam vitam, & istorum idiotarum, & perdentium tempus, censendo se fore nobiles, & non curando addiscere scientias, quia habent aliquas domos, & possessiones. Sed cape exemplum Regis Caroli, qui cum esset Rex, & fuit *Vita animæ exercitanda virtutibus.*

omnibus scientiis, & virtutibus illustratus, & Rex inter alios gloriosus. Similiter nobilis debet studere, vt exerceat suam vitam virtutibus, & studio scientiarum, & sic vita talis nobilis efficitur delectabilis & sibi & proficua toti ciuitati; quia siue rhetoricus, vel Philosophus moralis, vel legista, cum est in regimine ciuitatis super agendis consulendo eligit dicta maiorum sapientum ad suum propositum suadendo bonis rationibus & exemplis, & tales applaudendo alliciunt animos aliorum ad obtinendum, quod cupiunt, & iudicandum rectum iudicium; quia habent solidum sensum, & illuminatum: ex quo vt taliter eius vita exercitata in moribus, & scientia semper sit gaudiosa, honorabilis, & amabilis toti populo: quia nullus intelligit delectationem studij, nisi qui experitur. Sed iuuenis, qui non est studiosus, est similis asino, qui delectatur ocio, & deambulare vadit postquàm dormiuit vsque ad tertias, de domo ad plateas, & ibi expendit tempus in cachinnationibus & detractionibus: & inde reuertitur domum, & comedit, seu ordinat inde ire bestiis aucupatum, vel redit ad plateas cum sociis alios deridendo, vel dat ordinem de nocte ire ad domum alicuius pauperculæ mulieris ad vituperandum filiam, vel aliud malum perpetrandum, vel ad faciendum aliquam malitiam; & sic in vestibus, & studio gulositatum gaudet, & gaudendo dissipat possessiones vendendo, quas pater magno cum sudore, & peccato acquisiuit: & sic dissipando efficitur pauper, & postea cum videt se in paupertatem trahi, cognoscens se non posse facere sicut soluit, immediate vendit aliquam possessionem, & denarios dat ad vsuras, prædatur, & omnia facit mala ad vendicanda & recuperanda, quæ prodigus ipse dilapidauit, & sic moriendo consumit omni vili studio vitiorum, suam vitam, & animam dissipat, & ita recte vadit in os inferni.

Tertia Pars Principalis,

De scientia acquisita.

His ergo iuuenis, stude virtutibus, & scientiæ. Vnde Gregor. Ama scientiam scripturarum, vel diuinarum, vel naturalium, ex quibus consequeris tria.

Primum, quia tu efficieris vtilis tibi.

Secundum tuis & toti tuæ domui.

Nobilitas in quo consistat.

Tertium & ciuitati; quia vir eruditus, & studiosus scientiarum suo consilio liberabit patriam suam. Si ergo habes ista, quòd sis immaculatus & integer, non duplex, non dolosus, non sanguinem sitiens, & sis regulatus, honestus, virtuosus, & non procax, nec luxuriosus, & sis disciplinatus in scientiis, & tua vita sit exercitata in studiu prædictarum virtutum: tunc tu es verus, & completus nobilis. Sed si vis reputari nobilis propter otium, certè vnus porcus est nobilior te, quia est magis ociosus, & plus comedit, quàm tu. Sed dico tibi, quòd tuus equus est etiam nobilior te, quia magis est fatigatus, & laborat, & magis vtilis, quàm sit porcus.

Nobilis non est otiosus.

Sed tu studens, qui vis applicare animum tuum studio, & proficere in scientia, quam scire desideras, oportet te septem regulas disciplinæ capescendæ seruare.

Ad scientiam capescendam seruandæ sunt septem regulæ.

Prima est æstimationis. Secunda est separationis. Tertia est tranquillationis. Quarta regula est ordinationis. Quinta est reformationis. Sexta regula est delectationis. Septima regula est discretionis, seu mensurationis. Et nota, quòd in iis facta magis requiruntur, quam verba.

1. Regula ad scientiam adipiscendam.

Dico, quòd prima regula est æstimationis, hoc est quòd facias magnam æstimationem scientiæ, quam discere vis; quia si non facis magnam æstimationem illius scientiæ, tu nunquam addisces.

Cum ergo vis studere, considera de qua scientia tu facis maiorem æstimationem, & prosequere studendo in illa; alioquin tu nunquam efficieris doctus; & tunc quære doctiorem hominem, quem potes habere, & noli facere sicut aliqui faciunt, qui propter concurrentia, vel risas, seu propter denarios quos habent, intrant sub ignorantibus, & sic perdunt tempus. Æstimatio namque scientiæ facit animum præparatum.

2. Regula studiorum est separatio. Studij impedimentum est non timere Deum. Sap. 1.

Secunda regula est separationis, quia oportet, quod studens sit separatus ab omni impedimento, scilicet à mala conuersatione discolorum, & à malis mulieribus, & à curis rei familiaris, & ab omni impedimento. Et nota, quòd primum impedimentum studij est non timere Deum, quia *in maleuolam animam non introibit sapientia.* Vnde si vis addiscere, pone te in timore Dei, & non facias sicut faciunt aliqui, qui si inueniunt vnum dictum Auerrois, vel aliquod dictum hæreticum videntur impugnari, neque tu volens addiscere, facias sicut faciunt aliqui, qui in diebus Dominicis, & festiuis vadunt ad scholas ad disputandum, antequam vadant ad missam audiendam: & sicut aliqui, qui consumunt sua, viuendo luxuriosè & ludunt lusibus. Similiter sunt multi, qui vadunt cum vestibus sumptuosis. Nam volens bene studere & indulgere studio, non debet curare de mollibus vestibus & pretiosis: quia si vtitur vestibus modestis & honestis & non curat de politie corporis, est magnum argumentum, quod talis studens habet totam mentem attentam studiu, quia nunquam videbis eruditos curare de vanitatibus & certe valde admiratus sum in isto studio Paduano; quia vbique in aliis studiis vidi studentes ferre capuccia, & cappas, & vestes ad instar semireligiosi, excepto quam in hoc studio Paduano, & certe scholares qui non incedunt in habitu scholasticu, non deberent gaudere priuilegio scholastico. Nam vbi deberent studere scientiis, addiscunt furari de nocte gallinas, & postea portabunt pennas ad ignorantiam, & fumum domum indulgendo lasciuiis, baccanalibus, tripudiis, carnispriuio, & quando sunt domi, vt videantur docti & prudentes, ipsi vadunt inflati, portant maiorellum, & capuccium sufficientem vario, & vna bestia portat, & postea, dant mala consilia, & obliquas sententias propter eorum ignorantiam, quia magis indulserunt lasciuiis, & fatuitatibus quam studio. Et nota quod facientes materias lasciuas peccant mortaliter, quia est causa lasciuiarum. Leuate ergo causas malarum societatum & meretricum, & studete, si vultis effici docti. Et vos ô fœminæ, quæ consentitis scholaribus facientibus multa mala. Primo vos obscuratis solem, quia scholaris factus eruditus & probus est sol micans in patria sua. Et si propter te fœminam incantatricem efficitur ignorans, tu obscuras solem, & tenetis restituere damna, quæ inde proueniunt illi, & patriæ suæ, in damnum datum patri suo: quia tu fuisti causa omnium illorum malorum.

Studentes ut careant de nobilibus vestibus & pretiosis.

Tertia regula est tranquillitatis: quia studens debet disponere mentem suam in tranquillitate, adeo quod ad nihilum intendat, nisi ad suu propositum studij cum mente serena, atque tranquilla, & tunc in media hora plus intelligunt, quàm non facit in vno mense, si est intricatus amore alicuius mulieris, vel practicis doctorum, & Rectorum, quæ plerunque solent fieri in studiis & in iurgiis, ludis & aliis delectationibus, quia cum debeor studere, vel lectiones audire in scholis, diuertunt animos à lectionibus, & non possunt studere. Vos itaq; Doctores, ad quos spectat huiusmodi cura, scribatis eorum patribus, quod eorum filij mulieribus vacant; & si qua mulier ob hoc irascitur, dicatis quod ipsa est vna vacca populi: eleuate etiam rancorem animorum & timorem lucri, quia sunt aliqui adeo auari, quod expendunt in studio, & nihil lucrantur, semper cruciantur, & stando in huiusmodi continuo rancore, & timore perditionis suæ facultatis, impediunt studium suum, deponite ab animis vestris dolorem, ne propter tristitiam non possitis studere, sæpeque fugare, quia sunt aliqui studentes boni ingenij, qui adeo confidunt de suo ingenio, quod negligunt studere dicentes;

3. Regula studiorum tranquillitas.

in

in duobus annis explebo studium meum. Et vidi aliquos rudis ingenij, dicentes, Veh mihi: ego vellem, & non possum addiscere, & semper student, & tandem datur eis gratia, quod propter frequens studium acuūt ingenium. Et isti, qui habent magnum ingenium, vt plurimum efficiuntur ignorantes, eo quia non student, & sperant viuentes longo tempore proficere, dicentes etiam postquam expediuero me, ego studebo domi, sed valde errant, quia quæ audit, intelligit: & raro contingit, quod scholaris si exit de studio ignorans, efficitur excellens domi, vbi immediate implicatur negotiis reipublicæ, & curæ familiaris. Ita quod non potest indulgere tunc studio; & sic qui confidunt in suo ingenio, non studendo, semper remanent ignorantes. Similiter vt plurimum sunt pauperes isti tales, qui confidunt in suo acumine, & ingenio: quia dicunt, habebo magnum concursum, & lucrabor quicquid voluero, & stando in hac spe, remanent delusi, ignorantes, & pauperes. Si igitur vultis in studiis vestris profectum facere, habete mentem tranquillam, & non speretis in vestris ingeniis, & facite quod dicit Boëtius.

Pelle timorem, Gaudia pelle, Spemque fugato, &c.

4. Regula studiorum est ordinatio.

Et vide Bonauen. in lib. sinarum passionum, vbi docet studere. Quarta regula est ordinationis quia volens studere debet ordinare vitam suam & præponere præponenda studio: & ante omnia debet vitam ordinatam tenere, quia debet seruare medium, in quo virtus consistit; quia non debet nimium comedere, neque bibere nimium, sed mediocriter, nam si plus comedit, & bibit, non potest addiscere, quia stomachus grauatur, caput efficitur ponderosum, corpus pigrum, & somnus incitatur; & dum est in studio labefit, & omnes spiritus sunt somnolenti; ita quòd literæ non possunt intrare, neque ingenium exercere; quia si pascis ventrem, non potes pascere mentem: & si comedit modicum, continuando, virtus cerebri & spirituum paulatim debilitatur, adeo quod efficitur stultus: ita quod inter vtrunque vola; quia medium tenuere beati. Item ordina tuam horam in comedendo, surgendo, & studendo, & dormiendo mediocriter, non multum, neque parum: similiter in stando in domo, ne nimium vageris; & si socij veniunt vt te incitent ad deambulandum, noli ire; & proponas omni die videre & studere tuam lectionem, quam audisti, & illud serua: similiter serua audiendo ordinem librorum, qui primus liber introductiuus cuiusque scientiæ debet primo audiri, & in eo primo debes studere, & sic tenere ordinem audiendo; primo cunabula scientiarum, & capere lac, deinde panem mollem, deinde fortiora, &c.

Cibus & potum ordinandi in studio.

5. Regula studiorū reformatio seu repetitio.

Quinta regula est reformatio, seu repetitio; quia tu debes audita, & lecta repetere, & facere sicut docet Greg. in libro Moralium, dicens, quod si homo reperit aliquem in via, & nescit vnde sit, vel bonus, aut malus: primo ad notitiam prædictorum expedit, quod loquatur secum, & intelligat, cuius est idiomatis; deinde interrogat de qua ciuitate est, & scit ciuitatem; deinde soluet hospitium pro te, & tu argues ipsum nobilem esse, loquendo amplius secum in itinere, ipse dicet facta sua, & intrinseca sui cordis: & ex eius eloquio, & moribus suis comprehendes clarè eius bonitatem, vel prauitatem. Ita accidit in studente, quia cum incipit studere, ignorat idioma scientiæ, in qua incipit studere, quia ignorat terminos, & audiendo addiscit. Item ignorat materias librorum, & studendo addiscit, & amplius studendo, & repetendo intelligit omni die medullitus intima cordis, & fit ita domesticus illius scientiæ, quod intelligit clarè ipsam scientiam, & eius sententias. Et nota, quod scholaris, qui vult proficere, non debet confundere mentem suam pluribus libris, sed debet capere vnum librum, & bene studere illum, & eum discere prius quàm diuertat ab eo ad alium, quia postea aggrediendo alium melius intelliget, quia liber librum aperuit, & sic efficieris in breui magister. Sexta regula est delectationis, & saporationis, quia postea cum bene intelligis, tu incipis gustare, & delectaris in gustu illius scientiæ, & vitas impedimenta, & efficieris dominus verborum, & sententiarum, & discurrens materias, argumenta contraria, decisiones, rationes, & subtilitates illius scientiæ, & efficieris magister aliorum. Et caue ne facias sicut faciunt plerique primi prædicatores, sicut fuit vnus, qui ascendens pulpitum incepit prædicare, & vna musca figit se super naso valde pungens eum, & præ verecundia, & timore perdendi se, non erat ausus expellere eam; quia sunt aliqui ita verecundi; qui præ verecundia in actibus publicis perdūt se, & sunt maximè ignorātes. Septima & vltima regula doctrinæ sapientiæ capescendæ est commensurationis, & discretionis: quia studens quando vult studere, debet commensurare se secundum suas facultates, & prosperitatem corporis, & animi: nam debet considerare suam ætatem. Item si suppetunt facultates, quibus possit perficere studium suum, sanitatem sui corporis; si est sanus, vel non; vel nimium debilis; & tunc cum bona discretione debet aggredi studium. Et si videret se annosum, vel non posse effici ita excellens, ipse deberet remanere contentus nolle plus sapere, quàm oporteat sapere, vnde si non potes effici Doctor, sis contentus effici Procurator: sis contentus effici Notarius, si non potes effici Procurator: & si non potes effici Physicus, sis contentus effici bonus Chirurgus, & placebis Deo: & seruando supradicta Deus inspirabit studium bonitatis, & scientiæ, per quam tua vita erit in hoc mundo honorata, & disciplinata propter scientiam infusam, & acquisitam, qua mediante tu peruenies in notitiam Dei, ad cuius honorem tu taliter tuam vitam gubernabis regēdo te, tuam familiam, & consulendo reipublicæ radiis tuæ sapientiæ, semper habendo Deum pro obiecto, quòd tu consequeris gratiam Dei in hoc mundo: qua mediante perduceris ad vitam beatam, quam nobis omnibus concedere dignetur ille, qui bonitatem, & scientiam, & doctrinam affluenter inspirat. Amen.

6. Regula studiorū est delectatio.

7. Regula studiorū est cōmensuratio & discretio.

DE SEMINATIONE Dæmonij.

SYNOPSIS

Eorum quæ præcipuè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de seminatione dæmonij, tres habet partes principales.

Prima pars principalis,

Agit de culpa præcedente, quæ est causa omnium malorum quæ proueniunt.

Secunda pars principalis,

De diuina Iustitia tot mala permittente.

Tertia pars principalis,

De tempore malitia diabolica dissoluta.

Sermo X.

Exiit *qui seminat seminare semen suum*. Luc. 8. cap. Ista prædicatio præparat nobis viam per totam quadragesimam: intendo enim tractare in prædicatione nostra de semine, quod diabolus exigens de inferno seminat in hoc mūdo, in sua possessione animarum, quas possidet: quæ semina diaboli sunt zizaniæ, tenta

Luc. 8.

Peccata omnia sunt semina diaboli.

tentationes, rixæ, superbia, luxuria, auaritia, & omnia vitia, & peccata, & diabolicæ inspirationes: & quod sit verum, ab aduentu Christi, citra nunquam fuerunt tot tentationes diabolicæ, & tot mala, quot hodie sunt in mundo: quia sicut Christus exiuit seminare diuinas inspirationes, virtutes, & bona; sic per contrarium, diabolus exiit seminare semen suum supradictum, vnde Ioan. in Apoc. cap. 9. *Audiui vocem: vnam de quatuor cornibus altaris*, &c. *Dicentem: solue solue*, &c. quatuor diabolos ligatos, *qui parati erant in malam horam, in malum diem, mensem, & annum*, & causa occidendi *tertiam partem* mundi, &c. In quo quidem eloquio considerandæ sunt tres causæ, vnde hodie proueniunt tot mala in mundo. Prima causa est sua culpa præcedens. Secunda causa est diuina iustitia permittens. Tertia causa est malitia diaboli operans. Dico quod prima causa est nostra culpa, hoc est nostra mala operatio. Similiter est iustitia Dei, quæ requirit, quod cum bene operatis, bene habeas: si malum facis, habeas malum. Tertia est, quia Deus permittit diabolum tantum operari, quantum peccata requirunt.

Christus seminauit virtutes & omnia bona. Apoc. 9.

Culpa est causa omnium malorū mūdi.

Deus permittit diabolum tantum operari quantū peccata requirunt.

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

De culpa præcedente, quæ est causa omnium malorum, quæ proueniunt.

NAm vita hominis in mundo est in continuo bello, in continuis, & diuersis tentationibus, & est in libero arbitrio: Si ergo consentit malis, habebit malum: & si bonis; habebit bonum, & debitam coronam præmij. Ad quorum intelligentiam nota quatuor tempora. Primum tempus est gratiæ mundi datæ. Secundum tempus est malitiæ dæmonis incatenati in inferno. Tertium tempus est gratiæ à mundo spretæ. Quartum tempus est malitiæ diabolicæ relaxatæ. Dico ergo primo: quod primum tempus est gratiæ diuinæ mundo datæ: & hoc tempus fuit tempore incarnationis Christi: vnde scias, quod quando Christus fuit Incarnatus, & postea natus reperit totum mundum corruptum, & plenum vitiis, malitiis, & peccatis. Et media nocte clamor factus est: ignorantia prælatorum, pontificum & sacerdotum: Et considera, quod tanta malitia & peruersitas tunc regnabat in statu spirituali sacerdotum, quod dum venissent tres reges Magi ad adorandum Christum regem Iudæorum, quia tunc alius Rex non erat in Iudæa, & quærerent cum Herode ab eis, *vbi Christus puer Rex, nasceretur* erant ita pleni erroribus, ignorantes, & cæci, quod scientes Prophetas, & docentes Magos: vbi nasceretur, nedum ire voluerunt ad videndum: vbi Rex, & Saluator suus natus esset, vt adorarent eum, vt consequerentur gratiam diuinam mundo datam, sed nec mittere vnum minimum nuncium curauerunt. Et nota, quod gratia diuina est quadruplex: quia prima est iustitia, secunda fortitudo, tertia est prudentia, quarta est temperantia. Et ista sunt illa quatuor cornua altaris supradicti. Altare enim dicitur, quasi alta res, & habet quatuor cornua, & quatuor virtutes supradictas, quæ significantur per angulos altaris: vnde Abacuch. *Et cornua in manibus eius*. Ecce gratia diuinalis mundo donata, scilicet Christus. Secundum tempus fuit malitiæ dæmonis catenatæ in inferno, quod fuit quando Christus dixit: *Princeps huius mundi eiicietur foras*, cum exaltatus fuerit filius hominis, scilicet super ligno crucis. Et hæc dixit propter quatuor diabolos, qui erant ligati in magno flumine Euphratis, quod interpretatur Ecclesia, quia Ecclesia dicitur Euphrates, quasi frugifer, vel crescens, quod fuit quando Christus eam plantauit in principio, & quando Apostoli prædicabant, & Martyres. In patientia martyrium sustinebant, quia tunc dæmones erant ligati. Et nota, quod sunt quatuor illi principales dæmones. Primus vocatur Behemot, & est princeps luxuriæ, & ante dominatum efficitur bestia, de quo Iob 41. *Et virtus in vmbilico eius*: quia luxuriosi viri habent vim luxuriæ in lumbis: & luxuriosæ fœminæ habent vim luxuriæ in vmbilico, & iste diabolus, & eius operatio est contrarius primo cornu altaris Dei, scilicet gratiæ Dei, mundo datæ, & est iustitia. Secundus principalis dæmon, id est Sebtauo Abedon, Latine dicitur exterminans, Græca appellatio, & iste dæmon est princeps zizaniarum, diuisionum, bellorum, inimicitiarum, homicidiorum, incendiorum, prædarum, & infinitarum tribulationum, & persecutionum: vnde merito dicitur exterminans, & iste dæmon est contrarius secundo cornu altaris Dei, quæ dicitur fortitudo, quæ consistit in patientia. Tertius dæmon vocatur Belzebuth, qui est princeps muscarum. & interpretatur vecchia magna musca, & est contrarius tertio cornu altaris Dei, scilicet prudentiæ & habet potestatem in homines, qui sunt infideles, & maxime in senibus qui non fuerunt fideles in iuuentute in fide Christi, & iste est dæmon hæreticorum, & hæresum, incantationum, & superstitionum fidei Christi. Et iste dæmon habet magnam potestatem in istis vetulis magis: sed muscæ, quæ vadunt incantando, signando, & vaticinando, & dicunt, quod loquuntur cum stellis, & vadunt cum Herode ad flumen Iordanem in nocte Epiphaniæ, & sciunt vaticinari, & dicunt se loqui Matri, & facere factiuas quæ accidunt eis, qui in iuuentute sua non habuerunt fidem, qui in senectute dant fidem istis præcantulis, & incantationibus, & ita quæ audiunt: quia nullum habent fidei fundamentum, quia si haberent fidem in Christo, non ponerent fidem suam nisi in Christo. In quibus pars maxima mundi est corrupta fide in Euangelio. In Belzebuth principe dæmoniorum eiicit dæmonia. Quartus dæmon incatenatus, dicitur Mammon: Et iste dæmon est princeps auaritiæ: vnde *nemo potest seruire duobus* heris, *Deo, & mammonæ* & iste dæmon est contrarius temperantiæ. Nam mammona interpretatur auaritia, quæ auaritia quantum regnat in mundo, vsurarij docent, mercatores demonstrant, artifices ferè omnes artes suas falsificantes insinuant, Romanacuria, & clerus sine pudore in simoniis, & auaritiis, quibus infixæ sunt, aperte indicant, pauperes sentiunt, & infirmis exultat, ô inops auaritia, ô mammona inferoalis, quot animas surripis paradiso?

Vita hominis est in continuo bello.

Tempus primum est gratia diuinæ mundo data Natiuitate Christi tempore, statum spiritualis sacerdotii malum & peruersum.

Matth. 2.

Gratia diuina quadruplex.

Altaris definitio.

Abac. 3.

Tēpus 2. fuit malitia dæmonis catenata in inferno. Ioan. 12.

Ecclesia Euphrates quare dicta.

Behemot princeps luxuriæ.

Sebtauo abedon est dæmō princeps dissensionum.

Belzebuth princeps muscarum.

Belzebuth dæmon hæreticorum, hæresiarcharū, incantationum & superstitionum.

Mammō dæmon auaritiæ princeps. Matth. 6. Luc. 16. Auaritia contraria temperantiæ.

Et nota, quòd in principio sacrosanctæ Ecclesiæ in Petro fundatæ, postquàm Christus super ligno fuit exaltatus salutiferæ crucis, omnia erant in fide, & malitia diaboli erat catenata in inferno. Et hoc fuit secundum tempus malitiæ dæmonis catenatæ in inferno, vt supradictum est.

Tertium tempus est gratiæ diuinalis spretæ, quia homines spernunt quatuor suprascriptas virtutes, significatas per quatuor formas altaris supradicti, iustitiam scilicet fortitudinem, prudentiam, & temperantiam, & ipsas virtutes peruerterunt; iustitiam videlicet in luxuriam, & fortitudinem in impatientiam, & in bella, seditiones, & tribulationes: & prudentiam, scilicet fidem in infidelitatem, hæreses, & incantationes: Et temperantiam in auaritiam, cupiditatem, & vsuras, ita quòd in omnibus hodie gratia Dei mundo data est spreta, vnusquisque vult facere mondum suo modo; & per hoc patet clare, quòd hodie isti quatuor diaboli, qui erant ligati, sunt liberi, & soluti, vnde propter tot mala & peccata merito dicitur: solue, solue, solue, quatuor spiritus, qui sunt in flumine Euphratis. Et nota, quòd septem sunt status Ecclesiæ.

Gratia diuina spernitur. Virtutes peruersæ sunt.

Primus fuit tempus iustitiæ in primo scilicet statu, quando Christus natus fuit; quia ortus est sol iustitiæ Christus Deus noster.

Ecclesiæ sunt septem status.

Secundus status Ecclesiæ fuit tempus potentiæ, & fuit tempore martyrum, incipiendo à sancto Stephano

Ecclesiæ tempus iustitiæ quando.

Ecclesia tempus potentiæ quando. phano, & durauit vsque ad sanctum Siluestrum ferè per ducentos annos, & vnum tempus catenatur in aliud tempus, & hic status Ecclesiæ fuit, tempore sancti Siluestri Papæ, & Constantini Imperatoris, in quo tempore Ecclesia aucta fuit.

3. *Ecclesia tempus sapientiæ quando.* Tertius status Ecclesiæ fuit sapientiæ, & fuit tempore Sanctorum Augustini, Hieronymi, & Ambrosij, Doctorum Ecclesiæ, quo tempore multiplicati erant errores, & hæreses pessimæ, qui remoti, & declarati fuerunt propter eorum sapientiam, & sanctam doctrinam.

4. *Ecclesia tempus gratiæ quando.* Quartus status Ecclesiæ fuit gratiæ, & fuit iste status tempore sancti Gregorij Papæ, quia illam gratiam sibi à Deo datam communicabat populo Dei.

5. *Ecclesia tempus innocentiæ quando.* Quintus fuit status innocentiæ. Et incœpit tempore Caroli Magni, quo tempore ædificatæ fuerunt multæ abbatiæ.

6. *Ecclesia tempus humilitatis quando.* Sextus status Ecclesiæ est isto præsenti tempore, & dicitur status humilitatis profundæ, & incœpit tempore S. Francisci, & sancti Dominici, & aliorum qui fecerunt monasteria, & regulas obseruantiarum, licet pauci illas seruent.

7. *Ecclesia tempus probationis periculosæ quando.* Septimus status Ecclesiæ dicitur probationis periculosæ, & erit tempore Antichristi, quo tempore charitas refrigescet multorum, & veh prægnantibus, scilicet malitiæ, & peruersitatis, Et de his septem statibus & temporibus habetur in sacra scriptura de septem diebus creationis, appropriando cuilibet diei vnum statum Ecclesiæ. Item appropriari possunt septem bellis, quæ habentur in testamento veteri. Item habetis istos septem status Ecclesiæ in Psalmo Dauidico. *Psal. 90.* *Scuto circumdabit te veritas eius* Primus fuit tempore veritatis
1. incarnatæ. Scutum est diuina claritas, & fides Christi
2. Secundus status *non timebis à timore nocturno*, quia de nocte mulieres sunt ita timidæ quod timent strepitum cuiuslibet rei, & soricis motum. Ita fuit tempus patientiæ mortuorum, quia ante Aduentum Christi homines timebant mortem: & hoc ideo, quia erat clausa porta paradisi, & damnabantur. Sed post tempus Natiuitatis Christi, quia porta paradisi fuit nobis aperta, non timebant Martyres pro Christi fide, quia saluabantur, & ideo dicit non timebis ab illo timore nocturno. *Mortē timebant homines ante aduentum Christi. Martyres non timent mortem.*

3. Ille versiculus, non timebis, *à Sagitta volante in diem*, significat claritatem, & fuit tempus sapientiæ Doctorum Ecclesiæ Dei, qui illuminauerunt fidem, & fugauerunt lumine claritatis suæ sapientiæ nubes hæresum, & errorum, qui regnabant in orbe. Et nota, quòd ferrum sagittæ habet duas barbulas acutas, & quando intrat non potest euelli. Et venator sequens feram, vel aprum, sagittat illum illa sagitta venenosa & subito capit illum. Ita hæresis est vna sagitta venenosa subintrans animas, & venenans ipsas & venator diabolus quas sagittauit animas illa sagitta venenosa, capit. *Hæresis sagitta est. Diabolus venator. Diabolus in tenebris intrat.*

Quartum tempus, scilicet gratiæ, quod fuit tempore Gregorij, designatur per illum versiculum. *A negotio perambulante in tenebris.* Intrabit diabolus in tenebris.

Quintum fuit nocentiæ, signatur per illa verba, *ab incursu, & dæmonio meridiano*, ne timeas. & fuit tempore fundationis Abbatiarum Sanctorum Patrum, qui viriliter pugnabant aduersus Diabolum: vnde legitur in dialogo Gregorij Papæ, quod quidam Abbas vidit super porta sui monasterij infinitos Diabolos, & super porta ciuitatis non vidit nisi vnum, vbi erat gentium multitudo, & peccatorum: & quærenti causam Diabolus illi dixit, quòd ideo erant tot ad portam monasterij, quia ibi erant fortiores aduersarij sui, quam in ciuitate. *Abbatis visio.* *In monasteriis fortiores sunt aduersarij diaboli.*

Sextum tempus, fuit profundæ humilitatis sancti Francisci suo tempore, & significatur per illa verba, *dæmonio meridiano*: & est illud, quod facit bellum. Nam hodie sub spe boni totus mundus est deceptus.

Septimum tempus, seu status Ecclesiæ est tempus Antichristi, quia *cadent à latere tuo*, ô Christe *mille, & à sinistris decem millia*. Similiter in oratione, quam Christus docuit discipulos suos, notantur isti septem status Ecclesiæ, dum dixit, orate sic, *Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum*, & quando cum Verbum caro factum est, & illud est *Ecclesiæ septē status notantur in oratione Dominica. Matth. 4.*

Primus status Ecclesiæ.

Secundus status, *Adueniat regnum tuum*, tempore martyrum.

Tertius status, scilicet sapientiæ Doctorum Ecclesiæ, significatur per illa verba, *fiat voluntas tua*, quia maior stultitia, quæ sit in mundo, est velle contradicere voluntati Dei: quia si non facis eius voluntatem in præsenti sæculo, te inuito facies in inferno coactus.

Quartus status gratiæ significatur, *per panem nostrum quotidianum da nobis hodie*, & fuit tempore Gregorij.

Quintus status innocentiæ: quia innocens fit quando dimittitur sibi peccatum. *Ideo dimitte nobis debita nostra.*

Sed quia sumus in tempore tentationis quod est

Sextus status Ecclesiæ, ideo adiutorium nostrum in nomine Domini, *& ne nos inducas in tentationem.*

Septimus status Ecclesiæ erit tempore Antichristi. Et ideo *libera nos à malo.* Illo tempore, scilicet à tentationibus Antichristi resistendo illi.

Vide etiam ista septem tempora status Ecclesiæ, significata in Euangelio, quando illi duo discipuli sancti Ioannis Baptistæ dixerunt Christo: *es tu, qui venturus es, an alium expectamus?* quibus respondit Christus, ite ad Ioannem, & renunciate illi, *Cæci vident* illuminati scilicet lumine Natiuitatis Christi, & hic fuit primus status. *Claudi ambulant*, & hoc fuit tempus secundi status, scilicet patientiæ, quia illo tempore mundus ibat vno pede, scilicet solo desiderio mundi: sed tempore martyrum ibat alio pede, quia desiderabant gaudia paradisi, *Leprosi mundantur*, scilicet tépore Constantini leprosi, & est tertius status Ecclesiæ. Quartus status, *surdi audiunt*, scilicet quando fuit data potestas sacerdotibus absoluendi. *Mortui resurgunt* fuit quintus status tempore Innocentij, quando homines relinquebant vitam mortuam, & caducam, & quærebant vitam æternam. *Ecclesiæ septē status significati in responsione à Christo facta legatis à Ioanne Baptista ad Christum missis. Matth. 11.*

Sextum tempus, *pauperes euangelizantur*, id est prædicant, & hoc est à tempore humilitatis, & paupertatis profundæ sancti Francisci citra. Septimū tempus sunt Ecclesiæ Christi: erit tempore Antichristi, & tunc *Beatus, qui non fuerit scandalizatus in me.* Etiam status Ecclesiæ appropriari potest septem Sacramentis Ecclesiæ quæ sunt, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Ordinatio Sacerdotis, Pœnitentia; Matrimonium, & Extrema vnctio, quæ significant tempus Antichristi. In quo tempore erit probatio boni, & mali. Et ideo considero, quòd si in fine vitæ tuæ bene feceris, bene habebis, & participabis cum Deo omnia bona. Si male, participabis cum diabolo omnia mala. Similiter per contrarium: per hos septem status Ecclesiæ supradictos notantur septem sigilla, seu tubæ, quas vidit Ioan. in Apoc. quæ sunt contra supradictos quia sicut in primo statu ecclesiæ reponuntur iusti, ita per contrarium in prima tuba illa sunt iniusti, & luxuriosi: & sicut in primo statu sunt patientes, ita in secunda tuba sunt impatientes, & iracundi. *Ecclesiæ septē status appropriari possunt septem Sacramentis.* *Reproborum septem classes contraria septem statibus Ecclesiæ.*

Tertius status ecclesiæ sicut sunt Sapientes, & Doctores: ita in tertia tuba sunt stulti, id est hæretici, qui eiiciuntur de paradiso. In quarta tuba sunt peruersi, & persecutores ecclesiarum In quinta tuba sunt leprosi,

& pestilentes. In sexta tuba, scilicet in isto nostro tempore regnant superbi, pestiferi, & seminatores zizaniarum, & seditionum, bellorum. Ideo dicit in isto sexto tempore, solue, quod incœpit forte à quinquaginta annis citra; quia incipiẽdo à diabolo luxuriæ, & à diabolo hæresum, & à diabolo auaritiæ, discurrendo per opera diaboli superbiæ, videbis in vniuerso orbe totum ordinem iustitiæ, bonarum operationum, ac motū honestorum, & pacis, & quietis fore peruersum. In omni genere luxuriæ, auaritiæ & hæresum in Ecclesia Dei: vide schismata Paparum: considera errores Enclif in Anglia quantum regnent: Vsones in Boëmia, quam pullulauerint, & iam dispersi sunt in mentibus plurimorum in Italia; & vtinam mentiar, quòd hinc ad tempus modicum, Italia, & mundus totus non repleatur illis hæreticis prauitatibus: reuolue bella, quæ fuerunt à quinquaginta annis citra, & quot ciuitates, regna, & ædificia sunt deleta, quot partialitates, quot incendia, homicidia, & proditiones fuerint, & hodie regnent in vniuerso, tam in Italia, quàm in Francia, & Anglia, & in aliis mundi partibus; & videbis, quòd sunt soluti supradicti spiritus infernales. Ideo bene venit tempus, vt dicatur, *Solue*, &c. quæ omnia præparant vestro Antichristo cito venturo.

Secunda Pars Principalis,

Quæ agit de diuina permittente iustitia.

Iustitia diuina tot mala permittit. Secunda pars prædicationis nostræ est secunda causa diuinæ iustitiæ permittentis; sequitur, *Sunt quatuor Angeli*, Vnde ad euidentiam nota quòd Sathanas in isto sexto tempore, in quo sumus ad præsens, videns frequentem multitudinem animarum dietim magis præsentari in inferno, & dietim magis solito multiplicari, & tot vitia, errores, & peccata in mundo regnare, considerauit, quòd prope erat tempus, quo dissolui debebat, & suus Antichristus pasci: vnde præcepit suis vt exirent in mundum, præconizarent, quòd omnes *Luciferi in homines ad commilitones diabolos oratio.* dæmones in mundo dispersi venirent coram Lucifero & exeuntes prouocauerunt omnes spiritus immundos coram eo: & adorantes eum sisterunt coram turbine atri ditis: quibus indicto silentio annuit vnde sederunt; & raucis faucibus sic exordiendo dixit.

Diabolorum conciliabulū. Filij superbiæ & perditionis æternæ, ac facinorum omnium, mei boni commilitones, scitis quàm ille Deus cœli sit inimicus noster, primò nos præcipitando de cœlo in tenebras exteriores dejecit, & nostris priuauit sedibus relucentibus, sedique nostræ, quam in Aquilone figere proposueramus, ne illi similes fieremus, obuiauit: attēti ergo estote, quid velim, & animos vestros incitate contra Christum. Scitis etiam virtutum omnium inimici, qualiter Deus ipse creauit ad nostram iniuriam, Adam, & Euam, quibus promisit, & semini suo nostras sedes. Et videns hominem, inuidia accensus, mea virtute diabolica dixi, volo videre num ita molliri possim vt Dei voluntatem irritam reddam, & ipse nec hominem, nec me possideat, & scitis quàm astutè deceperim Euã, & Adam, propter quòd, mea astutia mediante, fuerunt ejecti de paradiso, credentes quod Deus nunquam secum reconciliaretur. Inde videns, quòd Adam, & Eua, eorumque filij pœnitentiam faciebant ad Deum, vt ipsum placarent, & quod Deus promisit multiplicare semen suum, & assumere carnem humanam; propter quæ feci ipsos luxuriis intendere, & tot mala perpetrare, *Gen. 6.* quod Deus dixit, *pœnitet me fecisse hominem*; & misit diluuium super terram, ita quod periit omnis caro excepto Noe cum familia sua; & videns, quod ita remanserant in gratia Dei, lethaliter gaudens dixi, mihi etiam hos paucos in iram Dei prouocare curabo. Et videns ipsos multiplicare, induxi ipsos ad idololatriam, & ipsos redegi in seruitutem Pharaonis, à cuius manu fugientes per medium rubri maris, curaui ex eis reportare ipsos submergendo triumphum, sed nondum ita Dei venerat super eos, Quocirca videns eos in deserto, murmurare feci, & aureum vitulum adorare. Inde in suum regnum profectum feci, quòd occiderunt Prophetas, & nuntios Dei, & multiplicarunt peccata. Demum vidi vnam Virginem, plusquàm humano ingenio congrue virtuosam, & exuberantem humilitate profunda, & illi alludens, omni mea astutia & inspiratione diabolica, nunquam potui quicquam habere in ea verbo, vel opere, seu mente: vnde ruminans scripturas, & Prophetas, & considerans Isaiam dicentem, Ecce *Virgo concipiet, & pariet*, &c. Audiensque parentes in limbo clamãtes: *Cœli rorate, & aperiatur terra, & germinet Saluatorem.* Et alios exclamantes: *veni Domine, & noli tardare.* Aliosque dicentes: *mitte Domine, quem missurus es*; timui meditans, an foret illa, de qua loquerentur, & postea vidi, quòd accepit maritum, hinc fui gauisus, quod maritum acceperat: inde videns Ioseph senem, & Virginẽ adhuc hæsitauj: demum vidi ipsam prægnantem; & tunc à me remoui omnem suspicionem. Et exinde vidi Magos & stellam prius non visam, ipsos ducentem ad adorandum ipsum, tunc dixi, quid erit hoc; istud signum non mihi placet. Sed cerno Prophetas dicentes, quod Saluator debebat esse Rex; & quod infantulus ille erat natus in præsepio in paupertate extrema, & quòd plorat, gemit, esurit, & dixi, ô non erit ille, quem puto, quia homo est: sed considerans, quòd Propheta iterum dicit; *butyrum & mel comedet, & filius Altissimi vocabitur*; steti perplexus: sed, cernens maturius video puerum pati, cum fugeret à manibus Herodis, & puerilia facere; & tunc à me remoui omnem suspicionem. Hæc vltra vidi infantulum ipsum in duodecimo anno disputantem in templo, cuius sapiẽtiæ nullus resistere potest; quid erit hoc? dixi, isti actus non placent mihi: sed post hæc cerno matrem dicentem fili, vbi fuisti? *ecce tuus pater & ego quærebamus*, &c. Et nota, quòd in sacra scriptura non legitur alibi, quòd Beata Virgo vocarit Christum filium, nisi tunc: vnde videns, quòd iste puer sequitur patrem & matrem, & subiectus, confortatus sum: & postea vidi baptizari ipsum, tunc pepuli timorem, dicens, ergo hic homo peccator est, sicut & cæteri homines. Et post pusillum video ipsum prædicantem, miracula facientem, & quadraginta diebus, & noctibus quotidie ieiunantem, ac audiens Ioannem in deserto dicentem: *Ego sum vox clamantis in deserto*, &c. tunc valde timui. Sed videns, quòd postea esuerit cepi aliqualem vigorem, & consideraui, quod erat homo, sicut & Moyses, qui similiter ieiunauit; & tunc ego deliberaui fieri certus, quis, & qualis homo esset iste: vnde propius accedens cœpi ipsum extollendo tentare, dicendo, quòd erat magnus Propheta, &c. dicens: *dic vt lapides hi panes fiant*, &c. qui respondit; *non in solo pane viuit homo, sed ex omni verbo*, &c. demum portaui ipsum super pinnaculum templi, & obtuli illi regna, &c. qui dicens; *non tentabis Dominum Deum tuum*: quibus responsis nullo modo valens detegere illius dignitatem remansi adhuc incertus de eo, sed videns tot miracula, surdos audire, cæcos videre, claudos ambulare, mortuos resurgere, & pauperes euangelizare de eo: tunc proposui me expedire de eo, & intraui corpus discipuli Iudæ, qui prodidit eum. Et videns eum ligari, deludi, cædi, spui in faciem eius, & demum in ligno illius nostræ inimicæ crucis leuari, dixi; modo sum certus, quòd est purus homo. Et stans modicum audio, quod alta voce proclamat, *hely, hely: hoc est Deus meus, Deus meus, vt quid me dereliquisti?* Et post pusillum dum certior fierem, *inclinato capite emisit spiritum.* Et expectans habere victoriam, heu miser, illum esse Saluatorem mundi, & Deum & hominem se monstrauit apertè; & mox timidus descendi ad inferos, & velut scitis reclusimus portas inferni. Qui descendens ad inferos sua voce clamauit: *Attollite portas principes vestras, & introibit Rex gloriæ*, &c. & reseratis

Marginalia (right column): *Isa. 7.* / 45. / *Exod. 4.* / *Isa. 7.* / *Luc. 1.* / *Luc. 2.* / *B. Maria semel Christū vocauit Filium.* / *Matt. 3.* / *Matt. 4.* / *Luc 3.* / *Matth. 4.* / *Matt. 27.* / *Ioan. 19.* / *Psalm. 23.*

reseratis ianuis intrauit in infernum, & me sicut cernitis alligauit, eliseasque sedes Patrum spoliauit limbi: & nos in inferni miseria reliquit, & cum spolijs nostris ascendit triunphando ad cœlos: & non solum nostrum spoliauit infernum; sed & me principem mundi ejecit de regno terræ, cum nostis, & luendo sentitis. Deinde incœperunt eius discipuli prædicare lucem veritatis nobis contrariam: & tunc misi sequaces meos contra eos, & ipsorum aliqui lapidati, aliqui secti, aliqui in crucem acti, & quibusdam capita truncata & nonnullos igne cremari, & cædi, ac pœnarum omnium cruciari tormentis cum martyribus suis feci, qui quanto plures pro suo nomine trucidabantur, tanto plures crescebant. Sed Imperator ille, cui mundi imperium dederam, me prodidit Constantinus: vnde videns multos amore Christi augeri, multas in mũdo hæreses seminaui: sed nescio quis Ambrosius, & quidam Hieronymus, & Augustinus, etiam hæreses ipsas sua sapientia abstulerunt, & fidem Christi magis auxerunt. Inde in mundo multas zizanias seminaui: sed adoleuit quidam Gregorius, qui gratiam sibi datam communicando cum aliis, illas extirpauit. Insuper vidẽs crescere Abbatias, & sanctis Monachis repleri ædes, quæ nobis à Gentilibus dedicatæ, destrui, misi bella, & gentes superbas temporibus suis, quæ tribularent eos: demum huic superbiæ opposuit se vnus homuntio Franciscus, qui Christi stigmata sua cum humilitate profunda habere promeruit, & normam suæ humilitatis, & paupertatis mundo reliquit, licet à suis quam pluribus sit lacessita rebellibus, tam adhuc in Sanctis, quàm multis eius Fratribus tenentibus suam, quam docuit, obseruantiam, euangelizando relucet. Vnde considerans, quod homines nunquam fuerunt ita corrupti in mundo, & non est, qui bona faciat vsque ad vnum, & quod hæreses dietim augẽtur, & viam nostro Antichristo video præparari, quo tempore debeo solui, & meum regnum recuperare mundanum, propterea hoc consilium fieri decreui. Et vos ô filij perditionis æternæ, conuocaui, vt vos mecũ & ego vobiscum syncerius, & maturius deliberare possimus, quo pacto nostrum tartareum locum possimus replere & ita, acies nostras ponamus in pũcto, vt exeũdo tenebras campum ponere valeamus in partes mundi diuersas, & recuperare regnum integrum meum mũdi, in quo liberum me regnare valeat Antichristus, & fidem Christi totaliter destruemus. Sed quia vestrum, quàplures iamiam à 50. annis fuerũt per mũdum dispersi, vt possetis experiri de factis mundi, & de fide Christianorũ, audiam libenter ab aliquo vestrũ dæmones, qui tenentur in orbe, & eius consilium, vt maturius possimus deliberare studia huius rei, & remedia salubria malitiarum, & perditionum, quibus mediantibus facilior sit nobis aditus dominandi mundo, profecto si hæc res sortitur effectum, sicut in sagacitate malitiæ vestræ spero, dum ero Dominus mundi, vos faciam participes animarum, & omnia mala, secundum cursum vestræ perfidiæ habenas laxando vobis, ad libitum faciendi permittam.

Asmodæus in conciliabulo dæmoniorum respondit Lucifero. Tunc Asmodæus princeps vnus dæmoniorum surrexit, dicens: ô terribilis rex damnatorum immense, & vos cæteri mei tentationum sodales, attendite, quia vobis melius nuntium annũtio, quàm vnquam habueritis à tempore Christi citra, vera loquar, & experientia manifestat: quia circuiui vniuersum orbem terrarum, & reperi mundum nunquam fuisse ita ingratum versus Deum, sicut nunc: nam homines sunt ita luxuriosi, superbi, auari, & superstitiosi, quod non credunt alium esse Deum, nisi vitia, & peccata, quoniam *Deus eorum venter est*: & sunt ita desperati, quod nihil de alia vita putant. *Philipp. 3.* Ego solus credo ita bene seruire tibi ô rex terribilis infernorum, quòd faciam, quòd Deus modo iterum dicat, *me pœnitet fecisse hominem*: de sacramentis ecclesiæ nihil curant, vilipendunt sacramenta, & excommunicationes non timent, in Corpore Christi, & sacerdotio fidem non habent, & ad verecundiam sibi scribunt confiteri, & agere pœnitentiam, & nunquam communicant de Corpore Christi, maximè in ciuitate ista, abutuntur matrimonio, & factum est regnum Sodomæ mundus iste, & ita sunt desperati, quod deficit omnis fides: nulla est charitas, neque spes de vita futura: sed penitus omnia vitia regnant, & is melior, & probior reputatur, qui in asperiores blasphemias Dei, & Sanctorum suorum subita cum ira prosilit: & ille sapientior dicitur, qui in maioribus proditionibus studet. Quo fit, vt si me tuum legatum mittis ad Deum, faciam equidem sic, quod Deus te soluet, iustitia mediante, & dabit tibi libertatem exeundi de tenebris, & insultandi mundum, ac dominandi illi terreo, digno dominio. Tunc Pluto impius ait; bonum est ergo, vt hunc affabilem oratorem nostrum mittamus ad Deum: qui omnes consentientes eandem illi propositam legationem Deo fieri commiserunt, & reliqua, prout suæ malitiæ videretur. Tunc Asmodæus pro sua equitatura capit vnam valde pinguem fœminam Sacerdotis, & equitat eam pungenti calcare suorum vnguium acutorum, scarpitque crines habenarum loco, & facit illã currere duro morsu: dumque equitat Asmodæus; & Lucifer ardens inquit; verè iste Asmodæus diem optimum mihi dedit, & spem quasi indubitatam meo cordi infixit, sed interim ne stemus in ocio, dum reuertitur, esset-ne aliquis vestrum, qui velit boni aliquid etiam perorare?

Tunc fœtidus luxuriæ princeps Amon surrexit, dicẽs, ingens rex principum damnatorum ego sum inimicus iustitiæ Dei, & semper studeo facere homines luxuriæ studere, ego offero me facturum, quod pueri antequàm sint doli capaces, propter malum exemplum parentum, propter turpiá, quæ in eorum oculis facient, addiscent exempla mala luxuriæ, matres docebo depilare facies filiarum, & illis crines postitios ponere mortuorum, & fucum eis imponere super vultu, vt pulchriores iuuenibus videantur; & faciam quod matres docebunt filias allicere viros ad suum amorem, annuendo eis oculis, atque visu, ita quod propriarum filiarum efficientur pessimæ lenæ. Item faciam, quod iuuenes à senibus docti puellas decipient, & sub spe secum matrimonij contrahendi futuras ipsas decipient, & eas postea grauidas deridebunt, dicentes, sicut mihi, ita & alteri deseruient. Item faciam, quòd ferè omnes mares, & fœminæ contractum matrimonium non seruabunt. Ideo faciã, quod masculi nulli, & virgines paucæ seruata pudicitia suæ virginitatis copulabuntur. Item faciam senes subuertere puellas discurrendo per domos sub specie alicuius boni, & eis iuuenum facere legationes, & dona. Quin immo faciam, quòd ipsi mariti vxores ornabunt, & efficientur vxorum propriarum lenones. Item faciam vnũ mirabile edictum, quod Deus non fecit, quod mulieres portabunt caudas longiores quàm habeat vna vacca: & vt concludam, regnum sodomorum faciam, quòd in toto mundo spargetur, & in statu in quo erat ante diluuium, mundus redibit. Sed volo vt tu mihi tradas in socium Bau, quia faciam, quod iste meus sodalis Bau in hoc carnispriuio iuuenes iucundabit, & cũ suis festis, & ludis laruatis incatenabit, ita quod satis habebunt de huiusmodi suis ludis nedum per totam Quadragesimam, sed per totum annum. Et reuoluens se ad Bau dixit, vis mecum venire Bau? volo, inquit Bau: nos quidem faciemus pulchros ludos, & faciemus quòd iuuenes ponent tuum vultum sibi ad instar vetulæ, & ibunt per domos ciuium tripudiando; & matres permittent suas filias tripudiare cum bautulis, & faciẽt ita pulchra festa, quod ante finitam Quadragesimam reperient suas filias fore grauidas. Et sic faciemus matres filiarum lenas suarum. Item faciemus, quod Fratres proterui dabunt iuuenibus suas cappas, vt solatia faciant cum vestibus ad religion[...] deputatis. Item faciemus, quod

Amon damõ princeps luxuriæ.

Bau dæmon lætitiæ & carnispriuij.

quod monachæ, & maritatæ pulcherrimæ cum facie tui vultus exhibunt monasteria, & domos maritorum, & ibunt per ciuitates vagando incognitæ, & postea reperientur prægnantes. Similiter facient Monachi, atque Fratres. Item faciemus Fratres, & religiosos ire ad compita & ad nundinas publicè & palàm, & ibi facient pulchra festa, maximè in hac ciuitate. Item faciemus, quod, presbyteri tenebunt commatres suas: vt sub commaternitatis prætextu venereis potiantur sine suspicione. Et faciemus ita pulchros ludos, quod in lasciuiis, & luxuriis corrumpemus totum mundum, tollemus pœnitentiam, ieiunia, atque deuotionem, & prædicationes, ac diuina per totam Quadragesimam perturbabimus.

Ammō diabolus luxuriæ princeps.

Deinde magna arrogantia surrexit diabolus exterminij, imponens silentium Ammoni luxuriæ principi: & dixit, ô superbiæ rex Deo infestissime, iste Ammon promittit de bubulis seruire tibi, & de mulieribus, & ludis laruatis cum suo Bau. Ast ego superbiæ princeps vocor exterminans, & diuisionis dominus. Faciā ego quod vniuersus orbis sentiet nominis mei vires, & seminabo zizanias, & diuisiones inter maritum, & vxorem, inter patrem, matrē, & filios, inter fratres & fratres, inter ciuitates, & ciuitates, inter ciues & ciues, inter dominos, reges, & reginas. Sed volo habere duos socios mecum sc. Guelfum. & Gibellinum, & videbis si bene exercebo officium meum. Ego quidem faciam vnum magnum exercitum cum istis duobus sociis meis, in quem intrabūt Papæ, Imperatores, Cardinales, Episcopi, Abbates, Fratres, & Monachi, & etiam Monachæ, & Sacerdotes: intrabunt Reges, Principes, & Barones, intrabunt hanc commitiuam ciues, & rustici, & mulieres; & diuidam exercitum meum in duas partes, hinc Guelfus dux erit, inde Gibellinus, alterius partis exercitus. Et ponam inter ipsos diuisionem, & tunc exterminabo regna, prouincias, & ciuitates, & faciam terras subuertere, ciuitates dirūpere, mulieres publicè violare, palatia igne cremari, hinc inde strages ingentes fieri; & faciam grauidas euiscerari, & extrahi partum, pueros in muros elidi. Item faciam carnem humanam ad macellum vendi. & qui emunt in rabiem versi pro vlciscendo similē stragem parentum, humanam carnem comedent tanquam canes. Item faciam tibi multos martyres sub nomine Guelfi, & Gibellini. Item faciam homines capi tanto amore horum nominum, quòd bestias his appropriatas nominibus adorabunt, & amabunt plusquàm Deum; & vniuersaliter tot seditiones, & diuisiones, ac scandala ponam, quod totus mundus sentiet nomen meum. O fere animarum omnium rex, vidisti ne ab annis quinquaginta citra, quibus solutus vagaui per mundum, si tibi infinitas animas vendicaui. Sentit Apulia vires meas, cum toto eius regno. Sentit Romana ciuitas cum Romandiolæ patrimonio & Ducatu cum omnibus locis sibi propinquis. Tuscia non ignorat hæc facinora. Iam est Lombardia magistra; nec se abstinuit Marcha Taruisiana; nec est inexperts iā Furlanorum libertas: de regnis Franciæ, Angliæ, Burgundiæ, & Boëmiæ, quid referam? & vt vno verbo tibi concludam, me iamiam trepida omnis plaga. Credo ergo tibi taliter seruire, crede mihi experto in mundo, quod ego solus cū sociis meis Guelfo, & Gibellino, exterminabo taliter mundum, quòd pauco in tempore te reperiam in regno mundi, & taliter viam aperiam tuo filio Antichristo, quod omnia faciliter subjugabit; causam dabo, quòd nec magno opere remunerabis.

Diabolus exterminans.

Superbiæ dæmon duos socios habet.

Ast tunc surrexit Beelzebuth magnus princeps, & dixit, magna quidem promittunt isti, sed ego promitto tibi regi hæresum, quod ego ponam schismata inter Papas, & diuidam Cardinales, & clerum. Item seminabo multas hæreses in mundo: ego faciam, quòd multi credent falsas opiniones Euclif, maximè in Anglia. Item faciam, quòd in Boëmia surgent vniuersaliter in toto regno illo errores Vsionis. Sed volo harum hæresum auctores in socios, scilicet Euclif, & Ioannnes Vs, vt replebant totum mundum suis falsis erroribus. Ego faciā destruere omnia templa religiosorum, & ipsis religiosis incidere digitos, ne possint sacram Eucharistiam ad altare leuare. Item faciam in diebus natiuitatis Domini decantare tibi pulchras missas blasphemando Deum, & Sanctos, & per ipsos presbyteros taxillantes; & faciam, quòd plures seruiant tibi, quàm Christo. Item faciam, quòd vetulæ rugosæ dicent se ire ad cursum in Heroida in nocte Epiphaniæ, & faciam ipsas scire de infortunio & de casibus fortuitis vaticinari, & qualiter pueri fascinantur, & striganrur. Item faciam, vt istæ vetulæ aliquid dicant de partu, quòd est pagana, donec intrabit ecclesiam, & quòd prohibebunt, quòd se signent, & quòd nominetur pagana, donec puer baptizatus fuerit. Item faciam, quòd signabunt ne possint sibi nocere multæ bestiæ. Item faciam incantare ferra in nocte natiuitatis Domini: & qui habuerit de illis ferris super se, non poterit mori ex ferro, vel sagitta. Item faciam fieri breuia ad vermes pro pueris, ad febres, & etiam quòd super se portantes non poterunt mori in igne, in aqua, nec sine pœnitentia. Item faciam incantare in natiuitate Sancti Ioannis Baptistæ, ante Solis ortum. Item faciam incantare diabolos in phiala aquæ, & crystallino: & faciam Sacerdotes exorcistas dæmoniorum. Item faciam fieri præcantulos aduersus zobianam. Item faciam, quod matres docebunt filias suas sponsas, quod portent secum aliqua breuia, & ligent in thorace mariti, quod nunquam poterit habere vires contra eas. Itē quod spōsæ præcipiant primo aliquid maritis suis, vt semper prædominentur, Item non incipient dormire ante maritū, quia maritus morietur ante. Itē si maritus incipit præcipere sibi, quod ipsa recuset facere, quia semper præualebit sibi. Item faciā vt omnes fœminæ vetulæ, & pars magna præsbyterorū, maximè in hac ciuitate erūt herbariæ, præcātulæ, & vaticinatrices, & ponēt omnē fidē in talibus superstitionibus. Itē faciā ponere tantā fidē vniuersaliter in istis præcātulis magis quā in fide Christi.

His dictis surrexit quartus dæmon auaritiæ Mammona sc. dicens; ô Imperator auaritiæ tenax, ego verè faciam, quod auaritia ista abundabit in mundo, quod quilibet artifex artem suam falcificabit, & faciam mercatores, vt plus vendant mercaturas suas ad terminos potius vendent quam pro pecunia numerata, & faciā multiplicari vsuras, & faciam quod vnusquisque se decipiet cupiditate habendi adinuicem. Item faciam, quod mundus ad tantam deueniet auaritiam, quo volentes facere vindictam de inimicis suis, reperient homines, qui pro modico pretio interficiant eos. Item faciam fieri irruptiones viatū, & deprædari, ac occidi personas, furta, & latrocinia multiplicari, pupillos, & viduas defraudari; faciam etiam, quod testamenta, & legata ad pias causas, non habebunt locum. Item faciam, quod auaritia ita abundabit in clero, quod Missæ, & sacra vendentur, & beneficia per simoniam vendentur indignis, & sepulchra mortuorum non nisi pretio donabuntur. Item faciam, quod ita erit modica fides, quod Sacerdotes si possent, venderent corpus Christi minori pretio, quam venditum fuit Iudæis. Item faciam, quod aliqui Sacerdotes, & vera loquor, facient fœnus, & facient cantare instrumenta in personas concubinarum suarum. Item faciam fieri sententias falsas pro pecuniis. Faciam non paucas lites perdi periuria falsorum testium: faciam etiam, & non mentior: quod filij venenabunt patrem, & matrem, cupiditate succedendi; & testentur, vt prouideant animæ suæ. Item faciam, quod pro peccatis prædictorum reperientur genera infinita; & vt concludam, faciam homines excæcari, ita quod solam auaritiam homines deam colent, dicentes, quod alia vita nihil est, vel qui bonum habebunt in hoc mundo, similiter bene habebunt in futuro, & quod melius

Mammonia princeps auaritiæ.

melius est stare misericordiæ Dei, quam hominibus mundi. Quibus auditis Lucifer ait: verè nunquam memini me habere tantam lætitiam infernalem, neque spem me ab his vinculis dissoluendi, sicut modo.

Asmodeus princeps dæmoniorum legatus. Et ecce Asmodeus princeps dæmoniorum Legatus cum impetu velut diabolus percutit ad ianuam paradisi, inquiens; aperi, voce rauca: cui attonitus Petrus clauiger, inquit quis diabolus es tu, qui cum tanto furore cupis intrare? Asmodeus replicat; Legatus sum regis magnæ perditionis æternæ, qui Deo habeo loqui. Cui Petrus; quæ velis, dic mihi referenda sibi; qui ei dicere recusauit. Tunc Petrus, iussu Dei, portas aperuit paradisi. Et dũ Asmodeus ad thronũ omnipotentis Dei appropinquaret, diabolica voce cœpit clamare, iustitiã, iustitiam, iustitiam. Cui Deus omnipotens, inquit; ô inimice iustitiæ, quid tibi volunt ista verba significare, vt quæras iustitiam? tunc Asmodeus dixit: circuiui totum mundum, & nullum reperio Christianum, qui curet de tuo sanguine, quem sparsisti pro sua saluatione, nulla fides, nulla pietas, spes deficit, humilitas est dispersa, nusquam charitas inuenitur, non est amplius fortitudo, nulla temperantia, nulla prudentia, & tota iustitia est submersa, nulla lex seruatur, & penitus non est vsque ad vnum, qui faciat bonum; quia redut genus hominum, quos per diluuium perdidisti: vnde petimus, iustitiam requirentes, Luciferum regem nostrum amodo solui, quia instat tempus vt veniat Antichristos, & dominetur mundo: nam ferè omnes animæ venient de domo ignita. Cui Altitonans dixit: nondum venit tempus. Asmodeus replicat infernalis: immo tempus est, & signa apparent, quæ Apostolos docuisti: nam regnum contra regnum insurgit, domus super domum ruit &c. hæreses iam vigent, & tuam legem Euangelicam dissipauerunt, & deficit omne bonum; cum sis iustus, iustitiam mihi facito. Tunc Deus creator omnium, videns hæc omnia fore vera, dixit; vade ergo & solue omnes alios diabolos, excepto Lucifero, quia nõdum tẽpus est, quo soluatur. Et tunc dissoluti fuerunt quatuor spiritus supradicti infernales cũ sequacibus suis, qui velut agmine rupto, exeuntes infernum, per vniuersum orbem sunt dispersi. Et quod hoc sit verum, opera flagitiorum & malorum, quæ quotidie videmus in vniuerso mundo fieri, demonstrant apertè; & ideo non miretis, si Deus plus permittit tentare homines, quam vnquam fecerit, quia consentiũt peccatis, & culpæ, & culpa quærit culpam dare, malam horam, est consentire; malum diem, est principiare, malum mensem, est malum operari, malum annum est continuare mala opera, & septem peccata mortalia.

TERTIA PARS PRINCIPALIS,

De tempore malitia diabolicæ dissolutæ.

TErtia pars prædicationis nostræ est tempus malitiæ diabolicæ dissolutæ. Et hoc tempus erit tempore Antichristi, in quo tempore, qui bene bona seminauerit, male recolliget: & erit tempus tentationum: & væ prægnantibus, intellige, peccatorum: à quo Deus nos defendat per suam misericordiam, Amen.

DE CONVERSIONE Ad Iesum.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de Conuersione ad Iesum, quæ fit dilectione ad Deum, dilectione ad seipsum & dilectione ad proximum, tribus constat principalibus partibus.

Prima pars principalis,

De amore diuino, in quem septem affectiones reflectuntur.

Secunda pars principalis,

De septem ad seipsum affectionibus tractat.

Tertia pars principalis,

Septem circa proximum affectiones respicit.

Sermo XI.

RATIS *sicut oues errantes: sed nunc conuersi estis ad pastorem, & ad Episcopum vestrum Christum*, patet in primo Canone Epistola 2. hodierna. Quæ quidem verba pos- *S. Pet. 2.* sunt adaptari ad quemlibet vestrum, qui fuistis sicut oues errantes; sed nunc per gratiam Iesu Christi estis conuersi ad vestrum pastorem Iesum Christum dicentem hodie, *Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & oues meæ cognoscunt me*; & Episcopus *Ioan 10.* animarum vestrarum, & patronus vester S. Antonius confessor, quem sanctus Franciscus vocabat *S. Antonius. Episcopus S. Francisci.* Episcopum suum; & iste est sermo meus, qui erit finis earum prædicationum, quas feci & facturus sum in hac vestra ciuitate Paduana: in quo sacro eloquio, sicut semper solui ante quadragesimam, & post ad tres amores iuteurum mei propositi reducam. Primus est amando Deum: secundus est amando teipsum: tertius est amando proximum. Et quia in ista sancta quadragesima semper prædicaui de amore mei seraphini: Et quia ista est vltima prædicatio, quam intendo in hac ciuitate facere, volo, quod hic sit conclusio nostri amoris, qui consistit in prædictis tribus amoribus. scil. Dei, tui, & proximi, id est, quod animæ vestræ conuertantur ad Deum, quia conuersi estis ad pastorem, & ad Episcopum vestrum Christum. Et quod animæ reuertantur ad seipsas, & *eratis sicut oues errantes*: tertio, quia animæ inclinantur ad dilectionẽ proximi. Et sic sunt tres amores. Primus amor est diuinalis, quia *conuersi estis ad pastorem*; secundus amor cordialis, *quia eratis sicut oues errantes*: tertius amor proximalis, quia *ad Episcopum vestrarum animarum* in plurali: & ista prædicatio concludit quicquid prædicaui, & potest prædicari.

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

De amore diuino, in quem septem affectiones, reflectuntur.

INcipiamus ergo à primo amore diuino: Vnde in hoc nota septem affectiones reflexas in Deum, & septẽ reflexas in seipsum & septem respicientes proximum. Capiamus primo septem affectiones, quæ semper cum ardenti desiderio reflecti ad Deum debent; prima affectio vocatur desiderium ardentissimum ad Deum, secũda affectio vocatur timor reuerentissimus ad Deum, *1. Affectio reflexa ad Deum.* tertia affectio dicitur zelus constantissimus, quarta affectio dicitur gratiarum actio dulcissima, quinta affectio dicitur laus altissima. sexta affectio dicitur humilitas profundissima, septima affectio vocatur delectatio suauissima. Incipiamus ergo à prima affectione, quæ *1. Affectio.* dicitur desiderium ardentissimum, quia semper cor suũ ardet in amore diuino, quia noster Seraphinus habet signa, de quibus in Cant. c. 8. dicitur; *pone me vt signaculum super cor tuum: vt signaculum super brachium tuum, quia fortis est vt mors dilectio; dura sicut infernus æmulatio: lãpades eius lãpades ignis atque flammarũ. Aquæ multæ nõ poterũt extinguere charitatẽ, nec flumina obruẽt illam: si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam*, quia considera cum

quants

quanta dilectione Deus te creauit,& te amauit, & te confirmauit; pone quarto, *vt signaculum super brachium tuum*, quasi dicat, quod corde semper debemus amare Deum, quia cor debet concordare cum voluntate; & subjungit, super brachium tuum, quia brachio operatur; quasi dicat, quia quicquid operaris, debes cum dilectione Dei operari, & semper in omnibus operibus nostris habere Deum pro objecto, & sic faciendo homo efficitur intelligens; quia fortis est, vt mors dilectio, dura &c. Nam sicut mors nemini parcit; quia moritur doctus, indoctus moritur, diues sicut pauper, nobilis,& rex sicut ignobilis. Ita dilectio dura Dei omnia postponit temporalia,& mundana, patrem, matrem, vxoré,& filios propter dilectioné Dei. Et ideo dicitur dura, quia sicut mors nemini parcit; ita amor diuinus omnia postponit, iuxta illud, qui non reliquerit patrem, & matrem,&c. propter me, non est me dignus,& alibi: qui diligit me, tollat Crucem suã, & abneget semetipsum,& sequatur me. Et iterum; qui diligit animam suam, perdet illam; dilectio dura sicut infernus, quia cor quando non potest suum creatorem amare, videtur esse in inferno, sicut gloriosa mater Dei, quando quærebat Iesum, *ego & pater tuus dolentes quærebamus te*, propter illam dilectionem duram, quam habebat Virgo de Christo, suo, quia Virgo gloriosa habuit maiorem dolorem quam possent habere omnes mulieres mundi de perditione omnium filiorũ suorum, si omnes illi dolores essent simul iuncti, quia nulla alia affectio dilectionis potest æquiparari illi sanctæ affectioni Virginis gloriosæ, quia ille dolor fuit durus, sicut mors, quia lampades eius erant ardentes, Nam lãpas amoris diuini facit intellectum illuminatũ signis, & lumine veritatis, & replet eum charitate, & feruida operatione;& subiũgit, quod si tu habebis istud desiderium ardentissimum ad Deum, quanto maior tibi occurret paupertas, & aduersitas, tanto magis ista flamma ardentissimi amoris diuini, & charitatis augebitur: Vnde Dauid Psal. 118. *Concupiuit anima mea desiderare vias tuas in omni tempore*; quasi dicat, voluntas mea est tepida; sed habeo desiderium desiderandi diuinum amorem, sicut sanctus Franciscus in vltima perfectione post stigmata cum illis suis plagis eundo per mundum dicebat socio: quando incipiemus facere bonum,& hoc est quod dicit in omni tempore, quasi dicat, non sufficit incipere cum amore, sed verus amor charitatis diuinæ est perseuerare in omni tempore. Secunda affectio est timor reuerentissimus,& vnus dependet ab alio amore: quia si habes desiderium amoris, & non habeas timorem, parum prodest. Nam in oratione prima est petitio. Pater quia hic est amor Dei, cum dicitur Pater,& est timor reuerentissimus cum dicitur, noster, & sic est hic vnum desiderium, & postea subjungitur, qui es in cœlis, ad intelligendum timorem reuerentissimum, de quo etiam Beata Virgo participauit, cum dixit. *Magnificat anima mea Dominum*: ecce amor. *Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo*: ecce timor, & reuerentissimus à Christo illi datus per doctrinam, & à Virgine Maria per disciplinam, quia amorem reuerentissimum debemus bene considerare: vnde qui vult timere Deum, debet considerare iudicium Dei, & de majestate Dei,& de potentia diuina: sed nos quid sumus, nisi vermiculi respectu Dei? Nam si vnus pulex vult tibi aculeum infigere, tu vis occidere eum: sed quid sumus? certè infinitè sine comparatione sumus viliores vno minimo pulice in comparatione ad Deum: Vnde Iob. 9. *Deus cuius iræ resistere nemo potest*, sicut nolens mori,& tamen oportet mori, quantumcunque Imperator mundi, & fortium exercituum sit: sed fiat voluntas tua, quia velis, vel non, oportet te mori. Ideo fac quod ex tua virtute velis fieri secundum voluntatem Dei, quod de necessitate facere te oportet, & sic humiliaberis,& humiliatus poteris dicere,& exaltatus sũ sicut lilium libani, quæsiui, & non inueni: quia oportet quod superbus reperiatur,& sepeliatur in inferno, quia durum est contra stimulum calcitrare; & ita accidit menti, quæ non vult humiliare se Deo. Et hoc est, quod dicit S. Ioannes in Apocalyp. 14. *timete Deum, timete Deum*, quia iste amor reuerentissimus,& paternus, est dulcissimus,& non vilissimus,& seruilis: quia sicut bonus filius præcauet sibi, ne lædat patrem, non metu verborum, sed ne offendat ipsum, & contristetur ipsum propter dilectionem,& timorem reuerentialem, quem ei defert. Ita multo magis sine comparatione nos facere debemus aduersus Deum Patrem,& Creatorem omnium,& recordor de vno verbo cuiusdam serui Dei, qui dixit, quid est homo; certe modicum pulueris: ergo timor Domini Sanctus in sæculum sæculi. Ideoque timete Deum reuerenter,& nolite timere propter pœnas infernales, quia ille timor non est reuerentialis, nec propter timorem Dei proueniens, sed metu pœnarum: vnde timor animarum Deo fruentium quãto sunt sublimiores,& sunt mágis vnitæ Deo tanto magis amant ipsum cum maiore reuerentia. Nam vnus in hoc sæculo reputatur sapiens, qui postquam incidit in manus officialis, scit exire de manibus suis: sed horrendum est atque timendum incidere in manus Dei viuentis, homini inuiro, qui non vult venire ad eius manus per reuerẽtiam, quas nullo modo euitare poterit. Tertia affectio est zelus constantissimus: quia quando anima cognoscit Deum, amat Deum,& timet eum,& suam seueritatem: valde reueretur eum: sic mater, quæ cognoscit patrem terribilem, qui quando irascitur, percuteret filium. Ita de vno gladio, sicut de vno pane decet filium reuereri patrem, & timere eum,& sibi aplaudet in omnibus ne irascatur. Et ideo, quid credis, quod sit causa, quare suadeo, vt venias ad prædicationes nisi zelus charitatis,& tuæ salutis, quæ debent consumere meum cor, ne perdas vnum verbum, quia *Zelus domus tuæ comedit me*. Et hinc est quod Aug. dicit, quod quoties tu stas ad prædicationem audiendã & dimittis cadere vnum verbũ, propter quod tu perdis prædicationem: ita peccas ac si projiceres corpus Christi,& verbũ Dei visum,& illud verbũ Christi auditũ,& intellectũ,& ideo *Zelus domus tuæ comedit me*: video aliquid quod impedit auditũ diuini verbi,& est zelus constantissimus per experientiam: secus esset in alio non habente zelum constantissimum ad instar duorum sacerdotum celebrantium: vnus celebraret missam cum charitate, & iste talis nollet audire quid minimum, quod impediret eius deuotionem, & aliorum astantium: alias vero celebraret sine charitate, & sine deuotione,& iste talis festinanter dicet missam, nec curat de aliquo strepitu, quia ita celebraret in taberna, dicendo se expedire,& ratio est, quia non habet charitatem,& qui non habet, nõ timet perdere illud, quod non habet, sicut accidit tempore belli, quia nihil timẽt perdere. Ita accidit non timenti Deũ, nec curãti de perditione animæ suæ, quia qui non curat de anima, non curat de impedimentis salutis animæ:& econtra, qui timet Deum, amat eum,& qui amat Deũ, timet offendere eũ,& amat animã suã,& per consequens cura est ei de salute animæ suæ,& ideo attende prædicationi, quia vnum verbũ erit sufficiens ad saluandas centũ animas. Nã auari, quando spargitur modicũ grani, signaculum remouent, & prohibent agricolæ ne gallinæ illud comedant, quia intelligunt valorem illius grani. Sed verbũ Dei nunquã amabis, neq; in te germinabit, nisi intelligas eius pretiũ, valorẽ & excellentiam: Vnde Iesus intrans tẽplũ Dei, videns nũmularios, mercatores, & auaros mercantes in tẽplo, dixit expellendo ipsos,& subuertẽdo discos, zelus vocat me. Nã *domus mea, domus orationis est*,& illud processit ex zelo constantissimo: quia cum intelligit, & cognoscit Deum, tunc ascendens cum mente Aquilina dicit, ô munde, quam modicum cognoscis Deum ô Deus quanta est majestas, & potentia tua, & facit sicut ille seruus Dei amore captus, qui credendo dixit,

Amor Dei durus quare.

Luc. 2.

Lãpas diuini amoris intellectũ illuminat.

2. Affectio ad Deum.

Luc. 1.

Apoc. 14.

Timor filialis ad Deum.

3. Ad Deum Affectio.

Psalm. 68.

Marc. 11. Luc. 19. & Ioan. 2.

dixit, ô quam amor solius Dei est incomprehensibilis & cognoscibilis & Deo solo comprehensiuus & cognoscitiuus.

4. Affectio ad Deum est gratiarũ actio. Quarta affectio vocatur gratiarum actio dulcissima: quia si anima habet desiderium ardentissimum, & timorem reuerentissimum, amorem constantissimum exinde procedit: quarta affectio, quæ est gratiarum actio dulcissima: & volo docere te laudare Deum.

Et primo in genere quia si vis laudare Deum, intra cubiculum tuum, & leua manus ad cœlos, dicens, Domine Deus, sint tibi laudes, & gratiarum actiones infinitæ de tot beneficiis nobis datis: quia cum tua immensa sapientia creasti mundum, & ordinasti illum, & tu Domine trinus, & vnus Deus sempiterne creaturas humanas formasti ad imaginem, & similitudinem tuam, sint tibi laudes infinitæ, quia dedisti intellectum hominibus ad cognoscendum te, & memoriam, vt recordemur tui, & tot beneficiorum nobis collatorum, & voluntatem, & desideramus tuũ amorem, & amamus te creatorem nostrum,& animas nostras,& proximos nostros. Et fecisti à cœlo empyreo omnia, creata propter nos homines,sc. elementa, Solem, Lunam, & Stellas, & animalia, ô Domine Deus, quantam gratiam fecisti nobis,quia creasti nos de limo terræ, *& subiecisti sub pedibus nostris oues, & boues vniuersas, insuper & pecora campi.* Domine Deus quantas tibi reddere teneamur gratiarum actiones:quia post quam primus homo parens noster præcepta tua transgressus est, tu Domine dixisti, & etiam patribus, & prophetis reuelasti vnigenitum tuum fore ex Virgine incarnandum. O mitissime Deus omnipotens, quantum beneficium fecisti nobis, quia dignatus es vnire tuam ineffabilem diuinitatem nostræ fragili carni, vt mortui resuscitaremur, &c. ergo Domine fac nos intelligere tantum mysterium & beneficium factum nobis: quia dixi tamen, *vermis factus sum*, &c. Psalm. 21.

Item discurre laudando, & magnificando omnipotentem Deum,quia non solum creauit nos ad similitudinem,& imaginem suam, sed voluit incuruari, & nasci de Maria Virgine propter redemptionem nostram,quia propter peccatum primi parentis nullum ius ad vitam æternam habebamus & voluit nasci in tam extrema paupertate, quod quando natus fuit,B. Virgo nullum panniculum habebat,neque forte fascias,& nihil habebat paratum ad sustentandum se, neque cibum, neque potum, ô Iesu Christe gloriose,quantum amorem, & charitatem ostendisti nobis,quia etiam inter bestias voluisti nasci: & quot, & quantos labores sustinuisti pro nostra redemptione: discurre vitam eius,ieiunia, prædicationes,miracula,& cum dilexisset suos vsque in finem, insuper bone Iesu cum appropinquaret hora, tantus fuit tuus ingens ardor amoris, quia in vltima cœna tu dedisti te comedendum nobis,vt transsubstantiaremur in te.& dimisisti te nobis communicandum: ac dimisisti cibum Angelorum in mũdo, ô charitas immensa,te suppliciter exoro, quatenus sicut dedisti cœleste manna in deserto de diuersis saporibus.Ita donare mihi digneris gratiam, quod illud sanctum manna tui suauissimi corporis ita operetur in me,vt cognoscam me vermem, & tot, & tanta tua beneficia mihi data, quod inflammer ingenti desiderio ardoris tui amoris: deinde contemplare crucifixum, dicendo, ô pater misericordiarum quantus fuit ille ineffabilis tuus amor ponendo illam tuam sanctissimam personam pro me vermiculo tortorum crudelitatibus, quæ quantæ & quam acerbæ fuerint nullus hominum valet excogitare & sibi repræsentare.

Cumque bene contemplatus fueris dolores, & passionem illius religati amoris crucifixi, tunc considera pœnam illius corporis gloriosi cum amore immenso, quem nobis ostendit in patibulo duræ crucis, pro nostra redemptione, reprime dura corda, & suppliciter exora,vt sicut voluit mori, & spargere suum sanctissimum sanguinem,qui purgauit nos à peccatis primi parentis: ita illuminare dignetur mentes nostras radiis veræ fidei,& veritatis. Et cõsecrando,& meditando ista mens tota inebriatur dulcedine sui amoris: contemplare amplius beneficium beneficiorum,quia resurgendo vitam nostram reparauit. Et propter confessionem nos resurgimus,& nostra resurrectio fit spiritualis,sicut resurrectio Christi fuit corporalis.

Insuper eleua mentem tuam in montem Sion meditando ascensionem dicens,Domine Iesu Christe,qui visibiliter voluisti ascendere in cœlum, vt nobis,præpares sedes cœlestes, concede propitius mihi vnam de sedibus sanctis. Insuper ita te gere sicut vnus magnanimus ratione præditus & deuotus qui dispensauit suum tempus in multis peregrinationibus,& post multas peregrinaciones,iuit ad sepulchrum.

Et primo iuit ad locum, vbi Christus natus fuit, & ibi contemplatus est natiuitatem Domini, & gratiam nobis per eius natiuitatem indultam. Deinde iuit ad locum, vbi Herodes imperauit interficere innocentes pro nomine Iesu,considerando quod in ipsis cunabulis mundus tenebrosus incœperat persequi Christum,qui venerat illuminare ipsum mundum,& considerauit labores suos,& eius gloriosæ Virginis Matris,quos sustinuit fugiendo in Ægyptum,& inibi stando,& redeundo per illa loca arida, & sterilia: deinde iuit ad templum,vbi Christus disputauit contemplando immensam sapientiam Dei,dicens,& hic fuit Dominus noster Iesus Christus.

Item iuit ad locum, vbi Christus fecit miraculum conuersionis aquæ in vinum, contemplando eius immensam potentiam.Deinde iuit per loca, vbi Christus fuit tentatus à diabolo, meditando illud duellum, & immensam sapientiam Dei latentem sub vmbra carnis, & astutiam diaboli,deinde iuit vbi Lazarum suscitauit, contemplando tam grande miraculum, & misericordiã Dei: & sic discurrendo per omnia loca dicens, hic fuit Dominus.Item fuit vbi Christus fecit vltimam cœnã, contemplando omnia mysteria illius cœnæ, & confectionis sui sacramenti corporis Christi, & gratiam quã nobis reliquit,& ingentẽ amorem,quem nobis ostendit dando se manducandum nobis: deinde iuit ad locum, vbi orando sanguineum sudorem emisit considerando dolores carnis,qui erant sibi præsentes,quos passus fuit pro humano genere. Amplius peruenit ad locum, vbi Dominus noster Iesus Christus fuit crucifixus & hic se prostrauit in terram,cum effusione multarum lacrymarum meditando,quod pro ipso voluerit subire tam asperam mortem, dicens, Deus meus hic sparsisti tuum sanguinem pretiosum, concede Domine, vt eo mea anima abluatur,vt candida fiat,sicut columba.& ibi posuit linguã suã dicens Domine mi, hic me recuperasti, hic acquisiuisti victoriam contra diabolum, hic mundũ recuperasti:deinde intrauit sepulchrũ,in quo stetit tribus diebus in orationibus dicens,Domine hic positum fuit tuum sanctissimum corpus:& post tertiã diem resurrexisti descendens ad inferos, & animas SS. Patrum ex limbis traxisti,dignare Domine trahere animã meam de limbo huius putridi corporis,& ipsam trahere ad te.

Postremo miles iste gloriosus venit ad montem Siõ, vbi Christus ascendit ad cœlos,& hic extendit manus in altum versus cœlum oculis fixis in cœlum dicens, Domine Iesu Christe, ego nescio amplius quo vadam, vt possim reperire vestigia tui gressus: vbi Domine te reperiam, concede propitius Domine vt ascendam per loca, quæ tu cum sanctis tuis ascendisti ad cœlum, trahe Domine me post te, & concede animæ meæ, vt prosiliat in paradisum, vbi te videam facie ad faciem, sicut est mihi ardor mei desiderij,& sic dicendo, & contemplando, illa fœlix anima expirando, ascendit ad cœlos, & astantes aperuerunt corpus illius ardentissimi nobilis, & repertum fuit,

fuit, quod amore nimio contemplando expirauerat. Contemplare anima etiam, qualiter post eius resurrectionem apparuit discipulis, qui primo erant tepidi,& modo feruentes, considera Petrum primo Christum abnegantem, & modo vsque ad mortem ipsum constanter sequendo,ô beneficia immensa: deinde recipe mentem in temetipsum, & considera infinitas gratias tibi datas,dicendo,Domine Deus meus, infinitæ sunt gratiæ, quas mihi fecisti vltra alias creaturas: quæ cum posses me vermem facere, fecisti me per manus misericordiæ ad imaginem, & similitudinem tuam.

Item tua pura gratia natus sum ex patre Christiano, & Christianus, & non Iudæus, vel Paganus sum, & illuminasti mentem meam lumine veræ fidei,ô Domine Deus meus, quantum mihi fecisti gratiæ expectando me,vt possim confirmari, cum essem in statu perditionis,Domine Deus omnipotens,qualiter merear tãtam gratiam, quia me recuperasti: Domine mi vnice Sancte Deus, confirma me, quia intelligo, quod non possum intelligere tantam meam ingratitudinem, & discurre tot,& tanta beneficia tibi à Deo tuo collata:& sic meditando tanto plus gratiæ multiplicabuntur tibi,quanto magis intelliges.

5. Affectio ad Deum. Laudari Deus potest dupliciter.

Quintum est laus altissima.Ego volo docere vos facere ea, quæ nullus Angelus facere potest: vnde nota quod dupliciter potest laudari Deus: vno modo secundum Dionysium,& alio modo secundum Augustinum: quia secundum Dionysium potest laudari Deus per negationem: verbi gratia,tu dices, Deus est infinita bonitas, Deus est clemens,pius,& iustus, &c.tu bene facies: sed cum dicis, Deus est iustus percutias tibi pectus dicendo, hei mihi, quia dixi quod Deus est iniustus dicendo ipsum fore iustum: vel dixi Deum paruulum,dicendo ipsum esse sanctissimam sapientiam.

Hoc est dicere: quod respectu tui,dicendo Deum fore magnum, est paruulus: quia tu es finitus, & ipse est infinitus,& tu quis es creatura finita, volens prædicare dignitatem Dei infiniti, & creatoris, videtis diminuere suas dignitates respectu suę infinitæ magnitudinis, & bonitatis: quia nos videmus dicere, quod sit defectiuus, quantumcunque velimus magnificare laudes suarum dignitatum, respectu nostræ infimæ imbecillitatis: quia magnus Dominus, & laudabilis.

Laudatur Deus per affirmationem.

Et ideo cum nostra finita laude non possumus attingere ad laudandum Deum omnipotentem, & infinitarum virtutum. Alio modo potest laudari Deus,secundum Augustinum,per affirmationem,&c.

6. Affectio ad Deũ humilitas profundissima.

Sextum est humilitas profundissima quia quanto plus sentis te quæsiuisse de Deo,& magis adhærere ei, tanto magis si te humilias dicendo, væ mihi, quia Deum non amaui, nec illi gratias retuli de tot gratiis per eum mihi datis: nec eum laudaui: & opera sua non feci: & sic faciendo te humiliabis, & abyssus abyssum inuocat,scilicet abyssum immensæ charitatis, iuxta illud, *ad nihilum redactus sum*,quia nesciui cogitare de Deo, neque amare Deum, nec imitari opera, & mandata eius seruare, & tunc tu eleuaris ad Deum.

Psalm.72.

7. Affectio ad Deũ sentire & delectare de Deo suauissimum.

Septimum est sentire & delectare de Deo suauissimum.

Nam cum es famelicus, & comedis bonos cibos, videntur tibi sapidissimi. Ita est sentire, & delectare de Deo. Ita accidit animæ nostræ, quando anima dulciter sentit de diuinis, quia repletur in quinque sensibus gustu Dei & tunc fit munda, hilaris, & iucunda quia gloria nostra hæc est, hoc est testimonium sentire in Deo.

Et Sanctus Franciscus dicebat, scio & sentio bene quid habeo. Nam gustanti Deum omnis delectatio mundi videtur amaritudo: *gustate ergo,& videte, quia dulcis, & suauis est Dominus*,& nunquam te pœnitebit gustus Dei.&c. Secus est amando mundum, quia latet hamus in esca illius amoris: quia ille amor mundanorum semper producit fructus multorum dolorum, quia si amas vxorem,filios,possessiones,domos vel honores cum moriuntur, & deperduntur, tanto maiores dolores tibi inferunt,quanto maiorem affectionem, & amorem habebas illis bonis,& rebus,&c.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS,

De septem ad se ipsum affectionibus.

Pudor 1 affectio ad seipsum.

SEd nota, modo alias septem affectiones, quas habere debes ad teipsum post Deum.

Prima affectio tui est pudor, secunda est dolor, tertia est horror, quarta est rigor, quinta est ira, sexta est vigor, septima est discretio. Nota ergo, quod pudor est prima affectio,in te,si tu reperis vxorem in fornicatione,est magnus pudor,& confunderis similiter, & illi.Sed dic quæso,quoties amasti plus mundum,quam Deum,& plus filios,vxorem,denarios, & possessiones, quam ipsum Deum? Et certe toties commisisti fornicationem, quoties plus amasti creaturas quam creatorem.qui bene vidit,& cognouit illam terminationem, quia est scrutator cordium,nec potest falli. Considera ergo tu,domina vana, quoties tu commisisti fornicationem ipsi Deo tuo immutando tuum vultum filia Babylonis, plena confusione,& miseria.

2. Affectio ad seipsum Dolor est.

Secunda affectio est dolor, quia post confusionem pudoris sequitur dolor, & planctus. Ita fac tu, ô peccator,plora, & contristare,postquam perdidisti Deum propter mundum, & reuertere in te, & age pœnitentiam pro peccatis tuis.

3. Affectio ad seipsum. Horror peccati.

Tertia affectio est horror, quia post peccatum tu debes habere tantum horrorem, vt nunquam fornicari vel alia perpetrare peccata, sed semper horrere locũ, & actus & circunstantias illius peccati, & anima peccatrix dicat, ô munde iracunde, proditor,& caro à dæmone persuasa,tu fornicando,& taliter peccando offendisti Deum cum tali, in tali loco, & cum talibus circunstantiis:& sic ad fugiendum pecatum,oportet quod tibi veniat in odium, & horrorem locus,in quo peccasti, non transeundo per illum locum, & horrendo, & fugiendo, ac odiendo illam fornicationem, & illud peccatum, Et hoc est quod dicit Christus, *qui odit animam suam in hoc mundo*, custodit illam in paradiso.

4. Affectio ad seipsum est rigor.

Quarta affectio est rigor. Tu, ô vana, & tu,ô amator, postquam confessus fuisti bene, nutrias animam tuam in rigore,vt illud, ante confessionem solebas lucrari indebite, & deinceps abstine, ab illicitis lucris & redde quod indebite accepisti, & extorsisti, quia non sufficit ad saluationem si scandalizasti alios, vel furatus es solum confiteri,nisi restituas famam & ablata indebite: & ideo tu,ô vana, quæ cum tuis vestibus caudatis, & habitu inhonesto occidisti mille animas, restitue deinceps eundo in habitu humili, & vultu depresso cum exemplo omnis honestatis in gestu,gressu, & vestitu, alias autem tu nunquam saluaberis, vt ait Doctor subtilis in suo 4. dist. 15. & iste est rigor, tene lota. Et si fuisti edax, nunc ieiuna: si luxuriosus, nunc esto castus, & continens:si non frequentasti Ecclesiam, fac vt omni die audias vnam, , vel duas missas,non dedisti eleemosynas, nunc sis sollicitus ad distribuendas eleemosynas.Non fuisti diligens ad confitendum,nunc confitere bis, ter, & omni mense:& fac,vt in omnibus restaures præterita, & fac sicut ille, qui torquet baculũ vt dirigat illum. Ita tu cum omni rigore vitam tuam deprauatam,& obliquam torquendo dirige.

Ira est 5. affectio ad seipsum.

Quinta affectio est ira,vt irascaris impatienter ob peccatũ cõmissũ in te & contra temetipsum: quare credo quod Deus dederit homini partem irascibilem non aliam ob rationem nisi vt irascatur contra malum perpetratum, & de

de tempore in vanitatibus perdito. ô tu qui nunquam accepisti corpus Christi, memento temporis præteriti, & si confessus fuisti, modo irascaris tibi, & contra te dicendo, me miserum, quid feci, quia tanto tempore vitæ meæ perdidi tempus meum, & vsque nunc semper steti in perditione? & irascaris etiam contra illum, qui conduxit te in periculum animæ: non dico tamen, quod irascaris odio reprobo: sed iuxta illud psalmistæ dicentis. Psal. 4. *Irascimini, & nolite peccare.* Irascaris ergo contra offendentes animam tuam, quia amas illā quemadmodum irasceris contra offendentes corpus, eo quia amas illud modo iam dicto. Sexta affectio est vigor: Nam *si oculus tuus scandalizat te, auerte oculos tuos, ne videant vanitates, & erue eos abs te*, &c. Remouendo causas, si sunt sagittarij; ponatis vos in loco, ne videatis vanitates. Similiter in gula, refræna eius appetitus inordinatos. Similiter in delicto tactus, refræna tactus carnales, & auditus immundos, & sic de aliis sensibus corporis.

Psal. 4.

6. Affectio ad seipsum. Vigor est 6. affectio ad seipsum.

Septima affectio est discretio, quia in veteri testamento in omni sacrificio ponebatur sal, ad significandum, quod in omnibus supradictis tu debes te regere cum discretione; quia sal discretionis debet esse bene cōditus, vt omnia bene fiant cū ponderata discretione.

7. Affectio ad seipsum Discretio est 7. affectio ad seipsum.

TERTIA PARS PRINCIPALIS.

De septem affectionibus proximum respicientibus.

CApio modo septem affectiones respectu proximi. Nam prima affectio proximi vocatur pietas, siue pia compassio. Secunda affectio proximi dicitur congratulatio dulcis. Tertia pacifica supportatio. Quarta dulcis, siue benigna locutio. Quinta honor proximi. Sexta vnanimis concordia. Septima pro proximo tuo exponere te alicui pœnæ, morti, & passioni.

Tolle primā, quæ est affectio proximi, pia compassio quia videndo proximum in peccato, & in aduersitatibus, tu debes habere compassionem, & pietatem, atque misericordiam: *beati misericordes quoniam misericordiā consequentur.* Et Sanctus Paulus *dicit dolere cum dolentibus, & flere cum flentibus*, &c. *Et quis infirmatur, & ego non infirmor?* Et vnus meus Doctor, qui fuit magister sanctæ Brigittæ, qui illuminauit sua mirabili doctrina sacram scripturam, & vocabatur magister Matthias de scientia, dicit quod vera compassio Christiana est, quando homo est in tanto gradu, & in illo statu, in quo non solum compatitur proximo, sed potius vellet habere illam passionem, quam patitur proximus, pro ipso proximo. Et scis tu, in quo consistit charitas proximi, consistit in hoc: quia quando vides proximum tuum habere fœlicitatem, & diuitias, & bonam fortunam, tu gaudes, & non inuides illi, quia inuidia facit quod vbi tuus proximus est vnus Angelus, videtur tibi inuido quod sit vnus diabolus: sed cum difficultate male sentimus de eo, quem diligimus: sed cum odimus odium generat in animo nostro, quod cum difficultate bene sentiamus de eo, quem odimus, adeo quod exosus quantumcunque sit bonus, videtur malus, & diabolicus, sicut Iudæis propter inuidiam & liuorem odij cordialiter videbatur, quod Christus esset prauus, & diabolus, dicentes: *nonne bene dicimus, quia dæmonium habes*, &c. Et ideo si homo est bonus, gaudet de bono proximi, quia charitas nescit odire: & gaudere cum gaudentibus de omni gaudio boni, quod possit vocari bonum, & ista est dulcis congratulatio.

Compassio est 1. affectio ad proximū. Matth. 5. Rom. 12. 2. Cor. 11.

Compassio Christiana vera quando sit.

Matth. 11. Luc. 7. & Ioan. 7. 8. & 10.

Secunda affectio proximi est pacifica supportatio, quia si proximus tuus; puta vxor tua est senex, supporta eam. Si furatur prouideas patienter, & cum discretione. Si tibi fit iniuria, fer patienter. Si dicitur malum de te, patientiam habe. Et in omni modo charitas vnit, & pacificat, quia *alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Dei.* Nam Christus in carne viuens, primum mandatum, quod dedit, fuit charitas; & diabolus facit contrarium, quia primum mandatum diaboli est odium, rancor, & ira: Paulus ad Rom. 15. nos qui firmiores sumus, debemus supportare fragiles, & esse fortes, nec curare de nugis, & vanitatibus mundi: sed esse sicut Aquila, quæ non curat capere muscas. Nam infirmus non potest portare fortem, sed econtra sic: vnde si est tibi illata iniuria ne cures, & parcas; quia parcendo plus mereberis, quam si ires ad S. Iacobum, & ad S. Sepulchrum: & nisi parcas proximo, nō est possibile, quod tu salueris, nisi remittas offensas tibi illatas, quia eadē mēsura metietur vobis, qua metieritis aliis. Ideoque maior eleemosyna, quæ fieri potest est parcere lædenti, quod Christus exēplariter, & visibiliter, & miraculosè voluit demōstrare. Nam Florentiæ, dum S. Ioan. Gualbertus strenuus miles sæcularis, cum interfectus fuisset, eius frater Armanus: vt moris erat habēs inimicos, & obuiasset in die Veneris sancti suo inimico, & euaginasset ensē ad eū occidendū, se prostrauit genuflectēs in terrā, dicēs, propter passionē Christi, quæ colitur hodie, parce mihi. Cui miles respōdit, surge & intremus istam ecclesiam, quæ ibi prope erat, & cōduxit eum ante crucifixum dicens, si iste crucifixus parcit tibi, & ego parcam tibi. Et crucifixus pendens in cruce se inclinauit, & ostendit miraculosè, quantum meritum est offensis parcere. Tu ergo, ô cor lapideum, & induratum, humilia te, & parce propter Christum, vt & ipse Dominus noster Iesus Christus tibi parcat, & si scis aliquos ad inuicem inimicantes, te interpone ad componendam illorum pacem, vt fias particeps tanti boni.

Supportatio pacifica est 2. ad proximū affectio.

Gal. 6.

Ad Rom. 15

Matth. 7. Marc. 4. & Luc 7. S. Ioannes Gualbertus miles inimico pepercit.

Crucifixus inclinauit se Florentia ad vocem S. Gualberti.

Quarta affectio proximi, est benigna locutio, quia si habes affectum ad proximum, tu debes benigne loqui, quia *durus sermo suscitat furorem*, & molle verbum mulcet animum superbum, licet quandoque quando ego sum lacessitus, non possum loqui ita benigne: Nam bonus thesaurus, quem habet homo, profert bona. Et sic ex vase pleno bono vino non potest exire, nisi bonum vinum: sic ex bono homine non possunt exire, nisi bona verba: *vnde noli vinci à malo, sed vince in bono malum.* Et si proximus errat, charitas suggerit, quod cum charitate, & discretione corripias eum.

Locutio benigna ad proximum est 4. affectio. Prou. 15.

Rom. 12.

Quinta veneratio proximi: vnde Paulus Rom. 12. *honore inuicem præuenientes*: quia sicut Deus fecit varias stellas cum diuersis luminibus, & Angelos cum diuersis gradibus: sic in mundo fecit diuersos gradus hominum cum diuersis luminibus virtutum: & ideo honora proximum secundum suum gradum, in quo est, & licet Dominus sit malus, & tyrannus, honorate eum vos qui estis subditi, & ex toto reuerentes Dominis vestris, quia omnis potestas à Deo est, *& diligentibus Deum omnia conuertuntur in bonum*: & si Prælati maiores, & Domini sunt mali, quandoque Deus illud permittit ad puniendos subditos, & ideo ama illos, & honora eos, & non respicias ad eorum malum, & malitiam. Nam in dominatione repræsentatur maiestas Dei, & in milite repræsentatur iustitia: vnde sic honorando tales secundum eorum vocationes, & dignitates honoratur Deus, & sic introductum est, & videmus quòd minor, & pauper cedit maiori & diuiti: & diues debet cum charitate honorare minorem in gradu suo: quia honor est in honorante, benignitas, & charitas est in exercente officium charitatis.

Honor & veneratio proximi est 5. affectio ad proximum.

Rom. 13. Rom. 8.

Maiestas Dei in dominatione & iustitia in milite repræsentatur.

Honor est in honorante. Charitas est in exercente charitatis officium.

Sexta est vnanimis concordia, quia vir, & vxor sunt vnanimes, & vxor obediat viro, filij sint subditi parentibus, & serui Dominis, minores reuereantur maiores, & versetur inter eos benignitas concordando se adinuicem. & non sint seditiosi, sed concordes. Nam vir & vxor, qui semper debent conuiuere, debent ita in vna concordia voluntatis esse vniti, quod sint duo in carne vna: & Matth. 18. cap. *vbicunque erunt congregati duo, vel tres in nomine meo, ibi in medio illorum*

Concordia vnanimis est 6. ad proximū affectio. Matth. 18.

Vbi diuisio ibi diabolus est, vbi vnio ibi Deus.

illorum sum ego. Et vbi est animorum diuisio, ibi regnat diabolus: sed vbi est charitas, & amor, ibi Deus est. Et Salomon in parabolis. In tribus complacuit cor meum, quæ sunt grata Deo, & mundo, concordia populi, concordia fratrum, & vxoris & viri.

Exponere se pro proximo 7. affectio. Anima proximi præponenda corpori nostro. Anima nostra præferenda est animæ, corpori, & rebus proximi nostri.

Secunda affectio est exponere pro proximo tuo te alicui pœnæ, morti, & passioni: vnde in hoc considera tria. Res, corpus & animam. Nam tu debes præponere animam proximi tui, tuo corpori, & tuis rebus: quia si videres tuum proximum esse inductum à Iudæis, vel infidelibus ad negandum fidem Christi, tu debes te exponere periculo ad perdendum corpus tuum, & vitam, & omnia bona tua, vt redimas animam proximi tui à perditione: sed tua anima est præferenda animæ, & corpori, & rebus proximi, & omnium aliorum, & toti mundo, quid prodest mihi si totum mundum possideam & illius sim dominus, & anima mea patiatur detrimentum? &c.

Restant modo aliqua memoranda reuerentiis vestris. Primum est, quod quia prædicaui veritatem, & doctrinam Domini nostri Iesu Christi, cum zelo animæ, & cum modico labore, & Dei gratia reperio me magis recentem, quàm vnquam fuerim prædicando veritatem: si videretur vobis, quod nimis grauauerim aliquem vestrûm, parcite quæso, qui incidendo ad instar periti medici, id facere decreui, vt extirparem errores vestros, & ignorantiam, & illuminaretur anima vestra in via. Nam curat medicus vulnera vulneribus. Sed per Dei gratiam non nimis recollectum fuit Dei verbum vobis per me ministratum in hac ciuitate quam alibi. Nam vbicunque prædicaueram, per experientiam vidi, quod illi qui fuerunt mihi valde contrarij, audiendo animo tranquillo prædicationes meas, tandem videntes veritatem expulsis tenebris, & cæcitate intellectus superueniente lumine veritatis, redeuntes in semetipsos per gratiam Iesu Christi fuerunt maiores mei amici quam alij. Nam veritas odium parit, & est res magis exosa, quam sit aliqua alia res mundi apud non intelligentes. Sed theologicè loquendo, veritas est amabilior omnibus aliis rebus mundi. Et ideo quia prædicaui veritatem, credo quod nulli displicet. Sed quia, vt sæpe accidit, si quis post me pseudo-Propheta prædicaret contrarium meæ doctrinæ quam prædicaui vobis, peccabit nisi recedat à sua erronea opinione, & reuocet quæ prædicaret.

Prædicator bonus tria in se habere debet,

Nam quilibet bonus prædicator, secundum Bonauenturam debet habere in se tria. Primum quod cognoscat veritatem Secundum quod amet illam. Tertium, quod defendat illam. Et profecto euangelizaui libentius in hac alma ciuitate Paduana, quam fecerim alibi, quia dixi multas conclusiones, & veritates, in hac ciuitate, quas non fuissem ausus dicere, & propalare alibi, quia putassent me non dicere verum propter eorum malas consuetudines, & modos viuendi reprobos: sed hic audacter protuli declarando omnia propter nobiles, & studiosos Doctores, studentes & viros literatos in omnibus facultatibus, qui intelligunt, & bene sciunt, & intellexerunt, quæ prædicaui: sed fuisset magnus labor posse intelligentiam aperire illis rudibus, & idiotis prædictorum. Secus autem hic, quia docti possunt docere & intellectum aperire, & declarare idiotis, & minus intelligentibus. Et si aliquis putat me male dixisse in aliquibus, veniat ad me antequam à vobis recedam charitate secundum euangelica monita: quia si ostenderit mihi viuis rationibus contrarium eorum vel aliquorum, quæ dixerim, sum paratus subiicere me correctioni, & me in pulpito coram populo emendare, quia vellem potius mori quàm contra monita euangelica, & contra veritatem aliquid docuisse. Similiterque sum paratus mori pro veritate. Et si post meum discessum audieritis aliquem prædicantem, & detractorem eorum, quæ vobis dixi, mulieres, & vnà hoc audientes immediate surgant, & inde recedant, quia illud potius procedet ex inuidia, quæ est inimica fraternæ gratiæ, quam aliunde, & est contra vnam de septem gratiis, & est peccare in Spiritum sanctum, & volo vt viri sint mei defensores, & si qui insurgent detractores, credatis illi sicut diabolo: quia si quis vult dicere contrarium, mihi dicat: quia si male dixero, sum aptus id reuocare, vt dixi, & sicut scitis, hoc sæpe protestatus fui, & nullus huc vsque ad me venit contradicturus, & si quid contradixerint post me, non erit bonum signum. Et prædicaui multum de vsuris, de cætero ergo nullus contrahat sensus, quia hucusque non ita bene intellexistis quantum fuerit, & sit peccatum vsuræ, sed spero quod duce Deo ibitis fugiendo omnia de bono in melius. Similiter dico, quòd de illis nummulariis, & campsoribus, qui dant paruulos pro ducaris, vel pro moneris, vel econtra parum lucrando non est illicitum, sed vendendo, vel negotiando, paruulos pro ducatis, & monetis, & est peccatum: vsura tamen proprie cadit in mutuo. Item recordor vobis, quòd bonum esset, vt isti Domini ciues ordinarent statutum in ciuitate ista quo prouideretur, ne mercetur in diebus Dominicis, & vetitis per ecclesiam. Similiter audite prædicationem, memoria retinere bona, & veritates, quas prædicator dicit: & si prædicat veritatem, ibi state, alioquin incontinenti recedite. Item nolite date denarios ioculatoribus, & cantatoribus diebus festiuis, quia dando talibus denarios dictis diebus, peccatis mortaliter. Item villici custodiant festa, quia propter ea veniunt tempestates. Item non emaris, neque vendatis diebus festiuis extra & alia quæ soletis vendere in cimiteriis, & sacratis locis ecclesiarum super sepulturis mortuorum. Item non credatis præcantulis, & in mense Maij non vultis ducere vxores, quia diciris quod veniunt impetigines, talia credentes, & sequentes istas superstitiones, & similes idololatrias, peccant mortaliter. Item caueatis accipere calices vel vrceos Iudæorum, quia non possum credere quin eorum mulieres mingant intus in vilipendium Christianorum. Sed quid dicam de illis, qui mutuant sacramenta, & calices Iudæis? credo quod mingant intus, & faciant omne dedecus in vilipendium fidei Christianæ. Item reperi alibi, quod vna ecclesia fuerat affectata Iudæis, immo peius audiui, quod Iudæi in præsentia Christianorum dicunt aliqua in vilipendium Christi. Item ciues videant priuilegia Iudæorum, & statuant statuta, vt ferant signum, vt cognoscantur ab aliis non exempti. Item caueant Christiani emere à Iudæis in diebus festiuis. Item quicunque locat domos Iudæis fœnerantibus, peccat mortaliter tenendo illos denarios, & similiter Christiano vsurario, & obligatur restituere illis, à quibus acceperat vsuras, vt extra de vsur. cap. quamquam. Et nota quod si prælatus locat domos Iudæis fœnerantibus, est ipso facto suspensus. Similiter religiosi affectantes domos Iudæis fœnerantibus, sunt ipso facto excommunicati: si collegium, vel vniuersitas locat domos Christianis vsurariis, vel Iudæis fœnerantibus, est ipso iure interdicta. Similiter in nutrice Christiana nutriente filios Iudæorum, vt alias dixi, prohibitum est alios capere denarios pro mercede, &c. Similiter non licet emere res per negotiatores Iudæorum, nec contrahere matrimonia per sequestres, & intercessiones Iudæorum. Item prohibitum Iudæis de nouo facere synagogas. Item caueatis vobis mederi per Iudæos, & accipere medicinas Iudæorum. Nam Auenioni fuit vnus Iudæus medicus, qui in puncto mortis gloriatus fuit, quod suis medicinis mori fecerit multos Christianorum. Pridie, quando prædicaui de baptismo, post prædicationem aliqui interrogauerunt me, si pater baptizauerit filium, vtrum posset amplius conuersari, & requirere debitum ab vxore. Respondeo quod aut pater fecit per malitiam, vt diuideretur thorus; & tunc non potest vti matrimonio, aut id fecit propter necessitatem, quia nulla alia persona erat

Campsores parum lucrãdo nõ peccãt.

Locãs domos Iudæis fœnerantibus peccatum. Prælatus locans domos Iudæis fœnerantibus suspensus est.

Pater baptizans infantulum in periculo existentem vti potest matrimonio.

erat ibi, quæ baptizare posset infantulum in periculo existentem, nisi pater: & tunc patet baptizando isto casu filium, potest vti matrimonio, & licet quando maritus per malitiam baptizans puerum, non possit petere debitum vxori, tamen in vxore secus est: sed quid si pater baptizauit filium de voluntate, & consensu vxoris, vt abstineat à thoro coniugali? tunc dico quod neuter potest petere debitum. Hæc volui rememorare, vt illa faciatis. Sequitur modo gratiarum actio. Et primo gratias ago omnipotenti Deo, & nostro Seraphico de tot gratiis nobis factis, quia semper habuimus tempus opportunum, & sine pluuia, & passus fuit nos prædicare excepto die, in quo prædicauimus de peccato luxuriæ, quia tempus voluit fieri conforme nostræ prædicationi ex eo, quia prædicauimus de luxuria, voluit pluuiam dare. Item gratias ago ipsi Deo pro fructu animarum, quia nullibi memini me tantum fructificasse, quantum in hac ciuitate. Et secundo gratias habeo de patientia vestra, quia nunquam fuistis fessi, imo dietim multiplicastis cum feruentiori desiderio ad audiendas prædicationes diuini verbi, cum magna charitate. Ex quibus laudes, & gratiæ infinitæ lucescant coram maiestate eius, à quo omne datum optimum, & donum perfectum descendit, qui mihi concessit gratiam dicendi, & vobis gratiam audiendi, & opus optimum auditorum perficiendi. Sint etiam laudes ex his attributæ infinitæ Beatæ Virgini gloriosæ meæ deuotæ, & Beato Antonio, qui voluit renouari eius deuotionem. Item habeo gratias dominis Rectoribus, & Officialibus huius almæ ciuitatis vestræ Paduanæ, & eximiis Doctoribus, & honorabilibus ciuibus, & studentibus, qui dignati sunt me perseueranter audire, quibus ero in Christo Iesu in æternum obligatus, ac cæteris bonis viris, & dominabus, qui & quæ orauerunt pro me; & sufficiat quantum ad hoc.

Modo ego volo gerere morem boni patris, volens se à suis filiis separare, meum vobis relinquo testamentum in hunc modum, videlicet, quia primo relinquo vobis rem pretiosiorem, quam possim vobis relinquere, nomen scilicet deuotissimum Iesus, quod est nomen super omne nomen, & ipsum dulcissimum, & altum nomen semper habeatis signatum mentibus, & frontibus vestris; vt semper vos associet in omnem locum, ita quod quando surgitis, sit principium vestræ intentionis, opus signaculum sanctæ crucis in nomine Iesu: quando vultis discumbere, sit principium nomen Iesu similiter surgendo à mensa, & cum scribitis literas, primum verbum sit in nomine Iesu. Et sic in omni vestro opere; vt in nomine suo omnia vestra opera fiant; & caueatis iurare in nomine Iesu, semperque sit vobiscum, Amen. Item volo relinquere vobis vnam orationem breuem, quam omni die singuli vestrûm dicant. Primo die Dominico orando dicatis: Domine mi amantissime Iesu, præsta quæso, vt possim te amare.

Die Lunæ dicatis, vt sequitur: Domine mi amantissime Iesu, ego volo te amare: sed nequeo sine te.

Die Martis dicatis sic; Domine mi Iesu, accende me amore tui.

Die Mercurij dicatis sic: Dulcis amor mi Iesu, da mihi vnum dulcorem suauissimum de te, & vnam humilitatem profundissimam, vt possim languendo mori amore tui.

Die Iouis dicatis, Domine Iesu aliquid patiar in exemplum tui erga me amoris.

Die Veneris dicatis genuflectentes ante crucem, Domine Iesu pro me crucifixe, & conclauate cuiscera te in me; ita quod isti tui claui sint confixi in me, & desiderem crucifigi pro te.

Die Sabbathi dicatis sic: O amantissime mi Iesu, qui septima die requieuisti, quando videbo tuam gloriosam faciem, fac me peregrinum per gratiam tuæ misericordiæ in te æterno gaudio requiescere: Amen.

Item relinquo charitatem, quam vobis prædicaui de Deo, & de vobis ipsis, & de proximo. Item oro, vt sim vobis in vestris orationibus commissus. Vltimo oro, vt sim vobis ligatus, & vos mecum, catena sinceræ charitatis in Christo Iesu taliter, quod inueniamur in paradiso, ad quem nos perducere dignetur per suam misericordiam Deus, qui est vita viuorum in sæcula sæculorum, Amen.

His itaque per virum Dei peractis, viri & deuotæ mulieres ex teneritate cordis, voce querula supplicabant, quatenus adhuc per aliquot dies vellet præstolari recessum suum, à lachrymis non abstinentes: sed vir Dei volens etiam alibi adimplere ea, ad quæ ex Dei nutu prouocabatur, titubans mente, vtque suos dirigeret gressus versus Venetias, vel versus Vincentiam, induxit orationes fieri ad Deum per confratres, vt infunderet mentibus suis deliberationem eundi, vbi magis Deo fructificaret; & accersitis Fratribus oratione facta, vnanimi quasi voce, dixerunt se Vincentiam profecturum: vir ergo Dei ea die subterfugia quærens, suos versus Vincentiam sanctos gressus direxit, & sic ciuium multitudo, qui concurrerant ad Portellum, quo itur Venetias, vt benedictionem acciperent à viro Dei delusa remansit, nec tam potuit occultè exire portam Sauonarolæ, qua itur Vincentiam, quando inter eundum concurrerunt, sepositis artibus per vicos, vltra quingentos, non solum mares, sed fœminæ plures; & dum associassemus virum Dei vsque ad Ecclesiam S. Mariæ nouæ, ascendit per montorium, & aliqualiter prædicauit ad populum, perorando, vt non incederent vltra, & aspersit omnes aqua benedicta, & nobis dedit benedictionem paternam, & omnes concurrebant, vt eius manus oscularentur: & ita vidi ipsum oppressum, vt vix graderetur: sicque ex dulcore animorum videndo patrem nostrum spiritualem nos deserere, omnes flebant; & vidi sublimem vtriusque iuris Doctorem dominum Prosdocimum de Comitibus; tamen tacta eius manu secessit ab eo vix inter eam collabi, & non posse à lachrymis abstinere, ex cordis nimia teneritate. Similiter, & quammulti fecerunt alij, qui ibidem aderant Doctores eximij, studentes, & alij ciues notabiles: tandem pauci redierunt, & quamplures antecesserunt eum ante pontem Brentellæ, multi etiam ipsum associauerunt, nescientes ab eius vmbra recedere. Tandem duo ex suis Fratribus videntes virum Dei hac ægre ferentem, antecesserunt, & rogauerunt magistrum illius pontis custodem, pontem leuari, & neminem exire permittere. Sicque dimisso viro Dei cum paucis, omnes cæteri mœsti, Paduam redierunt. Cumque Relesegam applicuisset cum his non paucis, qui ante exierant comitantes eum, ibidem quieuit, & villicis circunstantibus postquam innotuit omnes confluebant, qui panes ferentes, aliqui situlas vini, & nonnulli pro sufficientia carnes, & sic mihi retulerunt, ex communibus aliqui, quod paratis mensis in viarum medio, postquam saturati fuerunt, superfuerunt tot escæ continuo confluentes, ex quibus etiam totidem corpulentias saturassent, & sic cum benedictione Dei obuiante populo in mœnia Vincentina, magno cum honore receptus fuit.

In ciuitate autem Paduæ mirabiliter fructificauit; & quædam signa apparuerunt, quæ indicant Spiritumsanctum operatum fuisse in viro Dei: nam dum prædicasset renouando dignitates celsitudinis nominis Iesu, & virtutes quas nobis reliquit Dominus noster Jesus Christus, in nomine eius quidam adolescens videns quandam mulierem de regione Sanctæ Sophiæ à spiritu immundo vexari, super caput patientis manum imposuit, dicens, in nomine Jesu exi ab hac muliere spiritus immunde; & mox liberata fuit. Et sic dum de hoc prædicaret vir Dei, ipsamet mulier ex cœtu aliarum surrexit magnificando nomen Iesu, in cuius nomine se liberatam esse professa est, astantibus ibidem vltra viginti millia congregatorum ad prædicationem illam. Aliud signum apparuit mihi à Sancto viro relatum, D. Fratre Petro de Hispania, patre meo spirituali,

Spiritus Sanctus in B. Bernardino Dei viro operabatur.

Aliud miraculum B. Bernardini.

Spiritus immũdus exiit inuocato nomine

Iesu à B. Bernardino.

tuali, quod cum nobis vidua audiret prædicationem viri Dei, videbatur, quod vndique ex longa sua menstruali labe foret madefacta, & tota terra, vbi cubabat, foret repleta sanguine, propter quod finito sermone non inde ausa præ verecundia exsurgere, nisi omnes alia domina inde secissent discessum. Cumque tota verecunda preces ad Iesum fudisset, quod in suo nomine prædicato dignaretur eam ab illa infirmitate longana fluxus sanguinis liberare. Eadem surrexit, & aspiciens in terram nil sparsi sanguinis vidit; & cum domi fuit, extractis pannis nil macula sanguinis vel labe intrulā aliqua in parte respersam inuenit, & sese ab illa infirmitate liberatam, dixit. Aliud signum apparuit cuidam mihi fide, quæ dum expectaret summo mane audire verbum diuinum à viro Dei, & contemplaretur, leuatis oculis versus cælum, vidit cælum apertum cum tāta decoris pulchritudine, quod id in secreto referēde deficiebat, & non potens visionem sufferre, dum præ lætitia voluit clamare, & aliis ostendere nouitatem, subito disparuit visio illa magna amplius. Itidem vir Sancta religionis Frater Petrus de Hispania indixit, quod dum vir Dei prædicaret attente laudes S. Antonij confessoris, quadam virgo Christianorum, apertè vidit quendam Fratrem similem Fratri Bernardino, stantem in aere super vertice capitis Fratris Bernardini, qui faciebat omnes gestus, & actus suos, donec prædicauit, quæ puella retulit eius matri visionem; quæ domina postea retulit Fratri Petro. Aliud signum ego ipse vidi, quod tāto tempore quo prædicauit ad aerem per totam Quadragesimam, & ante, & post, nunquam pluit, nisi vna die, quo prædicauit de luto fœtentis luxuriæ, ad denotandum, quod tempus voluit conforme fieri materia, de qua sermo fiebat; & in pluribus diebus ante tertiam, scilicet hora qua prædicabat, tempus pluuiam minabatur, & ibat rotunda atra nimbis & facto crucis signaculo sustinebat, donec suo faciebat finem sermoni; & vidi pluries, quod benedictione peracta post prædicationes mox velut agmine rupto nimbi cum exundatione aquarum plurimi inualescebant, quasi data sibi licentia inundandi.

Aliud miraculum B. Bernardini.

Vincentia autem in hoc maxime proficuit, quia suarum prædicationum suasu omnes discordias sedauit, & illam ciuitatem tanto tempore in anfractu multiplicium seditionum, & offensarum hinc inde passarum nutritam, quas neque dominatio, neque mors, nec amicorum hortamina potuit abolere, Spiritu sancto intercedente, ad bonum, & pacificum statum reduxit, in qua hucusque durauit, & per Dei gratiam diutius perseuerauit; & idem fecit in ciuitatibus Feltrensi, & Belunnensi; & dum de Marchia secessisset Bononiam, & pluribus prædicasset diebus ibidem, & commeatum inde à ciuibus recepisset; & ex diuina prouisione, niues & pluuia creuerunt in tantum, quod vir Dei inde nequiuit recedere: & interim quidam pseudofrater, inuidia plenus, ascendens pulpitum, & credens virum Dei à Bononia recessisse, temerario quodam ausu cœpit oppositum prædicare aliquorum, quæ Euangelizauerat Frater Bernardinus, dicens, quod seminauerat certas hæreses in suis prædicationibus, maximè de nomine Iesu. Quod audiens vir Dei, quindenas prædicationes perfecit, confirmando veris rationibus, & sanctis scripturis, omnia quæ prædicauerat, offerens se velle subire aculeum diræ mortis pro veritate, & se velle sustinere veritatem eorum, quæ dixerat, nisi euidenter sibi contrarium probaretur; quia illo in casu erat contentus acquiescere veritati. Et sic ille pseudofrater fieri noluit, per dominum Legatum, & Episcopum, de male dictis luere pœnas condignas, suadente ratione coram populo, omnia turpiter, sed veridice reuocauit, quæ malè dixerat de viro Dei, & taliter confusus remansit, & venerandus religionis vir Dei cum magno honore Florentiam iuit, vbi ex fide relatu nunc prædicando fructificat mirabiliter omnipotenti Deo ad eius honorem, laudem, & gloriam sempiternam. Amen.

Te precor, quicunque hæc legis, quatenus si minus bene dicta, vel plus addita reperis, quæ tuo animo aliquius suspicionis erroris inducerent, me & non Dei virum, culpabilem reddas, & tua charitas magis corrigat, vbi est error, & vbi est defectus suppleat, quam mordeat liuor edax.

DE LVXVRIA.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic sermo, qui est de luxuria, tres habet partes, sed duas tantum in hoc, tertiam in sermone sequenti.

Prima pars principalis,

De impossibili saltem difficillima luxuriæ curatione est.

Secunda pars principalis,

De multis malis a luxuriæ peccato inductis.

Sermo XII.

MISERERE mei, Domine, quoniam infirmus sum, sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. Psalm. 6. In quibus verbis tria continentur, & primo de illius vitij impossibili, saltem difficillima curatione, ibi: *Miserere.* Secundo de luxuriæ inuisicatione ibi: *quoniam infirmus sum.* Tertio de illius morbi curatione seu ab hoc vitio viuificatione, ibi: *sana me.* Psalm. 6.

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

De vitij luxuriæ impossibili, saltem difficillima curatione.

QVantum ad primum notandum, quòd cum cæteris operibus bonis, & defensionibus à peccatis non sit hominis in potestate posse operari, & à vitiis se tueri sine gratia Dei, testante glossa super illud Pauli 1. Cor. 15. vbi Paulus aiebat, *virtus vero peccati lex?* continuò subiecit. *Gratias autem ago Domino, qui dedit nobis victoriam per Iesum Christum Dominum nostrum:* ergo victoria. quia peccatum vincitur, nihil aliud est, quam Dei donum, in isto certamine adducas liberum arbitrium tam in isto quam maxime vitio carnis: & hoc est, quod est in carne; & ossibus, quousque enim deposueris corpus per mortem, ab illo igne non poteris liberari: habet enim homo ignem in se, quousque ad decrepitam ætatem: nulli parcit statui, nulli religioni, nulli sexui. Et vere persentiens iuuenis elegantissimus Chrysantus Martyr, filius Polemij illustrissimi Alexandriæ, & in vrbe Roma honoratus, & primus, qui Christianus effectus, & prædicans Christum Iesum, & nuntiatum esset patri à parentibus, quod ex hoc incurreret periculum capitis, & patrimonij sui, tunc pater posuit eum in carcere squalido, reficiens eum pauco pane, & aqua, ex quo constantior factus est, & patre hoc referente ait vnus ex audientibus, si filium tuum ab hac vsurpatione conaris eripere, magis cum delitiis, & voluptatibus occupa, & cuiuscunque elegantissimæ, atque prudentissimæ puellæ coniugio trade: vt cum didicerit esse maritus, obliuiscetur esse Christianus. Audiens hoc pater iubet sericis vestibus strata parari, ipsum quoque conferens de squalida habitatione vestibus fecit pretiosis indui, & ponere eum in triclinio, elegit quinque pulcherrimas virgines ex ancillis suis, & accuratis sibi vestibus, & ornamentis composuit, & cum Chrysanto posuit, & comminatus est eis, nisi vestris iocis, & amplexibus reuocaueritis ab intentione Christianitatis, faciam vos diuersis interimi,

Exemplum de S. Chrysanto 1. Martyre in Alexandria.

S. Chrysanti constantia ino, aliis an.

tillorum & bullorum. terimi supplicijs: iacebat autem in oratione immobilis, & oscula catum quasi viperas spernens, clamabat ad Dominum dicens: Exurge Domine, adiuua me, & suam fragilitatem coangustans aiebat orans. Quis enim contra hanc pugnam à diabolo agitatam prævalet, nisi tua pro eis dextera fuerit dimicata? Errat qui se putat castitatem perfectam suis viribus obtinere: nisi enim imbre fuerit extincta flamma libidinis, non potest animus venire quo pergit. Et hoc est, quod quæsiuit Maria ab Angelo, Luc. 1. *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* id est non propono cognoscere; & Angelus, *Spiritus Sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi*, id est vmbram refrigerationis præstabit, & ideo in Cantico dicebat: *quia fecit mihi magna, qui potens est.* Hoc idem persentiens Salomon, scilicet esse præseruatum ab hoc vitio, gratias agebat. Sapient. 8. *Cum scirem, quia nemo potest esse continens, nisi Deus det.* Et hoc est quantum ad primum principale. *Libidinis flamma rore cœli extinguendis est.*

SECUNDA PARS PRINCIPALIS,

Quæ agit de multis malis à luxuria peccato inductis.

Luxuria peccatum homini vilissimum. Nota quod hoc vitium multa mala inducit. Primo, quia est homini vilissimum, & hoc tribus modis.

Primo, quia hominem facit in bestiam deuenire, quod patet sic. Quælibet vox habet esse à sua forma, sicut cultellus denominatur cultellus à sua forma taliter, quod non clauis: & è conuerso; quia destructa non amplius denominatur cultellus, sed ferrum. Similiter de veste, & domo, quibus destructis vestis non est amplius vestis, sed pannus: & destructa forma domus, remanent tamen lapides: sed formæ rerum comparantur numeris, in quibus vnitate addita, vel amota mutatur species numeri: sicut si sumamus ternarium, si aufertur ab eo vnitas, remanet binarius, qui differt à ternario. Sed si addatur vnitas, fit quaternarius. Et secundum hunc modum sunt aliqua, quæ habent tantum vnitatem, sicut metalla, quæ habent tantum esse: & quædam habent dualitatem, scilicet plantæ quæ habent esse, & viuere, & quædam quæ trinitatem vt sunt animalia, scilicet esse, viuere, & sentire, & quædam quę habent quaternitatem, scilicet esse, viuere, & sentire, & ratiocinari, sicut homo: si auferatur ratio sine intellectu non remanent nisi tria, quæ faciunt bestiam, scilicet esse, viuere, & sentire. Ratio autem maximè per luxuriam perditur, quia in actibus venereis impossibile est aliud intelligere. Sunt enim sicut iumenta, quæ ducuntur tantum ardore appetitus ad delectabile, quod potius dicuntur duci, quam se ducere. Sic est in luxurioso. Exemplum patet in senibus, qui exarserunt in amorem Susannæ, Dan. 13. *Et exarserunt in concupiscentiam eius, & euerterunt sensum suum, & declinauerunt oculos suos, vt non viderent cœlum, neque recordarentur iudiciorum iustorum: erant autem ambo vulnerati amore eius*: & Ose. 4. *Fornicatio & vinum, & ebrietas auferunt cor.* Comparatur enim luxuriosus porco: si enim ex vna parte videret luti volutabrum, & ex alia parte lectum rosarum, potius eligeret in volutabro luti reuolui, quam in rosarum lecto: sic tales immunditiam luxuriæ, delicijs paradisi præponunt: nam quod hoc sit verbum Dei, quod menti bene dispositæ maximè sapit, testante Psalmista, qui ait, Psal. 118. *quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo*, à luxurioso minimè appretiatur. Et quod hoc sit verum, patet, eleuetur corpus Christi in Ecclesia, & sit ibi amasia luxuriosi, potius respicit amasiam, quàm corpus Christi pretiosum. Similiter si prædicet prædicator & sit ibi amans, & amata, nihil horum quæ à prædicatore de delicijs paradisi dicuntur, audietur ab eis. Vnde Psalmista, Psalm. 48. *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est eis.*

Vox habet esse à forma. Exemplum.

Forma rerum comparantur numeris.

Metalla habent vnitatem.

Ratio per luxuriam deperditur. Exemplum. Daniel. 13.

Luxuriosus porco comparatur.

Secundo tollit omnem boni operationem. Ad hoc autem vt aliqua bona fiant requiritur, quod sit facultas imperans, & hoc est voluntas, & sic dirigens, & hæc est sapientia: nam sapientia dirigit voluntatem, voluntas autem imperat membris, membra perducunt in opera. Sed destructa sapiētia, quæ est principium directiuum, omnia opera pereunt. Psalm. 50. *Supercecidit ignis, & non viderunt solem.* Succendit ignis, scilicet concupiscentiæ, & non viderunt solem, scilicet iustitiæ, sicut enim abstracto corpore totum corpus destruitur, & suffosso fundamento totum ruit ædificium: sic etiam est de radice: sed sapientia tota destruitur per luxuriam: quia vt ait Philosophus in Ethic. Concupiscentiæ. Venereorum multas miserias adducunt: tales enim commune perdunt bonum, patet: Nam si totum mundum exquiras, & quæras, quid pulchrius in hominibus, respondebunt, honestas, & tamen, & in gestibus & loquelis, & tactibus tam hominum, quàm mulierum bene dicitur omnimoda inhonestas, & quasi omne meretricium. Ideo Hier. ait, Luxuria inimica est Deo, inimica virtutibus, perdit omnem substantiam patris. Substantia patris est intellectus, memoria, & voluntas cum omnibus gratiis. *2. Malum Luxuria impedit opera omnia bona. Ad bonum faciendum requiritur facultas imperans I. voluntas & dirigens id est sapientia. Sapientia dirigit voluntatem. Voluntas imperat membris. Sapiētia destructa omnia opera pereunt.*

Tertio facit hominem à suo loco recedere nec posse redire ad locum. Res enim conseruari non potest, nisi in proprio loco, sicut aqua in fonte, & vinum in vite: sed animæ locus est ipse Deus, iuxta illud August. Non inueni locum animæ meæ præter te Deus meus. Sed homo non potest redire ad Deum, nisi per amorem, nam est ipse pons, & pondus, quo anima tendit in Deum, iuxta illud Augu. Amor meus, pondus meum, confero quocunque feror. Sed per luxuriam homo impeditur redire ad Deum, quia anima non potest redire, nec amare sine cognitione, iuxta illud August. Inuisa diligere possumus, incognita nequaquam. Sed luxuria carnalis destruit cognitionem, sicut nebula in aëre impedit claritatem solis: nam sicut fumus reuoluitur ab igne, & totam domum obtenebrat, & denigrat: ita ab igne concupiscentiæ resoluitur fumus, quæ obnubilat rationem, & ideo luxuriosus tanquam cæcus nescit, nec curat reuerti ad locum proprium. Ose. 5. *Non dabunt cogitationes suas, vt reuertantur ad dominum, quia spiritus fornicationis in medio eorum est, & dominum non cognouerunt.* *Tertio facit hominem à suo loco recedere, nec posse redire ad locum. Exemplum. Deus est locus animæ. August. Homo ad Deum redire non potest nisi per amorem. Luxuria impedit hominem ad Deū redire. Luxuria destruit cognitionem.*

Secundo peccatum luxuriæ est Deo contumeliosum, & hoc tribus modis. *Luxuria Deo contumeliosa tribus modis.*

Primo quia Dei palatium deuastat: nam Deus construxit palatium vnum, quod est corpus nostrum, iuxta illud 1. Cor. 3. *Nescitis, quia Templum Dei estis vos.* nam *omne peccatum, quod facit homo, extra corpus suum est. qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.* 1. Cor. 6. Quid enim faceret Dominus temporalis, si fecisset ibi vnum palatium ad sui complacentiam, quod nequiret pulchrius reperiri, nec pulchrius fieri: si ille cui dedisset in custodiam, immisisset porcos, & bestias, & omnem immunditiam? certe credo, quod disperderet illum de terra. Porci sunt luxuriosi, iuxta illud Marci 5. *Mitte nos in porcos* cito. Dæmones illi erant dæmones luxuriæ, glossa super illud 1. Cor. 6. *Qui fornicatur in corpus.* Cætera peccata tantum maculant animam, fornicatio non tantum animam, sed corpus contaminat. Quia enim est immunditia corporalis, & spiritualis. De luxuriosis potest dici illud Psalm. 78. *Deus venerunt gentes, in hæreditatem tuam, polluerunt Templum Sanctum tuum.* Glossa. Si non parcis tibi propter te, vel propter te tibi, saltem propter Deum, qui te fecit Dominum, parce. *Corpus nostrū Dei palatiū est. 1 Cor. 3. & 6. Similitudo. Luxuriosi porci sunt. Matth. 8. Marc. 5. Luc. 8. Luxuria corpus contaminat. Psal. 78.*

Secundo quia signaculum Dei quo signatus est homo signaculo diaboli suis libidinibus signat luxuriosus. Petens enim ab homine Deus, dicit Prouerb. 23. *Prouer. 23.*

Fili

Ardor amoris amantem transformat in amatum.

Fili præbe mihi cor tuum. Et postquam homo Deo cor suum exhibuit, Deus ipsum suo signaculo signauit: iuxta illud Cantic. 8. *Pone me, vt signaculum super cor tuum.* Sed luxuriosus facto signaculo Dei superponit signaculum diaboli, quod sic patet. Nullum enim peccatum ex tanto ardore, & carnali amore committitur, sicut luxuria carnalis. Ardor autem amoris, siue ille sit bonus, siue malus, facit amantem transformare in amatum. Ose. 9. *Abominabiles facti sunt, sicut ea quæ dilexerunt.* Quod autem talis transformatio fiat in bonum & malum, patet in B. Ignatio, in cuius corde inuentus fuit scriptus Iesus Christus aureis literis & B. Franciscus ex ardore amans fuit diuinis signaculis insignitus, & Clara de monte Falco. Et similiter patet in malo, quia ardor concupiscentiæ transformat homines in peccatū, & insignitur homo diabolico signaculo. Et sic homo luxuriosus est proditor domini sui falsificando ipsius signaculum, & apponendo contrarium. 1. Cor. 6. *An nescitis quod qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur, erunt enim* inquit, *duo in carne vna, qui adhæret Deo vnus spiritus est cum eo.*

Ose 9. Exemplum. S. Ignatij cordi inuentus fuit scriptus Iesus Christus. Luxuriosus est falsificator signaculi Dei 1. Cor. 6.

Tertio luxuriosus omne Domino dominium & regimen mundi peruertit. Deus enim totam vniuersitatem creaturarum per seipsum regit, & suos officiales, ita vt per creaturam spiritualem regat corporalem, & per creaturam nobilem regit ignobilem, sicut per Angelos mouet cœlos, mouet inferiora, & per reges, & Principes regit populares. Sed in hoc luxurioso peruertitur hoc dominium, quia dum anima deberet carnem regulariter regere, totus ordo peruertitur & homo efficitur caro, iuxta illud Gen 6. *Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est.* Et glossa super illud 1. Cor. 6. *Qui fornicatur, in corpus suum peccat* in fornicationis opere totus homo absorbetur à carne, vt iam dici non possit animus suus esse: sed similis totus homo dici possit caro. Et ideo dicunt alij Doctores, quod sunt aliqui dæmones, qui memores suæ antiquæ nobilitatis, tentare de luxuria dedignantur, & est signum ad hoc, quod lucifer tentans Dominum non dicitur eum tentasse de vitio carnis. Et nota, vt dicit Alexand. de Ales, in suo 2. quod spiritus prophetiæ etiam in actu matrimoniali, nunquam datus est, & hæc est ratio, quia spiritus prophetiæ datur homini facto in ratione spiritus: sed actus ille est hominis, inquantum totus efficitur caro. Nam actus prophetiæ est ipse contuitus in speculum æternitatis. Tertio est mundo nociuum, & hoc tribus modis: & primo quia cœlorum habitatores diminuit. Nam sicut dicitur Apoc. 12. *Draco traxit tertiam partem stellarum*, id est Angelorum. Nam Angelorum quidam sunt assistentes, quidam ministrantes, illi verò, qui ceciderunt, dicuntur tertia pars, quia noluerunt esse de assistentibus, nec de ministrantibus: sed illa curia cœlestis, ne diminuta remaneat, debet repleri per creaturas rationabiles, id est per homines, quia ad illam curiam cœlestem non assumuntur arbores, & bestiæ, neque aliquæ creaturæ inferiores, sed tantum creatura rationalis: luxuria autem inter alia peccata, maximè destruit rationem, sicut iam dictum est, & per peccatum luxuriæ, maximè adeptio patriæ cœlestis impeditur, quia prædicta ratione homo efficitur bestia, & bestiæ non sunt factæ ad habendum vitam æternam. Vnde Ioël. 1. *Computruerunt iumenta in stercore suo.* Glossa iumenta in stercore suo computrescere, est homines in fœtore luxuriæ vitam finire.

In luxurioso dominiū Dei peruertitur. Gen 6. 1. Cor. 6

Prophetiæ spiritus nunquam datus est in actu matrimoniali & ratio.

Apoc. 12.

Luxuria homo efficitur bestia. Ioel. 1.

Secundo quia luxuriosus corruptioni subiicitur. Nam non est aliquod vitium, per quod mundus tantum subiiciatur diabolo: nam non parcit Dominis, neque pauperibus, neque diuitibus. Hieronym. In serico, & in pannis eadem libido dominatur, nec regis purpuras, nec mendicantium spernit squallorem: hoc vitium vincit etiam sapientes, & insipiētes, vel etiam quia in aliis peccatis diabolus vnum hominem requirit, sicut in superbia, & inuidia: sed in luxuria semper requirit duos, scilicet personam luxuriantem, & personam cum qua luxuriatur.

Luxuria duas personas requirit, alia peccata vnum hominē requirūt.

Tertio lætificat infernum: Nam hoc peccatum est, quod quasi totum mundum turbat, & trahit ad supplicium, & illo diabolus multum lætificatur. Hic cadit exemplum de consilio luciferi, in quo dæmones per totum mundum dispersi referebant mala, quæ commiserant, & omnes percutiebantur. Et solum dæmon, qui per 40. annos monachum ad luxuriam prouocauerat, fuit à lucifero coronatus. In hoc enim peccato luxuriosus est diabolo deterior, quia diabolus bene superbit, & inuidet: sed nunquam luxuriatur. Sed econuerso contristat Angelos: nam in vita Patrum legitur exemplum de Angelo, qui obturauit nares suas ad aspectum cuiusdam luxuriosi, nam scriptum est Psal. 90. *Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis.* Nam si filia regis Franciæ tradita esset alicui, vt custodiret eam, non parum displiceret sibi, si in eius custodia fornicaretur. Quantum ergo Angelis displicere potest, cum filiæ Regis cœlestis, quibus ipsi ad custodiam sunt deputati, fornicantur Bern. in quouis diuersorio in quouis angulo reuerentiam habe Angelo tuo, nec audeas eo præsente, quod me vidente non auderes. Et potest ostendi in hoc, quod isto peccato quædam contumelia fit spirituali naturæ, cum anima magis eligat iumenta naturæ, quàm in spiritualitate se seruare: hæc autem non fit absque contumelia Angelicæ naturæ, quæ est spiritualis natura, vt anima. Vnde Aug. Angelus, & anima sunt pares natura, dispares officio: sic etiam non fit absque dedecore aliorum clericorum, quando aliquis clericus apostatat, & fit laicus, malens similis esse rustico quam clericis. Quod autem lætificet dæmones, patet per glossam super Leuit. quod cum dæmones de omni peccato gaudeant, præcipuè autem gaudent de fornicatione, quia illius corpus, & anima commaculatur, vltra hoc, quia diabolus comparatione fornicatorum, poterit se iustificare coram Deo, cum in eo non inuenitur peccatum, quod ipsi habebunt, & hucde secunda principali, sequitur secundus sermo, qui erit de tertia parte, id est de huius vitij curatione.

Luxuria lætificat infernum. Exemplum.

Angelis displicet si homines fornicantur.

Bernard.

Aug. Angelus & anima pares natura, dispares officio.

DE LVXVRIA.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est tertia pars præcedentis sermonis, agit de curatione & nouem Luxuriæ remediis.

Sermo XIII.

SANA me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. Psal. 6. Hæc est autem tertia pars sermonis de Luxuria scilicet, de peccati luxuriæ remedio: Vnde nota nouem remedia, quibus sanari potest luxuria. Primum est diuinorum contemplatio, secundum scripturæ contemplatio, tertium corporalis exercitatio, quartum corporalis maceratio, quintum tribulationum incussio, sextum occasionum elongatio, septimum mentis humiliatio, octauum frequens confessio, nonum est subita expulsio.

Remedia ad luxuriā curandam nouē sunt.

PRIMVM

PRIMVM REMEDIVM,

Diuinorum contemplatio.

1. Remedium aduersus luxuriam diuinorum contemplatio. Contra igitur huius incontinentiæ impietatem multa remedia inueniuntur. Quorum primum & præcipuum est diuinorum contemplatio, scilicet vt mens circa contemplationem diuinorum occupetur, & hæc est ratio, quia inter omnes cogitationes malas, mens ad peccandum inclinat cogitationes delectatione carnis. Cuius ratio secundum Philosophorum doctrinam assignari potest. Vna quidem, quia cum hæc delectatio sit homini grata, & à iuuentute coniuncta, facile appetitus in eam fertur, cum eam cogitatio proponit. Vnde Philosoph. 2. ethic. dicit, *Delectatio carnis inclinat cogitationes quare.* quod delectationem iudicare de facili non possumus, quando accipimus eam. Secunda ratio est: quia, vt idem dicit in 3. ethic. in particnlari sunt magis voluntaria, quam in vniuersali: manifestum est autem quod per moram cogitationis ad particularia quæque descendimus. Vnde per cogitationem diutinam maxime libido prouocatur. Et ideo cum contraria contrariis curentur, hinc est quod delectatio diuina absorbet carnalem; & meditatio diuina deponit carnalem: *Laus diuina est frænum. Isa. 48.* nam oratio deuota, cum sit ascensus mentis in Deum tendens, & decentium petitio à Deo, reprimit facultatem huius turpissimi vitij: nam quicquid orantes petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis. Vnde Isa. 48. *laude mea infrenabo te ne intereas*: est enim quoddam frenum animam ab interitu peccati retrahens, laus diuina proxime valet ad expulsionem huius vitij. Et ratio est, quod cum natura sit ad vnum tantum Deum, dum intendit diuinis, non potest simul & corporalia degustare: nam gustato spiritu desipit *Cōtemplatio claustrum est animæ.* omnis caro. Vnde Hugo de Claustro animæ cap. 1. dicit, contemplatio claustrum animæ dicitur, in cuius specula se recipit animus, sola cœlestia meditatur, à terrenis separatur, à turba carnalium cogitationum longe ponitur, deliciæ carnis sopiuntur in domo, delectabiliter vagos sensuum motus restringit, angelica dulcedine fruitur. Legitur in lib. Vitæ, pro silentio pacem in choro virginum seruat. concordiam, nostri summi patris considerat potentiam, sapientiam filij inuestigat, Spiritus sancti benignitatem amat: hæc ille, & per hæc anima erigitur ad spem maximam, quia per potentiam scit ipsam posse, per sapientiam ipsam scire, per benignitatem ipsam velle, & dulciter audit cum Psalm. 90. *Cum ipso sum in tribulatione: & glorificabo eum.* *Ad Luxuriā comprimendā meditatio passionis Christi multum valet.* Sed nota quod inter alia remedia meditationum nostrarum, potissima est meditatio passionis Christi, statim cogitare de eo crucifixo, ac si videres oculis tuis in cruce pendere manus: figura Nnm. 21. populus murmurans contra Dominum dicit: *Anima nostra nauseat, super cibo isto leuissimo*, & appetens carnes *misit in eos dominus serpentes ignitos*, & reuersi ad Moysem orauit ad Dominum, & præcepit, vt faceret serpentem æneum, & suspenderet in ligno: & quicunque aspiceret illum morsus à serpentibus, viueret. Serpens ignitus est luxuria: nam teste Iob. 31. *Ignis est vsque ad perditionem deuorans.* *Iob. 31.* Serpens in ligno est ipse Christus, qui astutia sua percussit superbum id est diabolum. Vnde Aug. in serm. vnius martyris & cum exaltaret Moyses serpentem in eremo in ligno, populus qui mordebatur à serpente, attendebat ad serpentem, & sanabatur. Sic & modo quemcunque momorderit astutia Satanæ, intueatur Christum in ligno pendentem, ibi mors occisa est, Dominus autem superuiuet.

SECVNDVM REMEDIVM,

Studium Scripturarum.

Secundum remedium est studium scripturarum, & *Scripturarū studium est tertium remedium in luxuriam.* ratio huius est, quia in litera absconditus est fauus mellis, & adueniente igne Spiritus sancti, extinguitur, & consumitur ignis nostræ paleæ carnis, Luc. 24. *Luc. 24.* *nonne cor nostrum ardens erat, dum loqueretur nobis in via*: nam in ea inuenit vocem dulciter arguentis, Apocal. 3. *Ego quos amo, arguo & castigo.* *Apoc. 3.* & hoc exemplum in Paulo 2. Cor. 12. *Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis, spiritus Sathanæ,* *2. Cor. 12.* *qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogaui, vt discederet à me: & dixit mihi, sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur.* Et sequitur, *libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi*, in ea etiam inuenit vocem dilecti veraciter promittentis. Ioan. 14. *Qui diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & apud eum mansionem faciemus.* *Ioan. 14.* In ea etiam inuenit vocem dulciter suadentis. Apoc. 3. *Suadeo tibi emere à me aurum ignitum, & probatum, vt locuples fias.* *Apoc. 3.* Tantam in ea melodiam audit, vt cogatur cum sponsa proclamare. Cant. 1. *In odorem vnguentorum tuorum currimus*: & Cant. 3. *Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est*, *Cant. 1. Cant. 3.* quia relicto fœtentis carnis squalore & fœtore currit in odorem dilecti pulsantis. Vnde Hier. ad Rustic. monachum, Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. *Hieron. ad Rust.* Vnde Apost. cum dixisset Tim. 4. exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate, statim subdit, dum venio, ergo attende lectioni.

TERTIVM REMEDIVM,

Corporalis exercitatio.

Tertium remedium est corporalis exercitatio, & etiam mentalis. *Corporalis & mentalis exercitatio est 3. remediū in luxuriam.* Vnde nota, quod otium est duplex scilicet corporale, & spirituale: otium spirituale duplex est, scilicet bonum, vt est otium Mariæ: & malum, vt circa inutilia versari. Et primo nota, quod otium spirituale vt dicitur Eccles. 33. *multam malitiam docuit otiositas*, & spirituale otium, cum interiore *Otiū duplex corporale & spirituale.* vitiorum carnalium. Et ratio huius est. Cor enim nostrum cum sit in continuo motu, semper vult circa aliquid occupari, etiam dormiendo. *Otium corporale duplex bonum & malum.* Et quia cor pronius est ad malum, quam ad bonum, ideo nisi occupetur circa bonum, semper versatur circa malum, & maxime circa delectabilia & sensibilia. Io. Cassianus, Mens otiosi nihil aliud cogitare videtur, quam de ventre, & libidine. Et ideo summum remedium est quibuscunque bonis cogitationibus animum occupare. Vnde Chrysostom. super Matth. dicit, quod obsessio membri non ita reprimit tentationes, & tranquillitatem facti, vt cogitationis frenum, Vnde Apostol. Ephes. 4. ait, De cætero fratres, quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, quæcunque casta, quæcunque sancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ; si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate. Secundo nota quod otium corporale est maxime inductiuum, ad luxuriam. Et hoc exemplo patet de nobilibus otiosis. Si quis à me quæreret, quam putas fore bonam mulierem. *Mulier bona quænam.* Respondeo, vnam paupertimam rusticam, quæ vnum filium gestet in corpore, & alium in brachiis, & accedit ad agrum ad laborandum, & post sumpto cibo, statim accedens ad lectum, antequam sit exalceata incipit dormire. Et similiter dico de rusticis hominibus, qui præ nimio labore antequam sint cœnati, incipiunt dormire, & obliuiscuntur in matrimonio commisceri. Sed econuerso mulier maxime delicata, & otiosa quæ se tot delitiis nutrit, quod si quādo cadit, nisi se inclinaret, ad

excipiendum,quia seruam vocaret, Deus tamen dedit illi manum in capite quo maxime indiget. Similiter loquor de viris quod non solum sufficit equa, quando etiam vult iumenta. Ezech. 16. *Hac fuit iniquitas sororis tuæ Sodomæ superbia,saturitas panis, & otium.* Et ideo optimum remedium esset talibus dare exercitium, vt ducerent molam asinariam Remedium autem vniuersale est, vt homo ab otio desistens in corporalibus laboribus se exerceat. Exemplum enim habemus ab omnibus rebus, quomodo otium sit reprehensibile: quia si consideramus ipsam [ul]timam causam,nonne inuenimus ab æterno Patrem producere Filium, & ambos Spiritum sanctum spirare. Ioan. 1. *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum.* Si consideramus naturam angelicam,illam creat semper nobilem, Psal. 103. *Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis*, quia sicut ignis habet sempiternam motionem; ita & Angeli, quia *semper in Deum mouentur sempiterna dilectione.* Si consideremus corpora cælestia, quotidie mouentur ab oriente in occidentem, & ab occidente in orientem. Si elementa consideremus, sunt semper in continuo motu, agunt circa generationes, & corruptiones. Si te ipsum in natura consideres, semper transis de præsenti mane, ad futurum. Et ideo remedium optimum est exercitium. Vnde Hier. ad Rustic. monachum, fac aliquid operis, vt semper diabolus te inueniat occupatum.

Ezech. 16.

Otiũ ab omnibus rebus reprehẽsibile. Ioan. 1.

QVARTVM REMEDIVM,

Carnis maceratio.

QVartum est carnis maceratio: hoc est verum, quod equus multum famelicus non recalcitrat contra rationem: dicunt viuentes porcini, non possum continere: hoc durum: hoc mihi impossibile. Nota quod ad hoc, vt ignis extinguatur, triplex remedium adhibetur, aut per effusionem aquæ, aut per lignorum substractionem, aut per elongationem ab igne. Audi quod Prouerb. dicitur, *Furnus calefit per os.* volunt isti per effrenatam comestionem castitatem seruare, necesse ergo addere aquam ieiunij, vel litera liter ieiunare, vel vinum temperare, vel de lignis subtrahere: hoc est medium seruare, qui volunt castitatem, vel prudentiam seruare. Et in hoc reprehendendæ sunt matres, quæ quando vident filias suas pallidas, statim ad nidum gallinarum currunt, & oua coquunt, & eis præbent vinum purum, & hoc vt genas faciant rubiciundiores, & dicunt, volo filiam meam castam seruare. Audiant quid Hier. ad Eu. scribit: si autem hæc sufficiant illis tentationes libidinum, quæ exeso corpore solis cogitationibus oppugnantur, quid patitur quæ in deliciis vixit? nempe illud Apost. 1. ad Tim. 5. *Viuens mortua est.* Si quid itaque in me potest esse consilij, si experto creditur, hoc primum moneo, hoc obtestor, vt sponsa Christi vinum fugiat pro veneno: & non solum loquor carnalibus sed spiritualibus: quia ad conseruandam pudicitiam necessaria est abstinentia. Et ad hoc facit exemplum, quo interrogatus frater Ægidius, socius B. Francisci si condecebat viros perfectos ieiunare, & carnem macerare, cum iam habeant carnem subditam rationi: respondit, quare carnes recentes saliuntur: & illæ, ne putrefiant. Et primus euangelicæ perfectionis præcursor educatur in medium qui propter abstinentiam eminentem magnus prædicatur angelica voce, sicut refert Lucas 1. Angelum dixisse ad Zachariam, *erit enim magnus coram Domino, vinum & siceram non bibet*, decet enim vas cœlesti gratiæ mancipatum, à sæculi illecebris abstinere: hoc ipsum vas electionis in se ipso commendat 1. Cor. 9. scribens, *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne cum aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar.* Glossa, possibile non castigatum, & ad hoc agonistarum exemplo cunctos prouocat, id est milites cum præmittit, *omnis qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, & illi quidem vt corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam.* Vnde Hier. ad Eust. solicite prouidendum est, vt quos saturitas de paradiso expulit, esuries reducat: non quod Deus vniuersalis creator, & Dominus intestinorum nostrorum rugitu, & inanitate ventris pulmonisque delectetur ardore, sed quod aliter pudicitia tuta non possit esse.

Carnis maceratio est quartum remedium in luxuriam. Ignis luxuria extinguitur tripliciter.

Castitatis seruandæ remedia.

Hier. ad Eustoch.

Vinum fugiendum à Christi sponsa & ab omnibus,

Luc. 1.

1. Cor. 9.

QVINTVM REMEDIVM,

Perturbationes & tribulationum incussiones.

QVintum remedium est, adhibere contra carnis cõcupiscentiam etiam aliquas animi perturbationes: nam experimento videmus, quod si quis lasciuissimus capiatur à potestate, & expectet per aliqua tormentorum genera debere cruciari; tantus erit timor, quod obliuiscitur luxuriæ. Vnde Hie. ad Rust. refert quod in quodam cœnobio quidam iuuenis adolescens nulla operis magnitudine flãmã poterat carnis extinguere: vnde cum eum periclitantẽ pater monasterij videret, hãc artẽ seruari imperauit cuidã viro, vt virgis, atque cõuitiis eũ insectaretur, & post irrogatã iniuriam primus veniret ad querimoniam, & vocati testes pro eo loquerentur, qui fecerat iniuriam: solus pater monasterij defensionem suam capiebat, ne abundãti tristitia frater absorberetur, & veniẽs ad cõfitendũ, non tantum patri cõfitetur tentationẽ: quantũ tribulationem illatæ iniuriæ, dicit patri: ergo tanquã dæmõ perturbo totum monasteriũ, & tũc pater videns illuminari, præcepit, vt mitius fratres cũ eo agãt. Et iterũ veniẽs ad cõfitendũ, non amplius cõfitetur de vitio carnis, sed de illatis iniuriis patribus monasterij, asserẽs se plusquã dæmoniũ in monasterio resistere, & sic expeditur: interrogatur adolescẽs à patre monasterij super cogitationibus pristinis: respondit patri, mihi viuere non licet, quomodo fornicari libet? Aug. In fornace ardẽti purgatur aurũ: nec in cinerem vertitur, imo sordibus exuitur. Et non solũ molestiæ spirituales sunt remediũ cõtra cõcupiscentiã carnis, sed & corporales. Exemplũ habeo de S. Bern. qui vt refert Greg. Dial. libr. quod tẽtatus grauiter à tentatione carnis proiecit se nudũ inter spinas, vt per molestias & punctura vepriũ exteriorũ, sanaret pestes, & pũcturas intrinsecas. In vita Patrũ habemus de patre illo, qui recipiẽs meretricẽ quandã in cella, quæ se fingebat exire post tentarum grauiter, posuit digitos ad lumẽ cãdelæ, & torã sibi cõbussit manum: & sic per ignem exteriorẽ extinxit interiorem. Asper autem habitus, ad hoc satis adfert super straminibus iacere, & dormire: nam vt refert Bona. de B. Frãcisci veste simplice, rugosa, & hispida pro eo quod experientia iã didicerat hostes malignos, duris, & asperis in fugam conuerti: delicatis autem, & mollibus ad tentandum: fortius armari. Vnde Bernard Modo ætatem teneram ordinis asperitas terreat. Memento quod asperior lana facit pannũ leuiorẽ, & asperitas cõscientiã velut spina latitãs, & fratribus habitus mollis est via ad luxuriam.

Perturbationes quadam animi sunt remedium quintum cõtra carnis concupiscentiam.

Molestia spirituales & corporales sunt remedia in luxuriam.

Exemplum de S. Bern.

S. Francisci vestis simplex.

SEXTVM REMEDIVM,

Fuga occasionum.

SExtum remedium est fuga occasionum, & custodia sensuum, & primo de visu: nam visus est hauriens species ab extrinseco, & ideo multos facit corruere: nã Genes. 34 *Cum vidisset, Dinam, &c. Henes princeps terræ illius adamauit eam, & arripuit* 2. Reg. 11. Dauid cum vidisset Bersabee se lauantem, adamauit eam, & adulterium commisit, & homicidium: quia maritum Bersabeæ fecit interfici. Eccl. 9. *ne circumspicias speciem alienam: propter speciem mulieris multi perierunt.* Et per hoc reprehendendi sunt patres & fratres, qui existentes

Custodia sensuum & occasionum fuga sunt sextũ remedium aduersus luxuriam Eccle. 9.

existentes in domibus portant diploides,& habent iuuenculas in domo: putas ne isti,quod sint lapides. Similiter,& mulieres,quæ habent pectora sua denodata. O insensate munde, quot fatuitates aspicio? permittunt enim viri vxores quas amant, præbere occasionem alus tanquam meretrices adamari. Prouerb.7. *Ecce occurrit ei mulier ornatu meretricio praparata ad capiendas animas.* Et ideo optimum remedium est auersio oculorum, Iob. 31. *Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem de virgine*: Super quo verbo dicit Greg.vt monda sit mens in cogitatione à lasciua voluptate, deprimendi sunt oculi quasi quidam raptores ad culpam. Hoc etiam dicit Isidor. Oculi sunt patella libidinis: aspectus enim animam titillat, & cor vulnerat, subtrahe ergo visum,reprime oculos à petulantia, non eas figas in speciem carnis, si vis esse à malis cogitationibus tutus. Et ratio hæc est, quia visus disponit animas ad cogitationes turpes: nam anima nihil in se habet,nisi quæ recipit per sensum. Vnde videndo mulierem,species eius imprimitur in oculo, oculus transmittit in imaginationẽ, imaginatio autem operatur in nocte,& in die. In die quidem, quia post attentiam rei, in se imaginat eius speciem in nocte, quia anima conuertens se ad imaginationem, videt speciem mulieris,quam de die vidit, sicut homo videt imagines resultantes in speculo, & sic facit personam formare:illa imaginatio transmittit ab intellectu voluntatem & quia voluntatis est amare pulchrum, homo incipit mulierem pulchram amare:ex tali autem amore homo incipit calefieri, & concupiscere ardore Hieron Gladius igneus est species mulieris, quæ quasi ex omni parte sagittas emittit. Ex tali ardore incipit delectari, & delectatio est coniunctio conuenientis cum conuenienti Arist.lib.Ethic. Qualis enim vnusquisque est, lumen ei videtur: Arist. sicut temperato videtur bonum temperatè viuere,nam temperantiâ concupiscentia restrænatur: & famelico videtur bonum comedere, & luxurioso luxuriari. Ex tali namque delectatione carnali nascitur consensus, & iste consensus est peccatum mortale. Vnde Psalmist. 118. *Auerte oculos meos,ne videant vanitatem.*

Mulieres pectora denudata habentes reprehendenda.
Iob.31.
Greg.
Oculi raptores ad culpã.
Oculi patella libidinis.
Visus disponit animas ad cogitationes turpes.
Species mulieris est gladius igneus.
Arist.

Secunda cautela adhibenda est in auditu : nam ex auditu cedrus libani corruit. Vidi ego virginem vnam iam 38.ann. in virginitate permansisse propter Christum, & ex vno verbo dehonesto audito corruisse ita terribiliter,quod vix diabolus si carnem haberet,taliter corruisset.O patres insensati,ô fratres porcini,qui non verentur in præsentia filiarum, vel sororum nefanda proferre. O vir si quæreterem,quid summè optas rei põderes,honestatem in domo mea opto & volo,& tamen dehonestas carnem ex verbis turpibus. O quot sunt viri, qui fecerunt fornicarias mulieres propter verba lasciua per os prolata : nam teste Paulo 1.Cor.15. *Corrumpunt bonos mores colloquia mala.* Vis ergo mulierem honestam semper de honestis secum loquaris. O insensati mittunt ad choreas iuuenculas, vbi amatoria,& turpia cantantur,& volunt honestas esse. Audi Salomonem Eccl. 9. *Cum saltatrice non sis assiduus, nec audias illam,ne forte pereas in efficacia illius.*

Auditus custodiendus.
Mulieres audiendo inclinant in luxuriam.
Exemplum.

Tertia cautela adhibenda est in tactu : nam corpus mulieris est totum igneum, ad hoc facit exemplum, quod recitat Greg in 3 lib.Dial.Quod Andreas ciuitatis episcopus,cum vitam virtutibus plenam duceret,& continentem quandam monialem secum haberet,& cum ea spirituali conuersatione frequenter loquebatur,noluit eam monialem ab episcopatu suo repellere, certus de eius,& sua continentia:sed hostis cœpit speciem in oculis eius imprimere, anditum tentationis exquirens: & tandem post tergum eius percussit manu,& calefactus est luxuria.eadem die Iudæus veniens de campania ad propria tendens, cum iam esset nox, nesciens quò declinaret, iuxta templum se consulit: nocte vero media cum præ timore vigilaret, vidit malignorum spirituum multitudinem congregatam, & eorum principem examinare eos de ipsorum operibus iniquis perpetrantes. Iudæus timens fecit super se signum crucis, licet non haberet fidem Christi, sciens hoc signum defensiuum contra spiritus malignos. Inter alia,quæ iste Iudæus audiuit à dæmonibus: vnus, qui dixit se procurasse,quod Andreas episcopus prædictus habuit concupiscentiam carnalem supradictæ monachæ,& in tantum conduxerat eum, quod causa solatij manu percusserat eam in facie : de quo princeps dæmoniorum multum exultabat,& istum super omnes alios commendabat,monens eum,vt perficeret cœpta. Interim Iudæus fuit à principe visus, & dum quæreret,quis ille esset,Dæmones responderunt, quod esset vnum vas vacuum, sed signatum : & virtute sanctæ Crucis non potuerunt ei nocere.Post modum Iudæus narrauit episcopo visionem hanc, quo audito episcopus repulit de domo,non solum monacham,sed omnea alias mulieres seruientes in episcopatu.Ecce quantum periculum habet conuersatio cum mulieribus. Ecce qui tenet eam quasi quod apprehendit scorpionem. Et hoc arguet vacantes choreis. Vnde non solum tactus in alio,sed etiam in seipso pertimescendum est. Vnde Dominus Bonau.in lib.Nouitiorum,dat istam regulam, quod nouitij nunquam dormiant cum manibus in fra corrigiam, sed manibus cancellatis ad pectus. De sensu gustus satis dictum est.

Tactus custodiendus.
Mulieris corpus totum igneum est.
Exemplum de episcopo.
Signum crucis defensiuũ contra malignos spiritus.
Exemplum de Iudæo.
Bonau.

De olfactu satis timendum est,sed non tantum.Occasiones autẽ vitandæ sunt,vt est conuersatio.Sed notandum quòd conuersatio potest esse eiusdem,vt mulieris cum muliere,vel viri cum viro,vel viri cum muliere. Prima multum cautè seruanda est : vnde pater vis tuam filiam honestam : & vxorem ? vide cum quibus conuersatur : nam multoties euenit, quod mala mulier facit bonam,malam:nam vetula cum in iuuentute fuerit meretrix, cum non potest amplius meretricari, efficitur lena, & propter potum meretricari vini vendunt carnes honestarum. Ioel.3. *Puellam vendiderunt pro vino, vt biberent.* Sic iuuenis meretrix vellet omnes esse meretrices. Vnde cauendum est ab istis. Vnde Ecclesi.28. *Lingua tertia mulierem fortẽ* scilicet *eiecit*,& alia litera habet *mulieres innuptas*. Aut est conuersatio viri cum muliere, & hoc maximè cauendum. Ecclesi.42. *In medio mulierum noli commorari,de vestimentis enim procedit tinea, & de muliere iniquitas viri.* Hier.Ego iudico si cum viris fœminæ habitant, viscatium diaboli non deerit. Sed tria sunt quæ solent decipere conuersantes cum mulieribus, scilicet sanctitas mulierum, fiducia de propria castitate, & consanguinitas.

Conuersatio cautè seruanda.
Conuersatio malarum mulierum timenda.
Ioël.3.
Ecclesi.28.
Conuersatio viri cum muliere maximè cauenda.
Ecclesi.42.

Contra primum dicit Hier. Si pudicam quæris fœminam,quam bene videris conuersantẽ,mente dilige. Contra secundum idem Hier. Hospitiolum tuum rato,aut nunquam mulierum pedes terant. Vide ne sub eodem tecto maneris,nec in præterita sanctitate confidas,nec Dauid sanctior,nec Samsone fortior, nec Salomone potes esse sapientior: memento semper quod paradisi colonum de sua possessione deiecit. Sed dixerit forsan aliquis, se non stuppam esse, immo ferrum. Responde,quod ignis ipsum ferrum immutat,& quasi ignem reddit,&c.

Fiducia de propria castitate decipit conuersantes cum mulieribus.

Contra tertium idem Hiero. Si generis gratia indicas mulieres nullo modo dimittere, memento quod Thamar à fratre suo fit corrupta. Et 2. Reg.13.& fuit ratio,quod solus cum sola. Nota quod virgo non debet esse nimis domestica,debet etiam cauere à donis, &c. nam inquit Hier. Crebra munuscula, & vestes ori applicatas,& degustatos cibos, blandas & dulces literas sanctus amor non habet:& generaliter tene,quod hoc vitiũ nõ vincitur nisi fugiendo,& hoc triplici ratione.

Hiero.
Consanguinitas decipit conuersantes cum mulieribus.
2.Reg.13.

Primo quod luxuria ignis est, homo vero fœnum, & stuppa. Isidor. *Omnis caro fœnum* 7. Eccl. Stuppa collecta est synagoga peccatorum, nulla

nulla securitas est fœno, vel stuppis iuxta ignem esse.

Secunda ratio est, quia peccatum luxuriæ est valde immundum. Vnde sicut non est bonum luctari cum homine inuoluto in cœno, quia licet non vinceret, tamen inquinaret: sic non est securum luctari cum peccato isto: nam vix potest esse, quod homo non coinquinetur, ibid. Eccle. 13. *Qui tetigerit picem, coinquinabitur ab ea.*

3. *Ratio.* Tertia ratio est, quia non est bonum luctari cum hoste, qui sumit vires de prope, tale est corpus nostrum, quod prius erat nobis pacificum, conuertit se in hostem. Vnde sicut princeps vnus timeret pugnare cum hostibus suis, quando credit quod cum exercitu suo multi sunt proditores, qui debeant iuuare hostes suos, quando conflictus venerit: sic debet homo timere pugnare cum luxuria, cum corpus nostrum ad modum proditoris contra nos cum pugna illa fiet, iuuabit. Vnde Paul. 1. Cor. 6. *Fugite fornicationem.* Vnde glossa ibid. dicit, cum aliis vitiis potest is expecta conflictu sed hanc fugate, ne approximet: quia non aliter potest vinci. *1. Cor. 9.*

SEPTIMVM REMEDIVM,

Mentis humiliatio.

Mentis humiliatio est 7. Remedium in luxuriam. Septimum remedium est mentis humiliatio. Diuino iudicio homo per superbiam eleuans se supra se iustè à Deo deiicitur sub se tanquam iumentum, & ratio est, vt dicit Aug. nullum vitium est ita sensibile, & bestiale, sicut luxuria, & ideo qui per superbiam vult eleuari, datur vt se cognoscat, quod nō differt à iumēto. Exemplum in Adam & Eua qui *cum cognouissent se esse nudos consuerunt folia ficus & fecerunt sibi perizomata.* Gen. 3. & illam reuelationem carnis habuerunt ad deprimendam superbiam qua gloriabantur: quia ad imaginem Dei & similitudinem erant conditi. Exemplum habemus in vita patrum: è conuerso, de quodam patre, qui tribus annis continuè vigilando, & dormiendo impugnabatur à vitio carnis, & ieiunando duobus, & tribus diebus in hebdomada nihil comedens, nullum exinde remedium inueniebat: tandem prostratus in terram orauit dicens, Domine pauxillum terræ mihi in custodiam dedisti, & illud à me custodire non sufficio, & statim curatus est. Isid. sicut per superbiam mentis itur in prostitutionem libidinis, ita per humilitatem mentis salua fit castitas mentis & carnis.

OCTAVVM REMEDIVM,

Frequens confeßio.

Confessio frequens octauū est in luxuriam remedium. Octauum remedium est frequens eorum confessio, quia diabolus videns, quod non tenet eum secretum, confusus discedit sicut dicebat quidam probatus senex cuidam fratri impugnato à pessimis cogitationibus, Vt enim legitur in vita patrum, nihil ita allidit dæmonem, sicut immundarum cogitationum reuelatio. Psal. 103. *Confessionem, & decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento.* *Psal. 103.*

NONVM REMEDIVM.

Subita malarum cogitationum expulsio.

Expulsio subita malarū cogitationum est nonum remedium in Luxuriā. Nonum remedium est eorum subita expulsio, hoc est cum aggreditur talis cogitatio, statim repellitur cogitando aliquid boni, sed maxime timor domini expellit hæc, vt scilicet homo imaginetur Deum esse pœnitentem, & videre secreta cordis. Multa enim peccata operis non committuntur propter timorem hominum, ne videlicet hominibus innotescant: quis enim turpitudinem hanc vellet committere in præsentia hominum; multo magis timere debet homo præsentia Dei in corde, qui videt cogitationes nostras multo clarius quam homines videant facta: nihil enim occultum est oculis eius. Pr. 18. *In timore Domini declinatur à malo.* Ad hoc facit exemplum in Chronicis S. Franciscus cum semel congregati essent F. Ægidius de Assisio, Simon, & Ruffinus, ac Iuniperus de Assisio, & insimul de Deo loquerentur, dixit aliis F. Ægidius. Quid facitis vos cum tentationibus carnis? Respondit. F. Simon, ego considero turpitudinē illius peccati, & ex tanta abominatione euado. F. vero Ruffinus dixit, ego proijcio me in terram, & tandiu oratione prostratus Dei, & B. Mariæ imploro clementiam, donec me sentio perfecte liberatum. F. vero Iuniperus ait, quando ego tales diabolicas suggestiones quasi in suburbiis carnis audio prostrepentes, statim ostiū cordis fortiter claudo, & sanctis meditationibus ac desideriis, pro tota custodia totam reddo cordis arcē occupatam. Cum vero illæ suggestiones ostium cordis quasi pulsando percutiunt, ego respōdeo ab intus parte nullatenus reserata dicens exi, quia hospitium captum est, & ideo hîc recipi non potestis, & sic nunquā intrare permitto: illi verò quasi victi de tota mētis parte recedunt. F. vero Ægidius statim respondit, tecum F. Iunipere teneo, quia cum illo peccato tutius, & districtius pugnatur fugiendo, vbi ab intus est prouocatio carnis, appetitus ab extra per sensus sentitur tantus, & tam fortis hostium exercitus: nam aliter est ibi fortis pugna & rara victoria. Vnde Hier. ad Eustoch. quia impossibile est in sensum hominis non irruere motum medullarum calore: ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui statim, vt cœperit cogitare, interfecit cogitatus, & allidit os ad petram, petra autem Christus, cui pater nobis concedat inhærere, qui est benedictus in sæcula, Amen.

DE QVATVOR HOMINIS Nouissimis.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de quatuor hominis nouissimis, quatuor principales partes complectitur.

Prima pars principalis,

Agit de 1. nouissimo scilicet de morte, cuius ingis memoria septem nobis beneficia confert.

Secunda pars principalis,

De 2. sc. de iudicio, quod propter septem valde timendum est.

Tertia pars principalis,

De 3. sci. de inferno, quod propter septem etiam timendum.

Quarta pars principalis,

De 4. sci. de paradisi gloria, quæ ob septemb eneficia desideranda est.

Sermo XIV.

RECVMBE in nouissimo loco. Luc. 9. Verbum est Sanctorum ad veram humilitatem nos inducentium, quæ est via, sine qua nemo venit ad regnum, sicut dicit beatus Greg. Debemus igitur recumbere in nouissimo loco per humilitatem, quia *humilibus Deus dat gratiam suam*, vt habetur Iac. 1. Notandū est autem, quod quadruplex est nouissimum. Primum mortis, *Luc 9. Humilitas via ad regnū cœlorum, Gregor. Iean. 1. De nouiss.*

nis quatuor hominum. Mors. Eccles. 5. Iudicium. Iob. 19. Infernus. Prou. 15. Paradisus.

mortis, in quo debemus recumbere ipsum quotidie meditando, de quo Eccles. 5. *Cor durum & impœnitens malum habebunt in nouissimo.* Secundum iudicij, in quo recumbere debemus, ipsum multum timendo, Iob. 19. *In nouissimo die de terra surrecturus sum.* Tertium inferni, ipsum expauescendo, Prouerb. 15. *Semita vitæ super eruditum, vt declines in inferno nouissimo.* Quartum nouissimum est paradisi, ipsum ardenter desiderando, dico, quod primum nouissimum dicitur esse mortis, in quo debemus recumbere ipsum iugiter meditando, & hoc propter septem beneficia, quæ inde nobis proueniunt. Primo, quia facit peccatum fugere. Secundo, mundum contemnere. Tertio carnis desideria domare. Quarto, caute ambulare. Quinto, bonis operibus insistere. Sexto, nos timorem facit habere. Septimo gratiam Dei possidemus.

Mortis meditatio ob septẽ beneficia vtilissima.

Prima Pars Principalis,

De mortis memoria.

1. Beneficium Mortis meditationis peccatum fugit.

PRimum beneficium, quod mors facit est, quod facit peccatum fugere. Eccles. 8. *Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis,* id est peccatum dignum æterna morte non facies, vt dicit glossa.

2. Mortis meditatio mundũ contemnere docet. Bernard.

Secundum est, quod facit mundum contemnere. Bernard. Qui sunt, & qui fuerunt homines, qui nouissima sua non meditati sunt: sicut enim tu es, fuerunt, comederunt, & biberunt, & in bonis dies duxerunt, & in puncto in infernum descenderunt, & caro eorum plena vermibus, & inde quid profuit inanis gloria, lætitia, mundi pompa, carnis voluptas, falsæ diuitiæ, magna familia, ac magna concupiscentia? vbi risus? vbi iocus? vbi arrogantia? de tanta lætitia, quanta tristitia: post tantam voluptatem, tam grandis miseria: vnde de modica lætitia ceciderunt in magnam miseriam, in grandẽ ruinã, in magna tormenta: vnde concludit quicquid illis accidit, quia homo es, tibi accidere potest.

3. Mortis meditatio carnis desideria domat.

Tertium beneficium est, quia facit carnis desideria domare. Gregor. Valde sollicitus est in bono opere qui semper cogitat de extremo fine, & inde nil tantũ valet ad domanda carnis desideria, quã cogitare qualis finis.

4. Mortis meditatio caute ambulare docet.

Quartum beneficium est, quia facit caute ambulare. Deuterom. 4. *Custodi temetipsum, & animam tuam sollicitè,* & memento, quoniam mors non tardabit.

5. Mortis meditatione bonis operibus insistimus.

Quintum facit bonis operibus insistere, quia monens Dominus dicit, Ioan. 8. *Operamini bonum,* & summum bonum est assidua mortis meditatio.

6. Mortis meditatio timere docet.

Sextum facit timorem habere. Bernard. quid horribilius morte? quid terribilius iudicio? quid intolerabilius gehenna ignis excogitari potest?

7. Mortis meditatione gratiam Dei acquirimus. 1. Reg. 2. Eccle. 41.

Septimum facit gratiam Dei possidere. *Factus est spiritus Dei super Saulem in Ramatha*: quod interpretatur memoria. Recumbe igitur in nouissimo loco, scilicet mortem meditando. Sed notandum, quod memoria mortis multis est amara, vt patet Eccles. 41. *O mors quam amara est memoria tua*, homini iniusto, & pacem habenti in diuitiis suis, quibusdam tamen est dulcis, ô mors bonum iudicium tuum homini indigenti. Sed de his duobus in serm. Dominus mortificat, & viuificat, in sexta, & septima considerationibus magis luculenta habetur doctrina.

Secunda Pars Principalis,

De iudicij futuri memoria quæ ob septem vtilissima.

1. Nouissimũ iudicij futuri memoria ob septẽ vtilissima.

SEquitur secundum nouissimum æterni iudicij, in quo debemus recumbere, ipsum semper timendo, & hoc propter septem.

Primo propter omnium Sanctorum timorem, & sollicitam meditationem, secundo propter operum nostrorum denudationem, tertio propter dæmonum præparatorum ad audiendam sententiam assessionem, quarto propter cœlestium, & omnium Sanctorum turbationem, quinto propter Dei, & omnium creaturarum contra peccatorem accusationem, sexto propter Dei in vultu benignissimo furoris ostensionem, septimo propter sententiæ irreuocabilis prolationem.

1. Iudicij dies timẽdus propter sanctorũ timorem. Isa. 13.

Primo dico, quod nouissimum æterni iudicij est timendum propter omnium Sanctorum timorem, & meditationem sollicitam. Omnes enim perfecti, & Sancti de ipso timore in custodiendo dicebant, Isa. 13. *Vlulate, quia prope est dies Domini crudelis, & indignationis plenus, & iræ & furoris ad ponendum terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos de ea; quia vnusquisque stupebit ad proximum suum, facies combustæ vultus eorum.* Et idem, dies illa est vltionis, vt sumat vindictam, supple de inimicis suis. Soph. 1. *Vox Dei Domini amara, & tribulabuntur ibi fortes, dies illa, dies iræ, dies tribulationis, & angustiæ, dies calamitatis, & miseriæ, dies tenebrarum, & caliginis, dies nebulæ, & tenebrarum, dies tubæ, & clamoris.* Et Iob. 31. *Quid faciam cum surrexerit ad iudicium Deus* quasi dicat, timenda est dies illa.

Soph. 1.

2. Iudicij dies propter omnium operum denudationẽ timendus. Isa. 47. Mat. 10.

Secundum timendum est nouissimum iudicium æternum propter omnium operum nostrorum denudationem. Eccle. 11. *in fine hominis denudatio operum eius.* Et Isa. 47. *Reuelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum.* Et Matthæi 10. *Nihil opertum, quod non reueletur.*

3. Matth. 13. Eccl. vlt. Gregor.

Tertio timendum est propter dæmonum præparatorum ad audiendam sententiam assessionem. *Immittet filius hominis Angelos,* id est, dæmones, *& colligent de regno omnia scandala.* Supple in consummationem sæculi. Et Eccle. vlt. *Liberasti me à rugientibus præparatis ad escam.* Et Greg. illum diem, fratres charissimi, ante oculos mentis ponite, & quicquid graue cernitur in eius comparatione leuigatur.

4. Matth. 23. Iob. 26. Hier. Chrys.

Quarto est timendum propter virtutum cœlestium, & omnium Sanctorum turbationem. Matth. 23. *Virtutes cœlorum commouebuntur,* scil. propter passionem humanæ naturæ. Et Iob. 26. *Columnæ cœli contremiscunt, & pauent ad vultum eius.* Hier. Quid faciet deserti virgula, vbi timore percutitur cedrus paradysi? Chrysost. Si rex terrenus progressurus contra aliquem, ad expugnandum, mandantur in populo dignitates, quibus omnes mouebuntur exercitus exulare tota ciuitas timet, & contremit: quanto magis rege cœlesti surgente iudicare viuos, & mortuos, cœli, & Angeli mouebuntur, terribiles ministri terribilem Deum præcedentes, & pro candelabris fulgura præcedent, pro tunis horrenda tonitrua, nec resistendi alicubi, nec fugiendi facultas, nec pœnitentiæ locus, nec satisfactionis tempus aderit, ex angustia omnium rerum nil remanet nisi fletus? totum illud tempus erit iustitiæ, & vindictæ; natura iudicij nec recipit, nec quærit munera. Hæc ille, Immo si omnes Sancti, & Angeli boni rogarent tunc pro vno damnato, nõ obtinerẽt iuxta illud Prou. 6. *Zelus, & furor non parcet in die vindictæ.*

Prou. 6.

5. Propter Dei & omnium creaturarum cõtra peccatores accusationẽ.

Quinto timendum est propter Dei, & omnium creaturarum contra peccatores accusationem. Primus erit creator, quem offenderunt; secundus creatura, qua abusi fuerunt; tertius scriptura, quam transgressi fuerunt; quartus conscientia, quam polluerunt; quintus culpa, quam perpetrauerunt; sextus dæmones, quibus seruierunt; septimus infernus, quem non timuerunt.

1. Accusator Deus creator erit. 2. Creatura. Ierem. 5. Rom. 2.

Dico quod primus accusator erit creator, quem offenderunt. Iere. 20. *Ego sum iudex, & testis.* Secundus creatura. Sapient. 5. *Armabit creaturam ad vltionem inimicorum.* Tertius scriptura. Ierem. 5. *Et qui accusant vos? Moyses in quo sperastis. Et lex Moysi sine scriptura, quod Christo.* Quartus conscientia. Rom. 2. *Testimonium perhibente illis conscientia ipsorum,*

& inter ſe inuicem cogitationibus accuſantibus, & defendentibus in die, cum iudicabit Dominus occulta omniũ Ier. 2. *Arguet te malitia tua.* &c. *increpabit te.* Bernard. Vitia multis, & multiplicibus criminibus accuſabunt animas, multáque teſtimonia falſa aduerſus illos inuenient, quanquam vera ad damnationem poſſint ſufficere. Pro ſexto occurrent dæmones, & clamabunt alter ad alterum. Bernard. Dæmones terribili vultu, & horribili aſpectu terrebunt animas, & ingenti furore eas perſequentur, vt comprehendat tam horribiliter volentes retinere, & poſſidere vbi ſit qui eripiat. Pro ſeptimo miſeri, & deſperati dicent, Iſa 28. *Percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* Sic igitur aperient ſeptem accuſatores peccata in nouiſſimo iudicio.

Ierem. 2. *Bern.* *6. Dæmones.* *7. Accuſator infernus.* *Iſa. 28.*

Creator accuſabit impios de ſeptem in die iudicij. Sed notandum, quod creator accuſabit impios de ſeptem in die iudicij. Et primo de tempore, quod infructuosè perdiderunt. Bernard. omne tempus tibi impenſum requiretur à te, quare fuerit expenſum, ſicut pilus de corpore, non peribit quod ad agendum pœnitentiam, ad acquirendum gratiam, ad promerendum gloriam miſeratio conditoris tibi dedit.

Ezech. 22. Secundo de Sacramentis Eccleſiæ, quæ vilipenderunt. Ezech. 22. *Polluerunt ſanctuaria, & inter ſanctum, & prophanum non habuerunt diſtantiam, & inter pollutum, & mundum non intellexerunt.*

3. De feſtis. *Ezech. 22.* Tertio de feſtis quæ non coluerunt, ſed potius inquinauerunt. Ezech. 22. Sabbathis meis auertunt oculos ſuos, coinquinabar in medio eorum, principes eius in medio illius quaſi lupi rapientes prædam ad effundendum ſanguinem, & perdendas animas.

4. De præceptis. *Ezech. 20.* Quarto de præceptis quæ non ſeruauerunt. Ezech. 20. *In præceptis meis non ambulauerunt & iudicia mea proiecerunt, & Sabbatha mea violauerunt vehementer.*

5. De exemplis vitæ ſanctorũ. Quinto de exemplis vitæ Sanctorum, quæ non timuerunt. Zachar. 2. *Leuaui oculos meos, & vidi, & ecce vir Chriſtus, & in manu eius funiculus menſorum.* Funiculus fit de lino, qui multis viis ducitur ad candorem, per quem deſignatur vita Sanctorum, qua per tribulationes multas, per flagella, per contumelias, & carnis afflictiones ad cœleſtis gloriæ peruenerunt candorem.

6. De peccato ſuæ paſſionis. *Ezech. 24.* Sexto de peccato ſuæ paſſionis, quam non cognouerunt: ideo in præparando dicit eis Ezech. 24. *Multo labore ſudatum eſt, & non exit de ea nimia rubigo eius, nec per ignem,* quaſi dicat multum laborando ſudaui in paſſione mea, & tamen ad me non aſpexerũt, & paſſionem meam non cognouerunt, nec peccata ſua per eam deſtructa reuelauerunt. Ideo loquens Domino patri, dicet Ieremiæ 20. *Videam vltionem tuam ex eis.*

Ierem. 20. *7. De præmiis vitæ æternæ.* Septimo de præmiis vitæ æternæ, quæ non crediderunt. Iſa. Nunquid non audiſtis præmia, ſcil. vitæ, quæ promiſſa ſunt in diuinis ſcripturis, ſcilicet, Prou. 8. *Mecum ſunt diuitiæ, & gloria.* Et Iſa. 64. *Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe.* De iſtis ſeptem accuſabit creator impios in die iudicij. Secundo dixi, quòd accuſabit eos creatura, qui ea abuſi fuerunt, & non ſimpliciter creatura, ſed omnes creaturæ accuſabunt, & expugnabunt peccatores in die illa, creaturæ dico inferiores.

Iſa 64. & 1. Cor. 2.

Cœlum accuſator. *Iob. 20.* Primò cælum in peccatorum reuelatione, Iob. 20. *Reuelabunt cæli iniquitatem eius,* & loquuntur de peccatoribus.

Sol, Luna, & Stellæ accuſatores. *Ezech. 32.* Secundò Sol, & Luna, & Stellæ in ſui luminis abſconſione. Ezech. 32. Dicit Dominus, *Operiam cælum, & nigreſcere faciam ſtellas eius, ſolem nube tegam, & luna non dabit lumen ſuum.*

Aer accuſator. *Ezech. 13.* Tertio aër, Ezech 13. *Erumpere faciam ſpiritum tempeſtatum in indignatione mea, & imber inundans, & dabo lapides prægrandes deſuper irruentes,* & ventum procellæ diſſipantem.

Terra accuſator. *Apoc. 16.* Quarto terra in motus agitatione. Apoc. 16. *Terra motus factus eſt magnus, qualis non fuit, ex quo gentes eſſe cœperunt.*

Quinto aqua in ſua abſconſione, ſeu ſiccatione. Reg. 7. *Poſt dies autem aliquos ſiccatus eſt torrens.* *Aqua accuſator.* *3 Reg 7.*

Sexto ligna, & lapides in ædificiorum compoſitione. Abac. 2. *Lapis de pariete clamabit, & lignum quod in iunctura ædificiorum eſt, reſpondebit; væ qui ædificat ciuitatem in ſanguinibus, & præparat vrbem in iniquitate.* *Ligna & lapides accuſatores.* *Abac. 2.*

Septimo aurum, & argentum; & diuitiæ inutilius congregatæ. Iacob. 5. *Diuitiæ veſtræ putrefactæ ſunt, aurum & argentum æruginauit.* *Aurũ & argentum accuſatores.*

Octauo volucres cæli, & piſces maris in delicatiſſima comeſtione. Ita quod quæcunque fuerunt eis in delectamentũ, conuertentur eis in tormentum. Sap. 16. *omnis creatura tibi factori deſeruiet.* Sic igitur apparet, quod timendum eſt nouiſſimum iudicium propter creaturarum omnium contra peccatores accuſationem. *Volucres cæli & piſces maris accuſatores.* *Sap. 16.*

Sexto eſt timendum propter Dei in vultu benigniſſimo furoris oſtenſionem, Iſa. 30. *Ardens eſt furor eius, & grauis ad portandum, labia eius impleta ſunt indignatione, & lingua eius quaſi ignis deuorans: Spiritus eius quaſi torrens inundans ad perdendum gentes.* Et Amos 3. *leo rugiet, quis non timebit?* Ideo nos dicamus, *Domine ne in furore tuo,* &c. 6. *Iſa 30.* *Amos 3.* *Ps. 6 & 37.*

Septimum timendum eſt propter ſententiæ irreuocabilis prolationem, & hæc dicitur eſſe dubia, quia neſcimus de quibus erimus interrogati: pro quo dicitur Eccl. 9. *Omnia in futurum ſeruabuntur* incerta, & poſito quod interrogari neſcimus, vtrum dicatur nobis, *venite benedicti: vel ite maledicti.* Matth. 25. & ſic apparet ſecundum nouiſſimum, quod eſt, & in iudicio multum timendum. 7. *Iudicium timendum propter ſententiæ irreuocabilis prolationem.*

Tertia Pars Principalis;

De inferno tertio nouiſſimo.

Tertium nouiſſimum, dicitur eſſe infernus, de quo debemus recumbere, ipſum expaueſcendo, ſeu ipſa ſupplicia ſæpe meditandu. Iob. 10. *Vadam ad terram tenebroſam, & opertam mortis caligine,* gloſſa *vadam,* vt euadam, vadam mente, ne vadam in corpore. Et notandum, quod illud nouiſſimum timendum eſt, & præcipue propter ſeptem. Primo propter Sanctorum conſor. perpetuam ſeparationem, ſecundo propter diuinæ gloriæ priuationem, tertio propter tenebroſi carceris horrendam habitationem, quarto propter dæmonum terribilem apparitionem, quinto propter pœnarum corporis indicibiles cruciationes, ſexto propter miſerarum animæ pœnarum continuationem, 7. propter in his omnibus æternam damnationem. Dico primo nouiſſimum inferni timendum eſt propter ſanctorum conſortium. Bernardus quis putas, tunc qualis mœror, qualis luctus, quæ triſtitia, cum ſeparabuntur impij à conſortio omnium Sanctorum? Et dicetur eis, *ite maledicti,* &c. *Iob. 10.* 1. *Infernus timendus ob ſeptem.* *Ob ſanctorũ conſortium.* *Matth. 25.*

Et idem, quid erit, cum ſe viderit illa miſera communitas omnium conſolationum nudam, & in illas tenebras exteriores includi, & ab illa ſanctorum perpetua communione excludi. Secundo timendum eſt propter diuinæ gloriæ priuationem. Chryſoſt. multi horrent gehennam grauiorem, puta gloriæ priuationem: Vnde ſimile ponit aquis gehennas, nihil certe dicit quale: ſed obtentu illa gloria excidere. Tertio timendum eſt propter tenebroſi carceris horrendam habitationem. Iob. 10. *vbi vmbra mortis, & nullus ordo: ſed ſempiternus,* &c. Hier. tanta erit in inferno vis doloris, quod mens ad aliud dirigi non poterit. vbi erit fletus, & ſtridor dentium Quarto timendum propter terribilem dæmonum apparitionem. Iſa. 13. *vnuſquiſque ad proximum ſuum ſtupebit, facies combuſtæ vultus eorum,* & 2. *Ob gloriæ priuationem.* *Chryſoſt.* 3. *Propter carceris habitationem.* *Iob. 10.* *Hier.* 4. *Propter Dæmonum apparitionem*

de

de dæmonibus dicitur, facies hominum sicut nigredo ollæ. Augustinus, in inferno erit horribilis visio dæmonum, & draconum, & miserabilis clamor dentium, & vlulantium damnatorum. Quinto timendum propter pœnarum ex parte corporis cruciationem, vbi notandum, quod damnati nouem pœnis affliguntur in inferno, respondentibus nouem ordinibus Angelorum: quia tot sunt opera meritoria in præsenti vita sociali, require eas in sermone, vidi mortuos, &c. Sextum nouissimum est timendum propter miserarum animæ pœnarum continuationem: vbi etiam notandum est, quod nouem pœnæ continue succedunt miseris damnatis in inferno, vbi etiam notanda sunt nouem.

August.

5. Ob pœnarũ in corpore cruciationẽ.

6. Ob pœnarũ cõtinuationẽ.

Primo labor sine requie, secundo dolor sine mitigatione, tertio peccatorum cruciatoria recordatio, quarto totius rationis obscuratio, quinto scitorum deferens obliuio, sexto tædium viuendi, septimo timor peiora patiendi, octauo opprobrium, & æterna diffisio, nono furoris & inuidiæ deprauatio.

1 Labor sine requie.

Primo pœna damnatis in inferno danda erit labor sine requie. Psal. 48. *laborabit in æternum, & viuet adhuc in finem.* Sed si quæras: vnde viuet, dico, quod *mors depascet eos*, sicut dicitur in Psalm. eodem. Secunda pœna erit dolor sine mitigatione Iob. 20. *Omnis dolor ruet in eum.* Gregor. Quod hic pœna praua concupiscentiæ damnatur, illic quandoque pœna vltionis diuinæ cremabit. Tertia pœna erit peccatorum cruciatoria recordatio. Isa. 47. *Reuelabitur ignominia tua & videbitur opprobrium tuum* & Sap. 4. *venient in cogitationem peccatorum suorum timidi.* Quarta pœna erit totius rationis obscuratio. Iob. 18. *lux obtenebrescet in tabernaculo illius, & lucerna, quæ superest, extinguetur.* Quinta pœna erit scitorum id est de illis, de quibus scientiam habuerunt obliuio, Iob. 20. *diuitias quas deuorauit euomet & de ventre illius extrahet eas Deus*, quia scientiam damnatorum voluit iusto iudicio de eorum memoria euellere. Sexta pœna erit tædium viuendi, tædebit eos viuere Apoc. 9. *& desiderabunt* millesies *mori, & fugiet mors ab eis.* Septima pœna erit timor peiora patiendi. Iob. 20. *fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æreum.* Gregor. timor nanque pœna, & ideo infœlix tanta patietur quanta pati timebit, & inde qui suppliciis positi dolorem sentiunt, & in dolorem angustia pulsati, super pauore feriuntur. Octaua pœna erit opprobrium, & etiam derisio, deridebunt eos dæmones, & ad se inuicem damnati. *in contumelia, & inter mortuos in perpetuum.* Nona pœna erit furor mentis, & inuidiæ deprauatio, quod promittens Dominus, Deuteron. 28. ait *Percutiat te amentia & cæcitate, ac furore mentis, vt palpes in meridie, sicut palpare solet cæcus in tenebris.* Sic igitur apparet, quod timendum est nouissimum inferni propter miserarum pœnarum animæ continuationem. Septimo timendum est propter æternam in omnibus iis etiam damnationem. Matth. 5. *Aduersarius tradet te iudici, Iudex ministro, minister mittet te in carcerem. Amen dico tibi, non exies inde*, dicit Dominus, id est, nunquam, vt dicit glossa ergo timendum est illud nouissimum inferni, qui dicitur carcer tenebrosus, fœtidus, horribilis, dilatatus, & profundus, recumbe igitur in tali nouissimo, cum continue meditando.

1. Labor sine requie in inferno. Psalm. 48.
2. Dolor sine mitigatione in inferno. Iob. 20. Greg.
3. Peccatorũ recordatio.
4. Pœna rationis totius obscuratio.
5. Pœna scitorum obliuio.
6. Pœna tædium viuẽdi. Apoc. 9.
7. Timor peiora patiẽdi. Iob. 20. Greg.
8. Opprobriũ. Sap. 4.
9. Furor mẽtis.
7. Timendũ. Matth. 5.

Qvarta Pars Principalis,

De quarto nouissimo, scilicet de paradiso agit.

QVartum nouissimum, dicitur esse paradisus. Prou. vltim. *Ridebit* scil. *iustus in die nouissimo*, id est in paradiso, dicit glossa in isto igitur nouissimo recumbere debemus, ardenter eius desiderando dignitates propter septem beneficia, quæ habemus ibi. Primo est nostræ glorificationis dignitas. 2. omnium bonorum fertilitas, 3. loci quem inhabitas, amœnitas, 4. plenæ pacis securitas. 5. omnium Beatorum iucunda societas. 6. summæ Trinitaris visionis sublimitas. 7. diuinæ fruitionis perpetuitas.

Dico primo, quod primum beneficium paradisi est dignitas nostræ glorificationis, & hic erit in duplici stola, scilicet in dotibus corporis, & animæ, Isa. 61. *in terra sua duplicia possidebunt*, id est duplicem stolam, seu dotem. Et Apocal. 6. *& datæ sunt illis* sanctis, & electis singulis *stolæ albæ.* Primo videamus de dotibus corporis. Nam corpus nostrum, & dotes, seu beneficia, ac glorias immortalitatis habebit in paradiso. Prima est pulchritudo siue formositas. 2. agilitas. 3. fortitudo. 4. libertas. 5. voluptas. 6. sanitas 7. diuturnitas. Dico quod corpus nostrum in paradiso habebit pulchritudinem siue formositatem: placeret ne tibi esse ita formosus, sicut Absalon, de quo dicitur 2. Reg. 14. *porrò sicut Absalon*, qui erat ita pulcher, *quod a planta pedis, vsque ad verticem capitis non erat*, nec poterat *in eo* respici *aliqua macula:* vel sicut Mardochæus, de quo dicitur Hester 8. *Mardochæus de palatio, & de conspectu regis egrediens fulgebat vestibus regiis hiacinthinis, & coronam auream in capite portans, & amictus pallio serico, atque purpureo: omnisque ciuitas exultauit, & læta est*, supple videndo eum. Sed istorum formositas erit ibi difformitas in comparatione electorum: Vnde Sap. 3. *Fulgebunt iusti, sicut sol in conspectu Dei.* Et Matth. 13. *Sol tunc fulgebit septuplum, sicut lux 7. dierum.* Isid. Sol præmium sui laboris accipiet & inæstimabili claritate vestietur in similitudinem claritatis corporis Christi, quod nobis promittitur. Phil. 3. *Expectamus Saluatorem, qui reformabit corpus nostrum configuratum corpori claritatis suæ.* Vnde Ansel. O quam inquit magnifica pulchritudo erit, quando Sanctorum millia numeróque arenæ assimilata claritate corporis Iesu Christi, cum ipso apparebunt. Secundo habebit corpus nostrum agilitatem siue velocitatem. Sufficeret tibi, vt velox esses sicut Azael, de quo dicitur. 2. Reg. 2. *porro Azael cursor velocissimus fuit, quasi vnus de capreis, quæ morantur in siluis*, scilicet illius velocitas erit tibi tarditas respectu electorum. Electi enim ita veloces erunt, vt quam cito radius visus oculi clare videntis aperta palpebra in cœlum dirigitur, & in se mox reflectitur. Ita electi veloces erunt. Et sicut Angeli in cælo, supple quantum ad velocitatem. Dan. 14. Æquales sicut Angeli Dei, in cuius figura dicitur Dan. vlt. quod Angelus tulit Abacuch vno pilo de Iudæa in Babylonem, vbi erat Daniel. Et mox restituit in locum suum. August. vbicunque volet spiritus, protinus aderit corpus. Tertio dico, quod corpus nostrum in paradiso fortitudinem miram habebit, sufficeretne tibi fortitudo Samsonis, de quo dicitur Iud. 15. quod accipiens maxillam asini *interfecit mille viros.* Et idem dicitur, quod dormiens in Gaza *vsque ad medium noctis inde consurgens apprehendit ambas portæ fores impositásque humeris suis portauit vsque ad verticem montis.* Et plura quæ ibi apparent. Sed fortitudo illius erit inualidatio in conspectu electorum. Nam si montes, & omnem molem terræ electi pede vertere vellent, poterunt tam faciliter facere, quam videre. Vnde Ansel. dicit, quod diabolus ex fortitudine suæ naturæ mouet, atque excitat ventos, & tempestatem, & interdum terræmotum facit, propter quod in Euang. *fortis armatus vocatur.* Si igitur Deus fortitudinem suis inimicis dedit: non est dubium, quod multo meliorem fortitudinem electis dabit, Psal. 144. *voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & saluos*, &c. Quarto habebit corpus nostrum in paradiso libertatem: esset-ne tibi satis esse liber, sicut Cæsar Augustus, cui totus seruiuit mundus, sicut narrant Historiæ, vt Luc. 2. *Exiit edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis, & multa alia*, &c. Et tamen passus fuit multa incommoda, quæ S. Dei

1. Beneficiũ paradisi dignitas in duplici stola. Isa. 61. Apoc. 6.
1. Dos corporis gloriosi pulchritudo agilitas.
2. Reg. 14.
Hester. 8.
Sap. 3. Matth. 13.
Phil. 3.
2. Dos corporis beati.
Dan. 14.
3. Dos corporis in paradiso. Iudic. 15. Luc. 11.
Psalm. 144. 4. Dos corporis gloriosi. Luc 2.

Dei pati non poterunt: nulla enim creatura retinere, vel impedire poterit electos: quia omnia obstaculia libere penetrabunt, sicut sepulchrum non potuit retinere corpus Dominicum quin resurgeret, & ianuis clausis ad discipulos intrauit. Ansel. tanta erit Sanctorũ libertas, quanta fuit habendi voluntas. Quinto habebit corpus nostrum in paradiso voluptatem, putasne placeret tibi ita delitiose viuere, sicut Salomon, de quo dicitur 3. Reg. 10. quod omnia vasa in quibus potabat, erant aurea, & omnia supellectilia domus saltus libani de auro purissimo, propter quod ipse poterat dicere illud Eccle. 2. *Coaceruaui mihi aurum, argentum, & substantias regum, & prouinciarum*: sed illius deliciæ erunt tunc miseriæ respectu electorum: Vnde Ansel. etiã sanctorũ delectatio sic sentietur, quẽadmodum si aliquis esset in igne, & ignis per totum corpus sentiretur: sic per omnia corporis membra voluptas paradisi sentietur, quasi totum corpus esset gula. Et idem. si mali mala in omnibus partibus corporis, quod bene agere noluerunt, multo magis huiusmodi electi bona habebunt in omnibus membris suis, quia bonum fecerunt. Vbi notandum quod Deus mirabili voluptate quinque sensus nostros corporales decorabit.

Anſel.
5. Dos corporu corpus beatũ voluptatem habebit.
3. Reg. 10.
Eccl. 2.
Anſel.

Primo visum, quia perfectè & apertis oculis regem cœli videbunt electi in decore suo, & gloriam Angelorum, & omnium Sanctorum, & inimicorum suorum, qui eos olim afflixerunt in mundo, in inferno pœnam videbunt, de quo summe gaudebunt oculi videntium, & aures diligenter auscultabunt: omnia enim membra interius, & exterius cogitationes, & apertè videbunt singulorum omnia.

Visus voluptate perfundetur.

Secundo auditum, quia incessanter auditus resonabit harmonia cœlorum, cui cœtus omnes Angelorum, & dulcissima organa omnium Sanctorum resonabunt.

Auditus.

Tertio olfactum mirabilem delectationem habendo, quia suauissimum odorem. Vnde in figura dicitur. Isaac dixisse de hac vestimentorum fragrantia, *Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni.*

Olfactus.
Iſaac.
Gen. 27.

Quarto gustum, cum epulabuntur, & exultabunt in conspectu Dei, semper *inebriabuntur ab vbertate domus tuæ.* Vnde Bernard. In torrente voluptatis nihil vltra apparet cumulata societas, tanta erit fœlicitas, & voluptas.

Guſtus.
Pſal. 35.

Quinto tactum, quia omnia aspera, & dura abierũt & omnia blanda, & suauia arridebunt August. Transit dolor, & pœna cum fine; venit gaudium, & lætitia sine fine, de omnibus istis sensibus insimul dicit Aug. In paradiso erit pulchritudo inæstimabilis obiecta auium harmonia Angelorum resonans auditui fragor, omnium aromatum fumigans olfactui, dulcedo incomparabilis effluens gustu suauitatis ineffabilis subiecta tactui. Sic igitur patet qualem corpus nostrum in paradiso habet voluptatem.

Tactus.
Aug.

Sexto dico, habere sanitatem, esset-ne satis tibi vt ita sanus esses, sicut Moyses, de quo dicitur Deut. vlt. quod *non caligauerunt eius oculi, & dentes eius non sunt moti*: sed eius sanitas tunc erit infirmitas respectu electorum, nam salus illorum à Domino erit: quia tentare, interrumpere, vel frangere minime posses cum non sit quod noceat eis sicut de radio solis, quia omnis doloris materia ab eis remouebitur, sicut dicitur Apoc. 21. *Quod absterget Deus omnem maculam, alias lacrymã, ab oculis Sanctorum & iam non erit amplius, neque clamor neque vllus dolor, quoniam priora transierunt.* Ansel. electis Dei nulla læsio superuenire poterit, nec ferrum, nec ignis nec aqua eis nocebit; nulla erit egestas, imbecillitas, seu infirmitas.

6. Corpus beatorũ ſanũ.
Deut. 34.
Anſel

Septimo habebit corpus nostrum longæuitatem, seu diuturnitatem. Sufficeret-ne tibi longæuitas Mathusalem, de quo dicitur Genes. 5. Quod ferè vsque ad mille annos peruenit, & tamen illius vitæ longæuitas erit tunc mortis propinquitas respectu electorum.

7 Corpus beatorũ longæuum.
Gen. 4.

Qualem putas habebunt Sancti diuturnitatem, qui in fine vitæ habebunt hæreditatem? Vnde Sap. 5. dicitur quod iustitia, quia *iusti in perpetuum viuent*, perpetua est, & immortalis. Istis igitur septem dotibus decorabitur corpus nostrum in paradiso: anima autem aliis septem effulgebit. Prima erit sapientia, secunda amicitia, tertia concordia, quarta potentia, quinta honor, sexta securitas, septima gaudium.

Sap. 5.

Dico primo, quod sapientia effulgebit. 3. Reg. 4. *Dedit Deus sapientiam Salomoni, & prudentiam nimis,* sed istorum sapientia incomparabilis erit sapientiæ electorum: quia tanta sapientia effulgebunt, quod omnem sapientiam de ipso fonte sapientiæ haurient: omniaque præsentia, & futura perfectè scient, & omnium hominum genera, siue in inferno, siue in cœlo & nomina, & opera tam bona, quam mala, & quæ ab eis gesta sunt, perfectè cognoscent, & videbunt. Anselm. Aliquid non erit, quod sanctorum notitiæ subtractum sit, omnium linguarum, omnium quæ sunt habebunt scientiam, & sapientiam. Superabit igitur ista sapientiam Salomonis, & Dauid. Secundo anima in paradiso effulgebit mirabili amicitia. Amicitia enim Dauid, & Ionatæ, nihil ibi reputabitur, de quibus dicitur 1. Reg. 18 quod *anima Ionatæ conglutinata est animæ Dauid, & dilexit eum quasi animam suam.* Vnde amicitia sanctorum in patria figurata fuit 3. Reg. 6. vbi dicitur quod arca, quæ erat in templo Dei *& alia omnia cedrinis tabulis vestiebantur*, vt habeant sicut habent cor vnum, & animam vnam. Vnde dicitur Act. 10. *Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna.* Et sequitur, *nil erat in templo, quod non auro tegeretur*: quia in superna patria sola charitas regnat, vbi est præsens ipse Deus qui est charitas ipsa, & inde Angelorum, & hominum vnum gaudium communicantium, vnum consilium erit in cœlo. Tertio anima mirabili concordia effulgebit. Concordia enim sanctorum maior erit, quam concordia oculorum duorum corporis humani, quæ quidem tanta est, quod ex quo vnus respexit, mox alter se vertit, & cum alio simul respexit, quia, quicquid vnus sanctorum vellet, & Deus voluerit. Ansel. Talis erit concordia in illa patria Beatorum, vt nulla dissensionis macula vllatenus inueniatur, quia ibi Deus in omnibus erit omnia. Quarto anima mirabili potẽtia in paradiso fulgebit, & maiori quã Magnus Alexander, de quo historiæ dicunt, quod potẽtia sua subuertit Asiã Africam, & Cappadociam, & cœlum vitreum fieri fecit: quia potentia sanctarum animarum tunc erit ita efficax, vt aliud cœlum & aliã terram possent facere, si vellent, iuxta illud Ioan. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Sunt enim sancti filij Dei, & hæredes, propter quod dij appellantur in Psal. 81. *Ego dixi, Dij estis: & filij excelsi omnes.* Verũ quia omnia quæ fecit, in pondere, & mensura fecit, & nihil imperfectum reliquit: si sancti aliud cœlum facerent, esset superfluum: tamen in oriente tanta erit potestas ipsorum beatorum, quanta suis voluntatibus voluerint vti, quia *voluntatem timentium se faciet*, &c. Quinto mirabili honore in paradiso fulgebunt, quod figuratum est Gen. 41, vbi dicitur, quod Pharao dixit Ioseph existenti in Ægypto, *Tu eris super domum meã, & ad imperium oris tui cunctus populus obediet*: & iterum: *Ecce constitui te super vniuersam terram Ægypti, & tulit annulum de manu sua, & posuit in manum suam*, scilicet Ioseph, *& vestiuit eum stola byssina.* O quantus honor in verbis istis sanctis figuratus est? Deus enim vt filios suos honorabit nos, quia filiũ Dei meruerũt honorare in vita ista. Ioa, 12. *Si quis mihi ministrauerit, honorabit eũ pater meus, qui est in cœlis.* Angeli eum honorabunt quia numerum eorum meritis suis meruerunt adimplere: cœlum, & terra honorabunt eos & omnis creatura: quia bonis operibus continue in vita præsen

10. Anima beata sapientia effulgebit.
3. Reg. 4.
Anſel.
2. Anima beata amicitia effulgebit.
1 Reg. 18.
3. Anima beata mirabili concordia effulgebit.
Anſel.
4. Anima beata mirabili potentia effulgebit.
Ioan. 1.
5. Anima beata mirabili honore fulgebit.
Gen. 41.
Ioan. 12.

6. Anima beata mirabili securitate fulgebit. præsenti voluerunt insistere ac vacare. Sexto anima mirabili securitate in paradiso fulgebit, & maiori quã Elias, & Enoch, scriptum sit Genes. 5. *Quod ambulauit Enoch cum Deo, & non apparuit vltra, quia tulit eum* in paradisum terrestrem, & Elias captus est etiam, vt dicitur 4. Reg. 2. vbi quanto magis tranquillitate carnis: spiritus viuunt alimonia Spiritus sancti, & fructu ligni vitæ sustentatur sicut dicit glossa. Vnde Bernardus. Fœlices, & verè fœlices, Enoch, & Elias, quibus omnes viæ ablatæ sunt, quæ eorum impediunt intellectum, vel affectionem, qui soli Deo vnientes, non inuenesunt nisi Deum: sed incomparabiliter maiorem securitatem habebunt sancti in paradiso, qui nec mortem, nec aliquid imperfectum timebunt, semper certi, & de possessione securi gloriosa. & hoc promittit eis Deus, Isa. 32. dicit securitas erit vsque in sempiternum. Septimo anima mirabili gaudio fulgebit in paradiso quia Patrem in Filio, & Verbum in Patre, & Spiritum sanctum in vtroque, sicut est facie ad faciem videbit, semper gaudium habebit de consortio, & societate Angelorum, de contubernio omnium sanctorum, Isa. 35. *Latitia sempiterna super capita eorum*, & in domo ista plena delitiis iubet Deus quemlibet iustum intrare, dicit *intra in gaudium Domini tui*, Matth. 25 sic igitur apparet septimum beneficium, quod habemus in paradiso nouissimo, quod est nostræ glorificationis dignitas, quæ se extendit quantum ad animam, vt dictum est, quam nobis concedere dignetur ille Dei filius, qui per infinita sæcula viuit redemptor benedictus. Amen.

4. Reg. 2. *Isa. 32.* *7. Anima beata mirabili gaudio fulgebit.* *Isa. 35.* *Matth. 25.*

DE SATISFACTIONE Pro Peccato.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de satisfactione, complectitur octo articulos.

Sermo XV.

Psalm. 37. QVONIAM *ego in flagella paratus sum, & dolor meus contra me est semper.* Psalm. 37. Postquam Psalmista in præcedenti pœnitentiali Psal. 36. dixerat, *dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei:* ipse vero agnoscens, quod post confessionem sequitur satisfactio, quia vt ait Ansel. Cur Deus homo, peccata ordinantur in pœnam: cum dixit, *in flagella paratus sum.* In quibus quidẽ verbis est duplex modus satisfaciendi, siue duplex satisfactio misericordiam honorans ibi, *dolor meus*, & satisfactio iustitiam superexaltans ibi *in flagella.* De prima nota, quod satisfacere peccatorem Deo per se, vel per aliam personam est impossibile, nisi misericordia adiuuetur: & verè hoc manifestatur, quia tanta est offensa, quantus ille, qui offenditur. Sed Deus est infinitus qui offenditur: ergo quanta offensa est, tanta debet esse satisfactio: sed offensa est infinita, ergo satisfactio debet esse infinita: vnde Bonau. in 4. dist. 15. art. 1. q. quod de omni eo quod est in peccato, non fit satisfactio, quando hoc est impossibile: vnde Deus non exigit satisfactionem de omni eo, quod est in peccato, sed aliquid condonat per misericordiam, & de aliquo requiritur satisfactio per iustitiam, vt in omnibus operibus monstretur, simul misericordia, & veritas, quia teste Psal. 24. *vniuersa via Domini misericordia & veritas*, nec vnquam est satisfactio nisi præcedat condonatio; sic nunquam est meritum, nisi præcedat donum gratuitum. Vnde notandum, quod in peccato duo sunt, scilicet offensa Dei, & libido deordinata. Offensa Dei infinita, & pro ista non fit satisfactio, non quia non exigatur, sed quia ex misericordia condonatur: ideo dicit, *dolor meus contra me est semper:* libido autem peruersa est, & quia Deus iustus est, & non totum remittit, sed pro illa exigit pœnam condignam. Et quantum ad hoc possibile est Deo satisfacere: & hoc est, quod sequitur, *in flagella paratus sum*, vbi tangitur secunda pars, scilicet satisfactio iustitiam superexaltans. De hac satisfactione plures sunt notandi articuli.

Psalm. 36. *Ansel.* *Duplex satisfactio.* *Bonau.* *Psalm. 24.* *In peccato duo consideranda.*

ARTICVLVS PRIMVS,

De satisfactionis definitione.

PRimus est de satisfactionis definitione, vbi duæ definitiones à Doctoribus dantur: & prima est Ansel. in lib. Cur Deus homo, satisfacere est honorem Deo debitum reddere: alia August. satisfactio est causas peccatorum excidere, & earum suggestionibus, auditum amplius non indulgere. Has exponit Petrus de Tarant, in. 4. dist. 15. Iustitia non tantum tendit ad hoc, vt præcedentem inæqualitatem auferat, sed etiam vt in futurum æqualitatem custodiat cauendo culpam futuram. Vnde secundum Philosophum lib. Ethic. Pœnæ medicinæ quædam sunt, propter quod & satisfactio, quæ est actus iustitiæ pœnam inferens, est medicina, curans peccata præterita recompensando, præseruando, & à futuris cauendo, & ideo per actum primum definitur ab Anselm. recompensare, scilicet, honorem Deo debitum reddere, nunquam vero ratione beneficij accepti, sed peccati commissi. D. Bonauent. in 4. dist. 15. art. 4. sic dicit. Cum peccator peccat, se ad pœnam æternam obligat: cum enim diuina misericordia iustificare mittit omnem culpam, & reatum pœnæ æternæ, qui inseparabiliter adhæret culpæ, sed quia misericordia non potest præiudicare iusto, citius è malo punire: ideo simul absoluit à culpa, & pœna, vt remaneat tamen obligatus ad aliquantulam pœnam temporalem, & pro ista poterit, vt dicit Petrus, recompensare. Alex. de Ales, in 2. sic dicit, si omnis honor est Deo debitus maximè honor satisfactionis: tamen honor ille est emendatorius peccati, quod propriè committitur in iniuriam Dei. Tamen quia est de perfecta reconciliatione cum Deo cum erat factus peccator aduersarius per peccatum tantum, quia est humiliatio sub creatura contra præceptum, quo efferebatur peccando suum creatorem, tamen quia honor iste est vnitus ad exhibendum Deo propter multa alia.

Duæ definitiones satisfactionis. *Ansel.* *Aug.* *Anselm.* *Bonau.* *Al. de Al.*

ctia. Per actum secundum, scilicet perseuerando, & à futuris præcauendo defloruit ab August. quia per causarum morbi abscisionem perseueratio à futura infirmitate. Vocat autem Augustinus causas intrinsecas peccatorum radices proximas, scilicet libidinem ex actu malo, vel consuetudine relicta, & peccatorum reliquias, scilicet difficultatem ad bonum, & earum suggestionibus. Suggestionem vero vocat opportunitates extrinsecas, vt tempus, & locum, & personam, hæc Petrus. Bonauent. vero in 4. q. 1. Causas has vocat occasiones siue duces: quædam proxima, vt cœna splendida est occasio edacitatis: quædam remota, vt inuitatio ad bonam cœnam quod bene vult satisfacere, necesse est, occasiones propinquas excidere, & tales sunt in nostra potestate, remotæ autem non. Vel secundum Alex. de Ales causæ peccatorum possunt dici habituatio, quæ peccatum inducerent, nisi exciderentur, sicut nimia vni potatio ebrietatem, ebrietas luxuriam, quæ sunt abstinenda per opera iustitiæ contraria, Eccles. 34. Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid prodest lauatio eius?

Bonau.

Al. de Al.

Articvlvs Secvndvs,

De operibus satisfactionis.

Secundus est de satisfactionis operatione. Qualia debent esse opera satisfactionis, dicitur communiter a Doctoribus, quod debet fieri per opera pœnalia. Et ratio Petri est ista, quia per talia opera fit solutio emendæ debitæ pro offensa præterita, & sic etiam præseruatio de futura offensa, quia pœnæ, medicinæ quædam sunt. Vnde Bonauentura in 4. dist. 15. Quadruplex est ratio, & prima est honoris ablati redditio. Vnde honorem debet homo reddere amplius, quam si non abstulisset: & ideo requiritur, vt non tantum deficeret per operationem bonam, verum etiam seipsum deiiciat per pœnam assumptam. Et Petrus dicit, quod pœna satisfactoria indicitur etiam per emendam culpæ præteritæ, & sic maiori culpæ maior debetur pœna cōtra illos, qui plurima peccata fecerunt & dum vident aliquem in via Dei à iuuentute semper perseuerasse, & debilitare naturæ volunt ei coæquari, & in modo viuēdi exterius, diceos, nolo amplius facere, quam ille, contra quos clamat verus Christi præco Luc. 3. & Ioh. 3. Sic Baptista inquiens *facite fructus dignos pœnitentiæ.* Mag. in 4. dist. 16. scilicet vt secundum qualitatem, & quantitatem culpæ sit qualitas, & quantitas pœnæ, nō enim par debet esse fructus boni operis eius, qui nec & minus peccat & eius qui grauiter cecidit. Iustum est, vt peccator tanto maiora sibi inferat lamenta per pœnitentiam, quanto maiora intulit damna per culpam. Hæc Greg. in Hom. & aliquando propter cautelam culpæ futuræ, & sic aliquando minori culpæ maior imponitur pœna, vt in iuuene fornicante, quàm in sene: quamuis senex magis peccet, tamen iuuenis indiget fortiori terrahente. Hæc etiam Thom.

Bonau.

Pœna medicina quædā est.

Luc. 3. Ioh. 3.

Greg.

Secunda deordinati ordinatio, quia deordinatus per culpam optimè per pœnam ordinatur.

Tertia infirmitatis curatio, quia infirmus per delectatioois calorem curatur per pœnalitatis algorem. Vnde Greg. in homil. super Matth 16. *Si quis vult post me venire*, quia Dominus noster nouus homo venit in mundum, noua præcepta dedit mundo; vitæ enim vestræ veteri in vitiis enutritæ, contrarietatem opposuit nouitatis suæ. Quid enim vetus, quid carnalis homo nouerat nisi sua retinere, aliena rapere, si posset, si non posset, concupiscere? Sed cœlestis medicus singulis quibusque vitiis obuiantia adhibet medicamina: nam sicut in arte medicinæ calida frigidis, & frigida calidis curantur: ita Dominus noster contraria apposuit medicamina peccatis, vt lubricis continentiam, tenacibus largitatem, superbis præciperet humilitatem. Certè cum se sequentibus noua mandara proponeret, dixit, *Nisi quis renunciauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus,* ac si aperte dicat. Qui per viam veterem aliena concupiscitis, per nouam concupiscationis studiū vestra largimini. Sed cuncta hoc posset aliquis dicere, quædam peccata sunt quæ committuntur cum tristitia, vt acedia, & inuidia; & satisfactio fiet sine pœna. Resp. Alex. de Ales in 4. dicendum, quod si quædam peccata perpetrantur cum tristitia, nihilominus eorum radix est libido, & fluxus cum quadam complacentia libidinosa, quæ non meritò lætitia culpabilis est interpretanda.

Greg. Matth. 16.

Luc. 14.

Obiectio.

Resp. Al. de Al.

Quarta debiti absolutio est, quia peccator est debitor pœnæ, ideo debet per pœnam satisfacere. Quæ autem sunt opera pœnalia ab omnibus Doctoribus traduntur tria fore, scilicet, ieiunium, oratio, & eleemosyna, contra illud ternarium, 1. Ioan. 4 *Omne quod in mundo est, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.* Contra concupiscentiam oculorum est eleemosyna, contra carnis concupiscentiam est ieiunium, contra vitæ superbiam est oratio. Dicit enim Petrus in 4. dist. 15. Istæ sunt tres partes principales satisfactionis, & ad has omnes satisfactiones quasi partes reducuntur, sicut vigiliæ, peregrinationes, disciplinæ, & omnia opera carnem affligentia reducuntur ad ieiunium: Omnia vero opera misericordiæ ad eleemosynam, & omnia opera spiritualia ad orationem. Item quia offendimus Deum offendimus proximum, offendimus animam nostram & corpus nostrum, & sic per operationem bene ordinamur ad Deum, per ieiunium ad nos ipsos, per eleemosynam ad proximum. Item sit satisfactio de bonis exterioribus substantiæ, per eleemosynam, per ieiunium de bonis corporis, per orationem de bonis animæ: sic etiam ferendo relaxationem offensæ, aut per punitionem ieiunando, aut secundum redemptiones eleemosynas dando, aut per supplicationem orando. Vnde Tob 12. *Bona est oratio cum ieiunio: & eleemosyna.* Sed quia oratio est pars satisfactionis, quæritur quia cum triplex sit oratio, scilicet mentalis, vocalis, & mixta, quæ istarum sit magis satisfactionis; non pura mentalis, quia in ea est maxima delectatio. Vnde significatur per suauitatem vnguenti: Vnde Alexand. in 4. sic dicit, quod est quædam oratio valde delectabilis, vt oratio viri contemplantis, quæ in mente dirigitur ad bonum æternum: & hæc non est satisfactoria. Quædam est, quæ habet aliquid amaritudinis, quod significatum est. Exod. 13. vbi præcepit Dominus, quod in compunctione. In hac conuertitur oculus nunc ad culpam, nunc ad Dei misericordiam, & spem cœlestium hoc significatur per duplex iriguum, scilicet inferius, & superius. Iud. 1. Alia est oratio tota tristitiæ plena, quæ fit ex consideratione culpæ, & pœnæ debitæ. De hac dicit Greg. Quod veraciter orare est amaros in compunctione gemitus, & composita verba resonare. Et licèt gemitus talis videatur esse cōtritionis, quia tamen oratio addit petitionem, vt patet de publicano in templo, dummodo fiat in charitate, satisfactoria est. Nec oportet semper quod oratio satisfactoria sit pœnalis communicantes, sed antecedenter, vel communicanter, vel consequenter, & illa est magis satisfactoria, in qua est maior gemitus, & maior clamor spiritualis pro venia peccatorum pari existente in charitate, ad hoc omnis oratio, vt opinor, contemplatiorum pœnalis est Est enim oratio ascensus mentis in Deum secundum, Ioan. Damasc & maximè cōtemplatiuorum, hoc autem non potest anima fine pœna: nam Sapient. 9. *Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam*: & ideo in principio talis orationis, anima oitens ascendere in Deum, necessitate grauiter trahit, corpore dimicabit. Caro enim eam deorsum trahit, ideo euolando à carne ad Deum pœnalis est animæ hæc

1. Ioan. 4.

Tob. 12.

Exod. 13.

Iud. 1.

Greg.

Sap. 9.

Eccles. 7. hæc oratio, sed postquàm ascendit, delectabilis est. Eccles. 7. *Melior est finis orationis, quam principium*, adhuc tamen in pœna est, quia est alta, licet modicum, & ad momentum gustans aliquid de Deo, vnitur carni corruptæ. Continentia enim ab ipsa carne retrahitur, & quia quanto plus gustat, tanto plus gustare vellet; ideo in gustu illo pœna est, & etiam post eum deficit à gustu, ad se teneris vehementer dolet, & langnet anima, & ideo huius oratio, tum quia pœnalis est maximè, tum quia maximè charitate fluens maximè est satisfactoria, quia habet pœnalitatem subsequentem.

S. Bonau. Dicit Bonauent. in 4. dist. 15. Si quæritur, quæ oratio sit satisfactoria; credo quod omnis, quia nulla est, in qua non laborent omnes virtutes animales, & quantum delectantur Spiritus, tantum caro frequenter tabescit & virtutes animales minus sunt intentæ regimini corporis. Credo tamen quod illa est magis satisfactoria, in qua magis homo attendit ad gemitus.

Articvlvs Tertivs,

De satisfactionis inualiditate.

Tertius articulus de satisfactionis inualiditate, quæ partes habet duas, primà si possumus Deo satisfacere de vno sine alio. Respondet Petrus de Tarantalia, quod non, & ratio est ista, quia peccata ex parte conuersionis differunt, quia vnus ad amorem pecuniæ cõuertitur, ali⁹ ad amorem luxuriæ, & sicut prima dicitur auaritia, secunda luxuria, sed ex parte auersionis conueniunt, quia ab vno, scilicet Deo se auertunt: ex parte autem auersionis, magis habent rationem offensæ, quàm ex parte conuersionis. Vnde Augustinus, peccatum non est appetitus malarum rerum, sed desertio meliorum. Satisfactio verò tollit offensam, ergo tollit auersionem. Cum ergo impossibile est animam, quæ simplex est in parte auerti ab vno simplici, & in parte conuerti, oportet, quod tollat omnem offensam, ergo omne peccatum, non enim tollitur offensa, nisi per restitutionem amicitiæ: amicitia vero non potest restitui, quandiu manet aliud contrarium amicitiæ. Vnde idem est, ac si homo de vna alapa alicui data satisfacere volens, sibi daret alteram, vnde Augustinus in Homil. Qui sic alia plangit, vt alia committat, pœnitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat. Sed si fortè, diceres, scio quod imponatur aliter pro aliquo peccato pœna debita, & exequatur; illa amplius non potest, nec debet exigi ab eo aliud si potest exequi committendo culpam aliam, ego potest. Respondet Bonau. dicendo quod illi peccato debetur tanta pœna de se nisi remittatur per gratiam, quoniam impossibile est, quia infinita, & ideo non potest taxari pœna debita, quousque manet in culpa, admonemus fratres nostros, ne falsis præmiis laicorum animas decipi, & in infernum protinus trahi patiantur. Falsam autem pœnitentiam esse constat, cum sumptis pluribus de vno solo pœnitentiam agi, vel cum sic agitur de vno, vt non discedatur ab alio. Secunda pars est, si est possibile satisfacere hominem abstinentem à peccatis, extra charitatem. Respondit Alex. de Ales, quod non, quia satisfactio in quantum, ex vi nominis imponit diutinam acceptationem, & reconciliationem cum Deo: & quoniam sine gratia gratificante impossibile est, vel personam placere Deo, vel eius opera acceptare, Gen. 4. *Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Cain vero, & ad munera illius non respexit*, & 1. Cor. 13. *Etsi distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, etsi tradidero corpus meum, ita vt ardeam: charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*. Potest quis tamen extra charitatem præparare se ad charitatem habendam, & satisfactionem faciendam, sic debet intelligi consilium Dan. 4. *Nabuchodonosor peccata tua eleemosynis redime*, vt sibi præparatet se erogatione eleemosynarum ad gratiam suscipiendam, qua suscepta multiplicando eleemosynas peccata sua satisfactio redimeret, & licet satisfactio sit magis pœnalis, facta extra gratiam, quam in gratia, non tamen sufficit, quia si opus pœnale requiritur in satisfactione, illud tamen non sufficit sine fundamento charitatis; quia solutio debiti sine illa est, sicut debitum solutum per monetam reprobam. Vnde satisfactoribus in mortali potest dici aliud Ierem. 6. *Frustra conflauit conflator*, id est sacerdos indigens satisfactione, *malitia eorum non sunt consumpta, argentum reprobum vocate eos*: Probatur hoc exemplo, nam quædam mulier vidua prolabens in fornicationem, & verecundans hoc confiteri, omnia alia confitebatur excepto isto; sed cogitauit in se, portabo saccum, faciam abstinentiam maximam, & alia plura, & habendo dolorem in corde, & hoc sufficiet & ad tantum venit, quod quasi sancta reputabatur, veniens ad mortem, etiam defuncta dum sacerdos quidam deuotus oraret supra funus permittente Deo anima rediit ad corpus, & manifestauit, quomodo damnata erat, & manifestauit peccatum suum, & quomodo omnis sua pœnitentia nihil sibi profuerat, & deinde anima egressa de corpore iuit ad domum diabolorum. Augustinus in enchiridion c. 54. Saepe, qui sceleratè viuunt, nec curant talem vitam moresque corrigere, & inter facinora sua ecclesias frequentare non cessant, sed frustra, ideo sibi blandiuntur. Sed si diceres, si nulla est charitas nonne possum satisfacere: Respondit Alex. quod sicut in sacramento altaris non necessario requiritur quod homo accedat ex charitate, sed si se quantum in se est præparat, sufficit, nec habet in aliquo remorsum conscientiæ, non peccat accedendo, sic est de satisfactione potest ergo dici si opera iniuncta ab ecclesia sine remorsu mortalis impleuit, dum non sufficienter se præparanerit ad gratiam quantum in se est, est absoluta in foro conscientiæ, & in foro ecclesiæ, & sine præiudicio, dicu etiam in foro Dei; ita quod non damnabitur, licet iterato non satisfaciat, licet per huius opera non soluatur omnino, propter quod dicitur Eccl. 5. *De propitiato peccato noli esse sine metu*.

Articvlvs Qvartvs,

De satisfactionis reiteratione.

Quartus articulus est de satisfactionis reiteratione si homo teneretur ad satisfactionem iniunctam, & in peccato mortali expletam, tenetur iterare? Alex. de Ales in suo 4 Respondet dicendo, quod pœnitentia expleta in peccato mortali est reiteranda pro tanto, sc. tempore, quo fecit in peccato mortali: quia illa quam fecit in statu gratiæ adueniente charitate, & contritione reuiuiscit, quia nec est à Deo acceptata, nec Deo reconciliatiua, propter quod nulla reputatur. Ier. 4. *Nouate vobis nouale, & nolite serere super spinas*, sed qui pœnitentiam iniunctam facit in peccato mortali; non nouat sibi mortale, id est, non purgat cor à peccatis: immo seminat super spinas, quæ suffocant semen. Luc 8. Sed si dices ad nullum præceptum Domini tenetur homo facere in charitate, vel extra, & hoc constat, quia si quis loco, & tempore parentes honorat, etiam non habens charitatem, non peccat: ergo nihilominus in tenetur ex charitate implere sacerdotia mandatum, sed satisfactio est mandatum sacerdotis, ergo potest fieri extra charitatem. Alex de Ales, respondet quod quando opus satisfactionis ab homine imponitur homini, non tenetur opus illud facere extra charitatem, vel in charitate, quia præceptum, sed necessitatem habet in charitate facere ad hoc vt sit emendatorium, & ideo placitum. Sed si obiiceres si alicui

Margin notes: Eccles. 7. — S. Bonau. — Petr. de Tarant. — August. — Egregia. Sententia. August. — Bonau. — Si est possibile satisfacere extra charitatem. — Gen. 4. — 1. Cor. 13. — Dan. 4. — Ierem. 6. — Exemplum. — Aug. — Obiectio. Resp. — Eccles. 5. — Ier. 4. — Luc. 8. — Obiectio.

alicui iniungitur in satisfactionem peccatorum dare pauperibus centum marchas, quas dat in mortali, ergo si reiteranda est pœnitentia, tenetur dare; iterum dico, quod impossibile est, quia non habet, respondet. Alex. dicendum, quod ille, qui dat centum marchas in mortali sibi iniunctas non satisfacit, nec est absolutus à pœnitentia iniuncta, nec tamen sequitur, ergo tenetur dare iterum centum, sed tenetur hanc, vel aliam pœnitentiam facere iuxta arbitrium Ecclesiæ. Thom. in 4. dist. 15. Aliquæ satisfactiones sunt, ex quibus manet aliquis effectus in satisfactionibus etiam postquàm actus satisfactionis transiuit; sicut ex ieiunio manet debilitatio corporis, & ex eleemosynis largitis substantiæ diminutio, & sic de singulis similibus, & tales satisfactiones factæ non oportet, quod iterentur, quia quantum ad illud, quod de eis manet, per pœnitentiam sequentem acceptæ sunt: satisfactiones autem quæ non relinquunt aliquem effectum in satisfactione, postquam actus transit, oportet quod iterentur, sicut est de oratione, & similibus; actus autem interior, qui totaliter transit, oportet, quod iteretur, quia non modo viuificatur. Idem Alex. addit quod talis tenetur, postea ad suscipiendam pœnitentiam, non tamen imponenda est ei tanta pœnitentia, quanta si nulla ei fuisset imposita; quia præsumendum est, quod propter illam iniunctam extra charitatem Dominus maiorem ei contritionem dedit, quod si statim quid est in peccato mortali cooperitur, amplius non est in peccato mortali, quia in contritione delentur mortalia: & sic operans, & satisfaciens non oportet, quod iteretur, ex quo dicitur correlatoriè, quod si satisfaciens in mortali, non recordatur de pœnitentia ei iniuncta, tenetur de iam confessis, iterum confiteri. Intellige de illis, pro quibus imposita fuit ei pœnitentia cum illa distinctione, quæ dicta est de non facientibus pœnitentiam. Vnde sanum consilium est, quod sacerdos det breues pœnitentias, quia in contritione dimittuntur peccata. Magister in 4. dist. 17. c. 1. Sicut etiam leprosi illi, quibus Dominus præcepit, vt ostenderent se sacerdotibus in itinere, antequàm venirent ad sacerdotes, mundati sunt ex ea infirmitate, quod anteequam sacerdotibus hæc mala operationis, id est peccata confiteamur à lepra peccati mundamur, vt de Pœn. dist. 1. dixi. Vnde Propheta; *dixi confitebor*, &c. quod exponens Cassianus ait (*dixi*) id est, deliberaui apud me, quod confiterer, *& tu remisisti* magis pietatis dicitur, quod ad solam promissionem peccatum dimisit, votum enim pro operatione iudicatur. Magist. in 4. dist 18 cap. 2. Et est auctoritas Pij Papæ, non igitur dicenda est illa satisfactio peccati, quam quis facit pro vno peccato, dum perdurat in altero, quia nihil prodest ieiunare, & orare pro alio, scilicet alia bona agere, nisi anima omnino reuocetur à peccato, & si aliquando conuersus tacitum peccatum sacerdoti confessus fuerit, de vtroque imponenda est pœnitentia ei, vel satisfactio, quia de prima condigne non satisfecit.

Responsio.

Non satisfactio meritoria.

Thom.

Votum pro operatione iudicatur.

Articulus Quintus,

De satisfactionis viuificatione.

QVintus articulus de satisfactionis viuificatione, gratia cuius quæritur vtrum opera de genere bonorum quæ, vel fuerunt facta in charitate, & postea per peccatum mortale mortificata, vel facta in peccato mortali, cum veneit peccator ad pœnitentiam, reuiuiscent. Respondent Raymundus & Thom. dist. 15. Et Petrus Host. quòd opera viua, quæ fuerunt facta in charitate, mortificantur per peccatum mortale, si postea sequatur vera pœnitentia, reuiuiscunt. de Pœn. dist. 3. pium est credere, & fides nostra hoc expostulat, vt cum gratia Christi in homine destruxit mala priora, & reuiuiscant bona; & cum destruxit, quod suum non inuenit, diligit bonum, quod in peccante plantauit: hæc auctoritas intelligitur de satisfactione ex operibus factis in charitate, quæ mortificata, postea per peccatum, & vera acta pœnitentia postea reuiuiscunt; illa vero quæ nunquam viua fuerunt, facta in peccato mortali, viuere non possunt, quia mortua nata fuerunt. Magist. in 4. dist. 14. & August. mortificatur enim illa pœnitentia antecedens, quando acta bona persequitur peccatum vt non sortiantur mercedem, quàm haberent si peccatum non succederet; sed tamen de peccato succedendo pœnitentia agatur, & pœnitentia quæ præcessit, & aliæ ante bona reuiuiscunt, sed illa tantum quæ ex charitate prodierunt: illa enim sola viua sunt, quæ ex charitate fuerunt operata, ideoque si per peccata subsequentia mortificantur, per subsequentem pœnitentiam reuiuiscere possunt: quæ vero sine charitate fiunt, mortua, & in anima generantur, & ideo per pœnitentiam reuiuiscere non valent.

Raymund. Thom. Petr. Host. Opera bona reuiuiscunt.

Magist. August.

Articulus Sextus,

De valore satisfactionis.

SExtus articulus de satisfactionis retributione, vnde notandum, quod quamuis dictum sit, quod satisfactio facta in peccato mortali nihil valeat ad salutem, valet tamen ad plura.

Primo ad pœnam æternam tolerabilius subeundam, sicut dicit Augustinus, quod valet, vt tolerabilior fiat eorum damnatio. Bonauent. in 4. dist. 15. art. 1. 4. 6 illud diuersimode à diuersis intelligitur. Quidam enim dicunt, quod facit pœnam tolerabiliorem non mutando pœnam, sed fortificando subiectum, sed hoc non est congruum dicere, quod virtus aliqua detur damnato propter opera illa quæ facit minus sustinere; quia aut daretur semper aliquod tempus, aut nó: vtrunque est inconueniens. Illa enim virtus, aut est naturalis, aut gratuita, quorum neutrum facile est intelligibiliter assignare.

Satisfactio facta in peccato valet ad plura.

Aliqui dicunt, quod valet ad remissionem pœnæ vermis, quia non tantum habent remorsum conscientiæ, quantum si nulla bona opera fecissent; sed illud non valet, quia remorsus, conscientiæ erit secundum quantitatem culpæ, sicut ignis, ergo si non valet, ad ignem, nec ad vermem. Ideo tertio modo dicendum, quòd valet ad intolerabiliorem ex consequenti, quia impediunt culpam factam aggrauari, & etiam retrahit hominem à peccati frequentia, & ab iotensione libidinis, & contemptus, quia non ex tanta libidine peccat, qui aliqua bona opera facit, & quidé obhuiscitur, & ad vermem, quia minus cruciabitur, & minorem habebit remorsum, quam si opera illa non fecisset, non de illa culpa quam commisit, sed de malis, quæ commisisset, & de bonis, quæ omisisset, si illa bona non fecisset. Respondetur in. 4. dist. 15. art. quod aliqui dicunt, quod propter illa opera si moriatur sine pœnitentia, minorem pœnam sustinebit in inferno, nec sic debet intelligi, quod propter illa minuatur pœna, quæ prioribus peccatis debebatur, sed quia interim, quod faciunt illa bona, cauent sibi à malis, quæ si facerent, amplius punirentur. Aug. lib. de Pœn. transumptiue de Pœn. dist 3. versus finem, & in 4. sent. dist. 18 cap. 3. quis autem non habens charitatem, quæ pertinet ad vnitatem spiritus, & vinculum pacis, quo Ecclesia catholica congregata connectitur, in aliquo schismate constitutus, ne Christum neget, patitur tribulationes, angustias, famem, nuditatem, sitim, persecutiones, pericula carceres, vincula, tormenta, gladium, vel flammas, vel bestias, vel ipsam crucem, timore gehennarum, &

August.

& ignis æterni; nullo modo ista culpanda sunt, immo vero & hæc laudanda est patientia, non enim dicere poterimus melius nõ fuisse, vt Christum, vel crucem pateretur, qui passus est confitendo, sed æstimandum est fortasse, & tolerabilius futurum iudicium, quam si Christum negando, vel crucem pateretur, vt
2.Cor.13. illud quod ait Apost. *si tradidero corpus meum, ita vt ardeam: charitatem autem non habeam; nihil mihi prodest*, nec prodesse intelligitur ad regnum cœlorum obtinendum non ad extremi iudicij tolerabilius suppliciũ subeundum; primo valet ad temporalem prosperitatem, & temporalium multiplicationem obtinendam. Isa.1.
Isa.1. Greg. *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis*; & de pœn, dist. 3. c cauendum, & est Greg. in Homil. Lazari, & dicit, cauendum, nobis est, vt si forte aliquod bonũ agemus in præsenti sæculo, remunerationem nõ accipiamus, ne forte dicatur de nobis, *receperunt mercedem suam*, nisi enim diues iste aliquod bonum egisset, vnde in præsenti sæculo remunerationem accepisset, nequaquam Abraham ei diceret, *recepisti bona in vita*
Chrys. *tua*. Et idem Ioan. Chrysost. Quando itaque videmus malignum direscere, non subruamur; & quando videmus bonum mala pati, non turbemur: huic corona, illi supplicium est; & alia ratio quia non potest malus in omnibus malus esse, sed habet aliqua bona, neque bonus in omnibus bonus esse, sed habet aliqua peccata; quando ergo prosperitatem habet malus, malo capitis sui est, cum enim pro illis paucis bonis retributionem hîc accipiat, illic iam plenius punietur, tertio ad
Ios.6. gratiam impetrandam in Ios. 6. Traditam enim Iericho in manus populi Dei, deinde dixit Iosue *sola Raab meretrix viuat cum vniuersis, qui cum ea domi sunt: abscondit enim nuntios quos direximus*; hac figura demonstratur, quod bonum factum in peccato mortali, animam habilitat ad gratiam recipiendam, & maximè illa quæ fiunt motu diuini amoris, & ad gloriam Dei,
Apoc.3. vt dicit Alex. de Ales in 4. suo. Vnde Apoc 3. *Ego sto ad ostium & pulso, si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam; intrabo ad illum, & cœnabo cum illo*. Sed existens in mortali non potest aperire Domino, nisi faciendo opera de genere bonorum, cum nec velle bonum potest à se: sed si forte diceres, opera bona facta in mortali sunt omnino mortua, vnum contrarium disponit ad aliud, ergo opera mortua nõn disponunt ad opera viua. Alex. Opera mortua dicuntur
Opera mortua dupliciter. Hebr.9. dupliciter: vel quia sunt causa mortis æternæ, cuiusmodi sunt peccata mortalia ad Hebr. 9. *qui emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis*: vel quia non habent vitam gratiæ, habent tamen vitam naturæ ornatam gratia gratis data, & bonitatem moris, quæ quodammodo sunt Deo accepta, & Deo propinquantia: & quia hoc tendit ad complementum gratiæ gratum facientis, vt ad suam perfectionem, potest dici, quod hæc habilitant ad gratiam, licet opera huius modi sint mortua, quia carent gratia; tamen sub istis conditionibus considerata non habent oppositionem cum operibus viuis, quia quædam vita viuunt, vnde disponere possunt ad vitam de Pœn. dist.
Gregor. 5. Falsas, & est Greg. Falsas pœnitentias dicimus, quæ non secundum auctoritatem sanctorum Patrum pro quãtitate criminis imponuntur, ideoque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exerceri non possit, si culpis grauioribus irretitus ad pœnitentiam venit, vel quia bona alterius iniustè detinet, vel quia odium in corde gerit, recognoscat se ueram pœnitentiam non posse agere, per quam ad æternã vitam peruenire non valeat nisi negotium, vel officium relinquat, & odium ex corde dimittat; bona quidem, quæ iniustè abstulit, restituat, arma deponat vlteriusque non ferat nisi consilio religiosorum episcoporum pro defendenda iustitia, nec tamen deseret interim: quidquid boni poterit facere hortamur, vt faciat vt omnipotens Deus, cor illius illustret ad pœnitentiam, 4. ad bonæ vitæ assuefactionem tenetur. Ierem.
Ierem. Thren.4. Thre. 4. *bonum est viro, cum portauerit iugum ab adolescentia sua*, sicut de baptismo Ioannis dicitur, quod non valuit ad remissionem peccatorum, sed ad assuefactionem boni: de conse. dist. 4. non generabantur, 5. ad reprimendam potestatem diabolicam credendum est, quod diabolus non habet in eo tantam potestatem, quantam haberet, si nullum bonum faceret, quod patet ex eo, quod refert Beatus Gregorius in Greg.
dialogo de Iudæo, qui muniuit se signo crucis, quod referens dæmoni maiori dixit vas vacuum est, sed signatũ, sexto, ad peccati rescisionem, quia peccatum suo pondere attrahit Eccle. 3. *Ignem ardẽtem extinguit aqua,* Eccl 3.
& eleemosyna resistit peccatis, septimo ad temporalis vitæ diminutionem, vt habemus 3. Reg. c. 1. *nonne vidisti Achab humiliatum coram me? quia ergo humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius, sed in diebus filij*. lege Histor.

Articvlvs Septimvs,

De satisfactionis cessatione.

Septimus articulus de satisfactionis cessatione, dico secundum D. Thom. quod illarum eleemosynarum elargitiones, ad quas quis aliàs non tenebatur, possunt esse satisfactoriæ, cum sint opera bona pœnalia, & sic intellige de aliis bonis, ad quæ quis aliter tenebatur, quæ nõ possunt dari in pœnitentiam, vt putà quod
Non possunt dari in pœnitẽtiã ieiun. obserues mandata Dei, & quod si sacerdos iniunxit alicui in pœnitentia, quod faciat celebrari Missas, nunquam potest recipere pœnitentiam pro iis Missis oblatam. Respondet summa Hostien. c.16. Et ad quid tenetur sub §. Quid si sacerdos, & sequenti, non debet Missas, quas sic iniunxit celebrare, quia species mali est. Extra de vita, & hone. cle. cum ab omni. Sed non iniungat hanc pœnitentiam vel si iniungat, dicat, quod per alium illas Missas faciat celebrare, & per talem quis sibi vicem non reddat sicut dolose fieri posset si ad vicinum sacerdotem mitteret, qui sibi postea vicem redderet: tutius tamen est, & sanũ consilium à talibus abstinere impositionibus: quia quãquã auari sacerdotes sub prætextu charitatis, & pietatis defecerunt per aliquas cogitationes, tamen suæ intentiones, quas habent de recipiendis oblationibus, omnipotenti Deo nequeunt occultari: ergo si dicat presbyter, quod charitas ipsum ad hoc moneat & pietas, quod forte pœnitens non potest peregrinari, nec orare, nec aliquid facere ostendat hoc opere operato, vt credam ei, vt si faciat per alium, nam suspectum celebrare: vel ipse gratis celebret, vel oblatum hac actione pauperibus eroget.

Articvlvs Octavvs,

De satisfactionis commutatione.

Octauus articulus est de satisfactionis commutatione, hoc est dicere, si sacerdos potest commutare pœnitentiam iniunctam, & primo quæritur, an sacerdos possit commutare pœnitentiam, quam ipse iniunxit. Respon. secundum Rain. Credo, quod sic, nota tamen discretè, & propter causam, & circa subditos suos, aliter non: dist. 82. dicitur presbyter, & hoc exponens, vel dicit, quod ille idem, qui iniunxit, aut inferior eius, aut superior eius sicut ordinarius pœnitentis iudex possit pœnitentiam commutare, vel relaxare: Si vero sit alius confessor à quo commutatio petitur, quia pares ambo curam non minus habent, vt duo Episcopi, in quorum Episcopatibus pœnitens domicilium habet, hoc dicendum, quod si pœnitentia fuit publica, requiri debet consensus primi, qui dedit eam ne scandalizetur, dico si de facili possit

Vtrum inferior possit relaxare pœnitentiã à superiore iniunctam.

requiri, maximè si pœnitens iam publicè inchoauit pœnitentiam. quod si de facili non possit requiri, aut si pœnitentia fuit occulta, poterit secundus confessor commutare, vel relaxare. Vtrum inferior possit relaxare pœnitentiam à superiori iniunctam? Respondeo secundum Viel. Si pœnitentia iniuncta est in tali casu, de quo inferior poterat pœnitentiam iniungere, potest relaxare, vel commutare, nisi superior reseruauerit talem commutationem, vel relaxationem argum. ad hoc 5. distin. accedens, & 33. q. 13. Latium, & in glossa vtriusque cap. si vero pœnitentia iniuncta est in casu reseruato à superiori, non poterit inferior relaxare, vel commutare absque licentia eius, qui iniunxit, nisi vigeat necessitas, aut suadeat vtilitas. Pium enim est interpretari, quòd superior concesserit in istis inferioribus potentiam commutandi, vel relaxandi.

DE MORTE.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de morte, quatuor continet articulos.

1. *De labilitate, seu defectione mortuorum.*
2. *De varietate conditionis qua mortui remunerantur.*
3. *De finalitate positionis qua perpetuantur mortui.*
4 *De seueritate discussionis qua mortui examinantur.*

Sermo XV.

Apoc. 20. Chrysost.

Vidi mortuos magnos & pusillos stantes in conspectu throni. Apocalyp. 20. Chrysostomus in sermone de mortuis, de morientibus terribile verbum inquit. Moriens cunctos salutat, donec suæ mentis compos est, & donec lingua sua loqui poterit. Valete, inquit, amici mei: valete, & pro me orate? Iter enim perago extraneum, quod nunquam ambulaui: & in regionem longinquam, quam nunquam vidi: & in sæculum alterum animarum, vnde nullus reuersus est: & in mansiones metuendas, in quas nullus me comitatur: & ad iudicem ter terribilem, vbi nescio quid mihi contingat. Ecce quæro adiutorem, & non est qui me eripiat: quæro qui associet, & nullus mihi compatitur. Ecce charissimi, secundum. Chrysost. verba omnium defunctorum facta, & totius status sunt terribilia, dubia, & abdita, & nobis ignota. Ex scripturis tamen diuinis quatuor mirabiles defunctorum considerandas conditiones accipimus, quas simul Salomon colligit, Eccl. 3. dicens, *Iustum & impium iudicabit Dominus*, & sequitur: *Vnus est interitus hominum, & iumentorum, & æqualis vtriusque conditio. Omnia pergunt ad vnum locum, & nihil est melius, quàm lætari hominem in opere suo.* Consideremus ergo in mortuis primò solium rigidum incussiuum timoris, *quia iustum, & impium iudicabit Deus.* Magnus certe pauor est, quod siue iustum, siue impium, necessario oportet incidere in rigiditatem iusti solij æquitatis diuinæ: & hoc in hora mortis. Vnde ad Hebr. 10. *Terribilis est expectatio iudicij, & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios.* Secundo transitũ communem inductiuum doloris: quia *vnus est interitus hominum & iumentorum, & æqualis vtriusque conditio.* Ad literam anxietas, & transitus mortis communis est

Ecclef. 3.

Primũ cõsiderãdũ in mortuis.

Heb 10.

Transitus mortis æqualis hominibus & iumentis.

hominibus & iumentis, & in hac conditione sunt pares. *Quia quis est homo, qui viuet, & non videbit mortem? eruet animam suam de manu inferi.* Psalm. 88. Tertio terminum vltimum perfectiuum laboris, quia omnia pergunt ad vnum locum. Quamdiu sumus in mundo isto, in via stamus, & laborare & mereri possumus: sed vadimus currendo ad vnum locum mortis, quò cum venerimus, sumus in vltimo termino & perfecto. Eccle. 11. *In quocunque loco ceciderit*, idest, necessario venerit: *ibi erit, siue ad austrum siue ad aquilonem*, id est siue in feruore charitatis, siue in corruptione prauitatis. Quarto meritum proprium probatiuum valoris, quia nihil est melius, quam lætari hominem in opere suo. Post mortem nihil remanet de isto sæculo, nisi lætari de bonis operibus, vel tristari de malis operibus. Apoc. 14. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur: amodo enim*, &c. De istis autem quatuor terribilibus, quæ erunt generaliter in cunctis mortuis, loquitur verbum thematis præassumpti, dicente Aquila grandi, *Vidi mortuos magnos & pusillos*, &c. In quo verbo quatuor nobis diligenter consideráda in ipsis mortuis proponuntur. Primũ labilitas defectionis siue consumptionis, qua exterminantur ibi, *Vidi mortuos.* Secundum varietas conditionis, qua remunerantur: ibi, *magnos & pusillos.* Tertium finalitas positionis, qua perpetuantur: ibi, *stantes.* Quartum seueritas discussionis, qua examinantur: ibi, *in conspectu throni.*

Psalm. 88.

Mors terminus perfectiuus laboru.

Mundus est via.

Mors probatiua valoris.

Apoc. 14.

Quatuor considerationes mortuorum

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

Agit de defectione mortuorum.

PRo primo inquit, *Vidi mortuos magnos*, &c. Mortui rectè sunt, quos mors consumit atque exterminat, donans totius coniuncti corruptionem, atque iacturam. *Omnes traditi sunt in mortem ad terram vltimã in medio filiorum hominum, ad eos, qui descenderunt in lacum.* Ezech. 31. Et de hoc exponitur illud 2. Reg. 14. *Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur in terram, quæ non reuertuntur.* In quo ostenditur, quod mors quæ nostra consumit & deuastat, naturam habet in humano genere. Primo totalitatem, *quia omnes morimur.* Vx omnes, qui sumus de genere humano morimur, nullo excep[illegible] pte[illegible] ccatum [illegible] primo parente omnes [illegible] eneralis & coniun[illegible] ua [illegible] Pe[illegible] quippe natura ang[illegible] natura punita: patet [illegible] mortis sententia totam nostram [illegible] nit, non solum in suppositis propriis, [illegible] m in alienis. Vnde vastauit humanitatem existentem in diuino supposito, & in tantum præualuit, vt possit dici Deus mortuus: quia naturam voluit mortalitatis nostræ. Moritur ergo doctus pariter & indoctus. Vnde tæduit me vitæ meæ, videt mala vniuersa esse sub sole & *cuncta vanitatem, & afflictionem spiritus*, dicit Eccles. 2. c. Quæ vnde procedant, ostendit Bernard. in serm. 49. dicens. Vnde nisi ex separatione animæ à corpore mors procedit? Inde est quod mortuum corpus, exanime vocatur. Vnde autem separatio hæc, nisi ex flagellis parentum, ex qualibet doloris vehementia, ex ipsius corporis corruptione, & pœna peccati? Meritò proinde timet flagellum caro nostra, quo nimirum ab ipsius animæ tam delectabili honorabilique consortio amatum nimis diuortium patiatur. Sed nota quod ex hoc quod mors habet generalitatem, respectu omnium videtur esse. Primo propriissima. vnde est quasi propria passio consequens totam naturam specificam, & solum humanam: quia licet alia animalia moriantur, tamen in eis forma corrumpitur, sed in nobis anima separatur. De quolibet enim dicitur Iob, 21. *Iste ad sepulchra deducetur, & in* congerie

Mortui quinam.

Ezech. 31.
2. Reg. 14.

Sententia est generalis nulla fuit ficut

Eccles. 2.
Bernard

Mors separatio animæ à corpore
Corpus mortuũ exanime dicitur.

Mors passio consequens totã naturã specificam.
Iob. 21.

Mors crudelissima quare. congerie mortuorum. Secundo crudelissima: quia nemini parcit iusto, vel peccatori, nocenti, vel innocenti. *Omnis enim anima viuens mortua est in mari*, id est, in amaritudine doloris, Apoc. 16. *Apoc. 16.* *Mors audacissima.* Tertio audacissima: quia neminem reueretur, cuiuscunque sit dignitatis, vel status. Rex enim est hodie, & cras morietur. Et cum mortuus fuerit homo, hæreditabit serpentes, bestias, & vermes, Eccles. 10. c. *Eccli. 10.* *Mors ferocissima.* Quarto ferocissima, quia totum vsque ad nihilitatem consumit, nec particulam, quin totam deuastet incinerando dimittit. *Contra malum bonum est, & contra vitam mors*, Eccl. 33. *Eccl. 33.* *Bern.* Vnde Bernard. sermo. 11. non est mirum inquam esse mortem, quam generauit iniquitas, inconsiderata seductio noscitur peregisse, nihil inquam mirum, si fuit sine distinctione, quæ venit ex præuaricatione: si sit crudelis, & fatua, quia ex antiqui serpentis fallacia, & mulieris prodiit insipientia. Secundo in proprio tramite labilitatem, quia sicut, *aqua dilabimur*. *Ad mortem labiliter currimus.* Ad literam, quia sicut cunctis momentis aqua fluit in præceps, ita labiliter, & tramite festinatissimo ad mortem sine dimissione currimus, siue dormiamus, siue vigilemus. *Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet.* Iob. 14. *Iob. 14.* *Aug.* De hoc pulchrè inquit August. Quicquid viuitur temporis, de spatio viuendi demitur: & quotidie sic viuit vnusquisque, quod restat, vt nihil aliud sit tempus vitæ huius, quam cursus ad mortem. *Vita præsens cursus ad mortem.* In quo nemo, vel paululum respirare, vel aliquando tardius ire permittitur: sed vrgemur omnes pari modo, neq; à diuerso impellimur incessu. Nam qui ad mortem productiora spatia temporis peragit, non lentius vadit, sed plus itineris peragit. *Mors labilis.* Vnde ex quo quis incipit esse in hoc corpore, in morte est. *Mors amarissima.* Et nota quod ex hoc quod mors habet labilitatem, videtur esse primo amarissima: quia credis perfrui bonis, vitæ, & statim te scindit, & perimit. Et ideo Salomon cum dixisset in corde suo, *vadam & affluam deliciis & fruar bonis, statim recognouit quod hoc esset vanitas. Et risum reputauit errorem, & gaudio dicit: Quid frustra deciperis?* Ecclesiast. 2. *Eccles. 2.* *Mors fallacissima.* Secundo fallacissima: quia promittit tibi longa spatia vitæ, & subitò te fallit. Vnde dicebat Ezechias Isaiæ 38. *Isa. 38.* *Præcisa est velut à texente vita mea: dum adhuc ordirer, succidit me, de mane vsque ad vesperam finies me.* *Mors occultissima.* Tertiò occultissima. Nullus scit, quando labitur in mortem, occultos meatus habet eius labilitas: de die illo, & hora nemo scit, nisi Deus, & cui Deus reuelat. Nihil enim est certius morte, & nihil incertius hora mortis. *Mors vicinissima & iuxta nos. Iere. 48.* Quartò vicinissima semper, iuxta nos est, vt nos deglutiat. *Prope est interitus Moab*, id est, totius humani generis, & cuiuslibet hominis, Ierem. 48. *Seneca.* Ex hoc pulchrè admonet Seneca, dicens: Incertum est quo loco mors te expectat: itaque tu illam omni loco expecta. Egregia res est, mortem paratus præstolari. Qui mori constanter didicerit, supra omnem potentiam, & extra omnem virtutem est. Quid ad illam carcer, seu custodia, vel inclaustratio? Liberum quippe ostium habet: parua est catena, quæ nos alligatos tenet, scilicet amor vitæ, qui quoniam non potest abiici, saltem minuendus est. Tertio in terreno corpore calamitatem: quia super terram. *Homines moriuntur, quare.* Quæ causa est, quare homines moriuntur? Certè: quia stamus super terram, id est, in terreno, & luteo corpore. Hanc causam assignauit Deus Adæ, Gen. 3. *Gen 3.* *In sudore vultus tui vesceris pane tuo: donec reuertaris in terram, de qua sumptus es: quia puluis es, & in puluerem reuerteris.* Et Iob. 4. *Iob. 4.* *Qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumentur velut à tinea.* Et in Psalm. 77. *Psalm. 77.* *Recordatus est, quia caro sunt, spiritus vadens, & non rediens.* Ideo monet nos Auctor de spiritu, & anima, c. 28. Nihil certius morte, & nihil incertius hora mortis. Nam nescimus, quomodo, aut vbi moriamur,

quoniam mors vbique nos expectat: ideo debemus semper esse parati: vt cum corpus reuertetur ad terram, de qua sumptum est: spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. *Mors vbique nos expectat.* Et nota, quod ex hoc quod mors causatur ex terreno corpore, videtur quòd habeat primò vilitatem in ortu. *Mors causatur ex terreno corpore.* Oritur enim ex causa vilissima, scilicet miseria lutea, & terrena carne. *Mortis causa vilissima.* Deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem reuertetur. Iob. 34. *Iob 34.* Secundò fœditatem in situ: quia in putredine & doloribus & mœroribus, & similibus, quæ sunt in corpore mors situatur. *Mors fœda in situ.* *Induta est caro mea putredine, & sordibus pulueris*, &c. Iob. 7. *Iob. 7.* Tertiò grauitatem in tactu: vnde sicut terra inferius inclinatur, & quanto vicinatur, grauiorem, & impotentem reddit, *Tabescet enim caro eius*, scilicet cuiuslibet hominis, *& ossa quæ tecta fuerant, nudabuntur.* Iob. 33. *Iob. 33.* Quartò varietatem in actu. Variè enim potest tabernaculum nostri corporis solui. Insolentia, violentia, tristitia, quandoque lætitia nimia, & modis infinitis. *Omnis caro fœnum*, &c.

Quæstio.

Sed dices: Mors potest multipliciter euenire. Nunquid præuenire statutum tempus? Glossa Isaiæ 40. dicit, quod sic: sequitur, quod quis malè viuendo meretur terminos vitæ suæ præuenire. Etiam quod bene viuendo, & bene agendo, ante tempus mereatur rapi. Probat primum per illud Psalm. *Viri sanguinum & dolosi, non dimidiabunt dies suos.* *Psalm. 54.* Probat secundum per illud Sap. 4. c. *Raptus est, ne malitia mutaret cor eius*: sed glossa ista determinat, quòd Sancti implent dies suos: quia dicitur Gen. 25. *Mortuus est Abraham plenus dierum.* *Cap. 4.* Peccatores autem in dimidio dierum moriuntur. Quartò in vltimo limite integritatem: quia non reuertentur. Falsum est simpliciter, quòd mortui non reuertentur: quia resurgunt: sed non reuertentur amplius corruptibiles, sed integri in anima, & corpore. *Similitudo.* Sicut enim aqua pura egreditur à fonte: sed postea inficitur communiter plus decurrendo vsque ad mare, & ibi totaliter salsedinem contrahit, & depuratur quousque ad suum primum ortum venerit. Ita corpora nostra primo sunt pura, secundo sordidantur, & non nisi sub terra incinerata ad integram redeunt puritatem. Vnde Psalmista: *Auferes spiritum eorum, & deficient, in puluerem suum reuertentur*: *Psalm. 103.* sed rursum, *Emitte spiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ*, id est terrenæ carnis. Vnde Seneca: In puncto est totum, quod viuimus: & tamen in hoc puncto longiora spatia, & longas moras fingimus. Primò pueritiam, postea iuuentutem, postremò senium, & tandem ætatem decrepitam. Vides in quantam morulam, vel quot gradus hominum stultitia protrahitur. Atque vtinam hos gradus sic ctos non perderet otiando: sed dum sibi blanditur, quòd de ætate in ætatem transeat, quamlibet torpendo transit ætatem, subitòque mors aduenit, & quæ proposueras cuncta recidit. *Mors cuncta quæ proposueramus recidit.* Ex hoc vltimatè mors est, Primò laborum quietatio: quia omnia in morte requiescunt. Vnde Iob. 3. dicebat: *Quare non in vulua mortuus sum, egressus ex vtero non statim perij? Quare exceptus genibus? cur lactatus vberibus? nunc enim dormiens silerem, & somno meo requiescerem.* *Iob. 3.* Secundò iustorum expectatio: quia *pretiosa est in conspectu Domini mors Sanctorum eius. Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini.* *Mors iustorum expectatio. Psal. 115. & 126.* Tertiò prauorum stimulatio: quia nunquam mori vellent: & meritò; quia *mors peccatorum pessima. Sicut enim oues, in inferno positi sunt.* *Mors prauorum stimulatio. Ps. 33. & 48.* Quartò cunctorum renouatio: quia oportet mortificari: vt viuificemur, & renouemur. *Mors cunctorum renouatio.* Vnde Apostolus 1. Cor. 15. *1. Cor. 15.* *Insipiens tu quod seminas, non viuificatur, nisi prius moriatur.* Et sic dicit ipse renouari corda nostra, fundens: *stella à stella differt in claritate, sic & resurrectio mortuorum.* Et fortè propter hoc, amborum mortem

laudat, dicens in libro de bono mortis. O sæua mors, bonum est, & quia repugnantia diuidit, ne inuicem sibi impugnent, & quia portus est eorum, qui in magno vitæ huius sæculo fatigati, quietis stationem requirunt, & quia deteriorem statum non efficit: sed qualiter inuenit in singulis, talem iudicio subdit, & futurorum expectatione componit.

Mors portus vinctiorum & quietis statio.

DE IVDICIO EXTREMO.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de iudicio, tribus articulis constat.

Articulus primus,

De iudicij præcessione.

Articulus secundus,

De iudicandorum disceptatione.

Articulus tertius,

De præmiorum retributione.

Sermo XVI.

Matt. 28. Apoc. 14.

Cum venerit filius hominis, &c. Matt. 28. Apoc. 14. *Et vidi alterum Angelum volantem per medium cœli, habentem Euangelium æternum, vt euangelizaret sedentibus super terram, & omnem gentem, & tribum, linguã, & populũ, dicens voce magna: timete Dominũ, & date illi honorem, quia venit hora iudicij eius, & adorate eum.*

Articulus Primus,

De iudicij præcessione.

PRimo iudicis præcessionem, secundo iudicandorum disceptationem, tertio præmiorum retributionem declarabimus. Vnde notat Alexand. in 6. parte prima, tria hæc erunt in iudicio, quia sicut in opere primæ conditionis triplicamus actus, scilicet opus creationis. opus distinctionis, & opus ornatus; ita in opere vltimæ consummationis triplicatur actus, scilicet actus purgationis, & opus distinctionis indicij. & opus retributionis.

Quantum ad primam principalem iudicij præcessionem notandum, quod sicut in comprehensione reprobi præcedunt satellites, ita in iudicio præcedet turbatio totius creaturæ volentis vindictam facere de offensione patris, & sui creatoris; sicuti si aliquis filius bonus videret patrem suum offendi, conaretur vindictam facere patris sui, vnde Hieronymus dicit se reperisse in annalibus Iudæorum 15. signa præcessura iudicium.

Iudiciũ generale quindecim signa præcedunt.

1. Primum est, quod prima die maria omnia exaltabuntur 15. cubitis super omnes excelsos montes orbis terræ, & effluentia, sicut nunc æquora faciunt.

Mare ante iudicium 15. cubitis supra montes.

2. Secundum omnia æquora prosternentur in imũ profundi, ita vt vix queant humanis obtutibus aspici, & de istis Luc. 12. *Et in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris, & fluctuum.*

Luc. 12.

3. Tertium omnia maria reducentur in antiquum statum, qualia ab exordio creata fuerunt.

4. Quartum belluæ omnes, & omnia, quæ mouentur in aquis, congregabuntur, & eleuabuntur super pelagus more contentionis inuicem mugientes nescientque homines quid cogitent.

5. Quintum omnia volatilia cœli congregabuntur in campis, vnumquodque genus in ordine suo, eodem modo volucres inuicem plorantes erunt non gustantes, nec bibentes, sed tamen aduentum iudicis timentes.

6. Sextum flumina ignea surgent ab occasu solis contra faciem firmamenti vsque ad ortum concurrentia.

Septimum errantia sidera, & stantia, & cætera omnia spargent igneas comas qualiter in cometis apparet, Luc. 23. *Et cadent de cœlo.* 7.

Octauum terræmotus magnus erit, ita vt nullus homo possit stare, & nullum animal, sed solo prosternentur. 8.

Nonum lapides tam parui, quam magni scindentur in quatuor partes, & vnaquæque pars collidet alteram partem, nescietque homo sonum illum, nisi solus Deus. 9.

Decimum omnia ligna syluarum, & omnia oleta herbarum sanguineum fluent rorem. 10.

Vndecimum omnes montes, colles, & omnia ædificia humana arte constructa in puluerem redigentur. 11.

Duodecimum omnia animalia terræ venient ad campos de syluis, in montibus rugientia, & mugientia, non gustantia, neque bibentia. 12.

Decimumtertium omnia sepulchra ab ortu solis, vsque ad occasum patebunt cadaueribus surgentibus, vsque ad horam finalis iudicij. 13.

Decimumquartum omne genus humanum, quòd inuentum fuerit de habitaculis descendent velociter, non intelligentes, nec loquentes, sed discurrentes tanquam amentes. 14.

Decimumquintum homines morientur, vt resurgant cum mortuis longe ante defunctis & vnumquodque signum in vnoquoque die. Bon. in 4. recitans hæc, dicit, hæc sicut se habeant Deus nouit, nota quod indubitanter præcedent, primum erit ignis, vide 1. quatuor nouissima 2. mors iusti. 3. iux. literam, 4. Angeli, quia sicut Bona. in 4. dist. in prima conditione, condidit substantiam spiritualem, corporalem, & mediam, & in omnibus communicauit, & dedit potestatem, vt ergo ordo seruaretur in rebus, & ostendatur virtus creaturarum collata, & amplius virtus illa, vt ostendatur, adeo noluit dominus ministerium creaturarum sibi deseruire, & iterum creaturam angelicam corporalem, & mediam; vnde fiet ad ministerium Angeli, ad actionem ignis, & postremo ad nutum, & vocem Christi hominis, vox ad corporale, quæ habet nihilominus & aliquid spirituale, mors vero aderit, vt etiã priuationes suo obediant creatori. Sicut enim homo per peccatum, quod est priuatio boni separatur à Deo, sic etiam mors, quæ est priuatio entis pareat, & Deo seruiat. Vnde Apostolus Rom. 6. *Stipendia enim peccati mors est,* & primo præcedet ignis iuxta illud Psalm. 96. *Ignis ante eum præcedet*, vnde notandum, quod in iudicio præcedet ignis faciem iudicis, & sequetur functo iudicio. Vnde glossa super illud Malac. 3. *Ipse Deus sedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Leui*: & duos ignes legimus futuros, vnum, qui purgabit electos, & præcedet iudicium, alterum, qui reprobos cruciabit. Bonau. in 4. dicit dist. 47. q. vlt. secundum hanc glossam dicendum, quod si dicantur duo ignes quantum ad substantiam sunt duo ratione duorum effectuum, tamen futurus ignis in iudicio ad electorum purgationem, qui debet vniuscuiusque opus purgare, & purgari in igne, vt totaliter sistant in gratia Dei emundati, & hoc præcedet faciem Dei iudicis, & purgando amicos, & inflammando inimicos; est & ignis futurus ad purgationem mundi, & eius innouationem, & ille est: vt dicit, quod sequetur iudicium, eximet faciem mundi, & purgabit, demum reprobos cruciabit. August. 20. de Ciuitate Dei Conflagratio erit post iudicium, quare fiet per ignem tantum. Bonau in 4. dist 28. art. 2. q 1. Respon. dicendum à peccato, & à parte purgationis mundi, ex parte purgationis hominum, quia sicut in initio ardor regnauit concupiscentiæ, sic in senectute mundi frigus auaritiæ. Sicut ait Apost. *Abundabit*

Ignis præcedet faciem Iudicis. Malac. 3. Ignes duo, vnus pro electis, alter pro reprobis. Bonau. August. Bonau. Matt. 24

dabit iniquitas, refrigescet charitas multorum, & ideo,

Purgatio fit frigore(?) aridi.

quia purgatio debet fieri per contrarium, sicut purgatio ardoris concupiscentiæ facta est per aquam, sic purgatio frigoris maritiæ, fiet per ignem; alia ratio est ex parte hominis, quia illud fuit ad delendum hominem vetustum, & nouos homines procreandos, hoc erit totum ad meliorandum, & in meliorem faciem commutandum: & quia ignis vrit, & perficit, aqua non, ideo in igne vrit, diluuium vero non in igne fuit, sed in aqua. Quartum ascendet ille ignis. Bonau. in 4. vbi sup. q. 3. Sicut dictū est supra, quod duo sunt ignes,

Purgatio duplex.

& istorum duplex est officium purgandi, & sic duplex est purgatio, vna, quæ fit à fœditate peccati, alia quæ est a vetustate corruptionis: dico ergo quod fœditas culpæ se extendit per caliginosum aerem, non quod in ipso aere fit peccatum, sed quædam fœditas contrahitur in loco ex peccato, & etiam fumo sacrificiorum Idolorum quodam modo est aer infectus, & quantum ad illam purgationem tantum ascendit quantū aqua diluuij. vnde Mag. in 4. dist. 47. Domino enim

Cœlum & terra in iudicio non peribunt secundū substantiam sed secundum speciem.

veniente ad iudicium præcedet ante eum ignis, quo comburetur facies mundi huius, & peribit cœlum, & terra, non secundum substantiam, sed secundum speciem, quæ immutabit cœlum quidem aereum non æthereum, tantum enim ascendit aqua in diluuio, ille autem ignis malis, qui reperti fuerint viui, erit consumptio; bonis autem non, vt enim ait August. Hoc

August. Ignis in iudicio etiam sanctis quod fuit tribus pueris.

erit incendium mundi sanctis, quod fuit tribus pueris, in quibus si aliquid purgandum fuerit, purgabitur, aliis vero nullam ingeret molestiam, & si purgabitur: in loco etiam aeris, iuxta illud Agathæ ad Quintianum: verba tua fatua sunt, & vana, aerem maculantia, & iniqua: alia purgatio est à vetustate corporis sine corruptibilitate, hoc est in cæteris electis, quæ debent esse incorruptibilia post corruptionem, & quantum ad hanc ascendet vsque ad vltimum sphæræ ignis, &

3. Petr. vlt.

sic intelligitur illa auctoritas, 3. Petr. vltimo *cœli ardentes soluentur*, scilicet elementares: non enim intelligendum est de illis cœlis quasi sint incorruptibiles, quia per illum tolletur, & purgabitur corruptibilitas, & sic non cœli accipiuntur in Scriptura. Matth. 13.

Matth. 13. Mors iudiciū præcedet.

Et volucres cœli comederunt illud. Secundo præcedet mors, quia boni qui non fuerint consumpti ab igne morientur, & statim resurgent, quia, vt ait Apost. 1. Cor. 15. *Qui seminas non viuificatur, nisi prius moriatur*, vnde ambo in ipso raptu eorum, qui viui reperientur, mors erit, & resurrectio, vt anima quasi per soporem egressa de corpore, idem in momento reddatur

Thess. 4.

de isto raptu 1. Thess. 4. *Deinde nos qui viuimus, qui residui sumus simul rapiemur obuiam Christo in aera*: de tertio scilicet Angelis, Angeli autem habebunt ministerium antecedens iudicium, quia congregabunt electos à quatuor partibus mundi, Matth. 24. *Et mittet*

Matth. 24.

Angelos suos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos à quatuor ventis terra à summis cœlorum, vsque ad terminos eorum, malos autem, qui habent corpora grauia, & terrestria sicut terram, dilexerunt, portabunt Angeli ad iudicium, sicut Abacuch. *Per capillos capitis in Babylone.* 2. Dan. 14. vnde Magist. in 4. dist. 47. tunc

[illegible] gister. [illegible] in iudi[illegible] erunt in aere, mali in terra remanebunt.

ministerio Angelorum ventilabitur area, quia boni congregabuntur ex quatuor partibus mundi Angelico ministerio, quo rapientur obuiam Christo in aera, reprobis in terra remanentibus, quam dilexerunt. Alex. in 3 Angeli habebunt vltimum ministerium, scilicet congregandi ad iudicium, mortuos suscitandi 1. Thess. 4. Quoniam Deus in visu, & in voce

1. Thess. 4. Angelorum ministerium diuersum habebunt ante & post iudicium.

Archangeli: non Angeli, vt Angeli, quia non possent, sed visu, & virtute diuina, sicuti nunc Sancti dicuntur mortuos suscitare, habebunt ministerium separatum ante iudicium, & post iudicium Matth. 25. *Et*

Matth. 25. Angeli malos mittent in caminum ignis.

congregabuntur ante eum omnes gentes, & segregabunt eos ab inuicem, sicut segregat pastor oues ab hædis, & statuet quidem oues à dextris, hædis autem à sinistris. Item

habebunt ministerium data sententia mittendi malos in caminum ignis, sed si forte obiiceres, quod Angeli sunt nobiles ministri, & Dei filij, & sic non vere eis

Obiectio.

conuenire officium tortorum. Bonau. Respondet, aliud est deducere ad tormenta, aliud est in ipsis tormentis

Angeli ad tormenta deducent.

cruciare: primum non est tortorum, sed nobilium ministrorum, qui assistunt regi ad eius iussionem implendam, vnde non dicitur, quod Angeli sint tortores

Angeli nobiles ministri Dei.

in igne, sed producent, erunt testes, sicut infernus dicetur, portabunt etiam vexillum crucis, Matth. 24. *Et*

Angeli vexillum crucis in iudicio portabunt.

tunc apparebit signum filij hominis in cœlo, & omnia insignia passionis. Chrysost. Crux multo solaribus radiis lucentior apparebit. Cyprianus, in die iudicij tantum

Matth. 24. Chrysost. Cyprian.

Christus rationem requiret à nobis pro negligentia nostra, dicéque: propter vos sum incarnatus, & in terris palàm conuersatus, sputis, & palmis in facie cæsus, crucifixus, aceto potatus, paradisum vobis aperui, regnum meum vobis obtuli, Spiritum sanctum vobis misi: quid vltra debui facere, & non feci? quartum præcedet vos iterum Dominus in visu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cœlo.

Tuba quæ.

Bonauent. in 4. dist. 43. iuxta literam vox Christi secundum diuersas proprietates, ista tria sortitur nomina, vox enim Christi erit virtuosa ad suscitandum. Idem dicitur missus, quia præceptum, dicet enim & erit authentica, & ideo dicitur, vox Archangeli id est

Vox Archangeli.

Principis & erit nihilominus serena, & ideo vox tubæ dicitur. Magister in 4. dist. 43. Si vero quæritur cuius, vel qualis erit illa vox, Apostolus dicit, quod erit Archangeli id est ipsius Christi, qui est princeps Archangelorum, vel vox erit alicuius, vel plurimorum Angelorum, vox enim est causa nostræ resurrectionis. Ioan. 5.

Ioan. 5.

Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & qui audierint viuent. Bonau. in 4. dist. 43. artic. vlt.

Bonau.

in Christo est assignare nostræ resurrectionis duplicem causam scilicet efficientem, & exemplum, effi-

Christus resurrectionis nostræ duplex causa.

ciens autem duplex est, aut sicut primum principium, aut sicut instrumentum efficiens: sicut primum principium est ipse Christus secundum diuinitatem, & tota beata Trinitas, quia est virtutis infinitæ: efficiens autem sicut instrumentum est vox Christi, ad comprobationem mortui resurgant: causa autem exemplaris duplex est, vna in qua res cognoscitur, & dijudicatur, & sic est Christus secundum naturam diuinam & tota Trinitas; alia in qua res inchoatur, & exemplificatur, & sic est resurrectio Christi August. de Ciuitat.

August.

Dei, talia erunt corpora nostra, quale Christus in resurrectione monstrauit Ephes. 7. *Conuiuificauit nos*

Ephes. 7.

Christus, & resuscitauit: quia sicut caput non potest esse sine membris, sic nec resurrectio capitis, quia consequetur resurrectio membrorum: etsi obiicies, quare æqualis virtutis est corpus resurgere, sicut & caosam, sed hoc est virtutis infinitæ, ergo, & illud. Respondeo, Deus virtute infinita faciet, sed per vocem tan-

Obiectio.

quam instrumentum. Sed si obiiceres, si mortui audient vocem, antequam resurgant, aut post, si ante, ergo ante audient, quam viuant: si post, ergo vox non erit causa resurrectionis. Respondeo dicendum, quod simul tempore resurgunt, & audiunt; tamen

Responsio.

prius natura resurgent quam audient, vnde voces auditus non resuscitant, sed virtus communicans, in euigilatione autem corporali auditus vocis excitat; sed in auditu sunt duo scilicet species in organo, & iudicium de recepta, quantum ad receptionem præcedet excitationem, sed quantum ad iudicium, sequitur. Magister in 4. dist. 43. Causa resurrectionis mortuorum erit vox tubæ, quæ in aduentu iudicis ab omnibus audietur, cuius virtute excitabuntur mortui, & de monumentis resurgent. Vnde Propheta Psalm 67. *Dabit voci suæ vocem virtutis*, id est effectum resuscitandi mortuos. Hæc ille: post hoc, veniet Christus ad iudicium.

Psal. 67.

Articulus Secundus,

De iudicandorum disceptatione.

Sequitur secundum principale, scilicet iudicandorum disceptatio, & in hoc erunt tria, quæ in omni iudicio solent adesse, scilicet. Primo rei malignitas, secundo testium veritas, tertio iudicis maiestas. Quantum ad malignitatem rei, nota tria, & primo, quod omnia leguntur in conscientia sua. Secundo quod omnia leguntur in conscientia alterius. Tertio quod omnia videbuntur ab omnibus, & quantum ad primū quod omnia leguntur in libris conscientiæ suæ, & hoc ostenditur ratione, scilicet diuinæ iustitiæ, quia lucrum est, vt sciatur quantitas meritorum, sed numerus hominis sic legitur, vt sciat quot, & quanta bona, & quot mala. & quanta fuerint, vnde iustitia summè ibi declarabitur. & quantum ad retributionem gloriæ, & pœnæ, ergo merita debent summè declarari, sed non possunt nisi omnia bona, & mala ad memoriam reuocentur. Vnde dicendum, quod ibi erit lectio omnium meritorum, & demeritorum memoria, quia reuocatio actuum, & cogitationum præcedentium ad memoriam erit, & propter ostensionem iustitiæ in retribuendo mala, & bona, in quibus permanserunt, finietur: hæc enim sola digna retributione sunt, & propter ostensionem misericordiæ de præterito rememorabuntur mala bonorum, à quibus sunt misericorditer liberati, & bona malorum, quæ in eis misericorditer operatus est Deus, *qui solem suum oriri facit super bonos, & malos*; cum omnia bona, & mala sua erunt ibi in memoria sed tamen in beatis memoria malorum non contristabit, quia memoria malorum potest esse extra, aut considerandum malum euentum, & sic generat tristitiam, vt patet in eo, qui conteritur, vel considerandum bonum euentum, scilicet quod de tantis malis est ereptus, & hoc generat lætitiam, similiter de memoria bonorum distinguendum est. August. 20. de Ciuitate Dei, virtute diuina fiet, quod cuique opera sua, vel bona, vel mala in memoriam reuocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, & conscientia accusat conscientiam, omnia leguntur in conscientia alterius, vnde Bernard. tractans illud primæ Cor. 10. *Illuminabuntur abscondita tenebrarum*: dicit cuncta arcana cunctorum cunctis ibi patebūt. Glossa 1. gesta, & cogitata bona, & mala, & tunc aperta, & non aperta erunt omnibus nota. Vnde Bon. in 4. d. 43. iuxta literam: rationabilius est, quod omnium iustorum peccata omnibus iustis tunc patebunt, & hoc quia erit magni Dei gloria, dum manifestatur eius ad filios gloria, & dum ostenditur eius nulla erit erubescentia, & si quæras quomodo id possit esse? Respondeo, quod ratio est ex parte eius cuius peccata manifestantur, quià erubescentia est timor in expectatione conuitij, cum in beatis non cadat timor, ideo in eis non erit erubescentia, quia perfecta charitas foras mittit timorem. Secundo etiam erit ex parte videntium, quia nullus ibi vituperatur nullus aspernatur, sed potius Deum collaudat, dum attendit Dei virtutem in ipso, & est exemplum in Magdalena, cuius peccatum recitamus, nec tamen facimus ei contumeliam, quia non recitamus ad eius contumeliam, sed ad laudem diuinam, & suam, vnde nec ipsa de hoc habet erubescentiam: nec cogitamus de ea tanquam meretrice, sed tanquam de nobilissima domina, quæ de multis malis est erepta, & exemplum est de bono confessore, & pœnitente, bonus enim confessor feruentius pœnitentem diligit, quia clarius, & fidelius suas ignominias, & peccata aperit, maximè dum attendit ipsum conteri, & vincula eius resolui per virtutem, & misericordiam Dei, & hoc ibi multo magis erit, vbi omnes cogitationes erunt ordinatissimæ, amplius tamen si hæc omnia secreta sine verecundia communicet amico, & ibi erimus nos amicissimi, vbi vnus diligit alterum, sicut semetipsum, sed mali non videbunt mala bonorum, sed solum bona; sed tam boni, quam mali videbunt bona, & mala malorum, quia de bonis laudabitur Dei potentia, & largitas, si mala, laudabitur Dei iustitia, sed fuerunt aliqui dicere volētes quod omnia, siue mala bonorum, & malorum erunt nota tam bonis, quàm malis ad ostensionem largitatis diuinæ misericordiæ, & hæc erat eorum ratio, quia sunt cicatrices spirituales in pœnitentibus, qui vicerunt culpam sicut illi pœnam, sed credo primum dictum verius; vnde Magist. in 4. dist. 43. Si vero quæritur vtrum peccata, quæ fecerunt electi, prodeant in notitiam omnium, sicut mala damnatorum omnibus erunt nota, non legi hoc in scriptura exemplum, vnde non irrationabiliter putari potest peccata hic propter misericordiam tecta, & delicta, illic etiam tegi aliis, alia vero cunctis propalari, tertio vero omnia simul ab omnibus videbuntur, ad quod intelligendum, notandum est, quod simul videre multa potest homo, tripliciter, aut ratione eius, in quo videt, quia videt multa in vno, & sic in speculo æterno est videre multa, quia per idem homo videt diuersa, aut ratione sublimationis intellectus, quia efficitur deiformis per gloriam vnde videt plura, sicut & Deus, licet non omnimodè sicut Angelus bonus simul cognoscit Deum in se, & in creatura; ideo & in proprio genere, aut ratione diuinæ virtutis homo faciens, quæ tamen omnia non efficiunt gloriam, vt ostendat ei exemplar æternum, sed leuat intellectum, vt possit aliquid supra se, vel ad gloriam, vel ad pœnam, & isto tertio modo videbunt omnia simul. Iob. 8. *Qui oderunt te induentur confusione, & tabernaculum eorum non subsistet.* Glossa viso iudice omnia mala ante oculos mentis versantur.

De rei malignitate.

Malorum bonus euentus generat lætitiam.

August.

1. Cor. 10.

Bonau.

Magdalena cōtumelia nō est dum peccatum recitamus, nec de hoc erubescit.

Boni & mali videbunt bona & mala bonorum.

Magist.

Iob. 8.

Quantum ad primum, scilicet testium veritas notandum, quod plures erunt testes, primus erit ipse creator, quem offendimus. Ierem. 29. *Ego sum testis, & index.* Secundus ipse Christus Apoc. 1. *Ecce venies cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt, & tunc plangent super eum omnes tribus terræ.* Cyprianus in die iudicij cum Christus rationem requiret à nobis pro negligentia nostra, dicet, propter vos sum incarnatus, & in terris palam conuersatus sum, sputis, palmis in faciem cæsus, crucifixus, aceto potatus, paradisum vobis aperui, regnum meum vobis obtuli, Spiritum sanctum vobis misi, quid vltra debui, & non feci? Tertius testis erit Angelus bonus dans testimonium de ministerio nobis in salutem nostram exhibito. Quartus testis erit diabolus accusans nos de malis operatis. Thren. 2. *aperuerunt super me os suum omnes inimici tui.* Quintus conscientia quam polluimus, ad Rom. 2. *Et testimonium reddente conscientia ipsorum de iis.* Anselm. in orationibus iudex erit strictus accusator meus, & ego manifestus reus coram eo, & omnes spiritus me accusabunt, boni & mali; boni quia diligunt Dei æquitatem, mali quia memoria seruant iniquitatem: heu, heu, qualem habebit excusatorem? quis erit intercessor eius, si omnes sunt accusatores & iudices? sed ipse ego, & conscientia sum accusator, & iudex meus. Ipsa enim irrationabilia, & insensibilia me confundunt, intelligo ergo coram omni creatura me debere erubescere. Sextus sancti quos sequi noluimus. Isa. 43. *Vos testes mei, dicit dominus.* Septimus scriptura quam contempsimus. Ioan. 8. *Scrutamini scripturas.* Octauus opera quæ gessimus. Ierem. 2. *Arguet te malitia tua.* Nonus ætas quam in peccatis consumpsimus. Iob. 16. *Rugæ meæ testimonium dicunt contra me.* Decimus tempus quod negligenter amisimus. Thren. 1. *vocauit aduersum me tempus*, &c. sicut non peribit capillus de capite meo, ita nec momentum de tempore. Vndecimus peccata omnia. Genes. 4. *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Duodecimus creaturæ, quibus abusi sumus, Abacuch. 2. *Lapis de pariete clamabit,*

De testibus.

1. Deus. Ierem. 29. Apoc. 1. 2. Christus.

Cyprianus.

3. Angelus bonus

4. Diabolus accusans.

5. Conscientia Anselm.

6. Sancti.

7. Scriptura.

8. Opera quæ gessimus.

9. Ætas.

10. Tempus

11. Peccata.

12. Creatura.

mabit, & lignum quod est intra sanctuarium ædificij, respondebis. Hugo de arca Noe, ignis dicet, à me combureris; aqua dicet, à me submergeris, terra, dicet à me absorberis: infernus dicet, à me deglutieris. Chrysostom. In die illa cælum, & terra, aqua, sol, & luna, dies, & noctes, & totus mundus stabit contra nos in testimonium nostrorum peccatorum; & si omnia tacebunt, ipsæ cogitationes nostræ, & opera nostra stabunt ante oculos nostros accusantes nos coram domino.

Chrysost.

De iudicis maiestate. Maiestas in duobus erit. Isa. 26.

Pro tertio, scilicet iudicis maiestas, maiestas autem est in duobus, scilicet ex parte iudicantis, & ex parte iudicati, ex parte iudicantis, quia apparebit iustis blandus, sed reprobis irasus; nam iusti videbunt eius deitatem, sed reprobi non. Vnde Isa. 26. *Tollatur ne videat gloriam Dei*, & tantus erit timor, & tremor, quod vellent montes cadere super se. Apocal. 6. *Et dicent montibus, & petris, cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira agni, quando venit dies magnus iræ ipsius, & quis poterit stare?* tertium principale iudicans apparebit in maiestate, quia in iudicio, quatuor ordines apparebunt, nam vt dicit Gregor. alij enim iudicatur, & pereunt, alij iudicantur, & regnant, alij non iudicantur, & regnant, alij non iudicantur & pereunt diuina acclamatione Domini, esuriui enim & non dedistis mihi manducare. Nam iudicantur & pereunt, quibus diuina acclamatione dicitur, qui non credit iam iudicatus est, eorum enim damnatio toti ecclesiæ est nota,& certa,& ideo non dicuntur tunc iudicari, quia ad conspectum districti iudicis cum aperta damnatione suæ infidelitatis accedent, qui vero professionem fidei sine operibus habent, iudicabuntur, & peribunt, id est redargueuntur, vt pereant: qui vero nec sacræ fidei tenuere interpretationem, iudicium in se fieri non audiene, quia infidelitatis suæ tenebris præiudicati, eius quem despexerunt inuentione redargui non merentur. Illi vero verba iudicis audient, qui eius fidem saltem verbo tenuerunt tilli autem in damnatione sua æterni iudicis nec verba percipient, qui eius reuerentiam, nec verbo tenus seruare voluerunt,& ideo illi iudicandi, isti non dicuntur iudicandi, ex electorum vero parte alij iudicantur, & regnant, scilicet, qui vitæ maculas lachrymis tergunt, & eleemosynarum superinductione operiunt, quibus iudex veniens in dextera consedentibus dicet: esuriui, & dedistis mihi manducare: illi autem non iudicantur & regnant, qui etiam præcepta legis perfectionis virtute transcendunt, quia vere hoc non solum, quod lex præcepit implere contenti sunt; sed quod etiam ad perfectionem consolit, implere studeant, de quibus Isa. 3. ait. *Dominus ad iudicium veniet cum senibus populi*, ij ergo recte sub generali iudicio non tenentur, sed iudices veniunt, quia & præcepta generalia viuendo vicerunt, & omnibus relictis Christum secuti sunt, ad quod notandum, Apostoli iudicabunt; sed nota, vt dicit Bonauentura in suo quarto, quod iudex dicitur in aliquo duplici ratione, aut quia ipsius est ferre sententiam, aut quia assistit ferenti, secundum quod alij iudices assistunt, vt quodam modo assistunt iudici proferenti, qui ergo fert sententiam ille est index principalis, & talis est solus Christus, sicut Matth. 25. patet; vbi exprimitur, vbi, & quis fert sententiam; qui etiam assistunt iudicanti, etiam nomen, & dignitatem iudicantis sortiuntur, & tales sunt viri perfecti, & præcipue Apostoli, non tamen ad consulendum; quia consilio non indigent, sed ad honorem: Iob. 36. *Non saluat impios, & iudicium pauperibus tribuit*, vnde notandum quod iudiciaria potestas triplici ex causa debet esse communicata Apostolis, scilicet ratione comparationis, approbationis sententiæ,& honorabilis assensionis; ratione comparationis, iudicium erit bonorum,& malorum Matth. 12. *Viri Niniuitæ surgent*

Ordines quatuor iudicandorum. Gregor.

Apostoli iudicabunt quo modo. Bonau. Iudex similiter duplicitér. Christus solus index erit.

Iob 36. Iudiciaria potestas tribus ex causis Apostolis communicata fuit. Matth. 12.

in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam, quia egerunt pœnitentiam in prædicatione Ionæ. Ratione approbationis non erit hominum bonorum tantum, sed hominis, & Angelorum, ratione honorabilis assensionis erit perfectorum tantum; quando autem dicitur, quod Angeli venient ad iudicium, non ad condemnandum, sed tanquam ministri.

ARTICVLVS TERTIVS.

De præmiorum retributione.

De tertio autem principali, scilicet, præmiorum retributione, & ratio, primo quòd diabolus, & Angeli eius iudicabuntur iudicio condemnationis, sed non discussionis, ratio autem condemnationis venit tantum ex parte iustitiæ Dei, quia sicut iudicium vniuersale omni fiet, vt Dei iustitia omnibus clarescat, & appareat; sic iudicium Angelorum, & condemnatio fieri debet, tum etiam ex parte gloriæ Christi, quia Christus triumphauit de diabolo; ideo debet authoritatem habere super ipsum, tum etiam ex parte demeriti, qui enim participes fuerunt culpæ humanæ, debent & participes esse pœnæ,& contumeliæ, tum etiam ex parte supplicij consumendi; sicut enim omnes homines expectant iudicium, vel ad consummationem gloriæ, vel pœnæ; sic & dæmones iudicium non debent euadere, inuoluentur simul condemnatis, & macerabuntur. Iob. 40. Loquitur de Behemoth. *Ecce spes eius frustrabitur*, secundo omnes homines. Apostolus 2. Cor. 5. *Omnes autem nos oportet manifestari ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum, siue malum*, & congregabuntur aute eum omnes genres in valle Iosaphat bonis in aere existentibus, & malis in terra quam diligebantur, & primo virgo cum virginibus, secundo Adam cum omnibus primaribus, Dauidem insequitur numerus Prophetarum, Petrum numerus Apostolorum, Ioannem Baptistam, & Paulum Heremitam omnes Anachoretæ; Stephanum militiæ numerus. Augustinū omnes de suo ordine, Benedictum omnes de suo ordine, Franciscum similiter omnes minores, Ioachim, & Annam omnes Confessores in matrimonio existentes, Paulum quasi totus mundus. Gregor. Homil. super Matth. Ponamus ante oculos nostros illum tantæ districtionis diem, quo iudex veniet, & rationem cum seruis ponet, in illo tanto examine electorum omnium terror omnium multitudo deducitur, & vnusquisque, quid operatus sit, ostendit se ibi Petrus cum Iudæa cōuersa, quam post se traxit; apparebit ibi Paulus vniuersum mundum, vt ita dixerim, conuersum ducens, ibi Andræas post se Achaiam, ibi Ioan. Asiam, Thomas Indiam in conspectu iudicij conuersam ducet, ibi omnes greges domini acclamantes cum animarum lucris apparebunt, qui sanctis prædicationibus Deo post se subditum gregem trahunt. Cum igitur tot pastores cum gregibus suis ad æterni pastoris oculos venerint, quid nos miseri dicturi sumus, qui ad Dominum nostrum post negotium vacui redimus, hîc pastores vocati sumus,& ibi gregem non ducimus? Hieron. enim inquit, peccatores dicunt apud se, quis nos associabit ad excusandum, aut confortandum? certe propria peccata accusantia, & dicent, opera vestra sumus, non vos deseremus, vobiscum ad iudicem pergemus, & vt ait Bernard. Erunt sub vno capite chori sanctorum venientis & omnes iniqui sub vno capite: & primo omnes mali sacerdotes sub Caipha, omnes superbi sub Nabuchodonosor, omnes proditores sub Iuda proditore, & sic cæteri omnes, quos ducet diabolus; & primo vertet se Christus ad illos, qui à dextris eius erunt, dicens: *Esuriui, & dedistis mihi manducare, &c. sitiui, & dedistis mihi bibere, &c.* tunc dicet iis, qui à sinistris erūt, *discedite à me maledicti in ignem æternum.*

Christus de diabolo triumphauit, ideo super ipsum authoritatē habet.

Iob. 40.

Greg.

Hiere.

Bernard.

Matth. 25.

qui paratus est diabolo, & angelis eius, ô quid facient tunc peccatores! supra habebunt iudicem iratum, inferius chaos horrendum, intus conscientiam mordentem, foris mundum ardentem, à dextris diabolum attrahentem. Bernard. erunt angustiæ vndique cum reprobis, superius erit iudex iratus, inferius horrendum chaos, à dextris peccata accusantia, à sinistris infinita dæmonia ad supplicia contrahentia, intus conscientia nostra, exterius mundus ardens, miser peccator sic deprehensus quò fugiet? latére erit impossibile, apparére intolerabile, dato quod reprobi sibi dicunt, non sumus digni Dominum nostrum possidere, sed tamen placeat vobis, vt apud pedes vestros possimus manere: respondebit: *discedite a me*, & dato quod dicant, & si nos repellis à te, saltem da nobis benedictionem tuam, & respondebit: vos habeatis maledictionem meam, ideò subdit *maledicti*: & dato quod dicant, mente saltem ad locum refugij, respondebit *in ignem*, & dato quòd dicant; saltem in aliquem bonum Dominum, qui nos clementer tegat, præficies, respondebit, *qui paratus est diabolo*. & dato quod subiungant; aliquam bonam societatem da nobis, cum quibus possimus nos permanere, respondebit, *& angelis eius*, quasi dicat, pro Deo habeatis diabolum maiorem, pro sociis vestris diabolos minores, & videntes hoc peccatores quod nec precationem, nec mitigationem per se poterunt impetrare, cogitabit refugere ad Beatam Virginem, & ad omnes Angelos, & sanctos, vt pro eis iudicem, qui eos dilexit, rogent, sed statim respondebitur eis illud Prouerb. 6. *Zelus, & furor viri non parcet in die vindictæ: nec acquiescet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima.* In iudicio dæmones dicent, æquissime iudex, isti peccatores sunt nostri per culpam, qui voluerunt esse mi per gratiam, tui per redemptionem; & mei per malam operationem, à te receperunt stolam immortalitatis, à me damnosam tunicam, tuam imaginem dimiserunt, sed cum mea huc venerunt; ergo iuste iudex iudica illos, & Christus: *discedite a me maledicti*, scilicet qui sum vita, ite ad mortem, qui sum pax, ite ad dolores, qui sum gaudium, ite ad pœnam, qui sum cantus, ite ad planctum, qui sum bonus, ite ad malum, *maledicti à me*, cuius præcepta non seruastis, à Virgine matre quam paruipendistis, & honorem debitum non impendistis, ab Angelis, quorum inspirationibus non consensistis, à Sanctis quos in mundo oppressistis, & ab omnibus creaturis, quibus abusi fuistis, maledicti, scilicet à meo conspectu, à meo corde, à meo consortio, à mea hæreditate, ab Angelo cum protectione, à Sanctorum intercessione. Ite maledicti sensibus abutendo, scilicet oculis vanitates videndo, claudantur igitur oculi, ne lucem amplius videant, sed visiones horribiles; aures ne cantus audiant, sed mugitus, & dolorosos clamores; nares, ne vnquam sentiant odorem, sed fœtorem; gustus vt famem patiantur, vt canes; ideo *discedite à me*, ad quem locum, *in ignem æternum*, sed quantum stabimus, *in æternum*, sed præcipue quare ibimus? *esurivi in pauperibus* & nota quod condemnauit eos, & præcipue non quia fecerunt malum, sed quia non bonum fecerunt arguendo à minori, scilicet si tanta pœna datur iis, qui non fecerunt hoc, quid erit de te, qui non solum esurientem non pauisti, sed multos fame, & siti mori fecisti? qui non solum peregrinum non recepisti, sed hospitium abstulisti, & hospitalia depredatus fuisti? qui non solum nudum non vestisti, sed indutum veste spoliasti, qui non solum infirmum non visitasti, & incarceratum, sed incarcerari & in carceribus mori fecisti. Bonis erit contraria sententia; *venite*, illis dixi, *discedite à me*; illis dedi meam maledictionem, sed vobis do meam benedictionem, scilicet *benedicti*, illos mitto in ignem infernalem vos introduco in regnum cœleste, ideo *possidete regnum*, illis dixi vt maneant in igne in perpetuum, vobis *vt regnetis in æternum, qui paratus est vobis ab origine mundi*, illis, dixi, vt habeant principem diabolum, vobis autem dedi patrem meum, *benedicti patris mei*, illis dixi, vt habeant socios diabolos, vobis, vt Sanctos, & Angelos, de quibus supra, *cum venerit filius hominis*, & notandum quod ministeriis Angelorum deducentur ad infernum, & inuoluentur in igne totius mundi, qui descendet cum eis, immo etiam totius ignis purgatorij; ista autem ignis istius mundi ascendet cum Angelis, & ignis sine lumine descendet cum eis: iuxta verbum Psalm. *Vox domini intercidentis flammam ignis*, hoc igitur *discedite à me maledicti in ignem æternum*, vt qui nunc in mea præsentia estis, in æternum me non videatis, nec dicit, maledicti patris mei, sicut dixit benedicti patris mei, quia pater ministrator est benedictionis, non maledictionis, & in ignem æternum, qui est alter longe ab isto quo vtimur, quia iste, nec æternus duratione, nec afflictionis immensitate, vt ille, & dicitur diabolo paratus, & angelis eius, non hominibus, quia non fuit factus propter homines, nisi inquantum operibus diaboli se conformant, à quo nos liberet ille benedictus Iesus: responde. Amen.

✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿

DE POENIS damnatorum.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de pœnis inferni comprehendit tres præcipuas partes.

Prima pars principalis,
De damnatorum incarceratione.
Secunda pars principalis,
De eorum spirituali incarceratione.
Tertia pars principalis,
De eorum cruciatibus.

Sermo XVII.

PLVET *super peccatores laqueos ignis, sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.* Psal. 10. In quo verbo tria repetiuntur inferta quæ sequuntur.

Primo, damnatorum incarceratio ibi, *Pluet super peccatores.*

Secundo, spiritualis afflictio ibi, *Spiritus procellarum.*

Tertio, damnatorum cruciatio ibi, *Ignis, sulphur.*

PRIMA PARS PRINCIPALIS,

Agens de damnatorum carcere.

QVantum ad primum, sciendum, quod carcer damnatorum est infernus, & hoc ratione triplici. Primo, ratione contrariorum stabilitionis. Secundo, ratione iniquitatum contributionis. Tertio, temporalium æternis præpositionis.

Prima ratio, quandoque inuenimus res, quæ in se continet duo contraria, oportet, quod si vnum illorum inuenitur per se, inueniatur & reliquum: vel sic, si de duobus contrariis vnum repetitur alteri extremorum non repetitur & hoc ea radice stabiliendi cōtraria apud Philosophos verbi gratia, in mundo isto sensibili vbi habitamus inuenitur abundantia, & indigentia, lætitia, & tristitia, sanitas, & infirmitas; claritas, & obscuritas: sed sedes Sanctorum est cœlum, vbi est vita beata, est locus vbi est abundantia sine indigentia, lætitia sine tristitia, claritas sine nebula; quia sicut dicit Bernard.

Bernard. Ciuitas cœlestis totum continet, quod delectat; ergo oportet alium locum esse vbi omnia contraria his inueniantur scilicet indigentia sine vlla abundantia, tristitia sine lætitia, infirmitas sine sanitate, obscuritas sine aliqua claritate; & iste locus talibus miseriis repletus dicitur infernus. Item in igne sunt duæ qualitates, scilicet splendor, & calor in hoc mundo; sed in cœlo est splendor sine calore: ergo in inferno est calor sine splendore. Bonau. dist. 4. & auctoritas scripturæ.

Matth. 25. Matth. 25. *Ite maledicti in ignem æternam, qui paratus est diabolo, & angelis eius.* Auctoritas

Isa. vlt. in veteri testamento, Isa. vlt. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Exemplo etiam

Gregorius. monstratur per Gregor. in dial. Quod quidem Iulianus narrauit, quod pater soceri sui, temporibus Theodorici in Sicilia, exactionem canonis egerat, & rediens ad Italiam, applicuit cum naui ad insulam, quæ Liparis dicitur, in qua quidam vir Sanctus habitabat, qui accessit ad eum, vt se suis orationibus commendaret, cui vir Sanctus dixit: Theodoricus Rex mortuus est, nam externo die hora nona, inter Ioannem Papam, & Symmachum patritium, discinctus, & discalceatus, & vinctus manibus, deductus in hac vicina olla Vulcani iactatus est: illos enim duos Sanctos occidi fecerat.

Secunda ratio est, iniquitatum contributio, nam sicut merito debetur gloria æterna, sic demerito pœna æterna; iuxta symbolum Athanasij: Qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, qui vero mala, in ignem

Athan.

Psal. 6. æternum Psalm 6. *In inferno autem quis confitebitur tibi?*

Apoc. 20. Apoc. 20. Et diabolus, qui seducebat eos missus est in ignem, & in sulphur, vbi & bestiæ, & pseudoprophetæ cruciabuntur die, ac nocte in sæcula sæculorum. Exemplo monstratur per Greg. 4. dialog. Quòd

Greg. 4. dial. quidam nobilis, Reparatus nomine, venit ad mortem, & cum diu mutus, & rigidus iaceret, visum est, cunctis astantibus, quod flatum vitalem emisisset, cumque familia iam lugere cœpisset, qui putabatur mortuus, reuixit, & ait: Citius ad Ecclesiam Sancti Laurentij Damasi puerum mittite, vt quid de Tiburtio presbytero agatur videat, & renuntiare festinet. Hic enim Tiburtius tunc carnalibus desiderijs subiacere ferebatur, pergente puero, idem Reparatus narrauit astantibus, quod illuc vbi ductus fuerat eum agnouit, & quod ibi ingens lignorum rogus paratus fuerat, & Tiburtius presbyter illuc adductus rogo superpositus, & adustus. Alius autem parabatur rogus, cuius cacumen cœlum tangere videbatur; & ille clamauit, cuius est? Nec vltra valens aliquid Reparatus dicere mortuus est. Puer verò, qui ad Tiburtium missus fuerat, iam eum mortuum inuenit. Nota tamen, quod dicit Greg quòd ligna ardeant apud inferos, hoc dicit narrantis. Vides ergo, quod ex recta retributione diuina, sicut iusti præmiantur in cœlo, sic iniqui puniuntur in inferno: nam sicut beatitudo electos lætificat, ita credi necesse est, quod à die exitus sui ignis reprobos exurat.

Tertia ratio est, temporalium æternis præpositio, quia qui mortaliter peccat, præponit commutabile bono æterno, & infinito, ergo contemnit, & offendit bonum æternum, & infinitum. Sed tanta est offensa, quantus est is qui offenditur; ergo cum ipse sit infinitus, offensa debet iudicari infinita, Cum ergo pœna debeat proportionari offensæ, necesse est, quod peccato mortali reddatur pœna infinita. Sed non potest reddi infinita intentione, ergo duratione. Auctoritate proba-

Iob. 21. tur Iob. 21. *Tenent tympanum, & cytharam, & gaudent ad sonum organi. Ducunt in bono dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Qui dixerunt Deo: Recede à nobis, vias tuas nolumus.* Luc. 3. Et verba sunt Ioannis

Luc. 3. Baptistæ: *Congregabit triticum in horreum suum. paleas autem comburet igne inextinguibili.* Exemplum naturale ponit Augustinus, dicens, quod peccator decedens in mortali, punitur æternaliter. quia peccatur contra bonum æternum. Et hæc sic ostendit in humanis iudiciis, & legibus. Peccans contra rempublicam aliquo graui crimine, morte moritur, non quia mora qua occiditur eius supplicium esse leges æstiment, cum sit hora breuis: sed quia eum in sempiternum auferunt à societate viuentium. Vnde in proposito ait

Gregor. 4. dial. Ideo peccator cruciandus est æternaliter, quia peccat in suo æterno. Sed si forte obijceres, *Gregor.*

Deut. 25. *Iuxta mensuram peccati, erit & plagarum modus.* Sed nullus peccat æternaliter. Bonauent. quod *Deut. 25.* duæ sunt pœnæ, scilicet duratio, & intensio. Intensio respondet intensioni libidinis, quæ finita est: duratio vero respondet durationi peccati, & in hac vita, quoad voluntatem, & in alia quoad obstinationem, quia in inferno in ea voluntate, qua discedit, in ea remanet. Peccatum enim licet sit finitum, tamen durat in infinitum, ideo punitur pœna infinita duratione, acerbitate tamen finita. Vnde 4. dial. ait Petrus: Scire vellem quomodo iustum sit, vt culpa, quæ cum fine perpetrata est, sine fine puniatur. Cui Gregor. Hoc rectè diceretur si districtus iudex, non corda hominum, sed facta pensaret. Iniqui enim adeo sine fine deliquerunt, quod cum fine vixerunt. Nam voluissent vtique si potuissent sine fine viuere, vt potuissent sine fine peccare. Ad magnam ergo iudicantis iustitiam pertinet, vt nunquam careant in gehennæ supplicio, qui in hac vita noluerunt carere peccato. Sed iterum videre superest ex quo est infernus, vbi sit. Et dicitur, quod est sub terra, & hæc monstrat triplici ratione. Primo ratione corporum elegantiæ; Secundo ratione statuum concordantiæ. Tertio meritorum distantiæ. Prima ratio est, quia quanto corpus est nobilius, tanto locus debetur ei nobilior. Si ergo nobilissimis corporibus, puta gloriosis, debetur locus supremus, scilicet cœlum empyreum; ergo restat, vt corporibus ignobilibus, puta corporibus damnatorum debeatur locus infimus; hoc autem est sub terra, ergo &c. Auctoritas Isa. 14. *Infernus subtus conturbatus est in occursum aduentus tui.* *Isa. 14.*

Et in Symb. Apostol. *Descendit ad inferos*: cum descendere dicat motum ad illud, quod deorsum est, & ipse erat in terra, ergo infernus est sub terra. Secunda ratio est, quia locus per concordantiam debet respondere statui. Status viæ est medius inter pœnam, & gloriam; ergo locus debet esse medius: ergo cum sit inferior loco Beatorum debet superior esse loco damnatorum. Exemplum vnum, quodque in suo proprio loco locatur, sicut patet in corpore humano, vbi oculi locantur sursum in alto loco, quia debent totum corpus dirigere: & pedes in infimo, qui debent totum corpus portare: & cor in medio, quia debet omnibus membris vitam influere. Et secundum hunc modum, Angeli, qui sunt luminosi per gratiam, oportet, quod sint in loco supremo, & luminoso: & damnati, qui sunt obscuri per culpam, debent esse in loco tenebroso. Sed nullus locus in mundo est tenebrosus, nisi medium terræ, sicut patet ad visum; quia cœlum est luminosum: & ignis, & aër, & aqua, & terra in superficie illustrantur, & sic nullus locus, præter centrum terræ, manet tenebrosum; vnde vocantur tenebræ exteriores:

auctoritas Luc. 22. *Ligatis manibus & pedibus proijcite eam in tenebras exteriores.* Et Iob. 17. *In profundissimum infernum descendent omnia mea: putas ne saltem ibi erit requies mea.* Raba. super istud Matth. 12. *Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ.* Sicut cor animalis in medio est, sic infernus in medio terræ. Tertia ratio est, quia sicut status damnatorum perfecta distantia distat à statu bonorum, ita locus à loco. Et sicut statui beatitudinis datur locus supremus, ita statui miseriæ locus infimus; quia peccatum, cum sit vilissimum, disponit hominem ad locum vilissimum in infinitum. *Luc. 22.* *Iob 17.* *Raban. ad Matth. 12.*

Aug. 9. de ciuitate Dei, 13. c. Ordo est parium dispariumque rerum cuique loca distribuens dispositio. *August.*

Auctoritas Luc. 16. *Mortuus est diues, & sepultus est in inferno.* *Luc. 16.*

Prouer. 9. *inferno.* Sepeliri dicitur fodi sub terra, Prouerb. 9. loquitur de mala muliere, *& ignorat quod ibi sint gigantes, & in profundum inferni conuiuæ eius.* Qui enim applicabitur illi, descendit ad inferos: nam qui abscesserit ab ea, saluabitur. Exemplum enim naturale habemus, loca vt sint conuenientia, oportet, quod conueniant suis ponderibus. Nam quia lapis grauis est, semper tendit ad centrum, nisi sit remouens prohibens. Ignis autem quia leuis est, per appetitum suum naturalem sphæram appetit ascendere: tunc enim bene stat, & in quiete est, quando est in loco simili & conuenienti. Sic autem est in spiritibus: verbi gratia, amor meus, pondus meum, eo feror quocunque feror: animæ, quæ perfectè amauerunt Deum, & corpus dimiserunt suo pondere, ad cœlum tendunt, quæ verò terram amauerunt, ad centrum tendunt; quia impedimentum resistens non habent; sicut lapis ab alto cadens ad centrum terræ tenderet, nisi aliquod impedimentum resistens teneret eum, nec vltra centrum se moueret. Anima cum sit spiritualis licet resistens, & exuta, in hora transitus oportet, quod descēdat Greg. 10. dial. Si idcirco infernum dicimus, quia inferius iacet, quod terra ad cœlum est, hoc esse infernus, & inferius debet ad terram; vnde fortasse per Psalmistam dicitur Psalm. 85. Psal. 85.
Liberasti animam meam ex inferno inferiori; vt infernus sub terra esse videatur. Et Ioannes vix in ea æstimatione concordat, Apoc. 2. qui cum signatum librum, & sigilla vidisse se diceret, quia *nemo inuentus est dignus, neque in cœlo, neque in terra, neque subtus terram, aperire librum, & soluere signacula eius. Et nullus in cœlo,* quia videlicet Angelus, *nullus in terra,* quia videlicet homo viuens in corpore; *& nullus subtus terram,* quia videlicet animæ à corpore exutæ. Cum ergo ad soluendum librum nullus sub terra inuentus est dignus, quid obstet non in Deo, quia infernus sub terra esse credatur. Secundum si forte obuenies, quod multi plures erunt damnati, quam saluati, sed cœlum erit plenum electis, secundum quod dicitur Matth. 22. Matth. 22. Luc. 10.
Impletæ sunt nuptiæ discumbentium: & Luc. 10. *Exi in vias, & sepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea:* ergo incertum est, quod damnati habeant maiorem locum, quam sit locus cœli, cum sint multo plures: ergo cum infernus complectatur omnes damnatos, necesse est vt sit tantæ amplitudinis, vt cœlum; ergo impossibile est, quod sit sub terra: ratio, quod cum obiicitur quod cœlum plenum est electis, dicendum, quod istud non intelligitur de plenitudine coangustationis, sed de plenitudine pulchritudinis, qua dicitur cœlum plenum esse stellis, & mare piscibus, & mundus hominibus. Si quæras imaginatione qualiter capiatur id quod tanta multitudine hominum sub terra dici potest, quod omnes homines, qui nunc sunt, vix caperent millesimam partem terræ si simul essent. Si ergo omnes homines, qui fuerunt ab initio, & erunt vsque ad finem, excedunt homines, qui nunc sunt, proportione omnes homines vix caperent superficiem terræ; si ergo concauitas minor sit capacitas, quàm sit superficies, multominus poterunt capi in concauitatibus terræ, quæ quamuis non nobis appareant, cum multæ sunt, sicut nobis ostendunt decursus aquarum de montibus: & concussiones terræ motuum. Et infernus creditur esse maxima concauitas; has per M. Matth. capacitates habeo, omnia sunt rationes, Bonauent in 4. dist. 20 Sed nihil in eadem dicit, quod damnati in inferno ita comprimuntur, quod continere poterunt in concauitate terræ, sicut in quadam rota. Psal. 82.
Psalm. *Pone illos vt rotam*: vel potest dici, quod si concauitas, quæ est terra, non sufficit, Deus terram augebit; vel de nihilo, sicut de nihilo creat, vel totam aëris, quam occupauerunt aquæ diluuij conuertit in terram.

SECVNDA PARS PRINCIPALIS,

Agens de pœna damnatorum spirituali & interna.

SEcunda pars est intrinseca, & spiritualis pœna damnatorum, cum dicit, *Spiritus procellarum*, &c. vnde vero, quod damnati habent duplicem pœnam, scilicet intrinsecam, & extrinsecam, damnatorum pœnæ innumerabiles existunt, quibus explicandis, nec vox, nec humana lingua sufficeret, iuxta illud Psalm. 39. *Circumdederunt me mala, quorum non est numerus:* tamen ex Psalm 39.
sacra scriptura aliquæ sunt ex parte animæ, aliquæ ex parte corporis. Ex parte animæ, quæ extrinsecæ nominantur, sunt plures. Prima est priuatio beatitudinis, quæ maior est omnibus. Nam vt ait Aug. Non inueni locum animæ meæ, præter te Deus meus: ita animæ, quæ priuantur summo bono, & optimo Deo, nunquam quiescent, nec contentæ esse poterunt, propter inclinationem naturalem spiritus ad spiritum, sed reuerentur à multis prohibentibus. Omnes autem damnati, vt ait Chrysost. sciant se priuatos esse beatitudine. Matth 21. *Auferetur a vobis regnum Dei*, Et Isa. 26. Matth. 21.
Non videbit gloriam Domini. Sed dices non me creauit Isa. 26.
Deus vt me damnaret, nec tanta passus est pro me, vt me perderet. Respondeo. Si aliquis emisset à Saracenis vnum captiuum, & constituisset eum supra domum suam: tradidissetque ei in custodiam vxorem propriam, & omnia bona, ipse autem vxorem pollueret, & filios interficeret, & omnia bona dissiparet: nonne dominus hunc seruum post suum reditum puniret, non obstante, quod eum redemisset: quanta autem sit ista pœna, ostendit August dicens: Mali si possent, mallent, & in pœnis Deum videre, quàm extra pœnas. Secunda pœna quia sciunt se a Deo esse exosos, & maledictos, non quia talis passio cadat in Deum, sed quia non apponit misericordiam suam. Sap. 9. *Odio sunt Deo* Sap. 9.
impius, & impietas eius. Iob. 24. *vsque ad inferos peccatum illius, obliuiscatur eius misericordia.* Tertia pœna, Iob. 24.
quia vident gloriam Beatorum, & maxime eorum, quos in hac vita contempserunt. Sap. 5. *Videntes turbabuntur in subitatione insperatæ salutis, & præ angustia spiritus gementes, & dicent, hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & similitudinem improperij; ecce quomodo computati sunt inter Filios Dei, & inter Sanctos sors illorum est.* Vnde nota secundum Bona. in 10. dist. 5. Sap. 5.
Damnati, & saluati se vident adinuicem vsque ad diem iudicij, peracto autem iudicio, boni malos videbunt, sed mali non videbunt bonos. Et rationem assignat, dicens: Boni gaudebunt, & laudabunt Dei iustitiam; mali similiter dolebunt de gloria omissa. Ergo si non contingit gaudere, & dolere, vtrique cognoscunt scilicet boni teneritatem iustitiæ, & mali dignitatem gloriæ, sed boni hoc non vident in se; ergo constat, quod vident inuicem. Quia quod consideratio Beatorum gloriæ est reproborum pœna. Et consideratio pœnæ reproborum est electis gaudium, quia damnati considerant gloriam sub ratione amissionis, isti sub ratione euasionis: vnde Psalm. 57. *Lætabitur iustus cum viderit vindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris.* Et quoniam gloria Beatorum super manat, & post iudicium erit copiosior, ideo electi, & nunc, & tunc videbunt pœnam reproborum. Psal. 57.
Et reproborum pœna similiter post iudicium intendetur, & ideo impedietur, vt Beatorum gloriam non liceat eis considerare, nec ab eis auxilium petere, vt diues petiit, quia tormentorum suorum magnitudinem non poterunt sustinere, ita quod liceat aliis vacare, immo absorbebuntur totaliter à pœnis. Greg. super Luc. Infideles in imo positi ante diem iudicij fideles super se in requie attendunt quorum gaudium post contemplari non possunt. Quòd autem boni videant malos, testificat Mag. sentent. in 10. dist. 50. Sicut Sancti tradunt, Gregor.

&

& boni malos,& mali bonos vident vſque ad diem iudicij; poſt iudicium vero boni videbunt malos, ſed non mali bonos. Quarta pœna eſt vermis,& remorſus
Iſa.66. conſcientiæ de malis commiſſis. Iſa. 66. Vltra *vermis eorum non morietur*, quia ſemper remanet in eis, ſi de peccatis reprehenduntur. Bonauentura in 10. diſtinction. 50. Ipſa tranſlatio vermis, & dolorem ſpiritualem manifeſtat. In quibus,& qualis ſit vermis, ſi attenditur ratio transferendi, in verme autem materiali conſiderata origo, eſt in ordinatione. Oritur enim ex putrefactione; & mordet illud in quo oritur. Sic in ſpirituali dolore, non quibus dolor eſt vermis, ſed qui naſcitur ex putrefactione peccati, & tunc peccatum dicitur putridum, quando anima in eo requieſcit finaliter. Rurſus oportet, quod ſit in dolore morſio. Dolor etiam eſt in concurſu duorum mouentium, ſe inuicem obuiantium,& reſiſtentium, & duo mouentia ſunt in homine, voluntas naturalis,& deliberatiua, quarum vtraque mouetur. Iſta concurrunt per conſcientiam dictantem aliquod factum eſſe indebitum, & obuiant quando naturalis deteſtatur indebitum, & deliberantem. Tunc autem reſiſtunt, quando vtrique in ſuo actu vigent, quod illa efficitur deteſtata, & ita immutabiliter adhæret. Secundum 1.2.h. patet, in quibus eſt vermis,& quando: nam deficiente concurſu, qui eſt per peccatum, conſcientia non eſt vermis ſicut in hæreticis, & in his qui credunt peccando benefeciſſe deficiente obuiatione non eſt vermis, vt puta in his, qui dolent de culpa, ſed voluntatem habent, non tantùm naturalem, ſed etiam deliberatiuam, vt ſunt peccantes deficiente reſiſtentia, non eſt voluntatis, vt puta quando voluntas tanta delectatione fertur in peccatis, quod abſorbet motum voluntatis naturalis, vt non ſentiat. Et etiam patet quare vermis deficit, & propter defectum putrefactionis in iuſtis,& concurſus iniecit, & obuiationis in punientibus vere, & reſiſtentiæ in his, qui peccant ex magna libidine. Et ex his patet, quod in damnatis vigebit vermis, quia ibi erit peccati putrefactio ex hoc, quod finaliter remanſit in anima eorum, vbi erit concurſus propter peccatorum apertiſſimam viſionem, quia iuſto Dei iudicio fiet, vt mali ſimul omnia peccata memorentur, vt & de omnibus continue torqueantur. Et ideo vermis eſt, & non intenſior nunc, quam ante. Ibi erit obuiatio propter voluntatis deliberationem, obuiationem, ſyndereſim, & remurmurationem; ibi erit reſiſtentia: delectatio peccari erit per pœnæ acerbitatem; & ex hoc vermis ipſius ſyndereſis actio fortificat; ex hoc vermis mirabiliter rodens,& puniens; quia voluntas rationalis, ſecundum quod natura eſt recta, teruit creatori, & tunc creator creaturæ deſeruiens armabitur contra creaturam in
Iob.24 tormentum. Iob. 24. *Obliuiſcatur eius miſericordia, dulcedo illius*, gloſſa quia quod fit primo dulcius in culpa, fit vermis amarus in pœna. Iſte autem vermis qui in hac vita propter non reſiſtentiam quaſi hic eſt ſopitus, tunc euigilabit. Sed quæratur hic nunc ab illis, qui iam fuerunt ſpirituales, & poſt ceciderunt, quomodo ſtat eis conſcientia, & quomodo mordet. Greg. lib. 60.
Gregor. moral. vlt. Peruerſæ itaque menti dulcedo vermis eſt, quia inde delectabiliter paſcitur; vnde per inquietudinem inceſſanter agitatur.

Quinta pœna, ignis affligens ſpiritus; qui ideo magis contriſtantur, quia ſciunt damnatorum animæ, quod conſtat ſpiritus, ſe tamen pati à corpore, quod
Iob.20. eſt ignis. Iob. 20. *Deuorabit eum ignis, qui non ſuccenditur*: & vt recitat Dinus Bonauent. in 10. diſt. 20. quod per operationes artis poteſt fieri, quod ignis non extinguatur, ſicut dicunt alij, qui experti ſunt, quod ſi ignis cum ſulphure includatur in vaſe, ex quo nulla poſſit fieri euaporatio, in æternum duraret ſine nutrimenti appoſitione; licet autem nihil prohibet in igne infernali intelligere cum ſub terra conſtat incluſum
Deut 31. eſſe, Deut. 31. *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit vſque ad inferni nouiſſima*; videtur autem hoc impoſſibile ſcilicet ſpiritum poſſe pati ab igne corporeo, quia omne agens in aliquid agit per contrarietatem, & contactum: ſed ignis ad animam, nec contactus poteſt eſſe, nec contrarietas aliqua, quia anima eſt impalpabilis quia ſpiritus plena: in 10. q. 20. circa prædictam quæſtionem tripliciter ſit via. Aliqui vero Philoſophorum negauerunt ſimiliter ſpiritum incorporeum poſſe cruciari, attendentes eius incorruptibilitatem pro eo, quod ſenſerunt omne incorporeum impaſſibile. Sed iſte eſt error manifeſtus: fit enim dolor generaliter ex amore cum priuatione amati, ſicut ſi dolet quis de morte patris. Item contratio nota, ſicut alij circa idem. Et ſpiritus incorporeus poteſt gaudere, quare & non dolere, cum naturaliter in mente eius poſſint aſſertiones, etiam alternati, ideo aliorum Philoſophorum modernorum poſitio ſit, quod ſubſtantia ſpiritualis poteſt dolere, & pati, non per actionem alicuius, ſed potius per priuationem intellexerunt: quod anima deſiderat ſummum bonum, quo poteſt priuari per multa mala merita in hac vita: & ideo ex eius carentia generatur in eo maxima triſtitia, & hanc pœnam dixerunt eſſe. Poſt hanc vitam,& non aliam, ſicut non eſt aliud gaudium ſpiritibus, niſi in contemplatione ſummi boni. Iſta poſitio in Angelis, quamuis veritati magis appropinquent, tamen deficit. Sic enim eſt in originali peccato, vt eſt pura priuatio inſcitiæ debetur pœna damni, & carentia beatitudinis æternæ: tertia Catholicorum, quod actuali peccato, quod licet non tamen conſiſtit in priuatione, ideo in deordinata delectatione, non tamen debetur æternæ beatitudinis carentia; ideo etiam aliqua pœna afflictiua, ideo dicit fides Chriſtiana, quod ſpiritus ſeparati cruciantur, non tamen per ſummi boni abſentiam, ſed per afflictionis præſentiam; ad quod credo ſufficit auctoritas veritatis, Matt. Matth.29.
29. *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius*: iſti autem ſunt ſpiritus; ergo Greg. 10. dial. Sicut viuentis hominis incorporeus ſpiritus, ſic & corporeo igne teneantur. Et idem ibidem. Greg.
Certe reprobis veritas in fine dictura eſt. *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius*. Si igitur diabolus eiuſque angeli cum ſint incorporei, corporeo ſunt igne cruciandi, quid mirum ſi animæ, antequam recipiant corpora, poſſunt corporea ſentire tormenta? Quantum vero ſit terribilis inſinuat. Et Auguſt. dicit: Ille ignis ſic ſe habet ad præſentem, ſicut alius fictus pictus ad verum. Sexta memoria ſpiritualis proſperitatis. 16. *Recordare, quia recepiſti bona*: &c. Sap. 5. *Quid nobis profuit ſuperbia, aut diuitiarum iactantia contulit nobis? tranſierunt omnia illa tanquam* Sap.5.
vmbra. Pſal. 48. *Cum interierit non ſumet omnia, neque deſcendet cum eo gloria eius*. Septima eſt pauor continuus. Sap. 4. *Venient in cogitatione peccatorum ſuorum* Pſal 48. Sap 4.
pauidi, & traducent illos ex aduerſo iniquitates ipſorum. Bonauen. in 10. diſtin. 90. vtrum in damnatis ſit actus memorandi. Octaua pœna eſt ignominia, quia ſciunt ſcelera omnibus eſſe nota, ideo quia cognoſcunt ſe contemptos eſſe à Deo,& ab Angelis, & à beatis animabus, atque ab ipſis dæmonibus, & ab aliis damnatis hominibus, ſicut per ſimilitudinem homo verecundatur ſtare nudus coram aliis, & maxime ſi habet aliquam deformitatem, quãto magis apparet nudus, & tam deformis coram Angelis,& hominibus, & omnibus, cum anima damnata ſit magis deformis quam excogitari poſſit? Prouerb. 18. *Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit: ſed ſequitur eum ignominia,& opprobrium*.

Nona pœna eſt malum velle, ſed impotens, quia quod malum volent perficere nequeunt: *ligatis manibus, & pedibus proijcite eum in tenebras exteriores*, & hoc propter eorum ſuperbiam. Quanta pœna putas eſt ſuperbia, quando non poterunt ſe vindicare,& non poterunt ſuum malum expellere? Iſta eſt pœna magnatum

gnatum mundi, quod moriuntur dolore, quando non possunt se vindicare, vel suum malum velle expellere. *Iob 5.* Iob. 5. *qui dissipat cogitationem malignorum, ne possint implere manus eorum quod cœperant.* Bonauent. in 4. dist. 50. dicit, quod mala voluntas dicitur duplex: actus, habitus, dico quòd timor seruilis damnatis non aufert habitum malæ voluntatis, sed aufert actum. Iste autem non vult luxuriari, quia timet puniri de ipsa mala voluntate, tamen habitum non aufert: quod patet, quia si separetur impunitas, vellet vtique luxuriari: sicut in damnatis est intelligendum, quod dolor pœnalis aufert ab ipsorum voluntate actum volendi peccare: re vera damnati non appetunt luxuriari, nec dominari, propter pœnas, quas ex illis actibus sentiunt se incurrisse: habent tamen habitum voluntatis malæ, per quã appeterent peccare, si non crederent ex hoc puniri. Si ergo quæris, verum damnati vellent peccasse: dico quod nollent peccasse, non propter hoc quod peccatum eis displiceat, quia iniustum Dei offensiuũ, sed quia displicet peccata puniri, & ideo malam habet voluntatem hoc volendo, & ita fuit in eis voluntas peccandi, licet dolorẽ pœnarum impediatur ne exeat in actum suum. *Sap. 5.* Sap. 5 *dicentes intra se, & pœnitentiam agentes & præ angustia spiritus gementes.* August. de fide ad Pet. c. 26. Qui in hac vita fructuosam non fecerit pœnitentiam, habebit quidem in alio sæculo pœnitentiam de malis suis. Sed indulgentiam in conspectum Dei non inueniet, quia etsi ibi erit funiculus pœnitudinis, nulla ibi erit correctio voluntatis: à talibus enim ita culpabitur iniquitas sua, vt nullatenus possit ab eis diligi, vel desiderari iustitia: voluntas enim illorum talis erit, vt etsi semper habeat in se malignitatis suæ supplicium, nunquã tamen possit recipere bonitatis affectum: quia sicut illi, qui cum Christo regnabunt, nullas in se malæ voluntatis reliquias habebunt: ita illi qui erunt in supplicio ignis: etenim cum diabolo, & Angelis eius deputati, sicut nullam vltra habent requiem, sic bonam nullatenus poterunt habere voluntatem; & sicut perfectio gratiæ dabitur cohæredibus Christi ad æternam gloriam; ita consortibus diaboli cumulabit ipsa malignitas pœnam, quantum ad æternitatem.

Sap. 16. *Psalm. 111.* Decima pœna est iracundia contra inflictionem pœnæ: iracundi enim sunt sicut furiosi; Sap. 16. *supervenit illa sana bestiarum ira,* Psal. 111. *peccator videbit & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet:* exemplum in vitis Patrum legitur, quod quidam vsurarius habuit duos filios, quorum alter remansit cum patre in sæculo, alio existente in religione: sed post modicum tempus mortuus est pater, cui successit filius: post modicũ tẽpus mortuus est filius. Audiens hoc alter qui erat in religione, orat Deum, vt aliquid scire posset de conditione patris, & fratris, & raptus ad infernum, neminem eorum videbat: & cum diligenter inspiceret, egrediebantur de vno puteo inflammati, & ligati, & sibi inuicem maledicentes: pater dicebat filio, Maledictus tu sis filius, quia propter te fui vsurarius, & hanc pœnam intraui: Filius vero dicebat patri maledictus tu sis pater, quia si vsurarius non fuisses, & iniustè non exegisses, ego iniustè non possedissem, & hanc pœnam non sustinerem.

Ezech. 6. *Iob. 7.* Vndecima pœna est displicentia: nihil enim in eis est quòd gaudeant, sed sibimet sunt odio. Ezech. 6. *Displicebat sibimet.* Et Iob. 7. *Factus sum mihimet ipsi grauis.* Et verè tanta est displicentia, quod damnati mallent non esse, quam sic esse damnati. Vnde Bonauent. in 4. dist. 50. dicit quod non esse nullo modo est appetendum appetitu recto. Similiter non esse damnatum, vel esse infœlicem, & si aliquid horum appetatur, fantastica est non ordinatio vera: sed vtrumque horum fugiendum est: & cum se habeant sicut excedentia, & excessa, vtrumque altero magis fugiendum est diuersis cõsiderationibus, quia enim non esse amittit totum bonum, pœna partem: ideo hoc magis fugiendum. Simpliciter tamen loquendo, quia corruptio in non esse excedit in infinitum intensiuè infinitum secundum proportionem: pœna verò excessiue in infinitum secundum veritatem. Ideo credo, quod magis appetendum esset, si poneretur in electione, non esse omnino, quàm in æternum torqueri. Et loquitur de appetitu qui refugit incommodum: hoc enim iudicat mens mea magis portabile, sicut decollationem magis quam ignis diuturnam adustionem, Matth. 16 *Melius erat ei si natus non fuisset homo ille.* Et Isidor. Melius est non viuere, quam male viuere. *Matth. 26.* *Isidorus.* Verumtamen secundum appetitum honesti, quia cruciatus iniqui spiritus est ad gloriam Dei, vtique male deberet ignibus subiacere ad continuam Dei laudem, quam per omnimodam corruptionem manum Dei effugere. Concedo igitur quod damnati mallent non esse, & omnis homo rectè illud deberet appetere, considerata grauitate vtriusque pœnæ, non tamen dico quod sit magis appetendum simpliciter, tamen ipsi magis appetunt. August. lib. de miseria huius mundi, loquens de damnatis ait. O mors quam dulcis es, quibus tantùm amara fuisti: te solum desiderant, qui te vehementer oderunt.

Duodecima pœna inuidia beatorum, & omnium saluandorum, Eccl. 9. *Amor quoque & odium, & inuidia simul perierunt.* *Eccl. 9* *Bonauent.* Bonauent. in 4. dist. 50. Inuidia insurgit ex defectu charitatis, & amore proprii boni, sed vtrumque in damnatis est. Ergo in eis est maxima inuidia. Si ergo inuidus nollet aliquem videre bonum, nec beatum: ergo damnati vellent quod omnes cum eis essent damnati. August de carbec. Cautus esto, ne *August.* tibi aliunde hostis subrepat, quod solatium mali est, qua voluntatem peccantium, cum quibus damnetur, inquirit. Vnde nota quod in damnatis aliquo modo remittantur affectiones libidinis propter pœnarum magnitudinem, illæ inquam affectiones, quæ habent annexam delectationem, in quibus pœnalitas roboratur. Vnde & si cesset actualis affectus luxuriandi, & dominandi, tamen intenditur affectus siue furor impatientiæ, & liuor inuidiæ. Vnde tunc *dentibus suis fremunt, & tabescent.* *Psal 111.* Et quoniam vigebit in eis odium, & inuidia, & vehementer tristabuntur: & tabescent in gloriam electorum: & ideo ad faciendam suam impiissimam æmulationem vellent nullos esse bonos, immo omnes miseros. Et quia nec ipsi ad beatitudinem possunt pertingere, nec alios possunt a statu beatitudinis amouere, ideo in seipsis vehementer tabescunt & confunduntur. Sed si obiicis de diuite, qui nolebat fratres *Luc 6.* suos venire in locum tormentorum. *Obiectio.* Respondeo, quod *Responsio.* nullos ita diligunt naturaliter quin vellent eos esse damnatos hoc pacto, quòd nullo modo essent aliqui beati. Exemplum patet in illis qui habent odium capitale, qui desiderant vitam consanguineorum, attamen vellent quod multi ex consanguineis essent mortui, vbi possent affectionem vindictæ de inimicis suis adimplere. Sed nota quod non desiderant damnationem quorumcunque in hac vita, sed eorum quibus inuidẽt, & oderunt. O partiales maledicti, ô odientes pessimi, in inferno accrescet rabies vestra si quem vestrorum æmulatorum videritis saluatum, adhuc magis crescet vestra rabies, Iob. 10. de tædio eorum loquens *Iob. 10.* ait: *Fuissem quasi non essem de vtero translatus ad tumulum.* Apoc. *Quærent mortem, & non inuenient eam, & desiderabunt mortem, & mors fugiet ab eis.* *Apoc. 9.*

Terciadecima pœna, desperatio salutis. Iob. *Desperaui, nequaquam vltra iam viuam.* *Iob. 7.*

Quartadecima pœna est certitudo damnationis, quoniam hoc faciunt, certum est quod in perditionem tradentur.

Quintadecima pœna est amentia, & furor dæmoniacus, proueniens ex morte non data. Psal. *furor illis secundum similitudinem serpentis,* id est dæmonis. *Psal 57.*

Sextadecima, cæcitas intelligitur. Matt 15. *Cæci sunt, & duces cæcorum: si cæcus cæco ducatum præstet, ambo* *Matth. 15.*

in

in foueam cadunt: in inferno priuati sunt lumine gratiæ, scilicet fide, per quam cognoscimus creatorem, & creaturas similiter, & lumine gloriæ, id est visione beata, & perpetua, quia secundum Greg. qui mentis oculum Deo clauserunt, perpetuam in eo retinent cæcitatem; Psal. *introibit vsque in progenies patrum, & vsque in æternum non videbit lumen.* Sed nota secundum Bona. in 4. dist. 50. quòd in damnatis non est omnimoda cæcitas intellectualis, dicens quod est triplex actus lucis corporalis scilicet manifestare, dirigere, & delectare: sic est in luce spirituali: si loquuntur quantum ad primum actum, sic dico quod non omnino extra lucem erunt, quia aliqua eis erunt manifesta: sed illa solum, quæ sunt ad cumulum pœnæ circa non: & ideo illa lux est ad manifestandum tenebras, & ducens in tenebrositatem non sistens in lumine, si loquamur quantum ad secundum actum quod est dirigere, sic dico quod omnino erunt extra lucem, quia non poterunt dirigi, erunt enim extra omnium viam, & tempus, & locum bene agendi. Eccl. 9. *Quantum potest facere manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas.* Si quantum ad tertium, quod est delectare, sic dico similiter quod erunt extra lucem omnino, quia nihil cognoscent actu, in quo delectentur, erunt enim omnino absorpti à magnitudine peccatorum, ita vt non liceat cogitare aliqua delectabilia. Quantum ad id quod etiam dicitur omnino excæcari, & extra Deum esse; & hoc intelligitur quantum ad directionem, & delectationem. Exemplum est diuitis, qui eleuans oculos Abraham vidit, & gloriam Lazari ad sui maiorem pœnam, & agnouit periculum fratrum, nec potuit obtinere bonum responsum. Ecce quocunque se vertebat, habebat crimen pœnæ. Augustinus super Psal. 6. & in 4. sent. dist. 50. c. 5. Sanè exteriores tenebræ intelligi possunt quædam malignitas odij, & voluntas, quæ tunc excrescet in mentibus reproborum, & quædam obliuio Dei: quia tormentorum interiorum, & exteriorum doloribus adeo afficientur, & turbabuntur, vt ab illis ad cogitandum aliquando de eo vix, vel rarò, vel nunquam mentem reuocent: vt qui nimio pondere premuntur, adeo stupescant, & turbentur, vt interim in aliam cogitationem non extendant. sed illuc tendit impetus cogitationis, vbi sentitur vis dolorum. Hæc ille. Sed hoc magis fiet post iudicium, aliqua peccata cognoscent non per noui luminis donationem, sed per pœnæ afflictionem, quia vt dicit Gregorius, pœna aperit oculos, quos culpa claudit.

Decimaseptima blasphemia diuitis. Apocalypsis 13. loquens de amore proprio, quæ est illa bestia, *& aperuit os suum in blasphemias ad Deum blasphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos, qui in cælo habitant*, Apoc. 16. *& æstuauerunt homines æstu magno, & blasphemauerunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt pœnitentiam, vt darent illi gloriam.*

Decimaoctaua pœnarum incorrectio: Quia si aliquis in inferno tantum lachrymarum funderet, quanta est aqua in toto mundo, non sufficeret ad ablutionem maculæ vnius mortalis: Plus virtutis haberet hæc vna lachryma, quàm omnes illæ. Augustinus de fi. ad Pet. in inferno, & si ibi erit cumulus pœnitudinis, nulla ibi erit correctio voluntatis, à quibus ita culpabitur iniquitas sua, vt nullatenus possit ab eis, vel diligi, vel desiderari iustitia. Considera enim quod transit tempus merendi, & quod in hac vita quasi in momento temporis, sicut latro potuisset mereri beatam vitam. Ierem. 8. *Transit messis, & nos salui non sumus.*

Tertia Pars Principalis,

De extrinseca damnatorum pœna.

De tertia principali damnatorum pœna extrinseca, quæ ex multis causis prouenit ex parte loci, qui erit extra orbem, i. erit subterraneus, in quo velut in carcere claudetur vt iam probatum est esse sub terra, Iob. 18. *expellet eum in tenebras, & de orbe transferet eum.* hæc ergo sunt tabernacula iniqui, & iste locus eius, qui ignorat Deum.

Secunda pressura corporum. Compressa enim erunt mutuo corpora damnatorum, ita vt nec contrahere, nec extendere se possint. Iob 41. De corpore dæmonis, quod est omnium damnatorum, dicit; *corpus eius quasi scuta fusilia, compactum squamis sese prementibus: vna vni coniungitur, nec spiraculum quidem incedit per eas, vna adhærebit alteri, & tenentes se nequaquam separabunt.* Alio quoque modo exprimit. Psal. 48. *sicut oues in inferno positi sunt, mors depascet eos*: quia sicut oues fortiter se comprimunt in hieme propter frigus, & in æstate ad vmbram ad declinandum æstum: sic peccatores in inferno ordinabuntur. Alio modo dicitur Matth. 12. *Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum.* Notabiliter dicit fasciculum, sicut enim habetur quod resurget vnusquisque in suo ordine, & sic nunc præmiantur sicut Apostoli in suo ordine, scilicet Apostolorum: martyres in ordine martyrum: ita omnes peccatores qui erunt infecti vno genere peccati, s. prædominante, erunt vno fasciculo constricti: nam de omnibus vsurariis fiet vnus fasciculus, de omnibus adulteris alius, de omnibus superbis alius. Isa. 24. *Et congregabuntur in congregatione vnius fasciis in lacum, & claudentur in carcere, & post multos dies visitabuntur*, id est in iudicio.

Tertia est horror tenebrarum, quia nullum lumen, nec ignis, nec solis poterit habere. Sap. 17. & *ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec syderum limpidæ flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam: Apparebat illis autem subterraneus ignis timore plenus: & timore perculsi illius, quæ non videbatur, faciei, existimabant esse deteriora, quæ videbantur.* Bonau. in 4. dist. 5. dicit quod Isidorus dicit, ignem gehennalem habere lucem, aliquando non habere, verum est. Lucebit enim ad desolationem, vt habeant vnde doleant, non ad consolationem vt habeant vnde gaudeant, ad quod intelligendũ notandum est. quod ignis est in triplici differentia, est enim ignis purus, vt est in propria materia, & ignis incorporatus qui est in materia aliena, vt in terra, vel aëre, & est ignis non solum incorporatus, sed etiam permixtus, & ignis sulphureus, & confumosus Primo est lux & pure lucet, & abundanter. Secundo est ignis carbo. hic etiam lucet, & tenebras expellit. Tertio est ignis fumosus, & talis est tenebrosus, & hic erit in inferno. Rursus nota quod lux illuminat oculum ad videndum, potest ergo illuminare ad videndum delectabilia, vel indifferentia, vel tristia: primo, & secundo modo non erit lux in inferno, sed tertio modo & hoc sentit Greg. 4. dial. Mitte Lazarum, &c. in qua enim congregatione vtriusque partis cumulus retributionis excrescit, vt boni amplius gaudeant, qui secum eos lætari conspiciunt, quos amauerunt, & mali dum cum eis torquentur, quos in hoc mundo despecto Deo dilexerunt, eos non solum sua, sed etiam eorum pœna consumat. Magist. in 4. dist. 5. c. 5. hic quæri potest, quare illæ tenebræ quibus inuoluentur mali in gehenna, dicantur exteriores, quia tunc mali erunt penitus extra lucem corporalem, & spiritualem, scilicet extra Deum erunt.

Quarta est aspectus dæmonũ, tantũ enim sunt horribilia mõstra, quod aspectui non possent se demonstrare. Iob. 20. *vadent, & venient super eum horribiles.* Sap. 17. *personæ tristes illis apparentes pauorem præstant.*

Quinta consortium iniquorum. Iob. 30. *frater fui draconum, & socius struthionum*, sicut per exempla quantam pœnam credes vni esse, qui est nobilis homo, & fuisset conuersatus cum nobilibus, & ipse per suam culpam fuisset priuatus, & expulsus, & oportet eum stare cum miseris, & fœtidis, & leprosis. Sic considera de dæmonibus, qui sunt nobiles, & aliis nobilibus quanta pœna erit eis. Isa. 13. *vnusquisque ad proximum suum stupebit, facies combusta vultus eorum.* Isa 13.

Sexta incendium non consumens. Eccles. 7. *vindictam carnis impij ignis, & vermis.* Bonauent. dist. 70. in 4. si de corporibus damnatorum quæratur verum ab igne affligentur, similiter est concedendum. Si autem quæratur vtrum consumantur, similiter est negãdum, sed si quæratur vtrum corrumpantur, hoc est distinguendum, nam corruptio vno modo dicit defectionem rei quam habet ad esse substantiale, & huc modo idem est quod consumptio, & tali modo non corrumpuntur cum non moriantur. Alio modo corruptio idem est quod priuatio bonæ dispositionis, & hoc modo, quia à corporibus damnatorum aufertur quies, & bona dispositio, quæ generat in anima voluptatem, hinc est, quod cõtinue corrumpuntur, & ibi est corruptio afflictionis & interemptionis, siue consumptionis, & hoc fit per adustionẽ ignis. Si autem quæratur quomodo capi, & intelligi possit possumus ad hoc manuduci, & exẽplo, & ratione: videmus enim quædam in igne viuere, sicut ponit August. de Salamandra 21. de Ciui. Dei si ergo mirabilius est aliquid aliquando in igne conseruari sine afflictione, quam affligi sine consumptione & illud est secundum naturam: possibile ergo, nec illud debet videri impossibile: quod si dicas, hoc non est simile, quod natura illius animalis conformis est igni, natura vero humani corporis omnino difformis. Responderi potest dupliciter, vno modo quod quamuis natura humani corporis secundum statum præsentem sit ab igne consumptibilis, nihil prohibet quin creator qui naturam quando voluit, omnibus, & singulis dedit, talem naturam homini dare possit: nec mirum cum primus homo post lapsum suum corpus habuit alterius dispositionis: quia passibile est ad mortalitatem, modo necessarium ad mortem: hoc ipsum persuaderi potest exemplis sumptis à parte ignis, ideo illud vrit & non consumit; quia pabulum non requirit, & est exemplum manifestum in inflammatione auri ab igne, quod quidem inflammatur, sed non consumitur quia igni non præbet pabulum: sic nec humanum corpus igni infernali. Euidentissime autem exemplum patet de igne, qui est in partibus Siciliæ sicut patet aspicientibus, quod ille ignis montes illos ab antiquis temporibus æstuare facit, & tamen adhuc integri perseuerant, & illi sunt satis idonei testes, quod non omne quod vritur consumitur, & in legenda beati Nicolai etiam scribitur, quod in partibus orientalibus quidam ignis inuenitur, qui appositam sibi manum vehementer affligit, & tamen de manu nihil consumit. Si autem quæratur ratio huius, est quod hoc venit ex parte agentis, & ex parte patientis, isti enim igni data est virtus ad inflammandum non ad consumendum, & corpori data est virtus passibilis. Si autem quæratur ratio huius: dicendum, quod à parte naturæ passibilitas est ad suscipiendum, & ex parte Dei est potestas ad dandum, ex parte finis est congruitas ad sic sciendum, quia in infinitum debet homo in corpore cruciari, vt manifestetur iustitia Dei infinita. Gregor. 15. Moral. c. 7. super istud Iob *luet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur*, persoluit enim in tormentis ea, quæ hic illicite seruat desideria, & flammis vltricibus traditus semper moritur, quia semper in morte seruatur; non enim in morte consumitur: quia si consumeretur vita morientis, cum vita etiam pœna finiretur. Sed vt sine fine crucietur, viuere sine fine in pœna compellitur, vt cuius vita hic mortua fuit in culpa, illic eius mors viuat in pœna: non autem sunt ista duo impossibilia, quod aliquod corpus tangitur à calido, & non consumatur, cum videamus naturaliter aliquod corpus tangi à frigido, quod potius calefacit, quàm infrigidat: sicut manifestum est in aqua, & sicut illa corpora vruntur, & non consumuntur; ita compositum ex anima, & corpore affligitur, & non moritur. Si verò quærunt de corporibus malorum, quomodo in igne ardeant, & non consumantur, August. variis exemplis asserit, sempiternis ignibus ea ardere, & non consumuntur illa combustione sicut animus, cuius præsentia corpus viuit, & dolorem pati potest, & mori non potest, hoc enim erit tunc etiam in corporibus damnatorum, quæ nunc esse scimus in animis hominum. Sed si modo quæreres, nunquid iste ignis æqualiter cruciet reprobos; Gregor. 10. Dialog. Vnus quidem est gehennæ ignis, sed non vno modo omnes cruciat peccatores, vnusquisque etenim quantum exigit culpa, tantum illic sentitur pœna: nam sicut in hoc mundo sub vno sole multa consistunt, nec tamen eiusdem solis ardorem æqualiter sentiunt, quia alius plus æstuat, alius minus: ita illic in vno igne non vnus est modus incendij, quia quod hic diuersitas corporum, hoc illic agit diuersitas peccatorum; ita vt ignem non dissimilem habeant, & tamen eundem singulos dissimiliter exurat. Si ignem non habeant simplicem, sed compositum ex fœtore sulphuris, Apoc. 21. *Pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure.* Apoc. 21.

Septima pœna rigor frigoris. Quanta sit pœna ista, quia continue ducitur de calido excessiuo ad frigus excessiuum & econtrario. Faciunt enim sicut coquinarij, qui quando volunt statim carnes coquere, sæpe de lebete feruenti mittunt carnes in aquam frigidam. Et considera, quod in hieme homo maximè frigescens si statim vadit ad ignem, & maximè appropinquat, sentit quasi pœnam deliquium passi. Matth. 8. *Ibi erit fletus, & stridor dentium*, & Iob. 24. *Ad nimium calorem transiet ab aquis niuiũ, & vsque ad inferos peccatum illius.* Matth. 8. Iob 24.

Octaua tabida fames. Psal. 58. *Et famem patientur, vt canes*, erit enim ibi tanta penuria quod nec vnam guttam aquæ habere poterunt, vt patet in diuite epulone in inferno sepulto. Luc. 16. vbi dicit glossa, Diues in inferno cogente inopia vsque ad minima petenda perductus est, qui sua tentatione vsque ad neganda pauperibus restrictus bona, vt mors quæ in mundo est præ cæteris timetur, ab omnibus desideretur. Apocalyp. 9. *Desiderabunt homines mortem, & mors fugiet ab eis*, vtilius esset homini si tunc se interficerent, quàm si dæmonem; quia diabolo interfecto, non propterea cessaret cruciatus eorum. Isa. penult. *Ecce serui mei comedent, & vos esurietis; serui mei bibent, & vos sitietis.* Psal. 58. Luc. 16. Apoc. 9. Isa. 55.

Erit etiam fames rabida spiritualis, non sine ratione desiderij, sed ratione carentis: Greg. 6. Moral. c. 28. Tunc quippe reprobi vastitatem famis, passuri sunt, cum damnati extremo iudicio ab æterni patris visione se separant. Scriptum namque est: Tollatur impius, ne videat gloriam Dei, & per semetipsum Dominus dicit: *Ego sum panis viuus qui de cælo descendi.* Simul ergo eos vastitas, famesque cruciat, qui non solum foris tormenta sentiunt, sed intus etiam inediæ peste moriuntur; vastat gehenna, quia concremat; fames interficit, quia suam illis faciem Redemptor abscondit; pœnæ namque contributionem interius exteriusque recipiunt, quia & cogitando miseri, & operando deliquerunt. Gregor.

Nona pœna, sitis inextinguibilis, Iob. 18. *Exardescet contra eum sitis.*

Decima, gustus amarissimus. Ieremiæ 23. *Ecce cibabo eos absinthio, & potabo eos felle.*

Vndecima, fœtor ex corporibus damnatorum. Isa. 34. *Et de cadaueribus eorum ascendet fœtor*, qui etiam ipsis damnatis est intolerabilis. 2. Mach. 9. *Nec ipse* Isa. 34. 2. Mach. 9.

Eccles. 7. Bonauent. Aug. Greg.

ipse fœtorem suum ferre poterat. Immo erunt ibi morsus serpentum, Ier. 8. *Ecce ego mittam vobis serpentes pessimos, quibus non est incantatio, & mordebunt vos, dicit Dominus* ex carne eorum scaturient vermes. Iudith. 16. *Dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, vt vrantur, & sentiant vsque in sempiternum.* Greg. 10. Dialog. Nam libro Gen. attestante didicimus, quia super Sodomitas ignem, & sulphurem pluit, vt eos ignis incenderet, & fœtor sulphuris necaret; quia enim amore illicito corruptibilis carnis arserant, simul incendio, & fœtore perierunt, quamuis in pœna sua cognoscerent, quia æternæ mortis fœtori se delectatione tradidissent.

Duodecima est confusus dolentium clamor, Sap 18. *Resonabat inconueniens impiorum vox, & flebilis audiebatur planctus.* Exemplum habemus de quodam nouitio, qui nolens portare pœnam ordinis in quo erat, proposuerat in animo suo exire, dicens, quod non erat illius infernus; & apparuit ei mater sua, dicens, vis exire; & ille, volo, subito factus est sonus tam horribilis, vt videretur, quod cœlum scinderetur, & statim defecit; & confortans eum mater ait, vis audire aliquid de melodia paradisi? dixit, volo; & ecce sonus tam dulcis factus est, quod omne genus musicorum superat; & sic confortatus mansit in ordine. Apoc. 16. *Et quintus Angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ, & factum est regnum eius tenebrosum, & manducauerunt linguas suas, & blasphemauerunt Deum cœli præ doloribus, & vulneribus suis.*

Tertiadecima, totius corporis languor; languoribus enim quantumcunque diuersis totum corpus occupantibus, damnatorum corpora affligentur, vt febre, lepra, paralysi, & cæteris. Deut. 28. *percutiet te Deus vulnere pessimo à planta pedum, vsque ad verticem.* Machab. 9. *Vt de corpore impij vermes scaturirent ac viuentes in doloribus carnes eius effluerent.* Et nec mirum vt dicit Bonauen. in 4. dist. 20. quia enim mali peccauerunt, per totum corpus punientur, & hoc quia quatuor elementa erunt ibi in sua actione contraria in corpus damnatorum, sicut enim ex scriptura colligitur, quatuor elementa esse creduntur ad perfectam damnatorum punitionem. Ignis. Matth. 25. Psal. 148. *ignis, grando, nix, spiritus procellarum.* Aqua. Iob. 24. Terra. Iob. 10. Terra miseriæ vt omnis creatura excandescat in tormentum contra iniustos, & in vltionem peccatorum, & per eadem puniantur, ex quibus constituuntur: quia vero ibi ad pœnam, ideo illa ibi esse dicuntur, quæ vigent in qualitatibus actiuis. Si autem quæratur per quem modum ibi elementa esse intelligantur, dicendum, quod elementa sunt ibi confusa, non distincta, nec ordinata; nec illa confusio pœnam minuit, sed auget pro eo, quod actio elementorum mutua post resurrectionem cessabit, cum esset generatio, & corruptio; sed tamen manebit actio eorum, virtus dirigetur, non tanquam intendentia multiplicare spiritum, sed secundum imperium Creatoris intendunt vindicare diuinam iniuriam, quod quidem fit affligendo humanam naturam, immo tantus erit languor, & defectus, quod non poterũt Beatos videre, nec ad aliud attendere. Sap. 18. *Sanctis tuis maxima erat lux, & horum quidem vocem audiebant, sed figuram non videbant.*

Quartadecima est singulorum membrorum dolor proprius, & maximus Nam ibi est torsio intestinorum, & dolor capitis oculorum, aurium, dentium, &c. vt per ea, quæ peccauerit, in ea torqueatur; & 2. Mach. 9. *Apprehendit eum dolor durus viscerum, & amara internorum tormenta.* In quodam sermo. & glossa Prou. 30. Singulis membris, quæ fuerunt arma iniquitatis fit adhibenda pœna, vt patet in diuite Epulone, qui petebat refrigerari in lingua vbi torquebatur, cum qua Deum maxime offenderat. Greg. in Homil. diuitis: quid ergo est, quod immutatur, quia in tormentis positus diues linguam suam refrigerare postulat, nisi quia is, qui in conuiuando magis de loquacitate peccauerat, per retributiones iustitiæ, in lingua atrocius ardebat.

Quintadecima pœna est mors immortalis, perpetuo enim quasi morientes angustiabuntur, nec tamen morte finietur. Psal. 109. *Appropinquauerunt vsque ad portas mortis;* in annis enim mortis sunt, nec mortis remedio liberantur. Greg. in mor. Horrendo modo est miseris dolor cum formidine, flamma cum obscuritate, & in eorum interitu ipsa à suis qualitatibus tormenta discordant; quia à conditoris voluntate, dum viuerent, discrepabant, sic miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu, quia mors semper viuit, finis semper incipit, & defectus deficere nescit; mors perimit, & non extinguit, dolor cruciat, & pauorem non fugat, flamma comburit, sed tenebras non discutit; quia enim cum diabolo contra suum creatorem creaturæ concordarunt, creaturæ contrariæ venient ad pœnas eorum.

Sextadecima tactus insupportabilis: nam corpora damnatorum erunt ita sensibilia, quod si quis illa tangeret capillo, grauissimam pœnam sentirent. Exemplum, sicut quando medicus tangit plagam infirmi: quomodo ergo facient cum vnus stet coniunctus alteri, & vnus ducitur ad aquas congelatas, deinde mittitur in falcem suam, credo, quod vnus alium blasphemet, & continua sit rixa. Sapient. 18. *Suscepta est autem à populo tuo sanitas quidem iustorum, iniustorum autem exterminatio.*

Decimaseptima pœna, grauitas grauabilis. Ansel. lib. simi. c. 9. In inferno tanta ponderositas est in damnatis, vt nec pedem, nec manum, vel aliquod membrum sui corporis possint mouere. Exod. 15. in figura, *descenderunt in profundum, quasi plumbum in aquis vehementibus.*

Decimaoctaua omnium istarum perpetuitas, id est, satis suaue est iacere in vno lecto & mundo; & tamen si alicui posito in tali loco diceretur, iace, & quiesce, quia oportebit te ita iacere viginti annis: & ipse responderet, potius vellem esse mortuus: quid ergo de illo, qui erit in igne ardenti? & scit se mansurum ibi, non tamen viginti annis, vel centum, vel mille, sed per infinita sæcula sæculorum? In hac meditatione dicitur fuisse Fulco, qui postea fuit Episcopus Tholosanus. Gregorius. 10. dial. sicut finis non est gaudio bonorum, ita finis non erit tormento malorum; nam cum veritas dicat, *ibunt hi, id est mali in supplicium æternum: iusti autem in vitam æternam,* &c. à quibus vos liberet, qui cunctorum est liberator, Amen.

DE MISERIA CONDItionis humanæ.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de miseria conditionis humanæ, continet tres articulos.

Articulus primus,
Est de miseria humanæ naturæ in origine.

Articulus secundus,
De eius calamitatibus in via.

Articulus tertius,
De eius misero statu in morte.

Sermo XVIII.

Psal. 87.

MISER *sum ego, & in laboribus à iuuentute mea*, Psal. 87. De infelici carnis & corporis miseria hodie videamus, de qua Iob. 3. *Quare non in vulua mortuus sum, & egressus ex vtero non statim perij?* quare misero data est lux, & vita iis in amaritudine? &c. Hæc dicebat Iob: Considerans miserum humanum genus, seu statum conditionis humanæ naturæ, qui patet ex tribus Primo in origine, secundo in via, tertia in morte.

Iob. 3.

Articvlvs Primvs.

De misera hominis conditione in origine.

Decem miseriis corpus subest humanum.
Eccl. 3.

QVù ad primum consideranda sunt decem miseriæ, quibus corpus humanum subest. Primo igitur considera, quomodo de viliori materia omnium elementorum factus fuit primus homo. Cum enim Deus planetas, & sydera fecerit ex igne, &c. sicut scis, ergo conclude propositum. Vnde Ecclesiast. 3. *Vnus est interitus hominum, & iumentorum*: quia homo moritur, sicut & illa: quia omnia talia de terra facta sunt, & in terram reuertuntur, Iob. 10. c. *Memento quæso, quod sicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me.*

Iob. 10.

Immundus nascitur homo.

Secundo considera, quod immundus natus sit homo. Quis enim non erubesceret? primo verecundum actum in coitu, quod est dedecus horrendum, ita vt homo abhorreat verecunde, quod natura necessariò suggerit generationis gratia? Quis enim materiam seminis sui ipsius generans non abhorreat? Quis nutrimentum ex vtero matris fouentis cogitans non despicit. Quis impudicitiam originis, & modum immundum, immo immundissimum considerans non terreatur? Vnde Iob. 14. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine?* quasi dicat, nisi Deus, contra delicatos, qui credunt, carnem suam esse pretiosiorem aliis, cum sit fœtidior.

Iob. 14.

Corpus hominis fætidum.

Tertio considera, quod adeo sit corpus fœtidum, vt sit sufficiens animam fœdare, quæ pura, & immaculata corpori immittitur: quia sicut verbi gratia, si ponas pretiosum liquorem in vase corrupto, corrumpitur liquor, sic animam pretiosam in corpore corrupto locando, oportet à peccato originali corrumpi, quod peccatum est putredo, & corruptio humanæ naturæ, contracta peccato primorum parentum. Magna enim est confidentia Dei, quod ponat animam, quæ est pretiosior omnium creaturarum & homini dat in depositum. Vnde Apostolus: *Potens est depositum meum seruare in illum diem iustus iudex.* Hoc autem non est mirum: qui animam rationalem homini dedit, seipsum pro homine tradidit, quod est plus; quoniam Christus *tradidit semetipsum pro nobis, factus obediens*, &c. ad Philip. secundo. O ingrati, qualem rationem reddituri estis de pretio deposito, quod Deus apud nos deposuit immaculatum?

Peccatũ putredo & corruptio.
2. Tim. 1.

Phil. 2.

Ne intelligas Bernardum quod actus coniugalis semper sit peccaminosus.
Psal. 50.

Quarto considera, quod homo non solum sit natus in peccato originali, quod est macula omnis carnis: sed natus sit in peccatis parentum, quod duplex est conceptio, vna seminis, & altera naturæ. Quis enim dubitat in parentum generatione, concubitum nunquam contrahi sine prurito carnis, sine feruore libidinis, sine fœtore luxuriæ? Homo igitur nascitur in peccatis parentum, Psal. 50. *Ecce in iniquitatibus conceptus sum*, &c. Vnde Innocent. de miser. condit. huma. O grauis necessitas, antequàm peccemus, peccare cogimur. No. ergo peccator, quanta custodia necessaria sit homini, vt caueat à peccato, qui est peccator genitus, antequam peccet: quoniam peccatum consideratum respectu rationalis creaturæ humanæ, contra naturam est, quia contra rationem; sed consideratum respectu carnis, videtur esse innatum sibi, Genesis 6. *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum: quia caro est*, id est peccatum. Vide igitur, quam vilis conditio. Gen. 6.

Quinto considera, quod damnatus sit homo sine purgatione originalis peccati, si moreretur priuatus gratia, licèt non sentiret supplicia. Vnde Bernardus de interiori homine, parentibus illis nemo quippe est damnatus me facere, quam damnatum. O inenarrabilis miseria humana, omnia quidem iumenta talia nascuntur: vt post vitam illuc accedant, quo disposita sunt à principio suæ natiuitatis. Homo autem nascitur in contrarium eius, ad quod factum est: nam factus est vt loca Angelorum lapsorum repleat saluandus in gloria, & in natiuitatis suæ principio damnatus est, non autem defectu creatoris sui: sed defectu inobedientiæ creaturæ. Vnde Bernard. in Can. Erat homini sors cum plebe Angelorum, & militia cœlesti: sed mutauit gloriam in similitudinem vituli comedentis fœnum. & Psal. 48. *Homo cum in honore esset*, &c.

Locus Angelorũ qui corruerunt repletur prædestinatis.

Psal. 48.

Sexto considera, quod cum dolore matris natus est. Quis potest esse maior dolor, quam partus, res non proportionata, quæ disponit magnam quantitatem paruo, & angusto exitu, violentissima separatio tam ex parte parientis, quam ex parte partus: dolet enim pariens, cum sentit carnem à carne separari, seu diuidi. Dolet partus propter status sui alterationem, & vtrobique dolor, qui doloribus inferni comparatur, Psal. 47. *Ibi dolores, vt parturientis.* Et Ioan. 16. *Mulier cum parit, tristitiam habet*, Gen. 3. *In dolore paries filios.* Nascitur igitur homo offensor matris, & cum dolore eius, & sæpe infert illi mortem: sic Rachel præ nimio dolore partus interiit, & permultæ aliæ, cum angustia & labore postea nutritur, & cum timore custoditur. O infœlix natura humana protoparentis post casum, quæ prius facta erat ignara mali nesciens dolorem, nesciens laborem, Gen. 6. *Vidit Deus, quod cuncta cogitatio hominis intenta esset ad malum* omni tempore non lege naturæ à Deo institutæ: sed lege inobedientiæ ab Adam perpetratæ.

Homo est dolore matris nascitur.

Psal. 47.
Ioan. 16.
Gen. 3.

Gen. 6.

Septimo considera, quod cum tristitia, & dolore proprio nascitur homo, & hoc ostenditur per actum primum nascentis. Non enim infans nascens aut dormit, aut lætatur: sed dolet, plorat, & tristatur: licet autem caro & corpusculum illud infantis non intelligat miseriam suam: tamen anima inclusa sua parte, natura nobilis cognoscens miseriam vallis, in quam venit, tristatur, & primo nascentem ad vagitum impellit. Vnde Philosoph. Vox infantium primus vagitus masculos statim plorans dicit a, fœmina dicit e. Vnde sic dicuntur a. & e. quotquot nascuntur ab Eua. Quid enim est aliud Eua, quàm quædam interiectio dolentis?

Homo cum tristitia nascitur.

Octauo considera, quod homo pauperrimus natus sit. Quid enim affert secum creatura nascens, nisi turpitudinem suam amictus dolore materno? Bruta quippe animalia hæc secum afferunt nascentia, quod secum portant plumas suas, quibus nuditatem suam cooperiunt, quadrupedes pilos, pellem, pisces squammas: hæc quoque omnia in sua necessitate loca habent propria: quia vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: homo solus nudus in alienis tectis nascitur, Sapient 7. *Sum quidem ego homo mortalis, similis hominibus ex genere terreno.*

Homo nascitur pauperrimus.

Sap. 7.

Nono considera, quod homo ignorantissimus omnium animalium nascitur: pullus enim cum natus est, currit post matrem; & cognoscit illam, scit granum comedere, cognoscit comedenda; se supponit matri cum est opus, cum videt miluum fugit, & huiusmodi: homo verò cum natus est, quid scit agere, nisi vagire & tristari? Videt matrem, & non cognoscit eam, videt ignem, & ponit sibi in ore, videt ferrum super se, & nescit fugere: audit matrem illum vocantem, & non intelligit; languet, & dolet; & nescit exprimere heu,

Homo nascitur ignorantissimus.

quanta

Psal.43. quanta est in homine ignorantia. Psalm. 43. *Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me.* Innocen. vbi supra: Omnes nascimur debiles,& imbecilles, parum a brutis distantes, immo in multis minus habentes.

Sap.5. Decimo considera, quod sicut homo incipit esse, similiter esse desinit, iuxta illud Sap.5. *Nos nati continuò desiuimus esse.* Exemplum si quis viam longam vellet peragere, cum incipit primum passum facere, incipit viam finire secundaris passibus, & illud citius esse finitur, quàm sagitta in breui tempore pertransicat. Vnde *Iob 9.* de Iob nono. *Dies mei velociores fuerunt cursore, & quasi aquila volans ad escam.* Et quantum ad istas miserias hic ad præsens dicta sufficiant.

Articvlvs Secvndvs,

De misera hominis conditione in via.

Sequuntur autem aliæ decem miseriæ in via. Primo ergo considera, quod homo cum natus est, factus est ad continuum laborem: quia hoc fuit onus, quod Deus à principio protoparenti Adæ apposuit, dicens: *Gen.3.* *In sudore vultus tui vesceris pane tuo.* Gen.3. & *Eccl.40.* Ecclesiast.40. *Occupatio magna nata est omnibus hominibus à die exitus de ventre matris eorum vsque in diem supremum.* Sex etenim status sunt, quibus vniuersa caro comprehenditur, quos considerans labore plenos inuenio. *Sex status hominū plenis laboribus.* Primus est status pauperum laboribus plenus. Pauper enim cruciatur ærumna, fame, siti, frigore, nuditate, vilescit & tabescit, spernitur, & confunditur; ait enim in 14. Innocen. de miseria conditionis humanæ. O miserabilis conditio mendicantis: quia si petit, rubore perfunditur: si non petit, egestate consumitur, & vt mendicet, necessitate compellitur, fratres hominis pauperis recesserunt ab eo procul. ex his nota maximum laborem in paupertate, & egestate; igitur augustiæ vndique.

Labor diuitū. Secundus est status diuitum labore magnus. Primus labor eorum est, quod perdunt rationem, & tanquam bestiæ voluptatibus inhærent, non considerantes infamiam suam, non violentias in pauperes, nec miserantes miseriæ pauperum, qui inedia consumuntur: & hoc quia nunquàm incommoda mundi experti sunt. Et hinc est, quod magni Principes, vt plurimum immisericordes sunt; quia non cognoscunt in aliis miserias, quas ipsi non sunt experti. Vnde si in miseriis fuissent, omni tempore vitæ suæ compaterentur amicorum miseriis. Vnde quidam dicebat, non debere aliquem malefactorum examinatorem fieri, qui prius non fuisset in eculeo conquassatus: vt miserorum qui supplicia patiuntur, clamoribus compararetur.

Diuites non solum auari sed miseri. Secundus labor diuitum est, quod non solum fiunt auari, sed miseri. Accidit enim illis cura, & sollicitudo in acquirendo, timor in possidendo, dolor in amittendo, & post hæc succedit eis homo extraneus, qui gaudebit opibus, quibus nunquàm in fame sua satiati voluit. *Quid enim prodest homini, si mundum vniuersum lucretur?* Mat.8.

Mat.8. *Misera seruorum conditio.* Tertius status est seruorum, & subditorum, quibus nunquam deficit labor, serui subditi sunt semper timori, minis, & tyrannidi dominorum: omnis culpa domini est pœna seruorum: omnis ira eius est seruorum supplicium, & inquietudo. Vnde Innocen. vbi supra: O extrema seruitutis conditio: nam homines liberos natura genuit; sed fortuna seruos constituit: seruus cogitur pati, & nemo sinitur compati, dolere compellitur, & nemo cum dolore permittitur: sic ipse seruus est, vt non sit sibi.

Labor dominorum. Quartus status est liberorum, & dominorum, in quo maximus est labor: quoniam si in seruos crudelis est conditio, timore tabescit timens seruorum vindictam: si est domesticus, non excogitant serui seruitia debita, iuxta illud: Crudelitas parit odium, familiaritas contemptum, semper suspicio habet anxios. Exemplum de illo, qui in mensa stabat, & tamen semper gladium suspiciebat, quem super caput habebat tenui filo pendentem, nihil de tot bonis mensæ cogitans secundum hominem timore perterritus Boetius de consolatione, Heu, quam multis amaritudinibus humanæ fœlicitatis conditio est obnoxia.

Labor continentium. Quintus status est continentium, qui tantomagis laboribus plenus est, quantum cum iniquiori, & propinquiori hoste decertat. Vnde Bernardus de interiori homine. Graue periculum est aduersus domesticum hostem pugnare. *Caro concupiscit aduersus spiritum,* *Gal.5.* Galat. 5. cum quinque sensibus suis quos refrænare difficillimum est. Vnde Hierem.9. *Mors ingressa est per* *Ierem.9.* *fenestras nostras, oculus animam deprædatur,* &c. Ideo Paulus. 2. Corinth. 12. dicit: *Datus est mihi stimulus.* *2.Cor.12.*

Labor coniugatorum. Sextus est coniugatorum, in quo est miseria in sustinendo domui clamat vxor, clamant filij, patet &c. Vxor quærit pulchrum vestimentum, ipsa de talibus querendo inquietat virum: suspirat si turpis est, molestum est possidere, quod nemo dignatur habere: si pulchra, difficile est eam custodire: quia pulchrum omnibus placet. Theophrastus Philosophus. Dic de istis, &c.

Homo natus seruus naturæ. Secundo considera, quod homo sit natus seruus naturæ, quod est rationale propter beneficium maximum, quod ab illa suscepit. Quid enim maius in appetibilibus potest natura tribuere mortalibus, quam esse? Si igitur natura hoc tribuit, cum sit quid maximum habet rationem maximi beneficij: ergo natura hominem in seruum sibi vendicat. Vnde Sene. in Prouerb. Beneficium accipere, libertatem vendere est.

Homo natus seruus parētum. Tertio considera, quod homo sit natus seruus parentum, de quibus esse suum accepit, non dico à quibus, sed de quibus: natura de parentibus esse habet, *Sap.7.* cum sit parentum caro, & sanguis: sicut Sapient. septimo *in ventre matris figuratus sum caro,* &c. Si igitur considerant filij parentum beneficia, proculdubio serui illorum sunt.

Homo natus seruus originaliter actualis peccati. Quarto considera, quod homo natus est seruus originaliter actualis peccati: quia nemo sine macula originalis peccati post Adam nascitur, Psal.50. *Peccatum meum contra me est semper.* Actualis vero: quia nemo vnquàm sine actuali peccato fuit; si non fuerit præseruatus, & sanctificatus à Deo prærogatiua speciali. *Psalm.50.* *1.Ioan.3.* Vnde 1. Ioan. 3. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus,* &c. Cum ergo omnis homo peccet, omnis homo erit seruus peccati.

Homo sui corporis seruus nascitur. Quinto considera, quod homo sui corporis nascitur seruus: quia illius passionibus subiectus est, & oportet illi seruire: quia vult aliter comedere, bibere, dormire, & aliis necessitatibus corporis inseruire. Vnde Sene. Epist. 47. Seruus est omnis homo, ostende quis non: nam alius libidini, alius auaritiæ, alius ambitioni seruit: omnes timori.

Homo nascitur fortunæ seruus. Sexto considera, quod homo nascitur fallacis fortunæ seruus: quia omnis homo per anfractus sæculi, & fortunæ in hac vita rotatur. Vnde Quintilianus in declamationibus fato viuimus, fato languemus, conualescimus, & morimur.

Homo non in eodem statu permanens. Septimo considera, quod florentissimæ iuuentutis bonum deperdens, in miseriam vadit senectutis, qui est status incommoditatis, & miseriarum plenus. A principio siquidem humanæ vitæ continuè per omnes ætates abbreuiata sunt tempora hominum. Legimus enim in primis ætatibus nongentis annis vixisse homines: sed postea Dominus ad Noe; *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum: quia caro est: eruntque dies illorum 120. ann.* nunc vero, &c.

Homo inutilis. Octauo considera, quod sicut homo inutilis nascitur, ita in fine vitæ inutilis reuertitur: quia sicut infans sine discretione, & memoria nascitur, sic senex

effectus mente captus perdit intellectum, & memoriam, plorat, lamentatur, non potest ire, &c. Vide B. Hiero. in tract. super Amos discurrit per defectus
Psal. 87. senum & Psal. 87. *Factus sum sicut homo sine adiutorio* & iterum Psal. *Ad nihilum redactus sum, & nescivi.*

Homo infructuosus. Nonò considera, quod maior sit infructuositas hominis, quàm alicuius creaturæ. Vnde Innocen. vbi supra: Considera herbas, & arbores: illæ de se producunt flores, homo autem pediculos, & furnicarias.

Decimò considera, quòd quanto plus habet homo,
Psal. 36. tanto plus cupit possidere, & nunquàm satiatur. Psal. *Vidi impium superexaltatum.* &c.

Articulus tertius deficit.

DE VILITATE HOMINIS.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de vilitate hominis, complectitur quinque articulos breuissimos.

Articulus primus,

Quid est homo.

Articulus secundus,

Qualiter se habet homo.

Articulus tertius,

Cui similis est homo.

Articulus quartus,

Vbi est homo.

Articulus quintus,

Cum quibus est homo.

Sermo XIX.

Luc. 5. HOMO *peccator sum, Domine*, Luc. 5. Ratio, exemplum, & auctoritas nos edocent, cognitionem esse quoddam principium ad æternum gaudium.
Cognitio sui principiũ ad æternitatem. Primo ratio: quia qui bene cognoscit se, & Deum, ac Dei esse, se Deo humiliat quantum potest propter sui vilitatem & indigentiam, ac sublimitatem Dei, & exclamat: qui autem verè se humiliat exaltabitur à Deo. Exaltari autem nihil aliud est, quam glorificari in paradiso. Secundo patet exemplum de illo publicano, qui cognoscebat se, & defectus suos: ideo non audebat oculos suos ad cœlum leuare: sed stans à longe, &c. &
Luc. 18. ideo *descendit iustificatus*, Luc. 18. Tertio patet idem
Ex cognitione sui humilitas. autem ex Bernard. super Can. Scio neminem absque sui cognitione posse saluari: de qua nimirum mater salutis humilitas oritur, & timor Domini: quia sicut ipse est initium sapientiæ, ita & salutis: Quam quidem cognitionem nos edocet verbum Euangelij assumptum, *homo peccator sum, Domine.* In quo quidem verbo ostenditur nostra fragilitas ex conditione naturali, cum præmittitur *homo*; nostra iniquitas ex commissione criminali, cum additur *peccator*; diuina sublimitas ex dominio generali, cum concluditur *Domine*. Circa primum sciendum est, quod cognitio cuiuslibet nostrûm, quæ est causa præcipua nostræ humiliatis, & per consequens finalis saluationis potest quàm maximè ex Stoici quæstione, ac solutione satis congruè apparere, quas in diuersis locis facit de homine, & soluit aperte sacra Scriptura, quas etiam quidam Philosophus nomine Secundus proposuit, & soluit satis conuenienter, & sunt istæ. Prima quid est homo, secunda qualiter se habet homo, tertia cui similis est homo, quarta vbi est homo, quinta cum quibus est homo.

ARTICVLVS PRIMVS,

Quid est homo.

ITaque si petis, quid est homo, vt debeat humiliari ex sua naturali cognitione. Respondet Secundus Philosophus, dicitur inter alia, quod est mancipium mor- *Homo mortis mancipium.*
tis, viator transiens, hospes loci: hæc tamen fuit responsio sua in forma, homo est mens incarnata, laboriosa anima, parui temporis habitaculum, phantasma *Varia hominum descriptiones.*
temporis, speculator vitæ, lucis desertor, vitæ consumptio, æternus motus, transiens viator, loci hospes, mancipium mortis. Sed tua dicta ad præsens sufficiunt: quia si mancipium mortis, cognosce te moriturum, *& in æternum non peccabis.* Eccles. 7. *Eccles. 7.*
Si viator transiens: ergo non debet homo de rebus *Homo viator transiens.*
temporalibus curare, nec se onerare vltra suam necessitatem tempore vitæ suæ, vt facilius ad vitam æternam, quam desiderare debet, peruenire possit: non enim portant viatores, nisi necessaria ad vitam, si hospes loci, non nimis debet se intromittere de rebus huius mundi. Sicut enim hospites faciunt de rebus loci, in quibus sunt hospites, sed semper ad propria festinant, & desiderant remeare: sic homo semper debet desiderare ad æternam patriam peruenire: hanc quæstionem facit Scriptura in Psal. 8. dicens. *Quid est homo, quod* *Psal. 8.*
memor es eius? aut filius hominis, quia reputas eum? cui quæstioni respondet Scriptura Iob. 25. *putredo, ver-* *Iob. 25.*
mis. Si sic, bene habet causam humiliandi se.

ARTICVLVS SECVNDVS,

Qualiter se habet homo.

SEcunda quæstio est, qualiter se habet homo. Respondet Secundus Philosophus, quod sicut lucerna ad ventum, sicut spuma maris, sicut nauis in medio maris: hanc tamen rationem non reperi in libro de vita & moribus Philosophorum: vbi eius historia, & documenta habentur. Responsio tamen ad rem optima est: quando sicut lucerna ad ventum est in periculo extinctionis, sic homo in periculo amittendi vitam spiritualem: & sicut spuma maris est in periculo exinanitionis, sic homo in periculo vitæ corporalis. Et sicut nauis in medio fluctuum est in periculo subuersionis, sic homo in periculo acquirendi pœnam æternam. Hanc quæstionem facit Scriptura, Isa. 22. dicens,
Quid tu hic, aut qualis hic? Respon. Iob. 23. *homo na-* *Isa. 22.*
tus de muliere, &c. vsque in eodem statu permanet. Ecce *Iob. 23.*
vides hominis breuitatem quoad durationem, miseriæ repletionem, subitam egressionem, subitam destructio- *Miseria hominis.*
nem, quasi nullam existentiam, & continuam mutabilitatem: bene ergo homo ex cognitione sui habet causam se humiliandi.

ARTICVLVS TERTIVS,

Cui similis est homo.

TErtia quæstio, si quæras cui similis est homo. Re- *Homo similis rosæ matutinæ.*
spondet Secundus Philosophus, quod rosæ matutinæ, pomo non nouo, & aceruo niuis, sed in lib. supra allegato non legi. Responsio tamen optima est: quoniam sicut rosa matutina adueniente sole incisa statim arescit, pomũ non nouum verme surgente statim putrescit, & aceruus niuis vrgente calore statim liquescit, sic homo adueniente tentatione statim arescit, adueniente peccato statim decidit, & adueniente

morte

Homo pauperrimus. morte esse desistit. Quid miserius homine? quidue pauperius? nam auis habet plumas, & piscis squammas, sed hominem nudum natura edidit, qui statim ad mundum ingrediens, ploratum emittit, nec aliquod aliud nascitur cum lacrymis nisi homo solus, qui miserabilis natus iacet manibus, & pedibus, cum cætera animalia statim cognoscant, quid agere debeãt: nam canis natus mox nouit latrare, piscis natare, & auis volare: sed homo nihil nouit, nisi flere. Soli ergo homini datur luctus propter pronitatem peccandi. Hanc quæstionem facit Scriptura, Luc. 7. dicens, Cui similes dicam homines. Cui quæstioni respondet in Ps. *homo vanitati similis factus est, dies eius sicut vmbra prætereunt.* Vanum dicitur, quod cadit à sua substantia. Vmbra dicitur, quod permanentiam non habet: bene igitur debet homo humiliare se, iis consideratis diligenter.

Luc. 7. Psal. 143.

ARTICVLVS QVARTVS,

Vbi est homo.

QVarta quæstio, si quæris, vbi est homo. Respond. Secundus Philosophus, licet vbi supra non inuenerim, quod in bello multiplici: quoniam habet habitaculum inferius, interius, & exterius. Nam interios impugnat eum propria conscientia, inferius quatuor elementa, & exterius mundus cum sua concupiscentia. Quale igitur gaudiũ habet homo in hac vita, qui in hoc triplici baculo debet continuã pugnã cõmittere, & frequenter videt se in certamine succũbere? Hanc quæstionem facit Gen. 3. *Adam, vbi es?* & Ioan. primo *vbi habitas?* Cui respondit Scriptura, Ezech. 2. dicens, *fili hominis increduli, & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas:* nota qualiter mundus, caro, & diabolus, propter blanditiam præcedentem, & pœnam subsequentem scorpionibus comparantur. Vnde homo habet causam se humiliandi.

Quæ homini contraria.

Gen. 3. Ioan. 1. Ezech. 2.

Peccatores scorpionibus comparantur.

ARTICVLVS QVINTVS,

Cum quibus est homo.

QVinta quæstio est, si quæras, cum quibus est homo? respond. Secundus Philosophus quod cum his septem sociis, qui ipsum ad mortem deducunt, qui sunt calor, frigus, fames, sitis, labor, & dolor, siue infirmitas: sed mors stat in foribus: & trahit nolentes. Et subiungit Philosophus, hic fallitur scientia iuuenum, hic caligant oculi omnium intellectuum: quia multi multa sciunt, & seipsos nesciunt, vt dicit Bern. Hanc q. facit Scriptura. Gen. 33. dicens. *Quid sibi volunt isti & si ad te pertinent* Cui Respond. Iob. 38. *Frater fui draconum, & socius scorpionum*, struthiones, dracones, & struthiones nostra corpora deuastantes sunt isti socij supradicti, qui nunquam quiescunt, donec anima à corpore separetur. Ergo bene homo humiliaret se Deo, si cognosceret suam miseriam.

Gen. 33. Iob. 38.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de taciturnitate boni & mali, tres articulos continet, 1. articulus duo capita 2. articulus 4. tria verò tertius.

De taciturnitate boni & mali, circa taciturnitatem, tria consideremus 1. eius conditionem 2. eius offensionem 3. eius comparationem.

Sermo XX.

TEMPVS *tacendi, tempus loquendi.* Ecclesiastic. 1.

ARTICVLVS PRIMVS,

De silentio laudabili, & vituperabili

PRimo enim consideremus eius conditionẽ. Nã tacere dupliciter potest fieri: aut virtuose, aut vitiose. Proinde duplex silentium distinguere possumus. Primum est laudabile, secundum vituperabile.

1. Silentium laudabile & vituperabile.

De silentio laudabili.

CAP. I.

PRimum silentium est laudabile, quia scilicet virtus est quod ex parte temporis patet: nam Eccl. 3. cap. patet *tempus tacendi, & tempus loquendi:* quod exponens Greg. 7. moral. ait: Os discretum congruo tẽpore vocem aperit, & rursum congruo tempore taciturnitas claudit. Et Hiero. in quadam Epistola inquit: Diu considera, quid loquendum sit, & adhuc tacens prouide, ne quid pœniteat, sapiens enim, vt loquatur multa, prius considerat quid, cui, quo loco, vel tempore dicat.

Eccl. 3.

De silentio vituperabili, & quomodo tripliciter homo in eo peccat.

CAP. II.

SEcundum silentium est vituperabile, quod est delictum, secundum Alex. vnde Greg. vbi supra inquit: Discretè vicissitudinum pensanda sunt tempora, ne aut cum restringi lingua debeat, ad peruersa se inutiliter soluat, aut cum loqui vtilius valeat, semetipsam per tristitiam restringat. Et hoc modo tacere, vel loqui vitium est, & alibi idem. Sicut incauta locutio in errorẽ protrahit, ita indiscretum silentium eos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Proinde Iob. 16. c. inquit: *Si locutus fuero, non quiescet dolor meus: & si tacuero nõ recedet à me.* vbi Glossa ait. Cũgruit hoc verbum personæ Beati Iob, vel ecclesiæ, quæ cũ loquitur, dolor eius minimè requiescit, quãdo locutione sua peruersos corrigi minimè conspicit. Et huc ipsum amplius, quod tacet gemit, quia se tacente peruersorum culpas excrescere conspicit. Tacere igitur tempore, quo homo tenetur, & potest loqui, peccatum est. Maximè triplici tẽpore: Primo tempore laudationis, secundo tempore confessionis tertio tempore correptionis. Primum pertinet ad Deum, secundum ad seipsum, tertium, ad proximum. Non licet tacere tempore diuinæ laudis.

Prudentia in loquendo.

Iob. 16.

Triplici tẽpore quãdo non loquitur peccatum est.

Primo. *Isa 6.* *Isa. 62.*

Primo quidē non licet tacere tempore laudationis. Vnde Greg. ait. Si immoderatum silentium culpa non esset, Isaias Propheta non dixisset, *Væ mihi quia tacui,* scilicet à laude Dei, secundum glo. interlinearem. At econtra Isa. 62. c. scriptum est, *tota die, & tota nocte in perpetuum non tacebunt.* Glossa interlinearis. *Tota die & tota nocte,* id est in prosperitate, & aduersitate nō tacebunt à desideriis piis, & a precibus sanctis. Vel *in perpetuum non tacebunt*, id est semper horis, & temporibus constitutis, & opportunis exhortabuntur, laudabunt, orabunt, & prædicabunt. Vnde de iustis Ioan. Apoc. 4. c. ait, *Requiem non habebant die ac nocte dicētes, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens.* Die ac nocte laudem Dei proclamant, qui in omnibus prosperis, & aduersis Deo gratias agendo, omnem prouidentiæ in se dispositionem gratissimam habent, & ipsum de omnibus operibus suis laudant. Ter igitur Sanctus clamat, qui trinitatem in personis, in natura vnitatem ardenter amant, vnde secundum tria tribus personis attributa, sc. potentia Patri, sapientia Filio, & bonitas Spiritui sancto dicunt. *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens.* Verè enim Dominus est, quia omnia nouit, verè Deus quia omnia bene vult, omnipotens, cui nihil impossibile est, qui per omnipotentiā suam omnia creauit, per sapientiam suam omnia reconciliauit, per bonitatem suam omnia in electorum gloriā cōsummabit In Ps. quoque Propheta ait in persona iusti. *Benedicā Dominū in omni tēpore, semper laus eius in ore meo.* Aduertendum est tamen, quod duplex est oratio siue laus. Vna est publica, alia est secreta. Prima, quæ est publica, est illa quam ministri Ecclesiæ faciunt in persona totius populi. Et talis, secundum Tho. 2. 2. q. 83. art. 12. in corpore quæstionis, debet esse vocalis, & de hac Propheta ait, *Voce mea ad Dominum clamaui, voce mea ad Dominū deprecatus sum.* Secunda vero oratio est secreta, quā homo pro se, vel pro aliis facit, & hæc potest cum voce, vel sine voce fieri, secundū quod orātis animæ magis vtile est. Tacere nō licet tempore confessionis. Secundo tacere non licet tēpore cōfessionis, vnde Propheta ait, *Quoniam tacui inueterauerunt ossa mea.* Inueteratio enim ossium spiritualis fortitudinis defectus est, qui non nisi per peccatum contingit. Et addit Propheta, *Dum clamarem tota die.* Quæ verba Aug. exponens in glossa ait: Tacui peccata, dum clamarē merita. Et ponit exemplum de Pharisæo, Luc. 18. c. dicēs. Pharisæus tacuit peccata, & clamauit merita. Tacuit confessionem, & clamauit meriti præsumptionēm. Sana membra medico ostendebat, vulnera tegebat, dicens: *Gratias tibi ago Domine, quia non sum sicut cæteri hominum.* Tacere non licet tempore correptionis: Tertio autem non licet tacere tempore correptionis: Nam Aug. super illud Matth. 18. c. *Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? vsque septies?* Ait non: passim iubet peccata dimittere: sed pœnitenti. Et subdit: Ita peccat, qui fratrem suum peccare videt, & tacet, sicut qui peccanti non indulget. Quando autem peccatum mortale sit non corrigere proximum plenius dictum est in Quadragesimali de Euang. æterno, sermo. 28. artic. 1. per totum: hæc secundum Alex. de Ales in 2. q. 43. de peccato oris, art. 1. Insuper aduertendum est, quod si homo videt proximum suum dānificari iniustè, & credit, quod solo verbo absque periculo suo auxilium præstare potest iniuriam patienti & non corripit offendentem, sed tacet: nū tantum mortaliter peccat, sed totum illatum damnum in foro conscientiæ satisfacere obligatur: & hoc si tali dāno obuiare ex officio tenebatur, quia facit cōtra præceptū, quod Prou. 24. datum est: In quo dicitur, *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum, liberare non cesses.* Si autem homo ad hoc ex officio nō tenetur: licet mortaliter peccet: tunc tacēdo, & non corrigendo: nō tamē restituere obligatur. Ratio prædictorum est, quia non corrigēdo dat efficacē causam prædictæ impietati, iuxta illud quod ponitur ext. de hom. in c. sicut, in §. illi, vbi dicitur: Non caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare Et extra de iniur. & dam. da. in c. si culpa. vbi textus ait. Qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur. Sed de hac taciturnitate plenius dictum est in Quadragesimali de Christiana Religione, serm. 34. c. vlt circa principium.

Apoc. 4. — *In prosperis & in aduersis Deo gratiæ agendæ.* — *Psal. 33.* — *Duplex oratio siue laus.* — *Psal. 141.* — *Quando tacere nō licet* — *Secundo.* — *Psal. 31.* — *Luc. 18.* — *Tertio.* — *Matth. 18.* — *Quādo tacere peccatum est.* — *Prou. 24.*

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quando tacere est peccatum mortale, vel veniale.

SEcundo consideremus taciturnitatis offensionem. Contingit enim hominem dupliciter ex taciturnitate peccare. Primo mortaliter, secundo venialiter, secundum Alex. de Ales in 2 q. 43. art. *Secundū cōsiderandum.*

Quando & in quibus casibus tacere, mortale peccatum est.

CAP I.

PRimo contingit peccare mortaliter ex taciturnitate. Et hoc generaliter in omnibus his, quæ homo dicere obligatur. Vel ex præcepto, vel ex officio. In his enim duobus casibus tacere peccatū mortale est. Quando homo loqui tenetur ex præcepto. Primo si tenetur loqui ex præcepto, vt puta cum homo ex præcepto tenetur peccatum proprium confiteri pro tempore debito, & cum aliis circunstantiis requisitis. Et hoc maximè in duobus casibus. Primo tacendo in iudicio exteriori, secundo tacendo in iudicio interiori. Primo mortaliter peccat tacendo in iudicio exteriori. Vbi aduertendum est, quod iustè accusato non licet veritatem negare. Cum enim iudex veritatem requirit ab accusato, secundum ordinem iuris in tribus casibus tenetur veritatem confiteri. Primus quando de crimine publica præcessit infamia: secundus quando de crimine apparuerunt indicia certa: tertius est, cum de crimine præcessit probatio semiplena. In his tribus casibus qui veritatem tacet, aut falsitatem dicit, mortaliter peccat, quod probari potest triplici ratione, prima propter Dei gloriam, secunda propter iudicis iustitiam, tertia propter accusatoris pœnam, Primo propter Dei gloriam, quam non tribuit. Nam qui non dat gloriam & honorem Deo mortaliter peccat: eo quod ex diuino præcepto omnes ad hoc generaliter obligantur. Vnde 1. Cor 10. c. Apost. ait: *Omnia quæcunque facitis, in gloriam Dei facite.* Sed qui interrogatus à iudice secundum ordinem iuris in iudicio confitetur peccatum suum, dat gloriam Deo. Ita dicit Iosue ad Achan. 7. c. *Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, & confitere,* &c. Ergo per opositum: qui celat vel excusat peccatum suum vel negat mortaliter peccat. Secundo propter iudicis iustitiam, quam impedit. Ratio est, quia qui non obedit suo superiori in casu, in quo obligatur, mortaliter peccat. Sed iudex est superior respectu eius, qui accusatur, vel iudicatur: ergo ei obedire tenetur. Sed veritatem tacens, & nun confitens, vel falsum dicens suo iudici non obedit, immo eius iustitiam impedit: ergo mortaliter peccat. Proinde Iob. 31. c. ait. *Si abscondi quasi homo peccatum meum, & celaui in sinu meo iniquitatem meam,* &c. vbi glossa ait, *Si abscondi*, id est, timore pœnæ in iudicio interiori, scilicet curiæ. Et hoc indebitè excusando vel negando. Et subdit, *quasi homo*: quod exponens Greg. ait: Vsitatum humani generis vitium est. & libenter peccatum committere, & commissum negando abscondere, & conuictum defendendo multiplicare: vel dicit quasi homo, sicut Adam peccatum excusare voluit per mulierem, & mulier per serpentem. Genesis tertio. Et subdit *peccatum meum* sc. quasi homo, qui bona vbique vult prædicari, & mala

Quando ex taciturnitate contrahitur peccatū mortale. — *Iustè accusatus non neget veritatem.* — *Quando accusatus tenetur veritatem dicere.* — *1. Cor. 10.* — *Ios. 7.* — *Iob. 31.* — *Humanum vitium est peccatum excusare.* — *Gen 3.*

mala tegi, & addit: *Et celaui in sinu meo iniquitatem meam.* glossa. In sinu iniquitatem celare est latibulis conscientias occultare, vel peccata in mente, tanquam in sinu retinere. Tertio propter accusatoris pœnam, offensam, vel iniuriam, quam intendit, Nam qui sciẽter est causa mali, vel alterius nocumenti, mortaliter peccat. Sed accusatus iustè negans veritatem, vel confitens falsitatem, est causa mali, vel damnati accusatoris, qui punitur si in accusatione deficiat: ergo &c. Vnde Propheta ait: *Non declines cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis.* Secundo mortaliter peccat tacendo in iudicio interiori. Quod dupliciter contingit fieri. Primo non confitendo, secundo peccatum non reuelando. Primo non confitendo, scilicet saltem semel in anno, & talis mortaliter peccat: quia contra præceptum ecclesiæ facit, quod habetur extra de pœn & remis. in c. omnis vtriusque sexus. Secundo mortaliter peccat peccatum non reuelando, hoc est aliquod peccatum tacendo, scil. ex malitia vel verecundia, contra quod Oseæ 13. scriptum est: *Absconditum est peccatum eius, dolores parturientis venient ei.* Et iterum Prou. 28. dicitur: *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & dereliquerit ea, misericordiam consequetur.*

Psal. 140. *Ose. 13.* *Prou. 28.*

Quando homo loqui tenetur ex officio.

Cap. II.

Prælatus quando tacens peccat.

SEcundo autem principaliter homo mortaliter peccat tacendo, si loqui tenetur ex officio. Nam prælatus ex officio corrigere subditum obligatur. Quod autem mortaliter peccet non corrigendo subditum suum, tripliciter probari potest: primo ratione, secundo auctoritate, tertio similitudine. Primo autem ratione: nam qui in alio mortis spiritualis est auctor, in seipso mortis est operator. Sed hoc agit, qui alium potest & debet corrigere, & non facit: Proinde Gregor. ait: Plerumque nimis taciti, dum quorundam mala respiciunt, & cum silentio linguam premunt, vsum medicationis quasi conspectis vulneribus subtrahunt: & eo mortis auctores fiunt, quo minus quod poterant eiicere loquendo, noluerunt. Secundo probo hoc auctoritate. Vnde Ezech. 33. cap. mysticè scriptum est: *Si speculator viderit gladium venientem, & non sonuerit buccina, & populus se non custodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam. Ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram.* vbi glossa ait: Ex his discimus posse hominem, quamuis iniquum & impium, si magistri verba audierit, & pœnituerit de sua impietate saluari, nec minus magistrum damnari si non docuerit, vel timore discriminis, vel desperatione peccantis, dum reus est sanguinis eius, qui potuit liberari: & in vtroque saluari liberum arbitrium, dum in magistri voluntate est tacere, vel loqui: & auditoris, vel facere, & audire, & saluari, vel contemnere, & propter contemptum perire. Hæc glossa. Greg. quoque de talibus ait: Qui corrigere non valet, increpare non desinat: ne se participem delinquentium ex consensu taciturnitatis addat. Tertio autem probo hoc similitudine, scil. & exemplo. Vtputa qui tenetur mederi ægroto, & pro loco, & tempore subtrahit ei medicaminis vsum, mortaliter peccat: sed prælatus tenetur subditis suis mederi, cum spiritualiter infirmantur: ergo cum tacendo subtrahit eis medicaminis vsum, mortaliter peccat: proinde Bernard. ait: non licet tacere, cui ex officio incumbit vitia redarguere.

Ezech. 33. *Qualiter iniquus impius saluari potest si resipuerit.*

Quod non debemus incorrigibiles prædicare.

Cap. III.

TErtio, quod si obstinati essent auditores, atque incorrigibiles, & quod deterius est, essent veritatis contemptores, & persecutores: tunc est à correptione, & à prædicatione cessandum. Quod & Dominus Matth. 7. cap. insinuat dicens: *Nolite sanctum dare canibus, neque margaritas proiiciatis ante porcos:* vbi Cassiod. 29. ait: Graue peccatum est obstinatis prædicare: proinde Amos 5. cap. ait: *Prudens in illo tempore tacebit.* vbi glossa ait: Videns vir Ecclesiasticus incorrigibiles, subtrahet correptionem, ne videatur sanctum dare canibus. Et Greg. iterum dicit: Cum prælati, & prædicatores conspiciunt: quia vitam auditorum loquendo lucrari non possunt tacendo scientiam suam abscondant. Vnde cum Lucæ 23. capite Herodes interrogaret Iesum multis sermonibus, nihil respondebat illi. Cuius taciturnitatis Greg. ostendens causam ait: Quoties auditores nostri volunt nostra, quasi laudanda cognoscere, non autem sua peruersa mutare, omnino taceamus, ne ostentationis studio verbum Dei loquamur: & illorum culpa, quæ erat, esse non desinat: & nostra quæ non erat, fiat. Hæc Alex. de Ales vbi supra.

Matth. 7. *Amos 5.* *Luc. 23.*

Quando veniale peccatum est.

Cap. IV

SEcundo verò contingit, quod homo tacendo venialiter peccat. Vtputa cum homo loqui non obligatur; sed expedit, aut decet. Quando autem hoc fuerit & quando non, difficile est determinare in singulis. Sed, vt dicitur 1. Ioan. 2. Vnctió docet de hoc, quæ non permittit hominem sibi adhærentem de facili oberrare. Hæc Alex. vbi supra.

Quomodo tacens venialiter peccat. *1. Ioan. 2.*

Articvlvs Tertivs,

Quòd sit maius peccatum tacere, an loqui.

TErtio cõsideremus taciturnitatis comparationem, Hoc est, quod istorum duorum maius peccatum sit, sc. an tacere, an loqui. Circa quod aduertendum est, quod peccatum dicitur maius alio peccato, duplici modo: videlicet, quia aut communius, aut damnosius.

Peccatũ alio dicitur maius & quomodo.

Quod communiter plus peccant homines loquendo, quàm tacendo.

Cap I.

PRimo modo dicitur esse maius vnum peccatum alio: quia communius: vtputa quia à pluribus & in pluribus peccatur. Et secundum hoc peccatum locutionis dicitur esse maius peccato taciturnitatis. Vnde Amb. 1. de officiis ait: Quamplures vidi loquendo incidisse in peccatum, vix quenquam tacendo. Ideoque tacere difficilius est, quàm loqui noscere. Senec. quoque ait: Diogenes interrogatus, quare inter multos taceret? respondit, Plus expedit sapienti tacere, quàm contra se loqui. Noui enim multos loquendo, paucos tacendo circunuentos. Circunueniri est per indiscretionem sermonis seduci, & alibi Sene. ait, Sis rari sermonis ipse: sed loquentium patiens: locutum esse aliquando pœnitet, tacuisse nunquam. Iac. quoque 3. dicitur, quod *lingua est vniuersitas iniquitatis.* Et iterum 1. c. ait, *Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum.* Si enim homines soluerent tributum de verbis, non vtique esset de illis tam magnum forum. Paratior profectò debet homo esse ad audiendũ, quàm

Iac. 3. *Iac. 1.*

quàm ad loquendum. Et maximè propter tria. Primo, quia auditus in pluribus est, quam loquela: nam est in habentibus rationem, & non habentibus rationem. In quo innuitur, quod cum magna discretione loquendum est. Secundo in hoc: quia lingua naturaliter est inclusa, cum aures apertæ, & in aperto sint. Tertio per hoc, quod habemus duas aures, & tantum vnum os.

Quod communiter damnosius est hominibus tacere, quam loqui.

CAP. II.

Peccatũ altero maius. SEcundo vnum peccatum altero dicitur esse maius: quia damnosius est. Et sic peccatum taciturnitatis est maius peccato locutionis: quia est occasio, siue causa maioris damni. Quia per taciturnitatem subtrahitur vtilitas locutionis, quæ maior, vel melior est vtilitate silentij. Et circa hoc formo talem rationem. Maius est bonum locutionis, quàm sit bonum silentij. Cuius ratio est: quia tacendo tantummodo sibi prodest: ergo peccatum, quod opponitur locutioni, maius est, quàm peccatum quod silentio oppositum est. Sed peccatum taciturnitatis opponitur veritati locutionis peccatum vero locutionis opponitur bono silentij: ergo maius est peccatum taciturnitatis, id est occasio maioris damni, quàm peccatum locutionis. Hæc secundum Alex. vbi supra. Et hinc est etiam, secundum Alex. vbi supra, quod maius præceptum est in scriptura sacra, quod homo loquatur, quàm quod sileat: quia locutio pluribus modis habet rationem bonitatis, quoad se, & quoad proximum.

Præceptum autem silentij habet rationem quoad se

CAP. III.

Affirmatiua præcepta & negatiua. PRæcepta affirmatiua aliter se habent, quàm negatiua. Negatiua quidem sunt ad cohibendum à malo: affirmatiua vero, vt proficiant in bono. Quia ergo homo cum proficit, magis loquendo proficit, quàm tacendo. Ideo in sacra scriptura magis præceptum est de bonitate locutionis, quàm de bonitate silentij. Cum tamen pluribus modis possit esse bona taciturnitas, tamen multipliciter bona potest esse locutio. Hæc secundum Alex. de Ales, in 2. q. 43. artic.

SYNOPSIS

Eorum quæ maximè continentur in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de amore proprio, siue priuato, continet tres articulos, quilibet autem articulus tribus constat capitibus.

Articulus 1. Qui est de triplici ruina, quam ponit in anima proprius amor.

Cap. 1. Tres regulæ circa dilectionem mundanorum & Dei.

Cap. 2. Quod ex amore priuato omnia crimina oriuntur.

Cap. 3. Quod ex amore proprio homo gloriatur in malis.

Articulus 2. Qui est de triplici malignitate, qua operatur in anima proprius amor.

Cap. 1. Quomodo per blasphemiam Deo proprius amor facit, & quod homo sibi appropriat bona & Deo septempliciter mala.

Cap. 2. Quomodo ex amore priuato homo tripliciter contra proximum impie agit.

Cap. 3. Quod priuatus homo cum sit ex opere diaboli ad mala miras malitias habet.

Articulus 3. De triplici desperato opere ad quod perducit priuatus amor.

Cap. 1. Quod per prospera & per aduersa semper ad deteriora inducit proprius amor.

Cap. 2. Quod ex amore priuato totus mundus periclitatur.

Cap. 3. Quod per quatuor gradus seu virtutum defectus anima descendit ad Dei rebellionem atque contemptum ex priuato amore.

De Amore proprio siue priuato, & quomodo tam in hominibus, quàm in Angelis radix est omnium malorum.

Sermo XXI.

RAdix *omnium malorum est cupiditas.* 1. Tim. 6. cap. Differentia quidem est inter hæc tria, videlicet inter capitale vitium, peccati initium & radicem malorum, secundum Bonauenturam in secundo, dist. 42. super literam. Quid est capitale vitium. Primo enim capitale vitium dicitur: quia sicut caput est membrum principale, atque completum: necnon & aliorum membrorum principium, quantum ad motum & sensum: sic vitium, quod dicitur capitale, nominat peccatum completum, à quo alia vitia oriuntur. Septem sunt vitia capitalia, scil. superbia, inuidia, auaritia, acedia, ira, luxuria, & gula. Quid est initium peccati. Initium peccati illud propriè nominatur, à quo actus initium sumit, & inchoat motus. Et tripliciter nominatur, secundum triplicem recessum liberi arbitrij à lege triplici. Primus recessus est à lege maiestatis, secundus à lege veritatis, tertius à lege bonitatis. Primus recessus à lege majestatis est, & sic superbia siue contemptus initium peccati denominatur: quia qui præceptum transgreditur creatoris, à superbia incipit, & contemptu. Proinde Ecclesiast. 10. capite scriptum est, *Initium omnis peccati est superbia.* Secundus recessus est à lege veritatis, & sic error dicitur initium peccati: quia secundum Philosophum omnis malus est ignorans. Et verè ab ignorantia incipit, & errore, qui æterna deserit pro terrenis. De hoc errore Augustinus mortale peccatum diffiniens ait, Mortale peccatum est spreto incommutabili bono rebus commutabilibus adhærere. Tertius autem recessus est à lege bonitatis, & sic insipientia initium peccati appellatur. De hoc Psal. 52. ait: *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus.* Et Chrysost. super illud, *à facie insipientiæ meæ* ait: Omnis peccati initium, insipientia est. Insipientia enim contraria est sapientiæ, in qua diuina bonitas prægustatur. Merito ergo ab insipiditate dicitur inchoare, qui potius in malitia peccati, quàm in suauitate Dei elegit delectari. Proinde ne insipiens, sit anima, hortatur eam Psalmista dicens, Psal. 36. *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.* Et in exemplum se ponit cum alibi inquit, *Ego vero delectabor in Domino.* Quid est radix peccati. Tertio vero radix peccati est illud, à quo nutrimentum trahitur, & fomentum. Et proprie loquendo radix non nominat genus peccati determinatum, sed libidinis pronitatem Radix igitur peccati, siue mali, quæ circa peccatum dicit libidinis pronitatem, tripliciter potest sumi. Primo generaliter, secundo minus generaliter cum dicitur, quod duplex est radix malorum, scilicet amor malè inflammans, & timor malè humilians. Amor est respectu boni, timor vero respectu mali. Secundo vero minus generaliter, & secundum hoc

1. Tim. 6. *Initium peccati quid & quotuplex.* *Triplex recessus liberi arbitrij.* *Primus.* *Eccles. 10.* *Secundus.* *Aug.* *Tertius.* *Psalm. 52.* *Chrysost.* *Psal. 36.* *Radix peccati quid.* *Primo generaliter.* *Secundo minus generaliter.*

1. Ioan. 2. hoc dicitur, quod triplex est radix, iuxta illud 1. Ioan. 2. *Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.* Et per comparationem ad triplex bonum, videlicet ad bonum inferius, exterius, & interius. *Tertio generalissime.* Tertio autem generalissimè: & hoc est, quod Apostolus in verbo proposito ait, Radix omnium malorum est cupiditas, scil. amor proprius, & priuatus. Aduertendum est tamen, quod triplex est proprius amor. *Triplex est proprius amor. Primus.* Primus naturalis, secundus venialis, tertius criminalis, seu radicalis. Primus quippe amor naturalis, & rationalis, videlicet cum quis sibi vult bonum, quod congruit ei: & talis amor debitus est, vnde & Lucæ 10. præceptum naturæ insinuatur, cum dicitur: *Diliges proximum tuum, sicut teipsum.* Ergo ex lege naturæ præsupponitur, quòd quilibet diligat semetipsum. Ad cuius exemplum debet diligere proximum suum. Et talis amor proprius, secundum Augustinum, præcipi non debuit in scriptura, quia hoc inest homini à natura, propter quod in primis diligit homo seipsum. Quatuor tamen disponunt spiritum rationalem in affectione bene ad seipsum, de quibus in vlt. cap. huius sermonis, vltra medium, dicturi sumus. *Secundus.* Secundus amor proprius dicitur venialis, scilicet cum homo inordinatè diligit semetipsum, sed nihilominus citra Deum: & talis amor veniale peccatum est, & stat cum charitate. *Tertius.* Tertius vero amor proprius dicitur criminalis, & hic animam perducit vsque ad contemptum Dei, sicut infra patebit. Et hic est amor, de quo Apostolus in verbo proposito ait: *Radix enim omnium*, scilicet tam culpæ, quam pœnæ: tam Angelorum, quam hominum, *est cupiditas.* Hic siquidem amor sui, est omnium peccatorum causa & origo, non tamen causa propinqua. Proinde August. super Psalm. 74. inquit, Duas ciuitates duo faciunt amores. Ciuitatem Hierusalem facit amor Dei vsque ad contemptũ sui: Ciuitatem Babyloniæ facit amor sui vsque ad contemptum Dei. Et subdit, Interroget se quisque quid *Amor sui inordinatus omniũ malorum causa.* amet, & inueniet vnde sit ciuis. Ex his igitur, secundũ Alexandrum de Ales, patet quod amor sui inordinatus omnium peccatorum causa & initium est, cum sit conuersio ad commutabile bonum. Quod etiam testatur *2. Tim. 3.* Apostolus, 2. Timoth. 3. cap. dicens, *Instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes: Cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, voluptatum amatores magis quam Dei, habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Hos deuita*, &c. Hoc sentit Alexander in secundo, distinctio. 49. Nec tantum proprius amor causa est & principium omnium peccatorum, quæ ab hominibus perpetrantur: sed etiam omnium spirituum malignorum. Vnde Augustinus super Gen. ad literam, lib. 11. cap. 8. ait, Superbia est amor excellentiæ propriæ. Ex hoc autem, quod quis amat excellentiam suam, vel paribus inuidet quod ei coæquantur, vel superioribus, quod ei præferuntur: merito ergo omnis peccati initium esse superbiam diffiniuit Scriptura: Cuius testimonio conuenienter aptatur, quod ait Apo- *Radix omniũ malorum est auaritia.* stolus, Radix omnium malorum est auaritia. Si auaritiam generalem intelligamus, qua quisque appetit amplius, quam oportet propter excellentiam suam: specialis auaritia est pecuniæ amor: Cuius nomine Apostolus per speciem significans genus, voluit vniuersalé auaritiam intelligi dicendo, *Radix omnium malorum est auaritia.* Hac enim & diabolus cecidit, qui vtique non amauit pecuniam, sed potestatem. Proinde peruersus sui amor turgidum spiritum priuauit sancta societate, & ideo Latinè vocatur amor priuatus. Omnis enim priuatio minuit. Vnde itaque eminere superbia vult, inde in angustias, & egestates contruditur, cum à communi ad proprium damnoso sui amore redigit. Hinc alio loco, cum dixisset, erunt homines seipsos amantes, continuo subiecit, amatores pecuniæ, ab illa generali auaritia, cuius superbia caput est, ad hanc specialem descendens, quæ est propriè hominum. Non enim amarent pecuniam, nisi eo putarentur se excellentiores, quo ditiores. Cui morbo contraria charitas non quærit, quæ sua sunt id est non priuata excellentia lætatur, & ideo non inflatur. Hi duo amores, quorum alter sanctus est, alter immundus, præcesserũt in Angelis, alter in bonis, alter in malis. Et distinxerunt in genere humano ciuitates duas, alteram iniquorum. Hæc August. Et iterum 9. de ciuitate Dei, duas ciuitates fecerunt duo amores, terrenam scilicet amor sui vsque ad contemptum Dei: cœlestem vero amor Dei vsque ad contemptum sui, propter quod illa in seipsa hæc in Domino gloriatur. Illa in suis potentibus diligit virtutem suam, hæc dicit Domino suo, *Diligam te Domine virtus mea.* Merito ergo Dominus Ioan. 12. cap. ait: *Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Quod potest esse thema in præsenti materia *Ioan. 12.* Et illud exponens August. ait: Qui indebitè se diligit, se odit: ergo per oppositum si bene & debitè te oderis, tunc te amasti. Et iterum Alex. de Ales, vbi supra ait: Amor sui est amor vitiosæ correctionis, de quo *Alex. de Al.* Propheta inquit, Psal. 10. *Qui diligit iniquitatem, odit animam suam.* Quod potest esse thema, Talis enim debitus amor, est odium sui non per essentiam, sed per concomitantiam, eo quod ad indebitum sui amorem, id est ad amorem peccati sequitur odium diuinæ imaginis, quæ per peccatum deformatur & maculatur, & per consequẽs naturalis boni quod per peccatũ corrũpitur, & minuitur. Hæc Alex. hunc itaque proprium amorem mysticè describit Ioan. Apoc. 13. c. cum ait: *Vidi de mari bestiam ascendentem, habentem capita septem, & cornua decem, & super cornua eius decem diademata, & super capita eius nomina blasphemiæ. Et bestia, quam vidi, similis erat pardo: & pedes eius, sicut pedes vrsi, & os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam, & potestatem magnam, & vidi vnum de suis capitibus quasi occisum in mortem, & plaga eius mortis curata est, & admirata est vniuersa terra post bestiam, & adorauerunt draconem, qui dedit potestatem bestiæ, & adorauerunt bestiam dicentes Quis similis bestiæ? & quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna, & blasphemias, & data est ei potestas facere menses quadraginta duos.* *Apoc. 13.* In quibus sacris verbis tria mysteria Beatus Ioan. ostendit de proprio, siue priuato amore. Primum est ruinæ, secundum est malignitatis, tertium desperationis.

ARTICVLVS PRIMVS.

De triplici ruina, quam parit in anima proprius amor.

PRimum mysterium est ruinæ. Tres quippe ruinas parit in anima proprius amor. Prima ruina est in mundanis delectatio, secunda in peccatis immersio, tertia in malis gloriatio. *Primũ mysterium est ruinæ. Tres ruinas in anima parit proprius amor.*

Tres regulæ circa dilectionem mundanorum, & Dei.

CAP. I.

PRima ruina est in mundanis delectatio. Ait enim Ioan. *vidi de mari bestiam ascendentem.* Ad horum intelligentiam tres regulæ sunt notandæ. Prima regula est hæc, quòd necesse est animam in aliquo delectari. *Primũ & eius sunt tres regulæ.* Cuius ratio est, quia cum ad diligendum creata sit, & iam peruenit ad arbitrij libertatem, quasi in orizonte duorum extremorum posita sit, vel locata.

Vnum

Vnum est superius, aliud inferius. Supra enim est lux æterna, & delectatio infinita, quam quasi vertice tangit, cum se erigit ad rationem lucis. Cum vero se ad inferiora deflectit, tenebrarum regionem ingreditur, & amaritudinem maris, & verticem mentis more pecudum ad terrena & caduca inclinat: & à transitoriis illecta caro ad effectum eorum trahit animam infelicem, & cæcam. Proinde Psal. ait: *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Proinde necesse est, aut præponere creaturam creatori, aut creatorem creaturæ, quia ambo pariter diligi minimè possunt. Secunda regula est, quod quanto plus anima gustat Deum, tanto amplius despicit mundum, quia gustato spiritu desipit omnis caro, id est omnis mundanus amor. At econtra, quanto quisque in transitoriis amplius delectatur, tanto minus ei diuina sapiunt. Vnde Greg. in homil. inquit: quanto quisque a superno amore disjungitur, tanto inferius delectatur. De talibus 1. Cor. 2. Apostolus ait: *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei, stultitia est illi, & non potest intelligere quia spiritualiter examinatur.* Tertia regula est, quod quanto quis plus diligit Deum, tanto plus etiam in aduersis iucundatur. Vnde Aug. 13 confes. ait: Verus amor non sentit amaritudinem, sed dulcedinem: quia soror amoris dulcedo, sicut, soror odij est amaritudo. Patet exemplum in Beato Laurentio, cui præstabant refrigerium flammæ ignis. Cum vero diuina dulcedo in mente deficit, necesse est vt ipsa mens in creaturis dulcedinem quærat, in qua se delectando quiescat. Vnde de diuite, cuius ager vberes fructus attulerat, Luc. 12. cap. scriptum est quod dicebat animæ suæ. *Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos, quiesce, comede, bibe & epulare.* Ecce quod in creaturis quiescere satagebat, qui à consolatione creatoris se alienum fecerat. Et tamen in hac delectatione minime requieuit, cum subito audiret: *stulte, hac nocte auferent,* scilicet dæmones, *animam tuam à te. Quæ autem parasti, cuius erunt?* Immo qui parasti, cuius eris: Ecce quod in creaturis delectandis quietem non inuenit. Et hoc est, quod Ioan. ait, *Vidi de mari bestiam ascendentem*, id est, de amaritudine animi, qui per consolationem creaturæ dulcorari quærit, quam tamen in veritate non reperit: immo quod mirabilius est, in mundi delectationibus reperit cruciatum. Et merito hoc fit diuino iudicio, vt proprius amor ab amaritudine animi quodam modo ortum habens, amaritudinem fugiens in amaritudine inquietè quiescat, quia prædicta bestia, licet de mari ascendendo egredi videatur: tamen mare amaritudinis non relinquit, vt mysticè innuatur, quod sic qui diuina dulcedine expers est in mundanis delectationibus etiam cruciatur.

Psal. 48. — *Greg.* — *1. Cor. 2.* — *August. Amoris soror dulcedo amaritudo soror odij. Exemplum.* — *Luc. 12.*

Quod ex amore priuato omnia crimina oriuntur.

C A P. II.

SEcunda ruina huius priuati amoris, quæ sequitur ex ipsa prima, est in peccatis immersio: nam præuaricatione virtutum, & præceptorum Dei hæc malitia plena est. Qui enim Deum contemnit, & fruitur creaturis, omnia criminalia vitia incurrit, quæ circa creaturæ iniquam fruitionem impiè committuntur. Ex quo sequitur, omnia opera huius hominis impia, & præceptis Dei contraria esse. Vnde Luc. 11. c. Dominus ait. *qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit* Qui enim non est est cum Christo, creatura sua vtendo ad eius gloriam & honorem, aduersus Christum est creatura illius impiè abutendo. Et qui non colligit fructum operum bonorum in vitam æternam cum Christo, dispergit intellectum, voluntatem, & opera sua ab ordine iustitiæ secundum vacuitatem desideriorum multorum, inde merita æternæ pœnæ. Ideo de hac bestia dicitur, *Habentem capita septem,* propter septem capitalia vitia, quibus animam peruersam imbuit, vt de tali homine verificetur quod Prouerb. 26. cap. scriptum est, *Septem nequitiæ sunt in corde illius.* Et addit Ioan. *Et cornua decem,* propter præuaricationem decem præceptorum Dei, quæ ex septem cornibus, id est ex septem vitiis pullulare probantur, vt omnis nequitia huius amoris in numero septenario denotetur, & vniuersitas multorum operum eius, quibus aduersatur præceptis Dei, in numero denario demonstretur.

Secunda ruina, in peccatis immersio. — *Luc. 11.* — *Prou. 26.*

Quod ex amore proprio homo gloriatur in malis.

C A P. III.

TErtia ruina, quæ sequitur ex secunda, est in malis gloriatio: si enim *peccator cum in profundum peccatorum venerit, contemnit,* vt dicitur Prouerb. 18. necesse est vt cum in peccati vilitate senuerit, in [illegible] sibi imputet, quod ex diuturna consuet[illegible] [illegible]bet. Et hoc est peccatum ad mortem, de quo [illegible] Ioan. 5. cap. ait: *Est peccatum ad mortem, non dico vt pro eo quis roget.* Proinde de hac bestia subditur, *Et super cornua eius decem diademata.* In 12. c. eiusdem Apoc. de dracone: id est de Sathana, Ioan. ait: *quod draco magnus & rufus habebat capita septem & cornua decem, & in capitibus eius septem diademata.* Hic vero quod super cornua huius bestiæ sunt diadema: nam diabolus cum spiritus sit de spiritualibus nequitiis gloriatur: & ideo septem diademata, in septem capitibus septuplex gloria est de septemplici nequitia, quæ crimina irremissibilia facit. Vnde septem diademata Princeps apostatarum spirituum habet, qui septemplicem nequitiam in septemplici gloria malitiæ non solum in se, sed etiam in ceteris in se consentientibus consummat. Hęc autē bestia hoc in homine operatur, vt de malignis operationibus, quas pro virtuosis operibus habet, impie glorietur. Et ideo decem diademata, decem cordibus superposita, est decuplex gloria, quæ denariæ præuaricationi præceptorum diuinæ legis superaddita est. Huic quippe homini merito dici potest Propheticum illud, Psalm. 51. *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?* Profecto sicut confessio de peccato initium est salutis, sic de malitia gloriari consummatio perditionis est. Proinde Hieronym. ait, Nihil adeo Deo displicet, sicut ceruix erecta post peccatum. Sed qua ratione licet in malitia, cum gloriari non liceat in sapientia, vel fortitudine, vel substantia temporali? Vnde Hierem. c. 9. ait: *Non glorietur sapiens in sapientia sua, & non glorietur fortis in fortitudine sua, & non glorietur diues in diuitiis suis.* Et Ecclesiast. 19. c. scriptum est; *Qui gaudet in iniquitate, denotabitur.* id est de nota Christi delebitur. Iuxta Propheticum illud Psal. 68. *deleantur de libro viuentium, & cum iustis non scribantur.* Hi sunt, de quibus Prouerb. 2. Salomon ait: *Qui derelinquunt iter rectum,* scilicet septem principalium virtutum, *& ambulant per vias tenebrosas,* decem Dei præceptis oppositas, *qui lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Porro qui in rebus pessimis exultant, pessimi sunt. Tales in malis deteriorari non possunt. Ascendunt enim summum nequitiæ, & attingunt apicem mali. Hi seipsos violentant ad malum, adinuentiones & nouitates adinueniunt in peccatis. Nam hi sunt qui præter alueum malorum multorum insurgentium à natura corrupta per subtiles & sedulas adinuentiones conantur ad malum, vt plus velint facere ac inuenire à malitia propria sua, quam commoti à fragilitate, aut à corrupta natura. Tales semper ad extrema vitiorum accedunt, quibus si ad aliquod malum agendum desit aliquando facultas, ad nullum

Tertia ruina in malis gloriatio. — *Prou. 18.* — *Ioan. 5.* — *Septuplex gloria de septemplici nequitia.* — *Psal. 51.* — *Hierony.* — *Hier. 9.* — *Eccl. 19.* — *Psalm 68.* — *Prou. 2.*

tamen

tamen deest iniqua voluntas. Spondent quandoque fidem, vt maiorem inferant fraudem, nullum malum pro posse dimittunt inhaustum. Legitur Gen. 13. quod Sodomitæ pessimi erant. Pessima profecto res erat, quod magis insaniebant in iuuenes homines, quam in pulcherrimas mulieres. Sed pœna ostendit, qualis & quanta eorum pessima malitia fuit.

Articvlvs Secvndvs,

De triplici malignitate, quam operatur in anima proprius amor.

Secundum mysterium est malignatio-nis.
Tres malignationes operatur in anima proprius amor.

SEcundum mysterium est malignationis. Tres siquidem malignitates operatur in anima proprius amor. Prima contra Deum, secunda contra proximum, tertia contra hominem ipsum. Prima malignitas quæ est contra Deum, est Dei blasphematio. Secunda contra proximum, est proximi persecutio. Tertia contra hominem ipsum, est in malitiis obcæcatio.

Quomodo per blasphemiam Dei proprius amor facit, quod homo sibi appropriat bona, & Deo septempliciter mala.

Cap. I.

Primo contra Deũ malignatur. Dei blasphematio est.

PRima quippe malignitas, quæ est contra Deum, est Dei blasphematio. Nam iste amor blasphemiis plenus est. Huiusmodi quippe homines omnes gratias, atque bona, quæ habent ex Deo, sibi ipsis ascribunt tanquam ipsi auctores sint propriorum bonorum. Mala autem omnia, quæ habent, imputant summo Deo, tanquam ipse qui solus est bonus, auctor sit malorum. Hæc blasphemia veræ confessioni opposita est, quæ mala sua sibiipsi: bona vero imputat Deo. Propterea de talibus blasphemis Ioan. subdit, *Et super septem capita nomina blasphemia.* Nomen enim significat notitiam publicam: statim autem super caput blasphemiæ, est mentis per verba manifesta publicatio, scilicet de bonis sibi ascriptis, & malis Deo appropriatis. De talibus enim Propheta ait: *Fructum eorum de terra perdes, & semen eorum a filiis hominum quoniam declinauerunt in te mala.* Ait enim: *Fructum eorum*, id est præmium eorum *de terra*, scilicet, *perdes*, quia ibi non præmiabuntur. Isa. 16. *In terra Sanctorum iniqua gessit* quasi dicat, forefecit contra eam. Et idem sequitur, *Et non videbit gloriam Dei & semen eorum à filiis hominum*, id est a bonis ne cum eis fiant hæredes. Hoc enim quod dicit, *& semen eorum a filiis hominum*, est causa eius, quod præmiserat ante, *fructum eorum de terra perdes*: quia hic cum bonis non seminauerunt, illic non metent æternos fructus. 2. Corin. 9. *Qui parce seminat, parce & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Hic profecto est rectus & necessarius ordo. Primo seminare, & postea colligere fructus. Vnde & alibi Propheta ait; *Euntes ibant & flebant mittentes semina sua: venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos.* Et addit, *quoniam declinauerunt in te mala*, scilicet & sibi bona, quod est blasphemia consummata. Septempliciter Deum blasphemat proprius amor in hominibus, Deum blasphemando in eum declinat mala, quæ operatur & hoc fallaciter se excusando. Primo per diuinam operationem, secundo per diuinam permissionem, tertio per diuinam dispensationem, quarto per diuinam retractionem, quinto per diuinam præuisionem, sexto per diuinam creationem, septimo per diuinam iussionem. Primo quippe mala perpetrando excusant se per diuinam operationem. Sic enim Genes. 3. fecit Adam, cum se excusando contra Dominum ait: *Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi & comedi*: quasi dicat. Tu es in causa, qui dedisti mihi hanc mulierem. Sunt enim plerique, qui dicunt: Quare fecit nos Deus quod possumus peccare? Sed aduertant tales, quod Deus eos fecit vt possent non peccare, si vellent, saltem mortaliter. In arbitrio enim illorum est peccare, vel non peccare, teste Ecclesiastico, qui 15. cap. ait: *Apposuit tibi ignem & aquam ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei dabitur illi.* Secundo per diuinam permissionem. Dicunt enim quod Deus permisit eos cadere in peccatum, sed aduertant, quod ipsi renuunt patrocinium dicentis, Prouerb. 1. *Extendi manum meam* scilicet ad adiuuandum, *& non fuit qui aspiceret.* Tertio per diuinam dispensationem. Dicunt enim quod Deus permisit eos cadere, vt resurgerent fortiores & sic appareret misericordia Dei in redimendo, vel resurgendo, contra quos Rom. 6. *Manebimus in peccato, vt gratia abundet? Absit*: & iterum 3. cap. idem ait: *Si iniquitas nostra iustitiam Dei commendat, quid dicemus? Nunquid iniquus est Deus, qui infert iram? Secundum hominem dico, absit.* Quarto per diuinam retractionem. Dicunt enim se peccare, eo quod Dominus non dat eis gratiam, iuxta illud Rom. 9. *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Sed aduertant tales ignari, quod ipsi sunt, qui desunt gratiæ Dei, & non deest eis gratia eius, quia Dei gratia semper parata est eis. Vnde 1. Pet. 1. cap. scriptum est, *Sperate in eam, quæ vobis offertur, gratiam.* Quinto per diuinam præuisionem. Dicunt enim quod Deus ita præuidit vt peccent. Sed considerare debent, quod præuidentia Dei non infert necessitatem. Nam licet Deus præuiderit, quod ipsi facturi sunt, tamen in eorũ voluntate est peccare, vel nõ peccare, Ezech. 2. *Si forte vel ipsi audiant, & si forte quiescant*, Sexto per diuinam creationem. Dicunt quidam se lapsos in peccatũ carnis, quia carnem vitare non possunt, aut non posse abstinere à furtis, quia nati sunt sub constellatione, seu planeta eos taliter inclinante, quare cauere non valent. Siue quia non possunt esse non partiales, quia de tali parte, scilicet Guelfa, vel Gibellina sunt orti, & sic de consimilibus. Quæ omnia si attente considerentur, nihil aliud sonant quam se excusare, atque Deum impie blasphemare, eum scilicet inculpando, qui omnia in sapientia fecit, quod vel ignorauerat quod creauit, vel quod non bene creauerat, seu quod ad condemnationem eos fecerit, non ad salutem. Quod nihil aliud est quam aut Deum stultum, aut impium iudicare, aut condemnare. Septimo per diuinam iussionem. Sunt enim qui dicunt se non posse à mendaciis abstinere, alij non posse cauere abstinere à periuriis, seu à blasphemiis, Deo contumeliosis, aut à malis ponderibus, vel mensuris, siue quod plus non vendant pro dilatione temporis data, quam si pro mercatura pretium soluatur statim: aut quod fieri non potest, quod ciuitas, vel castrum, siue villa stet absque vsuraria publico, & sic de similibus, quæ contra Dei præcepta damnabiliter perpetrantur. Quæ omnia nihil aliud sonant intellectui sano, quam blasphemiam inferre piissimo præceptori, quasi nesciuerit quod iusserit, aut quod impie mandata dederit, quæ impleri non possunt. In primo enim iudicant Deum stultum, in secundo impium. O insania obcæcata, fontem sapiẽtiæ de ignorantia inculpare, & de summa pietate crudelitatem sentire. Hæc dici possunt, quæ super septem capita huius bestiæ nominantur blasphemiæ quia Ioan. ait, *Et super septem capita nomina blasphemia.*

Psal. 20. — *Isa. 26.* — *2. Cor. 9.* — *Psal. 125.* — *Septempliciter Deũ blasphemat proprius amor.* — *Primo excusatione per diuinam operationem.* — *Gen. 3.* — *Eccles. 15.* — *Secundo per diuinã permissionem.* — *Prouerb. 1.* — *Tertio per diuinã dispensationem.* — *Rom. 6.* — *Rom. 3.* — *Quarto per diuinã retractionem.* — *Rom. 9.* — *Quinto per diuinã præuisionem.* — *Ezech. 2.* — *Sexto per diuinam creationem.* — *Septimo per diuinam iussionem.*

Quomodo ex amore priuato homo tripliciter contra proximum impie agit.

Cap. II.

Secunda malignitas contra proximum. Secunda vero malignitas, quæ est contra proximum, est proximi persecutio. Est enim amor iste crudelis & luxuriosus, vorax & minabundus, impius & scelestus, & omni flagitio plenus. Sic profecto inique diuidit impius amor vt sibi sicut affectuosissimus est, & ob hoc delitiis carnis seipsum fouet: sic & alios deliciis suis in aliquo aduersantes verbis & operibus crudelissimus est. *Iac. 5.* Vnde Iac. 5. de talibus ait: *Epulati estis super terram & in luxuriis vestris enutristis corda vestra.* Hoc dicit quantum ad delicias, quas sibiipsi præparat impius amor. Quantum vero ad crudelitatem, quam operatur in aduersantes sceleribus suis adiungit, *In die occisionis adduxistis & occidistis iustum & non restitit vobis.* Propterea Christus cum cæteris membris suis id est cum martiribus suis, occisus est, quia aduersabatur peccatis hominum seipsos amantium, non Deum. Ex quo patet, quod à proprio amore Christus cum martiribus suis occisus est, vt de eo conquerendo *Gen. 37.* mystice dicere possit æternus pater, *Fera pessima deuorauit filium meum.* Proinde de hac bestia Ioan. subdit, *Bestia quam vidi, similis erat pardo; & pedes eius* *Tribus modis proprius amor contra proximum impie agit.* *sicut pedes vrsi, & os eius sicut os leonis.* Tribus quippe modis crudelitatē exercet in proximos proprius amor, videlicet malitiis, blanditiis & violentiis. Primo malitiis. Omnes quippe malitiæ & proditiones factæ ad proximorum deceptiones ex proprio amore originem habét. Propterea hæc bestia pardo assimilatur. Est siquidem pardus bestia variis respersa maculis, proditoria, velocissima atque crudelis mens. Sic proprius amor omnium malitiarum maculis respersus, est promptissimus in malitiarum adinuentione ad lædendum iustos, crudelissimus ad inferendum pœnas innocentibus pro sua commoditate, quod tamen astute & pro- *Psal. 57.* ditorie agit. Hi sunt, de quibus Propheta ait: *Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorū.* Secundo vero si non potest obtinere malitiis intentum suum, quærit hoc efficere blanditiis, & de hoc Ioan. subdit, *Et pedes eius pedes vrsi.* Pedes quippe quibus terram tangimus, affectiones sunt, quibus circa terrenas creaturas ad vsum nostrum creatas afficimur. Vnde & de his, qui male vtuntur creaturis, Prouerb. 1. cap. *Prouerb. 1.* scriptum est, *Pedes illorum in malum currunt*, id est affectiones eorum ad abutendum creaturis veloces sunt. Proprius igitur amor pedes in modum vrsi habet, quia blanditiis suis quærit tantummodo voluptatem more vrsi, qui mel diligere, & pedes suos lingere, atque luxu- *Vrsus mel diligit & pedes lingit.* riosum esse narratur. Proinde omnes inordinatæ & fœdæ delectationes atque affectiones ex hoc amore originem habent, quas sibi versutis blanditiis blandisque modis satagit procurare. Tertio vero hanc crudelitatem exercet violētiis, scilicet si malitiis & blanditiis ipsam voluntatem suam implere non potest. Et de hoc Ioan. subdit, *Et os eius sicut os leonis.* Leo quippe terribilis est facie, voce, & opere. Primo enim terribilis est in facie & faucibus suis & aspectu suo. Et ad litteram, quid aspicientibus terribilius est, quam homo proprij amoris, quando ad violentiam assuetus, ad prædam & necem promptus & paratus est, quem cum homo simplex & ouis Christi inspexerit terrore concutitur, qui non quasi hominem, sed quasi diabolum in homine *Ezech. 19.* aspicit? De quorum vno, Ezech. 19. cap. scriptum est: *Leo factus est, didicit capere prædam hominémque comede-* *Leo rugitu bestias terret* *re.* Secundo terribilis est in voce: nam & rugitu eius omnes bestias terret, quanto amplius oues Christi ad vocem crudelis hominis quærentis non tantum sua, *Amos 3.* sed etiam aliena. De tali homine Amos 3. c. ait: *Leo rugiet, quis non timebit?* Rugit leo siquidem propter prædam: & talis impius homo comminatur iustis rapinam bonorum temporalium atque præsentis vitæ. Tertio terribilis est in opere, quia necat & deuorat prædam. In quo denotat sæuitiam & crudelitatem huius amoris. De talibus quippe hominibus agniculi Christi nihil nisi mortem continue suspicantur, vt quilibet eorum ad hoc dicere possit propheticum illud, *Susceperunt* *Psalm. 16.* *me sicut leo paratus ad prædam.* Ferox est igitur iste amor atque crudelis, quia fertur more ferarum, motu omni ratione priuato, ab hominibus animo & moribus dissidet, magis autem contradicit: Et, vt mul- *Amoris proprij crudelitates.* tas eius crudelitates breui comprehendam, hic ferus amor effrenato animo irruit contra insontes, indulgere non nouit: fingit quandoque pacem vt exosum incautum infallibiliter trucidet, non placatur muneribus, non acquiescit precibus, gaudet sanguine in certamine fuso, hilarescit, cum audit homines in homines sæuientes, semper noua machinatur tormenta, nec satiatur aliorum pœnis, vilipendit hominum vitam, sine lite causam inquirit, ferit. & cūrabescit animo si non fecit, & non cruciare cruciatus est, illi ad pericula se præuium facit. Dolet, si ab homine mala caueantur: maledicit omnem percutientem incallum: benedicit autem qui signanter transuerberat, nunquam expedite nisi ad malum consulit, eius ligatur lingua in consilio bono, crudelibus benignus est, pius vero animo crudelia, afflictionem afflicto, desolationem desolato delectatur inferre: viduarum, pupillorum, egenorum, spoliatorum, iniuste passorum causam audire non potest: compati nescit, de lachrymis placari atque incuruari omnino non nouit, naturæ atque sacramento contemnit deferre: fera verba fert in lingua amor iste ferus, sed interdum suauia vt ferius feriat. Ferus iste & impius amor, dum fuerit generis propinquitatem abhorret, non subuenit, horrea necessitatis tempore claudit, innocentiam odit, dilaniat, percutit, capolat, & occidit. Denique huius feri amoris atque crudelis in veteri testamento & in historiis Gentilium multa reperiuntur exempla, sed nulla profecto peiora quam quæ à Christianis facta sunt, & fiunt. Consideremus tyrannides, partialitates, sectas, latrocinia, prædicationes, expugnationes, subuersiones vrbium, incendia, homicidia, proditiones, puellarum & fœminarum deflorationes & violationes: sacrilegia monachorum, incendia ecclesiarum, dispersiones populorum & patriarum, & consimilia, quæ nostris temporibus facta sunt, & intelligemus quod hæc omnia feritate & atrocitate proprij amoris exorta sunt, vt iam de Christianitate, & maxime de Italia videatur præuidisse Dauid cum ait, *Singularis ferus*, id est proprius, seu priuatus amor *depastus est eam.*

Quod priuatus amor, cum sit cæcus, ex opere diaboli ad mala miras malitias habet.

Cap. III.

Tertia malignitas proprij amoris. Tertia autem malignitas huius iniqui amoris, quæ est contra hominem ipsum, est in malitiis obcæcatio, ne dicam illuminatio: quia illuminatio sociat magnitudinem luminis in bonum: excæcatio vero magnitudinem intellectus & malitiæ in malum: secundum enim Richard. dé verbis Apostoli: Malitia est ex proposito & deliberatione malo cognito, prono ani- *August.* mo consentire. Et Aug in quadam Epistola ait: Malitia est per quam motibus deceptoriis veritate palliata, vel odium alterius, vel proprium commodum attenditur. Quæ omnia proprius amor tam ex corrupta natura, quam ex consuetudine mala, quam etiam ex immissione diabolica in anima efficit amatorum suorum. Cum enim talis amor cæcus sit, modicum quippe valeret in opere suo, nisi astutia non solum naturaliter ingenita, & per malorum experientiam cumulata, sed maxime ab immundis spiritibus immissa

immissa cum opibus suis assistat, vt per oculum nequam asturiæ prudens huius seculi videat, quid nequioris cordis appetitu cócupiscat. Sicut enim diuinæ sapientiæ in humana mente regnanti semper Deus per immissiones & inspirationes suas assistit: sic & humanæ asturiæ de his, quæ huius seculi sunt, cogitanti immundus spiritus cum immissionibus semper inserit, & ad mala quantum Deus permittit, auxilium & consilium subministrat. Et hoc est, quod Ioan. subdit, *Et dedit illi draco virtutem suam & potestatem magnam.* Virtus quoque diaboli est cognitio occultorum, quam ad hæc Angelica conditione retinet, quia nullum occultum vere eum latet Ratione quippe huius cognitionis, Ezech. 28. *Cherub*, id est plenitudo scientiæ nominatur, cui à Domino dictum est, *Tu Cherub extentus*, sc. in naturali scientia. Potestas vero diaboli maxima est, ita vt de eo, Iob 41. c. scriptum sit, *Non est potestas super terram*, id est terrena, vel in terris existens, *quæ comparetur* id est coæquetur *ei*. Cuius causam ostendit subdens, *qui factus est*, sc. à Domino in tanto culmine, *vt nullum*, scil. sub Deo *timeret*. Per hoc siquidem denotatur, quod nulla corporalis virtus potestati dæmonis adæquari potest. Ratio huius est, quia potestas eius spiritualis vere est. Propter hoc etiam, Ioan. 14. à Domino princeps huius mundi denominatur. Hac siquidem potestate quantum in se est, semper vtitur male: tamen Deus per sapientiam suam opus potentiæ eius sic applicat, quod nemini suorum nocere valet. Proinde Iob 40 cap. scriptum est: *Qui fecit eum* scilicet Deus, *applicabit gladium eius*, id est noxiam operationem ipsius. Voluntas autem nocendi est in diabolo à seipso, propter quod dicitur gladius: sed effectum nocendi non habet, nisi ex voluntate, vel permissione diuina, quia à Deo potestas eius, & à Deo regitur & gubernatur. Prædictam autem virtutem & potestatem tribuit Lucifer huic priuato amori secundum iudicium diuinæ permissionis. Dicitur autem magnam virtutem & potestatem huic bestiæ communicasse, quia diabolus nulli vitio, permittente Deo tantum communicat suam virtutem & potestatem, sicut amori priuato. Propterea nullum vitium vniuersaliter tantum nocet mundo, quantum iste proprius amor cum sit radix vniuersorum malorum. Vnde merito Philip. 2. Apost. ait: *Omnes enim quæ sua sunt, quærunt, non quæ Iesu Christi.*

Ezech. 28. Cherub id est scientia plenitudo. Iob. 41. Iob. 40. Phil. 2.

ARTICVLVS TERTIVS,

De triplici desperato opere, ad quod perducit priuatus amor.

Tertium misterium est desperationis. Tria sunt opera desperata.

TErtium mysterium est desperationis. Tria sunt opera desperata, seu desperationis signa, quæ operatur in anima hic proprius amor. Primum est in prosperis & aduersis deterioratio, vel in malis multiplicatio, secundum suiipsius deificatio, tertium contra Deum rebellio.

Quod per prospera & per aduersa semper ad deteriora inducit proprius amor.

CAP I.

Primum opus desperationis.

PRimum desperationis opus, seu signum est in prosperis & in aduersis deterioratio, seu in malis multiplicatio. Sicut enim viri iusti ex eo, quod quandoque tentare permittuntur, fortiores resurgunt, cum casus electorum sit exaltatio eorum: sic & mali, qui aut diuitias, aut luxurias, seu sæculi glorias quærũt, ex eo, quod quandoque cadunt, & desiderata, atque amata amittunt, eo in cupitis nequiores fiunt, & inde amor iste nequissimus magis accenditur, vnde magis extingui deberet. Sicut enim magnus ignis ex flatu plus crescit, & sicut ignis in pice & sulphure immissa aqua plus ardet: sic amor iste vsu diuitiarum, deliciarum, atque magnificentiarum; atque omnium septem peccatorum plus esurit, & ex priuatione eorum ad illa amplius inardescit, atque insanit. Vnde a contrario sensu, Matth. 5. Dominus ait, *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam*, id est opera contraria prædictis vitiis, *quoniam ipsi saturabuntur.* At isti amatores sui amplius esuriunt, quo plus iniquitatem comedunt. vnde subdit Ioan. *Et vidi vnum de capitibus suis quasi occisum id est mortuum, & plaga mortis eius curata est.* Quodcunque enim septem vitiorum huius proprij amoris quocunque casu debilitatum fuerit, amplioribus viribus ad male vtendum recunualescit. Proinde Prouerb. 6. cap. scriptum est, *Pretium scorti, vix vnius est panis*, id est vix tanto tempore durat scortando adepta quies, quanto vnus panis comedi possit. Matth. 5.

Quod ex amore priuato totus mundus periclitatur.

CAP. II.

SEcundum desperationis opus, siue signum, est suiipsius deificatio. Amor siquidem sui, vsque ad contemptum Dei omnes malos motus in ministerio habens in regno vitiorum iugiter dominatur, quasi Deus. Proinde notanter aduertendum est, quod peccator homo non ideo diabolo seruit, quia ipsum amat, sed quia quæ ipse proprius amor sibiipsi cupit, promouet & procurat. Omnes igitur motus concupiscentiæ, siue quos diabolus in carne suscitauerit, siue quos natura corrupta commouerit, seu quos mala consuetudo excitauerit, respiciunt ad amorem illum, quo homo bonum proprium concupiscit. Vnde & in homine malo non est resistentia, neque lucta contra impetum huius amoris mali. Propter quod Ierem. 2. in persona peccatoris scriptum est, *Adamaui quippe alienos & post eos ambulabo.* Alienos siquidem homo amat, etiam si seipsum amat, quandocunque Deum suum non amat: & post illos ambulat, dum sine omni resistentia, imo cum maximo impetu quicquid suggerit iniquus amor adimplet. Vnde sequitur, *Et admirata est vniuersa terra post bestiam.* Terra siquidem terrenos homines indicat, quoniam Gen. 3. dictum est, *Puluis es & in puluerem reuerteris.* Hæc terra vniuersa post bestiã admirari dicitur, quia omnes terreni homines, quæ sua sunt, quærunt, nõ quæ Iesu Christi. Vnde Iob 21. c. mystice scriptum est, *Dulcis fuit glareis cocyti & post se omnem hominem trahit, & ante se innumerabiles*, Cocytus enim luctus interpretatur. Vnde cum infernalis fluuius esse dicatur, æternam damnationem merito habet signare: glarea autem arena cum multitudine lapillorum residens in fundo fluuiorum, & significat innumerabilem multitudinem tã Angelorum, quam hominum diuersorum statuum, propter amorem proprium damnatorum. Ait ergo, *Dulcis fuit*, scilicet priuatus amor, *glareis cocyti*, id est spiritibus immundis, qui de diuersis hierarchiis tãquam glareis cocyti in inferno damnati sunt *Et post se omnem hominem*, scilicet terrenum in mundo, vsque ad Iob, à mundi initio venientem, *trahit*, scilicet ad æternas pœnas: quia proprius amor tanquam radix omniũ malorum in quolibet damnato principaliter causa est eius damnationis. Et de aliis ad hæc damnandis ex hoc amore subiungit & *ante se innumerabiles*, scilicet ex ipso amore vsque ad mundi finem damnandi sunt. Et hoc est, quod hic Ioan. ait. *Et admirata*, id est admiranti affectione secuta, *est vniuersa terra post bestiam. Et adorauerunt draconem, qui dedit potestatem bestiæ, & adorauerũt bestiam*, scilicet loco Dei: quia opera diaboli propter amorem proprium præposuerũt præceptis Dei dicentes, *Quis similis bestiæ? & quis poterit pugnare cum ea?* Nã motus praui habitãtes in terra carnis diabolicæ

Secundum opus. Ierem. 2. Terra homines terrenos indicat. Genes. 3.

astutiæ & amori iniquo per omnia obediunt, cui minimo contradicunt.

Quod per quatuor gradus, seu virtutum defectus, descendit anima ad Dei rebellionem, atque contemptum, ex priuato amore.

Cap. III.

Tertium opus desperationis est Dei contemptus, & contra Deũ rebellio.
Matth. 12.

TErtium & vltimum opus, siue signum desperationis, est Dei contemptus, & contra Deum rebellio. Quando enim cor hominis hoc iniquo amore plenum est, in verba impietatis prorumpit, dicente Domino, Matth. 12. *Malus homo de malo thesauro cordis sui profert mala.* Malus homo quippe est adorator huius amoris, cuius cordis thesaurus est iste amor iniquus, de quo thesauro profert mala. De quibus Ioan. hic subdit, *Et datum est ei os loquens & blasphemias. Magna,* id est, magniloqua de seipso, contra quos Propheta ait,

Psalm. 11.

Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam. Et blasphemias, scilicet contra Deum. Vel aliter dici potest, quod talis impius homo nescit, aut considerare non vult, quod aliunde, gratias accepit, de quo datori sic gratus esse deberet, vt non solum non irreuerenter, sed nec aliquid præter rationem diceret. Multa enim loquitur, qui præter rationem loquitur: ille vero blasphemat, qui debitam reuerentiam in verbis suis non seruat. Demum amor iste omnes defectus adducit, vsque dum caro spiritui sine contradictione aliqua dominetur. Sicut enim amor Dei in humana mente conualescens, tandem etiam carni perfectiones suas influit, vt spiritui obediens fiat, sicut spiritus per eius amorem obedit Deo, ita econtra iste iniquus amor in carne præualens, eam sic contra spiritum roborat, vt qui Deo non obedit propter amorem sui, de necessitate carni obediat vsque ad contemptum Dei, cuius dulcedinem prælegerat dulcedini Dei. Huiusmodi homines sunt de quibus ad Gal. 6. Apost. ait: *Qui seminant in carne metent corruptionem.* Et ideo Ioan. subdit, *Et data est ei potestas facere menses 42.* Mensis enim à mene, quod est defectus denominatur, quia à defectu lunæ nomen accepit. Et mysticè defectum virtutem significare habet. Numerus enim 42. triplicem numerum in se habet. Duo, qui ad dilectionem Dei & proximi referri habent: quatuor, qui ad virtutem, specialiter ad prudentiam, qui quodammodo alias virtutes in se concludit: & decem, qui ad operationem refertur, sicut patet in vlt. cap. sequentis sermonis. Vt menses 42. defectum dilectionis in bonitate, quo non potest velle bonum: defectum prudentiæ in ratione, quo nescit discernere verum: defectum operationis in facultate, quo non potest facere iustum, exprimant. De 42. mensibus, id est, defectibus virtutum sigillatim. Si autem sigillatim hos 42 defectus attendere velimus, quos in nobis per tentationes & motus carnis experimur, per quos caro est inobediens spiritui rationali, ne ei in bono opere seruiat, possumus eos colligere ex opposito 42. profectuum, quibus ipse spiritus proficit ad dominum carnis. Qui profectus per 42. mansiones filiorum Israël de Ægypto ad terram promissionis proficiscentium figurantur. Filij enim Israël, id est, motus rationalis spiritus Deum videntis 42. profectus in carne habere debent donec vitiosos eius motus possint exterminare, & in pacata carne sic radicari, vt sponte legi Dei subijciatur. Debet enim rationalis spiritus duo principaliter habere, sc. primo scientiam bene agendi, secundo affectionem ad bene agendum, vt tertiò per scientiam veritatis & affectionem bonitatis eliciatur in opere nostro corporali iustitiæ ex zelo ad nosipsos, & proximos, ad Deum. Primo quidem ad sciẽtiam bene agendi 12. gradibus, seu luminentibus perfectionis proficit spiritus rationalis. Primo per contritionem de peccato, secundo per humiliationem propter peccatum, tertio actuali confessione peccati, quarto proposito melioris vitæ, quinto pœnitentiæ amaritudine, sexto fomitis debilitatione, septimo peccati pudore, octauo odio peccati, nono adhæsione Dei, decimo dilectione eius, vndecimo iudicio bene loquendi, duodecimo præconsideratione bene agendi. Hæ sunt 12 mansiones ad montem Sinaï quippe qui dentes mei, vel dentium meorum interpretatur, seruat rationalis spiritus perfectionem, qua per iuges meditationes peruenire potest ad discretionem boni & mali in opere proprio. Dentes enim firmatæ meditationes sunt, quibus cibum suum spiritualem, qui est opus bonũ, ad minuta discutere debet: nec solum, vt affectionẽ sapiat, sed vtin circunstantiis eius quid reiciendũ, quidue eligendum sit, sapienter attendat. Secundo vero spiritus rationalis habere debet affectionẽ ad agendum: hæc autẽ affectio triplex est. Prima, qua bene afficimur ad nosipsos, secunda, qua bene afficimur ad proximum: tertia, qua bene afficimur ad Deu. Prima enim affectio est, qua bene afficimur ad nos. Sunt enim quatuor perfectiones quæ disponunt spiritum rationalem in affectione sua bene ad seipsum. Prima est concupiscentiarũ mortificatio, secunda affectionis per delectationem in bono dilatatio, tertia pronitas ad bene faciendum, & quarta iuge desiderium virtutum. Secundo autem bene afficimur ad proximum. Nam 14. perfectiones sunt, quæ disponunt humanam mentem in carne ad ipsum proximum. Prima est charitas fraternitatis, secunda beneficium fraternæ correctionis tertia cura de eorum salute, quarta exempla bonæ vitæ, quinta humilis ad infimos condescensio: sexta par societas, quæ nouit omnibus bono omnia fieri, compassio ad afflictos, octaua solicitudo ad subiectos, nona consolatio de proficientibus, decima zelus de non proficere volentibus, vndecima disciplina adhibita insolentibus, duodecima quod illa fiat per comminationis terrorem, decimatertia & per doctrinæ & exemplorum testificationem decimaquarta finaliter per mansuetam supportationem. Secundo vero bene afficimur ad Deum. Vnde duodecim sunt perfectiones, quæ disponunt bene affectionẽ spiritus rationalis in carne ad Deũ. Prima est contẽptus temporaliũ, secunda desiderium cœlestium, tertia intellectus secretorum spiritualium, quarta desiderium dissolutionis & esse cum Christo, quinta contemptus propriæ facundiæ per rationale silentium, sexta contemptus propriorum operum quasi inutilium. Septima vt per hoc quasi mortuus & insensibilis fiat ad mundũ. Octaua sequitur victoria tẽtationum. Nona securitas aduersitatum. Decima transfusio mentis in Deum per exultationẽ. Vndecima obediẽtia spiritus ad ipsum Deũ. Duodecima obedientia carnis ad spiritũ. Hæc sunt duodecim perfectiones in quibus per tentationes erudimur quia ad nullam earum per nos sufficimus. *Sicut data est potestas illi bestiæ,* id est, amori priuato facere menses, 42 qui 42 defectus virtutem habet spiritus in carne per hunc iniquum amorem oppositos 42. profectibus, per quos adeo miser sit, quod necesse sit ei carni in omnibus obedire. Proinde Deum pro nullo bono, immo quasi pro omni malo, abicit & contemnit, ac per hoc omnia opera sua & motus bonos quæ ad Deum sunt mortificat & extinguit. O crudelissima bestia! tu omnem bonitatem exterminas & omne nefas perpetras, omnia maleficia patras, omnes virtutes corrumpis. Tu vnica diuidis, diuisa vniri non sinis, fidem nemini seruas, nullum nisi per reciprocum diligis. Tu tyrannos in ciuitatibus facis: seditiones excitas in vrbibus, omnium partialitatum tu es origo atque fomentum, tu scandala seminas, regulares irregulas, nescis ferre iniurias, eas facere noscis, denegas petentibus indulgentiam, turbaris, si non recipis. Tu id quod commune est tibi vsurpas, quod est proprium nunquam cõmune deducis, nunquam nisi propriis vtilitatibus delectaris, omnes vilipendis, tibique timens minui, nescis

Ore grati debemus esse datori.
Gal. 6.
Mensis vnde deriuatur.
Mensis defectum virtutum significat.
Quadraginta duo numeri triplicẽ in se habet.
Rationalis spiritus duo debet habere. Spiritus rationalis sciẽtiam bene agendi, affectionem ad bene agendũ & alia habere debet.
Ad scientiã bene agendi 12. gradus rationalis spiritus profert.
Sinaï dentes mei interpretatur. Dentes firmatæ meditationes.
Affectio ad bene agẽdũ triplex.
Quatuor perfectiones quæ disponunt spiritum rationalem in affectione sua bene ad seipsum.
Quatuordecim perfectiones disponentes mentem humanam circa proximi affectionem.
Duodecim perfectiones disponentes spiritum rationalem circa Dei affectionem.
Peruersus amor bestia crudelissima.

Pessima fera amor proprius. nescis aliis impartiri. O pessima fera! tu in iudiciis peruertis iustum, in causis honestum, contentionibus deseruis vt appareas singularis. Tibi placens non curas aliis displicere, commune postponis proprio, communi proprium præfers, omnium desolationum non curas, si te non tangunt. O execrabilis amor, tu patientiam procul pellis, orationem, abstinentiam, vigilias execraris, omnes odis labores præter illos quæ tuum peragit finem. Obedientiam trucidas, subdi nescis, regulari nouis, propria voluntate delectaris, quæris gloriam, contentiose agis & loqueris. Cordis & corporis refugis disciplinam. O impius amor! tu omnia tibi vsurpas, gratiæ vero nihil appropias. Tu omnia sensualitati & propriæ voluntati aduersa crucem reputas & tormentum. Tu fœdera frangis, separas amicos, multiplicas inimicos, dissipas ciuitates, destruis regna, fidem extinguis, spémque confringis, charitatem occidis, cæterásque virtutes impia crudelitate persequeris, omniaque scelera viuificas & extollis. Quid plura? Tu de regno cœlorum expulsus Angelos in dæmones conuertisti eósque tecum ad inferos pertraxisti, vbi cum fis, cruciatis cruciatibus sempiternis: & per eos conaris humanum genus totum trahere ad supplicia infinita. A te igitur impietatis amore nos liberet amorosus Iesus per illum amorem, & cum illo amore cum quo cum æterno Patre gloriosus viuit & regnat per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Eius damna innumera.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur in hoc Sermone

Qui est de mundi amore, & malis conditionibus eius, habens in se tres articulos, quorum vnusquisque continet tria capita.

DE MVNDI AMORE, ET MALIS conditionibus eius.

Sermo XXII.

NOLITE, *diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt.* 1. Ioan. 2. Tripliciter quippe soler mundus denominari. Primo enim mundus dicitur vniuersitas creaturarum, quæ constat ex quatuor elementis. Et secundum Isidorum, mundus dicitur à mouendo, quia in motu est: nulla enim requies elementis concessa est. Secundo enim homo dicitur mundus archetypus. Nam secundum peritos Grammaticos, Typus idem est quod figura, & archos idem est quod princeps. Vnde archetypus mundus, dicitur principalis figura sensibilis mundi, quæ est homo: & corripit *ty*. Dicitur & microcosmus: nam cosmus, quod est mundus, componitur cum megalon, quod est longum vel magnum, & cum micron, quod est minor vel breuis. Vnde hic megacosmus, id est maior mundus, scilicet in quo viuimus: Et microcosmus, id est, minor mundus, scilicet homo, qui dicitur minor mundus, quia non constat irregulariter ex quatuor elementis, sicut maior mundus. Mundus tamen dicitur propter expressam similitudinem, quam habet cum maiori mundo. Tertio modo dicitur mundus amor mundanorum, seu mundi nomine amatores mundi significantur, scilicet propter mundanorum amorem, qui in mundialia transformantur. Quia si terram amas, terra es, secundum sententiam August. Vnde Ioan. 1. scriptum est: Mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. In primo loco designat hunc mundum, in secundo signat amatores mundi: secundùm ergo hunc tertium modum, scilicet secundum quod mundus dicitur amor mundi cum amatoribus suis, omnibus qui saluari desiderant clamat beatus Ioan. in verbo proposito, dicens: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt.* Hunc mundi amorem Apoc. 1. cap. 13. mysticè describit beatus Ioan. dicens: *Vidi aliam bestiam ascendentem de terra & habebat cornua duo similia agni, & loquebatur sicut draco, & potestatem prioris bestiæ omnem faciebat in conspectu eius, & fecit terram & habitantes in ea adorare bestiam primam, cuius curata est plaga mortis. Et fecit signa magna, vt etiam ignem faceret descendere de cœlo in terram in conspectu hominum. Et seduxit habitantes in terra propter signa, quæ data sunt illi facere in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in terra, vt faciant imaginē bestiæ quæ habet plagam gladij & vixit. Et datum est illi vt daret spiritum imagini bestiæ, & vt loquatur imago bestiæ. Et faciet vt quicunque non adorauerit imaginem bestiæ occidatur. Et faciet omnes pusillos & magnos & diuites, & pauperes, liberos & seruos, habere charactērē in manu dextera, aut in frontibus suis. Et ne quis possit emere, aut vendere, nisi qui habeat characterem bestiæ aut nomen aut numerum nominis eius. Hic est sapientia. Qui habet intellectum, computet numerum bestiæ. Numerus enim hominis est & numerus eius sexcenti sexaginta sex.* In quibus sacratissimis verbis triplex mysterium declaratur de mundi amore. Primum circa peius principium, secundum circa eius medium, tertium circa pessimum eius terminum.

Ioan. 1. Tripliciter soler mundus denominari. *Homo dicitur mundus.* *Mundus amor mundanorū.* *1. Ioan. 2. Apoc. 13.* *Triplex mysterium de mūdi amore.*

ARTICVLVS PRIMVS,

De triplici nequitia mundani amoris, quam in anima operatur.

PRimum mysterium de amore mundi, est circa eius principium malum: quia scilicet corde, ore & opere nequam est. Nam primo est acutissimus in cognitione, secundo astutissimus in locutione, tertio peruersissimus in operatione.

Primum mysterium circa malum eius principium quod nequam est.

Quod mundi amor astutissimus vel acutissimus est ad mala temporalia euitanda & vtilia acquirenda.

CAP. I.

PRimo enim est acutissimus in cognitione. Vnde Ioan. ait, *Vidi aliam bestiam ascendentem de terra.* Qui enim terrena amat, terrenis eget: & ob hoc qui Deum amant, nullius nisi ipsius se egere existimāt, cum in

Amor mundi acutissimus in cognitione.

in ipso solo omnia habeant. Habet igitur hic terrenus amor, secundum hominem agendorum, & finendorum scientiam. Amatores quippe mundi acutius & subtilius intelligunt, & discernunt, quid pro terreno lucro agendum vel finendum sit, quam amatores Dei discernere possint, quid ad Dei gloriam faciendum sit vel finendum. Proinde Luc. 16. cap. Dominus ait, *Fili huius seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.* Et ideo de hac bestia dicitur, *Et habebat cornua duo similia agni.* Duo siquidem cornua hæc, duplex scientia est, quia pro eo similia agni dicuntur: quia sicut simplices actiui ex doctrina Christi hac duplici scientia lucra spiritualia quærunt: sic isti scientes, sed mundum simulata simplicitate lucra terrena adipisci conantur. Sed de talibus 1. Cor. 3. cap. Apostolus ait, *Sapientia huius mundi*, scilicet talis, *stultitia est apud Deum.* Quod declarans Dominus Matth. 16. cap. ait, *Quid prodest homini, si mundum vniuersum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur?* Vel duo cornua similia agni sunt mansuetudo & iustitia. Nam sicut agnus Dei Christus in veritate duas virtutes habuit, quæ ad præfatas duas recolliguntur scilicet mansuetudinem & institiam; quia de eo Propheta ait: *Propter veritatem & mansuetudinem & iustitiam:* sic amor mundi simulatoriè & absque veritate mansuetudinem; seu quandam pompaticam grauitatem & apparentem iustitiam in moribus simulate prætendit.

Luc. 16.

1 Cor. 3.

Matth. 16.

Mundus virtutes simulat.

Psal. 44.

De triplici lingua & simulata locutione mundani amoris.

Cap. II.

SEcundo est astutissimus in locutione. Solent enim amatores mundi qui secundum mundum sapientes sunt, aliud corde gerere, aliud ore loqui. In hoc consistit tota sapientia mundi, quæ veræ sapientiæ aduersaria est. Vera enim sapientia Christi veritatem habet in mente, quam sicut est, exprimit ore, licet prudenter quandoque pro meliori taceat veritatem. Vnde Propheta ait: *Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua.* Ecce quod non loquitur dolum, licet, vt prædictum est, taceat veritatem. At econtrario amatores mundi falsitatem in corde habentes, in verbis simulant veritatem. Proinde alibi Propheta ait: *Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.* Ideo de hac bestia subdit, *Et loquebatur sicut draco*, eo quod sic loquitur, sicut per astutiam diaboli eruditur. Diabolus quippe draconis nomine designatur, intentione fallendi mendacium loquitur sub bonitatis specie occultatum, sicut Genes. 3. patet, vbi scriptum est, *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ.* Et cum intentione fallendi Euæ ait: *Cur præcepit vobis Deus vt non comederetis ex omni ligno paradisi?* Cui illa respondit: *Ne forte moriamur.* Ad quam serpens inquit: *Nequaquam moriemini.* Ecce mendacium. *Scit enim Deus, quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut dij scientes bonum & malum.* Ecce apparentia bonitatis & veritatis. In mysterium horum trium, vt caueamus, serpens linguam trifurcatam habet, quæ trifurcata denominatur in signum quod hunc triplicem modum fallendi habet: sed quod in Genesi serpens hic draco denominatur. Draco igitur iste ad decipiendum animas semper auidus. Loquitur quoque mendacium sub bonitatis & veritatis specie fallens. Veritatem siquidem nescit loqui, à qua auersus est & eam odit. Nudo vero mendacio neminem decipere potest. Proinde semper fucatum mendacium eligit loqui. Vnde Ioan. 8. c. Dominus de diabolo ait: *Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est & pater eius*, scilicet mendacij, sicut supra patet in Eua. Sic & hæc bestia, id est, mundanus amor, loquitur sicut draco, quia homines huius sæculi amatores hac triplici lingua & modo loquendi vtuntur, cum hæc diabolus operetur in eis. Et quanto in his tribus loquendi modis callidiores sunt, tanto sapientiores æstimantur. Et quod deterius est, talis quandoque, cum deceperit & proximum supplantauerit, lætatur & gloriatur. Ad talem Propheta Psalm. 51. ait: *Quid gloriaris in malitia qui potens es in iniquitate: tota die iniustitiam cogitauit lingua tua:* id est in cogitatam iniustitiam statim prorumpit lingua tua, *sicut nouacula acuta fecisti dolum*, id est, quasi insensibiliter lingua tua commisisti deceptionem. *Dilexisti malitiam super benignitatem, iniquitatem magis quàm loqui æquitatem. Dilexisti omnia verba præcipitationis*, id est, apta ad proximum præcipitandum in malum *lingua dolosa. Propterea Deus destruet te in finem*, id est irreuocabiliter te damnabit: *euellet te*, scilicet radicatum in mundo: & nihil feres tecum: & *emigrabit te* ex hac vita *de tabernaculo tuo*, id est de corpore, seu de domicilio vel palatio tam dilecto, *& radicem tuam* scilicet *euellet de terra viuentium*, id est de gloria paradisi.

Müdus astutissimus in locutione.

Psalm. 27.

Diabolus nomine draconis designatur.

Genes. 3.

Ibidem.

Diabolus mendacium profert sub specie veritatis

Ioan. 8.

Psalm. 51.

Quomodo amor mundi proprio amori in omnibus malis fauet.

Cap. III.

TErtio amor mundi peruersissimus est in operatione. Nam amori proprio amor mundi robur & fiduciam præstat. Adeo enim est egenus proprius amor, vt de se nullas vires habeat, nisi amor mundi facultatem sibi præster. Nam huius sæculi bona mala quibus fouetur priuatus amor. Sicut enim ignis in lignis ardet, quibus subtractis extinguitur: sic amor sui vehementius incalescit, & conualescit, quamdiu copiam habet mundanorum bonorum. Proinde cum apud inferos omnia hæc bona subtracta fuerint tam miserabiliter, ignis huius priuati amoris extinguitur: vt in tantum odium sui, quantus præcesserit amor, conuertatur. Vnde Sapient. 5. cap. de seipsis damnati conqueruntur, dicentes, *Quid nobis superbia profuit? aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? transierunt omnia illa tanquam vmbra*, quæ insipientibus aliquid magnum esse videtur, sed manu cum tangitur, vana penitus inuenitur Nam temporalia bona, vmbra sunt æternorum bonorum, non res. Et ideo Ioan. ait, *Et potestatem prioris bestiæ omnem faciebat in conspectu eius:* quia sine amore mundi nihil valet proprius amor. Ex quo communiter sequitur, sicut per experientiam patet, quod vbi magis incalet, & prosperatur müdus, ibi magis regnat proprius amor, quia mundi amor amori priuato, & operibus eius malis auxilium præstat. Vnde ad quosdam dilectores mundi, Ioan. 7. c. ait Dominus: *Non potest mundus odisse vos: me autem odit, quia testimonium perhibeo de illo, quia opera illius mala sunt*, cum scilicet fauet proprio amori in omnibus malitiis suis. Quibus autem fomentis principaliter mundi amor faueat amori priuato, ostendit Ioan. 1. Ioan. 2. cap. vbi ait: *Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, vel superbia vitæ.* His potissimè amor mundi potestatem prioris bestiæ omnem facit in conspectu eius, id est dum prædicta bona principaliter amor proprius habet, quia ex abundantia mundanorum vires eius plurimùm eneruantur, velit nolit.

Amor mundi peruersissimus.

Temporalia bona vmbra sunt æternorum.

Sap. 5.

Ioan.

Amor mundi proprio amori famulatur.

Ioan. 7.

Articvlvs Secvndvs,

De triplici impietate mundani amoris.

SEcundum mysterium de mundi amore est circa pedius illius medium; quia Deo, sibiipsi, & proximo impius est. Primo, Deo per præsumptuosissimam adorationem, secundo sibiipsi per ardentissimam affectionem, tertio proximo per falsissimam ostensionem.

Secundū mysterium circa mediū illius

Quòd

Quòd amor mundi ad adorationem proprij amoris, quasi Dei inducit.

Cap. I.

Primò est mundi amor impius Deo.

Amor mũdi omnia concupiscentiæ suæ impendit.

Luc. 16.

PRimo quippe mundi amor est impius Deo per præsumptuosissimam adorationem. Nam amor iste omnia corporalia bona cum omnibus operibus, & ministeriis seculi, ad amorem proprium tanquam ad summum bonum ordinat, atque connectit. Sicut enim diligentes Deum omnia opera sua cum facultatibus suis referunt ad ipsum Deum, tanquam ad summum bonum: sic homines mundi amatores omnia concupiscentiæ suæ impendunt tanquam eis sit summum bonum. Iuxta quod Luc. 16. cap. scriptum est: *Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura, & bysso, & epulabatur quotidie splẽdidè.* Hic profectò omnia opera sua, & studia, atque conatus amori proprio impendebat. Primo diuitias, *quia homo quidem erat diues.* Secundo magnificentias; *quia induebatur purpura, & bysso.* Tertio delicias; *quia epulabatur quotidie splendidè.* In primo impendebat concupiscentiam oculorum, in secundo superbiam vitæ, & in tertio concupiscentiam carnis. In his tribus proprio amori penè omnia mundialia impenduntur.

In tribus proprio amori omnia mundialia impenduntur.

Proinde de mundi amore Ioan. subdit, *Et fecit terram,* id est affectus terrenos: *& habitantes in ea,* id est cœlestia in temporalia commutantes *adorare bestiam primam,* id est amorem proprium. Illud siquidem adoramus, quod pro summo bono habemus. Vnde Philippen. 3. de corpore talium impiorum, in quo iacet proprius amor, tanquam Deus in exemplo suo, Apostolus ait: *Quorum Deus venter est, & gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt,* id est, sicut vinarium vas dicitur sapere vinum. Et hic est amor mundi. Et ad Roman. 8. *Qui secundum carnem sunt, quæ carnis sunt, sapiunt.* Et hic est amor sui, & quædam adoratio eius, quod tamen efficit amor mundi. Et quia qui in deliciis viuunt, quodammodo insensibiles facti mortem æternam non sentiunt, quã quotidie incurrunt; ideo subditur à Ioanne, *Cuius curata est plaga mortis.* Hi similes sunt puero, qui dum est in ventre matris, semper dormit: sed quando nascitur, excitatur & flet. Sic qui in amore proprio inuolutus est, quasi in vtero suo in peccatis dormit, quia non perpendit quod lugendum sit: & sic videtur curata plaga mortis. Sed quando talis moritur, quasi de vtero egreditur cum peccato, & tunc percipit angustias, & dolores.

Philip. 3.

Rom. 7.

Deliciosè viuentes insensibiles.

Quomodo amor mundi animum, & corpus per malas affectiones inflammat.

Cap. II.

Secũdo amor mũdi est impius sibiipsi.

1. Cor. 5.

Exiguus amor mundi totum hominem corrumpit.

SEcundo amor mundi impius est sibiipsi per ardentissimam affectionem. Postquam enim amor iste mentem corrupit per mali multiplicia incrementa, etiam ipsam sensualitatem inflammat. Est enim sicut fermẽtum, quod sapore inficit totam aspersionem. Proinde 1. Cor. 5. Apostolus ait, *Modicum fermenti,* id est paruus amor mundi, scilicet dummodo sit mortalis, *totam massam* humanæ affectionis *corrumpit. Expurgate ergo vetus fermentum,* id est, ne totum simul & animam & corpus inficiat, amouete mundi amorem, *vt sitis noua conspersio,* Est enim conspersio farina per aquam conglutinata sine fermento, secundum glossam, quasi dicat: Vt sitis noua farina, alba & delicata, ab amore mundi purgata, sed per aquam gratiæ conglutinata. Vt sic sitis renouati per vitæ renouationem, dealbati per honestam conuersationem delicati per puram affectionem, conglutinati per veram dilectionem, atque deputati per mundani amoris expulsionem. Hoc siquidem nisi fiat, sequitur quod Ioan. addit, *Et fecit signa magna; vt etiam ignem,* scilicet ardentis affectionis, *faceret de cœlo,* scilicet mentis, *descendere in terram,* scilicet carnis, *in conspectu hominum,* scilicet euidenter & manifestè, quia amor mundi per mala studia mentis operatur manifestè ardorem malæ affectionis. Contra igitur mundi amatores iratus Dominus, Ierem. 15. cap. ait, *Ignis succensus est in furore meo, & super vos ardebit.* Furor siquidem Dei mundi amatores permittit incendi affectionibus deprauatis, vt qui amoris illicitis intus ardent, foris etiam in terra carnis inordinatis affectionibus comburantur. Et de malo affectu talium ardentium affectionum, quoad alios cum talibus conuersantes, subiungit dicens, Et seducit, scilicet seducet: per præsens enim insistentia, & studium denotatur, quia seorsum à virtute diuini amoris ducet habitantes in terra, id est amatores terræ: quia ad maiorem mundi amorem inflammat eos, qui iam mundanis aliquo modo applicati sunt: & hoc propter signa, id est exempla, quæ permissiuè data sunt illi facere in conspectu bestiæ, scilicet primæ, id est in conspectu seipsos amantium.

Ierem. 15.

Qui intus igne amoris illiciti afflũnt, exterius diuersimodè comburuntur.

Quòd mundana vanitas ornatus, & pompa proprij amoris fœditatem celat.

Cap. III.

Tertio est amor impius proximo.

Quod concupiscentia carnis, oculorum, & superbia vitæ.

TErtio amor mundi impius est proximo per falsissimam ostensionem. Exterior quippe compositio, in qua pompa, seu mundi gloria consistit, oculos irritat circunstantes. Cum enim, sicut prædictum est, *Omne quod est in mundo est concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum & superbia vitæ.* Et concupiscentia carnis sit propriè amor sui, quem mali habent pro summo bono. Concupiscentia oculorum sit amor mundi, quem mali prosequuntur tanquam ea, quæ sunt ad finem: Superbia vitæ in exteriori gloria est, per quam excitatur concupiscentia miserorum. Ornatus quippe auro & argento & coloribus variis, atque lapidibus pretiosis compositus, insensatis hominibus est libidinis incentiuum. Vnde Sapien. 15. cap. scriptum est: *Vmbra picturæ, labor sine fructu, effigies picta per varios colores, cuius aspectus insensato dat concupiscentiam.* Hi sunt, de quibus Propheta ad Dominum ait, *Odisti obseruantes vanitates superuacuè.* Nam à Ioan. subditur dicente, scilicet præcipiendo habitantibus in terra, *vt faciant imaginem bestiæ,* scilicet primæ, *quæ habet plagam gladij,* quia scilicet amor priuatus transfigit mentes, & vixit, scilicet, vt supra dictum est. Amor quippe priuatus, quia fœtidissimus est, exteriorem pulchritudinem quærit ad tegendam fœditatem suam. Et hæc est imago bestiæ, id est exterioris gloriæ, vana pulchritudo. Ex his igitur patet, quòd quanto ornatus exterior virorum, & mulierum, in mundo magis abondat; tanto fœditas proprij amoris quasi per nouæ idololatriæ cultum amplius veneratur, ac tanto magis signum est, quòd in talibus sic ornatis amplius regnet proprius amor. Et licet imago huius gloriæ vanæ tota foris in ornatu sit; tamen & mentem interius & exterius sermonem corrumpit. Porro superbia, quæ ex gloria prouenit, cor interius inflat & sermonem turgidum reddit. Et hoc est quod sequitur: *Et datum est illi,* scilicet permissiuè, *vt daret spiritum,* scilicet superbiæ, *imagini bestiæ, & vt loquatur imago bestiæ,* scilicet sermone inflato, atque fastuosis verbis. Sed de talibus Propheta inquit: Psalm. 11. *Disperdat Dominus,* id est disperdet, *vniuersa labia dolosa: & linguam magniloquam, qui dixerunt* scilicet *in corde suo, linguam nostram magnificabimus: labia nostra à nobis sunt.*

Sap. 15.

Psal. 5.

Amor priuatus fœtidissimus.

Psal. 11.

ARTICVLVS TERTIVS,

Quòd mundi amor omnes animæ vires iniquitatibus replet.

Tertium mysterium circa pessimũ eius terminum.

TErtium mysterium de amore mundi est circa pessimum eius terminum, quia omnes vires animæ iniquitatibus replet. Primo quidem est plenus in intellectu crudelissima elatione, secundo in affectu proprissima affectione, tertio in conato malitiosissima peruersione.

Quanta superbia mundi amor aduersetur humilitati.

CAP. I.

Primo amor mũdi est plenus in intellectu crudelissima elatione.

PRimo quippe mundi amor est plenus in intellectu crudelissima elatione: proinde omnia opera piæ humilitatis euacuat. Nam qui pro magno bono gloriam mundi computant, humilitatem pro magno vitio habent. Vnde Eccl. 13. *Abominatio est superbo humilitas, sic & execratio diuitis pauper.* Qui enim humilis corde est, & sectatur humilia ex corde: nausea & abominatio est superbo, qui inhiat ad grandia, & quærit, ac sectatur magna. Et qui pauper spiritu, id est, humilis fuerit, diuitiasque contempserit, execratio eius est, qui per diuitias mundi gloriosus mũdo apparere desiderat. Et hoc est, quod Ioan. subdit, *Et faciet*, scilicet amor mundi, *vt quicunque non adorauerit imaginem bestiæ*, scilicet primæ, id est proprij amoris, *occidatur*. Et hoc dicitur, vel quia opera humilitatis, quæ suæ gloriæ aduersantur, amor mundi exterminat: vel quia ipsos humiles à consortio superborum eliminat, seu persequitur & condemnat. Sed econuerso facit Deus: Proinde ad Deum Propheta inquit, Tu scilicet Deus, *populum humilem saluum facies, & oculos superborum humiliabis.* Primo notanter in singulari dicit, Populum, eo quod in bono est vnitas. De malis autem pluraliter dicit, *oculos superborum*, eo quod in ipsis diuisio est. Secundo de bonis dicit, humilem, & sic innuit habitum humilitatis. De malis vero ait, *oculos superborum*, vt sic innuat actum. Vnde Prouerb. 29. c. *Superbum sequitur humilitas, & humilem spiritu suscipiet gloria.* Tertio ait, *populum humilem saluum facies*, ad innuendum quòd salus eorum ex duobus erit, scilicet à gratia & libero arbitrio. Sed quoniam malum tantum ab homine est, ideo sub vnico verbo inquit, *humiliabis*. Quarto etiam ait *oculos*, quia ibi est superbiæ signum. Proinde Gregor. ait: Nisi superbia per oculos, quasi per quasdam fenestras se demonstraret, nunquam dixisset Dauid, *oculos superborum humiliabis.* Quinto quoque aduertendum est, quod totaliter dicit, populum humilem saluum facies, & secundum partem corporis ait, *oculos superborum humiliabis*: Vt mysticè innuat, quod malos punit citra condignum, & bonos remunerat vltra meritum: quia, vt dicitur Rom. 8. *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Felix ergo humilitas, quia Dominus Matth. 19. cap. ait: *Sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium enim est regnum cælorum.* Et quia alibi etiam Propheta inquit, *Excelsus Dominus, & humilia respicit & alta à longe cognoscit.* Semper enim oculus Dei ad humiles, sed diaboli ad sublimes. Vnde Iob 41. de illo inquit. *Omne sublime videt.* Et Basilius: Tanto ctis apud Deum pretiosior, quanto fueris ante oculos tuos despectior. Et Gregor. iterum dicens, Plus saltantem quàm pugnantem stupeo; pugnando enim hostes occidit, saltando coram Deo seipsum vincit.

Opera humilitatis amor mundi exterminat.

Psalm. 17. In bono vnitas.

In malis diuisio. Prou. 29.

Salus ex gratia ex libero arbitrio.

In oculis superbia. Deus punit citra condignum, vltra autem meritum bonos remunerat. Rom. 8.

Matth. 19. Psalm. 121. Iob. 4.

Quomodo amatores mundi sectantur propriam voluntatem.

CAP. II.

Secũdo amor mũdi est plenus in affectu proprissima affectione.

SEcundo autem amor mundi est plenus in affectu proprissima affectione. Nam omnia opera sua, & studia & verba suæ propriæ voluntati conformat. Hæc enim differentia est inter habentes amorem Dei, & amorem sæculi. Nam qui Dei amorem habent, omnia opera & studia sua, & etiam cogitatus diuinæ applicant voluntati, vt secundum eam quasi secundum regulam rectissimam omnes cogitationes, locutiones & operationes dirigant. Qui verò amorem sæculi habent, propriam voluntatem attenduot, vt quicquid ista quasi domina exegerit, hi propriarum passionum serui adimpleant. Vnde & Beatus Petrus 1. Canon. cap. 4. præcepit à propria volontate recedere, & voluntati diuinæ seruire, dicens: *Non iam hominum desiderijs, sed voluntati Dei, quod reliquum est in carne viuat, temporis*, scilicet qui finalis est. At econtra de amore sæculi, Ioan. subdit, *Et faciet omnes pusillos & magnos, diuites & pauperes, liberos & seruos habere characterem in manu dextera, aut in frontibus suis.* Et ne quis possit emere, *aut vendere, nisi qui habeat characterem, aut nomen bestiæ, aut numerum nominis eius.* Character siquidem bestiæ propria voluntas est, quæ sola distinguit inter filios Dei, & filios diaboli. Omnes vero sequentes propriã voluntatem ex opere mundani operis tripliciter describit, quantum ad potentiam, dicens: *Et faciet omnes pusillos*, id est in potestate: *& magnos*, id est maiores. Et quantum ad fortunam, dicens: *& diuites & pauperes*, in rebus Et quantum ad personam seu conditionem personæ, dicens *& liberos & seruos*. Dicit tamen omnes, faciens distributionem, non pro singulis generum, sed pro generibus singulorum: quia de omnibus supradictis sequuntur propriam voluntatẽ occasione mundani amoris. Characterem igitur propriæ voluntatis in dextera habent, quia omnia operantur secundum propriam voluntatẽ. In frontibus vero habent, qui omnia studia sua propriæ voluntati conformant. Sine quo charactere nemo emit, cum homo nihil ab homine bono, vel malo credit, nisi quod ad proprium temporale commodum venit. Nemo quandoque vendit, cum homo erga proximum nihil facit vel dicit, nisi quod sibiipsi temporaliter vtile fuerit. Et vt ostendat diuersos status, vel gradus sequentium propriam voluntatem, & temporalem commoditatem ex amore priuato, posuit tria verba. Primum *characterem nominis eius*. In nomine notitia designatur. Ex nomine cognoscitur homo, vt notet principium discretionis liberi arbitrij, quod in pueritia exordium sumit. Secundum verbum subiungit, dicens: *Aut nomen eius*, vt notet iam intellectus discretionem. Tertium verbum subdit cum dicit, *Aut numerum nominis eius*. In nomero maxima cognitio, seu intelligentia denotatur, quia per numerum intelligimus numerata. Et in scriptura sacra in diuersis numeris diuersa cognitio denotatur. Sicut aliqualiter in sequenti c. apparebit. Ponitur igitur hoc triplex verbũ, vt mysticè innuat, quod ab initio cognitionis & discretionis vsque ad eius summum in omni statu, & conditione innumerabiles reperiuntur, qui ex mundi amore propter amorem priuatum propriam voluntatem sectantur.

1. Pet. 1.

Character bestiæ propria voluntas.

Omnes fere sequuntur propriam voluntatem.

De malitiosissima peruersione, quam facit mundanus amor ad amorem priuatum.

CAP. III.

Tertius est amor mundi plenus in conatu malitiosissima peruersione.

TErtio vero amor mundi est plenus in conatu malitiosissima peruersione. De qua viri sancti, & iusti consequuntur maximum luctum spirituale, propterea subditur à Ioanne, *Hic est sapientia*, id est

ex

ex his, quæ operatur mundanus amor, quia operatur secundum sapientiam seu malitiam transitoriam & terrenam. Viri autem possunt colligere sapientiam cælicam & diuinam. Cum enim vident differentiam legis, institutionis sapientiæ mundi, de qua 1. Cor. 3. Apostolus ait, *Sapientia huius mundi stultitia est apud Deum*: ad legem & institutionem amoris & sapientiæ Dei: iam intelligunt, quod quicquid diuinus amor & sapientia Christi fecit & docuit; hoc non humanæ, sed diuinæ ordinationis & sapientiæ est: quicquid vero sapientia amoris mundi facit & docet: hoc non diuinæ, sed humanæ & diabolicæ malitiæ inuentio comprobatur. Proinde Ioan. subdit, *Qui habet intellectum, computet numerum bestiæ*. Profecto omnis sapientia diuina, seu humana, sub quodam numero certæ rationis comprehendit, quæ nouit. Aliter enim cognosci non possunt. Numerus ergo bestiæ est astutia mundani amoris, qua certa ratione comprehendit media ordinata ad finem, quæ elegit. Sicut ergo finis, quem eligit amor mundi, est alienus à Deo: sic & sapientia sua non diuina, sed tantum humana malitia est ad iniquum finem ordinata. Vnde Eccles. 19 scriptum est: *Est solertia certa, & ipsa iniqua*, scilicet quia ad finem indebitum ordinata, quæ nec est, nec meretur dici sapientia. Proinde dicitur ibidem, *non est sapientia nequitiæ disciplina*: cum tamen solertia certa sit, vt dictum est: non diuina sapientia, sed humana malitia profecto erit. Vnde Ioan. subdit, *Numerus enim hominis est*. In Dei enim & Christi amore totum diuinum est. Vnde & Ioan. 14. c. ipse Dominus ait: *Pater in me manent, ipse facit opera*. At econtra in mundi amore nihil diuinum est, sed totum per diaboli malitiam & inuentum. Proinde subditur a Ioanne: *Et numerus eius est 666*. per hunc numerum proculdubio malitia humanorum operum designatur. Ad cuius intelligentiam notandum est, quod triplex denarius reperitur. Primus est operationis, secundus exercitationis, tertius cognitionis. Primus est denarius operationis. Circa hoc notandum est, quod decem sunt opera naturæ conditæ, id est quæ dedit Deus homini, quando creauit eum, primo dedit ei vt sciret bonum, secundo vellet illud, tertio posset operari illud, quarto discerneret ipsum, quinto præmeditaretur illud, sexto ipsum operaretur, septimo recognosceret se insufficientem ad benè agendum, octauo Deum timeret in defectibus suis, nono Deum se adiuuantem amaret, & decimo, naturali iustitia omnia opera sua ad ipsum tanquam ad finem vltimum ordinaret. Prima sex pertinent ad vitam actiuam, quatuor vero vltima ad vitam contemplatiuam, seu ad naturalem contemplationem. Sex igitur prima pertinent ad actionem humanam. Secundus est denarius exercitationis. Decem sunt exercitia actiuæ vitæ quæ gradatim ad perfectionem vitæ actiuæ perducunt. Primum est parsimonia quæ excludit gulam: secundum castitas, quæ excludit luxuriam: tertium largitas, quæ excludit auaritiam: quartum humilitas, quæ excludit superbiam: quintum lenitas, quæ excludit iracundiam: sextum maturitas, quæ excludit ineptam lætitiam: septimum iustitia, quæ excludit iniquitatem: octauum misericordia, quæ excludit impietatem: nonum munditia mentis, quæ excludit non tantum immunditiam carnis sed etiam cogitationum vanitatem: decimum pax quæ mentis seditionem eliminat. Tunc quippe mens secum habet perfectam pacem, cum caro & spiritus concordiam virtutum habent, nec ad alios discordare nouit, qui carne & spiritu didicit in Deo tranquillus esse. Præcedentia sex, si per hæc decem exercitia vitæ actiuæ compleantur, ita quod quolibet eorum per hæc decem opera multiplicetur, per quæ se perficiuntur, iam vtique sola erunt, in quibus exercitium actionis existat. Tertius est denarius cognitionis. Decem sunt, quæ per considerationem, seu contemplationem intellectui, seu rationi dant cognitionem, & nosse. Primum est audire sapientiam Dei, secundum sedare mente à motibus passionum, tertium mentem leuare à sensibilibus ad insensibilia, quartum de insensibilibus seu spiritualibus meditari, quintum verum à falso in eis discernere. Hæc quinque pertinent ad discretionem scientiæ fidei. Alia quinque, quæ sequuntur spectant ad adhæsionem. Primum delectari in vero, secundum perfici mente per veritatem, tertium quiescere in complacentia eius, quartum admirari eam, quintum credere fide illuminata. Si autem sex opera naturæ conditæ, & decem exercitia actiuæ vitæ, quantum ad singulas partes earum compleantur per prædictum denarium considerationis, seu cognitionis, resultabunt sexcentum. Si ergo ad actionem sexaginta ad exercitium actionis, sexcentum vero ad scientiam agendorum pertinere probantur. Hæc quippe scientia, dum ad iniquum finem proprij amoris vsque ad contemptum Dei peruertitur, quid aliud dignius dici poterit, quam humana peruersitas, & malitia, qua sibi vtilia ad suum intentum mundi amor prouidere nouit? Illuminati ergo à Spiritu veritatis, intellectum habentes operum diuinorum, numerum bestiæ computare possunt. Vnde Daniel. 11. c. scriptum est, *Populus autem sciens Deum suum obtinebit*, scilicet intellectu veritatis de priuato amore, & faciet, scilicet secundum intellectum, quem habebit, & *docti in populo docebunt plurimos*, scilicet vt caueant prædictum amorem: quod est nominis eius numerum computare. A quo peruerso amore nos misericorditer liberet amor vniuersalis, & magnus, atque aduersarius huius amoris, Dominus Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto in infinito & glorioso amore viuit & regnat per infinita sæcula sæculorum, Amen.

1. Cor. 3. — *Sapientia humana quæ.* — *Ecclesi. 19.* — *In amore Dei totum diuinum.* — *Ioan. 14.* — *Triplex denarius.* — *Decem opera naturæ conditæ.* — *Secundus. Decem sunt exercitia actiuæ vitæ, quæ gradatim ad perfectionem eiusdem vitæ deducunt.* — *Decem sunt quæ per considerationem intellectui dant cognitionem.* — *Dan. 11.*

DE EXERCITV SPIRITUUM Malignorum.

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Hic Sermo, qui est de exercitu spirituum malignorum, habet tres articulos, quorum primus tria habet capita, secundus totidem, tertius denique sex.

Articulus primus, De primo vicario satanæ & tribus ducibus eius, qui hominum rationem per ignorantiam multipliciter cæcant & illudunt.

Cap. 1. Quomodo spiritus erroris cum exercitu suo seducit intelligentiam per ignorantiam credendorum.

2. Cap. Quomodo spiritus vertiginis cum exercitu suo seducit intelligentiam per ignorantiam agendorum.

Cap. 3. Quomodo spiritus soporis cum exercitu suo seducit rationalem per ignorantiam vitandorum.

Articulus 2. De secundo vicario Satanæ & tribus ducibus eius, qui hominum concupiscibilem per malitiam incendunt, seu inflammant.

Cap. 1. Quomodo spiritus nequam cum exercitu suo incendit hominum voluntatem contra Dei potentiam.

Cap. 2. Quomodo spiritus diuinationis cum exercitu suo incendit hominum voluntatem contra Dei sapientiam.

Cap. 3. De spiritu blasphemiæ, & quomodo cum exercitu suo incendit hominum voluntatem contra clementiam Dei, & de sex peccatis in Spiritum Sanctum, & sufficientia eorundem.

Articulus

Articulus tertius. De tertio vicario Satanæ, qui cum septem spiritibus malis impellit septem capitalia peccata & mala.

Cap. 1. De spiritu superbia & tumoris, & quæ mala operatur cum exercitu suo.

Cap. 2. Quomodo spiritus inuidia, qui dicitur spiritus malus, cum exercitu suo impia operatur.

Cap. 3. De spiritu iracundiæ, qui dicitur spiritus pessimus, & quæ cum exercitu suo operatur mala.

Cap. 4. De spiritu auaritia, qui dicitur spiritus surdus & mutus, & quæ cum suo exercitu operatur iniqua.

Cap. 5. De spiritu acedia, qui spiritus infirmitatis est dictus, quomodo cum exercitu suo hominibus nocet.

Cap. 6. De spiritu gula, qui immundus spiritus nominatur, & quantitate malorum, quæ operatur cum exercitu suo.

Cap. 7. De spiritu luxuria, qui fornicationis spiritus dictus est & malus, & quæ cum suo exercitu faciat.

Sermo XXIII.

Apoc. 12. *Iob. 7.*

SERPENS *antiquus, qui vocatur diabolus, & Sathanas, seducit vniuersum orbem.* Apoc. 12. c. Iob quippe 7. cap. scriptum est, *Militia*, alia litera habet tentatio, *est vita hominis super terram*, scilicet vt pugnet à dextris & à sinistris. Tres quippe sunt animæ huius pugnantis hominis vires, scilicet rationalis, concupiscibilis, & irascibilis, quæ secundum libertatem arbitrij ad bonum, & ad malum inclinabiles sunt. Primo ad bonum. In cuius mysterium tres Euangelistæ de Spiritu Sancto erga Iesum tripliciter locuti sunt. Primo Matth. 4. c. ait, *Ductus est Iesus à spiritu in desertum.* Secundo autem Luc. 4. scriptum est, Iesus autem plenus *Spiritu Sancto regressus est à Iordane, & agebatur à spiritu, videlicet* sancto, *in deserto.* Tertio vero Matth. 1. cap. scribit, *Statim spiritus expulit eum in desertum.* Et in hoc triplici actu mysticè demonstratur, quod sicut in capite nostro Christo Spiritus Sanctus hoc egit: sic in omnibus membris eius, vt membra capiti conformentur, conformiter satagit operari. Nam ad bona omnia triplicem habet spirandi modum. Primo ductiuum, secundo actiuum, tertio impulsiuum. Ducit rationalem, agit concupiscibilem, impellit irascibilem: impellit irascibilem, vt scilicet secundum quamlibet sui partem liberum arbitrium nostrum à spiritu moueatur. Ducit enim luminibus rationum, agit affectionibus promissionum, atque impellit comminationibus punitionum. Primo igitur habet modum ductiuum, quia ducit rationem, vt per lumen fidei cognoscat Deum, atque seipsum, & omnem necessariam veritatem. Proinde de populo Israël, id est de quolibet per fidem vidente Deum, Isa. 63. c. scriptum est, *Spiritus Domini ductor eius fuit*, scilicet ad prædictam triplicem cognitionem. Et Propheta etiam de his ait, *In lumine tuo videbimus lumen*, id est, in te videbimus nos & nostra. Secundo habet modum actiuum, scilicet quia agit voluntatem, vt per charitatis amorem omnia diligamus, per quod homo efficitur Filius Dei. Nam filius à philos, quod est amor, denominatur. Et de talibus ad Rom. 8. c. Apostolus ait: *Quicunque spiritu Dei aguntur, hi sunt Filij Dei.* Tertio vero habet modum impulsiuum, quia impellit facultaté, vt per spem æternorū bonorum impleat voluntatem Dei, & mandata eius obseruet. In huius mysterium Ezech. 1. c. scriptum est: *Vbi erat impetus spiritus, illuc animalia gradiebantur.* Et secundum hoc, scilicet spiritus vehemens denominatur, Actuum 2. eo quod mentem vehat ad diuinæ voluntatis adimpletionem. Ex his igitur patet, quomodo tres animæ vires à diuino spiritu inclinabiles sunt ad bonum, iuxta liberi arbitrij voluntatem. Secundo autem hæ tres potentiæ animæ nostræ per dæmonum tentamenta inclinabiles sunt ad malum, si libertas arbitrij hoc assentit. Per triplicem modum prædictis tribus contrarium ad mala inducunt animas dæmones infernales. Primo per modum seductiuum, secūdo per modum incensiuum, tertio per modum impulsiuum. Seu decipit, blanditur & violentat. Per primum enim operatur, ne homo bene facere sciat: per secundum, ne velit: per tertium, ne possit. Et licet hi modi tentandi in quolibet dæmone reperiantur, tamen incomparabiliter excellentiori modo sunt in Sathana Principe dæmoniorum. Nam sicut Spiritus Sanctus tres prædictos modos seruat inspirando in omnia membra Christi: sic Satanas hos tres tentandi modos sibi, & suis dæmoniis omni conamine seruat ad formandum caput, & membra impij Antichristi. Vnde & Ioan. in verbo præallegato, contemplans per hos tres modos multitudinem damnandorum ait: *Serpens antiquus, qui vocatur diabolus, & Satanas, seducit vniuersum orbem.* Quod verbum vtinam in diebus nostris non verificetur. In quibus sacris verbis propter tres prædictos tentandi modos Lucifer in prædicto verbo tripliciter nominatur, Serpens, diabolus & Sathanas. Primo enim quia habet modum seductiuum rationis, propterea dicitur serpens. Proinde Gen. 3. de illo Satana tentante Euam scriptum est, *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ.* Callidus quidem est, vt rationem seducat. Quod in aliis sicut in Eua timens seductionem, atque deceptionem, 2. Cor. 11. Apostolus ait, *Timeo ne sicut serpens seduxit Euam astutia sua, & sensus vestri corrumpantur, & excidant à simplicitate, quæ est in Christo Iesu.* Secundo vero, quia habet modum incensiuum voluntatis, diabolus nominatur, id est deorsum fluens. Et hoc in quantum tentat per fluidas voluptates. Carnalis enim concupiscentia multos deiecit. Hinc Prou. 7. cap de blanda meretrice Salomon ait, *Multos enim vulneratos deiecit, & fortissimi quique interfecti sunt ab ea.* Tertio quoque, quia habet modum impulsiuum facultatis, ideo Satanas dictus est, qui aduersarius interpretatur. De quo 1. Pet. 5. *Sobrij estote*, &c. vsque *deuoret*, scilicet per se & per suos. *Cui resistite fortes in fide.* Hos quidem tres modos ex admiranda infectione eius à principio mundi communicauit Satanas aliis spiritibus malis, ita vt ad omnia mala omnes facti sunt seductores, incensores & impulsores. Quod cernentes sancti Angeli post casum malorum spirituum de summis cœlorum in terram, compassiuè ac lamentabiliter clamauerunt dicentes: *Væ mari & terræ*, id est væ in prosperis & aduersis quia diabolus descendit ad vos Apocal 12. c. Licet igitur malignus spiritus per se, & per suos, quoslibet ad ruinam tentare conetur; super illos tamen ampliorem à Domino suscipit potestatem tentandi, qui inquinantur grauioribus culpis. Et de talibus Propheta in Psal. 34 inquit, *Fiant via illorum tenebræ & lubricum, & Angelus Domini persequens eos.* Et potest esse aliud thema. Et vbi in verbis Ioan. in Apocal. describitur triplex tentandi modus dæmoniorum, à Propheta exprimitur idem triplex ex parte mentium peccatorum Nam in eis à dæmonibus primo seducitur rationalis per ignorantiam. Vnde ait, *Fiant via illorum tenebræ.* Secundo incenditur concupiscibilis per malitiam. Et de hoc subdit, & *lubricum.* Tertio impellitur irascibilis per impotentiam, & de hoc addit, Et *Angelus Domini persequens eos.* Viator quippe, cui hæc tria concurrunt, non mere quasi impossibile est: Videlicet si incedit tempore tenebrosæ noctis per viam lubricam, & vltra hæc à persequente impetu propulsatur. Hi siquidem tres tuendi modi non tantum in peccatoribus sunt pœnæ. Proinde de talibus Hieren. 13 c. Dominus ait: *Polluti sunt, & in domo mea inueni malum eorum, dicit Dominus.* Ideo via illorum erit quasi lubricum, in tenebris impellentur, & corruent in ea. Ad hæc ordinauit Sathanas tres vicarios suos, qui cum sexdecim ducibus suis seducant vniuersum orbem.

Marginalia: *Matth. 4.* — *Luc. 4.* — *Matth. 1.* — *Ad bona omnia triplex spirandi modus.* — *Modus ductiuus.* — *Isa. 63.* — *Psal. 35.* — *Modus actiuus.* — *Rom. 8.* — *Modus impulsiuus.* — *Ezech. 1.* — *Act. 2.* — *Quomodo hæ triplices po-* — *tentiæ inclinabiles sunt ad malum tribus modis.* — *Primo per modum seductiuum.* — *Gen. 3.* — *2. Cor. 11.* — *2. Per modū incensiuum.* — *Prou. 7.* — *3. Per modū impulsiuum.* — *Apoc. 12.* — *Maior potestas dæmonis in eos qui maioribus sceleribus detinentur.* — *Psal. 34.* — *3. Tentationis modus.* — *Iere. 13.* — *Tres Satanæ Vicarij.*

Arti

ARTICULUS PRIMUS.

De primo vicario Satanæ, & tribus ducibus eius, qui hominum rationem per ignorantiam multipliciter cæcant & illudunt.

Primus Vicarius. Peccatoris mens obnubilatur. Psal. 8.

PRimo quippe à dæmonibus seducitur in peccatoribus rationalis per ignorantiam, & de hoc Propheta ait, *Fiant*, id est, *fient*, scilicet dæmonibus seducentibus, & peccatoribus consentientibus, *Via illorum tenebræ*. Sicut alibi de talibus idem Propheta ait, *Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant*; quasi dicat: Nescierunt legem naturæ, neque intellexerunt legem scripturæ, in tenebris ambulant sine lege gratiæ. Ad hoc ordinauit Satanas primum vicarium, & collateralem suum, qui spiritus mendax denominatur. De quo 3. Reg. 22. c. scriptum est, quod mystice ait, *Egrediar*, scilicet ad seducendum, & *ero spiritus mendax in ore omnium*. Vnde ad hoc perficiendum, & in adiutorium collateralis sui, & vicarij, atque ad has tenebras in anima generandas, tres spiritus de principalibus, id est tres duces ordinauit serpens antiquus. Primus dicitur spiritus erroris, secundus spiritus vertiginis, tertius spiritus soporis. Et hi ad nocendum animabus concordes seducunt rationalem. Primus per ignorantiam credendorum, secundus per ignorantiam operandorum, tertius per ignorantiam vitandorum: Vt quodammodo distribuens eis officia primo Satanas dicat, Tu tentando labora, ne homines recta credant: secundo vero, Tu insta vt contra bene credita operentur: tertio autem, in prædictis duobus eos omnino sopora.

3 Reg. 22.

Tres duces.

Quomodo spiritus erroris cum exercitu suo seducit intelligentiam per ignorantiam, credendorum.

CAP. I.

Primus. Dux est spiritus erroris. 1. Ioan. 4. Heb. 11.

PRima dux est spiritus erroris. Hic cum exercitu suo seducit rationalem per ignorantiam credendorum. Et de hoc spiritu 1. Ioan. 4. ait: *Qui non est ex Deo, non audit nos*. In hoc cognoscimus spiritum veritatis, & spiritum erroris. Hic quidem spiritus erroris tentando laborat, ne homo intelligat necessariæ fidei veritatem, sciens quod 11. c. ad Hebræos Apostolus ait, *Sine fide*, scilicet vera, *impossibile est placere Deo*. Circa hoc aduertendum est, quod triplex est fides, quam iste spiritus extirpare intendit. Prima est explicita, secunda est implicita, tertia vero est mixta. Prima est explicita; & talis fides est credere omnes articulos fidei particulariter & expresse. Et secundum Bonauenturam in 3. dist. 25. exigitur de necessitate salutis his, qui habent alios edocere: sicut Doctores, Prælati, Prædicatores, & Confessores, secundum tamen exigentiam sui status. Nam si tales errant, non excusantur in his, quæ pertinent ad statum suum, sicut patet extra de iniur. & dam. da. in c. si culpa. Secunda est fides implicita, quæ est credere omnes articulos fidei implicitè, & non in particulari, sed in generali. Et hoc secundum Bonauenturam vbi supra est fidei diminutæ. Vnde habentibus vsum liberi arbitrij hæc non sufficit ad salutem: quia omnino esse non potest, quod conuersatus inter fideles, nisi sit negligens contemptor vitæ suæ, id est salutis suæ, quin habeat explicitam cognitionem de aliquibus articulis fidei. Tertia est fides mixta, id est pars explicita, & pars implicita. Nam nullum genus hominum est intellectu naturaliter adeo tardum, quod saltem in vniuersali, & generali credulitatem non possit capere quicquid ad fundamentum Christianæ religionis necessarium est Nam secundum Bonauenturam vbi supra, hæc fides sufficit ad salutem. Videlicet cum homo aliquos articulos fidei credit implicitè, id est aliquos generaliter, & aliquos particulariter. Articuli autem quos oportet credere explicitè, isti præcipuè sunt, scilicet vnitas essentiæ, Trinitas personarum. Sed quia in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti se signant fideles, & conferuntur ecclesiastica sacramenta: ideo ex ipso consignationis actu scire hoc fideles possunt. Similiter de Redemptore oportet credere natiuitatem, passionem, resurrectionem, peccatorum remissionem. Et hoc quidem cognoscere possunt ex ipsis solennitatibus, quas ecclesia solennizat, atque ex actibus sacerdotum. Propterea ab horum cognitione nullus excipitur, qui vtitur ratione. Similiter tenentur credere futurum iudicium. Alios vero articulos sufficit credere implicitè, & in quadam generalitate: hoc modo, vt per hos teneat homo propositum credendi, quicquid Romana Ecclesia credit in particulari à nullo dissentiendo: & cum à catholicis, & prælatis, seu Doctoribus, & Prædicatoribus explicantur, acquiescendo. Qui secundum prædictum modum non credit, à spiritu erroris illusus est. Ex quo patet, quod omnes hæretici, & infideles, atque omnes errantes in fide, ab hoc spiritu seducti sunt. Considera igitur, quanta mala effecerit spiritus iste erroris. Et ad hoc optime facit quod ponitur in Quadragesima de Euangelio æterno, sermone 62. c. vlt.

Prima explicita est.

Secunda Fides est implicita.

Tertia est fides mixta.

Qui articuli creduntur implicitè.

Quomodo spiritus vertiginis cum exercitu suo seducit intelligentiam per ignorantiam agendorum,

CAP. II.

Secundus dux est spiritus vertiginis. Isa. 19

SEcundus dux principalis, spiritus vertiginis dictus est. Et hic insuper cum exercitu suo seducit rationalem per ignorantiam operandorum, siue agendorum. Et de hoc Isa. 19. c. mysticè ait: *Miscuit Dominus in medio Ægypti spiritum vertiginis, & errare fecit eum in omni opere suo, sicut errat ebrius, & vomens*, secundum enim Isidor. in 4. Ethicorum, Vertigo est quotiescunque ventus surgit, & terram in circuitum mittit. Sic in vertice hominis arteriæ, & venæ ventositatem ex resoluta humectatione gignunt & in oculis girum faciunt. Vnde & vertigo nuncupata est: vt mysticè innuatur, quod hic spiritus vertiginis confundit intellectum hominis in operibus suis malis, ita vt ignoret quid agat, aut quid agere teneatur.

Quid est vertigo.

Quomodo spiritus soporis cum exercitu suo seducit rationalem per ignorantiam vitandorum.

CAP. III.

Tertius dux est spiritus soporis.

TErtius dux est spiritus soporis. Et hic cum exercitu suo seducit rationalem per ignorantiam vitandorũ, id est, eorũ, quæ operantur damnationem sicut sũt mortales culpæ. De hoc enim spiritu, Isa. 29. c. ait, *Inebriamini, & non à vino: mouemini, & nõ in ebrietate: quoniã miscuit vobis Dominus spiritũ soporis. Claudet oculos vestros*, scilicet in sopore, *ne valeatis vitare* mala culpę, & effugere mala pœnæ. Sopor enim ad literam est ipsa quies, & suauitas, & quietudo somni. Vnde sæpe cõtingit; quod in aliquo est somnus, in quo nõ est sopor: sed in quocunque est sopor, est somnus, secundũ Catholicon Mysticè vero in hoc signatur, quod hic spiritus est, qui quandã tranquillã insensibilitatẽ in anima generat, per quã homo nõ cogitat, nec aduertit quæ sibi dãna & pericula imminẽt, tã spiritualia, quã temporalia, siue etiam sempiterna. Et de tali homine Prouerb. 23. c. scriptum est, *Eris sicut dormiens in medio maris*, id est, magnis periculis huius mundi, & *quasi sopitus gubernator amisso clauo*, id est, gubernaculo nauis. Quod cum fit, incurrit pericula scopulorum, & discrimina multa.

Isa. 29.

Quid sopor.

Prouer. 23.

Sic

Sic qui hoc spiritu seducuntur, & soporantur in intellectu, imminentia mala, & pericula non vident, & vitare non possunt. Et de talibus Deuteronom. 32 capite scriptum est, *Vtinam saperent*, scilicet damna temporalia: *ac nouissima prouiderent*: hoc est eorum mala æternalia. Ad talem soporarum, Ephes. 5. c. Apostolus ait: *Surge, qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus*. Et ad omnes similes excitandos, 1. Cor. 15. iterum inquit, *Euigilate iusti*, id est, vos qui reputatis vos iustos: & *nolite peccare*. Ignorantiam enim Dei quidam habent. Apocalyp. quoque 3. capite tali soporanti Dominus terribiliter comminatur dicens: *Si non vigilaueris, veniam ad te sicut fur, & nescis qua hora veniam ad te*. Sed sicut Ioan. 10. c. Dominus ait: *Fur non venit, nisi vt furetur, mactet & perdat*: Furetur tempus, mactet vitam, & finaliter perdat animam. Et addit, *Et nescies*, scilicet tanquam insensibiliter soporatus, *qua hora veniam ad te*. Vt qui longo tempore in sopore amisso vixit, etiam horulam à Deo lucrari non possit visitationis suæ. Proinde Ecclesiast. 11. in fine, sapiens soporatæ animæ cauet, cum ait: *Attende tibi à pestifero*, scilicet à spiritu soporis, *qui fur est*: fabricat enim mala, scilicet culpæ, hoc est in te peccata multiplicat: & ideo dum tempus conceditur, euigilare festina, ne fortè vna hora inducat super te subsannationem in perpetuum.

(Deut. 32. — Ephes. 5. — 1. Cor. 15. — Apoc. 3. — Ioan. 10. — Eccles. 11. Semper vigilando.)

Articulus Secundus,

De secundo vicario Satanæ à tribus ducibus eius, qui hominum concupiscibilem per malitiam incendunt, seu inflammant.

Secundo autem à dæmonibus in peccatoribus incenditur concupiscibilis per malitiam. Et de hoc Propheta subdit, *& lubricum*. Cum enim in hyeme congelata fuerit terra, ascendente sole lubrica efficitur via. Sic profectò terrena, & gelida mens humana, ascendente tentationis sole facillimè lubricat in delectationem carnis & terrenorum. Vnde Thren. 4. ad tales Propheta inquit, *Lubricauerunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum*. Et ad hoc ordinauit Satanas secundum vicarium suum, qui spiritus igneus seu ardens denominatur, vt incendat ad malitiam concupiscibilem nostram. Quomodo autem dæmon iste incendat ad carnales illecebras, & transitorias voluptates atque desideria mala, Isa. 33. c. testatur, cum talibus ait: *Concipietis ardorem & parietis stipulam, spiritus vester, vt ignis vorabit vos*. Dicitur autem noster hic spiritus malus, qui ad exercitium nobis datur, sicut etiam Angelus bonus dicitur noster, qui ad nostram custodiam ordinatur. De primo quoque spiritu Iob. 41. scriptum est. *Halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur*, & additur, *Feruescere facit quasi ollam profundum maris*. Ad incendendum igitur animas ad quæcunque illicita, in mundum misit Satanas cum hoc vicario suo tres alios duces infernales. Primus dicitur spiritus nequam, secundus spiritus diuinationis, tertius autem spiritus blasphemiæ. Et hi voluntatem humanam incendunt, primus contra Dei potentiam, secundus contra Dei sapientiam, tertius contra Dei clementiam.

(Secundus vicarius Satanæ. — Thren. 4. — Isa. 33. — Iob. 41.)

Quomodo spiritus nequam cum exercitu suo incendit hominum voluntatem contra Dei potentiam.

Cap. I.

Primus dux, spiritus nequam denominatur. Nequam profectò est, qui audet plus quàm queat: vel nequam est, qui nequit se à sceleribus abstinere: vel dicitur luxuriosus, quia incontinens est. Et communis generis est atque indeclinabile. De hoc spiritu, 1. Reg. 16. *Spiritus Domini recessit à Saul, & exagitabat eum spiritus nequam à Domino*, hoc est permissione diuina. De hoc quoque spiritu, Act. 19. scriptum est: *Virtutes non modicas quaslibet faciebat Deus per manum Pauli: ita vt etiam super languidos deferrentur à corpore eius sudaria vel semicinctia, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur*. Hic spiritus cum exercitu suo voluntatem incendit contra Dei potentiam, vt scilicet præsumat homo atque conetur, quantum in se est, contra Dei potentiam.

(Primus dux est spiritus nequam. Quisnam est nequam. — 1. Reg. 16. — Act. 19.)

Quomodo spiritus diuinationis cum exercitu suo incendit hominum voluntatem contra Dei sapientiam.

Cap. II.

Secundus dux, spiritus diuinationis dictus est. Diuinus est, qui diuinat, quasi Dei plenus. Et vt dicitur, 26. q. 4. in c. igitur genus diuinationis. Diuinitate enim plenos se simulant, etiam astutia quadam fraudulenta hominibus futura coniectant, verba sunt Aug. Spiritus igitur iste diuinationis cum exercitu suo dominatur omnibus his, quos nominamus diuinos. Vnde de hoc spiritu, Leuit. 20. c. Dominus ait. *vir siue mulier, in quibus pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriatur*. Hic spiritus incendit contra Dei sapientiam. Et vt 26. q. 4. in c. igitur. August. de natura dæmonum ait. Diuinatio primo à Persis inuenta est. Et 37. distin. in c. vino. Diuini dicuntur, qui ex coniectura mentis suæ incerta futurorum, quasi vera pronunciant, absque diuinorum auctoritate verborum. Multi modi sunt & multa genera per quæ diuinatores multa futura inuestigant, quæ ponuntur in dicto c. igitur 26. q. 5. nec mirum in fine, August. de ciuitate Dei ait; Nec præter suam potestatem Deus ostendit esse, quod contingit ista: sed quasi quereretur, cur talia permittat, causam tentationis exposuit, ad cognoscendum vtique eorum dilectionem, verum eam habeant erga Deum suum, cognoscendum vero ab ipsis potius, quam ab illo qui scit omnia antequam fiant. Et Deut. 13. scriptum est: *Si surrexerit in medio tui Propheta, aut qui somnium vidisse se dicat, & prædixerit signum atque portentum, & euenerit quod locutus est & dixerit tibi; eamus & sequamur deos alienos, quos ignoras, & seruiamus eis; non audias verba prophetæ illius aut somniatoris: quia tentat vos Deus vester, vt palam faciat vtrum diligatis eum, an non, in toto corde & in tota anima vestra*, secundum etiam August. in 2 de doctrina Christiana, quod à principio homines in istis obseruationibus experti sunt, casu accidit, sed postmodum cum homines incipiunt huiusmodi obseruationibus animum applicare, multa secundum huiusmodi obseruationes eueniunt per deceptionem dæmonum: vt his obseruantiis homines implicati curiosiores fiant, & se magis inserant multiplicibus laqueis perniciosi erroris. Mira igitur insania eorum, qui ab hoc dæmone ad diuinationem & similia incenduntur. Nam cum futura, quæ solius sunt Dei, homines per hoc inuenire laborent, diuinitatis iura creaturis attribuuntur. Contra quod Isa. 41. capite. *Annunciante, quæ ventura sunt in futurum; & sciemus, quod dij estis vos*. Et Leuit. 19. *Non augurabimini, nec obseruaueritis somnia*. Et in eodem 20. c. scriptum est; *Anima, quæ declinauerit ad magos, & ariolos, & fornicata fuerit cum eis*, scilicet fornicatione spirituali: *Ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui*. Propter grauitatem huius sceleris sancitum est, secundum leges imperiales, quod omnes diuinatores atque malefici, capite debent plecti. Et si accedunt ad alterius domum, cremari debent, & omnia bona eorum publicari.

(Secundus dux est spiritus diuinationis. — Leuit. 20. — Deut. 13. — Isa. 41. — Leuit. 19. — Leuit. 20. — Diuinatio vana graue crimen. Pœna diuinationi debita.)

C. de

C. de malefi. l. nullus, & l. nemo. & l. culpa. secundum vero canones si peccatum occultum est, impunitur pœnitentia quadraginta dierum, extra de forti. c. 1. si notorium, eucharistia denegatur. De conse. di. 2. pro dilectione. Item si clericus est, debet deponi, atque in monasterio detrudi. Si vero laicus, excommunicandus est, 26. q. 5. non oportet, &c. si quis Episcopus, &c. aliquanti, & q. 7. admoneant. Sed crescente contumacia, debet crescere & pœna, scilicet vt incarceretur & huiusmodi. Item si seruus est, debet verberibus castigari. 26. q. 5. contra idolorum. Episcopus quoque omnes turpiter dehonestatos de Parochia sua eiicere debet, vt patet 26. q. 5. Episcopi. Tales siquidem infames sunt. Similiter hi, qui ad eos concurrunt. Vnde nec ad accusationem admitti debent. 2. quæstio. 8. quisquis, nec ad testimonium, extra de testibus, testimonium.

De spiritu blasphemia, & quomodo cum exercitu suo incendit hominum voluntatem contra clementiam Dei, & de sex peccatis in Spiritum Sanctum, & sufficientia eorundem.

CAP. III.

Tertius dux est spiritus blasphemia. Matth. 12.

TErtius dux, spiritus blasphemiæ nuncupatur. De hoc spiritu, Matth. 12. capite scriptum est: *Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemia non remittetur ei. Quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc saculo, neque in futuro*, secundum enim Alex. de Al. in q. Blasphemia aliquando fit ex coactione, aliquando ex deceptione, aliquando ex malignitate. Cum autem fit ex coactione, tunc peccatur in patrem: cum ex deceptione, tunc peccatur in filium. Vtroque autem modo habet in se aliquo modo causam excusationis, licet insufficientissime. Cum autem peccatur ex malignitate, vel ex certa scientia, & amore blasphemię Dei, spiritus blasphemiæ nuncupatur, quod non remittitur in hoc sæculo, neque in futuro Non quia remitti non possit, sed quia non gerit secum causam motiuam ad remissionem. Nico. quoque de Lyra super hoc verbum, Matth. ait: *Omne peccatum* procedens, scilicet ex infirmitate & ex ignorantia & blasphemia, scilicet ex talibus ortum habens, remittetur hominibus, id est de se remissibile peccatum est, quia non obuiat directè principio, per quod fit remissio peccatorum, sicut obuiat peccatum in Spiritum Sanctum. Huius peccati sex sunt species, desperatio, præsumptio de misericordia Dei, impugnatio agnitæ veritatis, inuidentia supernæ gratiæ, obstinatio, & finalis impœnitentia. Horum enim sufficientia sic accipi potest, scil. quod remouetur ab homine principium, per quod fit remissio peccatorum. Et hoc tripliciter contingere potest Primo modo ex parte ipsius Dei, secundo autem modo ex parte donorum eius, tertio vero modo ex parte ipsius culpæ Primo enim ex parte Dei duplex est principium, primum est Dei misericordia, secundum Dei iustitia. Primum principium, per quod remittitur peccatum, est ipsa misericordia Dei, & hoc tollitur per desperationem sicut Gen. 4. fecit Cain. Secundum autem est Dei iustitia. hoc est, timor iudiciorum Dei est principium, per quod etiam aliquis resilit a peccato, & hoc tollitur per præsumptionem de misericordia Dei, per quam homo præsumit consequi gloriam sine meritis, quantuncunque operetur malum. Secundo autem ex parte donorum duo principia sunt, quæ maximè faciunt hominem retrahi à peccato. Primum est veritatis cognitio, secundum est gratiæ diuinæ collatio. Primum est veritatis cognitio, & hoc tollitur per hoc, quod aliquis impugnat agnitam veritatem, & sic viam

Blasphemia fit pluribus modis.

Septem species huius peccati.

Ex parte Dei duplex principium.

Gen. 4.

Ex parte donorum duo principia.

salutis scienter à se repellit. Secundum est diuinæ gratiæ collatio: & hoc repellitur ab homine, quantum in se est, per inuidentiam fraternæ gratiæ, non tamen accipitur inuidentia fraternæ gratiæ, prout aliquis inuidet fratri suo, vel alicui singulari personæ: Sed quando est tanta malitia in eo, quod displicet sibi de gratia Dei crescente in mundo. Tertio vero ex parte peccati duo alia principia sunt, quæ retrahunt hominem à peccato. Primum est breuitas delectationis, secundum est turpitudo affectionis. Primum est breuitas delectationis, quæ in peccato est, ex cuius consideratione solet homo, secundum electionem peccatum refugere. Et hoc tollitur per obstinationem, quando scilicet homo firmat propositum inhærendi omnino peccato. Secundum est turpitudo offensionis. Ex huius consideratione homo pœnitere solet, & hoc tollitur hic per finalem impœnitentiam. Nec accipitur hic finalis impœnitentia, prout est peccati circunstantia, scilicet qua aliquis in peccato moritur: sed cum homo tantæ malitiæ est, quod elegit de peccato suo nunquam pœnitere, ita quod non vellet, quod Deus daret sibi gratiam pœnitendi, secundum vero alius aliter & breuius dici potest, scilicet, quod in remissione tria sunt. Primo ipse remittens, secundo dispositio remittendi in eo, cui remittitur: tertio ille, cui remittitur. Primo in remittente duo vtique sunt, scilicet misericordia & iustitia. Contra primum est desperatio, contra secundum præsumptio, secunda vero dispositio in eo, cui remittitur, duplex est, scilicet cognitio veri, & amor boni. Contra primum est impugnatio veritatis agnitæ, contra secundum est inuidentia fraternæ gratiæ: tertiò etiam in eo, cui remittitur duo etiam sunt, scilicet dolor de commisso, & propositum de non committendo. Contra primum est obstinatio, contra secundum est finalis impœnitentia, id est, propositum non pœnitendi, sicut dictum est. Ex his igitur patet, quod peccatum in Spiritum Sanctum mere procedit ex impia voluntate, hoc est quando voluntas potest, & scit resistere alicui malo, & tamen ex sola malitia eligit illud, & directè impugnat gratiam Spiritus Sancti, & ideo non habet excusationis colorem: quia quantum de se est directè impugnatiuum medici & remedij, per quod remissio peccati fieri debet. Multiplici ratione irremissibile dicitur peccatum in Spiritum Sanctum; non quia remitti non possit, vt dictum est: sed primo, quia raro remitti solet, aut vix, quantum ad culpam: Secundo, quia remissum aliquando in scriptura non reperitur, sicut Melchisedec absque patre dicitur esse, quia non legitur in scriptura de eius patre: Tertio, quia aduersatur fonti remissionis, scilicet Spiritui Sancto: Quarto propter impotentiam hominis, quia vix præparare se potest ad gratiam, quam tanta moles peccati grauat.

Ex parte peccati duo principia.

In remissione tria

In remittente duo.

ARTICVLVS TERTIVS,

De tertio Vicario Sathana, qui cum septem spiritibus malis impellit ad septem capitalia peccata, & mala.

TErtio vero in peccatoribus impellitur à dæmonibus irascibilis per impotentiam. Et de hoc Propheta subdit, *Et Angelus Domini persequens eos.* Quis vero Angelus iste, nisi diabolus aduersarius noster? Hic merito Angelus Domini nuncupatur, quia, velit nolit, Deo subiectus est, & ei parere cogitur & seruire. Proinde Iob 4. cap. ait: *Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit prauitatem.* Principaliter Satanas, qui conatur seducere totum orbem, Domino permittente, per se & suos persequitur peccatores, infestans atque impellens, vt eos trahat ad tartarea regna. Vnde Isa. 19. Dominus ait: *Concurrere faciam*

Tertius Satana Vicarius.

Iob. 4.

Isa. 19.

Ægyptios aduerſus Ægyptios, id eſt Dæmones aduerſus impios peccatores, vt lubricantes ad inferos trahant eos. Sicut enim paſtor perſequi ſolet oues atque importunè impellere, vt ad caulas ducat eas: Sic diabolus ad caulas infernales nititur deducere peccatores, in
Thren. 3. quorum perſona Thren. 3. ſcriptum eſt: *Me minauit & adduxit in tenebras & non in lucem: tantum in me vertit, & conuertit manum ſuam tota die.* Ad hoc ordinauit Satanas tertium nuncium ſuum fortitudinis miræ, qui dicitur ſpiritus robuſtorum, ſeu furoris, & de
Iſa. 25. hoc Iſa. 25. ſcriptum eſt, *Spiritus robuſtorum quaſi turbo impellens parietem.* Hic habet ſeptem duces, qui cum exercitibus ſuis per violentiam ad mala conantur impellere fragilitatem noſtram. Et hoc quoad ſeptem genera capitalium vitiorum. Primus enim impellit ad ſuperbiam, ſecundus ad inuidiam, tertius ad iracundiam, quartus ad auaritiam, quintus ad acediam, ſextus ad gulam, ſeptimus ad luxuriam. Ad diſſeminanda atque multiplicanda hæc ſeptem mortalia peccata in mundo ſeptem ſpiritus infernales, qui ſunt ſeptem duces à Satana tertio vicario ſuo, id eſt ſpiritui robuſtorum cum exercitibus traditi ſunt. Primus dux ſpiritus tumoris denominatur, ſecundus ſpiritus malus, tertius ſpiritus peſſimus, quartus mutus & ſurdus, quintus ſpiritus infirmitatis, ſextus ſpiritus immundus, ſeptimus ſpiritus fornicationis. Hos tamen duos vltimos duces impartitur collaterali ſuo, quē à Satana poſtulauit, qui ſpiritus dulcoris denominatur, vt infra patebit.

De ſpiritu ſuperbiæ & tumoris, & quæ mala operatur cum exercitu ſuo.

Cap. I.

Primus dux eſt ſpiritus tumoris. *Iud. 8.* *Quid ſuperbia.*

PRimus dux, ſpiritus tumoris vocatur. Et hic cum exercitu ſuo impellit ad ſuperbiam, de quo Iudic. 8. c. dictum eſt quod *ad reſponſionem humilem Gedeonis requieuit ſpiritus filiorum Ephraim, quo tumebant cōtra Gedeonem.* Propriè enim, ſecundum Auguſt. ſuperbia eſt peruerſæ celſitudinis appetitus; proinde, ſicut & idem ait: Superbia omnibus inuidet, ſcilicet ſuperioribus, quia illis non æquatur: paribus, quia ei æquantur: inferioribus, ne ei æquentur. Hic tumoris ſpiritus impellit ad ſeptem filias ſuperbiæ, ſeu inanis gloriæ, ſcilicet: Ad inobedientiam, ne homo in aliquo videri velit inferior & ſubiectus, quod fieret ſi obediret. Ad contentionem, vt velit vincere cum clamore, vt poſſit amplius apparere. Ad iactantiam, vt enumeret bona ſua, & ſic laudabilior videatur. Ad hypocriſim, qua quærat hominibus in exterioribus apparere. Ad pertinaciam, qua factum, vel dictum ſuum malum defendat, nè videatur erraſſe. Ad diſcordiam, qua propter vanam gloriam omne dictum in contrarium ſumat. Ad nouitatum præſumptionem, qua propter noua quæ dicit, vel inuenit, laudetur. Impellit quoque ad 12. ſuperbiæ gradus, de quibus Bern. Ad curioſitatem, ad mentis leuitatem, ad ineptam lætitiam, ad iactantiam, ad ſingularitatem, ad arrogantiam, ad præſumptionem, ad peccatorum defenſionem, ad ſimulatam confeſſionem, ad rebellionem, ad libertatem peccandi, & ad conſuetudinem peccatorum. Sed audi,
Luc 14. ſuperbe, audi Dominum, Luc. 14 dicentem; *Omnis, qui*
Apoc. 18. *ſe exaltat, humiliabitur.* Hic eſt ille Angelus, Apoc. 18. c. clamans in fortitudine ait: *Cecidit, cecidit Babylon magna, & facta eſt habitatio dæmoniorum, & cuſtodia*
Iob. 40. *omnis ſpiritus immundi.* Nam Iob. 40. c. ad Dominum ait, *Reſpice cunctos ſuperbos, & confunde eos.* Ait enim, *Reſpice*, non oculo miſericordiæ confirmando illos, ſed oculo iuſtitiæ, & ſolo intuitu deiiciendo, & ſic confunde eos: & addit. *Et contere impios in loco ſuo*, id eſt in ſtatu, quem ſibi ipſi ſtatuerunt, non Deus. Et etiam ſuperaddit, *Et abſconde eos in puluere ſimul*, ſcilicet per mortem, *& facies eorum demerge* in foueam. Per faciem anima deſignatur, eo quod in facie omnes relucent ſenſus, & in anima omnes ſunt notitiæ intellectiuæ. Et has facies demerge in foueam, ſcilicet in profundum inferni.

Quomodo ſpiritus inuidiæ, qui dicitur ſpiritus malus, cum exercitu ſuo impia operatur.

Cap. II.

SEcundus dux, dicitur ſpiritus malus Et hic ſpiritus cum exercitu ſuo impellit ad inuidiam, ſecundum enim Aug. Inuidia eſt odium alienæ fœlicitatis. Et Damaſc. ait. Inuidia eſt triſtitia de alienis bonis. Dicitur autem inuidia à non videndo, quia non poteſt videre aliorū bona: Vnde inuidere, eſt quaſi non poſſe videre. Nam odium boni, quod latet in corde, etiam inaduertenter monſtratur in facie Proinde Sen. inquit: Quicquid mente fugimus, ingeſtum oculis vix videmus. 1.
1. Reg 16. Reg 16. de hoc ſpiritu ſcriptum eſt: *Spiritus Domini receſſit à Saul, & exagitabat eum ſpiritus nequam a Domino*, id eſt permiſſione Domini Contra quem autem exagitaretur Saul à ſpiritu, in ſequenti 18. c. claret: vbi dicitur, *Inuaſit ſpiritus Dei malus Saul, nec rectis oculis aſpiciebat Dauid à die illa, & deinceps, ſcilicet poſtquam mulieres cantauerunt, Saul percuſſit mille, & Dauid decē millia.* Vt in textu paulò ante patet. Hic ſpiritus cum
1. Reg. 18. exercitu ſuo exagitat, atque impellit animas ad quinque inuidiæ filias, videlicet ad odium, vt inuicem homines velint malum, & nolint bonum, ad exultationem in proximorum aduerſis, ad afflictionem in proſperis proximorum, ad ſuſurrationem latentem, ad detractionem patentem. Ad tantam enim contrarietatem hic ſpiritus nequam deducit ſuos ſequaces, vt ita Deo aduerſarij ſint, quod ſicut Deus tam bonus eſt, quod etiam de malis elicit bonum: ſic econuerſo iſti tam mali ſunt, quod de bonis eliciunt malum. Et ſicut bonis etiam mala cooperantur in bonum; ita inuidis omnia bona cooperantur in malum. Hic ſimilatur cani, qui blanditur in facie, & à tergo mordet crudeli ore.

Secūdus dux, dicitur ſpiritus malus. *Inuidia quid.*

De ſpiritu iracundiæ, qui dicitur ſpiritus peſſimus, & quæ cum exercitu ſuo operatur mala.

Cap. III.

Tertius dux eſt ſpiritus peſſimus.

TErtius dux, ſpiritus peſſimus nuncupatur, hic cum exercitu ſuo impellit ad iracundiam, ſeu iram & inimicitiam, diuiſiones & bella, dicitur autem ira ab vr, quod eſt ignis, quaſi vra: quia vrit atque inflammat. Inde iracundus, quia faciliter iraſcitur. Hic eſt. qui accenſo ſanguine in furorem conuertitur vel compellitur. Et de hoc ſpiritu iracundiæ Iud. 9. c. circa me- Iud. 9.
dium, ſcriptum eſt: *Immiſit Dominus ſpiritum peſſimum inter Abimelech & habitatores Sichem.* De hoc quidem ſpiritu atque de exercitu ſuo, Apocal. 16. c. ſcri- Apoc. 16.
ptum eſt; *Sunt enim ſpiritus dæmoniorum facientes ſigna, & procedunt ad reges totius terræ congregare illos in prælium.* Signa quæ iſti ſpiritus faciunt, ſunt inſignia diſtinguentia partiales, & maximè Guelfos & Gibellinos. De hoc ſpiritu peſſimo, qui in partialibus regnat,
Prou. 18. c. ſcriptum eſt: *Spiritum ad iraſcendum facilem* Prou. 18.
quis poterit ſuſtinere? Atque de talibus, qui delectantur in partialitatibus, & in bellis. Iob. 4. c. ait: *Vidi eos,* Iob. 4.
qui operantur iniquitatem & ſeminant dolores & metunt eos, flante Deo periiſſe, & ſpiritu iræ eius eſſe conſumptos. Hic ſpiritus peſſimus, qui eſt ſpiritus iræ concitat animas ad ſex filias iræ: videlicet ad rixam, hoc eſt audacem voluntatem vindicandi iniuriam præcedentis facti. Incitat ad tumorem mentis: hoc eſt ad voluntatem vindicandi fugientem, tamen aduerſantem propter inimicitias extimatas. Impellit ad contumelias, hoc eſt ad voluntatem ſe vindicandi per exprobrationem malorum. Compellit ad clamorem, id eſt, ad voluntatem

voluntatem se vindicantem in exaltando vocem. Sollicitat ad vituperium, perueniens ad aures aliorum per signum molestiæ exterius declaratiuum. Infestat ad blasphemiam, hoc est ad voluntatem se vindicandi per opprobrium Deo, seu sanctis illatum. Quanta autem mala in mundo operetur hic spiritus pessimus, plenius dictum est in Quadragesimali de Christiana Religione, serm. 25. per totum.

De spiritu auaritiæ, qui dicitur spiritus surdus & mutus, & quæ cum suo exercitu operatur iniqua.

CAP. IV.

Quartus dux est spiritus surdus. QVartus dux, est spiritus surdus & mutus, qui cum exercitu suo impellit ad auaritiam. Auaritia enim dicitur à genitiuo auari, addito tia: dicitur auaritia. Auarus vero ab aueo, aues, descendit, vel auarus dicitur, quasi varas habens manus, id est, curuas. Aut auarus, quasi habens aurū, & etymologia est, non cōpositio. Et est auarus propriè, qui diuitiis non satiatur, sed cupidus, qui aliena desiderat; vel auarus est in retinendo, & cupidus in acquirendo: vnde merito hic spiritus binominis est à duplici suo effectu. Nam in quantum impellit ad aliorum cupiditatē, surdus denominatur; in quātum vero per auaritiā retinet acquisita, dictus est mutus. *Auarus surdus & mutus.* *Mar. 9.* Et de hoc spiritu Mar. 9. scriptum est, quod quidā Domino ait: *Magister, attuli filium meum ad te, habentem spiritum mutum, qui vbicunque apprehenderit eū, allidit, & spumat & stridet dētibus & arescit.* Et sequitur, quod Dominus ait illi: *Surde & mute spiritus, præcipio tibi, exi ab eo.* Primo ab hoc profecto spiritu surdi efficiūtur cupidi, si arguuntur, cū per rapinas, furta & vsuras, simonias & contractus illicitos ditari quæriūt. Vnde de talibus Propheta inquit, *Sicut aspidis surdæ & obturantis aures suas*, scilicet sunt, *quæ non exaudiet vocē incantantium, & venefici*, id est prædicatoris *incantantis sapiēter.* *Psal. 57.* Veneficus à cōficiendo dictus est. Habet enim venenum duplex significatum, vno modo, idē est quod tinctura, iuxta Virgilianum illud, *Fucatur lana veneno.* Veneficus ergo iste, Christus est, qui vestes suas proprio sanguine tinxit, sicut patet Isa. 63. *Quis est iste, qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra?* *Isa. 63.* Ipse igitur Christus in ore prædicatoris est incātantis sapiēter, scilicet dū auaritiā detestatur sapiētia scripturarū. Secūdo ab hoc spiritu muti efficiūtur auari, nō confitentes illicita lucra sua, nolentes restituere, sicut necessario obligantur. Proinde Eccles. 10. *Xenia & dona excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore auertit correctiones eorū.* *Et hic ad septem auaritiæ filias animas impellit.* *Eccl. 10.* Ad septē auaritiæ filias animas impellit spiritus iste surdus & mutus cū exercitu suo, videlicet ad cordis obdurationem atque inhumanitatē, ad violētiam seu rapacitatē, ad inquietationē propter appetitum lucri, ad periuriū in emptione & venditione, seu pro indemnitate seruanda: ad fallaciā quæ fit per verba decipiētia in occulto: ad fraudē, hoc est ad deceptionē perfectam in præsentia illius, qui decipitur: ad perditionem, quæ est idē quod deceptio, quæ fit in absentia ipsius decepti. Et cum omnibus his, vt dicitur Eccles. 5. c. *Auarus non implebitur pecunia.* *Eccles. 5.* *Eccles. 10.* Propterea meritò Eccl. 10. c. scriptū est, *Auaro autem nihil est scelestius*, scilicet propter hæc & alia mala, quæ ex auaritia subsequuntur.

De spiritu acediæ, qui spiritus infirmitatis est dictus, & quomodo cum exercitu suo hominibus nocet.

CAP. V.

Quintus dux est spiritus infirmitatis. QVartus dux est, spiritus infirmitatis. Et hic cum exercitu suo ad acediam conatur animas p. opulsare, flectere & inclinare. Est enim acedia, quædam tristitia vel molestia, seu anxietas, aut tædium mentis. *Quid acedia.* *Eccl. 30.* Et de hac Eccles. 30. c. in hunc scriptum est, *Multos enim occidit tristitia.* *2. Cor. 7.* Et iterum 2. Cor. 7. *Sæculi autem tristitia mortem operatur.* *Psal. 118.* Et Propheta etiam inquit, *Dormitauit anima mea præ tædio.* *Luc. 13.* De spiritu eius criminis, Lucæ 13. scriptum est: *Et ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo, & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.* Merito ergo acedia sic magistraliter diffinitur. Acedia est de virtutum laudabili exercitio vtriusque hominis languida deiectio. *Acedia magistralis diffinitio.* Vel aliter. Acedia est diffidentia de propriis viribus & auxilio Dei implendi ardua. Dupliciter hoc vitium nominatur: scilicet, tristitia & acedia. Ratio huius est, quia in hoc vitio est auersio à spirituali bono, quod æstimatur graue: sicut ieiunare, prædicare, vigilare, & similia. Et ratione huius tristitia nominatur. Insuper est, ibi conuersio ad creaturam: scilicet ad quietem, quæ leuis æstimatur: & ratione huius, acedia nuncupatur. Ex his igitur patet, quod hoc vitium prout tristitia nominatur, opponitur lætitiæ spirituali, quę habetur in exercitio spirituali. Sed prout acedia dicitur fortitudini opposita, est quæ consistit in aggrediendis arduis, & in sustinendis aduersis. Ad huius vitij filias conatur hic spiritus infirmitatis animas inclinare. Videlicet ad malitiam, quæ secundum Aug. est voluntas machinandi alicui malum. Cumque homo alicui iniuriam facit, tunc irascitur, postea contristatur. Inclinat ad desperationem, nam diffidentia meritorum mater est diffidentiæ præmiorum, & ex hoc tristitia oriri solet. Inclinat ad pusillanimitatem, quæ est diffidentia, quæ prouenit ex consideratione propriæ infirmitatis, vel operis ardui: & hic originem habet. Inclinat ad rancorem, quæ inueteratum odium est, sicut enim ex charitate sunt opera bona, ex quibus est confirmatio charitatis: ita ex ira est acedia, atque ex acedia vetustas iræ. Inclinat ad torporem circa præcepta iniuncta, id est, ad quandam insensibilitatem, propter quam homo non potest duci ad executionem mandatorum Dei. Inclinat ad euagationem mentis circa ea, quæ illicita sunt, hæc tamen euagatio quandoque est particularis, & certam naturam habet, & sic omnibus vitiis conueniens est: quandoque vero est incerta, & generalis, & hæc est propriè euagatio acediæ. Qui enim à tristitia absorbetur, & vnde in se delectetur non habet, ad omnia euagatur delectationem exquirens. Acedia profecto in periculoso statu animam ponit. Porrò quiete corrumpitur aqua, atque rubiginem contrahit ferrum. Porcus quoque mactandus permittitur pinguescere in quiete. Ociosus profectò quasi diaboli puluinar dici potest, in quo præparat sibi locum. *Ociosus puluinar diaboli.* *Eccles. 33.* Meritò igitur Eccl. 33. c ait, *Multam enim malitiam docuit ociositas.* Nam secundum Bern. Omnium tentationum sentina est ocium. Prædicta quinque peccata sunt spiritualia: Duo verò sequentia carnalia sunt, quibus præest spiritus dulcoris, qui permittente Deo spiritui furoris à Satana collatus est. Hic Behemoth alias nominatur. De quo Iob 40. c. scriptum est, quod Dominus spiritui furoris ait: *Ecce Behemoth, quem feci tecum*, id est, permisi, quod *in tui adiutorium esset tecum.* *Iob. 40.* Fœnum, id est, iuuenilem ætatem, *quasi bos comedet: fortitudo eius in lumbis eius, & virtus illius in vmbilico ventris eius.* Quia secundum Greg. viris luxuria in lumbis est, fœminis in vmbilico.

De spiritu gulæ, qui immundus spiritus nominatur, & quantitate malorum, quæ operatur cum exercitu suo.

CAP. VI.

Sextus dux spiritus immundus dictus est. SExtus dux, immundus spiritus dictus est. Et hic cū exercitu suo obediens collaterali spiritui furoris inclinat ad gulam. Est enim gula, secundum August. immoderata cibi auiditas: vel gula est vorax edacitas *Quid gula.*

Matth.8. naturæ finibus non contenta. De hoc spiritu habetur, Matth.8.& Luc 8. Mar. autem 5. dicitur, quod *exeunte Iesu de naui, statim occurrit de monumētis homo in spiritu immundo, cui nomen legio*. Et sequitur quod Dominus dixit illi, *Exi spiritus immunde ab homine*. Et additur: *Erat ibi circa montem grex porcorum magnus pascens: & deprecabantur eum spiritus dicentes, Mitte nos in porcos, vt in eos introeamus. Et concessit eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos, & magno impetu grex præcipitatus est in mare ad duo milia, & suffocati sunt in mari.* Apoc.16. Apoc. quoque 16. scriptum est: *Vidi de ore bestiæ exire tres spiritus immundos in modum ranarum*. Bestia crudelis & sæua est supradictus spiritus infirmitatis, & alij sex duces spiritus robustorum. A quibus orabat Dominum vt liberarentur iusti, Propheta dicens, Psal.13. *Ne tradas bestiis animas confitentes tibi*. De ore igitur huius bestiæ egrediebantur tres spiritus immundi, id est, tres de principalibus satellitibus suis ad eius imperium currebant per mundum. In modum ranarum dicit propter garrulitatem, quæ est filia gulæ. Hic spiritus immundus cum exercitu suo infestationibus multis impellit animas ad quinque filias gulæ, scilicet ad scurrilitatem, ad multiloquium, & detractionem, & vituperia, & alia inania verba, ad ineptam lætitiam, ad lasciuiam carnis & inordinatos corporis gestus demonstrantes lasciuiam mentis, sicut sunt choreæ, ad immunditiam, quæ scilicet prouenire solet ex gula, vt est vomitus, eructationes fœdæ & fœtidæ, atque luxuria, ad hebetudinem mentis, id est, rationis subuersionem. Impellit quoque ad quinque modos peccandi in gula. *Impellit etiā ad modos peccandi.* Videlicet propter impatientiam ad præueniendum comedendi horam, ad quærendum cibaria delicata & preciosa, ad excedendum mensuram & quantitatem, in comedendo vltra comedentis qualitatem, ad comedendum nimis ardenter atque festinè, ad præparandum cibaria nimis studiosè. Quosdam quoque infestant ad nimiam abstinentiam cibi: Sed vt Eccles.37.c. scriptum est, *Propter crapulam multi obierunt*. Eccles.37.

De spiritu luxuriæ, qui fornicationis spiritus dictus est & malus, & quæ cum suo exercitu faciat.

Cap. VII.

Septimus dux spiritus fornicationis dictus est. Septimus dux, spiritus fornicationis dictus est, seu denominatur. Et hic patens collaterali spiritui furoris imperio cum exercitu suo impellit ad omnem luxuriam, & spurcitiam carnis. De hoc spiritu Oseæ 5.c. Osea 5. scriptum est: *Non dabunt cogitationes suas, vt reuertantur*, scilicet, per pœnitentiam ad Deum suum: *quia spiritus fornicationis in medio eorum*. Ib.c.4. Et in capite quarto iterum ait, *Spiritus fornicationum decepit eos*. hinc Tob.6. dicit Angelus ad filium Tobiæ: Tob.6. *Ostendam tibi qui sunt, quibus praualere potest dæmonium. Namque qui coniugium ita suscipiunt, vt Deum à se, & sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus quibus non est intellectus: habet potestatem dæmonium super eos.* *Quid luxuria.* Est enim luxuria ex immundis desideriis vehemens, lubrica mentis & carnis prostitutio; vel dici potest, quod est libidinosæ voluptatis appetitus. Et intelligitur de appetitu, qui est cum consensu rationis, quia talis appetitus est mortalis culpa, quando ratio non cohibet hunc appetitum, cum potest. *Laborat impellere animas ad octo differentias hic spiritus.* Hic siquidem spiritus cum exercitu suo ad octo luxuriæ differentias, per opera, vel consensum impellere elaborat atque contaminare, videlicet ad fornicationem, quæ est soluti cum soluta: Ad meretricium, concūbendo cum publicè venali, vel sectando vagam libidinem cum diuersis: Ad adulterium, quo violatur coniugalis thorus: Ad stuprum, quo corrumpitur integritas virginalis: Ad sacrilegium, quod est cum læditur continentia Deo sacrata, vt in religiosis & clericis in sacris ordinibus cōstitutis, & in his qui emiserunt continentiæ votum. Ad incestum, quo vinculum consanguinitatis, vel affinitatis, vel paternitatis contaminantur. Ad horrendum peccatum contra naturam: quo peruertitur naturalis vsus. Et etiam ad impetuosum vsum coïtus coniugalis, & hoc ad satiandam libidinem per meretricia blandimenta, vel contra naturalem modum, vel tempore & loco prohibito, vel in menstruo fluxu. Nec tantum ad scelera hæc, verum etiam ad filias luxuriæ, quæ sunt octo, conatur impellere. Hoc est ad mentis cæcitatem, sciens quod in opere luxuriæ tota ratio absorbetur, ad inconsiderationem, scilicet, mortis atque inferni. *Mentis cæcitas ex luxuria.* Ad inconstantiam, id est, ad cogitandum & desiderandum nunc istud, nunc illud. Ad amorem sui, scilicet quo homo desideret longam vitam, ad complendum voluptatem suam. Ad præcipitationem, qua quis præcipitanter ad peccatum currit exponens se periculo mortis propter luxuriam adimplendam. Ad odium Dei, quod in anima generatur, quando Deus abstrahit atque punit eos, qui sequuntur delicias carnis, ad quas luxuria ipsa inclinat. Ad affectum præsentis vitæ, id est, ad affectum honorum, deliciarum, diuitiarum, sanitatis, fortitudinis & huiusmodi, per quæ luxuriosus consequitur finem suum. Ad futuri sæculi desperationem, quæ est diffidentia veniæ vel gratiæ, vel gloriæ consequendæ. Et ad hunc finem, tanquam ad finem luxuriæ consummatæ, toto conatu spiritus iste laborat. Tres præfatos principales, quos Satanas seruat per se & per suos, ad periclitandum humanum genus, seruauit, Matth 4. cum in deserto tentauit Christum. Matth 4. Primo enim conatus est seducere eius rationalem per ignorantiam, cum ait: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me*. Secundo conatus est accendere eius concupiscibilem per malitiam, dicens: *Si Filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant*. Tertio conatus est impellere suam irascibilem per impotentiam, cum ait: *Si Filius Dei es, mitte te deorsum.*

SYNOPSIS

Eorum quæ continentur præcipuè in hoc Sermone.

Cap. 4.

Cap. 4. Quomodo ordinatur homo ad Deum, ad se, & ad proximum suum.
Cap. 5. Quantum necessaria sint ad salutem opera bona.
Cap. 6. Quantum fecit Deus homini, & homo Deo, in sexto die.

DE TRIPLICI ANIMAE *statu.*

Sermo XXIV.

Triplex status animæ iustæ.

COELI *enarrant gloriam Dei.* &c. Triplex est status animæ iustæ. Primus est status ascensionis, secundus descensionis, tertius operationis. Primus pertinet ad incipientes, secundus ad proficientes, tertius ad perfectos. Et de his Propheta in Psal. 18. ait. *Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum.* Et potest esse thema in præsenti materia. Per cœlos quippe quilibet iusti signantur: quia scilicet sunt alti, puri, clari. Primo enim sunt alti per vitæ conuersationem, quoad Deum. Ecclesiast. 31. *Beatus diues, qui inuentus est sine macula, & qui post aurum non abijt, nec sperauit in pecuniæ thesauris. Quis est hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua: qui probatus est in illo, & perfectus inuentus est, erit illi gloria æterna.* Secundo puri per rectam intentionem quoad se, Matth. 6. *Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.* Tertio clari per lucidam exemplationem quoad proximum. Ecclef. 31. *Splendidum in panibus*, id est in operibus bonis, *benedicent labia multorum, & testimonium veritatis illius fidele, in nequissimo pane murmurabit ciuitas.* Prætetea sicut in cœlo sunt sex signa, per quæ ascendit materialis sol: & sex, per quæ descendit. Sic cuilibet vno iusto debent esse sex gradus, quibus ascendit ad Deum: & sex, quibus ad sui cognitionem descendat. Et sex sunt opera, in quibus tota illius vita continuè occupati debet: vt in primo senario sit status ascensionis, in secundo status descensionis, in tertio status operationis, seu instantis actionis.

Eccles. 31.
Matth. 6.
Eccles. 31.

Articvlvs Primvs,

De sex gradibus ascendendi in Deum, per viuam spem.

Primus status, qui sex continet gradus.

PRimus est status ascensionis, & hic sex continet gradus, per quos ascendit anima perfectè ad Deum. Primus est exprobratio peccati, secundus peccatorum fletus, tertius delectatio in amaritudine pœnitentiæ, quartus resistentia contra peccata; quintus superbia seu indignatio contra peccatum, sextus est dilectio fraternalis. Et hi signantur in sex primis signis cœli, quæ sunt Capricornus, Aquarius, Piscis, Aries, Taurus, Gemini.

De peccatorum præteritorum detestatione, & exprobratione.

Cap. I.

1. Gradus ascensionis est exprobratio peccatorum.

PRimus gradus huius ascensionis est exprobratio peccatorum. Et hoc solis significat primum signū, quod dicitur capricornus. Est enim vno sensu Capricornus quoddam animal, quod est Rinoceros, & Ægoceros denominatum. Et dicitur capricornus, quasi caprina cornua habens. Alio sensu dicitur cœleste sydus. Primum videlicet inter duodecim signa cœli, cuius cauda formatur in effigie piscis, & designat pluuias in sui parte extrema. Secundum igitur primum modum est eiusdem speciei cum capra. Vnde Leuit. 4. c mysticè scriptum est, *Si peccauerit anima per ignorantiam de populo terræ, vt faciat quicquam de his, quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat, & cognouerit peccatum suum: offeret capram immaculatam*, id est peccati exprobrationem. Nam capra offerebatur pro peccato præuaricationis in transgressione legis diuinæ: vt secundum Alex. de Ales in 3. mysticè innuatur, quod per Christū à legis præuaricatione liberati sumus. Proinde ad Gal. 4. Apost. ait: *At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege: vt eos: qui sub lege erant, redimeret, vt adoptionem filiorum reciperemus.* Et iterum 9. c. ad Hebr. *Et ideo noui testamenti mediator est, vt morte interueniente in redemptionem earū præuaricationum, quæ erant sub priori testamento, repromissionem accipiant, qui vocati sunt æternæ hæreditatis.*

Leuit. 4.
Gal. 4.
Hebr. 4.

De præteritorum peccatorum condigno fletu.

Cap. II.

2. Gradus ascensionis ad Deū peccatorū fletus.

SEcundus gradus est peccatorum fletus; & in hoc signo mysticè denotatur, quod aquarius dictus est eo, quod cum sol est in eo signo, aquarum inundatio est. Et vt quidam finxerunt: aquarius est seruiens, qui portat aquas. Vnde & dicitur aquaria, quæ aquam defert. Et signat peccatorum fletum, quo peccata delētur. Vnde Hiere. 4. dictum est, *Laua à malitia cor tuum Hierusalem, vt salua fias.* Et iterum Propheta de se ad Dominum ait, *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuā.* Et Isa. 15. *Per ascensum enim linth flens ascendet, & in via oronaim clamorem contritionis*; leuabunt *linth*, maxillam interpretatur, per quam lachrymæ fluunt, atque per eas anima ad Deum ascendit: vt quot sunt lachrymæ, tot sint ascendendi gradus. Vnde Thren. 3. Flens anima inquit, *Diuisiones aquarum deduxit oculus meus*: scilicet in contritione.

Hierem. 4.
Psal. 118.

De complacentia pœnitentiæ peccatorum.

Cap. III.

3. Gradus ascensionis ad Deum est delectatio in amaritudine pœnitentiæ.

TErtius gradus est delectatio in amaritudine pœnitentiæ, quam signat signum piscis, pisces enim lætantur in mari, ibique nutriuntur. Et de talibus Deuteron. 33. mysticè dictum est, *Inundationes maris*, id est, impetus aquarum, quasi lac fugent. Et de se Propheta ait: *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes*, &c. Hi sunt duo pisces, qui quinque panibus ordeaceis superadduntur. Ioan. 6. id est, operibus pœnitentiæ, scilicet, quoad quinque illius partes, quæ sunt contritio, confessio, eleemosyna, ieiunium, oratio. Duo pisces sunt spes redemptionis & spes gratificationis, & hi condiunt hos quinque panes. His dum pascitur anima, fit iumentum, super quo rex gloriæ sedere dignatur, scilicet Christus. Proinde potest fidenter dicere cum Propheta, *Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum: tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me.*

Deut. 33.
Ioan. 6.
Psal. 72.

De resistentia contra peccata.

Cap. IV.

4. Gradus ascensionis est resistentia contra peccata.

QVartus gradus est resistentia contra peccata: & hunc signat signum quartū, quod Aries nominatur. Aries enim dicitur ab ares, quod est virtus, secundū Catholicon, eo quod in grege maioris virtutis sit aries enim cornibus se defendit. Sic quoque pœnitens à tentationibus duobus cornibus, timore scilicet supplicij, & amore præmij; ceu duo eius cornua sunt scientia & gratia: de quibus Propheta ait, *Exaltabuntur cornua iusti.* Cum igitur animo virili homo tentationibus prædictis cornibus resistentiam facit, omnis tentatio vires perdit: & verificatur in eo, quod Prouerbiorum 30. scriptum est, *aries, nec est qui resistat ei.*

Prou. 30.

De ſancta indignatione contra peccata.

CAP. V.

5. Gradus aſcenſionis eſt indignatio contra peccatum. QVintus gradus eſt ſancta ſuperbia, ſeu indignatio contra peccatum. Vnde Hieron. loquens ad quandam virginem ait: Diſce ſanctam ſupetbiam: & Philoſophus ait: Si ſcirem Deos ignoſcituros, & homines ignoraturos, ad hoc dedignarer peccare: & hic gradus per ſignum quintum, ſcilicet per taurum deſignatur. Hic myſticè eſt vitulus ſaginatus. Luc. 15. Et de hoc Propheta ait, *Et placebit Deo*, ſcilicet, talis ſuper vitulum nouellum, *cornua producentem & vngulas.* Vitulus nouellus iuuenis nouellus in via Dei. Hic tunc producit cornua, cum iam incipit habere contra ſpirituales patres ſui æſtimationem, & ſeniorum contemptum, ſeu deſpectionem. In cuius myſterium Exo. 21. ſcriptum eſt, *Si bos cornupeta fuerit ab heri & nudius tertius, & conteſtati ſunt dominum eius, nec recluſerit eum occideritque virum aut mulierem, & bos lapidibus obruetur, & dominum eius occident*, id eſt inſolentem iuuenem & ductorem eius, *vngulas* addit. ſcil. fixas, diſcretionem ſignantes Hæc ſine magno virtutum exercitio haberi non poteſt, vnde Richar. de ſancto Vict. in lib. de 12. Patriarchis t Beniamin, qui vltimus & duodecimus filius Iacob in Scriptura connumeratur, atque filius dexteræ interpretatur, per virtutum diſcretionem myſticè ponit. Sed aduertẽdum eſt, quod ſecundum naturæ curſum prius vngulæ, quam cornua producuntur: vt myſticè innuatur, quod prius neceſſe eſt habere diſcretionem, quam contra prælatos præceptorum ſuorum imprudentem deſpectionem. De nouo tyrone ſcriptum eſt, *In auditu auris obediuit mihi.* At contra naturam eſt prius producere cornua, demumque vngulas: quod vt indicium temeritatis ſonat, Propheta prius poſuit cornua, quam vngulas, dicens, *Cornua producentem & vngulas.* Cum vero contra Dei præcepta fiunt manifeſtè, tantum pet ſanctam ſuperbiam neceſſe eſt eſſe, exemplum beati Petri, qui Act. 5. reſpondit, *Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus*: quod & alibi ſancti Martyres ſeruauerunt.

Luc. 15. *Pſal. 68.* *Exod. 21.* *Pſal. 17.* *Act. 5.*

De gemina dilectione Dei, & proximi.

CAP. VI.

6. Gradus aſcenſionis dilectio fraterna. SExtus gradus dilectio fraternalis dictus eſt, id eſt, vt aliena negotia, ſicut propria, homo curet, quod ſignatur per ſextum ſignum, quod Gemini nominatur, ſcilicet, propter geminam charitatem, ſeu dilectionem inter proximos, ſeu propter Dei & proximi dilectionem, de quibus Luc. 10. ſcriptum eſt, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex tota mente tua: & proximum tuum ſicut teipſum.* Dicitur autem dilectio, à dia, quod eſt duo, & ligo, gas: vnde ad Coloſſ. 3. Apoſt. ait. *Super omnia autem mutuam in vobiſmetipſis charitatem continuam habentes, quod eſt vinculum perfectionis.* Hæc geminatio myſticè deſignatur, Luc. 10. in geminatione diſcipulorum, vbi dicitur, quod *Dominus miſit eos binos ante faciem ſuam in omnem ciuitatem & locum, quò erat ipſe venturus.* Talis erat Moyſes, qui Exo. 32. ait: *aut dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro tuo*, videlicet *vitæ*. Ad huius verbi & conſimilium intellectum aduertendum eſt, quod aliquando deſideramus aliquid ex plena electione, ſeu ex pleno conſenſu. Aliquando vero ex ſola redundantia, ſeu vehementia alicuius affectionis, quaſi paſſionalis, proinde loquendo ſecundum affectum ait Moyſes prædicta verba, & Paulus, c. 9. ad Rom. cum eodem affectu ait, *Optabam enim ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis.* Hoc enim deſiderium potius videbatur eſſe quædam affectio conſurgens atque redundans ex vehementia amoris & compaſſionis, qua afficiebatur ad eos, quàm quod ex pleno conſenſu, & ex plena electione hoc ſimpliciter vellet. Hanc enim quidam velleitatem vocant, quibuſdam vero voluntas conditionalis denominatur. Si igitur talis affectio inſurgere poteſt in ſancto viro, vt oſtendatur vehementia dilectionis, & hoc abſque peccato: non eſt mirum ſi etiam abſque peccato exprimi poteſt: hi ſex gradus 3. Reg. 10. myſticè ſigurantur per ſex gradus, per quos aſcendebatur ad Salomonis thronum. *3. Reg. 10.*

Luc. 10. *Coloſſ. 3.* *Luc. 10.* *Exod. 32.* *Rom. 9.*

ARTICVLVS SECVNDVS,

De ſex gradibus deſcendendi per humilitatem ad ſcipſum.

SEcundus ſtatus eſt deſcenſionis: & hic etiam continet ſex gradus, per quos per humilitatem homo deſcendit ad ſui cognitionem. Primus gradus eſt conſideratio præteritæ vitæ. ſecundus timor iudicij, tertius conſideratio propriæ infœcunditatis, quartus ponderatio peccatorum & beneficiorum Dei, quintus remorſus conſcientiæ, ſextus conſideratio humanarum miſeriarum. Hi ſignantur in ſex vltimis cœli ſignis, quæ ſunt Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpio, & Sagittarius.

De examinata conſideratione præteritæ vitæ.

CAP. I.

PRimus gradus eſt conſideratio præteritæ vitæ, quod ſignatur per ſeptimum ſignum quod eſt Cancer. Vnde cùm animal retrogradum ſit, merito ſignat recogitationem præteritæ malæ vitæ, iuxta illud Iſa. 38. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*: quod quidem fit recogitando diuerſas ætates, diuerſos ſtatus, diuerſas fortunas, diuerſa officia, diuerſas ſocietates, diuerſa loca in quibus fuit, diuerſas culpas cordis, oris, & operis, quas operatus eſt, iuxta illud Nahum vlt. *Intra in lutum, & calca ſubigens*, id eſt, pellens præteritam vitam, *tene laterem*, id eſt, Chriſtum, vt poſſis dicere cum Propheta, *Cogitaui vias meas: & conuerti pedes meos in teſtimonia tua.* Ad hoc idem hortantur Angeli, Cant. 6. dicentes: *Reuertere, reuertere, Sunamitis*, id eſt, captiua ſeu deſpecta. Sic enim interpretatur, *reuertere, reuertere, vt intueamur te.* Quater enim reuertere dicitur, vt reuertatur anima ad recogitandum præteritam vitam quantum ad quatuor, ſcilicet errata, commiſſa, dimiſſa, atque neglecta.

1. Gradus deſcenſionis eſt conſideratio præteritæ vitæ. *Iſa. 38.* *Pſal. 118.* *Cant. 6.*

De timore extremi iudicij, & finalis damnationis.

CAP. II.

SEcundus gradus eſt timor iudicij, quod in octauo ſigno myſticè demonſtratur, quod eſt leo. Sicut enim rugiente leone timent, & ſiſtunt animalia gradum: ſic cum anima penſat rugitum Chriſti in die iudicij, dicens contra reprobos illud Matth. 25. *diſcedite à me maledicti*, &c. tremere debet, & deſiſtere animus prauus. Vnde Amos 3. *Leo rugiet, quis non timebit*: vel aliter dici poteſt. quod anima recogitante periculum iudicij, quod ſibi imminet in vltimo fine, dum per affectualem & cordialem dolorem rugit, praui motus & impia deſideria ſiſtunt, ſicut Propheta, qui de ſe ait, *Rugiebam à gemitu cordis mei.*

2. Gradus deſcenſionis eſt timor extremi iudicij. *Matth. 25.* *Amos 3.* *Pſal. 37.*

Quantum

Quantum inutilis & sterilis est naturaliter hominis vita.

CAP. III.

§. Gradus ascensionis consideratio propria infœcunditatis. Iob. 3. TErtius gradus est consideratio propriæ infœcunditatis, quod signat nonum signum, quod est virgo, quæ sine fructu est. Proinde Iob 3. admiranter ait: *Quare misero data est lux & vita?* O sterilitas, & inutilitas humanæ vitæ: Arbores fundunt vinum, oleum, balsamum, & varios ex se producunt fructus; tu miser homo sputum, vrinam, stercus, lendes, pulices, & pediculos. Illæ spirant odorem, tu verò fœtorem. Nutrimentum habes ab elementis, cubile ab auibus, vestes à bestiis. Vide etiam, quanta intelligentia fulges, quia omnis bestia natando nouit transire flumen, excepto homine. Nouit discernere proprium cibum, nisi puer. Ita stultus est homo: quod quandoque nescit reuerti domum, quod nouit asinus, muscipula vel mustella. Asinus natus statim graditur, infans à muscis comedit, egerit, bibit, & mingit. Omnia animalia sunt munita, aliqua cornibus, aliqua calcibus, aliqua rostro, aliqua cursu, & sic de singulis. Solum hominem paruum & magnum reliquit Deus inermem, vt totam fiduciam suam in eo ponat. Merito quidam ait:

Homo miserrimus.

In Deo nostra spes collocanda.

Cum fæx, cum limus, cum res vilissima simus,
Vnde superbimus? ad terram, terra redimus.

Eccles. 10. Proinde Eccles. 10. *Quid superbis terra & cinis?* Ecce quod infœcunda virgo est homo, atque infructuosa. Igitur sicut Ioël 1. cap. dicit, Plange quasi virgo accincta sacco.

Ioël 1.

De ponderatione diuinorum beneficiorum, & peccatorum nostrorum.

CAP. IV.

Quartus gradus descensionis ponderatio diuinorum beneficiorum. QVartus gradus est ponderatio præteritorum peccatorum & beneficiorum Dei, quod signat decimum signum, scilicet libra, & ad hoc hortatur Eccles. 42. dicens: *Quæcunque trades, numera & appende. Datum vero, & acceptum omne describe.* Duo siquidem dicit. Primo dicit datum, scilicet tibi à Deo: quia *omne donum optimum, & omne donum perfectum*, &c. Iacob. 1. Et acceptum scilicet à te describe, id est in mente diligenter serua & considera. Hæc tria sunt bonorum genera. Prima sunt bona temporis, secunda sunt bona in tempore, tertia sunt bona naturæ, bona gratiæ & bona gloriæ. Prima sunt bona temporis. Et sic tripliciter diuiduntur: quia aliqua sunt bona temporalia, & aliqua spiritualia. Primo bona temporalia consistunt in diuitiis, deliciis & magnificentiis. Secundo bona corporalia consistunt in corporis fortitudine, in sensuum corporalium prosperitate, & humanæ conditionis libertate. Tertio vero bona spiritualia consistunt in ratione sensata, in scientia acquisita, & in practica illuminata: hæc omnia sunt bona temporis. Secundo sunt bona in tempore, quæ sunt diuersarum gratiarum diuisiones, gratuitæ virtutes, & Spiritus sancti dona. Tertio autem sunt bona, quæ sunt supra tempus, & hæc sunt bona gloriæ, de quibus Propheta ait, *Credo videre bona Domini in terra viuentium.* Hæc sunt bona, quæ nobis tribuit Deus. Secundo autem Ecclesiasticus dicit, *Quæcunque trades*, id est, opera tua bona vel mala, quæ recompensatione acceptorum tradis tu Deo, *numera & appende*: scilicet in hoc decimo signo, quod est libra. Hic studens obseruare Propheta obstupuit, inueniens se deficere in suorum operum numeratione & appensione. Vnde ait: *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, Domine, & ab alienis parce seruo tuo.* Obstupuit enim considerando hæc tria, scilicet sua delicta, occulta, & aliena peccata. Primo, obstupuit considerando sua delicta, Proinde ait, *Delicta quis intelligit?* quasi dicat nullus omnia. Dicitur enim peccatum in malis commissis, & delictum in bonis omissis, & hoc intelligere difficilius est. Proinde Iob 9. ait, *Verebar omnia opera mea*, vbi glossa ait, etiam bona: quia vt ibidem subdit, In bonis operibus duo timenda sunt, scilicet desidiam facit timor, & amor mundi: fraudem vero facit proprius amor sui, dum pro bene actis tacita humani cordis gratia, vel fauoris aura, vel quælibet res exterius desideratur. Et ex his patet, quod etiam bona faciendo homo incidit in delictum, scilicet in omissione vel diligentiæ debitæ per desidiam. Hierem. 48. *Maledictus homo, qui facit opus Dei fraudulenter.* Vel intentionis rectæ per fraudem, Matth. 6. *Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Et si bona faciendo incidit homo in delictum, quanto amplius bona omittendo, & mala operando? & ideo difficile, vel impossibile est delicta intelligere. Merito ergo ait, *Delicta quis intelligit?* Secundo vero de occultis addit, *Ab occultis meis munda me Domine.* Dupliciter enim & commissa & delicta nobis fiunt occulta. Primo, quia ignorata: secundo, quia oblita. Primo sunt nobis occulta, quia ignorata, vel ignorantia iuris vel ignorantia facti. Proinde Propheta orat Dominum, dicens, *Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris Domine.* O quot sunt delicta, & commissa in iuuentute, & qualibet alia ætate omnino ignota? Secundo quoque quot sunt delicta & commissa, quæ longitudine temporis sunt oblita. Ait ergo Propheta, *Ab occultis meis munda me Domine.* In quo secundum Aug. instruimur, vt pro peccatis nostris oblitis ignoratis oremus. Nam ipse ait: Pius Dominus piè petentibus, aut peccata dimittit, aut oblita ad memoriam reducit. Notanter autem dicit, *meis*, id est ex malitiam ea prouenientibus, & non ex alio, quo genere peccauit diabolus. Tertio *de alienis* subdit, *Et ab alienis parce seruo tuo.* Nam & delicta & commissa dupliciter sunt aliena. Primo suggestione diaboli, secundo suggestione hominis. Dicuntur autem aliena primo, quia sunt illius qui suggerit: secundo efficiuntur illius, cui suggeritur, si consentit; quo genere peccauit Adam. Nam sicut Propheta ait, *Declinantes*, scilicet per consensum, *in obligationes*, scilicet in peccata, *adducet Dominus* sc. in æternam damnationem, *cum operantibus iniquitatem*, scilicet cum suggerentibus mala. Appende igitur & libra omnia bona, quæ tibi contulit Deus, & omnia mala quæ modis antedictis reddidisti ei, & intelliges, quare supplicia merearis æterna. Vnde merito de nobis Dominus lamentabiliter ait illud Propheticum, *Retribuebant mihi mala pro bonis, & odium pro dilectione mea.*

Eccles. 42. Iacob. 1.

3. Bonorum genera.

Bona spiritualia in quo consistunt.

Psal. 26.

Psal. 18.

Iob. 9.

In bonis operibus duo timenda.

Hierem. 48.

Matth. 6.

Difficile est delicta intelligere.

Psal. 24.

Delicta dupliciter sunt aliena.

Psal. 124.

Psalm. 34.

De remorsu conscientiæ malæ.

CAP. V.

QVintus gradus est remorsus conscientiæ, & huic in vndecimo signo manifestatur, quod scorpio dictus est, Vnde Deuteron. 8. mystice scriptum est: *In solitudine illa magna est serpens flatu adurens, & scorpio, & dipsas.* Solitudo ista magna, impia conscientia est, quæ omni gratia destituitur ex peccatis. Ibi est serpens antiquus, id est diabolus, flatu tentationum adurens ad perpetranda mala, & scorpio. Porrò scorpio, secundum Catholicon, sic dictus est; quia à scorte, quod est dulce, componitur cum poïo, quod est fingo, quasi scorte poïo, quia ore lingit, brachio stringit, & demum cauda pungit. Sic mortalis culpa, primo delectat dum perpetratur: deinde illaqueat, demúmq; per remorsum conscientiæ pungitur, vnde Prouerb. 12. scriptum est: *Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientia.* Promittit diabolus, caro, & mundus delectationes, & complacentias temporales & falsas,

Quintus gradus descensionis est remorsus conscientiæ.

Deut. 8.

Mortalis culpa scorpio est & quare.

Prou. 12.

demúmque anima post scelera perpetrata gladio pungitur conscientiæ. Conscientia mala, est mulier illa nequam, de qua Eccles. 26. ait, quod *qui tenet illam, quasi qui apprehendit scorpionem*: quia necesse est ei remorsum conscientiæ. Et dipsas. Dicitur enim dipsa, sæ, generis fœminini, & hæc dipsas. dis. de qua glossa vbi supra ait: Dipsas genus est aspidis: quæ latinè dicitur situla. Hæc quodcunque momorderit, siti perit. Adeo parua est, vt cum calcatur, non videatur: cuius venenum ante extinguit quam sentiatur, nec moriturus tristitiam sentit. Dipsas ista peccatum est, quod sitis, id est defectu diuinæ gratiæ animam perimit: qua nec ratio, nec scientia, nec voluntas dulcedine diuina delectatur. Hæc sitis tunc sensum peccatoris inuadit, cum diuina dulcedo illum peccato fœdatum funditus derelinquit. Sic & reliquæ huius serpentis naturæ, quæ subduntur, moraliter sumi possunt. Talis remorsus conscientiæ à synderesi originem sumit. Vnde in persona eius, Propheta contra conscientiam increpatiuè inquit, *Existimasti iniquè*, id est nequiter, *quod ero tui similis: arguam te*, scilicet semper de sceleribus tuis, & *statuam contra faciem tuam*. Alia litera habet, Et ponam ante oculos tuos: vt quasi quædam personæ arguant vel confundant te Et tali conscientiæ, Hierem. 2. ait, *Arguet te malitia tua, & auersio tua, increpabit te.*

Peccatū est dipsas.

Psal. 49.

Hierem. 2.

De septemplici miseria præsentis vitæ atque futuræ.

CAP. VI.

Sextum gradus est consideratio humanarum miseriarum.

SExtus gradus est consideratio humanarum miseriarum, quæ per duodecimum signum mysticè demóstrantur, quod sagittarius dictus est. Sagitta à sagio, sagis, dicta est, eo quod sagaci, & ingeniosa iactura mittatur, & inde sagittarius deriuatur. Per hoc cœli signum instituimur cogitare naturales miserias nostras, quæ sunt fames, sitis, æstus, lassitudo, infirmitas, atque mors. Hæ sunt septem sagittæ, quæ in nostris primis parentibus propter inobedientiam, & ad totum genus humanum propter originalem culpam à Deo sagittario infixæ sunt. Hoc de se Propheta testatur dicens, *Quoniam sagittæ tuæ*, ô Deus, *infixæ sunt mihi*: & Iob. 6. de se ait: *Verba mea dolore sunt plena, quia sagitta Domini in me sunt*. Et in persona generis humani, Thren. 3. Hieremi. ait: *Tetendit arcum suum*, scilicet Dominus, *& posuit me quasi signum ad sagittam*. Has sagittas merito generi humano infixit, vt discat non contra Dominū per inobedientiam insanire, atque præsentes & futuras pœnas, hoc est sempiternas perhorrescere, & cauere, atque ad cautelam præmonet omnes hic leuia, & transitoria esse tormenta: sed futura impiis præparata esse grauissima, & æterna. Proinde de talibus supplicijs Deuter. 32. ait Dominus, *Congregabo super eos mala*, scilicet sempiterna: *&*, pro id est, *sagittas meas complebo in eis*. Porrò has sagittas Dominus in damnatis complebit, quando in inferno erit fames insatiabilis, sitis irrefragabilis, frigiditas intolerabilis, æstus irremediabilis, infirmitas miserabilis, lassitudo inquietabilis, & mors interminabilis. Erunt enim ibi, primo fames insatiabilis, Isa. 65. Dominus ait, *Serui mei comedent, & vos esurietis*. Et de eis iterum Propheta ait, *Famem patientur vt canes*, qui quando famelicunt, vlulare solent. Secundo sitis irrefragabilis. Isa. vbi supra, *Serui mei bibent, & vos sitietis*. Vnde Luc. 16. epulo ille diues in lingua ardens, guttam petiit aquæ, quam tamen habere non valuit. Tertio frigiditas intolerabilis. Iob. 24. cap. ad nimium calorem transiet ab aquis niuium. Quarto æstus irremediabilis. Apocalyp. 16. *Æstuauerunt*, id est æstuabunt homines *æstu magno*: quia scilicet intus, & extra, id est in animâ & corpore cremabuntur, quemadmodum metalla cum succe-

Psal. 37.
Iob. 6.

Thren 3.

Deut. 32.

In inferno qua mala.
Isa 65.
Fames.
Psal 58.
Sitis.
Luc. 16.
Frigus.
Iob 24.
Æstus immo dicus.
Apoc. 16.

duntur ab igne. Ezech. 22. *Omnes isti æs & stannum & ferrum & plumbum in medio fornacis*. Quinto infirmitas miserabilis, Isa. 13. *Torsiones, & dolores tenebunt, quasi parturiens dolebunt*. Sexto lassitudo inquietabilis. Erunt enim tanquam ligatus pugil, Matth. *Ligatis manibus, & pedibus mittite eum in tenebras exteriores*. Et Matth. 13. *Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum*. Septimo mors interminabilis, Apocalyp. 2. *Qui vicerit, non lædetur à morte secunda*. Mors enim prima, separatio est animæ à Deo per mortalem culpam: Mors vero secunda, est recessus Dei ab anima per æternam pœnam. Et hæc mors, de qua Propheta ait, *Mors peccatorum pessima*. Et iterum Greg. Cuius vita mortua fuit in culpa, eius mors semper viuat in pœna. Et hæ sunt sagittæ, quas dominus complebit in eis, qui sagittas generi humano infixas ex culpa primorum parentum, per mandatorum Dei inobedientiam contempserunt.

Ezech. 22.
Infirmitas sine remedio.
Isa. 13.
Lassitudo sine quiete.
Matth. 13.
Mors interminabilis.
Apoc. 2.
Psal. 33.

ARTICVLVS PRIMVS.

De septem operibus actiuæ vitæ, conformibus septem diebus creationis.

TErtius est status operationis, seu instantis actionis. In cuius mysterium Exod. 23. præcepit Dominus dicens, *Sex diebus operaberis*: ad mysticè innuendum, quod sex sunt opera actiuæ vitæ, quæ respondent sex diebus creationis, in quibus operatus est Deus: vt conformemur creatori nostro, vt quasi dici possint sex dies nostrorum bonorum operum. Primus dies est circumspectio prouida, secundus intentio recta, tertius discretio cauta, quartus ordinatio iusta, quintus executio vigorosa, sextus dilectio gratiosa.

Exod. 23.

Sex opera actiua vitæ.

De prouida circumspectione operum nostrorum.

CAP I.

PRimus dies operum nostrorum est circumspectio prouida, ne scilicet opus nostrum displiceat Deo. Nam, vt ait Eccles. 14. *Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur, & in sensu cogitabit circumspectionem Dei*, id est, ne vndecunque offendatur Deus. Et hic correspondet operi primæ diei creationis, quando Gen. 1. dicit Dominus: *Fiat lux, & facta est lux*. Sic in reformatione minoris mundi debet fieri lux prouidæ circumspectionis: vt circumspectè & clarè intelligat homo, quod id quod agit, non displiceat, sed placeat summo Deo: sicut Eccles. 42. ait, *Sol illuminans*, id est, intellectus illuminans *per omnia respexit, no Deus*, scilicet offendatur, *sed dignè glorificetur*. Nam in persona huius circumspectionis Propheta ait, *Lauabo inter innocentes manus meas, & circundabo altare tuum Domine, vt audiam vocem laudis*: vbi tria proponit. Primo mundationem, secundo circumspectionem, tertio testificationem. Primo proponit facere mūtionem, dicens, *Lauabo inter innocentes manus meas*, id est purgabo per pœnitentiam mea opera ab omni macula peccatorum, Psalm. *Lauabo per singulas noctes lectum meum*. Secundo proponit circumspectionem dicens, *Et circundabo altare tuum Domine*, id est circumspiciam mentem meam. Mens enim altare est, vbi offerre debemus Deo sacrificium spiritus contribulati. Ps. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus*. Tertio vero proponit testificationem, subdens. Vt audiam vocem laudis. id est vocem Dei laudantis me in conscientia mea. 2. Cor. 10. *Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat*. 2. Corinth. 1. *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ*. Hoc volebat audire Dauid, cum diceret, *Audiam quid loquatur*

Primus dies est circumspectio prouida.

Gene. 1.

Eccl. 42.

Psal. 25. Declaratio dicti Prophetæ.

Psal. 6.

Mens, nostra altare est, vbi offerre debemus.
Duo sacrificiorum
Psal 50.
2 Cor. 10.
2. Cor. 1.
Psal. 84.

Cant. 2.

loquatur in me Dominus Deus. Et Cant. 2. dicit talis anima, *Vox enim tua dulcis.* Et per hoc fit distinctio lucis à tenebris.

De recta intentione, & fructibus eius.

Cap. II.

Secundus dies est recta intentio. Cant. 1. Genes. 1.

SEcundus dies, est intentio recta, scilicet in bono proposito firma. Et hic respondet operi secundæ diei, quando vbi supra dicit Deus, *Fiat firmamentum in medio aquarum:* sequitur. *Et vocauit firmamentum cælum:* quia per intentionem rectam ad Deum mens firmatur & stabilitur etiam in medio aquarum aduersitatum. Vnde Iob ait *Si diluculo consurrexeris ad Deũ, & Omnipotentem fueris deprecatus: si mundus, & rectus incesseris statim euigilabit ad te, & pacatam reddet habitaculum iustitiæ tuæ. In tantum, vt si priora tua fuerunt parua, & nouissima tua multiplicentur nimis.* Ait enim, *Si diluculo consurrexeris ad Deum*, scilicet eum præ omnibus præponendo: vel si tempestiuè ad Deum te erexeris, & omnipotentem fueris deprecatus, scilicet, vt dirigat te in itineribus tuis: si mundus à peccatis & rectus in virtutibus incesseris in via Dei: *statim euigilabit ad te.* Deus enim dormire dicitur, cum cessat homini bona facere, seu cum permittit eum affligi. Euigilare dicitur, cum incipit bona facere, vel ab hostibus defensare, iuxta Propheticum illud, *Exurge: quare obdormis Domine?* Dicit autem statim, quia supponit, quod hoc compleatur in vita ista, aliàs insta: & hoc valde celeriter, si præmissa conditio extat: & pacatum reddet habitaculum iustitiæ tuæ, id est domus, seu familia tua: vt quæ tempore peccati fuit perturbata, tempore tuæ iustitiæ sit pacata: & hoc in tantum, vt si priora tua fuerit parua, & nouissima tua multiplicentur nimis. Et hoc scilicet fiet ex æquitate iustitiæ Dei: quia plura debet correpto & emendato, quam ei qui perseuerat in peccato. Ecce firmitas iustitiæ fructuosa communicata rectæ intentioni, quæ est quasi firmamentum in medio aquarum. At econtra infirmitas & inconstantia, aut imperseuerantia sine fructu sequitur ex non recta, seu duplicitatis intentione. Proinde Iacob. 1. ait, *Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis.* Et Eccles. 3. *Cor ingrediens vias duas, non habebit successus.* Et iterum Matth. 7. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Inter quos imperseuerantia communiter reperitur. Hanc rectam & firmam intentionem seruabat Propheta, cum de se ait: *Prouidebam Dominum in conspectu meo semper:* & nos etiam, ne in peccato ruamus, debemus illum tripliciter prouidere. Primo vt inspectorem, secundo vt iudicem, tertio vt remuneratorem. Primo inquam vt inspectorem, scilicet omnium, quæ cogitamus, loquimur, & operamur, vt erubescamus. Prouerb. 5. *Respicit Dominus vias hominis, & omnes gressus eius considerat.* Et hoc multum retrahit à peccato. Vnde Bern.

Iob 8.

Deus dormire dicitur, cum cessat homini benefacere.

Deus emendato plura debet quam obstinato. Inconstantia vituperatur. Iacob 1. Eccles. 3.

Matth. 7.

Psal. 15.

> *Cum quid turpe facis, quod me spectante ruberes,*
> *Cur spectante Deo non magis ipse rubes?*

Secundo, vt iudicem scilicet timeamus, quia non solum videt, quod facimus vel loquimur, & cogitamus: sed etiam districtè omnia iudicabit, Sap 6. *Interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur:* & hoc etiam multum retrahit à peccato. Vnde Prou. 20. *Rex, qui sedet in solio iudicij*, quem homo in corde suo statuit iudicem, *dissipat omne malum intuitu suo.* Tertio, vt remuneratorem vt speremus. Apocal 3. *Qui vicerit, dabo ei sedem mecum in throno meo.* Et hoc etiam multum valet ad reprimendum peccati motus Vnde de Moyse Hebr. 11. dictum est, quod *magis elegit affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem.* Aspiciebat enim remunerationem. Ecce firmamentum in medio aquarum.

Deus index. Sap. 6. Prou. 20. Deus remunerator.

Apoc. 3.

Hebr. 11.

De multiplici difficultate operum bonorum in fugiendo occasiones.

Cap. III.

Tertius dies est cauta discretio. Matth. 5. Gen. 1.

TErtius dies est discretio cauta, scilicet in fugiendo peccatorum occasiones, iuxta consilium Christi, qui Matth. 5. ait, *Si oculus tuus dexter*, id est res à te multum dilecta, *scandalizet te*, id est, est occasio tuæ ruinæ: *erue eum, & proiice abs te; expedit enim tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.* Et hoc correspondet operi tertiæ diei, quando *diuisit Deus terram ab aqua.* Per terram status securus in via iusta. Per aquã vero status in vitiis periculosus signatur. Sunt enim plerique minus intelligentes, qui putant statum minoris esse perfectionis, quia maioris est securitatis: & aliquem statum perfectioris esse iustitiæ, quia proximior est ruinæ: & illum statum magis esse perfectũ, quia difficilior contingit in ipso vitare peccatum. Ad hanc igitur ignorantiam eliminandam, aduertendum est, quod triplex est difficultas, quæ ex diuersa radice, seu causa, originem sumit. Prima ex virtuosa natura, secunda ex malitia propria, tertia ex occurrenti circunstantia. Prima inquam prouenit ex virtuosa natura, id est, ex arduitate & nobilitate generis operis, sicut ab omni carnali abstinere commercio, perfectè abrenunciare seculo, & propter Deum arcto se subiicere voto, omni tempore ieiunare in pane & aqua. Et hæc absque dubio auget semper meritum, iuxta illud Matth. 7. *Intrate per angustam portam*, vbi glossa, Satis angustia est omnia prætermittere, vnum solum diligere, ad vnum quotidie pulsare, prospera mundi non ambire, aduersa non timere. Maiorque austeritatis angustia reperitur in obseruantia consiliorum Christi, quam in obseruantia communium mandatorum. Hieron. quoque ad Rusticum monachum, postquam dixit, nudum Christum nudus sequere, subdit; durum, grande, difficile: sed magna sunt præmia. Secunda difficultas prouenit ex malitia propria id est, ex vitiositate personæ agentis: sicut auaro difficilius est dare minimum, seu minima, quam largo magna & multa. Et superbo, alteri se subiicere, & guloso ieiunare, & luxurioso difficilius continere. Et hæc difficultas minuit meritum, & auget miseriam, & defectum: vnde Hiero. ad Eustochium. Soror tua Blesilla ætate maior: sed proposito minor: post acceptum maritum septimo mense vidua ta est O infelix humana conditio, & futuri nescia! nam & virginitatis coronam, & nuptiarum perdidit voluptatem. Et sequitur: Et cum difficilius careat voluptate, minorem tamen continentiæ mercedem habebit Tertio verò difficultas prouenit ex occurrenti circunstantia extrinsecus sibi annexa Et hoc dupliciter euenire potest: primò ex obedientia, secundò ex complacentia Primò ex obedientia, vt eum coniugalem actum, ex sola obedientia diuini cultus cum omni honestate, vt est possibile, exercere, sicut fecerunt Prophetæ. Et hoc habuit locum in Christi actibus condescensionis. Similiter difficilius est abstinere cum apponuntur delicata cibaria, difficilius est contemnere temporalia bona quando offeruntur magna & pulchra: difficilius est continere in consortio fœminarum. Et hæc difficultas per accidens, & indirectè auget aliquando meritum: sed directè & quantum est de se magis est via ad ruinam, & casum, Proinde perfectus vir animo omnino ea fugere debet, nisi vel vinculo obedientiæ, vel magno, & euidenti profectu salutis alienæ,

Maior perfectio in quo consistit.

Matth. 7.

Difficultas boni operis vndenam sumit originem.

Difficultas operis quãdo auget meritum.

cum

cum probabili ſui ſecuritate, velit hoc ſuſtinere ad tempus: ſecundò hæc difficultas venit cum circunſtantia,& complacentia ſibi adiuncta, vel aſſumpta, & ſic meritum minuit: quia ex temeraria præſumptione originem habet. Et tales ſæpe vidimus ad maximas deueniſſe ruinas. Proinde expedit ad meriti, perfectionem, talem difficultatem fugere, non amplecti: vnde Auguſt. de ſingularitate clericorum ait: Lubrica ſpes eſt, quæ inter fomenta peccati ſaluari ſe ſperat: incerta victoria inter hoſtilia arma pugnare, & impoſſibilis liberatio flammis circundari, & non ardere. Audi & Hieronymum contra Vigilantium hæreticum, qui ſtatum ſecularem religioni conabatur præferre. Cum, inquit, ſcilicet Vigilantius, pergis ad eremũ: vt te non audiam, non videam, vt tuo furore non mouear, vt tua bella non patiar: ne me capiat oculus meretricis, ne forma pulcherrima ad illicitos adducat amplexus, reſpondebis, hoc non eſſe pugnare, ſed fugere: ſta & in acie, aduerſariis armatus obſiſte: vt poſtquam viceris, coroneris. Fateor imbecillitatem meam. Nolo ſpe pugnare victoriæ, ne perdam aliquando victoriam: ſi fugero, gladium deuitabo: ſi ſtetero, aut vincendum mihi eſt, aut cadendum: quid eſt neceſſe? certa dimittere, & incerta ſectari. Nulla ſecuritas eſt eſt cum vicino ſerpente dormire. Poteſt fieri: vt me non mordeat. Et poteſt fieri: vt aliquando me mordeat. Quod de libidine diximus, referamus ad auaritiam, & ad alia vitia, quæ vitantur ſolitudine, & ideo vrbium frequentiam declinamus; ne facere compellamur, quæ nos non tam natura cogit facere, quàm voluntas. Hæc Hieronym. Et in his conſiſtit diuiſio terræ ab aquis, ſecundum conſilium Ieſu Chriſti.

Egregia Hieronymi ſententia de fugienda peccati occaſione.

Quomodo ordinatur homo ad Deum ad ſe, & ad proximum ſuum.

Cap. IV.

Quartus dies, ordinatio iuſta. Quid ordo rectus. 1. Corin. 14. Rom. 13. Geneſ. 1.

QVartus dies eſt ordinatio iuſta, ſecundum Auguſtinum. Ordo eſt diſparium, pariumque rerum ſua cuique tribuens diſpoſitio. Et ad hunc ordinem hortatur Apoſtolus 1. Corinth. 14. in fine, dicens: Omnia honeſtè, & ſecundum ordinem fiant in vobis. Et ad Rom. 13. *Quæ a Deo ſunt, ordinata ſunt.* Et hoc reſpondet operi quartæ diei, cum dicit Deus: *Fiant luminaria in firmamento cæli.* Luminaria iſta fuerunt Sol, Luna, & Stellæ, quæ omni die miro ordine gradiuntur, ſicut Propheta ad Dominum ait: *Ordinatione tua perſeuerat dies, quoniam omnia ſeruiunt tibi.* In luminaribus illis ſic mirabiliter ordinatis ſummus opifex myſticè demonſtrauit ordinem luminarium hominis ſeu humanæ mentis. Primò debet eſſe ordinatus ad Deum, & hoc ſignatur per ordinem Solis: ſecundò ad ſeipſum, & hoc ſignatur per ordinem Lunæ: tertiò ad proximum, & hoc ſignatur per ipſum ordinem Stellarum. Primò enim debet eſſe ordinatus ad Deum. Et de hoc ordine Auguſt. ait: Amor per deſiderium de Deo, & cum Deo, & in Deo ordinatè currere poteſt: primò de Deo currit per deſiderium amor, quando à Deo accipit, vnde eum diligit, ſecundum quod ad Rom. 9. Apoſtolus dicit: *Non eſt volentis, neque currentis, &c.* Ait enim: Non eſt volentis, ſcilicet hominis, quòd meritoriè velit bonum neque currentis, ſcilicet currere, hoc eſt operari bonũ. Philip. 2. *Qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate:* ſed Dei miſerentis eſt. Pſalm. *Viam mandatorum cucurri, cum dilataſti cor meum.* Vel aliter dici poteſt: Non eſt volentis, ſcilicet ſuũ bene velle: neque currentis, ſcilicet ſuum bene operari: ſed miſerentis eſt Dei. Non tamen vult dicere, quin ſit volentis, & currentis, tanquàm cauſæ ſecundæ: ſed non eſt eius, tanquam cauſæ primæ, & principalis. Secundò verò cum Deo currit, quando voluntati eius in nullo

Pſalm. 118. Homo ordinatur ad Deũ, ſeipſum & proximũ. Rom. 9. Phil. 2. Pſalm. 32.

contradicit: ſed corde, ore, & opere dicit Domino illud Matthæi 6. *Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra.* Tertiò autem in Deum ſimiliter currit, quando in Deo quieſcere concupiſcit, exemplo Prophetæ qui ait: *In pace in idipſum dormiam, & requieſcam:* Ait enim In pace pectoris dormiam in præſenti, & in futuro requieſcam, id eſt perfectè quieſcam in pace æternitatis, quæ eſt pax in idipſum, id eſt immutabilis, & inuariabilis. Pax enim præſentis temporis non eſt in idipſum: quia ſæpe mutatur, & variatur. In his tribus ſecundum Auguſtinum, conſiſtit ordo mentis ſolaris. Secundò autem homo debet eſſe ordinatus ad ſeipſum in tribus. Primò in affectibus, ſecundo in ſermonibus, tertio in moribus. Primò in affectionibus. Vnde Auguſt. de libero arbitrio ait: In animæ motibus, cum ratio dominatur, ordinatus homo dicendus eſt. Secundo in ſermonibus. Nam cum mens fuerit ordinata, faciliter lingua bene in ſermonibus ordinatur, teſte Domino, qui Matthæi 12. ait: *Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bona.* Vnde Geneſis 44. de Ioſeph ſcriptum eſt, *quòd fratribus per ordinem locutus eſt.* Sed vt dicitur Iacobi 3. *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir.* Tertio in moribus, ſcilicet, componendis. vnde Bernard. Diſcretio omni virtuti ordinem ponit, ordo modum tribuit, & decorem, & etiam perpetuitatem. Et ſubdit: Eſt ergo diſcretio noſtra tam virtus, quàm etiam quædam moderatrix, & auriga virtutum, ordinatrixque affectuum. Hæc Bernardus. Et hic ordine Lunæ ſignatur. Tertiò debet homo eſſe ordinatus ad proximum, hunc maximè deſtruit, & perturbat priuatus, & reciprocus amor ſui, contra quem 1. Corinth. 13. cap. Apoſtolus ait: *Charitas non quærit, quæ ſua ſunt.* Et iterum 1. Corinth. 10. de ſe ait; *Non quærens, quod mihi vtile ſit: ſed quod multis, vt ſalui fiant.* Et ſecundæ Theſſ. 3. *Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundum traditionem, quam acceperunt à nobis,* quæ ordinatio in ſui priuato amore conſiſtit: vt ibi patet. Secundum enim Bernard. ad proximum duplex eſt charitas, ſcilic. affectualis, & actualis. Et iſtius geminæ charitatis oppoſitus reperitur ordo. Nam actualis inferiora præfert, incipiens à nouiſſimis, id eſt, maiorem neceſſitatem patientibus. Affectualis autem à primis incipit præferens meliora: quod intelligi debet in actibus corporalibus miſericordiæ ad miſeros: quoniam in ſpiritualibus rebus affectualis, & carnalis charitas ſimul curriunt. Qui enim melior eſt honorandus, diligendus, & ſublimandus. Vocat autem affectualem charitatem illam, quæ conſiſtit in beneuolentia voluntaris; Actualem autem extrinſecum actum charitatis, vel exercitium. Aduertendum eſt autem circa ordinem ad proximum, quòd homines quidam coniuncti ſunt mundo per vitam actiuam, quidam omnino ſunt ſeparati à mundo per vitam contemplatiuam, quidam autem agunt vitam mediam: vt clerici, & habentes aliquid actionis, vt bona patentalia; & aliquid contemplationis, vt bona Eccleſiaſtica tali vitæ neceſſaria. Primò enim puri actiui tenentur ad ordinem, quem tangit gloſſa ſuper illo Cant. 2. *Ordinauit in me charitatem:* quia primo diligendus eſt Deus, ſecundo parentes, tertio filij, quarto domeſtici, quinto inimici. Et talis ordo intelligendus eſt cæteris paribus: vnde ſecundum gloſſam; Si domeſtici boni ſunt, malis filiis præponi debent. Secundo autem contemplatiui, quantum ad omnia exteriora charitatis officia, & obſequia, plus tenentur fratribus ſpiritualibus, quam aliis quibuſcunque, eo quod in aliam penitus tranſierunt vitam Puto tamen quòd in orationum ſuffragiis, reſpectu vitæ æternæ obtinendæ, prius tenentur parentibus ſuffragari, quamuis pro vitæ prolongatione plus teneantur orare pro patribus ſpiritualibus, quorum vita Eccleſiæ vtilior eſt. Nam bonum multitudinis bono ſingularis perſonæ præponi debet. Tertio verò, qui medio modo ſe habent in ſubuenien

Matth. 6. Pſal. 4. In tribus eſt ſeipſum debet homo ordinari. Matth. 12. Geneſ. 44. Iacob. 3. 1. Cor. 13. 1. Cor. 10. 2. Theſſ. 3. Duplex charitas ad proximum. Triplex viuendi genus. Cant. 2. Ordo in benefaciendo.

subueniendo de bonis parētalibus plus tenentur cæteris paribus, propinquis secundum carnem. De bonis verò ecclesiasticis plus tenentur melioribus, & magis Christi conformibus: vnde Gregor. super Ezech. lib. 14. ait: Qui ditior est sacerdos, quàm quando venit ad sacerdotium, quicquid plus habuerit, non filiis debet dare: sed pauperibus, & sanctis fratribus, qui vincunt merita liberorum: vt reddantur, quæ Domini sunt Domino. Hæc omnia Ioannes de Potiano super Cantica Canticorum, super illud: *Ordinauit in me charitatem.* Talis ordo ad proximum in ordine stellarum cœli significatur.

Ezech. 14.

Quantum necessaria sint ad salutem opera bona.

Cap. V.

Quintus dies est executio gloriosa. Matth. 7.

QVintus dies est executio vigorosa, scilicet operum virtuosorum. Nam sicut Matth. Dominus ait: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum,* Bis enim Domine dicit: vt innuat quod qui corde, & ore solum Domino seruit, sed qui bonum opus non addit, si possibile est: saluus esse non poterit. Est igitur necessaria ad salutem executio operum virtuosa. Et hoc respondet operi quintæ diei, in qua *fecit Deus in aquis reptilia animæ viuentis, & volatile super terram atque motabilem.* Per quem significantur opera iusta, & viua facta in mari aduersitatis, & in terra prosperitatis. Aduertendum est tamen, quòd omnium bonorum, quæ nobis diuinitus inspirantur, tria genera reperiuntur: quædam adimplenda sunt voluntate & opere, quædam voluntate & non opere, quædam opere & non voluntate. Nam quia in tractatu de inspirationibus, artic. 1. plenius dictum est: de his ad præsens sufficiat, quòd de hoc Bernar. in quodam sermone paucis verbis, sed multo sensu, de hoc disseruit. Ait enim: Considerent hi, qui de voluntate, & opere contentiosis solent disputationibus rixari. Considerent, & aduertant neutrum negligi oportere, vbi non videatur deesse facultas, præsertim cum vtrúque sine altero, vbi tamen facultas deest, salutem conferre possit. Hoc quoque firmiter teneant, prodesse quidem opus sine voluntate: non tamen contra voluntatem, vt vnde saluantur infantes, inde magis damnentur fictè accedentes. Nihilominus in quibusdam voluntas sine opere sufficiens est, non autem contra opus: verbi causa; Rapitur quis in bona voluntate: sed necdum perfecta, necdum idonea martyrium sustinere, quis illi audeat pro hac imperfectione negare salutem? Forte enim propterea non sinitur in illam grauem tentationem venire ne deficiat & damnetur. Nimirum tamen si in hac infirma voluntate induceretur in eam, quæ supra ipsum est tentationem, nec voluntas roboraretur, quis illum dubitet defecturum, & negaturum, & si in ea mori contigerit etiam condemnandum? In ea igitur imperfecta voluntate, in qua saluatur, vbi deesset facultas: iam non posset saluari propter defectum operis, vbi deest facultas operis, vel opus defectionis. Agamus proinde gratias benignissimo Saluatori. qui humanæ salutis occasiones tam copiosa charitate perquirit: vt in his voluntatem, & opus in his sine opere voluntatem: in his etiam sine voluntate opus, ad salutem inuenire lætetur. Hæc Bernard. Licèt igitur quodlibet horum trium secundum diuersos respectus gratum sit Deo communiter: cum voluntas cum opere in benefactis gratior esse videtur, cum & Christus pro nostra redemptione, voluntare, & opere sustinuit passionem Propheta insuper de se ait: *Voluntariè sacrificabo tibi.* Ait enim voluntariè, non coactè. Non enim placent Deo coacta seruitia: vt August. ait: proinde Exod. 25. Dominus ait: *Ab omni homine qui offert vltroneus, accipietis primitias:* Et subdit Propheta, *Sacrificabo tibi*, scilicet sacrificium operis boni. In descriptione quoque laudum, & perfectionum viri iusti. Cant. 5. scriptum est: *Manus illius tornatiles aureæ plenæ hyacinthis.* Manibus siquidem operamur: vnde meritò in scripturis per manus opera designantur. Proinde describens Salomon opera viri iusti, vt grata sint Deo tria illis necessaria dicit esse, scilicet quod fiant primò expeditè, secundò perseueranter, tertiò vtiliter. Primò, quòd fiant expeditè; quia tornatura cæteris artibus promptior est: vnde subdit tornatiles; proinde Prouerb. 22. Salomon dicit; Vidisti virum velocem in opere suo, coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles; & Ecclesi. 31. consulit, dicens; *In omnibus operibus tuis esto velox. & omnis infirmitas non occurret tibi.* Secundò, quod fiant perseueranter: Vnde subdit aureæ. Aurum etenim non putrescit, & in hoc perseuerans charitas denotatur. Ad quod designandum Exod. 35. scriptum est, *quòd omnes viri, & mulieres mente deuota obtulerunt omne vas aureum in donaria Domini.* Tertiò, quòd fiant vtiliter pro æterna vita, & de hoc subdit plenæ hyacinthis. Hyacinthus enim aërei coloris est: vnde in eo cœlestia designantur. 2. Paralipomenon 2. *Mitte virum eruditum, qui nouerit operari in auro & argento, ære & ferro, purpura, coccino, & hyacintho*, id est sola spe, & desiderio cœlestium operantem.

Genes. 1.

Bonorū operū tria genera.

Maxima Christi domini in nos charitas.

Psal 53.

Exod. 25.

Cant. 5.

Conditiones operis Deo grati.

Prou. 22.

Eccles. 31.

Exod. 35.

2. Paral. 2.

Quanta fecit Deus homini, & homo Deo in sexto die.

Cap. VI.

Sextus dies dilectio gratiosa.

SExtus dies est dilectio gratiosa, quæ omnium virtutum est imperatrix, & forma. Et hæc respondet operi sextæ diei, in quo *fecit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam:* multa fecit Deus homini in hac sexta die, multa quoque fecit homo ipse Deo in ipsa die. Primò consideremus ea quæ fecit Deus homini in sexta die, & reperiemus inter alia ei viginti beneficia contulisse. Primo sexta die formauit eum de limo terræ, scilicet quoad corpus. Non enim fecit eum de materia cœlesti, vel nobili: sed terrestri & vili. præcauens futurum casum: vt scilicet ibi imprimeret, & commendaret fundamentum humilitatis. Nec tantum fecit de terra: sed de limo terræ, vt sibi imprimeret, quod de luto vilissimo creatus esset. Limus enim fit ex superfusione aquæ cum terra, ad maiorem commemorationem humilitatis, Adam enim interpretatur terra rubra, quia secundum Iosephum, de terra rubra conspersa formatus est Secundò sexta die fecit hominem ad imaginem, & similitudinem suam: imago quippe consistit in substantialibus, vel naturalibus potentiis animæ, vel humanæ mentis, sc. quantum ad memoriam, quæ facta est ad imaginem Patris: & quantum ad intellectum, qui factus est ad imaginem Filij: & quantum ad voluntatem, quæ facta est ad imaginem Spiritus sancti. Prima similitudo stat pro gratia, & virtutibus, quibus homo plenius Deo assimulatur. Igitur imago consistit in naturalibus, similitudo in gratuitis: vnde similitudo perfectio imaginis est: quia gratia perficit naturam. Vnde talem illū creauit Deus: vt posset esse capax gratiæ, gloriæ suæ infinitæ, quod est esse capacem Dei in præsenti per gratiam, & in futuro per gloriam. Cumque eum creare vellet, ait: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Vt secundum August. insinuaret in Deo personarum pluralitatem, atque in hoc quod postea subditur: Ad imaginem Dei creauit: primum vnitas essentiæ signatur. Dixit etiam: Faciamus ad significandum singularem profunditatem, & arduitatem huius operis. Tertiò insuper sexto die tulit Deus hominem, & posuit eum, scilicet per Angelos, in paradiso

Gen. 1.

Adā etymologia.

Secundum.

In quo cōsistit imago.

In quo similitudo consistit.

Personarum pluralitas.

Tertium.

paradiſo voluptatis, ſcilicet in loco nobili, & ſub-
limi, de vili & humili exaltans eum: vt diſceret quod
ex mera gratia ponebatur ibi, atque Deo amplius eſſet
gratus de donis ſic ſuperadditis naturæ ſuæ: & vt ex
hoc ſemper eſſe humilior, & remotior ab omni ſu-
perbia, & præſumptione, necnon vt in ipſa transla-
tione ex loco inferiori ad ſuperiorem, & meliorem
ſpecularetur, ſe ad locum ſupernæ ciuitatis eſſe trāſ-
ferendum: ac per hoc ſe ſemper ſuſpirare debere, &
ſurſum agi ad illum, & plus debere curare de ſuper-
naturalibus, quàm de naturalibus ſuis Inſuper vt per
hoc parenter exprimeret, quod ſi non bene ageret, ad
inferiorem locum, vnde aſſumptus fuerat, de facili
reincideret. Quarto etiam ſexto die dedit ei Deus, vt
de omni ligno paradiſi comedere poſſet, & maximè
de ligno vitæ, excepto ligno ſcientiæ boni, & mali.
Maximè de ligno vitæ in cibum: vt ex vi naturæ ſuæ,
perfectè adminiſtraret illi nutrimentum, quantum
expediens erat, aſſimilabile, & conuertibile, & in-
corporabile: ita quod illud quod ex ipſo reparabatur,
ita nobile erat, & conſeruationi humanæ vitæ con-
ueniens, ſicut illud quod per calorem hominis natu-
ralem conſumebatur, ſecundum enim Auguſt. 13. de
Quartum ciuitate Dei, cap. 20. Adam, & Eua aliis cibis paradiſi
Cur lignum vita homini tribuitur. vtebantur, ne aliquid moleſtiæ eſuriendo & ſitiendo
ſentirent: de ligno autem vitæ, guſtabant, ne mors eis
vndecunque ſubreperet, tanquam cætera eſſent ali-
menta. Illud autem ſacramento congruit: vt ſic acci-
piatur lignum vitæ fuiſſe in paradiſo corporali, ſicut
Ligni vita typus ſacramenti. & ſapientia Dei in ſpirituali. Et lib. 11. c. 18. ſuper
Gen. ad literam ait, quod ſtatus ſuæ immortalitatis
de ligno vitæ myſticæ præbebatur: vt iam per eſcam
ligni vitæ ſignaretur: quia ex ſpirituali ſapientiæ ſa-
cramento, cuius ſacramenti illud ſignum erat, vita in
æternum cum Angelis poſtmodum participare deberet
5. Quintò etiam ſexto die dedit ei Deus perpetuita-
tem vitæ, non tamen priuantem potentiam moriendi:
ſed ſolum neceſſitatem moriendi, & hoc per eſum
ligni vitæ, & per concurſum potentiæ, & prouidentiæ
Dei ſibi continuè aſſiſtentis, & per myſterium Ange-
lorum impediens contrarias poteſtates dæmonum, &
ſub debito, & moderato ordine tenens curſum corpo-
rum ſuperiorum, & inferiorum, prout hominis per-
petuationi expediens erat. Propoſuitque lignum ſcié-
Deo maximè placet obedientia. tiæ boni, mali in medio paradiſi, in ſignum & in do-
cumentum, quantum ſibi placet obedire, etiam in his
in quibus nulla eſt ratio bona moralis, præter ſolum
obedientiæ bonum. Et cum hoc etiam ſumeret, quòd
Deo tenebatur obedire in omnibus, etiam ſi de ſe
non apparerent, neque eſſent vtilia, neque bona. Et
in hoc ipſo etiam docebatur, quantum obligatus erat,
vitare oppoſitum malum, ſcilicet inobedientiam
contra Deum. Nominauitque illud lignum ſcientiæ
boni & mali: vt per eius eſum homo experiretur ſcié-
tiam mali culpæ, quod faceret, & mali pœnæ inquam
incurreret, atque per hoc ipſum experiretur, quam
ſublime, quamque cuſtodiendum erat bonum, quod
6. perdidiſſet. Sextò, etiam dici poteſt, quod ſexto die de-
dit ei, quod ſicut Deus eſt principium omnium crea-
turarum, ita homo eſſet principium omnium homi-
Gen. 1. num. Vnde eis benedixit, dicens: *Creſcite & multi-
plicamini, & replete terram.* In quo ſimul continentur
Boni ſui diffuſiuum. & benedictio, & præceptum. Benedictio quidem fuit;
quia bonum eſt ſui diffuſiuum. Vnde dicit eis bonum
non ſolum in ſe: ſed etiam in alios, ſcilicet quod filios
propagarent, & ſic totius generis humani origo eſſent.
Præceptum quoque fuit affirmatiuum, videlicet quan-
tum eſſet neceſſarium, & vtile propagationi electo-
rum ad diuinum cultum, & ad ſtatum æternæ patriæ
7. conſummandum. Septimò, inſuper ſexto die dedit
homini: vt ſicut ipſe Deus eſt eſſentia rationalis; ita
8. homo eſſet animal rationale. Octauo, ſexto die dedit
Ioan. 4. illi Deus: vt ſicut ipſe eſt ſpiritus, Ioan. 4. *Deus ſpi-
ritus eſt*: ita anima hominis ſpiritus eſſet. Nonò, 9.
etiam ſexto die ſub cœlo in anima rationali prima læ-
titia à Deo exorta eſt: quia exultauit cum eo illum *Deus in creatione animæ lætatur.*
Dominum recognoſcens. Non enim in quinque pri-
mis diebus aliquid creatum legimus, quod lætitiam
in Domino accepiſſet, atque ipſum exultando cogno-
ceret. Neque cœlum, neque terra, neque lux, neque
ignis, neque aër, neque aqua, neque ſydera cœli; aut
germinatoria terræ: non volucres cœli, non reptantia
ſuper terram gaudia de Domino ſuſceperunt. Decimò
inſuper die ſexto dedit homini Deus, quod ſicut ipſe 10.
erat inſinibilis, ita anima inſinibilis eſſet Vndecimò 11.
dedit etiam ſexto die, quòd ſicut ipſe eſt ſimpliciſſi- *Anima in eſſentia ſimplex.*
mus, ſic anima etiam eſſet ſimplex. Vnde in lib. de ſpi-
ritu & anima, dictum eſt: Anima in eſſentia eſt ſim-
plex, in officiis multiplex. Duodecimo, in ſexto die 12.
dedit Deus homini: vt ſicut ipſe implet totum vniuer-
ſum; ſic anima totum corpus. Decimotertio, in ſex- 13.
to die dedit illi Deus, quod ſicut ipſe eſt vnus in toto
vniuerſo: ſic anima eſt vna in toto corpore ſuo. Et
ſecundum Dam. lib. 1. cap. 18. Anima non continc-
tur à corpore: ſed anima continet corpus: ſicut ignis
continet ferrum, & operationes proprias operatur.
Decimoquarto, in ſexto die dedit etiam Deus ei, quod 14.
ſicut ipſe vbique eſt, ſic anima eſt in toto ſuo corpore *Anima intenſius in aliqua parte corporis quā in alia.*
tota, & in qualibet parte tota, tanquam in quodam ſuo
mundo. Intenſius tamen eſt in cerebro, & in corde,
quam in aliis membris ſuis, quemadmodum Deus
præcipuè dicitur eſſe in cœlo, vt dicitur in lib. de 15.
ſpiritu, & anima. Decimoquinto, in ſexto die dedit
ei Deus: vt quemadmodum ipſe in mundo omnia vi-
det, & non videtur: ſic anima videns in corpore non
videtur, Decimo ſexto, in ſexto die dedit etiam illi
Deus, ſicut ipſe regit, & gubernat vniuerſum orbem; 16.
ſic anima regeret, & gubernaret, vegetaret, & con-
ſeruaret, atque viuificaret proprium corpus. Decimo- 17.
ſeptimo, etiam in ſexto die dedit illi Deus, vt ſicut
ipſe habet viuere, & intelligere ſine mundo: ſic anima
haberet viuere, & intelligere ſine corpore. Decimo- 18.
octauo, in ſexto die dedit illi Deus: vt ſicut in mundo
plus aliquam partem ornauerat nobilius altera, ſicut
anima poteſt in corpore ex natura vnum membrum no-
bilius altero exornare. Decimonono, in ſexto die de- 19.
dit illi Deus: vt ſicut ipſe dominatur toti mundo: ſic
anima dominaretur corpori ſuo. Vigeſimò, in ſexto die 20.
dedit illi Deus; quod ſicut ipſe eſt Dominus vniuer-
ſorum: ſic & ipſe homo Dominus eſſet totius præ'cu-
tis mundi. Vnde Ioan Chryſoſt. ad Stagirium mona-
chum arreptitium ait: Cum hominem Deus innume-
ris bonis, omnique ornatu, atque decore inſigniuiſſet,
paruum [illegible] ac viliſſimum puluerem his omnibus
præfecit, hoc illum in terra eſſe conſtituens, quod ipſe
eſſet in cœlo. Quod enim ait: Faciamus hominem
ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram: nihil aliud
profectò quam ſubditione eius poſita cuncta terrena
ſignat. Hæc ille. Vnde dicit Dominus Gen. 1. Adæ, & *Geneſ. 1.*
Euæ: *Replete terram, & ſubiicite eam, & dominamini
piſcibus maris, & volucribus cœli, & vniuerſis animan-
tibus, quæ mouentur ſuper terram.* Hoc ſiquidem verifi-
catum fuit: quia tunc homo habuit duplicem præſi- *1. Homo omni creaturæ dominatur.*
dentiam ſuper omnem creaturam rationalem. Primò
habuit præſidentiam naturalis dignitatis, ſecundo fi- *Quæ homo in Deū cōmiſit, ſperiuntur*
nalis bonitatis: quia ſicut omnibus fuit natura ſupe-
rior, ſic omnia facta ſunt propter ipſum, & ad eius
ſeruitium, & vtilitatem. Proinde Auguſt. ait:
Deus fecit omnia propter hominem, & homi-
nem propter ſe. Secundo conſideremus, quæ *Eo die quo creatur delinquit, & quot modis*
fecit homo contra Deum in præfato ſexto die.
Primò enim ſexto die creatus eſt, & eodem die deli-
quit. Secundò, ſexto die habuit homo conſolatio-
nem diuinam, atque funeſtam. Duplicem quidem,
primam præcepti, & arguitionem præterimiſſi. Alteram
diabolicæ tentationis dumtaxat, quæ citò credidit

deceptori. Tertiò, sexto die nuditas laudabilis mutauit speciem in ruborem: quæsierunt subterfugere, aut se abscondere delinquentes. Quartò, sexto die sunt requisiti ad vesperam, scilicet propter rebellionem, à Deo redarguti. Respondeo in blasphemiam proruperunt. Ait enim vir, Genes. 3. *Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Et mulier ait; *Serpens decepit me, & comedi.* Nec sufficit viro culpam suam referre in mulierem: sed etiam refert illam in ipsum Deum, dicens: Mulier, quam dedisti mihi sociam. Aut saltem hoc addit ad fortius se excusandum de hoc; quod credidit ei, quam Deus sic dederat sibi. Mulier quoque se excusando, diabolum inculpauit. Super quo August. 14. de ciuita. Dei c. 14. ait: Est peior damnabiliorque superbia, qua etiam in manifestis suffragium excusationis exquiritur; sicut illi primi homines, quorum illa dixit: *Serpens decepit me, & manducaui.* Et ille: *Mulier, quam dedisti mihi sociam*, &c. Nusquam hic sonat petitio veniæ, nusquã imploratio medicinæ. Vbi notanter aduertendum est, quod conspirantium in malum natura est, quod cum incipiunt in iudicio deprehendi, totum vnusquisque crimen in alterum refundere nititur, sicque eorum concordia in fine dissoluitur. Sic ergo in proposito contingit. Quintò, insuper sexto die ex improba rebellione vtriusque hominis celebrata sũt exilia laboriosa, lignum vitæ sub gladio custoditur. Sextò, etiã sexto die post rebellionem eorum ad Deum, illico & caro aduersus animam rebellauit. Septimò addamus, quod sexto die prima mater nostra nouerca facta est, & æmula diuini imperij, aduersatrix bonorum, inimica virtutibus, quæ prius erant secundum eam. Octauò, ipso sexto die imago creatoris ex lapsu peccatis similitudinem sumpsit: naufragium virginitatis nobile decus naturæ, & libidinosa facta est propagatio humani generis, quæ fuisset ex integris: pro honesta verecundia pronubam sumpsit, vel suscepit. Nonò, sexto die, vt paucis multa perstringam, indeficiens fons omnium malorum, vbique perpetuò deriuandus exortus est. Decimò in sexto die castrametari cœperunt in orbe tam pulcherrimo turmatim, & globatim cuncta mala corporea, & turmæ phantasmatum in cordibus hominum castra similiter posuerunt, vitia quoque contra naturam crudeles acies direxerunt. Vndecimò, in sexto die alterari cœperunt in compositis, scilicet elementa, pœnalitates, agones, agmina festinare: prælia, seditiones, homicidia, fraudes, sua fixere tentoria, terrores, tempestates & pestilentiæ, omneque molestum, horrendum, atque tremendum hostiliter contra hominem ad obsidionem venerunt: vt deinceps verificetur, quod Sap. 5 c. scriptum est; *Pugnabit pro eo, id est pro Deo, orbis terrarum contra insensatos.* Duodecimò, sexto die volucres cœli, & pisces maris, qui perambulant semitas maris: bestiæ terræ, & vniuersa pecora campi timori homini facta sunt, quæ sub eius imperio facta erant. Decimotertiò, sexto die inhiauit infernus, & tristia cum spiritibus apostaticis facta sunt fœdera, quia diuina sunt fracta; & homo dæmonibus repromissus est ad pœnale consortium ante pedes Domini. Decimoquartò, sexto die limbus paratus est, & in limbo omnis mensæ dolorosæ ipso die ad miserabiliter conuiuandum præparatio facta. Quid plura deflemus? Eximia bona, & mala sub cœlo in die sexto sunt condita; illa à Deo, ista ab homine cum operante diabolo introducta. Tertio consideremus, quæ iterum fecit Deus homini in sexto die. Porrò sapientia Dei tempora conculcans, & admiranda charitate ad ordinis concentum cũcta deducens in sextæ ætatis tempore. Sextò die similiter, quo primus homo conditus est, adhuc maiore charitate pro nostra redemptione sub consimili senario in die sexto annunciatus, & factus est Christus homo verus, & perfecta Dei imago, atque charitate consummata: vt nos reuelaret, & suscitaret à morte. Sexto die in cruce mori dignatus est. Meritò ergo beneficia creationis, incarnationis, passionis celebrata ex tanta dulcedine in sexto die, sic in nostris cordibus infigi debent, quod omnia opera nostra ex amore in ipsum Deum summum operatorem dirigantur, cum ipso conformentur, vt ab ipso in æterna gloria præmientur, qui in Trinitate perfecta gloriosius triumphat, & regnat per infinita sæcula sæculorum, Amen.

Gen. 3.
Homo refert culpam suã in Deum.
In alterum, crimẽ nostrũ refundere nitimur.
Homo expeccato bellua.
Ex hominis peccato vniuersa mala.
Sap. 5.
Quid in sexto die perastum.
Quid in sexto die à Christo Domino pro nobis est peractum.

TRACTATVS CONFESSIONIS.

CONFESSIO, *& pulchritudo in conspectu eius.* Psalm. 95. Tria tanguntur, primo confessionis quidditas: ibi, *Confessio.* Secundo confessionis præceptio: ibi, *pulchritudo.* Tertio confessionis acceptatio: ibi, *in conspectu eius.* De primo scilicet confessionis quidditate, confessio ab August. sic definitur: confessio per quam morbus latens spe veniæ aperitur, ad cuius intellectum notandum quod confessio sit triplex aut in foro animæ interius coram Deo, aut in foro conscientiæ exterius coram Dei vicario, aut in foro contentioso coram iudice, in prima confessione peccatum latens non aperitur, quia Deo apertum erat. Heb. 4. *Viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionẽ animæ, & spiritus, compagum quoque, & medullarum, & discretor cogitationum, & intentionum cordis, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius, omnia enim nuda, & aperta sunt oculis eius.* In vltima vero aperitur spe veniæ; in media vero non aperitur spe veniæ. Vnde cõfessio sacramentalis, quæ est pars pœnitentiæ ibi conuenienter describitur; & per materiam, quæ est peccatum, & per actum, qui est aperire; & per finem, qui est spes veniæ, quia sine spe veniæ non fit remissio peccatorum: videamus & nunc rationem descriptionis, dicit enim, confessio est per quam morbus latens, &c. pro quo notandum, quod in lege gratiæ est duplex conuenientia institutionis, & confessionis, prima est propter deletionem peccati, & manifestationem, & iste est finis confessionis in se, secunda ad reconciliationem faciendam Deo, & eius ecclesiæ, primo igitur fit propter peccati detestationem, peccator enim dum male agit, odit lucem, & ideo ad reuersionem ad iustitiam oportet redargui opera infructuosa tenebrarum. Ephes. 5. *Quia quæ arguuntur, à lumine manifestantur*, hoc autem fit per confessionem, ideo debuit in ea large institui. Confessio, inquit, est manifestatio veritatis, id est Christi, in ea inquam lege, in qua *Verbum caro factum est*, vt intelligibile fieret sensibile, & manifestum; in ea lege debent occulta, & tenebrosa opera manifestari, & verba cordis formam vocis induere; hæc etiam est lex gratiæ, & ideo confessionis institutio quantum ad primum finem competit legi gratiæ, & propter hoc dicit, confessio est, per quam morbus latens, &c. Secunda conuenientia finis est ad reconciliationem faciendam, & hoc arbitrio mediante, ideo fit homini: homo fit iudex, & arbiter inter dominum & peccatorem: arbiter autem talis debet esse, qui manum possit ponere in vtrumque, talis autem non potuit esse quousque Deus factus est homo; & tunc homo deificans potest esse, seu datus est nobis mediator, & arbiter Christus, qui potuit cognoscere, & manum ponere in vtrũmque, v. g. si essent duo maximè inimicissimi, nec possent reconciliari, esset necessitatis, quòd ad hoc, vt pacem facerent, haberent vnum medium

Psal. 95.
Confessionis definitio.
Confessio triplex.
Heb. 4.
Confessionis descriptio.
Ephes. 5.
Ioan. 1.
Confessionis institutio.

medium, qui eſſet amicus alterius partis, & notus; quia ſi eſſet incognitus vni, tunc merito ille ſuſpicaretur de eo, & ſic non poſſet fieri pax: & hæc eſt ratio, quare Angelus non fuiſſet mediator, quia ſi fuiſſet megnitus Deo per ſuam ſpiritualitatem, non fuiſſet cognitus homini, & propterea Deus factus eſt homo, nam homo nobis ſimilis, Deus Deo familiariſſimus, quia filius; hic autem in Eccleſia reliquit ſucceſſores quos in arbitros conſtituit, & rectores Eccleſiæ, quibus commiſit auctoritatem reconciliandi, & meritò, inquantum habens characterem, & poteſtatem aſſumptam, & ſic Deo amiciſſimus, & rationabiliter, nam ſi fuiſſet Angelus, nobis non fuiſſet compaſſus, quia impaſſibilis, quia impeccabilis, ſed ſacerdos, homo peccabilis, & paſſibilis, de Chriſto autem dicitur Hebr. 4. *Non enim habemus pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris: tentatum autem per omnia pro ſimilitudine: abſque peccato: adeamus ergo cũ fiducia ad thronum gratiæ eius, vt miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno:* nota quia dicit, pro ſimilitudine, quia non habuit tẽtationem intrinſecam de ſacerdotibus noſtris, inquit Pau. Heb. 5. *Omnis namque pontifex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, vt offerat dona, & ſacrificia pro peccatis; qui condolere poſſit eis, qui ignorant, & errant; quoniam & ipſe circundatus eſt infirmitate, & propterea debet quemadmodum, & pro populo, ita etiam pro ſemetipſo offerre pro peccatis*, vnde Leo Papa, traſſumptiuè verò ſumitur 4. diſt. 17. cap. 4. multiplex miſericordia Dei, ita lapſibus humanis ſubuenit, vt modo non per baptiſmum, ſed etiam per pœnitentiam ſpes in re reparetur: ſicut diuinæ voluntatis præſidiis ordinatur, vt indulgentiam Dei ſupplicationibus ſacerdotis tu queas obtinere: Chriſtus enim hanc, quæ ponitur, Eccleſiæ tradidit poteſtatem, vt confitentibus ſatisfactionem pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem ſacramentorum pro illa miſericordia recõciliationis admitterent: niſi ſupplicantibus, id eſt, abſoluens, in quibus ſacerdos orat pro illis, quos abſoluit per viam reconciliationis in abſolutionem: hoc eſt, quod dicit, ſecunda pars diffinitionis, ſpe veniæ aperitur, niſi fieret ſpe veniæ nihil valeret confeſſio, & hoc de primo. De ſecundo vero, ſcilicet præceptione, cum dicit, & pulchritudo, ordo enim dicit pulchrum in natura, ordo autem Dei eſt, quod patri obediant filij; ſerui Dominis, &c. Vnde nota, quod præceptio confeſſionis eſt duplex, ſcilicet Chriſti, & Eccleſiæ præceptum habet: Ioan. 20. cum dixit poſt reſurrectionem, *accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt*: ſed forte diceres, hic non fit mentio, niſi de confeſſionibus, quæ debeant ligare, & ſoluere, non autem quod homines debeant confiteri: ad hoc reſpondet Bonau. quòd præcipitur omnibus implicitè confiteri, quia ſicut quando quis ægrotat, non eſt neceſſe, quod quis ei dicat, quod quærat medicum, ita ſuppoſuit Chriſtus de ægrotante ſpirituali, hoc teſtatur Hugo lib. de ſacramentis ſic inquiens: medicis dixit, vt curarent, ſed infirmis non dixit, vt ad medicos curandi cauſa venirent, hoc quaſi certum eſſe voluit, quod ægri libenter ſalutem quærerent, & ſe curandos offerrent, ſi medicos inuenirent, ſed poſtea publicatum eſt à Iacobo Hieroſolymitano epiſcopo, & hoc eſt ex ſpiritus ſancti inſpiratione Iac. 5. *confitemini alterutrum peccata veſtra*, & inde congrue refert Petrus de Taran. ſuper 4. ſen. diſt. 17. In omni iudicio bene ordinato, oportet alterum eſſe reum, alterum eſſe iudicem, in pœnitentia vero eſt aliquod iudicium, ideo debet ibi eſſe, alius reus, alius iudex; iudicium autem contra reum procedit, aut per probationes contra inuitum, aut per confeſſiones ſponte factas: cum ergo iudicium pœnitentiæ ſit ſpontaneum, oportet procedere ex confeſſionibus rei, & non aliis probationibus: in iudicio vero non debet eſſe iudex principalis, niſi qui poteſt abſoluere, & condemnare, & ideo aliquod iudicium ſoli Deo conuenit principaliter, quia ſolus poteſt peccata relaxare: ipſe vero, quia Deus erat, & non homo, ideo ei ſufficiebat mentalis confeſſio, vſque ad ſumptionem humanæ naturæ, ex tunc etiam vocalem confeſſionem, quæ fit homini, requirit ab homine; & quia etiam ipſe in forma humana nobiſcum, vbique præſens eſſe non poteſt vicarios conſtituit homines, quibus deberent confeſſiones facere, in hoc autem, quod eis poteſtatem ſuam iudiciariam ligandi, & ſoluendi dedit, confeſſionem eis, tanquam iudicibus, debere fieri inſtituit, ipſe ergo inſtituit confeſſionem tacitè, ſed Apoſtoli promulgauerunt expreſsè; immo tanta eſt vis huius præcepti, quod etiam Papa non poſſet homines ab hoc præcepto abſoluere. Vnde Hoſtien. in ſumma ſua allegat rationem iſtam, miniſtri eccleſiæ inſtituuntur, & Eccleſia diuinitus fundata, & ideo inſtitutio Eccleſiæ præſupponitur ad operationem miniſtrorum, ſicut opus creationis ad opus creaturæ: & quia Eccleſia eſt fundata in fide, & in ſacramentis, ideo ad Eccleſiæ miniſtros nouos articulos fidei edere, vel editos remouere, aut noua ſacramenta inſtituere, aut inſtituta remouere, non pertinet, ad hoc eſt poteſtatis excellentiſſimæ, quæ ſoli Chriſto debetur, quod eſt Eccleſiæ fundamentum; & ideo ſicut Papa non poteſt diſponere, vt quis ſine baptiſmo ſaluetur, ita quod non ſaluetur ſine confeſſione, ſecundum quod obligat ratione ſacramenti: aliam autem rationem allegat Petrus de Tarento in 4. di. 17. omnis enim peccati, ſiue originalis, ſiue actualis, eſt remedium paſſio Chriſti, illius autem paſſionis Chriſti in ſacramentis Eccleſiæ impreſſio eſt, vnde non poſſumus à peccato, ſiue actuali, ſiue originali ſaluari ſine ſacramentorum ſuſceptione; vel in re, quãdo habetur opportunitas ſuſcipiendi, vel in propoſito, in articulo neceſſitatis excludit ſacramenti ſuſceptionem, & non contemptus: religionis confeſſio non pertinet ad ſacramentum inſtitutum contra morbum peccati mortalis. ideo tenetur confiteri, & iſta ratio, quòd non poſſet tollere Papa, quod aliquis nunquam confiteatur, quia vt dicit Tho. in 4. Papa in ſacramentorum neceſſitate, nec tollere, nec imponere poteſt noua ſc. ſacramenta, ſicut ex inſtitutione diuina, ſed diſpenſare poteſt, ſc. de tempore, vt differat vltra annum, & iſta eſt ratio, quia eſt præceptum affirmatiuum, quod obligat per ſemper, ſed non ad ſemper, id eſt, pro loco, & tempore, ideo Papa poteſt tempus determinare, ſicut & determinauit non differre confeſſionem vltra annum, ita poſſet differre ad tres, vel quatuor annos, vel plus; confeſſio enim eſt de iure diuino, ita & omnes partes pœnitentiæ, nam contritio præcipitur: Ioël 2. *Scindite corda veſtra*. de confeſſione Iacob. 5. *Confitemini alterutrum peccata veſtra*: de ſatisfactione Matth. 3. *Facite dignos fructus pœnitentiæ*; omnia antè hæc a Domino præcipiuntur. Matt. 4. *Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum*, tanta eſt enim vis huius præcepti, quod etiam propterea non poſſit ſeipſum abſoluere, ſed contra confeſſio debet fieri iudici in quolibet foro, Papa vero ſuperiorem iudicem non habet, ergo non tenetur, Hoſt. in ſumma, immo habet iudicem Chriſtum cui debet per ſuum vicarium confiteri, quia licet eo ſit inferior ſecundum quòd prælatus eſt, tamen eo inferior in quantum eſt peccator, & ipſe Dei miniſter, hoc Thom. licet etiam vnus Papa non habeat imperiũ in ſucceſſorem ſuum, tamen Deus habet imperium ſuper eos, quia præcepit confeſſionem presbytero eſſe faciendam, & ratione huius tenetur obſeruare præceptum huiuſmodi de neceſſitate, ſecundũ circunſtantias ordinatas à concilio generali tenetur de congruitate, id eſt, poteſt vltra annum differre 25. q. 1. cap. Iuſtitiæ. Iuſtitiæ rationis ordo ſuadet: vt qui ſua à ſucceſſoribus deſiderat mandata ſeruari, prædeceſſoris

ſui

In Eccleſia auctoritas reconciliandi peccatores. Hebr. 4.

Heb. 5.

Confeſſio ſine ſpe veniæ facta, nulla eſt. Præceptũ confeſſionis duplex Chriſti & Eccleſiæ.

Ioan. 20.

Iacob 5. *Pœnitentia eſt iudicium.*

Chriſtus confeſſionem inſtituit, Apoſtoli promulgauerunt.

Sacramẽtorũ ſuſceptio neceſſaria.

Confeſſio de iure diuino.

Ioël 2. Iac. 5. Matth. 3.

Matth. 4.

Nullus ſibiipſi cõfitetur.

sui proculdubio voluntatem, & statuta custodiat: hæc ille; scilicet secunda præceptio est Ecclesiæ, cui omnes obtemperare debent iuxta sententiam Christi dicentis Matth 6. *Quodcunque ligaueris super terram erit ligatum & in cælis*, hoc autem præceptum habetur extra de pœn. & rem. cap. omnis: quod saltem semel in anno omnes teneantur confiteri, hoc tribus de causis ab Ecclesia institutum est, prima est vniuersalis indigentia, omnes autem peccauerunt, & egent gloria Dei, & Eccles. 7. *Non est, qui faciat bonum, & non peccet*, & ideo debet Deum quilibet glorificare confitendo se peccatorem: qui enim peccatorem se confitetur, Deum glorificat, ostendens se Dei gratia, & misericordia indigere. Secunda ratio, fit sacræ Eucharistiæ reuerentia, quia omnes tenentur ad minus in Pascha communicare tam perfecti, quam alij, & tunc quia agnus Paschalis cum solemnitate manducandus est, vt digni essent manducantes, & mundi operum præmitti remedium purgationis, & probationis, & hoc quidem est in confessione. Tertia ratio fit distinctio gregis diuini, lupi se absconderent in grege, & manducarent agnos, ideo instituta est, vt vultus conscientiarũ homines sacerdotibus ostenderent, & ne hæretici innocentiã palliarent, & sub pelle innocentiæ se absconderent & sic omnes, quantucunque sint boni, tenentur cõfiteri, hæc Bon. in 4. dist. 20. nota ergo textum c. Omnis vtriusque sexus fidelis. postquã ad annos discretionis peruenerit, omnia sua solus peccatã saltem semel in anno fideliter proprio confiteatur sacerdoti, & iniunctam sibi pœnitentiã proprijs viribus studeat adimplere, & infra aliquanto, & viuens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens careat sepultura, vnde nota quod in hoc præcepto inserit tres partes pœnitentiæ, primò contritionem cum dicit *proprio confiteatur*, tertio satisfactionem cum dicit *iniunctam pœnitentiam*; dicit ergo textus omnis vtriusque sexus fidelis postquam ad annos peruenerit discretionis. Nota quod omnis tenetur ad confessionem, siue sit sanctus, siue non, & hoc cum venerit ad annos discretionis, glossa scilicet dum est doli capax, id est septem annorum, siue secundum Host. tempore quo discernit inter bonum, & malum, quia tunc peccare potest, quod acceleratur citius in vno, quã alio, omnia sua, glossa, alia alias non esse fructuosa pœnitentia, vt de pœn. & re. c. quod quidam, sed si homo non haberet nisi venialia, nunquam teneretur confiteri, cum dicit omnia sua glossa, non tamen venialia, quia illa per orationem dominicam tolluntur, & per aquam benedictã, vt habetur de pœnitentia di. 1. de quotidianis breuibus leuibusque peccatis, sine quibus non ducitur hæc vita quotidiana, oratio fidelium satisfacit: eorum enim est dicere, Pater noster qui es in cælis, qui iam Patri sic regenerati sunt ex aqua, & Spiritu sancto, delet enim hæc oratio minima quotidiana peccata, delet & illa, à quibus vita fidelium sceleratæ gesta scil. pœnitendo in melius mutata discendit, nihilominus dicunt aliqui quia ad peccata venialia confitenda tenentur, aliqui non quidem ex vi sacramenti, sed ex vi Ecclesiastici statuti quando non habent mortalia quæ confiteantur, aliqui tamen dicunt, quod tales non tenẽtur confiteri etiã ex vi ecclesiast. statuti quod statũ Ecclesiæ nõ obliget non habentes mortalia peccata, quod videtur ex hoc, quod dicit, quod debet omnia peccata sua confiteri, quia de venialibus non potest intelligi, quia præceptum esset impossibile, cui nemo tenetur, quia nullus omnia venialia confiteri potest, & secundum hoc non habens mortalia non tenetur ad confessionem, sed sufficit ei ad implendum præceptum ecclesiæ se presbytero repræsentet, & ostendat se absque conscientia mortalis esse, vt ad communionem recipi possit, & hoc ei pro confessione reputatur. Cadit magis sub præcepto taxatiuo tempore quam actus confessionis præsentis: sicut Bonauent. Tho. Richar. & Pet. dicentes, quod prima sententia est securior, Sco. vero est 2. sententiæ primam reprobans dicit, quod venialia alia parte possunt veniam consequi siue per præsentiam interiorem seu exteriorem, siue per aliquod remedium competens, & idoneum: vnde non tenetur vi primi præcepti, id est, Christi, nec etiam vi secundi, scilicet Ecclesiæ, quia cum extra de pœn. & rem. omnes, &c. dicat omnia peccata sua; aut est distributio pro peccatis venialibus, aut non: sic ergo habens mortalia; tenetur etiam venialia confiteri, & sic videtur contradictio, quod ille tenetur, iste non; & si ex statuto Ecclesiæ generali nullus tenetur venialia confiteri: si vero quæratur, quomodo cognoscet eum presbyter, nisi confiteatur, qui non habet venialia. Richar. Veniat tamen ad presbyterum, & dicat ei, Domine ex quo confessus fui per gratiam Dei non habeo conscientiam de peccato mortali pro præsenti, & sufficit cum agnoscere hæc, & plura alia. Scotus dist. 17. in 4. & licet de ratione sui generis non sit confiteri necessitatem, tamen congruum, & maxime viris perfectis, quia vtile est & iustum, & pœna illa debita manet soluta ex vi clauium, præcipue autem confitenda sunt peccata venialia frequenter iterata. Mag. sentẽtiarum in 4. dist. 21. Sic inquit, venialia vero, quæ innumerabilia sunt, sufficit generaliter confiteri, nisi frequenter aliqua sint reiterata, perfectius tamen est illa exprimere si valet: hæc ille, & propter vitandum periculum, quia consuetudo frequenter ducit in libidinem, & contemptum hæc Bonau. Sed nunquam ille qui non habet remorsum de aliquo peccato, etiam veniali tenetur confiteri Respondit Bon. Quod credit posse secundum statum instationis, quod aliquis diem, vel septimanam, & multo maius transeat sine remorsu peccati venialis & vix credit donum hoc, nisi in Christo, & matre eius fuisse, & ideo quod hoc habet, vel habere debet, vel in omni hora, petendum Dimitte nobis, &c. si tamen aliquis esset, qui non haberet remorsum propter superabundantem gratiã, sufficeret, si diceret in confessione nullum peccatum commisisse, vel potest dici, quod talis non tenetur ad illud scandalum, quia solum peccatoribus & viatoribus est datum; talis autem iam habitat in cœlis, præterea hoc non potest conuenire homini, nisi ex priuilegio speciali, & statuta non se extendunt, nisi ad ea quæ de iure communi eueniunt. 19. q. cap. duæ, & 6. lex. qui enim a lege priuata ducitur, nulla ratio exigit vt à lege communi distinguatur: dignior est lex priuata, quã publica, spiritus, quod Dei lex est, & qui spiritu Dei aguntur lege Dei ducuntur, & quis est, qui uellet dignè spiritui sancto resistere? si vero non haberet remorsum propter ignorantiam, vel negligentiam, non excusaretur à mandato, hoc Bon. Scotus tamen dicit, quod simplex innocens à peccato veniali. & mortali, tenetur similiter non confiteri, vnde si beata virgo fuisset confessa beato Petro post Christi ascensionem, peccasset; quia confitendo fuisset mentita, sed si esset solum innocens à peccato mortali, de venialibus confiteri non tenetur, nisi vt dictum est supra. Sequitur in textu, fideliter confide Ecclesiæ, vel cum fide, qua ei remittuntur peccata, vel cum debita contritione: si enim quis non vult esse proditor, oportet, & si cui offendit vult reconciliari, quòd intentio concordet cum verbis, aliter esset proditor, nam si verbis ostenderet pacem, & intentio esset eum occidendi, verè proditor esset; sic est in proposito, si vnus confitetur peccata sua, & habet intentionem reuertendi, proditor est, quia vult stare in mortali odio. & tunc non esset fructuosa confessio: de pœnitent. distinct. 3. & sic secundum August. arbiter suæ voluntatis non potest inchoare nouam vitam, nisi pœniteat eum veteris vitæ, quomodo ad nouitatis indulgentiam peruenit, qui odij vetustatem non deponit? sequitur, proprio sacerdoti, quia aliter non esset absolutus: quis autem dicatur proprius sacerdos, dicitur tripliciter, primo modo commissiuè, secundo

Quod omnes confiteantur institutum.

Eccles. 7.

Omnes ad confessionem tenentur.

Qua oratio delet venialia peccata.

Quid faciendũ ei qui nõ habet cõscientiam peccati mortalis.

Ex consuetudine peccandi ducimur ad libidinẽ.

Virgo sãctissima libera à peccato.

Quomodo quis cõfiteri debet & cũ qua intẽtione.

Proprius sacerdos.

communiter, tertio propriè. Commissiuè dicitur primo sacerdos quicunque potest pœnitentem absoluere, sine per propriam auctoritatem, seu per commissionem, vel mandatum, vtpote sunt illi, qui habent priuilegium, vt prædicatores, & minores, qui tamen priuilegiati non possunt dare licentiam ipsis aliis, nomine eorum, confessiones audiendi. Communiter proprius sacerdos dicitur, omnis ille, qui ex propria auctoritate, vel officio tanquam prælatus ordinarius potest absoluere, vt Papa, & Episcopus, & delegati ab iis: propriè vero dicitur proprius sacerdos ille, qui administrat sacramentum, & cui commissa est spiritualis cura, & iste est sacerdos parochianus, & etiam qui dat licentiam, & confessus à quocunque istorum non est necessitas vt confiteatur suo parochiano, sed sufficit, quòd innotescat, de pœn. distinct. 6. cap. placuit. Vrbanus 25. placuit, vt nulli deinceps sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti ad pœnitentiam suscipere sine illius consensu, cui se prius commisit; sequitur & iniunctam sibi pœnitentiam, &c. quia si non faceret, confessio nihil valeret, sed plenius hoc inferius annotabimus, & hæc de tertia parte principali.

Sacerdos proprius propriè quis.

Quanā Deus reprobat, quæ approbat. Psalm. 9.

De tertia parte principali, scilicet eius acceptione dicit, *in conspectu eius*. Illa Deus dicitur acceptare, quæ sunt in eius conspectu; illa probare, quæ non sunt in conspectu eius; Psal. 9. *non est Deus in conspectu eius, inquinatæ sunt viæ illius, in omni tempore*, ad hoc autem, vt sit confessio animæ in eius conspectu accepta, necessitatis est, vt habeat 16. conditiones, quæ in his versibus continentur.

Confessio 16. conditiones habeat.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, discreta, libens verecunda,
Integra, secreta, lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, sitque parere parata.

Confessionis conditio.

Quantum ad primam conditionem, scilicet simplex, vt scilicet recitentur nisi quæ pertinent ad quantitatem peccati, scilicet grauedinem eius, per similitudinem hominis, qui esset indutus pluribus vestibus, ad hoc, vt veniret ad simplicitatem substantiæ, appeteret exui primo veste, deinde diploide, & venire vsque ad nuditatem: sic in confessione oportet non solum peccata sed etiam circumstantias peccatorum, quod bene figuratum fuit Leui. 4. *Anima cum peccauerit per ignorantiam, & de vniuersis mandatis domini, quæ præcepit, vt non fieret, quispiam fecerit. Si sacerdos qui est vnctus peccauerit delinquere faciens populum, offerret pro peccato suo vitulum immaculatum*, &c. Et in eodem, *si peccauerit anima per ignorantiam de populo terræ, vt faciat quicquam de iis, quæ de lege Domini prohibentur, atque delinquat, & cognouerit peccatum suum, offerat capram immaculatam*, ecce quod ex oblatione perpendebantur circumstantiæ peccatorum, ratione etiam ostenditur, vt dicit Alex. de Ales in 4. Bonau. in 4. d. 17. art. 2. q. vlt. diligentius est curandus spiritualis morbus, quàm corporalis; sic magis diligentia est habenda circa spiritum, & maior quàm circa corpus. Sed sic est morbus corporalis: sufficiēter non detegitur, nisi etiam circumstantiæ detegantur, ergo sic oportet fieri in spiritualibus morbis, vnde Alex. de Ales in 4. quod sicut ex quadam glossa habetur super illud Leui. Iuxta peccati æstimationem offerent, quia pro qualitate, & quantitate culpæ mensurantur flagella pœnitentiæ? & Deut. 25. *Pro mensura peccati erit & plagarum modus*, propter hoc, vt pœnitentiæ, seu pœnæ modo debito iniungantur, necesse est: quod sciatur qualitas culparum; hoc autem non potest fieri, nisi sciantur circunstantiæ: præterea quia peccator non erubuit offendere diuinam præsentiam peccādo, debet erubescere peccatum suum puniendo, quod maximè accidit in confessione circunstantiarum. Circumstantiarum quadruplex est genus, quædam nec aggrauantes, nec alleuiantes, quædam grauantes, & quædam in aliquid genus trahentes; primas non est necesse confiteri, vt verbi gratia: Circumstantia nec aggrauans, nec alleuians est, si vnus furaretur cum manu dextra, hoc enim non refert ad peccatum, aliæ scilicet alleuiantes, vt dicit Bonau. in 4. d. 17. art. 2. quæst. vlt. & Alex. in 4. & Thom. in 4. confiteri non est bonum, nisi propter hoc, vt satisfaciat alienæ inquisitioni, vel vt prouideatur eius scandalo, & perturbationi; vtpote si timet confessorem ex hoc accipere occasionem ad malum; v. g. vt si aliquis, de cuius bonitate esset magis præsumptio, interfecisset latronem se impetentem de nocte, ne scandalizaret sacerdotem, qui possit eum credere ingulatorem hominis, & hypocritam; si simpliciter, & absolute confiteretur se commisisse homicidium, debet exprimere casum, & occasionem homicidij commissi, non vt se excuset, sed vt scandalum euitet: vel etiam si comederit carnes in quadragesima ex infirmitate, si tamen comedendo propter aliqualem delectationem peccauerit venialiter, aliàs non est bonum, & ratio huius, quia peccator in confessione non debet se excusare, sed accusare. De circumstantiis, quæ aggrauant, si genus peccati mutatum non est, opinio inter doctores diuersa est, quidam enim dicunt, quod pœnitens tenetur confiteri, & est præceptum affirmatiuum, quod obligat, non ad semper, sed pro loco, & tempore scilicet quando eam cognoscit, siue per se siue per inquisitionem alienam, vnde sapiens, & intelligens tenetur eas confiteri, absque inquisitione, simplex tenetur eas confiteri, si ab eo inquiratur: huiusmodi opinionis est Alexander de Ales in suo quarto; & Guillelmus Altisiodorensis dicit, quòd circumstantias notabiliter aggrauantes tenemur de necessitate confiteri: non enim sufficit, illi, qui furatus est centum libras dicere, ego accepi alienum, sicut qui tantùm vnum denarium accepisset, nec sufficit illi qui gladio vulnerauit proximum, dicere, ego percussi proximum. Alex. de Ales in 4. suo dicit, sic sine præiudicio, dico, quod confitendæ sunt circumstantiæ aggrauantes, ex quibus apparet augmentatum contemptum peccati maiorem esse ex circūstantia aliqua, teneturque illā confiteri, & si non cōfitetur illam, vt æstimo, non sufficienter dolet de peccato ad quod quæritur vt cum confitendæ sint solùmodo illæ, quæ trahunt in aliquod genus, dicitur quod non sunt hæ, & aliæ, nec videtur mihi quod quæ trahunt in aliquod genus peccati, inquantum talis confitendæ sunt, & dicendæ circumstantiæ, quæ sint quasi partes peccatorum, & per se deformantes actum peccati, vt comedere carnes in quadragesima, & cognoscere suam in ecclesia, vt non habeat copiam aliorum locorum: comedere carnes, non est peccatum, & cognoscere suam sed cognoscere tali loco & tali tempore comedere carnes: patet ergo, quod designata per hoc quod dico tali tempore designant actus prædictos, & faciunt actum peccati, nec cognoscere suam in ecclesia est fornicari, nec adulterari, nec committitur incestus, sed potius sacrilegium, vnde cum hoc duo in ecclesia est illud solum, quod deferant actum & quod fecit illud esse actum peccati distincti ab aliis speciebus peccati, non videtur mihi dicenda circumstantia sed causa peccati potius, Iac. verum est si actus primus, vt est comedere carnes non erat peccatum de se Bonau. notat. in 4. dist. 17. art. 2. q. vlt. sic inquit: aliqui dicunt quod non tenemur ad confessionem harum circumstantiarum tempore necessitatis, sed de bono, & æquo, & quanto magis sapientes, & perfecti, tanto magis debent distinctius, ea explicare, sed non tenentur ad hoc nisi ex propria conscientia obligentur, hanc opinionem credo probabiliorem; cum eo concordat Thom. vnde dicendum, quod confessio circumstantiarum in aliquod genus trahentium, vt fornicari in ecclesia quod est sacrilegium, spectat ad confessionem de necessitate confessio arguentium, de congruitate

Leui. 4.

Spiritualis morbus periculosior corporali.

Deut. 25.

Circunstantiarum genus quadruplex.

In confessione non sit excusatio, sed accusatio.

Quæ circumstantiæ confitendæ.

Cognoscere suam in ecclesia sacrilegium.

Locus variat actiones.

confessio

confeſſio alleuiantium potius facit incongruitatem, & hoc intelligendum niſi in caſibus prædictis. Sed *Obiect.5.* contra, circunſtantiæ non trahunt in aliam ſpeciem, quia omne quod tribuit ſpeciem & formam debet eſſe eſſentiale, intrinſecum, & vnicum, ſed circunſtantiæ ſunt extrinſecæ, accidentales, & variabiles, ergo nulla circunſtantia trahit in genus peccati noui; ergo videtur quod non oporteat circunſtantias confiteri. Reſpondit Bonau. vbi ſupra, eſt enim duplex eſſe, ſc. eſſe *Duplex eſſe.* non, & eſſe moris, quamuis circunſtantiæ ſint accidentales actui, ſecundum eſſe naturæ, ſunt tamen eſſentiales ſecundum laudem, & vituperium, quæ laus venit ex parte moris vel ei contrariis, & ſi obiicias, quod non debeant dici circunſtantiæ: dicendum quod aliqua eſt circunſtantia reſpectu eſſe naturalis, quæ non eſt circunſtantia reſpectu peccati, ſed forma, vtpote furtum eſt accipere rem alienam inuito Domino, alia circunſtantia eſt accidentalis reſpectu actus quantum ad eſſe, non in quantum peccatum: quia ſine ea nihilominus eſt peccatum, ſicut accipere rem alienam, & ſacram de loco ſacro, & iſta eſt circunſtantia, & forma; ſed circunſtantia reſpectu peccati furti, quæ ſine ea poterat eſſe furtum, ſed forma reſpectu ſacrilegij: & ideo dicit Bonauentura, quod neceſſe eſt mutantes ſpeciem peccati confiteri: quia quod eſt veniale propter circunſtantiam efficitur mortale, verbi gratia comedere carnes tempore conceſſo, ſed aliqua ſuperfluitate veniale eſt peccatum, etſi cum æquali delectatione: tempore quadrageſimæ mortale eſt propter præceptum De omni mortali neceſſe eſt confiteri & de aliis trahentibus ſpeciem, non tamen venialis in mortale, ſed minoris mortalis in grauius mortale: Magiſter in 4. diſt. 21. omnia criminalia ſemel ſaltem oportet in confeſſione *Circunſtãtia aggrauantes ſunt ſeptem.* exprimi. ne à mente aliqua exciderint; circunſtantiæ autem quæ ſolum aggrauant ſpeciem peccati, ſunt 7. quæ in hoc verſu continentur:

Quis, quid, vbi, quoties: per quos, cur quomodo, quando.

Quis vtputa ſi aliquis percutit aliquem leui iniuria nec multum animo irato percutit, peccatum eſt veniale; ſed ſi percuſſerit per pactum ſiue leui ſiue graui iniuria peccat mortaliter. Item negociari cum aliquali cupiditate citra Deum peccatum eſt veniale ſeculari, ſed ſacerdoti peccatum eſt mortale propter prohibitionem Eccleſiæ. item cum meretrice fornicari & ſoluta, eſt fornicatio: dicitur cum virgine ſtuprum, cum ſua conſanguinea inceſtus, ſacrilegium cum ſacrata, contra naturam cum maſculo, &c. ecce quod perſonæ circunſtantia mutat ſpeciem peccati: in foro vel domo ſæculari furari rẽ non ſacrã, furtum dicitur, ſed in loco ſacro furari ſacrilegium vocatur; mulieri vanæ. vanitatẽ portare extra Eccleſiam ad homines prouocandos eſt peccatum mortale, ſed ad Eccleſiam ſacrilegium eſt, & non ſolum ſacrilegium, ſed eſt ſtabulum diaboli facere. Item tripudiare extra Eccleſiam peccatum eſſet *Ier.41.* veniale, ſed in Eccleſia eſt mortale, de his duobus. Ier. 41. dicitur, *quid eſt quòd dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa?* ecce hoc habetur de circunſtantia perſonæ, & de circunſtantia loci, cum dicit in domo mea, & *Ioan. 3.* Io. 3. *Tu es magiſter Iſrael, & hæc ignoras?* quaſi dicat ig- *Ignorantia magis culpabilis in magiſtro quàm in alio.* norantia eſt magis culpabilis in magiſtro quam in non magiſtro; & eſt magiſterium, vel ſcientia circunſtantia perſonæ. De tertia, ſcilic, quotiẽs; quia de neceſſitate eſt dicere quot vicibus peccauit eodem peccato, quia ſingulatim oportet confiteri omnia mortalia, ita quãdo confitetur dicat; tot vicibus peccaui tali peccato, & ſi non recordetur faciat æſtimationes iuxta ſuam conſcientiam; & ratio duplex eſt: prima, quia vt dictum eſt omnia mortalia ſingulatim confitenda ſunt ſecunda quia maior pœnitentia iniungenda eſt pro tribus mortalibus, quàm pro vno. Deut. 25, *pro menſura peccati erit & plagarum modus*, addi poteſt tertia ratio medici, & medicinæ adhibendæ, quia ſicut in corporalibus morbis, alia medicina datur plagæ recenti, & alia fiſtulæ, ſic in ſpiritualibus; quia aliquod conſilium, & remedium datur peccato ſemel facto, vel pluries, quàm in conſuetudinem peetracto. Quarta circumſtantia, ſcilicet per quos, vt ſi homicidium fieri præcipiatur per principem, ſiue alium, ſecus eſt ſi fiat per perſonam ſecularem, vel eccleſiaſticam. Item ſi fiat lenocinium, ſecus eſt, ſi fiat per perſonam conſuetam tale quid exerceri, & ſecus ſi faciat fieri per matrem bonam, vel vxorem, vel filium, &c. De quinta circumſtantia, ſc. cur, in qua intentione, vel *Intentio maxime inſpicienda,* quo, ſc. fine, nam in moralibus finis tanquam forma vltimata, & perfecta dat denominationem virtuti, & vitio: nam mulier, quæ ſe ſolum ornat, vt ſibi ipſi placeat, peccat venialiter, & vt dicit Ar. potius eſt dicenda vana, quam mala; ſed ſi fecit, vt placeat aſpectibus virorum, peccat mortaliter: ſimiliter ſi vir vtitur cũ muliere ſua cauſa incontinentiæ, vel fornicationis vitandæ, eſt peccatum veniale, vnde Auguſt. incontinentiæ malum eſt, quod vir cognoſcat vxorem etiam vltra neceſſitatem procreandi ſimul: ſed illud eſt nuptiarum bonum, & ita non poteſt hoc bonum, ſed illud malum ſit veniale propter bonum nuptiale, ſed vt dicunt Tho. 2. pet. hoc intelligas cum quis propter voluptatem, ſeu delectationem commiſcetur coniugi, ita tamen quod iſta voluptas ſi ſtat intra limites matrimonij, videlicet, quod cum alia muliere hoc non faceret, & tunc eſt veniale peccatum: ſi autem delectationẽ quærat in ea, vt in meretrice extendendo affectus extra vires matrimonij, ita quod ſi non eſſet vxor, tamen idem faceret, & tunc eſt mortale peccatum: vide ergo quod intentio, ſcilicet, vti cum vxore habenti intentionem ad aliam, facit de veniali mortale. 32. q. 4. *Adulter videtur eſſe qui nimis ardẽter diligit vxorem.* Origo quidem; vnde & Siſtus in ſent. adulter eſt inquit in ſuam vxorem amator ardentior, in aliena quippe vxore omnis amor turpis eſt, in ſua nimis, glo. hic talis adulter dicitur non reatu criminis illius capitalis, ſed ſimilitudine adulterinæ libidinis, ſicut enim adulter in adulteram ardet, ita iſta in propriam, & Hiero. ibidem tranſſumptiue ſapiens vir iudicio debet amare coniugem, non affectu, ſcilicet, libidinis, ne regnet in eo impetus voluptatis, ne præceps feratur ad coitum, nihil enim eſt fœdius, quàm vxorem amare vt adulteram, ad quod exemplum eſt, aliquis qui facit elee- *Variatio intentionis variat ſpeciem peccati.* moſynam, non vt appareat ſanctus, ſed vt ab hominibus laudetur tanquam largus, & ſolum iſte eſt finis, vocatur vana gloria, aut ſuperbia, hoc idẽ ſi facit eleemoſynam, vt ſanctus ab hominibus reputetur, & vocatur hypocriſis, ecce quod variatio intentionis variat ſpeciem peccati, ſcilicet, vanæ gloriæ, & hypocriſis: De ſexta, ſcilicet quomodo, nota quod circumſtantiæ modi variant ſpeciem peccati, verbi gratia eſt vnus, qui emit ab vno paupere boues, & poſt locat eidem pro annua penſione, & hoc ex ſingulari auaritia, quod apparet ex maxima penſione, & quaſi in excidium pauperis: quocunque veniente caſu ſiue grandinis, ſiue penuriæ, non dico ex parte bonum, vtputa locaui boues, quos à te emi cum hoc, vt des mihi omni anno 20. corbes tritici, ſiue ſit penuria, ſiue grando, & hoc ex auaritia ſolum, peccatum auaritiæ dicitur; ſed ſi emerem à paupere boues, quos ſcio non habere, & quaſi tradidiſſet mihi, ei loco pro aliqua annua penſione, vſura eſt, vel præſumitur in fraudem vſurarum, quia in emptione requiritur res, quia plus valet, quod eſt, ſecundum Auguſt. quam quod fingitur c. plus placere, quod agitur per totum: eodem modo, & vnus, qui cognoſcat vxorem ſuam modo, & loco debito, ſed non causã prolis procreandæ, vel debiti reddendi vel tentationes euitandi, ſed, ex cauſa ſaturandi libidinis, peccatum, eſt mortale, & fornicationis ſimplicis, ſed addatur, quod agat coitu maſculino, dicitur tunc peccatum contra naturã, quam maximum peccatum eſt cum vxore, plus

cum matre agere. 32. q. 7. & est ibi textus transumptus August. de adulterinis coniugiis, cap. adulterij: *Adulterium quomodo excedit fornicationem.* adulterij malum fornicationem, vincitur autem ab incestu, peius est enim cum matre, quam cum aliena vxore concumbere, sed omnium horum pessimum est, quod contra naturam fit, vt si vir membro mulieris non ad ad hoc concesso vti voluerit: vsus enim naturalis si vltra modum prolabitur in vxore quidem veniale est, in meretrice vero damnabile; sed iste qui est contra naturam, execrabiliter quidem fit in meretrice, sed execrabilius in vxore: de septima circunstantia, scilicet Quãdo, nota quod circunstantia temporis, aggrauat, & mutat pœnitentiæ speciem, nam diebus non festiuis laborare ex aliquali auaritia, peccatum est veniale, sed laborare eadem auaritia in casibus non concessis diebus dominicis, & festis indictis peccatum est mortale; quia contra domicum præceptum, Sabbata sanctifices, tempore festorum ordinato non continuo vti sciens, vt notauit Hugo, & agens cum vxore peccat mortaliter, & etiam mulier, ideo tempore petens debitum, vide quod illud quod aliàs forte fuisset peccatum veniale, ratione temporis efficitur mortale. & eodem modo de comestione tempore ieiuniorũ: circunstantias has de necessitate tenemur confiteri auctoritate sacræ scripturæ. *Isa.14.* Isa. 15. *Perdam Babylonis nomen, reliquias, progeniem, & germen.* Alex. de Ales. *Babylon* *Babylon confusio peccati.* confusio peccati ducens ad ignominiam quæ debet destrui, id est, circunstantiæ sequentes, & progenies, id est, protendentes, & ipsum germen, id est, ipse actus peccati cum circunstantiis, quibus deformatur, & germinat in culpam; & August. lib. de pœnit. transumptiue vero de pœnit. dist. 5. cap. consideret. Consideret qualitatem criminis in loco, & tempore, in perseuerantia, in varietate personæ, & quali hoc fecerit tentatione, & in ipsius vitij multiplici excusatione, oportet enim pœnitere fornicantem secundum excellentiam sui status, vel officij, aut secundum modum meretricis, vt in modo operis sui, & æqualiter turpitudinem suam peregit, si in loco sacrato, aut cui debuerit excellentiam fidei, vt sunt domus dominorum, & aliorum multorum si tempore orationis instituto, vt festiuitate sanctorum, & tempore ieiuniorum, consideret quantum perseuerauerit; & defleat, quod perseueranter peccauit, & quanta virtus fuerit in pugnatione, sed præueniunt voluntatem, & pertractant secum, quam multiplici actione vitij delectabiliter peccauerit, omnis ista varietas ostendenda, & confitenda est, & deflenda; & cum cognouerit, quod peccatum est, multum citò inueniat Deum propitium. Gratia autem huius quæritur cum aliquoties circa eundem actum contingat multipliciter, & multa genera peccatorum cõmittere, vt verbi gratia aliquis committit adulterium in Ecclesia, quid horum dicendum est peccatum, vel circunstantiam. Alex in suo 4. mouens hanc q. sic arguens resoluit, primo arguit sic: videtur, quod quæcunque velint ibi deformanda, & facienda nouum genus peccati, confitenda sunt, vt peccata, vt verbi gratia virgo aliqua tradita nuptui, statim post consensum expressum per verba de præsenti transfert se ad frugem melioris vitæ, & conuolat ad religionem, post cognoscitur à facto proprio carnali: constat, quod cognoscens eam in statu *More eodem actu diuersa committuntur peccata.* hoc, committit stuprum, adulterium, incestum, & sacrilegium committit, ergo ista genera peccatorum in vno concubitu, omnia ergo hæc confitebitur, vt peccata, quia quinta ratione hæc & illud, & ita nullum confitebitur vt circunstantiam, si diceretur, quod in casu proposito non est nisi vnum peccatum, quia vno actu singulari non potest fieri, nisi vnum peccatum: contra ponatur, quod aliquis volens deflorare virginem, deflorando interficiat, constat quod vno actu singulari committit stuprum, & homicidium, quæ sunt diuersa genera peccatorum. Respondeo sine præiudicio quod vno actu singulari committitur non nisi vnicum peccatum, cum enim ad esse peccati necessario requiratur actus, & deformitas ad esse peccati multiplicis, requiritur necessario multiplex actus deformatus, vnde & si vnicus actus multipliciter deformetur, non est nisi vnicum peccatum, tamen multipliciter deformatum, vnde posito quod aliquis cognoscat vxorem suam virginem, ductam in vxorem, & monialem, non committitur nisi vnicum peccatum, ad quod obiicitur pro eadem ratione, quæ perpetrat adulterium, perpetrat incestum, &c. dicendum quod committit sacrilegium, eo quod violat mulierem Deo consecratam, aliàs autem non sunt dicenda peccata, sed circunstantia peccati; vnde committit sacrilegium cum virgine, & consanguinea, ducta in vxorem, si quæratur ad hoc si constat, quod corrumpit Virginem non suam: igitur committit stuprum, similiter incestum. Hæc autem sunt diuersa peccata: ergo diuersis peccatis peccat, dicendum quod non sequitur, sed sequitur quod multis modis peccat, peccando vero peccato, scilicet, peccato sacrilegij quod est maximum & præcipue deformat actum peccati; iudicandum est enim peccatum aut conditiones, quæ maximè deformant in eodem genere, si obiicias, quod circunstantia magis aliquando grauat peccatum, quam illud quod deordinat, vt q forma, dicendum, quod hoc accidit quando illud quod est, quia quasi forma, & circunstantia non sunt eiusdem generis, sicut si aliquis fornicatur in Ecclesia iuxta corpus Christi, vel super altare consecratum, sed quando sunt eiusdem generis vt adulterium, stuprum, incestus, & sacrilegium ab illo, quod est maximè deformans, & aggrauans peccatum, debet iudicari.

Si obiiciatur, quando comittitur adulterium in Ecclesia, & committitur sacrilegium, nihilominus, sicut dictum est. peccatum hoc iudicandum est adulterium, & non sacrilegium, sed est circunstantia aggrauans, & confitenda est, quod circunstantia in alio casu dicitur sacrilegium peccatum, & adulterium circunstantia aggrauans, & confitenda est quasi circunstantia: in alio casu dicitur sacrilegium peccatum, quandoque circunstantia dicenda, quia in istorum casuum vno committitur sacrilegium ex fœdatione loci consecrati, in alio ex cognitione personæ cõsecratæ, & fœdatione personæ cognitæ, & fœdata est materia actus, vnde est substantiæ actus; locus, in quo efficitur fœditas, hoc est omnino extra actum, vnde fœdatio rei sacræ in vno casu magis intentè & essentialius respicit actum peccati, quam in alio, propter quod in vno iudicatur forma peccati, in alio circunstantia. Ad quod obiicitur, quod qui deflorando sine actu singulari committit duo peccata, dicunt quod non est verum, quod hoc sit ibi vnus actus diuisionis, seu deflorationis: est tamen alius consequens, scilicet actus interfectionis vnde deflorando committit actum stupri, & interficiendo actum homicidij. Secunda conditio debet esse humilis: & hæc humilitas attenditur duobus modis, *Humilitas in confessione dupliciter consideratur.* scilicet interius, & exterius; quantum ad actum exteriorem, scilicet confitens, si est vir humilis, se genuflectat coram sacerdote, & si non potest stare tamen genuflexus, debeat sedere ad pedes sacerdotis more Mariæ Magdalenæ, *quæ sedebat secus pedes Domini*, similiter etiam stet ex transuerso, nec faciem sacerdotis aspiciat. Abac. 1. *facies eorum ventus auster*, Contra illas, quæ *Abac. 1.* ad confessionem ita superbè, & ornatè, ac si presbyterum in coniugem vellent. Oseæ 2. *Auferat fornicationes suas à facie sua, & adulteria sua de medio vberum suorum* *Osea 2.* gl. 1. Signa & incentiua fornicationum, vt fucum, & alios ornatus inhonestos, exemplum enim habemus Luc. 18. in parabola Pharisæi, *duo*, inquit, *homines ascendebant in templum, vnus Pharisæus, & alter Publicanus; Pharisæus autem hæc apud se orabat, dicẽs: Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum,* *Luc. 18.*

raptores

raptores, iniuſti, adulteri, veluti etiam hic Publicanus; ieiuno bis in Sabbato, decimas do omnium quæ poſſideo: & Publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cælum leuare, ſed percutiebat pectus ſuum, dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori, amen dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus ab illo in domum ſuam, & Luc. 7. *Ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, ſtans retro ſecus pedes Domini lachrymis cœpit rigare pedes eius, & vnguento vngebat*, & ex hoc meruit verbum illud ſuauiſſimum, coram audire, *remittuntur tibi peccata tua*; quod in veritate ſe ſentiat peccatorem, *quia ſi dixerimus, quod peccatum non habemus, noſmetipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*. 1. Ioan. 1. de pœ. diſt. 1. quem pœnitet ſine humilitate vera, alioquin veniam ſperare non licet: ſi autem diceres, mihi non poſſum agnoſcere, nec ſentire me peccatorem magnum, accipe doctrinam poſitam in alio tractatu de confeſſione, qui incipit, Cogitatio hominis, &c.

Luc. 7.

1 Ioan. 1.
Pœnitentia ſine humilitate non eſt pœnitentia

Sunt nempè quidam, qui ita attendunt peccata magis aliorum, quam ſua, aut nulla, aut modica æſtimant, ita fructum humilitatis perdunt, contra quos Chryſoſt. Tranſſumptiuè eſt vero in 4. ſent. diſt. 17. Si habueris peccata tua in mente, continuo nunquam malum aduerſus proximum tenebis in corde. Debet eſſe humilis non tamen falſa humilitate, hoc eſt, quod ſcienter te accuſes peccatorem, in eo quod non es peccator; & iſta eſt ratio, nullus debet accuſationem aliquam ponere in iudicio exteriori, ſi non habet probationem iuris, vel per teſtem; ergo ſimiliter, nec in iudicio pœnitentiali debet quis aliquid proponere, ſi non habeat teſtem conſcientiam, vel legem mentis hoc dictet: ergo cum in peccato, quod non fecit, non habeat teſtem conſcientiam, videtur quod ſuper illo non poteſt ſe accuſare in iudicio confeſſionis; contra illos, qui ad confeſſionem veniunt accuſantes ſe omnia peccata perpetraſſe, & ſi quæratur ſingulatim de quolibet dicto, hoc, & illud non feciſſe, quid enim de confeſſione ſuperlucrati ſunt, de non peccatore efficitur peccator, vt teſtatur Aug. verbis Apoſtuli tranſſumptiuè verò, 22. q. 2. humilitatis, cum humilitatis cauſa mentiris, ſi non eras peccator, antequàm mentiaris, efficieris mentiendo, quod euitas, veritas autem ipſa non eſt, niſi ita dixeris peccatorē, vt etiam eſſe cognoſcas; veritas autem ipſa eſt, vt quod eſt dicas, nam quomodo eſt humilitas vbi regnat falſitas? ſic ergo tene, quod nullus ſcienter debet confiteri peccata, quæ non fecit. Bonau. in 4 diſt. 21. ſic dicit, quod differt inter mentiri, & falſum dicere; mentiri eſt quando exprimit vox aliter, quam ſentiat mens, etiam ſi per vocem verum dicatur in re. Falſum dicere, quando vox diſcordat à re ſignata; mentiri quidem quia ſemper importat abuſum ſigni, & obliquationem hominis quantum ad vim intellectiuam, & exteriorem, inter quas eſt diſcordia, ſemper eſt malum, & ita ſecundum ſe malum. quod nulla poteſt bona circumſtantia veſtiri, vt bene fiat, ſicut dicit Aug. lib. contra mendacium, falſum vero dici poteſt frequenter meritoriè cum mens decipitur, & ita creditur eſſe, vt loquitur Apoſtolus, qui dixit ſe in Hiſpaniam profecturum, Rom. 15. Si ergo tu quæras vtrum liceat addere ad confeſſionem Reſpondeo, dicendum, quod aut tu loqueris quantum ad teſtificationem conſcientiæ, aut quantum ad conformitatem veritatis in re, ſi quantum ad conſcientiam, vt conſcientia minus accuſet, & vox amplius, ſic eſt peccatum, & mendacium, & perditur confeſſionis meritum, in qua debuit eſſe verbum verax, & quando aliter exprimit lingua quam ſentit conſcientia, ſi autem intelligas de additione quantum ad rei veritatem, ita quod conſcientia non diſcordet à lingua, dicendum tunc quod talis additio poteſt eſſe meritoria, quia impius credit grauiter ſe offendiſſe, & ſi confitetur quaſi grauiter offenderet, abſque dubio profecit in ſua confeſſione, cum hoc concordat Tho. 2. pœn. in 4. diſt. 21. Ray. verò dicit,

Quomodo peccata debet confiteri.

Rom. 15.
Quomodo quis excuſatur à mendacio non dicēs veritatem.

enim quis dubitat, vt dubium confiteatur, vt ſemper vox concordet cordi; cum autem quis dubitat an peccatum, quod commiſit, ſit mortale, vel non, tenetur illud confiteri propter dubium; aliter periculo ſe committit, ſi negligit confiteri: ſicut etiam mortaliter peccat, qui cōmittit, vel omittit, in quo dubitat eſſe mortale peccatum; talis autem dubitans non tamen debet illud aſſerere eſſe peccatum mortale, ſed factum narret, & iudicio ſacerdotis relinquat. Sed ſi forte obiiceres, quod vt ait Greg. Bonarum mentium eſt ibi timere culpam, vbi culpa non eſt, vt in c. conſilium, de de obſeruat. ieiu. Tho. intelligitur non de ſubſtantia actus, ſcilicet, vt credat ſe commiſiſſe quod non commiſit, quia hoc eſſet errare; ſed intelligit de conditione actus, quia ſemper eſt in formidine, ne aliquis defectus ſit ex parte ſui, vt ſuperbia vel vana gloria, aut huiuſmodi, iuxta illud Iob. 9. *verebar omnia opera mea, ſciens, quod non parceres delinquenti*. Tertia conditio, quia debet eſſe pura, ſcilicet, pura intentione facta, non propter vanam gloriam, vel hypocriſim: contra multos, qui ad hoc, vt boni reputentur vt ſicut quandoque quidam fœneratores, de cuius fœnore eſt ſuſpicio, & ſicut ſunt quædam mulieres fornicariæ, ſed tamē occultè, vt poſſint modo ſuam turpitudinem celare, faciunt actum, & oſtenſionem confeſſionis, ſed omnibus nihil valet confeſſio, quia non faciunt, vt placeant Deo, ſed mundo, & ſimiliter ſunt quidam ſæpe confitentes non ob aliam cauſam, niſi vt ſanctiores aliis reputentur, vel vt depoſita viduarum poſſint habere, contra quos clamat veritas ſumma, Matth. 5. *Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud patrem veſtrum, qui in cælis eſt*: vel pura, ſc. timore, non ſeruili, ſed filiali, ſed ſaltem initiali, quia timor ſeruilis non eſt in charitate, non dico perfecta, ſed neceſſaria ad ſalutem, *ſine charitate impoſſibile eſt Deo placere*, iuxta illud Apoſt. 1. Cor. 13. *& ſi tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt*: timor enim ſeruilis eſt cum per timorem gehennæ homo cōtinet ſe à peccato, & ablato illo timore nil boni fieret, & ideo ſemper eſt affectus peccandi, licet non ſit actus. Mag. 2. diſt. 34 c. 5. Aug. quoque ſeruilem, & caſtum timorem apertum oſtendit, dum epiſtola ad Ro. illum locum exponit, *non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis, iterum in timore*, &c. ita dices duo timores hic inſinuantur, vnus, qui eſt in perfecta charitate, filialis: alter ſeruilis, in quo quamuis Deo credatur, non tamen in Deum; & ſi bonum fiat, non tamen bene: nemo enim inuitus bene facit, etiam ſi bonum eſt, quod facit. Notanter dixit, non tamen in Deum, nam idem Magiſt. in 3. diſt. 23. & eſt teſtis Beda, aliud eſt enim credere in Deum, aliud credere Deo, aliud credere Deum. Credere Deo eſt credere vera eſſe quæ loquitur, quod mali faciunt; Credere Deum eſt credere, quod ipſe eſt Deus, quod etiam mali faciunt. Credere in Deum eſt credendo amare, credendo in eum ire, credendo ei inhærere, & eius membris incorporari. Iſte autem confitens ſolum timore gehennæ, ſi non eſſet gehenna, non reconciliaretur Deo, & per conſequens, nec diligeret. O inſania mundi! quod confitetur, & non ſibi prodeſt, & maximè in puncto mortis permittente Deo omnia crimina ad memoriam reuocantur: & ſimiliter pœna, quam pro iis meremur, & ſolum hæc timore plorant, & confitentur, & nihil ei prodeſt, quia ſolum eſt timor ſine charitate, & ſine charitate nemo poteſt ſaluus eſſe, de pœn. diſt. 7. nullus expectet. Confeſſio debet eſſe fidelis, quod fiat ſub ſpe veniæ aliter non valeret, ſicut pœnitentia inde, vt quia dicit Ier. Magis peccauit Iudas deſperando, quam Chriſtum tradendo, & ſicut pœnitentia Caïm, dixit Caïm ad Dominum; *Maior eſt iniquitas mea, quam vt veniam merear*: vel fidelis, vt tam confitens, quam ſacerdos ſint in fide catholica, & fiat ſecundum fidem

Iob. 9.

Matth. 5.

1. Cor. 13.

Quis timor ſeruilis.

Rom. 8.

Aliquando infructuoſa confeſſio.

Gen. 4.

catholicam , non hæreticorum : vnde quæritur ſi in alio articulo mortis tenetur quis confiteri ſacerdoti hæretico, ſchiſmatico, vel maiori excommunicatione excommunicato, ad hoc Ray. credo quod non, immo, ſaluo meliori iudicio conſulerem , quod nouo modo confiteatur eis quod doleat de peccatis, quia tamen diſtulit confeſſionem, ſed confiteatur corde Deo, & ſufficit, &c. tales enim pronerent eum de facili in aliquo errore, vel in deſperationem, ſicut Phariſæi Iudam, dicentes cum confiteretur eis, *quid ad nos , tu videris.* Matth. 27. Quantum ad pœnitentem, quod oporteat eum eſſe in fide catholica probatur, de pœ. di. 6. Laboret itaque pœnitens in eccleſia eſſe, & ad eccleſiæ vnitatem tendere, niſi enim vnitas eccleſiæ ſuccurrat, niſi quod deeſt peccatori ſua operatione compleat, de manibus inimici non eripietur anima mortui , & infra, ideoque nemo poteſt digne confiteri , aliàs pœnitere, quem non ſuſtineat vnitas eccleſiæ, quod autem ſacerdos debet eſſe in fide catholica, probatur eodem loco, ſic inquiens textus , ideoque non petat ſacerdotes per aliquam culpam ab vnitate eccleſiæ diuiſos , Iudas enim qui pœnitens iuit ad Phariſæos, relinquens Apoſtolos, nihil inuenit auxilij , niſi augmentum deſperationis ; dixerunt enim : Quid ad nos, tu videris, ſi peccaſti tibi ſit, non tibi ſuccurrimus, non peccata tua charitatiue ſuſcipimus , non comportanda promittimus, nec quale deponas onus, docemus : quid enim nobis, & miſericordiæ, qui nec opera ſequimur iuſtitiæ ? iſſet ad fratres, iſſet ad illos, qui adorauerunt pro ſocru Petri febricitante, qui Chananeam improbam miſericorditer obtulerant, iuit ad diuiſos, & diuiſus periit. Hoſt. dicit, & Ray. & Tho. Quod idem credetur de excommunicato , ſcilicet, maiori excommunicatione , nam & illis etiam in articulo neceſſitatis confitendum non eſt: rationem aſſignat Bonauent. in 4. diſt. 18. q. 5. duplex eſt excommunicatio, ſcilicet minor, & maior : minor tantum ſeparat à ſacramentis, maior verò non tantum ſeparat à ſacramentis, ſed etiam ab actibus legitimis, cum aliis perſonis, & ideo excommunicatio minor eſt, morbus reſpiciens perſonam, vt eſt pars communicans, & ſeparans à communitate, atque actibus legitimis: cum ergo ſubtrahitur communio, ex conſequenti ſubtrahitur materia in quam agat, quamuis habeat formam in collatione ordinis, & ſic poteſtas ſua eſt poteſtas ligata , & per conſequens nullus abſolutus eſt ab excommunicato , hæretico , vel ſchiſmatico , vel ab eccleſia præciſo: ſed ſi forte obiiceres , quia excommunicatus hæreticus, &c. non amittit characterem , & per conſequens , nec poteſtatem abſoluendi , cum character ſit indelebilis, cum imprimatur in anima, quæ eſt immortalis, & incorruptibilis, & ex hoc ſequeretur, quod clauis non ſequeretur ordines inſeparabiliter , ad quod reſp. Bonauent. in 4. di. 19. art. 2. q. 2. dicendum quod ſicut de potentia viſiua eſt loqui dupliciter , vel quantum ad eſſentiam, vel quantum ad vſum; quantum ad eſſentiam fundatur hæc potentia radicaliter in anima, nec animam deſerit vnquam, quantum ad vſum vero exigit organum bene diſpoſitum, & medium illuminatum: ſic in propoſito eſt intelligendum, quod ſi loquamur de potentia abſoluendi , quantum ad eſſentiam, ſic radicaliter eſt in ipſa anima, ſicut & character ; nec videtur ab illo differre, niſi ſecundum relationem quandam , & hoc modo inſeparabiliter ſe tenet cum ſacerdotali ordine : alio modo poſſumus loqui quantum ad vſum , & hoc modo requiritur ſtatus viatoris, & auctoritas iuris dicit communis , quod ſtatus viatoris requiratur : patet quia ſicut ratio merendi non competit charitati, extra ſtatum viæ, ſic nec poteſtas reconciliandi, & ſacramenta exhibendi, ſiue adminiſtrandi, ſiue in ſtatu eccleſiæ militantis, & ſic per mortem dicitur poteſtas vſum amittere, & anima ſeparatur, quod iterũ requiratur iuriſdictio, ſic probari poteſt, ſacerdos enim eſt mediator, & in quantum mediator inferior eſt Deo, & ſuperior pœnitente, & arbiter, & iudex homini conſtitutus loco Dei ad parcendum , ſiue ſoluendum, & ad puniendum , talis autem iuriſdictio non eſt ſine aliqua iuriſdictione in eum, qui iudicatur, quia nemo poteſt aliquem iudicare, niſi qui iudex eius conſtituitur ab eo qui poteſt, etiam iuriſdictio eſt tanquam vis motiua ipſius clauis , ſiue manus, hac autem deficiente, quæ clauem moueat , etſi adſit clauis nunquam aperiret , & ſi quando amittitur hæc iuriſdictio ceſſat clauis ; & executio, hæc autem amittitur dupliciter , vel per abſolutionem ſubditorum quantum ad rem, & ſic eſt in ſchiſmaticis, hæreticis, præciſis, excommunicatis, fornicariis, notoriis, ſed nota hic cautè, vel quantum ad abſolutionem ſecundum rem, & ſpem , & hoc in degradatis , quibus ſine ſpe recuperandi aufertur, vnde & hæretici, & excommunicati dicuntur habere manum ligatam, ſed degradati amputatam : ideo dico, quod ſi clauis, quantum ad eſſe , ordinem conſequitur ; tamen quantum ad executionem ſequitur ſtatum in iuriſdictione, contra quos hæreticos, & excommunicatos comminatur Dominus per prophetam Malach. 2. *Maledicam benedictionibus veſtris.* 1. q. 1. *maledicam*, hoc eſt quicquid à vobis benediceretur , per me erit maledictum, id eſt, non validum. Mag. ſent. in 4. di. 19. c. 5. ſed illud c. maledicam, &c. quidã referũt ad hæreticos, qui ab eccleſia præciſi ſunt, & ad excommunicatos, quorum benedictiones sũt maledictiones iis, qui errores eorũ ſequũtur. De quinta cõditione, ſcilicet frequens, quod intelligitur duobus modis, vno modo , vt ſi frequens cadit, frequenter confiteatur ; ſecundo modo, vt eadem peccata frequenter confiteatur; de primo notandum quod duobus modis intelligitur, vt teſtatur Bonauentura in quarto diſtinctione. 17. arti. 2. q. 2. vel quantum ad propoſitum interius , vel quantum ad verbum exterius ; ſi quantum ad propoſitum interius , ſic communiter conceditur , quod tenetur proponere confiteri, quando & conteri : quia ſine propoſito confitendi, & emendandi , non dimittitur peccatum, ſicut nec ſine contritione : ad hoc autem tenetur quando cogitat culpam commiſſam , & Dei offenſam , vel quando tempus ſe offert , in quo recogitare debet , ſicut in hora mortis , vel periculo , vel aliquo alio conſimili, aliquáliter augeretur contemptus. Sed ſi obiiceres: ergo frequentius, & grauius peccat, quàm ille, qui omnino negligit ſe ; ergo videtur, quod huic patrocinaretur ſua malitia, & iſti noceat ſua bonitas, & Alex. in ſuo 4. quod re vera, qui habet remorſum ſæpè conſcientiæ, & non habet propoſitum confitendi, grauius peccat ille, qui negligit, ſed ille peccat periculoſius ; ad quod obiicitur quòd illi patrocinatur ſua malitia dicendo quod non eſt verum, niſi occaſionaliter; ſed minor malitia, id eſt , minor contemptus patrocinatur illi ; alij autem non obeſt ſua bonitas, niſi occaſionaliter : non enim eſt cauſa, quare grauius peccat, remorſus conſcientiæ neque conſiderat prætacta , ſed conſequens contemptus ; vnde quia iſte frequentius contempſit , frequentius peccat. de pœn. diſt. 3. & eſt auctoritas Hiero. ad Ruſticum de pœnitentia , ſepties cadit iuſtus in die, & reſurgit : ſi cadit, quomodo iuſtus ? ſi iuſtus , quomodo cadit ? & iuſti vocabulum nõ amittit, qui per pœnitentiam ſæpè reſurgit: & non ſolum ſepties, ſed etiam ſeptuagies ſepties delinquenti, ſi inuitatur ad pœnitentiam , peccata donantur, cui plus donatur, plus diligit. Dauid quoque per pœnitentiam, adulterij ſimul, & homicidij veniam impetrauit ; & infra ingreſſus Dauid ad vxorem Vriæ, & à Nathan Propheta correctus, reſpondit , dicens : *Peccaui*: ſtatimque meruit audire , & *Dominus transtulit à te peccatum tuum* , gloſſ. Auguſt. ſuper illud , cui magis donatur , quod ille iuſtificetur qui erat dignus damnari ; quia magis videtur dare paruum beneficium inimico , quam magnum amico , ideo dixit reſpectu modi non rei ; ſi ſecundo modo , ſcilicet quoad

Mat. 17.

Verum abſolutio data ab excommunicato inualida.

Malach. 2.

Primo quis teneatur hic ratione statim confiteri.

quoad vsum exterios, Petrus de Tarant. super 4. sent. recitat duas opiniones circa hoc, nam quidam dicunt, quod peccator tenetur statim cum est in peccato mortali habita copia sacerdotis confiteri, vt dicitur de pœn. & rem. omnis, excusat eum, quia intendit arctare tempus propter negligentiam hominum, & non ampliare, alij communis; quod cum sit præceptum affirmatiuum, scilicet, confitemini, &c. non obligat nisi pro loco, & tempore: ecclesia vero in hoc potuit tempus determinare, cum sit præceptum, dissimilitudine non natura; vnde regulariter non tenetur homo confiteri nisi semel in anno, scilicet in Pascha, quando etiam necessitatem habet communicare. Tho. etiam dicit primã opinionem esse securiorem. Bona. in 4 dist. 17. art. 2. q. 2. & Alex. de Ales, quidam enim ad confessionem obligantur, non ex culpa commissa, sed ex institutione ecclesiastica, vt pote illi, qui non habent peccata mortalia, tales differre possunt vsque ad Pascha, quia mandatum illius decretalis, non obligat, nisi sicut obligat ad Encharistiam, ad quam præparat cõfessio sacerdoti facta: quidam vero non tantum obligantur ex ecclesiastica institutione, sed ex propria transgressione, & ij tenentur ex sacramenti institutione, de talibus generaliter asserere, quod possunt vsque ad Pascha differre, videtur mihi periculum, similiter quod teneatur semper, quando offert se opportunitas confiteri, videtur valde durum; ideo videtur rationabiliter sentiendum medium, quod medium consistit in quatuor casibus secundum Pet. & Tho. tenetur ante Pascha confiteri, primus est ratione sacramenti, scilicet, si vult communicare vel celebrare, intellige si est in mortali, & habet copiam cõfessoris, quia si esset dies Dominicus, & sacerdos vellet celebrare propter populum, & non habet copia confessoris, conteratur, & celebret, & quam citius potest confiteatur, vel etiam, si quis vellet sacrum ordinem recipere secundum Thõ Secundus est ratione periculi, vt si ingreditur iustum bellum, vel simile, vel quando est infirmus grauiter, sed tamen nota, quod licet ex statuto medicus corporalis debeat velle, quod primus medicus spiritualis aduocaretur, antequàm manum adhibeat ad medendum, tamen sané intelligendo, quod si casus esset nimis vehemens ad mortẽ, hoc est, quod infirmus moreretur, antequàm spiritualis medicus aduenirer, vel etiam si esset in syncope subueniat, sed postea cum cessauerit tantum dubium, non apponat manum, nisi promittat, & inducat medicum spiritualem, vt habetur extra de pœ. & re. c. cum infirmitas corporalis, nõnunquam ex peccato proueniat dicente Domino languido, quem sanauerat: vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat: pœnitenti decreto statuimus, & distinctè præcipimus medicis, vt cum eos ad infirmos vocari contingat, ipsos ante omnia moneant, & inducant, vt medicos aduocent animarum, vt postquam fuerit infirmo de spirituali salute prouisum, ad corporale remedium salubrius procedatur, cum causa cessante cesset effectus. & infra, si quis autem medicorum huiusmodi nostræ constitutionis, postquam per prælatos locorum fuerit publicata, transgressor extiterit, tandiu ab ingressu ecclesiæ arceatur, donec pro trãsgressione bonus satisfecerit competenter. Glo. Host. ex quo dicit, præcipimus, necessitatẽ importat, & trãsgressor peccat mortaliter, nec contra hoc statutũ præscribi potest, nec aliqua consuetudine tolli, cum pro salute animarum inductum sit. Hic Host. sequitur in decre. c. cæterum cum anima multo pretiosior sit corpore, sub interminatione anath. prohibemus, ne quis medicorum pro corporali salute aliquid æg. oto suadeat, quod in periculum animæ conuertatur; exemplum, sicut aliquando contingit si religiosus infirmatur dicit medicus, quod est propter castitatem, & consulit contra professionem castitatis: tertius ratione conscientiæ, vt si dicat sibi conscientia, quod statim teneatur, quia qui facit contra conscientiam, ædificat gehennam; quartus ratione dubij, vt si expectat copiam confessoris, sibi amplius illo anno non occurrere, vel si haberet casum, de quo solus Papa potest absoluere, & habet modo copiam pœnitentiarij Papæ, vel si esset in vno carcere, de quo propter custodiam non posset exire, & haberet sacerdotem summe ignorantem, si tunc occurrerit discretus, & probabiliter dubitaret illo anno amplius non posse habere copiam alterius, tunc tenetur; dicit etiam Tho. in 4. de quolibet. quod laudabile est, quod peccator peccatum suum, quam citius potest confiteatur, per accidens posset esse dilatio meritoria, dummodo non differat vltra annum, videlicet si adhoc differt vt prudentiori confiteatur, vel deuotius propter sacramentum, & hoc notatur de tempore non statuto ab ecclesia, sicut Alex. de Ales in suo 4 dicit, quia instãte tempore confitendi ab ecclesia determinato, non debet quis differre cõfiteri, si autem differt, quis post peccatum commissum per tempus aliquod vt possit confiteri discretiori, quo melius posset inuestigare suam conscientiam, dummodo hoc fiat citra statutum tempus ab ecclesia, dummodo tempus illud non multum distet à sacramento, quod non peccat; si autem committeret quis peccatum mortale post Pascha, & crederet se non posse habere discretum sacerdotem ante quadragesimam; non existimo quod liceat differre conf. sed in casu tali confitendum esset sacerdoti indiscreto, & post data opportunitate discreto, sed sapienter nota dictum Alex. quia tanta posset esse indiscretio sacerdotis, quod etiam confitendo non me absolueret, de isto no. Richar. in 4 d. 17. art. 3. q 6. quatuor sunt casus. in quibus tenetur confiteri habita opportunitate, vnus ratione sacramenti, scilicet quando vult communicare vel celebrare, nisi forte de propinquo expectet; alius cui deuotius, & securius cõfiteatur, sic enim expectans, nullo iure, in conscientia communicare prohibetur, si verè pœnitẽs est; secundo modo, vt etiam eadem peccata confiteatur frequenter, non tamen ad hoc tenetur quis, nisi in casibus quatuor, hoc autem propter defectum confessoris, aut propter defectum confitentis si propter defectum confessoris hoc dupliciter, aut quia deficit ei clauis potentiæ, eo quod non potest de illo peccato absoluere, aut quia deficit ei clauis scientiæ, quia nescit discernere; ex parte confitentis dupliciter, aut quia dimidiat confessionem, quia tacuit scienter aliquod mortale, aut quia contẽpsit facere pœnitentiam, sed de his plenius dicetur in quæstionibus suis, vel confiteatur plures eadem peccata, vel pluribus; nam confessio, vt dicit Bon. ordinatur ad multa, sed ad vnum principaliter, & quantum ad principale æqualiter confitetur multis, & vni quia sacerdos tantum dimittit de pœna, quantum potest clauiũ potentia, nec debet iterari confessio propter finẽ principalem, nisi forte teneatur error fuisse in confessione; præterea & aliæ sunt vtilitates annexæ, & ad illos valet multoties, & pluribus confiteri, scilicet, ad erubescentiam, & intercessionem multorum, ad humiliationem & gratiæ augmentationem; ad principalem effectum valet, quoad certificationem semper pœnitens potest esse certior, quia si non habuit effectum prius potest esse, quod secundo habeat, & melius etiam disponitur, valet maximè ad diminutionem pœnæ purgandæ, de pœn. di. 1. & quoniam verecundia magis est pœna: qui ardescit pro Christo, fit dignus misericordia: vnde potest quod quanto pluribus confitetur in spe veniæ turpitudinem criminis, tanto facilius consequitur veniam, aut gratiam remissionis, gloss. quantum ad pœnam non culpam, si culpa bene fuit confessa. De sexta conditione, scilicet, nuda, quia non debemus confiteri crimina notis palliantibus, vel nominibus, sed quodlibet peccatum in suo proprio nomine quantumcunque turpe exprimatur, dicit hoc gloss. Credo quod sufficeret exprimere peccatum per honesta verba, vt dormiui cum tali, vel cognoui eam, nec oportet

Medicus ad quid tenetur infirmos visitans.

Duplex clauis potentia & scientia.

oportet confitentem dicere turpia, sicut leno loquitur hoc, idem dicit Guilielmus, non enim debet humo inhoneste loqui, sed sufficiut quæcunque verba, per quæ confessor sufficiéter intelligat peccatum, cum suis circunstantiis, aggrauantibus notabiliter etiam Innoc. in gloss. super c. omnis, Prou. 28. *Qui abscondit scelera, sua, non dirigetur; qui autem confessus fuerit ea relinquens, misericordiam consequetur*; vel sic nuda, quia non debet cōfiteri per nuncium, nec per epistolam, rationem assignat Petrus de Tarant. in 4. dist. 17. quod quātum ad confessionem in quantum est actus virtutis, posset confessio fieri per nuncium, vel epistolam, tamē inquantum est pars sacramenti, habet determinatam materiam, s. actum, quo præcipuè consueuit conscientia hominis manifestari, & sicut in baptismo illud assumitur in elementū, cuius est maximè vsus in abluēdo, ita etiam in confessione assumitur ille actus quo maximè cōsueuimus manifestare, s. proprium verbum; vnde si in necessitate non licet alicui verbo peccata sic confiteri, in necessitate vero potest defectus eius suppleri per actum æquiualentem, vt cum alicuius lingua non intelligitur, confiteatur per interpretem, ita tamen quod præsens sit, vt glo no. super summam Ray. §. 26. nuda. super vet. nuncium. mutus confiteatur, vel per interpretem, vel per scripturam, vel per nutum moti, Dominus enim non requirit ab homine impossibile, concordat his etsi sacerdos absens est, non oportet ei per nuncium, vel per scripturam cōfiteri; de illo igitur iudicandum est, sicut de eo, qui non habet copiam confessoris: Idem etiam Tho. nota, vt dicit Tho. cum quis in necessitate confitetur laïco, vel per interpretem laïcum, tenetur omnino celare laicus, quia licet non sit sacramentum, est tamen quid sacramentale; oō sufficeret etiam si aliquo pœnitente coram aliquo sacerdote, alius dicat peccata eius; quia non debet fieri per nuncium, de pœ. d. 4. c. quem pœnitet, circa princ. & est Aug in lib. de pœnitentia. Præcipit enim Dominus mundandis, vt ostenderent ora sacerdotibus, docens corporali præsentia confitenda peccata non per nuntium, non manifestanda per scripturam: dicit enim & ora monstrate, & omnes, non vnus pro omnibus, non alium statuatis nuncium, qui pro vobis offerat munus à Moyse statutum, sed qui per vos peccastis, per vos erubescatis: vnde notat glo. verbo, si tamen sacerdos interrogat pœnitentem, & ille ad interrogata respondet, sufficit, quantum ad ea, de quibus interrogatur, nisi sit talis, qui potius dimitteret confiteri, quàm ore proprio confiteri peccatum, hoc enim de superbia est, de pœ. dist 5. c. consideret, versus finem; nec debet fieri absolutio per scriptum, vel per nuncium, sed præsens confitens à præsente sacerdote debet absolui. Sed nunquid vnus potest audire pœnitentem, & alius absoluere? Guiel. glo Ray. Respondet, quod non, quia sacramentum pœnitentiæ non est diuidendum, sicut dicitur de Episcopo, qui manum imponebat in ordinatione, & alius sacerdos verba proferebat. 23. q. 5. quorundam, ita quod tales ordines non recipiebant, glo. hæc habes, quod duo imperfecta sacramenta non constituunt vnū sacramentum perfectum; & hoc ideo quia sacramenta sunt voitatis, non diuisibilitatis, & voitas diuisionem non recipit. 24 q. 1. quod loquitur, idem dico in sacramento Baptismi, & Eucharistiæ, & in omnibus illis, in quibus certa forma desideratur. De septima cooditione, s. discreta, vt s. quærat discretum confessorem, qui sciat ligare & soluere, & hoc intellige de illis, qui habent potestatem, vel à proprio sacerdote, vel ab ordinario, vel à Papa, vel à delegato Papæ, aliter necessaria est confitenti licentia à parochiano suo, quia vnus de casibus est, in quo oportet iterari confessio, si deficit sacerdoti clauis scientiæ, qui nescit discernere: vnde Bona. in 4. di 17. iuxta literam, quærit cum Mag. dicat, quærendus est sacerdos sapiens, & discretus, quare fieri hoc debeat, nam cum simplex sacerdos ita bonam missam cantat, sicut sapiens, & ita bene baptizat, ergo videtur, quod ita bene absoluat; quæritur etiam vtrum simplex sacerdos peccet absoluendo, vel etiam audiendo confessiones, & hoc videtur quod sic, quia qui se intromittit facere quod nescit, vsurpat alienum, & omnis talis peccat mortaliter, & grauiter, ergo sciendum, quod sacramentum, siue sit clauis, siue non, tamen necessaria est sacerdoti tanta scientia, vt sciat discernere in peccatis communibus, quid veniale, & quid mortale, & quod sciat semper ad quæ peccata potestas sua potest se extendere, & hoc quia alia pœnitentia danda est pro veniali, & alia pro mortali, & si ad aliquod genus peccati non potest extendere manum, illud est ei necessarium cognoscere, alioquin in periculum animæ suæ, & confitentium audit confessiones, & si subditi cognoscunt eius simplicitatem tenentur consulere discretos, & aliquando vtcunque peccant grauiter, & de hac discretione loquitur Aug. alia est discretio qua sciat per habitū acquisitum discernere inter perplexitates peccatorum, in talibus est de bene esse, in talibus autem securiorem debet viam semper eligere, & sapientes consulere, ad illud quod obiicitur de missa, dicendum quod non est simile, quia ibi est vis in verbis, ad id autem in pœnitētia autē requiritur, vt consulat, & iudicet secundum scientiam, quæ est in ipso, quod autem quæritur vtrū peccet? dicendum quod carens discretione necessaria peccat, & qui eum sustinet, vt est Episcopus, vel alius similis, vnde notat in summa Io. quæ quando scientia requiratur in sacerdote lib. 3. tit. 5. de prudentia ordinandorum, sed peccatores libenter quærunt tales, recitauit mihi quædam mulier nobilis præsente filio. Filius autem hic ibat ad villam suam ad confitendum cuidam sacerdoti, qui vocabatur Donnus Sgratatus, & cū iste confiteretur de accessu ad mulieres, & sacerdos, tūc dicebat; ô fili istud met accidit etiam mihi, & sic de consimilibus, contra quos Aug. clamat sic inquiens, qui vult pœnitere aliàs confiteri peccata, vt inueniat gratiam, quærat sacerdotem scientem ligare, & soluere, ne cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo, qui eum misericorditer monet, id est, petit, ne ambo in foueam cadant, quam stultus euitare voluit, & debet esse discreta, id est, distinctè ac separatim singula peccata confiteri Psal. *Lauabo per singulas noctes*, id est, singula peccata *lectum meum*, id est, conscientiam meam *lachrymis meis stratum meum rigabo*, non enim sufficit peccata in generali confiteri, & hoc propter multas causas, vt ait Alex. de Ales in 4. vna est ea parte confitentis; sicut enim ea auersione à Deo, culpa committitur, sic ex conuersione ad Deum cum contritione, & obligatione ad pœnam culpa remittitur, dolor enim contritionis debet esse separatione à Deo: pœna vero qua sacrificio debet respondere delectationi, quam in conuersione ad creaturam habuit, & quia ista conuersio trahit peccatum in speciem, & confessio, quæ fit ratione pœnæ iniugendæ, debet fieri in speciali, alia ratio est ex parte sacerdotis, qui nō potest declarare quātitatē pœnitētiæ, nisi sibi innotuit per cōfessionē quātitas culpæ: quātitas autē culpæ nō potest cognosci nisi fiat cōfessio de singulis peccatis & circunstātiis aggrauantibus. Tertia autē ratio est ex parte status, nūc n. sumus in statu, seu lumine gratiæ, ideo sicut in lumine gratiæ, nihil abscōditur, sic nec in cōfessione debet aliquid occultari: occultaretur autē si cōfessio fieret in genere. Quarta ratio est, quia secūdū Hier. quod sanat oculū nō sanat calcaneū, vnde medicinis particularibus sanādæ sūt infirmitates particulares & hoc in spiritualib', sicut in corporalibus, actus autē, & operationes sūt circa singularia secūdum Philosophū, ergo cū cōfessio sit medicina quæ sō, nō adhibenda est morbo generali, sed particulari, & morbi sanādi sūt cōhēdi particulariter: quod si forte obiiceres, quod cōtingit cogitarē se offendisse Deū cōteri in generali, & illa contritione peccata deleri, similiter videtur, contingenter, quod aliquis cōfiteatur peccata in generali, ipsū illa confessione absolui à reatu, ad hoc Alex. de Ales in 4. dicendum quod

contritio

Prou. 28.

Nunquid vnus potest audire pœnitentem & alius absoluere.

Discretio sit in cōfessore.

Quærendus est sacerdos doctus.

Confessio debet esse discreta. Psal. 50.

In confessione nihil debet occultari.

contritio refertur ad Deum propriè loquendo, qui omnia nouit, ſpecialiſſime confeſſio fit homini, quem oportet iniungere pœnitentiam ſecundum exigentiam meritorum, quod non poteſt, niſi ſibi fiat diſcreta, & particulata confeſſio; nec etiam nego quando oporteat aliquo modo conteri de peccatis in particulari, dum enim committit ſe pœnitens ſuper peccata mortalia, vel conuertendo ſe ad Deum, à quo ſe auertit; & ſic vt æſtimo ſufficit ſi confiteatur illa Deo in generali, vel ſecundum quod illa opere, vel conſenſu perpetrauit, & ſic puto, quod ſuper ſingulis conteri, vel confiteri. Bern. ſuper Cant. omne quod remordet conſcientiam, confiteri humiliter, pure, & fideliter. Ray. quæritur, quid de confeſſione, ex qua frequenter ſacerdotes, & alij confitētur ſe commiſiſſe omnia peccata, vel reos omnium malorum, & hæc Ric. & dicit; quod taliter confitens loquitur in perſona eccleſiæ, vel dicit, ſicut dicit Aug. quod in vno peccato poſſint multa peccata notari, quod autem ſecundum conſuetudinem quarundam terrarum dicitur in tali confeſſione peccati in omnibus vitiis, in quibus poteſt homo peccator peccare, & ſimilia, intelligitur in generibus ſingulorum, & etiam de ſingulis generum quaſi dicat peccaui cogitatione loquutione opere, & omiſſione, quaſi idem dicit Hoſt. verſ o. nunquid ergo peccat, & ſequentibus, & addit non tamen eſt approbanda, immo vituperanda quorundam capellanorum conſuetudo, qui addunt de pollutione putantes, hoc ſufficere pro confeſſione, ſed ſe ipſos ſeducunt, quia ad huiuſmodi mortalia requiritur confeſſio ſpiritualis, & ſacramentalis; vel diſcreta debet eſſe confeſſio, id eſt, confeſſori ſuo facta; ſed videndum cui confeſſio eſt facienda. Reſp. Ray. §. 15. debet, quilibet regulariter confiteri ſacerdoti, nam ſolis ſacerdotibus dedit Dominus poteſtatem ligandi, & abſoluendi cum dixit Io. 20. *quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt*, & de Pœ di. 1. verbum Dei; & eſt tex Ambr. verbum Dei dimittit peccata, ſacerdos eſt iudex, ſacerdos quidem officium exhibet, & nullius poteſtatis iura exercet, & paulò poſt Dominus par ius & ſoluendi eſſe voluit, & ligandi, qui eta qui pari cōditione promiſit; ergo qui ſoluendi ius non habet, nec ligandi: ius enim hoc ſolum promiſſum eſt ſacerdotibus. Hæc ille: non tamē cuilibet ſacerdoti licet enim æquè omnes ſacerdotes in ordinatione recipiant poteſtatem, ligata tamen eſt, ita quod non poſſunt eam exequi niſi data ſibi auctoritate ab Epiſcopo Diœceſano, vel ab Apoſtolica ſede, vel ab alio potenti dare: vnde dicit glo. Guil. in Ray ſuper verbo ligata: poteſtas hic impropriè dicitur ligata, ſicut ſi diceretur ligata poteſtas comedendi in eo, quod non habet, quid comedat, ſequitur in Ray. hoc idem intelligas de ſacerdotibus religioſis, ac recluſis, quia nec illi de iure poſſunt iniungere pœnitentias, nec baptizare, nec prędicare, & ſimilia, quia pertinent ad curam animarum niſi ab Epiſcopo, tamen conſenſu ſui Abbatis, ſiue Pręlati ſui fuerint inſtituti. 15. q. 1. peruenit ad nos, vnde valde miramur, quod quidam Monachi & Abbates in parochia veſtra contra Patrum Sanctorum decreta Epiſcopalia iura, & officia ſibi arroganter vendicant, cum pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum reconciliationum, decimas, & eccleſias, cum abſque proprij Epiſcopi licentia, vel Apoſtolicæ ſedis auctoritate, hoc nullatenus præſumere debeant ſicut in Chalcedonenſi concilio à Sanctis patribus, de huiuſmodi cautum, & ſtatutum eſt & ſub anathematis vinc lo Monachis omnibus prohibitum, & §. ecce in hoc, & iſte clarius probat eandem cauſa, 2. q. Seculari tamen dari poteſt poteſtas abſoluendi ab excommunicatione, quæ eſt pœna iuris, quia eſt poteſtas iuriſdictionis, non ordinis; ſed abſolutio criminis, quæ fit cum Pſal. & oratione, non poteſt, quia eſt poteſtas ordinis. Hoſt. etiam §. 7. cui confitendum, dicit quod ſacerdos, ex quo ſibi

Confiteamur pure, fideliter & humiliter.

Non quilibet ſacerdos poteſt exercere actum iuriſdictionis.

cura animarum commiſſa eſt ab Epiſcopo ſine alia licentia ſpeciali poteſtatem habet audiendi confeſſiones parochianorū ſuorū, & excōmunicandi, & abſoluēdi exceptis prohibitis, vt extra de offi. archip. c. 1. & 2. No. etiam ſecundum Hoſt. verbo, & nunquid, quod cū pœnitentia ſit de iuriſdictione voluntaria, quilibet curatus ſacerdos poterit, vbique, ſcilicet intra territorium parochiæ ſuæ, & extra, parochianum ſuum abſoluere; quia conſiliū generale extra de pœ. & re. c. omnis de loco nihil exprimit ff. de offi. proconſul. l. 2. Sed ſi obijceres, quod quilibet noſtrum ſacerdoti poſſit confiteri per illud Iac. vlt. cōfitemini alterutrum peccata veſtra. Textus non videtur magis loqui de ſacerdotibus, quàm de laicis, ergo nō ſolū ſacerdotibus, & de pœ. di. 6 Qui vult, & eſt textus Auguſtini in lib. de vera & falſa pœnitentia, tantaque vis confeſſionis eſt, vt ſi deeſt, ſacerdos confiteatur proximo. Ad hoc Reſpondet Alexāder Ales in 4. quod multiplex eſt poteſtas abſoluendi, ſicut dicunt quidam, quædam eſt auctoritatis, & hæc eſt ſolius Dei; alia eſt excellentiæ, & hæc eſt Chriſti hominis; alia confeſſionis, ſiue miniſterij, & hæc eſt ſacerdotis, cui eſt commiſſa poteſtas abſoluendi in ſumptione ordinis ſacerdotalis; alia eſt ex merito, & hæc eſt vniotum; alia eſt ex vnitate fidei, & hæc eſt fidelium; hi duo modi vltimi potius dicunt impetrationē abſolutionis vel implorationē, quā efficaciā, vel iudiciū; dicendū ergo quod licet immo expedit quandoque confiteri peccata ſua alij, quam ſacerdoti, vt ſcilicet iuuetur ab eo, vel oratione, vel inſtructione, & erubeſcat peccata ſua, & humilietur confeſſione tali, & ſic mereatur erubeſcentia, & humiliatione, ſed hæc confeſſio eſt opus virtutis. Vnde Ber. ſuper Cant. vir perfectus tātus eſt amator virtutis, quod vellet omnes noſſe ſua mala, dum tamen non eſſet eis occaſio mali, ſed boni; ſed illa ſolum, quæ ordinata eſt ad reconciliationem, quæ fit per abſolutionem, & ligationem, quæ poteſtas eſt ſolis ſacerdotibus tradita, ad illud Iac. *Confitemini alterutrū*. Alex. de Ales dicit quod confeſſio fit dupliciter in generali, quando dicit meum confiteor, & in ſpeciali quando quis dicit peccata ſua; confeſſio ſpecialis fit ſolis ſacerdotibus, ſed generalis omnibus confitemini alterutrū, ſcil. ſacerdos ſacerdoti ſpeciali, & vniuerſaliter vnus alteri confeſſione generali, ſecundum Bedam intelligitur de mortalibus & venialibus; de mortalibus quantū ad præceptū, ſcilicet ſacerdotibus, de venialibus quantum ad conſilium alius. Ad aliud quod cōfiteatur proximo, de pœ. di. 6. Qui vult. Subiungit textus, quod laicus non poteſt abſoluere, ſic inquiens. Tāta eſt vis cōfeſſionis, vt ſi deeſt ſacerdos, confiteatur proximo, & ſi ille cui confite itur poteſtatem abſoluēdi non habeat, ſit tamen dignus venia ex deſiderio ſacerdotis, qui ſocio confitetur turpitudinem criminis. Diſcreta, ſcilicet, diſcreto confeſſori, id eſt, quod etiam facias ſacerdoti, cui debes: nam enim dictum eſt, quod non omnibus ſacerdotibus poſſumus confiteri, cum ex ſtatuto eccleſiaſtico. de pœ. & re. omnes dicatur: quod omnis fidelis ſaltem ſemel in anno proprio cōfiteatur ſacerdoti, quā rationē aſſignat Pet. quod ad effectum aliquando duo requirunt, ſ. potentia actiua in agente, & materia determinata, ſeu debita in ſuſcipiente, hinc eſt quod ad effectum ligandi, & ſoluendi requiritur poteſtas clauiū, quæ datur in ordinatione, & materia debita, ſcilicet ſubditus, qui habetur ex iuriſdictione. Vnde dico, quod non ſufficit ſacerdoti confiteri cuilibet ſacerdoti, ſed oportet proprio cōfiteri. Cū hæc Tho in 4 di. 17. cum ſacerdos non ſoluat niſi ad aliquid faciendū, & ille ſolus poteſt abſoluere, qui poteſt per imperium ad aliquid faciendū ligare, ideo oportet, quod homo proprio confiteatur ſacerdoti, alienus autē non poteſt eum abſoluere, vel ligare, per illam regulā extra de verbo ſign. c. exiit, qui ſeminat, cum non habeat imperium par in parem, de pœ. diſt. 6. placuit, proprius autem ſacerdos quoad hoc, vt dicit Hoſt. ſub §. cui patriarcha.

Curatus poteſtatem habet audiendi confeſſiones.

Multiplex auctoritas abſoluendi.

Iac. 5. Confeſſio fit dupliciter.

Debet eſſe diſcreta confeſſio.

Confeſſio fiat proprio ſacerdoti.

cha. verbo breuiter. in fi. vbi ponit tres mediatos sacerdotes, & proprios cuiuslibet hominis, id est, Papam, Diocesanum, & proprium sacerdotem. & adde legatum Papæ, vel quibus isti indulgent, per specialem licentiam etiam hoc literis extr. cod. tit. omnis alienum autem, scilicet, parochianum alterius sine licentia sui superioris, non potest iudicare, quia non debet mittere falcem in messem alienam. 9. q. 2. ex statuto Calixti. Nullus alterius terminos vsurpet, nec alterius parochianum iudicare, aut excommunicare, præsumat: quia talis iudicatio, aut ordinatio, aut excommunicatio, vel damnatio, nec rata erit, nec vires vllas habebit, quoniam nullus alterius iudicis non sua sententia reobibitur, aut damnabitur. Vnde Dominus in Euang. etiam loquitur, dicens, *ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.* Ex quo concluditur quod Minores, & Prædicatores possunt confessiones audire ex priuilegio Clementis, vt habetur extra de sepult. dudum. sed not. quod olim licebat eis ex priuilegiis, & specialiter ex constitutione Benedicti, quæ incipit inter cunctas, quæ hodie vacant, sed per Clem. vt possint audire, oportet quod Mag. vel prouincialis prædicatorum, aut eorum vicarij, & generales, & prouinciales ministri vel custodes minorum, primo quidem accedant ad præsentiam ordinariorum, per se, vel per alios, & petant, vt fratres, qui electi fuerint in eorum ciuitatibus, & Diœcesibus confessiones audire valeant, & pœnitentias imponere, & pœnitentes absoluere, & post hæc dicti prælati ordinum eligant personas idoneas, & præsententur, vel faciant præsentare dictis prælatis ecclesiarum, vt de ipsorum licentia, & gratia possint audire confessiones; qui tamen præsentati non poterunt propter hoc audire in alio Episcopatu, & debent ipsi electi in monasterio, prout vniuersitas cleri, vel populi exigit, & si prælati licentiã concesserint, tunc prædictæ personæ, dictum officium exequantur; sed si dicti prælati ecclesiarum quanquam de præsentatis, non miserint, loco eius ponatur alius. si vero absolutè licentiam dare voluerint, & generaliter, quilibet habens priuilegium potest audire confessiones, eo modo quo sonat in priuilegiis suis: sed videndum, si audienda confessio possit alteri committi. Resp. secundum Tho. & Petr. in 4 dist. 17. Si aliquis non possit idcirco audire confessiones alterius, quia non habet iurisdictionem potest ei committi per quemcunque dominantem iurisdictionem in ipsos, qui audiendi sunt, vt per Papam, Episcopum, & parochianum. Si vero aliquis non possit audire, quia non habet exequutionem ordinis, non potest sibi concedi, quod confessiones audiat, nisi per eum, qui hoc impedimentum remouere potest, & nota hoc, quod si etiam per proprium sacerdotem committitur, non propter hoc oportet, quod committatur tali, qui aliter habeat iurisdictionem, ipse qui sacerdoti committit. Item nota secundum Tho. quando per superiorem committitur alicui sacerdoti, quod possit audire alienos parochianos, non fit præiudicium proprio sacerdoti, eo quod iurisdictionis potestas non est commissa alicui in fauorem suum, sed in vtilitatem plebis, & honorem Dei, & ideo si prælatis superioribus videatur expedire ad honorem Dei, & salutem plebis, quod aliis committant, in nullo fit præiudicium inferioribus prælatis, nec tenetur subditus iterum petere licentiam à proprio sacerdote, qua ius. Bernard. in quadam glo. dicat, quod sic, quæ glo. postea per Clementem 4. tanquam omnino falsa fuerit, in quo dum priuilegio indulto minoribus & prædicatoribus, quod incipit. quidam temere; & fuit determinatum in eo, quod illi quibus à superioribus committitur, possint audire etiam parochianis contradicentibus, & inuitis, hoc ipsum etiam tenet Io. An. ext. de pœn. si Episcopus l. 6. & confessus est sacerdoti habenti commissionem à superiori, nec dicit, non tenetur confiteri proprio sacerdoti, vt in extrauag. Io. 22. quæ incipit vas electionis, & ratio quare non potest contradicere, est, quia par in parem non habet imperium, aut minor in maiorem non habet potestatem, Vnde Tho. dicit, quod est bonum, quod ille qui auctoritate superioris confessionem audit, inducat confitentem, quod etiam confiteatur proprio sacerdoti, vel talem semel in anno se præsentet sacerdoti, denuntians non esse in peccato mortali, & postulet Eucharistiam, vel si data fuisset dilatio ad communicandum, ei innotescat propter periculum mortis. quia si sacerdos nesciret, & transiret tempus ratione statuti, posset negare ecclesiasticam sepulturam, vt habetur extra de pœn. & re. c. omnis, gratia cuius quæritur verum sacerdos parochialis debeat credere subdito suo dicenti se alteri confessum esse. Tho. in 4. de quolibet dicit, quod in foro iudiciali creditur homini contra se, sed non pro se; est enim distinguendum, quod duplex est impedimentum, quo quis a perceptione Eucharistiæ impeditur: si enim impedimentum sit ad forum iudiciale pertinens, puta excommunicatio, nõ tenetur sacerdos suo subdito tradere, quem excommunicatum nouit; nisi ei de absolutione constet, nec etiam si sit vsurarius notorius, nisi constiterit de cautionibus restituendi, dicit etiam Host. quod si quis declinat à proprio sacerdote, & confitetur prælato suo, si peccatum est enorme, & manifestum, non tenetur credere proprius sacerdos, quod confessus sit, & absolutus, nisi constiterit per litteras. Si autem sit impedimentum quod ad forum pœnitentiale pertinet peccatum tenetur ei credere, & iniustè agit si denegat ei Eucharistiam, qui dicit se esse confessum ab eo, qui habet auctoritatem illum confitendi, nec potest compelli, quod ea peccata, quæ confessus est, iterum confiteatur: nota ergo fratres minores, & prædicatores si audiant cõfessiones extra diœcesim, sibi concessam, vt puta si Bononienses audiunt Ferrarienses non possunt absoluere, & ita si præsentati audiunt eodem modo, quos absoluunt non sunt absoluti, quia non possunt absoluere. nisi eo modo quo eis conceditur in priuilegio, & qui sunt ab eis absoluti, si in eis erat scientia huius non sunt absoluti. nec quoad Deum nec quoad ecclesiam. Si verò credebant ipsos sacerdotes, ad quos accedebant posse eos absoluere, sunt absoluti, quoad Deum, attamen si post confessionem eis constiterit, debent denuo confiteri omnia illa peccata, quæ confessi fuerunt, quia vnus de casibus in quo confessio debet iterari, est, si ex parte sacerdotis deficit potestas absoluendi discreta, id est discreto fiat confessori: gratia enim huius quæritur, si aliquo casu possit quis confiteri alteri, quam proprio sacerdoti; & intellige de illis, qui non habent auctoritatem vniuersalem a Papa, sicut frater minor, vel pœnitentiarius Episcopi, &c. Tho. in 4. dist. 17. Si subditus scit sacerdotẽ suum esse hæreticum, aut sollicitantem ad malum, aut fragilem ad peccatum, quod quis ei confitetur, est pronus, vel si probabiliter æstimatur reuelator confessionis, vel si peccatum, de quo quis vult confiteri contra eum sit commissum, in iis, & similibus, quod quibus probatur, timens pœnitens ex confessione facta periculum sibi, vel sacerdoti imminere, debet recurrere ad superiorem, vel petere licentiam alteri confitendi, quod si licentiam habere non poterit, idem est iudicium, quod de illo, qui non habet copiam confessoris, vnde magis debet eligere confiteri laico, nec in hoc transgreditur quis præceptum ecclesiæ, quia præcepta iuris penitus non se extendunt vltra intentionem præcipientis, quæ est finis præcepti, hæc autem est charitas, & Ber. dicit de præcepto, & dispensatione, quod pro charitate institutum est, contra charitatem militare non debet. nec in hoc fit iniuria sacerdoti, quia dicitur 11. q. 3. priuilegium itaque amittere meretur, qui permissa sibi abutitur auctoritate, vel potestate, & intellige si non potest habere alium Inn. & Host. ext. eo. ti. c. omnis, addunt, vel dicendo quod si non inueniat alium cui con-

fiteatur,

Sacerdotes proprij tres sunt.

Prou. 22.

Prædicatores & minores possunt confessiones audire.

In vno Episcopatu approbatus in alio non censetur.

Potestas iurisdictionis data est in plebis vtilitatem.

Minor in maiorem nõ habet potestatẽ.

Verum sacerdos tenetur credere subdito dicenti se alteri confessum esse.

Confessio iteranda quando.

Responsio.

Licet laicus non absoluat sacramentaliter.

Priuilegio non gaudet qui eo abutitur.

fiteatur, nisi ijlum, quem ex iusta caosa recosat. Resp.
si iustam causam habet, quia timet, quod ex confessio-
ne posset periculum, & graue peccatum, vel scanda-
lum prouenire, tunc eligat sine confessione mori, &
soli Deo confiteatur, vel dicit melius, quod confitea-
tur peccata in genere, sed non circunstantiam, de qua
posset malū prouenire. Ita.n. ordinabitur, sicut ordina-
uit Deus omnia opera sua, quod nunquā voluit ad ma-
lum ex eis peruenire, iste est.tex. glo. Inno. ad. litte-
tam. Host. ponit octo casus, in quibus potest, quis au- *Quando quis potest confessionem audire.*
dire confessionem alterius parochialis. Primus quando
proprius sacerdos omnino est indiscretus, de pœ.d.6.
1. placuit, vt nulli deinceps sacerdoti liceat quemlibet cō-
missum alteri sacerdoti ad pœnitentiam suscipere, sine
eius consensu, cui se prius commisit nisi pro ignoran-
tia illius, cui pœnitens prius confessus est. Glossa ergo
pro ignorantia eius, auctoritate huius canonis potest
ire ad aliū sine licentia hominis presbyteri illius impe-
riti, sufficit hoc à iure concedi, sed nunquid credet
ille cattaneus simplici verbo eius pœnitentis, qui dicit
suum sacerdotem imperitum? sic, quia, non est verisimi-
le, quod cum mendacio veniat ad pœnitentiam, nam
de pœ. dist. 8. qui vult. sed hoc debet fieri cum licentia,
vt ext. de pœ. c. omnis, quam licentiam si proprius sa-
cerdos non vult dare, potest ipse ad alium ire. arg. ex
tra de regul. licet, vel vadat ad superiorem, vt eum
compellat vel vt ipse det licentiam, arg. de iur. pa. nul-
lus Tho. & Pet. di. 21. in fine, scilicet, in expositione
dicunt, quod hoc, quod dictum est de indiscretione, in-
telligitur quando tanta est ignorantia, quod nullo mo-
do sufficit subditum dirigere, sed posset eum ducere
in errorē. Host. postulet, & obtineat, hoc intelligitur nisi
in imminenti necessitate non possit habere recursum
ad superiorem. Petrus vbi sup. dicit, quod si omnino est
2. ignorans licentia petita, etsi non obtenta. Secundus
casus, quando parochianus transtulit domicilium
suum, nam certe ille, ad quem transit non est alienus,
sed suus, extra de paroch. c. fi. Tertius casus cum quis
3. est vagabundus. ff. de iudi. hæres absens. Quartus cum
4. quis quærit domicilium quo se transferat, nam & is si-
ne domicilio est. ff. ad municipales. l. Labeo, & eius. §.
5. celsus. Quintus cum quis deliquit in aliena parochia
extra de rapt. c. t. & 6. q. 3. placuit vt nullus episcopo-
rum grauiter ferat si eius parochianum pro deprecatio-
nis causa episcopus excommunicauit, si tamen occultū
est, & non sit excommunicatus à prælato illius loci, po-
test de hoc etiā confiteri proprio sacerdoti. si autem est
excommunicatus à prælato illius loci propter illud pec-
catum, sicut consueuit fieri in furtis, & huiusmodi, quo-
rū ignorantur auctores, mittendus est talis ad excom-
municatorem, & absoluendus est ab ipso. glo. hic super
versiculo in parochia sua dicit: hinc non credo genera-
liter accipiendum quod dicit ius; qua ratione sortitur
quis forum contentiosum. quia potest incontinenti, &
iudicari, & puniri de crimine ibi commisso; sed si quis
Bononiensis commisit vnum peccatum Ferrariæ pro-
pter quod non esset Ferrariæ excomunicatus, vt puta
peccauit peccato luxuriæ, nunquam poterit de illo con-
fiteri Ferrariæ, vel aliàs non habita licentia diœcesani
sui, vel parochiani. Dicendum quod nec de illo solo,
nec de alio potest, quia hoc non pertinet ad forū cau-
sarum. Sextus ratione studij, vt clerici de prælatorū suorū
6. licentia accedant, dum ibidē manent, arg. ff de iudi. l. si
7. longius. §. 1. Septimus tēpore necessitatis, vt quia infir-
matur ad mortem, vel quia ingreditur iustum bellum,
sine mete, & deest proprius sacerdos: itaque etiam tunc
8. laico potest confiteri, de pœn. di. 9. sanè Octauus si po-
nit spē in ira sacerdotis proprij. Hæc Host. sed iste octa-
uus casus communiter non tenetur, quia ratihabitio in
talibus non habet locum, extra de regul. iuris; ad-
ducit tamen Host. & Ray. quod in omni casu, in quo
qui audiunt parochianum alienum consulunt; quod in-
iungant, quod se proprio sacerdoti repræsentent, arg.

extra de sent. excom. de cæt. &c. ea noscitur, &c. de his,
in fi. Quæritur modo generaliter verum in his casibus,
scil. quando quis potest confiteri alteri, quam proprio
sacerdoti, possunt audire confessiones illi sacerdotes,
quibus non est data potestas. Host. & Ray. dicunt,
quod non quando sunt alij, qui habeant, vt puta, petāt
licentiam à sacerdote suo. scil. eundi ad illum, qui ha-
bet auctoritatem, vel ab Episcopo, vel à Papa, vel à
delegato Papæ, & si non vult dare, vadat ad Episcopū;
& si Episcopus non vult dare vadat infra ambitum Epis-
copatus, si aliquis est, qui habeat; & si non est etiam, li-
cet ad alios Episcopatus transire; sed nota quod duo nō
solum de habentibus iurisdictionem vniuersalem, sed
in suis parochijs, vult dicere Ray. & glo. quia li-
cet quis possit declinare à proprio sacerdote, propter
hoc non datur iurisdictio illis, qui nunquam habuerūt,
quia sacerdotes non possunt confessiones audire nisi ab
Episcopo fuerint licentiati, & instituti, nisi in casu ne-
cessitatis, si alius non possit haberi; quia discreta de-
bet esse, id est, suo, & non alieno, quàm de pere-
grinis, & rumpetis dicit. glo. super verbo, volunt
longum iter suscipere, cœperunt peram, & baculum
à proprijs sacerdotibus, vel aliter cum licentia suo-
rum sacerdotum, iter arripuerunt eo ipso præsumen-
dum est, datam esse eis licentiā confitendi, & alia sacra-
menta recipiendi, hoc etiam Innoc. in glo. super c. om-
nis, & addit, si autem sine licentia sacerdotis proprij
peregrinantur, non possunt absolui ab alio, nisi in
necessitate, & idem est de negotiatoribus, & alijs via-
toribus: vnde; tutius est semper licentiam petere, &
obtinere in talibus, idem ponit Host. in glo. si autem
peregrinans qui habet crimen, cuius absolutionem re-
tinuerat sibi Episcopus, nunquam in peregrinatione
potest absolui, & maximè si instat tempus generalis
communionis, vt in Pascha, sed debet ei iniungi, quod
cum habuerit copiam sui Episcopi, iterum confiteatur
ei, & ab ipso accipiat pœnitentiam de illo. Hæc ille.
Verius videtur quod si fuerit tanta necessitas quod ip-
se potuit absolui ab aliquo, non oportet, quod iterum
absoluatur, oportet tamen quod si est ad satisfaciendū,
satisfaciat, & etiam si ob dictam causam fuisset ex-
communicatus, & ab ipso sacerdote fuisset absolutus, si
postea non præsentet se Episcopo, reincidit in eandem
excommunicationem, extra de sen. exco. lib. 6. si vero
non fuit necessitas, nec absolutio valuit. Discreta. si
vicinus vicinum sacerdotem possit absoluere à mortali
sine licentia superioris tacita, vel expressa, generali,
vel speciali: nam si Episcopus hoc scit communiter fie-
ri, & tolerat, eo ipso præsumendum, & ipsum tacitè
approbare, & licentiam dare. Host. sub §. presbyter. Si-
militer dicit. quod non debent hoc facere sine licen-
tia superioris. cum hoc non multum expedit. Discreta
discreto confessori. sc. cui debent Reges, & Domini sæ-
culares confiteri. Host. sub §. quod præterea. Si Rex ha- *Reges & Domini sæculares cui confiteri debent.*
bet domicilium principale in aliqua ciuitate, illi Epis-
copo confiteri debet, vel sacerdoti, nisi super hoc ha-
beret priuilegium, idem dicendum est de Duce, & *Responsio.*
Marchione, & de omnibus habentibus latas iurisdi-
ctiones in diuersis locis; & non oportet, quod hic prin-
cipalius possunt confiteri, & non in cuius parochia
morantur, vel quod tutius est, de licentia Episcopi eli-
gant; si loca sunt in diuersis Episcopatibus de licentia
vtriusq; Episcopi vel metropolitani; sed si sunt in diuer-
sis prouincijs recurratur ad Primatem, vel ad Papā; quia
istud est sine quæst. Quid de illis, qui per partem an-
ni manent in vna parochia, & per aliam partē in alia pa-
chia. Host. in c. omnis. §. cūi rustici, dicendum quod si
transferunt se animo remanendi, facti sunt parochiani
illius; si autem non intendunt derelinquere domici-
lium antiquum, debent antiquo presbytero confiteri, *Familiares cōfiteri possunt vbi Dominus confitetur.*
vel de eius licentia alteri, & idem dicendum est de fa-
miliaribus, qui cū eis morantur; nulla enim cōsuetudine
potest induci, vt aliquis præter sui superioris licentiam

possit sibi eligere confessorem, qui eum possit absoluere, vel ligare, vt habetur extra de pœn. lib. 6. cap. si Episcopus, nulla quoque potest consuetudine introduci, quod aliquis præter, &c. vt supra & nota hic in principali huius cap. quod si Episcopus dat alicui licentiam, quod possit confiteri, cui vult; non propterea concedit, quod possit absolui à suis casibus, nisi superiori faceret mentionem, vnde text. sic dicit, si Episcopus suo subdito concessit, vt possit sibi idoneum eligere sacerdotem, ille quem is elegerit in casibus, qui eidem Episcopo specialiter reseruantur, nullam habeat potestatem, cum in generali confessione illa non veniant, quæ non esset quis verisimiliter in specie confessurus, quid de confessione facta sacerdoti, qui de iure non tenet beneficium. Host. Cum talis sacerdos, nec ligare, nec absoluere possit, decipiuntur animæ extra de parochia. c. nullus, & licet animæ habeant iustam causam ignorantiæ ac si omissæ essent, requireretur sanguis eorum ab iis, qui eos perdere voluerunt, extra de offi. ordi. cap. in refragabili. Innocent. in glo. extra de elect. sup. c. dudum ecclesiæ Rothomagensis potest dici animas non deceptas, cum ab omnibus habeatur prælatus, & valet pœnitentia ab eis recepta. veniam enim meruit, quia ignorans deliquit. 8. dist. consuetudo, sed sciat ante quam moriatur, credimus, quod de nouo debet ire ad verum sacerdotem, extra pœn. & re. omnis arg. extra de presb. non bapt. veniens, quod si venerit ad Deum, quod non sit baptizatus, debet denuo ordinari, vel posset dici, quod vere absoluit, quandiu toleratur à superiore. 8. q. vlt. nonne. Host. vero in glos. super idem cap dicit, quod hoc consilium est, & tutius tamen sentit, quod hoc non sit necessitatis, quia dicit, quod talis presbyter vere absoluit, ex quo cura tenet, quamdiu probabilis est ignorantia, & ab ecclesia toleratur, sed scienter debet ad talem ire, & sic intelligit decret. Nota, quod si inferior absoluit pœnitentem à toto, hoc est si haberet aliquem casum à quo non posset absolui. Thom. in 4. de quolibet dicit, quod quamuis aliqui aliud aliquando senserunt, non tamen credo quod ipse sit absolutus, excusatur ille, quod absoluitur per ignorantiam iuris, non autem sacerdos cui non licet hoc ius ignorare, si de facto absoluo aliquem de excommunicatione, de qua non possum, & postea aduertam verum debeam si possum certificare eum de errore meo, & consulere, quod impetret absolutionem, & interim debeo me habere ad illum quasi non absoluissem, hoc vero Richardus in 4. dist. 17. art. 3. q. 3. quærit vtrum confessi non sacerdoti quem sacerdos parochialis posuit loco eius credens eum esse sacerdotem, teneatur illa eadem peccata iterum confiteri, postquam constiterit eis illum cui confessi fuerint, sacerdotem non esse, & quod tales tenentur illa eadem peccata si illorum sunt memores, iterum confiteri sacerdoti, quia secundum rei veritatem de illis non sunt rectè confessi, nec sacramentum pœnitentiæ susceperunt, nec tamen iudicandi sunt peccasse, tanquam transgressores statuti de confitendo, quia eos ignorantia inuincibilis excusauit, & dico, quod illa confessio illis fuit meritoria, non tamen eis tam vtilis cæteris paribus, ac si sacerdoti confessi fuissent, quia non sacerdos non potest conferre pœnitenti benedictionem, quod sacerdos vi clauium hæc ille, idem iudicium de alieno sacerdote, quia in absolutione nihil facit. Octaua conditio est, quia debet esse voluntaria non coacta sicut confessio dextri latronis. Luc. 23. *Qui dixit, neque tu times Deum; nos autem quia digna facta recipimus, hic autem quid?* dolere enim licet debeat propter peccata, quæ commisit, debet tamen gaudere propter vitam, quam recuperat, sic in eodem, & gaudium, Ps. 93. *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animam meam.* Thom. in 4. sent. peccatum quidem sicut sola voluntate committitur; ita non nisi voluntate ac-

Luc. 23.

Psal. 93.

cedente tolli potest; sed contra videtur, quia pater carnalis multa beneficia potest præstare filio carnali in vita, similiter & pater spiritualis filio spirituali, vtputa benedictio, orationes, disciplinæ, &c. & absolutiones Bonauent. in 4. dist. 18. art. 6. q. 6. dicendum, quod non est simile, quia illa sunt benedicta temporalia, quæ præstantur contra voluntatem, in quibus non consideratur æquitas iustitiæ, ex parte suscipientis: non sic autem est hic, & præterea talia benedicta prosunt inuitis, sed benedictum absolutionis nulli prodest inuito, immò obest: vnde sicut fastidiosis non est ingerendus cibus corporalis, propter quod obest; & illum proiiciunt, vel si suscipiunt magis grauantur; sic in proposito est intelligendum: sed si obiiceres de excommunicatione, quia excommunicatus potest absolui inuitus. Respon. gloss. quod sicut quis inuitus excommunicari potest. ita & absolui, quia non requiritur tantum dispositio ex parte recipientis, sed infligentis: præterea, vt dicit Alex. de Ales in suo 4. virtus absolutionis in foro pœnitentiali dependet ex veritate confitentis peccata sua: vnde nisi accedat veraciter pœnitens, & sine fictione, non valet sibi beneficium absolutionis; non autem accedit veraciter ad pœnitentiam, nisi accedat cum voluntate abstinendi à peccato; non autem simile est in foro iudiciali, in quo ad absolutionem sufficit cessatio contumaciæ & voluntas satisfaciendi; hæc autem possunt accedere cum voluntate peccandi mortaliter. Mag. in 4. dist. 17. sicut enim est nobis præcepta interior pœnitentia, ita & omnis confessio, & exterior satisfactio, si adsit facultas: vnde nec vere pœnitens est, qui confessionis actum nec habet. Hæc ille: nemo enim inuitus bene agit, vnde dixit Psal. *Voluntarie sacrificabo tibi.* Nona conditio est verecunda confessio de qua conditione vt peccatum dimittat dicendum quod quemadmodum non erubuit coram Deo peccata peragere, ita non erubescat homini propter Deum dicere: nam verecundia, est maior pars satisfactionis. de pœn. dist. 1. quem pœnitet laboret mens patiendo erubescentiam, & quoniam verecundia maior est pœna ei qui erubescit pro Christo, sit dignus venia: vnde Doctores monent quod si sacerdos agens cum muliere possit eam audire in confessione. Respondit Guilelmus in glossa Ray. super verb. laborat. Credo, quod non, quia aufert ei erubescentiam, quæ est maxima pars pœnitentiæ, quia non erubesceret ita cum eo, sicut coram alio, debet ergo eam mittere ad alium sacerdotem sicut not. Vgo contra presbyterum Græcum 30. q. 1. omnes, idem credo de omni peccato, in quo sacerdos fuit consentiens, vel cooperator, si tamen in his casibus absoluat suum Parochianum, vel pœnitentem, absolutus erit; nec est contra, quod Episcopus non potest dispensare in simonia, cum eo commissa, quia dispensatio est dignitatis, absolutio est necessitatis, & ideo ita facile, quis amittit facultatem absoluendi, sicut & dispensandi. De hac verecundia supra multa tacta sunt in alio tractatu. Vel verecunda, vt non se iactet de peccatis, sicut sunt multi venientes ad confessionem, qui dicunt se pulcherrimam deflorasse virginem, non cum modo erubescentiæ, sed per modum iactantiæ, O infelix hic miser homo, de quo iactas te de eo, quod asinus in sua specie nascitur facere? Psal. 40. *homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis:* alij autem confitentes se hominem fortem interfecisse, & taliter hoc confitentur sicut isti cantantes de Rolando versus pulchros. O infelix de quo te iactas, de eo, quod scorpio faceret vel aranea? vnde August. supra Psal. 51. *Quid gloriaris in malitia qui potens es in iniquitate?* sic dicit, gloriaris, quia potens es in malo, quid facturus es. O potens multum te iactas, occisurus es hominem? hoc & scorpio, hoc & vna febris, & fungus malus, inanis redacta

Absolutio nulli inuito prodest imo obest.

Excommunicatus inuitus absolui potest.

Verecundia est pars maior satisfactionis.

Psal. 48.

Psal. 51.

reducta est omnis potentia, vt malo fungo torquetur. Decima conditio est, quod debet esse integra, vt, scilicet omnia peccata dicat, non diuidendo ea in diuersos sacerdotes, quia iste est vnus de casibus, in quo oportet confessionem iterare, & est, si tacuit aliquod mortale. Rationem autem assignat Pet. in 4. dist. quod sicut in sanatione morborum corporalium oportet, quod vnus medicus non solum speciem morbi vnius, sed totam habitudinem infirmi sciat, ne medicina, quam vult adhibere vni morbo, alteri sit contraria: ita in sanatione morborum spiritualium: vnde oportet, quod dicat vni omnia quæ habentur in memoria, nam dominus summè bonus opus imperfectionis non nouit, aut totum hominem sanat, aut nihil de pœn. dist. 8. cap. 1. quasi in fine, & est textus Aug. lib. de vera, & falsa pœnit. Cautus sit pœnitens, ne verecundia ductus diuidat apud se confessionem, vt diuersa velit diuersis sacerdotibus manifestare, quædam enim vni celant, quæ alteri manifestanda reseruant; quod est se laudare, & ad hypocrisim tendere, & semper venia carere, ad quam putat frustra peruenire. Vel intellige, vt omnia peccata dicat sacerdoti, non sibi reseruans aliqua, vt habetur extra de pœn. & rem c. omnis, omnia sua solus peccata proprio confiteatur, &c & Psalm 36. *Effundite coram illo corda vestra*, & non sicut aliqui qui confitentur, & propter verecundiam, aut propter aliud vnum retinent, & sic eis nulla valet confessio: tales enim faciunt, sicut quidam vsurarij duo, qui veniente septimana sancta consilium habuerunt inuicem dicentes, quod bonum erat, vt confiterentur, ne peiores aliis putarentur; vnus eorum accessit ad confessionem dicens se fœneratorem, sacerdos dixit si volebat desinere, & restituere, dixit, quod non: tunc sacerdos, vade, nolo te absoluere. & abiit tristis. Secundus accessit, & nihil dixit de vsura, immo negat se esse vsurarium, & sacerdos absoluit eum, & rediens ad socium inuenit eum mœstum, & interrogauit, quid haberet, dixit ille: sacerdos noluit me absoluere, propter fœnus: dixit alter fatue, qui volunt absolui non expedit, vt omnia dicant. Contra quos est ratio, quia est ad peccatoris accusationem confessio, si vero peccator quatuor habet peccata, & confitetur tria mentitur, & fallax est: & est alia ratio, quia confessio fit propter absolutionem, absolutio autem sacerdotis signum est diuinæ absolutionis, sed Deus nunquam absoluit ab vno, quin ab omnibus absoluat. August. de vera, & falsa pœnitentia transumptiue, vero de pœn. di. 3. §. sunt plures; quos pœnitet peccasse, sed tamen omnino retinentes sibi quædam, in quibus delectantur, non autem aduertentes Dominum simul surdum, & mutum à dæmonio liberasse; hoc docet nos nunquam non de omnibus sanari, si enim vellet peccata ex parte reseruari, habentem 7. dæmonia proficere potuit sex expulsis, expulit autem 7. vt omnia crimina simul eiicienda monstraret, legionem autem ab alio eiiciens, neminem reliquit de omnibus, vt liberatum possideret, ostendens, quia etiam si peccata sunt mille, oportet de omnibus pœnitere, laudandus est enim Dominus, quoniam deiecto dæmonio locutus est mutus. Integra etiam de oblitis tenetur, de hoc require supra in alio tractatu, dicit Thom. quod si homo peccatum, quod declarare in confessione oblitus fuit, postmodo etiam confitetur alteri confessori, non propter hoc oportet totã confessionem iterare; licet hoc quidam contrarium senserint, sed sufficit, quod confitens dicat hoc peccatum, cuius oblitus fuit expresse & explicitè: alia autem in generali dicendo, quod cum multa alia peccata confiteretur, huius oblitus fuit. Magi. in 4. dist. 21. q. 1. est textus Aug. 5. responsione contra Pelagianos, veritatem dicit Deo pœnitens, quando nihil illi de commissis sceleribus celat, non quod & si voluntate celauerit, Deus ignoret, sed veritatem sibi ab eo dici vult, vt veniam consequatur; si vero à mente aliqua exciderint, veritatem confitetur Deo, cum generaliter dixit: Deus qui nosti occulta cordis, & opera mea, & delicta à te non sunt abscondita, quibus veniam largiaris, hæc est veritas confitentis, quam diligit Deus, vnde Psal. 50. *Ecce enim veritatem dilexisti* Magist. hic insinuat, quod generalis confessio etiam mortalia delet, quorum intelligentia non habetur. Vnde notat Richa. in 4. dist. 17. art. 4. 6. si adhibuit omnem diligentiam, vt recordaretur, & post recordatur, potest accedere de illo alteri sacerdoti, & si non priori; sed si diceres iam fuit absolutus ab omnibus, ergo non tenetur confiteri etiam si venerit ad memoriam. Respondit Richar. quod quamuis de isto fuerit absolutus quantum ad iudicium ecclesiæ triumphantis, & militantis; quia sacerdos potest absoluere de confessis; & de prædicto modo oblitis; tamen absolutio de oblitis debet intelligi, sub hac conditione, vt si quando reducta fuerint ad memoriam, dicantur illi sacerdoti in confessione, quæ ab illo potest absoluere, tenetur illud confiteri post eius remotã obliuionẽ: equidem eius opinionis est Alex. de Ales in suo 4. dist. quod non tenetur quis ad confessionem oblitorum prout sunt oblita, nisi in generali, quia si ad hoc teneretur, tunc teneretur ad impossibile, si autem reducuntur ad memoriam, tenetur, sed si quis haberet casum, quod ipsum oporteret recurrere ad superiorem, nunquid erit confessionis diuisio? Respondet Tho. in 4. de quolibet, dicit, quod sacerdos non absoluit aliquẽ nisi quem dimittit & credit absolutum, sed postquam dimissus, absolutus est, tenetur adhuc ecclesiæ confiteri; sed quia dispensatio absolutionis, non est tota tradita minori, tenetur totum confiteri prælato minori, & ipse debet eum absoluere, à quibus potest: denium tenetur eum remittere superiori, de residuo absoluendum, sed si confitens sit excommunicatus, nunquam poterit absolui ab aliis peccatis, verum dicit; quidam dixerunt, quod non, quia manenti in excommunicatione, non sunt sacramenta ecclesiæ impendenda, verius tamen credo, quod si non stat per eum, quin absoluatur, nec est in mora petendi absolutionem propter huiusmodi absolutionem impetratam super aliis peccatis poterit eum confessor suus absoluere de aliis, & postea episcopus absoluet ab illo, quod sibi retinuit, & duæ huiusmodi absolutiones faciunt vnam integram. & vna est præparatoria ad aliam, & in hoc casu potest confessor communicare excommunicato; regularius tamen fieret si absolueretur ab huiusmodi excommunicatione. Tho. verò dicit, quod sacerdos nullum excommunicatum potest absoluere à culpa, nisi prius solutus sit ab excommunicatione, quia ecclesiæ sacramentorum non fit particeps excommunicatus. Vndecima conditio est, quod debet esse secreta, & hoc quantum ad conditionem fori; nam confessio non debet fieri publica, sed secreta, coram vnico sacerdote, & non pluribus; non etiam coram populo, extra de pœn. & re. omnis, vbi dicitur omnia peccata solus proprio sacerdoti confiteatur, nisi sit peccatum adeò enorme, quod totam commouerit vrbem, vel totum orbem, quod quidem debet quis confiteri in publico, vt in publico solemnis imponatur pœnitentia, & vt ostendat, & cognoscat se reum, vt puta si est hæreticus manifestus. Quantum tamen est de lege communi debet vnico sacerdoti fieri in priuato, sicut expresse dicit illa decretalis, ratio autem huius, quia occultatio duplici ex causa competit sacramento, tamen quia hoc manifestare peccata sacerdoti non vt manifestentur, sed vt deleantur, occultentur, quia charitatis confessio operit multitudinem peccatorum, tum etiam quia manifestatur sacerdoti; videl. ad testimonium conscientiæ internæ & ideo vt homo totam conscientiam reuelet homini tanquam Deo, & hoc testificante teste secreto in tali manifestatione, nec debet admitti alienus, sed sacerdos vnicus, qui teneat locum Christi, & sicut occultatio competit ex duplici causa, ita propalatio

Integra confessio fit vni sacerdoti.

Similitudo medicorum corporalium. *Psal. 61.*

Deus absoluit omnia aut nihil absoluit.

Psal. 50.

Absolutio de oblitis quomodo intelligenda.

11. Confessionis conditio. Confessio secreta fit.

Secretum confessionis ex duplici causa.

propalatio coram hominibus diſconuenit ex duplici cauſa, vna eſt, quia ignominioſa, ſeu oneroſa Deo eſt, vt vix quis ſeu nullus auderet coram omni multitudine confiteri, cum pauci audeant plene, id eſt integre confiteri etiam vnico ſacerdoti: alia ratio eſt, quia periculoſa, ſi enim conſcientiæ manifeſtarentur, infinita mala orirentur, & rixæ, & diſcordiæ, & infamiæ, ſicut manifeſtè apparet, & ideo dicendum eſt, quod non tenetur quis confiteri niſi vnico, & proprio ſacerdoti, & huic ſolitario quantum eſt de præcepto Apoſtolico, ſeu eccleſiaſtico, hæc Bonau. in 4 diſt. 17. art. 1. q. 3. de pœn. diſt. 1. & eſt auctoritas Chryſoſt. cap. menſuram, non dico tibi, vt prodas in publicum, neque apud alios te accuſes, ſed obedire te volo prophetæ dicenti, *reuela domino viam tuam ante Deum*, ergo tua confitere peccata apud verum iudicem cum oratione, dic delicta tua commiſſa, non lingua, ſed conſcientiæ tuæ memoria, & tunc demum ſpera te miſericordiam poſſe conſequi, ſi habueris in mente peccata tua, nunquam malum aduerſus proximū in corde tenebis. Gratianus, non ita intelligendum eſt, vt ſine confeſſione oris, peccata ſecreta confeſſione, & occulta contritione purgentur, & infra eadem diſt. 1. Quamuis, & eſt Leo Papa, quamuis plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem, apud homines erubeſcere non veretur; tamen quia non omnium huiuſmodi ſunt peccata, vt ea, quæ pœnitentiam poſcunt, non timeant publicare, remoueatur tam improbabilis conſuetudo, ne multi à pœnitentiæ remediis arceantur, dum erubeſcunt, aut metuunt inimicis ſuis ſua facta reſerare, pro quibus poſſunt legum conſtitutione percelli, ſufficit enim confeſſio, quæ offertur primum Deo, tum etiam ſacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit, tunc enim plures poterunt ad pœnitentiam prouocari, ſi populi auribus non publicetur conſcientia confitentis, de hoc plura in alio tractatu. Duodecima conditio debet eſſe lacrymabilis, quoad dolorem de peccato commiſſo. Nota quod duplex eſt lacryma, ſcilicet corporalis & exterior, ſecunda mentalis & interior: & hic eſt dolor contritionis, prima non requiritur de neceſſitate ad confeſſionem, ſicut in tractatu de contritione dictum eſt, ſecunda requiritur, vbi etiam tactum eſt; ſed quia homo aliquando non poteſt habere dolorem, quem vellet. Nota modos inueniendi quos ponit Ioan. in ſumma ſua, primus eſt frequens cogitatio Iſa. 38. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*, ſecundus ex cogitatione de peccatis commiſſis pudere. Prouerb. 12. *putredo in oſſibus eius, quæ confuſione res dignas gerit*, tertius vtilitas peccati, ex qua conſurgit ipſius deteſtatio, Iero. Quàm vilis facta es nimis iterans vias tuas, & Ioan. 8. *Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati*, & Seneca etiamſi ſcirem Deos ignoſcituros, & homines ignoraturos, tamen abhorrerem peccatum. Quartùs timor extremi iudicij, & pœnæ inferni. Hieron. quoties diem illū conſidero, toto corde contremiſco, idem ſiue comedo ſiue bibo, ſiue aliquid facio, ſemper videtur in aure mea illa tuba horribilis reſonare, ſurgite mortui, & venite ad iudicium, & illud 1. pœn. d. ſi iuſtus vix ſaluabitur; impius, & peccator, vbi apparebunt? cum multis conſimilibus. Quintus de amiſſione cœleſtis patriæ, & multiplici offenſa Creatoris. Apoc. 3. *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam*. Bernard. dolor peccati triplex debet eſſe, ſcilicet acer, acrior, & acerrimus: acer, quia offendimus Deum, creatorem omnium: acrior, quia patrem noſtrum cœleſtem offendimus, qui nos multipliciter paſcit, acerrimus: quia redemptorem noſtrum, qui nos liberauit proprio ſanguine à vinculis peccatorum, à crudelitate dæmonum, & acerbitate gehennæ. Sextus, ſpes triplex ſcilicet veniæ, gratiæ, & gloriæ; veniæ, qua peccata dimittuntur: Apoc. 3. *Ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuam, introibo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum*. & Matth. 4. *Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum*, & Matth. 9. *Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam*; ſi ergo volueris conteri, gaudere facies totam cœleſtem curiam. Luc. 15. *gaudium eſt Angelis Dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente*; ſi autem nolueris,actereris in inferno, iuxta illud Pſalm. 5. *Contritio, & infœlicitas in viis eorum*, ſecundo debet eſſe lachrymabilis, id eſt cum contritione, id eſt cum voluntate amplius non peccandi, & cum dolore omnium præteritorum, alias confeſſio nihil valet: vnde iſte eſt quintus caſus, quem addunt Doctores, quod qui non accedit contritus, debet confeſſionem factam iterare, vt dicitur infra: vnde dicit Bonau in 4. d. 17. ar. 2. q. 3. quod ad ſacramentum pœnitentiæ non eſt neceſſe, quod accedēs habeat charitatem, vel diſpoſitionem ad charitatem ſcilicet ſecundum veritatem, ſed ſufficit ſecundum probabilitatem: hæc autem diſpoſitio eſt attritio, quæ frequenter per confeſſionem ſuperadiunctam, & abſolutionem formatur per gratiam, vt fiat contritio; ſic ad ipſam, & multis ibi gratia conceditur, vnde dico quod ſufficit, quod probabiliter ſe diſponat ad gratiam pro omni peccatorum deteſtatione, quod ſi ſe non diſponit, immo cum voluntate peccandi accedit, dico quod peccat mortaliter, quia ſacramentum irritum fecit, inquantum in ſe eſt, & hoc non eſt ſine contemptu, vnde tenetur ire ad ſacerdotem, & petere abſolutionem. Sed ſi diceretur ad quid proceſſit? dicunt Doctores, quod ſatisfacit eccleſiaſtico præcepto vnde nota, quod ſi quis vadit ad confeſſionem cum voluntate non abſtinendi ab omnibus, vel ab aliquo, confeſſio non valet, immò tenetur confeſſionem iterare, vt dicit Alex. de Ales in 4. Not. dicit Guil. in glo Ray. §. 53. Item quæritur, quod ſi quis exiſtens in propoſito peccandi, id eſt qui non proponit abſtinere à peccatis, confiteatur, & poſtmodum per veram pœnitentiam redeat, debet iterare confeſſionem cum hac diſt. aut accedat ad confeſſorem ſuum, aut ad alium; ſi ad ſuum cui confeſſus fuit, & hoc dupliciter; quia aut recordatur ſacerdos illorum peccatorum, quæ primo confeſſus fuit, & ſic non expedit niſi vt confiteatur ſuam, aut non recordatur ſacerdos, & ſic expedit iterare confeſſionem totam: ſi vero ad alium accedit, oportet, quod fiat confeſſio de nouo, de pœn. diſt. 3. §. ſunt plures, nunquam aliquem ſanauit Dominus, quem omnino non liberauerit, totum enim hominem liberauit in Sabbatho, quia corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione liberauit, indicās pœnitentem oportere ſimul dolere de omni crimine orto in anima, & in corpore: ſcio enim Deum inimicum omni criminoſo, quomodo ergo qui crimen reſeruat, de alio recipit veniā? ſine amore Dei conſequeretur veniam, ſine quo nemo vnquam inuenit gratiam: hoſtis enim Dei eſt, Deum offendit perſeueranter, quædam enim impietas infidelitatis eſt dimidiam ſperare veniam, non enim ſine vera pœnitentia inuenit gratiam, ſed modo ponatur caſus ille, qui dicit nolle abſtinere ab omnibus, vel ab aliquo peccato, vel dicit, ſe non pœnitere, in hoc facto, nunquam debet eum abſoluere. Reſp. Thom. in 4 de quolibet, quod ſacerdos non abſoluit aliquem, niſi quem dimitti credit abſolutum Mag. in 4. diſt. 17. nemo enim poteſt confiteri, niſi ſuſcitatus, quia à mortuo velut ab eo, qui non eſt, oritur cōfeſſio, nullus ergo cōfitetur, niſi ſuſcitatus, nemo vero reſuſcitatur, niſi qui à peccato abſoluitur, quia peccatum mors animæ eſt, quæ vt eſt vita corporis, ita eius vita eſt Deus; ſed ſi forte obijceres, quod debet abſolui per text. decret. ext. de pœnitēt. & rem. quod quidam, vnde Alex. conſultus ab Epiſcopo Beluacenſi, quod ſi qui venirent ad confeſſionem, qui nollent abſtinere à peccato, quid debet facere? Reſpondit, quod quidam ad confeſſionem de criminibus veniant, & quamuis confiteri vellent, ſe tamen aſſerunt abſtinere non poſſe, id eſt nolle: conſultationi tuę reſpondemus,

Pſal. 38.
Confeſſionis 12. conditio.
Confeſſio lacrymabilis.
Iſa. 38.
Prou. 12.
Ioan. 8.
Apoc. 3.
Peccati dolor triplex.
Apoc. 3.
Matth. 4 & 9.
Ad gratiam probabiliter diſponendus & eſt conſitendus.
Ieſus Chriſtus hominem totum ſemper ſanauit.

respondemus, quod eorum confessionem recipere debes, & eis de criminibus consilium exhibere, quia non sit vera huiusmodi pœnitentia, admittenda tamen est eorum confessio, crebris, & salubribus monitis est pœnitentia indicenda: sed nota tex. consilium exhibere, non dixit absoluere, quia esset animas decipere, & illaqueare? quia non essent absolutæ, & hæc fuit intentio Papæ, quia virtute confessionis fit sæpe homo de attrito contritus, & propter monita boni confessoris. Sed si diceres, quod intelligit debere fieri absolutionem. Contra, aut illa absolutio est vera, aut non; si sic, ergo non facit absoluendo, quod non facit Deus, scilicet de mortuo voluntario viuum: hoc est falsum, ergo non potest, quia sicut in naturalibus propter defectum, quo subtrahitur principium irreparabile est propter se, vel propter hominem, vel per creaturam aliquam, sicut de perfecto cæco. Sed si manet reparari potest, cum ergo peccatum mortale subtrahat principium salutis, quæ est gratia, siue Deus, non potest per se, vel per hominem purum, nisi superna gratia adueniente; ergo non potest homo per se, nec cum claue quod non potest Deus per se de potentia ordinaria, cum maior potestas non communicetur homini, quam ipse habeat, sed sic est, quod Deus non saluat hominem, nisi homo

Deus nō saluat hominē nisi homo accepet gratiā

acceptet gratiam, & hoc est quod dicit August. qui fecit te sine te, non saluabit te sine te: ergo non potest ab homine solo, ergo non Papa potest concedere, quia clauis Petri non est supra claues Christi, & Dei, vnde

Matth. 16.

Mag. in 4. dist. 18. & text. Hiero. supra Matth. 16. vbi dominus ait Petro: *tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunque ligaueris super terram*, &c. hunc locum quidam non intelligentes, aliqui sumunt de superbia Pharisæorum, vt damnare innoxios, vel saluare se putent noxios cum apud Deum non sententia sacerdotum, sed reorum vita quæratur, sed insuper dicit, quod non est vera, ergo decipit homines, & peccatores; vnde Bon. in 4. dist. 17. iuxta literam sacerdos quantum, ad absolutionem a pœna se habet per modum dimittentis; sed attendendum quod efficacia sacramenti pendet ex idoneitate suscipientis, actus enim actiuorum sunt patiente bene disposito, quia ergo in talem, qui videtur contritus, habet clauis effectum, quantum est de se, sed non habet hoc ex fictione illius, ita quod quamuis clauis non erret, cum ille errat, & decipit: si autem ille, qui soluit, & ligat secundum voluntatem, & non secundum scientiæ, vel iuris regulam procedat; sic clauis non habet efficaciam, & contra tales, qui volebant soluere & ligare, loquitur Hiero. Vnde sicut sacramenta priuantur efficacia, aut quia non rectè administrantur, aut quia non rectè suscipiuntur; sic in clauibus oportet intelligi. Nota ergo quod sacerdos habet se per modum demonstrantis verè, & non falsè quantum est de se; & sic falsè demonstraret, quod horrendum est dicere in sacramentis, quia fides periret qua ratione hoc, & aliud: & sic possumus dicere de baptismi sacramento, quod falsum est, quia ecclesia vtitur veris signis, & non falsis, vnde Hiero super Matth. vbi supra in Leuitico, ostendere se sacerdotibus iubentur leprosi, quos illi non faciunt leprosos, vel mundos, sed discernunt qui mundi, vel mundandi sunt; ita & hoc apertè ostenditur, quod non sequitur Deus ecclesiæ iudicium, quæ per surreptionem, & ignorantiam interdum iudicat secundum veritatem, & in remittendis,

Confessionis 13. conditio.

& in retinendis culpis. De decimatertia conditione, scilicet accelerata, vt scilicet nō differat de die in diem, vnde Eccles. 5. *Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te*, debet enim esse festina propter quinque; primo propter horæ mortis incer-

Luc. 12.

titudinem. Luc. 12. *Quod si dixerit seruus ille in corde suo, moram facit dominus meus venire, & cœperit percutere seruos, & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari, veniet dominus serui illius in die, qua non sperat, & hora qua nescit, & diuidet eum, partémque eius cum infidelibus ponet*, & in eodem capite exemplum de diuite illo, qui dicebat, *anima mea habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, & epulare, dixit autem illi Deus, stulte hac nocte repetent a te animam tuam; quæ autem parasti cuius erunt?* Ambrosius, non sunt hominis bona, quæ secum ferre non potest,

Misericordia sola comes defunctorum.

sola misericordia comes est defunctorum, secundo propter peccati relabationem. Apoc. vlt. *Qui in sordibus est, sordescat adhuc*, & Gregor. Peccatum, quod per

Apoc. 22.

pœnitentiam non diluitur, suo pondere mox ad aliud trahit: tertio propter maiorem à Deo elongationem, & difficiliorem conuersionem. Psalm. 72. *Domine qui elongant se à te, peribunt*: quarto propter finalem periculosam conuersionem, quia rara est, & de hoc require in sermone de morte peccatoris: quinto propter iustitiæ seueritatem. Eccl. 5. *de propitiato peccatore noli esse*

Eccl. 5.

sine metu: non adiicias peccatum super peccatum, & ne dicas, misericordia Dei magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur, misericordia enim & ira ab illo cito proximat, & in peccatores respicit ira illius, & Iud. 8.

Iud. 8.

Qui estis vos, qui tentatis dominum? posuistis vos tempus miserationis domini, & in arbitrio vestro diem constituistis ei. De decimaquarta conditione, scilicet fortis, vt nihil propter verecundiam dimittat, exemplum de Maria, quæ adeo fortis fuit in confitendo propter amaram interius compunctionem, quod nullo pudore obstante publicè confessa est turpitudinem peccatorum, vnde Gregor in Homil super Lucam: septem dæmonia Maria habuit, quæ vniuersis vitiis plena fuit: sed ecce quia turpitudinis suæ maculas respexit, lauanda ad fontem misericordiæ cucurrit, conuiuantes non erubuit, nam quia semel ipsa grauiter erubescebat interius; nihil esse credidit quod verecundaretur foris, vnde Bernard. super Cant. homil. 43. Si veritatis amore affectus esses, velles proculdubio, quæ in te est, eandem de te omnes tenere sententiam, quam ipsam apud te habere cognoscis veritatem: aliquando priuato amore contenta detines intrare iudicium veritatis, cui dubium est minus te veritatem diligere, cui proponis proprium commodum & honorem. De decimaquarta conditione, scilicet accusans in 4. sent. di. 17. cap. vlt. Ideo enim peccatum tuum, quis celat, vt putetur foris qualem se iam domini conspectui exhibuit, quia ex fonte superbiæ nascitur species. species enim superbiæ est se velle iustum videri, qui peccator est, atque hypocrita conuincitur, qui ad instar primorū parentum, vel tergiuersatione verborum peccata sua leuigare contendit, vel sicut Cain peccatum suum retinendo supprimere quærit, quando dixit, *numquid custos fratris mei*

Gen. 40.

sum? Aug. tu factus es peccati tui defensor, quia erit dominus liberator; vt sit ipse liberator, tu esto accusa-

16. Conditio Confessio præparata.

tor. De decimasexta conditione scilicet præparata, require supra in alio tractatu. Sed si quis dicit se pœnitere, & non tamen vult onus pœnitentiæ subire. Respon. Raym § si item quid? si aliquis, & Host. verbo quid, ergo debet sacerdos pœnitentem primo inducere sicut potest, vt animum habeat paratum ad implendum pœnitentiam, quam iniunget, ostendendo ei magnitudinem peccatorum, quot, & quanta bona animi propter illa peccata confessa recuperabit per pœnitentiā, ostendat etiam quantas pœnas sustinuit Adam cum posteritate, pro vno peccato, quia, scilicet solùm gustauit de pomo ligni vetiti; consideret ergo quanta pœna debetur tot sceleribus, si autem non potest eum frangere, imponat ei talem pœnitentiam cum voluntate sua, quam verisimiliter potest portare, ne deterius ei contingat, post modum negligendo ad hoc autem præcisè laboret, vt peccatorum causas, & radices peccatorū remoueat, & omnem occasionem peccandi tollat, sequitur in Raym. potius imponat vnum pater noster, vel quod semel in septimana vadat ad ecclesiam, vel aliud leuius los super alia bona, quæ fecerit, ei iniungat in pœnitētiā;

& mala, quæ patiens tolerabit, ostendat tamen ei, quod id quod minus facient, hoc supplebit in purgatorio, & sic ipsum admittat; dum tamen pœniteat de peccatis, vel dicat se pœnitere, vel habere propositum de cætero abstinendi. Concordat per omnia quasi noc. in glossa super c.omnis. Vnde Host. Multa nos inuitant, primum est exemplum, Domini qui nunquam leuem igitur grauem pœnitentiam imposuisse. Ioan.8. *Vade, noli amplius peccare, ne deterius aliquid tibi contingat*, & Luc.5. *Nemo mittit vinum nouum in vtres veteres, alioquin rumperet vinum nouum vtres.* glossa appellat vinum nouum laboriosam, & duram pœnitentiam; vtres autem veteres appellat peccatores in peccatis inueteratos. Not. de adultera. Ioan.8. *Quis te condemnauit mulier? Nemo Domine? nec ego te condemnabo.* Io. Chrys. super Matt. c.23. Transumptiue vero 26.q.vlt. allegant enim onera grauia, & impossibilia, &c. tales enim sunt sacerdotes etiam nunc, qui nunc omnem iustitiam mandant populo, & ipsi nec modicam seruant, videlicet non vt faciendo sic, sed vt dicendo appareant iusti, tales sunt, qui graue pondus venientibus ad pœnitentiam imponunt qui dicunt, & non faciunt, & sic dum pœna præsentis pœnitentiæ suggeritur, contemnitur futura pœna, sicut enim si fascem super humeros adolescentis, quem non potest baiulare posueris, necesse habet, aut fascem reiiciat, aut sub pondere confundatur: sic & homo, cui graue pondus pœnitentiæ imponis, aut pœnitentiam reiiciet, aut suscipiens, dum ferre non potest, scandalizatus amplius peccat: deinde, & si erramus modicam pœnitentiam imponentes, non-ne melius est propter rationem reddere, quam propter crudelitatem: vbi enim paterfamilias largus est dispensator, non debet etiam esse tenax. Si Deus benignus, vt quid sacerdos eius austerus vis apparere? & addit hoc glossa verbo d. Consulo, quod ad euitandam inobedientiam, & transgressionem talibus pauca satisfactio iniungatur sub præcepto, & quod concedat ei per ieiunium sibi iniunctum aut orationes, & quæcunque alia sibi iniuncta redimere possit, cum velit, vltra hoc si non fecit pœnitentiam, nec volet facere, tenetur de nouo confiteri. Require supra.

Dominus leuem pœnitētiā imposuit semper. Ioan.8. Luc.5.

TRACTATVS DE SPECVLO PECCATORUM de contemptu mundi.

VIDETE *quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes: sed vt sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt: propterea nolite fieri imprudentes: sed intelligentes, quæ sit voluntas Dei.* Ad Ephes. 5. cap. Apostolus Paulus, conscius consiliorum Dei, sciens quod infinitæ sunt deliciæ cœlestis patriæ, quas oculus non vidit, nec auris audiuit, quæ nec multitudine, nec magnitudine in cor hominis ascenderunt. Ad quas frequenter inuitamur ex Euangelio, & alibi ex scripturis sanctis. Sciénsque, quod maligni spiritus ad impediendum nos in hac via stricta, & ardua, quæ ducit ad æternam vitam, sunt tanto solicitiores, quanto deliciæ ad quas vocamur sunt nobiliores, & iucundiores: hortatur verbis prætactis: vt vndique circumspecti caute prospiciamus iter nostrum dicens: *Videte quomodo caute*, &c. ne scilicet à via regia, quæ ad cœlestia ducit gaudia deuiantes in manus hostium incidamus. Benè enim subiungit, *redimentes tempus*, &c. Si enim debitè, & benè, vt oportet flebilem, & miserabilem, ac damnabilem cursum, seu statum mundi, seu temporis præsentis consideremus; tunc profectò scimus: quoniam dies mali sunt: nam conculcata fide cernimus, quod totus mundus iam erret. Et secundum sanctum Ioannem in canonica sua: *In maligno positus est*, & hoc proh dolor cum dolore dicendum est: tam in capitibus, quàm in membris, tam in clero, quàm in secularibus: tam in senibus, quàm in iuuenibus, tam in masculino quam in fœminino genere, & sic heu corrupta est via vniuersæ carnis. Quod bene tangit Sanctus Bernardus, dicens: Non est nisi amor turpis in hoc sæculo, nec fides secura: quia omnia quæ sunt contaminauit superbia, aut auaritia, aut luxuria, & sic de aliis. Et subdit Bernardus: Recessit enim lex à sacerdotibus, iustitia à principibus, consilium à senioribus, religio à clericis, amor à parentibus, obedientia à filiis, fides à populo, reuerentia à subditis, castitas à virginibus, pudicitia à coniugatis, & sic de aliis. Et quid est, quod non venit antichristus: iam enim communiter ab omnibus Christus ignoratur, à peregrinantibus quasi peregrinus habetur. Hæc Bernardus: Conueniens igitur est, vt sanam Doctrinam Doctoris gentium prætermissam deuotè attendentes, cautè, & sapienter firmemus gressus nostros in hac lacrymarum valle, & apertis oculis saltem interioris hominis stratam regiam, quæ ad cœlestem ducit patriam, à qua peregrinando exulamus reuertentes perseueranter ambulemus; nec retrospicientes, nec declinando ab ea aberremus, & sic in profundum æternæ damnationis incidamus. Ad quod hortatur nos Dominus per Prophetam Isaiam, dicens: *hæc est via, ambulate in ea, neque ad dexteram, neque ad sinistram declinantes:* huius igitur veræ viæ aliquod directiuum hîc in sequentibus diligenter, & deuotè attendendum est, per quod Christi fideles (omni deuio excluso) per viam regiam, quæ ad cœlestem ducit patriam dirigantur, quæ quidem via cum sit stricta, pauci eam inueniunt, & heu pauciores per eam transeunt, seu intrabunt: quod innuit nobis Saluator dicens, Matth. 7. cap. *Intrate per angustam portam, quoniam arcta est via, quæ ducit ad cœlum, & pauci per eam transeunt: sed lata est porta, & spatiosa est via, quæ ducit ad perditionem inferni:* vbi perditio notatur gratiæ, & gloriæ, & heu multi intrant per eam. Circa quæ verba dicit glossa interlinearis, quamuis charitas sit lata, tamen per angusta, & ardua abducit hominem à terra. Ibidem dicit Augustinus: quæritur à pluribus; sed non ab omnibus inuenitur: nec omnes qui eam inueniunt per eam ingrediuntur: quia capti sæculo retrocedunt, etiam pauci eam inueniunt, & heu pauciores eam intrare contendunt: nemo enim intrat sine labore, & sine animæ puritate: multum enim angustum, & difficile videtur homini omnia prætermittere, & vnum solum diligere, vnum solum quærere, & ad vnum quotidie pulsare: prospera mundi non ambire, aduersa mundi non timere, & sic de aliis: & hæc omnia in glossa vbi supra. Quod heu amatores huius mundi non attendunt: sed sæculo conglutinati ab eo recedere non valentes, quasi insaniendo errant: quod bene declarat Beatus Hieronymus, dicens: Ridere, & gaudere cum hoc sæculo non est hominis sensati, sed frenetici: quia mundum cor non cum hoc sæculo: sed cum Deo lætum est, & iucundum: quia breuis, fragilis, & caduca est humana lætitia. Item Bernardus, non est verior insania, quam sæculi lætitia. Item Augustin. Gaudium mundanorum gaudium est freneticorum. Item idem, Sæculi lætitia est impunita nequitia, scilicet luxuriari, in spectaculis vagari, ebriositate ingurgitari, turpitudine fœtere, & nihil mali propter Deum pati: qui enim Deum diligit, hæc omnia fugit. Ratio autē quare multi intrant ad perditionem æternæ damnationis per latam portam, & spatiosam viam, hæc est prout scribitur, Eccles. 1. c. *peruersi difficile corriguntur, & stultorum infinitus est numerus*, qui heu magis respiciunt vitam præsentem, quam terminum sequentem. Quibus loquitur Ioan. Chrys. dicens: Non aspicias, quod aspera est via: sed

Ephes.4. *Paradisi infinita sunt delicia.* *Dæmōs maxime solicitus ad obstruendam viā paradisi.* *1.Ioan 19.* *Viget amor turpis.* *I'a.ss.* *Via regia, quæ ducit ad cœlum stricta est.* *Matth.7.* *Mūdani difficile euelluntur à mūdo.* *Seculi lætitia vera insania.* *Cur plurimi viam perditionis latam quærunt.* *Eccles.1.*

Non via arcta attendenda sed terminus quo ducit.

sed attende quo ducit;nec consideres, quod arcta est via;sed vbi desinit. Ex quibus elicitur vnum, quod est, in sæculo iam currunt multi, quorum pauci erunt de numero saluandorum: quod innuit Saluator ex graui sententia,quam protulit Matt. 20.c.dicens:*Multi sunt vocati, pauci vero electi*:quod quidem bene figuratum legimus in filiis Israël,qui in tanta multitudine erant, quod sexcenta millia ducenta ex Ægypto per mare rubrum in desertum per Moysem educti fuerunt, quibus omnibus promissa fuit terra promissionis, per quā figuratur regnum cœlorum,per populum vero Israeliticum populus designatur Christianus,qui nunc vere est populus Dei,historia patet per discursum libri Exodi:Ecce tota illa multitudo populi Israëlitici,quibus vt præfertur promissa fuit omnibus terra promissionis (peccatis tamen eorum exigentibus) in deserto mortui sunt præter duos,videlicet Iosue,& Oleph:ergo nimis est timendum, quod sicut habet se figura:ita & figuratum inter bonos,& malos hoc distat:quia mali volunt facere festum ante vigiliam, volentes in hoc sæculo gaudere temporaliter, & ideo in futuro sæculo facient vigiliam pro festo, quod hic habuerunt, vbi æternaliter lugebunt.Quod bene innuit B.Gregor.in Hom.11. super illo verbo,quod scribitur Matth.13.*Ibi erit fletus, & stridor dentium*, sic inquiens, præsentia gaudia sequuntur perpetua lamenta:ideo hic fratres vanam lætitiam fugite, sed illic flere & lugere formidetis. Nemo potest hic gaudere cum hoc sæculo, & illic regnare cum Deo. Hæc B. Greg.aliqui etiam sunt, qui vellent venire de festo ad festum:hoc est de gaudio vitę præsētis,ad gaudia fœlicitatis æternæ, quibus loquitur B. Hieron, dicens. Difficile nimium est immo impossibile,vt quis præsentibus fruatur bonis.& æternis deliciis, vt de deliciis ad delicias transeat: vt hic ventrem,& illic mentem impleat: vt in vtroque sæculo sit primus,& in vtroque appareat gloriosus,vnde dicit S.Cicilia, sic impossibile est,vt sæcularē gloriam habentes in deliciis,ac voluptatibus mundi viuentes,cœlestem faciant fructum.Saluator ergo talibus pro temporali consolatione comminatur æternum supplicium dicens Lucæ 16. *Ve vobis qui hic habetis consolationem vestram*.Hinc dicit Beatus Bernard.Austeritas conuersionis Sancti Ioannis Baptistæ, peccatoribus deliciosis, durus æternæ mortis est nuncius.Quid enim nos tantilli,& irrationales ferè reptilia terræ insanimus: cum ille quo inter natos mulierum nemo maior surrexit:innocentissimum corpus suum sic afflixit, & nos pretiosis vestibus festinamus indui & splendidè,lautè, ac delicate epulari. Non sic impij,non sic itur ad astra, quia dicit B. Augustin. Bona terrena Christus contempsit: vt omnia terrena contemnenda monstraret: & mala mundi sustinuit, vt sustinere mala doceret: vt neque in illis quæreretur fœlicitas,neque in istis timeretur aduersitas.Hinc ausculta Sanctum Bernardum sic dicentem. O homo! quam amabilis est anima tua, & quam grauia fuerunt eius vulnera, pro quibus necesse fuit Christum vulnerari. Si non fuissent ad mortem hæc sempiternam,nunquam pro remedio filius moreretur: noli ergo vilipendere animæ tuæ passionem, cui in tanta maiestate tantam vides exhiberi compassionem. Noli apprehendere quid caro velit; sed quod spiritus poscit. Si vero dicis, durus est hic sermo, non possum eum audire: non enim possum meipsum spernere, & propriam carnem odio habere: dic mihi vbi sunt amatores huius mundi, qui ante pauca tempora vobiscum erant? nihil ex eis remansit nisi cineres, & vermes.Attende quid sunt,vel quid fuerunt homines, sicut tu comederunt,& biberunt, & riserunt, & duxerunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descenderunt:hic caro eorum vermibus,illic anima eorum ignibus deputatur.Quid profuit illis inanis gloria,breuis lætitia mundi,potentia,carnis voluptas, falsæ diuitiæ,magna familia,&mala concupiscentia:vbi risus,vbi iocus, vbi iactantia, vbi arrogantia: de tanta lætitia ceciderunt in magnam tristitiam,& in magna tormenta:quicquid illis accidit tibi accidere potest:quia homo es, & ipse homo de humo, limus de limo: de terra es, & in terram reuerteris; quando veniet dies vltima nescis: quæ tamen subito veniet: & forsan hodie, vel cras erit,Certum enim est, quod morieris: incertum autem quando, aut quomodo, aut vbi: & quoniam mors vbique te expectat:tu quoque si sapiens fueris, vbique eam expectabis. Hæc enim sunt verba Beati Bernardi. Hinc B.Greg.dicit:Nihil certius morte:& nihil incertius hora mortis. Ex quo igitur scis te breuiter moriturum:tene te semper in omnibus mouentibus humiliter,patienter,& prudenter,vt moriturum,& dic, hæc non mouerunt Christum moriturum, nec te mouere debent,siue prospera, siue aduersa: sit tibi qualibet dies,tanquam extrema. Vnde Ecclesiast.c.7.dicitur: *In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua: & in æternum non peccabis*. Item Hieronymus inquit: Facilè contemnit omnia: qui se semper cogitat moriturum. Et hæc de memoria mortis sufficiant. Modo redeundo ad propositum considerandum est, quod boni faciunt hic vigiliam in luctu pœnitentiæ: & ideo peruenient ad festum iucunditatis æternæ. Et quamuis pœnitentia sanctorum virorum multam videatur habere asperitatem, debet tamen leuigari,considerando tātæ gloriæ immensitatem: ergo pœnitentiam agat, qui æterno vult gaudere bono. Ad quod hortatur nos Saluator, Matth.3.dicens: *Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnum Dei*. De qua pœnitentia dicit August. O felix pœnitentia,& conuersio matutina, quia secura, qui autem tardè se ad pœnitentiam conuertit, dubius, & incertus erit, verum verè, an fictè pœniteat. Vnde Greg. in homil. 12 Qui pœnitenti veniam spopōdit, peccati diem crastinum non promisit; vera nanque pœnitentia animam à seruitute diaboli liberat, ipsam sanctificat, Spiritus sancti donis, & virtutibus exornat, sub protectione Dei collocat, in paradisum coronādam repræsentat,& pro ipsa allegat,quod heu minime aduertunt mundi huius amatores,& auari,luxuriosi,superbi,gulosi, voluptuosi, inanis gloriæ cupidi, iracundi, amatores propriæ voluntatis, contemptores diuinæ voluntatis,eligentes facere breue festum in hoc mundo, & longam vigiliam in inferno, Sic enim dicit B. Greg. Momentaneum est quod delectat,æternum vero quod cruciat: heu, heu, quam multi sunt apud nos,apud quos ista prædicta parū proficiunt; loquor mundi amatoribus, auertunt faciem suam ne videant in finem: oculos enim habent, sed non vident; aures habent,sed non audiunt,dum se viuere arbitrantur, & quia mortem eis dispositam non metuunt; ideo miseri damna ipsorum præuidere contemnunt, insipientibus similes censendi sunt, qui impiè vsque ad mortem vixerunt,& quæ digna sunt morte egerunt; nec tamen mortem timent vicinam: cæci sunt & iumentis insipientibus similes, nouissima sua,& quæ post mortē ventura sunt, non præuidentes. Vnde Aug.Multi æternaliter damnantur & finaliter in peccatis detinentur,qui se ad vocem Domini non corrigunt,dicentes cras, cras: eo quod cras subito ostium clauditur, & remanet peccator foris ante arcā cœlestis patriæ cū voce coruina:quia pro peccatis gemere noluit tēpore,quo debuit cū voce colūbina.Hæc,Aug. Vnde dicit de homine morientē:ô cras,cras,quā longā restim fecisti & in barathrū mortis procrastinādo me traxisti, & decepisti me:nonne hęc miseria superat omnem miseriam huius mūdi,nōne super his merito affligetur cor meū,& satiabitur anima mea?heu omnes dies sine bonorū operū fructu trāsierunt,quos in laudē Dei, & animæ meæ salutē expēdere debuissē. Et subdit triginta anni ætatis meæ elapsi sunt, & perditi,& miserabiliter perierunt;transierunt tam negligenter,quod nescio si vnquā diem aliquem ex omnibus his expendi ad animæ

Marginal notes (left): *Matt. 20.* — *Matth. 13. Gaudiū præsens sequitur perpetuū lamentum.* — *Luc. 16.* — *Pœnitentia sancti Baptistæ nos cōdemnat.* — *Terrena cōtēnenda.* — *Mundanorū contemptus.*

Marginal notes (right): *Tēpus mortis incertum.* — *Sit tibi qualibet dies tāquā extrema.* — *Ecclef. 7.* — *Mortis meditatio in quo necessaria.* — *Matth. 3.* — *Pœnitentia nō differēda.* — *Momētaneū quod delectat, æternū quod cruciat. Amatores decipiuntur* — *Qui differt pœnitentiam maximo se obiicit periculo.* — *Accusemus nostrū vitæ emēdationē.*

meæ salutē, sicut fortè debuissem, vel si vnquā beneplacitū famulatu conditori meo exhibui, sicut status meus requirebat; heu me, proh dolor, hoc est vnde vulneratur omnia interiora mea. Irē sudit, ô Deus æterne, quā verecundè corā te, & omnibus sanctis ad iudiciū stat o: cū reddere rationem de commissis, & omissis cogar, & quid tunc dicam, cum in proximo est tribulatio mea, vt de hoc mundo transeam? attendite quæso diligenter mundani, euigilate: magis gaudete deberem de oratiuncula, vt puta de Dominica, vel Angelica deuotè per me dicta, quam super millia auri, & argenti: Et subdit vlterius exclamando; ô mi Deus, quanta bona neglexi, quæ facere potuissem: ô quam male mihi accidit, quod hoc non præuidi, quando præuidere potui: ô quot horas nunquam redituras perdidi: ô quam modica facta vtilia, & negocia exteriora inutilia tractans; tam multa, & pretiosa bona meritoria mihi necessaria neglexi: negotiis non necessariis me implicani, ô vere non cognoui, quod ad magnitudinem præmiorum cœlestium, plus mihi contulisset recessus à vanitatibus sæculi: & sollicita cordis mei, ac sensuū meorum cū puritate, ac pietate custodia, quam his neglectis per affectum inordinatum omnis mundi lætitia: heu quanta bona in tanto tempore sano corpore potuissem fecisse: quod hunc optarem pro omnibus deliciis, diuitiis, & honoribus; & heu nō feci? O quā diuitias spirituales, cōgregasse potuissem, & neglexi? ô Deus meus, quā parua opera satisfactoria mihi grata, & accepta essent cupienti saturari de micis, quæ cadūt de mensa dominorū sanctorum, & nemo mihi dat: ô vos omnes, qui trāsitis per viam, attendite, & videte dolorem meum: cōpatiamini mihi, & miseremini mei, & quandiu vires suppetunt, & tempus iuuat, bonum agentes: congregate in horrea cœlestia cœlestes thesauros: vt cum defeceritis, suscipiāt vos in æterna tabernacula: & nō relinquamini foras in tali hora super vos ventura: sed proh dolor multi, nec ista attendunt mortē non præuidentes: sicut omnes mundi amatores. Quibus loquitur Sanctus Ioannes in canonica sua dicens: *Nolite diligere mundum: neque ea quæ in mundo sunt*. Et subdit: *Si quis diligit mundum non est charitas patris in eo*: subiungit rationem quare: *quia omne quod est in mundo aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ: quæ non est ex Deo patre, sed de mūdo; sed mūdus transit, & cōcupiscentia eius, qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum*. Item Iacobus ait: *Qui amicus est huius mundi, inimicus Dei constituitur*. O vtinā ipsius mundi amatores ad minus attenderent seueritatem diuinæ iustitiæ, quæ in districto iudicio vniuscuiusque merita iudicabit, & puniet sine omni misericordia, non decipitur humana astucia, nec flectitur supplicamine lachrymosa: districtū. n. iudiciū Dei nihil patietur transire inultum. De quo quidem districto iudicio dicit Ansel. O quam angustæ, vndique reproborum viæ: superius erit iudex iratus, inferius horrendum chaos inferni, à dextris quidē peccata accusantia, à sinistris infinita dæmonia ad supplíciū trahentia, interius consciētia vrēs, exterius mundus ardens: peccator sic deprehensus, quo fugiet? latēre erit impossibile, apparere vero intolerabile. Vnde Ioan. Chrys. Nec resistendi virtus erit nec fugiendi facultas nec pœnitentiæ locus, nec satisfactionis tempus, ex angustia omnium rerum nihil erit nisi luctus. Et subdit, nec filij pro parentibus, nec parentes pro filiis intercedent, nec Angeli pro hominibus facient verbum, sicut solent: quia natura iudicij non accipit misericordiam, &c. Si B. Virgo, & omnes Sancti rogarent pro vno peccatore defuncto in peccato mortali, non exaudirentur: ergo fratres charissimi hoc districti iudicij examen omni tempore & hora ante mentis oculos ponite: pœnitentiam agentes, omnes volentes saluari bona opera cumulent, per quæ Deus reddatur eis propitius. Quia dicit Bern. Si Deus non est tecum per gratiam, adest tibi per vindictam: Sed væ tibi, si ita tibi adest. Illi namque irascitur Deus, quem peccatorem non flagellat: nam quem flagellando in præsenti non emendat, in futuro æternaliter condemnat. Iustitia enim Dei aliud iudicare non potest, nisi quod meretur opera, qui. n. diligit mūdū plus quā Deū, sæculū quā claustrū, gulā quā abstinentiā, luxuriā quam castitatem, nō est de numero saluandorum. O si nunc cuncti, & specialiter mundi amatores attenderent, & in animo omni tempore reuoluerent, & memorarentur eandē acerbitatem, & æternitatem pœnarū infernalium, nulli dubium quin multi, & infiniti à peccato cessarent mundum fallacem, & dolosum relinquētes, non sic irent post concupiscentias suas. Qui heu Dei præcepta minime aduertunt: immo paruipendentes pro nihilo reputant, cum tamen sine obseruatione mandatorum Dei, nullus saluari possit, Sicut testatur Saluator, Matth. 19. dicens: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata Dei*. Item in Exod. 20. cap. *Ego sum Deus fortis & æmulator: reddens iniquitatem patrum in filios in tertiam, & quartam generationem eorum, qui oderunt me*, scilicet mandata mea non custodiendo, & peccando: *& faciens misericordiam in millia his, qui diligunt mandata mea custodiendo*. Hinc Psalm. imprecatur talibus maledictionem, dicens: *Maledicti, qui declinant a mandatis tuis*. Auscultent mundi amatores sententiā Athanasij in symbolo suo, quod oportet nos omnes de omnibus operibus nostris in die iudicij reddere rationem. Et qui tunc bona egerunt, ibunt in vitam æternam: qui vero mala in ignem æternum. Vnde Apostolus ait. 2. Corinth. 5. c. *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi: vt referat vnusquisque, prout gessit in corpore, siue bonum, siue malum* fuerit sine omni exceptione, sine omni excusatione: tunc cum miseris damnandis, qui pœnitere neglexerunt exprobrando dicetur: sunt ij, qui ab initio à diebus antiquis huic mundo toto seruierunt desiderio, qui voluptuosè viuentes variis se desideriis subdiderunt? Eya, quid nunc prosunt eis bona terrena, quæ tanquam vmbra velocitet transierunt, quam breuis delectatio tam longam restem post se trahere æternæ miseriæ: ô stulti, & vecordes, quid iuuant vos nunc dulcia vniuersa, quibus tam celeriter perfuncti estis: si quidem nunc è conuerso plangere vobis æternaliter conuenit, & plangendo exclamare, & dicere væ, væ, væ nobis iam nunc, & in æternum, væ quod vnquam nati fuimus, quod amplius mori non valemus, væ quia in æternum torquebimur, nec à tormentis vnquam liberabimur: ô quis est qui talia recogitet supplicia, & hæc ad cor ponat tormenta hæc enim talia sunt, vt quicquid horribile mundo excogitari possit, his comparari in crudelitate non potest! ô quam felix incoinquinatus, qui post gaudia huius mundi non abiit, qui non respexit in vanitates, & insanias falsas? errauimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis, quid nobis profuit superbia, aut quid diuitiarum iactantia contulit nobis, trāsierunt omnia ista, tanquam vmbra transit, quod temporale fuit: sed proh dolor remanet, quod in æternum manet: ô æternum nunquam finem habiturum in Deū ô finis sine fine, ô mors grauior omni morte, semper mori & tamē mori nō posse: ô lacrymæ incessanter profluite, oculi plorate, & omnia viscera mea vlulare super hac infœlice separatione, quæ est à sūmo bono, & à facie illa gloriosa & iucūda, & à consortio illo angelico, necnō illo fœlicissimo numero electorū: & expectatione apponēdi, ad illā miserā, ac crudelē, & maledictā dānatorū turbā, sine fine cruciandā, ô cordiū omniū intimi gemitus, ô stridor dentiū, & fremitus spirituū infusus, ô ploratus, & vlulatus multus, ô clamor, & sonus æternaliter permansurus, qui semper durabit, & finem nunquam habebit, qui semper renouabitur, & nūquam terminabitur: oculi nostri miseri, nunquam aliud

Tēpus male cōsumptum deflendum.

Grauiter dolēdū de bonorū operū omissione.

Ioan. 2.

Iacob 4.

Districtū Dei iudicium Nihil impunitum.

In peccato moriens extra salutem.

Deus adest damnatis per punitionem.

Exod. 20.

Psal. 118.

2. Cor. 5.

Vnusquisque referet secūdū opera sua.

Tormēta infernal. quæ sunt excogitari nō possunt.

Intolerabile à præsentia Dei separari.

aliud videbunt, quam miſeriam; ô aures noſtræ miſeræ nihil aliud, niſi væ, væ, atque triſtitiam gemitus, ac ſtridores dentium audietis, ô pia corda illud interminabile, crudele, æternum, & intolerabile damnationis ſupplicium reſpicite, & hæc in tempore gratiæ lugere pœnitentiam agentes, peccata deplangite, heu, heu, cur non hîc nos miſeri, imo omnibus creaturis miſerabiliores, maxima futura mala præuidimus, ac præuenimus cum robur affuit, cum tempus aderat opportunum: vtinam tempore illo inutiliter expenſo ſuper hoc nobis vna horula, in remedium tantæ pœnæ fuiſſet cõceſſa: ſed heu (ſententiante diuina iuſtitia) præcluſa eſt nobis ſalutis via, negata miſericordia, ſpes omnis ablata. Quid plura? nos miſeri, & omnium creaturarum miſerabiliores in tantum affligimur, & dolemus de illo væ æterno, vt qualiſcunque terminus excogitatus, dũmodo finiẽdus foret, eſſet nobis conſolatorius ſuper omnia ſolatia, & gaudia mundana: quoniam poſitu per impoſſibile, quod eſſet aliquis lapis molaris, adeo magnus quod vbique circumferentiam cœli cõtingeret, & quod, aliqua auicula minimæ quantitatis, poſt centum millia annorũ veniens de lapide prædicto ſolũmodo, tantũ per roſtrum ſuum euelleret, quantũ eſt decima pars milij, & iterum poſt centum millia annorum, ſicut prius auicula vnam particulam de decem auferret, & ſic per ſingulas partes, ita quod in decies centenis millibus annis non plus diminueretur quantitas lapidis, niſi quãtũ habet in magnitudine granum milij: en proh dolor, nos miſeri multũ gratulati & conſolati eſſemus, quod poſt longam, & plenam conſummationem totius lapidis finem haberet ſententia noſtræ dãnationis æternæ: ſed heu, hæc eadem conſolatio nobis miſeris à diuina iuſtitia eſt abnegata, qui habet aures audiendi audiat, & ad cor ponat hæc horribilia vitam emendando, hîc in tempore gratiæ pœniteat: quia taliter flagellabuntur in æternis cruciatibus, qui hîc in tempore gratiæ à flagellis filiorum excipiuntur. Vnde dicit Beatus Gregor. proſper ſucceſſus temporalium æternæ damnationis certiſſimum eſt ſignum. Quid ergo faciendum eſt vt infernum euitemus? Dico quod Deus, qui ſecundum Apoſtolum *vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem ſui nominis peruenire*, duo nobis verba in Euangelio propoſuit: quorum vnum dixit manens in carne, alterum dicturus eſt in extremo iudicio: in quibus verbis proponit nobis bonum & malum, vitam & mortem, benedictionem & maledictionem: elige ergo quod volueris, vnum ex his duobus oportet te eligere: primum ſcribitur Matth. 3. *pœnitentiam agite*, & talis pœnitẽtia vera dicta poteſt dici vita religioſa, virtuoſè deducta: ſecundum dicetur in diſtricto iudicio in nouiſſimo die, & ſcribitur Matt. 25 *ite maledicti in ignẽ æternum*, ſi ergo primum accipias pœnitentiam agens, ſecurè euades ſecundum: ſi autem primum contemnis, abſque dubio incides in ſecũdum. De iſtis verbis ſimul iunctis, dicit Berna. reſpondent nobis mundi amatores cum pœnitentiam perſuademus, & dicunt, ſicut indurati, & excæcati dixerunt: durus eſt hic ſermo, quis poteſt eum audire? eratis inſani, durum ne vobis videatur cũ dicitur pœnitentiam agite, &c. audituri eritis duriorem ſ. *ite maledicti in ignẽ æternũ*, vbi cruciatum æternaliter ſuſtinebitis duriorem, quod Deus auertat: pœnitentiam inſpirando, & quod ſi hæc omnia horribilia & terribilia prædicta ſeruos diaboli, & mundi amatores ad cõuerſionem vitæ ſuæ, & ad pœnitentiam agendam non inducunt, nihil ſupereſt, niſi vt attendant immenſitatem gaudiorum cœleſtium. De quibus dicit Pſal. 83. *quod melior eſt ibi dies vna, quam mille dies in hac vita.* Vnde dicit alibi: *quoniam mille anni ante oculos tuos, tanquam dies heſterna, quæ præterijt*, ſcilicet lætè deducta in hac vita. De quibus gaudiis dicit Gregor. ibi pax eſt ſine diſcordia, voluntas ſine mandato, iuſtitia ſine iniuria, iuuentus ſine ſenectute, decor ſine deformitate, vita ſine morte, lætitia ſine perturbatione, carmina non deſunt, præmia non deficiunt, amicitiis non egebitur, regnum non amittitur, ibi nihil deerit quod libuerit, nihil deſiderabitur quod non affuerit. Item Auguſt. de eiſdem gaudiis cœleſtibus, inquit: O pulchra ciuitas: Chriſtus animæ cibus erit ne eſuriat, potus ne ſitiat, vita ne illam ſenectus diſſoluat, nullus intrinſecus morbus, nullus extrinſecus metus, in carne ſanitas, in animo tranquillitas, in anima iucunditas. Concordat Bern. Lætantur omnes ideo: quia deſiderabilis aſpectu, facie decorus, dulcis ad perficiendum, per ſe placet, per ſe ſufficit ad præmium, nihil extra ipſum quæritur, quod in ipſo non inuenitur: quia omne in ipſo eſt quod deſideratur. Aug. Ipſe finis deſideriorum noſtrorum, qui ſine fine videbitur, ſine faſtidio amabitur, ſine fatigatione laudabitur. Et vt multa paucis concludam, audi adhuc Bernardum dicentem ſic, ibi vera lætitia plena ſcientia, ibi omnis plenitudo ſcientiç, omnis pulchritudo, & beatitudo, ibi eſt pax, pietas, bonitas, lux, virtus, honeſtas, gaudium, lætitia, dulcedo, vita, ſalus, gloria, requies, amor: & quicquid bonum excogitari poteſt, ibi reperitur: ſi igitur iſta gaudia poſſidere cupiunt, ipſi mundi amatores, audiant Dominum dicentem; *fugite de Babylone, & ſaluabit vnuſquiſque animam ſuam.* Babylon, ſecundum Hieronymum interpretatur domus confuſionis, & directe ſignat iſtum mundum: vbi iam heu vbique terrarum confuſio regnat, ſicut videmus patenter in verecundo veſtitu, & in aliis infinitis abuſionibus: quæ experientia magis docet quam ſcribi, vel dici poteſt: ergo fuga de hoc ſeculo, validius eſt remedium contra vitia, & peccatã. Ad quam fugam hortatur nos Dominus in verbo prælegato, vbi dicit: *Fugite de Babylone*, &c. Quod quidem verbũ exequitur Bernardus, dicens: Fugite de Babylone: hoc eſt de ſæculo neqnã, vbi caſtitas periclitatur in deliciis, humilitas in diuitiis, veritas in multiloquio, & ſic de aliis. Quo ergo fugiendum? puto ad vitã religioſam, quæ melior eſt vita, ſiue via ad arctam viam, quæ ad patriam ducit cœleſtem. Poteſt tamen largius loquendo per Babylonem, intelligi ſtatus peccaminoſus, qui eſt adeo confuſus, quod animam ad imaginem Dei creatam deturpat, vt nullũ imaginis Dei veſtigiũ in ea reluceat: & niſi Dominus in nouiſſimo die eandem imaginem in ea inuenerit, æternaliter condemnabit; vnde dicit: *Reddite Cæſari, quæ ſunt Cæſaris*, id eſt diabolo, qui eſt omnium mundi amatorum Dominus: vnde Dominus per ſe in Euãgelio appellat ipſum principem mundi: vt patet in multis locis Euangeliorum, &c. Item poteſt adhuc largius intelligi: *Fugite de Babylone*, id eſt de hoc mundo peccaminoſo: non per corporis alienationem, ſed mentis, ſicut fecerunt omnes Sancti Dei, qui licet vixerunt in mundo inter homines, non tamen curauerunt mundum: ſed omnino ſpreuerunt, & in Chriſto delectati fuerunt, ſic & nos facere debemus, fugere videlicet ſic de hoc mundo ad ſtatum pœnitentialem, vt prius dictum eſt: Agite, ſcil. pœnitentiam, &c. vt pœnas intolerabiles æternas, & horribiles declinetis, euadatis, & regnum cœlorum amœnum, & iucundum, cum Sanctis, & electis, meritis eorum, & precibus poſſideatis Quod nobis præſtare dignetur Ieſus Chriſtus Mariæ filius, qui cum Patre, & Spiritu ſancto viuit, & regnat in ſæcula ſæculorum, Amen.

Væ æternum damnatæ. — *Dãnati vane conquerũtur.* — *Tormenta eorũ nunquã minuuntur.* — *1. Tim. 2.* — *Matth. 3.* — *Pœnitentia poteſt dici vita religioſa.* — *Pſal. 83.* — *Pſal. 89.* — *Beatitudinis oeconomia.* — *Vitæ æternæ gaudia.* — *In beatitudine omnium bonorum, cumulus.* — *Ierem. 48.* — *Fuga ab hoc ſeculo remedium cõtra vitia.* — *In ſtatu peccati cõfuſio.* — *Matth. 22.* — *Mundus cõtemnendus.*

TRACTATVS

TRACTATVS
DE PRÆCEPTIS
Regulæ fratrum minorum.

Tria vouet præcipue regula nostra. REGVLA Fratrum Minorum vouet principaliter tria Christi consilia, scilicet, Obedientiam, Castitatem & Paupertatem: & habet duodecim capitula, in quibus comprehenduntur septuaginta duo versus, in quibus continentur quadraginta sex præcepta, & hoc, vel explicitè, vel implicitè, & sub præcepti exhibitione, vel sub verbis æquipollentibus.

CAP. I.

1. Cap. sex præcepta continet. PRimum capitulum sex præcepta continet. Primum est, quod fratres obseruēt Euangelium Christi, pro-
1. ut in ipsa regula continetur, scilicet præcepta, vt præcepta, & consilia vt consilia. Ea quo verbo obligantur, quæ à Christo fuerunt Apostolis præcepta ad
2. curam pastoralem non pertinentia. Secundum præceptum est, quod viuant in obedientia, & regulæ, & præceptorum, in his quæ non sunt contra Deum, re-
3. gulam, & animam suam. Tertium est, quod viuant sine proprio, tam in speciali, quam in communi, sed habeāt vsum pauperis vitæ, vel regulæ complendæ necessariū, & sic, vel charitatiuis eleemosynis sibi oblatis, vel hu-
4. militer acceptis. Quartum est, quod viuant in castitate,
Castitas mentalis & corporalis. & mentali, & corporali. Quintum est, quod obediant Domino Papæ, & sanctæ matri Ecclesiæ, dummodo Pa-
5. pa sit canonice electus, non simoniacè, nec tyrannice, nec contentione ambitiosa, nec per minas, nec violenter intrusus. Et nota quod hoc nomen, Franciscus, pro- ponitur pro perpetuata persona, s. pro capite vniuersali, &
6. communitate omnium fratrum. Sextum est, quod cæteri fratres obediant fratri Francisco, & eius successoribus, duntaxat electis, vt dictum est de Papa.

CAP. II.

2. Cap. duodecim cōtinet præcepta. SEcundum capitulum duodecim præcepta continet. Primum est, quod nullus fratrum recipiat aliquem
1. ad ordinem, præter ministros, & quibus conceditur ab eisdem. Secundum est quod fratres mittant
2. eos ad ministros, & non impediant, vt retardent, nec retrahant, amore carnali, vel odio, vel prece, aut pretio; sed illos quos nouerint idoneos & vtiles pro
3. ordine, aut econuerso pro insufficientibus. Tertium præceptum est, quod ministri & cæteri habentes auctoritatem recipiendi, examinent eos de fide Catholica & sacramentis & aliis in constitutionibus generalibus
4. positis. Quartum est, quod nuutiij studeant bona sua temporalia pauperibus erogare, si sine periculo corporali, vel spirituali, vel scandalo fieri possit; si quid possent impediri ex retardatione talium rerum. Quintum
5. est quod prædicti receptores ad ordinem, eosdem aduenientes ad prædictam nisi exigerent rogationem nihil facere debeor, nec aliquis frater debet de hoc dare cōsilium. Fratres receptores prædictos; qui si requisiti ab eisdem fuerint mittant ipsos ad alios alterius status, & ordinis existentes, Deum duntaxat timentes, & hoc
6. sine fraude. Sextum est, quod post præfata concedant ipsis pannos probationis, non tamen habitum ordinis,
7. & caparonem, vel alia commodius. Septimum est, quod finito anno probationis, recipiantur ad obedientiam nisi iusta causa impedimentum præstiterint & hoc cum protestatione. Octauum, quod professi non ha- 8.
beant plures tunicas quam duas, sc. vnam cum caputio, aliam sine caputio qui voluerint habere, excepto si dispensatione prælatorum (considerata necessitate,) plures concedantur eisdem. Nonum est, quod nullo modo li- 9.
cebit, professis ordinem dimittere. Decimum quod nō 10.
portent calceamenta extra casum necessitatis, & hoc iudicio non suo sed prælatorum. Vndecimum est, quod 11.
vestiantur pannis vilibus secundum regionem, in pretio pariter & colore. Duodecimum est, quod non vtan- 12.
tur cibis & potibus delicatis consuetudinariè nisi fortuito, charitate, vel infirmitate cogantur: Et hoc præceptum includitur in vltimo versu secundi capituli.

CAP. III.

TErtium capitulum habet tria præcepta. Primum *3. Cap. habet tria præcepta.*
est, quod clerici faciant diurnum officium secundū ordinem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Psalterio duntaxat 1.
excepto, & laici dicant, Pater noster, orent pro defunctis. Secundum est, quod ieiunent à festo omnium 2.
Sanctorum vsque ad Natiuitatem Domini, & Quadragesimam maiorem, & sextam feriam, & dum ab Ecclesia, vel prælatis præcipitur: quia ea regula eisdem obe- 3.
dire tenentur. Tertium est, quod non equitent, nec curru vadant extra casum necessitatis, & hoc iudicio non suo, sed Prælatorum.

CAP. IV.

QVartum capitulum continet duo præcepta. Primū *4. Cap. duo continet præcepta.*
est, quod fratres denarios vel pecuniam non recipiant vllo modo, nec vtantur eisdem præter modum, 1.
formam & casum à Papa Nicolao, vel Clemente positam. Et nota quod Papa Clemens in declaratione quæ incipit, Exiui de paradiso, inquit, fratres ordinis minorum non solum à receptione, proprietate, dominio, siue vsu ipsius pecuniæ, verum etiam a contrectatione qualibet ipsius, & ab ea sint & debent penitus esse alieni. Secundum est, quod ministri & custodes & alij 2.
qui vsaiq eisdem, scilicet ministris & custodibus commissum fuerit, solicitam curam habeant, de vestitu fratrum & necessitatibus infirmorum sine receptione tamen denariorum & pecuniæ.

CAP. V.

QVintum capitulum, continet duo præcepta. Pri- *5. Cap. duo continet præcepta.*
mum est, quod fratres non comedant panem suū 1.
otiose, sed vt de suo labore spirituali, vel corporali sibi & suis fratribus prouideant, de suis necessitatibus illis duntaxat gratiam laborandi habentes, gratiam scilicet fortitudinis corporalis, aut industriæ naturalis, vel aptitudinis addiscendi, nisi impediti fuerint exercitiis spiritua, nec aliter talibus exercitati, fermetus occupentur aliorum Laborent autem fideliter & deuote in- 2.
quantum possunt sine linguæ & cordis vanitate. Secundum est; quod non laborent laboritium, quod esset ad extinctionem spiritus sui, sed potius quod fit in adiutorium spiritus sui Mercedem autem laboris recipiāt sine omni dominio, vel superbia: nec posūit facere mercatum, possunt tamen dicere, Fatigatio mea aut labor meus tantum valet, aut tātum meretur. Quando vero pretium non soluitur, recurrant ad mensam Domini, sc. eleemosynarū Et nota quod in statutis ordinis generalibus authenticis, s. Gulielmi Ferine. ij. sic habes, Pecunia, nec nomine oblationis, nec alias recipiatur in locis fratrum. Et si forte ibi aliqua ponetetur, nullo modo conuertatur in vsus fratrum. Et dicimus pecuniam, non solum denarios, sed rem quamlibet, quæ accipitur vt venditur.

CAP. VI.

6. Cap. tria continet præcepta

SExtum capitulum continet tria præcepta. Primum est, quod cauere debent ab omni rerum proprietate, tam in generali, quam in speciali. Tamen secundum determinationem & declarationem Ecclesiæ non solum vsui humano necessarias res, verumetiam competentes statui ipsorum & ad exercitia conuenientia, prælati ipsis concedere possunt, licet etiam in regula res ipsæ non exprimantur, omni tamen curiositate & superfluitate exclusis. Secundum est, quod non solum inter se fratres charitatem habeant, verumetiam signa forinsecus demonstrare debent confidentiæ, vt secure vnus alteri possit manifestare necessitatē suam & cordis secretum. Tertium est quod mendicare debent secundū prælatorum suorum determinationem deuote ad hoc inducti, exemplo Christi & suæ benedictæ Matris, & Apostolorum, qui vt sanctus Franciscus dicit, pro eleemosyna fuerunt, & de eleemosynis vixerunt.

1. 2. 3.

CAP. VII.

7. Caput duo continet præcepta

SEptimum capitulum continet duo præcepta. Primum est, quod si qui fratrum instigante inimico mortaliter peccauerunt: in casibus per statuta ordinis ministris reseruatis, ad eosdem sine mora pro absolutione recurrant, vel ad alios auctoritatem habentes. Secundum est quod ministri & alij ad quos recurrunt benigne eos recipiant, & misericorditer per se, vel per alios pœnitentiam injungant, secundum quod sibi fieri vellent, in casu simili.

1. 2.

CAP. VIII.

8. Cap. tria præcepta cōprehēdūtur.

OCtauum capitulum continet tria præcepta. Primum est, quod fratres omnes teneantur habere generalem ministrum ordinis cui teneantur humiliter obedire. Secundum est, quod ipso defuncto ministri & custodes in capitulo Pentecostes successorem eius eligere debeant. Vel etiam cum inutilis & insufficiens ad tale officium extiterit. Tertium est, quod de triennio in triennium vel citius, vel tardius, secundum determinationem prædicti Generalis, ministri & custodes ad capitulum generale conueniant. Cum ex declaratione, & determinatione Ecclesiæ sufficit quod custodes vnius prouinciæ, vnum ex ipsis eligant, qui solus loco ipsorum ad capitulum accedat, & vice omnium fungatur.

1. 2. 3.

CAP. IX.

9. Cap. duo habet præcepta.

NOnum capitulum continet duo præcepta. Primum est, quod fratres non prædicent in Episcopatu alicuius Episcopi (præterquam in omni ordine) cum ab eo illis fuerit contradictum. Secūdum est quod nullus eorum prædicet nisi à Ministro generali, vel prouinciali sibi illud concedatur, in capitulo prouinciali.

1. 2.

CAP. X.

10. Cap. tria continet.

DEcimum capitulum continet tria præcepta. Primum est, quod fratres obediant in omnibus prælatis ordinis, qui prælati intelliguntur nominibus ministrorum, in omnibus quæ non sunt contra Deum, animam & regulam. Secundum est quod ministri & custodes & gardiani visitent & moneant & corrigant fratres suos, & per zelum sanctum, non per odium, similiter non furiose, aut superbe, sicut serui Dei, non tyranni, vt ipsos incitent ad correctionem, non ad desperationem, quia eorum auctoritas non est contra salutē fratrum, & regulæ obseruationem. Tertium est quod quando fratres stant in loco vbi regulam obseruare non possunt spiritualiter, integre & perfecte, secundum voluntatem Dei, & secundum vtilitatem spiritualem animæ suæ debent recurrere ad ministros suos vt ipsis prouideant, & inde eos remoueant. Fratres autem alij quicunque à capite non possint impedire illos, quin recurrere possint ad ministros in casu prædicto. Et nota hic aliquos casus propter quos fratres licite possunt recurrere ad ministros, qui, ministri si de remedio prouidere noluerint, tunc sibi ipsis prouidere possunt, petita tamen prius licentia ab eisdem, licet, non obtēta, vt patet de transeuntibus ad aliam religionem, licet, verbi gratia. Si frater ponitur in aliquo loco vbi est annexa proprietas, s. vnius agri, campi, & similium. Item si ponitur cum aliquo Cardinali & nullo modo poterit vacare orationi. Item si poneretur cum aliqua Comitissa. Regina, vel Ducissa, aut Imperatrice, & si propter conuersationem mulierum impedimentum sentiret castitatis. Item si à prælatis loci, cuius quilibet etiam cogeretur audire confessiones & ex huiusmodi confessionibus frequenter caderet in fragilitatem propter turpia in confessione audita. Item si à prælato loci frequenter & continue mitteretur ad ciuitatem aut villam ad associandum fratres per domos, nec vacat sibi tempus ad recolligendum se in cella nisi parum post prandium vel in sero. Item si cum signis, vel verbis aut encæniis, vel quouis alio modo mulier solicitaret eum ad peccatum carnis. Item cum aliquis se dat orationi, vel humilitati vel contemplationi & fratres cæteri non dimitterent eū talia exercere, sed occuparent eum in aliis secrete & malitiose ex quibus impedieretur à talibus sanctis exercitiis. Item si à fratribus loci in quo non seruaretur regula cogeretur vel molestaretur, ab ipsis, vt se conformaret eis. Talibus enim ex causis omnino coguntur ex vi verbi regulæ, cum dicatur Debeant & possint recurrere ad suos ministros. Preterea etiam nota, quoniam nullo regulæ loco Beatus Franciscus magis supponit prælatos subditos fratribus & declarat quod sint ministri omniū fratrum quam hic. Quando fratres subditos vocat dominos, & prælatos suos, ministros taliū dominorū nēpe subditorū suorū, vt frater cū habeat notitiā alicuius impedimēti ex supradictis quod ad eos ire possit, bona facie & animo puro, & in fortitudine spiritus dicere debet. Pater mi minister volo & peto quod me de tali loco mutes: minister vero si Deum & zelum regulæ & animæ fratris præ oculis habet, nullo modo videatur posse ipsi fratri in tali recursu talem licentiā denegare.

1. 2. 3.

Casus propter quos fratres ad ministros possunt recurrere.

CAP. XI.

11. Cap. cōtinet præcepta tria.

VNdecimum capitulum habet tria præcepta. Primū est quod fratres non habeāt suspecta consortia vel consilia mulierum. Suspecta dico vel propter personam non bonæ famæ, & in loco inconuenienti, vel inhonesto; aut tempore non congruo, aut modo scil. indebito & nimia frequentia, aut frater iuuenis cum iuuencula ex parentela minime attinentes, aut in confessione existentes. Secundum est quod non intrent Monasteria Monacharum sine licentia sedis Apostolicæ. Tertium est quod non sint compatres virorum vel mulierum.

1. 2. 3.

CAP. XII.

12. Cap. quatuor cōtinet præcepta.

DVodecimum capitulum continet quatuor præcepta. Primum est quod subditi non ex suo motu aut voluntate vadant inter Saracenos & alios Infideles. Secundum, quod ministri non concedant licentiam insufficientibus, dico, vel propter defectum spiritus, aut discretionis aut scientiæ. Tertium quod sufficientibus & idoneis non negent licentiam; propter affectum carnalem. Quartum quod ministri petant à Domino Papa vnum Cardinalem in protectorem & correctorem eorundem.

1. 2. 3. 4.

DE CASIBVS PROprietatis Religiosi.

SEquuntur casus in quibus frater minor potest dici proprietarius, siue pro quibus proprietarium se debeat æstimare videlicet suæ voluntatis, vel rerum temporalium, & hæc intelligenda sunt quando sic à fratribus suo nomine & auctoritate fiunt aliqua prohibita, non à procuratoribus Domini Papæ nomine & auctoritate Papæ, vel donantium benefactorum.

1. Primus est, petere iustitiam, vel vindictam de iniuriis sibi factis, excepto si ipse à prælato requiratur, tunc ei iniuriam sibi factam intimare tenetur, non quidem causa vindictę petendę, aut iustitiæ requirendæ, sed propter obedientiam & correctionem fraternam.

2. Secundus, dicere aliquid esse suum, non intelligendo suum esse necessitatis, vel vsus simplicis facti, sed possessionis, aut iurisdictionis.

3. Tertius, dicere aliquam rem ordinis, vel conuentus esse, non intelligendo, vt iam dictum est.

4. Quartus, ambulando per patriam ducere secũ bursariũ sua auctoritate & suo nomine, aut sic faciendo pacta in hospitio, vel alibi, vel aliquod sic sollicitando aut emendo, vel vendendo: videlicet cum pactione iurisdictionali sua auctoritate & suo nomine.

5. Quintus, ambulando per patriam secum scienter & in fraudem prælatorum clauem cellæ deferre, non assignando eã prælato credendo diutius manere extra locũ.

6. Sextus, clauem alicuius capsæ secretæ reponere, ne fratres alij aliquid recipiant seu vtantur, & hoc sine consensu & iussu prælati.

7. Septimus, cum librum, vel rem aliam qua frater non vtitur, nec necessarium sibi est, cum requiritur ab alio, concedere noluerit non prohibitus.

8. Octauus, suo nomine & auctoritate recipere oblationem pecuniarum ad altare, vel cum peluì vel trunco, vel alio instrumento, & modo, pro se & sua necessitate.

9. Nonus, sua auctoritate eleemosynam pecuniarium facere reponi in fenestra, vel alibi, à dante ipsam, etiam per se, vel, suis dispensandam, suo nomine & auctoritate.

10. Decimus, cum aliquid à minori prælato fratri aufertur à cella & inde impatienter facit querimoniam maiori prælato, illud sua auctoritate sibi repetendo & exigendo.

11. Vndecimus, voluntate propria & non prælati, stare in aliqua cella, vel loco.

12. Duodecimus, proprietas appellatur in ordine contra suos prælatos appellare.

13. Tertius-decimus, rem datam pro vna causa, sua auctoritate & suo nomine in aliam commutare, sicut panem, ceram, & aliud quodcunque.

14. Quartus-decimus, res superfluas mobiles, vel immobiles vt libros superfluos, vel nimis curiosos, iocalia non ad cultum diuinum, sed communem vsum vel particularem, extra Ecclesiam, vineas, & possessiones, & etiam in vsum superfluum recipere: nam vsurarius non potest res superfluas ad vsum retinere secundum Ambrosium, qui accipit, quo non indiget, raptoris nomen tenet.

15. Quintus-decimus, ligna syluæ loci vendere, vel vẽdi facere suo nomine & auctoritate, aut aliud consimile sicut fructus, vel olera, quia solum ad vsum habere possunt non ad dominium.

16. Sextus-decimus, testari vel disponere de rebus, quibus hactenus, aut pro labore, vel aliquo obsequio solutionem expetere, exigendo sua auctoritate & suo nomine, vel aliquid expendere, vel expendi facere in alterius vsum, vel recipere aut dare sine licentia habita, vel præsumpta sine fraude.

17. Decimus-septimus, in locis vbi non morantur fratres habere domos donatas vel emptas ad petitiones fratrum, ad locandum suo nomine & auctoritate. Item vineas, vel possessiones, domos superfluas ad locandum aut columbaria, aut piscaria ad idem. Item habere partes lucri, in flumine, aut locis, aut pratis, aut syluis, vel huiusmodi.

18. Decimus-octauus, res oblatas velle vi sibi reacquirere; vel defendere, aut exigere suo nomine & auctoritate:

19. Decimus-nonus, vti rebus, quarum Dominus, vel possessor ignoratur, & hoc sua auctoritate non seruatis seruandis.

20. Vigesimus, vsum rerum comunitatis in proprium vsum commutare sine licentia prælatorum.

21. Vigesimus-primus, contractum quemcunque lucri cum obligatione iurisdictionali sua auctoritate facere cum alio.

22. Vigesimus-secundus, eleemosynam pro necessitate dispositam, aut datam nolle expendere, scilicet sub specie nimiæ & prolixioris prouidentiæ in futurum, aut thesaurizationis reseruare, quærendo interim aliam aut recipiendo indebite.

23. Vigesimus-tertius, quamcunque rem prælato in fraudem celare, aut cum præcipit vt reddatur, aut alteri concedant, vel detur non subito reddere, & dare, vel reassignare.

24. Vigesimus-quartus, libros duplicatos vnius materiæ, vt duo breuiaria ambo sufficientia & similia habere ad suum particularem vsum.

25. Vigesimus-quintus, recipere & exigere pro labore in ordine vel extra ordinem ex pactione iurisdictionali sua auctoritate facta quodcunque temporale.

26. Vigesimus-sextus, prælato suo non obedire, quia non est proprietas peior propria voluntate.

27. Vigesimus-septimus, candelas ad obsequium mortuorum vel in oblationem datas, vendere, aut in aliud commutare suo nomine & authoritate, præter voluntatem & auctoritatem domini nostri Papæ, vel procuratorum eius, aut dantium.

28. Vigesimus-octauus, propter exequias mortuorum vel eleemosynas quascunque, contendere, easdem suo nomine, auctoritate & per se iudicialiter repetendo & exigendo.

29. Vigesimus-nonus, celebrare Missas principaliter pro pecuniis sibi acquirendis, vel alio pretio; & maxime quando fratres tunc pro tempore præsenti, vel de proximo imminenti non habent necesse recurrere ad amicum spiritualem pro soluendo vel emendo aliquid.

30. Trigesimus, res quascunque deputatas pro quocunque vsu contra voluntatem Domini & ex propria auctoritate & voluntate alienare sub quocunque titulo; aut vendere per se, suo nomine & auctoritate.

31. Trigesimus-primus, quoad proprietatem propriæ voluntatis, procurando sibi indebite prælaturam, quia secundum Augustinum. Auaritia non solum in rebus, sed in honoribus consistit.

32. Trigesimus-secundus, qui aliquid alicui tribuit, vel donat; vt suam possit adimplere voluntatem, sine licentia prælati.

33. Trigesimus-tertius, rem habitam reseruare, & superfluè, & reponere, nolendo vti, ne destruatur, & vt in futuro sibi non deficiat, aliis eiusdem speciei habitis vtendo.

34. Trigesimus-quartus, de damno in horto, vel alibi facto requirere, repetere, exigere, mandare satisfactionem suo nomine & auctoritate.

35. Trigesimus-quintus, eleemosynas pecuniarias sua auctoritate deponi facere vel prælato non reuelare, vel pro voto sine debita commissione ad eas recurrere, & exponi facere sua auctoritate.

Trigesi

36. Trigeſimus-ſextus, in ordine vel extra ordinem in manibus ſæcularium res recommendare, vel reponere ſine licentia, aut ſcitu prælatorum ſuorum.

37. Trigeſimus-ſeptimus, qui tempore infirmitatis, aut ſanitatis abſcondit clauem aliquam, vel aliqua, ne prælatus aliquid inde tollat, vel videat, aut aliud diſponat, & ſi prælatus aliquid inde tollat, ſi turbatur contra eũ aut murmurat, hic peſſimus proprietarius eſt, cũ prælatus voluntariè poſſit & habeat diſponere de rebus loci.

38. Trigeſimus-octauus, de rebus communitatis pluſquam prælatus concedat, & in fraudem tollere, aut dare fratribus, aut ſæcularibus, hic cum cęteris eſt proprietarius. Multi alij caſus ſcribi poſſent, ſed omnes communiter ad iſtos reducuntur. Et cum frater pecuniam & denarios habere non poſſit, nec aliquid aliud, quo vti licet ſine licentia expreſſa vel ſaltem (ſine fraude) præſumpta, quantũcunque minima; vtpote nec acũ, nec filũ nec aliquam rem, nec obolum, nec valorem oboli, quia ſecundum Benedictum. Monachus habens obolum, nõ valet obolum; ideo à proprietate ſummè eſt cauendum, & licentia à prælatis humiliter expetenda, vel generaliter pro talibus habenda.

Hoc intellige ſi aliquid retinuerit contra volũtatẽ prælati.

EPISTOLA AD PATRES familiæ vltramontanæ.

IN Chriſto ſibi chariſſimis Fratribus omnium locorum deuotorum Ordinis Minorum, totius Italiæ, ſub mea cura commiſſis, Frater Bernardinus de Senis eiuſdem ordinis, ac dictorum locorum Reuerendi Patris Generalis Miniſtri Vicarius & Commiſſarius, ſalutem & pacem in Domino ſempiternam. Volens mihi commiſſorum ſaluti, quo ad ſpeculationem veritatis, & in omnibus iuxta poſſibilitatem prouidere, notũ ſit quatenus per Fratrem Nicolaum de Auſmo eiuſdẽ ordinis ac etiam Vicarium locorum deuotorum Prouinciæ ſancti Angeli, & nunc & tunc eorumdem locorum Commiſſarium Præfati Reuerendiſſimi Patris Generalis de mandato eiuſdem, ac de voluntate Domini noſtri Papæ, vt patet per literas Reuerendiſſimi Patris Generalis, factæ fuerunt declarationes quædam, multa diſputatione, & examinatione & ponderoſitate, examinatæ & comprobatæ per Reuerendiſſimum Patrem Generalem, Miniſtrum, per Venerabiles Patres, Fratrem Ioannem de Capiſtrano, & alios multos, ac etiam per me, quæ ſunt huiuſmodi.

Declarationes Regulæ.

De conſiliis Euangelicis & ſpecialiter de hoc, nihil tuleris in via.

IN primis videlicet quod Fratres Minores non tenentur ex eorum profeſſione ad aliqua Conſilia ſeu Præcepta Euangelica, vltra alios Chriſtianos præter quam ad illa quæ in Eccleſia ſpecialiter & expreſſè ponuntur præcipientia vel inhibitoria, vel ſub æquipollentibus verbis nominatim à Clemente quinto in ſua declaratione expreſſis, vt patet in primo articulo declarationis Clementis quinti, Nicolai tertij & Martini quinti, & præterea Fratres non tenentur ad illud Euangelicum. *Nihil tuleritis in via.*

Quæ conſilia tenẽtur Minores obſeruare.

Ad quem arctum vſum rerum tenentur Fratres.

SEcundo non tenentur ex ſua profeſſione ad alium arctum vſum rerum quam in Regula particulariter exprimitur, vt ſatis patet per Clementem quintum in ſua declaratione, §. ex præmiſſis. Quinimo vt patet in declaratione Nicolai tertij § Porrò ſecundum Regulam & omnimodam veritatem, moderatus vſus rerum ad vitæ ſuſtentationem, & officiorum ſui ſtatus executionem præterquam de pecunia, conceſſus eſt Fratribus.

Quis vſus conceditur Minori.

De ſuperfluitate & curioſitate, & quomodo & à quibus debeat iudicari.

TErtio quia ſuperfluitas & curioſitas, non debet diſcerni reſpectu neceſſitatis certæ ſeu vſus arcti quoad ſtatum Fratrum Minorum, ſed moderati, cum vſus moderatus non poteſt dici ſuperfluus & curioſus & per conſequens nec vitioſus, imo ſecundum veritatem omnimodam & regulam licitus vt patet ex præallegato Domino Nicolao. Et quia moderatio dicti vſus, debet attendi ſecundum qualitatem perſonarum & veritatem temporum, & locorum conditiones, & alias occurrentes circunſtantias, ſuperfluitas & curioſitas non poteſt faciliter diſcerni. Propterea per ſubditos non poteſt, nec debet iudicari, ſed per miniſtros & cuſtodes, vel eos quibus ab ipſis committitur, qui de talibus ſecundum eorum conſcientias debent diſtrictè iudicare, vt patet in declaratione Nicolai. §. inſuper & §. quamquam.

Vſus moderatus nõ poteſt dici ſuperfluus.

Qui culpantur ex ſuperfluitatibus & curioſitatibus introductis.

QVarto, quod ſi in locis ſit magna ſuperfluitas vel curioſitas, ex eis non vitiantur Fratres, niſi ſolum introducentes, vel conſtituentes, vel ſi ad eorum officium pertinet & poſſunt, vel quicunque alij (ſi commodè poſſunt, & legitimè) & non reſiſtentes, & non alij qui dictis rebus vtuntur ob aliquam neceſſitatem vel ſcandali euitationem. Vt propterea licet Clemens quintus decreuerit ædificia nimis ſumptuoſa nõ conuenire ſtatui Fratrum Minorum, tamen præcepit ſub pœna excommunicationis quod dicta loca Fratres non relinquerent abſque ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali. Et ideo excedentia ſuperfluitatis, & curioſitatis, non eſt ſufficiens cauſa propter quam Fratres debeant recedere à loco niſi affuerit de illis aliquid propter quod non poteſt regula ſpiritualiter obſeruari, ſecundum declarationem Martini, quinti. Vel quando loco eſt annexa proprietas ſiue cura animarum pueros baptizandi, alia parochialia agendi, vel ſi fratres morantur in loco contra voluntatem Domini loci, vel quando propter penuriam rerum neceſſariarum oportet Fratres facere congregationes, & quæſtus inhoneſtos contra puritatem regulæ, & vſum generalem Ordinis, vel propter inhoneſtam ſocietatem, ſeu importabilem fratribus præſertim rudibus & infirmis vel ſimilia. Quod ſimile (cum ſit indeterminatum) relinquitur iudicio prælatorum extra de officio dele.c. de cauſis.

Quandò iudicatur ſuperfluitas.

De vſu carnium.

ITem quinto per regulam vſus carnium in loco, vel alibi, Fratribus non prohibetur, cum non liceat niſi moderatus, & diſcretus.

Vſus carniũ nõ ſẽper prohibetur.

De calicibus.

ITem, ſexto quod vti poſſint calicibus & patenis argenteis, dummodo nimis exceſſiua magnitudo & precioſitas non repugnent regulæ, imò ſatis conuenit ſi poſſint haberi ad vitandum immunditiam, & alia pericula circa ſacratiſſimam Euchariſtiam.

Quod in dubiis debent ſubditi ſtare iudicio Prælatorum.

ITem, ſeptimo de omnibus dubiis, de quibus ſubditi non poſſunt indubitanter declarari, tenentur iudicio

Intellige de dubiis probabilibus.

iudicio Prelatorum suorum stare. 23.q. quid culpatur, & propterea contrarium agentes sunt transgressores obedientiæ & debent à suis superioribus Censura Ecclesiastica, vel alia decenti pœna castigari.

Approbatio Reuerendissimi Patris Ministri Generalis.

HAs igitur declarationes Reuerendissimus, Pater Generalis Minister confirmauit in hunc modum, supradictas declarationes, & determinationes per præfatum vicarium & commissarium meum, Fratrem Nicolaum de Ausmo factas & diffinitas tanquam veras & Catholicas, & declarationibus summorum Pontificū conformes, nostrisque sacris institutis cōsentaneas approbo & de multum venerabilium Patrum consilio cōfirmo, mandans supra scriptis, & aliis quibuscunque nostri ordinis fratribus vt his quieti esse debeane nec aliud innouare præsumant sub pœna excommunicationis latæ sententiæ & carceris. Quam præmissa trina monitione canonica omnes transgredientes incurrant ipso facto, in cuius rei testimonium solitis signis Ordinis, & manu propria ac sigillo ordinis, supradscripta roborari volui in conuētu Pistoriē anno Domini 1439. die 11. Decembris. Præterea ego idem Frater Bernardinus omnes præfatas declarationes & determinationes, per prædictum Vicarium Commissarium Fratrem Nicolaum de Ausmo, factas tanquam veras & Catholicas, & summorum Pontificum declarationibus conformes nostrique Ordinis institutis consentaneas approbo & confirmo, mandans quibuscunque Fratribus sub mea cura commissis, vt his quieti esse debeant, nec aliud innouare præsumant sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, atque sub pœna carceris, quas sententias (præmissa trina monitione canonica) omnes supradicti transgressores incurrant ipso facto.

Item, mando omnibus Prælatis mihi commissis, vt præfatas declarationes suis subditis integraliter & sæpe per sanctam obedientiam publicare debeant, ne periculosam incurrant ignorantiam. Datum apud sanctum Damianū de Assisio, anno Domini 1440. vltima Iulij.

Subscriptio Cardinalis Commissarij summi Pōtificis Eugenij IIII. qui, ex promissione eiusdem Papæ prædictas declarationes examinauit, sequitur in hūc modū.

Ego Iulianus tituli sanctæ Sabinæ Presbyter, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, sancti Angeli vulgariter nuncupatus. Vidi, discussi, & examinaui prædictas declarationes, & ipsas, secundum veritatem & iuridice ac rationaliter factas esse existimo, eisque tanquam veris iuridicis & rationabilibus Fratres cunctos Ordinis Minorum, obedire & acquiescere debere. Et vbi dicitur sæpius de calicibus & patenis argenteis, idem puto in superficialiter deauratis, cum non sit propterea nimia preciositas, aut supe. fluitas, seu curiositas, ad fidem horum propria manu tanquam iuris vtriusque Doctorum subscripsi, & proprio annulo sigillaui Florentiæ, die 27. Septembris 1440.

Et post hanc subscriptionem in eadem pagina immediate positum est sigillum rotundum in quo est sculptum scutum & columna cum vrso, & desuper capellos Cardinalis. Deo gratias.

ASPIRATIONES QVOTIDIANÆ ad Deum,

In die Dominica.

Eleua tuum spiritum ad Deum & dic.

O Bone Iesu fac vt te amem ardenter, hoc verbum sæpe cogitatum, & ore prolatū est miræ virtutis.

In feria secunda dic.

DVlcis amor Iesu fac me sentire, quam immenso amore nos amasti, & amas. Istud verbum est grani consideratione pensandum.

In Feria tertia dic.

AMorosissime Iesu, vellem te amare, sed sine te non possum. Hoc verbum est diu frequentandum, & cum languore cordis dicendum.

In Feria quarta dic.

AMor meus Iesu fac me mori amore tui. Hoc verbum cum magno cordis feruore est dicendum.

In Feria quinta dic.

AMor meus Iesu, da mihi ad te amorem feruentem, humile obsequium & regratiamen, hoc est continuum tecum tuorum beneficiorum ac te laudandi & benedicendi.

Istud verbum cum magnā dulcedine cordis est pronunciandum.

In Feria sexta dic.

OMi Iesu pro me crucifixe euiscera te in me, & clauus tui amoris te in me totum confige.

Hoc verbum est totis medullis cordis & corporis præferendum.

In Sabbatho dic.

O IESV amor iucundissime & gloriosissime quādo te totus inebriabor? quando te visibiliter inebriabor? quando tibi sic conjungar, vt te in nullo offendam & à te separari non valeam? Quandiu a facie tua elongabor? esse sine te, est mihi dolor continuus, & quasi mors æterna. O dulcissime Iesu gloriosum nomen tuum adoro, & me tibi cordialiter commendo.

In hoc verbo quasi in Sabbatho est requiescendum.

DIALOGVS INTER RELIGIONEM

Et Mundum interlocutores, & summum Pontificem iudicem.

CHRISTI Vicarie, monarcha terrarum, *Summi Pontifici encomia.*
Vir mattis ecclesiæ, flos patriarcharum:
Sacrarium gratiæ, cella scripturarum.
Minister Iustitiæ, & meta causarum:
Meæ querimoniæ aurem præbe parum.
Papa beatissime (testante scriptura)
Ex te pendent animæ, & earum cura:
Ergo Pater audi me. Tibi dicam plura;
Si permittunt lachrymæ, & cordis pressura,
Quæ mihi sæuissime fiunt contra iura.
Cœli secretarij, & vos Cardinales, *Cardinalibus.*
Vos cœlestis radij doctrinæ canales,
Pauli quidem socij, Petri laterales,
Asteris propitij, sitis curiales,
Totam simul flagito curiam Romanam,
Vt in meo placito se præstet vrbanam.
Rem nouam non agito, sed rectam, & planam:
Tantum pacem expecto seruare mundanam.

Respondet

Reſpondet Papa mundo dando audientiam.

Ad ſacerdotem recurrit dum cum in aliquo defecimus.

In libris Canonicis innénis expreſſum,
Quod qui à maleficiis ſe ſentit oppreſſum,
Ad vultum Pontificis habeat acceſſum;
Qui ſceptris autenticis puniet exceſſum.
Ergo fili dicito, à quibus vexeris;
Et cur magis ſolito à mundo conturberis:
Et ſi in propoſito procedis ex veris
Conſilium pro libito totus liber eris.

Nunc arguit mundus contra Religionem.

Sicut ſciunt ſinguli, factus ſum à Deo
Et per fraudem Zabuli diſtractus ab eo:
Sed in fine ſæculi ex Crucis tropheo
Iam veniam retuli pro Peccato meo.

Mundus in Religionem inuegit.

Ergo quid Religio? quid clauſtrales viræ?
Inquieto iurgio, concitata lite
Clamant quod deficio, quod non viuo ritè;
Quod ad pœnas venio mortis infinitæ.
Minores præ aliis, & prædicatores
Meis deſideriis ſunt rebelliores:
Laudant in eccleſiis mei contemptores
Meos beneficiis comparant amores.
Iſtos inquam ſentio graues abigeos
Qui de grege proprio tollunt mihi meos,
Et ſuo collegio ſtatim iungunt eos,
Hos ergo conueuio vt erga me reos.

Mundi querimonia aduerſus mundum.

Tales in me ſæuiunt, in me debacchantur.
Sermones conficiunt, vt me perſequantur:
Veſtes adinueniunt ne mei credantur,
Qui me plus deſpiciunt fœlices vocantur.
Iam ſuis cœnobiis iuuenes procurant,
Et promiſſis variis illos aſſecurant,
Suis cæremoniis ſic eos indurant,
Quod iam de ſuſpiriis parentum non curant.
Quos volebam facere duces pſellos
Per vicos incedere, video miſellos:
Certè dum anguſtiæ exponunt tenellos
Contra ius Moſaycum in lacte matremos
Duris crucis tibus decoquunt agnellos
Et dum iſti penetrant intima caſtrorum
Dumque cellis conſouent iuſſu ſeniorum;
Dumque cœlos impetrant communes cunctorum.
Dolore diſmetrant cor patrum ſuorum;
Vt quid bona perpetrant auctores malorum;
Heu puto iam ſa nior infelix factorum:
Propriis transfodior manu filiorum,
Quibus eſſet dignior pœna ralionum:
Iſtis enim nutrior eſt ita brutorum:
Ergo fax conſilij Iudex reuerende
Iſtius diſſidij euentus ſtrende
Stateram iudicij ſuper hoc appende,
Et finem litigij non vltra prætende.

Modo Papa proponit Religioni.

Quid dicis Religio, habet ſe res ita?
Quod talis diſſenſio de te ſit audita,
Quod in fleris odio; quod pacis oblita,
Nunc vsces litigio, malis irretita?

Reſpondet nunc Religio ad præmiſſa.

Abel ſacrificio, Abraham cœlibatu:
Aaron officio, Moyſes primatu:

Religio verbis rationibus ipſam ſeſe tuetur.

Si placet, incipio ſimplici affatu
Dicere quæ ſentio de mundano ſtatu.
Et ne ſenſu proprio nimis abundare
Dicar: & mendacio ſermones inflare;
Volo teſtimonio ſanctorum probare,
Non vis, ſed inuio mundum obtrectare.

Mundata per calculum Seraph incendentis
Iam loquar ad populum induſtriæ mentis:
Et per adminiculum lapidum torrentis
Procedam ad iugulum Golicha ingentis
Scio quod opinio Ioannis eſt talis,
Quod tota diuiſio ſtatus mundialis *g. item s;*
Sit factus, ambitio, libido carnalis:
Quorum reſolutio mors eſt infernalis.
Mundo per Apoſtolum concludam expreſsè,
Qui dicit Diabolum Deum huius eſſe,
Vt notet per ſymbolum, quem habet penes ſe:
Vtrumque maliuolum & fraudis impreſſæ.
Gamaliël congruit propoſito meo
Nullus, inquit, deſtruit, quod venit à Deo.

Mundus aſpe mundani vt tales non à Deo.

Mundus tranſit: Corruit hoc probata quæſtio;
Igitur non habnit deſcenſum ab eo.
Mundus antiphraſticè ita nuncupatur,
Mundus hic erraticè iugiter rotatur:
Sacro quidem codice rebus comparatur
Quæ vel ſunt maleficæ, vel quibus erratur.

Quid mūdus.

Vidit hunc Antonius laqueis retitum
Nec non vous alius facibus ignitum
Hunc cernunt, eatenus fatus melleum
Sed probant interius eſſe felle litum.
Hic eſt locus ſcandali: Turris Babylonis
Domus Orſocrotali; cubile Draconis:
Labyrinthus Dedali, Rota Ixionis;
Nec non & fons Tantali, & decus Simonis
Hic eſt Nabal inſcius, & nudus Anathematus
Hic Goliath ſpurius, Demophon elatus:
Draco Babylonius: Cerberus ſpumatus
Hic Abſolon impius: Acteon mutatus.

Vana illius epitheta in dedecus.

Hic eſt vrna Elydon: olla prophetarum.
Hic ſedes eſt Neridon: & locus pœnarum.
Hic locus Gorgonidon: Cantus ſirenarum.
Hic cantus Ciclopodon: Vallis ſalinarum
Nutu diabolico ſe Babel erexit
Noua redit Hiericho; Geomra ſurrexit
Iam ſe ſini tragico laurea contexit
Dato Deus africo, auſtrum retrouexit.
Tantum creſcit igitur nefas mundanorum,
Quod factor extollitur ad aſtra polorum
Miror quod non ſoluitur princeps ſuperborum
Et terra non ſcinditur ſub plantis eorum.
Sed non eſt qui ambigat de vita clauſtrali

Religionis encomia.

Quin Dominum diligat ſtrim ſpeciali:
Religio religat freno ſpiritali
Vt ad Deum dirigat gratia finali.
Primitus Religio fuit inſtituta

Cur Religio inſtituta.

Vt ab omni iurgio prorſus abſoluta
Crucis beneficio faceret adiuta
Quod cœli perditio foret reſtituta.

Mundus arguit modo contra Religionem.

Publicanum audio contra Phariſæum
Ego me deſpicio, tundo pectus meum:
Sed hic è contrario ſudat ante Deum
Dei maledictio deſcendat in eum.
Si huius eloquium Pontifex attendis,
Iactantiæ vitium tantum comprehendis:
Si mihi ſpatium vt loquar impendis,
Imponam ſilentium & finem dicendis:

Monachorū vita arctiſſima.

Antiquis temporibus regularis vita
Mirandis virtutibus erat inſignita:
Contecta radicibus, & pilis veſtita,
Sed vt patet omnibus, modò non eſt ita.
Degebant in abditis ſuis primitus,
Erant pleni meritis cordis excelſius:
Plane nunc aduertis, quod deriuatiui
Ab eorum ſemitis ſunt valde decliui:
Monachi antiquitus ſe legi diuinæ
Subiecere penitus: ſed hos paulatine

Cæcauerunt redditus ,& burfæ vicinæ
Et ſic acres primitus.facti ſunt in fine.
Tameo ſine dobio,nec Fratrum Minorum
Deficit Religio,nec Prædicatorum:
Sed credo quod ſpatio dierum paucorum
Frigeſcet deuotio,& feruor eorum.

Loquitur de quibuſdam nouatoribus.

Iam venerunt nouiter ordines diuerſi
Moltiformi patrei colore reſperſi
Turbant mirabiliter vultum vniuerſi
Vtinam totaliter perirent ſubmerſi.

Religio reſpondet nunc mundo.

Religio in principio ſtrictior & quare.

Laudem non deſidero,gloriam non quæro:
Sed exempla refero pro ſciendo vero,
Eodemque numero fui,ſum,& ero
Et ad idem propero,& in idem ſpero.
Sed concedo breuiter quod primi patroni
Poſſint multiformiter modernis præponi:
Tamen probabiliter non poteſt opponi
Quod iſti ſimiliter non ſint valde boni.
Sic mater Eccleſia ſponſa Redemptoris,
Habuit primordia tam miri feruoris,
Quod videtur alia reſpectu prioris:
Vna tamen gratia, vna vis amoris.
Fui vitæpoſior in ſtatu priore
Quia tunc propinquior eram cum motore
Tunc eram formoſior, vt manens in flore,
Sed nunc ſum diffuſior in fructu maiore.
Et non volo dicere quod multi clauſtrales
Sub agnino vellere non ſint crimioales:
Nam qui noluot fugere vias mundiales,
Oportet incidere in culpas mortales.

Propter vnius culpam alij nõ dãnandi.

Et ſi in tot millibus ſint decem , vel centum
Qui vacent erroribus, qui condant talentum;
De cæteris omoibus fiet argumentum,
Quod vnum in moribus teneant accentum.
Nonne plane legimus, quod Apoſtolorum
Fuit duodecimus dux crucifixorum
Tameo Rex altiſſimus, & Sanctus ſanctorum,
Erat paſtor intimus huius,& illorum.
Dicis quod deficio, quoad detrimentum
Quotidie veoio, ſed experimentum·
Habes pro contrario,nam & incrementum
Vbique ſuſcipio,atque fulcimentum.
Et quod de ordinibus duobus dixiſti
De mendoſis faucibus falſum eruiſti
Malis tuis grátibus ſemper erunt iſti
Veraces præ omoibus imitatores Chriſti.

Tria ſunt quibus Religio ſtabitur.

Tria præter alia ſunt,per quæ ſeruantur:
Primum eſt penuria,ſuper quam fuodantur:
Secundom ſcientia,in qua profundantur
Tertium concordia , per quam fœderantur.
Iam deſcribam paululum ordinem Mioorum,
Qui contemnunt ſeculum,& culmen honorum:

Minores euangelij obſeruatores.

Et peram,& baculum,& ſpem metallorum,
Qui ſibi per cumulum virtutum,& morum
Quærunt habitaculum in regno cœlorum,
Veſtis, pedes,cingulum ſigoa ſunt iſtorum,
O fœlix tunicula,quæ crucem figuras
Sed ô fœlix chorda, quæ cœlum menſuras,
O beata plantula,quæ per vias duras
Cœlica cubicula corporis procoras.

Quis beatus Franciſcus.

Franciſcus Italicus fuit huic patronus,
Vir pauper,& meodicus,& ſanctus,& bonus,
Vix eſt pagus vnicus: Vix eſt mundi conus,
Quo non ſit autenticus ſucceſſorum ſonus.

Beati Franciſci ſtigmata.

Stigmatum quinario eſt totus,& foris
Foſſus priuilegio ſuperni fauoris.
Noo enim cauterio humani laboris
Fit hæc transformatio,ſed per vim amoris.

Ad quid illum ſtigmata.

O miranda nouitas ſtigmatum Franciſci,
Quæ omodi charitas fecit adipiſci;
Illas plagas inclytas facit reminiſci,
Et animas perditas facit reoaoſciſci,

B. Antonius primus à B. Franciſco.

Lapis ſecundarius huius fundamenti
Extitit Antonius, vir tanti momenti,
Quod Papa Gregorius loco cognomenti
Vocauit hunc ſæpius Arcam teſtamenti.

Prædicatores Dominicani laudantur.

De Prædicatoribus poſſem multa fari;
Pleni bonis moribus ſunt, & Chriſto chari,
Accincti virtutibus, honeſtate clari:
Vacant totis viribus verbo ſalutari.

Quis ſanctus Dominicus.

Confeſſor Domioicus fuit his fundator,
Totus Euangelicus fidei zelator:
Hic extitit publicus errorum damnator,
Nunc eſt factus cælicus Dei contemplator.

S. Petrus martyr Dominicanus.

Petrus ſtirps Beniuoſa huic Patri ſucceſſit,
Qui quaſi Deicola per mundum inceſſit;
Hic commeota ſobdola hæreſum oppreſſit,
Cum trina aureola ad regnom proceſſit.

Laus iſtorũ Dominicanorũ.

Hi ſeruant munditiam corporis,& mentis,
Rigantes Eccleſiam doctrinæ fluentis,
Et per euidentiam exempli mooentis
Inuitant ad gloriam Chriſti reſorgentis.

Mundus reſpondet nunc Religioni.

Obiectio contra Minores & Dominicanos.

Quanto magis ponderas tuos fundatores.
Tanto plus vituperas ſuos ſucceſſores:
Si bene conſideres radicem,& flores
Planum eſt degenerant,nec vltra,per errores.
Iam iam vellus ouium vertunt in lopioum,
Cellam in palatium, ſolem in camiuum,
Olus in conuiuium,melotes in linum:
Lac io eſum carnium, & aquam in vioum
Mutant,nec officium recitant diuinum.
Si prodire videris Abbates iſtorum
Vadunt cum tot phaleris,& turmis equorum
Et cum tot armigeris,& turba curſorum,
Principes hos dixeris , & Duces caſtrorum,
Non patres putaueris monaſteriorum.
Minores præ aliis,atque Iacobitæ,
Quamuis diſſent iugiter,quamquam bonæ vitæ
Sint,& nunc concorditer viuant ſatis vnite,
Teoebunt communiter modum vitæ tritæ.

Religio reſpondet nunc ad oppoſita contra eam.

Paupertate voluntaria manente difficile ruit Religio.

Mendax es, & inſcius: Rationes certas
Tradidi ſuperius de hoc, & apertas,
Quod ſi ſit interius domioa paupertas
Non erit vlterius peccaodi libertas,
Præſumptor in omnibus non eſt modus æquus,
Quod tu de clauſtralibus proloquaris mœchus,
Nonquid de coloribus iudicabit cæcus?
Siue de ſaporibus diſputabit pecus?
Sunt ordines alij, quos & tu ſupportes
Si ſunt equinarij,ſunt ſimul & fortes,
Vt coocham ſupplicij euitabuot fortes
Et cœleſtis præmij non erunt exortes.

Mundus adhuc obiicit contra Religionem.

Non eſt qoi ambigat,quod non regularis
Vita,moltum habeat boni ſalutaris:
Et ſi mihi liceat,vt tu confundaris,
Probo quod præualeat vita ſecularis.

Certãti corona debetur.

Sicut apertiſſime per Paulum habetur,
Certanti legitime corona debetur,
Ergo cum permaxime ſeculo certetur,
Seculari aoimæ amplius reddetur.
Idem dicit,nubere melius quam vri,
Ergo præeligere debent intraturi
Statum in quo libere viuant,& ſecuri
Quam gradum conſceodere altum ruituri.

Chriſtus

Obiectio mundi in vitam regularem.

Christus non apparuit sicut eremita,
Imò esse voluit communis in vita,
Cuius signum præ- uit edens cum leuita:
Ergo sibi placuit quod essemus ita.
Quod est difficilius, vt dicit mortalis,
Est & virtuosius: Ergo cum caustralis
Saluetur facilius, quam vir mundialis,
Non habebit amplius boni virtualis.
Dare quam accipere magis est beatum,
Ergo præeligere debes illum statum
Quo possis diuidere summam facultatum,
Et piè reficere fame cruciatum.
Et ita summopere purgare peccatum
Quam turpiter petere, quod est resignatum,
Quia de periurio plurimum timetur
Omnino iuratio cunctis dissuadetur.
Igitur religio timenda videtur,
Cum eius transgressio grauis reputetur.
Si tamen cœlestia contemplari velis
Per actiuam expia corà corruptelis
Et exempli gratia, Israël fidelis
Post Liæ connubia fuit vir Rachelis.
Nihil ex tristitia, aut necessitate
Pauli est sententia, modo iucundate,
Isti agunt paria pari charitate:
Hic agit ex gratia, & ex libertate
Alter præceptoria pulsus potestate
Et forte contraria sua voluntate,
Quis horum per omnia magis agit gratè?
Auctor est flagitij, non auctor virtutis
Viam arctans alij, vel sibi salutis,
Ergo sicut inscij comparantur brutis
Qui se se cœnobij inuoluunt statutis.

Ephes.

Paulus ad Ephesios iubet obedire
Parentibus filios, ergo non exire
Debent lares proprios, & claustrum subire,
Quando patres proprios vident dissentire.
Quæ sunt culpæ præuia debes præcauere
Sed quod ex inopia multi deliquere.
Sacra per eloquia poteris habere
Ergo ex penuria non debes gaudere.
Nam instantem cernimus cum magno feruore
Cui est mensis septimus meta suæ moræ,
Ex leui fit azimus, & vermis ex flore.
Et tunc error vltimus peior est priore.

Mundus petit sententiam ferri per Papam.

Decreta cum legibus possem allegare,
Et istis ordinibus multum obuiare,
Nec vnum de millibus possem replicare:
Nunc Papæ & fratribus placeat formare
Cum bullis patentibus scriptum salutare,
Quod nullus se opibus audeat priuare,
Prohibens iuuenibus votum regulare.

Papa Respondet nunc mundo.

Nullus cōdēnatur nō auditus vel nō citatus.

Non in nostra curia talis mos habetur,
Quod vlla sententia statim fulminetur,
Sed pars aduersaria prius audietur;
Vt patens iniuria iustius mulctetur.

Religio Respondet nunc mundo.

Audiui stultitias Eliud Buzitis
Voluentis sententias verbis imperitis:
Dilatauit fimbrias truffis infinitis:
Tot enim blasphemias: quid partes audi-tis.

Mundus falsis innititur argumētis.

Diligenter igitur prædictis inspectis
Facilè occurritur ipsius obiectis
Syllogismis vtitur, elenchis confectis
Verbis innititur falsò intellectis.
Dicis in principio de magis certando
Sed patet responsio, ita declarando.
Si maior promotio est in triumphando:
Est tamen præsumptio in hoc attentando.

Nō viribus propriis confidendum.

Es Adam cœlestior, fortior Sansone,
Aut Dauid deuotior, maior Salomone:
Quisque fit deterior in tentatione
Tu quomodo iunior sistis in agone?

Paulus exponitur.

Dicis quod est nubere melius quam vri:
Non est sensus literæ quod plus sint securi
Quibus libet nubere, alias arsuri.
Sed Paulus vult dicere quod vadant nupturi,
Qui nolunt ascendere gradum cordis puri.

Christus compatiēs infirmis vitā ducebat infirmam.

Dicis, Christus veniens sicut nos viuebat,
Respondeo; quoties illa faciebat,
Infirmis compatiens, talem se præbebat,
Vt erat expediens illis, quos docebat.
Desertis esuriens perfectos monebat:
Sed de templo fugiens infirmos fouebat.
Ad illud, quod, dicitur de difficultate
Hoc subintelligitur in auctoritate
Cum diem efficitur pari charitate:
Alias non sequitur, salua veritate.
Quod plus valet asseris dator acceptore
Dico quod conuinceris glossarum tenore,
Quæ paribus cæteris dicunt istud fore:
Igitur abuteris glossante maiore.
Ad illud responsio de vi iuramenti
Dissimilis ratio patet intuenti:
Non enim iuratio confert facienti,
Votum & Religio prosunt profitenti.

Vita cōtemplatiua & actiua gaudet Religio.

Vna mecum habeo Rachelem, & Liam.
Sorores possideo Martham, & Mariam
Binam vitam teneo, vt per binam viam
Me regno sydereo cooptare sciam.
Ad id quod obiicitur de necessitate
Responsio dicitur quod ex voluntate,
Qua votum aggreditur, & hilaritate
Censetur quod sequitur, & fit totum grate.
Illud quod post subditur, totum denegatur,
Nam si claustro viuitur, via non negatur
Sed arcta eligitur qua citò pergatur
Quæ pulchrior creditur, qua minus erratur.

Pater nō auditur cū à bono reuocat.

Dicis temerarium qui patrem offendit,
Hieronymus filium laudare contendit
Et per patrem proprium conculcatum tendit
Ad crucis martyrium, quod claustrum prætendit.
Et Pauli sententia sic intelligitur,
Vt obedientia, quæ patri debetur,
In solum familia regenda notetur,
Ad cætera alia nequaquam tenetur.

Inopia inuoluntaria non est meritoria.

Dicis quod inopia est perniciosa
Aut est voluntaria, aut non, sed exosa,
Si sic meritoria est, & virtuosa
Si non, caret gratia, & tunc est damnosa.
Ad illud responsio de apostatante
Sæpe fit vt vitio carnis instigante
Exit à cœnobio mundum superante.
Et de iudicio peior est, quam ante.

Religio modo petit sententiam ferri per Papam.

Huius imprudentiam ponderate viri,
In quorum præsentiam præsumsit mentiri.
Peto per iustitiam mihi subueniri
Per Romanam curiam volens me muniri.
Ergo Pater omnium, ac successor Christi,
Factum per iudicium patenter audisti.
Impone silentium, erubescant isti
Abscinde litigium, vultu cedant tristi.

Papa fert modo sententiam contra mundum.

Partibus auditis fertur sententia. Causa, quæ hîc vertitur attentè audita
Iam in parte cernitur quasi expedita,
Hos & fratres igitur diffinimus ita
Quod mundo præponitur regularis vita.
Cæterum subtilius causam ponderantes
Iubemus, districtius in scriptis mandantes
Vt alter alterius onera portantes
Non sitis vlterius inuicem turbantes.
Religionis ingressus fundatur. Non est vita aliqua, nec aliquis status
Qui per Apostolica iura sit probatus
Quin in mente diuina sit prærordinatus
Quin ducat ad cœlica, quin sit Deo gratus.
Volentes & numerum horum maiorari,
Duximus nunc iterum decreto firmari.
Quod adultum puerum liceat tonsari
Et sic eum liberum cum his conuersari.
Hanc qui contrauenerit confirmationem
In cursum nouerit se damnationem,
Nec habere poterit relaxationem.
Nisi hic præmiserit satisfactionem.

Finis disputationis inter mundum & Religionem.

DIALOGVS DE OBEDIENTIA Inter Bernardinum & Paulum interlocutores.

PAVLVS. Quærebatis pridie, Reuerende Pater, de voto Euangelicæ, obedientiæ, scil. an vouere, vel alteri homini obedientiam promittere, in omnibus quæ non sunt contraria animæ & Euangelicæ perfectioni sit perfectionis Euangelicæ. Et cum multa audirem ex vobis, quæ in laudem Euangelicæ perfectionis, vel obedientiæ veniebant. Hoc certitudinaliter asseruistis, quod vouere obedientiam antedictã, est de substantia perfectionis Euangelicæ, tanquã vnũ de principalibus consiliis Christi. Ego vero scholasticus, licet scientia imperitus, non modicum de his quæ prædicastis admiratus sum, & cogitaui in corde meo humiliter postulare declarari à vobis, Christianus sum, & licet peccatis, & negotiis secularibus inuolutus, non tamẽ deuiare vellẽ à tramite veritatis. Cogitaui in corde meo & diligenter examinaui quædam, quæ opponã sentẽtiis & dictis vestris: non quia tentare vos vellẽ aut vobis ostendere me peritum: sed tantum vt in mente mea de prædicta obedientiá veritas elucescat. Sed & supportate me iuuenem imperitum, & in spiritualibus inexpertum. *Ber.* Dic audacter fili, & omne quod de hac materia dubium habes, aperi confidenter, nec mihi displicere debet quod declarari velis, de his quæ per me dicta sunt. Respondebo tibi fideliter quid de hac materia sentiam, peritioribus quod non fuerit bene dictum relinquens humiliter emendandum. sed vt dicitur Prou. 22. *Appone cor tuum in doctrina mea.* *Paulus.* Humanitas vestrá audaciam mihi præstat vt loquar. Et quia cõsueuistis omnes sermones vestros diuidere principaliter in tres partes quod mihi, & aliis peritioribus me placuit, semper sequar ego vestigia vestra humiliter opponendo contra ea, quæ de obedientia dicta sunt tripliei via. Et probo quod tale votum obedientiæ, primo sit malum, secundo quod sit periculosum, tertio quod sit imperfectum. *Bern.* Vt video armatus venisti, & præparatus, & placet multum dummodo assentias humiliter rationibus meis. *Paulus.* Non vt contemnam aut contendam pater & magister veni. *Bern.* Dic igitur confidenter quod sentis.

Disputandæ veritatis indagãda gratia.

Humiliter de se sétiẽdum.

Prou. 22.

Quatuor fiunt argumenta contra obedientiam, videlicet quod non est bona.

Paulus.

PRimo quidem oppono prima via: videlicet quod votum obedientiæ malũ est quadruplici argumẽto.

Argumentum primum, quod obedientia sit contra honorem Dei.

Paulus.

PRimo inquam illud est malum, quod est in magnam dehonorationem Dei: sed subiici alteri quam Deo vel maxime per tam vniuersalem obedientiam, videtur esse dehonorationem Dei, & in tantam aut maiorem sicut est adorare alterum quam Deum; cum magis subiiciat hominem obedientia quam adoratio. Vnde 1. Cor. 7. Videtur amplius inhibere omnem talem subjectionem, dicens. *Pretio empti estis, nolite fieri serui hominum:* ergo tale votum videtur malum. *Ber.* Respondeo quod subiici alteri quasi ille esset Deus, vere est summa iniuria Dei, & maior quam sola adoratio: sed subiici alteri vicario Dei, & solummodo propter Deum est summus honor Dei, & quoad aliquid maior, quàm si soli Deo in persona sua homo subderetur. Quod enim aliquis in tãta reuerentia habet regẽ suũ quod non solũ sibi subiici velit, sed seruo suo propter eum, maius est quam si subiici vellet sibi soli, quantum autem ad hoc non est simile de adoratione; quia adoratio proprie sumpta significat solum illum reuerentiæ modum, qui fit alicui vt vero Deo non vt vicario: Verbum autem apostoli intelligi debet de seruitute vitiosa, qua homo seruit homini ex timore vel amore mundano, & vitioso. Bern. quoq; in lib. de præcepto, & dispensatione ait: Siue Deus, siue homo vicarius Dei mandatum quodcunque tradiderit pari profecto obsequendum est cura, pari reuerentia deferendum, vbi tamen Deo contraria nõ præcipit homo. Et sequitur, quamobrẽ quicquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus omnino accipiendum est quasi præcipiat Deus. Quid enim interest vtrum per se, an per suos ministros siue homines siue Angelos hominibus suum manifestet placitũ Deus. *Paulus.* Placet quod dicitis, nam vt video & ratio, & exemplum, & auctoritas bonum, & sanctum esse ostendunt quod ego putabam malum.

1. Cor. 7.

Quomodo alteri subiici sit malum, & non malum.

Quid adoratio propriè sumpta.

Nõ soli Deo sed eius vicario obediendum est.

Argumentum secundum, quod obedientia est contra proprium hominis bonum.

Paulus.

SEcundò insuper addam, illud quod est in magnum præiudicium proprij boni, illud est profecto malum: sed hoc est huiusmodi, quia tollit fere totam libertatem agendi datam homini à Deo ad bonum vtile peragendum: oportet enim hominem huiusmodi obedientiæ subiectum stare in omnibus voluntati, & consilio superioris, & sic patet quod tale votum est malum, *Bern.* Ad hoc dicendum quod obedientia hæc non tollit aliquam libertatem ad faciendum bonum, sed potius ad illud promouet. Nam sicut supradictum est prælati nõ habent potestatem in suos fratres contra bonum subditorum, sed solum in bonum eorum. Vnde in hoc prælati potius sunt serui quam Domini. *Paulus.* Quia ratio vestra intellectum in hoc satis mihi aperit, nihil de hoc dubietatis remansit

Obediẽtia nõ tollit libertatẽ ad faciẽdũ bonũ, imo ad illud promouet.

Argumen

Argumentum tertium, quod obedientia est in damnum prælati.

Paulus.

Tertio quoque addam, quod tale votum sit malum. Nam illud quod est in magnum nocumentum prælati, cui homo subiicitur, illud est malum: sed hoc est huiusmodi, quia oportet eum incurrere magnā præsumptionem, scilicet in sustinendo & consentiendo aliis præponi & anteponi. Et si subiici per huiusmodi obedientiam est magis perfectum quam non subiici; oportebat prælatum huiusmodi semper quoad statū obedientiæ imperfectum esse. *Ber.* Respondeo, fili mi, quod quadruplici ex causa hoc non est in nocumentum prælati. Primo quia bonum obedientiæ propriæ recōpensatur sibi in bonum communitatis & regiminis subditorum. Secundo, quia nullus debet ad hoc sumi, nisi sit sufficienter exercitatus in huiusmodi obedientiæ subiectione: ita quod per prælationem amor obediendi in eo tepescere non possit. Vnde 1. Tim. 3. de Episcopo perficiendo à pluribus loquens ait. *Non neophytum ne in superbiam elatus in iudicium diaboli incidat.* Neophytus enim cōpositum est, & componitur à neos & phytos quod est fides, & dicitur neophytus, ti, Græce, nouellus nouicius, rudis fidelis vel nuper renatus. Tertio quia non debet aspirare ad gradum prælationis, sed potius, semper ad statum subiectionis: nec per se ad illud ascendere debet, sed potius à Deo per alios debet ad hoc trahi, ita quod solum propter bonum obedientiæ, & charitatis, & vtilitatis fraternæ in eo stet, quasi tractus atque inuitus: quia si bene attendit ius suæ prælationis, potius habet vnde humilietur, quàm vnde inflectur, quia sua potestas in veritate potius habet rationem seruitutis, & seruitij, quàm dominij. His autem quatuor non obseruatis, fateor quod multum perdet de merito obedientiæ, & humilitatis. Sed tunc nihilominus damnum vnius paruipendendum esset pro tanto multitudinis bono. *Paulus.* Placet pater, quod statum prælationis non inconsultè, sed debitis circunstantiis firmatis: sed vtinam religionum prælati hæc seruent.

Præponi aliis ex voto obedientia quadruplici ex causa bonū.

1. Tim. 3. Neophyti etymologia.

Prælatus habet vnde humilietur.

Argumentum quartum, quod status obedientiæ ordinem naturæ perturbat.

Paulus.

Qvarto quoque superaddo. Videtur enim quod id quod perturbat ordinem naturæ à Deo institutū, illud est malum: sed hoc est huiusmodi, quia natura quantum ad huiusmodi obedientiam omnes instituit pares, nisi solum pro quanto filij parentibus tenentur obtemperare, aut insipientes sapientibus: hic autem econuerso frequenter continget, quia parentes tenebuntur obedire filiis, sapientes stultis, boni malis: quæ omnia sunt contra ordinem naturæ, & rationis. *Bern.* Ad hoc dico, quod natura non fecit omnes in hoc pares, nisi per priuationem huiusmodi superioritatis quæ ex natura nulli datur: non autem per institutionē, & impositionem superioritatis sunt opposita, quin potius naturalis ordo ad hoc inclinat, & eius consummatio hoc requirit. Præterea, secundum Tho. 2. 2. q. 14. art. 1. in corpore q. Sicut actiones rerū naturaliū procedunt ex potentiis naturalibus: ita etiā operationes humanæ procedūt ex humana voluntate. Oportuit autē in rebus naturalibus, vt superiora mouerent inferiora ad suas actiones per excellentiam naturalis virtutis diuinitus eis collatæ. Vnde etiam oportet in humanis rebus, quod superiores moueant inferiores per suam voluntatem ex vi auctoritatis diuinitus ordinatæ. Mouere autem per rationem, & voluntatē est præcipere. Et ideo sicut ex ipso ordine naturali diuinitus instituto inferiora in rebus naturalibus necesse habent subdi motioni superiorum: ita etiā in rebus humanis ex ordine iuris naturalis, & diuini tenentur inferiores suis superioribus obedire. Hæc ille. Non etiam verum est, quod ex hoc sequatur stultos præesse discretis, & malos bonis, nisi forte per accidens. Per se enim hoc non sequitur nisi ex peruersitate eligentium prælatos ad hoc malos, aut ex communi miseria huius vitæ, in qua nullus ordo rerū, aut personarum est ita fixus, aut certus, quod nihil possit pati inordinationis, aut dubietatis. Sicut enim natura per se non intendit, aut facit monstra, seu peccata, immo potius oppositum: sic nec lux huius obedientiæ per se intēdit, aut exigit, quod stulti, & mali præsint discretis & bonis, immo potius quantum est ex se, intendit & exigit oppositū: & tamen quando hoc præterteius intentionem, & exigentiā contingit, adhuc supersulget & superuincit obedientiæ bonum, quod est magna gloria obedientiæ, quod maiores obediant minoribus, & quod meliores sint prompti subesse imperfectionibus, seu malis. Vnde super illud, quod Matt. 3. c. Christus Ioanni dicit, quando venit ad baptismum, *Sic enim decet nos implere omnem iustitiā*, gloss. ait, quod perfecta humilitas est, quando superior subditur inferiori, sicut subiecit se Christus Ioanni, plus quàm quando inferior superiori, aut quam quando æqualis æquali. Quod autem filij, vel iuuenes præsint patribus vel senioribus, quando ad hoc ratione toboris discretionis, & sanctitatis sunt aptiores seruata aliàs reuerentia, quæ paternitati & senectuti debetur, non repugnat ordini naturæ, immo potius ordo naturalis rationis hoc exigit. Et licet ordo corporalis generationis, & ordo temporalis hoc non exigant: non tamen obuiant ei. Licet etiam prælatus sit in se malus, id est peccator: non tamen in eis, quæ sunt licita, & honesta, illi parere est malum. Et in hoc magis refulget virtus humilitatis & obedientiæ bonum, In his vero, quæ Deo contraria sunt, nemo alicui hominum parere debet, iuxta illud Act. 5. *Oportet Deo obedire magis, quàm hominibus. Paulus.* Iam intelligo pater, quod illud quod de obedientiæ voto videbatur malum, iam mihi incipit apparere bonum.

Solutio.

Actiones humanæ ex voluntate procedunt.

Non ita fixus est rerū ordo quod nihil pati possit inordinationis.

Matth. 3.

Perfecta humilitas quādo superior subditur inferiori.

Prælato peccatori debemus obedire.

Arguitur quadruplici argumento, quod votum obedientiæ est periculosum.

Paulus.

Secundo proposui alia via arguere, quod tale obedientiæ votum licèt vt dictum est, appareat bonum: videtur tamen bonum valde periculosum. *Bernardinus.* Ostende, obsecro, in quo consistat hoc periculum. *Paulus.* Ostendam quippe per quatuor alia argumenta.

Quadruplici argumento probatur, quod votum obedientiæ sit periculosum.

Argumentum quintum, quod in obedientia homo se astringit ad parendum in rebus periculosis.

Paulus.

Primo insuper videtur, quod quicunque necessario se constringit ad agendum dubia & periculosa, magnis periculis se exponit: sed hoc est in proposito nostro, quia subditus astringitur ad obtemperandum prælato in dubiis & periculosis, & etiam in malis, quantumcunque magnis num, subditus certitudinaliter sciat ipsa fore mala. *Bern.* Potest siquidem subditus dubitare aut ignorare de aliquibus, an sint mala & periculosa dupliciter, videlicet aut in vniuersali, aut in particulari. Potest etiam dubium esse de iure, vel de facto. Primo autem si sit de facto, seu de singularibus, & circunstantiis in nullum committit se discrimen alicuius mali, quando obedit: quia nullum est sibi peccatum, nec peccati periculum, nisi huiusmodi dubietas, vel igno-

Quando in dubiis debemus obedire.

stantia proueniret ex voluntate, vel negligentia sua. Secundo autem si sit dubium de iure, seu in veniali: & tunc, aut subditus non tenetur scire illud ius, & tunc nullum est sibi peccati periculum aut tenebatur scire, & tunc quamuis non excusetur à toto: quia tamen non facit illud ita voluntariè, sicut si faceret illud ex se solo motus: & quia semper ibi refulget voluntas, & intentio boni obedientiæ excusat à tanto & hoc non modicum, sed multum est. Quicquid igitur est ibi de periculo peccati, aut de peccato, non prouenit ex obedientiæ lege, sed potius ex indebita ignorantia subditi, & ex indebito imperio prælati, quod in casu illo pro se, & ex natura sua subditum non astringit: sed solum ratione conscientiæ subditi, qui iudicat se illo casu teneri propter indebitam ignorantiam diuini iuris. Falsa est igitur minor, quia obedientia non astringit ad aliquid, quod sit subdito malum seu periculosum: sed potius facit, quod aliqua quæ alias essent subdito mala, vel periculosa, sint sibi bona atque secura, aut quod saltem non sint sibi ita mala vel ita periculosa. *Paulus.* Inficere pater non possum, quod dicitis ita distinctè, & lucidè, quod mihi dubium erat declaratis.

Obedientia nō astringit ad aliquid quod sit subdito malum.

Argumentum sextum, quod obligare se ad id quod est quasi impossibile obseruare, periculosum est.

Paulus.

SEcundo quoque superaddam obligare se ad seruandum id, quod non est plenè in nostra potestate, & quod vix perfectissimi seruare possunt, est valdè periculosum: sed subito ad nutum & imperium prælati refrænare, aut laxare impetus, & motus ac consensus suarum voluntatum, & cogitationum, non est plenè in potestate etiam perfectorum virorum, & tamen huiusmodi obedientia ad hoc astringit, ergo periculosum est hoc votum. *Bernard.* Ad hoc dicendum, quod secundum quosdam nullum imperium extendit se super secreta cordiũ per se, sed solum super exteriora, quæ homini sunt visibilia. Inquantum autem ad prosecutionem debitam istorum, exiguntur exteriora, & intantum potest super ipsa exteriora. Fundant autem se super duobus. Primum est, quia homo secũdum mentem est solum Deo inferior, & ideo mens nullum potest directè habere superiorē, præter solum Deum. Secundum est quod inuisibilia non subsunt iudicio, & regimini prælati, nisi quantum visibilibus sunt coniuncta. Vnde nec per sacramenta, quamtumcunque sint generalia & necessaria, sicut baptismus, per quem non potest subueniri puero, dum est in vtero matris, nec alicui, nisi provt est visibilis, aut alicui exteriori sensui subiacens: nec aliqua professio pactorum, seu religionis, vel matrimonij haberet aliquid firmitatis inter homines, nisi sint per aliqua sensibilia exterius expressa & manifesta. Si igitur nulla potestas hominum spiritualis est latior, quàm potestas sacramentalis nec imperium prælati est potentius ad obligandum, quã professio solennis, à qua ipsum imperium robur sumit: ergo imperium prælati non erit obligatorium, nisi provt est visibile, & provt de visibilibus est. Secundum vero alios hoc nõ est verum: si enim prælatus potest super voluntatem subditi, vt coniunctam exteriori actui: ergo multo magis potest in eam provt est operi non coniuncta. Maius est enim posse super vtrumque simul, quam super alterum tantum illorum duorum. Item prælatus potest præcipere subditis, quod fideliter consulant sibi super aliquibus, & quod super deliberent secum. Potest etiam eis præcipere, quod vacent orationi, aut studiosæ meditationi, aut quod cogitent de tali sermone populo prædicando, & sic de similibus: sed isti sunt actus interiores per se absque exterioribus sumpti: ergo prælatus potest super actum interiorem. Item secundum Apost. Ephes. 6.

Negatiua responsio.

Imperiũ superior: ratione vt visibile obligatoriũ.

Affirmatiua responsio.

serui teneantur seruire Dominis non ad oculum, sed secundum Deum: ergo ad præceptum Domini sui tenentur actum interiorem ordinare ad Deum. Sed subditus euangelicus plus tenetur prælato, quam seruus Domino. Item homo potest abdicare à suo dominio, & dare & offerre Deo vel alteri in honorem eius, quicquid est sub dominio suo, saltē vbi hoc fieri potest absque aliquo peccato, vel imperfectionis periculo: ergo facultatem actuũ interiorum, provt sunt per se sumpti, potest homo à se abdicare, & propter Deum prælato subiicere, sicut & facultatem actuum exteriorum, cum nõ minus sint sub dominio nostro. Vnde Bern. in libello, qui incipit, Multi multa sciunt: ait, Bonus obediens dat suum velle & suum nolle, vt possit dicere. *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum:* quandocunque præceperis facere, paratum ad votum, & nutum citius obedire. Hæc Bern. Exercere etiam se in eis, provt sunt per se sumpti, non habet plus de periculo, quã exercere se in eis, provt sunt exterioribus coniuncti. Quis enim dicet, quod sanctè cogitare & velle bona, & virtuosa, aut sanctè interius actus virtutum elicere, sit imperfectum aut periculosum? Nec ex hoc sequitur, quod aliquis sit naturaliter superior mente eius, sed solum iurisdictio valet per viam, sc. iuris. Hoc autem non est impossibile. Tertio aliis videtur, quod modus medius sit tenendus. In illis enim actibus, ad quos sic potentes sumus, quod astringi ad illos quandocunque à prælato præcipimur, nihil habet periculi, ad nihil vani, aut mali extendit se obedientia ista: non autem ad illos, ad quos astringi periculosum est. Aut quia non sumus plenè potentes ad illos peragendos, vel vitandos ad nutum prælati. Aut quia multas habent intra se perplexitates, & altercationes, & etiam immixtiones multorum motuum vitiosorum. Vnde si quis præciperet fratri, volo quòd ita intēse diligas illum vel illum: Aut quod tota die hoc cogites, & non aliud, & similia, stultè præciperet. Quando autem præcipiuntur in generali, aut indeterminate, aut sub conuenienti determinatione, quod superuacet orationi vel meditationi, aut quod deliberet super hoc vel illo, intelligendo prout bono modo ad hoc est potens, tunc tenetur. Rationes autem modi secundi non cogunt ad amplius, quàm ad istud etiã secundum superficiem verborum, nisi fortè præter primam rationem, qua non multum efficaciter videtur informare. Non enim sequitur, quod si aliquis potest supra duo, vt sunt coniuncta, quod multo magis possit super ea, vt sunt diuisa. Videmus enim, quod aliquis potest videre duas partes vnius lapilli vel atomi, vt cõiunctæ, nõ autē vt sunt diuisæ. Agens etiam creatum potest super materiam & formam, vt sunt coniuncta vel coniungibilia: non autem vt sunt diuisa. Papa etiam potest multis modis alligare, & soluere animam & corpus, vt sunt in hac vita coniuncta, & non sic potest, quando sunt post mortem diuisa. Ad casum igitur supra tactum redeundum est. Quando enim obligari ad actum interiorem, vt per se sumptũ non plus habet periculi quã obligari ad vtrunque actum, vt sunt coniuncti: tunc enim tenebitur obedire, quãdo autem aliter, aliter. Rationes autem primæ positionis facilè est dissoluere. Ad primã autem iam paulò supra est responsum, scilicet in fine secundæ positionis. Ad secundam autem potest dici, quod imperium prælati nõ fertur immediatè, nec principaliter super actus interiores, nec super ipsam mentem, sed potius super totam personam hominis. Persona enim est, quæ per huiusmodi imperium obligatur ad illos actus & illa ratione sui corporis est visibilis. Et simile est in baptismo, & in aliis sacramentis, quorum efficacia mentem attingit. Vnde & per ea gratias internas acquirimus: sed tamen hoc est per hoc, quod principaliter ordinantur ad totam personam, quæ ratione sui corporis subiacet sensibus. Ex his autem patet ad secundum principale, quod in nullo est contra vltimam istam positionem. Quod tamen in verbo beati

Obediens dat suũ velle & suum nolle.

Quãdo superioris imperiũ nõ admittēdum.

Responsio 1. Obiectionis.

Responsio 2. Obiectionis.

beati Bernardi tangitur de obediendo ad nutum prælati, non est intelligendum, quod simplici verbo, vel cuicunque nutui prælati teneamur sic obedire, quod contra agendo peccemus mortaliter: tum quia talis obligatio esset periculosissima: tum quia esset etiam contra intentionem prælati præcipientis, qui non intendit nos sic fortiter obligare per simplex verbum, aut per quemcunque nutum. Et ideo expresse appareat, quod qui in tali fortitudine obligare intendit, non peccat homo mortaliter, non agendo, nisi hoc faceret ex magno eius contemptu, aut ita frequenter, quod saperet manifestũ contemptum. *Paulus.* Longa quippe, & difficilis fuit responsio hæc meæ dubitationi, & multum suspendebat aliàs mentem meam verbum beati Bernardi, licet in argumento meo non posuerim illud: tamen lætatus sum quando Domino inspirante per vos in medium deductum est; magisque gauisus sum, quando quomodo intelligi debeat, declarastis.

Argumentum septimum, quod subditus à prælato sæpe potest prouocari ad iram.

Paulus.

TErtio vltra prædicta superaddam. Videtur enim, quod prælatus tam per se, quam per alios subditos suos frequenter possit subditum suum prouocare suo imperio & modo indiscreto, atque proteruo ad intolerabilem impatientiam, & indignationem ad indebitæ pusillanimitatis timorem, ad indebitæ gratiæ, & adulationis fauorem, & ad indebitæ lasciniæ laxationẽ: quia non solum quod præcipitur, sed quod agitur à prælatis facilè trahitur in exemplũ. Si ergo periculosũ est se associare vni simplici socio, qui ad hoc prouocaret: multo magis periculosũ erit se subdere tali prælato. *Bern.* Respũdeo, quod sicut superius tactũ est, lex obedientiæ nõ intendit, nec exigit malũ prelatũ, immo potius bonũ. Proinde mala prælatorum in argumento per te tacta, per consequens non sequuntur ad eam, & tamen hoc bonum obedientiæ hic relucet quia inclinat subditum ad patientiam & humilitatem, & ad Dei timorem potius, quàm ad timorem hominis: cum obedientia non faciat obedire prælato, nisi solum propter timorem Dei, atque propter eius amorem. Illa ergo vitia non sequuntur in subdito ex obedientiæ voto, sed ex subditi imperfectione, occasione à prælato data, atque à subdito vitiosè assumpta. Per se autem bona non sunt dimittenda, nec diiudicanda esse mala propter aliqua nocumenta, quæ aliquando per accidens ea comitantur, quia vix est aliquod bonum in vita ista, quin aliquando multa mala ipsum per accidens subsequantur: & sic omne bonum huius vitæ dimittendum esset. *Paulus.* Fateor quod dicis patet: nam & de passione Christi, & de sanctissimo sacramento altaris, atque de multis scripturis sacris multæ hæreses exortæ sunt, & quasi infinita mala propter erroneum intellectum.

Solutio. Lex Obediẽtiæ nõ exigit malũ superiorem. Obediẽtia mouet ad patiẽtiã & alias virtutes.

Per se bona nõ dimittẽda propter mala per accidens.

Argumentum octauum, quod scandalosum est per obedientiam reuelare secreta.

Paulus.

QVarto etiam superaddamus. Porrò reuelare proprias cogitationes, & occultos defectus sui, vel aliorum, est periculum multiplicis scandali: sed vouens talem obedientiam tenebitur ad ista: ergo periculosũ est tale votum. *Bernardinus.* A multis quippe sapientibus tenetur, quod reuelatio cogitationum, & internarum affectionum non subest propriè & directè obedientiæ voto, nec imperio alicuius prælati. Dicunt enim, quod quãuis aliquas cogitationes, & affectiones posset homo licitè reuelare: obligare tamen se ad reuelandum quascunque, quando sibi præciperetur, esset periculum magnarum infamiarum, scandalorum multorum. Et idem sequeretur, si obligaret se ad reuelandum solas, quas alias posset licitè, absque sui infamia, vel alicuius scandalo reuelare: quia tunc ad imperium prælati quærentis sibi reuelari eas de quibus licet, quæcunque non reuelaret: aut oporteret eum mentiri, aut contra obedientiam agere: aut tacendo manifestè innueret, quod cogitationes illæ quas tunc celabat, erant malæ. Et ita per consequens obligatus esset ad periculum infamiæ suæ, & scandali alieni. Quicquid autem sit de hoc, ad propositum non refert: quia si obligare se ad reuelationem cogitationum est malum aut periculosum, constat secundum prædeterminata, quod non subest voto huiusmodi obedientiæ reuelatio earundem. Si autem non est malum vel periculosum, nec etiam imperfectum, se ad hoc obligare: indubitanter reuelatio earum suberit huic altissimæ obedientiæ. Et ita nullo modo argumentum prædictum cogit. De occultis etiã defectibus suis, qui in opere exteriori fuerunt, de quibus nulla suspicio in genere, vel in specie iam præcessit, prædicti sapientes idem dicunt propter easdem causas. Omnia hæc spectant secundum eos, ad solum sacramentum confessionis. De occultis autẽ defectibus aliorum dicunt quidam, quod prælato non est obediendum contra præceptum Dei, secundum illud Act. 5. *Obedire oportet Deo magis, quam hominibus.* Et ideo quando prælatus præcipit vt sibi dicatur, quod quis sciuerit corrigendum, intelligendum est præceptum sanè, id est saluo ordine correctionis fraternæ: siue præceptum sit communiter ad omnes, siue ad aliquem specialiter. Sed si prælatus præciperet contra hunc ordinem diuinitus institutum, & ipse peccaret præcipiens & ipse obediens, quasi contra præceptum Domini agens. Vnde non esset illi obediendum: quia prælatus non est iudex occultorum, sed solus Deus. Vnde non habet potestatem præcipiendi aliquid super occultis, nisi inquantum per aliqua indicia manifestantur: puta per infamiam, vel per aliquas suspiciones, in quibus casibus potest prælatus præcipere eodem modo, sicut & iudex secularis, vel ecclesiasticus potest exhibere iuramentum de veritate dicenda. Et huius opinionis est Tho. *Paulus.* Iam viuis rationibus intellexi quod id quod prius putabam malum, est bonum: & id quod æstimabam periculosum, video iam securum sed nondum intelligere queo, quomodo tale votum sit perfectum, nam prima facie esse arbitror imperfectum. *Bern.* Spero in gratia Saluatoris, qui huius voti dedit consilium, quod etiam eius perfectionis tibi tribuet intellectum.

Prælato non est obediendũ contra Dei præceptum.

Quod obedientia votum, licet sit bonum atque securum, videtur nihilominus imperfectum.

Paulus.

TErtio proposui alia via arguere, quod licet tale votum sit bonum atque securum, tamen esse videtur imperfectum. *Bernardinus.* Ego quoque cupio audire argumenta tua, & in quo fundentur, & cum ipse magister perfectionis dederit de hoc voto tanquam de re perfecta consilium. Insuper & in veteri testamento Deus per Prophetam ait: Vouete: hoc est perfectionis consilium: & reddite Domino Deo vestro: & hoc obligationis præceptum. *Paulus.* Aperiam quod me mouet.

Argumentum

Argumentum contrarium, quod perfectius est præcipere, quam parere.

Paulus.

PRimo enim videtur, quòd si status prælati perfectior est quam ipsius subditi: ergo & actus competens prælato inquantum tali, perfectior est quàm actus, qui competit subdito inquantum tali: sed actus prælati inquatum talis, est imperare atque præcipere. Actus vero subditi inquantum talis est subiici & obedire: ergo perfectius est præcipere, quàm subiici: & imperare, quam obedire: ergo maioris perfectionis est astringere se ad imperandum, quam ad obediendum. *Bernardinus.* Ad hoc dicendum, quod loquendo de perfectione auctoritatis & dignitatis, status prælationis perfectior est, quam status subditi: loquendo autē de perfectione sanctitatis, non est secundū se perfectior, nisi solum pro tanto, quod ante promotionem, & post exigit maiorem perfectionem, & sanctitatem in prælato, quā status subditi in subdito. Secundum autem hoc similiter est concedēdū, quod imperare, & præcipere est actus maioris auctoritatis, & dignitatis, quàm subiici & obedire, & quod maiorē virtutē præexigit in imperante ad hoc quod perfectè fiat, ad hoc quod perfectis circūstātiis vestiatur, quā obedire requirat in obediēte. Sciendū autē, quod dignitas, & auctoritas non est creaturæ appetibilis propter se, sed solū propter aliorū vtilitatē, & Dei honorem. Non enim competit homini secundum se, seu secundum id quod habet à se, cum secundum se sit nihil, & peccator propter quod imperare ex suo genere non dicit actum virtutis, nec conuenienter, potest cadere sub ipso voto. Vouere enim præsidentiæ statum & officium imperandi nullius est meriti, quamuis in hoc obedire superiori ad talem statum cogenti meritorium esse possit: subiici vero vel obedire, est actus de se appetibilis: quia habet in se multum de ratione humilitatis: tum quia in hoc principaliter intenditur bonum subditi: tum quia pro hoc procuratur subdito adiutorium ad regimē prælati: tum quia competit homini secundum id, quod habet à se: scilicet nihilitatem atque peccatum, & defectum discretionis, & voluntatis ad seipsum perfectè gubernandum. Vnde subiici, & obedire ex suo genere dicunt magis actum virtutis, quàm imperare, & maxime prout procedunt à voto, & virtute obedientiæ, propter quod & vouere ea est mereri magis, & idcirco status subiectionis ex suo genere dicit maiorem perfectionem virtutis, quàm status prælationis. Cuius signum est, quod appetere primum est signum magnæ humilitatis, & perfectionis: appetere vero secundum est vt plurimum magnę ambitionis & imperfectionis. *Paulus.* Quod hoc sit verum, experientia manifestat. Nam plerosque ego iuuenis noui, qui vt possent proficere animabus, & augmentare honorem Dei, quæsierunt prælationem, & postquam ascenderunt ad gradus, vt se manutenerent in prælatione, commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera, & seruierunt sculptilibus eorum & factum est illis in scandalum. Quod arbitror contigisse, vel quia seipsos deceperunt per occultam ambitionem sub specie zeli, vel quia postquàm ascenderunt ad gradus, ex imperfectione eorum prolapsi sunt, sicut scriptum est, Honores mutant mores. *Bernardinus.* Non est gratia praui luminis hoc intelligere, dilecte fili, & huic sententiæ operibus adhærere. Sequere interim, quòd cœpisti. *Paulus.* Dubitabam, pater, longiori sermone vos grauare; sed quia vos video libenter audire, delectat me dicere.

Dignitas non est appetibilis propter se sed solum propter aliorum vtilitatem.

Obedire de se est actus appetibilis.

Obedire ex suo genere dicit magis actum virtutis quam imperare.

***

Argumentum decimum, quod votum Obedientiæ imperfectum est, exemplo Anachoretarum.

Paulus.

SEcundo etiam addo. Ex libris Hieronymi dici, insuper intellexi hoc in beati Benedicti regula contineri, quod summū genus monachorum est genus anachoretarum, sed isti ab huiusmodi obedientia absoluuntur, cum solitarij viuant: ergo tale votum imperfectum est. *Bernardinus.* Ad hoc dicendum, quod de anachoretarum statu tripliciter possumus loqui. Aut prout præsupponit ac consequitur perfectum exercitium obedientiæ, & charitatis fraternæ, & perfectionem suorum habituum: aut prout commiscetur eis per vicissitudinem temporum interpollatim, scil. vacando nunc isti exercitio, nunc illi, sicut fuit in Io. Baptista, & Christo, & beato Francisco, & beato Dominico. Aut prout præcidit, & rescindit, à se omne tale exercitiū. Primis duobus modis status anachoretarum, seu contemplatiuorū, est perfectissimus, non autem vltimo modo, quod autem dicis, quod tales ab obedientia absoluuntur. Respondeo, quod à voto siquidem prius facto, aut ab amore eius non absoluuntur, sicut nec quando assumuntur ad statum Episcopatus vel alterius prælaturæ, sed solum ab exteriori exercitio obedientiæ. Quod quidem fit pro eo, quod interiori virtute, & actu obedientiæ, & humilitatis consummati sunt, & vt plenius vacent soli exercitio contemplationis internæ, quod est altius omni altero exercitio, & præcipuè omni exercitio exteriori. Et quia tales non vacant propriæ voluntati implendæ, sed cuidam obedientiæ altiori: aguntur enim à spiritu in contemplationis deserto. *Paulus.* De vno incidēter cupio declarari, quare primi anachoretæ, & quādoque secundi raro confitebantur, & raro communicabant: cum hæc duo videantur esse sacramenta magnæ necessitatis atque magnæ deuotionis & vtilitatis: & tamen sine his sacramentis quidam illorum multis annis in desertis solitarij habitabant. *Bern.* Anachoretæ maximè primi, quandoque confitebantur, & communicabant & quandoque sine his sacramentis diu stabant, secundum quod eis magis expediens erat ad vitam illam continuandam. Hi enim qui rarissimè communicabant, continuè diuinitus reficiebantur, & hoc sacramentum corporis Christi spiritualiter manducabant. Et hoc quidem expediebat eis amplius, quam contrarium, secundum statum suum, & secundum regimen, quo diuinitus regebātur. Si tamen absque distractione, vel sui status periclitatione aut cum gentibus implicatione hæc sacramenta parata fuissent eis, credendum vtique est, quod illa amplius frequentassent. Nam Spiritus sanctus in his regebat, atque ducebat eos, secundum quod eis magis expediebat. Quod enim nos ex his sacramentis fructuosè colligimus, ipsi habebant in spiritu altiori ex vniuersali à mundi sequestratione, & continua in Deum suspensione, & ardenti deuotione. *Paulus.* Admiranda sunt valde, quæ me inuenio vsque nunc latuisse, tamen sequar quod cœpi.

Solutio.

De Anachoretarum statu tripliciter potest esse sermo.

Contemplatio altior exercitio corporali.

Anachoretæ cur sacramento sæpius nō reficiebātur.

Argumentum vndecimum, quod obedientiæ status videtur astringere ad imperfectionem.

Paulus.

TErtio quoque videtur, quod astringere se ad multiplices imperfectiones, est imperfectum. Vnde propter hoc inter alia imperfectum statum matrimonij iudicamus: secundum enim prædicta obedientia astringit hominem ad huiusmodi. Prælatus enim poterit sibi præcipere multa imperfecta, & ad imperfectionem inuoluentia, vtpote declinationem continuę, aut frequētis orationis, multiplicis misericordiæ, & austeritatis, &

& implicationem multorum temporalium,& negotiorum distrahentium à tranquillitate contemplationis,& à puritate, & simplicitate altissimæ paupertatis: ergo tale votum imperfectum est. *Bernardinus.* Minor quippe est falsa, ac etiam probatio eius, non enim prælatus potest eos astringere ad aliquam imperfectionem. Sciendũ tamen quod sint aliqua taliter imperfecta, quod per nullam circunstantiam possent esse perfecta. Aliqua vero, quæ perfecta esse non possunt in tempore gratiæ, quãuis perfecta esse possent tempore legis, vt matrimonium, & diuitiæ. Aliqua vero sunt sic de se imperfecta, quod tamen per circunstantias alias possunt esse perfecta, vt fuit in Christo comedere cum publicanis. Et hoc modo multa sunt, quæ ratione obedientiæ, & charitatis fraternæ assumunt rationem perfecti, quæ si alias ex solo proprio motu fierent, imperfecta essent. Obedire autem in talibus non est alligari imperfectioni, sed potius perfectioni. Si tamen imperfecta secundum primos modos præciperentur,& eorum imperfectio constet, aut constare debeat, quod tunc obediatur, non venit ex lege altissimæ obedientiæ, sed potius ex imperfectione ipsius obedientis, vtpote ex aliquo humano timore, seu fauore, vel ex aliquo conscientiæ errore. Quidam enim sunt, qui timore, & prælatorum ac magnorum fauore, intantum videntur extollere obedientiam, quod dissipant Euangelicam puritatem, quasi in hoc perfectè obedientes, cum tamen in asperis obedientiam pro viribus fugiant, & sæpius aspernantur ignorantes: dicere autem, quod obedientia alliget ad imperfectiones, & impuritates, aut ad quæcunque peccata, non est obedientiam exaltare, sed potius diffamare. *Paulus.* Credo in fieri id aliquibus ex fragilitate, aut ex zeli, & feruoris tepiditate.

Prælatus nõ potest astringere ad aliquã imperfectionem.

Imperfectum ratione circunstantiæ potest esse perfectum.

Argumentum duodecimum, quod regulà minorum est imperfecta, quia transcendit terminos cuiuslibet regulæ.

Paulus.

QVarto addam de regula vestra, quam diligentius ponderaui. Et videtur mihi, quod omne quod transcendit, vel exit terminos omnis regulæ, quantumcunque perfectæ, est malum, vel imperfectum saltem professori ipsius regulæ: sed astringi ad obedientiam in omnibus extra limites omnis regulæ, sicut fit in regula vestra, est huiusmodi: ergo est malum, vel imperfectum. Nam nulla alia regula extendit se ad omnia, saltem ad omnia indifferentia, nec præcipit, vel statuit de omnibus. Prælato autem non tenetur homo obedire in his, quæ sunt supra regulam, seu ad plura quam regula se extendat, secundum Bernar, in lib. de præce.& dispen. *Bernardinus.* Hoc autem, quia me & alios nostri ordinis tangit, & nõnullis indiscretis extraneum esse videtur, diligentius declarare intendo. Circa quod aduertendum est, quod aliquid exire limites regulæ, vel esse supra regulam, dupliciter potest sumi, sicut & esse de regula. Quædam enim sunt de regula explicitè, & immediatè, & per se, vt omnia illa quæ nomine tenus in specialibus statutis regulæ continentur vt in regula monachorum tenere silentium, abstinere à carnibus,& consimilia. Quædam vero sunt de regula solum mediatè, & implicitè, & in sua causa: vt omnia illa, quæ relinquuntur ordinationi, & præcepto abbatis, de quibus alias nulla mentio fit in statutis regulæ. Et similiter quædam sunt supra regulam vel extra limites regulæ: aut quia neutro modorum continentur in secunda: aut quia non continentur in ea per se & secundum se. Ad ea igitur, quæ sunt de primo modo, nõ extendit se prælati potestas, sed ad ea quæ sunt de secũdo modo. Alias nihil prælatus præcipere posset, etiam

Solutio.

Exire limites regulæ dupliciter intelligitur.

Quædã sunt de regula explicitè, quædã implicitè.

ratione culparum, non solum illa quæ nomine tenus præcipiuntur in regula. Et quia in regula nostra propositum est expresse, quod teneantur obedire ministris in omnibus, quæ non sunt contra animam & regulam nostram. Ideo omnia quæcunque sunt indifferentia, cadunt hoc secundo modo in regula: quia omnia ponuntur sub imperio & ordinatione prælati. Et ideo nõ debent dici esse supra regulam, vel extra limites regulæ, non solum secundum quid, scilicet, quantum ad primum modum. Fuerunt tamen quidam, qui hanc distinctionem non attendentes dixerunt, quod ad illa, quæ regula nostra licentiat, nos per ministros nostros non possumus cogi: vt pote ad ieiunandum illis temporibus, de quibus rgula dicit. Aliis autem temporibus non teneantur fratres ieiunio corporali, vel vbi de quadragesima Christi inquit. Et qui nolunt, non sint astricti: vel vbi dicit, Si qui voluerint ire inter saracenos, & alios infideles, petant, &c. Quod tanquam consilium supererogationis videtur in nostra relinquere voluntate. Errant isti moti partim ex ratione, partim ex verbo beati Bernard. in lib. de præcep.& dispen. Primo quidẽ ratione, quia prælatus nihil contra regulam potest. Sed si contingeret, quod cogeret facere illa, ad quæ regula vult nos non astringi, potest regulæ esse contrarius. Secundo ex verbo beati Bernardi: quia prælatus secũdum eum nihil præcipere potest, quod sit supra regulam: sed illæ perfectiones & arduitates, ad quas regula nõ astringit, sed potius ad eorum opposita licentiat regulam: ergo prælatus ad illas cogere minimè potest. Sed non videntur sufficienter aduertisse perfectionem regulæ nostræ, & obedientiæ euangelicæ, nec etiam expressa verba illius. Si enim homo profiteri posset altiorem obedientiam: tunc non esset regula perfectissima, nec etiam obedientia eius. Si enim vnum de præcipuis consiliis nõ esset in ea, secundum suam perfectionẽ & in summo, multum quippe deficeret sibi de perfectione. Constat autem, quod obedientia est vnum de præcipuis. Non video autem, quod de summa castitate & paupertate in summo loquatur, quàm de obedientia, quando ait, In omnibus quæ non sunt contra animam suam, & regulam nostram. Non enim potest rationabiliter cogitari, quid amplius potuerit. Ratio eorum friuola est. Non enim hæc duo sunt contraria, aliquem sc. non obligari nomine tenus ex speciali statuto regulæ ad ieiunandum in tali tempore: Et quod prælatus ad hoc ipsum obligare possit, vel de facto obliget. Sicut non sunt contraria, quod regula delinquentem tali culpa ad certam pœnam non obligat, & quod prælatus potest hoc & facit. Si autem prælatus faceret, quod huiusmodi arctationes ponerentur in regula nomine tenus per eundem modum, per quem sunt ibi statuta & præcepta regulæ, hoc bene esset contra regulam, & supra regulam. Sed quando regula dicit, quod aliis temporibus non teneantur ieiunio corporali non vult aliud dicere, nisi ex ipso statuto regulæ per se, & immediatè ad hoc non teneantur. Non autem quin prælatus, cui summam potestatem imperandi in 4. c. donat, possit ad hoc, cum sibi videbitur eos obligare: ad verbum beati Bernar. dicendum, quod licet huiusmodi sint supra statuta regulæ spiritualia, non tamen sunt contra statutum de obedientia datum, & de potestate prælatorum. Vnde quicquid sit de aliis regulis, in quibus non est omnino expresse præfixa obedientiæ forma: tamen in regula nostra non est hoc dubium, quia in forma obedientiæ est ita clarè posita, quod nulli nisi cæco & insano de ea liceat dubitare, *Paulus.* Reuerende pater, vt verum fatear: non tantum aliarum religionum professores: sed nec etiam multi professores vestræ religionis, qui reputantur periti atque spirituales, tam perfectè obedientiæ vestræ intelligunt statum. *Bernardinus.* Id ipsum ego etiam arbitror esse verum. *Paulus.* Si vos non tædet, discere vellem si hæc regula vestra in obedientia aliquos limites ponit, in quibus non tene-

An prælatus possit astringere ad ea quæ regula in nostra libera voluntate relinquit.

Responsio est affirmatiua.

Responsio obiectionis facta.

Obediẽtia minorũ strictissima est.

tur

tur subditus obedire prælato, & qui sunt illi. *Bernard.* ponit profecto limites, & sunt tres. Non tædeat audire, quia non me tædet tibi diligentius declarare, fortè opus est Dei: mirabilibus modis vocat animas ad se Deus, fortè inspirabit in te contemptum mundi,& assumere suaue iugum obedientiæ euangelicæ Perfectionis. *Paulus.* Dirigat me Deus in gloriam suam,& in viam salutis meæ:tantum est, quod hos tres limites euangelicæ obedientiæ desidero audire.

De triplici limite,qui ponitur in obedientia euangelicæ regulæ Fratrum Minorum.

Bernardinus.

Tres sunt limites euāgelicæ obedientiæ.

TRes inquam sunt limites euangelicæ obedientiæ, & non plures, nec pauciores. Primus est manifestum peccatum, secundus est manifestum periculum, tertius est manifestum contagium.

Primus limes.

Primus limes peccatum manifestum.

PRimus limes est peccatum manifestum. Nullus siquidem homo tenetur obedire in aliquo, quod constet esse peccatum. Vnde Bernard. in epistola ad Adam monachum, loquens contra obedientes Abbati suo in malo ait: Generalis de huiusmodi sententia est. *Declinantes autem in obligationes adducit Dominus cum operātibus iniquitatem.* Ac ne fortè quis Abbatum etiam in malo obedientiam ab hoc maledicto liberam esse contendat, audi alibi apertius: *Filius non portabit iniquitatem patris, nec pater filij.* Ex his ergo liquidè apparet, mala imperantibus non esse parendum: præsertim dum prauis obtemperans imperiis, in quo homini videris obediens, Deo plane, qui omne quod perperam agitur interdicit, inobedientem te exhibes. Valde autem peruersum est profiteri te obedientem, in quo noscis superiorem, propter inferiorem soluere obedientiam, id est diuinam propter humanam. Quid enim quod iubet homo prohibet Deus, & ego audiam hominem surdus Deo? Nonne sic Apostoli clamant dicentes, *Melius est obedire Deo quàm hominibus.* Act. 5. Hinc Dominus in Euāgelio, Matth. 15. increpans Pharisæos, *Quare & vos,* inquit, *transgredimini preceptum Dei propter traditionem vestram?* Et per Isa. vt ibidem Dominus ait: *Sine causa autem colunt me, mandata & doctrinas hominum tenentes.* Et iterum Genes. 3. Ad protoplastum. *Pro eo, quod audisti vocem vxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo.* Ideo facere malum etiam quolibet iubente prælato, constat non esse obediendum. Hæc Bernard. Hæc etiam & ratio docet. Nam omne peccatum est contra Dei voluntatem, saltem simplicem: & contra animæ spiritualem vtilitatem, & contra gratiæ virtutum perfectionem, & contra perfectam innocentiam. Sed impossibile est, quod Deus aliquod cōsilium, vel votum ordinauerit fieri contra ista: immo omne votum vergens in deterius, & in detrimentum spiritualis boni, illicitum & inane. Patet igitur, quod nullum peccatum mortale, vel veniale propter prælati imperium est agendum, nisi sit talis actio: à qua superueniens imperium tollat rationem peccati. Vt verbi causa. Aliquod verbum de se ociosum si imperetur, potero dicere, quando ratio seu circunstantia suæ ociositatis propter huiusmodi imperium tollitur. Falsum est igitur, quod quidam simplices aliquando dixerunt, scilicet quod omne peccatum veniale erat à subditis, quando eis imperabatur propter bonum obedientiæ agendum. Sicut enim ex prædictis patet, in hoc dicto contradictio implicatur: quia faciendo peccatum veniale, vtique peccabit, & sic faciendo obedientiam, peccabit. E contra autem faciendo, & obediendo, secundum quod debet, non peccabit, sed potius rectè aget: & ita sequetur, quod rectè agere erit peccare. Puta quis sanæ mentis dicet, quod homo debet aspicere mulieres aliquantulum impudicè, aut turpia cogitare, vel dicere verba scurrilia, aut primos motus carnis in se sustinere, vel ad modicum excitare, & consimilia propter obediētiæ bonum? Et tamen constat, quod non semper ista mortalia sunt. Amplius constat, quod omne peccatum inquantum tale, est purum malum. Et maxime hoc est verum in illis, quod sic per se sunt mala, quod non possunt esse, aut cogitari sine malitia, de quorum numero multa sunt venialia, vt sunt multi leues consensus superbiæ, & inuidiæ. Sed de istis Bernard. ait, in Epistola ante dicta. Quædam sunt pura bona, quædam sunt pura mala: & in his nullam debemus hominibus obedientiam, quoniam nec illa vitanda sunt, cum prohibentur, nec ista etiam, cum iubentur, committenda. Porò inter hæc sunt media quædam, quæ pro modo, loco, & tempore, vel persona, & mala possunt esse, & bona. Et in his lex posita est obedientiæ, tanquam in ligno scientiæ boni & mali. Et iterum infra inquit: Quomodo, inquit, Abbatis iussio, vel Papæ permissio licitum facere valuit, quod purum sicut irrefragabiliter probatum est, malum fuit, cum superius allegatum sit, pura mala nunquam iustè iuberi, sic nec iustè fieri posse? Hæc Bernard. Sciendum tamen, quod vbi subditus rationabiliter dubitat, an quod præcipitur sit peccatum, an non: tunc profectò obedire debet. Vnde 23. q. 1. in cap. quid culpatur, in fine August. contra Manichæos ait: vir iustus, si fortè etiam sub rege homine sacrilego militet, rectè potest illo iubente bellare, si vice pacis ordinem seruans, quod sibi iubetur, vel non esse contra Dei præceptum certum est, vel vtrum sit, certum non est. Ita vt fortasse reum faciat regem iniquitas imperandi innocentem, aut militem ostendat ordo seruiendi. Hæc ille. Dubium autem rationabile voco, aut ratione perplexitatis materiæ, quæ facilius in venialibus, quàm in mortalibus contingit, aut ratione sanctitatis prælati præcipientis, aut ratione simplicitatis ipsius subditi. Non enim ita rationabiliter dubitari debet de imperio prælati discreti & sancti, sicut de imperio prælati stulti & mali. Rationabilius etiam dubitare potest in his simplex subditus, quam discretus ac peritus. Si autem dubium hoc esset irrationabile, vtpote si dubitetur de eo, quod apud omnes constat esse mortale, vel veniale peccatum: huiusmodi dubietas cum ex ignorantia iuris proueniat, non excusat ad minus à toto. Vnde Bernard. in Epistola antedicta introducens subditum propter huiusmodi se excusantem, ait: Sed quid ad me inquis? Ille vidit, cui contradicere mihi fas non erat: non est discipulus super magistrum: docendus non docturus eius lateri adhærebam, sequi debui, non præire præceptorum auditor. Contra hunc igitur immediatè subdit: O istorum temporum Paule simplex, si tamen & ille alterum se tibi exhibuisset Antonium, vt quicquid de labiis eius procederet, iustè non haberes discutere, sed sine cunctatione nihil hæsitās obedire. O monachū obediētissimum, cui ex quibuslibet seniorum verbulis nec vnū quidem iota præteruolet non attendens quale est, quod præcipitur, hoc solo contentus quia præcipitur, & hæc obediētia, vel sic obediat sine mora. Si ita oportet sine causa scriptum est, 1. Thessalon. 5. *Omnia probate, quod bonum est, tenete.* Si ita oportet, deleamus iam de libro Euangelij, Matth. 10. cap. *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut colūbæ.* Nec dico à subditis mandata superiorum diiudicanda vbi nihil deprehenditur iuberi diuinis contrarium institutis, sed necessariam assero & prudentiam, qua aduertatur, si quid aduersatur, & libertatem, qua ingenuè contemnatur.

Male imperantibus non est obediēdū.

Act. 5. *Matth. 15.* *Gen. 3.*

Peccatum contra Dei voluntatem.

Peccata aliqua per se sunt mala.

Quando subditus probabiliter dubitat an quod præcipitur sit peccatum vel obedire tenetur.

Quale est dubium rationale.

Quis monachus obedientissimus.

1. Thess. 5. *Matth. 10.* *superiorum recta conscientia mādata non diiudicanda.*

Secundus limes.

Secundus.

SEcundus autem limes, est manifestum periculum, scilicet peccati mortalis. Nullus quippe amans salutem.

salutem animæ suæ Deique honorem exponit se scienter alicui graui periculo peccati mortalis propter quodcunque obedientiæ bonum. Quicunque enim hoc facit, manifestè negligit suam salutem Deique honorem, parumque videtur perhorrescere mortalem culpam, cum videamus, quod vix aliquis exponet se periculo alicuius grandis præcipitij corporalis ad imperium cuiuscunque præcepti: & si hoc faceret, stultus reputaretur. Et maximè cum Ecclesiast. 3. cap. dicat: *Qui amat periculum, in illo peribit.* Respectu vero venialis peccati non credo, quod propriè debeat hic sumi periculum; nisi fortè esset ita graue, quod esset prope mortale: tunc enim periculum labendi in ipsum esset periculum labendi in mortale. Primo constat, quòd consilia in se nihil habent periculosum, sed potius expediunt hominem à periculis. Blasphemum quippe est dicere, quod Christi consilia sint nostræ saluti periculosa, aut qualitercunque nos inclinantia aliquo modo in mortalia peccata. Ergo impossibile est, quod Christus consuluerit, quod per obedientiæ votum nos ad talia pericula astringamus. Proinde audire mulierum confessiones, peccatum non est: & tamen in patiente fragilitatem carnis posset incentiuum esse ad malum. Si igitur frater inclinaretur sic, quod dubitaret ne caderet in peccatum, & ob hoc nollet talium audire confessiones: secundum quatuor magistros prælatus non posset ipsum cogere audire tales confessiones. Sic dicendum credo, quod prælatus non posset cogere subditum ignorantem, & idiotam audire secularium confessiones, & hoc propter periculum manifestum, quia cæcus nescit de coloribus iudicare, neque scit dubitare, vel discernere, quæ in coloribus differentia sit. Et vt Matth. 15. Dominus ait: *Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.*

Nullus se exponere debet periculo peccati mortalis.

Ecclesf. 3.

Consilium Christi nihil habet in se periculosum.

Quod nō potest imperare prælatus.

Matth. 15.

Tertius limes.

Tertius.

TErtius limes, est manifestum contagium, & impuritas, atque corruptio puritatem euangelicæ perfectionis dirimens, & labefactans. Cum enim regularis prælati imperium ad regulæ obseruantiam ordinatur. Propter enim obseruantiam regulæ, tanquam propter finem sui principalem sunt prælati in religionibus instituti: impossibile est, quod eius præceptum obliget ad aliquid, quod puritatem regulæ dirimat vel labefaciat. Præterea cum huiusmodi prælati non habeant potestatem præcipiendi, nisi ipsa regula, nulla regula veritatis sibi ipsi contradicit, aut sui destructionem, vel diminutionem intentat: patet, quod huiusmodi nullam habent ex regula potestatem præcipiendi aliquam regulæ impuritatem. Has autem rationes tangit Bernard. in lib. de præcepto, & dispensatione, & in Epistola ad Adam monachum. Amplius. Quis sanæ mentis dicet, quòd Christus consulendo, & instituendo euangelicam perfectionem, dederit aliquod consilium alligans hominem ad diminutionem illius perfectionis, quam consulebat? Quis etiam sanæ mentis dicet, quòd vnum de supremis, & perfectissimis inter consilia includat in se alligationem ad aliquam imperfectionem, seu impuritatem? Si ergo consilium obedientiæ est vnum de præcipuis, impossibile est, quod per ipsum alligemur ad aliquid diminutiuum euangelicæ perfectionis. *Paulus.* Mira sunt hæc valde, sed quomodo in regula vestra euangelica per B. Franciscum sint posita, audire cupio. Legi enim regulam vestram, & licet breuibus, & quodammodo simplicibus verbis conscripta sit, nihilominus per quasdam rimulas video latére altitudinem magnam, & miratus sum. *Bernardinus.* Lætor quod legeris & altitudinem eius miratus sis: tamen caue ne sis de his, qui de ea tantum mirantur, quod in blasphemiam eius prorumpunt temere asserentes eam inobseruabilem fore, quod est blasphemare Ecclesiam Dei, quæ illam confirmauit. Insuper etiam Christum, qui illam dictauit, & B. Franciscum, qui illam conscripsit, seruauit, & toti ordini suo tanquam vere obseruabilem dedit. *Paulus.* Non sum de his qui talia sentiant, aut sentire velim: immo potius increpaui eos, qui obloquuntur contra perfectionem eius, apertè intelligens, quod ex inuidia detrahunt ei. Nihilominus non cureris pater, quia diuino iudicio fit, quod quanto illi plus verbis religionem vestram impugnant, amplius eam Deus sanctis exaltat. Illuminet illos Deus. *Bernardinus.* Indulgeat quoque eis. Prædictos itaque limites volens B. Franciscus diuinitus illustratus sub breui verbo plenissimè exprimere in 4. cap. præfatæ regulæ, vbi dat expressam huius obedientiæ formam, ait: *Fratres vero, qui sunt subditi, recordentur quod propter Deum abnegauerunt proprias voluntates.* Commendaturus obedientiam subditis de voluntatis propriæ abnegatione præmittit: quia propriæ abdicatio voluntatis, est obedientiæ fundamentum. Profectò obedientiæ virtutem adipisci non poterit, qui voluntates proprias calcare non nouit. *Vnde firmiter præcipio eis, vt obediant suis ministris,* id est quibuscunque prælatis: quod vt exprimeret non addit prouincialibus, sed suis ministris, scilicet nulla determinatione addita. *In omnibus, quæ promiserunt Domino obseruare, quæ non sunt contraria animæ suæ, & regulæ nostræ:* In quo manifestè docet, ad quid primo, & principaliter obedientia euangelica ordinetur, scilicet ad obseruantiam euangelicæ regulæ. Secundo ostendit prædictos limites eius, per hæc duo verba, scilicet contra animam suam, & regulam nostram. Primus limes, qui est manifestum peccatum: & secundus limes, qui est manifestum periculum peccati mortalis, contra animam profectò sunt. Omnis vero manifesta impuritas euangelicæ perfectioni manifestè, & deformiter repugnans, est contra regulam nostram. Alias ipsa non esset penitus idem, quod regula euangelica. Vt autem expressius ostenderet, quod prælatorum potestas non se extendebat ad ista antequam det istam obedientiæ formam, inhibitionem præmittit, per quam inhibet eis, dicens: *Non præcipientes eis aliquid, quod sit contra animam suam, & regulam nostram.* Hoc autem dicit, quantum ad præcipientes. Insuper, vt ad hæc ostenderet expressius, quid subditi debeant facere, si mala præcipi contingeret, post formam obedientiæ datam subdit: *Quod vbicunque sunt fratres, qui scirent, & cognoscerent, se non posse regulam spiritualiter obseruare, ad suos ministros debeant, & possint recurrere.* Et est sensus, quod vbi fratribus certitudinaliter constaret, quod non possint regulam seruare spiritualiter: id est in sua puritate, & sinceritate, & in spirituali perfectione: tunc non statim debent per seipsos infringere ordinationem superiorum suorum sicut quidam fantastici, atque leues faciunt: sed possunt, & etiam ex præcepto regulæ hic specialiter dato tenentur ad suos superiores recurrere, vt eis denuncient dubium & periculum suum. Ne autem crederetur, quod in hoc casu ministris liceret inique dominari in fratres, immediatè subiungit: *Ministri vero charitatiuè & benigne & tantam familiaritatem habeant circa ipsos, vt dicere possint eis, & facere, sicut domini seruis suis. Nam ita debet esse, quod ministri sint serui omnium fratrum.* In simili autem casu. Galat. 2. Paulus restitit Petro summo prælato suo, Vnde & Petrus tunc recepit verba illius, sicut seruus à domino suo. *Paulus* In nulla alia regula hanc obedientiam prælatorum ad subditos arbitror reperiri. *Bernardinus.* Porrò in nulla alia regula talis obedientia reperitur. Et licet regulam nostram legeris, non credo quòd cogno-

Prælatus propter obseruantiam regulæ institutus.

Consilium nō diminuit perfectionem euangelicam, imò auget.

In regula nostra, licet humilis videatur, est altitudo.

Voluntatis propria abdicatio obedientiæ fundamentum.

Quomodo intelligendus est recursus ad prælatos.

Galat. 2.

In regula Fratrum minorū triplex obedientia reperitur.

ueris, quòd in ea triplex obedientia inuenitur Prima est necessitatis, secuda charitatis, tertia humilitatis, prout in superioribus, paribus, & inferioribus exhibetur. Prima est necessitatis, de qua in 2. cap. nostræ regulæ B. Franciscus ait: Finito anno probationi recipiantur ad obedientiam. Huius exemplum est Christus, qui vt dicitur Philippens. 2. *Factus est obediens Patri usque ad mortem.* Et iterum idem patri, Luc. 22. ait: *Pater, non mea voluntas, sed tua fiat.* Secunda est charitatis: & de hac B. Franciscus in 6. cap. regulæ ait: *Et vbicunque sunt & se inuenerint fratres, ostendant se domesticos inuicem inter se, & secure manifestet vnus alteri necessitatem suam: quia si mater nutrit, & diligit filium suum carnalem, quanto diligentius debet quis diligere & nutrire fratrem suum spiritualem?* In mutuis enim necessitatibus compotādis debent maximè fratres alteri obedire, quod vt voluntariè facerent, sic eos in prima regula hortabatur: Per charitatem spiritus voluntariè seruiant & obediant inuicem. Hæc est, ait, vera & sancta obedientia Domini Iesu Christi. Verè quippe obedientia Christi est, qui eam Luc. 6. cap. docuit dicens: *Omni petenti te tribue.* Et iterum Ioan. 15. ait: *Hoc est praeceptum meum, vt diligatis inuicem.* Obedientia enim mutuæ dilectionis est signum, atque effectus. Tertia est obedientia humilitatis, per quam à superioribus inferioribus obeditur. Et ad hanc B Franciscus in 4. cap. regulæ superiores inuitat, cum eos ministros & seruos aliorum fratrum esse commemorat, ipsosque tantum habere familiaritatem circa recurrentes ad se subditos mandat: vt iis idem subditi dicere possint & facere, sicut domini seruis suis. *Nam ita*, inquit, *debet esse, quod ministri sint serui omnium fratrum.* Vt videlicet sicut serui dominis, sic ministri subditis, in quibus iustè possunt, obediant. Huius obedientiæ Christus Dominus & magister formam dedit, cum Luc. 2. cap. Matri & nutritio suo subditus extitit, & baptizari Dominus à seruo, scilicet à Ioanne humiliter voluit, cui Matth. 3 cap. ait: *Decet nos implere omnem iustitiam*, hoc est humilitatem perfectam, per quam maior subiicit se minori. *Paulus.* Vera esse arbitror, quæ dicitis: sed quid est, quod Bernardus ait? quòd perfecta obedientia limitem nescit, cum vos Euangelicæ obedientiæ tres limites posueritis *Bernardinus.* Licet autem B. Bernardus hoc dicat, non tamen intendit loqui de limitibus cohibentibus à malo, vel ab imperfectione, sed solum de limitibus coarctantibus ad certum gradum, & ad certam mensuram perfectionis, sicut omnis regula præter regulam Euangelicam, habere creditur. Licet enim in omni regula perfectionis sit in omnibus licitis obedire, non tamen astringunt hominem ad tam altam obedientiam, præter solum regulam Euangelicam, quæ ad hoc verbis expressis astringit sicut ex supradictis patet: quinimo aliæ regulæ astringunt plerunque ad obediendum in aliquibus imperfectis, non quod sint imperfecta respectu illius regulæ, seu status, sed solum respectu perfectionis Euangelicæ. Vt verbi gratia, aliquando astringunt subditum ad vacandum temporalibus eo modo, qui non congruit altissimæ paupertati. *Paulus.* Placet quod dicitis pater: sed occurrit etiam aliud dubium de verbo B. Bernardi, qui ait: Quod perfectus obediens conari debet ad obediendum, etiamsi præcipiatur impossibile. *Bernardinus.* Hoc siquidem verbum intelligendum est de impossibilibus illis, quorum impossibilitas non prouenit ex aliqua deformitate peccati, quam in se habeant, sed solum ex imbecillitate virium nostrarum. Nec tamen Bernard. dicit eos ad hoc teneri: sed solum dicit, quod si perfecti obedientes esse volunt, debent ad illud prompti esse animo, & quasi gestire ad illud, vt est impossibile, peragendum. *Paulus.* Cupio intelligere pater, quomodo limites obedientiæ Euangelicæ non possunt esse plures, vel pauciores, quam ipsi tres, sicut vos superius tetigistis.

Philip. 2. *Luc. 22.* *Luc. 6.* *Ioan. 15.* *Obedientia mutua mutuæ dilectionis signum.* *Luc. 2.* *Matth. 3.* *Omnis iustitia perfecta humilitas. Obedientia strictissima euangelica.*

Quod limites Euangelicæ obedientiæ non sunt plures, nec pauciores quàm tres.

Bernardinus.

GAudeo, quòd memoria tenes, quod promiseram declarare. Hoc quidem quod poscis, mysterium habet. Item dico, præter tres præfatos limites nullus alius limes potest dari, quin aliquid diminuatur de perfectione huius consilij, seu voti: quod faciliter probari potest, si considerentur quatuor, in quibus obedientia principatur. Primo, quod euangelica obedientia est in summo abdicatiua, seu priuatiua. Quod si consideremus, intelligemus, quod omnis alius limes, aliquid retinet de facultate propriæ voluntatis: ac per consequens non abdicat à se omne possessum & abdicabile, quantū licitè, & absque omni periculo, & imperfectione posset. Neque etiam eradicat à se quantum potest omnem amorem priuatum, nec omnem curam, & sollicitudinem sui & suorum. Nec plenè quantum potest, dedicat & offert Deo, quicquid sibi dedicare potest, seu offerre, & dare de propria voluntate. Secundo quod talis obedientia est in summo vnitiua: quod si attendamus, hoc ipsum patet: vbi enim homo non subiicit voluntatem suam prælato quantum potest, non cohærent membra capiti suo, quantum possunt, nec caput habet plenitudinem imperij auctoritatis & regiminis super ipsa: ac per consequens, nec membra habent inter se plenitudinem vanitatis, quoniam quanto magis suo capiti vniuntur, & quanto caput potest ea plenius ad se vnire, & virtutem influentiæ suæ, & vnitatis subtilius & efficacius in ea diffundere, & tanto maiorem habent inter se vnitatem, & tanto magis aspiciunt se esse vnum. Quanto etiam minus remanet in eis de propriis voluntatibus & de priuatis affectionibus, tanto maior est in eis communitas & vnitas voluntatis. Tertio, quod est in summo promotiua, quod si consideremus, hoc ipsum clarescere potest. Quanto enim membra magis capiti sunt subiecta, & firmius cohærentia: & quanto caput habet maius & efficacius imperium super ipsa: tanto magis potest ipsa ad bonum impellere & promouere. Quarto, quòd est in summo præseruatiua: patet etiam hoc. Constat enim, quod qui non renunciat quantum potest propriæ voluntati, non amouet à se, quantum potest radicem omnium malorum & periculorum, & imperfectionum. Quia igitur hæc sunt luce clariora: quantum enim mihi ad præsens occurrit, omnis ratio obedientiam regulæ probans esse opus perfectionis adduci potest ad probandum, quòd illa sola perfectissima est, quæ nullum limitem habet, præter tres limites supradictos: ideo breuius pertransiui. Ipsi enim met limites supradicti ostendunt, quod non debent esse plures. Obedientia enim, quæ nulli potest alligari malo, nulli periculo, nulli imperfectioni, nihil potest habere mali, nihil periculi, nihil imperfectionis. Ex quo luce clarius patet, quod talis quanto maior erit, tanto perfectior erit.

Quatuor in quibus obedientia principatur. Primum. *Secundum.* *Tertium.* *Quartum. Qui non renunciat propria voluntati non amouet à se radicem omnium periculorum.*

Finis Tomi tertij de Sermonibus extraordinariis Sancti Bernardini de Senis Ordinis Fratrum Minorum.

INDEX LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ EX VETERI TESTAMENTO.

GENESIS.

EXODVS.

LEVITICVS.

NVMERI.

DEVTERONOMIVM.

28. *Pecuniat*

II. PARALIPOMENON.

TOBIAS.

IVDITH.

IOB.

H imo

LIBER PSALMORVM

Iumen

LIBER PROVERBIORVM.

Melius

ECCLESIASTICVS.

Cor

ECCLESIASTES.

CANTICA CANTICORVM.

LIBER SAPIENTIÆ.

ISAIAS.

IEREMIAS.

BARVCH.

EZECHIEL.

MALACHIAS.

II. MACHABEORVM.

INDEX LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ EX NOVO TESTAMENTO.

EX MATTHÆO.

Si

EX MARCO.

EX LVCA.

EX IOANNE.

ACTA APOSTOLORVM.

AD ROMANOS.

EPISTOLA PRIMA

AD CORINTHIOS.

EPISTOLA SECVNDA.

AD CORINTHIOS.

AD GALATAS.

AD EPHESIOS.

4 V. 1

AD PHILIPPENSES.

AD COLOSSENSES.

AD THESSALONICENSES.

I. AD TIMOTHEVM.

AD TIMOTHEVM.

AD TITVM.

AD HEBRÆOS.

EX EPISTOLA IACOBI.

I. EPISTOLA PETRI.

II. EPISTOLA PETRI.

EPISTOLA I. IOANNIS.

APOCALYPSIS.

INDEX

RERVM MEMORABILIVM

QVÆ IN

TERTIO TOMO

D. Bernardini continentur.

A

Cur

Index rerum memorabilium.

D

Index rerum memorabilium.

Diony-

E

F

Index rerum memorabilium.

Menti

N

O

Index rerum memorabilium.

ad Præla

R

S

Index rerum memorabilium.

T

V

Z.

F I N I S.

